

रूसी-हिंदी शब्दकोष

संपादक

व० म० वेस्क्रोव्नी

शब्द-संख्या २३०००

परिशिष्ट

हिंदी के ध्वनिशास्त्र
और व्याकरण की रूप-रेखा

विदेशी तथा राष्ट्रीय भाषाओं के शब्दकोषों
का राजकीय प्रकाशन-गृह
मास्को। १९५७

РУССКО-ХИНДИ СЛОВАРЬ

ПОД РЕДАКЦИЕЙ
В. М. БЕСКРОВОГНО

23 000 слов

С приложением очерка фонетики
и грамматики языка хинди

Jain Book Agency
C-9, Connaught Place,
NEW DELHI

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ИНОСТРАННЫХ И НАЦИОНАЛЬНЫХ СЛОВАРЕЙ
МОСКВА — 1957

СЛОВАРЬ СОСТАВЛЕН
СОТРУДНИКАМИ ИЗДАТЕЛЬСТВА
И С Рабиновичем, М Г Грызуновой,
В И Горюновым, Н И Добряковой
под общим руководством И С Рабиновича

РУССКО-ХИНДИ СЛОВАРЬ

под редакцией
Василия Матвеевича Бескровного

Старший редактор В И Горюнов
Редактор Н И Добрякова
Технический редактор Р И Розанова
Корректоры Е А Фрейберг, Э Г Хабибуллина, Х Х Терчулова

Сдано в набор 5/VII 1956 г Подписано в печать 22/V 1957 г
Формат бумаги 84×108 1/32 Бумажных листов 21,5, печатных листов 70,5,
учётно-издательских листов 71,5, Тираж 8000 экз
Цена словаря в переплете 14 р 85 к

Государственное издательство иностранных и национальных словарей
Москва, В-71, Б Калужская, 15

15-я типография „Искра революции“
Главполиграфпрома Министерства культуры СССР
Москва, Филипповский пер, 13
Заказ 1051

ОТ ИЗДАТЕЛЬСТВА

Русско-хинди словарь, издаваемый впервые в нашей стране, должен служить пособием для перевода текста средней трудности (газетного, бытового, научно-популярного, художественного и др.). Но назначение словаря не ограничивается этой главной задачей. Он может оказать помощь изучающим язык хинди — государственный язык Республики Индии. Издательство надеется, что для индийцев, изучающих русский язык, словарь также сможет служить полезным справочным пособием.

По числу словарных статей (т е заглавных русских слов) словарь является кратким, однако, по степени разработки словарных статей (количество значений русских слов, отражённых в переводе на хинди, количество иллюстративных примеров, фразеологических оборотов, идиоматических сочетаний и т п) издание выходит за рамки краткого русско-иноязычного словаря.

Русско-хинди словарь составлен группой индологов — сотрудников Государственного издательства иностранных и национальных словарей.

К словарю приложен фонетический и грамматический очерк языка хинди

На всем протяжении работы над словарем рукопись его рецензировалась на кафедрах индийских языков высших учебных заведений, в Институте востоковедения Академии наук СССР и в других учреждениях. Вся рукопись словаря прочитана и отредактирована Б. И. Клюевым и прорецензирована С. Г. Рудиным. Рецензенты сделали много ценных замечаний, касающихся не только перевода отдельных слов и выражений, но и структуры словаря в целом, принципов перевода, системы транскрипции и т. п.

Издательство выражает благодарность индологам, своими критическими замечаниями и предложениями способствовавшим повышению научной ценности словаря, а также считает своим долгом отметить ту исключительную помощь, которая была оказана при редактировании словаря Анваром Азимом, Шанкаром Гауром, Шьямом Дубе и Самиттаром Сингхом.

При работе над словарём были использованы следующие лексикографические пособия

Толковый словарь русского языка под ред проф Д Н Ушакова, Государственный институт «Советская энциклопедия», М, 1935—1940.

Словарь русского языка, составил С И Ожегов, под ред акад С П Обнорского, изд III, Государственное издательство иностранных и национальных словарей, М, 1953

Хинди-русский словарь, составил В М Бескровный, под ред акад А П Баранникова, Государственное издательство иностранных и национальных словарей, М, 1953

В М Бескровный и В Е Краснодембский, Урду-русский словарь, под ред акад А П Баранникова, Издательство Академии наук СССР, М, 1951

हिंदी-गव्द-सागर, काशी, १९२४—१९२८

रामचंद्र वर्मा, प्रामाणिक हिंदी कोश, काशी, १९५०

रामगङ्कर गुप्त «रसाल», भाषा-गव्द-कोष, इलाहाबाद, तृतीयावृत्ति, १९५१.

J Platts, A Dictionary of Urdu, Classical Hindi and English, L, 1930, 5 th ed.

R C Pathak, «Bhargava's Standard Illustrated Dictionary», Anglo-Hindi, Banaras, 1954

The Student's Model Dictionary, English-Hindi, Ranchi, 1951

- Raghu Vira, A Comprehensive English-Hindi Dictionary, Nagpur, 1955

Издательство сознаёт, что выпускаемый им труд не лишён недостатков, неизбежных при составлении первого русско-хинди словаря

Просьба все замечания и пожелания направлять по адресу Москва, В-71, Б. Капужская ул, д 15, Государственное издательство иностранных и национальных словарей

О ПОСТРОЕНИИ СЛОВАРЯ

1 На основе богатого, разнообразного по происхождению словарного состава хинди строятся два речевых стиля языка, две его разновидности — письменно-книжный стиль и устно-разговорный стиль

Особенностью хинди является обилие синонимов, причем эти синонимы не равноценны по своему употреблению в различных стилях языка. Часть синонимов употребляется в обоих стилях языка в письменно-книжном стиле и устно-разговорном стиле. Другая часть синонимов, санскритского происхождения, характерна только для письменно-книжного стиля.

Такие слова, как समुद्र самундар «море», पहाड़ пах̣ār «гора», साँस cās «вздых», चढ़ा чандā «взнос», употребляются в обоих стилях хинди, их санскритские синонимы (соответственно समुद्र самудр', पर्वत парват, श्वास швās, शुल्क шулк') употребляются только в письменно-книжном стиле.

Эта особенность хинди — наличие разностилевых по своему употреблению синонимов — заставила составителей построить словарь по следующему принципу: при переводе русского слова на первом месте преимущественно дается слово, употребительное в обоих стилях, далее даются синонимы, употребительные преимущественно (или исключительно) в письменно-книжном стиле, напр

море समुद्र самундар, समुद्र самудр'

горá पहाड़ пах̣ār, पर्वत парват

вздых साँस cās, श्वास швās

взнос चढ़ा чандā, शुल्क шулк'

Так же строятся перевод русских выражений и идиом

2 Значительная часть общественно-политических и научных терминов, слов с абстрактным значением и др переводится словами санскритского происхождения, потому что в разговорном языке подобные слова отсутствуют

Данный словарь не включает в себя лексику, характерную для письменно-книжного стиля урду.

Рамки краткого русско-хинди словаря, а также неразработанность индийской стилистики не позволили дать к каждому слову хинди помету, определяющую его принадлежность к определенному речевому стилю Эта задача будет осуществлена в последующих больших русско-хинди и хинди-русском словарях

3 Хотя в принципе структура словаря представляется составителям достаточно четкой, само установление области употребления значительного количества слов, определение порядка подачи синонимов является трудной задачей Так, например, неправильным было бы отнесение всей арабско-иранской лексики только к урду на том лишь основании, что эта лексика заимствована Составители старались установить область употребления каждого слова, независимо от его происхождения

С другой стороны, частота употребления того или иного синонима сама по себе ещё не является достаточным основанием для помещения его на первое место Как и в других случаях, порядок подачи синонимов определялся их местом в языке

Не происхождение слова, не частота его употребления в письменно-книжном стиле, а употребительность слова в обоих стилях, способность слова к образованию большого количества общеупотребительных производных слов, фразеологических сращений и идиом позволяют поместить это слово на первое место, перед другим синонимом (или синонимами) письменно-книжного стиля

Такие слова, как *дил* *дил* (иранское по происхождению) «сердце», *हवा* *хавā* (арабское) «воздух», *زمین* *замйн* (иранское) «земля», *सवाल* *савāl* (арабское) «вопрос», *जवाब* *джавāб* (арабское) «ответ», *जबान* *забāн* (иранское) «язык, речь», *बहार* *бахār* (иранское) «весна», употребляются в обоих стилях, образуют общеупотребительные производные слова, фразеологические сращения

и идиомы Со словом हवा ḥavā «воздух» связано более сорока фразеологических сращений и идиом, со словом जवान забāн «язык» — более ста, эти фразеологические сращения и идиомы потеряют всякий смысл, если हवा ḥavā будет заменено словом वायु vāyū, а जवान забāн словом भाषा bḥāṣhā. При переводе соответствующих русских слов эти слова должны быть помещены на первое место, перед их санскритскими синонимами письменно-книжного стиля हृदय ḥridai, वायु vāyū, भूमि bḥūmi, उत्तर uttar, भाषा bḥāṣhā, वसंत vasant' Эти санскритские синонимы могут очень часто употребляться в письменно-книжном стиле, но они не употребляются в устно-разговорном стиле и, как правило, не образуют фразеологических сращений или идиом.

При переводе русских слов «воздух», «язык», «сердце» помещение на первое место письменно-книжных синонимов वायु vāyū, भाषा bḥāṣhā, हृदय ḥridai перед их устно-разговорными синонимами हवा ḥavā, जवान забāн, दिल dil могло бы вызвать ошибки переводчика (напр, при устном переводе)

4 Сложная структура русско-хинди словаря обязывала составителей обратить большое внимание на стилистическое единство переводов хинди Так, напр, глагол «взыскивать» (получать) переводится двумя синонимичными глаголами [जब्रन] वसूल करना [джабран] васул кар'nā, [वलपूर्वक] उद्ग्रहण करना [бал-пұрвак] удграḥан кар'nā (квадратные скобки означают факультативность) Глаголу устно-разговорного стиля वसूल करना васул кар'nā предшествует слово этого же стиля जब्रन джабран, глаголу письменно-книжного стиля उद्ग्रहण करना удграḥан кар'nā предшествует слово этого же стиля वलपूर्वक бал-пұрвак Сочетания जब्रन उद्ग्रहण करना джабран удграḥан кар'nā или वलपूर्वक वसूल करना бал-пұрвак васул кар'nā грамматически правильны, но не удовлетворяют требованиям стиля

Составители старались выдержать стилистическое единство при переводе не только отдельных слов, но и иллюстративных примеров

5 Соблюдение стилистического единства переводов хинди отнюдь не исключало стилистического соответствия переводов хинди переводным русским словам или выражениям Составители стремились тща-

вставать с петухами मुरगे की बाँग पर उठना мур'1э к1 б1г
пар ут^х'нā (букв. вставать с криком петуха).

строить на песке बालू पर दीवार खड़ी करना бāлū пар д1вāр
к^хар1 кар'нā (букв. воздвигать стену на песке).

9 Система глагола хинди не знает категорий, соответствующих категориям вида русского глагола. Поэтому видовые различия русского глагола не могли быть отражены в русско-хинди словаре. Совершенный и несовершенный виды русских глаголов переводятся, как правило, одинаково, от совершенного вида дается ссылка к несовершенному. При переводе на хинди глаголов совершенного вида выбор переводчиком необходимой грамматической формы глагола хинди не представляет затруднений.

10 Наличие в хинди усилительных глаголов, осложняющих значение образующего (главного) глагола понятием законченности действия, дало возможность показать различные оттенки значения переводов хинди, напр

возвращаться लौटना लाот'нā, लौट जाना लाот джāнā.

Усилительный глагол लौट जाना लाот джāнā не является абсолютным синонимом глагола लौटना लाот'нā, он осложняет его значение понятием законченности действия. Передача видовых различий русского глагола средствами усилительных глаголов («возвращаться» लौटना लाот'нā, но «возвратиться» लौट जाना लाот джāнā) была бы ошибкой, потому что и глагол «возвратиться» может быть переведён глаголом लौटना लाот'нā, эти две грамматические категории русского языка и хинди не являются полностью идентичными и не покрывают одна другую.

Составители широко пользовались усилительными глаголами для передачи оттенка значения, обозначающего направление действия или заинтересованность, напр

записывать लिख देना (लेना) лик^х дэнā (лэнā)

Словосочетание «записывать адрес» может быть переведено на хинди различно, в зависимости от содержания его. Если имеется в виду «записывать для себя», будет использован глагол लिख लेना лик^х лэнā,

если содержанием словосочетания является «записывать для другого», будет использован глагол लिख देना लि^x дэ^{nā}

Усилительные глаголы даются в словаре без соответствующих помет. Если при переводе русского глагола усилительные глаголы даются в качестве синонимов после простых глаголов, для читателя (при знании грамматики хинди) не представится затруднительным установить тот оттенок значения, который характерен для данного усилительного глагола.

11. В некоторых случаях, однако, русские глаголы совершенного и несовершенного вида переводились на хинди различно. Такие глаголы, по своей семантике, составляют несколько особых групп.

К первой группе можно отнести глаголы, выражающие попытку, старание добиться чего-л., получить что-л., напр. «вникать», «вникнуть» (т.е. *внимательно разбираясь в чем-л., стараться понять, добиться понимания*).

В словаре эти глаголы переводятся так:

вника́ть *несов* समझने की कोशिश करना *самадж^x'нэ* *кй*
кошиш кар'нэ, घुसना г^xус'нэ

вни́кнуть *сов* समझना *самадж^x'нэ, घुसना г^xус'нэ*

Вторую группу составляют глаголы, выражающие достижение результата действия, напр. «добиваться», «добиться» (т.е. *достигать чего-л., получать что-л. после больших усилий или стараний*).

добива́ться *несов* 1. पा लेना *пэ лэ^{nā}, हासिल (प्राप्त) करना*
хэсил (прэпт') кар'нэ, 2. (стараться получить) हासिल
(प्राप्त) करने की कोशिश (चेष्टा) करना хэсил (प्राप्त)
кар'нэ кй кошиш (чэштэ) кар'нэ

добы́ться *сов* कामयाब (सफल) हो जाना *кэ^m-йэб (са-п^xал)*
хо джэ^{nā}, प्राप्त कर लेना प्रैпт' кар лэ^{nā}

Еще один пример

догоня́ть *несов* पीछा करना *пйч^xэ кар'нэ*

догна́ть *сов* दौड़कर पकड़ लेना *даор'кар пакар лэ^{nā} (на-*
стигнуть), दौड़कर . के बराबर हो जाना даор'кар
кэ бар-э-бар хо джэ^{nā} (сравняться)

Третью группу составляют глаголы, совершенный вид которых является также и однократным видом, напр

икáть *несов* हिचकियाँ आना хич'кийā ānā (को о ком-л.)

икнúть *сов* हिचकी लेना хич'ки лэнā

Следует отметить, что в ряде случаев различия в переводах совершенного и несовершенного вида зависят не только от семантики русского слова, но и от структуры глагола хинди. Так, например, при переводах глаголов определённых семантических групп отыменными глаголами хинди или описательными конструкциями необходимость в различных переводах совершенного и несовершенного вида ощущалась чаще, чем при переводах русских глаголов простыми глаголами хинди

12 Широко развитая в хинди категория понудительных (или каузативных) глаголов, в которых простой глагол приобретает понудительное (побудительное) значение, дала возможность отразить в переводе различные оттенки глагола хинди, напр

перелицúвывать उलटना улат'нā, उलटा करना (कर देना) ул'tā кар'нā (кар дэнā), उलटाना ул'tānā, उलटा देना ул'tā дэнā (сдавая в перелицовку)

13 В отдельных случаях, ввиду сложности использования глагола в предложении и невозможности вынести все необходимые объяснения в перевод заглавного слова, приходилось давать даже самые простые иллюстративные примеры, напр

перемигиваться आँख मारकर इशारा (सकेत) करना āk^x mā'r'кар ишārā (санкэт) кар'нā, они перемигнúлись उन्हो ने एक दूसरे की तरफ देखा और आँख मारकर इशारा किया un^xō нэ эх дус'рэ ки тараф дэк'ā аор āk^x mā'r'кар ишārā кийā переспóрить वहस (विवाद) में मात देना бахас (विवād) мē mā't дэнā, егó не переспóришь उस के साथ वहस करके क्या पाओगे? वात तो उस की रहेगी उस के सāt^x бахас кар'кэ кийā пāогэ бат то ус ки рахэгй

В последнем примере использование глагола, переводящего заглавное слово, было бы недостаточным

14 Перевод ряда русских глаголов строится на хинди различно в зависимости от того, будет ли во фразе указание на инструмент, орудие совершения действия. При переводе таких глаголов часто применялись квадратные скобки, напр

перепи́ливать [आरे से] काटना [āрэ сэ] кāt'nā

Здесь слова [आरे से] «пилой» — взяты в квадратные скобки

Русскую фразу «перепилить дрова» можно перевести на хинди как लकड़ी काटना лак'рй кāt'nā, так и आरे से लकड़ी काटना āрэ сэ лак'рй кāt'nā (бу́ква перепилить дрова пилой). Но при переводе фразы «перепилить дрова пилой» упоминание орудия, инструмента [आरे से] [āрэ сэ] обязательно

15 Грамматический строй хинди не позволяет отразить в переводе различие между русскими глаголами, обозначающими многократное неопределенно направленное движение, движение в разных направлениях (напр «плавать», «бегать»), и глаголами, обозначающими однократное определенно направленное движение, движение в одном направлении (напр «плыть», «бежать»)

16 Система глагола хинди позволяет отразить в переводе различие между действием, совершаемым сознательно, и действием, совершаемым случайно, неумышленно. В первом случае необходим переходный глагол хинди, во втором случае требуется соответствующий непереходный глагол, напр «я сломал карандаш» मैं ने पेन्सिल तोड़ दी māэ нэ пэнсил тор дй (намеренно), पेन्सिल मुझ से टूट गई пэнсил мудж^х сэ тūt гай (неумышленно)

17. Раздел «О построении словаря» касается только тех особенностей лексики и грамматического строя хинди, которые имеют существенное значение для разработки структуры русско-хинди словаря

И Рабинович

О ПОЛЬЗОВАНИИ СЛОВАРЁМ

- 1 Русские слова расположены в алфавитном порядке
- 2 Каждому русскому слову посвящается самостоятельная статья
- 3 Омонимы даются самостоятельными статьями и обозначаются римскими цифрами (I, II, III), напр

печь I ж

печь II несов

- 4 Различные значения русского слова обозначаются арабскими цифрами с точкой (1, 2 и т д)

5 Фразеология, относящаяся к данному значению слова, даётся в пределах этого значения

6 Изменяемая часть заглавного слова отделяется от неизменяемой его части двумя вертикальными черточками ||

7 Если заглавное слово повторяется в тексте статьи без изменения, оно заменяется тильдой (~), если оно повторяется с изменением, то неизменяемая часть его заменяется тильдой

8 Слово или выражение, которое может заменить предшествующее слово, дается в круглых скобках. Если таких слов или выражений, заключённых в круглые скобки, несколько, они отделяются запятыми

Кроме того, круглые скобки употребляются также при ссылках, относящихся одновременно к различным видам глагола, напр

вылечить(ся) сов см **вылечивать(ся)**

9 Слово, часть слова или словосочетание, исключение которых не меняет смысла, даются в квадратных скобках. Если таких слов или словосочетаний несколько, они отделяются запятыми

10 Пометы курсивом, предшествующие переводу, поясняют грамматическую категорию или область употребления русского слова, пометы курсивом, следующие за переводом, уточняют значения слова или словосочетания хинди

11 За ромбом (◇) помещаются словосочетания, идиоматические выражения и т д, не связанные непосредственно ни с одним из значений переводимого русского слова

12 Словосочетания при отсутствии перевода заглавного слова даются за двоеточием, напр

Зга ж ни зги не вѣдно ...

13 В переводах хинди синонимы (или близкие оттенки значений) отделяются запятыми, различные оттенки значений отделяются точкой с запятой с последующим пояснением значения курсивом в скобках

14. Переводы глаголов на хинди даются преимущественно при несовершенном виде русского глагола, при глаголах совершенного вида даются ссылки на несовершенный вид

15 Грамматические пояснения в скобках относятся только к предшествующему слову хинди

УСЛОВНЫЕ СОКРАЩЕНИЯ

ав — авиация
анат — анатомия
арх — архитектура
астр — астрономия
бакт — бактериология
безл — безличная форма
биол — биология
бот — ботаника
бран — бранное слово
букв — буквально
бухг — бухгалтерия
вводн сл — вводное слово
вежл — вежливо
вет — ветеринария
в знач — в значении
вин — винительный падеж
воен — военное дело
сопросительн — вопросительный
вр — время
в разн знач — в разных значениях
в сложн — в сложных словах
г — город
геогр — география
геол — геология
гл — глагол
гл обр — главным образом
горн — горное дело
грам — грамматика
дат — дательный падеж
ед — единственное число
жс — женский род
жс-д — железнодорожное дело
жив — живопись
зоол — зоология
ирон — иронически
иск — искусство
ист — история
и т д — и так далее

и т п — и тому подобное
канц — канцелярское выражение
карт — карточные термины
кин — кинематография
косв — косвенный падеж
кто-л — кто-либо
л — лицо
лингв — лингвистика
лит — литературоведение
м — мужской род
мат — математика
мед — медицина
межд — междометие
мест — местоимение
метеор — метеорология
мин — минералогия
миф — мифология
мн — множественное число
мор — морское дело
муз — музыка
напр — например
нареч — наречие
наст вр — настоящее время
неизм — неизменяемое слово
несов — несовершенный вид
нп — непереходный глагол
о-в(а) — остров(а)
оз — озеро
особ — особенно
относительн — относительный
п — переходный глагол
п-в — полуостров
перен — переносное значение
пов накл — повелительное на-
 клонение
погов — поговорка
полигр — полиграфия
полит — политика

<i>посл</i> — пословица	<i>спорт</i> — физкультура и спорт
<i>пр</i> — предложный падеж	<i>ср</i> — сравни
<i>превосх</i> — превосходная степень	<i>сравнит</i> — сравнительная степень
<i>пренебр</i> — пренебрежительно	
<i>прил</i> — имя прилагательное	<i>сущ</i> — имя существительное
<i>притяж мест</i> — притяжательное местоимение	<i>с -х</i> — сельское хозяйство
<i>прич</i> — причастие	<i>тв</i> — творительный падеж
<i>прош вр</i> — прошедшее время	<i>театр</i> — театральный термин
<i>прям</i> — в прямом смысле	<i>текст</i> — текстильное дело
<i>псих</i> — психология	<i>тех</i> — техника
<i>р</i> — река	<i>тж</i> — также
<i>рад</i> — радиотехника	<i>тк</i> — только
<i>разг</i> — разговорное слово, выражение	<i>уст</i> — устаревшее слово или выражение
<i>рел</i> — религия	<i>физ</i> — физика
<i>род</i> — родительный падеж	<i>физиол</i> — физиология
<i>рыб</i> — рыболовство	<i>филос</i> — философия
<i>с</i> — средний род	<i>фин</i> — финансы
<i>сказ</i> — сказуемое	<i>фот</i> — фотография
<i>сложн</i> — сложное слово	<i>хим</i> — химия
<i>см</i> — смотри	<i>числит</i> — имя числительное
<i>собир</i> — существительное собира- тельное	<i>что-л</i> — что-либо
<i>сов</i> — совершенный вид	<i>шахм</i> — шахматы
<i>сослаг накл</i> — сослагательное на- клонение	<i>эк</i> — экономика
	<i>эл</i> — электротехника
	<i>этно</i> — этнография
	<i>юр</i> — юридический термин

РУССКИЙ АЛФАВИТ

Печат- ные	Рукопис- ные буквы	Название букв	Печат- ные буквы	Рукопис- ные буквы	Название букв
Аа	<i>А а</i>	а	Рр	<i>Р р</i>	р
Бб	<i>Б б</i>	Ѣ бѣ	Сс	<i>С с</i>	с
Вв	<i>В в</i>	вѣ	Тт	<i>Т т</i>	тѣ
Гг	<i>Г г</i>	гѣ	Уу	<i>У у</i>	у
Дд	<i>Д д ђ</i>	дѣ	Фф	<i>Ф ф</i>	ѣф
Ее Еѣ	<i>Е е Ѣ е</i>	е е	Хх	<i>Х х</i>	ѣа
Жж	<i>Ж ж</i>	жѣ	Цц	<i>Ц ц</i>	цѣ
Зз	<i>З з з</i>	зѣ	Чч	<i>Ч ч</i>	чѣ
Ии	<i>И и</i>	и	Шш	<i>Ш ш</i>	ша
Йи	<i>Й й</i>	и (краткое)	Щщ	<i>Щ щ</i>	ща
Кк	<i>К к</i>	ка	Ъъ	ъ	р (твёрдый знак)
Лл	<i>Л л</i>	эль	Ыы	ы	ы, еры
Мм	<i>М м</i>	эм	Ьь	ь	ерь (мягкий знак)
Нн	<i>Н н</i>	эн	Ээ	<i>Э э</i>	э (оборотное)
Оо	<i>О о</i>	о	Юю	<i>Ю ю</i>	ю
Пп	<i>П п</i>	пѣ	Яя	<i>Я я</i>	я

А

а I союз 1. (противительный) लेकिन लैकिन, पर пар, बल्कि बाल्कि, फिर भी प^५ир б^५и, इस पर भी ис пар б^५и, इस के बावजूद (विपरीत) ис कэ ब^५ा-वादजुद (विप^५रित) (после при-
даточного уступительного), я
здесь, а она́ там मैं यहाँ हूँ, लेकिन
वह वहाँ है, не он, а его товарищ
वह नहीं, उस का दोस्त (मित्र) है,
прошло́ де́сять лет, а я все по́мню
दस वरस (वर्ष) गुजर (बीत) गये,
मगर मुझे अभी तक याद (स्मरण) है,
как э́то ни приятно, а на́до уxo-
ди́ть यह कितना अच्छा न होता फिर
भी मुझे जाना तो है, а его́ здесь
нет वह तो यहाँ नहीं, а сле́до-
вательно गरज यह कि, 2 (присое-
динительный) और аор, вот перо́,
а вот бума́га यह कलम है और यह
कागज, ✧ а то वरना, спеші́, а
то опозда́ешь जल्दी करो वरना देर
लगेगी, а іменно यानी, अर्थात्

а II вопросительн частица разг
माफ (क्षमा) कीजिये? маф (ьшамā)
कपджिने?

а III межд. आह! āḥ!, ऊह!
ух!

абажу́р м [лैप-] शेड [лаэмп'-]
शेद м, ла́мпа с -ом शेडदार लैप м
абза́ц м पैराग्राफ पाэра́ग्रāф м
абоне́мент м (билет) नियत
समय के लिये टिकट निनात साмаи कэ
लिये तिकат म

абоне́нт м (подписчик) चदा
देनेवाला चанда́ दэने-ва́ला म

абони́ровать сов и несов
नियत समय के लिये टिकट लेना
निनात साмаи कэ लिने तिकат लेना

або́рт м पेट गिरना पेट गिर'ना
म, गर्भपात गरб^५-पात म, भ्रूणहत्या
ब^५रुण-खतिā ज (искусственный)

абрикóс м खूवानी खुबा́नी ज,
जरदालू зар'да́लु म

абрикóсовый прил खूवानी
(जरदालू) का खुबा́नी (зар'दा́लु) का

абсолюти́зм м निरकुशतावाद
निरानकुश'ता-वा́द म, एकतत्रवाद
एक-तान्त्र'-वा́द म

абсолю́тн॥ый прил 1. पूरा
पूरा पुरā-पुरā, सपूर्ण सचपुर्ण;

2 *полит* निरकुश निरानकुश, ◇
—ое большинство निश्चल बहुमत *м*
абстра́ктный *прил* भाववाचक

б^१āo-vāchak

абсу́рд *м* बेहूदगी бэ-хूद'ги *ж*,
निरर्थकता निरार्त^१ак'ता *ж*

абсу́рдный *прил* बेहूदा бэ-хू-
дā *неизм*, निरर्थक निरार्त^१ак

абха́зец *м* अवखाजियन аб'хā-
зинан *м*

абха́зский *прил* अवखाजियन
аб'хāзинан

аванга́рд *м* *прям*, *перен*
हरावल *खारāвал* *м*, अग्रदल *агр'*-
дал *м*

авāнс *м* पेशगी पेश'ги *ж*,
अगाऊ दाम *агаū* *дām* *м*, *выплачи-*
вать — पेशगी (अगाऊ दाम) देना *п*

авансцēна *ж* *театр* रगमच
का अग्रभाग *ранг'-манч'* *кā* *агр'*-
б^१āg *м*

авантю́ра *ж* [जान-]जोखिम का
काम [джāн-]джок^१им *кā* *кām* *м*,
जानवाजी *джāн-бāзи* *ж*, *военная*
— फोजी मुहिमवाजी *ж*

авантюри́зм *м* जानवाजी
джāн-бāзи *ж*, दुस्साहस *дуссāхас* *м*

авантюри́ст *м* जोखिमी *джо-*
к^१им *म*, जानवाज *джāн-бāз* *м*

аварийный *прил* मरम्मत-
नवत्री पारामात-सम्बन्ध^१

авари́я *ж* टूट जाना *тут* *джā-*
нā *м*, दुर्घटना *дург^१ат'на* *ж*, *тер-*
петь — *ю* टूट जाना *нп*, *дुर्घटना*
होना (हो जाना) *नп* (की *о* *चैम-ल*)

авгу́ст *м* अगस्त *агаст'* *м*

авиаба́за *ж* हवाई अड्डा *хавāй*
аддā *м*

авиабо́мба *ж* हवाई बम *хавāй*
бам *м*

авиадеса́нт *м* (парашютный)
छतरीबाज *दस्ता* *ч^१ат'ря-бāз* *дастā* *м*

авиако́нстру́ктор *м* हवाई
जहाजो का डिजाइनसाज *хавāй* *джа-*
хāз *кā* *дизāин-сāз* *м*.

авиали́ния *ж* हवाई रास्ता
хавāй *растā* *м*, वायु-मार्ग *вāйу-*
мāрг' *म*

авиано́сец *м*. विमान-वाहक
[जहाज] *вимāн-вāхак* [джа^१хāз] *м*

авиапо́чт||а *ж* हवाई डाक *ха-*
вāй *дак* *ж*, विमान-डाक *вимāн-дак*
ж, *посылать* *письмо* — *ой* *हवाई*
डाक *से* *चिट्ठी* *भेजना* *п*

авиасъёмка *ж* हवाई तसवीर-
कशी *хавāй* *тас'вир-кашй* *ж*

авиа́тор *м* उडाका *урака* *м*,
हवावाज *хавā-бāз* *м*, वैमानिक *ваэ-*
мāник *म*.

авиацио́нный *прил* हवाई *ха-*
вāй, वैमानिक *ваэмāник*, — *завод*
हवाई *जहाज* *बनाने* *का* *कारखाना*
म, — *ая* *प्रोम्य़िश्लेन्ность* *हवाई*
जहाज *बनाने* *का* *उद्योग* *म*, विमान-
उद्योग *म*, — *мотор* *हवाई* *जहाज*
का *इजन* *म*, — *ая* *शकोला* *हवावाजी*
का *स्कूल* *म*

ави́ация *ж* 1. (воздушный
флот) एविएशन *эвиэшан* *म*, *हवाई*
वेडा *хавāй* *бэра* *म*, *гражданская*

— सिविल एविएशन *म*, бомбарди-
 рóвочная — बममार हवाई जहाज
म मн, истребительная — लडाकू
 (शिकारी) हवाई जहाज *म मн*,
 разведывательная — देख-भाल कर-
 नेवाले हवाई जहाज *म मн*,
 2. (теория и практика) एविएशन
 एविएशन *म*, हवावाजी ख़ावā-बā-
 3य़ *ज*

авóсь *вводн сл разг* शायद शā-
 नाद, ♠ на — अटकलपच्चू

аврāл *म мор* जहाजी लशकर
 के सब लोगो का एक साथ काम
 करना द्वाख़ā3य़ लश'कार कэ саб लोग
 कā эк сāt^x кām кар'нā *म*

аврāльный *прил мор* जहाज
 के सभी मल्लाहो के प्रयत्नो का
 द्वाख़ā3 कэ саб^xय़ мал्लāख़ō कэ प्राय-
 त्нō कā

австрāлиец *म* आस्ट्रेलियन
 āстрāлийан *म*

австрāлийский *прил* आस्ट्रेलि-
 यन āстрāлийан

австри́ец *म* आस्ट्रियन āстри-
 йан *म*

австри́йский *прил* आस्ट्रियन
 āстрийан

автобāза *ж* मोटरो का डीपो
 मोत'рō कā दीपो *म*

автобиограф́ия *ж* आत्मचरित
 [वर्णन] āत्म'-चारित [वर्णन] *म*,
 आत्मकथा āत्म'-कāt^xā *ж*

автоблокирóвка *ж ж -д*
 आटोमैटिक ब्लाकिंग-यंत्र āтоमाэтик
 ब्लāकिंग'-यान्त्र' *म मн*

автóбус *м* [मोटर-]बस [मोतार-]
 бас *ж*

автогéнн||ый *прил*. —ая свāр-
 का गैस से झाल लगाना гаэс сэ
 द्ज^xāl лагānā *म*

автóграф *м* आटोग्राफ āтогрāф
ж, स्वहस्ताक्षर स्वा-ख़ास्तāक्षार *म*

автозавóд *м* मोटर बनाने का
 कारखाना मोतार банāनэ कā कār-खānā
म, आटोमोबाइल प्लाट āтоमобāил
 плāнт' *म*

автоколóнна *ж* मोटर-कारो
 की कतार (पāत) मोतार-кārō कй
 कātār (पāत) *ж*

автомагистрāль *ж* [मोटर की]
 शाहराह (प्रधान सड़क) [मोतार कй]
 शāख़-rākh (प्रāद^xān सारक) *ж*

автомāт *м 1* (самодéйстви-
 щая машина) आटोमैटिक (आप से
 आप काम करनेवाली) मशीन āто-
 маэтик (āप सэ āप कām кар'нэ-
 -вāलй) मāшйन *ж*, телефóн —
 आटोमैटिक टेलीफोन *म*, 2 *воен.*
 टामी-गन тāмй-ган *म*

автоматизāция *ж* आटोमैटी-
 करण āтоमाэти-कारन *म*

автомат́ическ||ий *прил 1.*
 आप से आप काम करनेवाला āप सэ
 āप कām кар'नэ-वāлā, आटोमैटिक
 āтоमाэтик, —ая телефóнная стāн-
 ция आटोमैटिक टेलीफोन एक्स्चेज *म*,
 2. (непроизвольный) अपने आप
 होनेवाला āп'нэ āप खóनэ-वāлā

автомāтчик *м воен.* टामी-गन-
 वाला тāмй-ган-वāлā *म*

автомобиль *м* मोटर[-गाडी] -ое प्रावो कापी-राइट *म*, लेखक
 мотар[-gāri] *ज*, легковóй - [मो- का हक *म*
 टर-] कार *ज*, грузовóй - लारी *ज*,
 ट्रक *म*

автомобильный *прил* मोटर
 का मотार kā, -ая промýшленность
 मोटर बनाने का उद्योग *म*, -ая
 шйна [मोटर का] टायर *म*, - за-
 вóд मोटर बनाने का कारखाना *म*,
 आटोमोबाइल प्लाट *म*

автономия *ж* खुदमुख्तारी худ-
 -мухтāри *ज*, स्वायत्त शासन स्वायत्त'
 шāсан *म*, स्वराज्य स्वा-рāдж्य' *म*

автономный *прил* खुदमुख्तार
 худ-мухтār, स्वायत्त स्वायत्त', -ая
 óбласть खुदमुख्तार (स्वायत्त) जिला *म*

автопортрёт *м* चित्रकार की
 अपनी तसवीर चित्र'-कār कī अप'नि
 तас'वीर *ज*

автор *м* लेखक लēखक *म*,
 लेखिका लēखिका *ज* (о женщине),
 сур-निर्माता сур-нирмāтā *म* неизм,
 сур-रचयिता сур-рачайинтā *म* неизм
 (музыкального произведения), -
 резолюции प्रस्तावक *म*

авторитёт *м* प्रतिष्ठा प्रतिश-
 त'ā *ज*, गौरव गाорав *म*, असर асар
म, प्रभाव प्राब'āо *म* (влияние),
 пользоваться -ом प्रतिष्ठित हो-
 ना *न*

авторитетный *прил* प्रतिष्ठित
 प्रतिशत'ित, गौरवपूर्ण गाорав-पूरि',
 प्रामाणिक प्रāmāник

авторский *прил* लेखक का
 लēखक kā, - гонорār रायल्टी *ज*,
 -ое प्रावो कापी-राइट *म*, लेखक
 का हक *म*
 авторúчка *ж* फाउटेनपेन फाун-
 तэн-पэн *म*, *ज*
 автостра́да *ж* [बिना चौराहो-
 वाली मोटर की] शाहराह (प्रधान
 सडक) [बिना चाо-रāलō-वāलī मोतार
 कī] шāх-рāх (प्राद'āन сарак) *ज*.
 автотрāнспорт *м* मोटर ट्रान्स-
 पोर्ट मотार-трāнс порт' *म*
 агéнт *м* एजेंट эджэнт' *म*,
 дलал далāl *म*, गुमास्ता गुमāштā *म*
 агéнтство *с* एजेसी эджэсī *ज*
 агентúра *ж* एजेंट эджэнт' *म*
म, दलाल далāl *म* *म*
 агитāтор *м* प्रचारक प्राचāрак
म, प्रचारिका प्राचāरिका *ज* (о жен-
 щине)
 агитациóнный *прил* प्रचार-
 -सवधी प्राचāр-самбанд'я
 агитāция *ж* प्रचार प्राचāр *म*.
 агитбрига́да *ж* (агитациóн-
 ная брига́да) प्रचार करनेवाला दल
 (ब्रिगेड) प्राचāर कार'नэ-वāлā дал
 (бригэд) *म*
 агитíровать *несов* प्रचार कर-
 ना प्राचāर कार'нā *न* (के हक से,
 के पक्ष से за кого-л, за что-л,
 के खिलाफ, के विरुद्ध против кого-
 -либо, чего-л)
 агитпýнкт *м* (агитационный
 пункт) एजीटेशन की चौकी эджитэ-
 шан कī चाокī *ज*
 агностицýзм *м* филос अज्ञेय-
 वाद агйэй'-вāд *म*.

аго́ни||**я** *ж* दम तोड़ना **дам**
 тор'на *м*, घटका *г^хат'ка* *म*, **быть**
 в ~и दम तोड़ना *п* (का *о* *ком-л*),
 घटका लगना *नп* (को *о* *ком-л*)

агра́рн||**ый** *прил* खेतीवारी का
 к^хэти-ба́ри *ка*, कृषि-सबधी *криши-*
самбанд^хи, कृषिप्रधान *криши-пра-*
 द^खान (*о стране, области*), ~ая *ре-*
волюция कृषक-क्राति *ж*, ~ая *ре-*
 фо́рма कृषिसुधार *म*

агрега́т *м* मशीनो का सेट *ма-*
 шинō *ка* сэт *м*

агрессивный *прил* हमलावर
 хам'ла́вар, आक्रमणकारी *ākra-man-*
kāri

агрессия *ж* हमलावरी *хам'-*
 ла́в'ри *ж*, आक्रमण *ākra-man* *म*

агрессор *м* हमलावर *хам'ла́вар*
म, आक्रमणकारी *ākra-man-kāri* *म*

агробіоло́гія *ж* कृषि-जीव-
 विज्ञान *криши-джіо-вигйāн* *म*,
 कृषि-प्राणी-विज्ञान *криши-пра́ни-ви-*
 ग्यāн *म*

агроно́м *м* एग्रोनोमिस्ट *эгроно-*
 мист' *म*, कृषिविगेषज्ञ *криши-ви-*
 शेश-ги' *म*, कृषिविज्ञानी *криши-*
 विगिāन *म*

агроно́мический *прил* एग्रो-
 नोमिक *эгрономик*, कृषिशास्त्रीय
криши-ша́стрий'

агроно́мия *ж* एग्रोनोमी *эгро-*
 номй *ж*, कृषिशास्त्र *криши-ша́стр'*
म, कृषिविज्ञान *криши-вигиāн* *म*

агротéхника *ж* कृषि-टेकनीक
криши-тэк'ник *ж*, कृषि-सबधी

टेकनीकल तरीके *криши-самбанд^хи*
 तэк'никаल *тарйкэ* *म* *मन*

агрохі́мия *ж* एग्रोकेमिस्ट्री *эгро-*
кэमистрий *ж*, कृषि-रसायन *криши-*
расāйан *म*

ад *м* दोजख *дозах* *म*, नरक *на-*
 рак *म*

адвока́т *м* 'वकील *вакйल* *म*,
 अडवोकेट *ад'вокэт* *म*, एडवोकेट
 эд'вокэт *म*

адвоката́ура *ж* 1. (*профессия*)
 वकालत *вака́лат* *ж*, 2. *собир* वकील
вакйल *म* *मन*, अडवोकेट *ад'вокэт*
म *मन*

аджа́рец *м* अजारी *аджа́ри* *म*
аджа́рский *прил* अजारी *ад-*
жа́ри

администраті́вный *прил*
 इतजामी *инт'зāми*, प्रबध-संबंधी
 प्राबанд^х-самбанд^хи, गासकीय *ша́с'-*
кий'.

администра́тор *м*: प्रबधक
 [अफसर] *прабанд^хак* [аф'сар] *म*

администра́ция *ж* 1. (*орган*)
 इतजामी महकमा *инт'зāми* *мах'камā*
म, प्रबधविभाग *прабанд^х-विब^खाг* *म*,
 2. (*ग्रुप्पा* *лиц*) अफसर *лог* *аф'сар*
лог *म* *मन*, प्रबधक *прабанд^хак*
म *मन*

адмира́л *м* एडмирल *эд'мирал*
म, नौसेनापति *нао-сэна-пати* *म*

а́дрес *м* 1 *पता* *патā* *म*, по-
 сыла́ть по ~у *пते* *पर* भेजना *प*,
 2 (*напр. поздравительный*) अड्रेस
адрес *ж*, भेटपत्र *б^хэт-патр'*

адр

м, приветственный — अभिनन्दन- -पत्र म.	язык आजरबाइजानी जवान (भा- षा) ж
адресат м पत्र पानेवाला патр' пāнэ-вāпā м	азиат м एशियाई эшийāй м, एशियावासी эшийā-вāсй м
адресн ый прил —ая книга डाइरेक्टरी дāирэкт'рй ж, — стол नागरिको और सस्थाओ का पता सूचित करने का द्यूरौ नāг'рикō аор сā- ст'āб кā патā сūчит кар'нэ кā бйуро м	азиатский прил एशियाई эши- йāй
адресовать сов и несов пता लिखना патā лик'нā п (का кому- -либо)	азот м хим नाइट्रोजन нāн- троджан м
адский прил दोजखी доз'хй, नारकीय नār'кйй'	азотн ый прил хим. नाइट्रिक नāитрик, —ые удобрёння नाइट्रिक खाद ж
адъютант м एजीटाट эджй- тāнт' м	аист м लकलक лак'лак м.
азарт м जोश द्जोш м, शौक शाок м, входить в — जोश मे आना नп	айва ж (дерево и плод) विही бихй ж
азартн ый прил जोशीला द्जोшлā, ◇ —ая игра जूआ म	академик м अकदमीशियन акад'мйшийан м
азбука ж कखग как'аг м, अक्षर अक्षर म मн	академический прил 1 अकद- मी का अкад'मि कā, 2. (научный) विज्ञान-संबधी विग्यāन-सामबанд'хй, 3. (учебный) उच्च विद्यालय मे अध्ययन-संबधी उच्च' विद्यāलāय मē адхйāйан-самбанд'хй
азбучн ый прил 1 कखग- -संबधी как'аг-सामबанд'хй, 2 перен उतो —ая истина यह एक हकीकत है जैसे दो दो चार णाख़ एक ख़ाक़क़ात है до द्माэсэ до до чār, यह स्वय- निद्र मन्य है णाख़ स्वायā-सिद्ध' सति' वाэ	академия ж अकदमी अкад'मि ज, विज्ञान-परिषद् विग्यāन-पारिषाद ज, — науक' विज्ञान-अकदमी ज
азербайджанец м आजरबाइ- जानी āзэр'бāнджāнй м	акация ж बबूल बाबूल म, कीकर क्यकार म
азербайджанский прил आजरबाइजानी āзэр'бāнджāнй, —	акварель ж 1 (краска) पानी का रंग पāन्य कā ранг' म, आबरग āб-रानг' म, जलवर्ण द्जाल-वरन' म, 2 (картина) आबरग की तसवीर āб-रानग' क्य तас'वйр ज., जलवर्ण- -चित्र द्जाल-वरन'-चित्र' म
	аквариум м मछलीघर मच'х'- लй-г'ар м, जल-कुंड द्जाल-कुन्द' म

акклиматизация ж ऋतुसह-
करण риту-сахй'-каран м

акклиматизировать *сов* и *несов* परदेश के हवा-पानी का अभ्यास करना *पर-दэш कэ ख़ावā-पāनī kā* *अभ^खयास कार'नā n*, ऋतुसह्य कराना *रितु-साख़ी' कारānā n*

аккомпанемент *म* साथ का
बजना (संगीत) *sāt^h kā* बадज'नā
(संगीत) *म*, साथ बजाना *sāt^x* बा-
दजānā *म*, सुर भरना *सुर* *б^хар'-*
nā *म*

аккомпаниатор *म* सुर भरने-
वाला सुर ब^४र'नэ-वālē *म*, [सगीत
से] साथ देनेवाला [संगीत सэ] sāt^४
dēnэ-vālē *म*

аккомпанйровать *несов* साथ
वजाना cāt^x баджānā *n*, सुर भरना
сур б^лар'нā *n*

акко́рд *м* अकार्डि́ акāрд' *м*,
सतत्र सान्तात्र' *म*

аккордеон *м.* अकार्डियन *акār-*
динан *м.*

аккредитив м साखपत्र स़ाक'-
-патр' м, प्रत्यय-पत्र प्रतनाय-
-патр' м

аккредитовать сов и несов
दूत बनाकर भेजना दूत банाकार
б'эдж'на n

аккумулятор м   वेटरी बॅट'-
 рп ж, विजली सचयक यंत्र бидж'ли
 санчайак йантр' м

аккура́тно нареч 1. (*точно*)
ठीक-ठीक ग़्याह-त़्याह, वक्त पर वाक्त्'
пар (*современно*), 2. (*опрятно*)

सफाई (स्वच्छता) से сафай (свапы'-
та) से

अक्युरातनूत ङ १ समयनलषुठा
समान-नलषुठ^१ ङ (वु वुरेनल), ठीक
[वकुत ढर] कलम करनल त^१ङक [वकुत'
ढर] कलम कर'नल म, ढरलङुदुधतल
ढरलषुदुध^१तल ङ (व रलबुते); २.
(अढुरलतनूत) सुधरलढन सुत^१रलढन
म, सुवकुधतल सुवलच^१तल ङ

аккурáтный *прил 1 समयनिष्ठ*
 самай-ништ^х (*во времени*), ठीक
 काम करनेवाला т^хйк кáм кар'нэ-
 -вāлā, परिशुद्ध परिशुद्ध^х (*в ра-
 боте*), 2. (*опрятный*) साफ-सुथरा
 сāф-сут^х рā, स्वच्छ स्वाचч^х

акроба́т м   नट   नाट   म

акроб́атика ж नट की कला नाट
कपि काला ж

аксио́ма ж स्वत सिद्ध सत्य स्वा-
ताह-सिद्ध^ख सति^ग म., स्वसिद्ध स्वा-
-सिद्ध^घ म

अक्त *म* १. (действие) काररवाई
 क़ार-राव़ाय *जस*, कार्य क़ार्य' *म*, २.
 (документ) ऐक्ट अैक्त' *म*, обвин-
 нительный — इल्जामनामा *म*, अभि-
 योगपत्र *म*, ३. театр हिस्सा *जस*-
 स़ा *म*, [नाटक का] अक्त [ऩातक क़ा]
 अन्क' *म*

актёр " ऐक्टर अक्टर ",
 अदाकार अदा-कार म, अभिनेता अब्-
 नैता म *अभिनेता*

актив I и собир почит. нр-
गर्म मैवर सार-गर्ग' मयभर " ии.
सत्रिय सदस्य स-क्रीय' सदस्य'
и ии

अर्थात् II म फिन कुल सपत्ति
 और पूँजी का सामूहिक मूल्य कुल
 सम्पत्ति और पूँजि का सामूहिक
 मूल्य' म, सकलसपत्ति सकल-सम्-
 पत्ति ज्ञ.

активизировать сов и несов
ज्यादा (अधिक) सरगर्म (सक्रिय) बनाना
z̥iādā (ад^хик) сар-гарм' (са-крий')
banānā n

активист *म. सरगम मेवर सार-*
-गर्म' मॅम्बर म , सक्रिय सदस्य सा-
-क्रीय' सादस्य' म

активность *ज* सरगमीं сар-гар-
 мя *ज* , क्रियाशीलता крийā-шил'-
 тā *ज*

активн||ый прил 1. सरगर्म
сар-гарм', सक्रिय са-крий', -ая
оборона सक्रिय रक्षा ж, 2 грам
- залог कर्तवाच्य картри-вāчй' м

а́ктовый прил — зал असेवली
हाल असэм'б'ली-खाल न

актриса ж ऐक्ट्रेस аэктрэс ж ,
अभिनेत्री аб^хинэтрий ж

актуальный прил 1. (напр
о теме) फौरी अहमियत रखनेवाला
фаоря ах'мийат рах^х нэ-вālā, 2.
(существующий в действительности)
अमली अस'ली, वर्तमान वार्त'-
'ān

акýла ж बार्क शार्क' म, ग्राह
grāḷ "

अकुंस्ति॒का ऋ॒ १ नादवि॒द्या न॒द-
वि॒द्या ऋ॒ २, ध्वनि-वि॒ज्ञान द॒ध्वनि-
वि॒ज्ञान ॥ २ (सत्यि॒त्य) श्रवण-
गुण श्रवण-गुण ॥

акустический при श्रवण-
-संवधी श्रवान-सम्बन्ध
акушёрка ज जनार्द जजानाय जस,
दाई दाय जस

акцѣнт *м* 1. (ударение) जोर
 зор *м*, स्वराघात सवारāḡāṭ *म*,
 2 (в произношении) एक्सेंट एक्सэнт'
म, विशेष उच्चारण विशेश उचचारण
म, ♦ сделать ~ जोर देना *п*. (पर
 - на чем-л.)

акционёр *м* हिस्सेदार खिसस-
-дār *м*, शेयरहोल्डर шэйар-холдар
м, अगभागी āsh-bāgī *м*

акционерн||ый прил मिश्रित
(सयुक्त) पूँजीवाला मिश्रित (सं-
युक्त') पूँदजि-व॒ल॒ā, —ое общество
ज्वायट स्ट॒क क॒पनी ज॒स, मिश्रित
[पूँजीवाली] क॒पनी ज॒स.

акция ж шейр шэйар м,
 हिस्सा хисса м, अश аш м

алба́нец *м* अल्बानियन алба́-
нийан *м*

алба́нский прил алъвани́ян ал-ба́ни́ян, — язы́к алъвани́ян ждван (भाषा) *жс*

алгебра ж बीजगणित бидж-
 -ганизт м

алѣтъ несов 1 (становиться
алым) गहरे लाल रंग का हो जाना
gaḥ'рэ лāл ранг' кā хо джāнā нп,
2 (виднеться) लाल दिखाई देना
лāл дик^хай дэнā нп.

алимѣнты *mn* भृति ब्रृति *ж* ,
एलिमनी элим'нй *ж*

алкоголізм *m* शरावखोरी शा-

раб-хорй *ж*, मदिरापान माдिरā-пāн
м, मद्यासक्ति माдиāсакти *ж*

алкогóлик м शरावखोर ша-
раб-хор м, मद्यासवत माद्यāсакт' м,
मद्यप माद्यāप м

алкогóль м सुरा-सार сурā-sār
м, अलकाहल ал'kāхал м

алкогóльный прил मादक
мāдак, — напйток मादक द्रव्य
(पेय) м

аллегорйческий прил अन्यो-
क्तिपूर्ण аныокти-пурн', रूपकमय
рупак-май

аллегóрия *ж* अन्योक्ति аныо-
кти *ж*, रूपक रुपак м

аллéя *ж* [सायादार] रास्ता
[sāyā-dār] рāстā м, उद्यानपथ
удйāн-пат^x м

аллó *межд* अरे! arē!, होत! хот!
аллю́р м घोडे की चाल r^xorē
кй чāл *ж*.

алмāз м हीरा хйrā м, शीशा
काटने का हीरा शйшā kāt'nē kā хй-
rā м (для резки стекла)

алтāрь м перен कुर्बāнगाह кур-
бāн-гāх *ж*, वेदी वэди *ж*

алфавй́т м वर्णमाला варн'-
мāлā *ж*, по —у अकारादि क्रम से,
वर्णक्रमानुसार

алфавй́тный прил —порядок
अकारादि (वर्णमाला का) क्रम अकār-
āди (वारн'-мāлā kā) крам м,
वर्णक्रम-प्रणाली वारन'-कram-प्रनाāли
ж, अक्षर-क्रम अक्षर-कram м., —
указатель अकारादि क्रम मे छपी

हुई निर्देशिका अकārāди кram मē
च[^]ापй खуй निрдэшиकā *ж*

āлчность *ж* लालच लāлаच м,
लोभ лоб^x м

āлчный прил लालची लāल'चй,
अति लोभी ати лоб[^]й

āлы́й прил गहरे लाल रंग का
гах'рэ лāл ранг' kā

алычā *ж* (дерево и плод) आलूचा
āлучā м

альбóм м अल्बम албам м, —
रिसूनों (иллюстраций) चित्राधार
м, — фотографияं फोटो रखने की
पुस्तक *ж*, — для стихов कविता के
लिये पुस्तक *ж*

альмана́х м भिन्न-भिन्न लेखको
की रचनाओं का संग्रह б^xинн'-б^xинн'
лэк^x'кō кй рач'нāб kā санграх м

альпй́йский прил आल्प्स
पर्वत-सबधी āлпс' парват-сам-
банд^xй

альпинй́зм м पर्वतारोहण
парв'tāрохан м, शैलारोहण शाэ-
лāрохан м

альпинй́ст м पहाड़ (पर्वत) पर
चढ़नेवाला пахār (парват) пар чар'
нэ-вāлā м, पर्वतारोही парв'tāро-
хй м

алюмй́ниевый прил. अलुमीनम
का अलुमीнам kā

алюмй́ний м. अलुमीनम алу-
мйнам м

амбāр м [अनाज की] कोठी
[анāдж кй] кот'п *ж*, धान्यागार
д'āннāгār м

амбразура *ж* *воен* भरोखा
 дж^харок^хā *м*

амбулатория *ж* डाक्टर-खाना
 द्वाक्तर-खाना *म*, दवाखाना दावā-
 -खाना *म*, औषधालय ओष'द^खालाय *म*

амбулаторный *прил* 1 डाक्टर-
 -खाने (औषधालय) का द्वाक्तर-खाने
 (ओष'द^खालाय) कā, 2 (о больном)
 अस्पताल के बाहर का अस्प^ताल क^ए
 बा^हार कā, वहिर्वासी बा^हिरवासी, —
 больной वहिर्वासी रोगी *म*, बाह्य-
 -रोगी *म*.

америкāнец *м* अमरीकी अम'-
 रीकी *म*, अमरीकन अम'रीकन *म*

америкāнский *прил* अमरीकी
 अम'रीकी, अमरीकन अम'रीकन

аммиāк *м. хим* अमोनिया अमो-
 нийā *म*

амнистировать *сов* *и* *несов*
 माफ (क्षमा) करना मा^फ (क^शमा)
 कार'नā *п*, माफी (क्षमा) देना मा^फी
 (क^शमा) द^एनā *п*, क्षमा करके छोड़
 देना क^शमा कार'क^ए च^खोर द^एनā *п*
 (освободить)

амнистия *ж* माफी मा^फी *ж*,
 क्षमादान क^शमा-दāन *म*, निर्मुक्ति
 निरमुक्ति *ж* (освобождение)

аморāльный *прил* नीतिभ्रष्ट
 नीति-ब^खराष्ट', नीतिहीन नीति-हीन

амортизация *ж* *тех* आघात
 का निर्वल करना आ^गात कā निरबाल
 कार'नā *म*

аморфный *прил* वेडौल ब^ए-दा-
 ओल, आकारहीन आ^कार-हीन

амплитуда *ж* [भूलने की]

चौडाई [दज^खुल'न^ए क^प] चाओरā *ж*,
 विस्तार विस्तार *म*

ампуā с театр [ऐक्ट^र का]
 पार्ट [अक्तर कā] पāрт' *म*, [अभिनेता
 का] अभिनेय भाग [अब^खिनेगā कā]
 अब^खिने' ब^खा^ग *म*

āмпула *ж* दवा रखने का शीशे
 का छोटा पात्र दावā राक^ख'न^ए कā
 शीश^ए कā च^खोतā पāत्र' *म*

ампутация *ж* काट डालना काट
 दāल'नā *म*, अगछेद अंग'-च^खेद *म*

ампутировать *сов* *и* *несов*
 काट डालना कāट दāल'नā *п*, अंगछेद
 करना अंग'-च^खेद कार'नā *п*

амфибиа *ж* 1. зоол जलस्थल-
 चारी [जतु] दजाल-स्त^खाच-चāरि
 [दजान्तु] *म*, 2. (самолет)
 उभयचर हवाई जहाज उब^खाय-चार
 खāवāय दजāखāय *म*

амфитеāтр *м*. [नाचघर का]
 अर्द्धगोल छज्जा [नāच-ग^खार कā]
 अर्द्ध^ख'-गोल च^खादज्जā *म*

āна *ж* (индийская денежная
 единица) आना ānā *म*

анāлиз *м* विश्लेषण विश्ले-
 शान *म*

анализировать *несов* विश्ले-
 षण करना विश्लेशान कार'नā *п*
 (का च^खो-ल), छान-बीन करना च^खāन-
 -बीन कार'नā *п* (исследовать, का
 च^खो-ल)

аналогичный *прил* एकसाँ
 अक^खसाँ, सरीखा सारिख^खā, सदृश सा-
 -दृशि, अतिदिष्ट अतिदिष्ट', अनु-
 धर्मक अनुद^खारमाक

аннотировать сов и несов
टीका (vyaख्या) करना त्याकां (vīā-
kṣā) kar'nā n (पर что-л)

аннули́ровать *сов и несов*
उठा देना *ут^ха дэна^н* *п*, मन्सूख करना
мансू^х кар'на^н *п*, अमान्य ठहराना
амā^नй' т^ха^х'рā^न *п*

анод *м физ* विजली [की
वैटरी] का धनात्मक छोर बिज'-'
ली [की बाэत'री] कā द^ханā^तма^क
ч^хор *м*

аномāлия *ж* अनैयामिकता ана-
э^йā^मик'тā *ж*

анонимный *прил* गुमनाम गुम-
-нā^म, अज्ञातनामा аг^йā^त-нā^म
неизм

анонс *м* इत्तला *ит^г'лā* *ж*,
निवेदन निवे^दан *м* (оповещение),
विज्ञापन वि^गйā^पан *м* (афиша)

ансāмбль *м* 1. *муз*, *театр*
कलाकारों की टुकड़ी कālā-кārō^к *к*
тук'р^й *ж*, 2. *арх* स्थापत्य-कला-
-विनिष्ठ ग्रूप *ст^хā^पат^й'-कālā-वि-*
शिष्ट' ग्रूप *м*

антагонизм *м* लागडॉट *лāg-*
-дā^т *ж*, अंतरविरोध *антар'ви^род^х*
м, क्लासсовый ~ वर्गविरोध *м*

антагонистический *прил*
मुखालिफ *мухā^лиф*, अंतरविरोधी
антар'ви^род^хй

Антарктика *ж* अटार्क्टिक
इलाका (क्षेत्र) *антā^рктиक* *илā^कā*
(*क^शэ^{त्र}'*) *м*, कुमेरु प्रदेश *ку-мē^रу*
प्रा^देश *म*, दक्षिणध्रुव-प्रदेश *दक-*
шин-द^хरु^व *प्रा^देश* *म*

антарктический *прил* अटार्क्-
टिक *антā^рктиक*, दक्षिणध्रुवीय *दक-*
шин-द^хरु^वी^य

антēнна *ж*. रेडियो का तार
рē^дийō *кā* *гār* *м*, वायविक *вā^य'-*
विक *म*

антивоенный *прил* जग-
-विरोधी *джанг'-वि^रो^द^х*, युद्ध-
-विरोधी *иуд^д'-वि^रो^द^х*

антиимпериалистический
прил साम्राज्यवाद-विरोधी *сā^म'रा-*
द^जि'-वā^द-वि^रो^द^х, साम्राज्यविरोधी
сā^मрā^दज[ि]'-वि^रो^द^х

антиквāр *м* पुरानी चीजों का
संग्रह करनेवाला *पुरā^नी* *च[ी]जō* *कā*
संग^रा^ख *кар'и^э-वā^तā* *м*

антиквāрный *прил* 1. (*напр*
о *магазине*) पुरानी चीजों का
पुरā^नी *च[ी]जō* *कā*; 2. (*о* *вещи*)
पुराना और कीमती *पुरā^नā* *औ^र*
की^मती

антимилитаристский *прил*
जग-विरोधी *джанг'-वि^रो^द^х*

антина^рōд^ный *прил* जन-
-विरोधी *джан-वि^रो^द^х*, जनता-
-विरोधी *джан'тā-वि^रो^द^х*

антина^уч^ный *прил* विज्ञान-
-विरोधी *वि^गйā^न-वि^रो^द^х*

антиобщественный *прил*
समाज-विरोधी *самā^दज-वि^रो^द^х*

антипā^ти^я *ж* नफरत *наф'рат*
ж, घृणा *г[ृ]ринā* *ж*, च[ु]व[ु]स्त्वो^वать
~*ю* *नफरत* (*घृणा*) *करना* *п* (*से*
к кому-л)

антирелигиōз^ный *прил* मज-
हब *मुखालिफ* *ма^з'ха^б-मु^хā^лиф*,
धर्म-विरोधी *д^хар^м'-वि^रो^द^х*

антисанитарный *прил*

अस्वास्थ्यकर अस्वास्थ्य'-कार, आरो-
ग्यविघातक ऋोग्य'-विगृहातक

антисептический *प्रिल मेद.*
सडन रोकनेवाला सारान रोक'न-व-
ला

антисовётский *प्रिल सोवि-*
यत-विरोधी सोवियत-विरोध

антифашист *म* फासिस्ट-वि-
रोधी फासिस्ट'-विरोध' *म*

антифашистский *प्रिल फा-*
सिस्ट-विरोधी फासिस्ट'-विरोध' *म*

антихудожественный *प्रिल*
कलाशून्य कला-शून्य'

античный *प्रिल पुराने यूनान*
और रोम देश का पुराने यूनान
अपरोम देश का

антракт *म* बीच का समय बीच
का सामान्य *म*, अकाविधि अन्त-
विधि *म*

антрацит *म* अन्त्रासाइट अन्-
त्रासाइट *म*

антрепренёр *म* थियेटर का
प्रबन्धकर्ता थियेटर का प्रबन्ध-
कर्ता *म* *नैजम*

антрополог *म* मानवशास्त्रवेत्ता
मानव-शास्त्र'-वेत्ता *म* *नैजम*

антропология *म* मानवशास्त्र
मानव-शास्त्र' *म*

анфас *नारिच* सामने से साम'-
ने से

аншлаг *म* 1. (पुब्लिकने अभि-
प्रेषण) इशतहार इशत'हार *म*,
विज्ञापन विज्ञापन *म*, 2. *तेअटर*
“सोल्ड आउट” विज्ञापन “सोल्ड
आउट” विज्ञापन *म*

аорта *म* *अनात* हृदय की सब
से बड़ी धमनी हृदय की सब से
बड़ी धमनी *म*, महाधमनी माहा-
धमनी *म*.

апатичный *प्रिल* बेमन बे-
मान, मुर्दादिल मूर्दा-दिल, उदासीन
उदासीन

апатия *म* मुर्दादिली मूर्दा-
दिली *म*, उदासीनता उदासीन'ता *म*

апеллировать *सोव* *म* *नैजम*
अपील करना अपील कर'ना *म* (से
क कौ-ल, क कौ-ल)

апелляция *म* अपील अपील
म, पुनर्विचार की प्रार्थना पुनार-
विचार की प्रार्थना'ना *म*

апелсин *म* नारंगी नारान-
गी *म*

апелсиновый *प्रिल*. नारंगी
का नारंगी का

аплодировать *नैजम* तालियाँ
बजाना तालियाँ बजाना *म*, कर-
तलध्वनि करना कर-तल-ध्वनि
कर'ना *म*

аплодисменты *म* तालियाँ ता-
लियाँ *म* *म*, करतलध्वनि कर-
तल-ध्वनि *म*, बुरने - पुरजोश
(ऊँची) तालियाँ *म* *म*, ऊँची कर-
तलध्वनि *म*

апломб *म*. आत्मविश्वास आत्म'-
विश्वास *म*, अभिमान अभिमान *म*

аполитичный *प्रिल* अराज-
नीतिक अराज-नीतिक, गैरराजनीतिक
गैर-राजनीतिक

апологет *म* प्रशंसक प्रशं-
सक *म*

апофебз м गुणमाण गुण-
-गान् म

аппарат м 1. (прибор) यत्र
यान्त्र' म, фотографический —
केमरा म, 2. मशीन машин ж,
मशीनरी машин'री ж (совокуп-
ность учреждений), स्टाф स्टाф
म (штат), государственный —
राज्य-मशीनरी ж, स्टेट-यत्र म

аппаратура ж सामग्री सामा-
ग्री ж, उपकरण उप'कारन म,
यत्र यान्त्र' म मн

аппендицит м मेढ एपेडि-
साइटिस एपेन्डिसाइटिस म, आत्र-
पुच्छकोप अन्त्र'-पुच्छ'-कोप म

аппетит м भूख ब'ख' ж,
रुचि रुचि ж., есть с ~ом भूख
(रुचि) से (की हालत में) खाना न

аппетитный прил मजेदार
माझ-दार्, स्वादयुक्त स्वाद-युक्त'
(вкусный), रुचिवद्दक रुचि-वार्द-
द'क (возбуждающий аппетит)

апрель м अप्रैल अप्राэл м

аптека ж दवाखाना दावा-хाना
म, औषधालय ओष'द'आलय म

аптекарь м दवाफरोश दावा-
-фарош म, кемист कэमист' म

аптечка ж दवाओ का बक्स
दावाओ का बाкас म, औषध-पेटिका
ओषाद'-पэतिकā ж (походная)

араб м अरब араб म

арабизм м. лингв. अरवियत ар'-
-बियत ж.

арабский прил अरवी ар'बी,
~ язык अरवी ж

арбитр м पंच पांच' म, मानिस
सांस म.

арбитраж м पचायत पांचा-
यात ж., मानिसी सांस म

арбуз м तरबूज тар'буз "

аргентинец м आर्जेटाइन का
निवासी आर्джанतानि का निवासी "
аргентинский прил आर्ज-
टाइन का आर्джанतानि का

аргумент м दलील दा'लि'ल ж.,
तर्क тарк' м

аргументация ж वितर्क वि-
тарк' м

аргументировать сов. и не-
сов दलील पेश करना दा'लि'ल पेश
कर'ना न, तर्क उपस्थित करना
тарк' उपаст'ित कर'ना न

арен||а ж 1. अखाड़ा अ'आ'री
म, दगल दानгал ", रगभूमि
रान्ग'-ब'भूमि ж, выходить на
~у अखाड़े (दगल) में उतरना नп;
2. перен. ~ деятельности अमल
(कार्य) का मैदान अमल (क़ार'и')
का माэдāन म, कार्यक्षेत्र क़ार'и'-
-क़शэत्र' म.

аренд||а ж ठेका त'आका म,
इजारा иджāра म, сдавать в ~у
ठेका (इजारा) देना न (का что-л),
पट्टे (किराये) पर देना न, сдавать
зёмлю в ~у भूमि को लगान पर
देना न

арендатор м पट्टेदार पट्टे-
-दार् म, кिरаयेदार किरāये-दार्
म, ठेकेदार त'आकэ-दार् म; जोतदार
джот-दार् म. (крестьянин)

арѣндн||ый *прил* ~ая **плáта** *किराया* *кира́йā* *м*, **लगान** *लागान* *म* (за *землю*), ~ **догово́р** *पट्टा* *पट्टा* *म*.

арендова́ть *сов* и *несов* **ठेका** (इजारा) *लेना* *त^хэка́* (*иджа́ра*) *лэна́* *п*. (ка *что-л*), **पट्टे** (*किराये*) *पर* *लेना* *पट्टे* (*किरा́ये*) *पर* *लэна́* *п*, **लगान** *पर* *लेना* *लागान* *पर* *लэна́* *п* (*землю*)

арѣст *м* 1. *गिरफ्तारी* *गिराफ-* *तारी* *ज*, **находи́ться** *под* ~ом *गिरफ्तार* *होना* *न*, *पहरे* *मे* *होना* *न*, 2. (*напр* *на* *имущество*) *रोक* *रुक* *ज*

арестáнт *м* *कैदी* *कादी* *म*, *बंदी* *बандी* *म*, *नजरबंद* *назар-* *-банд'* *म*

арестова́ть *сов* *см* *арестовыва-* *вать*.

арестóвывать *несов* 1. *गिर-* *फ्तार* *करना* (*कर* *लेना*) *गिराफ्तार* *кар'на́* (*кар* *лэна́*) *п*, *पहरे* *मे* *डालना* *पाख'рэ* *म* *दाल'на́* *п*, 2. (*накладывать* *арест*) *रोक* *लगाना* *рок* *лагана́* *п* (*पर* *на* *что-л*)

аристокра́т *м* *रईस* *райс* *म*, *अमीर* *амир* *म*, *अभिजात* *аб^х-* *иджа́т* *म*

аристократі́ческий *прил* *अमीरी* *амирі́*, *अभिजात* *аб^хиджа́т*, *कुलवान्* *кул'ва́н*

аристокра́тия *ж* 1. (*госу-* *дарственное* *устройство*) *अभि-* *जाततत्र* *аб^хиджа́т-тантр'* *м*, 2.

собир (*родовитая* *знать*) *तज* *перен* [*अमीर-*] *उमरा* [*амір-*] *ум'-* *ра́* *м* *мн*, *अभिजात-वर्ग* *аб^х-* *иджа́т-варг'* *म*

арифме́тика *ж* *हिसाब* *хиса́б* *म*, *अकगणित* *анк'-ганит* *म*

арифметі́ческ||ий *прил.* *हि-* *साव* *का* *хиса́б* *ка́*, *अकगणित-सं-* *बधी* *анк'-ганит-самбанд^х*, ~ая *зада́ча* [*हिसाब* *का*] *सवाल* *म*

а́рия *ж* [*ओपेरा* *मे*] *गीत* [*опе-* *ра́* *м*] *гйт* *म*

а́рка *ж* *арх* *मेहराब* *мэх'ра́б* *ж*, *तोरण* *торан* *म*, *त्रिум-* *फाल्या* ~ *विजय-मेहराब* *ж*

арка́н *м* *कमद* *каманд'* *ज*

Арктика *ж*. *आर्कटिक* *इलाका* (*क्षेत्र*) *а́рктик* *ила́ка* (*кшэ́тр'*) *м*, *सुमेरु* *प्रदेश* *су-мэру* *прадэ́ш* *म*, *उत्तरध्रुव-प्रदेश* *уттар-д^хрув-прадэ́ш* *म*

аркти́ческий *прил* *आर्कटिक* *а́рктик*, *उत्तरध्रुवीय* *уттар-д^хру-* *вий'*

арме́йский *прил* *फौजी* *фао-* *джі́*, *सैन्य* *саэ́нй'*

а́рмия *ж* *फौज* *фаодж* *ж*, *सेना* *сэна́* *ж*, *Советская* *А́рмия* *सोवियत* *फौज* (*सेना*) *ж*, *देय-* *ствующая* ~ *युद्ध-क्षेत्र* *की* *फौज* (*सेना*) *ж*

армяни́н *м* *अरमनी* *ар'мані* *म*

армя́нский *прил* *अरमनी* *ар'мані*, *आर्मीनियन* *а́рминийан*, ~ *язы́к* *अरमनी* *जवान* (*भाषा*) *ж*.

аромát м खुशबू खुश-बू ж, सुगंध सु-गанд' ж

аромátный прил खुशबूदार खुश-बू-दार, सुगंधित सु-गанд'ित
арсенáл м. हथियारघर хат'хи-
йār-г'ар м, अस्त्रागार астрā-
gār м

артезиáнский прил. ~ ко-
лодец कौवारी कुआँ फाовāरि कुā
м, पातालकुआँ pātāl-куā м,
उत्पीड-कूप उत्पीड-कूप м

артéль ж आर्टेल āртэл м,
сельскохозяйственная ~ खेतिहर
(कृषि का) आर्टेल м

артериáльный прил анат
धमनीय д'хам'ний', धमनी-सवधी
द'хам'नी-самбанд'и, रोहिणीय ро-
хиний'

артéрия ж анат धमनी д'хам'-
नी ж, नाडी नāरि ж, रोहिणी
रो'хини ж

артиллерийск||ий прил तोप
(तौपों) का तोप (топō) kā, तोपखाने
का तोप-खāनэ kā (относящийся к
артиллерии), ~ огōнь गोलदाजी
ж., ~ая подготōвка हमले से पहले
की गोलदाजी ж; ~ парк तोपखाने
का डिपो м. (склад, место стоян-
ки), तोपखाना м (артиллерия),
~ое орудіе तोप ж

артиллеріст м. तोपची топ'чи
м, गोलंदाज гол-андāз м.

артиллéрия ж तोपखाना топ-
-хāнā м, तोपे топē ж мн,
зенітная ~ हवाई जहाज तोड तोपे

ж мн, हवामार (विमानवेधी) तोप-
खाना м, противотāнковая ~
टैकतोड तोपे टैक'मн, टैकमार तोप-
खाना м, лёгкая ~ हलकी तोपे ж
мн, тяжёлая ~ भारी तोपे टैक'मн,
самохōдная ~ अपने आप चलनेवा-
ली तोपे टैक'मн, स्वयचलित तोप-
खाना м

артіст и आर्टिस्ट āртист' м,
कलाकार कालā-कār म, अभिनेता
अब'िनэतā и नेउत' (актер), ना-
रōदनी ~ अदामी अदाकार', जन-
कलाकार म.; заслू'женны ~ प्रति-
ष्ठित (सम्मानित) अदाकार (कला-
कार) म, óперны ~ ओपेरा का
गायक म., ~ балета वāले का
नर्तक म.

артистический прил 1. आ-
र्टिस्टो (कलाकारो, अभिनेताओ) का
āртистō (कालā-कārō, अब'िनэतāō)
kā, 2. (искусный) कलाकुशल का-
लā-कुशल

артістка ж. कलाकर्त्री कालā-
-कर्त्री ж, अभिनेत्री अब'िनэत्री
ज. (актриса), नारōदना ~ जन-
-कलाकर्त्री ж

āрфа ж हार्प' хāрп' ж

архайзм м лингв अप्रचलित
शब्द अप'चालित शब्द' и

археōлог м पुरातत्ववेत्ता पु-
рātатв'-वэतā म неизм

археологический прил पुरा-
तत्व-विषयक पुरātатव'-विशानक,
आरक्योलाजिकल āр'к्यōлāджिकल

археологія ж. पुरातत्व पुरā-

татв' *м*, आरक्योलाजी ār'киолā-
джй *жс*

архйв *м* मुहाफिजखाना мухā-
физ-хānā *м*, अभिलेखागार аб^хи-
лэк^хāgār *м* (помещение), [पुरा-
ने] कागजात [पुरānē] kāg'zāt *м*
мн, अभिलेख аб^хилэк^х *м* *мн*
(документы)

архипелāг *м* द्वीप-पुज द्वीप-
пундж' *м*, आर्किपेलगो āркипēла-
го *м*

архите́ктор *м* वास्तु-कला-वि-
शारद vāсту-калā-вишāрад *м*,
आर्किटेक्ट āрkitэкт' *м*

архитекту́ра *жс* वास्तु-कला
vāсту-калā *жс*, आर्किटेक्चर āрки-
тэкчар *м*

архитектурный *прил* वास्तु-
कला-संबंधी vāсту-калā-самбан-
д^хи, आर्किटेक्चर का āрkitэक्чар kā

ары́к *м* नहर нахār *жс*, नाली
на́лй *жс*

арьерга́рд *м* चडावल चандā-
вал *м*.

асбэ́ст *м* अजबेस्टो аз'бэсто *м*,
अदह адах' *м*

аске́т *м* तपस्वी тапасвй *м*,
सन्यासी саннйāсй *м*

аскетизм *м* तपस्या тапасйā *жс*,
सन्यास саннйāс *м*

аспéкт *м* पहलू пах'лу *м*,
पार्श्व пāршв' *м*

аспира́нт *м*. पोस्ट-ग्रेजुएट
[क्लास का] छात्र пост'-грэджуэт
[клāс kā] ч^хāтр' *м*.

аспира́нтка *жс* पोस्ट-ग्रेजुएट
[क्लास की] छात्रा пост'-грэджуэт
[клāс кй] ч^хāтрā *жс*

аспиранту́ра *жс* पोस्ट-ग्रेजुएट
कोर्स пост'-грэджуэт корс' *м*

ассамбле́я *жс* असेंबली асэмб'лй
жс, सभा саб^хā *жс*, परिषद् пари-
шад *жс*

ассāмец *м* आसामी āсāмй *м*
ассāмский *прил* आसामी āсā-
мй, ~ язык आसामी *жс*, आसामी
जवान (भाषा) *жс*

ассенизацио́нный *прил*
सफाई का сафāй kā

ассениза́ция *жс* 1 सफाई का
काम сафāй kā kāм *м*, 2. (мест-
ности) आरोग्यकरण āрогй'-каран *м*

ассигновáние *с* अनुदान ану-
дāн *м*

ассигновáть *сов* и *несов* अनु-
दान [दे] देना анудāн [дэ] дэнā *п*

ассимили́ровать *сов* и *несов*
घुला-मिला लेना г^хулā-милā лэнā *п*,
आत्मसात् करना āтм'-сāt кар'nā *п*

ассимиля́ция *жс* 1. समीकरण
самй-каран *м*, 2 लिंग सावर्ण्य сā-
варнй' *м*

ассистéнт *м* असिस्टट аси-
стант' *м*, मददगार мадад-гār *м*,
सहायक сахāйак *м*

ассортиме́нт *м*. छोट्टी हुई ची-
जो का संग्रह च^хāтй хуй чйзб kā сан-
грах' *м*

ассоциа́ция *жс* 1. संघ санг^х *м*,
सम्मेलन саммэлан *м*, एसोसियेशन

эсосийэशन *м.*, 2. *псих* सवध
самбанд' *м*, साहचर्य *sāx'*-
-चार्य' *म*

астроно́м *м.* खगोलविद्या वि-
शारद *क*᳚агол-видйā विशāрад *म*,
ज्योतिषी द्ज्योतिषी *म*

астроно́мический *прил* खगोल-
विद्या-संवंधी *क*᳚агол-видйā-самбан-
द^ख, ज्योतिष-संवंधी द्ज्योतिष-сам-
बанд^ख

астроно́мия *ж* खगोलविद्या
क᳚агол-видйā *ж*, ज्योतिष [-शास्त्र]
द्ज्योतिष [-शāстр'] *म*, ज्योतिर्विद्या
द्ज्योतिर-विद'ā *ж*

асфа́льт *м.* अस्फाल्ट अсфāлт' *ж*

асфа́льтированный *прил*
अस्फाल्टविछा अсфāлт'-बिच^खā, अस्फा-
ल्ट का अсфāлт' *कā*

асфа́льтировать *сов* и *несов*
अस्फाल्ट विछाना अсфāлт' बिच^खānā
п (पर *что-л*)

асфа́льтовый *прил* अस्फाल्ट
का अсфāлт' *कā*.

атави́зм *м.* प्राचीन पूर्वजो से
आकृति में समानता प्राच्यन पुर्व'-
ज्जो सē āकृति मē самāн'tā *ж*,
विपर्ययण विपारीयान *म*

ата́ка *ж* हमला хам'лā *म*,
आक्रमण āक्रामान *म*, लोबोवा (фронтāльная) — सीधा [सामने से]
हमला [आक्रमण] *म*

атаковáть *сов* и *несов* हमला
(आक्रमण) करना хам'лā (āक्रा-
मान) кар'nā *п* (पर *кого-л*,
что-л.).

атеи́зм " निरीश्वरवाद निर-
श्वार-вāд " , नास्तिकवाद नास्तिक-
-वāद *म*

атеи́ст *м.* निरीश्वरवादी निर-
श्वार-वāदी *म*, नास्तिक नास्तिक *म*.

ателье́ *с* स्टूडिओ स्टूडिओ *म*
(фотографа, художника), दर्जी
की दुकान दारज़ी की दुकान
(пошивочное)

áтлас *м* गेोगर नक्शों की कि-
ताव (पुस्तक) नाक्शō क्वांटिटी (пу-
стак) *ж*, भूचित्रावली भूचित्रावली *ж*

атлāс " (ткань) अतलन ат'-
лас *ж*

атлёт *м* कसरती कस'र.ती " ,
पहलवान पाचाल'वāन "

атлётика *ж* कसरत कस'र.त
ж, व्यायाम वйāнāम *म*; лёгкая
— दौड़-कूद *ж*, тяжёлая — भार
उठाने की कसरत *ж*, भार उठाने
का व्यायाम *म*

атлетический *прил* (связан-
ный с атлетикой) कसरती कस'-
र.ती, व्यायाम-संवंधी वयāनāम-сам-
बанд^ख

атмосфе́ра *ж* 1. वायुमंडल
वāयु-मण्डल *म*, आकाश[-मंडल]
ākāш[मण्डल] *म*; 2. перен
वातावरण वātāवारан *म*

атмосфе́рный *прил* वायुमंडल-
-संवंधी वāयु-मण्डल-सामबанд^ख,
आकाशी ākāशी

áтом *м* एटम एताम *म*, अणु ану
म, परमाणु пар'māну *म*.

áтомн||ый *прил* एटमी эт'ми, ऐटमिक аэтамик, आणुविक āнувик, ~ вес अणुभार *м*, ~ая бóмба एटमी बम *м*, अणुबम *м*, ~ая энéргия एटम-शक्ति *ж*, अणुशक्ति *ж*, ~ое ядрó एटमी बीज *м*, ~ое ору́жие एटम हथियार *м* (*तэс мн*), अणुशस्त्र *м* (*तэс मн*).

атрибу́т *м* 1. *филос* गुण *гун* *м*, 2. *грам* विशेषण विशेशан *м*
атташе́ *м* अटैची атаэчй *м*, आसगी āсанги *м*

аттестáт *м* सनद санад *ж*, प्रमाणपत्र прамāн-патр' *м*, ◇ ~ зрёлости दूसरे दरजे के स्कूल की सनद *ж*

аудитóрия *ж* 1. व्याख्यानालय вйāк'йāнāлай *м*, 2. *собир* श्रोतागण शротā-ган *м* (*слушатели*), दर्शक-समूह даршак-саму́х *м* (*эри-тели*)

аукцион *м* नीलाम нйлām *м*, продава́ть с ~а नीलाम करना (*से बेचना*) *п*, продава́ться с ~а नी-
лам पर चढना *пп*.

афга́нец *м* अफगान аф'іāн *м*
афга́нский *прил* अफगानी аф'-
гāнй, ~ язык पश्तो *ж*, पश्तो जवान
(भाषा) *ж*

афе́ра *ж* ठगाई т'хагай *ж*, दगावाजी дага-бāзй *ж*

аферй́ст *м* ठग т'хаг *м*, दगावाज
दाга-бāз *м*

афи́ш||а *ж* इश्तहार ишт'āр
м, विज्ञापन вигиāпан *м*, раскле-

ивать ~и इश्तहार (विज्ञापन) लगाना
(चिपकाना) *п*

афорй́зм *м* सूक्ति сукти *ж*
ах межд वाह! вāх!, अरे! арэ!,
अस्खाह! аххāх! (*восклицания уди-
вления, восхищения, радости*),
आह! āх!, उफ! уф!, हाय! хāэ!
(*восклицания горя, печали, сожа-*
ления)

āхать *несов* आह भरना āх
б'хар'нā *п* (*сожалеть*), वाह कर-
ना वāх кар'нā *п*. (*удивляться,*
восхищаться, радоваться)

ацетилén *м хим* एसिटिलीन
эснтйлі́н *м*

аэродина́мика *ж* वायुगति-
विज्ञान вāйу-гати-вигиāн *м*

аэродрóм *м* हवाई मैदान (अड्डा)
хавāй маэдāн (аддā) *м*, विमान-अड्डा
вимāн-аддā *м*

аэроклу́б *м* हवाई (फ्लाईंग)
क्लब хавāй (флāйнг') клуб *м*

аэронавигáция *ж* हवाई जहाज-
रानी хавāй джахāз-рāнй *ж*, वायु-
-संचालन वāйу-санчāлан *м*

аэрона́вт *м* हवावाज хавā-бāз
м, विमान-नाविक вимāн-нāвник *м*,
वैमानिक ваэмāник *м*

аэроплáн *м* हवाई जहाज хавāй
джахāз *м*, वायुयान वāну-йāн *м*,
विमान вимāн *м*

аэропóрт *м* एयरपोर्ट эйар-
-порт' *м*, विमान-वदर вимāн-бāн-
дар *м*

аэросáни *мн* प्रोपेलर से चलती

हुई वर्फ-गाडी (स्लेज) प्रोपेलास स॑ | заграждёния हवाई रक्षा का गुब्बारा
 चाल'ती खूय बारफ'-गारी (स्लेज) *ज* (बेलून) *म*
 аэроста́т *म* गुब्बारा गुब्बारा *ज*, *स*
म, बेलून बेलून *म*, — वोडुशного | авиасъёмка

Б

बाबा *ज* 1. *уст* प्रेनेбр औ- | वोённо-वोडुशная — जगी विमानो
 रत ओरत *ज*, 2 *раз* (*жена*) जोरु | का अड्डा *म*, तुरीस'ская — पर्यटको
 दजोरु *ज*, $\diamond$ स्नेжная — वर्फ की | की सराय *ज*
 वनी हुई आदमी की मूर्ति *ज*; *камен-*
 ная — प्रस्तर-मूर्ति *ज*, पाषाण-मूर्ति *ज*
 ба́бочка *ज* तितली तित'ली *ज*
 ба́бушка *ज* दादी दादी *ज*,
 पितामही पिता-मा'हि *ज* (*по от-*
цовской линии), नानी नानी *ज*,
 मातामही माता-मा'हि *ज* (*по мате-*
ринской линии)
 бага́ж *н* असवाव अस'बाब *म*,
 मामान सामान *न*, लगेज लागेज
म, सदा'ать वे'щи *व* — असवाव
 लगेज मे दे देना *न*
 бага́жн||ый *прил* असवाववा-
 ना अस'बाब-वा'ला, असवाव (लगेज)
 का अस'बाब (लागेज) का, — *вагон*
 असवाव (लगेज) का डट्टा *म*, — *ая*
 पो'тка मामान रखने की पटरी *ज*
 багровый *прил* काकरेजी का'क'-
 रे'ज़ी, बैगनी बैग'नी
 ба́за *с.* 1. (*основа*) नीव नीो
с., आधार आ'द'ार *न*, *экономиче-*
ская — आर्थिक नीव *ज*, आर्थिक
 आधार *न*; 2. (*место*) अड्डा आ'द'ा *म*,
 वोённая — फौजी (मैनिक) अड्डा *म*, |

बाза́р *म* बाजार बा'ज़ार *म*, हाट
 ख़ा'त *ज*, *кни́жный* — पुस्तक-वि-
 क्रय-समारोह *म*, *весённый* — वसत-
 -वि'त्रय-समारोह *म*
 ба́зárный *прил* बाजारी बा-
 ज़ारी.
 бази́роваться *несов* नीव होना
 नीो खो'ना *न* (की *на* *чем-л*),
 कायम (आधारित) होना का'याम
 (आ'द'ारित) खो'ना *न* (पर, के ऊपर
на чем-л)
 ба́зис *म* नीव नीो *ज*, आधार
 आ'द'ार *म* *экономический* — आर्थिक
 आधार *म*
 байда́рка *ज* डोगी डोगी *ज*
 ба́йка *ज* बेज बे'ज़ *म*, मोटा कपड़ा
 मो'ता का'प'रा *म*
 ба́йков||ый *прил* — *ое* ओ'दे-
 -लो कवल काम'बाल *म*
 бак I *म* टकी टा'न्की *ज*, टव
 ता'ब *म*
 бак II *म* मोर जहाज की छत
 का अगला भाग द'जा'ख़ा'ज़ की च'हा'त
 का आ'ग'ला बा'ज़ *न*

бакалѣйный *प्रिल* परचून का
 пар'चून क़ा

бакалѣя *जс* परचून пар'चून *म*

бактери́олог *म* जीवाणुतत्त्ववेत्ता
 द्जिव्बानु-तत्व'-वत्ता *म* *неизм*,
 वैक्टीरियोलाजिस्ट *बाэक्тирийोला-*
джист' म

бактериологический *प्रिल*
 जीवाणुतत्त्व-सवधीद्जिव्बानु-तत्व'-सम-
 банд^खи, वैक्टीरियोलाजीकल *बाэक्ति-*
рийोलाджिकल

бактериоло́гия *जс* जीवाणुतत्त्व
 द्जिव्बानु-तत्व' *म*, वैक्टीरियोलाजी
बाэक्тирийोलाджि जс

бакте́рия *जс* जीवाणु द्जिव्बानु
म, कीटाणु कितानु *म*, वैक्टीरिया
बाэक्тиринिा म

бал *म* नाच[रग] ऩाच[-रान्ग'] *म*

балала́йка *जс* बालालाइका *बा-*
ल़ाल़ा़िक़ा म, तीन तारोवाला बाजा
 तिन त़ाऱो-वा़ला ब़ा़द़्ज़ा *म*

бала́нс *म* *бухг.* आय-व्यय का चि-
 ट्ठा *आन-वनाय क़ा चित्त'ा म*, *подводи́ть*
 ~ चिट्ठा वाँधना *न*, जमा-खर्च मिलाना
 (करना) *न*, आय-व्यय का हिसाब
 निकालना *न*

балери́на *जс* बैले नृत्यकर्त्री
 बाэत़े *प्रित्ति'-कार्त्रि जс*

балѐт *म* नृत्य-नाटक *प्रित्ति'-*
-नातक म, बैले *बाэत़े म*

балѐтный *प्रिल* नृत्य-नाटकीय
प्रित्ति'-नात'क़ि, बैले-सवधी *बाэ-*
त़े самबान्द'न

ба́лка *जс* (брус) कडी कारि *जс*,
 गहतीर *शाख'गिर म*

балка́нский *प्रिल* वात्कन का
 बा़लकान क़ा

балко́н *म* बरामदा *बाऱाम'दा म*

छज्जा च'ादज्ज़ा म

балл *म* 1. (единица измере-
 ния, оценка) प्वाइट प्वा़इन्त' *म*, 2.
 (отметка) मार्क *मा़र्क' म*, अक
 अन्क' *म*

балла́да *जс* वीरगीत *विर्-ग़ित म*,
 गाथा *गात'ा जस*

балла́ст *म* 1. बोझ *बो़ज' म*,
 2. *जс -ठ* गिट्टी *गित्ति जस*, रोड़ी *रोरि*
जस

балло́н *म* बेलून *ब़ेलून् म*

баллоті́ровать *несов* परचा
 डालना *पार'चा द़ाल'ना न*, वोट
 (छदक) देना *वोट (च'ान्दाक) द़े-*
ना न

баллоті́роваться *несов* चुनाव
 मे उम्मेदवार होना *चुनाो म़े उम्म़ेद-*
-वा़र ख़ोना नन

баллотирóвка *जс* छदकदान
च'ान्दाक-दान म

балóванный *प्रिल* सिर-चढा
सिर-चार'ा

баловáть *несов* लाड-प्यार (ला-
 लन-पालन) करना *ला़र-प़िा़र (ल़ा़तान-*
-प़ा़लान) कार'ना न, सिर चढाना *सिर*
चार'ाना न (का को-लो-ल)

баловáться *несов* (шалить)
 नटखट होना *नात-क'ात ख़ोना नन*

ба́ловень *म* लाल ल़ा़ल' *म*, लाट-
 ला *ला़र'ला म*

баловство́ *с* 1. लाड-प्यार *ला़र-*
-प़िा़र म, लालन-पालन *ला़लान-*

пāлан *м*, 2. (шалость) नटखटी нат-
-к^хати *ж*

балтійский *прил* बालतिक бāl'-
тик

бальзām *м* शातिदायक औपधि
шāнти-дāйак аош'д^хи *ж*

бальзаміровать *несов* मसाले
के जरिये लाश सडने से वचाना
масālэ кэ зарииэ лāш сар'нэ сэ
бачāнā *п*

бамбўк *м* बॉस бāс *м*, वज
вāш *м*.

банāльный *прил* मामूली mā-
мūли, साधारण сād^хāран

банāн *м* (дерево и плод) केला
кəлā *м*

бāнда *ж* गुट्टु гутт' *м*

бандāж *м* мед पट्टा паттā *м*,
वधन банд^хан *м*

бандероль *ж* बुक-पोस्ट бук-
-пост' *м*, послать ~ю बुक-पोस्ट से
भेजना *п*

бандīt *м* डाकू дāку *м*, डकैत
дакаэт *м*, लुटेरा लутэрā *м*

бандитізм *м* डकैती декаэ-
ти *ж*

банк *м* बैंक баэнк' *м*, बैंक-घर
баэнк'-г^хар *м* (здание), госудārст-
венный ~सरकारी (राजकीय) बैंक *м*

бāнк||а *ж* 1. गींगे का वरतन
шгшэ кā бар'тан *м* (стеклян-
ная), टिन [का वरतन] тин [кā
бар'тан] *м* (жестяная), 2. мед
सींगी सगि *ж*, स्तāवित् ~и सींगी
लगाना *п*.

банкёт *м*. दावन дāват *ж*,
भोज б^одж ~, प्रीतिभोज први-
-б^одж *м*

банкiр *м* साहूकार сāх^у-кār ~,
सेठ सэт^х *м*, वैकपनि баэнь'-па-
ти ~

банкнóт ~ с^м सान्नोता

банкнóта *ж* नोट ноi ~

банкрót ~ दिवालिया दिवā-
линя ~, ऋणमोचनाक्षम रिग-शод^х-
lākшам *м*

банкрótство с दिवाला दि-
вāлā *м*, दिवालियेपन दिवāтियэ-
-пан *м*

бант *м* फीते की गिरह फiтэ кi
гирах *ж*, फीते का फूल фiтэ кā
п^хул *м*

бāня *ж* हमाम хамām ~, स्नान-
गृह снāн-грiх ~

барабāн *м* 1. ढोल д^ол ~,
ढोलक д^олак *ж* (маленький),
бить в ~ ढोल वजाना (पीटना) ~;
2. тех सिलडर силандар ~,
चरखी чар'к^хи *ж*

барабāнiть *несов* पटपटाना
пат'патāнā ~ (напр о дожде),
खटखटाना к^хат'к^хатāнā ~ (напр
в дверь)

барабāнн||ый *прил* ~ бои
गमक гамак *ж*, टकोर такор *ж*,
~ая перепóнка анат ढोल ~,
कान का परदा ~

барабāнщик ~ ढोलकिया
д^хол'кийā *м*

барāк *м* बारक бāрак *ж*

баран *м.* भेडा $б^xэрā$ *м*, मेढा $मैर^xā$ *म*.

баранина *жс* भेड (भेडे) का गोश्त (माँस) $б^xэр$ ($б^xэрэ$) $kā$ गोшт' ($माँस$) *म*

барашек *м* 1. भेड का बच्चा $б^xэр$ $kā$ $बचचā$ *म*, मेमना $मैम'नā$ *म*, 2. (मेख) भेड के बच्चे की खाल $б^xэр$ $kэ$ $बचचэ$ $kй$ $क^xāl$ *жс*

баржа *жс* [माल लादने की] नाव [माल लāद'नэ $kй$] $nāo$ *жс*, वजरा $बदज'рā$ *म*.

баритон *м* मध्यम आवाज $मद^xйाम$ $āvāz$ *жс* (ग़ोलос), मध्यम आवाजवाला $मद^xйाम$ $āvāz-वāलā$ *म* (певец)

барометр *м* वायु-भार-मापक यंत्र $वāййु-б^xār-मāपक$ $йान्त्र'$ *म*, वैरोमीटर $बाэरोमйтар$ *म*

баррикада *жс* वाड $бār$ *жс.*, [कच्ची] मोर्चेवदी [काचय] $मोरчэ-$ $बान्दй$ *жс*, वैरीकेड $बाэरйकэд$ *жс*, возводить —ы $वाडे$ $लगाना$ *п*

барсук *м* बिज्जू $बिदज्जू$ *म*

бархат *м* सखमल $माख'मल$ *म*

бархатный *прил* सखमली $माख'-$ $मालй$, सखमल का [वना हुआ] $माख'-$ $मल$ $kā$ [बा $nā$ $хуā$]

барщина *жс* $уст$ $वाश्चीना$ $бārшчинā$ *म*, वेगार [प्रथा] $बेगār$ [प्रत $^xā$] *жс*

барыш *м* मुनाफा $मुनाफā$ *म*, लाभ $लāब^x$ *म*

барьер *м* 1. (на скачках) टट्टी $तट्टй$ *жс*, братъ — $टट्टी$ $कूदना$ *नп*,

2. (ограждение) घेरा $ग^xэрā$ *म*, रोक $रुक$ *жс* (त $ж$ $перен$)

бас *м* नीची गहरी आवाज $नीचй$ $गाх'रй$ $āvāz$ *жс* (ग़ोलос), नीची गहरी आवाजवाला $नीचй$ $गाх'रй$ $āvāz-वāलā$ *म* (певец)

баскетбол *м* $спорт$ $वास्केट-$ $वाल$ $бāस्कэт-बāल$ *म*

баснописец *м* किस्सा (कथा) लिखनेवाला $किससā$ ($कत^xā$) $लिक^x$ $पे-$ $वāलā$ *म*

баснословный *прил* वेएतवार $बे-эт'бār$, अविश्वसनीय $अविश्वस'-$ $नीय'$, असभव $असभ^x$ $अव$

басня *жс* किस्सा $किससā$ *म*, [कल्पित] कथा [काल्पित] $कत^xā$ *жс*, $перен$ झूठ $दज^xут^x$ *म*

бассейн *м* 1. तालाब $तāl-āб$ *म*, $हौज$ $ख़ाоз$ *म*, — $для$ $प्लाव$ $नाना$ $तैरने$ $का$ $तालाब$ *म*, 2. $каменно-$ $угóльный$ — $कोयला-क्षेत्र$ $कोय'लā-$ $कशэтр'$ *म*, — $реकी$ $नदी-क्षेत्र$ $नादी-$ $कशэтр'$ *म*

бастовать *несов* हडताल करना $ख़ार'तāl$ $कार'नā$ *п*, हडताल पर होना $ख़ार'तāl$ $पर$ $ख़онā$ *नп*

батальон *м* $воен$ $बटालियन$ $बतāलीयान$ *म*

батарейя *жс* 1. $воен$ $तोपखाना$ $топ-खāनā$ *म*, [तोपखाने की] बैटरी [топ- $खāनэ$ $kэ$] $बाэт'रй$ *жс*, तोप-श्रेणी $топ-श्रэनी$ *жс*, $зенйтная$ — $हवामार$ $तोपो$ $की$ $बैटरी$ *жс*, 2. $тех$ $элек-$ $трическая$ — [विजली की] बैटरी [बिदज'ली $kह$] $बाэт'रй$ *жс*

бати́ст *м* रुई का वारीक कप-
डा *руй* *ка* *ба́рик* *кап'ра* *м*, *किम-*
रिख *ким'рик^х* *м*

ба́то́н *м* डवल रोटी *дабал* *ро-*
ти *жс*

ба́трак *м* कमेरा *камэра* *м*,
खेत-मजदूर *क^लएत-माз'दूर* *म*

ба́хв́а́литься *несов* *разг* डीग
मारना *द्विग* *ма́р'на* *п*, *खेखी* *करना*
(*मारना*) *शेखी* *кар'ना* (*ма́р'ना*) *п*

ба́хв́а́льство *с* डीग *द्विग* *жс*,
खेखी *शेखी* *жс*

ба́хром||а́ *жс* झालर *дж^хालар*
жс; *обшива́ть* ~ *ой* झालर लगाना *п*

ба́цýлла *жс* कीटाणु *कित^ану* *म*,
रोग-कीट *रोग-कित* *म*

ба́шкыр *м* वाश्कीर *बाश्किर* *म*

ба́шкырский *прил* वाश्कीरी
बाश्किरी

ба́шма́к *м* जूता *जुता* *म*,
जूती *जुती* *жс*

ба́шня *жс* बुरज *бурдж'* *म*,
मीनार *मिन^ар* *жс*, *орудийная* ~ *तोप-*
दार *बुर्जी* *жс*

ба́ян *и* *муз* वायान *бай^ан* *म*

ба́дýтельность *жс* जागरूकता
ज^ааг'рук'ता *жс*, *एहтияत* *अ^хти-*
यात *जс*

ба́дýтельный *прил* जागरूक
ज^ааг'рук, *चीकन्ना* *चाोकान्ना*, *एह-*
तियाती *अ^хतियाती*

бе́г *и* दौड *दाор* *жс*, *वावन* *द^ха-*
ван *म*

бе́га *и* *(состязания)* घुडदौड
ग^уर *दाор* *жс*

бе́гать *несов* 1. दौडना *दाор'ना*
नп, *भागना* *ब^хाग'ना* *नп* (*убегать*);

2. (*спасаться бегством*) *भागना*
ब^хाग'ना *नп*, *फरार* *होना* *फार^ар*
ख^оना *नп*

бе́гемо́т *м* आवी घोडा *ाब^и ग^лора*
म, *जलहस्ती* *जाल-हास्ती* *म*

бе́глец *м* भगोडा *ब^агор[ा]* *म*,
भागू *ब[ा]गू* *म*, *पलायक* *पाल[ा]याक* *म*

бе́гло *нареч* 1. (*поверхностно*)
सरसरी *तौर* *पर* *сар'сар^и* *ताор*
पार, 2. (*свободно*) *धारावाहिक* *रूप*
से *द^хार[ा]-वा^खिक* *रूप* *से*

бе́глый *прил* 1. (*убежавший*)
भाग *हुआ* *ब^хाга* *ख^уा*, 2. (*поверх-*
ностный) *सरसरी* *сар'сар^и*, 3.
(*свободный*) *धारावाहिक* *द^хार[ा]-वा-*
ख^иक, *◇* ~ *огонь* *воен* *निरतर*
गोली *चलाना* *म* (*ружейный*), *धा-*
रावाहिक *गोलदाजी* *जс* (*артилле-*
рийский)

бе́гов||о́й *прил* दौड का *दा-*
ор *का*, *घुडदौड* का *ग^लुर-दाор* *का*
(*для беговых лошадей*), ~ *ая* *до-*
ро́жка *दौड* का *मैदान* (*चक्कर*) *म*,
घुडदौड का *मैदान* *म* (*для беговых*
лошадей), ~ *ая* *लो́шадь* *दौड* का
घोडा *म*, ~ *ые* *коньकी* *दौडने* *के* *स्केट*
म *मн*

бе́готня́ *жс* दौड-धूप *दाор-द^хуп*
जс, *भाग-दौड* *ब^хाग-दाор* *जс*, *भगदड*
ब^хाग-दार *जс*

бе́гство *с* भगदड *ब^хाग'दार* *जс*,
पलायन *पाल[ा]यान* *म*, *обраща́ть*
в ~ *भागना* *п*, *भगा* *देना* *п*, *पीठ*

फेरना *n* (की को-ल), **обращать-**
ся в — भाग जाना *np*, पीठ दिखाना
n, **спасаться** — *m* भागना *np*, **फरार**
होना *np*.

бегу́н *m* दौडनेवाला **दाор'нэ-**
-वाला *m*

бед||á *ж* बला **बाला** *ж*, **मुसीबत**
मुसिबत *ж*, **विपत्ति** **विपत्ति** *ж*,
दुख **दुःख**^x *m*, **попадать** в — *y*
बुरा फँसना *np*, **मुसीबत** (**विपत्ति**)
में पडना *np*; **навлекать** на себя
— *y* अपने सिर एक बला मोलना *n*,
विपत्ति सिर पर लेना *n.*, ♦ на
— *y* **वदकिस्मती** (**दुर्भाग्य**) से, **не** —
तो क्या हुआ, कुछ **हर्ज** नहीं, बला
से, — **в том, что...** **मुसीबत** यह है,
कि

беднѣть *несов* **गरीब** (**दरिद्र**)
हो जाना **गरीब** (**दारिद्र'**) **खो** **джā-**
नā *np*

бѣдность *ж* 1. (**нищета**) **गरी-**
बी **गरीबी** *ж*, **दरिद्रता** **दारिद्र'ता**
ж, 2. **перен** **कमी** **कमी** *ж*,
अभाव **अब'āo** *m*

беднотā *ж* **собир** **गरीब** **लोग**
गरीब **लोग** *m* *mn*

бѣдный *прил* 1. **गरीब** **गरीब**,
दरिद्र **दारिद्र'**; 2. (**несчастныи**)
वेचारा **बे-चāra**

беднāга *m* *n* *ж* **разг** **अभा-**
गा **अ-ब'āga** *m*, **वेचारा** **बे-चāra** *m*
(**о мужчине**), **अभागी** **अ-ब'āgi** *ж*,
वेचारी **बे-चāri** *ж* (**о женщине**)

беднāк *m* 1. **गरीब** **गरीब** *m*,
दरिद्र **दारिद्र'** *m*, 2. (**бедный** **кр-**

стьянин) **गरीब** **किसान** **गरीब** **कि-**
सां *m*

беднāцкий *прил* **गरीब** **कि-**
सान (**किसानो**) **का** **गरीब** **किसā**
(**किसānō**) **kā**.

бедрō *c* **जॉघ** **जāg**^x *ж*

бѣдственный *прил* **आपत्ति-**
जनक **āпатти-джанак**, **उत्पातक** **उत्-**
पāताक.

бѣдствие *c*. **मुसीबत** **मुसिबत**
ж, **विपत्ति** **विपत्ति** *ж*, **उत्पात**
उत्पāt *m* (**стихийное**).

бѣдствовать *несов* **बहुत** **गरीब**
होना **बाखुत** **गरीब** **खōnā** *np*, **कष्ट**
पाना **काश'त** **पānā** *n*

бежāть *несов* 1. *см* **бѣгать**;
2. **перен** (**о времени**) **गुजरना** **гу-**
зар'нā *np*, 3. (**течь, литься**)
बहना **बाख'нā** *np*, 4. (**о дороге;**
тропинке) **गुजरना** **гузар'нā** *np*,
चलना **चाल'नā** *np*.

бѣженец *m* **भगोडा** **ब'хагорā**
m, **शरणार्थी** **शार'नāрт'ī** *m*

без **предлог** **के** **वगैर** **कē** **बा-гаэр**
послелог, **के** **विना** **कē** **बिनā** **после-**
лог (**часто употребляется инвер-**
сированно **विना.** . **के**), **विना** **बिनā**
(**усеченная форма послелога** **के**
विना, **чаще употребляется ин-**
версированно, с глаголом — **требу-**
ет **прич** **прои. вр. м. в косв паде-**
же), — **затруднѣния** **विना** **कटिनाई**,
— **предупреждѣния** **विना** **चेतावनी**
दिये, — **оглядки** **विना** **पीछे** **देखे**;
— **сомнѣния** **वेशक**, **निस्सदेह**, —

пяти́ минут три तीन बजने में पाँच
मिनट बाकी है, он придет — пяти
три वह तीन बजने में पाँच मिनट
पर आएगा, — चैव्तेरति द्वा पौने
दो, — переды́шки दौडादौड, все —
исключёния सब के सब, и — того́
много यो बहुत ज्यादा (अधिक), —
вас приходил ваш товарищ आप
की गैरमौजूदगी (अनुपस्थिति) में आप
का दोस्त (मित्र) आया था

без- приставка, указывающая
на отсутствие признака, соответ-
ствует приставкам хинди अ-а-,
अन- (अन्-) अन्- (अन्-), बे-बэ-, नि-
निह्-, निस्- निस-, निष्- निश-, निर्-
निर-, निग्- निश-, передается суф-
фиксами -हीन -ह्यिन, -शून्य -शुन्य',
-रहित -राहित, безбоязненно बेधडक,
безоблачный मेघरहित, безболёз-
ненными व्यथाहीन

безапелляционный *прил*
अलघ्य अलान्ग^खय', अनुपेक्षणीय अनु-
पेक्ष'नीय'

безбилетный *прил* — пасса-
жир वेटिकट मुसाфिर (यात्री) बэ-गि-
कट मुसाфिर (यात्री) *м*

безбожник *м* नास्तिक नास्तिक
м, अनिश्चरवादी अनिश्चर-वादी *м*

безболёзненный *прил* व्यथा-
हीन व्वात^ख-ह्यिन, वेदनारहित वद'-
ना-राहित

безбрежный *прил* अपार अपार,
असीम असीम

безвестный *прил* न जाना हुआ
ना ज्ञाना हुआ, अज्ञात अज्ञात

безвкусный *прил* (некусный)
बेमजा बэ-माза *некус*, बेस्वाद बэ-
स्वाद, नीरस नि-रस.

безвластие *с* अराजकता अरा-
जक'ता *ж*

безводный *прил* बिना पानी
का बिना पानी *ता*, निर्जन निरज्जल

безвозвратный *прил* वापस न
दिया जानेवाला वापस ना दिया *दान-*
नэ-वाला

безвоздушный *прил* वायुहीन
वायु-ह्यिन, —ос пространство शून्य
अतर *म*, शून्यक *म*.

безвозмездный *прил* मुफ्त
मुफ्त', निर्मूल्य निरमूल्य'.

безволие *с* अजम (इच्छा) की
कमी अजम (न्यच'आ) का काम *ज*,
सकल्पहीनता संकल्प'-ह्यिन'ता *ज*

безвольный *прил* कमअजम
काम-अजम, सकल्पहीन संकल्प'-ह्यिन

безвредный *прил* नुकसान
(क्षति) न पहुँचानेवाला नुक'सान
(क्षति) ना पहुँचाने-वाला, अहा-
निकर अहानि-कार

безвременный *прил* वेवक्त
बэ-वाक्त', असामयिक असीमानिक

безвыходный *прил* —ос по-
ложение लाचारी [की हालत] ला-
चारी [की हालत] *ज*, पोपाсть в
—ос положение निरुपाय हो जाना
न

безграмотность *ж* अनपढता
अन-पार'ता *ज* निरक्षरता निरा-
क्षार'ता *ज*, अज्ञान अज्ञान *म* (не-
वेजество)

безграмотный прил 1. अनपठ
ан-пар^x, निरक्षर निракшар, 2. (не-
вещественный) अज्ञानी агйāни

безграничный прил बेहद бэ-
-хад, अपार अपār, असीम асим, अनव-
धि анавад^xи

бездарный прил अनाडी анā-
ри, गुणहीन гун-хйн

бездействие с निष्क्रियता ниш-
крий'тā ж

бездействовать несов निष्क्रिय
होना нишкрий' хонā нп

безделушка ж टूम तूम ж

безделье с निठाला нит^xālā м,
सुस्ती सुсти ж, आलस्य āласй' м

бездельник м निखटू ник^xа-
ттū м, कामचोर кām-чор м, आल-
सी āл'сй м

бездельничать несов सुस्ती
(आलस्य) मे वक्त (समय) गँवाना
(विताना) सुсти (āласй') мē вакт'
(самай) gāvānā (битānā) п

бездетный прил बेऔलाद бэ-
-аолād, निस्सतान ниссантāн

бездна ж 1. अथाह गढा а-т^xāх
гар^xā м, 2. разг (множество) ढेर
д^хэр м

бездомный прил बेघर бэ-г^xар,
गृहविहीन грих^x-вихйн, गृहहीन грих-
-хйн

бездонный прил अथाह а-т^xāх,
अगाध а-гād^x

бездорожье с (недостаток
дорог) अच्छी सड़को की कमी अ-
च^xп сар'кō कय कामि ж

бездущный прил (безжа-
лостный) बेदर्द бэ-дard', कठोर ка-
т^xор, हृदयशून्य хридай-шūни'

бездыханный прил बेदम бэ-
-дам, प्राणहीन прāн-хйн

безжалостный прил बेरहм
бэ-рахам, बेदर्द бэ-дard', निर्दय
нирдай

безжизненный прил बेजान бэ-
-джāн, निर्जीव нирджйō

беззаботный прил अल्हड़
ал^xар, लापरवाह лā-парвāх, निश्चित
нишчинт'

беззаветный прил नि स्वार्थ
निह^xсвāрт^x, -ая преданность उत्तम
श्रद्धा ж

беззаконие с गैरकानूनियत га-
эр-кāнūнийат ж, अधर्म ад^xарм'
м

беззаконный прил गैरकानूनी
гаэр-кāнūни, नियमविरुद्ध нийам-
-вирудд^x

беззастенчивый прил बेहया
бэ-хāйā неизм, ढीठ д^xйат^x, धृष्ट
д^xришт', निर्लज्ज нирладджж'

беззащитный прил विना
बचाव का бинā бачāо кā, रक्षाहीन
ракшā-хйн

беззвучный прил विना आ-
वाज का бинā āвāз кā, नि.गव्द
ни^xшабд', नीरव нй-рав (безмолв-
ный)

безземельный прил बेखेत का
бэ-к^xэт кā, बेजमीन бэ-замйин,
भूमिहीन б^xуми-хйн

беззубый прил विना दाँत का
binā dāt kā, पोपला поп'ла

безличный прил грам अक-
र्तृक अकार्तृक, — глагол भाववाच्य
क्रिया ж

безлюдный прил गैर-आवाद्
гаэр-ābād, निर्जन निрджан (не-
населённый), उजाड़ उджār, सुनसान
сун'сāн (пустынный)

безмерный прил अनापा अ-
-nāpā, वेहद бэ-хад, अपरिमेय ап'-
римэй'

безмозглый прил разг वेव-
कूफ бэ-вакүф, बुद्धिहीन будд^х-и-хйн

безмолвие с सन्नाटा саннātā
м, तामोशी хāмоши ж, नि गव्दता
ни'гшад'тā ж

безмолвно нареч चुपके чуп'кэ

безмолвный прил चुप чуп,
तामोज хāмош, नि.गव्द ни'гшад'

безмятежный прил निश्चित
нишчинт', शांत शांत'.

безнадёжный прил नाउम्मेद
nā-umēd, निराश निраш

безнаказанно нареч सजा
(दंड) के विना сазā (данд') кэ бинā

безнаказанный прил अदंडित
ад'дандит

безногий прил विना पैर (टॉग)
वा बि'чā пазр (tāg) kā, एक
टॉग का अ टॉग kā (одноногий)

безнравственность ж दुर्ग-
चार दु'р'чār " , अनैतिकता анаэ-
тик'ता " , व्यभिचार व्याб'ичār " ,
(अपराध) .

безнравственный прил अनै-
तिक анаэтик, दुराचारी дурāчāри;
व्यभिचार व्याб'ичār (развратный)

безобидный прил. सीधा [-सा-
दा] сйд^хā [-сādā], निर्दोष निрдош,
नुकसान न देनेवाला нук'сāн на дэ-
нэ-вālā (безвредный)

безоблачный прил [वदलो से]
саф [бад'лō сэ] сāф, निर्मल нир-
мал, मेघशून्य мэг^х-шун'й'

безобразие с 1. भद्दापन б^хад-
дā-пан м, वदसूरती бад-сūr'ти
ж, कुरूपता ку-рूप'тā ж, 2. (бес-
порядок) बद-अमली бад-ам'ли ж,
अत्याचार атийāчār м

безобразничать несов गड़वड़
(उपद्रव) मचाना гар-бар (упадрав)
мачāнā п

безобразный прил 1. भद्दा
б^хаддā, वदसूरत бад-сūrат, कुरूप कु-
-रूप, 2. (возмутительный) गुस्से
(क्रोध) मे लानेवाला गुस्सэ (крод^х)
мэ лāнэ-вālā, घृणाजनक г^хринā-
-джанак

безоговорочно нареч. विना शर्त
бинā шарт'

безоговорочно||ый прил विना
शर्त का बिनā шарт' kā, —ая ка-
питуляция पूर्ण आत्मसमर्पण म

безопасность||ь ж सलामती
салām'ти ж, सुरक्षा су-ракшā ж,
निर्भयता निрб^хай'тā ж, техника
—и सुरक्षा की टेकनीक ж, Совет
Безопасности सुरक्षा-समिति ж,
सुरक्षा-परिपद् ज

безопáсный *прил* खतरे से खाली хат'рэ сэ хāли, सुरक्षित सुरक्षित, निर्भय निरб^१ай

безорúжный *прил* वेहथियार бэ-хат^१ийār, निहत्था नि-хатт^१ā, नि शस्त्र नि^१शास्त्र'

безосновáтельный *прил* बे-बुनियाद бэ-бунийād, निर्मूल निर-мूल, अकारण акāран

безостанóвочный *прил* बरा-बर бар-ā-бар, लगातार лага^१tār, निरंतर निरान्तर

безотвётственность *ж* गैर-जिम्मेदारी гаэр-зиммэ-дāри *ж*, अनुत्तरदायित्व ануттар-дāйитв' *м*

безотвётственный *прил* गैर-जिम्मेदार гаэр-зиммэ-дāр, अनुत्तर-दायी ануттар-дāйи

безотрáдный *прил* शोचनीय शоч'ний'

безошýбочный *прил* अचूक а-чук, ठीक т^१як, भ्रम-रहित б^१рам-рахит

безработица *ж* बेकारी бэ-кā-ри *ж*, बेरोजगारी бэ-роз-гāри *ж*

безработный 1. *прил* बेकार бэ-кāр, बेरोजगार бэ-роз гāр, 2. *сущ* *м* बेकार бэ-кāр *м*, बेरोजगार бэ-роз-гāр *м*

безрáдостный *прил* शोचनीय शоч'ний'

безраздélън||ый *прил* अवि-भाजित ави^१āджит, ~ое госпóд-ство एकाधिपत्य *м*

безразлýчие *с* बेपरवाही бэ-

-пар'вāхи *ж*, विरक्ति विराक्ति *ж*, उदासीनता उदāсин'tā *ж*

безразлýчно 1. *нареч* बेपरवा-ही (विरक्ति, उदासीनता) से бэ-пар'-вāхи (विराक्ति, उदāсин'tā) сэ от-носýться ~ बेपरवाह (विरक्ति, उदासीन) होना *ни* (से *к* кому-л, *к* чему-л), 2. *безл* *в* знач сказ *мне* ~ मुझे सब कुछ एक है मुज^१э саб куч^१ э^१к хāэ, मुझे कोई परवाह नहीं मुज^१э кой пар'вāх на^१хй, *ему́* éто ~ वह इस से उदासीन है वा^१х *ис* сэ уदāсин хāэ

безразлýчный *прил* बेपरवाह бэ-пар'вāх, उदासीन उदāсин, विरक्ति विराक्ति'

безрассúдный *прил* बेअकल бэ-акал, अपरिणामदर्शी ап'ринāм-дарши, बेधडक бэ-д^१арак (бес-страшный)

безрезультáтно *нареч* बिना किसी नतीजे के बिना^१ кисй натйджэ кэ, я старāлся, но ~ मैं ने कोशिश की पर कोई नतीजा नहीं निकला, मैं ने प्रयत्न किया पर कोई परिणाम नहीं निकला

безрезультáтный *прил* बेफा-यदा бэ-фāи'dā *неизм*, निष्फल निш-п^१ал

безрóпотный *прил* शिकायत न करनेवाला шикāнат на кар'нэ-вāлā, बेजवान бэ-забāн, सहिष्णु सा^१хишну

безру́кий *прил* 1. बिना हाथ का बिना^१ хāt^१ кā, लूला लūлā, एक हाथ

का एक $\dot{x}a\dot{t}^x$ kā (однорукий), 2. *перен* अपटु апату

безры́бье *с* на ~ и *рак* **ры́ба**
посл अवो मे काना सरदार $\dot{a}n\dot{d}^o$
 $\dot{m}e$ kānā сар-дār, अधो के देश मे
काना राजा $\dot{a}n\dot{d}^o$ कэ дэш $\dot{m}e$ kānā
рāджā

безудáрный *прил* *лингв* निर्वल
нирбал

безудержный *прил* बेरोक
[-टोक] бэ-рок[-ток], अनियन्त्रित
анинантрит

безукорíзненный *прил* नि-
ःकलक निшкаланк'

безу́мец *м* पागल pāгал *м*,
उन्मत्त унматт' *м*

безу́мие *с* पागलपन pāгал-пан
м, उन्माद унмāд *м*

безу́мный *прил* पागल pā-
гал, उन्मत्त унматт'

безупречный *прил* *см* без-
укоризненный

безуслóвно 1 *нареч* जरूर
зарур, 2. *вводн сл* (несомненно)
जरूर зарур, वेशक бэ-шак, निस्स-
देह ниссандэх

безуслóвный *прил* 1. कतई
कताप पूरा pūrā, पूर्ण pūrṇ', 2. (не-
сомненный) वेशक бэ-шак, निस्सदेह
ниссандэх

безуспéшный *прил* नाकाम nā-
-kāч, नाकामयाव nā-kām-йāб, अस-
फल аса п'ал

безутéшный *прил* गमगीन
га-гян, शोकाकुल шокакул

безу́хий *прил* वूचा бучā.

безучáстный *прил* वेपरवाह
бэ-пар'vāх, उदासीन удāспн, विरक्त
виракт'

безыдéйный *прил* वेउसूल бэ-
-усул, सिद्धातहीन सिद्ध'āнт'-āнн

безымы́нный *прил* वेनाम бэ-
-нām, गुमनाम гум-нām, अज्ञात
агйāt (неизвестный), ♠ — пāлец
анамика ж

безысхóдн||ый *прил*. — ое го-
ре वडी मुसीबत барī мусйбат ж.,
बडा दुख (शोक) барā духк'' (шок) *м*.

белéть *несов* 1. (становиться
белым) सफेद हो जाना сафэд хо
джāнā *нп*, 2. (виднеться) सफेद
दीखना (दिखाई देना) сафэд дйк''нā
(дик'āй дэнā) *нп*

белизнá *ж* सफेदी сафэдī *ж*,
धवलता д'авал'тā *ж*

бели́ла *мн* सफेदा сафэдā *м*,
सीसे का चूना सйсэ kā чунā *м*
(свинцовые)

бели́ть *несов* सफेद (सफेदी)
करना сафэд (сафэдй) кар'нā *п*,
चूना लगाना (छूना, फेरना) чунā
лагāнā (ч'унā, п'эр'нā) *п* (изве-
стью, ме что-л), — дом घर मे
сфедй करना *п*, — стéны दीवारो पर
сфедй करना *п*

бéличий *прил* गिलहरी का ги-
лах'рй kā

бéлка *ж* गिलहरी гилах'рй *ж*
белкóвый *прил* *хим* अलब्यूमेन
ка албйумэн kā, श्वितिय швитий'

беллетристика *ж* गद्य गदि' *म*, सुंदर साहित्य सुन्दार सॉхит' *म*
 белогвардеец *म* सफेद गार्ड सा-
 фэд гार्ड' *म*

белок *म* 1. (яйца) अंडे की सफे-
 दी अन्दे की सफेदी *ज*, 2. (гла-
 за) आँख की सफेदी आँख की सफे-
 दी *ज*, 3. хим अल्ब्यूमेन албйу-
 мэн *म*, श्विति श्विति *ज*

белокúрый *прил* गोरा горā,
 सुनहरे बालोवाला सुनाख'рэ бālō-
 -вālā

белорúс *म* वेलोरूसी бэлорú-
 сй *म*

белорúсский *прил.* वेलोरूसी
 бэлорúсй, — язык वेलोरूसी जवान
 (भाषा) *ज*

белоснέжный *прил* बर्फ सा
 (की तरह) सफेद барф' сā (की ता-
 राख) сафэд

белúдж *म* वलूची बालूचй *म*

белúджский *прил* वलूची ба-
 लूचй, — язык वलूची *ज*, वलूची
 जवान (भाषा) *ज*

бёл||ый *прил* सफेद साфэд, श्वेत
 श्वेत, धवल द'авал, गोरा горā
 (о цвете кожи, лица), — медвёдь
 सफेद रीछ *म*, ◇ — уголь सफेद
 ईधन *म*, —ые стихи मुक्त काव्य
म, средь —а дня दिन दहाडे

бельгíец *म* वेलिजयन бэлджи-
 нан *म*

бельгíйский *прил* वेलिजयन
 бэлджинан

белье *с* कपडा कप'рэ *म*,

तोशक तोшак *ज* (постельное), निज-
 нее — नीचे पहनने के कपडे *म*
म

бельмó *с* जाला джālā *म*, ◇
 как — на глазу разг नाक में दम

бельэтáж *म* театр [नाट्य-
 शाला की] पहली गैलरी [नाति'-
 -शālā की] पाख'ली गैल'री *ज*, ड्रेस-
 -सर्वल द्रेस-саркл' *म*

бемóль *म* муз. अनुदात्त अनु-
 दात्त' *म*, प्लैट फ्लाэт *म*

бенгáлец *म* बंगाली बान्गāलй *म*
 бенгáльский *прил* बंगाली
 बान्गāलй, बंगला бāг'лā *неизм*,
 — язык बंगाली *ज*, बंगाली जवान
 (भाषा) *ज*

бензíйн *म* пेट्रोल पेट्रोल *म*,
 तेल तэл *म*

бéрег *म* किनारा किनārā *म*,
 तट तат *म*, पार пār *म* (противо-
 положный), на том —у реки नदी
 के पार, морскóй — समुद्र का किनारा
म, समुद्रतट *म*, вдоль —а किनारे
 किनारे, переправляться на другóй —
 पार उतरना *न*, पार करना *न*
 (को чего-л), причáлить к —у किनारे
 पर लगना *न*, переправлять на
 другóй — पार उतारना *न* (को кого-л,
 что-л), сходíть на — किनारे पर
 उतरना *न*

берегов||óй *прил* किनारे (तट)
 पर का किनārэ (तट) पार कā,
 तटवर्ती तट-वर्त्या, —ые укрепления
 समुदरी (सामुद्रिक) मोर्चा *म*, —ая
 оборóна तट-रक्षा *ज*

бережливый прил कमखर्च
кам-харч', किकायती किफाय'ती,
मितव्ययी मित-व्यायि

берёжн||ый прил सचेत सा-चैत,
सावधान साोध'आन, -ое обраще-
ние एहतियात (सावधानी) के साथ
वर्ताव म

берёза ж वर्च барч' म

берёзовый прил 1. वर्च का
барч' क़ा, 2. (сделанный из березы)
वर्च का [वना हुआ] барч' क़ा [बाना
हूँ]

беременная прил पेटवाली पेट-
-वाली, गर्भवती गर्ब'वती, गाभिनी
गाब'नी (о животном)

беременность ж हमल 'खामल
м, गर्भावस्था गर्ब'आवास्त'आ ж, गाम
गाब' म (у животного)

беречь несов 1. (хранить)
रखना राख'ना न, हिफाजत (रक्षा)
करना 'किफाजत (राक्ष'आ) कार'ना न
(की को-ल, что-ल), 2. (забо-
титься) सँभालना साब'आल'ना न,
परवाह (चिंता) करना पार'वा'ह
(चिन्ता) कार'ना न (की को-ल,
что-ल)

беречься несов 1. (быть осто-
рожным) खवरदार (होगियार, साव-
धान) रहना хабар-д'ार (खोशी'ार,
साोध'आन) राख'ना न, берегись!
खवरदार!, सावधान!, 2. (остере-
гаться) होगियार (चौकस) रहना
खोशी'ार (चाकास) राख'ना न (से
кого-л, чего-л)

берлога ж माँद माँद ж

бес м जैतान शा'त'आन म, भूत
ब'उत म, पिशाच पिशा'च म

бес- приставка см без-

беседа ж 1 वातचीत बा'त-चैत
ज, गुप्तगू गुफ्त'-गू ज, 2. (со-
беседование) सभाषण साभ'आषाण म,
3. (интервью) मुलाकात मुला'का'त
ज, भेट बा'उत ज

бесёдка ж कुज कुन्दж' म,
लतागूह ला'ता-ग्रि'ह म (из зелени)

беседовать несов वातचीत
(गुप्तगू) करना बा'त-चैत (गुफ्त'-गू)
कार'ना न

бесить несов गुस्सा (क्रोध)
दिलाना गुस्सा (क्रोध) दिला'ना न,
पागल (उन्मत्त) करना पा'गल (उन्-
मत्त') कार'ना न

беситься несов बहुत रुठना
बा'хут रु'ठ'ना न, क्रोधोन्मत्त होना
क्रोध'онमत्त' 'खोना न, जांमे से
वाहर होना ज'आमे स'आ बा'хар 'खोना
न

бескляссов||ый прил श्रेणी-
रहित श्रेणी-राहित, वर्गहीन वर्ग-
हीन, -ое общество श्रेणीरहित
(वर्गहीन) समाज म

бесконечно нареч बराबर बार-
-आ-बार, लगातार ला'गा-ता'र, निरंतर
निरान्तार

бесконечность ж अनन्तता
अनन्त'ता, ж, असीमता असीम'ता ж

бесконечный прил बेहद बे-
-'हाद, खतम न होनेवाला खатаम ना
'खोना-वाला, अनन्त अनन्त', असीम
असीम

бесконтрольный *прил* बेकाबू
бэ-кабӯ, अनियन्त्रित анийантрит

бескорыстие *с* बेगरजी бэ-
гар'зй *жс*, निस्वार्थता ни'хсвār-
т'х'тā *жс*

бескорыстный *прил* बेगरज
бэ-гараз, निस्वार्थ ни'хсвārт'х'

бесноваться *несов см* бесить-
ся

беспамятство *с* बेहोशी бэ-
хошй *жс*, मूर्च्छा мӯрчч'хā *жс*,
अचेतावस्था ачэтāваст'хā *жс*

беспартийный 1. *прил* गैर-
पार्टी гаэр-пārтй, 2. *сущ м*
गैरपार्टी гаэр-пārтй *м*

бесперебойный *прил* वेरोक
[-ток] бэ-рок[-ток], लगातार лагā-
тār, निरन्तर нирантар, निर्विघ्न нир-
виг'х'н'

бесперспективный *прил* निरा-
शात्मक нирāшātмак

беспёчный *прил* अल्हड ал'хар,
बेफिक्र бэ-фикр', निश्चित нишчинт'

бесплāновый *прил* योजना-
हीन йодж'нā-хйн

бесплāтно *нареч* मुफ्त [ме]
муфт' [мā], वेदाम бэ-дām, बिना
мूल्य бинā мӯли'

бесплāтный *прил* मुफ्त муфт',
वेदाम бэ-дām, बिना мूल्य [ка]
бинā мӯлй' [кā]

бесплодно *нареч* बेफायदा бэ-
фāи'дā, व्यर्थ вйарт'х'

бесплодный *прил* 1. (о жен-
щине, о самке животного) बाँझ

ба́дж'х, बध्या банд'йā, 2. (непло-
дородный) ऊसर ўсар, 3. (напрас-
ный) बेसूद бэ-сӯд, असफल аса-п'ал,
विफल вип'хал

бесповоротный *прил* अटल
а-тал, पक्का паккā

бесподобный *прил* बेजोड бэ-
джор, बेमसल бэ-масал, अतुल атул

беспоко́ить *несов* 1. (нару-
шать покой) तकलीफ (कष्ट) देना
так'лйф (кашт') дэнā *п*, 2. (вол-
новать) घबराना г'хāб'рāнā *п*, घबरा
देना (लेना) г'хāб'рā дэнā (лэнā) *п*,
बैचैन करना бэ-чаэн кар'нā *п*

беспоко́иться *несов* 1. (вол-
новаться) घबराना г'хāб'рāнā *пп*,
बैचैन (परेशान) होना бэ-чаэн (парэ-
шāн) хонā *пп*, 2. (утруждать
себя) तकलीफ (कष्ट) उठाना так'-
лйф (кашт') ут'хāнā *п*, не беспо-
койтесь कुछ परवाह नही.

беспоко́йный *прил* 1. डाँवाँ-
डोल дāвā-дол, बैचैन бэ-чаэн, अशात
ашāнт', 2. (причиняющий беспо-
койство) तकलीफ (कष्ट) देनेवाला
так'лйф (кашт') дэнэ-вāлā

беспоко́йство *с* 1 (озабочен-
ность, волнение) घबराहट г'хāб'-
рāхат *жс*, बैचैनी бэ-чаэни *жс*,
परेशानी парэшāни *жс*, 2. (хлопоты)
तकलीफ так'лйф *жс*, कष्ट काшт' *м*,
причинять — तकलीफ (कष्ट) देना *п*

бесполёзный *прил* बेफायदा
бэ-фāи'дā *неизм*, बेकार бэ-кār,
निकम्मा ни-каммā, व्यर्थ виарт'х'.

беспóлый *прил* निर्लिङ्गी *нир-лингй*

беспóмощный *прил* बेसहारा
бэ-саḥārā *неизм*, लाचार lā-čār,
वेवस бэ-бас, असहाय асаḥāй

беспорядок *м.* गडबड гар-бар
м, वेतरतीवी бэ-тар'тибй *ж*, अव्य-
वस्था авй'вастḥā *ж*, हगामा ḥан-
gāmā *м* (*суматоха*)

беспорядочный *прил* तितर-
वितर титар-битар, वेतरतीव бэ-
тар'тиб, अव्यवस्थित авй'вастḥит

беспосáдочный *прил* — пе-
релёт विना उतरने की उडान бинā
утар'нэ кй урāн *ж*

беспóчвенный *прил* वेवुनि-
याद бэ-бунниād, निरावार нирāдḥār,
निष्कारण нишкāран

беспóшлинн||ый *прил* वेमह-
मूल бэ-мах'сұл, चुगी (कर) से मुक्त
чунгй (кар) сэ мукт', —ая торгóвля
निगुल्क व्यापार *м*

беспощáдный *прил* वेरहम бэ-
раḥам, निर्दय нирдан, निर्मम нир-
mān

беспрáвный *прил* हक से मह-
हम ḥак сэ маḥ'рум, अविकार-रहित
адḥикāр-раhit

беспредéльный *прил* वेहद
бэ-ḥад, अपार апār, अवाव абāдḥ,
अनीम асвā

беспрекослóвн||ый *прил* नि-
र्विवाद нирвиvād, निर्विरोध нирви-
rōḍḥ, —ое повиновение पूर्ण आज्ञा-
पारम *м*

беспрепятственно *нареч.*
निर्विघ्नता के साथ нирвиḡḥn'tā кэ
сātḥ, निर्वाध нирбāдḥ.

беспрепятственный *прил*
वेरोक[-टोक] бэ-рок[-ток], निर्विघ्न
нирвиḡḥn', निर्वाध нирбāдḥ.

беспрерывный *прил* लगातार
лаgātār, वरावर бар-ā-бар, निरंतर
нирантар

беспрецедéнтный *прил* अपूर्व
апурв', अभूतपूर्व абḥут-пурв'

беспризóрный 1. *прил* विना
मालिक का бинā māлик кā (*напр*
о вещах, скоте), आवारा āvārā
неизм, गृहहीन гриḥ-ḥин (*бездом-
ный*), परित्यक्त паритиакт' (*о ре-
бенке*), 2. *сущ м* आवारागर्द वच्चा
āvārā-гард' баччā *м*, परित्यक्त
वालक паритйакт' бāлак *м*

беспримёрный *прил* बेजोड़
бэ-джор, वेमसल бэ-масал, अपूर्व
апурв'

беспринципность *ж* बेउसूली
бэ-усулуй *ж*, सिद्धातहीनता си-
ддḥāнт'-ḥин'tā *ж*

беспринципный *прил* बेउसूल
бэ-усул, सिद्धातहीन сиддḥāнт'-ḥин

беспристрастный *прил* गैर-
तरफदार гаэр-тараф-дār, निष्पक्ष
нишпакш', अपक्षपाती апакш'-пā-
tī

беспричýнный *прил* बेसबब
бэ-сабаб, अकारण акāран

беспробудный *прил* — сон
गाढ़ी नीद gārḥī нйд *ж*

беспрोगрышный *прил* बिना
हार का बिनā hār kā

беспросвѣтный *прил* 1. अंधेरा
ād^xērā, काला kālā, 2. перен ना-
उम्मेद nā-уммэд, निराश нирāш (без-
радостный)

беспроцѣнтный *прил* बिना
सूद (व्याज) का बिनā сūd (вйāдж) kā

беспутный *прил* बदचलन бад-
-чалан, दुराचारी дурāчārй, भ्रष्ट
б^xрашт'

беспутство *с* बदचलनी бад-
-чал'нй *ж*, दुराचार дурāчār *м*,
भ्रष्टता б^xрашт'tā *ж*

бессвязный *прил* अनमेल ан-
-мэл, बेजोड़ бэ-джор, असबद्ध асам-
бадд'

бессердечный *прил* बेरहम
бэ-рахам, सगदिल санг'-дил, अहृदय
ахридай

бессилие *с* कमजोरी кам-зорй
ж, निर्बलता нирбал'tā *ж*, असमर्थता
асамарт^xtā *ж* (неспособность),
половое — мед नपुसकता *ж*

бессильный *прил* कमजोर кам-
-зор, निर्बल нирбал, असमर्थ аса-
март^x (неспособный)

бессистемный *прил* बेतरतीव
бэ-тар'tиб, वेढग бэ-д^xанг', क्रम-
रहित крам-рахит

бесславный *прил* बदनाम бад-
-нām, कुख्यात ку-к^xйāt, निन्द्य ниндй'

бесследно *нареч* लापता होकर
лā-патā хокар, — исчезнуть लापता
हो जाना *нп*

бесследный *прил* लापता лā-
-патā неизм

бессловесный *прил* बेजबान
бэ-забāн

бессмѣнный *прил* मुस्तकिल
муст'кил, स्थायी ст^xāйй

бессмѣртие *с* अमरता амар'tā
ж, अमरण амаран *м*

бессмѣртный *прил* कभी न
सरनेवाला каб^xй на мар'нэ-вālā,
अमर амар, चिरजीवी чир-дживй

бессмысленный *прил* बेहूदा
бэ-хūdā неизм, अनर्थक अनарт^xак,
व्यर्थ वйарт^x (напрасный)

бессмыслица *ж* बेहूदा बात
бэ-хūdā бāt *ж*, बकवाद бак'вād
ж, निरर्थक वचन нирарт^xак ва-
чан *м*

бессоветный *прил* बेशरम бэ-
-шарам, निर्लज्ज нирладждж'

бессодержательный *прил*
असार асār, निस्सार ниссār

бессознательн||ый *прил* बेसुध
бэ-суд^x, —ое состояние बेहोशी
की हालत *ж*, अचेतावस्था *ж*, अचै-
तन्य *м*

бессонница *ж* नीद न आना
нйд на ānā *м*, उन्निद्रता уннидр'ta
ж, अनिद्र[-रोग] анидр'[-рог] *м*

бессонный *прил* बिना नीद
का बिनā нйд kā, उन्निद्र уннидр',
अनिद्र анидр'

бесспорный *прил* वेशक бэ-
-шак, निर्विवाद нирвивād, अतर्क्य
атарки' (неопровержимый)

бессрочный прил. बिना मीआद (नियत अवधि) का बिना मीआद (नियत अवधि) का
 йат аваद^хи) क़ा

бесстрастный прил. आवेगहीन
 अवैग-हिन, निर्लिप्त निरलिप्त

бесстрашный прил. निडर नि-
 -дар, निर्भय निरब^хай

бесстыдный прил. वेशरम बे-
 -шарам, निर्लज्ज निरलाज्ज

бестактный прил. बेअदब बे-
 -адаб, उद्द उद्दанд

бестолковый прил. नासमझ न-
 -самадж^х, बेवकूफ बे-वाकूफ (глу-
 -пый)

бесформенный прил. वेडौल बे-
 -даот, अनाकार अनाकार

бесхарактерный прил. मुला-
 -यम मिजाज का मुलायम मिआдж
 क़ा, — человек मुलायम चारा म

бесхитростный прил. 1. भोला
 [-भाला] भोला[-भाला], सीधा[-सा-
 -दा] सीधा[-सादा], अकुटिल акутил,
 2. (простой) सरल सरал

бесхозяйственность ж. वद-
 -इतिजामी बाद-интизāм^ж, कुप्रवध
 कु-प्राबाд^х м, फजूलखर्ची फазул-
 -харчи ж (расточительность)

бесхозяйственный прил. वद-
 -इतिजाम बाद-интизāм, फजूलखर्च фа-
 -зूल-харч (расточительный)

бесцветный прил. बेरंग बे-
 -ранг, वर्णशून्य варн'-шунй

бесцельный прил. बेमतलब
 बेमतलब, उद्देश्यहीन उद्देश्य'-हिन,
 व्यर्थ व्यर्थ (бессмысленный)

бесценный прил. अनमोल ан-
 -мол, अमूल्य амूलй

бесценок м. продавать за —
 औने-पौने करना (बेचना) аонэ-паонэ
 кар'на (бэч'на) н, नाममात्र के
 दाम पर बेचना नाम-мāтр' кэ дām
 пар бэч'на н, покупать за —
 औने-पौने खरीदना аонэ-паонэ ха-
 -рйд'на н

бесцеремонный прил. बे-
 -तकल्लुफ बे-такаллуф, शिष्टाचार-
 -रहित शिश्टāчār-рахит

бесчеловечный прил. बेमुरव्वत
 बे-муравват, अमानुषिक अमानушиक.

бесчестный прил. बेईमान बे-
 -имāн, खोटा क़ोता, कुटिल कुтил
бесчестье с बेइज्जती बे-
 -изз'тй ж, वदनामी बाद-намй ж
 (позор)

бесчйнство с अधेर анд'эр м,
 उपद्रव упадрав м

бесчйнствовать несов अधेर
 (उपद्रव) मचाना анд'эр (упадрав)
 маचāна н

бесчйсленный прил. अनगिनत
 ан-гинат, बेगुमार बे-шумār, असंख्य
 асанк^хй

бесчувственный прил. 1. चेत-
 -नाशून्य чэт'на-шунй, उदासीन उदा-
 -सिन (безразличный), 2. (жестокий)
 मुर्दादिल мурдā-дил, निर्मम निर-
 -мам

бесшумный прил. बिना शोर-
 -गुल का बिना शोर-гул क़ा, निशब्द
 ниш'шабл

бётель *м* पान pān *м*
бетон *м* ककरीट канк'रित *ж*
бетонировать *несов* ककरीट
 विछाना канк'रित बिच^खाना *п*

бетонный *прил* ककरीट का
 канк'रित क़ा

бечёвка *ж* रस्सी расसि *ж* ,
 डोरी дори *ж*

бёшенство *с* 1. मेद जलत्रास
 джал-тра^с *м* , 2. (неистовство)
 रोष рош *м* , प्रचड क्रोध праचанд'
 крод^х *м*

бёшен||ый *прил* 1. (о живот-
 ном) पागल पाгал, —ая собака
 पागल कुत्ता *м* , 2. перен खौफनाक
 хаоф-на^к , प्रचड प्राचान्द' , क्रोधोन्मत्त
 крод^хонматт'

библиография *ж* 1. (наука)
 बिब्लिओग्रफी библиографй *ж* ,
 पुस्तकविद्या पुस्तक-видйā *ж* , 2.
 (перечень литературы) ग्रथनिर्देश
 грант^х-нирдэш *м* , सदर्थ-सूची сан-
 дарб^х-сूचि *ж*

библиотека *ж* कुतुबखाना ку-
 туб-хāнā *м* , पुस्तकालय पुस्त'क़ा-
 лай *м*

библиотекарь *м* कुतुबखाने का
 मुहाफिज कुतुब-хāнā क़ा мухāфиз *м* ,
 पुस्तकाध्यक्ष पुस्त'क़ाद^хйаक्ष' *м* , ला-
 इब्रेरियन लाиб्रэрийан *м*

библиотечный *прил* कुतुब-
 खाने का कुतुब-хāнā क़ा, पुस्तकालय-
 -सवधी पुस्त'क़ालाय-самбанд^хй

библия *ж* बाइबिल बाибил *ж*
бйвень *м* — слонā हाथी का

दाँत хāt^хй क़ा दāт *м* , गजदत
 гадж-дант' *м*

бидон *м* टीन का बरतन तिन
 क़ा бар'тан *м* , कनस्तर कानастар *म*

биение *с* धडक द^харак *ж* ,
 स्फुरण स्प^хуран *म*

билёт *м* 1. टिकट тикат *म* ,
 железнодорожный — रेल का टिकट
म , обратный — वापसी [का] टिकट
म , пригласительный — दावत का
 टिकट *म* , अभिमन्त्रण-पत्र *म* , вход
 по —ам दाखिला टिकटो पर है, —ы
 प्रोदаны टिकट खतम हो गये,
 2. (удостоверение) कार्ड क़ार्द' *म* ,
 टिकट तिकат *म* , партийный —
 पार्टी-कार्ड *म* , पार्टी-मेबर का टिकट
म , профсоюзный — ट्रेड-यूनियन
 कार्ड *म* , членский — मेबरी (सदस्यता)
 का कार्ड *म* , ♦ кредитный — [बैंक]-
 नोट *म*

билетёр *м* टिकट-कलक्टर ти-
 кат-калактар *म*

билётн||ый *прил* टिकट का
 тикат क़ा, —ая касса टикат-घर *म*

бильярд *м* बिलियर्ड билииард'
म , अटे का खेल антэ क़ा क^хэл *म*

бинокль *м* दूरबीन दूर-бин
ज , полевой — मैदानी (जगी) दूरबीन
ज , смотреть в — दूरबीन से देखना *п*

бинт *м* पट्टी патти *ज*

бинтовать *несов* पट्टी बाँधना
 патти бāद^х-нā *п* (पर को-ल ,
 что-л)

биографический *прил* जीव-
 नी-सवधी दजीон-सामबान्द^хй.

биография *ж* जीवनी द्जीोनी *ж*, वायोग्राफी बाीोग्राफी *ж*

биолог *м* जीव-विज्ञानविद द्जीो-
-विग्यां-विद *म*, वायोलाजिस्ट बाीो-
लैडजिस्ट' *म*

биология *ж* जीवविज्ञान द्जीो-
-विग्यां *म*, वायोलाजी बाीोलै-
द्जी *ж*

биостанция *ж* (биологиче-
ская станция) जीववैज्ञानिक (वायो-
लाजीकल) स्टेशन द्जीो-वाэг्यांनिक
(बाीोलैड्जीकल) स्तेशान *म*

биофизика *ж* जीव-पदार्थविद्या
द्जीो-पादार्त्^ख-विद्ग्यां *ж*

биохимия *ж* जीव-रसायन
द्जीो-रसायन *म*, वायोकेमी बाीोकै-
म्या *ж*

биржа *ж* फोंदोवाया — स्टाक
एक्सचेंज स्टाक-एक्स्चैन्डज' *म*, शेयर-
वाज़ार शेअर-बाज़ार *म*, — труда
मजदूरो का महकमा मаз'दूरों का
माख'कामा *म*, ♦ черная — काला
वाज़ार *म*, चोरवाज़ार *म*

бирманец *м* वरमी бар'मी *म*,
ब्रह्मदेगीय ब्राह्म'-देशीय' *म*

бирманский *прил* वरमी бар'-
म्या, ब्रह्मदेगीय ब्राह्म'-देशीय', —
язык वरमी *ж*, वरमी जवान
(भाषा) *ж*

бис *несов* फिर प^खिर, एक बार
और эх бार् аор, исполнять на —
दोहराना *п*, петь на — फिर से
गाना *п*

бисер *м* गींशे की गुरिया शीशे
का गुरीया ~, पोत пот *ж*, ♦

метать — перед свиньями भैस के
आगे वीन बजाना *п*

бисквіт *м* विसकुट बिस'कुट *ж*.

биссектриса *ж* *мат* द्विभाजक
द्वि-ब^खैद्जक *म*

битва *ж* लडाई लार'ाय *ж*, युद्ध
युद्ध^ख *म*, поле —ы लडाई का मैदा-
न *म*, युद्ध-क्षेत्र *म*

битком *нареч* नाबितый —
खचाखच क^खाच-आ-क^खाच, ठसाठस त^खास-
आ-त^खास

битый *прич*, *прил* पीटा हुआ
पिता ख़ुआ, टूटा हुआ तुता ख़ुआ
(о посуде), ♦ — час घंटा भर, घटे
भर तक

бить *несов* 1. पीटना पित'ना
п, मारना मार'ना *п*, — кнутом चावुक
फटकारना (लगाना, मारना) *п*, 2.
(убивать) मारना मार'ना *п*, जवह
करना बाबाख़ कार'ना *п* (скот), 3.
(разбивать, разламывать) तोड़ना
тор'ना *п*, टुकड़े टुकड़े करना
तुक'रэ-तुक'रэ कार'ना *п*, 4. (о
часах) वजना बाдж'ना *नп*, 5.
(о воде и т *п*) छूटना च^खुत'ना
नп, ♦ — тревогу खतरे की खबर
(सूचना) देना *п*, खबरदार करना *п*
(से по поводу чего-л), — в ладо́ши
ताली वजाना *п*, — по самолёбию
आत्मसम्मान को चोट लगाना *п*

биться *несов* 1. (с врагом)
लड़ना लार'ना *नп.*, युद्ध करना
युद्ध^ख कार'ना *п*; 2. (ударяться)
टक्कर खाना ताक्कार क^खाना *п*,
टकराना ताकर'राना *नп* (से обо что-л),

3. (о сердце) घडकना द^харак'нā
 न्., धक धक करना द^хак-द^хак
 кар'нā *н.*; 4. (стараться) अजहद
 (अत्यंत) कोशिश (अधिक उद्योग)
 करना аз-खад (अथान्त') कोशिш
 (अद^хिक उद्योग) кар'нā *н.*, ◇ — об
 заклād होड वदना (लगाना) *н*

бифштéкс *м* बीफस्टीक биф-
 -стйк *м*

бич *м* 1. चावुक चाबुक *м*, को-
 डा корā *м*, 2. перен आफत āфат
 ж, उत्पात утпāt *м*

блāг||о *с* भलाई б^халāй *ж*,
 हित хит *м*; फायदा фāй'дā *м*,
 लाभ लāб^х *м* (польза); матери-
 āльные —а भौतिक सपत्ति *ж*, —
 нарōда लोगो की भलाई *ж*,
 लोकहित *м*

благовīдный *прил* — пред-
 лōг देखने मे उचित बहाना дэк^х'нэ
 мē учит бахāнā *м*

благодарītь *несов* शुक्रिया अदा
 करना шукрийā адā кар'нā *н* (का
 को-ल, के लिये за что-ल), धन्य-
 वाद देना द^ханй'-वād дэнā *н* (को
 को-ल, के लिये за что-ल).

благодārность *ж* शुक्रिया
 шукрийā *м*, शुक्रगुजारी шукр'-
 гузārй *ж.*, धन्यवाद द^ханй'-वād *म*,
 कृतज्ञता крит-гй'тā *ж*

благодārный *прил* शुक्रगुजार
 шукр'-гузār, कृतज्ञ крит-гй', आभा-
 री āб^хārй

благодаря *предлог* (кому-л,
 чему-л) की वदीलत कй ба-दाолат

последлог, के कारण [से] कэ кārан
 [сэ] последлог.

благодётель *м* उस्त हितकारी
 खित-кārй *म*, उपकारी उप'кārй *म*
 благодёяние *с* एहसान эх'сāн
म, उपकार उप'кār *म*

благодūщие *с* नर्मī नarmй *ж*,
 नम्रता намр'тā *ж*, सतोष сан-
 тош *म*, वेपरवाही बэ-пар'вāхй *ж*
 (беспечность)

благожелāтельно *нареч* खैरखा-
 ही (हितैषिता) से खार-хāхй (खिताэ-
 शिता) сэ

благожелāтельный *прил* खैर-
 खाह खार-хāх, हितैषी खिताэшй, अनु-
 कूल अनुкूल, उपकारक उप'кārак

благозвūчный *прил* सुरीला
 सुरилā, श्रुतिमधुर श्रुति-мад^хур

благонадёжный *прил* मोतबर
 мот'бар, विश्वसनीय विश्वास'नй'

благополūчие *с* खुशहाली खुш-
 хāли *ж*, सलामती салām'тй *ж*,
 कुशल кушал *म*, सौभाग्य сао-
 б^хāгй' *म*

благополūчно *нареч* सलामती
 से салām'тй сэ, सकुशल са-кушал,
 अच्छी तरह [से] अच्छी तरāх [сэ]
 (хорошо)

благополūчный *прил* खुशहाल
 खुш-хāл, सकुशल са-кушал, — исхōд
 अच्छा परिणाम *म*

благоприятный *прил* मुवा-
 фिक мувāфик, अनुकूल अनुकूल

благоприятствовать *несов*
 मुवाфिक (अनुकूल) होना मुवāфिक

(анукूल) खोनां *нп* (के लिये кому-л, *чему-л*, मे *в чем-л*)

благоразумие *с* अक्लमदी
अक्ल'-мандी *ж*, बुद्धिमान्नी बुद्ध^{ли}-
मान्नी *ж*, होशियारी खोशी^{ार} *ж*,
सावधानी सा^{од}ख^{ан} *ж* (осторож-
ность)

благоразумный *прил* अक्लमद
अक्ल'-манд', बुद्धिमान् बुद्ध^{ли}-
मान्, होशियार खोशी^{ार}, सावधान सा^{од}-
द^खан (осторожный)

благорóдный *прил* शरीफ ша-
रिफ, सज्ज सा^ддж^ж, कुलीन ку^{ли}н
(родовитый), — *поступок* शरीफाना
काररवाई *ж*, ♦ — *металл* कीमती
(वहुमूल्य) धातु *ж*

благорóдство *с* भलमनसी
б^хал-ман'сй *ж*, शराफत шар^афат
ж, सज्जनता सा^ддж^жан'त^а *ж*,
महिमा मा^хим^а *ж* (напр *поступ-*
ка), कुलीनता ку^{ли}н'т^а *ж* (родо-
витость)

благосклóнный *прил* मेहर-
वान म^ахар-ба^н, अनुग्राही ану^гр^ах^и,
अनुकूल ану^кул

благословить *сов см* благо-
словлять

благословлять *несов* बरकत
(आशीर्वाद) देना бар'кат (āшйр-в^ад)
देना *п* (को *кого-л*, *что-л*)

благосостояние *с* खुशहाली
хуш-х^алй *ж*, समृद्धि сам^{ри}д^дх^и *ж*,
всеобщее — आम खुशहाली *ж*

благотворительность *ж* खैरात
ха^эр^ат *ж*, दीनवत्सलता дй^ин-ват-

साल'त^а *ж*, दानशीलता द[ा]न-शल'
त^а *ж*

благотворный *прил* मुफीद
му^фид, हितकर хит-кар, लाभदायक
ла^бх-д^анак

благоустро́енный *прил* [अच्छी
तरह] आरास्ता [अच्छ^и тарах] ā^раст^а
неизм, मुनियोजित су-нино^дж^ит,
सुसज्जित су-са^ддж^жит

благоухание *с* गुग्गुलू गु^гу-гу^л
ж, सुगंध су-ганд' *ж*

блаже́нство *с* परम मुख па-
рам сук^х *м*

бланк *м* फारम ф^ара^м *н*,
कार्ड кар^д' *м*, *заполнять* — фа-
рам (कार्ड) भरना *п*

бледне́ть *несов* फीका (जर्द,
पीला) पडना प^хй^{ка} (зар^д', п^ил^а)
пар'на *нп*, पीला (फीका, विवर्ण)
हो जाना प^иल^а (п^хй^{ка}, विवार्न')
खो д^жан^а *нп*

блédность *ж* पीलापन प^иल^а-пан
м, विवर्णता विवार्न'त^а *ж*

блédный *прил* पीला प^иल^а,
जर्द зар^д', फीका п^хй^{ка}, विवर्ण ви-
वार्н'

блёклый *прил* फीका п^хй^{ка},
विवर्ण विवार्н'

блёкнуть *несов* फीका पडना (हो
जाना) प^хй^{ка} пар'на (खो द^жан^а) *нп*,
उतरना उतार'на *нп* (о *цвете*)

блеск *м* 1. चमक[-दमक] ча-
мак[-дамак] *ж*, दीप्ति दй^пти *ж*,
2. *перен* शान श^ан *ж*, शोभा
шоб^а *ж*

блесnúть *сов* चमक (भलक)
उठना चाмаक (дж^халак) ут^хна *нп*

блестётъ *несов* चमकना चाмаक'-
ना *нп*, दग्दगाना दाग'दागाना *нп*,
उज्ज्वल होना उज्ज्ज्वल होना *нп*

блестящий *прил* 1. चमकीला
चम'कीला, रोशन रोशन, 2. *перен*
गानदार शां-दार्, उज्ज्वल उज्ज्ज्वल-
वाल.

ближа́йш||ий *превосх* от близ-
кий सब से नजदीक (समीप) सब
से наз'дйк (самйп), [आस-] पास
का [ās-]pās kā (соседний), в -ем
бúдущем नजदीक (समीप) भविष्य
मे, в -ие дни आजकल मे, в -ие
два-три го́да अगले दो-चार वर्षो मे,
-ая зада́ча फौरी काम *м*

бли́жний *прил* पास-पडोस का
pās-парос kā, नजदीक наз'дйк,
निकट निकат, समीप самйп.

близ *предлог* के नजदीक (निकट)
कэ наз'дйк (निकат) *послелог*

бли́зиться *несов* नजदीक
(निकट) आना (आ जाना) наз'дйк
(निकат) ānā (ā джānā) *нп*

бли́зкие *мн* (родственники)
निकट रिश्तेदार (सबधी) निकат
रिश्ते-दार् (सम्बन्ध) *м* *нп*

бли́зк||ий *прил* 1. (недалекий)
नजदीक наз'дйк, निकट निकат,
समीप самйп, 2. (сходный) बराबर
бар-ā-бар, सदृश सा-дриш, समान
самāн, - к по́длиннику перево́д मूल
का समान अनुवाद *м*, 3. (об от-
ношениях) घनिष्ठ ग^хानिश्त^х, -

друг गाढा (घना) दोस्त (मित्र)
м, -ие отношения घनिष्ठ सबध
м, घनिष्ठता *ж*

бли́зко 1. *нареч* नजदीक наз'-
дйक, निकट निकат, 2. *безл* в знач
сказ отсюда - до го́рода यहाँ से
नगर तक दूर नहीं йа^хā сэ нагар
так дूर ना^хй

близнецы́ *мн* जुड़वाँ बच्चे
джур'ва́ баччэ *м* *мн*, सहजात सा^х-
джāt *м* *мн*

близору́кий *прил* 1. कमबीन
काम-बीन, अल्पदृष्टि अल्प'-дришти,
2. *перен* अदूरदर्शी अदूर-дарши

близору́кость *ж* 1. कमबीनी
काम-बीनी *ж*, अल्पदृष्टि अल्प'-дришти
ж, 2. *перен* अदूरदर्शिता अदूर-дар-
शिता *ж*

бли́зость *ж* 1. नजदीकी наз'-
дйकी *ж*, निकटता निकат'ता *ж*,
सामीप्य सāmīpī' *м*, अडोस-पडोस
арос-парос *м* (соседство), 2. (от-
ношений) घनिष्ठता ग^хानिश्त^х-
ता *ж*

блин *м* मालपुआ मāl'пуā *м*,
पूरी पूरि *ж*

блинда́ж *м* воен फौज के लिये
आड फाодж कэ लийэ āр *ж*, किलेबदी
киलэ-бандी *ж*

блиста́ть *несов* 1. चमकना चा-
маक'ना *нп*, 2. *перен* शोभा देना
शोब^хā дэна *п*, विराजना विराдж'-
ना *нп*

блок I *м* тех घिरनी ग^хир'नी
ж, ब्लॉक ब्लāк *м*

блОК II м полит गुट्टु गुत्त' म.,
ब्लाक ब्लाक म

блОка́да ж घेरा ग़ैरा म,
नाकावदी नाक़ा-बान्दी ж, अवरोध
ав'род^х м

блОкíровать несов घेरना
ग़ैर'ना न, घेरे (अवरोध) मे डालना
ग़ैरэ (ав'род^х) मँ दाल'ना न,
नाकावदी कायम करना नाक़ा-बान्दी
क़ायम кар'ना न

блОкнОт м नोटबुक नोट-бुक ж.,
याददास्त की किताब йाद-दाश्त' क़ि
कитаб ж, स्मरण-पुस्तक स्मारन-पुस-
так ж.

блОндíн м सुनहरे वालीवाला
सुनाख'рэ बाल्ब-व़ाला म

блОндíнка ж सुनहरे वालीवाली
औरत (स्त्री) सुनाख'рэ बाल्ब-व़ाली
अौरत (स्ट्री) ж

блОх́а ж पिस्मू पिस्सू म, पीहू
पिखू म

блужд́ать несов घूमना ग़ूम'ना
न, भटकते फिरना छ़ाताक'तэ प़िर'-
ना न, पर्यटन (भ्रमण) करना पार्य'-
तान (ब़रामान) कार'ना न

блужд́ающий 1. прич от блу-
ждать, 2. прил घूमता हुआ ग़ूम'-
ता ख़ा, डाँवाँडोल दाव़ा-दोल, ◇ ~
огонёк छलावा म

блۇ́за ж ब्लाउज ब्लाуз ж

блЮ́дечко с तश्तरी तаш्तर'रि ж

блЮ́д||о с 1. (посуда) थाली त़ा़लि
ज, रकावी राक़-बी ज, 2. (кушанье)

ख़ाना क़ाना म, холóдные и горячие

-а ठडी और गर्म खाने की चीजे

जс मн, пёрвое (второе) — पहला
(दूसरा) कोर्स म

блЮ́дце с तश्तरी तаш्तर'रि जс,
चपनी चाप'नी जс.

блЮ́минг м ब्लूमिंग ब्रूमिंग'
म, ब्लूमिंग-मिल ब्रूमिंग'-मिल जс

блЮ́сти несов पानन करना पा-
лан कार'ना न, मानना माан'ना न.
(соблюдать), हिफाजत (रक्षा) करना
ख़िफ़ाज़त (राक़श़) कार'ना न (की
चो-ल, оберегать)

бОб м सेम सэм जс.

бОг м ईश्वर पश्वार म, खुदा
ख़ुदा म неизм, देव दэо म, भगवान्
ब़ाг'वान म, ◇ — знаёт! खुदा (राम)
जाने!

богате́ть несов दौलतमंद (धनी)
हो जाना दाолат-मанд' (द़ानि) ख़ो
दज़ाना न

бога́тств||о с 1. दौलत दाолат
जс, धन द़ान म, संपत्ति सम्पत्ति
जс, естёственные —а प्राकृतिक
दौलत (संपत्ति) जс, 2. перен (оби-
лие) बहुतायत बाख़ुतायат जс, बाहुल्य
बाख़ुल' म

бога́тый прил 1. दौलतमंद
दाолат-मанд', धनी द़ान, 2. перен
(обильный) भरा हुआ ब़ाऱा ख़ा (से
चेम-ल), पूरा पूरा (का चेम-ल),
धनी द़ान (का चेम-ल)

богаты́рский прил पहलवान
का सा पाख़ाल'वान का सा, अत्यंत
बलवान् अतियान्त' बाल'वान

богаты́рь м 1. (эпический)
महावीर माख़ा-वीर म, 2. (силач)

पहलवान पाखाल'वāन, कसरती (बलवान्)
आदमी कस'रती (बल'वāन) ād'मि म
बोгаच म अमीर अमिर म., धनी
द^खानि म

बोदात् नसोव सीग मारना सैग
मāर'nā न

बोदात्सा नसोव सीग मारना
सैग मāर'nā न

बोदलीवयि प्रिल मरकहा मार'-
काह

बोद्रीत् नसोव हौसला (उत्साह)
जगाना खास'लā (उत्साह) द्जागāनā न,
स्फूर्ति पैदा करना स्प^खूर्ति पाэдā
कार'nā न, उत्तेजित करना उत्ते-
जित कार'nā न

बोद्रीत्सा नसोव अपने आप
को उत्साहित करना अप'nā āप को
उत्साहित कार'nā न, हिम्मत बाँधना
हिम्मत बाँध'nā न

बोद्रोस्त् जे हौसला खास'लā
म, उत्साह उत्साह म, स्फूर्ति स्प^खूर्ति-
जे जे

बोद्रोस्त्वोव नसोव जागते
रहना द्जाग'तē राख'nā न, बेदार
(जागृत) होना बे-दār (द्जाग्रित)
खōnā न

बोद्रीय प्रिल खुशदिल खुश-
-दिल, हँसमुख खās मुक^ख

बोद्रीय 1. प्रिल ओत बोद-
रित्, 2. प्रिल हौसला पैदा करनेवाला
खास'लā पाэдā कार'nā-वāलā, स्फूर्ति
दायक स्प^खूर्ति-दायक

बोव||बो प्रिल 1. लडाकू लारā-
कु, जगी द्जान्गी, फौजी फादजि,
-आय प्रोदोवका फौजी तरबियत

जे, सैनिक शिक्षा जे, — प्रोदोव
फौजी तरतीब जे, सैन्य-रचना जे,
— कोरāब्ल् जगी (सैनिक) जहाज म,
— आय ओपेरासिया फौजी (सैनिक) कार-
रवाई जे, युद्ध-काररवाई जे, व —
गोदोवन्ति लडाई (युद्ध) के लिये
तैयार, 2. (वोइन्स्त्वेन्नी) लडाकू
लारāकु, लडाका लारākā, जुभाखू द्जु-
दज^खārū

बोवप्रिपās||य मि गोला-बारूद
गोला-बारूद जे, स्काद —ओव बारूदखा-
ना म

बोवस्पोबोन्स्त् जे लडाई की
काबिलीयत लारāय कय काबिलीयत जे,
युद्ध-कौशल योद्ध^ख-काशाल म

बोव्त् म लडाका लारākā म,
योद्धा योद्ध^ख म नैस्म, सिपाही
सिपाही म, सैनिक सैनिक म (सोल-
दाम)

बो||य म 1. लडाई लारāय जे, युद्ध
योद्ध^ख म, वोदुशनी — हवाई
लडाई जे, आकाशयुद्ध आकाश-योद्ध^ख
म, रुपोपशनी — आसने-सामने
की लडाई जे, ब्रोसित् व — लडाई
मे भोकना न, 2. (नाप्र चोस)
वजना बद्ज'nā म, घटा ग^खान्तā म,
गजर गद्जार म, बारोबाननी —
टकोर जे, ◇ व्जित् स —य लडकर
(लडाई मे) कब्जा (अधिकार) कर लेना
न (पर च्त्ओ-ल.).

बोयक||यि प्रिल 1. फुरतीला
प^खुर'तिलā, चुस्त् चुस्त्, चतुर चतुर,
— ना य्जыक चरब-जवान, 2. (ल्योद-
नी) —ओ मेस्तो गरमवाजारी की
जगह गराम-बाज़ार कय द्जागाह जे

бойкóт *м* वाईकाट *байкāt м*,
वहिष्कार *बाहिष्कār म*

бойкотировать *сов* и *несов*
वाईकाट (वहिष्कार) करना *байкāt*
(*बाहिष्कār*) *кар'нā п* (का *кого-л*,
что-л)

бóйня *ж* 1. कसाईखाना *कासाई-*
खānā म, बूचडखाना *बुचар-खānā म*,
2. (резня) खूनरेजी *खून-रेजी ж*,
[विश्व-]सहार [विश्व'-]साखār *म*

бок *म* पहलू *पाख'लू म*, पाखर्व
पाखर्व' म, ◇ — 6 — पास-पास, कंधे
से कंधा मिलाकर (भिडाकर, लगाकर).

бока́л *м* जाम *जām म*

боковой́ *прил* पहलू का *पाख'लू*
का, पाखर्वस्थ *पाखर्व'-स्त'*

бóком *нареч* (вкось) तिरछा
तिर'च'ā

бокс *म* घूँसेवाजी *ग'खूस-बाईज' ж*,
वाक्सिंग *बाक्सिंग' म*

боксёр *म* घूँसेवाज *ग'खूस-बाईज म*,
वाक्सर *बाक्सर म*

боксѝт *म* बौक्साइट *बाокसा-*
ит ж

боля́н *म* बुद्ध *बुद्ध'ु म*, उल्लू
[का पट्टा] *उल्लू [का पाट्टा] म*

боля́нка *ж* 1. *तेज ईट* *ईट ж*,
इनगट *इन'गत म*, *стальная* — *फौ-*
नाद की ईट ж; 2. (для шляп)
कान्तिव कान्तिб म

болга́рин *म* बल्गार *बाल्गār म.*,
बल्गारियन *बाल्गारीयान म*

болга́рский *прил* बल्गार
बाल्гār. बल्गारियन बाल्गारीयान, —
बाल्गār बल्गारियन जवान (भाषा) ж

бо́лее *нареч* और *аор*, ज्यादा
ज्यादा, अधिक *अधिक*, — *всего* *सब*
से ज्यादा (अधिक), ◇ — *или* *मéнее*
कम ज्यादा, कम वा वेश (अधिक),
— *того* [और] *यही* *नही*, और तो क्या,
еще — और भी, और भी ज्यादा
(अधिक)

боле́зненный *прил* 1. *रोगी* *ро-*
गि, *अस्वस्थ* *अस्वस्त'*; 2. (*причиняю-*
щий боль) *दर्दनाक* *दार्द'-नाक*, पीडा-
युक्त *पिरā-युक्त'*, कष्टजनक *काष्ट'-*
джानाक

боле́знь *ж* बीमारी *बिमारी ж*,
रोग *रोग म*, ◇ *морская* — *समुद्र* *की*
बीमारी ж, *समुद्री* *थकान ж*

боле́льщик *म* जोशीला [स्पोर्ट-]
प्रेमी *जोशीला [स्पोर्ट'-]प्रेमी म*,
— *футбола* *फुटबाल का जोशीला*
प्रेमी म

бол|е́ть *несов* 1. (*быть боль-*
ным) *बीमार* (*रोगी*) *होना* *बिमār (ро-*
गि) खōnā न्, 2. (*об органе, части*
тела) *दुखना* *दुख'ना न्*, *दर्द*
करना *दार्द' कार'नā न*, *दर्द* (*पीडा*)
होना (*उठना*) *दार्द' (पिरā) खōnā*
(उत्'नā) न् (*मे* *о* *тем-л*), *चरपराना*
चार'पारānā न् (*о* *ране*), *у* *меня*
— *ईत* *голова* *मेरे* *सिर* *मे* *दर्द*
(*पीडा*) *है*, *у* *меня* — *ईत* *глаза* *मेरी*
आँखे *दुखती* *है*

болеуто́ляющий *прил* *दर्द*
(*पीडा*) *हटानेवाला* *दार्द' (पिरā)*
खātānē-вālā, *पीडाहर* *पिरā-хар*

болóтистый *прил* *दलदला* *दाल'-*
दालā, घँसाऊ *द'साऊ*

БОЛОТНЫЙ *прил* दलदल (धसान) का дал'дал (द^खасāн) kā, दलदला дал'далā

БОЛОТО *с* दलदल дал'дал *ж*, धसान द^खасāн *ж*

БОЛТ *м тел* पेचदार कीला पंच-दार् कйлā *м.*, खील क^खйл *ж*.

БОЛТАТЬ I *несов* 1. (взбалтывать) हिलाना खिलānā *п*, घँघोलना ग^खाग^खोल'nā *п*, 2. (махать) हिलाना खिलānā *п*, — *ногами* पैर हिलाना *п*

БОЛТАТЬ II *несов* (говорить) बकना бак'nā *пп*, गपशप करना гап-шап кар'nā *п*, — *без умолку* तालू से जीभ न लगना *пп*

БОЛТАТЬСЯ *несов* *разг* 1. (о жидкости в сосуде) हलकना खालак'nā *пп*, 2. (висеть) लटकना ला-так'nā *пп*, 3. (слоняться) सुस्ती में वक्त (समय) गँवाना सुस्ती मँ वाक्' (समाप्त) गāvānā *п*

БОЛТЛИВЫЙ *прил* बातूनी бātū-ный

БОЛТОВНЯ *ж* बक बाक *ж*, गपशप гап-шап *ж*

БОЛТУН *м* भक्की दज^खакки *м*, गप्पी гаппी *м*, बकवादी бак'вāдī *м*

БОЛЬ *ж* दर्द दार्д' *м*, पीडा पिरā *ж*, वेदना वēд'nā *ж*; *головная* — सिरदर्द *м*, सिर में पीडा *ж*, *зубная* — दाँतदर्द *м*.

БОЛЬНИЦА *ж* अस्पताल асп'tāl *м*, शफाखाना шафā-хānā *м*, चिकित्सालय चिकितсāлай *м*

БОЛЬНИЧНЫЙ *прил* अस्पताल का асп'tāl kā, अस्पताली асп'tā-лй

БОЛЬНО 1. *нареч.* जोर से зорсэ, — *ударить* जोर से मारना *п*, — *ушипнуть* जोर से चुटकी लेना *п.*, — *ушибиться* जोर से गिरना *пп*; 2. *безл в знач сказ* емू — उस को तकलीफ हुई (हो रही है) ус ко так'лиф хуй (खो राखी खाэ), *глазām* — आँखों में दर्द होता है āk^खō мё дार्д' хотā खाэ, —! *तकलीफ* हो रही है! так'лиф खो राखी खाэ!; *емू* — *слышать* *такие слова* ऐसे शब्दों को सुनकर उस को दुःख होता аэсэ шабдō ко сун'кар ус ко дұхк^х хотā, *емू* —, *что...* उसे अफसोस है कि... усэ аф'сос खाэ ки, *емू* — *за нее* उस के लिये उसे दुःख है ус кэ лийэ усэ дұхк^х खाэ

БОЛЬН||ОЙ 1. *прил* बीमार бй-мār, रोगी роги, दर्दवाला दार्द'-вālā (о части тела), *чем вы —Ы?* आप की क्या बामारी है?; 2. *сущ.* *м* बीमार бймār *м*, रोगी роги *м*.

БОЛЬШЕ 1. *сравнит* *от* *боль-*शी और (ज्यादा) बड़ा аор (अйāдā) барā, *этот дом* — *того* यह घर उस घर से बड़ा है, 2. *сравнит* *от* *мно-*го और аор, ज्यादा айāдā, *अधिक* अद^खिक, *как можно* — *ज्यादा से* ज्यादा, *अधिक से अधिक*; *не* — *чем* से ज्यादा (अधिक) नहीं; 3. *нареч* (в отрицательных предложениях) он — *не студент* वह अद

(अभी) छात्र नहीं है वाख अब (अब^ख)
च^खात्र' नाखै खाэ

большевизм *म* वोलगेविज्म
бол'шевизм' *म*

большевiк *म* वोलगेविक бол'-
шевiк *म*

большевiстский *प्रि*ल वोलशे-
विक бол'шевiк

бóльш||ий *स* сравнит от боль-
шóй और (ज्यादा) वडा аор (зйādā)
барā, अधिक विशाल ад^खик вишāл,
ज्यादा [तर] зйādā [-тар], अधिक [तर]
ад^खик [-тар] (*о количестве, степе-
ни*), -ая часть ज्यादातर हिस्सा *म*,
अधिकतर भाग *म*, अधिकांश *म*., сá-
мoe -ее ज्यादा से ज्यादा, अधिक से
अधिक

большинствó *с* अकसरियत
अक'сарियत *ज*, बहुसंख्या बाखु-
-संख^खयā *ज*, बहुमत बाखु-मत *म*
(*при голосовании*); в -é слўчаев
ज्यादातर (अधिकतर) मौको पर.

больш||óй *प्रि*ल वडा барā,
महान् माखāन (*выдающийся, заме-
чательный*), भारी ब^खार्या (*значи-
тельный, серьёзный*), ज्यादा зйādā,
अधिक अद^खик (*по размеру, коли-
честву*), -iе проценты भारी सूद
म; придавать -бе значёние वडी
अहमियत देना *न*, ◇ - пāлец
अंगूठा *म*., -āя дорóга गाहराह *ज*,
राजपथ *म*

болячка *ज* *разг* फोडा प'орā *म*
бóмб||а *ज* वम बाम *म*, अтом-
-ज्या - एटमवम *म*, अणुवम *म*, водо-

родная - हाइड्रोजन वम *म*., बैक्टेरिओ-
लॉगическая - कीटाणु-वम *म*.; зажи-
гательная - आग लगानेवाला वम
म, сбрасывать -ы वम गिराना
(फेंकना, बरसाना) *न*.

бомбардировать *несов* वम
गिराना (फेंकना, बरसाना) बाम गिरā-
нā (प^खैक'नā, बार'सānā) *न* (*с са-
молета, पर кого-л., что-л.*), - из
орўдин तोपो से गोलावारी करना *न*
бомбардирóвка *ज* वमवारी
बाम-बāरि *ज*, वमवर्षा बाम-वारшā *ज*.
(*с воздуха*), गोलावारी गोtā-बāरि *ज*
(*обстрел*)

бомбардирóвщик *म* वममार
[हवाई जहाज] बाम-मāर [खāवāя द्जा-
खāз] *म*, वमवर्षक [वायुयान] बाम-
-वारшक [вāиу-йāи] *म*

бомбёжка *ज* *разг. сл* бомбар-
дирóвка

бомбiть *несов* *разг. сл* бом-
бардировать

бомбоубёжище *с* वम-वचाव-
-घर बाम-बачāо-ग^खार *म*, हवाई रक्षा-
गार खāवāя राक्षāगār *म*

бор *म*. सनोवर जगल सानोबार
जगल *म*

бор||ёц *म* 1. लडाका लारākā *म*,
सैनिक साэник *म*, योद्धा йодд^खā *म*.
नेइम, -цы за мир शांति के लडाके
(सैनिक, योद्धा) *म* *मन*, शांति-सैनिक
म *मन*, 2. спорт कुश्तीवाज कुश्ती-
-बāз *म*, पहलवान पाखाल'वāн *म*,
मल्ल माल' *म*

бормотать *несов* बडबडाना बार'.

барānā *нп*, जवान दबाकर कहना за-
бāн дабāкар ках'нā *п*

бóрн||ый *прил* बोरिक борик,
—ая кислотā बोरिक अम्ल *м*

бородā *ж* डाढी дār^ख *ж*,
отпускāть бóроду डाढी छोडना
(रखना, रख लेना) *п*

бородāвка *ж* मसा масā *म*

бородāтый *прил* डाढीवाला
дār^ख-вāлā, डाढीदार дār^ख-дār

бороздā *ж* हल जोतने से लकीर
खाल दजот'नē सē लākīर *ж*, हलरेखा
खाल-рēк^खā *ж*, सीता सītā *ж*

боронā *ж* हेंगा xgā *म*

боронītь *несов* हेगा फेरना
(चलाना) xgā п^खэр'нā (चालānā) *п*
(पर что-л.)

борóться *несов* 1. सामना करना
сām'nā кар'nā *п* (का с кем-л., с чем-
-либo), लडना लार'nā *नп*, संघर्ष करना
санг^खарш' кар'nā *п* (से, के खिलाफ,
के प्रति с кем-л., с чем-л.), 2.
спорт कुश्ती लडना कुश्ती लार'nā
नп (से с кем-л.)

борт *м* (судна) नाव (जहाज) का
पहलू nāo (джахāз) kā пах'лū *म*,
за бóртом जहाज के बाहिर, на
—ū जहाज पर, упāсть зā — जहाज
पर से गिर पडना *नп*.

борьбā *ж* 1. लडाई लारāй *ж*,
जहोजेहद джадд-о-джэхād *ж*, संघर्ष
санг^खарш' *म*; 2. *спорт* कुश्ती कुश-
ती *ж*, मल्लयुद्ध малл'-नुद्ध^ख *म*

босикóм *нареч* नगें पैर (पाँव)
नांगē паэр (пāo)

босóй *прил* नंगें पैरवाला नांगē
पाэр-вāлā

ботāник *м* वनस्पतिशास्त्री वा-
नाспति-शāстрй *म*

ботāника *ж* उद्भिज्ज-विज्ञान
उद^बाइज्ज'-विगйāन *म*, वनस्पति-
-शास्त्र वानास्पति-शāстр' *म*

ботанйческйй *прил* वनस्पति-
-शास्त्र-संबंधी वानास्पति-शāстр'-
-सम्बान्द^ख, बोटानिकल ботāникаल;
— сад बोटानिकल गार्डेन *म*, वनस्पति-
-उद्यान *म*

ботйн||ок *м* बूट бूт *म*, जूता
джутā *म*, चйстить —ки जूतो मे
रोगन लगाना *п*, बूट पर पालिश
करना *п*

бóчка *ж* पीपा пйпā *म*, कबंध
काबान्द^ख *म*

бочóнок *м* [छोटा] पीपा [च^खотā]
पйпā *म*

боязлйвйй *прил* डरपोक дар-
-пок, भीरु б^खйру

бойзнь *ж* डर дар *म*, भय
б^खай *म*, आशका āшанкā *ж*.

бойтсья *несов* डरना дар'nā
नп (से кого-л., чего-л.), खौफ (भय)
खाना хаоф (б^खай) к^खānā *п* (से
кого-л., чего-л.)

брāво *межд* वाह [-वाह]¹ вāх
[-вāх]¹, वाहवाही¹ вāх-вāхй¹, शाबाश!
шāбāш¹

бразды *мн* — правлєния हुकू-
मत (शासन) की बागडोर хукумат
(शāсан) कй бāг-дор *ж*, शासनसूत्र
шāсан-सूत्र' *म*.

брак I *м* शादी *शदी* *ज.*, व्याह *व्याह* *म*, विवाह *विवह* *म.*, вступать в — शादी (व्याह, विवाह) करना *н* (के साथ *с кем-л*)

брак II *м* (в производстве) रही माल *раद्धи* *माल* *म*, रही चीजे *раद्धи* *चिजे* *ज.* *मन*; कमजोरी *काम-* *जोर* *ज.*, खराबी *खराबी* *ज.*, नुकसान *नुकसान* *म* (*дефект*)

браковать *несов* रही करना *раद्धि* *कार'ना* *न*

бранить *несов* गाली देना *गाली* *दэना* *न*, झिड़कना *झिड़कना* *ज'ना* *न*, बुरा कहना *बुरा* *का'ना* *न* (को *кого-л*, *что-л*), तिरस्कार करना *तिरस्क़ार* *कार'ना* *न*.

браниться *несов* 1. (ссориться) झगड़ना *झगड़ना* *ज'ना* *न*, तू-तू मे-मे करना *तू-तू* *माँ-माँ* *कार'ना* *न*; 2. (ругаться) बदजवानी करना *बाद-जाबानी* *कार'ना* *न*

бранный *прил* अपमानजनक *अपमानजनक*, निदापूर्ण *निन्दा-* *पूरन'*.

брань *ж* गाली [-गलौज] *गाली* [-गालाओज] *ज.*, बदजवानी *बाद-जा-* *बाना* *ज.*, दुर्वचन *दुरवाचन* *म*

браслёт *м* चूड़ी *चुरी* *ज.*, कंकण *कान्कन* *म*

брат *м* भाई *ब'ह* *म*, भ्राता *ब'रता* *म* *неизм*

братание *с* भाईवंदी *ब'ह-बान-* *दा* *ज.*, भ्रातृवत् ससर्ग *ब'रतृ-वत्* *स'सर्ग'* *म*

брататься *несов* भाइयो की

तरह मिलना *ब'हनी* *क* तारा *मिल'* *ना* *न*, भाईवंदी (भ्रातृवत् संसर्ग) करना *ब'ह-बानदी* (ब'रतृ-वत् स'सर्ग') *कार'ना* *न* (से *с кем-л*)

братск||ий *прил* विरादराना *बि-* *राद'राना* *неизм*, भ्रातृभावपूर्ण *ब'रा-* *तृ-ब'हो-पूरन'*, —ая *республика* वंघु जनतंत्र *म*

братство *с* भाईपन *ब'ह-पान* *म*, विरादरी *बि-राद'री* *ज.*, भ्रातृत्व *ब'रतृत्व'* *म*.

братъ *несов* लेना *लэना* *न*, ले लेना *लэ* *लэना* *न*, ग्रहण करना (कर लेना) *ग्राहान* *कार'ना* (*कार* *लэना*) *न.*, — *обязательство* अहद (प्रतिज्ञा) करना *न*; — *взаимы* उधार (कर्ज, ऋण) लेना *न* (से, के यहाँ से *у кого-л*); — *напрокат* भाड़े (किराये) पर लेना *न*, — *на* *руки* गोद में उठाना (लेना) *न*, — *с собой* साथ लेना *न*, — *в плен* कैद करना *न*, — *себя* *в* *руки* कलेजा थामना (पकड़ना) *न*, अपने को संभालना *न*, — *слово* वचन लेना *न* (*на митинге*), वचन (कौल) लेना *न*. (से *с кого-л*); — *свой слова* *обратно* अपने लफ्जो (शब्दो) को वापस लेना *न*, — *чью-л. сторону* की तरफ लेना *न*, का पक्ष लेना (ग्रहण करना) *न.*; — *начало* शुरू (प्रारंभ) होना *न*, निकलना *न* (*о реке*), — *на себя* अपने ऊपर लेना (ले लेना) *न*, — *в свои руки* अपने हाथो में लेना (ले लेना) *न*

братъся *несов* 1. (*принимать-* *ся*) शुरू (आरंभ) करना *शुरू*

(āramb^x) кар'нā *n*, बीडा उठाना (लेना) бिरā ут^xāнā (лэнā) *n* (का *за что-л*); 2. (обязываться) अपने ऊपर लेना (ले लेना) ап'нэ उपार लэнā (लэ लэнā) *n*, 3. (хвататься) पकड़ना पाкар'нā *n*, पकड़ लेना पा-कार लэнā *n*, धरना д^xар'нā *n*, छूना ч^xунā *n* (касаться), — за ру-ки हाथ मिलाना *n* (से *с кем-л.*), 4.: откūда ёто беретсЯ? यह कहाँ से आता (निकलता) है? йах кахā сэ āтā (никал'тā) хāэ?

б्रा́хман *m* ब्राह्मण ब्राह्मण *m*
брахмани́зм *m* ब्राह्मणधर्म ब्रा-
х्मान-द^xарм' *m*.

бра́чный *прил* शादी (व्याह) का शादी (байāх) कā, वैवाहिक वाэ-
वाहिक, दापत्य दāмпति'

бревѐнчатый *прил* लकड़ी के कुंदो से बना हुआ लाक'री कэ कु-
दō सэ банā хуā

бревнó *c*. [लकड़ी का] कुदा
[लाक'री कā] कुन्दā *m*, लट्ठा लатт^xā *m*

бред *m* बेहोशी में बोलना бэ-
-хоши мē бол'нā *m*, चित्तविभ्रम
चित्त'-विब^xрам *m*, प्रलाप प्रालāप *m*,
डेलिरियम дэлириям *m*

брѐдить *несов*. बेहोशी में बो-
लना бэ-хоши мē бол'нā *np.*, बे-
समझ बाते करना бэ-самадж^x бāтэ
कार'нā *n*

бредовóй' *прил*. चित्तविभ्रम-
-संबंधी चित्त'-विब^xрам-साम्बान्द'*n*,
प्रलाप सा प्रालāप сā, — зāмысел
पगला मंसूवा *m*

брѐзг||ать *несов* वितृष्णा होना
वितृष्णā खōнā *np*, नफरत (घृणा)
करना नाफ'рат (ग^xринā) कार'नā *n*
(гнушаться, से *чем-л.*), он — ует
пить из чужōго стакāна जूठे गि-
लास से पानी पीने से उसे वितृष्णा
होती है

брѐзглив||ый *прил* दुराराध्य
दुरāрāд^xй', — ое чўвство वितृष्णा
की भावना *ж*

брѐзѐнт *m* कनवास कान'вāс *m*,
तिरपाल तिर'пāl *m*

брѐмя *c* बोझ бодж' *m*, भार
б'ār *m*, нести — भार का सहन
करना *n*

брѐстй *несов* धीरे धीरे आगे
चलना द^xирэ-द^xирэ āгэ चाल'нā *np*

брѐшь *ж* दरार दारār *ж*, शि-
गाफ шигāф *m*, छेद ч^xэд *m*, про-
бивāть — दरार (शिगाफ, छेद) कर-
ना *n*

брѐющий *прил* — полет नीची
उड़ान (परवाज) नйचй урāн (पर'-
वāз) *ж*

брига́да *ж*. 1. воен ब्रिगेड ब्रि-
гэд *m*, 2. (на производстве) ब्रिगेड
ब्रिगэд *m*, टीम तिम *ж*, टोली
तोली *ж*, полевōдческая — खेत का
ब्रिगेड *m*

бригадйр *m* ब्रिगेड (टोली) का
मुखिया ब्रिगэд (तोली) कā मुक्^xи-
йā *m*

брильѐнт *m* हीरा хйрā *m*
брильѐнтовый *прил*. हीरे का
хйрэ कā.

британский прил ब्रिटिश бри-
гиш

брѣтва ж उस्तुरा устурā м,
छुरा च^хурā м, रेजर рэзар м, без-
опāсная ~ सेफटी-रेजर м

брѣтый прил मुंडा мундā,
डाढी-मुंडा дār^хи-мундā (без боро-
ды)

брить несов मुँडना мूर'нā н,
हजामत बनाना (करना) хаджāмат
банāнā (кар'нā) н (की को-л.,
что-л)

брѣться несов अपने आप को
मुँडना ап'нā āп ко мूर'нā н,
अपने आप की हजामत बनाना ап'нā
āп ки хаджāмат банāнā н. (самому),
हजामत बनवाना хаджāмат бан'вāнā
н (у парикмахера).

бровь ж भौ б^хāо ж; хмү-
рить брōви भौ चढाना (टेढी कर-
ना) н, ♠ он и брōвью не повел उस
ने माथे पर वल न आने दिया.

брод м उतारा утārā м, पा-
याव пā-пāб м

бродѣть I несов घूमना г'ум'нā
нп, भटकना б^хатак'нā нп, सैर
करना саэр кар'нā н

бродѣть II несов (о вине, пи-
ве, дрожащем) उठना ут^хнā нп,
खमीर आना хамір āнā нп (को
о चढ़-л)

бродяга м आवारा āvārā м
неизм., पर्यटक парй'так м

бродяжничать несов भटका
फिरना б^хат'кā п^хир'нā нп, आवारा

होना āvārā хонā нп. (быть бро-
дягой)

бродячий прил आवारा āvārā
неизм, आवारागर्द āvārā-гард', ~
образ жизни आवारगी (पर्यटन) का
जीवन म, खानावदोशी ж.

брожéние с 1. उठना ут^хнā
м; 2. перен (недовольство) वेचैनी
бэ-чаэни ж, अशांति ашāнти ж.

бронёбóйный прил फौलादतोड
фаолāд-тор, कवच-भेदी кавач-б^хэдй.

броневѣк м वख्तरवद मोटर
бахтар-банд' мотар ж

бронепóезд м वख्तरवद रेल-
गाडी бахтар-банд' рэл-гāрй ж.

бронетāнковѣый прил ~ये
войскā वख्तरवद (आर्मर्ड) фāजे
(सेनाएं) бахтар-банд' (āрмард')
фаоджэ (сәнāэ) ж мн

брóнза ж काँसा кāсā м, पी-
तल пйтал м.

брóнзовый прил काँसे (पीतल)
का [बना हुआ] кāсэ (пйтал) кā [банā
хуā], काँसे (पीतल) के रंग का कāсэ
(пйтал) кэ ранг' кā (о цвете)

бронѣрованнѣый прил (ре-
зервированный) वचा रखा हुआ бачā
рак^лā хуā, रिजर्व किया हुआ रि-
зарв' кийā хуā, ~ое мēсто वचा
рखी हुई जगह ж

бронирóванный 1. прич от
бронировāть, 2. прил वख्तरवद
бахтар-банд', कवचवाला кавач-
вāлā, आर्मर्ड āрмард'

бронѣровать несов (резерви-

ровать) वचा रखना бачā ра^к’нā
 n, रिजर्व करना ризарв’ кар’нā n
 бронировать сов и несов
 (покрывать бронёй) बख्तरबंद (कवच
 से सुसज्जित) करना бахтар-банд’
 (कावाच स॑ सु-साज्जित) кар’нā n
 брōнхи мн анат ब्राकाई брāн-
 кāй ж

бронхиāльный прил ब्राकल
 брāнकाल
 бронхит м ब्राकाइटिस брāн-
 кāитис м

броня ж воен बख्तर бахтар
 м, कवच कावाच м

броня ж — на место वचा
 रखी हुई जगह бачā ра^к’нā खूय
 द्जाга^ख ж, रिजर्व सीट रизарвд’
 сйт ж

бросать несов 1. (кидать)
 फेंकना प^ख’нā n, डालना दāl’нā
 n, भोकना द्ज^ख’нā n (в пламя,
 печь и т n), गिराना गिरānā n,
 पटकना पатак’нā n. (вниз), 2.
 — в бой लडाई (युद्ध) मे भोकना ला-
 रāй (युद्ध^ख) म॑ द्ज^ख’нā n,
 — в тюрьму जेल मे ठूस (डाल)
 देना द्जэл м॑ त^ख’нā (дāl) дэнā n,
 3. (оставлять) छोडना च^х’нā n,
 त्याग देना тйāг дэнā n; 4. (пре-
 кращать) बंद (खतम) करना банд’
 (खतम) кар’нā n, छोडना च^х’нā
 n, त्याग देना тйāг дэнā n, ♦ —
 якорь लगार करना (डालना) n, —
 взгляд नजर (निगाह) डालना n, —
 вызов चुनौती देना n, ललकारना -n,

— дёньги на вѣтер रुपये उडाना
 (पानी मे डालना) n

бросаться несов लपकना ला-
 пак’нā न्प, झपटना द्ज^х’апат’нā
 न्प (पर कूदा-ल, на кого-ल), कूद-
 ना कूद’нā न्प (вниз), डुबकी मारना
 дуб’кй мār’нā n (в воду), ♦ — в
 глаза दीख पडना न्प, नजरो मे चम-
 कना न्प

бросить(ся) сов см бросать
 (-ся)

брошенный 1. прич от брос-
 сить, 2. прил (покинутый, оста-
 вленный) परित्यक्त паритйакт’

брошка ж см брошь

брошь ж ब्रौच браоч м

брошюра ж. पैफ़्लेट पाэмфлэт
 ж, किताबचा किताб’чā м, पुस्तिका
 पुस्तикā ж

брошюровать несов [किताब
 को] सीना [किताब को] сйнā n

брус м धरन द^х’аран ж, शहतीर
 ша^х’тйр м, कडी карй ж (балка)

брусок м छड च^х’ар ж (дере-
 вянный), ईट йт ж (металличе-
 ский), точильный — सिल्ली ж

брызгать несов छिडकना च^х’и-
 рак’нā n, छीटे डालना (उडाना)
 च^х’йт॑ दāl’нā (урānā) n

брызги мн छोटें च^х’йт॑ ж мн,
 छीटे च^х’йт॑ म मн

брызнуть сов см брызгать,
 слезы — लि у него из глаз उस की
 आँखो से तूफान उठा उस कय आ^ख’॑ स॑
 तुफāн उत^खā.

брыкаться *несов* लात मारना
lāt mār'nā *n*

брюзга *м* *и ж* गुरनिवाला
гуррāнэ вāлā *м* (о мужчине), गुरि-
नेवाली гуррāнэ-вāлй *ж* (о женщи-
не)

брюзжать *несов* बड़बड़ाना бар'-
барānā *нп*, गुरनि गुररānā *нп*

брюква *ж*. सलगम сал'гам *м*,
शलजम шал'джам *м*

брюки *мн* पतलून пат'лун *м*,
पाजामा пā-джāmā *м*

брюнет *м* काले वालोवाला кālэ
бālō-вāлā *м*

брюнетка *ж* काले वालोवाली
кālэ бālō-вāलй *ж*

брюхо *с* разг पेट пэт *м*,
तोद тōд *ж*

брюшина *ж* анат पेट की
भिल्ली пэт кй дж^хиллй *ж*, आँत
(अंत्र) का आवरण āт (антр') кā
āваран *м*

брюшной *прил* उदर-सबधी
удар-самбанд^хй, — тиф टायफायड *м*

брыцать *несов* झनझनाना
дж^хан'дж^ханānā *нп*, ◇ — ору-
жием हथियार से घमकाना *п*

бубны *мн* कर्त ईंट йт *ж*
бугор *м* छोटी पहाड़ी ч^хоти па-
хāрп *ж*

буддизм *м* बुद्धधर्म будд^х-
д^харп' *м*

буддист *м*. बौद्ध баодд^х *м*
будет! (довольно) разг वस! бас!,
— वाम! वस करो!

будильник *м*. अलार्म-घडी
алāрм'-г^харй *ж*

будить *несов* *прям*, *перен*.
जगाना джāгānā *п*, उठाना ут^хānā
п (поднимать)

бúdка *ж* कुटी кутй *ж*, केविन
кэбин *м*, बकस бакас *м.*, कोठडी
кот^хрй *ж*.; караульная — पहरेदार
ка кевин *м*, собачья — कुत्ते का
खाना *м.*, железнодорожная —
रेलवे-кевин *м*; телефонная — टेली-
फोन की कोठडी *ж*, टेलीफोन-बकस *м*

бúдни *мн* काम करने के दिन
кām кар'нэ кэ дин *м* *мн*

бúдничный *прил* रोजमर्रे का
роз-маррэ кā, साधारण сād^хāран,
सामान्य сāmāнй'

будоражить *несов* *разг* हल-
चल डालना (मचाना) хал-чал дāl'-
nā (мачānā) *п* (ме кого-л, что-ли-
бо), घबराना г^хаб'рānā *п*, घबरा
देना г^хаб'рā дэнā *п* (беспокоить).

бúдто союз मानो мāнō, गोया
гойā, जैसे джаэсэ, जैसा джаэсā
(ставятся после существитель-
ного)

бúдущее *с* भविष्य б^ха-вишй' *м*.

бúдуш||ий *прил* आनेवाला āнэ-
вāлā, आइदा āиндā неизм, भावी
б^хāвй, अगला аг'лā (следующий),
в —ем годú агале साल [ме], ◇
—ее время грам भविष्य *м*

бúдущность *ж* भविष्य б^ха-
вишй' *м*

буйвол *м* भैसा б^хāсā *м*

буйволица *ж.* भैस *б^хाँस* *ж.*

буйный *прил* ऊधमी *уд^хमी*,
प्रचंड प्राचण्ड'

буйство *с* ऊधम *уд^хам* *м*, उप-
द्रव *упадрав* *м*

буйствовать *несов* ऊधम
(उपद्रव) मचाना *уд^хам* (उपाद्रव)
मचाना *п*

бук *м* बोट चिक्कणवल्ल चिककान-
-वल्ल' *м*

букашка *ж* कीड़ा *кйрā* *м*

буква *ж* हरफ *хараф* *м*, अक्षर
अक्षर *म*, प्रोपिस्नाया — बड़ा अक्षर
म, स्ट्रोचनाया — छोटा अक्षर *म*.

буквально *нареч* हरफ बहरफ
हाराफ बा-हाराफ, अक्षरशः अक्षर'-
शाख

буквальный *прил* शाब्दिक
शाब्दिक, — смысл शब्दार्थ *म*

букварь *м* [वर्णमाला की]
पहली किताब (पुस्तक, पोठी) [वार्न'-
-मालā *कй*] पाख'ल्य *किताब* (пустак,
पोत^хй) *ж*, प्राइमर प्राइमार *म*.

букет *м* [फूलो का] गुच्छ
[प^хулō *कā*] गुचч^х' *म*, गुल-दस्ता
गुल-दास्तā *म*

букинист *м* पुरानी (सेकड हैड)
कितावे बेचनेवाला पुरāनй (सैकान्द'
ह्वाँन्द्') *किताबō* *बैच'नэ-वāलā* *म*

букинистический *прил* —
магазйн पुरानी (सेकड हैड) कि-
तावो की दुकान पुरāनй (सैकान्द'
ह्वाँन्द्') *किताबō* *कй* *दुकāन* *ж*, सेकड
हैड वुकशाप सैकान्द' *ह्वाँन्द्'* *бук-*
-शाप *ж*

буксир *м* 1. (судно) टाग-बोट
ताग-बोट *म*, जहाजो को खीचने का
सबल वाष्पीय जहाज *джа^хāзō* *को*
क^хйच'नэ *कā* *सा-बाल* *वāшпий'* *джа-*
ह्वाँз *म*, 2. (канат) [जहाज को खीच-
ने का] ररसा [джа^хāз *को* *क^хйच'-*
नэ *कā*] *रассā* *म*, *वезти* *на* —
खीचते *ले* *चलना* *नп*, *бāржа* *идет*
на — *बजरे* *को* *खीचा* *जा* *रहा* *है*

була́вка *ж* पिन *पिन* *ж*; ан-
глийская — सेफटी-पिन *ж*

бу́лка *ж* पाव-रोटी *पाō-रоти* *ж*
бу́лочная *ж*. *रोटी* *की* *दुकान*
रоти *कй* *दुकāन* *ж*.

бу́лочник *м* *रोटीवाला* *रоти-*
-वāलā *म*, *नानवाई* *नāन-बाय* *म*

бульж́ник *м* फर्श (रास्ते) का
पत्थर *फार्श'* (*растэ*) *कā* *पात्त^хार* *म*

бульва́р *м* ठंडी सड़क *त^хान्द्य*
साराक *ж*

бульдóг *м* बलडाग *बाल'दाг* *म*
бульдóзер *म* बुलडोजर *бул'-*
дозар *म*.

бульóн *м* [माँस का] शोरबा
[*माँस* *कā*] *शोर'ба* *म*

бума́га I *ж* 1. कागज *काгаз*
म, почтóвая — चिट्ठी का कागज
म, промока́тельная — स्याहीचट *म*,
स्याहीचूस कागज *म*, оберточная —
लपेटने का कागज *म*, папи́рбная —
पतला कागज *म*, 2. (документ)
कागज *काгаз* *म*, दस्तावेज *दास्त-*
-ावāз *ж*

бума́га II *ж* (хлопок) रूई *रुय* *ж*
бума́жник *म* बटुआ *बातुā* *म*.

бумажный I прил **कागजी**
kāg'zī

бумажный II прил (хлопчатобумажный) सूती सूती, रूई का रूई kā

бунт м दगा दंगā м, बलवा बल'वा м, बगावत багāват ж

бунтовать несов дगा (बलवा, बगावत) करना दंगā (बल'वा, बागāवा.) кар'нā п

бунтовщик м बागी बागी м, बलवाई बल'वाई м

бурā ж хим. सुहागा сухāgā м.

бурāв м बरमा бар'мā м

бурāвить несов बरमाना бар'-мānā п

бурāн м बर्फ का तूफान барф'kā туфāн м

буревестник м зоол तूफानी पितरेल туфāни пит'рэл ж

бурение с बरमाना бар'мānā м, बोरिंग боринг' м, — скважины ट्यूब-वेल की खोदाई ж

буржуā м बुर्जोआ бурджоā м **неизм**, पूँजीपति पूँज्जि-пति м, सपत्तिजीवी सम्पत्ति-джिवी м

буржуазия ж पूँजीपति पूँज्जि-पति м **мн** पूँजीपति-वर्ग पूँज्जि-पति-वार्ग' м, мелкая — छोटे पूँजीपति м **мн**, निम्न-पूँजीपति м **мн**, крупная — बड़े पूँजीपति м **мн**

буржуāзно-демократический прил पूँजीवादी-जनवादी पूँज्जि-वादी-जन-वादी

буржуāзный прил बुर्जोआ

бурджоā неизм, सपत्तिजीवी सम्पत्ति-джिवी.

буржу́й м разг. см буржуā.

бурить несов. बरमाना бар'мā-nā п, छेदना च'эд'нā п; — скважины ट्यूब-वेल धंसाना п

бурка ж [नमदे का] चोगा [नाम'-दэ kā] чоgā м.

бурлить несов खलवलाना к'ал'-балānā **нп**, उवलना убал'нā **нп**.

бурн||ый прил 1. तूफानी तुфāни, 2. перен तूफानी तुфāни, बहुत तेज बाхут тэз, गरमागरम гар'м-ā-гарам, —ые अपлодिसमेंत्य ऊँची (पुरजोर) तालियाँ ж **мн**

буров||ой прил. —āя скважина ट्यूब-वेल त्йуб-вэл м

бурый прил भूरा б'хурā

буря ж तूफान तुфāн м, आँधी आँधी ж

бу́сы **мн** कठ काँत'ā м, हार хār м, पोत пот ж (стеклянные)

бутафория ж रगमच का सामान रानг'-манч' kā sāmañ м, रगमच की सामग्री रानг'-मान्च' क्खि sāmagrī ж, बनावटी (कृत्रिम) नमूने банāоти (कрит्रिम) नामुने म **мн**. (в витрине)

бутерброд м सेडवीच सэнд'вийч м (с закуской), — с маслом डबल-रोटी का टुकड़ा और मक्खन म, — с ветчиной सूजर के गोश्त का सेड-वीच м

буто́н м कली काली ж

б́ўтсы *мн спорт* फुटवाल के
 बूट फुट-बाॅल कэ बूट *м мн*

бутылка *ञ* बोटल बотал *ञ*

бутыль ж बडी बोतल बारी бо-
тал ж

бу́фер *м* टक्करोक् तक्कर-
 -रोक् *म* बफर बाफर *म*, धक्का
 रोकने का कमानीदार यंत्र द^खакк^а
 рок'нэ क[ा] कामāन्य-दāर йान्त्र' *म*

буфет м. 1. (мебель) वरतनो की
अलमारी бар'танō кй ал'мāрий жс,
2. (закусочная) छोटी भोजनशाला
च^хотй б^ходжан-шāлā жс, केटीन
क^эन्टीन жс

буфѣтчик *м* भोजनशाला (के-
टीन) का नौकर б^ходжан-шālā
(кэнтйн) kā наокар *м*

бухгалтер *м* जमा-खर्च-नवीस
 джамā-харч'-навīs *м*, बही-खाता
 लिखनेवाला бахй-к^хātā лик^х'нэ-
 -vālā *м*, मुनीम мунīm *м*

бухгалтерия ж. 1. हिसाब-
-किताब लिखना हिसाब-किताब लि-
क'ना म, मुनीमी मुनीमий ж, 2.
(помещение) मुनीमखाना मुनीम-ха-
ना м

бұхта жс खाडी क़ारि жс ,
खलीज халидж жс

буш||евать *несов* 1. ~ует бұ-
 ря बहुत जोर की आँधी आयी
 (चलती) है बाँхут зор кн ६द^खя
 ६य^ख (चाल'ता) खाэ, море ~ует समु-
 दर तूफानी है समुन्दार तुफान^ख खाэ,
 2. *перен* क्रोधोन्मत्त होना क्रोद^ख-
 онмат^ख' खो^ख न^ख

буян *м* बखेडिया бак^хэрийā *м* ,
 гунда гундā *м*

буянить несов ऊधम (भगडा)
उठाना उद^xам (дж^xar'pā) ут¹ānā n

бы частица (передается сослагательным и условным наклонени-

я^{ми} хинди) я бы с удовольстви-
ем зашел к нему मै खुशी के साथ
उसे देखने आऊँ माँ खुशी के सāt^x
усэ дэк^x नэ ढूँ, ёсли бы мы зна-
ли, то ни за что не поступили
бы так अगर हम जानते तो ऐसा
कभी न करते अगर हम द्जān'тэ
तो 'аэсā каб^xи на кар'тэ, как бы
оні ни старāлись वे लोग चाहे
जितनी कोशिशे क्यों न करे वे
लोग चāхэ джит'ни कोशिшэ किō на
карэ; как бы то ни было जो [भी]
हो द्जो [б^xи] खो, चाहे जो (कुछ)
भी हो चāхэ द्जो (कуч^x) б^xи खो

бывало вводн сл (переводится сочетанием нареч अकसर ак'-сар с формой многократного вида смыслового гл) он, —, читал वह अकसर पढ़ा करता था वाँ ак'-сар пар'ā кар'тā t'ā, ♦ как ни в чем не — मानो कुछ नहीं हुआ mānō kuc'x naññ' ŋuā

быва́лый прил दुनियादार दु-
 нийā-дār, बहुदर्शी баху-даршн,
 अनभवी अनु^бавी (опытный)

БЫВАТЬ несов 1. (быть) होना
 होना *ни*, 2. (случаться, происхо-
 дить) आ पडना ā пар'на *ни*,
 [वाके] होना [vākə] होना *ни*, это-

му не —! यह कभी नहीं होगा (हो सकेगा)!, 3. (посещать) मिलना मिल'нā *нп*, [बारबार] भेट करना [бāрам-бār] б^хэт кар'нā *п* (से *у* *кого-л*)

БЫВШИЙ 1. *прич* от быть, 2. *прил* साविक सāबिक, भूतपूर्व б^хут-пूर'व

БЫК I *м* सॉड सॉर *м*, बैल баэл *м* (*кастрированный*)

БЫК II *м*. (устой моста) [पुल का] खभा (पाया, स्तम्भ) [पुल कā] क^хамб^хā (पāйā, स्तम्ब^х) *м*.

БЫЛО *частича* (почти) он чуть — не забыл नजदीक था कि वह भूल गया हो наз'дйк т^хā ки ва^х б^хул гайā *хо*, он чуть — не упāл वह गिरते गिरते बच गया वा^х гир'тэ-гир'тэ бач гайā

БЫЛОЙ *прил* बीता हुआ बीтā *хуā*, व्यतीत व्йātīt.

БЫЛЬ *жс* सच्ची कहानी सचची का-*хā*ни *жс*, यथार्थ कथा йāt^хāрт^х ка-*т^хā* *жс*

БЫСТРО *нареч* जल्द джалд', तेजी (शीघ्रता) से तээй (шиг^хр'тā) сэ, जल्द (शीघ्र) ही джалд' (шиг^хр') *хп* (*немедленно*)

БЫСТРОТА *жс* जल्दी джалдй *жс*, तेजी तээй *жс*, शीघ्रता шиг^хр'тā *жс*

БЫСТРЫЙ *прил* तेज тэз, शीघ्र शиг^хр'; — *взгляд* उड़ती दृष्टि *жс*

БЫТ *м* रहन-सहन रा^хан-са^хан *м*

БЫТИЕ с हस्ती *хастй* *жс*, अस्तित्व अस्तित्व' *н* *हि* [ति]

БЫТОВ||ОЙ *прил*. — *ые* условия रहने (रहन-सहन) की हालत रा^х'нэ (रा^хан-सा^хан) кй *хā*лат *жс*

БЫТЬ *несов* होना *хонā* *нп*, रहना रा^х'нā *нп*. (*с оттенком постоянства, длительности*), у меня есть кнйга मेरी (मेरे पास) किताब है, у меня есть два брāтā मेरे दो भाई है, у меня б^ыло много гостей मेरे हā बहुत से मेहमान थे; — *в наличии* मौजूद होना *нп* (*о предметах*), — *в отсутствии* गैरहा-जिर (अनुपस्थित) होना *нп*, — *впо-ру* ठीक आना (होना) *нп*, — *в со-стоянии* सकना *нп*. (*употребляется в сочетании с основой смыслового гла*), लायक (योग्य) होना *нп*; — *вынужденным* मजबूर (लाचार, विवश) होना *нп* (पर, के लिये *к* *чему-л*), — *начеку* होशियार (साव-धान) रहना *нп*, — *решенным, ус-тановленным* तय (निश्चित) होना *нп*, — *в ходу*, в употреблении जारी (चालू, प्रचलित) होना *нп*, — *вне себя* आपे से बाहर होना *нп*, *◇* как —? अब क्या करना है?, *будь, что* बूдет होना हो सो हो, जो हो सो हो, *будьте* दōбры मेहरवानी (कृपा) करके

бюджет *м* वजट баджат *м*, आय-व्यय [का लेखा] āи-व्йāй [कā लэк^хā] *м*

бюджетный *прил* वजट का баджат कā, — *год* राजस्वकोषीय वर्ष *м*

бюллетень *м* 1. बुलेटिन बुले-
тин *ж*, избирательный — वोट
का परचा *м*, मतपत्र *м*; 2. (боль-
ничный листок) वीमार का अस्प-
ताली प्रमाणपत्र बीमार का अस्प'ताली
प्रमाण-पत्र' *м*

бюро *с* दफ्तर दाфтар *м*, व्यूरो
бйуро *м*, информационное — समा-
चार-समिति *ж*, справочное — इक्वा-
यरी आफिस *м*, — путешественный
यात्रीसेवक मडल *м*

бюрократ *м*. नौकरशाह наокар-
-शाх *м*, कर्मचारीतन्त्री карм'-ч'арй-
-тантри *м*

бюрократизм *м* नौकरशाही

नाокар-शाख *ж*., कर्मचारीतत्र карм'-
-ч'арй-тантр' *м*.

бюрократический *прил* नौ-
रकशाही наокар-शाख, कर्मचारीतत्र-
-सबधी карм'-ч'арй-тантр'-самбан-
द' *я*

бюрократия *ж* नौकरशाही нао-
кар-शाख *ж*

бюст *м* 1. (скульптура) बस्ट
баст' *м*, सिर, कथा व छाती की
मूर्ति सिर, कान्द'ā वा च'āति क'य
मूर्ति *ж*; 2. (женский) छाती
च'āति *ж*

бюстгальтер *м* अँगिया अँगि-
य' *ж*

В

В *предлог* 1. (для обозначения
места) मे मे *мэ* *послелог*, के भीतर
(अंदर) क' *б'ятар* (андар) *послелог*,
पर *пар* *послелог*, в Москв' *मा-*
स्को मे, в до'ме घर मे (के भीतर);
в ло'дке नाव पर, в друго'м ме'сте
दूसरी जगह, अन्यत्र, गो'сп'дство в
во'здухе आकाश पर प्रभुत्व *म*,
सा'द'त्' *सा* в авто'мо'б'ल मोटर पर
(मे) सवार होना *न*; 2. (в ка-
ком-л состоянии) मे मे *мэ* *послелог*,
की हालत (अवस्था) मे क' *ख'ालत*
(अव'स्थ'ā) मे, в о'па'сности खतर'е
मे, в о'б'мороके बेहोशी की हालत
मे, अचेतावस्था मे, в од'ни'ч'естве
अकेले [मे], 3. (для обозначения

направления) मे मे *послелог*, के
भीतर (अंदर) क' *б'ятार* (андар)
послелог, पर *пар* *послелог*, को *को*
पослелог, *при* *указании* *места* *на-*
значения *त'ज*. के *लिये* क' *ल'य'ए*
पослелог, *или* *не* *переводится*, *ид'त्*
в *ш'ко'лу*, स्कूल [को] जाना *न*.;
отправля'ться (éхать) *в* *Мос'к'ву*
मा'स्को [को] जाना *न*, *मा'स्को* के
लिये *रवाना* होना *न*; 4. (для обо-
значения времени) मे मे *послелог*
(*при* *обозначении* *года* *и* *м'е'сяца*),
को *को* *послелог* (*при* *обозначении*
дня *недели* *или* *числа* *м'е'сяца*), *पर*
पर *послелог* (*при* *обозначении*
часов *и* *минут*), *в* *де'ка'б'ре* 1955 *го'да*

दिसवर सन् १९५५ [ईस्वी] मे, в | ज्यादा (अधिक) काय गुनā зійādā
 воскресёнье इतवार को, в | (अधिक); 11. (в качестве, ради,
 часо́в де́сять мину́т पाँच वजकर | для) मे म₃ послелог, в शु́тку हँसी
 दस मिनट पर, иногда не перево- | (दिल्ली, मजाक) मे, मजाक के लिये;
 дится в настоящее время इस | в награду इनाम (पुरस्कार) मे,
 вक्त (समय), в б́удущем году | 12.. одётый в пальто человек कोट
 अगले साल, в семь часо́в утра | पहना हुआ आदमी кот пах'на́ хуā
 सेवेरे (सुबह को) सात बजे; 5. (при | ад'मी म, игратъ в тѣннис टेनिस
 переходе из одного состояния в | खेलна тѣннис क'эл'на́ न, игра́ в тѣн-
 другое) मे म₃ послелог, превраща́ть | нис टेनिस का खेल तѣннис का क'эл м.
 во́ду в пар पानी को भाप मे बदल | ваго́н м डब्बा даббā म, गाडी
 देना न, 6 (в течение) मे म₃ | га́रि ज, पो́чтовый ~ डाक का
 послелог, के दौरान [मे] क₃ दाора́н | डब्बा म, डाकगाडी ज, бага́жный
 [м₃] послелог, तक так послелог, в | ~ सामान की गाडी ज, това́рный
 три го́да ती́н साल [के दौरान] मे, | ~ मालगाडी ज, пасса́жирский
 в корóткий срок थोडी देर मे, थोडे | ~ मुसाफिरोँ का डब्बा म, मुसाफिर-
 अरसे मे, в течёние це́лого चा́са | -गाडी ज, ~-рестора́н खाने की गाडी
 घंटे भर तक, 7. (для обозначения | ज, трамва́йный ~ टрамगाडी ज
 размера) то́лщиной в два па́льца | вагонётка ज ट्रा́ली त्रा́ли ज
 दो अगुल मोटा दो अंगुल मोता, | вагоновожа́тый м [टрам-]
 8 (при обозначении расстояния | ड्राइवर [тра́м-]द्रा́йвар म
 от чего-л) के फासले पर क₃ फा́с'ल₃ | वा́жничать несोव अकडना अकार'-
 пар, की दूरी पर क₃ दुरी पर, | ना́ नн, इतराना इत'ра́ना नн
 в одно́м киломе́тре от дере́вни गाँव | वा́жно 1. 'на́реч. (с' 'ва́жным
 से एक किलोमीटर के फासले पर, | ви́дом) अकडकर अकार'कार, नाक
 9. (при обозначении качества, ха- | चढाकर नाक चार'आकार, घमंड के
 рактера, состава чего-л) су́дно | साथ ग'аманд' क₃ सा́त, 2. безл в
 водоизмещёнием в ты́сячу тонн | знач сказ अहम (मुख्य) बात है
 एक हजार टन वजनी जहाज эк | अхам (मुक'य') बा́त हाэ, э́то не
 ха́зār тан ва́з'नी джаха́з м, кран | ~ राडे कोई बात नही, कुछ [पर-
 грузоподъёмностью в де́сять тонн | वाह] नही.
 दस टन की [क्षमतावाली] क्रेन | वा́жность ज 1. (значитель-
 दास तां क₃ [कशाम'ता-वाली] क्रेन | ность) अहमियत अ'मीयात ज, महत्व
 ज., 10. (при сравнении) в не- | माха́त्व' म, 2. (надменность) अकड-
 сколько раз бо́льше कई गुना | वाजी अकार-बा́зि ज, घमंड ग'аманд' म

वाँजनी *प्रिल* 1. (значитель-
ный) अहम अहम, महत्वपूर्ण माहत्व'-
-पूरन', 2. (надменный) नकचढा
नाक-चार^खा, घमडी ग^खामान्दी.

वाँजा *ज* फूलदान प^खुल-दान *म*,
गुलदान गुल-दान *म* (для цветов),
फलो का बरतन प^खालो का बार'तान
म, फलदान प^खाल-दान *म* (для фрук-
тов)

वाज़ेलीन *म* वेसिलीन वэсिलीन *м.*

वाकान्सिया *ज* खाली जगह खाली
джаगा^ख *ज*, रिक्ति रिक्ति *ज*

वाकान्तनी *प्रिल* खाली खाली,
रिक्त रिक्त'

वाकसा *ज* पालिश पालिश *ज.*,
रोगन रоган *म*

वाकханалия *ज* перен. गडबड
गार-बार *ज*, अव्यवस्था अव्य'वस्था^ख *ज.*

वाक्सीना *ज* мед वैक्सीन वा-
क्सीन *ज*

वाल I *म* (земляной) मेड मэр *ज*,
बाँध बाँध^ख *म*.

वाल II *म.* тех शाफ्ट शाफ्ट' *म*

वाल III *म* (волна) [बडी] लहर
[बारी] लाहार *ज*, तरंग तरांग'
ज, ♦ огневой — गोली का सरकता
बाँध *म*

वालीनकी *मन* नमदे के जूते नाम'-
दे के दजूते *म* *मन*, फैल्ट-बूट्स
फाэл्ट'-बूट्स' *म* *मन*

वालёт *म.* карт गुलाम гуलाम *म.*

वालीक *म* 1. (диванный) गद्दी गद्दी
ज, 2. тех सिलेंडर सिलेंडर *म*

वालीत *несов* 1. [नीचे] गिराना
[नीचे] गिराना *न*, उलटना उलट'ना

न (опрокидывать), 2. (в кучу)
ढेर लगाना द^खэр лаганā *न* (का
चो-ल.)

वालीत *несов* [नीचे] गिर
पडना [नीचे] गिर पार'ना *न*, ♦
— с ног (напр. от усталости)
लटपटाना *न*

वालौव *प्रिल* *ज* कुल कुल,
— доход खाम आमदनी *ज*, कुल
आय *ज*

वालीता *ज* सिक्का सिकका *म*,
करेसी करेसी *ज*

वालीत *несов* 1. खीचना क^खीच'ना
न, — в грязи कीचड में खीचना *न*,
— в снегу बरफ में खीचना *न*, 2.
(сбивать) बनाना बानाना *न*, — वा-
लेनकी फैल्ट-बूट्स बनाना *न*, ♦ —
दुराका बेवकूफ बनाना *न*

वालीत *несов* 1. (о чем-л.)
पडा रहना पारā राख'ना *न*, — в
беспорядке तितर-बितर होना *न*,
2. (о ком-л.) разг. लोटना लोट'ना
न, [सुस्ती में] पडा (लेटा) रहना
[सुस्ती में] पारā (लैटा) राख'ना *न*
(лежать, бездельничая)

वाम *мест* *дат* *от* *вы* तुम
को तुम को, तुम्हे तुम^खे, *वेश* *форма*
आप को आप को

वामी *мест* *त्व* *от* *вы* तुम से
तुम से, तुम्हारे द्वारा तुम^खारे दवारā,
तुम ने तुम ने, *वेश* *форма* आप
से आप से, आप के द्वारा आप के दवा-
रā, आप ने आप ने

वान्दाल *म* (варвар) वहशी वा^ख'-
शी *म*, बर्बर बारबर *म*

ванйль *ж* वानीला vānīlā *м*
 वānn||a *ж* 1. (сосуд) [नहाने
 का] टव [naḥānē kā] таб *м.*, 2.
 (купание) गुस्ल гусл' *м*, नहान
 naḥān *м*, принимать ~у гусл
 (नहान) करना *п*, 3. со́лнечная ~
 धूप-स्नान д^хуп-снāн *м.*, धूप-सेवन
 д^хуп-сэван *м*

вāнная *ж* गुस्लखाना гусл'-
 -хānā *м*, स्नानगृह снāн-гриḥ *м*

вāрвар *м* वहशी ваḥ'шй *м*,
 वर्वर барбар *м*

вāрварский *прил* वहशी ваḥ'-
 шй, वर्वर барбар, बर्वरतापूर्ण бар-
 бар'tā-пурн'

вāрварство *с* वहशत ваḥ'шат
ж, बर्वरता барбар'tā *ж*

вāрежка *ж* वगैर उँगलियो का
 दस्ताना ба-гаэр ūg'лийō kā да-
 стānā *м*

варёный *прил* उबला हुआ
 уб'лā ḡuā, उवाला हुआ убāлā ḡuā,
 पका हुआ پاکā ḡuā, पक्का паккā,
 ~ रस भाल *м*

варёнье *с* मुरब्बा мураббā *м*,
 जैम джаэм *м*

вариāнт *м* रूपांतर rūpāntar
м; पाठभेद pāt^х-б^хэд *м* (текста).

варйть *несов.* उवालना убāl'nā
п, [उवालकर] पकाना [убāl'кар]
 пакānā *п* (напр картошку), रसोई
 (भोजन) बनाना расой (б^ходжан)
 банānā *п* (напр обед), ~ суп गोरवा
 उवालना *п*; ~ бовощи सब्जी उवाल-
 ना *п*, ~ пйво गराव खीचना *п*, वीर

तैयार करना *п*, ~ варёнье मुरब्बा
 बनाना *п*, ◇ ~ сталь फौलाद ढालना
 (वनाना, तैयार करना) *п*

варйться *несов* उबलना убал'-
 nā *пп*, पकना пак'nā *пп*, रसोई
 चढना расой चार^хnā *пп* (о пище)

вāрка *ж* 1. (кипячение) उवाल-
 ना убāl'nā *м*, 2. (приготовление)
 पकाई پاکāй *ж*, पकाना پاکānā *м*

вас мест 1. род от вы. я
 ничего не могу без ~ сделать
 तुम्हारे बगैर मैं कुछ नहीं कर
 सकता हूँ тум^хārэ ба-гаэр māḡ куч^х
 naḥī кар сак'tā ḡū, 2. вин от
 вы तुम को тум ко, तुम्हे тум^хэ,
 वेश्ल форма आप को āп ко, 3.
 пр от вы о ~ तुम्हारे बारे मे
 тум^хārэ бārэ mḡ, वेश्ल форма
 आप के बारे मे āп кэ бārэ mḡ

вассāл *м* 1. ист जागीरदार
 джāгир-дār *м*, 2. перен ताबेदार
 тāбэ-дār *м*, दास дās *м*

вāта *ж* रूई रुय *ж*

ватерлйния *ж* мор जल-रेखा
 джал-рэк^хā *ж*

ватерпās *м* समतलता जॉचने
 का आला (यत्र) сам-тал'tā джāч'-
 nē kā ālā (йантр') *м*

вāтник *м* रूईदार छोटा अगा
 руй-дār ч^хотā ангā *м*

вāтн||ый *прил* रूईदार रुय-дār,
 रूई का रुय कā, ~ое одеяло
 रजाई *ж*

ватт *м* эл वाट vāt *м*

вāфля *ж*. वफर вафар *м*

वाह||**а** *ж* पहरा पाह'ра *м*,
इयूटी दयूति *ж*; इयूटी पर टीम
दयूति пар तिम *м* (смена, состав),
стоять на —е पहरा देना *п*, इयूटी
पर होना *нп*, ◇ — मीरा शाति का
पहरा *м*

वाह *мест* तुम्हारा тум'арā,
वेश *форма* आप का āп kā

वायनी *с* मूर्तिकला मूर्ति-का-
लā *ж*

वबेगा *несов* अदर दौड आना
андар दाор ānā *нп* (के कूदा-ल)

वबेगा *сов см* वबेगा.

वबिवा *несов* ठोकना т'ок'нā *п*,
घुसेडना г'усэр'нā *п*, गाडना गार'नā
п, ◇ — в го́лову кому́-л किसी
के दिमाग मे ठूसना (बैठाना) *п* (को
что-л)

वबिरा *несов* सोखना сок'нā
п, चूसना चुस'нā *п*, *перен* मन मे
रख लेना मान मē राक' लēनā *п*
(воспринимать), — [в себя] वो́здух
साँस खीचना *п*

वबि *сов. см.* वबिवा

वबिज़ी *нареч* नजदीक नाज़'दйк,
थोडी ही दूर पर त'орй खि दूर पर,
के नजदीक (समीप) कē नाज़'दйक
(самйп) *последлог*, — негó उस के
नजदीक (समीप)

वबрод *нареч* पायाबी से пā-йāби
сэ, *переходить* — चलकर पार करना
п (को что-л), पायाब उतरना *нп*
(से что-л)

ववलीव *несов* 1. (впа-
дать) धँसना द'ās'нā *нп*, 2. (вры-

ваться, *входить*) राडे घुस आना
г'ус ānā *нп*, आ पडना ā пар'нā
нп

ववली *сов см* ववलीव-

ववेदी *с* 1. (действие) इज-
राय इज'राय *м*, लागू (जारी) करना
लāगू (दजारी) कार'नā *म*, व्यवस्था-
पन वयवास्त'āपान *म*, 2 (пред-
словие) दीबाचा दयबāचā *म*, भूमिका
ब'ूमिका *ж*

ववेती *сов см* ववोती

ववेरी *сов см.* ववेरी

ववेरु *сов см* ववेरु

ववेरु *несов* 1. घुमाना
ग'умāनā *п* (मे वो что-ल), 2. (напр
слово) राडे [बीच मे] कहना [बय
मē] काख'नā *п*

ववेर *нареч* ऊपर को उपार
को, ऊँचे उँचэ, ऊपर की तरफ (ओर)
उपार कय ताराफ (ор); — по рекé
बहाव के ऊपर की तरफ (ओर);
◇ — дном नीचे (तले) ऊपर, रुँकि
—! हाथ उठाओ!

ववेरु *нареч* ऊपर उपार

ववेरी *несов* सौपना सāप'нā
п, सुपुर्द करना (कर देना) सुपुर्द'
कार'नā (कार दēनā) *п*

ववेती *сов. см* ववोती

वविदु *предлог* की वजह से कि
वादजाख сэ, के विचार से कē वविचār
सэ, के कारण कē कāран *последлог*,
— тогó, что इस लिये कि, इस विचार
से कि

वविती *сов см* वविचिव-

ВВИНЧИВАТЬ *несов* घुमाना $g^x u-$ mānā *n* (मे वो что-л)

ВВОДИТЬ *несов* 1. [अदर] लाना [андар] lānā *n*, दाखिल (समाविष्ट) करना dākhil (samāviṣṭh) kar'nā *n*, 2. (знакомить) परिचय कराना परिचाय karānā *n*, ◇ ~ в заблуждение वहकावे (भ्रम) मे डालना *n*, ~ в расхोद खर्च मे डालना *n*, ~ в курс जान-पहचान कराना *n*, ~ в действие चालू (जारी) करना *n*, अमल मे लाना *n*, ~ в употреблѣние प्रयोग (व्यवहार) मे लाना *n*

ВВОДН||ЫЙ *прил* प्राथमिक prāth^x-mik, प्रारम्भिक prāramb^xik, ~ая часть резолюции प्रस्ताव की भूमिका *ж*; ◇ ~ое слово *грам* वाक्यातर्गत अवातरपद *м*

ВВОЗ *м* आयात āyāt *м*

ВВОЗИТЬ *несов* बाहर से लाना bāḥar sē lānā *n*

ВВОЗН||ЫЙ *прил* बाहर से लाया हुआ bāḥar sē lāyā hūā (*о товаре*), ~ая пошлина आयातकर *м*

ВВОЛЮ *нареч* जी (दिल) भरकर दधि (दिल) b^xar'kar, मनमाने man'-mānā

ВВЫСЬ *нареч* ऊपर को उपर kō, ऊँचे ūchē, ऊपर की तरफ (ओर) उपर *кн* тараф (ор)

ВВЯЗАТЬСЯ *сов см* **ВВЯЗЫВАТЬСЯ**

ВВЯЗЫВАТЬСЯ *несов* разг पडना par'nā *нп*, आ पडना ā par'nā *нп*, मुदाखलत (हस्तक्षेप) करना mudāx-

лат (ख़ास्त'-क़िश'э) kar'nā *n* (में वो что-л).

ВГЛУБЬ *нареч* की गहराई मे *кн* gaḥ'rāy mē, के भीतर क़े б^xятар *послелог*, भीतर को б^xятар *ко*.

ВГЛЯДЕТЬСЯ *сов. см* **ВГЛЯДЫВАТЬСЯ**

ВГЛЯДЫВАТЬСЯ *несов* ताकना tāk'nā *нп*, आँखे फाड फाडकर देखना āk^lā p^xār p^xār'kar dēk^xnā *n*, गौर से देखना гаор स़े дэक^x'nā *n*

ВГОНЯТЬ *несов* गाडना gār'nā *n*, गाड देना gār dēnā *n*, घुसेडना g^xusēr'nā *n*

ВДА||ВАТЬСЯ *несов* आगे वढा होना āgē bar^xā ḥonā *нп*, ~ क्लींनोम बीच मे घुस जाना *нп*, мыс ~ется в море अतरीप समुदर मे आगे को वढा हुआ है, море ~ётся глुобко в сүшу समुदर जमीन को काटता हुआ काफी अदर तक चला (घुसा) आया है; ◇ ~ в подробности तफसील मे आना *нп*, ~ в крайность अति करना *n*

ВДАВИТЬ *сов см* **ВДАВЛИВАТЬ**

ВДАВЛИВАТЬ *несов* [अदर] ठूसना (ठूस देना) [андар] t^xūs'nā (t^xūs dēnā) *n* (*втискивать*), पिचकाना pic'hkānā *n*, घँसाना d^xāsānā *n*. (*проминать*)

ВДАЛЕКЕ *нареч см* **ВДАЛИ**

ВДАЛИ *нареч* दूर [मे] dūr [mē], держаться ~ दूर रहना *нп*

ВДАЛЬ *нареч* दूर को (तक) dūr kō (так), दूर dūr

ВДВИГА́ТЬ *несов* अदर (भीतर) चलाना अन्दर (बैतर) चालाना *n* (के *куда-л*)

ВДВІ́НУТЬ *сов см.* **ВДВИГА́ТЬ**.

ВДВѐе *нареч* दोगुना दो-गुना, दुगना दुग'ना; **слѐженный** ~ दोहरा, **склáдывать** ~ दोहरा करना *n*, ~ **бѐльше** दुगना ज्यादा (अधिक), **दुगना**; **увели́чивать** (умножа́ть) ~ **दुगना** करना *n*, ~ **ме́ньше** दुगना कम, **уменьши́ть** ~ आधा करना *n*

ВДВОѐм *нареч* दोनो दोनो

ВДВОЙНѐ *нареч* दोगुना दो-गुना, दुगना दुग'ना.

ВДЕВА́ТЬ *несов* ~ **ні́тку** в игѐлку सूई मे तागा डालना (पिरोना) सूय मे तागा दाल'ना (पирона) *n*.

ВДЕ́сятеро *нареч* दसगुना दस-गुना; ~ **бѐльше** दसगुना ज्यादा (अधिक)

ВДЕ́ТЬ *сов. см.* **ВДЕВА́ТЬ**

ВДОБА́вок *нареч* ऊपर से उपर सэ, इस के सिवा (अतिरिक्त) ис кэ сива (अतिरिक्त').

ВДОВА́ *ж* बेवा बэवा *ж.*, **रडा** *ж*, **विधवा** *विद'वा* *ж*

ВДОВЕ́ц *м* रँडुआ राдуа *м.*, **विधुर** *विद'ур* *м*

ВДѐволь *нареч* 1. (в изобилии) बहुतायत (कसरत) से बाхутанат (कासरत) सэ, 2. (до полного удовле-творения) जी भरकर दजि **ब'хар'кар**, **пое́сть** ~ **पेट** भर खाना *n*, **насмо-трѐться** ~ **आँख** (नजर) भरकर देख लेना *n*

ВДОГО́нку *нареч* [के] पीछे [कэ] **पिच'э**, **бро́ситься** ~ **पीछे** दौड जाना *nn*

ВДОЛЬ *предлог* के साथ-साथ **कэ** **सात'саत**, के किनारे किनारे **कэ** **ки-нарэ-кинāрэ**

ВДОХ *м* साँस साँस *ж*, **उच्छ्वास** *उच'वास* *म*, **сде́лать** **глубѐкий** ~ **लबी** साँस लेना *n*

ВДОХНОВѐние *с.* उमंग उमानग' *ж*

ВДОХНОВѐнный *прил* उमगी उमानगी

ВДОХНОВІ́тель *м* प्रेरक प्रे-
рак *म*

ВДОХНОВІ́ТЬ(ся) *сов см.* **ВДОХ-новля́ть(ся)**

ВДОХНОВЛЯ́ТЬ *несов* अनुप्राणित करना अनुप्राणित **कार'ना** *n* (को **кого-л**, के लिये **ना** **что-л**), **प्रेरणा** देना **प्रेर'ना** **देना** *n* (को **кого-л**, की **ना** **что-л**)

ВДОХНОВЛЯ́ТЬСЯ *несов* अनुप्राणित (प्रेरित) हो जाना अनुप्राणित (प्रे-रित) **хо** **दजाना** *nn* के (लिये **ना** **что-л**)

ВДОХНУ́ТЬ *сов см.* **ВДЫХА́ТЬ**, ~ **жизнь** **रूह** **फूँक** देना **ру'х** **प'х'क** **देना** *n*

ВДРЕ́безги *нареч* **разбива́ть** ~ **चकनाचूर** (टुकडे टुकडे) करना **चाक'ना-चूर** (तुक'रे-तुक'रे) **कार'-ना** *n*, **разбива́ться** ~ **चकनाचूर** (टुकडे टुकडे) हो जाना **चाक'ना-चूर** (तुक'रे-तुक'रे) **хо** **दजाना** *nn*

ВДРУГ *нареч* अचानक अचानक,

एकाएक *эк-ā-эк*, सहसा *сах'сā*,
अकस्मात् *акасмāt*

вДУВА́ТЬ *несов* फूँक देना *п^ху́к*
दэна *п*, हवा भरना *хавā б^хар'на *п**

вДУ́МАТЬСЯ *сов см* वदुंमवत्य
वДУ́МЧИВО *нареч* गौर (ध्यान)
से गाор (द^хयāन) सэ, विचारपूर्वक
विचार-पूरवाक

вДУ́МЧИВЫЙ *прил* पुरगौर पुर-
गाор, ध्यान-मग्न द^хयāन-माग्न', वि-
चारशील विचार-शील

вДУ́МЫВАТЬСЯ *несов* गौर (ध्यान)
करना गाор (द^хयāन) कार'ना *п*. (पर
वो что-л)

ВДУТЬ *сов см* вДУВА́ТЬ

ВДЫХА́ТЬ *несов* साँस (दम) लेना
сāс (дам) лэна *п*

ВЕГЕТАРИА́НЕЦ *м* शाकाहारी
шākāhāри *м*

ВЕГЕТАРИА́НСКИЙ *прил* शाकाहा-
री शākāhāри

ВЕ́Д||а *ж* वेद वэд *м*, —ы ве́д *м*
мн, श्रुति *ж*

ВЕ́ДАТЬ *несов* 1. (заведовать)
प्रवध (संचालन) करना प्रабанд'
(санчāлан) кар'на *п* (का чем-л),
2. уст (знать) जानना джāн'на *п*
ВЕ́ДЕНИЕ *с* संचालन санчāлан *м*
(заведование), अधिकारक्षेत्र अद^хнкар-
-क्षेत्र' *м* (компетенция)

ВЕ́ДЕНИЕ *с* प्रवध प्रабанд' *м*,
परिचालन परिचāлан *м*; —, देला
मामले (कार्य) का सँभाल (परिचा-
लन) ", कार्यसंचालन " , मामले
(मुकदमे) की पैरवी *ж*, (सुदर्भयोग)

ВЕ́ДИЧЕСКИЙ *прил* वैदिक वाэдिक.
ВЕ́ДОМА: без моего — मेरे जानने
के वगैर मэрэ джāн'на кэ ба-гаэр;
बिना मेरी इजाजत (अनुमति) के बिना
मэри иджāзат (अनुमति) कэ (без
разрешения)

ВЕ́ДОМОСТЬ *ж* फिहरिस्त फिह'-
рист' *ж*, सूची सूचि *ж*

ВЕ́ДОМСТВО *с* महकमा мах'камā
м, विभाग विб^хāг *м*

ВЕДРО́ *с*. बालटी бāl'ти *ж*, डोल
дол *м*

ВЕДУ́Щ||ИЙ 1. *прич от* вестй,
2. *прил* (главный) मुख्य мук^хй',
प्रधान प्राद^хāн, —не отрасли про-
म्यшенности मूल उद्योग *м* *мн*

ВЕДЬ 1. союз причинный क्योंकि
क्यōки, 2. частица ही ह्य, ты —
знаёшь तुम [जरूर] जानते ही हो.

ВЕ́ДЬМА *ж* चुडैल चुраэл *ж*,
राक्षसी рākш'си *ж*

ВЕ́ЕР *м* पखा панк^хā *м*, व्यजन
वйаджан *м*, обмāливаться —ом
अपने आप को पंखा झल देना *п*

ВЕ́ЖЛИВО *нареч* आदाब से ādāб
сэ, शिष्टतापूर्वक शिшт'тā-पूरवाक

ВЕ́ЖЛИВОСТЬ *ж* आदाब ādāб *м*,
शिष्टाचार शिштāчār *м*

ВЕ́ЖЛИВЫЙ *прил* तमीजदार та-
मйз-дār, शिष्ट शिшт'

ВЕЗДÉ *нареч* हर जगह хар джа-
гах, सर्वत्र सारватр'

ВЕЗ||ТІ *несов* 1. ले जाना лэ
джāнā *нп*, खीचना क^хйч'на *п*
(телегу и т *п*) 2. безл ему́ —ёт

वह खुशकिस्मत है वाँ खुश-किस्मत
खाँ

век *м* 1. (столетие) सदी सदी *ज*,
शताब्दी शताब्दी *ज*; 2. (эпоха)
दौर दाोर *म*, युग युग *म*, средние
—ā मध्य युग *म*, 3. (жизнь) раз
उम्र उम्र' *ज*, जीवनकाल जिवान-
-काल *म*, на мой — खाँति मेरी
जिदगी भर चलेगा, ✧ испокон —ōv
सदियों (युगयुगांतर) से.

вёко *с*. पलक पालक *ज*

вековой *прил* सदियों का सा-
दीयō कā, युगो-पुराना युगō-पुरā-
नā

вёксель *м* हुंडी खुन्दी *ज*,
तमस्सुक तामस्सुक *म*; — на предъ-
-вителя दर्शनी हुंडी *ज*, именной
— नामजोग हुंडी *ज*; предъ-
-являть — हुंडी पेश करना *п*

велётъ *сов* и *несов* कहना काख'-
नā *п.*, हुक्म (आज्ञा) देना खुकम'
(āgīā) दēnā *п* (приказывать)

великан *м* दैत्य दाэति' *म*

велик||ий *прил* बड़ा बरā, महान्
maḥān; Великая Октябрьская со-
-циалистическая революция महान्
अक्तूवर समाजवादी क्रांति *ज*, —ая
держāва बड़ी ताकत (शक्ति) *ज*,
महाशक्ति *ज*; ✧ от мāла до —а बा-
लको से लगाकर बूढ़ो तक

великодушные *с* नेकी नैकी *ज*,
उदारता उदār'tā *ज*, सदाशयता सा-
दाशाय'tā *ज*

великодушный *прил.* उदार
ulār, सदाशय सादाशाय

великолепный *прил* शानदार
shān-dār, शोभायमान शोब^xān'mān,
तेजस्वी तैजस्वी

величественный *прил* आली-
शान āli-shān, प्रतापवान् प्रताप'-
vān, महान् maḥān

величи||е *с* बड़ाई बारā *ज*,
महिमा माहिमा *ज*, मāनिया —या बड़ाई
का खव्त *म*

величина *ज* (размер) आकार
ākār *म*, परिमाण परिमाn *म*

велосипёд *м*. साइकिल सांкиल
ज., बाइसिकिल बांसीकिल *ज*, पैर-
गाड़ी पाэр-गāर *ज*; 'ехать на —е
साइकिल पर सवार होकर चलना *न*

велосипедист *м* साइकिलवाला
सांкиल-वāलā *म*.

вёна *ज* अनात शिरा शिरā *ज*,
नस нас *ज*, रग राг *ज*

венгерский *прил* हंगेरियन खान-
गैरियान, — язык हंगेरियन जवान
(भाषा) *ज*

венгр *м* हंगेरियन खानगैरि-
यान *म*.

Венёра *ж. астр.* बुक्र शुक्र' *म*,
जुहरा зух'rā *ज*

венерический *прил* मैथुनज
माэт^xуनाдж

вёник *м* बुहारी बुखāर *ज*,
बुहारनी बुखār'नी *ज*, झाड़ू द^xā-
रु *म*.

венóзный *прил* अनात शिरा-
-संबंधी शिरā-सामबान्द^x

венóк *м* [फूलो का] हार [n'ulō
kā] xār *म*., [पुष्प]माला [puṣp'-]

мālā ж , सेहरा सэх'рā м (для го-
ловы)

венти́лиро́вать несов हवादार
करना खавā-дār кар'нā п

венти́лятор м पंखा पान्खā м ,
फेन फेन म , झरोखा джхарокā м
(отдушина)

венти́ляция ж वेटिलेशन वэнти-
лэшан м , वायु-संचालन вāйу-сан-
चāलन म

вѣра ж 1. (религия) मजहव маз'-
хаб м , दीन дйн м , धर्म д'харм' м ,
2. (уверенность) यकीन йакйн м. ,
भरोसा бхаросā м , विश्वास ви-
श्वās м

верāнда ж वरामदा барām'дā м
верблѹд м ऊँट ūt म

вербо́вать несов भरती करना
бхар'ти кар'нā п

вербо́вка ж भरती бхар'ти ж

верѣ́вка ж रस्सी рассий ж ,
डोरी дорй ж , रस्सा расsā м (тол-
стая), अलगनी ал'ганй ж (для
белья)

верені́ца ж पाँत пāт ж , सिल-
सिला сил'силā м , कतार катār ж ,
पक्ति पान्क्ति ж

вѣреск м हीथ хитх ж

веретенó с तकला так'лā м ,
तकुआ такуā м.

вері́тельн||ый прил. —ये грā-
моты प्रमाणपत्र प्रамāн-патр м ,
प्रवेणपत्र правеш-патр' м.

вѣр||ить несов सच मानना सач
чāн'нā п , भरोसा (यकीन, विश्वास)

रखना (करना) бхаросā (йакйн,
विश्वās) राक'нā (кар'нā) п (पर,
का व को-ल , वो चो-ल) , प -ю मुझे
भरोसा (यकीन, विश्वास) है , मैं भरोसा
(विश्वास) रखता (करता) हूँ

вѣ́риться безл. * мне не вѣ́рится
मुझे यकीन (विश्वास) नहीं आता
मुझ्э йакйн (विश्वās) नाх्й ātā.

вермишѣ́ль ж वेर्मिसेली वэрми-
сэпй ж

вѣ́рно 1. нареч (правильно)
ठीक т'хйк , सही сахй , यथार्थत
йат'āрт'тах , что ~ , तो ~ सच सच
ही है , 2. нареч (преданно) वफादारी
से वाफā-дārй सэ , भक्तिपूर्वक ब'акти-
-पूरवाक , 3. безл в знач сказ [यह]
ठीक है [йах] т'хйк хāэ , 4. вводн
сл разг शायद шāнад , संभवत
самб'ав'тах

вѣ́рность ж 1. (правильность)
दुरुस्ती дурустй ж , यथार्थता йа-
त'āрт'тā ж , प्रामाणिकता прāmā-
ник'tā ж (достоверность) , 2. (пре-
данность) वफादारी वाफā-дārй ж ,
भक्ति ब'акти ж

вернѹ́ть сов 1. (отдать обрат-
но) लौटाना लाотāнā п , लौटा देना
лаотā дēнā п , वापस दे (भेज) देना
вāпас дэ (б'эдж) дēнā п , 2. (по-
лучить обратно) वापस मिलना вā-
пас мил'нā नп , वापस ले लेना वā-
пас лэ лēнā п , 3. (заставить
вернуться) लौटाना लाотāнā п ,
लौटा देना लाотā дēнā п

вернѹ́ться сов लौट (वापस) आना

लाот (vāpas) ānā *нп*, लौटना लाот'-
nā *нп*

вѣрный *прил.* 1. (правильный) ठीक त^хिक, सच्चा सचचā, दुरुस्त दु-
रुस', यथार्थ य[ा]त^लāрт^х', 2. (пре-
данный) वफादार वाफā-दār, नमक-
-हलाल नामाक-खालāl, अनुरक्त अनु-
राक्त', 3. (надежный) अचूक अ-चूक,
विश्वसनीय विश्वास'नीय' (о чело-
веке).

вѣрование *с* मत *मत* *м*

вероисповѣдание *с* मजहब
माज'хаб *м*, दीन дйн *м*, धर्म
д^харм' *м*

веролѳмный *прил* नमक-हराम
नामाक-खारām, विश्वासघाती वि-
श्वās-ग^хātй

веролѳмство *с.* गद्दारी गаддāरि
ж, नमक-हरामी नामाक-खारāmй *ж*,
विश्वासघात विश्वās-ग^хāt *м*

веротерпѳмость *ж* धर्मो के प्रति
सहिष्णुता द^хармō कē прати साखиш-
नुतā *ж*, धार्मिक उदारता (सहिष्णुता)
द^хारमिक उदār'तā (साखिशनुतā) *ж*

вероятие *с.* *см* вероятность

вероятно *вводн* *сл* शायद
शāйад, मुमकिन (सभव) है мум'кин
(самб^хав) хāэ

вероятность *ж* मुमकिन होना
мум'кин хōnā *м*, सभावना самб^хā-
onā *ж*

вероятный *прил* मुमकिन мум'-
кин, सभव самб^хав

вѣрсия *ж* हाल खāl *м*, विवरण
विवारन *म*

верстāk *м* बढई का ठीहा бар^хай
kā त^хйхā *м*, बढई की बेच (मेज)
бар^хай кй бēч (мэз) *ж*

верстātь *несов.* полигр [टाइप]
पृष्ठो मे लगाना [tāип] пришт^хō мē
лагānā *п*

вѣрстка *ж* полигр इपोजिग
импозинг' *м*

вѣртел *м* [कबाव की] सीख [का-
бāб кй] сйх *ж*

вертѣть *несов* घुमाना ग^хумānā
п, फेरना प^хэр'нā *п*.

вертѣться *несов* घूमना ग^хум'нā
нп, चक्कर खाना चाक्कार क^хānā *п*.
फिरना प^хир'нā *нп*, ◇ — на язы-
кē ओठो पर नाचना *нп*

вертикальный *прил* ऊर्ध्व
урд^хв'

вѣрующий 1. *прил* भगत б^хагат,
धार्मिक द^хारमिक, 2. *сущ* *म* भगत
б^хагат *म*, ईश्वरवादी йшвар-вāдй *м*.

верфь *ж* डाक दāk *м*

верх *м* 1. ऊपरी (ऊपर का) हिस्सा
(भाग) ул'рй (упар кā) х^иссā (б^хāг)
м (верхняя часть), चोटी чотй *ж*,
शिखर шик^хар *м* (верхушка),
2. (экипажа) टप ताп *म*, 3. (высшая
ступень) शिखर шик^хар *म*, ◇
одѣрживать — हराना *п* (को *над*
ке-*म*-*ल*)

вѣрхний *прил* ऊपर का उपар кā,
ऊपरी ул'рй

верхѳвн||ый *прил* सर्वोच्च सर-
वочч', सुप्रीम суп्रिम, —ая власть
सर्वोच्च सत्ता *ж*, Верховный Совѣт

सुप्रीम (सर्वोच्च) सोवियत *ж*, Верховный Суд सदर-अदालत *ж*, हाईकोर्ट *м*, महान्यायालय *м*

верхов||ой 1. *прил* —ая ездá घुडसवारी *г^хур-савāрī ж*, —ая лó-шадь घुडसवारी का (के लिये) घोड़ा *г^хур-савāरī kā (क़े लिये) ग^хोरā म*, 2. *сущ* *म* घुडसवार *ग^хुर-सавāर म*, घुडचढ़ा *ग^खुर-चर^खā म*, अश्वारोही *अश्वāरोहि म*

верховье *с* विकास *निकास म*

верхом *нареч* सवार होकर *सавār* *खो*कार (पर *на* *च़ेम-ल*), *ездить* — *на* *लो*шади घोड़े पर सवार होकर जाना *न*, घोड़े की सवारी करना *न*

верхушка *ж* *см* вершина

вершина *ж* चोटी *चोटी ж*, *सिरा* *सिरā म*, *शिखर* *शिक^खार म*

вес *м* 1. *वजन* *वाзан म*, भार *ब^खार म*, *удельный* — *विशिष्ट* भार (गुस्त्व) *म*; 2. *перен* प्रभाव *प्राब^खāо* *म*, गौरव *गा*ौरव *म*

веселить *несов* खुश (प्रसन्नचित्त) करना *खुश* (प्रसन्न-चित्त') *कार'नā* *न* (को *кого-л*), जी (दिल) बहलाना *दज*हि (दिल) *बा^ख'लānā* *न* (का *кого-л*), *विनोदित* करना *विनोदित* *कार'नā* *न* (को *кого-л*).

веселиться *несов* खुशी करना (मनाना) *खुशी* *कार'नā (मानānā) न*; खुश होना *खुश* *खонā* *न*

весело 1. *нареч* खुशी-खुशी *खुशी-खुशी*, *खुशी* से *खुशी* *सэ*, 2. *безл* *в* *знач* *सказ* *мне* — मैं आनंद ले रहा हूँ *मāэ āनанд' लэ* *रा^खā* *खू*

весёлость *ж* जिदादिली *जिन्दा-दिली ж*, *रसिकता* *रासिक'तā* *ж*
весёлый *прил* खुशदिल *खुश-दिल*, प्रफुल्ल *प्राफ^खुल्ल'*, जिदादिल *जिन्दा-दिल*

веселье *с*. चहलपहल *चा^खाल-पा^खाल* *ж*, आनंद *āनанд'* *म*, *विनोद* *विनोद म*

весённый *прил* बहारी *बा^खāरī*, *वसती* *वासन्ती*

вёс||ить *несов* तौल में होना *ताол* *मэ* *खонā* *न*, तौल होना *ताол* *खонā* *न* (का *о* *च़ेम-ल*); *э*та вещь — *ит* *пять* *килограмм* इस चीज का तौल (वजन) पाँच *किलोग्राम* का है

вёский *прил* *वजनी* *वाз'नी*, महत्वपूर्ण *मा^खात्व'-पूरन'*, प्रभावपूर्ण *प्राब^खāо-पूरन'*, पक्का *पाक^कā*

весло *с* डौंड *दāर म.*, चप्पू *चा-प्पू म*

весна *ж* बहार *बा^खāर ж*, *वसंत* *वासन्त' म.*

весной *нареч* बहार (वसन्त) को *बा^खāर (वासन्त')* को

веснушк||и *мн* झाड़ियाँ *दज^खā-ийā* *ж* *मн.*, *покрывāть* — *ами* झाड़ियाँ पड़ जाना *न* (पर *о* *च़ेम-ल*)

вести *несов* 1. *в* *разн* *знач.* चलाना *चा^खānā* *न*, — *переписку* लिखा-पढी (पत्र-व्यवहार) करना *न*, — *дело* काम चलाना *न*, — *рассказ* कथा चलाना *न*, — *торговлю* *तिजारात* (व्यापार) करना *न*, — *разговор* बातचीत करना *न* (से *с кем-л*, पर *о* *च़ेम-ल*), — *борьбу* लड़ना

नप, जद्दोजेहद (सन्नाम) करना न, ~ *войнұ* लडाई (युद्ध) करना न,

2. (с собой, за собой) ले चलना (जाना) लэ चाल'नā (джāнā) नप, ~ *вперед* [आगे] बढ़ाना न, 3. (машину) चलाना चालāनā न; 4. (иметь направление куда-л) मे (की तरफ, की ओर) जाना (आना) मē (кя тараф, кя ор) джāнā (āнā) नप, *эта дорога ведёт в город* यह सड़क शहर की ओर जाती है; *— книги бухг* वही-खाता (हिसाब-किताब) रखना न, ~ *начало* शुरू (आरंभ) होना नप, ~ *себя* पेश आना नप, आचरण (वर्ताव, व्यवहार) करना न

вестовый म अरदली ар'दालि म, चपरासी चाप'रासी म.

весть ज खबर खабар ज, समाचार *самāчār* म, *пропась* ब़ेज़ *вести* लापता (गुम) होना (हो जाना) नप.

весь मн तराजू तरāजू म, ज, तुला तुलā ज

весь мест. सारा सārā, पूरा पुरārā, तमाम тамām, कुल कुल, समस्त *самаст'*, भर ब़ार (ставится после определяемого слова); ~ *целиком* सारे का सारा.

весьма нареч बहुत [ही] बा-ख़ुत [ख़], निहायत निहāयत, अत्यत अतयान्त

вествістый прил. टहनीदार ताख'नी-दār.

ветвь ज टाल दāl ज, डाली

दāलि ज, टहनी тах'नी ज, शाखा шāख'ā ज.

вѣтер म हवा хāवā ज, वायु वāयु म, ज, *знóйный* ~ लू ज; *встрѣчный* ~ सामने से हवा ज; *попýтный* ~ पीछे से हवा ज.

ветерāн म पुराना सिपाही *пу-рāнā* सिपाख़ि म

ветерина́р म. सलोतरी салот'री म, पशुओं का डाक्टर पशुō कā दāктар म, पशु-चिकित्सक पा-शु-चिकित्सक म

ветерина́рный прил पशु-चिकित्सा-सबधी पशु-चिकित्सा-साम-बान्द'ख़ि

вѣтка ज 1. см ветвь, 2. ज -द. शाख-लाइन शāख-लāइन ज

вѣто с वीटो वीतो म, *налагать* ~ वीटो करना न

вѣточка ज छोटी टहनी (डाली) च'óтй ताख'नी (दāलि) ज, सीका सīkā म

вѣтрeный прил 1. (о погоде) तेज हवा (वायु) का तēज़ хāवā (वāयु) कā, 2. *перен* (легкомысленный) छिछोरा च'инच'орā, चंचल चानचाल

ветрян||óй прил ~āя *мѣльница* हवा-चक्की хāवā-चाक्की ज

вѣтрян||ый прил ~āя *бспа мед* छोटी चेचक च'óтй चéचак ज

вѣтхий прил पुराना पुरāनā, जीर्ण *джірн'*.

ветчинā ज हम хāम म, सूअर का गोشت *суар* कā गोшт' म

вѣчер *м* 1. शाम *शाम* *श*, सध्या *संध्या* *श*, 2. (собрание) पार्टी *पार्टी* *श*, शाम-समारोह *शाम-सामारोह* *म*.

вечеринка *श* पार्टी *पार्टी* *श*
вечерн||ий *прил* शाम (रात) *का* *शाम* (*rāt*) *क*, सध्या [समय] *का* *संध्या* [समाय] *क*, -яя *ज* *श* *का* *लाली* *श*, -яя *श* *का* *स्कूल* *म*, सध्या-स्कूल *म*, रात्रि-पाठशाला *श*

вѣчером *нареч* शाम *को* *शाम* *को*, सध्या *के* *समय* *संध्या* *के* *समाय*, сего́дня — आज *शाम* *को*; за́втра —, вчера́ — *कल* *शाम* *को*

вѣчно *нареч* नित *नित*, नित्य *नित्य*, हमेशा *हमेशा*, सदा *सदा* (*всегда*)

вечнозелёный *прил* सदावहार *सदा-बाहार*, वारहमासी *बाराह-मा-सी*

вѣчность *श* नित्यता *नित्यता* *श*, अनतकाल *अनंत-का* *म*

вѣчн||ый *прил* शाश्वत् *शाश्वत्*, नित्य *नित्य*, ◇ —ые *स* *निरतर* *वर्ष* *श*, —ое *प* *फाउटेनपेन* *म*, *श*

вѣшалка *ш* 1. (для *पлат्या*) *हुंटी* *हुंटी* *श*, 2. (у *पлат्या*) *टैव* *ताउ* *श*.

вѣшать *несов* 1. लटकाना *लट-काना* *न*, टाँगना *तांगना* *न*, 2. (‘*अपिल*’) फाँसी देना *प* *दना* *न* (का *गो-ल*), 3. (वзвешивать) *तोलना* *तोला* *न*, वजन करना *वजन* *करना* *न* (का *चो-ल*)

вещевóй *прил*. — мешо́к *बोरा* *बोरा* *म*, थैला *था* *म*; — *स* *गोदाम* *गोदाम* *म*, भंडार *ब* *म*

вещѣственн||ый *прил* भौतिक *भौतिक*, सदेह *सा-देह*, —ое *द* *सा-देह* *प्रमाण* *म*

вещество́ *с* माद्दा *माद्दा* *म*, पदार्थ *पादार्थ* *म*, द्रव्य *द्रव्य* *म*

вещ||ь *ш*. 1. चीज *चीज* *श*, वस्तु *वस्तु* *श*, 2. —и *म* (*имущество*) *चीजे* *चीजे* *म*, सामान *सामान* *म*, असबाब *असबाब* *म*

вѣялка *ш* *с-х*. [अनाज *को*] ओसाने की मशीन [अनाज *को*] *ओसाने* *की* *मशीन* *श*

вѣяни||е *с* 1. (зерна) ओसाना *ओसाना* *म*, 2.: — *वे* *हवा* *का* *भोका* *खा* *का* *ज* *म*, वायु की [मंद] गति *वायु* *की* [मंद] *गति* *श*, 3. *перен* भुकाव *ज* *का* *म*, नो́вые —я *नये* *विचार* *म*. *म*

вѣять *несов* 1. (о *ветре*) चलना *चलना* *न*, झोंकना *ज* *न*, वहना *बा* *न*, 2. (зерно) ओसाना *ओसाना* *न*, पछोड़ना *प* *न*, भूसी उड़ाना *ब* *न*

взад *нареч*. — *и* *вперед* *आगे-पीछे* *अ*

вза́ймно *нареч* आपस *मे* *आपस* *मे*, वाहम *बा-हम*, परस्पर *पार-स्पर*

вза́ймность *श* पारस्परिकता *पारस्परिकता* *श*

вза́ймный *прил.* आपसी āp'sī, परस्पर параспар, पारस्परिक pā-rasp'rik, बाह्मी bā-ṣ'mī

взаимоде́йствие *с* बाह्मी कार-रवाई bā-ṣ'mī kār-равāī *ж*

взаимоотноше́ние *с* बाह्मी ताल्लुक bā-ṣ'mī tālluk *м*, पार-स्परिक व्यवहार pā-rasp'rik vīa-v'ṣār *м*

взаимопомо́щ||ь *ж*. बाह्मी (आपसी) इमदाद bā-ṣ'mī (āp'sī) im'dād *ж*, परस्पर-सहायता параспар-साṣāī'tā *ж*

взаимопони́мание *с* मिलाप milāp *м*, परस्पर मेल параспар мэл *м*

взаимосвя́зь *ж*. बाह्मी ताल्लुक bā-ṣ'mī tālluk *म*, आपसी (परस्पर) सबध āp'sī (параспар) самбанд^х *м*

вза́ймы *нареч* брать — कर्ज (उधार) लेना карз' (уд^хār) лэнā *п*, दावāть — कर्ज (उधार) देना карз' (уд^хār) дэнā *п*

вза́мен *предлог* के बदले кэ бад'лэ *последлог*

взаперти́ *нареч* तालाकुजी के अंदर tālā-कुन्दजī кэ андар

взба́лмошный *прил* मनमौजी ман-маоджī, तरगी тарангі

взба́лтывать *несов* घँघोलना ḡḡag^хol'nā *п*, हलकाना ḡal'kā-nā *п*

взбега́ть *несов* ऊपर दौड़ना उपार даор'nā *пп* (के कूदा-ल)

взбежа́ть *сов. см* взбега́ть

взбеси́ть *сов.* गुस्से मे लाना गुस्सэ мэ лānā *п*, क्रुद्ध करना क्रुद्ध^х кар'nā *п*

взбесі́ться *сов* 1. बावला (पागल, उन्मत्त) हो जाना bāolā (pāgal, unmat't') ḡo джānā *пп*, 2. *перен.* गुस्से मे आना गुस्सэ мэ ānā *пп*, अत्यंत क्रुद्ध हो जाना अतйान्त' क्रुद्ध^х ḡo джānā *пп*

взбешённый 1. *прич* от взбеси́ть, 2. *прил* अत्यंत क्रोधपूर्ण (क्रोधित) अतйान्त' क्रोद^х-पुर्न' (क्रोद^хит)

взбива́ть *несов* फेटना p^хēt'nā *п* (напр яйца, сливки)

взбира́ться *несов* चढ़ना чар^х-nā *пп* (पर कूदा-ल)

взб́ить *сов см.* взбива́ть

взбо́лтать *сов см* взба́лты-вать

взбрести́ *сов* — на ум, — в го́лову दिल मे आना дил мэ ānā *пп* (के कому-ल)

взбудора́жить *сов* हलचल मचाना ḡal-चल machānā *п*, घबराना ḡḡab'rānā *п*, घबरा देना ḡḡab'rā dēnā *п* (обеспокоить)

взбунтова́ться *сов* दगा (बल-वा, बगावत) करना данḡā (бал'vā, baḡāvat) кар'nā *п*

взв́аливать *несов* *прям, перен* लादना лād'nā *п*, डालना дāl'nā *п* (पर, के ऊपर ना कोग-ल, ना что-ल)

взвали́ть *сов. см.* взв́аливать.

ВЗВѢСИТЬ(СЯ) сов см взвѣшивать(ся).

ВЗВЕСТІЙ сов см взводить.

ВЗВѢШИВАТЬ несов 1. तौलना ताол'на *n*, वजन करना वазан кар'на *n*. (का कого-л, что-л), 2. перен (оценивать) तौलना ताол'на *n*, अदाजा लगाना андāзā лагāнā *n* (का что-л), मूल्यांकन करना мул'я-āнкан кар'на *n* (का что-л)

ВЗВѢШИВАТЬСЯ несов अपने आप को तौलना ап'нэ āп ко таол'на *n*

ВЗВИВАТЬСЯ несов उड़ जाना урджāнā *нп*

ВЗВІ́ЗГИВАТЬ несов चीकना чик'на *нп*

ВЗВІ́ЗГНУТЬ сов см взвІ́згивать

ВЗВИНТИ́ТЬ сов см взвІ́нчивать

ВЗВІ́НЧИВАТЬ несов उभाड़ना उб'хār'на *n*, उत्तेजित करना उत्तेजित кар'на *n* (को कого-л), ◇ — цены कीमते आसमान तक पहुँचाना *n*.

ВЗВІ́ТЬСЯ сов см взвиваться

ВЗВОД *m* पलटून पалтून *ж*

ВЗВОДИ́ТЬ несов 1 (поднимать вверх) चढाना чар'хāнā *n*, ऊँचे उठाना ūчэ ут'хāнā *n*, — курोक घोडा चढाना *n*, 2. (приписывать напрасно) — обвинение दोष डालना दश दāl'на *n* (पर на кого-л)

ВЗВѢДНЫЙ *m* पलटून का कमांडर पалतून га камāндар *m*

ВЗВОЛНѢВАННЫЙ 1. прич от

ВЗВОЛНѢВА́ТЬ, 2. прил परेशान парēшāн, उत्तेजित उत्तेजित, व्याकुल वйāकुल.

ВЗВОЛНѢВА́ТЬ(СЯ) сов см. волновать(ся).

ВЗГЛЯД *m* 1. निगाह нигāх *ж*, नजर назар *ж*, दृष्टि द्रिшти *ж*; ताक तāk *ж* (пристальный), на пёрвыи — पहली नजर (दृष्टि) मे, ऊपर ऊपर (से), с пёрвого — देखते ही; बросать — नजर (निगाह) डालना (फेकना) *n* (पर на кого-л, на что-л), 2. (воззрение, мнение) समझ самадж' *ж*, विचार विचār *m*, कल्पना काल्प'ना *ж*, на мой — मेरी समझ मे, मेरे विचार मे.

ВЗГЛЯДЫВА́ТЬ несов नजर (निगाह) डालना (फेकना) назар (नигāх) дāl'на (п'х'х'на) *n*, взгля- ній! लो!, देखो!

ВЗГЛЯНУ́ТЬ сов. см. взгляды- вать

ВЗГРОМОЗДИ́ТЬСЯ сов [कठिनाई से] चढना (चढ बैठना) [कठिनाई से] चार'на (चार' баэт'на) *нп* (पर на что-л)

ВЗДѢРГИВА́ТЬ несов 1. (поднимать вверх) झटके से ऊँचा करना दज'хат'кэ सэ ūчā кар'на *n*, 2. (вешать кого-л) रास्ते फाँसी चढाना प'х'सि चार'хāनā *n*.

ВЗДѢРНУТЫЙ 1. прич от вздѣр- гивать, 2. прил — нос चपटी ताक चाप'ती नाक *ж*

вздёрнуть сов см вздергивать

вздор м अगड-बगड अगर-багар м, बकवास бак'вас ж, निरर्थक (असगत) वचन निरार्त'хак (асангат) вачан м; **молотъ** — बकवास बोलना नп

вздорный прил 1. (нелепый) बेमानी बэ-мāнй, निरर्थक निरार्त'хак, असगत асангат, 2. (сварливый) झगडालू दज'аг'рāлу, लडाका लарāкā

вздорожать сов कीमत बढ़ना (चढ़ना) кимат бар'нā (чар'нā) нп (की ० चēm-л)

вздых м साँस cās ж, श्वास швās м; ♦ до последнего —а आखिरी दम तक.

вздохнуть сов см вздыхать

вздрогивать . несов. चौकना चāōк'нā нп, चौक पडना चāōк пар'нā нп, काँपना कāп'нā нп, काँप उठना कāп ут'х'нā нп

вздремнуть сов झपकी लेना दज'ап'кй лэнā п

вздрогнуть сов см вздрагивать

вздувать несов см вздуть I **вздумать** сов खयाल (विचार) आना хайāl (विचार) ānā нп (की ० ком-л)

вздум||аться сов безл дѣлать, что —ается जो कुछ जी चाहता है वही करना दजो कуч' दजй चāх'тā хāэ вахй кар'нā п

вздутіе с सूजन सूदजान ж, फुलाव п'хулао м, शोथ шот'х м

вздуть I сов разг (непомерно увеличить цену) अन्याय रूप से बढ़ाना анийāй руп сэ бар'āнā п.

вздуть II сов разг (избить) खूब पीट डालना хуб пйт дāl'нā п

вздыхать несов 1. साँस (श्वास) छोड़ना (भरना, खींचना, लेना) cās (श्वās) ч'хор'нā (б'хар'нā, к'хйчнā, лэнā) п, 2. (тосковать, грустить) ठडी साँस लेना т'хандй cās лэнā п (पर ० ком-л, ० чем-л)

взимать несов लेना лэнā п, वसूल (संग्रह) करना васул (संग्रह) кар'нā п

взламывать несов तोड़ना тор'нā п, छवस करना д'вās кар'нā п

взлёт м. ав. उड़ जाना ур джāнā м.

взлетать несов उड़ना ур'нā нп, उड़ जाना ур джāнā нп; ♦ — на вóздух (взрываться) उड़ा दिया जाना нп

взлететь сов см взлетать

взлом м सेध сēд'х ж, кража со —ом सधिचौर्य म, совершать кражу со —ом सेध लगाकर चोरी करना п

взломщик м सेध-मार сēд'х-мār м, सधिचौर सанд'хи-चाор м

взмах м मार मār ж

взмахивать несов [हाथ] हिलाना [хāt'х] хилāнā п (руками), [पर] मारना [пар] мār'нā п, फटफटाना

प^खात'प^खातānā *n*, फडफडाना प^खार'-
प^खारānā *np* (крыльями)

ВЗМАХНУТЬ *сов см* взмáхи-
вать

ВЗМÓРЬЕ *c* समुंदर (समुद्र) का
किनारा самундар (самудр') kā
किनārā *m*, समुद्रतट समुद्र'-तट *m*

ВЗНОС *m* चदा चандā *m*, शुल्क
шулк' *m*, члénский — मेवरी का
चदा *m*, सदस्यशुल्क *m*, вступи-
тельный — प्रवेशशुल्क *m*

ВЗНУЗДАТЬ *сов см* взнúздывать

ВЗНУЗДЫВАТЬ *несов* लगाम लगा-
ना (देना) लगām लगānā (दēnā) *n*

ВЗОБРАТЬСЯ *сов см* взбирáть-
ся

ВЗОЙТÍ *сов см* вслoдítь, —
по лéстнице सीढियाँ (सीढियो पर)
चढना सिर^खийā (सिर^खийō пар) चार^ख-
nā *np*

ВЗОР *m* निगाह निगāḥ *ж*, नजर
назар *ж*, दृष्टि द्रिшти *ж*, ताक
тāk *ж* (пристальный), устрем-
лять — ताक वाँधना *n*, निगाह
(दृष्टि) जमाना *n* (पर на кого-л,
на что-л), потúпить — आँखे भुका-
ना *n*

ВЗОРВ||АТЬ *сов* 1. *см* взрывать,
2. *перен разг* его —āло वह
गुस्से से भूत हो गया वाḥ गुस्से
сэ б^хут хо гайā

ВЗОРВАТЬСЯ *сов см* взры-
ваться

ВЗРÓСЛЫЙ *прил* सयाना сайānā,
वालिंग बāлиग, प्रौढ प्राор^ख

ВЗРЫВ *m* 1. विस्फोट विस्प'от
m, धडाका द^खарākā *m*; 2. *перен*
— смéха कहकहा काḥ'каḥā *m*

ВЗРЫВАТЕЛЬ *m* *тех.* पलीता
पालिता *m*, पयूज फ़ैयूज *m*

ВЗРЫВАТЬ *несов* उडाना उरānā *n*
ВЗРЫВАТЬСЯ *несов* [धडाके से]

फटना [द^खарāкэ сэ] प^खात'nā *np*
ВЗРЫВНО́Й *прил* — звук
лингв स्पर्श सपरश' *m*.

ВЗРЫВЧАТ||ЫЙ *прил* धडाके से
फटनेवाला द^खарāкэ сэ प^खात'नэ-वā-
lā, विस्फोटक विस्प'отак, —ое ве-
ществó विस्फोटक [पदार्थ] *m*.

ВЗЪЕРО́ШИТЬ *сов. разг.* [वाल]
विखेरना [бāl] бик^хэр'nā *n*

ВЗЫВАТЬ *несов* दुहाई देना दु-
ḥāi दēnā *n* (की क кому-л, к че-
му-л), अपील करना अपील кар'nā *n*
(से क кому-л, की о чём-л)

ВЗЫСКА́НИЕ *c* 1. (*напр нало-*
га) [जब्री] वसूली [джабри] васу-
лй *ж*, 2. (*наказание*) सजा सазā
ж, दंड दанд' *m*; наложить —сजा
(दंड) देना *n*

ВЗЫСКА́ТЕЛЬНЫЙ *прил* (*стро-*
гий) सख्त сахт', कठोर कат^хор

ВЗЫСКА́ТЬ *сов см* взыскивать

ВЗЫСКИВАТЬ *несов* तलव करना
талаб кар'nā *n* (*требовать*),
[जब्रन] वसूल करना [джабран]
वासул кар'nā *n*, [बलपूर्वक] उद्ग्रहण
करना [बल-पूरवाक] उद्ग्राḥан кар'-
nā *n* (*получать*)

ВЗЯ́ТИЕ *c* लेना लēnā *m*, ग्रहण

граहण *м*; कब्जा *कब्ज़ा* *м* (напр. крепости).

ВЗЯТК||а *жс* घूस *गूस* *жс*, रिश्वत *ришват* *жс*, брать ~у घूस (रिश्वत) खाना (लेना) *п*; दावátь ~у घूस (रिश्वत) देना *п*

ВЗЯТОЧНИК *м* घूसखोर *गूस-хор* *м*, रिश्वतखोर *ришват-хор* *м*

ВЗЯТОЧНИЧЕСТВО *с* घूसखोरी *गूस-хор* *жс*, रिश्वतखोरी *ришват-хор* *жс*

ВЗЯТЬ *сов* लेना *लэна* *п*, ले लेना *лэ* *लэна* *п*, ग्रहण करना (कर लेना) *граहण* *кар'на* (*кар* *लэна*) *п*, ~ обяза́тельство अहद (प्रतिज्ञा) करना *п*; ~ взаймы उधार (कर्ज, ऋण) लेना *п* (से, के यहाँ से *у* *को-го-л*), ~ напрока́т भाड़े (किराये) पर लेना *п*, ~ на́ руки गोद में उठाना (लेना) *п*, ~ с собо́й साथ लेना *п*, ~ в плен कैद करना *п*, ✧ ~ себ́я в ру́ки कलेजा थामना (पकड़ना) *п*, अपने को सँभालना *п*, ~ сло́во वचन लेना *п* (на митинге), वचन (कौल) लेना *п* (से *с* *кого-л*), ~ свой слова́ о́брáтно अपने लफ्जो (शब्दो) को वापस लेना *п*, ~ чью́-л. сто́рону की तरफ लेना *п*, का पक्ष लेना (ग्रहण करना) *п*, ~ на себ́я अपने ऊपर लेना (ले लेना) *п*, ~ в свой ру́ки अपने हाथ (हाथो में) लेना (ले लेना) *п*

ВЗЯТЬСЯ *сов* 1. (приняться) शुरू (आरम्भ) करना *शुरू* (*āрамб'*) *кар'на* *п*, बीडा उठाना (लेना) *बि-*

रा *उत'āна* (*लэна*) *п*. (का *за* *что-л*);

2. (обязаться) अपने ऊपर लेना (ले लेना) *अप'नэ* *उपर* *लэना* (*लэ* *लэना*) *п*.,

3. (схватиться) पकड़ना *पाкар'на* *п*, पकड़ लेना *पाкар* *लэना* *п*, धरना *द'ар'на* *п*, छूना *च'уना* *п* (*को-снуться*), ~ за́ руки हाथ मिलाना *п* (से *с кем-л*.)

виаду́к *м* पुल *पुल* *म*

вибра́ция *жс* थरथराहट *त'ар'-त'арāхат* *жс*, कपन *काम्पन* *म*

вибри́ровать *несов* थरथराना *त'ар'त'арāна* *नп*, काँपना *काँп'ना* *नп*

ВИД *І* *м* 1. (внешность) दिखाव *दिक'āо* *म*, सूरत *सूरत* *жс*, आकार *ākār* *म*, 2. (форма) शकल *शाकल* *жс*, रूप *रूप* *म*, в ~е *चेरó-ल*. की शकल में, के रूप में, 3. (пейзаж) मनजर *मान'зар* *म*, [प्राकृतिक] दृश्य [प्राकृतिक] द्रि-*श'य* *म*, 4. (поле зрения) नजर *назар* *жс*, пропада́ть *из* ~у *नजर* (*नजरो*) से गायब हो जाना *नп*, 5.: ~ы *मн*. (перспективы, надежды) उम्मेदे *उम्मэдэ* *жс* *मн*, आशाएँ *āshāē* *жс* *मн*, ✧ имéть в ~у *सामने* (*ध्यान* में) रखना *п*, де́лать ~ *बहाना* करना *п*, под ~ом के बहाने; *ни* под *каким* ~ом *किसी* तरह (प्रकार) भी नहीं, ста́вить на ~ *मलामत* (*निंदा*) करना *п* (की *кому-л*), на ~ *देखने* में, *सूरत* (*मुख*, *आकार*) से.

ВИД *II* *म* 1. (sort) किस्म

किस्म' *ж*, प्रकार *प्राकार* *म*, 2. *बिओल* किस्म किस्म' *ж*, जाति *दजा*-*ति* *ज*

विदे'ние *с छाया* *च'ай'а* *ж*.

वि'दे'ть *несов* देखना *द'эк'на* *п*,
— во сне सपने (स्वप्न) मे' देख-
ना *п*; я рад вас — आप से मिलने
से मुझे खुशी (प्रसन्नता) है

वि'दे'ться *несов* (встречаться)
मिलना *मिल'на* *пп* (से *с кем-л*)

वि'दि'мо *вводн сл* मालूम होता
है कि *मालूम* *खो'ता* *ख'аэ* *ки*, प्रकट
प्राक'त'а

वि'दि'мо-неवि'दि'мо *нареч* *разг*.
बहुत ही ज्यादा बा'х'ут *ख'и* *з'ай'а'да*,
ढेर के ढेर *द'э'р* *कэ* *द'э'р*, भुंड के
भुंड *द'ज'у'न्द'* *कэ* *द'ज'у'न्द'* (*о наро-*
де)

वि'दि'мость *ж* 1. दृष्टिविषयता
दृष्टि-विश'त'а *ж*; 2. (внешнее
подобие) दिखावा *दि'ख'а'वा* *म*

वि'दि'мый *прил* 1. (доступ-
ный зрению) दिखाऊ *दि'ख'а'у*, दि'ष्टि-
गोचर *दृष्टि-गोच'र*; 2. (очевидный)
साफ *सा'फ*, जाहिर *जा'х'िर*, प्रकट *प्रा-*
क'त

वि'दि'ने'ться *несов*. दिखाई देना
दि'ख'ай *дэ'на* *пп*, नजर आना *на-*
зар *а'на* *пп*.

वि'दि'но 1. *вводн. сл* मालूम
होना है *म'ाल'ूम* *खो'ता* *ख'аэ*, 2. *безл*
о з'на'и *с'ло'з* देखा जाता है *द'эк'а*
जा'ता *है*, *из* *э'то'го* —, что इस
[नान] ने जाहिर (स्पष्ट) है कि.

वि'दि'ный *прил* 1. (видимый)

दिखाऊ *दि'ख'а'у*, दृष्टिगत दृष्टि-
गत, 2. (значительный) नुमाय'
नुमाय'а, प्रभावयुक्त *प्रा'ब'ा'о-यु'क्त'*

वि'до'из'मे'не'ние *с रूपपरिवर्तन*
रूप-पारिव'र'त'न *म*

वि'до'из'मे'ни'ть(ся) *сов* *см* *ви-*
до'из'मे'ня'ть(ся)

वि'до'из'मे'ня'ть *несов* रूपांतरित
करना *रूप'ान'त'र'ित* *का'र'ना* *प* (को
что-л), रूप [कुछ *न* कुछ] बदलना
रूप [कुच' *на* कुच' *बा'द'ाल'ना* *प*.
(का *что-л*)

वि'до'из'मे'ня'ться *несов* रूपात-
रित होना *रूप'ान'त'र'ित* *खो'ना* *пп*, रूप
[मे कुछ *न* कुछ] बदलना (बदल
जाना) *रूप* [म'े कुच' *на* कुच' *बा'द'ाल'ना* (*बा'द'ाल* *द'ज'ान'ा*) *пп*.

वि'за *ж* 1. (*напр* *на выезде*)
वीसा *वि'सा* *म* *неизм*, आज्ञापत्र
आ'ज्ञा'प'त्र *म*, 2. (*подпись*) दस्तखत
दा'स्त'-ख'त *म*, हस्ताक्षर *ख'स्ता'-*
क्ष'ार *म*

वि'з'г *म*. तेज चीक त'эз *च'ик* *ж*,
किकियाना *कि'ки'य'ान'а* *म*

वि'з'ग'ли'вый *прил* तेज चीकवाला
त'эз *च'ик-वा'ला*, कर्णकटु *का'र'न'-का'तु*.

वि'з'жа'ть *несов* चीकना *च'ик'ना*
пп, तेज चीक मारना त'эз *च'ик*
मा'र'ना *प*, किकियाना *कि'ки'य'ान'ा* *пп*.

वि'зі'ровать *сов* *и* *несов* 1.
(*напр* *дипломатический паспорт*)
वीसा-चिह्न करना *वि'सा-च'ि'ह'न'* *का'र'ना*
प, 2. (*подписывать*) दस्तखत करना
दा'स्त'-ख'त *का'र'ना* *प* (*पर* *что-*
либо)

ВИЗІТ *м* 1. मुलाकात मुलाक़ात *ж*, भेट भेट *ж*, 2. (поездка) आना ānā *म*, आगमन āगमान *म*

ВИЗІТН||ЫЙ *прил.* ~ая кар-точка मुलाकाती कार्ड मुलाक़ाती कार्ड' *म*

ВІКА *ж* बот उरद उराद *म*

ВІЛКА *ж*. कौटा कौता *म*

ВІЛЫ *мн* तँगली ताँग'ली *ж*, दोसिगा दो-सिंगा *म*, दोशाखा दो-शाख'а *ж* (с двумя зубцами)

ВИЛЯТЬ *несов* 1.: ~ хвостом दुम हिलाना дум खिलānā *п*, 2. перен (лукавить) टल-मटोल करना तал-मतोल कार'на *п*

ВИН||А *ж* कसूर कасूर *म*, दोष दोष *म*, अपराध अप'раध' *म*, по ~е когó-л. के कसूर (दोष, अपराध) से, свалить ~у इल्जाम (दोष, अपराध) लगाना *п* (पर, के ऊपर на кого-л.).

ВИНЕГРЕТ *м* सलाद салād *म*, कचालू кач āलू *म*

ВИНІТЕЛЬНЫЙ *прил* ~ падéж ग्राम कर्म карм' *म*

ВИНІТЬ *несов* इल्जाम (दोष) लगाना илзām (दोष) लागānā *п* (पर, के ऊपर कोгó-л, что-л, का व чем-л.)

ВІНН||ЫЙ *прил* शराब (मदिरा) का_शарāб (मादिरā) कā, ♠ ~ ка́мень दाँत का मैल *म* (на зубax), ~ая я́года अजीर *म*

ВИНО *с* शराब шарāб *ж*, मदिरा माдिरā *ж*

ВИНОВА́ТЫЙ *прил* कसूरवार कसूर-वār, दोषी दोषी, он в éтом не виновáт उस मे इस का कसूर (दोष) नहीं, виновáт! (извините) माफ (क्षमा) कीजिये!

ВИНО́ВНИК *м* कसूरवार कसूर-वār *म*, दोषी दोषी *म*, अपराधी अप'раध'и *म*

ВИНО́ВН||ЫЙ *прил* कसूरवार कसूर-वār, दोषी दोषी, अपराधी अप'раध'и, призна́вать ~ым दोषी ठहराना *п*, призна́вать себя́ ~ым कसूर मानना *п*, не призна́вать себя́ ~ым कसूर से इनकार करना *п*

ВИНОГРА́Д *м* अगूर अंगूर *म*

ВИНОГРА́ДАРСТВО *с*. अगूर की खेती अंगूर की क'एती *ж*.

ВИНОГРА́ДНИК *м* अगूर का बाग (खेत) अंगूर का बाग (क'एत) *म*, अगूर-वाटिका अंगूर-वा'तिका *ж*

ВИНОГРА́ДН||ЫЙ *прил* अगूरी अंगूरि, अगूर का अंगूर का, ~ая лозā अगूर की लता (बेल) *ж*

ВИНОДЕ́ЛИЕ *с* अगूरबानी अंगूर-बा'नी *ж*, [अगूरी] शराब खीचने का काम [अंगूरि] шарāб क'यिच'नā का काम *म*

ВИНОКУ́РЕННЫЙ *прил* ~ забóд [शराब की] भट्ठी [शारāб की] ब'ात'и *ж*.

ВИНТ *м* 1. पेंच पेंच *म*, स्कू स्कू *म*, 2.: ~ парохóда (самолёта) पखा पान्क'ā *म*, स्कू स्कू *म*, प्रोपé-लर प्रोपéलर *म*.

ВИНТÓВКА *жс.* वदूक बन्दूक *жс.*,
रायफल *ра́й'фал жс.*, **автомати́че-**
ская — आटोमेटिक वदूक (रायफल)
жс.; **магази́нная** — कोठेदार (मग-
जिन) वदूक (रायफल) *жс.*

ВИНТОВ||О́Й *прил.* 1. (винто-
образный) पेचदार पэч-да́р, —**ая**
лэ́стница चक्करदार सीढी *жс.*, 2.
(снабжённЫй винтом) — **пароход**
स्कू-сте́ймер स्क़ू-стймар *м.*

ВИОЛОНЧЕ́ЛІСТ *м.* वायलनचेलो
बजानेवाला वा́й'лан'чэло баджа́нэ-
-वाँला *м.*

ВИОЛОНЧЕ́ЛЬ *жс.* वायलनचेलो
वाँय'лан'чэло жс.

ВИРТУО́З *м.* कलाप्रवीण व्यक्ति
काला-प्रवीण व्‍यक्ति *м.*

ВІ́РУС *м.* बायोल विषाक्त सक्का-
मक पदार्थ विषाक्त' **санक्रा́маक** पा-
दा́रु *м.*

ВІ́СЕЛИЦА *жс.* फाँसी प^खाँसी *жс.*,
सूली सुली *жс.*

ВИСЕ́||ТЬ *несов.* लटकना लатаक'-
ना *нп.*, **टँगना** ताँग'ना *нп.*, ◇
его́ **жизнь** —**ла** **на** **волоске́** वह
जीवन और मृत्यु के बीच लटक रहा
था

ВИСКÓЗА *жс.* रेयान रэйа́н *м.*

ВИСО́К *м.* कनपटी कान-पाती *жс.*

ВИСОКО́СНЫЙ *прил.* — **год** साले
कवीसा साँले-काबिसा *म.*, **अविर्वष**
ад^хिवарш' *म.*

ВИСЯ́ЧИЙ *прил.* लटकता हुआ
लатаक'ता खुा, **आवेजान** आवэज़ान, —
मोस्त भूला पुल *म.*

ВИТАМИ́Н *м.* विटामीन **ВИТА́МИН**
म., **पोषक** पोशक *म.*

ВИТА́ТЬ *несов.* — **в** **облака́х**
हवा मे होना खавा मэ खोना *нп.*

ВИТРИ́НА *жс.* 1. दुकान की
खिडकी दुकाँ क़ि क^хिर'क़ि *жс.*, 2.
शी-कैस शो-काэस *म.* (ящик), **काँच**
मढी आलमारी काँच मार^х्या आल'मा́र्या
жс. (выставочная)

ВИТЬ *несов.* बटना бат'на *п.*,
ऐठना अँत^х'ना *п.*, — **гнездо́** घोसला
वनाना *п.*

ВІ́ТЬСЯ *несов.* 1. (о волосах)
घुँघराले होना ग^хुँग'रालэ खोना *нп.*,
 2. (о растениях) **रेगकर** (लिपटकर)
चढना रँग'कार (लिपाट'कार) चार'^१-
ना *नп.*; 3. (напр о реке, тро-
пинке) चक्कर खाना चक्कार क^खा-
ना *п.*

ВИХРЬ *м.* बगूला बागुला *म.*,
बवडर बавандार *म.*

ВИЦЕ-адми́ра́л *м.* वाइस-एड्मि-
रल वाँस-эдмираल *म.*

ВИШНЁ́ВЫЙ *прил.* चेरी का
चэरी का, **चेरी** के रंग का **चэरी** कэ
ранг' का (о цвете)

ВІ́ШНЯ *жс.* 1. (плод) चेरी चэरी
жс., 2. (дерево) चेरी का पेड चэरी का
पэр *म.*

ВКАТІ́ТЬ *сов.* ^१см **вкаты́вать.**

ВКА́ТЫВАТЬ *несов.* लुटकाकर अदर
ले जाना लुर^х'काकार **андар** लэ **джана́**
नп. (के **куда-л**), **पहियो** पर अदर
ले जाना पाखीब **пар** **андар** चэ
джана́ *नп.* (на **колёсах**, के **куда-л**).

ВКЛАД *м* 1. अमानत амāнат *жс*,
निक्षेप никшэп *м*, डिपाजित дн-
пāзит *м*, 2. *перен* उपहार уп'хār
м, ценный ~ в литературу
साहित्य के लिये अच्छा उपहार *м*.

вкладка ж полигр इजाफा
изāfā м., सन्निवेशित पत्र सान्निवे-
शित патр' м

ВКЛАДНО́Й прил. — лист सन्निवेशित पत्र सान्निवेशित патр' м

вкладчик *м* अमानत रखनेवाला
amānat rakḥ'nē-vālā *м*, निक्षेपक
निक्षेपक *м*.

ВКЛАДЫВАТЬ *несов* 1. रखना
 राख'ना *n* (मे, के अदर वो *что-л*),
 2. *अक* (*деньги, капитал*) लगाना
 लागाना *n*, लगा देना *लाग़ा* *दना* *n*
 (मे वो *что-л*)

ВКЛѢИВАТЬ *несов* चिपकाना चिप'-
kānā n (се во что-л.)

ВКЛѢИТЬ сов. см **ВКЛѢИВАТЬ**

ВКЛИНИВАТЬСЯ *несов* घँस जाना
द^खास द^खा^{ना} *нп* (मे, के अदर वो
что-л)

ВКЛІ́НІТЬСЯ *сов см* ВКЛІ́НИ-
ВАТЬСЯ

ВКЛЮЧА́ТЬ *несов* 1. शामिल (दाखिल, समावेश) करना *shāmil* (dākhil, samāvēsh) *kar'ṇā* *n* (मे *vo* *что-л*), 2 *теж* [स्विच] खोल-
ना [स्विच] *k'ol'nā* *n*, — *радио*
रेडियो खोलना (खोल देना) *n*, —
механизм मशीन को खोलना (खोल
देना, चालू करना) *n*, — *газ* गैस
खोलना (खोल देना) *n*, — *свет*

बिजली का बटन दबा देना n , बिजली की धारा को जोड़ना n

ВКЛЮЧА́ТЬСЯ *несов.* शामिल होना (हो जाना) *шāмил хонā* (хo джāнā) *нп* (मे वो что-л), *перен.* साथ होना (हो जाना) *сāт^x хонā* (хo джāнā) *нп* (*присоединяться*); ~ в рабóту काम में शामिल होना *нп*

ВКЛЮЧАЯ *предлог* मिलाकर मि-
लाकार, के साथ कэ сāt^x *послелог*,
सहित साहित *послелог*

ВКЛЮЧЕНИЕ с 1. शामिल करना
шāмил кар'нā м, समावेश samā-
vāsh м, 2. *тех* [स्विच] खोलना
[स्विच] к^хол'нā м

व्‍यक्‍तृवाचक *वक्‍तृवाचक* के साथ
क० स०^१ *प०*, सहित स०^२
प०

ВКЛЮЧИТЬ(СЯ) сов. см. ВКЛЮ-
ЧАТЬ(СЯ)

ВКОЛѢЧИВАТЬ   несов   ठोंकना
т'ѡк'нѧ   n

ВКОЛОТІТЬ сов см ВКОЛАЧИ-
вагы

ВКОНЕЦ *нареч разг.* विलकुल
 бил'кул, पूरी तरह पूर्य тарах,
 पूर्ण रूप से पूर्य' रूप सэ

ВКОПАННЫЙ прич. как ~ काठ
के समान क़ात^x क़े самāн

вкоренѣвшійся прич जड जमा
हुआ джар джамā ʃuā, जड पकड़ा
हुआ джар пак'рā ʃuā

вкоренѣться сов см вкорен-
нѣться

вкореняться *несов* जड जमना
джар джам'на *нп*

ВКОСЬ *нареч* तिरछे तिर'च^खэ

вкра́дчивый *прил* चुपके से
दिल मे जगह करनेवाला चुप'कэ सэ
दिल मэ джага^ख кар'नэ-वाला, चाप-
लूस चाप'लूस

вкра́дываться *несов* 1. (неза-
метно проникать) [चुपके से] घुस
(चले) आना [चुप'कэ सэ] ग^खус (चा-
लэ) आना *नп*, в статью вкра́лась
ошибка लेख मे गलती निकली; 2.:
— в доверие चालाकी से विश्वास
को प्राप्त करना चालाकी सэ विश्वास
को प्राप्त्' кар'ना *п*. (के क को-
मु-ल).

вкра́стись *сов* *см* вкра́ды-
ваться

вкратце *нареч* मुक्तसर तौर
पर मुक्त'सर ताор पर, थोड़े शब्दो
मे त^खोरэ शब्दो मэ, संक्षेप मे सं-
क्षेप मэ

ВКРИВЬ *нареч* — *и* **ВКОСЬ**
बेसोचे-समझे बे-सोचे-सम'ज^खэ, *тол-*
ковать — *и* **ВКОСЬ** बेसोचे-समझे
मतलब लगाना बे-सोचे-सम'-ज^खэ
मत'लाब लगाना *п*

вкру́тую *нареч* ज़ोर — ठोस
(पूरा) उबला हुआ अंडा त^खос (पूरा)
उब'ला खुआ अन्दा *म*

ВКУС *м* मजा मаз^а *म*, स्वाद
स्वाद *म*, रुचि रुचि *ज* (*эстетич-*
еский), भुकाव दज^खуका^о *म* (*склон-*
ность); *по* — *у* मजे में, रुचि का
(के अनुसार), *приходиться* *по*

— *у* अच्छा लगना *नп.*, मजे पर
आना *नп*

ВКУ́СНЫЙ *прил.* मजेदार मазэ-
-दार्, स्वादिष्ट स्वादिष्ट'

ВЛА́ГА *ж* नमी नमी *ж*, गी-
लापन गिला-पान *म*. (*сырость*), पानी
पानी *म*. (*вода*)

владéлец *м*. मालिक मालिक *म*,
स्वामी स्वामी *म*

владéние *с* 1. मालिकपन माल-
िक-पान *म*, स्वामित्व स्वामित्व'
म, अधिकार अधिकार *म*, 2. (*соб-*
ственность) जायदाद दजान'दाद *ज*,
संपत्ति संपत्ति *ज*; जागीर दज-
गिर *ज*. (*имение*)

владéть *несов* 1. रखना राख'
ना *п*, मालिक (स्वामी) होना माल-
िक (स्वामी) होना *नप* (का *चेम-ल*),
2. (*уметь пользоваться*). — *язы-*
ком जवान (भाषा) आना *नप* (को
о *कम-ल*), भाषा मे देखल रखना *п*;
— *оружием* हथियार (शस्त्र) चलाना
п, ♦ — *собой* आत्मसंवरण कर-
ना *п*

владéчество *с* हुक्मरानी हुक्म'-
-रानी *ज*, प्रभुत्व प्राब^खुत्व' *म.*,
आधिपत्य अधिकार' *म*.

ВЛА́ЖНОСТЬ *ж* गीलापन गिला-
पान *म*, नमी नमी *ज*, तरी तारी *ज*

ВЛА́ЖНЫЙ *прил* नम नम, भीगा
भीगा, गीला गिला, तर तर

ВЛА́МЫВАТЬСЯ *несов* जबरदस्ती
अदर घुसना забар-दास्ती अन्दर
ग^खус'ना *नप*. वलपूर्वक प्रवेश करना
बल-पुर्वाक प्रावेश कार'ना *п*

वियत сан्ग ^х кй लэнин нāмй нао- -джавāн камйунист' лйг жс	दā नैउम, वडी गुजाइग का बारл गुन्दजāнш कā
ВЛОЖИТЬ сов см вклāдывать	ВМЕСТИТЬ сов. см вмещāть
ВЛОМИТЬСЯ сов см влāмы- ваться	ВМЕСТО предлог के बदले (वजाय) कэ бад'лэ (ба-джāй) послелог, की जगह कй द्जाга ^х послелог, के स्थान में कэ ст'āन मē
ВЛЮБИТЬСЯ сов см. влюб- ляться	ВМЕШАТЕЛЬСТВО с देखल दाखल म, दस्तदाजी दास्त-андāзй ж, हस्त- क्षेप ख़ास्त'-क़श़ेप म
ВЛЮБЛЁН ЫЙ прил आशिक āшик, आसक्त āसक्त', БЫТЬ -ым आशिक (आसक्त) होना नп (पर व кого-л)	ВМЕШАТЬСЯ сов см вмести- ваться
ВЛЮБ ЛЯТЬСЯ несов प्रेम मे पडना (फँस जाना) प्रेम मē пар'нā (प ^{ख़} ās द्जānā) नп (के व कого-ल, वो что-ल); он -йлся इस के दिल मे प्रेम पैदा हो गया	ВМΕШИВАТЬСЯ несов देखल देना दाखल दэнā न (मे वो что-ल), दस्तदाजी (हस्तक्षेप) करना दास्त'-ан- दāзй (ख़ास्त'-क़श़ेप) कार'नā न (मे वो что-ल)
ВМЕНИТЬ сов см вменять	ВМЕЩАТЬ несов 1. (содержать в себе) लिये हुए होना ल्निэ хуэ ख़онā नп, 2. (помещать) रखना राक ^х 'नā न, धरना द ^{ख़} ार'नā न
ВМЕНЯТЬ несов. - в обязан- ность जिम्मा लगाना зिमмā лагā- нā न (का что-ल, पर кому-л), - в вину आरोप करना (लगाना) āроп कार'нā (लागānā) न (का что-ल, पर кому-л)	ВМЕЩАТЬСЯ несов समाना самā- нā नп, अँटना āт'नā नп
ВМЕСТЕ нареч एक साथ эк сāt ^х , साथे मे सāдж ^{ख़} э मē, बाहम бā-хам (совместно), ◇ - с тем उस के साथ, एक ही, साथ ही [साथ].	ВМИГ нареч एकदम э-क-дам, पलक मारते ही पालाक मār'तэ ख़ि, क्षण- मात्र मे क़शान-мāтр' मē
ВМЕСТИМОСТЬ жс गुजाइग गुन- द्जāнш жс, समाई самāй жс	ВНАЁМ нареч см внаймы
ВМЕСТИТЕЛЬНОСТЬ жс. लवाई- -चौडाई लामбāй-चाорāй жс, गुजाइग गुन्दजāнш жс.	ВНАЙМЫ нареч брать - भाडे (किराये) पर लेना б ^{ख़} ārэ (किरāнэ) पार लэнā न, इजारा लेना ид्जārā लэнā न (का что-ल), сдавать - कि- राये पर देना किरāйэ पार दэнā न, इजारा देना ид्जārā दэнā न (का что-ल.)
ВМЕСТИТЕЛЬНЫЙ прил लवा- -लामбā-час ā, कशादा कुशā-	ВНАЧАЛЕ нареч पहले पाख'लэ,

शुरू (आरंभ) में शुरु (āramb^x)
मं

вне *предлог* के बाहर कэ бāхар
послелог, ◇ — *сомнения* बेशक,
निस्सदेह, *быть* — *себя* आपे से
बाहर होना *нп*; *объявлять* —
закона गैरकानूनी करार देना *п*

внедрение *с* लागू करना lāgū
кар'нā *м*

внедрить(ся) *сов см* внед-
рять(ся)

внедрять *несов* लागू करना
lāgū кар'нā *п* (मे कуд-ल), *प्रयोग*
मे लाना *प्रायोग* मं lānā *п*

внедряться *несов* जड पकडना
джар пакар'нā *п*, जड जमना
джар джам'нā *नп* (में वो что-ल)

внезапно *нареч* अचानक ачā-
нак, एकाएक эк-ā-эк, सहसा сах'-
сā

внезапный *прил* अचानक ачā-
нак, आकस्मिक āкасमिक

внеочередной *прил* अतिरिक्त
атирикт' (*дополнительный*), गैर-
मामूली ग़ैर-मामूली, विशेष विशेश
(*чрезвычайный*)

внеплановый *прил* योजना के
सिवा का йодж'нā कэ सिवा कā

внести *сов см* вносить

внешкольный *прил* स्कूल
(पाठशाला) से बाहर का स्कूल (pāt^x-
shālā) सэ бāхар कā

внёшне *нареч* बाहर (मुख) से
бāхар (मुक्^x) सэ, ऊपर [से] उपर
[сэ]

внёшний *прил* 1. (*наружный*)
बाहरी бāх'र्य, ऊपरी उप'र्य, — *вид*
बाहरी रूप (दृश्य) *म*; 2. (*о по-
литике, торговле и т п*) *विदेशी*
विदेशी

внёшность *ж* डील-डौल द्यल-
दाол *म*, सूरत सुरात *ж*, आकार
ākār *म*

внештатный *прил* स्टाफ के
अतिरिक्त (बाहर का) स्ताफ कэ
атирикт' (бāхар कā)

вниз *нареч* नीचे [को] न्यच[को],
नीचे की तरफ (ओर) न्यचэ क्य ता-
राफ (ор).

внизú 1. *нареч* नीचे न्यचэ,
तले तालэ, नीचे की मजिल मे न्यचэ
क्य मानзил मं (व निज्जेम एताजे),
2. *предлог* के नीचे (तले) कэ न्यचэ
(तालэ) *послелог*

вникать *несов* समझने की
कोशिश करना सामाज^x'नэ क्य को-
शिष कार'नā *п*, घुसना ग^xус'नā *नп*
(मे वो что-ल), खूब ध्यान लगाना
хуб д^xйāन лагāнā *п* (की तरफ, की
ओर, पर वो что ल)

вникнуть *сов* समझना са-
माज^x'नā *नп*, घुसना ग^xус'नā *नп*.
(मे वो что-ल)

внимāн||ие *с* 1. ध्यान द^xйāन
म; *обращать* — *ध्यान देना* (लगा-
ना) *п* (की तरफ, की ओर, पर *на*
кого-ल, *на что-ल*), ध्यान दिलाना
п. (का *चे-ल*, की तरफ, की ओर
на кого-ल, *на что-ल*), *привлекать*
— *ध्यान खीचना* *п* (की तरफ,

внимательный прил 1. पुर-
गौर पुर-гаор, सावधान साद^खान,
2. (любезный) मेहरवान मे^хар-ба^н,
कृपालु криपा^{लु}, चिताशील चिन्ता-
-शील

ВНИЧЬЮ нареч ОКОНЧИТЬСЯ ~
 हार-जीत का फैसला हुए वगैर
 खतम होना ḥār-dжит kā фаэс'лā
 ḥуэ ба-гаэр хатам ḥонā нп

ВНОВЬ нареч 1. (снова) फिर [се] प॒र [сэ], नये सिरे से найэ сирэ сэ, 2. (недавно) — йзбран-ный नवनिर्वाचित нав-нирвāчит

ВНОСИТЬ несов 1. लाना लाना
(сюда, के अंदर, में куда-л.);
ले जाना ले जाना (туда;
के अंदर, में куда-л), 2. (платить)

चुकाना चुकानā *n*, देना दēnā *n*,
अदा करना अदā कर'नā *n*, 3.

(включать) शामिल (दाखिल) करना
shāmil (dākhil) kar'nā n ; दर्ज
करना दारदख' kar'nā n (записы-
вать), 4. (напр предложение) पेश
(उपस्थित) करना पेश (उपस्थित)
kar'nā n , ♦ ~ изменения बदल-
-वदल (परिवर्तन) करना n , तबदीलियाँ
लाना n (मे वो चो-ल).

ВНУК *म.* पोता *потā* *м'* (сын
сына), नवासा *навāsā* *н'* (сын до-
чери)

2. (о политике, торговле и т. п.)
 अदरुनी अन्द'रुन्नि, आतरिक अन्त'-
 रिक

वनूतरेनन्तु म्. अत. अत
 वत म्, अतडियाँ अत'रिण् म् म्

вну́тренняя ж. पेटा पेटा म,
भीतरी हिस्सा (भाग) ब्रह्म'रि लिंग-
सा (ब्रह्म'रि) म

внутри 1. нареч भीतर बऱ्य-
 тар, अदर اندар, अभ्यतर अबऱ्यान-
 тар, 2. предлог के भीतर (अदर)
 कэ бऱ्यтар (андар) послелог

ВНУТРЬ 1. нареч भीतर को ब^५य-
 тар को, 2. предлог के भीतर (अंदर)
 के ब^५यितार (अंदार) послелог, मे
 में послелог

внўчка ж पोती पोटि ж (дочь сына), नवासी नवईसि ж (дочь дочери)

внуша́ть несов (заставлять
понять, убеждать) सम्झाना सम्-

дж^хānā *n*, दिल मे लाना दिल म^३ लānā *n* (के *кому-л*), मन मे बैठाना मान म^३ баэ^хānā *n* (के *кому-л*)

внуш^३ение *c* बताना батānā *m*, समझावा сам'дж^хāvā *m* (*настав-ление*), निदा निन्दā *ж*, भर्त्सना б^хартс'нā *ж* (*выговор*), д^३елать — निदा (भर्त्सना) करना *n*

внуш^३ительный *прил* शानदार shān-dār, प्रभावशाली प्राब^хāo-shā-lī, काफी बडा कāфī, барā (*напр о количестве*)

внуш^३ить *сов см* वनुशāть

вн^३ятно *нареч* साफ तौर पर cāф таор пар, स्पष्ट रूप से स्पашт' руп с^३

вн^३ятный *прил.* साफ cāф, स्पष्ट स्पашт'.

во *предлог см* в, — что бы то ни стāло जिस तरह (प्रकार) से हो *джис* тара^х (प्राकār) с^३ *хо*, हर कीमत पर *хар* к^३имат пар; — *имя* (кого-л, чего-л) का नाम लेकर कā нāм л^३екар

воб^३рат^ь *сов см* вбирāть

вовл^३екāть *несов* खीचना к^хīч'-nā *n*, आकर्षित करना āкаршит кар'nā *n*, भरती करना б'ар'тия кар'nā *n* (*напр в организа-цию*), फँसाना प^хāсānā *n* (*вп^३уты-вать*)

вовл^३еч^ь *сов см* вовл^३екāть

в^३о^३ремя *нареч* वक्त (समय) पर वाक्त' (समाय) пар

в^३о^३се *нареч* разг — нет (не) बिलकुल नहीं बिल'кул на^хī **в^३овс^३ю** *нареч* разг पूरे जोर से पūрэ зор с^३

в^३о-в^३тор^३ых *вводн сл* दूसरे дус'рэ

в^३огнāть *сов см* вгоня^३ть

в^३огнутый *прил* नतोदर нато-дар

водā *ж* पानी пāнī *m*, जल джал *m*, пр^३есная — ताजा (मीठा) पानी *m*, прот^३очная — बहता पानी *m*, стоячая — बंद (बँधा हुआ) पानी *m*, со^३довая — सोडा-पानी *m*, со^३да-वाटर *m*, ♦ как в в^३оду кāнуть лапता (गुम) हो जाना *нп*, пр^३ойт^३ī сквозь ог^३онь и в^३оду घाट घाट का पानी पीना *n*.

водвор^३ить(ся) *сов см* водво-ря^३ть(ся)

водвор^३я^३ть *несов* 1. बसाना басānā *n*, बिठाना бит^хānā *n*; 2. (*устанавливать*) कायम (स्थापित) करना कāйам (ст^хāпит) кар'nā *n*

водвор^३я^३ться *несов* 1. बसना бас'nā *нп*, 2. (*устанавливаться*) कायम (स्थापित) हो जाना कāйам (ст^хāпит) *хо* джānā *нп*

водев^३иль *m* वाडेवील вāдэвил *m*, कामिक नाटक कāмик нāтак *m*

вод^३итель *m* चलानेवाला чалā-нэ-вāпā *m*, ड्राइवर дрāнвар *m*, सचालक सачāтак *m*

вод^३ительство *c* अगुआई агуāī *ж*, राहुनुमाई рā^х-нумāī *ж*, नेतृत्व

नेत्रित्व' म, под -म की अगुआई (राहुनुमाई) मे, के नेतृत्व मे

ВОДІТЬ несов см вести 2, 3

ВОДІТЬСЯ несов (иметься)

लगना लग'нā नп (तज्ज о живот-
ных), मिलना मिल'нā नп (встре-
чаться), रहना राख'नā नп (о жи-
вотных), ёто за ним водится
यह तो उस का दस्तूर ही है, वह
कभी कभी ऐसी हरकते करता
हैं; ♠ как водится साधारण रीति
से

ВОДКА ж वोडका вод'кā म

ВОДНЫЙ прил पानी का पāनि
кā, जलीय दजालीय', - путь तरी
का रास्ता म, जलमार्ग म

ВОДОБОЯЗНЬ ж мед पानी का
डर (खौफ) पāनि कā दार (खाफ) म,
जलत्रास दजाल-त्रāस म

ВОДОВОЗ м सक्का सक्कā म.,
भिग्ती ब^३ишти म

ВОДОВОРОТ м भँवर ब^३āवार म
(तज्ज перен), आवर्त्त āवर्त्त' म

ВОДОЁМ м हौज ख़ाоз म,
तालाव तāl-āब म, जलाशय दजाल-
āशай म

ВОДОИЗМЕЩЕНИЕ с वजन वा-
зан म, [जहाज की] वहन-क्षमता
[दजाख़āз किय] वाख़ान-कшам'тā ज

ВОДОКАЧКА ж पपघर पाम्प'-
-ग^३ार म

ВОДОЛАЗ м पनडुव्वा पान-दुबबā
", गोताख़ोर गोतā-खोर म.

ВОДОЛЕЧЕНИЕ с जलचिकित्सा
दजाल-चिकित्सा ज

ВОДОНОС м. पनहारा पान-ख़ārā
म, सक्का सक्कā म

ВОДОПАД м. भरना दज^३ार'नā
म, [जल]प्रपात [दजाल-]प्रापात म

ВОДОПОЙ म पशुओ को पानी
पिलाने की जगह पशुओ को पāनि
पिलāनē किय दजागाख़ ज (для скота)

ВОДOPPOBOD म पानी के नल
पāनि कē नाल म मн.

ВОДOPPOBODЧИК м प्लँवर प्लам-
бар म

ВОДOPPOBOD м геогр जलवि-
भाजन दजाल-विब^३āджан म, वाटर-
-शेड वāтар-शэд म

ВОДOPPOBOD м हाइड्रोजन ख़āндрो-
джан म

ВОДOPPOBODन||य़ीय़ прил. -ая бōмба
हाइड्रोजन बम ख़āндроджан-бам म,
उदजन-बम उद'джан-बाम म

ВОДOPPOBOD м सिवार सивār ज
ВОДОСТОЧН||य़ीय़ прил: -ая ка-
нава मोरी морिय ज, परनाला пар'-
नālā म, -ая труба नाली नālिय ज

ВОДОХРАНИЛИЩЕ с तालाव तāl-
-āब म, जलाशय दजालāशай म,
जलागार दजालāगार म

ВОДРУЖАТЬ несов खडा करना
क^३ārā кар'нā न, ऊँचा (बुलंद)
करना उँचā (बुलान्द') кар'नā न;
- флаг भडा खडा करना न

ВОДРУЗИТЬ сов см водружать.
ВОДЯНИСТЫЙ прил पनीला पा-
नियālā

ВОДЯНКА ж мед जलघर दजाल-
ान्द^३ार म, कठदर कत^३ान्दार म.

ВОДЯН||ОЙ *прил* पानी का पानी
kā, आवी ābī, —āyā **МЕЛЬНИЦА**
पनचक्की *ж.*

ВОЕВАТЬ *несов* लड़ना लар'нā
нп, लड़ाई (युद्ध) करना (चलाना,
लड़ना) ларāй (йудд^{х'}) кар'нā (ча-
лāнā, лар'нā) *п* (के खिलाफ, के
विरुद्ध, से *с кем-л.*).

ВОЕДИНО *нареч* एक साथ **ЭК**
cāt^х, इकट्ठा икатт^{хā}, बाहम бā-хам

ВОЕНАЧАЛЬНИК *м* सिपहसालार
сипах-сālār *м*, सेनापति сэнā-
пати *м.*, सेनानायक сэнā-нāйак *м*

ВОЕНИЗИРОВАТЬ *несов* и *сов*
फौजीकरण (सैन्यकरण) करना फाо-
джй-каран (саэнь'-каран) кар'нā *п*

ВОЕНКОМ *м* (воённый комис-
сар) फौजी कमिसар फाоджй ка-
мисār *м*

ВОЕНКОМАТ *м* (воённый ко-
миссариāt) फौजी [कमिसार का]
दफ्तर (कार्यालय) फाоджй [कामिसār
kā] दाफ्तर (कārйāлай) *м*

ВОЕНКОР *м* (воённый коррес-
пондэнт) फौजी नामानिगार फाо-
джй нāмā-нигār *м*, युद्ध-सवाददाता
йудд^{х'}-сāвāд-дātā *м неизм*

ВОЁННО-ВОЗДУШНЫЙ *прил* —
флот जगी हवाई बेडा джанги
хавāй бэрā *м*, वायु-सेना वāйу-
сэнā *ж.*

ВОЁННО-МОРСКОЙ *прил* —
флот जगी समुदरी बेडा джанги
самунд'рй бэрā *м*, नौसेना нао-
сэнā *ж*, जलसेना джал-сэнā *ж*

ВОЕННООБЯЗАННЫЙ *м* रेजर्विस्ट
рэзарвист' *м*

ВОЕННОПЛЁННЫЙ *м* जगी (लडई
का) कैदी джанги (ларāй kā) каэдй
м, युद्ध-बंदी йудд^{х'}-бандй *м*

ВОЕННОСЛУЖАЩИЙ *м* आर्मीवाला
āрмй-вālā *м*, फौजी खिदमत करने-
वाला फаоджй хид'мат кар'нā-вā-
лā *м*

ВОЁНН||ЫЙ 1. *прил* जगी джан-
ги, फौजी फाоджй, सैनिक саэник;
युद्ध-कालीन йудд^{х'}-кālйн (*воен-*
ного времени); — корāбль जगी
जहाज *м*, युद्ध-पोत *м.*, — суд
जंगी (फौजी) अदालत *ж*, कोर्टमार्शल
म, —āyā фōрма фौजी (सैनिक)
पोशाक (वरदी) *ж*, — завоd हथियार
बनाने का कारखाना *म*, —ые дéй-
ствия фौजी काररवाइयā *ж* *мн*,
युद्ध-काररवाइयā *ж* *мн*, —ōе по-
ложéние मार्शल-ला *म*, कर्फ्यू-आर्डर
म, 2. *сущ* *м* आर्मीवाला āрмй-
-вālā *м*

ВОЁНЩИНА *ж* собир *пренебр*
फौजीशाह फाоджй-шāх *म* *मн*, फौ-
जी गुट्ट फाоджй гутт' *म*, फौजी-
वादी फाоджй-вāдй *म* *मн*

ВОЖАТЫЙ *м* — пионеротрāда
[पायोनियर दल का] लीडर [пāйо-
нийар дал kā] лйдар *м*

ВОЖДЬ *м* राहुनुमा рāх-нумā *म*,
अगुआ агуā *म*, नेता нэтā *म*
неизм

ВОЖЖИ *मн* बाग[डोर] бāг[-дор]
ж, लगाम лагām *ж*

ВОЗ м 1. [लदा हुआ] छकड़ा [ладā ħuā] ч^хак'рā м, 2. (содержимое) छकड़ा भर च^хак'рā б^хар м

возбудимость ж उत्तेजनीयता उत्तेज'ний'tā ж

возбудитель м. उत्तेजक उत्ते-
джак м

возбудить(ся) сов см возбу-
ждать(ся)

возбуждать несов 1. (волновать) उभाड़ना उб^хār'nā п, जोश में लाना दजोश में लānā п, उत्तेजित करना उत्तेजित кар'nā п, 2. (вызывать) पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) पाэдā (उत्पन्न') кар'nā (кар дэнā) п, — аппетит भूख लगाना (पैदा करना) п, 3. (выносить на обсуждение) — вопрос सवाल (समस्या) उठाना सавāl (самасйā) उत्^хānā п, — дело मुकदमा चलाना (दायर करना) मुकाद'mā чалānā (दāйार кар'nā) п

возбуждаться несов उभाड़ना उб^хār'nā нп, जोश में आना दजोश में ānā нп, उत्तेजित हो जाना उत्तेजित हो джānā нп

возбуждающий||ий 1. прич от возбуждать, 2. прил उभाड़नेवाला उब^хār'nē-vālā, उत्तेजक उत्तेजक, —ее средство мед उत्तेजक औषधि ж

возбуждение с जोग[-खरोश] दजोш[-харош] м, उत्तेजना उत्तेज'-
nā ж

возбуждённый 1. прич от

возбудить, 2. прил. उत्तेजित उत्ते-
джит.

возвеличивать несов [वडी] तारीफ (प्रशंसा) करना [барй] tārīf (прашāсā) кар'nā п (की कого-л., что-л).

возвеличить сов см. возвели-
чивать

возвестить сов см возводить

возводить несов 1. (строить) खड़ा करना क^хārā кар'nā п, बनाना банānā п, निर्माण करना निर्माण кар'nā п (का что-л.); — стéну दीवार उठाना п.; 2. (взваливать): — обвинение इल्जाम (दोष) डालना णलзām (дош) дāl'nā п. (पर, के ऊपर на кого-л.).

возврат м वापसी वāp'sī ж; चुकौता चुकाотā м (денег)

возвратить(ся) сов. см. воз-
вращать(ся)

возвратный прил грам निж-
वाचक निदज-вāчак

возвращать несов 1. (отдавать обратно): लौटा देना लाотā дэнā п, —वापस देना (करना) वāпас дэнā (кар'nā) п, 2. (получать обратно) लौटा लेना लाотā лэнā п, फिर से हासिल (प्राप्त) करना प^хир сē ħāсил (прāпт') кар'nā п, 3. (заставлять вернуться) लौटाना लाотānā п

возвращаться несов लौटना लाот'nā нп, लौट (वापस) आना लाот (वāпас) ānā нп (сюда); लौट

(वापस) जाना लाот (vāpas) джānā
нп (туда)

возвращение с 1. (откуда-л.)

वापसी vāp'sī ж, पुनरागमन पु-
न'rāгаман м; 2. (отдача) वापसी
vāp'sī ж.; चुकौता चुकाотā м (де-
нег)

возвы́сить(ся) сов см **возвы-**
ша́ть(ся)

возвыша́ть несов ऊँचा करना
(उठाना) ūchā кар'nā (ут'ānā) п,
— góлос आवाज उठाना (बुलद
करना) п.

возвыша́ться несов ऊँचा हो
जाना ūchā хо джānā нп, ऊपर को
उठाना упар ко ут'х'nā нп (высоко
подниматься), खड़ा होना к'хārā
хонā нп. (выситься, के ऊपर над
чем-л.)

возвыше́ние с (возвышенное
место) ऊँची जगह ūchī джагах ж,
उठाव ут'хāо м, मच मानч' м (по-
мост)

возвы́шенность ж геогр
ऊँची जमीन (भूमि) ūchī замйин
(б'хуми) ж, बाँगर बाँгар м, उच्च
स्थान учч' ст'хāн м

возвы́шенный прил **прям**,
перен ऊँचा ūchā, उच्च учч', उन्नत
уннат

возгла́вить сов см **возглав-**
ля́ть

возглавля́ть несов अगुआई
(राहुनुमाई) करना агуāй (рāх-ну-
мāй) кар'nā ँ (की *что-л*), नेतृत्व

करना नэтрित्व' кар'nā п (का
что-л)

вóзглас м चिल्लाहट चिल्लāхат
ж, उद्घोष उद्ग'хош м

воздава́ть несов बदला (प्रतिफल)
देना бад'lā (пратип'хал) дэнā п
(का *за что-л*), — по заслугам
भले गुणों के अनुसार प्रतिकार
करना п

воздвигáть несов खड़ा (कायम)
करना к'хārā (кайām) кар'nā п.,
तामीर (स्थापना) करना तāmйр
(ст'хāп'nā) кар'nā п (की *что-л*).

воздвигнуть сов см **воздвигáть**

возде́йствие с दबाव дабāо м,
असर асар м, प्रभाव праб'хāо м

возде́йствовать сов п несов
दबाव (असर, प्रभाव) डालना дабāо
(асар, праб'хāо) дāл'nā п (के ऊपर,
पर *на кого-л*, *на что-л*)

возде́лать сов см **возде́лы-**
вать

возде́лывать несов जोतना
джот'nā п, काश्त करना काश्т'
кар'nā п (की *что-л*)

воздержáвшийся м बाज रह-
नेवाला бāз рах'нэ-вāлā м, उदासीन
удāсйин м.

воздержáние с परहेज пар'-
хэз м, सयम сāйам м

возде́ржанный прил **परहेж-**
гार пар'хэз-гār, सयमी сāйामी

воздержáться сов см. **возде́р-**
живаться

воздѣрживаться несов. अपने को वाज रखना अप'नэ को ब्राज राख'नā न (से от чего-л), वाज रहना ब्राज राख'नā न (से от чего-ल), उदासीन होना उदासीन हो-नā न (при голосовании), परहेज करना पर'खेज कार'नā न (से от чего-ल, напр от спиртных напитков, курения)

вѳздух м हवा हावā ज, वायु वāयु म, ज, आकाश āकाश म (воздушное пространство, атмосфера), господство в -е आकाश पर प्रभुत्व म, ♠ на открытом -е खुली हवा (वायु) मे

воздухоплавание с हवावाजी हावā-बाजी ज, उड्डयन उदायान म

возду́шный прил हवाई हा-वाय, आकाशी āकाशी, वायवीय वāय'वीय', -ое сообщение हवाई आवागमन म; -ая पोшта हवाई डाक ज, -ая яма हवा (वायु) की थैली ज, - флот हवाई बेडा म; - наलёт हवाई हमला म; ♠ - шар गुब्बारा म, [हवाई] बैलून म; строить -ые зāмки हवाई पुल बाँधना न, हवाई किले बनाना न

воззвāние с अपील अपील ज.; - в зашѳту мīра शांति-अपील ज, обращаться с -м अपील करना न

воззрѳние с धारणा द'आर'नā ज, विचार-धारा विचार-द'आरā ज

вози́ть несов с.м. वезти 1

вози́ться несов 1. (заняться-ся кропотливым делом) तकलीफ

उठाना तक'लीफ उठ'āनā न (की с кем-л, с чем-ल), 2. (шумно двигаться, играть) [शोरगुल मचाकर] खेलना[-कूदना] [शोर-गुल मचाकर] क'अल'नā[-कूद'नā] न.

возлагāть несов. 1. रखना राख'नā न, लगाना लागāनā न, - веніок माला चढाना न; 2. (поручать) डालना दāल'नā न (के ऊपर на кого-л), सौपना साँप'नā न (के हाथो मे на кого-ल); ♠ - от-вѳтственность जिम्मेदारी छोडना (लादना) न (के ऊपर, पर на ко-го-ल), - вину इलजाम (दोष) लगाना न. (के ऊपर, पर на кого-ल); - надѳжды उम्मेद (आशा) लगाना न (पर на кого-ल, на что-ल), उम्मेद (आशा) रखना न (से на кого-ल, на что-ल)

вѳзле 1. нареч पास पās, नजदीक नाज'दीक, निकट निकट, 2. предлог के पास (नजदीक, निकट) कэ पās (नाज'दीक, निकट) послелог, - дома घर के पास (निकट)

возложи́ть сов с.м. возлагāть **возлюбленный** 1. прил प्यारा पйāрā, प्रिय प्रिय', 2. сущ म माशूक माशूक म, प्रेमी प्रेमि म **вѳзмѳэдне** с बदला बाद'लā म, प्रतिशोध प्रतिशोध' म

возмести́ть сов с.м. возме-щать

возмещāть несов पूरा करना पूрā कार'नā न, बदला देना बाद'लā दēनā न (का что-ल). - убыток

नुकसान भरना (पूरा करना) *n*,
हरजाना देना *n*

возмещѣние *c* बदला бад'ла
m, पूर्ति पुर्ति *ж*, -मुआवजा
मुāव'зā *m*, हरजाना хар'джāнā *m*
(убытка)

ВОЗМОЖНО 1. *вводн сл.* शायद
шāйад, हो सकता है [कि] खो
सак'tā ख़ाэ [कि], मुमकिन (सभव)
है [कि] мум'кин (самб'хав) ख़ाэ
[कि], सभवत самб'хав'tах, कदाचित्
कादāचित, óчень ~ बहुत मुमकिन
(सभव) है, 2. *нареч.* наскóлько
~ जहाँ तक हो सके द्जाख़ā, так
खो सकэ, यथासंभव йат'ā-самб'хав,
~ быстрѣе जल्द से जल्द джалд'
сэ джалд', जितना शीघ्र हो सके
джит'nā шйг'хр' खो सकэ

ВОЗМОЖНОСТЬ *ж* 1. इमकान
им'кāн *m*, सभावना самб'хāонā *ж*,
2. (удобный случай) मौका माокā
m, अवसर ав'сар *m*, предоставлять
~, даvать ~ मौका (अवसर) देना *n*,
получать ~ मौका (अवसर) मिलना
нп (को *o* को-л., чѣм-л), упу-
скать ~ मौका (अवसर) छोड-
ना *n*

ВОЗМОЖНЫ́Й *прил* मुमकिन
мум'кин, संभव самб'хав, он сдѣлал
все ~ ое जो मुमकिन था उस ने
किया.

ВОЗМУЖА́ЛОСТЬ *ж* सयानपन
сайāн-пан *m*, पुरुषता पुруश'tā *ж*

ВОЗМУЖА́ЛЫЙ *прил* सयाना
сайānā, वालिग बāलिग, प्रौढ प्राор^x

ВОЗМУЖА́ТЬ *сов* सयाना (वालिग,
प्रौढ) हो जाना сайānā (बāलिग,
प्राор^x) खो джāнā *нп*

ВОЗМУТ́ИТЕЛЬНО *безл в знач.*
сказ शर्म की बात है шарм' ки бат
ख़ाэ

ВОЗМУТ́ИТЕЛЬНЫЙ *прил* गुस्से
(क्रोध) में लानेवाला गुस्सэ (क्रोध^x)
मै लāनэ-वāलā, घृणाजनक ग'रिना-
-джанак

ВОЗМУТ́ИТЬ(СЯ) *сов см* возму-
щāть(ся)

ВОЗМУЩА́ТЬ *несов* गुस्से (क्रोध)
में लाना गुस्सэ (क्रोध^x) मै लānā
n, क्रुद्ध करना क्रुद्ध^x кар'nā *n*.

ВОЗМУЩА́ТЬСЯ *несов* जलजलाना
джал'джалāнā *нп.*, गुस्सा (क्रोध)
करना गुस्सā (क्रोध^x) кар'nā *n*.
(पर кем-л, чем-л), गुस्से में आना
गुस्सэ मै ānā *нп*

ВОЗМУЩѢНИЕ *c* जलजलाहट
джал'джалāхат *ж*, गुस्सा गुस्सā *m*,
क्रोध क्रोध^x *m*.

ВОЗМУЩѢННЫЙ 1. *прич от*
возмутить, 2. *прил* नाराज नā-rāz,
क्रुद्ध क्रुद्ध^x, रुष्ट рушт'

ВОЗНАГРАД́ИТЬ *сов. см* возна-
граждāть

ВОЗНАГРАЖДА́ТЬ *несов* इनाम
(पुरस्कार, प्रतिफल) देना инām (пу-
раскар, प्रतिप'хал) дэнā *n* (को
кого-л, что-л, का за что-л).

ВОЗНАГРАЖДѢНИЕ *c* 1. (награ-
да) इनाम инām *m*, पुरस्कार पु-
раскар *m*, प्रतिफल प्रतिप'хал *m*;

ВОЙНСТВЕННЫЙ *прил* लडाकू लарākū, जंगजू джанг'-джु, रणप्रिय ран-прий'.

ВОЙНСТВУЮЩИЙ *прил* जंगजू दжанг'-джु, युद्धप्रिय йудд^x-прий'

ВОЙ *м* हुआना хуānā *м*

ВОЙЛОК *м* नमदा нам'дā *म*

ВОЙНĀ *ж* लडाई लарāй *ж.*, जग दжанг' *ж*, युद्ध йудд^x *м.*, Великая Оте́чественная — महान् देशभक्तिपूर्ण युद्ध *म*, граждáнская — घरेलू लडाई *ж*, खाना-जगी *ж*, गृहयुद्ध- *म*, мирováя — महायुद्ध *म*, विश्वयुद्ध *म*, освободительная — मुक्ति-युद्ध *म*, मुक्ति-सग्राम *म*, партизánская — गुरिल्ला लडाई *ж*, छापामार-जग *ж*, गुरिल्ला युद्ध *म*, бактериологі́ческая — कीटाणु-युद्ध *म*; холóдная — ठडा युद्ध *म*, शीत-युद्ध *म*, — нервов сна́ю-युद्ध *म*

ВОЙ́СКО *с* 1. फौज फाодж *ж*, सेना सēnā *ж.*; 2.: войска́ *मн* फौज फाодж *ж*, फौजे फाоджē *ж* *मн*, सेना सēnā *ж*, सेनाएँ सēnāē *ж* *मн.*, сухопу́тны́е войска́ थल-सेना *ж*, оккупацио́нные войска́ कब्जावार फौजे *ж* *मн*, आधिपत्य सेनाएँ *ж* *मн*, род войск фौज (सेना) का नि-जाम *म*

ВОЙТ́ *сов см* входить, войдите! आइये! āiyē!

ВОКА́ЛЬН[ЫЙ] *прил* वोकल вокал, गान-संबंधी गान-самबанд^xи, —ая му́зыка कठ-सगीत *म*.

ВОКЗА́Л *м*. स्टेशन स्तेशан *म*

ВОКРУ́Г 1. *нареч* चारो ओर чārō ор, इर्द-गिर्द ирд'-гирд', आस-पास ās-pās, 2. *предлог* के चारो ओर कэ чārō ор *последлог*, के [इर्द-] गिर्द कэ [ирд'-] гирд' *последлог*, के आस-पास कэ ās-pās *последлог*, ◇ *вер-тётся* — да óколо *разг.* फेरफार की बातचीत करना *п*

ВОЛ *м*. बधिया бад^xийā *म*, बैल баэл *म*.

ВОЛДЫ́РЬ *м* छाला च^xālā *म.*, फफोला प^xап^xолā *म*

ВОЛЕЙБÓЛ *м* वालीबाल वāлий-бāл *म*, играть в — वालीबाल खेलना *п*

ВÓЛЕЙ-НЕВÓЛЕЙ *нареч* *разг* खामखाह хā-ма-хāх, चार-नाचार चār-ñā-чār

ВОЛК *м* भेडिया б^xэрийā *म*, वृक врик *म*, ◇ — в овéчьей шкúре बगुलाभगत *म*, с —āми жить, по во́лчьи выть *посл* पानी मे रहकर मगर से बैर नहीं किया जाना.

ВОЛН||á *ж* 1. लहर लाхар *ж* (*тж* *перен*), तरंग таранг' *ж*, 2. *рад* तरंग таранг' *ж*, वेव वэв *म*, на —é 24 мётра २४ मीटर वैड मे (*पर*)

ВОЛНéни||е *с* 1. (*на воде*) लहरे लाх'рē *ж* *मн*, 2. *перен* घवराहट ग^xаб'рāхат *ж*, बेचेनी бэ-чаэни *ж*, व्याकुलता वйāкул'тā *ж*, 3. —я *मн* (*массовые*) हलचल хал-чал *ж*, बेचैनी бэ-чаэни *ж*, अगाति ашāн-ति *ж*

ВОЛНИСТЫЙ *прил* लहरदार ला-
खार-дार्, तरगमय таранг'-май

ВОЛНОВАТЬ *несов* घवराना ग्हाब'-
राना *п*, उत्तेजित (व्याकुल) करना
उत्तेजित (व्याकुल) кар'на *п*

ВОЛНОВАТЬСЯ *несов* 1. (*напр*
о море) लहराना लाх'राना *пп*,
हिलोरे लेना хилорэ лэнэ *п*,
2. *перен* घवराना ग्हाб'राना *пп*,
बैचैन (उत्तेजित) होना бэ-чаэн (उत्ते-
джит) хонэ *пп*

ВОЛНООБРАЗНЫЙ *прил* लहरिया
лах'рийа *неизм*, लहरनुमा लाхар-
-нума *неизм*

ВОЛНУЮЩИЙ 1. *прич* от волно-
вать, 2. *прил* बैचैन (उत्तेजित)
करनेवाला бэ-чаэн (उत्तेджит) кар'-
нэ-вэлэ, आदोलित करनेवाला а́ндо-
лит кар'нэ-вэлэ

ВОЛОКИТА I *ж* (проволочка) लाल
फीता लाल фйта *м*, [दाफ्तर] घिस-
घिस [дафт'ри] г'хис-г'хис *ж*.

ВОЛОКИТА II *м* (ухажер) *разг*
पुच्छलगा पучч'-лага *м*, जिनाकार
зинэ-ка́р *м*

ВОЛОКНИСТЫЙ *прил* रेशेदार रे-
шэ-дार्, तनुमय танту-май

ВОЛОКНО *с* रेशा рэшэ *и*, तनु
танту *и*

ВОЛОС *м*. बाल бāl *м* (*на*'го-
лове), रोयाँ ройā *м* (*на теле*), -ы
वाल *и* *и*, केश *м*, रोंगटा *м* (*на*
теле)

ВОЛОСАТЫЙ *прил* बालदार бāl-
-дār, भवरा द-хаб'ра

ВОЛОСОК *м* 1. बाल бāl *м*, रोयाँ
ройā *м* (*на теле*), 2. (*в часах*) बाल-
-कमानी бāl-камāни *ж*, 3. (*в лам-*
почке) रेशा рэшэ *м*, सूत्र сүтр'
м, ◇ быть на ~ (*напр* от гибели)
बालबाल बच जाना *пп* (से от чего-
-либо).

ВОЛОСЯНОЙ *прил*. 1. (*сделан-*
ный из волоса) वालो का बना हुआ
бālō кā банā хуā, 2. (*покрытый*
волосами) वालो से ढँका हुआ бālō
сэ д'хākā хуā

ВОЛОЧИТЬ *несов* घसीटना ग'хасит'-
на *п*, खीचना к'хич'на *п*

ВОЛОЧИТЬСЯ *несов* 1. (*тащиться*
с) घसिटना ग'хасит'на *пп*, 2. (*уха-*
живать) *разг*. पीछे-पीछे फिरना
пйч'хэ-пйч'хэ п'хир'на *пп*

ВОЛЧИЙ *прил* भेड़िये का б'хэри-
йэ кā

ВОЛЧИЦА *ж* भेड़ीनी б'хэрини *ж*

ВОЛЧОК *м* लट्ठू लаттū *м*

ВОЛЧОНОК *м* भेड़िये का बच्चा
б'хэрийэ кā баччā *м*

ВОЛШЕБНИК *м* जादूगर द्जाдु-гар
м, करामाती карāmāti *м*

ВОЛШЕБНИЦА *ж* जादूगरनी द्जा-
दु-гар'ни *ж*, भानमती б'хāн'мати *ж*

ВОЛШЕБНЫЙ *прил* 1. जादूगरी
का द्जादु-гарि कā, 2. (*чарующий*)
मनोहर मानо-хар

ВОЛШЕБСТВО *с* जादूगरी द्जादु-
-гарि *ж*, जादू द्जादु *м*

ВОЛЬНОНАЁМНЫЙ *прил* गैरफौ-
जी гаэр-фаоджи

ВОЛЬНОСТЬ *ж.* 1. *уст* (свобода) आजादी āzādī *ж*, स्वतंत्रता स्वा-
-тантр'тā *ж*, 2. (в обращении с кем-л) बेअदबी бэ-ад'бй *ж*, बेत-
-कल्लुफी бэ-такаллуфй *ж* (бесцере-
-монность).

ВОЛЬНЫЙ *прил* 1. *уст* (сво-
-бодный) आजाद āzād, स्वतंत्र स्वा-
-тантр', 2. (в обращении с кем-л) बेअदब бэ-адаб; बेतकल्लुफ бэ-та-
-каллуф (бесцеремонный), ♠ — пе-
-ревёд आजाद तरजुमा *м*

ВОЛЬТ *м физ* वोल्ट волт' *м*

ВОЛ||Я *ж* 1. मरजी мар'эй *ж.*,
इरादा ирādā *м*, इच्छा ичч'ā *ж*,
सैला —и इच्छाशक्ति *ж*; по доброй
—е राजी-खुशी से, अपनी मरजी
से, स्वेच्छापूर्वक, 2. (свобода)
आजादी āzādī *ж*, स्वतंत्रता स्वा-
-тантр'тā *ж*; отпущать на —ю
रिहा करना *п* (को кого-л)

ВОН I *нареч* (прочь) बाहर bāḥar,
व्यग्नать —बाहर निकालना (निकाल
देना) *п*, बहिष्कार करना (कर देना)
п, пошел —! बाहर (हट) जा!;
♠ из рук — плохо बहुत बुरी
तरह [से]

ВОН II *нареч* (там) разг वहाँ
vaḥā, — там वही

ВОНЗАТЬ *несов* भोकना б'ок'нā
п., चुभाना чуб'ānā *п*, गडाना гарā-
nā *п*

ВОНЗЫТЬ *сов см* вонзать

ВОНЬ *ж* बदबू бад-бу *ж*, दुर्गंध
दुर्गанд' *ж*

ВОНЮЧИЙ *прил* बदबूदार бад-бу-
-дār, दुर्गन्धमय दुर्गанд' -май

ВОНЯ||ТЬ *несов* बदबू छोड़ना бад-
-бу ч'ор'нā *п*, दुर्गंध देना दुर्गанд'
дэ'нā *п*, बदबू आना бад-бу ānā *пп*,
चाय —ет рыбой' चाय से मछली की
बदबू आती है

воображаемый *прил* खयाली
хай'āлй, काल्पनिक кālп'ник

воображать *несов* 1. खयाल
वॉधना хай'āл бāд'нā *п*, खयाल
(कल्पना) करना хай'āл (काल्п'нā)
кар'нā *п*, 2.: — о себе खुदपसद
(घमंडी, अभिमानी) होना худ-पा-
санд' (ग'хамандй, अब'химāнй)' хонā
пп

воображение *с* खयाल хай'āл
м, कल्पना काल्п'нā *ж*

вообразы||ТЬ *сов см* вообра-
-жать, —те! फर्ज कीजिये! фарз'
кйджийэ!

вообще *нареч* आम तौर पर
ām таор пар, साधारणतः сād'āран'-
таḥ

воодушевить *сов см* вооду-
-шевлять

воодушевление *с* बढ़ावा бар'ā-
vā *м*, प्रोत्साहन протсāхан *м*,
हौसला хāос'лā *м*, उत्साह утсāḥ
м (подъём)

воодушевлять *несов* बढ़ावा
(हौसला) देना бар'āvā (хāос'лā)
дэ'нā *п*, उत्साहित (अनुप्राणित)
करना утсāхит (अनुप्राणित) кар'нā
п (को кого-л, के लिये на что-л)

вооружать *несов* 1. हथियारबद (सशस्त्र) करना खत^खийार-बанд' (सा-शास्त्र') кар'на *n* (को को-ल), 2. *перен* - लैस (सुसज्जित) करना लाэс (सु-साज्जित) кар'на *n* (को को-ल, से चे-ल)

вооружаться '*несов* हथियार-बद (शस्त्रसज्जित) होना (हो जाना) खत^खийार-बанд' (शास्त्र'-साज्जित) खона (खो дजाना) *np*

вооружение *c* 1. हथियारबदी खत^खийार-बанди *ж*, शस्त्रीकरण शास्त्र-कारान *m*, 2. (*оружие*) हथियार खत^खийार *m*, असलह अс'-लाख *m*, अस्त्रशस्त्र अस्त्र'-शास्त्र' *m*

вооружён||ый 1. *прич* *от* вооружить, 2. *прил* हथियारबद खत^खийार-बанд', सशस्त्र सा-शास्त्र', -ое *восстание* हथियारबद बगावत *ж*, सशस्त्र विद्रोह *m*

вооружить(ся) *сов см* вооружать(ся)

вообщию *нареч* अपनी आँखो से [देखते हुए] ап'ни ^अक^खो सэ [दэк^ख-तэ ^खуэ], साक्षात् साक्षात्

во-первых *вводн сл* पहले पाख'-लэ, अव्वल अव्वल, प्रथमतः प्रा-त'ам'ताख

вопить *несов разг* किकियाना किныйाना *np*, चिल्लाना चिल्लाना *np*, चीकना चयक'ना *np*

вопиюще||ий *прил* जबरदस्त ^असर-दास', प्रवल प्राबल, -ее *несоответствие* हृदयदलन करनेवाला *अनन m*

воплотить *сов см* воплощать.

воплощать *несов* देहधारी बनाना (बना देना) दэх-द^खारि банाना (बाना दэना) *n*, मूर्तिमान् करना (कर देना) मूर्तिमान् кар'ना (कर दэ-ना) *n*, अमल मे लाना амал मँ लाना *n*, वास्तविकता मे बदल करना वास्त'विक'ता मँ बाдал кар'ना *n*. (*осуществлять*), - мечту в действительность स्वप्न कार्यरूप में लाना *n*.

воплощение *c* 1. अमल मे लाना амал मँ लाना *m*, वास्तविकता मे बदल करना वास्त'विक'ता मँ बाдал кар'ना *m*; 2. (*олицетворение*) मूर्ति मूर्ति *ж*, अवतार अव'तार *m*

воплощённый 1. *прич. от* воплотить, 2. *прил* मूर्ति मूर्ति', मूर्तिमान् मूर्तिमान्

воплъ *m*. चीक चयक *ж*, आक्रदन आक्रन्दान *m*

вопреки *предлог* के खिलाफ (विरुद्ध, प्रतिकूल) कэ खिलाफ (वि-रुद्ध', प्रतिकूल) *послелог*

вопрós *m* 1. सवाल सवाल *m*, प्रश्न प्राश्न' *m*, задавать - [प्रश्न] पूछना *n*, सवाल करना *n* (से को-मु-ल), 2. (*проблема*) मसला मास'ला *m*, समस्या सामसय' *ж*, - не в этом यह दूसरी बात है, спорный - विवाद-ग्रस्त समस्या *ж*; больно́й - दिल को टीस पहुँचानेवाला सवाल *m*, अत्यंत प्रमुख सवाल *m*, फौरी सवाल *m* (*крайне важный*), -ы, стоящие на повестке дня अजडा

के सवाल (प्रश्न) *म* *मन*, подни-
мать ~ मसला (समस्या) उठाना *न.*,
◇ ~ ज़िंजी и смёрти जिदगी और
मौत का सवाल *म.*, जीवन-मरण का
प्रश्न *म*

вопросительный *прил.* 1.
प्रश्नात्मक प्रश्नात्मक, प्रश्नसूचक
प्रश्न'-सूचक, ~ взгляд प्रश्नात्मक
(प्रश्नसूचक) दृष्टि *ज.*, 2. *грам* प्रश्न-
वाचक प्रश्न'-वाचक; ~ знак प्रश्न-
वाचक चिह्न *म*

вор *म* चोर चोर *म*; जेबकतरा
джэб'-кэт'рā *म* (карманный)

ворваться *сов см* врываться
ворковāние *с* गुटरगूँ गुतार'-
गूँ *ज.*

ворковать *несов* गुटरगूँ करना
गुतार'गूँ कार'नā *न*, गुटकना गुताक'-
नā *न*

воркотня *ж* वडवडाहट बार'-
बारāखत *ज*, गुनगुनाहट गुन'गुनā-
खत *ज*

воробей *м* गौरैया गाौरायā *ज*
воровать *несов* चोरी करना
चोर्या कार'नā *न.*, चुराना चुरāनā *न*
ворówka *ж.* चोर औरत चोर
аорат *ज*

воровство *с* चोरी चोर्या *ज*
ворон *м* [पहाडी] कौवा [पा-
खāर्या] कावā *म*, काग कāग *म*

ворона *ж* कौवा कावā *म*, ◇
ворон считать *разг* मक्खी मार-
ना *न*

воронка *ж* 1. चोगी चोग्या *ज*,
2. (яма) गढा गरā *म*

ворон||бый *прил* मुश्की मुश्की,
~āя лбшадь मुश्की *म*

ворот I *м* (одежды) गरेवान गा-
रэбāн *म*, कालर कāलर *म*

ворот II *м* *тех.* चकरी चक'र्या
ज, चरख चाराх *म*

ворота *мн.* दर्वाजा दारवāзā *म*,
फाटक पāताक *म*, द्वार двār *म*

воротный *м* *см.* воротничок.
воротничок *м.* गरेवान गरэбāн
म, कालर कāलर *म*

ворох *м* ढेर दāर *म*

ворочать *несов* लुठकाना लुरā'-
कāनā *न*, घुमाना गāुमानā *न*, चला-
ना चालāनā *न* (двигать, шевелить),
◇ ~ глазами *разг* आँखो को घुमा-
ना (फिराना) *न*

ворочаться *несов* ऐडना āर'नā
न, करवट बदलना (लेना, करना)
कार'वात बाдал'नā (लāनā, कार'नā)
न, लोटना लोट'नā *न*, ~ с бōку
नā बोक करवटे बदलना *न*

ворошить *несов* हिलाना हिलā-
नā *न*, ~ сено घास को [धूप में सुखाके]
उलट-पुलट करना *न*

ворс *м* रीयā रीयā *म*

ворчāние *с* गुनगुन गुन-गुन *ज*,
वडवडाहट बार'बारāखत *ज*, गुरāहट
गुरрāखत *ज* (собаки)

ворчать *несов* वडवडाना बार'-
बारāनā *न*, गुनगुनाना गुन'गुनāनā
न, गुराना गुररāनā *न* (о собаке)

ворчливый *прил* चिडचिडा
चिर'चिरā, वडवडानेवाला बार'बारāनā-
वāनā

ворчу́н *м* बडबडानेवाला бар'-
барāнэ-вāлā *м*, गुनगुनानेवाला гун'-
гунāнэ-вāлā *м*

ворчу́нья *ж* बडबडानेवाली бар'-
барāнэ-вāлй *ж*, गुनगुनानेवाली гун'-
гунāнэ-वāलй *ж*

ВОСВО́ЯСИ *нареч.* . отп्रा́виться
— वापस जाना (चलना) वāпас джā-
нā (чал'нā) *нп*; घर आना г^хар āнā
нп (домой)

восемна́дцатый *числит* अठारहवाँ ат^хāрах'вā

восемна́дцать *числит* अठारह
ат^хāрах

во́семь *числит* आठ āт^х

во́семьдесят *числит* अस्सी
ассй, — один इकारी, — два बयासी,
— три तिरोसी; — четы́ре चौरासी,
— пять पचासी; — шесть छियासी;
— семь सतासी; — во́семь अठासी,
— де́вять नवासी

восемьсо́т *числит* आठ सौ āт^х
сао.

во́семью *нареч.* आठ बार āт^х
ба́р, — пять — со́рок आठ बार पाँच
चालीस

ВОСК *м* मोम мом *м*

ВОСКЛІ́КНУТЬ *сов см* восклицать

ВОСКЛИ́ЦАНИЕ *с* चिल्ल-पुकार
чилл'-пукāр *ж*, पुकार पुकāр *ж*,
हाँक हāк *ж*

ВОСКЛИ́ЦАТЕЛЬНЫЙ *прил* —
अज्ञात विस्मयादिवोधक चिह्न विसमय-
बोधन-बोधक चिह्न *м*

ВОСКЛИ́ЦАТЬ *несов.* कह उठना
ка^х ут^х'нā *нп*

ВОСКОВ||О́Й *прил.* मोमी मом्या,
मोम का [बना हुआ] мом кā [банā
хуā], —āя свечā मोमवत्ती *ж*.

воскресáть *несов* फिर से पैदा
होना प^хир сэ паэдā хонā *нп.*, पु-
नर्जीवित होना गुनार्दज्जिवित хо-
нā *нп*

воскресéнье *с.* इतवार इत'вāр
м, रविवार रави-вāр *м*.

воскресі́ть *сов* फिर से जिंदा
करना प^хир сэ зиндā кар'нā *п*,
पुनर्जीवित करना पुनार्दज्जिवित кар'-
нā *п*.

воскрéснуть *сов см* воскре-
сáть

воспалéние *с* सूजन सूदजान
ж, प्रदाह प्राдāх *м*; — лёгких
फेफड़ो मे सूजन *ж*, निमोनिया *м*;
— пóчек गुरदे की सूजन *ж*

воспалённый *прич, прил* सूजा
हुआ सूदжā хуā

воспалі́тельный *прил.* सूजन
का सूदजान कā

воспалі́ться *сов см* воспа-
лāться

воспалāться *несов* सूजना सूदज'-
нā *нп*, फूलना फ^хул'нā *нп*

воспéвāть *несов* गाना गāнā *п*,
गुणगान करना गुन-गāन кар'нā *п*
(का को-ल)

воспéть *сов см* воспевāть

воспитāние *с* तर्बियत тарбийат
ж. तालीम तāлим *ж*, शिक्षा शि-

кшā ж, [लालन-]पालन [lālan-]
пāлан м, [पालन-]पोषण [pālan-]
пошан м (ребенка)

воспйтанник м पोष्य पुत्र पोшй'
путр' м (приёмыш); शागिर्द шā-
гирд' м (напр учебного заведения)

воспйтанница ж शागिर्द शā-
гирд' ж (напр. учебного заведения).

воспйтанный 1. прич от
воспитать, 2. прил तर्बियतयाप्ता
тарбийат-йāфтā неизм., तमीजदार
тамйз-дār, शिष्ट शишт'; плōхо ~
वेअदव, अशिष्ट; असभ्य.

воспитатель м पालनेवाला
пāl'нэ-вālā м., प्रतिपालक прати-
пāлак м, उस्ताद устāд м, शिक्षक
шикшак м (учитель)

воспитать сов см воспитывать

воспйтывать несов पालना пāl'-
нā п., [पालन-]पोषण करना [pā-
лан-]पोषण кар'нā п. (ка кого-л,
напр ребёнка), तालीम (शिक्षा) देना
тāлим (шикшā) дэнā п (давать
образование), पालना पāl'нā п,
शिक्षित करना шикшит кар'нā п
(напр массы)

воспламенйть сов см воспа-
менять

воспламенять несов 1. आग
लगाना āg лагānā п, भडकाना б^хар'-
кānā п, प्रज्वलित करना пра-
джвалит кар'нā п, 2. перен बढ़ा-
वा देना бар^хāvā дэнā п, उत्साहित
(अनुप्राणित) करना उत्साहित (ану-
прāнит) кар'нā п (кого кого-л)

воспóлнить сов см воспол-
нить.

восполнйть несов पूरा (पूर्ण)
करना пūrā (пूरн') кар'нā п, भरना
б^хар'нā п

воспóльзоваться сов इस्तेमाल
(प्रयोग, व्यवहार) करना इस्तэмāl
(праиог, вйав'хār) кар'нā п (ка
чем-л), फायदा (लाभ) उठाना фāй'-
дā (лāб^х) ут^хānā п (се чем-л., извлечь
выгоду), ~ слўчаем मौका पकड़ना п.

воспоминани||е с 1. याद йād
ж, स्मरण स्मारण м, स्मृति स्मрити
ж, 2. ~я мн лит सस्मरण सā-
स्मारण м мн

воспрепятствовать ссс रोकना
рок'нā п, प्रतिबध करना (कर
देना, कर लेना) пратибанд^х кар'-
нā (кар дэнā, гар лэнā) п

воспретйть сов см воспре-
щать

воспрещāть несов मना (निषेध)
करना манā (нишэд^х) кар'нā п

воспрещā||ться не.ов курйть
~ется सिगरेट पीने की मनाही
है सिग'рэт пйнэ кй манāхй хāэ,
सिगरेट पीना मना (निषेधित) है
सिग'रэт пйнā манā (निशэд^хित) хāэ

воспрещєние с мнаही манāхй
ж, निषेध निशэд^х "

восприймчивый прил ग्रहण-
शील грахан-шйल, सहजप्रभावित
сахадж-праб^хāвит

воспринимāть несов मालूम
करना мālūм кар'нā п, समझना

самадж^खनां न् (पостигать), गोचर करना गो-चर कार'नां न् (понимать, осознавать)

воспринять сов см воспринимать

восприятие с अनुभव अनुब^खाव म, अनुभूति अनुब^खुति ज

воспроизведение с 1. (действие) फिर से पैदा करना प^खिर सэ पाэдā कार'नां म, पुनरुत्पादन पुन'रुत्पादान म, 2. (копия) नकल ना-कल ज, प्रतिलिपि प्रतिलिपि ज

воспроизвести сов см воспроизводить

воспроизводить несов फिर से पैदा करना प^खिर सэ पाэдā कार'नां न्, पुनरुत्पादन करना पुन'रुत्पादान कार'नां न्, — कóпию नकल (प्रतिलिपि) बनाना न्

воспроизводство с эк до-वारा पैदाइश दो-बāрā पाэдāиш ज, पुनरुत्पादन पुन'रुत्पादान म

воспротивиться сов एतराज (विरोध) करना अ'तरāज (विरोध) कार'नां न् (का चेतु-ल)

воспрянуть сов. — दु^खом दिल (हौसला) बढ़ना दिल (ख़ाос'लā) बार^ख-नां न्, उत्साहित हो जाना उत्साहित हो दजāनā न्

воссоединение с पुनर्मिलन पुनारमिलन म, पुनर्संयुक्तीकरण पुनारसāयुक्ती-कारन म

восставать несов बगावत (विद्रोह) करना बागāवत (विद्रोह) कार'नां न्, उठ खड़ा होना उठ^ख क^खारā

खोनां न् (के खिलाफ, के विरुद्ध, против кого-л, чего-ल).

восстанāвливать несов. 1.

बहाल (पुनस्थापित) करना बा-ख़ाल (पुनारुत्थापित) कार'नां न्; पुनर्जीवित करना पुनारुद्जीवित कार'नां न् (वसुधैव कुटुम्बकम्); फिर से खड़ा करना प^खिर सэ क^खारā कार'नां न्, पुनर्निर्माण करना पुनारनिर्मāन कार'नां न् (नाप्र प्रमथिलनसुत, ख-जयसुत), — здорóвье आरोग्यलाभ करना न्, 2. (को-ल व चैम-ल) — व प्रवāख पूर्व अधिकार देना (दिलाना) पūर्व' अद'िकāर दēनā (दिलāनā) न्, 3. (वसुधैव कुटुम्बकम्) — प्रóतिव सेबā अपने खिलाफ कर देना अप'नē खिलāफ कार दēनā न्, अपना दुश्मन (शत्रु) बनाना अप'नā दुश्मन (शत्रु) बा-नāनā न् (को को-ल)

восстāние с बगावत बागāवत ज, विद्रोह विद्रोख म.

восстановить сов см восстанāвливать

восстановление с 1. बहाली बा-ख़ाली ज, पुनस्थापन पुनारुत्थापन म, पुनर्निर्माण पुनारनिर्मāन म (नाप्र. प्रमथिलनसुत, खजयसुत), — здорóвья चंगा हो जाना म, आरोग्यलाभ म, 2. (व प्रे-जनेम ससुतāनी, पóलोजेनी) — व प्रवāख बहाली बा-ख़ाली ज, पूर्व अधिकार देना (दिलाना) पūर्व' अद'िकāर दēनā (दिलāनā) म

восстāть сов см восставать
востóк म पूरब पūराब म, पूर्व

पूर्व' म ; क ~ उ पूरव (पूर्व) की तरफ
(ओर); Бли́жний Восто́к निकट
पूर्व' म , Сре́дний Восто́к मध्य
का पूर्व' म , Да́льний Восто́к सुदूर
पूर्व' म

वостóрг *м* उमंग *уманг'* *ж*,
उत्साह *утсāх* *м*, हर्षविश *हर्षāवैश*
म, *быть в -е* खुशी *आना* *नп* (को
о ком-л), अति हर्षित होना *नп*,
प्रिवодить *в -* अति उत्साहित कर-
ना *п*.

восторгаться *несов* दिल वाग-
 वाग होना दिल ब़ाग-बाग़ ख़ोना *нп*,
 पुलकित (अति उत्साहित) होना पुल'-
 कित (अति उत्साहित) ख़ोना *нп*

восторженный *прил* जोशीला
джошіла, उत्साहपूर्ण *утсāх-пурн'*,
मनमौजी *ман-маоджи* (экспансив-
ный).

ВОСТОРЖЕСТВОВАТЬ *сов* जीत
हासिल करना दजित ḥāsila kar'nā
n, विजय पाना (प्राप्त करना) वि-
दजाय pānā (prāpt' kar'nā) *n* (पर,
के ऊपर *над кем-л*, *над чем-л*)

ВОСТОЧНЫЙ прил पूरवी पूर'-
бай, पूर्वी पूरवी

вострѣбовани||е с. послать
 письмо до ~я डाक-खाने के नाम
 (पते पर) खत भेजना dāk-xānə kə
 nām (पाते पर) हात bʰədʒ'nā n,
 पोस्ट-बक्स के नंबर पर खत भेजना
 पोस्ट'-बाक्स' कə नाम्बार पर हात
 bʰədʒ'nā n.

восхвалѣніе с तारीफ तारिफ
जс, प्रशंसा प्रशंसा जс.

ВОСХВАЛЯТЬ *несов* सराहना са-
раḥ'nā *n*, तारीफ (प्रशंसा) करना
tārīf (praśāsa) kar'nā *n* (की
кого-л., что-л.)

ВОСХИТИТЕЛЬНЫЙ *прил* दिलकश
дил-каш, सुहावना सुखाणा, मोहक
моха́к

ВОСХИТИ́ТЬ(СЯ) сов см ВОСХИ-
ЩА́ТЬ(СЯ)

ВОСХИЩАТЬ *несов* अति उत्साहित
करना अति उत्साहित कर'ना *n*, मोह
लेना मोह लेना *n*, मुग्ध (मोहित)
करना मुग्ध^x (मोहित) कर'ना *n*.
(очаровывать)

ВОСХИЩАТЬСЯ *несов* रीझना *ри-джх'на* *нп* ; खुशी से बाग-बाग होना *хуши сэ баг-баг хона* *нп* , मोहित होना *мохит хона* *нп* (*очаровываться*)

ВОСХИЩЕНИЕ с. आनदोल्लास
 ānandollās м, उमग उमान्' ज.,
 उत्साह उत्साह म (वосторг); प्रीति
 ति व ~ अति उत्साहित होना न्ति;
 स ~म निहायत ही खुशी (आनद) से
ВОСХОД म निकलना निकाल'ना म,
 चढ़ना चार'ना म, उदय उदाय म,
 सूर्योदय सूर्योदाय म, सूर्य का उदय
 म (солнца)

ВОСХОДИТЬ *несов* 1. (напр на гору) चढना चार^x’nā *нп*, ऊपर जाना उपार джāнā *нп*; 2. (о небесных светилах) चढना चार^x’pā *нп*, निकलना निकал’nā *нп*, निकल आना निकал ānā *нп*

восхождение с चढाव चар^xāo

м, चढाई चार^खाई ज, आरोहण ऍरो-
खान म

восьмёрка ж 1. (цифра) अट्टा
अट^खा म., 2. карт अट्टा अट^खा म

восьмидесятый числит अस्सी-
वाँ ассिवाँ

восьмисотый числит आठ सौ-
वाँ अट^ख सावाँ

восьмиугольный прил अठपह-
ला अट^ख-पाख^ला, अष्टभुजी अष्ट'-ब^खु-
दजी

восьмичасовой прил आठ घटे
का अट^ख ग^खान्तэ क[ा], ~ рабочий
день आठ घटे का [काम करने का]
दिन म

восьмой числит आठवाँ अट^ख'वाँ
восьмьюшка ж आध पाव अद^ख
पाँ म, आठवाँ हिस्सा (भाग) अट^ख'-
वाँ खिसा (ब^खाग) म

вот частица यहाँ йа^खा, इधर
ид^खар (здесь), वहाँ वा^खा, उधर उद^खар
(там), ~ в чем дело यही बात है,
~ он идет यहाँ वह जा रहा है,
~ он वह यहाँ है, ~ и все вс
इतना ही; вода вот-вот закипит
पानी उबलता होगा है, ~ почему
इसी वजह (कारण), ✧ व^{от} как!
अजी!

воткнуть сов см втыкать

вотум м прस्ताв пра^{та}о м; ~

дов^ерия विश्वास का प्रस्ताव म, ~

недов^ерия अविश्वास का प्रस्ताव म

воцариться сов см воцарять-
ся

воцар||яться несов (насту-

пять) साम्राज्य कायम होना cāmprā-
дж[ि]' kānam xonā नन; ~йлась ти-
шинаं शांति का साम्राज्य कायम (छा-
या) है

вошь ж जूँ दजू ज

воюющий||ий 1. прич от воевать;
2. прил जगजू दजान्ग'-दजू, लडा-
का पराक[ा], ~ая сторонаं जगजू
फरीक म, ~не державы युद्ध-रत
राज्य म नन

войка м ирон तीस मार खाँ
तिस म^{ार} क[ा] म

впадать несов. 1. (о реке) [जा]
गिरना [दजा] गिर'ना नन (मे वो
что-л), 2. (приходить в какое-л
состояние) गिरना गिर'ना नन (मे
во что-л), पडना पर'ना नन (मे
во что-л), 3. (сваливаться) [अदर
को] घँसना (घँस जाना) [अंदर को]
द^खास'ना (द^खास दजाना) नन.

впад^ение с сगम сангам म
(место слияния), दहाना दा^खाना म,
मुहाना मु^खाना म (истье)

впадина ж गढा गर^खा म, गार
ग^{ार} म, глазная ~ [आँख की] थैली
ज, अक्षिकूप म

вп^алый прил (о глазах) घँसा
द^खासा, कोटरगत कोतर-गत

впасть сов см впадать

вперв^ые нареч पहली बार (दफा)
पाख^लि बा^र (दाफा), सर्वप्रथम सार्व'-
-प्रत^खाम

впер^ед нареч आगे [की तरफ]
आगे [क[ि] तराफ], идите прямо ~
सीधे जाओ; ✧ взад न ~ आगे-

-पीछे; часы идѹт ~ घडी तेज हो गयी; плати́ть ~ पेशगी देना *n*

впередѣ 1. *нареч* आगे āgэ, सामने sām'nэ, 2. *нареч (в будущем)* आगे [को] āgэ [को], भविष्य मे б^хавиш' мэ; 3. *предлог* के सामने (समक्ष) кэ sām'nэ (самакш') *последлог*

вперемѣжку *нареч* बारी-बारी (पारी-पारी) से бāри-бāри (pāри-pāри) सэ

вперемѣшку *нареч* तितर-बितर होकर титар-битар хोकार, वेतरती-वी (अव्यवस्थित रूप) से бэ-тар'тиби (ав'वаст'хит रूप) सэ

вперѣть *сов см.* вперѣть

вперѣть *несов* ~ взор (взгляд) ओखे गडाना āk^xэ гарānā *n*, ओख चीर चीरकर देखना āk^x चिर-चिर'-кар дэк^x'nā *n*, नजर (दृष्टि) जमाना назар (दृष्टि) джамānā *n*

впечатлѣние *с* असर асар *м*, छाप च^хाप *ж*, प्रभाव प्रब^хāо *म*, производить ~ असर (प्रभाव) डालना *n* (पर, के ऊपर *на* *кого-л*)

впечатлѣтельность *ж* भावुकता б^хāвук'tā *ж*, सवेदनशीलता sāvэ-дан-शीл'tā *ж*

впечатлѣтельный *прил* भावुक б^хāवुक, सवेदनशील -sāvэ-дан-शील

впивáть *несов* पी (सोख) लेना *पि* (сок^x) лэнā *n*.

впивáться *несов* 1. गडाना гарānā *n* (вонзаться), गडना гар'nā *нп*

(вонзаться), ~ зубáми दाँत चुभाना *n*, ~ ногтýми नाखून गडाना *n*; 2. *пéрен* ~ глазáми ओख गडाना āk^x гарānā *n*

вписáть *сов см* впи́сывать **впи́сывать** *несов* लिखना लि-क^x'nā *n* (मे *куда-л*), लिख लेना (देना) лик^x лэнā (дэнā) *n* (मे *куда-л*), दर्ज करना दार्ज' кар'nā *n* (еносить, записывать, मे *куда-л*)

впитáть(ся) *сов см* впи́ты-вать(ся)

впи́тывать *несов* सोखना сок^x'-nā *n*, सोख (पी) लेना сок^x (पि) лэнā *n*

впи́тываться *несов* सोखा जाना сок^xā джānā *нп*, जज्व होना джазб' хонā *нп*, पानी मरना пā-ни мар'nā *нп*

впи́ться *сов см* впивáться **впи́хивать** *несов* पेलना пэл'nā *n* (मे *куда-л*), ठूसना т^хūs'nā *n*

впи́хнѹть *сов см* впи́хивать **вплавь** *нареч* तैरकर таэр'кар.

вплестѣ *сов см* вплетать **вплетáть** *несов* गाँथना гāт^x'nā *n*, ऐठना āт^x'nā *n*, बटना бат'-nā *n*

вплотнѹю *нареч* पास-पास пās-пās, बहुत निकट बाँхут निकट

вплоть *частица* ~ до [ठीक .] तक [त^хйक] *так* *последлог*

вполгóлоса *нареч*. दबी (धीमी, मद्धिम) आवाज मे दाबि (द^хयिमी, मा-

дд^хим) āwāz mē, धीमे [से] द^хिमэ [сэ]

ВПОЛЗÁТЬ *несов* अदर रेंगना
андар рēг'нā *нп.* (напр о змее,
насекомом, के कूदा-ल), चलना चाल'-
नā *нп* (घुटने के बल на коленях,
पेट के बल на животе, मे कूदा-ल)

ВПОЛЗТІ *сов см* **ВПОЛЗÁТЬ**.

ВПОЛНÉ *нареч* बिलकुल бил'кул,
पूरी तरह [से] पूर्य тарах [сэ],
पूरे तौर पर पूरэтаोर пар, पूर्णत
पूरन'ताह

ВПОПЫХÁХ *нареч* वैतहाशा бэ-та-
хāшā, हड़बड़ी (घबड़ाहट) मे खार'ба-
र्य (ग^хаб'рāхат) мē

ВПО́РУ *нареч* быть ~ ठीक
(उचित) होना त^хйк (учит) хонā
нп, अटना āт'нā *нп*, ठीक बैठना
(आना) त^хйк баэт^х'нā (āнā) *нп*
(напр об одежде)

ВПОСЛÉДСТВИИ *нареч* बाद को
बाд को, पश्चात् पашчāt

ВПОТЪМÁХ *нареч* अंधेरे में ан-
д^хэрэ мē

ВПРÁВЕ *нареч* быть ~ हकदार
(अधिकारी) होना хак-дār (ад^хикā-
рй) хонā *нп* (का что-ल сделать)

ВПРÁВИТЬ *сов см* **ВПРАВЛЯ́ТЬ**
ВПРАВЛЯ́ТЬ *несов* बैठाना баэт^хā-
нā *п*

ВПРÁВО *нареч* दाहिने दāхинэ,
दाये दāйē, दाहिनी (दाई) तरफ
(ओर) दāхинी (दāй) ताराф (ор),
сверну́ть ~ दाई तरफ (ओर) मुड़ना
нп

ВПРЕДЬ *нареч* आगे [से] āгэ [сэ],
अव से аб сэ, आगे को āгэ को;
भविष्य मे ब^хाविशी' मē (о буду-
щем); ~ до तक *последлог*

ВПРО́ГОЛОДЬ *нареч* अंधपेट ад^х-
пэт, жить ~ आवे पेट रहना (खाकर
जीना) *нп*

ВПРОК *нареч* • заготовлять ~
जमा करके रखना джамā хар'кэ
рак^х'нā *п.*, जखीरा करना захп्रा
кар'нā *п*

ВПРОСА́К *нареч* • попасть ~
गलती मे फँसना (फँस जाना) гал'тп
мē п^хās'нā (п^хās джāнā) *нп*

ВПРО́ЧЕМ *союз* पर пар, फिर भी
п^хир б^хя, तथापि तат^хāпи

ВПРЫ́ГИВАТЬ *несов* कूदना कूद'нā
нп (पर, मे कूदा-ल), कूद पडना
कूद пар'нā *нп* (पर, मे कूदा-ल)

ВПРЫ́ГНУТЬ *сов см* **ВПРЫ́ГИВАТЬ**
ВПРЫ́СКИВАНИЕ *с мед* पिचकारी
देना पич'кārй дэнā *л*, इंजेक्शन
инджэкшан *л*

ВПРЫ́СКИВАТЬ *несов* पिचकारी
(इंजेक्शन) देना पич'кārй (инджэ-
кшан) дэнā *п*, सूई लगाना सूय ла-
гāнā *п*

ВПРЯГÁТЬ *несов* जोतना джот'-
нā *п*, साज डालना сāз дāl'нā *п*,
नाघना нāд^х'нā *п*

ВПРЯЧЬ *сов см.* **ВПРЯГÁТЬ**

ВПУСКА́ТЬ *несов* अदर आने देना
андар āнэ дэнā *п* (के कूदा-ल),
दखल (प्रवेश) की इजाजत (आज्ञा)
देना даखал (правэш) кй иджāзат

(āgīā) дэнā *п* (разрешать входить)

впустить *сов см.* впускать.

впустую *нареч* बेकार бэ-ка̄р, व्यर्थ вйарт^{х'}.

впутать(ся) *сов см.* впутывать(ся)

впутывать *несов* फँसाना प^хā-sānā *п*

впутываться *несов перен* फँसाना प^хās'nā *нп*, दस्तंदाजी (हस्तक्षेप) करना दास्त-анда̄зй (ख़ास्त'-क्षэп) кар'нā *п* (मे वो что-л)

враг *м* दुश्मन душман *м*, शत्रु शत्रु *м*, смертельный — जानी दुश्मन *м*

вражда *жс* दुश्मनी душм'ни *жс*, शत्रुता शत्रुता̄ *жс*

враждебно *нареч* दुश्मनी (शत्रुता) से душм'ни (шатруता̄) сэ, दुश्मन (शत्रु) की तरह душман (шатру) कй тарах̄ (как враг)

враждебность *жс* दुश्मनी душм'ни *жс*, शत्रुता शत्रुता̄ *жс*

враждебн||ый *прил* दुश्मनीपूर्ण душм'ни-пурн', शत्रुतापूर्ण शत्रुता̄-пурн', दुश्मन (शत्रु) का душман (шатру) कā (вражескии), —ая атмосфера दुश्मनीपूर्ण वातावरण *м*

вражеский *прил* दुश्मन (शत्रु) का душман (шатру) कā

вразброд *нареч* अलग-अलग अला-алаг, पृथक्-पृथक् प्रित^хак-प्रित^хак, असंघटित रूप से асанг^хатит रूप сэ

вразрез *нареч* के खिलाफ (विरुद्ध) कэ хилāф (вирудд^{х'}) послелог, идти — с чем-л. के खिलाफ (विरुद्ध) होना *нп*

вразумительный *прил* समझ मे अच्छी तरह आनेवाला самадж^х मэ ачч^хй тарах̄ āнэ-вāлā, स्पष्टार्थक स्पаштāрт^хак, सुबोध су-бод^х (по-нятный, ясный), शिक्षाप्रद शикша̄-прад, ज्ञानवर्द्धक ग्йāн-вардд^хак (по-учительный)

вразумить *сов см* вразумлять **вразумлять** *несов* समझाना сам'дж^хānā *п*, समझ देना сам'-дж^хā дэнā *п*

вранье *с* राग झूठ дж^хут^х *м*, गपोडा гапорā *м*

врасплох *нареч* यकायक йак-ā-йак, अचानक ачāнак, застигнуть — अचानक आ लेना *п*

враспыню *нареч* ब्रोसित-ся — तितर-बितर (अलग-थलग) हो जाना титар-битар (апаг-т^халаг) хо джāнā *нп*

врастать *несов* 1. जड़ना джар'-нā *нп*, 2. *перен* जड़ पकड़ना джар пакар'нā *п* (मे वो что-л), बद्धमूल हो जाना бадд^{х'}-мूल хо джāнā *нп*

врасти *сов см* врастать **вратарь** *м спорт* गोलकीपर гол-кйпар *м*, गोलरक्षक гол-рак-шак *м*

врать *несов* राग झूठ बोलना дж^хут^х бол'нā *нп*

- врач *м.* डाक्टर द़ाक्तर *м.*, चिकित्सक चिकित्सक *м.*, профёссия ~ा डाक्टरी *ж*

врачёбный *прил* डाक्टरी द़ाक्-
त'री, चिकित्सक चिकित्सक, मेडिकल
मेडिकल (*медицинский*)

вращать *несов* घुमाना ग़ुमाना
п., फेरना प'эр'ना *п*

вращаться *несов* घूमना ग़ूम'ना
пп., फिरना प'хир'ना *пп.*, चक्कर
खाना चаккар क'ānā *п*

вращающийся 1. *прич от*
вращаться, 2. *прил* घूमनेवाला
ग़ूम'नэ-वālā, चक्कर खानेवाला चак-
кар क'āнэ-वālā

вращение *с* घुमाव ग़ुमाव *м.*,
आवर्तन āवर्तन *м*

вред *м* नुकसान नुक'сāн *м.*, हानि
хāни *ж.*, क्षति क्शति *ж.*, причинять
~ नुकसान (हानि) पहुँचाना *п*

вредитель *м* 1. *с-х.* [खेती
को] नुकसान (हानि) पहुँचानेवाला
[क'эти को] नुक'сāн (хāни) पाख़ूचा-
नэ-वālā *м.*, फसल-नाशक जतु फасал-
-नāशक джанту *м.*, 2. *перен* нук-
सान (हानि) करनेवाला नुक'сāн (хā-
ни) кар'нэ-वālā *м.*, अतर्द्द्वसक
अन्तर्द'वāsак *м*

вредительство *с* तोड़-फोड़ तोड़-
-प'ोर *п.*, अतर्द्द्वस अन्तर्द'वās *м*

вредить *несов.* नुकसान (हानि)
पहुँचाना नुक'сāн (хāни) पाख़ूचānā *п*

вредно 1. *нареч* बुरी तरह бу-
रप तारा, 2. *безл в знач сказ*

*1 है बुरा है

вредный *прил* नुकसान (हानि)
पहुँचानेवाला नुक'сāн (хāни) पाख़ू-
चा'नэ-वālā, हानिकारक хāни-कāरक;

~ для здоровья अस्वास्थ्यकर

врезаться *сов см* वрезāत्सा

врезāत्सा *несов* 1. [जा] टकराना
[दज़ा] तक'рānā *пп.*, автомобиль वрэ-
зался в стéну मोटर दीवार से जा
टकराई; самолёт वрэзался в зéмлю
हवाई जहाज जमीन पर गिरगर पाश-
-पाश हो गया, ~ в толпé भीड़ को ची-
रना *п.*, 2. (*запечатлеваться*). ~ в
пāм'ять मन पर अकित हो जाना मान
पर अंकित हो दज़ānā *пп*

временами *нареч* कभी कभी
काब'х-काब'х, समय समय [पर] са-
май-самай [पर]

временно *нареч* कुछ वक्त (समय)
के लिये कуч' वक्त' (самай) कэ лийэ
(*на время*), अस्थायी रूप से अस्थायी
रूप सэ (*непостоянно*)

временный *прил* कुछ (थोड़े)
वक्त (समय) का (तक रहनेवाला)
कуч'-(त'ोरэ) वक्त' (самай) कā (так
राख'нэ-वālā), सामयिक सāмайिक;
अस्थायी अस्थायी (*непостоянный*)

врем||я *с* 1. वक्त वक्त' *м.*, समय
самай *м.*, в корóткое ~ थोड़ी देर
मे, थोड़े से समय मे, на корóткое ~
थोड़ी देर तक (के लिये); थोड़े दिनों
तक (*на несколько дней*), в послед-
нее ~ आखिरी (अंतिम) वक्त (समय)
मे; в настоящее ~ आजकल, वर्तमान
काल (समय मे), हाल के दिनों (समय)
मे; терять ~ वक्त (समय) खोना

(गँवाना) *п*, स्वобóдноє ~ फुरसत *ж*, छुट्टी *ж*, अवकाश *म*, वो ~ (чего-л) के वक्त (समय), со ~ени (чего-л) के जमाने (समय) से [लेकर], проводить ~ काल (दिन) काटना *п*, वक्त (समय) बिताना *п.*, чéрез нé-которое ~ थोड़ी देर के बाद, कुछ काल के पीछे, на нéкоторое ~ कुछ अरसे (समय) के लिये; в течéние éтого ~ени इस वक्त (समय) के दौरान (भीतर), в то ~ उस वक्त (समय), तत्काल; 2. (определённый момент, срок) वक्त वाक्त' *म*, अरसा ар'сā *म*, समय самаय' *म*, अवधि аваद^खи *ж*; в назнāченное ~ मुकरर (निर्दिष्ट) वक्त (समय) पर, рабóчее ~ काम का वक्त (समय) *म*, कार्यकाल *म*; 3. (эпоха, период) जमाना замāнā *म*, समय सामा *म*, काल कāl *म*, 4. (пора) मौसिम माосिम *म*, ऋतु риту *म*; 5. (благоприятный момент) मौका माокā *म*, अवसर अव'сар *म*, 6. (досуг) फुर-सत फुर'सат *ж*, अवकाश अव'कāш *म*, совершéнно нет ~ени बिल्कुल फुरसत नहीं, 7. грам काल कāl *म*, ♦ ~ от ~ени, от ~ени до ~ени, по временām कभी न कभी, जब तब, समय समय [पर], с течéнием ~ени समय के परिवर्तन से, कालक्रम से; тем ~енем इसी बीच [मे], इतने मे, до поры до ~ени कुछ मुद्ते (काल) तक, в то ~, как जब कि, на ~ कुछ वक्त (समय) पर (के लिये)

वремяисчислéние с सबत् сā-
वात *म*

времяпрепровождéние с वक्त
(समय) बिताना वाक्त' (समाय) बितā-
нā *म*, कालयापन кāl-йāпан *म*

врóвень нареч समकक्ष сам-
-какш' (के с чем-л), चौरसाई मे
चाор'сāй मē (की с чем-л), ~ с край-
ми लवालव [भरा हुआ]

врóде предлог समान самāн (के
чего-л), са сā (का чего-л), нéчто
~ सा (का чего-л)

врождéнный прил पैदाइशी
पाэдāишй, मादरजाद мадар-зāд,
अतर्जात अन्तार्दजāt, जन्मजात
джанм'-джāt

врозь нареч अलग [-अलग] अलग
[-अलग], पृथक्-पृथक् प्रित^खक-प्रि-
त^खक

врúбов||ый прил ~ая मशीна
[कोयला] काटने की मशीन [кой'лā]
कāt'нэ кй मशीн *ж*

врун *म* разг झूठ बोलनेवाला
дж'ут' бол'нэ-вāлā *म*, झूठा दज'у-
त^खā *म*

врúнья *ж* разг झूठ बोलनेवाली
дж'ут^ख бол'нэ-вāлй *ж*

вручāть несов सौंपना сāп'нā
п. सौंप देना сāп дэнā *п*, हवाले
(सुपुर्द) करना (कर देना) лавāлэ
(супурд') кар'нā (कर дэнā) *п*
(के лому-л), अर्पण (हस्तांतरित)
करना (कर देना) арпан (хастāн-
t'рит) кар'нā (कर дэнā) *п* (напр
награду)

вручѣть *сов. см.* вручѣть.

врывѣться *несов* भ्रूणटकर आना
дж^хапат'кар ānā *нп*, फूट पडना
п^хут пар'нā *нп* (मे कूदा-ल)

врьд ли *нареч.* शायद (कदाचित्)
ही шайад (कादाचित्) хй

всадѣть *сов* भोंकना б^хок'нā *п*,
चुभाना चुब^хānā *п*

всадник *м* [घुड]सवार [r^хур-]
савār *м*

всасывать *несов* चूसना चुस'нā
п, सोख लेना сок^х лэнā *п*.

все 1. *мест см* весь, 2. *мест*
(обозначает количество) सब саб,
со ~х сторон हर तरफ से, चारो
तरफ (ओर); 3. *сущ мн.* सब саб;
~ до одного सब के सब, सभी, он
~х уви́дел उस ने सब (सभी) को देखा.

всё I *мест 1. см* весь, 2. (обоз-
начает количество) सब саб; 3. *в*
знач сущ с सब [कुछ] саб [куч^х],
◇ ~ равно कोई फर्क नहीं, सभी
समान है, при ~м том फिर भी,
तिस (इतने) पर भी.

всё II *нареч.* ~ ещё अभी तक
аб^хя так, ~ же लेकिन लэкин,
फिर भी प^хир б^хя, इतने पर भी
иг'нэ пар б^хя, तथापि तат^хāпи,
~ больше и больше ज्यादा से ज्यादा
अ्यादा सэ зиа́дā, अधिकाधिक अद^хя-
का^хик; провóдятся ~ нóвые и нó-
вые изыскания नई नई खोज हों रही
है नान-नान к^ходж хо рахй хаэ.

всево́змóжный *прил* सब तरह
(प्रकार) का саб тарах (प्रकार) कā

всегдā *нареч* हमेशा хамэшā,
सदा साдā.

всего I *мест род от* весь
всего II *нареч.* 1. (итого) कुल
जोड (मिलाकर) कुल джор (मिलā-
кар), कुलयोग कुल-योग, 2. (лишь)
सिर्फ सिरф', महज माхаз, केवल
कэвал; ◇ то́лько и ~ और कुछ
नहीं, ~ нāвсего सिर्फ, महज, केवल
[मात्र]

всеиндѣйский *прил.* अखिल-
भारतीय अक^хил-б^хār'тий', अखिल-
भारतवर्षीय अक^хил-б^хāрат-वारшй'
вселѣние *с* वसना басānā *м*
(действие от гл вселять); वसना
бас'нā *м* (действие от гл все-
ляться)

вселѣнная *ж* जहान джахāн *м*,
संसार सāsār *м*, विश्व विश्व' *м*

вселять(ся) *сов. см* вселять(ся).
вселять *несов* 1. वसना басānā
п; 2. (внушать) ~ надѣжду उम्मेद
दिलाना उम्मэд дилānā *п*, आशा
का संचार करना āшā кā санчār
кар'нā *п*

вселя́ться *несов* वसना бас'нā
нп

всемѣрно *нареч.* हर तरह [से]
खार тарах [сэ], सभी उपायो से саб^хя
упāйō_сэ

всемѣрный *прил* आलमगीर
āлам-гйр, विश्वव्यापी विश्व'-вйāпй,
संसारव्यापी सāsār-वйāпй; दुनिया
(संसार) भर का दुनियā (сāsār)
б^хар кā (относящийся ко всему)

миру), **Всемирный Совет Мира** विश्व-शांति-कौंसिल *ж*, **Всемирный фестиваль молодежи** विश्व-युवक-मेला *м*.

всемогущий *прил* सर्वशक्तिमान् сарв'-шактиман

всенародный *прил* आम ाम, लोक-व्यापी लोक-व्यापी, **देशीय** देशीय', **राष्ट्रीय** राश्ट्रीय' (*относящийся ко всей стране*), — **опрос** लोकमत-संग्रह *н*, **जनमत-संग्रह** *м*, — **ее** **достояние** **राष्ट्रीय दौलत** (संपत्ति) *ж*

всеобщий *прил*. आम ाम, सर्व-व्यापी сарв'-व्यापी, **सार्वजनिक** सार्व'-джаниक, **देशव्यापी** देश-व्यापी, **राष्ट्रीय** राश्ट्रीय' (*относящийся ко всей стране*), **विश्वव्यापी** विश्व'-व्यापी (*всемирный*), — **ее** **избирательное** **प्रावो** **सार्वजनिक** **मताधिकार** *м*, — **ая** **забастовка** आम हड़ताल *ж*

всеоружный *с . во* — **и** **तोप के मुँह** चढके **топ** **कэ** **मुँह** **चार'кэ**; *перен* **तैयार** **होकर** **तायार** **хокар**

всепобеждающий *прил* सर्वविजयी сарв'-विजयि

всероссийский *прил* कुल रूसी कुल **रूसी**, **अखिल-रूसी** अखिल-रूसी

всерьёз *нареч* **संजीदगी** (गभीर-त) **से** **संजीद'गी** (गम्भीर'ता) **сэ**

всесильный *прил* सर्वशक्तिमान् сарв'-शактимान्.

всесоюзный *прил* अखिल-सोवियत अखिल-सोवियत

всесторонний *прил* सब पह-लुओ का सब पाख'луओ **कэ**, **चौतरफा** चाओ-तार'फा *неи*, **ब्योरेवार** ब्योरэ-**वार्**, **तफसीलवार** तफ'सिल-वार्, **स-विस्तार** सा-विस्तार (*подробный, детальный*), — **ее** **развитие** **चौतरफा** (सर्वांगीण) **विकास** *м*

все-таки *союз* फिर भी **п'хир** **ब'हि**, **तिस** **पर** भी **तिस** **पर** **ब'हि**

всеуслышание *с . во* — **खुले-** **आम** **क'हुलэ-आम**, **सार्वजनिक** रूप **से** सार्व'-**джаниक** रूप **से**

всецело *нареч* पूरी तरह **पुरी** **ताराх**, **पूरा** **पूरा** **पुरा-पुरा**, **सपूर्ण** रूप **से** **सम्पूर्ण** रूप **से**

вскáкивать *несов* 1. **उचकना** **учак'на** *нп*, **उचककर** **सवार** **हो** **जाना** **учак'कार** **सावार्** **हो** **दजाना** *нп* (*напр в вагон*), 2. (*быстро вставать*) **उठ** **खडा** **होना** **उठ'क'हारा** **хона** *нп*, 3. (*о прыжке, шипке*) **разг** **निकलना** **निकाल'ना** *нп*, **फूल-** **ना** **प'हुल'ना** *нп*

вскáпывать *несов* **कोडना** **кор'-** **ना** *н*, **खोदना** **क'ход'ना** *н*

вскарáбкаться *сов* [जा] **चढना** [दजा] **चार'ना** *нп*

вскармливáть *несов* **खिलाना-** **पिलाना** **क'िलाना-पिलाना** *н*, **पालना** **पाल'ना** *н*, [पालन-] **पोषण** **करना** [पालन-] **पोषण** **कार'ना** *н* (*का को-го-л.*)

вскач'ь *нареч*. **सरपट** **दौडते** **हुए** **सार'पट** **दाор'तэ** **हुэ**, **नेсти'сь** — **सरपट** **दौडना** *нп*

वसकंददवत *несов* उठना उत^खा-
नā *n.*, उठा रखना उत^खा राक^ख'नā
n., — мешок на плечо बोरा कधे
पर उठा लेना *n*

वसकंदत *сов см.* वसकंददवत
वसकंदत *несов* उवाल जाना
(उठना) उबाल दजानā (उत^ख'नā) *нп*,
खोलना क^खाол'नā *нп*

वसकंदत *сов см.* वसकंदत

वसकंदत *сов* उवालना उबाल'-
नā *n.*, उवाल देना (डालना) उबाल
दजानā (दाल'नā) *n.*, खोलाना क^खाोलā-
नā *n*

वसकंदत *сов* हिलाना खिलā-
नā *n.*, हिला देना खिलā दजानā *n.*,
перен उत्तेजित (आदोलित) करना
उत^खदजित (आंदोलित) कर'नā *n*

वसकंदत *сов* हिलना
खिल'नā *нп*, हिल जाना खिल दजā-
नā *нп*, *перен* उत्तेजित (आदोलित)
होना (हो उठना) उत^खदजित (आंदो-
लित) खनā (खो उत^ख'नā) *нп*

वसकंदत *нареч* सरसरी तौर पर
सार'सारि ताोर पार

वसकंदत *сов см.* वसकंददवत

वसकंदत *нареч* थोड़ी देर में त^खो-
रि द^खर म^खे, कुछ ही वक्त (समय)
बाद कृ^ख खि वक्त' (समाय) ब^खाद

वसकंदत *сов см.* वसकंदमलि-
वत

वसकंदत *сов см.* वसकंददवत

वसकंदत *несов* चिल्लाना
चिल्लāनā *нп*, चिल्ला उठना चिल्लā
उत^ख'नā *нп*, चिल्लाकर आवाज देना
चिल्लāकार āvāz दजानā *n*

वसकंदत *сов см.* वसकंदत-
वत

वसकंदत *сов* — गोलु दि-
माग को फेर देना दिमाग को प^खर
दजानā *n* (के क^खोमु-ल).

वसकंदत *несов* 1. खोलना
क^खोल'नā *n.*, खोल देना क^खोल दजानā
n., 2. *перен* (обнаруживать) पता
(सुराग) लगाना पतā (सुरāi) लगāनā
n (का च^खो-ल), — ओश^खि गलतियो
को खोलकर रखना *n.*; 3. *мед* नश्तर
लगाना नाशतार लगāनā *n* (नाप्र
नारि), शवपरीक्षा करना शव-पारि-
क्षā कर'नā *n* (तृप)

वसकंदत *несов* 1. पता
लगाना (चलना) पतā लग'नā (चाल'नā)
нп, 2. (о реке) खुलना क^खुल'नā
нп, खुल पडना क^खुल पार'नā *нп*;
3. *мед* (नाप्र о нарисе) फटना
प^खात'नā *нп*

वसकंदत *с* 1. (नाप्र пакета)
खोलना क^खोल'नā *м*, 2. *мед* शवप-
रीक्षा शव-पारि^खक्षā *ж* (तृप),
चीर-फाड चिर-प^खार *ж*, नश्तर लगाना
नाशतार लगāनā *м* (नाप्र नारिवा)

वसकंदत *сов см.* वसकंद-
वत

वसकंदत 1. *нареч* पीछे पिय^खे,
पश्चात् पश्चात्, 2. *предлог* के पीछे
(बाद, पश्चात्) क^खे पिय^खे (ब^खाद, पश्-
चात्) *послелог*

वसकंदत *предлог* के सबब
(मारे, कारण) क^खे साबाब (म^खार^ख, क^ख-
रान) *послелог*, की वजह कि वदजा^ख
послелог

вслепу́ю *нареч* बेसोचे-समझे बэ-
-сочэ-сам'дж^{хэ}, अटकल से अत'काल सэ
вслух *нареч* ऊँचे स्वर से (मे)
ўчэ свар सэ (मं)

вслу́ша||ться *сов см* вслу́ши-
ваться; —йтесь в его́ слова उस के
लफजो (शब्दो) पर ध्यान दीजिये उस
कэ लाफजो (शाब्दो) पर द^хйāन द-
ज्जिये

вслу́шиваться *несов* गौर
(ध्यान) से सुनना गाор (द^хйāन) सэ
सुन'нā *n* (मे वो चो-ल.)

всмáтриваться *несов см* вгля-
дываться.

всмотре́ться *сов см.* вглядь-
ваться

всмýтку *нареч* यय्त्त — आध
उबला हुआ अडा āд^х उब'ла ख्уā
अन्दा *m*

всо́вывать *несов* [अदर] घुसेड-
ना (घुसेड देना) [अन्दार] ग^хусэр'-
нā (ग^хусэр दēнā) *n* (मे कूदा-ल)

всо́сать *сов см.* вса́сывать

вспаха́ть *сов см* вспа́хивать

вспа́хивать *несов* जोतना दजोत'-
नā *n*, जोत लेना दजोत लēनā *n*,
हल चलाना खाल चालāनā *n*

вспа́шка *ж* जोताई दजोतāй *ж*,
जोत दजोत *ж*, सकर्षण संकार-
शान *m*.

вспéниться *сов* फेनदार (फेनिल)
होना प^эन-दār (प^хэनिल) खोना *nn*,
कफ निकलना काफ निकाल'नā *nn*,
भाग उठना दज^खāг उत'नā *nn*

всплеск *m* छप च^खाप *ж*

всплесну́ть *сов.* — рука́ми हाथ
पर हाथ मारना खāt^х पर खāt^х
मार'नā *n*.

всплыва́ть *несов* 1. [पानी की]
सतह पर निकलना (आना) [पāनी की]
सताख पर निकाल'नā (ānā) *nn*, 2,
перен (обнаруживаться) पता लगना
(चलना) पता लग'नā (चाल'नā) *nn*.

всплыть *сов. см.* всплыва́ть.

всполоши́ть *сов* हलचल (तहल-
का) मचाना (पैदा करना) खाल-चाल
(ताखाल'कā) माचāनā (पाэдā कार'-
नā) *n*

всполоши́ться *сов* तलमला उठ-
ना ताल'मालā उत^ख'नā *nn*, तहलका
मचाना ताखाल'कā माचāनā *n* (*под-*
нять сумятицу)

вспоминáть *несов* याद करना
(कर लेना) йāद कार'नā (कार लēनā)
n (की *o* को-ल, *o* चे-ल), स्म-
रण करना (कर लेना) स्मारान कार'-
नā (कार लēनā) *n*. (का *o* को-ल, *o*
चे-ल).

вспоминáться *несов* याद आना
(पड़ना) йāद āнā (पार'नā) *nn* (को
को-ल, की *o* चे-ल), स्मरण आना
स्मारान āнā *nn* (को को-ल, का
o चे-ल)

вспомни́ть(ся) *сов см* вспо-
минáть(ся)

вспомогáтельный *прил* इम-
दादी इम'दादी, सहायक साखāयक, ◆
— глаго́л *грам* सहायक क्रिया *ж*.

вспорхну́ть *сов* उड जाना उर
दजāनā *nn*

вспотѣть сов पसीना आना पासिना ānā *нп* (को ० ком-л), पसीना निकलना पासिना निकाल'на *нп* (पर ० чем-л)

вспры́гивать несов उचकना учак'на *нп*, उचककर सवार हो जाना учак'кар савār хо джāнā *нп* (напр на лошадь)

вспры́гнуть сов см **вспры́гивать**

вспры́скивание с ~м **впры́скивание**

вспры́скивать несов 1. छिड़कना च^хирак'на *п*, छिड़क देना च^хирак дēнā *п*, 2. см **впры́скивать**

вспры́снуть сов 1. см **вспры́скивать** 1, 2. см **впры́скивать**

вспу́гивать несов डराकर भगाना дарāкар б^хагāнā *п*; डराकर उडाना дарāкар урāнā *п* (напр птицу)

вспугнۇть сов см **вспу́гивать**

вспы́лѣть сов गुस्से से भडक उठना ġussē sē б^харак ут^хнā *нп*

вспы́льчивость ж चिडचिडापन चिर'чирā-пан *м*, क्रोधप्रवीणता क्रод^х-правйн'tā *ж*

вспы́льчивый прил चिडचिडा चिर'чирā, आशुक्रोधी āшу-क्रод^хй

вспы́хивать несов 1. भडकना б^харак'на *нп*, भडक उठना б^харак ут^хнā *нп*, 2. перен (напр о восстании) भडकना б^харак'на *нп*, भडक उठना б^харак ут^хнā *нп*, छिड़ना च^хир'на *нп*, गुरु (आरम्भ)

होना शुरु (āрамб^х) хонā *нп*, 3. (покраснеть) तमतमाना там'тамā-нā *нп*, तमतमा उठना там'тамā ут^х-нā *нп*, लाल होना (हो जाना) लāच хонā (хо джāнā) *нп*.

вспы́хнуть сов см. **вспы́хивать**
вспы́шка ж. 1 चमक चामाक *ж*, दमक дамаक *ж*, चीध चाōद^х *ж*, 2. перен दौरा दाорā *м*, प्रकोप प्राкоп *м* (эпидемии и т *п*), उवाल उबāл *м*, आवेग āвāш *м*. (чувств), ~ гнēва क्रोधāवेग *м*

вставáть несов 1. उठना ут^х-нā *нп*, उठ जाना ут^х джāнā *нп*, खडा हो जाना क^харā хо джāнā *нп*, ~ с постēли पलंग पर से उठना *нп*, विस्तर छोडकर उठ खडा होना *нп*, 2. (напр на защиту, на борьбу) खडा हो जाना क^харā хо джā-нā *нп*, ~ на сторону (кого-л) की तरफ लेना *п*, का पक्ष ग्रहण करना *п*; 3. (напр о солнце) चढना चар^х-нā *нп*, निकलना निकाल'на *нп*, निकल आना निकाल āнā *нп*, 4. (возникать) [निकलकर] सामने आना (आ जाना) [निकाल'कार] сām'нē āнā (ā джāнā) *нп* (के перед кем-л)

вста́вить сов см **вставля́ть**

вста́вка ж 1. (действие) बैठाना баэт^хāнā *м*, लगाना лагāнā *м*, 2. (вписанное место) क्षेपक क्शē-पाक *म*, 3. (в платье) इनसेट ин'сēt *ж*, *म*

вставля́ть несов बैठाना баэт^хā-нā *п* (मे वो что-л), लगाना лагāнā

न (मे वो что-л); जडना джар'на
न, बैठाना बाएत'ाना न (драгоцен-
ный камень и т н), ~ в раму
चौखटे मे जडना न; ~ स्टёкла शीशा
लगाना (जडना) न, ~ словечко
बीच मे कहना न; ~ зúбы बनावटी
(कृत्रिम) दाँत लगाना (लगा रखना)
न (о враче), बनावटी (कृत्रिम) दाँत
लगवाना न (о больном)

вставн|| ой прил ~ые зúбы
बनावटी (कृत्रिम) दाँत बानाँती (кри-
трिम) दाँत म मн

встать сов см вставать

встревóжить сов परेशान (बैचैन)
कर देना парेशान (बै-चाैन) कर दे-
ना न

встревóжиться сов तलमला
उठना तल'माला उत'ना न, परेशान
होना (हो जाना) парेशान होना
(हो जाना) न

встрепенúться сов जगना
जग'ना न (пробудиться), भडकना
ब'харक'ना न, चौकना चाँक'ना न,
चौक पडना (उठना) चाँक पर'ना
(उत'ना) न (вздвогнуть)

встрётить(ся) сов см встре-
чать(ся)

встрéча ж 1. मुलाकात मुला-
कात ж, भेट ब'एत ж, मेल मेल म,
~ лицом к лицу [आमना-] सामना
म, 2. (прием) स्वागत स्वागत म, 3.
спорт मैच माच म, ♠ ~ Нóвого
го́да नववर्षोत्सव म

встрéчать несом 1. मिलना
मिल'ना न (को को-ल — случайно,

से को-ल — намеренно), 2. перен
(напр трудности) मिलना मिल'ना
न, मिल जाना मिल जाना न,
सामना करना साम'ना कर'ना न (का
что-ल), 3. (принимать) स्वागत
करना स्वागत कर'ना न (का को-
го-ल), 4. (находить) पाना पाना न

встрéчаться несом 1. मिलना
मिल'ना न (को с кем-л — случай-
но, से с кем-л — намеренно, आपस
मे मँझदु सोबी), 2. перен (напр
с трудностями) मिलना मिल'ना
न, मिल जाना मिल जाना न,
सामना करना साम'ना कर'ना न (का
с чем-ल), 3. (бывать, случаться)
होना होना न, ~ в изобýлии अधи-
कता से पाया जाना न

встрéчный прил 1. मुखालिफ
मुखा'लिफ, विरुद्ध विरुद्ध', ~ вéтер
मुखालिफ (मुँह मे, विरुद्ध) हवा ж,
2. (представленный в ответ) ~
иск उलटा दावा उल'ता दावा म, प्रत्य-
भियोग प्रतिय'भियोग म, ♠ пёрвый
~ राह-चलता म

встря́ска ж разг 1. धक्का
द'हक्का म, विक्षोभ विक'शोभ म,
मथन मन्त'хан म, 2. (выговор) फिड-
की द'ज'ह'की ж, फटकार प'ह'कार ж

встря́хивать несом कंपाना кам-
पाना न

встря́хиваться несом см.
встряхну́ться

встря́хну́ть сов см встряхи-
вать

встря́хну́ться сов перен अपने

आप को जगाना ап'нэ āп ко джа-
gānā п

вступать *несов* 1. दाखिल (प्रविष्ट) होना दाखिल (प्राविष्ट') хонā *нп*, प्रवेश करना प्रावेश кар'нā *п*; 2. (зачисляться) शामिल (भरती) होना (हो जाना) шāмил (б^хар'тй) хонā (хо джāнā) *нп*, (में कूदा-ल), 3. (начинать) शुरू (आरंभ) करना शुरू (āрамб^х) кар'нā *п*, ~ в разговор बातचीत शुरू (आरंभ) करना *п*; ~ в переговоры वार्तालाप शुरू (आरंभ) करना *п*, ~ в спор विवाद में पड़ना *нп*; ~ на путь रास्ते पर कदम रखना *п* (के चगे-लीбо); ~ в действии लागू (प्रचलित) हो जाना *нп*, ~ во владение कब्जा कर लेना *п* (पर चेम-ल), अधिकार सँभाल लेना *п* (पर चेम-ल), ♠ ~ в брак शादी करना *п*, ~ в силу लागू (प्रचलित) होना (हो जाना) *нп*, ~ в сою́з सबंध स्थापित करना *п*, नाता जोड़ना *п*, गँठजोड़ा कायम करना *п*

вступаться *несов*, मदद (सहायता) करना मादाद (साहाय'ता) кар'нā *п*, (оказывать поддержку) दफ्तर (за кого-л), हिमायत करना हिमाय'त кар'нā *п* (защитать)

вступительный *прил* शुरू का शुरू कā, आरंभिक āрамб^хик, ~ взнос आरंभिक फीस *жс*, प्रवेशगुल्क *м*, ~ое слово आरंभिक वक्तव्य *м*, ~ экза́мен दाखिले का इम्तहान *жс*, प्रवेश-परीक्षा *жс*

вступіть(ся) *сов см*. всту-
пāть(ся),

вступлѐние *с* 1. (действие) दखल दाхал *м*, दाखिला दाखिला *м*, प्रवेश प्रावेश *म*; 2. (предисло-
вие) मुकदमा मुकाद'мā *म*, भूमिका
б^хумिका *жс*

всу́нуть *сов см* всо́вывать.

всухомя́тку *нареч*: есть ~ सूखा खाना (भोजन) खाना सूखā
к^хāнā (б^ходжан) क^хāнā *п*, सूखी
रोटी खाना सूख^хी रोटि क^хāнā *п*.

всхлѣ́пывание *с* сисकी сис'-
ки *жс*, हिचकी हिच'ки *жс*, घिग्घी
ग^хиг^х *жс*.

всхлѣ́пывать *несов* сискина
сисак'нā *нп*, сисकी भरना сис'-
ки б^хар'нā *п*

всходѣ́ть *несов*. 1. *см*. восхо-
дѣть, 2. (прорастать) [अकुर]
निकलना [अंकुर] निकाल'нā *नп*,
उगना उग'नā *नп*, उग आना उग āнā
नп

всхóды *मн*. पौधे पाद^ख *म* *मन*,
अकुर अंकुर *म* *मन*

всы́пать *сов см* всыпāть.

всыпāть *несов* अदर डालना
अंदर दāl'नā *п* (के कूदा-ल),
डालना दāl'नā *п*. (में कूदा-ल.)

всю́ мест *вин см*. вся

всю́ду *нареч* हर जगह हार джа-
гаह, सर्वत्र सार्वатр'.

вся́ мест 1. तमाम तामām, कुल
कुल, समस्त सामаст', भर ब^хार (ста-
वितся после определяемого слова);

2. (обозначает количество) सब
саб

ВСЯК||ИЙ прил 1. (каждый, любой) हर [एक] खार [эк], हरेक खार-эк, во —ое время हमेशा, सदा; — знает, что... यह सब कोई जानता है कि, — раз हर बार; — раз как जब जब (कभी), 2. (разный) हर तरह का खार тараख का, सब किस्म का саб किस्म का, भिन्न-भिन्न ब^хинн'-б^хинн'; ♠ во —ом случае हर हाल (सूरत) मे; безо —их ограничѐний बिना किसी निर्वध

- **всѣчески** нареч हर तरह [से] खार тараख [сэ], सब प्रकार से саб प्राкар сэ, सर्वथा सार्व'т^ха

ВТАЙНЕ нареч खुफिया तौर पर खुफийा таор пар, गुप्त रूप से गुप्त' руп сэ

ВТАЛКИВАТЬ несов ठुसाना т^ху-сānā п, घुसेडना ग^хусэр'нā п, [ढकेल-कर] घुसाना [द^хакэл'кар] ग^хусānā п (напр человека)

ВТАПТЫВАТЬ несов कुचलना कु-чал'нā п., कुचल देना कुचाल дēnā п, रौदना राōд'нā п (मे वो что-л), ♠ — в грязь कीचड उछालना п (पर кого-л, что-л)

ВТАСКИВАТЬ несов अदर खीचना (खीच लेना) андар क^хйच'нā (क^хйच लēnā) п, खीचना क^хйच'нā п (मे, के अदर वो что-л, पर на что-л), खीच लेना क^хйच लēnā п. (मे, के अदर वो что-л, पर на что-л.), ऊपर [को] खीचना (खीच लेना) उपार [को]

क^хйच'нā (क^хйच लēnā) п (наверх), अदर घसीटना андар ग^хасит'нā п (что-л тяжелое, с трудом), घसीटना ग^хасит'нā п (मे, के अदर वो что-л, पर на что-л, что-л тяжелое, с трудом), ऊपर [को] घसीटना उपार [को] ग^хасит'нā п (наверх, что-л тяжелое, с трудом).

ВТАЩИТЬ сов см втаскивать

ВТЕКАТЬ несов अदर बहना андар बाख'нā नп, बहना बाख'нā नп (मे, के अदर वो что-л)

ВТЕРЕТЬ(СЯ) сов см втирать (-ся), постепенно он втерся к нему в доверие वह आहिस्ता-आहिस्ता उस के एतबार (विश्वास) मे नामालूम तौर से घुस गया वाख āхистā-āхистā ус кэ эт'бār (विश्वās) मē nā-mā-लूम таор сэ ग^хус гаиā

ВТИРАТЬ несов मलना мал'нā п (मे वो что-л), मालिश करना māलिश кар'нā п, ♠ — очки ओखो मे धूल भोकना п, धोखा देना п

ВТИРАТЬСЯ несов घुसना ग^хус'нā नп, घुस जाना ग^хус джānā नп (मे куда-л, वो что-л)

ВТИСКИВАТЬ несов ठूसना т^хус'-нā п, ठुसाना त^хусānā п (मे वो что-л)

ВТИСКИВАТЬСЯ несов धक्का-पेल करके घुस जाना द^хаккā-पēल кар'-кэ ग^хус джānā नп

ВТИСНУТЬ(СЯ) сов см втиски-вать(ся)

ВТИХОМÓЛКУ нареч चुपके [से] चुप'कэ [сэ], खुफिया तौर पर खु-
фийā таор пар, गुप्त रूप से गुप्त'
рूप сэ (тайком)

ВТОЛКНУТЬ сов см. ВТАЛКИВАТЬ

ВТОЛКОВАТЬ сов см. ВТОЛКОВЫ-
ВАТЬ

ВТОЛКÓВЫВАТЬ несов समझाना
сам'дж'ānā п, समझा देना сам'-
дж'ā дэнā п

ВТОПТАТЬ сов см. ВТАПТЫВАТЬ

ВТОРГАТЬСЯ несов 1. घुस पडना
(आना) г'ус пар'нā (ānā) нп (मे
कुदा-л), 2. घेरना (вмешиваться)
दखल (मुदाखलत, हस्तक्षेप) करना
да'ал (मुदाх'лат, хаст'-кшэп) кар'-
нā п

ВТОРГНУТЬСЯ сов см. ВТОРГАТЬСЯ.

ВТОРЖЕНИЕ с. घुस पडना (आना)
г'ус пар'нā (ānā) м, दखलदाजी
да'лат-андāзи ж, आक्रमण āкра-
मान м

ВТОРИТЬ несов 1. (о певце) साथ
गाना сāt' гānā п (के кому-л,
के मु-л), 2. перен हॉ मे हॉ मिलाना
хō мē хō милānā п.

ВТОРИЧНО нареч दोबारा до-бā-
рā, दूसरी बार дūs'рā бār

ВТОРИЧН'ЫЙ прил दोबारा добā-
рā, दूसरा дūs'рā, द्वितीय द्वитий'
(द्वितीय), —ое рассмотрение पुनर्वि-
चार

ВТОРНИК м मंगलवार чапгат-

ВТОР||ОЙ числит दूसरा дūs'рā.
द्वितीय द्वитий', во — раз दूसरी
बार (दफा), —āя полови́на उत्तरार्द्ध
м, ♠ полу́ченный из —ых рук
दूसरे से पाया, दूसरे से सुना हुआ
(напр об информации)

ВТОРОКЛÁССНИК м दूसरी जमात-
वाला (श्रेणीवाला) लडका дūs'рī
джамāt-вālā (श्रэнь-вālā) лар'кā м.

ВТОРОКÚРСНИК м. दूसरे वर्ष का
तालिब-इल्म (विद्यार्थी) дūs'рэ варш'
кā тāлиб-илм' (видйāрт'хй) м

ВТОРОПЯХ нареч उतावली (जल्द-
वाजी) से उताोली (दजालद'-бāзй) сэ.

ВТОРОСТЕПÉННЫЙ прил गौण
гаон, अमुख्य амух'хй', दूसरे दर्जे
का дūs'рэ дарджэ кā, घटिया г'а-
тийā неизм (посредственный)

В-ТРЕТЬИХ вводн сл तीसरे тйс'-
рэ, तृतीयतः тритий'тах

ВТРО́Е нареч तिगुना ти-гунā;
сложить — तिहराना п.

ВТРОЁМ нареч तीनो тйнō

ВТЫКАТЬ несов. भोकना б'х'к'нā
п, चुभाना чуб'ānā п, गडाना га-
рānā п

ВТЯГИВАТЬ несов 1. खीचना к'хйч'-
нā п, खीच लेना к'хйч лэнā п (मे
во что-л, पर на что-л); ऊपर [को]
खीचना (खीच लेना) упар [को] к'хйч'-
нā (क'хйч лэнā) п (наверх), घसी-
टना ग'асйт'нā п (что-л тяжелое,
с трудом, मे во что-л, पर на
что-л), ऊपर [को] घसीटना упар
[को] г'асйт'нā п (наверх, что-л.

тяжёлое, с трудом), 2. (втягивать внутрь) अदर फूँकना (भरना) андар п^ху'к'нā (б^хар'нā) *п* (напр воздох), चूसना चूस'नā *п*, सोखना сок^х'нā *п*, चूस (सोख) लेना चूस (сок^х) лēнā *п* (жидкость), 3. (вовлекать) राग खीचना क^хिच'नā *п*, खीच लेना क^хिच लēनā *п*, शामिल करना शāмил क़र'नā *п*, फँसाना प^хँसāनā *п*, फँसा देना प^хँसā дēनā *п* (опутывать)

ВТЯГИВАТЬСЯ *несов* 1. (вбираться внутрь) अदर धँसना (धँस जाना) андар д^хāс'нā (д^хāс джā-нā) *нп*, 2. (привыкать) आदत पडना (लगना) āдат пар'нā (лаг'нā) *нп* (को о ком-л), आदी होना āди хōнā *нп* (का во что-л)

ВТЯНУТЬ(СЯ) *сов см* втягивать(ся)

ВУАЛЬ *ж* नकाब नाकāб *м*, परदा пар'дā *м*

ВУЗ *м* (высшее учебное заведение) उच्च विद्यालय учч' видйā-лай *м*

ВУЛКАН *м* ज्वालामुखी джвāлā-мук^х *м*, ज्वालामुखी पहाड (पर्वत) джвāлā-мук^х *पाख़र* (парват) *м*

ВУЛКАНИЧЕСКИЙ *прил* ज्वालामुखी [पहाड का] джвāлā-мук^х *पाख़र* kā], ज्वालामुखी पर्वत-सबधी दजवāлā-मुक^х *पारवत-सम्बन्ध* *यि*

ВУЛЬГАРНЫЙ *прил* बाजारी बā-зāри, असभ्य асāб^хй', अशिष्ट ашишт'

ВХОД *м* 1. (действие) अदर (भीतर) आना (जाना) андар (б^хйтар) āнā (джāнā) *м*, दाखिला दāхилā *м*, प्रवेश प्रवेश *म*, ~ воспрещён अदर आना मना है, ~ по билётам दाखिला टिकटो पर है, प्लāта за ~ प्रवेश-फीस *ж*, प्रवेश-शुल्क *म*, 2. (место входа) दर्वाजा дарвāзā *म.*, प्रवेश[द्वार] प्रवेश[द्वार] *म*

ВХОДИТЬ *несов* 1. अदर (भीतर) आना (जाना, आ जाना) андар (б^хй-тар) āнā (джāнā, ā джāнā) *нп*, आना āнā *нп* (मे, के अदर во что-либо), जाना दजāнā *नп* (मे, के अदर во что-ल), आ जाना ā дजāнā *नп* (मे, के अदर во что-ल), 2. (вмещаться) अँटना āт'नā *नп* (मे во что-ल), समाना самāнā *नп* (मे во что-ल), 3. (состоять, принимать участие) शामिल (शरीक) होना शāमил (शारйк) хōнā *नп* (मे во что-ल), अतर्गत होना अन्तर्गत хō-нā *नп* (के во что-ल), ♠ ~ в доверие खातिर मे आना *नп*, विश्वास-पात्र बन जाना *नп* (का क кому-ल), ~ в привычку आदत हो जाना *नп*, ~ в употребление रायज होना *नп*, व्यवहार मे आना *नп*, ~ в плоть и кровь रग मे और रक्त के अदर प्रवेश करना *п*, ~ во вкус लुत्फ उठाने लगना *नп*, ~ в пого-ворку मुहावरा पडना *नп*, ~ в мōду फैशन के मुताबिक (अनुकूल) हो जाना *नп*, ~ в чьё-л положение हमदर्दी करना *п*, ~ в жизнь जीवन

का हिस्सा (अंग) बन जाना *нп*, —
в компетенцию अधिकार-क्षेत्र के अंदर
आना *नп* (के *кого-л*, *чего-л*), — в
контакт सपर्क में आना *नп*

ВХОДНОЙ *прил* प्रवेश का प्रा-
वेश *क़ा*, — билет दाखिले का टिकट
м

ВЦЕПІТЬСЯ *сов см* вцепляться
ВЦЕПЛЯТЬСЯ *несов* पकड़ना पा-
कार'на *п*, पकड़ लेना पाкар *लэна*
п (*хвататься*)

ВЦСПС (Всесоюзный Централь-
ный Совет Профессиональных
Союзов) *м* सोवियत-संघ की ट्रेड-
-यूनियनों की केंद्रीय कौंसिल *соवि-*
йат-санг'х *क़ि* *трэд-йунийан'о* *क़и*
कэндрий' *ка'осил* *ж*

вчерá *нареч* कल काल, — *вече-*
ром कल शाम (रात) को, — *у́тром*
कल सुबह को.

вчерáшний *прил* कल का काल
क़ा, कलवाला काल-*वा'ला*

вчерне́ *нареч* मोटे तौर पर
मो'ते *ता'ор* *पा'र*

вче́тверо *нареч* चौगुना *चा'о-*
गु'ना

вчетверо́м *нареч* चारो *चा'र'о*

вчитáться *сов см* *вч'итывать-*
ся

вч'итываться *несов* गौर (ध्यान,
सावधानी) से [कई वार] पढ़ना *га-*
ор (*द'य'ान*, *सा'од'आ'न*) *सэ* [*क़ा'ि* *बा'र*]
पा'र'ना *п*

вше́стеро *нареч* छगुना *च'ख-*
गु'ना

вшивáть *несов*. सीना *स'ि'ना* *п*.
(*में वो* *что-л*), टाँकना *ता'क'ना* *п*.

вші́вый *прил*. जुओ से भरा
[हुआ] *джу'о* *сэ* *б'а'ра* [*λyā*].

вшить *сов. см.* вшивáть

въеда́ться *несов* [गभीर] घुस
जाना [*га'म'б'य'र*] *г'х'ус* *дж'आ'ना* *नп*

въезд *м* 1. (*действие*) अंदर
(भीतर) जाना *अ'न्द'ार* (*ब'आ'त'ार*)
дж'आ'ना *म*, दाखिला *दा'ख'िला* *म*,
समावेश *सा'मा'वेश* *म*, 2. (*место*
въезда) दर्वाजा *दा'र'वा'जा* *म*, प्रवेश
[द्वार] *प्रा'वेश* [*-द्व'ार*] *म*

въезжа́ть *несов* अंदर (भीतर)
आना (जाना) *अ'न्द'ार* (*ब'आ'त'ार*) *आ'ना*
(*дж'आ'ना*) *नп* (के *कु'दा-ल*), आना *आ'ना*
नп, जाना *дж'आ'ना* *नп* (*में वो* *что-ल*,
पर *на* *что-ल*)

въе́хать *сов см* въезжа́ть

вы *мест* तुम *तु'м*, *ве'ж'л* *фор-*
ма आप *आ'प*, *об'ра'ща'ться* *на* *вы*
आप कहकर बुलाना *प*, बहुवचन में
सबोधित करना *प*

выба́лтывать *несов*. उगलना
उ'गा'ल'ना *प*, उगल देना *उ'गा'ल* *दे'ना* *प*

выбега́ть *несов* [बाहर] दौड़ना
(दौड़ जाना) [*बा'ह'र*] *दा'ор'ना* (*दा'ор*
дж'आ'ना) *नп*

вы́бежать *сов см* *выбега́ть*.

выби́вать *несов* 1. (*вышибать*)
[धक्का देकर] फोड़ना (तोड़ना)
[*द'ख'क़ा* *दे'का'र*] *पा'х'ор'ना* (*तो'र'ना*) *प*;
खदेरना *क़ा'दे'र'ना* *प* (*ना'प्र* *प्र'ो-*
ति'व'न'िका), — *глаз* आँख फोड़ना *प*,
2. (*выколачивать пыль*) झाड़ना

дж^хār'nā *n* ; 3. (штамповать) अ-
कित करना अकित кар'nā *n* (напр
на металле), ठप्पा लगाना त^хāppā
lagānā *n*. (на бумаге, ткани)

выбиваться *несов* — из сил
पच मरना पच мар'nā *нп*

выбирать *несов* 1. चुनना चुन'-
nā *n*, चुन लेना चुन лэнā *n*,
इस्तिয়ার करना ихтийār кар'nā
n (предпочитать), पसद करना
пасанд' кар'nā *n* (облюбовывать),
2. (избирать голосованием) चुनना
чун'nā *n*, चुन लेना चुन лэнā *n*,
चुनाव (निर्वाचन) करना चुनाō (нир-
वāчан) кар'nā *n* (ме куда-л), 3.
(вынимать) निकालना निकāl'nā *n*,
निकाल लेना निकāl лэнā *n*

выбираться *несов* निकलना
никал'nā *нп.*, निकल जाना никал
джānā *нп*; — из затруднения
कठिनाई से नजात पाना *n*

выбить(ся) *сов см* выбивать
(-ся)

выболтать *сов. см* выбāлты-
вать

выбор *м* 1. चुनना चुन'nā *м*,
चुनाव चुनाō *м*, इतिखाब интихāб
м, 2. (предпочтение) तरजीह тар'-
джйх *ж*

выборный 1. прил चुना हुआ
чунā хуā, निर्वाचित निरвāчит
(избранный голосованием), चुनाव
ка चुनाō кā, निर्वाचन-सबधी
निरवāчан-सम्बान्द^хя (относящийся
к выборам), 2. сущ *м* चुना

हुआ नुमायदा चुनā хуā нумāйандā
м, निर्वाचित प्रतिनिधि निरवāчит
प्रतिनिध^хи *м*.

выборы *мн* चुनाव चुनाō *м*,
इतिखाबात интихāбāt *м*, निर्वाचन
निरवāचन *м*, всеобщие — आम
(सामान्य, साधारण) चुनाव (निर्वाचन)
м, дополнительные — उपचुनाव
м, उपनिर्वाचन *м*

выбрасывать *несов* 1. [ни-
кал] फेंकना [никāl] п^хэк'nā *n*,
फेंक देना п^хэк дэнā *n*; 2. перен
नामजूर (अस्वीकार) करके निकालना
нā-манзур (асвйкār) кар'кэ ни-
кāl'nā *n*, (не признав что-л),
काटना कāt'nā *n* (при сокращении);
3. (выгонять) निकालना निकāl'nā
n, निकाल देना निकāl дэнā *n*, ♦
— из головы दिमाग से दूर कर-
ना *n*

выбрать(ся) *сов см* выби-
рать(ся)

выбрить *сов.* [саф] मूँडना
[сāф] мўр'nā *n*, [саф] हजामत
वनाना [сāф] хаджāмат банāнā *n*

выбриться *сов* अपने आप को
मूँडना (हजामत बनाना) ап'нэ āп
ко мўр'nā (ख़ादजāмат банāнā) *n*

выбросить *сов см* выбрāсы-
вать

выброситься *сов* — с пара-
шютом छतरी के सहारे उतरना
ч^хат'рй кэ сахāрэ утар'nā *нп*

выбывать *несов* चला जाना
чалā джāнā *нп*, रवाना होना равā-

नā ख०नā न० (के लिये कूदा-ल),
प्रस्थान करना प्रस्त^खान कार'नā न ,
छोड़ना च^खोर'नā न , छोड़ देना च^खोर
द०नā न (नाप्र स राब०त०, इ० इन्-
स्टीतुता), ♦ ~ इ० स०र०ब० व०कार
हो जाना न० (प्र०ख०द०त० व० नेग०द-
न०त०), ~ इ० इ०ग०र० ख०ल से न०क०लना
न०

व्य०ब०त० स० स० व०य०ब०व०त०

व०व०व०ल०व०त० न०स० फ०क०ना
प^खक'नā न (मे से इ० च०ग०-ल), फ०क
देना प^खक द०नā न (मे से इ० च०ग०-ल)

व०व०व०ल०व०त० न०स०. ग०र०ना
ग०र'नā न० (मे से इ० च०ग०-ल), ग०र
जाना ग०र द०ज०नā न० (मे से इ० च०-
ग०-ल)

व०व०व०ल०त०(स०) स० स० व०व०व०-
ल०व०त०(स०)

व०व०व०र०व०त० न०स० 1. (नाप्र
म०स०) उ०व०ल०कर प०क०ना (स०भ०ना)
उ०ब०त'कार प०क०नā (स०द०ज०ख०नā) न ,
2. (इ०व०ल०क०त०) उ०व०ल०कर न०क०लना
उ०ब०ल'कार न०क०ल'नā न (से, मे से
इ० च०ग०-ल)

व०व०व०र०त० स० स० व०व०व०र०-
व०त०

व०व०व०द०त० स० स० व०व०व०द०-
व०त०

व०व०व०द०व०त० न०स० [च०ल०क०ी से]
न०क०लना [च०त०क० स०] न०क०ल'गā न
(के मुँह से उ० क०ग०-ल), प०ता (स०रा०ग)
ग०ग०ना (ल०गा लेना) प०तā (स०र०ग)
त०ग०नā (ल०गā ल०नā) न

व०व०व०त० स० स० व०व०व०त०

व०व०व०र०त० स० स० व०व०व०र०त०

व०व०व०र०त० स० स० व०व०व०र०-
व०त०

व०व०व०र०त० स० 1. र०अ० (व०-
स०क०ल०न०त०) न०क०लना न०क०ल'नā न ;
2. र०न० (इ० इ०त०र०द०न०त०ल०य०न०
प०ल०ज०न०) व०च०ना ब०च'नā न०, व०च
न०क०लना ब०च न०क०ल'नā न०

व०व०व०र०त० न०स० 1. (व०व०व०-
च०व०त०) घ०म०कर न०क०लना ग^खुम०कर
न०क०ल'नā न , ~ व०न०त० प०च ख०लना
(न०क०लना) न , 2. (व०व०व०व०त०)
ज०ड ह०टाना द०ज०र ख०त०नā न ; ~
र०प०कु हाथ म०रोड देना न , 3.: ~
न०इ०न०नāन०क० भ०त०र०ी द०ख०ना ब०ख०त०र०ी
द०ख०नā न

व०व०व०र०त० न०स० ठीक करना
त०ख०क कार'नā न

व०व०व०स०त० स० स० व०व०व०स०-
व०त०

व०व०व०स०क० ज०. [नाम का] त०ख०तā
[नāम कā] त०ख०तā म , त०ख०त०ी त०ख०त०ी
ज०, [साइन]बोर्ड [स०इन-] ब०र०द' म

व०व०व०स०त०(स०) स० स० व०व०व०-
द०त०(स०)

व०व०व०त०र०व०न० स० ग०ल० आ०व०ह०वा
(ह०वा-प०न०ी) के कारण व०र०व०द (न०ष्ट)
हो जाना अ०ब०-०-ख०वā (ख०वā-प०न०ी) क०
क०रान ब०र-ब०द (न०श०त') ख० द०ज०नā
म , ऋतुक्षरण र०तु-क०श०रान म.

व०व०व०स०व०त० न०स० ल०ट०क०ना
ल०त'क०नā न , ~ फ०लग भ०डा ख०डा
करना न , ~ ०ब०य०व०ल०न० इ०श०त०ह०र
ल०ग०ना न

व०व०व०न०त० स० स० व०व०व०न०-
व०त०

व्यवर्चिवать *несов* घुमाकर निकालना *г^хумāкар* *निकाळ'नā* *п*,
— **винт** पेच खोलना (**निकालना**) *п*

व्यवर्च *м* जोड़ का हट जाना
जोर *кā* *खत* *दजāनā* *म*, जोड़
उखड़ना जोर *उक^खार'नā* *म*

व्यवर्चнуть *сов* जोड़ हटाना
(उखाड़ना) जोर *खतāनā* (*उक^खार'-*
नā) *п*.

व्यवвод *м* 1. (удаление) वापसी
वāप'सй *ж*, हटाना *खतāनā* *म*, हटा
लेना *खतā* *लāनā* *म*; 2. (заключение)
नतीजा नतिदजā *म*, परिणाम पारि-
नāम *и*, **देला** — नतीजा
(परिणाम) निकालना *п* (से *из* *चे-*
गे-ल.), **प्रियत** *क* — *у* नतीजे
(परिणाम) पर पहुँचना *नп*

выводить *несов* 1. निकालना
निकाळ'नā *п*, [बाहर] ले जाना
[*बāखार*] *लā* *दजāनā* *नп* (*уводить*),
ले आना *लā* *āनā* *नп* (*приводить*),
हटाना *खतāनā* *п*, हटा लेना *खतā*
लāनā *п* (*напр* *войска*), 2. (уни-
чтожать) जड़ से उखाड़ना जोर
सā *उक^खार'नā* *п*, उन्मूलन करना
उन्मुलान *कार'नā* *п*, दूर करना
दूर *कार'नā* *п* (*напр* *пятна*), 3.
(*делать вывод*) नतीजा (परिणाम)
निकालना नतिदजā (परिनāम) *नि-*
कāळ'नā *п* (से *из* *चे-गे-ल*), 4.
(*плодить*) पैदा (उत्पन्न) करना
पāदā (*उत्पान्न*) *कार'नā* *п*, अडे
से (सेकर) [वच्चे] निकालना *अन्डे*
सā (*सकार*) [*बचचā*] *निकाळ'नā* *п*
(*птенцов*), ♠ — *из* *себя* *आपे* से

बाहर करना *п* (को *кого-л*), खीज
निकालना *п*, — *из* *стрōя* *वेकार*
बना *देना* *п*

выводиться *несов* (*исчезать*)
मिटना *मित'नā* *नп*, मिट जाना *मित*
दजāनā *नп*, गायब (नाश) होना
गāयāब (*नāश*) *खōनā* *नп*

выводок *м* [एक साथ पले हुए]
बच्चे [*эк* *сāт^ख* *पālā* *खуā*] *बचचā*
म. *मन*, पोटे पोट *म* *मन* (*только*
птенцов)

вывоз *м* 1. बाहर ले जाना
बāखार *लā* *दजāनā* *म*, 2. (*экспорт*)
बाहर भेजना *बāखार* *ब^खेदज'नā* *म*,
निर्यात *निर्यात* *म*

вывозить *несов* 1. बाहर ले
जाना (आना) *बāखार* *लā* *दजāनā*
(*āनā*) *नп* (से *откуда-л*), 2.
(*экспортировать*) बाहर भेजना *बā-*
खार *ब^खेदज'नā* *п*, निर्यात करना
निर्यात *कार'नā* *п*, 3. (*привозить*
с собой) लाना *लāनā* *п*, ले आना *लā*
āनā *नп*

выволакивать *несов* खीचना
क^खीच'नā *п* (से *откуда-ल*), घसीटना
ग^खासित'नā *п*. (*тащить что-л* *с*
трудом, *с* *силой*, से *откуда-ल*)

выворачивать *несов* *с* *и* *вы-*
вертывать

выгадать *ссс*. *см*. *выгāदывать*
выгāдывать *несов* फायदा
(लाभ) उठाना *फāय'दā* (*लāब^ख*) *उत'āनā*
п (*извлекать пользу*); *बचाना* *ब-*
चāनā *п*, *बचा* *रखना* *बचā* *रक^ख'नā*
п (*сберегать*)

व्यгибать *несов* भुकाना *дж^ху-
kānā n*, भुका देना *дж^хुकā दэнā
n*, मोडना *мор'нā n*

व्यгладить *сов* इस्तरी करना
ист'री кар'нā n (मे *что-л*)

व्यгля||деть *несов* मालूम (दि-
खाई) पडना *мālūm (дик'āй) пар'нā
n*, он ~дит не старше тридца-
ти лет वह देखने मे तीस के ऊपर
नहीं, как он ~дит? वह देखने मे
कैसा है?

выглядывать *несов* 1. सावधा-
नी से देखना *сāод'āнй сэ дэк'нā
n*, छिपकर ताकना *ч'ип'кар тāk'нā
n* (से, मे से *откуда-л*); 2. (пока-
зываться) दीखना *дйк'нā n*,
दिखाई देना *дик'āй дэнā n*, नजर मे
आना *назар мē ānā n*

выглянуть *сов см* **выглядыва-
вать**

выгнать *сов см* **выгонять**

выговаривать *несов* 1. उच्चा-
रण करना (कर लेना) *уччāран
кар'нā (кар лэнā) n*, बोलना
бол'нā n (говорить), 2. (обус-
ловливать) शर्त रखना (लगाना)
шарт' раक'нā (лагānā) n, 3.
(делать замечание) *разг* फटकार
सुनाना *п'ат'кār सुनānā n*, मलामत
(निदा) करना *माचāमत (निन्दā)
кар'नā n* (को *кому-л.*, की *за
что-л*)

выговор *м* 1. (произноше-
ние) उच्चारण *уччāран म*, 2.
(замечание) भिडकी *дж'ир'кй ж*,

फटकार *प'त'кār ж.*, मलामत *मा-
लāमत ж*, निदा *निन्दā ж*, дѣлать
~ भिडकी देना *n.*, मलामत (निदा)
करना *n* (को *кому-л.*, की *за что-л*).

выговорить *сов см* **выговā-
ривать**

выгода *ж* फायदा *фāй'дā म*,
मुनाफा *मुनāफā म*, लाभ *लāब^१ म.*,
सुविधा *सुविद'ā ж* (*преимущест-
во*)

выгодно 1. *нареч* फायदे (मुनाफे,
लाभ) से (के साथ) *фāय'दэ (मुनāफē.
लāब^१) सэ (कэ सāt^१)*, 2. *безл в знач*
сказ [यह] फायदेमद (लाभदायक)
है [यāख] *фāय'दэ-मанд' (लāब^१-दāयāक)
खāэ*

выгодный *прил* फायदेमद
фāय'दэ-मанд', लाभकारक *लāब^१-कā-
राक*

выгон *м* चरागाह *चारā-गāख म.*,
चरी *चारि ж.*

выгонять *несов* बाहर निकालना
(निकाल देना, करना, कर देना)
*बāखार निकāl'नā (निकāl दэнā,
кар'नā, कर दэчā) n.* (से *откуда-
либо*), दुतकारना *दुत'कār'नā n*, धता
करना *द'хātā кар'नā n*

выгорāживать *несов* 1. घेरकर
अलग करना (कर लेना) *ग'эр'кар
अलग кар'नā (кар लэнā) n* (से
чем-л), 2. *перен разг* कठिनाई
से वचाना *कāt'хинāय सэ बачāनā n*
(выводить *из затруднительного
положения*), सफाई देना *साфāय दэнā
n* (*оправдывать*)

выгорать *несов* 1. जलना (предавать, से, के साथ कोग-ल, джал'нā *нп*, जल जाना джал джāнā *нп*, जलकर राख हो जाना джал'кар рāk^λ खो джāнā *нп* (напр во время пожара), [तेल] खतम होने तक जलना (जल जाना) [तэл] хатам खонэ так джал'пā (джал джāнā) *нп* (напр о керосине в лампе), 2. (выцветать) रग उतरना (फीका पडना) ранг' утар'нā (п^хйкā пар'нā) *нп*, उतरना उтар'नā *नп*, फीका पडना (हो जाना) प^хйкā пар'नā (खो दजāनā) *नп* (о краске, цвете), 3. (напр о посевах) जलना दжал'नā *नп*, जल (सूख) जाना दжал (सूक^λ) दजāनā *नп*, ♦ дёло не выгорело मामला न बन गया

выгореть *сов см* выгорать

выгородить *сов см* выгорать-живать

выгружать *несов* वोझ उतारना (उतार लेना) бодж^λ утār'нā (утār лēнā) *п* (से из чего л)

выгрузка *ж* वोझ उतारना бодж^λ утār'нā *म*

выда||вать *несов* 1. देना дēнā *п*, दे देना дē дēनā *п*, ~ пāспорт पासपोर्ट लिखाना *п*, ~ чек चेक काटना *п*, 2. (вручать) हवाले करना хавāлэ кар'нā *п* (के लому-ल), सौपना सāप'नā *п*, 3. (обнаруживать) जाहिर (प्रकट) करना зāхिर (प्राकट) кар'नā *п*; दगा (गद्गारी) करना दाгā (गा -

предавать, से, के साथ कोग-ल, что-ल); ~ тāйну राज (भेद) खोलना *п*, ~ себ्या अपना राज फाश करना *п*; ~ своё присутствие अपना अस्तित्व जाहिर (प्रकट) करना *п*, 4. ~ себ्या (за कोग-ल) बहाना करना बाखāनā кар'नā *п*; он ~ет себ्या за ученого वह पडित होने का बहाना करता है वाख पान्दित खонэ कā बाखāनā кар'तā खāэ; 5.: ~ зāмуж शादी कराना шāदй карāनā *п*

выдаваться *несов* 1. (выступать) [बाहर को] निकलना [бāхар को] निकал'нā *नп*, उभडना उб^хар'नā *नп*, 2. (случаться) आना āнā *नп*, पहुँचना пахūच'नā *नп*, पडना пар'नā *नп*. (происходить)

выдавить *сов см* выдавливать

выдавливать *несов* 1. (выжимать) निचोडना निचор'नā *п*, पेरना пēr'नā *п*, 2. (продавливать) दवाकर फोडना दाбакар प^хор'नā *п*

выдāлбливать *несов* खोखला करना क^хок^хलā кар'नā *п*, ~ корыто लकडी के कुदे को खोखला करके टव बनाना *п*

выдать(ся) *сов см* выдавать (-ся)

выдача *ж* 1. देना дēनā *म*, दे देना दē दēनā *म*, वितरण वितारन *म*, अदायगी अदāय'गी *ж* (выплата), 2. (напр преступника) सौपना सāप'नā *म*, हवाले करना хавāलэ кар'नā *म* (के लому-ल).

выдающийся 1. прич. от выдаваться, 2. прил (выделяющийся) इम्तियाजी इम्तिनाय, असमान асаман, असाधारण асад^ларан, मशहूर маш'хур, प्रसिद्ध प्रसिद्ध^л, विख्यात विक^хйат (известный)

выдвигать несов 1. (вперёд) [आगे] बढ़ाना [āgə] бар^хānā п, 2. (напр. ящик) खीचना к^хйч'нā п, खीच लेना к^хйч лēnā п, 3. перен (предлагать) रखना рак^х'нā п, पेश (उपस्थित) करना पेश (упаст^хит) кар'нā п, — условие शर्त बढ़ाना (рхна, लगाना) п, 4. (поёшыать) [आगे] बढ़ाना [āgə] бар^хānā п, तरक्की देना тараккй дēnā п (напр по службе), — на руководящую работу रहनुमाई (नेतृत्व) के ओहदे (पद) पर मुकर्रर करना п, — кандидатуру उम्मेदवारी खडी करना п, उम्मेदवार की नामजदगी करना п

выдвигаться несов [आगे] बढ़ना [āgə] бар^х'нā нп, मशहूर (प्रसिद्ध) हो जाना маш'хур (प्रसिद्ध^х) हो ज^хānā нп (становиться известным)

выдвиженец м ऊँचे ओहदे (पद) पर मुकर्रर (नियुक्त) हुआ आदमी ūchə oḥ'də (पाद) पर मुकरрार (नियुक्त') хуā ād'mī м

выдвижение с [आगे] बढ़ाना [āgə] бар^хānā м, नामजदगी नām-зад'гй ж (कандिदाता), नियोजन नियोजन म (नाзначение)

выдвинуть(ся) сов см выдвигать(ся)

выделённые с. физиол. 1. मलत्याग мал-тиāг м, 2. (выделившееся вещество) क्षरित पदार्थ क्шарит पादāрт^х м, ग्नोयное — पीप ж, मवाद м

выделить(ся) сов. см. выделять(ся)

выделка ж (производство) वनावट банāват ж, वनाव बानāо м, बनाना банāiā м.

выдѣлывать несов. बनाना банānā п, तैयार करना таэйār кар'нā п, गटना гар^х'нā п, — кóжу चमड़े को बनाना п

выделять несов 1. (отбирать) चुनना चुन'нā п, चुन लेना चुन лēnā п, विलगाना бил'гānā п, अलग करना алаг кар'нā п (отделять), 2. (отличать среди других) फर्क (भेद) करना фарк' (б^хэд) кар'нā п, 3. (часть имущества) बाँटना бāт'нā п, बाँटवारा करना бāт'вārā кар'нā п, 4. физиол निकालना निकāl'нā п.

выделяться несов 1. (отличаться) आगे बढ़ना āgə бар^х'нā нп, प्रमुख होना प्रमुख^х хонā нп, 2 физиол निकलना निकāl'нā нп

выдергивать несов. उखाड़ना ук^хār'нā п, नोचना нoч'нā п., खीचना к^хйч'нā п, निकालना निकāl'нā п, — зуб दाँत तुड़वाना

n (о больном), दाँत तोड़ना *n*
(о враче)

ВЫ́держанный 1. прич от
вы́держать, 2. прил (о вине)
पुराना पुरānā, 3. прил (облада-
ющий выдержкой) धैर्यधारी д^хаэ-
रй'-д^харй, दृढ़ और शात चित्तवाला
дрир^х аор ша́нт' читт'-ва́лā

ВЫ́держать сов см выде́ржи-
вать

выде́рживать несов 1. (тя-
жесть, груз) बढ़ाई करना бар-
-дāшт' кар'нā *n*, सहना साख'нā *n*,
2. (выставлять) सामना करना
сāм'нā кар'нā *n* (का что-л),
टिकना тик'нā *nn*, झेलना дж^хэл'нā
n, बढ़ाई करना бар-дāшт' кар'нā
n, सहना साख'нā *n* (выносить);
3. (испытание, экзамен) पास (сफल,
उत्तीर्ण) होना (हो जाना) пās (са-п^хал,
उत्तीर्ण') хонā (хо джāнā) *nn*

ВЫ́держка I ж (цитата, вы-
писка) उद्धरण उद्^харан *m*, सार
сār *m*

ВЫ́держка II ж 1. धैर्य द^хаэरй'
m, 2. фот. इक्सपोज़ेक्स'поз *m*

ВЫ́дернуть сов см выде́рги-
вать.

ВЫ́долбить сов см выде́албли-
вать

ВЫ́дохнуть(ся) сов см выды-
ха́ть(ся)

ВЫ́дра ж зоол ऊँद उद *m*

ВЫ́думать сов см выду́мы-
вать

ВЫ́думка ж. 1. ईजाद йджāд
ж, कल्पना कалп'нā ж, 2. (ложь)
गपोडा гапорā *m*, झूठ дж^хут^х *m*

ВЫ́думывать несов 1. ईजाद
(कल्पना) करना йджāд (कालп'нā)
кар'нā *n*, 2. (сочинять) गढ़ना
гар^х'нā *n*, झूठ बोलना дж^хут^х
бол'нā *nn* (लगать)

ВЫ́дыхать несов साँस (श्वास)
छोड़ना (बाहर निकालना) сāс (шва́с)
च^хор'нā (бāхар никāл'нā) *n*

ВЫ́дыхаться несов 1. ग़दरहित
हो जाना ганд^х-рахит хо джāнā
nn, तेज़ी जाती रहना तэज़ джāтй
рах'нā *nn* (की о чем-л, напр
о вине), 2. перен बेजान हो जाना
बे-джāн хо джāнā *nn*; егó талāнт
давнó вы́дохся उस की प्रतिभा
बहुत पहले ही खतम हो चुकी है;
а́втор к концú статьи совсе́м вы́-
дохся अत मे जाकर लेख ढीला हो
गया

ВЫ́езд *m* 1. [बाहर] चला (निकल)
जाना [бāхар] чалā (никал) джāнā
m, 2. (место выезда) [बाहर चला
जाने का] दरवाज़ा (द्वार) [бāхар чалā
джāнā кā] дарва́зā (двāр) *m*

ВЫ́езжать несов [बाहर] चला
(निकल) जाना [бāхар] чалā (никал)
джāнā *nn* (से откуда-л), रवाना
होना (हो जाना) равāнā хонā (хо
джāнā) *nn* (के लिये куда-л, से,
द्वारा на чём-л), प्रस्थान करना
праст^хāн кар'нā *n* (отправлять-
ся)

ВЫЕМКА *ж* 1. (действие) **नि-**
कालना **निकाळ'नā** *м* (напр *писем*),
खोदाई **к^ходай** *ж* (*грунта*), 2.
(углубление) गड्ढा **гадд^хā** *м*
(*яма*), नाली **на́ли** *ж* (напр *для*
укладки трубы)

ВЫЕХАТЬ *сов см* **выезжа́ть**

ВЫЖАТЬ *сов см* **выжима́ть**

ВЫЖДАТЬ *сов см* **выжида́ть**

ВЫЖЕЧЬ *сов см* **выжига́ть**

ВЫЖИВА́ТЬ *несов* 1. जिदा (**जी-**
वित) रहना **зинда́** (**джй**वित) **раḥ'нā**
нп, वच जाना **бач** **джāнā** *нп*,
अच्छा हो जाना **ачч^хā** **ḥо** **джāнā**
нп (*поправляться*), 2. (кого-л)
разг [वाहर] निकालना (**निकाळ**
देना) **[bāḥar] निकाळ'नā** (**निकाळ** **дэ-**
нā) *п*, ♦ — **из** **умā** **सठियाना** *нп*

ВЫЖИГА́ТЬ *несов* जलाना **джа-**
ла́нā *п*, जला देना **джала́** **дэ́нā**
п, जलाकर खाक (भस्म) करना (**कर**
देना) **джала́кар** **ха́к** (**б^хасм'**) **кар'-**
нā (**кар** **дэ́нā**) *п* (*обращать в пе-*
пел), सोलнце **выжгло** **траву́** **сूरज**
की गरमी से घास **जल** गई, —
क्леймо́ [गरम लोहे से] **दागना** *п*

ВЫЖИДА́ТЬ *несов* इतिजार करना
ингиза́р **кар'нā** *п*, प्रतीक्षा करना
пратйкṣā **кар'нā** *п*, — **удобного**
случая **मीका** (**अवसर**) **ताकना** *п*

ВЫЖИМА́ТЬ *несов* निचोडना **ни-**
чор'нā *п*, पेरना **пэр'нā** *п*

ВЫЖИТЬ *сов см.* **выжива́ть**

ВЫЗВА́ТЬ(СЯ) *сов см* **вызыва́ть**
(-ся)

ВЫЗДОРА́ВЛИВАТЬ *несов* अच्छा
(चगा, स्वस्थ) हो जाना **ачч^хā** (**чан-**
гā, **сваст^х'**) **ḥо** **джāнā** *нп*.

ВЫЗДОРА́ВЛИВАЮЩИЙ *м* अच्छा
हो जानेवाला **ачч^хā** **ḥо** **джāнэ-ва́ла**
м, स्वास्थ्य-लाभ करनेवाला **сва́ст^х'**-
ла́б^х **кар'нэ-ва́ла** *м*

ВЫЗДОРОВЕТЬ *сов см* **выздора́в-**
ливать

ВЫЗДОРОВЛЭ́НИЕ *с* अच्छा (चगा)
हो जाना **ачч^хā** (**чангā**) **ḥо** **джāнā** *м*,
आरोग्यलाभ **āроги'-ла́б^х** *м*, **сва-**
स्थ्य-सुधार **сва́ст^х'**-**суд^хār** *м*

ВЫ́ЗОВ *м.* 1. बुलाव **була́о** *м*,
बुलावा **була́ва** *м*; — **по** **телефо́-**
ну **टेलीफोन** **पर** (**के** **जरिये**) **बुलावा**
м, — **в** **суд** **तलबखत** *м*, **समन** *м*;
2. (напр *на состязание*) ललकार
лал'ка́р *ж*, चुनौती **чунаотй** *ж*

ВЫ́ЗУБРИТЬ *сов разг* रटना **рат'-**
нā *п*, रटकर याद कर लेना **рат'кар**
йāд **кар** **лэ́нā** *п*

ВЫЗЫВА́ТЬ *несов* 1. बुलाना **бу-**
ла́нā *п*, बुला लेना **була́** **лэ́нā** *п*,
बुलाव देना **була́о** **дэ́нā** *п*; न्योता
(निमन्त्रण) देना **нйотā** (**ниман**тран)
дэ́нā *п* (*приглашать*), 2. (напр
на соревнование) ललकारना **лал'-**
ка́р'нā *п* (**के** **लिये** **ना** **что-л**),
चुनौती देना **чунаотй** **дэ́нā** *п* (**की**
ना **что-л**), 3. (порождать) पैदा
(उत्पन्न) करना (**कर** **देना**) **पाэдā**
(**утпанн'**) **кар'нā** (**кар** **дэ́нā**) *п*,
वजह (कारण) होना **ваджаḥ** (**ка́ран**)
ḥонā *нп* (*являться причиной*); —

опухоль सुजाना *n*, — сомнения भ्रम (सशय) मे डालना *n*, — усталость थकावट लाना *n*, — зависть (рёвность) जलाना *n*, — аппетит भूख लगाना *n*

ВЫЗЫВАТЬСЯ *несов* अपने आप को पेश करना *ап'нэ ап ко пэш кар'нā n*

ВЫЗЫВАЮЩИЙ 1. *прич от* вызывать, 2. *прил* सरकश *сар-каш*, उद्द उद्दанд', उद्धत उद्ध^хत

ВЫИГРАТЬ *сов см* выигрывать

ВЫИГРЫВАТЬ *несов* 1. जीतना *джит'нā n*, जीत लेना *джит лēнā n*, फायदा (लाभ) उठाना *фāй'дā (лāб^х) ут^хāнā n*, फल प्राप्त करना *п^хал прāпт' кар'нā n* (получать *выгоду*, *ме что-л*), 2. (одерживать *верх*) कामयाब (सफल) होना *кām-йāб (са-п^хал) хонā nп* (ме *что-л*), जीतना *джит'нā n*, जीत लेना *джит лēнā n*; 3. (одерживать *победу в игре*) बाजी जीतना *бāзй джит'нā n*

ВЫИГРЫШ *м* 1. (в *займе, лотерее*) इनाम *инām m*, 2. (выигранное) जीते हुए रुपये *джитэ хуэ рупайэ m mп* (*деньги*), जीती हुई चीज *джити хуи чйз ж* (*вещь*), 3. (победа в *игре*) जीत *джит ж*, 4. *перен* (выгода) फायदा *фāй'дā m*, लाभ *лāб^х m*, быть в —е कामयाब (सफल) होना *nп*

ВЫИГРЫШНЫЙ *прил* 1. (даю-

щий *право на выигрыш*). — билет लाटरी टिकट *лāt'ри тикат m*, — заём लाटरी कर्जा *лāt'ри карзā m*, 2. (выгодный) फायदेमद *фāй'дэ-манд'*, लाभदायक *лāб^х-дāйक*

ВЫЙТИ *сов см* выходить, из этого ничего не выйdet *ис сэ куч^х нахй^х хогā nнही होगā*

ВЫКАЗАТЬ *сов см* выказы-
вать

ВЫКАЗЫВАТЬ *несов*. दिखाना *дик^хāнā n*, दिखा देना *дик^хā дēнā n*, जाहिर (प्रदर्शित) करना *зāхир (пра-даршит) кар'нā n*

ВЫКАЛЫВАТЬ *несов* चुभाना *чу-б^хāнā n*

ВЫКАПЫВАТЬ *несов* खोदना *к^ход'нā n*, खोद डालना *к^ход дāl'-нā n*, खोदकर निकालना *к^ход'кар никāl'нā n* (откапывать, *се откуда-л*), — яму गड्ढा करना *n*

ВЫКАРМЛИВАТЬ *несов* पालना *пāl'нā n*, पालन [-पोषण] करना *пā-лан[-пошан] кар'нā n*

ВЫКАЧАТЬ *сов см* выкачивать
ВЫКАЧИВАТЬ *несов* पंप से निकालना *памп' сэ никāl'нā n*

ВЫКИДЫВАТЬ *несов* 1. (выбрасывать) फेंक देना *п^хэк дēнā n*, [निकाल] फेंकना [никāl] *п^хэк'нā n*, 2. *перен* नामज़ूर (अस्वीकार) करके निकालना *пā-манзूर (асвйkāр) кар'кэ никāl'нā n* (не признав *что-л*); काटना *кāt'нā n* (при сокращении); 3. (выгонять) निकालना

никāl'nā *n*, निकाल देना निकाल
дэнā *n*

ВЫ́КИДЫШ *м.* पेट गिरना पेट
гир'нā *м*, इस्कात इस्कāt *м*, गर्भपात
гарб^{х'}-пāt *м*

ВЫ́КИНУТЬ *сов см* выки́дывать

ВЫКЛА́ДЫВАТЬ *несов 1.* रख देना
рак^х дэнā *n* (के सामने *перед кем-*
-либо), 2. (выстилать) लगाना
лагānā *n* (पर *что-л*)

ВЫКЛИКА́ТЬ *несов* पुकारना पु-
ка́р'нā *n*, चिल्लाते हुए बुलाना
чиллātē хуэ булānā *n*

ВЫ́КЛИКНУТЬ *сов см* выкли-
ка́ть

ВЫКЛЮЧА́ТЕЛЬ *м* [विजली का]
वटन (स्विच) [бидж'лī kā] батан
(свич) *м*

ВЫКЛЮЧА́ТЬ *несов* बंद करना
(कर देना) банд' кар'нā (кар дэнā)
n, काटना kāt'nā *n*, काट देना kāt
дэнā *n* (прекращать *пользование*),
बुझाना बुдж^хānā *n*, बुझा देना
будж^хā дэнā *n*. (свет), स्विच बंद
करना (कर देना) свич банд' кар'нā
(кар дэнā) *n* (ток)

ВЫ́КЛЮЧИТЬ *сов см* выклю-
ча́ть.

ВЫ́КОВАТЬ *сов см* выковы́вать
ВЫКО́ВЫВАТЬ *несов* *прям, пе-*
рен गढ़ना гар^х'нā *n*

ВЫКОЛА́ЧИВАТЬ *несов* झाड़ना
дж^хār'nā *n*

ВЫ́КОЛОТИТЬ *сов см* выкопа́-
чивать

ВЫ́КОЛОТЬ *сов см* выка́лывать
ВЫ́КОПАТЬ *сов см* выка́пывать.
ВЫ́КОРМИТЬ *сов. см* выка́рмли-
вать

ВЫ́КОРЧЕВАТЬ *сов см* выкор-
чевывать.

ВЫКОРЧЕ́ВЫВАТЬ *несов. 1.* जड़
से हटाना (हटा देना) джар сэ хатānā
(Хатā дэнā) *n*, 2. *перен* जड़ से
उखाड़ना (उखाड़ फेंकना) джар сэ
ук^хār'nā (ук^хār п^хэк'нā) *n*, मू-
लोच्छेदन करना मुлочч^хэдан
кар'нā *n*

ВЫКРА́ИВАТЬ *несов.* कतरना का-
тар'нā *n*, तराश करना тарāш кар'-
нā *n*

ВЫ́КРАСИТЬ *сов* रँगना ра́г'нā *n*,
रंग देना ранг' дэнā *n*

ВЫ́КРИК *м* चिल्लाहट чиллāхат
ж, उद्घोष उद्^хош *м*

ВЫКРЬ́КИВАТЬ *несов.* चिल्लाना
чиллānā *n*, चिल्ला देना чиллā
дэнā *n*

ВЫ́КРИКНУТЬ *сов см* выкрь́ки-
вать

ВЫ́КРОИТЬ *сов см* выкра́ивать
ВЫ́КРОЙКА *ж* कटाव катао *м*,
पैटर्न паэтарн' *м*

ВЫ́КРУТИТЬ(СЯ) *сов. см* вы-
кру́чивать(ся)

ВЫКРУ́ЧИВАТЬ *несов.* घुमाकर
निकालना г^хумāкар никāl'nā *n*

ВЫКРУ́ЧИВАТЬСЯ *несов* *перен*
разг वच जाना (निकलना) бач
джānā (никал'нā) *нп*

व्यीकूप *म* छुडौती च^५ुराотि *ज*
व्यीकूपать *сов* नहलाना नाх'लā-
 нā *п.*, गुस्ल (स्नान) कराना गुсл'
 (снāн) карāнā *п* (का को-ल),
 गुस्ल (स्नान) देना गुсл' (снāн) (द-
 нā) *п.* (को को-ल)

व्यीкупать *несов.* [पैसा देकर]
 छुडाना [पाэсā दēкар] च^५ुरāнā *п*,
 धन देकर आजाद (मुवत) करना द^५ан
 दēкар āзād (मुक्त') кар'нā *п.*
 (प्लенника); — из-под залōга (что-
 -либо) रेहन से छुडाना *п*

व्यीкуривать *несов* 1. (папи-
 росу, табак) पी लेना पी лēнā *п*,
 2. (напр комаров) धुआँ देकर नि-
 कालना (निकाल देना) द^५уā दēкар
 निकāл'нā (निकāल दēнā) *п*, 3. *пе-*
рен разг निकाल देना निकāल दēнā *п*

व्यीкурить *сов* *см* व्यीкуривать.
व्यीлавлывать *несов* पकड़ना पा-
 кар'нā *п*, पकड़ लेना पाкар лēнā *п*
व्यीлазка *ж* 1. *воен* टूट पड़ना
 तूत пар'нā *म*, धावा द^५āवā *म.*; 2.
 (прогулка) सैर साэр *ज*

व्यीламыवовать *несов* फोड़ना
 प^५ор'нā *п*, फोड़ डालना प^५ор दāल'-
 нā *п*

व्यीлезать *несов* निकलना नि-
 काल'नā *नп*, निकल जाना निकāल
 दजāनā *नп*, उतरना उतार'नā *नп*,
 उतर जाना उतार दजāनā *नп* (выса-
 живаться)

व्यीлезть *сов* *см* व्यीлезать
व्यीлепить *сов* गढ़ना гар^५'नā *п*,
 बनाना банāнā *п*

व्यीлет *म.* उड जाना उर दजāनā
म, रवाना равāнā *म*, प्रस्थान प्रा-
 стāन *म.* (отправление)

व्यीлетать *несов* उड जाना उर
 दजāनā *नп* (में से откуда-ल),
 रवाना होना (हो जाना) равāनā
 खōнā (खो दजāनā) *नп* (के लिये कु-
 दा-ल), प्रस्थान करना प्रास्तāन
 कार'नā *п* (напр о самолете), ✧
 — पूंलै गोली की तरह बाहर
 निकलना *नп*

व्यीлететь *сов* *см* व्यीлетать
व्यीлечивать *несов.* अच्छा
 (आरोग्य) करना अच^५ā (āрог'й)
 कार'नā *п.* (को को-ल., что-ल.).

व्यीлечиваться *несов.* अच्छा हो
 जाना अच^५ā खो दजāनā *नп.*, आरो-
 ग्यलाभ करना āроги'-लāб^५ कार'नā *п.*

व्यीлечить(ся) *сов* *см* व्यीले-
 чивать(ся).

व्यीливать *несов* 1. उडेलना
 उदēल'नā *п*, 2. (из металла и т *п*)
 ढालना द^५āल'नā *п*

व्यीливаться *несов* 1. बहना
 बाख'नā *नп*, वह जाना (निकलना)
 बाख दजāनā (निकाल'नā) *नп* (मे से
 откуда-ल), 2. *перен* (принимать
 форму) शकल इस्तिहार करना शाकल
 ихтиāр कार'नā *п*, रूप धारण करना
 रूप द^५āरान कार'नā *п*

व्यीлитый *прил.* он — отец
 वह अपने बाप का अवस है वा^५
 अप'नē बाप कā अक' खāэ, वह विलकुल
 अपने बाप को पडा है वा^५ बिल'कुल
 अप'नē बाप को पारā खāэ

ВЫЛИТЬ(ся) *сов см* **ВЫЛИВАТЬ**
(-ся)

ВЫЛОВИТЬ *сов. см* **ВЫЛАВЛИ-**
ВАТЬ

ВЫЛОЖИТЬ *сов см* **ВЫКЛАДЫ-**
ВАТЬ

ВЫЛОМАТЬ *сов см* **ВЫЛАМЫ-**
ВАТЬ

ВЫЛУПИТЬСЯ *сов* अडे से निकलना
(निकल जाना) अन्दा स॑ निकाळ'ना
(निकाळ द्वा॑ना) *нп*, अडा फोडकर
निकलना अन्दा प॑र'कार निकाळ'ना
нп

ВЫМАЗАТЬ *сов* पोतना पोट'ना *п*,
लेपना ल॑प'ना *п*; लथेडना ल॑त'॑र'ना
п., गदा (मैला) कर देना ग॑न्दा
(मा॑ला) कार द॑ना *п* (испачкать)

ВЫМАЗАТЬСЯ *сов* गदा (मैला) हो
जाना ग॑न्दा (मा॑ला) *хо* द्वा॑ना *нп*

ВЫМАЛИВАТЬ *несов* माँग लेना
माँग ल॑ना *п*

ВЫМАНИВАТЬ *несов* धोखा देकर
लेना (ले लेना) द॑ख'ख॑ द॑कार ल॑ना
(ल॑ ल॑ना) *п* (получать обманом),
खुशामद (चापलूसी) करके लेना хуш-
-амад (चाप'लूसी) कार'क॑ ल॑ना *п*
(получать лестью)

ВЫМАНИТЬ *сов см.* **ВЫМАНИ-**
ВАТЬ

ВЫМАЧИВАТЬ *несов* 1. भिगोना
ब॑गोना *п*, तर करना तर कार'ना
п, 2. पानी में डालकर रखना प॑नी
म॑ द॑ल'कार राक'ना *п* (напр се-
-лёдку), सिझाना सि॑ज'ना *п*
(напр кожу)

ВЫМЕНИВАТЬ *несов.* बदलना बा-
दाल'ना *п*, अदला-बदला करना अ॑-
-ला-बाद'ला कार'ना *п*, विनिमय कर-
ना विनिमा॑न कार'ना *п*.

ВЫМЕНЯТЬ *сов см.* **ВЫМЕНИ-**
ВАТЬ

ВЫМЕРЕТЬ *сов. см.* **ВЫМИРАТЬ**

ВЫМЕРЗАТЬ *несов.* 1. (промер-
зать) जम जाना द्वा॑म द्वा॑ना *нп*, 2. (погибать от мороза) ठड
(सरदी) से वरबाद (नष्ट) हो जाना
त॑न्द' (सार'दी) स॑ бар-ба॑д (нашт')
хо द्वा॑ना *нп*

ВЫМЕРЗНУТЬ *сов см.* **ВЫМЕР-**
ЗАТЬ

ВЫМЕСТИ *сов см* **ВЫМЕТАТЬ**

ВЫМЕСТИТЬ *сов см.* **ВЫМЕ-**
ЩАТЬ

ВЫМЕТАТЬ *несов* झाड़ना द्वा॑р'
ना *п*, झाड़ डालना द्वा॑र द॑ल'ना
п, झाड़ देना द्वा॑रु द॑ना *п*,
बुहारना बु॑ार'ना *п*

ВЫМЕЩАТЬ *несов.* — зл॑бу
गुस्सा (क्रोध) उतारना गुस॑ (क्रो॑द')
उ॑त॑р'ना *п* (पर на ком-л.)

ВЫМИРАТЬ *несов.* 1. मरना मार'
ना *нп*, मृत हो जाना म॑रित *хо*
द्वा॑ना *нп*, 2. (пустеть) सुनसान
(निर्जन) होना (हो जाना) सु॑न'सा॑न
(निर॑जान) *хо*ना (*хо* द्वा॑ना) *нп*

ВЫМОГАТЕЛЬСТВО *с* जबरदस्ती
(बलपूर्वक) माँगना забар-да॑сти (бал-
-п॑рвак) माँग'ना *м*, धमकी देकर
माँगना द॑ам'की द॑कार माँग'ना *м*
(напр путем угроз)

ВЫМОГАТЬ *несов* जबरदस्ती [से] हासिल (प्राप्त) करने की कोशिश करना забар-дастї [сэ] х̣асил (прāпт') кар'нэ к̣и кошиш кар'нā *n*, धमकी देकर हासिल (प्राप्त) करने की कोशिश करना д̣хам'к̣и д̣экар х̣асил (прāпт') кар'нэ क̣ि कोशिш кар'нā *n*. (напр путем угроз)

ВЫМОКАТЬ *несов* भीगना б̣х̣िग'नā *нп*, सनना сан'नā *нп*, तर (गीला) हो जाना тар (गिला) हो ज̣ाना *तार* (गिला) हो ज̣ानā *нп*

ВЫМОКНУТЬ *сов см* **ВЫМОКАТЬ**
ВЫМОЛВИТЬ *сов*. कहना काख'नā *n*, कह देना काख द̣энā *n*, बोलना бол'नā *n*

ВЫМОЛИТЬ *сов см* **ВЫМАЛИВАТЬ**
ВЫМОСТИТЬ *сов* पक्का करना *पाक्का* кар'нā *n* (камен, кирпичом)

ВЫМОЧИТЬ *сов см* **ВЫМАЧИВАТЬ**.
ВЫМПЕЛ *м* मर मखरूती भडा *माख'रुती* дж̣'андā *м*

ВЫМЫСЕЛ *м* कल्पना कल्प'नā *жс*, कपोल-कल्पना कपोल-कल्प'नā *жс*, मनगढत मान-гар̣х̣ант' *жс* (выдумка)

ВЫМЫТЬ *сов* धोना д̣х̣онā *n*, धो डालना д̣х̣о дāl'нā *n*, नहलाना नाх'лāнā *n* (выкупать)

ВЫМЫТЬСЯ *сов* हाथ-मुँह धोना (धो लेना) х̣āt^x-мūх д̣х̣онā (д̣х̣о лēнā) *n*, नहाना नाх̣āнā *нп* (выкупаться)

ВЫМЫШЛЕННЫЙ *прил* गढत *गार̣х̣ान्त'*, कल्पित कल्पित

ВЫМЯ *с* थन *त̣х̣ан* *м*

ВЫНЕСТИ *сов. см* **ВЫНОСИТЬ**

ВЫНИМАТЬ *несов* निकालना निकāl'нā *n*, निकाल लेना निकāl लēनā *n*, काटना कār^x'нā *n*, — пробку डाट हटाना *n*

ВЫНОСИТЬ *несов* 1. [बाहर] ले जाना [bāxar] лэ джāнā *нп*; 2. (терпеть) सहना сах'нā *n*, वर्दाश्त (सहन) करना бар-дāшт' (साхан) кар'нā *n*, भोगना б̣х̣ог'नā *n*, — резолюцию प्रस्ताव पास (मजूर) करना *n*, — приговор सजा का हुक्म देना *n*, दड की आज्ञा सुनाना *n*, — впечатление प्रभाव प्राप्त करना *n*

ВЫНОСЛИВОСТЬ *жс* वर्दाश्त бар-дāшт' *жс*, सहनशीलता साхан-शीл'tā *жс*, सहनशक्ति साхан-शक्ति *жс*

ВЫНОСЛИВЫЙ *прил* सहने के योग्य साх'нэ кэ йогй', सहनशील साхан-शीл

ВЫНУДИТЬ *сов см* **ВЫНУЖДАТЬ**
ВЫНУЖДАТЬ *несов* मजबूर (बाध्य) करना (कर देना) мадж'бур (бād^x'и') кар'нā (кар дēнā) *n* (को कого-л, पर, के लिये к чему-л)

ВЫНУЖДЕНН||ЫЙ 1. *прич* от **ВЫНУДИТЬ**, 2. *прил* —ая посадка विवश अवतरण विवाश अव'तारान *м*

ВЫНУТЬ *сов см* **ВЫНИМАТЬ**
ВЫНЫРНУТЬ *сов* ऊपर निकल आना उपर निकाल āнā *нп*, उछर आना уч̣х̣ар āнā *нп*.

व्यपाद *м* हमला *хам'ла* *м* ,
आक्रमण *ākraman* *м*

व्यपाद[ा]त् *несов* 1. गिरना *гир'-*
nā *нп* , गिर पडना (*जाना*) *гир*
пар'nā (*джānā*) *нп* , 2. (*напр о*
снеге) पडना *пар'nā* *нп* , पड जाना
пар джānā *нп* , 3. (*доставаться*)
पडना *пар'nā* *нп*

व्यपा^लयवत् *несов* निराना *ни-*
rānā *п*

व्यपा^रिवानि *с* *хим* वाष्पी-
करण *вāшпй-каран* *м*

व्यपा^रिवत् *несов* भाप (*वाष्प-*
-रूप) मे उडाना *б^хāп* (*вāшп'-рूप*)
мē *урānā* *п* , औटना *аот'nā* *п* (*ки-*
пячением)

व्यपा^рить *сов* *см* व्यपा^र-
वत्

व्यपा^лсть *сов* *см* व्यपा^दत् ,
мне — *ло* *на* *долю* ... मुझे पडा
мудж'э *парā*

व्यपे^кात् *несов* पकाना *пакā-*
nā *п*

व्यपे^чь *сов* *см* व्यपे^कात्

व्यпи^вात् *несов* पीना *пйnā* *п* ,
पी *лена* *пй* *лэнā* *п* , — *до* *днā* *св*
पी *जाना* *нп* (*все, до капли*), पीकर
खाली कर देना *п* (*осушать*), व्यपि^т
अंश *एक* [*ही*] सॉस मे पीना *п*

व्यпи^вка *ж* 1. गराव पीना *ша-*
рāб *пйnā* *м* , 2. (*напитки*) गराव-
वराव *шарāб-वारāб* *ж*

व्यпи^ливать *несов* [*आरी से*]
काटना [*ār* *сэ*] *кāt'nā* *п*

व्यпи^лить *сов* *см* व्यпи^чивать

व्य^писать *сов* *см* व्य^писы-
वत्

व्य^писка *ж* 1. (*выписывание*)
लिख लेना *лик^х* *лэнā* *м* , 2. (*за-*
каз) मँगाना *мāгānā* *м* , आर्डर
ārдар *м* , फर्माइश *фармāиш* *ж* ; 3.
(*извлечение из книг, документов*)
सार *сār* *м* , उद्धरण *удд^харан* *м*.

व्य^писывать *несов* 1. लिख
лена *лик^х* *лэнā* *п* , नकल करना
накал *кар'nā* *п* (*की* *что-л*), प्रति-
लिपि लिखना *пратилипи* *лик^х'nā* *п*
(*списывать*), 2. (*заказывать*) मँग-
ना *мāгānā* *п* , लिखना *лик^х'nā* *п*
(*के* *лिये* *что-л*), आर्डर लिखना
(*देना*) *ārдар* *лик^х'nā* (*дэнā*) *п*
(*делать заказ*), — газéту *अखबार*
(*पत्र*) *मँगाना* *п* , 3. (*напр из боль-*
ницы) रुखसत करना *рух'сат* *кар'-*
nā *п*

व्य^пись *ж* метри^ческая —
पैदाइश का सर्टिफिकेट *паэдāиш* *кā*
сартификэт *м* , जन्म का प्रमाणपत्र
джанм' *кā* *прамāн-патр'* *м*

व्य^пить *сов* *см* व्यпи^вात्

व्य^плавить *сов* *см* выпла^в-
лять

व्य^плавка *ж* 1. पिघलाव *пиг^х'*
лāо *м* , पिघलाना *пиг^х'лānā* *м* ,
गलाना *галānā* *м* , 2. (*выплавлен-*
ный металл) पिघलायी हुई धातु
[*की* *पैदावार*] *пиг^х'лāйй* *хуи* *д^хātu*
[*кй* *паэдā-вар*] *ж*.

выпла^влять *несов* गलाना *га-*
лānā *п* , पिघलाना *пиг^х'лānā* *п*

ВЫПЛАТА *ж* चुकाना चुकाना *м* ,
अदा अदा *ж* , अदायगी अदाय'गी *ж* ,
— *долга* चुकौता *м*

ВЫПЛАТИТЬ *сов см* выплáчи-
вать

ВЫПЛАЧИВАТЬ *несов* चुकाना
चुकाना *п* , अदा करना (कर देना)
अदा кар'на (кар дэна) *п* , — *в*
рассрóчку किश्त बाँधना *п*

ВЫПЛЁВЫВАТЬ *несов* थूकना
त'хूक'ना *п* , थूक देना त'хूक दэна *п* ,
उगलना उगल'ना *п*

ВЫПЛЁСКИВАТЬ *несов* उडेलना
урэл'на *п*

ВЫПЛЕСНУТЬ *сов см.* выпле-
скивать

ВЫПЛЫВАТЬ *несов.* 1. [तैरकर]
निकलना [ताэр'кар] निकал'на *пп* ,
आ जाना आ джана *пп* , — *на по-*
вёрхность सतह पर आ जाना *пп* ,
— *в открытое море* खुले समुंदर
पर जाना *пп* , 2. *перен* (обна-
руживаться) दिखाई देना दिख'ай
дэна *пп* , देख पडना дэк' пар'на
пп

ВЫПЛЮНУТЬ *сов см* выплевы-
вать

ВЫПОЛЗАТЬ *несов* रेंगना रेंग'ना
пп , चलना चал'ना *пп* (हाथ के बल
на руках, घुटने के बल на коленях,
पेट के बल на животе, से, मे से
откуда-л)

ВЫПОЛЗТИ *сов см* выползáть
ВЫПОЛНЕНИЕ *с.* पूरा करना पू-
ра кар'на *м* , पूर्ति पुरति *ж*

(*напр* плана), तामीली तामिल *ж* ,
पालन पालन *म* (*напр* приказа)

ВЫПОЛНИМЫЙ *прил* (возмож-
ный) मुमकिन мум'кин, सभव сам-
б'хав, साध्य साд'х'й'

ВЫПОЛНИТЬ *сов см* выполнять

ВЫПОЛНЯТЬ *несов* पूरा करना
(कर लेना, कर देना, कर डालना)
पूरा кар'на (кар лэна, кар дэна,
кар дәл'на) *п* , सिद्ध (कार्यान्वित)
करना सिद्ध' (ка'рйāнвит) кар'на
п (*осуществлять*), — *долг* फर्ज
अदा करना *п* , कर्तव्य निभाना (पूरा
करना, सपादन करना) *п* , — *приказ*
हुक्म वजाना *п* . आज्ञा मानना (का
पालन करना) *п* .

ВЫПОЛОСКАТЬ *сов* खँगालना
к'хāгāl'на *п* , कुल्ला करना कुल्ला
кар'на *п* (*рот, горло*)

ВЫПОЛОТЬ *сов см* выпáлы-
вать

ВЫПРАВИТЬ *сов см* выправ-
лять

ВЫПРАВКА *ж* चाल चाल *ж*
ВЫПРАВЛЯТЬ *несов* 1. (*вы-*
прямлять) सीधा करना सिध'а кар'-
на *п* , 2. (*исправлять*) ठीक (दुरुस्त,
सशोधन) करना त'х'ик (दुरुस्त', स-
шод'хан) кар'на *п* , सुधारना
суд'ār'на *п*

ВЫПРАШИВАТЬ *несов* मिन्नत
(याचना, प्रार्थना) करना миннат
(īāч'на, прāрт'на) кар'на *п* (*की*
что-л).

ВЫПРОВАЖИВАТЬ *несов* निकाल-

ना निकाल'ना *n* , निकाल देना निकाल'ना *n*

व्यपरोवदित *сов. см. व्यपरोवदित*

व्यपरोषित *сов. मिन्नत (याचना, प्रार्थना) करके पाना (प्राप्त करना) मिन्नत (यैच'ना, प्रार्थ'ना) कार'के पा'ना (प्रार्थ' कार'ना) *n**

व्यप्रयगित *несов. उछलना उच'ाल'ना *np* , कूदना कुद'ना *np* (मे से ओकुदा-ल)*

व्यप्रयगुत *сов. см. व्यप्रयगित*

व्यप्रयगत *несов. खोलना क'ोल'ना *n* , खोल देना क'ोल'ना *n* , साज उतारना सैज उतार'ना *n**

व्यप्रयमित(स) *сов. см. व्यप्रयमित(स)*

व्यप्रयमित *несов. सीधा करना सैद'खै कार'ना *n**

व्यप्रयमित *несов. सीधा [खडा] होना (हो जाना) सैद'खै [क'ार-पै] खो'ना (खो द्जै'ना) *np**

व्यपुकलुत *ज. उभाड उब'खै *m* , उन्नतुदरता उन्नतुदर'ता *ज**

व्यपुकलुत *प्रिल. उभाडा हुआ उब'खै खु'आ, उभाडदार उब'खै-दर, उन्नतुदर उन्नतुदर*

व्यपुक *म. 1. पैदावार पा'द-वैर *ज* , उत्पादन उत्पा'दान *म* , उद्वैवित ~ प्रदु'क'नी दु'गनी पैदावार वढाना *n* , 2. (उद्वैवित) प्रकाशन प्राकै'शन *म* , 3. (चैत'नी *и т. п.*) हिस्सा खैसा *म* , भाग-ब'खै *म* , अंश अ'श *म* , 4. (नो-*

*мер) प्रति प्रति *ज* , अंक अंक' *म.* ; 5. (व उचैबन उवैवित) ग्रेजुएट ग्रेजुएट *म. मि**

व्यपुसकैत *несов. 1. जाने देना द्जै'नै दै'ना *n* , वाहर निकलने देना बै'खैर निकाल'नै दै'ना *n* ; छुडना च'ोर'ना *n* , छुड देना च'ोर'ना *n* (उतुपुसकैत), आजाद (रिहा, मुक्त) करना ऐ'ऐद (रि'खै, मुक्त') कार'ना *n* (ना सुवुडु); 2. (उऐम, दै'नैगै) निकालना निकाल'ना *n* , प्रचलित करना प्राचलित कार'ना *n* , 3. (उद्वैवित) निकालना निकाल'ना *n* , जारी (प्रकाशित) करना द्जै'रै (प्राकै'शित) कार'ना *n* , 4. (उसकु'चैत) काटना कैंत'ना *n* , 5. (प्रु-दु'कु'शु) तैयार करना तै'ऐर कार'ना *n*.*

व्यपुस्कनै *प्रिल. ~ ऐक'ऐम ऐखैरै इस्तहान ऐखैरै इम'त'खै'न *म* , अतैम परैक्षा अतैम परैक'शै *ज**

व्यपुसुत *сов. см. व्यपुसकैत*
व्यपुतैत *сов. 1. मुक्त हो जाना मुक्त' खो द्जै'नै *np* ; 2. перен. см. व्यकुरु'चित*

व्यपुतैत *сов. см. व्यपुतैत*

व्यपुतैवित *несов. खोद खोद-कर पूछना क'ुड क'ुड'कार पु'च'ना *n* (से *y* कौ-ल)*

व्यपुतैवित *несов. 1. (नाप्र तुवरै) पैदा (तैयार, उत्पादन) करना पा'दै (तै'ऐर, उत्पा'दान) कार'ना *n* , 2. (नाप्र प्लै) बनाना बै'नै'ना *n* , तैयार करना*

таэйār кар'нā *n*, 3. *разг.* (зара-
батывать) कमाना कामānā *n*.

вы́работать *сов см* выбраба́-
тывать

вы́работка *ж* 1. (готовая
продукция) पैदावार паэдā-вār *ж*,
उपज упадж *ж*; 2. (составление,
напр плана) बनाना банānā *m*,
तैयार करना таэйār кар'нā *m*.

выра́внивать *несов* बराबर
करना бар-ā-бар кар'нā *n*, समतल
करना (बनाना) сам-тал кар'нā (ба-
нānā) *n*; चिकनाना чик'нānā *n*
(разглажива́ть).

выра́вниваться *несов.* बराबर
होना (हो जाना) бар-ā-бар хонā
(хо джānā) *нп*

выража́ть *несов* जाहिर (व्यक्त,
प्रकट, सूचित) करना зāхир (вйа-
кт', пракат, сūчит) кар'нā *n*,
— мнѐние राय देना *n* (की ओ-
ком-либо, о чем-л), मत (सम्मति) प्रकट
करना *n*, — недовольство असतोष
प्रकट करना *n*; — пожелāние
सिफारिश करना *n*, — слова́ми
शब्दों में बयान (वर्णन) करना *n*
(का च-ल), शब्दों द्वारा अभिव्यक्त
करना *n*.

выража́ться *несов* 1. (выска-
зыва́ться) कहना काх'нā *n*, 2.
(проявля́ться) जाहिर (प्रकट, व्यक्त,
प्रकाशित) होना зāхир (пракат,
वйакт', пракāшит) хонā *нп*

выраже́ние *с.* 1. जाहिर कर
देना зāхир кар дēnā *m*, अभिव्य-

क्ति अब्खिव्याक्ति *ж*, प्रकटीकरण
प्राकटि-कारण *m*, 2. (воплощение)
प्रतिमा प्रатिमā *ж*; 3. (оборот
речи) लफज लाфз' *m*, कौल काол
m, वाक्य वाक्य' *m*, идиомати-
ческое — मुहावरा *m*; 4. мат
सूत्र सूत्र' *m*; 5. (лица) भाव б'āo
m, चेष्टा чэштā *ж*

вы́раженный *прич* от выра-
зить.

вырази́тель *m* तर्जुमान тарджу-
мān *m*

вырази́тельно *нареч* विशेष
भाव से विशेश б'āo сē, अर्थपूर्वक
अर्थ'पूरवाक (मногозначительно)

вырази́тельность *ж.* भावपूर्णता
б'āo-пурн'tā *ж*, अभिव्यक्तिशीलता
अब्खिव्याक्ति-शील'tā *ж*.

вырази́тельный *прил* भाववा-
हक б'āo-ва'хак, मतलब से भरा
हुआ मा'лаб сē б'хārā хуā,
अर्थपूर्ण अर्थ'पूरन' (मногозначи-
тельный).

вы́разиться *сов см* выра-
жа́ться

выраста́ть *несов* 1. (о расте-
ниях) उगना уг'nā *нп*, 2. (расти,
взрослеть) बढ़ना бар'х'nā *нп*, बड़ा
होना (हो जाना) барā хонā (хо
джānā) *нп*

вы́расти *сов см.* выраста́ть.

вы́растить *сов см* выра́щи-
вать.

выра́щивать *несов* 1. (расте-
ние) उगाना угānā *n*, उपजाना

уп'джānā *п.*, उत्पन्न करना *утпानн'*
кар'нā *п.*, 2. (*растить, воспи-
тывать*) पालना *пāl'нā п.*, [पालन-]
पोषण करना [*пāлан-*] пошан кар'-
нā *п.* (*ка кого-л.*)

вы́рвать *сов. см. вырывать I*
вы́рваться *сов. см. вырывать-*
ся

вы́рез *м.* 1. काट *кāt ж.*, 2.
(*платья*) गले की काट *галэ кй кāt*
ж., большóй ~ वडे गले की काट
ж., плáтье с больш́им ~ом वडे
गले की पोशाक *ж.*, ♠ *покупáть на*
~ *разг.* कटवाकर देखने के बाद
खरीदना *п.*

вы́резать *сов. см. вырезáть*
вырезáть *несов.* 1. काटना *кāt'-*
нā п., काटकर हटाना (*никाल देना,*
अलग कर देना) *кāt'кар жātānā*
(*никāл дэнā, алаг кар дэнā*) *п.*,
~ нóжницами кáची करना (*се*
каटना) *п.*, 2. (*по дереву, метал-*
лу) खोदना *к'од'нā п.*, नक्काशी कर-
ना *наккāшй кар'нā п.*

вы́резка *ж.* 1. काट *кāt ж.*,
2. (*газетная*) कतरन *кат'ран ж.*,
कटिंग *катинг' ж.*

вырёзывать *несов. см. выре-*
зáть

вы́рисóвываться *несов.* दिखाई
देना *дик'āй дэнā нп.*, देख पडना
дэк' пар'нā нп., दीखना *дйк'нā*
нп.

вы́ровнять(ся) *сов. см. вырáв-*
нивать(ся)

вы́родиться *сов. см. вырож-*
дáться

вы́родок *м.* बदजात *бад-зāt м.*
вырождáться *несов.* विगडना
бигар'нā нп., विगड जाना *бигар*
джānā нп., अपजात हो जाना *ап'-*
джāt хо джānā нп.

вырождéние *с.* विगडना *бигар'-*
нā м., आपजात्य *āп'джātй' м.*,
अपकर्ष *ап'карш' м.*

вы́ронить *сов.* [नीचे] गिराना
(*гирá देना*) [*ничэ*] *гирānā* (*гирā*
дэнā) *п.*

вырубáть *несов.* काटना *кāt'нā*
п., काट देना (*डालना*) *кāt дэнā*
(*дāл'нā*) *п.*, ~ *уголь* कोयला
каटना' денā) *п.*

вы́рубить *сов. см. вырубáть.*
вы́ругать *сов.* गाली देना *гāлий*
дэнā п., घुडकना *г'урак'нā п.*,
फिडकना *д'и'рак'нā п.*

вы́ругаться *сов.* गाली बकना
гāлий бак'нā п.

вы́ручáть *несов.* 1. मदद
(*сहायता*) देना (*де देना*) *мадад*
(*сахāй'tā*) *дэнā* (*дэ дэнā*) *п.*;
छुडाना *ч'урānā п.* (*освобожда́ть*),
बचाना *бачānā п.* (*спаса́ть*), 2.
(*получа́ть прибы́ль*) फायदा (*лаб*)
उठाना *фāй'дā* (*лāб'х*) *ут'ānā п.*

вы́ручить *сов. см. выручáть.*
вы́ручка *ж.* 1. मदद (*сहायता*)
देना (*де देना*) *мадад* (*сахāй'tā*) *дэнā*
(*дэ дэнā*) *м.*; 2. (*деньги*) मुनाफा *му-*
нāфā м., विक्री-बट्टा *бикри-баттā м.*

вырывать I *несов* छीना च^५इन'नā *n*, छीन लेना च^५इन लēnā *n* (напр из рук), नोचना नोच'нā *n* (выдирать), — зуб दाँत तोडना (उखाडना) *n* (о враче); दाँत तोडवाना (उखडवाना) *n* (о больном), — с корнем जड़ से उखाड देना *n*

вырывать II *несов* (выкапывать) खोदना क^४од'нā *n*, खोड डालना क^४од дāл'нā *n*; खोदकर [बाहर] निकालना क^४од'кар [бāхар] निकāл'нā *n*. (откапывать)

вырываться *несов* 1. [पकड से] छूटना [पाकर सэ] च^४ут'нā *nn*; छूट पडना च^४ут пар'нā *nn* (выпадать, выскальзывать), 2. (о стене и т *n*) निकलना निकал'нā *nn*, निकल जाना निकал джā-нā *nn*

вырыть *сов см* вырывать II
высадить(ся) *сов см* высаживать(ся)

высадка *ж*. 1. उतरना उтар'нā *м* (действие от *гл* высаживаться), उतारना утāр'нā *м* (действие от *гл* высаживать), — десанта с самолета हवाई जहाज पर से [दस्ते का] उतरना (उतारना) *м*, 2. (растения) लगाना лагāнā *м*, रोपना роп'нā *м*

высаживать *несов* 1. उतारना उतāр'нā *n*, उतार देना उतāр дēнā *n*; 2. (растения) लगाना лагāнā *n*, रोपना роп'нā *n*

высаживаться *несов* उतरना उтар'нā *nn*, उतर जाना उтар джāнā *nn*

высасывать *несов* चूसना चूस'нā *n*, चूस लेना चूस लēнā *n*, चूसकर निकालना (खीचना) चूस'кар निकāл'нā (क^५йч'нā) *n*

высверливать *несов* बरमे से छेद करना бар'мэ сэ च^५эд кар'нā *n*, बर्माना бармāнā *n*

высверлить *сов см* высверливать.

высекать *несов* (вырезать) कदा (उत्कीर्ण) करना कандā (उत्कीर्ण') кар'нā *n*; बनाना банā-нā *n*, गढ़ना гар^४'нā *n* (статую и т *n*)

выселение *с* निकाल देना निकāл дēнā *м*, निर्वासन निर्वā-сан *м*

выселить *сов см* выселять
выселять *несов* निकाल देना निकāл дēнā *n*, निर्वासित कर देना निर्वāसित кар дēнā *n*

высечь I *сов см* высекать

высечь II *сов* (розгой) बेत लगाना (मारना) бēт лагāнā (мāр'нā) *n*

высидеть *сов см* высидивать

высидивать *несов* 1. *разг* (напр дома) रह जाना рах джā-нā *nn*, 2. (птенцов) सेना сēнā *n*

выситься *несов* ऊपर उठना उपार ут^५'нā *nn*

ВЫСКА́бливать *несов* छीलना च^खल'на *n*, खुरचना क^खुराच'ना *n*, छील (खुरच) डालना च^खल (क^खुराच) दा^खल'ना *n*.

ВЫ́сказать(ся) *сов см* выска́-
зывать(ся)

ВЫСКА́зывание *с* 1. (дейст-
вие) कहना का^ख'ना *м*, राय देना
रा^य देना *म*, मत प्रकट करना
मत प्राकट कार'ना *म*; 2. (сужде-
ние) कथन कत^खान *म*, राय रा^य *ज*,
मत मत *म* (мнение)

ВЫСКА́зывать *несов* कहना
का^ख'ना *n*, कह देना का^ख देना *n*,
जाहिर (व्यक्त, प्रकट) करना
जा^खिर (व्याक्त', प्राकट) कार'ना
n, — мнение राय देना (जाहिर
करना) *n*, मत प्रकट करना *n*
(पर *о* ком-л, *о* чем-л), — пред-
положение अदाजा (अनुमान) लगा-
ना *n* (का *о* чем-л.).

ВЫСКА́зываться *несов* राय
देना (जाहिर करना) रा^य देना
(जा^खिर कार'ना) *n* (के हक मे,
के पक्ष मे *за* что-л, विरोध मे
против, के खिलाफ, के विरुद्ध
против чего-л), मत (विचार)
प्रकट करना मत (विचार) प्राकट
कार'ना *n* (के हक मे, के पक्ष मे
за что-л; विरोध मे *против*, के
खिलाफ, के विरुद्ध *против* чего-
л), — откровенно बोलकर कह-
ना *n*, अपनी राय माफ माफ कह-
ना *n*

ВЫСКА́кивать *несов* झपटकर

बाहर निकलना दज^खापат'कार बा^खार
निकाल'ना *न*, कूदना कु^खद'ना *न*.
(मे से *откуда-л*), उछलना उच^खाल'ना
न (मे से *откуда-л*), कूद (उछल)
जाना कु^खद (उच^खाल) दज^खाना *न*. (मे
से *откуда-л*).

ВЫСКА́льзывать *несов*. निकल
जाना निकाल दज^खाना *न* (напр
из рук), छटकना च^खатаक'ना *न*,
खिसक (छटक) जाना क^खисक (च^खा-
так) दज^खाना *न* (ускользнуть)

ВЫ́скоблить *сов см* выска́бли-
вать

ВЫ́скользнуть *сов см* вы-
ска́льзывать

ВЫ́скочить *сов см* выска́ки-
вать

ВЫ́ско́чка *м* नौबट ना^खो-बार^ख *म*

ВЫ́слать *сов см* высылать

ВЫ́следить *сов см* высле́жи-
вать

ВЫ́сле́живать *несов* सुराग लगा-
ना सुरा^खग लागा^खना *n* (का *кого-л*,
что-л).

ВЫ́слуг||а *ж* *за* — *у* лет
अच्छी लवी खिदमत (सेवा) के लिये
अप^खल^ख लामबी खिद'मत (सेवा) के
लिये

ВЫ́служиваться *несов разг*.
खुशामद (चापलूसी) करके ऊँचे
ओहदे पर पहुँचना खुश-आमाद (चाप'-
लूसी) कार'क^खे ऊँचे ओ^ख'दे पार पा-
खुच'ना *न*

ВЫ́служиться *сов см* выслу́-
живаться

ВЫ́слушать *соз см* *выслу́ши-*
вать

• **ВЫСЛУШИВАТЬ** *несов* 1. सुनना
сун'нā *n*, सुन लेना сун лēнā
n, 2. *нес* [कान लगाकर शरीर
के भीतर के शब्द] सुनना [kān
lagākar sharīr kē b̥hitar kē
shabd'] сун'нā *n*

ВЫСМЕИВАТЬ несов. हँसी (म-
जाक) उडाना ख़ासि (माज़ाक) उराना *n*

ВЫСМЕЯТЬ ⁴сов см ВЫСМЕИ-
ВАТЬ

व्यस्मरक्या *сов.* नाक साफ
करना nāk sāḥ kar'nā *п.*

ВЫСО́ВЫВАТЬ *несов* बाहर नि-
कालना (निकाल देना) bāḥar nikāl'-
nā (nikāl dēnā) *n* (के *откуда-л*),
निकालना निकāl'nā *n*, निकाल देना
nikāl dēnā *n*. (के बाहर, से *от-
куда-л*), — **нару́жу** बाहर नि-
कालना *n*, — **язы́к** जीभ निकाल-
ना *n*

ВЫСОРЫВАТЬСЯ *несов* बाहर
 निकलना (निकल जाना) bāḥar
 निकाल'nā (निकाल द्वाँnā) *нп*
 (के *откуда-л*), निकलना निकाल'nā
нп, निकल जाना निकाल द्वाँnā
нп (के बाहर, से *откуда-л*), он
 विसुनुल्सा *из* окна उस ने खिडकी
 के बाहर सिर निकाला

ВЫСОК||ий прил ऊँचा ūcā,
उच्च учч', लबा ламбā, लबे कद
का ламбэ кад kā (о человеке), ~ая
температу́ра ऊँचा तापक्रम m

ВЫСО́КО нареч ऊँचे ऊँचэ

ВЫСОКОКАЧЕСТВЕННЫЙ *प्रिल*
 ऊँची सिफत (क्वालिटी) का ऊँची
 सिफत (क्वालिटी) क़ा, उच्च गुण का
 उच्च' गुण क़ा.

высококвалифицированный
 приल बहुत ही हुनरवाला बाख़त ख़ि
 ख़уна-वālā, उत्तम कौशल-सपन्न उत-
 ताम काशल-सम्पन्न'

высокомѣрие *с* घमड् ग^खा-
 манд' *м*, गरूर гарūr *м*, अहकार
 аḥан-кār *м*

ВЫСОКОМѢРНЫЙ *прил* घमडी
г^хаманди, मगरूर маг'рур, अहका-
री а^хан-ка^ри.

высокопáрный прил आडबर-
पूर्ण āдамбар-пूरн'

ВЫСОТАТЬ сов см **ВЫСА́СЫ-**
ВАТЬ

ВЫСОТ||**ा** **ज** 1. ऊँचाई **उंचाई** **ज**,
बुलदी बुलान्दी **ज**, उच्चता **उचच'-**
ता **ज**, ~ **над** **уровнем** **моря**
समुद्रतल **से** **ऊँचाई** **ज.**, 2. (возвы-
шенность, горка) **पहाड़ी** **पाख़ारी**
ज, ♦ **быть** **на** ~**е** **बराबरी**
करना **п.** (**की** **чег**-**ल**)

ВЫСОТН||ЫЙ прил ~ полет
 बडी ऊँचाई पर उडान бар्य ऊँचाई
 пар урāн ж, ~ое здāние
 गगनचुवी (अभ्रस्पर्शी) इमारत га-
 ган-чумбий (аб^хр'-спарший) имā-
 рат ж

ВЫСОХНУТЬ сов см **ВЫСЫХАТЬ**

ВЫСОХШИЙ 1. прич от ВЫ-
сохнуть, 2. прич सूखा सूख^खा,
खश्क хушк', शूष्क шушк'.

ВЫСПАТЬСЯ сов см высыпаться II.

ВЫСТАВИТЬ сов см. выстав-
лять

ВЫСТАВКА ж नुमाइश[गाह] ну-
मांश[-गाँ] ж, प्रदर्शनी प्रादार्श-
नी ж, сельскохозяйственная ~
खेतीवारी की नुमाइश[गाह] ж,
कृषिप्रदर्शनी ж, ~ цветóв फूलो
की नुमाइश[गाह] ж, पुष्प-प्रद-
र्शनी ж.

ВЫСТАВЛЯТЬ несов 1. रखना
राक'ना n, रख देना राक' दना
n; आगे बढ़ाना (रखना, रख देना)
āgē bar'ānā (राक'ना, राक' दना)
n. (вперед), ~ на солнце धूप
देना (दिखाना) n, धूप में डालना
(डाल देना) n, 2. (напоказ)
दिखाना दिख'ānā n, प्रदर्शित करना
प्रादार्शित कर'ना n, ~ कर्त्तुनु
चित्र प्रदर्शित करना n, 3. (вы-
гонять) разг निकालना निकाल'-
ना n, निकाल देना निकाल दना
n, 4. (напр возражение) पेश
करना पेश कर'ना n, ~
कандिदатуру उम्मेदवारी खड़ा
करना n, ~ условие शर्त रखना
(लगाना) n

ВЫСТИРАТЬ сов धोना d'ona
n, धो डालना d'o dāl'nā n

ВЫСТРАДАТЬ сов तकलीफ (मुसी-
बत, दुख) उठाना तक'लीफ (मु-
सिबत, दुख'x') ut'ānā n

ВЫСТРАИВАТЬ несов (стазить
в строй) पक्ति में रखना पान्क्ति

mā rak'nā n, सफ लगाना साफ
lagānā n

ВЫСТРАИВАТЬСЯ несов (стано-
виться в ряды) सफ़ (कतार)
वाँघना साफ (कातर) bād'x'nā n,
पाँत (पक्ति) बनाकर खड़ा होना
(हो जाना) pāt (पान्क्ति) banā-
kar k'arī ḥonā (खो दजānā) np.

ВЫСТРЕЛ m गोली (गोला)
चलाना गोली (गोला) चालānā m,
गोली चलाने की आवाज गोली
चालānē kī āvāz ж (звук); पुँшеч-
ный ~ तोप का गोला चलाना m,
♦ на ~, на расстоянии ~а गोली
(गोले) की पहुँच में.

ВЫСТРЕЛИТЬ сов गोली चलाना
(मारना, दागना) गोली चालānā
(mār'nā, dāg'nā) n (из ружья,
пулемета), गोला चलाना (मारना,
दागना) golā chālānā (mār'nā,
dāg'nā) n (из орудия), चलना
чал'nā np, दगना दाг'nā np
(напр о ружье, орудии), निशाना
मारना (लगाना) nišānā mār'nā
(lagānā) n (по цели); ~ из
ружья (револьвёра, пулемёта,
орудия) बढ़क (रिवाल्वर, मशीनगन,
तोप) चलाना (मारना, दागना) n.

ВЫСТРОИТЬ сов 1. (дом и т n)
बनाना banānā n, बना लेना
(देना) banā lēnā (dēnā) n,
तामीर करना tāmir kar'nā n (की
что-л.), निर्माण करना निर्मां
kar'nā n (का что-л.); 2. см
выстраивать

ВЫ́строить сов см. **выстра́-**
иваться

ВЫ́ступ м. आगे निकला हुआ
हिस्सा (भाग) āgə nik' lā xūā xis-
cā (b^xār) м, वहिर्गत भाग बाहिर-
गत b^xār м; पहाड़ से निकली
हुई चट्टान paḥār sə nik' li xui
chatān ж (скалы)

ВЫ́ступать несов 1. (выхо-
дить вперед) सामने आना sā m' nā
ānā нп, 2. (отправляться) रवाना
होना (हो जाना) rawānā ḥonā
(ḥo dajānā) нп, प्रस्थान करना
prast^xān kar' nā п., — в поход
कूच करना (बोलना) п, मार्च
करना п; 3. (выдаваться, обра-
зовывать выступ) [आगे को]
निकलना [āgə ko] nikal' nā нп,
उभड़ना ub^xar' nā нп, 4. (из
берегов) उमड़ना umar' nā нп,
बह निकलना baḥ nikal' nā нп,
5. (появляться, проступать)
निकलना निकal' nā нп, छूटना
ch^xut' nā нп (о поте), 6. (пуб-
лично) — на собрании सभा
(मजलिस, मीटिंग) मे तकरीर
(भाषण) करना саb^xā (мадж'лис,
мйтинг') mē tak' rīr (b^xāшан)
kar' nā п, — в роли पार्ट अदा
करना pārt' adā kar' nā п; — в пе-
чаті [со статьёй] लेख प्रकाशित
करना лэк^x пракāшит kar' nā п,
— в зашѣту мѣра अमन के वचाव
के लिये उठ खड़ा होना аман кэ ба-
чао кэ лннэ ут^x к^xарā ḥonā нп,

शांति-रक्षा के लिये उठ खड़ा होना
shānti-rakṣā kə liyē ut^x k^xarā
ḥonā нп

ВЫ́ступить сов см **высту-**
пать.

ВЫ́ступлѣние с. 1. (отпра-
вление) रवानगी rawān' gī ж., कूच
kūch м, 2. (публичное) तकरीर
tak' rīr ж, भाषण b^xāшан м.
(речь); ब्राडकास्ट तकरीर brād-
-kāst' tak' rīr ж, ब्राडकास्ट
भाषण brād-kāst' b^xāшан м (по
радио), प्रदर्शन प्राдаршан м.
(напр на сцене)

ВЫ́сунуть(ся) сов. см **выс́овы-**
вать(ся)

ВЫ́сушить сов सुखाना сук^xā-
nā п, सुखा देना сук^xā dēnā п,
खुश्क करना хушк' kar' nā п

ВЫ́сш||ий прил 1. сравнит.
от высокий से ऊँचा (उच्च) сэ
ūchā (учч'), उच्चतर учч'-тар; 2.
превосх от высокий सब से
ऊँचा (उच्च) саb сэ ūchā (учч'),
उच्चतम учч'-там, सर्वोच्च сар-
вочч', बढिया бар'инā неизм (по
качеству), ☆ в —ей стѣпени
बहुत हद तक, नितराम्, —ая ма-
тематика उच्च गणित м., —ее
учѣбноє заведѣние उच्चशिक्षालय
м, —ее образованье ऊँची (उच्च)
तालीम (शिक्षा) ж., उच्चशिक्षा ж.

ВЫ́сылать несов 1. (посылать)
भेजना b^xēdj' nā п, भेज देना
b^xēdj dēnā п; 2. (администра-

тивно) निकाल देना निकāl дэна *п.*,
निर्वासित करना निर्वāсит кар'на
п., — из страны जलावतन कर-
ना *п.*, देशनिकाला देना *п*

ВЫСЫЛКА *ж.* 1. (посылка) भेज-
ना б^хэдж'на *м*; 2. (административная) निकाला निकālā *м*, निर्वासन निर्वāсан *м*; — из страны जलावतनी *ж.*, देशनिकाला *м*

ВЫСЫПАТЬ *сов. см. высыпа́ть*

ВЫСЫПА́ТЬ *несов.* 1. गिराना гирāна *п*, गिरा देना гирā дэна *п*, डालना дāl'на *п.*; खाली करना (कर देना) хāли кар'на (кар дэна) *п* (опорожнять), 2. (о сыпи и т. *п*) निकलना निकал'на *нп.*, आना āна *нп.*

ВЫ́СЫПАТЬСЯ *сов. см. высыпа́ться I*

ВЫ́СЫПА́ТЬСЯ I *несов (выпадать, вываливаться)* गिरना гир'на *нп*, गिर जाना гир джāна *нп.* (मे से из чего-л)

ВЫ́СЫПА́ТЬСЯ II- *несов.* नीद भर सोना нīд б^хар сонā *нп.*, नीद मारना (लेना) нīд мār'на (лэна) *п.*

ВЫ́СЫХА́ТЬ *несов* सूखना сук^х-на *нп*, सूख जाना сук^х джāна *нп*; भुरना дж^хур'на *нп*, कुम्हलाना кум^хлāна *нп.*, कुम्हला जाना кум^х-лā джāна *нп* (о растении)

ВЫ́СЬ *ж* ऊँचाई ўчай *ж*, उच्चता учч'тā *ж*

ВЫТА́ЛКИВАТЬ *несов.* धक्के देकर निकालना д^хаккэ дэкар никāl'-на *п*

ВЫ́ТАРАЩИТЬ *сов.:* — глазаँ आँख फाड़ फाड़के देखना āк^х п^хār п^хār'кэ дэк'на *п.*

ВЫТА́СКИВАТЬ *несов* [बाहर] निकालना [bāхар] никāl'на *п.*, काटना кār^х'на *п*, खीचना к^хйч'-на *п*, काढ (खीच) लेना кār^х (к^хйч) лэна *п*, चुराना чурāна *п*, चुरा लेना चुरā лэна *п.* (красть), — нару́жу बाहर ника-
лना *п*

ВЫ́ТАЩИТЬ *сов см. выта́ски-
вать*

ВЫТЕКА́||ТЬ *несов.* 1. बहना бах'на *нп* (से, मे से откуда-л), वह जाना бах джāна *нп* (से, मे से откуда-л); 2. перен (о следствии) निकलना निकал'на *нп*; отсюда —ет, что... इस से यह नतीजा (परिणाम) निकलता है कि...

ВЫ́ТЕРЕТЬ(СЯ) *сов см. выти-
ра́ть(ся)*

ВЫ́ТЕСНИТЬ *сов см. вытесня́ть*
ВЫТЕСНЯ́ТЬ *несов* 1. [बाहर] निकालना (निकाल देना) [bāхар] никāl'на (никāl дэна) *п*, हटाना хатāна *п*, हटा देना хатā дэна *п*, 2. перен जगह लेना джагах лэна *п.* (की кого-л, что-л), स्थान लेना ст^хāн лэна *п* (का кэго-л., что-л).

ВЫ́ТЕЧЬ *сов см. вытекать*

व्युत्तरात् *несов* पोछना पॉच^ख न्हा *n*, पोछ डालना पॉच^ख दाल'न्हा *n*; ~ *нос* नाक साफ करना *n*

व्युत्तरात् *несов* अपने आप को पोछना अप'नै आप को पॉच^ख न्हा *n*

व्युत्तरात् *сов* *см* व्युत्तरात्-
कियात्

व्युत्तरात् *сов* *см* व्युत्तरा-
न्हा

व्युत्तरात् *сов*. [हिलाकर]

गिराना (गिरा देना) [खिलाकार] गिराना (गिरा देना) *n* (से, मे से *откуда-л*), हिलाकर खाली करना (कर देना) खिलाकार खाली कार'न्हा (कार देना) *n* (*опорожнить*), भाडना द'खार'न्हा *n*, झटकारना द'खार'न्हा *n* (*пыль и т n*)

व्युत् *несов* चिल्लाना चिल्लाना *nn*.

व्युत्तरात् *несов* 1. (*растя-
гивать*) लंबा करना लाम्बा कार'न्हा *n*; 2. (*извлекать*) निकालना नि-
काल'न्हा *n*, खीचना क'खिच'न्हा *n*

व्युत्तरात् *несов* 1. (*рас-
тягиваться*) लंबा हो जाना लाम्बा
हो द'खाना *nn*, 2. (*выпрямлять-
ся*) तनना तान'न्हा *nn*

व्युत्तरात् *ж* *хим* निचोड़ नि-
चोर *m*

व्युत्तरात् *сов* *см* व्युत्तरा-
गियात्

व्युत्तरात् *сов* *см* व्युत्तरात्
व्युत्तरात् *н* *сов* 1. [वैसी
से] पकड़ना (पकड़ लेना) [बाँसा से]
पाकार'न्हा (पाकार लेना) *n*, 2.

перен मुश्किल से हासिल करना
मुश्किल से ख़ासिल कार'न्हा *n*,
खीचना क'खिच'न्हा *n* (*извлекать*).

व्युत्तरात् *сов* 1. (*что-л*)
सीखना सीख'न्हा *n*, सीख लेना
(रखना) सीख' लेना (पाक'न्हा) *n*,
2. (*кого-л*) सिखाना सीख'ाना *n*,
सिखा देना सीख'ा देना *n*. शिक्षा
देना (दे देना) शिक्षा देना (दे
देना) *n*

व्युत्तरात् *сов* सीखना सीख'-
न्हा *n*, सीख लेना सीख' लेना *n*.

व्युत्तरात् *несов* पालना
पाल'न्हा *n*, [पालन-]पोषण करना
[पालन-]पोषण कार'न्हा *n* (*напр.*
ребенка), अच्छी खिदमत (सेवा)
करके अच्छा (आरोग्य) करना अच्छ'ा
खिद'मत (सेवा) कार'क़े अच्छ'ा
(आरोग्य) कार'न्हा *n* (*больного*)

व्युत्तरात् *сов* *см*. व्युत्तरात्-
गियात्.

व्युत्तरात् *несов* छीनना
च'खिच'न्हा *n*, छीन (खीच) लेना
च'खिच (क'खिच) लेना *n*

व्युत्तरात् *сов* दौड़-धूप
करके हासिल करना दौड़-धूप
कार'क़े ख़ासिल कार'न्हा *n*

व्युत्तरात् *m* 1. (*действие*) [वा-
हर] निकलना [बाहर] निकाल'न्हा
m; उतरना उतर'न्हा *m* (*из ва-
гона, на сцену и т n*), 2.
(*место выхода*) [वाहर जाने का]
दरवाजा (द्वार) [बाहर जाने का]
दरवाजा (द्वार) *m*, निकास निकाल
m; 3. (*из трудного положения*)

निकास निकās म, नि सरण निख-
सारन म.; 4. (книги и т п)
निकल जाना निकल дजāनā म,
प्रकाशन प्राकāशन म.

ВЫХОДЕЦ м 1. (переселенец)
प्रवासी प्रावāसी म; 2.: он —
из крестьян वह पैदाइशी (जन्मत)
किसान है वाख पाэдāиशी (джанм'-
ताख) किसान खāэ

ВЫХОДИТЬ сов см выхāжи-
вать

ВЫХОДИТЬ несов 1. [वाहर]
निकलना (निकल आना, निकल
जाना) [bāxar] निकल'нā (निकल
ānā, निकल दजāनā) नл (से
откуда-л.); उतरना उतर'नā नл,
उतर जाना उतर दजāनā नл
(напр из вагона, на сцену); — на
дорогу सडक पर आ पहुँचना नл,
— на трибуनु मंच पर जाकर खडा
हो जाना नл; 2. (напр. о книге)
निकलना निकल'नā नл, प्रकाशित
होना प्राकāशित खōnā नл; 3.
(удаваться) कामयाब (सफल) होना
कām-йāб (са-п'хал) खōnā नл; 4.
(получаться) हो जाना खो दजāनā
नл, बनना бан'нā नл, निकल
आना निकल ānā नл., 5. (расхо-
доваться) खर्च (व्यय) होना харч'
(व्याय) खōnā नл; खतम (समाप्त)
होना хатам (самāпт') खōnā नл;
(оканчиваться, напр о продук-
тах), ◇ — на первое место
पहले दर्जे पर पहुँचना (पहुँच जाना)
नल; — из себя आपे से बाहर

हो जाना नл.; — в отставку
इस्तीफा (त्याग-पत्र) देना न.; —
зāмуж व्याहना न., व्याह (शादी)
करना न; — из войнā लडाई
(युद्ध) से हट जाना नл.; — из
त्रुदного положēния कठिन परि-
स्थिति से बच निकलना नл; —
из употреблēния अप्रचलित (अव्य-
वहृत) हो जाना नл., ँतот дом
выходит फасāдом на востōр इस
मकान का सामना पूरव के रुख है

ВЫХОДКА ж (дерзкий, наглый
поступок) शेखी शेखी ж,
ढिठाई द'хит'хāи ж, धृष्टता द'ри-
श'तā ж

ВЫХОДНОЙ прил — день
छुटी का दिन च'ут'ती कā दिन म
ВЫХОЛЕННЫЙ прич बना-सँवरा
банā-сāв'rā, अच्छी तरह पाला-पोसा
हुआ अच'хī ताराख पāलā-पोसā
खуā

ВЫЦАРАПАТЬ сов см. выцарā-
пывать.

ВЫЦАРАПЫВАТЬ несов. 1. (на-
царапывать) खरोचना क'харб'नā
न, खरोच देना क'харब'नā न;
2. (выдирать) खुरचकर हटाना क'ख-
राच'कार खātānā. न.

ВЫЦВЕСТИ сов см выцветāть
ВЫЦВЕТАТЬ несов. रंग उतरना
(फीका पडना) रान्ग' उतर'नā
(प'खā पार'नā) नल (का ओ चēm-ल);
उतरना उतर'नā नल, फीका पडना
(हो जाना) प'खā पार'नā (खो
दजāनā) नल (о краске)

ВЫЧЁРКИВАТЬ *несов* कलम खीचना (फेरना, मारना) कालम क^खिच'नā (प^खэр'нā, मār'нā) *n* ; काटना कāt'नā *n*, काट देना कāt दэнā *n* (*выбрасывать, напро- часть*)

ВЫЧЕРКНУТЬ *сов. см* вычер- кивать.

ВЫЧЕРПАТЬ *сов см* вычёрпы- вать

ВЫЧЁРПЫВАТЬ *несов* उलीचना उल्लिच'नā *n*

ВЫЧЕСТЬ *сов см* вычитáть

ВЫЧЕТ *м* कटौती कताउती *ж*, कमी कमी *ж*, घटी ग^хати *ж*, за -ом घटाकर

ВЫЧИСЛЕНИЕ *с* हिसाब खिसāб *м*, गणना गан'नā *ж*

ВЫЧИСЛИТЬ *сов см* вычис- лять

ВЫЧИСЛЯТЬ *несов* हिसाब (लेखा) लगाना खिसāб (लэк^хā) ла- гāнā *n*, गणित करना गанит кар'- нā *n*

ВЫЧИСТИТЬ *сов см* вычи- щать

ВЫЧИТАЕМОЕ *с мат* घटाई जानेवाली सख्या ग^хатāй джāнэ-вā- лй санк^хйā *ж* वियोजक वीयो- джак *м*

ВЫЧИТАНИЕ *с мат* बाकी (शेष) निकालना बाक्य (शेश) निकāl'нā *м*, व्यवकलन व्वाव'калан *м*

ВЫЧИТАТЬ *несов* 1. काटना कāt'नā *n*, घटाना ग^хатāнā *n* ; 2.

मत. घटाना ग^хатāнā *n*, बाकी (शेष) निकालना बाक्य (शेश) ни- कāl'नā *n*

ВЫЧИЩАТЬ *несов* साफ़ करना (कर देना) сāф кар'нā (кар дэнā) *n* ; भाडना дж^хār'нā *n*, भाड देना (डालना) дж^хār дэнā (дāl'нā) *n* (*напр от пыли*); मॉजना мāдж'нā *n*, मलना мал'- нā *n*, मल डालना мал дāl'нā *n* (*протирасть*), पालिग करना (कर देना) пāлиш кар'нā (кар дэ- нā) *n*. (*обувь*).

ВЫЧУРНЫЙ *прил* अनावश्यक अलकारो से भरा अनावश्यक अलानкарō сэ б^харā

ВЫШВЫРНУТЬ *сов* [जोर से बाहर] फेकना (फेक देना) [зор сэ бāхар] п^хэк'нā (п^хэк дэнā) *n*

ВЫШЕ 1. *сравнит. от* высó- кий से ऊँचा (उच्च) сэ ўчā (учч'), से लबा сэ ламбā (*рос- том*), 2. *сравнит от* высóкó ऊपर उपार, ज्यादा ऊँचा зйāдā ўчā, поднāться ~ ऊपर उठना (चढ़ना) *нп*, 3. (*сверх чего-л*) के बाहर कэ бāхар *последелог*, *это* ~ мой^х сил यह मेरे सामर्थ्य से बाहर (परे) है, 4. (*раньше*) ऊपर उपार, как स्कāзано ~ जैसा ऊपर कहा गया है.

ВЫШЕОЗНАЧЕННЫЙ *прил см* вышеупомāнутый

ВЫШЕПРИВЕДЁННЫЙ *прил. см.* вышеупомāнутый

вышеуказанный *прил см*
вышеупомянутый

вышеупомянутый *прил.* पहि-
 ले कहा हुआ पाखिले काखे खुा,
 पूर्वकथित पूर्व'-कतखित, उपरि-
 निर्दिष्ट उप'रि-निरदिष्ट', उपरोक्त
 उप'रोक्त', उपरिलिखित उप'रि-लि-
 क'खित (написанный выше)

вышивáние *с (действие)* कशी-
 दाकारी काशीद-करी ज., कारचो-
 वी क-चोबी ज

вышивáть *несов* कारचोवी
 बनाना क-चोबी बनाना *п.*

вышин||á *ж* ऊँचाई उँचाई ज,
 बुलदी बुलन्दी ज, उच्चता उच'-
 ता ज; —óй в дёсять мётров
 दस मीटर ऊँचा

вы́шить *сов см* вышивать

вы́шка *ж* अटारी अटारी ज,
 बुर्ज बुरज' *м*; нефтяная — तेल-
 -कूप का ऊपरी ढाँचा *म*; пара-
 शूтная — छत्रीधारी के कूदने का
 मंच *म*

вы́явить *сов см* выявлять

выявля́ть *несов* जाहिर (प्रकट)
 करना (कर देना) अखिर (प्रकट)
 कर'ना (कर देना) *प*, खोलकर
 रखना क'खोल'कर राक'ना *प*, ढूँढ
 निकालना द'खुर' निकाल'ना *प* (вскры-
 вать)

выясн́ение *с* पता लगाना
 पता लगाना *म*, स्पष्टीकरण स्प-
 श्टीकरण *म*

выясн́ить(ся) *сов см* выяс-
 нять(ся).

выясн́ять *несов* पता लगाना
 (लगा लेना, चलाना) पता लगाना
 (लगा लेना, चलाना) *प* (का चो-
 -ली), मालूम करना मालूम कर'-
 ना *प*

выясн́аться *несов* साफ
 (स्पष्ट) हो जाना साफ (स्पष्ट) हो
 जाना *प*, पता चलना पता
 चल'ना *प* (का ओँच-ल), निकल-
 ना निकाल'ना *प*

вьетна́мец *м* वियेतनामी
 वियेत'नामी *म*

вьетна́мский *прил* वियेतनामी
 वियेत'नामी; — язык वियेतनामी ज-
 वान (भाषा) *ज*

выю́га *ж* बर्फ का तूफान बारफ'
 का तुफान *म*

выю́чный *прил* लद्दू लद्दू,
 भारवाही ब'ख-वाही.

выю́щ||ийся 1. *прич* от
 виться, 2. *прил.*: —неся волю
 сы घुँघराले वाल ग'घुर'राले बाल
म *म*, —еся растение लता
 लता *ज*.

вя́жущий *прил* कसैला कसा
 ला, कषाय काशी, — вкус कसाव *म*,
 कसैलापन *म*

вяза́ние *с* बुनाई बुनाई *ज*

вяза́нка *ж* गुट्टा गट्टा *म*

вяза́ть *несов* 1. (связа́ть)
 बाँधना बाँध'ना *प*, कसना कस'ना
प, 2. (चुल्की *и* *त* *प*) बुनना
 बून'ना *प*

вяза́ться *несов* (соответ-
 ствовать) राग मुताबिक (अनुकूल,

अनुसार) होना मутаबिक (анукूल, अनुसर) खोना *нп* (के *с. чем-л*)

ВЯЗКИЙ *прил* लसदार लस-दार्, चिपचिपा चिप'चिपा, दलदला дал'-далा, धँसाऊ द'ासाऊ (*топкий*).

ВЯЗНУТЬ *несов* 1. धँसना द'ास'-ना *нп*, 2. (*застрелять*) अटकना अ'ताक'ना *нп*.

ВЯЛЫЙ *прил* 1. मुरझाया हुआ मुर'ज'ाय'ा खूा, बासी बासी, 2. *перен* (*апатичный*) सुस्त सुस्त', ठडा त'анда, निस्तेज निस्तेज

ВЯНУТЬ *несов* 1. मुरझाना मुर'-ज'ाना *нп*, कुम्हलाना कुम'लाना *нп*, 2. *перен* मुर्दादिल हो जाना मुरदा-दिल खो द'जाना *нп*.

Г

га *с см* гектар

гавань *жс*. बंदरगाह बन्दार-गाख *м*

гад *м* 1. *зоол* रेगनेवाला जतु र'ग'ने-वा'ला द'जान्तु *म*, सरीसृप स-रि-सृप *म*; 2. *перен* अधम अ'ध'ам *म*, दुष्कृती दुष्कृति *म*

гадалка *жс* पेशीनगोई करनेवाली प'श'ीन-गो'य कार'ने-वा'ली *жс*, भाग्यफल बतलानेवाली ब'ाग'य'-प'खाल ब'त'लाने-वा'ली *жс*.

гадание *с* 1. पेशीनगोई प'श'ीन-गो'य *жс*, भविष्य-कथन ब'ाविष्य'-क'त'खान *म*, 2. (*предположение*) अटकल अ'त'काल *жс*, अनुमान अनु-मान *म*

гадательный *прил* 1. आनुमानिक अनुमानिक, 2. (*сомнительный*) सदेहजनक स'दे'ह-ज'न'क, सदिग्ध स'दि'ग्ध

гадать *несов* 1. (*предсказывать*) पेशीनगोई (भविष्य-कथन) करना प'श'ीन-गो'य (ब'ाविष्य'-क'त'खान)

कार'ना *п*, 2. (*предполагать*) अटकल लगाना अ'त'काल लगाना *п*, अनुमान करना अनुमान कार'ना *п*

гадить *несов* *разг* 1. (*пачкать*) गंदा (मैला) करना ग'न्द'ा (मा'ला) कार'ना *п*, 2. (*вредить*) चोट पहुँचाना च'ोट पा'खू'चा'ना *п*

гадкий *прил* बुरा बुरा, दुष्ट दुष्ट

гадость *жс* *разг* 1. गंदगी ग'न्द'गी *жс*, मैली (घृणित) चीज मा'ली (ग'र'ीन'ित) च'ीज *жс*, 2. (*подлый поступок*) शरारत श'र'ार'त *жс*, बदमाशी ब'द-मा'शी *жс*, दुष्टता दुष्ट'ता *жс*

гадюка *жс* काला साँप काला साँप *म*

газ *м* गैस गैस *жс*, ядовитый — जहरीली (विषैली) गैस *жс*, удушливый — फुफुसदाह गैस *жс*, слезоточивый — आँसू [वहाने] की गैस *жс*, अश्रुकारक गैस *жс*.

газета *жс*. अखबार अ'ख'बा'र *म*.

[समाचार-]पत्र [самāchār-]патр' *м*,
стенная ~ दीवार-समाचार-पत्र *म*

газётн||ый *прил* अखबारी अख-
बारी, समाचार-पत्र का самāchār-
-патр' *क़ा*, पत्रकीय патр'कीय', ~
кибск अखवार वेचने का अड्डा *म*;
~ая статья अखवार (समाचार-पत्र)
का लेख *म*

газирóванн||ый *прил* ~ая
водá [गैसभरी] सोडा-वाटर [гаэс-
-б^харй] содā-вāтар *म*

газифика́ция *ж* गैसीकरण
гаэсй-каран *म.*, ~ домóв गैस का
घरो मे पहुँचाना *म*.

га́зовый *прил* गैस का гаэс
кā, गैसीय гаэсйй', ~ заво́д गैस-
-कारखाना *म*

газогенерáтор *м* *тех.* गैस-
-जेनेरेटर гаэс-джэнэрэтар *म*,
गैसोत्पादक гаэсотпāдаक *म*

газoли́н *м* मोटर-спирिट мо-
тар-спирит *ж*.

газoн *м* घास का छोटा मैदान
ग^хāс кā च^хотā माэдāн *म*, лан
лāн *म*, по ~у ходи́ть воспре-
ща́ется лан पर मत चलो

газообра́зный *прил* गैस-
-सदृश гаэс-са-дриш

газoпровóд *м* गैस-पाइपलाइन
гаэс-пāип-лāин *ж*

газоубе́жище *с* गैस-वचाव-घर
гаэс-бачāо-г^хар *म*

га́йка *ж* [पेच की] छिवरी
[पэч кй] д^хиб'рй *ж*.

галантерейный *прил* ~ ма-

гази́н विसाती की दुकान бисāт
कй दुкаāн *ж*.

галантерéя *ж* विसातवाना बि-
сāत-бāнā *म*, विसातगिरी की चीजें
बिसāत-गिरй कय चीजें *ж*. *मन*.

галерéя *ж*. गैलरी гаэл'рй *ж*,
वरामदा барāм'дā *म*, दीर्घा दूर-
ग^хā *ж*, ♦ карти́нная ~ चित्रशा-
ला *ж*

галё́рка *ж* *разг.* गैलरी гаэл'-
рй *ж*

галлюцина́ция *ж*. मतिभ्रम
मति-б^храм *म.*, माया мāйā *ж*

галoп *м* सरपट सार'пат *ж*,
डपट दाпат *ж*.; пускáть в ~ सरपट
दौडाना (फेंकना) *п*

галoпом *нареч* सरपट सार'-
пат, пускáть ~ सरपट दौडाना (फें-
कना) *п*, скакáть ~ सरपट दौडना
नп (о лошади), सरपट दौडाना *п*
(о всаднике)

галoша *ж*. खड का जूता रा-
бар कā दजूतā *म*.

га́лстук *м* [नेक]टाई [नэк-]
तāй *ж*, повя́зывать ~ [नेक]टाई
लगाना (वाँधना) *п*.

галу́н *м* कलावतू कालā-बाटू
म, लैस लाэс *म*

га́лька *ж* कंकर [-पत्थर] कान-
कार [-पात्त^хар] *म*

гам *м* *разг* धूम д^хум *ж*

гама́к *м* झूला दज^хулā *म.*,
झूलन-खटोला दज^хулан-क^хातोла *म*.

га́мма *ж*. *муз.* सरगम सार'гам
म, स्वरगाम सार-ग्रām *म*.

гангрéна *жс* мед देह का
सडाव दэх् क़ा साऱाо *м*

гангрéнóзный *прил* देह की
सडन-सवधी दэх् क़ि सारан-сам-
банд^хи

гáнгстер *м* डाकू द़ाकु *м*
гáндйзм *м* ग़ांधीवाद ग़ांद^хи-
-в़ाद *м*

гарáж *м* मोटर-ख़ाना मотар-
-х़ан़а *м*, ग़ैरेज गाэрэдж *м*

гарáнт *м* ज़ामिन з़а́мин *м*, गा-
रटी देनेवाला ग़аранти दэнэ-в़ал़а *м*

гарáнтйровать *сов* и *несов*
ज़मानत (ग़ारटी) देना замāнат
(г़аранти) дэнā *п* (की *что-л*), —
безопāсность अभयदान करना *п*

гарáнтйя *жс* जमानत замāнат
жс, ग़ारटी ग़аранти *жс*

гардерóб *м* 1. (*помещение*)
कपडा रखने की कोठरी काप'рā
рак^хнэ क़ि кот^хри *жс*, कपडद्वार
काпар-द्वār *м*, 2. (*шкаф*) [कपडा
रखने की] अलमारी [काप'рā राक^х-
नэ क़ि] ал'мārй *жс*, 3. (*платья*)
कपडे काप'рэ *м* *мн*, [पहनने के]
वस्त्र [पाख़ान'नэ कэ] वाстр' *м* *мн*

гардерóбщик *м* कपडा (वस्त्र)
रखनेवाला काप'рā (वाстр') राक^х-
नэ-व़ाल़ा *м*

гардй́на *жс* परदा пар'дā *м*

гармóника *жс* अकार्डियन अкар-
дийан *м*

гармонй́ст *м* अकार्डियन वजा-
नेवाला अкардинан баджāнэ-в़ā-
лā *м*

гармонй́ческий *прил* муз
रागात्मक राгāтмаक.

гармонй́чный *прил* सुरीला су-
रй़लā, लयवद्ध लाय-бадд^х

гармóния *жс* 1. *муз* स्वरैक्य
свараэкй' *м*, स्वर-सगति सवार-сан-
гति *жс*, 2. *перен* ऐक्य аэкй' *м*,
मेल मэл *м*

гарнизóн *м* गढवाले гар^х-в़ālэ
м *мн* (*крепости*), — [гóрода]
शहर का [हिफाजत करनेवाला] फ़ौजी
दस्ता шах़ар क़ा [ख़ифāзат кар'нэ-
-в़ālā] фаоджй дастā *м*

гарнй́р *м* सालन сālан *м*

гарнитўр *м* सेट сэт *м*

гасй́ть *несов* बुझाना будж^хāнā
п, बुझा देना будж^хā дэнā *п*

гаснуть *несов* बुझना будж^х-
нā *пп*

гастролёр *м* 1 अतिथि-कलाकार
атит^хи-калā-кār *м*, 2. *перен* रमता
जोगी राम'तā джогй *м*

гастрономй́ческий *прил* —
магазй́н खाद्य-सामग्रй की दुकान
к^хāдй'-сāмагрй क़ि дукāн *жс*

гашй́ш *м* ग़ाँजा ग़āджā *м*

гвалт *м* शोर-गुल шор-гул *м*,
कोलाहल कोलāхал *м*

гвард́еец *м* गार्ड्स-मैन гārдс'-
-маэн *м*

гвард́ейский *прил* गार्ड्स का
гārдс' к़ा

гвāрдия *жс* गार्ड्स гārдс' *м* *мн*
гвоздй́ка I *жс* (цветок) पिक
пинк' *м*

гвозді́ка II ж (пряность)
लौंग लांग म

гвоздь м. कील किल म, किल्ली
киल्ली ж деревянный — खूँटी ж

где нареч 1. вопросительн कहाँ
काहाँ, किस जगह किस दजागाँ, किधर
किधर, 2. относительн जहाँ
दजागाँ, जिस जगह जिस दजागाँ,
जिधर जिधर, — бы то ни было
जहाँ कही, कही न कही, जिस कि-
सी स्थान में

где-либо нареч см где-то

где-нибудь нареч см где-то

где-то нареч कही न कही काँहीं
ना काँहीं, किसी न किसी स्थान में
किसी ना किसी स्त'ान में, — в дру-
гом месте कही और, — здесь यहाँ
पास में.

гегемонія ж नेतृत्व नेत्रित्व'
म, नायकत्व नाई'कत्व' म

гекта́р м हैक्टर हाэктар м

гелий м хим हीलियं हिलियाम म

геликопте́р м घिरनीदार विमान
ग'хир'नी दार विमान म

гемоглоби́н м физиол लाल
रक्ताणुओं का रजक द्रव्य लाल रा-
क्ताणुओं का रанджак द्राव्य' म, रक्त
के कणों में लाल परिमाणु राक्त' क
कणों में लाल परिमाणु म मн

генеалогія ж वंशावली वंशा-
ली ж

генеалогическ||ий прил ~ое
дерево курсінама кур'си-нама м,
वज-तालिका वंश-तालीका ж

генерáл м जनरल джан'рал м

генерали́ссимус м. जनरलिस्सि-
मो джан'ралиссимо म

генерáл-лейтенáнт м. लेफ़्टि-
नेट-जनरल लेफ्टिनेंट'-джан'рал м.

генерáл-майóр м मेजर-जनरल
मेजर-джан'рал म

генерáл-полкóвник м करनल-
जनरल кар'нал-джан'рал म.

генерáльн||ый прил. आम ам,
मुख्य मुक्'य', प्रधान प्राद'хан, —ая
रेपेतिция ड्रेस-रिहर्सल म; —ая

ли́ния па́ртии па́рटी की आम नीति
ज, ◇ — штаб जनरल स्टाф म,

Генеральная Ассамбле́я Органи-
за́ции Объединенных На́ций राष्ट्र-
संघ की जनरल असेंबली ж

генерáтор м (динамо-машина)
जेनेरेटर дженэретар м, विद्युत्-
उत्पादक विद्युत-उत्पादक म

гениáльный прил प्रतिभासंपन्न
प्रतिब'ā-सम्पन्न'.

гэний м 1. प्रतिभा प्रतिब'ā ж,
2. (человек) प्रतिभाशाली आदमी
प्रतिब'ā-शाली आद'मी म.

геноци́д м जातिवध दजाति-
-वाद' म

геóграф м भूगोल-शास्त्रज्ञ б'ху-
-गोल-शास्त्र'-गि' म, भौगोलिक б'хо-
गोलिक म

географический прил भौगो-
लिक б'хоगोलिक

геогра́фия ж भूगोल б'ху-गोल म.

геоде́зия ж भूमंडल नापने का
शास्त्र б'ху-मण्डल नाप'ने का
शास्त्र' म, भूमिति б'ху-मिति ж.

геоблог *м* भूगर्भशास्त्र-वेत्ता *бху-*
-гарб^х-шāстр'-вэттā-*м неизм*

геологический *прил* भूगर्भी
бху-гарб^хи, भौगर्भिक б^хаогарб^хик,
भूगर्भशास्त्रीय бху-гарб^х-шāстрий'-
(относящийся к науке)

геологія *ж* भूगर्भ-शास्त्र бху-
-гарб^х-шāстр' *м*

геометрический *прил* रेखा-
-गणितसवधी рэк^хā-ганит-самбан-
д^хи

геометрия *ж* रेखा-गणित रэк^хā-
-ганит *м*, ज्यामिति джйā-мити *ж*

георгин *м* डाहलिया 'दāх'линя
м, पुरस्कृत पुरु-राक्त' *м*

герб *м* चिह्न चिह्न' *м*, लाछन
लāч^хан *м*, госудāрственный —
राष्ट्रीय लाछन *м*, राज्यचिह्न *м*

гербарий *м* सूखी फूल-पत्तियो
(वनस्पतियो) का संग्रह सूक^хи п^ул-
-паттийō (वानस्पатийō) кā санг-
рах *м*

гёрбов||ый *прил* : —ая мārка
अदालती स्टाप адāл'тя стāмп' *м*,
—ая бумāга पक्का कागज паккā
кāгаз *м*, — сбор स्टाप-ड्यूटी
стāмп'-дйутй *ж*

гермāнский *прил* जर्मन джар'-
ман

герметический *прил* भली भाँति
बंद किया हुआ б^хапп-б^хāти банд'
кинā хуā

геройзм *м* बहादुरी бахāдурй *ж*,
वीरता वीर'tā *ж*, वीरत्व वीरत्व'
м, शूरता शूर'tā *ж*

геройчески *нареч*. बहादुरी से
бахāдурй сэ, वीरतापूर्वक वीर'tā-
-पूरवाक

геройческий *прил* बहादुर бахā-
дур, बहादुराना бахāдурāнā *неизм*,
वीरतापूर्ण वीर'tā-пूरн'

герой *м* 1. बहादुर бахāдур *м*,
वीर वीर *м*, 2. लिट मुख्य पात्र
мук^хи' пāтр' *м*, हीरो хйро *м*, ◇
Герой Советского Сою́за सोवियत
संघ का वीर *м*, Герои Социали-
стического Труда समाजवादी श्रम-
वीर (श्रम का वीर) *м*

гётры *мн* [पैर ढाँकने की] पट्टियाँ
[пāэр д'āк'нэ кй] паттийā *ж мн*

гниацїнт *м* सबुल самбул *м*

гїбель *ж* तवाही табāхй *ж*,
वरवादी бар-бāдй *ж*, विनाश वि-
нāш *м*

гїбельный *прил* विघातक वि-
г^хāтак, विनाशक विनāшак

гїбкий *прил* 1. लचीला लачпā,
लचकदार लачак-дār, 2. перен (об
уме) तेज तээ, तीव्र तीвр'

гїбкость *ж* लचीलापन लачпā-
пан *м*, लचक लачак *ж*

гїбл||ый *прил* —ое дéло वेफа-
यदा काम бэ-фāн'дā кām *м*, इस से
कुछ नहीं आया नс сэ куч^х нахй
āэгā (из этого ничего не выйдет).

гїбнуть *несов* चीपट (तवाह, वि-
नष्ट) होना (हो जाना) чаопат (та-
бāх, विनाशत') хонā (खो जानā) *нп*.

гигāнт *м* देव दैव *м*, दैत्य दैत-
तй' *м*

гигáнтский прил 1. (большой по размеру) महाकाय махā-кай, 2. (исключительный, чрезвычайный) विराट् विराट्

гигиéна ж. स्वास्थ्य-विज्ञान स्वा-ст^хй'-विग्यāन м, स्वास्थ्य-संबंधी कार-रवाइयाँ स्वास्त^хй'-самбанд^хй कār-равāййāँ ж мн (мероприятия).

гигиенíческий прил स्वास्थ्य-विज्ञान-सबधी स्वास्त^хй'-विग्यāन-сам-банд^хй

гигроскопíческий прил जला-कर्षक джалāкаршак

гид м गाइड гāид м, मार्गदर्शक mārg'-даршак м (проводник)

гидроплāн м जलविमान джал-вимāн м, जलचर हवाई जहाज джал-чар хāвай джахāз м

гидростāнция ж पनबिजली-घर пан-бидж'ли-г^хар м, जलविद्युत् स्टेशन джал-видйут стэшан м

гиéна ж लकडबग्घा лакар-ба-г^хā м

гйльза ж 1. (патрона) कारतूस की नली кār'тус кй налй ж, 2. (папирасы) सिगरेट की [कागजी] नली сиг'рэт кй [каг'эй] налй ж

гимн м गीत гйт м, तराना тарā-нā м, गान гāн ж, भजन б^халжан м (священный), госудāрственныи ~ राष्ट्रीय गीत м, राष्ट्रगान ж, партиный ~ पार्टी का गीत м

гимнāст м कसरती кас'ратй м, व्यायामपटु вйāйām-пату м

гимнāстика ж कसरत кас'рат

ж, व्यायाम वйāйām м; лечéбная ~ व्यायाम-चिकित्सा ж.

гимнастíческий прил. कसरती кас'ратй, व्यायाम-संबंधी वйāйām-самбанд^хй

гинеко́лог м. प्रसूतिशास्त्री прасу-ти-шāстри м

гинеколóгия ж. प्रसूतिशास्त्र प्रасути-шāстр' м., स्त्रीरोग-विज्ञान стрй-рог-विग्यāन м

гипérбола ж лит. अतिशयोक्ति атишайокти ж

гипертонíя ж मेद उच्च रक्त-चाप учч' ракт'-чāп ж.

гипнóз м (состояние) कृत्रिम निद्रावस्था критрим нидрāваस्त^хā ж
гипнотизíровать несов कृत्रिम निद्रा मे лाना критрим нидрā м^б лā-ā п

гипóтеза ж [परि]कल्पना [पा-ри]कल्प'нā ж, कल्पितार्थ कалпи-тāрт^х м, अनुमान анумāн м (пред-положение)

гипотену́за ж мат कर्ण का-रн' м

гипотетíческий прил परि-कल्पित парикалпит.

гипс м 1. мин सिलखडी сил-к^харй ж, जिप्स джипс' м, 2. (для скульптуры, в хирургии) जिप्स джипс' м, प्लास्टर आफ् पेरिस плāстар āф пэрис м

гйпсовый прил 1. мин सिल-खडी का сил-क^харй кā, 2. (из гипса) जिप्स का джипс' кā

гирлянда *ж.* माला mālā *ж.*,
गजरा гадж'рā *м*

гиря *ж.* वाट bāt *м*, बटखरा бат'-
к'арā *м*

гитарā *ж.* गितार gitār *м*

главā I *ж.* (книги) बाब bāb *м*,
अध्याय ад'хйāй *м*, प्रकरण пракаран
м, खंड к'анд' *м*

глав||ā II *ж.* (руководитель)
अगुआ агуā *м*, राहुनुमा рāх'-нумā *м*,
नेता нэтā' *м* *неизм*, ◇ *стоять во*
—é अगुआ रहना (होना) *нп* (ка
чего-л.)

главарь *м* मुखिया мук'хийā *м*

главѣнство *с* आधिपत्य ād'хи-
патй' *м*, प्रधानता прад'хāн'гā *ж.*,
नेतृत्व нэтритв' *м*

главѣнствовать *несов* प्रधान
रहना прад'хāн рах'нā *нп* (ка *над*
кем-л, *над чем-л*), नेतृत्व करना
нэтритв' кар'нā *п* (ка *над кем-л*,
над чем-л), शासन करना шāсан
кар'нā *п*

главнокомāндующий *м* प्रधान
सेनापति прад'хāн сэнā-пати *м*

главн||ый *прил* प्रधान прад'хāн,
मुख्य мук'хй', ~ город प्रधान *нगर*
м, ~ая ўлица प्रमुख सडक *ж.*,
~ые сйлы मुख्य शक्तियाँ *ж* *мн*,
~ое управление प्रमुख शासन-विभाग
м, ~ инженер प्रधान इंजीनियर *м*,
~ая квартира воен सदर-मकाम *м*,
~ое предложение *грам* मूल वाक्य
м, ◇ ~ым образом ज्यादातर,
अधिकतर, मुख्यतः

глабол *м.* *грам* क्रिया क्रीयā *ж.*
гла́дить *несов.* 1. (утюжить)

इस्तरी करना ист'ри кар'нā *п.*
(*ме*, *पर что-л*), 2. (ласкать) हाथ
फेरना хāt' п'хэр'нā *п* (*पर кого-л.*,
что-л)

гла́дкий *прил.* 1. चिकना чик'нā
(*на ощупь*), चौरस चाорас (*ровный*);
पालिश किया हुआ पāлиш кийā хуā
(*отполированный*), 2. (о ткани)
इकरगा इк-рангā, न छपा हुआ на
च'āпā хуā, 3. перен (*напр о речи*)
प्रवाहमय प्रवाह'май.

гладь *ж* тишь да ~ *разг.*
अमन-चैन аман-чаэн *м.*

гла́жение *с* इस्तरी करना ист'-
ри кар'нā *м*

глаз *м* आँख āк' *ж*, ◇ *с —у*
на — एकात मे; *на —* करीब करीब,
लगभग, प्राय; *темно́* хоть ~ *вы-*
коли разг आँखे फाडने पर भी कुछ
नही दिखाई पडता, घनघोर अधिकार
है, *в —āх* कोг-л. की नजरों मे,
смотréть во все ~ā ताकना *п*,
ध्यान देकर देखना *п*, *невооружен-*
ным —ом बिना चश्मा (दूरबीन)
लगाये, *за —ā* किसी की अनुपस्थिति
मे (*в отсутствии* *кого-л*), जरूरत
से ज्यादा (*с избытком*), *с —* долбй,
из сёрдца वон погов आँखो से दूर,
दिल से दूर

глазётъ *несов* *разг.* टकटकी
बाँधकर देखना *так'так* бāд'кар
дэк'нā *п*, ~, *разинув рот* मुँह
फाडके देखना *п*

глазн||ой прил आँख का āk^x kā,
नेत्र-सबधी नैत्र'-सम्बन्ध^xи, ~бе
яблоко анат गोलक म, आँख का
डेला म, ~आँया वपादिना [आँख की]
थैली ж, ~враच आँख की बीमारियों
का डाक्टर म, नेत्र-विशेषज्ञ म

глазók м (окошечко) भौकने का
छेद дж^xāk'нэ kā च^xэд м, झरोखा
дж^xарок^xā м

глазомёр м देखने से [दूरी]
नापना дэк^x'нэ сэ [दूरि] nāp'nā м

глазúнья ж तले हुए अंडे तालэ
खुэ андэ м मн

глазúрь ж 1. (сахарная) [मिठाई
पर की] कडी चीनी [मित^xāयि пар कि]
करी चयि ж, 2. (на посуде) इना-
मिल инāmिल म, रोगन रोगन म

глáнды मн कंठ के दोनों ओर
स्थित माँस-ग्रंथि कान्त^x' कэ донó ор-
स्त^xит माँस-ग्रान्त^xи ж

глáсность ж लोक-प्रसिद्धि लोक-
प्रसिद्ध^xи ж, सार्वजनिकता сार्व'-
-джаниक'тā ж

глáсный I прил (публичный)
सामान्य сāmānī', सार्वजनिक सार्व'-
-джаниक.

глáсный II прил лингв ~
[звук] स्वर स्वार म

глётчер м. वर्फ की सरकनेवाली
चट्टान барф' कि सारक'नэ-वāलि चा-
तāन ж, हिमसहति खिम-साखति ж,
ग्लेशियर ग्लेशियर म

гли́на ж. मिट्टी मित्ती ж

гли́нистый прил मिट्टी का
मित्ती kā

гли́няный прил. मिट्टी का [वना
हुआ] मित्ती kā [बानā khūā], कच्चा
कचचā (из необожжённой глины),
पक्का पक्कā, पकी हुई मिट्टी का पकी
खुय मित्ती kā (обожжённый).

глист м [पेट का] कीड़ा (कृमि)
[पेट kā] किरā (कृमि) म.

глицерин ग्लिसेरीन ग्लिसэरिन् ж.
гло́бус м भूमंडल का गोलाकार
चित्र ब^xу-मण्डल kā गोलाकार चित्र'
म, ग्लोब ग्लोब म

глода́ть несов कुतरना कुतार'-
nā n

гло́та́ть несов निगलना निगल'-
nā n, लीलना लील'nā n

гло́тк||а ж. разг. गला गलā म,
कठ कान्त^x' म; ♠ во всю ~у पूरे गले
से.

гло́т||ók м घूँट ग^xूँट म, одним
~кóм एक ही साँस मे.

гло́хнуть несов 1. बहरा हो जाना
बाख'рā खó दजānā नп., 2. (зати-
хатъ — о звуках) धीमा पडना (पड
जाना) द^xिमā пар'nā (पर दजānā)
नп; गतिरुद्ध हो जाना गति-रुद्ध^x
खó दजānā नп (напр. о моторе)

глуби́на ж прям, перен गहराई
गाख'раयि ж, गभीरता गाम्ब^xир'tā ж

глубо́к||ий прил 1. прям, пе-
рен गहरा गाख'рā, गभीर गाम्ब^xир,
2. (поздний) ~ой нóчью बहुत रात
बडे बाखुत рāt बार^xэ, ~ой óсенью
शरत् के अंत मे शारत कэ अन्त' मэ

глубо́кó 1. нареч नीचे बहुत दूर
तक निचэ बाखुत दूर तक, перен गहरी

(गभीर) तौर पर गाख'री (गाम्ब'र) ताोर пар, 2. безл. в знач сказ здесь — यहाँ गहरी जगह है йах'а гах'-री джагах' хаэ, यहाँ गहरा स्थान है йах'а гах'ра ст'ан хаэ

глубокомысленный прил विचारशील विचार-शील, ध्यानपूर्ण द'यान-पूरन'

глубь ж см глубина

глумиться несов मजाक उडाना माзаक उराना п (का नाद केम-ल), हँसी उडाना ख'सी उराना п (की नाद केम-ल), उपहास करना उप'х'ас кар'ना п (का नाद केम-ल)

глумление с मजाक (हँसी) उडाना माзаक (ख'सी) उराना म, उपहास उप'х'ас м

глупеть несов मूर्ख हो जाना मूरक' хо джа'на नп

глупец м. मूढ मूर' м, мूर्ख मूरк' м

глупить несов मूर्ख होना मूरक' хона नп

глупо 1. нареч मूर्खतापूर्वक' मूरक'ता-पूरवाक, 2. безл в знач сказ. это — यह बेहूदगी (बेहूदा बात) है йах' бэ-х'уд'ги (бэ-х'уд'а бат) хаэ

глупость ж 1. बेवकूफी бэ-ваку-ф'и ж, मूर्खता मूरक'ता ж, 2. (бессмыслица) ऊटपटांग उत-पाटांग म

глупый прил बेवकूफ бэ-вакуф, मूर्ख मूरक'

глухой 1. прил बहरा बाख'ра, धीमा द'यामा (приглушенный), — звук линг्व कठोर (अघोष) ध्वनि ж,

2. сущ м. बहरा आदमी बाख'ра ад'मी м

глухота ж बहरापन बाख'रा-न म.

глушитель м тех आवाज-रोक अव'аз-рок м, शब्द-प्रशामक यत्र शाब्द'-प्रशामाक यान्त्र' म

глушь ж उजाड़ उज'ार म, निर्जन जगह निर'джан दжагах' ж, лесная — मुनसान जगल म

глыба ж सिल सिल ж, ढेला द'э-ला м, चट्टान चат'тан ж (каменная)

глюкóза ж ग्लूकोस ग्ल'укоस м, द्राक्षा-शर्करा द्रा'кша-шарк'ра ж.

глядеть несов देखना дэ'к'на п., तकना ता'к'на п (пристально)

глянец м चमक चाмаक ж, आरोचन арочан м

глянцевитый прил चमकीला चам'кила, चमकदार चाмаक-दार

гнать несов 1. (прогонять) भगाना б'ага'на п, भगा देना б'ага'दэ'на п, 2. हाँकना ख'ак'на п (стадо и т п), उडाना उराना п (лошадь),

3. (преследовать) पीछा करना प'ич'а кар'на п (का को-ल), 4. разг (торопить) जल्दी कराना द'जाल'दी

кара'на п, 5. (спирт и т п) खीचना क'х'ич'на п, टपकाना ता'प'का'ना

п, 6. (сплавлять) बहाना ба'х'ана п

гнаться несов पीछा करना प'ич'а кар'на п (का за केम-ल), पीछे दौड़ना प'ич'э да'ор'на नп (के

за केम-ल), ♠ — за модой फैशन के पीछे भागना नп

гнев м. गुस्सा गुссā м., क्रोध
 क्रोध^х м, रोष रोш м; вымещать
 ~ गुस्सा उतारना *n*, подавлять
 ~ गुस्सा मारना *n*, गुस्सा पी लेना
n, गुस्सा पी जाना *nn*

гнёвный *прил* गुस्सैल गुссаэл,
 क्रोधित क्रोध^хит

гнедой *прил* कुम्भैत куммаэт
 гнездиться *несов* (о птицах)
 घोसला बनाना ग^хос'लā банānā *n*

гнездо *с* घोसला ग^хос'лā м, ◇
 пулеметное ~ मशीनगन का मोरचा *म*
 гнёт *м* जुल्म зуल्म' *म*, दबाव दा-
 बाо *म*, अत्याचार अतियाचār *म*

гнида *жс* लीख लйк^х *жс*.
 гниение *с* *прям*, *перен* सड़न
 саран *жс*, गलन галан *म*

гнилой *прил* *прям*, *перен*
 सड़ा[-गला] हुआ सरā[-गलā] *खुā*,
 सड़ियल सारियāl, बिगड़ा हुआ 'बिग'-
 रā *खुā* (тк *перен*)

гнить *несов* *прям*, *перен* सड़ना
 सर'нā *nn*, गलना गал'нā *nn*

гноить *несов* सड़ाना सरānā *n*
 гноиться *несов* पीप से भर जाना
 प्पिप सэ б^хар джānā *nn*, सड़ना सर'-
 нā *nn*

гной *м* पीप प्पिप *жс*
 гноиник *м*. फोडा प^хорā *म*
 гноинный *прил* पीप से भरा हुआ
 प्पिप सэ б^харā *खुā*, पीपमय प्पिप-माय
 гнусавить *несов* नाक से बोलना
 लाक मē бол'нā *nn*

гну́сность *жс* नीचता नйч'тā *жс*,
 दुष्टता दुшт'тā *жс*.

гну́сный *прил*. नीच नйच, दुष्ट
 душт'.

гнуть *несов* 1. झुकाना द्ज^хукānā
n, मोड़ना मोर'нā *n* (изгибать),
 2. (клонить к чему-л) राउः कूदा
 вы гнете? आखिरकार आप का क्या
 मतलब (मकसद) है? āхир-кār āп
 кā кйā мат'лаб (мак'сад) *ख़ाэ?*,
 आप के कहने का अभिप्राय क्या है?
 āп कэ का^х'нэ कā अब^хипрāй कйā
ख़ाэ?, ◇ ~ спйну खुшāмद करना *n*

гну́ться *несов* झुकना द्ज^хук'-
 нā *nn*

гнуша́ться *несов* अलग (दूर)
 रहना алаг (दूर) ра^х'нā *nn*, अवज्ञा
 करना авагйā кар'нā *n*

го́вор *м* 1. बातचीत бāt-चйत *жс*,
 वार्तालाप वāртālāп *म*, 2. (диалект)
 बोली болй *жс*, प्रातीय भाषा प्रāन'-
 तिय' б^хāшā *жс*.

говор||и́ть *несов* बोलना бол'нā
nn, कहना का^х'нā *n*, बात करना бāt
 кар'нā *n* (पर *о* ком-л, *о* чем-л),
 он ~и́т на хйнди वह हिंदी [मे]
 बोलता है; ~ по телефóну टेलीफोन
 से बोलना *nn*, ◇ ~я́т (ходят слу-
 хи) कहते हैं; कहा जाता है, что и
 ~! क्या कहूँ!, ठीक है!, иначе ~я́
 दूसरे शब्दों में; по правде ~я́ सच
 पूछिये तो; ~и́т Москвā यह रेडियो
 मास्को है; фāкты ~я́т сāми за себя
 तथ्य अपनी कहानी अपने आप कहते
 हैं

говорли́вый *прил* बकवादी
 бак'вāдй, बातूनी бātунй

говя́дина *ज* गोमाँस गो-माँस *म*
 гоготáть *несов* 1. घे-मे करना
 ग^खड-म^ड कार'ना *न*, 2. (громко сме-
 яться) खिलखिलाकर हँसना क^खिल'क^खि-
 लाकार खाँस'ना *न*

год *म* 1. साल साल *म*, बरस барас
म, वर्ष वारश' *म*, который ему́ —?
 उस की उम्र क्या है?; б́удущий —
 अगला साल *म*, आगामी वर्ष *म*,
 прѳшлый — पिछला साल *म*, गत वर्ष
म, время́ го́да मौसिम *म*, ऋतु *म*,
 крúглый — साल भर, बारहो मास
म, учебный — अध्ययन का साल *म*,
 अध्ययन-वर्ष *म*, из го́да в — साल
 बसाल; Но́вый — नया साल *म*, नवीन
 वर्ष *म*; नववर्षोत्सव *म* (новогодний
 праздник), 2. го́ды *म* (эпоха)
 в восьмидеся́тых — आँख प्रो́шлого
 ве́ка पिछली सदी (शताब्दी) के आठवे
 दशक मे पिय^खल्या सद्या (शताब्दी) क^ख
 आँस'व^ड दशाक म^ड

годи́т||сья *несов* 1. काम आना
 काँम आना *न* (मे́ для чего-л), लायक
 (योग्य) होना लाँक (योग्य) खोना
न (быть подходящим), э́то не
 —ся इस से काम न चलेगा; 2. (быть
 впо́ру) ठीक आना त^खक आना *न*,
 अच्छा लगना अच्छ^खा लग'ना *न*, э́то
 пальто́ мне не —ся यह कोट मेरे
 लिये अच्छा नहीं

годи́чный *прил* सालाना सालाना
ने *म*, वार्षिक वार्षिक

го́дный *прил* काम का काम का
 (полезный), लायक लाँक, योग्य योग्य'
 (подходящий), — для еды́ खाने

योग्य, — для пи́тья पीने योग्य;
 ни на что не — निकम्मा, बेकार,
 व्यर्थ.

годова́лый *прил* एक साल
 (बरस) का एक साल (बारस) का
 годово́й *прил* सालाना सालाना
ने *म*, वार्षिक वार्षिक

годовщи́на *ज* सालगिरह साल-
 गिराख *ज*, वर्षगाँठ वारश'-गाँठ *ज*,
 वार्षिकोत्सव वार्षिकोत्सव *म*

гол *म* спорт गोल गोल *म*, заби-
 вать — गोल करना *न*

голені́ще *с* घुटने तक के जूते
 का ऊपरी भाग ग^खुत'ना तक क^ख दजुत^ख
 का उप'रि ब^खाग *म*

го́лень *म* टँगड़ी ताँग'रि *ज*, नली
 नाली *ज*

голлáндец *म* डच दच *म*, ओलं-
 देज оландээ *म*

голлáндский *прил* डच दच,
 ओलदेज оландээ, — язы́к डच *ज*,
 ओलदेज जवान (भाषा) *ज*

голо́в||а́ *ज* सिर सिर *म*, मस्तक
 मास्तक *म*, ♦ в пе́рвую го́лову सब
 से पहले, с —ы до ног एंडी से चोटी
 तक, सिर से पैरो तक, स्वालि́ться,
 как снег на́ —у टपक पडना *न*;
 очертя́ го́лову बिना विचारे, — са́ха-
 ра कद का पिंड *म*

голо́вастик *म* 3000 मेढक का
 डिभकीट मेढ^खाक का दिभब^ख-काट *म*

голо́вешка *ज* लुआठी लुआ^ख *ज*

голо́вка *ज* 1. (була́вки, звозды
 и т. п.) सिरा सिरा *न*, मूँडी मूँडा
ज; 2.: — чесно́ка लहसुन का कद

лах'сун. kā канд' м; ма́ковая —
खशखश хаш'хаш м

головн||ой прил 1. सिर (मस्तक)
का сир (мастак) kā, —āя боль
सिरदर्द м, — убо́р टोपी ж, 2. (пе-
редний) आगे का āгэ kā, अगला
аг'лā, — отряд अग्रदल м, अग्रग-
मी दल м

головокруже́ние с. [сир ка]
चक्कर [сир kā] чаккар м, घुमटा
г^хум'тā м

головокружи́тельный прил
सिर घुमानेवाला (फेर देनेवाला) сир
г^хумāнэ-вāлā (п^хэр дэнэ-вāлā), —
успéх сир फेर देनेवाली कामयाबी
(सफलता) ж

головоло́мка ж गोरखधधा गो-
रक्-д^ханд^хā м

головомо́йк||а ж. разг डॉट-
-फटकार दॉट-प^хат'кār ж, зада́ть
—у झिडकियाँ सुनाना п

головоре́з м गलाकाटू галā-
-ка́ту м, गर्दनमार гардан-ма́р м

головотя́п м разг कामबिगाड़
ка́м-бигāру м

головотя́пство с разг अना-
डीपन अनāри-пан м

го́лод м 1. भूख б^хук^х ж, क्षुधा
кшуд^хā ж, पोचु́вствовать — भूख
लगना нп (को ० कम-л), 2. (народ-
ное бедствие) अकाल अकāl м —

голода́ть несов भूखो मरना
б^хук'б мар'нā нп

голода́ющий 1. прич от голо-
да́ть; 2. прил काल का मारा кāl

kā māṛā, अकाल-पीडित अकāl-पिरित
(во время народного бедствия)

голо́дный прил. भूखा б^хук^хā.

голодо́вка ж (напр в знак про-
теста) भूख-हड़ताल б^хук^х-хār'tāl
ж, अनशन анашан м

го́лос м. 1. в разн знач. आवाज
āвāз ж, स्वर свар м; — со́вести
अतरात्मा की आवाज ж., 2. (избира-
тельный) राय rāи ж, मत मत м.,
वोट वोट м; пра́во —а राय देने का
हक м., मताधिकार м; большинство
—ов बहुमत м; реша́ющий —
निर्णायक वोट м; ♠ в оди́н — एक
मुँह, एक स्वर (मत) से; во весь —
पूरी आवाज मे

голосло́вно нареч. बगैर सबूत के
ба-гаэр сабу́т кэ, बिना प्रमाण के
бинā прамāн кэ

голосло́вный прил निराधार
निरāд^хār, निर्मूल निरмул.

голосова́ние с. मतदान मत-дāн
м, वोटदान во́т-дāн м वोटिंग
во́тинг' ж; та́йное — गुप्त मतदान
м, откры́тое — खुला मतदान м

голосова́ть несов. राय (वोट,
मत) देना (प्रदान करना) rāи (वोट,
मत) дэнā (प्रादान кар'нā) п (के
हक मे за кого-л, за что-л, के खिलाफ
против кого-л, чего-л)

голосов||ой прил वाचिक वāчик,
—ые связи анат वाचिक तंतु м
мн

голубо́й прил नीला нīлā, आस-
मानी [रंग का] āс'мāни [ранг' kā]

‘голубь *м* कबूतर काबुतार *म*,
कपोत-капот *म*, — मीरा पिकासो का
(द्वारा अंकित) कबूतर *म*

голубя́тня *ж* कबूतरखाना काबु-
тар-ханā *म*.

го́л||ый *прил* नगा नंगā, *с*
—ыми нога́ми नगे पाँव, ◇ —ые
фа́кты सिर्फ़ हकीकत *ж*, —ыми
рука́ми खाली हाथो से

гомеопáт *м* होमियोपैथिक डाक्टर
होमियोपाэ^१िक दा́क्टर *म*

гомеопати́ческий *прил* होमि-
योपैथिक होमियोपाэ^१िक

гомеопáтия *ж* होमियोपैथी хо-
мियोपाэ^१ *ж*

гонéние *с* सताना सता́नā *म*, जुल्म
зуल्म’ *म*, अत्याचार अतियाँचār *म*

гонéц *म* हरकारा खार’का́रā *म*,
सदेशवाहक सान्देश-वाँख़ाक *म*

го́нк||а *ж* 1. *разг* हडबडी खार-
-बार *ж*, उतावली उताँली *ж*, 2. —и
मн спорт दौड दाोर *ж* दौड का
मुकाबला दाोर का मुकाब’ला *म*, दौड
की प्रतियोगिता दाोर की प्रतियोगिता
ж, ◇ — вооружéний हथियारबंदी
की दौड *ж*

гонора́р *м* मेहनताना मэх’नाता-
ना *म*., फीस फ़िस *ж*

го́ночный *прил* दौड का दाोर
का

гонча́р *म* कुम्हार कुम^१ār *म*,
कुलाल कुलāl *म*

гонча́рн||ый *прил* कुम्हार का
कुम^१ār का, —ые издéлия मिट्टी के
वर्तन *म* *मन*

го́нчая *ж*. शिकारी कुत्ता शिका-
री कुत्ता *म*

гоня́ть *несов* 1. भगाना ब^१ага́नā
п, उडाना उरा́नā *п* (голубей), 2.
(посыла́ть) *разг* भेजा करना ब^१эджā
कार’नā *п*, नचाना नचा́नā *п*

гоня́ться *несов. см* гна́ться
гор||а́ *ж* पहाड पाखा́र *म*, पर्वत
पार्वत *म*, спуска́ться *с* —ы пहाड
पर से उतरना *नп*; *идти* в го́ру
पहाड पर चढ़ना *नп*, *перен* तरक्की
करना *п*, ◇ *не* за —а́ми बहुत दूर
नहीं, — родила́ мышь погов खोदा
पहाड निकली चुहिया

гора́здо *нареч* कही काँही, — лу́ч-
ше कही बेहतर.

горб *म* कूबड कुबार *म*, कोहान
कोख़ान *म* (वर्बलुदा, बय्का)

горба́тый *прил* कुबडा कुब’ра
го́рбится *несов* कधे (कमर)
भुकना (भुक जाना) कान्द^१э (कामर)
दज^१ук’नā (दज^१ук दजāनā) *नп*

горбу́н *म* कुबडा कुब’ра *म*
горбу́нья *ж* कुबडी कुब’र *ज*
гордели́вый *прил* घमडी ग^१а-
манд, अभिमानी अब^१имāनी

горди́ться *несов* अभिमान (गर्व)
करना अब^१имāन (गर्व’) कार’नā *п*
(पर के-ल, चे-ल)

го́рдость *ж* अभिमान अब^१имāन
म, गर्व गर्व’ *म*., घमड ग^१аманд’ *म*.

го́рдый *прил* अभिमानी अब^१имā-
नी, गर्वीला गर्वीला, घमडी ग^१аман-
दी

го́ре *с* मुसीबत मुसिबत *ж*, दुख

дуḥк^x м, शोक шок м., दुर्भाग्य
दुर्ब^xāgī' м. (несчастье).

горевáть несов. शोक करना шок
кар'nā n

горéлка ж बर्नर барнар м,
कल्ला कल्लā м, ज्वालक джвāлак м

горéлый прил जला हुआ джалā
ḥuā

горемýка м. и ж दुःखी дуḥк^xи
м, ж, हतभागी ḥат-б^xāgī' м, ж

горéние с जलना джал'nā м,
दहन даḥан м, ज्वलन джвалан м

гóрестный прил शोकजनक шок-
-джанак

горéть несов 1. जलना джал'nā
нп, दहकना даḥак'nā नп (пылать),
2. (светиться) रोशनी देना рош'ни
дэнā n

гóрец м पहाड़ी паḥāри м, पर्वत-
-निवासी парват-нивāси м

гóречь ж 1. कड़ुवापन карувā-
-пан м, 2. перен अप्रसन्नता अपр'-
-санны'тā ж

горизóнт м क्षितिज кшитидж
м, दिगंत диг-ант' м

горизонтáльный прил क्षितिज
के समानांतर कшитидж кэ самāнāн-
тар.

горíлла ж वनमानुष бан-мāнуш
м, गोरिला горилā м

горíст||ый прил पहाड़ी паḥāри,
पर्वतीय पार्व'тій', -ая мéстность
पहाड़ी इलाका м.

гóрка ж (холмик) पहाड़ी паḥāри
ж, टिब्बी тибби ж, टीला тилā м

гóрло с. गला галā м, कंठ кант^x
м, ◇ дыхáтельное — анат. टेढ़ा
м, по — गले तक, आकंठ; быть
сбытым по — नाक तक खाना (भरना)
n, во всё — पूरे गले से.

гóрлышко с 1. см гóрло, 2.
(бутылки) टोटी tōtī ж

горн I м (кузнечный) भट्ठी б^xа-
тт^xи ж

горн II м (музыкальный ин-
струмент) बिगुल бигул м, तुरही
тур'хй ж

горнйст м बिगुल (तुरही) बजा-
नेवाला бигул (тур'хй) баджāнэ-
-вāлā м

горнорабóчий м खान-मजदूर
к^xāн-маз'дур м

гóрный прил 1. पहाड़ी паḥāри,
पर्वतीय पार्व'тій', — прохóд दर्रा м,
घाटी ж; 2. (о промышленности)
खान-संबंधी क^xāн-самбанд^xи, 3. геол
(минеральный) खनिज к^xанидж, —
хрустáль बिल्लौर м

горняк м खान-मजदूर क^xāн-маз'-
дур м

гóрод м शहर шаḥар м, नगर
нагар м, — герóй बहादुर-नगर м,
वीर-नगर м

городскóй прил शहरी шаḥ'ри,
शहर [नगर] का шаḥар [नागर] кā,
नागरिक нāг'рик, — совéт शहर
(नगर) की सोवियत ж, नगर-सोवि-
यत ж.

горожáнин м शहरवाला шаḥар'-
-вāлā м, नागरिक нāг'рик м

горóх *м* मटर मातर *м*.
 горóховый *прил* मटर का मा-
 тар का

горóшек *м* मटर मातर *м*, зе-
 лёный — सब्ज मटर *м*

горсть *ж* मुट्ठी [भर] मुत्त^х
 [б^хар] *ж*

гортáнный *прил* *лингв., анат.*
 कठ्य कान्त^хи'.

гортáнь *ж* कठनाली कान्त^х-
 -नāल्य *ж*

горчйца *ж* राई रāй *ж*; सरसो
 сар'сō *ж* (*растение*)

горчйчник *м* राई का लेप रāй
 कā лēп *м*, पुलटिस пул'тис *ж*

горшóк *м* भडा б^хандā *м*

горьк||ий *прил* *прям, перен*
 कडवा кар'вā, कटु кату, —ая дōля
 बदकिस्मती *ж*, ♠ — пьāница पक्का
 शराबखोर *м*

горю́чее *с* ईधन йд^хан *м*,
 जलावन джалāван *м*

горяч||ий *прил* 1. गरम гарам,
 उष्ण ушн', 2. *перен* तीव्र тйвр'
 (*напр о желаниии*), गरम гарам
 (*о приёме, встрече*), जोशीला джо-
 шйлā, उत्साही утсāхй (*страстный*,
напр о стороннике чего-л),
 आतशमिजाज āташ-мизāдж, चिडचि-
 डा чир'чирā (*вспыльчивый*), 3. (*на-*
пряженный) गरम гарам, —ие дни
 गरम दिन *м* *мн*

горячй́ться *несов* गरमाना гар'-
 мāнā *нп*, बलकना балак'нā *нп*, जोश
 मे आना джош мē āнā *нп*

горя́чка *ж* (*лихорадка*) बुखार
 бухār *м*, ज्वर джвар *м*

горя́чность *ж* जोश джош *м*,
 उत्साह утсāх *м*, चिडचिडापन чир'-
 чирā-пан *м* (*вспыльчивость*)

горячó *нареч* 1. गरमी से гар'мя
 сē, 2.: — поздравлять हार्दिक बधाई
 देना *п*

Госбáнк *м* (Госудáрственный
 банк) राजकीय बैंक рāдж'кий'
 баэнк' *м*

гóспиталь *м* अस्पताल асп'-
 тāл *м*

Госплáн *м* (Госудáрственный
 плáновый комитёт) राजकीय योज-
 ना-समिति рāдж'кий' йодж'нā-са-
 мити *ж*

госпо́дйн *м* 1. साहब сāхаб *м*,
 सज्जन саджджан *м*, श्रीमान шри-
 мāн *м*, महाशय махāшай *м* (*об-*
ращение, ставится после имени);
 2. (*хозяин*) मालिक мāлик *м*,
 स्वामी свāмй *м*

госпо́дство *с* आधिपत्य āд^хи-
 патй' *м*, प्रभुत्व праб^хутв' *м*,
 мировое — दुनिया पर आधिपत्य *м*,
 विश्व-प्रभुत्व *м*

госпо́дствовать *несов* आधिपत्य
 करना āд^хипатй' кар'нā *п*, राज
 होना рāдж хонā *нп* (*царить*,
 का *о чем-л*)

госпо́дствующий 1. *прич от*
 господствовать, 2. *прил* प्रभुत्व-
 -सपन्न праб^хутв'-сампанн', शासक
 шāсак, — класс शासक-वर्ग *м*

госпожа́ *жс* 1. साहिबा *сāхибā* *жс*, मेम-साहब *мэм-сāхаб* *жс*, श्रीमती *श्रीम'ती* *жс*, 2. (хозяйка) मालिकिन *мāликин* *жс*, स्वामिनी *свāминй* *жс*

госстра́х *м* (главное управле-
ние госуда́рственного страхова-
ния) राजकीय बीमे का प्रधान विभाग *ра́дж'кий'* *бйमे* *ка* *прад'хāн* *ви-*
б'хāг *м*

гостеприймный *прил* मेहमान-
दार *мэ'х'мāн-дār*, आतिथ्यकारी *āгит'хй'-ка́रй*, आतिथ्यपूर्ण *āгит'хй'-*
-पूरि' (*напр о доме*)

госты́ная *жс* ड्राइंग-रूम *дра́-*
инг'-ру́м *м*, बैठकखाना *баэ́т'ак-ха́-*
на *м*

госты́ница *жс* होटल *хотал*
м, सराय *сарāй* *жс*, अतिथिशाला *атит'х-шāлā* *жс*

гост||ь *м* मेहमान *мэ'х'мāн* *м*,
अतिथि *атит'х* *м*, быть в —ях
मेहमान होना *нп*

госуда́рственн||ый *прил* राज्य
(राष्ट्र) का *ра́джй'* (*ра́штр'*) *ка*,
राष्ट्रीय *ра́штрйй'*, —ая *власть*
राज्याधिकार *м*, —строй *राज्य-*
-व्यवस्था *жс*, в —ом *масшта́бе*
राष्ट्रव्यापी पैमाने पर.

госуда́рство *с* राज्य *ра́джй'*
м, राष्ट्र *ра́штр'* *м*, Советское —
सोवियत राज्य *м*

гото́вить *несов* 1. तैयार करना
ताэ́йār *кар'на* *п*, बदोवस्त (आयो-
जन) करना *банд-о-баст'* (*āйоджан*)
кар'на *п* (*ка что-л., устраивать,*

организовывать); 2. (стряпать)
पकाना *пакāна* *п.*

гото́виться *несов* 1. तैयारी
करना *таэ́йārй* *кар'на* *п.* (*की* *к че-*
му-л), 2. (вариться) पकना *пак'на*
нп, पक जाना *пак* *джāна* *нп.*, रसोई
चढ़ना *расой* *чар'на* *нп.* (*की* *о*
чем-л)

гото́вност||ь *жс* 1. रजामदी रा-
जā-мандी *жс*, स्वीकृति *свйкрити* *жс.*
(*согласие*), चाह *ча'х* *жс*, इच्छा *ичч'хā*
жс (*желание*), 2. (состояние) मुस्तै-
दी *мустаэ́ди* *жс*, तत्परता *татпар'-*
та *жс*, —ārмин *सेना* *की* *तैयारी* *жс*,
в боевой —и *तोप* *के* *मुंह* *चढ़के*

гото́в||ый *прил* तैयार *ताэ́йār*,
मुस्तैद *мустаэд*, उद्यत *удйат*, तत्पर
तатпар (*подготовившийся*), —ое
प्लāये *तैयार* *कपड़े* *м* *мн*, ♦ *всег-*
да́ *гото́в!* (*возглас пионеров*) *सदा*
तैयार हूँ!

грабе́ж *м* लूट *лут* *жс*, डकैती
डाकाэ́ती *жс*

граби́тель *м* लुटेरा *лутэ́ра* *м*,
डाकू *да́ку* *м*

граби́тельск||ий *прил.* लुटेरू
лутэ́ру

гра́бить *несов* लूटना *лут'на* *п*,
डाका डालना (*मारना*) *да́ка* *да́л'на*
(*ма́р'на*) *п* (*पर* *кого-л*, *что-л*).

гра́бли *мн* जेली *джэ́лй* *жс*

граве́р *м* नक्काश *накка́ш* *м*,
नक्काशी (खोदाई) *करनेवाला* *накка́-*
शी (*к'одай*) *кар'на-ва́ла* *м*

гра́вий *м* ककर *канкар* *м*

гравировать *несов* खोदना
क^खोद'ना *н.*, नक्काशी करना नाक्काशी
कर'ना *н*

гравюра *ж* खुदी तसवीर की
छाप क^खुदी तас'वीर की च^चाप *ж*,
— по дереву लकड़ी की तखती पर
खुदी तसवीर की छाप *ж.*; — на ме-
талле खुदे हुए पत्तर का छपा हुआ
चित्र *म*

град *м* 1. ओला ола *м*, 2. *пе-*
рен बौछाड़ बाच^चार *ж*, वर्षा вар-
शा *ж*

градус *м* डिगरी दिग'री *ж*,
अंश ंश *म*

градусник *м* थर्मामीटर त^तар्मा-
मीтар *म*, ताप-मापक [यत्र] त^ताप-मा-
पाक [यान्त्र'] *म*, तापमान-यत्र त^ताप-
मान-यान्त्र' *म*, स्त^सавить — थर्म-
मीटर (तापमान-यत्र) रखना *न*

гражданин *м* नागरिक नाग'-
रिक *म*

гражданка *ж* नागरिका नाग'ри-
का *ж.*

гражданский *прил* 1. (свой-
ственный гражданину) नागरिक
नाग'रिक, 2. (не военный) गैरफौजी
गाेर-फाодजी, असैनिक असाэनिक,
3. юр दीवानी दिवा^दनी, अर्थविधानिक
अर्थ^अ-विधा^वनिक

гражданств||*о* *с* नागरिकता
नाग'रिक'ता *ж*, получить права —
नागरिकता का स्वत्व प्राप्त करना *न*

грамм *м* ग्राम гра^गм *म*

грамматика *ж* व्याकरण व्याका-
रान *म*, कवायद कावा^कयाद *ж*

грамматический *прил* व्याक-
रण का व्याकरण का, व्याकरण
वाय^वाकरण, व्याकरण-संबंधी व्याका-
रान-सम्बान्द^सय.

грамот||*а* *ж* 1. पढ़ना-लिखना
पा^पर'ना-लिख'ना *म*, 2. (документ)
सनद सानाद *ж*, почетная — मानपत्र
म, верительные —ы प्रमाणपत्र *म*,
प्रवेशपत्र *म*

грамотность *ж* साक्षरता सा-
क्षार'ता *ж*

грамотный *прил* लिखा-पढ़ा
लिख'आ-पा^पर'आ, साक्षर साक्षार

гранат I *м* бот (дерево и
плод) अनार ана^अर *न.*, दाडिम दा-
रिम *म*

гранат II *म* *мин* तामड़ा रत्न
ता^तम'रा-रात्न' *म.*, रक्तमणि राक्त'-
मणि *म*

граната *ж* воен गोला गोла *म*,
ручная —दस्ती बम *म*

грандиозный *прил* महान् मा-
ख^मान, महाविशाल मा^मख^म-विशाल

границ||*а* *ж* हद्द ख^खाद *ж*, सीमा
सि^समा *ж*, госу^गद^दарственная — राज्य-
सीमा-रेखा *ж*, ♦ за —ей परदेश
(विदेश) मे

границить *несов* 1. नजदीक
(समीपवर्ती) होना ना^नज'दीक (समीप-
वर्ती) ख^खोना^ख *न*, किनारा बनना
किना^करा बा^बन'ना *न*, 2. *перен*
भुक्ना द^दज^जख^खुक'ना *न* (की ओर, की
दिशा मे *с* *чем-л*)

гранка *ж* полигр पहली छाप
पा^पख'ली च^चाप *ж*, प्रूफ प्रूफ

гран||ь *ж* 1. पहल पाखाल *м*,
2. (граница) हद्द खад *ж*, सीमा स-
मा *ж*, быть на -и किनारे पर
होना *нп* (के चगे-ल)

графá *ж* खाना хānā *м* (блан-
ка), खाता क^хātā *м* (счета)

граф́ик *м* 1. (диаграмма) रेखा-
चित्र रэк^хā-читр' *м*; 2. (план)
कार्यक्रम कārй'-крам *м*, почасо-
वोई -घटेवार कार्यक्रम *म*

граф́ин *м* शीशे की सुराही
शीशэ кй सुरāхй *ж*, कटर кан-
тар *м*

граф́ит *м* 1. мин काला सीसा
kālā сйсā *м*, 2. (в карандаше)
[पेन्सिल के अदर का] सीसा [पэнसिल
कэ андар कā] сйсā *м*

граф́ический *прил* रेखा-चित्र-
सवधी रэк^хā-читр'-самбанд^хй

грациóзный *прил* मनोहर मा-
नो-хар

гра́ция *ж* लावण्य लāванй' *м*

гребёнка *ж* कंधी कान्ग^хй *ж*

грéбень *м* 1. см гребенка,
2. (птицы) चोटी चोटी *ж*, चूड
चुड *ж*, 3. (горы) कोहान कोखāн *म*

гребéц *м* [नाव] खेनेवाला [нāо]
क^хэнэ-вāлā *म*, डौंडी दāरй *ж*

грéбля *ж* खेना क^хэнā *म*

грéза *ж* सपना сап'нā *म*, स्वप्न
свапн' *म*

грéзить *несов* सपना (स्वप्न)
देखना сап'нā (свапн') дэк'нā *п*,

грек *м*, ग्रीक ग्रीक *म*, यूनानी
यूनāनी *म*

грéлка *ж* (бутылка) गरम पानी
से भरा बोतल гарам пāни सэ б^харā
ботал *म*

грéмётъ *несов* गरजना гарадж'-
нā *नп*, झनझनाना дж^хан'дж^ханāнā
नп (о чём-л металлическом).

грестй́ *несов*. 1. (веслом) खेना
क^хэнā *п*, डौंड खेना (चलाना) दāр
क^хэнā (चालāनā) *п*, 2. (граблями)
जेली से इकट्ठा करना द्जэलй सэ
икатт^хā кар'нā *п*

греть *несов* गरम करना гарам
кар'нā *п*, गरमाना гар'мāнā *п*

грéться *несов* गरमाना гар'мāнā
नп, तापना तāп'нā *नп* (напр у
огня), -на солнце धूप लेना (खाना)
п, तापना *नп*, -у огня आग से
तापना *नп*

грех *м* गुनाह гунах *म*, पाप
пāп *म*

грéцкий *прил* -орéх (дерево
и плод) अखरोट ак^хроṭ *म*

грéческий *прил* ग्रीक ग्रीक,
यूनानी यूनāनी, -язык ग्रीक (यूना-
नी) जवान (भाषा) *ж*

грешй́тъ *несов* गुनाह (पाप)
करना гунах (пāп) кар'нā *п*

грéшный *прил* पापी пāपй,
पापमय पāп-май (о помысле и т *п*)

гриб *м* खुमी क^хумй *ж*, कुकुर-
मुत्ता кукур-муттā *म*

грибóк *м* биол छत्रक च^ха-
трак *म*

грй́ва *ж* अयाल айāl *ж*, केसर
кэсар *म*

ग्रिवенник *म.* *разг* ग्रीवेनिक
ग्रिवэник *म*, दस कोपेक का सिक्का
дас копэк кă сиккă *म*

грим *म* मेक-अप мэк-ап *म*

гримас||а *ж* चेहरे की विकृति
चэх'рэ кй विकрити *ж*, сделать
-у चेहरे को विकृत करना *п*

гримасничать *несов* मुँह बनाना
मुँх банāнā *п*

гримировать *несов* मेक-अप कर-
ना मэк-ап кар'нā *п*.

гримироваться *несов* मेक-अप
करना मэк-ап кар'нā *п*.

грипп *म* इनफ्लुएंजा ин'флуэнзā
म *неизм*, सक्रामक जुकाम санक्रā-
мак зुकām *म*, грип грип *म*.

г्रीфель *म* स्लेट слэт *ж*

гроб *म* ताबूत tābūt *म.*, शवाधार
शавād^хār *म*.

гробныйца *ж* मकबरा мак'барā
म, समाधि самād^хи *ж*

гробовщик *म* ताबूत (शवाधार)
वनानेवाला tābūt (शавād^хār) банā-
नэ-вālē *म*

гроза *ж* 1. [विजली और
वज्रध्वनि के साथ वाली] आँधी
[बिज'ली अोर वадж'र'-द^खवनि कэ
सāt^ख वāली] āद^खи *ж*, 2. (о человеке)
डरावना आदमी дарāोनā āद'मй *म*

гроздь *ж*. गुच्छा гучч^खā *म*,
घौद г^खाод *म*

грозить *несов* धमकी (धमकियाँ)
देना द^खам'कй (द^खам'क^{नी}иā) दэнā *п*
(की *चेम-ल*), धमकाना द^खам'कāनā *п*,
धमका देना द^खам'कā दэнā *п*.

грозн||ый *прил* 1. धमकी देने-
वाला द^खам'कй दэнэ-वālē, 2. (вызы-
вающий страх) डरावना дарāोनā,
भयानक ब^खайāनाक, भयकर ब^खайāन-
-कार, ◇ -ое орудіе भयकर
हथियार *म*

грозовой *прил* [विजली और
वज्रध्वनि के साथ वाली] आँधी का
[बिज'ली अोर वадज'र'-द^खवनि कэ
сāt^ख वāली] āद^खи कā

гром *म* गरज гарадж *ж*,
वज्रघोष वадज'र'-ग^खोш *म*, ◇ - ап-
лодисментов तालियों का तूफान *म*,
हर्षध्वनि की गर्जना *ж*; как -ом
поражѣнный हक्का-दक्का, он был
слѣвно -ом поражен उस पर मानो
वज्रपात हुआ, метать грōмы и
мōлнии गरजना *नप*.

громāда *ж* ढेर द^खэр *म*, पुज
पुन्दज' *म*

громāдный *прил* बहुत बड़ा
(भारी) बाखुत барā (ब^खārā), विशाल
विशāl

громйла *म* नकव (सेध) लगाने-
वाला चोर नाकब (सēद^ख) лагāनэ-
-वālē चोर *म*, मार-काट करनेवाला
मār-कāt कार'नэ-वālē *म*, गुडा
गुन्दā *म* (погромщик).

громить *несов* टुकड़े टुकड़े
करना тук'рэ-तुक'рэ कार'नā *п*;
तबाह (नष्ट) करना табā^ख (नाшт')
कार'नā *п* (уничтожать)

громкий *прил* 1. जोरदार зор-
-дār, जोर का зор कā, ऊँचा ūchā,
बुलंद बुलāन्द' (о гоlосе), कोलाहल-

पूर्ण कोलāखल-पूरन' (шумный), 2. перен (известный) मशहूर маш'-
खूर, प्रसिद्ध प्रसिद्ध^x.

громко нареч जोर से зор сэ, ऊँची आवाज मे ँची āvāz mē, जोर की आवाज मे (से) зор кй āvāz mē (сэ), खुलकर क^xул'кар, खुले आम क^xулэ ām (открыто)

громкоговоритель м लाउड-
-स्पीकर लāуд-спйкар м, आवाज-
रसान āvāz-rasān м.

громовой прил गरजनेवाला га-
радж'нэ-вāлā, गरजदार гарадж-
-дār.

громогласно нареч जोर की आवाज मे (से) зор кй āvāz mē (сэ), शतमुख से शत-मुक्^x сэ, खुलकर क^xул'кар, खुले आम क^xулэ ām (открыто)

громогласный прил जोर की आवाज का зор кй āvāz kā, वज्रतुल्य वाज्र'-तुल्य'

громоздить несов ढेर लगाना द^xэр лагāнā п. (का что-л.).

громоздиться несов ऊपर चढ़ना उपर चार^x'нā नп, ऊँचाई पर पहुँचना ँचāय пар पाखूच'нā नп

громоздкий прил भारी ब^xāरि, बोझल бодж^xал, भारी-भरकम б^xāरि-
-б^xар'кам

громоотвод м तड़ित्-वाहक та-
रित-вā^xак м

громохатать несов गरजना га-
радж'нā नп, कड़कना काराक'нā नп

гроссмейстер м. шахм. ग्राड-
मास्टर ग्रāнд'-мāстār м.

грот м. (искусственный) वनाव-
टी (कृत्रिम) गुफा (खोह) банāотя
(критрим) гуп^xā (क^xох) ж

гробнуться сов. разг. घडाके से गिरना द^xарākэ сэ гир'нā नп

гробот м. गडगडाहट гар'гара^xат
ж, गरज гарадж ж.

грохотать несов. गडगडाना гар'гарāнā नп, गरजना гарадж'-
нā नп.

грош м. ёто —ā लōमानого не стōит разг यह दो कौडी की चीज है णा^x до каорп कй चयз хāз; ни в — не стāвить разг. फूटी कौडी न देना प^xути каоря на дэнā п.

грошóвый прил. कौडी का काорй кā

груб́ить несов. टराना таррā-
нā नп.

грубия́н м. गँवार гāвār м

гру́бость ж. 1. (невоспитан-
ность) बेअदबी бэ-ад'би ж., अशि-
ष्टता ашишт'tā ж, 2. (грубое вы-
ражение) भद्दी बात б^xадди бāt ж,
कटुक्ति कатукти ж

гру́б||ый прил 1. (невоспитан-
ный) बेअदब бэ-адаб, अशिष्ट
ашишт'; 2. (о ткани, пище) मोटा
мотā, खुरखुरा क^xур'क^xурā (шерохо-
ватый), ♦ —ая ошйбка भद्दी गल-
ती (भूल) ж

гру́да ж ढेर द^xэр м, निकाय
никāй м, समूह саму^x м

груді́нка *ж.* पशु की छाती
पашу кй च^खाति *ж*

грудн||ой *прил.* ~ая клётка
анат. वक्ष-भाग वक्श'-ब^खाग *म*, ~
ребёнок दूध (गोद) का वच्चा दूध^ख
(год) क[ा] बचच[ा] *म*

грудь *ж* 1. छाती च^खाति *ж*,
सीना सйна *म*, वक्ष वक्श' *म*,
2. (*женская*) कुच कуч *म*, छाती
च^खाति *ж*, स्तन стан *म*, кормить
~ю दूध (स्तन) पिलाना *п*, छाती
देना *п*

груз *м* भार ब^खार *म*, बोझ
बोध^ख *म*, माल म[ा]ल *म*

грузило *с* [बंसी की डोरी मे
लगाने का] भार [बाँसी कय दोरय म[े]
लाग[ा]न[े] क[ा]] ब^खार *म*

грузин *м* गुर्जी गुरджय *म*

грузинский *прил* गुर्जी गुरджय,
~ язык गुर्जी जवान (भाषा) *ж*

грузить *несов* लादना ल[ा]द'न[ा]
п, बोझना बोझ'न[ा] *п*, भरना
ब^खार'न[ा] *п* (मे वो च्ठो-ल)

грузный *прил.* बोझल बोझ'ल,
भारी-भरकम ब^खारय-ब^खार'काम, मोटा
मोता, स्थूल स्त^खूल (о человеке)

грузовик *м.* लारी ल[ा]रय *ж*, ट्रक
трак *म*

грузовой *прил* [माल] लादने-
वाला [म[ा]ल] ल[ा]द'न[े]-व[ा]ल[ा], लादू ल[ा]दू,
असवाववाला अс'बाब-व[ा]ल[ा], ~ авто-
мобиль लारी *ж*, ट्रक *म*, ~ парохód
[माल] लादनेवाला जहाज *म*, लादू
जहाज *म*

грузооборот *м* ढोये जानेवाले

माल का परिमाण द^खोय[े] द^जान[े]-व[ा]ल[े]
म[ा]ल क[ा] परिम[ा]न *म*

грузчик *м* कुली कुल^य *म*, बोझ
लादनेवाला (उतारनेवाला) मजदूर
बोध^ख ल[ा]द'न[े]-व[ा]ल[ा] (उत^{ार}'न[े]-व[ा]ल[ा])
माज'दूर *म*

грунт *м* 1. (*почва*) मिट्टी मित्ति
ж., भूमि ब^खूमि *ж*, 2. *жив.* अस्तर
अстар *म*.

грунтовать *несов жив* [रग
का] अस्तर चढाना [रान्ग' क[ा]] अстар
चार^खान[ा] *п*

грунтов||ой *прил* ~ая доро́га
कच्ची सडक काचय साराक *ж*, ~ые
во́ды अत.सलिल अन्ताख-सलिल *म*

группа *ж* भुंड द^जखुन्द' *म*,
गरोह गारोख *म.*, समूह समूख *म*

группировать *несов* समूह वना-
ना समूख बा^नान[ा] *п*, समुदायो मे
बाँटना समुदायि[ं] म[े] बाँट'न[ा] *п*

группироваться *несов* समूह
वनना समूख बा^न'न[ा] *प*, समुदायो मे
बाँटना समुदायि[ं] म[े] बाँट'न[ा] *प*

группировка *ж.* 1. (*действие*)
समुदायो मे बाँटना समुदायि[ं] म[े]
बाँट'न[ा] *म*, 2. (*объединение*) गुट्टवदी
गुट्ट'-बान्दय *ज*, दलवदी दल-बान-
दय *ज*

грустить *несов* उदास (रजीदा)
होना उदास (रान्दजिदा) खो^ना *प*

грустный *прил* उदास उदास,
रजीदा रान्दजिदा *неизм*

грусть *ж* उदासी उदास *ज.*, रज
रान्दज' *म*

груша *ж* 1. (*плод*) नागपाती

нāш'пāтй ж , 2. (дерево) नाशपाती
का पेड नāш'пāतй कā पэр м

гры́жа ж мед. वर्ध्म' вард'м' м ,
пāховая — अत्रवृद्धि ж.

грызня́ ж перен. भगडना дж'а-
гар'нā м , लडना лар'нā м

грызть несов [दाँत से] काटना
[दाँत सэ] кāt'нā п , कुतरना кутар'-
нā п , फाडना п'ār'нā п. (орехи)

гры́зться несов перен भगडना
дж'агар'нā нп , लडना лар'нā нп

грызун м зоол कुतरनेवाला
जानवर कутар'нэ-вāлā джāн-вар м

грядá ж 1. क्यारी кйāри ж ,
2. (напр гор) सिलसिला сил'силā
м , श्रेणी шрэнй ж

грядка ж см грядá 1

грядущий прил आनेवाला
āнэ-вāлā , भावी б'āви , आगामी
āgāми

грязеv||бй прил. —āя вāнна
मिट्टी का स्नान миттй кā снāн м

грязелече́ние с मिट्टी का इलाज
миттй кā илāдж м

грязный прил मैला маэлā,
गदा гандā (тж. перен) , कीचडदार
кйчар-дār (о дороге и т. п.)

грязь ж 1. कीचड кйчар ж ,
मिट्टी मित्तй ж. , 2. (нечистоты)
गदापन гандā-пан м , मल мал м ,
3. ग्रांझи мн मिट्टी मित्तй ж

грянуть сов 1. (о громе, му-
зыкае) गूँज (वज) उठना гūдж (бадж)
ут'нā нп ; 2. перен छिड जाना
ч'ир джāнā нп

губá I ж ओठ ōt' м. , होठ
hōt' м. ; надуть гūбы ओठ नि-
कालना п

губá II ж गोग्र खाड़ी к'āри ж ,
उपसागर उप'сāгар м

губе́рния ж ист. गुवेरनिया
губэр'нниā м. , गावर्नमेट гāварн'-
мэнт' м

губи́тельный прил नुकसानदेह
нук'сāн-дэх , विनाशकारी विनाш-
-кāри , हानिकारक хāни-кāрак

губи́ть несов तबाह (नष्ट,
इवंस) करना табāх (нашт' , д'āвāс)
кар'нā п , नाश करना нāш кар'нā п
(का कого-л , что-л) , — здоровье
स्वास्थ्य का नाश करना п.

губка ж स्पज спандж' м

губн||бй прил 1. лингв ओष्ठ्य
ошт'и' , 2. (для губ) ओठो का
ōt'ō кā , —āя помада लिप-स्टик м

гуде́ние с भनभनाहट б'ан'б'а-
нāхат ж , गूँज гūдж ж. (напр
гудка, мотора)

гуде́ть несов. भनभनाना б'ан'-
б'анāнā нп. , भिनकना б'инак'нā
нп. (о насекомых) , गूँजना гūдж'нā
нп. (напр о гудке, моторе); हान
वजाना хāрн' баджāнā п (об ав-
томашине)

гуджара́тец м गुजराती гудж'-
рāтй м -

гуджара́тский прил गुजराती
гудж'рāтй — язык गुजराती ж ,
गुजराती जवान (भाषा) ж

гудо́к м भोपू б'ōпу м , सीटी

сйтѣ ж; हार्न' хार्न' м (автомобильный).

гул м गडगडाहट гар'гарāхат ж (грохот), भनभनाहट б'хан'б'ханāхат ж, (голосов).

гу́лкий прил गूँजवाला гूँдж-
-वāलā

гуля́нье с 1. टहलना тахал'нā
м, हवा खाना хавā к'āнā м,
2. (празднество) जशन джашан м,
उत्सव утсав м, народное — सार्व-
जनिक उत्सव м

гуля́ть несов टहलना тахал'нā
нп, हवा खाना хавā к'āнā н, सैर
(भ्रमण) करना саэр (б'храман)
кар'нā н

гумані́зм м मानवतावाद mā-
нав'tā-вāд м

гумані́ст м मानवतावादी mā-
нав'tā-вāді м

гуманита́рн||ый прил. मानव-
-जाति-संवंधी māнав-джāти-самбан-
-д'я, —ые нау́ки मानव-जाति-
-संवंधी विज्ञान м

гума́нность ж मानवता māнав'-

tā ж, आदमियत āд'миyат ж,
मनुष्यता мануш'тā ж

гума́нный прил. मानवतावादी
māнав'tā-вāді.

гумно́ с. खलिहान к'алихāн м,
भुसौरा б'хусаорā м.

гу́сеница ж 1. зool भौंभा
дж'āдж'ā м, कमला кам'лā м,
2. тел पेटी пэти ж

гу́сеничный прил — тра́ктор
ढोलाकार (पेटीदार) д'олакар
(пэти-дār) траэктар м

гуси́ный прил हंस का хās kā.
густе́ть несов जमना джам'нā
нп, गाढा (घना) हो जाना гār'ā
(г'анā) хо джāнā нп.

густ||о́й прил. गाढा гār'ā, घना
г'анā; —ое населéние घनी आवा-
दी ж

густотá ж गाढापन гār'ā-пан
м, घनत्व г'анатв' м.

гусь м हंस хās м.

гу́ща ж. 1. (осадоk) तलछट
тал-ч'ат ж, 2. (лесная) झाड़ी
дж'āри ж

Д

да I утвердительная частица
हाँ хā, जी हौं джи хā (вежливая
форма ответа), हूँ хū (отклик)

да II усиленная частица
भला . तो б'алā . то, да скажите
क्यों это भला इतना तो कह सुनाओ.

да III союз 1. (соединительный)
और аор, तथा тат'ā, он да я वह
और मैं; 2. (противительный) पर
пар, मगर магар, लेकिन лэкин,
परंतु паранту

да IV модальная частица —не-

редаётся формой сослаг накл.
да здравствует дружба народов!
जनताओ की मित्रता जिदावाद (जी-
वित रहे, अमर हो, की जय)! джан'таō
кй митр'та зиндā-бād (дживит рахэ,
амар хо, кй джай)!

дава́||ть несов 1. в разн знач
дена дэнā n; — взаимы उधार देना
n; ему не дали выступить उस ко
апна भापण पेग करने नही दिया
гया, я не дам ему играть मै उस
को नही खेलने दूँगा, 2. пов перево-
дится формой сослаг. накл: —йте
читāть पढे пархэ, —йте начнём!
[हम] शुरू करे! [खाम] शुरु करे!
◇ — кля́тву कसम (शपथ) खाना n,
— доро́гу रास्ता छोड देना n (ке
лियе кому-л)

дави́ть несов 1. दवाना даба́нā
n, 2. (мять, разминать) निचोडना
ничор'нā n, 3. (раздавливать)
कुचलना кучал'нā n, 4. перен
(угнетать) दवाना даба́нā n, जुल्म
(अत्याचार) करना зулм' (अत्याचार)
кар'нā n

дави́ться несов 1. दम (गला)
घुटना дам (गला) गहूत'नā nп (का
о ком-л), — от смеха हँसी के मारे
दम घुटना nп (का о ком-л), 2.
(глотать с трудом) मुश्किल से नि-
गलना मुшкил сэ нигал'нā n

да́вка ж भीड-भाड бхир-бхар ж
давлéние с दवाव дабао м
да́вн||ий прил. पुराना पुरāनā,
बहुकालीन बाहु-कालीन, с —их пор

वडे (पुराने) अरसे (समय) से,
चिरकाल से.

давно́ нареч. बहुत दिन बीते हुए
बाхут дин бятэ хуэ

да́вность ж. 1. पुरानापन पु-
रānā-пан м; प्राचीनता प्राचिन्-
ता ж (древность), 2. юр. अति
भोग अति-бhog म, चिरकाल भोग-
जनित स्वत्व चिर-काल बhog-джанит
сватв' м.

да́же усилительная частица भी
б^я, ही хя, तक так; ему така́я
мысль — в го́лову не приходила
ऐसा खयाल उस को आया ही नही.
дала́й-ла́ма м. दलाई-लामा
далāй-лаmā м

да́лее нареч [और] आगे [aor]
āgэ, फिर प^ир, आगे चलकर āgэ
чал'кар (затем); — он заявля
आगे चलकर उस ने बताया; ◇ и так
— वगैरह, इत्यादि.

далёкий прил दूर दूर, दूरवर्ती
दूर-वर्ती

далеко́ нареч दूर दूर, बहुत दूर
तक बाхут दूर так, — от се बड़ी
दूरी पर, ◇ — за полночь बहुत
रात हुए, कुछ रात रहे.

да́ль ж दूरी दूरि ж, दूरता
दूर'ता ж.

да́льнейш||ий прил अगला
аг'ла; ◇ в —ем बाद मे; आगे को
(चलकर), भविष्य में (в будущем)
да́льн||ий прил दूर का दूर कā;
दूरवर्ती दूर-वर्ती (отдалённый);
— путь लंबा सफर (रास्ता) म;

—ее родство दूर का रिश्ता *м*; —
родственник दूर का रिश्तेदार (सब-
घी) *м*

дальнобóйный *прил* दूरमार
दूर-мār

дальновѣдность *ж* दूरदेशी
दूर-андэши *ж*, दूरदर्शिता दूर-дар-
शिता *ж*

дальновѣдный *прил.* दूरदेश
दूर-андэश, दूरदर्शी दूर-дарशी,
दूरदर्शितापूर्ण दूर-дарशिता-पूरन'
(о плане, руководстве)

дальнозóркий *прил.* दीर्घदृष्टि
दीर्घ^х-дришти

дáльность *ж* दूरी दूरि *ж*,
दूरता दूर'ता *ж*, — полета उड़ान
की दूरी *ж*.

дáльше 1. *сравнит* от дале-
кий и далеко से दूर सэ дूर,
2. *нареч.* (затем) फिर प^хир, आगे
चलकर āгэ чал'кар, что же —?
और फिर क्या [होगा]?, तब क्या?
—! (*продолжайте*) आगे চলिये!

дáма *ж* 1. बेगम бэгам *ж*,
रानी рāни *ж.*, 2. *карт* बेगम бэ-
гам *ж*

дáмба *ж* बाँव बाँद^х *м*, बंद
банд' *м*, सेतु сэту *м*.

дáмка *ж* (в шашках) बादशाह
бад'шах *м*.

дáмский *прил* औरतो का аор'-
то кā, जनाना занāиā *неизм*

дáнные *мн* तथ्य तат^хй' *м*,
цифровые — अँकडे *м* *мн*, सख्याएँ
ж. *мн.*

дáнный *прил.* यह йах, यही
йахй, प्रस्तुत प्रастут

дань *ж* 1. *ист* दान дāн *м*;
2. *перен* देन дэн *ж*

дар *м* 1. नजर назар *ж*, दान
дāн *м*, приносѣть в дар दान [ке
रूप] मे देना *п*, 2. (*талант*) प्रतिभा
प्रातिब^хā *ж*, योग्यता йогй'тā *ж*
(*способность*)

дарвини́зм *м* डार्विन-विज्ञान
дāрвин-вигйāн *м*

дарѣть *несов* नजर (दान) मे
देना назар (дāн) мē дэнā *п*

даровáние *с* [स्वाभाविक]
प्रतिभा [स्वाब^хāविक] प्रातिब^хā *ж*

даровѣтый *прил* प्रतिभासपन्न
प्रातिब^хā-सम्पन्न', प्रतिभाशाली
प्रातिब^хā-शāली

даровóй *прил* बेदाम бэ-дāм,
मुफ्त [का] मुफ्त' [кā], सेत का
сэт кā

дáром *нареч* 1. मुफ्त [मे]
मुफ्त' [मē], बेदाम бэ-дāм, सेत सэт,
2. (*напрасно*) मुफ्त [में] मुफ्त' [मē],
बेफायदा бэ-фāй'дā, व्यर्थ व्यर्थ^х,
त्रातित् — व्रéम्य वक्त (समय)
वरवाद (नष्ट) करना *п*

дáт||а *ж* तारीख तāрих *ж*, दिनाक
दिनāнк' *м*, तिथि तिथि^хи *ж* (*по*
лунному календарю), स्तāвить —*у*
तारीख चढाना (डालना) *п*

дáтельный *прил* — падéж
ग्राम संप्रदान-कारक सम्प्रादां-
-कāрак *м*

датѣровать *сов* и *несов*

तारीख (दिनांक, तिथि) चढाना
(डालना) तारिख (दिनांक', तिथि)
चार^खाना (दाल'ना) *n*

दात्सीय *प्रिल* डेनिश डेनिश,
— यर्क डेनिश *ज*, डेनिश जवान
(भाषा) *ज*

दात्चानिन *म* डेन डेन *म*

दात *सोव* *सम* दावात

दाच||*अ* *ज* [गर्मियो मे रहने का]

बंगला [गर्मियो मे राख'ने का]
बाग'ला *म* *नेउम*, जित् ना —
बंगला मे रहना *न*

दाचनिक *म* बंगला मे रहनेवाला
बाग'ला मे राख'ने-वाला *म*

दाचन||यि *प्रिल* — पोजेड मकामी
गाडी माकामि गारि *ज*, —*आ* मेस-
नोस् ग्रीष्म-विश्राम-स्थान ग्रीष्म'-
—*विश्राम-सुखान* *म*

दवा *चिसुत* दो दो, चेरेज काज-
दये —*त्रि* गोदा हर दूसरे तीसरे
साल (वर्ष); — *स* पोलोविनोय डाई,
— *स* चेत्वेरत्यू सवा दो, बेज चेत्वेरति
— पौने दो, *◇* *व* द्वुख सलोवाख एक
ही वात मे, संक्षेप मे, *व* द्वुख शागाख
पास ही; *व* — *स*चेता विना विलब के,
फुरती (तेजी) से

दवादतिलेति *स* (गोदोवशिना)
वीसवी सालगिरह (वर्षगाँठ) बीस'वी
साल-गिराख (वारश'-गाँठ) *ज*

दवादतीय *चिसुत* वीसवाँ
बीस'वाँ

दवादत *चिसुत* वीस बीस,
— *ओ*दिन इक्कीस, — *दवा* वाईस,
— *त्रि* तेईस, — *चेतूरे* चौवीस;
— *पात* पचीस, — *शेस* छवीस,

— *सेम* सत्ताईस; — *वो*सेम अठाईस;
— *देवत* उनतीस.

दवाज्द *नारेच*. दो वार दो बार,
दोवारा दो-बार; — *दवा*—*चेतूरे*
दो दूनी चार; *◇* *यसो* का — *दवा*
चेतूरे यह वात विलकुल साफ
(स्पष्ट) है

दवेनादतयि *चिसुत* वारहवाँ
बाराख'वाँ

दवेनादत *चिसुत* वारह बा-
राख

दवेर *ज* दरवाजा दरवाजा *म*,
द्वार दवार *म*

दवेसुति *चिसुत* दो सौ दो सा.

द्विगत *म* इंजन इन्डजन *म*,
मोटर मोतार *ज*, — *वनुतरेनो*
सगोरा अंतरदहन इंजन *म*

द्विगत *नेसोव* चलाना चालाना
न, हरकत देना खार'कात डेना *न*,
सचालन करना संचालन कार'ना *न*,
[आगे] बढ़ाना (बढ़ा देना) [आगे]
बार^खाना (बार^खा डेना) *न* (*वनेरेद*),
ढकेलना द^खाकल'ना *न* (*तोलकात*)

द्विगत *नेसोव* चलना चाल'ना
न, हरकत करना खार'कात कार'ना
न, [आगे] बढ़ना [आगे] बार^ख'ना *न*
(*वनेरेद*)

द्विजेनि *स* 1. (*पेरमेसुते*)
चाल चाल *ज*, हरकत खार'कात *ज*,
गति गति *ज*, *प्रिवोदित* *व* —
चलाना *न*, गतिवान् (*संचालित*) करना
न (*को चो-ल*), 2. (*जेलेजनोदोरोज-*
नो *उ* *न*) आमद-रफ्त आमाद-राफ्त'
ज, 3. (*ओषेतेनो*) आदोलन
आंदोलन *म*, तहरीक ताख'रिख *ज*.

национально-освободительное —
राष्ट्रीय मुक्ति-आंदोलन *м*, — за мир
शांति-आंदोलन *м*

ДВІЖИМОСТЬ *ж* जायदाद मनकू-
ला दжай'дад ман'кула *ж*, जगम
सपत्ति джангам сампатти *ж*

ДВІЖИМ||ЫЙ *прил* जंगम джан-
гам, चलायमान् чалай'ман, —ое
имущество जायदाद मनकूला *ж*,
जगम सपत्ति *ж*

ДВІЖУЩ||ИЙ 1. *прич* от дві-
гать, 2. *прил* —не сілы пререк
(сचालक) शक्ति प्रेरक (санчалак)
шакти *ж*.

ДВІНУТЬ *сов см* двігать

ДВІНУТЬСЯ *сов см* двігаться,
— в путь रवाना होना (हो जाना)
равана хона (хо джана) *нп*, प्रस्थान
करना प्रаст'ан кар'на *п*

ДВѢ числит दो до

Двоевла́стие *с* द्वैध शासन
дваэд^х ша́сан *м*, द्वैध शासनपद्धति
(शासनप्रणाली) дваэд^х ша́сан-па-
дд^х'ти (ша́сан-пранāли) *ж*

Двоето́чие *с* *грам* ऊपर नीचे
дिये हुए दो बिंदुओं का एक चिह्न
упар нйчэ дийэ хуэ до биндуō кā
эк чйх'н' *м*

ДВО́ЙКА *ж* 1. (цифра) दो до,
2. *карт* दुक्की дукки *ж*, 3. (от-
метка) बुरा मार्क бурā мārк' *м*

ДВОЙНИ́К *м* प्रतिरूप прати-
рूप *м*

ДВОЙНО́Й *прил* दुगुना ду-гуна,
दोहरा дох'ра

ДВО́ЙНЯ *ж* जुड़वाँ बच्चे джур'ва
баччэ *м* *мн*, यमज йамадж *м*

ДВО́ЙСТВЕНН||ЫЙ *прил* 1. द्वंद्वमय
двандв'-май, 2. (द्वुलिचन्य) दु-
रगा ду-ранга, दोमुँहों दो-му́ха,
◇ —ое число *грам* द्विवचन *м*

ДВОР *м* 1. आँगन āган *м*, [घर
का] अहाता [г^хар кā] ахātā *м*,
2. (крестьянское хозяйство) किसान
का घर किसान кā г^хар *м*; 3. (коро-
левский) दरबार дар'ба̄р *м*, ◇
скóтный — मवेशियों का बाड़ा *м*,
पशु-घर *м*, постоя́лый — सराय *ж*,
मुसाफिर-खाना *м*

ДВОРЕ́Ц *м* महल махал *м*,
प्रासाद прāсād *м*, Дворе́ц пионе́-
ров बालचर-भवन *м*

ДВО́РНИК *м* द्वोरनीक двор'ник *м*
ДВОРНЯ́ЖКА *ж* दोगला कुत्ता
дог'ла куттā *м*

ДВОРЦОВЫ́Й *прил* [राज-]महल
ка [рāдж-]махал кā

ДВОРЯНИ́Н *м* रईस райс *м*,
ठाकुर т^хāкур *м*

ДВОРЯ́НСКИЙ *прил* रईस (ठाकुर)
ка райс (т^хāкур) кā

ДВОРЯ́НСТВО *с* (дворяне) ठाकुर
т^хāкур *м* *мн*, [नवाबी] उमरा [на-
ваби] ум'ра *м* *мн*, अशराफ अш'раф
м *мн*

ДВОЮ́РОДНЫЙ *прил* (о брате,
сестре) चचेरा чачэра (со стороны
брата отца), ममेरा мамэра (со
стороны брата матери), फुफेरा
п^хуп^хэра (со стороны сестры от-

ца), मौसैरा маосэра̄, खलेरा халэра̄
(со стороны сестры матери)

ДВОЯКИЙ прил द्वैध дваэд^х

ДВОЯКО нареч दो प्रकारो से до
प्राकारो सэ, द्विविध дви-вид^х

ДВУБОРТНЫЙ прил डब्ल-ब्रेस्टिड
дабл'-брэстид

ДВУГОРБЫЙ прил दोकोहानी до-
कोहानि

ДВУКРАТНЫЙ прил दुगुना ду-
गुна, दूना дунā.

ДВУЛІЧНЫЙ прил दुरगा ду-
ранга, दोमुँहाँ до-мұхā

ДВУРУШНИК м दुरगा (दोमुँहाँ)
आदमी (पुरुष) ду-ранга (до-мұхā)
आद'मी (पुरुष) м

ДВУРУШНИЧЕСТВО с दुरगेपन ду-
ранга-пан м, कपटाचरण काप'tā-
чаран м

ДВУСМЫСЛЕННЫЙ прил दोअर्थी
до-арт^хи, उभयार्थक उब^хайāрт^хак

ДВУСТОРОННИЙ прил दोतर्फी
до-тарфа̄ неизм (напр о соглаше-
нии), दोरुखा до-рук^хā, दोपीठा до-
пйт^хā (напр о ткани)

ДВУХГОДИЧНЫЙ прил दोсालа
до-сālā неизм, दो साल (वर्ष) का
до сāl (варш') кā

ДВУХГODOBÁЛЫЙ прил दोсाल
(वर्ष) का до сāl (варш') кā

ДВУХЛЕТНИЙ прил दोсала до-
сālā неизм, दो साल (वर्ष) का
до сāl (варш') кā

ДВУХМЕСТНЫЙ прил दो सीट का
до сит кā

ДВУХМЕСЯЧНЫЙ прил दो महीने
(मास) का до махйнэ (mās) кā

ДВУХМОТОРНЫЙ прил दो इजन
का до инджан кā.

ДВУХНЕДЕЛЬНЫЙ прил दो
हफते का до хāфлэ кā, पाक्षिक पā-
क्षिक

ДВУХСОТЫЙ числит दो सौवाँ
до саовā

ДВУХЭТАЖНЫЙ прил दोमजिला
до-манзилā неизм

ДВУЧЛЕН м मत. द्विपद дви-пад
м, द्विरात्रिक (दो रात्रियो की) सख्या
द्वि-рāшиक (до рāшийō кй) сан-
क^хиā ж

ДЕБАТЫ мн वहस-मुवाहिसा ба-
хас-мубāхисā м, तर्क-वितर्क тарк'-
-витарк' м

ДЕБЕТ м बुल्ज जमा джамā ж,
विकलन वикаलन м

ДЕБРИ мн जगल джангал м,
घनी झाडी ग^хани дж^хāри ж

ДЕБЮТ м 1. लोगो (जनसाधारण)
के सामने पहली (प्रथम) उपस्थिति
логō (джан-сāд^хāран) кэ сām'нэ
пāх'лй (प्रत^хам) упаст^хити ж,
2. шахм आरम्भिक चालें āрамб^хик
чālē ж мн

ДЕВАЛЬВАЦИЯ ж эк सिक्के (रुपये)
की कीमत में कमी सिकкэ (रुपайें)
кй кйमत мē камй ж, अवमूल्यन
ав'мұлйан м

ДЕВАТЬ сов и несов रखना рах^х
нā п, रख देना рах^х дэнā п, कудā
он девāл мою кнйгу? उस ने मेरी

किताब कहाँ रख दी?, उस ने मेरी किताब कहाँ इधर-उधर रख दी?

देवा́ться *сов. и несов* गायब होना (हो जाना) *gāiab ḥonā* (ḥo džānā) *np*, जाना *džānā np*, कूदा он देवा́лся? वह कहाँ गायब हो गया?, कूदा देवा́лась моя́ кніга? मेरी किताब कहाँ गयी?

देवी́з *м* आदर्श वाक्य आदर्श' वाक्य' *м*

देवी́ца *ж* लडकी लार'की *ж*, कुमारी *кума́ри ж*

दे́вочка *ж* लडकी लार'की *ж*, छोकड़ी *ч'ок'ри ж*, बालिका *ба́лика ж*

दे́вственность *ж* कुमारीपन *кума́ри-пан м*

दे́вственный *прил* अछूता *а-ч'утā, शुद्ध शुद्ध'x', अक्षत अक्षत*

दे́вушка *ж* लडकी लार'की *ж*, कुमारी *кума́ри ж*

девяно́сто *числит* नव्वे *наввэ*, — оди́н *इकानवे*, — два *वानवे*, — три *तिरानवे*, — четы́ре *चौरानवे*, — пять *पचानवे*, — шесть *छियानवे*, — семь *सत्तानवे*; — во́семь *अठानवे*, — де́вять *निनानवे*

девяно́стый *числит* नव्वेवाँ *наввэва́*

девятисо́тый *числит* नौ सौवाँ *нао саова́*

девя́тка *ж* 1. (цифра) नौ *нао*, 2. *карт* नहला *нах'ла म*

девятна́дцатый *числит* उन्नीस-वाँ *унни́с'ва́*

девятна́дцать *числит* उन्नीस *унни́с*

девя́т||ый *числит* नौवाँ *наова́*, —ое *फेव्राल्या नौवी फरवरी*

де́вять *числит* नौ *нао*

девяты́со́т *числит* नौ सौ *нао сао*

дегаза́ция *ж* गैस-निवारण *гаэс-нива́ран м*

дегенера́т *м* पतित (हीन) *आदमी (पुरुष) патित (ḥin) आद'मी (पुरुш) म*

дегенера́тивный *прил* पतित *патит, हीन ḥin*

де́готь *м* अलकतरा *ал'кат'ра́ м*, तारकोल *та́р'кол м*

дед *м* 1. नाना *на́на м*, मतामह *мата́-माḥ म (по материнской ли- ници)*, दादा *दा́दा म*, बाबा *बा́ба म*, पितामह *पिता́-माḥ म (по отцовской лици)*, 2. (в обращении) बाबा *बा- बा म*, ♠ *дед-मोरóз सैट निको- लस म*, जाडा *बाबा म*

де́душка *м см* дед

дееприча́стие *с грам* क्रियावि-
शेषण *क्रीया-विशेषाण म*

дежу́рить *несов* काम (ड्यूटी) *पर होना काम (द्यूति) पर ḥonā np*, *बोएन* पहरा देना *पाच'ра́ दэना п*, — *ночь у постэли больно́го बीमार के सिरहाने रात गुजारना п*

дежу́рный *म* ड्यूटीवाला *द्यू- ति-वाला म*, *बोएन* पहरेदार *पाच'ра- दार म*, — *по ста́нции* *स्टेशन-मा- स्टर म*

देजूरुत्वो स ड्यूटी द्युति ञ्,
 वोगेन पहरा पाख'रा म, नचनोबे ~
 रात की ड्यूटी ञ्, रात का जागरण
 (у постели больного)

देजूरुतीर म भगोडा बा'गोरा म,
 भागू बा'गू म

देजूरुतीरुवत्त सव न नसव
 [कर्तव्य छोडकर] भागना [कार्ताव'
 च'ोर'कार] बा'ग'ना नन

देजूरुतीरुत्वो स [कर्तव्य छोडकर]
 भागना [कार्ताव' च'ोर'कार] बा'ग'
 ना म

देजुनफेक्शिया ञ् कीटाणुशोधन
 क्यिताणु-शोद'खान म

देजुनफिर्शुवत्त सव. न न-
 सव कीटाणुरहित (निससक्रामक) करना
 (कर देना) क्यिताणु-राखित (निसस-
 क्रामक) कार'ना (कार द'ना) न

देजुनफिर्शुवत्तु'न्य 1. प्रच
 त देजुनफिर्शुवत्त, 2. प्रच
 निससक्रामक निससक्रामक, ~
 स'रुदत्वो निससक्रामक द्रव्य म

देजुनगनरुनरुशिया ञ् गड-बड
 गर-बार म, बद-इतजामी बाद-
 -न'त'वामी ञ्, अव्यवस्था अव'वा-
 स्त'ख ञ्

देजुनगनरुनरुवत्त सव स न देज-
 नगनरुनरुवत्त

देजुनगनरुनरुवत्त नसव
 गड-बड पैदा करना गर-बार पा'द'
 कार'ना न, अव्यवस्थित करना अव'
 वास्त'ख कार'ना न

दे'युस्त्व'न्य प्रच असर पैदा
 करनेवाला असर पा'द' कार'ना-व'द'ला,
 क्रियाशील कुरी'द'-शुल

दे'युस्त्व'न्य स. 1. काररवाई कार-
 -रावा'न ञ्, क्रिया कुरी'द' ञ्., काम
 काम म कार्य कार'न' म (работа),
 वीरुनन्य ~या जगी (फ़ौजी) कार-
 -रावाई' ञ् म, 2. (वलीनन) असर
 असर म, प्रभाव प्रा'बा'व म, ओ'क'ड-
 वात्त ~ असर (प्रभाव) डालना न (के
 ऊपर ना को-ल, ना च'त-ल), 3. ते-
 -अत्र [नाटक का] अक [ना'त'क का]
 अक' म, ♠ अरुथुमती'क'सुकेसुके ~ पाटी
 ञ्, मे'सुत ~या कर्मस्थान म

दे'युस्त्व'न्य 1. नरुच
 सचमुच सच-मुच, हकीकत (वास्त्व)
 मे ख'क'क'त (वा'स'त'व) म'द, 2. उतुवर-
 दनतुलन'त't'
 हौ ख'ख'

दे'युस्त्व'न्य'त't'
 ख'क'क'त ञ्, वास्त्वकता वा'स्त्व'क'
 त't'
 दे'युस्त्व'न्य'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त'त't'
 1. (स-
 त'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'न'n'
 वास्त्वक वा'स्त्व'क, 2. (ओ दओकुमेन
 ते न त न) जायज द'ज'द'द'द'द'द'द'द'd'
 त'ख, प्रामाणक प्रा'माण'क, ♠ ~
 डाल'ग'ग'ग'ग'ग'ग'ग'g'
 कर्तु'वाच्य म

दे'युस्त्व'न्य'वत्त नसव 1. काम
 करना काम कार'ना न (फुनकुशुन
 रुवत्त), जारी (चालू, प्रचलत)
 होना द'ज'द'र' (चालू, प्राचलत) ख'न'
 नन (बुत्त व दे'युस्त्व'न्य); चलना
 चाल'ना नन (ओ मेखाननडे), तेलीफोन
 ने ~ुत टेलीफोन बरुगड गया,
 2. (ओ लेकारस्त्व) लगना ला'ग'ना नन,
 अमल करना अमल कार'ना न,
 3. (वलीन'त'त'त'त'त'त'त't'
 असर (प्रभाव) डालना

асар (праб^хао) дāl'nā *n* (के ऊपर
на кого-л., на что-л.)

действующий 1. прич от
действовать, 2. прил काम करनेवा-
ला kāм кар'нэ-вālā (работающий),
जारी джārй, चालू чālū, प्रचलित
прачалит (находящийся в дей-
ствии), ◇ -ая āрмия युद्ध करती
हुई सेना ж, -ее лицo театр,
лит. पात्र *m*, -ие лйца (в афи-
ше, программе и т. п.) पात्रगण *m*

декабрь *m* दिसबर दिसамбар *m*
декабрьский прил दिसंबर का
дिसамбар kā

декада ж दस दिन का अरसा
(сमय) दас дин kā ар'сā (самай)
m, दस दिवसीय उत्सव दас див'-
сй' утсав *m* (напр искусства)

декан *m* डीन дйн *m*
деканат *m* डीन का दफ्तर दйн
kā дафтар *m*

декламация ж सुनाना сунānā
m, रचना का पठन рач'нā kā
пат^хан *m*

декламировать несов [рचना]
सुनाना [рач'нā] сунānā *n*

декларация ж एलान элāн *m*,
[उच्च] घोषणा [учч'-]г^хош'нā ж,
प्रख्यापन прак^хйāпан *m*

деклассированный прил वर्ग-
अष्ट варг'-б^храшт'

декоративный прил सजावटी
сadjāотй, अलंकारिक аланkāрик

декорация ж सीनरी сйн'рй ж
декрет *m* फर्मान фармāн *m*,

विधान вид^хāн *m*, आज्ञाप्ति āгна-
प्ति ж

деланный 1. прич от делать,
2. прил बनावटी банāотй, कृत्रिम
критрим, अप्रकृत अपракрит

делать несов करना кар'нā *n*,
बनाना банānā *n*, - вывод नतीजा
(परिणाम) निकालना *n*, - вид
बहाना करना *n*, - по-своему अपने
बल पर करना *n*

делаться несов 1. (стано-
виться) बनना бан'nā *nn*, हो जाना
хo джānā *nn*, 2. (происходить)
हो जाना хo джānā *nn*, घटित
होना г^хатит хonā *nn*

делегат *m* नुमायदा нумāйандā
m, प्रतिनिधि пратинид^хи *m*

делегация ж. नुमायंदो का दल
нумāйандō kā дал *m*, प्रतिनिधि-
मंडल пратинид^хи-мандал *m*

делёж *m* बँटवारा бāt'vārā *m*,
विभाजन виб^хāджан *m*

деление с 1. बँटवारा бāt'vārā
m, विभाजन виб^хāджан *m*, 2. (на
шкале, циферблате) लकीर лакйр
ж, 3. मत तकसीम так'сйм ж,
भाग б^хāг *m*

делёц *m* कारवारी кār-бārй *m*,
व्यवसायिक व्йав'сāйик *m*

деликатность ж विनम्रता вн-
намр'tā ж, शिष्टाचार шиштāчār *m*

деликатный прил 1. (вежли-
вый) विनम्र винамр', शिष्ट шишт',
2. (затруднительный) नाजुक нā-
зук, सूक्ष्म сукшм'

дели́мое с мат भाज्य б^ха-
дж' м

дели́мость ж भाजकत्व б^хादज'-
катв' м

дели́тель м мат [वि]भाजक
[वि]б^хादजак м

дели́ть несов 1. बाँटना बाँट'ना
n, तकसीम (विभाजित) करना так'-
सिम (विब^хादजित) кар'на n, 2. мат
तकसीम (भाग) करना
так'сим (б^хाग) кар'на n, 3. (с
кем-л что-л) हिस्सा देना हिस्सा
देना n, हिस्सेदार होना हिस्से-दार्
होना nп

дели́ться несов 1. (с кем-л
чем-л) हिस्सा देना हिस्सा देना n,
हिस्सेदार होना हिस्से-दार् होना nп,
2. мат तकसीम होना так'сим
होना nп, 3. (сообщать кому-л
что-л) कहना का'ना n, बताना
бат'ना n

де́л||о с 1. काम काम m, कार्य
ка'र' m, कार-बार कार-ба' m,
काम-काज काम-का'ज m, व्यवसाय
व'वा'सा' m, व्यवहार व'वा'हा' m
(занятие), बात बा'त ж, मामला
मा'मा'ला m (вопрос, проблема),
это друго́е — यह दूसरी बात है,
в чём —? क्या बात है?, क्या हुआ?,
— в том, что... बात यह है कि ,
सारांश यह कि , 2. (цель, ин-
тересы) उद्देश्य उद्देश' m, लक्ष्य
ला'क्ष' m, общее — सामूहिक
उद्देश्य (कार्य) m, प्राँव — न्यायपूर्ण
उद्देश्य m, взять — म'रा в свой

रु'की शांति की रक्षा के लक्ष्य को
अपने हाथ में ले लेना n, 3. юр
मुकदमा मुकाद'मा m, केस क'स m.,
4. канц फाइल फा'йл ж, 5.: —á
mn. (положение вещей) हाल हा'ल m,
हालत हा'लात ж., как егó —á? उस
का हाल क्या है?; ♠ на са'мом
—е सचमुच, असल (वास्तव) में;
प'रव'य' —om सब से पहले; तो n
— लगातार, बराबर.

делово́й прил. 1. काम का काम
का, कार्य-संबंधी का'र'—संबा'न्ध',
2. (толковый, дельный) चतुर च'तुर,
दक्ष दा'क्ष'

де́льный прил 1. काविल का'बिल,
योग्य योग', 2. (серьёзный, заслу-
живающий внимания) काम का काम
का, उचित उचित

де́льта ж डेल्टा दे'ल'ता m
демаго́г m. बाजारी लीडर (राह-
नुमा) बा'за'र' लीडर (रा'ह-नुमा) m,
डेमागाग दे'मा'गा'ग m

демаго́гия ж डेमागागी दे'मा'-
गा'गी ж, जन-फुसलाव-कला द'जान'-
प'ख'स'ला'व-काला ж

демаркацио́нн||ый прил —ая
ली'निया हदबदी हा'द-बा'न्धि ж, वि-
भाजक रेखा विब^хादजак रे'खा ж,
युद्ध-विराम-रेखा युद्ध'-वि'राम-रे'खा
ज (во время перемирия)

демитилиза́ция ж गैरफौ-
जीकरण गा'र-फा'उज'—कारान m,
असैनिकीकरण असा'निकी-कारान m

демоби́лизация ж वियोजन
व'यि'उजान m, फौज से नाम काटना

фаодж сэ нām кāt'нā м (напр солдат).

демоби́лизова́ть сов и несов
वियोजन करना वियोदजान кар'нā
п, फौज (सेना) से बर्खास्त करना
фаодж (сэна) сэ бар-хāст' кар'нā
п (напр солдат)

демокра́т м 1. प्रजातत्रवादी
प्राджā-तान्त्र'-वāदī म, जनतत्रवादी
ज्जान-तान्त्र'-वāदī म, जनवादी
ज्जान-वāदī म, 2. (член демокра-
тической партии) जनवादी दल का
मेवर (सदस्य) ज्जान-वāदī दाल कā
मэмбар (सासय') म

демократи́зация ж जनतत्री-
करण ज्जान-तान्त्रī-कारन म, जन-
वादीकरण ज्जान-वāदī-कारन म

демократи́ческий прил प्रजा-
तत्रवादी प्राджā-तान्त्र'-वāदī, जन-
तत्रवादी ज्जान-तान्त्र'-वāदī

демокра́ти||я ж प्रजातत्र प्रा-
ज्जā-तान्त्र' म, जनतत्र ज्जान-तान्त्र'
म, социалисти́ческая ~ समाजवादी
प्रजातत्र (जनतत्र) म, наро́дная ~
अवामी (जनता का) जनतत्र म,
стра́ны наро́дной ~и जनता के
जनतत्र म मн, जनता की लोक-
शाहियाँ ж मн

демонстра́тивный прил दि-
खाने का दिक्^xānэ кā

демонстра́ция ж 1. जलूस
ज्जालूस म, प्रदर्शन प्रादारшान म,
2. (показ) दिखाना दिक्^xānā म,
प्रदर्शन प्रादारशान म

демонстри́ровать сов и несов

1. जलूस (प्रदर्शन) मे हिस्सा (भाग)
लेना ज्जालूस (प्रादारशान) मē खिस-
cā (ब^xāg) लēnā п (участвовать
в демонстрации), जलूस निकालना
ज्जालूस निकāl'нā п, प्रदर्शन का
आयोजन करना प्रादारशान कā āйо-
ज्जान кар'нā п (устроить де-
монстрацию), 2. (показывать)
दिखाना दिक्^xānā п, प्रदर्शन करना
प्रादारशान кар'нā п (का что-л)

деморализа́ция ж नैतिक अधो-
गति नाэтик ад^xогати ж.

деморализова́ть сов и несов
नीतिभ्रष्ट करना नйति-б^xрашт' кар'-
нā п

де́нежн||ый прил रुपये (सिक्के)
का रुपайэ (सिक्कэ) कā, ~ перево́д
मनी आर्डर म, ~ая рефо́рма मुद्रा
का सुधार म, ~ая по́мощь रुपये
की सहायता ж, माली इमदाद ж

де́нь м रोज роз म, दिन дин
म, दिवस दिवास म (посвященный
какому-л событию), ~ рождéния
जन्मदिन म, बरसगाँठ ж, वर्षगाँठ
ज, рабо́чий ~ काम [करने] का
दिन म, ~ о́тдыха, выходно́й ~
छुट्टी (आराम, अवकाश) का दिन म,
~ Советской А́рмии и Военно-
Морско́го флóта सोवियत फौज और
नौसेना का दिन म, ~ Пе́рвого ма́я पह-
ली मई का दिन (दिवस) म, Междуна-
ро́дный же́нский ~ स्त्रियो का अंत-
राष्ट्रीय दिवस म, це́лый ~ दिन
भर, на друго́й ~ दूसरे दिन मे,
че́рез ~ एक दिन छोड़कर, на

дн्याх आजकल [मे], इन दिनो; कुछ दिन हुए (о прошлом).

дэньги मн रुपया रुपайā м, रुपये रुपайэ м. мн, पैसा पाэсā м., पैसे पाэсэ м. मн, मुद्रा मुद्रā ж; налічные — नकद रुपया म

депó с डिपो дипо м., इजन-यार्ड инджан-йāрд' м (паровозное)

депрéссия ж 1. (угнетённое состояние) खिन्नता क^хинн'тā ж, उदासी उदāси ж; 2. эк गिरावट गिरāवत ж, मदी манди ж, सर्द-बाजारी सर्द'-бāзāरि ж (в торговле)

депутāt м नुमायदा нумāйандā м, प्रतिनिधि пратинид^хи м

депутātский прил नुमायंदे का नумāйандэ кā, प्रतिनिधि-संबंधी пратинид^хи-самбанд^хя

депутāция ж नुमायदो (प्रतिनिधियो) का दल नумāйандō (प्रतिनिद^хийō) кā дал м, प्रतिनिधिमंडल प्रāтинид^хи-мандал м

дёргать несов 1. झटके से खीचना (घसीटना) द्ज^хат'кэ сэ к^хйч'нā (г^хасйт'нā) п, 2. (выдёргивать) [खीच] निकालना [क^хйच] никāл'нā п, नोचना पच'нā п

дёргаться несов फडकना प^ха-рак'нā नп

деревéнский прил गाँव का गāо कā, देहाती дэхāति, ग्रामीण ग्रāमिण

дерéвн||я ж गाँव गāо м, देहात दэхāत м, ग्राम ग्रāм м., жить в —e गाँव में रहना नп

дэрево с. 1. पेड पэр м, दरखт дарахт' м, वृक्ष врикш' м; 2. (материал) लकड़ी лак'ря ж., काठ кāt^х м.; красное — महोगनी м, чёрное — आबनूस м

деревянный прил लकड़ी का [वना हुआ] лак'ря кā [बानā хуā]

держāва ж. ताकत тāкат ж., शक्ति шакти ж, राष्ट्र рāштр' м, великая — बड़ी ताकत ж, महा-शक्ति ж

держāть несов रखना рак^х'нā п; पकड़े (थामे) रहना пак'рэ (т^хā-мэ) рах'нā नп, सँभालना сāб^хāl'нā п (удерживать), ◇ — в руках मुट्ठी (काबू, वश) में रखना п, — парі दाँव (वाजी) लगाना п, — экзāмен इम्तहान (परीक्षा) पास करना п, — себя पेश आना नп, व्यवहार करना п, — курс मार, अव बढना नп (की तरफ, की ओर ना что-л), — речь तकरीर (भाषण) करना п, — слóво बात रखना п, वचन निभाना п, — стóрону तरफ दारी करना п. (की कого-л), पक्ष लेना (ग्रहण करना) п (का कого-л).

держāться несов 1. (за кого-л, с чем что-л) पकड़ना пакар'нā п, 2. (придерживаться) रखना рак^х'нā п, अनुसरण करना अनुसरान кар'нā п (का чего-л), 3. (вести себя) पेश आना пэш āнā नп, व्यवहार करना वйав'хāр кар'нā п, 4. (не сдаваться) डटा रहना дātā

раx'нā *нп*, ◇ — в сторонē अलग
(दूर) रहना *нп* (से *от* чего-л.)

дерзание *с* साहस cāxас *м*,
साहसिकता cāx'सिक'tā *ж*

дерзать *несов* साहस करना cā-
xас кар'nā *п*, हिम्मत बाँधना
(करना) xиммат бāд^x'нā (кар'nā)
п (की *сделать* что-л.)

дерзкий *прил* 1. ढीठ d^xит^x,
गुस्ताख़ गустāх, धृष्ट d^xришт',
2. (*смелый*) दिलेर дилер, साहसिक
cāx'सिक

дерзнуть *сов см* дерзать

дерзость *ж* 1. ढिठाई d^xит^xāй
ж., गुस्ताख़ी густāхй *ж*, धृष्टता
d^xришт'tā *ж*, 2. (*смелость*)
दिलेरी дилэри *ж*, साहस cāxас *м*,
साहसिकता cāx'सिक'tā *ж*

дёрн *м* जमीन की घास की तह
замयन кй g^xās кй таx *ж*

дёрнуть(ся) *сов см* дергать
(-ся)

десант *м* 1. (*высадка*) उतराई
ут'рай *ж*, 2. (*войска*) उतारी हुई
फौज (सेना) утāри xуй фаодж
(сэна) *ж*

десерт *м* खाने के बाद फल,
मिठाई k^xānэ кэ бāд p^xал, мит^xāй
ж, भोजन के अंत में परोसे गए फल,
मिठाई б^xоджан кэ ант' мē паросэ
гаэ p^xал, мит^xāй *ж*

десна́ *ж* मसूदा масура *м*

деспот *м* तानाशाह tānā-шāx
м, निरकुश शासक निरानकुश шā-
сак *м*

деспотизм *м* तानाशाही tānā-
-шāxй *ж*, निरकुशतावाद निरान-
कुश'tā-вād *м*

деспотический *прил* तानाशा-
ही tānā-шāxй, निरकुश निरानकुश

десятиднёвный *прил* दस दिन
(रोज) का दас दिन (роз) kā,
दसदिवसीय दас-див'сий'.

десятикратный *прил* दसगुना
дас-гуна

десятилетие *с* 1. दस साल
(वर्ष) का अरसा (समय) दас сāl
(варш') kā ар'сā (самай) *м*,
दशक दाшак *м*, 2. (*годовщина*)
दसवीं बरसगाँठ (वर्षगाँठ) दас'वीं
барас-гāт^x (варш'-гāт^x) *ж*

десятилетний *прил* दस साल
(वर्ष) का दас сāl (варш') kā

десятичн||ый *прил мат*
दशमिक दाश'мик, —ая дробь
दशमिक भग्नाश *м*, —ая система
दशमिक प्रणाली *ж*

деся́тка *ж* 1. (*цифра*) दस दас
м, दशक दाшак *м*, 2. *разе* (де-
сятирублевка) दस रूवल का नोट
दас рубал kā нот *м*, 3. *карт*
दहला даx'ла *м*

деся́тник *м*. फोरमैन фор'ма-
эн *м*

деся́ток *м* दस दас *м*, दशक
дашак *м*

деся́т||ый *числит* दसवाँ दас'-
вā, ◇ *с* пятого на —ое बेपरवाही
(असावधानी) से

деся́ть *числит* दस दас, —

तबीसच दस हजार म, ~ मिल्लिओन
करोड म

детáл||ь ж 1. व्योरा бйорā м,
तफसील таф'сйл ж, विस्तार वि-
स्तार म, वदाव'त'स' в ~и तफसील
मे आना न्., 2. (मेखानिज्मा и
त न) पुरजा पुर'जā म

детáльно нареч व्योरेवार бйо-
рэ-вār, विस्तार से विस्तार सэ

детáльный прил व्योरेवार
бйорэ-вār, सविस्तार सा-विस्तार

детворá ж собир बाल-वच्चे
बाल-बचचэ म म्

детёныш м वच्चा बचचā म,
शावक शāवक म

дэти म् बाल-वच्चे बाल-बचचэ
म म्

дэтск||ий прил वच्चो (बालको)
का बचचō (बाल'कō) कā, वच्चो का
सा बचचō कā सā, बालोचित बालोचित
(सव्यैस्त्वेन दैत्यै), वच्चो के
लिये बचचō कэ लिये, बालकोपयोगी
बाल'कोपायोगी (दल दैत्यै), ~ सद
किंडरगार्टन ж, बालोद्यान म, ~
दोम वच्चाखाना म, बालभवन म,
~आ [कōमना] वच्चो का कमरा म
дэтство с. वचपन बच-पान म,
लडकपन लारक-पान म, बाल्यावस्था
बाल्यावस्था ж, ♠ वपास्त्वं व ~
बुढापे से दिमाग खराब हो जाना न्
(का 0 कōम-ल)

дэт'ь(ся) сов см- देव'ать(ся)

дефэкт м खामी хāमी ж, दोष
दोष म.

дефицйт м. 1. कमी कामी ж,

घाटा ग'āतā म., 2. (नेदोस्ताक)
कमी कामी ж, अभाव अब'āो म

дефицйтный прил घाटेवाला
ग'āतэ-वāलā (उब्युत्थन्य), नाकाफी
नā-कāफी (नाप्र 0 तवारे)

дешевэть несов सस्ता हो जाना
सастā खो दजāनā न्, भाव उतरना
(गिरना) ब'āो उतार'नā (गिर'नā) न्
(का 0 चेम-ल)

дешевйзна ж. सस्तापन सастā-
पान म

дешёво нареч सस्ते (थोडे) दाम
पर सастэ (त'хोरэ) दām पर

дешёвый прил 1. सस्ता सा-
स्तā, कमकीमत काम-कमत, अल्पमूल्य
अल्प'-मूल्य', 2. перен तुच्छ तुच्छ',
ओछा ओछā

дэятель м कारकुन कār-कुन म,
कार्यकर्ता कāरी'-कर्ता म नेउम,
गोसुदार्स्थेन ~ राजनीतिज म,
राष्ट्रकर्मी म, ओष्ठेन ~
सार्वजनिक (सामाजिक) कार्यकर्ता म
नेउम

дэятельность ж सरगर्मी सर-
-गर्मी ж, काररवाई कār-रावāय ж,
काम कām म, कार्य कāर्य' म. (रा-
बोता)

дэятельный прил सरगर्म सर-
-गर्म', फुरतीला प'хुर'तिला, सक्रिय
सा-क्रिय'

джэмпер м जपर दजामपर म

джунгли म् जंगल दजानगल म

джут म पटसन पात'सान म

диабэт м мед. मधुमेह मद'ху-
-मэх म

दिअग्नोЗ *म* मेद तशखीस तаш'-
хис *ж*, [रोग-]निदान [rog-]ни-
дāн *म*, стāвить ~ [बीमारी की]
तशखीस कर लेना *п.*, रोग का निर्णय
करना *п*

диагно́стика *ж. мед* निदान-
-शास्त्र निदāн-शāстр' *म*

диагона́ль *ж мат* कर्ण कर्ण'
म, विकर्ण विकर्ण' *म*.

диагона́льный *прил* आडा ārā

диагра́мма *ж* नक्शा накшā *म*,
रेखा-चित्र रэк'ā-चित्र' *म*

диалéкт *м лингв* [उप]वोली
[up']बोली *ж*, उपभाषा up'б'āшā *ж*

диалéктика *ж* द्वद्वाद द्वान्दव'-
-वāद *म*

диалекти́ческий *прил* द्वद्वादी
द्वान्दव'-वāदी, द्वद्वात्मक द्वान्दवā-
-तмаक, марксі́стский ~ мéтод मार्क्स-
-वादी द्वद्वादी प्रणाली (पद्धति) *ж*,
~ материали́зм द्वद्वात्मक भौतिकवाद
(प्रधानवाद, पदार्थवाद) *म*

диалóг *м* वातचीत бāत-चйт *ж*,
प्रश्नोत्तर प्रश्नोत्तर *म*, सभाषण
सामб'āशान *म*

диáметр *м* व्यास вйāс *म*

диапазо́н *м* 1. муз पहुँच पा-
खुँच *ж*, 2. перен (объём) विस्तार
विस्तार *म*, 3. рад रेज रэндज' *म*

дивāн *म* सोफा софā *म*

диверса́нт *м* तोड-फोड डालने-
वाला तोर-प'ोर दāल'नэ-वāлā *म*

диверсио́нный *прил* तोड-फोड
का तोर-प'ोर kā, ~ акт तोड-फोड
की हरकत *ж*

дивёрсия *ж* तोड-फोड की हरकत
тор-п'ोर कй खार'कत *ж*

диві́зия *ж воен.* डिवीजन दिवि-
-джан *म*

дівный *прил.* दिलकश दिल-काश,
आलीशान āली-शāन, आश्चर्यजनक
āश्चार्य'-दजानाक (удивительный)

диéта *ж* परहेज पार'खэз *म*,
पथ्य पत'хй' *म*

диеті́ческий *прил* परहेजी
पार'खээй, पथ्य-सबधी पत'хй'-साम-
-बान्द'хй

дйзель *м тех* डीजेल-इजन दй-
-ээल-इन्दजान *म*

дизентéрия *ж мед* रक्तातिसार
рактāतисār *म*

дика́рь *м* वहशी वाख'शй *म*,
फ्लेच्छ म्लэच' *म*

дй́кий *прил* 1. जगली दजान्ग'लй,
वहशी वाख'शय, वनैला बानाэлā (не-
-прирученный), 2. (нелёпый) बेसिर-
पैर का बे-सिर-पाэр kā, ऊटपटाँग
उत'-पतāंग, 3. (застенчивый) डरपोक
दर'पोक, शर्मीला शर्मयलā, लज्जा-
शील लाज्जदजā-शयल

дй́кость *ж* 1. जगलीपन दजान्ग'-
-लय-पान *म*, 2. (варварство) वर्वरता
बार्बार्'तā *ज*

диктā́нт *м* इमला इम'लā *म*

диктā́тор *м* तानाशाह तāनā-शāख'
म, अधिनायक अद'खिनāनाक *म*, एक-
-सत्ताधारी अक-सत्तā-द'āरय *म*

диктā́торский *прил* तानाशाही
तāनā-शāखय, एकसत्ताधारी-सबधी अक-
-सत्तā-द'āरय-सामबान्द'खय.

диктату́ра *ж* अधिनायकत्व
 ад^хинай'катв' *м*, एकसत्तावाद *эк-*
-सत्ता-वाद *म*, — пролетари́ата
 सर्वहारा-वर्ग का अधिनायकत्व *म*

диктова́ть *несов* 1. बोलकर लि-
 खाना бол'кар лик^ха́на *п*; इमला
 बोलना им'ла́ бол'на́ *п* (*дик-*
тант), 2. (*принуждать*) दबाव
 डालना दाबाо दा́ल'ना́ *п*

дикто́вка *ж* 1. बोलकर लिखाना
 бол'кар лик^ха́на *म*, 2. (*диктант*)
 इमला им'ла́ *म*

ди́ктор *м* [रेडियो-]अनाउन्सर
 [рэдийо-]ана́унсар *म*

ди́кция *ж* शब्दों के बोलने का
 ढंग शब्दोँ के бол'ने का द^ха́нг' *म*,
 उच्चारण उच्चा́रण *म*

дилета́нт *म* गौकीन शाकीन
म, अमेचर अमेचार *म*

дилета́нтский *прил* अमेचर का
 अमेचार का

дина́мика *ж* गतिविज्ञान गति-
 विग्या́न *म*

динаمی́т *м* डायनामाइट да́й'-
 на́माіт *म*

динамі́ческий *прил* गत्यात्मक
 गत्यात्माक, गतिशील गति-शील

дина́мо-маши́на *ж* डायनमो
 दा́न'नामो *म*

дина́стия *ж* [शाही] खानदान
 [शा́हि] हा́न-दा́न *म*, [राज]वंश
 [रा́ज-]वांश *म*

дипло́м *м* डिप्लोमा диплома́ *म*
неизм, सनद सनाद *ж*, अधिकारपत्र
 अधिका́र-पात्र' *म*

диплома́т *м*. कूटनीतिज्ञ कूट-नी-
 ति-ग्या́ *म*

дипломати́ческ||ий *прил* कूट-
 नैतिक कूट-नाэतिक; —не отноше́-
 ния कूटनैतिक (राजदूत का) संबंघ *म*;
 — ко́рпус कूटनैतिक मंडल *म*.

диплома́тия *ж* कूटनीति कूट-
 नीति *ж*

директи́ва *ж* हिदायत हिदा́йат
ж., सरकुलर सार'कुлар *म*, आदेश
 आदेश *म*.

директи́вный *прил* हिदायत
 (सरकुलर) का हिदा́йат (सार'कुलर)
 का, आदेश-संबंधी आदेश-सामबान्द^х

дире́ктор *м* प्रबधक प्रабान्द^хाक
म, सचालक सानचा́लाक *म*, डाइरेक्टर
 दा́ирेक्тар *म*

дире́кция *ж* प्रबंधक-विभाग
 प्रабान्द^хाक-विब^хाग *म*

дирижа́бль *м* डिरिजिब्ल दि-
 रिजिब्ल' *म*, जेप्लिन зэप्लिन *म*

дирижёр *м* कडाक्टर कान्दाक्-
 тар *म*, संगीत-निर्देशक सानग्या́त-निर-
 देशाक *म*

дирижи́ровать *несов* तालस्वर
 बताना ता́ल-स्वार बाता́ना *प*, हिदायत
 करना हिदा́यат कार'ना́ *प*

диск *म* मंडल मण्डाल *म*, *спорт.*
 डिस्क डिस्क' *म*

дискредити́ровать *сов* и *не-*
сов बदनाम (कलकित) करना बाद-ना́म
 (कालानकित) कार'ना́ *प* (को को-ल.,
 च-ल)

дискримина́ция *ж* भेदभाव
 भेद^खाद-भेद^खाओ *म*, भेदभावमूलक वर्तव

б^хэд-б^хао-мулак бартāо *м*, рā-
совая — रंगभेद *м*, जातीय भेद *м*

диску́ссия *ж* बहस баҳас *ж*,
बहस-मुवाहि́सा баҳас-мубāхисā *м*,
वाद-विवाद вāд-вивāд *м*

дискути́ровать *сов* и *несов*
बहस (बहस-मुवाहि́सा, वाद-विवाद)
करना баҳас (баҳас-мубāхисā, вāд-
-вивāд) кар'нā *п* (से *с кем-л*,
पर *что-л*)

диспансёр *м* डिस्पेंसरी ди-
спѐс'ри *ж*

диспѐтчер *м* डिस्पैचर ди-
спаэчар *м*

дй́спут *м* बहस баҳас *ж*, बहस-
-मुवाहि́सा баҳас-мубāхисā *м*, वाद-
-विवाद вāд-вивāд *м*

диссерта́ц[и]я *ж* थीसिस т^хйсис
м, निबध निбанд^х *м*, защища́ть
—ию डिग्री के लिये थीसिस तैयार
करना *п*

диссо́нанс *м* बेसुरापन бэ-су-
рā-пан *м*, स्वर-वैषम्य свар-ваэ-
шамй' *м*

диста́нция *ж*, दूरी дӯри *ж*,
फासला фāс'лā *м*

дистилли́рованный *прич*,
прил टपकाया (चुलाया) हुआ тап'-
кайā (чулāйā) хуā

дистилли́ровать *сов* и *несов*
टपकाना тап'канā *п*, चुलाना чулā-
нā *п*

дистилля́ция *ж* टपकाना тап'-
канā *м*, चुलाना чулāнā *м*, अभि-
खावण аб^хисрāван *м*

дисципли́на *ж* 1. अनुशासन
анушāсан *м*., विनय винай *м*,

2. (отрасль науки) विषय вишай *м*
дисциплина́рный *прил* अनु-
शासनात्मक анушāс'нāтмак, विनय-
-सवधी винай-самбанд^хй

дисциплини́рованный *прил*
अनुशासन-वद्ध анушāсан-бадд^х,
विनयशील винай-шйल

дитя́ *с* बच्चा баччā *м*, बालक
бāлак *м*

дифте́рийт *м мед* डिफ्टेरिया
дифте́рийā *м*

дифто́нг *м лингв* सधिस्वर
санд^хи-свар *м*

дифференци́ал *м мат* अवकल
ав'кал *м*.

дифференциа́льн[ый] *прил*
—ое исчислѐние चलन-कलन чалан-
-калан *м*

дифференциа́ция *ж* इम्तियाज
करना имтийāз кар'нā *м* (разли-
чение); अलग (पृथक्) करना अलग
(प्रित^хак) кар'нā *м* (расчленение),
अलग (पृथक्) हो जाना अलग (при-
т^хак) хо джāнā *м* (распадение)

дифференци́ровать *сов* и *не-
сов* इम्तियाज करना имтийāз кар'-
на *п* (различать), अलग (पृथक्)
करना अलग (प्रित^хак) кар'нā *п*
(расчленять)

дичи́ться *несов* शर्मिला होना
шармилā хонā *пп*, बचना бач'нā
пп, दूर (अलग) रहना дӯр (अलग)
ра^х нā *пп* (избегать)

дичь I *ж* शिकार शिकार *म*

дичь II *ж* разг (вздор) बकवास
бак'вас *ж*, अगड-बगड अगर-ба-
гар *म*

длина *ж* लंबाई लамбай *ж*

длинный *прил* लंबा लамба

длительный *прил* लंबा लамба,
दीर्घ दीर्घ^ख

длиться *несов* हो रहना *खो* рах'-
на *нп*, जारी होना (रहना) джारी
жона (рах'на) *нп*

для *предлог* के लिये (वास्ते) *кэ*
лийэ (вастэ) *послелог*, को *ко* *по*-
слелог (выражает цель, намере-
ние), का *ка* *послелог* (выражает
назначение), загон — скотá *पगुओ*
ка *शरणस्थल म*, — *чегó* किस [के]
лिये?, *◇* — *тогó*, *чтобы* ताकि

дневник *म* रोजनामचा *роз*-
на^मча *म*, दिनपत्रिका *दिन-патрика*
ж, *вести* — *रोजनामचे* (*दिनपत्रि*-
का) *मे* *लिखना न*

дневной *прил* दिन का *दिन* *ка*,
дैनिक *दाэник*

днём *нареч* *रोज* [को] *роз* [को],
दिन *को* *दिन* *को*

дно *с* तह *ताх* *ж*, तली *тали* *ж*,

◇ *вверх* — *म* नीचे (तले) ऊपर

до I *с* *मुअ* सा *са* *म*

до II *предлог* 1. (указывает на
предел) तक *так* *послелог*, *от* Мо-
сквы до Ленинграда *मास्को* *से*
[लेकर] *लेनिनग्राद* *तक*, *дети* *до* 16
лет १६ *साल* *तक* *के* *वच्चे*, *до* *сих*
пор अब (अभी) *तक*, *अद्यापि* (*до*

настоящего времени), यहाँ तक (*до*
этого места), *до* *некоторой* *сте*-
пени *किसी* *हद* (सीमा) *तक*, *до* *тех*
пор..., *пока...* उस *वक्त* *तक*
जब *तक*, *तब* *तक* *जब* *तक*;
2. (раньше) *से* *पहले* *सэ* *पाх'लэ*, *के*
पहले *कэ* *पाх'लэ* *पослелог*, 3. (около)
लगभग *लाग'ब* *हा*, *तकरीबन* *ताक'रि*-
бан, *◇* *до* *свидания* *खुदा* *हाफिज*,
राम *राम*, *नमस्ते*; *мне* *не* *до* *того*
मे *इस* *बात* *की* *नही* *दूसरी* *बात* *की*
चिंता *करता* *हूँ*

добавить *сов* *см* *добавлять*

добавление *с* 1. जोड़ना *джор'*-
ना *म*, *милана* *मिलाना* *म*, *в* — *क*
के *अतिरिक्त*, *के* *साथ* *साथ*, *से* *अधिक*,
2. (добавка) इजाफा *изафа* *म*

добавлять *несов* 1. जोड़ना
джор'ना *न* (*मे* *क* *चेमु-ल*), *मिलाना*
मिलाना *न*, *इजाफा* *करना* *изафа*
कार'ना *न*, 2. और [कुछ] *लिखना*
अор [कुच^ख] *лик'ना* *न* (*लिखना* *व*
дополнение), और [कुछ] *कहना* *अор*
[कुच^ख] *ках'ना* *न* (*говорить* *в* *до*-
полнение)

добавочный *прил* *अतिरिक्त*
अतिरिक्त'

добегать *несов* दौड़ आना *даор*
ана *नп* (*तक* *до* *чего-л*)

добежать *сов* *см* *добегать*

добелá *нареч* *раскаленный*
— *आग* *से* *सफेद* *हुआ* *аг* *सэ* *साфэд*
хуа, *इवेतोष्ण* *श्वतोष्ण*, *раскалять*
— *सफेद* *रंग* *तक* *गरम* *करना* *साфэд*
रानг' *так* *гарам* *कार'ना* *न*

добивáть *несов* मार डालना
mār dāl'nā *n*

добивáться *несов* 1. पा लेना
pā lēnā *n*, हासिल (प्राप्त) करना
hāsila (prāpt') kar'nā *n*; 2. (ста-
раться получить) हासिल (प्राप्त)
करने की कोशिश (चेष्टा) करना hā-
sila (prāpt') kar'nā *ki* कोशिष
(чэштā) kar'nā *n*, इसरार से मॉगना
is'rār sē māg'nā *n*, आग्रहपूर्वक
प्रार्थना करना āgraḥ-pūrvaḥ prārth'-
nā kar'nā *n* (домогаться)

добирáться *несов* पहुँचना पा-
hūc'nā *np* (तक до чего-л)

добýть *сов см* добивáть

добýться *сов* कामयाब (सफल)
हो जाना kām-yāb (sa-p^xal) xo džā-
nā *np*, प्राप्त कर लेना prāpt' kar
lēnā *n*, — своего अपना काम
निकालना *n*

доблестный *прил* बहादुर ба-
hādūr, बहादुराना bahādūrānā *не-*
изм (напр о труде)

доблесть *ж* बहादुरी bahādūrī
ж, शूरता šūr'tā *ж*

добрáться *сов см* добирáться

добр||ó I *с* 1. (благо) भलाई
b^xalāī *ж*, नेकी nēkī *ж*, उपकार
up'kār *м*, желáть —á भलाई चाह-
nā *n* (की кому-л), 2. (имуще-
ство) माल māl *м*, सामान sāmān
м, सपत्ति sampatthi *ж*, ♦ это
не к —ú! разг यह तो बुरा शगुन
है!

добрó II *нареч* — пожáло-

вать! स्वागत! svāgat!, तशरीफ
आइए! таш'риф āiē!

добровóлец *м* स्वयसेवक свайā-
-сэвак *м*

добровóльно *нареч* अपनी
इच्छा से ап'ни ичч^xā sē, स्वेच्छया
свэчч^xāyā

добровóльный *прил* इस्तिয়ারी
ихтийāри, स्वेच्छापूर्ण स्वэчч^xā-
-пūrн', स्वैच्छिक स्वाэчч^xик

добродéтель *м* सदाचार сад-
-ācār *м*, [нэтик] सद्गुण [наэтик]
сад-гун *м*

добродéтельный *прил* नेक-
चलन нэк-чалан, सदाचारी сад-
-ācāри

доброду́шие *с* नेकदिली нэк-
-дили *ж*, सुशीलता су-шйл'tā *ж*

доброду́шный *прил* नेकдил
нэк-дил, सुशील су-шйл

доброжелáтельный *прил* खैर-
खाह хаэр-хāḥ, हितैषी хитаэши

доброка́чественный *прил*
अच्छी किस्म का ачч^xи кисм' kā

добросóвестный *прил* ईमान-
दार ймāн-дār, कर्तव्यपरायण картā-
вй'-парāян

добротá *ж* नेकी нэки *ж*,
मेहरवानी мэхар-бāни *ж*, दयालुता
дайāлутā *ж*

добр||ый *прил* नेक нэк, मेहरवान
мэхар-бāн, दयालु дайāлу; ♦ по
—ой вóле अपनी मरजी से,
स्वेच्छापूर्वक, लोदн —ой воли —нек
इरादे के लोग *м* ин, —ос_ýтро!

सुबह बखैर!, бУдьте ~ы मेहरबानी (कृपा) कीजिये, всего ~ого! खुदा हाफिज!, सलाम!, नमस्ते!

ДОБЫВА́ТЬ *несов* 1. पाना pānā *n*, हासिल (प्राप्त) करना ḥāsila (prāpt') kar'nā *n*, 2. (руды и т. п.) निकालना nikāl'nā *n*, उत्पादन करना utpādan kar'nā *n*

ДОБЫ́ТЬ *сов см* добыва́ть

ДОБЫ́ЧА *ж* 1. पाना pānā *m*, हासिल (प्राप्त) करना ḥāsila (prāpt') kar'nā *m*, उपार्जन upārdžan *m*, 2. (полезных ископаемых) निकालना nikāl'nā *m*, उत्पादन करना utpādan kar'nā *m*, खीच kḥīc *ж* (нефти), खुदाई kḥudāi *ж* (угля), 3. (добытое) पैदावार pādā-vār *ж*, उत्पादन utpādan *m*, खीच kḥīc *ж* (нефти), खुदाई kḥudāi *ж* (угля), 4. (захваченное) लूट lūt *ж*, लूट का माल lūt kā māla *m*, 5. (охотника) शिकार šikār *m*

ДОВЕЗТ́И *сов см* довози́ть

ДОВЕ́ренность *ж* मुखतारनामा muḥ'tār-nāmā *m*, अधिकारपत्र adḥikār patr' *m*

ДОВЕ́рие *с* ईमान imān *m*, विश्वास viśvās *m*

ДОВЕ́ритель *м юр* प्रिंसिपल prīnsipala *m*, प्रतिनियोक्ता pratiniyoktā *и неизм*

ДОВЕ́рить(ся) *сов см* дове-
ря́ть(ся)

ДОВЕ́рчивый *прил* विश्वासकारी viśvās-kārī, भोला bḥolā, सीधा-

-सादा sydḥā-sādā (простодушный), विश्वास-प्रवण viśvās-pravan (лег-
коверный)

ДОВЕРШЕ́ние *с* в ~ всего और सब से बढ़कर [यह है] aor sab se barḥ'kar [iaḥ ḥāe]

ДОВЕ́рять *несов* 1. (поручать) सौपना sāḍp'nā *n*, सुपुर्द कर देना супурд' кар дэнā *n*, विश्वासपूर्वक अर्पण करना viśvās-pūrvaka arpan kar'nā *n*, 2. (верить) ईमान (भरोसा) रखना imān (bḥarosā) rakḥ'nā *n* (पर кому-л), विश्वास करना viśvās kar'nā *n* (का кому-л)

ДОВЕ́ряться *несов* ईमान (भरोसा) रखना imān (bḥarosā) rakḥ'nā *n* (पर кому-л), विश्वास करना viśvās kar'nā *n* (का кому-л)

ДОВЕ́СТИ *сов см* доводи́ть

ДОВО́Д *м* दलील dalīla *ж*, तर्क tark' *м*

ДОВО́дить *несов* 1. (вести, сопровождать) ले जाना le jānā *нп* (तक до чего-л), पहुँचाना pahūcānā *n* (проводить, तक до чего-л), 2. (до какого-л состояния) पहुँचाना pahūcānā *n* (मे, तक до чего-л), ले जाना le jānā *нп* (पर, तक, मे до чего-л); ~ до конца अजाम देना *n*, समाप्त करना *n*, ~ до слез रुलाना *n*, ~ до сведения परिचित कराना *n* (से что-л)

ДОВО́енный *прил* लडाई (जग, युद्ध) के पहले (पूर्व) का larāi

(джанг', йудд^{х'}) кэ пах'лэ (пूरв')
क़ा

ДОВОЗЫТЬ *несов* पहुँचाना पाखू-
चाना *n* (तक до чего-л), पहुँचा देना
पाखूचा दाना *n* (तक до чего-л)

ДОВОЛЬНО *нареч* 1. काफी
क़ाफ़ी, — хорошó काफी अच्छा,
2. *в знач сказ (хватит)* बस! бас!,
каफी [है]! क़ाफ़ी [ख़ाэ]!

ДОВОЛЬНЫЙ *прил* राजी ऱाज़ी,
खुश хуш, संतुष्ट संतुष्ट', प्रसन्न
प्रसन्न'.

ДОВОЛЬСТВО *с* 1. (удовлетворе-
ние) आसूदगी ंसूद'गी *ж*, सतोष сан-
तोष *м*, 2 (достаток) खुशहाली
хуш-х़а́ली *ж*, समृद्धि самриद्ध^х
ж, संपन्नता сампанн त़ा *ж*

ДОВОЛЬСТВОВАТЬСЯ *несов* राजी
हो जाना ऱाज़ी हो джā́нā *нп*. (के लिये
чем-л), संतुष्ट होना संतुष्ट' хṓнā
нп (से чем-л)

ДОВЫБОРЫ *мн* उपचुनाव उप'чу-
नāо *м*, उपनिर्वाचन उप'нирвāचन *м*

ДОГАДАТЬСЯ *сов см*. догады-
ваться

ДОГАДКА *ж* अटकल अत'кал *ж*,
अनुमान अनुमāन *м*

ДОГАДЛИВЫЙ *прил* समझदार
самадж^х-дār, सूक्ष्मदर्शी सूक्ष्म'-
дарशी

ДОГАДЫВАТЬСЯ *несов* ताडना
тā́р'нā *п*, अटकल करना अत'кал
кар'нā *п* (угадывать), समझ लेना
самадж^х лḗнā *п* (понимать)

ДОГМА *ж* जडसूत्र джар-сुत्र' *м*

ДОГМАТИЧЕСКИЙ *прил* मतवादी
मत-вā́दी, प्रमाणवादी प्रामāन-वā́दी

ДОГНАТЬ *сов* दौडकर पकड लेना
даор'кар пакар лḗнā *п* (настиг-
нуть), दौडकर के बराबर हो जाना
даор'кар кэ бар-ā-бар хō джā́нā
нп (сравняться), — и перегна́ть
пря́м, перен बराबर होके पीछे छो-
डना *п* (के кого-л, что-л)

ДОГОВАРИВАТЬ *несов* अत तक
कह देना अन्त' так ках дḗнā *п*

ДОГОВАРИВАТЬСЯ *несов* सम-
झौते पर पहुँचना сам'дж^хаотэ пар
पाखूच'नā *нп*., वचनबद्ध होना वचान-
-бадд^х хṓнā *нп*, शर्त करना शर्त'
кар'нā *п* (условливаться), — ющие-
ся стóроны सधिकर्ता *м* *мн* *неизм*,
я договорился с ним о встрече मैं ने
उस से समय ठीक कर लिया

ДОГОВОР *м* समझौता сам'дж^ха-
отā *м*, सधि सанд^хи *ж*, इकरारनामा
ик'рār-нā́мā *м*, सधिपत्र सанд^хи-
-патр' *м* (письменный)

ДОГОВОРЕННОСТЬ *ж* मेल मэл
м, समझौता сам'дж^хаотā *м* शर्त'
шарт' *ж*

ДОГОВОРИТЬ(СЯ) *сов см* дого-
варивать(ся)

ДОГОВОРИ||ЫЙ *прил* на —ых
начāлах समझौते के तौर पर сам'-
дж^хаотэ кэ таор пар

ДОГОНЯТЬ *несов* पीछा करना
пйч^хā кар'нā *п* (का кого-л, что-
-либо)

ДОГОРАТЬ *несов* जल जाना джал

джānā *нп* (сгорать), जलकर बुझना
 джал'кар будж^х'нā *нп*, बुझ जाना
 будж^х джānā *нп* (погасать)

догорѣть *сов см* догорать

доделать *сов. см* доделывать

доделывать *несов* बाकी काम
 करना बाकी काम кар'нā *п*, समाप्त
 करना समाप्त' кар'нā *п*

додуматься *сов см* додумываться

додумываться *несов.* [सोच
 सोचकर] खयाल मे आना [सоч-соч'-
 кар] хайāl мē ānā *нп.*, सोच नि-
 कालना सोच निकाल'нā *п*, विचार पर
 पहुँचना विचार पर पाखूच'нā *нп*

доедять *несов* आखिर (अंत) तक
 खा लेना अखिर (अंत') так к^хā лēnā
п, सब [कुछ] खा लेना सब [कुच^х]
 к^хā лēnā *п*

доезжать *несов* पहुँचना पा-
 खूच'нā *нп* (так до чего-л)

доестъ *сов см.* доедять

доехать *сов см* доезжать

дожд|аться *сов он* —āлся,
 наконец, письма आखिरकार उस को
 एक चिट्ठी मिली अखिर-кар ус ко эк
 читт'и मिली, мы ждем не —емся
 हम वैचैनी से इतिजार कर रहे है हम
 बै-चाएनी से इतिजार кар राखे है,
 हम आतुरतापूर्वक प्रतीक्षा कर रहे है
 हम आतुर'ता-पूर्वक प्रतिक्षा кар
 राखे है.

дождевой *прил* वरसाती बार'-
 सती, — зонтник छतरी *ж.*, ◇ —

червь кечуआ *м*, जमीनी (वरसाती)
 कीड़ा *м*

дождливый *прил.* वरसाती
 बार'सती, वृष्टि-बहुल व्रिшти-बाहुल

дождь *м.* बारिश बारीश *ж*, मेह
 मछ *м*, वर्षा वर्षा *ж*

доживатьъ *несов* जिंदा (जीवित)
 रहना जिंदा (जिवित) राख'нā *нп*
 (так до чего-л)

дожидаться *несов* इतिजार
 करना इतिजार кар'нā *п.* (ка кого-л.,
 чего-л), प्रतीक्षा करना प्रतिक्षा
 кар'нā *п.* (की кого-л, чего-л),
 ठहरना त^хахар'нā *нп* (напр трам-
 вая)

дожить *сов см* доживатьъ

доза *ж* खुराक хура^к *ж.*, डोज
 доз *ж*, [औषधि की] मात्रा [औष'धि
 की] मात्रा *ж*

дозволенный 1. *прич* от до-
 зволять, 2. *прил.* जायज джайаз,
 स्वीकृत स्विकрит, कानूनी कानूनी,
 न्यायोचित न्यायोचित (законный)

дозволить *сов см.* дозво-
 лять

дозволять *несов* इजाजत (आज्ञा)
 देना इजाजत (आज्ञा) дēnā *п*

дозвониться *сов разг* 1. (по
 телефону) टेलीफोन पर बुलाना
 (बुला लेना) तेलीфон пар булānā
 (बुला लēnā) *п*, टेलीफोन पर बात
 करना तेलीфон пар бат кар'нā *п.*
 (से до кого-л), 2. (у дверей) घटी
 बजाकर बुला लेना ग^ханти баджакар
 булā лēnā *п*, दरवाजा खुलने तक घटी

बजाते जाना दारवāzā क^खुल'नэ так
ग^खान्ति बадजātэ джānā *न*

द०ड०र *म* [च०र]पहरा [च०र-]पा^ख-
rā *म*, गश्त गश्त' *म*

द०ड०रेवāत *नेस०व* पक्का (परि-
पक्व) हो जाना पक्कā (पारिपक्व')
ख० दजānā *न*

द०ड०रēt *स०व* *स* *म* द०ड०रेवāत

द०ड०ग्रāt *स०व* *स* *म* द०ड०ग्रिवāt

द०ड०ग्रā॥त्सā *स०व* *र०ड०* मुसीबत
(विपत्ति) में पडना मुसिबत (विपत्ति)
म० पार'nā *न*, व० *न* —लस' तुम्हारी
रविश का यही नतीजा है।

द०ड०ग्रिवāt *नेस०व* खेल खतम
करना क^खएल खताम कार'nā *न*, आखिर
(अत) तक खेलना āखिर (अन्त') तक
क^खएल'nā *न*, आखिर (अत) तक बाजा
बजाना āखिर (अन्त') तक बāदजā बा-
दजānā *न* (ना मुझ्याकाल्णम इन्स्ट्रु-
मन्ते)

द०ड०ग्रिवātसā *नेस०व* *स* *म* द०ड०-
ग्रātसā

द०ड०सकिवātसā *नेस०व* 1. पता
लगाना पतā लगānā *न* (का च०ग०-
लीब०), 2. (स०तारत्सā र०ड०ड०नāt)
पता लगाने की कोशिश करना पतā
लगānā *न* *क* *न* कोशिश कार'nā *न*

द०ड०स०रिच०सकिय *प्रि०ल* प्रागैति-
हासिक प्राग-अ०ग्न्यासक

द०ड०त *नेस०व* दुहना दु^ख'nā *न*

द०ड०त॥यि *प्रि०ल* —आ क०र०वा
दुधार (दूध देनेवाली) गाय दूध'अर
(दूध' द०न०-वāन) गāन *न*

द०ड०त *स०व* *स* *म* द०ड०त

द०क *न* डाक दāक *न*, जहाजों की

मरम्मत की जगह दजā^खāz० *क* *न* मा-
राममत *क* *न* दजāगा^ख *ज*

द०क०डātल०त्स०व *स* सबूत सबूत
म, प्रमाण प्रामāन *म*, व — सबूत
में (के तौर पर) (के च०ग०-ल), प्रमाण
के रूप में (के च०ग०-ल)

द०क०डāt *स०व* *स* *म* द०क०डयवāt

द०क०डयवāt *नेस०व* साबित (प्रमा-
णित) करना (कर देना) सāबित (प्रा-
मāनित) कार'nā (कार द०नā) *न* (को
च०-ल), च० *न* त्र०ब०वल०स० द०क०-
डāt जो साबित (प्रमाणित) करना
ही था

द०क०अन्चिवāt *नेस०व* खतम
(समाप्त) करना खताम (समाप्त')
कार'nā *न*

द०क०लāद *म* वयान बायāन *म*, भाषण
ब^खāशान *म*, रिपोर्ट रिपोर्ट' *ज* (अ०स०ब
अ०च०तन्य)

द०क०लāद॥यि *प्रि०ल* —आय अ०पि-
सका याददाश्त नāद-दāश' *ज*, मेमो-
रंडम मेमोरान्डम *न*, स्मरणलेख
समारन-ल०क^ख *म*

द०क०लāदचि०क *म* वयान (रिपोर्ट,
भाषण) करनेवाला बायāन (रिपोर्ट',
ब^खāशान) कार'nā-वāनā *न*

द०क०लāदयवāt *नेस०व* 1. वयान
(रिपोर्ट, भाषण) करना बायāन (रि-
पोर्ट', ब^खāशान) कार'nā *न*; 2. (अ०
अ०स०तितले) सूचना देना सूच'nā
द०नā *न* (की अ०ल०-ल)

द०क०लāस०स०व॥यि *प्रि०ल* —अ०स० अ०ब-
स०त्स०व श्रेणी-पूर्व समाज श्र०न०-अ०स०व
समादज *न*

द०क०नāt *स०व* *र०ड०* भाषण लगाना

мār дāl'nā n (погубить), बरबाद (नष्ट) करना бар-бād (нашт') кар'-nā n. (уничтожить)

ДОКОНЧИТЬ сов. см докánчи-
вать

ДО́красна́ нареч раскаленный
— तपकर लाल पडा हुआ ताप'кар
lāl parā xūā, ताव खाकर लाल
tāo k^xāкар lāl, रक्तोष्ण राक्तोश्न',
раскалять — लाल रग तक गरम
करना लाल रान्ग' так гарам кар'-
nā n

ДО́ктор м 1. डाक्टर दāктар м,
चिकित्सक चिकित्सक м, 2. (ученая
степень) डाक्टर दāктар м

ДОКТРИ́НА ж सिद्धांत सिद्ध^xāнт'
м., मत मत м

ДОКУМЕН́Т м दस्तावेज दस्त-āvēз
ж., कागज kāгаз м, लेख्य lēk^xī' м

ДОКУМЕНТА́ЛЬНЫЙ прил दस्ता-
वेजी दस्त-āvēजी, — фильм दस्तावेजी
(डाक्युमेटरी) फिल्म м., ж

ДОЛБЫ́ТЬ несов 1. खोखला करना
k^xok^x lā кар'nā n, खोदना k^xod'nā
n, — [долотом] टाँकी मारना (лага-
ना) n, — [клубом] चौच चलाना
n, 2. (повторять) राउ रट लगाना
рат лагānā n (की что-л), 3 (зуб-
рить) राउ रटना रат'nā n, कठस्थ
करना कान्त^x-स्त^x кар'nā' n (को
что-л)

ДОЛГ м 1 (обязанность) फर्ज
фарз' м, कर्तव्य कार्ताव' м, счи-
тать своим —ом अपना फर्ज (कर्तव्य)
ममनना n, выполнить свой —

अपना फर्ज (कर्तव्य) अदा करना n.,

2. (взятое взаймы) कर्ज карз' м,
ऋण रनि म, брать в — कर्ज (उधार)
लेना n, дать в — कर्ज (उधार) देना
n, быть в —ú कर्जदार (ऋणी) होना
ни (का у кого-л), ◇ отдать по-
слéдний — श्रद्धाजलि अर्पित करना n

ДО́лгий прил लवा ламбā, दीर्घ
дйрг^x, ◇ отклады́вать в — ящик
खटाई में डालना n

ДО́лго нареч बहुत देर तक बाхут
дэр так

ДОЛГОВРЕ́МЕННЫЙ прил बहुत
देर तक का बाхут дэр так kā, दीर्घ-
कालीन दйрг^x-kāлин, चिरस्थायी
चिर-ст^xāйй (नाप्र об укреплении)

ДОЛГОЖДА́ННЫЙ прил बहुत देर
से बेसब्री से इतिजार (प्रतीक्षा) किया
हुआ बाхут дэр сэ бэ-сабрй сэ ин-
तिज़ār (प्रतिक्षā) кийā xūā, जिस
की राह देखी हुई दजिस की рāх дэк^x
xui

ДОЛГОЛÉТНИЙ прил लवा ламбā,
चिरंजीवी चिरान-дживй

ДОЛГОСРО́ЧНЫЙ прил लंबी मुद्त
का लамбй मुद्дат kā, चिरकाल का
चिर-кал kā

ДОЛГОТА́ ж 1. गेजर अस्त्र
रेखाश рэк^xāш м, देशांतर देशāн-
тар м, 2. लिंग दीर्घता दйрг^x-tā ж

ДО́лжен в знач сказ 1. перево-
дится личными формами ग्ल कर्ज-
दार (ऋणी) होना карз'-дār (रिनि)
खonā नि., 2. (обязан) переводится
गेरुन्दिवा он — идтй उस को

доминировать *несов* (над
чем-л) गालिब (प्रबल) होना gālib

(прабал) खोना *нп*, प्रभाव रखना
प्राब^खाо राक^ख'ना *п*

ДОМИНО *с* डोमीनो домйно *м*

ДОМНА *ж* पिघलाऊ (धौकु) भट्टा
पिग^ख'лау (д^खаоку) б^खатт^खа *м*,
व्लास्ट-फर्नेस ब्लास्त'-фарнэс *м*,
व्लास्ट-भट्टा б्लास्त'-б^खатт^खа *м*

ДОМОВЛАДЕЛЕЦ *м* मकान का
मालिक макāн кā māлик *м*

ДОМОВЫЙ *прил* -ая кнйга
घर के रहनेवालो का रजिस्टर г^खар
कэ рах'нэ-вāлб кā раджистар *м*

ДОМОГАТЬСЯ *несов* इसरार से
माँगना ис'рār सэ māг'на *п*, आग्रह-
पूर्वक प्रार्थना करना āграх-पूरवाक
п्राрт^ख'на кар'на *п*

ДОМОЙ *нареч* घर को (की तरफ,
की ओर) г^खар को (кй тараф, кй ор),
идтй - घर जाना (आना) *нп*

ДОМОУПРАВЛЕНИЕ *с* घर का
दफतर (विभाग) г^खар कā дафтар
(विब^खāг) *м*

ДОНЕСЕНИЕ *с* रिपोर्ट रिपोर्ट' *ж*,
सूचना सूच'ना *ж*

ДОНЕСТИ I *сов.* ले जाना लэ джā-
на *нп* (तक до чего-л), पहुँचाना
пахūчāна *п* (तक до чего-л)

ДОНЕСТИ II *сов см* ДОНОСИТЬ

ДОНЕСТИТЬСЯ *сов см* ДОНОСИТЬСЯ

ДОНИЗУ *нареч* स्वर्धु - ऊपर
से नीचे तक उपार सэ нйчэ так

ДОНОР *м* अपना लोहू (रक्त) देने-
वाला अप'ना लोखू (राक्त') дэнэ-вā-
ла *м*

ДОНОС *м* मुखविरी मुख'бирй *ж*

ДОНОСИТЬ *несов.* 1. (о чём-л)
रिपोर्ट (सूचित) करना रिपोर्ट' (सु-
चित) кар'на *п*; 2. (делать донос)
मुखविरी करना मुख'бирй кар'на *п*
(के खिलाफ ना को-ल)

ДОНОСИТЬСЯ *несов.* (о звуке)
सुनाई देना सुनाय दэна *нп*, आना
āна *нп*

ДОНОСЧИК *м* मुखविर मुख'бир
м, भाँजीमार б^खāджй-мār *м*

ДОПИВАТЬ *несов* पी लेना पй лэна
п, पी जाना पй джāна *нп* (воду,
чай, вино и т *п*), खाली करना
хāлй кар'на *п* (стакан, бутылку
и т *п*)

ДОПИСАТЬ *сов см* ДОПИСЫВАТЬ
ДОПИСЫВАТЬ *несов* आखिर (अत)
तक लिखना āхир (अन्त') так лик^ख'на
п, लिख चुकना лик^ख чук'на *нп*

ДОПИТЬ *сов см* ДОПИВАТЬ
ДОПЛАТА *ж.* अतिरिक्त अदायगी
अतिरिक्त' адāй'गй *ж*, अतिरिक्त भा-
डा अतिरिक्त' б^खārā *м* (नाप्र за
प्रोезд, за наем)

ДОПЛАТИТЬ *сов см* ДОПЛАЧИ-
ВАТЬ

ДОПЛАЧИВАТЬ *несов.* अतिरिक्त
अदायगी दे देना अतिरिक्त' адāй'गй
дэ дэна *п*.

ДОПЛЫВАТЬ *несов* तैरना तээр'на
нп (तक до чего-л), वहना бах'на
нп (быть принесенным течением)

ДОПЛЫТЬ *сов см* ДОПЛЫВАТЬ
ДОПОЛНЕНИЕ *с* 1. इजाफा इज़āфā
м, परिवर्द्धन परिवारद^खан *м*,

अनुपूरण अनुपूरान *м*, 2. *грам* कर्म
карм' *м.*, прямоё ~ प्रधान कर्म *м*,
ко́свенное ~ गौण कर्म *м*

дополни́тельно *нареч* इस के
सिवा (अतिरिक्त) ис кэ сивā (ати-
рикт'), ऊपर से उपर सэ

дополни́тельный *прил* अति-
रिक्त аतिрикт', अनुपूरक अनुपूरक

допо́лнить *сов см* дополнять

дополня́ть *несов* जोड़ना джор'-
нā *п* (मे क чему-*л*), इजाफा (परि-
वर्द्धित) करना изāфā (परिवारद^५ित)
кар'нā *п*

допра́шивать *несов* पूछ-ताछ
करना पुच^५-ताच^५ кар'нā *п*, बयान
लेना байāн лэнā *п*, जिरह करना
джирах кар'нā *п*

допризы́вник *м* फौज मे भरती
से पहले का नौजवान फाодж मē
б^५ар'тй सэ пах'лэ кā нао-джавāн *м*

допризы́вн||ый *прил* ~ая
подгото́вка फौज मे भरती से पहले
की तरबियत (शिक्षा) फाодж मē
б^५ар'тй सэ пах'लэ кй тар'бийат
(шикшā) *жс*

допро́с *м* जिरह джирах *жс*
(*тжс. перекрестный*), पूछ-ताछ पु-
च^५-ताच^५ *жс*, प्रश्नोत्तर प्रश्नोत्तर *म*

допроси́ть *сов см* допра́ши-
вать

допусkáть *несов* 1. (до чего-*л*,
к чему-*л*) देना дэнā *п* (употреб-
ляется с инфинитивом *гл* в *косв*
падеже), ~ до экзāменов इस्तहान
पास करने देना *п*, 2. (позволять)

इजाजत (अनुमति) देना иджа́зат
(анумати) дэнā *п* (की *что-л*),

3. (предполагать) मानना मāн'нā
п, मान लेना मāн лэнā *п*, फर्ज
(अनुमान) करना фарз' (анумāн)
кар'нā *п*, не ~ दा́же मЫсли

खयाल तक को दिल मे न लाना *п*
(के *о* чем-*л*), ◇ ~ ошй́бку भूल
(गलती) करना (कर डालना) *п*

допусты́мый *прил* मुनासिव
मुनाсиб, जायज दжа́йаз, ग्राह्य
гра́хй'

допусты́ть *сов см* допускать
допу́щение *с* (предположение)

कयास कायāс *म*, अनुमान अनुमāन *म*

допыта́ться *сов см* допы́ты-
ваться

допы́тываться *несов* खोद खोद-
कर पूछना क^५од к^५од'кар पुच^५-нā
п, आग्रहपूर्वक प्रश्न करना āграх-
-пूरवाक प्राश्न' кар'нā *п*

дорва́ться *сов разг* लालच से
टूट पडना लāलच सэ तु́т пар'нā *нп*
(पर *до* чего-*л*)

дореволюцио́нный *прил* इन-
килаब (क्राति) के पहले का ин'килаб
(क्रāन्ति) кэ пах'лэ кā

дорóг||а *жс* 1. रास्ता рāстā *म*,
सडक сарак *жс*, मार्ग мāрг' *म*, же-
лѐзная ~ रेल [की सडक] *жс*, रेलवे
жс, 2. (путешествие) सफर сафар
म, यात्रा яāтрā *жс*, ◇ तुदा́ ему́ *п*
~! खूब बदला मिला!; мне с ва́ми
по ~е हमारा रास्ता एक है, идти́
своёй ~он अपने रास्ते पर जाना *нп*.

दोरोго *нареч* बहुत ज्यादा दाम [पर] बाहुत зиаदा दाम [पर], для меня это — मेरे लिये यह बहुत ज्यादा दाम है.

дороговизна *ж* महंगाई माहा-गाय *ж*

дорогой *прил* 1. (дорогостоящий) महंगा माहागा, कीमती किम'ती, मूल्यवान् मुल्य'वान्; 2. (милый, любимый) प्यारा प्यारा, लाडला लार'ला, प्रिय प्रिय'

доробный *прил*. मोटा-ताजा मो-ता-ताजा, स्थूल [काय] स्तूल [-कय]

дорожать *несов* महंगा हो जाना माहागा हो जायाना *нп*, कीमत बढ़ जाना किमत बार' दजाना *नप*.

дорожить *несов* 1. कीमती (मूल्यवान्) समझना किम'ती (मुल्य'वान्) समादज'ना *п* (беречь), खर्च मे किफायत करना खर्च' मे किफायत кар'ना *п* (экономно расходовать); 2. (ценить) कदर (आदर) करना का-दार (आदर) кар'ना *п*

дорожка *ж* 1. पगडंडी पाग-दान-दी *ж* (тропинка), रविश रविश *ज*. (садовая) 2. (коврик) कालीन का-लिन *म*, — [на лестнице] सीढियो का गलीचा *म*

дорожный *прил* 1. रास्ते (सड़क, मार्ग) का रास्तэ (सarak, mār') का, — ое строительство रास्तो की तामीर *ж*, मार्ग-निर्माण *म*; 2. (служебный для путешествия) सफ-री साफ'री, मुसाफिरी मुसाफिरि, या-त्रा-संबंधी पात्रा-सामबान्द'я

досада *ж*. चिढ़ चिर' *ज*., दुःख दुःख' *म*.; काकाया —! वड़े अफसोस की बात!

досадить *сов. см* досаждать
досадно *безл. в знач сказ.*
अफसोस की बात अफ'सोस कि बात; мне — मुझे अफसोस है.

досадный *прил*. अफसोसनाक अफ'सोस-नाक, दुःखप्रद दुःख'प्रद-प्राद.

досаждать *несов*. तंग करना तंग' कर'ना *प*., चिढ़ाना चिर'आना *प*., तकलीफ (कष्ट) देना तक'ल्यफ (काश') दाना *प*.

доска *||* *ж* तख्ता тахта *म*, पट्टा पाट'रा *म*, क्लासная — काला तख्ता *म*; грифельная — स्लेट *ज*, [स्लेट-] पट्टी *ज*, шахматная — [शतरज की] विसात *ज*; ♠ — पोचता सम्मान-फलक *म*.; ставить на одну доску एक ही सतह पर रखना *प*., от — до — शुरू (आरम्भ) से आखिर (अंत) तक

дословно *нареч* लफज-बलफज लाफ'ज'-बा-लाफ'ज', शब्द प्रति शब्द शाब्द' प्राति शाब्द', यथाशब्द पात'आ-शाब्द'.

дословный *прил* शब्द प्रति शब्द शाब्द' प्राति शाब्द', आक्षरिक आक्ष'-रिक

досрочно *нареч*. मुकर्रर (निर्धारित) वक्त (समय) से पहले मुकार्रार (निरद'आरित) वाक्त' (समाय) सэ पाख'-लэ

досрочно *||* *прил*. मुकर्रर (निर्धारित) वक्त (समय) से पहले का मुकार-

рар (нирд^харит) вакт' (самāй) сэ пах'лэ кā, — ое выполнѣние плāна योजना की अवधि से पहले ही पूर्ति *ж*.

доставāть несов 1. лѣна лѣнā *п*., निकालना निकāl'нā *п* (извлекать); 2. (добывать) पाना пāнā *п*., प्राप्त (उपलब्ध) करना прāпт' (уп'лабд^х) кар'нā *п* (получать), 3. (касаться, трогать) छूना ч^хунā *п* , — до дна थाह तक पहुँचना *пп*

доставāться несов. 1. मिलना мил'нā *пп*. (को कому-л , чему-л), प्राप्त होना прāпт' хонā *пп*., जातना джит'нā *п* (при розыгрыше), 2. безл разг (получать нагоняй) डॉटा जाना дāтā джāнā *пп*

достāвить сов *см* доставлять

достāвка *ж* पहुँचाना пах'учāнā *м* , डिलिवरी дилив'рй *ж* (напр писем, газет)

доставлять несов 1. (товары, письма и т *п*) [ла] पहुँचाना [лā] пах'учāнā *п* (के घर कому-л на дом), पहुँचा देना пах'учā дēнā *п* , लाना лāнā *п* , 2. (причинять) ढाना д^хāнā *п* , लाना лāнā *п* , — удовольствие खुशी लाना *п*

достāточно нареч काफी кāфй, —! बस!, काफी [है]!

достāточный прил काफी кāфй, पर्याप्त парйāпт'

достāть(ся) сов. *см* доставāть (-ся)

достигāть несов 1. पहुँचना пах'уч'нā *пп* (तक чего-л), पहुँच

जाना пах'уч джāнā *пп* (तक чего-л), 2. (доходить по размерам, весу) आना āнā *пп* (तक до чего-л), 3. (подниматься до какого-л уровня) चढना чар^х'нā *пп* , बढना бар^х'-нā *пп* , 4. (добиваться) पाना пāнā *п* , हासिल (प्राप्त) करना хāсил (प्रāпт') кар'нā *п* , он не достйг успеха उस को कामयाबी (सफलता) न हुई

достйгнуть сов *см* достигāть достижение *с* 1. प्राप्त प्रāпти *ж* , पूर्ति пурти *ж* , — совершеннолѣтия वयस्कत्व-प्राप्ति *ж* , 2. (успех) कामयाबी кām-йāбй *ж* , सफलता са-п^хал'тā *ж* , उपलब्धि уп'лабд^хи *ж*

достижймый прил पहुँच के भीतर [का] пах'уч кэ б^хйтар [кā], प्राप्य प्रāпй', साध्य сād^хй'

достйчь сов *см* достигāть достовёрн||ый прил पक्का паккā, विश्वस्त विश्वаст', प्रामाणिक прāmāник, из —ых истόчников विश्वस्त सूत्रो से

достόинств||о *с* 1. इज्जत иззат *ж* , गौरव гаорав *м* , चूवство сόбственного —а आत्मसम्मान *м* , आत्मगौरव *м* , 2. (качество) खूबी хубй *ж* , गुण гун *м*

достόйн||ый прил लायक лā-йак, काबिल кāбил, योग्य йогй', быть —ым लायक (योग्य) होना *пп*

достопримечāтельность *ж* दर्शनीय वस्तु дарш'ний' васту *ж* ,

दर्शनीय स्थान दारश'न्य' स्त^खान म
(место).

достопримечательный прил
दर्शनीय दारश'न्य'

достояние с जायदाद द्जाय'दाद
जस, माल माल म, सपत्ति सम्पत्ति
जस, всенародное — जनसपत्ति जस

доступ м पहुँच पाखुच जस, दखल
दाखल न, प्रवेश प्रवेश म, имёт
— दखल [का हक] रखना न (मे क
चेमु-ल)

досту́п||ный прил सुलभ सु-
-лаब', प्राप्य प्राप्य', आसान आसान,
सरल सरल (лёгкий), в на́шей
стране искусство ста́ло —но наро-
ду हमारे देश मे कला समूची जनता
की पहुँच के भीतर हो गयी है

досуг м फुरसत फुर'सत जस,
अवकाश अव'काश न; на —с फुरसत
के दौरान, अवकाश के समय

дóсуха нареч . вытира́ть — सूखे
पोछना सूख'ते पोच'ना न

дóсыта нареч पेट भर पेट ब'र,
भरपेट ब'र-पेट, आकठ आ-कण्ट'

дóсяга́емый прил पहुँच के भी-
तर का पाखुच क' ब'यतार का, प्राप्य
प्राप्य', मुलभ सु-लाब'

ДОТ (долговременная огневая
то́пка) दिव्दिवानुमा चिरस्थायी
गमती दिव्दिवानुमा चिर-स्त^खान

дотация с सरकारी इमदाद
(सरकारी इमदाद), सरकार मे प्राप्त
अर्थप्रदायक सरकारी स'प्राप्त'

дотла́ нареч पूरे तौर से (पर)
पूरे तौर से (पर), बिलकुल बिल'-
कुल, पूर्णतया पूर'न'ताय, сгореть —
भस्म (राख) हो जाना न, सज्ज —
जलाकर राख कर देना न

дотра́гиваться несов छूना च'यु-
ना न, स्पर्श करना स्पर्श' कार'ना
न; — [руко́й] हाथ लगाना न, —
[па́льцем] उँगली लगाना न.

до́хлый прил (мертвый) मरा
हुआ मारा ख'या, मुर्दा मुरदा नैजम

дохо́д м आमदनी आ'मदानी ज,
आय आय ज

ДОХОДИ́ТЬ несов 1. पहुँचना
पाखुच'ना न. (तक दो च'गो-ल), पहुँच
जाना पाखुच द्जा'ना न (तक दो
च'गो-ल), आ जाना आ द्जा'ना न (तक
दो च'गो-ल), मिलना मिल'ना न.
(напр о письме, को दो क'गो-ल),
наконец я дошел до дома आखिर-
कार मे घर आ पहुँचा, 2. (подни-
маться, возрастать) बढ़ना बार'ना
न, расхо́ды дошли до ста рублей
व्यय एक सौ ख'वल तक आ चला

дохо́дный прил फायदेमद फा'य'-
दे-मन्द', लाभकारक ला'ब-का'राक,
अर्थप्रदायक अर्थ-प्रादायक

доце́нт м असिस्टेंट प्रोफेसर अ-
सिस्टेंट' प्रोफेसर म

до́чи́ста нареч перен पूरे तौर
पर (से) पूरे तौर पर (से), बिलकुल
बिल'कुल, पूर्णतया पूर'न'ताय

до́читáть сов. сл. доч'иты-
вать

до́чи́тывать несов. आखिर (अंत)

तक पढना āखिर (अन्त') так пар^х'нā
n., पढ चुकना пар^х चुक'нā nп

दो́чка *ж* *см* дочь

дочь *ж* बेटी бэти *ж*, लडकी
लार'क्य *ж*, पुत्री पुत्र्य *ж*

дошко́льник *м* पूर्वस्कूली [आयु
का] बच्चा (बालक) पृर्व'-स्कूली
[āйу kā] बचचā (bāлак) *म*

дошко́льный *прил* पूर्वस्कूली
[आयु का] पृर्व'-स्कूली [āйу kā]

доша́тый *прил* तरुतो का [वना
हुआ] тахто kā [банā хуā]

доше́чка *ж* तरुती тахती *ж*,
पटरी पार'र्य *ж*

доя́рка *ж* दूध दुहनेवाली औरत
(स्त्री) दुद^х दुख'नэ-वāल्य अोरत
(स्त्री) *ж*

драві́д *м* द्रविड द्राविर *म*

дравиді́йский *прил* द्राविड
द्रāविर

драгоце́нность *ж* 1. कीमती
(बहुमूल्य) गहना (आभूषण) क्यि'तй
(बाखु-मुल्य') гах'нā (āб^хушान) *म*,
2. (предмет высокой ценности)
कीमती (बहुमूल्य) चीज (वस्तु) क्यि'तй
(बाखु-मुली') चयз (वास्तु) *ж*

драгоценный *прил* कीमती
क्यि'तय, बहुमूल्य बाखु-मुल्य', ~ का-
мень जवाहर *म*, मणि *ж*, रत्न *म*

дразні́ть *несов* चिढाना चिर^хānā
п, चिढ निकालना चिर^х никāl'нā *п*

дра́ка *ж* हाथापाई хāt^х-ā-пāй
ж, लडाई लारāय *ж*, मारपीट māp-
-पयट *ж*

драко́н *м* अजगर अज'गर *म*

дра́ма *ж* *лит*, театр नाटक
नāताक *म*, रूपक रुपक *म*, ड्रामा
дрāmā *म* *неизм*

драматический *прил* *прям*,
перен नाटकीय नāt'क्य

драмату́рг *м* नाटककार नāताक-
-kāp *म*

драп *м* ऊन का मोटा कपडा ūn
kā मोतā काप'rā *म*

дра́повый *прил*. ऊन के मोटे
कपडे का ūn कэ मोतэ काп'rэ kā

дра́ть *несов* 1. फाडना п^āār'нā
п, चाक करना चāक कार'нā *п*, ~
зā уши कान उमेठना (ऐठना, मार-
ना) *п*, 2. (сечь) कोडे (वेत) मारना
कोरэ (बैट) māp'нā *п*.

дра́ться *несов* लडना लार'нā nп.,
हाथापाई करना хāt^х-ā-пāй कार'нā
п (से *с кем-л*)

дребезжа́ть *несов* झकारना
ज^ханкār'нā *п*, झझनाना ज^хан-
ज^хā'नānā nп

древесі́на *ж* काठ kāt^х *म*,
लकडी लाक'र्य *ж*, काष्ठ kāшт^х *म*

древесный *прил* काठ (लकडी,
काष्ठ) का kāt^х (लाक'र्य, kāшт^х)
kā, ~ уголь लकडी का कोयला *म*

дрéвко *с* (флага) डडा दандā
म, पताकादड पातākā-दанд' *म*

дрéвний *прил* पुराना पुरānā,
प्राचीन प्राच्यन, बूढा бूर^хā, बृद्ध
व्रिद्ध^х (старый, дряхлый)

дрéвность *ж* पुरानापन पुरānā-
-пан *म*, प्राचीनता प्राच्यн'तā *ж*

дрéзі́на *ж* ट्रेली траэल्य *ж*

дрейф *м мор.* बहाव [मे बहना]
баḥāo [mē баḥ'nā] *м*

дрейфовать *несов мор.* बहाव
मे बहना баḥāo mē баḥ'nā *нп.*; हवा
के रुख जाना ḥavā kē рух джānā *нп.*
(по направлению движения вет-
ра)

дрема||ть *несов* 1. ऊँचना ūḡ^x nā
нп., भूपकी लेना дж^xап'кй лэнā
п., 2.: не — चौकन्ना (सावधान) होना
чаоканнā (сāод^xāн) ḥonā *нп.*, враг
не — ल शत्रु की आँखे बंद न थी

дремота *ж* ऊँच ūḡ^x *ж* भूपकी
дж^xап'кй *ж*

дремучий *прил* घना ḡ^xanā,
गुजान гунджāн, घोर ḡ^xor

дрессированный *прич*, *прил*
सिखलाया हुआ सिक^xлāyā ḥuā.

дрессировать *несов.* ट्रेन करना
трэн кар'nā *п.*, सिखलाना сик^xлā-
nā *п*

дрессировщик *м* [जानवरो का]
शिक्षक [джāн-варō kā] шикшак *м*

дробить *несов* 1. (камень и т
п) तोड़ना тор'nā *п.*, टुकड़े टुकड़े
करना тук'рэ тук'рэ кар'nā *п.*,
पीसना пйс'nā *п*; 2. (делить) बाँटना
бāt'nā *п.*, तकसीम (विभक्त) करना
так'сим (виб^xакт') кар'nā *п*

дробь I *ж собир (ружейная)*
छर्रे च^xаррэ *м. мн*

дробь II *ж. мат* भिन्न б^xинн'
м., भग्नांश б^xагнāш *м.*, десяти-
तिका — दशमिक भिन्न *м.*, про-
стая — साधारण भिन्न *м*

дрова *мн* लकड़ी лак'рй *ж*, काठ
кāt^x *м.*, काष्ठ кāшт^x *м.*

дровосёк *м* लकड़हारा лакар-
-ḥārā *м*

дрогнуть I *несов (зябнуть)* ठंड
खाना т^xанд' к^xānā *п.*, ठिठरना
т^xит^xар'nā *нп.*

дрогнуть II *сов* 1. (задрожить)
चौक पड़ना चाōк пар'nā *нп.*, काँप
उठना кāп ут^xnā *нп.*, 2. (поколе-
баться) डटकर न रहना дат'кар на
раḥ'nā *нп.*, पाँवो उखड़ने लगना пāвō
ук^xар'нэ лап'nā *нп (о войсках)*

дрожать *несов.* 1. काँपना кāп'-
nā *нп.*, थरथराना т^xар'т^xарānā *нп.*
(के सारे от чего-л.); 2. (забо-
титься, оберегать) चिंता करना
чинтā кар'nā *п.* (की над кем-л.,
над чем-л.)

дрожащий *прич*, *прил* काँपता
(थरथराता) हुआ कāп'tā (त^xар'т^xа-
rātā) ḥuā, कपित кампит

дрожжи *мн* खमीर хамйр *м*

дрожь *ж* कपकपी камп'-кампи
ж., थरथराहट т^xар'т^xарāḥат *ж*

друг I *м* दोस्त дост' *м.*, यार
йār *м.*, मित्र митр' *м.*, — дётства
बचपन का दोस्त *м*

друг II — дрўга एक दूसरे को
эк дўс'рэ ко, — с дрўгом आपस में
āпас мē, — за дрўгом एक दूसरे के
बाद эк дўс'рэ кэ бād

друг||ой I. *прил.* दूसरा дўс'рā,
और аор, अन्य анй', и тот и —
दोनों [ही]; ни тот ни — न वह न

यह, दो मे से एक भी नहीं, ना -
 день अगले (दूसरे) दिन, и -іе (при
 перечислении) वगैरह, इत्यादि,
 आदि; 2.: -іе *сущ* *мн* दूसरे (अन्य)
 लोग *दूस'रэ* (अनि') *лог* *म* *मн*

дру́жба *ж* दोस्ती *дості* *ж* ,
 मित्रता *मित्र'тā* *ж*

дружелю́бный *прил* *см* *дру́-*
жеский

дру́жеский *прил* दोस्ताना दो-
 стānā *неизм* , मित्रतापूर्ण *मित्र'तā-*
पूरन' .

дружіть *несов* दोस्ती (मित्रता)
 करना *дості* (मित्र'तā) *кар'нā* *п*
 (से *с* *кем-л*)

дру́жно *нареч* 1. [घुल-] मिलकर
 [ग^खउल-] मिल'कार, मित्रतापूर्वक *मि-*
त्र'तā-पूरवाक (*व* *सогласии*), एक मुंह
эк *मु'ख*, एकमत से *эк-मत* *сэ* (*еди-*
ногласно), 2. (*разом*) एक साथ *эк*
сāt^ख

дру́жный *прил* 1. दोस्ताना दो-
 стānā *неизм* , मित्रतापूर्ण *मित्र'तā-*
पूरन' , 2. (*действующий* *или* *про-*
исходящий *одновременно*) एक साथ
эк *сāt^ख* .

дрянной *прил* *निकम्मा* *नि-काम-*
мā, तुच्छ *तुच^ख*

дрянь *ж* (*хлам*) कूड़ा-ककट *कु-*
रā-कारकत *म* , काठ-कवाड *कāt^ख-का-*
бār *म*

дря́хлый *прил* बूढ़ा *бур^खā*, जरा-
 -जीर्ण *दजारā-दज्ज़िर्न'*

дуб *म* बलूत *बापूत* *म*

дубі́на *ж* 1. डाँडा *दāдā* *म* ,

सोटा *сōtā* *म* , लाठी *лāt^खи* *ж* , 2.
перен *разг* [काठ का] उल्लू *[кāt^ख*
kā] *उल्लू* *म* , मूख *मु'рк^ख* *म*

дублика́т *म* नकल *накал* *ж* ,
 प्रतिलिपि *प्रतिलिपि* *ज*

дубли́ровать *несов* 1. *театр.*
 पार्ट अदा करना *пāрт'* *адā* *кар'нā*
п (का *кого-л*) , 2. (*кинокартину*)
 डब करना *даб* *кар'нā* *п* (*मे* *на*
каком *л* *языке*)

дубо́вый *прил* 1. बलूत का बा-
 लूत *кā* , 2. (*сделанный* *из* *дуба*)
 बलूत का [बना हुआ] *балूत* *कā* [*банā*
хуā]

дуга́ *ж* 1. चाप *чап* *ज* , कमान
कामāн *ज* , वृत्ताश *व्रित्तāश* *म* ,
 2. (*в* *упряжи*) जुआ *джуā* *म*

ду́дка *ж* बाँसुरी *बाँसुरी* *ज*

ду́ло *с* मुंह *मु'ख* *म* , - *ружьѧ*
 बढूक का मुंह *म*

ду́ма I *ж*. (*мысль*) खयाल *ханāл*
म , विचार *विचार* *म*

ду́ма II *ж* *ист* [राज-] दूमा
 [रāдж-] *दु'мā* *ज* . विचार-सभा *वि-*
चār-साбā *ज*

ду́мать *несов* 1. सोचना *соч'нā*
п , खयाल (विचार) करना *ханāल*
 (*विचार*) *кар'нā* *п* , समझना *сама-*
дж^ख'нā *ни* (*полагать*) , 2. (*наме-*
реватьсѧ) इरादा (सकल्प) करना
ирāдā (*संकल्प*) *кар'нā* *п* (का
сделат^ख *что-л*)

дуновѧние *с* झोका *झ^खōkā* *म*

ду́нуть *сов* *см* *дуть*

ду́ло *с* 1. कोटर *कोतर* *म* ,

दरवा дар'бā म, 2. (в зубе) सूराख
сुरāх м

दूरा ञस मूर्ख औरत मूरक^ख ао-
рат ञस

दुराक म अहमक अख'маक म, मूर्ख
मूरक^ख м

दुराचित् नसोव बेवकूफ (मूर्ख)
वनाना бэ-вакूф (मूरक^ख) банā-
нā न

दुराचित्स्या नसोव दिल्लगी करना
दि'ल'गी кар'нā न

दурमान म नशा нашā म, सुन्न
(सज्ञाहीन) करनेवाली औषधि सунन'
(санग्या-ह्यिन) кар'नэ-вāли аош'д^खи
ञस (наркоз)

दурमानित् नसोव नगे मे चूर
करना нашэ मē चूर кар'нā न, सुन्न
(सज्ञाहीन) करना सунन' (санग्या-ह्यिन)
кар'нā न (наркозом)

दुरनेत् नसोव वदसूरत हो जाना
бад-сूरат хо джāнā न

दूरно 1. нареч बुरी तरह [से]
बुरी ताराх [сэ], 2. безл в знач
сказ мне — मुझे मूर्च्छा आ रही है
मुदज^खэ मूरच^खā ā राखी खाэ

दुरनот||ā ञस बेहोशी бэ-хоши
ञस, मूर्च्छा मूरच^खā ञस, चूवствовать
—ū बेहोशी (मूर्च्छा) आना (आ जाना)
न (को 0 ком-л)

दुरь ञस बेवकूफी бэ-वाкूфи ञस,
मूर्खता मूरक^ख tā ञस

दुृत्य прил перен वढ़ाया हुआ
бар'āйā хуā, अत्युक्त अत्यूक्त', खो-
खला क^खок^ख лā (ложный)

дуть нсोव 1. चलना чал'нā

न, वहना बाх'нā न, 2. (ртом)
फूंकना पखू'क'नā न

दुृत्या नसोव. разг मुंह फुलाना
मूख प^खулāнā न.

дух м 1. रूह ру^ख ञस, आत्मा
ātmā ञस, हिम्मत химмат ञस, साहस
сāхас м (бодрость), मनोबल ма-
но-бал м (моральные силы), при-
сूतствие дू^खа सुव-वुव ञस., 2. рел,
миф भूत б^खут м, प्रेत प्रेत म; ♦
о нем ни слू^खу, ни дू^खу वह लापता
है; быть не в дू^खе उक्ताना न, उदास होना न,
однім дू^खом एक ही सāस मे, во весь — पूरे वेग से
दु^खी मн अतर атार म, सुगव
су-गанд^ख ञस

духовенство с собир पादरी-
समुदाय पād'री-самудāय म

духовка ञस चूलहा चुल^खā म

духовный прил दिमागी दिमाग्य,
मानसिक mān'सिक

духовой прил — инструमेंत
हवा-वाजा хавā-баджā म, — ор-
кест्र हवा-वाजो का आर्केस्ट्रा хавā-
-баджō kā āркэстрā म неизм

духотā ञस दम घुटनेवाली वायु
дам г^खут'नэ-वāलि वāयु ञस, उमस
умас ञस, लू का जोर लू कā зор म
(зной)

душ м फौवारा-स्नान фаовārā-
-снāн म, принимать — फौवारा-
-स्नान करना न

душ||ā ञस रूह ру^ख ञस, आत्मा
ātmā ञस, ♦ в глубинé —й दिल
ही दिल मे, स्कौल्को —é उगौदो

जी (दिल, मन) भरकर, सतोषपूर्वक,
жить ~ в ду́шу घुल-मिलकर
(सलूक से) रहना *नп*, не имéть ни
грошá за ~ой एक कौड़ी तक न
होना *नп*, у него ~ в пýтки ушлá
वह हक्का-बक्का रह गया, смея́ть-
ся от ~й जी खोलकर हँसना *नп*,
его́ слова́ запáли мне в ду́шу उस
की बात मेरे मन से चुभ गई

душевнобольно́й *прил* पागल
пáгал, सिडी सिरि, उन्मत्त унматт'

душéвный *прил* 1. (психичес-
кий) मानसिक ма́н'сик, आत्मिक
áत्मिक, 2. (сердечный, искренний)
दिली दिली, हार्दिक ख़ार्दिक

душі́стый *прил* खुशबूदार खुश-
-बू-दार, सुगन्धित सु-गन्ध'ित

душі́ть *несов* 1. गला घोटना
गलā ग'òт'нā *п* (का को-ल), 2.
перен गला घोटना गलā ग'òт'нā *п*
(का च्छो-ल), कुचालना कुचāल'नā *п*,
दवाना दाबāнā *п*

душі́ться *несов* अतर लगाना
(छिड़कना) अतर लगāнā (च'िराक'-
नā) *п*

ду́шно *безл* в знач сказ в
кóмнате ~ कमरे में घुटनेवाली वायु है
काम'рэ मē ग'ут'नэ-वāли वāनु ख़ाэ

ду́шный *прил* दम घुटनेवाला
दाम ग'ут'नэ-वāलā, उमसदार उमस-
-दार, वातहीन वāत-ख़ीन

дуóль *ж* द्वंद्वयुद्ध द्वान्दव'-नुद्ध'
'', артиллерийская ~ तोपों का द्वद्व-
युद्ध ''

дуóт '' (произведение) दो गवै-

यो के लिये राग दो गावाэйō कэ
лийэ рāг *м* (вокальный), दो बजा-
नेवालो के लिये राग दो баджāнэ-
-вāлō कэ लийэ рāг *м* (инструмен-
-тальный)

ды́бом *нареч* у меня́ во́лосы
вста́ли ~ मेरे रोगटे खड़े हो गए
मэрэ рōг'тэ क'ारэ खō गाэ

ды́бы: встать на ~ पिछले
पैरो पर खड़ा हो जाना पич'лэ
पाэрō पार क'ारā खō दजāнā *नп*.

дым *м* धूआँ द'уā *म*
дымíть *несов* धूआँ छोड़ना (देना)
द'уā च'ोर'नā (दэнā) *п*

дымíться *несов* धूआँ छोड़ना
(देना) द'уā च'ोर'नā (दэнā) *п*

ды́мка *ж* धुँध द'уд' *ж*, धुँधलेपन
द'ुद'लэ-पान *म*

ды́мный *прил* धुआँधार द'уā-
द'ār

ды́мов||óй *прил* ~āя труба́
धुआँरा द'уāрā *म*, ~āя завéса धूँ
का परदा द'уē कā पार'दā *म*

ды́моход *м* [धूआँ निकलने की]
चिमनी [द'уā निकाल'नэ कā] चिम'-
नी *ж*

ды́ня *ж* खरबूजा хар'бузā ''
ды́ра *ж* छेद च'эд *म*

ды́рявый *прил* छेददार च'эд-दार
дыхáние *с* सॉस сās *ж*, दम दाम
म, उच्छ्वास उच'वās ''

дыхáтельн||ый *прил* सॉस का
сās कā, उच्छ्वास-मवध्री वच'वās-साम-
बान्द'я, ~ос гóрло анат [गले की]
श्वासनली *ж*

дышáть несов. сॉс (дам, швас) лэна́ п, тяжёлó ~ हाँपना <i>нп</i>	дЮ́ны <i>мн</i> वालू के टीले बालू कэ तйлэ <i>м</i> <i>мн</i>
дья́вол <i>м</i> शैतान шаэтāн <i>м</i> , पि-शाच पिшāч <i>м</i>	дядя <i>м</i> . चाचा चाचा <i>м</i> . (по отцовской линии); मामा мамā <i>м</i> . (по материнской линии).
дЮ́жина <i>жс</i> दर्जन дарджан <i>м</i> .	дятел <i>м</i> . कठफोडा कठ ^ख -प ^ल ोरā <i>м</i> .

Е

евáнгелие <i>с</i> इजील инджил <i>м</i>	किसी प्रकार घर पहुँचा, ◇ ~ लि शायद
éвнух <i>м</i> हिजडा хидж'рā <i>м</i> ,	(कदाचित्) ही, ~ не . переводится
нпу́сак напūsак <i>м</i>	сочетанием дважды повторенного
евре́й <i>м</i> यहूदी йахूदी <i>м</i>	прич наст вр <i>м</i> смыслового гл
евре́йский <i>прил</i> यहूदी йахूदी.	в косв надеже <i>с</i> гл वच जाना он
европéец <i>м</i> यूरोपियन йуโรปि- йан <i>м</i>	~ не упāл वह गिरते गिरते वच गया
европéйский <i>прил</i> यूरोपियन йуโรปииан, यूरोपीय йуโรปий'	единéние <i>с</i> मिलाप मिलāप <i>м</i> , ऐक्य аэкий' <i>м</i> .
егі́петский <i>прил</i> मिस्री мисрй, मिसरी мис'рй	едини́ца <i>жс</i> 1. इकाई इकाई <i>жс</i> , дéнежная ~ मौद्रिक एकक <i>м</i> , 2. (цифра) एक эк.
егó мест 1 род от он, онó उस (इस) का उस (ис) कā, 2. вин от он, онó उस (इस) को उस (ис) को, उसे उसэ, इसे исэ	едини́чный <i>прил</i> . अकेला अकēलā единовре́менн ый <i>прил</i> : ~ ое
едā <i>жс</i> खाना क ^ख ānā <i>м</i> , भोजन б ^х оджан <i>м</i>	посóбие एक मुश्त रकम की ग्राट эк मुश्त' ракам кй грāнт' <i>жс</i>
едвā нареч 1. जिस दम दजис дам, чаще переводится сочетанием прич наст вр. <i>м</i> в косв надеже <i>с</i> частицей ही ~ он вошёл, как за- говори́т आते ही वह कहने लगा; 2 (насилу, <i>с</i> трудом) मुश्किल (कठिनता) से मुश्किल (क ^ख ин'тā) सэ, он ~ добрался до́ дому वह गिरते पडते	единогласіе <i>с</i> सर्वसम्मति सार्व'- -саммати <i>жс</i> единогласно нареч एक मुंह эк мूख, एक स्वर (मत) से эк свар (मत) सэ, सर्वसम्मति से सार्व'-сам- мати सэ, резолюция была́ прі́нята ~ прस्ताв बिना मत-विभाजन के स्वी- कृत कर लिया गया, प्रस्ताव सर्वस- म्मति से स्वीकृत कर लिया गया.

единогла́сный *прил* **एकमत**
эк-мат, सर्वसम्मत् सर्व'-саммат

единоду́шие *с* **मतैक्य** **मताङ्क्य'**
м, **एकात्मकता** **एकतमक'ता** *ж*

единоду́шн||ый *прил* **एकदिल**
эк-дил, **एकमत** **एक-मत**, **быть** —ым
एकमत **होना** *ни* (*पर* *в* *чем-л.*)

единоли́чник *м* [**क़रैस्त्यान्नि-**]
— **अलग** **खेत** **जोतेनेवाला** **किसान**
अलग **क़ैग** **दजот'नэ-वैलэ** **किसान** *м*,
वैयक्तिक **किसान** **वायैक्ति** **कि-**
सां *м*

единоли́чный *прил* **1.** (*относя-*
щийся к единоличнику) **अलग** **खेत**
जोतेनेवाले **किसान** **का** **अलग** **क़ैत**
दजот'नэ-वैलэ **किसान** **क़ै**, **2.** (*осу-*
ществляемый одним лицом) **वैयक्तिक**
वायैक्ति, **व्यक्तिगत** **वैक्ति-गत**

единомы́шленник *м* **हमख्याल**
हाम-хйैल *м.*, **सहमत** **साх'-मत** *м*

единообра́зие *с* **एकरूपता** **एक-**
रूप'ता *ж*

единообра́зный *прил* **एकसाँ**
эк'саँ, **एकरूप** **एक-रूप**

еди́нственн||ый *прил* **अकेला**
акэла, **एकमात्र** **эк-ма́тр'**, **एकाकी**
экаки, **इकलौता** **ик'лаотā** (*о ребен-*
ке), — *в* *своем ро́де* *अपने ढग*
का *अकेला*, ◇ —ое *число* *ग्राम*
एकवचन *м*

еди́нство *с* **मेल** **мэл** *м*, **ऐक्य**
аэки' *м*, **एकता** **эк'та** *ж*, **अखंडता**
ак'анд'ता *ж* (*целостность*).

еди́н||ый *прил* **एक[सा]** **эк[са]**,
एकीभूत **экп-бхут** (*один, общий*),

अखंड **ак'анд'** (*целый*), *по* —ому
प्रि́нसिपु **एक** **उसूल** (*सिद्धात*) **से**
(*मे*).

э́дк||ий *прил* **1.** **काटू** **ка́ту**,
कटु **кату**, **2.** **परैन** (*язвительный*)
सरूत **сахт'**, **तीखा** **тик'а**, —ое *за-*
мечание **जली-कटी** **बात** *ж*

едо́к *м* **खानेवाला** **к'анэ-вैलā** *м*,
खाऊ **к'ау** *м*

её́ *мест* **1.** *род* *от* *она́* **उस**
(*इस*) **का** **उस** (*ис*) **क़ै**, **2.** *вин* *от* *она*
उस (*इस*) **को** **उस** (*ис*) **को**, **उसे** **उसэ**,
इसे **исэ**

ё́ж *м* **साही** **сāхй** *ж*

ежего́дник *м* **सालनामा** **сāл-нā-**
мā *м*, **वार्षिक** **पत्र** **вāршиक** **पात्र'** *м*

ежего́дно *нареч* **हर** **साल** **ख़ार**
сāл, **सालाना** **сāлāнā**, **प्रति** **वर्ष** **प्रा-**
ति-वार्ष'

ежего́дный *прил* **सालाना** **сā-**
лāнā *неизм*, **वार्षिक** **वāршиक**

ежедне́вно *нареч* [**हर**] **रोज**
[**ख़ार**] **роз**, **प्रतिदिन** **प्राति-दिन**.

ежедне́вн||ый *прил* **रोजाना** **ро-**
зāнā *неизм*, **दैनिक** **दाэник**. **प्रतिदिन**
का **प्राति-दिन** **क़ै**, —ая *газета*
दैनिक [**पत्र**] *м*.

ежемéсячник *м* **मासिक** [**पत्र**]
мāсик [**पात्र'**] *м*

ежемéсячно *нареч* **माहवार** **мāх-**
-вāр, **प्रतिमास** **प्राति-мāс**

ежемéсячный *прил* **माहवार**
мāх-वāр, **मासिक** **мāсик**.

ежеминúтно *нареч* **1.** **हर** **मिनट**
ख़ार **минат**, **प्रतिमिनट** **प्राति-मिनат**,

2. (непрерывно) प्रतिपल прати-пал,
प्रतिक्षण прати-кшан

еженедельник *м* हफ्तेवार
अखवार х'афтэ-в'ар ах'б'ар *м*, са-
प्ताहिक [पत्र] сапта'х'ик [патр'] *м*

еженедельный *прил* हफ्तेवार
х'афтэ-в'ар, साप्ताहिक साпта'х'ик

езда *ж* 1. (верхом, в экипаже,
вагоне и т. п.) सवारी сав'арй *ж*,
2. (уличное движение) आना-जाना
ānā-дж'ānā *м*, ट्रैफिक трэ'фик *м*,
आमद-रफ्त āмад-рафт' *ж*

ездить *несов* 1. *см* éхать,
2. (путешествовать) सफर (यात्रा)
करना сафар (й'атра) кар'нā *п*
ей *мест дат от онā* उस (इस)
को ус (ис) ко, उसे усэ, इसे исэ
эле *нареч* (насилу, с трудом)
मुश्किल (कठिनता) से мушкил
(кат'ин'тā) сэ

ёлка *ж* फिर [का दरख्त] фир
[kā дарахт'] *м*; новогодняя —
नववर्ष-वृक्ष *м*

еловый *прил* 1. फिर का фир
kā, 2. (сделанный из ели) फिर का
[वना हुआ] фир kā [банā х'уā]

ель *ж см* ёлка

ёмкий *прил* कुशादा куш'адā
неизм, लवा-चौडा ламбā-чаорā
(напр о сосуде)

ёмкость *ж* समाई самāй *ж*,
गुंजाइग гундж'айш *ж*.

ему *мест дат. от он*, онō उस
(इस) को ус (ис) ко, उसे усэ, इसे
исэ

епископ *м* वडा पादडी барā
пād'рй *м*, बिशप бишап *м*

ересь *ж*, विधर्म вид'харм' *м*,
पाषंड пāшанд' *м*

еретик *м* विधर्मी вид'хармй *м*,
पाषंडी пāшандй *м*

ёрзать *несов* चुलबुलाना чул'бу-
лānā *пп*

ерундā *ж* वकवास бак'вās
ж, बेवात [की वात] бэ-бāt [кй
бāt] *ж*.

эли *союз* अगर अगर, यदि й'адй,
— и не वरना; — только अगर,
यदि, बशर्तेकि (при условии), — не
अगर (यदि) नहीं, यदि न, а — не
नहीं तो, यदि न, — бы даже
यद्यपि.

естественно *нареч* स्वभावत
स्वाб'х'аота'х

естественный *прил* 1. कुदरती
कुद'ратй, स्वाभाविक स्वाб'х'авик, प्रा-
कृतिक प्रा'критик, 2. (непринуж-
денный) बेतकल्луफ бэ-такаллуф,
अकृत्रिम акритрим

естествознāние *с* प्रकृतिशास्त्र
пракрити-шāстр' *м*, पदार्थविद्या па
дāрт'х'-видйā *ж*

есть I *несов. (питаться)* खाना
к'х'ānā *п*, भोजन (आहार) करना
б'х'оджан (āх'ār) кар'нā *п*

есть II 1. *см.* быть, 2. (иметься)
переводится сочетанием *гл* होना
с послелогам и притяж *мест.* у
нее — брат उस का एक भाई है
ус kā эк б'х'ай х'аэ, у меня — сестра

नп , लालायित रहना lālāyīt raḥ'nā
नп (के लिये чего-л)

жажду́щий 1. прич от жа-
ждать, 2. прил लोभी лоб^хи, लाला-
यित lālāyīt

жакёт м जाकेट джākэт ж

жалётъ несов 1. तरस खाना
тарас к^хānā न (पर кого-л , что-л),
दया करना дайā кар'nā न ; 2. (со-
крушаться) पछताना पच^хтānā नп ,
अफसोस करना अफ'सोस кар'nā न ;
3. (беречь) बचाना бачānā न ; 4. (ску-
питься) राग कंजूसी करना कान्जूसि
кар'nā न (में что-ल)

жалить несов काटना кāt'nā न ,
डक मारना данк' mā'r'nā न (को ко-
го-л), डसना дас'nā न (о насеко-
мых и змеях)

жалкий прил 1. अफसोसनाक
अफ'सोस-нāk, करुणाजनक कारुणā-
-джанак, 2. (плохой) बुरा бурā,
खराब харāб, हीन हिन, 3. (ничи-
тожный) नीच нич, तुच्छ तुच^х

жалко нареч см жаль

жало с डंक данк' м , दंश दāш м

жалоба ж शिकायत शिकāयāt ж ,
नालिश नāलिश ж

жалобн||ый прил दर्दनाक दार्द'-
-нāk, दुःखी दुḥ^хи, शोकाकुल शो-
कāकुल, ◇ -ая кнiга शिकायतो
की किताब (पुस्तक) ж

жалованье с तनखाह тан-хвāḥ
ж , मजदूरी मаз'दुरी ж , वेतन वэ-
тан м

жаловаться несов शिकायत कर-

ना शिकāयāt кар'nā न. (की ना что-ल.,
के खिलाफ ना кого-ल , से кому-ल),
ना что [вы] жалуетесь? (вопрос
врача) [आप को] क्या शिकायत है?

жалостливый прил तरस (रहम,
दया) करनेवाला तारас (राḥам, дайā)
кар'nэ-вāḥ, दयालु дайāलु, दयापूर्ण
дайā-पूरन'

жалость ж तरस тарас м ,
रहम राḥам м , दया дайā ж

жаль безл 1. в знач сказ अफ-
सोस है अफ'सोस ḥāэ; мне — егō मुझे
उस का अफसोस है; 2. (прискорбно)
अफसोस की बात है अफ'सोस क्य बāt
ḥāэ, दुख का विषय है दुḥ^ख कā
विषय ḥāэ, как —! यह कितने अफ-
सोस की बात है!; 3. (чего-л) ना-
राज होना नā-рāз ḥonā नп ; ему —
дать кнiгу वह किताब देने मे
नाराज है

жандāрм м जेनदार्म джэн'-
дāрм' м

жанр м किस्म किस्म' ж , रचना-
-पद्धति राच'nā-पाद^хति ж , अंग अंग'
म (литературный)

жар 1. (зной) गरमी гар'मी ж ,
उष्णता उश्न'tā ж , 2. перен (пыл)
जोश द्जोश म , उत्ताप उत'tāप म ,
3 (повышенная температура) बु-
खार बुखār म , ज्वर द्जवार म , 4. (го-
рячие угли) अगारा अंगārā म

жарā ж गरमी гар'मी ж , धूप
द^хूप ж , उष्णता उश्न'tā ж , сто-
йт — ज्यादा गरमी पड रही है

жаргón м कठबोली कट^ख-बोली ж ,

जर्जन жарган *м*, खिचडी भाषा *к^хи-
ч'ри б^хаша* *жс*.

жареный *прил* भूना हुआ *б^ху-
на* *хуа*

жарить *несов* भूना *б^хун'на* *п*,
तलना *тал'на* *п*

жариться *несов* भूना *б^хун'на*
нп, भूना जाना *б^хуна* *джанā* *нп*,
◇ — на солнце *разг* धूप खाना (*сека-
на*) *п*

жаркий *прил* 1. गरम гарам,
उष्ण ушн', 2. перен (*пылкий*)
गरम гарам, उत्तापपूर्ण *уттап-пурн'*

жарко *безл в знач сказ* गरम
है гарам *хаэ*, गरमी पडती है *гар'-
ми пар'ти* *хаэ*, мне — मुझे गरमी
लगी है.

жарко́е *с* भूना हुआ माँस *б^хуна*
хуа *ма́с* *м*, कबाब *кабаб* *м*

жаро́вня *жс* अंगीठी *ангийт^хя* *жс*

жаропонижающ||ий *прил* बु-
खार (*жвар*) कम करनेवाला *буха́р*
(*джвар*) *кам кар'нэ-ва́ла*, *жварнашк*
джвар-на́шак, —ее *срédство* *бухар*
(*жвар*) *кам करनेवाली* *дवा* (*औषधि*)
жс, *жварнашк* *औषधि* *жс*

жасми́н *м* चवेली *чамбэли* *жс*

жа́тва *жс* कटाई *ката́й* *жс*, *фсал*
ка *катне* *ка* *вक्त* (*смы*) *фсал* *ка́т'нэ*
ка *вакт'* (*самаи*) *м* (*вре́мя*
уборки)

жать I *несов* 1. (*давить*) *двана*
даба́на *п*, 2. (*быть тесным*) *तग*
होना *танг'* *хона* *нп* (*об обуви*),
तकलीफ *де* *на* *так'лиф* *де* *на* *п*, *каटना*

ка́т'на *п*, *कसना* *кас'на* *нп* (*о
платье*), 3. (*виноград, сок*) *निचोड-
ना* *ничор'на* *п*

жать II *несов*. (*ро́жь и т* *п*)
[*фсал*] *каटना* [*фсал*] *ка́т'на* *п*,
कटनी *करना* *кат'ни* *кар'на* *п*

жва́чк||а *жс* जुगाली *джугāли* *жс*,
पागुर *па́гур* *м*, *жева́ть* —у *жуга-
ली* (*пагур*) *करना* *п*, *जुगालना* *п*

жва́чн||ый *прил* जुगाली (*пагур*)
करनेवाला *джугāли* (*па́гур*) *кар'нэ-
ва́ла*, —ое *живо́тное* *जुगाली* (*пагур*)
करनेवाला *जानवर* (*पशु*) *м*

жгу́чий *прил* जलता हुआ *джал'-
та* *хуа*, *दग्धकारी* *дагд^х-ка́ри*

ждать *несов* इतिजार *करना* *ин-
тиза́р* *кар'на* *п* (*ка́* *кого-л*,
что-л), *प्रतीक्षा* *करना* *праты́क्षा*
кар'на *п* (*ка́* *кого-л*, *что-л*), *उह-
रना* *त^ха́хар'на* *нп* (*напр* *трамвая*)

же I *союз* (*противительный*)
मगर *магар*, *लेकिन* *лэкин*, *तो* *то*
(*в смысле «ведь»*), *он* *же* *бо́лен* *वह*
तो *बीमार* *है*; ◇ *и* *все* *же* *तिस* *पर*
भी, *ताहम*, *तदपि*

же II *частица* 1. (*усилительная*)
ही *хй*, *भी* *б^хй*, 2. (*означает тож-
ество*) *ही* *хй*, *тако́й* *же* *ऐसा* *ही*
(*как этот*), *वैसा* *ही* (*как тот*),
тот *же* *वही*, *э́тот* *же* *यही*, *тогда́*
же *उसी* *वक्त* (*смы*); *там* *же* *उसी*
जगह (*смы*), *так* *же* *इसी* *तरह*
(*प्रकार*) [*се*]

жева́ть *несов* चवाना *чаба́на* *п*
жезл *м* छडी *ч^харй* *жс*.

желáние с ख्वाहिш хвāхиш жс ,
इच्छा ичч^хā жс , अभिलाषा аб^хилā-
шā жс

желáнный прил इच्छित ич-
ч^хит, अभिलषित аб^хилашит

желáтельно безл `в знач сказ
चाहिये чāхийэ, — получи́ть сейча́с
же इसी वक्त हासिल करना चाहि ये

желáтельный прил इष्ट ишт',
प्रार्थनीय прāрт^хний'

желатин м जेलाटीनджелāтин жс

желáть несов चाहना чāх'нā п ,
ख्वाहिш (इच्छा, अभिलाषा) करना
хвāхиш (ичч^хā, аб^хилāшā) кар'нā
п (की чего-л.)

желáющий 1. прич от желáть,
2. сущ м चाहनेवाला чāх'нэ-вāлā
м , ख्वाहिग (इच्छा, अभिलाषा) करने-
वाला хвāхиш (ичч^хā, аб^хилāшā)
кар'нэ-вāлā м

желé с जेली джэли жс

железā жс анат गिल्टी гилти жс

железистый прил хим लौह-
उत्पादक лао᳚х-утпāдак, लौह-मिश्रित
лао᳚х-мишрит (о воде)

железнодоро́жник м. релве-му-
лаजिम рэл'вэ-мулāзим м , релве-
-कर्मचारी рэл'вэ-карм'-чāри м , рел-
-मजदूर рэл-маз'дूर м (рабочий)

железнодоро́жный прил рел-
वाला рэл-вāлā, रेलवे (रेल) का रэл'-
वэ (рэл) кā; — транспорт रेलवे-
-यानायात м.; — указáтель रेलवे-गा-
उत жс.

желéзн||ый прил लोहे का [वना

हुआ] ло᳚хэ кā [банā хуā], लौह
лао᳚х, —ая рудā लोहा-पत्थर м , ◇
—ая доро́га रेल [की सडक] жс ,
रेलवे жс

желéзо с लोहा ло᳚хā м , крó-
вельное — [लोहे की] चादरे жс мн.,
चादरी लोहा м

железобетóн м लोहा और
ककरीट ло᳚хā аор канк'рйт жс ,
फैरो-ककरीट фаэро-канк'рйт жс

железопрокáтный прил —
завóд लोहे की चद्दर बनानेवाला
कारखाना ло᳚хэ кй чаддар банāнэ-
-вāлā кār-хāнā м

жёлоб м नाली нāли жс.

желтéть несов 1. (станови́ться
желтым) पीले रंग का हो जाना
пйлэ ранг' кā хó джāнā нп.,
2. (видне́ться) पीला दिखाई देना
пйлā дик^хāй дэнā нп

желтóк м जरदी зар'ди жс , अङ-
मध्य анд'-мад^хй' м

жёлтый прил पीला пйлā, जरद
зарад

желу́д||ок м मेदा мэдā м , पेट
пэт м , उदर удар м , ◇ несварéние
—का वदहजमी жс , अजीर्ण м

желу́дочный прил मेदे (पेट)
का мэдэ (пэт) кā, उदर-संबंधी удар-
-सम्बанд^хй

жёлудь м बलूत का बीज (फल)
балут кā бйдж (п^хал) м

жёлчный прил 1. पित्त का
पित्त' कā, पौष्टिक पाэttик, — ка́мень
мед. पित्त की थैली की पथरी жс , —

пузырь *पित्त की थैली* *ж*, *पित्तकोष* *м*, 2. (*раздражительный*) *बदमिजाज* *бад-миза́дж*, *चिडचिडा* *чир'чирā*

жёлчь *ж* 1. *पित्त* *питт'* *м*; 2. (*раздражение*) *बदमिजाजी* *бад-миза́джж* *ж*, *चिडचिडापन* *чир'-чирā-пан* *м*

жема́ниться *несов* *разг* *नखरा करना* *нах'рā* *кар'нā* *п*

жема́нный *прил* *नखरेबाज* *нах'-рэ-ба́з*

же́мчуг *м* *मोती* *моти* *м*, *मौ-क्तिक* *маоктик* *м*

же́мчу́жина *ж* *मोती* *моти* *м*, *मौक्तिक* *маоктик* *м*

же́мчу́жный *прил* *मोतियो* *ка* [*बना हुआ*] *мотийō* *kā* [*банā* *хуā*], *मौक्तिक* *маоктик*

же́на *ж* *बीबी* *бийби* *ж*, *जोरू* *джору* *ж*, *पत्नी* *патни* *ж*

же́на́тый *прил* *व्याह* (*विवाह*) *киया* *हुआ* *бйāх* (*вивāх*) *кийā* *хуā*, *विवाहित* *вивāхит*

же́нить *сов* и *несов* *व्याह* (*शादी*, *विवाह*) *कराना* *бйāх* (*шāди*, *вивāх*) *карāнā* *п*

же́нитьба *ж* *व्याह* *бйāх* *м*, *शादी* *шāди* *ж*, *विवाह* *вивāх* *м*

же́ниться *сов* и *несов* *व्याह* (*शादी*, *विवाह*) *करना* (*कर* *дена*, *कर* *лена*) *бйāх* (*шāди*, *вивāх*) *кар'-нā* (*кар* *дēнā*, *кар* *лēнā*) *п* (*се* *на* *ком-л*)

же́ни́х *м* *दुलहा* *дул'хā* *м*, *वर* *вар* *м*.

же́нский *прил* *औरत* (*स्त्री*) *ка* *аорат* (*स्टри*) *kā*, *जनाना* *занāнā* *неизм*, *◇* *—* *род* *грам* *स्त्रीलिङ्ग* *м*

же́нственный *прил* *स्त्रैण* *стра-эн*, *स्त्रीवत्* *стри-ват*

же́нщина *ж* *औरत* *аорат* *ж*, *स्त्री* *стри* *ж*, *महिला* *махила* *ж*

же́рдь *ж* *बाँस* *ба́с* *м*, *लगगी* *лаг-ги* *ж*

же́ребёнок *м* *घोड़े* (*घोड़ी*) *ка* *बच्चा* *г^хорэ* (*г^хорй*) *kā* *баччā* *м* *बछेड़ा* *бач^херā* *м*

же́рло *с* (*пушки*, *вулкана*) *मुँह* *мүх* *м*, *मुख* *мук^х* *м*

же́рнов *м* *चक्की* *чакки* *ж*

же́ртв||а *ж* 1. *कुरबान* *кур'ба́н* *м*, *बलिदान* *бали-да́н* *м*, *यज्ञ* *йагй'* *м*, *прино́сить* *в* *—у* *कुरबान* (*बलि-दान*) *करना* *п*, 2. (*пострадавший*) *शिकार* *шика́р* *м*, *शहीद* *шахид* *м* (*особ* *пострадавший* *за* *правое* *де-ло*), *челове́ческие* *—ы* *जनहानि* *ж*

же́ртовать *несов* 1. (*прино-сить* *в* *жертву*) *कुरबान* (*बलिदान*) *करना* *кур'ба́н* (*бали-да́н*) *кар'нā* *п*, 2. (*дарить*) *दान* *करना* (*देना*) *да́н* *кар'нā* (*дēнā*) *п*

же́ст *м* *इशारा* *иша́рā* *м*, *सकेत* *санкэт* *м*

же́стикули́ровать *несов* *इशा-रा* (*сकेत*) *करना* *иша́рā* (*санкэт*) *кар'нā* *п*

же́стикуля́ция *ж* *इशारा* (*сकेत*) *करना* *иша́рā* (*санкэт*) *кар'нā* *м*, *अगविक्षेप* *анг'-викшэп* *м*

жѣсткий *прил* 1. कडा карā, रुखा рух^खā, अमृदु अम्रिदु, 2. *перен* कडा карā, सख्त साख्त', कठोर कठ^खोर

жестóк||ий *прил* 1. वेरहम бэ-
-рахам, क्रूर क्रूर, 2. *перен* कडाकेदार
कारāकэ-दār (о морозе и т п),
तेज तэज (о боли), जवरदस्त забар-
-даст' (о сопротивлении), -ая бом-
бардирóвка अधाधुध वमवर्पा *ж*

жестóкость *ж* वेरहमी бэ-рах'-
मी *ж*, क्रूरता क्रूर'ता *ж*

жесть *ж* टीन तिन *м*

жестя́нка *ж* टीन [का वकस]
तिन [कā बाкас'] *м*

жестяно́й *прил* टीन का [बना
हुआ] तिन कā [банā хуā]

жетóн *м* टिकट तिकट *м*, का-
उटर काउन्तर *м*

жечь *несов* जलाना джалāнā *п*,
दाह करना दāх кар'нā *п*

живи́тельный *прил* जान डालने-
वाला दजāн दāl'नэ-вālā, जीवनप्रद
дживан-прад.

жй́во *нареч* 1. जीवित ढग से
джйवित д^खанг' сэ, स्पष्ट रूप से спа-
ष्ट' руп сэ, 2. (оживленно) गरमा-
गरमी (जिदादिली) से гар'म-ā-гар'मी
(зиндā-दिली) сэ, चुस्ती से (के साथ)
чусті сэ (कэ сāt^ख), 3. (быстро) разг
फुर्ती (जल्दी) से प^खурती (दजालदी) сэ

жив||óй *прил* 1. जीता [हुआ]
джитā [хуā], जिंदा зиндā *неизм*, जी-
वित दजйवित, жив и здорóв जीता-जा-
गता, सही-सलामत, 2. (деятельный)

चुस्त-चालाक चुस्त'-चālāk, त्रियात्मक
क्रीयātмаक; 3. (оживлённый) गर-
मागरम гар'м-ā-гарам, जिंदादिल
зиндā-दिल, अनुप्राणित अनुप्रāणित;
◇ -ые цветы असली फूल *म* *मि*,
-āя изгородь भाड़ियो की टट्टी
ж, भाड़ियो का घेरा *म*; - язы́к
जीवित (सजीव) जवान (भापा) *ж*;
ни жив, ни мёртв *разг*. अधमुआ,
मृतप्राय.

живопи́сец *м*. चित्रकार चित्र'-
-ка̄р *म*.

живопи́сный *прил*. चित्रमय
चित्र'-मान, प्रकृतिमनोहर प्राकृति-
-मानो-खार

жй́вопись *ж* चित्रकारी चित्र'-
-ка̄रि *ж*

жй́вость *ж* चुस्ती चुस्ती *ж*,
सजीवता सा-джйотā *ж*.

живóт *м* पेट पेट *म*, उदर удар
म

животвóрный *прил* जीवनप्रद
джйवान-праद, जीवनदायी दजйवान-
-दāयि

животновóд *м* मवेशी पालनेवा-
ला मावэши पāl'नэ-वālā *म*, पशुपाल
पашु-пāl *म*

животновóдство *с* मवेशी पालना
मावэши पāl'नā *म*, पशुपालन पашु-
-пālान *म*

животновóдческий *прил* मवे-
शी पालने का मावэши पāl'नэ कā,
पशुपालक पашु-пālाक

живóтное *с* *прям*, *перен*
जानवर दजāन-वार *म*, पशु पашु *म*;

жыл||ой прил आवाद अब्द (обн-

таемый), रिहायशी रिहाय'शी, रहने के लायक (योग्य) राख'ने कэ लाय'क (योग्य') (годный для жилья), ~ дом रिहायशी मकान (घर) *म*, आवासगृह *म*, ~ая площадь रिहायशी रकबा *म*

жилплощадь *ज* (жилая площадь) रिहायशी रकबा (क्षेत्र) रिहाय'शी राख'बा (कषेत्र') *म*, आवास-स्थल अव'स-स्थल *म*

жильё *с* [रहने का] मकान (घर) [राख'ने का] माक'न (ग'र) *म*, निवास-स्थान निवास-स्थान *म*

жир *म* चरबी चार'बी *ज*, वसा वासा *ज*, रबीय ~ काड [मछली] के जिगर का तेल *म*, काड-लिवर-आयल *म*, कित'वी ~ तिमवसा *ज*.

жиреть *несов* मोटा हो जाना मो'ता हो द'ज'ना *न*, मुटाना मु'त'ना *न*

жирный *прил* 1. चरब चाराब, चिकना चिक'ना (मसलानिस्तीय), 2. (тучный) मोटा [-ताजा] मो'ता [-ताजा], ♦ ~ шрифт मोटा टाइप *म*

житёйский *прил* रोजमर्रा जिदगी का रोज-मार'रा जिन्द'गी का, प्रतिदिन का प्रति-दिन का, साधारण सा'द'आ-रान

житель *म* रहनेवाला राख'ने-वाला *म*, वासिदा बा'शिन'दा *म*, निवासी निवास *म*, городской ~ शहर का रहनेवाला *म*, नगर-निवासी *म*, сельский ~ गाँव का रहनेवाला *म*, ग्राम-निवासी *म*

жительство *с* रिहायश रिहा-य'श *ज*, निवास निवास *म*

жйтница *ज* *перен.* अन्न का भंडार अन्न' का बा'न्द'र *म*, खेत-खलिहान क'ए-क'अलि'हान *म*

жить *несов* 1. जीना द'ज'ना *न*. जिदा रहना (होना) जिन्द'दा राख'ना (ख'ना) *न*, 2. (обитать) रहना राख'ना *न*, निवास करना निवास कर'ना *न*

жмуриться *несов* आँखे भीचना (बंद करना) आ'क'आ बा'ँच'ना (बान्द' कर'ना) *न*

жмурки *мн* आँखमिचौली आ'क'-मिचा'ली *ज*, иг'ра'ть в ~ आँख-मिचौली खेलना *न*

жмыхй *мн* खली क'अलि *ज*

жнёйка *ज* हार्वेस्टर ह'ार्व'ए'स्'त'र *म*, फसल काटने की मशीन फ'स'ल का'ट'ने की मा'श'ीन *ज*

жнец *म* फसल काटनेवाला फ'स'ल का'ट'ने-वा'ला *म*.

жрэбий *म* 1. कुरा कुरा *म*, प'आसा पा'सा *म*, ब'रोसा ~ कुरा डालना *न*, प'आसा फेकना *न*, тя'ну'ть ~ नाम (चिट्ठी) निकालना *न*, 2. *перен* किस्मत किस्मत *ज*, भाग्य बा'ग'य' *म*, ♦ ~ ब'रो'श'न प'आसा पड गया है.

жрец *म* पुजारी पु'द'ज'ारी *म*, पुरोहित पुरो'हित *म*

жужжание *с* भनभनाहट बा'अ'-बा'अ'ना'ह'ट *ज*, गुनगुनाहट गुन'गुना-ह'ट *ज*

жужжать *несов* भनभनाना बा'अ'-बा'अ'ना'ना *न*, गुनगुनाना गुन'-गुना'ना *न*

жук *म* गुवरैला गुब'रा'ला *म*.

जूलीक *म* रा३ १. (вор) चोर चोर *म*, २. (мошенник, плут) ठग त^खाग *म*, धूर्त द^खूरत' *म*

जूल्नीचअ नसोव रा३ ठगना त^खाग'नā *न*

जुरावल् *म* सारस सāрас *म*

जुर्नāल *म* १. रिसाला रिसāलā *म*, जर्नल दजरनल *म*, पत्रिका पत्रिकā *ज*, [ежемёсячный] ~ मासिक *म*, [двухнедельный] ~ पाक्षिक *म*, २. (книга для записи) रोजनामा роз-
नāмā *म*, रजिस्टर रजिस्तार *म*,

वाखтенный ~ мор [जहाज का] रोजनामचा *म*, लागबुक *ज*

जुर्नāलीस्त *म* अखबारनवीस अख'-

बār-नाविस *म*, पत्रकार पत्र'-कār *म*

जुर्चाanie *स* कलकल कल-कल *म*, भरभर दज^खार-दज^खार *ज*

जुर्चात *नसोव* कलकल के साथ बहना कल-कल कē सāग^ख बाख'नā *न*।

जूत्कीय *प्रिल* डरावना दारāणā, भयानक ब^खайāनाक

जूरी *स* जुरी दजुरी *ज*, अभि-
निर्णयिक अब^खинирнāйак *म*

3

за *предлог* १. (о местоположе-
нии) के पीछे कē पйच^खэ *послелог*
(позади, сзади), के पार कē пār
послелог (по ту сторону), के बाहर
कē бāखार *послелог* (вне, за пре-
делами), за дōмом घर के पीछे,
за океāном समुद्र के उस पार, समु-
द्रपार, за гōродом उपनगर में; за го-
рāми पहाडो के उस पार, за углōм
नुक्कड से घूमकर, за спинōй पीठ
के पीछे, за шīрмой टट्टी के पीछे, टट्टी
की ओट में (त^ज перен), за бōртом
जहाज के बाहर [से]; पानी में (в воде),
упāсть за борт जहाज पर से गिर
पडना *न*, २. (вслед, следом) के
पीछे कē पйच^खэ *послелог*, के बाद कē
бāд *послелог*, पर пар *послелог* (о
времени), одīन за другīм एक के
बाद (पीछे) एक, बारी बारी [से] (по

очереди), एक एक करके (по одному),
год за гōдом साल पर साल, वर्ष पर
वर्ष, удār за удāром चोट पर चोट,
раз за рāзом बार बार, बारहा,
почтī срāзу за के बाद ही, ३. (около,
вокруг) के पास कē пās *послелог*,
पर пар *послелог*, सест *за* стол
मेज के पास बैठ जाना *न*, मेज पर
जा बैठना *न*, ४. (для обозначения
цели) के लिये कē लीयэ *послелог*, посы-
лāть за хлēбом रोटी खरीदने (लेने)
के लिये भेजना *न*, идтī за водōй
पानी लाने के लिये जाना *न*, посы-
лāть за дōктором डाक्टर को बुलवा-
ना *न*, посылāть за кēм-л. बुला
भेजना *न*, ५. (вследствие, по причи-
не) की वजह [से] कī वадजाख [सē]
послелог, के कारण [से] कē кāран
[सē] *послелог*, за недостатком कमी

की वजह, अभाव के कारण, за недо-
стáтком врѣмени वक्त की कमी की
वजह, समयाभाव के कारण; за отсут-
ствием улік सबूत के अभाव में, за
неимѣнием áдреса पता न जानने की
वजह, 6. (больше, сверх) के ऊपर кэ
упар *последлог*, से ज्यादा (अधिक)
сэ зйáдá (अधिक), ему за 40 лет
उस की उम्र ४० वरस से अधिक है,
ужé зá полночь आधी रात से ऊपर
हो गयी, 7. (на расстоянии) के
फासले पर кэ фáс'лэ пар, की दूरी
पर кй дूरй пар, за сто киломѣт-
ров от Москвѣ मास्को से सौ कि-
लोमीटर के फासले पर; 8. (в какой-л
промежуток времени) में мѣ *послед-
лог*, के दौरान (भीतर, अंदर) कэ दा-
рāн (बैतर, अंदर) *последлог* (в
течение), за ёто врѣмя इस समय के
दौरान (भीतर, अंदर), за три гóда
तीन वरस में, за прошѣдшие 24
часá पिछले (विगत) २४ घंटों के दौ-
रान, за одйн раз एक बार में, за
однۇ смѣну एक पाली में, ёто мóжно
сдѣлать за час यह एक ही घटे का
काम है, 9. (раньше) के पहले кэ
पाख'лэ *последлог*, से पहले сэ पाख'लэ,
за два дня до прáздников त्यóहार
(उत्सव) से दो दिन पहले; за день
(мѣсяц) до ётого इस से एक दिन
(महीना) पहले, 10. (вместо кого-л,
чего-л) के वजाय кэ ба-джай *послед-
лог*, की जगह कй джагах *последлог*,
я расписáлся за них मैं ने उन के
वजाय दस्तखत किये, он рабóтает

за трóих वह तीनों का काम करता है'
11. (при указании цены) में мѣ
последлог, पर пар *последлог*, के लिये
кэ лнйэ *последлог*; за однۇ рұпню
एक रुपये में; за плáту (цѣну) मूल्य
पर, за дѣньги रुपये पर, रुपये के
लिये; купíть за пять рублѣн पाँच
रुबल में मोल लेना n, 12. (ради)
के लिये कэ लनйэ *последлог*, борьбá
за мир शांति के लिये संग्राम m,
13. (в пользу кого-л, чего-л.) के
हक (पक्ष, हित) में कэ хак (पक्ष,
हित) मѣ, голосовáть за когó-л.,
чтó-л. के हक (पक्ष) में वोट (मत) देना
n, стоять за чтó-л. किसी बात के
हक (पक्ष) में होना nn; за n прóтив
पक्ष विपक्ष में; 14. (при обозначении
предмета действия). схватíть ко-
гó-л. зá руку किसी का हाथ थाम
लेना кйсй кá лáт' т'áм лэнá n.;
♦ за исклóчением छोड़कर, के
सिवा *последлог*, за мной пять руб-
лѣй मेरा ऋण पाँच रुबल का है,
ни за чтó हरिज नहीं, किसी
सूरत में भी नहीं (ни в коем случае),
भूठमूठ, अकारण (зря, напрасно),
óчередь за вáми आप की बारी है;
принйáться за рабóту काम करने
लगाना nn, за счет когó-л. किसी के
खर्च पर

забáва ж वहलाव बाख'लáo m,
खेल क'эл m, चिनोद विनोद m

забавлýть несов जी (दिल) बह-
लाना दज्ज (दिल) बाख'लáнá n (का
кого-л, что-л), विनोदित करना

винодит кар'нā *n* (को को-ल, что-л)

забавля́ться *несов* जी (दिल) वहलाना *джй* (दिल) बाख'लānā *n*, क्रीडा करना *क्रिपā* кар'нā *n* (*играть*)

заба́вный *прил* मजे का मазэ *kā*, दिलचस्प *дил-часп'*, मनोरञ्जक *мано-ранджак*

забаллотиро́вать *сов* काली गोली डालना *калй* голий *дāл'нā* *n*, वोट देने मे नामजूरी (अस्वीकृति) जाहिर (प्रकट) करना *वот* *дэнэ* *мэ* *nā-манзूरй* (*асвйкрити*) *зāхир* (*пракат*) *кар'нā* *n*.

забастова́ть *сов* हड़ताल करना *хар'тāл* *кар'нā* *n*

забасто́вка *жс* हड़ताल *хар'тāл* *жс*, — протэ́ста *विरोध-हड़ताल* *жс*

забасто́вочный *прил* : — коми-тёт *हड़ताल-कमेटी* *хар'тāл-камэти* *жс*, *हड़ताल-समिति* *хар'तāл-самिति* *жс*

забасто́вщик *м* हड़ताली *хар'-тāलй* *м*

забв́ение *с* फरामोशी *фарāмоши* *жс*, विस्मृति *висмрити* *жс*

забегáть *несов* थोड़ी देर के लिये आ जाना *т'орй* *дэр* *кэ* *лийэ* *ā* *джāнā* *нп* (के पास *к кому-л*, मे, *पर* *куда-л*), थोड़ी देर के लिये मिलने को जाना *त'орй* *दэр* *कэ* *лийэ* *मिल'नэ* *को* *джāнā* *нп* (*напр* *в гости*), भाँकना *джā'क'нā* *нп* (*заглядывать*), ♦ — *вперед* (*प्रेरदसरे-*

менно *делать*) *वक्त* (*समय*) से पहले काम करना *n*

забежа́ть *сов* *см.* *забегать*
забере́менеть *сов* पेटवाली (गर्भवती) हो जाना *пэ'т-вāलй* (*гарб'х-вāलй*) *хо* *джāнā* *нп*

забива́ть *несов* 1. ठोकना *т'ōк'-нā* *n*, गाड़ना *гāр'нā* *n*, ठोक (गाड़) देना *т'ōк* (*гāр*) *дэнā* *n*, — гвоздь *в* *стэну* *दीवार* *मे* *कील* *लगाना* (*ठोकना*) *n*, 2. — *гол* *спорт* *गोल* *बनाना* (*करना*) *гол* *банāнā* (*кар'-нā*) *n*, 3. (*наполнять*) *कूट* *कूटकर* *भरना* (*भर* *देना*) *ку'т* *ку'त'кар* *б'хар'-नā* (*б'хар* *дэнā*) *n*

забива́ться *несов* (*прятаться*) छिपना *ч'хип'нā* *нп*, छिप जाना *ч'хип* *джāнā* *нп*

забинтова́ть *сов* *см* *забинтовывать*

забинто́вывать *несов* पट्टी बाँधना *пат'тй* *бā'д'х'нā* *n*

забира́ть *несов* 1. (*брать*) ले लेना *лэ* *лэнā* *n*, कब्जा करना (*कर* *लेना*) *кабзā* *кар'нā* (*кар* *лэнā*) *n* (*захватывать*), — *с* *собой* [*अपने*] साथ ले जाना *нп*, 2. (*задерживать*) पकड़ना *пакар'нā* *n*, पकड़ लेना *पा-кар* *лэнā* *n*

забира́ться *несов* 1. (*взбираться*, *влезать*) ऊपर चढ़ना (*चढ़* *जाना*) *у'пар* *чар'нā* (*чар'* *джāнā* *нп*, *चढ़ना* *чар'нā* *нп* (*पर* *на* *что-л*, *куда-л*, *по* *чему-л.*), *चढ़* *जाना* *чар'* *джāнā* *нп* (*पर* *на*

अपने स्वास्थ्य की परवा (फिक्र, चिंता) करना n

забóтливый *прил* फिक्रमद *фи-*
 кр'-манд', चिंताशील *чинтā-шийл*,
 सावधान *сāод^hāн*

забраков́ать сов रद्दी करना
(कर देना) ра́дди кар'нā (кар дэнā)
n , अग्राह्य करार देना agrāḥy' karār
дэнā n

забра́сывать I *несов* 1. —
 грязью गदा (मैला) करना гандā
 (маэла̌) кар'нā *n*, धब्बे डालना
 д^хаббэ дāл'нā *n*, — камнями पत्थरो
 की बौछाड़ करना патт^х'рō кй бао-
 ч^хār кар'нā *n*, — вопро́сами सवा-
 लो की बौछाड़ करना (लगाना) савāлō
 кй баоч^хār кар'нā (лагāнā) *n*,
 2. (заполнять) भरना б^хар'нā *n* (се
 чем-л.), भर देना б^хар дэнā *n* (се
 чем-л.)

забра́сывать II *несов* 1. (далеко бросать) [दूर] फेकना (फेक देना) [दुर] प^хэ́к'на́ (п^хэ́к дэна́) *n*, 2. (оставлять без внимания) गफलत (वेपरवाही, उपेक्षा) करना гаф'лат (бэ-пар'ва́хй, упэ́кша́) кар'на́ *n*, 3. (переставать заниматься) छोड़ना च^хор'на́ *n*, छोड़ देना च^хор дэна́ *n*, बंद करना बанд' кар'на́ *n* (прекращать), अधूरा छोड़ना (छोड़ देना) ад^хура́ ч^хор'на́ (ч^хор дэна́) *n* (оставлять неоконченным)

забра́ть сов см забира́ть

забра́ться *сов см* забира́ть-
ся

забресті сов चलते-फिरते आ
जाना चाल'तэ-п'л'ир'тэ ā джāнā нп

забронировать ल० बचा रखना
 बचा राख'ना *n*, रिजर्व करना (कर
 देना) रीज़र्व' कार'ना (कार दाना) *n*,
 पहले से सुरक्षित कर लेना पाख'ल स०
 साँराक्षित कार लाना *n*

забросать сов см забрасывать I

забро́сить сов см забра́сы-
вать II

заброшенный 1. прич от
забросить, 2. прил सूना сунā,
सुनसान сун'сāн, उजाड़ уджār, —
колёдец उजाड़ कुआँ м

забрызгать сов см забрызги-
вать

забрызгивать *несов* छीटे देना
(डालना) च^खीतэ дэнā (дāl'нā) п,
छीट डालकर गदा करना च^खीट दāl'-
кар гандā кар'нā п (पाचकत)

забывать несов 1. भूलना б^хул'-
 нā *n*, भूल जाना б^хул джāнā *нп*,
 फरामोश (विस्मृत) करना фарāмош
 (висмрит) кар'нā *n*, — о себѣ अपने
 आप को भूलना *n*, 2. (оставлять)
 छोड़कर जाना ч^хор'кар джāнā *нп*,
 भलना б^лул'нā *n*

забываться несов 1. (дრ-
мать) ऊँघना ũḡ^x'nā нп, भपकी
лена дж^хап'ки лэнā п, 2. (о пове-
дении) उचित बर्ताव भूलना учит
бартāо б^хул'нā п

забывчивый прил भुलवकड
бхулаक्кар

забытый 1. прич от забыть, 2. прил फरामोश фарāмош, विस्मृत विसмрит

забыть сов см забывать

забытьё с 1. बेहोशी бэ-хоши ж, 2. (дремота) भूपकी дж^хап'ки ж, तद्रा тандра̄ ж

забыться сов см забываться

заваливать несов 1. (наполнять) ऊपर तक भरना (भर देना) упар так б^хар'нā (б^хар дэнā) п (се чем-л), 2. перен (переобременять) बहुत [कुछ] लादना बाхут [कुच^х] лād'нā п

заваливаться несов (падать) गिर जाना гир джāнā нп

завалить(ся) сов см заваливать(ся)

заваривать несов बनाना банā-нā п (напр чай, кофе)

заварить сов см заваривать
заведение с संस्था саст^хā ж (учреждение), दुकान дукāн ж (мастерская, магазин), учебное — शिक्षालय м, पाठशाला ж, विद्यालय м; प्राचैतन्य ~ लौड़ी ж.

заведование с सचालन санчā-лан м

заведовать несов चलाना чалā-нā п, प्रवध (сचालन) करना प्रा-банд^х (санчāлан) кар'нā п (ка чем-л)

заведомо нареч. (умышленно, сознательно) जान बूझकर джāн-буж^х кар

заведующий м. प्रवधक प्रा-банд^хак м, सचालक санчāлак м

завезти сов см завозить

завербовать сов भर्ती करना (कर लेना) ब^хартя кар'нā (кар лэнā) п

заверить сов см заверять

завернуть(ся) сов. см завер-тывать(ся)

завертеться сов. 1. घूमने लगना ग^хум'нэ лаг'нā нп, 2. (захлопотаться) राग बहुत दौड-धूप करना बाхут даор-д^хуп кар'нā п

завёртывать несов. 1. (обер-тывать, упаковывать) लपेटना ла-пэт'нā п, लपेट देना (लेना) лапэт дэнā (лэнā) п; 2. (скрываться за поворотом, повёртывать) मुड़ना мур'нā нп, मुड़ जाना мур джāнā нп, — за угол नुक्कड से (पर) मुड़ जाना нп; 3. (заходить мимохо-дом) राग भौकना दज^хāк'нā нп., 4. — кран पानी [की कल] बंद कर देना पāни [ки кал] банд' кар дэнā п, नल बंद करना नाल банд' кар'нā п, — гāйку पेच कसना पэч кас'нā п, 5. (загибать, приподнимать) चढाना чар^хāнā п, चढा लेना чар^хā лэнā п

завёртываться несов 1. (заку-тываться) [अपने आप को] ओढना (ओढ लेना) [ап'нэ āп ко] ор^х'нā (ор^х лэнā) п, 2. (загибаться) मुड़ना мур'нā нп, मुड़ जाना мур джāнā нп
завершать несов खतम (पूरा,

समाप्त) करना хатам (пурā, самāпт')
кар'нā *п*

завершāтьсѧ *несов* खतम
(समाप्त) होना (हो जाना) хатам
(самāпт') खонā (खो джāнā) *нп*

завершēние *с* (окончание)
खतम хатам *м*, समाप्ति самāप-
ति *жс*

завершītь(ся) *сов см* завер-
шāть(ся)

заверѧть *несов* 1. यकीन (वि-
श्वास) दिलाना йакйн (विश्वāс) दि-
लāнā *п*, आश्वासन देना āшвāсан
дэнā *п*, 2. (подпись, документ)
तसदीक करना тас'дик кар'нā *п*
(की что-л)

завēса *жс* परदा пар'дā *м*,
आवरण āваран *м*, ◇ дымовāя —
धूँँ का परदा *м*

завēсить *сов см* завēши-
вать

завестī *сов см* заводītь
завēt *м* आदेश āдēш *м*
завētный *прил* हृद्गत खрид-
-गत, मनोगत मानо-गत, पवित्र पा-
वित्र' (священный)

завēшивать *несов* परदा लगाना
(लगा देना) пар'дā лагāнā (लागā
дэнā) *п*

завещāние *с* वसीयतनामा वा-
सियат-нāмā *м*, इच्छापत्र *ичч'ā-*
-патр' *м*

завещāть *сов и несов* वसीयत
करना (मे देना) васйнат кар'нā
(मैं дэнā) *п*.

завзѧтый *прил* राउग पक्का
पाककā, कट्टर कटार

завивāть *несов* (делать завив-
ку) [बाल] घुघराले (छल्लेदार) बनाना
(बना देना) [बाल] ग^खуंग^खरālэ (च^खाल-
लэ-дār) банāнā (банā дэнā) *п*

завивāтьсѧ *несов* (делать за-
виеку) [बाल] घुघराले (छल्लेदार)
बनाना [बाल] ग^खуंग^खरālэ (च^खालлэ-
-дār) банāнā *п*. (самоу), [बाल]
घुघराले (छल्लेदार) बनवाना [बाल]
ग^खуंग^खरālэ (च^खालлэ-дār) бан'вāнā
п (у парикмахера)

завīвка *жс* 1. (действие) बाल
घुघराले (छल्लेदार) बनाना बाल ग^खун-
ग^खरālэ (च^खालлэ-дār) банāнā *м*;
2. (прическа) छल्लेदार बाल च^खа-
ल्लэ-дār बाल *м*. *мн*

завīдно безл *в знач сказ* ему
— वह डाह खाता है वाख дāх к^खātā
खāэ

завīдный *прил* डाह (रश्क) के
काबिल [का] दāх (राश्क') कē кāбил
[kā], स्पर्द्धनीय स्पर्द्ध^खनीय'

завīдовать *несов* डाह खाना
दāх क^खāнā *п*, रश्क करना राश्к'
кар'нā *п*

завинītь *сов см*. завīнчи-
вать

завīнчивать *несов* पेच से कसना
(वॉधना, जकडना) पēच सē кас'нā
(बāद^खнā, दजाकार'нā) *п* (винтом)

завīсеть *несов* अधीन होना
अद^खйн खонā *нп* (के *от* кого-л.,
от чего-л.), अवलंबित होना अवалам-

биг хонā *нп* (पर *от* *кого-л*, *от* *чего-л*), निर्भर करना निरब^хар кар'нā *п* (पर *от* *кого-л*, *от* *чего-л*)

завѣсимость *жс* अधीनता ад^хин'тā *жс*, निर्भरता निरब^хар'тā *жс*
завѣсимый *прил* अधीन ад^хин, निर्भर निरब^хар

завѣстливый *прил* डाही दा^хи, रश्क करनेवाला राशк' кар'नэ-вāлā, ईर्षालु ँरशāлу

зāвисть *жс* डाह दा^х *жс*, रश्क राशк' *м*, ईर्षा ँरशā *жс*

завитой *прил* घुघराले ग^хун-ग^х'рāлэ, छल्लेदार च^халлэ-дār (о *волосах*)

завиток *м* जुल्फ зулф' *м*, घुँघर ग^хूंग^хар *м*

завѣть(ся) *сов см* завивать (-ся)

завкoм *м* (заводской комитет) फैक्टरी कमिटी फ़аэкт'ри камити *жс*

завладевать *несов* कब्जा करना (पाना) кабзā кар'нā (пāнā) *п* (पर *чем-л*), अधिकार करना (जमाना) ад^хикār кар'нā (джамāнā) *п* (पर *чем-л*)

завладеть *сов см* завладевать

завлекать *несов* लुभाना लуб^хā-нā *п*, लुभा लेना लуб^хā лēнā *п*, फुसलाना प^хус'лāнā *п*

завлечь *сов см* завлекать

завoд I *м* कारखाना кār-хāнā *м*, मिल मिल *жс*, फैक्टरी फ़ाэкт'ри *жс*, त्राкторный — ट्रैक्टर वनाने

का कारखाना *м*; лесопильный — लकड़ी चीरने का कारखाना *म.*, железодельательный — लोहे का कारखाना *म*, кожвенный — टैनरी *जс*, चमड़ा सिभाने की फैक्टरी *जс*

завoд II *м* (у часов и т *п*) कूक कूक *жс*

заводить *несов* 1. ले जाना (आना) लэ джāнā (āнā) *нп*, 2. (приобретать) हासिल (प्राप्त) करना खāसिल (प्रāप्त') кар'нā *п.*, खरीदना харид'нā *п*, मोल लेना мол лēнā *п* (покупать), 3. (устраивать, основывать) कायम (स्थापित) करना कāйам (ст^хāпит) кар'нā *п*, 4 (устанавливать, вводить) अमल (प्रयोग) मे लाना амал (प्रायог) мē лāнā *п*, 5. (начинать что-л) शुरू (आरम्भ) करना шуру (āрамб^х) кар'нā *п*, — ससору भगडा उठाना *п*, बखेडा मचाना *п*, — разговор बातचीत छेडना *п*, — знакомство मेल-जोल पैदा करना *п*, 6. (приводить в действие механизм) चालू (स्टार्ट) करना чāлу (старт') кар'нā *п*, कूकना कूक'нā *п*, चाबी देना चāबी дēнā *п* (मे *что-л*) (напр *часы, игрушку*)

завoднoй *прил* मेकेनिकल मे-कэникаल, आत्मचालित āтм'-чāлит

заводоуправление *с* कारखाने का प्रबधक विभाग кār-хāнэ кā प्राबанд^хак виб^хāг *м*

завoдскoй *прил* कारखाने (मिल) का कār-хāнэ (मिल) कā

завоева́ние *с* 1. विजय विजय *ж*, विजित प्रदेश (इलाका, क्षेत्र) वि-
जित प्रदेश (इलाका, क्षेत्र) *म*
(завоеванная территория), 2. (до-
стижение, успех) कामयाबी काम-
याबी *ж*, सफलता सा-प^खाल'ता *ж*,
उपलब्धि उप'लाब्द^ख *ж*

завоева́тель *м* विजेता विजэ-
ता *м неизм*

завоева́ть *сов см* завоевы-
вать

завое́выва́ть *несов* 1. जीतना
джит'на *п*, जीत लेना джит лэна
п, विजय करना विजय кар'на *п*
(की что-л), 2. (доверие, почет)
जीतना दжит'на *п*, जीत लेना दжит
лэна *п*, प्राप्त करना प्राप्त्' кар'на
п, — सिंपाति सहानुभूति प्राप्त
करना *п*, — себе популярность
अपने लिये लोकप्रियता तैयार करना
п (के बीच среди кого-л)

завозы́ть *несов* पहुँचाना пах'у-
ча'на *п*, पहुँचा देना пах'уча дэна *п*,
लाना лана *п*

завора́чивать(ся) *несов см*
завёртывать(ся)

завсегда́тай *м разг* हमेशा
जानेवाला हमेशा दज'анэ-ва'ла *м*
(को чего-л), अक्सर (नित्य) आने-
वाला अ'сар (नित्य) 'анэ-ва'ла *м*

за́втра *нареч* कल कал, — у́тром
कल सुवह को

за́втрак *м* हाजिरी ख़ाзира *ж*,
नाश्ता नाшта *м*

за́втракать *несов* हाजिरी खाना

ख़азира к'а'на *п*, नाश्ता करना नाш-
та кар'на *п*

за́втрашний *прил* कल का कल
ка

завыва́ть *несов* [जोर से]
चिल्लाना [зор сэ] чилла'на *пп*

завы́ть *сов* [जोर से] चिल्लाने
लगना [зор сэ] чилла'нэ лаг'на *пп*

завяза́ть(ся) *сов см* завя́зы-
вать(ся)

завя́зка *ж* 1. डोरी दор *ж*,
बद्धी бадд^х *ж*, 2. लिट — рас-
сказ कथा-पीठ क'а'а-п'ит^х *м*

завя́знуть *сов* फँसना п'ас'на
пп, फँस जाना п'ас дж'ан *пп*
(मे в чём-л)

завя́зывать *несов* 1. बाँधना
ба'д'на *п*, बाँध देना ба'д' дэна *п*,
पट्टी बाँधना (बाँध देना) प'ट्टी
ба'д'на - (ба'д' дэна) *п* (наклады-
вать повязку), — ग़ालстुक टाई
ва'д'на *п*, 2. перен. (начинать)
जोड़ना джор'на *п*, — переп'иску
लिखा-पढी करने लगना *пп* (से с
кем-л), — разговор बातचीत छेड़-
ना *п*

завя́зыва́ться *несов* 1. बाँधना
ба'д'на *пп*, बाँध जाना ба'д' дж'ан *пп*,
2. (начинаться) छिड़ना ч'ир'-
на *пп*, ठनना т'ан'на *пп*, शुरू
(आरम्भ) होना (हो जाना) шуру
('арамб^х) хона (хо дж'ан) *пп*

за́вязь *ж* बот बीजकोप ब'дж-
кош *м*

завя́нуть *сов* कुम्हलाना кум'а-

лānā *нп*, *मुरझाना* *мур'дж^хānā*
нп, *मुरझा जाना* *мур'дж^хā* *джā-*
нā *нп*

загадāть *сов см* *загадывать*

загāдк||а *жс* *पहेली* *пахэли* *жс*,
मुअम्मा *муамма* *м*, *गोरखधधा*
горак^х-д^ханд^хā *м* (*головоломка*),
разгāдывать ~*н* *पहेलियो को हल*
करना *п*

загāдочн||ый *прил* *गूढ* *гūr^х*,
रहस्यपूर्ण *рахасй'-пूरн'*, *अज्ञेय*
агнэй', ~*ая* *картінка* *अज्ञेय चित्र* *м*

загāдывать *несов* ~ *загāдку*
पहेली कहना (*कह देना*) *пахэли*
ка^х'нā (*ка^х дēnā*) *п*

загār *м* *धूप की कालिमा* *д^хуп*
кя *калимā* *жс*.

загīб *м* 1. *मोड़ मर* *м*, 2. *पे-*
रेन *разг* *अतिकोटि* *ати-коти* *жс*

загīбāть *несов* *मोड़ना* *мор'нā*
п, *खम* (*टेढा*) *करना* *хам* (*तэр^хā*)
кар'нā *п* (*изгибать*)

загlāвие *с* *नाम* *нām* *м*, *शीर्षक*
श्याश्क *м*, *टाइटिल* *тāнтил* *м*

загlāвн||ый *прил* .~*ая* *стрāни-*
ца *मुखपृष्ठ* *мук^х-пришт^х* *м*, *टाइ-*
टिल-पेज *тāнтил-пēдж* *м*, ◇ ~*ая*
बुंवा *बडा अक्षर* *барā* *अक्षर* *м*

загlāдить *сов см* *загlāжи-*
вать

загlāживать *несов* 1. *चिकना*
रगना *чинь'нā* *кар'нā* *п*, *इस्तरि*
रगना *ист'рй* *кар'нā* *п* (*утюгом*,
से *что* *л*), 2. *पेरन* (*विनु* *и* *त* *п*)
प्रायश्चित्त *करना* *प्रायश्चित्त'* *кар'-*

нā *п* (*का* *что-л*); *ठीक* *करना* *т^хик*
кар'нā *п*, *सुधारना* *суд^хār'нā* *п*
(*исправлять*)

заглōх||нуть *сов* *धीमा* *पडना*
(*पड जाना*) *д^хймā* *пар'нā* (*пар*
джāнā) *нп* (*напр* *о* *голосе*), *गतिरुद्ध*
हो जाना *гати-рудд^х* *хо* *джāнā*
нп (*напр* *о* *моторе*), ◇ *सु^хли*
~*ли* *अफवाहे* *खतम* *हो गई*.

заглушāть *несов* 1. (*делать*
глухим, *неслышным*) *धीमा* *करना*
д^хймā *кар'нā* *п*, 2. (*подавлять*)
दबाना *дабāнā* *п*, ~ *боль* *दर्द* (*वेदना*)
दबाना *п*; 3. (*напр* *мотор*) *गतिरुद्ध*
करना *гати-рудд^х* *кар'нā* *п*

заглушīть *сов см* *заглушāть*

загlядēнье *с* *разг* *это* *прōсто*
~ *!* *कितना* *अच्छा* (*मनोहर*) *दृश्य* *है*!
कित'нā *अच^хā* (*मानो-^хार*) *द्रीश्य'*
хаэ!

загlядēться *сов см* *загlяды-*
ваться

загlядывать *несов*. 1. (*бро-*
сать *взгляд*) *नजर* *फेकना* *назар*
п^хэк'нā *п*, *भौकना* *дж^хāк'нā* *нп*,
~ *в* *словāрь* *शब्दकोष* *से* *परामर्श*
करना *п*, 2. (*заходить* *мимохо-*
дом) *разг* *भौकना* *дж^хāк'нā* *нп*,
[*थोड़ी* *देर* *की*] *मुलाकात* *के* *लिये*
जाना [*त^хोरй* *дэр* *кй*] *मुलāкāt* *кэ*
лийэ *джāнā* *нп* (*के* *घर* *क* *क* *मु-*
домой)

загlядывāться *несов* *आँखें*
फाड़के *देखना* *āк^хэ* *п^хār'кэ* *дэк^х-*
нā *п*

загляну́ть сов см загля́ды-
вать

загна́ть сов см загоня́ть

загнива́ние с *прям*, *перен*
सड़न सारन *ж*, गलन गалан *м*,
अवनति अव'нати *ж*, ह्रास х्रा́с *м*
(*тк перен*), — капитализма पूँजी-
वाद की अवनति *ж*, पूँजीवाद का
ह्रास *м*

загнива́ть несов *прям*, *перен*.
सड़ना सार'на́ *нп*, गलना гал'на́ *нп*,
गल जाना гал джа́на *нп*

загни́ть сов см загнива́ть

загну́ть сов см загиба́ть

заговáривать несов *кहने*
लगाना काख'на́ лаг'на́ *нп*, कहना
शुरू करना काख'на́ шуру кар'на́ *п*

за́говор *м* साजिश सáзиш *ж*,
षड्यत्र शад-йантр' *м*, соста́вить —
साजिश करना *п*, षड्यत्र रचना *п*

заговорíть сов см заговáри-
вать

заговóрщик *м* साजिश करने-
वाला सáзиш кар'на́-ва́ла *м*, षड्-
यत्रकारी शад-йантр'-ка́रि *м*

заговóрщицкий *прил* षाड्-
यत्रिक शा́द-йानтриक, — вид रह-
स्यमय आकृति *ж*.

заголо́вок *м* नाम на́м *м*,
शीर्षक श्यршак *м*, टाइटिल таи-
тил *м*

заго́н *м* बाडा ба́ра *м*, ♦ *быть*
в —е गौण स्थान पर होना *нп*

загоня́ть несов 1. (*заставлять*
входить) भीतर दौडाना б^хитар

даорáна *п*, पेलना пэл'на́ *п* (*напр*
скот), 2. (*вгоня́ть*) घुसेडना г^хусэр'-
на́ *п*, ठूसना т^хूस'на́ *п*, ठोकना
त^хोक'на́ *п*, गाडना गा́р'на́ *п* (*заби-*
вать), 3. (*изнуря́ть*) थका डालना
त^хака́ दाल'на́ *п* (को *кого-л*), दौ-
डाकर थका मारना даорáкар т^хака́
मा́र'ना́ *п* (*напр* *лошадь*), कमजोर
(नि शक्त) बनाना (बना देना) кам-
зор (निष्शक्त') банáна (बना́ दэना́)
п (*обессиливáть*)

загорáживать несов 1. बाड
लगाना ба́р лага́ना *п*, [चहारदीवारी
से] घेरना [चाखार-दिवारी सэ] г^хэр'на́
п (*кругом*), — шырмой टटूर देना
(लगाना) *п*, 2. (*прегражда́ть*) रोक-
ना рок'на́ *п*, — *дорóгу* रास्ता
रोकना *п*

загора́ть несов धूप सेकना द^хूप
सैक'ना́ *п*, धूप में झुलसना द^хूप
मै दज^хулас'ना́ *нп*

загора́ться несов 1. आग लगाना
(लग जाना) а́г лаг'на́ (лаг джа́ना)
нп (*मे* *о чем-л*), सुलगना сулаг'на́
нп, भडकना б^харак'на́ *нп*, 2. *пе-*
рен जोश में आना दजोश मै áна
нп, उत्साहित हो जाना उत्साहित खो
दजा́ना *нп*

загоре́лый *прил* धूप में झुलसा
हुआ द^хूप मै दज^хул'सा́ खूá

загоре́ть(ся) сов см загора́ть
(-ся)

загороди́ть сов см загорáжи-
вать

загоро́дка *ж* कटघरा कत'г^харá

м, कठरा कत^xрā м, चहारदीवारी
चाह्र-दिवāरि ж (ограда)

загородный прил शहर (नगर)
के बाहर (आस-पास) का शाहर
(नागर) कэ бāхар (āс-пāс) кā,
उपनगर का उप'наगर कā

заготāвливать несов см заго-
товлять

заготóвить сов см заготов-
лять

заготóвка ж जमा रखना द्ज-
мā राक^xнā м, अर्जन арджан м,
सचयकरण санчай-каран м

заготовлять несов तैयार करके
रखना (जमा करना) таэйār кар'кэ
рак^xнā (द्ज-мā кар'нā) п, जखीरा
बनाना захйрā - банāнā п (का
что-л), भंडार में रखना (बटोरना)
б^xандār мē ра^xнā (батор'нā) п
(запасать)

заградительный прил. ~
огóнь воен हमला (आक्रमण) रोकने-
वाली गोलियों की बाढ खам'лā
(āक्रामान) рок'нэ-вāли голийō кй
бār^x ж

заградить сов см заграждать
заграждать несов रोकना рок'-
нā п, बाड डालना бār дāl'нā п

заграждение с बाड бār ж,
проволочное ~ कॉटेदार तारों की
बाड ж

заграница ж विदेश विदेश म,
परदेश пар'дэш м

заграничный прил विदेशी वि-
देशी, परदेशी пар'дэши

загребать несов : ~ деньги разе
रुपया भाडना रुपайā द्ज^xār'нā п
загрі́вок м भोटा द्ज^xōtā м
загримировать сов मेक-अप
करना मэк-अप кар'нā п

загримироваться сов मेक-अप
करना मэк-अप кар'нā п

загроможда́ть несов ढेर करके
आने-जाने न देना द^xэр кар'кэ āнэ-
-द्жāнэ на дэнā п (नाप्र प्रोход),
перен बोझ से लादना बодж^x сэ
лāд'нā п (के चेम-ल)

загроможде́ние с ढेर लगाना
द^xэр лагāнā м, перен बोझ से
लादना बодж^x сэ лāд'нā म (के चेम-
-либо)

загромозди́ть сов см загро-
можда́ть

загрубе́лый прил रूखा रुख^xā,
खुरखुरा क^xур'क^λурā, खुरदरा क^xур'-
दारā

загрубе́ть сов खुरखुरा (खुरदरा)
हो जाना क^xур'क^xурā (क^xур'दारā)
खो द्जāнā नп

загружа́ть несов 1. भरना б^xар'-
нā п, भर देना б^xар дэнā п, लादना
लāд'нā п, बोझना बодж^xнā п
(нагружать), 2. перен (работой)
कार्यभार (कार्य का भार) लादना
ка́рй'-б^xār (ка́रй' कā б^xār) लāд'-
нā п

загрузи́ть сов см. загружа́ть

загру́зка ж 1. लदाव लадāо м,
2. (загруженность работой) कार्य-
भार का́रй'-б^xār म

зада́тки *мн* भुकाव *дж* ^хукао
м, प्रवृत्ति *правритти* *ж*

зада́ток *м* बयाना *байānā* *м*,
पेगगी *пэш'гй* *ж*

зада́ть(ся) *сов см* задава́ть(ся)

зада́ча *ж* 1. सवाल *савāl* *м*
(*тж* *арифметическая*), समस्या *са-*
मास्यā *ж* (*проблема*), 2. (то, что
необходимо осуществить) काम *кām*
м, कार्य *кārй'* *м*, उद्देश्य *уддэшй'* *м*,
लक्ष्य *лакшй'* *м* (*цель*), *ближайшая*
— फौरी *каम* *м*.

задви́гать *несов* 1. ढकेलना
д^хакэл'нā *п*, अदर (*भीतर*) चलाना
андар (*б^хйтар*) *чалānā* *п*. (*ке куда-*
либо), 2. (закрывать) बंद करना
банд' кар'нā *п*

задви́ж||ка *ж* बिल्ली *биллй* *ж*,
छिटकिनी *ч^хнт'киन्й* *ж*, *запира́ть*
на — *ку* बिल्ली (*छिटकिनी*) लगाना *п*

задви́жнóй *прил* फिसलनेवाला
п^хисал'нэ-вālā

задви́нуть *сов см* задви́гать
задво́рки *мн* पिछवाडा *пич^х-*
вārā *м*

задева́ть *несов* 1. छूना *ч^хунā*
п, टकराना *так'рānā* *пп* (*наталки-*
ваться, ударяться, се за что-л),
2. (облизать, приводить в рас-
стройство) दुखाना *дук^хānā* *п*, —
चूँ-ल. *самолюбие* किसी की आत्म-
प्रतिष्ठा को चोट पहुँचाना *п*, *его́ это*
задело за живое जैसे उसे विच्छू ने
उत्त मार दिया

заде́лать *сов см* заде́лывать

заде́лывать *несов* 1. (чинить)
दुरुस्त करना *дуруст' кар'нā* *п*,
मरम्मत करना *мараммат кар'нā* *п*
(*की что-л*); — *течь* छेद बंद करना
п, 2. बंद करना *банд' кар'нā* *п*.
(*закрывать, напр ящик*), लपेटना
лапэт'нā *п*, लपेट देना *лапэт дэнā*
п, पैक करना *паэк кар'нā* *п* (*упа-*
ковывать)

заде́ргивать *несов* — *занавёску*
(*штору*) परदा खीचना *пар'дā к^хйч'-*
нā *п*

заде́ржа́ние *с.* (*арест*) गिर-
फ्तारी गिराफ्तारी *ж*, रोक *рок* *ж*
заде́ржа́ть(ся) *сов см* заде́р-
живать(ся)

заде́рживать *несов* 1. (не пус-
кать, удерживать) ठहराना *т^ха^х'-*
рānā *п*, रोकना *рок'нā* *п*, रोक
लेना *рок лэнā* *п*, 2. रोकना *рок'нā*
п (*приостанавливать, напр выда-*
чу), टालना *тāl'нā* *п*, टाल देना *тāl*
дэнā *п*, मुलतवी (स्थगित) करना
(*कर देना*) *мул'таवी* (*ст^хагит*) *кар'-*
нā (*кар дэнā*) *п*. (*откладывает*),
3. (*арестовывать*) पकड़ना *пакар'*
нā *п*, पकड़ लेना *пакар лэнā* *п*,
गिरफ्तार करना (*कर लेना*) *гира-*
фтār кар'нā (*кар лэнā*) *п*

заде́рживаться *несов* रुकना
рук'нā *пп*, ठहरना *т^ха^хар'нā* *пп*,
रुक (*ठहर*) जाना *рук* (*т^ха^хар*) *джā*
нā *пп*, *де́р* मे आना *дэр мē ānā*
пп (*приходить с опозданием*);
мулतवी (*स्थगित*) होना (*हो जाना*)

мул'тави (ст^хагит) хона (хо джāнā)
нп (откладываться)

задёржка жс देर дэр жс, रुका-
वट रुкават жс, विलंब вилаиб' м

задёрнуть сов см задерживать

задѣть сов см задевать

задыра м и жс राग भगडालू
дж^хаг'рāлу м, жс, लडाका ларāка
м, жс

задирать несов 1. उठाना ут^хā-
нā п, उठा देना (ле́на) ут^хā дēнā
(лэ́нā) п, — गóлову सिर को पीछे
फेकना п, 2. (приставать) छेड़ना
ч^хэр'нā п, परिहास करना परिहās
кар'нā п (का को-ल); ♠ — нос
दिमाग सातवे आसमान पर रहना नп
(का о ком-либо), घमडी हो जाना
नп, घमड पडना नп

за́дний прил पिछला пич^х'лā,
पीछे का पич^хэ кā, — план पृष्ठभूमि
жс, ♠ — проход анат गुदा м

за́дник м (обуви) [जूते की] एडी
[джутэ кй] эри жс

задо́брить сов см задо́бривать

задо́лго нареч बहुत अरसे (сमय)
पहले बाखुत ар'сэ (самаи) пах'лэ
(से दो чего-л)

задолжа́ть сов कर्जदार (ऋण-
ग्रस्त) हो जाना карз'-дār (рин-г्रास्त')
хо джāнā нп

задо́лженность жс कर्ज कार्ज'м,
कर्जदारी कार्ज'-दारी жс, ऋण रिन м

за́дом нареч (о движении) पीछे
की तरफ (ओर) पич^хэ кй тараф
(ор), — наперед उलटे

задо́р м जोश दजोश म, उत्साह
утсāх м

задо́рный прил पुरजोश पुर-
-दजोश, जोशीला दजोशिलā

задохну́ться сов см зады-
хаться

задра́ть сов см задира́ть I

задрема́ть сов ऊँघने लगना ūg^х.
нэ лаг'нā нп

задрожа́ть сов काँप उठना कāп
ут^х'нā нп, काँपने लगना कāп'нэ
лаг'нā нп

задува́ть несов 1. फूँककर बुझा-
ना (बुझा देना) п^хūk'кар будж^хāнā
(будж^хā дēнā) п, 2. तेज — दूमनु
पिघलाऊ भट्टे को गरमाना पиг^х'лāу
б^хатт^хэ ко гар'мāнā п

заду́мать(ся) сов. см заду́мы-
вать(ся)

заду́мчивость жс [गह्रा] सोच
[гах'рā] соч м, सोचने-विचारने की
हालत (अवस्था) соч'нэ-виचा́р'нэ кй
хāлат (аваст^хā) жс, [गभीर] चिंता
[гамб^хяр] чинтā жс

заду́мчивый прил चिंतापूर्ण
чинтā-пурн'

заду́мывать несов जी मे डाल-
ना (रखना) джи мē дāл'нā (рак^х-
нā) п

заду́мыва||ться несов सोच मे
पडना соч мē пар'нā нп, धुन मे
बैठना द^хун мē баэт^х'нā нп, चिंता
मे डूबना चिंतā мē дуб'нā нп, ने
— ясь वे सोचे-समझे, विना कुछ सोचे-
-विचारे.

заду́ть *сов см* задува́ть

задушёвный *прил* दिली दिली,
हार्दिक हार्दिक, — друг दिली दोस्त
म, गाढा मित्र म

задушить *сов* गला दवाकर
(घोटकर) मार डालना गाला दाबा-
कार (ग़ाँट'कार) मार दाल'ना *п* (का
кого-л), गला घोट देना (डालना)
गाला ग़ाँट दाना (दाल'ना) *п* (का
кого-л)

задыхаться *несов* दम घुटना
(घुट जाना, टूटना, टूट जाना) दाम
ग़ुत'ना (ग़ुत दजाना, तुत'ना, तुत
दजाना) *пп* (का ० ком-л), सॉस
रुकना (रुक जाना) सॉस рук'ना (рук
दजाना) *пп*. (की ० ком-л), हॉपना
हॉप'ना *пп* (тяжело дышать), सॉस
चढना सॉस चार'ना *пп* (की ० ком-л,
от тяжелой работы, бега)

заёздить *сов разг* दौडाकर थका
मारना दाораकार त'аका मार'ना *п*,
перен थकाना त'аकाना *п*, थका
डालना त'аका दाल'ना *п*

заезжать *несов* 1. जाना दजाना
пп (मे, के अदर कूदा-ल), — очень
далеко बहुत आगे बढ जाना *пп*,
बहुत दूर निकल जाना *пп*, — за
что-л. किसी से आगे निकल जाना *пп*,
2. (заглядывать) भाँकना दज'ाक'-
ना *пп*, जाकर ले आना दजाकार
ले आना *пп* (за кем-л, за чем-л)

заём *м*. कर्ज कार' *म*, उधार
उधार *म*, ऋण रिन *म*, госуда́рст-
венный — सरकारी कर्ज (ऋण) *म*,
вы́игрышные — लाटरी कर्ज *म*

заёхать *сов см*. заезжа́ть.

зажа́ть *сов см* зажима́ть

заже́чь(ся) *сов. см* зажига́ть
(-ся)

зажива́ть *несов* भरना ब'ार'ना
пп, भर जाना ब'ार दजाना *пп*,
अच्छा हो जाना अच'ा हो दजाना *пп*,
राना зажилा जखम अच्छा हो गया.

за́живо *нареч* जीते जी दजिते
दजि, хоронить — जिंदा दफनाना
(दफन करना) *п*

зажигáлка *ж* सिगरेट-लाइट
सिग'рэт-लान्तर *म*

зажигáтельн||ый *прил* 1. आग
लगानेवाला आग लगाने-वाल, —ая
बॉम्बा आग लगानेवाला वम *म*,
अग्निवम *म*, 2. *перен*. भडकानेवाला
ब'ार'काने-वाल

зажигáть *несов* 1. जलाना दजा-
लाना *п*, जला देना दजाला दाना *п*,
सुलगाना सुल'गाना *п*, आग लगाना आग
लगाना *п* (मे что-ल, поджигать),
2. *перен* उत्तेजित (उत्साहित) करना
उत्तेजित (उत्साहित) कार'ना *п*

зажигáться *несов* जलना दजाल'-
ना *пп*, जल जाना दजाल दजाना *пп*

заж́им *м* 1. тех क्लप क्लाम्प'
म, 2. *перен* разг दमन даमान *म*

зажима́ть *несов* 1. दवाना दाबाना
п, — в клещи (तज. воен) सँडसी
मे जकडना *п*, — под мышкой काँख
(बगल) मे दवाना *п*; 2. (сжав,
плотно закрывать) बढ करना
बान्द' कार'ना *п*, — уши कानो को
बढ करना *п*, 3. *перен* разг (под-

вергать притеснениям) दवाना
даба́нā *n*, कुचलना кучал'нā *n*;

◇ — рот मुँह वद करना *n* (ка
кому-л)

зажи́точность *жс* खुशहाली
хуш-хāля *жс*, सपन्नता сампанн'тā
жс, समृद्धि самриद्ध'и *жс*

зажи́точный *прил* खुशहाल
хуш-хāл, सपन्न сампанн', समृद्ध са-
мриद्ध'

зажи́ть I *сов* (начать жить)
रहने लगना рах'нэ лаг'нā *нп* (напр.
в новом доме, на новом месте),
— по-но́вому नयी जिंदगी विताने
लगना *нп*, नया जीवन विताने लग-
ना *нп*

зажи́ть II *сов* (зарубцеваться)
см зажива́ть

зажму́рить *сов* — глаза́ पलके
मूँदना(भपाना) пал'кэ му́д'нā (дж^ха-
пāнā) *n*

зазвони́ть *сов* वजाने लगना
баджāнэ лаг'нā *нп* (напр взвонок),
वजने लगना бадж'нэ лаг'нā *нп*
(напр о колоколе)

зазвуча́ть *сов* वजने लगना ба-
дж'нэ лаг'нā *нп* (издать звук),
सुनाई पडना (देना) сунāй пар'нā
(дэна) *нп* (послышаться)

зазевáться *сов* मुँह फाडकर
देखता रहना му́х п^хār'кар дэк^хтā
рах'нā *нп*

зазеле́неть *сов* पनपना पानाप'-
нā *нп*, हरा हो जाना хāрā хō
джāнā *нп*

заземлѐние *с* राड ग्राउडिंग
гра́ундинг' *жс*

зазнава́ться *несов* मगरूर होना
(हो जाना) маг'рур хонā (хō джā-
нā) *нп*, इतराना इत'рāнā *нп*, घमंड
पडना (पर आना) г^хаманд' пар'нā
(пар āнā) *нп*

зазна́ться *сов* *см* зазнава́ться
зазрѐн||ие *с* без —ия со́вести
बिना किसी शर्म के बिना кия
шарм' кэ

зазубре́нный 1. *прич* от за-
зубри́ть, 2. *прил* दाँतेदार दाँतэ
-дār

зазубри́на *жс* दाँता दाँतā *м*

зазубри́ть *сов* दाँतेदार बनाना
да́тэ-дār банāнā *n*, दाँत बनाना
да́т банāнā *n* (ме что-л)

зазубри́ть *сов* (напр урок) रट-
ना रат'нā *n*, रट लेना रат лэна
n, रटकर जवानी याद कर लेना
рат'кар забāни йāд кар лэна *n*
(को что-л)

зайгры́вание *с* (кокетство)
नाज-नखरा ना́з-нах'рā *м*, हाव-भाव
хāо-б^хāо *м*

зайгры́вать *несов* नाज-नखरा
(हाव-भाव) करना ना́з-нах'рā (хāо-
-б^хāо) кар'нā *n*

зай́ка *м* и *жс* हकला хак'лā *м*,
हकलानेवाला хак'лāнэ-вāлā *м* (о
мужчине), हकलानेवाली хак'лāнэ-
-вāलī *жс* (о женщине)

заика́ться *несов* 1. हकलाना
хак'лāнā *нп*, हकलाकर बोलना хак'.

лāкар бол'нā *нп*, 2. (намекать, упоминать вскользь) नाम लेना *нām* лэнā *п* (का *о ком-л*, *о чём-л*), जिक करना *зिकр'* кар'нā *п* (का *о ком-л*, *о чём-л*).

зайкнұться *сов см.* заикāть-ся

заимообрāзно *нареч* कर्ज (उधार) के तौर पर *карз'* (уд^xār) кэ таор пар

займствование *с* ग्रहण *грахан* *м* (से *откуда-л*)

займствовать *сов* и *несов* लेना *лэнā* *п* (से *откуда-л*), ग्रहण करना *грахан* кар'нā *п* (से *откуда-л*)

заинтересованный 1. *прич* *от* заинтересовать, 2. *прил* दिल-चस्पी (स्वार्थ) रखनेवाला *дил-часпй* (स्वार्त्^x) ра^xнэ-вāлā (*ме в чём-л*)

заинтересовать *сов* दिलचस्पी पैदा करना *дил-часпй* пāдā кар'нā *п* (की *кого-л*, मैं *в чём-л*)

заинтересоваться *сов* दिल-चस्पी लेना *дил-часпй* лэнā *п* (*ме кем-л*, *чем-л*), गह्रोक — तन्मय होना (*हो जाना*) *нп* (*ме кем-л*, *чем-л*)

зайскивать *несов* खुशामद करके दिल में जगह करना *хуш-āмад* кар'кэ *дил* мē джага^x кар'нā *п*, खुशामद (चापलूसी) करना *хуш-āмад* (चाप-लूसी) кар'нā *п* (*льстить*).

зайтй *сов см* заходйть

закабалйть *сов см* закабалāть

закабалāть *несов* [अपना] गुलाम

(दास) बनाना [ap'nā] гулām (дās) банāнā *п*

закадычный *прил.* — друг दिली दोस्त *дилй* лост' *м*, गाढा मित्र *гāр^xā* митр' *м*

зака́з *м.* आर्डर *ārдар* *м* (*тжэ* заказанная вещь), फर्माइश *фармā-иш* *ж*, по —у आर्डर पर

заказāть *сов см* заказывать

заказн||ой *прил* 1. (сделанный по заказу) आर्डर पर बनाया हुआ *ārдар* пар банāйā *хуā*, 2. (о письме и т *п*) रजिस्टरी *раджн-ст'ри*, —бе письмó *ржист'ри* चिट्ठी *ж*

зака́зчик *м* फर्माइश करनेवाला *фармāиш* кар'нэ-вāлā *м*, आर्डर देनेवाला *ārдар* дэнэ-вāлā *м*

зака́зывать *несов* फर्माइश करना *фармāиш* кар'нā *п* (की *что-л*, से *у кого-л.*), आर्डर देना *ārдар* дэнā *п* (का *что-л*, को *у кого-л.*), बनवाना *бан'вāнā* *п*. (*поручать* *изготавливать*, *делать что-л*); —билёт (*напр в театр*) सीट बुक करना *п*; —товār *мал* की *फर्माइश* करना *п*

зака́л *м* (*свойство стали и т *п**) पुख्तगी (कठोरता) और लचक *пукхт'ги* (кат^xор'тā) аор лачак *ж*

закалённый 1. *прич* *от* закалйть, — в борьбē *с* संघर्षों की आग में तपा हुआ *санг^xаршō* кй āг мē тапā *хуā*, 2. *прил* (мужественный, стойкий) तपा-तपाया *тапā-тапāйā*, इस्पाती *испāтй*

закалѣть(ся) *сов см закалѣть (-ся)*

зака́лка *ж см зака́л*

зака́лывать *несов* 1. मारना *मार'нā n*. (से *чем-л*), जवह करना *забах' кар'нā n* (*животное*), — *ножом छुरी मारना n*; 2.: — [бу-*лāvкой, шпилькой*] आलपीन (*पिन*) लगाकर बाँधना *āл'пйн (пин) лагāкар бāдх'нā n*

закалѣть *несов* 1. तपाना *тапā-нā n*, तपाकर पुख्ता करना *тапāкар пухтā кар'нā n*; 2. (*делать мужественным, стойким*) इस्पाती (*सहनशील*) बनाना *испāги (сахан-шийл) банāнā n*

закалѣться *несов* 1. तपना *тап'нā nп*, पुख्ता हो जाना *пухтā хо джāнā nп*, 2. (*становиться мужественным, стойким*) तपा-तपाया हो जाना *тапā-тапāйā хо джāнā nп*, इस्पाती सा बनना *испāги сā бан'нā nп*

закāнчивать *несов* खतम (*समाप्त*) करना (*कर देना*) хатам (*самāпт'*) *кар'нā (кар дэнā) n*

закāнчиваться *несов* खतम (*समाप्त*) होना (*हो जाना*) хатам (*самāпт'*) *хонā (хо джāнā) nп*

зака́пать *сов* 1. *см зака́пывать*, 2. (*начать капать*) टपकने लगना *тапак'нэ лаг'нā nп*, बूँद बूँद गिरने लगना *бūд бūд гир'нэ лаг'нā nп*

зака́пывать I *несов* गाड़ना *гār'нā n*, गाड़ देना *гār дэнā n*, दफन

करना (*कर देना*) *дафан кар'нā (кар дэнā) n*

зака́пывать II *несов* (*забрызгивать*) छीटे देना (*डालना*) *чхйтэ дэнā (дāl'нā) n*, छीटे डालकर गदा करना *чхйтэ дāl'кар гандā кар'нā n* (*пачкать*)

закāт *м* *прям, перен* अस्त *аст'м*, — *солнца सूर्यास्त म*, на — *е दिन ढले*; — *жизни जीवनसंध्या ж*

закатāть *сов см* *закāтывать* I

закатītь *сов см* *закāтывать* II

закатītься *сов см* *закāтывать-ся*

закāтывать I *несов* (*катая, обертывать, обматывать*) लपेटना *лапэт'нā n* (*मे वो что-л*); он *закатāл брiюки उस ने पतलून की मोहरियाँ ऊपर चढा रखी है*.

закāтывать II *несов* (*катая, задевать куда-л*) लुढ़काना *лурх'-кāнā n*, लुढ़का देना *лурх'кā дэнā n*, ◇ — *пощечину разг. तमाचा जडना (मारना) n*; — *сцену तुमार खडा कर देना n*, — *глазā आँखे ऊपर चढाना n*, *आँखे ऊपर चढ जाना nп (की о ком-л)*

закāтываться *несов* 1. (*катясь, попадать куда-л*) लुढ़क जाना *лурх'ак джāнā nп*, мяч *кудā-то закатītься गेद लुढ़ककर कही पीछे चला गया*, мяч *закатītься под стол गेद कही मेज के नीचे लुढ़क गया*; 2. (*о светилал*) डूबना *дūб'нā nп*, डूब जाना *дūб джāнā nп*,

अस्त होना (हो जाना) अस्त' होना
(खो ज़ाना) *न*, ✧ — स्मैखोम *राग*
अट्टहास करना *न*, — प्लाँचै *राग*
फूट फूटकर रोना *न*

закáшляться *сов* खाँसी का
दौरा पड जाना क^१ाँसै क^१ा दाора
पार दज़ाना *न*

закáя||ться *сов* *राग* न... का
वचन देना ना क^१ा बचान दैना *न*,
— ल्या य कुरीत् मै ने तंवाकू न
पीने का वचन दिया.

заквáска *ж* खमीर хамिर *म*,
जामन दज़ामान *म* (для простоква-
ши)

закидáть *сов* *см* заки́дывать I

закі́дывать I *несов* I.: — ग्र्या-
зью गदा (मैला) करना ганда (मा-
ल) कार'ना *न*, धब्बे डालना द^१ाब-
बे दाल'ना *न*, — कान्नीमै पत्थरो
की वौछाड करना पात्त^१र^० क^१ि बा-
च^१ार कार'ना *न*, — वोप्र^०सामै सवा-
लो की वौछाड करना (लगाना) सा-
वाल^० क^१ि बाच^१ार कार'ना (लागाना)
न, 2. (заполнять) डालकर भरना (भर
देना) दाल'कार ब^१ार'ना (ब^१ार दैना)
न, закида́.ь яму कान्नीमै पत्थर
डालकर गढे को भर देना *न*

закі́дывать II *несов* (далеко
бросать) दूर फेकना (फेक देना) दूर
प^१эк'ना (प^१эк दैना) *न*, — सेत्
जाल डालना (फेकना) *न*, — उदोचकु
वसी लगाना *न*, — गोवो सुिर को
पीछे फेकना *न*

закі́нуть *сов* *см* заки́дывать II
закипа́ть *несов* उवालने लगना

убáл'нэ лаг'на *न*, उवाल आना
(आ जाना, उटना) उबाल'ना (आ दज़ा-
ना, उत'ना) *न* (приходить в со-
стояние кипения)

закипéть *сов* *см* закипать
закисáть *несов* खट्टा हो जाना
क^१ात्ता खो दज़ाना *न*, उटना उत'ना
न (бро́дит), फटना प^१ात'ना *न*
(о молоке)

закі́снуть *сов* *см.* заки́сать
зákись *ж* *лим* प्रोटोक्साईड प्रो-
токसाईड *म*

заклáд *м* रेहन रेхан *म*, गिर-
वी गिर'वी *ж*, वधक बान्द^१ाक *म*,
отдава́ть в — रेहन (वधक) रखना
न, गिरवी रखना *न*

заклáдка *ж* 1. (фундамента)
बुनियाद (नीव) डालना (रखना)
बुनीय़ाद (नीव) दाल'ना (राक^१'ना) *म*,
शिलाग्यास शिला-नीय़ास *म*, 2. (для кни-
ги) [पुस्तक मे पृष्ठ-सकेत के लिये रखने
का] कार्ड [पुस्तक मे प्रिन्ट^१-सन्-
क़ेत के लिये राक^१'नै का] कार्ड *म*

закладна́я *ж* रेहननामा रेхан-
नामा *म*, गिरवीनामा गिर'वी-नामा *म*

заклáдывать *несов* 1. (засовы-
вать) रखना राक^१'ना *न*, डालना
दाल'ना *न*, रख (डाल) देना राक^१
(दाल) दैना *न*, 2. (заполнять) भरना
ब^१ार'ना *न*, भर देना ब^१ार दैना *न*,
3. (фундамент, основание) बुनि-
याद (नीव) डालना (रखना) बुनीय़ाद
(नीव) दाल'ना (राक^१'ना) *न* (की चो-
लीबो); 4. (позозку, экипаж) गाडी
जोतना ग़री दज़ोत'ना *न*, 5. (отда-

मै दजाकर'नā n ; ~ [в цепи] जजीर
डालना занджир дәл'нā n

заколáчивать несов 1. : ~ [дóс-
ками] तख्तो से ढँक देना тахтō сē
д^хāк дэнā n ; ~ [гвоздьями] कीले
जडकर बंद करना किलē джар'кар
банд' кар'нā n , 2. (забивать) ठोंक-
ना त^хōк'нā n , गाड़ना гār'нā n .,
ठोक (गाड़) देना т^хōк (gār) дэнā
n , ~ гвоздь कील गाड़ना n .

заколдóванный прич , прил
जादू किया हुआ джадū кийā хуā,
◇ ~ круг दुश्चक्र m

заколдовáть сов जादू करना
джадū кар'нā n

заколотíть сов см заколáчи-
вать.

заколóть сов 1. см заkáлы-
вать; 2. безл (о боли) टीस उठना
тис ут^х'нā nп , टीस मारना тис
мār'нā n

закóн m канून kāнун m , नियम
нийам m , основнóй ~ बुनियादी
канून m , мूल-विधान m ; объявítь
вне ~а गैरकानूनी करार देना n

закóнность ж जाव्तगी zābt'gī
ж , वैधता वाэд^х'tā ж

закóнн||ый прич 1. канूनी
kāнунī , आईन-सगत āйн-сангат , на
~ом основáнии канूनी आधार पर,
2. перен जायज джайāз , उचित
учит , ~ая гордость जायज (उचित)
गर्व (अभिमान) m

законодáтельн||ый прич канू-
नसाज kāнун-сāз , व्यवस्थापक वैयावा-

ст'āпāк , ~ое собрāние धारा-सभा
ж , विधान-परिषद् ж , विधान-सभा ж
законодáтельство с 1. कानून-
साजी kāнун-сāзи ж , कानून-निर्माण
kāнун-нирмāн m , 2. (совокупность
законов) कानून kāнун m mn , वि-
धान विद'āन m mn .

закономéрность ж नियमितता
нийамит'tā ж .

закономéрный прич नियमित
нийамит

законопроéкт m विल бил m ,
विधेयक विद'эīак m .

закóнченный 1. прич от за-
кóнчить; 2. прич तमām тамām
समाप्त самāпт' , पूरा पूрā , सपूर्ण
сампूरн' , पक्का पक्kā (совершен-
ный)

закóнчить(ся) сов см заkáнчи-
вать(ся)

закопáть сов см заkáпывать
закоптéлый прич धूँ से का-
ला द^хуē сē kālā

закоптítь сов धूँ से काला
बनाना (करना , कर देना) द^хуē सē
kālā банānā (кар'нā , кар дэнā) n

закопчённ||ый 1. прич от за-
коптítь , 2. прич धूँ से काला
द^хуē सē kālā

закоренéл||ый прич पुराना पु-
рānā , पक्का पक्kā (неисправимый) ,
~ая болéзнь पुराना रोग m , पुरा-
नी बीमारी ж , ~ преступник
पक्का (अभ्यस्त) अपराधी m , ~ пъя-
ница पक्का शराबखोर m .

закоснёлый *прил* जिही зидди, हठी खत^खи, पक्का पक्का

закоу́лок *м* 1. [छोटी और अधेरी] गली [च^लो^लति аор анд^лэри] गली *ж*, 2. (уголок) कोनी -कोनी *ж*, अलग-थलग जगह अलग-त^लालाग दजागा^ख *ж*.

закоченёлый *прил.* सुन्न सунन', जडीभूत джар^й-б^хут.

закоченётъ *сов* सुन्न (जडीभूत) हो जाना सунन' (джар^й-б^хут) खो दज^ан[ा] *нп*

закра́дываться *несов* 1. चुपके से घुसना (घुस आना) चुप'क^э स^э г^хус'н[ा] (г^хус ^āн[ा]) *нп*, 2. перен (возникать — о мыслях, чувствах) जी मे आना джи म^э ^āн[ा] *нп*, जी पकडा जाना джи пак'р[ा] दज[ा]н[ा] *нп* (напр о сомнении, опасении)

закра́сить *сов см* закра́шивать.

закра́стcя *сов см.* закра́дываться

закра́шивать *несов* रग चढाना ранг' чар^хāн[ा] *п* (पर *что-л*), रग से चढाना ранг' स^э चар^хāн[ा] *п* (को *что-л*).

закрепíть *сов см* закреплять

закреплáть *несов* 1. जोडना джор'н[ा] *п*, जकडना दजाкар'н[ा] *п*, [कसकर] बाँधना [कस'कार] б[ा]д^х'н[ा] *п* (сковывать, связывать), 2. (делать прочным, устойчивым) मजबूत करना маз'б^ут кар'н[ा] *п*, दृढ बनाना дрир^х бан[ा]н[ा] *п*; — *успехи*

सफलताओ को दृढ बनाना *п.*, 3. (за кем-л, за *чем-л*) अधिकार देना ад^хик^{ार} д^эн[ा] *п*. (पर *что-л*).

закрепостíть *сов см* закрепощать

закрепошáть *несов* [अपना] गुलाम (दास) बनाना [अप'न[ा]] гул[ा]м (д[ा]с) бан[ा]н[ा] *п*

закрепошéние *с* गुलाम (दास) बनाना гул[ा]म (द[ा]स) бан[ा]н[ा] *म*

закричáть *сов* 1. चिल्ला उठना (पडना) चिल्ल[ा] ут^ल'н[ा] (पर'н[ा]) *нп*, चिल्लाकर कहना चिल्ल[ा]कार का^ख'н[ा] *п* (громко сказать), 2. (начать кричать) चिल्लाने लगना चिल्ल[ा]न[े] лаг'н[ा] *нп*

закро́йщик *м* कपडे कतरनेवाला काप'р^э катар'н^э-в^ал^а *м*, कपड़-विदार कापर-विद^{ार} *म*

закром *м* कोठी कот^хи *ж*

закружí||тьcя *сов* (начать кружиться) घूमने (चक्कर खाने) लगना г^хум'н^э (चाक्कार क^хāн^э) лаг'н[ा] *нп*; ◇ у меня — лась голова मेरा सिर चकराने लगा.

закрутíть *сов см* закру́чивать:

закру́чивать *несов* 1. — кран पानी [की कल] बंद कर देना п^ан^и [क^и क^ल] б^анд' кар д^эн^а *п*, बंद करना नाल б[ा]нд' кар'н[ा] *п*, — гаику पेच कसना *п*; 2. (напр. веревку) ऐठना ^āт^х'н[ा] *п*, बटना бат'н[ा] *п*, भाँजना б^хд^ज'н[ा] *п*, लपेटना лап^эт'н[ा] *п* (наматывать)

закрýвáть *несов* 1. बंद करना

банд' кар'нā n , — дверь दर्वाजा वद करना n ; — स्तāवनि टट्टी लगाना n ; 2. (покрывать) भाँपना दज'āп'нā n , ढाँकना द'āक'नā n ; 3. (засло-
нять) छिपाना च'хипānā n , छिपा देना च'хипā दēnā n , ◇ — глаzá आँख मुँदना n (की तरफ से, की ओर से на что-л)

закрыва́ться несов 1. वद होना (हो जाना) банд' хонā (Хо джānā) nп ; 2. (накрываться) ओढना ор'нā n , ओढ लेना ор' лēnā n , 3. (о собрании, заседании) खतम (स-माप्त) होना (हो जाना) хатам (са-माप्त') хонā (Хо джānā) nп , 4. (за-
жигать — о ране) भरना б'ар'нā nп , पूजना पुँज'नā nп

закры́тие с वद करना банд' кар'нā m , खातमा खāt'mā m , समाप्ति समाप्ति ж (окончание); व्रéмя — нia मागाзінов दुकाचो का बंद होने का वक्त m

закры́тый 1. прич. от закрыть, 2. прил वद банд', मुँहबद मु'х-
-банд' (закупоренный), भाँपा (ढाँका) हुआ दज'āпā (द'āкā) хуā (покры-
тый), ◇ — ое голосовāние गुप्त मतदान m

закры́ть(ся) сов см закры-
ва́ть(ся)

закряхтеть сов काँखने लगना कāк'нē лаг'нā nп

закудāхтать сов कुडकुडाने लग-
ना кур'курānē лаг'нā nп

закули́сн прил 1. नेपथ्य

में होनेवाला नэпат'х' мē хонē vāl
2. перен. छिपा च'хипā, खुफिया
फीया неизм., गुप्त गुप्त', वस
—ую игру टट्टी की ओट में शिख
खेलना n

закупáть несов. खरीदना хар'я
нā n , खरीद लेना хар'яд лēnā n
मोल लेना мол лēnā n

закупíть сов. см закупать
закупка ж खरीदारी хар'я
ज , क्रय край m.

закупóренный 1. прич от -
купорить; 2. прил मुँहबद मु'
-банд'.

закупóривать несов. — [прó-
кой] डट्टा लगाकर वद करना (द
देना) दात'ā лага'кар банд' кар'
(кар дēnā) n

закупóрить сов. см закупó-
ривать

закупóрка ж мед धमनी (शिर्
मे खून का जम जाना द'ам'नी (श'
рā) мē хун кā джам джānā m

закурíвать несов 1. — [пап
рóсу, сигарéту] सिगरेट जला'
(सुलगाना) сиг'рэт джа'тānā (सु'
гānā) n , 2. (начинать курить)
तबाकू पीने लगना तामбāकु
лаг'нā nп

закурíть сов см закурíвать

закусíть сов см закусы'вать

заку́ск а ж (лёгкий завтрак)
हलका नाश्ता खाल'ка नाश्ता m , कले
कालēvā m ; холóдная — ठडा खा'
-पदार्थ m ; ◇ на —у खतम (अंत)

закúсочная *жс* चायखाना чай-
xānā *м*, काफीहाउस kāфи-ḡāус *м*

закúсывать *несов (есть)* हलका
नाश्ता खाना ḡāl'kā nāштā kḡānā *п*

закúтать(ся) *сов см* закúты-
вать(ся)

закúтывать *несов* लपेटना
лапэт'нā *п*, ओढना orḡ'nā *п* (*оде-
вать*)

закúтываться *несов* अपने आप
तो लपेटना ап'нэ āп ко лапэт'нā *п*,
ओढना orḡ'nā *п.*, ओढ लेना orḡ'
lēnā *п.* (*укрывать*).

зал *м* हाल ḡāl *м*, концертный
— कसर्ट-हाल *м*, — судā अदालत
ад калара *м*

зала́дить *сов разг.* — одно и то
же एक ही राग अलापना э́к ḡя rāg
lāp'nā *пп*, एक ही तार बजाना э́क
tār bājānā *п*, एक ही बात का
फेर फिरके जिक्र करना э́क ḡя bāt kā
ḡ'ir pḡ'ir'kē zikr' kar'nā *п*,
बारबार एक ही बयान करना bā-
am-bār э́क ḡя байān kar'nā *п* (*в
разговоре*)

зала́ять *сов.* भौकने लगना
bḡok'nē laḡ'nā *пп*

залегáние *с геол (пласт)* तह
taḡ *жс*, परत парат *жс*

залегáть *несов. геол* तह जमना
(होना, मौजूद होना) таḡ джам'нā
ḡonā, माоджуд ḡonā *пп*

залежа́лый *прил (напр о про-
дуктах, плодах)* बासी bāси

залежа́ться *сов 1.* बहुत (बड़ी)

देर तक लेटना बाḡут (बाḡी) дэр так
лэт'нā *пп*, 2. (*о товаре*) मड़ी न
पाना ма́нди на пānā *п*; 3. (*о про-
дуктах*) बासी हो जाना bāси ḡо
джānā *пп*

за́лежн||ый *прил* —ые зéмли
पडती пар'тī *жс*, поднимáть —ые
зéмли पडती उठना пар'тī утḡānā *п*

за́леж||ь *жс геол* तह ताḡ *жс*,
—и углā कोयले का जखीरा *м*, —и

желе́зной руды लोह-पाषाण-क्षेत्र *м*

залезáть *несов 1.* चढना чарḡ'-
нā *пп*, चढ जाना чарḡ джānā *пп*

(पर कуд-ल), 2. (*проникать*) घुसना
ḡ'ус'нā *пп*, घुस आना ḡ'ус ānā *пп*.

залéзть *сов см* залезáть

залепíть *сов см.* залепля́ть

залепля́ть *несов 1.* (замазывать)

लीपना лйп'нā *п*; 2. (заклеивать)

बंद करना банд' кар'нā *п*

залетáть *несов 1.* उडना ур'нā

пп (मे, के अदर कуд-ल, की ऊँचाई

पर ना व्यसुतु चगे-ल, की दूरी पर

ना रससुतान्ने चगे-ल), उड आना

(जाना) ур ānā (джānā) *пп* (मे, के

अदर कуд-ल, की ऊँचाई पर ना

व्यसुतु चगे-ल, की दूरी पर ना रस-

सुतान्ने चगे-ल), [उडकर] पार करना

[ур'кар] пāр кар'нā *п* (за что-л;

пересекать), 2. (कуд-ल — по пути)

रास्ते मे ठहर जाना рāстэ мē ḡ'aḡar

джānā *пп*, онī залетéли в Москвū

за горіючим वीच (रास्ते) मे वे मा-

स्को मे पेट्रोल के लिये ठहर गये.

залéчивать *несов* पुजाना पु-

джānā *n*; ~ рāны *прям*, *перен*.
घाव पूरा करना (कर डालना) *n*

залечѣть *сов см залѣчивать*

залив *м* खाड़ी क^खāरि *ж*, खलीज
खалидж *ж*.

заливāть *несов 1. (затоплять)*
[पानी से] भर देना [पāनि सэ] б^хар
дэнā *n* (водой), सैलाब (प्लावित)
करना साэलāб (प्लāवित) кар'нā *n*,
водā залилā бēрег पानी तट पर
चढ़ आया, 2. *перен (наполнять*
чем-л) भरा (प्लावित) करना б^харā
(प्लāवित) кар'нā *n* (से *чем-л*), ~
свѣтом रोशनी से भरा-पूरा करना
n, प्रकाश से प्लावित करना *n*; 3.
(поливая, тушить) [पानी डालकर]
बुझाना (बुझा देना) [पāनि दāl'кар]
будж^хānā (будж^хā дэнā) *n*

заливāться *несов* ~ слезāми
आँसुओ से मुँह धोना āсуō सэ мūх
д^хонā *n*, रोना-धोना ронā-д^хонā *нп*

залить(ся) *сов см залиवāть(ся)*

залōг I *м 1. реहन* рэхан *м*,
बधक बанд^хак *м*, отдавāть в ~
реहन (बधक) रखना *n* (को *что-л*),
выкупāть палътō из ~а реहन का
कोट छुड़ा लेना *n*, под ~ *जमानत*
के आधार पर; 2. (доказательство,
ручателъство) जमानत замāнат *ж*,
गारटी gāранти *ж*

залōг II *м грам* वाच्य वāच्य' *м*

заложѣть *сов см заклāдывать*

залōжник *м* ओल ол *ж*, शरीर-
बंधक шарйр-банд^хак *м*

залп *м* वाढ бār^х *ж*, झड दज^хар

ж, फायर фāйар *м*, давāть ~ वाढ
चलाना (मारना) *n*, फायर करना *n*

зāлпом *нареч. 1.. стрелāть* ~

वाढ उड़ाना (झाडना) бār^х урānā
(दज^хār'nā) *n*; 2. *перен* व्Ыпить
~ एक ही सāस मे [पानी] पीना э^хй
сāс мō [पāनि] пйнā *n*, डगडगाकर
[पानी] पीना दाг'दाгāकार [पāनि] пй-
нā *n*, выскāзывать ~ एक सāस मे
कहना э^х सāс мō कāх'нā *n*.

замāзать *сов см замāзывать*

замāзка *ж*. पुटीन путйн *ж*

замāзывать *несов 1. पुटीन लगा-*
ना (लगा देना) путйн лагānā (लागā
дэнā) *n* (замазкой), ~ стеклō पुटीन
से शीशा जोडना *n*, ~ щель छेद
भरना *n*, 2.: ~ [крāской] रंग चढाना
(से ढāकना) ранг' чар^хānā (сэ д^хāк'-
нā) *n*, 3. (пачкать) मैला (गदा)
करना माэлā (गандā) кар'нā *n*, 4.
перен परदा डालना пар'дā дāl'нā
n (पर *что-л*), चुपडना चुपार'нā *n*,
लीपापोती करना लपā-потй кар'нā
n (*напр. недостатки*)

замāлчивать *несов* परदा डालना
пар'дā दāl'нā *n* (पर *что-л*); चुप्पी
साधना चुप्पि सād^х'нā *n*, खामोश
रहना хāмош рах'нā *нп* (*напр*
произведение, के बारे मे *что-л*);
चुपडना चुपार'нā *n* (*напр* *недо-*
статки)

замāнивать *несов* फुसलाना п^ху-
с'лānā *n*

заманѣть *сов см замāнивать*

замāнчивыѣ *прил* ललचानेवाला

лал'чāнэ'-вāлā, लुभानेवाला लुब^xāнэ'-
-вāлā, दिलचस्प दिल-часп' (интерес-
ный), आकर्षक āкаршак (привлека-
тельный).

замаскировáть сов см зама-
скирóвывать

замаскирóвывать несов छिपा-
ना चⁱипāнā *n*, छिपा लेना च^xипā
лэнā *n*

замáхиваться несов तानना
тāн'нā *n*, मारने के लिये उठना
мār'нэ кэ лийэ ут^xāнā *n* (हाथ ру-
кой, तलवार мечом, को ना кого-л)

замахнúться сов см замáхи-
ваться

замáшки мн разг. चाल-ढाल
чāл-д^hāл *ж*, हाव-भाव хāо-б^xāо *м*

замедлѐние с 1. (хода) सुस्त
होना суστ' хонā *м*, धीमा पडना
д^xймā пар'нā *м*, 2. (промедление,
задержáрка) देर дэр *ж*, विलंब ви-
ламб' *м*

замѐдлить сов см замедлѧть
замедлѧть несов 1. (ход, движе-
ние) सुस्त (धीमा) करना суστ' (д^xймā)
кар'нā *n*; 2. (задерживать, мед-
лить) देर (विलंब) करना дэр (ви-
ламб') кар'нā *n*

замедлѧться несов. 1. (стано-
виться медленным) सुस्त होना суστ'
хонā *нп*, धीमा पडना द^xймā пар'нā
нп, 2. (задерживаться) देर लगना
дэр лаг'нā *нп* (मे о чем-л)

замѐна *ж* 1. (действие) बदलना
бадал'нā *м*, बदल देना бадал дэнā

м, 2. (то, что заменяет) बदली
бад'ли *ж*, एवज эваз *м*

замѐнимый прил बदलने योग्य
бадал'нэ йоги'

замѐнитель *м* एवजी [पदार्थ]
эв'зй, [падāр^x'] *м*, хим आदेश
āдэш *м*

замѐнить сов см заменѧть.

заменѧть несов 1. रखना рах^x-
нā *n* (की जगह, के बदले मे *кого-л*,
что-л), पहनना пахан'нā *n* (напр
фуражку шляпой, के बदले मे
что-л), लगाना лагāнā *n* (напр
деталь машины, की जगह *что-л*),
बदलना бадал'нā *n* (сменять),
लाना лāнā *n* (работника, की जगह
кого-л, को кем-л), — метāлл дѐ-
ревом धातु के एवज मे लकड़ी इस्ते-
माल करना *n*, 2. (заступать место)
जगह ले लेना джагах лэ лэнā *n* (की
кого-л, *что-л*), स्थान ले लेना ст^xāн
лэ лэнā *n* (का *кого-л*, *что-л*), के
एवज मे काम करना कэ эваз мē кām
кар'нā *n* (*кого-л по работе*), —
труд человекā आदमी की जगह काम
करना *n*, она́ заменила ребенка
мать उस ने माँ की तरह बच्चे को
पाला-पोसा, बच्चे के लिये जैसे कि वह
दूसरी माँ थी, *никто* не *может* *его*
заменить उस का स्थान कोई नहीं ले
सकता है

замерѐть сов см замирать

замерзāни||е с जम जाना джам
джāнā *м*, точка —я हिमाक *м*

замерзāть несов 1. जमना джам'-

नā नп , जम जाना джам джāнā नп ,
 вода замерзла पानी जमकर बर्फ हो
 गया, 2. (зябнуть) ठरना т^хар'нā नп ,
 ठिठरना т^хит^хар'нā नп., ठिठर (ठर)
 जाना т^хит^хар (त^хар) द्जāनā नп , ठड
 लगना (लग जाना) त^ханд' लग'नā (лаг
 द्जāनā) नп , у него замерзли ноги
 उस के पाँवों को ठड लग गई

зāмертво нареч बेहोशी (अचेता-
 वस्था) में बэ-хоशी (अचेतावस्त^хā) मē,
 मृतवत् म्रित-वत्

замесить сов см замешивать II.

заме||стий сов безл дорóгу — лó
 снégом रास्ता बर्फ से ढँका हुआ है
 рāстā барф' सэ д^хāкā хуā хāэ

заместитель м 1. एवज эваз
 м , कायममुकाम कāयाम-मुकām м ,
 स्थानापन्न स्त^хāनāपान्न' म , 2. (назва-
 ние должности) डिप्टी दिप्टी म ,
 часто передается через приставку
 उप-, напр : — дирéктора उपसचालक
 म , — министрā उपमंत्री म , डिप्टी-
 -मिनिस्टर म

~ заместить сов см замещать

заметать несом см заместить.

замётить сов см. замечать

замётк||а ж 1 (статья) मजमून
 मаз'мून म , लेख लэк^х м , 2. (крат-
 кая запись) नोट नोत् म , путевые
 —и सफरनामा म , — для пāмяти
 याददास्त ж , स्मारक-लेख म , — на
 полях हाशिये पर टिप्पणी ж , 3.
 (отметка, значок) निगान निшāн
 म , मार्क मार्क' म

замётный прил 1. (видимый)

नमूदार नमूदār , जाहिरी зāхири,
 दृष्टिगत द्रिश्ति-गत , प्रत्यक्ष प्रा-
 त्थीकश् , 2. (известный) मशहूर маш'-
 खूर , प्रसिद्ध प्रसिद्ध^х .

замечание с 1. (краткое суж-
 дение) रीमार्क रीमārक' म , टिप्पणी
 типп'नी ж , विचार विचār म , встā-
 вить — बीच में कहना म , 2. (выго-
 вор) फटकार प^хат'कār ж , मलामत
 малāमत ж , भर्त्सना ब^хартс'नā ж ,
 дéлать — फटकार सुनाना म

замечательный прил गैरमामू-
 ली гаэр-мāमुली , असामान्य असāmāन्य'
 (необычный, необыкновенный); अद्-
 भुत अदб^хут , विलक्षण विलाकشان (изу-
 мительный, удивительный), शान-
 दार शāन-दār (великолепный)

замечать несом 1. देखना дэк^х-
 нā म , देख लेना दэк^х лэнā म , 2.
 (запоминать) मन में टाँक रखना
 मान मē तāk राक^х नā म , 3. (делать
 замечание в разговоре) बीच में कहना
 (कह देना) бйч मē काх'नā (काख' दэнā)
 म , ♦ замéтьте, что... इस बात की
 ओर ध्यान दीजिये कि .

замéшанный прич फँसाया हुआ
 प^хāसāयā хуā (में वो что-л)

замешательств||о с परेशानी
 парэшāनी ж , उधेड-बुन उद^хэр-बुन
 ж , सकोच संकोच म , быть в —е
 उधेड-बुन में रहना नп , संकोच में पडना
 नп

замешать сов см замешивать I
 замéшивать I несом (вмешивать)
 फँसाना प^хāсāнā म

замёшивать II несов. (напр тесто) गूँधना गूँद^хнā n

замёшкаться сов разг. देर हो जाना дэр хо джāнā nп. (опоздать), देर (विलव) करना दэр (вилаम्ब') кар'нā n. (промедлить)

замещать несов काम करना कām кар'нā n (के वजाय, के बदले को-ल), एवजी होना एव'जी खोणā nп, एवजी करना एव'जी кар'нā n

замещёние с एवज एवाз m

заминдār m. (индийский помещик) जमीनदार замйн-дār m

замйнка ж देर दэр ж, रुकावट रुкават ж, विलव вилаम्ब' m

замирать несов. 1. सन्नाटे में आ जाना саннāтэ мē ā джāнā nп, सन्न हो जाना санн' хо джāнā nп, — от страха जान (खून) सूखना nп; 2. (переставать действовать, прекращаться) ढील होना д'хйл' хоणā nп (о движении), थकना त'хак'нā nп. (о деятельности), दबना даб'нā nп (о слухах), बाजार ठडा होना бāзār т'хандā хоणā nп (о торговле)

зāмкнутость ж कूपमडूकता कूप-мандूक'тā ж, एकातवास एकāнт'-вās m. (обособленность)

зāмкнутый прил (нелюдимый) एकातप्रिय एकāнт'-прий', — человек कूपमडूक m

замкнұть(ся) сов см замы-кать(ся)

зāмок m. किला कилā m, दुर्ग दург' m, ◇ стробить воздушные

зāмки हवाई किले बनाना n, मन के लड्डू खाना (फोडना) n

замóк m ताला तālā m.; कुफल' m (висячий), держать под замкóм ताले मे बंद रखना n

замолкать несов चुप हो जाना चुप хо джāнā nп, शांत हो जाना шāнт' хо джāнā nп (стихать)

замóлкнуть сов см замолкать
замолчать I сов см замол-кать

замолчать II сов см замāлчи-вать

заморāживать несов जमाना джамāнā n, जमा देना джамā дэ-нā n

заморóзить сов см заморāжи-вать

зāморозки mn हलका पाला खाल'кā пālā m

замочйть сов भिगाना б'хигāнā n, भिगा देना б'хигā дэнā n; पानी मे डुबा देना пāни мē дубā дэнā n (погрузить в воду)

замóчн||ый прил. — ая сква-жина चाबी (ताली) का छेद चाबी (तāли) кā ч'эд m

зāмуж нареч. वыйти — व्याह (शादी) करना (कर देना) бйāх (шā-дй) кар'нā (кар дэнā) n (се за кого-л), она व्यшла — उस का व्याह हो गया

замұжество с. विवाहित जीवन वивāхит джйван m; व्याह бйāх m, शादी शāдй ж (брак).

замурова́ть *сов см заму́ривать*.

заму́ривать *несов* दीवार में चुनना दिवार् म॑ चुन'ना *n*, [ईटबदी] में बद करना [ईत-бандी] म॑ बान्द'कार'ना *n*; — **за́живо जीता चुनाना** *n*

заму́чить *сов* सताना सताना *n*, थका मारना (डालना) त^хाक़ा मार'ना (दाँल'ना) *n* (*изнурить*)

заму́читься *сов* चूर हो जाना चूर हो ज़ाना *np*, थक जाना त^хак़ ज़ाना *np*

за́мша *ж* साबर сабар *м*, साँभर का चमड़ा са́б^хар का चам'ра *м*.

за́мшевый *прил* साबर (साँभर के चमड़े) का са́бар (са́б^хар क॑ चам'ра) का

замыка́ние *с* ко́роткое — *эл*. लघु परिपथ लग^ху परिपात^х *м*, произогло́ ко́роткое — वर्की दौर छोटा हो गया है барकी दाор च^хोता हो गाय़ा हा॑

замыка́ть *несов* (*напр шест-вие*) सब से पीछे आना саб स॑ पिय^х॑ आना *np*, पीछे चलना पिय^х॑ चाल'ना *np*.

замыка́ться *несов* 1. बंद हो जाना бान्द' हो ज़ाना *np*, — в себе अपने दरवे में बंद हो जाना *np*; 2. (*соединяться концами*) जुड़ना джур'ना *np*

за́мысел *м* 1. (*намерение*) इरादा ира́दा *м*, योजना иодж'ना *ж*, 2. (*напр. художественного произведе-ния*) योजना йодж'ना *ж*.

замы́слить *сов см замыш-лять*

замысловáтый *прил* उलझा हुआ ул'дж^хा хуा, पेचीदा प॑चिदा *неизм*

замышля́ть *несов* इरादा (नीयत) करना ира́दा (नीयत) कार'ना *n* (*на-мереваться*), योजना बनाना йодж'ना банāна *n* (की *что-л*; *строить планы*)

замя́ть *сов*. — *дело मामले को दबा देना* ма́м'ла॑ को दाба॑ द॑चा *n*, मामले पर मिट्टी डालना मा́म'ла॑ पर मिट्टी दाँल'ना *n*, — *разговोर बात* टालना बा॑त ताँल'ना *n*, बात [का पहलू] बदलना बा॑त [का पाख'लू] बा॑दाल'ना *n* (*переманить тему*)

замя́ться *сов* 1. घबराणा ग^хаб'-रांना *np*, घबरा जाना ग^хаб'रा॑ दज़ाना *np*, उलझन में पड जाना ул'дж^хान म॑ पर दज़ाना *np*, व्याकुल हो जाना वीाकुल हो ज़ाना *np*, 2. — *и перейти на другую тему* घबराके बोल-चाल का पहलू बदलना ग^хаб'रा॑क॑ बोल-चाँल का पाख'लू बा॑दाल'ना *n*

за́навес *м* परदा пар'दा *м*, पटी पति *ж*, यवनिका यव'निका *ж*

зана́вэсить *сов см зана́вэши-вать*

зана́вэска *ж* परदा пар'दा *м*, टट्टी ता॑ट्टी *ж* (*циновка*)

зана́вэшивать *несов* टट्टी लगाना (*लगा देना*) ता॑ट्टी लागांना (*लागा देना*) *n*, परदे से ढाँकना (*ढाँक देना*) пар'द॑ स॑ द^хाँक'ना (*द^хाँक देना*) *n*, — *окно*

खिडकी के परदे को नीचे खीचना
(खींच लेना) *n* (*опускать занавеску*)

занести́ сов см заноси́ть

занима́тельный прил दिलचस्प
दिल-चास्प', मनोरंजक मानो-रान्दजाक,
रोचक रोजाक

занима́ть I несов (*брать взаи-*
мы) कर्ज उठाना (लेना, खाना) कार्ज'
उत्^१ाना (लाना, क^१ाना) *n*, उधार लेना
उद^१ार लाना *n* (से *y* को-ल)

занима́ть II несов 1. ले लेना ल^१
लाना *n*, छेकना च^१क'ना *n*, — मे́сто
जगह (स्थान) घेरना (घेर लेना) *n*,
2. — до́лжность ओहदे (पद) पर
होना ओ'दे (पाद) पार खोना *nn*, он
за́нял до́лжность реда́ктора उस ने
सपादक का पद ग्रहण किया, 3. (*за-*
хватывать силой) कब्जा (अधिकार)
करना (कर लेना) काब्जा (अद^१िकार)
कार'ना (कार लाना) *n* (पर *что*-ल),
4. (*развлекать*) बहलाना बाख'लाना
n, 5. *перен* (*заполнять время*)
लगना लग'ना *nn*, э́то займе́т у вас
два часа́ इस के लिये तुम को दो घंटे
लगेगा; ◇ — *пози́цию* रख लेना *n*
(*напр по какому-л вопросу*)

занима́ться несов 1. लगना
लग'ना *nn*, जुटना दजुत'ना *nn* (मे
чем-ल), मशगूल (व्यस्त) होना माश'-
गूल (व्यास्त') खोना *nn* (मे *чем*-ल),
переводится तज *гл* करना *или*
चलाना *в сочетании с соответ-*
ствующим суц, — *общественной*
рабóтой समाज के कामो मे लगना *nn*,
— *земледéлнем* खेतीबारी (किसानी)

करना *n*, 2. (*изучать*) सीखना सै-
क^१'ना *n*, अध्ययन करना अद^१यान
कार'ना *n* (का *чем*-ल)

за́ново нареч फिर से प^१िर स^१,
नये सिरे (रूप) से नाये सिर^१ (रूप)
स^१

зано́за ж फॉस प^१ास *ж*

зано́зы||ть сов काँटा चुभ जाना
क^१ाँटा चुभ^१ दजाना *nn*, он — *л* पाँले
उस की उँगली मे काँटा चुभ गया

зано́сить несов 1. पहुँचाना पा-
खुचाना *n*, लाना लाना *n*, 2. (*под-*
нимать) उठाना उत्^१ाना *n*, — *ру́ку*
для уда́ра मारने के लिये हाथ उठाना
n, 3. (*записывать*) लिखना लिख^१'ना
n, लिख लेना लिख^१ लाना *n*, — *в*
*спіс*ок फिहरिस्त मे डालना *n*, सूची
मे लिखना (लिख लेना) *n*, 4. (*за-*
сыпать сыпучим, мелким) ढँकना
द^१ाक'ना *n*, — *сне́гом* बर्फ से ढँक-
ना *n*

зано́счивость ж ऐठ अ^१त^१ *म*,
घमंड ग^१ामान्द' *म*

зано́счивый прил अकडवाज
आकार-बाँड, ऐठू अ^१त^१यु, घमंडी ग^१ामान-
द^१

зано́сы *mn* (*снежные*) बर्फ के ढेर
(अवार) बारफ' क^१ द^१एर (अम्बार) *म* *mn*

заня́т||ие с 1. (*дело, работа*)
काम कांम *म*, कार्य कांर्य' *म*, पेशा
पेशा *म*, व्यवसाय वीव'सां *म* (*про-*
фессия, ремесло), 2. (*овладение,*
захват) कब्जा काब्जा *म* (पर *чего*-ल),
3. — *ия* *mn* (*уроки, учение*) पढाई
पार^१ाय *ज*

заня́тный *прил.* मन को वहला-
नेवाला *ман ко бах'ләнэ-вәлә*, दिल-
चस्प *дил-часп'*, रोचक *рочак (инте-*
ресный)

занято́й *прил.* काम में लगा हुआ
kām mē lagā hūā

за́нят||ый 1. *прич. от* заня́ть
II, *место* ~о कुरसी खाली नही
है *кур'си хāли нах'и хāэ*, 2. *прил*
(захваченный силой, оккупирован-
ный) कब्जा किया हुआ *кабзā кийā*
хуā, अधिकृत *ад^хикрит*

заня́ть I *сов см* занима́ть I

заня́ть II *сов см* занима́ть II

заня́ться *сов* 1. *(приступить)*
मगगूल (व्यस्त) होने लगना *маш'гул*
(вйаст') खोना *лаг'на нп (ме чем-л)*,
2. *(обратить внимание)* ध्यान देना
д^хйāн дәнā п (पर, की ओर кем-л.,
чем-л)

заодно́ *нареч* दे́йствовать ~
मिलकर काम करना *мил'кар kām*
кар'на п; *быть* ~ *एकमत होना*
эк-мат хонā нп (быть одного мне-
ния)

заокеа́нский *прил* महासागर के
उस पार स्थित *махā-сāгар кэ ус пār*
ст^хит, समुद्र पार का *самудр' пār*
кā

заостре́нный 1. *прич от* заос-
тρίть, 2. *прил* नुकीला *нукилā*,
नोकदार *нок-дār*.

заостри́ть *сов см* заостря́ть

заостря́ть *несов* 1. तेज (नुकी-
ला) करना *(कर लेना, कर देना)* *тэз*

(нукилā) *кар'на* (*кар ләнā, кар*
дәнā) *п*; 2. *перен* जोर देना *зор*
дәнā (पर что-л.).

заб́чник *м.* बाहरी छात्र *бāх'ря*
ч^хāтр' м, डाक द्वारा शिक्षा पानेवा-
ला छात्र *дāk двārā шикшā*
пāнэ-вālā ч^хāтр' м

заб́чно *нареч* गैरमौजूदगी (अनु-
पस्थिति) में *гаэр-маоджуд'ги (ану-*
паст^хити) *мē*

заб́чн||ый *прил* ~ое *обучение*
डाक (चिट्ठी-पत्री) द्वारा शिक्षा *дāk*
(чит^ти^хй-патри) *двārā шикшā ж*;
~ые *кúрсы* पत्र-व्यवहार द्वारा *коर्स'*
патр'-вйав'хār двārā корс' м, ~ое
решение *судā* मुलजिम की गैरमौजूद-
गी में *адалат* का फैसला *мул'зим*
кй гаэр-маоджуд'ги мē *адāлат кā*
фаэс'лā м, अभियुक्त की अनुपस्थिति
में *न्यायालय* का निणर्य *аб^хийукт' кй*
анупаст^хити мē *нйāйāлай кā* *нир-*
най м.

за́пад *м* पच्छिम *пачч^хам м*,
मगरिव *маг'риб м*, पश्चिम *паш-*
чим м

за́падный *прил* पच्छिमी *пачч^х-*
мй, मगरिवी *маг'рибй*, पश्चिमी *паш-*
чимй

запа́дн||ый *ж* *прям*, *перен* फँदा
п^хādā м, *попада́ть в* ~ю *फँदे में*
пडना (फँसना) *нп*

запа́здывать *несов* 1. *(задер-*
живаться) *де́р* *होना (हो जाना)* *дэр*
хонā (хо джāнā) *нп*, *де́р* *से* *आना*
дэр сэ āнā нп (приходить с опоз-

данием), 2. (медлить) देर लगाना
дэр лагāнā *n* (मे с чем-л).

запáивать *несов* झालना *дж*^хāl'-
нā *n*, टाँके लगाना (लगा देना) त़ाक़े
лагāнā (लाग़ा दēनā) *n*

запаковать *сов. см* запакóвы-
вать

запакóвывать *несов* बाँधना
ба́д^х-нā *n*, लपेटना *лап*эт'-нā *n*, पैक
करना *па*эк *кар*'нā *n*, गठरी बाँधना
га^т^х-рй *ба́д*^х-нā *n* (увязывать в
тюк), — ве́щи असबाब बाँधना *n*.

запа́л *м* पलीता *пал*йгā *м*
запа́льчивый *прил* चिड़चिड़ा
чир'чирā

запа́с *м* 1. भंडार *б*^хандāр *м*,
सचय *сан*чай *м*, रसद *рас*ад *ж*,
खाद्यपदार्थ *к*^хāдй'-па^дāрт^х *м* (про-
довольствие), откла́дывать *про* —
बचा *р*хна *n*; *слова́рный* — शब्द-
-भांडार *м*, —ы *у́гля* *ко*йले *ка*
जखीरा *м* (напр *в* стране), 2. *воен*
रिजर्व *ри*зарв' *м*, *солда́т* —а *ри*जर्व
сैनिक *м*

запаса́ть *несов* इकट्ठा (संचित)
करना (कर देना) *ика*тт^хā (санчит)
кар'нā (кар *д*ēнā) *n*, बचा *р*хна
*ба*чā *ра*к^х-нā *n*

запаса́ться *несов* अपने लिये
इकट्ठा (संचित) करना *ап*'нэ *ли*йэ
*ика*тт^хā (санчит) *кар*'нā *n*, अपने
लिये बचा *р*хना *ап*'нэ *ли*йэ *ба*чā
*ра*क^х-нā *n*, — *дрова́ми* *на* *зиму*
*с*र्दी के लिये *л*कड़ी *б*चाकर *р*хना *n*,
◇ — *терпéнием* धैर्य *р*хना *n*

запа́сливый *прил* पहले से बंदो-
बस्त करनेवाला *пах*'лэ *сэ* *ба*нд'-о-
-ба^{ст}' *кар*'нэ-*ва*лā, पूरी सावधानी
रखनेवाला *пу*रй *са*од^хāнй *ра*к^х-
нэ-*ва*лā (*предусмотрительный*)

запасно́й *прил см* запáсный
запа́сн||ый *прил* 1. फाजिल *фа*-
зил, अतिरिक्त *ати*рикт', रक्षित *ра*-
кшит, —*ые ча́сти* (*машины*) *फा*जिल
*क*ल^{पुर}जे *म* *म*न., — *вы́ход* *चोर*दर-
*वा*जा *म*, — *пу*ть *बग*ली *प*टरी *ज*, 2.
воен (*резервный*) *रि*जर्व *ри*зарв' *म*
запастí(сь) *сов см* запаса́ть
(-ся)

за́пах *м* बू *бу* *ж*, गंध *га*нд^х *ж*
запа́хиваться *несов* (в *пальто*
и т *n*) कसकर *ल*पेट *ле*ना *ка*с'кар
*ла*पेट *ле*नā *n*, я *за*пахну́лся *в*
пальто *मै* *ने* *ओ*वरकोट *क*सकर *ल*पेट
*लि*या

запахну́ться *сов. см* запáхи-
ваться

запа́чкать *сов* मैला (गदा) करना
(कर देना) *ма*элā (*га*ндā) *кар*'нā
(кар *д*ēнā) *n*

запа́шка *ж* *с* -*х* जोत *дж*от *ж*
запáять *сов см* запáивать
запева́ла *м* अग्रणी *а*гр'-*нй* *म*
запева́ть *несов* गाने लगना *га*нэ
*ла*г'нā *न*प, गाना शुरू करना *га*नā
*шу*रू *кар*'नā *n*

запекáть *несов* पकाना *पा*कāनā *n*.
запекáться *несов* 1. *प*कना
*पा*к'नā *न*प, *प*क *जा*ना *पा*क *द*жāनā
*न*प, 2. (о *крови*) सूखना *су*к^х-нā *न*प,

जमना джам'на *нп*, सूख (जम)
जाना सूक^х (джам) джāнā *нп.*, थक्का
होना (हो जाना) т^хакkā жōнā (жō
джāнā) *нп*

запеленать *сов* लपेटना लपэт'-
на *п*, लपेट देना लपेट दēнā *п*.

запереть(ся) *сов см* запира́ть
(-ся)

запеть *сов см.* запевать

запечатать *сов см* запеча́ты-
вать

запечатлевать *несов* अकित
करना अकित кар'на *п*, — в па́мяти
याद (स्मृति) मे अकित करना *п*

запечатлеть *сов см* запечат-
левать

запеча́тывать *несов* 1. मुहर
लगाना (लगा देना) मुह̄ар лага́नā
(лага́ दēнā) *п* (पर что-л), लाख-
मोहर लगाना लाक^х-मोह̄ар лага́नā *п*
(सुरगुचनौ, वसुकोवौ पचातु), 2.
(закрывать, заклеивать) बंद करना
(कर देना) बान्द' кар'на (кар дēнā)
п (मे वो что-ल)

запечь(ся) *сов см* запекать
(ся)

запивать *сов.* 1. (водой и т *п*)
खा खाकर पीना क^хā क^хāкар पीना *п*,
2. (начинать пить запоем) शराब
उडाने लगना शाराब उरा́नē лаг'на *нп*

запинаться *несов* रुक रुककर
बोलना रुक रुक'кар бол'на *нп*

запінк||а *ж* без —и बिना रुका-
वट के बिना रुकावाट कэ, तेजी से
तэज़и सэ (बेगलो)

запирательство *с.* इनकार *ин'*-
ка̄р *м*, अस्वीकार अस्वीका̄र *м*

запирать *несов* बंद करना (कर
देना) बान्द' кар'на (кар дēнā) *п*; —
[на замо́к] ताला लगाना *п*; — [на
ключ] चावी लगाना *п*; — [на засо́в]
कुलावे मिलाना *п*

запираться *несов разг.* इनकार
करना *ин'ка̄р кар'на п.* (से в чем-л)

записа́ть(ся) *сов см* запи́сы-
вать(ся)

запи́ска *ж.* खत хат *м.*, चिट्ठी
चिट्ठ'и *ж*, पत्र патр' *м*, नोट नот
м; дипломатическая — मेमोरंडम
м, स्मृतिपत्र *म*, докладная —
रिपोर्ट *ж*, любовная — प्रेमपत्र *म*

запи́ски *мн* 1. लिख सस्मरण
सास्मारान *म* (मेमुअर), путевые —
सफरनामा *म*, 2. (название журна-
лов) कार्यविवरण कारि'-विवारान *म*,
пत्रिका патрика *ж*.

записн||о́й прил —ая кни́жка
नोटबुक नот-бук *ж*

запи́сывать *несов* 1. लिख देना
(लेना) लिख^х дēनā (лēनā) *п*, 2. (вно-
сить в список) फिहरिस्त मे डालना
फि'христ' мē дāл'на *п*, सूची मे
लिखना (लिख लेना) सूचि मē लिख^х'на
(लिख^х लēनā) *п*, ◇ — на пласты́нку
रिकार्ड मे भरना (भर लेना) *п*

запи́сываться *несов* सूची मे
अपना नाम लिखाना (लिखवाना) सूचि
मē अप'на नाम लिख^хāनā (लिख^х'वा́नā)
п, — в библиотéку पुस्तकालय का
पाठक हो जाना *नп.* — [на прием]

к врачу डाक्टर से मिलने का वक्त तय करना *n*; — в кружок мंडल का सदस्य बन जाना *nn*

за́пись *ж* नोट नोट *м* (заметка), दर्ज दार्ज' *м* (регистрация)

запíть *сов см* запивать

запи́хатъ *сов см* запи́хивать

запи́хивать *несов. разг* ठूसना *т^хуस'ना n*, ठूस देना *त^хुस दना n*

запи́хну́ть *сов. см* запи́хивать

запла́канный *прил* आँसुओं से भरा हुआ आँसुओं से भरा हुआ चेहरा *म*

запла́кать *сов* रोने लगना *रणे लाग'ना nn*, रो पड़ना *रो पड़'ना nn*

запла́та *ж* पैवद पाэванд' *м*, चकती चक'ती *ж*, थिगली *त^खिग'ली ज*

заплати́ть *сов* दाम (मूल्य) चुकाना (चुका देना) *दाम (मुल्य') चुकाना (चुका देना) n* (का *за что-л*), किराया चुकाना (चुका देना) *किराया चुकाना (चुका देना) n* (напр *за наем, проезд, का за что-л*), — по счету *हिसाब चुका देना n*.

заплесневё́лый *прил* फफूँदी लगा हुआ *प^खाप^खूँदी लाग़ा ख़ा*

заплéсневе||ть *сов* फफूँदी लग जाना *प^खाप^खूँदी लाग़ा दजाना nn*, хлеб — *ल* रोटी में फफूँदी लग गयी

заплести́ *сов см* заплетать

заплета́ть *несов* गूँथना *गूँथ'ना n*, गूँथ रखना *गूँथ' राख'ना n*, — *кóсы* वाली को चोटियों में गूँथना *n*

заплета́||ться *несов* लड़खड़ाना *लार'क^खाराना nn*, लटपटाना *लट'पा-*

ताना nn; у него́ язы́к — *ется* उस की जवान लड़खड़ाती है; у него́ но́ги — *ются* उस के पैर लटपटाते हैं.

запломби́ровать *сов* 1. भराई करना *ब^खारай कार'ना n* (दाँत में *зуб*), 2. (запечатать пломбой) मुहर से बंद करना (कर देना) *मुहार से банд' कार'ना (кар दना) n*

заплыва́ть I *несов* (о пловце) तैरना *ताэр'ना nn* (की दूरी पर *на расстояние чего-л*, के उस पार *за что-л*), — *далеко́* [बहुत] दूर तक तैरना *nn*

заплыва́ть II *несов* — *жиром* चरबी चढ़ना (छाना) *चार'बी चार^ख'ना (च^खाना) nn*, बहुत मोटा हो जाना *बाхूत मोता खो दजाना nn* (о *человеке*), его́ глаза́ заплы́ли *жиром* उस की आँखें चरबी के मारे अध-मुँदी सी लगती थी *ус кй आँख^ख चार'बी क़े маэрэ ад^ख-मुँदी सй लाग'ती त^ख*

заплы́ть I *сов см* заплыва́ть I.

заплы́ть II *сов см* заплыва́ть II

запну́ться *сов см* запинать(ся).

запове́дник *м* [सरक्षित] उद्यान [साँराकशित] उद्यान *म*; पशुपालक उपवन *पाशु-पाँलाक उप'वान म* (для *животных*)

запове́дный *прил* सरक्षित *साँराकशित*, — *лес* सरक्षित जंगल (वन) *म*

за́пове́дь *ж* आज्ञा *आज्ञा ज*

заподо́брить *сов* सदेह करना *संदेह कार'ना n* (मे, का *в чём-л*, पर *кого-л*)

запоздальный прил देर में आया हुआ दэр मॆ̎ ँय़ा ख़ूय़ा

запозд||ние с देर दэр ж; поезд пришел с -нием रेलगाडी देर मे आई है

запозд|ать сов см зап|аздывать зап|ой м डटकर पीना द|ा'कार पीना म, пить -ем डटकर पीना п.

заполз|ать несов रेगना रॆ̎ग'न|а न| (मे कूदा-ल), रेगकर घुसना रॆ̎ग'कार ग^१उस'न|ा न| (मे कूदा-ल), चलना च|ा'न|ा न|. (हाथ के बल на руках, घुटने के बल на коленях, घुटनो और हाथो के बल на четвереньках, पेट के बल на животе, मे कूदा-ल)

заполз|ть сов см заполз|ать зап|олнить сов см заполн|ять заполн|ять несов 1. भरना ब^१ार'न|ा न, भर देना ब^१ार दॆ̎न|ा न, पाटना प|ा'त'न|ा न; 2. (напр бланк) भरना б^१ार'न|ा न, भर देना ब^१ार दॆ̎न|ा न, - анкету प्रश्नपत्र के उत्तर लिखना (लिख देना) न

запомина|ать несов याद (स्मरण) रखना (रख लेना) य़ाद (स्मारन) राक^१-न|ा (राक^१ लॆ̎न|ा) न.

запомина|аться несов. याद होना (हो जाना) य़ाद ख़ोना (ख़ो दज|ान|ा) न|, मन मे जमना मान मॆ̎ दज|ाम'न|ा न|; мне ёто запомнилось मेरे मन मे यह बात जम आई है.

зап|омнить(ся) сов см запоми|нать(ся)

зап|онка ж कफ-बटन काफ-बा-

тан м. (для манжеты), कलर-वटन कालर-ब|ातान म. (для воротника).

зап|ор м. 1. कुंडी कुन्दी ж; тала त|ा'ल|ा म. (замок); на -е बंद है; дверь на -е दरवाजा बंद है, 2. мед. कव्जियत काबज्जिनात जस., मलावरोध म|ा'ल|ाव'रोद^१ म.

запорош|ить сов. - [снегом] बर्फ से ढँकना ब|ारफ' सॆ̎ द^१ाक'न|ा न.

запот|елый прил. (о стекле) धुंधला द^१ूद^१ल|ा, गीला ग|ल|ा

заправ|ила м разг मुखिया मु-क^१न|ा'न|ा म, आका |ाक|ा म नेизम

запр|авить сов см заправля|ть.

заправля|ть несов. 1. (кушанье) [चटनी] मिलाना (मिला देना) [चा'त'-न|] म|ल|ान|ा (म|ल|ा दॆ̎न|ा) न, 2. (лампу) चिराग ठीक करना च|रा'ग त^१ा'क का'र'न|ा न; 3. - делами разг. सब कुछ करना धरना सब कूच^१ का'र'-न|ा-द^१ार'न|ा न

запр|ашивать несов 1. (о чем-л) पूछना पूच^१'न|ा न, पूछ-ताछ (दरि-याप्त) करना पूच^१-त|ाच^१ (दरिय|ाफ्त') का'र'न|ा न, मँगाना म|ा'ग|ान|ा न (напр сведения), 2. (цену) अधिक दाम (मूल्य) म|ा'गना अद^१िक द|ाम (मु'ल्य') म|ा'ग'न|ा न

запр|ёт м रोक рок जस, पाबदी प|ा-ब|андी जस, प्रतिबंध प्र|ातिब|анд^१ म, налаг|ать - रोक (पाबदी, प्रति-बंध) लगाना न (पर на что-л)

запрет|ительный прил रुकावटी रुकावटी, निषेधक निशॆ̎द^१ाक, निषे-धात्मक निशॆ̎द^१ा'तमाक

запретить *сов. см* запрещать
запрётный *прил* मना किया हुआ माना कियā ख़ुā, हराम ख़арām, निषिद्ध निषिद्ध^ख

запрещать *несов* 1. (не позволять делать что-л) मना (निषेध) करना (कर देना) मानā (निषेध^ख) कार'नā (कार दēnā) *п*, रोकना рок'нā *п.*, 2. (налагать запрет) रोक (प्रतिबध) लगाना (लगा देना) рок (प्रतिबанд^ख) लागānā (लागā दēnā) *п* (पर что-л)

запрещение *с* रोक рок *ж*, पाबंदी पā-बандी *ж*, निषेध निषेध^ख *м*, प्रतिबध प्रतिबанд^ख *м*

запрещённый *прич*, *прил* मना [किया हुआ] मानā [कियā ख़ुā], निषिद्ध निषिद्ध^ख, वर्जित वार्जित

заприхóдовать *сов* бухг हिसाब में जमा करना ख़исāб में джамā कार'-нā *п*

запрокíдывать *несов* ~ голову сир को पीछे फेकना सिर को पीच^ख प^खэк'нā *п*, सिर को झटका देना सिर को दज^खат'कā दēnā *п*

запрóс *м* 1. पूछ-ताछ पूच^ख-तāч^ख *ж*, दरियाफ्त дारियāфт' *ж*, प्रश्न प्रश्न' *м*, 2. ~ы *мн* (потребности, интересы) जरूरते зарूर'тē *ж* *мн*, माँगे мāंगē *ж* *мн*, आवश्यकताएँ авāшйāक'тāē *ж* *мн*

запросить *сов см* запрашивать
зāпросто *нареч* разг बेतकल्लुफी (सादगी) से бē-ताкаллуфи (сāд'ги) сē
запротоколировать *сов* रिकार्ड

में दाखिल कर देना रिकāрд' мē дāхил'кар' дēnā *п*.

запру́да *ж*. बाँध बाँध^ख *м*, [पानी रोकने के लिये] मेड [пāни рок'нē кē лийē] мэр *ж*

запрудить *сов* [बाँध] बाँधना (बाँध देना) [बाँध^ख] बाँध^ख'нā (बाँध^ख дēnā) *п*, बाँध से पानी रोकना (रोक देना) बाँध^ख сē пāни рок'нā (рок дēnā) *п*

запрягáть *несов* नाधना नāд^ख-нā *п*, जोतना джот'нā *п*, जुआ बाँधना джуā बाँध^ख'нā *п* (надевать ярмо)

запряжка *ж* (действие) जोतना दजот'нā *м*, नाधना नāд^ख'нā *м*

запрятать *сов* छिपाकर रखना च^खипāкар раक^ख'нā *п*

запрячь *сов. см* запрягать
запугáть *сов см* запугивать
запугивать *несов* धमकाना д^खам'кāнā *п*, धमकी (धौस) देना द^खам'ки (द^खāос) дēnā *п*, धौसना द^खāос'нā *п*

запуска́ть I *несов* 1. (бросать) फेकना प^खэк'нā *п*, फेक देना प^खэк' дēnā *п*, 2.: ~ змей कनकौवा बढाना (उडाना) кан'каовā бар^खānā (урā-нā) *п*

запуска́ть II *несов* लापरवा होना लā-пар'вā ख़онā *п*, लापरवाही करना लā-пар'वāख़ी कार'нā *п.*; ~ болéзнь रोग पर (की तरफ, की ओर) ध्यान न देना *п*, तोता पालना *п*

запустéлый *прил* सुनसान сун'-

сāн, वीरान विरāн, निर्जन निरджан
(безлюдный)

запустѣние с वीरानी विरāनि
жс., निर्जनता निरджан'тā жс.

запустѣть I сов см запускāть I

запустѣть II сов см запус-
кāть II.

запүтанный 1. прич от запү-
тать, 2. прил उलभा हुआ ул'джхā
жуā, पेचीदा пэчидā неизм, जटिल
джатил

запүтать сов 1. (спутать) उल-
भाना ул'джхāнā п, उलभा देना ул'-
джхā дэнā п, 2. (напр дело) उल-
भाना ул'джхāнā п, उलभा देना
ул'джхā дэнā п, गड़बड़ डालना гар-
-бар дāl'нā п (मे что-л), — вопрос
सवाल मे गड़बड़ डालना (डाल देना)
п, 3. (вовлечь) फँसाना пхāсāнā п
(मे वो что-л), फँसा देना пхāсā дэнā
п. (मे वो что-л)

запүтаться сов 1. (спутаться)
उलभना उलाджх'нā нп, उलभ जाना
уладжх джāнā нп, 2. (попасть
в затруднительное положение)
फँसना पхāс'нā нп (मे वो что-л),
फँस जाना पхāс джāнā нп (मे वो
что-л), — в противоречиях विरोधो
मे फँसना нп, विरोधो के भँवर
मे पड़कर अपना रास्ता खोना п

запүщенный I прич от запү-
стить I

запүщенный II 1. прич от
запустѣть II, 2. прил (заброшен-
ный) उजाड़ उджār, वीरान विरāн,

सुनसान сун'сāн, वेमरम्मत बэ-ма-
рамमत (неремонтированный), 3.
прил. (о болезни) पुराना पुरāнā

запылѣть сов 1. (покрыть
пылью) धूल-धूसरित करना дхул-дхус'-
рит кар'нā п; 2. (начать пылить)
गर्द उड़ाने लगना гард' урāнэ лаг'-
нā нп

запылѣ|ться сов मिट्टी से भर
जाना миттй сэ бхар джāнā нп,
गर्द जमना (जम जाना) гард' джам'-
нā (джам джāнā) нп; кóжа — лась
चमड़े पर गर्द जम (वैठ) गई है; егó
одежда — лась उस के कपड़े धूल से
भर गये.

запыхāться несов सॉस चढना
(фूलना) сās чарх'нā (пхул'нā) нп
(की о ком-л), दम भरना (चढना,
фूलना, भर जाना) дам бхар'нā
(чарх'нā, пхул'нā, бхар джāнā) нп
(का о ком-л)

запѣстье с 1. анат कलाई का-
लāй ж, पहुँचा пахучā м, 2. (брас-
лет) पहुँची пахучй ж, बाजूबंद бāзү-
-банд' м, चूड़ी чүрй ж

запятāя ж कामा кāmā м,
अर्द्धविराम арддх'-вирām м, अल्पवि-
राम алп'-вирām м

запятнāть сов 1. धब्बे लगाना
(лага देना) дхāббэ лагāнā (лагā
дэнā) п (मे что-л), 2. перен
(опозорить, обесчестить) धब्बा
(कलक) लगाना (лага देना) дхāббā
(каланк') лагāнā (лагā дэнā) п
(मे что-л), कलकित (दूषित) करना

(कर देना) कालंकित (दुःशित) कार'-
नā (कार दनā) *п.* (को *что-л*)

зараба́тывать *несов* कमाना कामānā *п.*, उपार्जन करना (कर लेना) उपार्दजान कार'нā (कार लनā) *п.*, पैसा बनाना (बना लेना) पाэсā банā-
нā (банā लनā) *п.*

зарабо́тать *сов* 1. *см* зараба́-
тывать, 2. (начать работать) काम
करने लगना कām कार'नэ лаг'нā *пп*

за́работи||ый *прил* —ая *плата*
मजदूरी मаз'दुरी *ж*, तनख्वाह तान-
-खāх *ж*, वेतन वэтан *м*

за́работок *м* कमाई कामāй *ж*,
उपार्जन उपार्दजान *म*

заража́ть *сов* 1. [बीमारी की]
छूत लगाना [बिमारी क] च'युत लागānā
п., छूत से बीमार डालना च'युत सэ
бимār дāл'нā *п.*, 2. *перен* प्रभावित
करना प्राब'āवित कार'нā *п.* (द्वारा
чем-л)

заража́ться *несов* 1. [बीमारी
की] छूत लग जाना [बिमारी क] च'युत
लाग दजānā *пп* (को *о ком-л*), — *от*
кого-л. किसी से संक्रमक रोग ले लेना
п., он заразы́лся от меня́ гриппом
उसे मुझ से ग्रिप हो गया; 2. *перен*
प्रभावित हो जाना प्राब'āवित खो दजā-
nā *пп* (द्वारा *чем-л*), он заразы́лся
всеобщей радостью सब की खुशी
का उस पर भी प्रभाव पड़ा.

зараже́ние *с* छूत च'युत *ж*,
[रोग-]सचार [रोग-]सानचār *п.*, —
крови मून में जहर फैल जाना *म*

зара́за *ж* 1. छूत च'युत *ж*, रोग-

-सचार रोग-सानचār *म*, 2. (*эпидемия*)
разг ववा वाबā *ж*, महामारी मा-
खā-मāरि *ж*

заразы́тельный *прил* 1. *см*
заразы́ный; 2. *перен*. [औरो को] लग-
नेवाला [аорō ко] лаг'нэ-вāлā, फैल-
नेवाला प'āэл'नэ-वāлā, प्रभाव डालने-
वाला प्राब'āо दāल'नэ-वāлā

заразы́ть(ся) *сов см* зара-
жа́ть(ся)

заразы́ый *прил* छूत का च'युत
कā, सक्रामक सानक्रāмаक, छूतहा च'युत'-
खā

зара́нее *нареч* पहले ही पाख'लэ
खā, पहले (पूर्व) से [ही] पाख'लэ (पूरव')
सэ [खā], ра́доваться — पहले से [ही]
खुश हो जाना *пп*

зараста́ть *несов* आछादित हो
जाना āч'āदित खो दजānā *пп* (से
чем-л), его́ лицó заросло́ боро́дой
उस का चेहरा दाढ़ी से ढँपा (भरा)
हुआ है, холм зарос лёсом टीला जगल
से छाया (भरा) हुआ है.

зарасти́ *сов см* зараста́ть
за́рево *с* लाली लāलī *ж*, लालिमा
लāलिमा *ж*; — зака́та अस्त होते हुए
सूर्य की लाली *ж*

зарегистр́ировать *сов* रजिस्टरी
(दर्ज) करना (कर देना) राджिस्त'रī
(दार्दज') कार'नā (कार दनā) *п*

зарегистр́ироваться *сов* 1.
(*оставить на учёт*) रजिस्टर में दर्ज
होना राджिस्तार में दार्दज' खोā
пп, रजिस्टर में नाम लिखवाना रा-
джिस्तार में नाम लिख'वānī *п.* 2.

(оформить брак) शादी (ब्याह) की रजिस्टरी करना (कर देना) शादी (байāх) की रजист'री кар'на (кар дэна) *п*

зарезать *сов.* काट (मार) डालना क़ाट (ма́р) दा́ल'на *п* (се́ чем-л.), जबह करना बाबाх кар'на *п* (животное), — ножом छुरी मारना *п*

зарека́ться *несов.* राख न का वचन देना ना का बचан दэна *п*, я —юсь ходить туда मैं वहाँ न जाने का वचन देता हूँ.

зарекомендова́ть *сов.* — себя निकलना निकал'на *пп*, साबित होना सा́бит хона *пп*, он —л себя хоро́шим студёнтот वह अच्छा छात्र निकला (साबित हुआ).

заречься *сов.* см. зарека́ться
заржа́веть *сов.* मोरचा (जग) लग जाना мор'ча (занг') лаг джа́на *пп* (पर, मेँ о чём-л.), मोरचे (जग) से ढँकना (ढँक जाना) мор'че (занг') сэ д'а́к'на (д'а́к джа́на) *пп*, जग पकडना занг' пакар'на *п*, मोरचा जम जाना мор'ча джам джа́на *пп*

заржа́вленный *прил.* मोरचा (जंग) लगा हुआ мор'ча (занг') лага хуа, मोरचे (जग) से ढँका हुआ мор'че (занг') сэ д'а́का хуа

зарисовка *ж.* खाका ха́ка *м*

зарни́ца *ж.* दूर की बिजली की लपक दूर की बिज'ली की лапак *ж.*

зароди́ть(ся) *сов.* см. заро-жда́ть(ся)

заро́дыш *м.* भ्रूण ब'रुन *м.*, ◇ в —е अधूरी अवस्था में.

зарождáть *несов.* पैदा (उत्पन्न) करना पाэдā (उत्पान्न') кар'на *п*
зарождáться *несов.* *прям.*, *перен.* पैदा (उत्पन्न) होना पाэдā (उत्पान्न') хона *пп*, ठनना त'ан'на *пп* (о мысли, плане).

зарождéние *с* 1. गर्भाधान गर्-б'а́д'а́н *м*, 2. *перен.* उत्पत्ति उत्-патти *ж*, उद्गम उदगम *म*

заро́к *м.* дать — [не] [н]... का वचन देना [ना] . का बचан दэна *п*, [न] . की कसम (शपथ) खाना [ना]... की касам (शापात्) क'а́ना *п*

за́росли *мл.* झाड़ी दज'а́ри *ж*
зарпла́та *ж.* मजदूरी मा́з'दुरी *ж*, तनखाह तान-खा́х *ж*, वेतन वэтан *м*

зарубáть *несов.* काट(मार) डालना क़ाट (ма́र) दा́ल'на *п* (се́ чем-л.).

зарубе́жный *прил.* विदेशी वि-देशी, परदेशी пар'дэши

заруби́ть *сов.* см. зарубáть, ◇ —й себе на носу! राख हमेशा याद रखो! खамэша йад рах'о!, सदा ध्यान करो! सादा д'а́ян каро!

зару́бка *ж.* काटने का निशान (चिह्न) का́т'на का ниша́н (चिह्न') *म*

зарубцевáться *сов.* см. заруб-цовывáться

зарубцо́вываться *несов.* भरना ब'ар'на *пп*, पूजना पूदज'ना *пп*

заручаться *несов.* हासिल (प्राप्त) करना (कर लेना) *ख़ासिल (prāpt')* кар'нā (кар лэнā) *п*; ~ *согласием* स्वीकृति प्राप्त कर लेना *п* (की *च्यै-ल*), *зарāнее* ~ *помощью* पहले से ही सहायता की प्रतिज्ञा प्राप्त कर लेना *п* (की *च्यै-ल*)

заручиться *сов см* заручаться
зарывāть *несов* गाड़ना *гār'nā* *п*, गाड़ देना *гār дэнā* *п*, दफन करना (कर देना) दाफन *кар'нā* (кар дэнā) *п*

зарывāться *несов* 1. गड़ना *гār'nā* *пп*, गड़ जाना *гар джāнā* *пп*, 2. *перен* डूबे रहना *दुबे राख'-* *нā* *пп* (में *во что-л.*)

зарыдāть *сов* रो उठना (पड़ना) *ро ут'нā* (*пар'нā*) *пп*

зарыть(ся) *сов см.* зарывāть (-ся)

зарычāть *сов* गुराने लगना *гур-* *рāнэ* *лаг'нā* *пп*

зар||я *ж* 1. तड़का *тар'кā* *м*, सबेरा *сабэрā* *м*, उषा *ушā* *ж* (*утренняя*), संध्या (अस्त होते हुए सूर्य) की लाली *санд'хйā* (*аст' хотэ хуэ сūрй'*) *кй* *лāлй* *ж* (*вечерняя*), на ~é *तड़के*, दिन *चढ़े*, प्रात *काल*, 2. *воен* जगाने (सुबह) का बिगुल *джагāнэ* (*субах*) *кā* *бигул* *м* (*утренняя*), शाम का बिगुल *шāм* *кā* *бигул* *м* (*вечерняя*)

зарябйть *сов* ~ *в глазах* आँखों में चकाचौंध (तिलमिल, तिरमिरा) लगना *āк'ō* *мэ* *чакā-чāōд'* (*тил'-*

мл, *тир'мирā*) *лаг'нā* *пп* (*от яркого света, блеска*), आँखों के आगे अधेरा छा जाना *āк'ō* *кэ* *āгэ* *анд'эрā* *ч'ā* *джāнā* *пп* (*от слабости*)

заряд *м* 1. कारतूस *кār'tūs* *м*, холостой ~ खाली कारतूस *м*, 2. *эл*, *физ* चार्ज *чāрдж'* *м.*, प्रभार *праб'ār* *м*; *электрический* ~ वैद्युत प्रभार *м*

зарядйть *сов см* заряжāть
заряд||ка *ж* 1. (заряжание) भरना *б'ар'нā* *м*, चार्ज करना *чāрдж'* *кар'нā* *м*, प्रभरण *праб'аран* *м* (*аккумулятора, батареи и т п*), 2. (*физкультурная*) कसरत *кас'рат* *ж*, व्यायाम *виāиām* *м*, дēлать ~ку *कसरत (व्यायाम)* करना *п*

зарядный *прил* ~ ящик *воен* गोला-बारूद की गाड़ी *голā-бārуд* *кй* *гārй* *ж*.

заряжāть *несов* 1. भरना *б'ар'-* *нā* *п*, भर देना *б'ар* *дэнā* *п*; ~ *орудие* तोप भरना *п*, ~ *фотоаппарāt* फिल्म चढ़ाना *п*, 2. *эл*, *физ* चार्ज करना *чāрдж'* *кар'нā* *п*

засāд||а *ж* घात *г'āt* *ж*, *कमीन-गाह* *камйин-гāх* *ж*, сидеть в ~е *घात (कमीनगाह)* में बैठना *пп*

засадйть *сов см* засāживāть.

засāживāть *несов* 1. (*растениями*) रोपना *роп'нā* *п* (में *что-л*), लगाना *лагāнā* *п* (में *что-л*), लगा देना *лагā* *дэнā* *п* (में *что-л*), 2. (*за работу*) लगाना *лагāнā* *п* (में

за что-л), लगा देना лагā дэнā *n* (मे за что-л)

засаливать I *несов* (солить впрок) नमक छिड़कर बचा रखना намак ч^хир'кар бачā ра^х'нā *n*.

засаливать II *несов.* (загрязнять) चिक्कट करना чиккат кар'нā *n*, चरबी (तेल) से गंदा करना чар'-бй (तэл) сэ гандā кар'нā *n*

засалить *сов см* засаливать II

засасывать *несов* (втягивать, поглощать) अदर (भीतर) चूसना (चूस लेना) андар (б^хитар) чūs'нā (चूस लэнā) *n*, अदर (भीतर) खीचना (खीच लेना) андар (б^хитар) к^хйч'нā (क^хйч लэнā) *n* (затягивать), бо-лбто засосāло егб वह दलदल मे फँस गया

засахаренный *прич*, прил चीनी के कवाम मे रखा हुआ चй'й кэ кавāм мē ра^х'ā хуā, ऊपर [मे] चीनी जमाया हुआ उपार [मē] чй'нй джамāйā хуā

засветиться *сов* रोशनी देने लगना रोш'нй дэнэ лаг'нā *nn*, प्रज्वलित (प्रकाशित) हो उठना प्रा-джвалит (प्राकाशित) хо ут^х'нā *nn*

засветло *нареч* साँझ होने से पहले सँदज^х хонэ сэ па^х'лэ, संध्या-काल से पहले सन्द^х'йā-काल सэ па^х'лэ

засвидетельствовать *сов* 1. (подтвердить) गवाही (प्रमाण) देना гавāхй (प्रामāн) дэнā *n* (पर что-либо), 2. (подпись, документы,

नाप्र у нотариуса) रजिस्टरी करना राज्जिस्ट'рй кар'нā *n* (की что-л).

засевать *несов* बोना बонā *n*
заседание *c* बैठक баэт^хак *ж*, इजलास идж'лās *м*, अधिवेशन ад^х-вэшан *м*.

заседатель *м* юр असेसर асэ-сар *м*., народный — जन-असेसर *м*, जनता का असेसर *м*

заседать *несов* इजलास करना идж'лās кар'нā *n*., अधिवेशन होना ад^хивэшан хонā *nn* (का *о* ком-л., *о* чем-л)

заселённый *прил* आबाद ābād, बसा हुआ басā хуā (नाप्र *о* квар-тире, доме)

заселить *сов см* заселять
заселять *несов* आबाद करना ābād кар'нā *n*, बसाना басāнā *n* (नाप्र квартиру, дом).

засесть *сов* 1. बैठ जाना баэт^х джāнā *nn*; — в засāду घात (कमीनगाह) में बैठ जाना *nn*, 2. (नाप्र *за* работу) लगना лаг'нā *nn* (मे *за* что-л), लग जाना лаг джāнā *nn* (मे *за* что-л), 3. (на-долго *остаться*) [देर के लिये] रह जाना [дэр кэ лийэ] ра^х джāнā *nn*

засеять *сов см* засевать
засидеться *сов см* засижи-ваться

засиженный *прич* — मुखाम्म मक्खयो द्वारा गदा कर दिया गया мак^х'ийб двārā гандā кар дийā гайā, मक्खयो के अडो से ढंका हुआ

макк^хийѳ кэ андѳ сэ д^хākā
 хуā

засйживаться *несов* बड़ी देर
 तक रहना барй дэр так рах'нā *нп*,
 बहुत समय तक रहना бахут самай
 так рах'нā *нп*

засйлье *с* बोलबाला бол'бālā
м, प्राधान्य प्राद^хāй' *м*

заскрежетать *сов* ~ зубāми
 दाँत पीसने (चबाने) लगना दāт пйс'-
 нэ (чабāнэ) лаг'нā *нп*

заскрипётъ *сов* चरचराने लगना
 चर'чарāнэ лаг'нā *нп*

заслать *сов см* засылать

заслонить *сов см* заслонять

заслōнка *жс* चूल्हे का दर्वाजा
 चुल^хэ кā дарвāзā *м*

заслонять *несов* 1. (закрывать,
 скрывать) छिपाना च^хипānā *п*,
 छिपा देना च^хипā дэнā *п*, व्यवहित
 करना वйав'хит кар'нā *п*, 2. (за-
 щищать) बचाना бачānā *п*

заслуг||а *жс* खूबी хубй *жс*,
 सुकृति су-крити *жс*, получить по
 ~ам अपना किया पाना *п*, कर्म
 भोगना *п*

заслуженный 1. *прич* от за-
 служить, 2. *прил* (получаемый по
 заслугам, справедливый) लायक лā-
 йак, उचित учит, 3. *прил* (почет-
 ное звание) प्रतिष्ठित пратишт'ит,
 सम्मानित саммāнит, ~ артист
 प्रतिष्ठित आर्टिस्ट (कलाकार) *м*

заслуживать *несов* लायक (यो-
 ग्य) होना लāйак (йогй') хонā *нп*

(के चगे-ल), ~ доверия भरोसे [के]
 लायक होना *нп*, विश्वसनीय होना
нп; ~ внимāния ध्यान देने योग्य
 होना *нп*; ~ упоминāния उल्लेखनीय
 होना *нп*

заслужить *сов* पाना पānā *п*,
 प्राप्त करना प्राप्т' кар'нā *п* (по-
 лучить, से чем-л); लायक (योग्य)
 हो जाना лāйак (йогй') хō джānā
нп (стать достойным чег-л),
 अधिकार पाना ад^хикār пānā *п*
 (получить право, का что-л),
 ~ доверие भरोसा (विश्वास) प्राप्त
 करना *п*

заслүшать(ся) *сов см* заслу-
 шивать(ся)

заслүшивать *несов* सुनना сун'-
 нā *п*, सुन लेना сун лэнā *п*.

заслүшиваться *несов* कान
 लगाकर सुनना кāн лагакар сун'нā
п, सुनकर अपने आप को भूल जाना
 сун'кар ап'нэ āп ко б'ул джānā
нп, सुनकर आत्मविभोर हो जाना
 сун'кар āтм'-виб^хор хō джānā *нп*

засмёивать *несов* разг हँसी
 उडाना (उडा देना) хāсй урānā (урā
 дэнā) *п* (की कого-л)

засмейть *сов см* засмёивать

засмейтсья *сов* हँसने लगना
 хāс'нэ лаг'нā *нп*, हँस पडना (उठ-
 ना) хāс пар'нā (ут^хнā) *нп*

засмолить *сов* (залить, зама-
 зать смолой) राल (धूना) लगाना
 (लगा देना) рāл (д^хунā) чагānā
 (लाга дэнā) *п*

засну́ть *сов см* засыпа́ть I

засо́в *м* खट्का क^खात'का *м*, कुंडी
कुण्डी *ж*, बिलाई बिलाई *ж*

засо́вывать *несов* रखना राक^ख-
ना *п*, डालना दाल'ना *п*, रख (डाल)
देना राक^ख (दाल) दाना *п* (मे कु-
दा-ल), — ру́ку в карма́н हाथ जेव
मे डालना (डाल देना) *п*

засо́л *м* (действие) नमकाई
नाम'काई *ж*, नमकीन बनाना नाम'-
कीन बानाना *म*

засоли́ть *сов см* заса́ливать I
засоре́ние *с* (загрязнение) गंदा
(मैला) करना गанда (माэла) кар'-
ना *м*, — желу́дка बदहजमी *ж*,
अपच *म*

засори́ть *сов см* засоря́ть

засоря́ть *несов* 1. गंदला (मैला)
करना गा́д'ла (माэла) кар'на *п*,
2.: — глаз (соринкой) आँख मे ति-
नका पड़ना आँख मे तिन'का пар'ना
न *п* (को ० कम-ल), — желу́док
बदहजमी लगना बाद-खаз'मी लाग'ना
न *п* (को ० कम-ल)

засоса́ть *сов см* заса́сывать

засо́хнута *сов см* засыха́ть

засо́хший *прил* सूखा सूख'а,
ठूठा ठूठ'а, ठंठ ठंठ'а (० дереве)

за́спанн||ый *прил* उनीदा унй-
दा, नीद से भरा [हुआ] नीड सэ б'хара
[xua], у него —ое лицо उस का
चेहरा नीद से भारी है; —ые глаза
नीद से भारी (बोझल) आँखें *ж* *म*,
у него — вид वह उनीदा है

заста́ва *ж* 1. दर्वाजा дарваза

म, 2. воен चौकी चाоकी *ж*; погра-
ничная — सीमात चौकी *ж*

застава́ть *несов* पकड़ना पाкар'-
ना *п*, पकड़ लेना पाкар' लэना *п*;
— на месте преступления अपराध
करते हुए पकड़ लेना *п* (को को-ल),
мы случайно заста́ли его́ дома
इत्तिफाक (सयोग) से वह हम को घर
पर मिल गया.

заста́вить I *сов см* застав-
ля́ть I

заста́вить II *сов см* застав-
ля́ть II

заставля́ть I *несов* (вынуж-
дать, принуждать) मजबूर (बाध्य)
करना (कर देना) мадж'бур (бад'х'й)
кар'на (кар दэна) *п* (को को-ल);
иногда передаётся понудительной
формой *гл* — шить сिलана си-
ла́на *п*, — дать дилана дила́на
п, — замолча́ть चुप करा देना चुप
кара дэна *п*, जवान बंद कर देना
забан банд' кар дэна *п*, निस्तर
कर देना निруттар кар дэна *п*, —
заду́маться सोच मे डालना соч मे
дал'на *п*

заставля́ть II *несов* 1. (зани-
мать, загроможждать) भरना б'хар'-
ना *п*, भर देना б'хар дэна *п*, —
всю комнату ме́белью सारे कमरे
को फर्नीचर से भर देना *п*; — по́лку
ста́рыми кни́гами सारे खाने को
पुरानी किताबो से भर देना *п*, здесь
все так заста́влено, что нельзя
пройти́ यहाँ इतना सामान भर दिया

गया, कि चलने-फिरने की जगह न रही; 2. (загораживать) — дверь шкафа́ми अलमारियाँ रखकर दर्वाजा बंद कर देना ал'ма́рийā рах'кар дарва́зā банд' кар дэна́ n

застаре́л||ый прил पुराना पुरānā, जीर्ण दज़्ज़ीन', बहुकालीन बाह्य-kaīlyān, —ая бо́лезнь पुराना (जीर्ण) रोग m

заста́ть сов см застава́ть

застёгивать несов लगाना ла-га́nā n (बटन पुगोविцу, आँकड़ा क्रुचोक, बकसुआ प्रय़्ज़कु), — пальто́ कोट के बटन लगाना n

застёгиваться несов [बटन] लगाना [बटन] лага́nā n

застегну́ть(ся) сов см засте-гивать(ся)

застёжка ж बकसुआ бак'суā m, बकलस бак'лас m

застекли́ть сов см застекля́ть

застекля́ть несов शीशा लगाना (जड़ना) शीशā лага́nā (दज़ार'нā) n

застё́нчивый прил शर्मीला शर्म-मिლა, लजीला लадज़ीला, संकोची सान-कोची

застига́ть несов पकड़ना पा-कार'нā n, पकड़ लेना पाकार लэна́ n, — врасплóх गफलत में पकड़ना n, असावधान दशा में पकड़ना (पाना) n

засты́гнуть сов см застига́ть
застила́ть несов 1. (покры-вать) ढाँकना द'ā́क'нā n, छाना च'ā́nā n, 2. (напр о туче, дыме)

छाना च'ā́nā n, छा जाना च'ā́ दज़ā-nā n

застла́ть сов см застила́ть.

засто́й m ठहराव t'ā́x'pāo m, तद्रा तанд्रा́ ж, — в торго́вле सर्द-बाजारी́ ж

заstraßeивать несов तामीर (नि-र्माण) करना तā́मिर (निरमा́n) कार'नā n, बनाना банā́nā n, — пусты́рь но́выми дома́ми ऊसर भूमि पर नई इमारते खड़ी करना n

застрахováть сов см застра-хóвывать

застрахóвывать несов बीमा कराना бйमा́ कारā́nā n (का को-ल, что-ल), बीमादार करना бйमा́-दār कार'нā n

застрева́ть несов 1. फँसना प'ā́с'нā n, अटकना атак'нā n, फँस (अटक) जाना प'ā́с (атаक) दज़ā-nā n; — в го́рле गले में फँसना (अटकना) n., 2. перен (задерживаться) अटकना атак'нā n, उल-झना उलाдж'нā n

застрели́ть сов गोली मार देना गोли́ ма́р дэна́ n

застрели́ться сов अपने आप को गोली मार देना ап'нэ ā́п को गोли́ ма́р дэна́ n

застрёльщик m पहल करनेवाला पा́खल कार'नэ-वा́लā m, आरभक ā́рамб'āk m, नई राह दिखानेवाला ना́य रा́ख दिख'ā́nэ-वा́लā m

застро́бить сов см заstraßeивать
застро́йка ж (строительство)

तामीर tāmir ж, निर्माण nīr-
mān м

застрѣть сов см. застревать

застудить сов см застуживать

застуживать несов सर्दी (ठडक) लगना (लग जाना) सर्दी (त^хандак) लग'нā (लग दजāнā) नп (को что-л), я застудил горло मेरे गले को सर्दी (ठडक, हवा) लगी

заступ м कुदाली कुदाली ж, कुदाल कुदाल म, फावडा प^хāorā м

заступаться несов कहना का^х'-
нā न (के पक्ष मे за кого-л), हि-
मायत करना हिमायत कार'нā न
(की за кого-л), रक्षा करना राक्षā
कार'нā न (की за кого-л, защи-
щать)

заступиться сов см засту-
паться

заступник м हिमायती हिमाय'-
ती म, रक्षक राक्षक म

заступничество с हिमायत हि-
मायत ж, रक्षा राक्षā ж

застывать несов 1. (замерзать)
जमना जाम'нā नп, जम जाना जाम
दजāнā नп, कडा हो जाना कारā खो
दजāनā नп (затвердевать), 2. (ко-
ченеть от холода) [सर्दी से] अकड़ना
(अकड़ जाना) [सर्दी से] अकार'नā
(अकार दजāनā) नп, $\diamond$ кровь застыла
в его жилах उस का खून सूख (जम)
गया; ~ на месте जगह पर जम
जाना नп, काठ जाना नп

застыть сов см застывать

засунуть сов см засовывать
záсуха ж सूखा сूक^хā म.

засучивать несов चढाना
चार^хānā न; ~ рукава рубāшки
कमीज की बाँहे चढाना न

засучить сов см засучивать
засушивать несов सुखाना
सूक^хānā न, सुखा देना सूक^хā दэнā
न (को что-л)

засушить сов см засушивать.
засушливый прил खुरक хуш^к,
सूखा सूक^хā

засылать несов भेजना ब^хэдж'нā
न, भेज देना ब^хэдж दэнā न

засыпать сов см засы-
пать II

засыпать I несов (погру-
жаться в сон) सो जाना सो दजāнā
नп, नींद मे पडना नीड मे пар'नā नп

засыпать II несов 1. (напр
яму) भरना б^хар'нā न, भर देना
ब^хар दэнā न, पाटना पāt'нā न, 2.
(насыпать куда-л) डालना दāl'нā
न, डाल देना दāl दэнā न, 3. перен
~ вопросами सवालो की बौछाड़
लगाना (लगा देना) सавālō की бао-
च^хār лагāнā (लागā दэнā) न, ~ кам-
нями पत्थरो की बौछाड़ करना पत-
त^х'rō की баоч^хār कार'नā न

засыхать несов. सूखना सूक^хнā
नп, सूख जाना सूक^х दजāнā नп,
मुरझाना मुर'दज^хāнā नп, कु^хहला-
ना कुम^хлāнā नп (о растениях),
कठियाना कत^хийāनā नп (затверде-
вать).

затаённый 1. прич от зата-
ить, 2. прил छिपा हुआ च^хипā
ṣuā, पोशीदा पोшидā неизм, गुप्त
गुप्त', मन मे दवा हुआ मान मē дабā
ṣuā (о чувстве), -ая враждā
गुवार म

затаить сов छिपाना च^хипāнā
n, दवाना дабāнā n, छिपा (дवा)
लेना च^хипā (дабā) лэнā n, पोशीदा
करना (रखना) पोшидā кар'нā
(рак^х'нā) n, - злōбу मन मे डाह
दवाना n, दिल मे छुरी छिपा रखना
n, ◇ - дыхāние सॉस दवा लेना n

затāпливать несов - печь
(камīн) चूल्हा जलाना चूल^хā джа-
लāнā n

затāпывать несов रौदना
रāод'нā n, कुचलना кучал'нā n,
रौद (куचल) डालना रāод (кучал)
дāl'нā n

затāсканный прил разг
1. फटा हुआ प^хатā ṣuā, 2. перен
पिटा-पिताया पितā-питāйā, घिसा-पिटा
г^хисā-питā

затāскивать несов खीच लेना
к^хйч лэнā n

затащītь сов см затāски-
вать

затвердевātь несов कडा (काठ,
घनीभूत) हो जाना карā (кāt^х, г^ха-
нй-б^хут) ṣо джāнā nп

затвердévший прил ठस т^хас,
घनीभूत г^хани-б^хут

затвердénие с мед कठोरता
кат^хор'tā ж, патологическое -

कóжного покрова चर्म की अस्वाभा-
विक कठोरता ж

затвердétь сов см затверде-
вātь

затвердītь сов разг रटना
рат'нā n, रट लेना रат лэнā n,
रटकर जवानी याद कर लेना रат'кар
забāнй йād кар лэнā n

затвóр м. (винтовки) बोल्ट болт'
ж, अर्गली арг'лй ж

затворītь сов см затворяť
затворяť несов वद करना (कर
देना) банд' кар'нā (кар дэнā) n

затевātь несов छेड़ना च^хэр'нā
n, उठाना ут^хāнā n, ठानना т^хāн'нā
n, - ссóру भगडा उठाना (ठानना)
n, बखेडा मचाना n, - разговóр चर्चा
छेड़ना n, - дéло काम ठानना n

затéйливый прил लच्छेदार
лачч^хэ-дār (витиеватый), पेचीदा
пэчйдā неизм (запутанный, слож-
ный)

затекātь несов 1. घुसना г^хус'нā
nп, घुस आना (जाना) г^хус āнā
(джāнā) nп; водā затеклā в кóм-
нату कमरे मे पानी आ (घुस) गया,
во врéмя купāния водā затеклā
емý в ухó гуस्ल के वक्त पानी उस
के कान मे भर (चला) गया, струя
дождя затеклā емý за воротник
पानी की धार उस के कालर के नीचे
चली गयी, 2. (неметь) у меня за-
теклй нóги मेरे पैरो को जैसे चिउँ-
टियाँ काट रही है मэрэ паэрб ко
джаэсэ чйўтнийā кāt рахй хāэ, मेरे

पैर भनभना उठे मэрэ паэр дж^хан'-
дж^ханā ут^хэ

затём нареч (после, потом) फिर
प^хир, बाद [मे] бād [мэ], ◇ — чтобы
ताकि, इस [बात] के लिये कि

затемнёние с काला (अंधेरा)
करना कालā (āд^хэрā) кар'нā м,
воен तारीक (निष्प्रदीप) करना तārйк
(निष्प्र'दйп) кар'нā м

затемнить сов см затемнять
затемнять несов 1. (делать
темным) काला (अंधेरा) करना कालā
(āд^хэрā) кар'нā п, воен तारीक
(निष्प्रदीप) करना तārйक (निष्प्र'-
दйп) кар'нā п., 2. (лишать ясно-
сти) अस्पष्ट करना аспашт' кар'-
нā п.

затереть сов см затира́ть
затерять сов गँवाना гāvānā п,
गँवा देना гāvā дэнā п, खोना क^хо-
нā п, खो देना (डालना) क^хо дэнā
(дāl'нā) п

затеряться сов खो जाना क^хо
джānā нп, गुम हो जाना गुम खो
джānā нп; अदृश्य (नष्ट) होना (हो
जाना) अदृश्य' (नाश्ट') खонā (खो
джānā) нп (напр в толпе)

затёчь сов см затека́ть

затёя ж 1. (забава, развлече-
ние) खेल क^хэл м, пустāя — लडको
का खेल м, 2. (замысел, предпри-
ятие) काम कām м, कार्य कārй' м,
бессмысленная — व्यर्थ कार्य м,
опāсная — खतरे का काम м

затёять сов см затева́ть

затира́ть несов. 1. (стирать,
уничтожать, напр надпись) मि-
टाना митānā п, मिटा देना митā
дэнā п; 2. (напр льдами) दबाना
дабānā п, दबा देना дабā дэнā п,
сुदño затерло льдами जहाज बर्फ
के बीच फँस गया, जहाज बर्फ से
घिरा हुआ है; 3. перен उन्नति करने
न देना уннати кар'нэ на дэнā п

затиха́ть несов 1. (умолкать,
переставать звучать) नीरव (नि-
स्तब्ध) होना (हो जाना) нйрав (ни-
стабд^х) खонā (खो джānā) нп, 2.
(ослабевать) शात हो जाना шāнт'
खो джānā нп (напр о ветре,
гневе), ठंडक पडना т^хандак пар'нā
нп (об эпидемии)

затйхнуть сов см затиха́ть.
затйшье с खामोशी хāмошй ж,
निस्तब्धता निस्ताбд^хтā ж.

заткнۇть сов см затыка́ть
затмевáть несов (превосходить)
मात करना мāt кар'нā п

затмёние с ग्रहण грахāн м,
— सौलнца सूर्यग्रहण म

затмйть сов см затмевáть
затó союз लेकिन лэкин, पर пар,
कितु кинту

затовáривание с माल की भर-
मार мāl кй б^хар'мār ж

затолка́ть сов (в толпе) धकेल-
कर (ठेलकर) थकाना (थका देना,
थका डालना) д^хакэл'кар (т^хэл'кар)
त^хакānā (त^хакā дэнā, त^хакā дāl'-
нā) п

затонуть *сов* डूब जाना *दुब*
दुबाना *np*

затопить I *сов см* *затапли-*
вать

затопить II *сов см* *затоплять*
затоплять *несов* सैलाव (प्ला-
वित) करना (कर देना) साэलाб
(प्लावित) *кар'на* (*кар дэна*) *n*, всю
деревню затопило сारे गाँव में बाढ़
आई

затоптать *сов см* *затапты-*
вать

затоп *м* रोक рок *ж*, रुकावट
рукават ж

затормозить *сов* ब्रेक से चाल
रोकना (कम करना) ब्रेक से चाल
рок'на (*काम कार'ना*) *n*, перен रोक
लगाना рок лаган'на *n* (पर *что-л*)

заточать *несов уст* कैद करना
(कर देना) काэд *кар'на* (*кар дэна*)
n, बाँधना बाँध'на *n*, बाँध देना बाँध'
дэна *n*

заточить *сов см* *заточать*

затравить *сов* 1. पीछा करके
पकड़ लेना प्याच'а *кар'ка* *पाकार* *लэна*
n (कुत्तो से *собаками*); 2. перен
जुल्म (अत्याचार) कर देना зуल्म'
(*अतिआचर*) *кар* *дэना* *n*, उत्पीड़ित
करना *उत्पीरित* *кар'ना* *n*

затрагивать *несов* 1. छूना च'у-
ना *n*, स्पर्श करना सपार' *кар'ना*
n, у него затронуты лёгкие उस
के फेफड़े खराब हैं, 2. (*напр* *инте-*
рессы, чувства) असर करना (डालना)
асар *кар'на* (*दाल'ना*) *n* (के ऊपर

что-л), प्रभावित करना *प्राब'ावित*
кар'ना *n*, — больное место जखम
कुरेदना *n*, मर्म स्पर्श करना *n*; —
ч'ий-*л*. *интересы* किसी के हित को
हानि पहुँचाना *n*, — ч'ье-*л*. *само-*
любие किसी की आत्मप्रतिष्ठा को
चोट पहुँचाना *n*, 3. (*напр* *тему,*
вопрос) [मोटे तौर पर] जिक्र (चर्चा)
करना [मोटे तौर पर] *зिक्र'* (*चर्-*
चा) *кар'ना* *n* (बोलने में *в* *разго-*
воре, लिखने में *в* *письме*)

затрата *ж* खर्च *харч'* *м*, व्यय
व'ай *म*, — *труд* मेहनत का खर्च
म, परिश्रम-*व्यय* *म*

затратить *сов см* *затрачивать*.

затрачивать *несов* खर्च (सर्फ,
व्यय) करना *харч'* (*सर्फ'*, *व'ай*)
кар'ना *n* (में *на* *что-л*); — *вре-*
мя *वक्त* (*समय*) लगाना *n*

затребовать *сов* माँगना *माँगाना*
n, माँगा लेना *माँगा* *लэना* *n*

затронуть *сов см* *затрагив-*
вать

затруднѐни||*е* *с* 1. (*препятст-*
вие) रुकावट *рукават ж*, बाधा बा-
द'а *ж*, устранять —*я* *рукават* *हटा-*
ना *n*, 2. (*трудное положение*), तक-
लीफ *तक'लीफ* *ж*, कठिनाई *कठ'न'ना*
ж, सकट *साक'त* *म*, घबराहट *ग'ाब'-*
रा'त *ж*, परेशानी *परेश'ानी* *ж*
(*защитительство*)

затруднительн||*ый* *прил* मु-
श्किल *मुश्किल*, कठिन *कठ'न*, सकट-
मय *साक'त-मान*; —*ое* *положение*
तग (नाजुक) हालत *ж*

затруднить сов см затруд-
нять

затруднять несов 1. (беспоко-
ить кого-л) तकलीफ (कष्ट) देना
так'лйф (кашт') дэнā п (को कोго-
-либо), 2. (препятствовать) रोकना
рок'нā п, рок देना рок дэнā п,
रुकावट (बाधा) डालना रुकावट (бā-
д^хā) дāl'нā п (मे что-л)

затуманиться сов धुंधला हो
जाना д^хūd^х'лā खो джāнā нп

затушевать сов см затуше-
вывать

затушёвывать несов перен
छिपाना च^хипāнā п, परदा डालना
пар'дā дāl'нā п (पर что-л)

затхлый прил सड़ा हुआ सरā
xūā, वासी बāसī (о продуктах), दम
घोटनेवाला दाम г^хōт'нэ-вāлā, सॉस
रोकनेवाला सāс рок'нэ-вāлā (о воз-
духе)

затыкать несов डाटना дāt'нā
п, — пробкой डाट कसना (лагана,
вд करना) п

затылок м डब दाब м

затягивать несов 1. (напр
узел, ремень) कसना кас'нā п, कस
देना кас дэнā п, 2. (засасывать)
अंदर खीचना (खीच लेना) андар
к^хйч'нā (क^хйч лэнā) п, लोड्कु
затянуло в водоворот भँवर ने
कस्ती को अंदर खीच लिया, 3. (за-
держивать) टालना тāl'нā п, टाल
देना тāl дэнā п, झुलाना дж^хулāнā
п (выполнение работы), — войну

युद्ध लंबा चलाना (चला देना) п;
4. безл (заживать — о ране) भरना
б^хар'нā нп, भर जाना б^хар джāнā
нп, 5. (начинать петь) गाने लगना
гāнэ лаг'нā нп

затягиваться несов. 1. (напр
об узле) उलझना уладж^х'нā нп,
2. (задерживаться: о собрании
и т п) लवा चलना ламбā чал'нā
нп, 3. (при курении) कश खीचना
(лагана, लेना, मारना) каш к^хйч'нā
(лагāнā, лэнā, мār'нā) п, 4. (о
ране) भरना б^хар'нā нп, भर जाना
б^хар джāнā нп

затяжка ж 1. (при курении)
कश каш м, दम दाम м, глубокая
— लंबा कश м, 2. (задержка) देर
дэр ж, विलंब विलамб' м

затяжной прил लंबा[-खिंचा]
ламбā[-к^хйчā]

затянуть(ся) сов см затяги-
вать(ся)

заунывный прил उदास удās,
रजीदा ранджйдā неизм, दु खी
ду^хк^хй

заурядный прил आम āм,
घटिया г^хатийā неизм, — писатель
घटिया लेखक м

заусеница ж नाखुन की जड़
нāхун кй джар ж.

зафиксировать сов 1. लिख
लेना (देना) лик^х лэнā (дэнā) п,
दर्ज कर लेना дардж' кар лэнā п,
2. (установить, определить) ठीक
(निश्चित) करना (कर देना) т^хйк

(нишчит) кар'нā (кар дэнā) *n*,
 मुकर्रर (नियत) करना मुकारрар
 (нийат) кар'нā *n* (назначить),
 3. (сосредоточить) ~ внимание
 ध्यान लगाना द^хयāн лагāнā *n*

захвāт *м* 1. कब्जा करना काब-
 зā кар'нā *м*, 2 *спорт.* पकड़ पा-
 кар *ж*

захватить *сов см* захвāтывать

захвāтническ||ий *прил* विजया-
 काक्षी विजयāयāकāक्षी, ~ая войнā
 कब्जा करने की लड़ाई *ж*, विजया-
 काक्षी युद्ध *м*

захвāтчик *м* कब्जा करनेवाला
 काबзā кар'нā-вāлā *м*, आक्रता
 āкрнтā *м неизм*

захвāтывать *несов* 1. लेना
 лēнā *n*, ले लेना лē лēнā *n* (अपने
 साथ *с собой*), साथ ले जाना сāt^х
 лē джāнā *нп*, он захватил *с собой*
 дēньги वह रुपया साथ ले गया; 2.
 (завладевать) कब्जा करना (कर
 लेना) काबзā кар'нā (кар лēнā) *n*
 (पर *что-л*); [बल से] पकड़ना (पकड़
 लेना) [бал сē] пакар'нā (पाкар
 лēнā) *n* (напр *пленного*), ~ власть
 в свой рўки हुकूमत की बागडोर
 अपने हाथ में ले लेना *n*, 3. (засты-
 гать) по дорōге егō захватил
 дождь वह जा रहा था कि रास्ते में
 वारिश (वर्षा) होने लगी वा^х джā ра-
 лā т^хā *кн* рāстē мē бāриш (वरशā)
 хонē лагй, 4. (увлекать) मूझिका
 его захватила वह संगीत से प्रभावित
 हुआ वा^х संगीत сē праб^хāвит хуā,

◇ **захватить** вóвремя болēзн^ь
 समय रहते रोग का निराकरण करना
n; от этóго у негō дух захватило
 इस से वह स्तंभित (दंग) रह गया,
 захватить врасплóх औचक में धर
 दबाना *n*

захворāть *сов разг* बीमार
 पडना (हो जाना) бймāр пар'нā (хō
 джāнā) *нп*

захлебнўться *сов см* захле-
 бываться

захлѐбываться *несов* गिरह पड़
 जाना गिरा^х пар джāнā *нп* (से
чем-л)

захлестнўть *сов см* захле-
 стывать

захлѐстывать *несов* (перели-
 ваться) ऊपर तक भरकर वह निकल-
 ना उपर तक ब^хар'кар ба^х никаल'нā
нп, волнā захлестнўла лōдку लहर
 उठकर कश्ती पर पड़ गयी, लहर कश्ती
 के ऊपर से निकल गई

захлōпнуть *сов см* захлōпы-
 вать

захлōпывать *несов* पटककर
 (जोर से) बंद करना (कर देना) па-
 так'кар (зор сē) банд' кар'нā (кар
 дэнā) *n*

захōд *м* (светила) अस्त अस्त'
м, ~ сōлнца सूर्यास्त *м*

заходить *несов* 1. आना āнā *нп*
 (से मिलने *к кому-л*, लेने *взять*
что-л), आ मिलना ā мил'нā *нп*
 (से *к кому-л*), भौकना दज^хā^хнā
нп (заглядывать), ~ ненадōлго

थोड़ी देर के लिये आना *न* ,

2. (углубляться) पहुँचना *पाखुच'ना*

न , पहुँच जाना *पाखुच दजाना* *न* ,

घुसना *ग़ास'ना* *न* (вонзаться, по-

грузжаться), — *слишком далеко*

перен दूर तक पहुँचना *न* , (напр

в разговоре), 3. (сворачивать) मुड़ना

मुर'ना *न* , 4. (с какой-л сто-

роны) जाना *दजाना* *न* (की तरफ

से, की ओर से *откуда-л*); 5. (о

светилах) डूबना *दुब'ना* *न* , डूब

जाना *दुब दजाना* *न* , अस्त होना

(हो जाना) *अस' होना* (*खो दजाना*)

न , सॉलнце *зашло* सूरज डूब

गया, 6. (возникать, начинаться —

о разговоре) छिड़ना *च'хिर'ना* *न*

захолу́стный *прил* दूर का दूर

का , दूरवर्ती दूर-वर्ती (*отдален-*

ный)

захолу́стье *с* दूर (परे) का

इलाका (प्रदेश) दूर (पर) *का* *इलाका*

(*प्रादेश*) *म* , दूर की वस्ती दूर *की*

बास्ती *ज*

захотéть *сов* चाहना *चाह'ना* *न* ,

जी में आना *दजि मे* *आना* *न* (के

о ком-л)

захохотáть *сов* हँसने लगना

हास'ने *लग'ना* *न* , हँस उठना (*पड-*

ना) *हास* *उठ'ना* (*पर'ना*) *न*

захудáлый *прил* गरीब *गरीब* ,

कगाल *कगाल* , दरिद्र *दरिद्र* , पत-

नोन्मुख *पत'नोन्मुख* .

зацвести́ *сов* *см* **зацвётáть**

зацвётáть *несов* फूलने लगना

फूल'ने *लग'ना* *न*

зацепи́ть(ся) *сов. см.* **заце-**
плять(ся).

зацеп||ля́ть *несов* पकड़ना *पा-*

कार'ना *न* , पकड़ लेना *पाकार* *लेना*

न , — *ить* *крючком* *काँटी* से *पकड़*

लेना *न*

зацеп||ля́ться *несов* . *он* — *ился*

за *стул* *वह* *कुरसी* से *रगड़ते* *हुए*

निकला *वाह* *कुर'सि* *से* *रागार'त* *हू*

निक'ला

зачасту́ю *нареч* *अक्सर* *अक्सर* ,

बहुधा *बाहुद'हा*

зача́тие *с* गर्भाधान *गर्ब'आद'आन*

म

зача́точн||ый *прил* *अल्पविक-*

सित *अल्प'-विकासित* , *अविकसित* *अवि-*

कासित , *प्रारंभिक* *प्रांराम'भिक* , *प्राथ-*

मिक *प्राथ'मिक* (*первоначальный* ,

элементарный) , *в* — *ом* *состоянии*

बीजरूप में

зачéм *нареч.* *किस* *लिये* *किस* *लिये* ,

किस *हेतु* *किस* *हेतु* , *क्यों* *क्यों* (*поче-*

му)

зачёркивать *несов* [*रेखा* से]

काटना (*काट देना*) [*रख'हा* से] *काट'*

ना (*काट देना*) *न* , *कलम* *फेरना* *का-*

लाम *प'खर'ना* *न* (*पर* *क्या-ल*) , *आडा*

आडी *लकीर* *खीचकर* *काटना* (*काट*

देना) *आडा* *आडी* *लाकर* *क'खीच'कार* *काट'*

ना (*काट देना*) *न* (*перечеркивать*)

зачеркну́ть *сов* *см* **зачерки-**

вать

зачерпну́ть *сов. см* **зачёрпы-**

вать

зачёрпывать *несов.* *निकालना*

никāл'нā *n* (पानी वodu, से चे-ल),
उठाना *ут'āнā n* (напр *сун*).

зачерствѣть *сов* 1. बासी (रूखा)
हो जाना *бāсй (рук'ā) хо джāнā nп*,
2. *перен* सख्तदिल (संगदिल, शुष्क)
हो जाना *сахт'-дил (санг'-дил,*
шушк') *хо джāнā nп*

зачёт *м* इम्तहान *имт'хāн м*,
परीक्षा *парйкшā ж*, сдать — *इम्त-*
हान (परीक्षा) पास कर देना n

зачйнщик *м* छेडेनवाला *ч'эр'-*
нэ-вāлā м, भडकानेवाला *б'хар'кā-*
нэ-вāлā м, उत्तेजक *уттэджак м*

зачйслить *сов см* **зачислѣть**
зачислѣть *с несов* शामिल
(अतर्गत) करना *шāмил (антарगत)*
кар'нā n, भरती करना (कर लेना)
б'хар'тй кар'нā (кар лэнā) n (напр
в школу, в армию), रजिस्टर करना
раджистар, кар'нā n (вносить в
список), — в штат स्टाफ में शामिल
करना n

зачитāтьсѣ *сов см* **зачйты-**
ваться

зачйтываться *несов* पढने मे
डूब जाना *пар'х'нэ мē дуб джāнā*
nп

зашатāтьсѣ *сов* लडखडाने लग-
ना *лар'к'харāнэ лаг'нā nп*

зашивāть *несов* 1. सीना *сйнā*
n, सी देना *сй дэнā n*, टाँकना
тāк'нā n, टाँक देना *тāк дэнā n*,
2. (накладывать швы) टाँके लगाना
(लगा देना) *тāкэ лагāнā (лагā дэнā)*
n (मे что-л)

зашйть *сов см* **зашивāть**

зашнуровāть *сов* फीते से बाँध-
ना (बाँध देना) *фйтэ сэ бāд'х'нā*
(бāд'х дэнā) n, तसमे बाँधना (बाँध
देना) *тас'мэ бāд'х'нā (бāд'х дэнā) n.*
(के что-л)

заштōпать *сов* रफू करना (कर
देना) *рафū кар'нā (кар дэнā) n*

зашумѣть *сов* शोर मचाने लगना
шор мачāнэ лаг'нā nп

защйт||а *ж* 1. (действие) बचाव
бачāо м, हिफाजत *хйфāзат ж*, रक्षा
ракшā'ж, — диссертāции डिग्री
के लिये थीसिस तैयार करना *м*, под
—ой हिफाजत (रक्षा) मे (की को-ल,
चे-ल), 2. *юр'* वकालत *вакāлат ж*,
प्रतिवाद *пративāд м*

защитйть *сов см* **защищāть** 1

защйтник *м* 1. बचानेवाला *ба-*
чāнэ-вāлā м, मुहाफिज *мухāфиз м*,
रक्षक *ракшак-м*, 2. (в футболе)
पीछे का खिलाडी *пйч'э кā к'хилāрй*
м, 3. *юр* [सफाई का] वकील [सा-
फāय कā] *вакйल м*

защйтн||ый *прил* हिफाजती
хйфāз'тй, रक्षात्मक *ракшāтмак*, —ая
полосā *रक्षक-पāती ж*, —ые *очкй*
भāपदार चश्मे म मн, — *цвет खाकी*
[रग] м

защищāть *несов* 1. बचाना
бачāнā n, हिफाजत (रक्षा) करना
хйфāзат (ракшā) кар'нā n (की
को-ल, что-ल), 2. *юр* *वकालत*
करना *вакāлат кар'нā n*

защищāтьсѣ *несов* अपनी हि-

फाजत (रक्षा) करना अप'नй हिफाज़त
(राक्षā) कर'नā n

заявить сов см заявлять

заявка ж 1. दरखास्त दार-хāст'
ж, माँग माँग ж, 2. (напр на
открытие, постройку) दावा दā-
vā m

заявление с वयान байān m,
घोषणा ग'ош'нā ж, वक्तव्य वा-
क्ताव' m (сообщение), दरखास्त
дар-хāст' ж, प्रार्थना प्रāрт'нā ж
(прошение), दावा दāvā m, अभियोग-
पत्र अब'ийог-патр' m (в суд)

заявлять несов वयान (घोषणा)
करना байān (ग'ош'нā) कर'нā n,
वक्तव्य देना वाक्ताव' дēnā n

заядлый прил разг पक्का пак-
kā, कट्टर कटтар

заяц m खरगोश хар-гош m

звāние с पदवी пад'вй ж,
उपाधि उपād'hi ж, матч на — чем-
пиона мiра по шахматам विश्व चैस
चैपियनशिप का मैच m

звāный прил — обед दावत
дāват ж, भोज б'ождж m, जेवनार
джэонār ж

звать несов 1. बुलाना булānā
n, बुला लेना булā лēnā n, पुकारना
пукār'нā n, — на по́мощь अपनी
мदद (सहायता) पर बुलाना n, दुहाई
देना n (की को-л), गोहार मारना
n; 2. (именовать, называть) कहना
каh'нā n, как вас зов'ут? आप का
नाम क्या है?; 3. (приглашать)
बुलाना булānā n, बुला लेना булā

лēnā n, निमंत्रण करना निमāнтран
कर'нā n (का को-л), निमंत्रण देना
निमāнтран дēnā n (को को-л.)

звездā ж तारा tārā m, सितारा
ситārā m; Полярная — ध्रुवतारा m

звёздный прил 1. तारो का
tārō kā, 2. (усеянный звездами)
तारोवाला tārō-vālā, तारामय tārā-
may

звенеть несов ठनठनाना т'хан'-
т'ханānā nп, घनघनाना г'хан'г'ханā-
nā nп, वजना बадж'нā nп (напр.
о колокольчике, часах)

звенó с 1. прям, перен कडी
кари ж, 2. (организационная
ячейка) टोली तōли ж; ав. उड्डयन-
गुल्म उद्даयान-гулм' m

звеньевóй m टोली का नेता
तōли kā нēтā m неизм

звер'инец m चिडियाघर чир'ийā-
г'хар m

звер'иный прил जानवर (पशु)
का джāн-вар (пашу) kā

звёрский прил वहशियाना вах'-
шийānā неизм, पाशविक пāш'вик,
निर्मम' нирмаm

звёрство с पाशविकता пāш'-
вик'tā ж, पैशाचिकता пāшāч'ик'-
tā ж, निर्ममता нирмаm'tā ж.

звёрствовать несов जुल्म
(अत्याचार) करना (ढाना) зулм'
(ат'йāчār) кар'нā (д'ānā) n

зверь m जानवर джāн-вар m,
पशु пашу m, хищный — दरिदा
m, हिंस्र पशु m

ЗВОН *м* खनखनाहट क^खан'क^खанā-
ख़ात *ж*, भनभन दज^खан-दज^खан *ж*,
भकार दज^खанकār *ж*, — будиль-
ника गजर *м*

ЗВОН||**ИТЬ** *несов* 1. बजाना ба-
джānā *п*, बजना бадж'нā *пп* (напр
о звонке), ट्राम-चालक की घंटी टन-
टनाना трām-чāлак кй г^ханти тан'-
танānā *пп* (о трамвае), — в коло-
кол घंटी बजाना *п*, —ят घटी सुनाई
पड रही है, 2.: — по телефону
टेलीफोन (फोन) करना तэлифон (фон)
кар'нā *п* (को, के पास кому-л),
вы не тудā —йте (по телефону)
आप का नंबर गलत है āп kā наंबर
गलत ख़ा

ЗВОНК||**ИЙ** *прил* [उच्च स्वर से]
गूँजनेवाला [учч' свар сэ] гूँдж'нэ-
-вālā, उच्चशब्दकारी учч'-шабд'-
-कārй, — гóлос खनकती (ठनठनाती)
हुई आवाज *ж*, — смех खिलखि-
लाहट *ж*, ♠ —ая монéта नकदी *ж*

ЗВОНÓК *м* в разн знач घटी
г^ханти *ж*, элeктрiческий — बिज-
ली-घटी *ж*, двернóй — दरवाजे की
घटी *ж*, дать — घटी बजाना *п*,
раздāлся — घटी सुनाई दी, — те-
лефóна टेलीफोन की घटी *ж*

ЗВУК *м* आवाज āvāз *ж*, ध्वनि
द^хвани *ж*, शब्द शाब्द' *м*, глāсный
— स्वर *м*, соглāсный — व्यजन
м, ♠ пустóй — खोखला शब्द *м*

ЗВУКÓЙ *прил* 1. आवाज
(ध्वनि) का āvāз (द^хвани) kā,
2.: — фильм बोलता (सवाक्) फिल्म

(चलचित्र) бол'tā (са-вāк) филм'
(चल-चित्र') *м*

ЗВУКОУЛОВИТЕЛЬ *м* воен, ав.
आवाज—प्रदर्शक-यंत्र āvāз-прадар-
шак-йантр' *м*, ध्वनिग्राहक यंत्र
द^хвани-ग्रāхак йантр' *м*

ЗВУЧ||**АТЬ** *несов* बजना बадж'нā
пп (напр о колоколе), गूँजना
गूँдж'нā *пп* (греметь, отдаваться
эхом); आवाज आना āvāз ānā *пп*
(доноситься, की о чем-л), его
словā все еще —āt у меня в ушāх
उस के शब्द आज भी मेरे कानो मे
गूँज रहे हैं.

ЗВУЧНЫЙ *прил* पुर-आवाज पुर-
-āvāз, ध्वन्यात्मक द^хवानйātмаक

ЗВЯКАТЬ *несов* भनभन करना
दज^खан-दज^खан кар'нā *п*, ठनकना
т^ханак'нā *пп* (о чем-л), ठनकाना
т^хан'кānā *п* (чем-л)

ЗВЯКНУТЬ *сов* см звякать

ЗГА *ж* ни зги не вiдно अंधेरा
गुप्प है āд^хэрā групп' хāз

ЗДāНИЕ *с* इमारत имāрат *ж*,
मकान макāн *м*, भवन б^хаван *м*

ЗДЕСЬ *нареч* यहाँ [पर] йāхā
[पर], इधर ид^хар

ЗДÉШНИЙ *прил* यहाँ का йāхā
kā, यहाँवाला йāхā-वālā, स्थानीय
ст^хāний' (местный)

ЗДÓРОВАТЬСЯ *несов*. सलाम (नम-
स्कार) करना салām (नामास्कār)
кар'нā *п* (को с кем-л), — зā руку
हाथ मिलाना *п* (से с кем-л)

ЗДÓРОВО *нареч* в знач сказ

(хорошо, прекрасно) разг. शाबाश! шābāш!

здоров||ый прил 1. तदुरुस्त тан-дуруст', स्वस्थ स्वाст', नीरोग нй-рог, 2. (полезный) सेहतमद сэхат-манд', स्वास्थ्यप्रद स्वाст'н'-прад, पुष्ट пушт' (о пище), 3. перен. हितकर хит-кар, ◇ **будьте** —ы! (при прощании) खुदा हाफिज!, बिदाई!, नमस्ते!

здоровье с तदुरुस्ती тан-дурустй ж., सेहत сэхат ж, स्वास्थ्य स्वाст'х' м, как ваше —? आप का मिजाज क्या है?

здравица ж टोस्ट тост' м

здравица ж आरामगाह ārām-gāх ж, स्वास्थ्य-घर स्वाст'х'-г'лар м санаторий, дом отдыха), स्वास्थ्य (-केंद्र स्वाст'х'-кэндр' м, स्वास्थ्यवर्धक स्थान स्वाст'х'-вард'хак ст'х'ан м (курорт)

здраво нареч ठीक т'х'ик (правильно), सद्बुद्धि से сад-будд'х'и сэ (разумно, рассудительно)

здоровыслящий прил समझदार самадж'дār, विचारशील विचār-шил, बुद्धिमान् будд'х'имāн

здоровоохранение с स्वास्थ्य-रक्षा स्वाст'х'-ракшā ж

здрав||ствовать несов да —ствует! जिंदाबाद! зиндā-бād!, जय! джай! (की кто-л, что-л), अमर (चिरायु) हो! амар (чирāйу) х'о!, —ствуйте नमस्ते नामастэ, नमस्कार नामаскār, सलाम-अलैक салāм-алаэк

здравый прил समझदार сам-мадж'дār, विचारशील विचār-шил, — смысл सहज (सामान्य) बुद्धि श, साधारण समझदागी श

зэбра ж जेवरा зэб'рā м

зевāка м (лентяй, бездельник) разг आलसी āл'си м

зев||ать несов जँभाई लेना джā б'āп лэнā п, जँभाना джāб'āнā нп, ◇ — по сторонам разг मुँह और आँखें फाड़के हेरानी से देखना п, не —āй! разг खबरदार!

зевнұть сов см зевать.

зевота ж. जँभाई दजāб'āн ж

зеленеть несов. 1. (становиться зеленым) हरा (सब्ज) हो जाना хārā (сабз') хо джāнā нп, 2. (покрываться зеленью) लहलहाना лах'лахā нā нп, डहडहाना дах'дахāнā нп, 3. (виднеться) हरा (सब्ज) दिखाई देना хārā (сабз') дик'āн дэнā нп

зеленн||ой прил —āя лāвкa कूँजडे (सब्जीफरोश) की दुकान к'у дж'рэ (сабзй-фарош) кп дукāн ж, — рынок सबजी-мदी сабзй-мандй ж

зелёный прил 1. हरा хārā, सब्ज сабз', 2. (недозрелый) कच्चा каччā

зэлень ж 1. हरापन хārā-пан м, सब्जी сабзй ж, 2. (растительность) हरियाली хārийāли ж, 3. собир (овощи) तरकारी тар'кар'и ж, सब्जी сабзй ж, भाजी б'āджй ж

земельн||ый прил जमीनी зам'ни, — налбг लगан м, भूकर м,

—ая рефóрма भूमिसुधार б^хуми-
-суд^хар *м*

землевладéлец *м* जमीदार за-
мй-дār *м*

земледéлец *м* काश्तकार कāшт'-
-кār *м*, कृषक кришак *м*

земледéлие *с* काश्तकारी कāшт'-
-кārй *ж*, खेतीवारी к^хэти-бārй *ж*,
कृषि криши *ж*

земледéльческий *прил* खेतीहर
к^хэти-хар, कृषिप्रधान криши-пра-
д^хāн (*о районе, стране*)

землекóп *м* वेलदार бэл-дār *м*,
कुदाली-मजदूर कुдāлй-маз'дур *м*

землемёр *м* जरीबकश джарйб-
-каш *м*, भूमापक б^ху-мāпак *м*

землетрясéние *с* भूचाल б^ху-
-чāл *м*, भूकम्प б^ху-камп' *м*

землечерпāлка *ж* ड्रैजर драэ-
джэр *м*

землйстый *прил* 1. मिट्टी से
मिला हुआ मित्ति सэ милā хуā (*напр*
о песке), 2. (*о цвете лица*) भूरा
б^хурā

земл||я́ *ж* 1. पृथ्वी प्रित^хви *ж*,
धरती д^хар'ти *ж*, भूगोल б^ху-гол
м, 2. (*поверхность*) जमीन замйн
ж, भूमि б^хуми *ж*, पृथ्वी प्रित^хवि
ж, 3. (*почва*) मिट्टी митти *ж*,
जमीन замйн *ж*, 4. (*владение*)
जमीन замйн *ж*, भूमि б^хуми *ж*,
◇ на —é и на морé जल-स्थल
पर

землйāk *м* हमवतन хам-ватан
м, देस-भाई дэс-б^хāй *м*

землянй́ка *ж* जगली स्ट्रावेरी
джанг'ли стрāбэрй *ж*

землйāнка *ж* तहखाना тах-хā-
нā *м*

землян||óй *прил* 1. मिट्टी का
मित्ति कā, —ые рабóты मिट्टी की
खोदाई के काम *м* *мн*, 2. (*из земли*)
मिट्टी का बना हुआ मित्ति कā банā
хуā, — пол कच्चा फर्श *м*

земно́й *прил* 1. पृथ्वी का
प्रित^хवि कā, पार्थिव пāрт^хив, — шар
भूगोल *м*, 2. *перен* इहलौकिक их'-
-лаокик, सासारिक сāсāрик

зенй́т *м* अस्त्र आकाशचोटी
ākāш-чоти *ж*, शीर्ष-विदु शирш'-
-бинду *м*

зенй́тный *прил* воен हवामार
хавā-мār, यानतोडक йāн-торак,
विमानवेधी विमāн-вэд^хй

зенй́ц||а *ж* берéчь как —у óка
अपनी आँख की पुतली की तरह रक्षा
करना अप'नй āк^х кй пут'ли кй тарах
ракшā кар'нā *п*

зёркало *с* 1. आईना āйнā *м*,
दर्पण дарпан *м*, 2. *перен* प्रतिबिम्ब
пратибнмб' *м*

зерка́льный *прил* आईनेदार
āйнэ-дār, *перен* चिकना чик'нā,
— шкаф आईनेदार अलमारी *ж*.

зернй́ст||ый *прил* दानेदार дāнэ-
-дār, —ая икрā काला कवियार *м*,
मछली के काले अडे *म* *मн*

зерно́ *с* 1. बीज बीज *म*, दाना
дāнā *म*, कॉफ़े в зёрнах काफी के
बीज *म* *मн*, काफी-विन *म*., 2. со-

бир. अनाज *анāдж* *м*, अन्न *анн'* *м*

зерносовхоз *м* अनाज का सरकारी फार्म *анāдж* *кā* *сар'кārи* *фāर्म'* *м*

зернохранилище *с* अनाज का भंडार *анāдж* *кā* *б^хандār* *м*

зигзаг *м* टेढी-तिरछी लकीर (रेखा) *тэр^хи-тир'ч^хи* *лакйр* (*рэ-к^хā*) *ж*

зигзагообразный *прил* टेढा-मेढा *тэр^хā-мэр^хā*, टेढा-तिरछा *тэр^хā-тир'ч^хā*

зимā *ж* जाड़ा *джārā* *м*, सर्दी *сардй* *ж*, शीतकाल *шйт-кāl* *м*

зимн||ий *прил* जाड़ो (शीतकाल) का *джārō* (*шйт-кāl*) *кā*, — спорт वर्फ (शीत ऋतु) के खेल *м* *мн*; — яя спячка शीतस्वाप *м*

зимовāть *несов* जाड़ा बिताना (काटना) *джārā* *битānā* (*кāt'nā*) *п*

зимовка *ж* जाड़ा बिताना (काटना) *джārā* *битānā* (*кāt'nā*) *м*, जाड़ा बिताने की जगह *джārā* *битāнэ* *ки* *джагах* *ж* (*место*)

зимовщик *м* जाड़ा बितानेवाला (काटनेवाला) *джārā* *битāнэ-вālā* (*кāt'nэ-вālā*) *м*

зимой *нареч* जाड़ो में *джārō* *мэ*

зияние *с* लिंगव विवृति विव्रिति *ж*.

злāки *мн* अनाज *анāдж* *м*, गरला *галā* *м*, घान्य *д^хāнй'* *м*

злэйший *превосл* от злой, —

враг जानी दुश्मन (गन्धु) *джāни* *душман* (*шатру*) *м*

злить *несов* जलाना *джалānā* *п*, जी जलाना *джи* *джалānā* *п* (*ка* *кого-л*), गुस्सा दिलाना *гуссā* *дилānā* *п*, क्रोधित करना *крод^хит* *кар'nā* *п*, जोश में लाना *джош* *мэ* *лānā* *п*

злйться *несов* जी जलना *джи* *джал'nā* *нп* (*ка* *о* *ком-л*), गुस्से (क्रोध) में आना *гуссэ* (*крод^х*) *мэ* *ānā* *нп*, जलना-भुनना *джал'nā-б^хун'-* *нā* *нп*

зЛО I *с* बुराई *бурāй* *ж*, खराबी *харāби* *ж* (*несчастье*), नुकसान *нук'sāн* *м*, हानि *хāни* *ж* (*вред*)

зЛО II *нареч* डाह से *дāх* *сэ*, द्वेषपूर्वक *двэш-пūрвак*, — подшутить *бुरी* *तरह* *мूर्ख* *बनाना* *п*

злōба *ж* डाह *дāх* *ж*, द्वेष *द्वэш* *м*, गुस्सा *гуссā* *м*, क्रोध *крод^х* *м* (*гнев*).

злōбный *прил* डाह-भरा *дāх-* *б^харā*, द्वेषपूर्ण *द्वэш-пूरन'*

злōбоднёвный *прил* — वो-प्रोस *фौरी* *समस्या* *फाोरि* *самасйā* *ж*

зловéщий *прил* अमंगल[सूचक] *амангал* [*сūчак*]

зловōние *с* बदबू *бад-бū* *ж*, गदगी *ганд'гй* *ж*, दुर्गंध *дурганд^х* *ж*

зловōнный *прил* बदबूदार *бад-бū-дār*, गदा *гандā*, दुर्गंधमय *дур-ганд^х-маи*

зловрédный *прил* नुकसानदेह *нук'sāн-дэх*, हानिकर *хāни-кар*

злоде́й *м* बदमाश бад-мāш *м*,
दुर्जन дурджан *м*

злоде́йский *прил* शरारतपूर्ण
шарāрат-пурн', दुर्जनोचित дурдж'н-
очит

злодея́ние *с* दुराचार дурāчār
м, जुर्म джурм' *м*, अपराध ап'рād^х
м (преступление)

злой *прил* बद бад, दुष्ट душт'
злота́чественный *прил мед*
सरत сахт', दुष्ट душт', घातक г^ха-
так

злонаме́ренный *прил* दुष्टात्मा
душтātмā неизм (о человеке),
दुर्वसनामय дурвās'нā-май (о по-
ступке)

злота́мьный *прил* वैर-साधन-
तत्पर баэр-сād^хан-татпар, प्रतिहि-
साशील пратихйсā-шил

злополу́чный *прил* बदकिस्मत
бад-кисмат, अभागी а-б^хāги

злора́дный *прил* [दूसरो का]
बुरा चाहनेवाला [дūs'рō kā] бурā
чāх'нэ-вāлā बदखाह бад-хвāх,
द्रोही дрохи

злосло́вие *с* बदगोई бад-гой
ж, चवाव чавāо *м* (сплетни, пе-
ресуды)

злос́тный *прил* 1. द्वेषपूर्ण द्वэш-
-пурн', द्रोही дрохи, 2. (закорене-
-лый) पक्का пакkā, कट्टर каттар

злос́ть *ж* डाह дāх *м*, गुस्सा
гуссā *м*, ईर्षा иршā *ж*

злоу́мышленник *м* अपराधी
ап'рād^хя *м*.

злоупотребить *сов см* зло-
употреблять.

злоупотребле́ние *с* दुरुपयोग
дурупайог *м*, कुव्यवहार ку-вйав'-
хāр *м*

злоупотребля́ть *несов* दुरुपयोग
(कुव्यवहार) करना дурупайог (ку-
-вйав'хāр) кар'нā *п* (ка чем-л)

змеи́ный *прил* साँप का сāп kā
зме́й *м* बумажный — कनकौवा
кан'каовā *м*, पतंग патанг' *м*

змея́ *ж* साँप сāп *м*, नाग nāg
м, очко́вая — काला साँप (наг) *м*

знак *м* 1. निशान нишāн *м*,
चिह्न чихн' *м* दाग дāг *м* (метка),
काँстовый — टीका *м*, 2. (жест,
кивок) इशारा ишāрā *м*, सकेत сан-
кэт *м*, дава́ть — इशारा (сकेत)
करना *п* (ка чем-л), 3. (эмблема,
символ) प्रतीक пратйк *м*, 4. (пись-
-менный) अक्षर акшар *м* (буква),
зна́ки препина́ния विरामादि के
चिह्न *м* म्, ✧ в — дру́жбы
दोस्ती (मित्रता) के उपलक्ष मे

знако́мить *несов* 1. परिचय
कराना паричан карānā *п* (ка
кого-л, се с кем-л), 2. (сообщить
сведения о чем-л) जानकारी कराना
джāн-ка́ри карānā *п*, परिचय कराना
паричан карānā *п* (ка кого-л, се
с чем-л)

знако́миться *несов* 1. परिचय
करना паричай кар'нā *п* (се с
кем-л), 2. (получать сведения о
чем-л) परिचय मिलना паричай

мил'нā *нп.*, परिचित हो जाना परिचित हो जाना *нп* (से с чем-л)

знакóмство с 1. जान-पहचान *дजāн-पाख'चāн* *जс*, परिचय परिचय *म*, 2. (ज्ञान) जानकारी *दजāн-कāरि* *जс*, परिचय परिचय *म*

знакóм||ый 1. *прил.* मालूम *мā-लूम*, जात *गिāt*, —ое *лицó* जाना-पहिचाना चेहरा *म*; 2. *прил* (с чем-л) वाकिफ *вāкиф*, परिचित परिचित, 3. *сущ* *म* जान-पहचान *दजāн-पाख'चāн* *म*, परिचित परिचित *म*

знаменáтель *м* मत *हर* *खार* *म*
знаменáтельный *прил* महत्वपूर्ण *माहतव'-पूरु*

знаменítость *जс* 1. प्रसिद्धि *प्रसिद्ध'न* *जс.*, विख्याति *विक'यāति* *जс*; 2. (о человеке) मशहूर (प्रसिद्ध) आदमी *माश'хूर* (प्रसिद्ध') *ād'-vā* *म*.

знаменítый *прил* मशहूर *माश'хूर*, नामी *нāми*, प्रसिद्ध *प्रसिद्ध'*, विख्यात *विक'нāt*.

знаменовáть *несов* इशारा (सकेत) करना *нишārá* (санकэт) *кар'нā* *п* (पर что-л), सूचित करना *сूचित* *кар'нā* *п*

знаменóсец *м* निशानवाला *निशā-вāлā* *м*, निशानवरदार *निшāн-वर-дар* *म*

знāмя с झंडा *दज'андā* *म*, निशान *निशāн* *म*, ध्वज *द'वāдж* *म*

знāние с *विद्या* *विद्या* *जс*, ज्ञान *ग'न* *म*

знāтный *прил* खानदानी *хāн'-дāни*, कुलीन *कुल'ин*, जाना-माना *दजāнā-мāнā* (*напр* о производстве).

знатóк *м*. माहिर *мāхир* *म*, विशेषज्ञ *विशेश-ग'य' म*, быть *знаткóм* माहिर (विशेषज्ञ) होना *नп*

знáть *несов* जानना *दजāн'нā* *п*, वाकिफ (परिचित) होना *वāकिफ* (परिचित) *खонā* *नп* (быть в курсе дела, से что-л); — в *лицó* चेहरा देखकर पहचानना *п*, — по *наслышке* सुनकर जानना *п*, ♦ *дать* — *जताना* *п*, *дать* — о себе (*кому-л*) अपनी खबर देना (*पहुँचाना*) *п*; *дать* — о себе *письмóм* चिट्ठी (*पत्र*) द्वारा अपना हाल भेजना *п*, он — не *хóчет* वह सुनता (*मानता*) *नही*, वह *कान* *नही* देता; *кто* *знāет?*, *как* —?, *почем* —? *कौन* *जाने?*; — *мéру* जानना *कि* *कब* *वंद* *करने* *का* *समय* *आ* *गया* *п.*, — себе *цéну* अपना महत्व समझना *п*, अपना *мूल्य* जानना *п.*, — *толк* *न्याय* *करना* *п* (*का* *в* *чём-л*), *давāть* *себā* — *असर* (*प्रभाव*) *डालना* *п*; *रोव* *गालिव* *करना* *п* (*प्रоявлять* *себā*), *знāете* *ли* *вы?* *вводн* *сл* *क्या*, *आप* *को* *मालूम* *है?*

знāчéние с 1. मतलब *मत'лаб* *म*, माने *мāнэ* *म*, अर्थ *арт'* *म*, 2. (*важност*) महत्व *माहतव' म*, गौरव *гаорав* *म*; *придавāть* — *महत्व* *देना* *п* (*का* *чему-л*)

знāчит *вводн* *сл* *तब* *तो* *таб* *то*, *इस* *का* *मतलब* *यह* *है* *कि..* *ис* *кā*

मत'लाब याँ ख़ाэ कि (следовательно)

значительный прил 1. बड़ा барā, काफी кāфй, 2. (важный) जरूरी зарुरी, अहम अхам, महत्वपूर्ण मा-хатव'-पूरन', गौरवपूर्ण गाорав-पूरन'

знáчить несов मतलब (अर्थ) होना मत'लाब (арт^х) ख़онā нп

значóк м बैज баэдज м

знáющий 1. прич от знать, 2. прил वाकिफ वāкиф, परिचित परिचित; जानकार джāн-кār, माहिर māхир (напр о специалисте)

зноб́ить несов जूड़ी आना джу-рия āнā нп.; меня зноб́ит मुझे जूड़ी आती है

зной м. धूप д^хуп ж, ताप tāп м

знóйный прил गरम гарам, उमसदार умас-дār, — ветер लू ж

зоб м. 1. (у птицы) पोटा потā м, 2. мед. घेघा г^хэг^хā м., गलगड गал'ганд' ж

зов м बुलाव булāо м, पुकार पुкар ж, आह्वान āхвāн м

золá ж राख рāк^х ж, छार ч^хār м, भस्म б^хасм' м

золóвка ж ननद нанад ж

золот́истый прил. सुनहरा су-нах'рā, सुवर्ण су-варн'

зóлото с सोना сонā м, स्वर्ण сварн' м

золотóй прил 1. सोने का сонэ кā, — запās ж. स्वर्ण-सचित्ति ж; — песóк स्वर्ण-घूलि ж, 2. (сделанный из золота) सोने का [बना हुआ] сонэ

кā [банā хуā], 3. (о цвете) सुनहरा сунах'рā, सोने के रंग का сонэ кэ ранг' кā

золотонóсный прил सोने से भरा сонэ сэ б^харā (напр о песке), सोना उपजानेवाला сонā уп'джāнэ-вāлā (напр о месторождении)

золотопромýшленность ж सोना निकालने का उद्योग сонā ни-кāl'нэ кā удйог' м

золотýха ж мед कंठमाला кант^х-мāлā ж.

зóна ж जोन зон м, क्षेत्र кшэтр' м, कटिबध कати-банд^х м (географическая)

зонд м мед सलाई салāй ж, एषणी эш'ня ж

зонд́ировать несов सलाई से टटोलना (परीक्षा करना) салāй сэ татол'нā (पर्याक्षā кар'нā) п, перен टटोलना तатол'нā п, थाह लेना т^хāх лэнā п

зонт м छतरी ч^хат'рия ж, छत्र च^хатр' м, आफतावगीर āф'тāб-гар м (от солнца)

зóнтик м см. зонт

зоóлог м प्राणिशास्त्री прāни-шāстрия м

зоолоѓический прил प्राणिशास्त्रीय прāни-шāстрий' (относящийся к зоологии), — сад पशु-वाटिका ж

зооло́гия ж प्राणिशास्त्र прāни-шāстр' ж

зоопарк м चिडियाघर чидйāй

ЗЫЧНЫЙ *прил* ऊँचा ūchā, बुलद буланд', उच्च учч'

ЗЫБКИЙ *прил* जल्दी जाडा (ठड, सर्दी) खानेवाला джалди джāṛā (т^ханд', сарди) क^хानэ-वālā

ЗЫБЛЕВ||ЫЙ *прил* —ая вспāш-ка с -х खिजाँ (शरत्) की जोत хизā (шарат) क़ि джот *ж*

ЗЫБНУТЬ *несов* सर्दी (ठड) खाना

сарди (т^ханд') क^хānā *п*, जाडा (सर्दी) लगना джāṛā (сарди) лаг'нā *пп*

ЗЯБЬ *жс* с -х खिजाँ (शरत्) मे जोता हुआ खेत хизā (шарат) म़े джотā хуā к^хэг *м*

ЗЯТЬ *м.* दामाद dāmād *м.*, जामाता джāmātā *м* *неизм* (मुज्ज дочери), बहनोई бах'ной *м* (मुज्ज сестры)

И

И союз 1. (соединительный) और *аор*, तथा тат^аā, एव эвам, *иногда не переводится* мир и спокóйствие अमन-चैन аман-чаэн *м*, свой и чужбóй अपना-पराया ап'нā-парāyā, я и ты मैं और तू म़э *аор* तू, 2. (перечислительный) и . и और *дोनó* *аор* दण्ढ, и. ., и. ., и और.. और सब *аор* *аор* स़б, и *армия* и *флот* फौज (सेना) और जगी वेडा *дोनó* फ़ाодж (सēnā) *аор* джангй бэрā *донб*, 3. (в смысле «даже», «также») भी б^ая *частица*, и без тогó много यो तो बहुत ज्यादा (अधिक) [है]; и не тóлько это और *यही* *нहीं*; и все же फिर (तिस पर) भी, द़есять и дāже бóльше *дс*, वल्कि इस से भी ज्यादा (अधिक), ◇ и так дāлее और इसी तरह और भी, वगैरह, इत्यादि, и прóчее वगैरह, और दूसरी चीजे, आदि

ИБО *союз* क्योंकि क़ीбकि, चूँकि चू-

कि, इस कारण से कि ис кāран स़э *ки*

ИВА *жс*. वेत бэ́т *м*, वेद бэд *жс* **ИВНЯК** *м* वेद की भाडियाँ бэд *к़и* *дж^харийā жс* *мн*

ИВОЛГА *жс* 300ल अरीओल *аря-ол жс*

ИГЛА *жс* 1. सूई суи *жс*, सूची सूचй *жс*, вязāльная — [जाली] बुनने की सूई (सलाई) *ж*, патефóнная — ग्रामофон की सूई *ж*, 2. (у живот-ных) काँटा कātā *м*, 3. (у растений) काँटा कātā *м*, कंटक кантак *м*, खार хār *м*

ИГНОРИРОВАТЬ *сов* и *нссов* अवहेलना (उपेक्षा) करना ав'хэл'нā (उपेक्षā) кар'нā *п*. (की लого-ल, что-л)

ИГО с जुआ джуā *м* **ИГОЛКА** *жс* स^м иглā 1, सिंदेत्य как на —х [जैसे] काँटो पर लोटना [джаэсэ] कātō пар лот'нā *пп*

игóлочк||а *жс см* иглá, с ~н
разг विलकुल नया बिल'कुल नयाँ

игóльн||ый *прил* सूई का सुई
kā, ~ое ушкó सूई का नाका *м*, सूई
की आँख *жс*

игрá *жс* 1. खेल क^खэл *म*, क्रीडा
क्रिपá *जस*, जुआ दजुá *म* (азартная),
2. (на музыкальных инструментах)
बाजा बजाना बádжā баджāná *म*,
वाद्य वáदй' *म*, 3. (актёра) अदाकारी
адá-кáरй *जस*, अभिनय аб^хинай *म*, ♦
— слов [चन्द]श्लेष *म*, — не сто́ит
свеч дमडी की बुँडिया टका सर-मुँडई

игрá||ть *несов* 1. खेलना क^खэл'ná
п, क्रीडा करना क्रिपá кар'ná *п*,
— в мяч गेद [से] खेलना *п*, — в
ша́хматы, футбóл शतरज, फुटबाल
खेलना *п*, 2. (на музыкальных ин-
струментах) [बाजा]बजाना [бádжā]
баджāná *п*, — на флéйте, роя́ле
мурली, пъя́на बजाना *п*, 3. (на сцене)
खेलना क^खэл'ná *п*, अदाकारी (अभि-
नय) करना адá-кáरय (аб^хинай)
кар'ná *п*, — роль पार्ट खेलना (अदा
करना) *п* (तज перен), ♦ éто не
—ет ро́ли कोई बात नहीं; улы́бка
—ла на егó лицé उस के चेहरे पर
मुस्कराहट खेल रही थी.

игри́вый *прил* (шаловливый)
रंगीला ráгйлā, चुलबुला чул'булā,
चंचल चанचल

игро́к *м* खिलाडी क^खэлáरй *म*,
जुआरी दजुáरय *म* (в азартные
игры)

игру́шечн||ый *прил* 1. खिलौना

का क^खिलाонó kā, — магази́н खिलौने
की दुकान *जस*; 2. (не настоящий)
—ая лоша́дка घोड़े का खिलौना
ग^хорэ kā क^खिलाонā *म*; — слон हाथी
का खिलौना खāт^хй kā क^खिलाонā *म*.

игру́шк||а *жс. прям, перен*
खिलौना क^खिलाонā *म*, быть ~ой
в чьёх-л. руках किसी के हाथ की
कठपुतली होना *пп*.

идеáл *м* नमूना नामुná *म*, आदर्श
āдарш' *म*

идеализи́ровать *сов* и *несов*
आदर्श बनाना (मानना) āдарш' банā-
ná (мāн'ná) *п*

идеа́лизм *м* 1. आदर्शवाद āда-
रш'-вāд *म*, अध्यात्मवाद ад^хйāтм'-
-वāद *म*, 2. (склонность к идеали-
зации) आदर्शवाद āдарш'-वāद *म*

идеа́лист *м* 1. आदर्शवादी
āдарш'-वāदй *म*, अध्यात्मवादी ад^хй-
āтм'-वāदй *म*, 2. (мечтатель) आदर्श-
वादी āдарш'-वāदй *म*

идеалисти́ческий *прил* 1.
आदर्शवादी āдарш'-वāदй, अध्यात्मवा-
दी ад^хйāтम'-वāदй, अध्यात्मिक ад^хйā-
त्मिक, 2. (идеализирующий дей-
ствительность) आदर्शवादी āдарш'-
-वāदй

идеáльный *прил* (образцовый)
आदर्श का āдарш' kā

иде́йный *прил* 1. (о произве-
дении, человеке) उच्च-आदर्श का
उच्च'-āдарш' kā, 2. (идеологический)
सैद्धांतिक साэд^дхāнтिक, विचारधा-
रात्मक विचार-द^खāрāतमक

иде́блог *м* सिद्धातकार् सि-
द्ध^хānt'-kāṛ *м*

идеологический *прил* सैद्धातिक
साद्ध^хāntик, विचारधारात्मक विचार्-
द^хārātмак

идеоло́гия *жс* विचारधारा वि-
चार्-द^хārā *жс*

иде́я *жс* खयाल хайāl *м*, विचार
विचार् *м*, धारणा д^хār'nā *жс*

иди́ллия *жс* (благополучие) सुखद
जीवन сук^хад джйиван *м*

иди́ом *м см* идиома

иди́ома *жс лингв* मुहावरामु^хāorā
м, भाव-व्यजना б^хāo-вйандж'nā *жс*

идиома́тика *жс* собир *лингв*
मुहावरे му^хāorэ *м. мн*

идиома́тический *прил лингв*
मुहावरेदार му^хāorэ-дār

идио́т *м* पागल пāгал *м*, मूर्ख
мүрк^х *м* (елупец)

идиотизм *м* पागलपन пāгал-пан
м, मूर्खता мүрк^х'tā *жс* (елупость)

идио́тский *прил* पागलो (мूर्खо)
का सा пāг'лō (мүрк^хō) kā cā, मूर्खवत्
мүрк^х'-ват

идол *м* बुत бут *м*, [देव]मूर्ति
[дэо-]мүрти *жс*

идолопоклóнник *м* बुतपरस्त
бут-параст' *м*, मूर्तिपूजक мүрти-
-пуджак *м*

идолопоклóнство *с* बुतपरस्ती
бут-парастй *жс*, मूर्तिपूजा мүрти-
-पुदजा *жс*

идт́и *несов* 1. जाना джānā *нп*,
चलना чал'nā *нп*, गुजरना гузар'nā

нп (проходить), ~ пешкóм पैदल
जाना (चलना) *нп*, ~ тéсными пе-
реу́лками तग गलियो से गुजरना *нп*,
он идет играть в тénнис वह-टेनिस
खेलने जाता है, ~ дорóгой सड़क पर
(से) जाना *нп*, सड़क पर चलना *нп*,
2. (о времени) गुजरना गुзар'nā *нп*,
बीतना бй'нā *нп*, 3. (об осадках)
पडना пар'nā *нп*, बरसना барас'nā
нп (о дожде), गिरना гир'nā *нп*
(о снеге, граде), идет дождь पानी
वरसता (पडता) है, बारिश बरसती
(पडती) है; идет снег बर्फ पड (गिर)
रही है, идет град ओले पड (गिर)
रहे है; 4. (о паре, дыме и т п)
निकलना निकал'nā *нп.*, उठना ут^х'nā
нп, 5. (происходить — о перегово-
рах, собраниях и т п) चलना
чал'nā *нп*, [जारी] होना [джāри]
хонā *нп*, 6. (быть к лицу кому-л)
अच्छा लगना ачч^хā лаг'nā *нп*, éта
श्यांपा идет вам यह टोपी आप को
अच्छी लगती है; 7. (о спектакле,
кинофильме) दिखाया जाना дик^хāйā
джānā *нп*, ♠ дéло идет о том,
что बात यह है कि, ~ на компро-
мйсс [नरम-गरम] समझौता करना
п, ~ своéй дорóгой अपने रास्ते
से जाना *нп*, ~ на смéну (чему-л)
को दूर करके इस की जगह ले लेना *п*
иду́ *см* идт́и
незу́йт *м* जैसूट джаэсут *м*
иждивéнец *м* अनुजीवी अनु-
джйив *м*
иждивéни||е *с* быть на ~и

अनुजीवी होना अनुजिवी होना *न*
(का को-ल)

из предлог 1. (откуда, для обо-
значения источника) से सэ послелог,
में से मэ सэ послелог, вынимать
из кармана जेब मे से निकालना *н*,
глядеть из окна खिड़की से बाहर
देखना *н*, из достоверных источ-
ников известно विश्वस्त सूत्रो से
मालूम है; 2. (из числа) मे से मэ सэ
послелог, में मэ послелог, पीछे पीछे,
один из моих товарищей मेरे दोस्तो
(मित्रो) मे से एक; девятьсто девять
из ста सौ मे निनानवे, лишь один
из ста सौ पीछे एक ही, лучший из
всех सब से अच्छा (उत्तम), 3. (о ма-
териале) का क़ा послелог, से सэ
послелог, дом из камня पत्थर का
(से) [वना हुआ] घर *म*, салат из
капусты गोभी का सलाद *म*, 4. (по
причине) से सэ послелог, की वजह
[से] क़и ваджа *сэ* послелог, के
कारण [से] कэ क़аран *сэ* послелог,
из страха डर (भय) से, भयवश; из
ненависти नफरत की वजह [से],
घृणा के कारण; ♦ выйти из упо-
требления प्रचलन से निकलना *न*;
выйти из себя आपе में न रहना *न*;
आपे से बाहर होना *न*, из всех
сил पूरे जोर से, शक्ति भर, *न*;
выйдет хороший работник, *न*;
अच्छा काम करनेवाला हो जायेगा *न*;
ग़दा в год साल बसाल, साल, माल

изб *ж* इच्वा изб *м*, देहाती घर
देहाती घर *म*

избавитель *м* मुक्तिदाता मुक्ति-
-दाता *म* *неизм*

избавить(ся) *сов см.* избав-
лять(ся)

избавление *с* छुटकारा च^хут'-
क़ार *म.*, रिहाई रिहाई *ज.*, मुक्ति
मुक्ति *ज*

избавлять *несов* बचाना бач^ана
н, छुटकारा (रिहाई) देना च^хут'क़ार
(रिहाई) द^न *न*, मुक्त कर देना मुक्त'
कर द^न *न*

избавляться *несов* बचना бач'-
ना *न*, छुटकारा पाना च^хут'क़ार प^न
н., मुक्त हो जाना मुक्त' *ख*о д^जан^а *न*.

избалованный *прич*, *прил*
[लाड-प्यार से] विगाडा हुआ [ल^{ार}-प^यार
сэ] बिग^{ार} *ख*у^а, दुलारा дул^{ार}

избаловать *сов* [लाड-प्यार से]
विगाडना (विगाड देना) [ल^{ार}-प^यार
сэ] बिग^{ар}'*न* (बिग^{ар} द^न) *н*, दुलार
कर देना дуल^{ार} कर द^न *न*

изб^а-читальня *ж* ग्राम-वाचना-
लय ग्र^{ам}-в^{ач}'*न*ालай *म*

избегать *несов* 1. (уклоняться,
сторониться) टालना त^{ал}'*न* *н*, बच-
ना बच'*न* *न*, दूर रहना दूर राख'*न*
न (से को-ल, чего-ल), 2. (спасать-
ося) बचना бач'*न* *न*, छुटकारा पाना
च^хут'क़ार प^न *न*, मुक्त हो जाना
मुक्त' *ख*о д^जан^а *न*, ему не уда-
лось, изб^ежать забол^{ев}ания बीमारी
न[ो] *न* से अच्छा नही छोडा था.

изб^егнуть *сов см* изб^егать

избежание *с* во — बचने के
लिये बच'*न* *कэ* लिये (से чего-ल).

избежать сов см избегать
избивать несов पीटना पित'नā
 n , मारना mār'nā n , पीट (मार)
 देना पित (mār) दэнā n

избиение с मार[पीट] mār
 [-पित] ж , कत्ले आम कатлэ ām m
 (массовое)

избиратель||ь м राय (वोट) देने-
 वाला rāy (вот) дэнэ-вālā m , निर्वा-
 चक निरвāचक m , मतदाता मत-дātā
 m неизм , спйсок -ей राय देनेवालो
 की फिहरिस्त ж , निर्वाचक-सूची ж

избирательн||ый прил चुनाव
 (निर्वाचन) का चुनāо (निरवāचन)
 kā , चुनाव-संबधी चुनāо-सामबанд^xи,
 निर्वाचन-सबधी निरवāचन-सामбан-
 द^xи , -ая кампāनिया चुनाव-आदोलन
 m , निर्वाचन-आदोलन m , - округ
 राय देनेवालो का हलका m , निर्वाचन-
 क्षेत्र m , - бюллетень [वोट का]
 परचा m , राय की चिठ्ठी ж , निर्वा-
 चन-पत्र m , -ая ūрна वोट देने (के
 परचे जमा करने) का सद्क m

избирать несов 1. (делать вы-
 бор) चुनाव चुन'nā n , इस्तिyар कर
 लेना ихтийār кар лэнā n , 2. (на
 выборах) चुनाव चुन'nā n , चुनाव
 (निर्वाचन) कर लेना चुनāо (निरवā-
 चन) кар лэнā n (का को-л)

избйтый 1. прич от избйгь,
 2. прил перен पिटा-पिताया питā-
 -литāйā , घिसा-पिटा г^xисā-питā

избйть сов см избивать
избрание с चुनाव चुनāо m ,
 निर्वाचन निरवāचन m

избранный 1. прич от из-
 брать, 2. прил (лучший) चुना हुआ
 चुनā хuā , सब से अच्छा саб сэ ачч^xā ,
 उत्तम уттам

избрать сов см избирать.
избйт||ок м 1. (изобилие) बहु-
 तायत бахутāйат ж , प्राचुर्य прā-
 चुरй' m , от -ка чувств भावनाओ
 के आवेग से , 2. (излишек) फालतू
 микदार фāl'ту мик'дār ж , अधिक-
 ता ад^xик'tā ж

избйточный прил फालतू фāl'-
 ту , जरूरत (आवश्यकता) से ज्यादा
 (अधिक) зарūрат (āвашйак'tā) сэ
 зйādā (ад^xик)

изваяние с मूर्ति मूर्ति ж ,
 प्रतिमा пратимā ж

извѣдать сов см извѣдывать
извѣдывать несов पाना pānā
 n , भुगतना б^xугат'nā n , पा (भुगत)
 लेना pā (б^xугат) лэнā n , अनुभव
 करना (कर लेना) ануб^xав кар'nā
 (кар лэнā) n

изверг м जालिम zāлим m ,
 नर-पिशाच нар-пишāч m ,

извергать несов उगलना угал'-
 nā n

извергаться несов फोड़कर
 (तोड़कर) निकलना п^xор'кар (тор'-
 кар) никал'nā np

извергнуть сов см извергать
извержение с फटना п^xат'nā
 m , [वि]स्फोट [वि]сп^xот m

известй сов см изводить
извѣсти||е с 1. खबर хабар ж ,

संवाद sāvād *м*, सगाचार samāchār *м*, सूचना सूच'नā *ж* (сообщение),
 последние -я ताजी खवरे *ж* *मн*,
 ताजे समाचार *म* *मन*, 2. -я *मन*
 (периодическое издание) समाचार-
 -पत्रिका samāchār-patrikā *ж*

известить сов см извещать

известковый прил चूनेदार चु-
 नэ-дār, चूने का चुनэ कā

известно нареч в знач сказ
 मालूम (ज्ञात, विदित) है mālum (gīāt,
 видит) ख़ाэ, ему - उसे मालूम (ज्ञात)
 है; мне все это хорошо - यह सब
 कुछ मुझे अच्छी तरह मालूम है; на-
 сколько мне - जहाँ तक मुझे मालूम है

известность|| *ж* ख्याति क'यāति
ж, प्रसिद्धि प्रसिद्ध'и *ж*, शोहरत
 शोख'рат *ж*, प्रतिष्ठा प्रतिष्ठ'ā *ж*
 (репутация), пользующийся гром-
 кой -ью मशहूर, सुप्रसिद्ध, ◇ поста-
 вить в - खबर (आवेदन) देना *п*,
 सूचित कर देना *п*

известный|| *прил*. 1. (знакомый)
 मालूम mālum, ज्ञात gīāt, परिचित
 परिचित, -ное положение प्रसिद्ध
 (जाना-माना) सिद्धात *म*, он ей -ен
 वह उस को जानती है, वह उस से
 परिचित है, он -ен под ~~इसके~~
 वह नाम से मशहूर (प्रसिद्ध) है (के
 कोगो-ल, चगे-ल), 2. (знаменитый)
 मशहूर маш'хूर, विख्यात विक'यāt,
 प्रसिद्ध प्रसिद्ध', он -ен своей
 чёстностью वह ईमानदारी के लिये
 मशहूर (प्रसिद्ध) है, он - लग्गु. वह
 झूठी बातों में मशहूर (प्रसिद्ध) है,

3. (определённый) मुकर्रर मुकारрар,
 निश्चित निश्चित, до -ного периода
 नियत काल तक; 4. (кое-какой,
 некоторый) कुछ कуч'; в -ных
 случаях कुछ हालती (मामलों) में;
 до -ной стёпени कुछ हद तक; в
 -ной мере कुछ मात्रा में; ему при-
 дётся встретиться с -ными труд-
 ностями उसे काफी कठिनाई का
 सामना करना पड़ेगा.

известняк *м* चूने का पत्थर चुनэ
 कā पत्त'ар *म*

известь *ж* चूना चुनā *म*, आहक
 āhak *म*

извещать несов खबर (सूचना)
 देना хабар (सूच'नā) दэнā *п*, आवेदन
 (सूचित) करना āvedan (सूचित) кар'-
 нā *п*

извещение с 1. (действие)
 सूचना देना सूच'नā दэнā *म*, विज्ञापन
 विगयāпан *म*, 2. (новостка) समन
 саман *म*, तलवी ताल'बी *ж*

извиваться несов घेर लेना г'хэр
 лэнā *п* (о дороге, реке), टेढ़े रास्ते
 से बहना तэр'хэ рāстэ सэ бах'нā *नп*
 (о р'еке, ручье), टेढ़ा-मेढ़ा चलना
 эр'хā-мэр'хā чал'нā *नп* (о змее)

извилина *ж* मोड़ мор *म*, बल
 бал *म*.

извилистый || *прил* टेढ़ा [-मेढ़ा]
 तэр'хā [-मэр'хā], चक्करदार चаккар-
 -дār

извинение|| *с* माफी māfī *ж*,
 क्षमा kshamā *ж*, просить -я मा-
 фी (क्षमा) माँगना *п*

ИЗВИНИТЬ(СЯ) *сов см* изви-
нять(ся)

ИЗВИН||ЯТЬ *несов* माफ करना
(फरमाना) माफ кар'нā (फार'мānā)
n, क्षमा करना क्शамā кар'нā *n*,
—йте меня маф (क्षमा) कीजिये

ИЗВИНЯТЬСЯ *несов* माफी (क्षमा)
माँगना माफी (क्शамā) माँग'нā *n*

ИЗВЛЕКАТЬ *несов* निकालना नि-
काल'нā *n*, खीचना क्खीच'नā *n*, खीच
लेना क्खीच लēnā *n*, — корень мат
मूल निकालना *n* (का *из* чего-л), —
квадратный корень वर्गमूल निकाल-
ना *n*, ♠ — выгоду फायदा (लाभ)
उठाना *n*. (का, से *из* чего-л), — урок
सबक लेना *n* (से *из* чего-л)

ИЗВЛЕЧЕНИЕ *с* 1. (действие) नि-
कालना निकाल'нā *м*, खीच क्खीच *ж*,
समुद्धार समुद्ध'ār *м*, — корня мат
मूल निकालना *м*, मूल-निस्सारण *म*,
2. (выдержка) सार सār *м*, उद्धरण
उद्ध'ारण *म*

ИЗВЛЕЧЬ *сов см* извлекать
ИЗВНЁ *нареч* बाहर से бāхар сē
ИЗВОДИТЬ *несов разг* थका देना
(डालना) त'аकā дēnā (दाल'नā) *n*
(мишать сил), सताना सатānā *n*,
कलेजा पकाना कालēджā пакānā *n*
(का *кого-л*, мучить)

ИЗВÓЗЧИК *м* 1. (лучер) गाडीवान
gārī-бān *м*, कोचवान कоч'вān *м*,
2. (экипаж) गाडी gārī *ж*, éхать
на —с गाडी पर सवार होकर चलना
(जाना) *нп*

ИЗВОРАЧИВАТЬСЯ *несов* टालना

ताल'нā *нп.*, टाल जाना ताल джānā
нп, हीले-वहाने करना खीलэ-बाखāнэ
кар'нā *н*, बचने की कोशिश करना
бач'нэ кй кошиш кар'нā *н*

ИЗВОРОТЛИВЫЙ *прил* सूझ-बूझ-
वाला судж^х-будж^х-вālā, साधनसपन्न
сād^хан-сампанн', — человек सूझ-
-बूझवाला आदमी *м*, — ум प्रत्युत्पन्न
मति *ж*

ИЗВРАТИТЬ *сов см* извращать
ИЗВРАЩАТЬ *несов* तोड़ना-मरोड़-
ना тор'нā-марор'нā *н*, गलत मानी
लेना गалат māни лēnā *н*, मिथ्या
अर्थ लेना मित'хīā арт^х лēnā *н*

ИЗВРАЩЕНИЕ *с* 1. तोड़ना-मरोड़-
ना тор'нā-मारор'нā *м*, 2. (ненор-
мальность) विकृति विक्रिति *ж*

ИЗГÁДИТЬ *сов разг* 1. (испач-
кать) गदा (मैला) करना गандā
(माэलā) кар'нā *н*, 2. (испортить)
बिगाडना бигār'нā *н*, खराब करना
хараб кар'нā *н*

ИЗГÍБ *м* मोड़ мор *м*, बल बाल
м, खम хам *м*, बक्रता вакр'tā *ж*

ИЗГÍБАТЬ *несов* झुकाना дж^ху-
кānā *н*, झुका देना дж^хукā дēnā *н*,
टेढा (खम) करना तэр'ā (хам) кар'-
нā *н*

ИЗГЛÁДИТЬ *сов. см* изглаживать

ИЗГЛÁЖИВАТЬ *несов* मिटाना
मितānā *н*, मिटा देना मितā дēnā
н, — из пāмяти याद (स्मरण) से
मिटाना (मिटा देना) *н*

ИЗГНÁНИ||Е *с* 1. [дег-]निकाला

[дэш-]никālā м, जलावतनी джа-
лā-ват'нй ж, निर्वासित निरвāsан м
(из страны), वहिष्कार бахишкār
м (из общества), 2.: жить в —и
निर्वासित जीवन विताना निरवāsит
дживан битānā п

изгнāнник м जलावतन джала-
-ватан м, निर्वासित निरवāsит м

изгнāть сов см изгонять

изголо́в||ье с सिरहाना сир-
-хānā м, сидеть у —ья सिरहाने
वैठना пп

изголода́ться сов 1. भूखो मरना
бхукхō мар'нā пп, क्षुधा-पीडित
хонā кшудхā-пйрит хонā пп, 2.
перен प्यासा होना प्याсā хонā пп
(का по чему-л), तरसना тарас'нā
пп (के लिये по чему-л), लालायित
хонā लālāйит хонā пп (के लिये
по чему-л)

изгоня́ть несов बाहर निकालना
(निकाल देना) бāхар никāl'нā (ни-
кāl дēnā) п (से откуда-л), — из
страны जलावतन (निर्वासित) करना
(कर देना) п (высылать)

изгородь ж वाडा бārā м., घेरा
гхэрā м, живāя — भाडियो से वना
हुआ वाडा м

изготāвливать несов बनाना
банānā п, बना देना банā дēnā
п, तैयार करना (कर देना, कर लेना)
таэйār кар'нā (кар дēnā, кар лē-
nā) п

изготōвить сов см изготāвли-
-вать

изготовлѐние с. बनाना банānā
м, रचना рач'нā ж, निर्माण нир-
мāн м

изда́вать несов 1. (печатать)
छापना чхāп'нā п, छपाना чхāпānā
п, जारी (प्रकाशित) करना джārя
(प्राकाशित) кар'нā п (को что-л),
2. (опубликовывать) जारी (प्रका-
शित) करना джārя (प्राकाशित)
кар'нā п, 3. (производить) —
звук आवाज (ध्वनि) करना āwāз
(дхвани) кар'нā п, — záпах वू
छोडना бу чхор'нā п, वू आना бу
ānā пп (से о чем-л)

йздавна нареч कदीम (मुद्दत) से
кадīm (मुद्दत) сз, बहुत समय से
бахут самай сз

издалекā нареч दूर से дūr сз

йздали нареч см издалекā

издāние с 1. (действие) छपाई
чхāпāй ж, प्रकाशन प्राकाशन м,
2. (изданное) संस्करण सāsкаран м
издāтель м प्रकाशक प्राकाशक
м, पब्लिशर паблишар м

издāтельство с प्रकाशन-गृह
п्राकाशन-ग्रिह м, पब्लिशिंग हाउस
паблишинг' хāус м

издāть сов см издавать

издевāтельство с हँसी хāsй
ж, मजाक мазāk м, उपहास उप'-
хās м, परिहास परिхās м (ग्लум-
ление), जुल्म зулм' м, दुर्व्यवहार
дурвиав'хār м (зверское обраще-
ние)

издевāться несов हँसी उडाना

ख़ासि урānā *n* (की *नाद* кем-л),
 ताना देना tānā дэнā *n* (को *नाद*
 кем-л), उपहास करना уп'хās кар'-
 nā *n* (елумиться), जुल्म करना
 зулм' кар'nā *n* (पर *नाद* кем-л),
 दुर्व्यवहार करना дурवйав'хār кар'
 nā *n* (зверски обращаться, से, के
 साथ *नाद* кем-л)

издэ́ли||*e* с चीज चйз *жс*, पदार्थ
 падāрт' *м*, —я *мн* माल *м*,
 असबाब *м*, कुस्तārные —я दस्तकारी
 की चीजे *жс* *мн*, प्रомы́шленные
 —я कारखानो की चीजे *жс* *मн*,
 ग्लीняные —я मिट्टी के बरतन *म*
मн (посуда), желёзные —я लोहे
 की चीजे *жс* *मн*

издержа́ть *сов* खर्च (व्यय) कर-
 ना (कर देना) харч' (वйай) кар'nā
 (кар дэнā) *n* (पर *ना* кого-л, *ना*
 что-л), सर्फ करना (कर देना) сарф'
 кар'nā (кар дэнā) *n* (मे *ना* кого-л,
ना что-л)

издёржки *मн* खर्च харч' *म*,
 व्यय वйай *म*, — произво́дства ला-
 गत *жс*

издо́хнуть *сов* *см* издыхать
издыха́ть *несов* मरना мар'nā
नп, मर जाना мар джānā *नп*, दम
 निकलना दाम निकाल'nā *नп*

изжива́ть *несов* छुटकारा पाना
 च'ут'kāṛā pānā *n* (से *что-ल*),
 उखाड़ फेंकना उक्'ār प'эк'nā *n*,
 निर्मूल करना निर्मुल кар'nā *n*

изжи́ть *сов* *см* изжива́ть
изжо́га *жс* कलेजे की जलन का-

लэджэ кй джалан *жс*, अम्लपित्त
 амл'-питт' *म*

из-за *предлог* 1. (откуда-л)
 से सэ *последлог*, के पीछे से кэ пйч'э
 सэ, — углā कोने के पीछे से, —
 гра́ницы विदेश से, 2. (по причине)
 से सэ *последлог*, की वजह [से] кй
 ваджах [сэ] *последлог*, के कारण [से]
 कэ kāran [сэ] *последлог*, — недо-
 ста́тка ме́ста и вре́мени स्थानाभाव
 और समयाभाव के कारण

излага́ть *несов* बयान (वर्णन)
 करना байān (варнан) кар'nā *n*

излече́ни||*e* с 1. (выздоров-
 ление) अच्छा हो जाना ачч'ā хō
 джānā *म*, आरोग्य-प्राप्ति ārogy'-
 -prāpti *жс*, 2. (лечение) इलाज
 илāдж *म*, उपचार उप'чār *म*, он
 нахо́дится на —и वह अपना इलाज
 करा रहा है

излечи́вать *несов* इलाज करना
 илāдж кар'nā *n*, भला-चगा कर
 देना б'алā-чангā кар дэнā *n*

излечи́мый *прил* साध्य сād'й'
излечи́ть *сов* *см* излечи́вать
излива́ть *несов* प्राम, перен
 उँडेलना ўдэл'nā *n*, — гнев गुस्सा
 उँडेलना *n*, — ду́шу दिल से वोभ
 उठाना *n*

изли́ть *сов* *см* излива́ть
изли́шек *м* फालतू मिकदार фāl'-
 तु мик'дār *жс*, बहुतायत बाхутайāt
жс, अधिकता ад'хик'tā *жс*

изли́шний *прил* फालतू фāl'ту
 अनावश्यक अनāवाश्या

излия́ние с भावोद्गार б^хавод-
гār м

изловчи́ться сов उपाय निकाल-
ना упай̎ никāl'нā п, उपाय सोचना
упай̎ соч'нā нп

изложéние с बयान байāн м,
विवरण виваран м, वर्णन варнан
м, — фактов तथ्य-कथन м

изложи́ть сов см излагать
излóm м (место перелома) टूट
тут ж, भंग б^ханг' м

излóманный прич, прил टूटा
हुआ тūtā хуā, भंग किया हुआ б^ханг'
кийā хуā

изломáть сов चकनाचूर (टुकड़े
टुकड़े) करना (कर देना) чак'нā-чур
(тук'рэ тук'рэ) кар'нā (кар дэнā) п

излучáть несов किरणे छिटकाना
(फेकना, विकीर्ण करना) кир'нē
ч^хит'кāнā (п^хэк'нā, विकिरण' кар'-
нā) п

излучéние с विकिरण викиран
м; тепловое — ऊष्म-विकिरण м

излúчина ж घुसाव г^хумāо м,
मोड़ мор ж

излúбленный прил प्रिय प्रिय'.

измáзать сов रगड़ लथेड़ना
лат^хэр'нā п, मैला (गदा) करना
(कर देना) маэлā (гандā) кар'нā
(кар дэнā) п

измáзаться сов लथड़ना ला-
т^хар'нā нп, मैला हो जाना маэлā
хо джāнā нп

измельчáть несов (क़ोशित) टुकड़े
टुकड़े करना (कर देना) тук'-

рэ тук'рэ кар'нā (кар дэнā) п,
कचूमर करना (निकालना) качūмар
кар'нā (никāl'нā) п

измéна ж गद्दारी гаддāри ж
(से चेतु-ल), विश्वासघात विश्वास-
-г^хāt м, परदारगमन пар'дār-гаман
м (सुपुत्रजесका), госудārственная
— वतन से गद्दारी ж, राजद्रोह м

изменéние с तबदीली таб'дпति
ж, परिवर्तन паривартан м

измени́ть(ся) сов см изме-
нять(ся)

измéнник м गद्दार гаддār м,
विश्वासघाती विश्वास-ग^хāti м, द्रोही
дрoхи м, — रóдины वतन से गद्दार
м, मुल्क-फरोश м, देशद्रोही м

измéнчивый прил बदलने के
योग्य бадал'нэ кэ йогй', परिवर्तन-
शील паривартан-шил

измéнять несов 1. (произво-
дить перемёны) बदलना бадал'нā
п, बदल देना бадал дэнā п, तब-
दील (परिवर्तित) करना таб'дйл (па-
ривартит) кар'нā п, 2. (преда-
вать) गद्दारी (विश्वासघात) करना
гаддāри (विश्वास-ग^хāt) кар'нā п
(से चेतु-ल), परदारगमन करना
пар'дār-гаман кар'нā п (в су-
पुत्रजест्वे)

измéняться несов बदलना ба-
дал'нā нп, बदल जाना бадал джā-
нā нп, तबदील (परिवर्तित) होना
таб'дйл (паривартит) хонā нп

измерéние с 1. (действие) पैमाइश
паэмāиш ж, नपाई नाпāи

ज् , माप माप ज् , 2. मत परिमाण
परिमāन म

измеримый прил नापने योग्य
नाप'नэ йोगि'

измеритель м मापक मापाक म

измерить сов см измерять

измерять несов नापना नाп'ना
न , मापना माप'ना न , माप करना
माप कार'ना न (की च्ठो-ल) , थाहना
त'आ'ना न (ग्लुबिनु) , ~ темпेरा-
त'ुरु टेपेरेचर लेना न

измождённый прил घुला हुआ
ग'खुला ख'ुआ (истощенный) , थका
[-माँदा] त'आका[-माँदा] , क्लान्त क्लान्त'
(усталый)

изморозь ж पाला पाला म

измученный 1. прич थकाया
हुआ त'आका'ना ख'ुआ , 2. прил [हारा-]
थका [ख'ार-]त'आका , क्लान्त क्लान्त'

измучить сов सताना सताना न ,
कष्ट पहुँचाना काश्त' पाख'ुचाना न , थका
डालना त'आका दाल'ना न (утомить)

измучиться сов क्लान्त हो जाना
क्लान्त' खो दजाना न , थक जाना त'आक
दजाना न (устать)

измышление с ढकोसला द'आ-
कोस'ला म , कल्पित (गढी हुई) बात
कल्पित (गार'ख' ख'ुय) बात ज् , मनगढत
मान-गार'खान्त' ज्

измышлять несов गढना गार'ख-
ना न

измять сов भुरी (चुनट) डालना
दज'ुर्रि (चुनात) दाल'ना न

изнанка||а ж उलटा उल'ता म ,
вывернуть на ~у उलटा कर देना न

изнасиловать сов बलात्कार
करना बालात्कार कार'ना न (पर को-
ठो-ल)

изнашивать несов घिसना
ग'खिस'ना न , घिस डालना ग'खिस दाल'-
ना न , तार तार करना तार तार
कार'ना न (तक об одежде)

изнашиваться несов घिसना
ग'खिस'ना न , घिस जाना ग'खिस दज'आ-
ना न , तार तार हो जाना तार तार
खो दज'आना न (तक об одежде)

изнеженный прил लाड-प्यार
किया हुआ लार-प्यार किय'आ ख'ुआ (о
ребенке) , नाजूक नाजूक (о взрос-
лом) , कोमल कमल (नाप्र о теле,
коже)

изнемогать несов थकना त'आक'-
ना न , क्लान्त हो जाना क्लान्त' खो
दज'आना न

изнеможение с थकावट त'आका-
वात ज्

изнемо́чь сов см изнемогать
изно́с м тех घिस-पिस ग'खис-
-пис ज् , छीज च'खिदज् ज्

изно́сить(ся) сов см изнаши-
вать(ся)

изно́шенный 1. прич от из-
носить , 2. прил घिसा हुआ ग'खिसा
ख'ुआ , फटा[-पुराना] प'आता[-पुराना] ,
जीर्ण दज'िरन'

изну́рять сов см изнурять

изнурять несов थकाना त'आका-
ना न , थका डालना त'आका दाल'ना न

изну́три нареч अंदर (भीतर) से
अंदर (बा'यार) से

ИЗНЫВА́ТЬ *несов* तपना ताप'नā *нп*, वेताव होना бэ-таб хонā *нп*, दु.ख (शोक) से दुर्बल हो जाना दुख^{ख'} (शोक) सэ дурбал хо джāнā *нп* (тосковать)

ИЗОБЫ́ЛИ||*е с* बहुतायत बाहुता-
यात *ж*, कसरत कस'рат *ж*, अधिकता
ад^хик'ता *ж*, в -и कसरत (बहु-
तायत, अधिकता) से

ИЗОБЫ́ЛОВАТЬ *несов* कसरत (बहु-
तायत, अधिकता) से होना (पाया
जाना) कस'рат (बाहुतायात, ад^хик'-
ता) सэ хонā (пāйā джāнā) *нп*

ИЗОБЛИЧА́||ТЬ *несов* 1. (разо-
блачать) परदाफाश (अनावरण) कर-
ना (कर देना) пар'дā-фāш (анā-
варан) кар'нā (кар дэнā) *п* (का
кого-л, что-л), कलई खोलना (खोल
देना) калай к^хол'нā (к^хол дэнā)
п (की кого-л, что-л), -во लжи
भूठे का मुँह काला करना *п*, -वराга
दुश्मन का परदाफाश (अनावरण) करना
п, दुश्मन की कलई खोलना *п*, दुश्मन
को बेनकाब करना *п*, 2. (раскрывать,
обнаруживать) दिखाना दिख^хāнā
п, जाहिर (प्रकट) करना зāхир
(प्राकट) кар'нā *п*, все -ет в нем
охотника उस के हर लक्षण से पता
चलता है कि वह गिकारी है

ИЗОБЛИЧЭ́НИЕ *с* (проступка *и*
т п) परदाफाग пар'дā-фāш *м*,
दोष-प्रकाशन दोш-प्राकāशन *м*

ИЗОБЛИЧЬ́ТЬ *сов см* изобли-
чать

ИЗОБРА||ЖА́ТЬ *несов*, 1. चित्रित

करना चित्रित кар'нā *п*, वयान
(वर्णन) करना байāн (वारनान) кар'-
нā *п* (описывать), 2. (представ-
лять на сцене) खेलना к^хэл'нā
п, अदा (अभिनय) करना адā (аб^хи-
नाय) кар'нā *п*, नकल उतारना
(करना, बनाना) накал утāр'нā
(кар'нā, банāнā) *п* (копировать;
की кого-л, что-л); ◇ - из себя
स्वॉग रचना *п* (का кого-л, что-л),
- на лицэ चेहरे पर [कोई भाव]
लाना *п*, он -зіл сочүвствие на
своём лицэ उस ने सहानुभूति का
भाव दर्शाया

ИЗОБРАЖЭ́НИЕ *с* 1. (действие)
दिखाना दिख^хāнā *м*, वर्णन вар-
नान *м*, चित्रण चित्रान *м*, 2. (пред-
мет, образ) तसवीर तас'वीр *ж*,
चित्र चित्र' *м*, मूर्ति मूर्ति *ж*

ИЗОБРАЗЫ́ТЕЛЬН||ЫЙ *прил* -ые
искусства ललित कलाएँ ललित
कालā *ж мп*

ИЗОБРАЗЫ́ТЬ *сов см* изобра-
жать

ИЗОБРЕСТ́И *сов см* изобре-
тать

ИЗОБРЕТА́ТЕЛЬ *м* ईजाद करने-
वाला йджāд кар'нэ-вāлā *м*,
आविष्कारक āвишкāрак *м*

ИЗОБРЕТА́ТЕЛЬНЫЙ *прил* -सूक्ष्म-
बूझ का सूज^х-बूज^х кā, उपाय-
योजक упāй-йоджак, साधनसंपन्न
сāд^хан-сампанн', -ум आविष्का-
रिणी प्रतिभा *ж*

ИЗОБРЕТА́ТЬ *несов* ईजाद करना

Иджăд кар'нă *n* (की *что-л*), आविष्कार करना आविष्कार кар'нă *n* (का *что-л*)

изобретѣние *c* ईजाद Иджăд *ж*, आविष्कार आविष्कार *м*

изогнутый 1. *прич от* изогнуть, 2. *прил* खमदार хам-дър, टेढा[-मेढा] тэр^хă[-мэр^хă], वक्र вакр'

изогнуть *сов см* изгибать

изодранный 1 *прич от* изодрать, 2. *прил* चीरा (फाडा) हुआ дярă (п^хārā) хуă, छेददार ч^хэд дър, जर्जर джарджар

изодрать *сов* फाडना प^хār'нă *n*, फाड डालना प^хār дăл'нă *n*, चिथड़े-चिथड़े कर देना чит^х'рэ-чит^х'рэ кар дэнă *n*

изолгаться *сов* अवल नवर का झूठा बन जाना аввал намбар кă дж^хут^хă бан джăнă *нп*

изолировать *сов и несом* 1. (*отделять*) अलग (पृथक्) करना алаг (прит^хак) кар'нă *n* (*се от кого-л, от чего-л*), 2. *эл, тех* [अपरिचालक पदार्थ द्वारा] अलग करना [अप'риचालक पादार्त^х двārā] алаг кар'нă *n*

изолятор *м* 1. *эл* इन्सुलेटर अलगानेवाला (अपरिचालक) पदार्थ अल'ганэ-вăлă (अप'риचालक) पादार्त^х *м*, 2. (*в больнице*) अस्पताल का अलग कमरा अсп'тăл кă алаг кам'рă *н*

изоляция *ж* 1. (*действие*) अलग कर देना алаг кар дэнă *м*,

पृथक्करण प्रित^хак-каран *м*, 2. (*состояние*) अकेलापन अकəлă-пан *м*, पृथक्ता प्रित^хак'тă *ж*, पार्थक्य पार्т^хакй' *м.*, 3. *эл. тех* पृथग्ग्यास प्रित^хаг-нйăс *м*

изорвать *сов* फाड डालना प^хār दăл'нă *n*, टुकड़े टुकड़े कर देना тук'рэ тук'рэ кар дэнă *n*, चिथड़े-चिथड़े कर देना чит^х'рэ-чит^х'рэ кар дэнă *n* (*напр платье*)

изошрённый *прил* परिमार्जित паримăрджит, सम्म्य саб^хй', अति सूक्ष्म अति сук^хшм' (*напр о языке*)

изошряться *сов см* изошрять-ся

изошряться *несом* (*стать более восприимчивым, острым*) श्रेष्ठतर हो जाना шрэшт^х'-тар хо джăнă *нп*

из-под *предлог* 1. (*откуда-л*) के नीचे (तले) से कэ нйчэ (талэ) сэ, 2. (*для, от, о посуде и т н*) का कă *послелог*, бутылка ~ молока दूध का बोतल *м*

изразец *м* ओलदेज टाइल оландэз тăил *м*

израсходовать *сов* खर्च (सर्फ, व्यय) करना (कर देना) харч' (сарф', виай) кар'нă (кар дэнă) *n*

изредка *нареч* कभी कभी का-б^хя-каб^хя, कदाचित् कादăचित्

изрѣзать *сов см* изрѣзывать **изрѣзывать** *несом* — [на куский] काटकर टुकड़े टुकड़े करना कăт'кар тук'рэ тук'рэ кар'нă *n*

изрека́ть *несов* कहना काख'на
 n, कह देना काख' дэна n

изрече́ние *с* वाक्य ва́кй' m,
 सूक्ति सूक्ति *лс*

изре́чь *сов см* изрека́ть

изрешети́ть *сов* — पु́ल्याми
 गोलियो से छलनी कर डालना गोлийो
 सэ ч'аг'ни кар' дāл'на n

изруби́ть *сов* — [на куски]
 काटकर टुकड़े करना का́т'кар тук'-
 рэ кар'на n, कीमा करना кимā
 кар'на n (мясо)

изруга́ть *сов разг* बुरा-भला
 कहना бурā-б'алā ках'на n, गालियाँ
 देना га́лийā дэна n

изры́||ть *сов* — ямами बहुत से
 गड्ढे खोदना бахут сэ га́дд'хэ к'од'-
 на n; снаря́ды — ли все по́ле गोла-
 вारी से सारे खेत मे गढे हो गये गोла-
 -ба́рй сэ са́рэ к'эт мē га́р'хэ хо гайэ

изря́дно *нареч* काफी का́фй, खूब
 хуб

изря́дный *прил* काफी बडा का́фй
 ба́рā, खूब хуб

изувечи́ть *сов* लँगडा-लूला कर-
 ना (कर डालना) ла́г'ра-лу́ла кар'-
 на (кар' дāл'на) n, लुज बनाना
 (बना देना) лундж' банāна (банā
 дэна) n (को को-ल)

изуми́тельный *прил* अजीब
 अद्भुत адб'хут, आश्चर्यजनक
 āшчар'й'-джанаक

изуми́ть(ся) *сов см* изумля́ть
 (-си)

изумле́ние *с* अचरज अच'радж

m, हैरानी हाэра́ни *лс*, आश्चर्य āш-
 чар'й' m, विस्मय висмай m

изумле́нный 1. *прич* от изу-
 мить, 2. *прил* दंग' данг', चकित
 чакит, विस्मित висмит, हैरान हाэ-
 ра́н

изумля́ть *несов* अचभे मे डालना
 (डाल देना) ача́мб'хэ мē дāл'на
 (дāл' дэна) n, चकित (विस्मित)
 करना चакит (विसमित) кар'на n

изумля́ться *несов* अचभे मे आ
 जाना ача́мб'хэ мē ā джа́на nп,
 चकित (विस्मित) हो जाना चакит
 (विसमित) хо джа́на nп

изумру́д m जमुर्द замуррад
 m, मरकतमणि мар'кат-мани m

изумру́дный *прил* जमुर्दी за-
 мурр'дй, मरकतमणि का мар'кат-
 -мани ка

изуро́дованный 1. *прич* от
 изуро́довать, 2. *прил* लँगडा-लूला
 ла́г'ра-лу́ла, विरूपित विरूपित

изуро́довать *сов* लँगडा-लूला
 करना (कर डालना) ла́г'ра-лу́ла
 кар'на (кар' дāл'на) n, विरूपित
 करना विरूपित кар'на n, लुज
 बनाना (बना देना) лундж' банāна
 (банā дэна) n (को को-ल)

изуча́ть *'несов* सीखना сик'на
 n, अध्ययन करना ад'хйāн кар'на
 n (का что-л), छान-बीन करना
 ч'хāн-бийн кар'на n (की что-л),
 अन्वेषण करना анвэшāн кар'на n
 (исследовать, का что-л)

изуче́ние *с* सीखना сик'на m.,

अध्ययन अद^खयान *м*, अन्वेषण अन्-
वेषान *м* (исследование)

изучить *сов см* изучать

изъездить *сов* ~ весь мир
सारी दुनिया का सफर करना सार्थि
दुनियā kā сафар кар'нā *п*, ससार
भर का भ्रमण करना (कर लेना)
сāsār б^хар kā б^храман кар'нā
(кар лэнā) *п*

изъезженный *прил* (ухабис-
тым) ऊबड उबार, ऊँचा-नीचा ऊँचा-
-नीचा

изъявительн||ый *прил* ~ое
наклонение *грам* स्वार्थनियम स्वा-
рт^х-нийам *м*

изъявить *сов см* изъяслять

изъяслять *несов* जाहिर (व्यक्त)
करना (कर देना) зāхир (व्याкт')
кар'нā (кар дэнā) *п*

изъян *м* बुराई बुराई *ж*,
खराबी खराबी *ж*, दोष दोष *м*

изъяти||е *с* 1. ले लेना लэ лэнā
м; जब्ती забтй *ж* (конфискация),
~ из обращения старых денег
पुरानी मुद्रा का चलन न रहने देना
м, 2. (исключение) अपवाद अप'वाद
м, все без ~я निरपवाद रूप से सब,
в ~ из правил आम नियम के अप-
वाद के रूप में

изъять *сов см* изымать

изымать *несов* ले लेना लэ лэнā
п (से *у* кого-л, где-л), जब्त कर-
ना (कर लेना) забт' кар'нā (кар
лэнā) *п* (конфисковать)

изыскание *с* खोज क^ходж *ж*;

अनुसंधान अनुसन्द^хान *м*, अन्वेषण
अन्वेषान *म* (исследование)

изысканн||ый *прил* परिमार्जित
परिमार्दजित, सम्भ्य саб^хй', अति
सूक्ष्म अति सूक्ष्म' (напр о языке),
~ые манеры शिष्टाचार *м*, ~ое
блюдो विशेष खाद्यपदार्थ *м*

изыскать *сов см* изыски-
вать

изыскивать *несов* ढूँढ निकाल-
ना द^хूँद^х निकाल'нā *п*

изюм *м* किशमिश किश'миш *ж*
изъящество *с* सजीलापन саджи-
लā-пан *м*, लालित्य लāलित्य' *м*

изъящный *прил* सजीला саджи-
लā, ललित ललित

икать *несов* हिचकियाँ आना
खिच'кийā ānā *пп* (को о ком-л)

икнуть *сов* हिचकी लेना खिच'ки
лэнā *п*

икона *ж* देवता का चित्र द्योतā
कā चित्र' *м* (изображение свято-
го), देवी का चित्र दэви कā चित्र' *м*.
(изображение святой)

икота *ж* हिचकी खिच'ки *ж*

икра I *ж* मछली के अंडे मач^хлā
кэ андэ *м* *мл* (рыбья), कावीयार
कāvийār *ж* (как кушанье), лягү-
шечья ~ मेढक के अंडे *м* *мл*

икра II *ж* (ноги) पिडली पин-
д'лā *ж*

ил *м* कीचड कйचार *ж*, कीच-कादा
кйч-кадā *м*

или союз या नā, अथवा ат^хвā.
वा वā, ~ ~ या या йā йā,

चाहे चाहे चाह्‌ए चाह्‌ए, क्या
क्या क्य़ा क्य़ा

иллю́зия ж माया माय़ा ж,
मोह मोह म

иллюмина́тор м мор [जहाज
मे छोटी गोल] खिडकी [джаह्‌ाэ मэ
чхотй гол] кхир'кй ж

иллюмина́ция ж रग-बिरगी
रोशनियाँ रान्ग'-बिरान्गि रोश'ний़ा
ж мн, दीपमाला दीप-मा़ा ज,
आलोक आलोक म

иллюминировать несов रोशनी
करना रोश'नй кар'на n (की что-
-लिбо), आलोकित करना आलोकित
кар'на n

иллюстра́тивный прил प्रद-
र्शन-सबधी प्राдарशान-самбанд्‌य
दृष्टात-सबधी द्रिश्तान्त'-самбан-
द'य

иллюстра́ция ж 1. (рисунок)
तसवीर तас'वйр ж, चित्र चित्र' म,
क़ीग़ा स ~ми सचित्र पुस्तक ж, 2.
(пример) मिसाल मिस़ा़ल ж, उदाहरण
उदाह'रान म, दृष्टात द्रिश्तान्त' म
иллюстри́рованный прил
सचित्र सा-चित्र'

иллюстри́ровать сов и несов
1. (снабжать иллюстрациями)
तसवीरो (चित्रो) से सजाना तас'वй-
रб (चित्रब) सэ саджа'на n, 2. перен
(пояснять) मिसाल (उदाहरण,
दृष्टांत) देना मिस़ा़ल (उदाह'रान,
द्रिश्तान्त') दэना n

им мест 1. तू от он, онэ उस
से उस सэ, उस के द्वारा उस कэ дв़ाऱा,

उस ने उस नэ, 2. दान от онй उन
को उन को, उन्हे उन'э

имбйрь м अदरक अद'рак म
имёние с जागीर द्वाग़िर ж,

भूसंपत्ति ब'य-साम्पात्ति ज

именйны мн नामकरण की
वर्षगाँठ नाम-कारान क्य वारश'-गाँठ
ज, जन्मतिथि द्जान्म'-तिथ'य ज

именйтельный прил ~ па-
दэж грам कर्ता कर्ता म неизм

именно частица 1. (как раз)
ही क्य частица, ~ он यही, वही;
~ पोэтому इसी लिये, इसी कारण
से, 2. (перед перечислением) यानी
य़ानी, अर्थात् अर्थात्

иметь несов रखना राख'ना n,
के पास (हाँ) होना कэ पास (ख़ा)
ख़она नн, она имёет дост़ातचोन
дэнег उस के पास (हाँ) काफी रुपया
है, बाँश्या имёет वोसेम्‌देसात मे-
त्रов в высотू वुर्ज की ऊँचाई अस्सी
मीटर है, он не имёл возмोजности
приэхать उस को आने का मौक़ा
(अवसर) नही मिला; ~ значёние
महत्व रखना n, महत्वपूर्ण होना नн
(के लिये द़ा़ल को-ल, द़ा़ल चे-
го-ल), मतलब (अर्थ) होना नн
(значित्, का о чем-ल), не ~
значёनिया महत्वरहित होना नн, ♦
~ в видू सामने (याद, मन मे)
रखना n, इरादा करना n (иметь
नाмерение), имёйте в видू मत
भूलिये, ~ успёх कामयाब (सफल)
होना नн, ~ притязание दावा कर-
ना n (पर, का ना что-ल), दावा

रखना *n* (का *на что-л*), ~ место
(*происходить*) होना *np*, घटना *np*,
это изобретение имеет больше
будущее भविष्य इस आविष्कार के
साथ है; ~ дело ताल्लुक (संबंध)
रखना *n* (से *с кем-л*, *с чем-л*)

имѣться *несов* होना *хона np*,
मौजूद होना माодजूद *хона np*

ими *мест. tw* от *они* उन से
ун сэ, उन के द्वारा ун *кэ* двārā,
उन्हो ने *ун^хб* *нэ*

имитация *ж* 1. (*подражание*)
नकल *накал ж*, अनुकरण *анукаран*
м, 2. (*вещь, подделка*) नकली
(कृत्रिम) चीज (वस्तु) *нак'ли* (*кри-*
трим) *чйз* (*васту*) *ж*

имитировать *несов* नकल करना
(उतारना) *накал кар'на* (*утār'nā*)
n (*की* *кого-л*, *что-л*), अनुकरण
करना *анукаран кар'на n* (*का*
кого-л, *что-л*)

иммигрант *м* विदेश से आया
हुआ स्थायी प्रवासी *видэш сэ ānā*
хуā *ст'āни* *правāси m*

иммиграция *ж* विदेश से आकर
बसना *видэш сэ āкар* *бас'на m*

иммунитет *м* 1. *мед* मुक्ति
मुक्ति *ж* (से *к чему-л*), 2. *юр*
उन्मुक्ति *унमुक्ति ж*

император *м* बादशाह *бād-шāх*
м, सम्राट् *самрāt m*

империализм *м* साम्राज्यवाद
сāмрāджй'вād m

империалист *м* साम्राज्यवादी
сāमрāджय'वādй m

империалистический *прил*
साम्राज्यवादी *сāмрāджй'-вādй*, सा-
म्राजी *сāमрāджй*

империя *ж* साम्राज्य *сāमрā-*
джй' m

импонировать *несов* अच्छा
असर (प्रभाव) डालना *ачч^хā* *асар*
(*праб^хāо*) *дāl'nā n* (*पर* *кому-л*,
чему-л)

импорт *м* आमदनी *ām'дани*
ж, आयात *āйāт m*

импортировать *сов* *и* *несов*
आमदनी (आयात) करना *ām'дани*
(*āйāт*) *кар'nā n*, बाहर (विदेश) से
मँगाना *бāхар* (*видэшб*) *сэ māgānā n*

импортный *прил* दिसावरी दि-
सāорй, आयात *āйāт*

импровизация *ж* अचिंतित
रचना *ачинтит рач'nā ж*, आशु-
रचना *āшу-рач'nā ж*

импровизированн||ый 1. *прич*
от импровизировать, 2. *прил*
—ое стихотворение आशुकविता
āшу-кавитā ж, —ая речь मुँहजवानी
भाषण *мūх-забāни* *б'āшан m*

импровизировать *несов* तुरत-
फुरत शेर (कविता) कहना *турат-*
п'урат шэр (*кавитā*) *ка^х'nā n*
(*стихи*), तुरत-फुरत संगीत तरतीव
देना *турат-п^хурат* *сангйत тар'-*
тиб *дэнā n*, तुरत-फुरत धुन बनाना
турат-п^хурат *д'ун* *банānā n*
(*"узыку*), तुरत-फुरत गीत तरतीव
करना *турат-п^хурат* *гйत тар'tрб*
кар'nā n (*песню*)

импульс *м* (побудительный мотив) प्रेरणा प्रेर'ना *ж*, संचार санч'ар *м*

имущество *с* जायदाद जай'дад *ж*, संपत्ति сампатти *ж*, **движимое** — चल (जंगम) जायदाद (संपत्ति) *ж*, **недвижимое** — अचल (स्थिर) जायदाद (संपत्ति) *ж*

имущий *прил* जायदादवाला द'ज'ай'दाд-वाल'а, मालदार म'ал-д'ар, धनी д'ан'и

имя *с* 1. नाम नाम *м*, **давать** — नाम रखना *п* (का को-ल), नामकरण करना *п* (का को-ल), 2. (известность, репутация) नाम नाम *м*, प्रतिष्ठा प्रतिшт'а *ж*, **ученый** *с* мировым именем ससार का महान् वैज्ञानिक *м*, **терять доброе** —, **позорить** — नाम डुवाना *п*, 3. *грам* — существительное संज्ञा सान्ज्ञ'а *ж*, — прилагательное विशेषण विशेशан *м*, — числительное सख्या सान'х'й'а *ж*, **во** — के नाम पर, के लिये; от имени के नाम से; завод имени Кирова К'и'ро'ва नामी (नामक) कारखाना *म*, **на** — के नाम

иначе 1. *союз* (а то) नहीं तो ना'हि तो, **वरना** вар'на, **अन्यथा** ан'य'था, 2. *нареч* (по-другому) दूसरी तरह पर दु'स'री ताराх пар, **भिन्न प्रकार से** б'ин'नि' प्रकार स'э, — **говоря दूसरे языком** में, **так** — किसी न किसी तरह (प्रकार).

инвалид *м* अपाहज अप'а'х'адж *म*, पंगु пангу *म*, — **трудо** अपाहज (पंगु) मजदूर *म*, — **войны** अपाहज (पंगु) सिपाही *म*, **अपाहज** (पंगु) अफसर *म* (офицер)

инвалиднос||**ть** *ж* अपाहज (पंगु) होना अप'а'х'адज (пангу) हो'ना *म*, **пособие** по —ти **अपाहज** हो जाने पर आर्थिक सहायता *ж*

инвентарь *м* 1. (список) [जायदाद की] फिहरिस्त (सूची) [ज'ай'दाद की] फि'х'рист' (सूच'и) *ж*; 2. (оборудование) औजार аоз'ар *म* *म* *न*, **उपकरण** उप'कारन *म* *म* *न*; **сельско-хозяйственный** — खेती के औजार *म* *म* *न*, **कृषि-उपकरण** *म* *म* *न*; **живой** *и* **мертвый** — पशु और औजार *म*

индеец *м* रेड इंडियन र'ेड'ин'дий'ан *म*

индейский *прил* रेड इंडियन का र'ेड'ин'дий'ан का

индекс *м* 1. (список) फिहरिस्त फि'х'рист' *ж*, **ануक्रमника** अनु-क'рам'न'िका *ж*, 2. (показатель) इंडक्स индакс' *म*, **निर्देशिका** निर-द'ेश'िका *ж*

индивидуальный||**ый** *прил* निजी निज'и, **व्यक्तिगत** व'्य'क्ति-गत, **в** —ом порядке **निजी** तौर पर, **व्यक्तिगत** रूप से; —ое **хозяйство** **व्यक्तिगत** अर्थ-व्यवस्था *ж*

индиго *с* नील नी'ल *म*

индеец *म* हिंदुस्तानी हि'न्दु-स्ता'नी *म*, **भारतीय** б'а'р'ат'ий' *म*, **भारत-वासी** б'а'рат-वा'सी *म*

индийский прил **हिंदुस्तानी** **хинду-стāни**, **भारतीय** б^хār'тйй'.

индоевропейский прил **लिंग्व** **हिंद-युरोपीय** хинд'-йуропйй', **भारत-युरोपीय** б^хārat-йуропйй', **भारोपीय** б^хāропйй'

индолог м **भारततत्व-विशारद्** б^хārat-татв'-вишāрад м

индоло́гия ж **भारततत्व** б^хā-рат-татв' м.

индокита́йский прил **हिंद-चीनी** хинд'-чйни

индонезі́ец м **हिदेशियन** хиндэшийан м

индонезі́йский прил **हिदेशियन** хиндэшийан, — **язы́к** **हिदेशियन** **जवान (भाषा)** ж

индуи́зм м **हिदूपन** хиндु-пан м, **हिदूत्व** хиндутв' м

индуи́стский прил **हिंदू** хиндु

индु́с м **हिदू** хинду м

инду́сский прил **हिदू** хинду.

индустриализа́ция ж **औद्योगीकरण** аодйогй-каран м, **социалисти́ческая** — **страны́** **देश** **का** **समाजवादी औद्योगीकरण** м

индустриа́льный прил **औद्योगिक** аодйогик, **उद्योगप्रधान** **उद्योग-प्राद^хान** (о стране, районе)

инду́стрия ж **उद्योग[धंधा]** удйог[-д^ханд^хā] м, **лёгкая** — **हल्का** **उद्योग** м, **тяжёлая** — **वडा** **(भारी)** **उद्योग** м

индй́ок м **पेरू** **पेरु** м, **तर्की** **तार्क्य** м

индй́ошка ж **तर्किया** таркийā ж **йней** м **पाला** пāлā м, **निहार** **निहār** м

инёртность ж **перен** **काहिली** **क़ाхили** ж, **जडता** **джар'тā** ж

инёртны́й прил **काहिल** **क़ахил**, **जड** **джар**

инёрция ж 1. **физ** **जडता** **джар'тā** ж, 2. **перен** **काहिली** **क़ाхили** ж, **जडता** **джар'тā** ж

инженёр м **इजीनियर** **инджй-нийар** м

инженёр-констру́ктор м **डिजाइन** **वनानेवाला** **इजीनियर** **डिज़ाइन** **बानāनэ-вāлā** **инджйнийар** м

инженёрн||ый прил **इजीनियरिंग** **инджйнийаринг'**, —ое **дело** **इजीनियरिंग** м, ж

инженёр-экономіст м **इजीनियर-अर्थशास्त्री** **инджйнийар-арт^х-шāстри** м

инженёр-элéктрик м. **विजली** **का** **इजीनियर** **बिज'ली** **кā** **инджй-нийар** м

инжй́р м **अजीर** **анджйр** м

инициáлы мн **नाम** **के** **इत्तिदाई** **अक्षर** **нāм** **कэ** **ибтидāй** **акшар** м мн, **आद्याक्षर** **āдиāкшар** м мн

инициатив||а ж **पहलकदमी** **पाखाल-काद'मी** ж, **अग्रसरता** **агр'-сар'-тā** ж, **по** **च्येन-ल.** —е **किसी** **की** **पहलकदमी** [के आधार] **पर**

инициáтор м **पहल** **करनेवाला** **पाखाल** **кар'нэ-вāпā** м, **आरभक** **āрамб^хак** м

ИНКВИЗИ́ЦИЯ *ж* (*орган*) कैथो-
लिक चर्च की तहकीकात करनेवाली
और सजा देनेवाली सस्था काэт^холик
чарч' кй тах'кйкәі кар'нэ-вәлй
аор сазә дэнэ-вәлй сәст^хә *ж*

ИНКУБА́ТОР *м* अंडे सेनेवाला यत्र
андэ сэнэ-вәлә йантр' *м*, डिबौषक
димбаошак *м*

ИНОГДА́ *нареч* कभी [कभी]
каб^хй [каб^хй]

ИНОГОРÓДНИЙ *прил* दूसरे (अन्य)
शहर (नगर) का (मे रहनेवाला)
दुस'рэ (अन्य') शाхар (नागर) कә
(मэ राख'нэ-वәлә)

ИНОЗÉМЕЦ *м* अजनबी адж'набй
м, विदेशी विदेशी *म*

ИНОЗÉМНЫЙ *прил* अजनबी адж'-
набй, विदेशी विदेशी

ИН||ÓЙ *прил* 1. (другой) दूसरा
दुस'рэ, अन्य अन्य', भिन्न б^хинн',
—Ыми слова́ми दूसरे शब्दो मे,
2. (некоторый) कोई कोय, ◇ — раз
कभी कभी

ИНОРÓДНЫЙ *прил* विजातीय
विज्जातीय'

ИНОСКАЗÁТЕЛЬНЫЙ *прил* व्यज-
नापूर्ण व्यान्दज'на-पूरुन'

ИНОСТРА́НЕЦ *м* गैरमुल्की ग़ैर-
मुल्की *म*, विदेशी विदेशी *म*

ИНОСТРА́ННЫЙ *прил* गैरमुल्की
ग़ैर-मुल्की, विदेशी विदेशी

ИНСПÉКТОР *м* इस्पेक्टर इस्पेक्-
तर *म*, निरीक्षक निरीक्षक *म*

ИНСПÉКЦИЯ *ж* 1. निरीक्षण
निरीक्षण *म*., 2. (учреждение)

निरीक्षण करनेवाला महकमा (विभाग)
निरीक्षक कार'नэ-वәлә мах'камә
(विब^хәг) *म*

ИНСПИРÍРОВАТЬ *сов* и *несов*
उकसाना उक'साना *п*, भडकाना
б^хар'канә *п*, उकसा (भडका) देना
उक'сә (б^хар'ка) дәнә *п*, उत्तेजित
करना उत्तेजित कार'на *п*.

ИНСТÁНЦИЯ *ж* महकमा माх'का-
मा *म*, विभाग विब^хәг *म*

ИНСТÍНКТ *м*. स्वाभाविक (नैस-
र्गिक) प्रवृत्ति स्वाब^хәविक (नाэсаргिक)
प्रवृत्ति *ж*, — самосохранения
आत्मरक्षा की प्रवृत्ति *ж*.

ИНСТИНКТÍВНЫЙ *прил* स्वाभा-
विक (नैसर्गिक) प्रवृत्ति का स्वाब^хә-
विक (नाэсаргिक) प्रवृत्ति कә

ИНСТИТУ́Т *м* संस्थान सәст^хән
म, सस्था सәст^хә *ж*, विद्यालय
विद्यालय *म* (учебный), अनुसंधान-
शाला अनुसन्ध^хән-शलә *ж* (иссле-
довательский)

ИНСТРУКТÍРОВАТЬ *сов* и *несов*
हिदायत (आदेश) करना (देना) हि-
दायत (әдәш) кар'на (дәнә) *п*

ИНСТРУ́КТОР *м* हिदायत करनेवा-
ला हिदायत कार'нэ-वәлә *म* आदे-
शक әдәшак *म*

ИНСТРУ́КЦИЯ *ж* हिदायत हि-
दायत *ж*, अधिसूचना ад^хисуч'на
ж, हिदायतनामा हिदायत-नामा *म*
(письменная)

ИНСТРУМÉНТ *м* 1. आला әлә *म*,
हथियार хат^хийәр *म*, यत्र यानтр' *म*,
—ы औजार *म* *म*., 2. .. музыкаль-

ный — बाजा ब़ादज़ा म, वाद्ययत्र
वाद्य'—यान्त्र' म

инструментальный прил
1. औजार (यत्र) बनाने का औज़ार
(यान्त्र') बान्त्रे क़ा, 2. муз — ое
तीन बजानेवालो के लिये राग
तीन बадज़ाने-वाल् क़े लिये राग म
(произведение), तीन बजानेवालो की
चौकी तीन बадज़ाने-वाल् क़ी चाक़ी
ज (ग्रुप्पा артистов), концерт
— ой музЫки वाद्य-यत्र-कसर्ट् वाद्य'
— यान्त्र'—क़ासर्त्' म

инсценировать сов и несов
नाटक-रूप मे परिणत करना नाटक-
रूप मे परिणत कर'ना п

инсценировка ж 1. (действие)
नाटक-रूप मे परिणत करना नाटक-
रूप मे परिणत कर'ना म, 2. (постановка)
नाटकीय रूपान्तर नाट'क़ीय' रूपान्तर म

интеграл м мат अनुकल अनु-
कल म

интегральный прил — ое
исчисление अनुकल-कलन अनुकल-
कलन म

интеллект м अक्ल अक्ल' ज, बुद्धि
बुद्धि बुद्ध'जि ज

интеллектуальный прил बुद्धि-
सवधी बुद्ध'जि-सम्बन्ध'जि, मानसिक
मान'सिक

интеллигент м बुद्धिजीवी
बुद्ध'जि-दज्जिव' म

интеллигентный прил लिखा-
पढा लिख'—पाठ'—, शिक्षित शिक़ित,
सम्प साब'जि'

интеллигенция ж बुद्धिजीवी
श्रेणी बुद्ध'जि-दज्जिव' श्रेणी ज,
बुद्धिजीवी लोग बुद्ध'जि-दज्जिव' लोग
म म (интеллигенты)

интендánt м воен फौज (सेना)
को रसद (खाद्य) पहुँचानेवाला अफसर
फ़ाओज (सैन) को रासद (क़ाद्य')
पाहुँचाने-वाल् अफ'सर म

интенсивный прил श्रमसाधित
श्रम-साध'जि, वृद्धिकर वृद्ध'जि-कर,
— ое земледелие गहरी (पैदाइश
बढानेवाली) खेती ज

интервал м बीच बीच म, अंतर
अन्तर म, विराम विराम म (пауза)

интервент м दखलदाज दाखल-
— अन्दाज म, आक्रमणकारी अक्रामन-
— क़ारि म

интервенция ж दखलदाजी दा-
खल-अन्दाज'जि ज, विदेशी हस्तक्षेप वि-
देशी ख़ास्'—क़शेप म.

интервью с सवाल-जवाब सवाल-
— दज्जवाब म, भेट ब'—ओत्त ज

интервьюировать сов и несов
सवाल-जवाब (भेट) करना सवाल-
— दज्जवाब (ब'—ओत्त) कर'ना п (से ко-
— गो-ल)

интерес м 1. दिलचस्पी दिल-
— चस्पी ज, रुचि रुचि ज, 2. — ы
म (нужды, потребности) हित खित
म म, स्वार्थ स्वार्थ' म

интересно 1. нареч दिलचस्पी
से दिल-चस्पी स, он — рассказы-
— वाए उस का वयान दिलचस्प है, वह
दिलचस्पी से वयान करता है; 2. безл
в знач сказ दिलचस्पी की बात है

दिल-चस्पि क्यि बॱत खॱअ, ॱसलि वॱम
— अॱगर (यदि) आॱप इस मे दिल्-
चस्पि लेते है.

интерёсный *прил* 1. दिलचस्प
दिल-चस्प', रोचक रॱचॱक, चिॱत्ताकर्षक
चिॱत्ताकर्षक, 2. (красивый) *разг.*
खूबसूरत खूब-सूरत, सुदर सुन्दर

интересовॱть *несов* दिलचस्प
होना दिल-चस्प' खॱनॱ *нп* (को
कोॱ-ल), ध्यान खीचना दॱखॱअन कॱअप'-
नॱ *п* (привлекать внимание)

интересовॱться *несов* दिल-
चस्पि लेना दिल-चस्पि लॱनॱ *п*. (मे
केॱ-ल, चेॱ-ल), रचि रखना रुचि
रॱकॱ'नॱ *п* (मे केॱ-ल, चेॱ-ल)

интернационал *м* 1. इॱटरनेश-
नल इन्तॱर'नॱश'नॱल *म*, अॱतॱरॱष्ट्रॱय
सॱव अन्तॱरॱश्रॱतॱय' सॱन्तॱ *म*,
2.: **Интернационал** (*гимн*) अॱन्तॱरॱ-
ष्ट्रॱय गॱन अन्तॱरॱश्रॱतॱय' गॱन *म*

интернационализм *म* अॱतॱरॱ-
ष्ट्रॱयता अन्तॱरॱश्रॱतॱय'तॱ *ज*, प्रॱ-
लेतॱरॱकॱय — प्रॱलेतेरिॱयत (सर्वहॱरा
वर्ग) की अॱतॱरॱष्ट्रॱयता *ज*.

интернационалист *म* अॱतॱरॱ-
ष्ट्रॱयतावादी अन्तॱरॱश्रॱतॱय'तॱ-वॱ-
दी *म*

интернациональный *прил*
अॱन्तॱरॱष्ट्रॱय अन्तॱरॱश्रॱतॱय'

интерниॱровать *сов* *и* *несов*
नजरवद (अॱतॱर्वॱसन) करना नॱजर-
-बॱन्द' (अन्तॱरॱवॱसन) कॱर'नॱ *п*

интерпретаॱция *ж* मॱनी (अर्थ)
वतॱनॱ मॱनॱ (अॱरॱतॱ) बॱतॱनॱ *म*,
व्याख्या वॱअकॱयॱ *ज*

интерпретиॱровать *сов* *и* *несов.*
मॱनी (अर्थ) वतॱनॱ मॱनॱ (अॱरॱतॱ)
बॱतॱनॱ *п*, व्याख्या करना वॱअकॱयॱ
कॱर'नॱ *п* (की चिॱत्ता-ल)

интиॱмный *прил* दिली दॱलॱ,
आॱत्मीय अॱत्मीय', घॱनिष्ठ गॱअनिष्ठ'

интонаॱция *ж* आवाज का उॱनॱर-
-चढाव अॱवॱअ कॱ उॱतॱर-चॱरॱअॱ *म*.

интриॱга *ж* चॱलवाजी चॱल-बॱ-
अ *ज*, सॱजिज सॱअनि *ज*, पड्यत्र
शॱद-नॱन्तॱर' *म* (заговор)

интриговॱть *несов* 1. चॱलवा-
जी (सॱजिज, पड्यत्र) करना चॱल-बॱ-
अ (सॱअनि, शॱद-नॱन्तॱर') कॱर'नॱ *п*.
(के खिलाफ प्रॱतिॱव कोॱ-ल, चेॱ-ल);

2. (возбуждать чьс-л любопыт-
ство) दिलचस्पि पैदा करना दॱल-
-चस्पि पॱअदी कॱर'नॱ *п*, कुतूहल
उत्पन्न करना कुतूखल उॱत्पॱन्नि'
कॱर'नॱ *п*

интуॱция *ж* सहज-ज्ञान सॱअदज-
-गॱअन *म*, अॱतॱज्ञॱन अन्तॱर्गॱअन *म*

инфекॱционный *прил* मेद
छूत का चॱउॱत कॱ, संक्रॱमक सॱन्क्रॱ-
मॱक

инфॱекция *ж* मेद छूत चॱउॱत *ज*,
रॱग-सॱचार रॱग-सॱन्चॱर *म*

инфиниॱтив *м*. *грам* क्रिॱया का
साधारण रूप कॱरिॱअ कॱ सॱदॱअरॱन
रूप *म*

инфляॱция *ж* *эк*. मुद्रास्फीति मु-
द्रॱ-सॱपॱयि *ज*, मुद्राप्रसार मुद्रॱ-
-प्रॱसॱर *म*

информॱционный *прил* खॱबर
देनेवाला खॱबर दॱनॱ-वॱलॱ, परि-

चयात्मक परिच'य'ात्मक (напр о
статье)

информация ж 1. (действие)
खबर (समाचार) देना хабар (самā-
чār) дэнā м, 2. (сообщение) खबर
хабар ж, समाचार самāчār м

информбюро с (информацион-
ное бюро) खबर देनेवाला ब्यूरो ха-
бар дэнэ-вālā бйūро м, समाचार-
-समिति самāचār-самити ж

информировать сов и несов
खबर (समाचार) देना хабар (самā-
чār) дэнā п

инцидент м घटना ग'ат'нā ж
ипподром м घुडदौड का मैदान
г'ур-даор кā маэдāн м

иприт м хим राईवाली गैस
рāй-вālй гаэс ж

иранец м ईरानी йрāни м
иранский прил ईरानी йрāни
ирландец м आयरिशमैन āй'-
риш-маэн м

ирландский прил आयरिश
āи'риш

иронизировать несов व्यंगपूर्ण
शब्दों से कहना वйанг'-пूरн' шабдō
мē ках'нā п

иронический прил व्यंगपूर्ण
वйанг'-пूरн', व्यंग्यात्मक वियангиāt-
мак, श्लेषात्मक श्लेशātмак

ирония ж ताना gānā м, व्यंग्य
वयанги' м

ирригация ж सिंचाई सйчāй ж,
आवपाशी āб-пāшй ж

иск м [अर्जी-]दावा [арзи-]дā-

vā м, नालिश नāлиш ж, граж-
дāнский — दीवानी अर्जी ж, предъ-
являть — दावा (नालिश) करना п

искажать несов खराब करना
харāб кар'нā п, बिगाडना бигār'нā
п, तोडना-मरोडना тор'нā-марор'нā
п, गलत मानी लेना gалат māни
лэнā п, मिथ्या अर्थ लेना мит'йā
арт' лэнā п (слова, смысл)

искажение с 1. तोडना-मरोडना
тор'нā-марор'нā м; 2. (неправиль-
ность, погрешность) विकृति वि-
कृति ж

искажённый 1. прич от ис-
казить, 2. прил तोडा-मरोडा торā-
-марорā, विकृत विकृत

исказить сов см искажать
искалечить сов लँगडा-लूला कर-
ना (कर डालना) лāг'рā-лулā кар'нā
(кар дāl'нā) п, पंगु (लुज) बनाना
(बना देना) пангу (लुन्दज') банānā
(банā дэнā) п

иска́ть несов в разн знач
ढूँढना д'ūr'нā п, खोज (तलाश)
करना к'одж (талāш) кар'нā п
(की कого-л, что-л)

исключать несов 1. (из учеб-
ного заведения и т п) [बाहर]
निकालना [bāхар] никāl'нā п,
खारिज (बरखास्त) करना (कर देना)
хāридज (бар-хāст') кар'нā (кар
дэнā) п, 2 (вычеркивать) काटना
кāt'нā п, काट देना (डालना) кāt
дэнā (дāl'нā) п, ◇ взаимно —
друг дрūга एक दूसरे को रद्द करना ॥

исключая *предлог* छोड़कर च^хор'кар, के सिवा (अलावा) कэ सि-
вā (अलāवā) *послелог*

исключёни||*е с 1. (из учебного заведения и т п)* बाहर निकालना बा^ххар никāл'нā *м*, बहिष्कार बा-
हिшкār *м*, 2. (из правил и т п) छोड़ाव च^хорāо *м*, अपवाद अप'вād *м*,
за некоторыми —ями कुछ बातों के
अपवाद के साथ, देलать — रियायत
करना *п* (के साथ कому-л)

исключительно *нареч 1. (лишь)* सिर्फ सिर्फ', केवल केवल,
2. (особенно) खासकर хāс'кар,
विशेषकर विशेश'кар

исключительный *прил* खास
хāс, विशेष विशेश, असाधारण असā-
द^хāран

исключить *сов см* исключать
исковёркать *сов* बिगाड़ देना
बिगār дэнā *п*, विकृत (विरूप) करना
विक्रित (विरूप) кар'нā *п*

исколесить *сов* . — всю область
सारे इलाके का सफर करना सārэ
илākэ кā сафар кар'нā *п*, इलाके
भर का भ्रमण करना (कर लेना)
илākэ б^хар кā б^храман кар'нā
(кар лэнā) *п*

ископаемый *прил 1..* —ое
जीवोत्तम जमीन (पृथ्वी) में से
निकाला जानेवाला शिलीभूत जानवर
जमीन (प्रित^хव) में से निकाला
जानेवाला शिली-ब^хउत जमीन-वार
म, —ое растение जमीन (पृथ्वी)
में से निकाला जानेवाला शिलीभूत पेड़

जमीन (प्रित^хव) में से निकाला
जमीन-वार शिली-ब^хउत *प* *म*;
2.: —ые существительные горы खनिज
пदार्थ क^хानिज पदार्थ^х *म*, *म*

искоренить *сов. см* искоре-
нить

искоренять *несов* उखाड़ना
ук^хār'нā *п*, उखाड़ फेंकना (डालना)
ук^хār प^хэк'нā (दाल'नā) *п*, निर्मूल
करना (कर देना) निर्मूल कर'नā
(कर दэнā) *п*

искоса *нареч* तिरछी नजर
(दृष्टि) से तिर'च^хा नजर (दृष्टि)
स, कनखियों से कान'क^хनीठ स

искр||*а ж* चिनगारी चिन'गārя
ж, ♦ у меня —ы из глаз посы-
пались मुझे तारे दिखाई दिये

искренне *нареч. см* искренно
искренний *прил* सच्चा सचчā,
हार्दिक हार्दिक, सरल सरल
искренно *нареч* दिल खोलकर
दिल क^хол'кар, हृदय (सत्यता) से
हृदय (सत्यता) से

искренность *ж* खरापन क^харā-
पान *म*, सत्यता सत्य'ता *ж*

искривить *сов см* искривлять
искривление *с* (кривизна) मरोड़
मारोड़ *म* आकुचन आकुचन *म*

искривлённый *прил* टेढ़ा
तэр^хā, झुका हुआ ज^хукā хуā,
आकुंचित आकुंचित

искривлять *несов* मोड़ना मोड़-
नā *п*, झुकाना ज^хुकāनā *п*, टेढ़ा
करना तэр^хā кар'нā *п*

искриться *несов* चिनगारियाँ

फेकना (निकालना) चिन'gāрийā
प'эк'нā (никāl'нā) *n.*, चमकना
चाмаक'нā *нп*

искромсать *сов* [बुरी तरह]
टुकड़े टुकड़े कर देना (डालना) [बुरी
तराह] тук'рэ тук'рэ кар дэнā
(дāl'нā) *n*

искрошйть *сов.* छोटे छोटे टुक-
ड़ो मे तोड़ना च'отэ च'отэ тук'рō
мэ тор'нā *n*, छोटे छोटे टुकड़े कर
फेकना च'отэ च'отэ (тук'рэ) кар
п'эк'нā *n*.

искупать I *сов* (выкупать)
разे नहलाना नाх'лāнā *n*, गुस्ल
देना गुсл' дэнā *n*

искупать II *несов* प्रायश्चित्त
करना प्रायश्चित्त' кар'нā *n*
(का что-л), ~ винु पाप का प्राय-
श्चित्त करना *n*

искупйть *сов см.* искупать II
искуплєние *c* प्रायश्चित्त प्राय-
श्चित्त' *m*

искусный *прил* चतुर चатур,
कुशल कुशल

искусственный *прил* बनावटी
बाणाот, कृत्रिम कृत्रिम.

искусств||о *c* 1 कला कालā
ж, произведение ~а कलाकृति *ж*,
2. (умение) हुनर खूनार *m*, कारी-
गरी карй-гарй *ж*, कुशल кушал *m*
искушать *несов* लुभाना луб'ā-
нā *n*, प्रलोभन देना प्रालоб'ан дэ-
нā *n*

искушение *c* प्रलोभन प्रालो-
ब'ан *m*

ислām *m.* इस्लाम ис'лām *m*
ислāнец *m* स्पेनी स्पэнь *m*,
ислāнский *прил* स्पेनिश स्पэ-
ниш, ~ язык स्पेनिश *ж*, स्पेनिश
जवान (भाषा) *ж*.

испарєн||ие *c* 1. (действие)
भाप हो जाना б'āп хо джāнā *m*,
वाष्पीभवन बāшпй-б'āван *m*, 2.:
~ия *мн* भाप б'āп *ж*

испарина *ж*. पसीना पसйнā *m*,
स्वेद свэд *m*

испарйться *сов. см* испаряйт'-
ся

испаряйтся *несов* भाप बनकर
उड़ जाना б'āп бан'кар ур джāнā
нп, भाप हो जाना б'āп хо джāнā
нп

испāчкать *сов* मैला (गदा)
करना माэлā (गандā) кар'нā *n*.

испāчкаться *сов.* मैला (गदा)
हो जाना माэлā (गандā) хо джāнā
нп.

испєчь *сов* पकाना пакāнā *n*,
भूनना б'у'н'нā *n*, भून देना (डाल-
ना) б'у'н дэнā (дāl'нā) *n*

испещрєнный *прич* धब्बेदार
(छीटेदार) [किया हुआ] д'āббэ-дār.
(च'йтэ-дār) [кийā хуā]

испещрйть *сов см* испещряйт'
испещряйт' *несов* धब्बेदार (छी-
टेदार) करना द'āббэ-дār (च'йтэ-
дār) кар'нā *n*

исписать *сов см* испйсьывать,
испйсьывать *несов* 1.; ~ стра-
нйцу पूरा पन्ना (पृष्ठ) लिख देना

पुर्ā पान्ना (प्रिष्ट^१) लिक्^२ द्दना^३ n.; 2. (напр карандаш) लिखते-
-लिखते खतम कर देना लिक्^१ त-
-लिक्^१ त^२ хатам кар द्दना^३ n

ИСПИТОЙ прил. सूखा सुक्^१ा, दुवला[-पतला] दुब्^१ला[-पात^१ला], दुर्वल
दурबल

ИСПОВЕДОВАТЬ несов (призна-
вать, следовать) मानना म्āन^१ना n

ИСПОВЕДЬ ж पापो की स्वीकृति
पापो क्यि स्वीकृति ж

ИСПОДЛЮБЬЯ нареч. смотреть
— भौ चढाकर देखना ब^१ाब चार^१ाकार
दэк^१ना n

ИСПОДТИШКА нареч. चोरीचो-
री चोर्य-चोर्य, चुपके से चुप^१क^२ स^३,
छिपकर च^१िप^१कार

ИСПОЛН М दैत्य दाэги^१ म.

ИСПОЛНСКИЙ прил बृहत्काय
ब्रिखат-क़ाय, विशाल विशाल, दैत्या-
कार दाэत़्याकार

ИСПОЛКОМ М (исполнительный
комитет) कार्यकारिणी [समिति]
क़ार्य^१-क़ारिनी [समिति] ж, कार्य-
समिति क़ार्य^१-सामिति ж.

ИСПОЛНЕНИ||Е С 1. पूरा करना
पुर्ā^१ кар^१ना^२ म., पूर्ति पुर्ति^३ ж,
तामील तामिल^१ ж. (напр приказа),
приводить в — पूरा (पूर्ण) करना
(कर देना) n, तामील करना (कर
देना) n (की च्त्तो-ल), проверка —я
काम की पूर्ति को देखना म; при-
ступать к —ю обязанностей कार्य-
भार सँभालना n (का को-ल),
2. театр अदाकारी अदा-क़ार्य^१ ж,

अभिनय अब^१िनाय^२ म.; वगाना (बद^१ना-
ना म., वाद्य वाद्य^१ म. (परिचालन^१), गाना गाना^१ म. (पेचि);
в —и Иवानова अभिनेना इवानोव;
गायक इवानोव (о певце); в —и Ива-
новой अभिनेत्री इवानова, गायिनी
इवानова (о певице); ♀ по — अमल
मे लाने के नियं

ИСПОЛНИМЫЙ прил. [पूरा] करने
योग्य [पुर्ā] कार^१ना योग्य^१, नाद्य
साद^१य^१

ИСПОЛНИТЕЛЬ М 1. निर्वाहक
निर्वाहक म., नायक साद^१क म.;
2. театр अदाकार अदा-क़ार म.,
अदा (अभिनय) करनेवाला अदा
(अब^१िनाय) कार^१ना-वाला म.; वाद्यकार
वाद्य^१-क़ार म. (वाद्यकार), — नाच-
न्या तान्सेव लोकनृत्य करनेवाला म

ИСПОЛНИТЕЛЬ||ЫЙ при: 1. का-
र्यकारी क़ार्य^१-क़ारि, सासनात्मक म्āस-
नात्मक; —अ-प्लास कार्यकारि-
णी (शासनात्मक) जक्ति (सत्ता) ж.,
— को-मि-तैत कार्यकारिणी [समिति]
ж, कार्यसमिति ж; 2. (старатель-
ные) कारगुजार क़ार-गुज़ार, आज्ञापा-
लक़ अज्ञा-पाचक

ИСПОЛНИТЬ(СЯ) сов. см испол-
нять(ся)

ИСПОЛНЯ||ТЬ несов 1. पूरा (अदा,
तामील, पूर्ति) करना (कर देना) पुर्ā
(अदा, तामिल, पुर्ति) कार^१ना (कर
देना) n; — свои долг अपना फ़र्ज
(कर्तव्य) अदा (पूरा) करना n.,
—ющий, обязанности कार्यवाहक
प्रबंधक म., प्रबंधक का स्थानापन्न म.,

~ обещание प्रतिज्ञा का पालन करना *n.*; 2. театр. अदा (अभिनय) करना *адā* (аб^хинай) · кар'нā *n*, बाजा बजाना बāджā баджāнā *n* (музыкальное произведение), गाना गāनā *n* (петь), — तāнец नाचना *нп.*

исполняться *несов.* 1. (осуществляться) पूरा (सिद्ध) हो जाना *пūrā* (сидд^х) хо джāнā *нп*, 2. (истечении срока и т. п.) हो जाना хо джāнā *нп*, समाप्त होना самāпт' хонā *нп*, ему исполнилось двāдцать лет उस की उम्र बीस बरस की हो गई.

использование *с* इस्तेमाल *истēmāl m.*, उपयोग *упайог m*, व्यवहार *виав'хār m*

использовать *сов и несов* काम (प्रयोग) में लाना *кām* (прайог) *mē lānā n*, इस्तेमाल (व्यवहार) करना *истēmāl* (виав'хār) *кар'нā n* (ка кого-л., что-л.), — чьй-л. недостаткi किसी की खामियों से फायदा उठाना *n*

испортить *сов* बिगाड़ना *бигār'-nā n.*, बिगाड़ देना *бигār дēnā n*, खराब करना (कर देना) *харāб* *кар'-nā* (кар дēnā) *n*

испорченный 1. *прич. от испортить*, 2. *прил* बिगाड़ा हुआ *бигārā хуā*, खराब *харāб*, भ्रष्ट *б^храшт'* (о человеке)

исправительный *прил* सुधार-नेवाला *суд^хār'нэ-вālā*, संशोधन करनेवाला *сāшод^хан* *кар'нэ-вālā*

исправить(ся) *сов см.* исправ-лять(ся).

исправлѐние *с* 1. (действие) ठीक (दुरुस्त) करना *т^хйк* (дуруст') *кар'нā m*, 2. (улучшение) सुधार *суд^хār m*, संशोधन *сāшод^хан m.*

исправлѐнный 1. *прич от* исправить, 2. *прил* (подвергшийся исправлениям) संशोधित *сāшод^хит*, —ое издāние संशोधित *сस्क-रण m*

исправлять *несов* 1. ठीक (दुरुस्त) करना *т^хйк* (дуруст') *кар'-nā n*, 2. (улучшать) सँवारना *сā-vār'-nā n*, सुधारना *суд^хār'-nā n.*, सुधार (संशोधन) करना *суд^хār* (сā-шод^хан) *кар'нā n*, — ошїбку глती सुधारना *n.*

исправляться *несов* सुधरना *суд^хār'-nā nп*, अपना आचरण ठीक करना *ап'нā āчаран* *т^хйк* *кар'нā n*

исправность *жс.* 1. *дुरुستی* *жс*, 2. (аккуратность) वक्त की पावदी *вакт' кп* *пā-бандп жс*, समयनिष्ठ *самай-ништ'ā жс.*

исправный *прил* 1. ठीक *т^хйк*, *дुरुस्त* *дуруст'*; 2. (аккуратный) वक्त का पावंद *вакт' кā* *пā-банд'*, समयनिष्ठ *саман-ништ'*, ठीक काम करनेवाला *т^хйк* *кām* *кар'нэ-вālā* (в работе)

испражнение *с.* सर्जन *сарджан m*, मलत्याग *мал-тйāг m*

испражняться *несов* [मेदे को] खारिज (खाली) करना [мэдэ ко]

хāридж (хāлй) кар'нā *n*, मलत्याग करना мал-тйāг кар'нā *n*

испрóбовать *сов* आजमाना āз'-мānā *n*, परीक्षा करना парйкшā кар'нā *n* (की *что-л*)

испýг *м* डर дар *м*, खौफ хаоф *м*, घबराहट г^хаб'рāхат *ж*, [आकस्मिक] भय [āкасмик] б^хай *м*, с ~у डर (भय) के मारे.

испýганный 1. *прич от испугать*, 2. *прил* डरा हुआ дарā хуā, भयभीत б^хай-б^хйт.

испугать *сов* डराना дарānā *n*, डरा देना дарā дēnā *n*, खौफ दिखा-ना хаоф дик^хānā *n*

испугаться *сов* डरना дар'-нā *нп*, डर जाना дар джānā *нп*

испускать *несов* छोड़ना ч^хор'-нā *n*, निकालना निकāl'нā *n*, ~ záпах बू देना *n*, ~ крик चीक मारना *n*, ◇ ~ дух रूह (दम) निकलना (निकल जाना) *нп*

испустить *сов. см.* испускать

испытание *с* 1. (*проверка*) परख парак^х *ж*, आजमाइश āз'мā-иш *ж*, परीक्षा парйкшā *ж*, 2. (*эк-замен*) इस्तहान имт'хāн *м*, परीक्षा парйкшā *ж*, व्यँदरжать ~ इस्त-हान (परीक्षा) पास करना *n*, इस्त-हान (परीक्षा) मे पूरा उतरना *нп*, 3. *перен* आजमाइश āз'мāиш *ж*, इस्तहान имт'хāн *м*, परीक्षा парй-кшā *ж*

испы́танный 1. *прич. от исп-*пытать; 2. *прил.* तपा-तपाया тапā-

-तापāiā, आजमूदा āз'мудā *неизм*, परीक्षित парйкшит.

испытать *сов. см.* испытывать.

испы́тывать *несов* 1. (*прове-рять*) परखना парак^х'нā *n*, जाँचना दजāч'нā *n*, आजमाइश (परीक्षा) कर-ना āз'мāиш (पारйकशā) кар'нā *n* (की *кого-л*, *что-л*); 2. (*перено-сить*) सहना са^х'нā *n*, उठाना ут^хā-нā *n*., भोगना б^хог'нā *n*; अनुभाव करना अनुб^хāо кар'нā *n* (का *что-л*.), महसूस करना ма^х'сус кар'-нā *n*. (*чувствовать, ощущать*)

исслéдование *с* 1. खोज क^ходж *м*., अनुसंधान अनुсанд^хāн *м*, अन्वे-पण अन्वэшан *м*, 2. *мед* छान-बीन च^хāн-бйн *ж*., परीक्षा парйкшā *ж*, 3. (*сочинение*) निबंध निбанд^х *м*, वैज्ञानिक लेख वाэгийāник лэк^х *м*

исслéдователь *м* खोज (जाँच) करनेवाला क^ходж (दजāч) кар'нэ-вāлā *м*, अनुसंधानकर्ता अनुсанд^хāн-картā *м* *неизм*

исслéдовательск||ий *прил* खोज का क^ходж кā, खोजपूर्ण क^ходж-пूरн' (*напр. о статье*); ~ая экспедиция खोज की यात्रा *ж*.

исслéдовать *сов* и *несов* 1. जाँचना दजāч'нā *n*, खोज (तहकी-कात) करना क^ходж (ता^х'кйкāt) кар'-нā *n* (की *что-л*), अनुसंधान करना अनुсанд^хāн кар'нā *n* (का *что-л*), 2. *мед* छान-बीन (परीक्षा) करना च^хāн-бйन (पारйकशā) кар'нā *n* (की *кого-л*)

исстари нареч पुराने जमाने से
पुराणэ замāнэ сэ, प्राचीन काल से
प्राच्यн काल से

исступлѣние с उन्माद унмāд м
исступлѣнный прил उन्मत्त
унматт', उन्मादपूर्ण унмāд-пूरн'

иссушѣть сов 1. बिल्कुल खुरक
(शुष्क) करना (कर देना) бил'кул
хушк' (шушк') кар'нā (кар дэ-
нā) п, 2. перен सोखना сок^х'нā п,
शोषण करना शोшान кар'нā п

иссякātь несов टूटना तुт'нā
нп, все срѣдства иссякли сारे
साधन चुक गये, लूबōвь иссякла
प्रेम न रहा.

иссякнуть сов см иссякātь
истекātь несов (о времени)
गुजर जाना गुзар джāнā нп, पूरा
(व्यतीत) होना (हो जाना) पूрā
(व्यातित) хонā (хо джāнā) нп.,
◇ ~ кровью खून बहने से मर
जाना नп

истѣкший 1. прич от истѣчь,
2. прил पिछला पич^х'лā, [वि]गत
[वि]गत, व्यतीत व्यातित

истѣрика ж हिस्टीरिया хисти-
рийā м неизм, क्षोभोन्माद क्शоб^хон-
мāд м

истерический прил मूर्च्छारोग-
ग्रस्त मूरचч^хā-рог-г्रास्त'

истѣц м मुद्दै муддай м, वादी
вādи м

истѣчение с (срока) समाप्ति
самāпти ж

истѣчь сов см истекātь

йстина ж. सचाई सачāй ж,
हकीकत хакйкат ж, सत्य सатй' м

йстинный прил सच्चा सаччā,
हकीकी хакйкй, सात्विक सāтвик,
वास्तविक вāст'вик

истлевātь несов 1. (гнить)
गलना गал'нā нп, गल जाना गал
джāнā нп, 2. (сгорать) जलकर
राख (भस्म) होना (हो जाना) джал'-
кар рāк^х (б^хасм') хонā (хо джā-
нā) нп

истлѣть сов см истлевātь
истōк м прям, перен निकास
никāс м, उद्गम उदगम м

истолковātь сов 1. (разъяс-
нить) [अर्थ] समझाना (समझा देना)
[арт^х] сам'дж^хāнā (сам'дж^хā дэ-
нā) п, व्याख्या करना (कर देना)
вйāк^хйā кар'нā (кар дэнā) п (की
что-л), 2. (понять) समझना сама-
дж^х'нā п

истолōчь сов पीसना пйс'нā п.,
चूरचूर कर देना (डालना) чур-чур
кар дэнā (дāл'нā) п, बुकनी कर
डालना бук'ни кар дāл'нā п

истомйться сов घुल (थक)
जाना г^хул (т^хак) джāнā нп, घुल
घुलकर काँटा हो जाना г^хул г^хул'кар
кāтā хо джāнā нп

истомлѣнный прил थका [हुआ]
т^хакā [хуā], क्लात клāнт'

истопный м भट्टी भोकनेवाला
б^хатт^хй дж^хōк'нэ-вāлā м, भोकिया
дж^хōкинā м (отопительных кот-
лов и т п)

историк *м* इतिहासकार इतिहास-
-क़ार *м*, इतिहासवेत्ता इतिहास-वेत्ता
м **неизм**

исторический *прил* ऐतिहासिक
ऐतिहासिक, — **материализм** ऐति-
हासिक भौतिकवाद (पदार्थवाद) *м*

история *ж* 1. तारीख़ तारिख़ *ж*,
इतिहास इतिहास *м*, इतिहासविज्ञान
इतिहास-विज्ञान *म*. (*наука*), 2. (*рас-*
сказ) कहानी काहानी *ж*, कथा
कथा *ж*

источник *м* 1. चश्मा चашма *м*,
सोता सота *м*, स्रोत срот *м*, 2. *пе-*
рен सूत्र सूत्र' *м*, स्रोत срот *म*,
कारण कारण *म* (*причина*)

истощать *несов* [पूरा पूरा] चूस
लेना [पूरा पूरा] चूस लэना *п*,
कमजोर बनाना कम-зор банाना *п*,
[कमजोर] क्षीण बनाना [कम] 'शाख़]
क्षीण बनाना *п*, — **запасы** जखी-
रा (भंडार) खाली कर देना *п*,
— **ресурсы** साधनों को कम कर
देना *п*, — **почву** जमीन की शक्ति
क्षीण करना *п*, — **копи** कानों को
खाली कर देना *п*; — **терпение**
सहन-शक्ति का अतिक्रमण करना *п*
(की 468-1)

истощение *с* (*изнурение*)
थकावट थकावट *ж*, क्लान्ति क्लान्ति
ж, कमजोरी कम-зор *ж*

истощенный 1. *прич* *от* исто-
-щения, 2. *прил* थका [हुआ] थका
[हुआ], कमजोर कम-зор, शक्तिहीन
थका-थका, क्षीण क्षीण, क्लान्ति
क्लान्ति

истощить *сов см* **истощать**
истратить *сов* खर्च (सर्फ़, व्यय)
करना (कर देना, कर डालना) харच'
(сарф', वयाй) कार'ना (कार दэना,
कार दाल'ना) *п*

истребитель *м. ав.* शिकारी
(लडाकू) हवाई जहाज शिकारी (ला-
राकू) खवाई जहाज *म*, शिकारी
(लडाकू) वायुयान (विमान) शिकारी
(लाराकू) वायु-यान (विमान) *म*

истребительный *прил* तबाह
(विध्वंस) करनेवाला तबाह (वि-
ध्वंस) कार'नэ-वाल, तबाहकुन तबाह-
-कुन, विनाशकारी विनाश-कार

истребить *сов см* **истреблять**
истребление *с* तबाही तबाही
ж, वरबादी बार-बादी *ж*, विनाश वि-
नाश *म*

истреблять *несов* तबाह (वि-
ध्वंस, सर्वनाश) करना (कर डालना)
तबाह (विध्वंस, सार्व'-नाश) कार'ना
(कार दाल'ना) *п*

истрепать *сов* घिसाना ग'хिसाना
п, घिसा देना ग'хिसा दэना *п*

истрепаться *сов* घिस जाना
ग'хिस दजाना *пп*

истый *прил* पक्का पक्का, सच्चा
सचचा, पुरजोश पुर-जोश

истязание *с* सताना सताना *म*,
यातनाएँ देना यात'नाएँ दэना *म*

истязать *несов* सताना सताना
п, यातनाएँ देना यात'नाएँ दэना *п*

исход *м* खातमा ख़ात'मा *म*,
समाप्ति सामाप्ति *ж* (*окончание*),
नतीजा नतिज्जा *म*, परिणाम परि-

на́м м, फल प^хал м (результат),
पेचा́льный ~ कुपरिणाम м.

ИСХОДИ́ТЬ I сов (много ходить)
हर जगह पैदल सफर करना खर द्जा-
गाँ पाэдал сафар кар'на́ п; ~ всё
पोले खेत भर मे घूमना нп

ИСХОДИ́ТЬ II несов (основы-
ваться) कायम (आधारित) होना
कायाम (ад^харит) хона́ нп (पर, के
ऊपर *из чего-л*), я исхожу́ из того́,
что... मैं इस बात की बुनियाद यह
समझता हूँ कि...

ИСХО́ДН||ЫЙ прил आरंभ का
आरम्भ^х का, प्रारम्भिक प्रा^хराम्भ^хिक,
~ая позиция आरंभस्थल м

ИСХУДА́ЛЫЙ прил दुबला[-पतला]
दुब'ला[-पात'ला], विशीर्णं विशीर्ण'.

ИСХУДА́ТЬ сов दुबला-पतला (वि-
शीर्ण) हो जाना दुब'ला-पात'ला (वि-
शीर्ण') хо джа́на́ нп

Исцелё́ние с (выздоровление)
तदुस्त (अच्छा) हो जाना तान-दुरुस्त'
(अच^хा) хо джа́ना́ м, आरोग्य-
-प्राप्ति आरोग्य'-प्राप्ति ж

Исцели́ть сов см исцеля́ть

Исцеля́ть несов तदुस्त (अच्छा,
आरोग्य) करना तान-दुरुस्त' (अच^хा,
आरोग्य') кар'на́ п.

Исчеза́ть несов गायब (अदृश्य)
होना (हो जाना) ग़ायब (अदृश्य')
хона́ (хо джа́ना́) нп (пропадать),
मिटना मिट'на́ нп, मिट जाना मिट
джа́ना́ нп, नष्ट होना (हो जाना)
नाश' хона́ (хо джа́ना́) нп (пере-
ставать существовать), छिपना

च^хिप'ना́ нп (скрываться, пря-
таться).

Исчезно́вение с गायब होना
ग़ायब хона́ м, लोप लोप м,
अदर्शन आदर्शन म

Исчезну́ть сов см исчеза́ть

Исче́рпать сов см. исче́рпы-
вать

Исче́рп||ывать несов 1. [पूरी
तरह] सर्फ (खर्च, व्यय) करना (कर
देना) [पूरी ताराख] सारफ' (खर्च',
व्याय') кар'на́ (кар दэना́) п; исче́р-
пать пове́стку дня पूरे अजडे पर
विचार कर लेना п, ~ все до́воды
तर्क का तूणीर खाली कर देना п,
вопро́с ~ан समस्या हल हो गयी,
вре́мя ~ано वक्त (समय) पूरा हो
गया, 2. (улажива́ть) सुलझाना सुल'-
ज^хана́ п, तय (निश्चित) करना тай
(निश्चित) кар'на́ п, निपटारा करना
निप'ता́रा кар'на́ п (का *что-л*).

Исче́рпывающий прил सपूर्ण
साम्पूर्ण', निशेषकारी निशेष-
-कारी, व्योरेवार ब्योरेवार, तफसील-
वार ताф'सйл-वार (подробный, де-
тальный); विस्तीर्णं विस्तीर्ण' (об-
ширный, пространный)

Исчислё́ние с शुमार шумार м,
हिसाब хिसाब м, गणना ган'на́ ж

Исчисля́ть несов शुमार (हिसाब)
करना шумार (хिसाब) кар'на́ п
(का *что-л*), शुमार (गणना) करना
шумार (ган'ना́) кар'на́ п. (की
что-л)

Ита́к союз इस तरह (प्रकार) ис

ताराख (प्राक़र), अच्छा अच^खा, अस्तु
अस्तु.

Итальянец *म* इटालियन इतालि-
यान *म*

Итальянский *प्रि*ल इटालियन
इतालीयान; — язык इटालियन *ज.*,
इटालियन जवान (भापा) *ज.*

И Т. Д. (и так дáleе) वगैर
वागाэराख, और इसी तरह और भी
अोर इस ताराख अोर ब^खि, इत्यादि
इति^खादि

Итог *म* [कुल] मीजान [कुल]
मि^खज़ान *ज.*, कुल जोड (योग) कुल
जोर (योग) *म*, перен फल प^खाल *म*,
नतीजा नति^खज^खा *म*, परिणाम परि-
न^खाम *म*, в —е कुल जोड (मिलाकर,
जमा), नतीजे के तौर पर, के फलस्व-
रूप *पос*लेлог

ИТОГО *нареч.* कुल जोड (मिलाकर,
जमा) कुल जोर (मि^खाकार, जमा^खा),
सर्वयोग सार्व'-योग.

И Т. П. (и тому подобное)
वगैरह वागाэराख, और इसी तरह और
भी अोर इस ताराख अोर ब^खि, इत्यादि
इति^खादि.

Итти *несов см* इत्ति

Их мест 1. *род от* *он*ी उन
का *ун* क^खा, *इन* का *ин* क^खा, 2. *вин.*
от *он*ी उन को *ун* को, *उन्हे* *ун*^खे,
इन को *ин* को, *इन्हे* *ин*^खे

Ищ^खейка *ज.* खोजी कुत्ता क^खод^खжи
कुत्ता *म*, सूँघा *सूँग*^खा *म*

Июл||*ь* *м.* जुलाई द^खजुल^खा *ज.*;
п^खрвого —я पहली जुलाई को.

Июн||*ь* *м.* जून द^खजुन *म.*, п^खрвого
—я पहली जून को.

Й

Йог *म* जोगी द^खजोग *म*

Йод *म* आयोडिन अ^खयोдин *म*

К

К *предлог* 1. (по направлению к) *пос*लेлог, к *з*автрашнему дню कल
की तरफ (ओर) क^खि ताराफ (अोर) *пос*ले-
лог, के पास क^खा प^खा *пос*लेлог; *плыть*
क *б*ерегу तट की ओर तैरना *न*и,
обращаться क *ком*у-л. किसी से
कहना (पूछना) *न*; *лодка* *при*чала
к *б*ерегу नाव किनारे पर लगी,
2 (при указании срока) तक так *пос*लेлог, क *з*автрашнему дню कल
तक, я *при*ду к *трем* часам मैं तीन
वजे तक आऊँगा, 3. (по отноше-
нию к) से *с* *пос*लेлог, के प्रति क^खा
*пр*ати *пос*लेлог, *пр*оявлять *соч*у^खв-
ствие к *ком*у-л. किसी के प्रति
सहानुभूति प्रकट करना *न*, *люб*овь
к *труд*у मेहनत से प्रेम *म*, *дов*ерие

क **комý-ल.** किसी पर भरोसा *म*, किसी का विश्वास *म*, 4. (для) के लिये *कэ* *ली* *ये* *послелог*, *क* *чемý* *это?* यह किस लिये है?; *क* *обеду* *डिनर* के लिये; ♠ *क* *вáшим* *услýгам* *आप* की खिदमत मे हाजिर हूँ, *आप* की सेवा मे उपस्थित हूँ, *лицом* *к* *лицу* *आमने-* *-सामने*, *रू-वरू*, *क* *томý* *же* *इस* के साथ साथ

кабалá *ज* **गुलामी** *गुलáमी* *ज*, **दासता** *दáс'tá* *ज*, **कुла́цкая** — **कुलको** की **गुलामी** *ज*, **कुलक-दास-** **ता** *ज*

каба́н *म* 1. (*вепрь*) **जंगली** (**बनै-** **ला**) **सूअर** **джанг'ली** (**बानाэलá**) *सूअर* *म*, 2. (*самец сви́ньи*) **सूअर** *सूअर* *म* **кабачо́к** *म* (*овощ*) **घिया-कद्दू** *ग^खийá-काद्दु* *म*

ка́бель *म* **केबल** *कэबल* *म*, **मोटा** **तार** *мотá* *तáर* *म*

каби́на *ज* **कोठरी** *кот^ख'री* *ज*, **कमरा** *кам'ра* *म*, — **पिलोता** **काक-** **पिट** *म*

кабинéт *म* 1. **लिखने-पढनेवाला** (**काम** **करने** **का**) **कमरा** *лик^ख'नэ-* *пар^ख'नэ-वáलá* (*कáम* *कार'नэ* *कá*) *काम'ра* *म*, — **वर्चा** **मरीजो** **को** **देखने** **का** **कमरा** *म*, 2. *полит* **मंडल** **मण्डल** *म*, **केविनेट** *कэбинэत* *म*

каблогра́мма *ज* **सामुद्रिक** **तार** *сáमुद्रик* *तáर* *म*

каблúк *म* **एडी** *эरी* *ज*

каботáж *म* **मोर** **किनारे** की **जहाजरानी** *किनáрэ* *कí* *джа^खáз-रा-* *नी* *ज*

каботáжн||ый *प्रिल* **मोर**. **किनारे** **का** *किनáрэ* *कá*, **समुद्रतटीय** *सáमुद्र'-* *-तáती*; *~***आ** **तर्गव्या** **समुद्रतटीय** **व्यापार** *म*

кавалерíйский *प्रिल*. **सवार** *सा-* *вáर*, **अश्वारोही** *अश्वáरो^खी*

кавалерíст *म* **सवार** *सावáर* *म*, **घुडसवार** *ग^खур-सावáर* *म*, **अश्वारोही** *अश्वáरो^खी* *म*

кавалéрия *ज* **रिसाला** *रिसáलá* *म*, **घुडसवार** *फौज* *ग^खур-सावáर* *फाодज* *ज*, **अश्वारोही** **सेना** *अश्वáरो^खी* *сэнá* *ज*, **लैक्या** — **हलके** **हथियारवाले** **घुड-** **सवार** *म* *मन*

ка́верзный *प्रिल* 1. **कठिन** **का-** **त^खिन**, **उलझान** **मे** **डालनेवाला** *ул'-* *дж^खáн* *मэ* *दáल'नэ-वáलá*, — **वोप्रóс** **जटिल** **समस्या** *ज*, 2. (*о человеке*)

छलिया *च^खалийá*, **धोखेबाज** *द^खок^खэ-бáз* **कavкáзский** *प्रिल* **काकेशिया** [*का*] *कáкэшийá* [*कá*]

кавы́чки *मन*. **उलटे** **विराम** *ул'तэ* *वирáम* *म*. *मन*, **उद्धरण-चिह्न** *удд^खа-* *ран-चि^खн'* *म*, **अवतरण-चिह्न** *ав'-* *таран-चि^खн'* *म*

ка́дка *ज* **पीपा** *пíпá* *म*, **कठौता** *कát^खаотá* *म*

кадр *म* (*кино*) **चित्र** *читр'* *म*, **दृश्य** *дриш^य'* *म*

ка́дровый *प्रिल* **पेशावर** *пэшá-* *-вар*, **पेशेवाला** *пэшэ-वáлá*, — **रा-** **बóчий** **पेशावर** (**पेशेवाला**) **मजदूर** *म*

ка́дры *मन* **कार्यकर्ता** *ка́ри'-* *картá* *म* *मन* *неизм*, **क्वालिफ़िцирован-** **न्ये** — **कुशल** **कार्यकर्ता** *म* *मन*

काद्यक *म* टेंदुआ *tēṭuā म*, कठ
कान्त^ख *म*

काждоднёвный *прил* हर रोज
का *хар* роз *kā*, रोजाना *rozānā*
неизм, दैनिक *даэник*

каждый *1. прил* हर *хар*, प्रत्येक
प्रतियेक, — *день* हर रोज *म*, प्रति-
दिन *म*, *2. суц* *म* सब (हर) कोई
साब (*хар*) कोय, हरेक *хар-эк*

казак *म* कजाक *казāk म*.

казарма *ж* बारक *бāрак ж*,
सैन्यवास *साэनй'-вās म*

казать|ться *несов* *1.* जान पडना
джāн *пар'нā न*, लगना *лаг'нā न*,
он *ка́жется* *умным* वह बुद्धिमान जान
पडता है, он *ка́жется* *ребёнком* वह
बच्चे जैसा है, *вам это может* — *стран-*
ным तुम्हे यह बात अजीब सी लग
सकती, *2. безл* *ка́жется*, *что...* मा-
लूम होता है, *कि.* . *мāлूम* *хотā*
хаэ, *ки* , जान पडता है, *कि.* . *джāн*
пар'тā *хаэ*, *ки* , लगता है, *कि*
лаг'тā *хаэ*, *ки* , *ему́* *ка́жется*,
что... उसे मालूम होता है, *कि* *усэ*
мāлूम *хотā* *хаэ*, *ки* , उसे जान
पडता है, *कि.* . *усэ* *джāн* *пар'тā* *хаэ*,
ки , *3. вводн сл* *ка́жется* मालूम
होता है *मāलूम* *хотā* *хаэ*, लगता है
лаг'तā *хаэ*, *он*, *ка́жется*, *довόлен*
मालूम होता है वह खुश है *मāलूम* *хотā*
хаэ *वाख* *खुश* *хаэ*, *всё*, *ка́жется*,
идет *хорошō* लगता है *कि* सब काम
ठीक तरह चल रहा है *лаг'तā* *хаэ* *ки*
साब *कām* *त^खयक* *तराख* *चाल* *राखā* *хаэ*,
кажется, *будет* *дождь* *शायद* *वारिश*

होगी *शāनाद* *बāरिश* *खोप*, *आसार* *वा-*
रिश *के* *है* *āsar* *बāरिश* *क^ख खā*, — *лось*
бы *सोचा* *जावेगा* *сочā* *джāवэгā*.

казāk *म* कजाख *казāk म*

казākский *прил*. कजाख *казāk*;
— *язык* कजाख *जवान* (*भाषा*) *ज*

казённый *прил* *1.* सरकारी *сар'-*
कār, *на* — *счёт* सरकारी *हिसाब*
पर; *2. перен* नीकरगाहाना *नाокар-*
शā'ānā *неизм*, नीकरगाही *नाокар-*
शā'х

казнā *ж*. खजाना *खāzānā म*,
कोप *कोश म*

казначей *म* खजाची *खāzānchī म*,
कोपाध्यक्ष *कोशād^खनाक्ष' म*

казнить *сов* *и* *несов* मौत की
सजा देना (*दे देना*) *माот* *कप* *साзā* *дэнā*
(*दэ* *дэнā*) *н*, प्राणदंड देना (*दे देना*)
प्रāन-दанд' *दэнā* (*दэ* *दэнā*) *н*, फाँसी
देना (*दे देना*) *प^खāसī* *दэнā* (*दэ* *दэнā*)
н (*гл* *обр* *через* *повешение*).

казнь *ж* मौत की सजा *माот*
कप *साзā* *ж*, प्राणदंड *प्रāन-दанд' म*,
फाँसी *प^खāसī* *ज* (*гл* *обр* *через* *пове-*
шение)

кайма *ж* झालर *дж^खāлар* *ж*,
किनारी *किनāरī* *ज*

как *1. нареч* कैसे *काэсэ*, किस तरह
किस *तराख* (*вопросительн*), जैसे
джаэсэ, जिस तरह *джिस* *तराख* (*от-*
носительн), — *поживāете?* आप कैसे
है?, — *жāрко!* कितनी गर्मी है!, — *он*
это *сделал?* उस ने यह किस तरह
किया?, — *вас* *зовūt?* आप का नाम
क्या है?, *я* *вīдел*, — *онā* *ушлā* मैं

ने देखा कि वह चली गयी; 2. союз (сравнительный) की तरह (भाँति) कि ताराख (ब^खाति) *послелог*, जैसे कि द्वा^खा^खस^ख कि, के रूप में क^ख रू^ख म^ख, की हैसियत से कि *खा^खसिया^खत स^ख* (в *качестве*), — *всегда* सदा की भाँति, *такой* *писатель* — *вы* ऐसा लेखक जैसे आप है, — *и раньше* पहले की तरह; — *армия*, *так* *и флот* सेना और बेड़ा दोनों, 3. союз (временной) *जब* [कि] *द्वा^खा^खब* [कि], *после того*, —, *с тех пор*, — *जब* से, *в то время*, — *जब* [कि], *जिस वक्त*. *तब*; ♦ — *на-пример* *जैसा* कि, *मिसाल* (उदाहरण) के लिये; — *раз ही* (точно, *именно*); *विलकुल ठीक* (*впору*), — *बू^खद^ख्तो* जैसे [कि], *मानो* (*словно*), *मालूम होता है* (*кажется*), — *вдруг जब* [कि] *एकाएक*; — *नि... कैसा* (कितना) ही. *न*; — *नि* *सारायित्स* कितनी ही को-शिश *न करे*; — *ब^खी* *तो न^खी* *ब^खी* *किस तरह भी* *न हो*, *वот* — *!*, *सचमुच*!; — *ска^खा^खть* *क्या कहूँ* (*выражает затруднение*), *जरूर नहीं* (*при сомнении*), — *зना^ख्* *कौन जाने*; — *क^खदा* *कभी* *कभी*

का^खा^ख *с* कोको कोको *म*

का^खक-*निबु^खद्* *нареч* 1. किसी [न किसी] *तरह* (*प्रकार*) *किसी* [न *किसी*] *तरा^ख* (*प्राकार*), 2. (*क^खदा-निबु^खद्*) *कभी* *का^खख*, 3. (*नेब्रे^खज्*) जैसे *वन पडे* *द्वा^खा^खस^ख* *बान* *पार^ख*, *जिस तरह से भी हो* *द^खजिस* *तरा^ख* *स^ख* *ब^खी* *खो*

का^खक^ख *म^खत* 1. *व^खप्र^खसित^खल^खन* *क्या* *किया*, *कैसा* *का^खस^ख*, *का^खक^ख* *र^खसुल^ख*

ता^खत^ख? *नतीजे* (*फल*) *कैसे है*?, 2. *от-носительн* *जैसा* *द्वा^खा^खस^ख*

का^खक^ख *нареч* 1. *व^खप्र^खसित^खल^खन*. *कैसे* *का^खस^ख*, *किस तरह* *किस* *तरा^ख*, 2. *относительн*. *जैसा* *द्वा^खा^खस^ख*, *जिस तरह* *द^खजिस* *तरा^ख*

का^खक^ख||*ो^ख* *म^खत* 1. *व^खप्र^खसित^खल^खन* *कैसा* *का^खस^ख*, *कौन* *का^खन*, *कौनसा* *का^खन*’-सा (*का^खक^ख* *именно*), *क्या* *किया* (*क^खत^ख* *सा*), — *им* *ो^खब्रा^खम* *कैसे*, *किस तरह* [*से*], 2. *относительн* *जैसा* *द्वा^खा^खस^ख*, *जो* *द^खजो*.

का^खक^ख—*निबु^खद्* *म^खत* *कोई* *को^ख* का^खक^ख—*तो* *म^खत* *एक* *एक*, *कोई* *को^ख*, *व* — *मे^खरे* *किसी* *ह^खद* *तक*, *कि-सी* *अ^खश* *मे*

का^खक^ख—*तो* *нареч* 1. (*ो^खद^खना^खज^खद^ख*) *एक* *वार* *एक* *बा^खर*, *एक* *दिन* *एक* *दिन*, 2. (*का-कि^खम-तो* *स^खप^खो^खब^खो^ख*) *किसी* *न* *किसी* *तरह* *किसी* *न* *किसी* *तरा^ख*.

का^खला^खम^खबू^खर *म* *इले^खप* *श्ल^खेश* *म* का^खला^खन^खचा *ज^ख* *पहरे* की *मीनार* *पा^खख*’-र^ख *किया* *मीनार* *ज^ख*

का^खले^खका *म* *पगु* *पान्गु* *म*, *अपाहज* *अपा^खहज* *म*

का^खले^खन^खद^खर^खन^ख *प्रि^खल* *कैलेडर* का *का^खल^खे^खद^खार* *का*, — *मे^खस^खा^खक* *कैलेडर* *मास* *म*, *पत्री* *मास* *म*

का^खले^खन^खद^खार^ख *म* *कैलेडर* *का^खल^खे^खद^खार* *म*, *जत्री* *द^खजा^खन्त्रि* *ज^ख*, *तिथि-पत्र* *ति-त^खन-पात्र*’ *म*

का^खले^खचि^खत् *नेस^खव* *लंगडा-लूला* *करना* *ला^खग*’*रा-लूला* *का^खर*’*ना* *न*, *पगु* (*लुज*) *वनाना* (*वना देना*) *पान्गु* (*पुन्ज*’) *बानाना* (*बाना देना*) *न*

कालीब्र *म* मोहरी मोख'रि *ज*,
[नली का] छेद (व्यास) [नालि क़ा] च^खएद
(व्यास) *म*

कालीय *म. хим* पोटैसियम पोता-
सियम *म*, दहातु दाख़ातु *म*

कालित्का *ज* चोर-खिडकी चोर-
क^खिर'कि *ज*, छोटा फाटक च^खोता प^खा-
ताक *म*

कालो́रिया *ज* *физ* केलोरी केलो-
रि *ज*, उष उश *म*

कालो́शा *ज* रबड का जूता राबार
क़ा दजुता *म*

काल्यका *ज* चरबे का कागज चार'-
बे क़ा क़ाгаз *म* (бумажная), मोमी
(चरबे का) कपडा मोगी (चार'बे क़ा)
काप'रा *म* (полотняная)

калькуля́ция *ज* हिसाब ख़िसाब *म*
кальсо́ны *म* [पतलून के नीचे
पहना हुआ] पाजामा [पात'लून के नी-
चे पाख'ना ख़ुा] पा-दजामा *म*

каменістый *прил* पथरीला पा-
त^ख'रिपा, ककरीला कानक'रिपा

каменноуго́льный *прил* कोयले
का कोय'ले क़ा, — бассей́н कोयला-
क्षेत्र *म*

ка́менный *прил* पत्थर का पात-
त^खार क़ा, सगीन सांगीन, पक्का पाक़ा
(*напр* о доме), ◇ — уго́ль [पत्थर-]
कोयला *म*

каменоло́мня *ज* पत्थर की खान
पात^खार कि क^खान *ज*

каменотёс *म* सगतराश सांग'-ता-
राश *म*

ка́менщик *म* राज रादज *म*,
थवई त^खावा *म*

ка́м||ень *म* पत्थर पात^खार *म*,
कंकर कानकार *म* (галька), मणि मा-
नि *ज* (драгоценный), ◇ не оста-
вить —ня на —не ईट से ईट बजा-
ना *म*

ка́мера *ज* 1. (в тюрьме) सेल
सल *म*, काल-कोठरी क़ाल-कोत^ख'रि *ज*
(одиночная), 2. *фот* केमरा क़ेम'रा
म; 3. *тех* खाना ख़ाना *म*, घर ग^खार
म, ◇ — хране́ния багажа असबाब-
घर *म*, लगेजघर *म*

ка́мерный *прил* कमरे का काम'-
रे क़ा, — конце́рт कमरे का कंसर्ट *म*
камы́н *म* चिमनी चिम'नी *ज*, अँगी-
ठी अंगित^खी *ज*

камо́рка *ज* कोठरी कोत^ख'रि *ज*
кампáния *ज* आदोलन अन्दो-
लन *म*

камфо́ра *ज* काफूर काफ़ूर *म*,
कर्पूर कार्पूर *म*

камы́ш *म* सरकडा सार'कान्दा *म*
काना́ва *ज* खाई क^खाई *ज*, मोरी
मोरि *ज*, नाली नाली *ज*

काना́ल *म* नहर नाख़ार *ज*, नाला
नाला *म*, ороси́тельный — नहर *ज*

кана́лиза́ция *ज* गदे नाले गान्दे
नाले *म* *म*, मोरी मोरि *ज*, नाली
की व्यवस्था नाली कि व्वावास्त^खा *ज*,
मलप्रवाह-पद्धति माल-प्रावाख़ पाद-
द^ख'ति *ज*

канаре́йка *ज* कनारी कानारी *ज*
काना́т *म* रस्सा रासा *म*

канва́ *ज* 1. किरमिच किर'मिच *म*,
2. *перен* (*напр* романа) उपन्यास-पट
उपान्यास-पात *म*

कण्डाली *म* हथकडी खत^ख-करी *ज* (रुचनी); बेडी बरि *ज* (नोजनी);
 डालना *न*

कण्डिदत *म* उम्मेदवार उम्मेद-
 वार *म*, ◇ — науक विज्ञान का उम्मेद-
 वार *म*

कण्डिदतुरा *ज* उम्मेदवार उम्मेद-
 वार *म*

कानिकुली *म* छुट्टी च^चउत्ति *ज*,
 अवकाश-काल अव'काश-काल *म*

कानोनादा *ज* गोलदाजी गोल-
 -अन्दाई *ज*, गोलावारी गोल-बारी *ज*

कान्त *म* किनारा किनारा *म*, हा-
 शिया ख़ाशीया *म*

कानून *म* पूर्ववर्ती काल पूर्व'-
 -वर्ती काल *म*

कानुत *स* — в вечность सदा
 के लिये विदा हो चुकना सदा के लिये
 विदा हो चुक'ना *न*

कान्सेलरिया *ज* दफ्तर दाफ्तर *म*,
 आफिस ऑफिस *म*, कार्यालय कार्या-
 लाय *म*

कान्सेलरिस्क||यि *प्रिल* दफ्तरी
 दाफ्'री, दफ्तर का दाफ्तर का, —ने
 आनन्दलेशनी कागज-कलम *म*,
 लिखने के सामान *म* *म*

कान्पात *स* 1. टपकना टापक'-
 ना *न*, बूँद बूँद बहना बूँद बूँद
 बाख'ना *न*, 2. (लिखने के लिये) टप-
 कना टाप'काना *न*

कान्पात *म* पूँजी पूँजी *ज*,
 समिया सारमाया *म*, फिनांसवय —
 महाजनी पूँजी *ज*, आनवनी — अचल
 पूँजी *ज*, मूलधन *म*, आबोर्तनी —

चल (कार्यशील) पूँजी *ज*, मूर्तवय —
 बेकार पूँजी *ज*.

कान्पातलिज्म *म* पूँजीवाद पूँ-
 -जय-वाद *म*, समियादारी सारमाया-
 -दारी *ज*

कान्पातलिस्त *म* पूँजीवादी पूँ-
 -जय-वादी *म*, पूँजीपति पूँजय-पति
म, समियादार सारमाया-दारी *म*

कान्पातलिस्तिचस्किय *प्रिल*
 पूँजीवादी पूँजय-वादी, समियादारी
 सारमाया-दारी, — स्त्री पूँजीवादी
 प्रथा (व्यवस्था) *ज*

कान्पातलवलेज्ने *स* लगाई
 हुई पूँजी लागी खूय पूँजय *ज*, लगा-
 या हुआ धन लागीया खूय द^खान *म*

कान्पातलन||यि *प्रिल* — ओ
 स्त्रीत्व बुनियादी तामीरी काम
 बुनियादी तामीरी काम *म*, बुनियादी
 निर्माणकार्य बुनियादी निर्माण-का-
 रि' *म*, — रम्बन्त मुकम्मल मरम्मत
 मुकम्मल मरम्मत *ज*.

कान्पातन *म* व रानि अन्त कप्तान
 कप्तान *म*

कान्पातुलीरवत *स* व नसव
 आत्मसमर्पण करना आत्म'-सामरपान
 कार'ना *न*, हथियार डालना खत^खिआर
 दाल'ना *न* (के सामने आने के लिये)

कान्पातुलान्त *म*. हथियार डालने-
 वाला खत^खिआर दाल'ने-वाला *म*

कान्पातुलान्तिया *ज* आत्मसमर्पण
 आत्म'-सामरपान *म*

कान्कान *म* जानवरी को पकड़ने के
 लिये कल दजान-वार को पाकार'ने के
 लिये कल *ज*

कान्पल||या *ज* बूँद बूँद *ज*, बिन्दु बिन्दु

म, $\diamond$ नि ~и एक रत्ती भी नहीं, लेश नहीं, पोहोजी как две ~и воды विलकुल एकसाँ है; ~вморе ऊँट के मुँह में जीरा कण मात्र.

कापнуть *сов см* काпаты

काप्रि́з *м* मौज माодज *ж*, सनक सानक *ж*

काप्रि́зничать *несов* मौजी (सनकी) होना माодज (сан'क) *ж* *н*, सचलना मачाल'न *н* (*упрямиться*).

काप्रि́зный *прил* [मन]मौजी [मान-]माодज, सनकी सान'क, सचला मच'ल *ल* (*упрямый*)

का́псула *ж* दवा [की गोली] का खोल दावा [क) गोली] क *क* *ख* *ल*

काпу́ста *ж* गोभी गोब'ख *ज*, चेतना ~ फूलगोभी *ज*, फूलदार गोभी *ज*

काпюшо́н *м* 1. [सिर और गरदन की] ओढनी [सिर ओर गर'दान क) *ख* *न* *ज*, 2. (*у кобры*) फण प'ख *न*.

का́ра *ж* सजा साज *ज*, दंड दान' *म*

कारा́бкаться *несов* चारो हाथ-पाँवो से चढना चार'ब *ख* *त* *ख* *प* *व* *ब* *स* *च* *र* *न* *ह*, मुश्किल (कठिनाई) से चढना मुश्किल (क'ठिनाई) *स* *च* *र* *न* *ह*

карава́й *м* डवल-रोटी दाबल-रु'ती *ज*, पाव-रोटी पा'व-रु'ती *ज*

карава́н *м* काफिला का'फिला *म*, कारवाँ क'र'वाँ *म* *न* *उ* *अ* *म*

карава́н-сара́й *м* कारवाँ-सराय क'र'वाँ-सा'र *ज*

кара́кул||и *мн. разг* घसीट ग'ख *अ* *त* *ज*, बदखत बाद-खत *म*, पिस'त ~ями [घसीट] घसीटकर लिखना *न*, बदखत लिखना *न*

кара́куль *м* कराकुला की भेड की खाल कार'कुल *ल* क *ख* *अ* *र* क *ख* *ल* *ज*

каранда́ш *м* पेन्सिल प'नसिल *ज*.

каранти́н *м* कोराटीन को'रान-तीन *म*

карапу́з *м* *разг* बचुवा ब'चुवा *म*

кара́сь *м* जर्द मछली ज'रद' मच' *ख* *ल* *ज*

кара́т *м* करात कार'त *म*

кара́тельный *прил* सजा (दंड) देनेवाला साज (दान') द'न-व'ल *ल*, ताजीरी ता'ज़ीरी

кара́ть *несов* सजा (दंड) देना साज (दान') द'न *न*, ताजीर करना ता'ज़ीर कार'न *न*

карау́л 1. *м* चौकी चा'क *ज*, गारद गा'रद *म*, पहरा पा'ख'रा *म*; почетный ~ सम्मान में फौजी पहरा *म*, быть в ~е रखवाली करना *न*, पहरेदार होना *न*, 2. *межд* ~! (*на помощь*) दुहाई! दु'ख'ई!

карау́лить *несов* चौकी (पहरा) देना चा'क (पा'ख'रा) द'न *न*.

карбо́лов||ый *прил* ~ая किल-लु'त *ख* *म* प्रागविक (कार्बोलिक) अम्ल प्रा'न'ग'विक (क'रबोलिक) अम्ल' *म*

карбюра́тор *м* *тех* कारबुरेटर क'र'बुरे'तर *म*

каре́л *м* करेल कार'ल *म*

каре́льский *прил* करेल कार'ल.

каре́та *ж* कोच क'च *म*, गाड़ी गा'री *ज*, ~ स्कोरौ प'मो'छी ऐबुलेस *म*

ка́рий *прил* (о цвете глаз) वादामी-मायल लाल रंग का बाद'ामी-मा'यल ल'ल रान'ग' क'ल, भूरा ब'खुर'प'.

карикату́ра *ж* कारटून क़ार'-
तून *м*

карикату́рный *прил.* कारटून-
वाला क़ार'तून-वाला, कारटून का सा
क़ार'तून का सा

карка́с *м* ढाँचा द^खाँचा *м*.

ка́ркать *несов* काँव काँव करना
क़ाँо क़ाँо кар'на *п*

ка́ркнуть *сов. см* ка́ркать.

ка́рлик *м* बौना बाона *м*

ка́рликовый *прил* ठिगना
त^खинг'на, बौना सा बाона са

карма́н *м* जेब джэб *м*

карма́нн||ый *прил* जेबी джэबी,
जेब का джэб का, —ые часы जेबी घड़ी
ж, — фона́рик टार्च *ж*, чор-वत्ती
ж, ◇ — вор गिरहकट *м*., пакеटमार *м*

карнава́л *м* कार्निवाल क़арни-
वाल *м*

карни́з *м. арх* कारनिस क़ар'-
нис *ж*, कैंगनी काँग'नी *ж*

ка́рт||а *ж* 1. *геогр* नक्शा नक्शा
м, मानचित्र माँ-चितр' *м*, 2. (*иг-
ральная*) [ताश का] पत्ता [ताश का]
पाгता *म*; ◇ ста́вить на —у दाँव
पर रख देना *п* (को *что-л*), वाजी
लगाता *п* (की *что-л*)

карта́вить *несов* तुतलाना тут'-
लाँना *пп*, तुतला होना тут'лаँ होना
пп (*быть картавым*)

карта́вый *прил* तोतला тот'ла.

карте́ль *м ж* कार्टेल क़артэл *м*

карте́чь *ж* बंद गोला банд' го-
ла *м*, बंद गोली банд' गोली *ж*., छर्चा
च^хар्रा *м* (*крупная дробь*)

карти́н||а *ж* 1. तसवीर तас'वीर
ж, चित्र चित्र' *म*, 2. *кино* फिल्म
फिल्म' *म*, *ж*, चलचित्र चाल-चितр' *म*;
◇ нарисова́ть я́ркую —у जिда
तसवीर पेश करना *п* (की *чего-л*).

карти́нк||а *ж* तसवीर तас'वीर
ж, चित्र चित्र' *म*, зага́дочная —
अज्ञेय चित्र *म*, кн́ига с —ами सचित्र
किताब (पुस्तक) *ж*

карти́нн||ый *прил* चित्रमय чи-
тр'-май, —ая галере́я चित्रशाला *ж*,
चित्रसारी *ж*

карто́н *м* दफती दाфती *ж*, मोटा
कागज मोता काгаз *म*

карто́нка *ж* [सामान रखने का]
दफती का बक्स [सामान राख'ने का]
दाफती का बाकास *म*

картоте́ка *ж* कार्ड-इडेक्स क़ार्д'-
-индекс' *म*

карто́фель *м* आलू आलू *म*

карто́фельный *прил* आलू का
आलू का

ка́рточка *ж* कार्ड क़ार्द' *म*,
टिकट तिकट *म*, фотографическая —
फोटो *म*, визитная — मुलाकाती
कार्ड *म*

карусе́ль *ж* हिडोला खिन्दोला *म*

карье́р I *м* (*аллюр*) सरपट [दौड़]
सार'पट [दाोर] *ж*

карье́р II *м. горн* पत्थर की खान
पात्'थर की क^खान *ж*

карье́р||а *ж* (*продвижение по
службе*) तरक्की तараक्की *ж*, де́лать
—у तरक्की पाने की कोशिश
करना *п*

карьерист *м* कमाऊ-खाऊ का-
मायू-क^खायू *м*, पदलोलुप пад-лолуп *м*.

касательная *ж* मत स्पर्श-रेखा
спарш'-рэк^ха *ж*

касаться *несов*. 1. छूना ч^хуна
п, स्पर्श करना спарш' кар'на *п*,
छूना ч^хуна *пп*, स्पर्श होना спарш'
хона *пп* (соприкасаться), — паль-
цем उंगली लगाना *п* (पर чего-л), —
рукой हाथ लगाना *п* (से чего-л),
2. перен (упомянуть) जिक्र करना
зикр' кар'на *п* (का чего-л), चर्चा
करना чарча кар'на *п*. (की чего-л.),
3. (иметь отношение) वास्ता पडना
васта пар'на *пп*. (से чего-л), सबध
रखना самбанд^х рак^хна *п* (से
кого-л, чего-л), ёто егó не касá-
ется उस का इस से कोई ताल्लुक
(संबंध) नहीं है, что касáется меня
जहाँ तक मेरा संबंध है.

ка́ска *ж* लोहे की टोपी लो^хэ кй
топи *ж*, शिरस्त्राण शिरास-त्रा^н *м*

ка́сса *ж* 1. (билетная) टिकट-
घर тикат-г^хар *м*, 2.: сберега́тель-
ная — सेविग-बैक сэвинг'-баэнк' *м*

кассацио́нный *прил юр* —
суд अपील की अदालत अपील कй адá-
лат *ж*; — ая жа́лоба अपील अपील *ж*

касса́ция *ж юр* अपील अपील
ж, пода́ть на —ю адалат से अपील
करना *п*

кассéта *ж. фот* कार्टिज кáрт-
риды *п*,

касси́р *м* केशियर кэшнинар *м*,
टिकट-चाबू тикат-бабу *м* (билет-

ной кассы), खजाची хазāнчи *м*.
(напр. предприятия)

ка́ста *ж* जाति джāти *ж*., वर्ण
варн' *м*

ка́стовый *прил* जाति का джāти
ка, जातीय джāतीय', वर्णात्मक вар-
नात्मक

касто́ровый *прил*. —ое ма́сло
रेडी का तेल рэндй ка тэл *м*

кастра́ция *ж* अंडकोश निकालना
анд'-кош никāл'на *м*, बधिया करना
бад^хийā кар'на *м* (животного), पुस-
त्व-हरण पūसाग्व'-х^харан *м* (человека)

кастри́ровать *сов и несов* अंड-
कोश निकालना (निकाल देना) анд'-
кош никāл'на (никāल дэнā) *п*,
[गुप्तागों को छेदकर] बधिया बनाना
[гупта^нгō ко ч^хэд'кар] бад^хийā ба-
на^нā *п*, बधिया करना бад^хийā кар'-
на *п* (животное), हीजडा (नामर्द)
करना хйдж'ра (на-мард') кар'на *п*
(человека)

кастри́юля *ж* [пкане ка] बरतन
[пакāнэ ка] бар'тан *м*

катало́г *м* सूचीपत्र सूचй-патр' *м*,
सूची सूचй *ж*.

каталогиза́ция *ж* सूचीपत्र मे
दर्ज करना सूचй-патр' мē дарж'
кар'на *м*, सूची बनाना सूचй банā-
на *म*, прова́дить —ю सूचीपत्र मे
दर्ज करना *п*., सूची बनाना *п*

ката́ние *с* (верхом, в экипаже,
в вагоне) सवारी савāри *ж*, — на
конька́х ске́тинг *м*, *ж*, — на лóд-
ке кэ́ти की сैर *ж*

कतार *म.* इलेक्मा श्लेश्मा *म*
 катастрофа *ज* दुर्घटना दुरग^खात'-
 ना *ज*, железнодорожная — रेल-
 -दुर्घटना *ज*

катастрофический *प्रि*ल आप-
 त्तिजनक आपत्ति-दजानक

катать *несов* 1. *см* катить 1;
 2. (раскатывать) बेलना बेल'ना *п*
 (напр тесто), [बेलन से] चिकना
 करना [बेलन से] चिक'ना कार'ना *प*
 (напр белье), 3. (скатывать) गोल
 लपेटना गोल लपेट'ना *प*, — शारीकि
 из бумага, хлеба कागज, रोटी की
 गोलियाँ लपेटना (बनाना) *प*

кататься *несов* सवार होना са-
 वार होना *प* (напр на велосипеде),
 — на коньках скеटिंग करना *प*

катафалк *м* खुली ताबूत-गाडी
 क^खुली ताबूत-गारी *ज*, रथी रात^खी *ज*

категорически *нареч* साफ-
 -साफ साफ-साफ, स्पष्ट रूप से स्पष्ट'
 रूप से

категорический *प्रि*ल साफ साफ,
 स्पष्ट स्पष्ट'

категория *ज* दर्जा दार्दजा *म*,
 श्रेणी श्रेणी *ज*, वर्ग वर्ग' *म*

катер *म* मोर छोटा तेज जहाज
 च^खोटा तेज दजा^खाज *म*, торпедный —
 टारपीडो-बोट *ज*

катет *म* मात भुजा ब^खुदजा *ज*,
 भुज ब^खुदज *म*

катить *несов* 1. लुढ़काना लुर^ख-
 काना *प* (напр шар), चलाना चालाना
प (напр. тачку), ले जाना ले दजाना
प (везти, मे в чё-м), 2. (быстро

ехать) तेजी से चलना तेज से चाल'-
 ना *प*

катиться *несов* लुढ़कना लुर^खाक'-
 ना *प*

катод *म* физ कैथोड का^खत^खод *म*,
 बिजली [की बैटरी] का ऋणात्मक
 छोर बिज'ली [की बा^खैटरी] का रि-
 ऋतमक च^खोर *म*.

каток *म* (на льду) स्केटिंग रिक
 स्केटिंग' रिक' *म*

катolik *म* कैथोलिक का^खत^खो-
 лик *म*

католический *प्रि*ल कैथोलिक
 का^खत^खोलिक

католичество *с* कैथोलिक मत
 का^खत^खोलिक मत *म*

каторга *ज* कालेपानी काले-पा-
 नी *म*

каторжанин *म* *ист* कालेपानी
 की सजा काटा हुआ [आदमी] काले-
 -पानी की सजा का^खता ख^खा [आद'मी] *म*

каторжник *म* *уст* कालेपानी का
 कैदी काले-पानी का का^खदी *म*

каторжный *प्रि*ल कालेपानी का
 काले-पानी का

катушка *ज* 1. रील रील *ज*,
 अटेरन अटेरान *म*; 2. *эл.* कुडल कुन-
 दल *म.*, индукционная — प्रोचन
 कुडल *म.*

каучук *म* रबड़ राबर *म*

каучуковый *प्रि*ल रबड़ का रा-
 बार का, रबड़वाला राबर-वाला

кафе *с* कहवाखाना का^ख'वा-खाना
म, काफी-घर का^खफी-ग^खार *म*, काफी-
 -हाउस का^खफी-हाउस *म*

काफेद्रा *ж* 1. भाषण-मंच ब^खाशान-
-मानच' *म* , 2. (напр учебного заве-
-дения) ज्ञानपीठ ग^यान-पित^ख *ж*

кача́лка *ж* भूला-कुरसी द^जख^уल[ा]-
-कुर'स^य *ж*

кача́ние *с* 1. (раскачивание)
भुलाव द^जख^уल[ा] *म* , हिलाव ख^यल[ा] *म* ,
2. , — насóсом पप करना पाम्प' кар'-
न[ा] *म*

кача́ть *несов* 1. हिलाना ख^यल[ा]-
न[ा] *п* , हिला देना ख^यल[ा] д[े]न[ा] *п* , भुलाना
द^जख^уल[ा]न[ा] *п* , 2. (насосом) पप कर-
ना पाम्प' кар'न[ा] *п*

кача́||ться *несов* 1. भूलना
द^जख^уल'न[ा] *नп* , हिलना ख^यल'न[ा] *नп* ,
लóдка — лась на волн^ах नाव लहरे
ले रही थी, 2. (пошатываться)
डगमगाना दाг'माг[ा]न[ा] *नп*

кач^ели *मн* भूला द^जख^уल[ा] *म* , हि-
डोरा ख^यन्दोर[ा] *म*

ка́чественный *прил* गुणात्मक
गुन[ा]त्माक, गुण-सबधी गुण-साम्बान्द^ख *य*.

ка́честв||о *с* गुण गुण *म* , क्वालिटी
क्वा^{लि}ति *ж* , ◇ в — е когó-л की
हैसियत से, के रूप में

ка́чка *ж* थरथराहट त^खार'त^खार[ा]ख[ा]त
ж , [एक तरफ से दूसरी तरफ] हिलना-
-डोलना [эк тараф स[े] द[ु]स'र^य ताराф]
ख^यल'न[ा]-दोल'न[ा] *म*

качн^уть(ся) *сов см* кач^ать(ся)

ка́ша *ж* 1. खिचडी क^खич'र^य *ж* ,
2. *перен* खिचडी क^खич'र^य *ж* , मुरब्बा
मुраब्बा *म*

кашева́р *म* वावरची बावार'ची *म*

ка́шель *म* ख[ा]सी क^खास^य *ж*

ка́шлять *несов* ख[ा]सना क^खास'न[ा]
नп

кашн^е *с* गुलूबंद गुल[ु]-बान्द' *म* ,
गलाबद गाल[ा]-बान्द' *म*

кашт^ан *म*. 1. (дерево) शाहबलूत
शा^ख-बालूत *म* , 2. (плод) शाहबलूत का
फल शा^ख-बालूत का प^खाल *म*

кашт^ановый *прил* 1. शाहबलूत
का शा^ख-बालूत का, 2. (о цвете) भूरा
ब^खुर[ा]

каю́та *ж* केबिन क[े]बिन *म* , *ж*.,
कमरा काम'र[ा] *म* , कोठरी क[ो]ठर^य *ज*.

ка́яться *несов* 1. (раскаиваться)
पछताना पच^ख'त[ा]न[ा] *नп* (के लिये *в*
чем-л), पछतावा करना पच^ख'त[ा]वा
कार'न[ा] *п* (पर *в* чем-л), पश्चात्ताप
करना पश्चात्त[ा]प कार'न[ा] *п* , 2. (при-
носить покаяние) प्रायश्चित्त करना
प्राय[ा]श्चित्त' कार'न[ा] *п*

квадра́т *м мат* 1. (фигура) सम-
चतुर्भुज सम-चतुर-ब^खुद^ज *म* , 2. (про-
изведение) वर्ग वार्ग' *म* , возводи́ть *в*
— वर्ग करना *п* (का *что*-ल), — рас-
стояния दूरी का वर्ग *म*

квадра́тн||ый *прил* 1. (имею-
щий форму квадрата) चौकोर चाо-
-कोर, 2. , — метр वर्ग-मीटर वार्ग'-
-मीतर *म* , — कोर^ень *мат* वर्गमूल
वार्ग'-मूल *म* , — *ое* уравни^е *мат* ,
वर्ग-समीकरण वार्ग'-समी-कारन *म* ,
— *ые* मे^ры वर्ग-मापे वार्ग'-माप[े]
ज *मн*

ква́кать *несов* टरना тар^аन[ा]
नп , टरटर करना тар-тар कार'न[ा] *नп*

ква́кнуть *сов см* ква́кать

- к̀валифика́ция ж. चतुरता चा-
тур'тā ж , कुशलता कुशल'тā ж ,
योग्यता योग्य'तā ж .

квалифици́рованный прил
चतुर चатур, कुशल कुशल, ~ рабó-
чий कुशल मजदूर м , कारीगर м

квартáл м 1. (часть города) महल्ला माхал्लā м , बस्ती бастй ж ,
2. (четверть года) तिमाही ति-мāхй
ж , त्रिमास три-мāс м

квартéт м муз (произведение)
चौरागा чао-рагā м

кварті́р||а ж 1. लाजिग लā-
джинг' ж , फ्लेट फ्लэт м , मकान
макāн м (жилье) , 2. ~ы мн воен
छावनी ч^хāōнй ж

квартира́нт м кираयेदार ки-
райē-дār м

- кварта́ирн||ый прил ~ая пла́та
किराया кирайā м , भाडा б^хārā м

кварц м мин क्वार्ट्ज квāртз' м

квас м क्वास квāс м

квасцы́ мн хим फिटकिरी п^хит'-
кирй ж

квāшeный прил खट्टा к^хаттā

квѐрху нареч ऊपर [को] упар
[को]

квита́нция ж रसीद расйд ж. ;
बिलटी бил'тй ж (багажная)

квй́ты разг тепѐрь онй ~ अब
उन का लेन-देन (हिसाब) साफ हो गया
аб ун кā лēн-дēн (хисāб) сāф хō
гайā, мы ~ हम बराबर हुए (रहे)
хам бар-ā-бар хуэ (рахэ)

квóрум м कोरम корам м ,

कार्यसाधक संख्या कārй'-сāд^хак
संक^хयā ж , इयत्ता इयात्तā ж , गण-
-पूर्ति गण-पूरति ж

кедр м бот. (гималайский) देव-
दार दēо-дār м

кекс м केक кэк м

кѐлья ж [मठ की] कोठरी [म^х
कय] кот^х'рй ж

кем мест тв от кто 1. вопроси-
тельн किस से (के द्वारा) किस सē
(कē двārā), किस ने किस नē ед ;
किन से (के द्वारा) кин सē (कē двārā),
किन्हो ने किन्^хō нē мн , 2. относи-
тельн जिस से (के द्वारा) джис सē
(कē двārā), जिस ने джис नē ед. ;
जिन से (के द्वारा) джин सē (कē двā-
rā), जिन्हो ने джин^хō нē мн

- кенгуру́ м कंगेरू кангэрū м

кѐпка ж छज्जेदार (सफरी) टोपी
च^хаджджē-дār (саф'рй) топй ж

кера́мика ж (гончарные изде-
лия) मिट्टी के बरतन (पात्र) митти
кē бар'тан (пāтр') м мн

керосін м किरासिन [तेल] ки-
рāсин [тэл] м , तेल тэл м

керосінка ж प्राइमस-बूल्हा прā-
имас-чūл^хā м , आयल-स्टोव āйал-
-стов м

керосі́новый прил किरासिन
(तेल) का किरāсин (तэл) кā

кѐта ж зоол साइबेरियन सैमेन
сāибэрийāн сāэмэн ж

кѐтов||ый прил ~ая икрā лал
(रेड) कवियार लāl (рэд) कवियār м
кивāть несов सिर हिलाना (हिला

देना) сир хилāнā (хилā дēнā) *n*
(स्वीकृति मे व знак согласия, सहा-
नुभूति मे व знак сочувствия, जवाव
देने में व ответ), сир के इगारे से
सलाम करना сир кэ ишāрэ сэ салāм
кар'нā *n* (в знак приветствия),
сир का इгारा करना сир кā ишāрā
кар'нā *n* (की तरफ व сторону ко-
го-л, чего-л)

кивнўть *сов см* кивāть

кивōк *м* [сир ка] इगारा [сир
кā] ишāрā *м*

кидāть *несов* фекна п^хэк'нā *n*,
डालना дāл'нā *n*, фек (डाल) देना
п^хэк (дāл) дēнā *n*

кидāться *несов* भपटना дж^ха-
пат'нā *нп*, टूट पडना तुट пар'нā *нп*,
पिलना पил'нā *нп*, लपकना лапак'-
нā *нп*

кий *м* अंटा (विलियर्ड) खेलने का
डंडा антā (билийард') к^хэл'нэ кā
дандā *м*

килō *с см* килограмм

киловāтт *м эл* килोवाТ кил-
вāt *м*

килогрāмм *м* килोगрам кил-
грāм *м*

киломēтр *м* килоमीटर кил-
мйтар *м*

киль *м мор* जहाज का पेदा दजा-
खāз кā пēдā *м*

кинематогрāфия *жс* फिल्म-कला
फिल्म'-कālā *жс*

кинжāл *м* खंजर ханджар *м*,
कटार катār *м*

кинō *с. 1.* सिनेमा-घर सिनэмā-г^хар
м; *2.* (кинематография) फिल्म-
-कला फिल्म'-कālā *жс*, सिनेकला си-
нэ-कālā *жс*

киноартīст *м* फिल्मी अदाकार
फिल्मी адā-кār *м*, सिनेमा-अभिनेता
синэмā-аб^хинētā *м нецзм*

кинооперāтор *м* कैमरामैन कāэ-
м'рā-маэн *м*, चलचित्रकार चал-
-चित्र'-кār *м*

кинопередвїжка *жс* सफरी सिने-
मा саф'рй синэмā *м*

кинорежиссёр *м* फिल्मी निर्दे-
शक फिल्मी нирдēшак *м*

киностўдия *жс* फिल्मी स्टूडिओ
फिल्मी студио *м*, सिनेमा-स्टूडिओ
синэмā-стўдио *м*

киносценāрий *м* सिनेरियो си-
нэрийо *м*, फिल्मी कहानी फिल्मी ка-
хāнй *жс*

киносъёмка *жс* फिल्миंग фил-
минг' *жс*, शूटिंग शूटинг' *жс*

кинотеāтр *м* सिनेमा-घर सिनэ-
мā-г^хар *м*

кинофестивāль *м* फिल्म-उत्सव
фिल्м'-утсав *м*.

кинофїльм *м* फिल्म फ़िल्म' *м*,
жс, चलचित्र चал-चित्र' *м*

кинохрōника *жс* समाचार-संबंधी
फिल्म самāчār-самбанд^хя фильм'
м, *жс*

кїнуть(ся) *сов см* кидāть
(-ся).

киōск *м* अड्डा аддā *м*, кнїж-
ный — बुकस्टाल *м*

कीपा *ж* गट्टा गट्ट^खा *म*, गॉठ
gāt^ख *ж*, — खलपका रूई का गट्टा *म*

किपारीस *म* सरो सरो *म*

किपेनी *с* उबाल उबाल *म*, उफान
up^खान *म*, जोश दजोश *म*

किपेत *несов* उबलना उबाल'ना
नп, खोलना क^खाол'ना *नп*; ◇ —
खलचом जोश खाना *п*, राबोता कि-
पीत खलचом काम जोरो से हो रहा है,
— गनेवो दिमाग गरम हो जाना *नп*
(का *о ком-л*), दिमाग (मिजाज)
खोलना *नп* (का *о ком-л*), — खलबोय
द्वेष से उबलना *नп*

किपुची *прил* перен सरगर्म
सर-गर्म', जोशीला दजोश्या, अथक
अ-त^खाक (неутомимый)

किपातील्नीक *म* बायलर बां-
लर *म*

किपातीत *несов* उबालना उबाल'-
ना *п*, खोलना क^खाол'ना *п*

किपातीत्सा *несов* 1. उबलना
उबाल'ना *नп*, खोलना क^खाол'ना *नп*,
2. *перен* जोश में आना दजोश म^खा'ना
नп, अंगारो पर लोटना अंगारो पर
लोट'ना *नп*

किपातो *क* उबलता [हुआ] पानी
उबाल'ता [खुआ] पानी *म*

किपाचेनी *прил* उबाला हुआ
उबाला खुआ

किर्गीз *म* किर्गीज किर्गीज *म*

किर्गीзский *прил* किर्गीज किर्-
गीज, — जयिक किर्गीज जवान (भा-
षा) *ж*

किर्का *ж* कुदाली कुदाली *ж*

किर्पीच *म* ईट ईट *ж*

किर्पीचनी *прил* ईटो का
[बना हुआ] ईटो का [बना खुआ], पक्का
पाक्का (नाप्र. *о стене*), — जवोद
ईट बनाने का कारखाना *म*, —आ
कलादका ईटकारी *ж*, ईटवदी *ж*,
— дом ईटो का घर *म*

किसेल *म* जेली दजेली *ж*, मो-
लोचनी — दूध की जेली *ж*

किसेत *म* तवाकु रखने की थैली
ताम्बाकु राक्'ने कय त^खाेली *ж*

किसेरो *क* आक्सीजन अक्सी-
जान *म*

किसेरोनी *прил* आक्सीजन
का अक्सीजान का

किसेता *ж* *хим* तेजाब तेज-अब
म, एसिड एसिड *म*, अम्ल अम्ल' *म*

किसेनी *прил* खट्टा क^खात्ता;
— *ое* मोलोक दही *म*

किसेचका *ж* ब्रश ब्राश *म*, कुंची
कुंची *ж* (для рисования), — для
ब्रित्या शेविग-ब्रश *म*

किसे *ж* 1. (художника) कुंची
कुंची *ж*, तुलिका तुलिका *ж*, 2. (ви-
нограда) गुच्छा गुच्छा *म*, 3. (ру-
ки) पजा पांजजा *म*, 4. (украше-
ние) गुच्छा गुच्छा *म*

कि *म* ह्वेल ख्वेल *ж*

किताец *म* चीनी चीनी *म*

किताईकी *прил* चीन का चीन
का, चीनी चीनी, — जयिक चीनी जवान
(भाषा) *ж*

किचीत्सा *несов* घमड पर आना
ग^खामान्द' पर आना *नп*, डीग भरना
(मारना, हॉकना) दयिग ब^खार'ना (मार'-
ना, खॉक'ना) *п*

кичлйвость ж डीग दैग ж ,
घमड ग^хаманд' м

кичлйвйй прил डीग-मार दैग-
-मार, घमंडी ग^хамандй

кишётъ несов कुलबुलाना कुल'-
булānā нл

кишётник м आँते आँते ж मн ,
आँतडी आँत'रā ж

кишётный прил आँतो का आँत
kā, अत्र-सवधी अत्र'-самбанд'й

кишкā ж 1. анат आँत आँत
ж , आँतडी आँत'रй ж , आत्र अत्र' м ,
воспаление кишбк आत्रकोप м., 2.
(для поливки) राग पानी छिडकने की
नली पāनй च^хирак'нэ кй налй ж ,
सीचने के लिये लचीला नल सйच'नэ
कэ лийэ лачйлā нал м

кишмйя нареч . — кишётъ राग
कुलबुलाना कुल'булānā нл

клавиату́ра ж कीबोर्ड кйборд'
м

кла́виша ж कुंजी कुन्दжй ж ,
चावी चाबй ж , कुजी-पटल कुन्दжй-
-पताल м (пишущей машинки)

клад м गुप्त (छिपा, गड़ा हुआ)
घन गुप्त' (च^хипā, गरā खूā) д^хан м

кла́дбище с कब्रिस्तान кабри-
'-ста́н м , गोरिस्तान гори-ста́н м

кла́дка ж 1. (действие) चुनाई
चुनाई ж , जोडाई джорāй ж , 2.:
кирпичная — ईटवदी йт-бандй ж ,
ईटकारी йт-ка́रй ж

кладова́я ж कोठरी кот^х'рй ж ,
गोदाम गोदāм м , भंडार б^хандāр м
кладовщи́к м भंडारी б^хандāरй м

кла́няться сов 1. सिर भुकाना
сир дж^хукānā н , — в по́яс कमर
तक शरीर को भुकाना н.; 2. (пере-
давать привет) सलाम (नमस्कार,
प्रणाम) करना салāм (नामास-ка́र, प्रा-
ना́म) кар'на н (को कोमु-ल) , नमस्ते
कहना नामास्ते काख ना н (से कोमु-ल.)

кла́пан м वाल्व вāлв' м , пре-
дохрани́тельные — सेफटी-वाल्व м

кларне́т м क्लेरोनेट клэронэ́т м

класс I м полит वर्ग варг' м ,
श्रेणी श्रэ́नй ж , तवका таб'ка́ м ,
рабо́чий — मजदूर-वर्ग м

класс II м 1. (подразделение)
दर्जा дарджā м , वर्ग варг' м ,
श्रेणी श्रэ́नй ж , 2. (в школе) जमात
джамāт ж , कक्षा какшā ж , स्कूल
की श्रेणी स्कूल कй श्रэ́नй ж , क्लास
[-रूम] клāс[-ру́м] м , जमात (पढने)
का कमरा джамāт (पर^х'нэ) kā
काम'ра́ м (комната)

кла́ссик м क्लासिक клāсик м ,
आदर्श-लेखक आदर्श'-лэк^хак м (пи-
сатель)

классифика́ция ж 1. श्रेणी-
करण श्रэ́नй-каран м , वर्गीकरण
варгй-каран м , 2. (система) श्रेणी-
विभाग श्रэ́नй-विब^хāг м

классифици́ровать несов वर्गी-
करण करना варгй-каран кар'на́ н

класси́ческ||ий прил क्लासिक
клāсик , — приме́р आदर्श-उदाहरण
м., —ая му́зыка गान्त्रीय संगीत м

кла́ссн||ый прил —ая ко́мната
क्लास[-रूम] клāс[-ру́म] м , जमात

(पढने) का कमरा джамāt (पर^xनэ) क़ा кам'рā м; —ये зан्याтия सबक сабак м, पाठ पāt^x м, —ая досक़ा काला तख़ता क़ālā тахтā м

क्लāस्सोव॥य़ी прил वर्गवादी वार्ग'-वāद़ी, वर्गीय वार्गीय', श्रेणिगत श्रэनि-गत, —ая борьбāश्रेणी-सघर्ष म

क्लास्त् नसोव 1. रखना राक्^xнā न, रख देना राक्^x дэнā न; — пёред соббй अपने आगे रख लेना न, — в кармāन जेव मे डालना (डाल लेना) न, 2. (напр в больницу) दाख़िल करना дāख़िल कार'нā न (मे क़ुदा-ल), 3. (прибавлять, всыпать) डालना дāल'нā न, डाल देना दāल дэнā न, 4. (делать кладку) जोड़ना दज़ोर'नā न, जोड़ देना दज़ोर дэнā न, ◇ — яница अडे देना न, — под сукно खटाई मे डालना न

क्लेвāत् नसोव 1. [चोच से] चुगना [चोच सэ] चुग'नā न, चोच से उठाकर खाना चोच सэ उत^xāकार क^xāनā न, 2. (ударять клювом) ठोगना त^xōग'नā न, चोच मारना चोच मār'नā न, 3. (о рыбе) मुंह मारना मūख़ मār'नā न (पर на что-л), वंसी खीचना बāस़ी क^xйच'नā न, ◇ — нōсом ऊँघना न

क्लेвер м तिपतिया घास тип'-तिनā ग^xāस ज़

क्लेветā ज़ वदनामी बад-नāमी ज़, अपवाद अप'वāद म

क्लेветāत् नसोव वदनामी लगाना बад-नāमी लगāнā न, अपवाद करना अप'वāद कार'नā न

क्लेветनीк м वदनामी लगाने-वाला बад-नāमी लगāनэ-वāлā म, अपवादक अप'वāदाक म

क्लेветनीческий прил अपवा-दात्मक अप'वāдāत्माक

क्लेёнка ज़ मोमजामा мом-दज़āmā म, रोगनी कपडा रог'नी कप'рā म

क्लेित् नसोव सरेस से जोड़कर वनाना सरэс सэ दज़ोर'कार банāनā न

क्लेित्सя नसोव: राбōता не क्लéит्सя राэ काम नहीं चलता है कām नाхй चाल'tā ख़ाэ

क्лей м सरेस सरэस म

क्लэйкий прил लसीला लасīlā, चेपदार चेप-дār, चिपचिपा चिप'चिपā.

क्лейміть नसोव 1. दागना दāग'नā न, दाग लगाना दāग लगāनā न, 2. перен घव्वा (दाग) लगाना द^xаббā (дāг) लगāнā न

क्леймō с दाग दāг म, фабріч-ное — ट्रेड-मार्क म

क्लён м मेपल मэपाल म

क्लётк॥а ज़ 1. पिजरा पиндж'рā म, सажāत् व —у पिजरे मे वद करना (कर देना) न, сидёт в —е पिजरे मे वद होना न, 2. (рисунок) चेक चэк म (на материи, бумаге); खाना хāнā म (бланка), घर ग^xार म (шахматная), 3. биол जीवकोष दज़ीо-कोश म, ◇ грудная — анат सीना म, छाती ज़, वक्षस्थल म

क्लётчка ज़ биол जीवकोष दज़ीо-कोश म

क्लётчат॥य़ी прил —ая мате-рня खानेदार कपडा (वस्त्र) хāनэ-дār

кап'рā (вастр') *м*, चारखाना चार-
-хānā *м*

клешнĳā *жс* चंगुल चангул *м*,
पंजा पанджā *м*

клёщĳ *мн* सँडसी cād'cĳ *жс*,
चिमटा чим'tā *м*

клиѐнт *м* गाहक gāḥak *м*,
ग्राहक grāḥak *м* (покупатель, посе-
титель парикмахерской), मुवक्किल
муваккил *м* (адвоката), असामी
асāмĳ *м* (банка, сберкассы)

клиентура *жс* गाहक gāḥak *м*
мн, ग्राहक grāḥak *м* *мн* (поку-
патели, посетители парикмахер-
ской), मुवक्किल муваккил *м* *мн*
(адвоката), असामी асāмĳ *м* *мн*
(банка, сберкассы)

кли́зма *жс* мед एनीमा энĳmā *м*
кли́ка *жс* गुट्टु гутт' *м*, गिरोह
гироḥ *м*

кли́кнуть *сов* — клич पुकार
देना पुкар дēnā *п*, आह्वान करना
āḥvān кар'nā *п*

кли́мат *м* आब-हवा āb-ḥavā *жс*,
जलवायु джал-вāйу *м*

климатически||ĳ прил आव-हवा
का āb-ḥavā kā, जलवायु-संबंधी
джал-вāйу-самбандḥĳ, —е усло́вия
जलवायु-परिस्थितियाँ *жс* *мн*

КЛИН *м* 1. पच्चर паччар *м*,
कील кĳл *жс*, 2. (на платье) कली
калĳ *жс*, 3. (пахотный) खेत кḥэт *м*

кли́ника *жс* क्लिनिक клиник *м*

клини́ческий прил क्लिनिकी

— клиникĳ

КЛИНО́К *м*. धार дḥār *жс*, फल
пḥал *м*

КЛИЧ *м* नारा nārā *м*, पुकार
пукār *жс*; боево́й — रणहुँकार *м*,
सिहनाद *м*

КЛИ́чка *жс* लकव लाкаб *м* (чело-
века), नाम nām *м* (животного)

КЛОК *м* टुकड़ा тук'rā *м*, चिथड़ा
читḥ'rā *м*, गाला gālā *м* (шерсти,
ваты), рвать в клóчья टुकड़े टुकड़े
करना *п*, धज्जियाँ उड़ा देना *п*

КЛОКОТА́ТЬ *несов* भभकना бḥa-
бḥak'nā *нп*, बुलबुला उठना бул'-
булā утḥ'nā *нп*

КЛОНИ́ТЬ *несов* 1. (наклонять)
झुकाना джḥукānā *п*, झुका देना
джḥукā дēnā *п*, 2. перен इरादा
करना ирādā кар'nā *п* (का क चे-
му-либо), मतलब रखना мат'лаб
ракḥ'nā *п*, куда он клóнит? उस का
मतलब क्या है?, ◇ меня́ клóнит ко
снṁ मुझे नींद आती है.

КЛОНИ́ТЬСЯ *несов* 1. झुकना
джḥук'nā *нп*, 2. (приближаться)
पहुँचना паḥūч'nā *нп* (तक क чему-
либо), ढलना дḥал'nā *нп* (к зака-
ту — о светиле, к концу — о вре-
мени), де́ло клóнится к развяз-
ке मामला अत तक पहुँचनेवाला है,
день клóнится к ве́черу दिन ढल
रहा है

КЛОП *м* खटमल кḥат'мал *м*

КЛО́ун *м* मसख़रा мас'харā *м*,
भाँड бḥād *м*

КЛОЧО́К *м* टुकड़ा tук'rā *м*, —

बुमागल कलगक कल टुकडल (डुरकल) ड, — डलडल कडलन कल टुकडल ड

कलुड I ड कलक कलड ड

कलुड II ड. — डडल डुएँ कल कुंडलल ड^{खु} कल कुनड'लल ड, कलुडल डलल डूल कल वलडल ड^{खु}ल कल डलडल ड डल, कलुडल तुडलनल कुललल कल वलडल कुख'रल कल डलडल ड डल

कलुडलन ड डल कलड कलड' ड

कलुडलडल डलसल ललललनल ललख'-रलनल डल

कलुडलनल डल सुडलवललल सुडलडल-रल डल

कलुडलड ड 1. लकुकल ललक^खल ड, अंडल अलल डल, 2. डललन उलडलव ल'डलख^खल ड

कलुडल डल सुल सुडल डल, डूलल कल वलरल ड^{खु}ल कल कललरल डल

कलड ड कुकलल कुड'लल डल, डलल डलल ड (डलवलन), खलंग क^खलंग ड (कलडलनल)

कलडल ड कलक कलक डल, ठलग त^खडल डल, ककु कलनकु डल.

कलुडलनुतु डलस डल कलवलतु

कलुड I ड कलवल कलडल डल, तलल तलल डल, कुडल कुनडल डल (तल डललन)

कलुड II ड (लसुतलनल) कलडल कलडल ड, सुलतल सुतल ड, डलरल डलखलरल डल; ◇ कलडलतु — डल उवलनल डल, खललनल डल, डलतु — डल कुललल सुल हुलनल डल, कुलडल डलतु — डल कुललन उतुसलहुडलल हल, व डललल कुलडल डलतु — डल शलल डल डुअलडलर कलड हुल रलल हल.

कलुडलल डल. अलत हलसलल खलस'-लल डल.

कलुडल डल [सुललल कल] डलवल (डलंग) [सलखल कल] डलडलडल (डलंग) डल

कलुडलसुतु डलसल कलडल (शडलथ) खलनल कलडल (शलडलत^ख) क^खलनल डल (कल व कलडल-ल).

कलुडलतुवलल डल कलडल कलडल डल., शडलथ शलडलत^ख डल, डलतु — डल कलडल (शडलथ) ललनल डल (सुल स कुलल-ल)

कलुडलतुवलनल डलल डलडलतुडल शलडलत^ख-डलडल^ख.

कलुडलडल डल डलल. डलडलतु डलडल-शल डल, डललल अडललल डलख^खल अडल'वल डल, डललल डलख^खल डल (डलनलस)

कलुडलडलनलकलतु डलसल डलल डलडलतु कलरनल डलडल-शल कलर'नल डल, अडललल उडलनल अडल'वल डललनल डल, डललल डलरनल डलख^खल डलर'नल डल (कलवलतलतु)

कलुडल डल डलरलडल कुलडल डलरललल डलल डल

कलुडल डल कलतलव कलतलड डल, डलसुतक डलसुतल डल, — डलतुडलव डललकु कल डलसुतक डल, तलललडलनल — टलललडलन-डलडलरलकुडलरल डल

कलुडलडलकलतलनल स कलतलवल कल कलडलल कलतलडलडल कल डलखलडल डल, डलडलनलकलरु डलडलनल-कलरु डल

कलुडलखलरलललललल स डलसुतक-डलडलर डलसुतल-डलखलनलर डल, डलसुतलकलडल डलसुतलकलल डल

कलुडलकल डल डल कलुडल, डलडलनल डल — नललडलक नलल-डलक डल, तुलडलवल — अलडललल शलडल-डलखल डल

кни́жный *прил* किताबी किताबी, पुस्तको का पुस्त'को क़ा, — *при-*
мер पुस्तकीय उदाहरण *м*

кни́зу *нареч* नीचे [को] नीचे
[को]

кно́пка *жс* 1. (звонка и т. п.)
वटन батан *м*, 2. (канцелярская)
[नक्शे की] पिन [नाकशे की] पिन *жс*,
3. (застежка) बंद बанд' *м*

кнут *м* चावुक चाбук *м*, कोडा
कोड़ा *м*

кня́жество *с* रियासत रийāсат
жс, राज्य ра́джй' *м*, रजवाड़ा радж-
-वारा *м*

ко *предлог* *см* *к*

коа́лиция *жс* संघ санг' *м*, गठ-
बन्धन гат'-банд'хан *м*, गुटबंदी гут-
-банди *жс*.

ко́бра *жс* काला साँप (नाग) कालā
साँप (на́г) *м*, फणी प'хानि *м*.

кобура́ *жс* पिस्तौलदान पिस्ताол-
-दान *м*

кобы́ла *жс* घोड़ी г'хори *жс*

ко́ван[ый] *прил* आग मे तपाकर
गढा [हुआ] āг мē тапāкар гар'хā
[хуā], — *ое* желéзо पीटा हुआ ло-
-हा *м*

ковáрный *прил* मक्कार мак-
-ка́р, कपटी кап'ти.

ковáрство *с*. मक्कारी макка́ри
жс, कपट कापट *м*, *жс*

ковáть *несов* 1. आग मे तपाकर
गढना (पीटना, कूटना) āг мē тапā-
-кар гар'х'на (пйт'на, кут'на) *п*, 2.
(подковывать) नाल जडना (लगाना,

वाँधना) नाल джар'на (лагāна,
ба́д'х'на) *п*, ◇ куй желéзо, пока́
горячо́ *посл* मौका हाथ से न दो.

ковё́р *м* कालीन कालीन *м*, दरी
दари *жс*

ковёрка́ть *несов* तोड़ना-मरोड़ना
тор'на-मारор'на *п*

ко́вка *жс* 1. लोहा तपाकर गढना
(पीटना, कूटना) ло́хā тапāкар гар'х'-
на (пйт'на, кут'на) *м*, 2. (лоша-
-ди) नालवदी नाल-банди *жс*

ко́вкий *прил* लचीला लचिला,
नरम нарам

ковш *м* डोल дол *м* (*тжс*
экскаватора), पली пали *жс*, *тех.*
वकेट бакэ́т *м*

ковы́лять *несов* डगमगाना даг'-
магāна *пп*, डगमगाते (लडखडाते)
हुए चलना даг'магāते (лар'к'арāते)
хуэ чал'на *пп*, लंगडाते हुए चलना
ла́г'ра́ते хуэ чал'на *пп* (*при-*
храмывать)

ковы́ря́ть *несов* ку́ре́дна ку́рэд'-
на *п*, — *в* зу́ба́х दाँत ку́ре́дна *п*,
खरका करना *п* (*соломинкой*).

когда́ *нареч* 1. *вопросительн*
कब काब, किस वक्त किस वाक्त', 2.
относительн जब джаб, जिस वक्त
джис ваक्त', ◇ — *бы* ни जब कभी,
जिस किसी वक्त (समय)

когда́-нибу́дь *нареч* कभी [न
कभी] каб'х [ना каб'х], किसी भी
वक्त (समय) किसी б'х वाक्त' (са-
-май)

когда́-то *нареч* एक बार *эк*

बा, कभी का^खय, किसी वक्त (समय) किसी वाक्त' (सामय)

को^ग мест 1. विन от кто किस को किस को, किसे किस, किन को किन को, किन्हे कि^ख (व्यवस्थित), जिस को जिस को, जिसे जिस, जिन को जिन को, जिन्हे जिन^ख (относитель), 2. род от кто किस का किस का, किन का किन का (व्यवस्थित), जिस का जिस का, जिन का जिन का (относитель)

को^गот м नाखून ना^खउ^न м, попада^т в ко^гти прям, перен पजे मे आना ^न (के च^न-ल)

को^डекс м जा^वता ^अब^ता म, कोड को^ड म, नियमसंग्रह निनाम-संग्राह म; ग्रा^डानский — जा^वता दीवानी ^अ, सिविल-कोड म, व्यवहार-सहिता ^अ, उ^गो^डव^नый — जा^वता फौजदारी ^अ, पे^नल-कोड म, द^ड-सहिता ^अ

को^ए-ग^दे ^नर^एच कही कही का^खय का^खय

को^ए-का^क ^नर^एच किसी न किसी तरह (प्रकार) किसी न किसी तरा^ख (प्रकार)

को^ए-का^कой мест 1. कोई को, 2. (скудный, немногочисленный) थोडा सा ^तख^रा ^स

को^ए-क^तой мест कोई एक [व्यक्ति] को^ए ^अक [व्यक्ति]

को^ए-कु^दा ^नर^एच कही का^खय

को^ए-क^तой мест कुछ [एक] कु^ख [एक]

को^ज||^अ ^अ. चमडा चाम'रा म, जिल्द

जिल्द' ^अ, चर्म चर्म' म, खाल क^खाल ^अ (जिवотного), केचुल क^खचुल ^अ (अमे), ^अ из —^अ ल^खत्त जमीन आसमान एक करना ^न, जी-जान से प्रयत्न करना ^न

को^जजानый ^नर^एल चमडे का चाम'-^र ^अ ^का, चर्मी चर्म

को^जज^एव^नный ^नर^एल —^अजा^वड टै^न-री ता^अन'र^अ ^अ, चमडे का कारखाना चाम'रा ^का ^कार-^खाना म

को^जज^एव^नик म चमार चामार म, चर्मकार चर्म'-^कार म

को^जज^ए||^अ ^अ छिलका च^खिल'का म, ^अन^अमा^त —^अ छिलका उ^तारना ^न

को^जज^ए||^अ ^नर^एल —^अये बो^ले^नी चर्मरोग चर्म'-रोग म ^अ

को^जजुरा ^अ. छिलका च^खिल'का म

को^जजा ^अ वकरी बाक'र^अ ^अ

को^जजे^ल म वकरा बाक'रा म

को^जजे^नок म मेमना म^अन'ना म, वकरी का वच्चा बाक'र^अ ^का बा^अचा म

को^जजे^लы ^अ 1. (अकिपा^अ) कोच-वकस कोच-बाकास म, 2. (पु^अस्ता^अवा^अ) [कैचीदार] घोड़ी [का^अच^अ-द^अर] ^गख^र ^अ

को^जजे^नи ^अ साजिश सा^अजिश ^अ, दा^अव-पेच दा^अव-पेच म, कुचक्र कु-चाक्र' म, ^अरो^अब^अित — दा^अव-पेच खेलना ^न

को^जजे^रे^क म [टोपी का] छज्जा [टोपी का] च^खा^अद^अज्जा म

को^जजे^रь म तुरुप तुरुप म

को^जजे^र्या^तь ^असो^अव 1. क^अर^अत तुरुप लगाना तुरुप ला^अना ^न, 2. ^अरो^अब^अित मारना द^अग म^अर'ना ^न

को^जजे^का ^अ चारपाई च^अर-पाई ^अ,

पलंग पаланг' *м*, बर्थ बарт^х' *м.* (ко-
рабельная)

कोकैतका *ж* नखरेवाज (मटकीली)
औरत नाх'рэ-бāз (मत'कीली) аорат
ж, विलासिनी विलासिनी *ж*

कोकैतलीवई *прил* नखरेवाज
नाх'рэ-бāз, मटकीला मत'कीलā

कोकैतनीचत *несов* नखरा करना
(बघारना) नाх'рā кар'нā (बाग^хār'-
нā) *п*

कोकैतство *с* [नाज-]नखरा [नāз-]
नाх'рā *м*

कोक्लीश *м* мед काली खॉसी
कāली क^хāसई *ж*

कोकкон *м* कोकून कोकун *м*, कोया
койā *м*, कोश कोश *м* (шелковичного
червя)

कोकोसोव^{||}ई *прил.* — орех
नारियल नāरीयल *м*, —ая пāльма
नारियल का पेड नāरीयल कā पэр *म*

कोक्स *м* कोक[-कोयलā] कोक[-кой'-
लā] *म*

कोल *म* कील कील *म*, खूँटा क^хūтā
म, ◇ [у негō] नि —ā नि двора
разг घर मे भूनी भाँग नही.

कोल्बा *ж* जतर दжантар *म*

कोल्बासा *ж* सासेज सāsэдज *म*

कोल्दोस्त्वō *с* जादू दжāदū *म*,
जादू-गरी दजāदū-गरी *ж*

कोल्दून *म* जादूगर दजāदū-गर *म*

कोल्दून्या *ж* जादूगरनी दजāदū-
गर'नी *ж*

कोल्बाणी *с* 1. *физ* दोलन दो-
लान *म*, 2. *перен* (напр цен,
курса валюты) उतार-चढ़ाव उतār-

-चар^хāо *म*, घट-वढ ग^хат-बार^х *ж*;

3. *перен* (нерешительность) आगा-
पीछा āgā-पिच^хā *म*, सदेह सандэх *म*

कोल्बात *несов* हिलाना хилāнā
п, डोलाना долāнā *п*

कोल्बातसा *несов* 1. [आगे-पीछे]
हिलना [āgē-पिच^хā] хил'нā *नп*, डोल-
ना дол'нā *नп*, 2. *перен.* (напр. о
ценах, курсе валюты) चढना-उतर-
ना चар^х'нā-उतार'नā *नп*, घटना-वढ-
ना ग^хат'नā-बार^х'नā *नп*, 3. *перен*
(не решаться) आगा-पीछा करना
āgā-पिच^хā кар'नā *п*, सदेह करना
संदэх кар'नā *п*

कोलें^{||}о *с* 1. घुटना ग^хут'नā *म*;
стоять на —ях घुटनो के बल खड़ा
होना *नп*; становईत्सा на —и
घुटनो के बल खड़ा हो जाना *नп*;
2: सदीत्सा на —и गोद में जा
बैठना год मē दजā बाэт^х'नā *नп*
(की क кому-ल), 3. (тростника,
бамбука) पोर पोर *ж*, जोड दजор
म, ◇ по — घुटनो तक.

कोलेंचतीय *прил* —вал тех
धरी-फेर द^хари-प^хэр *म*, *ж*

कोल्सनीца *ж* रथ रат^х *म*

कोल्со *с* पहिया पाхियā *म*; махо-
वōе ~ चक्का *म*, फलाई-वहील *म*.

कोले^{||}я *ж* 1. पहिये की लीक
पाхियē की लीक *ж*, 2. *ж* -ठ लाइन
लāин *ж*; ширōкая, ўзкая — बडी,
छोटी लाइन *ж*, ◇ वईबित् इ —ई
अस्थिर कर देना *п.*, он वईबित् इ —ई
उस का मन विशूखल हो गया.

कोलीचस्त्वेन^{||}ई *прил* परि-

माण-सबधी парिमāн-самбанд^खй, —ое
числительное गणबोधक (गणात्मक)
संख्या *жс*.

कोल्यчество *с* мिकदार мик'дār
жс, परिमाण паримāн *м*, मात्रा
mātrā *жс*, तादाद tādād *жс*, सख्या
санк'йā *жс* (число)

КОЛКА *жс* काटना kāt'nā *м* (дров)

КОЛКИЙ *прил* 1. काँटेदार kātē-
dār, कँटीला kātilā, 2. перен चु-
भता चुब^ख'tā

КОЛКОСТЬ *жс* जली-कटी बात द्वा-
ल्य-कति bāt *жс*, ताना tānā *м*, वाक्य
-वाण vāki'-vān *м*

КОЛЛЕГА *м* साथी sāt^खй *м*, सह-
कर्मी saḥ-karmī *м*

КОЛЛЕГИЯ *жс* बोर्ड борд' *м*

КОЛЛЕКТИВ *м* सघ sang^ख' *м*,
मंडली манд'лй *жс*, समूह samūḥ *м*

КОЛЛЕКТИВИЗАЦИЯ *жс* सामूही-
करण sāmūḥi-kaṛan *м*

КОЛЛЕКТИВИЗМ *м* समष्टिवाद са-
машти-вād *м*

КОЛЛЕКТИВН||ЫЙ *прил* सामूहिक
sāmūḥik, —ое хозяйство-सामूहिक
खेती (कृषि) *жс*, —ое руководство
सामूहिक नेतृत्व *म*.

КОЛЛЕКЦИОНЕР *м* जमा (इकट्ठा)
करनेवाला джамā (икатт^खā) кар'нэ-
-vālā *м*, संग्राहक sangrāḥak *м*

КОЛЛЕКЦИОНИРОВАТЬ *несов* जमा
(इकट्ठा, संग्रह) करना джамā (ика-
тт^खā, санграḥ) кар'nā *п*

КОЛЛЕКЦИЯ *жс* मजमूआ мадж'-
муā *м*, संग्रह sangrāḥ *м*

КОЛОДА *жс* 1. (бревно) लट्ठा ла-
тт^खā *м*, 2. карт [ताश की] गड्डी
(ढेरी) [tāsh kī] гаддй (д^खэрй) *жс*

КОЛОДЕЦ *м* कुआँ куā *м*

КОЛОДКА *жс* कलबूत кал'бūt *м*,
орденская — रीब्वन *м*

КОЛОКОЛ *м* घटा г^खантā *м*, зво-
нить в — घटा बजाना *п*

КОЛОКОЛЬНЯ *жс* घटाघर г^खантā-
-г^खар *м*

КОЛОКОЛЬЧИК *м* घटी г^खанти *жс*,
घंटिका г^खантиkā *жс*

КОЛОНИАЛИЗМ *м* उपनिवेशवाद
уп'ниवेश-вād *м*

КОЛОНИАЛЬНЫЙ *прил* उपनि-
वेशी уп'ниवेशй, औपनिवेशिक аоп'-
ниवेशик

КОЛОНИЗАТОР *м* उपनिवेशवादी
уп'ниवेश-вādй *м*

КОЛОНИЗАЦИЯ *жс* 1. *полит*
औपनिवेशीकरण аоп'ниवेशй-каран
м, उपनिवेशण उप'ниवेशан *м*, 2.
(заселение) बसाना басānā *м*, आबाद
करना ābād кар'nā *м*

КОЛОНИЗИРОВАТЬ *сов* и *несов*
1. *полит* उपनिवेश बनाना уп'ни-
वेश банānā *п* (को что-л), 2. (за-
селять) बसाना басānā *п*, आबाद
करना ābād кар'nā *п*

КОЛОНИСТ *м* (поселенец) उप-
निवेश बसानेवाला уп'ниवेश басāнэ-
-vālā *म*

КОЛОНИЯ *жс* 1. *полит* उपनि-
वेश уп'ниवेश *म*, 2. (поселение)
आबादी ābādй *жс*

КОЛО́НКА *ж* 1.: бензи́новая —
 филिंग स्टेशन филинг' стэшан *м*,
 2. (напр газетная) कालम कालам *м*,
 स्तम्भ स्тамб^х *м*

КОЛО́ННА *ж* 1. कतार कतार *ж*,
 — демонстра́нтов जलूस करनेवालो
 की कतार *ж*, प्रदर्शनकारियों की
 कतार *ж*, — по́ два दो-дो आदमियों
 की पक्तिवद्ध कतार *ж*, 2. *арх* खम्भा
 क^хамб^ха *м*, लाट लāt *ж*, स्तम्भ
 स्тамб^х *м*

КОЛО́РИТНЫЙ *прил* रसात्मक рас-
 ात्मक, सुरम्य सु-рамы́

КО́ЛОС *м* बाल बāl *ж*, वाली बā-
 ली *ж*

КОЛО́СИТЬСЯ *несов* बाल लगना
 (लग आना) बāl लग'нā (лаг ānā)
нп (को० चैम-ल)

КОЛОСНІ́К *м* *тех* भैरवी दज^хā-
 दज^х *рй ж*

КОЛОССА́ЛЬНЫЙ *прил*. बहुत बड़ा
 बाहुत барā, विशाल विशāl, बृहत्काय
 ब्रिहत-кай (напр. о заводе, судне)

КОЛО́ТИТЬ *несов* पीटना पित'нā
п, मारना मār'нā *п*

КОЛО́ТЬ *несов* 1. भोकना ब^хок'нā
п (штыком и т *п*), चुभोना
 чуб^хонā *п* (иглой), 2. काटना
 кāt'нā *п* (дрова), टुकड़े करना
 тук'рэ кар'нā *п*. (сахар), — лед
 बर्फ तोड़ना *п*.

КОЛПА́К *м* टोपी топи *ж*, стек-
 лянныи — शीशे की टोपी *ж*

КОЛУ́Н *м* कुल्हाड़ा कुл^хāṛā *м*

КОЛХО́З *м* कोलखोज кол'хоз

м, ж, सामूहिक फार्म сāmūхик
 фāрм' *м*

КОЛХО́ЗНИК *м* कोलखोजी [ки-
 сан] кол'хозия [кисāн] *м*

КОЛХО́ЗНЫЙ *прил* कोलखोज
 (सामूहिक फार्म) का кол'хоз (сāmū-
 хик фāрм') кā

КОЛЫБЕ́ЛЬ *ж* हिंदोला हиндола
м, पालना पāl'нā *м*, गह्वारा гах'-
 वāṛā *м* (*тж перен*)

КОЛЫБЕ́ЛЬНЫЙ||ЫЙ *прил* . — ая пёс-
 ня लोरी лори *ж*

КОЛЫХА́ТЬ *несов* लहकाना лах'-
 кāнā *п*, लहराना лах'рāнā *п*

КОЛЫХА́ТЬСЯ *несов* लहकना ла-
 хак'нā *нп*, लहराना лах'рāнā *нп*

КО́ЛЫШЕК *м* खूँटी к^хути *ж*,
 शकु шанку *м*

КОЛЬНУ́ТЬ *сов см* колóть 1

КОЛЬЦЕВО́Й *прил* चक्राकार चा-
 кракар.

КОЛЬЦО́ *с* कुडली कुнд'ли *ж*,
 छल्ला ч^халлā *м*, अंगूठी अंगुत'хи *ж*
 (для пальца).

КОЛЮ́Ч||ИЙ *прил* काँटेदार काँते-
 -дār, काँटीला काँтилā; — ая про́воло-
 ка काँटीла (каँटेदार) तार *м*

КОЛЮ́ЧКА *ж* काँटिया काँтиया *ж*,
 काँटा काँта *м*.

КОЛЯ́СКА *ж* गाड़ी гāри *ж*, дёт-
 ская — [वच्चे की] ठेला-गाड़ी *ж*,
 वच्चा-गाड़ी *ж*

КОМ *м* ढेला д^хэлā *м*, पिंड
 пинд' *м*, ♦ пёрвый блин ко́мом
 погов पहली विसमिल्ला गलत.

комáнда *ж* 1. (приказ) हुक्म *ж* *खुकम'* *м*, कमान *कामान* *ж*, आज्ञा *अज्ञा* *ж*, 2. мор लश्कर *лаш'кар* *м*., अमला *ам'ла* *м*, 3. спорт. टीम *ж*; 4.: пожарная — आगगार्ड *आг-гार्ड'* *м*, फायर-ब्रिगेड *файар-бригэд* *м*

команди́р *м* कमांडर *камандар* *м*, फौजी अफसर *фаоджй* *аф'сар* *м*; कप्तान *каптāн* *м*, पोताध्यक्ष *पोताध्यक्ष'* *м* (корабля)

командировáть *сов* и *несов* भेजना *б'эдж'на* *п*

командиро́вка *ж* मिशन *мишан* *м*

комáндный *прил* — состав [सेना के] *афसर* [сэна кэ] *аф'сар* *м*, *मि*

комáндование *с* [फौजी] *कमान* [फाоджй] *камāн* *ж*., — армией सेनापतित्व *м*

комáндовать *несов* कमान करना *камāн кар'на* *п* (पर *чем-л*)

комáндующий *м* कमांडर *камāндар* *м'*, — воённо-морскими *सйлами* *जलसेनापति* *म*

комáр *м* मच्छड *мачч'ар* *м*

комба́йн *м* कंवाइन *камбаин* *ж*, *म*

комба́йнер *м* कवाइन-आपरेटर *камбаин-ап'рэтар* *м*, कवाइन का सचालक *камбаин* *ка* *санчāлак* *м*

комбинáт *м* कवाइन *камбаин* *ж*

комбина́ция *ж* 1. (соединение, смешение) मेल *мэл* *м*, मिश्रण *मिश्रण* *मि-*

श्रान *म*, सयोग *сāйог* *м*, 2. (белье) स्लिप *слип* *ж*, शमीज *шамйз* *ж*, 3. перен (машинация) जोड़-तोड़ *джор-тор* *ж*

комбинировáть *несов* (соединять, смешивать) मिलाना *милāна* *п*, मिला देना *милā дэнā* *п*, मिश्रण करना *мишран* *кар'на* *п*

комéдия *ж* हँसी-मजाक *ка* *на-टक* *хāсй-мазāк* *ка* *нāтак* *м*, प्रहसन *прахасан* *м*, कामेडी *кāmэди* *ж*,

комендáнт *м* 1. воен. फौजी *हाकिम* *фаоджй* *хāким* *м*, कमांडाट *камāндāнт'* *м*, — крепости किले-दार *м*, किले का *हाकिम* *म*, 2. (здания) निरीक्षक *нирйкшак* *м*

комендату́ра *ж* कमांडाट का दफ्तर (कार्यालय) *камāндāнт'* *ка* *даф-тар* (*ка́рйāлай*) *म*

комéта *ж* दुमदार तारा *дум-дār* *тārā* *म*, धूमकेतु *д'хум-кэту* *म*

кóмик *м* कामेडी-अदाकार *кāmэ-दй-адā-ка́р* *म*, प्रहसन का *अभिनेता* *прахасан* *ка* *аб'хинэता* *म* *неизм*

комиссáр *м* कमिशनर *камиш-нар* *म*

комй́ссия *ж* कमीशन *камышан* *म*, समिति *самити* *ж*, слéдственная — जाँच-समिति *ж*.

комитéт *м* कमिटी *камитй* *ж*, समिति *самити* *ж*, Центральнй — केन्द्रीय *कमिटी* (*समिति*) *ж*, партйин-ный — पार्टी-कमिटी *ж*, पार्टी-समिति *ж*

комй́ческий *прил* 1. कामेडी

का कामेदयि क्वा, प्रहसन-संबधी प्रा-
खसान-सामबान्द^खयि, 2. (напр о та-
ланте) कामेडी-अदाकार (प्रहसन के
अभिनेता) का कामेदयि-अदा-कार (प्रा-
खसान के अब^खयिनेता) क्वा, 3. (смеш-
ной) हास्यजनक ख^खसयि'-दुजानक

कमयिचनयि प्रिल ह^खसी लानेवाला
ख^खसयि ल^खाने-व^खाला, हास्योत्पादक ख^ख-
सयिोत्पादक

क^खमक^खात् न^खесов [दवाकर] चुनटे
(सिलवटे) डालना [दाब^खाकर] चुन^ख'ते
(सिल^ख'वाते) द^खाल^ख'ना न

क^खम^खमे^खता^खरयि म टीका तयि^खा ख ,
[टीका-]टिप्पणी [तयि^खा-]तिप्प^ख'नयि ख ,
भाष्य ब^खा^खशयि' म

क^खम^खमे^खता^खर म टीकाकार तयि^खा-
-कार म ; रेडियो-वक्ता रेडियो-वक्ता
म न^खेउम (र^खाडियो)

क^खम^खमे^खती^खर^खोव^खात् स^खोव न^खेस^खोव
टीका[-टिप्पणी] करना तयि^खा[-तिप्प-
प^ख'नयि] कार^ख'ना न (पर च^खो-ल).

क^खम^खमे^खरी^खचेसकयि प्रिल व्यापारिक
वयि^खाप^खारिक

क^खम^खमु^खना ख क^खम^खयून कामयून ख ,
प^खारि^खज^खसा^ख क^खम^खमु^खना उ^खत पैरिस
की क^खम^खयून ख

क^खम^खमु^खना^खलयि प्रिल म^खयूनिसि-
पल मयि^खुनिसिपाल, नागरिक न^खाग^ख'-
रिक

क^खम^खमु^खन^खार म उ^खत क^खम^खयूनार्ड
कामयूनार्ड' म

क^खम^खमु^खनयि^खम म साम्यवाद स^खामयि'-
-व^खाद म , क^खम^खयूनियि^खम कामयूनियि^खम' म ;
पोस्त्रो^खेन^खे -ा साम्यवाद का नि-
म^खाण म

क^खम^खमु^खनयि^खक^खा^खशयि^खा य^खातायात-म^खार्ग
यि^खातायि^खात-म^खार्ग' म

क^खम^खमु^खनयि^खस^ख म. साम्यवादी स^खामयि'-
-व^खादयि म , क^खम^खयूनिस^खट कामयूनिस^खट' म

क^खम^खमु^खनयि^खस^खटी^खचेसक^ख||नयि प्रिल मा-
म्यवादी स^खामयि'-व^खादयि, क^खम^खयूनिस^खट का-
मयूनिस^खट', क^खम^खमु^खनयि^खस^खटी^खचेसका^ख प^खार^ख-
तयि^खा स^खोव^खे^खत्स^खको^ख सो^खउ^खडा सोवियत
स^खघ की क^खम^खयूनिस^खट प^खार्टी ख ; बेसक^ख्ला^ख-
स^खोव^खो -ो^खस ओ^खब^खषे^खत्स^खो वर्गहीन क^खम^खयू-
निस^खट समाज म

क^खम^खमु^खता^खर म क^खम^खयूटे^खटर का-
मयूनटे^खतर म , इ^खस्^खचेज न^खेस^खचेन-
द^खज' म

क^खम^खमु^खनयि^खके स वयिज^खप्ति वयि^खा-
प^खति ख

क^खम^खनता ख क^खम^खरा काम^ख'रा म ,
कुरी^खतेलना - तवाकू पीने का
क^खम^खरा म

क^खम^खनतन^ख||यि प्रिल क^खम^खरो का
काम^ख'रा क^खा, -ये रास्तेनयि क^खम^खरो
के पी^खधे म न

क^खम^खओ^खद म दराजदार अलमारी दा-
रा^खज-द^खार अल^ख'म^खारी ख.

क^खम^खओ^खक म पि^खंड पिन^खड' म , थक्का
त^खाक^खा म (स^खुस^खोक)

क^खम^खपा^खक^खतनयि प्रिल ठोस त^खओ^खस,
जमा हुआ द^खजामा ख^खु^खा (ओ स^खवे^खर^खत्के)

क^खम^खपा^खनयि||य^खा ख 1. साथ स^खात^ख म ,
सग सान^ख'ग म , गिरोह गिरोख म ,
मडली मान^ख'द^खि ख ; व^खोद^खी^खत् -ओ
रा^खज मिलना-जुलना न^खन , साथ रहना
न^खन , 2. (प्रेडप्रायि^खते) साभा स^खाद^खज^खा
म , क^खपनी काम^ख'नयि ख

क^खम^खपा^खन^खओ^खन म साथी स^खात^ख म.

साक्षी cāдж^хя м, साक्षेदार cāдж^хэ-
-dār м (пайщик)

КОМпас м कुतुबनुमा कुतुब-нума
м, दिग्दर्शक दिग्-даршак м

компенса́ция ж मुआवजा муā-
в'zā м, बदला бад'лā м, क्षतिपूर्ति
क्षति-पूरति ж

компенсировать сов и несов
मुआवजा (बदला) देना муāв'zā
(бад'лā) дэнā н, क्षतिपूर्ति करना
क्षति-पूरति кар'нā н (की что-л)

компетентн||ый прил (пра-
вомочный) हकदार хак-дār, साधि-
कार cād^хикār, अधिकारयुक्त ад^хи-
кār-иукт', быть ~ым अधिकार
रखना н (पर, के विषय पर в чем-
-либо)

компетёнц||ия ж अधिकारक्षेत्र
ад^хикār-क्षेत्र' м, कार्यक्षेत्र क़ा-
रि'-क्षेत्र' м (напр сфера дея-
тельности), входить в ~ию अधи-
कारक्षेत्र में आना नп, éто в егó ~ии
यह उस के कार्यक्षेत्र की बात है

компиля́ция ж सकलन санка-
लान м

КОМплекс м मजमुआ мадж'муā
м, संयोग cāиог м

КОМплéкт м पूरा सेट пūrā сэт
м, फाइल фāил ж (подшивка), го-
довби ~ (напр газет) पूरे वर्ष
की सख्याएँ ж

КОМПлектовáть несов 1. पूरा
सेट बनाना пūrā сэт банānā н, 2.
воен भर्ती करना б^хартि кар'нā н

КОМплéкция ж डील-डौल дйил-

-даол м, काठी kāt^хя ж, [शरीर
की] वनावट [शरйр кй] банāват ж

КОМплимéнт м बडाई барāй ж,
तारीफ гāриф ж, प्रशसा праśācā
ж, сдéлать ~ बडाई (तारीफ, प्रशसा)
करना न

КОМПОЗИ́тор м संगीतकार сан-
गйī-kār м

КОМПОЗИ́ция ж (строение,
структура) वनावट банāват ж,
तरकीब тар'кйб ж, रचना рач'нā ж

КОМПОСТИ́ровать несов [रेलवे-
-टिकट को] छेदना [рэл'вэ-तिकат ко]
ч^хэд'нā न

КОМПО́т м कमपोत кам'пот м,
फल का शरबत п^хал кā шар'бат м

КОМПРЕ́сс м पुलटिस пул'тис м;
положить ~ पुलटिस चढाना न.

КОМПРОМЕТИ́ровать несов बद-
नाम करना бад-нāм кар'нā न, मान-
हानि करना мāн-хāни кар'нā न
(की кого-л)

КОМПРОМЫ́сс м समझौता сам'-
дж^хаотā м

КОМСОМО́л м (Коммунистиче-
ский Союз Молодежи) कोम्सोमोल
комсомол м, नौजवान कम्यूनिस्ट
लीग नाо-джавāн камйūнист' лйг ж

КОМСОМО́лец м कोम्सोमोल-मेवर
комсомол-мэмбар м, नौजवान कम्यू-
निस्ट लीग का सदस्य नाо-джавāн ка-
मйūнист' लйг कā सदаси' म

КОМСОМО́лка ж नौजवान कम्यू-
निस्ट लीग की सदस्या नाо-джавāн
कामйūнист' लйг क़ा सदасиā ж

खोदित क ~ऊँ वक्त (समय) खतम हो जाता है; ♠ **положить** ~ खतम (अत) कर देना *n* (का *चेमु-ल*), रोक देना *n* (*прекращать*), व *одін* ~ एक तरफ (ओर), व *оба* ~ऊँ इधर-उधर, *билёт* व *оба* ~ऊँ आने-जाने का टिकट *m*, स *начала* до ~ऊँ शुरू से आखिर तक, आरंभ से अत तक, со *всех* ~ऊँ *свёта* ससार के हर कोने से, *сводить* ~ऊँ स ~ऊँ अपनी आमदनी के अदर गुजर-बसर करना *n*, खर्च को आमदनी के अदर रखना *n*, आमदनी से जरूरियात पूरा करना *n*, व ~ऊँ ~ऊँ आखिरकार, अत मे, अतत.

конечно 1. *вводн сл* जरूर *за-рур*, अवश्य *аваश*, क्यों नहीं *кйō* *нахй* (*а почему бы нет*), 2. *частича* तो *то*, ही *хй*.

конечности *mn* हाथ-पैर *ख़ात* -*पाэр* *m* *mn*, हाथ-पाँव *ख़ात* -*पाओ* *m* *mn*

конечный *прил* आखिरी *अखिर*, अतिम *अन्तिम*, ♠ व ~*ом* *счете* आखिरकार, मूलत.

конический *прил* चोटीदार *चो-त* -*दार्*, गावदुम *गाओ-दुम*, शक्वाकार *शान्क्वाकार*.

конкретизация *ж* ठोस करना (बनाना) *तख़ोस* *कार'ना* (*बानाना*) *m*

конкретизировать *сов* *и* *несов* ठोस करना (बनाना) *तख़ोस* *कार'ना* (*बानाना*) *n*

конкретно *нареч* ठोस (साकार) रूप मे *तख़ोस* (*साकार*) *रूप* *मे*

конкретный *прил* ठोस *तख़ोस*, साकार *साकार*, मूर्त *मूर्त*

конкурент *m* मुकाबला करनेवाला *मुकाब'ला* *कार'ना-वाला* *m*, प्रतियोगी *प्रतियोगी* *m*

конкурэнция *ж*. मुकाबला *मु-काब'ला* *m*, होड *ख़ोर* *ज*, प्रतियोगिता *प्रतियोगिता* *ज*

конкурировать *несов* मुकाबला करना *मुकाब'ला* *कार'ना* *n* (से *с кем-л*, *с чем-л*), होड (प्रतियोगिता) करना *ख़ोर* (*प्रतियोगिता*) *कार'ना* *n* (से *с кем-л*, *с чем-ल*).

кóнкурс *m* मुकाबला *मुकाब'ला* *m*, प्रतियोगिता *प्रतियोगिता* *ज*; *лите-ратурный* ~ साहित्य-प्रतियोगिता-*ज*

кóнкурсный *прил* मुकाबले का *मुकाब'ला* *का*, प्रतियोगिता-संबंधी *प्रतियोगिता-सम्बन्धी*.

кóнница *ж* रिसाला *रिसाला* *m*, घुडसवार फौज *ग़ुर-सावार* *फाओज* *ज*; अश्वारोही सेना *अश्वारोही* *सेना* *ज*

кóнный *прил* घोडो का *ग़ोडो* *का*, घुडसवार *ग़ुर-सावार*, अश्वारोही *अश्वारोही* (*относящийся к коннице*), ~ *отряд* घुडसवार सिपाहियो का *दस्ता* *m*

конопатить *несов* गहनी करना *गाह'नी* *कार'ना* *n*, ठूसकर बद करना *तख़ूस'कार* *बान'कार'ना* *n*, ~ *пак-лей* सन ठूसकर बद करना *n*

конопля *ж* भग *बख़ान'ग* *ज*

конопляный *прил* भग का *बख़ान'ग* *का*

консервативный *прил* अपरि-

वर्तनवादी अप'रिवार्टन-व्वादी, परि-
वर्तन-विरोधी पारिवार्टन-विरोध^५ी,
अनुदार-दलीय अनुदार्-दालीय' (отно-
сящийся к консервативной пар-
тии)

консерватизм *म* अपरिवर्तनवाद
अप'रिवार्टन-व्वाद् *म*

консерватор *म* अपरिवर्तनवादी
अप'रिवार्टन-व्वादी *म*, अनुदारपथी
अनुदार्-पान्त^५ी *म* (член консерва-
тивной партии)

консерватория *ज* संगीतविद्या-
लय संगित-विद्यालय *म*

консервирование *с* डब्बो मे
बंद करना दाबब्बो म्बे बान्द' कार'ना *म*

консервировать *сов* *и* *несов*
डब्बो मे बंद करना दाबब्बो म्बे बान्द'
कार'ना *न*.

консервн||ый *прил* —ая फाँ-
брика कैनरी काँन'री *ज*, डब्बो मे
सामान भरनेवाला कारखाना दाबब्बो
म्बे सैमान् बाँर'ने-वैला क्कार-खाना *म*,
—ая बाँका टिन का डब्बा तिन का
दाबब्बा *म* (из жести)

консервы *म* टिनवदी तिन-
-बान्दा *ज*, टिन मे बंद खाद्य तिन म्बे
बान्द' क्काँदी' *न* (в жестяной упа-
ковке), रूबिनी — टिन की मछली
म्बे; फ्रुक्तोवये — टिनवद फल *म*,
डब्बो के फल *म. म.*

консилиум *н* मेद डाक्टरी
सलाह-मशवरा (परामर्श) दैक्क'री स-
लाह-मश'वारा (पारामर्श') *म*

конспект *н* खुलामा खुलामा *न*,
संगीत सङ्ग्रह *न*

конспектировать *несов* खुला-
सा लिखना खुलामा लिख'ना *न*

конспиративный *прил* खुफिया
खुफियाँ नैउम, गुप्त गुप्त'

конспирация *ज* खुफियेपन खु-
फियाँ-पान *म*

констатировать *сов* *и* *несов*
निरूपण करना निरूपान कार'ना *न*;
— смерть मृत्यु की अधिकृत घोषणा
करना *न*

конституционный *прил* वैधा-
निक वाय्द^५ानिक

конституция *ज* संविधान सै-
विद^५ान *म*

конструктор *म* डिजाइनसाज
डिजाइन-साँज *म*

конструкция *ज* डिजाइन दि-
जाइन *ज*, बनावट बनावट *ज*, ढाँचा
द^५ाँचा *म* (структура)

консул *म* कौसल काँसल *म*
консульский *прил* कौसल-सबधी
काँसल-सामबान्द^५ी

консульство *с* कौसल का
दफ्तर काँसल का दाफ्तर *म*

консультант *म* सलाहकार स-
लाह-कार *न*, परामर्शदाता पारामर्श'-
दाता *म* नैउम

консультация *ज* 1. सलाह-मश-
वरा सलाह-मश'वारा *म*, परामर्श
पारामर्श' *म*, 2. (совет) सलाह
सलाह *म*, परामर्श पारामर्श' *म*,
3. (учреждение) सलाह-केन्द्र सलाह-
-केंद्र' *न*, परामर्शलिय पारामर्शा-
-लान *म*, मेद डाक्टरी सलाह-केन्द्र
दैक्क'री सलाह-केंद्र' *म*

консультировать *несов* सलाह (परामर्श) देना салаह (парамарш')
 дэна *n*

консультироваться *несов* सलाह (परामर्श) लेना салаह (парамарш')
 лэна *n*

контакт *m* संपर्क сампарк' *m*

контэкст *m* प्रसंग प्रасаंग' *m*

контингэнт *m* श्रेणी श्रэणी *ж*

континэнт *m* महाद्वीप माहा-
 -द्वीप *m*

континентальный *прил* महा-
 द्वीपीय माहा-द्वीपीय'

контóра *ж* दफ्तर दाфтар *m*,
 कार्यालय कार्यालाय *m*, आफिस
 афис *m*

контóрск||ий *прил* दफ्तर
 (आफिस) का दाфтар (āфис) kā, -ая
 кнйга लेखावही *ж*

контóрщик *m* दफ्तरी दाфт'-
 री *m*, क्लर्क кларк' *m*

контрабáнд||а *ж* 1. महसूली माल
 को चोरी से ले आना (जाना) мах'-
 суली माल को चोरी से ले आना (जाना) мах'-
 नā) *m*, बिना महसूल दिये गैरकानूनी
 तरीके से माल ले आना (जाना) бинā
 माх'суल днйэ гаэр-कानूनी тарйкэ
 सэ माल ले ānā (джānā) *m*, зани-
 маться -ой चौकी मारना *n*, मह-
 सूली माल को चोरी से ले आना
 (जाना) *нп*, बिना महसूल दिये
 गैरकानूनी तरीके से माल ले आना
 (जाना) *нп*, 2. (товар) निषिद्ध वस्तुएँ
 निषिद्ध वस्तु *ж. मн*

контрабандйст *m* महसूलमार

माख'суल-मार् *m*, चुगीचोर चुंगी-
 -चोर *m*, चौकीमार चाक्य-मार् *m*

контрабáс *m* मुड डबल-वास
 дабал-бáс *m*

контрагэнт *m* ठेकेदार г'экэ-
 -дār *m*

контрáкт *m* ठेका त'экā *m*, ठीका
 [-पत्र] त'यकā[-पत्र'] *m*, पट्टा пат-
 tā *m*

контракта́ция *ж* ठेका लेना
 (देना) त'экā लэна (дэна) *m*

контрактова́ть *несов.* ठेका लेना
 त'экā लэना *n*

контрáст *m* भेद б'эд *m*, व्यतिरेक
 वयतिरेक *m*, अंतर अन्तर *m*

контрата́ка *ж* जवाबी हमला
 द्जावाबी хам'ла *m*, प्रत्याक्रमण
 пратйāक्रामान *m*

контрибу́ци||я *ж* जगी महसूल
 द्जान्गी माख'суल *m*, हर्जाना харджā-
 нā *m*; наложить -ю हर्जाना (जगी
 महसूल) लगाना *n* (पर *на* *кого-л*)

контрнаступлэ́ние *c* जवाबी
 हमला द्जावाबी хам'ла *m*, प्रत्याक्रमण
 пратйāक्रामान *m*

контролёр *m* जाँचनेवाला द्जāч'-
 нэ-вāла *m*, निरीक्षक निर्यक्शक *m*;
ж -д, театр टिकट-कलक्टर тикат-
 -калактар *m*

контроли́ровать *несов* जाँच
 करना द्जāч кар'нā *n* (की *кого-л*,
что-л), निरीक्षण करना नि-
 र्यक्शन кар'нā *n* (का *кого-л*,
что-л), नियंत्रण करना नियन्त्राण
 кар'нā *n* (का *кого-л*, *что-л*),

वश (प्रभुत्व) मे रखना वाश (праб^лутв')
मै राक्^ख न्ना न (подчинять, дер-
жать под властью)

КОНТРОЛЬ *म जाँच द्वाँच ज्ञ*,
 कंट्रोल कान्ट्रोल *म*, निरीक्षण निर्य-
 क्शान *म*, नियन्त्रण न्दियान्त्रण *म*,
 он потерял всякий — над собой
 अपने आप पर उस का कोई अधिकार
 न रहा

контрольный прил जॉच-सवंधी
 द्वाँच-सम्बन्ध^४, निरीक्षण-सबधी नि-
 रीक्षण-सम्बन्ध^४

контрразвѣдка ж сивьюриटी-
-сервис сикьюрити-сар'вис ж

कонт्ररेवोल्युशियन *म* क्रांति-
 विरोधी क्रांति-विरोध *म*, प्रति-
 क्रांतिकारी प्रतिक्रांति-कार्य *म*

контрреволюционный прил
 क्रांति-विरोधी क्रांति-विरोध^ख, प्रति-
 क्रांतिकारी प्रतिक्रांति-कार्य

контрреволюция ж प्रतिक्रांति
प्रतिक्रांति ж

КОНТУ́ЖЕННЫЙ прич, прил भी-
 तरी मार (चोट) खाया हुआ ब्र्यात'रा
 māṛ (chot) kḥāyā hūā

КОНТУЗИТЬ *срв* भीतरी चोट
 पहुँचाना б^хит'рѣи чот пах̣ўчānā *n*,
 भीतरी मार मारना б^хит'рѣи māp
 māp'nā *n*

КОНТУ́ЗИЯ ж भीतरि चोट (मार)
 БѢТ'рѣ чот (мār) ж

контур м वाह्य-रेखा बाह्य'-
-рэк^ха ж, रूप-रेखा रूप-рэк^ха ж

конура́ *nc* कुत्ता-घर कुत्ता-
•гъар *л*

кóнус *м геом* गावदुम gāo-дум
ж, शकु шанку *м*

конусообразный *при*l चोटी-
दार चोटी-दार्, गावदुम gāo-дум,
शक्वाकार शान्क्वाकār

конференция ж सम्मेलन сам-
мэлан м, सभा саб^хā ж, काफरेस
кәйф'рēs ж

конфёта ж कलाकंद कलāकанд'
म, मिठाई मित^२āयि ж

конфиденциально нареч गुप्त
 रीति से गुप्त' र्यति स॑

конфиденциальный *прил* गुप्त
гупт', गोप्य гопп', विश्राम्भी ви-
шрāмб^хя

конфискация ж जब्ती забती
ж, कर्की куркий ж

КОНФИСКОВАТЬ *сов и нес*
 जब्त (कुर्क) करना (कर लेना) забт'
 (курк') кар'нā (кар лэнā) *n*

КОНФЛИКТ *м* अंतरविरोध *ан-*
тар-вирод^х *м*, मुठभेड *мут^х-б^хэр ж*,
विवाद *вивад м*

конфу́з м परेशानी парэша́ня
ж, घबराहट г^хаб'ра̌хат ж

конфу́зить *несов* घबराणा $r^{x}ab'$ -
 rānā *n*, घबरा देना $r^{x}ab'$ -rā dēnā *n*,
 परेशान करना *परेशान* $kar'nā$ *n*

конфузиться *несов* घवराना
 г^хаб'рānā *нп*, घबरा जाना г^хаб'рā
 джānā *нп*, शरमाना шар'мānā *нп*

конфузливый прил शरमीला
 шар'мйла

концентрационный прил -
лагерь कन्सेंटेशन-कैप कंसэнтрэшан-

-काэмп' *म*, नजरबंद-कैप назар-
-बान्द'-काэмп' *म*

концентра́ция *ज* 1. एकत्रीकरण
экатри-каран *म*, केद्रीकरण कэन्द्रि-
-каран *म*; 2. *хим* गाढेपन гार्^खэ-
-पान *म*

концентри́ровать *несов* केद्रित
(एकत्रित) करना कэन्द्रит (экатрит)
кар'ना *न*, ~ *внимáние* मन को
केद्रीभूत करना *न* (पर *на* *чем-ल*)

концёпция *ज* धारणा д^खार्'-
ना *ज*, कल्पना काल्प'ना *ज*

конце́рн *म* *ज* कन्सर्न कान-
सार' *म*

конце́рт *म* सगीत-सम्मेलन सान-
गित-सम्मेलन *म*, कसर्ट क़ासर्ट' *म*

конце́ссия *ज* कन्सेशन कान्से-
शन *ज*

конча́ть *несов* खतम (समाप्त)
करना (कर देना) хатам (самāप्त')
кар'ना (кар дэना) *न*, अत करना (कर
देना) अन्त' कार'ना (кар दэना) *न*
(का *что-ल*), ~ *вуз* विद्यालय से पास
होना *न*, ~ *рабо́ту* काम पूरा कर
देना *न*, ~ *чем-ल*. के साथ खतम
(समाप्त) कर देना *न*, *на* *этом*
он कौंचिल यहाँ वह ठहर गया,
~ *петь* गाते गाते ठहर जाना *न*,
गाना खतम (बंद) कर देना *न*, ♦ *пло-*
хо *кончить* बुरा हश्च होना *न* (का *о*
ком-ल), *с* *ним* *все* कौंचено उस का
मामला निपट गया, ~ *самоуби́и-*
ством खुदकुशी (आत्महत्या) करना *न*

конча́ться *несов* खतम (समाप्त)
होना (हो जाना) хатам (самāप्त') *खो-*

ना (खो *джā*ना) *न*, अत होना (हो
जाना) अन्त' *खो*ना (खो *джā*ना) *न*
(का *о* *чем-ल*), चुकना चुक'ना *न*,
चुक जाना चुक *джā*ना *न* (*напр*
о *деньгах*, *запасах*), कौंचиться
чем-ल. के साथ खतम (समाप्त) हो
जाना *न*, *на* *этом* *все* *и* कौंचилось
और बस यह खतम (समाप्त) हो गया,
этим *де́ло* *не* कौंचилось मामला
खतम (समाप्त) नहीं हो गया; कौंच-
читься *ниче́м* निरर्थक होना *न*.

ко́нчик *म* नोक नोक *ज*, सिरा
सिरा *म*

кончи́на *ज* स्वर्गवास सवार' -
-वाँस *म*, गोलोकवास голоक-वाँस *म*

ко́нчить(ся) *сов* *см* *конча́ть*
(-ся)

конъю́нктура *ज* हालत *खā*ला
ज, परिस्थिति *पारिस्^खिति* *ज*

ко́нь *म* घोडा *ग^खора* *म*

ко́ньк||й *म* स्केट्स स्कैट्स' *ज*
म, *ката́ться* *на* ~*ах* स्केटिंग
करना *न*

ко́нькобе́жец *म* स्केटिंग कर-
नेवाला स्कैटिंग' कार'नэ-वाँला *म*

ко́нькобе́жный *прил* स्केटिंग
स्कैटिंग'

ко́нья́к *म* ब्रेडी ब्रैन्डी *ज*

ко́нюх *म* साईस साईस *म*, अश्व-
पाल अश्व'-पाँल *म*

को́ню́шня *ज* घुडसाल *ग^खур-साँ*
म, अस्तवल अस्त'बाल *म*

коопе́ратив *н* कोआपरेटिव
कोअ'परेटिव *ज*, सहकार-समिति सा^ख-
-काँर-समित्ति *ज*

कोопेराटिव्न् प्रल कोआ-
परेटिव् कोअ'परेटिव्, सहयोगी साख-
-नोग्, सहकारी साख-क़रि

кооперация *ज* सहयोग साँ-
-योग *म*, सहकारिता साँ-क़ारिता *ज*,
सहयोग-समिति साँ-योग-सामिति *ज*
(организация)

कोопेरीरुवने स सहयोग-
 -समिति कऱ प्रवध करनऱ सऱ-यूग-
 -समिति कऱ प्रऱबन्ध^ख कऱ'नऱ न ,
 सहयोग-समिति मे सगठित हुनऱ सऱ-
 -यूग-समिति मे सङ्गत^खत खऱनऱ न

кооперировать сов и несов
सहयोग-समिति प्रबंध करना saḥ-yōg-
-samiti prabandh^x, kar'nā n

коопта́ция *ж* शामिल करना
 шāмил кар'нā *м*, नियुक्ति
 кти *ж*, नियुक्ति

कोопतीरुवतु सव न नसव शा-
मल करना शामिल कार'ना न

координация ж समन्वय सामान-
вай म

координировать сов и негов
समन्वय करना सामान्य कार'नां न ,
सुसवद्ध रूप देना सु-सम्बद्ध^x रूप
देना न (को *चो-ल*)

КОПА́ТЬ *несов* खोदना क^ход'на̎ *n*

копаться *несов* 1. (*искать*)
उलट-पुलटकर ढूँढना उलट-पुलट'кар
दः५र^१'nā *n*, 2. (*медлить*) देर
(अव-तव, विलंब) करना дэр (аб-таб,
виламб') кар'nā *n*

कोपे́य्क||а *जु* कोपेक *कोपэк* *म*,
 इस्त्रा́तित् वस् द० ~и अपनी आखिरी
 पाई तक खर्च कर डालना *न*

КОПИ *मН* **खाने** $k^x \bar{a}n\bar{e}$ *जс मН*,
каменноугольные ~ **कोयले की खाने**
जс मН, **соляные** ~ **नमक की खाने**
जс मН, **नमकसार** *म.*

копйлка ж सनी-वकस मानि-
-बाकास म

копи́ровальны́й прил नकल
(प्रतिलिपि) वनानेवाला नाकल (प्रा
तिलिपि) बानāनэ-वālā, -ая бума́-
га कारबन (नकल करने का) कागज m

копировать *несов в разн знач.*
नकल उतारना (करना) накал утār' nā
(кар' nā) *и* (की *кого-л, что-л*);
नकल (प्रतिलिपि) बनाना *накал*
(пратилипи) банānā *и* (की *что-л,*
изготавливать копию)

копи́ровщик *m* नकल (प्रतिलिपि)
करनेवाला *नाकल* (प्रतिलिपि) कार'-
नह-वाला *m*

КОПѢТЬ несов **इकट्ठा (जमा) करना**
 икатт^ха (джамā) кар'нā *п*

КОПИ|Я Ж नकल नाकाल Ж,
 प्रतिलिपि प्रतिलिपि Ж; снимать
 ~ю नकल (प्रतिलिपि) उतारना
 (करना) n (की с чего-л)

копна́ ж गजी ганджй ж

КОПОТЬ Ж कालिख kālik^x Ж.

КОПОШИТЬСЯ *несов* (о насеко-
мых, червях) कुलबुलाना कुल'буता-
ना *нп*

КОПТИТЬ несов 1 धूअँ देना द^хुआँ
 दэнā n , 2. (напр мясо) धूएँ मे
 सुखाना द^хुएँ मे सुख^хānā n

कोपचैय प्रिल धूँ मे सुखा
हुआ द^xयुं मं सुक^xा खूा

कोपीतो с खुर क^खुर म, सुम
सुम म, टाप ताप ञ

कोप्य ञ स म कोप

कोप्ये с वरछी बार'च'प ञ,
भाला ब^अल^अ म

कोरा ञ छाल च^अल ञ, पपडा पाप'-
रा म

кораблекрушение с जहाज की
तवाही द्वाहाज क ताबा'ल ञ, पोत-
भग पोत-ब^अांग' म

кораблестроение с जहाजसाजी
द्वाहाज-साज ञ, पोत-निर्माण पोत-
निर्म^अां म

корабль म जहाज द्वाहाज म,
पोत पोत म, воённый — लडाकू (नौ-
सैनिक, जगी) जहाज म, रणपोत म,
साढ़ित्या ना — जहाज पर चढना म

коралл म मूंगा मूंग^अ म, प्रवाल
प्रावाल म

коран म कुरान कुरां म

кордон म वॉन 1. चौकी चा-
क^अ ञ, कार्डिन कार्डान ञ, 2. (цепь
отрчдож) चाकियो की पक्ति चाकियो
क पान्क्ति ञ, कार्डिन कार्डान ञ

корёсц म कोरियन कोरियां म
корёйский прил कोरियन को-
रियां, कोरियायी कोरियायी, — язык
कोरियन जवान (भाषा) ञ

коренастый прил गठीला ग^अठ-
ला, मजबूत काठी का मज'बूत काठ'ल
का

корениться несос जट पकटना
कट पकटना म

коренистой при 1. अम्ली अ^अ म,
वुनियादी बुनियादी, मौनिक चाओ'क,

— ым образом बुनियादी तीर पर,
2. — जितल मूलनिवासी म, ◇ —
зуб डाढ ञ

кор|ень म 1. प्रम, परम जड
जड ञ, मूल मुल म, вырывать с
— नेम जड से उखाडना म, 2. ग्राम
धातु द^अातु म

корешок м 1. बोट जड जडर ञ,
2. (книги) पुढा पुट^अा म, पुस्ता
पुस्ता म, 3. (напр чека) मुसन्ना
मुसन्ना म

корзина ञ टोकरा टोक'रा म,
डला दाला म

корзинка ञ टोकरी टोक'री ञ,
डलिया दालीया ञ

коридор м दालान दालां म,
कारिडर कारिडर म

корифей м आधारपुज आद'अर-
पुण्डज' म

коріца ञ दारचीनी दार-चीनी ञ

коричневый прил भूरा ब^अुरा
कोरका ञ 1. छिलका च^अल'का म,

2. (напр на ране) पपडी पाप'री ञ,
3. खेबना — रोटी का छिलका रोट
का च^अल'का म

корм м चारा चारा म, रातिव
रातिव म, зады — चारा डालना म

корм^अ ञ (у судна) [जहाज की]
पिछाडी [द्वाहाज क] पिछ'री ञ,
दबूमा दाबूसा म

кормилец м कमाज कमा'ज म,
अन्नदाना अन्न'-दाता म

кормилица म (молоч) दूधपि-
लाई दूध'-पिला म

кормить несос 1. गिताना ग^अत

लाना *n*, खिला देना *kʰilā dēnā n*,

भोजन देना *bʰodjan dēnā n*, 2. —

ग्रूद्यु धूध (स्तन) पिलाना *dūdʰ*

(स्तन) पिलाना *n*, 3. (содержать)

खिलाना-पिलाना *kʰilānā-pilānā n*

кормиться *несов* चरना चार'ना

nn (о животном), रोजी कमा लेना

розй कामा лэнā *n* (о человеке)

кормовой *прил* चारे का चारэ कā

кормушка *ж* चरनी चар'ни *ж*,

नौद नौद *ж*

кормчий *м* खेवनहार *kʰēvan-*

-hār m, कर्णधार карн'-д'ār *м*

корневйще *с* जड джар *ж*

корневой *прил* 1. जड (मूल) का

джар (मूल) कā, 2. ग्राम धातु का

द'ātū kā

корнеплоды *mn* [खाने की] जडे

[*kʰānē kī*] джарэ *ж mn*, मूल मुल

м mn

коробить *несов* 1. टेढा हो जाना

तэр'ā хō джānā *nn*, 2. перен

नफरत पैदा करना नाф'рат паэдā

кар'нā *n*, विराग उत्पन्न करना विरāg

утпанн' кар'нā *n*

коробиться *несов* टेढा हो जाना

तэр'ā хō джānā *nn*, मुड जाना мур

джānā *nn*

коробка *ж* डब्बा даббā *м*,

वकस बाकस *м*

корова *ж* गाय गāй *ж*

короб'ий *прил* गाय का गāй कā,

—ये मāsло मवखन *м*

коробник *м* [गाय] गोठ [गāй-]

гот' *ж*, गोशाला го-шāлā *ж*

королева *ж* महारानी махā-рā-
ни *ж*

королевский *прил* [बाद]शाही

[бād-]шāхй, राजकीय рāдж'кй'

королевство *с* बादशाहत бād-

шāхат *ж*, सलतनत сал'танат *ж*,

राज्य рāджй' *м*

король *м* 1. बादशाह бād-шāх

м, महाराज махā-рāдж *м*, 2. шахм,

क़ार्ट बादशाह бād-шāх *м*, शाह

шāх *м*

коромысло *с* 1. बहगी бах'ан-

ги *ж*, 2. (у весов) डडी дандй *ж*

корона *ж* ताज тāдж *м*, मुकुट

мукут *м*

коронк||а *ж* (зуба) [दाँत का]

टोप [दāत कā] топ' *м*, स्तāвить —у

दाँत पर टोप चढाना *n*

короновать *сов* и негов ताज

(मुकुट) पहनाना тāдж (мукут) пах'-

нāнā *n*

коротать *несов* राग काटना

кāt'нā *n*, बिताना битāнā *n*, गुजार-

ना गुзār'нā *n*, — वरैया वक्त काटना

(बिताना, गुजारना) *n*

короткий *прил* छोटा ч'отā,

ऊँचा ūчā (об одежде), थोडा т'орā,

अल्प алп' (о времени), मुस्तसर

мухт'сар, सक्षिप्त санкшип' (напр

о статье, речи)

коротко *нареч* मुस्तसर तौर पर

мухт'сар таор пар, संक्षेप मे сан-

क्षेप मे, संक्षेपतः संक्षेप'ताह, —

говоря कुछ शब्दो मे

коротковолновый *рад* शार्ट-

-वेव [का] शार्त' वэв [kā], ह्रस्व तरगवाला ख़расव' таранг'-вālā

коротковолокни́стый прил. छोटे रेशे का च^хотэ рэшэ кā, छोटे धागेवाला च^хотэ д^хāгэ-вālā

корпéть несов разг लगा हुआ होना лагā хуā хонā нп (मे над чем-л), लीन होना लीन хонā нп (मे над чем-л).

корпора́ция ж कार्पोरेशन क़ार-порэшан м, निगम निगाम м

ко́рпус м 1. (туловище) बदन бадан м, शरीर шарир м; 2. (зда-ние) इमारत имāрат ж, 3. воен कोर кор м, ◇ дипломатический — कूटनैतिक मडल м

корре́ктировать несов ठीक (सही, शुद्ध, सुधार) करना т^хйк (са^хй, शुद्ध^х, суд^хār) кар'нā н, प्रूफ सशोधित करना प्रूफ सāшод^хит кар'нā न (держать корректуру)

корре́ктный прил. सभ्य саб^хй', शिष्ट шишт'

корре́ктор м प्रूफ पढनेवाला प्रूफ пар^х'нэ-вālā м, शुद्धिकारक शुद्ध^х-и-карак м

корре́ктура ж प्रूफ प्रूफ м

корреспондэ́нт м. नामानिगार нāмā-нигār м, सवाददाता сāvād-дātā м неизм, सवाददात्री сāvād-дāтрй ж (о женщине)

корреспондэ́нция ж. 1. डाक दāk м, срóчная — जरूरी डाक м, 2 (перписка) पत्र-व्यवहार патр'--वйав'^хār м, पत्राचार патрāчār

корру́пция ж घूसखोरी г^хус-хорй ж, भ्रष्टाचार б^храштāчār м

ко́рточк||и мн разг сидéть на —अх उकड़ बैठना ук'рū баэт^х'нā нп **корчевáть** несов जड़ से उखाड़ना джар сэ ук^хār'нā н

ко́рчить несов — гримāсы मुँह बनाना мūх банāнā н; — из себя बहाना कर ना бахāнā кар'нā न, он ко́рчит из себя ученого वह पंडित होने का बहाना करता है वाх пандит хонэ кā бахāнā кар'тā хāэ, его́ ко́рчит от боли वह दर्द से तड़प रहा है वाх дард' сэ тарап рахā хāэ

ко́рчиться несов ऐठना āэт^х'нā нп, — от боли दर्द से ऐठना нп **ко́ршун** м चील чйल ж, गिद्ध गिद्ध^х м

ко́ры́стный прил लोभी лоб^хй, स्वार्थलोलुप свāрт^х'-лолуп

ко́рыстолю́бый прил लोभी лоб^хй, धनलोलुप д^хан-лолуп

ко́рыстолю́бие с लोभ лоб^х м, धनलोलुपता д^хан-лолуп'тā ж

ко́ры́сть ж 1. (выгода) फाय-दा фāй'дā м, लाभ लāб^х м., 2. (ко-рыстолюбие) लोभ лоб^х м, धनलो-लुपता д^хан-лолуп'тā ж

ко́ры́то с [कपड़े धोने का] तश्त [кап'рэ д^хонэ кā] ташт' м

ко́рь ж мед खसरा к^хас'рā ж

ко́ря́вый прил भद्दा б^хаддā, च-पिच (о почерке) с-л घास, क़ात'нэ кā ā.

коśá II ж геогр समुद्र मे चली गई नुकीली धरती समुन्दर मे चाली गयी नुकीली धरती ж

коśá III ж (волос) वेनी बनी ж, लट लट ж

коśáрь м घसियारा ग़асийārá м, घास काटनेवाला ग़ās kāṭ'nā -vālá м

коśвенный прил अप्रत्यक्ष अप-रतिाक्ष', परोक्ष पारोक्ष', — ना-लōg अप्रत्यक्ष (परोक्ष) कर म

коśылка ж с -а घास काटने की मशीन ग़ās kāṭ'nā kī māšīn ж

коśинус м мат कोटिज्या कोटी-джия ж, कोज्या को-джия ж

коśить I несов с -а काटना kāṭ'nā n

коśить II несов (о глазах) भेगा होना б'ēgā ḥonā nп

коśиться несов 1. (поглядыв-ать искоса) कनखियो (तिरछी नजर) से देखना कान'к'хийō (तिर'ч'я назар) сә дэк'нā n, 2. (смотреть недружелюбно) दुश्मनी से देखना душм'ни сә дэк'нā n

коśмáтый прил भवरा दज'аб'-рā

коśмéтика ж 1. कस्मेटिक्स कस्мэтикс' м, 2. собир (мази, при-тирания) कातिद्रव्य कāнти-дра-वй' м, अगराग अंग'-рāг м, अग-लेप अंग'-лэп м (тк для тела)

коśметический прил कस्मेटि-क्स-सवधी कस्мэтикс'-самбанд'хй, सौंदर्य-वर्द्धक साондарй'-вард'хак

коśмическ||ий прил कासमिक कās'мик, — не лучий कासमिक किरणे ж мн, ब्रह्मांड-रश्मि м мн

коśмополйт м विश्वनागरिक विश्व'-наг'рик м

коśмополитизм м अराष्ट्रीयता अराष्ट्रिय'ता ж, विश्ववाद विश्व'--vād м

коśность ж रूढिवाद rūṛ'hi -vād м, अकर्मण्यता अкарमान'ता ж

коśноязычный прил बद्ध-जिह्व बद्ध' -джихв'

коśнётся сов см касаться

коśный прил रूढिप्रिय rūṛ'hi -прии', अकर्मण्य अкарमान'.

коśо нареч तिरछे तिर'ч'э, आडे āṛэ, — проходить (напр о линии) तिरछे आना nп

коśоглазие с भेगापन б'ēgā -пан м

коśогор м ढाल д'āл ж

коśой прил 1. तिरछा तिर'-ч'ā, टेढा тэр'ā, 2. भेगा б'ēgā, ऐचाताना āčāṭānā (о человеке), तिरछा तिर'ч'ā (о взгляде), — взгляд वक्रदृष्टि ж

коśолáпый прил 1. अंदर (भीतर) को मुड़ी हुई पैर की उंगलियाँ रखनेवाला अंदार (б'хйтар) को मुरी хуй паэр кй ўг'лийā рак'нэ-вāлā, 2. (неуклюжий) अनाडी अनāри, भद्दा б'хаддā, फूहड़ п'хухар

коśтёр м अलाव алāо м, раз-ложить — अलाव लगाना n

КОСТЫ́СТЫЙ *прил* हड्डीवाला
 ẖадди-вāлā, हड्डीला ẖаддिलā

КОСТЛЯ́ВЫЙ *прил* हड्डियाँ-निकला
 ẖаддийā-ник'лā, दुबला-पतला дуб'-
 лā-пат'лā, सूखा сук'ā

КО́СТОЧКА *жс* (плода) गुठली
 гут'лй *жс*

КОСТЫ́ЛЬ *м* बैसाखी баэсāк'лй *жс*

КОСТЬ *жс* 1. हड्डी ẖадди *жс*,
 2. (игральная) पासा пāсā *м*, ♠
 слонóвая ~ हाथी-दॉत *м*

КОСТЮ́М *м* पोशाक пошāк *жс*,
 सूट сūt *м* (европейский)

КОСТЮМИ́РОВАННЫЙ *прил.* ~
 вéчер बहुरूप पोशाक पहननेवालो
 का नाच баху-रूप пошāк паḥан'-
 нэ-вāлō кā нāч *м*

КОСТЯ́К *м* ठठरी т'ат'рй *жс*,
 ककाल канкāl *м*

КОСТЯНО́Й *прил* हड्डियो का
 [वना हुआ] ẖаддийō кā [банā
 ẖuā], हाथी-दॉत का [वना हुआ]
 ẖāt'хй-дāт кā [банā ẖuā] (из сло-
 новой кости)

КОСЫ́НКА *жс* रुमाली румālй *жс*,
 दुपट्टा дупаттā *м*

КОСЯ́К *м* (напр двери) चौखट
 чао-к'ат *жс*

КОТ *м* बिल्ला биллā *м*

КОТА́нгенс *м* मात कोटि-स्पर्शि
 коти-спаршй *м*

КОТЁ́Л *м* देग дэг' *м*, कटाह
 катāḥ *н*, паровóй ~ बायलर *м*,
 ~ высóкого давлéния ऊँचे दबाव-
 वाला बायलर *м*

КОТЕЛО́К *м* देगचा дэг'чā *м*,
 देगची дэг'चй *жс*.

КОТЕ́ЛЬНАЯ *жс* बायलर का कम-
 रा бāй'лар кā кам'рā *м*, बायलर-
 -रूम бāи'лар-рूम *м*

КОТЁ́НОК *м* बिल्ली का बच्चा
 биллй кā баччā *м*

КО́ТИК *м* (мел) सील сйл *м*

КО́ТИКОВЫЙ *прил* (меховой)
 सील का सйл кā

КОТЛÉТА *жс* कटलेट кат'лэт *м*,
 कीमे के तले हुए कबाब кймэ кэ
 талэ ẖуэ кабāб *м*

КОТЛОВÁН *м* ट्रेंच трэнч' *м*

КОТЛОВИ́НА *жс* वादी вāдй *жс*

КОТО́МКА *жс* भोला дж'олā *м*,
 थैला т'āэлā *м*

КОТО́РЫЙ *мест* 1. *вопроси-*
тельн कौन काон (о ком-л, о
 чем-л), क्या кйā (о чем-л), कौन-
 सा काон'сā (который из), ~ *час?*
 क्या वक्त (वजा) है?; ~ *раз?* कित-
 नी बार?, 2. *относительн* जो दजो,
 जैसा [कि] джаэсā [ки]

КО́ФЕ *м* कहवा каḥ'вā *м*, काफी
 кāфй *жс*

КОФÉЙНИК *м* कहवादान каḥ'вā-
 -дāн *м*

КО́ФТА *жс* ब्लाउज блāуз *м*,
 शलूका шалūkā *м*

КОЧА́Н *м* ~ [капúсты] [गोभी
 का] कल्ला [гоб'хй кā] каллā *м*

КОЧЕВА́ТЬ *несов* खानाबदोश हो-
 ना хāнā-ба-дош ẖонā *нп*

КОЧЕ́ВНИК *м* खानाबदोश хāнā-

-ба-дош *м*, घुमतू *गुमान्तु* *म*,
अस्थिरवासी अस्थिर-वासि *म*

кочевóй *прил* खानाबदोश *खाना-*
-ба-дош, घुमतू *गुमान्तु*

кочегáр *м* कोयलाभोक् कोय'लā-
-дж'òкy *м*, स्टोकर стокар *м*

коченéть *несов* अकडना *अकार'-*
नā *नп*, ठिठरना *त'хит'ар'नā* *नп*,
ठिठर जाना *त'хит'ар* *दजāनā* *नп*

кочергá *ж* [आग-]कुरेदनी [āг-]
कुरэд'ни *ж*

кóчка *ж* टीला *तिला* *म*

кошáчий *прил* विल्ली का बिल-
ली *कā*

кошелёк *м* थैली *त'аэли* *ж*,
बटुआ *बटुā* *म*

кóшка *ж* विल्ली *बिल्ली* *ж*

кошмáр *м* कुस्वप्न *कु-स्वाप्न'* *म*

кошмáрный *прил* भयानक
ब'айāनाक

кошúнство *с* ईश्वर-निदा
इश्वार-निदा *ж*

коэффициéнт *м* 1. *мат*
गुणक *गुनाक* *म*, 2. *физ* — по-
лéзного дéйствия *फलोत्पादक* *शक्ति*
न'алотпāдак *शक्ति* *ж*

КПСС (Коммунистическая пáр-
тия Советского Сою́за) सोवियत
संघ की कम्यूनिस्ट पार्टी - *सोवियत*
санг'х' *कй* *कामйūनिस्ट'* *пāрти* *ж*

краб *м* केकडा *कैक'рā* *म*

кра́деное *с* चोरी का माल *चोरि*
कā *मāल* *म*

кра́деный *прил* चोरी का *चो-*
रि *कā*.

краеуго́льный *прил*. — ка-
мень नीव का पत्थर *नीव* *कā* *पत*
त'ар *म*, आधारगिला *āद'ār-शि-*
लā *ж*

кра́жа *ж* चोरी *चोरि* *ж*, — со
взлóмом अभिहार *म*

кра||й *м* 1. किनारा *किनāрā*
म, हाशिया *हāशीयā* *म* (*матери*,
листа); हद *हād* *ж*, सीमा *सीमā*
ж (*граница*), переливāтьсā *чэрез*
— छलकना *नп*, उमडना *नп*,
наполнāть *до* — *ев* मुँहामुँह भरना
п; *на* — *ю* *дорóги* सडक के किनारे
पर, 2. (*область*) प्रदेश *प्रादेश* *म*,
देश *देश* *म* (*страна*), ◇ *стоящий*
на — *ю* *гйбेल* *पतनोन्मुख*

кра́йне *нареч* वेहद *बे* *हād*,
अत्यत *अतियान्त'*, अति *अति*, — *не-*
обходймый बहुत जरूरी, अति *आव-*
श्यक

кра́йн||ий *прил* 1. सिरे (*छोर*)
का *सिरэ* (*च'ोर*) *कā*, दूरतम *दूर*
-там, Кра́йний Сёвер *सुदूर उत्तर*
म, 2. (*чрезвычайный*) गैरमामूली
गैर-मāमुली, हद *दर्जे* का *हād* *дар-*
джэ *कā*, अत्यत *अतियान्त'*, 3. (*напр*
о взглядах) गरम *гарам* — *ре-*
акционёр घोरतम *प्रतिक्रियावादी*
म, ◇ *по* — *ей* *мэре* *कम* *से* *कम*,
в — *ем* *слўчае* *आखिर* *मे*

кра́йност||ь *ж* ज्यादाती *ज्याद'-*
ति *ж*, अतिकोटि *अति-कоти* *ж*;
доходйть *до* — *и* *हद* (*सीमा*) *तक*
पहुँचना *नп*

кран I *м*. (*водопроводный*) पानी

की कल पāनī कī काल *ज*, बंबा
बाम्बā *म*

क्रान II *म* *тех* подъемный —
क्रैन *क्रैन* *ज*

क्रापīवा *ज* विछुआ बिच^खуā *म*
क्रāपिनका *ज* छोटा धब्बा च^खотā
द^खаббā *म*, बूटी बुती *ज* (ना मा-
териी)

क्रасāвец *म* खूबसूरत आदमी
хуб-сұрат āд'мя *म*, छेला च^खа-
лā *म*

क्रасāвица *ज* सुंदरी сунд'ри *ज*
क्रасīвый *прил.* खूबसूरत хуб-
-сұрат, सुंदर сундар, छवीला च^खа-
б्याлā (изящный, грациозный)

क्रасīльня *ज* रगघर ранг'-
-г^खар *म*, रगरेजी का कारखाना
ранг'-рэзі кā кār-хāнā *म*

क्रасīльщик *म* (тканей)
रँगनेवाला рāг'нэ-вāлā *म*, रगरेज
ранг'-рэз *म*

крāсить *несов* रँगना рāг'нā
п, रग चढाना रान्ग' चार^खāнā *п*,
— гўбы [अपने] होठो पर सुखी
लगाना *п*

крāска *ज* रग रान्ग' *म*, типо-
графская ~ मुद्रण-मसी *ज*.

краснётъ *несов* 1. लाल
(सुखी) हो जाना лāल (सुख') *खो*
джāнā *пп*, 2. (от смущения, сты-
да) चेहरे (मुँह) पर लाली (सुखी)
दौड जाना चэ^ख'рэ (मु^ख) पार लāली
(सुखी) दाोर दजāनā *пп* (के *о*
ком-л), 3. (виднеться) लाल दिखाई
देना लāल दिक्^खāй дэнā *пп*

красноармеец *म* लाल सिपाही
(सैनिक) लāल सिपāхī (साэनिक) *म*
красногвардеец *म. ист* लाल
गार्ड (रक्षक) लāल гāрд' (राक़शक) *म*
краснознамённый *прил* लाल
झंडे के आर्डर (पदक) से पुरस्कृत
लāल दज^खандэ कэ āрдार (पादाक) सэ
पुरास्कृत.

красноречīв||ый *прил* 1.
खुशबयान खुश-байāн, वाक्-पटु
वāक-पату, वाक्-चातुर वāक-चāतुर,
सुभाषित सु-ब^खāशित (नाप्र. *о* вы-
ступлении), 2. перен सशब्द सा-
-शब्द', वज़ोरी ब्यीли — *ей* слов आँखे
वाणी से कही सशब्द थी

краснорéчие *с* खुशबयानी
खुश-байāनी *ज*, वाक्-पटुता वāक-
-पātутā *ज*, वाक्-चातुर्य वāक-चāतु-
रī' *म*

краснофлóтец *म* लाल नाविक
लāल нāविक *म*

краснощёкий *прил* लाल गालो
का लāल гāлō कā

крāсн||ый *прил* लाल लāल, सुख
सुख', — *ое* знāмя लाल झंडा
म, ♦ — *ое* словцō मसखरी *ज*,
विनोदपूर्ण उक्ति *ज*

красовāтъся *несов* सजना
साज'нā *пп*, विराजमान् होना
विरāдж'мāन *खो*नā *пп*, शोभा देना
शोब^खā дэнā *п*

красотā *ज* खूबसूरती хуб-сұ-
-р'тī *ज*, सुंदरता сундар'тā *ज*
крāсочный *прил* रगीला रान-
ग्यालā

красть *несов* चोरी करना चोरि
кар'на *п*

кра́стcя *несов* छिपकर (चो-
री से) जाना च^१ип'кар (चोरि सэ)
джāнā *пп*.

кра́сящ||ий 1. прич от кра-
сить, 2. прил: —не вещества
रँगनेवाले द्रव्य राг'नэ-вāлэ द्रावн'
м *मн*

кра́тер *м* ज्वालामुखी पर्वत
का मुँह джвāлā-मुक्^१и парвāt कā
मु^१х *म*

кра́ткий прил (संक्षिप्त) मुस्त-
सर мухт'сар, संक्षिप्त संक्षिप्त'

кратковре́менный прил थोडे
वक्त (समय) का त^१орэ вак^१ (са-
май) कā, अल्पकालिक अल्प'-कāलिक

краткосро́чный прил थोडे
अरसे (समय) का त^१орэ ар'сэ (са-
май) कā, अल्पकालिक अल्प'-कāलिक,
अल्पकालीन अल्प'-कāलिन

кра́ткость *жс.* (संक्षिप्तता)
संक्षिप्तता संक्षिप्त'ता *жс*

кра́тное *с* мат गुणित गुणित
म, ऐसी सख्या जो बिना गेप छोडे
दूसरी सख्या का भाग दे सकती है
असंख्यā दजो बिनā शेश च^१орэ
दूस'रि संख्यā कā ब^१ाг दэ सак ति
खā, общее наименьшее — लघुतम
समापवर्त्य *म*

кра́тный прил विभाज्य विब^१ा-
दज्य', भाग करने योग्य ब^१ाг кар'-
नэ йогй'

крах *м* (банкротство) दिवाला
दिवāलā *म*, перен तवाही ताबāखи

जс, नाश नाश *म* (गिबेल), потер-
пéть — नाकामयाव (असफल) होना
пп

крахмāл *म* कलफ कालाफ *म*,
माँडी मārи *जс*

крахмāлить *несов* कलफ लगाना
कालाफ लागāनā *п* (मैं च^१то-л)

крахмāльн||ый прил कलफ
का कालाफ कā, कलफदार कालाफ
-дār, — व^१оротनिक कडा (कलफ
किया गया) कालर *म*, —ая ру-
бāшка कलफदार (कलफ की हुई)
कमीज *जс*

кра́шенный прил रंगीन रान्गिन,
रंगा हुआ राгā ल^१уā

краю́ха *жс* पाव-रोटी का बड़ा
टुकड़ा पाо-ротя कā बारā तुक्'ра *म*

креді́т *м* उधार उद^१ār *म*, कर्ज
कारз' *म*, брать в —उधार (कर्ज)
लेना *п*

креді́тный прил उधार-संबंधी
उद^१ār-संबанд'и

кредитова́ние *с* उधार (कर्ज)
देना उद^१ār (कारз') дэнā *म*

кредитова́ть *сов* и *несов.*
उधार (कर्ज) देना उद^१ār (कारз')
дэнā *п*

— кредито́р *м* महाजन माхā
-джан *म*, उत्तमर्ण उत'मार्न' *म*

кредитоспосóбный прил
उधार (कर्ज) चुकाने के योग्य
उद^१ār (कारз') चुकāनэ кэ йогй',
ऋणशोधनक्षम रिण-शод'ан-कшाम

крéйсер *м* क्रूजर क्रूзар *म*
крейсировать *несов* 1. आना-

-जाना ānā-джānā *нп*, 2. (о воен-
ных судах) गश्त करना гашт' кар'-
nā *п*

крем *м* क्रीम крим *м*, ~
для бритъя शेविग-क्रीम *м*

крематорій *м* क्रीमेटोरिअम
кримэториам *м*

крема́ция *ж* [शव]दाह [шав-]
dāḥ *ж*, दाहक्रिया dāḥ-крийā *ж*,
मृतक सस्कार म्रिताक сās-kār *м*

кремёнь *м* चकमक чак'мак *м*,
पथरी пат'рй *ж*

кремлёвский *прил* केमलिन
का क्रэм'лин kā

кремль *м* केमलिन क्रэм'лин *м*
кремнезём *м* मिन्, लिम सिली-
का सилиkā *м*, सैकजा सзэк'джā *ж*

кремний *м* लिम सिलीकन си-
लйкан *м*, सैकता सзэк'tā *ж*

кремни́стый *прил* 1. पथरीला
пат'рйлā, 2. चिन् सिलीका का си-
लйkā kā

кре́мовый *прил* (о цвете) पी-
लावन लिये सफेद पिलā-пан लийэ
сафэд

крен *и* мор, अव भुकाव дж'у-
kāo *м*

кренить *несов* भुकाना дж'у-
kānā *п*

крениться *несов* भुकना दज'ук'-
nā *нп*, भुक जाना दज'ук दжānā
нп, भोका खाना दज'ōkā k'ānā *п*

креп *м* क्रेप крэп *м*

крепить *несов* 1. मजबूत (दृढ,
प्रबल) करना मаз'бूत (द्रिर', пра-

бал) кар'nā *п*, 2. गोरन थूनी
लगाना т'аунй лагānā *п*

крепиться *несов* कलेजा थामना
(पकड़ना) कालेदजā त'ā-м'nā (पाकार'-
nā) *п*, हिम्मत न हारना (छोड़ना)
खимमत ना хāр'nā (च'ор'nā) *п*

крéпкий *прил* 1. मजबूत
माз'бूत, दृढ द्रिर', 2. (о напит-
ке) गहरा गाх'рā (नाप्र о чае), तेज
तэз (о вине), ♠ ~ морóз कडाके
की सर्दी (ठंड) *ж*, ~ сон गाढ
नीद *ж*

крéпко *нареч* मजबूती (दृढता)
से माз'бूती (द्रिर'тā) सэ, ~ свя-
зāть जकडबद करना *п*, ~ зады-
маться राग चिता मे डूब जाना
нп, ~ обнимāть भीच भीचकर
गले लगाना *п* (को को-ल), ~ поце-
ловāть प्यार से चूमना *п*

крéпнуть *несов* मजबूत (दृढ)
हो जाना माз'бूत (द्रिर') खो दजā-
nā *нп*

крепостни́чество *с* ист
कम्मीगिरी кам्मй-гирй *ж*, जागीर-
दारी दжāгйр-дāрй *ж*

крепостно́й I *ист* 1. *прил*
कम्मीगिरी (जागीरदारी) का кам्मй-
-гирй (दजā-йр-дāрй) kā, 2. *сущ*
м कम्मी кам्मй *м*

крепостно́й II *прил* воен
किले (गढ) का किलэ (гар') kā, ~
वाल घुस्स *म*, गढ का मिट्टी का
प्राचीर *म*

крéпость I *ж* - воен किला क-
ilā *म*, गढ гар' *म*

крéпость II *ж* 1. मजवूती
маз'бути *ж*, दृढता द्रिर^хтā *ж*,

2. (напитка) जोर зор *м*

крепча́ть *несов разг* तेज हो
जाना гэз хо джāнā *нп*

крéсло *с* आरामकुरसी ārām-
-кур'си *ж*

крест *м* क्रूस क्रूस *м*, कास
क्रās *м*, ♦ поставить — на
чем-л. *разг* किसी से हाथ धोना
п, Красный Крест रेड कास *м*,
—на́крест आडे, तिरछे

крестья́нин *м* किसान किसान
м, कृषक кришак *м*

крестья́нка *ж* किसान औरत
किसāн аорат *ж*, गँवारिन gāwā-
рин *ж*

крестья́нский *прил* किसान
का किसान kā, किसान-सवधी ки-
сāн-самбанд^хи, कृषकीय криш'-
кий'

крестья́нство *с* किसान-लोग
किसāн-лог *м*, किसान-वर्ग किसान-
-варг' *м*, किसान-जनता किसान-
-джан'тā *ж*, त्रुदोबे — मेहनत-
कग किसान-जनता *ж*

кривáя *ж мат* वक्र रेखा
вакр' рэк^хā *ж*, टेढी लकीर तэр^хи
лакйр *ж*

кривизна́ *ж* वक्रता вакр'тā *ж*

кривíть *несов* — душóй *разг*
सच्चाई से न बोलना सаччāи сэ
на бол'нā *п*, अपने मन की बात
छिपाकर. बोलना ап'нэ ман ки
бāт- ч^хипāкар бол'нā *п*.

кривля́нье *с* (гримасничанье)
मुँह बनाना мūх банāнā *м*

кривля́ться *несов* (гримасни-
чать) मुँह बनाना мūх банāнā *п*

крив||óй *прил* 1. टेढा [-मेढा]
тэр^а[-мэр^хā], वक्र вакр', —āя
ли́ния टेढी लकीर *ж*, वक्र रेखा
ж, 2. (одноглазый) काना kānā

кривонóгий *прил* कमान सी
टाँगोवाला камāн сй tāgō-vālā

кри́зис *м* सकट санкат *м*,
ह्रास хрās *м*; экономический —
आर्थिक सकट *м*; óбщий — капи-
тали́зма पूँजीवाद का आम सकट *м*

крик *м* चीक чйк *ж*, चिल्ला-
हट чиллāхāt *ж*; पुकार пукār
ж, टेर тэр *ж* (зов)

кри́кет *м спорт.* क्रिकेट кри-
кэт *м*

крикли́вый *прил* 1. नादकार
на́д-ка́р, तेज तэз (о голосе), 2.
перен दिखावटी दिक्^хāотй

кри́кнуть *сов см* крича́ть
крику́н *м* चीकने-चिल्लानेवाला
чйк'нэ-чиллāнэ-vālā *м*, नादकार
на́д-ка́р *м*

криминали́стика *ж* अपराध-
विज्ञान ап'рāд^х-вигйāн *м*

кримина́льный *прил* अपरा-
धिक ап'рāд^хик

криста́лл *м* स्फट स्प^хат *м*,
स्फटिक स्प^хатик *м*

криста́льный *прил перен*
स्वच्छ स्वाचч^х'

критéрий *м* कसौटी касāотй *ж*

крітик *м* आलोचक ālochak *м*,
समीक्षक samīkṣhak *म*, नुकताचीन
नुक'тā-चिन् *म*

крітика *ж* आलोचना āloch'-
nā *ж*, समीक्षा samīkṣā *ж*,
नुकताचीनी नुक'तā-चिन् *ज*

критиковать *несов* आलोचना
(नुकताचीनी) करना āloch'nā (नुक'-
तā-चिन्) кар'nā *п* (की को-ल,
что л), आक्षेप करना ākṣhep кар'-
nā *п* (पर, के प्रति को-ल, что-л)

критический I *прил* आलो-
चनात्मक āloch'nātmak, आलोचना-
वादी āloch'nā-vādī

критический II *прил* (тя-
желый, опасный) नाजुक nāzūk,
सकटमय sankat-may

кричать *несов* चीकना чик'nā
нп, चिल्लाना чиллānā *нп*, आ-
वाज देना (मारना, लगाना) āvāz
дэнā (mār'nā, lagānā) *п*

кров *м* पनाहु panāḥ *ж*, शरण-
स्थल шаран-ст'ал *м*, лишенный
крóва बेपनाहु, गृहविहीन.

кровáвый *прил* खूनी хуни,
रक्तमय ракт'-май

кровать *ж* खाट kṣāt *ж*,
चारपाई чār-pāī *ж*, पलंग па-
ланг' *м*

крóвельн||ый *прил* -ое же-
лéзо छत बनाने के लिये लोहे के
पत्तर च'ат банāнэ кэ лийэ лоḥэ
кэ паттар *म* *मि*

кровенóсный *прил* - сосúд
रग rag *ж*, शिरा ширā *ж*

крóвля *ж* छप्पर ч'аппар *म*,
छान च'āн *ж*, छाजन ч'āджан *म*,
छत ч'ат *ж*

крóвн||ый *прил* 1. (о род-
стве) सहोदर саḥодар, 2. (об
обиде и т п) गहरा gaḥ'rā,
गभीर гамб'ир, 3. (о животных)
नसली нас'ли, ♦ это -ое дéло
каждого यह तो सब ही का सरो-
कार है.

кровожа́дный *прил* खून (रक्त)
का प्यासा хун (ракт') kā pīāsā,
रक्त-पिपासु ракт'-пипāсу.

кровоизлия́ние *с* мед खून
(लोह) का बहना (साव) хун (лоḥу)
kā baḥ'nā (srāo) *म*, रक्त-साव
ракт'-срāо *म*, - в мозг दिमाग
(मस्तिष्क) का रक्त-साव *म*

кровообращéние *с* खून का
दौरा хун kā даорā *म*, रक्त की
चाल ракт' кй чāl *ж*

кровопо́дтёк *м* नील нйл *म*
кровопрóлитие *с* खूनरेजी
хун-рэжй *ж*, रक्तपात ракт'-пāt *म*
кровопрóлитный *прил* खूनी
хуни, खूनरेज хун-рэз

крово́течение *с* мед. खून का
निकलना хун kā निकал'nā *म*, रक्त-
साव ракт'-срāо *म*, नकसीर нак-
-сйр *ж* (из носа)

крово́точить *несов* खून (रक्त)
निकलना (बहना) хун (ракт') ни-
кал'nā (baḥ'nā) *нп*

кровоха́ркание *с* мед खून
(लोह) थूकना хун (лоḥу) т'хук'nā *म*

क्रोव् *ж* खून *खून* *म*, लोहू
लोखू *म*, रक्त राक्त' *म*, रुधिर रु-
द^खिर *म*; ◇ प्रोलीत — खून वहाना
न (का च्यु-ल)

क्रोव्यान||ओय् *प्रिल* खून-सवधी
खून-सम्बान्द^खय, रक्तमय राक्त'-
माय, — शारीक रक्ताणु *म*; —ओ
दावलीन रक्त का दवाव *म*

क्रोय्त् *несов* कतरना कатар'-
ना *न*, तराण करना तराश कार'-
ना *न*

क्रोय्का *ж* कतराई कत'राय *ж*,
तराश तराश *ж*

क्रोकोदйл *म* मगर [मछ] मागर-
[माच^ख] *म*, घडियाल ग^खारियाल *म*

क्रोकोदйл *प्रिल* —य स्लेзы
प्रон कपट अश्रु कापात अश्रु *म* *मन*

क्रोлик *म* खरगोश खर-गोश *म*

क्रोликовो^दство *с* खरगोशो
का पालन खर-गोशो का पालन *म*

क्रो^{मे} *предлог* 1. (इस्कु^{चा}च)
के सिवा (विना) कэ सिवा (बिना)
पослелог, को छोडकर को च^खोर'कार,

2. (सवर^ख) से वढकर सэ बार^ख'कार,
के अतिरिक्त कэ अतिरिक्त' *पослелог*

क्रो^मका *ж* किनारा किनारा *म*

क्रो^मसा^{त्} *несов* राग पारा-
पारा करना पारा-पारा कार'ना *न*

क्रो^{ना} *ж* (दरेवा) चोटी चोटी *ж*

क्रो^नश^{ते}य् *म* *тех* ब्रैकेट
ब्राकैट *म*

क्रो^{पो}त^{ली}व^य *प्रिल* मेहनती
मख'नाय, परिश्रमी परिश्रामी
(उसर^दन^य), श्रमसाध्य श्राम-साद^ख'
(तुरु^दओ *म*क^य)

क्रो^{स्}स्वो^{र्}द *म* वर्ग-पहेली वर्ग'-
नाखेली *ж*, कासवर्ड क्रास-वार्द'
म; रेशा^{त्} — वर्ग-पहेली (कासवर्ड)
हल करना *न*

क्रो^{त्} *म* छछूंदर च^खाच^खू^दर *म*
क्रो^{त्}कीय *प्रिल* नम्र नाम्र',
विनीत विनीत

क्रो^{तो}स्त्व *ж* [वि]नम्रता [वि-]
नाम्र'ता *ж*

क्रो^खा *ж* 1. *уст* कन कान *म*,
2.: क्रो^खी *मन* *परन* अवशिष्टाण
अव'शिष्टाश *म*

क्रो^खो^{त्}नीय *प्रिल* *см* क्रो^{ше}-
नीय

क्रो^{ше}चनीय *प्रिल* नन्हा ना-
न^खा

क्रो^{शी}त् *несов* चूरे कर देना
चुरे कार दना *न*, चूरचूर करना
चुर-चुर कार'ना *न*

क्रो^शक||*а* *ж* 1. कन कान *म*, *न*
—*न* जरा भी नही, रत्ती भर भी नही,
2. (ओ रेबे^नके) नन्हा बच्चा नान^खा बाच-
चा *म*

क्रो^ग *म* 1. दायरा दाय'रा *म*,
घेरा ग^खेरा *म*, चक्र चक्र' *म*, 2.
(लि^{त्}) हलका खाल'का *म*, मडली
मन्द'ली *ж*, — दुरु^{डे}य मित्रमंडली
ж, 3.: कुरु^{गी} *मन* (ओफिशियली
и *त* *न*) क्षेत्र कशेत्र' *म*, 4. *परन*
(सफेरा) क्षेत्र कशेत्र' *म*, ◇ सपा-
सा^{ते}लीन^य — डूबन-रोक *ж*, गनचार-
नीय — चाक *म*, चक्र *म*, ना —
ओसतन

क्रो^गलो^{ली}च^य *प्रिल* गलफुला
गल-प^खुला

кру́гл||ый *прил* गोल गोल, गोलाकार गोलākār, ♠ — год साल भर, ~ые сўтки दिन रात

кругов||ой *прил* चक्करदार चक्कर-दār, ~ое движение घुमाव *м*

кругозóр *м перен* समझ का दायरा самадж^x kā dāy'pā *м*, दृष्टि-सीमा द्रिшти-सिमा^ж, с ўзким ~ом तंगनजर, सकुचित दृष्टिकोण का; с ширóким ~ом विस्तृत दृष्टिकोण का

кру́гом *нареч* у меня голо-vá ~ идет मेरा सिर चकरा जाता है मэрā сир чак'pā джātā^ж хаэ

кругóм 1. *нареч* आस-पास ās-pās, चारो तरफ (ओर) чārō тараф (ор), 2. *предлог* के आस-पास (इर्द-गिर्द, चारो ओर) кэ ās-pās (ирд'-гирд', чārō ор) *последлог*

кругооборóт *м*. गर्दिश गर्दिш^ж, परिधि परिध'и^ж, ~ капи-тāла^ж लाभपरिधि^ж

кругосвётн||ый *прил* ~ое путешествие ससार-भ्रमण сāsār-б^xраман *м*

кружевной *прил* लैस का लाэс кā

кру́жево *с* लैस लाэс *м*

кружítь *несов* 1. फिराना п'ирānā *п*, घुमाना г'умānā *п*, 2. (описывать круги) चक्कर लगाना (मारना) चक्कर लागānā (mār'nā) *п*, मँडराना мād'rānā *пп* (पर над кем-л, над чем л),

3. (плутать) भटकना б'атак'nā *пп*, मँडराना мād'rānā *пп*

кружítься *несов* घूमना г'ум'nā *пп*, फिरना п'ир'nā *пп*, चकराना чак'rānā *пп* (तंस о голове), самолет ~лся над го-ро́й हवाई जहाज पर्वत पर मँडरा-ता था, ♠ у меня кру́жится голова मेरा सिर घूमता (चकराता, फिरता) है

кру́жка *ж* मग mag *м*, ~ пй-ва एक गिलास बीर *м*

кружóк *м* 1. छोटा घेरा च^xo-tā г'эрā *м*, 2. (ग्रुप्पा लो-дей) हलका खाल'kā *м*, मडली मанд'ли^ж, ~ художественной самодéятельности अमेचुअर-कला-मडली^ж

круп *м* (лошади) पुढा пут-т^xā *м*

крупá *ж* दलिया далийā *м*

крупй́нка *ж см* крупница

крупй́ца *ж* कन кан *ж*

кру́пно *нареч* ~ писать बड़े अक्षरो मे लिखना барэ акш'рō мē лик'ā'nā *п*, ~ нарёзать बड़े बड़े टुकड़े काटना барэ-барэ тук'-рэ кāt'nā *п* (के что-л), ♠ ~ поговорить खरी-खोटी सुनाना क^xारि-क^xोति सुनānā *п*, गरमागरम बाते करना गर'м-ā-гарам бāīō кар'nā *п* (के साथ с кем-л)

кру́пный *прил* 1. (большой) बडा барā, बड़े पैमाने का барэ पाэмāнэ кā (большого масштабо),

2. (выдающийся) महान् махāн;
— ученый महापंडित п

крупчáтка ж मैदा маэдā м.

крутизнá ж ढालवाँपन д^хāl'-
вā-пан м

крутíть несов 1. (вертеть)
घुमाना г^хумāнā п, फेरना п^хэр'-
нā п, 2. (свертывать) मरोडना
मारор'нā п, भौजना б^хāдж'нā п

крутíться несов घूमना г^хум'нā
нп, चक्कर खाना (काटना) чаккар
к^хāнā (кāt'нā) п

крúто нареч 1. (обрывисто)
здесь доро́га — поверну́ла вверх
यहाँ रास्ते की खड़ी चढ़ाई है
йāхā рāстэ кй к^харй чар^хāй
хаэ, 2. (внезапно) एकाएक э-к-
-эк, अचानक ачāнак, — повер-
ну́ть फुरती से घूम जाना नп, 3.
(сурово) सख्ती से (के साथ) сахтй
сэ (кэ сāt^х), — распрáвиться
रती भर भी दया न दिखाना п,
◇ — замесíть कड़ा गूँघना п;
— посолíть ज्यादा नमक डाल-
ना п

крут||óй прил 1. (обрыви-
стый) ढालवाँ द^хāl'вā, 2. (внезап-
ный) अचानक ачāнак, 3. (суро-
вый) सख्त сахт', कठोर кат^хор,
कर्कश каркаш, ◇ —óе яйцó ठोस
увла हुआ अडा м

крúча ж ढार д^хār м, कड़ा-
डा, карārā м

крушéние с 1. टूट-गिकस्त
तूट-шикаст' ж, दुर्घटना дур-

г^хат'нā ж, 2. перен लोप लоп м,
विनाश винāш м.

крыжóвник м गुसवेरी гус-бэ-
ря ж

крылáтый прил पखवाला
панк^х'-вāлā, परदार пар-дār

крылó с 1. पख панк^х' м, पर
пар м, 2. (группировка) पक्ष
пакш' м

крыльцó с वरामदा барām'дā м
крýмский прил क्राइमियन
крāимнийан

крýса ж चूहा чухā м

крыть несов रँगना рāг'нā п
(краской), छाना ч^хāнā п, छत
डालना ч^хат дāл'нā п (крышу)

крýться несов здесь что-то
क्रóется दाल में कुछ काला है दāл
мō куч^х кāлā хāэ

крýша ж छत ч^хат ж

крýшка ж ढकनी д^хак'нй ж,
सरपोश сар-пош м (кастрюли)

крюк м 1. अँकुड़ा āкурā м,
2. (обход) फेर प^хэр м, चक्कर
का रास्ता (मार्ग) чаккар кā рāстā
(mārg') м

крючкóватый прил काँटे
(अँकुड़े) की शकल का काँते (āкурэ)
कй шакал кā, अकुशाकार अकुшā-
кар

крючóк м अँकुड़ा āкурā м,
काँटा काँतā м (рыболовный), спу-
сковóй — (в оружии) घोडा м

кряж м पर्वतश्रेणी парват-
-шрэнй ж

क्र्याक्या *несов* 1. (об *утке*) कौ-कौ करना कौ-कौ कर'नौ *n* ;
2. (о *человеке*) *разг* कराहना कर-
राख'नौ *n*

क्र्याहत्य *несов* कौखना कौक'न-
नौ *np*

कस्ताति *нареч*. मुनासिब मौके
पर मुनासिब माокэ пар, युक्ति-
युक्त йукти-йукт' (*уместно*), साथ
ही सौत' खी (*заодно*), да,
कस्ताति!... हौ, खूब-याद आयी!

кто *мест* 1. *вопросительн*
कौन काон, — *это* यह कौन है?,
2. *относительн* जो द्जो, тот, —
वह, जो, *◇* — *бы* तो नौ *был* कोई
भी न हो

кто-либо *мест см* *кто-ни-*
будь

кто-нибудь *мест* कोई [न
कोई] *кой* [на *кой*]

кто-то *мест* कोई [एक] *кой*
[эк]

куб I *м* *मत* घन ग'ан *म*,
त्रिघात *त्रि-ग'ात* *म* (*третья сте-*
пень)

куб II *म* (*котел*) [पानी का]
पतीला [पानी का] पतिला *म*,
बायलर बाय'лар *म*

кубарем *нареч* *разг* सिर नीचे
पाँव ऊपर करके सिर नीचे पाँव
उपर कर'कэ, कलाबाजी खाते हुए
काला-बाँझ क'ातэ *खुэ*.

кубатура *ж* घन-क्षेत्र ग'ан-
-क्षेत्र' *म*

кубик *म* (*игрушка*) लकड़ी का

छोटा टुकड़ा लक'री का च'отौ तук'-
रा *म*, *играть* в — *и* लकड़ी के छोटे
टुकड़ों से खेलना *n*

кубическ||ий *прил* क्यूबिक क्यू-
बिक, घनाकार ग'ानाकार (*о форме*),
त्रिघातीय *त्रि-ग'ातीय'* (*об измере-*
нии), — *метр* क्यूबिक मीटर *म*,
घनमीटर *म*, — *корень* घनमूल *म*,
— *ие* *меры* घन-मापे *ж* *mn*

кубок *म* जाम द्जाम *म*; कप
काप *म* (*призовой*)

кубометр *म* क्यूबिक मीटर क्यू-
बिक मीтар *म*, घनमीटर ग'ан-मी-
тар *म*

кувшин *म* घड़ा ग'ारा *म*, सुरा-
ही सुराही *ж*

кувыркаться *несов* कलाबाजी
खाना (*करना*) काला-बाँझ क'ाना
(कर'नौ) *n*

кувыркóм *нареч* उलटे-पुलटे
उल'तэ-पुल'तэ, कलाबाजी खाते हुए
काला-बाँझ क'ातэ *खुэ*

куда *нареч* 1. *вопросительн*
कहाँ काखँ, किधर कид'ар, 2. *от-*
носительн जहाँ द्जहाँ, जिधर
द्जिद'ар, — *бы* *ни* जहाँ भी, जहाँ
कही [न], *◇* — *лучше* कही बेहतर
(अच्छी)

куда-либо *нареч см* *куда-ни-*
будь

куда-нибудь *нареч* कही काखँ
кудахтать *несов* कुडकुडाना
कुर'कुराना *np*

кудри *mn* घुँघराले बाल ग'ुंग'रा-
लэ बाँल *म* *mn*

кудря́вый *прил* घुँघराले ग^खुग^ख'-
rālē (о волосах), घुँघराले बालोवाला
ग^खुग^ख'rālē bālō-bāṭā (о человеке)

кузнёц *м* लोहार лохār *м*

кузнёчик *м* टिड्डा тиддā *м*

кузнёчный *прил* लोहार-खाने
का लोहār-xānē kā (относящийся
к кузнице), लोहार का लोहār kā
(относящийся к кузнецу), — мех
धौकनी *ж*, खाल *ж*, — мо́лот ло-
हार का हथौडा *м*

ку́зница *ж* लोहार-खाना लोहār-
-xānā *м*

кукаре́кать *несов* बाँग देना बाँг
дэна́ *п*

ку́кла *ж* पुतली пут'ли *ж*,
गुडिया гурийā *ж*

куко́вать *несов* कुहुकना кухук'-
nā *пп*, कूकना कूक'nā *пп*

ку́колка *ж* (насекомого) को-
षस्थ कीट кош-сī^х кйт *м*

ку́кольный *прил* 1. गुडिया
(पुतली) का гурийā (пут'ли) kā,
2. — теа́тр कठपुतली-थियेटर кат^х-
-пут'ли-т^хийэтар *м*

кукуру́за *ж* मकई макай *ж*,
मक्का маккā *м*

куку́шка *ж* कोयल койна *ж*,
कोकिल кокил *ж*

кула́к I *м* बाँधी मुट्ठी ба́д^хи мут-
т^хи *ж*, घूँसा ग^ху́सा *м*, मुक्का муккā
м, бить кулако́м घूँसा (मुक्का) ма-
रना *п*, сжать — घूँसा तानना *п*,
मुट्ठी कस (बाँध) लेना *п*, показывать
— तना हुआ घूँसा दिखाना *п*

кула́к II *м* (в деревне) कुलक
кулак *м*

кула́цк||ий *прил* कुलक का कु-
лак kā, —ая кабала́ कुलक-दास-
ता *ж*

кула́чество *с. собир.* कुलक-लोग
кулак-лог *м* *мн.*

кулёк *м* बोरी борй *ж*

ку́ли *м* कुली кули *м.*

кулина́рн||ый *прил* पाककला-
-सवधी पा́क-काला-самбанд^хи, —ое
иску́ство पाककला *ж*, व्यजनक-
ला *ж*

кули́с||ы *мн* теа́тр नेपथ्य
नэпат^хи' *м*, за —ами नेपथ्य मे

кулу́ары *мн* लावी ла́би *ж*,
कक्ष какш' *м*

кульминацио́нный *прил* उच्च-
तम учч'-там, — пункт ऊँचा (उच्च-
तम) शिखर *м*

культ *м* धर्म д^харм' *м* ♦
— ли́чности व्यक्तित्वपूजा *ж*

культиви́ровать *несов* उपजा-
ना उप'джānā *п*

культу́р||а *ж* 1. सस्कृति sā-
скрити *ж*, सभ्यता саб^хи'tā *ж*, 2.
с -х फसल фасал *ж*, зерновые —ы
गल्ले की फसले *ж* *мн*, техни́че-
ские —ы औद्योगिक (टेकनिकल) फसले
ж *мн*

культу́рный *прил* सास्कृतिक
साँस्कритिक, शिक्षित शिकशित (обра-
зованный), सभ्य саб^хи' (воспита́н-
ный)

куми́р *м* वुत бут *м*

кумовство *с. перен* कुनवापर-
वरी कун'бā-пар'варй *ж*

кунжút *м бот* तिल тил *м*

купáльный *прил* नहाने का ना-
хāнэ кā.

купáльня *ж* नहाने की जगह
нахāнэ кй джагах *ж*

купáльщик *м.* नहानेवाला ना-
хāнэ-вāлā *м*

купáние *с* नहाना нахāнā *м.*

купáть *несов* नहलाना нах'лāнā
п, गुस्ल देना гусл' дэнā *п*

купáться *несов* नहाना нахāнā
пп, गुस्ल करना гусл' кар'нā *п*

купé *с* डब्बा даббā *м*, कपार्टमेट
кампāрт'мэнт' *м*

купéц *м* सौदागर साодā-гар *м*,
व्यापारी वйāпāри *м*

купéческий *прил* सौदागरो का
साодā-гарō кā

купéчество *с* सौदागर लोग साо-
дā-гар лог *м* *мн*

купйть *сов* खरीदना харйд'нā
п, मोल लेना мол лēнā *п*, क्रय कर-
ना краи кар'нā *п*

куплét *м* वैत баэт *ж*, दोहा
дохā *м* (द्वुстиши)

кúпол *м* गुब्द гумбад *м*

купóн *м* कूपन кúпан *м*

купорóс *м* चूनि [мédный] —
तूतिया тутинā *м*, [желéзный] —
कसीस касйс *м*

кургāн *м* टीला тйлā *м*

курéние *с* तबाकू पीना тамбāкú
пйнā *м*

курйльщик *м* तबाकू पीनेवाला
тамбāкú пйнэ-вāлā *м*, — óпиума
अफीमची *м*

курйный *прил* मुर्गी का мургй
кā

курйть *несов* तबाकू पीना там-
бāкú пйнā *п*, — [папирóсу, сига-
рétу] сигрeт पीना *п*

курйться *несов* धूअँ देना дхуā
дэнā *п*

кúрица *ж* 1. मुर्गी मургй *ж*,
2. (мясо) मुर्गी का गोश्त मургй कā
гошт' *м*

курнóсый *прил* चिपटी नाकवा-
ला चип'ти नāк-вāлā, नक-चिपटा
нак-чип'тā

курóк *м* घोडा гхорā *м*, взво-
дйть — घोडा चढाना *п*, спускāть
— घोडा दवाना (छोडना) *п*

куропáтка *ж* तीतर तйтар *м*

курóрт *м* सेहतगाह सэхат-гāх *ж*,
स्वास्थ्य-निवास स्वāст'хй'-нивāс *м*

курс *м* 1. रास्ता рāстā *м*, те-
рйть — रास्ते से हटना *пп* (о ко-
рабле); держāть — राह लेना *п* (की
ना что-л), 2. фин भाव бхāо *म*,
दर दार *ж*, 3. (учебный) कोर्स
корс' *म*, साल सāл *म*, वर्ष варш'
म (год обучения), студéнт второго
кúрса दूसरे साल (वर्ष) का विद्यार्थी *म*,
♦ быть в кúрсе чего-л आगाह (अव-
गत) होना *пп* (से чего-ल)

курсāнт *м* विद्यार्थी विदिāрт'й
म, उपसैनिक उप'саэник *म* (воен-
ный)

курсів *м полигр* इटैलिक
итаэлик *м*

курсировать *несов* आना-जाना
ānā-джānā *нп*

курсы *мн* कोर्स *корс' м*

куртка *ж* जाकेट *джāकэт ж*

курчавый *прил* घुँघराले *г^хүг^х-*
рālэ (о волосах), घुँघराले बालोवाला
г^хүг^х рālэ бālō-вālā (о человеке)

куръёз *м* अनोखा मौका *анок^хā*
маокā м (куръезный случай), अनो-
खी बात анок^хя бāt ж (куръезный
факт)

куръёзный *прил* अनोखा ано-
к^хā, अद्भुत адб^хут

куръёр *м* चपरासी *чап'рāсй м*

куръёрский *прил* — поезд
एक्सप्रेस-रेलगाडी *экс'прэс-рэл-гā-*
рй ж

курятник *м* मुर्गीखाना *мургй-*
-хānā м

курящи||й *м* तबाकू पीनेवाला
ताम्बाकु *пйнэ-вālā м, вагōн для*
—х तबाकू पीने का डब्बा म, तबाकू
पीनेवालो के लिये डब्बा म

кусать *несов* [दाँत से] काटना
[дāт сэ] *кāt'nā п, कुतरना кутар'-*
нā п, डंक मारना данк' мār'nā п,
डसना дас'nā п (жालить)

кусаться *несов* काटना *кāt'nā п*

кусковой *прил* डले का दाले
кā, — сахар शक्कर के टुकड़े म मн

кус||ок *м* टुकड़ा *тук'рā м, डला*
далā м (соли, сахара), रāзбивāть
на —кй टुकड़े टुकड़े करना п

кусочек *м* टुकड़ी *тук'рй ж,*
डली दाली ж (напр сахара)

куст *м* झाड़ी *дж^хārй ж*

кустарник *м* झाड़ियो के झुंड
дж^хārийō *кэ дж^хунд' м मн; за-*
рōсший —ом झाड़ीदार, झाड़ियो से
भरा हुआ

кустарн||ый *прил* दस्तकारी का
दास्त'-कārй *кā, —ая промýшлен-*
ность दस्तकार-उद्योग म, घरेलू उद्योग
म, कुटीर-उद्योग म

кустарь *м* दस्तकार दास्त'-кār
म, शिल्पकार शिल्प'-кār म

кутать *несов* [गरम कपड़े से]
ढँकना [गाराम काप'рэ сэ] *д^хāk'-*
нā п

кутаться *несов* अपने आप को
[गरम कपड़े से] ढँकना *ап'нэ āп ко*
[गाराम काप'рэ сэ] *д^хāk'нā п*

кутёж *м* कोलाहलपूर्ण मद्यपानो-
त्सव *колāхал-пूरн' мадй'-пāнот-*
сав м

кутерьма *ж* राउ गडबड *гар-*
-бар м

кутить *несов* डटके (खूब, कसकर)
शराब पीना *дат'кэ (хүб, कास'кар)*
шарāб пйнā п

кухарка *ж* बावरचिन *бāвар'-*
чин ж

кухня *ж* (помещение) रसोईघर
расой-г^хар *म, बावरचीखाना бāвар'-*
चй-хānā м

кухонный *прил* रसोईघर (बा
वरचीखाने) का *расой-г^хар (бāвар'-*
चय-хāнэ) कā

कुँय प्रल 1. दुमकटा दум-का-
ता, 2. (об одежде) ऊँचा ऊँचा

कुँच||а ञ ढेर द^खर म, स्कलढ्य-
वत व -उ ढेर करना (लगाना) न
(का चत-ल)

कुँचर म गाडीवान-गारि-बान म;
टाँगेवाला ताँगे-वाला म (одноколки)

कुँचा ञ 1. ढेरी द^खरि ञ, 2.
(ग्रुपु लुदेय) गिरोह गिरोह म,
मडली माँद'ली ञ, मुढी भर मुत्त^खि

ब^खर ञ (ставится перед опреде-
ляемым словом).

कुशाक म कमरबद कामर-बान'
म, [कमर-]पेटी [कामर-]पेटी ञ.
कुशान्ये स खाना क^खाना म., भो-
जन ब^खоджан म

कुशत नसव खाना क^खाना न,
भोजन करना ब^खоджан कार'ना न
कुशेतका ञ सोफा софа म, कोच
कоч म

ल

лабиринт म भूल-भुलैयाँ ब^खुल-
ब^खुलायैा ञ, चक्र-व्यूह चक्र'-व्यूह
म

лаборант म प्रयोगशाला का नौ-
कर प्रायोग-शाला का नाकार म

лаборатория ञ प्रयोगशाला
प्रायोग-शाला ञ, लेबोरेटरी लेबोरे-
त'री ञ

лава ञ लावा लावा म

лавина ञ बर्फ का गिरता हुआ
ढेर बारफ' का गिर'ता हुआ द^खर म,
[पहाड से फिसला] बर्फ का ढेर [पा-
खार स प^खिस'ला] बारफ' का द^खर म

лави́ровать नसव перен चाल
चलना चाल चाल'ना न, चतुर युक्ति
का प्रयोग करना चतुर युक्ति का
प्रायोग कार'ना न

ла́вка I ञ (скамейка) चौकी चा-
की ञ, बेच बच ञ

ла́вка II ञ (магазин) दुकान दु-
कान ञ

ла́вочник म दुकानदार दुकान-
दार म

лавр м बот लारेल लारेल म,
◇ पचीत ना लав्राх अपनी काम-
याबियो पर खुशियाँ मनाना अप'नी
काम-याबियो पर खुशियाँ मनाना
ना न

лавро́вый प्रल लारेल का ला-
रел का, — वनोक लारेल [की पत्तियो]
की माला ञ, विजय की माला ञ

ла́герный प्रल कैप (पडाव) का
काэмп' (पराओ) का, कैप-सबधी
काэмп'-सामबान्द^खि

ла́гер||ь म 1. कैप काэмп' म,
पडाव पराओ म, छावनी च^खावनी ञ,
располагаться —ем, стоять —ем
पडाव (ढेरा) डालना न, कैप करना
न, 2. перен पक्ष पक्ष' म, शिविर
शिविर म

лад м काँज्दय ना सव — अपने
अपने ढग से अप'ने अप'ने द^खान्ग'

сэ, на все —Ы हर तरह से खार ता-
राख़ сэ

ла́дан м дыша́ть на — разг
कन्न मे पैर (पाँव) लटकाना काब्र' मँ
पाэр (पाँव) लात' काना न

ла́д||ить несов разг они не
—ят उन लोगो मे नही बनती है उन
लोग मँ नाखीं बात' ती खाэ

ла́дит||ься несов बनना बात' ना
न, देलो ने —ся बात नही बनती
(बन रही) है

ла́дно нареч разг 1. अच्छी तरह
अच्छा ताराख़, 2. в знач сказ अच्छा
अच्छा, खैर खाэр

ладо́н||ь ж हथेली खат' эли ж
—ью вверх हथेली ऊपर करके, ✧
быть [видным] как на —и हस्ता-
मलकवत् होना न

ладо́ши мн хло́пать в — тали
(तालियाँ) वजाना (पीटना) ताली (tā-
лийā) बादжānā (पिट' nā) न, करतल-
ध्वनिकरनाकार-ताल-दखानि कार' nā न

ладья́ ж шахм रुख рух м,
कश्ती काश्ती ж

лазарёт м अस्पताल асп' тал м,
चिकित्सालय चिकित्सालाय म, ऐबुलैस
अम्बुलैस м (полевой)

ла́зать несов см лазить

лазе́йка ж 1. [घुस जाने का]
सुराख [ग़ुस जाना क़ा] सुराख म, 2.
перен वच निकलने का उपाय बाच
निकाल' nā क़ा упай म

ла́зить несов (взбираться) चढ-
ना चार' nā न, आरोहण करना आरो-
खान कार' nā न

лазу́рный прил आसमानी ās'-
mānī

лазу́рь ж आसमानी रंग ās'-mā
nī rang' म

лазу́тчик м जासूस djasūs «,
गुप्तचर गुप्त'-चार म

лай м भाँकना b'āṅk' nā म

ла́йка ж (кожа) किड कид म,
वकरी के वच्चे का चमड़ा बाक' री क़े
बाचчэ क़ा चам' рā म

ла́йковый прил किड (वकरी के
वच्चे के चमड़े) का बना हुआ कид
(बाक' री क़े बाचчэ क़े चам' рэ) क़ा बाnā
ख़уā

лак м वार्निंग वार्निш ж, रोगन
रोगन म

лака́ть несов चाटना चात' nā न

лаке́й м 1. [वरदीदार] नौकर
[वार' दी-дār] नाокар म, 2. перен
नौकर नाокар म, गुलाम гулаm «,
चाटुकार चातु-каर म

лаке́йский прил перен गुलाम
का सा गुлаm क़ा सā, दासोचित दाs
очит

лакиро́ванный 1. прич от ла
кирова́ть, 2. прил वार्निशदार वār
निш-дār, रोगनदार रोगन-дār

лакирова́ть несов वार्निश कर
ना वārनिश कार' nā न, रोगन लगाना
रोगन лаgānā न (पर что-л)

ла́кмусов||ый прил —ая бу
мага लिटмас कागज लिt'мас क़ा
газ म

ла́ковый прил वार्निशदार वār
निш-дār, रोगनदार रोगन-дār

ла́комиться *несов* मजा ले लेकर
खाना мазā лэ лэкар к^хāнā *n*,
मीठा खाना खाना मीठ[ा] क^хāнā क^хā-
नā *n*

ла́комка *м* *и* *ж* चटोरा [आद-
मी] чаторā [ād'мй] *м* (о мужчи-
не); चटोरी [औरत] чаторй [аорат]
ж (о женщине)

ла́комство *с* (сласти) मिठाइयाँ
मित[ा]āийā *ж* *мн*, शीरीनी шйринй
ж, हरिच भोजन ручир б^ходжан *м*

ла́комый *прил* मजेदार мазэ-
дār, स्वादिष्ट свāдишт', ♦ — ку-
сок ललचाऊ कौर *м*, मीठा लुकमा *м*

лакони́чный *прил* सक्षिप्तсан-
क्षिप्त'

ла́ма *м* रел लāма лāмā *м*

ла́мп||*а* *ж* लैप лаэмп' *м*, चिराग
чирāг *м*, राद वाल्व वāл्व' *м*, за-
жигать ~у лैप (чираг) जलाना
n, тушить ~у лैप (чираг) बुझा-
ना *n*

ла́мпочка *ж* (электрическая)
[विजली की] वत्ती [бидж'лй кй] бат-
ти *ж*

ландша́фт *м* लैडскеп лаэнд'-
скэп *м*, सैर саэр *м*, प्राकृतिक दृश्य
प्रākритिक द्रिши' *и* (пейзаж)

ланцёт *м* नश्तर наштар *м*

лань *ж* हरिण харин *м*, मृग
мриг *м*, हरिणी харинй *ж*, मृगी
мринй *ж* (самка)

ла́п||*а* *ж* पजा панджā *м*, ♦
попасть в ~ы пजे ме आना (फँस-
ना) *нп* (के ल कому)

лапша́ *ж* सेवई сэвай *ж*

ларёк *м* अड्डा аддā *м*, छोटी
दुकान च[ा]отй дукāн *ж*

ла́ска *ж* दुलार дулār *м*, लाड
лār *м*

ласка́тельн||ый *прил* ~ое имя
प्यार का नाम पйār kā нām *м*,
दुलार का [पुकारने का] नाम दुलār
kā [пукār'нэ kā] нām *м*

ласка́ть *несов* लाड (प्यार) करना
лār (пйār) кар'нā *н*, दुलारना ду-
लār'нā *н*

ласка́ться *несов* छाती से लगना
च[ा]ति सэ лаг'нā *нп*, चाटना चāt'-
нā *н*, लुरियाना लुरийāнā *н* (о со-
баке)

ла́сковый *прил* प्यारा पйārā,
मीठा मीठ[ा] (о словах), प्रेमपूर्ण प्रेम-
पूरन', स्नेहमय सнэх-माи (напр о
словах, обращении)

ла́стик *м* (резинка) रबड [का
दुकडा] рабар [kā тук'рā] *м*

ла́сточка *ж* अवाबील абāбйл *ж*

латв́йский *прил* लाटवियन
лāt'вийан

лати́нский *прил* लैटिन लाэтин,
लातीनी лāтинй, — алфавіт रोमन
लिपि *ж*

лату́нь *ж* पीतल пйтал *м*, कॉ-
सा кāsā *м*

латы́нь *ж* लैटिन लाэтин *ж*

латы́ш *м* लाटवियन лāt'винан *и*

латы́шский *прил* लाटवियन
लāt'винан, — язык लाटवियन जवान
(भाषा) *ж*

лауреа́т *м* इनाम-यापता *निाम-*
-iāftā *м* *неизм.*, पुरस्कार-विजेता
पुरस्क़ार-विज्जता *м* *неизм*

лафе́т *м* *воен.* तोप-गाडी *топ-*
-gārī *ж*

лачу́га *ж* भोपडी *дж* ^хоп'рп *ж*
ла́ять *несов* भौकना *б* ^хок'нā *ни*.
лгать *несов* भूठ बोलना *дж* ^хут'
бол'нā *ни*

лгун *м* भूठ बोलनेवाला *дж* ^хут'
бол'нэ-वāлā *м*, मिथ्यावादी *мит* ^х-
iā-vādī *м*

лебе́дйн||ый *прил* राजहंस का
рāдж-ḥās kā, ◇ —ая пёсня
अंतिम कृति *ж* (*последнее произведе-*
ние), प्रतिभा का अंतिम प्रकाश *и*.
(*последнее проявление таланта*)

лебе́дка *ж* *тех.* विंच विंच' *ж*
ле́бедь *м* राजहंस रāдж-ḥās *м*
лебези́ть *несов* लल्लो-पत्तो
(ठकुर-सुहाती, चापलूसी) करना ल-
ल्लो-पत्तो (ṭ^хакुर-суḥātī, cāp'лу-
сī) кар'нā *и*

лев *м* शेर शेर *м*, सिंह सīḥ *м*
левша́ *м* *и* *ж* खब्बा क^хаббā *м*,
बैहत्या बāḥṭat^хā

ле́вый *прил* 1. बायाँ бāiā, 2
полит बाये बाजू का बा́йḍ бāзү
kā, वाम[पक्षी] vām[-пакши]

лега́в||ый *прил* —ая соба́ка
शिकारी कुत्ता шикāри куттā *м*

лега́льный *прил* कानूनी kāну-
нī, वैध vāḍ^х

леге́нда *ж* उपाख्यान upāk^хiān
м, पुरानी कथा purānī кат^хā *ж*

легенда́рный *прил* दास्तानी
dāstānī, पौराणिक पौरāник, अभूत-
पूर्व अब^хут-पुरव' (*исбываемый*)

легио́н *и* लीजन лīджан *и*

лёгкий *прил* *пряч*, *перен.* हल-
का ḥal'kā, सहज saḥadj, आसानी
āsān, सरल saral (*неструдный*), —
ушиб हलकी चोट *ж*

легко́ нареч सहज में saḥadj mē,
आगानी (मुगमता) मे āsānī (сугам'-
tā) сэ

легковё́рный *прил.* सीधा-नादा
сīdā-sādā, सहज विश्वासी saḥadj
viśvāsī, विश्वास-प्रवण viśvās-pra-
van

легковё́сный *прил* 1. हलका
ḥal'kā, 2. *перен* छिछोरा c^хич^хorā,
चलचित्त चал-चित्त'

ле́гковóй *прил* —автомобиль
मोटर-कार मотар-kāр *м*

лёгк||ое *с. анат* फेफडा p^хэп'-
rā *м*, воспаление —их नमूनिया *и*

легкомы́сленный *прил* छिछो-
रा c^хич^хorā, चलचित्त चал-चित्त',
चंचल चानचाल (о человеке), अनुत्तर-
दायी अनुत्तर-дānī (о поступке, об
отношении)

легкомы́слие *с* छिछोरपन c^хич-
ч^хор-пан *м*, चंचलता चанчал'tā *ж*

лёгкость *ж* 1. (*по весу*) हल-
कापन ḥal'kā-пан *м*, 2. (*неслож-*
ность) आसानी āsānī *ж*, सरलता
saral'tā *ж*

лёгочный *прил* फेफडो का p^хэ-
п^хrō kā

лёд *м* बर्फ़ барф' *ж*, हिम *х*им *м*
леденётъ *несов* 1. जमना джам'-
 ना *нп*, जम जाना джам джа^нна
нп, 2. (лоченеть) अकडना акар'-
 ना *нп*

леденец *м* कलाकदकालाकान्द' *м*
леденящий *прил* बहुत ठडा
 ба^хут т^хандā, перен दिल (जी)
 तोडनेवाला дил (джй) тор'нэ-вāлā,
 कपजनक кам्प'-джанак

лёдник *м* बर्फ़खाना барф'-хāнā
м (здание).

ледник *м геогр* बर्फ़ीली नदी бар-
 фйली надй *ж*, हिमसहति *х*им-сā-
 хати *ж*

ледниковый *прил* हिमसंहति का
*х*им-сāхати кā; — период *геол*
 हिमयुग *м*

ледокól *м* बर्फ़ काटनेवाला
 (तोडनेवाला) जहाज барф' кāt'нэ-
 -вāлā (тор'нэ-вāлā) джа^хāз *м*

ледоход *м* बर्फ़ का बहाव барф'
 кā ба^хāо *м*

ледяной *прил* बर्फ़ का барф',
 कā, बर्फ़ीला барфйलā, перен बहुत
 ठडा ба^хут т^хандā, हिम-शीत *х*им-
 -шйт

лежать *несов* 1. लेटना лэт'нā
нп, पडा होना гарā *х*онā *нп*, 2.
 (находиться) होना *х*онā *нп*, स्थित
 होना ст^хит *х*онā *нп*

лэзвие *с* धार द^хār *ж*, फल
 п^хал *м*; ब्लैड блаэд *м*, [सेफटी रेजर
 की] पत्ती [сэф'тй рэзар кй] паттй
ж (для безопасной бритвы)

лезть *несов* 1. चढना чар^х'нā *нп*
 (взбираться), घुसना г^хус'нā *нп*
 (проникать), ~ в воду पानी मे
 उतरना *нп*, 2. (вмешиваться) разг
 दखल देना дахал дэнā *п* (मे वो
 что-л), 3. (о волосах) गिरना гир'нā
нп, 4. (быть впору) साпоги ему
 не лэзут वह जूते पहन नहीं सकता
 ва^х джутэ па^хан на^хйй сак'тā; 5.
 (в шкафу, ящике и т. п.) समाना
 самāнā *нп*, अँटना āт'нā *нп*, ко-
 рóbка не лэзет в ящик डिब्बिया
 дераж मे नहीं समाती, ◇ ~ на ро-
 жон ओखली मे सिर देना *п*, ~ из
 кожи वон बूते से बाहर काम करना
п, ~ не в своё дéло दूसरे के मामले
 मे अपनी नाक घुसेडना *п*

лейборист *м* लेबर दल का
 मेबर (सदस्य) лэбар дал кā мэмбар
 (सादासй') *м*

лэйка *ж* पौधो को सीचने का
 बरतन (जलपात्र) पाод^хб ко сйч'нэ
 кā бар'тан (джал-пāтр') *м*

лейтенант *м* लेफ्टिनेट लэфти-
 нэнт' *м*, младший ~ छोटा लेफ्टि-
 नेट *м*, старший ~ बडा लेफ्टिनेट *м*
лекарственн||ый *прил* औष-
 धीय аош'д^хйй', ~ое растение जडी-
 -बूटी *ж*

лекарство *с* दवा दाва *ж*,
 औषधि аош'д^хн *ж*.

лэксика *ж* शब्द-भांडार शāбд'-
 -б^хāндār *м*

лексикóграф *м* कोशकार कोश-
 -кār *м*

лексикогра́фия *ж* कोश-कला
कोश-काला *ж*

лексико́н *м* (запас слов) ञब्द-
भाडार शब्द'-ब^xांदार *म*

ле́ктор *м* लेकचरर लэк'चारар
म, व्याख्याता वी^खा^xया^ता *म* *неизм*

лекто́рий *м* लेकचर-केद्र लэк'-
चार-कэндр' *म*, भाषण-केद्र ब^xा^शान-
-कэндр' *म*

ле́кци||**я** *ж* लेकचर लэк'चार *म*,
व्याख्यान वी^खा^xया^न *म*, чита́ть ~ю
लेकचर (व्याख्यान) देना *н* (पर, के वि-
षय पर *о чем-л*)

лелéять *несов* लालन-पालन कर-
ना लालान-पालान कार'ना *н* (का को-
го-*л*), перен पोषण करना पोшान
कार'ना *н* (का что-*л*), ~надежду
आशा का पोषण करना *н*

лемéх *м* с-*х* फाल प^аल *ж*

лён *м* पलेक्स फ्लэкс' *м*

ленíвый *прил* आलसी ал'си,
суस्त-суст', मद манд'

лэ́нинец *м* लेनिनवादी лэнин-
-вадй *м*

ленини́зм *м* लेनिनवाद लэнин-
-вад *म*

лэ́нинск||**ий** *прил* लेनिनवादी
лэнин-вадй, लेनिनी лэнинй, लेनिनीय
лэниний', ~комсомол लेनिन नामी
कोम्सोमोल, ~ое руковóдство लेनिन-
वादी नेतृत्व *म*, ~стиль в рабóте
काम का लेनिनवादी तरीका *म*, по
~ому путй लेनिन द्वारा प्रदर्शित
(आलोचित) मार्ग पर, ~ие дни लेनि-
- *म* *म* *म*

ленíться *несов* अलसाना ал'сā-
ना *न*, आलस्य मे गिरना (पडना)
आलसी' म^э गिर'ना (पार'ना) *न*

лэ́нта *ж* फीता फी^ता *म*, पट्टी पत-
तй *ж*; пулеметная ~ मशीनगन की
पेटी *ж*

лэ́нточка *ж* спорт. फीता फी-
ता *म*

лентя́й *м* आलसी ал'си *म*

лентя́йничать *несов* अलसाना
अल'सāना *न*, आलस्य मे गिरना (पड-
ना) आलसी' म^э गिर'ना (पार'ना) *न*

лень *ж* सुस्ती सुस्ती *ж*, आलस्य
आलसी' *म*

леопáрд *м* चीता ची^ता *म*, ते-
दुआ त[े]दुआ *म*

лепестóк *м* पखडी पान्क[ा]रि *ज*,
पत्ती पततय *ज*

лэ́пет *म* कलवल वचन काल'बाल
बачान *म*

лепетáть *несов* तुतराना तुत'-
रāना *न*

лепёшка *ж* चपाटी चापāतय *ज*,
फुलका प^खुल'कā *म*, टिकिया तिकी-
या *ज*

лепíть *несов* [मूर्ति] बनाना [मूर-
ति] बानāना *न* (से *из чего-л*)

лэ́пка *ж* मोडलिंग मोड'लिंग' *म*,
[मूर्ति] बनाना [मूरति] बानāना *न*

лес *м* 1. जगल दजान्गल *म*, वन
वान *म*, 2. (материал) लकडी पा^ख-
रि *ज*, काठ कāt^ख *म*

лесá I *м* (на стройке) मचान
माचāन *म* *म*

лесá II *ж* रूब डोरдор *ज*

лесистый *прил* जगली *д*жанг'-
ли, जगल से भरा *д*жангал सэ б^харā,
वन्य वानि'

лесник *м* जंगल का *द*ारोगा
*д*жангал कā *द*āroḡā *м*

лесничество *с* जंगली इलाका
(प्रदेश) *д*жанг'ли *и*лāкā (प्रदेश) *м*

лесничий *м* जगल का *अ*फसर
*д*жангал कā *अ*ф'сар *м*

лесн||ой *прил*. 1. जगली *д*жанг'-
ли, वन्य वानि', -ые богātства
वन्यसंपत्ति *ж*, 2 (о материале)
लकड़ी (काठ, काष्ठ) का *ल*ак'ри
(कāt^х, कāшт^х) कā.

лесоводство *с* जगल-विज्ञान
*д*жангал-विग्यां *म*

лесозабод *м* लकड़ी का *कार*खा-
ना *ल*ак'ри कā *क*ār-хānā *м*

лесозаготовки *мн* लकड़ी काटने
के काम *ल*ак'ри कāt'нэ *क*э *к*ām *म* *मн*

лесозащитн||ый *прил* -ые
пóлосы जगलो (जगलात, वृक्षो) की
रक्षा-पक्तियाँ *д*жанг'лō (*д*жанг'лāt,
व्रिकशō) *क*и *र*акшā-панктииā *ж*
मн

лесонасаждение *с* 1. जगल
लगाने का कार्य *д*жангал *лаг*āнэ
кā *к*ār' *м*, वृक्षारोपण *व*рикшā-
ропан *म*, 2. (участок) जगल *д*жан-
гал *म*

лесопылка *ж* *разг* चीरघर *च*ир-
-г^хар *म*

лесопильный *прил* - завод
लकड़ी चीरने का *कार*खाना *ल*ак'ри
*च*ир'нэ कā *क*ār-хānā *म*

лесопромышленность *ж* लक-
ड़ी का उद्योग *ल*ак'ри कā *उ*द्योग *म*,
काष्ठ-उद्योग *क*āшт^х-*उ*द्योग *म*

лесоразработки *мн* लकड़ी
काटने के काम *ल*ак'ри कāt'нэ *क*э *к*ām
म *मн*

лесоруб *и* लकड़हारा *ला*кар-хā-
*р*ā *म*

лесосплāv *м* लकड़ियों का बहा-
ना *ल*ак'рииō कā *बा*хānā *म*

лесостепь *ж* वन्यस्तपीय प्रदेश
वानि'-стаपी' *प्र*देश *म*

лестниц||а *ж* सीढ़ी *स*ир^хи *ж*;
черная - चोरसीढ़ी *ж*, *प*арādная
- सामने (प्रवेश-द्वार, मुख्य-द्वार) की
सीढ़ी *ж*, *व*ерёвочная - *र*स्सी की
सीढ़ी *ж*; *प*однимāться *по* -*е* *с*и-
дियाँ (सीढ़ी पर) *च*ढ़ना *न*и, *с*лу-
скāться *с* -*ы* *с*и^хидियाँ (सीढ़ी से)
*उ*तरना *न*и

лестный *прил* प्रशसापूर्ण *प*्रा-
शāसā-*प*ूर्ण'

лесть *ж* चापलूसी *चा*प'लूसी *ж*,
खुशामद *ख*ушāमाद *ж*

лет *м*. на лету उड़ते हुए *व*р'-
तэ *х*уэ (о птице), *ज*मीन पर *ग*िरने
से पहले *зам*и^н *प*ार *г*ир'нэ *с*э *पा*х'-
лэ (о летящем предмете), *п*ерен
तेजी से *त*эзи *с*э, *च*टपट *चा*т-*पा*т

летā *мн* (возраст) उम्र *उ*म्र'
ж, आयु āну *ж*, *ск*олько *ему* лет?
*उ*स की *उ*म्र *क*या है?, *ему* *д*есять
лет *उ*स की *उ*म्र *द*स *व*रस की है, *व*о
*ц*вёте *лет* *ज*वानी [की *उ*म्र] *मे*, *य*ौवन
मे; *на* *ст*āрости *лет* *व*ुढ़ापे (*वृ*द्धाव-

स्था) मे, **срédних лет** अधेड उम्र का, अधेड आयुवाला.

летáть *несов см летéть*

летéть *несов* उडना *ур'нā* *нп*,
— на самолёте (о пассажире)
हवाई जहाज से जाना *नп*

лётный *прил* गरमियो का गर'-
मийō *कā*, ग्रीष्मकालीन ग्रीष्म'-कालीन

лётный *прил. 1.* (удобный для летания) उडने के काबिल *ур'नэ* *कэ* *कā*बिल, उडने योग्य *ур'नэ* *योग्य'*,
2. (авиационный) हवावाजी का *ख़ावā-
-बā*з *कā*, उड्डयन-संबंधी उदयान-साम-
बान्ध^ख।

лётó *с* गरमी गर'मी *ज*, गरमि-
यौ गर'मийā *ज* *मन*, ग्रीष्म[-काल]
ग्रीष्म'[-काल] *म*

лётóм *нареч* गरमियो मे गर'-
मийō *मē*

лётóпись *ж* तवारीख़ गавāरिख
ज, इतिवृत्त इतिवृत्त' *म*, इतिहास
इतिहāस *म*

летóсчислénиe *с* वर्षगणना
वारश'-गण'नā *ज*

лёт'уч||ий *прил 1.* उडनेवाला
*ур'नэ-वā*लā, **2.** *хим* उडनशील *уран-
-शील*, शीघ्रवाष्पशील *शीघ्र'-वā*ष्प'-
-शील, ♠ — *ая* мышь चमगादड *म*

лётчик *м* उडाका *урā*कā *म*,
हवावाज *ख़ावā-
-बā*з *म*, विमान-चालक
विमान-चāलक *म*; — *-наблюдатель*
छान-वीन करनेवाला उडाका *म*, — *-ис-
пытатель* परीक्षक-उडाका *म*, परी-
-चालक *म*

лечéбница *ж* अस्पताल *асп'tā*ल
म, चिकित्सालय चिकित्सāलā *म*

лечéбный *прил* इलाज करनेवा-
ला *илā*दज *кар'नэ-
-वā*लā, औषधीय
ओष'द'यि', चिकित्सा-संबंधी चिकित-
सā-सामबान्ध'यि (नाप्र *об* *учрежде-
-нии*).

лечéние *с* इलाज *илā*दज *म*,
चिकित्सा चिकित्सā *ज*

лечйть *несов* इलाज करना
*илā*दज *кар'नā* *п* (का *кого-
-ल*, *что*
-*либо*), दवा (चिकित्सा) करना *दावā*
(चिकित्सā) *кар'नā* *п* (की *кого-
-ल*, *что-
-ल*)

лечйться *несов* अपने आप को
इलाज करना *अप'नэ* *अप* को *илā*दज
кар'नā *п*; — *у* врачā डाक्टर के
पास अपना इलाज करना *п*

лечь *сов см* ложйться

лещ *м* ब्रीम *брий* *म*

лжесвидéтельство *с* झूठी
गवाही *दज'хут'यि* गवा'ख़ि *ज*, झूठा
साक्ष्य *दज'хут'ā* सāक्ष्य' *म*

лжец *м* झूठ बोलनेवाला *दज'хут'х*
*бол'नэ-
-वā*लā *म*, मिथ्यावादी *मित'х'यā-
-
-वā*दी *म*

лжйвйй *прил* झूठा *दज'хут'хā*,
मिथ्या *मित'х'यā* *неиз* *м* (ложный)

ли **1.** *вопросительн* *частица*
क्या *क'йā*, न *ना*, *знā*ешь *ли* ты *это?*
क्या तुम को यह मालूम है?; *не* *п्रा*в-
दा *ли?* ठीक है *न?*, **2.** *союз* कि *नही*
कि *ना*ख़ि, *я* *не* *знā*ю, *дō*ма *ли* *он*
वह घर पर है कि *नही* यह मुझे मालूम
नही है

लिांना *ज* बेल बेल *ज*, लता ला-
ता *ज*

लिबेरालिज्म *म* उदारवाद उदार्-
-वाद *म*

लिबेराल्नी *प्रि* उदार उदार्,
उदारदली उदार्-दालि (относящийся
к либеральной партии)

लिबो *सो* या *या*, अथवा *अथवा*,
— — या तो या , क्या
क्या .

लिबेन् *म* बौद्धाड बाओ^खर *ज*,
मूसलधार वारिश मुसल-द^खर बा-
रि *ज*

लिग||*अ* *ज* लीग लीग *ज*, सघ सान^ख
म, चलेन —*लि* लीगी *म*, सघी *म*

लिगतुरा *ज* लिग्व सयुक्ताक्षर
सायुक्ताक्षर *म*

लिडर *म* अगुआ अगुआ *म*, नेता
नेता *म* नेउम, लीडर लीडर *म*

लिडात् *ने* चाटना चाट'ना *न*
लिडुत् *स* *म* लिडात्

लिकविडात् *ज* 1. (устранение)
दूर करना दूर कार'ना *म*, परिहार
परिहार *म* (напр недостатков),
2. (упразднение) बंद करना बान्द'
कार'ना *म*, निवारण निवारण *म*,
— देल कार-वार बंद करना *म*, 3.
(уничтожение) मिटाना मिटाना *म*,
उन्मूलन उन्मुलन *म*

लिकविडीर *स* *ने* *स*
1. (устранять) दूर करना दूर
कार'ना *न* (को что-л), 2. (упразд-
-нять) निवारण करना निवारण कार'-
ना *न* (का что-л), 3. (уничто-
-жать) मिटाना मिटाना *न*, मिटा

देना मिता दाना *न*, नष्ट करना
नाष्ट' कार'ना *न*

लिकोवानी *स* उमग उमान' *ज*,
उल्लसन उल्लसन *म*

लिकोवात् *ने* बाग-बाग होना
बाग-बाग *ज* *न*, खुशियाँ (आनंद)
मनाना खुशीयाँ (आनंद') मानाना *न*

लिीला *ज* लिली लिलि *ज*

लिीलोव *प्रि* नीले लाल रंग
का नीले लाल रान'का

लिमीत् *म* हद *ज*, सीमा सी-
मा *ज*

लिमीटीर *स* *ने* *स*
सीमित करना सीमित कार'ना *न*.

लिमीन *म* नीबू नीबू *म*, लीमू
लीमू *म*

लिमीनाद *म* लेमोनेड लेमोनेड *म*
लिमीन||*य* *प्रि* नीबू (लीमू)
का नीबू (लीमू) का, —*या* किस्लота
म नीबू की खटाई *ज*, —*ये* देरेवो
नीबू का पेड (वृक्ष) *म*

लिमफा *ज* फिजिोल लिफ लिमफ'
म, [शरीर का] पछा [शरीर का]
पानच^ख *म*, लसीका लसीका *ज*

लिमफातीचस्की *प्रि* फिजिोल
लिफ (लसीका) का लिमफ' (लसीका)
का, [शरीर के] पछे का [शरीर के]
पानच^ख का

लिग्विस्त *म* भाषा-विशेषज्ञ *ज*
शा-विशेष-गि' *म*

लिग्विस्टिका *ज* भाषाविज्ञान
ब^खशा विगिान *म*

लिग्विस्टीचस्की *प्रि*. भाषा-
[विज्ञान]-सबधी - ब^खशा [विगिान]-
-सामबान्द^ख

линейка *ж* 1. लकीर लाक़िर *ж* , रेखा रэк^хā *ж* , 2. (для черчения) रूलर рулар *м* , логарифмическая — स्लैड-रूल *м*

линейн||ый *прил.* — корабль समुद्री भीमकाय जहाज самуд्री б^хйм-кай джа^хāз *м* , —ые меры *мат.* लबाई की मापे ламбай ки мап^э *ж* *мн.*

ли́нза *ж* *физ* ताल ताल *м* , л^эс *м*

ли́ни||я *ж* 1. (черта) लकीर लाक़िर *ж* , रेखा रэк^хā *ж* , проводить —ю लकीर (रेखा) खीचना *н* , 2. (рубеж) पाँत पाँत *ж* , रेखा रэк^хā *ж* , पक्ति पान्क्ति *ж* , — фронта मोर्चे की रेखा *ж* , युद्ध-रेखा *ж* , демаркационная — विभाजक रेखा *ж* , युद्ध-विराम-रेखा *ж* (во время перемирия), — укреплений किलेबंदियों की पाँत *ж* , दुर्गपक्ति *ж* , — обороны रक्षा-पक्ति[-रेखा] *ж* , 3. (путь) रास्ता रास्ता *м* , मार्ग मार्ग' *м* , लाइन लाин *ж* , железнодорожная — रेलवे-लाइन *ж* , рел-мार्ग *м* , воздушная — हवाई रास्ता (मार्ग) *м* , आकाश-मार्ग *м* , 4 *перен* (направление) मार्ग मार्ग' *м* , नीति निति *ж* (политика)

лино́ванный *прил* रूलदार рул-дār

линовáть *несов* [एक के बाद दूसरी] लकीर (रेखा) खीचना [एक क^э बाद दु^с’रि] लाक़िर (रэк^хā) क^хयिच’नā *н* , [रूलर से] सीधी लकीरे (रेखाएँ)

खीचना [рулар स^э] स्या^хā लाक़िर^э (रэк^хā) क^хयिच’नā *н*

лино́тип *м* लाइनोटाइप लाино-तāип *м*

ли́н|я|ть *несов* 1. फीका पडना प^хйкā пар’нā *нн* ; 2. (о животных) रोयाँ गिराना ро^йā гирāнā *н* ; पर गिराना пар гирāнā *н* (о птицах), केचुली बदलना (छोडना) क^эчуली бадал’нā (च^хор’нā) *н* (о змеял)

ли́пкий *прил* चिपचिपा चिप’-चिपā , लसदार лас-дār

ли́пнуть *несов* चिपकना чипак’-нā *нн*

ли́рика *ж* गीतिकाव्य गीति-कā-वि’ *м*

лири́ческий *прил* गीतिकाव्य-संबंधी गीति-कāवि’-सामबान्द^хй , *перен* भावमय б^хāо-май

лиса́ *ж* 1. लोमड़ी लом’ри *ж* , 2. (мех) लोमड़ी की खाल लом’ри к^хāl *ж*

лиси́ца *ж* *см* лисā

лист *м* 1. बот पत्ता паттā *м* , पत्र патр’ *м* , 2. वरक वाराक *м* , चादर चादार *ж* , परत парат *ж* (металла)

листвá *ж* [पेडो के] पत्ते [प^эрб к^э] патт^э *м* *мн*

листо́вка *ж* परचा пар’чā *м* , छोटा इस्तहार च^хотā ишт’хār *м*

листов||о́й *прил* —о^е железо चादरी लोहा चाд’ри лохā *м*

листопа́д *м* पतझड пат-дж^хар *ж*

литейная *ж* लोहे का ढलाई-
-खाना लोखे क़ा द^१ालाई-ख़ाना *м*,
फौडरी फाонд'ри *ж*

литейный *прил* — завод लोहा
ढालने का कारखाना लोख़ा द^१ाल'नэ
क़ा क़ार-ख़ाना *м*, फौडरी फाонд'-
ри *ж*

литейщик *м* ढलिया द^१алиया *м*
литератор *м* साहित्यकार स़ाहि-
त'и-क़ार *м*

литература *ж* साहित्य स़ाहिती'
м, अदब адаब *м*, художественная
— उच्च (ललित) साहित्य *म*,
उपाख्यान-साहित्य *म*

литературный *прил* साहित्यिक
स़ाहितीक, अदबी ад'би, शिष्ट-सम्मत्
शिष्ट'-सम्मत् (о слове)

литературовед *м* साहित्यशा-
स्त्रज्ञ स़ाहिती'-शास्त्र'-ग'и' *म*

литературоведение *с* साहित्य-
शास्त्र स़ाहिती'-शास्त्र' *म*

литовец *м* लिथुआनी लि^१уāни
म, लिथुआनियन लि^१уāнийан *म*

литовский *прил* लिथुआनी
लि^१уāनी, लिथुआनियन लि^१уāनी-
йан, — язык लिथуआनी जवान (भा-
षा) *ж*

литогра́фия *ж* 1. (печатание)
पत्थर का छापा पत्त^१ार क़ा च^१ापā
म, प्रस्तर-मुद्रण प्रастар-мудран
म, лито लि^१о *म*, 2. (предпри-
ятие) लिथो-छापाखाना लि^१о-च^१ापā-
ख़ाना *म*

литой *прил* ढलवाँ द^१ाल'व़ा.
литр *м* लिटर литар *म*

лить *несов* 1. डालना दाल'नā
п, बहाना बाख़ानā *п*, 2. (течь)
बहना बाख़'नā *пп*, дождь льёт как
из ведра मूसलधार पानी बरसता है,
пот лил с него градом वह पसीने
से नहा गया; 3. *тех* ढालना दाल'-
नā *п*, ◇ — слёзы आँसू बहाना
(गिराना) *п*, — масло в огонь
आग पर आग डालना *п*, घी में आग
का काम करना *п*

литьё *с тех* 1. (действие)
ढलाई द^१ालाई *ж*, 2. (изделия) ढली
हुई चीजे द^१ाली ख़ुी चय़े *ж* *मн*
литься *несов* बहना बाख़'नā *пп*,
ढलना द^१ाल'नā *пп* (течь, стекать),
धार बँधना द^१ार ब़ाद^१'नā *пп*
(струей, की о чем-л.)

лифт *м* लिफ्ट лифт' *м*

лифтер *м* लिफ्ट-आपरेटर лифт'-
-अप'रेтар *म*, लिफ्ट-चालक лифт'-
-चालाक *म*

лифчик *м* अंगिया अंगिया *ж*

лихой I *прил* (злой) बुरा बुरā,
दुष्ट दुष्ट'

лихой II *прил* (удалой) राडे
मनचला मान-चालā, साहसी स़ाख'सी

лихора́д||ить *несов* — меня — ит
मुझे बुखार (ज्वर) चढा है मुझ^१э
बुख़ार (ज्वर) चार^१ā хаэ

лихора́дка *ж* बुख़ार बुख़ार *म*,
ज्वर ज्वर *म*

лихора́дочный *прил* 1. बुखार-
वाला बुख़ार-वाला, 2. (болезненно
возбужденный) बेताव बे-ताब, बिह्वल
बिह्वल

лицев||**об** *प्रिल*. —**ая** *сторона* अग्रभाग *agr'*-**ब** *म* (*фасад*); सीधी तरफ *सिद^खय* ताराफ *ज*, सीधा रुख *सिद^खा* रुख *म* (*तकान*)

лицемёр *म* वगुलाभगत बागुला-**ब** *म*, पाखडी *पाक^खान्द* *म*

лицемёрие *с* पाखड *पाक^खान्द'* *म*

лицемёрный *प्रिल* पाखडी *पा-क^खान्द*

лицёнзия *ज* *अक* लाइसेस *लान-स* *म*, अधिकारपत्र *अद^खिकार-पत्र'* *म*

лиц||**о** *с* 1. मुंह *मु^ख* *म*, चेहरा *च^खर[ा]* *म*, черты —**а** *मुखाकृति* *ज*, поворачиваться —**ом** *प्राम*, перен *मुंह* करना *न* (की तरफ, की ओर *क* *कमु-ल*, *क* *चमु-ल*), 2. перен (*индивидуальный облик*) व्यक्तित्व *व्याक्तिव'* *म*, 3. (*человек*) शख्स *शाखस'* *म*, व्यक्ति *व्याक्ति* *म*, ответственное — जिम्मेदार व्यक्ति *म*, उत्तरदाता *म* *नैउम*; 4. *грам* पुरुष *पुरुष* *म*, первое — उत्तम पुरुष *म*, второе — मध्यम पुरुष *म*, третье — प्रथम पुरुष *म*, *◇* *व* —**е** *को-ल*. के रूप से; *от* —**а** *को-ल*., *चो-ल*. के नाम से, *быть* *क* —**у** *अच्छा लगना* *न* (*उद*), *знать* *व* — देखते ही पहचान लेना *न*, *меняться* *व* —**е** *चेहरा उतरना* *न* (*का* *०* *कम-ल*), —**ом** *क* *лицу* *आमने सामने*, *रु-बरु*, *देयवुयुषे* — *театр*, *लि* *पात्र* *म*

личйна *ज* भेस *ब^खэस* *म*, स्वाँग *सवांग* *म*

личинка *ज*. कीडे का बच्चा *क^यर[े]* *का* *बच[ा]* *म*, कीटडिभ *क^यट-दिभ^ख* *म*

лично *नारच* निजी तौर पर *निद^खय* *ता* *पर*, खुद *खुद*, स्वयं *सवायाम*, व्यक्तिगत रूप से *व्याक्ति-गत* *रूप* *स*.

личность||**ь** *ज* 1. (*индивидуальность*) शख्सियत *शाखसियत* *ज*, व्यक्तित्व *व्याक्तिव'* *म*; неприкосновенность — *न* शारीरिक स्वतंत्रता *ज*, 2. (*человек*) शख्स *शाखस'* *म*, व्यक्ति *व्याक्ति* *म*

личн||**ый** *प्रिल* 1. जाती *जाती*, निजी *निद^खय*, व्यक्तिगत *व्याक्ति-गत*, 2. *грам*. पुरुषवाचक *पुरुष-वाचक*; —**ое** *मैसोनमैने* *पुरुष-वाचक सर्वनाम* *म*, *◇* — *सोस्ताव* *अमला* *म*, *कर्मचारी* *म* *म*

лишай *म* 1. *मेद* *दाद* *दाद* *म*; 2. *बो* *काई* *काय* *ज*

лишать *несов* छीनना *च^खय^नना* *न*, छीन लेना *च^खय^न ल^नना* *न*, वचित करना *वानचित* *कार^नना* *न* (*से* *चो-ल*), — *से* *जीवनी* *खुदकुशी* (*आत्महत्या*) करना *न*.

лишаться *несов* खोना *ख[ो]ना* *न*, वचित (रहित) होना (*हो* जाना) *वानचित* (*राहित*) *ख[ो]ना* (*ख[ो] द^खाना*) *न* (*से* *चो-ल*), — *चुवस्व* *होना* *उदना* *न* (*के* *०* *कम-ल*), बेहोश (मूर्च्छित) हो जाना *न*

лишен||**ие** *с* 1. अपहरण *अप^खारण* *म*, — *प्राम* *युर* *अधिकार-लोप* *म*, 2. —*न* *म* *कठिनाइयाँ* *क^खनिनाय^न* *ज* *म*, *अभाव* *अब^खा* *म* *म*, *तेर-*

ложка *ज* चमचा चाम'चा *॥* ,
чайная — चमची *ज*

ЛОЖНЫЙ *прил* झूठा *дж'ут'а*, गलत *галат*, मिथ्या *मित'िया* *неизм*, जाली *дж'али*, नकली *нак'ли* (*поддельный*).

ЛОЖЬ *жс* झूठ *дж'ут'* *н*, असत्य *асат'й'* *м*

ЛОЗА́ *жс* (виноградная) अगूर की बेल (*лता*) अंगूर की बेल (*лата*) *жс*

ЛОЗУНГ *м* नारा *на'ра* *м*, घोष *г'хош* *м*

ЛОКАЛИЗА́ЦИЯ *жс* स्थानीयकरण *ст'х'аний'-каран* *м*

ЛОКА́УТ *м* *полит* तालावदी *та'ла-бандी* *жс*

ЛОКОМОТИ́В *м* रेल का इजन *рэл* का *инджан* *м*

ЛО́КОН *м* घूँघर *г'х'уг'ар* *м*

ЛО́КОТЬ *жс* कुहनी *ку'х'ни* *жс*

ЛОМ *м* 1. (*инструмент*) छड़ *ч'хар* *м*, *жс*, रभा *рамб'а* *м*, 2. *собир* (*ломаное*) टुकड़े *тук'рэ* *н* *मि*, चूरा *ч'ура* *м*

ЛО́МАНЫЙ *прил* 1. टूटा हुआ *т'ута* *х'уа*, 2. (*о языке*) टूटा-फूटा *т'ута-п'ута*

ЛОМА́ТЬ *несов* 1. तोड़ना *тор'на* *н*, फोड़ना *п'ор'на* *н* (*раскалывать*), टुकड़े टुकड़े करना *тук* *рэ* *тук'рэ* *кар'на* *н* (*на куски*), 2. *перен.* वरवाद (*नष्ट*) करना *бар-бад* (*нашт'*) *кар'на* *н*; — *сопротивление* मुखालिफत *кучलना* *н* (*की लого-ल*), विरोध का दमन करना *н*; ♦ — себе *голову* माथापच्ची करना *н* (*पर नाद* *чел-л*)

ЛОМА́ТЬСЯ *несов* 1. टूटना *т'ут'-на* *нп*, फूटना *п'х'ут'на* *нп* (*раскалываться*); 2. (*кривляться*) *раз* मुँह बनाना *му'х* *бан'на* *н*; 3. *перен* (*не сразу уступать*) ना-नच करना *на-нанач* *кар'на* *н*

ЛОМИ́ТЬ *несов* безл टूटना *т'ут'-на* *нп* (*напр* *о суставах*)

ЛОМИ́ТЬСЯ *несов* पोलки *ломят-* *ся* *от* *книг* ताक *китаवो* (*пुस्तको*) से अटे पड़े हैं *та'к* *кита'бо* (*пуст'ко*) से *атэ* *парэ* *х'аэ*, ♦ — *в* *откры-* *тую* *дверь* खुले *दवाजे* *पर* *दवाव* *डालना* *н*

ЛО́МКА *жс* तोड़ना *тор'на* *н*

ЛО́МКИЙ *прил* चुरमुरा *чур'мुरа*, भगुर *б'ангур*

ЛОМОВ||О́Й *прил.* — *извозчик* गाडीवान *гаря-ба'н* *м*, छकड़ेवाला *ч'ак'рэ-ва'ла* *м*, — *ая* *лошадь* वोफ *वो'नेवाला* घोडा *бодж'* *д'онэ-ва'ла* *г'ора* *м*

ЛОМО́ТА *жс* फूटन *п'х'утан* *ж*, कड़क *карак* *жс*

ЛОМО́ТЬ *м* टुकड़ा *тук'ра* *н*

ЛО́МТИК *м* फॉक *п'ак* *жс*, [छोटी] टुकड़ी [*ч'оти*] *тук'ри* *жс*

ЛО́Н||О *с.* *на* — *е* *природы* प्रकृति की गोद *मे* *प्राकृति* की *गोद* *मे*

ЛО́ПАСТЬ *жс* [डॉंडे का] पत्ता [*д'а'рэ* *ка*] *патта* *н* (*весла*), फलक *п'алак* *м* (*винта*)

ЛОПА́ТА *жс* कुदाल *ку'дал* *м*, फावडा *п'а'ора* *м*

ЛОПА́ТКА *жс* *анат* कंधे [*पर*] *क*

हड्डी कान्द^ख [पर] क्यि खड्डी *ज* ,
स्कधास्थि स्कान्द^खस्त^ख *ज*

लोपा^{त्}त्स्या *नेस* फटना प^खात'न^ह
न , फूटना प^खुत'न^ह *न* , फट (फूट)
जाना प^खात (प^खुत) दज^हान^ह *न*

लोप^{नु}॥त् *स* *स* लोपा^{त्}त्स्या,
मो^हे तर्पे^हनी *लो* *र* *अ* मेरी सहन-
शक्ति अपनी सीमाये तोडकर उबल
पडी म^रयि साखान-शक्ति अप'नी सिमायै
तोर'कार उबल पारी, मेरा धीरज (धैर्य)
छूट गया म^रयि द^खिराज (द^खा^रयि)
प^खुत गाय^ह

लор^द *म* लार्ड लार्ड *म* , पाला^त
लार्दोव हाउस आफ लार्ड्स *म* , लार्ड-
सभा *ज*

लोस्क *म* रग-रोगन रान्ग'-रोगन
म , *पेर* *न* चमक-दमक चाмаक-दामक
ज , दिखावा दिख^खावा *म*

लोस्क^{यु}त् *म* धज्जी द^खादज्जि *ज* ,
चिथडा चित^ख'र^ह *म*

लोस्नी^{त्}त्स्या *नेस* चमकदार होना
चामक-दार् ख^हान^ह *न*

लोसो^सिना *ज* सैमेन साेमन *म*
लोस् *म* गोजन गोजन *म*

लो^त *म* मोर पनसाल पान'साल *ज*
लो^{ते}रे॥*य* *ज* लाटरी ला^त'री *ज* ,
भाग्य-क्रीडा ब^खा^गि-क्री^रा *ज* , प्रो-
वो^दित् *लो* लाटरी डालना *न*

लो^त *स* लाटो [का खेल] ला^त
[क^ख क^खल] *न*

लो^तोक *म* खवाँचा खवाँचा *म* , छावडी
प^खा^ब'री *ज*

लो^तोस *म* कंवल कावाल *म* , कमल
कामल *म* , पद्म पदम' *म*

लोखान्का *ज* *स* लोखान्

लोखान् *ज* [कपडे धोने का] टब
[काप'रे द^खोन^ह क^ख] ताब *म*

लोखमा^{त्}यि *प्र*ल भबरा दज^खाब'-
रा, बिखरे वालोवाला बिक^ख'रे बाल^ब-
वाला

लोखमो^{त्}या *म* चिथडे चित^ख'रे *म*.
म , फटे कपडे प^खात^ह काप'रे *म* *म*
लो^{त्}मान *म* आबगिनास आ^ब-शि-
नास *म*

लोशा^{दि}न्॥यि *प्र*ल घोडे का
ग^खोर^ह क^खा, *लो* *स* *ल* *त* *ख* हासपावर
म , घोडे की शक्ति *ज* , अश्व-बल *म*

लो^शा^द *ज* घोडा ग^खोरा *म* ,
सा^{दि}त्स्या *न* *लो* घोडे पर सवार
होना *न*

लो^{श्}े^{न्}यि *प्र*ल चिकना चिक'न^ह,
चमकदार चामक-दार्

लो^{श्}िना *ज* दोन दोन *म* , घाटी
ग^खा^त *ज*

लो^याल्नी^{त्} *ज* राजभक्ति रा^दज-
ब^खा^{क्}ि *ज*

लो^याल्नी^य *प्र*ल राजभक्त रा^दज-
ब^खा^{क्}'

लु^बोक *म* मेढ खपची क^खाप'ची *ज*
लु^ग *म* घास का मैदान ग^खा^स क^ख

मा^एदान *म* , तृणभूमि त्रि^न-ब^खु^मि *ज*
लु^{दि}त् *नेस* टीन से मटना तिन
से मार^ख'न^ह *न*

लु^जा *ज* डबरा दाब'रे *म*
लु^जा^यिका *ज* घास का मैदान

ग^खा^स क^खा मा^एदान *म* , लान लान *म*
लु^उ॥*अ* *ज* [विलियर्ड की] थैली

[बिचनियार्द' क^ख] त^खा^एल *ज* , पो^ल-
जित् *श* *व* *लो* [विलियर्ड की]
थैली से गेद डालना (पहुँचाना) *न*

лук I м бот *प्याज* *पिाँज* м

лук II м (*оружие*) *कमान* *कामाँन*
ज, धनुष *द^खानुष* м

лука́вить *несов* *चाल* *चलना* *चाँल*
चाल'ना *न*, दाँव खेलना (देना) *दाँव*
क^खэл'ना (*दэн[ा]*) *न*

лука́вость *ज* *см* *лукавство*.

лука́вство с *चालाकी* *चाँलाँकी*
ज, धूर्तता *द^खूर्त'ता* *ज*

лука́вый *прил* *चालाक* *चाँलाँक*,
 धूर्त *द^खूर्त'*

лу́ковица *ज* 1. *प्याज* *पिाँज* м ;
 2. (*цветочная*) *कद* *कान्द'* м

луна́ *ज* चाँद *चाँद* м, चंद्रमा
चान्द्र'मा м

луна́тик м नीद मे चलनेवाला
नीद *मै* *चाल'नэ-वाँला* м, स्वप्नचर
स्वाप्न'-चार м

лу́нка *ज* छोटा गड्ढा *च^खोटा*
गाद^दखा м

лу́нн||ый *прил* चाँद का चाँद *काँ*
चाँद *चाँन्द्र'*, चंद्रमा-संबंधी *चान्द्र'मा-*
-साम्बान्द^ख, —ая *ночь* चाँदनी-रात
ज, — свет *चाँदनी* *ज*, — *мэсяц*
चाँद्रमास м

лу́па *ज* आतशी (*वृहत्प्रदर्शक*)
शीशा *आत'शी* (*व्रिखत-प्रादारशक*)
शीशा м

лупи́ться *несов* छिलना *च^खил'ना*
न, छिलका उतरना *च^खил'का* *उतार'-*
ना *न* (से *о* *чем-л*)

луч м *किरण* *किरण* *ज*, रश्मि
-राशि *ज*

лучево́й *прил* *किरण* का *कि-*
-रण'का, — *किरण-संबंधी*, *किरण-साम-*

बान्द^ख, *किरणो* की तरह छितराया
 हुआ *किरण'नो* *की* *ताराख* *च^खित'राया*
खुा

лучеза́рный *прил* चमकता-दमक-
 ता *चामाक'ता*-*दामाक'ता*, प्रकाशमान्
प्राकाश'मान्, उज्ज्वल *उज्ज्ज्वल*

лучеиспу́ска́ние с *физ* प्रकाश
 का विकरण *प्राकाश* *का* *विखारान* *न*

лучи́на *ज* [लकड़ी की] छिपटी
[लाक'री *की]* *च^खिप'ती* *ज*

лучи́стый *прил* प्रकाशमान् *प्रा-*
काश'मान्, उज्ज्वल *उज्ज्ज्वल*

лу́чше 1. *сравнит* *от* хоро-
 ший и хорошо́ से अच्छा *सэ* *ачч^खа*,
 बेहतर *बे^खтар*, *гораздо* — कही
 अच्छा, कही [*ज्यादा*] बेहतर, — *всего*
 सब से अच्छा, *больному* *станो-*
вится — बीमार (रोगी) अच्छा हो
 जाता है, 2. *нареч* *в* *знач* *сказ*
 यह अच्छा (बेहतर) होगा [*कि..*]
या^ख *ачч^खा* (*बे^खтар*) *खोगा* [*कि*]

лу́чш||ий 1. *сравнит* *от* хоро-
 ший से अच्छा *सэ* *ачч^खа*, बेहतर
बे^खтар, 2. *превосх* *от* *хороший*
 सब से अच्छा *साब* *सэ* *ачч^खा*, श्रेष्ठ
श्रेष्ठ^ख, *в* — *ем* *случае* अच्छी से
 अच्छी हालत (दशा) मे

лущи́ть *несов* छिलका निकालना
 (*उतारना*) *च^खил'का* *निकाँल'ना* (*उताँर'-*
ना) *न*, *फोडना* *प^खोर'ना* *न* (*орели*)

лы́ж||и *мн* स्कीइस *स्कईस* *ज*,
 ходи́ть на — *ах* स्कीइस *पर* *चलना*
न

лы́жник м स्कीइस *पर* *चलने-*
वाला *स्कईस* *पर* *चाल'नэ-वाँला* म

ЛЫЖНЫЙ прил स्कीइस का ски-
нс क़ा

ЛЫСИНА ж गज गандж' м

ЛЫСЫЙ прил गजा गандजा, चंद-
ला च़ाद'ल़ा

ЛВЫЦА ж शेरनी शэр'ни ж,
सिहनी स़िह'ни ж

ЛВГОТА ж रिआयत रिайят ж,
सुविधा सुविद'а ж

ЛВГОТНЫЙ прил रिआयती रिай'-
त, सुविधाजनक सुविद'а-джанак

ЛВДИНА ж बर्फ का टुकड़ा барф'
ка тук'ра м

ЛВНОВОДСТВО с पलेक्स की खेती
फ़лэкс' кй к'эти ж

ЛВНОПРЯДЕНИЕ с पलेक्स की
कताई ф़лэкс' кй кат'аи ж

ЛВНОПРЯДИЛЬНЯ ж पलेक्स कात-
ने का कारखाना ф़лэкс' кат'на ка
ка-р-х'ан'а м

ЛВНУТЬ несов चिमटना चिमат'на
нп, लगा (सटा) रहना लाга (сат'а)
ра'х'на नп (से क кому-л)

ЛВНЯН||ОЙ прил पलेक्स का फ़лэ-
кс' ка, लिनेन लिनэн (о ткани),
—be मांसло अलसी का तेल м

ЛВСТЕЦ м चापलूस चाप'लूस м,
खुशामदी खुश'ам'ди м, चाटुकार
चा-ту-ка-р м

ЛВСТИВЫЙ прил चापलूस चाप'-
लूस, खुशामदी खुश'ам'ди

ЛВСТИТЬ несов चापलूसी (खुशा-
मद) करना चाप'लूस'и (खुश'ам'द)
кар'на п

ЛВБЭЗНОСТ||Ь ж 1. (одоле-

ние) मेहरवानी मे'хар-ба'ни ж, कृपा
кри'पा ж, अनुग्रह अनुгра'х м,
сделать ~ मेहरवानी (कृपा, अनुग्रह)
करना प, 2. (комплимент) बडाई
бар'аи ж, तारीफ़ त'а-ри-फ़ ж, प्रशसा
пра-ша-са ж, говорить ~и बडाई
(तारीफ़, प्रशसा) करना प

ЛВБЭЗНЫЙ прил मेहरवान मे-
хар-ба'н, विनीत विनीत (учтивый),
अनुग्रहपूर्ण अनुгра'х-पूर'न', विनयपूर्ण
विनाय-पूर'न' (напр об обращении),
~ прием सत्कार сатка-र म

ЛВБИМЕЦ м लाडला ला-р'ла м,
प्रेमपात्र प्रेम-पा-त्र' м.

ЛВБИМЫЙ прил प्यारा पि'а-ра,
प्रिय प्रिय'

ЛВБИТЕЛЬ м शौकीन ша-о-की-न
м, प्रेमी प्रेमी म, अनुरागी अनु-
ра-गी м

ЛВБИТЕЛЬСКИЙ прил अमेचुअर
амэчуар, शौकिया ша-о-की-या не-из-м

ЛВБИТЬ несов 1. प्यार (मुह-
ब्बत, प्रेम) करना पि'а-र (मु'ха-б-
бат, प्रेम) кар'на п (से को-го-л, что-л.),
2. (иметь склонность) पसंद आना
пасанд' а'на нп (को о ком-л), я
~лю чан मुझे चाय पसंद आती है
ЛВБОВАТЬСЯ несов खुशी (आ-
नंद) से देखना खुशी (आनंद') स़े
दे-क'на п

ЛВБОВНИК м यार й'а-р м, उप-
पति उप'पा-ति म

ЛВБОВНИЦА ж रखनी ра-к'ни
ж, उपपत्नी उप'पा-ति-नी ж, प्रेमिका
प्रे-ми-का ж

любóвн||ый *прил* प्रेमपूर्ण प्रेम-
-पूरन', आशिकाना ँशिकाना *неизм*
(влюбленный), -ая истóрия прेम-
-व्यापार *м*, -ое письмó прेम-पत्र *м* ;
- взгляд прेमपूर्ण दृष्टि *ж*, आशिका-
ना निगाह *ж* (влюбленный), у него
-ое отношéние к дéлу काम के
लिये उस मे वडी लगन है.

любóвь *ж* प्यार प्यार *м*, मुह-
वत मुखाббат *ж*, प्रेम प्रेम *м*

любознáтельность *ж* जिज्ञासा
джигйासा *ж*

любознáтельный *прил* जि-
ज्ञासु джигйासु

любóй 1. *прил* कोई [भी] кой
[б^хи], हरेक खार-эк, जो कोई दжо
кой, 2. *сущ* *м* कोई [एक] кой [эк],
जो कोई दжо кой

любопы́тный *прил* 1. कौतुका-
क्रात काотुकाक्रांत', जिज्ञासु джигй-
ासु, 2. (интересный) अजीब अजीब,
कौतूहलजनक काотुखал-джанак

любопы́тство *с* कुतूहल कुतु-
खал, जिज्ञासा джигйासा *ж*

любýщий 1. *прич* от любить,
2. *прил* प्रेमी प्रेमि, अनुरागी अनु-
रागी

лю́ди *мн* लोग लोग *м* *мн*, जनता
джан'ता *ж* (народ), - дóброи
вóли नेक इरादा रखनेवाले लोग *м* *мн*

лю́дный *прил* 1. भीड-भाड का
б^хяр-б^хार कá, जनाकुल джанáкул,
2 (густо населенный) घना वसा
हुआ ग^ханá басá खुá, जनपूर्ण джан-
-पूरन'

людоё́д *м* आदमखोर आदम-хор
м, नरभक्षक नार-б^хакшак *м*

людоё́дство *с* आदमखोरी आदम-
-хори *ж*, नरमाँस-भक्षण नार-माँस-
-ब^хакшान *म*

людско́й *прил* लोगो (आदमियो)
का लोगó (आद'मीयो) कá, मानवी मान'-
वी

люк *м* мор नौका-पृष्ठ का द्वार
नाока-пришт^х कá द्वार *म*

лю́лька *ж* (колыбель) पालना
पाँल'ना *म*, गह्वारा गा^х'वारá *म*,
हिडोरा खिन्दोरá *म*

лю́стра *ж* भाड [-फानूस] दज^хार
[-फाँनुस] *म*

лю́тый *прил* 1. भयानक ब^хайá
नाक, उग्र उग्र', 2. перен कडाके
का कारáकэ कá (напр о морозе),
असह्य असाख' (невыносимый)

ля *с* муз घ द^ха *म*

лягáть *несов* लात मारना लात
माँर'ना *п* (को, पर को-ल)

лягáться *несов* लात मारना
लात माँर'ना *п*

лягну́ть *сов* *см* лягáть

лягу́шка *ж* मेढक मेद^хак *म*,
मडूक मандूक *म*

ля́жка *ж* जाँघ दज^हाग^х *ж*, रान
राँन *ж*

ля́згать *несов* झनकना दज^ха-
नाक'ना *नп*, झनकारना दज^хान'कार'-
ना *п*, वजना बадज'ना *नп* (о зубах)

ля́мк||а *ж* तसमा तас'मा *म*,
पट्टी पट्टी *ж*, ◇ тяну́ть -уразе
सरत मेहनत करना *п*

М

мавзолéй *म* मकबरा мак'барā
म, समाधि самāд^खи *ज*

магазин *म* 1. दुकान дукāн *ज*,
кни́жными ~ किताबो (किताबफरोश)
की दुकान *ज*, किताबघर *म*, универ-
сáльный ~ डिपार्टमेंट-स्टोर *म*, от-
крывáть ~ दुकान करना (खोलना)
न, закрывáть ~ दुकान उठाना
(बढाना, बढ करना) *न*, 2. (винтов-
ки) कोठा कठā *म*

магарáджа *म* महाराज ма'хā-
-рāдж *म*

магистрáль *ज* शाहराह शā'х-
-рā'ख *ज*, मुख्य मार्ग मुक्^ख' मāрг'
म, [железнодоро́жная] ~ [प्रधान]
रेलवे-लाइन [प्रद^खāन] रēल'वā-लāनि
ज, гáзовая ~ गैस की प्रधान नाली
ज, водопровóдная ~ पानी की
प्रधान नाली *ज*

магíческий *प्रि*ल जादू का
दजāदु कā

магнáт *म* [थैली-]शाह [त^खāэлй-]
शā'ख *म*, финáнсовый ~ बैंक-शाह
म, थैली-शाह *म*

магнέто *स* तēख मेगनेट мēг'-
नēт *ज*

мáгний *न* ली^म मैग्नेसियम маэ-
гнэснам *म*

магнít *न* [लोह]चुंबक [लो'ख-]
चुम्बक *म*, मकनातीस мак'नāतिस *म*

магнítн||ый *प्रि*ल [लोह]चुवकीय
[लो'ख-]चुम्ब'किय', ~ая стрéлка कुतुब-
नुमा की सूई *ज*

магнóлия *ज* मैगनोलिया маэ-
г'нолийā *म*

мáзать *несов* 1. लीपना लीप'нā
न, पोतना пот'нā *न*, लीप (लगा)
देना लीप (लागā) दēनā *न*, लगाना
लागāनā *न* (पर चतो-ल), ~ мáслом
मक्खन लगाना *न* (पर चतो-ल),
2. (пачкaть) मैला (गदा) करना
माэлā (गандā) кар'нā *न*.

мáзаться *несов* लिपना लिप'нā
न^न, मैला (गदा) हो जाना माэлā
(गандā) खो दजāनā न^न.

мазня́ *ज* разг भद्दी पोताई ब^खад-
दय़ि पोटāय *ज*, भद्दी तसवीर ब^खадदि
तас'वीर *ज*, भद्दा चित्र ब^खадदā चित्र'
म (плохой рисунок)

мазóк *म* जीव ब्रश (तूलिका)
से दिया (किया) हुआ हलका रंग
ब्रаш (तूलिकā) सē दियā (कियā) ख़ुā
ख़ाल'कā रāнг' *म*

мазúт *म* तēख काला तेल कāलā
तēल *न*

маз||ь *ज* 1. मरहम мар'хам *म*,
लेप लēप *न*, 2. (сапожная) रोगन
रोगन *म*, ♦ дéло на ~й разг
काम चल रहा है

ма||й *म* मई माय *ज*, Пёрвое
мāя पहली मई का दिवस *म*, прытого
мāя पāँचवी मई को.

мāйка *ज* विना आस्तीन की
कमीज бинā āस्तिन कय़ камйā *ज*
майóр *म* मेजर мēджар *न*
мāйский *प्रि*ल मई का मāय कā,

पहली मई का पाख़'ली माई का
(первомайский), ◇ — жук भौरा म
мак м 1. पोस्त पोस्त' м, 2. (се-
мена) खसखस хас'хас м

макаро́ны *मि* मकारोनी माक़-
रॉन *जि*.

мака́ть *несов* डुबाना дуба́нā *п*,
डुबона дубо́нā *п*, डुवा (डुवो) देना
дубā (дубо) дэ́нā *п*

маке́т *м*. नमूना नामुनā *म*

максима́льный *прил* ज्यादा से
ज्यादा зйāदā सэ зйāदā *неизм*, अधिक
से अधिक अद^खिक सэ अद^खिक, अधिकतम
अद^खिक-там

ма́ксимум 1. *म* अधिक परिमाण
अद^खिक парिमāन *म*, सर्वोच्च मात्रा
सार्वोच' मा́त्रā *जि*, 2. *нареч* (самое
большее) सब से ज्यादा (अधिक)
साब सэ зйāदā (अद^खिक)

маку́шка *जि* चोटी चोटी *जि*

мала́ец *म* मलायी मालāयि *म*

мала́йский *прил* मलायी मा-
लāयि, — язы́к मलायी जवान (भा-
षा) *जि*

мале́йший *прил* सब से छोटा
साब सэ च^खोता, अल्पतम अल्प'-там

ма́ленький *прил* 1. छोटा च^खोता,
2. (немногочисленный) थोडा त^खोरा,
अल्प अल्प', 3. (незначительный) टुच
तुनच'

мали́на *जि* रसवेरी रास-बэरि *जि*

мали́новый *прил* 1. रसवेरी का
रास-बэरि कā, 2. (о цвете) गहरे
लाल रंग का गाख़'रэ लāल रांग' कā

ма́ло *нареч* थोडा [-थोडा] त^खोरा

[-त^खोरा], कम काम, काफी नहीं लāफ़ि
नाख़ि (недостаточно); — вероятно
किसी हद (सीमा) तक संभव है; ◇ —
तोड़ यही नहीं, इतना ही नहीं; —по-
мāлу आहिरता-आहिस्ता, धीरे धीरे,
—मāल्स्कि कम से कम, थोड़े से
थोड़े

малова́жный *прил* तुच्छ
तुचच', नगण्य नागानि', महत्वहीन मा
ख़ातव'-ख़िन्.

малове́роятный *прил* सदेह-
जनक सान्दख़-दजानक

малово́дный *прил* (о реке, оз-
ре) छिछला च^खिच^ख'लā, उथला उथ^ख'लā,

छिछले पानी का च^खिच^ख'लэ पāनि कā

малогра́мотный *прил* कम पढ़ा
काम पार'ā, अर्द्धनिक्षित अर्द्ध^ख'-शि
ख़िशत

малодо́ушие *с* कचदिलापन कच-
दिलā-पान *म*, कायरता कāयर'ता *जि*

малодо́ушный *прил* कचदिला
कच-दिलā, कायर कāयर

малоземе́льный *прил* थोड़ी
जमीनवाला त^खोरा замयिन्-वāलā

малоизве́стный *прил* कम जा-
ना हुआ काम दजāनā ख़ुā, अप्रसिद्ध
अप्रसिद्ध^ख' (напр о писателе)

малоиму́щий *прил* गरीब गरिब,
दरिद्र दारिद्र'

малокро́вие *с* रक्तहीनता राक्त'-
ख़िन्'ता *जि*, अल्परुधिरता अल्प'-
रुद्धिर'ता *जि*

малокро́вный *прил* रक्तहीन
राक्त'-ख़िन्

малолéтний *прил* कमसिन काम'-

син, अल्पवयस्क   алп'-вайаск',
अल्पायु   алпайу

मालोबुदनीय प्रिल कम बसा
हुआ कम बासा खूब, थोडी आवादी-
वाला त^१ोरि अब्बदि-वैलै (मालोनासे-
लैनीय), थोडी हाजिरीवाला त^१ो-
रि खैरि-वैलै (मालोपोसेषामैय),
सूनसान सून'सान (पुसुतैनीय)

मानेकें *म* पुतला पुत'लā *म*

मानेर'а *ज* ढग द'ख' *म*, तरह
तारा *ज*, प्रकार प्राकर *म*; 2. — *म*
म चालचलन चाल-चापान *म*, चाल-
-ढाल चाल-द'ख' *ज*, आचार अचार *म*,
खोरोषी — *म* शिष्टाचार *म*

मानेर'नी *प्रि* बनावटी बाना-
ोती

मानजे'ता *ज* कफ काफ *म*

मानिक'ोर *म* नाखूनतराशी नाखून-
-तरा'शी *ज*

मानिक'ोरशा *ज* नाखूनतराशिन
नाखून-तरा'शिन *ज*

मानिपुली'रवा' *ने* सफाई
से चलाना (वरतना) साफ'ी स चाल'ना
(बारा'ना) *न*, जोड-तोड (साज-बाज)
करना दजोर-तोर (साज-बाज) कार'-
ना *न*

मानिपुली'रवा' *ज* 1. (नाप्र
फोकुसिका) हाथ-कडा हाथ-कान्दा *म*,
2. (उलवा, प्रि) जोड-तोड दजोर-
-तोर *म*

मानि'त *ने* 1. (वा'त) इगारे
-(सकेत) से बुलाना निश'रे (सक'त) स
बुल'ना *न*, 2. प्रेन (प्रिवाक'त)
कशि'श देना काशि'श द'ना *न*, आकर्षित
करना आकर'शित कार'ना *न*

मानि'फे'स' *म* ऐलाननामा अल'ान-
-नामा *म*, घोषणापत्र ग'ोश'ना-पात्र'
म, Манифест коммунистической
партии коммунист पार्टी का घोषणा-
पत्र *म*

मानि'फे'स'ती'रवा' *ज* जलूस दजा-
लूस' *म*, प्रदर्शन प्रादर'शन' *म*

मानि'शका *ज* छाती पर पहनने का

कपडा च'ाली'र पा'र पा'खान'ने का का'
रा *म*

मानि'रवा' *ज* खल'त हा'ब' *म*, सनक
सानक *ज*, — वेली'रवा' वडाई का
खल'त *म*

मानकि'रवा' *ने* *न* *ने* *ने* (प्रे-
नेब्रेगा'त) उपेक्षा करना उपेक्षा'
कार'ना *न* (की चे'म-ल), — सवी'मि
ओबा'रवा'नी'रवा' गैरजि'मेदारी (अनु-
तरदायित्व) वरतना *न*

मान'नी'रवा' *प्रि* — *अ* कुरा
सूजी सु'दजी *ज*, — *अ* का'शा सूजी का
भोजन सु'दजी का ओ'दजान *म*

मानो'मे'र *म* फि'र दवाव नापने का
यत्र दाबा'ओ नाप'ने का य'ान्त्र' *म*

मान'ति'रवा' *ज* चोगा चोगा *म*

मानु'फा'क्'तुरा *ज* 1. *ज* कारखाना
कार-खाना *म*, 2. (मा'तेरि'रवा') कपडा
काप'रा *म*

मानु'फा'क्'तुर'नी'रवा' *प्रि* — *मा*-
गा'रि'न बजाज की दुकान बाज'रवा' की
दुका'न *ज*

मार'ा'त *ने* *रवा* 1. मैला
(गदा, मलिन) करना मा'ला (गान्दा,
मालिन) कार'ना *न*, — बुमा'गु कागज
खराब करना *न* (त'ज प्रेन), 2.
प्रेन (पो'रवा'त) कलकित करना
कालानकित कार'ना *न*

मार'गाने' *म* लि'म मगनीज
मान'नी'रवा' *म*

मार'गारि'न *म* मारजेरीन मार'दजे-
रीन *म*, नकली (बनावटी) मखन'
नाक'ली (बाना'ोती) माक'खान *म*

मार'गारि'तका *ज* गुलबहार गुल-
बा'खार *म*

मारिनीवान्||यि 1. *प्रिच* *от* मारिनीवात् 1, 2. *प्रि*ल मसालेदार मासाले-दार्, —ये फ्रुक्त् (बोव्णि) अचार *म*

मारिनीवात् *несов* 1. अचार बनाना अचार बानाना *न*, सिरके मे डालना सिर'कэ मे दाल'ना *न*, 2. *पर*न *раз* खटाई मे डालना क'ताई मे दाल'ना *न*, ताक पर रखना ताक पर राख'ना *न*

मारिनीवत् *ज* *प्र*ям, *पर*न कठपुतली कत'पुत'ली *ज*

मारिनीवत्||यि *प्रि*ल —*ое* प्रवितीयत्व कठपुतली-सरकार कत'पुत'ली-सर'कार *ज*

मार *ज* 1. (पोस्टовая) [पोस्टेज-] स्टाप [पोस्टेज-] स्ताम्प' *म*, [पोस्टेज-] टिकट [पोस्टेज-] तिकात् *म*, 2. (फाब्रिचная) ट्रेडमार्क त्रेड-मार्क' *म*, छाप च'ाप *ज*, 3. (sort) किस्म किस्म' *ज*, प्रकार प्राकार *म*

मार *म* मार्क्सवाद मार्क्स'-वाद *म*

मार *म* मार्क्स-लेनिनीज्म मार्क्स-वाद-लेनिनीवाद मार्क्स'-वाद-लेनिनी-वाद *म*

मार *म* मार्क्सवादी मार्क्स'-वादी *म*, मार्क्सिस्ट मार्क्सिस्ट' *म*

मार *प्रि*ल मार्क्सवादी मार्क्स'-वादी

मार *प्रि*ल मार्क्सवादी-लेनिनीवादी मार्क्स'-वादी-लेनिनी-वाद

मार *ज* जाली दजाली *ज*

मार *म*. [फलो का] मुरब्बा

[प'ालो का] मुराबबा *म*, यबलोचनीय — सेब का मुरब्बा *म*

मारोदोर *म* लुटेरा लुटेरा *म*

मार् *म* मार्च मार्च' *म*

मार्तेनीवस्क||यि *प्रि*ल *ते*х —*ая* печь खुले मुंह की भट्टी क'उले मु'ख की ब'हत्ति *ज*, खुले मुंह का फर्नेस क'उले मु'ख का फार्नेस *म*, —*ая* сталь खुले मुंह की भट्टी मे बना हुआ इस्पात् क'उले मु'ख की ब'हत्ति मे बाना हुआ *ज* исп'ात् *म*

मार्तोवский *प्रि*ल मार्च का मार्च' का

मार् *म* मार्च मार्च' *म*, कूच कुच *म*

मार्शल *म* मार्शल मार्शल *म*

मार्शीरीवात् *несов* मार्च करना मार्च' कार'ना *न*

मार्शीरीव *ज* ड्रिल द्रिल *ज* (строевые занятия)

मार्शरुत् *म* रास्ता रास्ता *म*, मार्ग मार्ग' *म*

मार्स्क||а *ज* 1. मास्क मास्क' *म*, 2. *पर*न नकाव नाकाब *म*, सброसित —*у* नकाव फेक देना *न*, сры'वात् —*у* बेनकाव करना *न* (को с кого-л)

मास्कीरीवात् *несов* छिपाना च'िप'ाना *न*, छिपा लेना (देना) च'िप'ाने (देने) *न* (को что-л, के पीछे चे-ल)

मास्कीरीवात् *несов* छिपना च'िप'ना *न*

मास्कीरीव *ज* छलावरण छलावर'ण *म*

मास्कीरीवोच||यि *प्रि*ल —*ые*

स्रेष्ठता [शत्रु से] छिपने के उपाय
[शत्रु सः] च^खिप'नः कः उपाय म म्.

маслѐнка ж मक्खनदानी мак-
क^खан-द^अन^इ ж , тех तेल की कुप्पी
तःल क^इ कूप^इि ж

маслѝна ж. (дерево и плод)
जैतून जातून म.

маслѝчный прил जैतून का जा-
तून का

масл||о с 1. तेल तःल म (расти-
тельное, минеральное, смазочное),
मक्खन макक^खан म (сливочное), घी
ग^खि म (топленое), торгóвец -ом
तेली म , 2. жив तैल-चित्र ताःल-
-चित्र' म (картина), तेल का रग
तःल का रान्ग' म (краска), пис^अать
-ом तेल के रग से चित्र बनाना न ,
♦ क^अात^अься как сыр в -е पाँचो
उंगलियाँ घी मे होना न्

маслобóйка ж मथनी मत^ख'न^इ ж

маслобóйный прил - заवóд
मक्खन बनाने का कारखाना макक^खान
बान^अनः का क^अर-ख^अन^इ म (вырабаты-
вающий сливочное масло), कोल्हू-घर
कोल्हू-ग^खार म (вырабатывающий
растительное масло)

маслодѐлие с मक्खन बनाने का
काम макक^खान बान^अनः का काम म

маслянѝстый прил तेलिया तः-
लन^इ नैज्म , चिकना चिक'न^अ

маслян||ый прил 1. तेल का तःल
का , 2. жив -आ क^अर^अस^अका तेल का
रंज तःल का रान्ग' म , पिस^अать -यमि
क^अर^अस^अकामि तेल के रग से चित्र बनाना
तःल कः रान्ग' सः चित्र' बान^अन^इ न

масс||а ж 1. (множество) ढेर
द^खर म , समूह समूख म , बहुतात
बाखुतात ज , 2. -य म् आम जनता
अम दजान'ता ज , जनसमुदाय दजान
-सामुदाय म , शिरोकी -य त्रुदा
शिक्षा मेहनत करनेवाली आम जनता
मख'न^अत क^अर'नः-व^अल^अ अम दजान'ता ज ,
व्यापक श्रमजीवी जनसमुदाय व^अअपा
श्राम-दजिव^अ दजान-सामुदाय म , 3.
(смесь) ढेर द^खर म , लुगदी लुग'दी
ज (напр древесная), 4. फिज पदार्थ
पादार्थ' म

масс^अаж म मालिश म^अलिश ज ,
मलाई माल^अि ज , अग-मर्दन अन्ग'-म^अर
दान म

массѝв м геол पुजक पुन
दजक म

массѝвный прил भारी ब^अर^अ,
बोझल बोझ^अल (увесистый), महा
घन माख^अ-ग^खान (плотный)

массóвка ж разг 1. (митинг)
[आम] सभा [अम] सब^अा ज , 2. (экс
курсия) सामूहिक सैर स^अमूखि
साःर ज

массов||ый прил 1. आम अम,
सामूहिक स^अमूखि, सार्वजनिक स^अरव'
दजानिक , 2. (производимый в боль
шом количестве) -ओ प्रोअव^अ
स्त्व बडे पैमाने पर पैदावार बार
पाःम^अनः प^अर पाःद^अ-व^अर ज , बडे पैमाने
का उत्पादन बार पाःम^अनः का उत्पा
दान म

мастер м 1. मिस्त्री मिस्त्र'^अ
म , फोरमैन फोर'मान म (на заводе),
2. (знаток) माहिर माखिर म , विशेष

вишэш-ги' *м*, कलाकार काला-क़ार *м*
(в области искусства), ♠ — на все
ру́ки हर फन उस्ताद *м*, चौदह
विद्या निधान *м*

мастерить *несов* बनाना банā-
нā *п*

мастерская *ж* 1. दुकान дукāн
ж, वर्कशाप варк'-шап *м* (напр
на заводе), 2. (художника) स्टुडिओ
студио *м*, चित्रकार का काम करने
का कमरा चित्र'-क़ार क़ा क़ам кар'нэ
क़а кам'рā *м*

мастерской *прил* उस्तादाना
устадāнā *неизм*, दक्षता-पूर्ण दाक्ष'-
तā-пурн'

мастерство *с* उस्तादी устāдй
ж, हुनर ख़унар *м*, कौशल काशल *м*.

мастй́ка *ж* (для натирания по-
лов) फर्श की पालिश фарш' кй пā-
лиш *ж*

мастй́тый *прил* पूजनीय пудж'-
नयि', आदरणीय āдар'नयि'.

масть *ж* 1. (у животных) रंग
ранг' *м*, 2. карт [ताश का] रंग
[тāш кā] ранг' *м*

масшта́б *м* पैमाना паэмāнā *м*,
नाप नāп *ж*, परिमाण паримāн *м*,
в больш́ом —е वडे पैमाने पर

мат *м* शाह *м* [шах] मात [шāх-]
мāt *ж*, объявлять — मात करना *п*

матемáтик *м* रियाजीदान рийā-
зй-дāн *м*, गणितज्ञ ганит-гн' *м*

матемáтика *ж* रियाजी рийāзй
ж, गणित ганит *м*

математический *прил* रियाजी

का रийāзй क़ा, गणितीय ганитйи',
गणित-सबधी ганит-самбанд^хй

материáл *м* 1 सामान сāmāн *м*,
सामग्री сāмаग्रй *ж*, द्रव्य дравй' *м*,
पदार्थ падāрт^х' *м* (из которого сде-
лана вещь), 2. перен (источник,
данные) ससाला масāлā *м*, सामग्री
сāмаग्रй *ж*, 3. (ткань) कपडा кап'-
рā *м*

материали́зм *м* भौतिकवाद
б^хаотик-вāд *м*, पदार्थवाद падāрт^х-
-вāд *м*, диалектический — द्वद्वात्मक
भौतिकवाद (पदार्थवाद) *м*, исторйче-
ский — ऐतिहासिक भौतिकवाद (पदार्थ-
वाद) *м*

материали́ст *м* भौतिकवादी
б^хаотик-вāдй *м*, पदार्थवादी па-
дāрт^х'-вāдй *м*

материалистический *прил*
भौतिकवादी б^хаотик-вāдй, पदार्थवादी
падāрт^х'-вāдй

материáльный *прил* 1. филос
भौतिक б^хаотик, 2. (относящийся
к заработку, доходу) माली мāлй,
आर्थिक āрт^хик

матерй́к *м* महाद्वीप махā-д्वйп
м, मुख्य भूमि мук^хи' б^хуми *ж*

материкóвый *прил* महाद्वीपीय
махā-д्वйпयй'

матерй́нск||ий *прил* माँ (माता)
का मā (мātā) क़а, मादरी мād'рй,
—ая प्रीबóвь ममता *ж*

матерй́нство *с* मातृत्व мā-
त्रित्व' *м*

матерня *ж* 1. филос पदार्थ पा-

दार्त^१ *म*, 2. (तकान्) कपडा कप'-
प्रा *म*

माँतका *ज* 1. अनात कोख कोक^२
ज, गर्भाग्य गर्ब^३आशाय *म*, 2. (य
नचल) रानी मक्खी प्राणि माक्क^४ *ज*

माँतव^५ *प्रिल* धुँधला द^६उद^७-
ला, —ое стекло गहरा शीशा *म*

माँतрас *म* *सम* माँतराँ

माँतराँ *म* तोकक तोशक *ज*,
गद्दा गददा *म*

माँतुरिका *ज* गोलीग सौँचा सौँ-
चा *म*

माँतुरो *म* मल्लाह मल्लाह^८ *म*,
नाविक नाविक *म*, वीर जलसैनिक
दजाल-साँनिक *म*

माँत *म* *सपुत* मैच माँच *म*, *ज*,
प्रतियोगिता का खेल प्रतियोगिता का
क^९एल *म*.

माँत *ज* माँ माँ *ज*, माता माता *ज*

माँ *म* ओदिय माँख *राग* एकदम
एक-दाम, दाय माँख *राग* माँका खोना
माँका क^{१०}ना *न*, गलती (भूल) करना
गल'ती (ब^{११}खुल) कार'ना *न*

माँहात *नसव* हिलाना खिलाना
न, — कुर्यामी पर फडफडाना *न*

माँहाँनिका *ज* चालवाजी चाल-
बाँन *ज*, कूटप्रवच कूट-प्राबाँद^{१२} *म*

माँहनुत *सव* *सम* माँहात, —
रुकुँन ना चो-ल नाउमैद (निराश)
होकर छोडना ना-उमैद (निराश)
खोकर च^{१३}ोर'ना *न*

माँहविक *म* *तख* चक्का चक्का *म*,
पलाई-व्हील फ्लाँ-व्हील *म*

माँहोरका *ज* महोरका माँहोर'-
रा *ज*

माँहोविय *प्रिल* बोट हजार
ख़ाज़ार

माँचेखा *ज* सौतेली माँ साँतए
माँ *ज*, विमाता विमाँता *ज*

माँचता *ज* मस्तूल माँतूल *न*

माँचविय *प्रिल* — लस मस्तूल
वनाने की लकड़ी माँतूल बाँनाने की
लाक'री *ज*

माँशीना *ज* 1. मशीन माँशीन *ज*,
इजन इन्जन *म* (द्विगता), 2.
(ऑमोबिल) राग मोटर मोतार *ज*

माँशीनाँल *नरच* अपने आप
से अप'ने आप स, यत्रवत् यान्त्र'-वाँ
माँशीनाँलिय *प्रिल* अपने आप
होनेवाला अप'ने आप ख़ोने-वाँला, यत्र-
वत् यान्त्र'-वाँ

माँशीनिय *म* *ज* -ठ इजन-ड्राइवर
इन्जन-द्राँनवार *म*, इजन चलाने-
वाला इन्जन चालाने-वाँला *म*

माँशीनियतका *ज* टाइपिस्ट तान-
पिस्ट' *ज*, टाइप करनेवाली तान
कार'ने-वाँली *ज*

माँशीनका *ज* 1. [पियुषा] ~
टाइपराइटर तान-प्राँतार *म*, 2. ~
[द्वय स्ट्रिज्की वोलो] बाल काटने की
मशीन बाँल काँत'ने की माँशीन *ज*

माँशीनन-त्राँकुरन^{१४} *प्रिल*.
—आ स्तान्शिया मशीन-ट्रैक्टर-स्टेशन
माँशीन-त्राँकुर-स्टेशन *म*

माँशीनन^{१५} *प्रिल* मशीनी मा-
शीनिय, —आ ऑब्राबुँतका मशीनी काम
म, —ओ ऑदेलीन इजन-रूम *म*,
इजन का कसरा *म*, —ओ ऑबुरुँदवा-
निय मशीनरी *ज*

माँशीनोशुँरीन *स* मशीनसाँजी

машин-साईज *ज*, मशीन-निर्माण-उद्योग
मशीन-निर्माण-उद्योग *म*

машиностроительный *прил*
मशीनसाज *मशीन-साईज*, मशीनी मा-
शिन, — завод मशीन बनाने का
कारखाना *म*, — институт मशीनी
विद्यालय *म*

маяк *म* रोशनी का मीनार रोश'नी
का मीनार *म*, प्रकाशस्तम्भ प्राकाश-
-स्तम्भ *म*

маятник *म* लटकन लट'कान *म*,
लगर लानगर *म*

маячить *несов* दूर दूर दिखाई
देना दूर-दूर दिख'ाई देना *न*

мгла *ज* धुँध द'ख'द' *ज*, धुँधलेपन
द'ख'द'ल'पान *म*, अधेरा अन्ध'ार *म*
(*тьма*)

мглістый *прил* धुँधला द'ख'द'-
ला

мгновѣние *с* पल पल *म*, दम
दाम *म*, क्षण क्शान *म*, *◇* в — *о*ка
разг *पलक मारते [ही]*.

мгновѣнный *прил* पल (दम)
भर का पल (दाम) ब'ार का, क्षणिक
क्शानिक

мебель *ज* असबाब अс'баб *म*,
फर्नीचर फार्नीचर *म*

меблировать *сов* *и* *несов*
[असबाब से] सजाना [अस'बाब से] सा-
दजाना *न*

мёд *म* शहद शाह'द *म*, मधु मा-
द'ख' *म*

медаль *ज* तमगा ताम'गा *म*, पदक
पादक *म*

медвѣдица *ज* रीछिनी रीच'नी

ज, *◇* Большая Медвѣдица *अ*स्त्र
सप्तऋषि *म*, Малая Медвѣдица
*अ*स्त्र ऋक्ष *म*

медвѣдь *म* भालू ब'ालू *म*, रीछ
रीच' *म*

медвѣж||ий *прил* भालू का ब'ालू
का, *◇* оказывать —ью усл'угу बुरी
खिदमत करना *न* (की *кому-л*)

медвежонок *म* भालू (रीछ) का
बच्चा ब'ालू (रीच') का बच'चा *म*

медеплави́льный *прил* तेज
ताँबा गलाने का ताँबा गलाने का,
ताम्र-पिघालक ताम्र'-पिघ'ालक, —
завод ताँबा गलाने का कारखाना *म*

медикаменты *म* दवाएँ दवा'एँ
ज *म*, औषधीय सामग्री औष'धीय'
सामग्री *ज*

медицина *ज* चिकित्साशास्त्र चि-
कित्सा-शास्त्र' *म*

медицинск||ий *прил* मेडिकल
मेडिकल, चिकित्सक चिकित्सक, —
персона́л मेडिकल स्टाफ *म*, —ая
сестра́ नर्स *ज*, —ая по́мощь चिकि-
त्सीय उपकार *म*

ме́дленно *нареч* धीरे द'्यार, *अ*हिस्ता अ'हिस्ता

ме́дленный *прил* धीरा द'्यार, *अ*हिस्ता अ'हिस्ता *неизм*

медлі́тельный *прил* सुस्त
सुस्त', आलसी आ'सी

ме́дл||ить *несов* देर (अव-तब,
विलंब) करना द'र (अब-तब, विलंब')
कर'ना *न*, *не* —я *ни* мину́ты एक
पल (क्षण) गँवाए बिना.

ме́дн||ый *прил* ताँबे का ताँबे का,

—ая рудá कच्चा ताँवा म, ताम्र-
पाषाण म

медóвый прил शहद (मधु) का
शाहад (माद^ख) कá, ◇ — мёсяц
सुहाग-रात ж, मधुर-चंद्र म

медпúнкт м (медицинский
пункт) डाक्टरी स्टेशन दáкт'री
स्टेशन м, मेडिकल केंद्र मेडिकल
केंद्र' м

медúза ж зool छत्रिक च^а-
त्रिक म

медь ж ताँवा ताँबा м, ताम्र
ताम्र' म

межá ж मेड मэр ж, दाँडा-मेडा
दाँदा-मेदा м (между землями двух
владельцев), सीमा सैमा ж (граница)

междомётie с грам विस्मयादि-
बोधक [शब्द] विसमादि-बोधक
[शब्द'] म

междоусóбный прил आपसी
आप'सी, भीतरी ब^хय'री

между предлог 1. (о положении,
среди) के बीच [मे] कэ बीच [मै] पो-
सलोग, मे मै послелог, 2. (о времени)
से [लेकर] तक सэ [लेकर] так,
◇ — делом फुरसत मे, — прóчим
बीच मे, और बातों के अलावा, вводн
слово हाँ, — тем इतने मे इसी बीच
मे, — тем, как जब कि.

междугорóдный прил शहरो
(नगरो) के बीच का शाख'रò (नाग'रò)
कэ बीच कá, अंतर्नगर अन्तर्-नागर,
— телефón अंतर्नगर [टेली] फोन म

междунарёдный прил अंतर्रा-

ष्ट्रीय अन्तर्-राष्ट्रीय', अंतरदेगीय
अन्तर्-देशीय', Международný
जैनस्कीय दिन स्त्रियो का अंतर्राष्ट्रीय
दिवस म

мел м खडिया क^खारिया ж, चाक
चाक म (для письма), सफेदी साफेदी
ज (для побелки)

меланхоліческий прил उदास
उदास, म्लान म्लान

меланхóлия ж उदासी उदासी ж,
विपाद विपाद म.

мелётъ несов उथला (छिछला) हो
जाना उथ'ла (च^खिच^ख'लá) खो दжа
ना नл

мелиорáция ж с -ा भूमिसुधार
ब^खुमि-सुदा^खर म

мёлк||ий прил 1. (некрупный)
छोटा च^хотá, वारीक बारीक. छोटे
पैमाने का च^хотэ पैमानэ कá (незна-
чительного масштаба), — не дёхь-
ги रेजгारी ж, — рога́тый скот
मेड-वकडियाँ ж मн; 2. (неглубокий)
छिछला च^खिच^ख'लá, उथला उथ'लá,
— ая тарёлка चपटी प्लेट ж, ◇ — ая
буржуазія छोटे पूँजीपति (सर्माया-
दार) म मн

мелкобуржуáзный прил टुट-
पूँजिया तुत'पूँजिया неизм, मध्य-
वर्गी माद^ख'-वर्गी

мелковóдный прил छिछला
च^खिच^ख'लá, उथला उथ'लá.

мелкосóбственнический прил
छोटे मालिकों का च^хотэ मालिकों कá,
छोटी संपत्ति रखनेवालों का च^хотá
सम्पत्ति राक^ख'नэ-वालò कá

мелодичный *прил* सुरीला सु-
रिला

мелодия *ж* राग राг *м*

мелочность *ж* छिछोरपन च^ख-
च^खोर-пан *м*

мелочный *прил* 1. (о человеке)
छिछोरा च^खич^खोरा, 2. *перен* (ни-
чтожный) टुच тунч', तुच्छ тучч^х,
नगण्य नाганй'

мелочь *ж* 1. (деньги) रेजगारी
रैज'गारी *ж*, 2. (пустяк) जरा
सी बात зарā स्रि бāt *ж*, तुच्छ
(नगण्य) वस्तु तучч^х (नागण्य') वा-
स्तु *ж*

мел||ь *ж* छिछले पानी की जगह
च^खич^ख'लэ पāन्य क्यि दжага^х *ж*, छिछले
जल का तल (स्थान) च^खич^ख'लэ джал
कā तал (स्थान) *м*, садित^ься на —
जमीन (धरती) पर फँसना (फँस जाना)
нп, на —й छिछले जल के तल पर

мелькать *несов* झलकना ज^ха-
लाक'на *нп*, झलक मिलना (पडना)
ज^хालाक मिल'на (पार'на) *нп* (की
о чем-л.)

мелькнуть *сов* см мелькать

мельком *нареч* 1. (весьма ко-
роткое время) चलते हुए चाल'तэ ^хуэ,
क्षणमात्र के लिये क्शन-मात्र' कэ लийэ,
2. (поверхностно) सरसरी तौर पर
सर'сари таор пар

мельник *м* चक्कीवाला चакк्य-
-वाला *м*, चक्की का मालिक चакк्य
कā मा^{ли}क *м* (владелец мельницы),
चक्की चलानेवाला चакк्य चालāनэ-वाला
м (работающий на мельнице)

мельница *ж* चक्की चакк्य *ж*,
चक्की का घर चакк्य कā г^хар *м*

мельчать *несов* 1. छोटा हो जाना
च^хотā - ^хо джāнā *нп*, 2. *перен*
तुच्छ हो जाना तучч^х ^хо джāнā *нп*.

меморандум *м* स्मृतिपत्र स्मृति-
-पत्र' *м*

мемуары *мн* सस्मरण सा^сма-
-रान *м*

мёна *ж* अदला-बदला अद'ла-बाд'-
-ла *м*, अदल-बदल адал-бадал *м*,
आदान-प्रदान आदान-प्रादान *м*

мёнее *сравнит* от ма^{ло} से कम
(थोडा) सэ кам (त^хोरा), — всего सब
से कम; ♦ тем не — тис पर भी,
तथापि; б^олее йли — कुछ न कुछ,
थोडा बहुत, किसी हद (सीमा) तक

мензурка *ж* नापने का गिलास
नाп'нэ कā гилāс *м*

менов||ой *прил* —āя торг^овля
अदले-वदले का व्यापार अद'लэ-बाद'लэ
कā व्यापार *м*, —āя сто^имость *ж*
बदल का मोल बाдал कā мол *м*, वि-
निमय-मूल्य विनिमाय-मुल्य' *м*

мёньше 1. *сравнит* от ма^{лы}й,
ма^{ле}нький से छोटा (अल्पतर) सэ
च^хотā (अल्प'-тар), 2. *сравнит* от
ма^{ло} से कम (थोडा) सэ кам (त^хोरा),
— всего सब से कम.

меньшеви́к *м* मे^ншевिक मे^ншэ
-вик *м*

мёньш||ий 1. *сравнит* от ма^{лы}-
-ый, ма^{ле}нький से छोटा (अल्पतर)
сэ च^хотā (अल्प'-тар), 2. *превосх* от
ма^{лы}й, ма^{ле}нький सब से छोटा सब

सэ च^хотă, अल्पतम алп'-там, ◇ по
—сй мёре कम से कम.

меньшинство с अल्पसख्या алп'-
санк^хйă ж, अल्पमत алп'-मत म
(напр при голосовании)

меню с [खानो की] फिहरिस्त
[क^ханō кй] фик^х'рист' ж, भोजनसूची
б^ходжан-सूचй ж, मेन्यू-कार्ड мэниу-
-кăрд' म

меня мест 1. род от я впе-
редй — मेरे सामने मэрэ сām'нэ, 2.
вин от я मुझ को मुдж^х ко, मुझे
मुдж^хэ

менять несов 1. (изменять, пе-
ременять) बदलना бадал'нă н, परि-
वर्तन करना паривартан кар'нă न
(का что-л), 2. (обменивать) बदल-
ना бадал'нă न, अदला-बदला करना
ад'лă-бад'лă кар'нă न (का что-
-либо)

меняться несов 1. बदलना ба-
дал'нă न, बदल जाना бадал джăнă
न, — в лице चेहरा उतरना न
(का о ком-л), 2. (обмениваться)
अदला-बदला करना ад'लă-бад'लă
кар'нă न (का чем-л)

мер||а ж 1. (единица измерения)
माप māп ж, 2 (граница) हद्द хад
ж, सीमा сймă ж, 3. (мероприя-
тие) कदम кадам м, उपाय упăй म,
принимать —ы कदम उठाना न,
उपाय करना न, ◇ в значительной
—е बहुत कुछ, по меньшей —е कम
से कम; по —е возможности जहाँ
तक हो सकता है, जहाँ तक मुमकिन

(सभव) हो; в —у परिमित रूप से;
по —е сил यथाशक्ति.

мерещит||ься несом मालूम होना
मालूम хона न, दिखाई पडना दि
क^хай пар'нă न, जान पडना ज्ञान
пар'नă न, сй —ся, что.. उसे
मालूम होता है कि...

мерзавец м बदमाश бад-мăш म,
दुर्जन दुरджан म

мерзкий прил नीच नीच, दुष्ट
दुष्ट'.

мерзлый прил [शीत से] जमा
हुआ [शित सэ] джамă хуă, ठंड से मारा
त^ханд' सэ मăрă (напр о картошке)

мерзнуть несом जमना джам'нă
न, जम जाना джам джăनă न
(замерзать), ठंड लगना त^ханд' लग'
नă न (कोचने, ज़बनूत)

мерзость ж गदा काम गन्दă
काम म (о поступке), गदी चीज
гандй चयз ж (о вещи), गदी बात
गандй बăt ж (о сказанном)

меридиан м देशांतर देशान्तर
म, मध्याह्न-रेखा माद^хयăхн'-रэк^хă ж

меридиональный прил देशा-
ंतर-सबधी देशान्तर-सामबान्द'य,
मध्याह्न-रेखा-सबधी माद^хयăхн'-र-
क^хă-सामबान्द'य

мерило с कसौटी कासोती ж

мерить несом (измерять) नापना
नăप'नă न, मापना māп'नă न, नाप
(माप) लेना नăп (मăप) लэнă न

мерк||а ж नाप नăп ж, माप māп
ज, снимать —у नाप लेना न (की
с кого-л, с чего-л)

мёркнуть несов धुंधला हो जाना
д'хūd'лā хō джāнā нп

мерлúшка *жс* मेमने का चमड़ा
мэм'нэ кá чам'рā *м*

мёрный прил (ритмичный)
तालवद्ध тāl-бадд^x, तालदार тāl-дār.

мероприятие с काररवाई क़ार-
-रावई ञ , योजना णोदज'नवै ञ , उपाय
उपाय म

мёртвенный прил मुर्दा रा
мурдā sā, मृत्यु-तुल्य म्रित्यु-तुल्य',
—ая блѣдность मुर्दानी ж

мертвѣцъ *м* लाश *лāш жс*, शव
 шав *м*

мертвѣцкая ж लाश-चर लाश-
-ग़ार म, शवागार शавāgār म

мёртв||ый прил मरा हुआ मरā
хуā, मुर्दा мурдā неизм, मृत мрит,

♦ -ая пѣтля *as* दरार चक्कर *m*,
-ая зыбь *мор* [तूफान के बाद]

समुद्र-गत आदोलन म
 мерцание с जगमगाहट द्वाग'मा-
 गाहट ञि, टिमटिमाहट तिम'तिम-
 षाट ञि

мерца́ть *несов* जगमगाना *джаг'-*
мага́на *нп*, टिमटिमाना *тим'тимā-*
на *нп*

МЕСИВО с разг сानी сани э
(корм), भरता ब'ар'ता м (меша-
нина, смесь)

месѣтъ несов सानना सान'ना n ,
फेटना प'उत'ना n

местами нареч जगह जगह द्वा-
 гаं द्वागां, कही कही काँई काँई,
 स्थान स्थान पर स्तान स्तान पर

мѣстѣчко с геогр वस्ती бастия
ज, नगरी नाग'री ज

местий несов **भाडना** *дж^хār'nā* *п*,
भाड लेना (देना) *дж^хār* *лэнā* (дэнā)
п, **भाड देना** *дж^хārū* *дэнā* *п*

местком м (местный комитет)
 [ट्रेड-यूनियन की] स्थानीय समिति
 [трэд-йунийан кй] ст^ланий' сами-
 ти *жс*

мѣстность *म* सकाम *माकाम* *म*,
 स्थान *स्थान* *म*, इलाका *इलाका* *म*,
 प्रदेश *प्रदेश* *म* (*район*), населен-
 ная ~ आबाद *इलाका* *म*

мѣстный прил मकामी макāми,
स्थानीय स्त^लानीय', देशी дэшия (в про-
тивоположность иностранному),
— житель मकामी रहनेवाला м, यहाँ-
वाला м, स्थानीय निवासी м

म॑स्थ॑॥० स १. जगह॑ द॒जाग॑ह ञ॒स ,
 स्थान॑ स्त॒थान॑ म , क्षेत्र॑ क॒श्त्र' म
 (प्र॒स्थान॑स्त्वो), जानि॑माँत॒ - स्थान॑
 र॒खना॑ न , ना [स्वो] - ठीक॑ जगह॑ पर,
 उ॒चित॑ स्थान॑ पर (पो॒स्थि॑त॒ न त॒ न),
 व द्रु॒गोम॑ - २ दूसरी॑ जगह॑, अ॒न्यत्र॑,
 स॒वति॑त॒ ना - ३ प्र॒सु॒त॒प॒न॒न॒
 अ॒परा॑ध कर॒ते हु॑ए प॒कड॑ ले॒ना न , २.
 (दो॒ल॒ज॒न॒सु॒त॒प॒न॒न॒) ओ॒हदा॑ ओ॒'दा॑ म , प॒द
 पा॒द म , ३. (व॒ ते॒अ॒त्रे, व॒अ॒गे, प॒र॒
 ल॒अ॒मे॒न्ते न त॒ न) सी॒ट स॒यत॑ ञ॒स , ४.
 (ओ॒त्रि॒य॒क॒ अ॒उ॒ क॒न॒गि न त॒ न) ख॒ड
 क॒'अ॒न्दा' न , उ॒द॒व॒रण॑ उ॒द॒'अ॒रान॑ न , ५
 (बा॒ग॒अ॒) या॒त्री की॑ मा॒म॒ग्री का॑ भा॒ग
 य॒ा॒त्री का॑ स॒मा॒ग्री का॑ अ॒ग॒
 स्त॒अ॒व॒ति॒ ना - ६ फूँक॑ नि॒काल॑ दे॒ना न
 (की॒ को॒गो-१), शै॒खी॑ फो॒ड दे॒ना न (की॒

кого л), остава́ться на ~е वही की वही रहना *нп*, больно́е ~ भेद्य स्थान *м*, мर्म [स्थान] *м*, на ~е जगह पर (की को-ल), स्थान पर (के को-ल)

местожи́тельство *с* रहने की जगह राख'नэ кй джагаख *ж*, निवास-स्थान निवास-स्थान *म*

местоиме́ние *с* *грам.* सर्वनाम सार्व'-नाम *म*

местонахожде́ние *с* [ठौर-] ठिकाना [त'аор-] त'िकाना *म*, बूदबाश बुद-बाश *ж*

местопребыва́ние *с* [ठौर-] ठिकाना [त'аор-] त'िकाना *म*, बूदबाश बुद-बाश *ж*

месторожде́ние *с. геол* उद्गम-स्थान उद्गम-स्थान *म*, ~ руды धातु-पाषाण-क्षेत्र *म*, ~ угля कोयला-क्षेत्र *म*, ~ не́фти तैलाशय *म*

месть *ж* बदला बाद'ла *म*, प्रति-शोध प्रतिशोध' *म*, प्रतिहिंसा प्रति-हिंसा *ж*

ме́сяц *м* 1. (часть года) महीना माहिना *म*, माह माх *म*, मास मास *म*, 2. (луна) चाँद चाँद *म*, चंद्रमा चन्द्र'-मा *म*

ме́сячный *прил* माहवार माх'-वार, मासिक मासिक

ме́талл *м* धातु द'ату *ж*, цвет-но́н ~ अलौहिक (अनयस्य) धातु *ж*

металли́ст *м* धातु का मजदूर द'ату का मаз'दूर *म*

металли́ческий *прил* धातु का द'ату का

металло́ид *м хим* अधातु अध'ату *ж*, धात्वाभ द'ात्व'ाभ *म*

металлообраба́тывающ||ий *прил* ~ая प्रोम'्यल्लेन्न'त धातु का उद्योग द'ату का उद्योग *म*

металлурги́ческий *прил* धातु-उद्योग-संबंधी द'ату-उद्योग-सम्बन्ध द'य, ~ заво́д लोहे और फौलाद का कारखाना *म*

металлурги́я *ж* धातु-उद्योग द'ату-उद्योग *म*, धातुकर्म द'ату-कर्म' *म*, черная ~ लौह-व्यवसाय *म*; цвет-ная ~ अलौहिक (अनयस्य) धातुकर्म *म*

ме́тание *с* (гранаты и т п) फेकना प'эк'ना *म*, विक्षेप विक'शेप *म*

ме́тать *несов* फेकना प'эк'ना *п.*, ◇ ~ жре́бий кура (पाँसा) फेकना (डालना) *п*

ме́таться *несов* कसमसाना क'स-मासाना *नп* (от нетерпения), छट-पटाना च'ट'प'टाना *नп* (о больном)

метафíзика *ж* अतिभौतिकवाद अति-भ'ौतिक-वाद *म*

метафизíческий *прил* अतिभौ-तिकवादी अति-भ'ौतिक-वादी

ме́тафора *ж* ~ *лит* अन्योक्ति अ-न्योक्ति *ж*

ме́тель *ж* बर्फ का तूफान барф' का तुफ'ान *म*

метеóр *м* उल्का उल्का *ж*

метеорологи́ческий *прил* ऋतुविज्ञान-संबंधी रितु-विज्ञान-सम्बन्ध द'य, अतरिक्ष-विज्ञान-संबंधी अ-तरिक्ष'-विज्ञान सम्बन्ध द'य

метеороло́гия *ж* ऋतु-विज्ञान

риту-विग्यां *м*, अतरिक्ष-विज्ञान
 ант'риक्ष'-विग्यां *м*

МЭТИТЬ I *несов (помечать)*
 निशान (चिह्न) लगाना निशान (चिह्न')
 лагана *п* (मे что-л), नाम लिखना
 на́м лик^х'на *п* (पर что-л), निशान
 वनाना निशान बानाना *п* (पर что-л,
 напр бельё)

МЭТИТЬ II *несов (целиться)*
 निशाना बाँधना (साधना) निशाना
 ба́д^х'на (са́д^х'на) *п* (पर в кого-л,
 во что-л)

МЭТИТЬСЯ *несов* निशाना बाँधना
 (साधना) निशाना ба́д^х'на (са́д^х'на)
п (पर в кого-л, во что-л)

МЭТКА *ж* चिह्न चिह्न' *м*, दाग
 да́г *м*, निशान निशान *м*, — на бельё
 (для стирки) धोवी का निशान *м*

МЭТК||ИЙ *прил* 1. ठीक त^х'як (о
 пуле), तेज तээ (о глазе), — стрелок
 तेज निशानवाज *м*, 2. перен ठीक
 т^х'як; —ое замечание चुटीला रि-
 मार्क *м*

МЕТЛА *ж* झाड़ द^ж'а^ру *м*

МЭТОД *м* ढग द^х'анг' *м*, तरीका
 тарика́ *м* (путь, способ), प्रणाली
 прана́ли *ж*, पद्धति पाद^х'ти *ж*
 (напр теории), द्वालेकीचैकी —
 द्वदवाद की प्रणाली *ж*

МЕТОДИЧЕСКИЙ *прил* प्रणाली-
 -सवधी प्राना́ली-सामबान्द^х

МЕТР *м* मीटर मीтар *м*, कूबि-
 चैकी — घनमीटर *м*

МЭТРИКА *ж* (документ) पैदाइश
 का सर्टिफिकेट पाद^д'ानिш का सर्टифи-

कैत *м*, जन्म का प्रमाणपत्र दजान'
 का प्रामाँन पात्र' *м*

МЕТРИЧЕСКИЙ *прил* (о мерах)
 मैट्रिक мэтрик

МЕТРО *с см* метрополитён
 метрополитён *м* मीट्रो मीट्रो
м, भूमिगत (भूगर्भी) रेल (रेलवे) б^х'у-
 मि-गत (б^х'у-гарб^х'и) рэл (рэл'вэ) *ж*

МЕТРОПОЛИЯ *ж* विलायत विला-
 यत *м*

МЕХ I *м* (животного) पोस्तीन
 постин *м*

МЕХ II *м* (кузнечный) खाल
 к^х'ал *ж*, धौकनी द^х'а^бक'ни *ж*

МЕХ III *м* (для воды) मशक मा-
 шак *ж*

МЕХАНИЗАЦИЯ *ж* मशीनीकरण
 машини-каран *м*, यन्त्रीकरण यантри-
 -каран *м*

МЕХАНИЗИРОВАТЬ *сов и несов*
 मशीनीकरण (यन्त्रीकरण) करना मा-
 шини-каран (यानтри-каран) кар'на
п (का что-л)

МЕХАНИЗМ *м* कल कал *ж*, —ы
 मनि मशीनरी *ж*

МЕХАНИК *м* मेकेनिक मैकэник
м, यत्र-प्रवीण यантр'-правин *м*

МЕХАНИКА *ж* (наука) यत्रशास्त्र
 यантр'-शाстр' *м*

МЕХАНИЧЕСК||ИЙ *прил* 1. यत्र-
 शास्त्र-सवधी यानтр'-शाстр'-сам-
 बान्द^х, 2. (напр о труде, обо-
 рудовании) मशीनी машини, —ое
 оборудованіе मशीनरी *ж*, 3. (ма-
 шинальный) यत्रवत् यानтр'-ват

мехово́й прил पोस्तीन का पो-
स्तीन का

меховщи́к м पोस्तीनदोज पो-
स्तीन-دوز м

меч м तलवार तал'ва̄р ж

мече́ный прил दाग (निशान,
चिह्न) लगाया हुआ दा̄г (निशान,
चिह्न') लाग़ाया̄ хуа, चिह्नित चिह्नित

мече́ть ж मसजिद мас'джид ж

мечта́ ж सपना сап'на̄ м, स्वप्न
स्वाप्न' м, मन-मोदक ман-модак м

мечта́тельный прил स्वप्नपूर्ण
स्वाप्न'-पूरन'

мечта́ть несов сपना (स्वप्न)
देखना сап'на̄ (स्वाप्न') дэ̄х'на̄ п,
मन-मोदक खाना ман-модаक к'а̄на̄ п

меша́ть I несов 1. (размешивать, напр ложкой) चलाना चала-
ना̄ п, 2. (смешивать) मिलाना मि-
ला̄ना̄ п, मिला देना मिला̄ दэ̄ना̄ п,
मिश्रित करना (कर देना) मिश्रित
кар'на̄ (кар दэ̄ना̄) п

меша́ть II несов (кому-л, че-
му-л) तकलीफ (कष्ट) देना так'лиф
(काश्т') дэ̄ना̄ п (беспокоить),
रोकना рок'на̄ п (से в чё̄м-л),
प्रतिबध करना प्रатиबанд' кар'на̄
п (препятствовать), तंग करना
танг' кар'на̄ п (стеснять)

меша́ться несов (вмешиваться)
разг वीच मे आना бич मे̄ а̄на̄
нп, हस्तक्षेप करना 'хаст'-кшэп
кар'на̄ п (मे वो что-л'), ने मे-
शाईये̄сь не в свое де́ло! अपना
काम देखो!

мешка́ть несов разг देर (अव-
-तव) करना дэр (аб-ता̄в) кар'на̄ п,
विलंब करना वиламб' кар'на̄ п

мешкова́тый прил 1. ऊलजलूल
ӯл'джа̄ӯл, 2. (о платье) ढीला
д'ӣла̄.

мешо́к м वोरा бо̄ра м, थैला
т'аэ̄ла̄ м, заплечный — भोला м

мещани́н м (обыватель) दुट
पुंजिया वावू तु̄т'пू̄джийा̄ ба̄бу м

меща́нский прил (обыватель-
ский) दुटपुंजिया तु̄т'пू̄джийा̄ неиз

меща́нство с (обывательщина)
दुटपुंजियेपन तु̄त'पू̄джийा̄-पान म,
वावूगिरी बा̄бу-गिरि̄ ж

ми с муз गा̄ га̄ м

миг м पल पाल म, दम दाम-म,
क्षण कшान म

мига́ть несов. 1. झपकना द'а̄
पाक'на̄ नп (о глазах), पलक भौजना
(मारना) पалаक б'а̄дж'на̄ (ма̄р'на̄)
п (о ком-л), — [глаза̄ми] आँखो
को झपकाना п, 2. (кому-л) पलक
भौजना (मारना) पалаक б'а̄дж'на̄
(ма̄р'на̄) п, 3. перен (о свете)
टिमटिमाना तिम'тимā̄ना̄ नп, झिल
मिलाना द'ज'ӣч'मिला̄ना̄ नп

мигну́ть сов см мигать

ми́гом нареч पल के पल मे̄ पाल
कэ̄ पाल मे̄, पलक मारते [ही] पा̄ла̄
ма̄р'ते̄ [хӣ]

мизе́рный прил कम काम, थोडा
त'о̄ра̄, तुच्छ तु̄чч' м

мизи́нец м कानी [अंगुली] का̄नी
[ангули] ж, कनिष्ठा कानिшт'а̄ ж

मिह्रोब *म* कीटाणु कितानु *म* ,
जीवाणु द्जिवानु *म*

मिह्रोबिओलोगी *ज* कीटाणु-वि-
ज्ञान कितानु-विग्यान *म* , जीवाणुतत्व
द्जिवानु-तत्व' *म*

मिह्रोस्कोप *म* खुर्दवीन खुरद'-
-बिन *ज* , अण्वीक्ष अन्विक्श' *म* , सूक्ष्म-
दर्शक यत्र सूक्ष्म'-दारशाक यान्त्र'
म , माइकोस्कोप माइक्रोस्कोप *म* .

मिह्रोस्कोपिचस्की *प्रि*ल बहुत
छोटा बाखुत च^१ोता, सूक्ष्म सूक्ष्म'

मिह्रोफोन *म* ध्वनिवर्ध द^१वनि-
-वर्ध^१ *म* , अणुभाष अणु-ब^१ाश *म* ,
माइक्रोफोन माइक्रोफोन *म*

मिहस्तुरा *ज* घोलुवा ग^१ोलुवा
म , मिश्रित औपधि मिश्रित ओश'-
द^१ *ज* .

मिलिटारिजा *ज* फौजीकरण
फाओज-कारन *म* , सैन्यकरण सायन'-
-कारन *म*

मिलिटारिज्म *म* फौजवाद फाओज-
-वाद *म* , सैनिकवाद सायनिक-वाद *म*

मिलिटारिस्ट *म* फौजवादी फा-
ओज-वादी *म* , सैनिकवादी सायनिक-
-वादी *म*

मिलिटारिस्टिचस्की *प्रि*ल
फौजवादी फाओज-वादी, सैनिकवादी
सायनिक-वादी

मिलिजिओनर *म* मिलिशिया का
सिपाही मिलिशियी का सिपाही *म*

मिलिजिया *ज* मिलिशिया मिलि-
शियी *ज*

मिल्लिअर्द *म* अरब अरब *म*

मिल्लिअर्दर *म* अरबपति अरब-
-पति *म*

मिल्लिमेट्र *म* मिलीमीटर मिल्-
मितर *म*

मिल्लिओन *म* दस लाख दस लाक^१ *म*

मिल्लिओनर *म* लाखपति लाक^१-
-पति *म* , लक्षाधिपति लाक्षाद^१-
-पति *म*

मिल्लो *नर*च मधुरता से माद^१ुर'-
ता स, ओओ ओओ ~ स वाशेय ओ-
रओय आप ने बडी मेहरवानी (कृपा)
की (वय ओओ लुओओय), ~ लुओ-
नूतुय मधुरता से मुसकराना *न*

मिल्लुओदनी *प्रि*ल सुदर्शन सु-
-दारशन

मिल्लुओरुओ स रहम राखाम *म* ,
कृपा कृपा *ज*

मिल्लुओरुओनी *प्रि*ल रहम-दिल
राखाम-दिल, कृपालु कृपालु

मिल्लुओलुवीनी *प्रि*ल मेहरवान
मखार-बान, सदय सा-दाय

मिल्लुओलुवीनी *ज* भीख ब^१ाक^१ *ज* ,
भिक्षा ब^१िक्श^१ *ज*

मिल्लुओलु|| *ज* मेहरवानी मखार-
-बान *ज* , कृपा कृपा *ज* , ◇ ~
प्रुसिम! मेहरवानी करके! , कृपया!

मिल्लुओनी *प्रि*ल प्यारा प्यारा, प्रिय
प्रिय' (त^१ *व* ओओओ)

मिल्लुओ *ज* मील मील *म*

मिल्लुओका *ज* [ओहरे की] नक्काली
[ओ^१र^१ कय] नक्काली *ज*

मिल्लुओ 1 प्रुओओ के पास से क^१
पास स, के ऊपर से क^१ उपर स (न^१
प्रुओओओओ), के नओदीक (करीब,
निकट) क^१ नाओद^१क (करीब, निकट)
प्रुओओओ (ओलुओ, ओओओ), प्रुओओ ~
ओओा मकान के पास से गुओरना *न* ,

пропускать — ушей सुनी अनसुनी करना *n*, 2. *нареч* पास से *pās* сэ; ऊपर से *у*пар сэ (*над поверхностью*), नजदीक *наз'дйк*, करीब *ка-риб*, निकट *никат* (*близ, около*); попадать — (*о пуле*) बहकना *нп*, निशाना खाली जाना *нп*, लить — छलका देना *n*

МИМО́ЗА *жс*. छुईमुई च^xуИ-मुИ *жс*, लजाधुर लаджа^xд^xур *м*

МИМОЛЁТНЫЙ *прил* क्षणस्थायी क्शान-ст^xайИ, सरसरी सार'сарИ (*беглый*), — взгляд सरसरी निगाह *жс*

МИМОХО́ДОМ *нареч. прям, перен* राह चलते *ра^xх* чал'тэ, перен चलते-चलते *чал'тэ-чал'тэ*, загля-ну́ть — भॉकना *нп*.

МИ́НА I *жс* (*выражение лица*) चेहरे का भाव चэ^x'рэ *ка* б^xао *м*

МИ́НА II *жс* *воен* माइन *маин* *м*, सुरंग *суранг'* *жс*

МИНДА́ЛЬ *м* (*дерево и плод*) बादाम *ба^xдам* *м*

МИНДА́ЛЬНЫЙ *прил* बादामी *ба^x-да^xми*

МИНЕРА́Л *м* खनिज [पदार्थ] *к^xа-нидж* [पादार्त^x] *м*, धातु *д^xа^xту* *жс*

МИНЕРАЛО́ГИЯ *жс* खनिज-विज्ञान *к^xанидж-виг^xа^xн* *м*

МИНЕРА́ЛЬНЫЙ *прил* खनिज *к^xанидж*, धातुज *д^xа^xтудж*

МИНИАТЮ́РНЫЙ *прил* छोटा *ч^xо-та*, छोटे आकार का *ч^xотэ ^xа^xкар ^xка*

МИНИМА́ЛЬНЫЙ *прил* सब से कम *са^xб сэ ^xкам*, अल्पतम *алп'-там*

МИ́НИМУМ 1. *м* अल्पतम सख्या *алп'-там* *санк^xйа ^xжс*, न्यूनतम परिमाण *ни^xу^xн-там* *парим^xа^xн* *м*; *про-жйточный* — निर्वाह-वेतन *м*, до-дйть до — *а* छोटे से छोटा करना *n*, 2. *нагеч* (*самое меньшее*) सब से कम *са^xб сэ ^xкам*

МИНИ́РОВАТЬ *сов* *и* *несов* *воен* माइन (*сурंग*) डालना (*лагана, ви-छाना*) *маин* (*суранг'*) *да^xл'на* (*ла-га^xна, бич'а^xна*) *n*.

МИНИСТÉРСКИЙ *прил*. मंत्री का मन्त्रि *ка* (*относящийся к мини-стру*), मन्त्रालय का मन्त्रालाय *ка* (*относящийся к министерству*)

МИНИСТÉРСТВО *с* मन्त्रालय *ман-тра^xлай* *м*, सचिवालय *сачив^xала^xй* *м*, *Министёрство иностранных дел* परराष्ट्र-मन्त्रालय *м*, *Министёрство внутренних дел* गृह-मन्त्रालय *м*, *Министёрство обороны* रक्षा-मन्त्रालय *м*

МИНИ́СТР *м* मंत्री *мантри* *м*, सचिव *сачив* *м*, премьер- — प्रधान-मंत्री *м*, заместитель — *а* उपमंत्री *м*, — *и* *иностранных дел* विदेश-मंत्री *м*, *परराष्ट्र-मंत्री* *м*, — *внутренних дел* गृहमंत्री *м*, — *обороны* रक्षा-मंत्री *м*, — *здравоохранения* स्वास्थ्य-मंत्री *м*, — *просвещения* शिक्षा-मंत्री *м*, — *юстиции* कानून का मंत्री *м*, — *финансов* वित्त-मंत्री *м*

МИ́НН||ЫЙ *прил* *воен* माइन (*сурंग*) का *маин* (*суранг'*) *ка*, — *заградитель* माइन (*сурंग*) *лагане-*

वाला जहाज *म*, —ое पोле सुरग-
-क्षेत्र *म*

МИНОВАТЬ *сов* 1. (оставить
позади) गुजरना गुजार'ना *न*, गुजर
जाना गुजार द्जाना *न*, 2. (избе-
жать) बचना बच'ना *न*, बच जाना
बच द्जाना *न*, ему́ этого не —
वह इस से नहीं बचेगा; 3. (напр о
времени) बीतना बीत'ना *न*, गुजरना
गुजार'ना *न*, बीत (गुजर) जाना बीत
(गुजार) द्जाना *न*, зима —आला
सर्दी बीत (गुजर) गई, опа́сность
—आला खतरा टल गया, ◇ мину́я
подробности बिना तफसील के,
तफसील छोड़कर

МИНОМЁТ *м воен* [ट्रेंच-]मार्टर
[त्रэнच'-]मार्टर *म*

МИНОНО́СЕЦ *м мор* तबाहकुन
जहाज табāх-कун द्जाखāз *म*, टार-
पीडो-बोट तार'पिदो-बोट *म*, эска́-
дренный — डिस्ट्रायर *म*.

МИНУ́ВШ||ИЙ *прил*. पिछला पिछ'ल-
लā, पूर्व पुरव', [वि]गत [वि]गत,
—им лётom पिछली गरमी.

МИ́НУС *м* 1. *мат.* ऋण रिन *म*,
2 (недостаток) राख कमी काम
ज, न्यूनता न्यून'ता *ज*

МИНУ́Т||А *ж* 1. *минут* минат *म*,
2 (момент) पल पाल *म*, दम दाम
म, क्षण क्शान *म*, сию́ —у अभी,
इसी दम

МИНУ́ТН||ЫЙ *прил* 1 *минут* का
मिनат कā, —ая стрёлка बड़ी (минут
की) सूई *ज*, 2 (мгновенный) क्षणिक
क्शानिक

МИНУ́ТЬ *сов см* миновáть 1, 3.

МИР *І м* 1 (вселенная) दुनिया
दुनियā *ज*, ससार सāsār *म*, विश्व
विश्व' *म*, 2. (сфера жизни, круг
явлений) विश्व विश्व' *म*, органи́
ческий — चराचर विश्व *म*

МИР *II м* 1. (спокойствие) शाति
शāнти *ज*, अमन аман *म*, борьба́
за — शाति की लडाई *ज*, शाति-
-सग्राम *म*, сторóнник мiра शातिप्रेमी
म, Всеми́рный Совет Мiра विश्व-
-शाति-परिषद् *ज*, 2. (мирный до-
говор) शातिसधि शāнти-санд^хи *ज*
МИРИ́ТЬ *несов* मिलाप कराना
मिलāप कारāनā *न* (मे *кого-л*), मि-
लाना मिलāनā *न*, मित्र बनाना मित्र'
बानāनā *न*

МИРИ́ТЬСЯ *несов* [मेल-]मिलाप
करना [मэл-]मिलāप कार'नā *न*

МИ́РН||ЫЙ *прил* शातिमय शāन्-
ति-माय, असैनिक асаэник (не *воен-
ный*), शातिप्रिय शāन्ति-प्रिय' (*миро-
любивый*), शात शāнт' (*спокойный*),
— договóр शातिसधि *ज*, —ое на-
селёние असैनिक जनसमूह *म*

МИРОВОЗЗРÉНИЕ *с* विचार-धारा
विचार-द^लārā *ज*, विचार-पद्धति वि-
चार-पाद^खति *ज*, *марксистско-
-ленинское* — मार्क्सवादी-लेनिनवादी
विचारधारा *ज*.

МИРОВО́Й *прил* दुनिया (ससार)
भर का दुनियā (सāsār) ब^लार कā,
अंतर्राष्ट्रीय अंतर-रāश्ट्रिय' (*между-
народный*), ससारव्यापी सāsār-
-व्यापी (*всемирный*)

миролюбивый *прил* अमनपसद
аман-пасанд', शातिप्रिय शांति-
-прий'

мйска *жс* रकावी राकाबी *жс*.

миссионёр *м* मिशनरी मिशन'-
-рй *м*

мйссия *жс* 1 (задание, поручение) मुहिम मुहिम *жс.*, काम काम *м*, कार्य कार्य' *м*; भूमिका भूमिका *жс.* (роль), 2 (делегация) मिशन मिशन *жс*, मंडल मण्डल *м*

мйстика *жс*. रहस्यवाद राхасй'-
-вад *м*

мистификация *жс*. ढकोसला
д'акоc'ла *м*

мистический *прил* रहस्यवादी
рахасй'-вадй, गूढार्थक गुर'арт'ак

мйтинг *м*. जलसा джал'са *м.*,
सभा саб'ха *жс*, मीटिंग мйтинг' *жс*

миф *м*. 1. दतकथा дант'-кат'а *жс*, पौराणिक उपाख्यान паор'аиник
уп'ак'ий'ан *м*, जनश्रुति джан-шрути *жс*, 2. перен भूठी (कल्पित) कहानी
дж'ут'я (калпит) ка'х'анй *жс*.

мифический *прил* 1. पौराणिक
паор'аиник, 2. (воображаемый, мни-
мый) काल्पनिक काल्प'ник

мифоло́гия *жс*. (наука) दतकथा-
-विज्ञान дант'-кат'а-виг'й'ан *м*

мишён' *жс* निशाना ниш'ан'а *м*,
चौद चौд *м*

мишура́ *жс* चमकी चам'ки *жс*
младенец *м* गोद (दूध) का
वच्चा год (दूद') ка ба'ч'а *м*, शिशु
шишу *м*

младённый *прил* जैश्व
шаэшав

младёничество *с* शिशुता ши-
шут'а *жс*, जैश्ववास्था шаэш'в-
-аваст'а *жс*

мла́дший *прил* छोटा ч'от'а.

млекопитающие *мн* दूध पिला-
नेवाले जानवर दूд'а пил'анэ-ва'лэ
дж'ан-вар *м*. चन, स्तनपायी स्तान-
-п'аинй *м* *мн*

мле́чный *прил* Млечный Путь
астр दूधधारा дूд'а-д'ар'а *жс*,
आकाशगंगा а'каш-ганга *жс*

мне мест 1. दान्त от я मुझे
мудж'э, मुझ को मुдж'ко, 2. *пр*
от я. обо — मेरे बारे (सबध) मे
мэрэ ба'рэ (самбанд') мэ, подобно
— मेरे समान मэрэ сам'ан

мне́ни||е *с* खयाल хай'ал *м*, राय
ра'и *жс*, विचार ви'чар *м*, मत मत
м, по моему —ю मेरे नजदीक, मेरे
खयाल (विचार) मे, मेरी राय मे,
общественное — लोकमत *м*

мнймый *прил* झूठा дж'ут'а,
खयाली хан'ал, काल्पनिक काल्प'ник
(предполагаемый, придуманный)

мнйтельный *прил* शक्की
шак'ки, वहमी вах'ми, अविश्वासी
авиш'ва'си

мнить несов сли́шком много
— о себе अपने को बड़ा लाट साहब
сам'а'на ап'нэ ко бар'а л'ат са'хаб
самадж'на *м*, आसमान पर चढ़ना
ас'ма'н пар чар'на *мн*

мно́гие *мн* 1. *прил*. बहुत

(г^ханā) басā хуā (напр о горо-
де)

многонациональный прил
बहुजातिक बाहु-द्वैत, -ое госу-
द्वैत बहुजातिक राज्य ॥

многообещающий прил 1.
(подающий надежды) भरोसा देने-
वाला 6*арост дэнэ-вэлэ, होनहार
кон-хэр, 2. (обнадеживающий)
आशाजनक लीनэ-джанак

многообразный при बहु रूप
ба-ху-р-у-п

МНОГОПÓЛЬЕ с с - 1. कई फसलों
की तत्त्वीय (पद्धति) काय फास'लू का
तार'तूब (पाद'तू) अ.

многосемейный прил बहुकुटुंबी
бабу-кутумби

МНОГОСЛОВІЕ с शब्द-बहुल्य
шабд' бахулй' и

многословный прил वद्वद्बहुल
шабд'-базула, वाचान रचयल

многосложным приравн.
अनेकधातु एतत्तुल्यम्

1. многосторонний при: 1. vat.
वहमन्तीय वायु-वृद्धि: 2. перен
वहमन्दी वायु-वृद्धि

многотомный *ग्रन्थ बहुल जित्तो*
(ग्रन्थको) का *अध्याय* *अध्याय* (पुस्तक)

* * * * *

Этот документ является частью архива, хранящегося в Государственном архиве Российской Федерации. Он содержит информацию о деятельности органов государственной власти и управления в период с 1917 по 1925 год.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

1941年11月11日

многоуго́льник *м мат* बहुभुज [क्षेत्र] बाहु-ब^खउज [क्षेत्र'] *м*

многоцвѣ́тный *прил* बहुरंग बाहु-रंगā

многочи́сленный *прил* बहुत बाहुत, बहुसख्यक बाहु-संक^ययक

многочлѣ́н *м мат* बहुपद बा-
हु-पद *м*,

многоэта́жный *прил* बहुमजि-
ला बाहु-मानजिला *неизм*

многоязы́чный *прил* बहुभाषी
बाहु-ब^खाशी

мно́жественн||ый *прил* ~ое
число ग्राम बहुवचन बाहु-वा-
चन *म*

мно́жество *с* अधिक सख्या
अधिक संख^ययā *ж*, अनेकता अनैक'
तā *ж*

мно́житель *м мат* गुणक गु-
णक *म*

мно́жить *несов* 1. (увеличивать)
बढाना बार^खानā *п*, 2. *мат* गुणा
करना गुनā कार^ननā *п*

мно́й *мест см* мно́ю

мно́ю *мест* त्व *от* я मुझ से
मुझ^ख सэ, मुझ के द्वारा मुझ^ख कэ
द्वारā, मै ने^ममāэ नэ

моби́лизация *ж*. भरती ब^खार'
तय *ж*

моби́лизовать *сов и несов*
भरती करना ब^खार'तय कार^ननā *п*,
गोलबंद करना गोल-बान्द' कार^ननā *п*
(के लिये ना च^तो-ल)

моги́ла *ж* कब्र कार^बर' *ж*, समाधि
समा^दखि *ж*

моги́льщик *м* कब्र खोदनेवाला
कार^बर' क^खोद'नэ-वा^लā *म*

мого́льский *прил ист* मुगल
मुगल

могу́чий *прил* जोरावर зор-
-āवर, शक्तिशाली शक्ति-शāल्य

могу́щественность *ж, см.* мо-
гу́щество.

могу́щественный *прил* प्रबल
प्राबल, शक्तिमान् शक्तिमāन

могу́щество *с* ताकत तāकत *ж*,
शक्ति शक्ति *ж*, बल बल *म*.

мо́д||а *ж* फैशन फāэशन *म*, चलन
चालन *म*., выходить из ~ы फैशन
से बाहर हो जाना *пп*, гнāться за
~ой फैशन के पीछे भागना *пп*, быть
в ~е फैशन के मुताबिक (अनुकूल)
होना *пп*, входить в ~у फैशन के
मुताबिक (अनुकूल) हो जाना *пп*,
журнал мод फैशन की पत्रिका *ж*,
по ~е फैशन के मुताबिक (अनुकूल),
быть одётым по ~е फैशन के मुता-
बिक (अनुकूल) कपडा पहनना *пп*,
не по ~е फैशन से बाहर, फैशन के
गैरमुताबिक; ёто не в ~е इस का
फैशन नही रहा, по последней
~е नवीनतम फैशन के मुताबिक (अनु-
कूल); вводить [в] ~у फैशन चला-
ना *п*

моде́ль *ж* माडेल मāडेल *म*,
नमूना नामुनā *म*

мо́дный *прил* फैशनवाला फā-
शन-वा^लā

мо́жно *в знач* сказ 1. (воз-
можно) передается основной смы-

слового гл с формами гл सकना
 ни — предполагать, что. . खयाल
 किया जा सकता है कि खайाल क्नीā
 джā сак'тā хāэ кн , 2. (разре-
 шается, позволено): а) пере-
 дается сослаг накл смыслового
 гл — мне войти? मे [अदर] आऊँ?
 маэ [андар] āū?, б) передается
 сочетанием гл देना п с косв
 формой инфинитива смыслового
 гл здесь — курить? क्या यहाँ
 सिगरेट पीने दिया जाता है? кнā
 йахā снг'рэт пйнэ днйā джāтā
 хāэ?, ♠ как — скорей житни
 जल्दी हो सके, जल्द से जल्द द्जित'नी
 джалдй хō сакэ, джалд' сэ
 джапд'

МОЗГ м दिमाग димāг м , मस्तिष्क
 мастишк' м , костным — मज्जा
 жс , головной — मस्तिष्क м

МОЗГОВОЙ прил анат दिमागी
 димāй, मस्तिष्क का माстишк' कā
 МОЗОЛИСТЫЙ прил घट्टेदार
 г'аттэ-дār

МОЗОЛИТЬ несов — глазā разг
 आँखो मे खटकना (काँटा होना) āk'xō
 маэ к'атак'нā (кātā хōнā) ни

МОЗОЛЬ ж घट्टा г'аттā м

МОЙ мест मेरा мэрā, ♠ по-мбе-
 му मेरे नजदीक

МОКНУТЬ несов तर (गीला) हो
 जाना тар (гйлā) хō джāнā ни
 (становиться мокрым), भीगना
 с'яг'нā ни (промокать, намо-
 кать)

МОКРОТА ж мед. कफ कफ^x ж ,
 वलगम бал'гам м

МОКРЫЙ прил तर тар, गीला
 гйлā

МОЛ м (дамба) वाँध बāд^x м.

МОЛВā ж अफवाह аф'вāх ж ,
 किवदती кин-вадантй жс

МОЛВИТЬ сов разг कहना काх'нā
 п , कह देना काх дэнā п

МОЛДАВāНИН м मोलदावियन
 мол'дāвийан м

МОЛДāВСКИЙ прил मोलदावियन
 мол'дāвинан, — язык मोलदावियन
 जवान (भाषा) жс

МОЛéКУЛА жс физ अणु ану м ,
 व्यूहाणु вйухāну м , मोलीक्यूल
 моликйūл м

МОЛЕКУЛāРНЫЙ прил физ आण-
 विक āн'вик, — вес व्यूहाणु-भार м

МОЛйТВА жс दुआ дуā жс , प्रार्थना
 прāрт'нā жс , भजन б'аджан м

МОЛйТВенник м भजन की पुस्तक
 б'аджан кй пустак жс

МОЛйТЬ несов याचना (प्रार्थना)
 करना йāч'нā (прāрт'нā) кар'нā п
 (की о чēm-л)

МОЛйТЬСЯ несов दुआ (प्रार्थना,
 भजन) करना дуā (прāрт'нā, б'а-
 джан) кар'нā п

МОЛниенóсн||ый прил विजली
 की तरह का बिज'लй кй тарах кā;
 —ая воинā विजली की भूमक मे
 लडाई жс , विद्युत्पुद्ग म

МОЛниня жс 1. विजली बिज'лй
 жс , वज्र वаджр' v; удāрнлā —

बिजली गिर पड़ी (पर वो что-л),
वज्र गिर पड़ा (पर वो что-л),

2. (застежка) जिपर जिपर *म*

МОЛОДЁЖЬ *ж* नौजवान लोग
नाо-джавान *лог म मн*, युवा-समूह
йुवा-самूख *म*

МОЛОДЁТЬ *несов* जवान बनना
(हो जाना) джавान бан'ना (ло джā-
на) *нп*

МОЛОДЁЦ *м* 1. जवान джавान *म*
(здоровяк), *ирон* बच्चू बचचू *म*,
2. —! शाबाश! шабāш!

МОЛОДНЯК *м* 1 (молодой лес)
कमउम्र जगल काम-ум्र' джангал *म*,
2. (о скоте) पाठे पāt'э *म मн*, 3.
(молодежь) नौजवान लोग नाо-джа-
वान *лог म मн*

МОЛОД|ОЙ *прил* 1. [नौ]जवान
[नाо-]джавान, युवा йुवा *неизм*,
—бе госудārство कमउम्र (नवस्था-
पित) राज्य *म*, 2. (напр о вине,
сыре) नया найā, 3. — мёсяц नवो-
दित चंद्र наводит чандр' *म*

МОЛОДОСТЬ *ж* जवानी джавāни
ж, यौवन йаован *म*

МОЛОЖАВЫЙ *прил* जवान सा
джавान सā

МОЛОКО *с* दूध дūd' *म*, क़िस्लос
— फटा दूध *म*, दही *म*

МОЛОТ *м* हथौड़ा хат'аорā *म*

МОЛОТИЛКА *ж* с-л गाहने की
मशीन गāх'नэ क़ि машин *ж*

МОЛОТИТЬ *несов* गाहना गāх'на *п*

МОЛОТОК *м* हथौड़ी хат'аорй *ж*

МОЛОТЬ *несов* 1. पीसना पीс'на

п, 2. перен वकना бак'на *нп*, —
вздор разг वकवास वोल्ना *нп*

МОЛОТЬБА *ж* गाहना гāх'на *म*
МОЛО́ЧНАЯ *ж* दूध की दुकान
दūd' क़ि дукāн *ж*

МОЛО́ЧНИК *м* 1. (посуда) दूधदान
दūd'-दāन *म*, दूध के लिये वरतन
दūd' क़े लिये бар'तान *म*, 2. (тор-
говец молоком) दूधवाला दūd'-वāлā
म, रवाला गवāलā *म*

МОЛО́ЧНИЦА *ж* (торговка мо-
локом) दूधवाली दūd'-वāलй *ж*, रवा-
लिन गवāलिन *ж*

МОЛО́ЧН|ЫЙ *прил* दूध का दūd'
कā, दुधार दūd'ār (о скоте), — по-
рошók मिल्क-पाउडर *म*, ◇ —ые
зубы दूध के दाँत *म मн*

МО́ЛЧА *нареч* चुपके चुप'कэ, मौन
रूप से माон руп सэ

МОЛЧАЛ|ВЫЙ *прил* चुप्पा चुप्पā,
अल्पभाषी अल्प'-ब'āशй

МОЛЧА́НИЕ *с* चुप्पी चुप्पि *ж*,
मौन माон *म*, — — знак соглāсия
посл चुप रहना स्वीकृति का चिह्न
होता है

МОЛЧА́ТЬ *несов* चुप रहना (होना)
चुप राх'на (хонā) *нп*, —! चुप
रहो!

МОЛЬ *ж* पतंगा पतंगā *म*

МОЛЬБА *ж* गिडगिडाहट गिर'गि-
राखат *ж*, याचना йāч'на *ж*, प्रार्थना
प्रāрт'на *ж*

МОЛЬБÉРТ *म* तसवीर रखने का
ढाँचा тас'вйр राक'नэ कā द'āчā *म*

МОМÉНТ *м* 1 (миг) पल पाल *म*,

दम дам *м*, क्षण क्शान *म*, 2. (*вре-
мя*) वक्त वाक्त' *म*, समय самаय *म*,
मौका माока *म*, अवसर अव'сар *म*
(*случай*)

моментально *нареч* पल के
पल मे पал कэ पал मэ, क्षण भर मे
क्शान б'хар мэ

моментальный *прил* एक दम
का эк дам का, क्षणिक क्शаниक

монархист *म* राजतंत्रवादी
र्रादज-тантр'-вадй *म*

монархический *прил* राजतंत्र-
वादी र्रादज-тантр'-вадй

монархия *ж* राजतंत्र र्रादज-
-тантр' *म*

монастырь *म* मठ मत^१ *и*
монах *म* मठवासी मत^१-वासй *म*
монахиня *ж* मठवासिनी मत^१-
-वासинй *ж*

монгол *म* मंगोल мангол *म*
монгольский *прил* मंगोली
манголий, मंगोलियन манголийан,
~ язык मंगोलियन जवान (भाषा) *ж*

монет||а *ж* सिक्का सिकका *म*,
чеканить ~у सिक्का मारना (ढालना)
п, टकसालना *п*

монография *ж* [विशेष] निबंध
[विशेश] निबанд^१ *म*

монойтный *прил* 1. (*из це-
лого камня*) एकचट्टानी эк-чаттанй,
एक पत्थर का эк патт'ар का, 2.
перен (*цельный*) एकचट्टानी эк-чат-
-танй, अखंड अक'анд'

монолог *म* अपने आप से की हुई
वातचीत अप'नэ अप सэ кй хуй бат-

-चय्त *ж*, आत्मभाषण आत्म'-ब'आशन *म*,
स्वभाषण स्वा-б'आशन *म*

монополизировать *сов* *и не-
сов* इजारा लेना иджаара лэна *п*
(का *что-л*), एकाधिकृत करना
экад'икрит кар'на *п*

монополистический *прил*
इजारेदार иджаара-д'ार, एकाधिकारी
экад'икаरй, ~ капитализм इजारे-
-दार (एकाधिकारी) पूंजीवाद *म*

монополия *ж* इजारेदारी иджа-
-रा-द'ारй *ж*, एकाधिकार экад'и-
-कार *म*

монотонный *прил* एक लय का
एक लान का, एक से शब्द मे एक सэ
शाब्द' मэ (*о чтении, пении*), थका-
-नेवाला त'аक'анэ-वाला (*устоимитель-
-ный*)

монтаж *म* (действие) असेबल
(ढाँचा खड़ा) करना असэмбал (द'आचा
क'ार'а) кар'на *म*, समन्वायोजन सा-
मानव'आयोजन *म*

монтажный *прил* असेबल (ढाँचा
खड़ा) करने का असэмбал (द'आचा क'а-
-रा) кар'नэ का

монтер *म* फिटर фитар *म*, एले-
-क्ट्रीशियन элэкт्रйшийан *म* (эле-
-ктромонтер)

монтировать *несов* असेबल
करना असэмбал кар'на *п* (को *что-
-либо*), ढाँचा खड़ा करना द'आचा क'ार'а
кар'на *п* (का *что-л*), समन्वायोजन
करना सामानव'आयोजन кар'ना *п*

монумент *म* यादगार याद-ग'ार
ж, स्मारक स्मारक *म*

монументальный *прил* विशाल
विशाल, बृहत्काय ब्रिहत्-कान्

мор *м* महामारी माह-मारि *ж*

мораль *ж* नैतिकता नाэтик'-
ता *ж*

моральный *прил* नैतिक नाэ-
तिक, — дух मनोबल *м*

морг *м* लाश-घर लाश-г'ар *м*,
शवागार शавāgār *м*

моргать *несов* 1. भपकना *дж*а-
पाक'на *нп* (о глазах), पलक
भौजना (मारना) палак б'адж'на
(ма'р'на) *п* (о ком-л), — [глаз'ами]
आँखो को भपकाना *п*, 2. (кому-л)
पलक भौजना (मारना) палак б'х'адж'-
на (ма'р'на) *п*, 3. перен (напр об
огоньке) टिमटिमाना тим'тим'анā
нп, झिलमिलाना *дж*х'ил'мил'анā *нп*

моргнуть *сов см* моргать

морда *ж* थूथना т'ут'на *м*,
मुँह му'х *м*

мор||е *с* समुद्र самундар *м*,
समुद्र समुद्र' *м*, सागर сагар *м*,
आ морем समुद्रपार, выходить в —
समुद्र पर निकलना *нп*, уровень —я
समुद्रतल *м*, в открытом — खुले
समुद्र मे

мореплавание *с* जहाजरानी
джах'аз-ра'ни *ж*

мореплаватель *м* मल्लाह
малла'х *м*, नाविक ना'вик *м*

морж *м* बालरस ब'ал'рас *м*

морить *несов* — голодом भूखा
रखना б'ух'а рах'на *п*

морковь *ж* गाजर га'дजार *м*

морженое *с* कुल्फी кул'фи
ж, आइसक्रीम айс-кри'м *м*, сли-
вочное — मलाई की बर्फ *ж*

морженщик *м* कुल्फीफरोश
кул'фи-фарош *м*

мороз *м* ठंड т'анд' *ж*, सर्दी
сарди *ж*, पाला п'ала *м*

морозить *несов* 1. पाले से नष्ट
करना п'алэ сэ нашт' кар'на *п*,
2. безл ठंड पड़ना т'анд' пар'на *нп*

морозный *прил* ठंडा т'ан,ā,
पालेदार п'алэ-да'р

морозостойкий *прил* पाले
से नष्ट न होनेवाला п'алэ сэ нашт'
ना खोने-वाला, तुपार-सहिष्णु туш'ар-
-са'хишну

моросить *несов* भीसी (बूँदा-बूँदी)
पड़ना *дж*х'ися (бу'да-бу'дя) пар'на
нп

морс *м* फ्रुट-वाटर фр'ут-ва'тар *м*

морской *прил* 1 समुद्र का са-
मुन्दार ка, समुद्री самудря, सामु-
द्रिक सामудрик, — वॉयдух समुद्र
की हवा *ж*, 2. (связанный с море-
плавание *м*) जहाजी джах'аз

морфий *м* मरफिया мар'фийā *м*

морфология *ж* आकार-विज्ञान
акар-виг'ян *м*

морщина *ж* झुर्री *дж*х'урри *ж*,
बल бал *м*

морщинистый *прил* झुर्रीदार
дж'х'урри-да'р

морщи||ть *несов* सिकोड़ना си-
кор'на *п*, सिकोड़ लेना сикор л'эна
п, — губы होठ सिकोड़ना *п*, — нос

नाक मिकोडना *n* ; он —л нос при
одном упоминании об этом वह इस
का नाम मुनते ही नाक सिकोड लेता
था.

मोरщиться *несов* 1. झुर्रियाँ
पडना (पड जाना) झुर्रियाँ *पर'ना*
(*पर जाना*) *न* (*पर* *очем-л*), नाक-
भी सिकोडना *नाक-बाँठ* सिकोर'ना
n (*о человеке*), 2. (*напр* *о тка-*
ни, коже) सिकुडना सिकुर'ना *न*,
बल खाना *बल* *क'ना* *n*

मोर्याक *म* मल्लाह *मल्लाह* *म*,
जहाजी दजाहल *म*, नाविक *नाविक* *म*,
वोённый — नौसैनिक *म*

москвич *म* मास्कोवासी *मास्को-*
-वासी *म*

москóвск||ий *प्रि*ल मास्को का
मास्को *का*, —ая *область* मास्को
प्रदेश *म*

мост *म* पुल *पुल* *म*

мостить *несов* — *пол* फर्शबद
करना *फार्श'-बानद'* *कार'ना* *n*, —
улицу पक्की सडक करना *पाक'नी* *सा-*
राक *कार'ना* *n*

мостовая *ज* पक्की सडक *पाक'नी*
साराक *ज*, पत्थर का फर्श *पात्थ'र*
का *फार्श'* *म*

мотать *несов* 1. (*начатысать*)
लपेटना *लापेट'ना* *n* (*पर* *на что-л*),
2. (*золотой*) हिलाना *खिला'ना* *n*

мотать *н* *несов* (*расточать*)
मुअ [धन] डडाना [*ख'ान*] *उर'ना* *n*

мотаться *несов* (*качаться*) लट-
कना *लाटक'ना* *न*, झूलना *झूल'ना*
न *म*

мотив *म* 1. (*основание, причи-*
на) वजह *वाद'जाह* *ज*, कारण *का'रान*
म; 2. *मुअ* राग *रा'ग* *म*, 3. (*тема,*
сюжет) *विषय* *विशाय* *म*

мотивировать *сов* *и* *несов* वजह
पेश करना *वाद'जाह* *पेश* *कार'ना* *n*,
हेतु प्रस्तुत करना *खेतु* *प्रास्तुत* *कार'-*
ना *n*

мотивировка *ज* (*действие*)
वजह का पेश करना *वाद'जाह* *का* *पेश*
कार'ना *म*, हेतु का प्रस्तुत करना
खेतु *का* *प्रास्तुत* *कार'ना* *म*

мотовство *с* फजूलखर्ची *फा'зуल-*
-खार'ची *ज*

моток *म* लच्छा *ला'च'आ* *म*, —
[*नीटक*] *आँटी* *ज*

мотор *म* इजन *इन्'जिन* *म*, मोटर
मोतार *म*, авиационный — हवाई
जहाज का इजन *म*

моторизованный *प्रि*ल मोटर-
वाहित *मोतार-वा'हित*

мотор||ый *प्रि*ल मोटरवाला *मो-*
तार-वा'ला, — *का'तेर* मोटर-नौका *ज*,
—ая *लो'डका* मोटर-वोट *म*

мотоцикл *म* मोटर-साइकिल *मो-*
तार-सा'नकिल *ज*

мотоциклист *म* मोटर-साइकिल
चलानेवाला *मोतार-सा'नकिल* *चा'लाने-*
-वा'ला *म*, मोटर-साइकिलिस्ट *मोतार-*
-सा'नकिलि'स्त *म*

мотыга *ज* कुदाल *कुद'ाल* *म*, फा-
वडा *फा'व'डा* *म*

мотылёк *म* तितली *ति'त'ली* *म*

мох *म* काई *का'ई* *म*

мохнат||ый *प्रि* *ना'म'दार* *म*

-дār (волосатый), भबरा дж^хаб'рā (косматый), खुरदरा к^хур'дарā (шершавый), -ое полотёнце तुकी तौलिया ж

мочā ж пेशаб пэшāб м, मूत мут м, मूत्र мूтр' м

мочāлка ж खीसा к^хйсā м (в виде рукавицы)

мочевōй прил — пузырь анат मसाना масāнā м, मूत्राशय мўтрашай м

мочйть несов तर (गीला, सिक्त) करना тар (гйлā, сик') кар'нā п., भिगोना б^хигонā п (से व्यमाचिवать в чем-л)

МОЧЬ I несов सकना сак'нā нп (употребляется з сочетании с основной смыслового гл), в знач. «уметь» передается сочетанием гл आना нп, जानना п с инфинитивом смыслового гл, в оборотах, выражающих просьбу, разрешение, передается сослаг накл смыслового гл, я могу читать मैं पढ़ सकता हूँ; он не может плавать वह तैरना नहीं जानता, उस को तैरना नहीं आता, можно войти? अदर आऊँ?, ◇ может быть हो सकता है, शायद, संभवतः

МОЧЬ II ж разг что есть мочи पूरे जोर से पूरэ зор сэ

мошённик м ठग त^хаг м, जालसाज джāл-сāз м

мошённичать несов ठगना त^хаг'нā п

мошённичество с धोखा д^хок^хā м, छल ч^хал м, धूर्तता д^хурт'тā ж мошка ж छोटा कीड़ा ч^хотā кй-рā м

мошёнйй прил पक्का паккā мошность ж 1. ताकत ताकत ж, शक्ति शक्ति ж, 2. тех. क्षमता кшам'тā ж.

мошньйй прил ताकतवर ताкат-вар, शक्तिशाली शक्ति-шāली

мошь ж ताकत ताकत ж, शक्ति शक्ति ж

мрак м अधेरा анд^хэрā м, अधिकार анд^х'-кār м

мракобёс м अधिकारवादी анд^х'-кār-вāдй м, प्रगतिविरोधी प्रागति-विरोध^хй м

мракобёсие с अधिकारवाद анд^х'-кār-вād м, प्रगतिविरोध प्रागति-विरोध^х м

мрāмор м [सग] मरमर [санг'-] мар'мар м

мрāморный прил [सग] मरमर का [санг'-] мар'мар кā

мрāчный прил 1. अधेरा анд^хэрā, 2. перен (печальный) उदास удās

мстйтельный прил कीना रखने-वाला кйнā рак^х'нэ-вāлā, तामसिक тām'сик

мстить несов बदला (प्रतिशोध) लेना бад'лā (प्रतिशोध^х) лēнā п (से кому-л, का за что-л), प्रति-हिंसा लेना прати^хйсā лēнā п (से кому-л, की за что-л)

МТС (машинно-тракторная станция) मशीन-ट्रैक्टर-स्टेशन машин-траэктар-стэшан *м*

мудрёный *прил* 1. (трудный) मुश्किल мушкил, कठिन кат^хин, 2. (запутанный, сложный) पेचीदा пэчй дāнеизм, जटिल джатил

мудрёц *м* ज्ञानी гйāни *м*, दाना дāнā *м* неизм

мудрить *несов разг* [मामले को] गैरजरूरी पेचीदा करना [mām'-лэ ко] гаэр-зарүри пэчйдā кар'-нā *п*

мúдрость *жс* दानिशमदी дāниш-мандй *жс*, बुद्धिमानी будд^хи-мā-ни *жс*

мúдрый *прил* दानिशमद дāниш-манд', बुद्धिमान् будд^химāн

муж *м* शौहर шао^хар *м*, खाविद хāвинд' *м*, पति пати *м*

мужаться *несов* हिम्मत बाँधना (करना, न हारना) химмат бāд^х-нā (кар'-нā, на хāр'-нā) *п*

мúжественный *прил* बहादुर бахāдур, साहसी сāх'си

мúжество *с* हिम्मत химмат *жс*, साहस сāхас *м*

мужской *прил* मर्द (पुरुष) кард' (пуруш) кā, ◇ — род грам पुलिग *м*

мужчина *м* मर्द кард' *м*, पुरुष пуруш *м*

музёй *м* अजायबघर аджāйаб-г^хар *м*, म्यूजियम мйузниам *м*, संग्रहालय санграхāлай *м*

музыка *жс* बाजा бāджā *м*, संगीत сангйит *м*

музыкальн||ый *прил* संगीत-संबधी сангйит-самбанд^хй, —ое со-провождение पृष्ठभूमि *жс*

музыкант *м* बाजा बजानेवाला бāджā баджāнэ-вāлā *м*, वादक вāдак *м*

мúка *жс* दुख ду^хк^х *м*, कष्ट кашт' *м*

мука *жс* आटा āтā *м*

мул *м* खच्चर к^хаччар *м*

мулла *м* मुल्ला муллā *м*

мúмия *жс* ममी мамй *жс*

мундир *м* वरदी вар'дй *жс*

мундштук *м* मुँहनाल мūх'-нāл *жс* (трубки), निगाली нигāли *жс* (кальяна)

муниципальный *прил* म्युनिसिपल мнунисипал.

муравей *м* चिउँटी чйūти *жс*

муравейник *м* बाँबी бāби *жс*

мурашки *мн* у меня — по спине бегают *разг* मेरे जिस्म (शरीर) मे सनसनी पड जाती है мэрэ джисм' (шарйр) мē сан'санй пар джāти хāэ, मेरे रोगटे खडे हो गये мэрэ рōг'-тэ к^харэ хō гайэ

мурлыкать *несов* गुगुनाना гун-гунāнā *нп*

мúскул *м* माँसपेशी мāс-пэшй *жс*

мúскулистый *прил* माँसल мā-сал

мúсор *м* कूड़ा [-कुर्कुट] курā [-куркут] *м*, कचरा кач'рā *м*

мусорный *прил* कूडे (कचरे) का
कुरэ (кач'рэ) к̄а, — ящик कूडाकोठ
м, कचरा-पेटो *ж*

мусульманин *м* मुसलमान му-
сал'ман *м*

мусульманский *прил* मुसलमा-
नी мусал'мāнī, मुसलिम мус'лим

мусульманство *с* इस्लाम ис'-
ла̄м *м*, मुसलमानियत мусал'мāни-
ят *ж*

мут||ить *несов* 1. (делать мут-
ным) घँघोलना г̄āг̄ол'нā *н*,
2. безл меня —йт मेरा जी मिच-
लाता है мэрā джī мич'ла̄тā х̄аэ

мутн||ый *прил* 1. (о жидкости)
गँदला гāд'ла̄, 2. (затуманенный,
тусклый) धुँधला д̄ūд'ла̄, ◇ в —ой
водё рѣбу ловить погов किसी का
घर जले कोई तापे

муфта *ж* सूफ маф *м*

муха *ж* मक्खी макк'хī *ж*

мучение *с* कष्ट кашт' *м*, दुःख
духк'х' *м*, यातना йāt нā *ж*

мученик *м* शहीद ша'йд *м*

мучитель *м* सतानेवाला сатāнэ-
вāлā *м*, कष्टदाता кашт-дāтā *м*
неизм.

мучительный *прил* कष्टदायी
кашт'-дāйī.

мучить *несов* सताना сатāнā *н.*,
कष्ट पहुँचाना кашт' пах̄учāнā *н*,
यातनाएँ देना йāt'нāэ дēнā *н*

мучиться *несов* कष्ट (यातनाएँ)
भोगना кашт' (йāt нāэ) б̄^хог'нā *н*

мучной *прил* आटे का āтэ кā

мушка *ж* (прицельная) मक्खी
макк'хī *ж*

муштра *ж* ड्रिल дрил *ж*

муштровка *ж см* муштра

мчать *несов* तेजी से ले जाना

тэжī сэ лэ джāнā *нп*

мчаться *несов* तेजी से चलना
тэжī сэ чал'нā *нп*, हवा से वाते करना
лавā сэ бātэ кар нā *н*; वेतहागा दौड-
ना (भागना) бэ-тах̄ашā даор'нā
(б'āг'нā) *нп* (бежать)

мщение *с* बदला бад'ла̄ *н*,
प्रतिशोध प्रतिशोध' *м*, प्रतिहिंसा
грати'х̄исā *ж*

мы мест हम х̄ам мы увéрены,
что... हमे यकीन है कि..., мы с
вами आप और हम, हम दोनों (мы
оба), мы с вами давно знакомы
हम तुम पुराने परिचित है.

мылить *несов* साबुन लगाना сā-
бун лагāнā *н* (पर что-л.)

мылкий *прил* भागदार дж̄āг-
-дār, फेनदार п̄эн-дār

мыло *с* साबुन сāбун *м*

мыловарение *с*, साबुन बनाना
сāбун банāнā *м*

мыловаренный *прил* — завод
साबुन बनाने का कारखाना сāбун
банāнэ кā кār-хāнā *м*

мыльница *ж* साबुनदान сāбун
-дāн *н*

мыльн||ый *прил* साबुन का сā-
бун кā, साबुनी сāбунī, — пюзьрь
साबुन का बुल्ला *м*, — ая пēна сабуна
का भाग (फेन) *м*.

мыс *м* रास *рās* *м*, अतरीप
अन्त'रिप *म*

мысленный *прил* खयाली хайā-
लй, कल्पनासभव कल्प'нā-самб^хав
(воображаемый), विचारगत विचār-
गत (напр об отражении)

мыслимый *прил* मुमकिन мум'-
кин, सभव самб^хав

мыслитель *м* विचारक विчāрак
мыслить *несов* 1. सोचना соч'-
нā *п*, खयाल (विचार) करना хайāl
(विचār) кар'нā *п*, अदाज (अनुमान)
करना андāз (अनुमान) кар'нā *п*
(судить, оценивать), 2. (представ-
лять) धारना करना д^хār'нā кар'-
нā *п*

мысль *ж* खयाल хайāl *м*, वि-
चार विचār *м*, चिन्ता चинтā *ж*,
अनुमान अनुमान *м* (предположение),
योजना йодж'нā *ж* (замысел)

мыслящий 1 *прич* от мыс-
лить; 2. *прил* विचारील विचār-
शील

мыть *несов* धोना д'онā *п*, नह-
लाना нах'лāнā *п*, नहला देना
нах'лā дēнā *п* (купать)

мыться *несов* नहाना нахāнā
нп, हाथ मुंह धोना хāt^х-мүх д'онā
п (умываться)

мычание *с* डकराना дак'рāнā
м, रāभना рāб^х'нā *м*

мычать *несов* डकराना дак'рā-
нā нп, रāभना рāб^х'нā нп

мышеловка *ж* चूहादान चुхā-
-дāн *м*

мышечный *прил* मांसल мāсал
мышление *с* विचार-प्रक्रिया
विचār-प्रक्रियā *ж*

мышца *ж* मांसपेशी мāс-пēшй *ж*

мышь *ж* चूहा चुхā *м*

мышьяк *м* सखिया санк^хийā *м*

мягкий *прил* नरम нарам,

मुलायम мулайām, गद्दीदार гаддйā-

-дār, गुदगुदा гуд'гудā (о мебели),

— воротничок मुलायम कालर *м*

мякина *ж* भूसा б^хусā *м*, छौंस
ч^хāс *ж*

мякиш *м* [रोटी का] гूदा [रोटी
kā] гудā *м*

мякоть *ж* 1. (плода) गूदा гудā
м, 2. (мяса) मांस мāс *м*

мямлить *несов* разг चबा चबा-
कर बाते करना чабā чабāкар бātā
кар'нā *п*

мясистый *прил* मांसल мāсал,
मांसयुक्त мāс-йукт'

мясник *м* कसाई касāй *м*, बूचड
бучар *м*

мяси|бой *прил* गोشت (मांस) का
гошт' (мāс) кā, — ёе консервы
मांस-टिन *м*

мясо *с* गोشت гошт' *м*, मांस
мāс *м*

мясорубка *ж* कीमा बनाने की
मशीन кймā банāнē кй машин *ж*

мята *ж* бо *п* पुदीना пудинā *м*

мятеж *м* बगावत багāват *ж*,
विद्रोह видрох *м*

мятежник *м* बागी бāгй *м*, वि-
द्रोही видрохи *м*

набавлять *несов (увеличивать)* वढाना *бар^хānā n*, वढा देना *бар^хā dēnā n*, — *цену कीमत (मूल्य) बढाना (बढा देना) n*, — *ещё три рубля और तीन रूबल देना n*

набат *м* खतरे का घटा *хат'рэ кă г^хантă m*, अलार्म *алăрм' m*, бить в — *खतरे का घटा बजाना n*, अलार्म-बेल बजाना *n*

набег *м* धावा *д^хāvā m*, छाप *ч^хāpā m*

набегать *несов 1. (наталкиваться)* दौड़कर टकराना *दाор'кар так'рānā n* (से *на кого-л*, *на что-л*), 2. (*напр о тучах, облаках*) उमड़ना *умар'нā n*, छा जाना *ч^хā джānā n*, 3. (*сбегаться*) भाग आकर इकट्ठा (एकत्रित) होना *б^хāг āкар икатт^хā (экаग्रिग) ĩonā n*

набежать *сов см* **набегать**

набекрень *нареч разг* तिरछे *तिर'च^хэ*, надевать *шапку* — टोपी को टेढा रखना *n*

набело *нареч* साफ *сāф*, переписать — *साफ लिखना n*

набережная *ж* घाट *г^хāt m*, वॉध *बāद^х m*, नदी के किनारे पर सड़क *नादी कэ किनारे пар सारक ж (улица)*

набивать *несов 1.* ठूस ठूसकर भरना (*भर देना*) *त^хūs त^хūs'кар б^хар'нā (б^хар дēnā) n*, ठूसना *त^хūs'नā n*, कूटना *कूत'नā n*, 2. *текст* छापना *च^хāप'नā n*, ♠ **набить**

руку हाथ बैठना (*जमना*) *न* (मे *на чем-л*), — *цену कीमत (मूल्य) बढाना (बढा देना) n*, — *карमान जेब भरना n*

набивка *ж 1. (действи-)* भरना *б^хар нā m*, पूरण *पूरान m* ~ *चू-чел चर्मपूरण m*, प्राणिपूरण *m*, 2. (*то, чем набито*) भराई *б^харāй ж*, 3. *текст* छपाई *च^хāпāй ж* **набивной** *прил текст* 'छपा च^хāпā

набирать *несов 1.* जमा करना *джамā кар'нā n*, संग्रह करना *сан-граह кар'нā n* (*का что-л*), चुनना *चुन'नā n*, चुन लेना *चुन लēnā n* (*вы-бирать*), — *воду* पानी भरना (*भर लेना*) *n* (मे *во что-л*), 2. (*произ-водить набор*) भरती करना *б^хар'ति кар'नā n* (*की кого-л*), 3. *полигр* कपीज करना *кампоз кар'нā n*, टाइप बैठाना *तāип баэт'āнā n*, अक्षरयो-जन करना *अक्षर-यौदजान кар'नā n*, ♠ — *номер телефона* टेलीफोन को नवर मिलाना (*डायल करना*) *n*, **набрать** 10 очко́в *спорт* १० प्वाइंट जीतना (*प्राप्त करना*) *n*, — *скоро-рость* तेजी पकड़ना *n*, तेज हो जाना *न*

набираться *несов 1. (накоп-ляться)* जमना *джам'нā n*, जम जाना *джам джānā n*, पहुँचना *पा-खūच'नā n*, पहुँच जाना *पाखūच दजā-नā n* (*तक докакого-л количества*), *в комнате* *набралось* *много* *наро́ду* कमरे मे बहुत से लोग जम गये, 2.:~

смелости *разг* साहस करना (बटोर-
ना) cāḥas kar'nā (बатор'nā) *n* ,
— силजोर भरना (पकड़ना) зор б^аар'-
nā (पाकार'nā) *n* , ताकत पकड़ना tā-
kat paakar'nā *n* ., ♦ *набратъся* उमा
बुद्धिमान् वन जाना *np*

набѣтый 1. *прич* от *набѣть*,
2. *прил* ठसाठस (खचाखच) भरा
हुआ त^аас-ā-त^аас (क^аच-ā-क[ा]च)
б^аарā ḥuā, ठूसा हुआ त^аūsā ḥuā,
परिपूर्ण परिपूरन' (*переполненный*);
♦ — *दुराक* *разг*. काठ का उल्लू *m*
набѣть *сов* *см* *набивать*
наблюдатель *m* निरीक्षक नि-
र्यक्शाक *m*

наблюдательность *ж* तेजनज-
री तэз-наз'рй *ж* , सूक्ष्मदर्शिता सू-
क्ष्म'-दारशिता *ж*

наблюдательный *прил* 1. (*о*
человеке) तेजनजर तэз-назар, सूक्ष्म-
दर्शी सूक्ष्म'-दारश्य, 2. (*служащий*
для *наблюдения*) देखभाल का दэк^а-
-б^аल कā, — *пункт* *воен* देखभाल की
चौकी *ж*

наблюдать *несов* 1. गौर (ध्यान)
से देखना गाор (द^аयāन) सэ दэк^а'nā
n , पर्यवेक्षण करना парй'вэкшान
kar'nā *n* , 2. (*надзирать*) निगरानी
(देखभाल) करना (रखना) निग'рāनि
(दэк^а-ब[ा]ल) kar'nā (राक^а'nā) *n*
(की *за кем-л* , *за чем-л*) , निरीक्षण
करना निर्यक्शान kar'nā *n* (का *за*
кем-л , *за чем-л*)

наблюдение *s* 1. देखभाल दэк^а-
-ब[ा]ल *ж* , पर्यवेक्षण парй'वэкшान *m* ,

2. (*надзор*) निगरानी निग'рāनि *ж* ,
निरीक्षण निर्यक्शान *m*

набóйк||*a* *ж* 1. *текст* छपा
हुआ कपडा च^аapā ḥuā kap'rā *m* ,
2. (*на каблуке*) फालतू एडी फ़ाल'तू
эरй *ж* , स्तáवित् — *у* फालतू एडी
लगाना *n* , एडी पर चमडा लगाना *n*
(*кожаную*)

на́бок *наре* एक तरफ (ओर)
को *эк* тараф (*ор*) को, तिरछे तिर'च^э-
(*набекрень*)

наболéвший *прил* — *вопро́с*
कष्ट देनेवाला प्रश्न कаш्त'дэнэ वāलā
प्राश्न' *m*

набóр *m* 1. (*напр* *учащихся*;
тж *воен*) भरती б^аар'ति *ж* , 2.
полигр कपोजिग кампозинг' *ж* ,
टाइप बैठाना तāनप बाэт^аānā *m* , अक्ष-
रयोजन अक्षार-यौदजान *m* , 3. (*ком-
плект*) सेट सэт *m* , ♦ — *слов* शब्द-
बाहुल्य *m* , *निरर्थक* लेख *m* (*о сти-
тье*)

набóрщик *n* *полигр* कपोजिटर
कामपозितार *m* , कपोज करनेवाला
कामपоз kar'nā-वāलā *m* , टाइप बैठ-
नेवाला तāनप बाэт[ा]āनэ-वāनā *m* ,
अक्षरयोजक अक्षार-यौदजाक *m*

набрáсывать *несов* 1. डालना
дāल'nā *n* , भरना б^аар'nā *n* , भर
देना б[ा]ар дэнā *n* (*наполнять*),
— *कुँचु* *काम्नेय* पत्थरो का ढेर लगाना
n , 2. (*составлять в общих чер-
тах*) स्थूल वर्णन करना स्त^аूल वार-
नान kar'nā *n* , — *схёму* (план)
खाका बनाना (खीचना) *n* , — *конспёкт*

доклада भाषण का जोड़-तोड़ बैठाना *n*,
3. (напр одержу) ओढ़ना *op'ñā n*,
डालना दाल' *nā n*

набрасываться *несов разг*
भपटना *дж'апат'ñā nñ* (पर *на ко-
го-л*), टूट पड़ना *तूट пар'ñā nñ*,
हमला (आक्रमण) करना *хам'лā (āk
раман) кар'ñā n* (нападать)

набрать(ся) *сов см* набирать
(-ся)

набрести *сов* पहुँचना *пах'уч'ñā
nñ*, मिलना *мил'ñā nñ* (को *на ко-
го-л*, *на что-л*), — *на* след पता
लगाना *n* (का *кого-л*, *чего-л*), он на-
брёл на мысль उसे खयाल (विचार)
आ पड़ा

набросать *сов см* набрасы-
вать 1, 2

набросить *сов см* набрасы-
вать 3

наброситься *сов см* набрасы-
ваться

набросок *м* खाका *хākā m*,
मसविदा *мас'видā m*, पांडुलिपि *пāн-
ду-липи ñ*, पांडुलेख *пāнду-лэк' m*.
(черновик)

набухать *несов* फूलना *п'хул'ñā
nñ*, फूल जाना *п'хул джāñā nñ*, बढ़-
ना *бар'ñā nñ*, बढ़ जाना *бар' दजā-
ñā nñ*

набухнуть *сов см* набухать

наваливать *несов* 1. ढेर लगा-
ना (करना) *д'эр лагāñā (кар'ñā)
n* (в кучу, का *что-л*), भरना
б'хар'ñā n, भर देना *б'хар дэнā n*

(*напр в яму и т n*), लादना
лād'ñā n, लाद देना *лād дэнā n*,
बोझना *бодж'ñā n* (нагружать),

2. перен *разг* (обременять) लाद-
ना *лād'ñā n*, बोझना *бодж'ñā n*;

3. безл *навалило* много *снэгу* बहुत
बर्फ पड़ी है *ба'хут барф' парй хāэ*

наваливаться *несов* पूरे जोर से
दबाना (दबा देना) *пूरэ зор сэ да-
бāñā (дабā дэнā) n* (давить *всей
тяжестью*); भपटना *дж'апат'ñā
nñ*, टूट पड़ना *तूट пар'ñā nñ* (на-
брасываться)

навалить(ся) *сов см* навали-
вать(ся)

навар *м* शोरबा *шор'бā m*, फोल
дж'ол m, रस *рас m*, जूस *дж'ус m*.

наваристый *прил* चरबी से भरा
हुआ *чар'бий сэ б'харā х'уā*, — *бульон*
चरबी से भरा हुआ *шорба m*

навевать *несов перен* पैदा
(उत्पन्न) करना *паэдā (утпанн') кар'-
ñā n*, — *грусть* उदासी छाना *nñ*.
(से *о чем-л*)

наведаться *сов см* наведы-
ваться

наведение *с* — справок पूछ-
-ताछ *п'уч'тāч' m*; — *лоска*,
ग्लान्छा रोगन (पालिश) करना *роган
(пāлиш) кар'ñā m*, चमकाना *чам'-
кāñā m*, — *порядка व्यवस्थित कर-
ना* *вйаваст'хит кар'ñā m*

наведываться *несов* देखने जा-
ना (आना) *дэк'нэ джāñā (āñā) nñ*
(को *к кому-л*), मिलने आना *мил'нэ*

खुआ, —ая угроза फौरी खतरा *म*,
आसन्न आशका *ज*

навлёкАть *несов* अपने ऊपर ला-
ना अप'नэ उपार लाना *п*, सिर पर
लेना सिर पर लाना *п*, पैदा (उत्पन्न)
करना पाэдा (उत्पन्न') कार'ना *п*
(вызывать), — недовольство अप्रस-
न्नता उठाना *п* (की च्चे-ल)

навлёчь *сов см* навлекать

наводіть *несов 1.* (указывать
путь) राह दिखाना राख दिखाना
п, 2. (нацеливать) निशाना बाँधना
(साधना) निशाना बाँध'ना (साद'ना)
п, 3. (приводить в какое-л состоя-
ние) — чистотय सफाई करना साफाई
कार'ना *п*, — глянец चमकाना चाम'-
काना *п*, रोगन (पालन) करना रोगन
(पालन) कार'ना *प*, — порядок व्य-
वस्थित करना व्यवस्था'त कार'ना *प*,
◇ — мост पुल बनाना (बाँधना) *п*
(напр о рабочих), पुल बनवाना (बाँध-
वाना) *п* (напр об инженере), —
справку पूछ-ताछ करना *п* (से उको-
ग-ल, की ओ-чем-ल), — на мысль
खयाल दिलाना *प*.

наводка *ж* (орудия) निशाना
बाँधना (साधना) निशाना बाँध'ना
(साद'ना) *म*, ◇ — мост पुल का
बनाना (बाँधना) *म*

наводнёни *е с* बाढ़ बाढ़'ना *ज*,
सैलाव साेलब *म*, пострадавший
от —я बाढ़-पीड़ित

наводніть *сов см* наводнять

наводнять *несов 1.* सैलाव (प्ला-
वित) करना साेलब (प्लावित) कार'ना

п, 2. перен पाटना पाट'ना *п*, पाट-
देना पाट देना *प*. (से चम-ल)

наводчик *м* воен निशाना बाँध-
नेवाला निशाना बाँध'ना-वाला *म*

наводящий 1. прич от наво-
дить, — на размышление विचारका-
रक विचार-कारक *म*, 2. при — во-
прос पते का सवाल पाते का सवाल *म*

навоз *म* खाद क'ाद *ज*, पौंस
पाँस *ज*

наволока *ж см* наволочка

наволочка *ж* तकिये का गिलाफ
такийэ का गिलाफ *म*

наостріть *сов разг* — ऊँची
कान उठाना (खड़ा करना) कान उठा'ना
(क'ारना कार'ना) *प*, कनौतियाँ उठाना
(खड़ी करना) कानातियाँ उठा'ना (क'ार-
न कार'ना) *प* (о животных), —
लंजी भाग खड़ा होना ब'ाग क'ारा
खोना *प*

наврАть *сов разг 1.* झूठ बोल-
ना (बोल देना) झूठ'ना बोल'ना (बोल
देना) *प*, 2. (ошибиться) गलती
करना गल'ती कार'ना *प*

навряд [ли] *нареч разг* शायद
(कदाचित्) ही शायद (कदाचित्) *ख*,
[यह] सशय का विषय है [नाख] सा-
शान का विशान *ख*э

навсегдА *нареч* हमेशा (सदा) के
लिये *ख*अेशा (सादा) के लिये, अनंत-
काल तक अनंत'-काल तक

навстрёчу *нареч* मिलने को मिल'-
ने को, идти — मिलने को आना *प*
(से кому-ल), — *эх*ала машина
सामने से कार आ रही थी

на́вык *म* अभ्यास *अब'ह्यास म* (प्रविचका), तजरबा *तदजार'बा म*, अनुभव *अनुब'व म* (опыт), कौशल का-शल *म* (умение, мастерство), त्रु-दोव'ये ~и श्रमकौशल *म*

नावы́кат [e] *нареч* . *глаза́* ~ उभ-डनेवाली *आँखें* *उब'ार'नэ-व'ाली आँखें* *ज म*

नावы́лет *нареч* आर-पार *आर-पार*, वारपार *व'ार-पार*, он был ранен ~ उस को आर-पार का जखम लगा

नावы́ючивать *несов* बाँधकर लादना (लाद देना) *बाँद'ार ल'ाद'ना* (लाद द'ना) *न*

नावы́ючить *сов см* навы́ючи-вать

नावяз'ать *сов см* навязывать

नावязчив'ый *прил* तग करनेवा-ला *तंग'ार'नэ-व'ाला*, अधिक प्रार्थना करनेवाला *अधिक'प्रार्थ'ना'ार'नэ-व'ाला*, ~ая идея स्थिर विचार *म*

नावязывать *несов* (принуж-дать) बलात् लादना (लाद देना) *बालात् ल'ाद'ना* (लाद द'ना) *न* (पर क'मु-ल), ~ своё мнение जबरदस्ती (बलात्) अपनी राय लादना *न* (पर क'मु-ल)

नाга́йка *ж* चाबुक *चाबुक म*

нага́н *म* नगान [का रिवाल्वर] *नाग'ान* [का रिव'ालवर] *म*

нага́р *म* (на свече) [मोमबत्ती का] गुल (फूल) [मोम-ब'त्ती का] गुल (प'खुल) *म*

нагиба́ть *несов* [नीचे को] झुका-ना (झुका देना) [नीचे को] *झुका'ना* (झुका द'ना) *न*

нагиба́ться *несов* [नीचे को] झुका-ना (झुका जाना) [नीचे को] *झुका'ना* (झुका द'ना) *न*

нагишо́м *нареч* *разг* विलकुल नंगा बिल'कुल नंगा, नंगे शरीर नंगे शरीर.

нагле́ц *म* तोताचश्म *तोता-चश्म'म*, ढीठ (धृष्ट) आदमी (पुरुष, व्यक्ति) *द'हि'त' (द'रि'श'त') आद'मी* (पुरुष, व'याक'गि) *म*

ना́гло *нареч* ढिठाई (धृष्टता) से *द'हि'त' (द'रि'श'त') स' (निल'ज्ज'ता-पूर्वक निरलाद'ज'त'ता-पूरवाक*

ना́глость *ж* ढिठाई *द'हि'त' (द'रि'श'त') ज*, गुस्ताखी *गुस्ता'खी ज*, धृष्टता *द'रि'श'त'ता ज*, *иметь* ~ *с'द'ेल'ать* धृष्टता करना *न* (की *च'तो-ल*.)

ना́глухо *нареч* मजबूती (दृढता) से *मा'ज'बू'ती (द'रि'श'त'ता) स'*, ~ *за-बि'व'ать* कीली से जड देना *न*

ना́глый *прил* ढीठ *द'हि'त'*, गुस्ताख *गुस्ता'ख*, धृष्ट *द'रि'श'त'*

нагляде́||ться *сов* काफी देख लेना *का'फी द'ख' ले'ना* *न*, नजर भर-कर देखना (देख लेना) *ना'जर ब'ार'कार द'ख'ना* (देख ले'ना) *न*, *чего то́лько я не ~лся* मैं ने क्या क्या देख लिया!

нагля́дн'ый *прил* 1. (ясный) साफ *सा'फ स्प'ष्ट* स्पष्ट, ठोस रूप में पेश किया हुआ *त'ह'स रूप में पेश क'िया हुआ*, ~ *прим'ер* जीता-जागता उदाहरण *म*, 2. ~ *ое* *обуч'ение* नज-री तालीम *ना'ज'री त'ाली'म ज*, आँखो-देखी शिक्षा *आँख'ो-द'ख'ी शि'क्षा ज*.

нагна́ть *сов см* нагоня́ть
нагнетáтельный *прил* चढाने
का चर^खाने क़ा, — насóс *тех* (водя-
ной) पानी चढाने का पप *м*

нагнетáть *несов тех* चढाना
चर^खाना *п*, दवाव डालना दाब़ा
दाल'ना *п*, सपीडन करना सम्पीडन
кар'ना *п*

нагно́ение *с. мед* पकाव पाक़ा
м, पीप पडना (आ जाना) पीप пар'-
ना (आ दज़ार'ना) *м*

нагну́ть(ся) *сов см* нагибáть
(-ся)

наговáривать *несов 1. разг*
(много) बहुत कुछ कहना (कह देना)
बाхут कуч^ख काх'ना (काх дэна) *п*,
2. *разг (клеветать)* कान भरना कान
б^хар'ना *п* (के кому-ल), बदनाम कर-
ना बाद-नाम кар'ना *п*, कलक लगा-
ना कालक' लाग़ाना *п* (पर ना को-
गो-ल), 3. (о звукозаписи) भरना
б^хар'ना *п*, — пластинку रिकार्ड
मे भरना *п*

наговорíть *сов см* наговáри-
вать

наговорíться *сов* काफी बात-
चीत करना क़ाफ़ी बात-चीत кар'ना *п*

нагóй *прил* नगा- नान्गा, नग्न
नाग्न'

на́голо *нареч* стричь — बाल
चमड़े तक काटना बाल चाम'рэ так
क़ाग'ना *п*, с шáшкой — नगी तल-
वार [हाथ मे लिये] नान्गी ताल'व़ार
[ख़ात' मे लिये]

на́голову *нареч* разбítь —

सफ़ाया कर देना साफ़ाया कर देना
п (का को-ल)

нагоня́й *м* *разг* भिडकी
दज^खир'की *ж*, डाँट-डपट द़ाँट-दापाट
ж, получить — भिडकी खाना *п*

нагоня́ть *несов 1. जा* पकडना
(पकड लेना) दज़ा पाकार'ना (पाकार
लэना) *п*, पीछा करके जा लेना पीच^खा
कार'क़े दज़ा लэना *п*, दौडकर पकड-
ना (पकड लेना) दाोर'कार पाकार'-
ना (पाकार लэना) *п* (бегом), बराबर
अना (आ जाना) बार-आ-बार आना (आ
दज़ाना) *नप* (के को-ल, च़ो-ल, срав-
ниваться), 2. *перен. разг (вызыв-
вать)* — स्क़ुक़ उदासीनता छाना
удас़ान'ता च़^खाना *п*, — страх
डराना दार'ना *п*

наго||ра́ть *несов 1 (о свече)*
[मोमबत्ती का] गुल बनना (बन जाना)
[मोम-बाट़ी का] गुल бан'ना (बान
दज़ाना) *नप*, 2. *безл. разг* ему
— रेलो उस ने भिडकी खाई उस ने
दज^खир'की क़^खाई, उस को खूब सज़ा मि-
ली उस को खूब सज़ा मिली

нагородíть *сов разг* ढेर लगा-
ना द़^खэр लाग़ाना *п* (का च़े-ल),
ढेर के ढेर लगाना द़^खэр क़े द़^खэр ला-
ग़ाना *п* (के च़े-ल, нагромоздить)

наготá *ж* नगापन नान्गा-पान *म*,
नग्नता नाग्न'ता *ж*

наготáвливать *несов* तैयार कर-
ना (कर देना) त़ैय़ार कार'ना (कार
दэना) *п*, बनाना बान'ना *п*, बना
(पका) देना बाना (पाका) दэना *п*
(настряпать)

нагото́ве *нареч* तैयार ताэнार्, быть — तैयार होना *нп*, держа́ть — तैयार रखना *п*

нагото́вить *сов см* нагото́вли-
вать

награ́бить *сов* लूटना लूत'на *п*,
лूт लेना लूт лэна *п*

награ́бленное *с* लूटा हुआ माल
लूता хуа мāl *п*, लूट का माल लूत
ка мāl *п*

награ́да *ж* इनाम инām *п*, пу-
рस्कार पुरаскар *м*, पारितोषिक пā-
ритошик *п*, तमगा там'га *м*, पदक
падак *м* (*знак отличия*)

наградíть *сов см* награж-
да́ть

награжда́ть *несов* इनाम (пу-
рस्कार) देना инām (पुरаскар) дэна
п, पुरस्कृत करना पुरаскрित кар'-
на *п*, विभूषित करना виб'ушит
кар'на *п* (*орденом, медалью*)

награжде́ние *с* इनाम (पुरस्कार,
पारितोषिक) देना инām (पुरаскар,
पारितोшиक) дэна *м*, विभूषित करना
виб'ушит кар'на *м* (*орденом,
медалью*)

нагрева́ние *с* 1. (*действие от*
гл нагрева́ть) गरमाना гар'манā
м, गरम करना гарам'кар'на *м*,
तपाना тапāна *м*, 2. (*действие от*
гл нагрева́ться) गरमाना гар'ма-
на *м*, गरम हो जाना гарам хо
джāна *м*, तपना тап'на *м*

нагрева́ть *несов* गरमाना гар'-
манā *п*, गरम करना (*कर, देना*)

гарам кар'на (*кар дэна*) *п*, तपाना
тапāна *п*

нагрева́ться *несов* गरमाना
гар'манā *нп*, गरम होना (*हो जाना*)
гарам хонā (*хо джāна*) *нп*, तपना
тап'на *нп*

нагрéть(ся) *сов см* нагрé-
ва́ть(ся)

нагромождáть *несов* ढेर लगा-
ना д'эр лагāна *п* (*का что-л*), ढेर
के ढेर लगाना д'эр кэ д'эр лагāна
п (*के चो-ल*)

нагроможде́ние *с* 1. ढेर लगा-
ना д'эр лагāна *п*, 2. (*ग्रिदा*) ढेर
д'эр *п*

нагромождíть *сов см* нагро-
мождáть

нагрубíть *сов* रूखी वाते सुना
देना рух'я батэ сунā дэна *п*

нагружа́ть *несов* लादना лāд'на
п, लाद देना лāд дэна *п*, बोझना
бодж'на *п*

нагружа́ться *несов* भार लेना
б'ār лэна *п*, अपने आप को लादना
ап'нэ āп ко лāд'на *п*

нагрузíть(ся) *сов см* нагру-
жа́ть(ся)

нагру́зка *ж* 1. (*действие*) बोझ
लादना бодж' लāд'на *म*, बोझना
बोझ'ना *म*, 2. (*груз*) बोझ बодж'
म, भार ब'ār *प*, 3. (*объём
работы*) काम का विस्तार कām कā
вистār *म*

нагря́нуть *сов* (*явиться неожиданно*)
разг अचानक (*अकस्मात्*) आ

पहुँचना ачāнак (акасмāг) ā пахūч' -
 नā *нп*, आ धमकना ā д'амак' нā
нп, आ पडना ā пар'нā *нп* (*तज*
о беде, несчастье)

над *предлог* के ऊपर कэ उपар
пгслелог, — столóm मेज के ऊपर,
 — головой सिर के ऊपर, насме-
 хāться — кём-л. किसी की हँसी
 उडाना *п*, рабóтатъ — чём-л किसी
 पर काम करना *п*

надавītь *сов см* надāвливать
 надāвливать *несов* दवाना दा-
 बāнā *п*, दवा देना-दाबा дэнā *п*,
 निचोडना निचोर'нā *п*, निचोड देना
 निचор дэнā *п* (*выжимать*)

надбāвить *сов см* надбавлять
 надбāвка 'ज इजाफा изāфā *м*,
 बढ़ती бар'тя *ж*, वृद्धि व्रिद्ध'и *ж*,
 — на дороговйзну महंगाई भत्ता *м*

надбавлāть *несов* बढ़ाना бар'ā-
 нā *п*, बढ़ा देना бар'ā дэнā *п*,
 इजाफा करना изāфā кар'нā *п*

надвигāть *несов* चलाना чалā-
 нā *п*, सरकाना сар'кāнā *п*, на-
 двīнуть ш्लāпу टोपी मुँह पर सरका
 देना *п*

надвигāться *несов* आना āнā
нп, करीब आना (पहुँचना) карйб
 āнā (पाखूच'नā) *нп*, नजदीक (समीप)
 आना (जाना) наз'дйк (самйп) āнā
 (लजāнā) *нп* (*приближаться*), छा
 जाना ч'ā джāнā *нп* (*напр о*
темноте)

надвигāющийся 1. *прич от*
 надвигāться, 2. *прил* आनेवाला

āнэ-вāлā, नजदीक (समीप) आने-
 वाला наз'дйк (самйп) āнэ-वāлā,
 सिर पर मैडरानेवाला सिर पर मād'-
 рāнэ-वāलā (*напр об опасности*)

надвīнуть(ся) *сов см* надвн-
 гать(ся)

на́двое *нареч* दो टुकड़े करके दो
 тук'рэ кар'кэ, दो भागो मे दो б'āгō
 мē

надвязāть *сов см* надвя́зы-
 вать

надвя́зывать *несов* 1. — [чул-
 кй, носкй] [जुराब मे] पजा लगाना
 [джурāб мē] पान्दजā लगāनā *п*,
 2. — [веревку] [दो रस्सियो को
 मिलाकर] लवाई बढाना [दो रस्सियō
 को मिलाकर] लामбāय бар'āнā *п*

надгрōбн[ый] *прил* — कāмень
 कब्र (समाधि) का (के ऊपर बैठाया
 हुआ) पत्थर काбр' (समाद'и) कā (कэ
 उपर बाэт'āиā खूā) पत्त'ार *म*,
 — пāм्या'ник समाधि-स्तभ *м* (को-
 लonna), —āя нāдпись कब्र (समाधि)
 का स्मरणलेख काбр' (समाद'и) कā
 स्मारन-लэк' *म*

надевāть *несов* पहनना पाхан'-
 нā *п*, पहन लेना पाхан лэнā *п*
 (на себя), पहनाना пах'нāнā *п* (на
 другого), चढाना чар'āнā *п*, चढा
 देना चар'ā дэнā *п* (*натягивать—*
чулки, чехол и т п); डालना
 दāल'нā *п* (*накидывать, набрасы-*
вать), — очкй चश्मा [आँखो पर]
 चढाना (चढा लेना) *п*

надēждā *ж* उम्मेद उम्मэд *ж*,

आशा āshā *ज*, व ~े ना की उम्मेद (आशा) करते हुए, के भरोसे *последлог*, *терять* ~у उम्मेद (आशा) खोना *п*, हताश होना *пп*; подав́ать (вселя́ть) ~у उम्मेद दिलाना *п*

надё́жный *прил* भरोसे का (के लायक) б̣̣аросэ к̣ा (кэ л̣ा́йак), विश्वस्त विश्वास्त', विश्वसनीय विश्वास'नीय' (о человеке)

наде́л *м* [земельный] ~जमीन का टुकड़ा замйन к̣ा тук'ра̣ *м*

наде́лать *сов* करना кар'न̄ *п*, कर देना кар дэн̄ *п*, तैयार करके रखना таэ́й̄а̄र कार'कэ राक'न̄ *п* (сделать заранее). पैदा (उत्पन्न) करना पाэд̄ा (उत्पन्न') कार'न̄ *п* (причинить)

наде́лѣть *сов см* наделя́ть
наде́лѣть *несов* 1. (кого-л чем-л) विभक्त करके देना विभ̣̣ाक्त' कार'कэ दэн̄ *п*, देना दэн̄ *п*, प्रदान करना प्राद̄ान कार'न̄ *п* (снабжать), 2. *перен* (одарять) बख्शना बाख'श'न̄ *п*

наде́ть *сов см* надева́ть
наде́ѣяться *несов* उम्मेद (आशा) रखना उम्मэд (āshā) राक'न̄ *п* (पर ना को-ल, ना च्त्-ल), भरोसा करना ब̣̣ारосा कार'न̄ *п* (पर ना को-ल), я ~юсь на успе́х मुझे उम्मेद (आशा) है कि सफलता होगी.

надзе́мн̄ый *прил* जमीन (भूमि) के ऊपर का замйन (б̣̣̄уми) कэ उ̄पार क̄ा, ~ая желе́зная доро́га जमीन (भूमि) के ऊपर की रेलवे *ज*

надзира́тель *м* दारोगा да́рога *м*, सुपरवाइजर सुपार'वा́изар *म*, тюре́мный ~ जेलर *म*

надзира́ть *несов* निगरानी करना निग'र̄ानि कार'न̄ *п* (की *зи кем-ल, за чем-ल*), निरीक्षण करना निरिक्शान कार'न̄ *п* (का *за кем-ल, за чем-ल*).

надзо́р *म* निगरानी निग'र̄ानि *ज*, देखभाल दैक'ब̣̣-ब̣̣ा̄ल *ज*, निरीक्षण निरिक्शान *म*

надла́мывать *несов* 1. थोड़ा थोड़ा तोड़ना (तोड़ देना) त̣̣ोरा̄ त̣̣ोरा̄ तोर'न̄ (तोर दэн̄) *प*, 2. *перен* कमजोर करना काम-зор कार'न̄ *प*

надле́ж̄а́ть *несов безл* ~ит *сделать* это यह काम करना है *йа̄* काम कार'न̄ *хаэ*, вам ~йт *эхать* आप को जाना है

надле́жащ̄ий *прил* मुनासिब मुनासिब, उचित उचित, ठीक त̣̣̄य̄, दुस्त दुस्त' (правильный), ~им *образом* उपयुक्त रूप से; в ~ем *порядке* ठीक क्रम में; *принимать* ~не *меры* उचित काररवाई करना *प*

надро́м *म* 1. (действие) फूट प̣̣ूत *ज*, थोड़ा टूटना त̣̣ोरा̄ तुट'न̄ *म* (от *гл* надломі́ться), थोड़ा तोड़ना त̣̣ोरा̄ तोर'न̄ *म* (от *гл* надломі́ть), 2. (место) दरार दार̄ार *ज*, भग ब̣̣ांग' *म*, 3. *перен* विषाद विषाद *म*

надломи́ть *сов см* надла́мывать

надломи́ться *несов* 1 फूटन

п'ут'нā *нп*, थोडा टूटना *त^२орā*
 तूत'нā *नп*, 2. *перен* कमजोर हो
 जाना *काम-जोर* खो *джāнā* *नп*, जोर
 टूटना *जोर* तूत'नā *नп* (का *०* *काम-ल*,
० *काम-ल*), *его* *सि*ल्य *नादलोमिलि*сь
 उस का जोर टूट गया

नादलोमलनन 1. *प्रिच* *स* *त*
*नादलोमि*ть, 2. *प्रिच* फूटा हुआ
 प'ुता खूā, *перен* विपद्-ग्रस्त विपद्-
 -ग्रस्त', खिन्न *क^२निन'*

नादमेनन *प्रिच* घमडी
 ग^२ामान्दी, अभिमानपूर्ण *अब^२िमāन-*
 -पूरन'

नादो *स* *नु*ज्हु, *तक* *ему* *и* ~!
раз खूब बदला मिला! *хуб* *бад'ла*
मिला!

नादोबनोस्त *||* *ज* *जरूरत* *зарूरत*
ज, *आवश्यकता* *आवाशिअक'ता* *ज*, *по*
मेरे ~*и* *जरूरत* (*आवश्यकता*) *के*
अनुसार, *в* *सलू*चाе ~*и* *अगर* *जरूरत*
(आवश्यकता) *पडे*

नादोेदाть *несов* *तकलीफ*
(कष्ट) *देना* *तक'लीफ* (*काश*त') *दē*नā
п, *तग* *करना* *तान*ग' *क*ार'नā *п*,
мне [*э*то] *नादो*ёलो *मे* [*इ*स *से*] *थक*
गया हूँ.

नादोेदलिवый *प्रिच* *थकानेवाला*
 त^२ाकāनэ-वāलā, थकाऊ *त^२ाकāу*, *तग*
करनेवाला *तान*ग' *क*ार'नэ-वāलā

नादोेсть *сов* *स* *नादोेदा*ть

नादोлго *нареч* *बहुत* *दिनो* *तक*
*बा*खुत *दिन*० *तक*, *काफी* *समय* *तक*
*क*āफि *समा*य *तक*, *चिर*काल *तक* *चिर-*
-काल *तक*, *दीर्घ*काल *के* *लिये* *दिर*ग^२-
-काल *क*э *ली*यэ .

नादोरवाть(ся) *сов* *स* *नाद*ры-
 वा^२ть(ся)

नादोуми^२ть *сов* *раз* *सम-*
*भा*ना *स*अ^२म'द^२ज^२āनā *п*, *सम*भा *देना*
*स*अ^२म'द^२ज^२ā *द*энā *п*, *सलाह* *देना* *स*लāख
*द*энā *п* (*подать* *स*वेत)

नादпи^२са^२ть *сов* *स* *नाद*пи^२сы-
 वा^२ть

नादпи^२сы^२वा^२ть *несов* *लिखना*
*लि*क^२'नā *п* (*पर* *ना* *काम-ल*, *के* *ऊपर*
नाद *काम-ल*), *लिख* *देना* *लि*क^२ *द*энā
п (*पर* *ना* *काम-ल*, *के* *ऊपर* *नाद*
काम-ल), *अभिलेख* *करना* *अब^२खिले*क^२
कार'नā *п* (*снаб*ज^२ा^२ть *नाद*пи^२स्यु),
 ~ *क*он^२व^२े^२र^२ *लि*फा^२फे *पर* *पता* *लिखना*
п, ~ *क*नी^२गु *पुस्तक* *को* *समर्पित*
करना *п*

नादпи^२сь *ज* *सरनामा* *स*अ^२र-नā^२иā
म, *अभिलेख* *अब^२खिले*क^२ *म*, *इस्त*ह^२ार
*и*श^२त'ख^२ार *म*, *विज्ञापन* *वि*ग^२ी^२ā^२प^२ान *म*.
*(अ*ब्^२ज^२ा^२व^२ले^२न^२िए)

नादрэ^२з *म* *काट* *क*ā^२т *ज*, *पाछ*
*प*āच^२ *ज* (*ना* *द*रे^२वे *द*ल^२्या *प्र*िवि^२व^२की).

नादрэ^२з^२ा^२ть *сов* *स* *नाद*рэ^२з^२ा^२ть

नादрэ^२з^२ा^२ть *несов* *हलकी* *काट*
करना *ख*ाल'की *क*ā^२त *क*ार'नā *п*, *पाछना*
*प*āच^२'नā *п* (*द*रे^२वे *द*ल^२्या *प्र*िवि^२व^२की)

नादрэ^२з^२ы^२वा^२ть *несов* *स* *नाद*-
 रे^२з^२ा^२ть

नादруг^२ā^२ते^२ль^२ство *с* *अत्याचार*
*अ*त^२ी^२ā^२च^२ār *म*, *कुव्यवहार* *कु*-व^२ी^२व^२'-
*ख*ār *म*

नादруг^२ā^२ть^२ся *сов* *अत्याचार*
(कुव्यवहार) *करना* *अ*त^२ी^२ā^२च^२ār (*क*ु-
-वी^२व^२'ख^२ār) *क*ार'नā *п*

надрывáть *несов* 1. [थोड़ा] फाडना [tʰorā] pʰār'nā *n*, 2. *перен* ~ горло गला फाडना galā pʰār'nā *n*, ~ гóлос आवाज वैठ जाना āvāz baētʰ dʒānā *np* (की *o* *ком-л*), ~ свой сйлы बूते से बाहर काम करना бूतэ сэ бāхар кām кар'nā *n*, सामर्थ्य से बाहर काम करना cā-martʰy' сэ бāхар кām кар'nā *n*

надрывáться *несов* 1. कमरतोड़ (जीतोड़) कोशिश करना камар-тор (джй-тор) кошиш кар'nā *n*, अत्यत प्रयत्न करना अतियन्त' прайатн' кар'nā *n*, बूते से बाहर काम करके अपना स्वास्थ्य बिगाडना बूगэ сэ бā-хар кām кар'кэ ап'nā свāст'y' бигāр'nā *n*, गला फाडना (फाडकर चिल्लाना) galā pʰār'nā (pʰār'кар чиллānā) *n* (*от крика*), 2. (*слегка разрываться*) फटना पʰат'nā *np*, फट जाना पʰат дʒānā *np*

надсмóтр *м* निगरानी निग'rānī *ж*, देखभाल дэкʰ-бʰāл *ж*, निरीक्षण निरйкшан *м*

надсмóтрщик *м* दारोगा dāroḡā *м*, सुपरवाइजर супар'vāизар *м* निरीक्षक निरйкшак *м*

надста́вить *сов см* надстав-ля́ть

надставля́ть *несов* लबाई बढ़ाना lambāī barʰānā *n*

надстра́ивать *несов* ~ эта́ж इमारत के ऊपर एक और मजिल बनाना имāрат кэ ўпар эк аор манзил банānā *n*

надстро́ить *сов см* надстра́ивать

надстро́йка I *ж* 1. (*действие*) [इमारत के ऊपर] नई मजिल बनाना [имāрат кэ ўпар] най манзил банānā *м*, 2. (*то, что надстроено*) वालाई इमारत бāлāī имāрат *ж*, इमारत का ऊपरी हिस्सा имāрат кā ўп'рй хиссā *м*

надстро́йка II *ж* *филос* इमारत имāрат *ж*

надува́тельство *с* разг धोखा dʰokʰā *м*, दगा даḡā *ж*

надува́ть *несов* 1.: ~ [вóз-духом] हवा भरना (भर देना) ḡavā bʰar'nā (bʰar dēnā) *n*, हवा से फुलाना ḡavā сэ пʰулānā *n*, ~ [гáзом] गैस भरना (भर देना) гаэс бʰar'nā (bʰar dēnā) *n*, गैस से फुलाना гаэс сэ пʰулānā *n*, 2 (*обманы́вать*) разг ठगना tʰag'nā *n*, धोखा देना dʰokʰā dēnā *n*, ◇ ~ гý-бы होठ लटकाना (निकालना) *n*, मुँह फुलाना *n*

надува́ться *несов. (оби́жаться)* разг मुँह फुलाना мўх пʰулānā *n*, नाराजी से होठ निकालना nā-rāzī сэ хōтʰ никāl'nā *n*, चुप रूठा बैठना चुप рўтʰā баэтʰā nā *np*

надúманный 1. *прич от* надúмать, 2. *прил (нестественный)* वनावटी банāōtī, कृत्रिम критрим

надúмать *сов* सोचकर इरादा (निश्चय) करना соч кар ирādā (निश्चय) кар'nā *n*. (*решить*), सोच

निकालना सोच निकाल'ना *n*, चित्त मे स्थिर करना चित्त' मे स्^xिर कार'ना *n* (प्रिदुमать)

नादुत||य 1. *प्रिच* *от* *नादुत*, 2. *प्रि* लूठा हुआ *रुत* [॥] *खु*, *म्लान* *म्लान* (*उग्रुमय*), घमडी *ग^xामान्दी*, अहकारी *अ^xान-क^xारी* (*व्य-सोकोмерный*), *◇* *—* *ये गु^xब* निकाले होठ *म* *म*

नादुत(स) *सोव* *स* *नादुव[॥]त* (-स)

नादुशित *सोव* (*दु^xहामि*) *वसाना* *बास^xाना* *n*, सुगधित करना *सु-गान्द^xित* कार'ना *n*

नादुशित्स *सोव* अपने आप को *वसाना* (सुगधित करना) *अप'ने अप* को *बास^xाना* (*सु-गान्द^xित कार'ना*) *n*

नाद^xात *नेसोव* पेट भरना *प[॥]त* *ब^xार'ना* *n*, पेट भर खाना (खा लेना) *प[॥]त* *ब^xार क^xाना* (*क^xा ल^xाना*) *n*

नाद^xीने *नारेच* अकेले (एकात) मे *अक^xल^x* (*अक^xान्त'*) *मे*

नाद^xीनिक *म* [घुड]सवार [ग^xुर-] *साव^xार* *म*, घुडदौड का सवार *ग^xुर-दाोर* *का* *साव^xार* *म* (*ना* *सकाकाल*)

नाद^xीज^xात *नेसोव* 1. (*पोसेज^xात*) [कभी कभी] आना [क^xब^xा-क^xब^xा] *आना* *n*, आया करना *आना* कार'ना *n*, 2. (*ना* *च^xो-ल*) [चलकर] टकराना (टकरा जाना) [चाल'कार] *ताक'राना* (*ताक'रा* *दज^xाना*) *न*

नाद^xेम *म* 1. (*राबोचि*) भरती *ब^xार'ती* *ज*, मजदूरी पर रखना *मा^xड-दुर* *पार* *राक^x'ना* *म*, राब^xात^xात^xा *पो* *नाइमु* उजरत पर काम करना *n*,

— राब^xोच^xी स^xील^xी मजदूरी को उजरत पर रखना *म*, 2. (*क्वार्टीर* *и* *त* *न*) किराये (भाडे) पर लेना (रखना)

किराइ (*ब^xार^x*) *पार* *ल^xाना* (*राक^x'ना*) *म* **नाद^xेमनिक** *म* भाडे का टटू *ब^xार^x* *का* *तात^x* *म*, भाडे का सिपाही *ब^xार^x* *का* *सिपा^xहि* *म* (*सोल्दात*)

नाद^xेमनय *प्रि* 1. किराये का *किराइ* *का*, तस्वाहदार *ता^xखवा^xह-दा^xर*, वेतनभोगी *वेतान-ब^xोग*, — *तुरद* मजदूरी *ज*, — राब^xोच^xी तस्वाहदार मजदूर *म*, 2. (*सनातय*, *नानाय*) किराये का *किराइ* *का*, भाडे का *ब^xार^x* *का*, किराये (भाडे) पर लिया हुआ *किराइ* (*ब^xार^x*) *पार* *ली^xा* *खु*

नाद^xेत्स *सोव* *स* *नाद^xात*

नाद^xेख^xात *सोव* *स* *नाद^xेज^xात* 2.

नाद^xेज^xात *सोव* *स* *नाद^xेमज^xात*

नाद^xेज^xाक *म* कहन पत्थर कारुण *पात^xार* *म*, कुरड [-चूर्ण] *कुरान्द'* [-चूर्ण'] *म*

नाद^xेज^xावा *ज* बढोतरी *बा^xर^xोत'री* *ज*, फायदा *फा^xय'दा* *म*, लाभ *ला^xब^x* *म*

नाद^xेज^xावात *नेसोव* कमाना *कामाना* *n*, हासिल (प्राप्त) करना *ख^xासिल* (*प्राप्त'*) कार'ना *n* (*प्राप्तेतात*), — *नेप्राय^xीत^xोस्ती* आफत सिर पर लाना *n*, — *व्राग^xोव* दुश्मन पैदा करना *n*

नाद^xेज^xावात्स *नेसोव* नफा उठाना *नाफ^x* *उत्^xाना* *n*, दौलतमद (धनवान्) बनना *दाओलत-मान्द'* (*दा^xान'वा^xन*) *बा^xन* *n*

नाद^xेज^xात *म* दवाव *दावा^xो* *म*, *तक*. *पेरन* दवाव (असर, प्रभाव) डा-

लना दाबाо (асар, प्राब^१ाо) दाल'-
ना म (पर, के ऊपर ना को-ल ,
ना चो-ल)

नाजिमात् *несов* 1. (नादालि-
वात्) दवाना दाबाना *п* , दवा देना
दाबा दना *п* , — क्णोपकु बटन दवाना
п , 2. *перен* (оказывать воздей-
ствие) दबाव (असर, प्रभाव) डालना
दाबाо (асар, प्राब^१ाо) दाल'ना *п*
(पर, के ऊपर ना को-ल , ना चो-ल)

नाजीत्(ся) *сов* *си* नाजी-
वात्(ся)

नाजाव्त्रा *нареч* *разг* अगले दिन
अग'ले दिन

नाजाद *нареч* 1. पीछे प्यच^१े, पीछे
की तरफ (ओर) प्यच^१े क्य ताराफ (ор),
वापस वापास (обратно), —! पीछे!
हट जा! , отдаवात् — वापस देना *п* ,
ब्रात् — वापस लेना *п* ; отступать —
पीछे हटना *пп* , 2. *тому* — *а* *пере-*
водится прич *прош* *вр* *от* *гл*
होना *пп* , *согласованным* *в* *числе* ,
6) पहले पाख'ले, पूर्व पुरव', मेस्य
тому — एक महीना (मास) हुआ,
[आज से] एक महीना (मास) पहले
(पूर्व), द्वा गदा *тому* — दो साल
(वर्ष) हुए

नाजवाने *с* नाम नाम *м* , शीर्षक
शीरशाक *м* (заголовок)

नाजावत्(ся) *сов* *см* नाजावात्
(-ся)

नाजेमн *||* *ый* *прил* — *ые* *войска*
स्थलसेना स्^१ाल-सेना *ж*

नाजेम् *нареч* *разг* जमीन-पर
जामान् *पर*

नाजिदानी *с* नसीहत नासि^१हत
ж , उपदेश उप'दश *म* , *в* — सदुपदेश
देने के लिये

नाजिदातेलनी *прил* उपदेश-
पूर्ण उप'दश-पूरन', शिक्षाप्रद शिक्शा-
-प्राद

नाजलो *нареч* चिढाने के लिये
चिर^१ाने के लिये, क्रोधित करने के
लिये क्रोद^१ित कार'ने के लिये

नाजाचात् *несов* 1. *в* *разн*
знач मुकरर (नियुक्त) करना (कर
देना) मुकारार (नियुक्त') कार'ना
(कार दना) *п* ; ठहराना त^१ाख'राना *п*
(*день* , *цену*) , 2. (*напр* *лекарство*)
नुसखा लिखना नुस'खा लिख'ना *п* ,
दवा (औषधि) वताना दावा (ाश
द^१ि) बताना *п*

नाजाचेनी *||* *е* *с* 1. मुकरर करना
मुकारार कार'ना *म* , नियुक्ति
नियुक्ति *ж* , 2. (*на* *должность*)
[पद पर] नियुक्ति [पाद पर] नियुक्ति
ж , 3. (*врача*) [डाक्टर का] नुसखा
[दाक्टर का] नुस'खा *म* , इलाज
(औषधि) के प्रयोग की आज्ञा *प* *प* *प*
(ाश'द^१ि) के प्रायोग क्य *प* *प* *ж* ,
4 (*предназначение* , *цель*) मकसद
माक'साद *म* , उद्देश्य उद्देश्य' *म* ,
◇ *место* — *я* गतव्य स्थान *म*

नाजाचित *сов* *см* नाजाचात्
नाजौलिवो *нареч* दिक (तग,
परेशान) करके दिक (तान्ग', पारेशान)
कार'के

नाजौलिवость *ж* परेशानी पा
रेशान' *ж*

नाजौливый *прил* थकानेवाला

त^खाक^हा^ने-व^हा^ला, उकतानेवाला उक'त^हा^ने-
-व^हा^ला, तग (परेशान) करनेवाला तग'^ह
(परेशा^न) क^र'न[े]-व^हा^ला

назрѣвать *несов* 1. (о нарыве) पकना पक'न^हा *न*, पक जाना पक
द^जा^ना *न*, 2. *перен* उपस्थित
(निकट) होना (हो जाना) उपा^सत'ित
(निकट) ख[ो]न^हा (ख[ो]द^जा^ना) *न*, सिर
पर मँडराना (मँडलाना) सिर पर म^द'-
र[ा]न^हा (म^द'ल[ा]न^हा) *न*, *вопр*ो^с *назр*े^л
सवाल फौरी हो गया है, प्रश्न काफी
महत्वपूर्ण हो गया है

назрѣть *сов см* назрѣвать
называть *||* **ть** *несов* 1. कहकर
पुकारना काख'कार पुका^र'न^हा *न*
(*звать*), नाम देना न[ा]म द[े]न^हा *न*
(*давать имя, название, как-л*),
कहना काख'न^हा *न* (*характери-*
зовать каки-л словом, обозна-
чением), *его* *назв*а^ли *Иваном* उस
को इवान का नाम दिया गया, उस
का नाम इवान रखा गया, *его* — *ют*
Ваней उस को वान्या कहकर पुकारते
हैं, *её* *нельзя* *назв*а^{ть} *красавицей*
उसे सुदरी नहीं कहा जा सकता,
2. (*произносить название*) *учен*и^к
*назв*а^л *главные города* *Индии* छात्र
ने हिंदुस्तान के प्रमुख शहरों के नाम
गिनाये, *он* *назв*а^л *себя* उस ने अपना
नाम बताया, ♠ — *вещи* *своими*
именами दूध को दूध और पानी को
पानी कहना *н*, *так* — *ем*ый *тथा-*
कथित

называться *несов* 1. कहलाना
काख'ल[ा]न^हा *न*, 2. (*называть себя*)

अपने आप को कहना ап'न[े] ँप को
काख'न^हा *न*

наиболее *превосх* *от* *много*
सब से ज्यादा (बढकर, अधिक) सब
स[े] ज[ा]द[ा] (बार^ख'कार, अद^खिक)

наивность *ж* भोलापन ब^खोल[ा]-
-पान *म*, सादगी स[ा]द'ग[ी] *ज*

наивный *прил* भोला-भाला ब^खो-
-ल[ा]-ब^खाल[ा], सीधा-सादा स[ि]द^ख'ा-स[ा]द[ा]

наивысший *превосх* *от* *вы-*
сокий सब से ऊँचा सब स[े] उँचा,
उच्चतम उच'च'-तम

наигрывать *несов* (*на струн-*
ном инструменте) तारों को छेड़ना
(भनकारना) ग^{ार}ब को च^खэр'न^हा
(द^जख'ान'क^{ार}'न^हा) *न*

наизнанку *нареч* *вывор*а^{чи-}
-*вать* — उलटा कर देना उ'त[ा] क^र
द[े]न^हा *न*

наизусть *нареч* रटकर र[ा]त'कार;
*за*у^{чи}вать — रटकर जवानी याद
करना *न*, कठस्थ करना *न*, रटना *न*,
रट लेना *न*, घोखना ग^खोक'न^हा *न*
(*зазубривать*), *он* *зн*а^{ет} *стихотво-*
рение — उस को कविता की जवानी
याद है

наилучший *превосх* *от* *хо-*
роший सब से अच्छा सब स[े] अच'ा,
श्रेष्ठ श्रेश्ठ'

наименее *нареч* सब से कम सब
स[े] कम

наименование *с см* *название*

наискосок *нареч* *см* *наискось*.

наискось *нареч* तिरछे तिर'च'े

आड़े ँर

नाखुँदशीय प्रवोस от плохой
सब से बुरा सब से बुरा, निकृष्टतम
निकृष्ट-तम

नामिँत *म* भाडे का टट्टू बर्रे
का तट्टू *म*

नामिँत(स) *सोव* *सम* नामिँत
(-स)

नामा *म* हुक्म हुक्म' *म*, आदेश
आदेश *म*, हुक्मनामा हुक्म'-नामा *म*,
आदेशपत्र आदेश-पत्र' *म* (लिखित-
नामा), दावत — आदेशवद्ध करना *न*
(को कому-ल)

नामाँन *स* सजा सजा *ज*, दंड
दंड' *म*, तेलसो — जिस्मानी सजा
ज, शारीरिक दंड *म*

नामाँत *सोव* *सम* नामाँत
नामाँत *несов* सजा (दंड)
देना सजा (दंड') दंड *न* (को
को-ल, मेरे के के-ल)

नामा *म* (संज्ञा स्वरूप)
[ताप से उत्पन्न] चमक (दीप्ति) [ताप
से उत्पन्न] चामक (दीप्ति) *ज*

नामाँन *प्रिच* तपाया ता-
पाँया, उत्पन्न उत्पन्न'

नामाँन *स* तपान तापान
म, ♦ लाम्पचका — या *ज* विजली का
लैप *म*

नामाँत *несов* तपाना तापा-
ना *न*, ताव देना ताव देना *न*

नामाँत *несов* तपना ताप'-
ना *न*, आँच खाना आँच के-ना *न*

नामाँत(स) *सोव* *सम* नामाँत-
वत(स)

नामाँत *несов* 1. (प्रिका-
लवत बुलावकी) आलपीन से वाँध-

ना (बाँध देना) आलपीन से बाँध-
ना (बाँध देना) *न*, 2. (नाम नो)
चुमाना चुमाँना *न*, 3. (रुकावत)
छोटे छोटे टुकड़े करना चोट-चोट
टुकड़े का ना *न*

नामाँन *प्रदो* पहले दिन
पाँल दिन (से के-ल), प्रेन. थो-
डे से पहले तर्रे से पाँल, शुरू
होने से [ठीक] पहले शुरू होना से
[ठीक] पाँल

नामाँत *सोव* 1. (नाम लेक-
सोव) बूँद बूँद करके डालना बूँद-बूँद
काँके दालना *न*, 2. (नामाँत)
छोटे डालकर गदा करना चोट-
काँ गदा काँना *न*

नामाँत *несов* इकट्ठा
करना इकट्ठा काँना *न*, सचय कर-
ना सचय काँना *न* (का के-ल),
जोड़-जोड़के पैदा करना जोड़-जोड़
काँके पाँना *न*, जखीरा बना-
ना (जमा करना) जाँरा बाँना
(जमा काँना) *न* (का के-ल)

नामाँत *несов* इकट्ठा
होना (हो जाना) इकट्ठा होना (हो
जाना) *न*, सचय हो जाना सचय
हो जाना *न* (का के-ल)

नामाँत *सोव* *सम* नामाँत
नामाँत *несов* पप से [पानी]
भरना (भर लेना) पामप' से [पानी]
काँना. (काँ लना) *न*, — शीनू
टायर मे हवा भरना *न*

नामाँत *ज* 1. (ओढ़ा) लबादा
लाबादा *म*, चोगा चोगा *म*, 2. (ना
पुशुकी) गिलाफ गिलाफ *म*

नामाँत *несов* 1. (नामाँत)

сывать) फेकना प^१३क'नā न (पर ना
кого-л, на что-л), ओढना ор^१'नā
न (напр шаль, покрывало), 2. (при-
бавлять) разг. बढाना бар^१āनā न,
कुछ और (अधिक) करना कृच^१ аор
(ад^१ник) кар'нā न

накідываться несов разг дूट
पडना तूट пар'нā न, हमला (आक्र-
मण) करना ऱाम'लā (आक्रामन) кар'-
नā न (нападать)

накїнуть(ся) сов см накіды-
вать(ся)

на́кипь ж 1. (пена) भाग दज^१āग
म, कफ काफ म फेन प^१३न म,
2. (осадок) तह ताँ ज

накладная ж बीजक बय्दजक
म, विलटी बिल'ती ज

накладн||ой прил —ые расхо-
ды अतिरिक्त खर्च (वयय) अतिरिक्त'
харч' (व्याय) म

наклáдывать несов 1. रखना
राक^१'नā न (पर ना что-л, मे वो
что-л), — повязку पट्टी बाँधना
(बाँध देना) न, 2. (наполнять) रख-
कर पूरा (पूर्ण) करना (कर देना) रा-
क^१'कार पूरā (पूरन') кар'नā (кар
дэнā) न, भरना ब^१ार'नā न, 3. (на-
лагать) — штраф जुर्माना करना
दजुर'मानā кар'नā न, डॉड लगाना
दोर लागāनā न, — запрё. पावदी
लगाना पā-बान्दी लागāनā न (पर ना
что-л), ♠ — на себя рўки खुदकुशी
(आत्महत्या) करना न

наклéивать несов लगाना ला-
गāनā न, लेई से चिपकाना तै सै

चिप'कāनā न (पर ना что-ल), लसना
лас'नā न, — мάρку स्टाप (टिकट)
लगाना न (पर ना что-ल)

наклéйка ж 1. (действие) लेई
से चिपकाना लै सै चिप'कāनā न,
2. (наклеенное) चेपी चैपी ज, ले-
विल लэбил म

наклóн м भुकाव दज^१уकाо म,
ढाल द^१āl ज (склон)

наклонéние с 1. भुकाव दज^१у-
काо म, 2. ग्राम नियम न्णियाम म,
изъявительное — स्वार्थ नियम म,
повелительное — अनुमत्यर्थ नियम म

наклоніть(ся) сов см накло-
нять(ся)

наклóнность ж भुकाव दज^१у-
काо म, रुझान रुदज^१āन म, रुचि
रुचि ज (मे क चेमु-ल)

наклóнный прил भुका हुआ
दज^१уका खूā, ढालू द^१ālू, ढालवाँ
द^१āl'वā (покатый)

наклоня́ть несов भुकाना दज^१у-
कāनā न, भुका देना दज^१уका दэнā न,
नीचा करना नीचा кар'नā न

наклоня́ться несов [नीचे] भुक-
ना [नीचै] दज^१ук'नā न

наковáльная ж निहाई निहāी ज
нако́жн||ый прил мед चमडे का
चाम'рэ कā, चर्म-सवधी चर्म'-सव-
बान्द'я, —ая болéзнь चर्मरोग म

наколóть сов см накаивать
наконéц 1. нареч आखिर (अन)
मे āखिर (अंत) मē, आखिरकार āखिर-
-कार, 2. вводн с (помимо всего
прочего) आखिर [को] āखिर [को]

наконёчник *म* नोक नोक *ज*
накопíть(ся) *сов см* *नाक़ाप्लि-*
वात(ся)

накоплéние *с* सचय सचय *म*,
उपचय उप'चай *म*, एकत्रीकरण एका-
त्रय-कारण *म* (*तक़* *действие*)

накопля́ть(ся) *несов см* *नाक़ाप-*
लिवать(ся)

накормíть *сов* खिलाना *क़* खिला-
ना *п*, खिला देना *क़* खिला दэना *п*

накрáпывать *несов (о дожде)*
फुहार (भीसी) पडना *प़* *ख़* *ह* (дж'х'с'й)
пар'на *न*

накрахма́лить *сов* कलफ देना
कालाफ़ दэना *п* (*को что-л.*), कलफ
लगाना कालाफ़ лага'на (*पर что-л*)

накрени́ться *сов см* *नाक़ре-*
न्या'त(ся)

накреня́ться *несов* एक तरफ
(ओर) झुकना *эк* тараф (ор) *дж'х'ук'-*
на *न*

накрича́ть *сов* ऊँची आवाज से
गाली देना *ऊँच* *आवाज* *स* *गा'ली* *दэना*
п (*को ना कого-ल*)

накрывáть *несов 1. (покры-*
вать) ढाँकना *д'а'क'на* *п*, ओढ़ना
ор'на *п*, बिछा देना *бич'а* *दэना* *п*
(*напр одеялом*), — *स्कáтертью* चादर
बिछाना *п*, 2. *перен* — *на мёсте*
преступлénия अपराध करते वक्त
पकड लेना *ап'ра'д' кар'तэ* *вакт'*
पाкар *लэना* *п*; ♠ — *на стол* परीसना
п, *стол был накрыт* *на сто* *человек*
सौ *आदमियों* के *लिये* *मेज* *पर* *वर्तन*
रखे *गये*

накрывáться *несов* ओढ़ना
ор'на *п*, ओढ़ लेना *ор' लэना* *п*

накры́ть(ся) *сов. см* *накры-*
ва'т(ся)

накупáть *несов* बहुत ज्यादा
खरीदना (*मोल* *लेना*) बा'х'त *झा'द*
खарид'на (*मол* *लэना*) *п*

накупíть *сов см* *накупать*
накурíть *сов* *в* *ко́мнате* *наку-*
рено *कमरा* [*सिगरेट* *के*] *धूँ* *से* *भरा*
हुआ *है* *काम'ра* [*सिग'रэт* *कэ*] *д'х'у*
сэ *б'ар* *ख'у* *ख'э*

налага́ть *несов см* *наклады-*
вать

нала́дить *сов см* *налаживать*
нала́живать *несов* ठीक करना
т'х'ик *кар'на* *п*, *प्रबध* *करना* *प्रा-*
बान्द' кар'на *п* (*напр* *работу*,
производство)

нале́во *нареч* बाई तरफ (ओर)
ба'й *тараф* (ор), *बाएँ* *ба'э*, *справа*
— *दाहिनी* *से* *बाई* *तरफ* (ओर), —
от *меня* *मुझ* *से* *बाई* *तरफ* (ओर)

налегáть *несов 1. टेकना* *тэк'на*
п, 2. — *на рабóту* *पूरे* *जोर* *से* *काम*
करना *पूरэ* *зор* *сэ* *ка'м* *кар'на* *п*,
— *на весла* *पूरे* *जोर* *से* *चप्पू* *मारना*
पूरэ *зор* *сэ* *чаппू* *ма'р'на* *п*

налегкé *нареч 1. (без багажа)*
बगैर *असबाब* *के* *बा-गाэр* *ас'ба'б* *кэ*,
छड़ी *सवारी* *ч'х'ари* *сав'ари*, 2. (*в лёг-*
ком *костюме*) *हलके* *कपडो* *मे* *खाल'кэ*
кап'р *мэ*

налёт *І* *म* *वोहन* *धावा* *д'а'वा* *л*,
उडान *व्रा'न* *ज*, [*हवाई* *जहाजो* *का*]

हमला (आक्रमण) [ख़ाव़ाई द्जाख़ाज़ो क़ा]
 ख़ाम'लā (आक्रामन) *म* (воздушный)

नालैत II *म* 1. (सлой) तह ताख़ *ज* ,
 परत पारा *ज* , перен छाप च़ाअ *ज* , 2. (в горле, на языке) वरम
 वारम *म* , शोथ शोत^{ख़} *म*

नाлетать *несов* 1. (наталки-
 ваться) [चलकर] टकराना (टकरा
 जाना) [चल कार] так'रāनā (так'рā
 द्जāनā) *नप* (से ना को-ल , ना च-
 ल-लो), 2. (набрасываться) झप-
 टना द्जख़ापāt'नā *नप* , टूट पडना
 टूट पार'नā *नप* (पर ना को-ल , ना
 च-ल); 3. перен (совершать на-
 лет) धावा करना द'āवā कार'नā *न* ,
 हमला (आक्रमण) करना ख़ाम'लā
 (आक्रामन) कार'नā *न* (नाप्र о само-
 लैता), 4 (नाप्र о комарах) उड-
 कर ढेर लगना उर'कार द'ख़ेर लाग'नā
नप

नाлетёт *сов см* налетать

नालैतчик *म* लुटेरा लुतэра *म* ,
 धावा करनेवाला द'āवā कार'नā-वāलā *म*

नाлечь *сов см* налегать

наливāть *несов* डालना दāल'नā *न* ,
 उडेलना उरэл'नā *न* , भरना
 ब़ार'नā *न* , पूरा (पूर्ण) करना पूरā
 (पूरन') कार'नā *न* (नाполнять)

наливāться *несов* 1. [बहकर]
 भरना (भर आना) [बाख़'कार] ब़ार'-
 नā (ब़ार āनā) *नप* , [बहकर] पूरा
 (पूर्ण) हो जाना [बाख़'कार] पूरā
 (पूरन') ख़ो द्जāनā *नप* , 2. (о пло-
 дах) रसदार हो जाना рас-दāр ख़ो
 द्जāनā *नप* , पकना पक'नā *नप*

नाливка *ज* नलीवका-शराब ना-
 लिव'कā-शарāб *ज*

नालित||ोय 1. прич от налить,
 ~ые кровью глаза खून से भरी हुई
 आँखे खून सэ б़ारि ख़ुय āक'ख़ *ज*
मन , 2. прил रसीला расиlā, रस-
 दार рас-दāр

नाлित(ся) *сов см* наливāть
 (-ся)

налицо нареч मौजूद माодजूद,
 हाजिर ख़ाज़िर, उपस्थित упаст^खит,
 быть ~ मौजूद (हाजिर, उपस्थित)
 होना *नप* , ~ ничего нет कोई चीज
 नहीं है, преступление ~ अपराध
 का प्रत्यक्ष प्रमाण मौजूद है

наличие *с* मौजूदगी माодजूद'-
 ги *ज* , हाजिरी ख़ाज़िри *ज* , उपस्थिति
 упаст^खити *ज*

наличник *м* (двери) प्लेटबड
 плэт'банд' *म*

наличность *ж* 1. *см* налйчие,
 2. денежная ~ नकद [रुपया] наकाд
 [रुपायā] *म*

наличн||ый прил मौजूदा माо-
 दजूदā *неизм* , ~ые [деньги] नकद
म , रोकड *ज* , ~ыми [деньгами]
 नकद के रूप में, ~ состав
 [मुलाजिमत के काबिल] आदमी *म. मन* ,
 ◇ ~ расчёт бухг नकद चुकौता *म*

наловчйться *сов разг* चतुर
 (प्रवीण) बनना चतुर (प्रवीण) बान'-
 नā *नप*

налог *м* महसूल माख़'сул *म* , कर
 कार *म* , टैक्स ताэкс' *म* , прямой
 ~ प्रत्यक्ष कर (टैक्स) *म* , косвенный

— अप्रत्यक्ष (परोक्ष) कर (टैक्स) *м*,
 подоходный — आयकर *м*, इनकम-
 -टैक्स *м*, облагать — *ом* महसूल
 (कर) लगाना (बैठाना, का बधन
 करना) *п*

налогоплатёльщик *м* महसूल
(कर) अदा करनेवाला माह'सूल (कर)
адā кар'нэ-вāлā *м*, करदाता кар-
-дāтā *м* неизм

на́ложенный 1. прич от на-
ложить, 2. прил — платёж प्रदान-
-संग्रहण प्रादान-संग्राहण м

наложѣть сов см наклады-
вать

налюбоваться сов आँख भर
देखना āk^x b^har dēk^x nā n

НАМ мест даत от мы हम को
खाम को, हमे खामे

нама́зывать *сов см нама́зывать.*

нама́зывать *несов* लीपना लिप'-
ना *n*, पोतना пот'на *n*, चुपडना
чупар'на *n*; लगाना лага́на *n* (на-
кладывать — напр варенье), ~
ма́слом मक्खन लगाना (पोतना) *n*
(पर что-л)

нама́тывать *несов* अटेरना
 атэр'нā *n*, लच्छा बनाना *лачч'ā*
 банāнā *n* (клубок)

нама́чивать *несов* भिगोना ब^२ि-
गोना *n*, तर (गीला) करना *tar*
(ग़िला) कार'ना *n*

नामैक म इशारा *iṣāra* म,
सकेत *saṅkṛta* म, तौन्कीय ~ नाजुक
इशारा म, नि ~a कोई भी गुमान
नहीं, *sḍelata* ~ इशारा (सकेत)

करना n , понять ~ इशारा (सकेत)
समझना n

नामेक||ात् नसोव इशारा (सकेत)
करना निशारं (संकट) कर'ना n
(का ना च्छा-ल), ना च्छा वय -ाते?
आप का इशारा (सकेत) किधर (किस
तरफ, किस ओर) है?

намекну́ть сов см намека́ть
намерева́ться несов इरादा
(सकल्प) रखना इरादा (संकल्प)
राक^२ना n (का сделать что-л)

намерен в знач сказ я не ~
 вас беспокоить आप को तकलीफ
 देना मेरा इरादा नहीं आप को तक'लीफ
 дэна' мэра пр'ада' нах'й

намерение с इरादा irādā м,
अभिप्राय ab^xiprāi м

намеренно нареч जान बूझकर
джан бूдж'кар, पहले से सोचकर
पाख'तэ सэ соч'кар

намеренный *прил* पहले से
 सोचा हुआ *पाख'लэ सэ सोचा खूब,*
 इच्छित *ичч'нт, सोद्देश्य* *सोददेश्य'*

наме́тить сов см наме́чать

намеचा́тъ *несов* 1. खाका खीचना (खीच लेना) ख़ाक़ा क़्खीच'नā (क़्खीच लāनā) *n*, मसूबा बनाना म़सूबā बा-नāनā *n*, 2. (напр кандидата) नाम-जद (निर्दिष्ट) करना नāम-ज़ад (निर-दिश्ट') कार'नā *n*, 3. (ставить метку) निशान करना -निशāन कार'-नā *n*

на́ми мест тво́ от мы हम से
хам сэ

намока́ть *несов* भीगना *б^хиг'на*

ना तूत пар'на *нп* (внезапно), 2. (случайно находить) पाना पाना *п*, मिलना मिल'ना *नп* (को *о* ком-л), — на след पता लगाना (करना) *п* (का *кого-л*, *чего-л*), सुराग लगाना *п* (का *кого-л*, *чего-л*), 3. (о страхе, тоске и т *п*) आना आना *नп*, होना होना *नп*

нападѣние *с* हमला *खाम'लā* *म*, धावा *द^खावा* *म*, आक्रमण *आक्रामन* *म*
 нападки *मн* बोली-ठोली *बोली-त^खोली* *ज*, आक्षेप *आक्षेप* *म*, आक्रमण *आक्रामन* *म*

напасть I *сов см* нападать

напасть II *ज* *разг* बदकिस्मती *बद-किस्म'ती* *ज*, विपत्ति *विपत्ति* *ज*

напѣв *म* लय *लā* *ज*, राग *rāg* *म*

напевать *негов* गाना *गānā* *п*, — про себя मुँह ही मुँह से गाना *п*

наперебой *нареч* एक दूसरे को टोकके *एक दू'स'रē* *को* *तोक'कē*

наперевѣс *нареч* भुकाये हुए *दु^खुकāयē* *खुē*

наперегонки *нареч* दौड़-दौड़ा करके *दा'ор-दा'орā* *कार'कē*

наперѣд *нареч* (заранее) *रिग* पहले से *पा'ख'लē* *сē*

наперекор *нареч* (кому-л, чему-л) के खिलाफ (विरुद्ध) *कē* खिलाफ (विरुद्ध^{ख'}) *पослелог*

наперечёт *нареч* знать всех — हर एक को जानना *खार* *एक* *को* *दु^खान'ना* *п*

напёрсток *म* अंगुष्ठाना *अंगुष्ठा-ना* *म*

напеча́тать *сов* छापना *च^खाप'नā* *п*, छाप देना *च^खाप* *देनā* *п*, प्रकाशित करना (कर देना) *प्राकाशि'त* *करना* (कर देना) *प्राकाशि'त* *कार'नā* (कर *देनā*) *п* (издать), टाइप करना *ता'ип* *कार'नā* *п* (на машинке)

напива́ться *несов* 1. पी लेना *पी* *लēnā* *п*, प्यास बुझाना (मारना) *प्या'स* *बुझाना* (मारना) *प्या'स* *बुझ^खानā* (मा'र'नā) *п*. (утолять жажду), 2. (пьяным) मतवाला हो जाना *मत-वा'लā* *खो* *दु^खानā* *नп*

напѣлок *м см* напѣльник

напѣльник *म* रेती *रēती* *ज*, सोहान *सो'हān* *म*

напира́ть *несов* *разг* 1. (теснить) दवाना *दा'बānā* *п*, दबाकर हटाना *दा'बा'कार* *खता'नā* *п*, 2. (подчеркивать) जोर देना *जोर* *देनā* *п* (पर *на* *что-л*)

написа́ть *сов* लिखना *लिख'नā* *п*, लिख लेना (देना) *लिख'न* *लēnā* (देनā) *п*

напѣт||ок *म* पान *पān* *म*, पेय *पēय'म*, прохладительные — किठडा-इयाँ *ज* *मन*, спиртные — कि मादक द्रव्य *म* *मन*

напѣться *сов см* напиваться

напи́хатъ *сов см* напѣхивать

напѣхивать *несов* *разг* ठूसना *त^खू'स'नā* *п* (से *куда-л*), ठूसकर भरना (भर देना) *त^खू'स'कार* *ब^खार'नā* (ब^खार *देनā*) *п*

наплева́ть *сов* *прям*, *перен* थूकना *त^खू'क'नā* *नп* (पर *на* *кого* *л* *на* *что-л*), *ему* — *на* *это* वह वह बात फूटी कौड़ी बराबर नहीं समझता

नापल्य *म* 1. (नाप *публиक*, *посетителей, заявлений*) वडी ता-दाद मे आना *бар* त्हाद *म* *आ* *म*, 2. (नाप *чувств*) उमड *उमर* *ज*, आवेग *आव* *म*, आवेश *आव* *म*, — *म* *विचार-तरंग* *ज*

नापोवाल *नार* *उ* *मार* [ही] डालना *म* *आ* [हि] दाल'ना *न*, और मार देना *त* *आ* *म* *द* *न*

नापोदोब *प* *की* *तर* *ह* (भाँति) *क* *तारा* (ब^खाति) *प* *स* *दृ* *क* *स* *द* *रि* *प* *स* *दृ* *क*

नापोय *स* *प* *लाना* *प* *लाना* *न*, *प* *लाना* *प* *लाना* *न*

नापोका *नार* *दि* *खाने* *के* *लिये* *दि* *खाने* *के* *लिये*

नापोल *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोल *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोल *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोलो *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

नापोम *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न* *स* *म* *ना* *पो* *ल* *न*

что-л), 2. (посылать) भेजना б^хэ-
дж'нā *n*, लिख भेजना लिख^х б^хэдж'-
нā *n* (नाप्र письмо, приказ), ~
на рабóту काम पर भेजना *n*, 3.
(править) तेज करना तэз кар'нā *n*,
~ брй́тву छुरा (रेजर) तेज करना *n*
направля́ться несов राह लेना
ра̌х лэ́нā *n* (की куда-л), चला जा-
ना चала द्जāनā *nn*, चल देना चल
дэ́नā *nn*

напра́во нареч दाहिनी तरफ
(ओर) दाहिनी तराफ (ор), दाएँ दाँ,
दाहिने दाहिने, поворáчивать ~
दाएँ (दाहिने) मुडना *nn*, ~ от меня
मुझ से दाहिनी तरफ (ओर).

напра́сно нареч 1. (бесполезно)
मुफ्त [ही] मुफ्त' [खि], बेफायदा бэ-
-फāй'дā, व्यर्थ वयर्त^х, 2. (неспра-
ведливо) झूठमूठ द्ज^хут^х-मुत्^х, बिना
किसी आधार के बिना किसी अद^хार कэ
- напра́сный прил 1. (бесполез-
ный) बेकार бэ-ка̌р, बेफायदा бэ-फāй'-
दā неизм, व्यर्थ वयर्त^х, 2. (неспра-
ведливый) अन्यायपूर्ण अन्याय-पूरन'

напра́шива||ться несов 1. ~
на обéд अपने आप को भोजन के लिये
दावत देना अप'нэ āп ко б^ходжан кэ
лийэ दा́ват дэ́нā *n*, ~ кому́-л. в
дру́зья किसी पर अपनी दोस्ती (मि-
त्रता) थोपना किसी пар अप'नी достि
(मित्र'ता) т^хоп'нā *n*, ~ на непри-
я́тности वला अपने सिर लेना बालā ап'-
нэ сир лэ́नā *n*, ~ на комплиме́нты
वाहवाही चाहना वा̌х-वा̌хи चा̌х'нā *n*,
2. (о мысли, выводе и т. *n*)

~ется мысль मुझे यह खयाल (वि-
चार) सूझता है मुдж^хэ йа̌х хайāл
(विचार) सूдж^х'ता̌ хāэ, ~ется срав-
не́ние खुद वखुद दिमाग मे [इस का]
विकल्प आ जाता худ ба-худ димāг
мэ [ис кā] викаल्प' ā д्जāтā

напримéр вводн сл मिसाल (उदा-
हरण) के लिये (तौर पर) मिसाल (उदा-
हारण) कэ лийэ (ताोर пар), उदा-
हरणार्थ उदाहार'नāрт^х.

напрока́т нареч किराये पर किर-
रायэ пар, брать ~ किराये पर लेना *n*
напроле́т нареч всю ночь ~
रात भर रा̌т б^хар

напроло́м нареч ид.й ~ अपना
रास्ता पैदा करना अप'नā ра̌ста̌ पाэдā
кар'нā *n*

напро́тив 1. нареч (на проти-
воположной стороне) सामने са̌м'нэ,
उस पार उस पा̌र (नाप्र на другой
стороне улицы), 2. предлог (кого-л.,
чего-л) के सामने (रू-बरू) कэ са̌म'नэ
(रू-बा-रू) послелог, 3. нареч (наобо-
рот) उस के वरखिलाफ उस कэ бар-
-хила̌ф, उलटे उल्'ते

напряга́ть несов 1. (натяги-
вать) तानना ता̌н'нā *n*, खीचना
к^хйч'नā *n*, 2. перен ~ все си́лы
सारी ताकत (शक्ति) लगाना (बटोर-
ना) са̌रй та̌कत (शक्ति) лага̌नā
(बатор'नā) *n*; ~ слух कान फाड़
फाड़कर सुनना कान प^хार-प^хार'कार
सुन'नā *n*, ~ ум बुद्धि लडाना बुद्^хि
ला̌रāनā *n*, ~ зре́ние आँखे फाड़ फाड़के
देखना āक^хэ प^хार-प^хार'कэ дэक^х'नā *n*

напрягáться *несов* 1. (*натягиваться*) तनना तान'नā *нп*, 2 (*делать усилия*) अधिक कोशिश (प्रयत्न) करना अद^хик कोशिш (प्रानात्न') कार'नā *нп*, बहुत जोर लगाना बा^хут зор лагāнā *п*

напряжéние *с* 1. (*тжэ физ, тех*) तनाव तानā *м*, खिंचाव क^хй-चाо *м*, 2. (*усилие*) कठिन उद्योग (प्रयत्न) कत^хин удйог (प्रानात्न') *м*

напряжённ^{ый} *прил* ताना हुआ तāнā *खуā*, सख्त साхт' (*н.пр* о работе), जुम्हारू दजудж^хāру (*напр* о состязании)

напрямйк *нареч* बिना मोड के बिनā мор кэ, सीधे [रास्ते से] сй^дхэ [рāстэ сэ], перен दिल खोलकर दिल क^хол'кар, साफ-साफ सāф-сāф, स्पष्टतः स्पашт'ता^х

напр^{ячь}(ся) *сов см* напрягáть (-ся)

напугáнный 1. *прич* от напугáть, 2. *прил* डरा हुआ दारā *खуā*, भयभीत б^хай-б^хйत

напугáть *сов* डराना दारāнā *п*, डरा देना दारā дэнā *п*, भयभीत करना (कर देना) б^хай-б^хйत कार'नā (кар дэнā) *п*

напугáться *сов* डरना дар'нā *нп*, डर जाना дар джāнā *нп* भयभीत होना (हो जाना) б^хай-б^хйत *хонā* (खो दजāнā) *нп*

напудрить *сов* पाउडर लगाना (लगा देना) пāудар лагāнā (लागā дэнā) *п* (पर что *л*)

напудриться *сов* [मुँह पर] पाउडर लगाना [мū^х пар] лāудар лагāнā *п*

напускáть *несов* (*наполнять*) भरना б^хар'нā *п*, भर देना б^хар дэнā *п*, पूरा (पूर्ण) करना पūрā (पूरन') कार'नā *п*, ◇ — на себя वāж्णो^{त्} अकड दिखाना *п*, इतराना *नप*

напускáться *несов* राउग गालियो से टूट पडना गāлийб сэ तू^т пар'нā *नप*, तूफान करना तुफāन कार'नā *п* (पर на кого-*л*)

напускнóй *прил* वनावटी банāो-तй, कृत्रिम कृत्रिम

напустйть(ся) *сов см* напускáть(ся)

напугáть *сов* गलती (भूल) करना गал'तй (б^хул) कार'नā *п* (*ошибиться*), गडबड करना गर-бар कार'नā *п* (*привести в беспорядок*)

напугáть *с* [विदाई की] शुभेच्छाएँ [विदाई की] शुब^хэचч^хāई *ज* *मन*, [विदाई की] मगल-कामना [विदाई की] мангал-कām'нā *ज*

напыщ^{енный} *прил* आडवरपूर्ण āдамбар-пूरन' (*высокопарный*)

наравнэ *нареч* बराबर бар-ā-бар, समान रूप मे самāन रूप मē, — с другими दूसरो के बराबर (समान रूप मे).

нараспáшку *нареч* राउग बटन खोलकर बटान क^хол'кар, पाल्तó — खुला हुआ कोट *म*, он нóсит шūбу — वह कोट खुला रखता है, ◇ *у* негó

душа́ — वह दिल का साफ है, वह साफदिल आदमी है.

нараспéв *нареч* गाते हुए *гātэ* *жуэ*
 нараста́ние *с* बढ़ना *бар^х'нā* *м*,
 बढ़ाई *бар^х'āй* *ж*, वृद्धि *व्रिद्ध^१'и* *ж*
 нараста́ть *несов* (возрастать, увеличиваться) [और] बढ़ना (बढ़ता जाना) [*аор*] *бар^х'нā* (*бар^х'тā* *джā-нā*) *нп*

нарасти́ *сов см* нараста́ть
 нарасхва́т *нареч* *товāр* беру́т
 — माल हाथो हाथ उड जाता है *мāл*
खāt^खō *खāt^ख* *ур* *джāтā* *खāэ*

нарва́ть I *сов* चुनना *чун'нā* *п*,
 चुन लेना *чун* *лэнā* *п* (*цветов, фруктов*),
 टुकड़े टुकड़े करना (*कर देना*)
тук'рэ-тук'рэ *кар'нā* (*кар* *дэнā*)
п (*напр бумага*)

нарва́ть II *сов см* нарыва́ть
 нарыва́ться *сов см* нарыва́ться
 нарэза́ть *сов см* нарезáть
 нарезáть *несов* 1. [टुकड़े] काटना
 (*काट डालना*) [*тук'рэ*] *кāt'нā*
 (*кāt* *дāл'нā*) *п*, 2. — *винт धारियाँ*
 (*लकीरे*) डालकर पेच बनाना *द^खारियā*
 (*लाक़िरē*) *дāл'кар* *пэч* *банāнā* *п*

нарэзка *ж* (*винта*) *धारियाँ* *द^खारियā*
रियā *ж* *मн*, *लकीरे* *लाक़िरē* *ж* *मн*
 нарека́ние *с* मलामत *малāмат*
ж, आक्षेप *ākшэп* *м*

наре́чие I *с* (*диалект*) उपबोली
уп'болй *ж*, मकामी बोली *макāmй*
болй *ж*

наре́чие II *с* *грам* क्रियाविशेषण
क्रियā-विशेषण *म*

нарисова́ть *сов* तसवीर खीचना
тас'вйр *к^१йч'нā* *п* (*की* *кого-л*,
что-л), चित्र खीचना *читр'* *क^१йч'-*
нā *п* (*की* *кого-л*, *что-л*), वर्णन
 करना *варнан* *кар'нā* *п* (*का* *кого-л*,
что-л; *изобразить, описать*)

нарица́тельн||ый *прил* 1. नाम-
 मात्र का *нām-мāтр'* *кā*; —*ая* *ценā*
ж नाम-मात्र मूल्य *म*, 2. *грам* · *ймя*
 —*ое* जातिवाचक सज्ञा *джāति-वāचक*
сангийā *ж*

нарко́з *м* नीद लानेवाली औषधि
 से होनेवाली बेहोशी *нйिद* *лāнэ-वāलй*
аош'д^१и *сэ* *хонэ-वāलй* *бэ-хोшй* *ж*,
 под —*ом* बेहोशी की हालत मे.

нарко́тик *м* नशा *нашā* *म*, मादक
 द्रव्य *мāдаक* *дравй'* *म*

наро́д *м* लोग *лог* *म* *मн*, जनता
джан'тā *ж*, कौम *काом* *ж*, जाति
джāति *ж*, राष्ट्र *рāштр'* *म* (*нация*)

наро́диться *сов см* нарожда́ть-
 ся

наро́дно-демократи́ческ||ий
прил —*ие* *госудārства* जनता के
 जनवादी राष्ट्र *джан'тā* *कэ* *джан-वāदि*
рāштр' *म* *मн*

наро́дность *ж* 1. कौमियत *काом*-
मियत *ж*, 2. (*напр* *искусства*)
 जन-तत्त्व *джан-तат्व'* *म*, जातीयता
джāतीय'тā *ж*

наро́днохозяйственный *прил*
 जातीय (राष्ट्रीय) आर्थिक *джāतीय'*
 (*рāштриय'*) *āрт^१ик*

наро́дн||ый *прил* जनता का
джан'тā *кā*, कौमी *काомй*, राष्ट्रीय

рāштрій' (национальный), ~ суд
जनता की अदालत *ज*, ~ая респуб-
лика जनता का प्रजातंत्र *म*, ~ое
сказāние लोककथा *ज*, जनकथा *ज*,
~ добровόлец जन-स्वयसेवक *म*,
~ артист СССР सोवियत सघ का
जनकलाकार (जनता का कलाकार)
म, ~ фронт जनता का मोरचा *म*
народонаселēние с आबादी ābā-
dī *ज*, जनसख्या джан-санк^хйā *ज*

нарождāться *несов* (возникать)
जन्म लेना джанм' лēnā *п*, पैदा
(उत्पन्न) होना (हो जाना) паэдā
(उत्पान्नि') хонā (खो джāнā) *нп*, नि-
कलना निकал'нā *нп*

нарōст *м* रसौली расаолī *ज*
нарочīтый *прил* सोचा-समझा
сочā-сам'дж^хā, इच्छित *नच^хित*

нарōчно *нареч* जान बूझकर джāн
бूдж^х'кар, अभिप्राय से āb^хипрāи сē

нарўжность *ज* डील-डौल дйл-
-даол *म*, सूरत सूरत *ज*, [रग]रूप
[रान्ग'-]рूप *म*, आकृति āकृति *ज*

нарўжный *прил* 1. बाहरी бāх'-
रī, बाहर का бāхар кā, बाह्य бāх'й',
2. (показной) ऊपरी उप'рī

нарўжу *нареч* बाहर को (की तरफ,
की ओर) бāхар ко (кī тараф, कī
or), ब्यंति ~ перен जाहिर (प्रगट)
हो जाना *नп*, देलō ब्यंшло ~ बात
जाहिर हुई

нарушāть *несов* 1. भग करना
(कर देना) б^ханг' кар'нā (кар дēnā)
п, 2. (преступать, не соблюдать)
तोडना тор'нā *п*, भग (उल्लघन)

करना (कर देना) б^ханг' (уल्लанг^хан)
кар'нā (кар дēnā) *п*, अवहेलना
करना ав'хэл'нā кар'нā *п* (की
चि-ल, *напр* дисциплину), पार
(अतिक्रमण) करना пāр (атикраман)
кар'нā *п* (границу)

нарушēние с भग б^ханг' *м*,
उल्लघन उल्लान्ग^хан *म* (несоблюде-
ние), अतिक्रमण аतिकраман *म* (*напр*
границы)

нарушīтель *м* भग करनेवाला
б^ханг' кар'нē-вāлā *म*, ~ законā,
порядка नियम के विरुद्ध चलनेवाला
म, ~ границы हद (सीमा) का उल्लघन
करनेवाला *म*

нарушить *сов см* нарушāть
нарцīсс *म* नरगिस нар'гис *ज*
нāры *मн* [सोने के] मāचे [сонē
कē] мāчē *म* *मн*

нарыв *м* फोडा प^лорā *म*
нарывā||ть *несов* पकना пак'нā
नп, पीव पडना पīб пар'нā *नп*,
फोडा निकलना प^лорā निकал'нā *नп*,
руkā ~ет हाथ पर फोडा निकलता है

нарывāться *несов разг* अचानक
मिलना अचāनाक मिल'нā *नп* (को o
ком-ल), इत्तिफाक से मिल पडना
иттифāk сē मिल пар'нā *नп*

нарьд I *м* (платье) लिवास लī-
бās *म*, साज-सिगार сāз-сингār *म*,
वस्त्र वाстр' *म*

нарьд II *м* 1. (документ) आर्डर
āрдар *म*, 2. воен дस्ता дастā *म*
нарьдītь(ся) *сов сч* наряжāть
(-ся)

наси́женн||ый прич   -ое ме́сто

разг बहुत दिनो से रखा हुआ स्थान
(पद) बाखुत दिनो सэ राक^ха̎ хуа̎ ст^хан
(पाद) *म*

насі́лие *с* जुल्म зулм' *म* ,
बलात्कार बालात-का̎र *म*

насі́ловать *несов* बलात्कार कर-
ना बालात-का̎र कार'ना̎ *न* , जबरदस्ती
करना забар-дастй कार'ना̎ *न* (*при-
нуждать*)

насі́лу *нареч* разг मुश्किल से
मुश्किल सэ, आखिर को (मे) अखिर
को (मै) (*наконец-то*)

насі́льно *нареч* जबरदस्ती [से]
забар-дастй [сэ], बलपूर्वक बल-पूर-
वाक

насі́льственн||ый *прил* बलपूर्वक
बल-पूरवाक, हिंसात्मक हिसात्मक,
◇ —ая смерть अस्वाभाविक मृत्यु
ज , अपमृत्यु ज

наскáкивать *несов* 1. (*на что-л*)
टक्कर खाना ताक्कार क^хाना̎ *न* , भिडना
ब^хिर'ना̎ *न* , 2. (*встречаться*) *разг*
[एकाएक] मिलना [эк-а-эк] मिल'ना̎
न (*को на кого-л*), [इत्तिफाक से]
मिल पडना [इत्तिफाक सэ] मिल पार'ना̎
न , 3. (*набрасываться*) ~ झपटना
ज^хापат'ना̎ *न* , टूट पडना तूट
पार'ना̎ *न*

насквóзь *нареч* आर-पार अर-पा̎र,
एक सिरे से दूसरे सिरे तक एक सिरэ
सэ दुस'रэ सिरэ तक, बिल्कुल बिल'-
कुल (*совершенно*), проходить ~
आर-पार करना *न* , промóкнуть ~
तर-बतर (बिल्कुल गीला) हो जाना *न*

наскóлько *нареч* 1. (*вопроси-*

тельн) कितना कित'ना̎, 2. (*относи-
тельн*) जितना जित'ना̎, जहाँ तक
जहाँ तक, ~ *возмóжно* जहाँ तक
हो सके, यथासभव, ~ *мне* *извёстно*
जहाँ तक मुझे मालूम है.

на́скоро *нареч* सरसरी तौर पर
सार'सारй ताोर पार, जल्दी से जल-
दी सэ

наскóчить *сов* *см* наскáкивать
наскóчи||ть *сов* थकना त^хак'ना̎
न , तग आना तांग' आना̎ *न* , उचटना
учат'ना̎ *न* , *мне* *это* ~ *ло* मैं इस
बात से थक गया हूँ

насла́дяться *сов* *см* наслаж-
даться

насла́ждаться *несов* मजा लेना
(उडाना) माза̎ लना̎ (उराना̎) *न* ,
आनंद उठाना आनंद' उत^хाना̎ *न*

насла́ждение *с* मजा माза̎ *म* ,
आनंद आनंद' *म*

насла́иваться *несов* तह पर तह
जमना ताख पार ताख जाम'ना̎ *न*

наслéдие *с* विरासत विरासत ज ,
उत्तर-दान उत्तर-दान *म*

наслéдник *म* वारिस वारिस *म* ,
उत्तराधिकारी उत'राद^хिकारй *म*

наслéдница *ज* उत्तराधिकारिणी
उत'राद^खिकारिनी *ज*

наслéдовать *сов* *и* *несов* 1.
(*что-л*) विरासत में पाना विरासत
मै पाना̎ *न* , वारिस (उत्तराधिकारी)
होना वारिस (उत'राद^खिकारय) होना̎
न , 2 (*кому-л*) वारिस (उत्तराधि-
कारी) होना वारिस (उत'राद^खिकारय)
होना̎ *न* (*का* *кому-ल*).

наслѣдственность *жс* आनुवशिक-
ता ānuvāshik'tā *жс.*, वश-परपरा
प्राप्त गुण-दोष वāш-परामपरा
prāpt' гун-дош *м* (качества)

наслѣдственный *прил* मौरूसी
माорूसी, पैतृक पाэтриक (об иму-
ществе), आनुवंशिक ānuvāshik
(*напр* о болезни)

наслѣдств||о с विरासत विरासत
жс, उत्तराधिकार उत्तराधिकार *м*,
по ~у वक्त्रम से; оставлять ~ वि-
रासत (उत्तराधिकार) छोड़ना *п*.

наслоёние с 1. (действие) स्तर-
वद्धकरण стар-бадд^х-каран *м*, तह
पर तह जमना ताख пар ताख джам'на
м (действие от *г*л. наслоиться), 2.
(слои) तह ताख *жс*, परत पारत *жс*,
स्तर стар *м*

наслоиться *сов см* नसलाиваться

наслышк||а *жс* по ~е सुनी-सुनाई
वात से सुनी-सुनाई बात सэ, अफवाही
खवरे सुनकर अफ'वाही खाब'рэ сун'-
कार.

на́смерть *нареч* 1. आखिरी दम
तक āхирī дам так, 2. (очень,
крайне) बहुत ही बाखут *хй*

насмехаться *несов* हँसी उडाना
хāси урāнā *п* (की *над кем-л*, *над*
чем-л), मजाक (उपहास) करना मазāk
(उप'хāс) кар'нā *п* (का *над кем-л*,
над чем-л)

насмешить *сов* हँसाना хāсāнā
п, हँसा देना хāсā дэнā *п*

насмѣшка *жс* हँसी хāси *жс*,
मजाक मазāk *м*, उपहास उप'хāс *м*

насмѣшливый *прил* 1. ठोलियाँ
मारनेवाला т^хат^холийā māp'нэ-вāлā,
दिल्लीवाज дил-лагй-бāз, व्यंग्यपरा-
यण वйангй'-परायण, 2. (*напр*
о тоне, улыбке) परिहासशील परि-
हāс-शील, व्यंग्यमिश्रित वйангй'-
मिश्रित

насмѣшник *м* ठोल त^хат^хол *м*,
दिल्लीवाज дил-лагй-бāз *м*, ठट्टेवाज
त^хатт^хэ-бāз *м*, विडंबक विдамбак *м*

на́сморг *м* जुकाम зुकām *м*,
नज़ला наз'лā *м*, схватить ~ जुकाम
लगना *пп* (को *о ком-л*), у меня ~
मुझे जुकाम हुआ है.

насмотрѣться *сов* काफी (नजर
भरकर) देखना (देख लेना) кāфй
(назар б^хар'кар) дэк^х'нā (дэк^х
лэнā) *п*.

насолить *сов* 1. [बहुत] नमकीन
वनाना [बाखुत] нам'кийн банāнā *п*,
2. *перен* разг कष्ट पहुँचाना (पहुँचा
देना, मे डालना) кашт' пах'учāнā
(पाख'учā дэнā, मē дāл'нā) *п*

насо́с *м* पप पамп' *м*

на́спех *нареч* सरसरी तौर पर
сар'сарй таор пар, जल्दी करके
джалдй кар'кэ, जल्दवाजी से दजा'д'-
-бāзй сэ

наставать *несов* आना āнā *пп*,
आ जाना (पहुँचना) ā джāнā (पाख'уч'-
нā) *пп*, настало лёто गरमी का
वक्त आया

наста́вить I *сов* 1. (поставить)
[जगह जगह पर] रख देना [джагах
джагах пар] рак^х дэнā *п*, 2.

(удлинить) लवा करना लम्बा कर' -
nā n , 3. (нацелить) निशाना लगाना
निशाना लगाना n

наста́вить II сов (научить)
नसीहत (उपदेश) देना नसीहत (उप'-
देश) दाना n , ~ на путь истинный
सचाई के रास्ते पर लाना n , सत्य के
मार्ग पर लाना n

наста́вление с 1. (поучение)
नसीहत नसीहत ж , उपदेश उप'деш
м , 2. (инструкция) हिदायत हि-
दायत ж

наста́вник м उपदेशक उप'дешक
м , गुरु गुरु म (особ религиоз-
ный)

наста́ивать несов इसरार करना
ис'рार кар'ना n (पर на чем-л) ,
जोर देना зор दाना n . (पर на чем-л) ,
जिद (आग्रह) करना зид (आग्रह) кар'-
ना n (упорствовать)

наста́ть сов см настава́ть

насте́жь нареч окно раскрыто
~ खिड़की पूरी तरह खुली हुई है
क'र'की पूरि तारा क'र'ली खुी खाे

настига́ть несов जा पकडना (पकड
लेना) द्जा पाकार'ना (पाकार ल'ना)
n , पीछा करके जा लेना पीछ'ना кар'क
द्जा ल'ना n , दौडकर पकडना (पकड
लेना) दाор'कार पाकार'ना (पाकार ल'-
ना) n (бегом)

насти́гнуть сов см настига́ть

насти́лать несов बिछाना बिच'ाना
n (растилать) , ~ दोски तरतो
से आच्छादित करना n , ~ пол फर्श
बनाना n , फर्शबदी करना n

насто́й м क्वाथ क्वात' м

насто́йка ж नास्तोयका-शराब
नास्तो'का-शараब ж

насто́йчивость ж इसरार ис'рार
м , हठ खत' ж , म , जिद зид ж ,
आग्रह आग्रह म (упрямство) , दृढता
द्रीर'ता ж (твёрдость)

насто́йчивый прил 1. (упря-
мый) हठी खत'हि , जिद्दी зид्दी , 2.
(напр о просьбе) जरूरी जरुरी , अति
आवश्यक अति आवश्यक

насто́лько нареч इस कदर ис ка-
дар , यहाँ (इस हद) तक याख' (ис खад)
так , इतना इत'ना , उतना उत'ना

насто́льн||ый прил 1. (предна-
значенный для стола) मेज का मेज
का , ~ые часы मेज की घड़ी ж , ~ая
лампа मेज [पर रखने] का लैप म , ~
телефон मेज पर लगा हुआ टेलीफोन
म , ~ т'еннис पिग-पोग म , 2. (по-
стоянно необходимый) ~ая кни́га
पास (हाथ तले) सदा होती हुई किताब
पास (ख'त' ताल) सादा ख'ती खुी कि-
ताब ж , दिग्दर्शिका दिग्-दारशिका ж ,
प्रसंग-पुस्तक प्रसांग'-पुस्तक ж
(справочник)

насто́раживаться несов चौकस
(सावधान) होना (हो जाना) चाकास
(सा'द'आन) ख'ना (ख'ो द्जा'ना) न ,
कनौतियाँ उठाना (खड़ी करना) का-
नाотियाँ उत'ाना (क'र'ियाँ कार'ना) n
(о животном)

насторо́же нареч быгь ~ चौकस
(सावधान) रहना चाकास (सा'द'आन)
राख'ना न , चौकना चा'क'ना न

насторожиться *сов см насто-
раживаться*

настояни||*е с* ताकीद tākīd *ж* ,
इसरार is'rār *м* , आग्रह āgrah *м* ,
по ~ю (кого-л , чего-л) की ताकीद
पर , के इसरार (आग्रह) पर .

настоятельно *нареч* जोर देकर
зор дэкар , आग्रहपूर्वक āgrah-pūrvak

настоятельн||**ый** *прил* 1. जोर-
दार зор-дār , ~ое трéбование जोर-
दार माँग *ж* , तकाजा *м* , 2. (на-
сущный) जरूरी зарूरि , आवश्यक
āvashyak

настоять *сов см настаивать* .

настоящ||**ий** *прил* 1. (о време-
ни) मौजूदा маоджудā *неизм* , वर्त-
मान वарт'мāн , в ~ее время आज-
कल , वर्तमान समय मे , ~ее время
वर्तमान [काल] *м* , 2 (подлинный)
असली as'lī , सच्चा sachchā , वास्तविक
vāst'vik , ~ друг सच्चा दोस्त *м* ,
наш поселок стал ~им гóродом
हमारी बस्ती अच्छा-खासा नगर बन
गई , ♠ по-~ему ठीक तरीके से ,
जैसा चाहिए , उचित ढग से

настраивать *несов* 1. *муз* सुर
ठीक करना сур t'xīk kar'nā *п* , सुर
मिलाना сур милānā *п* , 2. (кого-л)
उकसाना uk'sānā *п* , भुकाना джху-
kānā *п* , प्रोत्साहित करना протсāхит
kar'nā *п* , ~ в пользу когó-л. कि-
सी की तरफ (ओर) भुकाना *п* , ~
प्रóтив когó-л. किसी के खिलाफ
(विरुद्ध) भुकाना *п*

настрого *нареч* सख्ती से сах्ति сэ

настроени||*е с* मिजाज mizādj
м , मनोभाव मानо-б^хāо *м* , मनोवृत्ति
मानो-वрит्ति *ж* ; быть в хоро́шем
~и प्रसन्न (संतुष्ट) होना *нп* , быть
в плохóм ~и अप्रसन्न (असंतुष्ट)
होना *нп* , отражáть ~я масс जनता
के रग-ढग को जाहिर (प्रतिबिंबित)
करना *п*

настроить *сов см настраи*вать
настройка *ж муз* सुर ठीक
करना сур t'xīk kar'nā *м* , सुर मि-
लाना сур милānā *м* .

настройщик *м* सुर ठीक करने-
वाला сур t'xīk kar'nā-vālā *м*

наступáтельный *прил* आक्रमण-
कारी ākraman-kāri

наступáть I *несов* 1. (ногой)
पैर रखना (धरना) паэр рах^х'nā
(द^хар'nā) *п* (पर на кого-л , на
что-л) , 2. воен हमला (आक्रमण)
करते हुए आगे बढ़ना хам'лā (ākra-
man) kar'tē xūz āgē bar^х'nā *нп* ,
अग्रसर होना agr'-сар хонā *нп* ,
चढ़ाई करना чар^хāй kar'nā *п*

наступáть II *несов (наставать)*
आना ānā *нп* , आ जाना (पहुँचना)
ā džānā (пахūч'nā) *нп*

наступíть I *сов см насту-
пáть* I I

наступíть II *сов см насту-
пáть* II

наступлénие I *с воен* चढ़ाई
чар^хāй *ж* , आक्रमण ākraman *м* ;
переходíть в ~ आक्रमण शुरू करना
(कर लेना) *п*

наступлѣние II с (времени)
आना ānā м, आगमन āгаман м,
शुरू шурū м, आरंभ āрамб' м
(начало), с —м नोचि रात आते ही
насу́питься сов नाक-भौ सिकोड-
ना nāk-b'āṭ sикор'nā п, भ्रूभग
करना б'ар-у-б'анг' кар'nā п

на́сухо нареч विलकुल सूखा हो
जाने तक бил'кул сук'ā хō джāнэ
так

насу́щн||ый прил जरूरी зарū-
रि, आवश्यक āвашйак, असली ас'-
ली, बुनियादी бунийādи (коренной,
основной), —ая पोत्रёбность जोरदार
(अति आवश्यक) маँग ж, — вопро́с
असली सवाल м, महत्वपूर्ण प्रश्न м

насчё́т предлог के बारे में कэ
бāрэ мē, के विषय (सवध) में कэ вишай
(सम्बन्ध'') мē

насчѣ́тыва||ть несом го́род —ет
миллион жѣтелей शहर की आवादी
(जनसंख्या) दस लाख की है शाхар
की āбādи (джан-санк'йā) दास лāк'
кй хāэ

насчѣ́тываться несом (быть,
иметься) होना хōнā нп

насы́пать сов см насыпа́ть

насыпа́ть несом I. (сыпать)
डालना дāl'nā п, डाल देना दāl
дэнā п, 2. (наполнять) भरना
б'ар'nā п, भर देना б'ар дэнā п

на́сыпь ж बाँध бāд' м, मेड
мэр м

насы́тить(ся) сов см насы-
ща́ть(ся)

насыща́ть несом I. (кого-л) पेट
भर खिलाना (खिला देना) пэт б'ар
к'хилānā (к'хилā дэнā) п, 2. хим
भरना б'ар nā п, परिपूर्ण करना
पारिपूरन' кар'nā п

насыща́ться несом I. पेट भर
खाना (खा लेना) пэт б'ар क'ānā
(к'ā лэнā) п, 2. хим भरना б'ар'-
nā нп

насыще́ние с I. तृप्ति त्रिप्ति
ж, पूर्ति पूрति ж, 2. хим परि-
पूर्णता पारिपूरन'tā ж

насыще́нный I. прич от на-
сы́тить, 2. прил भरा हुआ б'арā
хуā, भरपूर б'ар-пूर

ната́лкивать несом — на мысль
खयाल (विचार) दिलाना хайāл (वि-
चार) дилānā п

ната́лкиваться несом I. [जा]
टकराना (टकरा जाना) [джā] так'-
рānā (так'рā джānā) нп (से на
кого-л, на что-л), टक्कर खाना
таккар к'ānā п, 2. перен. [एका-
एक] मिलना [эк-ā-эк] мил'nā нп
(को на кого-л), [इतिफाक से] मिल
पडना [иттифāk сэ] мил пар'nā нп

натаска́ть сов см ната́скивать

ната́скивать несом I. लाना
лānā п, натаска́ть कुँचु लाकर ढेर
लगाना п (का чего-л), 2.: — соба́ку
कुत्ते को सिखाना कुत्ते को सик'ānā
п, 3. — к экза́мену разг इम्तहान
(परीक्षा) की तैयारी कराना имт'хāн
(पारिक्शा) कй таэйāри карānā п

натвори́||ть сов कर देना кар

дэна *n*, что ты ~л? तुम ने क्या किया?

натереть(ся) *сов см* нати-
рять(ся)

натерпéться *сов* बहुत मुसीबते
उठाना बाख़ут मुसिब'ते उत'ānā *n*

натирáть *несов 1. (мазью и*
т n) लगाना лагānā *n*, मलना
मल'nā *n*, 2. (на терке) रगडना
рагар'nā *n*, रगड देना राгар дэна
n, 3. (напр пол) मोम लगाकर
पालिश करना мом лага'кар пāлиш
кар'nā *n*, 4. (ногу и т n)
फोडा निकलना प'орā никал'nā *nn*,
я натёр [себё] нóгу मेरे पैर मे
फोडा निकला, ~ мозóль घट्टा पडना
nn (मे на чем-л)

натирáться *несов (мазью)* अपने
आप को लेप लगाना ап'nэ āп ко
лэп лагānā *n*

нáтиск *м* झपट दज'апат *ж*,
हल्ला खाल्ला *м*

наткнúться *сов см* натыкáться

натолкнúть(ся) *сов см* натáл-
кивать(ся)

натопíть *сов 1. (печь)* गरम
करना (कर देना) гарам кар'nā (кар
дэна) *n*, 2. (воск и т n) गलाना
галānā *n*

наточíть *сов* तेज करना (कर
देना) तэज кар'nā (кар дэна) *n*,
सान देना (रखना) сāн дэна (рак'
nā) *n* (на оселке)

натощáк *нареч* खाली पेट खाली
पेट, नहार, (बासी, निरन्ने) मुंह ना-

ख़ार (बाँस, निरान्ने) मूख़, прини-
мáть лека́рство ~ बासी मुंह दवा
पीना (पी लेना) *i*

натр *м хим* नाट्रन ना́тран *м*,
सज्जी साджджі *ж*, е́дкий ~ दह वि-
क्षार *м*

натравíть *сов см* нагрáвли-
вать

натрáвливать *несов прям*,
перен उकसाना ук'сānā *n*, उकसा
देना ук'сā дэна *n*, लडाना ларānā
n, छोड देना ч'ор дэна *n* (कुत्ते
को सोबाकु, पर ना को-ल)

на́трий *м хим* सोडिअम सोдиам
м, धारातु क्षārātu *м*

нату́р||а *ж 1. (характер)* मिजाज
मिज़ादज *м*, स्वभाव स्वा-б'āо *м*, он
по ~е о́чень до́брый челове́к
उस का स्वभाव दयालु है, वह दयालु
स्वभाव का है, éто ста́ло у него́
второ́й ~ой यह उस का स्वभाव सा
हो गया, 2. *иск* माडेल ма́дел *м*,
рисова́ть ~у माडेल को सामने रख-
कर उस की नकल करना *n*, माडेल
को सामने रखकर उस की तसवीर
बनाना *n*, она́ служíла ~ой для
этой ста́туи उस ने अपने आप को
माडेल के रूप मे इस मूर्ति के लिये
पेश किया, 3. (товары, продукты)
माल ма́ल *м*, платíть ~ой माल
अदा करना *n*, माल के द्वारा अदायगी
करना *n*, ✧ писа́ть, рисова́ть с ~ы
प्रकृति का चित्रण करना *n*

натурали́ст *м* प्रकृतिवादी प्रा-
कрити-वादी *м*

नатурाल्य॥यि *प्रि* असली अस्-
 ली, प्राकृतिक प्रकृतिक, स्वाभाविक
 स्वा^खाविक (естественный, природ-
 ный), व -^३यु^३ व^३ल^३चि^३नु^३ असली
 (पूरे) आकार का

натѹрщик *м* माडेल *मॉडल* *м*

натѹрица жс माडेल मॉदल жс

नाट्यकार्ता *несов* 1. टकराना
 ताक'राना *нп* (से *на что-л*), टकरा
 जाना ताक'रा *джан* *нп* (से *на*
что-л), 2. *перен* (неожиданно
встречаться) *разг* एकाएक (इत्ति-
 फाक से) मिलना (मिल पडना) *эк-а-эк*
 (इत्तिफाक से) मिल'ना (मिल *пар'на*)
нп (को *на кого-л*), ~ *на* *верную*
мысль ठीक विचार से टकराना *нп*,
 विचार सुझना *нп* (को *о ком-л*)

नातृगवित् *несов* 1. तानना तान'-
ना *n*, तान देना तान दाना *n*, खीच-
ना क^१यिच'ना *n*, 2. (надевать) खीच-
कर चढाना (ऊपर करना) क^१यिच'कार
चर^१ाना (उपर कर'ना) *n*, — चुल्की
मोजे खीचकर ऊपर कर लेना *n*

натяжк||а *जु* с -он (с *тру-*
дом) मुश्किल (कठिनाता) से मुश्किल
(कत^१नि^१त^१) स३

натянутый 1 прич от натя-
нуть, 2. прил ताना हुआ tānā huā,
перен वनावटी банаватī, कृत्रिम
критрим

натяну́ть сов см натя́гивать

नाुगाद *नारच* वेसोचे-समझे बॆ-
-सॊचॆ-सम'द'ह'ॆ, ऊटपटांग *उट-पाटांग*,
अटकलपच्च *अट'काल-पाचपु*

наука अ विज्ञान विग्यान म ,

विद्या विद्मि३ ज्ञ, ✧ उ० तेबे ~!
यह तुम्हारे लिये अच्छा सवक हे।

наутёк нареч разг пуска́ться
 ~ सिर पर पाँव रखकर भागना सिर
 पर पाँव राख'कार ब'आग'नां नन,
 पीठ दिखाना पय्त' दिक'आंनā न

नाँत्रो नारеч अगली सुवह को
 अग'ली सुबाख को

научить сов **सिखलाना** сик^л'лā-
нā n , **सिखला देना** сик^х'лā дэнā n

научиться сов सीखना स्याक'नह
n, सीख रखना (लेना) स्याक' राक'नह
(लहना) n

научно-исследовательский
प्रिल वैज्ञानिक अनुसंधान-सवधी वा-
ग्यानिाक अनुसन्धान-सम्बन्ध

научно-популярный прил सरल
वैज्ञानिक सरल-वाङ्मयिक

научный прил वैज्ञानिक वाङ्मय-
निक

नाउशुनलकल मल 1. (यु शलपकु)
[कनटोप मे] कलनो को छलपलनेवल
(ढंकनेवल) हलसुसे (भलग) [कलन-टोप
मल] कलनो को च^१नलपलने-वलल (द^२क'-
ने-वलल) ललसुसे (ब^३क) म मल, 2. रलद
इर-फोन्स यर-फोन्स' म मल

нафталин *m* नेफथलीन नैफ'त^२अ-
पिन १"

नाहल म तोताचम्स totā-čamś'
 " , गुस्ताख (निर्लज्ज) आदमी गुस्तख
 (निरलाज्ज, क') अद'मी म

नाहालयनय प्रल ढीठ दयत,
गुस्तलख गुस्तल, धृष्ट दलरनयत,
नलरुज्ज ननरुतलदुदुल

नाहाल्स्त्वो स ढिठाई द^५न्त^५५१

ज, गुस्ताखी गुस्ताखी ज, घुटता
द^खरिश्त'ता ज, निर्लज्जता निर-
लज्ज'ता ज

नाखवात[ा]ть сов पकड़ पकड़कर
रख लेना पाकर पाकर'कार राक[ा]
ल[े]ना *n*, $\diamond$ — з^наний थोडा सा
इल्म (ज्ञान) हासिल (प्राप्त) करना *n*

नाखवात[ा]ться сов *разг* — з^на-
ний थोडा सा इल्म (ज्ञान) हासिल
(प्राप्त) करना त^хор^а स^а 'िल्म' (गि[ा]न)
ख[ा]सिल (प्राप्त') कार'ना *n*

नाखлоб^учивать *несов* — ша^пку
टोपी आँखो तक खीचकर पहनना
(पहन लेना) तोपी आ^खो так क^хीच'-
कार पाख^а'ना (पाख^аन ल[े]ना) *n*

नाखлоб^учить сов *см* नाखлоб^у-
чивать

नाखлоб^учка||*а* ज *разг* डाँट-फट-
कार दाँट-प[ा]त'कार ज, द[ा]त — *у*
डाँटना-फटकारना *n*

नाखлы^нуть сов 1. वह उठना बा^ख
उत^х'ना *न*, 2. *перен* तेजी से बढ़ना
(बढ़ जाना) त^эзи स^э बार^а'ना (बार^а
द^жाना) *न* (*напр* *о* тол^пе), छा
जाना च^а द^жाना *न*, घिर आना
г^хир आ^а *न* (*о* мы^слях, чув^ствах)

नाхму^рить сов — ब्रो^ви भौ
सिकोडना (चढाना) ब^ао सिकोर'ना
(चार^аना) *n*

नाхму^риться сов नाक-भौ सि-
कोडना नाक-ब^ао सिकोर'ना *n*

नाхо||द^ить *несов* 1. [तलाश से]
पाना [तालाश स^э] पाना *n*, ढूँढ लेना
(निकालना) द^खुद^ख ल[े]ना (निका^ल'ना)
n. (*отыскивать*), मिलना मिल'ना

न (случайно, को *о* क^ом-*л*), आवि-
ष्कार करना आविष्कार कार'ना *n* (का
च^{то}-*ल*; *открывать*, *изобретать*),

2. (*считать*) समझना सामा^ж'ना
न; я — *ж*у *э*то воз^можным मेरे
नजदीक यह बात सभव है, डॉक्टर
— *д*ит *е*го положение बे^зना^дे^жным
डाक्टर ने पता चलाया कि उस की
हालत नाजुक है, कोई उम्मेद नहीं,
3. (*заставать*) पाना पाना *n*

नाход^иться *несов* 1. मिलना
मिल'ना *न*, बरामद होना बार-^аमा^д
ख^оना *न* (*обнаруживаться*), 2. *пе-*
рен (*не теряться*) तुरंत समझ
लेना गुरा^{нт}' सामा^ж' ल[े]ना *n*, 3.
(*пробывать*) होना ख^оना *न*, रहना
राख'ना *न*

नाход^ка ज अकस्मात् पाई हुई
चीज (वस्तु) अकस्मात् पाई ख^уय चि^з
(वास्तु) ज

नाход^чивый *прил* तर्कशील
तार्क'-शील, साधनसंपन्न स^аद^аन-साम-
पान' (*изобретательный*), हाजिर-
जवाब ख^азिर-द^жावा^б, क्षणिक उत्तर
देनेवाला कशानिक उत्तर द^эन^э-वा^лा
(*в* *отв*етах).

नाхо^хли||त्^ься сов पर फुला लेना
पर प^хुला ल[े]ना *n*, कुरी^цा — *лась
मुर्गी ने अपने पर फुला लिये*

नाц^еливаться *несов* निशाना
लगाना (बाँधना) निशाना पा^аना (बाँ-
द^х'ना) *n* (पर *в* *кого*-*л*, *во* *что*-*л*)

नाц^изм *м* नाजीवाद ना^зि-वा^д *म*
ना^циона^лиз^ация ज राष्^ट्रीकरण
रा^шत्र-कारण *म*

начертить *сов* खीचना क^खच'नā n ,
खीच लेना (देना) क^खच लēnā (दēnā) n

начётчик *м* रट्टू तोता रат्तू
totā m , ग्रंथचुवक грант^х-чумбак *м* ,
पुस्तकपूजक पुस्तक-पूजक *м*

начинание *с* समारभ samāramb^х
m , अनुष्ठान अनुшт^хān m , पहल
paḥal m , लगा लागा m (иници-
атива)

начинать *несов* गुरू (आरभ)
करना (कर देना) शुरु (āramb^х)
кар'nā (кар дēnā) n , लगना лаг'-
nā nп (с дополнением — отгла-
гольным суц в косв форме), он
начал писать वह लिखने लगा

начин||аться *несов* गुरू (आरभ)
होना (हो जाना) शुरु (āramb^х)
хонā (хo джānā) nп , लगना лаг'nā
nп , लग जाना лаг джānā nп (с
дополнением — отглагольным суц
в косв форме), —ается дождь
बारिश होने लगती है

начинающий 1. прич от начи-
нать, 2. суц *м* गुरू (आरभ) कर-
नेवाला शुरु (āramb^х) кар'nē-vā-
lā m , नौसिखिया नाо-सिख^хийā m

начиная *предлог* — с से लेकर
сэ лэкар, के प्रभृति कэ праб^хрити
послелог, — с сегоднāшнего дня
आज से [лекар]

начинить *сов см* начинять

начинка *ж* भरावट б^харāват *ж* ,
भरने का मसाला б^хар'nē kā масālā m

начинять *несов* भरना б^хар'nā
n , भर देना б^хар дēnā n

начисление *с* 1. (прибавка к
счету) हिसाब जोडना хисāб джор'-
nā m , 2. (сумма) अधिक रकम
а^хик ракам *ж*

начисто *нареч* 1. (набело) साफ
[तीर पर] сāф [таор пар], 2. (спол-
на) पूरी तरह [से] पूरि тараḥ [сэ],
पूर्णतः पूрн'taḥ

начитанный *прил* बहुत पढा
हुआ баḥут пар^хā хуā, बहुपठित
баḥу-пат^хит

наш *мест* हमारा хамārā, это
наша кнйга यह हमारी किताब
(पुस्तक) है; эта кнйга наша यह
किताब (पुस्तक) हमारी है

нашатёрный *прил* — спирт
लिम अमोनियाई पानी амонийāй
пāни m

нашёптывать *несов* 1. कानाफू-
सी (कानावाती) करना कānā-प^хूसी
(कānā-бāти) кар'nā n (की कोму-л),
2. (наушничать) कान भरना कān
б^хар'nā n (के कोму-л)

нашество *с* हमला хам'lā m ,
आक्रमण āкраман m

нашивать *несов* सीना सिnā n ,
सी देना सि дēnā n , लगाना лагānā
n (पर на что-л)

нашивка *ж* воен (на рука-
ве) लकीर लाкир *ж* , धारी д^хā-
ри *ж*

нашить *сов см* нашивать
нашлѣпать *сов разг* [चूतडो पर]
थप्पड मारना [चुत'рō пар] т^хаппар
мāр'nā n

нашумѣ||ть *сов* 1. शोर[-गुल] मचाना शोर[-गुल] मचाना *п*, 2. *перен* शोर मचना (मच जाना) शोर मच'नā (मच दजानā) *нп* (का *о ком-л*, *о чем-л*), वांशा क्नीगा ~ला आप की किताब का शोर मच गया है, आप की किताब ने सनसनी पैदा कर दी

нашүпать *сов см* нашүпывать
нашүпывать *несов прям*, *перен* टटोलना तटोल'नā *п*, टटोल लेना तटोल लēнā *п*, ~ पंचवु जमीन टटोलना *п*, ~ प्रāवильный путь ठीक रास्ता पा लेना *п*, ठीक रास्ता तलाश करना *п*

наявү *нареч* जागते हुए दजāг'тэ хуэ, जागृत अवस्था मे दजāग्रित अव-
स्तā मē

не частица 1. (*при глаголах*) नहीं नाхй, न ना, मत मत (*с пов накл*), он не возражāет उसे कोई एतराज (आपत्ति) नहीं, *никогō* не хочү видеть किसी को नहीं देखना चाहता हूं; *ничегō* не хочү कुछ नहीं चाहता हूं, *больше* не бұду दूसरी बार ऐसा न करूंगा, я не мог не ска-
зāть मे कहे वगैर नहीं रह सका, не ходи मत जाओ, *хōчешь* не хō-
чешь चार-नाचार, खामखाह, я чуть было не упāч मे गिरते गिरते वच गया, 2. (*перед другими частями речи*) नहीं नाхй, не прāвда ли? ठीक है न?, और आप का खयाल क्या है?, ты поидешь тудā, не прāвда ли? तुम वहाँ जाओगे न?, *не бōлее*

чем से ज्यादा (अधिक) नहीं, *не бō-
лее* не мēнее ठीक इतने ही, *тем* не
мēнее तिस पर भी, तथापि, *не гово-
ря* ни слōва कुछ कहे वगैर, *◆* *не*
за что कोई बात नहीं, कुछ मुजायका
नहीं, *не то* (*иначе*) नहीं तो, *वरना*

неаккурātность *ж* 1. (*небреж-
ность*) लापरवाही लā-пар'вахй *ж*,
असावधानी असाद'हान्य *ж*, 2. (*не-
точность*) नादुरुस्ती नā-दुरुस्त्य *ж*,
अयथार्थता अयат'хāрт'तā *ж*

неаккурātный *прил* 1. (*не-
брежный*) लापरवाह लā-пар'वाह,
ढीला द'हलā, असावधान असाद'हान,
2. (*неточный*) नादुरुस्त नā-दुरुस्त',
अयथार्थ अयत'хāрт'

небēсный *прил* आसमानी āс'мā-
न्य, आकाशी āकāश्य, ~ *свод* आकाश-
-मडल *म*, नभमडल *म*

неблаговидный *прил* बेजा бē-
-दजā *неизм*, अयोग्य अनोगि', अनुचित
अनुचित

неблагодārность *ж* नमक-हरामी
नाмаक-खारāम्य *ж*, अकृतज्ञता अकृत-
-ग्यातā *ж*

неблагодārный *прил* नमक-हराम
नाмаक-खारāम, अकृतज्ञ अकृत-गि'

неблагожелātельный *прил* बुरा
चाहनेवाला बुरā चāх'नэ वāलā, अशुभ-
चित्तक अशुब'चिन्ताक

неблагозвүчный *прил* बेसुर бē-
-сур, बेताल бē-तāl

неблагонадежный *прил* अवि-
श्वसनीय अविश्वस'न्य

неблагополүчно 1. *нареч* बुरी

तरह बुरी ताराख, 2. *безл в знач сказ* у них — उन की बात बिगड गई उन की बात बिगड गाय, उन के मामले बिगड गये उन के माम'ले बि-
гар गाय

неблагополучный *прил* बुरा
бुरा

неблагоприятный *прил* नामुवा-
फिक न्हा-मुवाफिक, प्रतिकूल प्रати-
कुल, अकल्याणकारी अकाल्याण-कारि

неблагоразумный *прил* बेपर-
वाह बे-पर'वाह, अविवेकी अविवेकी,
अदूरदर्शी अदूर-दारशी (*непредусмо-
трительный*)

небо *с* आसमान आस'मान *м*,
आकाश आकाश *म*, ♠ под открытым
—м खुले मैदान में; *превозносить* до
небес आसमान पर चढाना *п*, तारीफ़
के पुल बाँधना *п* (की को-ल, *что-
либо*)

небо *с* तालू तालू *म*

небогатый *прил* असपन्न अस-
पन्न', दरमियानी आमदनी का दर-
मियाणी आम्'दानी का, सामान्य आय
पानेवाला सामान्य' आँ पाने-वाला
(*имеющий небольшой доход*), गरीब
गरीब, दरिद्र दारिद्र' (*бедный*), —
выбор थोडा चुनाव *म*

небеспособный *прил* लडाई
(युद्ध) करने नालायक (अयोग्य) लारай
(युद्ध) कार'ने ना-लायक (अयोग्य')

небольшой *прил* छोटा चोटा,
कम काम, थोडा थोरा (о количест-
ве), на — высоте कम (थोडी)
बुलदी पर, ♠ сорок *с* —им चालीस

से कुछ ऊपर (ज्यादा), किलो *с* —им
किलोग्राम से कुछ ज्यादा; *тысяча*
рублём *с* —им एक हजार रूप्य से
कुछ ज्यादा

небосвод *м* आसमान आस'मान *м*,
गगन-मंडल गगन-मण्डल *म*

небосклон *м* आसमान आस'मान
म, आकाश आकाश *म*

небоскрёб *м* गगनचुंबी इमारत
गगन-चुम्बी इमारत *ж*, अभ्रस्पर्शी
अभ्र-स्पर्शी *म*

небрежный *прил* 1. बेपरवाह
बे-पर'वाह, बेफिक्र बे-फिक्र', असाव
धान असाव'धान (*неаккуратный*), 2.
(*пренебрежительный*) गफलती गफ'-
लती, बेतकल्लुफ बे-ताकल्लुफ (*раз-
вязный*)

небывальный *прил* 1. अनोखा
अनोखा, अनुपम अनुपम, अ[भूत]पूर्व
अ[भूत-]पूर्व', 2. (*выдуманный*,
вымышленный) गढत गढत'गढत',
कल्पित कल्पित

небылицы *ж* झूठी कहानी
झूठी कहानी, झूठ झूठ
म, *рассказывать* —ы लंबी-चौड़ी
हॉकना *п*

неважно 1. *нареч* (плохо) अच्छा
नही अच्छा नाही, बुरी तरह बुरी
तराख, я себя чувствую — मेरी
तबीअत अच्छी नही, 2. *безл в знач*
сказ कुछ परवाह नही कुछ पर'वाह
नाही

неважный *прил* 1. (плохой) बुरा
बुरा, खराब खराब, दरमियानी
(मध्यम) दर्जे (श्रेणी) का दर-मियाणी

(мад^хйам) дарджэ (шрэни) к̄а (по-средственный), 2. (несущественный) तुच्छ тучч^х, नगण्य नाган्य'

невдалекé нареч दूर नही दूर नाह्य, थोड़ी ही दूरी पर त^хори хй дुरि пар

невéдение с अज्ञान а джāн м, अज्ञानता агйāн'тā ж

невéдомый прил बेजाना-बुझा бэ-джāнā-будж^хā, अज्ञात агйāt, रहस्यपूर्ण राхас्य'-пурн' (таинственный)

невéжа м и ж गंवार गाеār м, ж невéжда м и ж अनाडी анаāри м, ж, मूर्ख мурк^х м, ж

невéжественный прил अनाडी анаāри, अनभिज्ञ ан'б^хигй', मूर्ख мурк^х

невéжество с अज्ञानता агйāн'тā ж, मूर्खता мурк^х'тā ж

невéжливость ж बेअदबी бэ-ад'би ж, अशिष्टता ашишт'тā ж

невéжливый прил बेअदб бэ-адаб, अशिष्ट ашишт'

невéрие с अविश्वास авишвās м, नास्तिकता нāстик'тā ж (безбожие)

невérно 1. нареч गलत तौर पर галат гаор пар, गलती से гал'ти сэ, — понимāть галат समझना п, — истолкóвывать भूठा (अशुद्ध) аर्थ लगाना п, 2. безл в знач сказ éто — यह ठीक नहीं है नाх т^хик नाхй хāэ, यह गलत है नाх галат хāэ

невérный прил 1. (ошибочный) गलत галат, अशुद्ध ашудд^х, 2. (вероломный) बेवफा бэ-вафā неизм, नमक-हराम намак-харām

неверóятный прил असभव асамб^хав (невозможный), अकल्पनीय акалп'ний', अविश्वास्य авишвāsй' (невообразимый)

невéрующий м नास्तिक нāстик м, अनीश्वरवादी анишвар-вāди м

невесёлый прил निरानंद нир-āнанд', उदास удās (печальный)

невесóмый прил भारीपन के बिना б^хāри-пан кэ бинā

невéста ж सँगेतर ма́гэтар ж, दुलहिन дул'хин ж

невéстка ж भाभी б^хāб^хи ж, भावज б^хāвадж ж (жена брата); बहू баху ж, पतोहू патоху ж, पुत्रवधू путр'-вад^ху ж (жена сына)

невзгóда ж मुसीबत мусибат ж, अभाग्य аб^хāгй' м

невзира́я предлог ध्यान में न रखते हुए д^хйāн мē на рах^х'тэ хуэ, — на के विचार के बिना, — на लйца किसी का मुँह न ताककर; — на éто इतने पर भी.

невзначáй нареч разг अचानक ачāнак, अकस्मात् акасмаī, इतिफाक (सयोग) से इतिफāк (сā-йог) сэ

невзрāчный прил बदसूरत бад-сурат, कुरूप ку-руп, आकर्षणरहित āкаршан-рахит (непривлекательный)

НЕВЗЫСКАТЕЛЬНЫЙ прил на-
मुनासिब (अनुचित) माँग न करनेवाला
нā-मुनāсиб (анучит) маँग на кар'-
нэ-вāлā

НЕВИДАННЫЙ прил अनदेखा
ан-дэк^хā, अदृष्टपूर्व अदृष्ट'-
-पूरव', अनहोना ан-хонā, अ[भूत]पूर्व
а[б^хут-]пूरव' (небывалый), बेमिसाल
бэ-мисāл (беспримерный)

НЕВИДИМЫЙ прил अदृश्य अदृ-
श्य', अप्रत्यक्ष अप्रात्यक्ष'

НЕВИННОСТЬ ж 1. (невинов-
ность) बेगुनाही бэ-гунахй ж ,
निर्दोषता निरदोш'тā ж , अनपराध
анап'рāд^х м , 2. (наивность) भो-
लापन б^холā-пан м , सादगी сād'ги
ж., 3. (девственность) कुमारीपन
кумāри-пан м

НЕВИННЫЙ прил 1. (невинов-
ный) बेगुनाह бэ-гунах', निर्दोष निर-
दोш, निरपराध निрап'рāд^х; 2.
(наивный) भोला-भाला б^холā-б^хālā,
सीधा-सादा сйд^хā-сādā, 3. (девст-
венный) अछूता अч^хутā, शुद्ध शुद्ध^х'

НЕВИНОВНОСТЬ ж बेगुनाही бэ-
гунахй ж , निर्दोषता निरदोш'тā
ж , अनपराध анап'рāд^х м

НЕВИНОВН||ЫЙ прил बेगुनाह бэ-
гунах', निर्दोष निरदोш, अनपराधी
анап'рāд^хй, призна́ть ~ым निर्दोष
ठहराना п.

НЕВКУСНЫЙ прил बेमजा бэ-мазā
неизн , फीका प^хйkā, वेस्वाद бэ-свāд

НЕВМЕНЯЕМЫЙ прил 1. юр
। जवाबदेही का बिनā джавāб-

-дэхй kā, अनुत्तरदायी अनुत्तर-дāйй,
2. (вне себя от гнева и т. п.) आपे
से बाहर [हुआ] āпэ сэ бāхар [хуā]

НЕВМЕШАТЕЛЬСТВ||О с полит
अहस्तक्षेप अहаст'-кшэп м , політика
~а बीच मे न आने की नीति ж ,
अहस्तक्षेप-नीति ж

НЕВМОГОТУ нареч в знач сказ
разг это мне ~ मुझ से नही सहा
जाता मुдж^х сэ нахй сахā джā-
тā, मेरे लिये यह असह्य है मэрэ лийэ
йах асахй' хāэ

НЕВМОЧЬ нареч. см. невомоготу
НЕВНИМАНИЕ с 1. बेपरवाही бэ-
пар'вāхй ж , असावधानी асāо-
д^хāнй ж , 2. (неуважение) आना-
कानी āнāкāнй ж , अनादर анадар
м , असम्मान асаммāн м

НЕВНИМАТЕЛЬНОСТЬ ж см не-
внимāние

НЕВНИМАТЕЛЬНЫЙ прил 1.
बेपरवाह бэ-пар'вāх', असावधान
асāод^хāн, 2. (невезливый) बेअदब
бэ-адаб, अशिष्ट ашишт'

НЕВНЯТНО нареч अस्पष्ट रूप मे
аспашт' руп мē

НЕВНЯТНЫЙ прил अस्पष्ट
аспашт', अव्यजन अवйанджан
НЕВОД м महाजाल махā-джāл м
НЕВОЗВРАТИМЫЙ прил см не
возвратный

НЕВОЗВРАТНЫЙ прил लौटकर न
आनेवाला लाот'кар на āнэ-вāлā
असाध्य асād^хй'

НЕВОЗДЕЛАННЫЙ прил न जोता

हुआ ना ज्योतां खूआ, वे ज्योता[न-बोया]

हुआ ब॒ए ज्योता[न-बोया] खूआ

НЕВОЗДЕРЖАННЫЙ *прил* ब॒द-
परहेज ब॒द-पर'ख॒ए, असयमी असा॒मा-
मी, अनर्गल अन॒र्गल (नेव॒य॒द॒र॒ज॒न-
न॒य॒य)

НЕВОЗМОЖНО *нареч* *в знач*
сказ : १तो — यह मुमकिन नही नाख
मुम'किन नाखी, यह नामुमकिन (अस-
भव) है नाख ना-मुम'किन (अस॒भ॒व)
खा॒ए

НЕВОЗМОЖНОСТЬ *ж* असंभवता
अस॒भ॒व'ता *ж*

НЕВОЗМОЖНЫЙ *прил* नामुमकिन
ना-मुम'किन, असभव अस॒भ॒व

НЕВОЗМУТИМОСТЬ *ж* शा॒न्ति शा॒न्ति
ज, स्थिरता स्त॒रि'ता *ज*

НЕВОЗМУТИМЫЙ *прил* शा॒न्त
शा॒न्त', स्थिर स्त॒रि

НЕВОЛИТЬ *несов* मजबूर (बि॒वश)
करना म॒ज॒बूर (बि॒वश) क॒र'ना *п*
(पर॒ ज॒स॒ता॒व॒ल॒त॒ा द॒ल॒त॒ा च॒त॒ा-ल॒)

НЕВОЛЬНИК *м* गुलाम गुलाम *म*,
दास दास *म*

НЕВОЛЬНЫЙ *прил* 1. बेइरादा ब॒-
प्रा॒दा *नेप॒म*, अनिच्छित अनि॒च्छि॒त,
आप से आप होनेवाला आप स॒ए आप ख॒न॒-
-वा॒ना, स्वाभाविक स्वा॒भा॒विक (ने॒प्र॒-
-च॒र॒य॒य), —ये स॒ल॒स॒आप से आप
वहनेवाले आँसू *म* *मि*, 2. (बि॒व॒ज॒-
-द॒न॒य॒य) मजबूर म॒ज॒बूर, बि॒व॒श
बि॒व॒श

НЕВОЛЯ *ж* गुलामी गुलामी *ज*,
दासत्व दास॒त्व' *म* (रा॒ब॒त॒व), कैद
का॒द *ज* (प॒र॒ब॒न)

НЕВООБРАЗИМЫЙ *прил* विचार
मे न आनेवाला वि॒चार मे॒ ना आ॒ने-
-वा॒ला, खयाल (मन) से बाहर [का]
ख॒या॒ल (म॒न) स॒ए बा॒हर [का], अकल्प-
नीय अक॒ल्प'नी॒य

НЕВООРУЖЁННЫЙ *прил* वे॒ह॒थि-
यार ब॒ए-ख॒त'नी॒ए, निहत्था नि॒ह॒त्था नि॒-
-ख॒त'नी॒ए, नि शस्त्र नि॒श॒स्त्र'नी॒ए, —य॒म ग्ला-
-ज॒म खाली आँख से.

НЕВОСПИТАННЫЙ *прил* वे॒अ॒द॒व
ब॒ए-आ॒द॒व, अशिष्ट अ॒शि॒ष्ट'नी॒ए, असभ्य
अस॒भ॒य'नी॒ए

НЕВПОПАД *нареч* ताल वे॒ताल
ता॒ल ब॒ए-ता॒ल, कुसमय मे कु-सामा॒म मे॒

НЕВРАЗУМИТЕЛЬНЫЙ *прил*
सम॒झ मे॒ न आ॒ने॒वा॒ला सा॒मा॒ज' मे॒
ना आ॒ने॒वा॒ला, दुरुह दुर॒ह

НЕВРАЛГИЧЕСКИЙ *прил* वे॒द
नसो के दर्द का नासो क॒ए द॒र॒द' क॒ए,

वा॒त॒शूल-स॒व॒धी वा॒त॒-शूल-सा॒मा॒ज'नी॒ए
НЕВРАЛГИЯ *ж* वे॒द नसो का दर्द
नासो क॒ए द॒र॒द' *म*, वा॒त॒शूल वा॒त॒-
शूल *म*

НЕВРАСТЕНИЯ *ж* नसो की कम-
जोरी (दु॒र्व॒ल॒ता) नासो क॒ए क॒ए-ज॒र॒व
(दु॒र्व॒ल॒ता) *ज*, स्नायविक दा॒र्द॒ल॒य
स॒ना॒य'विक दा॒र्द॒ल॒य

НЕВРЕДИМЫЙ *прил* भला-चगा
ब॒ला-चा॒गा, च॒त *म* —य॒म भला-चगा,
सही-सलामत

НЕВЫГОДНЫЙ *при* : 1. बेफायदा
ब॒ए-फ॒या॒दा *नेप॒म*, लाभहीन ला॒भ॒ही॒न
-खा॒म, घाटेवाला ग॒हा॒टे॒वा॒ला, ना॒नि॒-
-खा॒म क॒र (बि॒व॒ज॒न॒य॒य) 2. (बि॒व॒ज॒-
-द॒न॒य॒य) ना॒म॒ज॒बूर

फिक, असुविधाजनक अсуविद^खा-दजा-
नाक, प्रतिकूल प्रतिकूल, показ^अात्
सेब^अा स ~ой стороны अपने आप को
बुरी रोशनी में दिखलाना *न*

невыдержанный *прил* 1. (о человеке) अनर्गल अनर्गल, असयत
असाय^अा, 2. (о стиле) विषम वि-
षम; 3. (напр о вине, сыре) नया
नाय^अा

невыносимый *прил* वर्दाश्त से
वाहर [का] बार-दाश्त' स^अ बाखार [का],
असह्य असाख^अि, असहनीय असाख^अिनीय'

невыполнение *с* पूरा न करना
पूरा न^अा का र'ना *म*, अपूर्ति अपूर्ति
ज, ~ приказа आज्ञा का न मानना
म, ~ плана योजना का पूरा न करना
म, योजना की अपूर्ति *ज*

невыполнимый *прил* असाध्य
असाद^अि, असभव असाभ^अाव, अव्यव-
हार्य अव्याव'खार्य'

невыразимый *прил* वयान से
वाहर [का] बायान स^अ बाखार [का],
अकथनीय अकथ'नीय', अनिर्वचनीय
अनिरवाच'नीय'

невысокий *прил* नीचा नीचा,
ऊँचा नहीं ऊँचा नाख^अि, कम लवा कम
लम्बा, नाटा नाटा (о человеке)

нега *ж* 1. (довольство) आराम
आराम *म*, आसूदगी आसूद'गी *ज*,
आप्यायन आप्यायन *म*; 2. (блажен-
ство) परम सुख पराम सुख *म*

негатив *м* फोट निगेटिव नि-
गेटिव *म*

негде *нареч* [ऐसी] कोई जगह
नहीं [अस] ~кой джаगाख नाख^अि, ему ~

सेठ उस को बैठने की कोई जगह
नहीं, ~ту вещь ~ достать यह चीज
विलकुल नायाव है, мне ~ было
взять ~то कही भी मैं इसे पा न
सका; мне ~ положить ~то इस को
रखने के लिये मेरे पास कोई जगह
नहीं, मेरे पास ऐसी कोई जगह नहीं
जहाँ मैं इस को रखूँ.

негибкий *прил* न झुकनेवाला
ना दज^अुक'न^अ-बा^अा, सख्त सख्त',
कडा कारा, दृढ द्रिर^अ (твердый)

негласный *прил* खुफिया खु-
फिया *неизм*, गुप्त गुप्त'

неглубокий *прил* छिछला च^अि-
च^अ'ला, उथला उथ^अ'ला, कम गहरा कम
गाख'रा, перен उथला उथ^अ'ला, ऊपरी
उप'री, पल्लवग्राही पल्लव-ग्राख^अि
(поверхностный), в ~ом месте
(напр реки, пруда) कम गहरे पानी
में.

неглубый *прил* समझदार सा-
माज^अ-दार्

негó *мест*. 1. род от он, онó
उस का उस का, इस का इस का, 2.
вин от он, онó उस को उस को,
उसे उस, इस को इस को, इसे इस

негодность *ж* 1. निकम्मेपन
नि-कम्म^अ-पान *म*, अयोग्यता अयोग्य'-
ता *ज*; 2. (плохое состояние) नि-
कम्म^अ-पान नि-कम्म^अ-पान *म*, प्रीति
व ~ निकम्मा हो जाना *न*

негодный *прил* 1. (неподходя-
щий) नाकाविल ना-काबिल, नालायक
ना-लायक, अयोग्य अयोग्य', ~ к
военной службе फौज (सेना) के

लये नाकाविल (अग्राह्य), 2. (плохой)
निकम्मा नि-कम्मā, खराब खारāब

негодováние с गुस्सा गुस्सा म,
रोष रोश म, क्रोध क्रोध^ख म

негодováть несов गुस्से मे आना
गुस्से मē ānā न्नि, कुपित हो जाना
कूपित हो दज्जānā न्नि

негодýй м बदमाश бад-мāश
म, लुच्चा लुच्चा म, दुष्ट दुष्ट' म

негостеприймный прил आति-
थ्य-विमुख ātith^ख'-विमुख^ख

негр м हबशी खāब'शी म, नीग्रो
नैग्रो म

неграмотност||ь ж 1. अनपढ़ता
अन-पार^ख'तां ज, निरक्षरता निरा-
क्षर'तां ज, ликвидация ~и
निरक्षरता-निवारण म, 2. (невжес-
тво) जहालत दजाखāलत ज, अज्ञान
अज्ञान म

неграмотный 1. прил अनपढ़
अन-पार^ख, बेपढ़ा-लिखा बē-पार^खā-
-लिख^खā, निरक्षर निराक्षर, 2. прил
(написанный с ошибками) व्या-
करण के नियम के विरुद्ध वयāकारण
कē नयām कē विरुद्ध^ख, 3. прил
(невещественный) बेखबर बē-खाबर,
जाहिल दजāखिल, अज्ञानी अज्ञानय, 4.
сущ м अनपढ़ (अशिक्षित) आदमी
अन-पार^ख (अशिक्षित) ād'mī म

негритянский прил हबशियो
(नीग्रो) का खāब'शीयō (नैग्रो) कā

недāвн||ий прил हाल मे हुआ
खāल मē खुā, अभी के काल का अब^खय
कē कāl कā, हाल का खāल कā, с ~их
पौर थोड़े अरसे (दिनो) से.

недāвно нареч अभी हाल ही
मे अब^खय खāल खय मē, थोड़ी देर हुई
त^खोरй-दэр खुय, कुछ समय पूर्व (पहले,
हुआ) कूच^ख самаय पुरव' (पाख'लэ,
खुā)

недалёк||ий прил 1. निकट
निकट, на ~ом расстоянии от...

से थोड़ी दूरी पर, ...से थोड़े
फासले पर; в ~ом будущем निकट
(अचिर) भविष्य मे, недалек тот
день, когда... अब वह दिन दूर नहीं
जब .., 2. перен सामान्य सāmāny'
(об уме), सकुचित विचारवाला सान-
कूचित विचार-वāलā (о человеке)

недалекó нареч दूर नहीं दूर
नाखय, थोड़ी [ही] दूरी मे त^खोरй [खय]
दूरय मē (только о расстоянии), ~
время, когда... यह वक्त (समय)
जल्द आवेगा जब ..

недальновидный прил अदूर-
दर्शी अदूर-दरशय, अदूरदर्शितापूर्ण
अदूर-दरशिता-पूरन' (नाप्र о поли-
тике)

недāром нареч (не без причи-
ны) अकारण नहीं अकारण नाखय, ~
говорится, что .. बजा तौर पर कहते
है कि ..

недвижимость ж गैरमनकूला
जायदाद गैर-मान'कुलā दजāय'दāद
ज, अचल (स्थिर) संपत्ति अचल
(स्थिर) संपत्ति ज

недвижим||ый I прил ~ое
имущество см недвижимость

недвижимый II прил अचल
अचल, स्थिर स्थिर

недвусмысленный *прил* साफ-
-मानी सॉफ-मॉनि, असदिग्ध асан-
दिग्द^х, साफ सॉफ, स्पष्ट स्पаш्त'
(ясный)

недействительный *прил* 1.
юр अशक्त ашакт', 2. (не оказы-
вающий действия) बेकार бэ-ка̄р,
बेअसर бэ-асар, निष्फल निष्फ^лал
неделикатность *ж* बेअदवी
бэ-ад'वी *ж*, असभ्यता асаб'и'ता̄
ж, अशिष्टता ашишт'ता̄ *ж*

неделикатный *прил* बेअदव
бэ-адаб, असभ्य асаб'и', अशिष्ट
ашишт'

неделимый *прил* न वँटनेवाला
на бѣт'нэ-вѣла̄, अविभाज्य авиб'ѣ-
джй' (*тж мат*)

недельный *прил* [пуре] हफते
(सप्ताह) का [пурэ] ऋफते (साप्ताह)
ка̄

недел||я *ж* हफता ऋफता̄ *м*,
सप्ताह साप्ताह̄ *м*, क्ाждую ~ю हफते
ке हफते, प्रतिसप्ताह, две ~и पखवा-
डा *м*

недисциплинированность *ж*
अनुशासन-हीनता अनुшѣсан-ѣин'ता̄
ж, अविनय авинай *м*

недисциплинированный
прил अनुशासनहीन अनुशѣсан-ѣин,
अविनयशील авинай-शील

недоброжелательность *ж*
वद-ख्वाही бад-хвѣѣ *ж*, द्वेष द्वэш
м, शत्रुता शатруता̄ *ж* (враждеб-
ность)

недоброжелательный *прил*

वदख्वाह бад-хвѣѣ, अशुभचित्तक
ашуб^х-чинтак, द्वेषपूर्ण द्वэш-пूरн',
शत्रुतापूर्ण शатруता̄-пूरн' (враждеб-
ный)

недоброкачественность *ж*
बुरी क्वालिटी бурй квѣлיתי *ж*
недоброкачественный *прил*
बुरी क्वालिटी का бурй квѣलिति का̄,
घटिया किस्म का ग^хातिना̄ किस्म' का̄
недобросовестность *ж* 1. (не-
честность) बेईमानी бэ-ймѣни *ж*,
2. (небрежность) लापरवाही ला-пар'-
वѣѣ *ж*, ढिलाई д^хилаई *ж*

недобросовестный *прил* 1.
(нечестный) बेईमान бэ-ймѣн, 2. (не-
брежный) लापरवाह ला-пар'вѣѣ,
ढीला д^хила̄

недобр||ый 1. *прил* (недруже-
любный) ~ое चूवство दुर्भाव दुर-
б^хао *м*, पित्ात ~ые चूवства
दुर्भाव रखना दुरб^хाо राक^хна̄ *п* (के
प्रति क кому-л, क чему-л), 2. *прил*
(плохой, неприятный) बुरा бурѣ,
~ая весть बुरी खबर *ж*, दुस्समाचार
म, 3. *сущ* с замышлять ~ое
शैतानी पर होना शाэтѣनि пар хона̄
नп, चूय्ात ~ое माथा ठनकना
मात्^хा г^ханак'на̄ *नп*

недовер||ие с बेएतिबारी бэ-
-этиба̄ри *ж*, अविश्वास अविश्वѣस *म*,
वोटुम (резолуция) ~ия अविश्वास
का प्रस्ताव *म*, पित्ात ~विश्वास न
करना *п*

недоверчивый *прил* बदगुमान
бад-гуमान, अविश्वासी अविश्वѣसй,

अविश्वासपूर्ण अविश्वास-पूरुन' (напр
о взгляде)

недовёс *м* कम वजन देना काम-
вазандэна *м* (недовешивание), कम
वजन काम-вазан *м*, अपूर्ण तौल
अपूरुन' таол *ж* (недостаток в весе)

недовольный *прил* नाराज न्हा-
-र्राड, नाखुश न्हा-хуш, असंतुष्ट अсан-
तुष्ट' (се кем-л, чем-л)

недовольство *с* नाराजगी न्हा-
-र्राड'गी *ж*, नाखुशी न्हा-хуशी *ж*,
असतोष असतोш *м*

недогадливость *ж* मोटी बुद्धि
मोटी बुद्धि *ж*

недогадливый *прил* मोटी
बुद्धि-वाला मोटी बुद्धि-वाला, मद-
बुद्धि मन्द'-बुद्धि

недоглядёть *сов* разг देखकर
भी न देखना दैक'कार ब'हि ना दैक'-
ना *п*, चूकना चुक'ना *нп*, चूक जाना
चुक दजाना *нп*

недоедание *с* अपुष्ट-भोजन
अपुष्ट'-ब'ओджан *м*

недоедать *несов* आधे पेट खाना
आधे पेट क'हना *п*, जरूरत से कम
भोजन मिलना जरूरत से कम ब'ओ-
джан मिल'ना *нп* (को о ком-
-либо)

недозволенный *прил* नाजायज
ना-दजायаз, अननुमत अन्-
वर्जित वार्दжит, निषिद्ध निषिद्ध'
(запрещенный)

недоймки *мн* वकाया [लगान]
बाक़ाय[लागान] *м*, बाकी कर्ज बाकी
कारз' *м*

недоконченный *прил* अधूरा
अधूर, अपूर्ण अपूरुन'

недолго *нареч* देर (चिरकाल)
तक नहीं देर (चिर-काल) तक नाहीं,
ज्यादा वक्त नहीं आँदा वक्त' नाहीं

недолговечный *прил* थोड़ी
देर का त'ओरि देर का, अल्पजीवी अल्प-
-द्विवि

недолёт *м* воен निशाने तक गो-
ली (गोले) का न पहुँचना निशाने
так голи (голе) का ना पहुँच'ना *м*

недолюблывать *несов* नापसद
करना ना-पासन्द' कार'ना *п*, [खास
तौर पर] पसद न आना [खास ताор
पर] पासन्द' ना आना *нп* (को о
ком-л)

недомогание *с* रोगी अवस्था
रोगी अवस्था *ж*, किंचित अस्वस्थता
किंचित अस्वस्थता *ж*

недомолвка *ж* [कहते-कहते]
सच्ची बात को जान बूझकर छिपाना
[का'त-का'त] सचची बात को दजान
बुझ'कार च'हिपाना *м*, प्रगट न की
हुई बात प्रगट ना की ख'यि बात *ж*

недомыслие *с* विचारहीनता वि-
चार-हीनता *ж*

недоносок *м* वक्त (समय) से
पहले पैदा हुआ बच्चा (शिशु) वाक्त'
(समाय) से पा'ले पाँदा ख'यि बाच'चा
(शिшу) *м*

недооценивать *несов* असलियत
(वास्तविकता) से कम अदाजा करना
अस'लियत (वास्त'विक'ता) से काम आँदा-
जा कार'ना *п*, कम आँकना काम
आँक'ना *п*, नाचीज (नाकाबिल) समझना

недвусмысленный *прил* साफ-
-मानी सॉफ-मानी, असदिग्ध асан-
दिग्द^х, साफ सॉफ, स्पष्ट स्पашт'
(ясный)

недействительный *прил* 1.
युर अशक्त ашакт', 2. (не оказы-
вающий действия) वेकार бэ-кар,
वेअसर бэ-асар, निष्फल нишп^хал
неделикатность *ж* वेअदवी
бэ-ад'бй *ж*, असम्यता асаб^хй'тā
ж, अशिष्टता ашишт'тā *ж*

неделикатный *прил* वेअदव
бэ-адаб, असम्य асаб^хй', अशिष्ट
ашишт'

неделимый *прил* न वँटनेवाला
на бāt'нэ-вāлā, अविभाज्य авиб^хā-
джй' (тж мат)

недельный *прил* [पूरे] हफते
(सप्ताह) का [पूरэ] ऱाफते (साप्ताह)
ка

недел||я *ж* हफता ऱाफतā *м*,
सप्ताह साप्ताह *м*, क़ाждую ~ю हफते
ке हफते, प्रतिसप्ताह, две ~и पखва-
डा *м*

недисциплинированность *ж*
अनुशासन-हीनता अनुшāсан-ह्यिन'तā
ж, अविनय авинай *м*.

недисциплинированный
прил अनुशासनहीन अनुशāсан-ह्यिन,
अविनयगील авинай-शील

недоброжелательность *ж*
वद-ख्वाही бад-хвāхй *ж*, द्वेष द्वэш
м, शत्रुता शатрутā *ж* (враждеб-
ность)

недоброжелательный *прил*

वदख्वाह бад-хвāх, अशुभचितक
ашуб^х-чинтак, द्वेषपूर्ण द्वэш-пूरн',
शत्रुतापूर्ण शатрутā-пूरन' (враждеб-
ный)

недоброкачественность *ж*
बुरी क्वालिटी бурй квāлитй *ж*
недоброкачественный *прил*
बुरी क्वालिटी का бурй квāлитй कā,
घटिया किसम का ग^хатийā кисм' कā
недобросовестность *ж* 1. (не-
честность) बेईमानी бэ-ймāни *ж*,
2. (небрежность) लापरवाही लā-пар'-
वāхй *ж*, ढिलाई д^хилай *ж*

недобросовестный *прил* 1.
(нечестный) बेईमान бэ-ймāн, 2. (не-
брежный) लापरवाह लā-пар'вāх,
ढीला д^хилā

недобр||ый 1. *прил* (недруже-
любный) ~ое чўвство दुर्भाव дур-
б^хāо *м*, питāть ~ые чўвства
दुर्भाव रखना дурб^хāо राक^х'нā *п* (ке
प्रति क кому-л, क чему-л), 2. *прил*
(плохой, неприятный) बुरा бурā,
~ая весть बुरी खबर *ж*, दुस्समाचार
म, 3. *сущ* с замышлять ~ое
शैतानी पर होना शाэтāни пар хōнā
пп, чўять ~ое माथा ठनकना
मात^хā т^ханāк'нā *пп*

недовер||ие с वेएतिवारी бэ-
-этибāрй *ж*, अविश्वास авишвāс *м*,
वोटुम (резолүция) ~ия अविश्वास
का प्रस्ताव *म*, питāть ~विश्वास न
करना *п*

недоверчивый *прил* वदगुमान
бад-гумāн, अविश्वासी авишвāсй,

अविश्वासपूर्ण अविश्वास-पूरुण' (напр
о взгляде)

недовѣс *м* कम वजन देना काम-
вазан дэнā *м* (недовешивание), कम
वजन काम-вазан *м*, अपूर्ण तौल
अपूरुण' таол *ж* (недостаток в весе)

недовольный *прил* नाराज नā-
рāз, नाखुश नā-хуш, असंतुष्ट асан-
тушт' (се кем-л, чем-л)

недовольство *с* नाराजगी नā-
рāз'гй *ж*, नाखुशी नā-хушй *ж*,
असतोष асантош *м*

недогадливость *ж* मोटी बुद्धि
мотй будд^хи *ж*

недогадливый *прил* मोटी
बुद्धि-वाला मотй будд^хи-вāлā, मद-
बुद्धि манд'-будд^хи

недоглядѣть *сов* разг देखकर
भी न देखना дэк^х'кар б^хй на дэк^х'-
нā *п*, चूकना चुक'нā *пп*, चूक जाना
чук джāнā *пп*

недоедāние *с* अपुष्ट-भोजन
апушт'-б^ходжан *м*

недоедāть *несов* आधे पेट खाना
āд^хэ пэт к^хāнā *п*, जरूरत से कम
भोजन मिलना зарурат сэ кам б^хо-
джан мил'нā *пп* (को о ком-
либо)

недозволенный *прил* नाजायज
нā-джāйāз, अननुमत ан'нумат,
वर्जित варджит, निषिद्ध нишидд^х
(запрещенный)

недоймки *мн* बकाया [लगान]
бакāйā[-лагāн] *м*, बाकी कर्ज бāкй
карз' *м*

недоконченный *прил* अधूरा
ад^хурā, अपूर्ण अपूरुण'

недольго *нареч* देर (चिरकाल)
तक नहीं दэр (чир-кāл) так нахй,
ज्यादा वक्त नहीं зйāдā вакт' нахй
недолговѣчный *прил* थोड़ी
देर का त^хори дэр кā, अल्पजीवी алп'-
джйви

недолѣт *м* воен निशाने तक गो-
ली (गोले) का न पहुँचना нишāнэ
так голий (голэ) кā на пах^хуч'нā *м*

недолѣбливать *несов* नापसद
करना नā-пасанд' кар'нā *п*, [खास
तौर पर] पसद न आना [хāс таор
пар] пасанд' на āнā *пп* (को о
ком-л)

недомогāние *с* रोगी अवस्था
рогий аваст^хā *ж*, किंचित अस्वस्थता
кинчит асваст^х'тā *ж*

недомольвка *ж* [कहते-कहते]
सच्ची बात को जान बूझकर छिपाना
[ках'тэ-ках'тэ] саччй бāt ко джāн
будж^х'кар ч^хипāнā *м*, प्रगट न की
हुई बात प्रगट नā кй хуй бāt *ж*

недомыслие *с* विचारहीनता वि-
चार-हिन'тā *ж*

недонόсок *м* वक्त (समय) से
पहले पैदा हुआ बच्चा (शिशु) вакт'
(самаи) сэ пах'лэ паэдā хуй баччā
(шишу) *м*

недооцѣнивать *несов* असलियत
(वास्तविकता) से कम अदाजा करना
अस'линат (вāст'вик'тā) сэ кам андā-
зā кар'нā *п*, कम आँकना कम
āк'нā *п*, नाचीज (नाकाबिल) समझना

на-чнз (на-кабил) самадж'на *п*
(*пренебрегать*)

недооценить *сов см* недооце-
нивать

недооценка *ж* कम (नाकाफी)
अदाजा काम (ना-काफ़ि) अन्दाज़ा *म*,
कम आँकना काम आँक'ना *म*, नाचीज
(नाकाविल) समझना ना-चिज़ (ना-का-
बिल) साмаज'ना *म* (*пренебреже-*
ние)

недопустимый *прил* नाजायज
ना-दजाँनाज़, अग्राह्य अग्राह्य', अनुचित
अनुचित

недоразумение *с* गलतफहमी
गलत-फाह'मी *ж*

недорогой *прил* कमकीमत काम-
क़िमत, सस्ता सास्ता (*дешевый*)

недорód *м* बुरी फसल बुरा
फसल *ж*.

недосмотр *м* भूल भूल *ж*,
चूक चुक *ж*, गलती गल'ती *ж*

недосмотреть *сов* देखकर भी न
देखना देख'कार भ'ना ना देख'ना *п*,
चूकना चुक'ना *नप*, चूक जाना चुक
दजाँना *नप*

недоспáть *сов см* недосыпáть

недоста|вáть *несов* 1. कम (ना-
काफी) होना काम (ना-काफ़ि) खोना
नप. (*не хватать*), न होना ना खोना
नप (*отсутствовать*), ему -эт
óпыта उस का तजरवा (अनुभव)
नाकाफी (अपर्याप्त) है, -эт слов,
чтобы... मुझे ऐसे लफज (शब्द)
याद (स्मरण) नहीं आते कि , 2
अभाव अनुभव करना अब'ना अनुभव

кар'на *п* (का को-ल , чего-л); न
होने से तकलीफ मालूम करना ना
खोना सэ ताक'लीफ मालूम कार'ना *п*
(के *чего-л*). न होने पर गम करना
ना खोना पार गम कार'ना *п* (के
кого-ल), ему -ет умершего д'руга
वह दोस्त के मर जाने पर गम करता है.

недоста́т|ок *м* 1. (*нехватка*)
कमी काम *ж*, अभाव अब'ना *म*, за-
-ком *чего-л*. किसी चीज की कमी
की वजह से; -свёта प्रकाश की
न्यूनता *ж*, 2. (*дефект*) खराबी
खराबी *ж*, दोष दोष *म*, ब्रुटि त्रुटि
ж, достóнства *न* -कन गुण-दोष *म*

недоста́точный *прил* नाकाफी
ना-काफ़ि, कम काम, अपर्याप्त अपार-
याप्त', असतोषप्रद असान्तोष-प्राद
(*неудовлетворительный*)

недоста́ть *сов см* недоста-
вáть 1

недоста́ча *ж* कमी काम *ж*,
न्यूनता न्यून'ता *ж*

недости́жимый *прил* नायाव
ना-याव, अप्राप्य अप्राप्य'

недостове́рный *прил* अप्रामा-
णिक अप्रामाणिक, बेवुनियाद बे-बु-
नियद, निराधार निराद'ार (*необос-*
нованный)

недостóйный *прил* नालायक
ना-लायक, अयोग्य अयोग्य'

недосту́пный *прил* पहुँच से
(के) बाहर का पाख़ुच सэ (के) बाहर
का, अप्राप्य अप्राप्य'

недосу́г *м* राग - мне - मुझे
फुरसत नहीं मुदज'э फुर'सत नाह'ई,

за -ом फुरसत न होने (मिलने) के कारण फुर'सत ना खोने (मिल'ने) के कारण

недосчитаться сов см недосчитываться

недосчитываться несов न पाना ना पाना *н*, कम होना कम खोना *न*, недосчитались трёх книг तीन किताबो (पुस्तको) की कमी थी

недосыпать несов काफी नींद न लेना क़ाफी नैद ना लэना *н*, नींद भर न सो पाना नैद б'хар ना सो पाना *н*, नींद पूरी नहीं होना नैद पूरि नाहीं खोना *न* (की *о* ком-либо)

недосягаемый прил पहुँच के बाहर का पाख़ूच के बा'хар का, अलभ्य алаб'х', अप्राप्य अप्राп'х'

недотрога *м* и *ж* разг छूई-मूई च'хуй-मुи *ж*

недоумевать несов चक्कर में आना चक्कर में आना *न*, परेशान होना परेशान खोना *न*

недоумённый с हैरानी ख़ाэра́ни *ж*, परेशानी परेशानी *ж*, быть в -ии न समझना *न*, हैरान (परेशान) करना *н*, चकित होना *न*, он посмотрел на нее с -ием उस ने उस पर हैरत भरी निगाह डाली.

недоумённый прил भ्रांति का б'х्रा́нти का, विस्मयपूर्ण विसмай-पूर'न'

недоучка *м* и *ж* अर्द्धशिक्षित आदमी ардд'х'-шиक्षित आद'मी *м* (*о* мужчине), अर्द्धशिक्षित औरत (स्त्री)

ардд'х'-шиक्षित औरत (स्त्री) *ж* (*о* женщине)

недочёт *м* 1. (недостаток) कमी काम *ж*, घटती ग'त'ति *ж*, 2. (в работе) कमी काम *ж*, खा-मी खामी *ж*, स्थूलता स्थूल'ता *ж*

недра *мн* - [земли] जमीन (पृथ्वी) की आँत जमीन (प्रित'वि) की आँत *ж*, भूगर्भ ब'ह-गर्भ' *म*

недруг *м* बैरी बाэरी *म*, दुश्मन दुश्मान *म*, शत्रु शत्रु *म*

недружелюбный прил अमित्र अमित्र'

недружный прил बिना ऐक्य बिना ऐकी', ऐक्यहीन ऐकी'-हीन

недуг *м* बीमारी बीमारी *ж*, रोग रोग *म*

недурно нареч в знач сказ बुरा नहीं बुरा नाहीं, -! अच्छा!

недурной прил 1. (неплохой) बुरा नहीं बुरा नाहीं, 2. (*о* наружности) खूबसूरत खूब-सूरत, सुंदर सुंदर

недобожинный прил गैरमामूली ग़ैर-माँमुली, असामान्य असा'मान'य, असाधारण असा'द'आरण

неё мест 1. род от она उस का ус का, इस का ис का, 2. вин от она उस को ус को, उसे उस, इस को ис को, इसे ис

неестественный прил 1. अस्वा-भाविक अस्वा'भाविक, बनावटी बनाव-टी, कृत्रिम कृत्रिम (деланный), 2. (необычный) गैरमामूली ग़ैर-माँमुली, असाधारण असा'द'आरण

нежданный *прил* अचानक अचानक, आशातीत āshātīt, आकस्मिक ākasмик, — *гость* सयोग से आया हुआ अतिथि *м*

нежелан||*ие с* अनिच्छा अनिचч^хा *ж*, अनिच्छुकता अनिचч^хुक'ता *ж*, из-за —*ия* अनिच्छा के कारण.

нежелательный *прил* अनिष्ट аништ', अनभिलाषित ан'б^хилāшит

неженатый *прил* अनव्याहा ан-б^йāхā, अविवाहित अविवāхит

неженка *м* и *ж* जनान-मत्री जानāн-мантри *м*

нежизненный *прил* अव्यवहारिक авйав'хāрик

нежилой *прил* गैर-आवाद् гаэр-āбāд, न वसाया हुआ नā басāйā хуā (*необитаемый*)

нежить *несов* लाड-प्यार करना лāр-пйāр кар'нā *п*, स्नेह के साथ पालना सнāх кэ сāt^х пāл'нā *п*

нежиться *несов* चैन करना чаэн кар'нā *п*, जी भरके लुत्फ उठाना джй б^хар кэ лутф' ут^хāнā *п*, — на солнце धूप खाना *п*, — в постели вистер मे पड़े पड़े मजे लेना *п*, — в ванне गुस्लखाने मे लुत्फ उठाना *п*

нежность *ж* नरमी нар'мй *ж*, कोमलता कमал'тā *ж*, लाड[-प्यार] लāр[-пйāр] *м*, स्नेह सनāх *м* (*ласковость*)

нежный *прил* 1. (*ласковый*) कोमल कमал, स्नेहमय सनāх-माय (*напр* о словах, обращении), 2.

(*мягкий*) नरम нарам, मुलायम мулā-иам, कोमल комал

незабвенный *прил* अविस्मरणीय ависмар'ний', चिरस्मरणीय чир-смар'ний'

незабываемый *прил* अविस्मरणीय ависмар'ний'

незавидный *прил* मामूली mā-мулй, सामान्य сāmāний'

независимо *нареч* 1. खुदमुख्तारी (आजादी, स्वतंत्रता) से खुद-मुखतāरй (āzādй, स्वा-тантр'tā) सэ, स्वतंत्रत. स्वा-тантр'tāх, 2.: — *от* से अलग होकर सэ алаг хокар

независимость *ж* खुदमुख्तारी खुद-मुखतāरй *ж*, स्वाधीनता स्वā-д^хйн'tā *ж*, स्वतंत्रता स्वा-тантр'tā *ж*

независимый *прил* खुदमुख्तार खुद-मुखतāр, स्वाधीन स्वā-д^хйн स्व-तत्र स्वा-тантр'

независящий||*ий* *прич* по —*им* обстоятельством पैदा हुई हालत (परिस्थिति) के कारण पाэдā хуй хāлат (парист^хити) кэ кāран

незадача *ж* राग वदकिस्मती бад-кисм'tй *ж*, अभाग्य аб^хāгй' *м*

незадачливый *прил* वदकिस्मत бад-кисमत, अभागा а-б^хāгā.

незадолго *нареч* — *до* से कुछ ही अरसे (समय) पहले सэ куч^х хй ар'сэ (самай) пах'лэ

незаконный *прил* गैरकानूनी гаэр-кāнūनी, नाजायज нā-джāйāз, नियमविरुद्ध нийām-вируद्ध^х'

незако́нченный *прил* अधूरा
ад^५ура, असमाप्त अस^५мапт', अपूर्ण
апурн'

незаменѣмый *прил* जिस का
वदल न हो दजिस क़ा бадал на खो,
अपरिहार्य अप^५рих़ारी', जरूरी за-
रुरी, आवश्यक आवश्याक (нужный)

незамѣтный *прил* 1. (плохо
видимый) अगोचर агочар, अप्रत्यक्ष
апратнакш', 2. (незначительный)
तुच्छ तुच्छ^५, नाचीज ना-चिज, क्षुद्र
кшудр'

незамысловатый *прил* सीधा-
[-सादा] сид^५а[-сада], मामूली मामу-
ली, सरल सरал

незапа́мятн||ый *прил* с -ых
времени स्मरणातीत काल से स्मार'н-
दित काल सэ, अनादिकाल से अनदि-
-काल सэ

незапѣтанный *прил* वेदाग
бэ-даг, अकलक अкаланк'

незара́зный *прил* निस्सक्रामक
ниссанक्रामक

незаслуженн||ый *прил* ताहक
ना-хак, अयोग्य айог्य', अनुपयुक्त
анупайукт', он получил -ую на-
граду इनाम उस को वेजा मिला.

незатѣйливый *прил* [सीधा-]
सादा [сид^५а]-सादा, सरल सरал

незаурядный *прил* गैरमामूली
гаэр-мामуली, विशिष्ट вишишт',
विलक्षण विलाकشان

незачем *нареч* कोई जरूरत
(आवश्यकता) नहीं कोय зарुरат
(आवश्याक'ता) नाх्य

незащищённый *прил* बेपनाह
бэ-панāх, अरक्षित аракшит, ~ от
вѣтра हवा को खुला हुआ.

незваный *прил* बुलावे (निमन्त्रण)
के बिना आया हुआ बुलावे (निमान-
त्रान) कэ бина айā хуā, अनिमन्त्रित
аниманत्रित

нездорови||ться *несов* безл
мне -тся मैं अच्छा नहीं माँ अच्छा
нах्य, मेरी तबीअत अच्छी नहीं мэри
табияत अच्छा नाх्य

нездоров||ый *прил* 1. (болез-
ненный) बीमार सा бимार са, 2.
(больной) बीमार бимार, रोगी रोगी,
अस्वस्थ अस्वास्त^५, 3. (вредный для
здоровья) अस्वास्थ्यकर अस्वास्त^५й'-
-कार, अपथ्य अपात^५н' (о пище), ◇
-ая атмосфера दूषित वायुमंडल
(वातावरण) म

нездоровье с बुरी तबीअत бу-
ри табияत ж, अस्वस्थता अस्वास्त^५-
ता ж

неземной *прил* आसमानी āс'-
मान्य, अलौकिक алаокиक

незлобивый *прил* नरम нарам,
सरल-हृदय सरал-хридай

незнако́мец м अजनबी адж'-
наби м, अपरिचित अप^५ричит м

незнако́мство с नावाकिफियत
ना-वाकिफийат ж, अपरिचय अप^५ри-
चाय м

незнако́мый *прил* 1. नामालूम
ना-मालूम, अनजान अन-джāн, अप-
रिचित अप^५ричит, 2. (не из числа
знакомых) अपरिचित अप^५ричит

незнáние с बेखबरी бэ-хаб'ри
ж , अज्ञानता агйāн'тā ж

незначительный прил 1.
(маловажный) तुच्छ тучч^л, क्षुद्र
кшудр', 2. (маленький) छोटा ч^хотā,
थोडा т^хорā

незрѣлый прил कच्चा каччā,
अधपक्का ад^х-паккā, अपरिपक्व ап'-
рипакв' (тж перен)

незрѣмый прил अदृश्य адри-
шй', अलोक алок

незыблемый прил अटल атал,
स्थिर ст^хир, दृढ дрир^х

неизбѣжный прил अनिवार्य
анивāрй', अवश्यभावी авашйам-б^хā-
вй

неизвѣданный прил न जाना
हुआ на джāнā хуā, अनोखा анок^хā,
नामालूम нā-мāлूम, अज्ञात агйāt
(неизвестный)

неизвѣстно безл в знач сказ
मालूम नहीं मāлूम нахй, никому
— किसी को मालूम नहीं, — где न
मालूम कहाँ.

неизвѣстность||ь ж 1. अज्ञान
агйāн м , находиться в —и (не
знать) नहीं जानता n , он был в
—и о происшедшем उसे इस घटना
की तनिक भी खबर न थी, उसे इस
घटना का तनिक भी ज्ञान न था, 2
(скромное, незаметное существо-
вание) अप्रसिद्धि अपр'сидд^хи ж ,
он жил в —и वह गुमनाम रहा

неизвѣстный 1. прил नामालूम
нā-мāлूम, अनजान ан-джāн, अज्ञात

агйāt, 2. прил (не пользующийся
известностью) अप्रसिद्ध अपр'сидд^х,
3. сущ м अजनवी адж'набй м ,
अपरिचित ап'ричит м (незнако-
мец)

неизгладим||ый прил अमिट
а-мит, अमार्जनीय амāрдж'ний';
оставлять —ое впечатлѣние अमिट
छाप छोडना n

нейзданный прил अप्रकाशित
апр'кāшит

неизлечимый прил अचिकित्स्य
ачикитсй', असाध्य асāд^хи'

неизмѣнный прил अचल ачал,
बेवदल бэ-бадал, स्थिर ст^хир; सदा
एकसाँ सदā эк'сā (всегда одинако-
вый)

неизмеримый прил अपरिमेय
ап'римэй', अनापा а-нāпā, अपरिमित
ап'римит, विशाल вишāл

неизу́ченный прил न जाँचा
हुआ на джāчā хуā, अपरीक्षित ап'-
рийкшит, अज्ञात агйāt (о стране и
т n)

неимѣние с न होना на хонā м ,
कमी камй ж , अभाव аб^хāо м , за
—м врѣмени फुरसत न होने के
कारण.

неимовѣрный прил अविश्वस्त
авишваст', अपूर्व апūrв', असाधारण
асāд^хāран (необычайный)

неиму́щий прил नादार нā-дār,
निर्धन нирд^хан, गरीब гарйб, दरिद्र
даридр' (бедный)

нейскренний прил कपटी кап'-

ति, वनावटी банाотि, कृत्रिम कृत्रिम
(деланный)

нейскренность *ज* कपट कापट
म, छल च^खाल *म*

неиску́сный *прил* बेहुनर ब॒-खु-
नार, अदक्ष адаक्ष'

неискушённ^{ый} *прил* (неопыт-
ный) नातजरवाकार न॒-ताджार'बा-
-का॒र, अनुभवहीन अनुब^खав-खिन

неисполне́ние *с* पूरा न करना
पू॒रा ना कार'ना *म*, अपूर्ति अपूर्ति

ज, पालन न करना पा॒लान ना कार'-
ना *म* (का च॒गो-ल, ना॒प्र॒ प्र॒का॒श)

неисполн^{имый} *прил* असाध्य
असा॒द^खाँ', दुष्कर दुष्कार

неисправ^{имый} *прил* न सुधरने-
वाला ना सु॒द^खार'न॒-वा॒ला, सुधार के
अयोग्य सु॒द^खार क॒-अ॒योग्य'.

неиспра́вность *ж* (машини *и*
त. п.) विगडना बिगार'ना *म*, विगाड
बिगा॒र *म*, खराबी खरा॒बी *ज*, भग
ब^खान्ग' *म*

неиспра́вн^{ый} *прил* 1. खराब
खरा॒ब, टूटा हुआ तु॒टा खु॒आ, 2. (о
человеке) लापरवाह ला॒-पा॒र'वा॒ख (не-
брежн^{ый})

неиссле́дованный *прил* अनखो-
जान-क^खा॒-ओ॒जा, अपरीक्षित अप'रीक्षित

неиссяка́емый *прил* सदा भरपूर
होनेवाला सा॒दा ब^खार-पू॒र ख॒-न॒-वा॒ला,
अक्षय अक्षान, अटूट अ-तूट (неисто-
щ^{имый})

нейстовство *с* रोष रोश *म*,
उद्धतता उ॒द^खा॒त'ता *ज*, प्रि॒ति॒ व ~
आवेश मे आना *न*

нейстовый *прил* उद्धत उ॒द^खा॒त,
प्रचंड प्राचान्द'

неисто́щ^{имый} *прил* अटूट
अ-तू॒ट, सदा भरपूर होनेवाला सा॒दा

ब^खार-पू॒र ख॒-न॒-वा॒ला, अक्षीण अक्षी॒न

неисчерпа́емый *прил* *см* неис-
сяка́емый

неисчислі́мый *прил* अनगिनत
अ॒न-गि॒ना॒त, बेशुमार ब॒-शुमा॒र, अ॒स-
ह्य अ॒सा॒न्क^खाँ'

нейтрализа́ция *ж* 1. *хим*
बेअसर करना (कर देना) ब॒-अ॒सार कार'-
ना (कार द॒ना) *म*, 2. *полит* गैर-
जानिवदार (तटस्थ) बनाना गा॒र-
-द॒जा॒नि॒ब-दा॒र (ता॒त-स॒त^खाँ') बा॒ना॒ना *म*,
3. (пресечение) विफल करना वि॒फ॒ल॒ कर॒ना वि॒फ॒ल॒

нейтрализова́ть *сов* *и* *несов*

1. *хим* बेअसर करना (कर देना)
ब॒-अ॒सार कार'ना (कार द॒ना) *п*, 2. *по-
лит* गैरजानिवदार (तटस्थ) बनाना
गा॒र-द॒जा॒नि॒ब-दा॒र (ता॒त-स॒त^खाँ') बा॒ना॒ना
п, 3. (пресекать) विफल करना
वि॒फ॒ल॒ कर॒ना वि॒फ॒ल॒

वि॒फ॒ल॒ कार'ना *п*, ~ च॒-ल॒-व॒र॒द-
न॒-व॒ल॒ी॒य॒न॒-क॒सी॒ के॒ व॒र॒े अ॒सर
(प्रभाव) को मेटना (विफल करना) *п*.
нейтралитёт *м* गैरजानिवदारी
गा॒र-द॒जा॒नि॒ब-दा॒र *ज*, तटस्थता ता॒त-
-स॒त^खाँ'ता *ज*, अपक्षपात अपक्ष'-पा॒त
म, сох॒र॒ण॒ाँ-त॒-गै॒रजा॒नि॒वदा॒र
(तटस्थ) रहना *न*

нейтра́льный *прил* *полит*
गैरजानिवदार गा॒र-द॒जा॒नि॒ब-दा॒र, तट-
स्थ ता॒त-स॒त^खाँ', अपक्षपाती अपक्ष'-
-पा॒ती

нейтрон *м* *физ.* न्यूट्रन न्णु-
тран *म.*, क्लीवाणु क्लीवानु *म*

неквалифицированный *прил*
अदक्ष अदाक्ष', अकुशल अकुशल,
अनिपुण अनिपुण

нёкем *мест* *тв* *от* *нёкого*
किसी व्यक्ति के द्वारा नहीं किसी व्था-
क्ति कэ द्वारā नाह्ण

нёкий *мест* एक *эк*, कोई *кой*,
अमुक अमुक, फलā फलā

нёкогда I *нареч* (*нет* *време-*
ни) फुरसत नहीं फुर'सत नाह्ण, *мне*
— मुझे फुरसत नहीं

нёкогда II *нареч* (*когда-то*)
अगले दिनो मे अग'लэ दिनō *मэ*, एक
जमाने मे *эк* замāнэ *मэ*, किसी समय
मे किसी *самай* *मэ*

нёкого *мест* किसी को नहीं *ки-*
स *को* नाह्ण; — *послать* भेजने के
लिये कोई मौजूद नहीं

некомпетентный *прил* अन-
धिकारी अन'द^хिकार्य, अक्षम अक्षम,
अयोग्य अयोग्य',

нёкому *мест* *дат* *от* *нёкого*
किसी को नहीं किसी *को* नाह्ण

нёкотор||ый 1. *мест* कोई [н
कोई] *кой* [на *кой*], कुछ *कуч^х*, с
—ых *пор* थोड़े दिन हुए; в —ой *сте-*
пени किसी हद (अग) तक, कुछ; 2.:
—ые *сущ* *मн* कुछ लोग *कуч^х* *лог*
म *मन*.

некрасивый *прил* बदसूरत *бд-*
-सूरत, कुरूप *कु-रूप*, बेडौल *बे-दाот*
(*о* *на̄ружности*), घृणित *ग^хринित*
(*напр.* *о* *поступке*)

некролог *м* मृत्युलेख म्रित्यु-
-लख^ख *म*

некстати *нареч* वेवक्त *बे-वाक्^त*,
ताल-बेताल *तāl-बे-तāl*, कुसमय *कु-*
समय *मэ*

нёкто *мест* कोई *एक* *кой* *эк*,
कोई *ग^хस* (*व्यक्ति*) *кой* शा^ख' (*व्था-*
क्ति), — *Иванов* कोई *ग^хस* (*व्यक्ति*)
इवानोव *नामी*.

нёкуда *нареч*. कही नहीं नाह्ण *क-*
ह्य

некультурность *ж* असम्यता
असा^{ब^ख}'*ता* *ज*, अशिष्टता *अशिष्ट* *ता*
ज; वेअदवी *बे-अद'बā* *ज* (*невоспи-*
танность)

некультурный *прил* असम्य
असा^{ब^ख}'', अशिष्ट *अशिष्ट*', वेअदव
बे-आदब (*невоспитанный*)

некурящ||ий 1. *прил* तवाकू न
पीनेवाला *तामबाकु* *ना* *पिनэ-वāलā*,
2. *сущ* *म* तवाकू न पीनेवाला *ताम-*
बाकु *ना* *पिनэ-वāलā* *म*, *вагон* *для*
—их *तवाकू* *न* *पीनेवालो* *के* *लिये*
गाडी *ज*

неладн||ый *прил* *разг* *здесь*
что-то —*о* *дал* *मे* *कुछ* *काला* *है* *दā^त*
मэ *कуч^х* *कālā* *खाэ*

неладь *мн* झगडा *ज^खаг* *рā* *म*,
कलह *काला^ख* *म*, अनैक्य *अनाैक्य* *म*,
у *них* *какие-то* — *उन* *मे* *खूब* *नहीं*
वनती, *उन* *मे* *फूट* *हुई*.

нелегальный *прил* गैरकानूनी
गाэр-कानूनी, अवैध *अवाैद^ख* (*незакон-*
ный), निषेधित *निषेद^खित* (*запре-*
щённый)

нелёпость *ж* बेहूदगी бэ-хूд'ги
ж , निस्सारता ниссār'tā *ж*

нелёпый *прил* (бессмысленный)
ऊटपटाँग उत-патаँग, निस्सार ниссār.

нелóвк||ий *прил* 1. (неуклюжий) भद्दा б^хаддā, 2. (затруднительный) मुश्किल мушкил, पोपाсть
в -ое положение शशोपज की
हालत मे आ पडना *нп*

нелóвко *безл* в знач сказ
мне — его спрашивать об этом
मे उस से यह बात पूछना नामुनासिव
(анुचित) समझता हूँ māē us sē īāx
bāt pūc^hā' nā nā-munāsiḃ (анучит)
самадж^hā' gā xū

нелóвкость *ж* 1 (неповоротливость) भद्दापन б^хаддā-пан *м* , 2.
(смущение) शर्मदगी шарманд'ги *ж* ,
परेशानी парэшāни *ж* , 3. (неловкий
поступок) भारी भूल б^hārī б^хул *ж* ,
сделать — भारी भूल करना *п*

нелъзā *нареч* 1. (невозможно)
मुमकिन नहीं мум'кин нахй, नामुम-
किन (असभव) है नā-мум'кин (асам-
б^хав) хāэ, 2. (воспрещается) मना
है मानā хāэ, ♠ как — लूचसे बहुत
अच्छा

нелюбёзный *прил* नामेहरवान
nā-mēxar-bān, अशिष्ट ашишт'

нелюбймый *прил* अनभीष्ट
ан'б^hйшт', अप्रिय अपрий'

нелюбóвь *ж* अप्रीति अपрийти *ж*

нелюдймый *прил* नामिलनसार
nā-milan-sār, अनमेल ан-мэл, एकान-
प्रिय экāнт'-прий'

немáло *нареч* बहुत कुछ бахут
куч^х, काफी ज्यादा kāfī zīādā

немáл||ый *прил* काफी बड़ा kā-
fī barā, —ые деньги काफी रकम *ж*

немёдленно *нареч* फौरन фао-
ран, झटपट дж^хат-пат, तुरत ту-
рант'

немёдленный *прил* फौरी фао-
ри, तात्कालिक तātkāлик

немётъ *несов* 1. *прям* , *перен*.
मौन (मूक) बनना маон (мук)
бан'nā' *нп* , अवाक् हो जाना авāk
xō dajānā *нп* , 2. (цепенеть) सुन्न
हो जाना сунн' xō dajānā *нп* , ठि-
ठरना т^hит^хар'nā *нп* (коченеть)

немец *м* जरमन джар'ман *м*.

немецкий *прил* जरमन джар'-
ман, — язык जरमन जबан (भाषा) *ж*

немилосёрдно *нареч* बेरहमी
(वेदर्दी) से бэ-рах'мй (бэ-дардй) сэ,
निर्दयतापूर्वक निрдай'tā-пурвак

немилосёрдный *прил* बेरहम
бэ-рахам, वेदर्द бэ-дард', निर्दय निर-
дай

неминuéмый *прил* अनिवार्य
анивāрй', अवश्यभावी авашйам-
-б^хавй

немнóгие *прил* मн कुछेक куч^h-
-эк, बहुत नहीं бахут нахй, इने-गिने
инэ-гинэ, गिनती के गिन'tй кэ (счи-
танные)

немнóго *нареч* कुछ [कुछ] куч^х
[куч^х], थोड़ा т^хорā, कम кам, जरा
зарā, चारों — отстаюत घड़ी जरा
सुस्त है, хоть — जरा भी.

HEMHOCTBOBHH *прил.* चुप्पा
चुप्पा, अल्पभापी अलप'-ब^खाश्या, अल्प-
शब्दक अलप'-शाब्दाक.

HEMHOCTHCHH *прил* बहुत
ज्यादा नही बाँहूत ज़ादा नाहीं, अल्प-
संख्यक अलप'-संख^खाक, —ये ज़रि-
तेली बहुत कम तमाशाइयों (दर्शको)
का समूह *म*

HEMHOKKO *нареч* *см* **HEMHOKO**
HEMOH 1. *прил* गूंगा गूंगा, वे-
जवान बॆ-बाबाच, मौन माॆन, मूक मुक,
2 *सुच* *म* गूंगा गूंगा *म*, ◇ — *фильм*
मूक (अवाक्) फिल्म *म*, *ज*

HEMOMOH *прил* अघेड अद^खर,
प्रौढ प्राॆर^ख

HEMOTa *ज* गूंगापन गूंगा-पान *म*,
मूकता मुक'ता *ज*

HEMOSHHH *прил* कमजोर काम-
जोर, जरा-जीर्ण दजारा-दजिरन'

HEMY *мест* *дат.* *от* *он* उस को
उस को, उसे उसॆ, इस को इस को, इसे इसॆ

HEMOMOH *нареч* आश्चर्यजनक
नही आश्चर्य'-दजानाक नाहीं (*не уди-
вительно*), —, *что...* यह तो कोई
अजीब बात नही कि..., यह आश्चर्य-
जनक नही कि...

HEMYCHHH *прил* असोच
अ-सोच, कल्पनातीत काल्पनातीत, ना-
मुमकिन ना-मुम'किन, असंभव असां-
भव^खाव (*невозможный*)

HEMABHATE *несов* नफरत (घृणा)
करना नाफ'रत (ग^खरिना) कार'ना *न*
(*से* *кого-л*, *что-л*)

HEMABHCHHH *прил* घृणास्पद
ग^खरिनास्पद.

HEMABHCH *ज* नफरत नाफ'रत
ज, घृणा ग^खरिना *ज*, द्वेष द्वेश *म*

HEMABHCHHH *прил.* लाड़ला
लार'ला, प्यारा पीारॆ, प्रियतम प्रीन'-
-ताम

HEMABHCHHH *прил* 1. (*о челове-
ке*) अविश्वासनीय अविश्वास'नीन', 2.
(*непрочный*) गैरमजबूत गैर-माज'-
बूत, अदृढ अदरि^ख

HEMABHCHHH *ज* गैरजरूरी
होना गैर-जरूरी खॆना *म*, अनाव-
श्यकता अनावशाक'ता *ज*, *за* —*ую*
वेफायदा होने की वजह से, अना-
वश्यकता के कारण.

HEMABHCH *нареч* थोड़ी देर के
लिये त^खोरन दॆर कॆ लीनॆ, थोड़े समय
के लिये त^खोरॆ सॆमाय कॆ लीनॆ

HEMABHCHHH *с* हमला न करना
खाम'ला ना कार'ना *म*, अनाक्रमण
अनाक्रामान *म*, *договор* *о* —*ии*
हमला न करने की सधि *ज*, अना-
क्रमण-सधि *ज*

HEMABHCHHH *прил* अनुत्प-
नीय अनुत्पानग^खनीन', अलघ्य अलान-
ग^खनी'

HEMABHCHHH *прил* बरसाती बार'-
साती (*дождливый*), आँधी का आद^खी कॆ
(*пасмурный*)

HEMABHCH *с* खराब मौसिम खॆ
राब माॆसिम *म*

HEMABHCHHH *прил* अतृप्त
अत्रिप्त', अतोषणीय अतोश'नीन', मर-
-भूखा मार-भूख^खा (*голодный*)

HEMABHCHHH *прил* 1. असाधा-
रण असाद^खारान, नियम के विरुद्ध

नियां कॆ विरुद्ध^१, व्यवस्था के
प्रतिकूल व्वावस्त^१ कॆ प्रतिकूल,
2. (душевнобольной) पागल पागल,
दीवाना दिव^१न^१ *неизм*

नेनुंजनी *प्रिल* बेकार बॆ-क^१र,
अनावश्यक अनावश्याक, फालतू फ^१ल'-
तू (*лишний*)

नेोबुदुमाननी *प्रिल* बेसोचा-
-समझा बॆ-सोचा-सम^१द^१ज^१ा, अचितित
अचिन्तित, असतर्क असतर्क

नेोबेस्पॆचॆननी *ज* 1. (*मा-
териальная*) जीवन-उपाय का अभाव
द्विजान-उपाय का अब^१ा^१ो म, 2. (*чем-л*)
कमी कामी *ज*, न्यूनता न्यून^१ग^१ *ज*
(*недостаток*), अभाव अब^१ा^१ो म (*от-
сутствие*)

नेोबेस्पॆचॆननी *प्रिल* जीवन-
-उपाय-रहित द्विजान-उपाय-राहित
(*материально*), खाली ख^१ाली (से *чем-
-либо*)

नेोबिताॆमी *प्रिल* गैर-आबाद
गाॆर-आबाद, निर्जन निरजान

नेोबोझाॆननी *प्रिल* चिह्न-
रहित चिह्न'-राहित

नेोबोझीमी *प्रिल* बेहद बॆ-ख^१ाद,
असीम असिम, अनत अनत

नेोबोसुवननी *प्रिल* बेबुनि-
याद बॆ-बुनियाद, निराधार निराधार,
निर्मूल निरमूल

नेोबोबुतानी *प्रिल* न जोता
हुआ ना दजोता ख^१ुा, वे जोता [-बोया]
हुआ बॆ-दजोता [-बोया] ख^१ुा (*о земле*),
कच्चा कच्चा (*о материале*)

नेोबोबुवानी *प्रिल* अ[न]पद
अ[न]-पार^१, अशिक्षित अशिक्षित.

नेोबुडदानी *प्रिल* बेलगाम
बॆ-लाग^१म, उच्छृखल उच्छृखल^१अल,
निरकुश निरकुश

नेोबुचॆननी *प्रिल* न सिखला-
या हुआ ना सिक^१ल^१ाया ख^१ुा, अशि-
क्षित अशिक्षित

नेोबोखुदो *नारॆ* जरूर जरूर,
आवश्यक आवश्याक, ~ *рассмотреть*
этот вопрос इस बात पर गौर करने
की जरूरत है, यह प्रश्न विचारणीय है.

नेोबोखुदो *म* जरूरत जा-
रूरत *ज*, आवश्यकता आवश्याक^१ता
ज, *крайняя* ~ गहरी (अत्यधिक)
जरूरत (आवश्यकता) *ज*, *в случае*
~ти अगर जरूरत (आवश्यकता) पडे,
что за ~? जरूरत क्या है?

नेोबोखुदो *म* जरूरी जा-
रूरी, लाजिमी लाजिमी, आवश्यक
आवश्याक, *мне* ~ы очкі मुझे चश्मा
पहनना चाहिये.

नेोबोखुदो *प्रिल* नामि-
लनसार ना-मिलान-साॆर, एकातप्रिय
आक^१ा^१त'-प्रिय

नेोबोखुदो *प्रिल* अबोध
अबोध^१, अकथनीय अकथनीय

नेोबोखुदो *प्रिल* बेहद बॆ-ख^१ाद,
असीम असिम, अनत अनत

नेोबोखुदो *प्रिल* गैरमा-
मूली गाॆर-मा^१मूली, असाधारण असा-
द^१ारान, अपूर्व अपूर्व (*небывалый*),
अनोखा अनोखा, अजीब अजीब (*уди-
вительный*)

नेोबोखुदो *प्रिल* गैरमामूली
गाॆर-मा^१मूली, असामान्य असामान्य,
अनभ्यस्त अनभ्यस्त (*непривычный*)

необяза́тельный *прил* इक्षित-
यारी ихтийāर्य, इच्छाधीन *ичч^хā-*
द^хयिन, ऐच्छिक *аэчч^хик* (*факультета-*
тивный)

неограни́ченный *прил* अवाध
абāд^х, वेहद *бэ-хад*, असीमित *аси-*
मित, वेरोकटोक *бэ-рок-ток*, अनि-
यत्रित *анийантрित*, निरकुण *ниран-*
कुш (*напр о власти*)

неоднокра́тно *нареч* कई (अनेक,
एकाधिक) वार *кай* (अनэк, *экāд^хик*)
бār, वार वार *бār бār*, अनेकग
анэк'шах

неодобре́ние *с* नापसदगी *нā-*
пасанд'гй ж, नामजूरी *нā-манзūри*
ж, अस्वीकृति *асви-крити ж* (*непри-*
нятие), असम्मति *асаммати ж* (*не-*
согласие)

неодобри́тельный *прил* ना-
रजामद *нā-разā-манд'*, निदासूचक
ниндā-сучак

неодушевлённый *прил* वेजान
бэ-джāн, निर्जीव *нирджйо*

неожиданность *ж* 1. (*вне-*
запность) आकस्मिकता *āкасмик'тā*
ж, 2. (*сюрприз*) अचानक घटना *ачā-*
нак г^хат'нā ж

неожиданн||ый *прил* अप्रत्या-
गित *апратйāшит*, अनपेक्षित *ана-*
пэкшит, अचानक *ачāнак*, आकस्मिक
āкасмик (*внезапный*), ~ *приход*
विना किसी मूचना के आगमन *м*,
~*ая* *смерть* अचानक मौत (*मृत्यु*) *ж*

неоконча́тельный *прил* अनि-
र्णायक *анирнāйак*, अनिर्णीत *анирнй*

неокон́ченный *прил* अधूरा
ад^хурā, नातमाम *нā-тамām*, अपूर्ण
апурн'

неопису́емый *прил*. वयान से
वाहर *байāн сэ бāхар*, वर्णनातीत वा-
रन'नāтит, अनिर्वचनीय *анирвач'ний'*

неопла́тный *прил* चुका देने न
लायक (*योग्य*) चुका दэнэ *на лāйак*
(*йогй'*), ~ *должник* दिवालिया कर्ज-
दार *м*

неопла́ченный *прил* न चुकाया
हुआ *на чукāйā хуā*

неопра́вданный *прил* बेबुनि-
याद *бэ-бунйāд*, नामुनासिव *нā-му-*
нāсиб, अनुचित *анучит* (*нецелесооб-*
разный), ~ *поступок* अनुचित हर-
कत *ж*

неопределе́нн||ый *прил* अनि-
श्चित *анишчит*, अनियमित *анийа-*
मित, अनिर्धारित *анирд^хāрит*, ◇ ~*ое*
наклонение *грам* क्रिया का सामान्य
रूप *м*

неопрровержи́м||ый *прил* अखड-
नीय *ак^ханд'ний'*, अकाट्य *акāтй'*,
निर्विवाद *нирвивāд* (*напр о дово-*
де), ~*ое* *доказа́тельство* अकाट्य
प्रमाण *м*

неопря́тный *прил* मैला-कुचैला
маэлā-кучаэлā, गदा *гандā*

неопублико́ванный *прил*
अप्रकाशित *апр'кашиг*

неопы́тность *ж* नातजरवाकारी
нā-таджар'бā-кārй ж, अनुभव-हीन-
ता *ануб^хав-хйн'тā ж*, अनभ्यास
анаб^хйās м

нео́пытный *прил* नातजरबाकार
нā-таджар'бā-kār, अनुभवहीन ану-
б[^]ав-хйн, अनभ्यस्त анаб[^]्याст'

неоргани́ческ||ий *прил* निर्जीव
нирджйо, —ая химия अप्राणिज (जड,
अकारबनिक) रसायन *м*

неосведомлённый *прил* बे-
खबर бэ-хабар, अनजान ан-джāн,
अपरिचित ап'ричит

неосла́бн||ый *прил* लगातार
лагātār, निरतर निрантар, —ое
внимáние पूरा ध्यान *м*

неосмотрíteльный *прил* अवि-
वेकी авивэкй, अविचारशील авичār-
шил, जल्दबाज джалд'-бāз, असाव-
धान асāод[^]āн (опрометчивый)

неосновáтельный *прил* बेअसल
бэ-асал, बेबुनियाद бэ-бунийād,
निर्मूल нирмूल

неоспорíмый *прил* см не-
опрровержимый

неосторóжный *прил* लापरवाह
лā-пар'вāх, असावधान асāод[^]āн,
असोच असоч

неосущестvíмый *прил* असाध्य
асāд[^]хй', अव्यवहार्य авиав'хāрй',
नामुमकिन нā-мум'кин, असभव асам-
б[^]ав (невозможный)

неосязáемый *прил* गैरमहसूस
гаэр-мах'сус, निस्पर्शी ниспаршй,
अनुभवातीत ануб[^]хавāтит

неотвратíмый *прил* अटल
а-тал, अनिवार्य аниварй'

неотвря́зный *прил* चिमटू चिम'-
тū, तग करनेवाला таг' кар'нэ-вāлā

неотёсанный *прил* राखे गँवारू
гāvārū, बेढग бэ-д[^]ханг', रूढ़ rūṛ[^].

неоткуда *нареч* कोई ऐसी जगह
нही जिस से кой аэсй джагах
нахй джис сэ

неотлóжный *прил* फौरी फाо-
рй, जरूरी зарūrй, आवश्यक āва-
шйак (необходимый)

неотлúчно *нареч* हर दम хар
дам, लगातार лагātār, बराबर бар-
ā-бар, निरतर निрантар

неотразíмый *прил* 1. अरोक
а-рок, अखड्य अक[^]андй' (неопрровер-
жимый), 2. (обаятельный) दिलकश
дил-каш, रमणीय рам'ний', मनो-
हर мано-хар

неотстúпный *прил* लगा हुआ
лагā хуā, साग्रह саграх, आग्रहपूर्ण
āграх-пұрн' (настойчивый)

неотъёмлем||ый *прил* अपरि-
हार्य अप'рихāрй', अविच्छेद्य авичч[^]э-
дй', —ая часть अविच्छेद्य हिस्सा
(अंश) *м*

неофициáльный *прил* गैरसर-
कारी гаэр-сар'кāри, अनधिकारी ан-
д[^]икāри

неохóта *ж* नारजामदी नā-разā-
-мандй *ж*, अनिच्छा аничч[^]ā *ж*

неохóтно *нареч* नारजामदी से
नā-разā-мандй сэ, अनिच्छा [भाव]
से аничч[^]ā [б[^]āо] сэ, अनिच्छा-पूर्वक
аничч[^]ā-пұрвак

неоценíмый *прил* अनमोल ан-
-мол, अमूल्य амūли', अनुल атул
(несравненный)

неошутимый *прил* गैरमहसूस
гаэр-мах'сус, अतिसूक्ष्म ати-сукшм'

непалец *м* नेपाली *нэпāли* *м*
непальский *прил* नेपाली *нэ-*
пāли

непарный *прил* बेजोड бэ-джор,
अकेला акэла

непартийный *прил* गैरपार्टी
гаэр-пāрти

непереводимый *прил* अनूदित
होने अयोग्य анūdит хонэ айогй',
अनुवादातीत अनुवादāтит

непередаваемый *прил* वयान
से बाहर байāн сэ бāхар, अकथनीय
акат'ний', अवर्णनीय аварн'ний'

непереходный *прил* ग्राम —
ग्लāбл अकर्मक क्रिया *ж*

неплатёж *м* बेअदायगी бэ-адāй'-
ги *ж*, नादिहदी нā-диҳандй *ж*,
अदायत्व адāйатв'

неплательщик *м* [रुपया] न
चुकानेवाला [рупаиā] на чукāнэ-вā-
лā *м*, बाकीदार бāкй-дār *м*, कि-
राया न देनेवाला кирāйā на дэнэ-
вāлā *м* (арендной платы, налога)

неплодородный *прил* अनुप-
जाऊ अ-уп'джāу, अनुर्वर анурвар,
निष्फल нишп'ал

непобедимый *прил* अजेय
अजयै'; अदम्य адамй' (неукроти-
мый)

неповиновение *с* नाफमानी नā-
фарма'ни *ж*, आज्ञाभंग āгиā-б'ханг'
м., अवज्ञा аваг'ā *ж*

неповоротливый *прил* आलसी

āл'си, सुस्त сус', विलंब करनेवाला
виламб' кар'нэ-вāлā (медлитель-
ный)

неповторимый *прил* बेमिसाल
бэ-мисāл, बेजोड бэ-джор, अद्वितीय
адвитйй'

непогода *ж* खराब मौसिम ха-
рāб маосим *м*

непогрешимый *прил* अचूक
а-чук, अभ्रात аб'хрāнт'

неподалёку *нареч* कुछ थोड़ी
ही दूरी पर कуч' т'хори хй дūри пар

неподатливый *прил* अटल
а-тал, न भुक्नेवाला на дж'ук'нэ-
вāлā, जिद्दी зиддй, हठीला хат'хилā
(упрямый)

неподвижность *ж* अचलता
ачал'тā *ж*, स्थिरता ст'хир'тā *ж*

неподвижный *прил* अचल
ачал, स्थिर ст'хир

неподдельный *прил* 1. अकृ-
त्रिम अकритрим; 2. перен (искрен-
ный) सच्चा саччā

неподкупный *прил* निष्पक्ष
нишпакш' (беспристрастный),
अडिग а-диг (стойкий)

неподобающий *прил* नामुना-
सिव нā-мунāснб, अनुचित анучит

неподражаемый *прил* बेमि-
साल бэ-мисāл, अनुपम анупам, अद्वि-
तीय адвитйй'

неподсудный *прил* юр कानूनी
अधिकार के क्षेत्र से बाहर का (хо-
неवाला) कानूनी अद'хикār кэ кшāтр'
сэ бāхар кā (хонэ-вāлā)

неподходящий *прил* नामुना-
सिव नā-मुनासिब, अनुचित अनुचित

неподчинение *с* नाफरमानि नā-
-фарма̃ни *жс*, आज्ञाभंग āгиā-б^ханг'
м, अवज्ञा авагйā *жс*

непозволительный *прил* ना-
जायज नā-джайаз, अनुचित अनुचित

непоколебимый *прил* अडिग
а-диг, अटल а-тал, अ[वि]चल а[ви]-
-чал

непокорность *жс* सरकशी сар-
-каши *жс*, उद्दता удданд'та *жс*

непкорный *прил* उद्द उ-
данд', दुर्दति дурдāнт'

непокрытый *прил* विना ढाँके
бинā д^акэ, खुला हुआ к^аула хуā
(не имеющий покрывки), с —он
головой नगे सिर

неполадки *мн разг* कमियाँ ка-
минā *жс* *мн*, खरावियाँ хара̃бинā
жс *мн*, त्रुटियाँ трутинā *жс* *мн*

неполноценный *прил* खोटा
к^аотā, नाकिस ना̃кис, दोषपूर्ण дош-
-пурн'

неполный *прил* नातमाम नā-та-
мāм, अपूर्ण अपурн'; अधूरा ад^хурā
(незаконченный), —ыс да̃нные अधूरे
ऑकडे *м* *мн*

непомёрный *прил* बहुत अधिक
бахут ад^хнк, हद से ज्यादा (вडा)
лад сэ знядā (барā), अत्यधिक ати'-
д^хнк

непонимание *с* नासमझी нā-
-сам'дж^аи *жс*, समझने का अभाव
самадж^аи кā аб^ао *м*

непонятливый *прил* नासमझ-
[दार] нā-самадж^а[-дар]

непонятно *нареч* समझ से बाहर
самадж^а сэ бāхар

непонятный *прил* समझ से बाहर
самадж^а сэ бāхар, दुरूह дурұх

непоправимый *прил* असाध्य
асад^ай', अप्रतिकार अपр'тикар, सशो-
घनातीत сāшод^анāтит

непорядок *м* गडबड гар-бар *жс*,
वद-इतजामी бад-инг'зāмйā *жс*, अव्य-
वस्था ави'васт^а *жс*

непорядочный *прил* खोटा к^а-
тā, बेईमान бэ-ймāн, असाधु асād^аху

непосвященный *прил* न जान-
नेवाला на джāн'нэ-вāлā (को वो
что-л), नावाकिफ нā-вāкнф

непоседа *м* *и* *жс* चपल (चुलवु-
ला) аддмā чапал (чул'була) āл'мйā
м (о мужчине), चपल (चुलवुली)
औरत чапач (чул'були) аорат *жс*
(о женщине)

непосильный *прил* योग्यता से
बाहर йогй'тā сэ бāхар, असह्य
асахй' (невыносимый)

непоследовательный *прил*
क्रमरहित крам-рахит, वेमेल бэ-мэл,
असंगत асангат (бессвязный)

непослушание *с* नाफरमानि нā-
-фарма̃ни *жс*, अवज्ञा авагйā *жс*

непослушный *прил* हुकम
(आज्ञा) न माननेवाला хукм' (āгйā)
на мāн'нэ-вāлā, अवज्ञाकारी ава-
гйā-карп

непосредственно *нареч* सीधे

सिद्ध^खए, सीधा सिद्ध^खआ, प्रत्यक्ष रूप से
प्रतियक्ष' रूप से

непосредственность *ж* सीधा-
पन सिद्ध^खआ-पान *म*, सरलता सरल'ता
ж, शुद्धभाव शुद्ध^ख-ब^खआ *म* (есте-
ственность)

непосредственн||ый *прил* 1.
(прямой) सीधा सिद्ध^खआ, प्रत्यक्ष प्रा-
तियक्ष', — начальник प्रत्यक्ष प्रधान
म, —ая связь सीधा सबध *म*, —ая
причина प्रत्यक्ष कारण *म*, 2. (есте-
ственный) सीधा[-सादा] सिद्ध^खआ[-साद^खआ],
सरल सरल, निष्कपट निष्कापट

непостижим||ый *прил* समझ
(अक्ल) से बाहर सामाज^ख (अक्ल')
से बा^खआ, अचिंतनीय अचिंत'नीय',
◇ उम^ख — *о* समझ मे नहीं आता है.

непостоянн||ый *прил* अस्थिर
अस्थिर, अस्थायी अस्थायी (времен-
ный), दुलमुल-यकीन दु^खउल-मुल-यकीन
(напр в убеждениях), —ая погод^ख
बदलता हुआ मौसम *म*

непостоянство *с* अस्थिरता
अस्थिर'ता *ж*, चंचलता चंचल'ता
ж, दुलमुल-यकीनी दु^खउल-मुल-यकीनी
ж (напр убеждений)

непоч^खатый *прил* अच्छूता अच^खउ-
ता, ◇ राब^खटी — край काम करने
की बेहद गुजाइश है.

непоч^खтительный *прил* अना-
दरपूर्ण अना^खदर-पूरन', बेअदब ब^खआ-
आदब, अशिष्ट^ख आशिष्ट' (невеселливый)

неправд||а *ж* झूठ द^खख^खउत^ख *म*,
असत्यता असत्य'ता *ж*, गवर^खईत^ख — *у*
झूठ बोलना *п*, *это* — यह सच नहीं,

◇ सभी प्रा^खव^खदा^खमि *и* — *ами* न्याय
अन्याय से.

неправдоподобный *прил* अन-
होन अन-ख^खओन, असभव асाम^खआव

неправ^खильно *нареч* नादुरुस्ती
से ना^खआ-दुरुस्ती से (неточно), गलती
से गल'ती से (ошибочно), — *поня^खत^ख*
गलत समझना *п*.

неправ^खильн||ый *прил* असत्य
असत्य', गलत गलत, अशुद्ध अशुद्ध^ख
(ошибочный), बेकायदा ब^खआ-क^खई'द^खआ
नैउ^खम, अनियमित अनियमित (не сле-
дующий общему правилу), ◇ — *ая*
द्रो^खब^ख मत विषम भिन्न *म*

неправом^खочный *прил* अनधि-
कार[-युक्त] अन'द^खअकार[-युक्त'], अन-
धिकारी अन'द^खअकार

неправот^खа *ж* 1 (заблуждение,
ошибка) भूल ब^खआल *ж*, भ्रम ब^खआम
म, दोष दोष *म*, 2. (несправедли-
вость) बेइन्साफी ब^खआ-अन्साफी *ж*,
अन्याय अन्याय *म*

неправ^खый *прил* 1. (ошибаю-
щийся) गलती करता हुआ गल'ती
कार'ता ख^खआ, он неправ वह गलती
पर है, उस से गलतफहमी है, 2. (не-
справедливый) बेइन्साफ ब^खआ-अन्साफ,
अन्यायपूर्ण अन्याय-पूरन'

непрактичный *прил* व्यवहार-
शून्य व^खआव'ख^खआर-शुन्य', प्रयोग मे न
लाने योग्य प्रायोग मे^ख ना ल^खआने योग्य'
(напр о материале)

непревзойдён||ый *прил* 1.
(совершенный) अद्वितीय अद्वितीय',
अनुपम अनुपम, — образ^खए^ख अद्वि-

तीय नमूना *м*, — художник अद्वितीय
चित्रकार *м*, 2. (крайний) अपूर्व
apūrv', —ая жестокость अपूर्व
अत्याचार *м*

непредвиденный *прил* पहले से
न जाना हुआ पाख'лэ сэ на джānā
xvā, आगे से अदृष्ट āgэ сэ адришт'

непредубеждённый *прил* बेत-
रफदार бэ-тараф-дār, पक्षपातरहित
पाकश'-पात-राहित

непредусмотренный *прил*
पहले से न सोचा (जाना हुआ) पाख'लэ
сэ на сочā (джānā xvuā), अपूर्वदृष्ट
apūrv'-дришт'

непредусмотрительный *прил*
अदूरदर्शी адур-дарший (недальновид-
ный), लापरवाह ла-пар'вāх, असा-
वधान асāод'хāн (неосторожный)

непреклонный *прил* न भुक्नेवा-
ला на дж'хук'нэ-вāлā, अडिग а-диг,
अटल а-тал, दृढ дрнр'х (твёрдый)

непреложный *прил* 1 (неиз-
менный) अटूट а-тут, अटल а-тал,
नित्य нитй', 2. (неоспоримый) निर्वि-
वाद нирвивād, अतर्क्य атаркй'

непремённо нареч जरूर зарур,
अवश्य авашй', वैशक бэ-шак, निस्स-
देह ниссандэ'х (несомненно), я —
पोन्दु मे जरूर (अवश्य) चलूंगा

непремённый *прил* जरूरी за-
रурī, आवश्यक āвашйак

непреодолимый *прил* अदम्य
आदाम्य', दुर्जेय дурджэн', अनिवार्य
अनिवार्य' (неотвратимый)

непрерывный *прил* लगातार

लागातार, बराबर бар-ā-бар, निरन्तर
нирантар

непривётливый *прил* अमित्र
अमित्र', अस्नेही аснэ'хй

непривлекательный *прил*
आकर्षणरहित āкаршан-ра'хит, असुंदर
асундар, फीका प'यिका

непривычный *прил* अनभ्यस्त
अनाभ'यस्त', गैरमामूली гаэр-мāмули,
असामान्य асāмāн्य' (необычный)

неприглядный *прил* आकर्षण-
रहित āкаршан-ра'хит, असुंदर асун-
дар

непригодный *прил* बेकार бэ-
-кār, अयोग्य аюги', अनुपयुक्त ану-
पायुक्त', उता земля —а для земле-
дэлия यह मिट्टी खेती करने के लिये
लायक नहीं होती

неприёмлемый *прил* अस्वीकर-
णीय асвйкар'ний', अग्राह्य агра'хй'
(недопустимый)

неприкосновенность *жс* —
личности शारीरिक स्वतंत्रता шāри-
रिक स्वा-тантр'тā *жс*, — границ
सीमाओं की अक्षुण्णता с्याмаō кя
अक्षुन्न'तā *жс*, — жилища घर के
भीतर अनुचित प्रवेश का प्रतिषेध ग'ार
कэ б'यтар ануचित правэш кā пра-
तिшэд' *м*

неприкосновенный *прил* बचा
रखा हुआ बачā рах'ā хуā (не под-
лежащий расхищению), अभग
अभ'ग', सुरक्षित су-ракшит (неру-
шимый), — фонд स्थायी कोष "

неприкрашенный *прил* [सी-

घा-]सादा [सिद^खा-] cāḍā, सरल सरल

неприличный *прил* गदा गान-
दā, अश्लील अश्लील

неприменимый *прил* अव्यव-
हार्य अव्यव'हार्य', अप्रयुक्त अप्रयुक्त'

непримиримый *||ый прил* दृढ
द्रि^ख, ~ враг जानी दुश्मन *м*, ~ая
борьба जीवन-मरण का संघर्ष *м*.

непринужденность *жс* अकृ-
त्रिमता अकृत्रिम'ता *жс*, स्वाभाविक-
ता स्वाब^खाविक'ता *жс* (естествен-
ность), वेतकल्लुफी बэ-такаллуф^й *жс*
(бесцеремонность)

непринужденный *прил* स्वाभा-
вик स्वाб^खавик (естественный), ве-
тकल्लуф бэ-такаллуф (бесцеремон-
ный)

неприспособленный *прил*
अयोग्य айог'й', व्यवहार-शून्य व्वाव'-
खार-шун'й' (непрактичный)

непристойный *прил* गदा गान-
दā, अश्लील अश्लील

неприступный *прил* 1. पहुँच
से बाहर पाखुच сэ бāхар, अगम्य
агам'й', अजीत अजित (непобедимый),
2. (о человеке) अपने को दूर खीचने-
वाला अप'нэ ко дूर к^хйч'нэ-вāлā

непритворный *прил* सच्चा
саччā, सरल सरल, अकृत्रिम अकृ-
त्रिम

непритязательный *прил* см
неприхотливый

неприхотливый *прил* नामुना-
सिव (ануचित) माँग न करनेवाला

ना-मुनासिब (анучит) माँग на кар'-
नэ-вāлā, दिखावे से रहित दिख^खावे
сэ рахит (скромный)

непричастный *прил* हिस्सा
(भाग) न लेनेवाला хиссā (б^хаг) на
лэнэ-вāлā, उदासीन उदासिन

неприязненный *прил* बदगुमान
бад-гумāн, अस्नेही аснэх'й, विमुख
вимук^х

неприязнь *жс* दुश्मनी душм'ни
жс, वैमनस्य वाэманас'й' *м*.

неприятель *см* 1. दुश्मन ду-
шман *м*, बैरी баэри *м*, विपक्षी ви-
пакши *м*, 2. (враг) दुश्मन душман
м, शत्रु шатру *м*

неприятельский *||ий прил* दुश्मन
(शत्रु) का душман (шатру) кā, ~ая
территория शत्रु-प्रदेश *м*

неприятно нареч в знач сказ :
это очень ~ यह बहुत नाखुशगवार
बात है йāх бахут нā-хуш-гавār
бāt хāэ

неприятнос||ть *жс* तकलीफ
так'лйф *жс*, भँफट दज^хандж^хат *м*,
कष्ट кашт' *м*, ~ти परेशानियाँ *жс*
мн, доставлять ~ तकलीफ (कष्ट)
देना *п*

неприятный *прил* न रुचनेवा-
ला на руч'нэ-вāлā, अप्रिय अपрий'

непроверенный *прил* न जाँचा
हुआ на джāчā хуā, अपरीक्षित ап'-
рикшит

непроглядный *||ый прил* ~ая
तमा अँधेरा गुप्प āд^хэрā групп' *м*,
निविड़ अधिकार निवир анд^х-ка^р *м*

непродолжительный *прил* थोड़ी देर का 1^४ory दॄर कॄ, अल्प-कालीन अल्प-कालीन; ~ **срок** थोड़ा अरसा *м*, अल्पकाल *म*, в **самом** ~ом **времени** थोड़ी ही देर में, थोड़े ही अरसे (काल) में, शीघ्र.

непродуктивный *прил* अनुप-जाऊ अन्-उप'दजाऊ, निष्फल निष्प^४ाल, निरर्थक निरार्त^४ाक

непродуманный *прил* अविवे-चित्त अविवेचित, असतर्क असार्क^४

непрозрачный *прил* अपारदर्शक अपार-दार्शाक

непроизводительный *прил* अनुपजाऊ अन्-उप'दजाऊ, अनुत्पादक अन्-उत्पादक, निष्फल निष्प^४ाल, वेफाय-दा बॄ फॄई'दॄ **неизм**, व्यर्थ वयार्त^४ (бесполезный)

непроизвольный *прил* वेइरादा बॄ-िरॄदॄ **неизм**, स्वाभाविक स्वाब^४ा-विक

непролазный *прил* राग नागु-जर नॄ-गुजर, अगम्य अगमि^४

непромокаемый *прил* पनरोक पान-रोक, ~ **плащ** वरसाती (पन-रोक) कोट *म*, वाटरप्रूफ-कोट *म*

непроницаемый *прил* अप्र-वेश्य अप्र'वेशि^४, अभेद्य अब^४ेद्यि^४, ~**ая** त्मा अँघेरा गुप्प *म*, निविड अध-कार *म*

непропорциональный *прил* विषम विषाम, वेडौल बॄ-दाओ (не-складный)

непростительный *прил* अक्षम्य अक्षामि^४, माफी (क्षमा) न

करने योग्य माफी (क्षमा) ना कार'नॄ योगि^४, ~**ая** ошйбка अतिदोष *म*

непроходимый *прил* वेनिकास बॄ-निकास, अगम्य अगमि^४

непрóчный *прил* गैरमजबूत गॄ-र-माз'बूत, अदृढ अद्रिर^४, भुरभुरा ब^४ुर'ब^४ुरॄ, भगशील ब^४ान्ग'-शील (хруп-кий, ломкий)

не прóчь *нареч* в **знач** **сказ** राग कोई एतराज नहीं कोय एत'राज नाहि, я ~ **мै** इनकार नहीं करता हूँ, मैं अनिच्छुक नहीं, он ~ **сделат**ь **это** वह इस काम को करने के खिलाफ (विरुद्ध) नहीं, он ~ **пой-**ती **туда** वहाँ जाने पर उसे कोई एत-राज नहीं; он ~ **повесел**иться वह कुछ मजा लेना चाहता है.

непрóшенный *прил* ~ **гость** वेबुलाया (अनिमत्रित) मेहमान बॄ-बु-लॄई (аниमान्त्रित) मॄख'मान *म*

неработоспособный *прил* काम न करने योग्य काम ना कार'नॄ योगि^४

нерабóчий *прил* ~ **день** छुट्टी (अवकाश) का दिन च^४ुत्ति (अव'काश) का दिन *म*

нера́венство *с* नावरावरी नॄ-बा-र-ॄ-ब'रि *ज*, असमानता असामान'ता *ज*

неравномерность *ज* असमान-ता असामान'ता *ज*

неравномерный *прил* असमान असामान

нера́вный *прил* नावरावर नॄ-बार-ॄ-बार, असमान असामान, असम असम (неодинаковый)

нераді́вый *прил* सुस्त सुस्त',
लापरवाह ला-пар'ваह

неразбері́х||а *ж* गडबड़ гар-
-бар *ж*, घपला ग^хап'ла *м*, उलभन
ул'дж^хан *м*, घपलेबाजी ग^хап'лэ-
-баэ *ж*, вносить ~у गड़बड़ डालना
п (मे वो что-л)

неразбо́рчивый *прил* 1. (о по-
черке) नासाफ ना-саф, अस्पष्ट аспа-
шт', धिचपिच г^хич-пич, 2. (о че-
ловеке) अविवेकी авивэки, बुरे भले
का विचार से रहित बुरэ б^халэ кэ
विचार सэ рахит, सिद्धातशून्य सि-
द्ध^хант'-шунй' (беспринципный)

неразвито́й *прил* अधकचरा
ад^х-кач'ра, अविकसित авикасит
(о человеке), पिछडा हुआ पिच^х'ра
хуа, अविकसित авикаси, अनुन्नत
ануннат (напр о стране, промыш-
ленности)

неразго́ворчивый *прил* चुप्पा
чуппа, कम बोलनेवाला кам бол'нэ-
-ва́ла, मितभाषी мит-б^хаши, अल्प-
भाषी алп'-б^хаши

неразде́льный *прил* अखंडनीय
ак^ханд'ний', अविभाज्य авиб^хаджй'

неразличі́мый *прил* 1. अलक्ष्य
алакшй', 2. (недоступный зрению)
अदृष्टिगोचर адришти-гочар

неразлу́чный *прил* अलग
(जुदा) न होनेवाला алаг (джуда) на
хонэ-ва́ла, अभिन्न аб^хинн' (напр о
дружбе)

неразре́шенный *прил* 1. (не-
решённый) न सुलभा हुआ на сул'-

дж^ха хуа, 2 (запрещённый) मना
мана неизм, निषिद्ध нишидд^х

неразре́шимый *прил* ~ во-
प्रोच हल न होनेवाला सवाल хал на
хонэ-ва́ла савал *м*, समाधान के
अयोग्य समस्या самад^хан кэ айогй'
самасйа *ж*

неразры́вный *прил* अटूट а-тут,
अभिन्न аб^хинн', अविच्छेद्य अविच^хэды'

неразу́мный *прил* बेसमझ бэ-
-самадж^х, निर्बुद्धि нирбудд^х

нерасположе́ние с अरुचि ару-
чи *ж*, अप्रीति अप्रйति *ж*, विमुखता
вимук^х'та *ж*

нераствори́мый *прил* न घुलने-
वाला на г^хул'нэ-ва́ла, अगलनीय
агал'ний', अविलेय авилэй'

нерасче́тливый *прил* अदूरदर्शी
адур-даршй, अपरिणामदर्शी ап'ри-
на́м-даршй (непредусмотритель-
ный), खर्चीला харчйла, अमितव्ययी
амит-вйайй (неэкономный)

нерв *м* नस нас *ж*, स्नायु сна-
йу *ж*, ◇ де́йствовать на нервы चि-
ढाना *п* (раздражать), उत्तेजित कर-
ना *п* (возбуждать)

не́рвничать *несов* घबराना
г^хаб'ра́на *пп*, कलमलाना кал'ма-
ла́на *пп*

не́рвн||ый *прил* 1. नसो का ना-
सो का, स्नायविक снай'вик, ~ая си-
сте́ма नस-जाल *м*, स्नायु-प्रणाली
ж, ~ое переу омле́ние नसो की
थकान *ж*, 2. (о человеке) कमजोर
नसो का кам-зор насो ка, चिडचिडा

чир'чирā (раздражительный), बेचैन
бэ-чаэн, परेशान парэшāн (беспо-
койный)

нереальный *прил* 1. गैरहकीकी
гаэр-хакйкй, अयथार्थ айт^харт^х
(несуществующий), खयाली хайāлй,
कल्पनामय काल्प'नā-май (фантасти-
ческий), 2. (неосуществимый) असा-
ध्य асāд^хй', अव्यवहार्य авйав'хāри'

нерегулярный *прил* बेकायदा
бэ-кāн'дā неизм, क्रमहीन крам-хйн

нередко *нареч* अकसर ак'сар,
प्राय прāйāх

нерешительно *||ть ж* हिचकि-
चाहट хич'кичāхат *ж*, दुविधा ду-
вид^хā *ж*, быть в ~ти हिचकिचाना
нп, डगमगाना *нп.*, दुविधा मे पडना
нп

нерешительный *прил* हिचकि-
चानेवाला хич'кичāнэ-вāлā, दुविधा
मे पडा हुआ द्विद^хā мē парā хуā,
अस्थिरचित्त अст^хир-читт'

нержавеющий *||ий прил* बेजग бэ
-занг', जग न लगनेवाला занг' на
лаг'нэ-вāлā, ~ая сталь बेजग (जग
न लगनेवाला) फौलाद *м*

неровный *прил* नाहमवार нā-
-хам-вār, असम асам, ऊँचा-नीचा
ūчā-ничā, ऊबड़-खाबड़ ūбар-к^хāбар,
असमतल асам-тал (*напр о мест-*
ности дороге), ~ пульс बिना
ताल सुर की नाडी *ж*

нерушимый *прил* अटूट а-тут,
अक्षय акшай, अभेद्य аб^хэдй'

неряха *м п ж* разг मैला-कुचै-

ला आदमी маэлā-кучаэлā āд'мй *м*
(о мужчине), मैली-कुचैली औरत маэ-
лй-кучаэлй аорат *ж* (о женщине)

неряшливый *прил* मैला-कुचैला
маэлā-кучаэлā

несамостоятельн||ый прил
परतत्र пар-тантр', अस्वाधीन асвā-
д^хйн, अमौलिक амаолик (*напр о*
произведении), ~ юноша परतत्र
युवक *м*, ~ое мнēние परतत्र
मति *ж*

несбыточный *прил* नामुमकिन
нā-мум'кин, असंभव асамб^хав;
असाध्य асāд^хн' (неосуществимый)

несварение *с* ~ желūdка мед.
वदहजमी бад-хаз'мй *ж*, अ[न]पच
а[н]-пач *м*, अजीर्ण аджйрн' *м*

несведущ||ий прил अनजान
ан-джāн, नावाकिफ нā-вāкиф, अप-
रिचित अप'ричит, быть ~им на-
वाкиф (अपरिचित) होना *нп* (से
व चैम-ल)

несвежий *прил* 1. ताजा नही
tāzā нахй, 2. (испорченный) वासी
бāсй, सड़ा हुआ сарā хуā (гнилой)

несвоевременный *прил* बेवक्त
ка бэ-вакт' кā, असामयिक асāма-
инк, कुसमय ку-самай, देर मे आने-
वाला дэр мē āнэ-вāлā (запозда-
лый)

несвойственн||ый прил गैर-
मामूली гаэр-мāмулй, असाधारण асā-
д^хāран, अविशेषतासूचक авй'шэш'тā-
-сучак, с ~ым оживлēнием गैरमा-
मूली जोश से, éто ему ~о यह उस

की तबीअत के खिलाफ है, यह उस के स्वभाव के विरुद्ध है.

несвя́зный *прил* बेमेल ब॒-म॒ल, असगत अсанगत, असंबद्ध असम्बद्ध^ख

несговóрчивый *прил* बेलगाम ब॒-लाग॒म, अवश्य अवश्य^य, हठी ख॒त^ख, जिद्दी जिद्दी (*упрямый*)

несгорáемый *прил* अदाह्य अ॒दाह्य^य, — श॒काफ तिजोरी *ज*, सेफ *म*

несдérжанность *ж* बेसब्री ब॒-साब्रि *ज*, अनर्गलता अनर्गल^तता^त *ज*

несдérжанный *прил* 1. (*напр* об обещании) अपूर्ण किया हुआ अपूर्ण^न किय॒ा ख॒या, 2. *перен* बेसब्र ब॒-साब्र^य, अनर्गल अनर्गल, असयत असायत

несерьёзный *прил* 1. (*легко-мысленный*) छिछोरा च॒खिच॒खोरा, चलचित्त च॒ल-चि॒त्त, च॒चल च॒नच॒ल, अनुत्तरदायी अनुत्तर-दायि (*напр* об отношении), 2. (*о деле, вопросе и т п*) मामूली मा॒मुली, क्षुद्र क्षु॒द्र

нескля́дный *прил* 1. भद्दा ब॒^खअ॒द्दा, 2. (*о речи*) बेजोड ब॒-ज॒जोर, असगत असानगत

несклоня́емый *прил* ग्राम [व्याकरण मे] अव्यय [व्या॒करान म॒] अव्यय

не́сколько *о* I *числит* (*немно-го*) कई काय, अनेक अनेक, व — *их* *словаं* अल्प शब्दों मे, मुस्तसर तौर पर, संक्षेप मे (*вкратце*), — *раз* कई बार, बार बार, *че́рез* — *ми-ну́т* कुछ ही मिनट मे.

не́сколько II *нареч* (*отчасти*) कुछ क॒च^ख, थोडा थोडा त॒^खोरा त॒^खोरा, — *бо́льше* कुछ ज्यादा.

несконча́емый *прил* खतम न होनेवाला ख॒ताम ना ख॒न॒-वा॒ला, अनंत अनंत

нескρόмный *прил* बेशरम ब॒-श॒राम, निर्लज्ज निर॒लाज॒ज, (*бес-стыдный*), अश्लील अश्लील, अशिष्ट अशिष्ट

несло́жный *прил* आसान आ॒सान, सरल सर॒ल, मामूली मा॒मुली, सीधा सी॒धा

неслы́ханный *прил*. अनसुना अ॒न-सु॒ना, अ[श्रुत]पूर्व अ[श्रुत-]पूर्व

неслы́шн||ый *прил* सुनाई न देनेवाला सु॒नाई ना द॒न॒-वा॒ला, अस्पष्ट अ॒स्पष्ट, कर्णगोचर न होने-वाला क॒र्ण-गो॒चर ना ख॒न॒-वा॒ला, — *ыми* *шага́ми* बेआवाज कदमों से.

несме́тный *прил* अनगिनत अ॒न-गि॒नात, बेहिसाब ब॒-खि॒साब, बेशुमार ब॒-शु॒मा॒र, असंख्य अ॒संख्य

несмо́лкаемый *прил* लगातार ला॒गा॒ता॒र, अविरत अ॒वि॒रात

несмотря́ *предлог* — *на* के बा-वजूद क॒-बा॒-वा॒जु॒द पो॒स्ले॒ल॒ग, — *на* *то, что* स॒दे॒ला॒ली ता॒क... हा॒लांकि ऐ॒सा क॒िया ग॒या... ख॒ा॒ल॒ांकि अ॒सा कि॒-या॒ ग॒या, — *ни ना* *что* सब कुछ विरुद्ध होने पर भी सब क॒च वि॒रुद्ध^ख ख॒न॒-पा॒र ब॒^खया, — *ни ना* *что* *я* पो॒ते॒रप॒-ए॒ल नु॒दा॒चु इ॒तनी को॒शि॒श की म॒गर ना॒का॒म ही रहा इ॒त॒नी को॒शि॒श की मा॒गर ना॒का॒म *ख*या॒ रा॒ख॒ा.

несно́сный прил नागवार nā-gavār, अमह्य асахй'; तग करनेवाला танг' кар' нэ-вālā (надоедливый)

несоблю́дение с न मानना na mān'nā м, पालन न करना пāлан на кар' nā м

несовершенноле́тие с नावालिगी nā-bāлги я, अवयस्कता аваск'тā я

несовершенноле́тний прил नावालिग nā-bāлиг, अवयस्क авайаск'

несоверше́нный прил नाकिस nāкис, दोषयुक्त дош-иукт'

несоверше́нство с ऐव аэб м, दोष дош м

несовместимый прил नामुनासिव nā-мунасиб, अनुचित анучит, परस्पर-विरोधी параспар-вирод'и

несогла́сие с 1. (разногласие) नाइत्तिफाकी nā-иттифāкй я, मतभेद мат-б'эд м, असम्मति асамматн я, विवाद вивād м; 2. (разлад) फूट п'ут я, नाइत्तिफाकी nā-иттифāкй я, 3 (отказ) नामजूरी nā-манзурй я, अस्वीकार асвйkāр м

несогла́сный прил असम्मत асаммат (се с кем-л, с чем-л), भिन्नमत का б'хинн'-мат кā

несогласо́ванность я ऐक्य ка аभाव аэки' кā аб'āо м, अनैक्य анаэкй' м

несозна́тельность я अनुत्तरदायित्व ануттар-дāйитв' м, श्रेणी-जागृति का अभाव шрэни-джāгрити

кā аб'āо м (отсутствие классового самосознания)

несозна́тельный прил चेतना-शून्य чэт'нā-шунй', अनुत्तरदायी ануттар-дāйи

несоизмеримый прил अनुल्य' атули'

несокрушимый прил अखड्य अक'андй', अभेद्य аб'эди'

несомне́нно нареч बेशक бэ-шак, निस्सदेह ниссандэх, जरूर зарур, अवश्य аваши' (конечно)

несомне́нный прил निस्सदेह ниссандэх, जाहिर зāхир, स्पष्ट -спашт' (очевидный)

несообра́зный прил नामुवा-फिक nā-мувафик, असगत асангат
несоответственный прил अन-मेल ан-мэл, अयुक्त айукт'

несоответствие с अनमेलपन ан-мэл-пан м, अयुक्तता айукт'-тā я

несоразме́рный прил बेडौल бэ-даол, तारतम्यहीन тār'тамй'-хпн

несостоя́тельный прил 1. (неплатежеспособный) दिवालिया дивā-лийā неизм, 2. (необеспеченный) नादार nā-дār, दरिद्र даридр', 3. (необоснованный) बेवुनियाद бэ-бу-нинāд, निराधार нирад'āр

неспе́лый прил अधपक्का ад'-паккā, कच्चा каччā, गदरा гад'рā

неспоко́йный прил घबराया हुआ г'аб'рāйā хуā, बेचैन бэ-чаэн, अधीर ад'хир, व्याकुल вйāкул

неспособность *ж* अक्षमता अ-
क्षम'ता *ж* , अयोग्यता अयोग्य'ता *ж*

неспособный *прил* असमर्थ
асамарт', अक्षम अक्षम, अयोग्य
айог्य', सुस्तदिमाग सुस्त'-दिमाг,
मदबुद्धि मन्द'-बुद्धि (лишённый
способностей, тупой), быть —ым
к чему-л. किसी काम में अक्षम हो-
ना *нп*

несправедливость *ж* बेइन्सा-
फी бэ-инсāфй *ж* , अन्याय अन्याय *м*

несправедливый *прил* बे-
इन्साफ бэ-инсāф, अन्यायी अन्यायी,
न्यायहीन न्याय'-हीन

неспроста *нареч* जान बूझकर
джāн-бूझ'кар, इरादे (अभिप्राय)
से इरादे (अभिप्राय) सэ

несравнённый *прил* बेमिसाल
бэ-мисāл, बेजोड бэ-джор, अतुलनीय
атул'ний', अद्वितीय अद्वितीय', अतुल
атул

несравнимый *прил* अतुलनीय
атул'ний'

нестерпимый *прил* बर्दाश्त से
बाहर का бар-дāшт' सэ бāхар कā,
असह्य असाह्य', असहनीय असाह'नीय'

нести *несов* 1. ले जाना लэ джā-
нā *нп* , ढोना द'онā *п* , — на спине
अपनी पीठ पर [उठाकर] ले जाना *нп*
(को что-л.), 2. перен (выполнять)
पूरा (पूर्ण) करना पूरā (पूरन') кар'-
нā *п* , — ответственность जिम्मेदार
(उत्तरदायी) होना *нп* , — караул
पहरा देना *п* , 3. перен (терпеть)

९

'नā उत'āनā *п* ,

वर्दाश्त करना бар-дāшт' кар'нā *п* ,

— убьётки नुकसान उठाना *п* , — на

казание दंड सहना (भुगतना) *п* ; 4.

(мчать) जल्दी से ले चलना (जाना)

джалдй сэ лэ чал'нā (джāнā) *нп* ,

वहाना बाहāनā *п* (напр о рыбе)

उड़ाना उरāनā *п* (напр о ветре).

5. (о птицах) — яйца अंडा देना

अण्डā दēनā *п* ; 6. (болтать) बकना

बाक'नā *нп* , — вздор बक-भक्त करना

(मचाना) *п* , 7. (дуть) с пола не

सैत फर्श से सर्दी आ रही है फारश'

сэ сардй ā рахй хāэ, 8. безл. (пах

нуть) राग. здесь несёт чем то

यहाँ बढवू है नाहā бад-бू хāэ; †कु

लā तेब्या несёт? कहाँ चल रहे हो?

нести́сь *несов* 1. (быстро дви

гаться) जल्दी से चलना (जाना)

джалдй сэ чал'нā (джāнā) *нп* , दौड़

ना दāор'нā *нп* (бежать), 2. (о зме

ках и т п) आना āнā *нп* , आ

जाना ā джāнā *нп* , 3. (нести яй

ца) अंडा देना अण्डā दēनā *п*

нестойкий *прил* धैर्यशून्य д'āэ

рй'-шунй' (невывержанный), अस्थिर

अस्थिर (о запахе)

нестроевой I *прил* (о лесу)

तामीर (स्थापत्य) के काम में न आने

वाला तāмйр (स्थāपात्य') कэ кāм мē

ना āнэ-вāлā

нестроевой II *прил* воен

लडनेवाला ना лар'нэ-вāлā, अयोद्धा

अयोद्धā *неизм*.

нестро́йный *прил* 1. बेमेल бэ

-мэл, बेसुरा бэ-сурā (напр о пении),

2. (беспорядочный) बेतरतीब бэ-тар'-
तिब, क्रमरहित крам-рахит

несудоходный прил जहाज
(नौका) चलाने अयोग्य джахāз (нао-
ка) чалāнэ аиоги', अनाव्य анавй'

несущественный||ый прил तुच्छ
तुचч', नगण्य नाгани', गौण गाон,
это ~о कुछ परवाह (वात) नही.

несчастливый прил अभाग
а-б^хāgā, वदकिस्मत бад-кисмат, अम-
गल амангал (сулящий несчастье)

несчастный 1. прил अभाग
а-б^хāgā, वदकिस्मत бад-кисмат, बे-
चारा бэ-чārā, हतभाग्य хат-б^хāgй',
~случаи आफत ж, दुर्घटना ж, 2.
сущ м बेचारा бэ-чārā м

несчастье с वदकिस्मती бад-
-кисм'ти ж, अभाग्य аб^хāги' м, ◆
к ~тью वदकिस्मती (दुर्भाग्य) से.

несчётный прил अनगिनत ан-
-гинат, बेशुमार бэ-шумār, असख्य
асанк^хй'

несъедобный прил खाने के
नालायक (अयोग्य) क^хāнэ кэ нā-лā-
йак (айогй'), अखाद्य ак^хādй'

нет 1. частица नही нахй, — ещё
अभी [तक] नही, 2. безл. в знач
сказ. (не имеется) नही [है] нахй
[хаэ], его — в Москвэ वह मास्को
मे नही है, — только брата सिर्फ
(केवल) भाई गैरहाजिर (अनुपस्थित) है

неактивный прил बेअदव бэ-
-адаб, अशिष्ट ашишт'

нетвёрдый прил 1 (неустойчи-
вый) डाँवाँडोल дāвā-дол, अस्थिर

अस्थिर, 2. (в науках) कमजोर кам-
-зор, он нетвёрд в математике वह
रियाजी (गणितविद्या) मे कमजोर है.

нетерпеливый прил उतावला
утаōлā, असहिष्णु асахишну, अधीर
ад^хир, धैर्यशून्य д^хāэри'-шунй'

нетерпение с उतावलापन утаō-
лā-пан м, अधीरता ад^хир'tā ж,
अधैर्य ад^хāэри' м

нетерпимость ж असहिष्णुता
асахишнутā ж, असहनशीलता аса-
хан-шил'tā ж, कट्टरता каттар'tā ж

нетерпимый прил 1. (о чело-
веке) असहिष्णु асахишну, असहनशील
асахан-шил, कट्टर каттар, 2. (о пс-
стунке и т п) असह्य асахй', असह-
नीय асах'ний'

неточность ж. 1. नादुरुस्ती нā-
-дурусти ж, अशुद्धता ашудд^хтā ж,
2 (ошибка) गलती гал'tй ж, भूल
[-चूक] б^хул[-чук] ж

неточный прил बेठीक бэ-т^хяк,
गलत галаг, नादुरुस्त нā-дуруст',
अशुद्ध ашудд^х

нетребовательный прил नम्र
намр', उदार उदār, सादा сādā (скром-
ный)

нетрёзвый прил मतवाला мат'-
вāлā, मस्त маст'

нетронуемый прил अछूता ач^ху-
тā

нетрудовой прил काम न करने-
वाला кām на кар'нэ-вāлā, मेहनत
(परिश्रम) से न कमाया (प्राप्त) हुआ
мэх'нат (पариश्राम) सэ на камāнā

(प्राप्त') *ṣyā*, अनुपार्जित *анупार्джित* (напр о доходах), — доход परिश्रम द्वारा न प्राप्त हुई आमदनी *ж*.

нетрудоспособность *ж* काम करने अयोग्यता *kām kar'ṇe anogi'tā ж*, असमर्थता *асамарт'тā ж*

нетрудоспособный *прил* काम करने अयोग्य *kām kar'ṇe anogi'*, असमर्थ *асамарт'*

неубедительный *прил* न विश्वासजनक *на विश्वास-джанак*, न निश्चयात्मक *на ниश्चायātмаक*

неуважение *с* बेअदबी *бэ-ад'би ж*, अनादर *анадар м*

неуважительный *прил* 1. ना-मुनासिब *на-मुनासिब*, अनुचित *ану-чит*, —ая *приचीना लंगडा वहाना म*, 2. (непочтительный) बेअदब *бэ-адаб*, अनादर करनेवाला *анадар кар'नэ-वālā*

неувéренность *ж* अनिश्चय *аниश्चай м*, शक *шак м*, सदेह *сандэह м* (сомнение), — в себе अपने ऊपर कम-एतबारी *ж*, आत्मस-देह *м*

неувéренн||ый *прил* 1. (лишенный уверенности) ढिलमिल-यकीन *д'хил-мил-йакин*, आत्मविश्वासहीन *ātm'-viśvās-ḥīn*, — в себе अपने ऊपर भरोसा न रखनेवाला, 2. (не-решительный) अनिश्चित *аниश्चित*, सदेहयुक्त *сандэह-йукт'*, — жест कच्चा इशारा (सकेत) *м*, —ая *по-ходка* डगमगाती *चाल ж*

неувядаем||ый *прил* अमर

амар, —ая *слава* अमर (नित्य) की-र्ति *ж*

неувядающий *прил* 1. न मुर-भानेवाला (कुम्हलानेवाला) *на мур'дж'āнэ-вālā* (कूम'लāनэ-वālā), 2. *см* *неувядаемый*

неувязка *ж* ऐक्य का अभाव *аэки' кā а'ḥāо м* (отсутствие договорённости), भेद *б'эд м* (рас-ложение)

неугомонный *прил* अस्थिर *аст'хир*, चंचल *чанчал* (подвижный), अ[न]थक *а[н]-т'ак* (неустанный)

неудач||а *ж* नाकामयावी *на-кām-йāбि ж*, असफलता *аса-п'ал'tā ж*, терпéть —у *नाकामयाव* (असफल) होना *ни* (मे *з ч'ем-л*)

неудачник *м* असफल (दुर्भागि) *आदमी* *аса-п'ал* (दुरब'āगि) *ād'मी म*

неудачный *прил* नाकामयाव *на-кām-йāб*, असफल *аса-п'ал*, खराब *хараб* (плохой)

неудержимый *прил* बेरोकटोक *бэ-рок-ток*, न रुकनेवाला *на рук'нэ-वālā*, न दबनेवाला *на даб'нэ-वālā*, अदम्य *адамй'*

неудόбно 1. *нареч* असुविधा-जनक रूप से *асуविद'ā-джанак руп* *сэ*, बिना सुविधाओ के *бинā суविद'āб* *кэ*, 2. *безл* *в знач* *сказ* *здесь* *си-лётъ* — *यहाँ* बैठना *तकलीफदेह है*, *перен* *यहाँ* बैठना *नामुनासिब* (अनुचित) *है*.

неудόбн||ый *прил* 1. असुविधा-जनक *асуविद'ā-джанак*, 2. (за

труднительный) तकलीफदेह так'-
лиф-дэ́х, —ое положение खराब
हालत *жс*

неудобство с तकलीफ так'лиф
жс, असुविधा асувид^ха *жс*

неудовлетворённость *жс* ना-
राजगी नā-рāз'ги *жс*, असतुष्टि асан-
тушти *жс*

неудовлетворён||ый *прил*
नाराज नā-рāз, असतुष्टि асантушт',
быть —ым नाराज (असतुष्टि) हो-
ना *нп*

неудовлетворительный *прил*
असतोषजनक асантош-джанак, ना-
काफी नā-ка́фи, अपर्याप्त अपарйāпт'
(недостаточный)

неудовольствие с नापसदगी
नā-пасанд'ги *жс*, असतोष асан-
тош *м*, вызывать — नाराज
करना *п*.

неужёли частица [क्या]
असल मे [क्या] असल мē, [क्या]
दर असल [क्या] дар असल, — это
प्रवृद्धा? क्या यह हकीकत मे सच है?,
— он пришёл? क्या वह दर असल
आ गया?, да —! क्या कहा!

неуживчивый *прил* भगडालू
дж^хаг'рāлū, वखेडिया бак^хэрниā
неизм

неузнаваемый *прил* पहचानने
के नाकाविल пах'чāн'нэ кэ нā-ка-
бил, पहचानने अयोग्य пах'чāн'нэ
айогй'

неукло́нный *прил* अडिग а-диг,
अ[वि]चल а[ви]чал

неукло́же *нареч* भद्दी तरह
б^хаддй тарах, भद्दे ढग से б^хаддэ
д^ханг' сэ

неукло́жий *прил* भद्दा б^ха-
ддā; वेढव бэ-д^хаб, बेडौल бэ-даол
(нескладный), ठस т^хас (неповорот-
ливый)

неукротимый *прил* न दबनेवा-
ला на даб'нэ-вāлā, अदम्य адамй'

неуло́вимый *прил* 1. पकडा न
जा सकनेवाला пак'рā на джā сак'-
нэ-вāлā, अधर ад^хар, 2. (неощути-
мый) गैरमहसूस гаэр-мах'сус, अति-
सूक्ष्म ати-сукшм'.

неумёлый *прил* बेहुनर бэ-ху-
нар, अनिपुण анипун

неумёние с बेहुनरी бэ-хун'ри
жс, अनिपुणता анипун'тā *жс*

неумёренность *жс* वदपरहेजी
бад-пар'хэзи *жс*, असयम асāйам *м*

неумёренный *прил* 1. (чрез-
мерный) बहुत ज्यादा бахут зйāдā
неизм, अत्यधिक аты'д^хик, 2. (о че-
ловеке) वदपरहेज бад-пар'хэз, अस-
यमी асāйамй

неумёстный *прил*. बेजा бэ-джā
неизм, बेमौका бэ-маокā *неизм*,
अनुचित анучит

неумоли́мый *прил* बेरहм бэ-
рахам, सगदिल санг'-дил, कठोरचित्त
кат^хор-читт'

неумы́шленный *прил* बेसोचा-
-समझा бэ-сочā-сам'дж^хā, बेइरादा
бэ-ирāдā *неизм*, अनिच्छित ан-
ичч^хит (невольный)

неупла́т||а *жс* भुगतान (गोधन)
न देना ब^खуг'तान (शод'ан) ना दे-
ना *म*, в сл^учае —ы भुगतान (गो-
धन) न देने की सूरत मे

неупотребительный *прил*
इस्तेमाल (प्रयोग) से बाहर [का]
истэма^л (प्रानог) सэ ба^хар [ка],
अप्रचलित अप्र'चा^लित, अव्यवहृत अवि'-
वा^खरित

неуравнове́шенный *прил*
अव्यवस्थित [चित्त] अवि'वास्त^{न्}त
[-चित्त'], असतुलित अस^{न्}तुलित, у
ма^льчика — харáктер वालक असतु-
लित बुद्धि का है, वालक मे सतुलन
नही है

неурожа́й *м* दुरी फसल бур^न
फасал *жс*

неуро́чный *прил* वेवक्त (अस-
मय) का бэ-ва^{क्त}' (асамай) का, в —
час वेवक्त, अनुचित वक्त (समय) पर

неуря́дица *жс* गडवड гар-бар
жс, गडवडी гар-бар^н *жс*, अव्यवस्था
अवि'वास्त^{ल्}ा *жс*

неуспева́емость *жс* [पढाई मे]
पीछे रहना [पर^खा^न ^मडे] पिय^खэ ра^ख-
ना *म*

неуспéх *м* नाकामयावी ना-ка^म-
-या^वी *жс*, असफलता असा-प^खाल'ता *жс*

неустóйка *жс* हज^ना ^खардж^ना
म, जुरमाना ^खजुर'माना *म*, अर्थदंड
अर्थ^ख-द^नद' *म*

неустóйчивый *прил* अस्थिर
अस्थ^खिर, ढिलमिल द^खित-मिल (कोलेब-
ल^खु^खी^खया), ढिलमिल-यकीन द^खिल-
-मि^खत-या^खकिन (ना^खप्र व उ^खबे^खज^खडे^खन^खिया)

неустрашимо *нареч* वेवडक
बэ-द^खарак

неустрашый *прил* निडर
नि-द^खार, निर्भय निर^खा^न

неустúпчивый *прил* हठी ^खा-
त^खा, जि^खदी अ^खिद^खा, अ^खडियल अ^खरिया^न
(उ^खप्र^खा^खची^ख)

неусы́пный *прил* न थकनेवाला
ना त^खा^ख'ना-वा^खला, अथक अ-त^खा^ख,
अ[वि]श्रा^नत अ[वि]श्रा^नत'

неутéшный *прил* अप्रवोधनीय
अप्र'बो^खद^ख'नी^खय'

неутоли́м||ый *прил* न बुझनेवा-
ला ना बु^खज^ख'ना-वा^खला, अतृप्त अग्रि-
प^खत', ठडा न होनेवाला त^खअ^खन्दा^ख ना
ख^नना-वा^खला (о ^खчув^खств^खа), —ая ^खжа^ख-
दा न बुझनेवाली प्यास *жс*, अतृप्त
तृ^खष्णा *जс*

неутоми́мо *нареч* थकावट के
विना त^खा^खा^खवा^खत ^खक^खे ^खबि^खना, विला थका-
वट बि^खता त^खा^खा^खवा^खत.

неутоми́мый *прил* न थकनेवा-
ला ना त^खा^ख'ना-वा^खला, अथक अ-त^खा^ख,
अ[वि]श्रा^नत अ[वि]श्रा^नत'

неу́ч *म* जाहिल [आदमी] द^खा^खख^नित
[ा^खद'मी] *म*

неучтíвый *прил* वेअदब बэ-
-आ^खद^खब, असभ्य असा^खब^ख'य', अशिष्ट
अशि^खष्ट'

неуóтный *прил* वेआराम बэ-
-आ^खराम, सुख-साधन-रहित सु^खख-सा^खद^खअ^खन-
-रा^खख^नित

неуязв́имый *прил* अकट अ-का^खत,
अभेद्य अ^खब^खअ^खदि^ख', अखडनीय अ^खख^खअ^खन्दा^ख-
नी^खय' (ना^खप्र о ^खдо^खका^खз^खा^खते^खль^खстве).

нефтеналивн||ой прил मिट्टी-
-तेल ढोने के लिये मित्ति-तэл д^хонэ
-कэ लियэ, तैल-वाहक तэл-वāखक, -бе
сूдно तैल-वाहक [जहाज] म

нефтепровод м तेल का नल
(पाइप) तэл कā नल (пāпп) म

нефть ж [मिट्टी का] तेल [मित्ति
कā] तэл न , आयल āयल म , ж

нефтян||ой прил तेलवाला तэт-
-वāयā, [मिट्टी के] तेल का [मित्ति कэ]
तэл कā, -āय वāयशक तेलकूप का
ऊपरी ढाँचा म

нехвāтка ж कमी камि ж ,
अभाव аб^хāо म

нехорōший прил बुरा бурā,
खराब харāб

нехорōшō нпрсч अच्छा नहीं
अच^хā ना^хй, बुरी तरह बुरी तारा^х,
это ~ यह अच्छा नहीं, поступāть
~ बुरी हरकत करना न

нехотя нареч अपनी मरजी के
खिलाफ अप'निय मार'अय कэ хилāф,
अनिच्छापूर्वक अниच^хā-पूरवाक

нецелесообразно нареч. वेमत-
लव बэ-मत'लाब, अभिप्राय के प्रति-
कूल अब^хип्राय कэ प्रतिकूल, व्यर्थ
वāयрт^х

нецелесообразный прил. वे-
मतलव बэ मत'लाब, उद्देश्यविहीन
उद्देशी'-वि^хय, व्यर्थ वāयрт^х

нецензурный прил अश्लील
अश्लील, निर्लज्ज निरलाज्ज

нечаянно нареч 1. बेइरादा бэ-
-िरāдā, अनिच्छापूर्वक अниच^хā-पूर-
वाक, विना अभिप्राय बिना अब^хип्राय

2. (неожиданно) अचानक अचāनाक,
अकस्मात् अकस्मात्

нечаянный прил 1. बेइरादा
बэ-िरāдā नैउम, अनिच्छित अनि-
च^хित, 2. (неожиданный) अचानक
अचāनाक, आकस्मिक āकास्मिक

нечего I мест कुछ नहीं कूच^х
ना^хй, тут ~ удивляться यह तो
अजीब बात नहीं, мне ~ тебē ска-
зāть मुझे तुम से कुछ कहना नहीं है.

нечего II нареч. (незачем) कोई
जरूरत (आवश्यकता) नहीं कोय जरू-
रत (āवाशयक'तā) ना^хй, ~ об это-
м дūмать इस बात पर खयाल करने की
कोई जरूरत नहीं, ~ и спрашивать
पूछने की भी जरूरत नहीं, ~ и го-
ворить यह कहने की कोई जरूरत
नहीं

нечеловеческий прил. आदमी
की ताकत (शक्ति) से बाहर का āद'मिय
किय तāकत (शक्ति) सэ बāखर कā,
अमानुषिक अमāनुषिक

нечем мест त्व от нечего I
कोई [ऐसी] चीज नहीं जिस से कोय
[असै] चिय ना^хय दजिस सэ, कुछ
[ऐसा] नहीं जिस से कूच^х [असā]
ना^хय दजिस सэ, ~ писāть लिखने का
कोई हथियार नहीं

нечему мест дат от нечего I
कोई [ऐसी] चीज नहीं जिस को कोय
[असै] चिय ना^хय दजिस को, कुछ [ऐसा]
नहीं जिस को कूच^х [असā] ना^хय
दजिस को, тут ~ удивляться इस में
आश्चर्य की कोई बात नहीं, ~ рāдо-
ваться खुशी की कोई वजह नहीं

нечёстно нареч बेईमानी से бэ-
-ймāнī सэ, поступать ~ बेईमानी
करना n

нечёстность ж बेईमानी бэ-
-ймāнī ж, कुटिलता कुतिल'тā ж

нечёстный прил बेईमान бэ-
-ймāн, कुटिल कुतिल

нечёткий прил नासाफ nā-sāf,
अस्पष्ट अспашт', घिचपिचि ग²нч-пич
(о почерке).

нечётный прил ताक tāk, वि-
षम вишам

нечистоплётный прил прям,
перен गदा гандā, मैला маэлā, बुरे
भले के विचार से रहित बुरэ-б²алэ
кэ вичār सэ ражит (неразборчивый
в средствах), सिद्धातशून्य सिद्ध²āнт'-
-шūн' (беспринципный)

нечистоты мн मैला маэлā м,
मल мал m

нечйст||ый прил 1. (грязный)
मैला маэлā, गदा га²дā; 2. (с при-
месью) मिलावटी милāотī, मिश्रित
мишрит, 3. (недостаточно пра-
вильный) ~ व्यंग्वор अगुद्ध उच्चा-
रण अशुद्ध² уччāран m, 4. (не-
честный) ~ое дёло गदा मामला
гандā мām'лā m

нечленораздельный прил на-
साф nā-sāf, अस्पष्ट अспашт'

нечто мест कुछ куч², एक चीज
(вस्तु) эк чйз (васту) ж (вещь),
कोई (एक) वात кой (эк) бāt ж
(напр сказанное)

нечувствительный прил. अस-

वेदनशील असवेदान-शील, ~ к холо-
ду सर्दी के प्रति असवेदनशील.

нешуточн||ый прил अनुपेक्षणीय
अनुपेक्ष'ний', गभीर गамб²йр, ёто
было ~ое дёло यह तो हँसी की
बात न थी

нешадный прил बेरहм бэ-ра-
хам, निर्दय нирдай.

неявк||а ж गैरहाजिरी гаэр-хā-
зирй ж, न आना на ānā m.,
अनुपस्थिति अनुपаст²ити ж, за
~ою अनुपस्थिति के कारण

неяркий прил फीका п²йкā,
धुंधला д²уд'лā (тусклый)

неясность ж अस्पष्टता аспа-
шт'тā ж.

неясный прил नासाф nā-sāf,
अस्पष्ट अспашт'

ни 1. частица (после гл с отри-
цанием не переводится) он не
сказāл ни слōва उस ने कोई बात
ही न कही उस ने кой бāt хй на ка-
хй, как бы то нй было जो कुछ भी
[न] हो द्जो कуч² б²й [на] хō, во
что бы то ни стāло чаहे जो हो
чāхэ д्जो хō, हर हालत मे хар хā-
лат мē, प्रत्येक दशा मे प्रतйैक да-
шā мē, हर कीमत पर хар кйमत
пар, किसी भी मूल्य पर किय ब²й
мūл'й' пар (любой ценой), ёто ни на
чем не основано यह बात बिलकुल
वेबुनियाद है йах бāt бил'кул бэ-
-бунийād хāэ, यह निराधार है йах
нирād²ār хāэ, 2. союз ни... ни...
न . न на на.., ни так ни сяк

न इस तरह न उस तरह на ис тарах
 на ус тарах, ни с тогó ни с сего́
 (вдруг) एकाएक э́к-а́-э́к, अचानक
 ача́нак, ни за что ни про что बिना
 किसी वजह (कारण) के बिना́ киси
 ваджах (का़ран) кэ; ни тот ни дру-
 го́й न यह आदमी न वह на йах
 а́д'мий на вах

नी́ва *ж* [जोता हुआ] खेत [джо-
 та́ хуа́] к^хэт *м*

нигд́е *нареч* कही नहीं काхй
 нахй

ни́же 1. *сравнит от* नी́зкий
 и *от* низко́ се नी́ча сэ нйча́,
 2. *предлог* के नी́चे кэ нйчэ *после-*
лог, — нул́я सिफер (शून्य) के नी́चे,
 3. *нареч* नी́चे нйчэ, *спускаться* —
 नी́चे [की तरफ] उतरना *нл*

нижеподписа́вшийся *прил.*
 दस्तखत (हस्ताक्षर) नी́चे करनेवाला
 даст'-хат (खा́स्ताक्षर) нйчэ кар'нэ-
 -ва́ла, हस्ताक्षर नी́चे अकित करता
 हुआ खा́स्ताक्षर нйчэ *анкит* кар'та́
 хуа́, я, — मै, नी́चे हस्ताक्षरवा-
 ला.

нижеприведе́нный *прил см*
 нижеупомяну́тый

нижеупомяну́тый *прил* नी́चे
 लिखा हुआ नйчэ лик'а́ хуа́, निम्न-
 लिखित निम्न'-лик'хит

ни́жн||ий *прил* निचला́ нйч'ла́,
 नी́चे का нйчэ ка́, —яя че́люсть
 निचला́ जवडा́ *м*, —ее бе́льё नी́че
 पहनने के कपडे́ *м* *мн*

низ *м* तला́ тала́ *м*, पेदा́ प़ेदा́

м, निचला́ हिस्सा (भाग) нйч'ла́
 хисса́ (ба́аг) *м*

низверга́ть *несов* उतार (उलट,
 गिरा) देना उता́р (улат, гира́) дэ-
 на́ *п*

низве́ргнуть *сов см.* низвер-
 га́ть

низверже́ние *с* उतार (उलट,
 गिरा) देना उता́р (улат, гира́) дэ-
 на́ *м*

ни́зкий *прил* 1. नीचा́ нйча́,
 — *рост* नाटा (नीचा) कद *м*, 2.
перен (подлый) नीच нйч, *कमीना*
 कामिना́, अधम ад'хам, 3. (*плохого*
качества) खराब хара́б, घटिया
 किस्म का ग'хатии́या किस्म' का́

ни́зко *нареч* नी́चे нйчэ

низкоопла́чиваемый *прил*
 कम वेतन पानेवाला काम वэтан
 па́нэ-ва́ла

низкопокло́нник *м* चापलूस
 चाप'लूस *м*, चापलूसी करनेवाला
 चाप'लूसी кар'нэ-ва́ला *м*

низкопокло́нничать *несов*
 बहुत ज्यादा चापलूसी (खुशामद) करना
 बाхूत з्यादा चाप'लूसी (хуша́мад)
 кар'на́ *п*, लल्लो-पत्तो करना लल्लो-
 'патто кар'на́ *п*

низкопокло́нство *с* चापलूसी
 चाप'लूसी *ж*, खुशामद хуша́мад *ж*

низкопро́бный *прил перен.*
 नी́चे दर्जे का नйчэ *дарджэ* का́, घटिया
 ग'хатии́या *неизм*

низкорос́лый *прил* नाटे (छोटे)
 कद का ना́तэ (च'отэ) काद का́

НИЗМЕННОСТЬ *ж.* *геогр* तराई *та-
ра́й ж*, निम्न-भूमि *нимн'-б'хуми ж*
НИЗМЕННЫЙ *прил* 1. *геогр*
नीचा *нича́*, 2. (*подлый*) नीच *нич*,
दुष्ट *душт*

НИЗОВОЙ *прил* (*об организации
и т п*) मकामी *мака́ми*, स्थानीय
ст'х'аный'

НИЗОВЬЕ *с* [नदी का] निचला
हिस्सा (*भाग*) [नादी का] निच'ला
х'исса (*б'х'аг*) *м*; — Во́лги वोल्га
का निचला हिस्सा (*भाग, प्रदेश*) *м*

НИЗОСТЬ *ж* कमीनापन *камин'а-
пан м.*, नीचता *нич'та ж.*, नीच
करतूत *нич кар'тут ж* (*низкий
поступок*)

НИЗШИЙ *превосх* от *низкий*
सब से नीचा *саб сэ нича́*, आधीन
а́д'х'ин, मातहत *ма-тахат* (*подчинен-
ный*)

НИКА́К *нареч* किसी तरह (*भाँति*)
भी नहीं *кисй тарах (б'х'а́ти) б'х*
нахй, — *нельзя́ достигнуть этого*
यह विलकुल अप्राप्य है; — *нельзя́*
किसी तरह से नामुमकिन है, विलकुल
मुमकिन नहीं, ◇ *как — вы все-*
таки пришли́ खैर आप आ ही गये

НИКАК||О́Й *мест* कोई.. *нहीं*
кой нахй, *нет —́ого основа́ния*
कोई ऐसी वजह नहीं है

НИ́КЕЛЕВЫЙ *прил* निकल का नि-
कल का

НИКЕЛИРОВА́ННЫЙ *прич, прил*
निकल चढाया हुआ *ника́т чар'х'айа́*
х'у.

НИКЕЛИРОВА́ТЬ *сов* и *несов*
निकल चढाना *ника́л чар'х'анā л*

НИ́КЕЛЬ *м* निकल *ника́л м*
НИКЕ́М *мест* *тв* от *никто́*
किसी से नहीं *кисй сэ нахй*

НИКОГДА́ *нареч* कभी (*कदापि*)
नहीं *каб'хй (када́пи) нахй*

НИКОГÓ *мест* 1. *род* от *никто́*
किसी का नहीं *кисй का́ нахй*, 2. *вин*
от *никто́* किसी को नहीं *кисй को*
нахй

НИКО́||Й *мест* —*им* *образом*
किसी तरह (*भाँति*) भी नहीं *кисй*
тарах (б'х'а́ти) б'х нахй

НИКОМУ́ *мест* *дат* от *никто́*
किसी को नहीं *кисй को нахй*

НИКОТ'ИН *м* *никоти́н* *никот'ин м*
НИКТÓ *мест* कोई [*आदमी*] नहीं
кой [а́д'ми] нахй, कोई भी नहीं
кой б'х нахй, ◇ — *иной* कोई
दूसरा आदमी नहीं

НИКУДА́ *нареч* 1. *कही नहीं* *кахй*
нахй, 2. (*ни на что, совсем*)
विलकुल बिल्कुल, — *не годится*
विलकुल निकम्मा है

НИКЧЁМНЫЙ *прил* *निकम्मा नि-*
камма (о человеке), निरर्थक निर-
арт'х'ак (о занятии).

НИМА́ЛО *нареч* ज़र्रा भी नहीं
зарра́ б'х нахй

НИОТКУ́ДА *нареч*, *कही से नहीं*
кахй сэ нахй, *किसी जगह (स्थान)*
से नहीं *किसй джагах (ст'х'ан) сэ на-*
хй.

НИПОЧЁМ *нареч* *это ему́ — यह*

[काम] उस के लिये वच्चो का खेल सा है नाँ [kāṃ] us kə liiə bācchō kā kᵂl sā ḡā

НИСКÓЛЬКО *нареч* कुछ (जर्ा) भी नहीं कूच^x (zarā) bᵂi naḡi, लेश मात्र नहीं लेश मात्र' नाँ, — не мёньше कुछ कम नहीं.

НИСПРОВЕРГÁТЬ *несов* उलटना उलत'ना *n*, उतार (उलट) देना उतार (उलट) दँना *n*

НИСПРОВÉРГНУТЬ *сов см* нис-провергáть.

НИСХОДЯ́ЩИЙ *прил* नीचे जाने-वाला निचँ द्जānə-vāḡā, अधोगामी अद^xogāmī

НИ́ТК||а *ж* सूत सूत *म.*, तागा tāgā *म*, धागा dᵂāgā *म.*, —и для шитья सिलाई के सूत *म* *मि*, — жёмчуга मोती की माला *ж*, вде-вáть —у в игóлку सूई में तागा डालना (पिरोना) *n*, नानि́зывать на —у लड़ी पिरोना *n*, ♦ обобráть до —и धड़ी धड़ी करके लूटना *n*, चाँद पर वाल न छोडना *n*, промóкнуть до —и विलकुल तर (गीला) हो जाना *मि*.

НИТЬ *ж* 1. *см* нитка, золотáя (серёбряная) — कलावत्तू कालābatṭu *म*, 2 *перен* — расскáза कथासूत्र कतᵂā-सूत्र' *म*

НИЦ *нареч* पáदаты — मुँह के बल जमीन पर लेट जाना मूँख कँ बल जमिनि पार पँट द्जānā *मि*

НИЧЕГÓ *нареч* 1. कुछ नहीं कूच^x naḡi, я — не вижу में कुछ नहीं

देखता हूँ, что случилось? **НИЧЕГÓ** क्या हुआ? कुछ (कोई बात) नहीं,

2. (*удовлетворительно*) ऐसे वैसे अँसँ वँसँ, он चूँवствует себ́я — उस का मिजाज मामूल पर है

НИЧÉЙ *мест* किसी का नहीं कियā kā naḡi

НИЧÉМ *мест* *тв* *от* **НИЧТО** किसी चीज (बात) से नहीं कियā चिज (बáт) सँ naḡi

НИЧЕМУ́ *мест* *дат* *от* **НИЧТО**. он — не удивля́лся उसे किसी बात का अचरज (आश्चर्य) न था उस कियā बáत kā अच'राज (āshcharī') ना तᵂā

НИЧКО́М *нареч* औंधे [मुँह] āḡᵂə [mūḡ], मुँह के बल मूँख कँ बल, अधोमुख अद^xo-मुक^x, лежáть — औंधा (मुँह के बल) लेटना *मि*, лежáщий — मुँह के बल लेटा हुआ.

НИЧТО́ *мест* कुछ नहीं कूच^x naḡi, कोई चीज (बात) नहीं कोय चिज (बáत) naḡi, ♦ — *инё* कोई दूसरी बात नहीं

НИЧТО́ЖЕСТВО *с* 1. तुच्छता तुच^xᵂtā *ж*, 2. (*ничтожные* *человек*) निकम्मा आदमी नि-कम्मā ād'ām *म* (*о мужчине*), निकम्मी औरत नि-कम्मī āorat *ж* (*о женщине*).

НИЧТО́ЖНОСТЬ *ж* 1. तुच्छता तुच^xᵂtā *ж*, 2 *см* ничтожество 2

НИЧТО́ЖНЫЙ *прил* 1. (*мелень-мил*) छोटा चᵂotā, तुच्छ तुच^x, 2. (*о человеке*) तुच्छ तुच^x, नि-कम्मā नि-कम्मā

НИЧУ́ТЬ *нареч* *см* **НИСКÓЛЬКО**.

НИЧЬЯ *ж* спорт. बराबर की बाजी бар-ā-бар кй бāзй *ж* , बराबर का खेल бар-ā-бар кā к^хэл *м* , шахм. कायम кāйам *ж*

НИША *ж* ताक तāk *м* , आला ālā *м* , ताखा тāk^хā *м*

НИЩЕНСКИЙ *прил* 1. भिखारी का б^хик^хārй кā, 2. перен तुच्छ тучч^х.

НИЩЕНСТВОВАТЬ *несов* भीख (भिक्षा) माँगना б^хйк^х (б^хикшā) мāг'нā *п*

НИЩЕТА *ж* गरीबी гарйбй *ж* , मुफलिसी муф'лисй *ж* , दरिद्रता даридр'тā *ж*

НИЩИЙ 1. *прил* गरीब гарйб, मुफलिस муф'лис, कगाल кангāl, 2. *сущ* *м* भिखारी б^хик^хārй *м* , भिक्षु б^хикшу *м*

НО союз लेकिन лэкин, मगर ма-гар, पर пар, परंतु паранту, किंतु кинту, не только..., но и... न सिर्फ (केवल) . . बल्कि (वरन्).... ही नहीं बल्कि .

НОВАТОР *м* नई रीति चलानेवाला най рйति чалāнэ-вāлā *м* , इन्नोवेटर инновэтар *м* , ~ производства पैदावार (उद्योग) का इन्नोवेटर *м*

НОВЕЙШИЙ *превосх* от **НОВЫЙ** नये (सब) से नया найэ (саб) сэ нанā, नवीनतम навйн-там, आधुनिकतम āд^хуник-там (*современный*)

НОВЕЛЛА *ж* कहानी काखāни *ж* , कथा кат^хā *ж*

НОВИЗНА *ж* ताजगी тāз'гй *ж* ,

नयापन найā-пан *м* , नवीनता ना-вйн'тā *ж*

НОВИНКА *ж* नई चीज (वात) най чйз (бāt) *ж*

НОВИЧОК *м* नौसिखिया нао-сик^хийā *м* , नवसिखुआ нав-сик^хуā *м* , नवछात्र нав-ч^хāтр'м (*о школь-нике*)

НОВОБРАНЕЦ *м* रगरूट ранг'-рут *м*

НОВОБРАЧНЫЕ *мн* दुलहा-दुलहन дул'хā-дул'хан *м*. *мн.*, नववरवधू нав-вар-вад^ху *м* *мн*

НОВОВВЕДЕНИЕ *с* नवीनता ना-вйн тā *ж* , नवीन प्रवर्तन навйन правартан *м*

НОВОГОДН||ИЙ *прил* नये साल (वर्ष) का नानэ। сāl (варш') кā, नववर्षीय нав-варшйй', ~ нōмер (*журнала, газеты*) नववर्षीक *м* , ~яя речь नववर्ष पर भाषण *м*

НОВОЛУН||ИЕ *с* नया चाँद найā чāд *м* , день ~ия अमावस *ж* , अमावस्या *ж*

НОВОПРИБЫВШИЙ *прил* नया आया हुआ найā āйā хуā, नवागत नाвагāt, नवागतुक नाвагāнтук

НОВОРОЖДЕННЫЙ *прил* हाल का पैदा хāl кā पाэдā *неизм* , नवजात नाव-джāt, नवोत्पन्न навоत्панн'.

НОВОСЕЛЬЕ *с* 1. (*новое жилище*) नया घर найā г^хар *м* , 2. (*празд-ник*) नये घर मे दाखिल होने का जशन найэ г^хар мē дāхил хонэ кā джашан *м* , गृहप्रवेश का उत्सव грих-

-правэш *kā* утсав *м*, नवगृहप्रवेशो-
त्सव нав-грих-правэшотсав *м*

НОВОСТРОЙКА *жс* 1. नयी इमारत
का बनाना найй имāрат *kā* банānā
м; 2. (новое здание) नयी इमारत
найй имāрат *жс*

НОВОСТЬ *жс* 1. (новизна) नया-
पन найā-пан *м*, नवीनता навйн'tā
жс; 2. (известие) [ताजा] खबर
[tāzā] хабар *жс*, [नया] समाचार
[найā] самāчār *м*

НОВШЕСТВО *с* नवीनता навйн'-
tā *жс*, नई पद्धति най падд^х'ти *жс*

НОВЫЙ *прил* नया найā, नव
нав, ◇ **НОВЫЙ** год नया साल *м*,
नववर्ष *м*, —ая истōрия आधुनिक
(अर्वाचीन, वर्तमान युग का) इतिहास
м. —ые языки आधुनिक (अर्वाचीन)
भाषाएँ *жс. мн*, что —ого? क्या
खबर है?

НОВЬ *жс* अछूती धरती अч^хуती
д^хар'tи *жс*

НОГ||ā *жс* टाँग tāg *жс*, पैर паэр
м, पाँव pāo *м* (ступня); с голо-
вы до ног сир се पैро तक, ◇ ид-
ти в нōгу кдм вкдм (मिलाके)
चलना *нп*, бежāть со всех ног
तेजी से दौडना *нп*, поднāть всех
nā —и [अलार्म देकर] लोगो को
जगाना *п*, стāвить nā —и अपने कद-
मो (पैरो) पर खडा कर देना *п*;
стать nā —и अपने कदमो (पैरो) पर
खडा हो जाना *нп*, стоять однōй
—би в могīле कब्र से पैर (पाँव)
लटकाना *п*, вверх —āми उलटे, तले

ऊपर, сбить с ног मारकर गिरा देना
п, под —āми पैरो तले

НОГОТЬ *м* नाखून nāхун *м*, नख
нак^х *м*, царапать ногтями नाखूनो
से नोचना *п*, стричь нōгти नाखून
काटना (लेना) *п*

НОЖ *м* छुरी ч^хури *жс*, चाकू
чāкū *м*, перочинный — кलमतराश
м, складной — खुलने और बंध-
नेवाला चाकू *м*, разрезной — कागज
काटने की छुरी *жс*, कुंछणный —
बावरची-खाने की छुरी *жс*, ◇ быть
на —āх с кем-л. किसी के साथ
लडने पर तुले हुए होना *нп*

НОЖИК *м см* нож

НОЖК||а *жс* 1. *см* ногā, прыгать
на однōй —е एक पैर के बल कूदना
эк паэр кэ бал куд'nā *нп*, 2. (сту-
ла, кровати и т *п*) पाया pāyā
м, стул на трёх —āх तिपाई *жс*

НОЖНИЦЫ *мн* कैची kāčhi *жс*,
कतरनी катар'ни *жс*

НОЖНОЙ *прил* पैर का паэр *kā*
НОЖНЫ *мн* म्यान mīān *м*,
कोश кош *м*

НОЗДРЕВАТЫЙ *прил* भिरभिरा
дж^хир'дж^хирā, सुराखदार сурāх-
-дār, छिद्रपूर्ण ч^хидр'-лурн'

НОЗДРЯ *жс* नथना нат^х'nā *м*,
नासापुट nāsā-пут *м*

НОЛЬ *м см* нуль

НОМЕР *м* 1. नवर नम्बर *м*,
порядковъ й — नवरवार *м*, — те-
лефōна फोन-नवर *м*, 2. (газеты,
журнала) नवर नम्बर *м*, अक

анк' м, предыдущий ~ गताक म,
 новогодний ~ नववर्षिक म, 3. (в го-
 стинице) [होटल का] कमरा [хотал
 к̄а] кам'р̄а м, 4. (размер) साइज
 с̄аиз м

номеро́к м टिकट тикат м

номина́л м. अंकित मूल्य анкит
 му́лй' м

номина́льный прил नाम [मात्र]
 का नām [мāгр'] к̄а, नामधारी нām-
 द्-āरि

норá ж विल бил м, माँद маँद
 ж, змейная ~ बाँवी ж

норве́жец м नार्वेजियन нār-
 व्दजियन м.

норве́жский прил नार्वेजियन
 नārव्दजियन м, ~ язы́к नार्वेजियन
 जवान (भाषा) ж

норд м мор उत्तर уттар м

норд-ве́ст м. мор पश्चिमोत्तर
 पश्चिमोत्तर म

норд-о́ст м мор पूर्वोत्तर पूर्व-
 उत्तर म

но́рка ж зоол. мик минк' м

но́рма ж 1. मानक मानक м,
 2. (установленная мера, размер)
 निश्चित मान निश्चित मान म, कोटा
 कोटा म

норма́льный прил मामूली ма-
 मुली, साधारण साद̄-āран

нормиро́вание с मानकीकरण
 मान'की-каран м, राशनिग राश'-
 निग' ж (снабжения)

нормиро́ванный 1. прич от
 нормиро́вать, 2. прил (распреде-

ляемый по норме) राशनवाला ра-
 шан-वाला.

нормиро́вать сов и несов ма-
 नक के अनुसार करना मानक кэ ану-
 сār кар'на n (устанавливать
 норму), राशन करना राшан кар'на
 n (напр снабжение)

нормиро́вка ж разг. मानकी-
 करण मान'की-каран м, राशनिग
 राश'निग' ж (снабжения)

нос м 1. नाक नाक ж, 2. (суд-
 на) माथा मात̄-ā м, आगा āgā м,
 ◇ води́ть за ~ नकेल पकड़कर
 ले चलना nп, задира́ть ~ दिमाग
 सातवे आसमान पर रहना nп (ка
 о ком-л), घमडी हो जाना nп,
 घमड़ पड़ना nп, оста́ться с носом
 उल्लू बन जाना nп, उलटे मुँह गिरना
 nп, под са́мым носом मुँह पर

но́сик м 1. см нос, 2 (чайника,
 -увшина) टोटी तौटी ж, परनाला
 पर'नाला м

носи́лки mn पालकी पाп'की ж,
 डोली доли ж, गिविका шивिका ж,
 स्ट्रेचर стрэчар м, बीमार-डोली
 бимār-доли ж (для больного)

носи́льщик м हमाल хамāl м

носи́тель м वाहक вахак м,
 ~ но́вых идей नयी चेतना का वाहक
 м, ~ инфэ́кции रोग-वाहक м

носи́ть несов 1. см нести 1, 4,
 2 (одежду) पहनना пахан'на n,
 ~ очкы́ а́ххо पर चश्मा लगाना n

носи́ться несов 1. (об одежде)
 पहनना пахан'на nп, पहना जाना

पाख'नां द्जानां *नप*, 2. *см* *नेस्त्यсь*
1; 3. (в воздухе) उडना *ур'नां नप*

НОСОВОЙ *прил* 1. नाक का *नाक*
का, नास्य *नास्य'*, — *पлатोक* *रूमाल*
म, 2. *लिंगव* अनुनासिक *अनुनासिक*,
सानुनासिक *सानुनासिक*

НОСОК I *м* (*обуви*) [जूते का]
पजा [द्जुते *का*] पान्दजा *म*

НОСОК II *м* (*короткий чулок*)
[छोटा] मोजा [च^хот^а] моз^а *म*

НОСОРОГ *м* गैडा *गाइदा* *म*

НОТ||*а* I *ж* *муз* *स्वर* *свар* *म*,
ध्वनि *द^хवाचि* *ज* (*звук*), *सगीत-स्वर*
का चिह्न *सांगित-स्वर* *का* चिह्न' *म*
(*знак*), —*ы* *मн* *स्वरलिपि* *ज*,
सगीतलिपि *ज*, *положить* *на* —*ы*
ताल *सुर* *मे* *लाना* *न*, *играть* *по* —*ам*
स्वरलिपि (*सगीतलिपि*) *पर* *बजाना*
न, *играть* *без* *но* *स्वरलिपि* (*सगीत-*
लिपि) *के* *विना* *बजाना* *न*

НОТА II *ж* (*дипломатическая*)
но *нот* *म*, *पत्र* *патр'* *म*, *सूचना* *суч'*
ना *ज*, *обмен* —*ми* *но* *टविनिमय* *म*

НОТАРИАЛЬН||**ЫЙ** *прил* —*ая*
контора *दस्तावेजो* *को* *प्रमाणित* *करने*
का *आफिस* *दास्तावेजो* *को* *प्रामांनित*
कार'ने *का* *ऑफिस* *म*, —*ое* *засвиде-*
тельство *вание* *रजिस्टरी* *राджिस्ट'*
री *ज*

НОТАРИУС *म* *लिखित* *पत्रो* *को*
प्रमाणित *करनेवाला* *लिखित* *पात्रो*
को *प्रामांनित* *कार'ने* *वाला* *म*, *लेख्य-*
प्रमाणक *ल^खय'* *प्रामांनक* *म*

НОТАЦИЯ *ж* *उपदेश* *उप'देश* *म*,
वाक्य *दड* *वाक्य'* *दान्द'* *म* (*выговор*)

НОЧЕВАТЬ *сов* *и* *несов* रात बि-
ताना (*काटना*) *रात* *बिताना* (*काट'*
ना) *न*

НОЧЁВК||*а* *ж* रात बिताना (*काट-*
ना) *रात* *बिताना* (*काट'ना*) *म*, *म^{есто}*
— *ल* *बसेरा* *म*

НОЧЛЁГ *म* *см* *почевка*, *оста-*
навливаться *на* — *रात* *बिताने* *के*
लिये *टिकना* *रात* *बिताने* *के* *लिये*
टिक'ना *नप*, *устроиваться* *на* —
बसेरा *लेना* *बसेरा* *लेना* *न*, *предо-*
ставлять — *बसेरा* *देना* *बसेरा* *दे-*
ना *न*

НОЧНИК *म* [*रात* *का*] *चिराग* [*रात*
का] *चिराг* *म*

НОЧН||**ОЙ** *прил* रात का *रात* *का*,
रात होनेवाला *रात* *खोने* *वाला*, —*ая*
रुबांश *नीचे* *पहनने* *की* *रात* *की*
कमीज *ज*, —*ая* *स्मेना* *रात* *की*
पाली *ज*, —*ой* *полет* *रात्रि* *उडान*
ज, — *горшок* *पेशाब* *करने* *का*
वरतन *म*

НОЧЬ *ж* रात *रात* *ज*, रात्रि *रा-*
त्रि *ज*, *каждую* — *हर* *रात* *को*,
प्रतिरात्रि, *днем* *и* *ночью* *दिन-रात*,
уже *поздняя* — *रात* *ज्यादा* *हो* *गई*,
настала — *रात* *पड़ी* *है*, *до* *поздней*
ночи *रात* *गये* *तक*, *अत्यंत* *रात्रि* *तक*,
среди *ночи* *आधी* *रात* *मे*, *по* *ночам*
रात-रात *को*, *रातो* *रात*, *ночью* *रात*
को, *сегодня* *ночью* *आज* *रात* *को*,
спокойной *ночи*! *रात-शुभ*!, *रात*
वखैर!, *всю* —, — *напролет* *रात*
भर, *सारी* *रात*, *♦* *полярная* —
ध्रुव-रात्रि *ज*

но́ша *жс*. वोभ बодж^x *м*, भार
б^xār *м*

ноябрь *м* नववर навамбар *м*

ноябрьский *прил* नववर का
навамбар кā

нрав *м* 1. (*характер*) मिजाज
мизāдж *м*, स्वभाव स्वा-б^xāо *м*,
प्रकृति пракрити *жс*, дурно́и —
वदमिजाजी *жс*, दुस्वभाव *м*, быть
не по нра́ву नाпсад होना *нп*. (को
кому-л), 2. нра́вы *мн* रस्म-रिवाज
расм'-ривāдж *м*, रीति-रस्म рйти-
-расм' *жс*, आचार-विचार āchār-
-вичār *м*

нра́виться *несов*. पसद होना
(आना) пасанд' хонā (ānā) *нп* (को
кому-л), अच्छा (भला) लगना ачч^xā
(б^xалā) лаг'нā *нп*, अच्छा जान
пџна ачч^xā джāн пар'нā *нп* (*при-
ходиться по вкусу*)

нравоуче́ние *с* उपदेश уп'-
дэш *м*

нравоучи́тельный *прил* उप-
देशात्मक уп'дэшāтмак, उपदेशपूर्ण
уп'дэш-пурн'

нра́вственность *жс* नैतिकता
наэтик'тā *жс*, सदाचार साдачār *м*,
नीतिधर्म नीति-д^xарм' *м*

нра́вственный *прил* नैतिक
наэтик, सदाचारी साдачārй

ну 1. *межд* (*выражает пону-
ждение*) ну, начина́й! अच्छा, शुरू
кरो! ачч^xā, шуру каро!, ну, ско-
ре́й! अव जल्दी करो! аб джалди
каро!, झटपट करो! дж^xāt-пат ка-

ро!, 2. *межд* (*выражает удивление,
восхищение, негодование, иронию*)

ну и молодёц! कितना बहादुर है!
кит'нā бахāдур хāэ!, ну что ёто
такое? यह क्या बात है? йах кйā
бāt хāэ?, ну и погóда! क्या मौसम!
кйā маосам!, 3. *частица* ну, а что
же потóм? और फिर (तब) क्या? аор
п^xир (таб) киā?, अच्छा, अव और
क्या? ачч^xā, аб аор киā?, ну, а тепе́рь
как? और अव क्या? аор аб кйā?,
ну, а что, если .. क्या होगा अगर .
кйā хогā агар , अगर तो क्या?
агар то киā?, ну и пусть! नहीं
сही! нахйī сахйī!, ну, а как насчёт
этого? अच्छा, अव इस के बारे में
क्या खयाल है? ачч^xā, аб ис кэ ба-
рэ мē киā хайāл хāэ?, ну
что ж, приходите за́втра अच्छा
तो फिर कल आओ ачч^xā то п^xир
кал āо

ну́дный *прил*. разг थकानेवाला
т^xакāнэ-вāчā, उकतानेवाला ук'тāнэ-
-вāлā, थकाऊ т^xакāу

нужд||ā *жс* 1. (*надобность*)
जरूरत зару́рат *жс*, आवश्यकता
āва.шйак'тā *жс*, испытывать —ў
в чём-л. किसी चीज की जरूरत
(आवश्यकता) होना *нп*, в слýчае
—ы अगर (यदि) जरूरत (आवश्यक-
ता) पड़े, 2. (*бедность*) गरीबी गरй-
би *жс*, दरिद्रता даридр'тā *жс*.;
жить в —é दरिद्रता में रहना *нп*,
—ы нет! कुछ (कोई) परवाह(चिंता)
नहीं.

нуждаться *несов* 1. मुहताज होना мух'тадж хона *нп* (ка в *ком-л*, в *чем-л*); 2. (бедствовать) गरीब (दरिद्र) होना гариб (даридр') хона *нп*

нуждающийся 1. *прич от* нуждаться, 2. *прил* (бедный) गरीब гариб, दरिद्र даридр', अभावग्रस्त аб^хао-граст'

нужно *безл в знач. сказ* 1. *выражается сочетанием неопределенной формы смыслового гл с формами гл* होना *или с отглагольным нареч* चाहिये, мне — сделать эту работу к сроку मुझे यह काम मुकर्रर वक्त तक पूरा करना है मुдж^{хэ} нах^к кам мукаррар вакт' так пур^а кар'на^{хэ} хаэ, тебе — прийти вовремя तुम को वक्त पर आना चाहिये тум ко вакт' пар^а на^х ча^хи-йэ, вам не — было говорить ему^у ॐ आप को उस से यह नहीं कहना चाहिये था आप को उस से^{сэ} на^х на^хи^и ка^х'на^х ча^хи^ийэ т^ха, 2. (*требуется*) जरूरी (आवश्यक) है जरुरी (āвашйак) хаэ, мне — отдохнуть मुझे आराम करना जरूरी (आवश्यक) है, мне ничего не — मुझे किसी चीज की जरूरत (आवश्यकता) नहीं, что вам —? (*что вы хотите?*) आप क्या चाहते हैं?; на такой костюм — три метра [материи] ऐसे जोड़े के लिये तीन मीटर की जरूरत होगी, ऐसे जोड़े में तीन मीटर कपड़ा लगेगा.

нужный *прил* जरूरी जरुरी, दरकार дар-кар, आवश्यक āвашйак, крайне — अत्यावश्यक, परमोचित, в — момент [эи] वक्त (समय) पर. нул^л *м* सिफर сифар *м*, शून्य शुни' *м*, быть равным —ю नहीं के बराबर होना *нп*

нумерация *ж* 1. नंबर (अंक) लगाना (डालना) намбар (анк') лага-на^а (д^ал'на^а) *м*, 2. (цифровое обозначение) क्रमवाचक संख्या क्रам-в^ачак санк^хй^а *ж*

нумеровать *несов*. नंबर (अंक) डालना (लगाना) намбар (анк') д^ал'-на^а (лага^ана^а) *п* (पर что-л)

нутро *с* (внутренние органы) राउं पेटा प^эта *м*

ныне *нареч см* нынче

нынешний *прил* आज[कल] का ^адж[-кал] к^а, अद्यतन ^адй'тан, वर्तमान ^аварт'ман, आधुनिक ^ад^хуник (*современный*), —не *времен^а* वर्तमान *кал* *м*; — год यह साल *м*, при —их *обстоятельствах* विद्यमान अवस्था मे.

нынче *нареч* राउं आज ^адж (*сегодня*); अब *аб*, आजकल ^адж-кал, वर्तमान *समय* मे ^аवарт'मान *समाय* मे^э (*в настоящее время*)

нырять *несов* गोता मारना ^аго-та^а ма^р'на^а *п*, डुबकी लगाना ^адуб'ки лага^ана^а *п* (मे *куда-л*)

нытик *м* बिसूरनेवाला ^абисур'-не-в^ал^а *м*, लगातार (*нирतर*) शिकायत (*विलाप*) करनेवाला ^алага-

няня ж 1. आया āiā ж, даई
дай ж, 2. (в больнице) नर्स нарс' ж

O

обалдевать *несов разг* स्तभित

हो जाना स्तम्ब^खित खो द्जाना न्न , ~
 -от шумā धडाके से अचेत हो जाना न्न.

обанкротиться *сов* दिवाला निकलना (निकल जाना, पिटना) दिवाला निका'नā (निका'ल'नā, पिट'नā) *нп* (का *о* ком-л, *о* чем-л), टाट उलटना (उलट जाना) ता'ट उला'नā (उला'ट'नā) *нп* (की *о* ком-л, *о* чем-л), दिवालिया हो जाना दिवा'लिया' हो'जा'नā *нп*

обаяние *с.* मोहन मो'хан *м*, आकर्षण आ'कर'षан *м*

обаятельность *ж* *см* обаяние
обаятельный *прил* मोहन मो'хан, आकर्षक आ'कर'षक

обва'л *м* 1. (действие) गिरावट गिरा'व'ट *ж*, 2. (обрушившаяся глыба) पहाड से गिरता हुआ ढेर पा'ха'ड'से'гир'ता'ху'а'द'х'эр *м*, снежный — पहाड से बर्फ का गिरता हुआ ढेर *м*

обва'ливать *несов* — в муке आटे में डालकर लपेटना (लपेट लेना) आ'टे'में'द'ाल'кар'ла'प'э'त'ना' (ла'п'э'т'ле'на) *м*

обва'ливаться *несов* गिरना गिर'ना *нп*, गिर जाना गिर'जा'नā *нп*

обва'ли́ться *сов* *см* обва'ли-ваться

обва'лять *сов* *см* обваливать
обва'ривать *несов* जलाना द'жа'ला'नā *п* (से'чем-л), जला देना द'жа'ला'दे'ना' *п* (से'чем-л), — кипяток'ом खोलते पानी से जला देना *п*, обварить себе'ру'ку अपने हाथ को जला देना *п*

обва'риваться *несов* जलना द'жа'ल'ना' *нп* (से'чем-л)

обва'рить(ся) *сов* *см* обва'ривать(ся)

обве'сить *сов* *см* обве'шивать

обве'стий *сов* *см* обво'дить

обве'тренный *прич*, *прил* तूफान का मारा हुआ तु'фа'न'का'ма'ра'ху'а', घूप-हवा से झुलसा हुआ द'х'ु'ल'सा'वा' *сэ* द'ज'х'у'ल'सा'ху'а'

обве'шта'льный *прил* जीर्ण [-शीर्ण] द'जी'र्ण' [-ши'र्ण']

обве'шта'ть *сов* जीर्ण [-शीर्ण] हो जाना द'जी'र्ण' [-ши'र्ण'] हो'जा'नā *нп*

обве'шивать *несов* झूठा वजन बनाना (बना देना) द'ज'х'у'त'а'वा'зан'बा'ना' (बा'ना'दे'ना) *п*, तौल कम करना (कर देना) ता'ол'क'ам'का'र'ना' (ка'р'दे'ना) *п*

обви'вать *несов* 1. लपेटना ला'प'э'त'ना' *п*, लपेट देना (लेना) ला'प'э'त'दे'ना' (ле'ना) *п*, 2. (обнимать) — रु'का'मी'ला'प'э'त'में'ले'ना'ला'प'э'त'में'ले'ना' *п*

обви'ваться *несов* लिपटना लि'प'ат'ना' *нп*, लिपट जाना लि'प'ат'जा'नā *нп*

обви'не'ни *е* *с* इल'ज'ам'ил'за'म' *м*, अभियोग'अ'भि'यो'ग' *म*, आरोप'आ'रो'प' *म*, अभियोग'प'त्र'अ'भि'यो'ग'प'त्र' *म* (в письменной форме), возво'ди'ть — इल'ज'ам' (अ'भि'यो'ग', आ'रो'प') लगा'ना' *п* (पर, के ऊपर, के प्रति *на* *кого-л*, *ка* *в* *чем-л*), *быть* *аре-стованным* *по* — *ю* *в* *чем-л*. के जु'र्म'पर'गिर'फ'ता'र'हो'जा'ना' *नп*.

обви'ни'тель *м* प्रा'सी'क्यू'टर'प्रा'सी'क्यू'टर

सिक्कितार *म* आरोपक आरोपक *म*,
अभियोक्ता अब्खियोक्ता *म* *неизм.*,
अभियोगकर्ता अब्खियोग-कर्ता *म* *не-*
изм., *государственный* ~ सरकारी
प्रासीक्यूटर (आरोपक) *म*

обвинительный *прил* अभि-
योगात्मक अब्खियोगात्मक, ~ая *речь*
प्रासीक्यूटर (आरोपक, अभियोक्ता,
अभियोगकर्ता) का भाषण *म*, ~ *акт*
अभियोगपत्र *म*

обвинить *сов см.* обвинять

обвиняемый 1. *прич от* об-
винить; 2. *сущ м* मुलजिम
मुल'зим *म*, अभियुक्त अब्खियुक्त *म*

обвинять *несов* इलजाम (आरोप,
अभियोग) लगाना (लगा देना) *ил'з'ам*
(आरोप, अब्खियोग) लागाना (लागा देना)
न (पर, के ऊपर, के प्रति *кого-л*, का
в чем-л).

обвить(ся) *сов см* обвивать
(-ся)

обводить *несов* 1. [घूमकर] ले
चलना [ग'ूम'कार] ल'э चाल'ना *न*
(को *кого-л*, के *गिर्द* *вокруг чего-л*),
2 (*чертой*) बाहर की रेखा खीचना
बा'हार *क* *र'эк'а* *क'ख'च'ना* *न*, बाह्य-
रेखा अंकित करना बा'ह्य'-*र'эк'а*
अंकित *कार'ना* *न*, 3. (*напр* *рвом*)
घेरना *ग'эр'ना* *न*, ♠ ~ *глазами*
चारों ओर देखना *न*, इधर-उधर
नज़र दौड़ाना *न*, *обвести* *кого-л*.
वскр'уг *п'альца* *разг* किसी को धोखा
देना *न*

обводнение *с* आवपाशी आब-पा-
शी *ж*, सिंचाई सिंचाई *ж*

обводнить *сов. см* обводнять
обводнять *несов* आवपाशी करना
आब-पाशी *कार'ना* *न*

обворовать *сов см* обворовы-
вать

обворовывать *несов* चोराना
चोराना *न*, लूटना लूट'ना *न*, चोरी
करना चोरी *कार'ना* *न*

обворожительный *прил* मनो-
रम *मनो-राम*, मोहन मो'हान, हृदय-
हारी खुरिदाय-ख'ारि

обворожить *сов* मोहना मो'ह'ना
न, मोहित करना मो'हित *कार'ना* *न*
(से *чем-л*)

обвязать *сов см* обвязывать
обвязывать *несов* बाँधना बाँध'ना
न, लपेटना लाप'ेट'ना *न*, लपेट
देना लाप'ेट द'ेना *न*, बल देना
(बाँधना) बाल द'ेना (बाँध'ना) *न*
(से *что-л*)

обглаживать *несов* चचोड़ना चा
चोर'ना *न*, दाँत से नोचना दाँत से
नोच'ना *न*, ~ *кость* हड्डी पर का
गोश्त दाँत से नोचना *न*

обглодать *сов* [दाँत से नोचकर]
साफ करना [दाँत से नोच'कार] सा'फ
कार'ना *न*

обгонять *несов* पीछे छोड़ना
(डालना) पीछ'ए च'ोर'ना (दाँल'ना) *न*,
आगे निकल (बढ) जाना आगे *न* *न* *न*
(बार'ख) द'ज'ाना *न* (के *кого-л*,
что-л)

обгорать *несов* [ऊपर से] जलना
(जल जाना) [उपर से] द'जाल'ना
(द'जाल द'ज'ाना) *न*

обгорѣлый *прил* [ऊपर से] जला हुआ [уपर सэ] джала ъуа

обгорѣть *сов см* обгорать

обгрызать *несов* दाँत से नोचना (कुतरना) दाँत सэ ноч'на (кутар'на) *п*, — кость हड्डी पर का गोشت दाँत से नोचना *п*, [दाँत से नोचकर] हड्डी को साफ कर देना *п*

обдавать *несов* 1. (обливать, окатывать) डालना दाल'на *п*, — кинятком खीलते पानी से जलाना (जला देना) *п*, — грязью कीचड़ के छीटे डालना *п*, 2. безл его обдало холодом उसे ठंड समा गई उसэ т'ханд' сама гай, его обдало теплым воздухом उसे गरम हवा लगी (का अनुभव हुआ) उसэ гарам хавā лагн (ка ануб'хав ъуа)

обдать *сов см* обдавать

обдѣлать *сов см* обдѣлывать

обделѣть *сов см* обделять

обдѣлывать *несов* 1. (подвергать обработке) बनाना банāна *п*, — кожу चमड़ा सिझाना *п*, 2. — драгоценные камни रत्न जडना रатн' джар'на *п*, ◇ — дело राग अपना काम बना लेना *п*

обделять *несов* [पूरा] हिस्सा न देना [पूरā] ъхссā на дэнā *п* (को кого-л., का чем-л.)

обдирать *несов* खसोटना क'асот'на *п*, खसोट लेना क'асот лэнā *п*, — кору छाल खीचना *п*; — шкуру खलरियाना *п*, चमड़ी (खाल) उधेडना (खीचना, उतारना) *п*, ◇

ободрать как липку विलकुल नगा कर लेना *п*

обдувать *несов* फूँक मारना प'фук ма'р'на *п*, हवा के झोके आना-जाना खавā कэ дж'фокэ āнā-джāнā *пп* (ветром), — пыль धूल हटाना (हटा देना) *п*

обдуманно *нареч* जान बूझकर джāн-будж'кар, सोच-समझकर соч'-самадж'кар, युक्तिपूर्वक йукти-пурваक

обдуманн|ый 1. *прич* от обдумать, 2. *прил* सोचा-समझा сочā-сам'дж'ā, पूर्ण रूप से सुचितित पुरн' रुप सэ су-чинтит, хорошō — план सुविचारित योजना ञ, с зарā-нее —ым намерением जान-बूझकर.

обдумать *сов см* обдумывать

обдумывать *несов* सोचना соч'-на *п*, सोच लेना соч лэнā *п*, विचार करना विचार кар'на *п* (पर что-л.)

обдуть *сов см* обдувать

обе *числит* दोनों दोнō

обѣд *м* [दोपहर का] खाना [दो-पाखар कā] क'āнā *м*, मध्याह्नकालीन भोज माद'य'āхн'-ка'лийн б'одж *м*, डिनर динар *м*, звāныи — भोज-समारोह *м*, звать *к* —у [दोपहर के] खाने पर बुलाना *п*, मध्याह्नकालीन भोज के लिये निमन्त्रण देना *п*, пѣред —ом [दोपहर के] खाने से पहले

обѣдать *несов* [दोपहर का] खाना खाना [दो-पाखар कā] क'āнā क'āнā *п*

обѣденный *прил* खाने का क'ā-

नэ क़ा, ~ стол खाने की मेज ж, ~
переры́в खाने की छुट्टी ж

обеднёвший прич, прил गरीबी
(दरिद्रता) पर आया हुआ гариб
(दारिद्र'ता) пар айā खुā

обеднёние с गरीबी (दरिद्रता) पर
आना гариб (दारिद्र'ता) пар ānā
м, गरीब (दरिद्र) हो जाना гариб
(दारिद्र') хо джānā म

обеднётъ сов गरीबी (दरिद्रता)
पर आना гариб (दारिद्र'ता) пар
ānā न्, गरीब (दरिद्र) हो जाना га-
риб (दारिद्र') хо джānā न्

обезбо́ленн||ый прич वेदना-
रहित वद'नā-राहित, पीडारहित पिरā-
राहित, ~ые ро́ды वेदनारहित (पी-
डारहित) प्रसव म

обезбо́ливание с мед सुन्न
करना сунн' кар'нā म, अचेतनीकरण
अचैत'नī-कारन म

обезвре́дить сов сн обезвре-
живать

обезвре́живать несов बुरा असर
डालने न देना бурā асар दāल'नэ ना
дэनā न, नुकसान (क्षति) पहुँचाने न
देना नुक'सांन (कशति) पाखुचāनэ ना
दэनā न

обездóленный прич बेनसीब
बे-नासिब, अभागा а-б^хāgā

обездóлить сов बेनसीब (अभागा)
करना (कर देना) बे-नासिब (а-б^хāgā)
кар'нā (кар дэनā) न

обеззара́живание с शुद्धीकरण
शुद्ध'ī-कारन म, सक्रामक रोगाणुओ
से मुक्त करना संक्रāमाक रोगāणुओ

сэ मुक्' кар'нā म, कीटाणुरहित
करना कितāणु-राहित कार'नā म

обеззара́живать несов शुद्ध
करना शुद्ध^х कार'नā न, सक्रामक
रोगाणुओ से मुक्त करना संक्रāमाक
रोगāणुओ сэ मुक्त' कार'नā न, कीटाणु-
रहित करना (कर लेना) कितāणु-
राहित कार'नā (कार लэनā) न

обеззара́зить сов см обезза-
ра́живать

обезлі́чивать несов 1. (ли-
шать индивидуальности) व्यक्तित्व
छीनना (छीन लेना) व्айक्तिव' च'ян'-
нā (च^хян लэनā) न, 2. (напр руко-
водство) निजी जिम्मेदारी से महरूम
करना निदज्जि зиммэ-दāरī сэ माх'-
रूम कार'नā न, व्यक्तिगत उत्तर-
दायित्व से वचित करना व्айक्ति गत
उत्तार-दāयित्व' сэ वानचित कार'नā न

обезлі́чить сов см обезлі́чи-
вать

обезлі́чка ж निजी (व्यक्तिगत)
जिम्मेदारी (उत्तरदायित्व) का अभाव
निदज्जि (व्айक्ति-गत) зимमэ-दāरī
(उत्तार-दāयित्व') क़ा अब^хāо म

обезобра́живать несов बदसूरत
(कुरूप) करना (कर देना) बाद-सूरात
(कु-रूप) कार'नā (कार दэनā) न

обезобра́зить сов см обезо-
бра́живать

обезопа́сить сов सुरक्षित करना
(कर लेना) सु-राकशित कार'नā (कार
लэनā) न

обезору́живание с हथियार
(शस्त्र) ले (छीन) लेना хат^хийāр

(шаштр') लэ (च^५इन) लэнā м, निः-
शस्त्रीकरण निखशаш्ट्र-каран м

обезоруживать несов हथियार
(शस्त्र) ले (छीन) लेना खат^५ийār
(шаштр') लэ (च^५इन) लэнā п, बे-
हथियार (नि शस्त्र) करना (कर लेना)
бэ-खат^५ийār (निखशаш्ट्र') кар'нā
(кар лэнā) п

обезоружить сов см обезоруживать

обезуметь сов पागल (दीवाना,
उन्मत्त) हो जाना पāгал (दिवāнā,
унматт') хо джāнā нп

обезьяна ж 1. बदर बन्दार м,
человекообразная ~ मनुष्याकृति
बदर м, 2. перен разг नक्काल
наккāl м

обезьяний прил 1 बदर का
бандар कā, 2. перен разг बदर सा
бандар сā, बदर-सदृश बन्दार-सा-
दृशि

обезьянничанье с बदर की
तरह नकल (अनुकरण) करना बन्दार
कī ताराख नाкал (анукаран) кар'-
нā м

обезьянничать несов बदर की
तरह नकल (अनुकरण) करना бан-
дар कī ताराख नाкал (анукаран)
кар'нā п

обелиск м स्मारक-स्तम्भ смāрак-
-стамб^х м

обелить сов см обелять

обелять несов सफाई देना сафāй
дэнā п, निर्दोषता साबित करना
निरदोश'ता सāबित кар'нā п

оберегать несов बचाना бачāнā
п, हिफाजत (रक्षा) करना खिफāзат
(राक्षā) кар'нā п (की कого-л,
что-л, защищать)

оберегаться несов बचना бач'-
нā нп (избегать), सावधान रहना
сāод'āн рах'нā нп (остерегаться)

оберечь(ся) сов см оберегать
(-ся)

обернуть сов см обертывать
обернуться сов см оборачи-
ваться

обёртка ж रेपर рēпар м,
लपेटने का कागज лапэт'нэ кā кā-
газ м

обёрточн||ый прил. —ая бу-
мага लपेटने का कागज лапэт'нэ кā
кагаз м

обёртывать несов 1. लपेटना
लापэт'नā п, लपेट देना (लेना) ला-
पэт дэнā (लэнā) п, ~ кнīгу бу-
магой किताब को कागज से लपेट देना
п, 2. (поворачивать) मोड़ना मोड़-
ना п, обернуть лицō अपना मुंह मोड़-
ना п (की तरफ, की ओर к кому-л,
к чему-л), обернуть все в своіо
пользу перен घुमा-फिराकर हर एक
चीज को अपने लायक बना लेना п, ◇
обернуть когō-л. вокруг пāльца
किसी को उंगली पर नचाना п

обескрóвить сов 1. खून निकाल-
ना хūн никāл'нā п (का कого-л,
что-л), रक्तहीन करना राक्त'-
हीन кар'нā п (को कого-л, что-л), 2.
перен बेजान (निर्जीव) कर देना бэ-

-джāн (нирджио) кар дэна *n*,
धार-धार कर देना क्शār-क्शār кар
дэна *n*

обескрóвленный 1. прич. от
обескрóвить; 2. прил वेखून бэ-
-хун, खून से खाली хун сэ хāли,
रक्तहीन ракт'-хйн

обескура́живать *нсов* जी छो-
टा करना джи чхотā кар'на *n*
(ка кого-л), हिम्मत तोड़ना химмат
тор'на *n* (की кого-л), निरुत्साह
करना (कर देना) нирутсāх кар'на
(кар дэна) *n*

обескура́жить *сов см* обеску-
ра́живать

обеспéчение *с* 1. (снабжение)
मुहैया करना мухаэйā кар'на *n*,
सप्लाई саплāй *ж*, 2. (гарантия)
गारटी гāранти *ж*, सुरक्षा су-ракшā
ж, जमानत замāнат *ж* (залог); под
хорóшее — ठोस जमानत पर; 3.
(средства к жизни) रोटी-कपडा
ротй-кап'рā *м*, जीविका дживикā
ж, социāльное — समाज की ओर से
परवरिज *ж*

обеспéченность *ж* 1. лāс
(сусजжит) होना лаэс (су-са-
джджит) хонā *м* (се чем-л), 2. (за-
жизиточность) खुशहाली хуш-хāли
ж, समृद्धि самриद्ध^х *ж*, सपन्नता
сампанн'тā *ж*.

обеспéченный 1. прич муहैया
(сप्लाई) किया हुआ мухаэйā (са-
плāй) кийā хуā, सज्जित саджджит,
गारटी (सुरक्षित) किया हुआ-गāранти

(су-ракшит) кийā хуā (гаранти
рованный); 2. прил (зажизиточный)
खुशहाल хуш-хāл, समृद्ध самриद्ध^х,
सपन्न сампанн'.

обеспéчивать *несов* 1. (снаб
жать) मुहैया (सप्लाई) करना му
хаэйā (саплāй) кар'на *n*, 2. (гаран
тировать) गारटी (सुरक्षित) करना
(कर देना) гāранти (су-ракшит)
кар'на (кар дэна) *n*; निश्चित बनाना
нишчит банāнā *n* (подготовли
вать; को что-л), — *успех* कामयाबी
(सफलता) को निश्चित बनाना *n*,
обеспéчить мир во всём мире वि-
श्वशांति को सुदृढ करना *n*, 3. (ма
териально) जरूरियात बहम पहुँचाना
заруринāт бахам паху́чāнā *n*

обеспéчить *сов см* обеспéчи
вать

обессй́леть *сов* कमजोर (दुर्बल)
हो जाना кам-зор (дурбал) хō джā
нā *нп*

обессй́ливать *несов* कमजोर
करना (कर देना) кам-зор кар'на
(кар дэна) *n*, नि शक्त बनाना (बना
देना) нишакт' банāнā (банā дэ-
на) *n*

обессй́лить *сов см* обессй́ли-
вать

обессмёртить *сов* अमर (चिर-
स्मरणीय) करना (कर देना) амар
(чир-смар'ний') кар'на (кар дэ-
на) *n*

обесцвётить *сов см* обесцвё-
чивать

обесцвѣчивание *с* रग बिगाडना
रान्ग' बिगार'ना *म*, विवर्ण करना वि-
वर्ण' कार'ना *म*

обесцвѣчивать *несов* रग बि-
गाडना (बिगाड देना) रान्ग' बिगार'ना
(बिगार दाना) *न*, विवर्ण करना वि-
वर्ण' कार'ना *न*, *перен* व्यक्तित्व-
हीन करना व्वाक्तित्व'-ह्यिन कार'-
ना *न*

обесцѣнение *с* कीमत (मूल्य)
घटाना (कम करना) क्यमत (मुल्य')
ग^хатанā (काम कार'ना) *म*, अवमूल्यन
अव'मुल्यन *म*

обесцѣнивать *несов* कीमत
घटाना (घटा देना कम करना) क्य-
मत ग^хатанā (ग^хата दाना, काम कार'-
ना) *न* (की *что-ल*), मूल्य घटाना
(घटा देना, कम करना) मुल्य' ग^ха-
तानā (ग^хата दाना, काम कार'ना) *न*
(का *что-ल*)

обесцѣнить *сов см* обесцѣни-
вать

обесчѣстить *сов* इज्जत उतारना
(उतार देना, बिगाडना, बिगाड देना)
इज्जत उतार'ना (उतार दाना, बिगार'ना,
बिगार दाना) *न* (की *кого-ल*),
बेइज्जती करना (कर देना) बэ-इज्ज'ती
कार'ना (कार दाना) *न* (की *кого-ल*),
अपमानित (कलकित) करना अप'मानित
(कालनकित) कार'ना *न*

обѣт *म* व्रत व्रत *म*, सकल्प सान-
कल्प' *म*

обещан||ие *с* वादा वāदā *म*,
प्रतिज्ञा प्रतियिज्ञा *ज*, *не* सдержātь
-ия वादा टाल देना *न*, वादा (प्रति-

ज्ञा) तोड देना *न*, सдержātь - वादे
को पूरा करना *न*, प्रतिज्ञा का पालन
करना *न*

обещātь *сов* *и* *несов* वादा
(प्रतिज्ञा) करना वāдā (प्रतियिज्ञा)
कार'ना *न* (को *кому-ल*)

обжāлование *с* *юр* अपील
अपिल *ज*, उज्जदारी उज'दारी *ज*,
पुनर्विचार की प्रार्थना पुनारविचार
क्य प्रार्त^хना *ज*

обжāловать *сов* अपील (पुनर्वि-
चार की प्रार्थना) करना अपिल (पुनार-
विचार क्य प्रार्त^хना) कार'ना *न*

обжѣчь(ся) *сов см* обжигātь
(-ся)

обжигāние *с* *тех* पकाना पा-
कानā *म*, पक्का करना पाक्का कार'-
ना *म*

обжигātельн||ый *прил* *тех*.
-ая печь पजावा पाजāवā *म*, भट्ठा
ब^хатт^хā *म*

обжигātь *несов* 1. (*напр* ру-
ку) जलाना джалāनā *न*, जला देना
джалā दानā *न*, обжѣчь себе пā-
лец अपनी उंगली जला लेना *न*, 2.
тех पकाना पाकानā *न*, पक्का करना
पाक्का कार'ना *न*

обжигātься *несов* 1. अपने
आप को जला लेना अप'नэ āप को दжа-
लā लēनā *न*, 2. *перен* बला में फँसना
बालā मē प^хāс'नā *न*, हाथ डालकर
पछताना хāт^х дāल'कार पाच^хтāनā
न, обжѣгшись на молокē, бūdешь
दुत् *न* नā воду *посл* दूध का जला
छाछ फूंक-फूंककर पीता है

обжора *м* и *ж* разг खाऊ *म*, *ज*, पेटू पेटू *म*, *ज*

обжорство *с* разг पेटूपन पेटूपन-पान *म*

обзавестись *сов см* обзаводиться

обзаводиться *несов* हासिल (प्राप्त, उपार्जन) करना (कर लेना) खासिल (प्राप्त, उपार्जन) कर'ना (कर लेना) *п*, обзавестись семьей बाल-बच्चेदार हो जाना *пп*, обзавестись хозяйством अपना घर चलाना *п*

обзор *м* आलोचन आलोचन *म*, सिहावलोकन सैख'लोकन *म*

обзывать *несов* कहना का'ना *п*, он обзвал его дураком उस ने उसे मूर्ख कहा.

обивать *несов* — мебель फर्नीचर पर कपडा (चमडा) चढाना फर्नीचर पर का'रा (चाम'रा) चार'ना *п*, — железом लोहे की पत्तियों से बाँधना लो'हे की पत्तियों से बाँध'ना *п*, — пороги разг दरवाजे की मिट्टी खोदना (ले डालना) दरवा'जे की मिट्टी को'द'ना (ले डाल'ना) *п*

обивка *ж* 1. (действие) कपडा (चमडा) चढाना का'रा (चाम'रा) चार'ना *म*, 2. (материал) कपडा का'रा *म*, चमडा चам'रा *म* (кожа)

обид||а *ж* नाराजी ना-रा'जी — *ज*, अपकार अप'कार *म*, अपमान अप'मान *म*, наносить — *उ* अपकार (अपमान) करना *म*, сносить — *उ* अपमान सहना *प*, горькая गहन (तीव्र) विषाद

म, затаить — *उ* प्रतिहिंसा की भावना रखना *п* (के प्रति ना को'ल), проглотить — *उ* [शांति से] अपमान सहन करना *п*, не в — *उ* будь сказано बुरा न मानिये; ♦ он не даст себя в — *उ* वह अपनी रक्षा कर सकती है
обидеть(ся) *сов см* обижать (-ся)

обидно *безл в знач* сказ अफसोस (दु'ख) की बात [है] अफ'स (दु'ख') की बात [खा'], мне — मुझे अफसोस (दु'ख) है; —, что это произошло यह दु'ख है कि ऐसा हुआ, —, что вы опоздали यह अफसोस (दु'ख) है कि आप समय पर न आये, мне — это слышать मुझे यह सुनकर अफसोस (दु'ख) है.

обидн||ый *прил* अपमानजनक अप'मान-джанक, —ое сознание दु'खदायक अनुभव *म*

обидчивый *прил* जल्द नाराज (अप्रसन्न) हो जानेवाला दжалद' ना-रा'ज (अप्र'सन्न) जो दजाने-वाला, चिडचिडा चिर'चिरा

обидчик *м* अपमान करनेवाला अप'मान कर'ने-वाला *म*

обижать *несов* 1. अपमान करना अप'मान कर'ना *п*, नाराज (अप्र-सन्न) करना ना-रा'ज (अप्र'सन्न) कर'ना *п*, они его обидели उन्हो ने उसे नाराज (अप्रसन्न, क्रुद्ध) कर दिया, 2. (наносить ущерб) हानि (नुकसान) पहुँचाना खानि (नुक'सान) पहुँचाना *п*

обижаться *несов* नाराज (अप्र-

सन्न) हो जाना *nā-rāz* (अप्र'सन्न')
 खो *djānā* *nn*, बुरा मानना *burā*
mān'nā *n*, रूठना *rūt^xnā* *nn*, не
 обижайтесь! बुरा न मानिये!

оби́женный 1. *прич* от оби-
 деть, 2. *прил* नाराज *nā-rāz*, अप्रसन्न
अप्र'सन्न', रुष्ट *रुष्ट'*, он оби́жен
 на отца́ उसे अपने बाप से नाराजगी
 है, उसे अपने बाप के खिलाफ शिकायत
 है, у него́ был — вид वह नाराज
 लगता था, वह क्षुभित हुआ जान पड़ा,
 उसे क्षोभ हुआ जान पड़ा

оби́лие *с* भरमार *б^хар-मार्* *ж*,
 अधिक *ад^хик^й'* *म*, बहुतायत *बाहु-*
तायत *ж*

оби́льн||ый *прил* भरा-पूरा *ब^ख-*
प्रा *पूर्रा*, अधिक *अद^खिक*, विपुल *विपुल*,
 जोरदार *जोर-दार्* (об урожае), —ая
 пи́ща अतिशय भोजन *म*

обиня́к *м* *разг* без обиняко́в
 विना किसी लाग-लपेट *बिना* *किसी* *लाग-*
लपेट, говорить без обиняко́в साफ
 साफ बोलना *साफ-साफ* *बोल'ना* *nn*,
 खुले दिल से कहना *क^खुल* *दिल* *से*
काह'ना *n*

обира́ть *несов* 1. (собирать)
 तोड़ना *тор'ना* *n*, चुनना *चुन'ना* *n*,
 2. (грабить, красть) लूटना *लूत'ना*
n, लूट लेना *लूत* *लना* *n*, खसोटना
क^खасот'ना *n*

обита́емый *прил* वसा हुआ
बासा *खुा*, आबाद *आबाद*

обита́тель *м* रहनेवाला *राख'न-*
वाला *म*, वाशदा *बाशанда* *म*, नि-
 वासी *निवासी* *म*

обита́ть *несов* बसना *बास'ना* *nn*,
 रहना *राख'ना* *nn*, निवास करना
निवास *कार'ना* *n*

обй́ть *сов* *см* обивать

обихо́д *м* रहन-सहन *राखान-सा-*
खान *म*, प्रथा *प्रत^खा* *ज*, в до-
 машнем —е गृहस्थी मे, предме́гы
 домашнего —а घर-गिरिस्ती के सा-
 मान *म* *nn*, повсе́днёвныи — *रोज-*
मर्रे का काम *म*, रोजमर्रे की चाल *ज*

обихо́дн||ый *прил* रोजमर्रे(प्रति-
 दिन) का *роз-मार्रे* (प्रतिदिन) *का*,
 चालू *चांलू*, प्रचलित *प्राचालित* (*упо-*
требительный), —ое выра́жение
 बोलचाल का मुहावरा *म*

обкля́дывать *несов* 1. (класть
 кругом) इर्द-गिर्द लगाना *ирд'-гирд'*
लागाना *n* (के *кого-ल*, *что-ल*), 2.
 (окружать) घेरना *ग^खэр'ना* *n*, घेरे
 मे डालना *ग^खэр* *मे* *दांल'ना* *n*

обко́м *м* (областнóй комите́т)
 प्रादेशिक समिति *प्रादेशिक* *समिति*
प्रादेशिक *समिति* *प्रादेशिक* *समिति*
ति *ज*

обкря́дывать *несов* चोराना
चोराना *n*, लूटना *लूत'ना* *n*, चोरा
 (लूट) लेना *चोरा* (लूट) *लना* *n*, चोरी
 करना *चोरी* *कर'ना* *n*

обла́ва *ж* हुँकवा *ख़ाक'वा* *म*,
 खेदा *क^खेदा* *म*, छापा *च^खाप* *म* (на-
 лет)

облага́ть *несов* (обязывать *क*
уплате) लगाना *लागाना* *n* (पर
кого-ल, *что-ल*), — *нало́гом* टैक्स
 (महसूल) लगाना *n*, करनिर्धारण
 करना *n*, — *по́шлиной* चुगी (कर)

लगाना (वैठाना) *п*; — штрафом
जुरमाना करना *п*, दंड लगाना *п*
облагораживать||ть *несов* ऊँचा
करना *युच्* кар'на *п.*, भद्र (उदार)
वनाना *б^хадр'* (удार) банाना *п*;
труд —ет человека *श्रम मनुष्य को*
महान् (उच्च) वनाता है, *श्रम मनुष्य*
को गौरव प्रदान करता है.

облагородить *сов* *си* облагораживать

обладание *с* देखल दाхал *म*,
अधिकार *अधिकार म*

обладатель *म.* मालिक *मालिक*
म, अधिकारी *अधिकारी म*

обладать *несов* मालिक होना
मालिक होना *न* (का *चेम-ल*), अधि-
कार में रखना *अधिकार में* *प* *राख'ना*
प, — *пра*вом अधिकार रखना *प.* (पर
на *что-ल*), — *ता*лантом प्रतिभाशाली
होना *न*

облако *с* बादल बादल *म*, मेघ
मेघ *म*, *не*бо заволокло *обла*ками
बादल छा गये, आसमान पर बादल
आये.

обламывать *несов* तोड़ना *тор'*-
ना *п*, तोड़ देना (डालना) *тор* *दэना*
(*दाल'ना*) *п*

обласкать *сов* बड़ी मेहरबानी
करना *बारी* *मेखार-बानी* *कर'ना* *प*

областной *прил* प्रादेशिक *प्रा-*
देशिक, *प्रा*तीय *प्रा*न्तीय'

область *ж* 1. इलाका *िलाका*
म, प्रदेश *प्रादेश* *म*, भूभाग *ब^хु-*
ब^खाग *म*, 2. (*ад*министративно-
*тер*риториальная единица) जिला

जिला *म*, *प्रा*त *प्रा*न्त' *म*, प्रदेश *प्रा-*
देश *म*; 3. (*с*фера *ज्ञान*ий, *де*я-
*тель*ности) क्षेत्र *क्षेत्र'* *म*.

облачность *ж*. बदली *बाद'ली*
ज, घटाटोप *ग^खाताटोप* *म*

облачный *прил*. बादल से घिरा
हुआ *बा*दल *स* *ग^खा* *खुा*, मेघयुक्त
मेघ^ख-युक्त'.

облегать||ть *несов* (о *платье*) चि
पटना *चिपत'ना* *न*, लगा रहना
लागा *राख'ना* *न*, ठीक वैठना *त^खी*
*बा*एत'*ना* *न*, *प्ला*тье *प्ला*тно —ет
*फि*ग^уру *पो*शाक चुस्त है, उस में
शरीर के सब अंग उभड़ आये हैं.

облегчать||ать *несов* सहज (सुसाध्य)
वनाना *सा*ख[ा]द^ज (*सु-सा*द^खी') *बानाना* *प*
(*за*дачу, *दे*ло), हलका (सहज) करना
(वनाना, कर देना) *ख*ा^प'*का* (*सा*ख[ा]द^ज)
कर'ना (*बानाना*, *कर* *दэना*) *प* (*रा*
*बो*तु *и* *त* *प*); — *г*руз *भार* कम
करना (कर देना) *प*; — *на*का^зание
*स*जा (दंड) घटा देना *प*; *э*то *ना*мно-
го —*и*т *их* *ра*бо^ту यह उन के काम
को ज्यादा आसान बनायेगा, इस से
उन का काम (कार्य) ज्यादा आसान हो
जायेगा.

облегчение||е *с* सहूलियत *सा*ख[ु]-
लिया *ज*, सुभीता *सुब^खिता* *म*, *व*здох
—*я* *रा*हत की साँस *ज*, *व*здох^{ну}ть *с*
—*ем* *स*तोष की साँस लेना *प*

облегчить *сов* *см* *об*легчать
обледенёлый *прил* [जमी हुई]
बर्फ से ढाँका हुआ [दजामि *खु*ी]
*बार*फ' *स* *द^खाका* *खुा*

обледенеть *сов* [जमी हुई] बर्फ

से ढँक जाना [джамि खуй] барф' сэ
द^хाक джāнā न्

облѣзлый прил (потертый,
пришедший в ветхость) फटा-पुराना
प^तातā-पुरāнā, जर्जर दजार्दजार

облекать несов 1. (одевать
во что-л) पहनाना पाख'नāनā न ,
पहना देना पाख'नā दēनā न ; 2. перен
(наделять). — властью, полномо-
чиями अधिकार से सपन्न करना अद^ख-
कār स॑ सम्पान्न' कार'नā न , — в
форму чего-л. रूप देना रूप दēनā
न (का च॑-ल)

облекаться несов पहनना पा-
खान'नā न

облениваться сов आलसी (सुस्त)
हो जाना ā'सि (सुस') खो दजāनā न्

облепить сов см облеплять

облеп||лять несов 1. (обклеи-
вать) लगाना लगāनā न , लगा देना
लगā दēनā न , ढँकना द^खाक'नā न
(покрывать), 2. перен разг (окру-
жать) घेरना ग^खэр'नā न , घेर देना
ग^खэр दēनā न , देति —ईलि егō बच्चे
उस के गिर्द लिपटे हुए थे, बच्चे उस
से चिमटे हुए थे.

облет||ать несов 1. उड़ना उर'नā
न् (के इर्द-गिर्द вокруг кого-л , चे-
-गो-ल), 2. (о листьях) गिरना गिर'नā
न् , गिर पड़ना गिर पार'नā न् , 3.
перен (о слухах, известиях) फैलना
प^खाэл'नā न् , फैल जाना प^खाэл दजā-
नā न् , слух —ёл весь гóрод खबर
सारे शहर मे फैल गई.

облететь сов см облетать.

облечь сов. см облекать.

облечься сов см облекаться,
— в форму чего-л. रूप धरना रूप
द^खार'नā न (का च॑-ल)

обливáние с शरीर के ऊपर
जलधारा का प्रक्षेप शरीर क॑ उपर
ज्वाल-द^खārā क॑ प्राक्षेप म

обливáть несов [पानी] डालना
[पāनि] दāत'नā न (के ऊपर को-ल ,
что-ल), — кнίгу чернилами किताब
पर स्याही गिरा देना न

облив||аться несов. 1. (напр
водой) अपने ऊपर पानी डालना
अप'न॑ उपर पāनि दāल'नā न , 2.
(опрокидывать на себя) अपने ऊपर
गिरा लेना अप'न॑ उपर गिरā लēनā न ;
облīться чернилами अपने ऊपर
स्याही गिरा लेना न , ♦ — слезāми
आंसुओ से मुंह धोना न , — пóтом
पसीने मे डूबा होना न् , पसीने मे
भीग जाना न् , сёрдце —āется
крóвью दिल रो रहा है.

облигáция ж कर्ज-पत्र कारз'-
-पत्र' म , ऋणपत्र रिन-पत्र' म.

облизáть(ся) сов см облизь
вать(ся)

облизывать несов चाटना चāत'-
नā न , चाट लेना चāत लēनā न

облизываться несов अपने ओठो
को चाटना (चाट लेना) अप'न॑ ओ^ठो
को चāत'नā (चāत लēनā) न , अपने आप
को चाटना अप'न॑ आप को चāत'नā न
(о животном)

облик м. चेहरा च॑ख'рā म , शकल
शाकल ж , आकृति āकृति ж , रूप

रूप *м*, моральный — रूहानी चेहरा *м*, मानसिक (नैतिक) ढाँचा *м*, при-
н्यात — कोगो-ल., चегो-ल. का रूप
धारण कर लेना *п*

облѣть(ся) *сов см обливать*
(-ся)

облицевать *сов см облицовы-
вать.*

облицовка *ж* पोशिश पोशिш
ж, मुखावरण मुक्^хаваран *м*

облицовывать *несов* पोशिश
करना पोशिш кар'нā *п*, पक्का कर-
ना पक्कā кар'нā *п* (каменем, кир-
пичом)

обличать *несов* परदाफाश (भडा-
फोड) करना пар'дā-фāш (б^хандā-
п^хор) кар'нā *п* (ка кого-л.,
что-л)

обличение *с* परदाफाश пар'дā-
-фāш *м*, भडाफोड б^хандā-п^хор *м*

обличительный *прил* परदा-
-फाश (भडाफोड) करनेवाला пар'दā-
-фāш (б^хандā-п^хор) кар'нā-вāлā,
अभियोगात्मक अब^хийोगātмаक

обличить *сов см* обличать

обложение *с* महसूल (कर) लगा-
ना माх'сул (कर) лага'нā *м*, करनि-
र्धारण кар-нирд^хāран *м*, करस्थापन
кар-ст^хāпан *м*; कौसेन — अप्र-
त्यक्ष कर लगाना *म*

обложить||ть *сов* 1. *см* обкла-
дывать, небо —लो तुंचами. बादल
छा गये бадал ч^хā гайэ, आसमान पर
बादल आये āс'мāн пар бадал. āиэ,
—लो जय्यक जवान (जीभ) पर छाले पड

गये забāн (джйб^х) пар ч^хāлэ пар
1 айэ, जवान पर काँटे जम गये забāн
пар кāтэ джам гайэ, 2. *см* обла-
гать

обложка *ж* कवर кавар *и*,
जिल्द джилд' *ж*, आवरणपत्र āва
ран-патр' *м*

облокачиваться *несов* सहारा
लेना сахāрā лēнā *п* (ка на что л),
उठगना उт^хāг'нā *нп*, कोहनी टिका
ना кох'нй тикāнā (पर на что-л)

облокотиться *сов см* обло-
качиваться

обломать *сов см* обламывать
обломить *сов см* обламывать
облом||ок *м* टुकड़ा тук'рā *м*,
टूट तुт *ж*, खंड к^ханд' *м*

облупить *сов* छिलका उतारना
ч^хил'kā утār'нā *п* (ка что-л)

облысёвший *прил* गजा ган
джā

облысёт *сов* गजा हो जाना
ганджā хо джāнā *нп*

облюбовать *сов* पसंद करना
(कर लेना, कर देना) пасанд' кар'-
нā (кар лēнā, кар дēнā) *п*

обмазывать *сов см* обмазывать
обмазывать *несов* 1. लीपना
лйп'нā *п*, लीप देना लйп дēнā *п*,
पोतना пот'нā *п*, 2. (пачкать)
मैला करना (कर देना) маэлā кар'нā
(кар дēнā) *п*

обмакивать *несов* डुबोना दु-
бонā *п*, डुवाना дубāнā *п*, डुबो
देना дубо дēнā *п*

обмакну́ть *сов см обмакивать*
обма́н *м* धोखा **д^хок^ха́** *м*,
 ढकोसला **द^хакоस'ла́** *म*, झूठ **ज^хुत^х**
म (ложь), ввести в — धोखा देना
п (को *кого-л*), ढकोसला करना *п*
 (का *кого-л*), ♦ — зрёния दृष्टि-
 -भ्रम *म*

обма́нный *прил* झूठा **ज^хुत^хा́**,
 धोखेवाज **द^хок^хэ-ба́з**

обману́ть(ся) *сов см обманы-
 вать(ся)*

обма́нчивый *прил* धोखे से भरा
 हुआ **द^хок^хэ सэ ब^लारā ख़уā**, मायिक
 माँनिक

обма́нщик *м* धोखेवाज **द^хок^хэ-
 -ба́з** *म*, कपटी **काप'तī** *म*

обма́нывать *несов* धोखा देना
द^хок^хा́ *дэна́* *п* (को *кого-л*), ढको-
 सला करना **द^хакоस'ла́** *कार'ना́* *п* (का
кого-л), झूठ बोलना **ज^хुत^х**, **बोल'-
 ना́** *नп*. (लгать), — **नादे́жды** उम्मेदो
 (आशाओ) पर पानी फेरना (फेर देना)
п (की *ची-ल*), — **च्е-ल**. **दोवे́रि**
 का विश्वास तोड़ना *п*, का विश्वास-
 घात करना *п*

обма́нываться *несов* धोखा
 खाना **द^хок^хा́** *क^хा́ना́* *п*, धोखे मे
 आना **द^хок^хэ** *मэ* *ा́ना́* *नп*, **обма-
 ну́ться** в своих **ожида́ниях** निराश
 हो जाना *नп*

обма́тывать *несов* लपेटना **ла-
 пэт'на́** *п*, लपेट लेना (देना) **лапэт
 лэна́** (*дэна́*) *п* (पर *что-л*)

обма́хивать *несов* झाड़ देना
द^ха́रु *дэना́* *п* (сметать), — **वे́ером**

पखा करना (झलना) *п*, — **пыль
 घूल** हटाना (हटा देना, झाड़ना) *п*

обма́хиваться *несов* : — **वे́ером**
 अपने आप को पखा झल देना *अप'नэ
 आप को* **पान्क^хा́** *द^खाल* *दэना́* *प*,
 — **पлатко́м** अपने पर **रूमाल** से
 झलना (हवा करना) *अप'नэ* *पर* **रु-
 -मा́ल** *सэ* *द^खाल'ना́* (*ख़ावा́* *कार'ना́*) *п*

обмахну́ть(ся) *сов см обма-
 хивать(ся)*

обмелё́ние *с* छिछला (उथला)
 हो जाना **च^хич^х'ла́** (**उत^х'ला́**) *ख़ो* *द^खा-
 ना́* *म*

обмелё́ть *сов* छिछला (उथला)
 हो जाना **च^хич^х'ла́** (**उत^х'ला́**) *ख़ो* *द^खा-
 ना́* *नп*

обме́н *м* [अदला-]वदला [**अद'ला́-**]
बाद'ला́ *म*, आदान-प्रदान **आदा́न-प्रा-
 दा́न** *म*, विनिमय **विनिमाय** *म*, в —
 на के बदले मे, — **मне́ниями** **विचार-
 -विनिमय** *म*, **विचारो** का आदान-
 -प्रदान *म*, — **о́пытом** तजरवे का
 तवादला *म*, — **вещё́ств** *физиол.*
 [देहगत] भोजन का रासायनिक
 परिवर्तन *म*

обме́нивать *несов* बदलना **ба-
 дал'ना́** *п*, [अदला-]वदला करना
 [**अद'ला́-**] **बाद'ला́** *कार'ना́* *п*, **विनिमय**
 करना **विनिमाय** *कार'ना́* *п*

обме́ниваться *несов* बदलना
бадал'ना́ *п*, [अदला-]वदला करना
 [**अद'ला́-**] **बाद'ला́** *कार'ना́* *п*, **विनिमय**
 करना **विनिमाय** *कार'ना́* *п*, — **руко-
 पोжа́тием** हाथ मिलाना *п* (से *с кем-
 -लिбо*)

обменя́ть(ся) *сов см обмени-
вать(ся)*

обме́р *м* 1. नपाई नापай *ж*, नाप
नाप *ж*, माप माप *ж*, 2. (обман)
разг भूठी नाप लेना *джхут^хи* नाप
लэна *м*

обме́рить *сов см обмеря́ть*

обмеря́ть *несов* 1. नापना नाप'-
ना *п*, नाप लेना (देना) नाप लэना
(дэна) *п*, 2. (обманывать) *разг*
भूठी नाप लेना *джхут^хи* नाप लэना *п*

обмести́ *сов см обметáть I*

обметáть I *несов (пыль)* धूल
भाडना (हटाना, हटा देना) *дхул*
джх^{ар}'на (хатана, хата дэна) *п*

обметáть II *сов см обмёты-
вать.*

обмёты́вать *несов (обиивать)*
टाँका लगाना (लगा देना) таँका лага-
ना (лага дэна) *п*

обмозгова́ть *сов разг* आगा
पीछा सोच लेना *ага-пич^ха* соч лэна
п, गौर करना *гаор* кар'на *п*, मन
मे तौलना *ман* ма таол'на *п*

обмолáчивать *несов с-х* गाह-
ना *гах'на* *п*

обмо́лвиться *сов* 1. (ошиб-
иться) एक बात की जगह दूसरी
बात कहना *эк бат* ки *джага^х* *дус'ри*
бат ках'на *п*, भूलकर कह-डालना
бул'кар ках *да^л'на* *п*; 2 (ска-
зать) [चलते-चलते] कह डालना
[чал'тэ-чал'тэ] ках *да^л'на* *п*, не
— ни слóвом *к*ताई *ж*िक *н* करना
п (ка о чем-л)

обмо́лвка *ж* जवान की चूक за
बा^н *ки* чу^к *ж*

обмо́лот *м с-х* गहाई *га^ха^и*
ж, [अनाज की] पिटाई [анадж *ки*]
пита^и *ж*

обмо́лотить *сов см обмола́чи-
вать*

обморáживать *несов* • он обмо-
розил себе́ па́лец उस की उँगली को
पाला मार गया *ус* *ки* *уг'ли* *ко* *па^ла*
ма^р *га^иа*

обморóженный *прич, прил*
पाले (सर्दी) का मारा हुआ *па^лэ* (*сар*
ди) *ка* *ма^{ра}* *ху^а*

обморóзить *сов см обморáжи-
вать*

обморок *м* बेहोशी *бэ-хоши* *ж*,
मूर्च्छा मुरच^хा *ж*, в глубо́ком —
гहरी बेहोशी मे, प्रगाढ मूर्च्छा मे,
पा́даты в — *г*रा (*мूर्च्छा*) *खा^{на}* *п*,
बेहोशी आ जाना *ни* (को о ком-л)

обморочн||ый *прил* —ое со-
стоя́ние बेहोशी की हालत *бэ-хоши*
ки *ха^лат* *ж*, अचेत अवस्था *ачэ^т*
аваст^ха *ж*; в —ом состоя́нии
बेहोशी की हालत मे *бэ-хоши* *ки*
ха^лат *мэ*, अचेत अवस्था मे *ачэ^т*
аваст^ха *мэ*

обмотáть *сов см обма́тывать*

обмо́тка *ж эл* पट्टी *пат^{ти}* *ж*

обмо́тки *мн* [पिंडलियो पर
वाँधने की] पट्टियाँ [пинд'лийо *пар*
ба^д'нэ *ки*] *пат^{ти}яँ* *ж* *мн*

обмунди́рование *с* वरदी *вар'-*
ди *ж*

обмундировать *сов* वरदी से लैस (सज्जित) करना वार'दी सэ लाэс (साज्जित) कार'नā *n*

обмундироваться *сов* वरदी से लैस (सज्जित) हो जाना वार'दी सэ लाэс (साज्जित) खो джānā *nn*

обмундировка *ж см* обмундирование

обмывать *несов* धोना द^xонā *n*, नहलाना [-धुलाना] नाх'लānā [-द^xुलānā] *n*, [पानी में] साफ करना [पā-न्य मē] сāф кар'нā *n*

обмыть *сов см* обмывать

обнаглеть *сов* गुस्ताख (निलज्ज) हो जाना густāх (निरलाज्ज) खो джānā *nn*

обнадёживать *несов* उम्मेद दिलाना उम्मэд дилānā *n*, आशा देना āшā дэнā *n* (को को-ल), यकीन (विश्वास) दिलाना йākйн (विश्वās) дилānā *n* (уверять)

обнадёжить *сов см* обнадёживать

обнажать *несов* 1. नगा करना नангā кар'нā *n*, उघाडना उग^xār'нā *n*, उघाड देना उग^xār дэнā *n*, — меч [म्यान से, कोष से] तलवार खीचना *n*, — го́лову अपने सिर को उघाडना *n*, 2. *перен* (раскрывать, обнаруживать) उघाडना उग^xār'нā *n*, खोलकर रखना क^xол'कार राक^x'нā *n*, परदाफाश (भडाफोड) करना पार'дā-фāш (б^xан-дā-п^xор) кар'нā *n* (разоблачать, का что-л)

обнажаться *несов* नगा हो

जाना नангā खो джānā *nn*, उघडना उग^xār'нā *nn*

обнажённый 1. *прич от* обнажить, 2. *прил* नगा नангā, उघाडा उग^xārā.

обнажить(ся) *сов. см* обнажать(ся)

обнаро́дование *с* एलान элāн *m*, घोपणा ग^xош'нā *ж*, प्रकाशन प्राकāशन *m* (опубликование)

обнаро́довать *сов* एलान (घोषणा) करना элāн (ग^xош'нā) кар'нā *n*; प्रकाशित करना प्राकāशित кар'нā *n* (опубликовать)

обнару́жение *с* खोलना क^xол'-нā *m*, उद्घाटन उदг^xāтан *m* (раскрытие)

обнару́живать *несов* पता लगाना патā лагānā *n* (का что-л), उघाडना उग^xār'нā *n*, खोलना क^xол'-нā *n*, उद्घाटन करना उदг^xāтан кар'нā *n* (раскрывать, का что-л), — तालांत प्रतिभा प्रकट करना *n*

обнару́живаться *несов* पता लगाना (चलना) патā лаг'нā (чал'нā) *nn*, उघडना उग^xār'нā *nn*, बरामद हो जाना бар-āмад खो джānā *nn*

обнару́жить(ся) *сов см* обнару́живать(ся)

обнести *сов см* обносить

обнимать *несов* गले लगाना गलэ лагānā *n* (को को-ल), आलिंगन करना āлиंगан кар'нā *n* (का को-либо), अक भरना अक' б^xār'нā *n*

обниматься *несов* गले मिलना

(लगना) गलэ मिल'нā (लग'नā) *нп*
(के *с* के *и-л*)

обнищание *с* गरीव (दरिद्र) हो
जाना гарйб (दारिद्र') хо джāнā *м*,
गरीबी гарйбī *ж*, दरिद्रता दारिद्र'-
tā *ж* (*нищета*)

обнищать *сов* गरीबी आना
гарйбī ānā *нп* (पर *о* ком-л, *о*
чем-л), गरीव (दरिद्र) हो जाना га-
रйб (दारिद्र') хо джāнā *нп*

обновить(ся) *сов см* обнов-
лять(ся)

обновка *ж* *разг* नयी चीज नान्य
चय *ж*, नया कपडा (वास्त्र) नयā
кап'рā (वास्त्र') *м* (*об одежде*)

обновление *с* नवीकरण नव्य-
-कारण *и*, पुनर्नवीकरण पुनारनव्य-
-कारण *м*, मरम्मत करना माराममत
кар'нā *м* (*ремонт*)

обновлённый *прич*, *прил* नया
(नवीन) किया हुआ नयā (नव्यन)
кийā хуā

обновлять *несов* [फिर से] नया
(नवीन) करना [प^хир सэ] नयā (на-
в्यн) кар'нā *п*, मरम्मत करना मा-
рамमत кар'нā *п* (*ремонтиро-
вать, की что-л*), ~ руководство
रहुनुमाओ को बदल देना *п* (*के че-
го-л*)

обновляться *несов* [फिर से]
नया (नवीन) होना (हो जाना) [प^хир
сэ] नयā (नव्यन) хонā (хо джāнā)
нп

обносить *несов* 1. (*окружать*)
घेरना ग^хэр'нā *п*, घेर देना (लेना)

ग^хэр дэнā (तэнā) *п*, परिवेष्टित
करना पारिवेशтит кар'нā *п*, ~
стенों दीवार से घेरना *п*, ~ заббо-
ром घेरा लगाना *п*, अहातावदी कर-
ना *п*, 2. (*угощать*) परोसना पा-
рос'नā *п*, их всех обнеслі प्लовом
पुलाव सब के आगे लाया गया.

обноски *ин* फटा-पुराना कपडा
प'атā-पुरāнā кап'рā *м*

обнохатъ *сов см* обнохивать
обнохивать *несов* सूँघना с^уг^х-
нā *п*, सूँघ लेना с^уг^х лэнā *п*

обнять(ся) *сов см* обнимать
(-ся).

обо *предлог см* *о* I

обобратъ *сов см* обирать

обобщать *несов* आम उसूल
वनाना (कायम करना) āм усूल ба-
нāнā (कāйām кар'нā) *п*, आम
(साधारण) नतीजे (परिणाम) नि-
कालना āм (сād^хāран) натйджэ (पा-
ринām) निकāl'нā *п* (*से что-л*), ~
опыत अनुभव से आम नतीजे निकाल-
ना *п* (*के чей-л, чего-л*), अनुभव का
निचोड बनाना *п* (*के चей-ल, чего-л*)

обобщение *с* साधारणीकरण
сād^хār'न्य-कारण *म*

обобществить *сов см* обобще-
ствлять

обобществление *с* सामूहीकरण
сāмух्य-कारण *म*

обобществлять *несов* सामूही-
करण करना सāमुх्य-कारण кар'नā *п*
(का *что-л*)

обобщить *сов см* обобщать

обога́тить(ся) *сов см* обога-
щать(ся)

обогаща́ть *несов* 1. दौलतमद
(धनी) बनाना दाолат-манд' (द^खानी)
банānā *n* (की कого-ल, что-л), 2.
перен обога́тить свой о́пыт अपने
अनुभव को समृद्ध करना अप'नэ ану-
б^{ав} ко самридд^л кар'нā *n*, वि-
स्तृत अनुभव प्राप्त करना विस्त्रित
अनुब^खав प्राप्त्' кар'нā *n*

обогаща́ться *несов* दौलतमद
(धनी) बनना (हो जाना) दाолат-манд'
(द^खानी) бан'нā (खो джānā) *nn*

обогаще́ние *с* दौलतमद (धनी)
बनाना दाолат-मन्द' (द^खानी) банā-
nā *m* (действие от гл обогаща́ть),
दौलतमद (धनी) बनना (हो जाना)
दाолат-मन्द' (द^खानी) бан'нā (खो
джānā) *m* (действие от гл обога-
щаться), — руд *तेल* धातुशोधन *m*

обогна́ть *сов см* обгонять

обогну́ть *сов см* огиба́ть

обогрева́ть *несов* गरम करना
гарам кар'нā *n*

обогрева́ться *несов* गरम होना
(हो जाना) гарам хонā (खो джānā)
nn, तापना tāp'nā *nn* (у огня, на
солнце)

обогре́ть(ся) *сов см* обогре-
вать(ся)

обод *m* — колесā पहिये का घेरा
पांथीयē kā g^खэрā *m*

ободо́к *m* घेरा g^खэрā *m*

ободрáть *сов см* обдира́ть

ободрéние *с* बढ़ावा бар^खāvā *m*,

दिलासा дилāsā *m*, प्रोत्साहन प्रो-
त्साहान *m*

ободрíть(ся) *сов см* ободрять
(-ся)

ободря́ть *несов* बढ़ावा (दिलासा,
प्रोत्साहन) देना бар^खāvā (дилāsā,
प्रोत्साहान) дэнā *n*, हिम्मत बँधवाना
खिममत бāд^ख'вānā *n* (की कого-ल,
что-л), उत्साहित करना उत्साहित
кар'нā *n*

ободря́ться *несов* हिम्मत बाँध-
ना खिममत бāд^ख'нā *n*, उत्साहित
होना उत्साहित хонā *nn*

обожа́ние *с* पूजा पूजā *ж*,
आराधन ārād^खан *m*, उपासना उपās'-
nā *ж*

обожа́ть *несов* पूजा करना पु-
जā кар'нā *n* (की कого-ल,
что-л), आराधन कारना ārād^खан
кар'нā *n* (का कого-ल, что-л)

обóз *m* गाड़ियो की कतार (पाँत)
гāрийō кī катār (пāт) *ж*

обозва́ть *сов см* обзывать

обозли́ть *сов* क्रोधित (क्रुपित)
करना क्रोद^лнт (купит) кар'нā *n*,
चिढ़ाना चिर^खānā *n*

обозли́ться *сов* गुस्से (क्रोध) में
आना गुस्सэ (क्रोद^л) мē ānā *nn*,
क्रोधी हो जाना क्रोद^खи खो джānā *nn*

обознача́ть *несов* 1. (отме-
чать) निशान (लक्षित) करना निशāн
(लक्षित) кар'нā *n*, 2. (значить)
मतलब (अर्थ) रखना मत'лаб (арт^л)
рак^ख'нā *n*, सूचित (अर्थ प्रकट) कर-
ना सूचित (арт^л' пракат) кар'нā *n*

обозна́чить *сов см. обозна-
чать 1*

обозрева́тель *м समीक्षक समी-
क्षक म*

обозрева́ть *несов 1. (осматри-
вать) देखना* *дэк'на* *п*, *निरीक्षण*
करना *нирикшан* *кар'на* *п*, *2. (в*
печати) आलोचना करना *алоч'на*
кар'на *п* (*की* *что-л.*)

обозре́ние *с समालोचन* *самā-*
लोचन *म.*, *आलोचना* *алоч'на* *ж*,
सिंहावलोकन *सिंहाव'लोकन* *म*,
театра́льное — *रीट्यू* *म*

обозре́ть *сов см. обозревать*

обо́||и *мн दीवारी कागज* *дिवारी*
кагаз *म*, *कमरे की दीवारो पर मढ़ने*
का कागज *кам'рэ* *ки* *दिवारो* *पर*
मार'нэ *ка* *кагаз* *म*, *окле́ить* — *ями*
दीवारी कागज मढ़ना (लगाना, चिपका
देना) *п* (*पर* *что-л*)

обо́йма *ж 1. воен (патронная)*
चार्जर चार्दजार *म*, *2. тех* *आयरन-*
रिंग *ай'ран-ринг'* *म*, *लोह-वलय*
лох'-валай *म*

обойти́(сь) *сов см. обходить*
(-ся)

обо́йщик *м* *सोफासाज* *софа-сāз*
म, *कुर्सियो मे गद्दियाँ लगाकर चढा-*
नेवाला *курсийо* *मे* *гаддийā* *лага-*
кар *чар'āнэ-вāлā* *म*

обокра́сть *сов см. обкрадывать*

оболо́чка *ж* *गिलाफ* *гилāф* *म*,
खोल *к'ол* *म*, *आवरण* *āваран* *म*,
वेष्टन *вэштāन* *म*, *अनात.* *फिल्ली*
पि *ज*, *परदा* *пар'дā* *म*

оболту́с *म* *अहमक* *ах'мак* *म*,
मूर्ख *мурк'* *म*, *काठ का उल्लू* *каठ'*
ка *улла* *म*

обольсти́тель *м* *भाँसिया* *дж'ā-*
снийā *म*

обольсти́тельный *прил* *प्रलो-*
भक *प्रलोभ'क*; *मनोमुग्धकर* *мано*
-मुग्द' *-कार*, *मनोहर* *मано-хар* (*оча*
रवательный)

обольсти́ть(ся) *сов см. оболь-*
щать(ся)

обольща́ть *несов* *लुभाना* *луб'ā-*
на *п*, *भाँसना* *дж'āс'на* *п*, — *себя*
надеждой *भूठी* *उम्मेद* *बाँधना* *п*,
भूठी *आस* *लगाना* *п*, *भूठी* *आशा*
करना *п*, *मिथ्या* *आशा* *का* *पोषण*
करना *п*

обольща́ться *несов* *भाँसे* (*प्रलो-*
भन) *मे* *आना* *дж'āसэ* (*प्रलोभ'ан*)
मэ *āна* *नп*; — *надеждами* *भूठी*
उम्मेद *बाँधना* *п*, *भूठी* *आस* *लगाना*
п, *भूठी* *आशा* *करना* *п*, *मिथ्या*
आशा *का* *पोषण* *करना* *п*.

обольще́ние *с* *भाँसा* *дж'āсā*
म, *प्रलोभन* *प्रलोभ'ан* *म*

обомле́ть *сов разг 1. बेहोशी*
की *सी* *हालत* *मे* *आना* (*आ* *जाना*)
бэ-хоши *ки* *си* *хāлат* *мэ* *āна* (*ā* *джā-*
на) *नп*, *सजाशून्य* *सा* *हो* *जाना* *сан-*
ग्या-शुन' *сā* *хо* *джāна* *नп*,
2. (оцененеть от изумл'ения) *आश्चर्य*
से *सन्न* (*स्तभित*) *हो* *जाना* *āшчар'*
сэ *санн'* (*стамб'ит*) *хо* *джāна* *नп*
обоня́ние *с* *सूँघने* *की* *इंद्रिय*
सुंग'नэ *ки* *индрий'* *ज*, *घ्राण* *г'рāн*

м, имѣть тѣмное — तेज नाक रख-
ना *n*

обоня́ть *несов* सूँघना *сुँг^x'нā*
n, सूँघ लेना *सुँग^x लēnā n*

оборáчивать *несов см.* обёрты-
вать

оборáчиваться *несов* (повора-
чиваться) मुड़ना *мур'нā nn*, फिरना
п^xир'нā nn, (पीछे *назад*, की *तरफ*,
की ओर *в чью-л сторону*), गरदन
घुमाना *гар'дан г^xумānā n* (повора-
чивать *голове*), — [क्रुगóm] घूमना
nn, ♦ *это завѣсит от того, как*
обернется *дело यह भविष्य पर*
निर्भर है

оборв́анец *м* चिथडिया *чит^x'-*
рийā м., चिथडेपोश *чит^x'рэ-пош м*,
जीर्ण-शीर्ण वस्त्रधारी *джйрн'-шйрн'*
वाстр'-д^xārī m

обор́ванный 1. *прич от* обо-
рвать, 2. *прил* फटा [हुआ] *п^xатā*
[хуā], फटा-पुराना *п^xатā-पुरānā*,
जीर्ण-शीर्ण *джйрн'-шйрн'*

оборв́ать(ся) *гов см* обрывать
(-ся)

обор́ка *жс* झालर *дж^xāлар жс*

оборóна *жс* बचाव *бачāо м*,
हिफाजत *хифāзат жс*, रक्षा *ракшā жс*

оборонительный *прил* बचाव
का *бачāо кā*, हिफाजती *хифāз'тй*,
रक्षा-संबंधी *ракшā-самбанд^xй*, —
रुबेज *रक्षात्मक चौकी жс*

оборóнн||ый *прил* रक्षा-संबंधी
ракшā-самбанд^xй, —*ая* *प्रोम्यंश-*
ленность *रक्षा-उद्योग म मн*

обороноспосóбность *жс* रक्षा-
शक्ति *ракшā-шакти жс*

обороня́ть *несов* हिफाजत (रक्षा)
करना *хифāзат (ракшā) кар'нā n*
(की *что-л.*)

обороня́ться *несов* [अपनी]
हिफाजत (रक्षा) करना [अप'नй] *хифā-*
зат (ракшā) кар'нā n

оборóт *м* 1. चक्कर *чаккар м*,
[एक बार का] घुमाव [एक *бār* *kā*]
г^xумāо м, *машына* *делает сто —ов*
в мину́ту *мशीн* *मिनट मे* *сौ* *चक्कर*
काट *लेती है*, 2. *жс* (товаров) *आमद-*
नी-रफ्तनी *ām'дानी-рафт'нй жс*,
विक्रयराशि *विक्राय-рāशि жс*, *пу-*
скāть в — *इस्तेमाल* (*व्यवहार*) *मे*
लाना n, 3. (листа) *पीठ* *पय्त^x жс*,
на —е (листа) *पीठ पर*, 4. (речи)
भाषाप्रकार *б^xāшā-пракār м*, ♦ *дело*
прйняло *плохой —* *मामला* *विगड*
गया, *взять в —* *डपटना n*, *झि-*
डकना n (*дать нагоняй*)

оборóтн||ый *прил* 1. — *капи-*
тāl жс *चल* (*कार्यशील*) *पूँजी* *чал*
(*кārй'-шйल*) *पूँजय жс*; 2.: —*ая*
сторонā *पीठ* *पय्त^x жс*, *उलटा* *ул'тā*
м, *उलटी तरफ* *ул'тй* *तराफ жс*
(*изнанка*)

обору́дование *с* [साज-]सामान
[cāз-]cāmān *м*, सामग्री *cāмагрй жс*,
मशीनरी *машйн'рй жс* (*машинное*)

обору́довать *сов и несов*
[साज-]सामान (सामग्री) से *лैस* (*सु-*
सज्जित) *करना* [cāз-]cāmān (cāмагрй)
сэ *лаэс* (*सु-साज्जित*) *кар'нā n*

обоснование с आधार ād`ār
м, प्रतिपादन प्रतिपादन म

обоснованный 1. прич от
обосновать, 2. прил साबित sābit,
प्रतिपादित प्रतिपादित, सतर्क са-
-तर्क'

обосновать(ся) сов см. обосно-
вывать(ся)

обосновывать несов आधार
देना ād`ār dēnā н, आधारित करना
ād`ārit kar`nā н, साबित करना
sābit kar`nā н (доказывать), नियम
पर आधारित करना निनाम пар ā`ā-
-рит кар`нā н (напр свое право
на что-л)

обосновываться несов अड्डा
जमा लेना addā djamā lēnā н, घर
कर लेना g`ar kar lēnā н (о че-
ловеке)

обособить(ся) сов см обособ-
лять(ся)

обособление с अलगав ал`gāo
м, पृथक्करण प्रित`ак-каран म

обособленный 1. прич от обо-
собить, 2. прил अलग алаг, पृथक्
प्रित`ак, विलग вилаг

обособлять несов अलग (पृथक्)
करना (कर देना) алаг (प्रित`ак)
кар`нā (кар дēнā) н

обособляться несов अलग
(पृथक्) होना (हो जाना) алаг (при-
-т`ак) хонā (хо джāнā) нн

обострение с [और] गहरा (तेज,
भारी) हो जाना [аор] гах`рā (тэз,
б`āри) хо джāнā м (усиление),

वृद्धि वृद्धि न ज (рост, увеличе-
ние)

обострённый 1. прич от обо-
стричь; 2. прил तेज тэз, तीव्र тйвр',
तीक्ष्ण тйкшн', ~ интерес गहरी
दिलचस्पी ज, 3. прил (напряжён-
ный) तना हुआ tanā xuyā, तीव्र
तйвр', ~ые отношения तनाव म
खिंचाव म

обострить(ся) сов см обост-
рять(ся)

обострять несов 1. (делать
более острым) तेज (तीव्र, तीक्ष्ण)
करना तэз (तйвр', तयкшн') кар`нā
н, ~ внимание ध्यान को और भी
ज्यादा तेज (तीव्र, तीक्ष्ण) करना न,
2. (ухудшать) गहरा (तेज) बनाना
гах`рā (тэз) банāнā н, तीव्र करना
तयвр' кар`нā न, [और भी] खराब
करना [аор б`х] харāб кар`нā न

обостряться несов 1. (стано-
виться острее) तेज (तीव्र) होना
(हो जाना) तэз (तयвр') хонā (хо джā
нā) нн, 2. (ухудшаться) [और]
गहरा (तेज, भारी) हो जाना [аор]
гах`рā (тэз, б`āри) хо джāнā нн,
[और भी] खराब हो जाना [аор б`х]
харāб хо джāнā нн

обоюдный прил आपसी āp`sī,
पारस्परिक pārasp`rik

обоюдоострый прил दुधारा
ду-д`ārā

обрабатывать несов ~ зёмлю
खेती करना к`этй кар`нā н, ~
сырьё कच्चे माल को पक्का करना

каचэ माल को पक्का कार'ना *п*, —
с помощью машин मशीनिंग करना
मशीनिंग' कार'ना *п* (की चो-ल)

обраба́тывающ||ий 1. *прич*
от обраба́тывать, 2. *прил* —ая
промышленность चीजे तैयार करने-
वाला उद्योग चिजे तैयार कार'ने-
वाला उद्योग *म*

обрабо́тать *сов см* обраба́ты-
вать

обрабо́тка *ж* — земли काश्त-
कारी काश्त'-कार *ж*, जोत दजот *ж*,
машинная — मशीनिंग मशीनिंग' *ж*

обрадо́вать *сов* खुश कर देना
खुश कार दैना *п*, आनदमय बना
देना आनन्द'-माय बना दैना *п*

обрадо́ваться *сов* खुश (आनद-
मय) हो जाना खुश (आनन्द'-माय) हो
जाना *प* (से कому-ल, चेमु-ल)

обра́з *м* 1. (вид, облик) सूरत
सुरत *ж*, आकार आकार *म*, मूर्ति
मूर्ति *ж*, 2. (представление о
ком-л, чем-л) प्रतिमामूर्ति प्रतима-
मूर्ति *ж*, 3. (способ, порядок)
तरह तारा *ж*, ढग द'आंग' *म*,
तरीका तारिका *म*, प्रकार प्राकार *म*,
— жизни रहन-सहन *म*, रहने का ढग
(तरीका) *म*, आचरण *म*, — мыслей
विचारधारा *ж*, विचारपद्धति *ж*, —
правления शासनपद्धति *ж*, каким
—ом? किस तरह (प्रकार)?, таким
—ом इस तरह (प्रकार), никоим —ом
किसी तरह (प्रकार) नहीं, главным
—ом खासकर, मुख्यत, равным
—ом समान रूप से, должным —

ठीक तरह से, समुचित रूप में (से),
наилучшим —ом सब से अच्छे प्रकार
से, सर्वोत्तम रीति से, 4. (в пьесе,
произведении) छवि-चित्र च'आवि-चित'р'
म, создать — (об актере, писа-
теле) छवि-चित्र आँकना *प*

образе́ц *м* 1. (пример) मिसाल
मिसाल *ж*, उदाहरण उदा'ह'आरान *म*,
आदर्श आदर्श' *म*, 2. (модель) नमूना
नामुना *म*

образн||ый *прил* वामुहावरा बा-
—му'आора *неизм* (о языке), —ое
описание कलापूर्ण विवरण *म*

образова́ние I *с* (создание)
गठन ग'अ'आन *ж*, स्थापना स्'आ'प'ना
ж, रचना रच'ना *ж*

образова́ние II *с* (просвеще-
ние) पढाई-लिखाई प'अ'आ-लिक'आ
ж, तालीम त'आलिम *ж*, शिक्षा शिक'आ
ж, давать — तालीम (शिक्षा) देना
प, शिक्षित बनाना *प* (को कому-ल)

образо́ванный *прил* (полу-
чивший образование) लिखा-पढा
लिक'आ-प'अ'आ, तालीमयाप्ता त'आलि-
म-या'फ'ता *неизм*, शिक्षित शिक'शित

образова́ть(ся) *сов см* обра-
зо́вывать(ся)

образо́вывать *несов* बनाना बा-
नाना *प*, बना देना बना दैना *प*,
कायम (गठन, निर्मित, स्थापना) करना
काय'आम (ग'अ'आन, निर्मित, स्'आ'प'ना)
कार'ना *प*

образо́вываться *несов* बनना
बान'ना *प*

образу́мить *сов* अक्ल (सुमति)

देना अक्' (सु-मति) द०न० *n*, मन पर बैठाना मान् पर बा०त्'०न० *n*, सन्मार्ग पर लाना सान्मार्ग' पर ल०न० *n*.

образу́миться *сов* होश में आना लोश म० ०न० *nn*, बुद्धि ठिकाने आना बुद्धि० त'०कान० ०न० *nn* (की ओ *कम-ल*)

образцо́вый *прил* नमूने का नामुन० का०.

обра́зчик *м* नमूना नामुन० *м*

обраста́ть *несов* (покрываться) ढँकना द'०क्'०न० *nn*, ढँक जाना द'०क्'०न० *nn*, आच्छादित हो जाना अच'०ादित हो द'०क्'०न० *nn* (से *चेम-ल*), его́ лицо́ обросло́ उस का चेहरा दाढी से ढँपा (भरा) हुआ है; холм обросо́ лёсом टीला जंगल से छाया (भरा) हुआ है.

обрасти́ *сов см* обраста́ть

обрати́ть(ся) *сов см* обра-
ща́ть(ся)

обра́тно *нареч* 1. (назад) वा-
पस वा०पस, तुदाँ *и* — इधर-उधर,
идти́, ёхать — लौटना *nn*, वापस
जाना *nn*, брать — वापस लेना *n*,
2. (наоборот) उलटे उल'त०, ◇ —
пропорциональный प्रतीपानुपाती.

обра́тн||ый *прил* वापसी वा०प'सी,
उलटा उल'ता, विपरीत विप'रित (*про-*
тивоположный), *в* —ую сто́рону
उलटी तरफ (ओर) में, — *ход* उलटी
चाल *ж*, —ая сто́рона *перен*
उलटा रुख *м*, ◇ —ой по́чтой वा-
पसी डाक से (द्वारा); — билёт वापसी
टिकट *м*

обраща́ть *несов* 1. (устрем-
лять, направлять) फेरना प'०ए'०न०
n, फेर लेना (देना) प'०ए'० ल०न० (द०
न०) *n*, — *внима́ние* ध्यान देना *n*
(की ओर *на* *кого-ल*, *на* *что* *ल*), —
чьё-л. *внима́ние* किसी का ध्यान
दिलाना (आकर्षित करना) *n* (की ओर
на *кого-ल*, *на* *что-ल*); — *на* *себя́*
внима́ние अपनी तरफ (ओर) ध्यान
खींचना (आकर्षित करना) *n* (का
чьё-ल), — *взор* दृष्टि फेरना (दौडा
ना, करना) *n* (की ओर *к* *кому-л*,
к *чему-л.*); 2. (превращать) बदलना
बादल'न० *n*, बदल देना बादल द०न०
n, परिवर्तित करना परिवर्तित
कार'न० *n*; ◇ — *в* *шутку* हँसी की
वात बनाना *n*, — *в* *бегство* भगाना *n*.

обраща́ться *несов* 1. (превра-
щаться) बदलना बादल'न० *nn*, बदल
जाना बादल द'०क्'०न० *nn*, परिवर्तित
हो जाना परिवर्तित हो द'०क्'०न० *nn*,
2. (*к* *кому-л*) खिताब (सवोधित)
करना खिताब (सामबोधित) कार'न० *n*
— *к* *врачу́* डाक्टररी मशवरा लेना *n*,
डाक्टर से मशवरा करना *n*, — *к*
юристу कानूनी मशवरा लेना *n*,
3. (обходиться) बर्ताव (व्यवहार)
करना बर्ताव (व्याव'हार) कार'न० *n*
(के साथ *с* *кем-ल*), 4. (пользоваться
чем-л) इस्तेमाल करना इस्तेमाल कार'
न० *n*; он не уме́ет — *с* *этим*
инструмента́м उसे यह हथियार इस्ते-
माल करना नहीं आता; ◇ — *в* *бег-*
ство पीठ दिखाना (फेर देना) *n*

обраще́н||ие *с* 1. (*к* *кому-л*)

खिताब хитаб *м*, संबोधन самбод^хан
м, अपील апил *ж* (воззвание),
2. (с кем-л) बर्ताव барт^ао *м*, व्यव-
हार вйав^хार *м*, 3. (уменьше пользо-
ваться) इस्तेमाल करना ист^эм^ал
кар^на *м*, неосторожное — ला-
परवाही से इस्तेमाल करना *м*, на-
учиться — *ию* इस्तेमाल करना सीखना
п, 4. денежное — मुद्राचलन मु-
द्र[ा]-चалан *и*

обрёз *м* (у книги) सिरा सिर[ा]
м, ♦ в — разг ज्यादा नहीं पर
काफी [है], ठीक इतना ही, ठीक यथेष्ट
सख्या मे, у меня времени в — मुझे
बिलकुल वक्त (समय) नहीं

обрёзать *сов см* обреза́ть

обреза́ть *несов* 1. काटना का^т'на
п, काट देना का^т д^эна *п*, तराशना
тар[ा]ш'на *п*, 2. перен काटना का^т-
на *п*, काट देना का^т д^эна *п*

обреза́ться *сов* अपना अग सयोग
से काट लेना ап'на *अंग* स[ा]योग स^э
का^त л^эना *п*

обрёзки *ин* कतरन क[ा]'रान *ж*,
छाँट च[ा]ट *ж*

обрека́ть *несов* शिकार बनाना
ши^कार бан[ा]ना *п* (को *кого-л*, का
ना *что-л*), मुँह मे ढकेलना मु[ँ]ख मे
द^аक^эल'на *п* (के *на что-л*), — на
смерть मौत के हवाले करना *п*, — на
гибель नाश के लिये ठहराना (नियत
करना) *п*

обременительный *прил*
मुश्किल मुश्किल, कष्टदायक क[ा]шт'-
ला[ा]याक

обременить *сов см* обремене-
нять

обременя́ть *несов* लादना ला^द-
ना *п*, लाद देना ला^द द^эना *п*

обрести́ *сов см* обрета́ть

обрета́ть *несов*. ढूँढ निकालना
द^खूर^ख निक[ा]ल'ना *п*, [तलाश से] पाना
[त[ा]लाश 'स^э] पा[ा]ना *п*

обреchéнный *прич* — на сме́рть
मरणोन्मुख म[ा]र'नोन्मुख^ख

обре́чь *сов см* обрека́ть

обрисова́ть *сов см* обрисо́вы-
вать

обрисо́вывать *несов* (описы-
вать) वयान (वर्णन) करना бай[ा]न
(वारन) кар'на *п* (का *кого-л*,
что-л)

обро́к *м* *ист* लगान ла^गान *м*.

обронить *сов* гирानа ги^рана
п, гира देना ги^рा д^эна *п*, छोड़ना
च^खोर'на *п*, खोना क^खона *п*, गँवाना
गा^वाना *п* (потерять)

обро́сший *прич*, *прил* ढँका
हुआ द^खाका ख[ा]ा, ढाँका हुआ द^खाका
ख[ा]ा.

обруба́ть *несов* काटना का^त'на
п, काट डालना का^त दा^ल'на *п*

обруби́ть *сов см* обруба́ть

обру́бок *м* टोटा तो[ा] *म*

обруга́ть *сов* गाली देना गा^लि
द^эना *п* (को *кого-л*)

обруч *м* घेरा ग[े]रा *प*, набива́ть
— *и* на бо́чку पीपे को घेरो से जकटना
(बाँधना) *п*

обру́шиваться *несов*. 1. (на-

дать, обваливаться) गिरना गिर'нā
 न् , गिर जाना गिर джāнā न् , गिर
 पडना गिर пар'нā न् , 2. (на-
 падать, атаковать) टूटना तूट'нā
 न् , टूट पडना तूट пар'नā न् ,
 झपटना झ'ाप'त'नā न् (पर на
 кого-л), 3. (о несчастье) टूटना तूट'-
 नā न् , टूट पडना तूट пар'नā न् ,
 पडना пар'नā न् , आ पडना ā пар'नā
 न् (पर, के ऊपर на кого-л)

обру́шиться сов см обру́ши-
 ваться

обры́в м खड़ी चट्टान क'ारि
 च'त'तā न् , कडाडा карā'ā म (бере-
 га)

обрыва́ть несов 1. (веревку и
 т. п.) तोड़ना तो'р'नā न् , 2. (ягоды,
 листья) तोड़ लेना तो'р'ल'нā न् ,
 3. перен (останавливать) काटना
 का'त'नā न् , [बीच में] रोकना (ро-
 к देना) [बीच में] ро'क'नā (рок д'энā)
 न् , — речь अपने भाषण को रोक
 लेना न्

обрыва́ться несов 1. टूटना
 तूट'नā न् , 2. (падать) गिरना गिर'-
 नā न् , गिर पडना गिर пар'नā न् ,
 3. перен (останавливаться) रुकना
 ру'क'नā न् , रुक जाना रु'क'जā'नā
 न् , разговор оборва́лся на полу-
 слове बातचीत एक दम रुक गई

обры́вистый прил [बहुत] ढाल-
 वā [बा'युत] द'ā'ल'वā-

обры́в||ок м छोटा टुकड़ा च'отā
 तु'क'рā म , टूट-फूट तूट-प'युत म , —ки
 разгово́ра बातचीत के अश म म् ,

—ки воспомина́ний सस्मरण के अश
 म म्

обры́згать сов см обры́зги
 вать

обры́згивать несов छीटे डालना
 (उडाना) च'ईत'э दā'ल'नā (у'ā'нā) न् ,
 छिड़कना च'и'र'क'नā न् , छिड़क देना
 च'и'र'क'द'энā न्

обры́зглый прил см обры́зг-
 ший

обры́згший прил मोटा और
 ढीला मो'तā аор д'х'илā, गिथिल स्थू-
 लाकार शि'त'х'ил'ст'х'у'लā'kā'р

обряд м [धार्मिक] क्रिया [द'ār-
 мик] кри'йā न् , सस्कार सā'скā'р
 म , विधि वि'द'х'и न्

обрядо́вый прил धार्मिक द'ār-
 мик, विधि-संबधी वि'द'х'и-स'ам'ब'анд'ā'य

обсерва́тория न् वेधशाला ब'эд'-
 -शā'लā न् , आकाशलोचन ā'kā'श-लो-
 च'ан म

обсле́дование с जाँच द'ज'ā'च न् ,
 निरीक्षण नि'र'и'क'श'ан म , परीक्षा पा-
 र'и'क'шā न् , медицинское — मेडिकल
 जाँच न् , डाक्टररी परीक्षा न्

обсле́довать сов и несов जाँच
 लेना द'ज'ā'च ल'энā न् (की को'го-ल ,
 что-ल) , निरीक्षण करना नि'र'и'क'श'ан
 कार'नā न् (का को'го-ल , что-ल) ,
 परीक्षा करना पा'र'и'क'शā कार'नā न्
 (की को'го-ल , что-ल)

обслу́живание с सरविस स'ар'-
 вис न् , सेवा स'э'vā न् , медицинское
 — मेडिकल सरविस न् , डाक्टररी
 सेवा न्

обслуживать *несов* नौकरी (सेवा) करना नाок'рй (сэвā) кар'нā *n* (की *кого-л*, *что-л*), चलाना चालānā *n* (नाप्र *станки*)

обслужить *сов см* **обслуживать**

обсохнуть *сов см* обсыхать

обста́вить *сов см* обставля́ть

обставля́ть *несов 1.* (комнату)

सजाना सаджānā *n*, आरास्ता करना ārāstā кар'нā *n*, 2. (обманывать) राउठ ठगना t'ag'nā *n*, धोखा देना d'ok'ā dēnā *n* (को *кого-л*.)

обстано́вка *ж 1.* (мебель)

फर्नीचर фарнийчар *m*, असवाव ас'бāб *m*, комфортабельная — आराम की सामग्री *ж*, 2. (положение, условия) हालत ख़ालат *ж*, हाल ख़āl *m*, स्थिति स्'थिती *ж*, परिस्थिति परिस्'थिती *ж*, международная — अंतर्राष्ट्रीय परिस्थिति *ж*

обстоя́тельный *прил* (детальный, подробный) व्योरेवार биорэ-вār, तफसीली таф'сияली, विस्तृत विस्त्रित

обстоя́тельств||о с 1. (условие)

हालत ख़ालат *ж*, हाल ख़āl *m*, स्थिति स्'थिती *ж*, परिस्थिति परिस्'थिती *ж*, по семейным — ам पारिवारिक कारणों से, в затруднительных — ах तग हालत में, प्रतिकूल परिस्थिति में, он находится в затруднительных — ах वह मुश्किलो (तग हालत) में पड़ा है; объяснить все — а дēла मामले के सब कुछ तफसीलो को मालूम करना *n*, 2. *грам* क्रियाविशेषण कर्मी-विशेषण *m*

обсто||я́ть *несов* все — йт благополучно सब कुछ ठीक है सब कуч'т'йк хаэ, дело — йт так बात यह है बāt йах' хаэ, как — йт ва́ши делā? क्या हाल? киā хāл?, आप का क्या हाल है? āp kā kiā хāл' хаэ?

обстрёл *m* गोलीकाड गोली-कāнд' *m* (ружейный), गोलाबाजी गोла-бāзи *ж*, गोलावारी गोла-бāри *ж* (орудийный), находиться под — ом गोलियों की बौछाड़ में होना *np.* (ружейным)

обстреливать *несов* गोले बरसाना (मारना, दागना) голэ бар'сānā (мāр'нā, дāг'нā) *n* (पर *кого-л*, *что-л*), गोलावारी करना गोла-бāри кар'нā *n* (की *кого-л*, *что-л*, *из орудий*), गोलियाँ चलाना गोलीयā चालānā *n* (पर *кого-л*, *что-л*), गोली मारना गोली мāр'нā *n* (को *кого-л*, *что-л*, *из винтовок, пулеметов*)

обстреля́ть *сов см* обстрели-вать

обстрога́ть *сов* चिकना करना चिक'нā кар'нā *n* (से *чем-л*), — ру-бāнком रदा चलाना (फेरना) *n*, रदे से चिकना करना *n*

обстру́кция *ж* अडगा арангā *m*, अवरोध ав'род' *m*

обступáть *несов* [चारो तरफ से] घेरना [чāр'б' тараф сē' г'эр'нā *n*

обступíть *сов см* обступать

обсудíть *сов см* обсужда́ть

обсужда́ть *несов* बहस करना

बाहस кар'на *n* (पर *что-л*), विचार करना विचार кар'на *n* (का, पर *что-л*)

обсуждѣни||е *c* वहस बाहस *жс*, विचार विचार *n*, предмет ~я विचाराधीन मामला *m*, выносить на ~ वहस के लिये पेश करना *n*

обсчитáть(ся) *сов см* обсчитывать(ся)

обсчѣйтивать *несов* गलत हिसाब करके धोखा देना गалат *хисाब* кар'кэ *д^хок^ха дэнá n*

обсчѣйтиваться *несов* गलत हिसाब करना गалат *хисाब* кар'на *n*, अशुद्ध गणना करना अशुद्ध^х ган'на кар'на *n*

обсы́пать *сов см* обсыпáть

обсыпáть *несов* खिडाना *क^хин-дānā n*, छितराना *च^хित'रānā n*, बखेरना *बक^хэр'на n*

обсыхáть *несов* सूखना *сुक^хна n*, सूख जाना *सुक^х джānā n*

обтáчивать *несов* रेतना *рэт'-на n*, ~ на токарном станке खरादना *n*, खराद पर चढाना (चढाकर बनाना) *n*

обтека́емый *прил* सुवाही सु-*वाह्य*

обтерѣть(ся) *сов. см* обтирать (-ся)

обтесáть *сов см* обтесывать

обтѣсывать *несов* 1. काटकर चिकना करना *कāt'кар चिक'ना кар'-ना n*, 2. перен सभ्य (शिष्ट) बनाना-साब^хй' (शिष्ट') *बानānā n*

обтиráние *c*. पोछना *पōч^х'на n* (स्पज से *губкой*)

обтиráть *несов* पोछना *पōч^х'на n*, ~ лицó платкóм रुमाल से मुंह पोछना *n*

обтиráться *несов. (делать обтирание)* अपने आप को पोछना *ап'нэ āп ко पōч^х'на n* (स्पज से *губкой*); ~ мóкрым полотénцем गीले अँगोछे से पोछना *n*

обточѣть *сов см* обтáчивать
обтрёпанный 1. *прич от* обтрепáть, 2. *прил* फटा [हुआ] *п^хатā [хуā]*, फटा-पुराना *п^хатā-पुरānā*, जीर्ण *джирн'*

обтрепá||ть *сов* घिसकर (रगड-कर) उडा देना *г^хис'кар (рагар'кар) урā дэнā n*, छिजाना *च^хиджānā n*, он ~л обшлагá उस के कफ घिस गये.

обт́ягивать *несов* 1. चढाना *चар^хānā n*, ~ мат́ерией कपडा चढाना *n*, 2. (*прилегалъ*) चिपटना *चिपат'на n*, चिपका (लगा, सटा) रहना *चिप'ка (лагā, сатā) рах'на n*, लगना *лаг'на n*

обт́яжк||а *жс*. в ~у ठीक ठीक *т^хяк-т^хяк*, плáтье в ~у चुस्त पो-शाक, जिस से शरीर के सब अंग उभड आये है चुस्त' पोшāक, *джис мē ша-रिर кэ саб анг' уб^хар āйэ хāэ жс*.

обтяну́ть *сов см* обт́ягивать.

обувáть *несов* जूते पहनाना *джу-तэ пах'нанā n*

обувáться *несов* जूते पहनना

$\tilde{y}_M - \Gamma^X y$

обходительный прил нмр
намп'

обходить несов 1. चक्कर लगा-
ना (मारना) чаккар лагānā (мār'nā)
п, दौरा (भ्रमण) करना (कर लेना)
даорā (б`раман) кар'nā (кар лēnā)
п, 2. (огибать) किनारे के पास से
जाना (चला जाना) кинārэ кэ пās
сэ джānā (चाढ़ा दजānā) нп (के
что-л), 3. (распространяться) फैलना
п'аэл'nā нп, फैल जाना п'аэл'
джānā нп, новость обошла весь
гóрод खबर सारे गहर मे फैल गई;
4. (избегать) बचना बच'nā нп, बच
जाना बच джānā нп, нельзя обонти
этот вопрос यह सवाल छोड़ा नहीं
जा सकता है, — затруднение कठि-
नाई से बचना नп., — закон канून
से अलग हो जाना नп

обходиться несов 1. (обра-
щаться, поступать) वर्तवि (सलूक,
व्यवहार) करना बартāо (सलूक,
व्याव'खार) кар'nā п (के साथ с
кем-л), 2. (стоять) राख कीमत
(दाम, मूल्य) लगाना - कमत (दाम,
मुल्य') ला'नā नп, это ему дóрого
обойдется यह उस को महंगा पड़ेगा,
во сколько это обойдется? कितना
दाम होगा?, 3. (довольствоваться)
राजी होना (हो जाना) рāзй хонā
(खो दजānā) нп (के लिये чем-л),
4. (без чего-л) он обходится без
вāшей пóмощи वह आप की मदद के
-वगैर काम करता है वा' आप की मादद
कэ ба-гаэр кām кар'tā хāэ, без кри-

ка не обходится बिना चिल्लाये कोई
काम नहीं होता बिना चिल्लाये कोई
कām на'й होता, без учебников не
обойтись पाठपुस्तके अनिवार्य है
пāt'-пуст кэ аниварй' хāэ; ◇ обой-
дётся как-нибудь किसी न किसी
तरह ठीक होगा

обходный прил घुमावदार ग-
मा-दार, — путь घुमावदार रास्ता
п, —ым путём घुमा-फिरकर.

обхождение с वर्तवि बартāо
п, सलूक सलूक п, व्यवहार व्याव'-
खार п

обшаривать несов खूब तलाश
करना खूब ता'аш кар'nā п, उलट-
पुलटकर ढूँढना उलट-पुलट'कार
द'ूर' नā п, он —л весь дом उस
ने कोना-कोना देखके, एक एक चीज
उलटके, घर की तलाशी ली

обшарить соз см обшаривать

обшива||ть несов 1. सीना सनā
п., она —ет всю семью वह सारे
परिवार के लिये सिलाई करती है,

2. (чем-л) लगाना लागānā п, —
досками тхता बैठाना (लगाना) п,
तख्ताबदी करना п — бахромой
(कайमों) किनारी (भालर) लगाना п

обшивка ж 1. (действие) कि-
नारी. (भालर) लगाना कинārй (ज'ā-
лар) लागānā м (बाхромой, कайमों),
तख्ता बैठाना (लगाना) тахтā баэт'ā-
нā (लागānā) ч (досками), 2. (от-
делка) किनारी कинārй ж, भालर
ज'āлар ж (कайма, बाхрома),
तख्ताबदी тахтā-बандी ж (из досок)

обшйрн||ый *прил* लवा-चौडा
ламбā-чаорā, विस्तृत वист्रित, व्या-
पक वयāपक, ~ая торгōвля लवा-
-चौडा व्यापार *м*, ~ое знакомство
बहुत से दोस्त *м* *мн*

обшйть *сов см* обшивать

обшлаг *м* कफ काफ *м*

общāтьсЯ *несов* मिलना-जुलना
мил'нā-джул'нā *нп*, साथ रखना
сāt[^] рак[^]'нā *п*, संगत करना сангат
кар'нā *п*.

общедоступн||ый *прил* 1. (по
цене) ~ая ценā мамūли (साधारण)
दर мамūलि (сād[^]āран) дар *ж*,
2. (понятный) आमफहम āм-фахам,
सर्वसुलभ сарв'-су-лаб[^]

общежйтие *с* 1. वोर्डिंग-हाउस
бординг'-хāус *м*, студēнческое ~
छात्रालय *м*, 2. (общественный быт,
обшод) सहवास сах'-вās *м*

общеизвёстный *прил* आम āм,
सर्वविदित сарв'-видит, ~ факт आम
तौर से जानी हुई बात *ж*, आम तौर
पर मालूम हकीकत *ж*

общенарōдный *прил* आम āм,
साधारण сād[^]āран, सार्वजनिक сарв'-
джаник

общёние *с* मेल-जोल мэл-джол
м, संगति сагати *ж*, личное ~
निजी (व्यक्तिगत) सगति *ж*

общеобразовательный *прил*
आम तालीम का āм тāлим кā, साधा-
रण शिक्षा-सवधी сād[^]āран шикшā-
-санбанд[^]п

общеприйнятый *прил* सर्व-

स्वीकृत सार्व'-स्वीकृत, रायज рā-
иадж, [सर्वत्र] प्रचलित [सारवात्र']
прачалит (общепотребительный),
रूढ रूर[^] (традиционный)

общесоюзный *прил* अखिल-
-सघीय ак[^]ил-санг[^]ий'

общёственник *м* समाजी कार-
कुन самāджि кār-кун *м*, सामाजिक
कार्यकर्ता сāmāджик кārи'-картā *и*
неизм

общёственность *ж* सार्वजनिक
राय сार्व'джаник рāи *ж*, जनमत
джан-мат *м* (общественное мнє-
ние), समाज самāдж *м* (общество)

общёственн||ый *прил* समाजी
самāджि, सार्वजनिक сार्व'джаник,
सामाजिक сāmāджик, ~ строи сама-
जिक व्यवस्था *ж*, ~ая организāция
जनसंस्था *ж*

общество *с* 1. समाज самāдж
м, первобытное ~ आदिम समाज *м*,
बेसक्लāсовое ~ श्रेणीरहित (वर्ग-
रहित) समाज *и*, कम्युनिस्टическое
~ कम्युनिस्ट समाज *м*, 2 (органи-
зация) सभा саб[^]ā *ж*, सघ саг[^]'
м, 3. अ कपनी камп'ни *ж*, стра-
लовое ~ बीमा-कपनी *ж*, 4 (при-
велегированный круг людей) समाज
самāдж *и*, 5. (компания) गिरोह
гирох *и*, मंडली манд'ли *ж*

общепотребительный *прил*
सर्वजनोपयोगी сарв'-джанопайогп,
रायज рāиाдж, [सर्वत्र] प्रचलित [सार-
वात्र'] प्राचालित (распространён-
ный)

общ||ий *прил* आम ām, साधारण sād^hāran, सामूहिक sāmūhik (общественный), सम्मिलित sammilit, सयुक्त сайукт' (объединенный), -ая सूमा कुल मीजान *ж*, कुल जोड *м*, -ее собрание आम (साधारण) सभा *ж*, -ая प्लोशад सम्मिलित रक्वा (क्षेत्रफल) *м*; -ее блага सम्मिलित हित *м*, ♦ в -ем आम तौर पर, साधारणतः, иметь -ее सरोकार रखना *п* (से *с кем-л*, *с чем-л*), не иметь ничего -его कोई ताल्लुक (свध) नहीं रखना *п* (से *с кем-л*, *с чем-л*)

община *ж* 1. (сельская, деревенская) ग्रामसस्था ग्रām-sāst^hā *ж*, 2. (религиозная) फिरका фир'кā *м*, सप्रदाय सम्प्र'दाय *म*

общительный *прил* मिलनसार मिलान-sār, मेली मेली, - характер मिलनसार स्वभाव *म*

общность *ж* ऐवय аэки' *м*, समन्वय саманвай *म*, - интерес-сов उद्देग्यो की एकता *ж*

объедаться *несов* *разг* बहुत (पेट भर) खा जाना बाखुत (पेट ब^hार) क^hā джāнā *пп*

объедение *с* это прбсто -! कितनी मजेदार चीज है! कित'नी मазे-दार् चिड *ж*āэ!

объединение *с* 1. (действие) इकट्ठा करना иकत्त^hā кар'нā *म*, एकीकरण эки-каран *म*, सघीकरण санг^hй-каран *म* (в союз), 2. (союз) सगठन сангат^hан *म*, सघ санг^h *म*.

объединённый 1. *прич.* от объединить; 2. *прил* एक मे मिला हुआ э^h м^hэ милā хуā, सम्मिलित सम्मिलित, सयुक्त сайукт', सगठित сангат^hит (организовачный), *Организація Объединённых Націй* सयुक्त-राष्ट्र-सघ *म*.

объединить, объединиться *сов* *см* объединять, объединяться.

объединять *несов* एक (सयुक्त, सम्मिलित) करना (कर देना) э^h (сайукт', सम्मिलित) кар'нā (кар дэнā) *п*, सगठित करना (कर देना) сангат^hит кар'नā (кар дэнā) *п* (организовать)

объединяться *несов* एक (सयुक्त, सम्मिलित) होना (हो जाना) э^h (сайукт', सम्मिलित) хонā (х^hо джāнā) *пп*, एक मे मिलना э^h м^hэ मिल'नā *пп*, सगठित होना (हो जाना) сангат^hит хонā (х^hо джāнā) *пп* (организоваться)

объёдки *मन* जूठा द्जुत्^hā " , उच्छिष्ट उच^hишт' *म*

объезд *м* 1. दौर даор *म*, दौरा даорā *म*, भ्रमण б^hраман *म*, 2. (круглой путь) चक्कर чаккар " , घूम-घुमावट ग^hूम-ग^hुमावट *ж*

объездить *с* *см* объезжать 1, 3

объезжать *несов* 1. दौरा (भ्रमण) करना (कर लेना) даорā (б^hраман) кар'нā (кар лэнā) *п* (का *что-л*), 2. (огибать) किनारे

के पास से जाना (चला जाना) कि-
नारэ कэ пās सэ джāнā (чалā джāнā)
нп (के что-л), — войска́ सेना का
निरीक्षण करना *п*, 3.: — лошадь
घोडा निकालना (निकाल देना) г^х-о-
рā निकāл'нā (никāл дэнā) *п*

объект *м* 1. *филос* वस्तु वास्तु
ж, 2., военный — फौजी ठिकाना
फाоджй т^хикāнā *м*, — исследова-
ния खोज का विषय क^ходж कā वि-
शай *и*

объектив *м* शीशा श्याशā *м*,
— фотоаппарāта фотō-кемरे का
शीशा *м*

объективный *прил* 1. वस्तुगत
वास्तु-गत, 2. (беспристрастный)
निष्पक्ष निष्पाक्ष'

объём *м* पैमाना पाэмāнā *м*,
परिमाण परिमāन *м*, विस्तार[-क्षेत्र]
विस्तāр[-क्षेत्र'] *м*

объёмистый *прил* बड़ा बārā,
विशालकाय विशāl-कāय

объесться *сов см* объедаться

объехать *сов см* объезжать 1, 2

объявить *сов см* объявлять

объявление *с* 1. एलान (घोष-
णा) करना элāн (г^хош'нā) кар'нā
м, — войны युद्ध-घोषणा *ж*, 2.
(печатное сообщение) इत्तला इत'лā
ж, इश्तहार इшт'хāр *м*, विज्ञापन
[-पत्र] विगйāпан[-पत्र'] *म*, вы-
весить — इश्तहार (विज्ञापन) चिपका
देना *п*

объявлять *несов* 1. (оглашать)
एलान (घोषणा) करना (कर देना)

элāн (г^хош'нā) кар'нā (кар дэнā)
п, 2. (извещать) विज्ञापन करना
विगयāпан кар'нā *п*

объяснение *с* 1. (разъяснение)
समझावा сам'дж^хāвā *м*, व्याख्या
वयāक'यā *ж*, дать — समझाना *п*;
сफाई देना *п* (напр проступку),
2. (причина, источник) वजह वा-
джах *ж*., कारण कāран *म*, искать —
कारण खोजना *п* (का чего-л), 3. (раз-
говор) बातचीत бāt-чйт *ж*

объяснимый *прил* समझाने के
योग्य сам'дж^хāнэ кэ йогй', व्याख्या
योग्य वयāक'यā योगй'

объяснительный *прил* अर्थ-
प्रकाशक अर्त^х-प्राकāшक

объяснить *сов см* объяснять

объясниться *сов см* объяс-
няться 1, 3

объяснять *несов* बताना батāнā
п, समझाना сам'дж^хāнā *п*, स्पष्ट
करना स्पашт' кар'нā *п*, व्याख्या
करना वयāक'यā кар'нā *п* (की что-л),
अर्थ खोल देना अर्त^х к^хол дэнā *п*
(का что-л), он не смог объяснить
этого слова वह यह शब्द समझा
न सका.

объясня|ться *несов* 1 अपने
बारे (विषय) मे समझाना (स्पष्ट
करना) ап'нэ бāрэ (विशай) мē сам'-
дж^хāнā (स्पашт' кар'нā) *п*., 2. (гово-
рить, разговаривать) बोलना бол'нā
नп, — на иностранном языке वि-
देशी भाषा बोलना *नп*, объясниться
на иностранном языке विदेशी भाषा

मे अपने को स्पष्ट करना *n* ; 3. (становиться понятным) साफ (स्पष्ट)

हो जाना *sāf* (спашт') *lō dānā n* , 4. (находить объяснение, причину)

वजह होना *vadžah hōnā n* (की *o chēm-l.*), कारण होना *kāran hōnā n* (का *o chēm-l.*); *étim* — *etśa eḡo*

поведение उस का वर्ताव इस से स्पष्ट हो जाता है; *♦* — *v lubvī* मुहब्बत (प्रेम) का इजहार करना *n* , प्रेम-पादन करना *n* . (से *komu-l*)

объя́тия *mn* आलिंगन *ālingan* *m* , **заключа́ть** *v* — गले लगाना *n* . (के *кого-l*), गोद में लेना *n* ., आलिंगन करना *n* , **бро́ситься** *komū-l* . *v* — किसी की बाँहों में समा जाना *n* , *♦* *s* *rasprostertymi* — *mi* बाँहें फैलाकर, दिल खोलकर.

обыва́тель *m* (мещанин) कमाऊ-खाऊ *kamāu-kāu m* , सकुचित विचार-वाला *sankuchit vichār-vālā m*

обыва́тельск||ий *прил* कमाऊ-खाऊ का सा *kamāu-kāu kā sā* , — *ne* *vzgljady* संकुचित विचार *m. mn*

обыгра́ть *сов см* обыгрывать **обы́грывать** *несов* वाजी मार लेना *bāzī mār lēnā n* (से *кого-l*), हरा देना *ḡarā dēnā n* , वाजी जीतना *bāzī džit'nā n* , он обыграл *eḡo* *na* *pyat' rublēj* उस ने खेल में उस के पाँच रूबल जीत लिये.

обы́денный *прил* रोज (प्रति-दिन) का *roz* (пратидин) *kā* , मामूली *māmulī* , साधारण *sād'āran*

обы́кновен||ие *s* आदत *ādat*

ḡ , *рсм расм' m* , *дस्तूर дастур' m* , *आचार āchār m* ; *по —ню* वदस्तूर, व्यवहारत , *иметь* — आदत होना *n* (की *o kom-l*)

обы́кновенно *нареч* अक्सर *ak'sar* , बहुधा *baḡud'ā* (*часто*), आम तौर पर *ām taor par* , साधारण रीति से *sād'āran rīti sē* (*обычно*), आदत (रिवाज) के अनुसार *ādat* (*ривāдж*) *kē* *anūsār* (*по установившемуся обычаю*)

обы́кновенный *прил* मामूली *māmulī* , आम *ām* , साधारण *sād'āran*

обы́ск *m* . तलाशी *talāšī ḡ* . *личный* — जिस्म की तलाशी *~*

обы́скать *сов с"* *обы́скивать* **обы́скивать** *несов* तलाशी करना (लेना) *talāšī kar'nā* (*лэнā*) *n* (की *кого-l* , *что-l*)

обы́чай *n* आदत *ādat m* , *ривāдж* *n* , *дस्तूर дастур* *n* , *प्रथा прат'ā ḡ*

обы́чно *нареч* अक्सर *ak'sar* , बहुधा *baḡud'ā* (*часто*), आम तौर पर *ām taor par* , साधारण रीति से *sād'āran rīti sē* (*обыкновенно*), आदत (रिवाज) के अनुसार *ādat* (*ривāдж*) *kē* *anūsār* (*по установившемуся обычаю*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обы́чный *прил* आम *ām* , साधारण *sād'āran* , रायज *rāyādj* , प्रचलित *prachalit* (*общепринятый*), रोज (प्रतिदिन) का *roz* (пратидин) *kā* (*повседневный*), हमेशा का *ḡamēšā* *kā* (*постоянный*)

обязанность || *ब् ज फर्ज* фарз' *м*, कर्तव्य कार्ताव' *м*, ड्यूटी द्यूति *ж* (напр *служебная*), काम क़ां *м*, कार्य क़ार' *м* (дело), исполняющий — *и* कायममुकाम *м*, स्थानापन्न, वीनिस्का — *फौजी खिदमत ж*, सैन्य-सेवा *ж*

обязан || *ный* *прил* 1. (имеющий своей обязанностью) लाचार लā-чār, वाच्य бāд^хй', быть —ным *वाच्य* होना *нп* (पर *сделать что-л*), он *обязан* *это* *сделать* *у*с *ко* *у*х *ка*м *п*ура *к*ерна *है*, 2. (произнательный) आभारी āб^хārй, ऋणी र्णि, быть —ным *आभारी* (ऋणी) होना *नп* (के *л*िये *за что-л*, *का* *к*ому-*л*), *я* *вам* *очень* *обязан* *а*प *ка* ऋणी *हूँ*; *я* *обязан* *вам* *с*воёи *ж*изнью *मेरी* *जिदगी* *ही* *а*प *की* *बदौलत* *है*

обязательно *нареч* जरूर зарур, अवश्य *आवाश'*, अनिवार्यत. *अनिवार्य'ता*х.

обязательный || *ый* *прил* जरूरी *за-*रूरй, आवश्यक *आवाश*аक, अनिवार्य *अनिवार्य'*, —ое *обучение* *अनिवार्य* शिक्षण *м*, *решения* *конференции* —ы *для* *всех* *с*भा *के* *निश्चय* *सभी* *पर* *लागू* *है*, *с*भा *के* *निश्चय* *सब* *के* *ल*िये *अनिवार्य* *है*.

обязательство *с* *वादा* *वāдā* *м*, प्रतिज्ञा *प्रतिग्या* *ж*, सट्टा *सट्ता* *м*, इकरारनामा *इक'рār-нāмā* *м*, प्रतिज्ञापत्र *प्रतिग्या-पत्र'* *м* (письменное), *в*зять *на* *себ*я — *कर्तव्य* *नि-*वाहने *का* *जिम्मा* *लेना* *п*

обязать(ся) *сов см* *обязывать* (-ся)

обязыва || *ть* *несов* 1. मजबूर (लाचार) करना *мадж'бूर* (लā-чār) *кар'нā* *п*, *व*ोधना *бāд^х'нā* *п*, *к* *чему* *это* —*ет*? *इस* *से* *क*या *मजबूरी* (पावदी) *है*?; *это* *मे*न्या *ни* *к* *чему* *не* —*ет* *मे* *इस* *से* *न*ही *ब*ंधा *हूँ*, *मु*झ *पर* *इस* *का* *कोई* *ब*धन *न*ही *है*; 2. (делать *одолжение*) *вы* *मे*न्या *очень* *об*яжете *а*प *की* *ब*ड़ी *क*ृपा *होगी* *а*प *क*य *бар*й *क्रिपā* *ख*ोगй

обязываться *несов* [अपने] जिम्मे *मे* *लेना* [अप'नэ] *зиммэ* *म* *л*эनā *п*, *वादा* (वचन) *देना* *वāदā* (वचान) *д*эनā *п*

овальный *прил* अडाकार *अन्दा-*कār

овация *ж* तालियो की तूफानी गडगडाहट *तāलिन्* *क*य *तूफāन*й *гар'-*гарāхат *ж*, जयध्वनि *джай-д^хвани* *ж*, *जयजयकार* *джайджайकār* *м*, *धूम* *का* *स्वागत* *द^хум* *कā* *स्वāगत* *м*

овдовевший *прич* रंढुआ *рāдуā* **овдоветь** *сов* *रंढुआ* *रह* *जाना* *рāдуā* *ра*ख *джāнā* *नп* (о *мужчине*), *र*डा (विधवा) *रह* *जाना* *रान्दā* (विद^х-*वā*) *ра*ख *джāнā* *नп* (о *женщине*)

овёс *м* *जई* *джай* *ж*

овечий *прил* भेड *का* *б^хёр* *कā*

овин *м* *खलिहान* *к^халихāн* *м*

овладевать *несов* 1. (захватывать) *कब्जा* (अधिकार) *करना* *क*абзā (अद^х-*इकār*) *кар'нā* *п* (पर *чем-л*), *जीतना* *джит'नā*, *п*, 2. *перен* *दिल*

(दिमाग) में घर कर लेना *днл (димāг)*
мѣ г^хар кар лэнā н (के *केम-ल*,
चेम-ल), *им овладѣл ўжас वह भय-*
भीत हो गया, овладеть собóй अपने
को सँभाल लेना न, *अपने को वश*
मे कर लेना न, 3. (*усваивать*)
अपनाना ап'нанā न, *अधिकार (महा-*
रत) हासिल करना ад^хикāр (माखāрат)
खāсил кар'нā न (पर *चेम-ल.*), *काबू*
पाना कāबु पāनā न (पर *चेम-ल*)

ОВОД *м* गोमक्खी *го-макк^хя ж*
ОВОЩИ *мн* तरकारी *тар'кārй ж*,
सब्जी सबзй ж

ОВОЩНО́Й *прил* सब्जियो का [वना
 हुआ] *सबзियō कā [банā खуā]*, —
магазин सब्जीफरोश की दुकान ж

ОВРА́Г *м* नाला *нāлā म*, घाटी
г^хātй ж

ОВСЯ́НКА *ж* जई का आटा *джай*
кā ātā म (*मुका*), जई का दलिया
джай कā दालियā म (*काशा*)

ОВЦА́ *ж* भेड *б^хэр ж*, ♠ *паршй-*
вая — всё ста́до по́ртит посл एक
 मछली सारे जाल को गदा करती है.

ОВЦЕВО́ДСТВО *с* भेडो का पालन
б^хэрō कā पāтан म

ОВЧА́РКА *ж* गडरियो का कुत्ता
гар'рийō कā कुत्तā म

ОВЧЫ́НА *ж* भेड की खाल *б^хэр кй*
क^хāl ж

ОВЧЫ́НКА *ж* — *вы́делки не сто́ит*
погов इस खेल मे सर्फ जयादा, मजा
 कम *ис क^хэл мѣ сарф' зйāдā, мазā*
кām, दमडी की बुढिया, टका सरमुंडाई
дам'рй कй бур^хийā, такā सार-мўрай

огáрок *м* टोटा *тотā म*, मोम-
 वत्ती का टुकडा *мом-баттй कā तुक्'-*
рā म

огиба́ть *несов* किनारे के पास
 से जाना (चला जाना) *किनāрэ कē*
пās सē दжāнā (चālā दजāनā) नл (के
что ल.).

оглавлéние *с* [किताब की] *फिह-*
риस्त [китāб кй] фих'рист' ж, *उप-*
क्रमणिका *упākрам'никā ж*, *लेख-*
सूची *लэк^х-сучй ж* (*список ста-*
тей)

огласи́ть(ся) *сов см* *оглаша́ть*
 (-ся)

огла́ск||а ж *получи́ть —у* मा-
 लूम (विदित) हो जाना *мāलूम (видит)*
खō दजāनā नл, सर्व-साधारण मे प्रकट
 होना *сарव'-сāद^хāран मѣ* *п्राकट*
खōнā नл, *избегáть —и* *मालूम (वि-*
दित) हो जाने से वचना *मāलूम (वि-*
दित) खō दजāनē सē *बच'नā नл*

оглаша́ть *несов. 1. (объявлять)*
सुनाना *сунāनā न.*, घोषित करना
ग^लошит кар'नā न, 2. (*наполнять*
звуками) आवाज से भरना *āवāз सē*
б^хар'नā न, मुखरित करना *मुक्^х-*
रित кар'नā न

оглаша́ться *несов* आवाज से
 भर जाना *āवāз सē ब^хар दजāनā नл*,
 प्रतिध्वनित होना *प्रतिद^хवानित खōनā*
नл (से *चेम-ल*)

оглашéние *с* घोषणा *ग^खош'-*
нā ж

огло́бля *ж* [गाडी का] बम *гārй*
кā] बाम म, मियाना *मийāनā म*

огло́хнуть *сов* बहरा वनना (हो जाना) бах'рā бан'нā (Хо джāнā) *нп*

оглуша́ть *несов.* बहरा करना (कर देना) бах'рā кар'нā (кар дэ-нā) *п*, कान फोड़ना कान प^хор'нā *п* (के को-л.)

оглуши́тельный *прил* गगनभेदी गगन-б^хэди, गर्जनापूर्ण гардж'нā-пурн'

оглуши́ть *сов см* оглуша́ть

огляде́ть *сов. см* огля́дывать

огляде́ться *сов см.* огля́дывать-ся 1.

огля́дка||а *ж. разг* бежа́ть без ~и जी छोड़कर भागना दृष्टि च^хор'-кар б^хāг'нā *нп*, सिर पर पैर रख-कर भागना सिर पर पाэр рах^х'кар б^хāг'нā *нп*

огля́дывать *несов* देखना-भालना दэк^х'нā-б^хāl'нā *п*, दृष्टि घुमाना द्रिшти г^хумāнā *п* (पर को-л, что-л)

огля́дываться *несов 1. (смотреть вокруг, в разные стороны)* [अपने] चारो तरफ (ओर) देखना [ап'нэ] чāрō тараф (ор) дэк^х'нā *п*, सब ओर देखना सब ор дэк^х'нā *п*, 2. (смотреть назад) पीछे [मुड़कर] देखना पич^хэ [мур'кар] дэк^х'нā *п*

огляну́ться *сов см* огля́дываться 2, не успел ~, как ... पलक मारने न पाया कि.. पालाक māp'-нэ на пāйā *ки*

огнемёт *м воен* आग फेकने की तोप āг п^хē'нэ *ки топ ж*

огненный *прил* आतशी āт'ши, अग्निमय агни-май

огнеопа́сный *прил* आतशगीर āташ-гир, ज्वलनशील джвалан-шил

огнепокло́нник *м.* आतशपरस्त āташ-параст', अग्निपूजक агни-пу-джак *м*

огнепокло́н[ниче]ство *с* आतश-परस्ती āташ-парастя *ж*, अग्निपूजा агни-пуджā *ж*

огнестрёльн||ый *прил.* ~ое орудіе बारूद के हथियार бāруд кэ хат^хниār *м. мн.*, आग्नेय अस्त्र āгнэй'астр' *м*

огнетуши́тель *м тех* आग बुझाने की कल āг будж^хāнэ *ки* кал *ж*, बुझानी будж^хāни *ж*.

огнеупо́рный *прил* आग-रोक āг-рок, अग्निरोधक агни-род^хак, ~ किरपीच आग में न जलनेवाली ईंट *ж*, अग्नि-इष्टका *ж*

огова́ривать *несов 1. (клеветать)* बदनाम करना бад-нāм кар'-нā *п*, कलक लगाना कालांक' лагāнā *п*, 2. (обуславливать) कैद (शर्त) लगाना काэд (шарт') лагāнā *п*, अव-тор оговорил что в предисловии लेखक ने भूमिका में इस की चर्चा की.

огова́риваться *несов 1. कैद (शर्त) लगाना काэд (шарт') лагāнā п*; 2. (ошибаться) ज़बान की चूक (गलती) करना забāн *ки* чук (гал'-ти) кар'нā *п*

оговори́ть(ся) *сов см* оговáри-вать(ся)

огово́р||ка *ж* 1. (*условие*) कैद काэд *ж*, शर्त शर्त' *ж*, с ~кой कैद (शर्त) लगाकर; без ~ок वगैर किसी कैद (शर्त) के; 2. (*обмолвка*) जवान की चूक (गलती) забан कि चुक (गल'ती) *ж*

оголе́нный 1. *прич от* ого-
ли́ть; 2. *прил* नंगा नंगā, निरा-
वरण निरावारан

оголи́ть(ся) *сов см* оголя́ть(ся)

оголте́лый *прил разг* पागल
पागल, उन्मत्त उन्मत्त'.

оголя́ть *несов* नगा (निरावरण)
करना नंगā (निरावारан) कार'ना *n*

оголя́ться *несов* नंगा हो जाना
नंगā हो джāनā *нп*

огонёк *м* रोगनी रोश'नी *ж*,
प्रकाश प्राकाश *м*; ♦ блужда́ющий
~ छलावा *म*

огонь *м* 1. आग āg *ж*, आतरा
āташ *ж*, अग्नि अग्नि *ж*, в огне
आग [की लपेटो] मे; 2. (*свет*) रोगनी
रोश'नी *ж*., प्रकाश प्राकाश *म*.; за-
жигать ~ रौशनी करना (जलाना)
п.; 3. воен. фायер фāйар *म*, गोल-
दाजी गोल-андаजी *ж* (*артиллерий-*
ский), вести ~ фायер करना *п*.,
आग बरसाना *п*; ♦ из огня да в-
по́лымя погов. चूल्हे से निकलकर
भाड (भट्ठी) मे पड़ना *नп*; про́йти
~ и во́ду घाट घाट का पानी पीना
п., днём с огнём не найдёшь ~ чи-
раг लेकर हँडने पर भी नहीं मिलेगा.

огора́живать *несов* घेरना ग'эр'-
ना *п* (से चे-*म-ल*), घेरा डालना ग'эра

दाल'ना *п*, परिवेष्टित करना परि-
वैष्टित कार'ना *п*

огора́живаться *несов перен*
अपने आप को अलग करना अप'नэ
अप को अलग कार'ना *п*

огоро́д *м* तरकारी (सब्जियो) का
वगीचा (वाग, खेत) तार'кари (सब-
जियō) का बागिचा (बाग, क'एत) *म*

огоро́дить(ся) *сов см* огора-
живать(ся)

огоро́дник *м* तरकारी बोनवा-
ला तार'кари बोन-वाला *म*, काछी
काच'यि *म*

огоро́дничество *с*. तरकारी
(सब्जियो) की खेती तार'кари (सब-
जियō) कि क'एति *ж*

огоро́шить *сов разг* हक्का-
-वक्का (स्तम्भित) करना हाक्का-बाक्का
(साम्भ'ित) कार'ना *п*

огорча́ть *несов* रजीदा (दुःखित)
करना रандजिदा (दु'ख'ित) कार'-
ना *п*

огорча́ться *несов*. रजीदा (दु-
खित) होना (हो जाना) रандजिदा
(दु'ख'ित) हांना (हो दजāनā) *नп* (से
из-за को-*ल*, из-за चे-*ग-ल*)

огорче́ни||е *с* गम गम *म*, दु'ख
दु'ख' *म*, быть в ~и दुःखी होना *नп*.

огорче́нный 1. *прич от* огор-
ча́ть, 2. *прил* रंजीदा रандजिदा
нецзм, दुःखित दु'ख'ित

огорча́ть(ся) *сов см* огорча́ть
(-ся)

огра́бить *сов* लूटना लुत'ना *п*,
लूट लेना लुत'ना *п*

ограблѣние с लूट[-खसोट] लूट
[—क^хасот] *ж*

огра́да *ж* चहारदीवारी चाह्-
-दिवारी *ж*, अहाता अह्ता *м*, घेरा
г^хэра *м*, दीवार दिवार् *ж* (стена)

огради́ть *сов. см* огражда́ть

огражда́ть *несов перен* बचा-
ना бачānā *п* (से *от* чего-л.), सुर-
क्षित रखना су-ракшит рак^х’nā *п*
(оберегать), हिफाजत (रक्षा) करना
хифāзат (ракшā) кар’nā *п* (охра-
-нять, की *кого-л.*, *что-л*)

ограничѣние с पाबदी пā-банди
ж, प्रतिबध пратибанд^х *м*

ограни́ченный 1. *прич от*
ограни́чить, 2. *прил (о средств-
вах и т п)* सीमित सिमित, परिमित
паримит, 3. *прил (о человеке)* ओछा
оч^хā

ограни́чивать *несов* शर्त (पाब-
दी, प्रतिबध) लगाना шарт’ (пā-банди,
пратибанд^х) лагānā *п*, सीमित *कर-*
ना सिमित кар’nā *п*, — *когб-л.* в
права́х किसी के अधिकारी को सी-
मित करना *п*, — *орáтора* време-
нем *वक्ता* का समय सीमित करना *п*

ограни́чиваться *несов* 1. *सी-*
मित होना सिमित хонā *пп* (*оста-*
ваться в каких-л пределах, तक
чем-л), समाप्त हो जाना самāпт’ хō
джānā *пп* (*сводиться к чему-л, पर*
чем-л), 2. (*довольствоваться*) बस
करना бас кар’nā *п* (*पर* *чем-л*)

ограни́чить(ся) *сов см* огра-
ничивать(ся)

огро́мный *прил* बहुत बड़ा बा-
хут барā, अधिक अध^хик, भारी б^хā-
рй, विशाल вишāl

огрубѣ́лый *прил* खुरखुरा क^хур’-
क^хुरā, रूखा ру^хā, खुरदरा क^хур’-
дарā, मोटा मोतā

огрубѣ́ть *сов* रूखा (खुरदरा) हो
जाना ру^хā (क^хुर’дарā) хō джā-
nā *пп*

огрызáться *несов* 1. दाँत नि-
कालकर गुराँना दāत निकāl’кар гур-
rānā *пп*, 2. *перен* सहसा क्रोध से
बोलना साх’сā क्रोध^х сē бол’nā *пп*

огрызну́ться *сов см* огрызáть-
ся

огры́зок *м* [बचा हुआ] टुकड़ा
[бачā хуā] тук’рā *м*, — карандашā
पेन्सिल का [बचा हुआ] टुकड़ा *м*

огу́льно *нареч* विवेचन के बिना
विवेचन кē бинā, बिना किसी इस्ति-
याज (भेद-विचार) के बिनā *кисй*
имтийāз (ब^хэд-विचār) кē

огу́льный *прил* बेबुनियाद бē-
-бунийād, निराधार нирād^хār (*не-*
обоснованный)

огурѣ́ц *м* ककड़ी как’рй *ж*

о́да *ж лит.* कसीदा касидā *м*,
स्तोत्र стотр’ *м*

ода́лживать *несов см* одол-
жа́ть

одарѣ́нный *прил* होशियार хō-
шийār, बड़े जौहर का барē джаохар
kā, गुणी гунй

ода́ривать *несов см* одаря́ть

одари́ть *сов см* одаря́ть

одаря́ть *несов* 1. (подарками и т. п.) तोहफे (उपहार) में देना तोх'фэ (уп'хяр) мэ дэнā н.; 2. *перен.* (качествами, свойствами и т. п.) वरुशना бахш'нā н

одева́ть *несов* पहनाना пах'-нанā н

одева́ться *несов* पहनना пахан'-нā н, पहन लेना пахан лэнā н, *хорошо* — अच्छे कपड़े पहनना н

оде́жда *ж* कपड़ा кап'рā м, *пошака* पोशाक *ж*, *встр* वास्त्र' м, *фóрменная* — निश्चित पोशाक *ж*, *वरदी* *ж*, *вёрхняя* — ऊपर पहनने का कपड़ा м

одеко́лón м यूडीकोलन йудйколан м

оде́лйть *сов см* оделя́ть

оде́лять *несов.* वरुशना бахш'-нā н, *прда́н करना* प्रादान кар'нā н (को कोго-л)

оде́ргивать *несов* 1. (платье) सजाना саджа́нā н, 2. *перен* रोकना рок'нā н, *ро́к-था́м करना* рок-т'āм кар'нā н (की कोго-л)

оде́ржа́ть *сов см* одёржива́ть

оде́ржива́ть *несов* हासिल (प्राप्त) करना хāсил (प्राप्त') кар'-нā н, — *вeрх* हराना н, *ग़ालिब* आना *нп*, — *победу* जीत (विजय) पाना (हासिल करना, प्राप्त करना) न

оде́ржи́мый *прил* भूत चढ़ा हुआ б'хут чар'ā хуā (का чем-л.), — *стра́хом* भयभीत होकर

оде́рнуть *сов см* одёргива́ть

оде́ть(ся) *сов см* одева́ть(ся). **оде́яло** с कंबल камбал м, लोई लой *ж*, *сте́ганое* — दुलाई *ж*, रजाई *ж*

оде́яние с पहनाव пах'нао м., *वस्त्र* वास्त्र' н

оди́н 1. *числит.* एक э́к; 2. *прил* (оди́нокий) अकेला акэла, तनहा тан'-хā *неизм.*, 3. *прил* (то́т же самый) एक ही э́к хā; — *и тот же* वही, 4. *мест* (то́лько) ही хā, 5. *сущ* म एक э́к м, 6. *мест* (не́кий) एक э́к, ◇ *оди́ным сло́вом* एक बात में, *сара́н*, *сंक्षेप* में; *все, как* — एक जवान; *о́дн* दिल (एकदुश्म), व — *миг* एक दम, *क्षण* मात्र, *оди́ным ду́хом* एक ही साँस (श्वास) में; *все до одного* सभी; *за* — *раз* एक बार में, *по о́дному* एक एक करके (в соче́тании с н), *о́дн* एक होकर (в соче́тании с *нп*)

оди́на́ково *нареч* एक समान э́к самāн, *сма́н* रूप से самāн руп сэ

оди́на́ковый *прил* बराबर бар-ā-бар, *अभिन्न* аб'хинн', *о́дн* रूप э́к-руп, *о́дн* साँ э́к'сā, *сма́н* самāн

оди́нна́дцатый *числит* ग्यारह-वाँ гйāрах'вā

оди́нна́дцать *числит* ग्यारह गйāрах

оди́но́к||ий 1. *прил* अकेला акэ-ла, तनहा тан'хā *неизм*; 2. *прил.* (хо́лостой) बिन ब्याहा бин бйāхā, *अविवाहित* авивāхит, 3. *сущ.* म बिन ब्याहा आदमी бин бйāхā āд'мй

म, अविवाहित आदमी अविवāहित āद'-
मि म, -आ विन ब्याही औरत ञ,
अविवाहिता ञ

ОДИНО́КО нареч अकेला акэла,
अकेले акэлэ, तनहा тан'хā, жить
— अकेले रहना नि, чУВСТВОВАТЬ
себ — तनहाई महसूस करना न

ОДИНО́ЧЕСТВ||о с अकेलापन акэ-
ла-пан म, तनहाई тан'хāи ञ, в
—е अकेले (तनहाई) मे

ОДИНО́ЧК||а म и ञ अकेला आद-
मी акэла āद'मि म (о мужчине),
अकेली औरत (स्त्री) अकэलि अोरत
(стри) ञ (о женщине), ♦ по —е
एक एक [करके], अलग अलग; рабó-
тать в —у अपना काम अकेले करना न

ОДИНО́ЧН||ый прил अकेला акэ-
ла, —ое заключёние कैद-तनहाई ञ,
तनहाई मे रखने की सजा ञ

ОДИО́ЗНЫЙ прил नागवार нā-га-
вār, घिनौना ग्‌हिनाонā

ОДИЧА́ВШИЙ 1. прич. от оди-
чáть, 2. прил см одичáлый

ОДИЧА́ЛЫЙ прил जगली джанг'-
ли, वहशी वाख'शि

ОДИЧА́ТЬ сов जगली (वहशी) हो
जाना दजानग'लि (वाख'शि) खो दजā-
नā नि

ОДНá ञ см один

ОДНáЖДЫ нареч 1 (один раз)
[केवल] एक दफा (मरतवा, बार)
[क़वाल] एक दाफā (मार'ताбā, बār),
2 (как-то раз) एक रोज (दिन)
एक रोज (दिन), एक जमाने मे एक
जमानē मē, एकदा एक'dā

ОДНáКО 1. союз पर пар, लेकिन
लैकिन, मगर माгар, कितु कितु,
परतु पारान्तु, — он ошибся लेकिन
वह गलती पर था, 2. вводн сл पर
пар, फिर भी प्‌खिर ब्‌खि, परतु पा-
रान्तु, तथापि तат'āपि, पóзже, —,
он пришёл फिर भी बाद मे वह
आया.

ОДН́Й мн см од́йн

ОДНó с см один

ОДНОВРÉМЕННО нареч एक ही
वक्त (समय) मे एक खि वाक्त' (समाय)
मē, उसी समय मे उसि समाय मē,
साथ ही сāt' खि (के स кем-ल, с чем-ल)

ОДНОВРÉМЕННЫЙ прил एक वक्त
(समय) का एक वाक्त' (समाय) कā,
एक साथ एक сāt', समकालीन сам-
-कāलि

ОДНОДНÉВНЫЙ прил एक रोज
(दिन) का एक роз (दिन) कā, एकदि-
वसीय एक-दिव'स'य'

ОДНОЗВУ́ЧНЫЙ прил एक ही
आवाज का एक खि āwāz कā, एकसाँ
स्वर का एक'сā स्वार कā

ОДНОЗНáЧН||ый прил मत —ое
числó अक अंक' म

ОДНОИМÉННЫЙ прил एकनाम
एक-नाम

ОДНОКЛáССНИК м सहपाठी साख'-
-पāt' खि म

ОДНОКОЛéЙНЫЙ прил एकहरी
लाइन का एकाख'रि लाइन कā

ОДНОЛéТ||ок м हम-उम्र खाम-
-उम्र' म, оні —ки वे बराबर उम्र
के हे

одномѣстный *прил* एक सीट का
эк сѣт к̄ā, एक आदमी के लिये эк
āд'мि क̄э लिये, — самолёт एक
आदमी का हवाई जहाज *м*.

однообра́зие *с* एकरूपता эк-
-рूप'тā *ж*, एकाकारता экākāр'tā *ж*

однообра́зный *прил* एकरूप эк-
-रूप, एकाकार экākāр

однорóдный *прил* एक ही किस्म
(प्रकार) का эк *х*и किस्म' (प्राकार)
к̄ā, एकरस эк-рас, सदृश са-द्रीश.

однослóжн||ый *прил* एकाक्षरी
экāкш'री, एकपदीय эк-पादीн'
(напр об ответе), —ое слóво एका-
क्षरी शब्द *м*

односторóнн||ий *прил* एकतरफा
эк-तार'фā, एकागी экāंगи, एकपक्षीय
эк-पाक्षीय', —ее соглашѐние एकागी
समझौता *м*., — откáз от догово́ра
एकपक्षीय सधि-विच्छेद *м*, —ее вос-
питáние एकागी शिक्षा *ж*

однотíпный *прил* एक नमूने
का эк नामूने к̄ā, एक किस्म
(प्रकार) का эк किस्म' (प्राकार) क̄ā,
उसी प्रकार का उसी प्राकार क̄ā
(однородный)

однофамíлец *м* हम-नाम *хам*-
-нāм *м*, समान उपनामी मनुष्य са-
мāन उप'нāमि मानुषी' *м*

одноцвѣтный *прил* एक रंग का
эк ранг' к̄ā

одноэтáжный *прил*. एक मजि-
ला эк-मानзила *неизм*

одобréние *с* 1. (разрешение)
मंजूरी मान्ज़ुरी *ж*; अनुमोदन ану-

модан *м*, 2. (похвала) शावाशी
шābāशि *ж*, प्रशसा प्राशāсā *ж*

одобри́тельный *прил* प्रशसा-
सूचक प्राशāсā-सुचाक, प्रशसापूर्ण प्रा-
शāсā-पूरन'.

одóбрить *сов см* одобрять
одобря́ть *несов* 1. (разрешать)

मंज़ूर (अनुमोदन) करना मान्ज़ूर
(अनुमोदन) कार'नā *н*, मंजूरी देना
मान्ज़ुरी दēнā *н* (की *что-л*), 2.
(хвалить) शावाशी (प्रशसा) करना
शābāशि (प्राशāсā) कार'नā *н* (की
кого-л, *что-л*.)

одолева́ть *несов* 1. (побеж-
дать) जीतना द्जित'нā *н*, जीत (वि-
जय) पाना (हासिल करना, प्राप्त करना)
द्जित (विजय) पāनā (ख़ासिल कार'नā,
प्राप्त' कार'नā) *н*; 2. *перен* разг
(усваивать, овладевать) अधिकार
(महारत) हासिल करना अद^хикār
(माख़ारत) ख़ासिल कार'नā *н* (पर
что-л), अपने अधिकार में लेना ап'
नē अद^хикār मē लēनā *н*, काबू पाना
कāбу पāनā *н* (पर *что-л*), он ни-
кāk не одолѐет эту кнѣгу वह इस
पुस्तक को समाप्त नहीं कर सकता.

одоле́ть *сов см* одолева́ть
одолжа́ть *несов* उधार (ऋण)
देना उद^хār (रिण) дēनā *н*

одолже́ние *с* आभार āб^хār *м*
(услуга), मेहरबानी мēхар-бāни *ж*,
कृपा криपा *ж* (любезность), сде-
лайте — मेहरबानी (कृपा) कीजिये;
сдѐлать — मेहरबानी (कृपा) करना *н*
одолжи́ть *сов см* одолжа́ть

одряхлѣть *сов* डोकरा (जीर्ण, जीर्ण-शीर्ण) हो जाना док'рā (джирн', джирн'-ширн') खो джāнā *нп*

одуматься *сов см* одумывать-ся

одумываться *несов* गौर करके अपनी राय बदलना гаор кар'кэ ап'ни рāй бадал'нā *п*

одурāчить *сов разг* उल्लू (बेवकूफ, मूर्ख) बनाना (बना देना) уллū (бэ-вакūф, мūrк^х) банāнā (банā дэнā) *п* (को को-л)

одурѣлый *прил разг* मूढ मूर^х, घामड ग^хāмар (от зноя), मदहोश मद-хош (от вина), निदासा нин-дāсā (от сна)

одурѣть *сов разг* बेवकूफ हो जाना бэ-вакūф खो джāнā *нп*, मद-होश हो जाना मद-хош खो джāнā *нп* (от вина), — от рāдости खुशी के मारे बेवकूफ हो जाना *нп*

одурмāнивать *несов* मदहोश करना (कर देना) मद-хош кар'нā (кар дэнā) *п*

одурмāнить *сов см* одурмāни-вать

óдурь *жс* जड़ता джар'тā *жс*, दिमागी सुस्ती [की हालत] димāги сустī [की खāлат] *жс*

одуряющий *прил* — зāпах मदहोश करनेवाली बू मद-хош кар'-нэ-вāли бū *жс*

одутловāтый *прил* फूला [हुआ] п^хулā [хуā]

одохотворѣнный 1. *прич от*

одохотворить, 2. *прил* पुरजोश पुर-джош, उच्च भाव से प्रेरित учच' б^хāо сэ прэрит, तेजस्वी тэджа-свй

одохотворить *сов см* одухотворять

одохотворять *несов* जोश पैदा करना द्जोश паэдā кар'нā *п*, अनुप्राणित (चैतन्य) करना अनुप्रāнит (चाэтāнй') кар'нā *п*

одушевить(ся) *сов см* одуше-влять(ся)

одушевлѣние *с* गरमागरमी гар'м-ā-гар'мй *жс*, बढ़ावा бар^хāвā *м*, जोश द्जोш *м*, उत्साह утсāх *м*

одушевлѣнный 1. *прич от* одушевить, 2. *прил* जोशीला д्जо-шйлā, पुरजोश पुर-джош, उत्साही утсāхй, 3. *прил* ग्राम प्राणिवाचक прāни-вāчак

одушевлять *несов* बढ़ावा (जोश) देना бар^хāвā (द्जोш) дэнā *п*, उत्साहित (अनुप्राणित, उत्तेजित) करना утсāхит (анупрāнит, उत्तэ-джит) кар'нā *п*

одушевляться *несов* जोश में आना द्जोш мē āнā *нп*, उत्साहित (अनुप्राणित, उत्तेजित) होना (हो जाना) утсāхит (анупрāнит, उत्तэджит) хо-нā (खो джāнā) *нп*

оды́шк||а *жс* दम फूलना (चढना) лам п^хул'нā (чар^х'нā) *м*, दमा дамā *м*, ऊर्ध्वश्वास उрд^хв'-швāс *м*, страдāть —ой दम फूलना (चढना) *нп* (का ० ком-л).

ожерёлье с माला mālā ж ,
हार hār म

ожесточать несов सख्त (कडा)
करना saḥt' (karā) kar'nā n

ожесточаться несов सख्त
(कडा) हो जाना saht' (karā) ḥo
djānā nп

ожесточение с सख्ती sahtī ж ,
कठोरता kat'or'tā ж

ожесточённый 1. прич от
ожесточить, 2. прил सख्त saht',
कडा karā, सगदिल sang'-dil (же-
стокосердный), 3. прил (напр о
борьбе) जवर्दस्त забар-даст', घनघोर
g'an-g'or

ожесточить(ся) сов см оже-
сточать(ся)

оживать несов फिर से जिदा
(जीवित) हो जाना p'hir se zinḍā
(дживит) ḥo djānā nп, पुनर्जीवित
हो जाना пунардживит ḥo djānā
nп, सजीव हो उठना са-джйо ḥo
ut'nā nп (о чувстве)

оживить(ся) сов см ожив-
лять(ся)

оживление с 1. (действие) फिर
से जिदा करना p'hir se zinḍā kar'-
nā m, पुनरुज्जीवन पुनारुज्ज-
वान m, 2. перен (душевное состо-
яние человека) जिदादिली zinḍā-
dilī ж

оживлённый прил (исполнен-
ный жизни, бодрый) जिदादिल
zinḍā-dil, सजीव са-джйо, गरमा-
गरम gar'm-ā-garam (напр о споре)

ОЖИВЛЯТЬ несов 1. (возвращать
к жизни) फिर जिदा (जीवित) करना
p'hir zinḍā (дживит) kar'nā n,
पुनर्जीवित करना पुनारुज्जिवित kar'-
nā n, 2. перен रूह फूंकना (फूंक
देना) ruḥ p'ūk'nā (p'ūk dēnā) n
(मे को-ल, что-ल), सजीव करना
са-джйо kar'nā n

ОЖИВЛЯТЬСЯ несов जिदादिल
(चैतन्य) हो जाना zinḍā-dil (चा-
तान्) ḥo djānā nп (о человеке);
गरमागरम हो जाना гар'м-ā-гарам ḥo
djānā nп (напр о споре), सजीव
हो उठना са-джйо ḥo ut'nā nп
(напр об улицах)

ожидани||е с 1. इतिजार инти-
zār m, प्रतीक्षा пратикшā ж,
зал -я ठहरने का कमरा m, प्रती-
क्षागृह m, в -и его возвращения
उस के लौटने तक, 2. (надежда)
उम्मेद уммэд ж, आशा āshā ж,
сверх -я उम्मेद से बाहर, प्रोतिव
-я उम्मेद के खिलाफ; обмануть
च्य-ल. -я किसी को निरुत्साहित कर
देना n

ожидать||ть несов इतिजार (प्रती-
क्षा) करना интизар (प्रतिक्शā)
kar'nā n, ठहरना t'ahar'nā nп
(напр трамвая), его -ет боль-
шое будущее उस के लिये बड़ा
भविष्य है, я не -л вас видеть
मुझे आप को देखने की उम्मेद
(आशा) n थी

ожирение с मोटाई motāī ж,
मेद mэд m

ОЖИТЬ *сов см* оживать

ОЖОГ *м* दाग दाग *м*

ОЗАБОТИТЬСЯ *сов* पहले से परवाह कर लेना पाख'लэ сэ пар'вах кар лэнā *п*

ОЗАБОЧЕННОСТЬ *жс* फिक्र फिक्र' *жс*, चिंता चिंतā *жс*

ОЗАБОЧЕННЫЙ *прил* बेचैन бэ-чаэн, चिंताकुल चिंतāकुल, सचित सा-चिंत'

ОЗАГЛАВИТЬ *сов см* озаглавливать

ОЗАГЛАВЛИВАТЬ *несов* नाम (शीर्षक) देना (रखना) нām (ширшак) дэнā (рак'нā) *п*

ОЗАДАЧЕННЫЙ 1. *прич от* озадачить, 2. *прил* हैरान хāэрāн, व्याकुल व्യാकुल

ОЗАДАЧИВАТЬ *несов* हैरान (व्याकुल) करना хāэрāн (व्യാकुल) кар'нā *п*

ОЗАДАЧИТЬ *сов см* озадачивать

ОЗАРИТЬ(СЯ) *сов см* озарять (-ся)

ОЗАРЯТЬ *несов* रोशन (आलोकित) करना рошан (āлокит) кар'нā *п*, प्रकाश डालना (फेकना) प्राकāш дāl'нā (п'эк'нā) *п*

ОЗАРЯТЬСЯ *несов* रोशन (आलोकित) होना (हो जाना) рошан (āлокит) хонā (хō джāнā) *нп*

ОЗВЕРЕТЬ *сов* बेरहम (निर्मम) बनना бэ-рахам (нирмām) бан'нā *нп*, वहशी (निर्दय) हो जाना ва'ши (нирдай) хō джāнā *нп*

ОЗДОРОВИТЬ *сов см* оздоравливать

ОЗДОРОВЛЕНИЕ *с* स्वास्थ्य के लिये आवश्यक बातों का प्रयोग स्वāст'х' कэ лийэ āвашйак бātō кā прайог *м*

ОЗДОРОВЛЯТЬ *несов* स्वास्थ्यकर करना स्वāст'х'-кар кар'нā *п*

ОЗЕЛЕНИТЬ *сов см* озеленять

ОЗЕЛЕНЯТЬ *несов* हरियाली से सुसज्जित करना хāрийāли сэ су-са-джджит кар'нā *п*

ОЗЕРО *с* झील дж'х'ял *жс*, सरोवर саровар *м*

ОЗИМЫЕ *мн* जाड़े की फसलें джā-рэ кй фас'лэ *жс* *мн*, रबी раби *жс*

ОЗИМЫЙ *прил* जाड़े (रबी) का джāрэ (раби) кā

ОЗИРАТЬСЯ *несов* इधर-उधर नजर दौड़ाना ид'ар-уд'ар назар да-рāнā *п*, [अपने] चारों तरफ (ओर) देखना [अप'नэ] чāрō тараф (ор) дэ-к'нā *п*

ОЗЛОБИТЬ(СЯ) *сов см* озлоблять(ся)

ОЗЛОБЛЕНИЕ *с* गुस्सा गुссā *м*, क्रोध क्रोध' *м*, मनोमालिन्य मानो-мāлинн' *м*

ОЗЛОБЛЕННЫЙ 1. *прич от* озлобить, 2. *прил* खफा хафā *неизм*, क्रुद्ध крудд'х'

ОЗЛОБЛЯТЬ *несов* गुस्सा दिलाना गुссā дилāнā *п* (को को-л), गुस्से (क्रोध) से लाना गुссэ (क्रोध') мē лāнā *п* (को को-л)

ОЗЛОБЛЯТЬСЯ *несов* खफा जाना

хафā джāнā *нп*, क्रोध मे आना
क्रोध^х мē āнā *нп*

ознакóмить(ся) *сов см* озна-
комлѣть(ся)

ознакомлѣние *с* आगाही āgā-
ह्य *ж*, परिचय परिचाय *म*

ознакомлѣть *несов* आगाह कर-
ना āgāh кар'нā *п* (से *с чем-л*),
परिचित कराना परिचित карāнā *п*
(से *с чем-л*)

ознакомлѣться *несов* वाकिफ
(आगाह, परिचित) हो जाना वāकिफ
(āgāh, परिचित) हो джāнā *нп* (से
с чем-л)

ознаменовāние *с* व — अवसर
पर अव'сар пар (के *чего-л*), सम्मान
मे सम्मāन мē (के *в честь чего-л*)

ознаменовāть *сов* मनाना ма-
नāनā *п*

означā||ть *несов* जाहिर (सूचित)
करना зāхир (сучит) кар'нā *п*
(*свидетельствовать*), это — *ет*,
что... इस का मतलब यह है कि...,
इस की यह मानी है कि...

ознóб *м* झुरझुरी दज^хур'दज^ху-
र्य *ж*

озóн *м хим* ओजोन озон *м*

озорнѣк *м* गरारती वच्चा ша-
рār'тй баччā *м*, शैतान-लडका शाэ-
तāн-лар'кā *м*, नटखट नात'क^хат *म*

озорничāть *несов* शरारत (नट-
खटी, शैतानी) करना шарāрат
(नात'क^хатй, शाэतāन्य) кар'нā *п*,
गरारती होना шарār'तй होनā *нп*

озорн||óй *прил* गरारती ша-

рār'тй, नटखट नात'क^хат, — माल्य-
чик गरारती लडका *म*, शैतान-लड-
का *म*, имѣть — *вид* नटखट लगना
नп, —āय улыбка गरारत-भरी मुस-
कान *जс*.

озорствó *с*. गरारत шарāрат *ж*,
नटखटी नात'क^хатй *जс*, शैतानी शाэ-
तāन्य *जс*

озыā||нуть *сов* ठड (सर्दी) खाना
त^ханд' (сарди) क^хāнā *п*, ठड (सर्दी)
लगना (लग जाना) त^ханд' (сарди)
लाग'нā (लाग दजāनā) *नп* (को *о*
ком-л, *о чём-л*), у меня рўки — *ли*
मेरे हाथो को ठड (सर्दी) लगी.

ой *межд* ऊह उх (*выражение*
боли), अरे अरē (*восклицание изум-*
ления, удивления)

оказāн||ие *с* देना дēнā *м*, для
— *ия* पóмощи मदद (सहायता) देने के
लिये (वास्ते).

оказāть(ся) *сов см* окāзывать
(-ся)

окāзи||я *ж*. मौका माокā *म*,
अवसर अव'сар *म*, послāть *с* — *ей*
मौका पड़ने पर भेजना *п*, मौका
इस्तेमाल करके भेजना *п*

окāзывать *несов* — पóмощь
मदद (सहायता) देना मादाद (साхāй'-
तā) дēнā *п* (को *кому-л*, *чему-л*,
की *в чём-л*), — *влияние* असर (प्र-
भाव) डालना асар (प्राब^хāо) дāл'нā
п (पर, के ऊपर *на кого-л*, *на*
что-л), — *гостеприимство* पहुनाई
करना पाхунāй кар'нā *п* (की *ко-*
му-л), आतिथ्य करना āтит^хй' кар'нā

n (का *кому-л*), — давлѣніе *दबाना* *дабānā n*, जोर (दबाव) डालना *зор* (дабāo) *дāl'nā n*, — покровитель-ство *पनाह देना* *панāḥ dēnā n* (को *кому-л*, की *в чем-л*), आश्रय देना *āш-рай дēnā n* (को *кому-л*, का *в чем-либо*), — мѣлость *मेहरबानी* (कृपा) करना *मэхार-бāни* (крипā) *кар'nā n*

ока́зываться *несов* 1. (обна-руживаться, выясняться) *मालूम* (विदित) होना (हो जाना) *мālум* (видит) *ḥonā* (ḥo *джānā*) *нп*, ни-кलना *никал'nā нп*, साबित (सिद्ध) होना *сāбит* (сидд^х) *ḥonā нп* (быть установленным), — *прā-вильным* सच (ठीक) *никलना नп*, — *бессѣльным* अपने को लाचार पा-ना *n*, — в состоянни *काबिल* होना *нп* (के *что-л* *сделать*), двух эк-земплъров *кнѣги* не *оказāлось* *पुस्तक* की दो *प्रतियाँ* *गायब* थी, *тре-вōга* *оказāлась* *नाप्रāsной* *भय* का कोई *कारण* *n* था, 2. (попадать в *какое-л* *положение*) *पडना* *пар'nā नп*, पहुँच जाना *пахūч джānā नп*, — *изоли́рованным* *अकेला* रह जा-ना *нп*

окаймѣть *сов см* *окаймлять*

окаймлять *несов* *किनारा* (हा-शिया) *लगाना* *кинārā* (ḥāशीyā) *ла-гānā n*

окаменѣлость *ж* *प्रस्तरिभूत* *पशु* *праст'рй-бхут* *пашу m* (*окамене-лое животное*), *प्रस्तरिभूत* *वृक्ष* *пра-*

ст'рй-бхут *व्रिकश' m* (*окаменелое растение*)

окаменѣлый *прил* *पथराया* (*पत्थर* *मे बदला*) *हुआ* *пат^хрāyā* (*па-тт^хар* *मō* *бад'лā*) *ḥuā*, *प्रस्तरिभूत* *праст'рй-бхут*

окаменѣть *сов* 1. *पथराना* *пат^х-рānā नп*, *पत्थर* *वन* *जाना* *патт^хар* *бан* *джānā नп*, *प्रस्तरिभूत* *हो* *जाना* *праст'рй-бхут ḥo* *джānā नп*, 2. *перен* *हक्का-बक्का* (*स्तभित*) *हो* *जा-ना* *ḥаккā-баккā* (*стамб^хит*) *ḥo* *джānā नп* (*डर* *से*, *भय* *से* *от* *страха*)

ока́нчивать *несов* *खतम* (*समाप्त*) करना *хатам* (*самāпт'*) *кар'nā n*, *तमाम* (*पूरा*) करना *тамām* (*पू-рā*) *кар'nā n* (*выполнять*, *завер-шать*), चुकना *чук'nā नп*. (*употреб-ляется только с основой смыслового* *гл*), — *университѣт* *विश्वविद्यालय* की *उपाधि* *पाना n*, — *шко́лу* *स्कूली* *पढाई* *खतम* करना *n*, *स्कूल* की *पढाई* *पूरा* करना *n*

ока́нчиваться *несов* *खतम* (*समाप्त*) होना (*हो जाना*) *хатам* (*самāпт'*) *ḥonā* (ḥo *джānā*) *нп*, *तमाम* (*पूरा*) होना (*हो जाना*) *тамām* (*पू-रā*) *ḥonā* (ḥo *джānā*) *нп* (*завер-шаться*), चुकना *чук'nā नп* (*упот-ребляется только с основой смыс-лового* *гл*)

ока́пывать *несов* 1. *चारो* *तरफ* (*ओर*) *से* *खोदना* *чārō тараф* (*ор*) *сэ* *к^ход'nā n*, 2. (*окружать* *рвом*,

канавой) खदक से घेरना хандак сѣ
г^хэр'нā п

ока́пываться несов воен ट्रेच
(खदक) खोदना (वनाना) трэнч' (хан-
дак) к^ход'нā (банāнā) п

ока́йнный прил разг शैतानी
शाэтāни

океа́н м समुद्र самундар м,
[महा]सागर [माहा-]сāгар м, समुद्र
самудр' м

океа́нский прил समुद्री самун-
д'ри, [महा]सागर का [माहा-]сāгар
кā, समुद्री समुद्री, समुद्रीय саму-
д्रीय', — парохóд समुद्रगामी (सामु-
द्रिक) जहाज м.

оки́дывать несов — взглядом
नजर फेकना назар п^хэк'нā п, नि-
गाह डालना निगाх дāл'нā п

оки́нуть сов см оки́дывать
оки́сление с хим आक्सिजन के
साथ मिलना āксиджан кē сāt^х
мил'нā м

оки́слитель м хим आक्सिजन
के साथ मिलानेवाला āксиджан кē
сāt^х милāнē-вāлā м

оки́слять несов хим आक्सिजन
के साथ मिलाना āксиджан кē сāt^х
милāнā п

оки́сляться несов хим आक्सि-
जन के साथ मिलना āксиджан кē
сāt^х мил'нā нп

о́кись ж хим आक्साइड āксā-
ид м

о́ккупант м कब्जा करनेवाला
кабзā кар'нē-вāлā м, आधिपत्य-

कर्ता āд^хипатй'-картā м. неizm,
आक्रता āक्रантā м. неizm

о́ккупация ж कब्जा करना кабзā
кар'нā м

о́ккупировать сов и несов
कब्जा करना (कर लेना) кабзā кар'-
нā (кар лēнā) п (पर что-л), हस्त-
गत करना хаст'-гат кар'нā п, फौज
फāла देना фаодж п^хаэлā дēнā п
(से что-л; вводить войска)

о́клад м तनखाह тан-хвāх ж,
वेतन вэтāн м

о́клеветать сов वदनाम (दुर्नाम)
करना бад-нāм (दुर्नāм) кар'нā п,
भूठा कलक लगाना дж^хут^хā каланк'
лагāнā п

о́клеивать несов चसपाँ करना
час'пā кар'нā п (से чем-л, पर
что-л), चिपकाना чип'кāнā п (से
чем-л, पर что-л), चिपका देना чип'-
кā дēнā п (से чем-л, पर что-л),
— обьями दीवारी कागज चिपकाना
(मढना, लगाना) п (पर что-л)

о́клеить сов см о́клеивать
о́кликать несов [नाम से] पुकार-
ना [нāм сē] пукāр'нā п, सवोधित
करना самбод^хит кар'нā п

о́кликнуть сов см о́кликать
о́кно с खिडकी к^хир'кй ж
о́к||о с уст आँख āк^х ж, नेत्र
нэтр' м, ◇ в мгновѣние —а पल
(पलक) मारते [ही].

о́ковать сов см о́ковывать
о́ковы мн уст जजीर занджйр
ж, हथकडी хат^х-кари ж (ручные

कण्डाल), वेडी बэरि *ж* (नोजन्ये कण्डाल), ~ рабства перен गुलामी की जजीर *ж*

ОКО́ВЫВАТЬ *несов* (*сундук и т. п.*) [लोहे की पट्टियो से] बाँधना [ложэ кй паттийѳ сэ] бѳд^хнѳ *п*

ОКОЛДОВА́ТЬ *сов см* **ОКОЛДОВЫВАТЬ**

ОКОЛДОВЫВАТЬ *несов* 1. जादू करना (कर देना) джѳдु кар'нѳ (кар дѳнѳ) *п* (पर को-ल), 2. перен (очаровывать, подчинять) जादू डालना джѳदु дѳल'нѳ *п*, मोह लेना मोх लѳनѳ *п*, मुग्ध करना (कर लेना) मुग्द^х кар'नѳ (кар लѳनѳ) *п* (को को-ल)

ОКОЛЕВА́ТЬ *несов* मरना мар'нѳ *пп*, मर जाना мар джѳнѳ *пп*

ОКОЛѳТЬ *сов см* **ОКОЛЕВА́ТЬ**

О́КОЛО 1 *нареч* разг आस-पास ѳс-пѳс, नजदीक नाз'दѳक, करीब कारѳб, निकट निकат, इर्द-गिर्द इर्द'-गिर्द', चारो ओर चѳरѳ *ор* (вокруг), ѳто совсѳм ~ यह बिलकुल पास (नजदीक, करीब, निकट) है, никогѳ нет ~ आस-पास कोई नहीं है, гдѳ-нибуд् ~ कही आस-पास, 2. *предлог* (возле, рядом) के [आस-]पास कѳ [ѳс-]пѳс *последлог*, के नजदीक (करीब, निकट) कѳ नाз'दѳक (कारѳब, निकат) *последлог*, के इर्द-गिर्द (चारो ओर) कѳ इर्द'-गिर्द' (चѳरѳ *ор*) *последлог* (вокруг), ~ मेनѳ मेरे पास (नजदीक), 3. *предлог* (приблизительно) तकरीबन так'रѳबान, लगभग

लाग-ब^хाग, प्राय प्राйѳख, कोई кой, के लगभग (समीप) कѳ लाग-ब^хाग (समीप) *последлог*, ~ 70 ग्रѳдусов ७० सेटीग्रेड के समीप, ~ ста человек कोई (प्राय) सौ आदमी, ~ двадцати лет томѳ назѳद लगभग बीस वर्ष हुए.

ОКО́ЛЬНЫЙ *прил* घुमाव का ग^ху-मѳо कѳ, ~ путь चक्करदार रास्ता *म*, घूम-घुमावट *ж*

ОКО́ННЫЙ *прил* खिडकी का क^खि-र'क्य कѳ

ОКОНЧА́НИЕ *с* 1. ख़ातमा खѳत'मѳ *म*, अत अन्त' *म*, समाप्ति समѳप्ति *ж*; 2. (заключительная часть) शेष शѳश *म*, 3. *грам* (надежное) विभक्ति विब^хाक्ति *ж*

ОКОНЧА́ТЕЛЬНО *нареч* कतई तौर पर कतई तौर पर, अन्तिम रूप से अन्तिम रूप सѳ

ОКОНЧА́ТЕЛЬНЫЙ *прил* कतई कतई, आखिरी ँखिर्य, अन्तिम अन्तिम **ОКОНЧИ́ТЬ(СЯ)** *сов см* **ОКА́НЧИВАТЬ(СЯ)**

ОКО́П *м* ट्रेंच त्रॅन्च' *म*, खदक खान-दाक *ж*, मोरचा मोर'चा *म*

ОКОПА́ТЬ(СЯ) *сов см* **ОКА́ПЫВАТЬ(СЯ)**

О́КОРОК *म* हम खाम *म*

ОКОСТЕ́НѳЛЫЙ *прил* हड्डी वन गया खददѳ बान गयѳ, सख्त (कडा) हो गया साख्त' (कारѳ) खो गयѳ (затвердевший)

ОКОСТЕ́НѳТЬ *сов* हड्डी वन जाना खददѳ बान दज्जानѳ *пп* सख्त

(कडा) हो जाना साхт' (карā) хо джāнā *нп* (затвердеть)

окоченёлый *прил* अकडा हुआ
 ак'рā хуā (सर्दी के मारे *от холода*),
 सुन्न сунн' (ठंड के कारण *от холода*)

окоченётъ *сов* अकडना अकार'нā
нп (के मारे *от чего-л.*), सुन्न होना
 (हो जाना) сунн' хонā (хо джāнā)
нп (के कारण *от чего-л.*)

окошечко *с* [छोटी] खिडकी
 [च^खोती] क^खिर'क^खि *ж*

окошко *с* खिडकी क^खिर'क^खि *ж*

окра́ина *ж* नगर का किनारा
 (छोर) नागर कā किनāрā (च^खोर) *м*,
 उपनगर उप'नागर *м* (ग^गорода), सर-
 हद्द सार-хад *ж* (страны)

окра́ситель *сов см* окрашивать

окра́ска *ж* 1. (действие) रंगाई
 рангай *ж*, 2. (цвет) रंग रानг' *м*

окра́шивать *несов* रँगना रāг'-
 нā *п*, रंग चढाना रानг' чар^чāнā *п*
 (पर *что-л*), रंग करना (कर देना)
 रानг' кар'нā (कर दēнā) *п* (को
что-л), रजित करना रानджित кар'-
 нā *п* (को *что-л*)

окре́пнуть *сов* मजबूत हो जाना
 маз'бूत хо джāнā *нп*

окре́стность||ь *ж* गिर्द [-पेश]
 гирд' [-пēш] *м*, [अडोस-]पडोस
 [арос-]парос *м*, в ~ях आस-पास.

окре́стный *прил* आस-पास का
 āс-пās kā, निकटवर्ती निकат-वर्ती
 (близлежащий)

о́крик *м* 1. (резкий возглас)

चिल्लाहट चिल्लāхат *ж*, 2. (оклик)
 पुकार पुкар *ж*

окрова́вленный *прил* लहलुहान
 लाखु-лухāн, खून (लहू) से सना [हुआ]
 хуन (लाखु) सē санā [хуā], रक्तमय
 ракт'-май

о́круг *м* जिला зилā *м*, इलाका
 илāкā *м*, डिस्ट्रिक्ट дистрикт' *м*;
 избирáтельный ~ चुनाव का जिला
м, निर्वाचन-क्षेत्र *म*, воéнный ~
 फौजी जिला *म*, सैनिक इलाका *म*,
 национа́льный ~ जातीय (जातिक)
 क्षेत्र *म*

округли́ть *сов см* округлять
 округля́ть *несов* 1. गोल करना
 (बनाना) гол кар'нā (банāнā) *п*, 2.
 (выражать в круглых цифрах) पहुँ-
 चाना паху́чāнā *п* (तक *до чего-л*)

окружа́ть *несов* [चारो तरफ से]
 घेरना (घेर लेना) [चāरō ताराф सē]
 г^гэр'нā (г^гэр лēнā) *п*, मुहासिरा
 करना मुखāсирā кар'нā *п*, घेरे मे लेना
 г^гэрэ мē лēнā *п* (नाप्र *неприятеля*)

окружа́ющ||ий 1. *прич от* ок-
 ружа́ть, 2. *прил* आस-पास का āс-
 -пās kā, परिवेष्टक परिवēштक, ~ая
 средā प्रतिवेश *म*

окруже́н||ие *с 1* (окружающая
среда) प्रतिवेश प्रативēश *म*, 2. *во-
 ен* मुहासिरा मुखāсирā *म*, घेरा ग^гэ-
 रā *म*, ब्यूह बयूх *म*, попада́ть в ~
 मुहासирे (घेरे, ब्यूह) मे फँसना (फँस
 जाना) *नп*, вырыва́ться из ~ия
 घेरे को तोडना *п*, 3. (окружаю-
 щая местность, окрестность)

गिर्द[-पेश] гирд'[-пэш] *м*, [अडोस-] पडोस [арос-] парос *м*, 4. *перен* घेरा ग^खэरā *м*, капиталистическое

— पूँजीवादी घेरा *म*

оку^ржить *сов см* окружать

оку^ржн||बी *прил* 1. जिलेवार

зилэ-вар, 2. —āя железная дорó-

га चक्कर मे जानेवाली रेलवे-लाइन

चाक्कर मē द्जāнэ-वāल्य रэл'वэ-लāин

ज्, —āя дорóга चक्कर चाक्कर *म*

оку^ржность *ज् мат* घेरा ग^ख-

рā *म*, परिधि परिद^ख *ज्*

оку^рлить *сов см* окрывать

оку^рлять *несов* अनुप्राणित (उत्ते-

जित) करना अनुप्राणित (उत्तेजित)

кар'нā *п*

окта́ва *ज् муз* आठ सुरो का

अतर āт^ख сурō кā антар *म*, सप्तक

साप्तक *म* (совокупность семи то-

нов)

октя́брь *м* अक्टूबर अक्तुबर *म*

октя́брьский *прил* अक्टूबर

का अक्तुबर कā, Вели́кая Октя́брь-

ская социалистическая револю́ция

महान् अक्टूबर समाजवादी क्रांति *ज्*

окуна́ть *несов* डुवाना дубāнā

п, डुवा देना дубā дэनā *п*

окуна́ться *несов* 1. डूवना дуб'-

нā *пп*, डुवकी लगाना дуб'क्य ла-

гāнā *п* (मे वो что-ल), 2. *перен*

तन्मय (निमग्न, सलग्न) होना (हो

जाना) तानमान (निमाग्न', सāचाग्न')

खōнā (खō द्जāнā) *пп*

окуну́ть(ся) *сов см* окуна́ть

(-ся)

окупа́ть *несов* [खर्च] का रुपया लौटा देना [харч'] кā रुपайā लाотā

окупа́ться *несов* खर्च उठाया

जाना харч' ут^खāйā द्जāнā *пп*

окупі́ть(ся) *сов см* окупать

(-ся)

оку́рок *м* सिगरेट-बट सिग'рэт-

-бат *म*

оку́тать(ся) *сов см* оку́ты-

вать(ся)

оку́тывать *несов* लपेटना ला-

पэт'нā *п*, लपेट लेना (देना) लापэт

लэनā (дэनā) *п*, आच्छादित करना

āचच^खādित कार'нā *п*, ढँकना द^खāk'нā *п*

оку́тываться *несов* अपने आप

को लपेटना अप'नэ āप को लापэт'नā *п*,

ढँकना द^खāk'नā *пп*, ढँक जाना द^खāk

द्जāнā *пп*

оку́чивать *несов с-х* [जडो को]

मिट्टी के ढेर से ढँकना [द्जारō को]

मित्ति कэ द^खэр сэ द^खāk'нā *п*

оку́чить *сов см* оку́чивать

ола́дья *ज्*. टिकिया तिкийā *ज्*,

ओलाद्या ола́диā *म*, карто́фельная

— आलू की टिकिया *ज्*

оледенё́лый *прил* वर्ष से ढँका

हुआ बारф' сэ द^खākā хуā

оледенё́ть *сов* वर्ष से ढँकना (ढँक

जाना) बारф' сэ द^खāk'нā (द^खāk द्जā-

нā) *пп*, जम जाना द्जाम द्जāнā *пп*

(о реке)

олéн||न्य *прил* —ын рога वारह-

सिंगे के सींग бāрах-सिंगэ кэ сīg

म *пп*

олѣнь *м* हिरन खिरान *म*, बारह-
सिंगा बाराख-सिंगा *म*

оли́ва *ж* (*дерево и плод*) जैतून
заэтून *म*

оли́вковый *прил* जैतून का заэ-
तून का

олига́рхия *ж* कुलीनतत्र कुलिन-
-тантр' *म*

олимпи́ада *ж* ओलिंपियाड олим-
пийाद *ж*

олимпи́йский *прил* . Олимпий-
ские йгры ओलपिक के खेल олампик
кэ к^хэл *म* *मि*

олицетво́рение *с* मूर्तिमत्ता मूर-
ति-मат्ता *ж* , मूर्ति मूर्ति *ж* ,
— му́жества मुजासिम बहादुरी *ж* ,
साक्षात् वीरता की मूर्ति *ж*

олицетво́ренный 1. *прич* от
олицетво́рять, 2. *прил* मूर्तिमान्
मूर्तिमान्

олицетво́рять *сов см* олице-
творя́ть

олицетво́рять *несов* जिस्मानी
रूप होना दजिस्मानि रूप खона *न*
(*का что-л*), आदर्श रूप ग्रहण करना
ादारш' रूप грахан кар'на *न* (*का*
что-л.)

о́лово *с* टिन тин *म* , राँगा ра-
га *म* , कलई कалай *ж*

оловя́нный *прил* टिन (राँगे,
कलई) का तин (राँगे, कалаय) का,
टिन (राँगे) का बना हुआ तин (राँगे)
का банा खुा

ом *म* эл ओм ом *म*.

омерза́ние *с* घिनौनापन ग^хинао-

ना-пан *म* , घृणा ग^хरिना *ж* , अरुचि
арुचि *ж* , внуша́ть — तीव्र घृणा
उत्पन्न कर देना *न*

омерза́тельный *прил* घिनौना
г^хинаона, घृणित ग^хринит, अरुचिकर
арुचि-кар

омертве́ние *с* мед गल जाना
гал джа́на *म*

омле́т *м* आसलेट а́м'лэт *म*

омоложе́ние *с* कायाकल्प का́йя-
-каल्प' *म*

омо́ним *м* *лингв* हमनाम खам-
-नाम *म* , समनाम сам-नाम *म*

омрача́ть *несов* उदासी छाना
(छा देना) उदासी च^хाना (च^хा द^ना) *न*

омрача́ться *несов* उदास (दु खी)
हो जाना उदास (दु^хक^хя) खो दжа́ना *न*

омрачи́ть(ся) *сов см* омра-
ча́ть(ся)

о́мут *м* भँवर б^хавар *म* , गिर्दाब
гирд-а́б *म*

омыва́||ть *несов* 1. (обмывать)
गुस्ल (स्नान) करना गुсл' (с^нान)
кар'на *न* , 2. (о морях, водных
пространствах) वो́ды двена́дцати
морей — *ют* берега́ Сою́зского
Сою́за बारह समुद्रो का पा́नी सोвियत
सघ के तटो को धोता है बा́राख са-
मुद्रो का पा́नी совийат санг^х' кэ
татो ко д^хот^а хаэ

омы́ть *сов см* омыва́ть 1

он *мест* वह वाख (*том*), यह
йах (*этот*), он са́мый वही, यही.

она́ *мест* वह वाख (*та*), यह йах
(*эта*), — са́мая वही, यही

онемѣть *сов* 1. गूंगा हो जाना *gūgā ḥo džānā nп*, मूक बनना *мूक* *бан'нā nп*, *перен* सन्न (मूकवत्) हो जाना *санны' (мूक-वत्) ḥo džānā nп* (से *от* *чегो-л*), सन्नाटे में आ जाना *санныāтэ мэ ā džānā nп* (से *от* *чегो-л*), 2. (потерять чувствительность) सन्न हो जाना *санны' ḥo džānā nп*

оній *мест* वे *вэ (те)*, ये *иэ (эти)*

онó *мест* वह *вах (то)*, यह *йах (это)*

опадáть *несов* 1. गिरना *гир'-нā nп*, झडना *дж'ар'нā nп*, झड जाना *дж'ар джāнā nп*, 2. (уменьшаться) कम होना (हो जाना) *काम ḥonā (ḥo džānā) nп*, घटना *г'хат'-нā nп*, घट जाना *г'хат джāнā nп*

опáздыв||ать *несов* 1. (прибывать, приходиться позже срока) देर में आना (आ पहुँचना) *дэр мэ ānā (ā paḥūc'nā) nп*, देर से आना *дэр сэ ānā nп* (में *куда-л*), он опоздал на поезд वह रेल-गाड़ी को पकड़ न सका, उस ने रेल-गाड़ी न पकड़ ली, поезд —аёт रेलगाड़ी आ जानी चाहिये थी; 2. (выполнять позже срока) देर हो जाना *дэр ḥo džānā nп*

опáла *ж* अनादर *анāдар м*, अपमान *ап'мāн м*

опалáть *сов* सन *опалāть*

опалāть *несов* झुलसाना *дж'ул'-сānā nп*

опасáться *несов* डरना *дар'нā nп* (से *кого-л*, *чегो-л*), आशका

करना *āшанкā кар'нā nп* (की *кого-л*, *чегो-л*), चौकन्ना (सावधान) रहना *चाоканнā (сāод'āн) рах'нā nп* (остерегаться, से *кого-л*, *чегो-л*)

опасэни||е *с* डर *дар м*, खतरा *хат'рā м*, भय *б'хай м*, आशका *āшанкā ж*, из —я *आशका के कारण; вызывáть —я आशका उत्पन्न कर देना nп*

опáск||а *ж* रास् *с —ой* खबर-दारी (सावधानी) से *хабар-дāри (сāод'āни) сэ*

опáсливый *прил* खबरदार *хабар-дāр*, चौकन्ना *चाоканнā*, सावधान *сāод'āн*

опáсност||ь *ж* खतरा *хат'рā м*; подвергнуться —и *खतरे में पड़ जाना nп*, с —ью *для жйзни जान खतरे में डालकर, जान-जोखो से; быть в —и खतरे में होना nп*, вне —и *खतरे से बाहर*

опáсный *прил* खतरनाक *хатар-нāк*, सकटमय *санкат-мāй (критический)*

опáсть *сов* см. *опадáть*

опéка *ж*. परवरिश *пар'вариш ж*, सरपरस्ती *сар-парасты ж*, सरक्षण *сāракшан м*, अभिभावकता *аб'нб'āвак'tā ж*

опекáемый 1. *прич* *от опе-кáть*, 2. *сущ. м* प्रतिपालित *пратипāлит м*, सरक्षकता में रहनेवाला *наवालिग सāракшак'tā мэ рах'нэ-вāлā нā-бāлиг м* (*о несовершеннолетнем*)

опекáть *несов* परवरिश करना
 пар'вариш кар'нā *n* (की को-ल),
 सरक्षण करना सāракшान кар'нā *n*
 (का को-ल), सरपरस्त (सरक्षक)
 होना सर-पारаст' (сāракшак) खो-
 нā *np*.

опеку́н *м* सरपरस्त सर-पा-
 раст' *м.*, सरक्षक сāракшак *м*,
 अभिभावक аб^хиб^хāвак *м*, ट्रस्टी
 трасти *м* (попечитель)

опера *ж* ओपेरा оперā *м*
неизм., संगीत-नाटक संगित-нā-
 ताक *м*

оперативн||ый *прил* 1. सक्रिय
 सा-क्रिय', ~ое руководство सक्रिय
 सचालन *च.*, 2. мед जरही (शल्य)
 का джаррāखि (शाल्य') कā, ~ое
 вмешāтельство अस्त्रोपचार *म*,
 3. воен ~ая свōдка जग के
 मैदान से इत्तला (सूचना) джанг' кэ
 маэдāн сэ итт'лā (सूच'нā) *ж*,
 ~ое искұсство युद्धकला йудд^х-
 -калā *ж*

оперāтор *м* в разн знач आप-
 ретер āп'рэтар *м*

операциōнный *прил* мед
 चीर-फाड का चिर-प^хār कā, जरही
 (शल्य) का दжаррāखि (शाल्य') कā

оперāци||я *ж* 1. мед चीर-
 -फाड़ चिर-प^хār *ж*, अस्त्रोपचार
 астроп'чār *म*, आपरेशन āп'рэ-
 шан *म*, дēлать ~ю जरही (चीर-
 -फाड़, आपरेशन) करना *n*, под-
 вѣргнуться ~и आपरेशन कराना
n, 2. воен. आपरेशन āп'рэшан *म*,

जगी (फौजी, सैनिक) काररवाई
 джанги (फाоджи, साэник) кār-
 -равāй *ж*, 3. (напр почтовая)
 आपरेशन āп'рэшан *च*, कार-वार
 कār-бār *म* (напр торговая, бан-
 ковская)

опередить *сов см* опережāть.

опережāть *несов* आगे बढ़ना
 (बढ़ जाना) āгэ бар^х'нā (бар^х джā-
 нā) *np* (से को-ल, च्то-ल), पीछे
 छोड़ना पिय^хэ ч^хор'нā *n*

оперѣние *с* [पक्षी के] पर [पा-
 क्शी कэ] пар *म* *mn*

оперѣтта *ж* आपरेटा āп'рэтā
म., छोटा संगीत-नाटक च^хотā сан-
 गित-नāताक *च*

оперѣться *сов см* опирāться

оперйровать 1. *сов и несов*
 мед जरही (चीर-फाड़) करना джар-
 рāखि (चिर-प^хār) кар'нā *n*, 2. *не-*
сов воен (действовать) जगी (फौ-
 जी, सैनिक) काररवाई करना दжан-
 ги (फाоджи, साэник) कār-равāй
 кар'нā *n*, 3. *несов* (пользоваться)
 इस्तेमाल (प्रयोग) करना इस्तēmāl
 (प्रायोग) кар'нā *n*

оперйться *сов см* оперя́ться
 оперный *прил* ओपेरा का опер-
 рā कā, ~ театр ओपेरा हाउस *म*,
 ओपेरा की रगशाला *ж*

оперя́ться *несов* 1. कलियाना
 कालियāनā *np*, पर (पख) निकलना
 (उगना) пар (पान्क^х) никаल'нā (उग'-
 नā) *np* (के ओ-ल), परदार हो जाना
 пар-дār खो दजāнā *np*, 2. *перен*

महाराष्ट्र - अद्ययनी प्रमाणिक.
मुम्बई महाराष्ट्र : पोस्टल -

दिन तक अदायगी *ж*, सद्‌एल्‌न्या *—*
काम के हिसाब से अदायगी *ж*

оплати́ть *сов см* опла́чивать
опла́ченный 1. *прич от*
оплати́ть, 2. *прил* अदा किया गया
адā кийā гайā

опла́чивать *несов* अदा करना
адā кар'нā *n*, चुकाना चुकāнā *n*,
— *счёт* हिसाब चुकाना (साफ करना)
n, — *расходы* खर्च उठाना *n*, व्यय-
-भार उठाना *n*

оплева́ть *сов см* оплыва-
вать

оплёвывать *несов* थूकना *т'хук'-*
нā n (मे, पर को-ल, что-ल)

оплеу́х||а *ж* *разг* तमाचा *тамā-*
чā m, थप्पड *त'хаппар m*, *дать —у*
तमाचा (थप्पड) मारना *n*

оплодотворе́ние *с* गर्भधारण
гарб'х'-*द'ха*रान *m*

оплодотвори́ть *сов см* опло-
дотвори́ть

оплодотвори́ть *несов* 1. जरखेज
करना *зар-хээ* кар'нā *n*, उपजाऊ
बनाना *уп'джаऊ* банāнā *n* (*землю*),
2. *перен* फलप्रद बनाना *п'хал-प्रद*
банāнā *n*

опло́т *m* किला *килā m*, गढ़
гар'х *m*, दुर्ग *दुर्ग' m*

опло́шность *ж* गलती *гал'ти*
ж, भूल *б'хул ж*

оповести́ть *сов см* оповеща́ть

оповеща́ть *несов* इत्तला (सूच-
ना) देना *итт'लā (суч'нā) дэनā n*
(की *o* चे-ल)

оповеще́ние *с* इत्तला *итт'लā*
ж., सूचना *суч'нā ж*

опозда́вший 1. *прич от* опоз-
да́ть, 2. *сущ m* देर से आया हुआ
[आदमी] *дэр сэ айā хуā [ād'мй] m*

опозда́ни||е *с* देर *дэр ж*, वि-
लंब *виламб' m*, *приходи́ть с —ем*
देर मे (से) आना *нп*, *без —я* वक्त
पर.

опозда́ть *сов см* опа́здывать

опознава́ть *несов* पहचानना
पाख'चां'नā *n*, पहचान जाना *पाख'-*
चांन *джāнā nп*, पहचान करना *पाख'-*
चांन *кар'нā n*

опозна́ть *сов см* опознава́ть

опозо́рить *сов* बदनाम (कल-
कित) करना *бад-нāм (каланкит)*
кар'нā n

опозо́риться *сов* बदनाम होना
(हो जाना) *бад-нāम* *хонā (хо* *джā-*
нā) nп

оползе́нь *m* *геол* भूम-बिछल
б'хум-бич'хал ж, जमीन के एक बड़े
टुकड़े का फिसलना (*फिसल जाना*)
замйн *кэ эк* *барэ* *тук'рэ* *ка* *п'хи-*
сал'нā (п'хисал *джāнā) m*

ополча́ться *несов* *перен* उठ
खड़े होना *ут'х* *к'харэ* *хонā nп*

ополче́ние *с* [अस्थायी राष्ट्रीय]
फौज (सेना) [*аст'āйй* *раштрий'*]
फाодж (*сэनā*) *ж*, *наро́дное —*
नागरिकों की सेना ж

ополчи́ться *сов см* *ополча́ть-*
ся

опо́мниться *сов* होश ठिकाने

होना खोश त^खिकाने खोना *न* (के *о* *ком-л*), होश में आना खोश *मे* *आना* *मे* *आना* *न*

опóр *म* во весь — जल्द से जल्द
джалд' *से* *джалд'*

опóр||а *ж* 1. टेक तэк *ж*, ढास-
ना द^खास'ना *म*, तóчка —ы टेक *ж*,
2. *перен* आधार ад^खार *म*, निर्भर
निरब^खार *म*, सहारा सा^खारā *म* (*по-*
мощь)

опóрный *прил* : — пункт *воен*
[फौजो की] चौकी [फाодजब की] чао-
की *ж*

опорóжнить *сов см* опорож-
нять

опорожнять *несов* खाली करना
खाली *कर'ना* *न*, खलाना *क'खालाना*
न, उडेलना *उन्देल'ना* *न* (*выливать*)

опорóчить *сов* बदनाम (मलिन)
करना *बाद-नाम* (मालिन) *कर'ना* *न*

опохмельіться *сов см* опохме-
ляться

опохмелья́ться *несов* [खुमार का
असर दूर करने के लिये] थोड़ी सी
शराब पीना [खुमार का असर दूर
कर'ने *के* *लिये*] त^खोरй *से* शराब
पीना *न*

опóшлить *сов см* опошлять

опошля́ть *несов* ओछा बनाना
ओछा *बानाना* *न*, बिगाडना *बिगार'ना*
न (*напр* *учение*)

опоя́сать *сов см* опоясывать

опоя́сывать *несов* कमरबंद से
कसना *कामर-बान्द'* *से* *कस'ना* *न*,
перен घेरना *ग'एर'ना* *न*

ОППОЗИЦИóнный *прил* मुख़ा-
लिफ़ मुख़ालिफ़, विरोधी विरोध^ख

ОППОЗІ́ция *ж* मुख़ालिफ़त मु-
ख़ालिफ़ात *ж*, विरोध विरोध^ख *म* (*про-*
тиводействие), विरोध-पक्ष विरोध^ख-
पाक्ष' *म* (*напр* *в парламенте*)

ОППОНéнт *м* मुख़ालिफ़ मुख़ालिफ़
म, विरोधी विरोध^ख *म*

ОППОНИ́ровать *несов* मुख़ालिफ़त
करना मुख़ालिफ़ात *कर'ना* *न* (की
кому-ल), विरोध करना विरोध^ख *कर'-*
ना *न* (*का* *кому-ल*.)

ОППОРТУНІ́зм *и* मौकापरस्ती
माका-पारस्ती *ज*, अवसरवाद अव'-
सार-वाद् *म*

ОППОРТУНІ́ст *म* मौकापरस्त
माका-पारस्त' *म*, अवसरवादी अव'-
सार-वादी *म*

ОППОРТУНИСТІ́ческий *прил*
मौकापरस्त माका-पारस्त', अवसर-
वादी अव'सार-वादी

ОПРА́ва *ж* किनारा *किनारā* *म*
(*напр* *камня*), कमानी *कामानी* *ज*
(*очков*)

ОПРАВДА́ние *с* 1. (*действие*)
सफ़ाई करना (देना) सफ़ाई *कर'ना*
(*देना*) *म*, बरी करना *बारि* *कर'ना*
म (*по суду*), 2. (*довод*) सफ़ाई सफ़ाई
ज, в своё — अपनी सफ़ाई में (के
लिये), 3. *юр* सफ़ाई सफ़ाई *ज*,
विमोचन विमोचन *म*

ОПРАВДА́тельный *прил* : —
приговóр रिहाई का फैसला रिहाई का
फ़ाэस'ला *म*, — документ दोचар वो-
चार *म*

оправд́ать(ся) сов см оправ-
дывать(ся)

опра́вдывать несов 1. सफ़ाई करना саф़ай кар'на *n* (की *кого-л*, *что-л*), सफ़ाई देना саф़ай дэна *n* (को *кого-л*, *что-л*), 2. (подтверждать на деле) पूरा करना पूरा кар'на *n*, — надежды आशाएँ पूरी करना *n*, — доверие когó-л. अपने आप को किसी का विश्वासपात्र प्रामाणित करना *n*, 3. юр सफ़ाई देना саф़ай дэна *n* (को *кого-л*, *что-л*), अपराध से बरी करना अप'раद^x сэ барй кар'на *n*, निरपराध (निर्दोष) ठहराना निराп'раद^x (निरदोश) त^xाख'राⁿ *n*

опра́вдываться несов 1. अपनी सफ़ाई देना (पेश करना) ап'ний са-ф़ай дэна (पेश кар'на) *n*, 2. (сбы-ваться) सच (सही) निकलना (होना) сач (сахи) никал'на (खона) *nn*, ◇ расходы оправдались खर्च लायक था.

опра́вить(ся) сов см оправ-
лять(ся)

оправля́ть несов 1. (платить) ठीक करना त^xйк кар'на *n*, 2. (вста-влять в оправу) किनारा लगाना कि-на^{ра} лага^{на} *n*, जड़ना джар'на *n* (камень)

оправля́ться несов 1. (выздо-равливать) अच्छा होना (हो जाना) ачч^xа хона (хо джаⁿна) *nn*, 2. (приводить в порядок) कपड़े संभाल-ना кап'рэ саб^xал'на *n* (костюм),

वाल सँवारना бāl сāvār'на *n* (при-
ческу)

опра́шивать несов पूछना पूच^x.
на *n*, पूछ-ताछ करना पूच^x-тач^x
кар'на *n* (से *кого-л*), सवाल (प्रश्न)
करना савāl (प्राश्न') кар'на *n*
(से *кого-л*)

определе́ние с 1. ठहराव त^xах'.
рао *m*, निर्देश निरदेश *m*, 2. (суд) तजवीज тадж'виз *ж*, फैसला फ़аэс'
ла *m*, 3. ग्राम विशेषण विशेशан *n*

определе́нный 1. прич от
определи́ть, 2. прил पक्का पक्का,
मुकर्रर मुкаррар, निश्चित निश्चित,
ठीक त^xйк (точный), स्पष्ट स्पашт'
(ясный), 3. прил (некоторый, из
вестный) फ़लाई фалā неизм, कोई
кой, в —ых усло́виях खास हालत मे.

определе́ть(ся) сов см опре-
делять(ся)

определя́ть несов 1. ठहराना
त^xах'раⁿ *n*, ठहरा देना (लेना)
त^xах'ра дэна (лэна) *n*, तय (निर्देश)
करना тай (निरदेश) кар'на *n*, —
цену कीमत का अदाजा लगाना *n*
(की *чего-л*), 2. (давать форму
лировку, определение) लक्षण करना
лакшан кар'на *n* (का *что-л*), 3.
मत ऑकना ँक'на *n*, 4. (слы-
жить причиной) वजह (कारण) हो
ना ваджах (каран) хона *nn*, ◇
— на службу काम पर मुकर्रर
(नियुक्त) करना *n* (को *кого-л*)

определя́ться несов (выяснять)
ся) निकलना никал'на *nn*

опроверга́ть *несов* तरदीद कर-
ना тар'дйд кар'нā *n* (की *что-л*),
खडन करना क^хандан кар'нā *n* (का
что-л.), झूठा (गलत) ठहराना (साबित
करना) द्ज^хут^хā (गालत) त^хा^хрāнā
(сāбит кар'нā) *n* (को *что-л*)

опровер́гнуть *сов см* опро-
верга́ть

опроверже́ние *с* तरदीद тар'-
дйд *ж*, खडन क^хандан *м*

опроки́дывать *несов* 1. उलट-
ना उлат'нā *n*, पलटना पалат'нā
n, उलट (पलट) देना उлат (पालत)
дēнā *n*, गिरा देना गिरā дēнā *n*,
2. (противника) हटाना *х*атāнā *n*

опроки́дываться *несов* उलट-
ना उлат'нā *нп*, पलटना पालत'нā
нп, उथलना उт^хал'нā *нп*, उलट
(उथल) जाना उлат (ут^хал) д^жāнā
нп

опроки́нуть(ся) *сов см* опро-
кидывать(ся)

опромётчивость *ж* जल्दबाजी
द्जालд'-бāзй *ж*, उतावलापन उता-
ола-пан *м*

опромётчивый *прил* जल्दबाज
द्जालд'-бāз

опрометью *нареч* जल्दबाजी
करके द्जालद'-бāзй кар'кэ

опро́с *м* पूछ-ताछ पुच^х-тач^х *ж*,
vsenaródnyn — [लोक]मतसग्रह *म*

опро́сить *сов см* опра́шивать

опро́сный *прил* — лист सवा-
लात का कागज सавāлат कā कāгаз
म, प्रश्नावली प्राश्नāоли *ж*

опротестова́ть *сов юр* एतराज
करना эт'рāз кар'нā *n* (पर *что-л*),
प्रतिवाद कर देना пративāд кар дэ-
нā *n* (का *что-л*)

опро́тыве||ть *сов* мне ёто —ло
मे इस से तग हो गया māэ ис сэ
танг' *ж*о гаиā

опры́скать *сов см* опры́ски-
вать

опры́скиватель *м с-х* फुहारा
п^хухāрā *म*

опры́скивать *несов* छीटे देना
ч^хйтэ дēнā *n* (के *чем-л*), छिड़कना
ч^хирак'нā *n*, छिड़क देना च^хирак
дēнā *n*, छिड़काव करना च^хир'кāо
кар'нā *n*, फुहारा छोडना प^хухāрā
ч^хор'нā *n* (из *опрыскивателя*)

опры́снуть *сов см* опры́ски-
вать

опря́тный *прил* पाकीजा पāкй-
зā *неизм*, साफ सāф (*чистый*)

оп́тика *ж* प्रकाश-गणित प्रा-
кāш-गानित *म*, प्रकाश-विज्ञान प्रा-
कāश-विग्यāन *म*

оптимі́зм *м* आशावाद āшā-
вāд *म*

оптимі́ст *м* आशावादी āшā-
वāदी *म*

оптимисті́ческий *прил* आशा-
वादी āшā-वāदी

опті́ческий *прил* 1. प्रकाश-
गणित-सवधी प्राकāश-गानित-साम्बान-
द^хй, 2. (зрительный) दृष्टि-सवधी
दृश्ति-साम्बान्द^хй, — обмāн दृष्टि-
-भ्रम *म*

ОПТОВЫЙ *прил* थोक-व्यापार-सवधी t^x ок-व्यापार-सम्बन्ध, -ая *торговля* थोक-विक्री *ж*, थोक-व्यापार *म*; — *торговец* थोक-दुकान-दार *म*, थोक-फरोश *म*, — *покупатель* थोक-खरीदार *म*, थोकवाला *म*.

ОПТОМ *нареч* थोक के हिसाब से t^x ок *कэ* h िसाब *से*

опубликовáние *с* प्रकाशन *प्रकाशन* *म*

опубликовáть *сов см* опубликовывать

опубликóвывать *несов* प्रकाशित करना *प्रकाशित* *कर'ना* *न* (को *что-л*), छपाना ch^x ापाना *न*, छपवाना ch^x ाप'वाना *न* (*печатать* — *об авторе*)

опуска́ть *сов 1. (спускать)* नीचा (नीचे) करना *नीचा* (नीचे) *कर'ना* *न*, नीचे रखना (रख देना) *नीचे* *रख'ना* (रख देना) *न*, डुबाना *दुबाना* *न*, डुबा देना *दुबा* *देना* *न* (*погружать*), — *письмо* चिट्ठी डालना *न*, — *занавес* परदा डालना *न*, 2. (*наклонять, склонять*) झुकाना *झुकाना* *न*, झुका देना *झुका* *देना* *न*, नीचा (नीचे) करना *नीचा* (नीचे) *कर'ना* *न*, — *голову* सिर नीचा करना *न*, 3. (*пропускать*) छोड़ना ch^x ор'ना *न*, छोड़ देना ch^x ор *देना* *न*; — *букву* अक्षर छोड़ना (छोड़ देना) *न* -

опуска́|ться *несов 1. नीचे* जाना (आना) *नीचे* *जाना* (आना) *न*, [नीचे] उतरना [नीचे] *उतर'ना*

न, डूबना *दुब'ना* *न*, डूब जाना *दुब* *जाना* *न*. (*погружаться*), 2. (*склоняться*) झुकना *झुक'ना* *न*, झुक जाना *झुक* *जाना* *न*, 3. *перен (морально)* बिगड़ना *बिगड़'ना* *न*, बिगड़ जाना *बिगड़* *जाना* *न*, पतित होना (को जाना) *पतित* *होना* (*को जाना*) *पतित* *होना* (*को जाना*) *न*; $\diamond$ *у меня* *руки* — *ются* मैं *हताश* हो जाता हूँ

опустéть *сов 1. खाली* हो जाना *खाली* *हो* *जाना* *न*, 2. (*стать пустынным*) वीरान (सुनसान) हो जाना *वीरान* (सुनसान) *हो* *जाना* *न*, निर्जन (जनशून्य) हो जाना *निर्जन* (जनशून्य) *हो* *जाना* *न*, (джан-шун'и) *हो* *जाना* *न* (*обезлюдеть*); उजड़ जाना *उजड़* *जाना* *न* (*прийти в упадок*)

опустíть(ся) *сов. см* опускáть(ся)

опустошáть *несов 1. वीरान* (सुनसान) करना *वीरान* (सुनसान) *कर'ना* *न* (*приводить в запустение*), तबाह (वरबाद) करना *तबाह* (वरबाद) *कर'ना* *न*, नाश करना *नाश* *कर'ना* *न* (को *что-л.*), उजाड़ना *उजड़'ना* *न* (*разорять*), खाली करना *खाली* *कर'ना* *न* (*опорожнять*), 2. *перен* खोखला बना देना *क'ख'ला* *बाना* *देना* *न*

опустошéние *с 1. उजाड़ना* *उजड़'ना* *म*, तबाह (वरबाद, नाश) करना *तबाह* (वरबाद, नाश) *कर'ना* *म*, 2. (*разрушение, разорение*) तबाही *तबाही* *ज*, वरबादी *वरबादी* *ज*, नाश *नाश* *म*

опустошительный прил तबाह-
कुन табāх-кун, प्रलयकारक प्रалаय-
-kāрак, प्रलयकर प्रалаयान-кар

опустошить сов см опусто-
шать

опутать сов см. опутывать

опутывать несом 1. लपेटना ла-
पेट'на *n*, बाँधना бāд^x'на *n*, लपेट
(बाँध) देना (लेना) лапэт (бāд^x) дэна
(лэна) *n*, 2. перен जाल मे फँसाना
(फँसा देना) джāл мē п^xāсāна
(п^xāсā дэна) *n* (के чем-л)

опухать несом सूजना сūdж'на
нп, फूलना п^xул'на *нп*, फूल जाना
п^xул джāна *нп.*, उभडना уб^xар'на
нп (напр о железах)

опухнуть сов см опухать

опухоль ж सूजन сūdжан ж,
फुलाव п^xулао *м*

опушка ж (लеса) [जगल का]
सिरा (किनारा) [джангал का] сирā
(кинāрā) *м*

опыление с бот पोलीनेशन
पोलिनेशन *м.*, पराग का छिड़काव
парāг кā ч^xир'кāо *м*

опылить(ся) сов см. опылять
(-ся)

опылять несом бот पराग छि-
ड़कना (छिड़क देना) парāг ч^xирак'на
(ч^xирак дэна) *n*

опыляться несом бот पराग छिड़-
का जाना парāг ч^xир'кā джāна *нп*

опыт *м* 1. (эксперимент) तज-
रवा таджар'бā *м*, आजमाइश аз'-
маиш ж, परीक्षा парйкшā ж, 2.

(практика) तजरवा таджар'бā *м*,
अनुभव अनुб^xав *м*, обобщать ~
अनुभव से आम नतीजे निकालना *n*
опытн||ый прил. 1 (о человеке)
तजरवाकार таджар'бā-кар, अनुभवी
ануб^xави, 2. (экспериментальный)
इम्तहानी имт'хāни, ऐक्सपैरीमेंटल
аэкс'паэримаэнтал, ~ое поле प्रयोग-
-खेत *м*

опьянение с. 1. नशा нашā *м*,
मस्ती माсти ж, मद माд *м*, 2. пе-
рен उन्माद унмāд *м*

опьянеть сов मदहोश (मतवाला)
हो जाना мад-хoш (мат-вāлā) хo
джāна *нп*

опьянить сов см опьянять

опьянять несом 1. मदहोश (मतवा-
ला, मस्त) करना माд-хoш (мат-вāлā,
मास्त') кар'на *n*, 2. перен उन्मत्त
करना унматт' кар'на *n*, опьянён-
ный успехом सफलता से उन्मत्त.

опять нареч फिर [се] п^xир [сэ],
पुन пунах

орава ж रावे भीड б^xир ж

оранжевый прил नारंगी [रंग
का] нāранги [ранг' кā]

оранжерёя ж गरम-घर гарам-
-г^xар *м*, शीशा-घर шйшā-г^xар *м*,
पौधा-घर паод^xā-г^xар *м*

оратор *м* बोलनेवाला бол'нэ-вā-
лā *м*, वक्ता вактā *м* неизм

орать несом रावे गला फाडना
галā п^xār'на *n*, गला फाडकर चि-
ल्लाना галā п^xār'кар чиллāна *нп.*,
किकियाना кикийāна *нп*

орбйта ж. 1. астр कक्षा какш^а |
 ж, ग्रहपथ грах-пат^х м., 2 (глаз-
 ница) [अँख का] गड्ढा [ãk^х kã]
 гаДД^ха м, नेत्रकक्ष नेтр'-какш' м

орган м 1. анат अंग анг' м,
 अवयव авайав м, इन्द्रिय индрий' ж.,
 — रёчи भाषणावयव м, —ы чувств
 ज्ञानेन्द्रिये ж мн, внúтренние —ы
 भीतरी अवयव м мн, 2. (печатный)
 [मुख] पत्र [मुक्^х-] патр' м, 3. (орга-
 низация, учреждение) सस्था सãст^ха
 ж, законодãтельный — धारासभा
 ж, वीस्यी — госудãрственной
 व्लाँсти राज्यशक्ति की सर्वोच्च स-
 था ж

орган м муз अरगन ар'ган м
организа́тор м इतिजाम(प्रबध)
 करनेवाला इन्तिजãм (прабанд^х)
 кар'нã-वãलã м, सगठनकर्ता санга-
 त^хан-कर्तã м неизм

организа́ционн||ый прил इति-
 जामी इन्तिजãम, सगठनात्मक сан-
 गत^х'नात्मक, सगठन-संबंधी сан-
 गत^хан-सम्बन्ध^х, —ые способ-
 ности प्रशासन-योग्यता ж, —ые вы-
 воды व्यावहारिक परिणाम м мн,
 —ое бюро प्रशासन-सगठन м

организа́ция ж 1. (действие)
 बदोवस्त (इतिजाम, प्रबध, सगठन)
 करना बान्द-о-बास्त' (इन्तिजãम, प्रा-
 बान्द^х, संगत^хан) кар'нã м, 2.
 (строение, устройство, структу-
 ра) ढाँचा दãचã म, व्यवस्था व्वा-
 वास्त^ха ж, 3. (союз, учреждение)
 सगठन संगत^хан м, सस्था सãस्त^ха

ज, सघ संग^х' м, Организа́ция
 Объединённых Нãций सयुक्त-राष्ट्र-
 -सघ म

органи́зм м 1. जिस्म джисм'
 м, 2. (живое существо) जीवधारी
 джйо-दãर्य म

организо́ванно нареч सगठित
 रूप से (से) संगत^хит रूप् मã (सã).
организова́ть сов и несов 1.

(сплотить, объединить) सगठित
 करना (कर देना) संगत^хит кар'нã
 (кар дãnã) п (को को-ल), 2. (учре-
 дить, основать) कायम (स्थापित)
 करना (कर देना) कãयाम (स्तãपित)
 кар'нã (кар дãnã) п, 3. (устро-
 ить, наладить) बदोवस्त (इतिजाम,
 प्रबध) करना (कर देना) बान्द-о-बास्त'
 (इन्तिजãम, प्राबान्द^х) кар'нã (кар
 दãnã) п (का что-ल.).

организова́ться сов и несов
 1. (объединиться, сплотиться) सग-
 ठित हो जाना संगत^хит खो दजãनã
 न्प, 2. (возникнуть, сложиться)
 खडा (स्थापित) हो जाना क^хारã
 (स्तãपित) खो दजãनã न्प

органи́ческ||ий прил आर्गेनिक
 ँर्गाэник, सेन्द्रिय सेंद्रिय', —ая
 खीमिया आर्गेनिक केमिस्ट्री ж, —सेन्द्रिय
 रसायन म

оргия ж नगा नाच नãगã नãच
 म, ताडव तãндаव म

орда́ ж भुंडं дж^хунд' м

орден м पदक падаक м, आर्डर
 ँрдार म, — Лёнина लेनिन-पदक
 म, लेनिन-आर्डर म, — Красного Зна-

мени लाल भुडा आर्डर *м*, *получать*
— पदक मिलना *нп* (को *о ком-л*)

орденонóсец *м* पदक-विजेता
पादाक-विजयता *м. неизм*

óрдер *м* परवाना пар'ванā *м*,
वारट वारंट' *м*, दस्तक दास्तक *ж*
(на арест)

ордина́рец *м воен.* अरदली ар'-
दाली *м*

орёл *м* उकाव укаб *м*

ореóл *м* प्रभामडल प्राब^खā-मान-
दाल *म*, — гербоя बूरवीर का अद्वितीय
यश *म*, в —е славы गौरव के प्रभा-
मडल मे.

орéх *м* 1. (плод) грецкий —
अखरोट अक^х'рот *म*, земляной —
मूंगफली मूंग-प^खाली *ж*, китайский
— चीना वादाम चयनā बादām *म*, ко-
кóсовый — नारियल नारीयल *म*,
खोपडा क^хоп'ра *म*, мускатный
— जायफल द्जāй-प^खाल *म*, 2. (дерево)
अखरोट अक^х'рот *म*

орéховый *прил* अखरोट का
अक^х'рот कā (из орехового дерева)

оригина́л *м* 1. (подлинник) मूल
मूल *म*, 2. (о человеке) राउ अनोखा
(अजीव) आदमी анок^хā (अज्जिब)
āд'मी *म*

оригина́льный *прил* 1. (под-
линный) असली अс'ली, मौलिक मा-
लिक, 2. (своеобразный) निराला नि-
रāлā, अनोखा анок^хā, अजीव अज्जिब,
स्वतंत्र स्वा-तान्त्र' (самостоятель-
ный, напр *о литературном тру-*
де), — стиль अछूती प्रदर्शनशैली *ж*

ориентáция *ж* नीति नीति *ж* ;
политическая — राजनीतिक नीति *ж*

ориент́ироваться *сов* и *несов*
1. (разбираться) और मालूम करना
ор мālūм кар'нā *п*, — в создав-
шейся обстановке वर्तमान दशा को
ठीक देखना *п*, 2. (держать курс)
आधार ग्रहण करना āд^хār грахан
кар'нā *п* (का *на кого-л*, *на что-л*)

ориентирóвка *ж см* ориентá-
ция

ориентирóвочный *прил* 1.
(служащий для ориентировки)
और मालूम करनेवाला ор мālūм
кар'нā-вāлā, 2. (предварительный,
приблизительный) लगभग सही लग-
-ब^खाग साखी, आजमाइशी āз'мāиशी,
परिक्षात्मक पारिक्षāत्माक

оркéстр *м* आर्केस्ट्रा āркэстрā *м*
неизм, वाजा बादжā *म*, बैड बा-
एंड' *म* (эстрадный, военный), сим-
фонический — सिफोनी-आर्केस्ट्रा *म*
неизм

орли́ный *прил* उकाव का उкаб
कā

орна́мент *м* अलकरण аланкаран
म, बूटा बुता *म* (из цветов),
बेलबूटा बэл-बुता *म* (из цветов и ли-
стьев)

оробéть *сов* जी छोडना (हारना)
द्जि च^хор'нā (खāр'нā) *п*, धमकी मे
आना द^хам'की मē āнā *नп* (испу-
гаться угроз)

орос́ить *сов см* орошāть
орошāть *несов* सीचना सीч'нā

n, पानी देना (लगाना, लगा देना) *pāñi dēnā* (лагānā, лагā дэнā) *n* (को *что-л*), आबपाशी करना *āb-pāñi kar'nā n* (напр. с помощью каналов)

орошѐние *c* सिचाई *синчāi* *ж*, आबपाशी *āb-pāñi* *ж*

орудіе *c* 1. हथियार *хат'хийār* *м*, इस्त्रूमे^т *инструмэнт'* *м*, —я औजार *м* *мн*, —я произвóдства पैदावार (उत्पादन, उपज) के हथियार (औजार, साधन) *म* *मн*, сельско-хозяйственные —я कृषि-सबधी (खेती के, कृषि के) हथियार (औजार, साधन) *म* *मн*, 2. перен (средство) हथियार *хат'хийār* *м*, अस्त्र *астр'* *м*, साधन *сāд'хан* *म*, इस्त्रूमे^т *инструмэнт'* *म*, 3. воен तोप *топ* *ж*, зенітное — हवामार (यानतोडक) *तोप* *ж*, एटी एयर *गन* *म*, полевóе — मैदानी *तोप* *ж*

орудійный *прил* तोप का *топ* *kā*, — обстрѐл गोलाबारी *ж*

оружейный *прил* — завод हथियार बनाने का कारखाना *хат'хийār банāнэ* *kā kār-xānā* *म*

оружіе *c* हथियार *хат'хийār* *म*, अस्त्र *астр'* *म*, शस्त्र *шаст्र'* *म*, огнестрѐльное — बारूद के हथियार *म* *मн*, आग्नेय अस्त्र *म*, áтомное — एटमी हथियार *म*, अणु-अस्त्र *म*, бак-териологіческое — कीटाणु-हथियार *म*, склāдывать — हथियार छोडना (डालना) *न*

орфографіческ||ий *прил* इमले

का *им'лэ* *kā*; —ая оші́бка लिखने की गलती *ज*

орфографія *ж*. इमला *им'लā* *म*, हिज्जे *хиджджэ* *म*, अक्षरी *अक्ष'री* *ज* *осā* *ज* भिड *б'хир* *ज*, हड्डा *खаддā* *म*, वरल *वारल* *म*

осāд||а *ज* मुहासिरा *मुखāसिरā* *म*, घेरा *г'хэрā* *म*, с^нять —у मुहासिरा (घेरा) उठाना *न*

осадіть *сов* 1. *см* *осаждāть*, 2. *см* *осāживать*

осāдки *मн* अवपतन *अव'पतान* *म*, पानी *пāñи* *म* (о *дожде*)

осāдн||ый *прил* воен —ое положѐние घेरे की हालत *г'хэрэ* *कй* *хā-лат* *ज*

осāдок *म* तलछट *тал-ч'хат* *ज*, गाद *гāд* *ज*

осаждāть *несов* 1. воен मुहा-सिरा करना *मुखāसिरā* *कर'nā* *न*, घेरना *г'хэр'nā* *न*, घेरे मे डालना *ग'хэрэ* *मē* *दāल'nā* *न*, 2. *хим* [नीचे] बैठना (बैठा देना) [निये] *बाэт'хāнā* (बाेत'хā दэнā) *न*, < — प्रóсьбами माँगो से तकलीफ देना *न*

осаждāться *несов* *хим* [नीचे] बैठना (बैठ जाना) [निये] *बाेत'х'нā* (बाेत'х दजāнā) *न*

осāживать *несов* (लोшадь) [लगाम से] रोकना (रोक लेना) [ला-गām सē] *рок'nā* (рок *лэнā*) *न*

осāнка *ज* सूरत *сुरат* *ज*, रूप *रूप* *म*, आकृति *ākṛiti* *ज*

освāивать *несов* 1. (овладевать) अपनाना *अप'nānā* *न*, अधिकार (महा-

रत) हासिल करना (कर लेना) ад^хнкār (maḥārat) ḥāsil kar'nā (kar lēnā) *n* (पर *что-л*), काबू पाना kābū pānā *n* (पर *что-л*), 2. (приучать к климату, почве) उगाना ugānā *n*
освѣиваться несов अभ्यस्त हो जाना ab^хnašt' ḥo džānā *nn* (से *с чем-л*, मे *где-л*)

осведомитель *m* खवरगीर ха-бар-гир *m*, मुखविर мух'бир *m*, इत्तला (सूचना) देनेवाला itt'lā (суч'nā) dēnē-vālā *m*

осведомить(ся) сов *см* осв-домлять(ся)

осведомлѣние *c* खवरगीरी хабар-гир *ж*, इत्तला (सूचना) देना itt'lā (суч'nā) dēnā *m*

осведомлѣнность *ж* जानकारी dajān-i āry *жс*

осведомлѣнный 1. прич *от* осв-домить, 2. прич *я* *от* जानकारी dajān-kār, वाकिफ vākif, आगाह āgāḥ

осведомлять несов खवर (इत्तला, सूचना) देना хабар (itt'lā, суч'nā) dēnā *n* (को *кого-л*, *что-л*, की *о чѣм-л*), आगाह करना āgāḥ kar'nā *n* (को *кого-л*, *что-л*, से *о чѣм-л*)

осведомляться несов पूछना pūḥnā *n*, पूछ लेना pūḥ lēnā *n*, नवान (दखियावन) करना (कर लेना) san'djānā (kar'nā) dēnā *n* (मे *и* *кого-л*)

освежать *ж* [फिर मे] तरो-नाजी (ताजी) करना [p^хir sē] tāz-

-o-tāzā (tāzā) kar'nā *n*, ताजगी लाना tāz'gī lānā *n*, ~ в *памяти* याद ताजी करना *n*. (की *что-л*)

освежѣться несов [फिर] ताजी हो जाना [p^хir] tāzā ḥo džānā *nn*, फिर से सवल हो जाना p^хir sē sa-bal ḥo džānā *nn* (восстановли-вать силы)

освежѣтельный прич *तरों* ताजी करनेवाला tar-o-tāzā kar'nē-vālā, नया जोर देनेवाला nāyā zor dēnē-vālā, नवशक्तिदायक nav-šakti-dāyāk, प्राणपोषक prān-pošak (бод-рящий)

освежѣть(ся) сов *см* осве-жѣть(ся)

осветѣть(ся) сов *см* осв-ещѣть(ся)

освещѣть несов 1. रोशनी देना rosh'nī dēnā *n*. (को *кого-л*, *что-л*, से *чем-л*), रोशन करना (कर देना) roshan kar'nā (kar dēnā) *n* (को *кого-л*, *что-л*, से *чем-л*), 2. *पर* च. रोशनी (प्रकाश) डालना rosh'na (prakāṣh) dāl'nā *n* (पर *чи-л*); सम्माना sam'djānā *n*, नमस्सा देना sam'djānā dēnā *n*, स्वप्ट करना spaṣṭ kar'nā *n* (स्वप्न *и* *ल*)

освещѣться несов रोशन होना (हो जाना) roshan ḥo džānā *nn*

освещѣние *c* रोशनी, प्रकाश rosh'nī, prakāṣh

освещѣнный 1. ...

लā, 2. *прил* रोशन рошан, प्रकाशित
प्राकाशित.

ОСВИДÉТЕЛЬСТВОВАНИЕ *с* जाँच
ज्वाँच *ж*, परीक्षा парйкшā *ж*, ме-
дицинское — मैडिकल जाँच *ж*,
डाक्टरी परीक्षा *ж*

ОСВИДÉТЕЛЬСТВОВАТЬ *сов* जाँच
(परीक्षा) करना ज्वाँच (पारय्कशā) кар'-
нā *п* (की *кого-л*, *что-л*)

ОСВИСТА́ТЬ *сов см* освистывать
ОСВЙ́СТЫВАТЬ *несов* सिसकारी
से नाखुशी (नामजूरी) जाहिर करना
सिस्'каरि सэ нā-хуши (пā-манзुरи)
зāхир кар'нā *п* (पर *кого-л*, *что-л*),
सीसी करके असतोष (अप्रीति) प्रकट
करना सй-सй кар'кэ асантош (अप्रिति)
प्राकट кар'нā *п* (पर *кого-л*,
что-л)

ОСВОБОДÍТЕЛЬ *м* आजाद (मुक्त)
करनेवाला āzād (मुक्त') кар'нэ-вāлā
м, रिहाई (मुक्ति) देनेवाला रिखāय
(मुक्ति) дэнэ-вāлā *м*, मुक्तिदाता
मुक्ति-дātā *м неизм*

ОСВОБОДÍТЕЛЬН||ЫЙ *прил* आजा-
दी (स्वतंत्रता) का āzādī (स्वा-तान्त्र'-
tā) kā, —ое движение मुक्ति-आदो-
लन *м*, स्वतंत्रता का आदोलन *м*,
—ая борьба मुक्ति-संग्राम *м*

ОСВОБОДÍТЬ(СЯ) *сов см* осво-
бождáть(ся)

ОСВОБОЖДА́ТЬ *несов* 1. आजाद
(मुक्त, स्वतंत्र) करना (कर लेना, कर
देना) āzād (मुक्त', स्वा-तान्त्र') кар'-
нā (кар лэнā, кар дэнā) *п* (से *от*
чего-л), आजाद (रिहा, मुक्त) करना

(कर देना) āzād (रिखā, मुक्त') кар'-
нā (кар дэнā) *п* (челозека), छोड़ना
ч'ор'нā *п*, छोड़ देना च'ор дэнā *п*
(отпускать), 2. (избавлять, снच, *сбросив что-л*) निकालना निकāl'нā
п, छुड़ाना च'урāнā *п*, निकाल
(छुड़ा) देना निकāl (च'ुरā) дэнā *п*,
3. (избавлять) बचाना бачāнā *п*,
आजाद (मुक्त) करना āzād (मुक्त')
кар'нā *п* (से *от чего-л.*), 4. (уво-
ль-
нять) छुड़ाना च'урāनā *п*, निकालना
निकāl'नā *п*, छुड़ा (निकाल) देना
च'ुरā (निकāl) дэнā *п*, 5. (опо-
рожня́ть, очища́ть) खाली करना
खāли кар'нā *п*, — *дорóгу* रास्ता साफ
करना *п*

ОСВОБОЖДА́ТЬСЯ *несов* 1. आजाद
(मुक्त) होना (हो जाना) āzād (मुक्त')
хонā (खो джāнā) *нп*, छुटकारा पाना
च'ут'кара пāнā *п* (напр *из тюрь-
мы*), फरागत पाना फараगत пāнā *п*
(напр *от дел*) 2. (избавля́ться)
बचना बच'нā *нп*, बच जाना бач
джāнā *нп* (से *от чего-л*), आजाद
(मुक्त) होना (हो जाना) āzād (मुक्त')
хонā (खो джāнā) *нп* (से *от чего-л*),
3. (очища́ться, опорожня́ться)
खाली होना (हो जाना) хāли хонā
(खो джāнā) *нп* (से *от чего-л*),
мéсто освободилось सीट खाली हो
गई

ОСВОБОЖДÉНИЕ *с* 1. (напр *аре-
стованного*) रिहाई रिखāय *ж*, मुक्ति
मुक्ति *ж*, छुटकारा च'ут'кара *м*
(*из тюрьмы*), 2 (избавление) छुट-

कारा च'ут'kāṛā *м* (से *от чего-л*), मुक्ति मुक्ति *ж* (से *от чего-л*), छूट च'ут *ж*. (*от уплаты налога, долга и т п*), बचाव бачāо *м*. (*спасение*), 3. (*напр территории*) मुक्तिकरण मुक्ति-каран *м*

освоёние *с* 1. अपनाता अप'нанā *м*., 2. (*растений, сельскохоз-ственных культур*) उगाना угānā *м*

осво́ить(ся) *сов см* осваивать (-ся)

оседáние *с. в разн знач* बैठना баэт'нā *м*, बैठ जाना баэт' джā-нā *м*

оседáть *несов* 1. (*о здании, земле и т п*) बैठना баэт'нā *нп*, धंसना д'ās'нā *нп*, बैठ (धंस) जाना баэт' (д'ās) джānā *нп*, धसकना द'асак'нā *нп*, 2. *хим* [नीचे] बैठना (बैठ जाना) [निये] बाэт'नā (बाэт' द्जānā) *нп*

оседлáть *сов* 1 जीन (काठी) कसना (कस देना) зйн (кāt'й) кас'нā (кас дēnā) *п* (*पर кого-л*), 2 *разг* (*сесть верлом*) सवार होना савār хонā *нп* (*पर что-л*)

осéдлый *прил* मुस्तकिल जगह पर बसा हुआ मुст'кил джагах пар басā хуā

осекáться *несов* 1. (*о ружье*) न दगना ना даг'нā *нп*, 2. *перен* [एकाएक] चुप होना (हो जाना) [эк-а-эк] चुप хонā (हो द्जānā) *нп* (*неожиданно обрывать речь*), 3. *перен разг* (*терпеть неудачу*) नाकामयाव

(असफल) होना (हो जाना) нā-кām-йāб (аса-п'ал) хонā (हो द्जānā) *нп* (*मे на чем-л*)

осел *м* गधा гад'ā *м*

оселóк *м* सान सāн *м*

осенí||ть *сов см* осенять, егó —लो उस को एक विचार सूझा उस को эк вичār судж'ā, егó —ला блестя-щая мысль चमकदार विचार से उस का मस्तिष्क प्रज्वलित हो उठा चामак-дār вичār сē उस кā мастишк' пра-джвалит хó ут'ā

осéнный *прил* खिजाँ (शरत्) का хизā (шарат) кā, शारदीय शāр'दीय'

ósень *ж* खिजाँ хизā *ж*, पतझड़ पāt-дж'ар *ж*, शरत् шарат *ж*

ósенью *нареч* खिजाँ (पतझड़, शरत्) मे хизā (пāt-дж'ар, шарат) *м*

осенять *несов* सूझना судж'нā *нп* (*को кого-л*), मस्तिष्क प्रज्वलित होना (हो उठना) माстишक' пра-джвалит хонā (हो ут'нā) *нп* (*напр. о мысли, догадке, का кого-л*)

осéсть *сов см* оседать

осетрiна *ж* स्टर्जन старджан *м*

осéчка||а *ж* मिस-फायर мис-фāйар *м*, न दगना ना даг'нā *м*, дать —у न दगना *нп*

осéчься *сов см* осекаться

осiлить *сов см* одолевать

осiна *ж* ऐस्प аэсп' *м*

осiновый *прил* ऐस्पन аэспан

осiн||ый *прил* —ое гнездó भिड़ का छत्ता б'нр кā ч'аттā *м*.

осипнуть *сов* आवाज बैठना (पड़ना) āvāz baēg^h'nā (пар'нā) *нп* (की *о ком-л*), गला बैठना (पड़ना) galā baēt^x'nā (пар'нā) *нп* (का *о ком-л*)

осиротеть *сов* यतीम (अनाथ) हो जाना नाथिम (anāt^h) хо джāнā *нп*

оскалить *сов* ~ зѹбы दाँत दिखाना दाँत दिक्^xānā *п*

оскандальиться *сов* नाकामयाव (असफल) हो जाना nā-kām-nāb (аса-п^xал) хо джāнā *нп*

осквернение *с* अपवित्रीकरण अप'вित्री-каран *м*

осквернить *сов см* осквернять

осквернять *несов* नापाक (अपवित्र, अशुद्ध) करना nā-pāk (ап'витр', ашудд^x) кар'нā *п*

оско́лок *м* टुकड़ा тук'рā *м*, कतरा кат'рā *м*, ~ снаря́да गोले का टुकड़ा *м*

оско́мин||а *ж* नाबित् ~у दाँत खट्टे कर देना दाँत क^xаттэ кар дэнā *п*

оскорбительный *прил* अपमान-जनक अप'мāн-джанак, पुरुष पारुш (о словах)

оскорб́ить(ся) *сов см* оскорбля́ть(ся).

оскорбл́ение *с* तिरस्कार तिरास्कār *м*, अपमान अप'мāн *м*, अनादर anādar *м*, наноси́ть ~ तिरस्कार (अपमान, अनादर) करना *п* (का *кому-л*), публ́ичное ~ सार्वजनिक अपमान *м*.

оскорбля́ть *несов.* तिरस्कार

(अपमान, अनादर) करना तिरास्कār (अप'мāн, anādar) кар'нā *п* (का *кого-л.*), वाते मुनाना bātē sunānā *п* (словами)

оскорбля́ться *несов* दुरा मानना (मान लेना) бурā mān'nā (चāन तэ-нā) *п*

ослабевáть *несов.* कमजोर (दुर्बल, शिथिल) बनना (बन जाना, हो जाना) кам-зор (दुरбал, шит^xил) бан'нā (бан джāнā, хо джāнā) *нп*, कमजोर पड़ना कच-зор пар'нā *нп*, जोर घटना зор г^xат'нā *нп* (का *о чем-л*); ढीला हो जाना д^xилā хо джāнā *нп*. (напр *о внимании*), मद हो जाना манд' хо джāнā *нп* (напр *об огне*), он ослабел उस का सारा बल टूट गया

ослаб́еть *сов см* ослабевáть

осла́бить *сов см* ослабля́ть

ослабл́ение *с*. ढीलापन द^xилā-пан *м*, शिथिलता शित^xил'тā *ж*, ह्रास х^xрас *м* (напр *силы, влияния*)

ослабля́ть *несов* कमजोर बनाना (करना) кам-зор банāнā (кар'нā) *п* ढीला करना (कर देना) д^xилā кар'нā (кар дэнā) *п* (распускать, напр *пояс*), ढीला छोड़ना (छोड़ देना) द^xилā ч^xор'нā (च^xор дэнā) *п* (контроль, узел, *возжси*), ह्रास करना х^xрас кар'нā *п* (का *что-л*, *напр* *силы, влияние*)

ослеп́ительный *прил* [बहुत] चमकीला [बाहुत] чам'кйлā, तेजोमय तेजो-май

ослепѣть сов см ослеплять
ослеплѣние с 1. (от яркого света) चकाचौध चाकचौध^ख ж , 2. перен (заблуждение) मूढग्राह मूर^ख-ग्रह^ख м.

ослеплять несов 1. अधा करना (वनाना) अन्ध^खा кар'на (бан^खан^ख) п , 2. (блеском, светом) चकाचौध करना चाकचौध^ख кар'на п (से чем-л), 3. перен (поражать) हक्का-वक्का (चकित) करना ऋकक^ख-बकक^ख (चाकित) кар'на п (से чем-л)

ослѣпнуть сов अधा हो (वन) जाना अन्ध^खा खो (бан) дж^खан^खа пп

осложнѣние с 1. (сложность, запутанность) उलझन उल्'дж^खан^ख ж , 2. мед. बीमारी (रोग) के बाद का असर बीम^खारी (रोग) क^खे ब^खाद क^खा асар м

осложнѣть(ся) сов см осложнять(ся)

осложнѣть несов. उलझाना उल्'дж^खан^खा п., उलझा देना उल्'дж^खा^खा д^खан^खा п , जटिल (पेचीदा) करना द्ज^ख-तिल (प^खэच^खिद^खा) кар'на п.

осложнѣться несов उलझना उल्'дж^खан^खа пп , उलझ जाना उल्'дж^खан^खа пп

ослушаться сов न मानना ना ма^खан'на п , नाफरमानी (अवज्ञा) करना ना-фарма^खनी (अवाग^खी^खा) кар'на п (की क^खого-л , ч^खего-л)

ослышаться сов गलत सुनना ग^खал^खат सुन'на п , सुनने मे भूल करना सुन'ने म^खे б^खूल кар'ना п , सुनने

मे भूल होना सुन'ने म^खे б^खूल ख^ख-ना пп

осм^खатривать несов 1. देखना द^खэк^खан^खा п , देख लेना द^खэк^ख ल^खэн^खा п., दर्शन (अवलोकन) करना द^खारशन (अ'लोक^खан) кар'ना п (का क^खого-л , ч^खто-ल), 2. (обследовать) जाँचना द्ज^खाँच ना п , जाँच लेना द्ज^खाँच ल^खэн^खा п , जाँच (परीक्षा) करना द्ज^खाँच (पा-रि'क्ष^खा) кар'ना п (की क^खого-ल , च^खто-ल), तलाश करना त^खालाश кар'ना प (की क^खого-ल , च^खто-ल), तलाशी लेना त^खालाशी ल^खэн^खा п (की क^खого-ल , च^खто-ल , об^खыски^खивать)

осм^खатриваться несов [अपने] चारो तरफ (ओर) देखना [अप'ने] च^खार^खो त^खараफ (ओर) द^खэк^खан^खा п.

осм^खѣивать несов हँसी उड़ाना ख^खास^खा उ^खра^खना п (की क^खого-ल , च^खто-ल), मजाक उड़ाना म^खаз^खाक उ^खра^खना п (का क^खого-ल , च^खто-ल), उपहास करना उ^खप'हा^खस кар'ना प (का क^खого-ल , च^खто-ल)

осмелѣть сов हिम्मती (साहसी) हो जाना ख^खим^खम'ती (सा^खख'सा) ख^खो द्ज^खा-ना пп

осм^खѣливаться несов हिम्मत करना ख^खим^खमत кар'ना प. (की ना च^खто-ल), साहस करना सा^खख^खас кар'ना प (का ना च^खто-ल), हिम्मत पडना (ब^खंधना) ख^खим^खमत पा^खर'ना (बा^खद^खан^ख) प^ख (पर ना च^खто-ल), धृष्टता करना द^खख^खरि^खश्त'ता кар'ना प (की ना च^खто-ल)

осм^खѣлиться сов см осм^खѣливаться

осм^खѣять сов см осм^खѣивать

осмóтр *м* 1. दर्शन даршан *м*, आलोकन ञ्लोकन *म*, 2. (обсле́дова-
ние) जाँच द्वाँच *ज*, परीक्षा परि-
क्षा *ज*

осмотрéть(ся) *сов см.* осма́-
тривать(ся)

осмотрíтельность *ज* एहतियात
अँ'तियाँत *ज*, होशियारी ञोशियाँरि
ज, सावधानता साँद'अँ'ताँ *ज*

осмотрíтельный *прил* एहति-
याती अँ'तियाँति, होशियार ञोश-
ियाँर, सावधान साँद'अँ

осмы́сленный 1. *прич от* ос-
мыслить, 2. *прил* युक्तियुक्त ञुक्-
ति-ँयुक्त', सतर्क सा-तार्क'

осмы́слить *сов* समझ-बूझना सा-
माझ'बुझ'नाँ *न*

осна́стíть *сов см* оснаща́ть

осна́стка *ज* मार जहाज की
सामग्री द्वाँहाँअँ कँ साँमाग्री *ज*

оснаща́ть *несов* लैस (सुसज्जित)
करना लाँस (सु-सादज्जित) कार'-
नाँ *न* (सेँ चैम-ल.), [जहाज मे] रस्सी
लगाना [द्वाँहाँअँ मँ] रस्सी लाँगानाँ *न*
(कोरबल, सुदुन)

оснаще́ние *с* 1 लैस (सुसज्जित)
करना लाँस (सु-सादज्जित) कार'-नाँ
म, 2. (оборудование) [साज-] सामान
[साँअँ] साँमान *म*, सामग्री साँमाग्री *ज*,
— *техніческое* — कील-काँटा *म*

осно́в||**а** *ज* 1. बुनियाद बुनियाँद
ज, आधार अँद'अँर *म*, नीव न्यौ *ज*,
नाँ —*е* चैग'—ल. की बुनियाद (नीव)
पर, के आधार पर, *служить* —*ой*
आधार का काम देना *न* (के लिये

चैग—ल), *заклада́ывать* —*у* बुनियाद
(नीव) डालना *न*; *положи́ть* в —*у*
आधार-विदु वनाना (वना लेना) *न*
(काँ चैग—ल), 2. *मन.* —*ы* उसूल उसूल
म मन, आधार अँद'अँर *म मन*, सिद्धात
सिद्ध'अँग' *म मन*; नीवे न्यौवे *ज* *मन*
(नाचाला, *устои*), —*ы* लेनिनि́зма
लेनिनवाद के सिद्धात *म मन*, 3. *текст*
ताना ताँना *म*, 4. *грам* प्रातिपदिक
प्रातिपादिक *म*

осно́вани||**е** *с* 1. कायम (स्थापित)
करना काँनाम (साँ'अँपित) कार'-नाँ *म*,
स्थापना साँ'अँप'नाँ *ज*; 2. नीव न्यौ
ज, उपान उपान *म* (उदानी), जड़
द्वाँर *ज*, तला ताँला *म*, पाद पाँद *म*
(गोरी), 3. (основа, *базис*) बुनियाद
बुनियाँद *ज*, आधार अँद'अँर *म*, 4.
(причина, *мотив*) वजह वदजाँ *ज*,
कारण काँरान *म*, आधार अँद'अँर *म*,
नाँ —*и* चैग'—ल. की बुनियाद पर, के
आधार पर, *на* काँक'—*м* किस
आधार पर?, *нет* —*й* कारण नहीं है;
5. *मत*, *ख* *म* बाइस बाँस *म*, *◇*
разруша́ть до —*я* आमूल विनाश
करना *न* (काँ चैग—ल), ईट से ईट
बजाना *न*

осно́ватель *म* बानी बाँनी *म*,
सस्थापक साँस'अँपाक *म*, प्रवर्तक प्रा-
वर्ताक *म*, जन्मदाता द्वाँजान'—द'आँ
म *неизм*

осно́вательно *нареч* पूरे तौर
से पुरँ ताँर सँ, पूर्णरूप से पुरँ'-
रूप सँ

осно́вательный *прил* 1. (проч-
ный, *крепкий*) ठोस त'ओस, दृढ द्रिप',

2. (серьезный) सजीदा सанджिदा
неизм., गभीर гамб^хир, भारी б^харй,

3. (обоснованный) पक्का пакк^а, सका-
रण са-ка^{ра}н

ОСНОВАТЬ сов см оснóвывать

ОСНОВН||ОЙ прил असली ас'ли,
बुनियादी бунии^ади, मौलिक маолик,
आधारभूत ^ад^хार-б^хут, खास х^ас, मुख्य
मुक्^хи' (главный), — капит^ал ^ж мूल-
धन ^м, आरम्भिक (अचल) पूंजी ^ж,
—ые права^а बुनियादी (मूल) अधिकार
^м मन्, — принцип (теории, учения)
मूलतत्त्व ^м, मौलिक सिद्धात ^म, —
закóн बुनियादी कानून ^म, मौलिक
नियम ^म, ◇ в —óм खास तौर पर,
मुख्यत, अधिकांश

ОСНОВОПОЛÓЖНИК ^м सस्थापक
सा^सत^хाप[ा]क ^म, जन्मदाता दजान्म'-द[ा]-
त[ा] ^म неизм

ОСНÓВЫВАТЬ несом ка^аय^м (स्था-
पित) करना क[ा]य[ा]म (स्^त^хापित) कार'-
न[ा] ^н, स्थापना करना (कर देना)
स्^त^хाप'न[ा] कार'न[ा] (कार द[े]न[ा]) ^न (की
что-л), बुनियाद (नींव) रखना (डाल-
ना) बунि[ा]द (न[ि]व) रा^क^х'न[ा] (द[ा]ल'न[ा])
^न (की что-ल), वसाना ब[ा]सान[ा] ^न,
आवाद करना [ा]ब[ा]द कार'न[ा] ^न (на^п
город), — органи^аз^ацию सस्था की
नींव रखना ^न

ОСНÓВЫВАТЬСЯ несом (опи^р
त्^с, ба^зировать^с) अपने आप को
आधारित करना अप'न[े] [ा]प को [ा]द^хारित
कार'न[ा] ^न (на^п об авторе, पर, के
ऊपर на чем-л), आधारित होना
[ा]द^хारित [ा]ख[ा]न[ा] ^न (на^п о теоре-

तическом положении, पर, के ऊपर
на чем-л)

ОСО́БА ^ж शख्स шахс' ^म, व्यक्ति
व्हाक्ति ^म

ОСО́БЕННО нареч 1. खासकर х[ा]с-
-कार, खास तौर से х[ा]स ता^оर स[े], он —
з[ा]न्यात по вечера^м वह सा^यकाल को
विशेष व्यस्त रहता है, 2. (необычно)
विशेषकर वि^शेश-कार, विशेषत वि^श-
ेश'ता^ख, он с^ег^од^ня — бл[े]दन आज
वह असाधारण पीला दिखाई देता है,
он с[े]ग[ो]द^नя व[े]च[े]र[ो]м — व[े]स[े]ल आज
रात को वह विशेष प्रसन्न है, ◇ не —
अधिक नहीं, не — द[ा]व[ा]न[ो] बहुत पहले
नहीं

ОСО́БЕННОСТ||Ь ^ж खासियत х^а-
-सि[ा]त ^ж, विशेषता वि^शेश'त[ा] ^ज,
लक्षण ला^कशा^न ^म, в —и खासकर, खास
तौर से, विशेषकर, विशेषत, — произ-
व[ो]द^{त्}वा ^ज उत्पादन का लक्षण ^म

ОСО́БЕНН||ЫЙ прил खास х^ас, वि-
शेष वि^शेश, ничегó —ого कुछ नहीं

ОСО́БНЯК ^м हवेली ^खाव[े]ली ^ज,
बंगला बा^ग'ल[ा] ^म неизम

ОСО́БНЯКО́М нареч держ^ать^ся —
जुदा (अलग) रहना द^जुदा (अलग) रा^ख'-
न[ा] ^न, फटकना प^ता^क'न[ा] ^न

ОСО́БО нареч 1 (отдельно) अलग
अलग, 2. (очень, особенно) खासकर
х[ा]स-कार, खास तौर से х[ा]स ता^оर स[े], विशेष
रूप से वि^शेश रूप स[े], विशेष-
कर वि^शेश-कार

ОСО́Б||ЫЙ прил 1. (отдельный,
специальный) खास х^аस, स्पेशल स्प[े]-
शल, по —óму за^аз^у स्पेशल आ[ा]र्ड^र

पर; оставаться при ~ом мнѣнии
खास राय रिजर्व करना *n*, 2. (осо-
бенный) खास *xās*, विशेष विशेश,
в ~ых условиях खास अवस्था मे

ОСОЗНАВАТЬ *несов* समझना са-
мадж^x'нā *n*, समझ-बूझना са-
माдж^λ-बूझ^λ'नā *n*, स्पष्ट रूप से
उपलब्ध करना स्पष्ट' रूप सэ उप'-
लाब्द^x' कार'नā *n*

ОСОЗНАТЬ *сов см* осознавать

ОСОКА *ж* सेज सэдज *ж*

ОСП||а *ж мед* चेचक चэчак *ж*,
शीतला शीत'लā *ж*, чёрная ~ काली
शीतला *ж*, ветряная ~ छोटी चेचक
ж., прививать ~у चेचक का टीका
लगाना *n*

ОСПАРИВАТЬ *несов* एतराज (आप-
त्ति) करना एत'राज (āпатти) कार'नā *n*,
प्रतिवाद करना प्रативाद कार'नā *n*
(возражать)

ОСПОПРИВИВАНИЕ *с* चेचक का
टीका लगाना चэчак कā तिकā लागāनā *म*

ОСРАМИТЬ *сов* बदनाम (अपमानित,
कलकित) करना बाद-नाम (अप'मानित,
कालंकित) कार'नā *n*, जिल्लत देना
जिल्लत दэнā *n*

ОСРАМИТЬСЯ *сов* बदनाम होना
(हो जाना) बाद-नाम हōनā (हो दजāनā)
न, जिल्लत उठाना जिल्लत उत'āनā *n*

ОСТА||ВАТЬСЯ *несов* रहना राख'नā
न, रह जाना राख'जāनā *न*, बाकी
रहना (रह जाना) बाकी राख'नā (राख'
जāनā) *न*, अवशिष्ट होना अव'शिष्ट'
हōनā *न* (о чем-л.), ~ в живых
जीता वचना *न*, जीवित रहना *न*, ~

в силе वरकरार रहना *न*, ~ безна-
казанным सजा से वचना *न*, нам не
~ётся ничего иного, как... हमारे
लिये इस के सिवा कोई चारा नहीं कि..,
побѣда осталась за нами विजय
[-लक्ष्मी] हमारे हाथ रही, времени ос-
талось ма́ло समय बहुत थोड़ा रह
गया है, до шести ~ётся несколько
минут छ वजने मे कुछ मिनट रह गये
है; ~ три недели в Москвѣ मास्को मे
तीन हफते रहना *न*, за ним осталось
два рубля उस को दो रूपल देना है;
~ в долгу, ~ кому-л. должным
किसी का कर्जदार (ऋणी) होना *न*,
после него остались жена и дети
वह पीछे बीबी और बच्चे छोड़ मरा है;
он остался при своём мнѣнии उस
का भी यही मत है; это навѣки оста-
нется в наших сердцах यह हमारे
दिलो मे हमेशा बने रहेगा, ~ в ду-
раках разг उलटे मुंह गिरना *न*,
उल्लू बन जाना *न*

ОСТАВИТЬ *сов см* оставлѣть

ОСТАВЛЯТЬ *несов* 1. छोड़ना च^xор'-
नā *n*, छोड़ देना च^xор दэнā *n*, वि-
सर्जित करना विसर्जित कार'नā *n*,
~ в покое इसी हालत पर छोड़ देना
n (को कого-л); ~ без внимания
ध्यान न देना *n*, उपेक्षा करना *n* (иг-
норировать, की कого-л, что-л).
2. (сохранять) रखना राख^x'नā *n*, ~
за собой रिजर्व करना *n*, 3. (отка-
зываться) छोड़ना च^xор'नā *n*, छोड़
देना च^xор दэнā *n*, इनकार (तर्क) कर-
ना ин'कार (तार्क') कार'नā *n*, त्यागना

तय्āg' nā n , — надéжду आशा छोडना (छोड देना) n ; ♠ не оста́вить кáм-
ня на кáмне ईट से ईट बजाना n ,
оста́вьте! जाने (रहने) दो! ; छोडिये
इस बात को (напр разговор)

оста́льн||о́й 1. прил वाकी बाँक्य,
शेष शेष, 2 : —ये суц म्н वाकी
(अन्य) लोग बाँक्य (अनि') लो म
म्न , 3. —बे सुц. с वाकी हिस्सा
(भाग) बाँक्य खिस्सा (बख्ता) m , शेष
शेष m , всё —बे और (शेष) सब
अोर (शेष) सब, в —ом दूसरे लिहाज
से दुस'रэ लिखाँसэ

остана́вливать несов 1. रोकना
рок' nā n , रोक देना рок दэнā n , था-
मना तखām' nā n , खडा करना कखārā
कार' nā n (напр машину), रोक-थाम
करना рок-तखām कार' nā n (пресе-
кать, की что-л), — पबेड रेल
रोकना n , — внимáние ध्यान लगाये
रखना n (पर на чёम-л), 2. (прекраща-
ть) बंद करना (कर देना) बान्द'
कार' nā (कार दэнā) n

остана́вливаться несов 1. रुक-
ना रुक' nā n , रुक (ठहर) जाना रुक
(तखāхар) दजānā n , ठहरना तखāхар'-
nā n , खडा होना (हो जाना) कखārā
खōnā (खो दजānā) n , नि перед чем
не — कोई कसर न छोडना n (मे व
चैम-ल), कोई बात (कसर) उठा न रखना
n (मे व चैम-ल), 2. (располагаться,
поселяться) ठहरना तखāхар' nā n ,
ठहर (बस) जाना तखāхар (बस) दजānā
n , बसना бас' nā n , 3. (прекраща-
ться, прерываться) बंद होना (हो

जाना) बान्द' खōnā (खो दजānā) n ,
थकना तखāk' nā n (замирать, напр
о деятельности), 4. (на теме, воп-
росе) जोर देना зор дэнā n (पर на
чем-л)

оста́нки м्н लाश लāш ж ,
शरीर की मिट्टी शरयр क्य मित्त्य ж ,
शव शव m

останови́ть(ся) сов см оста-
на́вливать(ся)

останóвк||а ж 1. (в пути, в
работе) रोक [-थाम] рок [-तखām] ж ,
ठहराव तखāख' rāo m , रुकावट रुकā-
वत ж (задержка), विराम विरām
m (перерыв), без —и दौडादौड, 2.
(трамвайная и т n) स्टेशन स्टेशан
m , конечная — आखिरी स्टेशन m ,
авतóбусная — बस का अड्डा m , ♠
— तóлько за разрешéнием अब सिर्फ
एक ही रुकावट रह गयी यानी इजाजत
हासिल करना

оста́т||ок m 1. वाकी बाँक्य ж , शेष
शेष m , बचत बचत ж (излишек),
2. म्н —ки आसार āsār m , म्н ,
अवशेष अव'शेष m , म्н , 3. मत
वाकी बाँक्य ж , 4 (конец, остав-
шаяся часть) अतिमाश अन्तिमāश m ,
शेषभाग शेष-बख्ता m

оста́ться сов см остава́ться
остекл́ить сов शीशा लगाना (बै-
ठाना) शीशā लगānā (बाँतखānā) n ,
काँच देना कāच दэнā n

остепен́и||ться сов शात हो जाना
शānt' xō दजānā n , он с годāми
—лся उस ने जवानी मनायी

остерега́ться *несов* चौकस होना चाокас хонā *нп*, होशियार (सावधान, सतर्क) रहना खोशीयार (сāод^хāн, са-тарк') राख'नā *नп* (से *кого-л*, *чего-л*)

остерёчься *сов см* остерега́ться

о́стов *м* ढाँचा द^аचā *м*, ठाट त^ат *м*, *анат.* ककाल कान्काल *м*, [अजर-] पजर [анджар-] панджар *м*

остолбенеть *сов* ठक रह जाना त^аक राख'джāнā *नп*, स्तम्भित (अवाक्) हो जाना стамб^хит (авāк) खो джā-нā *नп*

осторо́жно *нареч* एहतियात से эх'тийāt सэ, सावधानी से сāод^хāнн सэ, —! (берегись) खबरदार!, सावधान!

осторо́жность *ж* होशियारी खो-शीयāरि *ж*, सावधानी сāод^хāнн *ж*, एहतियात эх'тийāt *ж*, खबरदारी ха-бар-дāरि *ж* (*осмотрительность*), दूरदेशी дूर-андэши *ж* (*предусмот-рительность*)

осторо́жный *прил* होशियार खो-शीयāर, सावधान сāод^хāн, एहतियाती эх'тийāति, खबरदार хабар-дāр (*осмотрительный*), दूरदेश दूर-андэш (*предусмотрительный*)

острига́ть *несов* काटना कāt'нā *п*, — *кого-л.* किसी के बाल काटना *п*, — *вóлосы* बाल काटना *п*, — *но́жницами* कैची से काटना *п*, कैची लगाना *п*

остриё *с* 1. नोक नок *ж* (*кон-чик*), धारा द^арā *ж* (*оружия, ин-*

струмента), 2. *перен* बिदु बिन्दु *म*, — *критики* आलोचना का मुख्य बिदु *म*, — *сатиры* व्यंग का नुकता *म*, व्यंग-बिदु *म*

остри́ть *несов* ठट्ठा (मजाक) करना त^аत्त^хā (माज़ाक) कार'नā *п*, चुभती कहना चुब^х'ति काख'नā *п*, चुटकुला छोड़ना चут'कुलā च^хор'नā *п*

остри́чь *сов см* острига́ть

остри́чься *сов* अपना बाल काटना ап'нā बāल कāt'नā *п*, बाल कटवाना बāल कāt'вāनā *п* (*в парикмахерской*)

о́стров *м* जजीरा джазирā *म*, टापू तāпू *म*, द्वीप द्वीप *म*

островóк *м* छोटा जजीरा (टापू) च^хотā джазирā (तāपू) *म*, उपद्वीप упад्वीप *म*

остроконе́чный *прил* नुकीला नुकीलā, सूच्याकृति सूचयāकृति

остротá I *ж* 1. तेजी तэजй *ж*, तीखेपन तीख^хэ-пан *म*, तीव्रता तीव्र'-तā *ж*, 2. *перен* (напр *вкуса, запа-ха*) तेजी तэजй *ж*, कटुता कटुतā *ж*, — *зрения* सूक्ष्मदर्शिता *ж*, 3. (*край-няя напряженность*) तनाव तानāо *म*, उग्रता उग्र'тā *ж*

остротá II *ж* (*остроумное вы-ражение*) ठट्ठा त^хत्त^хā *म*, मजाक मा-ज़ाक *म*, चुटकुला चут'कुलā *म*, उदाच-ная — अच्छा मजाक *म*, злāя — व्य-ग्य *म*

остроу́мие *с* हाजिरजवाबी खā-зир-джаवाबी *ж*, तर्कशीलता तार्क'-शील'तā *ж*

остроу́мный *прил* खिल्लीवाज

क`ил्लि-бāз, ठडोलिया त`ात`олийā (о человеке), हाजिरजवाव хāзир-джа-
вāб (находчивый в ответах), मजा-
किया мазāкийā (об ответе), परि-
हासजनक परिहāс-джанак (напр
об эпиграмме), निपुण निपुन (напр
о решении)

о́стр||ый прил 1. तेज तэз, तीव्र
тивр', तीक्ष्ण тикшн', नोकदार नок-
-дāр, नुकीला नукйлā (остроконеч-
ный), 2. (изошренный, проница-
тельный) तेज तэз, पैना पाэна, 3. (о
вкусе, запахе) तेज तэз, कटु кату, —
सौस तेज चटनी ж, 4. (выразитель-
ный, колоритный) तेज तэз, —ое за-
мечāние तेज जवाव м, उग्र उत्तर м,
—ое словसौ रसिकोक्ति ж, — язык
तेज (कडवी) जवान ж, 5. (резкий,
сильный — о болезни) तेज तэз, तीव्र
тивр', —ая боль तीव्र वेदना ж,
6 (очень сильными, резко вырази-
тыми) बडा барā, गहरा гах'рā, गभीर
гамб`яр, — интерес गहरी दिल-
चस्पी ж, —ая проблема, — вопрос
कंटीला प्रश्न и, गभीर समस्या ж, 7.
(критический, катастрофический)
सख्त सखт', बडा барā, गहरा гах'рā,
गभीर гамб`яр, —ая необходимость
सख्त जरूरत ж, गहरी आवश्यकता ж,
— недостаток बडा अभाव м

остудить сов см остужать

остужать несов ठडा (शीतल)

करना त`андā (शीतल) кар'нā п

оступāться несов ठोकर खाना
त`окар क`āнā п

оступāться сов см оступаться
остывāть несов ठडा (शीतल) हो-
ना (हो जाना) त`андā (शीतल) хонā
(खो दजāнā) нп, перен बुझना бу-
дж`нā नп (о чувствах), интерес
остыл दिलचस्पी घट गई है

остыть сов см. остывāть

осудить сов см осуждāть

осуждāть несов 1. (порицāть)

मलामत करना малāमत кар'нā п
(पर, को кого-л, что-л), आक्षेप कर-
ना āक्षэп кар'нā п (पर, के प्रति
кого-л, что-л), निंदा करना निन्दā
кар'नā п (की को-л, что-л), — аг-
рэссию दखलदाजी को निदनीय करार
देना п, 2. юр (приговаривать к
чему-л) मुजरिम (अपराधी) ठहराना
мудж`рим (ап`рāд`я) त`ах'рāнā п
(को को-л)

осуждēние с 1. (порицāние)

मलामत малāमत ж, आक्षेप āक्षэп
м, निंदा निन्दā ж, 2. юр (судеб-
ный приговор) मुजरिम (अपराधी) ठह-
राना मुजж`рим (ап`рāд`я) त`ах'-
рāнā и

осуждēнный 1. прич от осу-
дītь, 2. сущ м юр मुलजिम मुत'-
зим и, अपराधी अप`рāд`я и

осу́ну||ться сов दुबला-पतला हो
जाना дуб'лā-пат'лā खो दजāнā नп,
पिचकना पिचक'нā नп (о лице),
—вшееса лицो पिचका हुआ चेहरा и

осушāть несов 1. मुखाना су-
क`āнā п, सुखा देना सुक`ā दēनā п,
खुशक करना खुशक' кар'нā п. — бо-

ल०ता दलदलों को सुखाना *n*, 2. (вы-
пивать до дна) पी लेना *पि ल०ना n*,
खाली (रिक्त) करना *खाली (रिक्त') кар'-
ना n*, — стакāन गिलास खतम करना *n*

осушение *c* सुखाना *сук'āна m*

осушить *сов см осушать*

осуществимый *прил* साध्य
сād'х', सुलभ सु-лаб', सभव самб'хав

осуществить(ся) *сов см осу-
ществлять(ся)*

осуществление *c* अमल मे ला-
ना *अमल म० लाना m*, पूर्ति पुरति *ж*,
साधन *सād'खान m*, प्रतिपादन प्रति-
पादन *m*

осуществлять *несов* अमल
(व्यवहार) मे लाना *अमल (व्याव'खार)
म० लाना n*, कार्यान्वित करना *कार्य-
आन्वित кар'ना n*, कार्यरूप मे परि-
णत करना *कार्य'-रूप म० परिणत
кар'ना n* (को что-л).

осуществляться *несов* काम
वनना *काम बन'ना n*, पूरा (कार्या-
न्वित) होना (हो जाना) *पूरा (कार्य-
आन्वित) खोना (खो джāна) n*,
कार्यरूप मे परिणत हो जाना *कार्य'-रूप
म० परिणत खो दजāना n*, мое желā-
ние — йлось मेरी इच्छा पूरी हो गई है.

осчастливить *сов* निहाल करना
निखाल кар'ना n (को кого-л), आनद-
मय बना देना *आनन्द'-माय बना
देना n*

осыпать *сов см осыпать*

осыпать *несов* 1. छिड़कना *च'खि-
राक'ना n*, छिड़क देना *च'खिराक दाना
n*; 2 *перен* चौछाड़ करना *बाच'खार*

кар'ना n (की чем-л), — удाराम
घक्को की चौछाड़ करना *n*

осыпаться *сов. см* осыпаться

осыпаться *несов* झड़ना *ज'खार'
ना n*, झड़ जाना *ज'खार दजāना n*
(о фруктах и т. n.)

ос||ь *ж* в разн знач घुरी *द'хुरी
ж*, вращаться вокруг своей —
अपनी घुरी पर घूमना *n*

осязаемый 1. *прич. от* осязать,
2. *прил* महसूस *मा'ह'सूस*, स्पर्शनीय
स्पर्श'नीय'.

осязание *c* स्पर्श *स्पर्श' n*

осязательн||ый *прил*. 1. स्पर्श-
-सवधी *स्पर्श'-सम्बन्ध' n*, 2. *перен*
मालूम (महसूस) हो सकनेवाला *मालूम
(मा'ह'सूस) खो सक'नэ-वालā*, —ые ре-
зультаты प्रत्यक्ष परिणाम *m* *न*

осязать *несов* स्पर्श द्वारा मालूम
करना *स्पर्श' द्वारā मालूम кар'ना
n*, स्पर्श द्वारा ज्ञान प्राप्त करना *स्पर्-
श' द्वारā ग्यान प्राप्ति' кар'ना n*

от предлог 1. से *сэ* послелог, की
तरफ (ओर) से *की तराफ (ор) сэ (по
направлению от)*, से लेकर *сэ लेकर
(начиная)*, от Москвы *मोस्को से*, от
трех до пяти *तीन से पाँच तक*, от
Балтийского до Чёрного моря
बाल्टिक समुद्र से लेकर काले सागर तक;
2. (по причине) से *сэ* послелог, की
वजह [से] *की वजहा [सэ] послелог*,
के कारण [से] *कэ कारण [सэ] после-
лог*, дрожать от страха *डर (भय) के
मारे थरथराना n*, расцвести от ра-
дости *आनद से फूल उठना n*, устā-

जून १९५६ वाला फैसला

отáпливаться *несов* गरम किया
जाना गरम किय़ा द्ज़ाय़ा *пп*

отбавлять *нecог* अलग करना
 a lag kar' nā n , विलगाना bil'gānā n

отбежа́ть (о) (с) отбегать

ОТБИВА́ТЬСЯ *несов* 1. (защищаться) अपनी हिफाजत (रक्षा) करना अप'न्या खिफ़ाज़त (राक्ष़ा) कर'ना *п* , 2. (оставать) पीछे रहना पिय^खэ рах'на *нп* , 3. (откальиваться) टूटकर अलग हो जाना तुट'кар अलग हो जाना *нп* , ◇ отб́иться от рук разг काव से बाहर हो जाना *нп*

отбѣть(ся) сов сн отбѣвѣть
(-ся)

отбó||и и бить — ठोप वापसी
का विगुल बजाना रेंप'सर् या ठोपुल
बदलाना , — पड़ुशनीय त्रेंबग
हजार हमला रगम होने का निगमन

खवई खम'लā खतम खनē कā सङ्ग'-
नल म , ◇ ॐ नल ~ॐ नल उन से
छुटकारा पाने का इमकान नही उन
सē च'उत'कārā पāनē कā इम'कāन नā'ई.

ॐॐॐ म 1. चुनना चुन'नā न ,
बीनना बिन'नā म , 2. बील (सेलेक्शिय)
चुनाव चुनāॐ म

ॐॐॐनी प्रल चुना हुआ चुनā
खुā

ॐॐॐसवत नसॐ 1. फेकना
न'ॐक'नā न , फेक देना न'ॐक दēनā न ,
लत मारना पāt मār'नā न (को, पर
कोॐ-ल , चॐ-ल) , ठुकराना त'ुक'रāनā
न (नॐगॐ) , 2. (नार प्रॐतलवनलका)
[पीछे] हटाना (हटा देना) [पलच'ॐ] ख-
तāनā (खतā दēनā) न , 3. (ॐकअ-
वत'स) रह (तुक्कत) करना रलदद'
(त'लकत') कār'नā न

ॐॐॐसलत सॐ सॐ ॐॐॐसवत ॐ.

ॐॐॐस मॐ कूडा [-कक'कट] कूरā
[-कक'कत] म , ~ प्रॐनूवद'सत उत्प-
दन की वची हुई बेकार चीजे ख मॐ

ॐॐवत नसॐ 1. (ॐसजत) ॐ
चलल जलनल चलā दजāनā नॐ , रवलनल
हॐनल (हॐ जलनल) रलवāनā खॐनā (खॐ
दजāनā) नॐ (के ललये कुदल-ल) , प्रसूथलन
करनल प्रलसत'खāन कār'नā न , तगरीफ
ले जलनल तलश'रलफ लē दजāनā नॐ (ॐफ-
ललललललल — ॐ कॐ-ल) , 2. (सॐक) कलट-
नल कāt'नā न , ~ तूरॐनॐ कलकु-
चॐनॐ सजल (जेल) कलटनल न ; ~ सॐक
नलकलजāनलनल अॐनी अवधल पूरल करनल न

ॐॐवत सॐ सॐ ॐॐवत

ॐवāगल ख वलहलदुरल बखāदुरल ख
हलमूत खलमूत ख सलहस सāखस म

ॐवāजलवत'स नसॐ हलमूत
करनल खलमूत कār'नā न (की नल
चॐ-ल) , सलहस करनल (कर पलनल) सā
खस कār'नā (कār पāनā) न (कल नल
चॐ-ल)

ॐवāजलत'स सॐ सॐ ॐवāजल
वत'स

ॐवāजनी प्रल वलहलदुर बखā
दुर, हलमूतनी खलमूत'तल, सलहसी सāख'सल

ॐवāल म . नलसूत'स दॐ ~ल रलद
पेट भर खल जलनल पēt ब'लर क'ā दजā
नā नॐ

ॐवāललवत'स नसॐ अलग हॐकर
गलर पडनल अलग खॐकलर गलर पār'नā नॐ

ॐवललत'स सॐ सॐ ॐवāललवत'
स

ॐवār न भॐल दख'ॐल म , जॐशलदल
दजॐशāनā म , रलसॐवत ~ पीच ख ,
मलसॐत ~ अखनी ख

ॐवārलवत नसॐ उवलकलर (खॐ
लकलर) पकलनल उबāl'कलर (क'ललॐल'कलर)
पलकāनā न

ॐवलरलत सॐ सॐ ॐवārलवत
ॐवलरनॐत प्रल उवलकलर पकल
यल हुआ उबāl'कलर पलकāनā खुā

ॐवēदलत सॐ सॐ ॐवēदलवत

ॐवēदलवत नसॐ चखनल चक'
नā न , चलटनल चāt'नā न , चलट लेनल चāt
लēनā न , असूवलदन करनल āसूवलदलन
कār'नā न (कल चॐ-ल.)

ॐवसूतल सॐ सॐ ॐवसूतल

ॐवसूगलत नसॐ ठुकरलनल त'ुक'
रāनā न , ठुकरल देनल त'ुक'रā दēनā न ,
नलमजूर करनल (कर देनल) नā-मलनूयूर
कār'नā (कār दēनā) न , असूवलकलर

करना (कर देना) асви́кар кар'на
(кар дэна) *п* (का *что-л*)

отве́ргнуть *сов см* отверга́ть

отвердева́ть *несов* सख्त (कड़ा,
दृढ़) होना (हो जाना) сахт' (кара,
दृढ़) होना (हो जाना) *न*

отверде́ть *сов см* отвердевать

отве́рженный *прил* निकाला हुआ
निकाला हुआ, खारिज खारिज, समाज-
च्युत सामाज-च्युत (отвергнутый
обществом).

отверну́ть(ся) *сов см* отверты-
вать(ся)

отве́рстие *с* सूराख सुराх *м*,
छेद च़ेद *м*, मुँह मुँह *м*, छिद्र
च़िद्र' *м*

отверте́ться *сов разг* टालना
ताल'ना *п*, बचकर निकल जाना बच'-
कार निकास दजाना *न*, टालमटूल
करना ताल-मातूल कार'ना *п*

отве́ртка *ж* पेचकश पэч-каш *м*

отвертывать *несов 1. (отвин-
чивать)* घुमाकर निकालना ग़ुमाकार
निकाल'ना *п*, पेच खोलना (निकालना)
पэच क'ोल'ना (निकाल'ना) *п* (*винт*),
— *кран* नल का पेच खोल देना *п*,
2. (*отгибать*) मोड़ना मोड़'ना *п*,
मोड़ देना मोड़ दэना *п*

отвертываться *несов 1 (отвин-
чиваться)* घूमकर निकल जाना ग़ुम'-
कार निकास दजाना *न*, 2. (*повора-
чиваться*) मुँह फेर (फिरा) लेना मुँह
प'эр (प'хिरा) प'эना *п* (से *от кого-л*,
от чего-л), отверну́ться в другую
сторону दूसरी ओर मुँह करना *п*,

отверну́ться к стене दीवार की
ओर मुँह करना *п*

отве́с *м* साहुल साहुल *м*

отве́сить *сов см* отвешивать

отве́сно *нареч* सीधे स़िध'э, खड़े
क'ारэ, लवरूप मे लामб'-रूप मे (*пер-
пендикулярно*)

отве́сный *прил* सीधा स़िध'э,
खड़ा क'ारэ, लवरूप लामб'-रूप (*пер-
пендикулярный*)

отвести́ *сов см* отводи́ть

отве́т *м* जवाब दजवाब' *м*,
उत्तर उतтар *म*, вопро́сы и —ы
सवाल-जवाब *म*, प्रश्नोत्तर *म*, при-
зывать ког'о-л к —у किसी से जवाब
माँगना *п*, быть в —е जिम्मेदार
(उत्तरदायी) होना *न* (के लिये *за
что-л*)

ответвле́ние *с* शाख शाख *ж*,
शाखा शाखा *ж*

ответвля́ться *несов* शाखाओ मे
बँटना शाख'эба मे बाट'ना *न*

отве́тн||ый *прил* जवाबी दजा-
वाबी, —ая телегра́мма जवाबी तार
म, —ая ата́ка जवाबी हमला *म*

отве́тственность||ь *ж* जिम्मेदारी
जिम्मे-दायी *ж*, जिम्मा जिम्मा *म*,
उत्तरदायित्व उतтар-दायित्व' *म*,
брать на себя — अपने ऊपर
जिम्मेदारी (उत्तरदायित्व) लेना (ले
लेना) *п*, возлага́ть — जिम्मेदारी
लादना (लाद देना) *п*, уклоня́ться
от —и जिम्मेदारी (उत्तरदायित्व) से
वचना (वच जाना) *न*, привлека́ть к
—и जवाबदेह(जिम्मेदार)करार देना *п*

ОТВѢТСТВЕНН||ЫЙ прил 1. जिम्मेदार *зиммэ-дār*, उत्तरदायी *уттар-дāйй*; —ое *лицо* जिम्मेदार व्यक्ति *м.*, उत्तरदाता *м неизм*, 2. (важ-ный) अहम *ахам*, महत्वपूर्ण *махатв'-пूरн'*, — *момент* अहम मौका *м*, महत्वपूर्ण *авसर* *м*

ОТВѢТЧИК *м юр* मुद्दालेह *муд-дālэх* *м*, प्रतिवादी *пративāдй* *м*, उत्तरपक्ष *уттар-пакш'* *м*

ОТВЕЧАТЬ *несов* 1. जवाब (उत्तर) देना (दे देना) *джавāб (уттар) дэнā (дэ дэнā) п.*; — *на письмō* चिट्ठी का उत्तर लिखना *п*; — *урōк* सबक (पाठ) सुनाना *п*, 2. (нести ответствен-ность) जिम्मेदार (उत्तरदायी) होना *зиммэ-дār (уттар-дāйй) хонā нп (ке лियе за что-л)*, 3. (соответ-ствовать) मुताबिक (अनुकूल) होना *мутāбик (анукūл) хонā нп (ке чему-л)*, उचित होना *учит хонā нп (ке лियе чему-л)*, — *назначению* काम का होना *нп*, — *своему на-значению* काम देना *п (о вещи)*, — *требованиям* माँग पूरी करना *п*

ОТВЕШИВАТЬ *несов* तौलना *таол'-нā* *п*, वजन करना *вазан кар'нā* *п*, वजन करके देना *вазан кар'кэ дэнā* *п. (покупателю)*

ОТВІЛИВАТЬ *несов* राग टालना *тāl'нā* *п*, वचन निकल जाना *бач'-кар* निकल *джāнā* *нп*, टालमटूल करना *тāl-матūл кар'нā* *п*

ОТВІЛЬНУТЬ *сов см* отвīли-вать

ОТВІНТИТЬ *сов. см* отвīнчи-вать

ОТВІНЧИВАТЬ *несов* घुमाकर निकालना (निकाल देना) *гхумāкар* निकाल'нā (निकाल देनā) *п*; पेच खोलना (निकालना) *пэч* кхол'нā (निकाल'нā) *п (винт)*

ОТВІСАТЬ *несов* ढीला लटकना *дхīлā латак'нā* *нп*, [ऊपर से] झुका होना [ūпар сэ] *джхукā хонā* *нп*

ОТВІСЛ||ЫЙ прил लटकता हुआ *латак'tā хуā*, с —ыми ушами लटकते हुए *кановаला*

ОТВІСНУТЬ *сов см* отвисать
ОТВЛЕКАТЬ *несов* अलग खीचना (खीच लेना, कर लेना) *алаг* кхīч'нā (कхīच लэнā, कर लэнā) *п*, दूसरी तरफ (ओर) खीचना (खीच लेना) *дус'рй тараф (ор) кхīч'нā (कखīच लэнā) п*, बहलाना *бах'лāнā* *п (напр от тяжелых мыслей)*, — *внимāние* ध्यान बंटाना (हटाना) *п*

ОТВЛЕКАТЬСЯ *несов* ध्यान बंटना (बंट जाना) *цхīāн бāt'нā (бāt джā-нā) нп (о внимании)*, अर्थ (मुख्य विषय) से दूर होना (हो जाना) *артх' (мукхī' вишай) сэ дūr хонā (хō джāнā) нп (от темы)*, बहलना *бах'л'нā* *нп (напр от тяжелых мыслей)*

ОТВЛЕЧЕНИЕ с पृथक्करण *при-тхак-каран* *м*

ОТВЛЕЧЁННЫЙ 1. *прич от* отв-лечь; 2. *прил (абстрактный)* भाववाचक *бхāо-вāчак*

ОТВЛÉЧЬ(ся) сов см отвле-
кать(ся)

ОТВО́Д м 1. (кандидата и т п) नामजूर (अस्वीकृत) करना नā-मान्ज़ूर (अस्वीकृत) кар'нā м, उज़्ज़ उज़р' м-, 2. (земель и т п) तकसीम так'сйम ж, बँटवारा бāт'вāрā м, विभाजन विб'āджан м, ♠ для —а глаз разг दिखावे (वहाना लेने) के लिये

ОТВОД́ИТЬ несов 1. (кого-л) ले जाना лэ джāнā нп (के पास क को-मु-л), [पीछे] हटाना (हटा लेना) [पिच'хэ] хātānā (хātā лэнā) п (на-зад), — в сторону एक तरफ (ओर) ले जाना नп, 2. (направлять в сторону, изменять направление) रोकना рок'нā п, रोक देना рок дэнā п, — воду पानी को.. चलाना п (मे कуд-ल), पानी काटना п (नाप्र из канала); 3. (канди-дата) नामजूर (अस्वीकृत) करना नā-मान्ज़ूर (अस्वीकृत) кар'нā п, 4. — обвинение юр. बेगुनाह (निर्दोष) ठहराना бэ-гуnāх (निरदोष) т'хāх'рānā п (को от кого-л), 5. (землю, помещение) देना дэнā п, तकसीम (विभक्त) करना так'сйम (विभ'क्त') кар'нā п, बँटाना бāтā-нā п (делить), — место जगह (स्थान) देना п, ♠ — дýшу जी (दिल) वहलाना п, — взор दृष्टि हटाना (फेरना) п (से от кого-л, от чего-л), — глаза आँखे फेरना (फेर लेना) п (से, की ओर से от ко-го-л, от чего-л)

ОТВО́ДНЫЙ прил — канāл जल बाहर निकालनेवाली नाली джал бāх'ар никāл'нэ-вāли нāли ж

ОТВОЕВА́ТЬ сов см отвоевы-
вать

ОТВОЁВЫВАТЬ несов (отби-
рать) फिर से फतह (विजय) पाना (करना) प'хिर सэ фатах (विजय) पānā (кар'нā) п (की что-л), वा-पस ले लेना वāпас лэ лэнā п (से у кого-л)

ОТВОЗ́ИТЬ несов ले जाना лэ джāнā нп, — на стāнцию स्टेशन पर ले जाना नп

ОТВОРА́ЧИВАТЬ(ся) несов см
отвертывать(ся)

ОТВОР́ИТЬ(ся) сов см отворя́ть
(-ся)

ОТВОРО́Т м [कोट का] मुडा हुआ
सामना [кот кā] муrā хуā сām'нā м

ОТВОРЯ́ТЬ несов खोलना к'ол'-
нā п, खोल देना к'ол дэнā п

ОТВОРЯ́ТЬСЯ несов खुलना к'ул'-
нā нп, खुल जाना к'ул джāнā нп

ОТВРА́ТИТЕЛЬНЫЙ прил घिनौना
г'хинаонā, घृणास्पद г'ринāспад,
अरुचिकर аручи-кар

ОТВРА́ТИТЬ сов см отвращать
ОТВРАЩ́АТЬ несов (напр опас-
ность) हटाना хātānā п, रोकना
рок'нā п, हटा (रोक) देना хātā
(рок) дэнā п, दूर करना दूर кар'-
нā п (को что-л)

ОТВРАЩ́ЕНИЕ с नफरत наф'рат
ж, घृणा г'ринā ж, अरुचि аручин

ж , чУВСТВОВАТЬ ~ नफरत (घृणा)
करना *n* (से *k* кому-л , *k* чему-л)

ОТВЫКА́ТЬ *несов* आदत भुलाना
आदत ब^५ула^५ना *n* , अभ्यास छोडना
(छोड देना) аб^५х^५ास च^५ор'на (च^५ор
дэна) *n*

ОТВЫ́КНУТЬ *сов см* ОТВЫКА́ТЬ

ОТВЯЗА́ТЬ(СЯ) *сов см* ОТВЯ́ЗЫ-
ВАТЬ(СЯ) , ОТВЯЖИ́СЬ ОТ МЕНЯ́ जाने
(रहने) दो दजा^५नэ (ра^५х'нэ) до

ОТВЯ́ЗЫВАТЬ *несов* निबेडना नि-
बэр'на *n* , खोलना क^५ол'на *n* , खोल
देना क^५ол дэна *n*

ОТВЯ́ЗЫВАТЬСЯ *несов* 1. खुलना
क^५ул'на *nn* , खुल जाना क^५ул दजा-
ना *nn* , 2. (отделяваться) राडे
पीछा छुडाना प^५च^५ा च^५ура^५ना *n* (से
от кого-л , от чего-л) , छुटकारा
पाना च^५ут'ка^५रा पा^५ना *n* (का *от* ко-
го-л , *от* чего-л)

ОТГАДА́ТЬ *сов см* ОТГА́ДЫВАТЬ

ОТГА́ДЫВАТЬ *несов* हल करना
हा^५ч кар'на *n* , ताडना ता^५р'на *n* ,
भाँपना б^५а^५п'на *n* , ताड (भाँप)
लेना ता^५р (б^५а^५प) лэна *n*

ОТГИБА́ТЬ *несов* मोडना मो^५р'на
n , मोड देना मो^५र дэна *n* , सीधा
करना स^५िद^५ा кар'на *n* (распря-
млять)

ОТГЛАГО́ЛЬНЫЙ *прил грам*
क्रियापद से बना हुआ क्रि^५या-पाद स^५
बा^५ना ख^५у^५ा , क्रिया का क्रि^५या का

ОТГЛА́ДИТЬ *сов см* ОТГЛА́ЖИВАТЬ

ОТГЛА́ЖИВАТЬ *несов* इस्तरी कर-
ना इ^५ст'री кар'на *n*

ОТГОВА́РИВАТЬ *несов* वाज रखने
का मशवरा देना ба^५з ра^५х'नэ का
माश'वार^५ा दэना *n* (से *от* чего-л) ,
विपरीत परामर्श देना वि^५प'रीत पा^५ра-
मा^५रश' दэना *n*

ОТГОВА́РИВАТЬСЯ *несов* वहाना
(टालमटूल , अगर-मगर) करना बा^५ха^५ना
(ता^५ल-मा^५तूल , ага^५р-मा^५га^५р) ка^५р'на *n*

ОТГОВО́РИТЬ *сов* मन फेरना मान
प^५эр'на *n* (का *кого-л* , *से* *от* чего-л) ,
समझा-बुझाकर रोकना са^५м'дж^५а-
-बु^५дж^५а^५ка^५र ро^५к'на *n*

ОТГОВО́РИТЬСЯ *сов см* ОТГОВА́-
РИВАТЬСЯ

ОТГОВО́РКА *ж* वहाना बा^५ха^५ना *m* ,
टालमटूल ता^५ल-मा^५तूल *m*

ОТГОЛО́СОК *m* गूँज गूँज *ж* ,
भनक ब^५ана^५क *ж* , प्रतिध्वनि प्रा-
ति^५д^५वा^५नि *ж* ,

ОТГОНЯ́ТЬ *несов* भगाना б^५ха^५га^५на
n , भगा (हटा) देना б^५ха^५га (हा^५ता)
дэна *n* , हटाना हा^५ता^५ना *n*

ОТГОРА́ЖИВАТЬ *несов* अलग
(विभाजित) करना (कर देना) अला^५
(वि^५б^५ा^५द^५ज^५ित) ка^५р'на (का^५र दэना) *n*
(दीवार से *стеной* , *परि* *городкой*)

ОТГОРО́ДИТЬ *сов см* ОТГОРА́ЖИ-
ВАТЬ

ОТГРЫ́ЗАТЬ *несов* कुतरना कु-
ता^५р'на *n* , [दाँत से] काटना (काट
लेना) [दाँत स^५] का^५त'ना (का^५त лэना) *n*

ОТГРЫ́ЗТЬ *сов см* ОТГРЫ́ЗАТЬ
ОТДАВА́ТЬ *несов* 1. देना दэना *n* ,
दे देना दे^५ дэना *n* , वापस देना वा-
पा^५с дэना *n* (*возвращать*) , पहुँचाना

पाहूंचा देना पाहूंचा
 दंना *n*. (передавать), हवाले (सुपुर्द)
 करना (कर देना) ऱावाँले (सुपुर्द)
 कार'ना (कार दंना) *n* (वरुचा, के को-ल), 2. (पुसाचा) उतुसर्ग
 करना उतुसर्ग' कार'ना *n* (पर को-
 मु-ल, चेमु-ल), ~ जीवन नाँके
 विज्ञान की वेदी पर प्राणोत्सर्ग करना
n, ~ से से वरुँमा उचे अरुना
 सारा समय पढने में लगाना *n*, 3. (ने-
 रेदावाते कुदा-ल स काको-ल चेल्नु)
 रेवरुडिती पुनुद फरुमा
 सेलुवुवु गे ~ शिती सिलाना
 सिलाना *n*, सिलवाना सिल'वाना *n*,
 ~ व शकुलु सुकुल में भरती करा देना
 सुकुल मँ ब'ार'ती कारा दंना *n*,
 4 (नारु इमेती अरुअ) वू हुना बु
 ऱुना *nn* (परुअरुवाते, से ु चेमु-ल,
 की चेमु-ल), मजा हुना मजा ऱुना
nn (ु वकुसे, का चेमु-ल), ♠ ~ परि-
 काँ अरुडर (हुकुम) देना (दे देना) *n*,
 ~ वनारु किराये पर देना *n*,
 ~ परुपुतेनी तरगीह देना *n*
 (को को-ल, चेमु-ल), ~ दुबुलुने
 इसाफ करना *n* (के साथ को-ल,
 चेमु-ल), उचित आदर करना *n*,
 ~ चेती वुन सेलूट (फौजी सलाम)
 करना *n*, ~ पुसुदनी दुल
 अरुदुअलि अरुपित करना *n* (की को-
 मु-ल)

отдава́ться *несов* 1. जी लडाना
 द्जि लाराना *n* (में चेमु-ल), जी से
 लगना (सलग्न हुना)-द्जि सँ पार'ना
 (सलग्न' ऱुना) *nn* (में चेमु-ल),
 2. (ु वुके) गुँजना गुँदज'ना *nn*,

प्रतिध्वनित हुना प्रतुद'वानित ऱु-
 ना *nn*

отдави́ть *сов* कुचालना कुचाल'-
 ना *n*, कुचाल देना कुचाल दंना *n*,
 ~ को-ल. नुगु किसी के पैर को
 कुचाल देना *n*

отдале́н||ие *с* 1. (देवुती)
 हटाना ऱाताना *m*, हटाव ऱाता *m*,
 2. (रसुतीने) दूरी दूरि *ज*,
 दुराती व ~नि दूर ररुना *n*,
 दुरातीसे व ~नि दूर ररुना *nn*

отдале́нность *ж* दूरी दूरि *ज*,
 दूरता दूर'ता *ज*

отдале́н||ый 1. परि उतु
 दाली, 2. परि दूर का दूर का,
 [सु]दूर [सु-]दूर, दूरवर्ती दूर-वर्ती,
 ~से सुदुती थुडी सलानता *ज*

отдали́ть(ся) *сов см* उदालाते
 (-से)

отдали́ть *несов* 1. दूरी करना
 दूरि कार'ना *n*, दूर करना (हटाना)
 दूर कार'ना (ऱाताना) *n* (से उतु
 चे-ल), हटाना ऱाताना *n*, 2. (उतु-
 लदुवाते ना तुले पुसुदनी सरु)
 तुलतवी (सुगीत) करना (कर देना)
 तुल'तवी (सु'गीत) कार'ना (कार
 दंना) *n*

отдали́ться *несов* दूर हुना (हु
 जाना) दूर ऱुना (ऱु द्जाना) *nn*
 (से उतु को-ल, उतु चे-ल)

отда́ть *сов см* उदालाते 1 2, 3
отда́ться *сов см* उदालाते

отда́ча *ж* 1. वरुसी वरु'सी *ज*,
 2. (परु सरुले) पुरुचुट पुरुच'त
ज, प्रतुअधवका प्रतुनद'अका *n*

отдёл *м* 1. (в учреждении) महकमा мах'камā *м*, शाखा шāк'ā *ж*, विभाग виб'āг *м*, — кáдров निजी विभाग *м*, 2. (в книге) अध्याय ад'йāй *м*, परिच्छेद паричч'эд *м*

отдёлать(ся) *сов см* отдёлы-
вать(ся)

отделение *с* 1. (действие) अलग (जुदा) करना алаг (джудā) кар'нā *м*, पृथक्करण прит'ак-ка-
ран *м*, 2. (филиал) शाखा шāк'ā *ж*, विभाग виб'āг *м*; थाना т'āнā *м* (милиции), 3. (часть помеще-
ния, вместимости) खाना хāнā *м* (в ящике, шкафу), машинное —
इजनरूम *м*, यंत्रालय *м*, багажное
— (на станции) लगेजघर *м*, 4. воен
सेक्शन сэкшан *м*

отделить(ся) *сов см* отделять
(-ся)

отдёлка *ж* 1. (действие) तक-
मील करना так'мил кар'нā *м*,
परिष्करण परिшкарान *м*, 2. (ук-
рашение) सजावट саджават *ж*,
внутренняя — भीतरी सजावट *ж*

отдélyивать *несов* तकमील
(सुसस्कृत, परिष्कृत) करना так'мил
(सु-संस्कृत, परिष्कृत) кар'нā
п, सँवारना сāvār'нā *п* (напр
платье)

отдélyиваться *несов* 1. (из-
бавляться) टालना тāl'нā *п*, टाल
देना тāl дэнā *п*, पीछा छुड़ाना пич'ā
ч'хурāнā *п* (се от кого-л), मुक्त
होना (हो जाना) мукт' хонā (хo

джāнā) *пп*, 2. (чем-л) он отдё-
лался пятью рублāми वह पाँच
रुवल देकर वचा था वह पाँच
रुवाल देकर वचना वādā дэкар бач'нā
пп, счāстливо — बाल बाल वचना
бāl-бāl бач'нā *пп*

отдélyно *нареч.* जुदा जुदा джу-
дā джудā, अलग [अलग] алаг
[алаг], पृथक् [पृथक्] прит'ак
[прит'ак].

отдélyный *прил* जुदा джудā
неизм, अलग алаг, पृथक् прит'ак
— нoмер (газеты, журнала) फुटकर
अक *м*, एक प्रति *ж*

отдélyать *несов* अलग (जुदा,
पृथक्) करना (कर देना) алаг
(джудā, прит'ак) кар'нā (кар дэнā)
п, अलग रखना алаг рак'нā *п*;
विभाजित करना (कर देना) वि-
джит кар'нā (кар дэнā) *п* (раз-
делять)

отдélyаться *несов* अलग (जुदा,
पृथक्) होना (हो जाना) алаг (джу-
дā, прит'ак) хонā (хo джāнā) *пп*,
विलगना бил'гāнā *пп*

отдёргивать *несов* खींच नि-
कालना к'йич никāl'нā *п* (напр ру-
ку), हटाना хатāнā *п* (напр зана-
веску)

отдёрнуть *сов см* отдёргивать
отдирать *несов* उखाड़ना ук'ār'-
нā *п*, उखाड़ देना (लेना, डालना)
ук'ār дэнā (лэнā, дāl'нā) *п*,
उकेलना укэл'нā *п*

ОТДОХНУТЬ сов см отдыхать
ОТДУШИНА ж सूराख сурāх м,
छेद च^खэд м

ОТДЫХ м आराम ārām м,
विश्राम вишрām м, дом ~а आराम-
गाह ж, विश्रामगृह м, день ~а
छुट्टी (अवकाश) का दिन м

ОТДЫХАТЬ несов आराम (विश्राम)
करना (ле́на) ārām (вишрām) кар'нā
(лэнā) п, आराम फर्मा́ना ārām фар-
मा́नā п (вежливо о ком-л)

ОТДЫХАЮЩИЙ м आराम (वि-
श्राम) करनेवाला ārām (вишрām)
кар'нэ-वā́लā м

ОТДЫША́ТЬСЯ сов साँस लेना सāс
лэнā п

ОТЁК м мед फुलाव प^хулао м,
स्फाय स्प^хāй м, शोफ шоп^х м

ОТЕКА́ТЬ несов सूजना सूдж'нā
нп, फूलना प^хул'нā нп

ОТЕЛІ́ТЬСЯ сов बियाना бниāнā
нп

ОТЕ́Ц м वाप бāп м, पिता пита́
м неизм

ОТЕ́ЧЕСКИЙ прил पितातुल्य пита́-
-तुलि', पितृवत् पितри-वत्

ОТЕ́ЧЕСТВЕННЫЙ прил [स्व]
देशी [сва-] देशी, Вели́кая Оте́-
чественная вои́нā महान् देशभक्तिपूर्ण
(देशप्रेमी) युद्ध म

ОТЕ́ЧЕСТВО с. वतन ватан м,
मातृभूमि मा́три-б^хуми ж, पितृभूमि
पित्रि-б^хуми ж

ОТЕ́ЧЬ сов см отекать

ОТЖИВА́ТЬ несов पुराना (काला-

तीत) हो जाना पुरāнā (कालाति́त)
खो दजāнā नп (устаревать), अप्रच-
लित हो जाना अप्र'चालित खो दजāнā
нп (выходить из употребления),
~ свой век अपनी जीवн-अवधि
समाप्त करना п; ётот обы́чай уже
отжил यह रिवाज पुराना पड गया.

ОТЖІ́ВШИЙ 1. прич от от-
жы́ть, 2. прил पुराना पुरāнā, का-
लातीत कालाति́त (устарелый), काल-
विरुद्ध काल-विруद्ध^х (об обычае и
т п), अप्रचलित अप्र'चालित (вышед-
ший из употребления)

ОТЖЫ́ТЬ сов см отживать

О́ТЗВУК м गूँज गूँज ж, भनक
б^ханак ж, प्रतिध्वनि пратид^хва-
ни ж

О́ТЗЫВ м 1. (посла и т п)
वापस बुलाना वāпас булāнā м,
~ депутāта डिप्टी को सदस्यता से
हटाना м, 2. (мнение) राय рāй ж,
मत мат м, सनद санад ж (пись-
менный), похва́льными ~ प्रशसापत्र
м (письменный), дать хороший
~ о ком-л. किसी की प्रशसात्मक
चर्चा करना п

ОТЗЫВА́ТЬ несов वापस बुलाना
(була́ लेना) वāпас булāнā (була́ лэ-
нā) п, ~ депутāта डिप्टी को
सदस्यता से हटाना (हटा देना) п;

~ в сто́рону एक तरफ बुला लेना п

ОТЗЫВА́ТЬСЯ несов 1. (оп^хве-
чать) जवाब (उत्तर) देना दजāवāб
(уттар) дэнā п, 2. (высказывать
свое́ мнение) अपनी राय देना ап'ня

рāй дэнā *n* (की *о ком-л*, *о чем-л*), अपना मत प्रकट करना *ап'нā мат* *пракат* *кар'нā n* (*पर о ком-л*, *о чем-л*), 3. (влиять) असर (प्रभाव) करना (डालना) *асар* (*праб^xāo*) *кар'нā* (*дāл'нā*) *n* (*पर, के ऊपर на ком-л*, *на чем-л*), असर (प्रभाव) पडना *асар* (*праб^xāo*) *пар'нā nп* (*сказываться, पर, के ऊपर на ком-л*, *на чем-л*), хорошб — अच्छा असर पैदा करना *n*

отзЫвчивость *жс* सहृदयता *са-
-хридай'tā жс*

отзЫвчивый *прил* सहृदय *са-
-хридай*

откāз *м* 1. इनकार *ин'кār м*, नामजूरी *нā-манзूरि жс*, अस्वीकार *ас्वикār м*, *получать* — इनकार मिलना *nп*, 2. (*от чего-л*) दस्तबर्-
दारी *даст'-бар-дāри жс*, त्याग *тйāг* *м*, *◆* *напōлненный до* — *а ठस*, ठसाठस भरा हुआ

отказāть(ся) *гов см* откāзы-
вать(ся)

откāзывать *несов* इनकार (अस्वीकार) करना *ин'кār* (*ас्वикār*) *кар'нā n*, — *наотрēз* साफ इनकार (जवाब) करना *n*

откāзываться *несов* इनकार (तर्क) करना *ин'кār* (*тарк'*) *кар'нā n* (*से от чего-л*), त्याग करना *तйāг* *кар'нā n* (*को, का от чего-л*), अपने, को वचित करना *ап'нē* *को* *वानचित* *кар'нā n* (*лишать себя, से от чего-л*), — *от своего* *мнē-*

निया अपनी राय से इनकार करना *n*; — *от предложения* प्रस्ताव से वाज रखना *n*

откāлывать *несов* 1. (*кусок* *чего-л*) काटना *кāt'нā n*, तोड़कर अलग करना *тор'кар* *алаग* *кар'нā n*, 2. (*булавку*) [पिन] हटाना [*पिन*] *хатāнā n*

откāлываться *несов* टूटकर अलग हो जाना *तूт'кар* *алаग* *लो* *джāнā nп*

откāпывать *несов* [जमीन से] खोदना (निकालना) [*замйи सē*] *к^xод'нā* (*никāл'нā*) *n*, [जमीन] खोदकर निकालना [*замйи*] *к^xод'кар* *никāл'нā n*

откāрмливать *несов* [खिला-
-पिलाकर] मोटा (स्थूल) करना [*к^xилā-पिलāкар*] *мотā* (*ст^xул*) *кар'-
нā n*, परिपुष्ट करना *परिपुष्ट'* *кар'нā n* (*को* *кого-л*)

откāт *м* (*орудия*) [तोप का] धक्का [*топ* *кā*] *д^xаккā m*

откатītь *сов* लुढ़काना *лур^xкā-
нā n* (*से от* *чего-л*, *की* *तरफ*, *की* *ओर* *к* *чему-л*)

откатītься *сов* लुढ़कना *लुर^xак'нā nп* (*से от* *чего-л*, *की* *तरफ*, *की* *ओर* *к* *чему-л*), लुढ़क जा-
ना *लुर^xак* *джāнā nп* (*से от* *че-
го-л*, *की* *तरफ*, *की* *ओर* *к* *чему-л*)

откачāть *сов см* откачивать
откāчивать *несов* पंप से नि-
कालना *памп' सē* *никāл'нā n*,
◆ — *утопленника* डूबे हुए आदमी

मे देम भरना *n*, डूबे हुए आदमी मे जान डालना *n*

откашливаться *несов* गला साफ करना *галā sāḥ kar'nā n*, खुरखुराना *k'xur'k'xurānā n*

откашляться *сов см откашливаться*

откидн||ой *прил* तह हो जानेवाला *taḥ ḥo džānē-vālā*, —*бе сидёные* तह हो जानेवाली कुरसी (सीट) *ж*

откидывать *несов* 1. फेकना *п'эк'нā n*, фек देना *п'эк дэнā n* (पीछे *назад*), *перен* त्यागना *тйāг'nā n*, त्याग देना *तйāг дэнā n* (*отказываться*), — *голову* अपना सिर पीछे की ओर झुकना *нп*, 2. (*открывать*) खोलना *к'ол'нā n*, खोल देना (डालना) *к'ол дэнā (дāл'nā) n*

откидываться *несов* पीछे झुकना (झुक जाना) *пич'э дж'ук'нā (дж'ук джānā) нп*, — *в кресле* आराम-कुरसी पर पीछे टेक लेना *n*, आराम-कुरसी मे पीछे को झुकना *нп*

откинуть(ся) *сов см откидывать(ся)*

отклāдывать *несов* 1. [अलग] रखना (रख देना) [अलग] *рак'нā (рак' дэнā) n*, [पृथक्] रखना [प्रित'ак] *рак'нā n*, रख छोड़ना *рак' ч'ор'нā n* (*деньги*), 2. (*отсрочивать*) रखना *рак'нā n* (पर *на какой-л срок*), टालना *тāл'нā n* (पर *на какой-л срок*), रख (टाल) देना *рак' (тāл) дэнā n* (पर *на*

какой-л срок), मुलतवी (स्थगित) करना (कर देना) *मुल'तावी (स्थ'गित) кар'нā (кар дэнā) n* (के *лиये* *на какой-л срок*), — *со дня* *нā* *день* आजकल करना (वताना) *n*

отклāняться *сов* विदा लेना *бидā лэнā n*

отклēивать *несов* अलग करना *алаг кар'нā n*

отклēиваться *несов* छूटना *ч'ут'нā नп*, छूट जाना *ч'ут джāнā नп*, उकलना *укал'нā नп*

отклēить(ся) *сов см отклēивать(ся)*

отклик *м* 1. जवाब *джаवāб m*, उत्तर *уттар m* (*ответ*), गूँज *गूँजж* *ж*, प्रतिध्वनि *пратид'вани ж* (*от-звук, эхо*), 2. *перен* जवाब *джа-वāб m*

откликāться *несов* 1. जवाब (उत्तर) देना *джаवāб (уттар) дэнā n*. (*का* *на что-л*), 2. *перен* (*выска-зывать отношение, отзываться*) अपनी सम्मति प्रकट करना *ап'ни* *саммати* *пракат* *кар'нā n*, — *на* *призЫв* आमत्रण *апанā n*

отклīкнуться *сов см откли-каться*

отклонēние *с* 1 (*отход в сто-рону, уклон*) [एक तरफ को] झुकना [एक ताराफ को] *дж'ук'नā m*, झुकाव *дж'укāо m*, — *от тēмы* असल मजमून से हट जाना *n*, 2. (*отказ*) इनकार *ин'кар m*, नामजूरी *нā-ман-зुरी ж*, अस्वीकार *асви'кар m*

отклонить(ся) сов см отклонять(ся)

отклонять несов 1. (отводить в сторону) हटाना хатанā п, हटा देना хатā дэнā п, 2. (отказывать) नामजूर (अस्वीकृत) करना (कर देना) нā-манзूर (अस्वीकृत) кар'нā (кар дэнā) п

отклоняться несов 1. हटना хат'нā нп, हट जाना хат джāнā нп, झुकना дж'ук'нā нп, झुक जाना дж'ук джāнā нп (наклоняться в сторону), — от кўрса रास्ते से हटना нп, — от правильного пути सीधी राह से हटना нп, 2. (уклоняться от начатого) हटना хат'нā нп, हट जाना хат джāнā нп, — от темы असल मजमून से हट जाना нп

отколотить сов разг [хув] मारना (मार देना, पीटना) [ху6] мār'нā (мār дэнā, пīt'нā) п

отколóть(ся) сов см откáлызать(ся)

откопáть сов см откáпывать

откормить сов см откáрмливать

откóрмленный 1. прич от откормить, 2. прил मोटा मोतā, स्थूल स्'थूल, [परि]पुष्ट [पारि]पुष्ट'

откóс м डलान д'алāн ж, पुस्कátь пóезд под — रेल गिराना п

открепить(ся) сов. см откреплять(ся)

откреплять несов 1. (отвязыв-

ать) खोलना к'ол'нā п, खोल देना к'ол дэнā п, निवेडना निбэр'нā п., 2. (снимать с учета) रजिस्टर से नाम निकालना раджистар сэ нāм никāл'нā п

открепляться несов 1. (отвязываться) खुलना к'ул'нā нп, खुल जाना к'ул джāнā нп, 2. (сниматься с учета) रजिस्टर से अपना नाम निकालना рад'жистар сэ ап'нā нāм никāл'нā п

откровенничать несов разг दिल खोलकर वाते करना दिल к'ол'-кар бātē кар'нā п, अपने मन की वाते कहना ап'нэ ман кī бātē ках'нā п

откровенно нареч 1. (искренно) दिल खोलकर दिल к'ол'кар, सफाई (खुले दिल) से साфāй (к'улэ दिल) сэ, — говоря साफ साफ कहकर, 2. (открыто, прямо) सीधे-साधे सīд'э-сāд'э, खुले तौर पर क'улэ таор пар, स्पष्ट रूप से स्पашт' руп сэ, बिना किसी लाग-लपेट बिनā кīсī лāг-лапэт (без обиняков)

откровенность ж. सफाई साфāй ж, सादगी сād'гī ж, स्पष्टोक्ति स्पаштокти ж, निष्कपटता нишкапат'тā ж.

откровенн||ый прил 1. (искренний) साफदिल сāф-дिल, निष्कपट निшкапат, साफ साफ बोलनेवाला сāф-сāф бол'нэ-вāлā, स्पष्टभाषी स्पашт'-б'āшī (о человеке), —ое признāние खुली स्वीकृति ж, 2. (от-

крытый, прямой) खुला [हुआ] क^५ुलā [xūā], स्पष्ट स्पष्ट' (очевидный),
—ая неприязнь खुली नफरत *ज*

открыва́ть *несов* 1. खोलना क^५ол'нā *п*, खोल देना क^५ол дēnā *п*, खुलवाना क^५ुल'वānā *п* (через посредство кого-л), 2. (обнаруживать) पता लगाना पतā лагānā *п*. (का *кого-л*, *что-л*), उघाडना उग^५ār'nā *п*, उघाड देना उग^५ār дēnā *п*, बरामद करना бар-āмад кар'nā *п*, 3. (начинать) खोलना क^५ол'нā *п*, खोल देना क^५ол дēnā *п*, आरभ (उद्घाटन) करना āрамб^५' (удг^५āтан) кар'nā *п*. (का *что-л*), — заседание अधिवेशन का उद्घाटन करना *п*, 4.: — *выставку* प्रदर्शनी खोलना (का उद्घाटन करना) प्र-
दारश'नी क^५ол'нā (कā उदг^५āтан кар'nā) *п*, — *памятник* मूर्ति खोलना मूर्ति क^५ол'नā *п*, 5. (делать *научное* открытие) आवि-
ष्कार करना āвишкār кар'nā *п* (का *что-л*), ◇ — *огонь* (из ору-
дий) गोलदाजी शुरू करना *п*, — *счет* खाता खोलना (डालना) *п*

открыва́ться *несов* 1. खुलना क^५ुल'नā *नп*, खुल जाना क^५ुल джā-
nā *नп*, 2. (о *выставке* и *т. п*) खुलना क^५ुल'नā *नп*, खुल जाना क^५ुल
джānā *नп*, आरभ (उद्घाटन) होना āрамб^५' (удг^५āтан) хōnā *नп* (का
о *чем-л*), 3. (обнаруживаться) पता लगाना पतā лаг'nā *नп* (का о *чем-
либо*), उघडना उग^५ār'nā *नп*, 4.

(*кому-л*) भरोसा करके साफ-साफ कह देना ब^५ारосā кар'кэ сāф-сāф काх
дēnā *п*

открýти||*е с* 1. (*научное* и *т* *п*) आविष्कार āвишкār *м*, 2. (*вы-
ставки, школы* и *т. д*) उद्घाटन उदг^५āтан *म*, церемония —я उद्घा-
टनोत्सव *म*, उद्घाटन-संस्कार *म*, 3. (*разоблачение*) परदाफाश пар'дā-
-фāш *म*, उद्घाटन उदग^५āтан *म*

открýтка *ж* [पोस्ट]कार्ड [пост'-]
кāрд' *म*

открýто *нареч* खुले तौर पर क^५ुलэ таор пар, खुले आम क^५ुलэ
ām, खुल्लम-खुल्ला क^५уллам-क^५улла, साफ-साफ сāф-сāф, स्पष्ट रूप से
स्पष्ट' रुप सэ (*ясно, откровенно*), विना किसी लाग-लपेट बिना किसी
лаг-лаपэт (*без обиняков*)

открýт||**ый** *прил* 1. खुला [हुआ] क^५ुलā [xūā], —ая पāलुबा खुला
डेक *म*, 2. (*доступный для всех*) उद्घाटित उदग^५āтит, —ое заседание
खुला अधिवेशन *म*, खुली (*सार्वजनिक*) सभा *ज*, 3. (*прямой, откровенный*)
साफदिल सāф-दिल, निष्कपट निष्का-
पट, सीधा सd'ā (*напр* о *харак-
тере*), 4. (*явный*) जाहिर зāхир,
प्रकाश्य प्राकāшй', ◇ —ое *море*
खुला समुद्र *म*, —ое *письмо* खुली
चिट्ठी *ज*, खुला पत्र *म*, — *счёт*
चलता लेखा *म*, на —ом *воздухе*
खुली हवा मे, под —ым *небом* खुले
मैदान मे, *почти*त्तिका —ых *дверей*
मुक्तद्वारनीति *ज*

откры́ть(ся) *сов см* откры-
ва́ть(ся)

отку́да *нареч* 1. *вопросительн*
कहाँ से काँह स॒, किस जगह (स्थान)
से किस द्वागाह (स॒त॒ान) स॒, — вы
идете? आप कहाँ से आ रहे हैं?
— он взялся? वह कहाँ से निकला?
— дуёт ветер? हवा का रुख किधर
है?, 2. *относительн* जहाँ से द्वा-
हा स॒, जिस जगह (स्थान) से द्वा
द्वागाह (स॒त॒ान) स॒

отку́да-либо *нареч см* отку́да-
нибудь

отку́да-нибудь *нареч* कहीं न
कहीं से काँह ना काँह स॒

отку́да-то *нареч* कहीं से काँह
स॒

отку́поривать *несов* डाट हटाना
(हटा देना, निकालना) दा॒त हा॒ताना
(हा॒ता द॒ना, निका॒ल'ना) *п.* (की
चि॒तो-ल)

отку́порить *сов см* отку́порн-
вать

откусы́ть *сов см* отку́сывать
отку́сывать *несов* काट लेना
का॒त ले॒ना *п.* , कुतरना कु॒तार'ना *п.* ,
गस्सा मारना ग॒स्सा मा॒र'ना *п.* (ку-
сок)

отлага́тельств||о *с* э॒то де॒ло
не те॒рпит —а यह काम फौरी है
हा॒ह का॒म फा॒ोरि हा॒э

отла́мывать *несов* तोड़कर अलग
करना (कर देना) तो॒र'कार अ॒लग का॒र'-
ना (का॒र द॒ना) *п.*

отла́мываться *несов* टूटकर

अलग हो जाना तु॒त'का॒र अ॒लग हा॒
द्वा॒ना *प.* , उ॒खडना उ॒का॒र'ना *प.* ,
उ॒खड जाना उ॒का॒र द्वा॒ना *प.*

отлежа́||ть *сов* он —л ру॒ку
उस का हाथ सो गया उस का हा॒त सो
गा॒ना, उस का हाथ सुन्न पड गया उस
का हा॒त सु॒न्न' पा॒र गा॒ना

отлепи́ть(ся) *сов см* отлеп-
ля́ть(ся)

отлепля́ть *несов* अलग करना
(कर देना) अ॒लग का॒र'ना (का॒र द॒-
ना) *п.*

отлепля́ться *несов* छूटना च॒उ॒त'-
ना *प.* , छूट जाना च॒उ॒त द्वा॒ना *प.* ,
उ॒कलना उ॒का॒त'ना *प.*

отле́т *м* (отп॒равле॒ние) रवानगी
रा॒वा॒न'गि हा॒, प्र॒स्थान प्रा॒स॒त॒ान *म.* ,
◇ **стоя́ть** на —е अलग होकर
रहना *प.*

отлета́ть *несов* 1. उड जाना उ॒र
द्वा॒ना *प.* , 2. (о са॒моле॒те) रवाना
होना (हो जाना) रा॒वा॒ना हा॒ना (हा॒
द्वा॒ना) *प.* (के लिये कु॒दा-ल) ,
3. (быть отброшенны॒м) फेका गया
होना प॒हा॒का गाय॒ हा॒ना *प.* , [टकरा-
कर] पीछे उछल (लौट) आना [ता॒क'-
रा॒का॒र] प॒य॒हा॒ उ॒का॒ल (ला॒ओ) हा॒ना *प.*
(от॒सा॒क॒वा॒त्, о мя॒че) , 4. (отры-
ва॒त्स॒या) उडना उ॒र'ना *प.* , अलग हो
जाना अ॒लग हा॒ द्वा॒ना *प.*

отле́чь *сов* у меня отлегло от
се॒р॒д॒ца मे॒रे दि॒ल को ता॒व आई मे॒र॒э
दि॒त को ता॒ब आई

отли́в *м* भाटा बा॒ता *म.* , उ॒ता॒र
उ॒ता॒र *म.*

отлива́ть *несов* 1. (отбавлять) [अशत] उडेलना [āsh'taḥ] ундэл'нā *n*, 2. (металл) ढालना द^खाल'नā *n*, ढाल लेना द^खाल लēnā *n*, ढाल देना द^खाल दēnā *n*, 3. (каким-л цветом) चमकना चामाक'नā *nn*

отли́ть *сов см* отлива́ть 1, 2

отлича́ть *несов* इम्तियाज (अतर, भेद) करना इमтийāз (अन्तर, ब^खाद) कार'नā *n* (मे *что-л*), पृथक् करना प्रित^खाक कार'नā *n*, — *одно* от друго́го दो चीजो मे इम्तियाज करना *n*

отлича́ться *несов* 1. (разни́ться) मुख्तलिफ (भिन्न) होना мухт'лиф (б^хинн') ḥonā *nn*, फर्क होना फार्क' ḥonā *nn*, 2. (выде́ляться) मशहूर (प्रसिद्ध) होना маш'ḥūr (प्रसिद्ध^ख) ḥonā *nn* (के लिये *чем-л*), अपने आप को मुमताज करना अप'नē āp ko мум'-tāz कार'नā *n* (в бою)

отли́ч||ие *с* (разли́чие) इम्तियाज इमтийāз *ж*, *м*, अतर अन्तर *м*, विभिन्नता विब^хинн'tā *ж*, ♠ в — от के वरअकस (विपरीत) *последлог*, зна́ки —*ия* निशान *м* *mn*

отлича́тельный||ый *прил* इम्तियाजी इमтийāзй, लाक्षणिक लāкш'-ник, —*ая* черतā पहचान *ж*, लक्षण *м*, विशेषता *ж*

отлича́ть *сов см* отлича́ть

отлича́ться *сов см* отличаться

отли́чник *м* मुमताज शागिर्द мум'tāz шāгирд' *м*, श्रेष्ठ शिष्य श्रेश्ठ' шиншй' *м*

отли́чно 1. *нареч* बहुत ही अच्छा बाḥut ḥi ачч^хā, उत्तमता (उत्तम रूप) से उत्तम'tā (उत्तम रूप) сē; — *знать* अच्छी तरह से जानना *n*, — *понима́ть* अच्छी (पूरी) तरह से समझना *nn*, 2. *нареч* в знач *сказ* बहुत ही अच्छा बाḥut ḥi ачч^хā; 3. *сущ* с (оценка) उत्तम मार्क उत्तम mārk' *м*

отли́чн||ый *прил* 1. इम्तियाजी इमтийāзй, मुख्तलिफ мухт'лиф (से *от* кого-л, *от* чего-л), [वि]भिन्न [वि]б^хинн' (से *от* кого-л, *от* чего-л), 2. (превосходный) भला б^халā, प्रशस्त प्रашаст', —*ое* здо-ро́вье अच्छa स्वास्थ *м*

отло́гий *прил* ढालवाँ द^खाल'вā.

отложéние *с геол* तह таḥ *ж*.

отложíть *сов см* откла́ды-
вать

отложíться *сов* 1. *геол* तह जम जाना таḥ джам джānā *nn*; 2. (отпасть, отделиться) अलग हो जाना алаг ḥo джānā *nn*

отложно́й *прил* — *воротник* खुला कालर к^хулā кāлар *м*

отлома́ть(ся) *сов см* отла́мы-
вать(ся)

отломíть(ся) *сов см* отла́мы-
вать(ся)

отлуча́ться *несов* हाजिर (उप-स्थित) न रहना ḥāзир (उपस्थित) ना राḥ'nā *nn*, गैरहाजिर (अनुपस्थित) होना (हो जाना) гаэр-ḥāзир (अनुपस्थित) ḥonā (ḥo джānā) *nn*

отлучи́ться *сов см* отлуча́ться
отлу́чк||а *ж* गैरहाजिरी गाэр-
-ख़ाज़िरी *ж* , अनुपस्थिति अनुपास्त^хिति
ж , быть в ~е गैरहाजिर (ануп-
स्थित) होना *нп*

отлы́нивать *несов разг* टालना
та́л'на *п* , जी चुराना दजी चुरा́ना
п (से *от* *чег*о-л) , बचना बач'на
нп , बच जाना बач джа́ना *нп* ,
~ от рабо́ты कामचोरी करना *п*

отма́лчиваться *несов* चुप (खा-
मोश) रहना चुप (ха́мош) рах'на *нп*

отма́хиваться *несов* 1. हाथ
हिलाकर उडाना (उडा देना) खा́т^х
खिला́кар ура́ना (ура́ дэна́) *п* , ~ от
мух मक्खियो को उडाना *п* , 2. пе-
рен उपेक्षा करना उपेक्षा́ кар'на *п*
(की *от* *чег*о-л)

отмахну́ться *сов см* отмахни-
ваться

отмежева́ться *сов см* отмеже-
вываться

отмеже́вываться *несов* अस्वी-
कार करना अस्वीका́र кар'на *п* , कुछ
सरोकार न रखना कूच^х сар-о-का́र на
рак^х'на *п*

о́тмель *ж* रेती रэти́ *ж* (песча-
ная)

отме́на *ж* मसूखी ма́сухи́ *ж* ,
उत्सादन उत्सा́дан *м* , रद्द करना
радд' кар'на́ *म* (закона)

отмені́ть *сов см* отменя́ть
отменя́ть *несов* मसूख (रद्द)
करना (कर देना) ма́сух (радд')
кар'на́ (кар дэна́) *п* , रोकना рок'-

на́ *п* , उठाना ут^ха́ना *п* , रोक (उठा)
लेना (देना) рок (ут^ха) лэна́ (дэна́)
п , ~ разрешение मजूरी रद्द करना
(कर देना) *п* , ~ прика́з हुक्म को
रोक देना *п* , आज्ञा वापस ले लेना
п , आज्ञा उठाना (उठा देना) *п* ,
~ ограниче́ния बदिश हटाना *п*

отмен||я́ться *несов* मसूख होना
ма́сух хона́ *нп* , концерг ~яется
कंसर्ट मसूख हुआ है.

отмере́ть *сов см* отмира́ть
отме́рить *сов см* отмеря́ть
отмеря́ть *несов* नापना на́п'на́
п , नाप लेना (देना) на́п лэна́ (дэ-
на́) *п*

отмести́ *сов см* . отмета́ть
отме́стк||а *ж* в ~у बदले मे
бад'лэ ма́

отмета́ть *несов* (отвергать)
ठुकराना त^хук'ра́ना *п* , ठुकरा देना
त^хук'ра́ दэना́ *п* नामज़ूर (रद्द,
प्रतिरोध) करना ना́-манзу́р (радд',
प्रतिरोध^х) кар'на́ *п*

отме́тить *сов см* отмеча́ть
отме́тка *ж* 1. निशान निशा́н
म , चिह्न चिह्н' *म* , नोट нот *म* ,
2. (оценка) मार्क ма́рк' *म*

отмеча́ть *несов* 1. निशान कर-
ना (डालना) निशा́न кар'на́ (दा́ल'ना́)
п , 2. (обращать внимание) ध्यान
देना (लगाना) द^хया́न दэना́ (लागा́ना)
п (की ओर, पर *что*-л) , 3. (упо-
минать) जिक्र (उल्लेख) करना зикр'
(उल्लेख^х) кар'на́ *п* (का *что*-л) ,
4. (праздновать, проводить) मनाना

манānā *n*, ~ юбилей जुबली मनाना *n*, 5. (записывать, регистрировать) लिख लेना *лик^x лēnā n*, अंकित (दर्ज) करना *анкит (дардж')* кар'нā *n*

отми́ра́ние *c* मर जाना *мар джānā m*

отми́ра́ть *несов* मर जाना *мар джānā nп*, सूख जाना *сүк^x джā-nā nп* (засыхать)

отмо́лча́ться *сов см* отма́лчи-ваться

отмо́ра́живать *несов см* отмо-розить

отмо́ро́з||и́ть *сов он* ~ил себе रूकी उस के हाथ सर्दी के मारे हुए हे *ус кэ хāт^λ сардй кэ ма́рэ хуэ хāэ*

отмы́ва́ть *несов* धो धोकर साफ करना *д^xо д^λокар са́ф кар'нā n*, परिमार्जित करना *паримāрджит кар'нā n*

отмы́ть *сов см* отмы́ва́ть

отмы́чка *ж* हर-कुपली कुजी खार-куф्लй *кунджй ж*, सर्वकुची *сарв'-кунчй ж*

отне́киваться *несов разг* ना-मजूर (अस्वीकार) करना *нā-манзूर (асвйкār) кар'нā n*, इनकार करना *ни'кār кар'нā n*

отне́сти *сов см.* отно́сить

отне́сти́сь *сов см* отно́ситься 1, 2

отни́ма́ть *несов* 1. छीनना *ч'яин'нā n*, ले (छीन) लेना *лэ (ч'яин) лēnā n*, अपहरण करना *ап'харан*

кар'нā *n* (лишать), 2.. ésta рабóта отнймет у меня два часа यह काम [करने] के लिये मुझे दो घटे लगेंगे *йах кām [кар'нэ] кэ лийэ мудж^xэ до г^xантэ лагēгэ*, 3. (ампутиро-вать) काटना *кāt'нā n*, काट डालना *кāt дāl'нā n*, ◇ ~ от груди दूध छुड़ाना *n*

отни́ма́ться *несов* ऐठना *āэт^x'нā nп*, ऐठ जाना *āэт^x джānā nп*, लकवा मार जाना *лак'вā ма́р джānā nп*, у него отнялся язык उस की जीभ ऐठ गयी; у него отнялась рука उस के हाथ को लकवा मार गया है

отно́сительно 1. *нареч* अपेक्षया *апэкшайā*, 2. *предлог* के वारे (विषय) मे *кэ ба́рэ (вишай) мē*, की निस्वत *ки нисбат* *послелог*

отно́сительн||ый *прил* निस्वती *нисб'ти*, सापेक्ष *сāпэкш'*, ◇ ~ое местоимение *грам* अवधवाचक सर्व-नाम *m*

отно́сить *несов* 1. ले जाना *лэ джānā nп*, ~ что-л. на место ले जाकर (आकर) अपनी जगह पर रख-ना *n*, 2. (ветром, течением) बहाना *бахānā n*, 3. (приписывать) ठहराना *т^xах'рānā n*

отно́ситься *несов* 1. मलूक (वर्तवि, व्यवहार) करना *салук (бар-тāо, внав'хār) кар'нā n* (से, के साथ *к кому-л*), он ко мне хорошó *отно́сится वह मुझ से अच्छा व्यव-हार करता है*, 2. (считать) मानना

mān'nā *n*, विचार करना vičār
kar'nā *n*, как вы к этому отно-
ситесь? इस बात के बारे में आप का
क्या विचार है?, 3. (иметь отно-
шение) लागू होना lāgū hōnā *nn*
(पर *к кому-л*, *к чему-л*), सबध रख-
ना संबанд^λ rak'nā *n* (से *к ко-
му-л*, *к чему-л*), это к нему не
относится यह बात उस पर लागू नहीं,
उस से इस बात का कुछ ताल्लुक
(सबध) नहीं है, 4. (принадлежать
к какой-л эпохе) это здание отно-
сится к XIV в. यह इमारत १४ वी
सदी की है naḥ imārat chodaḥ'vī
sadi kī ḥaḥ

отношён||ие *c* 1. सलूक salūk
m, वर्तवि bartāo *m*, व्यवहार vīav-
hār *m* (обращение), 2. (связь)
ताल्लुक tālluk *m*, सबध संबанд^λ
m, वास्ता vāstā *m*, этот вопрос не
имеет ко мне никакого ~ия मुझ
से इस सवाल का कुछ ताल्लुक नहीं
है, मुझ से इस प्रश्न का कोई वास्ता
नहीं है, 3. मत अनुपात anupāt *m*,
रेशियो रेशियो *m*, 4. ~ия *mn*
ताल्लुकात tāllukāt *m mn*, सबध
संबанд^λ *m mn*, быть в дру́же-
ских ~иях मित्रता करना (से
с кем-л), ♠ во всех ~иях हर
पहलू (दृष्टि) से; по ~ию *к* की नि-
स्वत *послелог*, के प्रति *послелог*

отны́не *нареч* *уст* अब (इस
वक्त) से ab (ис вакт') cā, आगे [से]
āgā [cā] (впередь)

отнё́дь *нареч* ~ не किसी तरह

(प्रकार) नहीं *лиси* taraḥ (prakār)
naḥī, किसी तरह भी न *лиси* taraḥ
b'ā na, ~ нет *вिल्कुल* नहीं bīl'ku
naḥī

отня́ть(ся) *сов см* отнимать
(-ся)

отобража́ть *несов*. प्रतिविव
डालना pratibimb' dāl'nā *n*,
चित्रित (चित्रवद्ध) करना chitrīt (chī-
tr'-baḍḍ') kar'nā *n* (изобра-*з*ать,
рисовать)

отобража́ться *несов* प्रतिविवित
होना (हो जाना) pratibimbīt hōnā
(*को* dḥānā) *nn*

отображе́ние *с* प्रतिविव प्रा-
तिबिम्ब' *m*

отобразы́ть(ся) *сов см* ото-
бража́ть(ся)

отобра́ть *сов см* отбира́ть.
отовсё́ду *нареч* सब (हर) जगह
से सब (*хар*) dḥagaḥ cā, अगल-वगल
आगे-पीछे āgal-bagal āgā-pīcḥā

отогна́ть *сов см* отгоня́ть
отогну́ть *сов см* отгиба́ть
отогрева́ть *несов* गरम करना
(कर देना) гарам кар'nā (кар дэна)
n, गरमाना gar'mānā *n*

отогрева́ться *несов* अपने आप
को गरमाना ap'nā āp ko gar'mānā
n, रूँकी отогрелись हाथ गरम हो
गये

отогреть(ся) *сов см* отогре-
ва́ть(ся)

отодвига́ть *несов* 1. (переме-
щать) टालना tāl'nā *n*, हटाना

खताना *n*, सरकाना *сар'काना n*, खिसकाना *ख^३िस'काना n*, टाल (हटा, सरका) देना *ताल (खता, सार'का) दэн-ना n*; 2. *перен (отсрочивать)* रखना *राख'ना n* (पर *на* *какой-л* *срок*), टालना *ताल'ना n* (पर *на* *какой-л* *срок*), टाल देना *ताल दэн-ना n* (पर *на* *какой-л* *срок*), मुलतवी (स्थगित) करना (कर देना) *मुल'तावी (स्त^३ागित) कार'ना (कार दэн-ना) n* (के *लिये* *на* *какой-л* *срок*)

отодвигаться *несов 1 (перемещаться)* टलना *ताल'ना n*, हटना *हात'ना n*, सरकना *सारक'ना n*, टल (हट) जाना *ताल (खत) दजाना n*, — *नाзад पीछे* *हटना (हट जाना) n*, 2. *перен (отсрочиваться)* टलना *ताल'ना n* (पर *на* *какой-л* *срок*), टल जाना *ताल दजाना n* (पर *на* *какой-ल* *срок*), मुलतवी रहना *मुल'तावी राख'ना n*, स्थगित होना (हो जाना) *स्त^३ागित खोना (खो दजाना) n* (के *लिये* *на* *какой-ल* *срок*)

отодвинуть(ся) *сов см отодвигать(ся)*

отодрать *сов см отдирать*

отожествить *сов см отождествлять*

отожествление *с अभिन्न सम-भना* *अब^३न्नि' सामाज'ना n*, *समरूप* करना *सम-रूप कार'ना n*, *समानता* देना *समान'ता दэн-ना m*

отожествлять *несов अभिन्न समभना* *अब^३न्नि' सामाज'ना n*, *समरूप*

समरूप करना *सम-रूप कार'ना n*, *समानता* देना *समान'ता दэн-ना n*

отозвать(ся) *сов см отзывать(ся)*

отойти *сов см отходить*

отомстить *сов बदला (पलटा) लेना* *बाद'ला (पाच'ता) लэн-ना n*

отопить *сов см отапливать*

отопление *с हीटिंग* *खीटिंग' जस*, *паровое* — *स्टीम* *हीटिंग जस*

отóрванность *जस* *विलगाव* *बिग'गाओ m*, *तनहाई* *तान'ख़ाई जस*, *अकेला-पन* *अक़ला-पान m* (*одиночество*)

отóрванный 1. *прич от оторвать*, 2. *прил* *अलग किया हुआ* *अलग क़िया हुआ, विच्छिन्न* *विच'च'न्नि'*

оторвать(ся) *сов см отрывать(ся)*

оторопеть *сов हक्का-वक्का हो जाना* *ख़ाक़ा-बाक़ा खो दजाना n*, *घबडा (अकचका)* *उठना* *ग'अब'रा (अ'चाका) उठ'ना n*

отослать *сов см отсылать*

отпаदा||ть *несов 1. [अलग हो-कर]* *गिरना* [*अलग* *लोकार*] *गिरना n*, *पडना* *पार'ना n*, *गिर पडना* *गिर पार'ना n*; 2. (*выходить из состава*) *छिटकना* *च'न्ताक'ना n* (*से बाहर от чего-л*), *निकलना* *निकाच'ना n* (*से बाहर от чего-ल*), *निकल जाना* *निकाच दजाना n* (*से बाहर от чего-ल*), 3. (*терять смысл, силу*) *этот вопрос* — *एत यह बात छोडने की है* *यह बात च'ओ'ना-या लाओ*

отпарывать *несов* फाड़कर अलग करना *п'ār'кар ачаг кар'нā п*

отпарываться *несов* अलग हो जाना *алаг хо джānā нп*

отпасть *сов см* отпадать

отпереть(ся) *сов см* отпираться(ся)

отпечатать(ся) *сов см* отпечатывать(ся)

отпеча́ток *м* 1. छाप *ч'āп ж*, अंक *анк' м*, — пāльца अगुली-चिह्न *м*, अगुलाक *м*, अगुली-प्रतिमुद्रा *ж*, — руки थापा *м*, 2. перен छाप *ч'āп ж*, सील *сйл н*

отпеча́тывать *несов* छापना *ч'āп'нā п*, छाप देना *ч'āп дēnā п*, टाइप करना *тāип кар'нā п* (на машинке)

отпеча́тываться *несов* उपटना *упат'нā нп*, निशान (चिह्न) पडना *нишāн (чи'х'н') пар'нā нп*

отпивáть *несов* चुसकी लगाना *чус'кй лагānā п*

отпíливáть *несов* [आरे से] काटना (चीरना, काट देना) *[ārэ сэ] кāt'нā (чйр'нā, кāt дēnā) п*

отпили́ть *сов см* отпиливать

отпирáтельство *с* इनकार *ин'кār м*, अस्वीकार *асвйкār м*

отпирáть *несов* खोलना *к'ол'нā п*, खोल देना *к'ол дēnā п*, — замók ताला खोलना *п*

отпирáться *несов* 1. खुलना *к'ул'нā нп*, खुल जाना *к'ул джānā нп*, 2. (отказываться) इन्कार

(अस्वीकार) करना *ин'кār (асвйкār) кар'нā п*

отпíть *сов. см* отпирать

отпíхивáть *несов* राउठे देकेलना *д'акэл'нā п*, ठकेल देना *д'акэл дēnā п*, [दूर] हटाना *[дур] хатānā п*, ठुकराना *т'ук'рānā п*, लात मारना (मार देना) *лāt мār'нā (мār дēnā) п* (ногой, को, पर को-ल, что-л).

отпихну́ть *сов см* отпихивать

отпихну́||ться *сов* राउठे он —лся шестом от бёрега वह वल्ली से किनारे पर जोर लगाकर कश्ती को मझधार मे ले गया वह बाँध से किनारे पर зор लागकर काश्ती को मаж'—д'ār мē तэ гайā

отплáт||а *жс* बदला *бад'лā м*, पलटा *пал'tā м*, एवज एवाз *м*, в —у बदले (पलटे) मे

отплáтитъ *сов см* отплáчивать.

отплáчивáть *несов* बदला (पलटा) लेना *бад'лā (пал'tā) тēnā п* (ка за что-л, से кому-л, чему-л), एवज देना एवाз *дēnā п* (ка за что-л, को кому-л, чему-л), ✧ отплáтитъ той же монéтой जैसे को तैसा करना *п*

отплывáть *несов* 1. तैर जाना *таэр джānā нп* (की दूरी पर на какое-л расстояние), 2. (о корабле) रवाना होना (हो जाना) *равānā хонā (хо джānā) нп* (के लिये куда-л), लगर उठाना *лангар ут'ānā п* (поднимать якорь)

отплы́тие *с* (отправление) रवानगी *равān'гī ж*, प्रस्थान *пра-ст^хān м*

отплы́ть *сов см* отплыва́ть

отполза́ть *несов* रेगना *rēg'nā нп* (पीछे *назад*, से *от* кого-л, *от* чего-л, की *т*арф, की *ओ*р *в* *сто-*рону *кого-л*, *чего-л*), चलना *чал'nā नп* (हाथ *के* *ब*ल *на* *ру*ках, घुटने *के* *ब*ल *на* *को*ленях, घुटनो *औ*र हाथो *के* *ब*ल *на* *चे*त्वेरेंय्काх, पेट *के* *ब*ल *на* *ज*ивоте, से *от* *кого-л*, *от* *че-*го-л, की *т*арф, की *ओ*р *в* *сто*рону *чего-л*)

отползти́ *сов см* отползатъ

отпóр *м* सामना *сām'nā м*, मुकाबला *मुकाб'लā м*, प्रतिरोध *प्रा-*तिरोध^१ *म*; встречать — प्रतिरोध *मिलना नп*, дава́ть — सामना *करना п* (का *को*му-л, *че*му-л), дава́ть *स*окруषि́тельный — मुंहतोड *ज*वाब *देना п* (का *को*му-л, *че*му-л)

отпорóть(ся) *сов см* отпа́ры-вать(ся)

отправі́тель *м* भेजनेवाला *б^хэдж'нэ-वा́लā म*, प्रेषक *प्रेषाक म*, — *प*исьма́ खत (चिट्ठी) का भेज-नेवाला *म*, पत्रप्रेषक *म*

отпра́вить(ся) *сов см* отпра-вля́ть(ся)

отпра́вка *ж см* отпра́вление *1, 2*

отпра́вление *с 1.* (писем, багажа) भेजना *б^хэдж'нā म*, प्रेषण *प्रेषाण म*, *2.* (отъезд, отход)

रवानगी *равān'гī ж*, प्रस्थान *пра-ст^хāн м*, *3.* (поезда, парохода)

रवाना करना *равānā кар'нā म*, *4.* *физиол* इन्द्रिय-कर्म *ин*дрий'-карм'*म*, *5.* (исполнение) अदा करना *адā кар'нā म*, — *об*язанностей *अप*ने *फ*र्ज का *अ*दा *करना म*

отправля́ть *несов* भेजना *б^хэ-*дж'нā *п*, भेज देना *б^хэдж दэнā п*, भिजवाना *б^хидж'वा́нā п* (через *ко-*го-л), रवाना करना (कर देना) *ра-*वा́नā *кар'нā* (кар *дэнā*) *п* (को *кого-л*, *что-л*), — *по* *по*чте *डा*क *से* *भे*जना *п*, — *в* *ш*ко́лу (впервые) *स्कू*ल *से* *भ*रती *करा* *देना п*

отправля́||ться *несов 1.* [चला] जाना [чалā] *джānā नп*, चल पडना *чал пар'нā नп* (в *пу*ть), रवाना होना (हो जाना) *равānā खो*nā (*खो* *джānā*) *नп* (के *लि*ये *कु*दा-л), प्रस्थान करना *प्रा*ст^хāн *кар'нā п* (отбыва́ть), कूच करना *कु*च *кар'नā п* (в *по*ход), — *по*ёздом *ट्रे*н *से* *जा-*ना *नп*, *2.* (отъезжать, отходить *и т п*) रवाना होना (हो जाना) *равānā खो*nā (*खो* *джānā*) *नп* (के *लि*ये *कु*दा-л), छूटना *च^хुट'गā नп* (о *по*езде); *по*ёзд — *е*тся *в* *пя*ть *चा*सों *रे*लगाडी *पाँ*च *ब*जे *र*वाना *हो-*ती *है*, *3.* (исходить *из* *чего-л*) *आ*धारित होना *आ^дारित खो*nā *नп* (पर, के *ऊ*पर *от* *чего-л*)

отправн||ой *прил* — *п*ункт, —*ая* *то*чка *प्र*स्थान-विदु *प्रा*ст^хāн-*बि*न्दु *म*

отпраздновать сов मनाना मा-
नाना *n* , उत्सव रचना उत्सव राच'ना
n (के लिये *что-л*)

отпрашиваться несов विदा
(रुखसत, छुट्टी) माँगना बिदा (рух'-
сат, ч^хутти) माँग'ना *n* , जाने की
इजाजत (अनुमति) माँगना दज्जाने कय
इज्ज'ज'त (अनुमति) माँग'ना *n* (से
у *кого-л*)

отпроситься сов. बिदा (रुखसत)
पाना बिदा (рух'сат) पाना *n* , जाने
की इजाजत (अनुमति) पाना (हासिल
करना, प्राप्त करना) दज्जाने कय इज्ज'ज'
ज'त (अनुमति) पाना (ख'सिल कार'-
ना, प्राप्त् कार'ना) *n*

отпрыгивать несов कूदकर हट
जाना कूद'कार ख'त दज्जाना *nn* , टक-
राकर पीछे उछल (लौट) आना तक'-
राकार पय'च'खे उच'ख'ल (लाट) आना *nn*
(*напр* *о* *мяче*), ~ [ना'ज'द] कूदकर
पीछे चला जाना *nn*

отпрыгнуть сов *см.* отпрыги-
вать

отпрыск *м* (потомок) वशधर
वाश-द'ख'र *म*

отпрягать несов खोलना क^хол'-
ना *n*

отпрянуть сов भिभकना दज्ज'ख'-
दज्ज'ख'क'ना *nn* , ~ *от* *окна* खिडकी
से [पीछे]-हट जाना *nn*

отпугивать несов 1. डराना
दाराना *n* , डरा देना दार'ना द'ना *n* ,
डराकर उड़ाना दार'कार उ'र'ना *n*
(*птиц*), डराकर भगाना दार'कार
बा'गा'ना *n* (заставлять *убегать*),

2. *перен* डराना दार'ना *n* , डरा देना
दार'ना द'ना *n*

отпугнуть сов *см.* отпуги-
вать

отпуск *м* छुट्टी च^хутти *ж* , अव-
काश अव'काश *म* , уходить в ~ छुट्टी
पर जाना *nn* , ~ *по* *бол'езни* अस्व-
स्थता-अवकाश *म* , декр'етный ~
प्रसूति-अवकाश *म* , в ~ *е* छुट्टी पर

отпускать несов 1. जाने देना
दज्जाने द'ना *n* , छुट्टी (विदा, रुखसत)
देना च^хутति (बिदा, रुख'सत) द'ना
n , आजाद (रिहा, मुक्त) करना (कर
देना) आ'ज'द (रि'ख'ा, मुक्त') कार'ना
(कार द'ना) *n* (*освобожда'ть*, को
кого-л), ~ *на* *волю* रिहा (मुक्त)
करना *n* , ~ *с* *раб'оты* छुड़ाना *n* ,
छुड़ा देना *n* , 2. (*продава'ть*) बेचना
बा'च'ना *n* , 3. (*отрацива'ть*) बढ़ा-
ना बा'र'आना *n* , ~ *б'ороду* डाढ़ी छोड़-
ना (रखना, रख लेना) *n* , ~ *во'лосы*
बालो को बढ़ाना *n* , 4. (*ослабля'ть*)
ढीला छोड़ना (छोड़ देना) द'ख'ल'आ
च^хор'ना (च^хोर द'ना) *n* , ~ *пов'одья*
लगाम ढीली छोड़ना *n* , 5. (*дава'ть*,
ассигнова'ть) देना द'ना *n* , ~ *ср'ед-*
ства रकम देना *n* (के लिये *на*
что-л), ~ *ш'утки* सजाक करना
n , फबती कसना *n*

отпуски||**ой** *прил* ~*ые* *де'ньги*
छुट्टी का मुआवजा च^хутति का मुआव'-
जा *म*

отпустить сов *см* отпускать
отраба'тывать несов 1. काम
करना काम कार'ना *n* , ~ *пять* *дней*

पाँच दिन काम करना *n*, 2. (возмещать работой) काम करना *kām* кар'нā *n* (के एवज что-л)

отрабóтанный 1. *прич от* отрабóтать, 2. *прил — пар тех* फाजिल भाप फ़ाज़िल б^хāп *ж*

отрабóтать *сов см* отрабáты-
вать

отра́ва *ж* जहर захар *м*, विष
виш *м*

отравить(ся) *сов см* отрав-
лять(ся)

отравлѐние *с (заболевание)*
जहर खाने का असर захар к^хāнэ
kā асар *м*

отравля́ть *несов* जहर (विष)
खिलाकर मार डालना захар (виш)
к^хилāкар мār дāл'нā *n* (убивать),
जहर (विष) लगाना (डालना) захар
(виш) лагāнā (дāл'нā) *n* (मे
что-л), जहरीला (विषाक्त) बनाना
зах'рйлā (вишāкт') банāнā *n* (напр
колодец, пищу), ◇ — *удовольствие*
खुशी (आनद) नष्ट करना (कर दे-
ना) *n*

отравля́ться *несов* जहर (विष)
खाके मरना (मर जाना) захар (виш)
к^хāкэ мар'нā (мар джāнā) *нп*,
जहर (विष) खाके बीमार पडना за-
хар (виш) к^хāкэ бймār пар'нā *нп*
(заболевать), он отравйлся кол-
басōй सोसिज खाकर वह मर गया
(умер от отравления)

отра́да *ж* खुशी хушй *ж*, सुख
сук^х *м*

отра́дн||ый *прил* खुशी का хушй
kā, सुखमय сук^х-май, आनदमय
āнанд'-май, —ое явлѐние खुशी की
बात *ж*

отража́ть *несов* 1. (отбивать)
[पीछे] हटाना (हटा देना) [पिच^хэ]
хатāнā (хātā дēнā) *n*, — *удар* वार
को खाली करना *n*, — *атаку* हमले
को पीछे ठेलना (ठेल देना) *n*,
2. (воспроизводить) प्रतिबिंब डालना
प्रतिबिम्ब' दāल'नā *n*, *अक्स* (पर-
छाई) डालना *अक्स'* (पर'च^хāई) दāल'-
नā *n* (бросать отражение), — *свет*
फिज प्रकाश पीछे फेकना *n*, ◇ — *на-*
строѐния *масс* आम जनता के रंग
को जाहिर करना *n*

отража́||ться *несов* 1. *прति-*
बिंबित होना प्रतिबिम्बित хонā *нп*,
पीछे पडना पिच^хэ пар'нā *нп*, *भलक*
आना дж^халаक āнā *нп* (напр *о*
свете, की *о чем-л*), 2. (оказывать
влияние) असर (प्रभाव) करना (डाल-
ना) асар (праб^хāо) кар'нā (дāл'нā)
n (पर, के ऊपर *на ком-л*, *на*
чем-л), असर (प्रभाव) पडना асар
(праб^хāо) пар'нā *нп* (показы-
ваться, का *о чѐм-л*), *э́то* —*е*тся
на егó *здоровье* यह बात उस की
सेहत पर असर डालती है

отражѐние *с* 1. *हटाना* хатāнā
м, 2. (*изображение*) प्रतिबिंब प्रा-
तिबिम्ब' *м*, छाया च^хāйā *ж*, परछाई
पर'च^хāई *ж* (в воде, зеркале);
3. *физ* प्रतिध्वनि пратид^хвани *ж*
(звук), भलक दज^халаक *ж* (свет),

4. (следы воздействия, влияния)

छाप च^хाप ж , प्रभाव प्राब^хाव м

отразить(ся) сов см отра-
жать(ся)

отрасль ж शाखा ш^ак^ха ж ,

क्षेत्र кшэтр' м , अंग анг' м

отрастать несов बढ़ना бар^хн^а

нп , निकलना निकал'н^а нп

отрастй сов см отраст^ать

отрастить сов बढ़ाना бар^хан^а

п , — бороду डाढ़ी छोड़ना (рхна,
рх लेना) п

отрез м (материи) कटपीस кат-
пйс м , — на платье ड्रेस के लिये
कटपीस м

отрезать сов см отрез^ать

отрез^ать несов 1. काटना क[ा]т'-
н[ा] п , छाँटना च^хाँत'н[ा] п , कतरना
катар'н[ा] п , काट लेना (देना, डाल-
ना) क[ा]त ल[े]न[ा] (д[े]न[ा], д[ा]ल'н[ा]) п ,
छाँट लेना च^хाँट ल[े]न[ा] п , 2. перен
(резко отвечать) झुंझलाकर कहना
दज^хुदज^хल[ा]कार काх'н[ा] п.

отрезвить(ся) сов см отрезв-
лять(ся)

отрезвление с नशा उतरना на-
ш[ा] утар'н[ा] м (от гл отрезвлять-
ся), नशा उतारना наш[ा] утар'н[ा] м
(от гл отрезвлять)

отрезвлять несов नशा उतारना
наш[ा] утар'н[ा] п (ка кого-л)

отрезвляться несов नशा उतर-
ना (टूटना) наш[ा] утар'н[ा] (तु^т'н[ा])
нп (ка о ком-л)

отрезок м कता क[ा]त[ा] ж , कतरा

क[ा]त'р[ा] м , खंड क[ा]нд' м (часть),

— времени अरसा м , कालखंड м

отр^езывать несов см отрез^ать

отрек^аться несов छोड़ना च^хор'-

н[ा] п , छोड़ देना च^хор д[े]न[ा] п ,

त्यागना त[ि]а^ग'н[ा] п , त्याग करना त[ि]а^ग

кар'н[ा] п , इनकार (तर्क) करना

ин'к[ा]р (тарк') кар'н[ा] п (отказы-
ваться)

отрекомендов^ать сов 1. (пред-

ставить) मिलाना мил[ा]н[ा] п (се

кому-л), मिला देना мил[ा] д[े]न[ा] п

(се кому-л), परिचय कराना परि-

चाय кар[ा]н[ा] (ка кого-л), 2. (ото-

зваться о ком-л) सिफारिश करना

сиф^ариш кар'н[ा] п (ка кого-л)

отрекомендов^аться сов अपना

परिचय कराना ап'н[ा] परिचाय ка-

р^ан[ा] п

отр^епье с собир. फटा-पुराना

п^хат^а-пур^ан[ा] м , कथा क[ा]त^ха ж ,

कर्पट карпат м

отр^ечение с त्याग त[ि]а^ग м

отр^ечься сов см отрек^аться

отр^еш^аться несов (отказы-

ваться) छोड़ना च^хор'н[ा] п , छोड़

देना च^хор д[े]न[ा] п , इनकार (तर्क)

करना ин'к[ा]р (тарк') кар'н[ा] п (се

от чего-л), आजाद (मुक्त) होना

(हो जाना) [ा]з[ा]द (мукт') х^он[ा] (хо

д^жан^а) нп (освободиться, се от

чего-л)

отр^еш^иться сов см отр^еш^ать-

ся

отриц^ание с इनकार ин'к^ар

म, अस्वीकार अस्विकार म, नकार
नाकार म

отрицательно нареч इनकार के
तौर पर ин'कार कэ ताор पार, अस्वी-
कारपूर्वक अस्विकार-पूरवाक, ~ пока-
чать головой नकारते हुए सिर हि-
लाना n, он отвётил ~ उस ने इन-
कार किया

отрицательный прил 1. इन-
कारी ин'कारी, नकारात्मक नाकारात्-
माक, ~ отвёт नकारात्मक उत्तर म, 2. физ, мат निगेटिव निगेटिव,
ऋणात्मक रिनात्माक, 3. (плохой) बुरा
बुरा, खराब खराब

отрицать несов इनकार (अस्वी-
कार) करना ин'कार (अस्विकार) कार'-
ना n (से что-л), मुकरना मुकार'-
ना n, नकारना नाकार'ना n, खडन
करना क'खान्दान कार'ना n (опровер-
гать, का что-л)

отроги мн पहाड की शाखे पा-
खार कय शाखे ज मн

отродье с разг бран बच्चा
बाचचा-म

отросток м 1. бот फुनगी
प'खुन'गी ज, पल्लव पल्लव म, 2.
анат आत्र-पुच्छ अन्त्र'-पुच्छ' म

отрочество с बाल्य बाली' म,
नवयौवनावस्था नाव-याव'नावस्था
ज, बाल्यावस्था बालीनावस्था ज

отрубать несов काटना काट'ना
n, काट देना (डालना) काट दэना
(दाल'ना) n

отруби мн भूसी ब'खुसि ज, चो-
कर चोकर n

отрубить сов см отрубать

отрыв м बिलगाव बिल'गाव म,
в -е от чего-л. से अलग होकर, से
ताल्लुक (सबध) न रखते हुए, без
~а от производства अपने काम
को छोड़े बिना

отрывать несов 1. तोड़ना तोर'-
ना n, तोड़ देना तोर दэना n, उधेड़-
ना उद'खर'ना n, उधेड़ डालना उद'खर
दाल'ना n, जुदा (अलग) करना (कर
देना) दजुदा (अलग) कार'ना (कार
दэना) n (отделять, से от кого-л,
от чего-л), 2. (отвлекать) तुड़ाना
तुड़ा'ना n

отрываться несов 1. (отде-
ляться) उड़ना उर'ना n, उड़ जाना
उर दजाना n, ~ от земли (о са-
молете) जमीन से उठना n, 2.
(отвлекаться) छोड़ना च'खोर'ना n,
छोड़ देना च'खोर दэना n, он не мог
оторваться от книги वह किताब से
अलग न कर सका; не отрываясь
(не прекращая работы) अपने काम
को छोड़े बिना; 3. (утрачивать
связь) ताल्लुक (सबध) छोड़ना ताल-
लुक (सम्बन्ध) च'खोर'ना n (से от
кого-л, от чего-л), ~ от масс
आम जनता से अपने सबध तोड़ना
(तोड़ लेना) n

отрывисто нареч. एकदम एक-
-दाम

отрывок म खंड क'खान्द' म, अंश
अंश n, भाग ब'खार म

отрывочный прил बेसिलसिला
बे-सिल'सिला (бессвязный), नामुक्मल

нā-मुकाम्मल, अपूर्ण अपूर्ण' (непол-
ный)

отры́жка *ж* डकार दाक़र *ж*
отря́д *м* दस्ता दास्तā *м*, दल
дал *м*, передово́й — अगला दस्ता
м, अग्रदल *म*, воен अग्रगामी सैन्य
म, изыска́тельный — खोज-मडल
म, пионе́рский — पायोनियर दल *म*

отряди́ть *сов см* отряжа́ть

отряжа́ть *несов* भेजना ब^хэдж'-
нā *п*, भेज देना ब^хэдж दэнā *п* (по-
сылать), मुकर्र (नियुक्त) करना
मुकारр (नियुक्त) кар'нā *п* (на-
значать, को кого-л, что-л, पर
куда-л)

отря́хивать *несов* झाड़-भूडना
дж^хār-дж^хур'нā *п*

отря́хиваться *несов* 1. अपने
ऊपर से धूल झाड़ना अप'नэ उपार सэ
द^хул дज^хār'नā *п* (стряхивать
пыль), 2. (о птице) फडकाना प^хар'-
कāнā *п*

отря́хну́ть(ся) *сов см* отря-
хивать(ся)

отсвѣ́чивать *несов* अभासित
होना āб^хāsит хонā *пп*

отсеб́ятина *ж* разг बनी-बनाई
बात बानि-बानāй бāt *ж*, театр
प्रक्षिप्त वाक्य प्राक्षिप्त' वāक्य' *म*

отсѐв *м* в разн знач छोट
च^хāt *ж*

отсѐва́ть *несов см* отсѐи-
вать 1

отсѐивание *с* छोट च^хāt *ж*

отсѐивать *несов*, 1. [छलनी

से] भारना (छाँटना) [च^хाल'नी सэ]
дж^хār'нā (च^хāt'нā) *п*, 2. *перен*
छाँटना च^хāt'нā *п*, चुनकर निकाल
देना चुन'कार निकाल दэнā *п*

отсѐива́ться *несов* छँटना च^хāt'-
нā *пп*

отсѐка́ть *несов* काटना कāt'нā
п, काट देना (डालना) कāt दэнā
(дāl'нā) *п*

отсѐчѐние *с* काट कāt *ж*, ✧
дать гóлову на — разг अपने सिर
की शपथ देना *п*

отсѐчь *сов см* отсѐка́ть.

отсѐять(ся) *сов см* отсѐи-
вать(ся)

отска́кивать *несов* 1. उछलना
уч^хал'нā *пп*, उछल आना уч^хал
āнā *пп*, कूदना कुद'нā *пп* (पीछे
को, पीछे *назад*, से *от* *чего-л*),
टकराकर पीछे उछल (लौट) आना
так'рāकार पिय^хэ уч^хал (लाот) āнā
пп (о мяче), 2. (отрывать, от-
деляться) उडना ур'нā *пп*, अलग
(पृथक्) हो जाना āчаг (प्रित^хак) хō
джāнā *пп*

отско́чйть *сов см* отска́кивать.

отслу́жить *сов* 1. (прорабо-
тать некоторое время) खिदमत
(सेवा) करना хид'मत (сэвā) кар'нā
п, 2. (срок) जमाना पूरा करना
замāнā пурā кар'нā *п*, [इकरार के
मुवाफिक] पूरे वक्त काम करना [ик'-
рār кэ мувāфик] пурэ вакт' кām
кар'нā *п*, अपनी नौकरी का अरसा
पूरा करना अप'नी наок'री кā ар'сā

पुра कार'ना *n*, 3. (о вещах) बेकार होना (हो जाना) बэ-ка̄р खона̄ (खो джāнā) *нп*, घिसना ग^खис'ना̄ *нп*, घिस जाना ग^खис джāнā *нп* (износиться)

отсовётовать *сов* समझाकर रोकना сам'дж^аकार рок'ना̄ *n*

отсрочить *сов* टालना ताल'ना̄ *n*, टाल देना ताल दēना̄ *n*, मुलतवी (स्थगित) करना (कर देना) मुल'तावी (ст^аगित) कार'ना̄ (कार दēना̄) *n*

отсрочк||а *ж* मोहलत मोख'лат *ж*, स्थगितकरण स्त^аगित-कारान *म*, दाव[ा]त् -у मोहलत देना *n*

отставание *с* पिछडेपन पич^ख'рэ-पान *म*, अनुन्नति अनुन्नति *ж*

отста||в^ать *несов* 1. पिछड़ना पич^खार'ना̄ *नп*, पिछड़ जाना पич^खार дजāनā *नп*, पीछे रहना (होना) पич^खэ राख'ना̄ (खона̄) *नп* (मे व चैम-ल), отста^аत् на километр एक किलोमी-टर पीछे रहना *नп*, не — पीछे लगना *नп*, не — от ког^о-л. किसी के बरा-बर होना *नп*, не — ни на шаг от ког^о-л. किसी के बराबर चलना (दौड़ना) *नп*, — от поезда गाडी से बचना *नп*, этот ученик отста^ал от клāсса यह छात्र क्लास मे पीछे है; 2. (о часах) सुस्त होना (चलना) सुст' хона̄ (चाल'ना̄) *नп*, часы — ют на дэс^ать мин^ут घडी दस मिनट पीछे (सुस्त) है; 3. (отделяться) अलग होना (हो जाना) अलग хона̄ (खो джāнā) *नп*, 4. (оставлять в покое) राख [अकेले] रहने देना

[अकलэ] राख'ने दēना̄ *n*, अकेला छोड देना अकलā च^खोर दēना̄ *n*

отста^авить *сов см* отставля^ать
отста^авк||а *ж* इस्तीफा इस्तिफā *म*, पदत्याग पद-त[ा]йāग *म*, पदच्युति पद-च[ा]युति *ж*, अवसर-ग्रहण अव'सार-ग्राखान *म*; подав^аत् व —у अपने पद से इस्तीफा देना (पेश करना) *n*, त्यागपत्र देना (दे देना) *n*, ухो^ди^ть в —у पदत्याग करना *n*, अपनी नौकरी की अवधि पूरी होने पर काम से हट जाना *नп*

отставля^ать *несов* 1. एक तरफ रख देना эк тараф राख' दēना̄ *n*, सरकाना सार'कāनā *n*, खिसकाना क^खис'कāनā *n* (отодвигать), 2. (сметать) बरतरफ (पदच्युत) करना बार-ताराफ (पद-च[ा]युत) कार'ना̄ *n*

отставной *прил* अवसर-प्राप्त अव'सार-प्राप्त', विरत विरत

отста^аивать *несов* लड़ना लार'-ना̄ *n* (бороться, के लिये что-л), बचाना बачāनā *n* (को कोг^о-ल, что-ल), हिफाजत (रक्षा) करना हि-फāजत (राक्षā) कार'ना̄ *n* (защищать, की कोग^о-ल, что-ल), जोर देना зор दēना̄ *n* (настаивать, पर что-ल), — дēло м^ира शांति की रक्षा करना *n*

отста^аиваться *несов* निथरना नित^खार'ना̄ *नп*, ठहरना त^खाखार'ना̄ *नп*, ठहर जाना त^खाखार दजāनā *नп*

отста^алость *ж* पिछडेपन पич^ख'-рэ-पान *म*, अनुन्नति अनुन्नति *ж*

отста^алый *прил* पिछड़ा हुआ

पिच^xра̎̎ хуа̎, अनुन्नत अनुन्नत (о промышленности, стране), अविकसित अविकासित (неразвитый)

отста́ть сов см отставáть

отстёгивать несов खोलना क^xोल'на̎ n, खोल देना क^xोल'दэना̎ n, ~ पुँगोविचु बटन खोलना n

отстёгиваться несов खुलना क^xул'на̎ nп, खुल जाना क^xул'दज्हा̎-ना̎ nп

отстегну́ть(ся) сов см отстёгивать(ся)

отсто||я́ть I несов (находиться) वाका (स्थित) होना वाका̎ (स्थित) खोना̎ nп (की दूरी पर ना काको-ल' र'स'तो'य'नी, से ओत चेओ-ल'), э'тот го́род ~'йт' отсю́да на пять кило-ме́тров यह गहर यहाँ से पाँच कि-लोमीटर दूर (की दूरी पर) है, э'ти городá ~'йт' друг' от дру́га на пять киломе́тров ये दो'но' शहर' एक' दूसरे' से पाँच' किलोमीटर दूर (की दूरी पर) हैं.

отсто́ять II сов см отста́ивать

отсто́яться сов см отста́иваться

отстра́ивать несов बनाना बा-ना̎ n, बना देना बा'ना̎'दэना̎ n (फिर से заново), तामीर करना ता-मीर' कार'ना̎ n (की च'तो-ल'), निर्माण करना निर्माण' कार'ना̎ n (का च'तो-ल')

отстране́ние с 1. हटना ख'ता̎-ना̎ n, वहिष्कार बा'खिश'कार' m (устранение), 2. (от должности)

वरतरफी бар-тар'фи̎ ж, पदच्युति पाद-च'युति̎ ж

отстрані́ть(ся) сов см от-страня́ть(ся)

отстраня́ть несов 1. हटना ख'ता̎-ना̎ n, हटा देना ख'ता̎'दэना̎ n, वहिष्कार करना बा'खिश'कार' कार'ना̎ n (устранять), 2. (от должнос-ти) छुड़ाना च'хुर'āना̎ n, छुड़ा देना च'хुर'ā'दэना̎ n, वरतरफ (पदच्युत) करना бар-тараф (पाद-च'युत) कार'ना̎ n; ~ от уча́стия हिस्सा लेने से मह'रूम करना n

отстраня́ться несов हटना ख'та̎'ना̎ nп, हट जाना ख'त'दज्हा̎-ना̎ nп

отстрéливаться несов बचाव मे गोली चलाना बा'चाओ' म'ओ' गोली च'ала̎ना̎ n

отстрига́ть несов. काटना का̎т'-ना̎ n, काट देना (डालना) का̎त'दэना̎ (दा̎ल'ना̎) n

отстри́чь сов см отстрига́ть

отстро́бить сов см отстра́ивать

отступáть несов. 1. [पीछे] हटना (हट जाना) [पिच'खे] ख'त'ना̎ (ख'त'दज्हा̎-ना̎) nп, ~ на но́вые позы́ции

नयी पाँत (पक्ति) पर हटना (हट जाना) nп, 2. (от обещания, принципов) डिगना दिग'ना̎ nп, डिग जाना दिग'दज्हा̎-ना̎ nп

отступáться несов पराङ्मुख होना पा'रā-न-मु'ख' खोना̎ nп (से ओत चेओ-ल'), छोड़ना च'хोर'ना̎ n, छोड़ देना च'хोर'दэना̎ n, त्यागना

тиāг'нā *n*, इनकार (तर्क, त्याग) करना ин'кār (तार्क', तिāг) кар'нā *n* (отказываться)

отступіть(ся) *сов см* отступать(ся)

отступлѣние *с* 1. [पीछे] हटना [पिच^खэ] хат'нā *м*, 2. (от правила, закона) खिलाफवर्जी хилāф-варзй *ж*, अपवाद ап'вāд *м* (исключение), 3. (от обещания, принципов) डिग'ना दिग'нā *м*, 4. (от темы) विषया-तरकरण вишайāнтар-каран *м*

отступник *м* स्वपक्षत्यागी स्वा-पाक्ष'-तйāги *м*, स्वमतत्यागी स्वा-मत-तйāги *м*

отступно||е *с* तावान तāвāн *м*, हर्जाना харджāнā *м*, дать ~го कष्ट से बचने के लिये रुपया देना *п*, बदला देना *п*

отступя *нареч* हटकर хат'кар (से *от* кого-л, *от* чего-л)

отсутств||ие *с* 1. गैरहाजिरी гаэр-хāзирй *ж*, अनुपस्थिति अनु-पास्त^хити *ж*, в мое ~ मेरी गैर-मौजूदगी मे; находіться в ~ин गैरहाजिर (анुपस्थित) होना *нп*, 2. (недостаток) कमी कामй *ж*, अभाव аб^хāо *м*, न्यूनता нйून'tā *ж*, за ~нем врѣмени समयाभाव के कारण

отсутствовать *несов* गैरहाजिर (анुपस्थित) होना гаэр-хāзир (анुपास्त^хит) хонā *нп*

отсутствующий 1. *прич* *от* отсутствовать, 2. *прил* गैरहाजिर

гаэр-хāзир, अनुपस्थित अनुपास्त^хит, ◇ ~ взгляд निरुद्देश्यदृष्टि *ж*

отсчитāть *сов см*. отсчйты-вать

отсчйтывать *несов* गिनना गिन'нā *п*, गिन देना (लेना) гин дэнā (лэнā) *п*

отсылāть *несов* भेजना б^хэдж'-нā *п*, भेज देना б^хэдж дэнā *п*, भिजवाना б^хидж'вāнā *п* (через ко-го-л), लौटाना लाотāнā *п*, लौटा देना लाотā дэнā *п* (посылать об-ратно)

отсыпать *сов см* отсыпāть

отсыпāть *несов* डालना дāl'нā *п*, डाल लेना (देना) дāl лэнā (дэнā) *п*, डालकर नाप लेना дāl'-кар нāп лэнā *п* (отмерять)

отсырѣть *сов* तर (गीला) हो जाना тар (гйлā) хо джāнā *нп*

отсюда *нареч* 1. यहाँ (इधर) से йāхā (ид^хар) сэ, 2. *перен* (из этого) इस से ис сэ, इस लिये इस लिये (таким образом), इस वजह (कारण) ис ваджах (kāран) (по этой причине), ~ слѣдует, что ... इस से यह नतीजा निकलता है कि ..

оттаивать *несов* पिघलना पि-г^хал'нā *нп*, गलना гал'нā *нп*, गल जाना гал джāнā *нп*

оттāлкивать *несов* 1. धक्का देना д^хаккā дэнā *п*. (को *кого-л*, *что-л*), ढकेलना д^хакэл'нā *п*, ढकेल देना द^хакэл дэнā *п*, ~ ногом ठुकराना *п*, 2. *перен* बेगाना करना

бэгānā кар'нā *n*, घृणा (विरक्ति)
पैदा करना ग्^хринā (вираक्ति) पाэдā
кар'нā *n*

оттāлкиваться *несов он от-*
толкну́лся шестом от бёрега वह
वल्ली से किनारे पर जोर लगाकर
कश्ती को मझधार में ले गया वा^х
баллй сэ кинāрэ пар зор лагāкар
каштй ко мадж^х-д^хār мē лэ гайā

оттāлкивающий 1. *прич от*
оттāлкивать; 2. *прил (отерати-*
тельный) घिनौना ग्^хинаонā, घृणा-
जनक ग्^хринā-джанак, वीभत्स ब्र-
ब^хात्स'

оттāчивать *несов तेज करना*
тэз кар'нā *n*, सान पर रखना सāн
пар ра^хнā *n* (на точильном
камне, को что-л)

оттāять *сов см оттāивать*

оттенить *сов см оттенять*

оттёнок *м रंग ранг' м*

оттенять *несов 1. [रंग की]*
छाया डालना [रंग' क्क] च^хāйā
дāл'нā *n*, रंग के मुख्तलिफ दर्जो से
रगना रान्ग' कэ мухт'лиф дарджō
сэ ранг'нā *n*, 2. *перен जोर देना*
зор дēнā *n* (подчёркивать, पर
что-л)

оттепель *ж वर्ष पिघलने का*
मौसिम बारफ' पिंग^хал'нэ кā мао-
сим *м*

оттеснить *сов см оттеснять*

оттеснять *несов ढकेलना द^ха-*
क^эп'нā *n*, हटाना ख़ातāнā *n*, ढकेल
(हटा) देना द^хакэл (ख़ातā) дēнā *n*

оттиск *м полигр छाप च^хāп ж*
оттогō 1. *нареч (по этой при-*
чине) इस लिये ис лийэ, इस वजह
(कारण) ис ваджа^х (кāран), इस
सबब से ис сабаб сэ, 2. *союзное сло-*
во ~ что इस लिये कि ис лийэ
ки, क्योंकि क्कō-ки

оттолкну́ть(ся) *сов см оттāл-*
кивать(ся).

оттопёриваться *несов разг*
उभडना उब^хар'нā *нп*

оттопёриться *сов см отто-*
пёриваться

отточить *сов см оттāчивать*

оттūда *нареч वहाँ (उधर) से*
ва^хā (уд^хар) сэ

оттягивать *несов 1. (войска)*
अपनी तरफ (ओर) खीचना अप'нй
тараф (ор) к^хйч'нā *n* (от~~в~~лекать);
[पीछे] हटाना (हटा देना) [पिच^хэ]
хātāнā (хātā дēнā) *n* (от~~в~~одить);
2. *перен (отодвигать на более*
поздний срок) टालना तāл'нā *n* (पर
на какой-л срок), टाल देना तāл
дēнā *n* (पर на какой-л срок);
मुलतवी (स्थगित) करना (कर देना)
мул'тави (ст^хагит) кар'нā (кар
дēнā) *n* (के लिये на какой-л срок,
वक्त वचने के लिये чтобы व्यिग-
रारत वरेम)

оттяну́ть *сов см. оттягивать*

отупение *с सुस्ती सुस्तй ж,*
मदपन मанд'-пан *м*

отупеть *сов मदबुद्धि हो जाना*
मанд'-будд^хи хō джāнā *нп*

отучать *несов* छुड़ाना च^хурānā *п*, छुड़ा देना च^хурā дэнā *п*

отучаться *несов* आदत भुलाना ādat б^хулānā *п* (की *от* чего-л), अभ्यास छोड़ना аб^хиās च^хор'нā *п* (का *от* чего-л)

отучить(ся) *сов см* отучать (-ся)

отхаркивать *несов* खखारना क^хак^хār'nā *пп*, बलगम (कफ) निकालना бал'гам (काप^х) никāл'nā *п* (मोक्रóту)

отхлебнуть *сов* разг चुसकी लगाना чус'ки лагānā *п*

отхлынуть *сов* [पीछे] बह जाना [पिच^хэ] ба^х джānā *пп*, перен [पीछे] दौड़ पड़ना [पिच^хэ] दाор пар'nā *пп*

отход *м* 1. (отправление) रवाना होना равānā ^{खो}nā *м.*, रवानगी равān'гя *ж*, प्रस्थान प्रаст^хān *м*, 2. *воен* [पीछे] हटना [पिच^хэ] ^खат'nā *м*

отходить *несов* 1. हटना ^खат'nā *пп*, हट जाना ^खат джānā *пп*, 2. (о поезде и т *п*) चला जाना चалā джānā *пп*, रवाना होना (हो जाना) равānā ^{खो}nā (^{खो} джānā) *пп* (से *откуда-л*, के लिये *куда-л*); 3. *воен* [पीछे] हटना (हट जाना) पिच^хэ ^खат'nā (^खат джānā) *пп*, 4. (от темы и т *п*) छोड़ना च^хор'nā *п*, он отошел от своей темы, затрóнув ряд других попросов उस ने अपने असल

मजमून को छोड़के और किसी बात का जिक्र किया; 5. (в чью-л *собственность, владение*) चला जाना चалā джānā *пп* (के हाथों में, के कब्जे *к кому-л*)

отходчивый *прил* आसानी से ठंडा हो जानेवाला āsānī сэ т^хандā ^{खो} джānā-вāлā

отходы *мн* फजूल पैदावार फा-зूल पाэдā-вār *ж*

отцвести *сов см* отцветать
отцветать *несов* 1. फूल चुकना प^хул चुक'nā *пп*; 2. *перен* मुरझाना मुर'дж^хānā *пп*, मुरझा जाना मुर'дж^хā दजānā *пп*

отцепить(ся) *сов см* отцеплять(ся)

отцеплять *несов* अलग (जुदा) करना अलग (джудā) кар'nā *п*, खोलना क^хол'nā *п*, खोल देना क^хол дэнā *п*

отцепляться *несов* छूटना च^хут'nā *пп*, खुलना क^хул'nā *пп*, छूट (खुल) जाना च^хут (क^хул) दजānā *пп*, अलग हो जाना अलग ^{खो} джānā *пп*

отцовский *прил* बाप का बाप का, पैतृक पाэтриक

отцовство *с* बापपन बाप-пан *म*, पितृत्व पितरित्व' *म*

отчаяиваться *несов* नाउम्मेद (निराश, आशाहीन) होना (हो जाना) нā-уммэд (निरāш, āшā-^खян) ^{खो}nā (^{खो} दजānā) *пп*, отчаяться спасти больно́го मरीज की जिदगी

की आस खो बैठना *нп*, रोगी के बचने की आशा न रखना *п*

отчáливать *несов* लगर उठाना *лангар* *ут^хānā* *п*

отчáлить *сов см* отчáливать
отча́сти *нареч* किसी हद तक
किसी *ख*ад так, अशतः *āsh'tāḥ*

отча́яние *с* मायूसी *माँयूसी* *ж*,
निराशा *निराशा* *ж*, प्रीयति (впасть)
в — निराशाग्रस्त हो जाना *नп*

отча́янный *прил* 1. (выражающ-
ий отчаяние) मायूस *माँयूस*, नि-
राश *निराश*, 2. (смелый, рискован-
ный) सिरतोड *सिर-तोर*, जानतोड
जाँह-तोर, दु साहसी *दुखसाँह'सी*

отча́яться *сов см* отча́иваться
отчего́ *нареч* क्यों *क्यों*, किस
वजह (कारण) *किस* *वादजाख* (*कारण*)
(по какой причине), किस लिये
(वास्ते) *किस* *लीयै* (*वास्ते*) (*для чего*),
वот — इसी लिये, इसी कारण

отчество *с* बाप का नाम *बाप का*
नाम *म*, पितृनाम *पित्रि-नाम* *म*

отчё́т *м* रिपोर्ट *रिपोर्ट' ж*,
бух *हिसाब* *खिसाब* *м*, представ-
лять — रिपोर्ट पेश (उपस्थित) करना
п, отдавать себе — *в чем-л.* समझना
नп, давать — वर्णन करना *п*, सबब
(कारण) बतलाना *п* (को *кому-л.*,
का *в чем-л.*)

отчё́тливо *нареч* साफ तौर पर
साँफ *ताोर* *पार*, स्पष्ट रूप से *спашт'*
रूप *से*

отчё́тливый *прил* साफ *साँफ*,
स्पष्ट *спашт'*

отчё́тность *ж* *काँ* *हिसाब* *कि-*
ताव *खिसाब-कितāब* *म*; *वैस्ति* *бухгаँ-*
терскую — *हिसाब* *किताब* *रखना* *п*

отчё́тный *прил.* — *год* *हिसावी*
साल *खिसाबी* *साँल* *म*, — *दोक्ला* *रिपोर्ट*
रिपोर्ट' *ж*

отчи́зна *ж* *जन्मभूमि* *दजानम'*
-ब^хुमि *ज*, *पितृभूमि* *पित्रि-ब^хुमि* *ज*
отчи́м *м* सौतेला बाप *साотэला*
बाँप *म*, सौतेला पिता *साотэला* *पिता*
म *неизм*

отчислѐние *с* 1. (вычет) कटौ-
ती *काताоти* *ज*, 2. (увольни-*ие*) *वर-*
तरफी *बार-तार'फी* *ज*, *पदच्युति* *पाद-*
-च्युति *ज*

отчи́слить *сов см* отчислѐть
отчислѐть *несов* 1. (вычитат^ь)
घटाना *ग^хатānā* *п*, निकालना *निकाँल'*
ना *п*, निकाल लेना *निकाँल* *लānā* *п*,
2. (увольнять) *वरतरफ* (*पदच्युत*)
करना (*कर देना*) *बार-ताराफ* (*पाद-*
-च्युत) *कार'ना* (*कार दēnā*) *п*, *नि-*
कालना *निकाँल'ना* *п*, *निकाल देना*
निकाँल *दēnā* *п* (*из учебного заве-*
дения и т. п.)

отчитáть(ся) *сов см* отчи́ты-
вать(ся)

отчи́тывать *несов* फटकारना
प^хат'कार'ना *п*, भर्त्सना करना *ब^хार*
त्स'ना *कार'ना* *п* (की *кого-л.*)

отчи́тываться *несов* रिपोर्ट
करना *रिपोर्ट' कार'ना* *п* (*दोक्ला-*
дывать), — *в своей* *राबो́те* *अपने*
काम *से सूचित* *करना* *п* (को *перед*
кем-л.)

отчужд́ать *несов юр* जब्त् कर-
ना забт' кар'нā *n*

отчужд́ение *c* 1. *юр* जब्त्
забт' *m*, 2. (отдаление) बिलगाव
бил'гāо *m*

отшатн́уться *сов см* отшāты
ваться

отшāтываться *несов* 1. [पीछे]
हटना (हट जाना) [пич^xэ] *хат'нā*
(*хат джāнā*) *нп*, चौकना चाōк'нā
нп (в страхе), 2. *перен* हटना
хат'нā *нп*, हट जाना *хат джāнā* *нп*

отшвы́ривать *несов* फेकना
п^xэк'нā *n*, фек देना п^xэк дэнā *n*,
लात मारना лāt мār'нā *n* (को, पर
кого-л, что-л), ठुकराना т^xук'рāнā
n (ногой)

отшвырн́уть *сов см* отшвы́-
ривать

отшэ́льник *m* त्यागी тйāгй *m*,
सन्यासी саннийāсы *m*

отшут́иться *сов см* отшүчи-
вагся

отшүчи́ваться *несов* हँसी मे
उडाना хāсы мē урāнā *n*

отщепе́нец *m* स्वपक्षत्यागी сва-
-пакш'-тиāгй *m*, स्वमतत्यागी сва-
-मत-тиāгй *m*

отъезд *m* रवाना होना равāнā
хонā *m*, रवानगी равāн'гй *ж*,
प्रस्थान праст^xāн *m*

отъезжа́ть *несов* जाना джāнā
нп (की दूरी पर на какое-л рас-
стояние)

отъехать *сов см* отъезжа́ть

отъя́вленный *прил* पक्का пак-
кā, कट्टर каттар

отыгра́ться *сов см* оты́гры-
ваться

оты́грываться *несов* 1. जीत
लेना джйत лэнā *n*; 2. *перен* बदला
लेना бад'лā лэнā *n*

отыска́ть *сов см* оты́скивать
оты́скивать *несов*. ढूँढना д^xūr^x-
нā *n*, खोजना क^xодж'нā *n*, ढूँढ
(खोज) निकालना д^xūr^x (к^xодж) ни-
кāl'нā *n*

офице́р *m* [फौजी] अफसर [фао-
джй] аф'сар *m*, — связи सपर्काधि-
कारी *m*

официа́льн||ый *прил* सरकारी
сар-ка́рй, अधिकृत ад^xикрит, —ое
сообщение शासकीय सूचना *ж*

официа́нт *m* वेटर вэтар *m*,
बायरा бай'рā *m*

официо́з *m* अर्ध-सरकारी समा-
चारपत्र ард^x-сар-ка́рй самāчār-
-патр' *m*

офо́рмить(ся) *сов см* оформ-
лять(ся)

оформле́ние *c* 1. शकल देना
шакал дэнā *m*, सजावट саджа́ват
ж (здания), — кнйги छपाई सफाई
ж, 2. (узаконение) जायज ठहराना
джāйяз т^xах'рāнā *m*, विधानीकरण
вид^xāнй-каран *m*

оформля́ть *несов* 1. शकल देना
(बनाना) шакал дэнā (банāнā) *n*,
सजाना саджа́нā *n* (здание), 2.
(узаконивать) जायज ठहराना джā

йаз т^хах'рānā *n*, कानून-सगत (विधानीकरण) करना कानून-संगत (विद^хānī-कारण) कार'नā *n*, ~ [на рабóту] काम पर लगाना (नियुक्त करना) *n*

оформля́ться *несов 1* (принимать законченную форму) गकल (रूप) इख्तिyार (धारण) करना шакал (रूप) ихтийāр (द^хāरण) कार'нā *n*, 2.. ~ [на рабóту] काम पर लग जाना कām пар лаг джānā *nn*

ох межд आह! āh!, उफ! uf!, ऊह! uḥ!, हा! hā!, हाय! hāy!

оха́лк||а *жс* गढा गат^хā *m*, गाँठ गāт^х *жс*, ♦ взять в ~у गोद में लेना *n*

о́хать *несов* कराहना कारāх'нā *nn*, कहरना काхар'нā *nn*

охва́т *m 1.* (масштаб) पैमाना पाэмānā *m*, व्यापकता वйāпак'tā *жс*, 2. (включение) शामिल करना शामिल कार'нā *m*

о́хватить *сов см* охватывать

о́хватывать *несов 1.* (обхватывать) लपेटना लाпэт'nā *n*, लपेट लेना (देना) लापэт лэнā (дэнā) *n*, 2. (включать) शामिल करना शामिल कार'нā *n*, 3. (огнеи и т *n*) पकड़ना पाкар'nā *n*, पकड़ लेना पाкар лэнā *n*, 4. (понимать, усваивать) समझना самадж^х'нā *n*, समझ लेना самадж^х лэнā *n*

охладева́ть *несов 1.* ठडा (सर्द, शीतल) होना (हो जाना) т^хандā (сард', шйтал) хонā (хō джānā) *nn*, 2. перен जी फिरना джй प^хир'-

нā *nn* (से क^хому-л), बुझना बुдж^х'-нā *nn*, बुझ जाना बुдж^х джānā *nn* (о чувствах)

охладе́ть *сов см* охладева́ть

охлади́ть(ся) *сов см* охлад-да́ть(ся)

охлажда́ть *несов 1.* ठडा (सर्द) करना त^хандā (сард') कार'нā *n*, 2. перен (чувства) बुझाना बुдж^хā-нā *n*

охлажда́ться *несов 1.* ठडा (सर्द, शीतल) होना (हो जाना) त^хандā (сард', шйтал) хонā (хō джānā) *nn*, 2. перен (о чувствах) बुझना बुдж^х'нā *nn*, बुझ जाना बुдж^х джā-нā *nn*

охлажде́ние *c 1.* (действие) ठडा करना त^хандā कार'нā *m*, 2. (состояние) ठडा हो जाना т^хандā хō джānā *m*

охмелéть *сов* मतवाला हो जाना मत'вālā хō джānā *nn*

о́хнуть *сов см* о́хать

охо́та I *жс* शिकार शिकār *m*, आखेट āк^хэт *m*

охо́та II *жс* (желание) चाह चाḥ *жс*, इच्छा ичч^хā *жс*

охо́титься *несов* शिकार करना (खेलना) शिकār कार'нā (क^хэл'nā) *n* (ка на кого-л), आखेट करना āк^хэт कार'нā *n*

охо́тник *m* शिकारी शिकārī *m*

охо́тнич||ий *прил* शिकारी शिकārī, शिकार का शिकār kā, ~ья собāка शिकारी कुत्ता *m*.

джăдѹ м, आकर्षण ँकारшान м
(привлекательность)

очаровáтельный прил दिल-
कश дил-каш, मोहन मोхан, मनो-
हर мано-хар

очаровáть сов см очарóвывать
очарóвывать несов मोहित कर-
ना (कर लेना) मोहित кар'на (кар
лэна) п, जादू करना (कर देना,
डालना) द्जăदѹ кар'на (кар дэна,
дăл'на) п, आकर्षण करना ँकारशान
кар'на п (का को-л.).

очевíдец м चरमदीद गवाह
чашм'-дйд гавăх м, प्रत्यक्षदर्शी प्रा-
तँयाक्ष'-даршй м, साक्षी सăक्षй म

очевíдно 1. अवधि сл शायद
шăйад, स्पष्टत स्पашт'таख, प्रकटतः
пракат'таख, व्य, —, дŭмаете, что...
आप जाहिर तौर पर ऐसा सोचते है
कि. ; 2. безл в знач сказ —,
что. जाहिर है कि зăхир хăэ
ки, ёто — यह साफ (स्पष्ट) है йăх
сăф (спашт') хăэ

очевíдный прил जाहिर зăхир,
प्रत्यक्ष प्रातँयाक्ष'

очень нареч बहुत бахут, अति
ати, सा सă (усилительная части-
ца), он был — заинтересóван उस
को बहुत दिलचस्पी थी, он поёт не
— хорóшо वह बहुत अच्छा नहीं गा-
ता है, — мăленький छोटा सा, — трŭд-
ное дéло बडा भारी कार्य म, — мŭг-
кий सुकोमल; — далёкий सुदूर

очередн||óй прил 1. निकटतम
[स्थित] निकат-там [सखित], ठीक अग-

ला (पिछला) तख ag'lā (पिचख'lā),
переходить к —ым делăм अपने
दूसरे कामो मे लगना नп, 2. (обыч-
ный) मामूली māmūlī, साधारण sâ-
दखāran, — óтпуск मामूली छुट्टी ж,
—ые выборы साधारण निर्वाचन म
óчеред||ь ж 1. (последователь-
ность) सिलसिला сил'силā м, क्रम
कram म, 2. (черед) वारी бāря ж,
दाँव दăо м, по —и वारी पर, वारी
वारी [से]; 3. (खвост) कतार कатар
ж, ताँता tātā म; становиться в —
कतार बाँधना п

óчерк м रूपरेखा रुप-рэкख ж
óчерный сов मुंह काला करना
мŭх кălā кар'на п (का को-л,
что-л), कलक चढाना (लगाना) का-
लान्क' чарखānā (лагānā) п. (पर को-
लो-ल, что-л).

óчерствéть сов सखत (सगदिल,
कडा) हो जाना сахт' (санг'-дिल,
кара) хó джănā नп

óчертáния мн बाह्य रेखाएँ bākhī'
рэкखāэ ж мн

óчертíть сов см очёрчивать
óчертя: — гóлову разг बिना
विचारे बिना विचारэ, बे सोचे-समझे
बे सोचे-сам'джखэ, अधाधुंध अन्धखā-
-दखундख'

óчёрчивать несов बाहर की रेखा
खीचना бāхар ки рэкखā कखйч'на п,
बाह्य-रेखा अकित करना бāхй'-рэкखā
अंकित кар'на п

óчёски мн — шерсти बारीक
रही पशम бāरйк радди пашам ж

ОЧНИЙТЬ *сов* तेज करना तэз кар'-
нā *n*

ОЧИСТИТЬ(СЯ) *сов см* очи-
щāть(ся)

ОЧИСТКА *ж* सफाई сафāй *ж*,
परिशोध परिшод^x *н*, — семьян वी-
जशोधन *м.*, ♦ для —и сōвести मन
निर्मल रहने के लिये.

ОЧИСТКИ *мн* छीलन च^xйлан *ж*
ОЧИЩАТЬ *несов* 1. साफ करना
сāф кар'нā *n* (को что-л), निखारना
ник^xār'нā *n* (चिस्तित्), — хлōпок
ओटना *n*, पीजना *n*, 2. (снимать
кожицу, шелуху) छिलका उतारना
ч^xил'кā утār'нā *n* (का что-л),
छीलना च^xйл'нā *n*, — рис от шелухи
धान से चावल निकालना *n*, 3. (осво-
бождать) साफ करना सāф кар'нā
n, — дорōгу रास्ता साफ करना *n*,
4. (опорожнять) खाली करना खāли
кар'нā *n*.

ОЧИЩАТЬСЯ *несов* साफ होना
(हो जाना) сāф хōнā (खो джāнā) *нп*,
निखरना ник^xār'нā *нп* (चिस्तित्-
ся), खुलना к^xул'нā *нп* (о небе)

ОЧКИ *мн* ऐनक аэнак *ж*, चश्मा
чашмā *м*, надевāть — चश्मा [आँखो
पर] चढाना (चढा लेना) *n*, носītь
— चश्मा लगाना *n*

ОЧК *о с* प्वाइट पवāинт' *м*, पौ पाо
ж (на игровой кости), ♦ втирāть
—ī разг आँखो मे घूल भोकना *n*

ОЧНУТЬСЯ *сов* (прийти в себя,
опомниться) होश मे आना хōш мō
āнā *нп*

ОЧН *ый* *прил* устраивать ~ую
ста́вку सामने ले आना сām'нэ лэ
āнā *нп*

ОЧУТИТЬСЯ *сов* पड जाना пар
джāнā *нп*, पहुँच जाना пахūч джā-
нā *нп*, как вы здесь ~лись?
आप यहाँ कैसे पहुँचे?

ОШЕЙНИК *м* पट्टा паттā *м*

ОШЕЛОМИТЬ *сов см* ошелом-
лāть

ОШЕЛОМЛЯТЬ *несов* हक्का-बक्का
करना хаккā-баккā кар'нā *n*, अचभे
मे डालना (डाल देना) ачамб^xэ мō
дāл'нā (दāल дэнā) *n*

ОШЕЛОМЛЯЮЩИЙ 1 *прич* от
ошеломлāть, 2. *прил* हक्का-बक्का
करनेवाला хаккā баккā кар'нэ-вā-
лā, अजीब аджиб

ОШИБАТЬСЯ *несов* गलती पर
होना гал'ти пар хōнā *нп*, गलती
करना гал'ти кар'нā *n*, भूलना б^xул'-
пā *нп*, भूल करना б^xул кар'нā
n, चूकना чук'нā *нп* (заблуждатель-
ся)

ОШИБИТЬСЯ *сов см* ошибāтьсЯ

ОШИБКА *ж* गलती гал'ти *ж*,
भूल б^xул *ж*, चूक чук *ж*, गलतफहमी
галат-фах'мй *ж* (заблуждение),
по ~е गलती (भूल) से; исправлāть
~у गलती (भूल) को सुधारना *n*

ОШИБОЧНО *нареч* गलती से гал'-
ти сэ, бЫло бы ~ дУмать, что..
यह सोचना गलत होगा कि .

ОШИБОЧНЫЙ *прил* गलत गालат,
अशुद्ध अशुद्ध^x, अमपूर्ण б^xрам-пурн'

П

पा स गत *gat* २, [नृत्य की] मद्रा
[न्रित्य' क] मुद्रा २

नावильон *n* पैवीलियन *navil-*
पिनान *n*, मडप *mandap* *n*

पावलीन *n* मोर *mor* *n*, मयूर
मानुर *m*

पावोदोक *n* वाढ *bār^x* २८, सैनाव
साएलाब *m*, वाढो का पानी *bār^x* क *kā*
पान *n* *m*

पागुबный *прил* नुकसानदेह *пу-*
k'sān-dē^x, विघातक *विग^१ातक*, ~
पुत् *विघातक पथ* *n* - ३५५

पादाल *२* मुर्दार *murdār* *m*

पादाल *पदाल* १ *२* *पादाल* *२८*

गिरना *गिरना* *n*, गिर जाना *गिर*
दजाना *nn*, २. (० *म* *मिरापुर*)

उतरना *उतार'नी* *nn*, उतर जाना
उतार दजाना *nn*, ३. (० *का* *का*

च्यु-१ *दो-१*) पडना *पाड'ना* *nn*, ४
~ *दुख* *हिम्मत* *हारना* (छोडना) *n*,

जी छोडना *n*, कलेजा टूटना *nn* (का
० *का-१*)

पादायुषि *॥* *nn* १. *प्रिच* *०* *पादायुषि*;

२. *प्रिच*. गिरनेवाला *गिर'ने-वाला*,

न हिलाना *n*, स्मोत्रेग्य स्कвозь
 пальцы आँख मुँद लेना *n* (की तरफ
 से *на что-л*), знать, как свой пять
 пальцев भली भाँति जानना *n*,
 वाये हाथ का खेल होना *np*

палисáдник *m* हाते (घर के
 सामने) का वागीचा хāгэ (i^xар кэ
 сām'нэ) кā бāгичā *m*

पाली́тра *ж* [चित्रकार की रंग
 मिलाने की] पटिया [चित्र'-कār कī
 ранг' मिलāनэ कī] पतिनिā *ж*

पाली́ть I *несов (жечь)* 1. (соло-
 му и т *n*) आग जलाना āг джа-
 лāнā *n* (मे *что-л*), जलाना दжа-
 лāнā *n*, जला देना джалā дэнā *n*,
 2. (о *зное*) धूप पडना д^xуप пар'нā
np, भुलसना дज^xулас'нā *n*, भुल-
 साना दज^xул'сāнā *n* (обжигать),
 сōлнце паліт कडी धूप पडती है,
 धूप तेज है

पाली́ть II *несов (стрелять)*
 разг गोली (आग) वरसाना गोли (āг)
 бар'сāнā *n*. (из *ружья*), गोले वर-
 साना голэ бар'сāнā *n* (из *орудия*),
 बाढ उडाना (भाडना) бār^x урāнā
 (дж^xār'нā) *n* (стрелять залпом)

пáлк||а *ж* लाठी लāт^xī *ж*, छड़ी
 च^xарī *ж* (трость), ♦ स्तāवित् —и
 в колёса पच्चर मारना *n*, राह मे
 रोडे अटकाना *n* (की *кому-१*), из-
 -под —и मजबूर होकर.

пáлочка *ж* 1. छोटा डडा च^xотā
 दандā *m*, छड़ी च^xарī *ж*, дирижёр-
 скач — कडक्टर की छड़ी *ж*, 2. (ба-
 цилла) बेलनाकार कीटाणु бэл'нā-

кār कītāну *m*, राग-कीट роi-कīt
m, ♦ волшебная — जादूगर (मदा-
 री) की छड़ी *ж*

пáлуба *ж* мор [जहाज की] छत
 [джахāз кī] च^xल *ж*, [जहाज का]
 तरता [джахāз кā] तखтā *m*, डेक
 дэк *m*

пальбā *ж* गोली चलाना гоlī
 चालāнā *m*, пушечная — गोले चलाना
m, गोलाबाजी *ж*

пáльма *ж* ताड तār *m*, фінніко-
 вая — खजूр *m*, *ж*; кокóсовая —
 नारियल *m*, नारिकेल *m*

пальтó *c* [ओवर]कोट [овар-]
 कोट *m*

палýщий 1. *прич от* палі́ть
 I; 2. *прил*: — *зном* कडी (जलती
 हुई, चटाके की) धूप कारी (दजाल'ति
 खूi, चतāकэ कī) द^xуप *ж*

пáмyтка *ж* याददाश्त йāд-дāшт'
ж

пáмyтник *m* यादगार йāд-гār
ж, स्मारक смāрак *m*

пáмyтн||ый *прил* [चिर]स्मरणीय
 [चिर-]स्मार'नीय', —ая क्नीжка नोट-
 बुक *ж*

пáмyт||ь *ж* 1. याद йāд *ж*,
 स्मरणशक्ति स्मारन-शक्ति *ж*, éто
 собы́тие ещё свежé в егó —и यह
 घटना उस के मस्तिष्क मे अभी ता-
 जी है, выпасть из —и स्मृति से
 निकल जाना *np*, 2. (воспоминание)
 याद йāд *ж*, स्मृति स्मरति *ж*, в
 — याद (स्मृति) मे (की *кого-१*, *चे-
 го-१*), вéчер —и स्मृति-सभा *ж*, ♦

बेहोशी **होना** **np** (बेहोशी) बेहोशी
 की हालत में होना **np**, बेहोश (मूर्च्छित) होना **np**

панджа́бец *м* पंजाबी панджа́-
бий *м*

панджа́би *м см* панджа́бский
язы́к

панджа́бка ж पजाबिन панджā-
бин ж

панджа́бский прил पंजाबी
панджа́бий, ~ язы́к पंजाबी *ж*,
पंजाबी जवान (भाषा) *ж*

панель *ж* 1. फर्श фарш' *м*,
 पटरियाँ пат'рийаँ *ж* *мн*, तरुते тах-
 ते *м* *мн*, फुटपाथ фут-पात्^х *м*, де-
 ревянная — लकड़ी के तरुते *म*
मн, 2. (стенная) पनेल панэл *म*,
 लकड़ी की पट्टियों का जडाव लाक'रि
 क्क पैट्टियों का दजारों *म*, तरुतबदी
 ताख'-बन्दि *ж*

पा०निक॥**a** ञ हलचल ऋाल'चाल ञ ,
तहलका ता०खाल'का म , भगदड ०^xar'-
दर ञ , नावोदित् ~यु हलचल (तहल-
का , भगदड) मचाना n

паникёр *м* तहलका मचानेवाला
ताहल'का मचानэ-वाला *м*

панихйда ж मरसिया мар'снийā
м, ♦ граждáнская ~ शोक-सभा ж

панийческий прил हलचल (भग-
दड) का खाल'चल (ब'अग'दार) का

панора́ма ж 1. (вид) चतुर्दिक्-
स्य विस्तृत दृश्य चतुर-दिक्-स्थ^x, ви-
стрит дришй' м, 2. (картина)
चित्रावली चित्रावली ж

пансион м 1. (учебное заведе-

2. (गोस्तिनिचा) बोर्डिंग-हाउस бор-
динг'-х'аус *м*

пансионёр *м* बोर्डिंग-स्कूल का छात्र
 бординг'-स्कूल kā c^xātr' *м*
 (учащийся в пансионе), बोर्डिंग-हा-
 उस में ठहरनेवाला бординг'-хāус
 мē t^xāxar' nē-vālā *м* (в гостинице)

пантѣра жс तेदुआ तѣдуā м

пáнцирь *м* 1. (латы) वख्तर
 бахтар *м*, कवच कावाच *и*, 2. зool
 कचकडा кач'карā *м*

пáпа I м (отец) बाबा бāбā м,
अब्बा аббā м (обращение)

па́па II м (римский) पोप поп
м, धर्मगुरु д^харм'-гуру м

папи́рoса жс   सिगरेट   сиг'рэт жс

पापिरबस॥यि प्रि सगरेट का
सिग'रैट क़ा, -आ बूमागा महीन का-
गज म

пáпка жс **फाइल** फ़ाईल жс, **मिसिल** मिसिल жс, **नत्थी** नत्थी^ख жс (для бу-
маге)

папоротник *m* फर्न' фарн' *m*

पर I म भाष ब^xाप ज, वाष्प
व^aाष्प' म, ✧ ना वसख -^aख पूरे जोर से

пар II м с-х пड़ती [जमीन]
 пар'ти [замйин] जस, находится
 под -ом पड़ती पड़ना न्न

пáра ж в разн знач जोडा
джорā м

पाराग्राफ म दफा दाफा म,
पैराग्राफ पाэраграф म, अनुच्छेद
अनुच्छेद म

पाराद *म* परेड *पारेड* *ज*, प्रदर्शन
प्रादर्शन *म*, воённый ~ [पलटनो
की] परेड *ज*, कवायद-परेड *ज*, सैनिक
प्रदर्शन *म*, принимать ~ परेड का
मुआयना (निरीक्षण) करना *न*

पाराद^न||यि *प्रिल* 1. (главный)
~ая дверь बाहरवाला दरवाजा (द्वार)
बाहार-वाला दरवाजा (द्वार) *म*, ~
подъезд प्रधान दरवाजा प्राद^नान दार-
वाजा *म*, ~ая лестница प्रधान सीढ़ी
प्राद^नान सिर^न *ज*, 2. (торжествен-
ный) त्योहार (उत्सव) का त्योहार
(उत्सव) का

парадокс *म* मिथ्याभास मित^न्या-
ब^नास *म*, विरोधाभास विरोद^ना-
ब^नास *म*

парадоксальный *प्रिल* मिथ्या-
भास-सबधी मित^न्या-ब^नास-सम्बन्ध^न

паразыт *म* 1. биол परोपजीवी
पारोप^नजीवी *म*, 2. перен मुफ्त-
खोर मुफ्त'-खोर *म*, कामचोर काम-
चोर *म*, परोपजीवी पारोप^नजीवी *म*

паразитический *प्रिल*: परोप-
जीवी पारोप^नजीवी

парализовать *сов* и *несов* 1.
लकवा मारना लक'वा मार'ना *न*; 2.
перен पगु बना देना पंगु बना
देना *न*, शक्तिहीन करना (कर देना)
शक्ति-हीन कर'ना (कर देना) *न*

паралич *म* लकवा लक'वा *म*,
फालिज फालिज *म*, पक्षपात पक्ष'-
पात *म* (половины тела)

параллель *ज* 1. समानांतर सा-
मानांतर *म*, सादृश्य सादृश्य' *म*,
2. геогр समानांतर-रेखा समानांतर-

-रेखा *ज*, अक्षांश अक्षांश *म*, अक्षांश-
रेखा अक्षांश-रेखा *ज*

параллельный *प्रिल* 1. समा-
नांतर समानांतर, 2. (аналогичный)
अनुरूप अनुरूप, सदृश सा-दृश्य

парашют *म* छतरी च^नात'रि *ज*

парашютист *म* छतरीवाज च^ना-
त'रि-बाज *म*, छतरीधारी च^नात'रि-द^ना-
रि *म*, воен छतरीवाज सिपाही (सै-
निक) च^नात'रि-बाज सिपाही (साэनिक) *म*

парашютный *प्रिल* छतरीवाज
च^नात'रि-बाज, छतरीधारी च^नात'रि-
द^नारि, ~ десант छतरीवाज दस्ता *म*

парение *с* उड़ान उड़ान *ज*

парень *म* लौडा लौडा *म*, छोकरा
च^नोक'रा *म*

парі *с* बाजी बाजी *ज*, शर्त शर्त'
ज, होड खोर *ज*, держать ~ बाजी
(शर्त) लगाना *न*, होड बदना (लगा-
ना) *न*

парік *म* विग विग *म*, बालो की
नकली टोपी बालो की नाक'ली टोपी
ज, उपकेश उप'केश *म*

парикмахер *म* नाई नाई *म*,
हज्जाम खज्जाम *म*

парикмахерская *ज* हज्जामखाना
खज्जाम-खाना *म*, हज्जाम की
दुकान खज्जाम-की दुकान *ज*,
केशशृंगारशाला केश-शृंगार-शाला
लाला *ज*

парировать *сов* и *несов* रोक-
ना रोक'ना *न*, перен रद्द करना रद्द
कर'ना *न* (नाप्र довод, को चो-ल)

паритёт *म* 1. बराबरी बार-आ-ब'रि
ज, समानता समान'ता *ज*, 2. (от-

ношение между валютами) मूल्यो
का अनुपात मुल्यो क़ा अनुपात *म*

परितेत्न॥य्यि прил на —ых
начáлах समान रूप से самāн रूप सэ,
समान अवस्था मे самāन अवаст^खā मँ,
साम्यावस्था मे सāmийāवаст^खā मँ

पारित् नसोव (варить на пару)
भाप से पकाना б^खāप सэ, пакāнā *п*

парित् नसोव 1. उडना उर'नā
नп, उड्डीयमान् होना उदдий'мāн खो-
नā *नп*, 2. перен. — в облаках
हवा मे होना खāवā मँ खōनā *नп*, हवाई
किले बनाना खāवāय किलэ банāनā *п*

पारित्स्य नसोव भाप का हम्माम
करना б^खāप क़ा खम्मām कार'नā *п*

парк *м* 1. पार्क पāрк' *м*, बाग
бāг *м*, उद्यान उद्यāन *м*, 2. (машины)
पार्क पāрк' *м*, मशीन-त्रāкторный
— मशीन और ट्रैक्टर पार्क *म*

паркёт *м* लकड़ी के तख्तो से
बना हुआ फर्श लāक'रि क़े तख्तō सэ बा-
नā खūā फारश' *म*

парлāмент *м* पार्लमेТ पāрл'-
мэнт' *ж*, ससद् सāсад' *ж*, धारा-
सभा д^खārā-साब^खā *ж*

парламентаризм *м* धारासभा-
वाद द^खārā-साब^खā-वāद *म*

парламентарий *м* पार्लमेТ
(ससद्, धारा-सभा) का मेबर (सदस्य)
पāरл'मэнт' (सāसाद, द^खārā-साब^खā)
क़ा मэмбар (साдасй') *म*

парламентарный прил पार्लमेТ
(ससद्, धारा-सभा) का पāरл'मэнт'
(सāसाद, द^खārā-साब^खā) क़ा

парламентёр *м* सुलह का झंडा

ले जानेवाला सुलाх क़ा द^खāन्दā लэ
द^खāनэ-वāलā *म*

парник *м* गरम वयारियाँ गराम
क़िāरियā *ж* *मн*

парнишка *м* , раз? वच्चू बचचू
म, लौडा लāदōдā *म*

парн॥ой прил. —бе молоко थन
तले का दूध त^खāन तालэ क़ा दूद^ख *म*,
—бе мясо ताजा गोश्त тāзā गोшт' *म*

парный прил जोडे का दजोरэ
क़ा, समरूप сам-रूप

паровóz *м* [रेल का] इजन [рэл
क़ा] инджан *म*, रेलवे-इजन रэл'वэ-
-инджан *म*

паров॥ой прил भाप का б^खāप
क़ा, वाष्पीय वāшпий', —āय मशीна
भाप से चलनेवाला इजन *म*, भाप का
इजन *म*, वाष्प-यत्र *म*, —бе отоп-
лэние स्टीम-हीटिंग *ж*, केद्रीय स्टीम-
-हीटिंग *ж* (центральное)

пародия *ж* भडौआ б^खараоā *म*

пароксизм *м* 1. мед दौरा दाо-
рā *म*, आक्रमण āक्रामान *म*, 2.
(чувства) आवेग āवэг *म*, आवेश
āवेश' *म*

пароль *м* воен टोक ток *ж*,
परोल парол *म*, साकेतिक शब्द सāन-
क़ैतिक शāब्द' *म*

паром *м* [पार उतारने का] वेडा
[पāर उतār'नэ क़ा] बэрā *म*, पटेला
पतэлā *म*

паромщик *м* [पार उतारने के
वेडे का] मल्लाह (मॉफी) [पāर उतār'-
नэ क़े बэрэ क़ा] मल्लāख (मāद^खज^खп) *म*

парообразный прил भाप के

रूप का ब^xाप कэ रूп क़ा, वाष्पीय
रूप का व़ाष्पिय' रूп क़ा

парооброзование с физ, тех
वाष्पीकरण व़ाष्पिय-कारन म

пароход м जहाज द्जाख़ाज़ म,
स्टीмер स्तिमार म

парс м पारसी पार'सि म

пáрта ж डेस्क द़эस्क' म

партактív м (партíйный ак-
тív) पार्टी के सरगर्म (सक्रिय) मेवर
(सदस्य) пáрти कэ सार-गर्म' (सा-
-क्रिय') मэмбар (सा अस') म मн

партбилét м (партíйный би-
лét) पार्टी का क़ार्ड पáрти क़ा क़ार्ड'
म, पार्टी-मेवरशिप क़ार्ड पáрти-मэм-
бар-शिप क़ार्ड' म

партёр м [नाट्यशाला मे] सब से
नीचे के आसन [ना́т'й'-शा́ला मэ] सब
сэ निचэ कэ ासान म मн

партíец м разг कम्यूनिस्ट पार्टी
का मेवर (सदस्य) काम्यूनिस्ट' पáрти
क़ा मэмбар (सादस') म.

партиза́н м छापेमार च^xापэ-म़ार
म, गुरिल्ला गुरिल्ला म *неизм*

партиза́нск||ий прил छापेमार
च^xापэ-म़ार, छापेमारो (गुरिल्लाओ)
का च^xापэ-म़ारó (गुरिल्लाó) क़ा, -आ
война छापेमार लडाई ज़, -ओे дви-
жение छापेमार आदोलन म

партíйность ж 1. (членство)
पार्टी की सदस्यता पáрти क़ि सादस'-
ता ज़, 2. (в науке, литературе) पार्टी
का सिद्धांत पáрти क़ा सिद्ध^xांत' म

партíйн||ый 1. *прил* पार्टी का
पáрти क़ा, दलवासा दाल'वासा, दल-

गत दाल-गत, -आय ऑर्गानिज़ा́ция *см.*
парторганिज़а́ция, - ऑमिτέ́т पार्टी
की कमिटी (समिति) ज़, - स्ताज
पार्टी की सदस्यता का अरसा (पुराना-
पन) म, -स्येज़द पार्टी की काग्रसे
ज़, -आय ऑन्फेरénция पार्टी की का-
फरेस ज़; -ओे собрáние पार्टी की
मी́टिंग (सभा) ज़, पार्टी का जलसा
म, -आय राбóта पार्टी का काम
(कार्य) म, -ओे взыска́ние पार्टी की
सजा ज़, पार्टी का दंड म, 2. *сущ*
म पार्टी का मेवर (सदस्य) पáрти क़ा
मэмбар (सादस') म

партиту́ра ж муз स्कोर स्कोर
म, संगीत-रचना के पार्ट सॉंगित-राच'-
ना कэ पáрт' म मн.

пáртия I ज़ *полит* पार्टी पáрт-
ति ज़, दल दाल म, कॉम्यूनिस्तीचे-
ская - कम्यूनिस्ट पार्टी ज़.; *Комму-*
нистическая пáртия Советского Со-
ю́за सोवियत संघ की कम्यूनिस्ट पा-
टी ज़

пáртия II ज़ 1. (*отряд*) दल
दाल म, जत्था द्जात^xा म, 2. (*това-*
ра) थोक त^xोक म, 3. (*в игре*) बाजी
बाज़ि ज़, 4. *муз* पार्ट पáрт' म

партнё́р м जोडीदार द्जोरि-
द़ार म, भागी ब^xाग़ि म

партóрг м (партíйный о́ргани-
за́тор) पार्टी का सगठनकर्ता पáрти क़ा
सॉंगत^xान-क़ात़ा म *неизм*

парторганिज़а́ция ज़ (पартíй-
ная о́рганиза́ция) पार्टी का सगठन
पáрти क़ा सॉंगत^xान म

па́рус м पाल पाल म, बादवान

бад-бāн *м*, поднѣть парусā पाल चढाना (*तानना*) *н*, वादवान खोलना *न*, идти под парусāми पाल चढाकर आगे बढना *न*; ◇ на всех парусāх *разг* तमाम बादवान खोलकर

парусīна *ж* टाट तāt *м*, किर-मिच किर'मिच *म*

парусīновый *прил* टाट (किर-मिच) का तāt (किर'मिच) कā

пāрусник *м* बादवानी бād-бāни *ж*, पालोवाला जहाज पālō-вālā джа-хāз *м*

пāрусн||ый *прил*. —ое сūdно *см* пāрусник

парфюмēрия *ж* परफ्यूमरी пар-фйум'ри *ж*, गध-द्रव्य ганд^х'-драви' *м* (товары), अत्तारी аттāри *ж* (производство, торговля)

парчā *ж* जरी зари *ж*, जरवफ्त зар-бафт' *м*, कमखाब кам'хāб *м*

парчōвый *прил* जरीदार зари-дār, कमखाबी кам'хāби

пāсека *ж* मधुमक्खियो के पालने का स्थान мад^ху-макк^хийō кэ пāl'нэ кā ст^хāн *м*

пāсечник *м* मधुमक्खियō (शहद की मक्खियō) पालनेवाला мад^ху-мак-к^хийā (шахад ки макк^хийā) пāl'нэ-вālā *м*

пāсмурный *прил* 1. बदली का бад'ли кā, बरसाती बादलो से घिरा हुआ бар'сāти бād'лō сэ г^хирā хуā, 2. (незеселый) उदास удās, फीका प^хякā

пасовāть *несов* 1. карт पास

करना пās кар'нā *н*, छोड देना च^хор дэнā *н*, अपनी वाजी फेक देना ап'-ни бāзи п^хэк дэнā *н*, 2. перен भुक-ना дж^хук'нā *न*, दबना даб'нā *न*

пāспорт *м* पासपोर्ट пās'порт' *м*

пāспортный *прил*. — стол पासपोर्ट का महकमा (विभाग) пās'-порт' कā мах'камā (виб^хāг) *м*

пассажір *м* पैसिजर паэсин-джар *м*, मुसाफिर мусāфир *м*, यात्री йāтри *м*, зал для —ов वेटिंग-рум *м*

пассажірск||ий *прил* पैसिजर паэсинджар, यात्री йāтри, —ое дви-жение पैसिजरो (मुसाफиро) की आमद-रफ्त *ж*, यात्रियो का यातायात *м*

пассів *м* 1. фин देयघन дэй'-д^хан *м*; 2. грам कर्म-वाच्य карм'-вāчй' *м*

пассівный *прил* 1. निष्क्रिय निष्क्रिय', अक्रिय अक्रिय', उदासीन उदāsин, 2. эк (о балансе) घाटेवाला г^хātэ-вālā, प्रतिकूल प्रतिकूल

пāста *ж* पैस्ट паэст' *м*, क्रीम कрим *м*, зубная — डेटल क्रीम *м*

пāстбище *с* चरागाह чарā-гāх *м*, चरनी чар'ни *ж*, चरणभूमि चार-ан-б^хуми *ж*

пастй *несов* चराना чарāнā *н*

пастйсь *несов* चरना чар'нā *न*

пасту́х *м* चरवाहा чар'вāхā *м*, ग्वाला гвālā *м*, गल्लेवान गаллэ-бāн *म*

пасту́шеск||ий *прил* —ая по-ўзия ग्वाल-काव्य гвāч-кāvй' *म*

пасть I *сов* 1. (погибнуть) पछडना पच^хар'на *нп*, गिरना गिर'на *нп*, — в бою खेत आना (रहना) *нп*, काम आना *нп*, — смертью храбрых वीर-गति प्राप्त करना *п*, 2. (о крепости и т п) पतन होना патан хонā *нп*, 3. (морально) बिगडना бигар'на *нп*, पतित हो जाना патит хо джāнā *нп*

пасть II *ж* मुंह *мүх* *м*, मुख *мук^х* *м*

пāсха *ж* ईस्टर йстар *м*

пāсынок *м* सौतेला बेटा (पुत्र) саотелā бэтā (путр') *м*

пат *м шахм* जिच зич *ж*

патāн *м* पठान пат^хāн *м*

патēнт *м* পেটেট пэтэнт' *м*, लाइसेस *лāйсēs* *м*, अधिकारदान-पत्र ад^хикār-дāн-патр' *м*, брать — পেটেট कराना *п* (को ना что-л), लाइसेस लेना *п* (का ना что-л)

патентōванный *прил* পেটেट किया हुआ пэтэнт' кийā хуā, इश्त-हारी ишт'хāри

патефōн *м* ग्रामोफोन грāмо-фон *м*

пāтока *ж* राब *рāб* *ж*, गुड *гур* *м*, सीरा *сйрā* *м*

патриāрх *м*. 1. (глава рода) पिता *питā* *м* *нейз̄м*, 2. (глава православной церкви) धर्मपिता *д^харм'-питā* *м* *нейз̄м*, पैट्रीआर्क *пāэтриāрк'* *м*

патриархāльн||ый *прил* 1 (относящийся ко времени патриархата) पितृक *питрик*, पितृ-सत्ता-

त्मक *питри-саттā* *мак*, 2. (устарелый) दादापथी *дāдā-пант^хй*, — ое хозяйство दादापथी अर्थ-व्यवस्था *ж*

патриōт *м* देशप्रेमी *дэш-прēmй* *м*, देशभक्त *дэш-б^хакт'* *м*

патриотйзм *м* स्वदेशप्रेम *сва-дэш-прēm* *м*, देशभक्ति *дэш-б^хакти* *ж*

патриотйческий *прил* देशभक्त *дэш-б^хакт'*, देशभक्तिपूर्ण *дэш-б^хакти-пūrн'*

патрōн *м* 1. *воен* कारतूस *кār'-тूस* *м*, холостой — खाली कारतूस *м*, боевой — गोलीदार कारतूस *м*, 2. *тех* चक *чак* *м*, 3. *эл* लैप-सोकेट *лāэмп'-сокэт* *м*

патрūль *м* *воен* गश्त *гашт'* *м*, पहरा *пах'рā* *м*, गश्ती दस्ता *гашти-дастā* *м*

пāуза *ж* मौन *маон* *м*, विराम *вирām* *м*, निस्तब्धता *нистабд^х'тā* *ж*

пāук *м* मकड़ी *мак'рй* *ж*

паутйна *ж* मकड़ी का जाला *мак'рй* *кā* *джāлā* *м*, ततु *танту* *м*

пāфос *м* जोश *джош* *м*, उमग *уманг'* *ж*

пах *м* *анат* जघासा *джанг^хā-сā* *м*, ऊरुसंधि *уру-санд^хи* *ж*

пахāри *м* (язык) पहाड़ी *пахā-рй* *ж*

пāхарь *м* हलवाहा *хал-вāхā* *м*, हरवाहा *хар-вāхā* *м*

пахāть *несов* जोतना *джот'нā* *п*, हल चलाना *хал-чалāнā* *п*

пāхнуть *несов* सहकना *махак'-*

नā न्, गध देना गанд^ख दēनā न ,
वदबू करना बад-बू कार'नā न (दुर-
नो, स्क्वर्नो)

पाखोता ञ जोताई द्जोतāयि ञ ,
जुताई द्जुतāयि ञ

पाखотный прил जोता जानेवाला
द्जोतā द्जāन-वāलā, जुताऊ द्जुतāयु,
कृष्ट क्खिश्त'

पाखुचीय прил खुशबूदार खुश-
-बू-दāर, सुगधित सु-गान्द^खित

पासिएन्त म मरीज मरिय म ,
रोगी रोग्य म

पासिफिस्त म अमनपसद अमान-
-पासन्द' म , शातिवादी शāन्ति-वā-
-दयि म

पाचका ञ गट्टा गत्त^खā म , वडल
बान्दाल म , गठरी गत्त^खर्यि ञ (ने-
-बोल्शाय), गड्डी गदयि ञ , पुलिदा पु-
-लिन्दā म (बुमाग, पिसेम)

पाचकत्त न्सेव मैला (गदा) कर-
ना माэлā (गान्दā) कार'नā न

पाचकत्तया न्सेव अपने आप को
मैला (गदा) करना अप'न-ā अप को मा-
-элā (गान्दā) कार'नā न , घबवा पडना
द^खाबबā पार'नā न्, दाग लगना दāग
लाग'नā न् (पोक़्र्यात्तया प्यात्तनामि)

पाशिया ञ खेत क^खएत्त म

पाश्तेत्त म माँस भरा हुआ समो-
सा मāस ब^खारā खूā समोसā म , माँस
भरी हुई कचौडी मāस ब^खार्यि खूय का-
चाोर्यि ञ (पिरोग)

पायलीनिक म टाँका लगाने का
यत्र तāकā लागāन-कā नान्त्र' म

पायलीशिक म कसेरा कस-
-एरā म , ठठेरा त^खात^ख-एरā म

पायसनिच्चात्त न्सेव मसखरापन
करना मास'खारā-पान कार'नā न ,
विदूषक का भेस धरना विदूशक कā
ब^खएस द^खार'नā न

पायत्त न्सेव टाँका लगाना तāकā
लागāनā न , टाँकना तāक'नā न

पायत्त म क्लाउन क्लāउन म , मस-
खरा मास'खारā म , भाँड ब^खार म ,
विदूषक विदूशक म

पेव-एत्त म गवैया गावायिā म , गा-
यक गāयक म

पेविन्त्ता ञ गानेवाली गāन-वāल्यि
ञ , गायिका गāयिकā ञ

पेवुचीय прил सुरीला सुरिलā

पेवच||यि прил -आ पतीत्ता गा-
नेवाली चिडिया गāन-वāल्यि चिरियā ञ

पेगीय приल अवलख अब'लाख, चित्त-
कवरा चित्त-काब'रā

पेदागोत्त म शिक्षाशास्त्री शिकशā-
-शāस्त्र्यि म , शिक्षाविशारद शिकशā-
-विशāराद म

पेदागोत्तिका ञ शिक्षा-विज्ञान
शिकशā-विगयिāन म , अध्यापन-विज्ञान
अद^खयिāपान-विगयिāन म

पेदागोत्तियेस्कीय прил शिक्षा-
-विज्ञान-सवधी शिकशā-विगयिāन-साम-
-बान्द^खयि, -इन्स्टीटूत्त शिक्षक ट्रेन
करनेवाली इस्तीच्यूत्त ञ

पेदाल् ञ पेडल प-एदाल म , पाव-
दान पā-दāन म , पेच प-एच म , ट्रेडिल
त्र-एन्डिल म (माशिन्यि).

पेदान्त म 1. पाडित्यदभी पāन्दि-
-तयि'-दामब^खयि म , पाडित्याभिमानी व्य-
क्ति पāन्दितीब^खिमāन्यि वयिāन्ति म ,
2. (पुत्तिनर) रुढिवादी पुर^खन-वāल्यि

пенька́ *ж* पटुआ патуа *м*, *सन* *म*, *सन के रेशे* *сан* *कэ* *рэшэ* *म* *मन*

пенько́вый *прил* पटुए (सन) का पатуэ (сан) *क़ा*

пéня *ж* जुरमाना *джур'манā* *म*, अर्थदड *арт^х'данд'* *म*

пеня́ть *несов* शिकायत करना *шиक़ायат* *кар'на* *п* (*की* *на* *кого-л*, *на* *что-л*)

пéпел *म* राख *ра́к^х* *ж*, *भस्म* *б^хасм'* *म*, [таба́чный] — *गुल* *म*, *обра́щать* *в* — *जलाकर* *राख* *करना* *п*, *भस्मीभूत* *कर* *देना* *п*

пепелі́ще *с* 1. (*пожарище*) *जले* *हुए* *घर* *की* *जगह* *джалэ* *хуэ* *г^хар* *क़ि* *джагах* *ж*, 2. *перен* *родно́е* — *जन्मस्थली* *джанм'-ст^хали* *ж*

пéпельница *ж* राखदानी *ра́к^х-* *дāни* *ж*

пéпельный *прил* (*о* *цвете*) *खाकी* *ха́ки*

пéрвенец *м*. *पहला* *बच्चा* *पाх'ла* *бачча* *म*

пéрвенство *с* प्रधानता *прад^хāн'-* *та* *ж*, प्रधान्य *пра́д^хāн'* *म*, उत्कृष्टता *уткришт'ता* *ж* (*превосходство*), चैपियनशिप *чаэмпийан-шип* *ж* (*в* *спорте*)

первѣ́чный *прил* प्राथमिक *пра́-^х'мик*, आदिम *āдим* (*первоначаль-
ный*)

первобы́тный *прил* अतिप्राचीन *ати-пра́चिन*, आदिम *āдим*, — *человéк* *आदिपुरुष* *म*

первоистóчник *म* सूत्र *сूत्र'* *म*, मूललेख *मुल-लэк^х* *म* (*письменный*)

первоклáссный *прил* पहले दर्जे का *पाх'लэ* *дарджэ* *क़ा*, ऊँचे (*उत्तम*) दर्जे का *ऊँचे* (*उत्तम*) *дарджэ* *क़ा* (*превосходный*)

первоку́рсник *म* पहले साल (*बर्ष*, *कोर्स*) का *तालिब-इल्म* (*विद्यार्थी*) *पाх'लэ* *स़ाल* (*варш'*, *корс'*) *क़ा* *तāлиब-илм'* (*видиāрт^хи*) *म*

Первома́й *म* पहली मई *पाх'ली* *माय* *ж*, मई-दिवस *माय-दिवас* *म*

первома́йский *прил* पहली मई का *पाх'ली* *माय* *क़ा*, मई-दिवस का *माय-दिवас* *क़ा*

первоначáльный *прил* प्राथमिक *пра́^х'мик*, आरम्भिक *āрамб^хик*

первосóртный *прил* 1. (*относящийся к первому сорту*) पहली *किस्म* (*श्रेणी*) का *पाх'ली* *किस्म'* (*शрэनी*) *क़ा*, 2. (*превосходный*) सर्वोत्कृष्ट *किस्म* (*श्रेणी*) का *сарвот-кришт'* *किस्म'* (*शрэनी*) *क़ा*

первостепénный *прил* ऊँचे (*आला*, *अव्वल*) दर्जे का *ऊँचे* (*āла*, *аввал*) *дарджэ* *क़ा*, प्रमुख महत्व का *праму^х* *माхатव'* *क़ा*

пéрв||ый *числит* पहला *पाх'ла*, प्रथम *пра́^хам*, शुरू का *शुरू* *क़ा*, प्राथमिक *пра́^х'мик* (*первичный*), Пéрвое ма́я पहली मई *ж*, ◇ — *ым* *дéлом* *सव* *से* *पहले*

перга́мент *м* चर्मपत्र *чарм'-* *патр'* *म*

перга́менти||ый *прил* चर्मपत्र

का चर्म'-патр' кă, —ая бумага
रोगनी कागज *м*

перебегать *несов* 1. (через) दौड़-कर काटना (पार करना) दाор'кар क़ात'नā (пār кар'нā) *п*, 2. (к не-приятелю) भागना б^хāг'нā *нп*, भाग जाना б^хāг джāнā *нп*, मिल जाना मिल джāнā *нп* (से क кому-л), ◇ —комў-л. दорóгу किसी का रास्ता काटना *п*, बाधा डालना *п*

перебежать *сов см* перебегать
перебёжка *ж воен* भपट दज^х-а-पट *ж*

перебёжчик *м* भग्गू б^хагू *м*, दुश्मन (शत्रु) का भगोड़ा दुश्मान (शत्रु) कā б^хагорā *м*, перен स्वपक्षत्यागी स्वा-पक्ष'-तйāगि *м*, अपना मत पलटनेवाला अप'नā мат पालात'नэ-вāлā *м*

перебивать *несов* 1. (разбивать) तोड़ना तोर'нā *п*, तोड़ देना तोर дэнā *п*, तोड़ डालना तोर дāл'нā *п*, टुकड़े टुकड़े कर डालना тук'рэ-тук'рэ кар дāл'нā *п* (को что-либо), 2. (прерывать) टोकना ток'нā *п*, —разговór बात काटना (मे बोलना) *п*, बीच में बोलना *нп*

перебиваться *несов* кое-ка́к —разг हवा खाकर रहना खавā к^хāкар рах'нā *нп*, रोज़ कुआँ खोदना, रोज़ पानी पीना роз куā क^ход'нā, роз पāनी пīнā *п*, आकाश-वृत्ति होना िक़ाश-व्रित्ति खонā *нп*

перебирать *несов* 1. (сортиро-вать) [एक एक किस्म की चीज़ो को]

अलग अलग करना [एक-एक किस्म' की चीज़ो को] अलग अलग कार'नā *п*, 2. (струны) [बाजे को] अगुलियो से बजाना [बāджэ को] अंगुलियō सэ баджāнā *п*, अगुलियो से छूना अंगुलियō सэ च^хунā *п*

перебираться *несов* 1. (переправляться) पार करना पār кар'नā *п*, पार उतरना पār उतार'नā *нп*, अवतीर्ण होना (हो जाना) अव'तīर्ण'खонā (खो दजāनā) *нп* (через реку), काटना क़ात'नā *п* (через улицу), — по мóсту पुल से पार जाना *нп*, 2. (переселяться) [दूसरी जगह] चला जाना [दूस'री दजाгаख] चालā दजāनā *нп*, [दूसरी जगह] बस जाना [दूस'री दजाгаख] бас दजāनā *нп*

перебить *сов см* перебивать
перебой *м* रोक рок *ж*, रुकावट रुक़ावट *ж* (остановка), अव्यवस्था अवि'वास्त^хā *ж* (нерегулярность)

перебороть *сов* काबू (वश) में लाना क़ाबू (ваш) में लāनā *п* (को что-л), दबा लेना दाबā लэнā *п*, — себя अपने आप को काबू में लाना *п*

переборщить *сов* разг हद (सी-मा) से बाहर जाना ख़ाद (सिमā) सэ बाख़ар दजāनā *нп*

перебрāнка *ж* разг गाली-गलौज गāली-गालाодж *ж*, कहा-सुनी काख़ā-सुनी *ж*, कहाकही काख़ā-काख़ī *ж*

перебрāсывать *несов* 1. (через что-л) के ऊपर से फेंकना कэ उपार सэ प^хэк'нā *п*, — мост чéрез рéку नदी पर पुल बाँधना (बनाना) *п*,

2. (войска, товары) [दूसरी जगह] ले जाना [दूस'रि द्जाгаः] लэ джāнā *нп*, स्थानांतरित करना स्^खāнāнт'рит кар'нā *п*, [दूसरी जगह] भेजना [दूस'रि द्जाгаः] б^хэдж'нā *п* (посы-
лать), — товāры из одного гóрода в друго́й एक शहर से लेकर माल दूसरे शहर में भेजना *п*

перебрáсываться *несов* (обме-
ниваться) बदलना бадал'нā *п*, अदला-बदली करना ад'лā-бад'лй кар'нā *п* (की *чем-л*), — словāми कहना-सुनाना *п*, वाद-विवाद करना *п*

перебрáть(ся) *сов см* переби-
рāть(ся)

перебрóсить(ся) *сов см* пере-
брáсывать(ся)

перебрóска *ж* स्थानांतरण स्^खāн-
āнт'ран *м*

перевāл *м* (горная дорога) घाटी
г^хāтй *ж*, दर्रा даррā *м*

перевāливаться *несов* — с бó-
ку нā бок *разг* हिलते (भूमते) चल-
ना хил'тэ (дж^хум'тэ) чал'нā *нп*,
बतक चाल चलना батак чāл чал'-
нā *нп*

перевал||йть *сов* 1. (через гор-
ный хребет и т *п*) बढना бар^хнā
нп, बढ जाना бар^х джāнā *нп* (से
через *что-л*), 2. безл ему́ —йло
за сорок उस की उम्र (आयु) चा-
लीस से ज्यादा [हो गई] है उस की उम्र'
(āйу) чāлйс сэ зйāдā [хó гай]
хаэ, —йло за полночь रात ज्यादा हो
गई रāt зйāдā хó гай

перевāривать *несов* (о желуд-
ке) हजम करना хāзам кар'нā *п*,
पचाना пачāнā *п*

переварйть *сов см* перевāри-
вать

перевезтй *сов см* перевозйть
перевернұть(ся) *сов см* пере-
вертывать(ся)

перевёртывать *несов* 1. उलट-
ना улат'нā *п*, उलट देना (डालना)
улат дэнā (дāл'нā) *п*, पलटना па-
лат'нā *п* (перелистывать), пере-
вернұть вверх дном तले (नीचे) ऊपर
करना (कर देना) *п*, 2. (наизнанку)
उलटा करना (कर देना) ул'тā кар'-
нā (кар дэнā) *п*

перевёртываться *несов*. उल-
टना उлат'нā *нп*, उलट जाना उлат
джāнā *нп*, उथलना-पुथलना ут^хал'-
нā-пут^хал'нā *нп*, — на друго́й бок
करवट बदलना *п*

перевёс *м* भाराधिक्य б^хāрā-
д^хикй' *м* (превосходство), प्रधानता
прад^хāн'тā *ж* (преобладание), चिस-
लennyй — सख्या मे आधिक्य *м*

перевёсить *сов см* перевёши-
вать

перевестй(сь) *сов см* перево-
дйть(ся)

перевёшивать *несов* 1. (на
другое место) दूसरी जगह टाँगना
(टाँग देना) दूस'रि द्जाгаः तāг'нā
(тāг дэнā) *п*, दूसरी जगह लटकाना
(लटका देना) दूस'रि द्जागाः лат'кā-
нā (лат'кā дэнā) *п*, 2. (взвеши-

वात॑ं *заново*) फिर से तौलना *п^хир сэ* ताол'нā *п*, 3. *перен* (*иметь пере-вес*) पल्ला भुकना (भारी हो जाना) *паллā* *дж^хук'нā* (*б^лārй* *хо* *джāнā*) *нп*. (का *о* *ком-л*, *о* *чем-л*), अह-मियत (महत्व) से बढ़ना (बढ़ जाना) *ах'мийат* (*माहतव'*) *मē* *бар^х'нā* (*бар^х* *джāнā*) *нп* (*по значению, важности, से что-л*)

перевирать *несов* *разг* झूठा अर्थ लगाना *дж^ху^тхā* *арт^х* *лагāнā* *п*, — *цитāту* गलत हवाला (उद्धरण) देना *п*

перевод *м* 1. (*в другое место*) बदली *бад'ли* *ж*, अतरण *ант'ран* *м*, 2. (*на другой язык*) उलथा (तर्जुमा, अनुवाद) करना *ул'т^хā* (*тар-джумā*, *анувāд*) *кар'нā* *м*, तर्जुमा *тарджумā* *म*, अनुवाद *анувāद* *म*, भाषातर *б^хāшāन्तार* *म* (*переведен-ный текст*), 3. (*денег*) मनी-आर्डर *маний-āрдार* *म* (*почтовый*)

переводить *несов* 1. (*переме-щать*) दूसरी जगह ले जाना *दुस'रй* *джагах* *лэ* *джāнā* *нп*, स्थानांतरित करना (कर देना) *ст^хāनāन्त'रित* *кар'-* *нā* (*кар* *дēнā*) *п*, बदली करना *бад'ли* *кар'нā* *п* (*на другую ра-боту*), 2. (*на другой язык*) उलथा (तर्जुमा, अनुवाद) करना (कर देना) *ул'त^хā* (*тарджумā*, *анувāद*) *кар'नā* (*кар* *дēнā*) *п*, 3. (*деньги*) भेजना *б^хēдж'нā* *п*, — *дēньги* पो-*пō*च्ते रुपये मनी-आर्डर से भेजना *п*, 4. — *часы* *вперед* घड़ी की सूइयाँ आगे

करना *г^лārй* *кй* *сुнийā* *āгэ* *кар'нā* *п*, — *часы* *назад* घड़ी की सूइयाँ पीछे हटाना *г^хārй* *кй* *सुнийā* *पिच^хэ* *хātā-* *нā* *п*, — *пōезд* (*на другой путь*) रेलगाड़ी [दूसरी लाइन पर] ले जाना *नп*, ◇ — *दुख* सॉस लेना *п*, *दम* खाना (लेना) *п*

переводиться *несов* 1. (*переме-щаться*) दूसरी जगह चला जाना *दुस'रй* *джагах* *चालā* *джāнā* *नп.*, स्थानांतरित होना (हो जाना) *ст^хāन-* *āन्त'रित* *хонā* (*хо* *джāнā*) *नп*, 2. (*кончатся*) खतम (समाप्त) होना (हो जाना) *хатам* (*самāпт'*) *хонā* (*хо* *джāнā*) *नп*, *у* *негō* *дēньги* *не* *пере-* *вōдятся* उस के पास हमेशा नकद रुपया-पैसा होते है

переводн||ый *прил* अनूदित *анūdит* (*о романе и т* *п*), — *ая* *литерату́ра* *анूदित* *साहित्य* *म*, — *бланк* (*почтовый*) *मनी-आर्डर* *म*

переводчик *м* तर्जुमान *тарджу-* *мāн* *म*, अनुवादक *анувāдаक* *म*, दुभा-षिया *ду-б^хāшийā* *म* (*устный*)

перевоз *м* 1. (*действие*) ढोना *द^хонā* *म*, बारबरदारी *бār-бар-дārй* *ज^х*, वहन *वाहान* *म*, नाव द्वारा तारण *нāō* *द्वārā* *тāран* *म* (*через реку*), 2. (*место*) घाट *г^хāt* *म*, उतारा *утārā* *म*

перевозить *несов* ढोना *द^хонā* *п*, ढो लेना *द^хо* *лēनā* *п*, पार करना (कर देना) *пār* *кар'नā* (*кар* *дēनā*) *п*, उतारना *утār'नā* *п* (*через реку* *и т* *п*)

перевóзка *ж* ढोना *дʰоṇā* *м*,
हुलाई *दʰुलāṇ* *ж*, वारवरदारी *бār-*
бар-дārī *ж*; उतराई *उत'raī* *ж*
(*через реку*)

перевóзчик *м* ढोनेवाला *дʰоṇē-*
вāḷā *м*, नाववाला *ṇāo-вāḷā* *м*

перевοοружáть *несов* फिर से
हथियारबद (हथियारो से लैस) करना
(कर देना) *पʰिर* *сэ* *ṣatʰiniār-банд'*
(*ṣatʰiniārṇ* *сэ* *лаэс*) *кар'ṇā* (*кар*
дэṇā) *п*, पुन शस्त्रीकरण करना (*कर*
देना) *пуṇāṣṭrī-каран* *кар'ṇā*
(*кар* *дэṇā*) *п* (*का* *когс-л*, *что-л*)

перевοοружáться *несов* अपने
आप को फिर से हथियारबद (हथिया-
रो से लैस) करना *ап'ṇē āp* *ко* *पʰिर*
сэ *ṣatʰiniār-банд'* (*ṣatʰiniārṇ* *сэ*
лаэс) *кар'ṇā* *п*

перевοοружéние *с* फिर से हथि-
यारबद करना *पʰिर* *сэ* *ṣatʰiniār-банд'*
кар'ṇā *м*, पुन शस्त्रीकरण *пуṇāṣ-*
ṣṭrī-каран *м*

перевοοружítь(ся) *сов см*
перевοοружáть(ся)

перевοплотítься *сов см* *пере-*
воплощáться

перевοплощáться *несов* अव-
तार. लेना *ав'tār* *лэṇā* *п*, चोला (*क-*
लेवर) बदलना *चолā* (*कालéвар*) *ба-*
дал'ṇā *п*, [नया] रूप धारण करना
[*найā*] *руṇ* *दʰāран* *кар'ṇā* *п*

перевοплощéние *с* पुनर्जन्म *пу-*
नार्जन्म' *м*, अवतार *ав'tār* *м*,
कायापलट *kāiā-палат* *ж* (*измене*
ние)

перевοрáчивать(ся) *несов см*
перевертывать(ся)

перевοрót *м* उथल-पुथल *утʰал-*
-путʰал *ж*, परिवर्तन *паривартан*
м, *революციóнный* ~ *क्रांति* *ж*,
क्रांतिकारी परिवर्तन *м*

перевоспитáние *с* फिर से ता-
लीम देना *पʰिर* *сэ* *tāḷim* *дэṇā* *м*,
फिर से शिक्षित कर देना *पʰिर* *сэ*
шикшит *кар* *дэṇā* *м*

перевоспитáть *сов см* *пере-*
воспítывать

перевоспítывать *несов* फिर
से तालीम देना *पʰिर* *сэ* *tāḷim* *дэṇā*
п, फिर से शिक्षित करना (*कर देना*)
पʰिर *сэ* *шикшит* *кар'ṇā* (*кар* *дэṇā*)
п, फिर से चरित्र-निर्माण करना *पʰिर*
сэ *चारित्र'-निरमāन* *кар'ṇā* *п* (*का*
кого-л)

переврáть *сов см* *перевирáть*
перевы́борный *прил* पुनर्निर्वा-
चन का *пунарнирвāचन* *кā*

перевы́боры *мн* पुनर्निर्वाचन
пунарнирвāचन *м*

перевыполнéние *с* (*плана*)
मात्रा से ज्यादा (*अधिक*) पूरा करना
mātrā *сэ* *zīādā* (*адʰик*) *пурā* *кар'-*
ṇā *м*

перевы́полнить *сов см* *пере-*
выполнítь

перевыполнítь *несов* मात्रा से
ज्यादा (*अधिक*) पूरा करना (*कर देना*)
mātrā *сэ* *zīādā* (*адʰик*) *пурā* *кар'-*
ṇā (*кар* *дэṇā*) *п*, ~ *нóрму* कोटा से
ज्यादा काम करना *п*

перевязать сов см перевязывать

перевязка ж [मरहम] पट्टी बाँधना (करना) [मार'хам-] पट्टी बाँधना (कर'ना) म

перевязочный прил — пункт मरहमपट्टी बाँधने की चौकी मार'хам-पट्टी बाँधना के चौकी ж , — материал मरहमपट्टी मार'хам पट्टी ж

перевязывать Chesov 1. (связывать) बाँधना बाँधना न , बाँध देना (लेना) बाँधना देना (लाना) न , 2. (перевивать) पट्टी (मरहमपट्टी, मरहम) बाँधना (करना) पट्टी (मार'хам-पट्टी, मार'хам) बाँधना (कर'ना) न , — रानु घाव पर पट्टी लगाना (लगा देना) न

перевязь ж 1. परतला पार'ताल म , बीडा बारा म (для сабли), 2. (для больной руки) गले में बाँधी पट्टी गले में बाँधी पट्टी ж

перегиб м 1. मोड़ म , 2. перен अतिकोटी अति-कोटी ж

перегибать Chesov झुकाना झुकाना न , झुका देना झुकाना देना न , ◇ — पाल्कु सीमा से बाहर जाना न , सीमा का उल्लंघन करना न , सीमोल्लंघन करना न

перегибаться Chesov झुकाना झुकाना न , झुक जाना झुकाना न , लचकना लचकाना न

переглядываться Chesov एक दूसरे की तरफ (ओर) दृष्टि डालना एक दूसरे पर की तरफ (ओर) दृष्टि डालना न

переглядываться сов см переглядываться

перегнать сов см перегонять
перегной м उद्भिज्ज-मृत्तिका उद्भिज्ज-मृत्तिका म , धरण द'आरान म .

перегнуть сов, см перегибать
переговорить сов बातचीत करना बातचीत करना (के बारे में) , वहस (वाद-विवाद) करना बहस (वाद-विवाद) करना (обсудить)

переговоры म बातचीत बातचीत ж , वार्तालाप वार्तालाप म , вести — बातचीत (वार्तालाप) करना , мирные — संधिवार्ता ж

перегон м (между станциями) उडान उडान ж , от Ив'ановки до Пет'ровки два —а इवानो'вка से पेट'ро'вка दो उडान है .

перегонка ж लीन , тех टपकाव ताप'काओ म

перегонять Chesov 1. (обгонять) वहना बार'ना न , वह जाना बार'ना न (से कौन-ल , कौन-ल) , आगे निकल जाना आगे निकल जाना न (से कौन-ल , कौन-ल) , 2. (с одного места на другое) [दूसरी जगह] ले जाना [दूसरे जगह] ले जाना न , स्थानांतरित करना (कर देना) स्थानांतरित करना (कर देना) न , 3. लीन , тех टपकाना टपकाना न , चुआना चुआना न

перегораживать Chesov अलगा-नेवाली दृष्टि (दीवार) खड़ा करना

ал'гāнэ-вāлй таттй (дйвār) क^२арā
кар'нā *n*

перегорать *несов* जल जाना *джал*
джāнā *нп*, पिघलना *пиг^хал'нā* *нп*

перегореть *сов см* перегорать

перегородить *сов см* переγο-
рāживать

перегорóдка *ж* बीच की टट्टी
(दीवार) бйч кй таттй (дйвār) *ж*,
परदा *пар'дā* *м*, तख्ता *тахтā* *м*,
ста́вить —у अलगानेवाली टट्टी लगा-
ना *п*

перегревать *несов* जरूरत
(आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) गरम
करना (कर देना) зарурат (āвашйак'-
tā) сэ зйāдā (ад^хик) гарам кар'нā
(кар дэнā) *п*

перегреть *сов см* перегревать

перегружать *несов* बेतरह लाद-
ना бэ-тарах лāд'нā *п*, जरूरत
(आवश्यकता, सीमा) से ज्यादा (अधिक)
लादना зарурат (āвашйак'tā, сймā)
сэ зйāдā (ад^хик) лāд'нā *п*, अत्यधिक
काम देना अतй'द^хик кām дэнā *п*
(работой)

перегрузить *сов см.* перегру-
жāть

перегру́зка *ж* सीमा से ज्यादा
(अधिक) बोझ сймā сэ зйāдā (ад^хик)
бодж^х *м*, अत्यत परिश्रम करना
атиант' паришрам кар'нā *м*, [अत्य-
धिक] कार्यभार [अतй'द^२ик] кāри'-
-б^хār *м* (работой)

перегруппировать *сов* फिर से
इकट्ठा (एकत्रित) करना *п^хир* сэ икат-

त^२ā (экатрит) кар'нā *п*, पुन सघटित
करना *пунахсанг^хатит* кар'нā *п*

перегруппироваться *сов* फिर
से इकट्ठा (एकत्रित) हो जाना *п^хир* сэ
икатт^хā (экатрит) хō джāнā *нп*,
पुन सघटित हो जाना *пунахсанг^ха-*
тит хō джāнā *нп*

перегруппирóвка *ж* 1. (дей-
ствие от *гл* перегруппировать)
फिर से इकट्ठा (एकत्रित) करना *п^хир*
сэ икатт^хā (экатрит) кар'нā *м.*,
पुन सघटन *пунахсанг^хатан* *м*, 2.
(состояние от *гл* перегруппиро-
ваться) फिर से इकट्ठा (एकत्रित) हो
जाना *п^хир* сэ икатт^хā (экатрит) хō
джāнā *м*

перегрызать *несов* कुतरना कु-
тар'нā *п*

перегрызть *сов см* перегры-
зāть

пéред *предлог* 1. (вперед) के
सामने *кэ сām'нэ* *последлог*, स्ता́вить
вопрос — *кём-л* मामले (समस्या) को
किसी के सामने (प्रति) खड़ा करना
п, 2. (за некоторое время до
чегó-л) से पहले (पूर्व) सэ пах'лэ
(пұрв'), के पहले (पूर्व) *кэ пах'лэ*
(пұрव') *последлог*, 3. (по отношению
к кому-л, к чему-л) *выполнять*
свой долг — *рóдиной* पितृभूमि के
प्रति अपने कर्तव्य को पूरा करना *п.*

перёд *м* सामना сām'нā *м*, अगला
भाग *аг'лā* б^хār *м*, अग्रभाग *агр'-*
б^хār *м*

передавать *несов* 1. देना *дэнā*

n, दे देना *дэ дэнā n*, सौपना *сāоп'нā n*, सौप देना *сāоп дэнā n*, हस्तातरित करना (कर देना) *хастāн-त'रित кар'нā (кар дэнā) n*; — свой *óпыт* другим *товāрищам* अपने अनुभवो को दूसरे साथियो तक पहुँचाना *n*, — свой *знāния* अपना *ज्ञान सि-खाना n*. (को *кому-л*), 2. (сооб-щать) कहना *каख'нā n*, कहलवाना *काखल'वānā n* (через *посредство* *кого-л*), *передāй* *ему́* мой *привёт* उस से मेरा *सलाम [अभिवादन]* कहो, — по *ра́дио* *ब्राडकास्ट* करना *n*, *रेडियो* से *सुनाना* (प्रसारित करना) *n*, — по *телев́изору* *टेलिवाइज* करना *n*

передāточн́ый *прил* पहुँचानेवा-ला *पाखुचāनэ-वālā*

передāть *сов см* *передавāть*

передāча *ж 1. (действие)* दे देना *дэ дэнā m*, सौपना *сāоп'нā n*, अर्पण *арпан m*, हस्तातरण *хастāн-त'ран m*, 2. *рад* *ब्राडकास्ट* *брāд-кāст' m*, *телевизи́онная* — *टेली-विजन* का *ब्राडकास्ट m*, 3. *тех* *पहियो* का *जोड* *पाख्नीब* *kā джор m*

передвигāть *несов* चलाना *चा-लānā n*, सरकाना *сар'кānā n*, *चला* (सरका) देना *चाtā (сар'кā) дэнā n*, स्थानातरित करना *ст'āнāнт'रित* *кар'нā n*, हटाना *хатānā n*, हटा देना *хатā дэнā n*, टालना *तāl'нā n*, टाल देना *तāl दэнā n* (*отодви-гать*), — *часы* *вперед* — *घड़ी* की *सूइयाँ* आगे करना *n*, — *часы* *назад* — *घड़ी* की *सूइयाँ* पीछे हटाना *n*

передвигāться *несов* सरकना *сарак'нā nn*, सरक जाना *сарак* *джānā nn*, हटना *хат'нā nn*, हट जाना *хат* *джānā nn*, टलना *тал'нā nn*, टल जाना *тал* *джānā nn* (*отодвигаться*)

передвижéни *|| e c* आमद-रपत *āмад-рафт' ж*, आवागमन *āvā-гаман m*, यातायात *иātāйāt m*, ◇ *срéd-ства* — *я* आमद-रपत के साधन *m mn*, यातायात-साधन *m mn*

передви́жка *ж* [библиотé-ка-] — *गइती* (चलता-फिरता) *पुस्तका-लय* *गाश्ति* (चाल'tā-प'хир'tā) *пуст'-कāлай n*

передвижнóй *прил* चलता-फिर-ता *चाल'tā-प'хир'tā*, *गइती* *गाश्ति* (*не стационарный*), — *кран* घूमनेवाला *क्रēन m*, — *гóспиталь* *सफरी* *अस्प-ताल n*

передви́нуть(ся) *сов см* *пере-двигāть(ся)*

передéл *m* दोबारा (नये सिरे से) *बँटवारा* *до-бārā* (*найэ* *सирэ сэ*) *бāt'vārā m*, पुनर्विभाजन *пунар-विब'āджан m*

передéлать *сов см* *передéлы-вать*

передéл||ка *ж* फिर से बनाना *प'хир сэ* *банānā m*, पुनर्निर्मण *пу-нарनिर्मāн m*, पुनरचना *пуна'х-рач'нā ж*, मरम्मत *माराममत ж* (*ремонт*), *отдавāть в* — *कु* *तबदीली* करवा देना *n* (*मे* *что-л*), ◇ *попāсть* *в* — *कु* *वखेडे* मे *फँसना nn*

передёлывать *несов* [कुछ] बदल डालना [कуч^ख] бадал дāл'нā *n*, रहोवदल करना राद्द-о-бадал кар'нā *n*, मरम्मत करना माराममत кар'नā *n* (*ремонтировать чинить*), मर-
म्मत करवाना माराममत кар'वānā *n* (*отдавая куда-л*)

передёргивать *несов* 1. (*в картах*) ठगना त^खाग'नā *n*, धोखा देना द^खोक^खā दэнā *n*, 2. (*искажать, извращать*) तोड़ना-मरोड़ना तोर'नā-
-मारोर'नā *n*

передёрнуть *сов см передер-
гивать*

перёдний *прил* अगला अग'लā, अग्र अग्र', पहला पाख'लā (*первый*), —
план अग्रभाग *m*

перёдник *m* लुगी लुंगी *жс*, पेशबद पेश-банд' *m*, तहबद ताख'-
-банд' *m*

перёдняя *жс* ड्योढी दिोर^खी *жс*, बरोठा बारот^खā *m*

передовик *m* नायक नāनाक *m*, अग्रतम पुरुष अग्र'-там пуруш *m*, अग्रतम स्त्री अग्र'-там стрі *жс* (*о жен-
щине*)

передовица *жс* अग्रलेख अग्र'-
-लэк^ख *m*, मुख्य लेख мук^खн' лэк^ख *m*,
लीडर लीडर *m*

передов||ой *прил* आगे बढ़नेवा-
ला āगэ бар^ख'нэ-вāलā, सब के आगे
चलनेवाला саб кэ āगэ चाп'नэ-वāलā,
अग्रगामी अग्र'-गāमī, अग्रसर अग्र'-सर,
प्रगतिशील प्रागति-शील (*прогрессив-
ный*), вводить —ये методы आगे

बढ़े हुए तरीको (प्रकारो) को चालू
करना *n*, —ये पोजीции воєн अगली
पॉत (श्रेणी) *жс*, आगे की खदक *жс*,
—āя статья अग्रलेख *m*, मुख्य लेख
m, लीडर *m*

передохнуть *сов* आराम करके
थकान दूर करना āरāम кар'कэ त^खākān
दूर кар'नā *n*, [कुछ] दम [ले] लेना
[कуч^ख] दाम [लэ] लэнā *n*

передразнивать *несов* मुंह चि-
ढाना मूख चिर'ānā *n* (का *кого-л*,
что-л), नकल उतारना (करना) ना-
काल उतार'नā (कर'नā) *n* (*подра-
жать, की кого-л, что-л*)

передразнить *сов см пере-
дразнивать*

передрыга *жс* राउं बखेड़ा бак^खэ-
рā *m*, झुंझट द्ज^खांद्ज^खात *жс*

передумать *сов см передумы-
вать*

передумывать *несов* (*изменять
мнение*) इरादा बदल देना ирāдā ба-
दा दэнā *n*, अपनी राय बदलना
अप'नी रāय बाдал'नā *n*

передышка *жс* मोहलत मोख'лат
жс, अवकाश अव'कāш *m*, विश्राम वी-
श्रāम *m*

переезд *m* 1. [दूसरी जगह] चला
जाना [दुस'री द्जगाह] चālā द्जānā
m, स्थान-परिवर्तन स्त^खāन-पारिवर्तान
m, [दूसरी जगह] बस जाना [दुस'री
द्जगाह] बास द्जānā *m* (*переселение*),

2. *жс -ठ* रेल-चौपड रēल-चाопार *жс*
переезжать *несов* 1. (*через
что-л*) पार उतरना पāर उतार'नā

नप , पार करना pār kar'nā n., 2. (कु-
दा-ल) [दूसरी जगह] चला जाना [dūs'-
rī dжагаḥ] чалā джānā nп , [दूसरी
जगह] बस जाना [dūs'rī dжагаḥ]
бас джānā nп (переселяться)

переёхать сов 1 см переез-
жать, 2. (раздавить) इत्तिफाक से
चला देना इत्तिफाक सэ чалā дэнā n
(पर को-ल).

пережаренный прич , прил
जरूरत (आवश्यकता) से ज्यादा
(अधिक) भूना हुआ зарूरत (आवश्य-
क'tā) सэ зйāдā (ад^хик) б^хунā хуā

пережаривать несов जरूरत
(आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) भू-
ना зарूरत (आवश्यक'tā) सэ зйāдā
(ад^хик) б^хун'nā n

пережарить сов см пережари-
вать

переждать сов см переждать

пережёвывать несов 1. चबाना
चाबānā n , — жвачку जुगाल करना
n , 2. перен разг [चबाई हुई बातो
को] चबाना [चाबाय़ ख़ुय़ि бātō ко] चा-
बाnā n

переживание с अनुभव अनुब^хав
м , एहसास эḥ'sās м

переживать несов 1. (испытыв-
ать) भुगतना б^хугат'nā n , भोगना
б^хог'nā n , अनुभव करना अनुब^хав
кар'nā n सहना саḥ'nā n , झेलना
дж^хэл'nā n (претерпевать), 2. (ос-
таваться в живых) जीवित रहना
джйивит раḥ'nā nп (की मौत के बाद
को-ल , के पीछे तक что-ल)

переждать несов रहना раḥ'nā
nп (के अत तक что-ल)

пережиток м अवशेष अव'शэш
म , अवसावशेष द^хвāsāv'शэш म ,
उत्तरजीवी उत्तर-джйिवी म

пережить сов см переживать.
перезарядить сов см переза-
ряжать

перезаряжать несов फिर से
भरना (भर देना) प^хир सэ б^хар'nā
(б^хар дэнā) n

перезимовать сов जाड़ा काटना
(काट देना) द्जārā kāt'nā (कāt दэнā) n

перезрелый прил जरूरत (आव-
श्यकता) से ज्यादा (अधिक) पका हुआ
зарूरत (आवश्यक'tā) सэ зйāदā
(ад^хик) пакā хуā

перезреть сов जरूरत (आवश्यक-
ता) से ज्यादा (अधिक) पक जाना за-
रूरत (आवश्यक'tā) सэ зйāदā (ад^хик)
пак джānā nп

переизбирать несов फिर से
चुनना (चुन लेना) प^хир सэ चुन'nā
(चुन лэнā) n , फिर से चुनाव (निर्वा-
चन) करना (कर लेना) प^хир सэ चुनāо
(निरवāचन) кар'nā (кар лэнā) n

переизбрать сов см переизби-
рать

переиздавать несов फिर से
छपवाना प^хир सэ च^хап'вānā n , फिर
से प्रकाशित करना प^хир सэ प्राकā-
शित кар'nā n

переиздание с दूसरा छापा
(सस्करण) дūs'rā ч^хāпā (сāскаран).
म , पुनरावृत्ति पुन'рāvритति म

переизда́ть *сов см переизда-*
ва́ть

переименова́ть *сов см пере-*
имено́вывать

переимено́вывать *несов* नया
नाम देना *найā nām* *дэна́ n*, नाम
परिवर्तन करना (कर देना) *нām* *пари-*
вартан кар'на́ (кар дэна́) n (का
что-л)

перейти́ *сов см переходить*

перека́рмливать *несов* जरूरत
(आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) खि-
लाना *зару́рат (āвашйак'тā) сэ зйāдā*
(ад'хик) к'хилāна́ n

переквалифика́ция *ж*, नयी
जानकारी (दक्षता) की प्राप्ति *найй*
джāн-ка́ри (дакш'тā) кй пра́пти ж,
नया पेशा हासिल करना *найā пэшā*
хāсил кар'на́ m (*получение новой*
профессии)

переквалифици́роваться *сов*
и несом नयी जानकारी (दक्षता) प्राप्त
करना *найй джāн-ка́ри (дакш'тā)*
пра́пт' кар'на́ n, नया पेशा हासिल
करना *найā пэшā хāсил кар'на́ n*
(*получать новую профессию*)

переки́дывать *несов см пере-*
бра́сывать 1

переки́дываться *несов см пе-*
ребра́сываться

переки́нуть *сов см перебра-*
сывать 1

переки́нуться *сов см перебра-*
сываться

перекиса́ть *несов* फटना *п'ат'на́*

nn, फट जाना *п'ат джāна́ nn*,
जमना *джам'на́ nn*, जम जाना *джам*
джāна́ nn

переки́снуть *сов см переки-*
са́ть

перекла́дина *ж* 1. शहतीर *шах'-*
гир m, धन्ना *д'ханна́ ж*, 2. *спорт*
पडी छड *парй ч'ар ж*

перекла́дывать *несов* 1. दूस-
री जगह रखना (रख देना) *дус'ри*
джагах рак'на́ (рак' дэна́) n,
रखना *рак'на́ n*, रख देना *рак' дэна́*
n (*ме се लेकर, पर से लेकर откуда-л*,
ме, पर куда-л), — с *одного́ плеча́*
на друго́е কথা बदलना n; 2. *перен*
(*ответственность*) लादना *ла́д'на́ n*,
टालना *та́л'на́ n*, टाल देना *та́л дэна́*
n (*पर на кого-л*), 3. (*чем-л*) बीच
ме रखना (रख देना) бйч мē рак'на́
(*рак' дэна́) n* (*केँ что-л*), 4. *муз* .
— на *му́зыку सुर-रचना करना सुर-*
рач'на́ кар'на́ n (*कीँ что-л*)

переклика́ться *несов* [एक दूसरे
को] चिल्लाकर पुकारना [*эк дус'рэ*
ко] *чилла́кар пукāр'на́ n*

перекли́чка||а *ж* (*поверка*) गिन-
ती गिन'ती *ж*, जायजा *джāн'зā m*,
हाजिरी *хāзирй ж*, हाजिरी लेना *хā-*
зирй лэна́ m, — *городо́в (по радио)*
रेडियो-कार्यक्रमो का अतर्नगर प्रसारण
m, *делать —у हाजिरी लेना n*,
नाम पुकारना n

переключа́ть *несов 1 тем* [एक
लाइन से दूसरी पर] स्विच खोलना
[*эк ла́ин сэ дус'ри пар*] *свич к'хол*

нā *n*, 2. *перен* फेरना *п^хэр'нā* *n*, मोड़ना *мор'нā* *n* (की तरफ, की ओर *на что-л*), — *внимáние* ध्यान देना *n* (की तरफ, की ओर *на что-л*, *свое*), ध्यान दिलाना *n* (की तरफ, की ओर *на что-л*, *чье-л*), — *разговóр* на другóу тéму वातचीत का विषय बदल देना *n*, — *завóд* на произвóдство тра́кторов कारखाने के पिछले उत्पादन के स्थान पर ट्रैक्टरों का निर्माण शुरू करना *n*

переключ|а́ться *несов* 1. *тех* दूसरी लाइन पर संचरित हो जाना *дус'рй лāин пар санчарит* *хо джā-нā* *нп*, 2. *перен* लगना *лаг'нā* *нп* (छोड़कर *с чего-л*, *मे* *на что-л*), चित्त लगाना *чит्त' лагāнā* *n* (छोड़कर *с чего-л*, *पर* *на что-л*), *завóд* — *йлся* на произвóдство тра́кторов कारखाने के पिछले उत्पादन के स्थान पर ट्रैक्टरों का निर्माण शुरू हो गया, он преподава́л францу́зский язы́к, а затéм — *йлся* на англи́йский वह फ़ॉसीसी पढाता था और इस के बाद उस ने अंग्रेजी पढाना शुरू कर दिया

переключéние *с* 1. *тех* बटन दबाना *батан дабāнā* *м*, 2. *перен* दूसरे कार्यक्षेत्र में काम करने लगना *дус'рэ кāрй'-кшэтр' мэ кām кар'-нэ лаг'нā* *м*

переключи́ть(ся) *сов см переключáть(ся)*

перековáть *сов см переко́вывать*

переко́вывать *несов* 1. (заново)

फिर से नाल लगाना (बाधना) *п^хир сэ нāл лагāнā* (*ба́д^х'нā*) *n*, 2. (*всех, многих*) नाल लगाना (बाँधना) *нāл лагāнā* (*ба́д^х'нā*) *n*

перекорми́ть *сов см перекармливать*

переко́ситься *сов* 1. (*искривиться*) टेढ़ा-मेढ़ा हो जाना *тэр^хā-мэр^хā* *хо джāнā* *нп*, 2. *перен* (*о лице*) [मुँह की आकृति] विगड़ जाना [*मुँख की अकृति*] बिगड़ *джāнā* *нп*, विकृत हो जाना विकृत *хо джā-нā* *нп*

перекочевáть *сов см перекочёвывать*

перекочёвывать *несов* [नयी जगह] चला जाना [*नयि दजागाँ*] *चालā* *джāнā* *нп*

переко́шенный *прил* टेढ़ा-मेढ़ा *तэр^хā-मэр^хā*, टेढ़ा किया हुआ *तэр^хā* *кийā* *खуā*, विकृत विकृत (*о лице*)

перекра́ивать *сов* फिर से कतरना (तराशना, तराश करना) *п^хир сэ катар'нā* (*тарāш'нā*, *тарāш кар'нā*) *n*

перекра́сить *сов см перекра́шивать*

перекра́шивать *несов* 1 (*заново*) फिर से रँगना (रँग देना) *п^хир сэ рāг'нā* (*рāг дэनā*) *n*, [नया] रंग चढाना [*नयā*] *ранг' чар^хāнā* *n* (*в новый цвет*), 2. (*все подряд*) [सब कुछ] रँगना (रँग देना) [*सब कुछ*] *рāгнā* (*рāг' дэनā*) *n*

перекрё́стный *прил* (пересека-

лющийся) आडा āṛā, ✧ ~ допрós
जिरह ज, प्रति-परीक्षण म ।

перекрёсток м चौमुहानी चाо-
-मुलानि ज, चौराहा चाо-प्राहा म,
चौरास्ता चाо-प्रास्ता म

перекрёщива||ться несов **एक**
दूसरे को काटना **एक** दूस'रэ को क्रात'-
ना *п*, ओत-प्रोत होना **от-प्रот** ङना
न, в ётой тóчке ~ются **द्वे**
लीнии इस बिंदु पर दो रेखाएँ **एक**
दूसरे को काटती है

перекрича́ть **сов** गला फाड़कर
चुप करना गला **प**आ'कार चुप कार'ना
п, देति **стар**ались ~ **друг** **द्र**ुगा
बच्चे गला फाड़कर **एक** दूसरे को चुप
करने की कोशिश करते थे

перекро́йть **сов** *см* **перекраи-**
вать

перекрыва́ть **несов** **1.** (заного)
फिर से ढाँकना **प**आ'र सэ **द**आ'क'ना *п*,
2. (превосходить) ज्यादा (अधिक)
होना **ज**यादा (अधिक) ङना *न* (से
что-л), ~ **но**рму कोटा से ज्यादा
(अधिक) काम करना *п*, ~ **реко**рд
रिकार्ड तोड़ना *п*

перекры́ть **сов** *см* **перекры-**
вать

перекупа́ть **несов** मूल्य बढ़ाकर
खरीदना मुल' **ब**ार'आकार **ख**रिद'ना *п*

перекупи́ть **сов** *см* **перекупа́ть**

переку́пщик *м* मूल्य बढ़ाकर
खरीदनेवाला मुल' **ब**ार'आकार **ख**-
रिद'ना-वाला *म*, पुराने माल का वि-
क्रेता **प**ुराने माल का विक्रेता *म*
неизм

перекусить **сов** **1.** (откусить)
[दाँत से] काटना (काट देना) [दाँत सэ]
कात'ना (कात दना) *п*, कुतरना कु-
तर'ना *प* (नाप्र *о* мыши), **2.** (слегка
поесть) **разг** गस्सा मारना **ग**स्सा
मार'ना *п*, कलेवा करना **क**लेवा कार'-
ना *п*

перелага́ть **несов** *см* **перекла-**
дывать **2, 4**

переламыва́ть **несов** **1.** तोड़कर
दो टुकड़े कर देना **तो**र'कार **दो** तुकर'
कार दना *п*, तोड़ना **तो**र'ना *п*,
तोड़ देना **तो**र दना *п* (**повредить**
падением, ударом **какую-л** **кость**),
2. перен ~ **себя** अपने ऊपर काबू
पाना **अ**प'ने **उ**पर **का**बू पाना *प*, अपने
को काबू (वश) में रखना **अ**प'ने **को**
काबू (वश) में **रा**क'ना *प*

перелеза́ть **несов** ऊपर से चढ़कर
नीचे उतरना **उ**पर सэ **चा**र'कार **नी**चे
उतर'ना *न* (के **через** **что-л**), चढ़-
कर दूसरा पार जाना **चा**र'कार **दु**स'रा
पार **ज**याना *न* (पर **через** **что-ल**),
~ **че**рез **за**бо'р बाड़े पर चढ़कर दूस-
रा पार जाना *न*, ~ **че**рез **сте**ну
दीवार लॉघना *प*

перелёзть **сов** *см* **перелезать**
перелёт *м* **1.** (птиц) चिड़ियो
का मौसमी स्थान-परिवर्तन **च**िरि'य
का **मा**समी **स्**थान-परिवर्तन *म*,
2. (самолета) उड़ान **उ**रान *ज*, उड़यन
उदायन *म*, **бес**पो'с'дочный ~ लगा-
तार उड़ान *ज*, **3.** (снаряда) लक्ष्य के
ऊपर निशाना लगाना **ला**क'श' **के**
उपर **नि**शाना **ला**गाना *म*

2. (молоть заново) फिर से पीसना
 п^хир сэ пйс'нā *n*

переманивать *несов* फुसलाना
 п^хус'лāнā *n*, फुसला लेना प^хус'लā
 लēनā *n*, वहका लेना बाख'कā लēनā *n*,
 वहका ले जाना बाख'कā लē दजāनā *nn*,
 अपनी तरफ (ओर) करना (कर लेना)
 ап'нй тараф (ор) кар'нā (кар лēнā)
n, अपने पक्ष में खीचना (खीच लेना)
 ап'нэ пакш' мē क^хйच'нā (क^хйच लēनā)
n (привлекать на свою сторону)

переманить *сов см* перемани-
 вать

перемежā||ться *несов* पारी पारी
 से आना пāरй-пāरй сэ āнā *nn*, снег
 ~лся с грāдом अभी बरफ गिर रही
 थी, अभी ओले पड़ने लगे

перемежāюш||ийся 1. *прич*
 от перемежаться, 2. *прил* ~аяся
 лихорāднā अंतरिया āт'рийā *m*, बारी
 का बुखार бāरй कā бухāр *m*, बीच
 बीच में उतर जानेवाला बुखार (ज्वर)
 бяч-бйч мē утар джāнэ-вāлā бухāр
 (джвар) *m*

перемéна *ж* 1. उलट-फेर उलट-
 -प^хэр *m*, तबदीली таб'дйलй *ж*,
 परिवर्तन परिवартан *m*, 2. (в школе)
 [दो पाठों के बीच की] छुट्टी [до пāt^хō
 कэ бйч кй] च^хут्तй *ж*, मध्यावकाश
 мад^хйāव'कāш *m*

переменить *сов* बदलना бадал'-
 нā *n*, बदल लेना (देना, डालना) ба-
 дал लēनā (дэнā, дāл'нā) *n*, बदलाना
 бад'лāнā *n*, तबदील (परिवर्तन)
 करना таб'дйल (परिवартन) кар'нā

n, — тēму разговора बातचीत का
 विषय बदल देना *n*

переменй||ться *сов* बदलना ба-
 дал'нā *nn*, बदल जाना бадал джāнā
nn, तबदील (परिवर्तित) हो जाना
 таб'дйल (परिवार्टित) खो दजāनā
nn, — क लूचшему बेहतर होना (हो
 जाना) *nn*, सुधरना *nn*, — क खूद-
 шему बदतर होना (हो जाना) *nn*,
 बिगड़ना *nn*, पोगōदा ~лась मौसम
 बदल गया

переменнй||ый *прил* परिवर्तन-
 शील परिवार्टन-शयल, चचल चानचल,
 अस्थिर अस्त^хир (неустойчивый), —
 капитāл *ж* परिवर्तनशील पूँजी *ж*,
 — вéтер दो-रुखी हवा *ж*, विभिन्न
 दिशाओं से आनेवाली वायु *ж*, — ток
 эл आवर्ती वाह *m*, —ая погōदा बदल
 रहा मौसम *m*, बदलता हुआ मौसम
m, परिवर्तनशील ऋतु *m*

переменчив||ый *прил* परिवर्तन-
 शील परिवार्टन-शयल, —ая погōदा
 बदल रहा मौसम *m*, बदलता हुआ
 मौसम *m*, परिवर्तनशील ऋतु *m*, —
 харāктер परिवर्तनशील स्वभाव *m*,
 — человек ढुलमुल आदमी *m*, ढुल-
 मुल-यकीन आदमी *m*

переместить(ся) *сов см* пере-
 мешāть(ся)

перемешāть(ся) *сов см* пере-
 мешивать(ся)

перемéшивать *несов* 1. मिलाना
 मिलāनā *n*, मिला देना मिलā दэнā *n*,
 मिश्रित करना मिश्रित кар'नā *n*,
 सानना सāन'नā *n*, सान देना सāन दэнā

ати'д^хик кошиш (чэштā) *ж* (*чрезмерное усилие*), ~ нервов नसो का अत्यधिक खिंचाव *м*

перенапрячься *сов* *си* перенапрягаться

перенаселение *с* अति-प्रजन अति-प्राज्जन *м*

перенаселённость *ж* *см* перенаселение

перенести́(сь) *сов* *см* переносить(ся)

перенимать *несов* अपनाता अप'на'на *п*, नकल (अनुकरण) करना ना-काп (अनुकारा) कार'на *п* (*копировать*)

перенос *м* 1. ले जाना लэ джā'на *м*, ढोना द^хонā *м*, 2. (*в письме*) अधूरा शब्द दूसरी पक्ति में लिखना अद^хурā шабд' дус'рй' панкти мē' лик^х'на *м*

переносить *несов* 1. ले जाना लэ джā'на *нп* (*се откуда-л*, *ме куда-л*), उठा लाना ут^хā' лā'на *п*, ढोना द^хонā *п*, 2. (*в письме*) अधूरा शब्द दूसरी पक्ति में लिखना अद^хурā шабд' дус'रй' панкти मē' лик^х'на *п*, 3. (*откладывать*) टालना ताल'на *п* (*पर* *на какой-л срок*), मुलतवी (स्थगित) करना (*कर देना*) मूल'तावी (स^гागित') कार'на (*кар дэна*) *п* (*के* *лियе* *на* *какой-л срок*), 4. (*терпеть*) उठाना उत^хā'ना *п*, सहना सा^х'на *п*, वर्दाश्त (*сहन*) करना बार-दाश्त' (सा^хан) कार'ना *п*

переноситься *несов* (*мысленно*)

चिंता में डूबना चिन्ता मē' दूब'ना *нп* (*की कूदा-ल*)

переносица *ж* बाँसा बाँसा *м.*, नाक का पुल नाक का पुल *м*

переноска *ж* बारबरदारी बार-бар-दारी *ж*, ढोना द^хонā *म*, वहन वा^हан *म*

переносный *прил* 1. चलता-फिरता चाल'ता-प^хир'ता, सहज-वाह्य सा-हज-वा^हи', 2. (*о значении*) उपलक्षित उप'лакшит

переночевать *сов* एक रात के लिये ठहरना एक रात के लिये त^ха-^хार'на *нп*, रात विताना (*गुजारना*) रात बिता'ना (गुज़ार'ना) *п*

перенумеровать *сов* *см* перенумеровывать

перенумеровывать *несов* 1. अक लगाना अक' लगā'ना *п* (*पर* *что-либо*), अक डालना अक' दाल'ना *п* (*मे* *что-л*), अकित करना अकित कार'ना *п*, ~-страницы किताब (पुस्तक) के पन्नों में अक डालना *п*, पुस्तक में पृष्ठाक डालना *п*, 2. (*сно-ва*) [फिर से] अक लगाना [प^хир सэ] अक' लगā'ना *п* (*पर* *что-л*), [फिर से] अक डालना [प^хир सэ] अक' दाल'ना *п* (*मे* *что-л*), [फिर से] अकित करना [प^хир सэ] अकित कार'ना *п*

перенять *сов* *см* перенимать
переоборудование *с* फिर (*नये* *सिरे*) से लैस (*सुसज्जित*) करना प^хир (*नाइ* *सिरे*) सэ लाэस (*सु-साज्जित*) कार'ना *म*

переоборудовать *сов* *и* *несов*

फिर (नये सिरे) से लैस (सुसज्जित) करना p^x ир (найэ сирэ) сэ лаэс (су-
-саджджит) кар'нā n

переодевание *с.* 1. कपडे का बदलना кап'рэ кā бадал'нā m , 2. (маскировка) छद्मवेश धारण करना $ч^x$ адм'-вэш д^xāран кар'нā m

переодевать *несов* [कपडा]बदल-
ना (बदल लेना, बदल देना) [кап'рā] бадал'нā (бадал лэнā, бадал дэнā) n (का кого-л)

переодеваться *несов* 1. कपडा बदलना кап'рā бадал'нā n , 2. (маскироваться) कपडा पहनना кап'рā पाखान'нā n (का वो что-л, кем-л)

переодётый 1. прич от переодеть, 2. прил. — жёнщиной औरत के [छद्म]वेश मे आदमी аорат кэ [$ч^x$ адм'-] вэш мэ āд'мй m

переодеть(ся) *сов см* переодевать(ся)

переосвидетельствование *с* [नयी] जाँच (परीक्षा) [найй] джāч (парйкшā) *ж*, पुनर्परीक्षा पुनारपा-
रйкшā *ж*

переосвидетельствовать *сов и несов.* फिर से जाँचना p^x ир сэ джāч'-
нā n , फिर से जाँच (परीक्षा) करना p^x ир сэ джāч (парйкшā) кар'нā n , पुनर्परीक्षा करना पुनारपा-
रйкшā n

переоценивать *несов* 1. फिर से कीमत (दाम) लगाना p^x ир сэ кймат (дām) лагāнā n , 2. (слишком вы-
соко оценивать) बढ़ा-चढ़ाकर मूल्या-

कन करना бар^xā-चार^xāकार मुलीāन-
कान кар'нā n (का что-л.), अधिक दाम लगाना ад^hик дām лагāнā n , अत्यधिक कूतना अति^xद^xик कूत'нā n , बहुत मूल्यवान् समझना बाखुत मुल्य'-
वāन самадж^x'нā nn , — свой силы अपनी ताकत को बढ़ा-चढ़ाकर आँक-
ना n

переоценить *сов см* переоценивать

переоценка *ж.* 1. फिर से कीमत (दाम) लगाना p^x ир сэ кймат (дām) лагāнā m , 2. (слишком высокая *ценка*) बढ़ा-चढ़ाकर मूल्याकन करना бар^xā-चार^xāकार मुलीāनकान кар'-
нā m

перепачкать *сов* बहुत मैला(गदा) करना (कर देना) बाखुत माэलā (गान-
дā) кар'нā (кар дэнā) n

перепачкаться *сов* अपने आप को बहुत मैला (गदा) करना अप'नэ āп-
ко बाखुत माэलā (गानдā) кар'нā n , बहुत मैला (गदा) होना (हो जाना) बाखुत माэलā (गानдā) хонā (хо джā-
нā) nn

перепёлка *ж* लवा लावā m , बटेर-
батэр m

перепечатать *сов см* перепечатывать

перепечатка *ж* 1. [फिर से] छापना (छाप देना) [p^x ир сэ] $ч^x$ āп'нā ($ч^x$ āп дэнā) m , 2. (на пишущей ма-
шинке) टाइप करना तāип кар'нā m , टकण-
танकान m

перепечатывать *несов* 1. [फिर

से] छापना (छाप देना) [प^खिर सэ] च^खाप'нā (च^खाप дэнā) *n*; नया संस्करण छापना (छाप देना) नायā सāsकारान च^खाप'नā (च^खाप дэнā) *n* (перепи́сывать), 2. (на пишущей машинке) टाइप करना तāип кар'нā *n*

перепи́ливать *несов* 1. [आरे से] काटना (काट देना, काट डालना, चीरना) [ārэ सэ] кāt'нā (кāt дэнā, кāt дāl'нā, чйр'нā) *n*, 2. (распи́ливать всё, многое) [आरे से सब कुछ] काटना (काट देना, काट डालना) [ārэ सэ саб कुच^ख] кāt'нā (кāt дэнā, кāt дāl'нā) *n*

перепи́лить *сов см* перепи́ливать

перепи́сать *сов см* перепи́сывать.

перепи́ск||а *ж* 1. नकल करना नाकाल кар'нā *m*, प्रतिलिपि लिखना प्रतिलिपि लिख'नā *m*, टाइपिंग तāипिंग' *ж*, टकण तानकान *m* (на пишущей машинке), 2. (корреспонденция) लिखा-पढी लिख'ā-пар^खи *ж*, चिट्ठी-पत्री चित्त^खи-पात्रि *ж*, पत्र-व्यवहार पात्र'-व्याव'खāर *m*, быть в -е लिखा-पढी (चिट्ठी-पत्री, पत्र-व्यवहार) करना *n* (से *c кем-л*), लिखा-पढी (पत्र-व्यवहार) होना *np* (मे, के बीच *o ком-л*)

перепи́счик *m* नकल करनेवाला नाकाल кар'нэ-вālā *m*, लिपिकार लिपि-кār *m*, नकलनवीस नाकाल-नावीस *m* (*в суде*), टाइप करनेवाला तāип кар'नэ-वālā *m*, टकक तानकाल *m* (на пишущей машинке)

перепи́сывать *несов* 1. नकल करना नाकाल кар'नā *n*, प्रतिलिपि लिखना प्रतिलिपि लिख'नā *n*, टाइप करना तāип кар'नā *n* (на пишущей машинке), 2. (составлять список) फिहरिस्त (सूची) बनाना फिख'-рист' (сूचि) банānā *n*

перепи́сываться *несов* लिखा-पढी (चिट्ठी-पत्री, पत्र-व्यवहार) करना लिख'ā-пар^खи (चित्त^खи-पात्रि, पात्र'-व्याव'खāर) кар'नā *n* (से *c кем-л*), लिखा-पढी (पत्र-व्यवहार) होना लिख'ā-пар^खи (पात्र'-व्याव'खāर) खōnā *np* (मे, के बीच *o ком-л*)

пéрепись *ж* 1. फिहरिस्त फिख'-рист' *ж*, सूची सूचि *ж*, 2. (учет чего-л, чего-л) गणना ган'нā *ж*, — населёния जनगणना *ж*, मनुष्य-गणना *ж*

перепла́вить *сов см* перепла-влять

перепла́влять *несов* (металл) 1 गलाकर धातु निकालना गालāкар द^खāतु निकāl'нā *n*, 2. (распла́влять) गलाना गालānā *n*, पिघलाना पिघ^खलānā *n*

перепла́тить *сов см* перепла-чивать

перепла́чивать *несов* ज्यादा (अत्यधिक) दाम (मूल्य) दे देना зāyādā (अति'द^खिक) дām (मुल्य') дэ дэнā *n*

переплесті́(сь) *сов см* переплестáть(ся)

переплёт *m* जिल्द джिल्д' *ж*, кнйга *r* -е सजिल्द पुस्तक *ж*,

матёрчатый — कपड़े की जिल्द *ज*
переплетать *несов* 1. (книгу и *n*) जिल्द बनाना (बानना) *ज*
 джилд' банānā (бāд^x'nā) *n*, जिल्द
 बनवाना (बँधवाना) *ज*
 джилд' бан'вānā (бāд^x'vānā) *n* (*у переплётчика*),
 2. (сплестать) बटना бат'nā *n*, गूथ-
 ना गु¹x'nā *n*

переплетаться *несов* 1. (спле-
 таться) गुथना гут^x'nā *nn*, एक दूसरे
 से लिपटना *эк* дūs'рэ сэ липат'nā *nn*,
 2. перен (смешиваться, перепуты-
 ваться) एक साथ मिलना *эк* сāt^x
 мил'nā *nn*

переплётчик *м* जिल्दबद *ज*
 -банд *м*, जिल्दसाज *ज*
 джилд'-сāз *м*,
 दफ्तरी दाफ्तरī *м*

переплывать *несов* पार करना
 пāр кар'nā *n*, पार जाना пāр *ज*
 джā-
 nā *nn* (नाव से ना लодके, तैरकर
*в*плавь)

переплыть *сов см* переплы-
 вать

переподготāвливать *несов* फिर
 से तालीम देना *п*^xир сэ тāлим дэнā
n, फिर से शिक्षित करना (कर देना)
п^xир сэ шикшит кар'nā (кар дэнā) *n*.

переподготōвить *сов. см* пе-
 реподготāвливать

переподготōвка *ж* फिर से ता-
 लीम देना *п*^xир сэ тāлим дэнā *м*,
 फिर से शिक्षित करना (कर देना) *п*^xир
 сэ шикшит кар'nā (кар дэнā) *м*

переползāть *несов* रेंगना *р*ēг'nā
nn, चलना *च*ал'nā *nn* (हाथ के बल

ना *рука*ल, घुटने के बल ना *ко*ленях,
 पेट के बल ना *жив*оте, से *от*, मे से
из, तक *к*, मे *в*, के उस पार *через*)

переползти *сов см* переползāть.

перепōлненный 1. *прич* *от* пе-
 репōлнить; 2. *прил* भरा हुआ *б*^xарā
 хуā, परिपूर्ण *пар*ипūrн'; *वागōन* был
 перепōлнен डब्बा *х*ча^xхч *б*ра *था*.

перепōлнить(ся) *сов см* пере-
 полнāть(ся)

переполнāть *несов* खचाखच
 (ठसाठस) भरना (भर देना) *к*^xач-ā-
 -*к*^xач (т^xас-ā-т^xас) *б*^xар'nā (б^xар
 дэнā) *n* (से *ке*м-*л*, *че*м-*л*), परिपूर्ण
 करना *пар*ипūrн' *кар*'nā *n*, *перен*
 उमडाना *ум*'рānā *n*

переполнāться *несов* खचाखच
 (ठसाठस) भरना (भर जाना) *к*^xач-ā-
 -*к*^xач (т^xас-ā-т^xас) *б*^xар'nā (б^xар
 джānā) *nn*, *перен* उमडना *ум*ар'nā
nn, *его* сēрдце перепōлннiлось *ра*-
 достью उस का दिल बाँसो उछलने
 लगा, उस का हृदय प्रसन्नता से ओत-
 -प्रोत हो गया.

переполох *м* हलचल *х*ал-*ча*л *ж*,
 खलबली *к*^xал'балй *ж*, तहलका *та*-
 хал'кā *м*, *поднимāть* — *हलचल*
 (खलबली, तहलका) *м*चाना *n*.

переполошīt *сов* *разг* *हलचल*
 (खलबली, तहलका) *म*चा देना *х*ал-*чал*
 (*к*^xал'балй, *ता*хал'кā) *मा*चā дэнā *n*,
 घबरा देना *г*^xаб'рā дэнā *n*, *विस्मित*
 (भयभीत) *कर* देना *वि*स्मित (*б*^xай-
 -*б*^xит) *кар* дэнā *n*

переполошītся *сов* *разг* *हल*-

चल(खलबली, तहलका) मचना खल-चल
(к^хал'балй, та^хал'ка) мач'на *нп*
(से *о ком-л*, *о чем-л*), विस्मित (भय-
भीत) हो जाना विसमित (б^хай-б^хит)
खо дж^ана *нп*

перепóнка *жс* परदा пар'д^а *м*,
फिल्ली दज^хил्लй *жс* (*у летучей мы-*
ши, утки и т. п.), бараб^анная —
анат. ढोल *и*, कान की फिल्ली *жс*,
कान का परदा *м*

перепóнчатый *прил* зоол फि-
ल्लीदार дж^хил्लй-д^ар

перепóртить *сов* बिगाडना би-
г^ар'на *п*.

перепр^ава *жс* 1. पार करना (उत-
रना, लगाना) п^ар кар'на (утар'на,
лаг^ана) *м*, उतरना утар'на *м*, खेवा
к^хэв^а *м* (*на лодке*), 2. (место) उता-
रा ут^ара *м*

перепр^авить(ся) *сов см* пере-
правлять(ся)

перепр^авлять *несов* 1. (*пере-*
возить) पहुँचाना па^ху^чан^а *п*, पहुँचा
देना па^ху^ча д^эна *п*, ढोना д^хон^а *п*,
पार करना п^ар кар'на *п*, उतारना
ут^ар'на *п* (*на другую сторону*), —
на друго́й бе́рег उस पार पहुँचा देना
п, 2. (*пересылать*) भेजना б^хэдж'на
п, भिजवाना б^хидж'ва^ана *п* (*через*
кого-л)

перепр^авляться *несов* पार कर-
ना п^ар кар'на *п*, पार जाना (उत-
रना) п^ар дж^ана (утар'на) *нп* (*нав*
се на лодке, चलकर вброд, पुल से पो
мосту)

перепродава́ть *несов* खरीदकर
फिर से बेचना харй^д'кар, п^хир сэ
бэч'на *п*

перепрода́жа *жс*. फिर से बेचना
п^хир сэ бэч'на *м*.

перепрода́ть *сов см* перепро-
дава́ть

перепроизво́дство *с жс* अति-
उत्पादन ати-утп^адан *м*, बहु-उत्पादन
ба^ху-утп^адан *м*

перепры́гивать *несов* उछलकर
(कूदकर) पार करना уч^ал'кар (к^уд'-
кар) п^ар кар'на *п*, उछलकर (कूद-
कर) पार कर जाना уч^ал'кар (к^уд'-
кар) п^ар кар дж^ана *нп*

перепры́гнуть *сов см* перепры́-
гивать.

перепуга́ть *сов* डराना дар^ана
п, डरा देना дар^а д^эна *п*, भयभीत
करना б^хай-б^хит кар'на *п* (*को को-*
го-л, что-л)

перепуга́ться *сов* डरना дар'на
нп, डर जाना дар дж^ана *нп*, भय
खाना б^хан к^хан^а *п* (*से को-го-л, че-*
го-л), — नास्म^रत^ь अपनी मौत को
अपने सिर पर मँडलाते हुए देखना *п*
перепу́тать *сов* उलझाना ул'-
дж^ана *п*, उलझा देना ул'дж^а д^эна
п, अस्तव्यस्त करना (कर देना) аст'-
вй^аст' кар'на (кар д^эна) *п*

перепу́тые *с* चौमुहानी чао-му^ха-
нй *жс*, चौरस्ता чао-раст^а *м*, चौरा-
हा чао-ра^ха *м*

перераба́тыва||ть *несов* 1 *тех*
बनाना бан^ана *п*, завод —ет свеклу

в сахар कारखाने मे चुकदर से चीनी बनायी जाती है, 2. (*перепределять*) दोबारा करना до-бāрā кар'нā *n*, फिर से बनाना п^хир сз банāнā *n*, सुधारना суд^ар'нā *n*, सशोधन करना сāшо-д^хан кар'нā *n* (*исправлять*), — статью मजमून को नये सिरे से लिखना *n*, 3. (*сверх нормы*) मुकर्रर (निश्चित) वक्त (समय) से ज्यादा (अधिक) काम करना मुकारрार (निश्चित) वाक्त' (самай) сз зиадā (ад^хик) кām кар'нā *n*

переработать *сов см перерабатывать*

перераспределение *с* दोबारा बँटवारा (विभाजन, वितरण) до-бāрā бāт'вāрā (виб^хāджан, वितारन) *m*, पुनर्विभाजन पुनारविब^хāджан *m*

перераспределить *сов см. перераспределять*

перераспределять *несов* फिर से बाँटना (तकसीम करना, विभाजित करना) п^хир сз бāт'нā (так'сīm кар'нā, виб^хāджит кар'нā) *n*

перерастание *с* तबदील (परिवर्तित) हो जाना таб'дйл (паривартит) хо джāнā *m* (*मे वो что-л*)

перерастать *несов* 1. अधिक बढ़ना (बढ़ जाना) ад^хик бар^х'нā (бар^х джāнā) *nn* (*से कого-л, मे व चैम-ल*), ऊँचा हो जाना ūчā хо джāнā *nn*, мой брат переробс менā मेरे भाई का कद मुझ से ऊँचा हो गया, 2 *перен* तबदील (परिवर्तित, विकसित) हो जाना таб'дйл (паривартит, विकासित)

хо джāнā *nn*, रूप धारण कर लेना रूप द^аран кар лэнā *n* (*का वो что-либо*), बदलना बादाल'нā *nn* (*изменяться*)

перерастить *сов см перерастать*
перерасход *m* जरूरत से ज्यादा खर्च зарूरत сз зиадā харч' *m*, अतिव्यय अति-व्यान *m*

перерасходовать *сов и несов* मुकर्रर (निश्चित) रकमो से ज्यादा (अधिक) खर्च (व्यय) करना (कर डालना) मुकाररार (निश्चित) राक'मō सз зйāदā (ад^хик) харч' (व्यान) кар'нā (кар दāल'нā) *n*

перерасчёт *m*. दोबारा हिसाब до-бāрā хисāб *m*, दोबारा गिनती до-бāрā गिन'ती *ж*

перервать *сов* तोड़ना тор'нā *n*, तोड़ देना тор дэнā *n*

перервать||ться *сов*. टूटना तुт'нā *nn*, टूट जाना तुт джāнā *nn*, разговор ~лся बातचीत की कड़ी टूट गई.

перерегистрация *ж* दोबारा दर्ज до-бāрā дардж' *m*, दोबारा रजिस्टरी до-бāрā раджист'рй *ж*

перерегистрировать *сов и несов* फिर से दर्ज (रजिस्टरी) करना п^хир сз дāрдж' (раджист'рй) кар'нā *n*

перерезать *несов прям, перен* काटना кāt'нā *n*, काट देना (डालना) कāт дэнā (дāल'нā) *n*, काटना कāt'нā *n*, पार करना пāр кар'нā *n* (*об улице, железной дороге*), воен का-

टना क़ात'नā *n* , काट देना क़ात दēनā *n* , भग करना б^ханг' кар'नā *n* , ~ коммуникации यातायात के साधनों को भग करना *n* , ~ дорóгу रास्ता रोक देना *n*

перерезать *сов* 1. *см* перерезать, 2. (убить большое количество) काटना क़ात'नā *n* , मार डालना ма́р дә́л'нā *n*

перерешать *несов* दोबारा फैसला करना до-ба́рā фаэс'ла кар'нā *n* , निश्चय बदल देना нишчай бадал дē-нā *n* , निश्चय पर पुनर्विचार करना нишчай пар пунарविचा́р кар'нā *n* , [फिर से] सुलझाना (हल करना) [п^хир сэ] сул'дж^хāнā (ख़ाल кар'नā) *n* (задачу и т *n*)

перерешить *сов см* перерешать

переродиться *сов см* перерождаться

перерождаться *несов* 1 (преображаться) कलेवर बदलना कालेवार बाдал'नā *n* , नया जीवन (बल) प्राप्त करना (कर लेना) नायाँ दज़िवान (बल) प्रा́प्त' кар'नā (कार पēनā) *n* (обновляться), морально ~ नैतिक रूप से अधिक उन्नत हो जाना *nn* , 2 (дегенерировать) बिगड़ना बिगार'नā *nn* , बिगड़ जाना बिगार दज़āनā *nn* , भ्रष्ट (पतित) हो जाना б^храшт' (पतित) ख़ो दज़āनā *nn*

перерождение *с* 1. (возрождение) पुनरोदय पुन'родаи *м* , 2. (дегенерация) बिगड़ना बिगार'नā *н* ,

बिगड़ जाना बिगार दज़āनā *म* , अप-कर्ष अप'कारश' *म* , भ्रष्ट (पतित) हो जाना ब^храшт' (पतित) ख़ो दज़āनā *म*

перерубать *несов* काटना क़ात'नā *n* , काट डालना क़ात дә́ल'нā *n* , ~ по-пола́м आधो-आध काटना (काट डालना) *n*

перерубить *сов см* перерубать
перерыв *м* मध्याह्नर माद^хйāन्तार *म* , сейча́с на заседа́нии ~ अब अधिवेशन में मध्याह्नर हो गया

перерывать *несов* 1. खोदना क^ход'नā *n* , खोद डालना क^ход дә́ल'नā *n* , 2. (вещи и т *n*) उलट-पुलटकर ढूँढ़ना उलात-पुलात'कार द^ху́р^х-नā *n*

перерывать *сов см* перерывать
пересадить *сов см* пересаживать

переса́дка||*а* *ж* 1. *с-х* [एक जगह से] उखाड़कर दूसरी जगह लगाना [эк दज़ाгах сэ] ук^хāр'कार दु́с'रй दज़ाгах лага́нā *म* , रोपना रोप'नā *म* , आरोप āроп *म* , 2. (во время путешествия) बदलना बा-дал'नā *म* , ~ на друго́й по́езд गाड़ी बदलना *म* , ~ на друго́й парохо́д जहाज बदलना *म* , в Москвѣ я сде́-лал ~у на друго́й самолѣт मैं ने मास्को में हवाई जहाज बदला

переса́живать *несов* 1. *с-х* [एक जगह से] उखाड़कर दूसरी जगह लगाना [эк दज़ाгах сэ] ук^хāр'कार दु́с'रй दज़ाгах лага́нā *न* , आरो-पित करना (कर देना) āропит' кар'-

нā (кар дэнā) *п*, 2. (кого-л) [दूसरी जगह] बैठना (बैठा देना) [दूस'री द्जाгаह] баэт^хāнā (баэт^хā дэнā) *п*

пересаживаться *несов* 1. [दूसरी जगह] जा बैठना [दूस'री द्जाгаह] джā баэт^х'нā *пп*, [दूसरी जगह] बैठ जाना [दूस'री द्जाгаह] баэт^х джāнā *пп*, 2. (во время путешествия) बदलना бадал'нā *п*; — на другой поезд गाडी बदलना *п*

пересаливать *несов* 1. जरूरत (आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) नमक लगाना зарूरत (āвашиак'tā) सэ зйāдā (ад^хик) намак лагāнā *п*, 2. *перен* разг अति करना ати кар'нā *п*, — в шутках जरूरत से ज्यादा खिल्ली उड़ाना *п*

пересекать *несов* 1. पार करना पार кар'нā *п*, पार जाना पार джā-нā *пп*, काटना कāt'нā *п*, लाँघना लांग^х'нā *п*, 2. (об улице, железной дороге и т *п*) काटना कāt'нā *п*, पार करना पार кар'нā *п*

пересека́ться *несов* एक दूसरे को काटना э^к дūs'рэ ко кāt'нā *п*, в этой точке —ются две линии इस बिंदु पर दो रेखाएँ एक दूसरे को काटती है

переселенец *м* प्रवासी प्रावāси *м*, औपनिवेशिक ओप'ниवेशик *м*

переселение *с* स्थानांतरगमन स्^तхāнāन्तर्-гаман *м*, स्थानपरिवर्तन स्^तхāन्-परिवर्तान *म*

переселить(ся) *сов см* переселять(ся)

переселять *несов* बसाना басāнā *п*, वसा देना басā дэнā *п* (मे लाकर कूदा-ल), — в новый дом स्थानपरिवर्तित करके नये घर मे वसा देना *п*

переселяться *несов* जा बसना द्जā бас'нā *пп* (मे कूदा-ल), वसना бас'नā *пп*, वस जाना бас द्जāнā *пп* (मे जाकर, मे आकर कूदा-ल), उपनिवेश बसाना उप'निवेश басāнā *п*, वसना бас'नā *пп*, वस जाना бас द्जāнā *пп*. (в новую квартиру и т *п*)

пересестъ *сов см* пересаживаться

пересечение *с* 1. काटना कāt'नā *म*, पार करना पार кар'नā *म*, 2. (место) परस्पर-रेखा параспар-рэк^хā *ж* (линия пересечения), परस्पर-बिंदु параспар-विन्दु *म* (точка пересечения), — дорोग चौराहा *म*, चौरस्ता *म*

пересечённый 1. *прич* от пересечь, 2. *прил* (о местности) ऊबड़-खाबड़ उबार-क^хāбар, ऊँचा-नीचा ūчā-нйчā, बीहड़ бйхар

пересечь(ся) *сов см* пересекать(ся)

пересиливать *несов* 1. जीतना джит'нā *п*, हराना харāнā *п*, जीत (विजय) पाना (हासिल करना) द्जйत (विजय) पāнā (хāсил кар'нā) *п* (पर кого-л, что-л), 2. *перен* काबू (वश) पाना कāбу (ваш) पāнā *п* (पर что-л), काबू (वश) मे कर लेना कā-бू (ваш) мē кар лэнā *п*

пересилить *сов см* пересиливать

перескáz *м* कथित-कथन कत^खित-
-कत^खान *म*, विवरण विवारान *म* (из-
ложение)

перескáкивать *несов* 1. उछलकर
(कूदकर) पार करना च^खाल'कार (कुद'-
कार) pāṛ kar'nā *п*, फाँदना प^खाँद'नā
п, लॉघना लāg^ख'nā *п*, उल्लघन कर-
ना उल्लанг^खान кар'nā *п* (का *через*
что-л), перескочить ров खाई का
उल्लघन करना *п.*; 2. *перен* पकड़ना
पाकार'nā *п* (को छोड़कर *от чего-л*),
पक्तियो को छोड़ते हुए पढ़ना पान्क्ति-
यौ को च^खोर'गэ खुэ пар^ख'nā *п* (*при*
чтении), — *от* *одной* *тёмы* *к* *другой*
एक विषय से दूसरे विषय पर कूदना *नп*

перескочить *сов см* перескá-
кивать

переслáть *сов см* пересылáть

пересмáтривать *несов* 1. फिर
से देखना प^खир सэ дэк^ख'nā *п*, फिर से
देखभाल (जाँच) करना प^खир सэ दэк^ख-
-ब^खाँल (ज^खाँच) кар'nā *п* (*осматри-*
вать), 2. (*вопрос, решение*) पुनर्वि-
चार करना पुनारविचāṛ кар'nā *п*
(*पर что-л*), पुनर्निरीक्षण करना पु-
नारनिर्यक्षान кар'nā *п*, बदलना
бадал'nā *п*, बदल देना бадал дэнā
п (*изменять*)

пересмóтр *м* 1. सशोधन सāशो-
द^खान *म* (*исправление*), 2. (*дела*) पुन-
र्निरीक्षण पुनारनिर्यक्षान *म*, 3.
(*напр* *решения*) पुनर्विचार पुनार-
विचāṛ *म*

пересмотрéть *сов см* пере-
смáтривать

пересолить *сов см* пересáли-
вать

пересóх||нуть *сов см* пересы-
хатъ, у меня в гóрле ~ло मेरा
गला सूख गया है मэрā галā सू^ख
गायā ख़ाэ

переспéлый *прил* जरूरत (आव-
श्यकता) से ज्यादा (अधिक) पका हुआ
зарुरат (āvašiak'tā) सэ зйāдā
(ад^खик) пакā ख़уā

переспóри||ть *сов* बहस (विवाद)
मे मात देना бахас (विवाद) мē māṭ
дэнā *п* (को *кого-л*), его не ~шь
उस के साथ बहस करके क्या पाओगे?
वात तो उस की रहेगी

переспра́шивать *несов* फिर से
पूछना प^खир सэ पुच^ख'nā *п*, अपना
सवाल (प्रश्न) दोहराना ап'nā савāल
(прашн') дох'рānā *п*

переспросить *сов см* переспра-
шивать

перессóриться *сов-* [आपस मे]
भगड़ना (भगड़ पड़ना) [āpas mē]
дж^खагар'nā (дж^खагар пар'nā) *नп*

переставáть *несов* बद करना
(कर देना) банд' кар'nā (кар дэнā)
п, रोकना рок'nā *п* (*прекращать*),
छोड़ना च^खोर'nā *п*, छोड़ देना च^खोर
дэнā *п* (*бросать*), बद होना (हो
जाना) банд' хонā (खो दजānā) *नп*,
रुकना रुक'nā *नп*, रुक जाना रुक
джānā *नп* (*прекращаться*), дождь
перестáл बारिश रुक गई

перестáвить *сов см* перестав
лйáть

переставлять *несов* [दूसरे स्थान पर] रखना (रख देना) [दूस'रə st'ān par] राक^ख'नā (राक^ख दэнā) *n* (पर कуд-ल), खसकाना क^खас'कānā *n*, सरकाना सार'कānā *n*, हटाना ऱतānā *n* (передвигать), नयी व्यवस्था करना नयि व्वावаст^खā कार'नā *n* (рас-ставлять по-новому), ~ часы вперед घडी की सूइयाँ आगे करना *n*, ~ часы назад घडी की सूइयाँ पीछे हटाना *n*, он переставил мебель в своём доме उस ने अपने घर मे फर्नीचर को नये ढग से जमाया; ~ шкафы в комнате (ставить на другое место) कमरे की अलमारियो को एक तरफ से हटाकर दूसरी तरफ जमाना *n*

перестановка *ж* [दूसरे स्थान पर] रखना (रख देना) [दूस'रə st'ān par] राक^ख'नā (राक^ख दэнā) *m*, खस-काना क^खас'कānā *m*, सरकाना सार'-कānā *m*, हटाना ऱतānā *m* (перемещение), फिर से व्यवस्था करना प^खир सə व्वावаст^खā कार'नā *m* (рас-становка по-новому), ~ мебели в доме घर मे फर्नीचर को नये ढग से जमाना *m*

перестараться *сов* जरूरत (आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक) करना зарूरत (आवाश्याक'ता) सə зйā-дā (ад^खик) कार'नā *n*

перестать *сов см* переставать

перестрадать *сов* बहुत तक-लीफे (कष्ट, दुख) उठाना (उठा लेना, भेलना, भेल लेना, भोगना, सहना)

बाखुत так'लीफ़े (काशत', दुख^ख) उत^खānā (उत'ā लēnā, द्ज^खэл'नā, द्ज^खэл लēnā, ब^खог'नā, साख'नā) *n*

перестраивать *несов* 1. फिर से बनाना (बना देना) प^खир सə बा-नānā (बानā दэнā) *n*, पुनर्निर्माण करना पुनारनिर्मāन कार'नā *n*, बदलना बाдал'नā *n*, बदल देना बा-дал दэнā *n* (изменять), 2. (реорганизовать) फिर से सगठित करना (कर देना) प^खир सə सगगत^खित कार'-नā (कार दэнā) *n*, पुन सगठित करना पुनाखसगगत^खित कार'नā *n*

перестраиваться *несов* 1. (реорганизоваться) पुन सगठित होना पुनाखसगगत^खित खōnā *nn*, 2. (перестраивать свою работу) अपने काम के तरीके को सुधारना अप'नə कām कə тар्यकə को सुद^खār'नā *n*, ~ в соответствии с новыми условиями नयी परिस्थितियो के मुताबिक (अनुसार) अपने आप को ढालना *n*

перестрёлка *ж* [दो दलो के बीच] गोलीकाड [दो दालो कə ब्यच] गोलि-कāन्द' *m*.

перестрелять *сов* 1. (застрелить многих) गोली [से] मार डालना गोलि [सə] मार दāl'नā *n*, 2. (израсходовать все патроны) [कारतूस] सर्फ कर डालना [कār'tūs] सारफ' कार दāl'नā *n*

перестроить(ся) *сов см* пере-страивать(ся)

перестройка *ж* 1. (изменение) फिर से बनाना (बना देना) प^खир सə

банānā (банā дэнā) *м*, पुनर्निर्माण
пунарнирмāн *м*, बदलना бадал'нā
м, बदल देना бадал дэнā *м* (изме-
нение), 2. (реорганизация) पुन सग-
ठन пунахсангат'ан *м*

переступā||ть *несов* 1. (через
что-л) पार (पदक्षेप) करना пāр
(пад-кшэп) кар'нā *п*, 2. перен
(нарушать) अतिक्रमन करना ати-
краман кар'нā *п*, 3. (медленно
идти) कदम बकदम चलना кадам
ба-кадам чал'нā *нп*, 4. он ~л с
ноги нā ногу वह कभी इस पैर पर
खड़ा होता, कभी उस पैर पर वाँ
каб'хй ис паэр пар к'арā хотā, каб'хй
ус паэр пар

переступить *сов см* пересту-
пāть 1, 2

пересуды *мн* अफवाहे аф'вāхē
ж мн, गप[शप] гап [-шап] *ж*

пересчитāть *сов см* пересчи-
тывагь

пересчйтивать *несов* 1. फिर
से गिनना п'хир сэ гин'нā *п*, 2. (все,
всех) गिनना гин'нā *п*, गिन लेना
гин лэнā *п* (सब कुछ все, सब को
всех)

пересылāть *несов* भेजना б'э-
дж'нā *п*, भेज देना б'эджд' дэнā *п*,
भिजवाना б'хидж'вāнā *п* (через ко-
го-л)

пересылк||а *ж* भेजना б'эдж'нā
м, भेज देना б'эдж дэнā *м*, स्तो-
мость ~и (по почте) पोस्टेज *м*

пересыхāть *несов* सूखना сук'х-

нā *нп*, सूख जाना сук'х джāнā *нп*,
शुष्क होना (हो जाना) шушк' хонā
(хō джāнā) *нп*, सूख जाना сук'х
джāнā *нп*, पपडियाना пап'рийāнā
нп (о губах)

перетāпливать *несов* गलाना
галāнā *п*, पिघलाना пиг'лāнā *п*
(फिर से заново, दोबारा вторично)

перетāскивать *несов* खीचना
к'хйч'нā *п*, घसीटना г'хасйт'нā *п*,
खीचकर (घसीटकर) ले जाना к'хйч'-
кар (г'хасйт'кар) лэ джāнā *нп*,
उठा लाना ут'хā лāнā *п*, ढोना д'онā
п, ले जाना лэ джāнā *нп* (пере-
носить), सरकाना сар'кāнā *п*, खिस-
काना к'хис'кāнā *п* (передвигать)

перетасовāть *сов см* перета-
совывать

перетасовывать *несов* [फिर
से] फेटना [п'хир сэ] п'хйт'нā *п*

перетащйть *сов см* перетā-
скивать

перетерётъ(ся) *сов см* перети-
рать(ся)

перетирāть *несов* 1. घिस घिस-
कर काट डालना г'хис г'хис'кар кāt
дāл'нā *п*, 2. (толочь) घिसना г'хис'-
нā *п*, रगड़ना рагар'нā *п*, घर्षण
करना г'аршан кар'нā *п*

перетирāться *несов* घिसकर
टूटना г'хис'кар тут'нā *нп*, घिसना
г'хис'нā *нп*, घिस जाना г'хис джā-
нā *нп*

перетопйть *сов см* перетāп-
ливать

перетягивать *несов* 1. — लोढ़-
कु क बरेगु नाव को खीचकर किनारे
लगाना *нāо ко к^хйч'кар кинāрэ ла-
гāнā п*, 2. *перен* — на свою сто-
рону अपनी तरफ (ओर) कर लेना
ап'ни тараф (ор) кар лēнā *п*,
अपने पक्ष मे करना (खीच लेना) ап'нэ
पाक्ष' मē कार'नā (क^хयिच लēनā) *п*,
3. (*перевешивать*) वजन (तौल) मे
ज्यादा (अधिक) होना वазан (ताोल)
मē зйāдā (ад^хик) хонā *нп*, पल्ला
भुकना (भारी हो जाना) पाल्लā
दज^хук'нā (б^хāря хо джāнā) *нп*
(का 0 ком-л, 0 чем-л)

перетянуть *сов см* перетягни-
вать

переубедить *сов см* переубеж-
дать

переубеждать *несов* समझाना
сам'дж^хāнā *п*, समझा देना сам'-
дж^хā дēнā *п*, समझाकर मनाना
сам'дж^хāकार मानāнā *п*

переулок *м* गली गालि *ж*, कूचा
कुचā *м*

переустройство *с* पुनर्निर्माण
пунарнирмāн *м*, पुन सगठन पुनाख-
санगत^хан *м*, पुन रचना पुनाखрач'-
нā *ж*

переутомиться *сов см* пере-
утомляться

переутомление *с* हद (सीमा)
से ज्यादा (अधिक) थक जाना *खद*
(सिमā) सэ зйāдā (ад^хик) т^хак джāнā
м, अत्यधिक थकावट (थकान) अति'-
द^хик त^хакāват (त^хакāн) *ж*

переутомляться *несов* हद
(सीमा) से ज्यादा (अधिक) थकना
(थक जाना) *खद* (सिमā) सэ зйāдā
(ад^хик) т^хак'нā (त^хак джāнā) *нп*,
थककर चूर हो जाना त^хак'कार चूर
खो джāнā *нп*

переформировать *сов см* пе-
реформировывать

переформировывать *несов*
फिर से सगठित करना (कर देना)
п^хир सэ санगत^хит कार'нā (कार
दēнā) *п*, पुन.सगठित करना पुनाख-
санगत^хит कार'नā *п*

перехватить *сов см* перехва-
тывать

перехватывать *несов* पकडना
पाकार'नā *п*, रोकना रोक'नā *п*, रोक
रखना रोक राक^х'нā *п* (*останавли-
вать*), — письмо चिट्ठी (पत्र) को
बीच मे रोक लेना *п*

перехитрить *сов* चालाकी से
हराना (हरा देना) चāलāक्य सэ харāнā
(харā дēнā) *п*, चतुरता मे मात
देना चатур'тā мē мāt дēнā *п*

переход *м*. 1. [दूसरी जगह] चला
जाना [दुस'री джагах] чалā джāнā
म, पार करना पार कार'नā *म* (*через
реку*), 2. *воен* रास्ता рāстā *м*,
मजिल मानзил *ж*, от деревни до
города два —а गाँव से शहर जाने
के दो रास्ते हैं, 3. (*превращение*)
परिवर्तन परिवартан *म*, [अभि]संक्र-
मण [аб^хи]санक्रामан *म* (से *от*,
की ओर *к*), б^ыстрый — от теплā
к хōлоду गरमी के बजाय यकायक

सर्दी हो जाना m , — कोल्येत्वा व
 क़ाच्चेत्वा मात्राभेद से गुणभेद m ,
 सख्या से गुण में परिवर्तन m , — व
 दूसर्यु वरु मतपरिवर्तन m

переходить *несов* 1. काटना
kāṭ'nā *n* , पार करना pār kar'nā *n*
(*реку, границу*) , ~ *улицу* सड़क
काटना *n* , सड़क की दूसरी ओर जाना
nn , 2 (*доставаться*) आना ānā
nn , जाना džānā *nn* , ~ *в другие*
руки दूसरे हाथ में आना *nn* , 3. (*пре-*
вращаться) बदलना бадал'nā *nn* ,
सिलसिलेवार तबदील हो जाना सिल'-
सिल-वार् таб'दйл हो džānā *nn* ,
क्रमशः परिवर्तित हो जाना क्रम'शाः
परिवर्तित हो džānā *nn* , ◇ ~
границы सभी सीमाओं का उल्लंघन
करना *n* , - *в наступление* आक्रमण
का हल्ला बोलना *n* , ~ *на сторону*
को-ल. की तरफ (ओर) आना (आ
जाना) *nn* , से मिल जाना *nn*

переходный прил 1. माध्यमिक
माद^xि'मिक, सक्रमणकालीन सान्क्रा-
मान-कालीन, अवस्थापरिवर्तनकालिक
आवस्^xा-परिवर्तन-कालिक (проме-
жуточный), ~ период परिवर्तन-
काल *м*, माध्यमिक (सक्रमण का)
काल *म*, 2. ग्राम सकर्मक सा-कार-
माक, ~ глагол सकर्मक क्रिया *ж*

переходящ||ий 1. прич от
переходить, 2. прил अल्पकालीन
áлп'-ка́лийн (непродолжительный),
—ее зная अस्थायी विजय-पता
का ЖС

пéрец м मिर्च' мирч' ж , красны́й

— लाल मिर्च HC , черный — काली
मिर्च HC

пéречень м **फिहरिस्त** **फिह'рист'**
 ж, सूची सूचि ж

перечёркивать *несов* रेखा से
 काटना *рэк^хā : сэ* kāt'nā *n*, —
 [крест-накрест] आडा-आडी लकीर
 खीचकर काटना *n*

перечеркн^уть сов см перечер-
кивать

перече́сть сов см перече́нты-
вать

перечислѣніе ८ 1. गिनती гин'-
ти *ж* , गिनना гин'на *м* , शुमार шу-
мār *ж* , गणना ган'на *ж* , 2. *фин*
हस्तातरीकरण хастāнт'рй-каран *м*

перечислить сов см перечис-
лять

перечислять *несов* 1. गिनना गिन्'нā *n*, गिनती (शुमार, गणना) करना गिन्'ती (शुमār, गान'नā) кар'-нā *n*, — поименно एक एक करके नाम लेना *n*, 2. фин दूसरे के नाम करना дус'рэ кэ нām кар'нā *n*

перечита||ть *сов* 1. पढ़ना пар^x-
nā *n*, он —л много книг उस ने
बहुत सी किताबे पढ़ी, 2. *см* пере-
читывать

перечитывать *несов* (*читать заново*) फिर से पढ़ना *п^хир сэ пар^х'-нā п*

परेंचित् *हेलव* राउ *खिलाफ*
(विरुद्ध) कहना *खिलाफ* (विरुद्ध^x)
काँ'ना *n*, विरुद्ध आवाज उठाना वि-
रुद्ध^x, *आवाज उठाना n* (के *काम*-ल ,

перламу́тровый *прил* सीप का
सिप क़ा

перло́в||ый *прил* ~ая крупá
जौ की बुकनी द्जाओ क़ि बुक'नी *ж*
пермане́нтный *прил* अविराम
अविरा́म, स्थायी स्त'ायी

перна́тый *прил* परदा́र пар-
-да́р, परो से आच्छादित (ढँका हुआ)
पारो सэ āчч'адит (д'āкā хуā)

пер||о с 1. (птичье) पर пар *м*,
पख पानк' *м*, 2. (для письма) калм
काला́м *м*, *ж*, लेखनी лэк' *ни ж*,
пен пэн *м*, *ж*, вёчное — फाउटे-
-пен *м*, *ж*, 3. перен калм кала́м
м, *ж*, लेखनी лэк' *ни ж*, взяться
за — कलम उठाना *п*, владеть — о́м
कलम का माहिर होना *пп*, про́ба
—á लेखक की परख *ж*, ◇ разбо́й-
-ники —á कलमचोर *м* *мн*, одním
ро́счерком —á एक कलम की नोक से

перочы́нный *прил* — но́ж[ик]
कलमतराश कала́м-तरा́ш *м*

перпендикуля́р *м* *мат* [अधो]
लव [ад'о]ла́мб' *м*, опу́стить —
लव गिराना (डालना) *п*, восста́вить
— लव निकालना *п*

перпендикуля́рный *прил* лв-
-रूप ла́мб'-ру́п (पर क चे मु-ल)

перро́н *м* *ж* -д [रेल का] प्लेट-
-фа́र्म [рэл क़ा] плэт'фа́र्म' *м*

перро́нный *прил* प्लेटфа́र्म का
प्लэт'фа́र्म' क़ा

перс *м* फारसी фāр'си *м*

перси́дский *прил* फारसी фāр'-
-си, — язы́к фारसी [जवान, भाषा] *ж*

пе́рсик *м* शफतालू шаф'тāлу *м*,
आड āру *м*

пе́рсон||а *ж* व्यक्ति व्യാक्ति *м*,
शरूस् шахс' *м*, फर्द' фард' *м*, ◇
со́бсгвенной —ои स्वय

персона́ж *м* पात्र пāтр' *м*

персона́л *м* अमला ам'ла *м*,
स्टаф ста́ф *м*, कर्मचारी карм'-चा́रि
म *मन*

персона́льн||ый *прил* निज का
निदज क़ा, निजी निджі, जाती зāті,
व्यक्तिगत व्യാक्ति-गत, — окла́д ни-
-जी तनखाह *ж*, व्यक्तिगत वेतन *म*,
— пенсионе́р निजी (व्यक्तिगत)
पेशन पानेवाला *म*, —ое прила-
-шение व्यक्तिगत आमत्रण *म*

перспекти́в||а *ж* 1. अनुदृष्टि
अनुद्रीшти *ж*, 2. (вид) सैर साэр
ж, दृश्य द्रीश्य' *म*, 3. перен —ы
मн (планы, виды на будущее) खा-
-का хāкā *म*, योजना йодж'нā *ж*,
4. перен (возможность) सभावना
самб'āонā *ж*, откры́ть ширóкие
—ы для развития विकास के लिये
विशाल सभावनाओ का द्वार खोल देना
п, ◇ в —е अनुदृष्टि मे

перспекти́вный *прил* — план
दूर तक पहुँचनेवाली योजना दूर तक
पाख़ूच'नэ-вāलि йодж'нā *ж*

пе́рхоть *ж* [वालो की, वालो मे]
रूसी [ба́лō क़ि, ба́лō мē] ру́си *ж*

перча́т||ка *ж* दस्ताना दास्तāна
म, надева́ть —ки दस्ताने पहनना *п*
(हाथो मे на руки), снима́ть —ки
दस्ताने उतारना *п*.

перш||йть *несов безл у меня*
~ит в гóрле मेरे गले में खराश है
मэрэ गалэ मँ खारāш хāэ

пёс *м* कुत्ता कут्ता *м*, стороже-
вóй ~ *перен* रक्षक कुत्ता *म*

песнь *жс* уст *см* пёсня

пёсня *жс* गीत गीत *म*

пес||ók *м* रेत रेत *жс*, बालू बालू
म, ✧ сáхарный ~ दानेदार चीनी
жс, मिसरी *жс*, पोकóнтыся на ~кё
पानी पर नीव होना *нп* (की *о* чем-
-либо), стрóить на ~кё बालू पर
दीवार खड़ी करना *п*, रेत के महल
वनाना *п*

песóчн||ый *прил* 1. बालू का
बालू *कā*, ~ые часы बालू-घड़ी *жс*,
2. (*о* цвeтe) बालू (रेत) के रंग का
बालू (रेत) *कэ* रāнг' *कā*, 3. (*о* тес-
те) भुरभुरा б^хур'б^хурā (*рассып-
чатый*)

пессимíзм *м* निराशावाद निरā-
शā-вāд *м*, नैराश्यवाद наэрāшй'-
-вāд *м*

пессимíст *м* निराशावादी निरā-
शā-вāдй *м*, नैराश्यवादी наэрāшй'-
-вāдй *म*

пессимистíческий *прил* नि-
राशावादी निरāшā-вāдй, नैराश्यवादी
наэрāшй'-वāदй

пéстик *м* बोट गर्भ-केसर гарб^х-
-кэсар *म*, पुष्प-योनि पुशп'-йони *жс*

пестротá *жс* 1. विचित्रता वि-
चित्र'тā *жс*, वर्णवैचित्र्य वर्ण'-वाз-
чит्रй' *म*, 2. *перен* विविधता वि-
विध^х'тā *жс*.

пёстр||ый *прил* 1. [चित्त]कवरा
[चि-]का^с'рā, रंग-विरंगा रāнг'-би-
रāнгā, विचित्र वичित्र', 2. *перен*
गड्डु-वड्डु गāदд'-бāдд', गड्डु-मड्डु गāदद'-
-мāдд', विविध विविध^х, собралась
~ая аудиторія सभा में तरह तरह
के लोग घुले-मिले.

песчāник *м* कर्करं каркар *म*,
बलुआ (रेतीला) पत्थर बालुā (रैतй-
लā) पāтт^хार *म*

песчāный *прил* रेतीला रैतйलā,
बलुआ बालुā

песчй́нка *жс* कन कान *म*, कण
कान *म*, किरकिरी किर'киरй *жс* (*по-
навшая в глаз*)

петй́ция *жс* दरखास्त дар-хāст'
жс, विनती-पत्र विन'тй-пāтр' *म*

петлй́ца *жс*. 1. (*петля*) काज
कāдж *म*, तुकमा тук'мā *म*, 2. (*на-
шивка на воротнике*) टव таб *म*

пéтл||я *жс* 1. फँदा п^хāдā *म*,
फाँसी п^хāсй *жс*, дéлать ~ю *ав*
चक्कर खाना *п*, 2. काज कāдж *म*,
तुकमा тук'мā *म*, [बटन का] घर
[баган *кā*] г^хар *म* (*для пугови-
цы*), तुकमा тук'мā *म* (*для крюч-
ка*), 3. (*у дверей, окон*) कब्जा каб-
зā *म*

петлй́ть *несов* चक्कर खाना чак-
кар к^хāнā *п*

петру́шка *жс* बोट अजमोद
अज'моц *म*, *жс*

пету́х *м* मुरगा मुर'гā *म*, ✧
вставāть с петухāми रāзг मुरगे की
वाँग पर उठना *नп*

पेट *несов* गाना *gānā n*, बाँग देना *bāg dēnā n* (о петухе)

पेहोता *ज* पैदल फौज (सेना) पाэдал *фаодж (сэна) ж*, पदातिसेना *पादाति-сэна ж*

पेहोतीने *म* पैदल सिपाही [सैनिक] पाэдал *सिपाही [саэник] м*, पदाति *पादाति म*

पेहोतीनी *прил* पैदल फौज (सेना) का पाэдал *фаодж (сэна) का, — взвод пелтून ж*

पेहाली *несов* उदास (रजीदा, दुःखित) करना *удās (ранджидā, दुःखित) кар'на n*

पेहालीने *несов* उदास (रजीदा, दुःखित) होना (हो जाना) *удās (ранджидā, दुःखित) хона (хо джа-на) n* (से *из-за кого-л*, *из-за чего-л*)

पेहाली *ज* अफसोस *аф'сос ж*, उदासी *удāсй ж*, रज *рандж' м*, दुःख *दुख' म*

पेहालीनी *нареч* अफसोस के साथ *аф'сос кэ саत', दीनतापूर्वक दिन'ता-पूरवाक, —! अफसोस (खेद) की बात!*

पेहालीनी *прил* उदास *удās, रजीदा रान्जिदā неизм*, दुःखपूर्ण *दुख'पूर्ण', शोकाकुल शोकाकुल, —ос известне दु सवाद न*, — *конё* शोकाकुल *अत म*, — *результāt पञ्चात्ताप योग्य परिणाम न*, विपरिणाम *म*

पेहातानि *с* छपाई *च'पाई ज*, मुद्रण *मुद्राण न*, टाइप करना *ताँप*

кар'на म, टकण *तान्कान म* (на пишущей машинке)

पेहातानि *несов* छापना *च'पा'ना n*, [अनु]मुद्रित करना *[ану]मुद्रит кар'ना n*, छपवाना *च'पा'वा'ना n* (отдавать в печать), टाइप करना *ताँप кар'ना n* (на пишущей машинке)

पेहातानिने *несов*, 1. (быть в печати) छपना *च'पा'ना n*, प्रकाशित होना *प्राकाशित хона n*, 2. (печатать свои произведения в журнале и т. п.) अपनी रचनाओं को प्रकाशित करना *अप'नी रच'नाओं को प्राकाशित кар'ना n*

पेहातानिनी *прил* 1. छपाई का *च'पाई का, — станोक छपा म*, प्रिंटिंग-मशीन *ज*, मुद्रणयंत्र *म*, 2. (отпечатанный, напечатанный) छपा हुआ *च'पा'या हुआ, चिता'य पो-ओमु छपा हुआ पढना n*, 3. पिसा'य ~यिनी *बु'क्यानी [अक्षर] बना-वनाकर लिखना [अक्षर] बना-वनाकर लिख'ना n*, 4. (опубликованный) प्रकाशित *प्राकाशित, — चित [किताब का, पुस्तक का] फर्मा म*, в *कनीगे सो'рок —यल लि'सोव किताब (पुस्तक) मे चालीस फर्मे है*

पेहात *I ज* 1. (печатка, отпечаток) मुहर *मु'हार ज*, सील-मुहर *सील-मु'हार ज*, सील *सील न*, मुद्रा *मुद्रा ज*; लाखमुहर *लाख-मु'हार ज* (сургучная, восковая), स्ता'वित् — छाप (मुहर) लगाना *न* *госуда'рств-венная ~ राजमुद्रा ज*, स्क्रि'प्टनी

—ю मुहरदार; 2. *перен* छाप च^२ाप
ज, सील सैल म

печáт||ь II *ज* 1. (*печатание*)
छपाई च^२ापай *ज*, मुद्रण मुद्रान म,
отдавать в — छपाना *न*, छपवाना
न, выйти из —и प्रकाशित होना
न, 2. (*шрифт*) टाइप तान्प म, 3.
(*пресса*) समाचार-पत्र самāचār-पात्र'
म *म*, периодическая — पत्रसा-
हित्य म, работник —и प्रेस-कर्म-
चारी म

печёнка *ज* 1. कलेजी कालेज्जि
ज, 2. *см* печень

печёный *प्रिल* भूना (पकाया)
हुआ ब^२ुनā (पाकāयā) ख^२ुā, पक्का
पाक्कā.

печень *ज* जिगर दजिगर म,
यकृत यकृति म

печенье *स* विसकुट बिस'कुट *ज*

печка *ज* *см* печь I

печь I *ज* चूल्हा चुल्^२ā म, भट्ठी
ब^२ात्त^२ाय *ज*, स्टोव स्तोव म, ओवेन
ओवेन *ज* (*духовая*), फर्नेस फार्नेस म
(*доменная и т. п.*), पजावा पा-
जāवā म, भट्ठा ब^२ात्त^२ā म (*для об-
жиги кирпича*), चूने की भट्ठी चुने
की ब^२ात्त^२ाय *ज*, कुठला कुत्^२लā म
(*для обжиги извести*), कोंक्सोवा —
कोक-ओवेन *ज*, электрическая —
विजली का स्टोव म, желёзная —
लोहे का स्टोव म, кáфельная —
टाइल-स्टोव म

печ||ь II *несов* 1. (*хлеб и т. п.*)
पकाना पाकāनā *न*, भूनना ब^२ुन'नā
न, पचाना पाचāनā *न*, 2 (*о солнце*)

[*солнце*] —ет कडी धूप पडती है
कारि द^२ुप पार'तय खā, चिलचिलाती
हुई धूप निकली है चिल'चिलāतय ख^२ुय
द^२ुप निक'लय खā

пéчься *несов* (*о хлебе и т. п.*)
पकना पाक'नā *न*

пешехóд м पैदल पाेдал *न*,
वटोही बटो^२य म, पथिक पात्'निक म
пешехóдный *प्रिल* पैदल चलने
का पाेдал चात्'नē कā. — мост पैदल
चलने का पुल म

пéший *प्रिल* पैदल पाेдал

пéшка *ज* 1. *шахм* पैदल पा-
дал म, प्यादा प्यादā म, 2. *перен*
разг कठपुतली कत्^२-पुत्'लव *ज*

пешкóм *нареч* पैदल पाेдал,
पाँव-पाँव पā-पā, इत्ति — पैदल
चलना (जाना) *न*, पाँव-पाँव चलना
न

пещёра *ज* गार गār म, कदर
कन्दार म, गुफा गुप्^२ā *ज*, गुहा
गुखā *ज*

пианíно *с* [छोटा] प्यानो [प^२o-
tā] प्यानो म, इग्रāत् नā — प्यानो
वजाना *न*

пианíст म प्यानो वजानेवाला
प्यानो बадजāनē-वāलā म, प्यानो-वादक
प्यानो-वāदक म

пианíстка *ज* प्यानो वजानेवाली
प्यानो बадजāनē-वāल *ज*

пивнāя *ज* शराखाना शराब-
-खāनā म, मयखाना माय-खāनā म

пивн||óй *प्रिल* बीर का बिर कā;
—ये द्रóज्जि [बीर का] खमीर म
пíво *с* बीर बिर *ज*, свётлое —

हलके रंग की बीर *ज*, темное —
पोर्टर-बीर *ज*

пивовáренный *прил* — завод
बीर बनाने का कारखाना *бйр ба-*
нāнэ кā кār-хāнā м

пиджāк *м* कोट *кот м*

пижāма *ж* पाजामा *пā-джāмā м*

пик *м* *геогр* चोटी *चотй ж*,
[सूच्याकृति] शिखर [सुचयैाकृति]
шиक^खार *म*

пикāнтный *прил* 1. चरप्ररा
चार'पारā, 2. *перен* दिलचस्प *दिल-*
चस्प' (интересный), उत्तेजक *उत्ते-*
джак (возбуждающий), लच्चेदार
लचचē-दār (*о стиле*)

пикēt *м* 1. पिकेट *पिकэт म*,
2. *воен* चौकी चाक्य *ज*, पिकेट *पि-*
कэт म

пйки *मन карт* हुक्म [के पत्ते]
खुक^म [कē पत्तē] *म मन*

пикйíрование *с ав* गोता मारना
गतā mā'r'nā *म*

пикйíровать *сов и несов ав*
गोता मारना *गतā mā'r'nā न*

пикйíрующий *прил* — бом-
бардирóвщик गोताखोर *बमवर्षक*
गतā-хор бам-варшак м

пикнйíк *м* गोट *гот ж*, पिकनिक
पिक'निक *ज*, उद्यानभोज *удयāн-*
-ब^खодж म

пилā *ж* आरी *āरй ж*, आरा *ārā*
म (большая), ручнāя — हाथ की
आरी *ज*, дйсковая — गोल चक्कर-
दार आरी *ज*

пили́ть *несов* [आरी से] काटना

(चीरना) [āरй सē] *कāt'nā (चिर'nā) न*
пилóт *म* उडाका *урākā म*,
[विमान-]चालक [विमāन-]चāलक *म*
пилотāж *म* विमान (वायुयान)
का सचालन *विमāन (वāयु-иāन) कā*
санчāलान म

пилиóля *ж* [दवा की] गोली
[दावā कй] *गोली ज*, टिकिया *तिकियā*
ज, अवलेह *ав'लэх म*

пингвй́н *म* पेगुइन *पэнгуин म*
пинóк *म* *разг* लात *лāt ज*,

ठोस *т^хос ж*, टहोका *ता^хокā म*

пинцёт *म* चिमटी *चिम'тй ज*

пионёр *म* 1. (*член организации*
юных пионеров) पायोनियर *пāयो-*
нийар म, बालचर *бāl-चार म*, 2
(*зачинатель*) अग्रदूत *агр'-दूत म*

пионёрка *ж* पायोनियर *пāयो-*
нийар ज, बालचरी *бāl-चारй ज*

пионёрский *прил* पायोनियर
(बालचर) का *पāयोनियार (бāl-चार)*
कā, — лагерь पायोनियर-कैप म, बाल-
चर-कैप *म*

пипётка *ж* विदुक *विन्दुक म*

пир *म* दावत *дāवत ज*; भोज
ब^खодж म

пирамй́да *ж* 1. *мат* बहुकोण
नीव पर खडा सूचीस्तभ *बा^खу-кон*
नйō пар क^खарā सुचय-стамб^ख म,
трехгрāнная — त्रिकोण नीव पर खडा
सूचीस्तभ *म*, 2 (*сооружение*) पिरा-
मिड *पिरāमид ज*

пирамидāльный *прил* पिरा-
मिड की आकृति का *पिरāमид कй*
āकृति कā

पिरा́т *म* जहाजी (समुदरी) डाकू
 द्जाह्‌आज़ी (सामुन्द'री) दाकु *म*,
 जलडाकू द्जाल-दाकु *म*

пировáть *несов* दावत खाना
 (देना) दावात क^२ाना (दाना) *न*

пиро́г *म* माँस पूरित कचौड़ी माँस
 पूरित काचाोरि *ज*

пиро́жное *с* पेस्ट्री पेत्री *ज*,
 бискві́тное — स्पज-केक *न*

пирожо́к *म* कचौड़ी काचाोरि *ज*,
 समोसा самोसा *म*, — с мя́сом गोश्त
 का समोसा *म*

пирокси́лін *म* भक से उडने-
 वाली रूई ब^२ाक स३ उर'न३-वालि रुि
ज, आग्नेय तूल आग्नेय' तुल *म*,
 गन-कटन गान-कान *म*

писа́ка *म* रा३ लिक्खाड लिक्-
 क^२ार *म*, कलमघसीट कापाम-ग^२ा-
 सित *म*

пи́сарь *म* नकलनवीस नाकल-
 -नाविस *म*, दबीर दाबिर *म*, मुहरि'र
 मुखार्रिर *म*

писа́тель *म* लेखक ल३क^२ाक *म*,
 —-क्ला́ссик आदर्श-लेखक *म*

писа́тельница *ज* लेखिका
 ल३क^२िका *ज*, रचयित्री राचायन्त्री *ज*

писа́ть *несов* 1. लिखना लिक्^२-
 ना *न*, टाइप करना तायिप कार'ना *न*
 (ना माशिनके), — कृप॒णो बडे-बडे
 अक्षरों मे लिखना *न*, — मेल्को छोटे
 अक्षरों मे लिखना *न*, — च॒र्ण॒ीला॒मी
 स्याही से लिखना *न*, — पे॒र॒ो॒म कलम
 से लिखना *न*, उ॒चि॒त् — लिखाना *न*,
 2 (о пере и т *न*) चलना चाल'ना
न, लिखना लिक्^२ना *न*, ना ३॒तो॒य

बुमागे पे॒र॒ो ख॒ो॒श॒ो पि॒श॒ेत इ॒स
 कागज पर कलम बड़ा अच्छा चलता,
 ३॒तो॒त का॒र॒न्दा॒श प॒लो॒ख॒ो पि॒श॒ेत इ॒स
 पेसिल से ठीक नहीं लिखा जाता,
 3. (записыва́ть) लिख लेना लिक्^२-
 लेना *न*, И॒वा॒но॒в пи॒с॒а॒л под ди॒к-
 то́вку Пе॒т॒ро॒ва पे॒त॒रो॒व वो॒ल॒ता जा॒ता
 था, औ॒र इ॒वा॒नो॒व लि॒ख॒ता जा॒ता था;

4. (сочиня́ть) लिखना लिक्^२'ना *न*,
 रचना राच'ना *न*, 5. (рисова́ть)
 चित्रित करना चित्रित कार'ना *न*,
 —-का॒र्त्ति॒नु त॒स॒वी॒र (चि॒त्र) व॒ना॒ना
 (खीचना) *न*, — मा॒स्लो॒म ते॒ल के र॒ग
 से त॒स॒वी॒र (चि॒त्र) व॒ना॒ना *न*, ते॒ल-चि॒त्र
 व॒ना॒ना *न*, — अ॒क्वा॒रे॒ल्यो वा॒टर-क॒ल॒र
 मे त॒स॒वी॒र (चि॒त्र) व॒ना॒ना *न*

пи́ск *म* चूँ-चूँ प्यु-प्यु *ज*, चे-चे
 च३-च३ *ज* (ребенка)

пи́склі́вый *прил* किकियानेवाला
 किक्किआने-वाला, —-गो॒लो॒स कि॒किया॒ती
 आवाज *ज*

пи́скнуть *сов* *с*म पि॒ष्॒ा॒त्

пи́столёт *म* पिस्तौल पिस्ता॒ल
ज, त॒म॒चा त॒मा॒न्च॒ा *म*, —-пу॒ле॒ме॒т
 टोमी-गन *म*

пи́сто́н *म* [कारतूस की] टोपी
 [का॒र॒तू॒स की] तो॒पि *ज*

писчебума́жн||ый *прил* —-मा-
 गा॒ज़ि॒न स्टे॒शन॒री की दु॒का॒न स्ते॒श॒न्-
 री की दुका॒न *ज*, —-ये॒ *при॒на॒д॒ле॒ज़॒-*
ности लि॒ख॒ने-प॒ढ॒ने का सा॒मा॒न लिक्^२-
 न३-पा॒र^२ना३ का॒ सा॒मा॒न *म*

пи́сч||ий *прил* —-आ॒या बु॒मा॒га
 लि॒ख॒ने का का॒ग॒ज लिक्^२ना३ का॒ का॒-
 गा॒ज *म*

पि́сьменно нареч लिखित रूप मे लिखित रूप मे, पत्र द्वारा पत्र' द्वारā, излагать ~ लिपिवद्ध करना *n*

पि́сьменность *ж* लिपि लिपि *ж*, आलेख आलेख *м*

पि́сьменн||ый *прил* 1. लिखने का लिख'ने का, ~ стол लिखने की मेज *ж*, ~ые принадлежности कलम दावात कागज इत्यादि, लिखने का सामान *м*, 2. (написанный) लिखित लिख'ित, в ~ом віде लिखित रूप मे, изложенный в ~ом віде लिपिवद्ध, ~ая рабóта [परीक्षा के लिये] परचा *м*, ~ отзыв लिखित मत *м*; लिखित सिफारिश *ж* (рекомендация), ~ экзамен लिखित परीक्षा *ж*

письм||о *с* 1. चिट्ठी चिट'थी *ж*, खत хат *м*, पत्र पत्र' *м*, открытое ~ [पोस्ट-]कार्ड *м*, खुला पत्र *м* (в газете), заказное ~ рजि-स्टरी चिट्ठी *ж*, недоставленное ~ गुप्त चिट्ठी *ж*, गुप्त पत्र *м*, поздравительное ~ बधाई की चिट्ठी *ж*, शुभेच्छा-ज्ञापक पत्र *म*, 2. (пись-менность) लिपि लिपि *ж*, आलेख आलेख *м*, пиктографическое ~ चित्राक्षर लिपि *ж*, चित्रलिपि *ж*, нóт-ное ~ संगीतलिपि *ж*, система ~á लेखन-प्रणाली *ж*, манéра ~á लिखने की शैली *ж*, लेखन-शैली *ज*

письмонóсец *м* डाकिया दाकिया *म*, चिट्ठीरसाँ चिट'थी-रसाँ *म*, पत्र-वाहक पत्र'-वाहक *म*

пита́ние *с* 1. खिलाना क'खिलाना

म, खाना क'खाना *म*, भोजन ब'भोजन *म* (пища), усиленное ~ अच्छा पौ-ष्टिक भोजन *म*, अधिक केलोरियो का भोजन *म*, недостаточное ~ पौ-ष्टिक पदार्थ न मिलना *म*; искус-ственное ~ कृत्रिम तरीके से खाना खिलाना *म*, 2. *тех* सप्लाई साप-लाय *ж*

пита́тельность *ж*. पौष्टिकता पाश्टिक'ता *ж*, स्वास्थ्यकारी गुण स्वास्'थी'-कार्य गुण *म* *म*

пита́тельный *прил* पौष्टिक पाश्टिक, पुष्टिकर पुष्टि-कार

пита́ть *несов* 1. खिलाना क'खिलाना *п*, 2. (доставлять, снаб-жать) सप्लाई करना सापलाय कार'ना *п*, 3. *перен* (иметь, чувствовать) रखना राख'ना *п*, ~ чувство भावना रखना *п*, ~ склонность रुचि रखना *п* (मे к чему-л), ~ надежду उम्मेद (आशा) रखना (बाँधना) *п*, आशा को कायम रखना *п*, ~ отвращение नफरत (घृणा) करना (को कायम रखना) *п* (से к кому-л, к чему-л)

пита́ться *несов* खाना क'खाना *п*, хорошо ~ अच्छा (बढ़िया) खाना खा-ना *п*, плохо ~ बुरा खाना खाना *п*

питóмец *м* (воспитанник) शा-गिर्द शा'गिर्द' *म*, शिष्य शिष्य' *म*

питóмник *м* पौधाघर पाद'घर *म*, उद्यान-गृह उद्यान-गृह *म* (растений), पशु-फार्म पशु-फार्म' *म*, जानवर पालने का फार्म द'जान-वार पाल'ने का फार्म' *म*, पशु-गृह पशु-गृह *म* (животных)

пить *несов* 1. पीना *पिना* *n*, चुसकियाँ लेना *चुस'кийā लēā* *n* (की *что-л*), घुटकना *गु'ताक'ना* *n*. (*глотками*), — *глотками* चुसकियाँ ले लेकर पीना *n*, я *хочу* — मुझे प्यास लगी है; — *зълпом* गटगट करके पीना *n*, एक ही साँस में पीना *n*; 2. (*спиртные напитки*) [शराब] पीना [शारāब] *पिना* *n*, 3. (*за кого-л, за что-л*) किसी के लिये मदिरा-पान करना *कисй कэ लийэ* *мадирā-пāн* *कार'ना* *n*, — *за чьё-л. здорóвьє* किसी की सलामती का जाम पीना *n*, किसी की सेहत के लिये जाम उठाना *n*, किसी के स्वास्थ्य के लिये मदिरा-पान करना *n*

пит||ьё *с* 1. (*действие*) पीना *पिना* *n*, *гóдный* для — *ья* आचमनीय, पेय, 2. (*напиток*) पेय *पेन'* *n*

питьев||ой *прил* — *ая* *водā* पीने का पानी *पिनэ कā पāनि* *n*, पेय जल *पैय'* *джал* *n*.

пйхта *ж* सिल्वर फिर силवार फिर *n*

пйчкать *несов* *разг* ठोस ठोस-कर खिलाना (भरना) *т'хóс-т'хóс'кар* *क'хिलāнā* (*б'хар'на*) *n*, — *бóльнóго* *лекар'ствами* रोगी को बेकार दवा पर दवा पिलाते जाना *nn*

пйшуш||ий 1. *прич* *от* *писāть*; 2. *прил* — *ая* *машйнка* टाइप-राइटर *тāип-рāнй'тар* *n*, टकण-यत्र *तāн-कāн-йāнтр'* *n*

пйш||а *ж* खाना *क'хāнā* *n*, भोजन *б'óджāн* *n*, खाद्य *क'хāдй'* *n*, ◇

духóвная — *मानमिक* भोजन *n*, आत्मा का खाद्य *n*; *давāть* — *у* *слý-хам* अफवाहों का बाजार गरम करना *n*

пищāть *несов* किकियाना *कि-киниāнā* *nn*, चूँ-चूँ करना *चू-चू* *कार'ना* *n*, भिनभिनाना *б'чин'б'чинāनā* *nn* (*напр. о комарах*).

пищеварéни||е *с* हाजमा *хāз'мā* *n*, पाचन *пāचāन* *n*, पचनाग्नि *पच'नाग्नि* *ж*, расстрóйство — *я* *वद-हजमी* *ж*, अजीर्ण *n*, अपच *n*

пищевóд *n* घेघा *ग'хэг'хā* *n*, घुटकी *ग'ут'ки* *ж*, अन्नप्रणाली *अन्न'-प्रāनāलि* *ж*

пищев||ой *прил* खाने (भोजन) का *क'хāнэ* (*б'óджāн*) *कā*, खाद्य *क'хā-дй'*, — *ые* *продýкты* खाने की चीजे *ж* *mn*, खाद्यपदार्थ *n* *mn*, — *ая* *промышленность* आहार-उद्योग *n*, खाद्य-उद्योग *n*, — *концентрāт* खाद्य-पदार्थों का पाउडर *n* (*порошок*); खाद्य-पदार्थों का क्यूब *n* (*кубик*)

пйявк||а *ж* जोक *джóк* *ж*, *стāвить* — *и* जोक लगाना *n*

плāван||ие *с* 1. तैरना *तāэр'нā* *n*, तैराई *तāэрāй* *ж*, तैराकी *तāэрā-кй* *ж*, प्लावन *प्लāवान* *n*, *бассейн* *для* — *ия* तैरने का तालाव *n*, तैरने के लिये स्नानकुंड *n*, 2. (*на судах*) जहाजरानी *दजāхāз-рāनй* *ж*, नौगमन *नाо-गāमāन* *n*, जलयात्रा *दजāल-йāत्रā* *ж* (*путешествие*)

плāвать *несов* 1. *см* *плыть*, 2. (*держаться на воде*) *он* *не*

умѣст ~ उस को तैरना नहीं आता
 ус ко таэр'нā нахй ātā, वह तैरना
 नहीं जानता है वाख ताэр'нā нахй
 джāн'тā ख़аэ

плавйльн||ый прил тех ~ая
 печь पिघलाऊ भट्ठा पиг^x'лāу б^xат-
 т^xā м

плавйльня ж धातु गलाने का
 कारखाना д^xātu गलāनэ кā кār-
 хāнā м

плāвить несов पिघलाना пиг^x-
 лāнā п, गलाना गलāनā п, द्रवी-
 भूत करना द्रावि-б^xут кар'нā п

плāвиться несов पिघलना пи-
 г^xал'нā нп, पिघल (गल) जाना
 пиг^xал (गल) джāнā नп, गलना
 गल'нā नп, द्रवित (द्रवीभूत) होना
 дравит (द्रावि-б^xут) хōнā नп

плāвка ж 1. (действие) पिघ-
 лаव пиг^x'лāо м, गलाव गलāо м,
 2. (результат) गली हुई धातु गलि
 ख़уи द^xātu ж, पिघली हुई धातु
 пиг^x'ли ख़уи द^xātu ж

плāвкий прил पिघलने योग्य
 пиг^xал'нэ йогй', गलने योग्य गल'नэ
 йогй', गलनीय गल'ний', द्रवशील
 драв-шйल, ~ предохранитель эл
 फ़्यूज м

плāвкость ж गलनीयता गल'-
 ний'тā ж, द्रवशीलता दрав-шйल'-
 тā ж

плавлѣн||ие с पिघलना пи-
 г^xал'нā м, गलना गल'нā м, द्रवण
 драван м, тóчка ~ия द्रवण-विदु
 म, गलनाक म

плавнйк м [मछली का] पख
 (सुफना) [मच^x'ли कā] पान्क^x,
 (суф'нā) м

плāвн||ый прил 1. धारा-प्रवाह
 द^xārā-प्रवाख़, धारा-प्रवाही द^xārā-
 -प्रवाख़ि, शात-प्रवाहित शāन्त'-प्रा-
 वāख़ित, ~ая речь धारा-प्रवाह भाषण
 म, ~ая походка मथर गति ж,
 ~ тāнец हलके पैरो (कदमो) से नाच
 म, ~ жест हलके से जोर से मुद्रा
 ж, какóй ~ стих! इस कविता मे
 वडी रवानी है!, ~ая мелóдия मधुर
 संगीत म, 2. линг्व द्रव दрав, अत-
 स्थ अन्त'-स्त^x

плавúчий прил. तैरनेवाला ताэр'-
 नэ-вāлā, तैरता [हुआ] ताэр'тā [ख़уā],
 ~мост तैरता [हुआ] पुल म, ~маяк
 तैरती [हुई] मीनार ж

плагиāt м लेख की चोरी लэк^x
 क़ि चोरि ж., साहित्यिक डाकाजनी
 सāख़ित्यिन्क दāकā-зानि ж, ग्रथचोरी
 грант^x'-चोरि ж (труда, книги)

плакāt м पोस्टर постар м.,
 इश्तहार ишт'ख़ār म, विज्ञापन-चित्र
 विग़йāपात्त-चित्र' म

плāкать несов रोना ронā नп.
 (के पीछे, के लिये о ком-л, по
 ком-л, о чем-л, से от чего-л),
 гóрько ~ रोना-धोना नп, ~ навзры́д
 गला फाड फाडकर रोना नп

плāкаться несов. разг भीखना
 दज^xйक^x'नā नп, दुखडा रोना дук^x-
 рā रонā नп

плāкса м н ж बच्चो की तरह
 रोनेवाला बचचो क़ि ताराख़ रонэ-वāлā

м, रोना बच्चा *ронā баччā м.* (о ребенке)

плаксивый *прил* रोनेवाला *ронэ-вāлā, रोना ронā, ~ребенок* रोना बच्चा *м, ~ым гóлосом रूआँ-सी* (रोने की) आवाज मे

пламенный *прил* 1. आगभरा *āg-б^харā, अग्निमय अग्नि-माय, 2. перек* जोशीला *джошилā (пылкий, страстный), ~привёт दिली* (हार्दिक) सलाम *м, ~взгляд प्रेममय दृष्टि ж ~патриот कट्टर देश-भक्त म*

плām||я *с* लौ *лао ж, लपट ला-पट ж, ज्वाला दज्वāлā ж, вспых-нуть ~енем* आग की लपेटे फूट पडना *нп (मे о чем-л)*

план *м* 1. नक्शा *накшā м, खाका хāкā м, स्कीम скīm ж (схема), снимать ~нक्शा बनाना п (का чего-л), 2. (проект) मसूबा* *мāсубā м, योजना йодж'нā ж, कार्यक्रम кārй'-крам м (програм-ма), कल्पना कल्प'नā ж (замысел), пятилётний ~पचवर्षीय योजना ж, учебный ~पाठ्यक्रम म, претворять ~в жизнь कल्पना कार्यरूप मे लाना п, ◇перёдний ~अग्रभाग म, задний ~पृष्ठभूमि ж, на переднем плāне अग्रभाग मे.*

планёр *м ав* बेइजन का हवाई जहाज *бэ-инджан кā хāвāй джāхāз м, विना इजन का हवाई जहाज बि-नā'инджан कā хāवāй दजāхāз м*
планёта *ж* ग्रह *грах म,*

планетарий *м* नक्षत्र-भवन *накшатр'-б^хаван म*

планирование *I с* खाका (यो-जना) बनाना *хāкā (йодж'нā) банā-нā म*

планирование *II с ав* तिरना *тир'нā म*

планировать *I несов* खाका खीचना (बनाना) *хāкā क^хीच'नā (ба-нāнā) п, मसूबा (योजना) बनाना* *мāсубā (йодж'нā) банāнā п*

планир||овать *II несов ав* तिर-ना *тир'нā नп, самолет ~ует* हवाई जहाज *तिरता चला जाता है.*

плāнка *ж* तख्ता *тахтā м, [लक-डी की] पट्टी [лак'री कī] पट्टी ж*

плāнов||ый *прил* योजनापूर्ण *йодж'нā-пूरн', योजनाबद्ध йодж'нā-бадд^х, नियोजित न्नीयोजित, ~ое* *хозяйство नियोजित अर्थव्यवस्था ж, ~ая рабóта नियोजित काम म, ~отдёл योजना-विभाग म, ~ое про-изवóдство नियोजित (योजनाबद्ध) उत्पादन म*

планомёрный *прил* प्रणालीबद्ध *пранāли-бадд^х; क्रमानुसारी* *क्रा-मानुसāри (систематический)*

плантатор *м* बागान का मालिक *бāгāн कā мāлик म*

плантационн||ый *прил ~ое* *хозяйство बागबानी бāг-бāयि ж*

плантāция *ж* बागान *бāгāн म, чайная ~चाय-बागान म, кофейная ~каफी-बागान म, табāчная ~तबाकू का खेत म*

प्ला *म* तह ताँ *ज*, चट्टान चट्टान *ज*, परत पारत *ज*, स्तर स्तर *म*, — स्नेहा बरफ की तह *ज*, *угольный* — कोयले की तह (चट्टान) *ज*, कोयले का स्तर *म*, нефтеносный — तेलवाली चट्टान *ज*, соляной — नमक की तह (परत, चट्टान) *ज*

प्ला *ति* **न** *क* **॥** *अ* *ज* 1. प्लेट प्लेट *ज*, *стеклянная* — शीशे की प्लेट *ज*, *цинковая* — जिक की प्लेट *ज*, 2. (*граммофонная, патефонная*) रेकोर्ड रेकोर्ड' *म*, — для звукозаписи रेकोर्ड करने की डेस्क *ज*, проигрывать — у रेकोर्ड बजाना *न*; 3.: *фотографическая* — फोटो उतारनेवाली प्लेट *फोटो* *उतार'न* *वैली* प्लेट *ज*, *फोटो-प्लेट* *फोटो-प्लेट* *ज*

प्ला *ति* **ज** *क* **॥** *इ* *प्रिल* 1. (*гибкий*) लचकदार लचक-द्वार, 2. *мед* प्लास्टिक प्लास्टिक, — *ая* *хирургия* प्लास्टिक शल्य-चिकित्सा *ज*

प्ला *त* **मा** *स* *ज* प्लास्टिक प्लास्टिक *ज*

प्ला *स* **त** *र* *म* पलस्तर पालास्तर *म*, छोप चोप *म*, लेप लप *म*, *липкий* — चिपकनेवाली पट्टी *ज*, *вытяжной* — छाला उठाने का लेप *म*, прикладывать — छोपना *न*, पलस्तर लगाना (चढाना) *न*

प्ला *त* *ज* 1. अदायगी *आदाय'गी* *ज*, 2. (*вознаграждение*) मेहनताना *मै'नताना* *म*, पारिश्रमिक *पारिश्रामिक* *म*, *заработная* — तनखाह *ज*, वेतन *म*, मजदूरी *ज* (*рабочего*), — *за* *шитье* सिलाई *ज*; 3. (*за* *поль-*

зование чем-л) किराया किरायी *म*, भाडा *ब'द'रा* *म* (*за* *наем*, *за* *проезд*), — *за* *вход* प्रवेशशुल्क *म*, *подписная* — ग्राहको का शुल्क *म*, — *за* *проезд* किराया *म*, भाडा *म*, यात्रा-शुल्क *म*, — *за* *обучение* पढाई की फीस *ज*, पढाई का शुल्क *म*, स्कूल की फीस *ज* (*в школе*)

प्ला *त* *न* *म* कदली कदली *ज*, चनार चानार *म*

प्ला *त* *ज* *म* 1. (*действие*) अदायगी *आदाय'गी* *ज*, прекращать — अदायगी मुलतवी (स्थगित) करना *न*, *наложенным платежом* चीजे मिलने पर कीमत देना, 2. (*сумма*) चुकती रकम चुक'ती राकम *ज*

प्ला *त* *ज* *ज* *प्रिल* कर्ज (*ऋण*) चुका देने योग्य कर्ज' (*रिन*) चुका दाना *योग'*, ऋणशोधनक्षम *रिन-शोध'न-क्षम*, करदानक्षम *कर-दान-क्षम* (*о налогоплательщике*)

प्ला *त* *ज* *म* अदा करनेवाला *आदा* *कर'न* *वैला* *म*

प्ला *त* *ज* *म* प्लेटिनम प्लेटिनम *म*, महातु माहातु *म*

प्ला *त* *ज* *म* *ज* 1. देना दाना *न*, चुकाना चुकाना *न*, कीमत (दाम) देना *कमत* (*दाम*) *दाना* *न* (*за* *купленное*), — *заработную плату* मजदूरी (वेतन) देना *न*, — *по* *счету* हिसाब चुकाना *न*, *в* *ресторане*, — *за* *проезд* *в* *трамвае* ट्राम का किराया चुकाना *न*, — *наличными* नकद चुकाना *न*, — *натурой* माल अदा करना *न*, 2. (*погашать*) चुकाना

चुकānā *n*, चुका देना चुकā दēnā *n*, अदा करना адā кар'нā *n*, — पालो^ग टैक्स (शुल्क) देना *n*, — долг कर्ज अदा करना *n*, ऋण चुकाना (चुका देना) *n*, — штраф (पéню) जुरमाना देना *n*, 3. *перен.* बदला चुकाना (देना) бад'лā चुकānā (дēnā) *n*, — *взаимностью* प्रेम का प्रतिदान करना *n*, — *услугой* за *услугу* सेवा के उत्तर में सेवा करना *n*, — *добрóm* за *зло* जो तोको काँटा बोए, ताहे बोए तू फूल.

платн||ый *прил* 1. (*предоставляемый за плату*) रुपये के लिये рупанэ कэ *лииз*, मूल्य पर *му-лй'* *пар*, — *вход* टिकट से प्रवेश *м*, — *ое* *лечение* फीस देने पर चिकित्सा *ж*, — *ое* *место* सगुल्क सीट *ж* (*напр в автобусе*), सगुल्क जगह *ж*, सगुल्क स्थान *м* (*напр в санатории*), 2. (*оплачиваемый*) वेतन पर काम करनेवाला *вэтан* *пар* *кām* *кар'-нэ-вāлā*, — *ая* *работā* मजदूरी (वेतन) का काम *म*, 3. (*оплачивающий*) फीस (शुल्क) देनेवाला *фйस* (шуल्к') *дэнэ-вāлā*

платó с *геогр* पहाड़ी मैदान *пахāरй* *маэдāн* *म*, अधिकतया *ад^хи-тй'кā* *ж*

платóк *м* 1. दोपट्टा *до-паттā* *म*, चादर *чāдар* *ж*; [सिर का] *रूमाल* [*сi* *р* *кā*] *рū-мāл* *म* (*повязываемый на голову*), 2. (*носовой*) *रूमाल* *рū-мāл* *म*, साफ़ी *сāфй* *ж*

платоническ||ий *прил.* आध्या-

त्मिक *ād^хйātмик*; अव्यवहार्य *авйāv'-хāरй'* (*об интересе*); — *ая* *любо́вь* आध्यात्मिक प्रेम *म*

платфо́рма *ж* 1. (*перрон*) *п्लет-фарм* *плэт'фāрм'* *म*, चवूतरा *चा-бут'рā* *म*, 2. (*товарный вагон*) *ट्रक* *трак* *म*, 3. *полит* कार्यक्रम *ка́рй'-कram* *म*, *मच* *मानच'* *म*

платы́||е с 1. *собир* कपड़े *кап'рэ* *म* *मн*, *वस्त्र* *वाстр'* *म* *मн*, *гото-вое* — तैयार (सिले-सिलाये) कपड़े *म* *मн*; *магазин* *готового* — *я* तैयार कपड़ों की दुकान *ж*; *штáтское* — गैरफौजी (नागरिक) पोशाक *ж*, *ве́рхнее* — ऊपर के कपड़े *म* *मन*, 2. (*женское*) [औरतो का] कपड़ा [*аор'тō* *кā*] *кап'рā* *म*, [औरतो की] पो-शाक [*аор'тō* *кн*] *пошāк* *ж*, *фра́к* *ж*, *вечёрнее* — सध्याकालीन कपड़ा *म*

платян||о́й *прил* — *шкаф* कपड़ों की अलमारी *кап'рō* *кй* *ал'мāрй* *ж*, — *āя* *щётка* कपड़े साफ करने का ब्रश *кап'рэ* *сāф* *кар'нэ* *кā* *браш* *म*
плацда́рм *м* *воен* [फौजों की] चौकी [*фаоджō* *кй*] *чаокй* *ж*, फौज (सेना) का अड्डा *фаодж* (*сэnā*) *кā* *аддā* *म*

плацка́рта *ж* रिजर्व्ड सीट का टिकट *ризарвд'* *сйт* *кā* *тикат'* *म*

плач *म* रोना *ронā* *म*, कुहराम *कुख'рām* *म*, विलाप *вилāप* *म*, रोने की आवाज *ронэ* *कй* *āвāз* *ж* (*звук*)

плаче́вн||ый *прил* 1. खेदजनक *क^хэд-джанак*, शोचनीय *шоч'ний'*,

имѣть — вид करुणाजनक दिखाई देना *нп*; в —ом состоянии दयानीय स्थिति मे; 2. (не оправдавший ожиданий) विफल विप^खाल, имѣть — ис-ход विफल होना *нп*, शोकजनक अत होना *नп* (का *о* чем-л)

плашм^я нареч уп^асть — मुंह (पेट) के बल गिर पडना *मु^ख* (प^एत) क^ए बाल गिर प^र'न[ा] *नп* (на *грудь*), पीठ के बल गिर पडना प^यत^ख क^ए बाल गिर प^र'न[ा] *नп* (на *спину*), उ^दारित^ख श[ा]श^को^न — तलवार के चपटे से मारना ताल'व^{ार} क^ए चाप'त^ए स^ए म^{ार}'न[ा] *п*

плащ *м* चोगा *चोगा* *м*, लवादा *लाबादा* *м*, वरसाती *बार'साती* *ж* (*дождевой*)

плебисц^{ит} *м* लोकमत-सग्रह *लोक-मत-сангра^ख* *म*

плев^ательница *ж* उगालदान *уг[ा]ल-दा^न* *н*, पीकदान *प^यक-दा^न* *म*, थूकदान *त^खुक-दा^न* *म*

плев^ать *несов* 1. थूकना *त^खुक'न[ा]* *नп*, 2. *перен* *разг* थूकना *त^खुक'न[ा]* *नп* (पर *на* *кого-л*, *на* *что-л*), लात मारना *ला^त म^{ार}'न[ा]* *п* (पर *на* *кого-либо*, *на* *что-л*)

плев^ок *м* थूक *त^खुक* *म*

плев^рит *м* *мед* फेफडे की फिल्ली का प्रदाह *प^खए^ख'र^ए* *क^य* *द^खिल्ल^य* *का* *प्रादा^ख* *म*

племенн^{ой} *прил* 1. (*свойствен-ный пле^мени*) कवीली *काबिल^य*, कवायली *काबा^न'ल^य*, जातीय *द^खा^ती^य*, 2. (*породистый*) बढिया *नसल* का *बार^खी^य* *नासल* *का*, *नसल* *बढाने* *का*

насал *बार^खान^ए* *का* (*годный для про-должения породы*)

пл^емя *с* 1. कवीला *काबिल[ा]* *म*, जाति *द^खा^ती* *ज^ख*, 2. (*поколение*) पीढी *प^यर^खी* *ज^ख*

плем^янник *м* भतीजा *ब^खा^ति^दजा* *म* (*сын брата*), भ[ा]जा *ब^खा^दजा* *म*. (*сын сестры*)

плем^янница *ж* भतीजी *ब^खा^ति^दजा* *ज^ख* (*дочь брата*), भ[ा]जी *ब^खा^दजा* *ज^ख* (*дочь сестры*), *э*та *दे^वоч-ка* *ег^о* — *यह* *लडकी* [*रि^खते मे*] *उस* की *भतीजी* है.

пл^ен *м* कैद *काэд* *ж*, गिरफ्तारी *गिरा^फत^{ार}ी* *ज^ख*, б^рать *в* — कैदी बनाना *п*, держ^ать *в* — *у* कैद मे रखना *п*, по^асть *в* — कैदी होना (*हो जाना*) *नп*

пл^ен^ар^н||^{ый} *прил* विस्तृत *वि-स्त्रित*, —*ое* *заседа^ние* *विस्तृत* *बैठक* *ж*, *विस्तृत* *अधि^वेश^न* *म*

пл^ен^ительн^{ый} *прил* मनोरम *मानो-राम*, मनोहर *मानो-खार*, चित्ता-कर्षक *चित्ता^कार^शक*

пл^ен^ить(*ся*) *сов см* *пл^ен^ять* (*-ся*)

пл^енка *ж* 1. फिल्ली *द^खिल्ल^य* *ज^ख*, परदा *प^र'दा* *म*, 2. *фот*, *кин* *फिल्म* *फिल्म'* *म*, *ж*

пл^енник *м* कैदी *काэदी* *म*

пл^енн^{ый} 1. *прил* कैदी *काэदी*, 2. *су^щ* *म* कैदी *काэदी* *म*

пл^енум *म* *विस्तृत* *बैठक* *विस्त्रित* *बा^एत^खा^क* *ज^ख*, *विस्तृत* *अधि^वेश^न* *वि-स्त्रित* *अद^खिवेश^न* *म*.

плѣск||ий прил 1. चपटा चाप'ता, चौरस चाорас, समतल сам-тал (о поперности), —ая стопá мед чп-

टा पैर *म*, —ая крыша चौरस छत *ज*.;
— лоб सकुचित ललाट *ज*, —ая
грудь चपटी (दवी हुई) छाती *ज*, 2.
—ая тарелка चपटी रकावी चाप'ती
राकाबी *ज*, 3. *перен* बाजारू बा-
ज़ारू, गँवारू गाँवारू

плоского́рье *с* पहाड़ी मैदान
पाख़ारी माэдāन *म*, अधित्यका अद'न-
त'क़ा *ज*

плоскогубцы *мн тех* चिमटी
चिम'ती *ज*, सँडसी स़द'सि *ज*

плоскодóнка *ज* पटेला पतэलā
म, चपटे तले की कस्ती चाप'तэ तалэ
क़ी काश्ती *ज*

плóскос||ть *ज* चपटापन चाप'तā-
-पान *म*, सतह सатаह *ज*, सम-धरातल
सम-द'ख़ारā-ताल *म* (*поверхность*),
बाजू बाज़ू *म* (*самолета*), ✧ क़ाती-
या по наклóннoи —ति पतन के पथ
पर चलना *न*

плот *м* बेडा बेरā *म*

плот'и||а *ज* बाँध बाँद' *म*, वद
बान्द' *म*, जलबधक दज़ाल-बान्द'ख़ाक
म, возвод'ить —у बाँध बनाना (बाँध-
ना) *न*

плóтник *м* वढई बार'ख़ाय *म*,
सुतार सुतार *म*

плóтно *нареч* —закр'ить дверь
दरवाज़ा अच्छी तरह वद करना दार-
वाज़ā अच'ख़ी ताराх़ बान्द' कार'नā *न*,
плáтьє —облегаёт тéло कपडा वदन
पर विलकुल ठीक है काप'रā बादान
पार बि'कुल त'ख़ाक़ ख़ाэ, — прижи-
мáться लिपटना लिपात'नā *न*,
लिपट जाना लिपात दज़āनā *न* (से

क़े चमु-ल), — пообéдать पेट भरके
खाना पэт ब'ख़ार'क़े क'ānā *न*

плóтность *ж*. घनता ग'ान'तā
ज, घनिष्ठता ग'ानिश्त'तā *ज*, गा-
ढापन ग़ार'ā-पान *म* (*ткани*)

плóтный *прил* घन ग'ान, घनिष्ठ
ग'ानिश्त', गाढा ग़ार'ā (*о ткани*),
मोटा-ताजा मोतā-तāज़ā (*о человеке*).

плотоядн||ый *прил* गोश्तख़ोर
गोश्त'-ख़ोर, माँसभक्षी मांस-ब'ख़ाश्चि,
—ое живóтное गोश्तख़ोर *म*, माँस-
भक्षी *म*

плот'ь *ж*. वदन बादान *म*, ग़रीर
शरीर *म*, हाड-माँस ख़ार-मांस *म*; ✧
—и кровь माँस और लहू, —от плó-
ти, кость от кóсти रक्त-माँस (माँस
और लहू) से बना (के को-ल, के-
-लिबो), вхóд'ить в —и в кровь रग में
और रक्त के अंदर प्रवेश करना *न*

плóхо 1. *нареч* बुरी तरह [से]
बुरी ताराх़ [सэ], —себя च'увство-
вать बीमार महसूस करना *न*, तदु-
स्त (स्वस्थ) न महसूस करना *न*,
तवीअत ख़राब (ठीक नहीं) होना *न*
(की *о ком-л*), —вест'и себя शरारत
करना *न*, शरारत का बर्ताव करना
न, —сл'ышать ऊँचा (कम) सुनना
न, 2. *сущ* *с* बुरा नवर बुरā नाम-
बार *म*, получ'ить — बुरा नवर
मिलना *न*. (की *о ком-л*)

плóх||óй *прил* बुरा बुरā, ख़राब
ख़ारāб (*испорченный, негодный*),
नीच नीч (*низкий*), ёто плóхо यह
बुरा है, यह बुरी बात है, —пр'изнак
अलक्षण *म*, कुलक्षण *म*, —āя орга-

से, जन्मतः; по образцѹ के ढग पर, की नाई *последлог*, по решѣннiю के फ़ैसले (निर्णय) पर; по имени नामी, नामक, рабѳтать по-лѣнински लेनिन की तरह काम करना *n*, по праву अधिकारपूर्वक, по фигурѣ डील-डौल में, по дѣлу काम से; по егѳ виду मѳज्जो подѹмать, что... उस को देखते आप सौच सकते है कि , 4. (вследствие) से सз *последлог*, की वजह [से] *кѳ* ваджа^ख [सз] *последлог*, के सबब (कारण) *कз* сабаб (क़ारान) *последлог* (по причине), के फलस्वरूप *कз* प^खअल-स्वा-रुप *последлог* (в результате), по незнāннiю वेजानकारी (अजान) में, अजानवश; по глѹпости नादानी से, посѳब्बिє по болѣзни वीमार पड जाने पर आर्थिक सहायता *ज.*, пѣнсия по стā-рости बुढापे की पेन्शन *ज.*, по ошѳбке भूल (गलती) से, 5. (по-средством) से सз *последлог*, के जरिये *कз* зарий^з *последлог*, [के] द्वारा [कz] द्वārā *последлог*, посылāть по пѳчте डाक से भेजना *n*, по пѳчте डाक से, डाक [के] द्वारा, по желѣзной дорѳге रेल से; по рāдио रेडियो से (पर, में, द्वārā), передавāть по рāдио प्रसारित (ब्राडकास्ट) करना *n*, по телефонѹ टेलीफोन पर (में), гово-рѳть по телефонѹ टेलीफोन पर (में) बोलना *न*, टेलीफोन पर (में) बातें करना *n*, टेलीफोन करना *n*; 6. (до) तक так *последлог*, с и^юля по сен-тябрь जुलाई से [लेकर] सितबर तक;

по пёрвое сентябрь पहले सितबर तक, по по́яс कमर तक, 7. (при обозначении времени) को को по-следлог, मे मे́ послелог (в течение), पर पर послелог, के बाद (पश्चात्) कэ бāд (पश्चात्) послелог (после чего-л), по выздоровлѣнии तदुरुस्त हो जाने पर; по окончāнии срōка अवधि समाप्त होने पर; по утрām सुबह सुबह [को], по ночām रात रात [को], 8. (величиной, ценой, раз-мером во что-л) по пять рублѣй श्туका हरेक पाँच रूबल का [है] खार-эк पāच рубал कā [ख़ाэ], 9. (в раз-делительном смысле) по одному́ एक एक करके эк эк кар'кэ (в со-четании с п.), एक एक होकर эк эк खокार (в сочетании с нп), 10. (на языке) по-ру́сски रूसी [जवान, भाषा] मे रूस [забāн, б'āшā] मे, говоріть по-ру́сски रूसी बोलना रूस бол'нā नп; говоріते ли вы по-ру́сски? आप को रूसी आती है? āп को रूस āтī ख़аэ?, आप रूसी बोलते है? āп रूस бол'तэ ख़ाэ?, 11. (при числительных, с указанием на количество) оні вы́играли по пять пāртий उन्हो ने पाँच-पाँच बाजियाँ जीती ун'б नэ пāч-पāч бāзнийā джиті, обе комāн-ды забіли по одному́ гóлу दोно टीмо की तरफ से एक एक गोल बनाया गया донб тймб кп тараф сэ гоч банāнā ганā

побагрове́||ть сов चु

हो जाना सурх' (लāल) खो джāнā नп; चेहरा तमतमा उठना चəх'рā ताम'-тамā ут'нā नп (का 0 ком-л), нёбо ~ло от зāрева आसमान पर लाली छा गई; ~ от гнёва गुस्से से लाल हो जाना नп

побāив||аться несов разг [कुछ न कुछ] डरना [कуч' на куч'] дар'-нā नп (से кого-л, чего-л), चौकन्ना (सावधान) रहना चाоканнā (сāо-д'āн) рах'нā नп (остерегаться, опасаться, से кого-л, чего-л.), он ~ается ходіть тудā वहाँ जाने से वह कुछ डरता है.

побѣг м 1. भागना б'āг'нā म, फरार होना фарār खонā न, पलायन पलāयान म, ~из тюрьмы काराभग म, совершāть ~ फरार होना (हो जाना) नп, निकल भागना नп (से откуда-л), 2. (росток) पौधा पाо-д'ā म, अकुर अकुर म

побегу́ш||ки мн быть на ~ках разг छोक्डा (हरकारा) होना च'ок'-рā (खार'карā) खонā नп (का ७ को-ल)

побѣд||а ж जीत दжит ж, फतह फатах ж, [वि]जय [वि]джай ж, одѣрживать ~у विजय पाना (प्राप्त करना) न (पर, के ऊपर над кем-л), обеспѣчить ~у विजय पाने का रास्ता (मार्ग) सुगम बना देना न (पर над кем-ल, над чем-ल), закре-
пить ~у विजय को स्थायी व

збедітель м विजयी

विजेता विजयता म

на кóнкурсе पुरस्कार-विजेता *м* *не-изм*

победить *сов см* *побеждать*
побѣдный *прил* विजयी *वि-*
दजайि, विजय का विदजай क़ा, जय-
मान दजай'मान

победоно́сный *прил* विजयी
विदजайि, विजयपूर्ण विदजай-पूरन'

побежа́ть *сов* 1. दौड पड़ना
दाор пар'на *नп*, दौडने लगना दाор'-
नэ лаг'на *नп*, भाग जाना б^хаг
джанā *नп*, पीठ दिखाना पित^х ди-
к^ханā *п* (*обратиться в бегство*),
2. *перен* बहने लगना бах'नэ лаг'на
नп (*начать течь*)

побежда́ть *несов* जीतना दजित'-
на *п*, जीत लेना दजित लэнā *п*,
फतह (जय) करना (कर देना) фатах
(джай) кар'на (кар дэнā) *п*, फतह
(जीत, विजय) पाना (हासिल करना)
फатах (джит, विदजай) पāна (खā-
сил кар'на) *п*, काबू पाना कāбу
पāна *п* (*преодолевать, का что-л*),
हराना харāна *п*, हरा देना харā
дэнā *п*, बाजी मार लेना бāзй мār
лэнā *п* (*в игре, से кого-л*), — *в*
состязаниях по бегу दौड मे बाजी
मार जाना *नп*

побеждённ||ый 1. *прич* *от*
победить, 2. *прил.* [परा]जित [पा-
रा]джित, परास्त парāст', призна-
вāть себя —ым अपनी हार मानना
(स्वीकार करना) *п*

побелѣть *сов* सफेद हो जाना са-
фэд хō джāна *नп*

побелить *сов* सफेद (सफेदी)
करना сафэд (сафэди) кар'на *п*,
चूना लगाना (छूना, फेरना) चुना ला-
गāна (च^хуна, प^хэр'на) *п*. (*изве-*
стью, मे что-л); — *дом घर मे*
सफेदी करना *п*, — *стены दीवारो*
पर सफेदी करना *п*

побѣлка *ж* सफेदी сафэди *ж*,
लीपा-पोती लिपā-потй *ж*, कलई का-
लाय *ж*, — *дóма घर मे सफेदी करना*
म, — *стен दीवारो पर सफेदी कर-*
ना *म*

поберѣжье *с* किनारा किनāра
म, तट [की भूमि] तат [ки б^хуми]
ж, तट-[प्र]देश तат-[प्रा]दэш *म*

побира́ться *несов разг* भीख
माँगना б^хик^х маँग'на *п*; खैरात पर
[जिदगी] बसर करना хаэрāt пар
[зинд'ги] ба-сар кар'на *п* (*жить*
подаянием)

побить *сов* 1. पीटना पित'на
п, मारना мār'на *п*, मार देना
мār дэнā *п*, 2. (*разбить*) तोड़ना
тор'на *п*, तोड़ देना (डालना) тор
дэнā (дāl'на) *п*, टुकड़े टुकड़े करना
тук'рэ-тук'рэ кар'на *п*, 3. (*посе-*
вы, растения) तबाह (वरबाद, खराब,
नष्ट) करना ताбах (бар-бад, харāб,
нашт') кар'на *п*, [फसल] पीटना
[фасал] पित'на *п* (*о граде, до-*
жде), पाला मारना पālā мār'на *п*
(*о морозе*), ♠ — *рекорд रिकार्ड को*
मात' करना (कर देना) *п*, *रिकार्ड*
तोड़ना (तोड़ देना) *п*

(**побй||ться** *сов* — *об заклād*

होड वदना (लगाना) खोर बाद'ना (лагана) *n*, शर्त (वाजी) लगाना शर्त' (बाय) лагана *n* (पर *o* чем-л), я —лся с ним об заклад मैं ने उस के साथ शर्त (वाजी) लगाई माँ नэ ус кэ сāt^x शर्त' (बाय) лагай

поблагодарить *сов* शुक्रिया अदा करना (कर देना) шукрийа адā кар'на (кар дэна) *n* (का कого-л), धन्यवाद देना द^xान्य'-वाद दэना *n* (को कого-л, के लिये за что-л).

поблажк||а *ж. разг* आनाकानी ānā-kānī *ж*, रियायत रियायत *ж*, प्रश्रय प्राश्रय *म*, दावāt —у रियायत करना *n*. (की व чем-л), प्रश्रय देना *n*, दावāt дэтям во всем —у — зна́чит их पो́ртить हर बात मे लडको का दिल रखना उन को खराव करना है, हर बात मे लडको की जिद पूरी करना उन को खराव करना है

побледнеть *сов* फीका (जर्द, पीला) पडना (पड जाना) प^xяка (зард', प्याла) пар'на (пар джānā) *нп*, पीला (फीका, विवर्ण) हो जाना प्याла (प^xяка, виварн') खो джānā *нп*, — от стра́ха खौф खाके पीला पडना *нп*

поблѣкнуть *сов* फीका (धुँधला, निस्तेज) हो जाना प^xяка (द^xुद'ला, निस्तेज) खो दजānā *नп*, फीका पड जाना प^xяка пар дजānā *नп*, कुम्हलाना कुम^xलānā *नп*, मुरझाना मुर'-джānā *नп* (*o* растении); उतरना утар'на *नп* (*o* цвете)

поблѣкший 1. *прич* от по-блєкнуть, 2. *прил.* मुरझाया हुआ मुर'джānā खूā, निस्तेज निस्तेज

поблїзости *нареч* आस-पास āс-пās, नजदीक नाз'दिक, इधर-उधर ид^xар-уд^xар, इर्द-गिर्द ирд'-гирд' (*вокруг*), — от के आस-पास (नज-दीक, समीप) *послелог*, के इर्द-गिर्द *послелог* (*вокруг*)

побѣи *мн* मार-पीट māр-пйт *ж*, ठोकरे т^xок'рѣ *ж. मн.*

побѣище *с* मार-काट māр-кāt *ж*, कत्ले आम कतलэ āм *म*, खून-खरावी хун-хараб्या *ж*, खूनरेजी хун-рэзй *ж*

побѣрник *м* प्रेमी प्रэमी *म*, उन्नायक уन्नāiak *म*, पक्षपाती пакш'-пāтй *म*

поборѣть *сов* 1. पछाडना पач^xā-р'на *n*, कुश्ती मारना कुश्तй māр'-nā *n*, 2. *перен* (*преодолеть*) कावू पाना कāбу пānā *n* (पर *что-л*), दवाना दाबānā *n* (*напр* *какое-л* *чувство*), — себя अपने आप पर कावू पाना *n*

побѣчный *прил* ऊपरी уп'ря, अतिरिक्त अतिरिक्त', सहायक сахā-йiak, — *продукт* आनुषागिक उपज *ж*

по-брāтски *нареч* विरादराना बिरād'рānā, आतृभावपूर्वक б^xрāтри-б^xāo-पूरवाक, आतृवत् ब^xрāтри-वत्

побудить *сов* *см* побуждāt, побуждāt *несов* प्रेरित (उत्ते-जित) करना प्रэрит (уттэджит) चार'на *n* (के लिये *क*

प्रेरणा (उत्तेजन) देना प्रेर'ना (उत्-
तэджан) дэнā n

побуждѣние с प्रेरण प्रेरान
м, प्रेरणा प्रेर'ना ж, उत्तेजना
उत्तэज'ना ж, वनूतरेनने ~ आत-
रिक प्रेरणा ж, अतःप्रेरणा ж

побывā||ть сов होना खона न्न ;
भाँकना द्ज^खाँक'ना न्न (झगलानुत);
आ मलना ā मल'ना न्न, हो आना
खो āना न्न (प्रलूतल पवलदतुसा),
ऑन ~ल वो फ्रान्सीन न व लसपानन
वह फास और स्पेन की सैर कर चुका,
ऑन ~ल वसूदु वह हर जगह जा
चुका.

побыв||ка ж разг. на ~ку
छुट्टी के ललये च^खउतुती कэ ललल, प्रल-
जāt न्ना ~कु छुट्टी से आना च^खउतुती
मऑ āना न्न

повāди||ться сов разг आदत
डालना āदत दāl'ना n, आदत हो
जाना āदत खो द्जāना न्न, आदत पड़
जाना āदत पार द्जāना न्न, परेन
अकसर आने की आदत डालना अक'-
सार āनэ कल āदत दāl'ना n; कौशका
~लस खोदलत व पौगरेब वल्लल
ने तहखाना जाने की आदत डाली,
वल्लल को तहखाना जाने की आदत
हो (पड़) गई.

повāди||а ж разг आदत āदत
ज, उ सोबाकी ~ खवातलत ³ā नुगु
कुते की आदत है पैर पकड़ना (मे
काटना) n, वलत (उसवौतल) ~उ
आदत अपनाना (लेना, सीखना) n

поваллть I сов [नीचे] गलराना
(गलरा देना) [नलचэ] गलरāना (गलरा

дэнā) n, उलटना उлат'ना n, उलट
देना उлат दэнā n (ऑप्रोकलनुत)

повалл||ть II сов разг (नलचतु
लदतल) [भीड मे] आना [ब^खलर मऑ]
āना न्न (ऑ तोलने), वहुत ज्वादा
पड़ना बाखुत ललādā पार'ना न्न
(नलप्र ऑ सनेगे), द्दम ~ल न्नु तुरबू
चलमनी से धूएँ के वलदल नलकलने लगे.

повалл|ться сов [नीचे] गलराना
(गलर जाना) [नलचэ] गलर'ना (गलर
द्जāना) न्न, गलर पड़ना गलर पार'-
ना न्न

повāलн||ый прил आम āм,
वहुजनव्वापक बाखु-द्जान-वलāपाक, ~
ऑबुस्क आम तलललश ज, ~आ लोलेन
ववाई वीमारी ज, सक्रामक रोग म,
महामारी ज

пóвар м वावरची बāवार'चल म,
रसोइया रलसोयā म, महाराज माखā-
-रāद्ज म

повāрєнн||ый прил रसोई का
रलसोय kā; ~आ कनूंगा रसोई की
कलताव (पुस्तक) ज; ~आ लोल् नमक
म, ~ओ लसकुसुतुव रसोई का काम म

по-вāшему нареч 1. (पो वलशे-
मु मनलनल) आप के नजदीक (खलल,
वलचार मे) āप कэ नलз'दलक (खलāल,
वलचāर मऑ), आप की रलल मे āप कल
रāय'मऑ, 2. (पो वलशेमु जेललनल)
आप की मरजी (इच्छा) के सुवलफलक
(अनुसार) āप कल मार'ल (लचच^खā) कэ
मुवलफलक (अनुसार), 3. (पोदोबनो
वलम) आप की तरह āप कल तराख

поведѣние с चाल[-ढाल] चāल
[-द^खāl] ज, चालचलन चāल-चालन

म, आचरण āчаран-м, वर्तवि бар-
tāo м, व्यवहार व्йав'хār м (по
отношению к кому-л), दुरोधे —
वुरी चाल-ढाल ж, दुराचार м

повез||тй сов 1. ले जाना लэ
джānā нп, 2. безл. ему —लो वह
खुशकिस्मत (भागवान्) है वाख хуш-
-кисमत (b̄āg'vān) хāэ, उस का
चंद्रमा बलवान् है उस kā чандр'мā
бал'vān хāэ, ему не —लो उस का
भाग्य फूट गया उस kā б̄āги' пхут
гаиā

повелевā||ть несов 1. शासन
करना шāсан кар'nā п (पर кем-л,
чем-л), 2. (приказывать) हुक्म
(आज्ञा) देना хукм' (āgiā) дэнā
п., так —ет мне долг मेरा फर्ज
मुझे यह करने का हुक्म देता, मेरा
फर्ज (कर्तव्य) मुझ से यह करवाता.

повелительн||ый прил (выра-
жающий приказание) आदेशपूर्ण
ādēsh-pūrṇ', आज्ञासूचक āgiā-sūchak,
◇ —ое наклонение грам अनुमत्यर्थ
(आज्ञार्थक) नियम м, विधि ж

повергāть несов 1. गिराना ги-
rānā п, ढाना дхānā п, पछाड़ना
пач'ār'nā п (одолевать), 2. перен
डालना дāl'nā п, — в уныние
उदास करना п

повѣргнуть сов см повергать
повѣренный м वकील вакл
м, मुх्तार мухтār м, ◇ — в делах
उपराजदूत м

повѣрить сов 1. सच मानना
сач мān'nā п, भरोसा (यकीन,

विश्वास) रखना (करना) б̄xаросā
(नाकйн, विश्वास) рак'x'nā (кар'nā)
п (पर, का в кого-л, во что-л),
2. (доверить) सौंपना сāṇp'nā п,
सुपुर्द करना सुпурд' кар'nā п,
खोलना кхол'nā п (напр тай-
ну)

повѣрка ж गिनती гин'ти ж,
जायजा दजāй'зā м, हाजिरी хāзи-
ри ж, उपस्थिति-गणना упастхити-
-ган'nā ж, मुआयना муāи'nā м,
निरीक्षण निрикшан м (напр по-
стов, караулов), — времени वक्त
(समय) वताना м (रेडियो पर по ра-
дио)

поверн||уть(ся) сов см пово-
рāчивать(ся), дорóга —ўла на
зāпад रास्ता पश्चिम को घूम गया है
rāstā пашчим ко гхум гайā хāэ,
— в другую сторону दूसरी ओर
घूम जाना дус'ри ор гхум джānā
нп, рāзве у меня —ётся язык
сказать éто? यह बात जवान पर कैसे
लाऊँ? नाख бāt забāн пар каэсэ
лāў?

повѣртывать(ся) несов см по-
ворāчивать(ся)

повѣрх предлог 1. के ऊपर кэ
упар послелог, पर пар послелог,
2. (выше, над) के ऊपर से кэ упар
сэ, से ऊपर сэ упар, — очкóв ऐनक
के ऊपर से.

повѣрхностно нареч [ऊपर]
ऊपर [упар-] упар, सरसरी तीर पर
сар'саря таор пар

повѣрхностный *прил перен* उथला *उत्^खलā*, सरसरी *сар'сарि*, पल्लवग्राही *паллав-граह्य*

повѣрхность *ж* सतह *сатах* *ж*, [धरा]तल *[द^खारā-]ताल* *म*, — земли *पृथ्वी* की सतह *ज*, पृथ्वीतल *म*, भूतल *म*

повѣрье *с* ऐतिह्य *अैतिह्य* *म.*, अधविश्वास *अन्ध^ख-विश्वās* *म*

повеселѣть *сов* खुश हो जाना *खुश* *खो* *दजānā* *न*

повѣсить *сов.* 1. लटकाना *लट^ख-कānā* *न*, टाँगना *तāg'nā* *न*, 2. (казнить) फाँसी (सूली) देना *प^खासी (सु-ल)* *दēnā* *न* (को *кого-ल*)

повѣситься *сов* [अपने] गले मे फाँसी लगा लेना *[अप'नē]* *गालē* *मē* *प^खासी* *लागā* *लēnā* *न*

повествование *с* बयान *байān* *म*, वर्णन *वरनान* *म*, कथा *कत^खā* *ज*

повествовательный *прил* वर्णनात्मक *वरन'नात्मक*, कथात्मक *कत^खात्मक*, भावात्मक *ब^खāvātmak*

повѣстка *ж* नोटिस *नотिस* *म*, सूचना *सुच'nā* *ज*, इत्तलानामा *इट^ख-लā-nāmā* *म*, सम्मन *самमान* *म*, आकारक *ākārak* *म*, उपस्थिति-पत्र *उपस्थिति-पत्र* *म* (*в суд*), ◇ — дня *अजडा* *म*, कार्यावली *कार्यावली* *ज*, कार्यसूची *कार्य'सूची* *ज*

пóвѣсть *ж* [लबी] कहानी *[लाम-बि]* *काखāनि* *ज*, अफसाना *अफ'सā-nā* *म*, [लघु-]उपन्यास *[लग^ख-यु-]* *उपान्यास* *म*, कथा *कत^खā* *ज*

повѣтрие *с* 'разг 1. रोग-संचार

रोग-संचार *म*; 2. *перен.* विस्तृत प्रभाव *विस्त्रित* *प्राब^खा* *म*

повѣшение *с.* फाँसी *प^खासी* *ज*

повздóри||ть *сов* भगडे मे पडना *दज^खाг'рэ* *मē* *पार'nā* *न* (*से* *с кем-ли-бо*), भगडना *दज^खаगार'nā* *न*, लडना *लार'nā* *न*, लडाई करना *लारān* *कार'nā* *न* (*से* *с кем-л*); *мы* — *ли* *हम* मे भगडा हुआ, हम ने लडाई की.

повидáть *сов* मिलना *मिल'nā* *न*, मुलाकात (भेंट) करना *मुलākāt* (*ब^खēt*) *कार'nā* *न* (*से* *кого-л*); *зай-тй* — मिलने [को] आना *न* (*से* *кого-л*), देखने आना *न* (*को* *кого-л.*)

повидáться *сов* मिलना *मिल'nā* *न*, मुलाकात (भेंट) करना *मुलākāt* (*ब^खēt*) *कार'nā* *न* (*से* *с кем-л*), *зай-тй* — मिलने [को] आना *न* (*से* *с кем-л*), देखने आना *न* (*को* *с кем-ли-бо*)

по-вй́димому *вводн* *сл* शायद *शāйād*, मालूम (प्रतीत) होता है *मāлум* (*प्रायित*) *खотā* *खāэ*, कदाचित् *कादā-чит*

повй́дло *с* जैम *джаэм* *म*, मुर्ब्बा *मुраббā* *म*

повй́нность *ж* बेगार *बēgār* *ज*, во́инская — सैनिक नौकरी (*सेवा*) *ज*, [अनिवार्य] सैन्यप्रवेश *म*

повиновáться *сов* *и несов* हुक्म (*कहना*) मानना *खुकм'* (*काख'nā*) *मān'nā* *न* (*का* *кому-ल*, *чему-ल*), आज्ञापालन करना *āgīā-pālan* *कार'nā* *न* (*का* *кому-ल*, *чему-ल*), आज्ञा-पालन *दिखलाना* *āgīā-pālan* *दिख^ख.*

लाना *п* (का *кому-л*, *чему-л*), не — आज्ञाभग करना *п*, नोги отказались ему — उस के पाँव हार चुके थे.

ПОВИНОВАНИЕ *с* फर्मानबर्दारी фарман-бар-дари *ж*, आज्ञापालन āgīā-pālan *м*

ПОВІС||НУТЬ *сов* लटकना латак'-на *нп*, ◇ *дело* — *ло* в *воздухе* मामला बीच में लटका हुआ है.

ПОВЛѢЧЬ *сов* पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) पाэдā (उत्पान्) कार'на (कार दना) *п*, — *за собой* लाजिमी नतीजे के तौर पर पैदा (उत्पन्न) करना *п*.

ПОВЛИЯТЬ *сов* असर (प्रभाव) डालना асар (प्राब'ао) दाल'на *п* (पर, के ऊपर *на кого-л*, *на что-л*), प्रभावित करना प्राब'авит कार'на *п*

ПОВОД I *м* उपलक्ष उप'лакш' *м*, मौका माока *м*, अवसर ав'сар *м* (случай), वजह वаджаж *ж*, कारण कारान *म* (причина), बहाना बा'हाना *म*, हीला हिला *म* (предлог), *по* — *у* उपलक्ष में (के *чего-л*), मौके पर (के *чего-л*), *по* *какому* — *у*? किस सिलसिले में?, किस वारे में?, किस वजह से? (*по какой причине*), *по* *этому* — *у* इसी मौके पर, इस सिलसिले में (*в связи с этим*), *без* *всякого* — *а* वगैर किसी वजह के, *давать* — *авसर देना* *п*, *служить* — *ом* वजह होना *нп* (की *к чему-л*)

ПОВОД II *м* (*у лошади*) बाग [डोर] баг[-дор] *ж*, लगाम лагам *ж*, *отпускать поводья* लगाम ढीली

छोड़ना *п*, ◇ *быть на поводу* *у* *кого-л.* *разг* किसी के इशारे पर नाचना *нп*, किसी के हाथ में कठपुतली होना *нп*, *он на поводу* *у* *своей* *жены* उस की नकेल बीबी के हाथ में है.

ПОВОЗК||а *ж* गाड़ी gāri *ж*, *закладывать* — *у* गाड़ी जोतना (जुत-वाना) *п*

ПОВОРАЧИВАТЬ *несов* I. घुमाना g'umānā *п*, फिराना p'hirānā *п*, फेरना p'ēr'nā *п*, फेर देना p'ēr dēnā *п*, मोड़ना мор'nā *п*, घूमना g'um'nā *нп*, घूम जाना g'um dajānā *нп* (*о дороге, самолете и т п*, *को* *куда-л*), मुड़ना मुर'nā *нп*, मुड़ जाना मुर dajānā *нп* (*напр о человеке*), फिरना p'hir'nā *нп* (*сворачивать*), — *направо* दाहिनी तरफ मुड़ना *нп* (*напр о человеке*), — *за* *угол* *कोन* के साथ मुड़ जाना *нп*, *повернуть* *голову* अपना मुँह मोड़ना *п* (की तरफ, की ओर *к кому-л*, *к чему-л*), 2. (*изменять*) बदलना ба-дал'nā *п*, *повернуть* *разговор* बात-चीत का विषय बदलना *п*, बात का रुख बदलना *п*.

ПОВОРАЧИВАТЬСЯ *несов* I. मुड़-ना मुर'nā *нп*, फिरना p'hir'nā *нп* (*в другую сторону*), — *лицом* मुँह करना (मोड़ना) *п* (की तरफ, की ओर *к кому-л*, *к чему-л*), — *спи-ной* पीठ फेरना *п* (की तरफ *к ко-му-л*, *к чему-л*), — [кругом] घूमना *нп*, 2. *перен* बदलना бадал'nā *нп* **ПОВОРОТ** *м* I. (*действие*) मोड़

мор *м*, फेर *प^खэр *म**; 2. (место) मोड़ мор *म*, घुमाव *ग[ु]माव *म**; второй — направо दाहिनी तरफ दूसरा मोड़ *म*; на —е [дороги] [सड़क के] मोड़ पर; 3. перен मोड़ мор *म*, коренной — आमूल उलट-पुलट (परिवर्तन) *म*

поворотный *прил* — пункт मोड़ мор *म*, क्रातिविदु क्रांति-बिन्दु *म*.

повредить *сов см* повреждать
повреждать *несов* विगाडना *बिगाड़ना* *प*, विगाड देना *बिगाड़ देना* *प*, खराब (नष्ट) करना *खराब (नाशत) करना* *प* (*портить*), चोट पहुँचाना (लगाना) *चोट पहुँचाना* (लागाना) *प*, आघात करना *आघात करना* *प* (*ушибать, ранить*)

повреждение *с* क्षति क्शति *ж*, भग *ब^खाग *म**, चोट *चोट* *ж*, जरव *जराब* *ж*, आघात *आघात* *म* (*ранение, ушиб*), तोड़ *टोर* *म* (*пролом, пробоина*)

повременить *сов* कुछ वक्त (समय) ठहरना *कूच^ख वाक्त^त (समान) त^खाखार^{ना} *न**, कुछ वक्त (समय) इतिजार (प्रतीक्षा) करना *कूच^ख वाक्त^त (समाय) इतिजार् (प्रायिक्शार्) करना* *प*.

повседнёвн||ый *прил* दैनिक *दाэник*, रोजाना *розā^{ना} *неизм**, रोजमर्रे का *роз-मारрэ कā*, प्रतिदिन का *प्रतिदिन कā*, —ая *рабō^{та} *नित्यकर्म* *म**, नियमित *दिनचर्या* *ж*, —ая *жизнь* *रोजमर्रे की-जिदगी* *ж*,

दैनिक जीवन *म*; в —ой *जी^зни* *नित्य व्यवहार* *मे*.

повсеместно *нареч* हर (सब) जगह *खार (साब) दजागा^ख*, हर एक जगह पर *खार *эк* दजागा^ख *पर*, सर्वत्र सारवा^{त्र}*

повсеместный *прил*. हर जगह का *खार दजागा^ख कā*, विश्वव्यापी *विश्व-व्यापी*, सार्वत्रिक *सार्वत्रिक*, देशव्यापी *देश-व्यापी* (*в пределах страны*)

повстанец *м* वागी *बागी *म**, उपद्रवी *उपाद्रवी* *म*, विद्रोही *विद्रोही* *म*.

повстанческий *прил* वागी *बागी*, विद्रोही *विद्रोही*

повсюду *нареч* हर (सब) जगह *खार (साब) दजागा^ख*, चारो तरफ (ओर) *चार्^ओ तारा^फ (ओ)*, हर एक जगह पर *खार *эк* दजागा^ख *पर*, सर्वत्र सारवा^{त्र}*

повторение *с* दोहराना *दो^ख’*रा^{ना}** *म*, दोहराव *दो^ख’*रा^व** *म*, पुनरावृत्ति *पुन’*रावृत्ति* *ж**; पुनरुक्ति *पुन’*रुक्ति* *ж** (*слова*)

повторить(ся) *сов см* повторять(ся)

повторный *прил* दोबारा *दो-*बा^{रा}* *неизм**, दूसरा *दू^स’*रा**, द्वितीय *द्वितीय*

повторять *несов* दोहराना *दो^ख’*रा^{ना}** *प*, दोहरा देना *दो^ख’*रा* *देना* *प**, पुनरावृत्ति करना *पुन’*रावृत्ति* *करना* *प**, दोबारा (फिर) करना *दो-*बा^{रा}* (प^खिर) करना* *प*. (*делать вторично*), बार *बार* करना *बा^र-बा^र*

кар'нā *n* (делать многократно),
दोबारा (फिर) कहना दो-бāрā (п^хир)
काख'नā *n* (говорить вторично),
बार बार कहना бāр-бāр काख'नā *n*
(говорить многократно)

ПОВТОР||ЯТЬСЯ *несов* अपनी बात
दोहराना अप'नी бāt дох'рāнā *n*,
पुनरावृत्ति करना पुन'рāवृत्ति कार'-
नā *n*, старое не —йтсЯ अतीत की
पुनरावृत्ति नहीं होगी.

ПОВЫСИТЬ(СЯ) *сов см* повы-
шāть(ся)

ПОВЫШАТЬ *несов* बढ़ाना бар^хā-
нā *n*, बढ़ा देना (लेना) бар^хā дэ-
нā (лэнā) *n*, [ऊँचा] उठाना [ūčā]
ут^хāнā *n* (поднимать), सुधारना
суд^хār'нā *n* (улучшать), — вдвоё,
втрое दुगना, तिगुना करना *n*, — в
пять раз पचगुना करना *n*, — по
слўжбе [पद मे] तरक्की देना *n*,
[पद की] उन्नति करना *n*, — гóлос
जोर जोर से बोलना *n*

ПОВЫШАТЬСЯ *несов* बढ़ना бар^х-
нā *нп*, बढ़ जाना бар^х джāнā *нп*,
ऊँचा उठना (उठ जाना) ūčā ут^х'нā
(ут^х джāнā) *нп* (подниматься),
सुधारना суд^хār'нā *нп* (улучшать-
ся)

ПОВЫШЕНИЕ *с* बढ़ाव бар^хāо *м*,
बढ़ती бар^х'ти *ж*, वृद्धि व्रिद्धि
ж, तरक्की таракки *ж*, पदवृद्धि
пад-व्रिद्ध^хи *ж*, पदोन्नति पाдонна-
ति *ж*. (по слўжбе), получать —
तरक्की पाना *n*, — зарпłаты वेतन
मे वृद्धि *ж*, — цен मूल्यवृद्धि *ж*,

— температурY तापमान का चढ-
ना *м*

ПОВЯЗАТЬ *сов см* повязывать
ПОВЯЗК||а *ж* बधन बान्द^хан *м.*,
पट्टी पाट्टी *ж* (бинт), набёдренная
— लगोट *м*, लगोटी *ж*, наклāды-
вать —у पट्टी बाँधना *n*

ПОВЯЗ||ЫВАТЬ *несов* बाँधना
बाँद^х'нā *n*, बाँध देना बाँद^х дэнā *n*,
— гóлову платком सिर को रुमाल
से ढँकना *n*, सिर पर रुमाल बाँध-
ना *n*, — гāлстук [नेक]टाई लगाना
(बाँधना) *n*, егó шēя —ана пла-
тком रुमाल उस के गले मे लिपटा
हुआ है.

ПОГАСИТЬ *сов* 1. बुझाना बु-
дж^хāнā *n*, बुझा देना बुдж^хā дэнā
n, гул करना गुल कार'нā *n* (лам-
пу), — свет रोशनी बुझाना (बुझा
देना) *n*, — газ गैस बंद करना *n*,
— элєктрйчество बिजली बंद करना
n, 2. *см* погашāть

ПОГАСНУТЬ *сов* बुझना будж^х'чā
нп, बुझ जाना будж^х джāнā *нп*

ПОГАШАТЬ *несов* चुकाना चुकāнā
n, चुका देना चुकā дэнā *n*, निव-
टाना निब'тāнā *n*, निवटा देना निब'-
тā дэнā *n*, भुगताना б^хуг'тāгā *n*,
— долг कर्ज अदा करना *n*, देन
(ऋण) चुकाना *n*

ПОГАШЕНИЕ *с* (долга и т *n*)
चुकाना चुकāнā *м*, चुकौता चुकाотā
м, भुगतान б^хуг'тāн *м*, अपाकरण
अपाकारन *м*, — дóлга ऋणपरि-
शोध *м*

погибáть *несов* तबाह (नाश, नष्ट) होना (हो जाना) ताबाह (नाश, नाश') खोना (खो जाना) नप, मर मिटना (मिट जाना) मार मित'ना (मित जाना) नप, मरना मार'ना नप, मर जाना मार जाना नप (умирать), हलाक होना खालाक खोना नп (быть убитым), गत होना गत खोना नп (при катастрофе), सूखना सूख'ना नп, सूख जाना सूख'на जाना नп (о растениях от засухи), — от морóза पाला मार जाना नп, हिम (शीत) से नष्ट हो जाना नп

погибнуть *сов см* погибáть

погибший 1. *прич от* погибнуть, 2. *прил* नष्ट नाश', मरा हुआ मारā खुā, मृत मरित (умерший)

погла́дить *сов* हाथ फेरना खात' प'эр'ना *п* (पर кого-л, что-л), सहलाना साख'लāना *п*, सहला देना साख'लā दēना *п*

погло́тить *сов см* поглоща́ть

погло́ща́ть *несов*. 1. निगलना निगल'ना *п*; 2. (вбирать) सोखना сок'ना *п*, सोख लेना сок'लēना *п*, 3. *перен* अपनाता अप'नāना *п*, आत्मसात् करना ātm'-cāt кар'ना *п* (напр. знания), खाना खा'ना *п* (средства деньги); — *много* книги बहुत सी किताबें चाट जाना नп, *быть* — *меченным* मजगूल (व्यस्त, लीन, संलग्न) होना नп (मे चम-ल)

поглоще́ние *с* सोखना сок'ना *м*, खाना खा'ना *п*, जोपण शो-

погля́дывать *несов* 1. ताक-भाँक लगाना ताक-дж'āक लागāना *п* (पर *на* кого-л, *на* что-л), रह रहकर देखना राख'-राख'कार दэк'ना *п*, 2. (присматривать) देख-भाल (निगरानी) करना (रखना) दэк'-ब'āl (निग'рāनी) कार'ना (राक'ना) *п*. (की *за* кем-л, *за* чем-л), सँभालना सā-ब'āl'ना *п*.

погна́ть *сов* 1. भगाना б'агаāना *п*, भगा देना б'агаā दēना *п*, 2. (стадо *и* *пр*) खदेड़ना क'адэр'ना *п*, हाँकना खा'क'ना *п*, फेकना प'эк'ना *п*, उड़ाना उरāना *п* (लोшадь), 3. (заторопить) राग दौडाना दाорā-ना *п*, जल्दी कराना दжалदी कारāना *п*; 4. (напр. *плоты*) बहाना बाха-ना *п*

погна́ться *сов* 1. पीछे दौडना पीच'э दाор'ना *नп* (के *за* кем-л, *за* чем-л), दौडकर पीछा करना दाор'कार पीच'ā कार'ना *п* (का *за* кем-л, *за* чем-л), — *на* конē *за* кем-л. किसी-के पीछे घोडा डालना *п*; 2. *перен* पीछे भागना पीच'э б'аг'ना *नп* (के *за* чем-л), अनुसरण करना अनुसारन कार'ना *п* (का *за* чем-л), — *за* मोदोय फैशन के पीछे भागना *नп*, फैशन के पीछे पागल हो जाना *नп*; — *за* славоय शुहरत (ख्याति) के पीछे भागना (पागल हो जाना) *नп*

поговóрка *ж* कहावत काहावāt *ж*, масल масал *ж*, लोकोक्ति लोक-क्ति *ж*

погóд||а ж मौसिम माосим м ,
свóдка -ы ऋतुवर्णन म

поголóвно нареч ~ वो सब के
सब सब कэ सब, явѝлись все ~ उन
मे से हर आदमी आया ун १३ सэ ऱार
āд'ми āīā, सब के सब आये सब कэ
саб āīэ

поголóвный прил आम āм

поголóвье с ~ скотā मवेशी
(पगुओ, ढोर-डगरो) की सख्या मावэ-
शй (пашуō, д^хор-данг'рō) кѝ сан-
к^хīā ж

погóн м воен पट्टी паттй ж

погóнщик м हाँकनेवाला ऱāk'-
нэ-вāīā м , ~ верблѝдов űटवान
м , űट हाँकनेवाला м , ~ слонā
महावत म , हाथीवान म

погóня ж 1. पीछा पिय^хā м ,
анусरण анусаран м , 2. (ग्रुप्पा)
पीछा करनेवालो का दल पिय^хā
кар'нэ-вāīō кā дал м , 3. перен
анусरण анусаран м , ~ за мате-
риāльной вы́годой भौतिक लाभ का
अनुसरण म

погоня́ть несов हाँкना ऱāk'нā
п , दौडाना दाорāнā п ; перен दौ-
डाना दाорāнā п , जल्दी कराना
джалдй карāнā п , ~ лóшадь घोडे
को तेज करना п

пограні́чник м सरहदी सिपाही
сар'хадй сипāхй म , सीमातरक्षक
सैनिक सिमāнт'-ракшак सāनिक म ,
सीमा-रक्षक सिमā-ракшак म

пограні́чн||ый прил हद (सीमा)
का ऱाद (सिमā) कā, सरहदी सार'хадй,

सीमातवाला सिमāнт'-वāīā, सीमा-
प्रातीय सिमā-प्रāन्तिय' (пригранич-
ный), सीमारक्षक सिमā-रक्षक (охраняющий границу), ~ое госудār-
ство सीमा का राज्य (राष्ट्र) म ; ~
ранōн सरहदी इलाका म , सीमा पर
का प्रदेश म , жйтель ~ого райōна
सरहदी म , सीमात-वासी म , ~ая
застāва सीमा की चौकी ж , सीमात-
~चौकी ж , ~ые войскā सरहदी
रक्षा-फौज ж , ~инцидент सरहदी
भगडा म , सीमा पर छेड़छाड ж

пóгреб м तहखाना тах-хāнā म ,
तलघरा तал-г^харā म , пороховой ~
वारूद-घर म , वारूदखाना म

погребāльн||ый прил समाधि-
वाला самāд^хи-वāīā, ~ обрйад अत-
क्रिया ж , क्रियाकर्म म , अतिम सस्कार
म , ~ое шéствие शव-जलूस म ,
जनाजे का जलूस म

погребéние с दफन दाфан म ,
समाधि самāद^хи ж

погремѝшка ж घुनघुना ग^хун'-
ग^хунā म , भुनभुना दज^хун'-दज^ху-
नā म .

погрéть сов गरम करना гарам
кар'нā प , गरमाना гар'мāнā प

погрéться сов अपने को गरमाना
अप'नэ को гар'мāनā प , ~ на сōлнце
घूप लेना (खाना) प

погрéшность ж गलती गाल'तй
ज , त्रुटि त्रुति ж

погружāть несов 1. लादना
लāद'нā प , बोझना बोज^х'нā प ,
भरना б^хар'нā प (मे на что-л ,

во что-л), 2. (опускать) डुवाना *п*,
 дубāнā *п*, घँसाना *द^खासāनā* *п*,
 गडाना *गरāनā* *п* (вонзать, मे *во*
 что-л), — в वóду पानी मे डुवोना *п*

погружāтьсѧ *несов* 1. डूवना
 दूब'нā *नп*, गोता खाना (मारना,
 लगाना) गотā *क^खāनā* (मāर'नā, लगā-
 नā) *п* (न्यूर्यात, तज *о подводной*
лодке), घँसना *द^खास'नā* *नп* (увязать),
 गडना *गर'नā* *नп* (сонзаться), 2.
 перен डूवना दूब'नā *नп*, लीन
 (व्यस्त, मग्न) होना *लिन* (व्यास्त',
 माग्न') खōнā *नп* (быть поглощен-
 ным, मे *во что-л*), — в размышлѧ-
 ния सोच (चिन्ता) मे डूवना *नп*, — в
 глубóкий сон गहरी नीद की तरगे
 लेना *п*, घोर निद्रा मे चला जाना
नп, निद्रागत हो जाना *नп*; — в
 кнйги कितावो मे सिर गडाये बैठना
नп, — в рабóту काम मे लग जाना
नп, काम मे सलग्न होना *नп*, गóрод
 погрузылся в темноту शहर अधरे
 मे डूव गया

погружѧние *с* डूवकी दूब'ки
ज, गरकी *गर'ки* *ज*, गोता *गोतā* *म*,
 आप्लावन *āплāван* *म*

погрузītь(ся) *сов см* погру-
 жāть(ся)

погрузка *ज* लाद *लāद* *ज*, लदाई
लādāय *ज*, लदान *लādāन* *ज*, упā-
 कóвка *и* — लाद-फāद *ज*

погрязāть *несов* घँसना *द^खास'नā*
नп, फँसना *प^खास'नā* *नп*, перен फँसना
प^खास'नā *नп*, डूवना *दूब'नā* *नп*,
 निमग्न रहना *निमाग्न'* *राख'नā* *नп*

(मे *в чем-л*); — в долгāх कर्जो मे
 डूवना *नп*

погрязнуть *сов. см* погрязāть
 погубītь *сов* विगाडना *बिगार'-*
नā *п*, विगाड़ देना *बिगार दēनā* *п*,
 तवाह (नष्ट, ध्वंस) करना (कर देना)
 ताबāख (नाश', *द^खвāस*) *कार'नā* (*कार*
दēनā) *п*, — здорóвье स्वास्थ्य *वि-*
 गाडना (का नाश करना) *п*

погулāть *сов* 1. टहलना *ताखāl'-*
नā *नп*, हवा खाना *खāvā* *क^खāनā* *п*,
 घूमना-फिरना *ग^खूम'नā-प^खिर'नā* *नп*,
 सिर करना *साэр* *कार'नā* *п*, *немно́го*
 — थोड़ी देर के लिये टहलना *नп*,
 — два часā दो घटे टहलना *नп*,
 2. (повеселиться) मौज उड़ाना *माод^ख*
урāनā *п*, खुशियाँ (आनद) मनाना
खुशीयā (*āनанд'*) *मानāनā* *п*, — *на*
свāд^хьбе शादी-बियाह मे मौज (मजा)
 उडाना *п*

ПОД *I предлог* 1. के नीचे *कэ* *नйчэ*
последлог, [के] तले [*कэ*] *तālэ* *послед-*
лог, — *землѧй* जमीन (भूमि) के
 नीचे; — *ногāми*, — *ноги* पैरो तले,
 — *о^кнóм* खिडकी के नीचे, *он шēл*
 — *деревьями* वह पेडो के नीचे से
 होकर चल रहा था, — *знāменем* झंडे
 तले, *пускаť* *пóезд* — *откóс* *рел-*
गाड़ी गिराना *п*, — *руковóдством*
अगुआई (राहनुमाई) मे (की *кого-л*,
чегó-л), *नेतृत्व* मे (के *кого-л*,
чегó-ल), — *контрóлем* नियंत्रण मे,
 — *охраной* हिफाजत मे, — *йгом*
जुए (अकुश) के नीचे, 2. (*возле*) के
 पास (नजदीक, निकट) *कэ* *пāс* (*наз'-*

подава́ть *несов* देना *дэна́* *п* ,
 दे देना *дэ* *дэна́* *п* , परोसना *पा-*
 रोस' *पा* *п* (*на стол*), ले जाना *लэ*
джāна́ *नп* , पहुँचाना *पाख़ुचāना* *п*
 (*доставлять*); सौपना *सा᳚प'ना* *п* ,
 सुपुर्द (अर्पण) करना *सुपुर्द'* (*арпан*)
кар'ना *п* (*вручать*), ~ *заявлѣние*
दरखास्त (*प्रार्थनापत्र*) देना (*पेश* *कर-*
ना) *п* , ~ *примѣр* *मिसाल* (*उदाहरण*)
 देना (*उपस्थित* *करना*) *п* , *обѣд*
पोदान *खाना* *परोसा* *गया* *है* , ~ *जा-*

лобу नालिख करना (दागना, दायर करना, पेश करना) *n*, — в отстáвкx इस्तीफा देना (पेश करना) *n*, त्याग-पत्र दे देना *n*, — рúку हाथ बढाना *n*, онí пóдали друг дрúгу рú-ки उन्हó ने हाथ मिलाये; — мяч पहला गेद मारना *n*, пóезд пóдали на пёрвую платфóрму गाडी पहले प्लेटफार्म पर आ गई, ♠ — надéжду भरोसा देना *n*, — надéжды होनहार होना *nn*

подав́ить *сов см* подавля́ть

подав́иться *сов* गला फँस जाना *गाला प^xास दज्जाना nn* (का *o* *ком-ल*), गले मे कौर (ग्रास) अटकना *गाले मэ काор (ग्रāс) атак'на nn* (को *o* *ком-ल*)

подавлéние *с* 1. दमन даमान *м*, नियंत्रण नийानтран *म*, निग्रह निग्राх *म*, 2. *перен (напр чувство)* सयम सयाम *म*, दमन даमान *म*, नियंत्रण नийानтран *म*, निग्रह नि-ग्राх *म*

пода́вленность *ж* सुस्ती सुस्ति *ж*, खिन्नता *क^xинн'та ж*, उदासी *удāси ж*, [आत्म]ग्लानि *[ātm'-]глā-ни ж*

пода́вленн||ый 1. *прич от* пода́вить, 2. *прил (угнетённый, унылый)* सुस्त सुст', खिन्न *क^xинн'*, उदास *удāс*, ग्लानिमय *глāनि-माय*; он в —ом состоянни उस का मन गिरा हुआ है.

подавля́ть *несов* 1. कुचलना *कुचाल'на n*, कुचल डालना *कुचाल*

दāल'ना n, दवाना *दाबāना n*, दमन करना *दामान कार'ना n* (का *что-ли-бо*), — огнём артиллéрии तोपखाने के वल पर [दुश्मन को] कुचलना (हरा-ना, शिकस्त देना) *n*, — артиллéрию протíвника दुश्मन के तोपखाने को ठंडा कर देना *n*. 2. *перен (напр чувство)* दवाना *दाबāना n* (को *что-либо*), दमन करना *दामान कार'ना n* (का *что-л*), वश मे करना *ваш мэ कार'ना n*, नियंत्रण (निग्रह) करना *नियानтран (निग्राх) कार'ना n*, — стон कराहट को दवाना *n*, — лю-бобы́тство कौतूहल का दमन करना *n*, 3. (*o* *чем-л* *грандиозном*) दवाना *दाबāना n*, अमित छाप छोडना *अ-मित च^xाप च^xोर'ना n* (*оставлять неиз-гладимое впечатление*), गहरा असर (प्रभाव) डालना *गाх'ра асар (пра-б^xāо) дāल'на n* (*производить глу-бокое впечатление*)

подавля́ющ||ий 1. *прич от* подавля́ть, 2. *прил* जबरदस्त *за-бар-даст'*, अत्यधिक *अत'द^xик*, — *ее* *большинствó* ठोस (जबरदस्त) अक्स-रियत *ж*, भीमकाय बहुसंख्या *ж*, जबरदस्त (अत्यधिक, निश्चल) बहुमत *म (напр. при голосовании)*, в — *ем* *большинствé* слúчаев सब से अधिक सौको पर

пода́вно *нареч* और भी *аор* *ब^xи*, और भी ज्यादा (अधिक) *аор* *ब^xи* *зйāдā (अद^xик) (тем более)*, जरूर *зарур*, अवश्य *अवाश्य'* (конечно)

пода́гра *ж*. गठिया *गत^xийā ж*.

подагри́ческий *прил* गठिया का
गत^хिनीā kā

подари́ть *сов* नजर (उपहार,
दान) में देना назар (उप'हार, दान)
मैं दैनां *n*

подáрок *м* नजर назар *ж* ,
तोहफा तोх'фа *м* , उपहार उप'हार *м* ,
दान दान *म*

пода́тель *м* देनेवाला दैने-वाला
म , ~ письма खत (चिट्ठी) लानेवाला
म , ~ прошения अर्जी देनेवाला *म* ,
प्रार्थी प्रार्त^хी *म*

пода́тливый *прил* मान लेनेवा-
ला मान लैने-वाला (сговорчивый),
वात पर न अडनेवाला बात पर ना
ар'ने-वाला (уступчивый)

по́дать *ж* *ист* कर кар *म*

пода́ть *сов см* подава́ть, на
него́ подали в суд इस के ऊपर अदा-
लत में मामला है इस के उपर अदालत
में माम'ला है, उस के खिलाफ
(विरुद्ध) मुकदमा चलाया गया है उस के
खिलाफ (विरुद्ध^х) मुकाद'मा चलाई
गाई है

пода́ча *ж* 1. देना दैनां *म* , पेश
करना पेश кар'नां *म* (напр за-
явления), अर्पण арпан *म* (вруче-
ние), 2. *тех* सप्लाई साप्लाय *ж* ,
3. *спорт* [पहला] गेद मारना [पाह'-
ला] गेद मार'नां *म* , सरविस सार'विस
म , ♠ ~ голосов वोट देना *म* ,
मतदान *म*.

пода́чка *ж* [रोटी, माँस का]
टुकड़ा [रौती, माँस का] तुकरा *म* ,
इनाम इनाम *म*.

пода́йние *с* खैरात खैरात *ज* ,
भीख ब^хिक^х *ज* , भिक्षा ब^хिकशा *ज*

подба́дривать *несов* बढ़ावा
(धैर्य, प्रोत्साहन) देना बार'ावा (द^खा-
र्य', प्रोत्साहन) दैनां *न* , उत्साहित
करना उत्साहित कर'नां *न*

подбегáть *несов* दौड़ आना दाор
आनां *न* , दौड़कर आना दाор'कार
आनां *न*

подбежа́ть *сов см* подбегáть

подбивáть *несов* 1. लगाना ला-
गानां *न* , ~ мехом फर का अस्तर लगा-
नां *न* (में *что-л*), подбитый мехом,
वातों फर, रुई का अस्तर लगा हुआ,
~ подметки जूते का (में) तला लगा-
नां *न* , 2. (наносить удар) चोट
लगाना चोट लागानां *न* , ~ ного
собаке कुत्ते के पैर में चोट मारनां *न* ,
~ глаз नीली आँख बनानां *न* , आँख
के नीचे नील डालनां *न* , ~ птицу
पक्षी को घायल कर नीचे गिराना
(गिरा देना) *न* , ~ самолет हवाई
जहाज को नीचे गिराना (गिरा देना)
न , विमान को धराशायी करनां *न* ,
3. (подстрекать) रास उकसाना
उक'सानां *न* , उकसावा देना उक'सावा
दैनां *न* , उभाड़ना उब^खार'नां *न*

подбира́ть *несов* 1. (подни-
мать) उठाना उठ'आनां *न* , उठा लेना
उठ'आ लैनां *न* , ~ колóсья बालियों
को चुनना (चुन लेना, इकट्ठा करना)
न , ~ раненых जख्मियों को उठाना
न , 2. (оправлять, приподнимать)
चढ़ाना चार'आनां *न* (напр платье),
~ под себя ноги टाँगें मोड़कर बैठ

ना *न*, 3. (выбирать) चुनना चुन'ना *न*, चुन लेना चुन ल'ना *न*, ~ ключ चाबी (कुंजी) लगाके देखना *न*, चाबी (कुंजी) ठीक करना *न*, ~ ключ क замк'у ताले के लिये चाबी (कुंजी) ठीक करना *न*, ~ подкладку под цвет пальто' कोट के रंग की मुनासिबत से अस्तर पसद कर लेना *न*

подбира́ться *несов* चुपके से आ जाना चुप'क'э स'э ा द'ज'ाना *न*, चोरी-छिपे आ जाना चोरि-च'िप'э ा द'ज'ाना *न*

подб'ить *сов см* подбива́ть

подбодри́ть *сов см* подба́дრивать

подбо́р *м* 1. (отбор) चुनाव चुनाव *म*, सकलन санकालन *म* (цитат, высказываний, материалов *и т* *н*), ~ ка́дров कार्यकर्ताओ का चुनाव *म*, 2. (набор) मजमुआ мадж'-муआ *म*, संग्रह санग्राह *म*; ♦ на ~, как на ~ जैसे कि चुना गया, छाँटा हुआ (одинаковые по своим качествам, величине), बहुत अच्छा (очень хорошие), я́блоки как на ~ चुने (छाँटे) हुए सेब

подборо́док *м* ठोड़ी त'хोरि *ज*, चिबुक चिबुक *ज*

подбо́ченив||а́ться *несов* कमर पर हाथ रखते हुए खड़ा होना कामर' пар х'ат'х' раक'х'т'э х'уэ к'хар'а х'она *न*, он стоял ~шись वह अपने कमर पर हाथ रखकर खड़ा हुआ था

подбо́чениваться *сов см* подбо-
чениваться

подбра́сывать *несов* 1. (вверх) उछालना उच'ाल'ना *न*, फेंकना प'छ'क'ना *न*, उछाल (फेंक) देना उच'ाल (प'छ'क) द'ना *न* (напр мяч), उछाल-ना उच'ाल'ना *न*, उछाल देना उच'ाल द'ना *न*, कुदाना कुदा'ना *न* (ребёнка на руках), 2. (добавлять) जोड़ना द'जोर'ना *न*, मिलाना मि'ल'ना *न*, जोड़ (मिला) देना द'जोर (मि'ल) द'ना *न*; ~ дрова́ в п'ечку चूल्हे में और लकड़ी डालना *न*

подбро́сить *сов см* подбра́сы-
вать

подва́л *м* तहखाना ता'х-ха'ना *म*, तलघरा तал-г'хар'ा *म* (погреб)

подвезти́ *сов см* подвози́ть

подверга́ть *несов* देना द'ना *न*, डालना द'ाल'ना *न*, पहुँचाना पा'हु'चा-ना *न*; ~ опа́сности खतरे में डालना *न*, ~ сомне́нию शक डालना *न* (मे' что-л), ~ наказáнию सजा देना *न*, ~ муче́ниям कष्ट पहुँचाना (मे' डालना) *न*, ~ ана́лизу विश्लेषण करना *न*

подверга́ться *несов* भुगतना ब'х'угат'ना *न*, सहना सा'ह'ना *न* (ис-пытывать), आना आ'ना *न*, पडना पार'ना *न*, पड जाना पार द'ज'ाना *न* (попадать), ~ наказáнию सजा भुगतना *न*, ~ ограбле́нию डाका पडना *न* (पर *о* ком-л, *о* чем-л), ~ опа́сности खतरे में पड जाना *न*; ~ влия́нию प्रभाव में आना *न*, ~ си́льной кр'итике कड़ी समालोच-ना का शिकार होना *न*

поджаривать *несов* तलना ताल'на *n* (на масле), भूनना б'хун'на *n* (напр орехи), सेकना с'эк'на *n* (на открытом огне), — на сковородке तवे पर घी से सेकना *n*

поджариваться *несов* तलना ताल'на *nn* (на масле), भुनना б'хун'на *nn* (напр об орехах, зерне), री-बा уже поджарилась मछली तल गई

поджарист||ый *прил* कुरकुरा кур'курā, —ая котлёта कुरकुरा कटलेट *m*

поджарить(ся) *сов см* поджаривать(ся)

поджать *сов см* поджимать

поджечь *сов см* поджигать

поджигатель *m* 1. आग-लगाऊ āg-лагаū *m*, 2. перен आग भडकानेवाला āg б'хар'кәнэ-вālā *m*, — войнЫ जगबाज *m*, युद्ध की आग भडकानेवाला *m*

поджигать *несов* आग लगाना āg лагаṇā *n* (се что-л); सुलगाना сул'гаṇā *n* (напр дрова)

поджидать *несов* इतिजार करना интизār кар'на *n* (ка кого-л, что-л), प्रतीक्षा करना пратикшā кар'на *n* (की кого-л, чего-л), बाट जोहना (देखना) бāt джох'на (дэк'на) *n* (की кого-л, что-л), राह देखना рāх дэк'на *n* (की кого-л, что-л.)

поджимать *несов* — гўбы ओठो को भाच लेना о'т'х ко б'йч лēnā *n*, — ноги घुटने मोड़ना

ग'ут'नэ мор'на *n*, — хвост पूँछ दवाना п'уч^x дабānā *n*

поджог *m* आग लगाना āg лагаṇā *n*, आतशजदगी āгаш-зад'гй *ж*

подзаголовок *n* दूसरा (गौण) नाम दुस'рā (гаон) нām *n*, उप-शीर्षक उप'шйршак *m*

подзадоривать *несов* उकसाना ук'сānā *n*, उभाड़ना уб'ār'на *n*, उत्तेजित करना उत्तेजित кар'на *n*

подзадорить *сов см* подзадоривать

подзатыльник *m* राख डब पर थप्पड़ (चपत) даб пар т'аппар (чапат) *m*

подзащитный *m* юр मुवक्किल муваккил *m*

подземелье *s* तहखाना тах'хā-на *m*, तलघरा तал-г'харā *n*

подзёмн||ый *прил* जमीन (भूमि) के अंदर का замын (б'хуми) кэ андар кā, जमीनदोज замын-доз, भूगर्भी б'ху-гарб'хй, भूगर्भस्थ б'ху-гарб'х'-ст'х', —ая железная дорога जमीनदोज (भूगर्भी) रेलवे *ж*, —ход सुरग *ж*

подзорн||ый *прил* —ая труба दूरबीन дūr-бйн *ж*, दूरदर्शक यंत्र दūr-даршак интр' *m*

подзывать *несов* बुलाना булā-на *n*, बुला लेना булā лēnā *n*, ललकारना लал'кар'на *n*, पुकारना पुкар'на *n*, — знаком इशारे (सकेत) से बुलाना (बुला लेना) *n* (अपने पास क себе)

подка́пывать *несов* नीचे नीचे खोदना (खोद डालना) *нйчэ-нйчэ* *к^ход'нā* (*к^ход дәл'нā*) *п*, नीचे नीचे जड खोद डालना *нйчэ-нйчэ* *джар* *к^ход' дәл'нā* *п* (*напр* *дереву*), सुरग लगाना *суранг'* *лагāнā* *п* (*делитъ подкоп*)

подка́пываться *несов* 1. नीचे नीचे खोदते हुए आगे बढ़ना *нйчэ-нйчэ* *к^ход'тэ* *хуэ* *āгэ* *бар^х'нā* *нп*, सुरग लगाना *суранг'* *лагāнā* *п* (*проводитъ подземный ход*), 2. *перен* *разг* (*под кого-л*) नीचे नीचे जड काटना *нйчэ-нйчэ* *джар* *кāt'нā* *п*, कच्ची काटना *कान्नी* *кāt'нā* *п*

подкарау́ливать *несов* ताक मे बैठना (रहना) *тāk* *мэ* *баэ^т'нā* (*ра^х'нā*) *нп*, गाड़ मे बैठना *гār* *мэ* *баэ^т'нā* *нп*, घात मे रहना *г^хāt* *मэ* *ра^х'нā* *нп* (*की* *кого-л*)

подкарау́лить *сов* पकड़ना *पा-* *कार'нā* *п*, पकड़ लेना *पाकार* *лэнā* *п*

подка́рмливать *несов* खिला-
कर मजबूत (पुष्ट) करना (कर देना) *क^खिलाकार* *मा^з'बू^त* (*पुश्^त'*) *कार'नā* (*कार* *дэнā*) *п*, ज्यादा (बहुत) खुराक देना *зйāдā* (*बाхут*) *хुरāk* *дэнā* *п* (*напр* *животных*)

подка́тить *сов* *см* **подка́ты-**
вать

подка́тывать *несов* 1. लुढ़काकर ले जाना *लुर^х'kā* *कार* *लэ* *джāнā* *नп* (*के* *नीचे* *под* *кого-л*, *подо* *что-л*, *के* *नजदीक*, *के* *निकट* *क* *кому-ल*, *क* *чему-ल*), पहियो पर ले जाना

पा^खийō *पार* *लэ* *джāнā* *नп* (*के* *नीचे* *под* *кого-ल*, *подо* *что-ल*, *के* *नजदीक*, *के* *निकट* *क* *кому-ल*, *क* *чему-ल*, *на* *कोलैसा*), — *ब्रेव्नō* *под* *मो^त* *शहतीर* *को* *लुढ़काकर* *पुल* *के* *नीचे* *ले* *जाना* *नп*, 2. (*в* *автомो-बिले*, *экипаже*) *आ* *जाना* *ā* *джāनā* *नп*, [आ] *पहुँचना* [*ā*] *पा^खूच'नā* *नп*, *पहुँच* *जाना* *पा^खूच* *джāनā* *नп* (*के* *पास*, *के* *नजदीक*, *के* *निकट* *क* *को-मु-ल*, *क* *чему-ल*)

подка́шиваться *несов* लडख-
डाना *लार'क^खारāनā* *नп* (*о* *ногах*)

подки́дывать *несов* *см* **под-**
брасывать

подки́нуть *сов* *см* **подбрасы-**
вать

подкля́дка *ж* *अस्तर* *अस्तर* *म*
подкля́дывать *несов* 1. रखना *रा^क'नā* *п*, रख देना *रा^क* *दэнā* *п*, डालना *दāl'नā* *п* (*के* *नीचे* *पодо* *что-ल*), दावना *дāब'नā* *п* (*के* *नीचे* *पодо* *что-ल*, *подтыкать*), 2. (*при-बавлять*) जोड़ना *जोर'नā* *п*, मि-लाना *मि^लāनā* *п*, इजाफा करना *изāफā* *कार'नā* *п* (*मे* *क* *чему-ल*)

подкля́ивать *несов* लेई (सरेस) से जोड़ना (*चिपकाना*) *लэй* (*सारēs*) *सэ* *जोर'नā* (*चिप'कāनā*) *п* (*के* *नीचे* *पодо* *что-ल*), भीतरी तरफ से सरेस से जोड़ना (*चिपकाना*) *ब^खित'रि* *ता-रा^फ* *सэ* *सारēs* *सэ* *जोर'नā* (*चिप'कā-नā*) *п* (*снизу*, *с* *изнанки*)

подкля́ить *сов* *см* **подкля́и-**
вать

подко́ва *жс* नाल नाल *म*

подкова́ть *сов см* подкóвы-
вать

подкóвывать *несов.* नाल जडना
(बाँधना) नाल दजार'ना (बाँध'ना) *н*
(का *что-л*)

подкóжный *прил* चमडे के
नीचे का चам'рэ कэ नйчэ क़ा,
अतर्त्वा का अन्तर्त्वा क़ा, चमडे
(अतर्त्वा) की भीतरी तह मे डा-
ला हुआ चам'рэ (अन्तर्त्वा) क़ि
ब'य'रि ताख़ म़े दाला ख़ा, चमडे के
नीचे प्रविष्ट चам'рэ कэ नйचэ प्रा-
विष्ट' (*вводимый под кожу*)

подкомиссия *жс* सवकमेटी सब-
कमेटी *жс*, उपसमिति उप'समि-
ति *жс*

подкомитёт *м см* подкомис-
сия

подко́п *м* सुरग सुरांग' *жс*

подкопа́ть(ся) *сов см* подка-
пывать(ся)

подкорми́ть *сов см* подкарм-
ливать

подкоси́ться *сов см* подка-
шиваться

подкра́дываться *несов* चुपके
से आ जाना चुप'कэ सэ ा दजाना *न*

подкра́сить(ся) *сов см* под-
крашивать(ся)

подкра́стись *сов см* подкра-
дываться

подкра́шивать *сов* रंगना रांग'-
ना *н*, रंग करना (चढाना) रांग'
कार'ना (चार'ाना) *न*, पुट देना (दे दे-

ना) पुट देना (दे देना) *न* (*напр*
*в растворе, का *чем-л*, मे *что-л**),
— गु́бы होठो में सुखी (लिप-स्टिक)
लगाना *न*

подкра́шиваться *несов* मेक-
-अप बनाना मेक-अप बानाना *न*, होठो
मे सुखी (लिप-स्टिक) लगाना ख़ो'ठ
म़े सुरखी (लिप-स्टिक्) लागाना *न*
(*красить губы*), गालो पर रंग
चढाना ग़ालो पर रांग' चार'ाना *न*
(*красить щеки*)

подкрепи́ть(ся) *сов см* под-
креплять(ся)

подкрепле́ние *с* 1. (*подтвер-*
ждение) पुष्टिकरण पुष्टि-कारन *म*,
दृढीकरण द्रिर्'य-कारन *म*, 2. *воен*
कुमक कुमाक *жс*, कुमकी फौज (सेना)
कुम'क़ि फाод'ж (सэना) *жс*, फौजी
(सैनिक) दस्ता फाод'ज़ि (साэनिक)
दास्ता *म* (*отряд*)

подкрепля́ть *несов* 1. मजबूत
(दृढ) करना मаз'बूत (द्रिर्') कार'-
ना *न*, टेक लगाना त़ेक लागाना *न*
(*подпирать*), 2. (*подтверждать*)
पक्का (प्रमाणित) करना पाक्का (प्रा-
मानित) कार'ना *न*, पुष्टि करना
पुष्टि कार'ना *न* (*की *что-л**),
समर्थन करना समार्त'ान कार'ना *न*
(*का *что-л**.)

подкрепля́ться *несоз* [कुछ
खाकर, कुछ पीकर] ताजा हो जाना
[कुच' क़ा'कार, कुच' प्यकार] ताज़ा
ख़ो दजाना *न*

по́дкуп *м* रिश्वत' रिश्वत *жс*,
घूस ग़ूस *жс*

подкупать *несов* रिश्वत (घूस)
देना रिश्वत (र^खूस) द^ना *n* (को
кого-л), मुट्ठी गरम करना मुट्ठ^ख
गराम कार'न[ा] *n* (की को-ल)

подкупить *сов см* подкупать
подлаживаться *несов* खुशामदी
टट्टू होना खुश-^अम'दी तट्टू खो^न
न (का क को-ल), रुचि और वृत्ति
के अनुसार चालचलन करना रुचि
अोर व्रित्ति क[े] अनुस^र च[ा]ल-च[ा]ल^न
कार'न[ा] *n* (की क को-ल), चापलूसी
करना च[ा]प'लू^सी कार'न[ा] *n* (की
क को-ल)

подламываться *несов* टूटना
तूट'न[ा] *न*, टूट जाना तूट द^जान[ा]
न (के नीचे *под кем-л*, *под чем-л*)

подле *предлог* के पास (नजदीक,
निकट) क[े] प[ा]स (ना^ज'दीक, *न*िक^ट)
последлог

подлеж||ать *несов* — рассмот-
р^ен^ию मुलाहिजे मे आना मुल[ा]खि^ज
म[े] ^अन[ा] *न*, मुलाहिजे से गुजरना
मुल[ा]खि^ज स[े] गु^जार'न[ा] *न*, —
обсужд^ен^ию विचारणीय होना वि-
च[ा]र'नी^य' खो^ना *न*, — ^{ना}का^जान[ि]ю
सजा का हकदार होना स[ा]ज[ा] क[ा] ख[ा]-
द[ा]र खो^ना *न*, — ^व्यो^पन[े]न[ि]ю पाल-
नी^य होना प[ा]ल'नी^य' खो^ना *न*, ^ने
— ^नी^त ^सो^मन[े]न[ि]ю कोई शक (सदेह)
नही को^य श[ा]क (स[ा]न्द[े]ख) ना^ख

подлежащее *с* *грам* उद्देश्य
उद्देश्य' *म*, कर्ता क[ा]र^{ता} *म* *неизм*

подлезать *несов* रेंगकर घुस
आना र[े]ग'कार र^खूस ^अन[ा] *न* (के
नीचे *подо что-л*).

подлезть *сов. см* подлезать
подлец *म* पाजी प[ा]द^जी *म*, नीच
नीच *म*, वदमाश ब[ा]द-म[ा]श *म*, का-
पुरुष क[ा]-पुरुष *и*

подливать *несов* 1. डालना
द[ा]ल'न[ा] *n* (के नीचे *подо что-л*),
2. (*подбавлять*) [और ज्यादा] डाल-
ना [अोर ^जी^अद[ा]द[ा]] द[ा]ल'न[ा] *n*, जोड़ना
ज[ो]र'न[ा] *n*, मिलाना म[ि]ल[ा]न[ा] *n*,
इजाफा करना ^इज[ा]फ[ा] कार'न[ा] *n* (मे
कु^दा-ल), ♦ ^पो^दली^तь म[ा]स^ला ^व ओ^गनी^य
आग पर तेल छिड़कना *n*, आग पर
आग डालना *n*

подливка *ж* चटनी च[ा]त'नी *ж*,
वधार बा^ग'^खार *म*, यखनी य[ा]ख'नी *ж*
(*мясная*)

подлиза *म* *и ж* *разг* खुशाम-
दी टट्टू खुश-^अम'दी तट्टू *म*, तलवे
चाटनेवाला त[ा]ल'व[े] च[ा]त'न[े]-व[ा]ल[ा] *म*

подлизываться *несов* *разг*
तलवे चाटना (सहलाना) त[ा]ल'व[े]
च[ा]त'न[ा] (सा^ख'ल[ा]न[ा]) *n* (के क को-ल),
खुशामदी (चापलूसी) करना खुश-
^अम'दी (च[ा]प'लू^सी) कार'न[ा] *n* (की क
को-ल)

подлинник *म* मूल मूल *म*,
असल दस्तावेज असल द[ा]स^त-[ा]व[े]ज *ж*,
मूलपत्र मूल-प[ा]त्र' *म* (*документ*),
— क[ा]र^{ती}नी मूलचित्र *и*

подлинный *прил* मूल मूल,
सच्चा स[ा]च[ा] (*истинный*), असली
अ^स'ली, वास्तविक व[ा]स^त'व[ि]क (*насто-*
ящий, действительный)

подлить *сов* *с* *и* подливать
подлог *и* जाल द^जाल *म*

ПОДЛОЖИТЬ сов см подклáды-
вать

ПОДЛОЖНЫЙ прил जाली джā-
ли, खोटा к^хотā, नकली нак'ли

ПОДЛОМИТЬСЯ сов см подлā-
мываться

ПОДЛОСТЬ ж कमीनापन каминā-
пан м, पाजीपन пāджй-пан м,
नीचता нйч'тā ж, बदमाशी бад-
мāшй ж (подлый поступок)

ПОДЛЫЙ прил. कमीना каминā,
पाजी пāджй, नीच нйч, नीचतापूर्ण
नйч'तā-пूरн' (напр о поступке)

ПОДМАЗАТЬ сов 1 लीपना लйп'-
нā п, पोतना пот'нā п (напр ок-
но, печку), चुपडना чупар'нā п,
लगाना лагāнā п (напр маслом),
रग भरना (चढाना) ранг' б^хар'нā
(чар'āнā) п, रँगना рāг'нā п
(краской), 2. перен разг जेब गरम
करना джэб гарам кар'нā п,
मक्खन लगाना макк^хан лагāнā п

ПОДМАНДАТНЫЙ прил सरक्षित
сāракшит

ПОДМАСТЕРЬЕ с शागिर्द шāгирд'
м, उम्मेदवार уммэд-вār м, अप्रे-
टिस अपрэнтис м, अतेवासी антэ-вā-
сй м

ПОДМЕНА ж बदल бадал м

ПОДМЕНИТЬ сов см подменять

ПОДМЕНЯТЬ несов बदलना ба-
дал'нā п, लाना лāнā п (की जगह
पर, के बदले मे что-л), रखना
рак^х'нā п. (की जगह पर, के बदले
में что-л)

ПОДМЕСТИ сов см подметать
ПОДМЕТАТЬ несов भाडना дж^хā-
р'нā п, बुहारना бухār'нā п, भाडू
देना дж^хāру дэнā п

ПОДМЕТИТЬ сов. см подме-
чать

ПОДМЁТКА ж [जूते का] तला
[джутэ кā] талā м, ♠ в ~и ко-
мұ-л. не годиться разг किसी के
पैर का धोवन होना नп

ПОДМЕЧАТЬ несов देख लेना дэк^х
лэнā п, ध्यान देना д^хйāн дэнā п
(की तरफ, की ओर что-л)

ПОДМЕШАТЬ сов см подмёши-
вать

ПОДМЕШИВАТЬ несов मिलाकर
डालना милāкар дāl'нā п

ПОДМИГИВАТЬ несов दीठ (कन-
खी) मारना дйт^х (кан'к^хй) мār'нā
п, आँख मारना āк^х мār'нā п

ПОДМИГНУТЬ сов см подмиги-
вать

ПОДМОГА ж разг मदद мадад
ж, सहायता сахāй'тā ж

ПОДМОКАТЬ несов भीगना б^хйг'-
нā नп, सनना сан'нā नп, तर हो
जाना тар хо джāнā नп

ПОДМОКНУТЬ сов см подмо-
кать

ПОДМОРАЖИВАТЬ несов безл
ठड पडना т^ханд' пар'нā नп

ПОДМОРОЗИТЬ сов см подмо-
раживать

ПОДМОСТКИ мн 1. [ऊँचा] चबूत-
रा [ūчā] чабут'рā м, मचान маचāн

म, 2. театр [रग]मच [रान्ग'-]मान्च' म

ПОДМО́ЧЕННЫЙ прил 1. भीगा हुआ ब^खगā xuyā, 2. перен दागी dāgī, कलकित कालंकित

ПОДМЫВА́ТЬ несов 1. धोना d^{хо}-nā n, धो डालना d^{хо} dāl'nā n, 2. (берега) [पानी से] काटना [पāनि सэ] kāt'nā n, [पानी से] काट जाना [पāनि सэ] kāt dajānā nп

ПОДМЫ́ТЬ сов см подмыва́ть

ПОДМЫ́ШК||а ж काँख kāk^ख ж, वगल बागल ж, कक्ष काक्ष' म, -ой वगल मे; зажа́в -ои वगल मे दवाये

ПОДНЕВО́ЛЬНЫЙ прил 1. (о человеке) मातहत mā-tačat, अधीन ад^खин, विवश विवाश, 2. (о труде) वेगार का बэгार kā, वेगारपूर्ण бэгार-पूरन', जवरदस्ती लिया जाने-वाला забар-даस्तī līnā dajānā-vāla

ПОДНЕСТИ́ сов см подносить

ПОДНИМА́ТЬ несов 1. उठाना ut^खānā n, उठा देना ut^खā dēnā n, ऊँचा (उच्च) करना (कर देना) ūčā (учч') kar'nā (кар дэнā) n (повышать), लहराना lax'rānā n, फहराना p^खā\p'rānā n (флаг, значя), - бокал जाम उठाना n, 2. (подбирать упавшее) उठा लेना ut^खā lēnā n, 3. (развивать) तरक्की देना таракकी дэнā n (की что-л), उन्नत करना उन्नत kar'nā n (को что-л), ✧ - вопрос सवाल (प्रश्न) उठाना n (का о чём-л), - крик

शोर (चीख-पुकार) मचाना n, - ná смех मज़ाक उडाना n (का को-ल), - орудіе हथियार उठाना n, - целинū अछूती ज़मीन (धरती) को जोतना n, - тревогу अलार्म की सूचना देना n; - пыль धूल (गर्द) उडाना n, - нос разг नाक [-भौ] चढ़ाना n, - рúку на когó-л. किसी के ऊपर हाथ उठाना n

ПОДНИМА́||ТЬСЯ несов 1. उठना ut^खnā nп, उठ जाना ut^ख dajānā nп, [ऊपर] चढ़ना (चढ़ जाना) [уपर] чар^खnā (चар^ख dajānā) nп (पर на гору, по лестнице), - на трибúну मच पर खड़ा हो जाना nп, - по лéстнице सीढ़ियाँ (सीढ़ी पर) चढ़ना nп, 2. (о цене, температуре) चढ़ना चар^खnā nп., वढ़ना бар^खnā nп, 3. (развиваться) तरक्की (प्रगति) करना таракकी (प्रागति) кар'nā n, 4. (восставать) उठ खड़ा हो जाना ut^ख k^खarā xo dajānā nп, वगावत (विद्रोह) करना बागāवत (विद्रोह) кар'nā n, ✧ у него рука не -ется वह हिम्मत (साहस) नहीं करता है

ПОДНОВИ́ТЬ сов см подновля́ть

ПОДНОВЛЯ́ТЬ несов [फिर से] नया (नवीन) करना [प^खир सэ] nanā (नाविन) kar'nā n, मरम्मत करना माराचमत kar'nā n (की что-л)

ПОДНО́ЖИЕ с 1. (горы) तलहटी та l'χatī ж, दामन dāman n, पाद пād m; 2. (пьедестал) कुरसी k^खur'sī ж.

ПОДНО́Ж||ка *ж* पायदान пай-дāн *м*, पावदान пāо-дāн *м* (ступень-ка), ◇ дать ~ку टंगडी पर उडाना *п*

ПОДНО́ЖИ||ЫЙ *прил* ~ корм чारा чārā *м*, घास г^хās *ж*, держáть на ~ом корму́ чрагаह मे छोडना чārā-гāх мē ч^хор'нā *п*,

ПОДНО́С *м* थाल т^хāl *м*, थाली т^хāлй *ж*, ट्रे трэ *ж*

ПОДНО́СИТЬ *несов* 1. (приносить) लाना лānā *п*, ले आना (जाना) лэ ānā (джānā) *пп*, 2. (приближать) लगाना лагānā *п*, ~ кнй-гу к глазāм किताव को आँखो के नजदीक कर लेना *п*, ~ стакāн к гу-бāм गिलास होठो (मुँह) से लगाना *п*, 3. (подарок и т *п*) पेश (प्रदान) करना пēш (прадāн) кар'нā *п*

ПОДНОШ́ЕНИЕ *с* भेट б^хэт *ж*, प्रदान прадāн *м*, उपहार уп'хār *м*

ПОДН́ЯТЬ(СЯ) *сов см* поднимáть(ся)

ПОДОБ́А||ТЬ *несов* मुनासिब (उचित) होना мунāсиб (учит) хō-нā *пп*, शोभा देना шоб^хā дēнā *п*, не ~ет нам так говор́ить ऐसी बातें कहना हमें शोभा नहीं देता

ПОДОБ́АЮЩИЙ *прил* मुनासिब мунāсиб, उचित уч.лт, यथोचित нат^хочит

ПОДÓБИЕ *с* 1. (сходство) बरा-बरी бар-ā-б'ри *ж*, समानता самāн'тā *ж*, अनुरूपता ануру́п'тā *ж*, 2. *нат* समरूपता сам-ру́п'тā *ж*, सादृश्य सद्री́शй *м*

ПОДÓБНО нареч (кому-л, чему-либо) की तरह (भाँति) кй тарах (б^хāи) *последлог*, के समान कэ самāн *последлог*, ~ тому́, как जैसा कि

ПОДÓБН||ЫЙ *прил* बराबर бар-ā-бар, उस तरह (प्रकार) का उस тарах (प्राकār) кā, समान самāн, सदृश са-дриш, अनुरूप ануру́п, ऐसा аэсā, जैसा джаэсā (такой, как этот), ~ым óбразом उसी भाँति से; ◇ *ничегó ~ого! разг* विलकुल नहीं!, खाक!; и тому́ ~ое वगैरह, इत्यादि.

ПОДОБОСТРА́СТИЕ *с* खुशामद хуш-āмад *ж*, चापलूसी чāп'лусй *ж*

ПОДОБОСТРА́СТНЫЙ *прил* खुशам-दी хуш-ām'дй, चापलूस чāп'лус

ПОДОБРА́ТЬ *сов см* подб́ирать

ПОДОГНА́ТЬ *сов см* подгоня́ть

ПОДОГНУ́ТЬ *сов см* подгибáть

ПОДОГРЕВА́ТЬ *несов* गरम करना гарам кар'нā *п*

ПОДОГРЕ́ТЬ *сов см* подогрева́ть

ПОДОДВИГА́ТЬ *несов* सरकाना сар'кāнā *п*, खीचना к^хйч'нā *п* (की तरफ, की ओर कуд-л), घसीटना ग^хасйт'нā *п* (подтаскивать)

ПОДОДВИ́НУТЬ *сов см* пододви-гать

ПОДОЖДА́ТЬ *сов* इतिजार करना интизār кар'нā *п* (का कого-л, что-либо), प्रतीक्षा करना प्रातिक्शā кар'нā *п* (की कого-л, что-л), ठहरना त^хахар'нā *пп* (नाप्र трамвая).

ПОДОЗВА́ТЬ *сов см* подзывать.

подозре́вать *несов* शक होना
шак хона *нп* (को ० कोच-ल), शक
(सदेह) करना शक (सन्देह) कार'ना
п (का ० चेम-ल)

подозре́ние *с* वदगुमानी бад-
-гумāни *жс*, शक शак *м*, सदेह сан-
देह *м*

подозри́тельный *прил* 1.
सदेहजनक सन्देह-джанак, सदिग्ध
сандигд^х, 2. (недоверчивый) वदगु-
मान бад-гумāн, शक्की шаक्की,
सदिग्धचित्त सандигд^х-चित्त', अवि-
श्वासी अविश्वास, ~ взгляд सदेह
भरी नजर *жс*

подо́йник *м* दोहनी दोх'ни *жс*
ПОДОЙТИ *сов см.* подходить
ПОДОКО́ННИК *м* खिडकी का
तख्ता (पत्थर) क^хир'ки का тахта
(पात^хार) *и*

ПОДО́Л *м* दामन даман *и*, पल्ला
पाल्ला *м*

ПОДО́ЛГУ *нареч* देर देर तक
дэр-дэр так, बहुत काल तक बाхут
кач так, चिरकाल तक चिर-кал так

ПОДО́НКИ *ин* 1. तलछट तал-ч^лат
жс, मैल маэл *и*, 2. перен कुमि-
-कीट कримि-कित *м* *мн*

ПОДОПЛЕ́КА *жс* असली वजह ас'ли
ваджах *жс*, सच्चा (वास्तविक) कारण
сачча (वास्त'विक) ка'ран *и*

ПОДОРВА́ТЬ *сов см* подрыва'ть

ПОДОРОЖА́ТЬ *сов* महंगा हो जाना
махага १० дма'на *нп*, कीमत बढ़
जाना किमत бар^х дма'на *нп* (की ०
चेम-ल)

ПОДОСЛА́ТЬ *сов см* подсылать
ПОДОСПЕ́ТЬ *сов* [वक्त पर, समय
पर] पहुँचना (आ जाना, पहुँच जाना)
[वाक्त' पर, सामान पर] пах'уч'на
(आ दжа'ना, пах'уч दжа'ना) *нп*

ПОДОСТЛА́ТЬ *сов см* подсти-
лать

ПОДОТДЕ́Л *м* उपविभाग ул'ви-
б^хаг *м*

ПОДОТЧЕТН||ЫЙ *прил* (० чело-
веке) जवावदेह दजा'ब-де'х, उत्तर-
दायी उत्तर-да'यी, быть ~ым जवाव-
देह (उत्तरदायी) होना *нп* (के सामने
कोму-ल, चेमु-ल)

ПОДО́ХНУТЬ *сов* मरना мар'на
нп, मर जाना мар джа'ना *нп*, जान
से गुजरना दжа'न सэ гузар'на *нп*

ПОДОХО́ДНЫЙ *прил* ~ налог
आयकर ай-кар *м*, लाभ-कर лаб^х-
-кар *м*

ПОДО́ШВА *жс* 1. (обуви) तला
тала *и*, तली тали *жс*, 2. (ноги)
[पद]तल [पाद-] तल *и*, पादतल पाद-
-तल *и*, ◇ ~ गोरों तलहटी *жс*, पर्वत
का दामन *м*

ПОДПАДА́ТЬ *несов* ~ под влия-
ние असर (प्रभाव) में आना асар
(प्राब^хао) ма'ана *нп* (के लगे-ल
चेगे-ल)

ПОДПА́ИВАТЬ *несов* [शराब] पि-
लाना (पिला देना) [शराब] пिला'на
(पिला' दे'ना) *п*

ПОДПА́СТЬ *сов см* подпадать
ПОДПЕ́РЕТЬ *сов см* подпира'ть
ПОДПИ́ЛЫВАТЬ *несов* काटना

kāṭ'nā *n*, चीरना चिर'नā *n* (आरी से *пилой*)

ПОДПИЛІТЬ *сов см* подпиливать

ПОДПИРАТЬ *несов* उठगाना ut'angānā *n*, सँभालना sāb'āl'nā *n*, टेक (टेकन) लगाना तэк (гэкан) lagānā *n* (*ставить подпорки*), — голову рукой हथेली पर माथा टिकाना *n*, — подбородок हथेली पर ठोड़ी टिकाना *n*, चिबुक हथेली पर रखना *n*

ПОДПИСАТЬ(СЯ) *сов см* подписывать(ся)

ПОДПІСКА *ж* 1. (на газету, журнал, книгу) मँगाना māgānā *n*, 2. (обязательство) मुचलका мучал'kā *м*

ПОДПИСН||ОЙ *прил* —āя цена चदा чандā *м*, —āя плāта ग्राहको का शुल्क grāḥ'kō kā шулк' *м*, ◇ — лист चदे की फिहरिस्त चандэ кй фйḥ'рист' *ж*

ПОДПІСЧИК *м* ग्राहक grāḥak *м*, ग्राहक grāḥak *м*

ПОДПІСЫВАТЬ *несов* दस्तखत (हस्ताक्षर) करना (कर देना) даст'-хат (ḥastākṣar) кар'nā (кар дэнā) *п* (पर что-л)

ПОДПІСЫВАТЬСЯ *несов* 1. दस्तखत (हस्ताक्षर) करना (कर देना) даст'-хат (ḥastākṣar) кар'nā (кар дэнā) *п*, 2. (на что-л) मँगाना māgānā *п*, ग्राहक बन जाना grāḥak ban jānā *нп* (काँ на что-л.)

ПОДПИСЬ *ж* दस्तखत даст'-хат *н*, हस्ताक्षर ḥastākṣar *н*, за —ю दस्तखत (हस्ताक्षर) से (के साथ) (के को-ल)

ПОДПОЙТЬ *сов см* подпаявать
ПОДПОЛКОВНИК *м* लैफ्टिनेंट-कर्नल लाफ्टिनेन्ट'-कर्नल *म*

ПОДПО́ЛЬЕ *с* गुप्त जीवन गुप्त' dḥḥvan *н*, अंतर्धान अन्तर्द'ān *н*, рабóтать в — गैरकानूनी काम करना *п*. गुप्त जीवन विताना *п*

ПОДПО́ЛЬНЫЙ *прил* खुफिया ху-финā *неизм*, गुप्त गुप्त', गैरकानूनी गैर-कानूनी, अतर्धान अन्तर्द'ān

ПОДПÓРКА *ж* थूनी t'ḥunī *ж*, टेक тэк *ж*, टेकन тэкан *м*

ПОДПРÝГИВАТЬ *несов* कूदना kūd'nā *нп*, उछलना уч'āl'nā *нп*, फुदकना p'удак'nā *нп*, टप्पा खाना таппā k'ānā *п* (напр о мяче)

ПОДПРÝГНУТЬ *сов см* подпрýгивать

ПОДПУСКА́ТЬ *несов* पास आने देना pās ānē dēnā *п*, निकट पहुँचने देना निकат паḥūч'nē dēnā *п* (के क को-मु-л, к чему-л)

ПОДПУСТЫ́ТЬ *сов см* подпускать

ПОДРÁВНИВАТЬ *несов* बराबर करना (कर देना) бар-ā-бар кар'nā (кар дэнā) *п*, काटना कāt'nā *п*, छोटना च'āṭ'nā *п* (напр деревья)

ПОДРАЖА́НИЕ *с* नकल नाकल *ж*, अनुकरण अनुकरण *म*

ПОДРАЖА́ТЬ *несов* नकल करना

накал кар'нā *n* (की *кому-л*, *чему-л*), अनुकरण करना *анукаран* кар'нā *n* (का *кому-л*, *чему-л*)

подразделёние *c* 1. उपशाखा *уп'шāк'ā ж*, अवच्छेद *аваच'эд м*, उपविभाग *уп'виб'āг м*; 2. воен *дस्ता* *дастā м*, [св-]यूनिट *[саб-] йунит м*

подразделѣть *сов см* подразделять

подразделять *несов* हिस्सो का *भाग करना* *хиссō kā б'āг кар'нā n*, प्रतिभाग करना *пратиб'āг кар'нā n*

подразумевā||ть *несов* मतलब (мानी) रखना *мат'лаб (мāни) рах'нā n*, что вы —ете под ѣтим? इस से आप का क्या मतलब (तात्पर्य) है?

подразумевāться *несов* मतलब (мानी) होना *мат'лаб (мāни) хонā nп*

подрастāть *несов* बढ़ना *бар'х'нā nп*, बढ़ जाना *бар'х джāнā nп*, उगना *уг'нā nп*, उग जाना *уг джāчā nп* (о растениях)

подрастāющ||ий 1. *прич от* подрастāть, 2. *прил* —ее поколение उदीयमान् पीढी *удий'мāн пйр'я ж*, उदीयमान् संप्रदाय *удий'мāн сампрадāй ж*

подрастѣи *сов см* подрастать

подрāться *сов* मार-पीट करने लगना *мāр-пйт кар'нā лаг'нā nп*, लडाई कर बैठना *ларāй кар баэт'х'нā nп*, घूँसा लडना *г'ўсā лар'нā nп*

подрѣзать *сов см* подрезāть

подрезāть *несов* काटना *кāt'нā n*, काट देना *кāt дэнā n*, छाटना *ч'āт'нā n*, कैची करना *каичи кар'нā n* (ножницами), [छाँटकर] छोटा करना (कर देना) *[ч'āт'кар] ч'отā кар'нā* (кар дэнā) *n* (укорачивать)

подрōбно *нареч* व्योरे (तफसील, विस्तार) से *бйорэ (таф'сийл, вистār) сз*, विस्तार-पूर्वक *вистār-пўрвак*

подрōбност||ь *ж* व्योरा *бйорā ж*, तफसील *таф'сийл ж*, विस्तार *вистār м*, вдаваться в —н *तफसील मे जाना nп*

подрōбный *прил* व्योरेवार *бйорэ-вār*, तफसीली *таф'сийли*, विस्तृत *вистрит*

подровнѣть *сов см* подрāвнивать

подрōсток *ж* किशोर *кишор ж*, बाल *бāl м* (юноша), किशोरी *кишорй ж*, बालिका *бāликā ж* (девушка)

подрубāть *несов* (подшивать) मगजी (गोट) लगाना (लगा देना) *маг'зй (гот) лагāнā* (лагā дэнā) *n* (की *что-л*).

подрубѣть *сов см* подрубать *подрўга ж* सहेली *сахэли ж*, सखी *сак'хй ж*, — дѣтства लडकपन (खेल) की *сहेली ж*

по-дружески *нареч* याराना *йārānā*, दोस्ताना *достānā*, मित्रवत् *митр'-ват*

подружѣться *сов* दोस्ती (मित्रता) हो जाना *достй (митр'тā) хо*

джānā *нп* (से с кем-л), दोस्त (मित्र) वन जाना дост' (मिग्र') бан джānā *нп* (का с кем-л), मेल बढ़ाना मэл бар^хānā *п* (से с кем-л)

подрѹчный *м* अप्रेटिस अपрэнгис *м*, मददगार мадад-гār *и*, सहायक сахāйак *м* (помощник)

подрѹв *м* उड़ा देना урā дэнā *и* (напр носта), विगाडना бигār'нā *м*, तहस-नहस करना тахас-नाхас кар'нā *м* (здоровья), धक्का लगाना д^хаккā лагānā *м*, कम (मलिन) करना кам (малин) кар'нā *м* (авторитета)

подрывāть *I* *несов* 1. (взрывать) उड़ाना урānā *п*, उड़ा देना урā дэнā *п*, 2. *перен* (здоровье, силы) विगाडना бигār'нā *п*, विगाड देना бигār дэнā *п*, तहस-नहस करना тахас-नाхас кар'нā *п*, 3. *перен* (доверие, авторитет) धक्का लगाना д^хаккā лагānā *п*, कम (मलिन) करना кам (малин) кар'нā *п*

подрывāть *II* *несов* (подкапывать) नीचे नीचे खोदना (खोद डालना) нйчэ-нйчэ к^ход'нā (к^ход дāl'нā) *п*, नीचे नीचे जड़ खोद डालना нйчэ-нйчэ джар к^ход дāl'нā *п* (напр дерево)

подрывнōй *прил* 1. *воен* उड़ा देने का урā дэнā кā, 2. *перен* तबाह-कुन ताबाх-кун, नुकसान पहुँचानेवाला нук'сāн пахūчāнэ-вālā, विध्वंसक вид^хвāsак

подрѹть *сов см подрывāть II*

подрѹд *I* *нареч* लगातार лагā tār, तावडतोड тāбар-гор

подрѹд *II* *м* ठेका т^хэкā *и*, पट्टा пагtā *и*

подрѹдчик *и*. ठेकेदार т^хэкэ-дār *и*, कारिदा кārиндā *м*, सरबराह сар-ба-рāх *и*

подсāживаться *несов* बैठ जाना баэт^х джānā *нп* (के पास क^хому-л), आ बैठना ā баэт^х'нā *нп* (के पास क^хому-л)

подсвѣчник *и* वत्तीदान батtī-дāн *м*, शमादान шамā-дāн *м*, चिरागदान чирāг-дāн *м*

подсѣсть *сов см подсāживаться*

подсказāть *сов см подсказывать*

подскāзывать *несов* 1. याद दिलाना иād дилānā *п* (की *что*-л, को *кому*-л), इशारा (सकेत) देना ишārā (санкэг) дэнā *п*, 2. *перен* सुझाना судж^хānā *п*, मन में डालना ман мē дāl'нā *п* (के *кому*-л)

подскāкивать *несов* 1 (подбегать) दौड़कर पास आना даор'кар пās ānā *нп*, 2. (подпрыгивать) कूदना кūd'нā *нп*, फुदकना п^худак'нā *нп*, टप्पा खाना таппā к^хānā *п* (напр о мяче), 3. *перен* разг (увеличиваться) छलॉंग मारकर बढ़ना (बढ़ जाना) ч^халāг мār'кар бар^х'нā (бар^х джānā) *нп*

подскочītь *сов см подскāкивать*

подслепова́тый *прил* चुधा चुन-
द^खा, कम देखनेवाला *кач* दэк^ख’नэ-
-वाँलā

подслу́шать *сов сн* подслу-
шивать

подслу́шивать *несов* छिपकर
(चुपके से) सुन लेना च^खिप’कार (चुप’-
कэ сэ) सुन लэनā *п*, सुन पाना सुन
पāनā *п*, कान पड जाना कāन пар
джāнā *пп*

подсмáтривать *несов* झॉकना
дж^खāк’нā *пп*, उझकना удж^खак’нā
пп, छिपकर ताकना च^खिप’कार तāk’-
нā *п*

подсмéиваться *несов* हँसना
ḥās’нā *пп* (पर *над кем-л*, *над чем-*
либо), नोक-झोक करना नок-дж^खōк
кар’нā *п*, मजाक उडाना мазāk урā-
нā *п* (का *над кем-л*, *над чем-л*,
подшучивать)

подсмотре́ть *сов см* подсмáт-
ривать

подсо́бный *прил* इमदादी *им’-*
दादी, सहायक साḥāйक

подсо́вывать *несов* 1. रखना
рак^х’нā *п*, डालना дāl’нā *п*, रख
(डाल) देना рак^х (дāl) дэнā *п* (के
नीचे *подо что-л*), 2. (всучивать)
разг धोखा देना д^хок^खā дэнā *п*,
धोखा देकर चलाना द^хок^खā дэкар
чалāнā *п*, धोखा देकर गले मढ़ना
द^хок^खā дэкар галэ мар^х’нā *п* (के
кому-л)

подсознáтельный *прил* अचे-
तन *ачэтан*

подсо́лнечник *м* सूरजमुखी су-
राдж-मुक्^хи *м*

подсо́лнечн||ый *прил* —ое
мáсло सूरजमुखी का तेल сурадж-му-
क्^хи कā तэл *м*

подсо́хнуть *сов см* подсыха́ть
подспóрье *с разг* मदद मादाд
ж, सहायता साḥāи’tā *ж*

подста́вить *сов см* подстав-
ля́ть, ◇ — *но́жку* टंगडी पर उडा-
ना तāг’рī пар урāнā *п*

подста́вка *ж* 1 टेक *тэк ж*,
टेकन *тэкан м*, 2 (то, на *что* ста-
вят) वैठकी बाэт^х’кī *ж*, उचकन *уч’-*
कान *м*

подставля́ть *несов* रखना *рак^х’-*
нā *п*, डालना *дāl’нā п*, रख (डाल)
देना *рак^х (дāl) дэнā п* (के नीचे
подо что-л)

подстави||о́й *прил* —о́е *лицо́*
कठपुतली कत^х-पुत’लī *ж*.

подста́нция *ж* उप-स्टेशन *уп’-*
-стэшан *м*

подстерега́ть *несов* ताक मे वैठ-
ना (रहना) тāk мē баэт^х’’нā (*рах’нā*)
пп, गाड में वैठना гāр мē баэт^х’нā
пп, घात मे रहना г^хāt мē раḥ’нā *пп*

подстерéчь *сов* ताक मे वैठते
वैठते पकडना (पकड लेना) तāk мē
баэт^х’тэ-баэт^х’гэ пакар’нā (पाкар
लэнā) *п* (*поймать, схватить*)

подсти́лать *несов* बिछाना *би-*
च^хāнā *п*, बिछा देना *биच^хā дэнā*
п (के नीचे *под кого-л*, *подо что-*
либо)

подсти́лка *ж* 1. (то, что по-
дстлано) टाट *ताट ताट ज* , नमदा *नामदा*
दा *म* (коврик), 2. (для скота) घास
का विस्तर *ग़ास का बिस्तर म*

подстра́ивать *несов разг рचना*
рач'на *п*

подстрекáтель *и* उकसावा देने-
वाला *ук'сава дэна-валя м* , उभाडने-
वाला *уб'аар'на-валя м* , उत्तेजक *ут-*
तэджак *м*

подстрекáтельство *с* उकसावा
ук'сава *म* , बढावा *бар'ава म* ,
उत्तेजना *уттэдж'на ж*

подстрекáть *несов* उकसावा
देना *ук'сава дэна п* , उभाडना
уб'аар'на *п* , उत्तेजित करना *уттэ-*
джит кар'на *п*

подстрекну́ть *сов с и* под-
стрекáть

подстрéливaть *несов* घायल
करना *г'айал кар'на п* (बदूक से *из*
ружья)

подстрелить *сов с и* подстрé-
ливать

подстригáть *несов* 1. काटना
काट'на *п* , काट देना *काट दэना п* ,
छाँटना *ч'аат'на п* , 2. (подравни-
вать волосы) बाल काटना (काट देना)
ба́л काट'на (काट दэना) *п*

подстригáться *несов* बाल'काट
लेना *ба́л काट лэна п* , बाल कटवाना
(कटवा लेना) *ба́ल काट'вана (кат'-*
ва лэна) п (*у парикмахера*)

подстри́чь(ся) *сов с и* подстри-
га́ть(ся)

подстро́бить *сов разг с и*, под-
страи́вать

подстро́чный *прил* ~ пере-
во́д छायानुवाद *ч'айанувад и*

по́дступ *и* *воен* अगला मोरचा
аг'ла мор'ча *и*

подступа́ть *несов* पास आना
पास *ана п* , नजदीक (निकट) पहुँच-
ना *наз'дик (никат) па'уч'на п* (के
к кому-л , к чему-л)

подступи́ть *сов с и* подсту-
па́ть.

подсудим||ый *м* मुलज़िम *м* *मु-*
ज़िम и , अभियुक्त *аб'хникт' म* ; ска-
мья́ ~ых [अदालत मे] कटघरा *и*

подсу́дный *прил* अधिकार-सव-
धी *ад'хикар-самбанд'и* , अविक्षेत्र-
-सवंधी *ад'хिक्षэтр'-самबанд'и* , अधि-
क्षेत्र मे आनेवाला *ад'хिक्षэтр' मे*
анэ-валя (के चे मु-ल) .

подсу́нуть *сов. с и* подсо́вы-
вать

подсче́т *м* हिसाब [लगाना] *хис-*
са́б [лагана] м , गणना *ган'на ж* ,
अकन *анкан म* , ~ *голосов मतगण-*
ना ж

подсчита́ть *сов с и* подсчиты-
вать

подсчи́тывать *несов* हिसाब
लगाना (जोडना) *хиса́б лагана*
(*джор'на*) *п* , गिनती (गणना) *कर-*
ना गин'ти (ган'на) кар'на п , लेखा
लगाना *лэк'а лагана п* , ~ *голоса*
मतगणना करना п

подсыла́ть *несов* [खुफिया तौर

पर] भेजना (भेज देना) [хуфииа таор пар] б^хэдж'нā (б^хэдж дэ-нā) *n*

подсых^ать *несов* [धीरे-धीरे] सूखना (सूख जाना) [д^хйрэ-д^хйрэ] сук^х'нā (сук^х джāнā) *нп*

подт^алкивать *несов* 1. धकेलना д^хакэл'нā *n*, भोकना д^жб^к'нā *n*, ठेलना т^хэл'нā *n*, कोहनी मारना ко^х'нй мār'нā *n* (локтем), 2. *перен* उकसाना ук'сāнā *n*, भडकाना б^хар'кāнā *n*, उत्तेजित करना उत्ते-джит кар'нā *n*

подтасов^ать *сов см.* подта-с^овывать

подтас^овывать *несов* 1. फेटकर अपने मतलब का चुन लेना п^хэт'кар ап'нэ мат'лаб кā चुन тэнā *n*, 2. *перен* तोड़ना-मरोड़ना тор'нā-मारор'нā *n*

подт^ачивать *несов* 1. (делать острее) [ज्यादा] तेज करना [зйāдā] тэз кар'нā *n*, 2. (подгрызать) खाना к^хāнā *n*, खा जाना к^хā джāнā *нп*, कुतरना кутар'нā *n* (о мышах), 3. *перен* (здоровье и т *n*) विगाड़ना бигār'нā *n*, विगाड़ देना бигār дэнā *n*

подтверд^ить(ся) *сов см* под-тверждать(ся)

подтвержд^ать *несов* तसदीक (पुष्टि) करना तас'дйк (пушти) кар'-нā *n* (की *что-л*), सावित (प्रमाणित) करना सāбит (प्रमाणित) кар'-нā *n* — получение पहुँच (रसीद)

लिखना *n*, मिलने (प्राप्ति) की खबर देना *n*

подтвержд^аться *несов* सावित (प्रमाणित) होना (हो जाना) सāбит (प्रमाणित) хонā (हो джāнā) *нп* (से *чем-л*)

подтвержд^ение *с* 1. तसदीक तас'дйк *ж*, पुष्टि पुшти *ж*, 2 (факт, обстоятельство) सबूत са-бूत *м*

подтер^еть *сов см* подтир^ать подтир^ать *несов* पोछना пōч^х'нā *n*, पोछ देना пōч^х дэнā *n*, पोछकर सुखाना пōч^х'кар сук^хāнā *n*

подтолкн^уть *сов см* подт^ал-кивать

подточ^ить *сов см* подт^ачивать подтру^нивать *несов* मज़ाक उड़ा-ना мазāk урāнā *n* (का *над кем-л*)

подтру^нить *сов см* подтру^ни-вать

подтягивать *несов* 1. कसना кас'нā *n*, 2. (подтаскивать) खीच-ना к^хйч'нā *n*, घसीटना г^хасйт'нā *n*, खीच लेना к^хйч лэнā *n* (की तरफ, की ओर *к чему-л*), उठाना ут^хāнā *n*, उठा लेना ут^хā лэнā *n* (*вверх*), 3. *перен* रीझ (discipline) वेहतर वनाना бэ^х'тар банāнā *n*, ठीक कर-ना т^хйк кар'нā *n*, 4 (подпезать) सुर मिलाना сур милāнā *n*

подтягиваться *несов* 1. नज़-दीक आना (पहुँचना) наз'дйк āнā (पा-х^хуч'нā) *нп* (*напр о судне*), 2. *перен* अपना आचरण ठीक करना ап'-

нā āчаран т'йк кар'нā *n* (напр о школьнике)

ПОДТЯЖКИ *лн* ब्रेसिज ब्रेसिज *м*
ПОДТЯНУТЬ(СЯ) *сов см* под-
тягивать(ся)

ПОДУМАТЬ *сов* सोचना सोч'нā *нл* ,
खयाल (विचार) करना хайāl (विचार)
кар'нā *n*

ПОДУМЫВАТЬ *несов* सोचना सोч'-
нā *нл* , खयाल (विचार) करना хайāт
(विचार) кар'нā *n* ; इरादा (अभिप्राय)
करना ирādā (अभिप्राय) кар'нā *n*
(иметь намерение)

ПОДУЧИТЬ *сов* 1. (урок и т *n*)
सीखना सैख'нā *n* , सीख लेना सैख'
лэнā *n* , 2. (обучить чему-л) सि-
खाना сик'āнā *n* , सिखा देना сик'ā
дэнā *n*

ПОДУШКА *ж* तकिया такийā *n*
गद्दा гаддā *м* , गल-तकिया гал-таки-
йā *м* (небольшая)

ПОДХАЛИМ *м* कदमबोस кадам-
-बोस *м* , चापलूस चाप'लूस *м* , खुशामदी
хуш-ām'дй *м* , चाटुकार चाटु-कār *n*

ПОДХАЛИМСТВО *с* कदमबोसी ка-
дам-बोस *ж* , चापलूसी चाप'लूस *ж* ,
चाटु चाटु *м*

ПОДХВАТИТЬ *сов см* похваты-
вать

ПОДХВАТЫВАТЬ *несов* उठाना
ут'āнā *n* , उठा लेना ут'ā лэнā *n* ,
पकड़ ना пакар'нā *n* , पकड़ लेना
पाкар лэнā *n* (напр на лету)

ПОДХОД *м* 1. नजदीक (निकट)
आना наз'дйк (निकट) āнā *n* (напр

поезда), 2. перен (учение подойти)
रुख रुख *м* , त्वорческый — к во-
просу सवाल के बारे में रचनात्मक रुख
n , 3. (точка зрения) दृष्टिकोण
дришти-кон *n*

ПОДХОДИТЬ *несов* 1. (прибли-
жаться) चला आना чалā āнā *нл* ,
[नजदीक] आना [наз'дйк] āнā *нл* ,
किनारे पर लगना किनāрэ пар лаг'-
нā *нл* (приставать к берегу), 2.
(соответствовать) लगना лаг'нā
нл , अच्छा आना ачч'ā āнā *нл* ,
अनुकूल होना अनुकूल хонā *нл* , लायक
(उचित) होना लāйак (учит) хонā
нл (быть способным, годиться для
чего-л), घटना ग'ат'нā *нл* (о по-
словице и т *n*), ключ не подходит
к замк'у चाबी ताले में नहीं लगती
है, ♦ — к конц'у खतम (समाप्त) хо-
ना (हो जाना) *нл*

ПОДХОДЯЩИЙ 1. прич от под-
ходить, 2. прил मुनासिब мунасиб,
उचित учит, अनुकूल ану'ул (соот-
ветствующий), ग्राह्य гра'хй' , सार्थक
сāрт'хак (приемлемый), लागू लाग'у
(применимый)

ПОДЦЕПИТЬ *сов* 1. पकड़ना па-
кар'нā *n* , पकड़ लेना पाкар лэнā *n*
(से чем-л), 2. перен разг (болезнь и
т *n*) छूत लगना (लग जाना) ч'хут
лаг'нā (लाग दजāнā) *нл* (को ठोस-ल)

ПОДЧАС *нареч* कभी कभी каб'х-
-каб'х

ПОДЧЁРКИВАТЬ *несов* 1 लकीर
खीचना лакйр к'хйч'нā *n* (के नीचे

что-л), रेखांकित करना रэк^хāнкит
кар'нā *n*, 2. *перен.* जोर देना зор
дэна *n* (पर что-л)

подчеркн^уть *сов сн* подчер-
кивать

подчинён||ие *с* 1. (действие) मातहत (अधीन, वगीभूत) करना mā-та-
хат (ад^хин, вашй-б^хут) кар'нā *м*
(напр интересам, воле; के चे मु-л),
2. (состояние) मातहती mā-тах'ती
ж, अधीनता ад^хин'тā *ж*, — мень-
шинствā большинств^у अल्पमत का
वहुमत से अनुशासन *и*, промышлен-
ность мёстного —ия स्थानीय अधीन-
तावाले (अधिकार के) उद्योग *и ин*

подчинённый 1. *прич от* под-
чинить, 2. *прил* मातहत mā-ताхат,
अधीन ад^хин, 3. *сущ м* मातहत mā-
ताхат *м*, अधीन कर्मचारी ад^хин
карм'-чāरй *м*

подчинить(ся) *сов см* подчи-
нять(ся)

подчинять *несов* 1. काबू (वश)
मे लाना kāбū (ваш) च़े लānā *n*,
वग मे करना (कर लेना) ваш म़े кар'-
нā (кар лēnā) *n*, 2. (ставить в
зависи мость) मातहत (अधीन) करना
mā-ताхат (ад^хин) кар'нā *n*, — ин-
терёсам чего-л. के हितो के मुताविक
करना *n*, — своему влиянию अपने
प्रभाव मे लाना *n*

подчиняться *несов* मातहत
(अधीन) होना mā-ताхат (ад^хин) хонā
нл (напр по службе, के को मु-л,
के मु-ल), अनुशासित होना अनुशāसित

хонā *нл* (напр дисциплине), —
влиянию दवाव मानना *n* (का को-
-либо, чего-л), — постановлѐнию
प्रस्ताव के अनुसार चलना *нл*

подшѐфный *прил* [नैतिक, आ-
र्थिक] सहायता पानेवाला [नाэтик, आ-
र्त्थिक] साхāй'तā пāнэ-вāлā (की को му-
-либо, чему-л).

подшивāть *несов 1* (подрубить)
मगजी (गोट) लगाना (लगा देना)
माग'जй (गोट) лагāнā (लागā дэна) *n*,
2. (бумаги) फाइल बनाना फāил ба-
नāнā *n*, फाइल मे रखना फāил च़े
рак^х'нā *n*

подшйпник *м* वेयरिंग бэй'-
ринг' *м*

подшйть *сов см* подшивать
подшутйть *сов сн* подшўчи-
вать

подшўчивать *несов* ठठोली
(नोक-भोक) करना त^хат^холи (нок-
-дж^хбк) кар'нā *n*, ठठोलियाँ मारना
त^хат^холийā мār'нā *n*.

подъезд *и* दर्वाजा дарвāзā *м*,
आने की जगह āнэ кй джагах *ж*
(напр к мосту)

подъезжāть *несов* पहुँचना па-
хўч'нā *нл*, पहुँच आना (जाना) па-
खўч āнā (джāнā) *нл* (तक, पर क को-
-मु-ल, क चे मु-ल).

подъём *и* 1. (грузов *и т* *n*)
उठाना ут^хāнā *м*, — флāга भड़ोत्तो-
-लन *м*, 2. (восхождение) चढाई чар^х-
āй *ж*, आरोहण āрохан *и*, 3. (учас-
ток дороги) चढाई чар^хāй *ж*, 4.

(ноги) [पैर का] ऊपरी हिस्सा (भाग) [पाэр क़ा] उप'रि हिससा (б^хаг) *м*, 5. перен (напр промышленности) चढाव चार^хाо *м*, उभाड उब^хार *м*, अभ्युत्थान аб^хиутт^хान *м*, तरक्की गारакки *ж*, उन्नति уन्नати *ж* (развитие), 6 перен (воодушевление) जोश दजोш *м*, उमग उमानг' *ж*, उत्साह उत्साह *м*, ♦ легок на — तेज, फुरतीला; тяжел на — सुस्त, काहिल.

подъёмн||ый прил. — кран क्रेन *ж*, —ая машина लिफ्ट лифт' *м*, —ые [дэньги] खर्ची харчй *ж*, खर्ची का रुपया харчй क़ा रुपайा *м*

подъехать *сов см* подъезжать

подымать(ся) *несов см* поднимать(ся)

подыскать *сов* [खोज से] पाना [क^ходж сэ] पाना *н*, चुन लेना चुन लэ-*न* *н* (выбрать)

подыскивать *несов* खोजना क^ход-*ज'न* *н*, खोज में रहना क^ходж म^बराх'на *न* (की кого-л, что-л), हासिल (प्राप्त) करने की कोशिश करना ह़ासिल (प्राप्त) кар'नэ क़ि को-*शिш* кар'на *н*

подытоживать *несов* जोडना *ज*जोर'на *н*, मीजान करना मय़ज़ान кар'на *н*, संक्षेप में कहना संक़्शेप म^ब काх'на *н* (подводить итоги)

подытожить *сов см* подыто-*живать*

подышать *сов* साँस लेना साँस *л*эна *н*

поедынок *м* [दो-शख़्सो की, दो

दलो की] लडाई [दो шахसो क़ि, दो *द*ालो क़ि] लарай *ж*, द्वंद्वयुद्ध द्वान्द्व'-*युद्ध* *н*, द्वद्व द्वान्द्व' *н* (तज़ *перен*)

поезд *м* [रेल] गाडी [ऱेल-] ग़रि *ж*, ट्रेन त्रेन *ж*

поездка *ж* सफर сафар *н*, या-*त्रा* नात्रा *ж*, दौरा दाора *н* (кру-*говая*).

поесть *сов* खाना क^хाना *н*, खा-*ले*ना क^хा लэна *н*

поехать *сов* जाना दजाना *न*, *र*वाना होना रावाना хона *न* (от-*правиться*, के लिये *куда-л*)

пожалеть *сов* 1. तरस खाना ता-*рас* क^хाना *н*, दया करना дайा кар'-*ना* *н* (पर *кого-л*, *что-л*), 2. (со-*крушаться*) पछताना पач^хган *न*, अफसोस करना अफ'сос кар'ना *न*, 3. (сберечь) बचाना бачाना *н*, कमखर्च (मितव्ययी) होना काम-харч' (मित-*व्ययी*) хона *न*, 4. (поскупиться) कजूसी करना कान्दजूसि кар'ना *न* (मे *что-л*)

пожаловаться *сов* शिकायत करना शिकायत кар'ना *न* (की *на* *что-л*, के खिलाफ *на* *кого-л*, से *को-मु-ल*)

пожалуй *вводн сл* हो सकता है *ह*ो *स*क'ता *ह*ाэ, शायद शायद, संभवत *स*амб^хав'ताह

пожалуйста *частица* 1 मेहरबा-*नी* (अनुग्रह, कृपा) करके म^बहार-*बा*नी (अनुग्रह, कृपा) кар'कэ, कृपया *क*риपाय, 2. (в *ответ* на «спасибо»)

कोई मुज्जायका (वात) नहीं कोय मु-
зай'kā (bāt) naĩĩ

пож́ар *м* आग āg *ж.*, अग्निकांड
अग्नि-कान्द' *म*, лесной — दाव *и*

пож́арн||ый 1. *прил* आग बुझाने
का āg बुज्ज'ānē kā, —ая коман-
दागगार्ड *и*, फायर-ब्रिगेड *म*, अग्नि-
शाम की टुकड़ी *ж*, —ая машина
फायर-इंजन *म*, दमकल *ж*, 2. *сущ*
म आग बुझानेवाला [कर्मचारी] āg
बुज्ज'ānē-vālā [कर्म-चारी] *म*, फा-
यरमैन फ़ायर-माैन *म*

пож́атие *с* —руки हाथ दवाना
ḡāt' dabānā *и*

пож́ать I *сов см* пожимать

пож́ать II *сов см* пожина́ть

пожелáн||ие *с* 1. कामना kām'nā
ж, नािलूचिने —िया शुभकामनाये *ж*
मन, शुभेच्छाये *ж मन*, 2. (требова-
ние) माँग māg *ж*, सिफारिश सिफ़ा-
रिश *ж* (предложение)

пожелáть *сов* चाहना chā'x'nā *п*,
इच्छा (अभिलाषा) करना णच'ā (अब'ण-
लāshā) kar'nā *п* (की चगे-ल)

пож́ертвование *с* 1. दान करना
(देना) dān kar'nā (dānā) *म*, 2.
(дар) दान dān *и*, देन дэн *ж*, चंदा
chandā *и* (взнос)

пож́ертвовать *сов* दान करना
(मे देना) dān kar'nā (mē dānā) *п*
(को что-л), चंदा देना चандā дэнā
п (по подписке), बलि देना (दे देना)
बलि dānā (dē dānā) *п* (принести
жертву, को что-л)

поживá||ть *несов* как вы —ете?

आप का हाल क्या है? āp kā ḡāl
kīā hāē

пожив́иться *сов* разг फायदा
(लाभ) उठाना fāi'dā (lāb'x) ut'ānā
п (से चे-ल)

пож́изненный *прил* ज़िंदगी (जी-
वन) भर के लिये зинд'ги (дживан)
b'xar kē liyē, आजीवन āдживан
пожилóй *прил* अवैड ад'xэр,
वडी (अधिक) उम्र (आयु) का बरि
(ад'ик) умр' (āиу) kā

пожимáть *несов* दवाना dabānā
п, दवा देना dabā dānā *п*, — ру-
ку हाथ दवाना *п* (का кому-л), हाथ
मिलाना *п*. (से кому-л), ◇ — пле-
चामी कंधे हिलाना *п*, कधो को
विचकाना (उचकाना) *п*

пожинáть *несов* 1. काटना kāt'-
nā *п*; 2.: — плоды своих трудов
अपने काम का फल भुगतना *п*

пожирáть *несов* हडपना харап'-
nā *п*, घुटकना г'утак'nā *п*, ◇ —
глазामी आँखे फाड फाड़कर देखना *п*

пож́йтк||и *мн* разг माल-असवाव
māl-as'vāv *म*, वोरिया-बंधना बोरि-
yā-bād'x'nā *и* (वещи), ◇ со всеми
—ами वोरिया-बंधना समेत

пóза *ж.* ठान t'ān *ж*, आसन
āsān *म*, मुद्रा мудрā *ж*, अगस्थिति
अंग'-स्थिति *ж*

позабóтиться *сов* परवा (फिक्र,
चिंता) करना пар'vā (फिक्र', चिन्ता)
kar'nā *п*, — о своём здоровье अपने
स्वास्थ्य की परवा (चिन्ता) करना *п*

позáвтракать *сов.* हाज़िरी खा-

ना ख़ाज़िरि क़ा'ना n , नाश्ता करना
नाश्ता कार'ना n

позавчера нареч परसो पार'सो
позади 1 *предлог* के पीछे कэ
पिच'э *послелог*, के परे कэ पारे
послелог (по ту сторону), के ओझल
कэ одж'ал *послелог (за прикры-*
тием), 2. *нареч* पीछे पिच'э, परे पा-
रे (सादि, по ту сторону)

позапрошлый прил विगत वि-
गत, गत से पहले का गत सэ पाх'लэ क़ा

позвать сов बुलाना बुल'ाना n ,
बुला लेना बुल'ा ल'ना n , बुलवाना
बुल'वाना n , बुलवा लेना बुल'वा ल'-
ना n (через посредство кого-л),
बुला भेजना बुल'ा б'эдж'ना n (по-
слать за кем-л), बुलवा भेजना बुल'-
वा б'эдж'ना n (послать вызов че-
рез кого-л)

позволен||ие с इजाजत иджа'зат
ज , मजूरी मान'ज़ुरी ज , अनुमति अनु-
मति ज , आज्ञा अग़'या ज , с ва'шего
—िया आप की मजूरी से, ✧ с —िया
ска'з'ать *разг* सच पूछिये

позволи́тельный прил जायज
दजा'या'ज़, अनुज्ञेय अनु'ग़'यै

позво́лить сов см позволять
позво́л||ять несов इजाजत (मजू-
री, अनुमति, आज्ञा) देना иджа'зат
(मान'ज़ुरी, अनुमति, अग़'या) द'ना n
(का что-л), देना द'ना n (после не-
определенной формы гл , тж допу-
стить, способствовать), позво́льте
ска'з'ать не'сколько слов दो शब्द कहने
दीजिये; я не позво́лю ему́ игра́ть मे

उस को नहीं खेलने दूँगा, мне не —яет
здоровье स्वास्थ्य आज्ञा नहीं देता

позвонить сов 1. वजाना बा-
दजा'ना n , वजना बादज'ना n n (*изда-*
вать звон), 2. — по телефону टेली-
фон (फोन) करना तэ'ли'фон (фон)
कार'ना n. (को кому-л.)

позвонóк м анат रीढ़ (पृष्ठ-
वश) का जोड़ रिर' (प्रीश्त'-वांश)
का दजोर n

позвонóчник м анат रीढ़ [की
हड्डी] रिर' [क़ा'ल'द'दी] ज , वाँस बाँस
म , पृष्ठवश प्रीश्त'-वांश n

позвонóчные nн *зоол* रीढ़दार
(हड्डीवाले) जानवर रिर'-द'ार (ख़ाद'दी-
वाँल'э) दजा'न-वार m m

позвонóчный прил анат रीढ़-
दार रिर'-द'ार, हड्डीवाला ख़ाद'दी-वाँता,
पृष्ठवश-संवधी प्रीश्त'-वांश-साम-
बान्द'य, —столб см позвонóчник

пóздн||ий прил देर मे आया हुआ
द'эр म'э अ'य'ा ख़ु'а (प्री'शे'दी'श'ий с опоз-
данием), मामूली वक्त के बाद का मा-
मु'ली वा'क्त' क़े बा'द का (ना'प्र об уро-
жае), उ'ज़े —या'я न'оч'ь वहुत रात
गई

пóздно 1. *нареч* देर मे (करके)
द'эр म'э (कार'क़े), देर (विल'व) से द'эр
(विला'म्ब') स'э, मामूली वक्त के बाद
मा'मु'ली वा'क्त' क़े बा'द (पो'сле обы-
ного вре'мени), नियमित वक्त के बाद
नी'याम'ит वा'क्त' क़े बा'द (पो'сле уста-
нов'ленного вре'мени), 2. *безл* в
зна'ч ска'з वहुत दिन (रात) चढ़े
(बीते, हुए) बा'ख़ु'त दिन (प'ा'त) चार'ख़े

(бйтэ, хуэ) (о времени суток), уже
— देर हुई.

поздорóваться сов सलाम (नम-
स्कार) करना салām (नामस्क़ार) кар'-
нā n, — за руку हाथ मिला-
ना n

поздрáвить сов см поздрав-
лять

поздравлénие с वधाई बाद^хай
ж, मुबारकवाद मुबāрак-бад n,
अभिनंदन अब^хинандан m

поздравлять несов वधाई
(मुबारकवाद, अभिनंदन) देना बाद^хай
(मुबāराक-бад, अब^хинандан) дэнā n,
मुबारकवाद कहना मुबāрак-бад का^х-
нā n (устно)

поземéльный прил जमीन
(भूमि) का замйн (б^хуми) кā, — на-
лóg लगान m, भूकर m

позициóнн||ый прил —ая
войнā खदक की लड़ाई хандак кй ла-
рай ж

позйци||я ж 1. воен पॉत пāт
ж, मोरचा мор'чā m, 2. перен (по-
ложение) जगह джага^х ж, स्थान
ст^хāн m, स्थिति ст^хити ж, 3. (от-
ношение) रुख рух n, занима́ть —ю
रुख लेना n

познавáтельный прил ज्ञान-
वर्द्धक गйāн-вардд^хак

познавáть несов 1. филос
उपलब्ध करना उप'лабд^х кар'нā n,
2 (горе и т n) वाकिफ (परिचित)
होना वāкиф (паричит) хонā nп
(से что-л)

познакóмить сов मिलाना मि-
лāнā n, मिला देना милā дэнā n,
परिचय कराना (करा देना) परिचाय
карāнā (карā дэнā) n (का को-л,
से с кем-л, с чем-л), जानकारी करा-
ना джāн-кārй карāнā n (ознако-
мить)

познакóмиться сов 1. परिचय
करना परिचाय кар'нā n (से с
кем-л), 2. (ознакомиться) परिचय
मिलना परिचाय मिल'нā nп (को о
ком-л, का с чем-л), परिचित होना
(हो जाना) паричит хонā (खो джāнā)
nп (से с чем-л)

позна́ни||е с 1. филос उपलब्धि
уп'лабд^хи ж, अनुभूति अनुб^хути
ж, 2.: —я мн ज्ञान गйāн m

позна́ть сов см ысзчава́ть
позолóта ж मुलम्मा मुламмā
m, तिलाकारी тилā-кārй ж, सोने
का पानी (पत्तर) сонэ кā пāнй (पात-
тар) m

позолотйть сов. मुलम्मा चढाना
(चढा देना) मुлаम्मā чар^хāнā (चар^хā
дэнā) n (पर что-л), सोने का पानी
(पत्तर) चढाना сонэ кā пāнй (पात-
тар) чар^хāнā n (पर что-л)

позóр n वदनामी बाद-нāмй ж,
वेडज्जती бэ-изз'тй ж, अपमान अप'-
мāн m, —! लानत है!

позóрить несов वदनाम
(लज्जित, अपमानित) करना बाद-нāм
(लाज्जदжит, अप'мāनित) кар'нā n,
वेईमान बनाना бэ-ймāн банāнā n
позóрный прил वेडज्जत бэ-

नाम, लज्जामन ० *नाम लज्जामन ०* पर ११३ ११ ११३ ११, १०६३ १०६३
नाम, अपमानपूर्ण *नाम अपमानपूर्ण* ११ ११ ११ ११ ११ ११ ११ ११ ११ ११

ПОЗЫВ ५ *पुकारना* १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३
у болящего — на рвоту *रुग्णी* १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३
जी मचलाना (मचलाना ० ५) १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३

ПОИМЕННО *पुकारना* नाम ने १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३
०), вызывать — नाम *पुकारना* ५ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३ १०६३
(का को०-१), नाम ने *पुकारना* ५ (११३) ११३, ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
(को को० :). ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

ПОИМЕННЫ *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
नामो की फिटारिन्ना *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
रिस्त' ००, नामनुची *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

ПОНСКИ *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
तलाशी *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
शान ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

ПОЙСТИНЕ *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
-मुच, वास्तव में *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
वासुता ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

ПОЙТЬ *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
पिला देना *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

ПОЙЛО ८. [पशु के लिये] बावरची-
-खाने का धोवन [पशु के लिये] *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
बावर'चा-खाने का धोवन ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

ПОЙМАТЬ *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
५, पकड़ लेना *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
५, दबो-
चना *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
५, दबोच लेना *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
५ (सोवित्, स्वात्ति),
— на месте преступления अपराध
करते हुए पकड़ लेना ५, — на слоб-
ве बात पकड़ना ५

ПОЙТИ *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
१. जाना *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
चलना *पुकारना* ५ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
पैदल जाना (चलना) ५ ; — दुरोगी
सड़क से (पर) जाना ५, सड़क पर चल-
ना ५, — своей दुरोगी अपने मार्ग

पर ११३ ११ ११३ ११, १०६३ १०६३
११ ११ ११ ११ ११ ११ ११ ११ ११ ११

११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३
११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३ ११३

(до тех пор, пока) जव तक दजाब
так, ◇ — что अव तो.

пока́з м दिखाना दिक्^хānā м,
दिखलाना दिक्^хlānā и, प्रदर्शन
прадаршан м

показáние с. 1. юр वयान байāн
м, गवाही гавāхй ж, गहादत шахāд-
ат ж, साक्ष्य сākшй' и (свидетель-
ство) शपथ-पत्र шапат^х-патр' и
(письменное, под присягой), 2. (тер-
мометра и т п) शुमार шумār м

показáтель и 1. सूचक сучак
и, द्योतक дйотак и, 2. मात घात-
चिह्न г^хāt-чихн' м, घाताक г^хā-
tāнк' и

показáтельн||ый прил 1. (об-
разцовый) नुमाइशी нумāишй, नमूने
ка намунэ кā; 2. (процесс, суд) नमूने
का नामुनэ कā, 3. (характер-
ный) लाक्षणिक लākш'ник, अर्थपूर्ण
арт^х-пурн' (многозначительный),
इतो -о यह बात लाक्षणिक है.

показáть сов см. пока́зывать
показа́||ться сов 1. см показы-
ваться, 2. безл мне -лось मुझे
[ऐसा] लगा मुज^хэ [aэсā] лагā,
मुझे [ऐसा] मालूम हुआ मुज^хэ
[aэсā] мālум хуā, मुझे दिखाई पडा
मुज^хэ दिक्^хāи парā

показно́й прил 1 (лучший)
नमूने का नामुनэ कā, नुमाइशी नумā-
ишй, 2. (рассчитанный на внешний
эффект) दिखावटी दिक्^хāотй, जाहिर-
दार зāхир-дār, दिखावे का दिक्^хāвэ
кā

пока́зывать несов 1. दिखाना
диक्^хānā п, दिखा देना दिक्^хā дэ-
nā п, प्रदर्शन करना (कर देना) пра-
даршан кар'nā (кар дэнā) п, 2 (об-
ращать внимание, указывать) इशारा
(सकेत) करना (कर देना) ишāрā
(санкэт) кар'nā (кар дэнā)
п (की तरफ, की ओर на что-л);
— пāльцем उंगली उठाना п (की
तरफ, की ओर на что-л), उंगली से
इशारा (सकेत) करना п. (की तरफ,
की ओर на что-л), 3. (разъяс-
нять) समझाना сам'дж^хānā п,
समझा देना сам'дж^хā дэнā п.,
4. (проявлять, обнаруживать) ज़ा-
हिर (प्रकट) करना (कर देना) зā-
хир (пракат) кар'nā (кар дэнā)
п, 5. (доказывать) साबित (प्रमा-
णित) करना (कर देना) сāбит (пра-
мāнит) кар'nā (кар дэнā) п,
6. юр वयान करना (कर देना)
байāн кар'nā (кар дэнā) п, गवाही
(साक्ष्य) देना गавāхй (сākшй') дэ-
nā п (свидетельствовать)

пока́зываться несов दिखाई
देना दिक्^хāи дэнā нп, नज़र आना
назар ānā нп, दृष्टिगत होना
дришти-गत хонā нп, [बाहर] नि-
कलना (निकल आना, निकल जाना)
[бāхар] никал'nā (никал ānā ни-
кал джānā) нп. (напр. о осидло-
сти)

пока́тость ж नुकाव дж^хукāо
и, ढाल द^хāт ж. (скат)

пока́тый прил ढालवाँ द^хāл'вā.

покача́ть *сов* 1. हिलाना хилā-
нā *n*, हिला देना хилā дēнā *n*,
भुलाना дж^xулāнā *n* (*раскачать*),
2. (*насосом*) पंप करना памп' кар'-
нā *n*

пока́чивать *несов* हिलाना хил-
лāнā *n*, हिला देना хилā дēнā *n*,
भुलाना дж^xулāнā *n* (*раскачивать*)

пока́чиваться *несов* हिलना хил'
нā *np*, डगमगाना даг'магāнā
np, लडखड़ाना лар'к^xарāнā *np*
(*шататься, нетвердо стоять на ногах*), भूलना дж^xул'нā *np* (*раскачиваться*)

покачнۇть *сов* हिलाना хилāнā
n, हिला देना хилā дēнā *n*

покачнۇться *сов* हिलना хил'-
нā *np*, हिल जाना хил джāнā *np*

покая́ние *c* तोवा тобā *жс*, प्राय-
श्चित्त प्रायшचित्त' *м*

пока́яться *сов* तोवा (*п्राय-
श्चित्त*) करना тобā (*प्रायशचित्त'*)
кар'нā *n*

поквита́||ться *сов разг* они
—лись उन का लेन-देन साफ है उन
kā лэн-дэн сāф хāэ, वे वरावर है
вэ бар-ā-бар хāэ

покида́ть *несов* छोड़ना ч^xор'нā
n, छोड़ देना ч^xор дēнā *n*, त्याग
करना тйā кар'нā *n*, त्यागना
тйāг'нā *n*

поки́нуть *сов cи* покида́ть

-покладáя: рабóтать не —рук
разг अपने पूरे कस-वल से काम कर-
ना अप'нэ пурэ кас-бат сэ kāм

кар'нā *n*, दिन-रात एक करना दिन-
-рāt эк кар'нā *n*

покла́дистый *прил* मान लेने-
वाला māн лэнэ-вāлā, मुलायम मु-
लāиам (*мягкий*), अनुचित माँग न
करनेवाला анучит маँग на кар'нэ-
-вāлā (*нетребовательный*)

покла́жа *жс* असबाब ас'бāб *жс.*,
सामान сāmāн *м* लगेज लागेज *жс*
(*багаж*), भार б^xār *м*, बोझ бодж^x
м (*груз*)

поклёп *м разг.* झूठा इलजाम
(*अभियोग*) дж^xут^xā ил'зāм (*абхи-
йог*) *м*

поклóн *м* वदगी банд'гй *жс*,
प्रणाम प्रанām *м*, सलाम салām *м*,
नमस्कार नामस्कār *м* (*привет*)

поклонё́ние *c* इवादत ибāдат
жс., आराधना ārād^x'нā *жс*, पूजा
पूजā *жс*, श्रद्धा शрадд^xā *жс*

поклони́ться *сов* [भुक्कर]
वदगी (*प्रणाम*) करना [дж^xук'кар]
банд'гй (*प्रानām*) кар'нā *n*

поклóнник *м* शौकीन шаокин
м, रसिया расийā *м*, पूजक पू-
джак *м*, आशिक āшик *м*, प्रेमी
прэмй *м* (*влюбленный*)

поклоня́ться *несов* भजना
б^xадж'нā *n*, आराधना (*उपासना*)
करना ārād^x'нā (*उपास'नā*) кар'нā
n (*की कому-ल, чему-ल*), पूजा कर-
ना पूजā кар'нā *n* (*की कому-ल, чему-ल*)

покля́стcься *сов* कसम (*शपथ*,
सौगंध) खाना касам (*шапат^x, сао-*

ганд^{х'}) к^хānā *n*, हलफ उठाना (से कहना) खालाफ उत^хānā (सэ का^х'nā) *n*

ПОКОБИТЬСЯ *несов* 1. खडा होना क^харā хонā *нп* (पर, के ऊपर *на чѐм-л*), नीव होना न्हीо хонā *нп* (की *о чѐм-л*, पर *на чѐм-л*), आधारित होना āд^хāриг хонā *нп* (पर *на чѐм-л*, *основываться*),

2. (об умершем) रहना रा^х'nā *нп*

ПОКОЙ I *м* आराम āрāм *м*, चैन чаэн *м*, शांति шāнти *ж*, विश्राम вишрāм *м* (для больного), पॉलन्य — पूर्ण विश्राम *м*, ◇ уйтī *на* — ओहदे (पद) से अलग (पृथक्) हो जाना *нп*

ПОКОЙ II *м* уст (комната) घर г^хар *м*

ПОКОЙНИК *м* मुआ (मृत) आदमी муā (म्रित) āд'мī *м.*, मृतक म्रिताक *м*, स्वर्गवासी स्वार्ग'-вāсī *м*, लाश лāш *ж*, शव шав *и* (*труп*)

ПОКОЙНИЦКАЯ *ж* लाश-घर लāш-г^хार *м*, शवागार шавāгār *м*

ПОКОЙН||ЫЙ 1. *прил* शांत शāнт', शांतिमय शāन्ति-माи (*спокойный, мирный*), नम्र नाम्र' (*кроткий*), स्थिर ст^хир (*неподвижный*), आराम-देह āрāм-дēх (*удобный*), 2. *прил* (умерший) मुआ муā, मृत म्रित, स्वर्गीय स्वार्गी', स्वर्गवासी स्वार्ग'-वāсī, 3. *сущ* *м* मुआ (मृत) आदमी муā (म्रित) āद'मī *म*, मृतक म्रिताक *म*, स्वर्गवासी स्वार्ग'-वāсī *म*, ◇ — ой нōчи राम-राम.

ПОКОЛЕБАТЬ *сов* हिलाना хилā-

nā *н*, हिला देना хилā дēnā *н*, डोलाना долānā *н*, विचलित करना (कर देना) вичалит кар'nā (кар дēnā) *н*, ~ веру (во что-л) विश्वास हिलाना *н*

ПОКОЛЕБАТЬСЯ *сов* 1. [आगे-पीछे] हिलाना (हिल जाना) [āгэ-пйч^хэ] хил'nā (खिल джānā) *нп*, डोलने लगना дол'nэ лаг'nā *нп*, अस्थिर हो जाना अस्त^хир хо джānā *нп*, 2. *перен* (напр *о ценах*) घटना-बढना г^хат'nā-бар^х'nā *нп*, 3. *перен* (не решаться) आगा-पीछा करना āгā-пйч^хā кар'nā *н*, सदेह करना सандēх кар'nā *н*

ПОКОЛЕНИЕ *с* पीढी пйр^хя *ж*

ПОКОЛОТИТЬ *сов* *разг* पीटना पйत'nā *н*, मारना मār'nā *н*, मार देना मār дēnā *н*

ПОКОНЧИТЬ *сов* 1. खतम (अत, समाप्त) करना (कर देना) хатам (ант', самāпт') кар'nā (кар дēnā) *н*, 2. (уничтожить) खातमा (अत) करना (कर देना) хāt'mā (ант') кар'nā (кар дēnā) *н* (का *с кем-л*, *с чем-л*), ◇ ~ *с* собōю खुदकुशी (आत्महत्या, आत्मघात) करना *н*

ПОКОРЕНИЕ *с* जीतना джит'nā *м*, विजय विजय *ж*, वस मे करना (लाना) бас мē кар'nā (лānā) *и*, वशीकरण вашй-каран *м* (*подчинение*)

ПОКОРИТЬ(СЯ) *сов* *см* ПОКОРЯТЬ(СЯ)

ПОКОРНО *нареч* फर्मानवर्दारी

(नम्रता) से फार्मान-बार-दार्इ (नाम्र'ता) स०

покорность *ж* फार्मानवर्दारी फार्मान-बार-दार्इ *ж*, तावेदारी ता-ब०-दार्इ *ж*, [वि]नम्रता [वि]नाम्र'ता *ж*, परवशता пар'ваш'ता *ж*

покорный *прил* फार्मानवर्दार फार्मान-बार-दार्, तावेदार ताब०-दार्, [वि]नम्र [वि]नाम्र', परवश пар'ваш

покоробить *сов* 1. खम पैदा करना (कर देना) хам паэд० кар'на (кар д०на) *п*, टेढा करना (कर देना) त०र'०ा кар'ना (кар д०на) *п*; 2. *перен* नफरत पैदा करना नाф'рат पाэд० кар'ना *п*, विराग उत्पन्न करना विरा०ग उतपान्न' кар'ना *п*

покоробиться *сов* पपडियाना पाप'रिय०ना *नп*, टेढा हो जाना त०र'०ा ख० द०ज०ना *नп*, टेढा खाना त०र'०ा क'०ना *п*

покорять *несов* 1. *прям*, *перен* जीतना द०ज०त'ना *п*, जीत लेना द०ज०त ल०ना *п*, विजय करना (कर लेना) वि०ज०य कार'ना (кар ल०ना) *п* (की *кого-л*, *что-л*), काबू (वस, वश) मे लाना क०बू (ब०स, व०श) म० ल०ना *п*, अधीन (वशीभूत) करना (कर लेना) अ०ध०इन (व०श०-ब०ख०त) कार'ना (кар ल०ना) *п* (*подчинять*), 2. (*очаровывать*) मुग्ध करना (कर लेना) मु०ग्द' कार'ना (кар ल०ना) *п*

покоряться *несов* 1. (*подчиняться*) काबू (वस, वश) मे आना क०बू (ब०स, व०श) म० ०ना *नп* (के *кому-л*, *чему-л.*), अधीन (वशीभूत)

होना (हो जाना) अ०ध०इन (व०श०-ब०ख०त) ख०ना (ख० द०ज०ना) *नп* (के *кому-ल*, *чему-ल*), 2. (*уступать*) दवना दाब'ना *नп*, झुकना द०ज०ख०क'ना *नп*, दव (झुक) जाना दाब (द०ज०ख०क) द०ज०ना *नп* (से, के सामने *кому-ल*, *чему-ल*)

покос *м* 1. (*сенокос*) घास काटना ग'०ास का०त'ना *म*; 2. (*лыс*) घास का मैदान ग'०ास का मा०द०न *म*, तृणभूमि त्रि०न-ब०ख०मि *ж*

покоситься *сов* 1. (*посмотреть искоса*) कनखियो (तिरछी नजर) से देखना कान'क'०यि० (ति०र'०छी ना०जर) स० द०क'०ना *п*, कनखियाना कान'क'०यि०ना *п*, 2. (*посмотреть недружесливо*) दुश्मनी से देखना दु०श०म'नी स० द०क'०ना *п*, 3. (*озда-ниш*) झुकना द०ज०ख०क'ना *नп*, झुक जाना द०ज०ख०क द०ज०ना *नп*

покража *ж* 1. चोरी च०रि *ж*, 2. (*украденные вещи*) चोरी का माल च०रि का म०ल *म*

покрásить *сов* रँगना र०ग'ना *п*, रग चढाना (चढा देना) रान्ग' च०र'०ा-ना (च०र'०ा द०ना) *п* (पर *что-л*)

покраснёт *сов* 1. लाल (सुर्ख) हो जाना ल०ल (स०र०ख') ख० द०ज०ना *नп*, 2. (*от стыда, смущения*) लाल (सुर्ख) हो जाना ल०ल (स०र०ख') ख० द०ज०ना *नп*, चेहरे (मुँह) पर (मे) लाली (सुर्खी) दौडना (दौड़ जाना) च०ख'र० (मुँख) पार (म०) ल०ली (स०र०ख) दा०र'ना (दा०र द०ज०ना) *नп* (के *о ком-л*) तमतमा उठना ताम'तामा उत'ना *नп*

покрѣкивать *несов* 1. चीकना чйк'нā *нп*, चिल्लाना чиллāнā *нп*, आवाज देना (मारना, लगाना) āvāz дэнā (мār'нā, лагāнā) *п*, बार-बार हॉकना бār-бār х̣āk'нā *п*, 2. (бранишь) फिडकियाँ सुनाना дь^хир'кийд̄ē сунāнā *п*, चिल्ला चिल्लाकर हुक्म देना чиллā чиллāкар х̣укм' дэнā *п*

покрóв *м* परदा пар'дā *м*, नकाव नाकāб *ж*, आवरण āваран *м*, आच्छादन āчч^хāдан *м*

покрóвитель *м* सरपरस्त сар-параст' *м*, [स]रक्षक [сā]ракшак *м*, प्रतिपालक пратипāлак *м*

покрóвительственный *прил* सरपरस्ताना сар-парастāнā *неизм*

покрóвительство *с* सरपरस्ती сар-парастī *ж*, [स]रक्षण [сā]ракшан *м*, प्रतिपालन пратипāлан *м*

покрóвительствовать *несов* सरपरस्ती (सरक्षण, प्रतिपालन) करना сар-парастī (сāракшан, пратипāлан) кар'нā *п*

покрóй *м* काट кāt *ж*, तराश тарāш *ж*

покрывáло *с* परदा пар'дā *м*, चादर чāдар *ж*, नकाव नाकāб *ж*, दुपट्टा ду-паттā *м*, पलगपोश паланг'-пош *м*, जाजम джāджам *ж* (для постели), तख्तपोश тахт'-пош *м* (для дивана, кресла и т п), ओढनी ор^х'нī *ж* (женская накидка)

покрывáть *несов* 1. ढँकना д^хāk'нā *п*, ढँक देना (लेना) д^хāk

дэнā (лэнā) *п*, छाना ч^хāнā *п*, 2. (скрывать) छिपाना ч^хипāнā *п*, छिपा देना (लेना) ч^хипā дэнā (лэнā) *п*, लुकाना лукāнā *п*, 3. (напр позолотой, краской) चढाना чар^хāнā *п*, चढा देना чар^хā дэнā *п* (पर что-л.), 4. (расходы и т п) पूरा करना пūrā кар'нā *п*, पूर्ति करना пūrти кар'нā *п* (की что-л.), 5. (расстояние) तय करना тай кар'нā *п*, पीछे छोड़ना пич^хэ ч^хор'нā *п*.

покрывáться *несов* 1. ओढ लेना ор^х лэнā *п*, 2. (усеиваться, заполняться) ढँकना д^хāk'нā *нп.*, छाना च^хāнā *нп*, छा जाना ч^хā джāнā *нп*, — तुँчами घटा उठना (छाना) *нп*

покрýтие *с* (расходов и т п) बेवाकी бэ-бāкī *ж*, पूर्ति पूरति *ж*; अदायगी адāи'гī *ж*, शोध шод^х *м.* (платеж)

покрýть(ся) *сов см* покрывáть(ся)

покрýшка *ж* 1. разг ढकनी д^хāk'нī *ж*, सरपोश сар-пош *м* (напр для кастрюли, горшка); 2. (автомобильной, велосипедной шины) टायर тāйар *м*

покупáтель *м* खरीदार харī-дār *м*, गाहक гāхак *м*, ग्राहक грāхак *м*

покупáтельн||ый *прил* —ая способность *жс* [माल] खरीदने की शक्ति [мāl] харīд'нэ кī шакти *жс*, क्रयशक्ति край-шакти *жс*

покупáть *несов* खरीदना खारिद'нā *n*, खरीद (मोल) लेना харिद (मол) лēnā *n*, क्रय करना край кар'нā *n*

покупка *ж* 1. खरीद харिद *ж*, खरीदारी харिदāरि *ж*, 2. (куп-ленное) खरीदी हुई चीज харिदी खूयि चयि *ж*

покупн||бй *прил* खरीदा हुआ харिदā खूā, ~āя ценā क्रयदर *ж*

поку́шать *сов* खाना क^खānā *n*, खा लेना क^खā लēnā *n*, खा जाना क^खā джānā *нп.*

покуша́ться *несов* 1. कोशिश करना कोशिш кар'нā *n* (की *на что-л*), प्रयत्न करना प्रайатн' кар'нā *n* (का *на что-л*), ~ *на чью-л.* жизнь किसी की जान लेने की को-शिш करना *n*, किसी की हत्या का प्रयत्न करना *n*, ~ *на самоубийство* खुदकुशी (आत्मघात) का प्रयत्न करना *n*, 2. (посягать) हाथ लगाना खāt^ख лагānā *n* (*पर на что-л*)

покуше́ние *с* 1. प्रयत्न प्रायатн' *м* (का *на что-л*), ~ *на (чью-л)* жизнь हत्या का प्रयत्न *н*, 2. (пося-гательство) हाथ लगाना खāt^ख ла-гānā *н* (*पर на что-л*)

ПОЛ I *н* फर्श फारш' *м*

ПОЛ II *н* биол *линг* *м*

ПОЛ- *в с*южн (половина) आधा ād^खā, अव- ад^ख-, अर्द्ध- ардд^ख-, (*6 с*южн), *на* попуті आवे रास्ते (मार्ग) में.

ПОЛ'ā *с* पल्ला पल्लā *!*, दामन

दāमान *म*; ♠ *из-под* ~Ы चोरी-छिपे, खुफिया तौर पर, गुप्त रूप से

полагáть *несов* खयाल (विचार) करना хайāл (विचār) кар'нā *n*, समझना самадж^खнā *n*, मान लेना mān लēnā *n* (предполагать)

полагá||ться *несов* 1. (рассчи-тывать) भरोसा करना (रखना) б^харосā кар'нā (рак^хнā) *n* (*पर на кого-л*, *на что-л*), अपने आप को छोडना (छोड देना) ап'нэ āп ко ч^хор'нā (ч^хор дēnā) *n* (के भरोसे *पर на кого-л*, *на что-л*), अवलवन् करना अव'ламбан кар'нā *n* (का *на кого-л*, *на что-л*), निर्भर (आश्रित) होना (रहना) निरб^खार (āश्रित) खōnā (ра^хнā) *нп.* (*पर на кого-л*, *на что-л*), 2. безл ~ется चाहिए चāखиэ, здесь курить не ~ется यहाँ सिगरेट पीना मना है йāхā सि^грэт пйīnā манā खāэ, как ~ется यथा-विधि йāt^खā-वि^दखि, 3. безл (причи-таться) मिलना मिल'нā *нп*, क़ा-ज-दому ~ется по пять рублѐй हरेक को पाँच पाँच रूवल मिलना है

пола́ди||ть *сов* ताल-मेल खाना tāl-мэл क^खānā *n*, समझौता करना сам'дж^खаотā кар'нā *n*, они ~ли ме́жду собо́й उन लोगो मे खूब वन-ती है

полго́да *н* आधा साल ād^खā sā *м*, छ महीने च^खā махйīнэ *म* *нп*

по́лдень *н* दोपहर दो-पाхар *ж*, मध्याह्न ма^дхйā^खн' *ч*

по́ле *с* 1. मैदान маэдān *н*.

खेत क^खएत म, क्षेत्र क्शेत्र' म, 2. (об-
рабатываемая земля) खेत क^खएत म,
जमीन замйн ж, क्षेत्र क्शेत्र' म,
3. (фон) जमीन замйн ж, भूमि
ब^भूमि ж, 4. (книги, тетради и
т. п.) हाशिया хāशीиā म, उपात
упāन्त' म, 5. मन् поля (шляпы)
किनारा किनārā म, 6. (боя, фут-
больное и т. п.) मैदान माэдāн म,
क्षेत्र क्शेत्र' म, — бйत्वय मैदाने
जग म, रणभूमि ж, युद्धक्षेत्र म,
7. физ क्षेत्र क्शेत्र' म; ◇ — дёя-
тельности कर्मक्षेत्र म, कार्यक्षेत्र म,
— зрения दृक्पथ म; одйн в — не
वोин погов अकेला चना भाड नहीं
फोड सकता.

полев||ой прил 1. с -х खेती का
क^खएतй कā, —āя культура खेती की
फसल ж, 2. воен मैदानी माэдāनि,
—бе ору́дие मैदानी तोप ж

полезащйत्न||ый прил —āя
лесная полосā खेतो के किनारे-लगी
पेडो की रक्षापंक्ति क^खएतō कэ किनāरे-
लग्गि पэрō कй राक्शā-पान्क्ति ж,
वृक्षो की रक्षक पāत्ती व्रिक्शō कय
राक्शाक पāत्ति ж

полéзно безл в знач сказ यह
फायदेमद (लाभदायक) है йāख фāй'дэ-
-манд' (лāб^ख-дāйяक) хāэ

полéзн||ый прил 1. फायदेमद
фāи'дэ-मанд', लाभदायक लāब^ख-दā-
नाक, स्वास्थ्यप्रद स्वāस्त^खи'-प्राद (для
здоровья), 2. (пригодный) काम का
कām कā, उपयोगी उपायोगि, —ये
नस्कोपāयेमे खनिज म

полéмика ж वहस बाखस ж,
वाद-विवाद वād-विवād म

полемйический прил वहसी
बाख'सि, विवादात्मक विवādāत्मक

полéно с लट्ठा लट्ठā म, लकड़ी
लक'रि ज, कुदा कुन्दā म

полéсье с जगली इलाका (प्रदेश)
जगल'ग'ली इलāकā (प्रादेश) म

полёт म उड़ान उरāन ж, उड़ुयन
उद्दाиान म, ◇ вид с प्तिच्येगो —а
विहंगमदृश्य म, — фантāзии कल्प-
ना की उडान ज

полетётъ сов 1. उडना उर'нā
नप, — на самолете हवाई जहाज से
जाना नप (о пассажире), 2. (упасть)
разг. गिर पड़ना गिर पार'नā नप

пóлзать несов регना рēг'нā
नप, चलना चाल'नā नप (हाथ के बल
на руках, घुटने के बल на коленях,
घुटनो और हाथो के बल на четве-
реньकाх, पेट के बल на животе)

ползкóм нареч [पेट के बल]
रेगकर (रेगते हुए) [पेट कэ бал]
рēг'कार (рēг'तэ хуэ)

ползтй несов 1. см пóлзать, 2.
перен разг (передвигаться очень
медленно) बहुत धीरे धीरे चलना
बाखुत द^खिरэ-द^खिरэ चाल'नā नप

ползүч||ий прил —не растёния
रेगकर विकसित होनेवाली वेलें рēг'-
कार विकसित хонэ-वāलि бэлэ ж
मन्, लताएँ लताē ж मन्

поливāть несов [पानी] छोडना
[पāनि] च^खोर'नā न, पानी देना पāनि
दэнā न (मे что-л), सीचना सйч'नā

n (орошать), ~ úлицу सडक पर पानी पटाना *n*, ♠ ~ огнем अग्नि-वर्षा करना *n* (पर кого-л, что-л), ~ свинцом गो依लियो से भूनना *n*
ПОЛІВКА *жс* पानी देना *pāñi* *дэнā* *м*, सिंचाई सйचाई *жс*, आव-पाशी āб-пāшй *жс*

ПОЛИГÁМИЯ *жс этн* बहुपत्नी प्रथा बाखु-патनй प्रत'ā *жс*, बहु-विवाह बाखु-विवāख *м*

ПОЛИГÓН *м воен* फायरिंग-ग्राउंड фāй'ринг'-грāунд' *м*

ПОЛИГРАФІЧЕСКИЙ *прил* पो-लीग्राफी-सबधी *पोलिग्राफी-सम्बन्ध* *दखि*

ПОЛИГРАФІЯ *жс* पोलीग्राफी पो-लйгрāфй *жс*

ПОЛИКЛІНИКА *жс* पोलीक्लीनिक *पोलिक्लिनिक* *жс*

ПОЛИНЯЛЫЙ *прил* फीका पड़ा हुआ प'यकā парā खуā, बद-रंग बाद-रान्ग', विवर्ण विवारन्'

ПОЛИНЯТЬ *сов* 1. रंग उडना (उतरना, उड जाना, उतर जाना) रान्ग' उर'нā (उतार'нā, उर दजāнā, उतार दजāнā) *нп* (का *о чём-л*), फीका पडना (हो जाना) प'यकā пар'-нā (खो दजāнā) *нп*, 2. रोवाँ गिराना रоваँ गिरāнā *п* (*о животных*), पर गिराना *पर* गिरāनā *п* (*о пти-цах*), केचुली बदलना (छोडना) कēचु-लй бадал'нā (च'ор'нā) *п* (*о змеях*)

ПОЛИРОВАТЬ *несов* चिकनाना चिक'नāнā *п*, घोटना г'от'нā *п*, घोट देना г'от *дэнā* *п*, पालिश (जि-

ला) करना (कर देना) *pā*लिश (दजि-लā) कार'нā (कार *дэнā*) *п*

ПОЛИРÓВКА *жс* 1. घुटाई ग'утāй *жс*, पालिश *pā*लिश *жс*, परिष्करण पा-रिश्कारान *म*; 2. (блеск) रंग-रोगन रान्ग'-रोगन *म*, जिला *दजि*लā *жс*

ПОЛИТБЮРÓ *с* (политическое бюрó) *पोलिट-ब्यूरो* *पोलिट-ब्यूरो* *म*, राजनीतिक ब्यूरो रāदज-नय्तिक् *बयू-रो* *म*

ПОЛИТЕХНІЧЕСКИЙ *прил*. पो-लीटेकनिकल *पोलिटैक'निकल*, नाना-यंत्र नāनā-यान्त्र'

ПОЛІТИКА *жс* सियासत सय'āsат *жс*, नीति नय्ति *жс*, ~ मीरा अमन की सियासत *жс*, शाति-नीति *जस*, व्नु́тренняя ~ अदरूनी सियासत (नीति) *जस*, गृहनीति *जस*, व्ने́шняя ~ वैदेशिक नीति *जस*, परराष्ट्रनीति *जस*, *экономическая* ~ आर्थिक नीति *जस*.

ПОЛИТІЧЕСКІЙ *прил* सियासी, सय'āsй, राजनीतिक रāदज-नय्तिक्, ~ая *экономия* सपत्तिशास्त्र *म*

ПОЛИТКРУЖÓК *м* सियासी (राज-नीति) की तालीम (शिक्षा) की मडली सय'āsй (रāदज-नय्ति) कय् तāलй्म (शि-य'शā) कय् *मान्द'लй* *जस*

ПОЛИТРАБÓТНИК *м* सियासी कारकुन सय'āsй कār-कун *म*, राजनी-तिक कार्यकर्ता रāदज-नय्तिक् कār'य'-कarta *म* *неизм*

ПОЛІТЬ *сов см* поливать

ПОЛИЦЕ́ЙСКИЙ 1. *прил* पुलिस का पुलिस कā, पुलिसवाला पुलिस-वāलā, 2. *сущ* *м* पुलिस का सिपाही

пулис *кā* *सिपाखी* *म*, पुलिसमैन पु-
लिस-माэн *म*

по́лиция *ज* पुलिस पुलिस *ज*

по́личн||ое *म* поймáть *с* ~ым
अपराध करते हुए पकड़ लेना *अप'रāद^ख*
कार'तэ *खुэ* *पाकार* *लэнā* *न*

полк *म* रेजीमेंट *रэджимэнт' ज*

пóлк||а *І* *ज* तख्ता *ताхтā* *म*, ба-
гáжная ~ सामान रखने की पटरी *ज*,
◇ *положить* *зубы* на ~у *разг* *पेट*
काटना *न*

пóлка *II* *ज* *с-х* निराई *निरāй*
ज, *निकाई* *निकाй* *ज*

полкóвник *न* कर्नल *कारनाल* *म*

полковóдец *म* सिपहसालार *सि-*
पाख-सāलār *म*, सेनापति *сэнā-पति* *म*

полковóй *прил* रेजीमेंट का *рэ-*
джимэнт' *кā*

полнётъ *несов* मोटा हो जाना
мотā *खो* *джāнā* *नп*, चरवी छाना
चार'बी *च'āнā* *नп* (पर *о* *ком-л*)

пóлно *І* *нареч* लवालव *लाब-ā-*
-लाब, ऊपर तक *उपर* *так*

пóлно *II* *нареч* *разг* (*пере-*
станьте) *वस* *बास*, काफी *कāफ़ी*, ~
ворчāть! *बुडबुडाना* *मत* *करो!*

полновлáстный *прил* अधि-
कारपूर्ण *अद^खिकār-पूरन'*, अधिकार-
सहित *अद^खिकār-साहित*

полнокрóвный *прил* *перен*
जिदादिल *зиндā-दिल*, जीवनानद *दज्जि-*
онāनанд'

полнолúние *с* पूर्णिमा *पूरनिमा*
ज, पूर्णचंद्र *पूरन'-चान्द्र'* *न*

полномóчи||е *с* इख्तियार *नख-*

तिийār *म*, अधिकार *अद^खिकār* *म*,
превышáть ~я *इख्तियार* (अधिकार)
का अतिक्रमण करना *न*, *давáть* ~я
इख्तियार (अधिकार) देना *न*, अधि-
कार से सपन्न करना *न*

полномóчный *прил* ~ *пред-*
ставитель साधिकार प्रतिनिधि *сā-*
द^खикār *प्रатинид^ख* *म*, राजदूत
रāदज-दूत *म*

полнопрáвный *прил* पूर्ण अधि-
कारप्राप्त *पूरन'* *अद^खिकār-प्रāप्त'*

пóлностью *нареч* पूरी तरह [से]
पूरि *ताराख* [*सэ*], विलकुल *बिल'कुल*,
सपूर्णत *साम्पूरन'ताख*, व्योरेवार
बयोरэ-वār, विस्तार से *वистār* *сэ*,
विस्तारपूर्वक *वистār-पूरवाक* (*под-*
робно)

полнотá *ж* 1. [स] पूर्णता [сам-]
पूरन'тā *ज*, पूर्ति *पूरति* *ज*, 2. (*туч-*
ность) मोटाई *мотāя* *ज*, मोटापन
мотā-पान *म*

полноцénный *прил* 1. टकसा-
ली *ताक'सāली*, 2 *перен* सच्चा *साचчā*,
वास्तविक *вāст'विक*, असली *मानो* *मे*
अस'ली *मāनō* *मō*, ~ *учёныи* असली
मानो *मे* वैज्ञानिक *म*

пóлночь *ж* आधी रात (रात्रि)
āद^खя *рāt* (*рāтри*) *ज*, अर्द्धरात्र
अर्द^ख-रāत्र' *ज*, *в* ~ रात दो पहर,
दो पहर रात को

пóлн||ый *прил* 1. (*наполнен-*
ный) भरा [-पूरा] *ब^खарā[-पूरā]*, भर-
पूर *ब^खार-पूर*, पूरित *पूरित*, लवालव
लाब-ā-लाब (*до краёв*), ठूँसा (कसा)
हुआ *т^खусā* (*कासā*) *खуā* (*नाबितый*),

2. (целый, весь) पूरा पूरā, तमाम тамām, सपूर्ण सम्पूर्ण', भर ब'ар (ставится после слова, к которому относится), पर्याप्त пар्याप्त' (обильный, достаточный), विस्तृत विस्तृत (обстоятельный, подробный), в -он мере पूरी तरह [से], पूरे तौर पर, पूर्ण रूप से, 3. (абсолютный) पूरा पूरā, सपूर्ण सम्पूर्ण', चहुँमुखी चाहुँ-मुख' (всесторонний), अतिम अंतिम (решающий, окончательный), समूल सा-मूल (коренной), 4. (тучный) मोटा मोतā, ◇ в комнате -ым-полно дыма कमरा धुएँ से भरा हुआ है.

ПОЛОВЫ́К м чटाई चातāй ж

ПОЛОВЫ́Н||а ж आधा ād'ā м, - месяца पखवाडा пак'вāрā м, с -ой साढ़े (ставится перед словом, к которому относится), пять с -ой साढ़े पाँच, - третьего साढ़े दो बजे (о времени), два с -он ढाई, на -е अधविच मे.

ПОЛОВЫ́НКА ж 1. आधा ād'ā м, 2. (створка двери) किवाड कि-वār м

ПОЛОВЫ́НЧАТЫЙ прил अधूरा ад'хूरā, अधिकचरा ад'х-каच'рā

ПОЛОВО́ДЬЕ с [नदी की] बाढ [ना-दी की] बār' ж, चढाव चार'āо м

ПОЛОВ||О́Й I прил फर्श का फार'ш' कā, -ая тряпка फर्श की झा-डन' ж, -ая щётка झाडू म, बुहा-री ж.

ПОЛОВО́Й II прил. биол यौन नाон, लैंगिक तालंगिक, मैथुनिक मा-थुनिक

ПО́ЛОГ и चंदवा चांद'वा м

ПОЛÓГНИЙ прил ढालवा द'āl'vā

ПОЛОЖÉНИЕ с. 1. (местонахождение) स्थिति स्थिति ж, 2. (поза) ठवन त'авान ж, मुद्रा मुद्रā ж, 3. (состояние) हाल खāल и, हालत खāлат ж, दशा दाशā ж, [परि-]स्थिति [पारि]स्थिति ж, воённое - फोजी कानून की हालत ж, युद्ध-का लीन स्थिति ж, 4. (тезис) निर्देश निर्देश и, थीसिस त'хिसिस и, 5. (свод правил, устав) नियम नियम म, - о выборах निर्वाचन-नियम и

ПОЛÓЖИМ вводн сл (допусти) मान लो मां लो, फर्ज कीजिये फार'ज' कीджनिэ

ПОЛОЖИ́ТЕЛЬНЫЙ прил 1. (утвердительный) इकरारी इк'рārī, सम्मतिसूचक सम्मति-सुचाक, स्वीकृ-तिसूचक स्वाकृति-सुचाक, 2. мат, физ धनात्मक द'ханātмаक

ПОЛОЖИ́ТЬ сов रखना राख'нā न, रख देना राख' дэнā न, दाखिल करना (कर देना) दāखिल кар'нā (кар дэнā) न (поместить), - пе-ред собой अपने आगे रख लेना न, - в карман जेब मे डालना (डाल देना) न, ◇ - начало शुरू (आरंभ, सूत्रपात) करना न (का चेमु-ल), - на музыку सुर-रचना करना न (की что-ल), - в основу आधार बनाना न (का чего-л); - на обе лопатки

2. (целый, весь) पूरा pūrā, तमाम tamām, सपूर्ण sampūrṇ', भर bhar (ставится после слова, к которому относится), पर्याप्त parīṣṭ (обильный, достаточный), विस्तृत vistr̥t (обстоятельный, подробный), в ~ой мере पूरी तरह [से], पूरे तौर पर, पूर्ण रूप से, 3. (абсолютный) पूरा pūrā, सपूर्ण sampūrṇ', चहुँमुखी chaḥū-mukhī, सर्वतोमुख sarv'to-mukh (всесторонний), अंतिम अंतिम (решающий, окончательный), समूल sa-mūl (коренной), 4. (тучный) मोटा motā, ◇ в комнате ~ым-полно́ дýма кмера धुएँ से भरा हुआ है

половѣк м चटाई чатай ж

половѣн||а ж आधा ādhā м, ~ месяца पखवाडा пак'vārā м, с ~ой साढे (ставится перед словом, к которому относится), пять с ~ой साढे पाँच, ~ трэ́тьего साढे दो बजे (о времени), два с ~ой ढाई, на ~е अधविच मे

половѣнка ж 1. आधा ādhā м, 2. (створка двери) किवाड कивār м

половѣнчатый прил अधूरा adhūrā, अधकचरा adh'-kach'rā

полово́дые с [नदी की] बाढ [नादी की] बār ж, चढाव чар'āo м

полов||ой I прил फर्श का фарш' kā, ~ая тряпка फर्श की भाँड़न ж, ~ая щётка भाँड़ म, बुहारी ж

полово́й II прил. биол यौन йаон, लैंगिक लाэнгик, मैथुनिक маэ-тхуник

пóлог м चँदवा чад'vā м

полóгий прил ढालवाँ dhal'vā

положе́ние с 1. (местонахождение) स्थिति sthiti ж, 2. (поза) ठवन tḥavan ж, मुद्रा mudrā ж, 3. (состояние) हाल хāl м, हालत хāлат ж, दशा дашā ж, [परि-]स्थिति [पारि]sthiti ж, воённое ~ फौजी कानून की हालत ж, युद्ध-कालीन स्थिति ж, 4. (тезис) निर्देश nirdeś м, थीसिस thīsīs м, 5. (свод правил, устав) नियम nīyam м, ~ о выборах निर्वाचन-नियम и положим вводн сл (допусти) मान लो mān lo, फर्ज कीजिये фарз' киджийэ

положи́тельный прил 1. (утвердительный) इकरारी ik'rāri, सम्मतिसूचक सम्मति-सूचक, स्वीकृतिसूचक स्विकृति-सूचक, 2. мат, физ घनात्मक dhānatmak

положи́ть сов रखना rak'hā n, रख देना rak' dhēnā n, दाखिल करना (कर देना) dākhil kar'hā (кар dhēnā) n (поместить), ~ перед собой अपने आगे रख लेना n, ~ в карма́н जेब मे डालना (डाल देना) n, ◇ ~ нача́ло शुरू (आरम्भ, सूत्रपात) करना n (ка чему-л), ~ на му́зыку सुर-रचना करना n (की что-л), ~ в осно́ву आधार बनाना n (ка чего-л), ~ на обе лопа́тки

विजय पाना (प्राप्त करना) *n* (के ऊपर को-ल)

положиться сов. см. полагаться 1

поло́зья *mn* [स्लेज की] पटरियाँ [स्लेज की] पट'रियाँ *ж mn*

поло́мка *ж* 1. (действие) तोड़ना तो'र'ना *m* (от гла. поломать), टूटना तु'ट'ना *m* (от гла. поломаться), 2. (поломанное место) टूटी हुई जगह तु'टी *у*यि द्वागाह *ж*

полоса́ *ж* 1. पट्टी पट'ती *ж*, धज्जी द'अज्जि *ж* (नाप्र. त्कानि), धारी द'आरि *ж* (नाप्र. ना त्कानि), 2. (район, область) इलाका इला'का *m*, प्रदेश प्रादेश *n*, क्षेत्र क्शेत्र' *m*, पॉत पॉत *ж*, पक्ति पक्ति *ж* (नाप्र. लसोसाश्चिन्ना), 3. (период времени) अरसा अर'सा *m*, अवधि अवाध' *ж*

полоса́тый *прил* धारीदार द'आरि-दार

полоска́ние *с* 1. (действие) धोकर साफ करना द'ओकर सा'फ कार'ना *m*, खंगालना क'आंगाल'ना *m*, कुल्ला कुल्ला *m*, आचमन आचामन *m* (रता, गोरला), 2. (жидкость) मुँह साफ करने का पानी मूँख सा'फ कार'ने का पा'नी *m*

полоска́тельница *ж* जूठा वरतन मॉजने का कटोरा द्जुत'आ बार'तान मॉज'ने का कटोरा *n*

полоска́ть *несов* 1. धोकर साफ करना द'ओकर सा'फ कार'ना *n*, खंगालना क'आंगाल'ना *n*, 2. (горло)

कुल्ला (गरारा) करना कुल्ला (गरा-रा) कार'ना *n*

полоска́ться *несов* 1. (о детях) हाथ-पाँव मारकर नहाना हा'थ-पाँव मार'कर नाहाना *n*, 2. перен. (напр. о парусе) लहराना ला'हराना *nn*

по́лость *ж* अनात कैविटी काश्चि-ति *ж*; брюшная — रंघ *m*.

полоте́нце *с* तौलिया ताолийा *m*, अगोछा अंगोछा *m*

полоте́р *m* फर्श पालिश करनेवाला फार्श' पा'लिश कार'नेवाला *m*

पोलो́тнице *с* कपडा काप'रा *m*.

полотно́ *с* 1. पट पट *m*, 2. *ж* - रेलवेलाइन रेल'वे-लाइन *ж*

полотно́ный *прил* पट का पट का

पोलो́ть *несов* निराना निराना *n*, निकाना निकाना *n*

полтора́ *числит* डेढ़ दэр' *ж*
полтора́ста *числит* डेढ़ सौ दэр' सा

полуботи́нки *mn* जूता द्जुता *m*, जूते द्जुते *n* *nn*

полуго́дие *с*. आधा साल आ'धा साल *n*, छमाही च'आ-मा'ही *ж*, छमासी च'आ-मा'सी *ж*, अर्द्धवर्ष अर्द्ध'वर्ष *m*
полуго́ди́чный *прил* आधे साल का आ'धे साल का *m*, अर्द्धवार्षिक अर्द्ध'वार्षिक *m*

полуго́довальный *прил* आधे साल की उम्र का आ'धे साल की उम्र'का *m*

полуго́лый *прил* अवनगा अद'नगा, अर्द्धनग्न अर्द्ध'नग्न *m*.

полуграмотный *прил* अधपढ
ад^х-пар^х, अर्द्धशिक्षित ардд^х'-ши-
кшит

полуда *жс* कलई काला *жс*

полуденный *прил* दोपहर
(मध्याह्न) का до-пахар (माद^хйāхн')
ка

полукруг *м* आधा गोला āд^хā
голā *м*, निस्फदायरा нисф'-дāй'рā
м, अर्द्धवृत्त ардд^х'-вритт' *м*, अर्द्ध-
परिधि ардд^х'-парид^хи *жс*

полукруглый *прил* अर्द्धवृत्ता-
कार ардд^х'-वритताकार, अर्द्धचंद्राकार
ардд^х'-चन्द्रāкар

полумёра *жс* अधकचरा कदम
ад^х-кач'рā кадам *м*, अधकचरी
काररवाई ад^х-кач'рй кār-равāй *жс*

полумёртвый *прил* अधमुआ
ад^х-муā, अधमरा ад^х-марā, मृतप्राय
мрит-п्राй

полумёсяц *м* दूइज का चाँद
дūидж кā чāд *м*, अर्द्धचंद्र ардд^х'-
-चन्द्र' *м* (तजс изображение)

полумрак *м.* छाया च^хāиā *жс*,
आशिक अधिकार आशिक анд^х'-кār *м*,
धुँधलेपन д^хūд^хлэ-пан *м*

полуночный *прил.* आधी रात
का āд^хй рāt кā, अर्धरात्रि का ард^х'-
-рāтри кā, मध्यरात्रि का माд^хй'-
-рāтри кā

полуоборот *м* आधा घुमाव āд^хā
г^хумāо *м*

полуостров *м* जजीरानुमा द्वा-
य्प्रा-नुमा *м.* неизм, उपद्वीप-उपा-
द्वीप *म*, प्रायद्वीप-प्राय^хद्वीप^х *म*

полуоткрытый *прил* अधखुला
ад^х-к^хулā

полусонный *прил* ऊँघता हुआ
ūг^х'gā хуā, अर्द्धसुप्त ардд^х'-суп^х',
सुप्तप्राय सुप्त'-प्राय

полустанок *м жс* -ठ छोटा स्टे-
शन च^хотā стэшан *и*, फ्लेग-स्टेशन
флэг-стэшан *м*

полуторный *прил* ड्योडा
днор^хā, डेवडा дзор^хā

полутьма *жс* धुँधलेपन д^хūд^х'лэ-
-пан *м*

полуфабрикат *м* आध तैयार
माल āд^х гаэнār мāl *м*

получатель *м* पानेवाला पāнэ-
-вālā *и*, चिट्ठी (खत) पानेवाला
चित्त^хй (хат) пāнэ-вālā *и* (адре-
-sat)

получать *несов* पाना पāнā *и*,
हासिल (प्राप्त) करना (कर लेना)
хāсил (п्राпт') кар'пā (кар лēнā)
и, मिलना मिल'нā *нп* (доставать-
-ся, को о ком-л), получить доктор-
скую степень डाक्टरी पाना *и*,
по заслугам अपना किया पाना *и*,
करम भोगना *и*

получаться *несов* 1. (прихо-
-дить) मिलना मिल'нā *нп*, 2. (ока-
-зываться) निकलना निकал'нā *нп*,
निकल जाना निकал джāнā *нп*

получение *с* मिलना मिल'нā
м (напр письма), पाना पāнā *м*,
हासिल करना хāсил кар'нā *м*,
प्राप्ति प्राप्ति *жс* (приобретение),
रसीद расид *жс* (напр. посланной

वещи), уведомлять о ~ни पहुँच लिखना *n*, रसीद की इतला (सूचना) देना *n* (напр посланной вещи)

получить *сов см* получать

получи||ться *несов см* получаться, из этого ничего не ~лось इस से काम न चला *ис сэ* काम на чала

получка *ж разг.* (заработная плата) तनख्वाह тан-хвāх *ж*, मजदूरी маз'дूरй *ж*, वेतन вэтан *м*

полушāрие *с* गोलाद्ध गोла̃рдд^х *м*, गोलार्ध गोла̃рд^х *м*

полушубок *м* भेड की खाल का कोट б'эр кй к'āл кā кот *м*

полцены: за ~ आधी कीमत मे āд^хय क्यमत मē, आधे मूल्य मे āद^хэ मूल्य' मē

полчасā *м* आध घटा āद^х г'антā *м*, अर्द्धा अर्द्धā *м* (о бое часов), через ~ आध घटा बीतने पर.

пóлчище *с* *прям*, *перен* फौज फाодж *ж*, सेना сэнā *ж*

пóл||ый *прил* 1. खोखला क^хок^х-लā, पोла полā, 2.: ~ая вода [बहार की] बाढ [बाँहार कय] бāр^х *ж*

пóлынь *ж* नागदौना нāг'дао-нā *м*

пóльз||а *ж* फायदा фāй'дā *м*, लाभ लāб^х *м*, भलाई б'алай *ж*, हित хит *м* (благо), в ~у (кого-л, чего-л) के हक (पक्ष) मे, के हितार्थ

пóльзование *с* 1. इस्तेमाल *м*, उपयोग упайог *н*, 2 (владение) अधिकार ад'икāр *н*

пóльзоваться *несов* 1. इस्ते-माल (व्यवहार) करना *истэмāл* (व्याव'хāр) кар'нā *н* (का кем-л., чем-л), काम लेना кāм лэнā *н*. (употреблять, से чем-л), 2. (из-влекать выгоду) फायदा (लाभ) उठा-ना фāй'дā (लāб^х) ут^хāнā *н* (का, से чем-л), ~ кредитом उधार (विश्वास) पर खरीदना *н*, ~ от-сूत्ствием गैरहाजिरी (अनुपस्थिति) का फायदा (लाभ) उठाना *н* (की को-ल), ~ слўчаем मौका (अवसर, सुयोग) पाना *н*, ◇ ~ слāвой कीर्त्ति का भागी होना *нн*, ~ уважēнием आदर मिलना *нн* (को о ком-л., о чем-л), आदर हासिल (प्राप्त) करना *н*.

пóлька I *ж* *пол* *пол ж*

пóлька II *ж* (танец) पोल्ка [नाच] полкā [нāч] *м*

пóльский *прил* *пол* *пол*, *по-*lish *полиш*; ~ язык *полиш* *जवान* (भाषा) *ж*

пóльстїть *сов* खुशामद (चाप-लूसी) करना *хуш-āмад* (चाप'лूसй) кар'нā *н*

пóльстїться *сов* *रीझना* रїдж^хнā *нн* (पर *на* что-л), प्रलोभन मे आना (पडना) *प्रालोब'ан* мē āнā (पर'нā) *нн* (के *на* что-л).

пóлюбїть *сов* चाहने लगना *चाह'ने* लग'нā *нн*; मुहब्बत (प्रेम) मे फंस जाना *मुहाббаत* (प्रेम) मē प'ās джāнā *нн* (влюбит'ся), प्रेम करने लगना *प्रेम* кар'цэ *लग'нā* *нн* (से *что-л*, *напр* *дело*, *работу*)

ПОЛЮБОВНЫЙ прил. दोस्ताना достānā *неизм*, मित्रतापूर्ण मित्र'гā-
-पूरुन'

ПОБЛЮС м. 1. ध्रुव д'рув и,
2. физ छोर ч'ор м

ПОЛЯК м. पोल пол и

ПОЛЯНА ж [जगल का] खुला हुआ
मैदान [джангал кā] क'хуलā хуā маэ-
дāн м

ПОЛЯРНЫЙ прил ध्रुवी д'руви

ПОМАДА ж. पमेटम памэтам и;
губная — लिप-स्टिक и, [होठों मे
लगाने की] सुखी ж

ПОМАЗОК м ब्रश браш м

ПОМАЛЕНЬКУ нареч разг थोडा-
-थोडा [करके] т'хорā-г'хорā [кар'кэ],
धीरे-धीरे д'хирэ-д'хирэ

ПОМАЛКИВАТЬ несов разг चुप
(खामोश) रहना चुप (хāмош) рах'нā
нп, जवान को मुँह में रखना забāн
ко му'х мē рах'нā п

ПОМАРКА ж बट्वा д'аббā и,
दाग дāг м

ПОМАХАТЬ сов см пома́хивать

ПОМА́ХИВАТЬ несов हिलाना хи-
лānā п, हिला देना хилā дēnā п

ПОМЕНЯТЬ сов बदलना бадал'нā
п, बदल देना (लेना) бадал дēnā
(лēnā) п, अदला-वदला करना ад'лā-
-бад'лā кар'нā п (ка что-л)

ПОМЕНЯТЬСЯ сов अदला-वदला
करना ад'лā-бад'лā кар'нā п (ка
чем-л.).

ПОМЕРИТЬ сов 1. नाप लेना нāп
лēnā п (ка что-л.); 2. (напр, ко-

стю и, платье) पहनकर देखना па-
хан'кар дэк'нā п

ПОМЕРНИТЬСЯ сов — сīлами
मुकाबला करना мукāб'лā кар'нā п
(се с кем-л), सामना करना сām'нā
кар'нā п

ПОМЕРКНУТЬ сов धुंधला पड जाना
д'ўд'лā пар джāнā нп

ПОМЕСТИТЕЛЬНЫЙ прил बडा
लवा-चौडा барā लचбā-चाорā, बडी
गुजाइश का барā гунджāнш кā,
जगहदार द्वागाह-दार

ПОМЕСТИТЬ(СЯ) сов см поме-
щать(ся)

ПОМЕСТЬЕ с जमींदारी зем'й-дārй
ж, मिलिकियत милкият ж

ПОМЕСЬ ж (гибрид) दोगला дог'-
лā и

ПОМЕСЯЧНО нареч माहवार māх-
-вār, महीने मे एक बार ма'хнē мē
эк бār, प्रतिमास прати-мāс

ПОМЕСЯЧНЫЙ прил माहवार
māх-вār, मासिक мāsик

ПОМЁТ м 1. लीद лйд ж, गोबर
гобар м (коровий), 2. (выводок)
разг झोल дж'ол и, बच्चे баччē
м мн

ПОМЁТИТЬ сов см помечать

ПОМЁТКА ж निशान нишāн и,
चिह्न чих'н' м

ПОМЁХ||а ж रुकावट рукават ж,
बाधा бād'ā ж, विघ्न виг'хн' и,
служить —ой आडे आना нп, रुका-
वट होना нп (मे व чем-л)

ПОМЕЧАТЬ несов निशान (अंकित,

पोमिडोर म. टमाटर Tomato म.
टोमाटो Tomato म.

ПОМЙЛОВАНИЕ с माफी māfī *ж*, क्षमादान क्षमा-дāн *м*, जानवरुशी द्जāн-бахшй *ж*, जीवदान द्जй-दāн *м* (приговоренного к смертной казни)

ПОМЙЛОВАТЬ *сов* माफी (क्षमा) देना māfī (क्षамā) дэнā *п*

ПОМЙМО *предлог* 1. के सिवा (अलावा) кэ сивā (алāvā) *последлог*, छोड़कर च^хор'кар (को *кого-л*, *чего-л*), से बढ़कर सэ бар^х'кар (*сверх*), 2. (вопреки, не принимая во внимание) के खिलाफ (विरुद्ध) кэ хилāф (вируद्ध^х) *последлог*

ПОМЙН *м* *нет и в ~е разг* नाम को नहीं nām ko nahī, नाम को भी नहीं है nām ko bhī nahī hā, नाम की चीज कही नहीं दिखाई देती nām kī chīz kahī nahī dikhāī detī

ПОМИНА́||1ь *несов* नाम लेना nām lēnā *п* (की *кого-л*, *что-л*), जिक्र करना (कर देना) зикр' кар'нā (кар дэнā) *п* (की *кого-л*, *что-л*), चर्चा करना (कर देना) чарчā кар'нā (кар дэнā) *п* (की *кого-л*, *что-л*), ◇ ~й как зва́ли *разг* वह हवा हो गया, не ~й ली́хом! *разг* अपने दिल में अदावत (शत्रुता) न रखो!, कीना न रखो!

ПОМИНУ́ТНО *нареч* 1. हर मिनट हर минат, 2. *перен* (बеспрерывно) बराबर бар-ā-бар, निरंतर निран-тар, अनवरत анав'рат

ПОМИРЙ́ТЬ *сов* [मेल-]मिलाप कराना (करा देना) [мэл-]милāп

कारānā (карā дэнā) *п* (मे *кого-л*, *что-л*), मिलाना मिलānā *п*, मिला देना मिलā дэнā *п*, दोस्ती (मित्रता) कराना (करा देना) достй (मित्र'tā) कारānā (карā дэнā) *п* (मे *кого-л*, *что-л*), सुलह करा देना сулах' карā дэнā *п*

ПОМИРЙ́ТЬСЯ *сов* 1. सुलह (मिलाप, मेल) करना सुлах (मिलāप, मэл) кар'нā *п*, 2. (प्रमिरित्य) सुलह (मिलाप, मेल) करना (कर लेना) सुлах (मिलāप, मэл) кар'нā (кар лэнā) *п* (से *с чем-л*)

ПОМНИ́ТЬ *несов* याद करना (रखना) йād кар'нā (рак^х'нā) *п* (की *о ком-л*, *о чем-л*), स्मरण करना (रखना) смаран кар'нā (рак^х'нā) *п* (का *о ком-л*, *о чем-л*), याद होना йād хонā *нп* (को *о том*, *кто помнит*, की *о том*, *кого или что помнят*), स्मरण होना смаран хонā *нп* (को *о том*, *кто помнит*, का *о том*, *кого или что помнят*); ◇ не ~ себя́ от ра́дости फूले [अग] न समाना *нп*

ПОМНОЖА́ТЬ *несов* जरब देना зараб дэнā *п* (को *что-л*, *ме на что-л*), गुणा करना गुनā кар'нā *п* (को *что-л*, *ме на что-л*)

ПОМНО́ЖИТЬ *сов см* помножа́ть.

ПОМОГА́ТЬ *несов* 1. मदद (सहायता) करना мадад (сахāй'tā) кар'нā *п* (की *кому-л*, *чему-л*), मदद (सहायता) देना мадад (сахāй'tā) дэнā *п* (को *кому-л*, *чему-л*, की *в*

чем-л), 2. (напр о лекарстве) आराम पहुँचाना ārām paḥūchānā n. (को кому-л)

по-моему нареч 1. (по моему мнению) मेरे नजदीक (खयाल मे, विचार मे) मэрэ наз'дик (хайāl мō, вичār мō), मेरी राय मे मэरी रāय मō, 2. (по моему желанию) मेरे इरादे के मुताबिक मэрэ इरādэ कэ मुतāबिक, मेरी इच्छा के अनुकूल मэरी इचч'ā कэ अनुकूल

помойн мн धोवन д'ован м
• помойн||ый прил -ая яма
कूडे का गढा कूरэ कā गर'ā म, -ое
ведрó कूडे की वालटी कूरэ कя बāल'-
ти ж

помол писाई पिसāय ж

помолвка ж मँगनी māg'ni ж,
सगाई саgāй ж

помолодѣть сов जवान (युवा)
हो जाना джавāн (नुवā) хо джāнā
нп

помост м. चबूतरा чабūt'rā म,
मचान मачāन म

помочь сов см помогать

помощник n मददगार мадад-
-гār म, हिमायती हnमाय'ति म,
सहायक साḥāनाक म

помощ||ь ж मदद мадад ж,
इमदाद इम'дāद n, सहायता साḥāy'tā
ж, первая - फर्स्ट-एड म, प्राथमिक
सहायता ж, प्राथमिक उपचार n,
медицинская - औपधोपचार म, चि-
कित्सा ж, डाक्टरी सहायता ж, по-
дать рўку -n सहायता का हाथ

बढाना n, при -и, с -ью के जरिये
[से] послелог, की मदद (सहायता) से

пóмпа I ж (насос) पप पाम्प' म,
दमकल दाम-काल ज, जलयंत्र दजाल-
-यान्त्र' म

пóмпа II ж (пышность) ठाट-
-वाट त'āt-бāt म, आडवर āदामबार म

помутнѣние с धुँधला हो जाना
द'ūd'लā खो джāнā म

помчāться сов तेजी से चलने
लगना तэज सэ चाल'нэ лаг'nā नп,
बेतहाशा दौड पडना बэ-ताḥāшā दाोर
पार'nā नп, हवा से वाते करते हुए
चलने लगना ḥavā सэ бātэ кар'tэ
хуэ चाल'нэ лаг'nā नп

помыкātь несов рजг उँगलि-
यो पर नचाना ўг'лийō पार नाचāнā
n (को के n-ल)

пóмысел м खयाल ханāल म,
विचार वичār n (мысль), मकसद
маक'сад म, अभिप्राय अब'िप्राय n,
उद्देश्य उददेश' म (намерение)

помянўть сов см помнить
помяты́й 1. прич от помять,
2. прил चुनट पडा चुनात पारā,

शिकने डाला हुआ शिक'nō दāलā लुā
помять сов भुर्रियाँ (शिकने)
डालना दज'ур्रियā (शिक'nō) दāल'-
nā n

понадѣяться сов उम्मेद (आशा)
रखना उम्मэд (āshā) राक'ānā n (पर,
से नि कोग-1, ना что-1), भरोसा
करना (रखना) ब'ारосā कार'nā
(राक'ānā) n (पर ना कोग-1, ना
что-1)

понадобит||ься *сов* जरूर (आवश्यक) होना जरूर (आवश्यक) खोना *нп*, जरूरत (आवश्यकता) पडना जरूरत (आवश्यकता) पर'ना *нп* (की *о чем-л*), *если* ~ся अगर जरूरत (आवश्यकता) पडे, जरूरत (आवश्यकता) पडने पर.

понапрасну *нареч* *разг* 1. (*тицетно*) बेकार [ही] बे-कार [खि], बेफायदा बे-फाय'दा, व्यर्थ [ही] वयार्त' [खि], 2. (*несправедливо*) झूठमूठ दज'उत'-मुत', बेजा तौर पर बे-दजा ताोर पर, व्यर्थ [ही] वयार्त' [खि]

по-нашему *нареч* 1. (*по нашему мнению*) हमारे नजदीक (खयाल मे, विचार मे) खामारэ नाз'दिक (खा-य'ал मे, विचार मे), हमारी राय मे खामारि राय मे; 2. (*по нашему желанию*) हमारे इरादे के मुताबिक खामारэ इरादे के मुताबिक, हमारी इच्छा के अनुकूल खामारि इच्छा के अनुकूल

понево́ле *нареч* [चार-]नाचार [चार-]ना-चार, मजबूरन मजब'बुरान, बाध्य होकर बाद'य' होकार

понедельник *м* सोमवार सोम-वार *м*.

понемно́гу *нареч* *см* понемно́-жку

понемно́жку *нареч* 1. थोडा-थोडा [करके] त'ओरा-त'ओरा [कार'के], 2. (*постепенно, мало-помалу*) धीरे-धीरे द'य'रे-द'य'रे, आहिस्ता-आहिस्ता अहिस्ता-अहिस्ता

понес||ти *сов* 1. ले जाना ले

दजाना *नп*, 2. (*потерпеть*) सहना सा'ना *न*, उठाना उत'ाना *न*, ~ उब'य-कि नुकसान (हानि) उठाना (सहना) *न*, ~ *наказание* सजा (दंड) सहना (भुगतना) *न*, 3. (*помчаться — о лошади*) काबू से बाहर हो जाना काबू से बाहर हो दजाना *नп*; 4. ~ *вздор* *разг* बक-भक करना (मचाना) बक-दज'क कार'ना (मचाना) *न*, 5. *безл* (*подуть*) *из-под полу* ~लो फर्श से सर्दी आने लगी फार्श' से सर्दी आने लग्य, 6. *безл* (*запахнуть*) बदबू आना बाद-बू आना *नп*; ◇ ~ *ответ-ственность* उत्तरदायी होना (हो जाना) *नп*

понести́сь *сов*. तेजी से चलने लगना तेजी से चल'ने लग'ना *नп*, बेतहाशा दौड पडना बे-ता'हाशा दाोर पर'ना *नп*, हवा से बाते करते हुए चलने लगना खवा से बाते करते हुए चल'ने लग'ना *नп*

понижа́ть *несов* 1. नीचा करना (कर देना) निचा कार'ना (कर देना) *न*, 2. (*уменьшать*) घटाना ग'ताना *न*, घटा देना ग'ता दाना *न*, कम करना (कर देना) कम कार'ना (कर देना) *न*, गिराना गिराना *न*, गिरा देना गिरा दाना *न* (*напр те ин-тературу*), 3. (*в должности*) दर्जा घटाना (घटा देना) दार्दजा ग'ताना (ग'ता दाना) *न* (का *кого-л*)

понижа́ться *несов* 1. नीचा हो जाना निचा हो दजाना *नп*, 2. (*умень-шаться*) घटना ग'त'ना *नп*, घट जाना ग'त दजाना *नп*, कम हो जाना

кам хо джānā *нп* (сокращаться),
[नीचे] गिरना (गिर जाना) [нйчэ]
гир'нā (гир джānā) *нп* (о темпера-
туре)

понижéние *с* 1. (действие от
гл понижа́ть) घटना ग^хатānā *м*,
2. (состояние от гл понижа́ться)
घटना ग^хат'нā *м*, घटाव ग^хатāo *м*,
गिरना गир'нā *м* (напр темпера-
туры)

пони́зитель(ся) *сов см* пони-
жа́ть(ся)

пони́кать *несов* भुक्ना дж^хук'-
нā *нп*, भुक जाना дж^хук джānā *нп*,
— головой сир भुकाना (भुका लेना,
नीचा करना) *п*

пони́кнуть *сов см* поникать

понима́ние *с* समझना сама-
дж^х'нā *м*, ज्ञप्ति ग्याпти *жс*

понима́ть *несов* समझना сама-
дж^х'нā *п*, समझ लेना самадж^х
лэнā *п*, जानना джāн'нā *п*, जान
लेना джāн лэнā *п* (знать), अनुभव
करना अनुб^хав кар'нā *п* (созна-
вать)

по-но́вому *нареч* नये तरीके
(प्रकार) से नयэ тарйкэ (प्राकार)
сэ

поно́с *м* दस्त даст' *м*, अतिसार
атисār *м*

поно́сѣть *I несов* (бранить)
गाली (गालियाँ) देना गāлй (гāлийā)
дэнā *п* (को को-л, что-л), ति-
रस्कार करना тираскар кар'нā *п*
(का को-л., что-л)

поно́сѣть *II несов.* (некоторое
время) [कुछ वक्त तक] ले जाना
[куч^х вакт' так] лэ джānā *нп*,
पहनना пахан'нā *п* (одежду, обувь);
लगाना лагāнā *п* (очки)

поно́шенный 1. *прич от*
поно́сѣть *II*, 2. *прил* फटा [-पुराना]
п^хатā [-пурānā], जर्जर джарджар,
जीर्ण-शीर्ण джйрн'-шйрн', घिसा हुआ
г^хисā хуā (протершийся)

понра́ви||ться *сов* पसद आना
(आ जाना) пасанд' ānā (ā джānā)
нп (को кому-л, чему-л), अच्छा
लगना ачч^хā лаг'нā *нп* (को кому-л,
чему-л), мне —лась éта пьёса
मुझे यह नाटक पसद आया

понтóнный *прил* — мост на-
во (किश्तियों) का पुल нāвō (киш-
тийō) кā пул *м*, नाव-पुल нāo-
пул *м*

пону́дить *сов см* понужда́ть

пону́ждать *несов* मजबूर (ला-
चार, विवश) करना (कर देना)
мадж'бур (лā-чār, виваш) кар'нā
(кар дэнā) *п* (के लिये, पर к чему-л),
प्रेरणा देना прэр'нā дэнā *п*, प्रेरित
(उत्तेजित) करना (कर देना) прэрит
(उत्तेजित) кар'нā (кар дэнā) *п*
(побуждать, के लिये к чему-л)

пону́ждение *с* दबाव дабāo *м*

пону́кать *несов* 1. टिटकारना
тит'кар'нā *п*, हॉकना хāк'нā *п*,
हॉक देना хāк дэнā *п*, 2. *перен*
разг (торопить) हड़बड़ाना хар'ба-
рāнā *п*.

пону́рить *сов* ~ голову सिर भुकाना (भुका लेना, नीचा करना) सिर *дж^хукānā* (дж^хукā лэнā, пичā кар'нā) *п*

пону́рый *прил* सिर भुकाया हुआ सिर *дж^хукāйā ħuā*; उदास उदास, मायूस मायूस, रजीदा रанджिदा *неизм* (унылый)

пони́хать *сов* सूँघना *сүг^х'нā* *п*, सूँघ लेना *сүг^х лэнā* *п*

поня́тие *с* 1. *филос* धारणा *д^хār'нā ж*, भाव *б^хāо* *м*, 2. (*представление*) खयाल *хайāl* *м*, विचार *виचār* *м*

поня́тливый *прил* चतुर चतुर, होशियार *хошийār*, समझदार *самадж^х-дār*, अक्लमद *акл'-манд'*, बुद्धिमान् *будд^химāн*

поня́тно *нареч* साफ [-साफ] *сāф [-cāф]*, साफ तौर पर *сāф таор* *пар*, स्पष्ट रूप से *спашт' руп* *сэ*, *каждому* ~, *что...* सब के लिये *साफ* है कि

поня́гный *прил* समझ मे आने-वाला *самадж^х мē āнэ-вāлā*, सुबोध *су-бод^х*, सुगम *су-гам*, साफ *сāф*, स्पष्ट *спашт'* (*ясный*)

поня́ть *сов см* *понимать*

пообё́датель *сов* [दोपहर का] खाना खा लेना [*до-пахар* *kā*] *к^хānā* *к^хā* *лэнā* *п*.

пообещáть *сов* वादा करना (*कर देना*) *вāдā* *кар'нā* (*кар* *дэнā*) *п* (*ка что-л*), प्रतिज्ञा करना (*कर देना*) *пратигйā* *кар'нā* (*кар* *дэнā*) *п*

(*की что-л*), वचन देना *бачан* *дэнā* *п* (*дать слово, का что-л.*).

пообда́ль *нареч* थोड़ी दूर *т^хорй* *дूर*, थोड़ी दूरी पर *т^хорй* *дूरй* *пар*

пооди́нóчке *нареч* एक एक करके *эк-эк* *кар'кэ* (*в сочетани* *с* *п*), एक एक होकर *эк-эк* *хокар* (*в сочетани* *с* *нп*), अलग-अलग *алаг-алаг*, एक के बाद एक *эк* *кэ* *бād* *эк* (*один за другим*)

поочерё́дно *нареч* वारी पर *бārй* *пар*, वारी-वारी [से] *бārй-бārй* [*сэ*]

поощре́ние *с* 1. बढावा *бар^хāvā* *м*, प्रोत्साहन *протсāхан* *м*, उत्तेजन *уттэджан* *м*, 2. (*награда*) इनाम *инām* *м*, पुरस्कार *пураскар* *м*

поощри́ть *сов см* *поощрять*
поощря́ть *несов* 1. बढावा (*утте-जन, प्रोत्साहन*) देना *бар^хāvā* (*уттэ-джан, протсāхан*) *дэнā* *п* (*кого-л*, *ка в чем-л*), प्रोत्साहित करना *протсāхит* *кар'нā* *п*, 2. (*на-граждать*) इनाम (*पुरस्कार*) देना *инām* (*пураскар*) *дэнā* *п*

попада́ние *с* (*в цель*) निशाना लगना *нишānā* *лаг'нā* *н*, सिद्धि *сидд^хи* *ж*

попада́ть *несов* 1. पडना *пар'нā* *нп*, पड जाना *пар* *джānā* *нп*, लगना *лаг'нā* *нп*, लग जाना *лаг* *джānā* *нп* (*напр о пуле, камне*), निशाना मारना *нишānā* *мār'нā* *п*. (*напр о стрелке*), ~ *прямо в цель* सीधा *нишाना* *लगना* *нп*, *нишाना*

ठीक बैठना *नप* (напр о пуле), в глаз
 попáла сорíнка आँख मे तिनका पडा,
 не — वहकना *नप* (напр о пуле),
 он не попáл в цель उस का निशाना
 खाली गया, 2 (вступать, нечаян-
 но наступать) पडना *पर'नā नप*, 3.
 (приходить) आना *ānā नप*, पहुँचना
 पाँच'नā *नप* (прибывать), पकडना
 पाकर'नā *न* (на поезд и т *न*), 4.
 (оказываться) पडना *पर'नā नप*, पड
 जाना *पार'जānā नप*, फँसना *प'ās'नā नप*,
 फँस जाना *प'ās'जānā नप*, (за-
 лутываться), — в рúки кому-л.
 किसी के हाथ [मे] आना (पडना, आ
 जाना, पड जाना) *नप*, — в затруд-
 нительное положéние दिक्कत (कष्ट)
 मे पडना *नप*, 5. безл (получать
 взыскание) мне попáло मै ने भिड-
 की खाई माँ नэ *दज'ир'कī क'āī*,
 मुझे सजा मिली *मुद'ज'э са'ā* मिली,
 6.: ть. увлекаешься чем попáло जो
 बात हुई तुम उसी के पीछे दौड पडते
 हो *द'जो бāт'खुī तुम'उसī क'पīच'э*
दा'ор'पर'त'э'खो, как попáло किसी
 न किसी तरह (प्रकार), ◇ — в по́ле
 зрénия दृक्पथ मे आना *नप*

попадáться *несов* 1. पडना
पर'नā नप, पड जाना *पार'जānā नप*,
 फँसना *प'ās'नā नप*, फँस जाना
प'ās'जānā नप (залутываться), —
 на ўдочку *перен* चाल (चकमे) मे
 आना *नप*, धोखा खाना *न*, 2. (быть
 схваченным) पकडा जाना *पाक'рā*
जānā नप, — с поли́чным अपराध
 करते वक्त (समय) पकडा जाना *नप*,

3. (встречиться случайно) *разг*
 मिलना *मिल'नā नप* (को *кому-л*),
 ◇ — на гла́зā नजर पडना *नप*, नजर
 से गुजरना *नप*

попа́рно *нареч* जोडे बनकर
 द'जोर'э *बा'न'कार*, दो-दो होके (होकर)
 दो-दो *खो'क'э* (खो'कार) (в *сочетании*
 с *नप*), दो-दो करके दो-दो *कार'क'э* (в
сочетании с *न*)

попа́сть *сов см* *попадáть*

поперёк 1. *предлог* के आर-पार
क'э āр-пāр'पो'स'ले'лог, 2. *нареч* आर-
 पार *āр-пāр*, ◇ *он'стойт* — *दो'र'огī*
 वह मेरे रास्ते मे खडा है, *सा'त'य* —
ग'ोर'ला'ना'ग'वा'र'हो'ना नप, बेचैन कर
 देना *न*, вдоль и — [चारो तरफ] दूर
 दूर तक

попере́менно *нареч* बारी पर
बा'रī'पर, बारी बारी [से] *बा'रī-बा'रī*
 [स'э], पारी पारी [से] *पा'रī-पा'रī* [स'э]

попере́чник *м* व्यास *वī'ās'म*

попере́чный *прил* आडा *ā'рā*,
 व्यास-सबधी *वī'ās-सा'म'बा'न्द'यī*, ◇
 का́ждый *व'स्'त'रे'च'न'यī* и — *разг* हर
 राह-चलता

попече́н||ие *с* सरपरस्ती *सार*
-पा'र'астī'य'स, परवरिश *पर'वा'रī'श*
य'स, सरक्षण *सा'रा'क'श'ан'म*, на —*ии*
 सरपरस्ती (परवरिश) मे (की *को'गो-ल*,
चे'गो-ल), सरक्षण मे (के *को'गो-ल*, *चे-*
गो-ल)

попира́ть *сов* 1. रौदना *रा'ो'द'नā*
न, लताडना *ला'ता'र'नā न*, लतियाना
ला'ती'यānā न, 2. *перен* रौदना *रा'ो'द'-*
नā न, कुचलना *कु'चा'ल'नā न*, पदद-

लित करना пад-далит кар'на *n* ; —
 правá अधिकारो को पॉव तले रौदना
 (मलना) *n*

поплаво́к *м* तिरेदा тирѣдā *м*
 попла́кать *сов* रोना ронā *нп*
 поплати́ться *сов* — за оши́б-
 ку अपनी गलती के सबब नुकसान
 (तकलीफ) उठाना ап'ни гал'ти кэ
 сабаб нук'сāн (так'лиф) ут'āнā *п*.

попо́йка *ж* разг डटकर (खूब
 कसकर) शराब पीना дат'кар (хूब
 कас'кар) шарāб пинā *м*, रग-रेली
 ранг'-рэли *ж*.

попо́лам *нареч* आधो-आध āд'о-
 āд', निस्फानिस्फ निसф-ā-निसफ', दे-
 लीत — आधो-आध करना (बॉटना)
п, разломить хлеб — रोटी के दो
 टुकड़े करना *п*

поползновѣние *с* इरादा ирāдā
м, मकसद мак'сад *м*, अभिप्राय
 аб'хипрāй *м* (намерение), खाहिश
 хвāхиш *ж*, इच्छा ичч'ā *ж*, अभि-
 लाषा аб'хилāшā *ж*. (желание), को-
 शिश कोशिш *ж*, प्रयत्न прайатн' *म*
 (попытка), दावा дāвā *म* (претен-
 зия, का ना что-л)

пополнѣние *с* 1. (действие)
 [बढ़ाकर] पूरा (पूर्ण) करना [бар'ā-
 кар] пūрā (пūрн') кар'на *म*.,
 2. воен नई फौज (सेना) नाи фаодж
 (сэна) *ж*

попо́лнить *сов. см* пополня́ть
 пополня́ть *несов* [बढ़ाकर] पूरा
 (पूर्ण) करना [бар'āकार] пūрā (пūрн')
 кар'на *п*

пополу́дни *нареч.* दोपहर के बाद
 दो-पाहर कэ бāд

понолу́ночи *нареч* आधी रात
 (रात्रि) के बाद (पश्चात्) āд'и рāи
 (рāтрि) कэ бāद (पाश्चाī)

попо́на *ж* भूल दज'уल *ж*
 попра́вить(ся) *сов см* поправ-
 лять(ся).

попра́вка *ж*. 1. (здоровья) अच्छā
 होना अच'ā खонā *म*., स्वास्थ्य-सुधार
 स्वāस्'न'-सुद'ār *म*, स्वास्थ्य-लाभ
 स्वāस्'न'-लāब' *म*, 2. (исправление)
 दुरुस्ती दुруस्ति *ж*, सुधार सुद'ār
म, सशोधन सāशोद'āन *म*

поправлѣть *несов* 1. ठीक
 (दुरुस्त) करना त'йक (दुरुस्'и) кар'-
 नā *п*, मरम्मत (दुरुस्ती) करना चा-
 рамमत (दुरुस्ति) кар'на *п* (की
 что-ल), 2. (приводить в порядок)
 सँवारना सāвар'на *п*, — वॉलосы वाल
 सँवारना *п*, 3. (напр ошибку)
 दुरुस्त (शुद्ध) करना дуруст' (शुद्ध')
 кар'на *п*, सुधारना सुद'ār'на *п*,
 4. (напр здоровье) ठीक करना त'йक
 кар'на *п*, सुधारना सुद'ār'ना *п*

поправлѣться *несов* 1. (ис-
 правлять ошибку) गलती सुधारना
 गल'ति सुद'ār'ना *п*, 2. (восста-
 навливать здоровье) अच्छā (ठीक)
 हो जाना अच'ā (त'йक) खो दजāनā *नп*,
 संभलना सāब'खाल'ना *नп*., संभल जाना
 सāब'खाल दजāनā *नп*, आरोग्य हो जाना
 āрог'й खो दजāनā *नп*, अग लगना
 अग' लाग'ना *नп*, मोटा हो जाना
 मोतā खो दजāनā *नп* (полнеть),

3. (улучшаться) बेहतर (अच्छा) हो जाना бэ'х-тар (ачч'ā) хо джāнā *нп*
попрáть *сов см* попира́ть
по-пре́жнему *нареч* पहले की तरह па'х'лэ кй тара'х, ज्यो का त्यो दज्जिō कā त्थिō, पूर्ववत् पुर्व'-वत्, हमेशा (सदा) की तरह 'хамэшā (садā) कй तारा'х (как всегда)

попрёк *м* भिडकी दज'ир'кй *ж* , भर्त्सना б'артс'нā *ж*

попрека́ть *несов* भिडकी देना दज'ир'कй дэнā *п* (को कого-л , что-л), भर्त्सना करना б'артс'нā кар'нā *п* (की कого-л , что-л)

попрекнۇть *сов см.* попрекать
пóприще *с* [कार्य]क्षेत्र [кāрй'-] क्शेत्र' *м'* , लिङ्गतरुणुत — सलह-तुतुत *м*

попрóбовать *сов см* пробо-
ва'гь

попроси́ть *сов см* просить

пóпросту *нареч разг* बेतकल्लु-फी (सरलता) से बэ-такаллуфй (सर-
राल'tā) сэ

попрошáйка *м и ж разг* मंग-
ता मा'г'tā *м* , भिखारी б'ик'āрй *м* ,
भिक्षु б'икшу *м* (о мужчине), भि-
खारिन् б'ик'āрин *ж* , भिक्षुणी б'и-
кшунй *ж* (о женщине)

попрошáйничать *несов* भीख
(भिक्षा) माँगना б'ик' (б'икшā)
ма'г'нā *п*

попугáй *м* तोता totā *м*

популя́рность *ж* 1. (извест-
ность) लोकप्रियता लोक прий'tā *ж* ,

बहुप्रियता ба'ху-прий'tā *ж* , सर्वप्रिय-
ता сарв'-прий'tā *ж* , 2. (простота)
सादगी सād'гй *ж* , सरलता सरал'-
tā *ж*

популя́рный *прил* 1. (обще-
доступный) आमफहम āм-фа'хам,
सर्वजनोपयोगी сарв'-джанопайогй,
सादा सādā, सरल सरал (простой),
2. (пользующийся большой извест-
ностью) लोकप्रिय लोक-прий', बहु-
प्रिय ба'ху-прий', सर्वप्रिय сарв'-
-прий'

попусты́тельство *с* आनाकानी
āнā-кāнй *ж* , उपेक्षा упэ'кшā *ж*
(игнорирование)

пóпусту *нареч разг* बिना मत-
लब के бинā мат'лаб кэ, बेफायदा
бэ-фāй'dā, सेत मे सэт мэ, व्यर्थ
вйарт'

попу́тно *нареч* चलते चलते
чал'tэ-чал'tэ, साथ [ही] साथ сāt'
[хй] сāt', लगे हाथ лагэ хāt'
(между прочим)

попу́тный *прил* मुवाफिक мувā-
фик, अनुकूल анукул (о ветре)

попу́тчик *м* हमराह 'хам-рāх *м* ,
सहयात्री са'х-йāтрй *м*

попыта́ть *сов разг* — счастья
किस्मत आजमाना кисмат āз'māнā *п* ,
भाग्य परखना б'āгй' парак'нā *п*

попыта́ться *сов* कोशिश करना
कोशिш кар'нā *п* (की сделать
что-л), प्रयत्न करना прайатн' кар'-
нā *п* (का сделать что-л)

попы́тка *ж* कोशिश कोशिш *ж* ,

प्रयत्न प्रайात्न' म , चेष्टा चैश्टा ж ,
प्रयास प्रайास и

поп'ятный прил идти на —
разг मुकरना मुкар'наं न , नटना
नात'नां न , प्रतिज्ञा का पालन न कर-
ना प्रतिगिह् क्वा पालन на кар'नां न

п'ора ж [रोम] कूप [ром-] कूप म ,
सूक्ष्मरध्न सूक्ष्म'-रान्ध'र' и

пор||а ж 1. वक्त वाक्त' म , समय
самай м , मौसिम माосим м , ऋतु
रиту м (время года), युग युग м ,
काल काल м (эпоха), मौसिम माосим
м (погода), 2. безл в знач сказ
वक्त (сमय) आ गया (पहुँचा) वाक्त'
(самай) ā гайā (пахūчā), ◇ до —ы,
до времени निश्चित समय तक; до
каких пор? कव तक?; с каких пор?
कव का (से)?; до сих пор अब तक
(о времени), यहाँ तक (о месте), на
प'рвых —āх पहले, शुरू (आरम्भ) मे.

поработи'ть сов см порабо-
щать.

порабоща'ть несов гулаам (दास)
वनाना гулаам (दास) банāнā न , गुла-
मी मे जकड रखना गुлаамि मे दжа-
кар राक्'наं न

порабоще'ние с гулаам (दास)
वनाना гулаам (दास) банāнā м

поравня'ться сов वरावर आ
जाना бар-ā-бар ā джа'наं न (के с
кем-л , с чем-л.).

порадо'вать сов. खुश (प्रसन्न,
आनंदित) करना खुश (प्रसन्न',
आनंदित) кар'नां न

порадоваться сов खुश (प्रसन्न,

आनंदित) हो जाना खुश (प्रसन्न',
आनंदित) हो दजा'नां न (прийти
в радостное настроение), खुश
(प्रसन्न, आनंदित) होना खुश (пра-
सann', आनंदित) होनां न (радо-
ваться)

поража'ть несов 1. मारना मार'
नां न.; हराना चारāनā न , हरा देना
चारā दēनā न , परास्त (पराजित)
करना (कर देना) парāст' (परादजित)
कार'नां (कार दēनā) न (неприят'я),
लगना लग'नां न , लग जाना लग
दजा'नां न (о пуле), 2. (причинять
ущерб здоровью) हानि पहुँचाना
हानि पाхūचāनā न (मे что-л), बी-
मारी (रोग) फैलना बीमारि (रोग)
प'хаэл'नां न (распространяться—
о болезни), 3. (удивлять) हेरत
(चक्कर) मे डालना (डाल देना) हा-
эрат (चाक्कर) मे दāl'नां (दाल दē-
नā) न , अचभे मे डालना (डाल देना)
ачамб'ха मे दāl'नां (दाल दēनā) न ,
आश्चर्यचकित करना (कर देना) आ-
चार'—चाकित कार'नां (कार दēनā) न

поража'ться несов चक्कर मे
आना चाक्कर मे āнā न , हैरान हो
जाना हाэрāн हो दजा'नां न , आश्च-
र्यचकित करना (कर देना) आ-
चार'—चाकित कार'नां (कार दēनā) न

пораже'ние с शिकस्त шикаст'
ज , हार хар ж , पराजय परāдजान
ज , наноси'ть — हराना न , हरा देना
न , परास्त (पराजित) करना (कर
देना) न , शिकस्त देना न (को को-
му-л , чему-л)

поразительный *прил* अचरज (चक्कर) मे डालनेवाला अच'राдж (चाक्कर) मॆ दाल'नॆ-वॆलॆ, आश्चर्य-जनक ँश्चार्य'-दजानाक, चमत्कारपूर्ण चामात्कार-पूरन'

поразитель(ся) *сов см* пора-
жа́ть(ся)

пора́нить *сов* जखमी (घायल) करना (कर देना) зах'मी (ग'ह्माल) кар'на (कर दॆना) *п*, घाव (चोट) लगाना (लगा देना) ग'ह्म (चोट) ला-
गा'ना (लागा दॆना) *п*

пора́ньше *нареч* मुकरर वक्त से पहले मुकारर वक्त' सॆ पाख'लॆ, निश्चित समय से पहले निश्चित са-
माय सॆ पाख'लॆ

порва́ть *сов* 1. फाडना प'ह'र'ना *п*,
फाड डालना (तोडना) प'ह'र दाल'ना
(тор'ना) *п*, तोडना тор'ना *п*, तोड
देना (डालना) тор दॆना (दाल'ना) *п*
(*напр* нитку); 2. *см* порывать

порёз *м* काट काट *ж*, चीरा चि-
ра *м*.

порёзать *сов* काटना काट'ना *п*,
काट देना काट दॆना *п*

порёзаться *сов* कटना काट'ना
пп, चिरना चिर'ना *пп*

пори́стый *прил* भँभरीदार
ज'ह'द'ज'रि-दॆर, खँखर क'ह'क'र,
खँखरा क'ह'क'रॆ, सूक्ष्मरघ-युक्त
सूक्ष्म'-रान्द'र'-युक्त'

порица́ние *с* झिडकी ज'ह'र'की
ж, निदा निन्दॆ *ж*, आक्षेप ँक्षॆप
म, भर्त्सना ब'ह'र'स'ना *ж*, общест-
венное — सामाजिक आक्षेप *н*

порица́ть *несов* झिडकी देना
ज'ह'र'की दॆना *п*, निदा (आक्षेप)
करना निन्दॆ (ँक्षॆप) कार'ना *п*,
(पर, के प्रति *кого-л*, *что-л*), भर्त्सना
करना ब'ह'र'स'ना कार'ना *п* (की
кого-л, *что-л*).

поровну *нареч* आधो आध ँद'о-
-ँद' (пополам), बराबर (समान) भा-
गो मे बार-ँ-बार (сама'н) ब'ह'ग' मॆ
(*в равных долях*), делить — आधो
आध करना (बाँटना) *п* (пополам),
बराबर (समान) भागो मे बाँटना *п*
(*в равных долях*); बराबर (समान)
भागो मे बाँटकर [सब को] एक एक
भाग दे देना *п* (*в равных долях*
между кем-л)

поро́г *м* 1. ड्योढी द्योर'हि *ж*,
देहली दॆह'ली *ж*, चौखट चाक'ह'त
ж, 2. (*речной*) [नदी की तह मे]
उतार [नादी की तह मे] उतॆर *म*,
3. *перен* ड्योढी द्योर'हि *ж*, देहली
दॆह'ली *ж*, द्वार द्वा'र *म*, на —
смер्ति मृत्यु के द्वार पर, $\diamond$ обива́ть
— *и разг* दरवाजे की मिट्टी खोदना
(ले डालना) *п*,

поро́да *ж* 1. स -*х* नसल नासल
ж, जाति ज'ह'ति *ж*, 2. *геол* चट्टान
चाट'तॆन *ж*

породистый *прил* बढिया नसल
का बार'हि'ना नासल का, बेहतर (अच्छी)
किस्म का बॆह'-तार (अच'हि) किस्म' का,
नागौरा नागा'रा (*о крупном рога-
том скоте*)

породи́ть *сов см* порождáть

породни́ться *сов* रोटी-बेटी का

व्यवहार करना रोटि-बैटि क़ा व़ाव'-
 ख़ार कार'ऩा *п.* (के साथ स के म-ल)

порожда́ть *несов* 1. जन्माना
 джанма́нā *п.*, जन्म देना джанм'
 дэна́ *п.*, पैदा करना (कर देना) паэдā
 кар'нā (кар дэна́) *п.*, 2. *перен*
 पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) паэдā
 (утпани') кар'нā (кар дэна́) *п.*,
 जन्म देना джанм' дэна́ *п.*, — рас-
 ко́л फूट डालना (पैदा करना) *п.*, —
 результа́ты नतीजे पैदा करना *п.*

поро́жний *прил разг* खाली
 ख़ाली, छूँछा च़ूँच़ा́.

поро́знь *нареч* अलग-अलग
 अलग-अलग, अलग-थलग अलग-त़ालाग,
 पृथक्-पृथक् प्रित़ाक-प्रित़ाक, एक
 एक एक्-एक् (*по одному, поодинок-*
ке)

поро́й *нареч* कभी कभी काब़्हा-
 -काब़्हा

поро́к *м* 1. दोष दोश *м.*, खराबी
 ख़ा़ब्ही *ж.*, बुराई बुरा́й *ж.*, खोटाई
 क़ोता́й *ж.* (недостаток), — се́рдца
 मेद हृद्रोग *म.*, 2. (безнравственное
 поведение) बुरा चाल-चलन बुरā च़ाल-
 -चालान *म.*, दुराचार दुरāच़ार *म.*

поросёнок *м* सूअर का बच्चा
 सूअर क़ा बच़्चā *म.*

поро́сль *ж* नये पौधे नाиэ पाо-
 द़्ख़э *म* *मн*

поро́ть I *несов (сечь)* ताडना
 करना त़ार'नā कार'नā *п.*

поро́ть II *несов (распарывать)*
 चीरना च़िर'नā *п.*, उधेडना उद़्ख़ेर'नā
п., ♦ — горя́чку *разг* जल्दबाजी

करना *п.*, — чушь *разг* बक-भक
 मचाना (करना) *п.*

поро́х *м* बारूद बा़रूद *ж.*, वि-
 स्फोटक विसп़ोताक *म.*, ♦ он —а не
 вы́думает *разг* वह बहुत बड़ा काम
 न करेगा, держа́ть —сухи́м अपनी
 तोप-तलवार दुरुस्त रखना *п.*, कील-
 -काँटे से लैस रहना *नп.*

порохово́й *прил* बारूद (विस्फो-
 टक) का बा़रूद (विसप़ोताक) क़ा, —
 склад बारूद का गोदाम *п.*, बारूद-
 खाना *म.*

поро́чный *прил* दोषी दोश़ी,
 खोटा क़ोता́, भ्रष्ट ब़्राश़्त', पतित
 पाति́т (безнравственный), सदे़ष
 सा-दोश, खराब ख़ा़ब् (напр о до-
 казательстве, методе)

порошо́к *м* 1. बुकनी बुक'नी
ж., चूर्ण च़ूर्न' *म.*, зубно́й — दत-
 मजन *म.*, мо́ло́чный — सूखा (पाउडर
 का) दूध *म.*, 2. *мед* पुडिया पुरियā
ж., चूर्ण च़ूर्न' *म.*

порт *म* बंदरगाह बान्दार-ग़ा́ *म.*
портати́вный *прил* सफरी
 साफ़'रि

портве́йн *м* पोर्ट पोर्ट' *म.*

портить *несов* 1. बिगाडना बि-
 ग़ार'नā *п.*, बिगाड देना बिग़ार दэना́
п., खराब करना (कर देना) ख़ा़ब्
 कार'नā (кар दэना́) *п.*, नुकसान (हा-
 नि) पहुँचाना (पहुँचा देना) नुक़'सा́н
 (ख़ानि) पाख़ूच़ानā (पाख़ूच़ा दэना́) *п.*
 (поврежда́ть), भग करना (कर देना)
 ब़्ख़ान्' कार'नā (кар दэना́) *п.* (लो-
 мать), गलाना ग़ालāनā *п.*, गला देना

галā дэнā *n*, सडाना сарānā *n* (гноить), 2. (развращать) बिगाड-ना бигār'nā *n*, बिगाड देना бигār дэнā *n*, खराब (भ्रष्ट) करना (कर देना) харāб (б`рашт') кар'nā (кар дэнā) *n*, सिर चढाना сир чар`ānā *n* (напр ребенка баловством, ка кого-л)

пóртиться *несов* 1. बिगडना бигар'nā *нп*, बिगड जाना бигар джānā *нп*, खराब हो जाना харāб хо джānā *нп*, गलना гал'nā *нп*, गल जाना гал джānā *нп*, सडना сар'nā *нп* (гнить), 2. (развращаться) खराब (भ्रष्ट) हो जाना харāб (б`рашт') хо джānā *нп*

портнїха *жс* दर्जिन дарзин *жс*
портнóй *м* दर्जी дарзй *м*

портóвый *прил* बदर[गाह] का бандар[-gāḥ] kā, ~ рабóчий जहाजी मजदूर *м*, घाट-मजदूर *м*, ~ гó-род बदरगाह-युक्त नगर *м*

портрёт *м* तसवीर тас'вйр *жс*, चित्र चित्र' *м*, प्रतिमा प्रतима *жс*, फोटो фото *м*, छाया-चित्र च`āйā-चित्र' *м* (фотография)

портсигár *м* सिगरेट-केस снг'-рэт-кэс *м*

португáлец *м* पुर्तगाली पурт'-гāлй *м*, पुरचगीज पुर'чагйз *м*, पोर्चुगीज порчугйз *м*

португáльский *прил* पुर्तगाली पुरт'гāлй, पुरचगीज पुर'чагйз, पोर्चुगीज порчугйз

портупéя *жс* परतला пар'талā *м*

портфё́л||ь *м* 1. पोर्टफोलियो порт'фолийо *м*, 2. *полит* (министерский) मंत्री का पद मन्त्रि कā пад *м*, министр без ~я विभागहीन मन्त्री *м*

портьёра *жс* परदा пар'dā *м*

портя́нка *жс* पट्टा паттā *м*

порýганный *прич*, *прил* बद-नाम किया गया бад-нāм кийā гайā, कलकित कаланकित

поругáться *сов* भगडा करना дж`аг'rā кар'nā *п*, भगडना дж`а-гар'nā *нп*, लडना лар'nā *нп*

порýк||а *жс* जमानत замāнаг *жс*, प्रतिभूति प्रतिब`ूति *жс*, круговāя ~ बाहमी जवाबदेही *жс*, परस्पर उत्तर-दायित्व *м*, отпускáть на ~и जमा-नत पर छोडना *п*

по-ру́сски *нареч* रूसी जवान (भाषा) मे रूसि забāн (б`āshā) mē

поручáть *несов* 1. डालना дāл'-nā *п* (के ऊपर *кому-л*, *чему-л*); 2. (доверять) सौपना сāп'nā *п*, सौप देना сāп дэнā *п*, सुपुर्द करना (कर देना) супурд' кар'nā (кар дэнā) *п* (के *кому-л*, *чему-л*), रखवाली मे देना рах`'вāлй mē дэнā *п* (вверять *заботам*, *попечению*, *की кому-л*, *чему-л*)

поручéние *с* हुक्म хукм' *м*, सुपुर्द супурд' *м*

поручйть *сов см* поручáть

поручйться *сов* जमानत (गा-रटी) करना замāнат (гāранти) кар'-nā *п* (की *за кого-л*, *за что-л*)

порх́ать *несов* उड़ना *ур'на* *нп*
 пор́ция *жс* 1. हिस्सा *хисса* *м*,
 वॉट-चोट *бॉт-чॉт* *жс*, भाग *б'аг* *м*,
 2. (кушанье, напиток) पोशन *пор-*
шан *м*

пор́ча *жс* विगाड *биг'ар* *м*, खरा-
 वी *хара'би* *жс* (повреждение)

пор́шень *м* *тех* पिस्टन *пис-*
тан *м*

поры́в *м* 1. (ветра *и т п*)
 भोका *дж'ока* *м*, भकोरा *дж'акора*
м; 2. перен *भोक* *дж'ок* *жс*, वेग
вэг *м*, उद्वेग *удвэг* *м*, आवेश
авэш *м*

порыва́ть *несов* तोड़ना *тор'на*
п, तोड़ देना (леня) *тор дэ'на* (*лэ'на*)
п, — с *кём-л.*, с *чём-л.* किसी се-
 наता *тоड़ना* *п*

порыва́ться *несов.* (пытаться)
 कोशिश करना *кошиш кар'на* *п* (की
что-л сделать), प्रयत्न करना *пра-*
йатн' кар'на *п* (का *что-л сде-*
лать)

поры́вистый *прил* 1. (о ветре)
 तेज *тэз*, जोर का *зор ка*, भोके का
дж'окэ ка, 2. (о человеке) तेजमि-
 जाज *тэз-миз'адж*

поря́дков||ый *прил* —ое чис-
 лительное *грам* क्रमवाचक *сख्या*
крам-вачак санк'й'а *жс*

поря́д||ок *м* 1 इतिजाम *инти-*
з'ам *м*, तरतीव *тар'тиб* *жс*, приво-
 дить в — *तरतीव [се]* *лагана* *п*,
 दुस्त करना *п* (*чинить*), расстав-
 лять в —ке *करीने* *से* *рखना* *п*,

раскла́дывать по —ку *तरतीव से*
रखना (*лагана*) *п*, *तरतीव देना* *п*
 (मे *кого-л*, *что л*), *все в —ке* *सब*
कुछ ठीक है; приводить *वॉलос* *в —*
वाल संवारना *п*, *поддёрживать —*
इतिजाम रखना *п*, *быть разл́ожен-*
ным в —ке (*напр о книгах в шка-*
фу, о товарах в лавке) *करीने से*
रखा जाना *нп*, 2. (последователь-
 ность) क्रम *крам* *и.*, по —ку *सिल-*
सिलेवार, *सिलसिले से*, *क्रमानुकूल*,
यथाक्रम, *अल्फाबित्तीय* — *अकारादि*
क्रम *м*, 3. (способ, путь) *तरिका*
тар'ика *м*, *ढंग* *д'анг'* *и*, *प्रकार*
пракар *м.*, *प्रणाली* *прана'ли* *жс*, —
вы́боров चुनाव की कार्य-प्रणाली *жс*,
 4. (строй, система) *निजाम* *низ'ам*
м, *व्यवस्था* *в'ява'ста* *жс*, 5. *воен*
боевой — फोजी तरतीव फाодж'и
тар'тиб *жс*, ◇ — *дня कार्यविधि*
жс, *एजेडा* *и*, *это в —ке вещей*
разг यह स्वाभाविक बात है, не в
—ке ठीक नहीं

поря́дочно *нареч* 1. (много,
 значительно) *काफी का'фи*, *खूब खूब*,
 2. (хорошо, удовлетворительно)
अच्छी तरह *ачч'и тара'х*, 3. (честно)
ईमानदारी से *им'ан-д'ар'и* *сэ*

поря́дочный *прил* 1. *काफी बड़ा*
ка'фи бара, 2. (достаточно хоро-
 ший) *काफी अच्छा* *ка'фи ачч'а*, 3.
 (честный) *सच्चा* *сачч'а*, *ईमानदार*
им'ан-д'ар

посади́ть *сов* 1. (дерево *и т п*)
лагана *лаг'ан'а* *п*, *лага देना* *ла'га*

дэна *n*, रोपना रоп'ना *n*, आरोपित करना (कर देना) आरोपित кар'ना (кар дэна) *n*, बोना бона *n*, बो देना бо дэна *n* (засевать, сеять), 2. (усади́ть) बैठाना баэт'ānā *n*, बैठा देना баэт'ā дэна *n*, चढाना चार'ānā *n*, चढा देना चार'ā दэना *n*, सवार करना (कर देना) सавार кар'ना (кар दэना) *n* (на лошадь, в автомобиль и т. *n*, मे वो что-ल), — на लोшадь घोड़े पर चढाना (सवार करना) *n*, — на колёни (себе) घुटनो पर बैठा लेना *n*, — на спину (себе) पीठ पर लेना *n*, गरदन पर बैठाना *n*, 3.: — в тюрьму जेल मे डालना (बद करना, बद कर देना) दजэл मē दाल'ना (बान्द' कार'ना, बान्द' कार दэना) *n*, — в клетку पिजड़े मे बद करना (कर देना) पинज'रē मē बान्द' कार'ना (кар दэ'ता) *n*

поса́дка||а *ж* 1. (деревьев и т. *n*) लगाना лага'ना *m*, लगा देना лага' दэना *m*, रोपना रоп'ना *m*, बीजारोपण वीडज'ारोपान *m*, बोना бона *m*, बोवाई बова'ई *ж* (посев), 2 (на поезд) चढाना चार'ānā *m*, सवार करना सавार кар'ना *m* (действие от *ग*ल посади́ть, मे, पर ना что-ल), चढना चार'ā'ना *m*, सवार होना सавार'ōnā *m* (действие от *ग*ल садиться, मे, पर ना что-ल), 3. *av* उतरना उтар'ना *m*, उतरान उग'रān *m*, अवतरण अव'तारान *m*, соверши́ть —у उतरना *nn*, उतर जाना *nn*, व्यнужденная ~ विवश अवतरण *m*

поса́дочн||ый *прил* *av* उतरने का उтар'नē kā, —ая площа́дка उतरने का मैदान *m*, —ая ско́рость उतरने की रफ्तार *ж*

посвети́ть *сов* 1. (некоторое время) रोशनी देना रोश'नी दэना *n*, 2. (освети́ть) रोशन करना (कर देना) рошान кар'ना (кар दэना) *n*

посвѣстыва́ть *несов* सीटी बजाना सैती बадж'ānā *n*

по-сво́ему *нареч* 1. (по своей желанию) अपने इरादे के मुताबिक अप'नē ираदे कē मुताबिक, अपनी इच्छा के अनुकूल अप'नी *ичч'ā* कē अनुकूल, 2. (по-особенному) अपनी तरह से अप'नी ताराх सē

посвяти́ть *сов см* посвяща́ть

посвяща́ть *несов* 1. सिखाना सिक'ānā *n*, ज्ञान देना गि'ān दэना *n*, परिचय कराना परिचा *न* कार'ānā *n* (का वो что-ल), — в тайну रहस्य की प्राथमिक बातें बतलाना *n*, 2. (предназначать) भेंट (समर्पण, अर्पित) करना (कर देना) ब'ēत (सामारपान, арпित) кар'ना (кар दэना) *n*, 3. (напр доклад, заседание, собрание) संबधित करना (कर देना) сам'बान्द'ित кар'ना (кар दэना) *n* (से'चे-मु-ल)

посвяще́ние *с* 1. (действие) समझाना сам'дж'ānā *m*, बतलाना बा'त'लānā *m*, 2. (в книге) समर्पण सामारपान *n*, उत्सर्गपत्र उत्सर्ग'-पत्र' *m*

посѣ́в *m* 1. (действие) बोना बो'ना *n*, बोवाई бова'ई *ж*, बीजाई

биджай *ж* , बीजारोपण биджāропан *м* , 2. (посеянное) फसल фасал *ж* посевн||ой *прил* बोने (बोवाई) का *бонэ* (бoвāй) *кā* , ~āя плóщадь [фасл] बोने का रकबा (क्षेत्र) *м* , ~āя кампāния बोने (बोवाई) का आदोलन *м*

поседеть *сов* पक जाना пак джāнā *нп* (о волосах), वाल सफेद हो जाना бāл сафэд *х*о джāнā *нп* (के о ком-л)

поселёнец *м* आवादकार āбād-*кār* *м* , उपनिवेशिक *уп'ниवेशик* *м* поселение *с* (поселок) वस्ती *бастй* *ж* , आबादी āбādī *ж*

поселить(ся) *сов см* поселять(ся)

посёлок *м* वस्ती *бастй* *ж* , आबादी āбādī *ж*

поселять *несов* 1. वसाना *басā* *н* , वसा देना *басā* дэнā *н* , आवाद करना (कर देना) āбād *кар'нā* (кар дэнā) *н* , ठहराना *т'ах'рāнā* *н* (временно), ~ у себя अपने यहाँ ठहराना *н* , 2. перен (вызывать, возбуждать) पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) паэдā (उत्पान्н') *кар'нā* (кар дэнā) *н* , फैलाना *п'хāэлāнā* *н*

поселяться *несов* वसना *бас'нā* *нп* , वस जाना *бас* джāнā *нп* , ठहरना *т'хāхар'нā* *нп* , ठहर जाना *т'хāхар* джāнā *нп* (временно, оста-

посетить *сов см* посещать посещаемость *ж* भेटो (दर्शनो) की तादाद (सख्या) б'хэтō (дарш'нō) *кй* гādād (санх'нā) *ж*

посещать *несов* जाना джāнā *нп* , आ मिलना ā мил'нā *нп* , देखने आना *дэк'нэ* āнā *нп* (заходить, навещать), आना-जाना āнā-джāнā *нп* (систематически), भेट करना б'хэт *кар'нā* *н* (наносить визит, навещать, се кого-л), हाजिर (उपस्थित) होना *хāзир* (упаст'хит) *хонā* *нп* (напр лекции, присутствовать), सैर करना *саэр* *кар'нā* *н* . (путешествовать, की что-л), ~ концерты *кнссртō* मे जाना *нп*

посещение *с* भेट б'хэт *ж* , मुलाकात *мулāкāt* *ж* , दर्शन *даршан* *м* , हाजिरी *хāзирй* *ж* , उपस्थिति *упаст'хити* *ж* (напр лекций, присутствие)

посеять *сов* 1. बोना *бонā* *н* , बो देना *бо* дэнā *н* , 2. перен फैलाना *п'хāэлāнā* *н* , फैला देना *п'хāэлā* дэнā *н* , ~ раздōр *фूт* (भेदभाव) डालना *н* , वैरभाव के बीज बोना *н*

посильн||ый *прил* भरसक *б'ар'-сак* , ताकत (शक्ति) के मुताबिक (अनुसार) *тāкат* (शक्ति) *кэ* *мутāбик* (анусār), *оказывать* ~ую *пōмощь* भरसक (ताकत भर, शक्ति भर, यथा-शक्ति) *сहायता* करना *н*

ПОСКОЛЬЗНУТЬСЯ *сов* [पैर] फिसलना [पाэр] प़िसल'नā *нп*, फिसल पडना प़िसल пар'нā *нп*

ПОСКÓЛЬКУ *союз* जहाँ तक द्जाхā так, क्योकि क्योकि (так как), ~..., **ПОСТÓЛЬКУ** जहाँ तक. [तो], क्योकि इस लिये

ПОСЛáНИЕ *с* पैगाम पाэгāм *м*, सदेश सандēш *м*

ПОСЛáННИК *м* सफ़ीर сафйр *м*, [राज]दूत [рāдж-] дут *м*

ПОСЛáТЬ *сов см* посылáть

ПÓСЛЕ 1. *нареч* बाद бāд, बाद को (मे) бāд ко (мē), फिर प़ир (затем), 2. *предлог* के बाद (पश्चात्) кэ бāд (пашчāт) *последлог*, पर пар *последлог*, ~ **ЭТОГО** इस के बाद (पश्चात्), इस पर, वही पर, वскóре ~ **ЭТОГО** इस के थोडी देर बाद, इस के ठीक बाद ही

ПОСЛЕВОЕ́ННЫЙ *прил* लडाई (युद्ध) के बाद का लарāй (нудд^х) кэ бāд кā, युद्धोत्तर йудд^хоттар

ПОСЛéДНИЙ *прил* 1. पिछला पич^хлā, आखिरी āхирй, अतिम ан-тим, चरम чарам (*крайний*), 2. (*самый новый*) ताजा тāзā *тжс* *не-изм*, नया найā

ПОСЛéДОВАТЕЛЬ *м* अनुयायी ануийāйй *м*, अनुगामी анугāмйй *м*, मतावलंबी मतāв'ламбйй *м* (*придерживающийся чьил-л* *взглядов, ка-кого-л* *учения*)

ПОСЛéДОВАТЕЛЬНО *нареч* 1. सिलसिलेवार сил'силэ-вāр, क्रमश

क़рам'शाх, यथाक्रम йат^хā-к़рам, क्रमानुकूल क्रमा́नुकुल, 2. (*логиче-ски*) तर्कसंगत тарк'-сангат, तर्कयुक्त тарк'-иукт', न्यायशास्त्रवत् नйāй-шāстр'-ват

ПОСЛéДОВАТЕЛЬНЫЙ *прил* 1. सिलसिलेवार сил'силэ-вāр, क्रमबद्ध क्राम-бадд^х, 2. (*логический*) तर्क-युक्त гарк'-йукт', तर्कसंगत тарк'-сангат, सुसंगत су-сангат

ПОСЛéДОВАТЬ *сов* अनुसरण कर-ना анусаран кар'нā *п* (का *кому-л*, *чему-л*)

ПОСЛéДСТВИЕ *с* नतीजा натйджā *м*, परिणाम паринāм *м*

ПОСЛéДУЮЩИЙ *прил* बाद का бāд кā, अगला аг'лā (*следующий*)

ПОСЛЕЗáВТРА *нареч* परसो пар'сō

ПОСЛЕЛÓГ *м* ग्राम परसर्ग пар'-сарг' *м*

ПОСЛЕОБéДЕННЫЙ *прил* दोपहर के खाने के बाद का दो-пахар кэ к^хāнэ кэ бāд кā

ПОСЛЕСЛÓВІЕ *с* उपसहार уп'-сāхāр *м*, परिशिष्ट परिшишт' *м*

ПОСЛÓВІЦА *жс* कहावत काхāват *жс*, मसल масал *жс*, प्रवचन права-चान *м*, प्रवाद правāд *м*

ПОСЛУЖ́ИТЬ *сов* खिदमत (सेवा) करना хид'мат (сэвā) кар'нā *п* (की *кому-л*, *чему-л*)

ПОСЛУЖНО́Й *прил* ~ *спісок* खिदमत (सेवा) का रिकार्ड хид'мат (сэвā) кā рикāрд' *и*

послушание с फर्मानवर्दारी (иметь наглость, की что-л сделать)
фарма́н-бар-да́рй ж , आज्ञापालन
а́гйā-пāлан м , विनयशीलता винай-
-शील'тā ж

послу́шать сов 1. (кого-л ,
что-л) सुनना сун'нā н , 2. (пови-
новаться) मानना ма́н'нā н , मान
ле́ना ма́н лēнā н

послу́шаться сов मानना ма́н'-
нā н , मान ले́ना ма́н лēнā н

послу́шный прил फर्मानवर्दार
фарма́н-бар-да́р , आज्ञाकारी а́гйā-
-ка́रй , विनयशील винай-शील

послы́шаться сов सुन पडना
сун пар'нā нн , सुनाई देना (पडना)
суна́й дēнā (пар'нā) нн

посма́тривать несов 1. (на ко-
го-л , на что-л) ताक-भाँक लगा-
ना та́к-дж'ā́к лага́нā н , बार बार
नज़र फेकना ба́р-ба́р назар п'э́к'-
нā н , 2. (присматривать, наблю-
дать) देख-भाल (नजर) करना дэ́к'-
-б'ā́л (назар) кар'нā н (की за кем-
-либо, за чем-л) , नजर रखना назар
рак'нā н (पर за кем-л , за чем-л)

посме́иваться несов रुकके (मुँह
दवाकर, मन ही मन) हँसना рук'-
кэ (मुँх даба́кар, ман хй ман)
ха́с'нā нн.

посме́ртный прил मरने के
चाद का мар'нэ кэ ба́д кā , मृत्युत्तर
म्रित्युत्तर , मरणोत्तर мар'ноттар

посме́ть сов साहस करना са́хас
кар'нā н (का что-л сделать),
वृष्टता करना д'ришт'тā кар'нā н

(иметь наглость, की что-л сде-
лать)

посме́шище с जगहँसाई दजाг-
-ха́сāй ж , हास्यास्पद ха́сйāспад м

посмея́ться сов 1. हँसना ха́с'-
нā нн (पर над кем-л , над чем-л) ,
हँसी करना ха́сй кар'нā н (की над
кем-л , над чем-л) , 2. (подшу-
тить) हँसी उडाना ха́сй ура́нā н
(की над кем-л , над чем-л) ,
मजाक उडाना мазā́к ура́нā н (का над
кем-л , над чем-л)

посмотрéть сов देखना дэ́к'нā
н , नजर फेकना назар п'э́к'нā н
(взглянуть), घूरना г'у́р'нā нн.,
ताकना та́к'нā н (пристально)

посóби||е с 1. माली (आर्थिक)
इमदाद (सहायता) ма́лй (а́рт'ик)
им'да́д (са́хāй'тā) ж , पेन्शन пэн-
-ша́н ж , अनुवृत्ति анувритти ж
उत्तर-वेतन उत्तर-वэтан м (пенсия),
2. (учебник) टेक्स्टबुक тэ́кст'-бук
ж , учёбные -या पाठ्यसामग्री ж

посóбник м मददगर мада́д-гар
м , सह-अपराधी са́х-ап'ра́д'хй и
(напр в преступлении)

посóл м राजदूत ра́дж-дू́т м ,
एलची э́л'чй м , सफ़ीर сафй́р м

посоли́ть сов नमक डालना
(लगाना) нама́к да́л'нā (лага́нā) н

посóльство с [राज]दूतावास
[ра́дж-] дута́ва́с м (здание)

поспа́ть сов सोना сонā нн , хо-
рошо ~ नीद मारना (लेना) н , नीद
भर सो लेना н

поспевать *несов 1. (созревать)* पकना пак'нā *нп*, पक जाना пак джāнā *нп*, उतरना утар'нā *нп*, उतर जाना утар джāнā *нп*, 2. (о пище) पकना пак'нā *нп*, पक जाना пак джāнā *нп*, गलना гал'нā *нп*, गल जाना гал джāнā *нп* (увариваться), 3 (успевать) *разг* पाना пāнā *п* (с основной *гл*), साथ-साथ चलना сāt^х-сāt^х чал'нā *нп* (के *за кем-л*), — *на* पóезд रेल पकडना (पकड लेना) *п*

поспёт *сов см* поспевать

поспешить *сов 1.* जल्दी करना джалдй кар'нā *п*, बड़ी जल्दवाजी से करना барй джалд'-бāзй сē кар'нā *п* (делать в спешке), 2. (направиться) बड़ी जल्दवाजी से जाना барй джалд'-бāзй сē джāнā *нп*

поспешно *нареч* जल्दी [се] джалдй [сē], जल्द джалд', जल्दवाजी (उतावली) से दжалд'-бāзй (утāолй) ^ссē

поспешный *прил 1.* जल्द джалд', जल्दवाज джалд'-бāз, उतावला утāолā, 2. (необдуманый) अविचारित авичāрит, जल्दवाज джалд'-бāз (опрометчивый), असावधान асāод^хāн (неосторожный)

посредй 1. *нареч* बीच (мध्य) मे бйч (мад^хн') мē, 2. *предлог* के बीच (дермйан) कē бйч (дар-мйāн) *послелог*, के मध्य मे कē мад^хн' мē

посредйне *си* посредн, как раз — बीचो बीच бйчō бйч

посрѣдник *м* मॉकी мāдж^хй *м*, बिचवई бич'вай *м*, मध्यस्थ мад^хй'-ст^х *м*, दलाल далāл *м*, गुमाश्ता гумāштā *м* (маклер, комиссионер)

посрѣдничество *с* बीच-вचाव бйч-бачāо *м*, मध्यस्थता мад^хй'-ст^хтā *ж*, दलाली далāлй *ж* (в торговле)

посрѣдственно *нареч* ऐसे-वैसे аэсē-ваэсē, बहुत अच्छा नहीं बाखुत ачч^хā нахй, सामान्य तौर पर сāmāнй' таор пар, सामान्यतः сāmāнй'тах

посрѣдственность *ж перен* (о человеке) औसत दर्जे का आदमी аосат дарджē кā āд'мй *м*

посрѣдственный *прил* औसत (बीच) दर्जे का аосат (бйч) дарджē кā, मामूली мāmулй, सामान्य сāmāнй', साधारण сād^хāран (обычный)

посрѣдством *предлог* से сē *послелог*, के जरिये कē заринē *послелог*, की मारफत कй мār'фат *послелог*, [के] द्वारा [кē] двārā *послелог*, की मदद से कй мадад сē, के सहारे से कē сахārē сē (с помощью)

поссōрить *сов* भगडा करना дж^хаг'рā карāнā *п* (ме кого-л), लडाना ларāнā *п*, भगडाना дж^хаг'рāнā *п*

поссōриться *сов* भगडा करना дж^хаг'рā кар'нā *п*, भगडना дж^хагар'нā *нп*, लडना лар'нā *нп*

ПОСТ I м 1. (должность) ओह-
दा ох'дā м , पद пад м , **2.** воен
पहरेदार सिपाही पाख'рэ-дār सिपाखи
м (часовой), पहरा पाख'рā м (ко-
манда), चौकी चाоки ж (место,
застава, пикет), пограничный ~
सीमा पर की चौकी ж

ПОСТ II м रेल रोजा розā м ,
व्रत वрат м , उपवास уп'вās м

ПОСТАВИТЬ сов 1. खड़ा करना
(कर देना) क^xарā кар'нā (кар дэ-
нā) п , रखना राक^x'нā п , रख देना
राक^x дэнā п (положить), लगाना
лагāнā п , लगा देना лагā дэнā
п (напр столбы, подпорки), **2.**
(спектакль и т п) उतारना утār'-
нā п , पेश (स्टेज) करना पेश
(стэдж) кар'нā п , ◇ ~ на голо-
совāние राय (मत) लेना п (पर
что-л) , ~ часы घड़ी मिलाना п ,
~ целью मकसद (उद्देश्य) लेना п ,
~ в त्रुदनое положēние कठिन
स्थिति मे डाल देना п , ~ в извест-
ность इत्तिला (खबर, समाचार) देना
п , सूचित करना (कर देना) п , ~
रेकॉर्ड रिकार्ड कायम करना п , ~
नā ноги अपने कदमो पर खड़ा कर
देना п

ПОСТАВКА ж सप्लाई саплāй ж ,
पहुंचाना पाखūчāнā м (доставка)

ПОСТАВЛЯТЬ несов सप्लाई करना
саплāй кар'нā п , पहुंचाना पाखū-
чāнā п , पहुंचा देना पाखūचā дэнā п
(доставлять)

ПОСТАВЩИК м सप्लाई करनेवाला

саплāй кар'нэ-вāлā м , माल पहुं-
चानेवाला मāl पाखūचāनэ-वāлā म ,
ठीकेदार т^xикэ-дār м , साज-सामान
प्रस्तुत करनेवाला सāз-сāмāन प्रस्तुत
кар'нэ-वāлā м

ПОСТАНОВИТЬ сов см поста-
новлять

ПОСТАНÓВКА ж 1. театр
उतारना утār'нā म , स्टेज करना
стэдж кар'нā म , **2.** (дела и т п)
इतिजाम интиजām म , प्रबध प्रा-
बанд^x м

ПОСТАНОВЛЕНИЕ с 1. (решение)
निर्णय нирнай म , निश्चय нишчай
म , प्रस्ताव प्राстаō म , करारदाद
карār-дād म (резолуция), **2.** (рас-
поряжение) आदेश āдэш म , आज्ञा
āгйā ж

ПОСТАНОВЛЯТЬ несов 1. निर्णय
(निश्चय) करना нирнай (निशचय)
кар'нā п , प्रस्ताव (करारदाद) करना
प्रास्ताō (карār-दād) кар'нā п
(выносить резолюцию), **2.** (изда-
вать распоряжение) आदेश (आज्ञा)
करना āдэш (āгйā) кар'нā п

ПОСТАРАТЬСЯ сов कोशिश करना
कोशिш кар'нā п (की сделать
что-л) , प्रयत्न करना प्रайатн'
кар'нā п (का сделать что-л)

ПОСТАРЕТЬ сов बूढ़ा (वृद्ध) हो
जाना бूर^xā (व्रिद्ध^x) хо джāнā пп

ПО-СТÁРОМУ нареч पहले की
तरह पाख'लэ кй тарах, पहले के
समान पाख'लэ кэ самāन , पुराने ढग
पर पुरāनэ द^xанг' пар.

постёл||ь ж 1. (принадлежно-сти) बिस्तर बिस्तर м, 2. (кровать) चारपाई चार-пай ж, खाट क^хाट ж, पलग पаланг' м, встать с ~и पलग पर से उठना нп

постепенно нареч धीरे-धीरे द^хिरэ-द^хिरэ, आहिस्ता-आहिस्ता अहि-स्ता-अहिस्ता, रफता-रफता राफता-раф-ता, क्रम से क्राम सэ

постепенный прил क्रमिक क्रामिक, क्रमपूर्ण क्राम-пурн', क्रमा-गत क्रामगत

постигать несов समझना са-мадж^х'на нп, समझ लेना самадж^х лэна п

постыгнуть сов см постигать

постилать несов बिछाना бич^ха-на п, बिछा देना бич^ха дэна п, ~ постель बिस्तर बिछाना п

постичь сов см постигать

постлать сов см постилать

постн||ый прил 1. (о пище) जिस मे गोश्त (चरबी) न हो दजिस म^э गोшт' (चार'बी) ना हो, ~ое мас-ло वनस्पति तेल м, सूरजमुखी का तेल м (подсолнечное), बिनौले का तेल м (хлопковое), 2. (приходя-щийся в пост) रोजे का розэ क^а, व्रत-सवधी वрат-самбанд^х

постой м воен रहना рах'на м, ठहरना т^хахар'на м

постольку союз तो то

посторониться сов ; (ओर) हटना (हट जाना) (ор) хат'на (хат дж^ана)

देना रास्ता द^эना п (дать дорогу; को кому-л)

посторонний 1. прил बाहरी बा^х'ри, बाहरवाला बा^хар-वा^{ла}, 2. прил (чужой) बाहरी बा^х'ри, अजन-बी адж'наби, पराया पर^ай^а, 3. суш м बाहरी (पराया) आदमी बा^х'ри (पर^аय[ा]) आद'मी м, गैर га^эр м

постоянно нареч हमेशा хамэ-ша, बराबर бар-а-бар, निरंतर ни-рантар

постоянный прил 1. निरंतर निрантар, मुस्तकिल муст'киल, स्था-यी स्त^хай^й (всегдашний, обычный), ~ ток эл एकदिश वाह м, 2. (вер-ный) स्थिर ст^хир, दृढ द्रिर^х (твёр-дый), 3. (долговременный) स्थायी स्त^хай^й

постоянство с स्थिरता' ст^хир'-та ж, दृढता द्रिर^х'та ж (твёр-дость)

постоять сов ~ за себя अपने वचाव के लिये खड़ा (हाजिर) होना अप'нэ бач^ао кэ линэ к^хар^а (х^азир) х^она нп

пострадавший м पीडित पि-рит м, ~ от наводнения बाढ-पीडित म

пострадать сов दुख (कष्ट) उठाना (भोगना, सहना) дух^х' (кашт') ут^хана (б^хог'на, са^х'на) п, शिकार बनना (हो जाना) ши-^ар бан'на (хо дж^ана) нп (с^тать ^{сертбой})

постричь сов к

काट देना (लेना) *kāt dēnā (lēnā)*
n, बाल काट देना *bāl kāt dēnā n*
(напр о парикмахере)

пострѣчься *сов* बाल काट लेना
bāl kāt lēnā n; बाल कटवाना
(कटवा लेना) *bāl kat'vānā (kat'vā*
lēnā) n (напр у парикмахера)

построение *с* 1. तामीर *tāmīr*
ж, निर्माण *nirmān m*, — комму-
 низма साम्यवाद का निर्माण *m*, 2.
(конструкция, строй) सगठन *сан-*
गत^खан m, रचना *рач'нā ж*, 3. во-
ен सफवदी *саф-бандी ж*, व्यूह-
-रचना *виу^ख-рач'нā ж*

построить *сов* 1. बनाना *банā-*
nā n, बना देना (लेना) *банā дэнā*
(лэнā) n, तामीर करना *tāmīr*
кар'nā n (की что-л), निर्माण कर-
ना (कर देना, कर लेना) *निरमāн*
кар'nā (кар дэнā, кар лэнā) n
(का что-л), 2. *воен* सफवदी लगा-
ना (लगा देना) *साफ-बандी लागānā*
(लागā дэнā) n

построиться *сов* *воен* सफवदी
 करना *साफ-बандी कार'nā n*, पॉत
 बनाकर खड़ा हो जाना *पॉत बानāकार*
к^खарā खो джānā nп

постройка *ж* 1. बनाना *банānā*
m, बना देना (लेना) *банā дэнā*
(лэнā) m, तामीर (निर्माण) करना
tāmīr (निरमāन) कार'nā m, 2. (ме-
сто) निर्माण-स्थल *निरमāन-ст^खाल m*,
 3. (здание) इमारत *имāраг ж*

поступательный *прил* अग्रसर
агр'-сар

поступать *несов* 1. करना *кар'-*
nā n, बरतना *барат'nā nп*, पेश
 आना *पेश ānā nп*, बरताव (सलूक)
 करना *бар'tāo (салук) कार'nā n*
(से, के साथ с кем-л), व्यवहार
 करना *विाव'खार कार'nā n. (обхо-*
दित्य, से, के साथ с кем-л), — *по*
सोवस्ति आत्मा के अनुसार काम कर-
 ना *n*, — *несправедливо* वेइन्साफी
(अन्याय) करना (बरतना) *n* (से, के
 साथ *с кем-л*), 2. (зачисляться,
вступать) दाखिल (भरती, प्रविष्ट)
 होना (हो जाना) *दāखिल (ब^खार'ति,*
प्राविष्ट') *खōnā (खो джānā) nп*
(मे куда-л), — *на слўжбу* नौकरी
 से लगना *nп*, नौकरी कर लेना *n*,
 3. (напр о заявлении) आना *ānā*
nп, आ जाना *ā джānā nп*

поступить *сов см* поступать
 поступиться *сов* छोड़ देना
ч^хор дэнā n

поступление *с* 1. (куда-л)
 दाखिल (भरती) होना (हो जाना)
दāखिल (ब^खार'ति) खōnā (खो दजānā)
m दाखिला *दāखилā m*, भरती
ब^खार'ति ж, प्रवेश करना *प्रावेश*
कार'nā m (напр в учебное заве-
-дение), 2. आना *ānā m (напр за-*
-явления), आमद *āмад ж (напр*
доходов, налогов)

поступок *m* व्यवहार *विाव'खार*
m, कर्म *карм' m*, हरकत *хар'кат*
ж (нехороший)

пóступь *ж*. चाल *चāl ж*

постучать *сов* खटखटाना *क^खат'-*

к^хатānā *n*, — в дверь दर्वाजा
खटखटाना *n*

постучаться *сов см* посту-
чать

посты́дный *прил* शर्मनाक
шарм'-нāk, लज्जाजनक लаджджā-
-джанак, अकीर्तिकर акйрти-кар

посуда *ж* वरतन бар'тан *м мн*
посудный *прил* वरतनो का
бар'танō кā

посчастливиться *сов безл*
नसीब होना насйб хонā *нп* (को
кому-л, чему-л), भाग्य जागना
(खुलना) б^хāги' джāг'нā (к^хул'нā)
нп (का кому-л, чему-л)

посчитаться *сов разг* 1. बद-
ला लेना (चुकाना) бад'лā лēнā (чу-
кānā) *n* (का с кем-л), इतिकाम
लेना интикām лēнā *n* (का с кем л),
प्रतिहिंसा लेना пратйхйсā лēнā *n*
(की с кем-л), 2. (принимать во
внимание) मानना мāн'нā *n*, मान
लेना мāн лēнā *n*, सामने (ध्यान मे)
रखना сām'нē (д^хнāн мē) рак^х'нā *n*

посы́лать *несов* भेजना б^хēдж'-
нā *n*, भेज देना б^хēдж дēнā *n*,
भिजवाना б^хндж'вāнā *n*, भिजवा
देना б^хндж'вā дēнā *n* (через ко-
го-л), लिख भेजना लिख^х б^хēдж'нā
n (напр приказ), — телеграмму
तार भेजना (देना) *n*

посы́лка *ж* 1. (действие) भेज-
ना б^хēдж'нā *м*, भेज देना б^хēдж
дēнā *м*, 2. (пакет) पार्सल пāрсал
н, почт́овая — डाक-पार्सल *м*

посы́льный *м* चपरासी чап'-
рāсй *м*, अरदली ар'далий *м*

посы́пать *сов см* посыпāть

посыпāть *несов* छिड़कना ч^хи-
рак'нā *n*, छिड़क देना ч^хирак дēнā
n, बुरकना бурак'нā *n*, डालना
дāл'нā *n*, डाल देना дāл дēнā *n*.

посы́гательство *с* हमला хām'-
лā *м*, आक्रमण āкраман *м*, दुरा-
ग्रह дурāграх^х *м*, हाथ -लगाना хāt^х
лагāнā *м* (पर на что-л)

посы́гать *несов* हमला (आक्र-
मण) करना хām'лā (āкраман) кар'-
нā *n*, हाथ लगाना хāt^х лагāнā *n*
(पर на что-л)

посы́гнуть *сов см* посягать.

ПОТ *м* पसीना пасйнā *м*, स्वेद
свэд *м*, весь в —у пसीне मे डूबा,
पसीने से तर.

ПОТАЙН||ОЙ *прил* खुफिया ху-
фийā неизм, गुप्त гупт', —āя
дверь चोर-दर्वाजा *м*, —āя лēст-
ница चोर-सीढ़ी *ж*

ПОТАКА́ТЬ *несов разг* परचाना
пар'чāнā *n*, प्रश्न देना прашрай
дēнā *n*, नहीं रोकना нахй рок'нā
n (не препятствовать)

ПОТАСÓВКА *ж разг* मारपीट
мāр-пйт *ж*, गुत्थमगुत्था гутт^хам-
гутт^хā *н*

ПОТА́Ш *м* चिम पोटāш потāш *м*.

ПО-ТВО́ЕМУ *нарсч* 1. (по твое-
му мнению) तेरे नजदीक (खयाल
मे, विचार मे) тэрэ наз'дйк (ханāл
мē, вичāр мē), तेरी समझ (राय) में

तэरй самадж^х (ра́й) мэ, 2. (по твоему желанию) तेरे इरादे के मुताविक तэрэ ираदे कэ мугा́бик, तेरी इच्छा के अनुकूल तэरй иचч^ха कэ ануку́л

ПОТВО́РСТВОВАТЬ *несов* वढावा (प्रश्रय) देना бар^хава́ (прашрай) дэна́ *n*, प्रोत्साहित करना प्रотसा́हित кар'на́ *n*, आनाकानी करना а́ना-ка́ни кар'на́ *n* (закрывать глаза на что-л), ~ де́тям во всем — зна́чит их по́ртить हरबात मे लड-को का दिल रखना उन को खराब करना है

ПОТЁМКИ *мн* अघेरा अन्ध^хэра́ *m*, अधिकार अन्ध^х-ка́र *n*

ПОТЕМНЁТЬ *сов* 1. काला पडना (हो जाना) का́ला пар'на́ (хо́ джа́на) *nn*, कजलाना काдж'ла́ना *nn*, 2. (наступить — о темноте) अघेरा हो चलना अन्ध^хэра́ хо́ чал'на́ *nn*

ПОТЕПЛЁТЬ *сов* गरम हो जाना гарам хо́ джа́ना *nn*, गरमी पडना гар'मी пар'ना́ *nn* (о погоде)

ПОТЕРПЁТЬ *сов* 1. (проявить терпение) वर्दाश्त (सवर) करना бар-दा́шт' (сабар) кар'на́ *n*, 2. (испытать что-л) सहना साх'на́ *n*, सह लेना साх लэना́ *n*, भुगतना ब^хугат'на́ *n*, उठाना ут^хана́ *n*, ~ поражение शिकस्त खाना *n*, ~ неудачу नाकामयाव (असफल) होना (हो जाना) *nn* (मे व чем-л), ~ ущёрб नुकसान (हानि) सहना (उठाना) *n*, 3. (допустить) होने देना

खोने दэना́ *n*, सहना साх'ना́ *n*, सहन करना साхан кар'ना́ *n* (का что-л.)

ПОТÉР||Я *ж* 1. नाश नाश *n*, क्षय क्षाय *ж*, नुकसान नुक'सान *m*, हानि ха́ни *ж*, क्षति क्षति *ж* (урон), ~ в ве́се वजन का घटना *n*, ~ кро́ви रक्त-साव *m*, 2. *мн*. ~и во́ен हताहतों की तादाद (सख्या) हा́ताहातो́ की ता́दाद (सांक्'हा́) *ж*, лю́дские ~и जानी नुकसान *n*, जनहानि *ж*

ПОТЕРЯ́ТЬ *сов* खोना क'она́ *n*, खो देना (डालना) क'о дэना́ (दा́त'-ना́) *n*, गँवाना गा́वाना́ *n*, गँवा देना गा́वा दэना́ *n*, ~ вре́мя वक्त (समय) खोना *n*, ~ созна́ние बेहोश हो जाना *nn*, सुध-बुध खोना *n*, ~ терпе́ние धैर्य छोड़ देना *n*, ~ до-ро́гу रास्ता भूलना *n*

ПОТЕРЯ́ТЬСЯ *сов* 1. गुम होना (हो जाना) गुम होना́ (хо́ джа́ना) *nn*, गुमना गुम'ना́ *nn*, खोया जाना क^хойа́ दжа́ना *nn*, ~ в толпе भीड़ में गुम होना *nn*, 2. (растеряться) खोया सा रह जाना क^хойа́ सा राх́ दжа́ना *nn*, किर्तव्यविमूढ हो उठना किन्-कर्ताव'—विमू'र^х хо́ ут^х'ना́ *nn*, अनिश्चय हो जाना अनिश्चाय хо́ दжа́ना *nn*, हकबकाना हा́क'बाка́ना *nn* (स्मृतिभ्रंश)

ПОТЕСНÍТЬСЯ *сов* जगह (स्थान) देना दजागाх (सु'हान) दэना́ *n*

ПОТÉТЬ *сов* 1. पसीना आना पा-सйна́ а́ना *nn* (को о ком-л), 2

перен разг जोर मारना (लगाना) зор mā'r'nā (lagānā) *n*, सख्त मेहनत करना साख्त' मэх'нат кар'nā *n*, जीतोड़ कोशिश करना द्जि-тор को-शिш кар'nā *n*, 3 (становиться влажным) गीला हो जाना гйлā खो джānā *nn* (напр о стене), गीला (धुंधला) हो जाना гйлā (д'ūd'лā) खो джānā *nn* (напр о стекле)

потéха ж [दिल-] बहलाव [दिल-] бах'лāо *m*, विनोद विनोद *m*, मनोरजन मानो-रान्दजान *m*

потéшный прил मजे का मазэ कā, विनोदपूर्ण विनोद-पूरन'

потирáть несов मलना мал'nā *n*

потихóньку 1 (медленно) धीरे-धीरे द'यरэ-द'यरэ, आहिस्ता-आहिस्ता āхистā-āхистā, 2 (тихо) चुपके चुप'कэ, चुपचाप चुप-चाप, खमोशी से खामोश सэ, खुफिया तौर पर खुфийā ताोर पार (тайком)

пóтный прил पसीने से तर पसिनэ सэ तर

по-товáрищески нареч दोस्ताना достānā, दोस्तो (मित्रो) की तरह достō (मित्रō) क्य ताराख, मित्रवत् मित्र'-वत.

потóк *n* 1. धार द'ार ж, धारा द'ārā *ж*, प्रवाह правāх *n*, 2 перен धार द'ार *ж*, धारा द'ārā *ж*, झड़ी द्ज'ारн *ж*, बौछाड़ बाоч'ार *ж* (слов, ब्रानि), — слез अश्रुधार *ж*

потолóк *n* छत च'ат *ж*

потолстéть сов मोटा (स्थूल) हो जाना мотā (ст'у.1) खो दжānā *nn*,

मुटाना मутānā *nn*, मोटाई (मोटापा) लगना मотāй (мотāпā) लग'nā *nn* (को ० कम-ल)

потóм нареч बाद бāд, बाद को (मे) бāд को (мē), पश्चात् पашчāт, फिर प'ир (затем).

потóмок *m* वंशज वāшадж *n*, वंशधर वāш-द'ार *m*

потóмство *s* औलाद аолāд *ж*. *mn*, सतान सान्तāн *ж*

потомú 1 нареч इस वजह (कारण) [से] ис वаджах (kāран) [сэ], इस लिये ис लийэ, 2 союз ~ что क्योंकि кйōки, इस लिये कि ис लийэ कि

потонúть сов डूबना дуб'nā *nn*, डूब जाना дуб джānā *nn*

потóп *m* 1 प्रलय प्राचाय *m*, प्लावन плāवान *m*, 2 перен बाढ़ бār' *ж*

потопíть сов (напр судно) डुबाना дубонā *n*, डुबो देना дубо дэнā *n*, गर्क (जलमग्न) करना (कर देना) гарк' (द्जाल-मग्न') कार'nā (कार दэнā) *n*

потребíтель *n* 1 [उप]भोक्ता [उप']ब'октā *m* *неизн*, 2 (покупатель) गाहक गā'हक *n*, खरीदार खारйдār *m*, ग्राहक ग्रā'हक *n*

потреблénи||e *s* उपभोग उप'-ब'ог *n*, तováры ширóкого —я आम खपत (उपभोग) के माल *n* *nn*, आम उपयोग की चीजे *ч* *nn*

потребля́ть несов उपभोग करना उप'ब'ог कार'nā *n* (का च्चो.1),

इस्तेमाल करना इस्तэमाल кар'нā *n*
(использовать, का что-л)

потрѣбность *жс* जरूरत зару-
рат *жс*, आवश्यकता āвашнак'тā *жс*

потрѣбовать *сов.* 1. माँगना
māg'nā *n*, माँगना māgānā *n*, माँग
(अनुरोध) करना māg (анурод')
кар'нā *n*, 2. (нуждаться) जरूरत
(आवश्यकता) होना зарुरат (āва-
श्याक'тā) хонā *нп* (को *о* ком-л,
о чём-л, की *кого-л*, *что-л*); 3.
(вызвать) बुलाना булānā *n*, बुला
लेना булā лēnā *n*

потрѣпанный *прил* फटा
[-पुराना] п'атā [-पुरānā], जीर्ण
[शीर्ण] джирн' [-ширн']

потрѣска́ться *сов* चटकना चा-
так'нā *нп*, चटक जाना чатак джā-
нā *нп*, तड़कना тараक'нā *нп*

потрѣскивать *несов* कडकना
карак'нā *нп*

потроха́ *мн.* अंतडियाँ āт'рийā
жс. мн

потрош́ить *несов* अँतडी नि-
कालना (निकाल डालना) āт'ри *ни-*
кāl'nā (никāl дāl'nā) *n*

потруді́ться *сов* काम (मेह-
नत, परिश्रम) करना kāм (мэх'нат,
паришрам) кар'нā *n*, он да́же не
—лся उस ने तकलीफ भी न की.

потряса́ть *несов* 1 (размахи-
вать) [जोर से] हिलाना (हिला देना)
[Зор сэ] хилānā (хилā дэнā) *n*,
2 *перен* हैरत (अचभे) में डालना
хаэрат (ачамб'хэ) мē дāl'nā *n*,

हक्का-बक्का करना (कर देना) хак-
кā-баккā кар'нā (кар дэнā) *n*,
दहलाना दाх'лānā *n*, दहला देना
дах'лā дэнā *n* (ужасать)

потряса́ющий 1 *прич.* от
погряза́ть, 2 *прил* हैरत (अचभे)
में डालनेवाला хаэрат (ачамб'хэ) мē
дāl'nā-вālā, दिल दहलानेवाला दिल
дах'лānā-вālā, हृदयविदारक ध्रि-
दान-विदāрак (ужасный)

потрясе́ние *с* धक्का д'аккā
n, विक्षोभ विकшоб' *м*, मयन मान-
त'хан *n*

потрясти́ *сов* *с*и потрясать
поту́ги *мн* 1. (родовые) प्रसव-
वेदना прасав-вэд'nā *жс*, प्रसूति की
व्यथा прасути кй виа́т'ā *жс*, 2.
перен बेफायदा (व्यर्थ) कोशिशें бэ-
-фāн'дā (виарт') кошишэ *жс* *нп*

поту́пить *сов* — взор आँखें
भुकाना āк'хэ дж'укānā *n*, जमीन
की तरफ (ओर) ताकना зам्यान кй
тараф (ор) тāk'nā *n*, — го́лову
सिर भुकाना (भुका लेना) сир дж'у-
кāi ā (дж'укā лэнā) *n*, मुँह नीचा
करना мūх'нйчā кар'нā *n*

потускне́ть *сов* धीमा (फीका)
पडना (पड जाना) д'имā (п'икā)
пар'нā (пар джānā) *нп*, धुँधला
(धीमा) हो जाना д'уд'лā (д'имā)
хō джānā *нп*, धुँधला (निस्तेज) हो
जाना д'уд'лā (нистэдж) хō джā-
нā *нп* (*о* взоре)

потуха́ть *несов* बुझना будж'х-
нā *нп*, बुझ जाना будж'х джānā *нп*.

поту́хнуть сов см поту́хати.

поту́шить I сов बुझाना बु-
дж^хānā n , बुझा देना बुद्ध^хā
n , — lámpу चिराग (दीया) बुझाना
(वढाना) n , — огóнь आग (अग्नि)
ठडा (शीतल) करना n.

поту́шить II сов (напр иясо)
दम करना दाम кар'нā n

потя́гиваться несов अंगडाना
āg'rānā n , अंगडाई लेना (तोडना)
āg'rāi lēnā (тор'нā) n

потяну́ть сов 1. खीचना क^хīc'-
nā n , खीच लेना क^хīc lēnā n ,
घसीटना ग^хāsīt'nā n , तानना tān'-
nā n (расправить), 2. (весить)
तौल मे होना ताот मē хонā n ;
3 безл (повлечь) खीचना क^хīc'nā
n , खीच लेना क^хīc lēnā n (की
तरफ, की ओर куда-л)

потяну́ться сов 1. (пота-
щиться) खिंचना क^хīc'nā n ,
घसितना ग^хāsīt'nā n , 2. (напр-
о поле, лесе) फैलना प^хāel'nā n ,
पसरना пасар'nā n , विस्तृत होना
विस्त्रित хонā n , 3 (продлиться)
वीतना बित'nā n , गुजरना गुзар'-
nā n , 4 (к кому-л, чему-л)
वढना бар^х'nā n , वढ जाना бар^х
джānā n , 5. (один за другим) ताँता
लगना तātā лаг'nā n (का о ком-л,
о чём-л), 6. см потягиваться

поумне́ть сов समझदार (बुद्धि-
मान) बनना (बन जाना) самадж^х-
дār (बुद्ध^хīmān) бан'nā (бан
джānā) n

поучи́тельный прил. शिक्षादा
शिक्षा-प्राद, शिक्षादा शिक्खिदा
мак, उपदेशकारी उप'दеш-कारी.

похва́ла ж. प्रशंसा प्रशंसा ж.,
सगहना सगहना ж., प्रशंसा प्रशंसा ж.,
प्रशंसा प्रशंसा ж.

похва́лить сов. प्रशंसना प्रशंसना
nā n , बडाई (प्रशंसा, प्रशंसा, प्रशंसा)
करना (कर देना) प्रशंसना प्रशंसना
स्तुति, प्रशंसा प्रशंसा प्रशंसा
nā n (की को-ल, चिन्हा).

похва́лигься сов. प्रशंसना प्रशंसना
अपनी बडाई (प्रशंसा, प्रशंसा) प्रशंसना
[ap'nā āp] ap'ni प्रशंसना प्रशंसना
प्रशंसा кар'на n , प्रशंसना प्रशंसना
करना āgm'-शलāg'ā प्रशंसना n (के-
के-ल, चे-ल)

похва́льный прил. प्रशंसनीय
प्रशंसनीय, सगहनीय सगहनीय,
श्लाघनीय श्लाघनीय, — या प्रशंसनीय
ता प्रशंसनीय n.

похва́сгать сов. см. похва́сгать

похва́сгаться сов. प्रशंसना प्रशंसना
अपनी बडाई करना [ap'nā āp] ap'ni
बारā кар'на n , प्रशंसना प्रशंसना
ना) दैग मār'на (प्रशंसना) n (के-
के-ल, चे-ल).

похи́тить сов. चुरा

похи́щать несов. चुरा चुरा
हरण) करना चुरा चुरा चुरा
nā n , चुराना चुरा चुरा चुरा
चुरा लēnā n , सम्मान

похи́щение

चुरा चुरा (चुरा-ल)

похлёбка ж разг शोरवा शोर'-
ба м

похлѳпать сов сн похлопы-
вать; ~ в ладоши तालियाँ बजाना
तैलीनै बаджानै न, करतलध्वनि
करना кар-тал-दवानी кар'नै न

похлѳпывать несов. थपकी देना
(लगाना, मारना) त्'ап'क्य दैनै (मा-
गानै, मार'नै) न (पर को-ल.,
что-ल), थपथपाना त्'ап'त'ापानै न

похмѳлье с खुमार хумार न,
खुमारी хумारि ж

поход н कूच कुच म, मार्च मारч'
м, отправляться в ~ कूच करना न

походить несов मिलना-जुलना
मिल'नै-джुल'नै नн (से ना को-ल,
ना что-ल), सदृश होना सा-दृश हो-
नै नн (के ना को-ल, ना что-ल)

походка ж चाल चैल ж, गति
गति ж

походн||ый прил ~ порядок
कूच की व्यवस्था कुच क्य वीनावस्त'ै
ж, ~ая кўхня सफरी रसोईघर
साф'रि расой-г'ар म, ~ая кро-
вать सफरी पलग साф'रि पаланг'
м, ~ госпиталь सफरी अस्पताल
साफ'रि асп'тैल म.

похождѳние с चरित चारित म,
चरित्र चारित्र' म

похѳжий прил 1 मानिद मा-
निन्द', सदृश सा-दृश, अनुरूप अनु-
रूप, सा सै (ставится после срав-
нительного слова); ~ на тебя
तुझ सा, вы похѳжи на моего брата
आप की शकल मेरे भाई से मिल-

ती है, 2.: похѳже, что сегодня
бўдет дождь मालूम होता है कि
आज पानी बरमेगा मालूम होता है
कि अद्व पानी बार'सैगै, по его
разговѳру похѳже, что он недо-
волен उस की बात। से झलकता है
कि वह नाराज है उस क्य बातै स
द्व'खालाक'तै खै क्य वाच नै-पैस खै

похоронить сов прил, перен
गाडना गैर'नै न, दफन करना (कर
देना) दाफान कार'नै (कार दैनै) न,
दफनाना दाф'नैनै न, गाड (दफना)
देना गैर (दाफ'नै) दैनै न

похоронн||ый прил दफन (दफ-
नाने) का दाफान (दाफ'नैनै) कै,
अत्यक्रिया-सवधी अन्ति'-क्रीयै-सम्-
बन्द'ै, ~ое бюрѳ जनाजे की व्य-
वस्था करनेवाला आफिस म, ~марш
जनाजे के साथ का मार्च न

похороны ин अत्यकर्म अन्ति'-
-कार्म' म; दफन दाफान म, समाधि
समाधि'नै ज (погребение)

похоть ж काम कैम म, काम-
वासना कैम-वैस'नै ज

похудѳть сов दुबला (पतला)
हो जाना दुब्'लै (पात'लै) खै दजानै
नन, घुलना ग'ुल'नै नन

поцеловать сов चूमना चूम'नै
न, चूमा लेना चूमै लैनै न, चुवन
लेना चुम्बान लैनै न

поцеловаться сов चूमना चूम'-
नै न

поцелуй м चुम्मा चुम्मा म,
बोसा बसै म, चुवन चुम्बान न

поцв||а ж 1 मिट्टी मिट्टि ज,

जमीन *जमिन* *ज*, 2 *पर* *जमीन*
जमिन *ज*, ~ *उसके* *उस* के पैरो तले से *जमीन*
खिसकने *लगी*, *सоздать* (*подготов-*
вить) ~ *у* *जमीन* तैयार करना *न*
 (के लिये *для* *чего-л*)

почём *нареч* (*по* *какой* *цене*)
कितने *मे* (*को*) *कित'नэ* *मँ* (*को*), [*इस*
की] *कीमत* *क्या* है [*ис* *क्य*] *क्यामत*
क्या *ख़ाэ*, ◇ ~ *я* *знаю?* *разг* *खुदा*
(क्या) *जाने?* *खुदा* (*क्या*) *दजाने?*

почему *нареч* 1 *вопросительн*
किस *लिये* *किस* *लिये*, *वयो* *क्य*, 2
относительн (*вследствие* *чего-л*,
по *причине* *чего-л*) *जिस* से *दजिस*
सэ, *जिस* के *सबब* (*कारण*) *दजिस* *कэ*
साबाब (*कारण*), *वот* ~ *यही* *कारण*
 है [*कि.* .]

почему-либо *нареч* *किसी* *सबब*
 (*कारण*) से *किस* *साबाब* (*कारण*) *सэ*
प०च *लिखावट* *लिख* *आवत* *ज*,
खत *खत* *म*, *हस्तलिपि* *खत'-लिपि*
ज, *प०च* ~ *भद्दी* *लिखावट* *ज*,
बदखत *म*

почернеть *сов* *काला* (*स्याह*) *हो*
जाना *काला* (*सियाह*) *खो* *दजाना* *न*

почерпнуть *сов* *पर* (*प०च*
इस्तेमाल) *हासिल* (*प्राप्त*) *करना*
 (*कर* *लेना*) *हासिल* (*प्राप्त*) *कार'ना*
 (*कार* *लेना*) *न*, *पाना* *पाना* *न*

почесать *сов* 1 (*शेर्स्ट* *и* *त* *न*)
धुनना *द'उन'ना* *न*, *साफ* *करना* *साफ*
कार'ना *न*, 2 (*रुकु*, *नोस* *и* *त* *न*)
खुरचना *क'उराच'ना* *न*, *खुजलाना*
क'उद'लाना *न*

почесаться *несов* *अपने* *आप* *को*
खुजलाना *अप'नэ* *आप* *को* *क'उद'लाना* *न*.

п०च *इज्जत* *इज्जत* *ज*,
आदर *आदर* *म*, *सम्मान* *सम्मन* *म*
प०च *आदर* *आदर* *म*, *सम्मान*
सम्मन *म*, *ब०र* *Знак* *Почета*
सम्मान *पदक* *म*

почётный, *प्रि* 1 (*प०च*
इज्जत *इज्जत* *ज*) *सम्मानित* *सम्मन-*
नित, *माननीय* *मान'नीय'*, 2. (*о* *пре-*
зидиуме, *об* *академике* *и* *т* *н*)
अवैतनिक *आवैत'निक*, *सम्मानित* *सम्म-*
नित, ~ *प०च* *सम्मानित* (*इज्जत*
का) *पद* *म*, *सम्मानपद* *म*, ~ *चलन*
सम्मानित *सदस्य* *म*, 3 (*являющийся*
проявлением *почета*), ~ *आदर*
मानपत्र *मान-पत्र'* *म*, ~ *कारा'ल*
सम्मानार्थ *सेना-प्रदर्शन* *सम्मनार्थ'*
सना-प्रदर्शन *म*, *सम्मानाभिवा-*
दन *सम्मनार्थ'निवादन* *म*

почин *म* *पहल* [*कदमी*] *पाखल*
 [*काद'मी*] *ज*, *सूत्रपात* *सूत्र'-पात* *म*.

починить *сов* *म* *починять*
починка *ज* *मरम्मत* *मराममत*
ज, *दुरुस्ती* *दुरुस्ती* *ज* (*напр* *चा-*
сов)

починять *несов* *मरम्मत* *करना*
मराममत *कार'ना* *न* (*की* *चो-ल*),
दुरुस्ती *करना* *दुरुस्ती* *कार'ना* *न*
 (*напр* *часы*, *की* *चो-ल*)

почитание *с* *उपासना* *उपास'ना*
ज, *आराधन* *आराध'न* *म*, *इज्जत*
इज्जत *ज*, *आदर* *आदर* *म*, *सम्मान*
सम्मन *म* (*уважение*)

почитать *I* *несов* (*уважать*)

इज्जत (श्रद्धा, पूजा) करना иззат (шраद्ध^खा, пृद्धा) кар'на *n* (की *кого-л* , *что-л*).

почита́ть II *сов* पढ़ना пар'на *n* , पढ़ सुनाना (लेना) пар^ख сунाना (लाना) *n*

почи́ть *сов* ~ на लावराх अपनी कामयावियो पर खुशियाँ मनाना अप'नी *काम-याबियौ* пар *хуший* माना *n*

по́чка I *ж* *бот* कली काली *ж* , कोपल कूपल *м*

по́чка II *ж* *анат* गुरदा гур'-दा *м*

по́чта *ж* 1. डाँक दाँक *ж* ; 2 (*помещение*) डाकघर दाँक-ग^खार *м* , डाक-खाना दाँक-खाना *м*

почта́льо́н *м* डाकिया दाँकीया *म* , डाकवाला दाँक-वाला *म* , चिट्ठी-रसौँ चिट^खी-रसा *म* , पत्रवाहक पत्र'-वाहाक *म*

почта́мт *м* डाकघर दाँक-ग^खार *म* , डाकखाना दाँक-खाना *म*

почте́ние *с* आदर आदर *म* , इज्जत иззат *ж* , सम्मान सम्मान *म* , श्रद्धा श्राद्ध^खा *ж*

почте́нный *прил* इज्जतदार иззат-दार , आदरणीय आदर'नीय' , पूजित पृद्धित , सम्मानित सम्मानित

почти́ *нареч* लगभग लग-ब^खаг , करीव करीव करीब-करीब , करीवन करीबान , प्राय . प्रायः

почти́тельн||ый *прил* 1 आदर-सूचक आदर-सूचक , आदरसहित आदर-साहित ; सविनय सा-विनाय (*о челове-*

के) , 2. (*большой*) काफी बड़ा काफ़ी बारā ; на ~ом расстоянии काफी बड़ी दूरी पर

почти́ть *сов см* почитать I
почто́в||ый *прил* डाक का दाँक , ~ ящик पोस्ट-बक्स *म* , लेटर-बक्स *म* , डाक-बक्स *म* , ~ая бума́га नोट-पेपर *म* , लेटर-पेपर *म* , ~ая карточка [पोस्ट-]कार्ड *म* , ~ая ма́рка पास्टेज-स्टाप *म* , डाक का टिकट *म* , ~ перевод पोस्टल-आर्डर *म* , ~ая посылка डाक-पार्सल *म* , ~ поезд डाकगाडी *ж* , मेल-ट्रेन *ж*

почу́вствовать *сов* महसूस करना माख'सूस कार'ना *n* , अनुभव करना अनुब^खाव कार'ना *n* (*ка что-л*)

почу́ди||ться *сов разг* दिखाई पड़ना दिख^खाई पार'ना *नп* , प्रतीत होना प्रतित खोना *नп* , мне ~лось [что...] मुझे दिखाई पड़ा है [कि.]

пошата́нуть *сов* हिलाना хिला *ना* *n* , हिला देना хिला *दाना* *n*

пошата́нуться *сов* 1. हिलना खित'ना *नп* , हिल जाना खिल *दजाना* *नп* , 2 *перен* गिरना गिर'ना *नп* , विगडना बिगार'ना *नп*

поши́вка *ж* सिलाई सिलाई *ж* , पोши́вочн||ый *прил* ~ая мастерская दर्जी की दुकान दारजी की *दुकान* *ж*

по́шлина *ж* चुगी चुंगी *ж* , महसूल माख'सूल *म* , शुल्क शुल्क' *म* , कर *कर* *म*

по́шлость *ж* बाजारू बात बाज़ा *रु* बात *ж* (*замечание, поступок*)

по́шлый *прил* बाजारू bāzārū
ру

пошту́чный *прил* अलग-अलग
алаг-алаг

поща́да *жс* रहम рахам *м*, दया
дайā *жс*

пощади́ть *сов* 1. रहम (दया)
करना (कर देना) рахам (дайā)
кар'нā (кар дэнā) *п* (पर, के ऊपर
кого-л, что-л), 2 *перен* (сохра-
нить) बचाना бачānā *п*, बचा देना
бачā дэнā *п*

пощёчина *жс* [मुँह पर] थप्पड़
[мўх пар] т'аппар *м*, भापड़ дж'ā-
пар *м*, तमाचा тамāчā *м*

пош́упать *сов* टटोलना татол'-
нā *п*, टोहना тох'нā *п*

поэ́зия *жс* शायरी шāй'ри *жс*,
कविता кавитā *жс*, पद्य падй' *м*
(в противоположность прозе)

поэ́ма *жс* काव्य кāвй' *м*, कवि-
ता кавитā *жс*

поэ́т *м* शायर шāйар *м*, कवि
кави *м*

поэте́сса *жс* कवियत्री кавийат-
ри *жс*

поэти́ческ||ий *прил* काव्यगत
кāвй'-гат, काव्य-संबंधी कāवй'-сам-
банд'й, कवित्वपूर्ण कавит्व'-пूरн',
कवित्वमय कавित्व'-май (*напр`о за-
мысле и т п*), —ое дарова́ние
कवित्व-शक्ति *жс*

поэти́чность *жс* काव्यात्मकता
кāвйāтмак'тā *жс*

поэ́тому *нареч* इस लिये (का-

रण) ис лийэ (kāран), अतः атах,
अतएव ата-эв.

появи́ться *сов см* появля́ться
появлéние *с* 1. निकलना ни-
кал'нā *м*, जाहिर (प्रकट) होना
зāхир (пракат) хонā *м.*, बाहर नि-
कलना бāхар никал'нā *м.* (*выход
наружу*), दिखाई देना дик'āй дэнā
м (*на глаза*), 2. (*возникновение*)
पैदा होना паэдā хонā *м*, उत्पत्ति
утпатти *жс*, अभ्युदय аб'йудай *м*

появля́ться *несов* 1. निकलना
никал'нā *пп*, निकल आना никал
ānā *пп*, जाहिर (प्रकट) होना (*हो
जाना*) зāхир (пракат) хонā (*хо
джāнā*) *пп*, बाहर निकलना бāхар
никал'нā *пп* (*выходит наружу*);
दिखाई देना дик'āй дэнā *пп* (*по-
казываться*), у меня появи́лись
седы́е во́лосы मेरे सिर मे सफेद
बाल आये, 2 (*возникать*) पैदा
(उत्पन्न) होना (*हो जाना*) паэдā
(утпанн') хонā (*хо джāнā*) *пп*,
[आदत] पडना (*लगना*) [āдат] пар'нā
(лаг'нā) *пп* (*о привычке*)

по́яс *м* 1. कमरबंद камар-банд'
м, पेटी пэти *жс*, спаса́тельный —
बचाव-पेटी *жс*, जीवतरक्षणी पेटिका
жс, 2. (*талия*) कमर камар *жс*, по
— कमर तक ऊँचा (*высокий*), कमर
तक गहरा (*глубокий*), 3. *геогр*
कटिबंध कати-банд' *м*, ◇ *кля-*
няться в — कमर तक शरीर को
भुकाता *п*

пояснё́ние *с* 1. (*действие*) स्प-

ष्ट करना सपश्ट' कार'ण म, 2.
(*तोलकरण*) स्पष्टीकरण सपश्ट-
-करण म

пояснительный прил व्याख्या-
त्मक वैयाक्यैगмаक

пояснѣть сов см пояснѣть

поясница जस कमर कामार जस

ПОЯСНЯТЬ *несов* समझाना сам'-
дж^хānā *п*, समझ देना сам'дж^хā
дэнā *п*, स्पष्ट करना (कर देना)
спашт' кар'нā (кар дэнā) *п*

прабабушка ж परदादी пар'дā-
'дй ж (по отцовской линии), परना-
नी пар'на̄нй ж (по материнской
линии)

मताधिकार *м*, вссобщее избира-
тельное — सार्वजनिक मताधिकार *м*
п्रा́во II вводн сл разг सही
साँखि, सचमुच सच-муч, वास्तव मे वा-
स्तव *м*

правово́й прил कानूनी कानूनि,
कानूनवादी कानून-वादि

правомо́чный прил अधिकार-
युक्त अद्विकार-युक्त'

правонаруши́тель *м* मुजरिम
मुज'рим *м*, अपराधी अप'раध'и *м*

правописа́ние *с*. हिज्जे खिज-
जэ *м*, वर्तनी वарт'ни *ж*, वर्ण-
विन्यास варн'-виниас *м*

правосу́дие *с* इन्साф инсаф
м, न्याय निाय *м*

право́та *ж* सचाई सачай *ж*,
सत्यता सат'та *ж*

пра́вый I прил 1. (расположен-
ный справа) दाहिना दा'хинā, दायाँ
да'йā, 2. полит दक्षिण дакшин,
दाहिनेपथी दा'хинэ-пант'я, दक्षिणप-
थी дакшин-пант'я (напр о дея-
теле, газете)

пра́в||ый II прил (правиль-
ный, справедливый) सच्चा सаччā,
—ое де́ло न्यायपूर्ण उद्देश्य *м*

пра́вящ||ий 1. прич от пра-
вить, 2. прил हुक्मराँ хукм'ра,
शासक शासак, —ие кла́ссы शासक-
वर्ग *м* *мн*.

пра́дед *м* परदादा пар'дада *м*
(по отцовской линии), परनाना
пар'нанā *м* (по материнской ли-
нии)

пра́здник *м* त्योहार т'йо'ха'р *м*,
उत्सव утсав *м*, पर्व парв' *м*

пра́здновать несов मनाना ма-
нанā *п*

пра́здность *ж* 1. (незаян-
тость) सुस्ती суст'и *ж*, काहिली
ка'хили *ж*, आलस āлас *м*, 2. (не-
нужность) व्यर्थता в'ярт'гā *ж*,
निरर्थकता нирарт'хак'тā *ж*

пра́здный прил 1. (незаян-
тый) सुस्त суст', काहिल का'хил,
आलसी āл'си, 2. (ненужный) फजूल
фазул, व्यर्थ व'ярт'х', निरर्थक нир-
арт'хак

пракрѝт *м* प्राकृत प्रा'крित *ж*
пра́ктик||а *ж* अमल амал *м*,
व्यवहार в'яв'ха'р *м*, प्रयोग прайог
м, на —е अमल (व्यवहार) मे.

практикова́ть несов अमल
(प्रयोग, व्यवहार) करना амал (пра-
йог, в'яв'ха'р) кар'на *п*

пра́ктический прил अमली
ам'ли, व्यावहारिक в'яāv'ха'рик, —
ум [साधारण] सासारिक बुद्धि *ж*

пра́ктичный прил व्यावहारिक
व'яāv'ха'рик, व्यवहार-कुशल व'яв'-
ха'р-кушал, दुनियादार दुнийā-да'р,
कामचलाऊ काम-чалау (удобный,
легко применимый)

прах *и* 1. खाक ха'к *ж*, धूल
д'хул *ж*, 2. (останки) शरीर की
मिट्टी шар'ир к'и мит'ти *ж*, चिता-
भस्म читā-б'хасм' *м*, ♦ всё пошло
пра́ом разг सब कुछ धूल-धूसरित
हो गया

пра́чечная ж लाड्डी लाण्ड्रि
ж, धोबीखाना द'обй-ханā м

пра́чка ж धोविन द'обин ж,
कपडे धोने का काम करनेवाली का-
प'рэ द'онэ кā кām кар'нэ-вāлй ж

пребыва́ние с रहना रा'нā м,
होना хонā и, वास वās м (про-
живание)

пребыва́ть несов रहना रा'нā
нп, होना хонā नп; — в неведе-
нии आँखो पर पर्दा पडना नп (की
о ком-л)

превзойти́ сов см превосхо-
дить

превозмо́чь сов काबू पाना कāбу
пāнā н (पर что-л), जीत (विजय)
पाना (हासिल करना) द्जयत (वि-
दजय) पāнā (खāसिल кар'нā) н. (पर
что-л), — устáлость थकावट
(थकान) मिटाना न

превознести́ сов см перевоз-
носить

превозно́сить несов. वडाई
(प्रशसा) करना барāй (प्राशāсā)
кар'нā н (की кого-л, что-л)

превосходи́ть несов आगे वढना
(वढ जाना) āгэ бар'х'нā (бар'х
джā-
нā) नп (से кого-л, что-л, मे व
чем-л), बेहतर होना (हो जाना)
бэ'х-тар хонā (хо джāнā) नп, ज्या-
दा (अधिक) होना (हो जाना) зйāдā
(ад'хик) хонā (хо джāнā) नп (से
кого-л, что-л, मे व чем-л), — чй-
сленностью तादाद (सख्या) मे वढना
(ज्यादा होना, अधिक होना) नп

превосходи́и прил. 1. वटिया
बार'нā नैजय, उत्तम उत्ताम,
सर्वोत्तम सर्वोत्ताम, श्रेष्ठ श्रेश्ठ',
उत्कृष्ट उक्थ्रिश्ठ'; 2.: — ая стéпень
ग्राи सर्वाधिकता-सूचक रूप सर्वā-
द'хик'tā-सूचाक रूप и

превосхо́дство с. उत्तमता उत्-
ताम'tā ж., श्रेष्ठता श्रेश्ठ'tā ж,
उत्कृष्टता उक्थ्रिश्ठ'tā ж

преврати́ть(ся) сов сч пре-
враща́ть(ся)

преврати́то нареч गलती
(अन्याय) से गल't्या (अन्याय) सэ, —
поня́ть गलत समझना न, मिथ्या
जानना न; — исто́ковāть झूठा अर्थ
लगाना (वैठाना) न

преврати́тый прил गलत गलत,
असत्य असाद्य', मिथ्या मित'यā नैजय

превраща́ть несов बदलना ба-
дал'нā न, बदल देना बादā दēā
н, परिवर्तित (परिणत) करना (कर
देना) परिवार्ति (परिणत) кар'
नā (кар дēā) न (मे व кого-л, во
что-л)

превраща́ться несов बदलना
бадал'нā नп, बदल जाना बादā
джāнā नп, परिवर्तित (परिणत) हो
जाना परिवार्ति (परिणत) хо
джāнā नп

превраще́ние с बदलना бадал'-
нā м, परिवर्तन परिवार्ताи м,
रूपांतर रूपāन्तर म

превы́сить сов см превыша́ть
превыша́ть несов. 1. पहुँचना
पा'х'уч'нā नп, पहुँच जाना पा'х'уч

джānā *нп* (से ऊपर *что-л*), ऊँचा उठना (उठ जाना) ūchā *उत्^хнā* (*उत्^х джānā*) *нп* (से *что-л*), ज्यादा होना зйādā *хонā* *нп* (से *что-л*); ~ вдвоё, втрёе दुगना, तिगुना ज्यादा हो जाना *нп* (से *что-л*), 2. (*права, полномочия*) हद (सीमा) के बाहर हो जाना *хад* (сймā) *кэ* *бāхар* *хо* *джānā* *нп*, अतिक्रम करना *ати-крам* *кар'нā* *п*

прегрāда *жс*. आड *ār* *жс*, रोक *рок* *жс*, रुकावट *рукāват* *жс*, बाधा *бāд^хā* *жс* (*помеха*), ♠ *грудобрюш-ная* ~ *анат* *प्राचीर* *м*, *उप* *प्रा-चीर* *м*

преградить *сов см* *преграждать*

преграждать *несов* *ро* *कना* *ро-क'нā* *п*, *ро* *क* *देना* (*रखना*) *рок* *дэ-нā* (*рак^хнā*) *п*, *बद* *करना* *банд'* *кар'нā* *п*

предавать *несов* 1. *गद्दारी* *कर-ना* *гаддāर्य* *кар'нā* *п* (*के* *साथ*, *के* *प्रति* *кого-л*, *что-л*), *विश्वासघात* *करना* *विश्वāस-ग^хāt* *кар'नā* *п*, *गद्दारी* (*विश्वासघात*) *करके* *पकडवा* *देना* *гаддāर्य* (*विश्वāस-ग^хāt*) *кар'कэ* *पा-кар'вā* *дэнā* *п* (*выдавать, отда-вать*), 2. ~ *суду* *मुकदमा* *चलाना* *मुकाद'мā* *чалāнā* *п* (*के* *खिलाफ* *को* *го-л*), ~ *забвению* *फरामोश* (*विस्मरण*) *करना* (*कर* *देना*) *п*, *दिल* *से* *भुलाना* *п*

предаваться *несов* *लग* *ना* *лаг'-нā* *нп* (*मे* *चेमु-ल*), *मग्न* *होना* *मा-*

ग्न' *хонā* *нп* (*погружаться* *во* *что-либо*), *धुन* *सवार* *होना* *द^хун* *सावār* *хонā* *нп* (*чувствовать* *пристра-стие*, *पर* *о* *ком-л*, *की* *чему-л*)

предāние *с* (*рассказ, поверье*) *रिवायत* *रिवāйāt* *жс*, *पुरानी* *कथा* *पुरāन्य* *कāt^хā* *жс*, *उपाख्यान* *упā-क^хиāन* *म*

преданность *жс* *वफादारी* *वा-फā-दārй* *жс*, *अनुराग* *анурāг* *म*, *निष्ठा* *ништ^хā* *жс*

преданный *прил* *वफादार* *वा-फā-दār*, *अनुरागी* *анурāगी*

предāтель *м* *गद्दार* *гаддār* *म*, *द्रोही* *द्रोहि* *म*, *विश्वासघातक* *वि-श्वāस-ग^хāतक* *म*

предāтельский *прил* *गद्दारी-* *भरा* *гаддārй-б^харā*, *द्रोही* *द्रोहि*, *विश्वासघातक* *विश्वāस-ग^хāतक*

предāтельство *с* *गद्दारी* *гаддār-र्य* *жс*, *द्रोह* *द्रोह* *म*, *विश्वासघात* *विश्वāस-ग^хāt* *म*

предāть(ся) *сов см* *предавать* *(-ся)*

предварительн||ый *прил* *प्रार-भिक* *प्रāрамб^хिक*, *प्राथमिक* *प्रā-त^хमिक*, ~ *ое* *заключение* *योर* *मुक-दमे* *से* *पहले* *कारावास* *म*

предвѣстник *и* *अग्रदूत* *агр'-दूत* *म*

предвещāть *несов* *पेशीनगोई* (*भविष्यद्वाणी*) *करना* *पेशीन-गोई* (*ब^хाविश्याद-वāन्य*) *кар'नā* *п*

предвзятый *прил* *पहले* *ही* *से* *मन* *मे* *स्थिर* *कर* *लिया* *हुआ* *पा^хलэ*

хй сэ ман мѣ ст'ир кар линā хуā,
पूर्वनिश्चित पुरव'-निश्चिन्त.

предвѣдетъ *несов* पहले से देख-
ना (देख लेना) пах'лэ сэ дэк'нā
(дэк' лэнā) *n*, भापना ब'ाप'नā *n*
(угадывать)

предвѣдѣться *несов* इतिजार
(प्रतीक्षा) किया जाना इतिजार् (प्रा-
त्यक्षā) किनā द्जāनā *nn*, ~ится
похолодāние सर्दी पडने का इतिजार
किया जा रहा है, सर्दी पडने की
प्रतीक्षा की जा रही है

предвкусѣть *сов сн* предвку-
шāть

предвкушāть *несов* उम्मेद (आ-
शा) करना उम्मэд (āshā) кар'нā *n*,
पहले से विचार कर लेना पाх'लэ
сэ вичār кар лэнā *n*, जी ही जी
मे पहले से मजा लेना द्जй хй द्जй
мѣ पाх'लэ сэ мазā लэнā *n*, खुशी
से इतिजार करना खुशй सэ इतिजार्
кар'нā *n* (का *что-л*), खुशी से
प्रतीक्षा करना खुशй सэ प्रत्यक्षā
кар'नā *n* (की *что-л*)

предводѣтель *м* अगुआ агуā
м, मुखिया मुक्'инā *м*

предводѣтельство *несов*
अगुआई करना агуāй кар'нā *n* (की
кем-л, *чем-л*)

предвосхѣтитъ *сов см* пред-
восхищāть

предвосхищāть *несов* पहले ही
से देखना (देख लेना) пах'लэ хй сэ
дэк'нā - (दэк' लэнā) *n*, पहले ही
से जान लेना पाх'लэ хй सэ द्जāन लэ-

нā *n*. (узнавать); पहले ही से व्यव-
हार करना पाх'लэ хй सэ वйāv'хār
кар'нā *n* (делать *что-л*)

предвѣборный *прил* चुनाव
(निर्वाचन) से पहले का चुनāо (पिर-
वāचान) सэ पाх'लэ कā

предѣл *м* हद хад *жс*, सीमा सй
मā *жс*; положить ~ खातमा (अत)
करना *n* (का *чему-л*), दोग्ती दो ~ा
नीचोस्ति नीचता की हद कर देना *n*

предѣльный *прил* हद दर्जे का
खад दार्द^ж कā, चरम सीमा का च
राम सйमā कā

предзнаменовāние *с* सगुन са
गुन *म*, शकुन शाकुन *म*, लक्षण ला
क्षान *म*, दुरनो *मे* ~ वुरा सगुन *म*,
अशकुन *म*, अलक्षण *म*

предикативный *прил* ग्रान
विधेय-सवधी विद'एन'-सामबान्द'य

предислōвие *с* मुकदमा मुकाद'
मā *म*, भूमिका ब'ुमिका *जс*, प्राक्कथन
प्राक्-कत'एन *म*; प्रकाशकीय प्रा-
काश'क'यन' *म* (издателя)

предлагāть *несов* 1. देना दēнā
n, पेश (उपस्थित) करना पेश (उपा-
स्त'ित) кар'नā *n*, प्रस्ताव करना
प्रास्तāо кар'नā *n* (नाप्र ना со
брании), 2. (приказывать) हुक्म
(आज्ञा) देना хукм' (āгйā) дэнā *n*,
он предложил мне пойти домōй
उस ने मुझे घर जाने को कहा

предлōг *І* *м* (повод) वहाना
बाхāнā *म*, उपलक्ष्य उप'लाक्ष्य' *म*,
под ~ом के वहाने *послелог*, वहाना
करके (का *чего-л*)

предлóg II м грам पूर्वसर्ग
 пурв'-сарг' м

предложéние I с 1 в разн
 знач तजवीज тадж'виз ж , प्रस्ताव
 прастао м , सुभाव судж^хао м ,
 дéлать — शादी की दरखास्त करना
 п (се кому-л.), विवाह का प्रस्ताव
 करना п (се кому-л.), 2 эк спрос
 и — माँग और पूर्ति माँग аор пур-
 ти ж

предложéние II с грам वाक्य
 вākй' м , глāvное — मूल वाक्य м ,
 придáточное — गौण वाक्य м

предложítь сов см предла-
 гáть

предлóжный прил грам —
 падéж सबधबोधक पूर्वसर्ग-सबधी का-
 рак самбанд^{х'}-бод^хак пурв'-сарг'-
 -самбанд^хй кāрак м

предмéстье с उपनगर уп'на-
 гар м

предмёт м 1 चीज чйз ж , वस्तु
 васту ж , पदार्थ पादāрт^{х'} м , —ы
 пёрвой необходимости जीवन की
 साधारण आवश्यकताएँ ж мн , —ы
 рóскоши ऐशो-आराम की चीजे ж
 мн , विलासिता की वस्तुएँ ж мн ,
 2 (тема) मजमून маз'мун м , वि-
 षय вишай м , 3 (в преподавании)
 मजमून मаз'мун м , विषय вишай м

предмётный прил विषय-सबधी
 вишай-самбанд^хй , — указáтель
 विषय-सूची ж

предназначáть несов [пहले से]
 мукарр (नियत) करना (कर देना)

[пах'лэ сэ] мукаррар (нийат)
 кар'нā (кар дэнā) п

предназнáчить сов см пред-
 назначáть

преднамеренный прил पहले
 से सोचा हुआ пах'лэ сэ сочā хуā,
 इच्छित इच्छित, सोद्देश्य सोद्देश्य'

прéдок м पुरखा пур'к^хā м ,
 пурвж пурвадж м

предостáвить сов см предо-
 ставлять

предоставлять несов देना дэнā
 п , दे देना дэ дэнā п , प्रदान करना
 (कर देना) प्रादान кар'нā (кар
 дэнā) п , —удóбный слўчай मौका
 (अवसर) देना (प्रदान करना) п , —
 ски́дку रिआयत देना п , — в чье-л
 распоряжение किसी की खिदमत
 (सेवा) मे पेश (उपस्थित) करना п

предостерегáть несов चेतावनी
 देना чэтāонй дэнā п , सजग (सचेत)
 करना са-джаг (са-чэт) кар'нā п ,
 आगाह (चेतन) करना āgāх (чэтан)
 кар'нā п , खबरदार करना хабар-дār
 кар'нā п

предостережéние с चेतावनी
 чэтāонй ж

предостерéчь сов см предо-
 стерегать

предосторóжность||ь ж एहति-
 यात эх'тийāt ж , [पूर्व-]सावधानता
 [पूरव'] саод^хāн'тā ж , прини-
 мáть мéры —и एहतियात कर-
 ना п

предосудíтельный прил नि-

दनीय निन्द'नीय', निदास्पद निन्दā-
спад, गर्हित गर्हित

предотвратить сов сн пред-
отвращать

предотвращать несов टालना
та́л'на *n.*, रोक देना рок дэна *n.*,
निवारण करना निवāरण кар'на *n.*
(का что-л)

предохранение с वचाना бачā-
на *m.*, वचा देना бачā дэна *m.*,
वचाव бачāо *m.*, रक्षा राक्षā *ж*

предохранитель *m* मेख गाई
га́рд' *m.*, эल फ्यूज фйूз *и*

предохранительный прил.
वचाने (वचाव, रक्षा) का बачāनэ (ба-
чāо, раक्षā) кā, — क्लāпан मेख.
सेफटी-वाल्व *m*

предохранить сов см предо-
хранять

предохранять несов वचाना ба-
чāна *n.*, वचा देना бачā дэна *n.*,
वचाव करना бачāо кар'на *n.* (का
кого-л, что-л), रक्षा करना राक्षā
кар'на *n.* (की кого-л, что-л)

предписание с हुक्म хукм' *m.*,
शासन शāсан *m.*, हुक्मनामा хукм'-
-нама *m*

предписать сов сн предписы-
вать

предписывать несов हुक्म
(आज्ञा) देना хукм' (āгня) дэна *n.*,
हुक्म चलाना хукм' чалāна *n.*

предполагать несов 1 अटकल
(कयास) लगाना (करना) अत'काल
(कायास) лага́на (кар'на) *n.*, अदाजा

लगाना अदाजा лага́ना *n.*, अनुमान
करना अनुमा́न кар'на *n.*, मान लेना
माँ लेना *n.* (допускать), 2. (на
переваться) इरादा (सकल्प) करना
(रखना) इरादा (संकल्प') кар'ना
(राक्ष'ना) *n.*, नीयत करना (रखना)
नियत кар'ना (राक्ष'ना) *n.*, मकसद
(उद्देश्य) लेना माक'साद (उद्देश्य')
लेना *n.* (का что-л), चाहना चाх'
ना *n.* (хотеть), आशा करना आशा
кар'ना *n.* (надеяться)

предположение с. अटकल अत'
काल *ж*, कयास कायास *и*, अनुमान
ануमा́न *m*

предположить сов сн предпо-
лагать 1.

предпоследний прил उपात्य
उपांति'

предпосылка *ж* शर्त शарт' *ж*
(условие), बुनियाद бунिया́д *ж*,
आधार आदा́р *m.* (основание), फि
लос पूर्ववियव पūर्ववायав *и*,
पूर्वोत्तर पद पūर्वोत्तर पाद *и*

предпочесть сов см предпо-
читать

предпочитать несов 1. तरजीह
(प्रधानता) देना тар'джих (प्राद'खान'-
ता) дэна *n.* (को кого-л, что-л),
के वजाय кому-л, чему-л.), ज्यादा
(अधिक) पसद करना з्या́दा (अधिक)
пасанд' кар'на *n.*, इस्तिहार करना
ихтийāр кар'на *n.* (выбирать), 2
(считать за лучшее) अच्छा समझ-
ना (जानना) ачч'хā самадж'на
(दजāн'на) *n.*

предпочтѣние с तरजीह тар'-
джйх жс , प्रधानता प्राद^хान'ता ж

предпочтительный прил बेह-
तर бэ^х-тар, स्पृहणीय спри^х'нй'

предприимчивость ж व्यवहार-
पटुता व्йав'хार्-патута ж , साहस
сāхас м

предприимчивый прил मन-
चला ман-чалā, व्यवसायिक व्йав'сā-
йик, व्यवहार-पटु व्йав'хार्-пату

предприниматель м धधेवाला
द^ханд^хэ-вāлā м , व्यवसायी व्йав'-
сāйй м

предпринимать несов शुरू
(आरम्भ) करना शुру (āрамб^х)
кар'нā п , अपने ऊपर लेना ап'нэ
упар лэнā п (напр какой-л труд),
इस्तियार करना ихтийār кар'нā п
(напр меры), ~ шагі к-чему-л.
किसी की ओर कदम बढ़ाना п

предпринять сов см пред-
принимать.

предприятие с 1 कारखाना
kāр-хāнā м (промышленное), व्या-
पार व्йāпār м (особ коммерче-
ское), 2 (предпринятое дело) काम
kāм м , कार्य kāрй' м , рискован-
ное ~ जान-जोखिम का काम м ,
दु साहसिक कार्य म

предрасположение с पूर्वप्रवृत्ति
пурв'-правритти ж

предрассудок м पूर्वसंस्कार
пурв'-сāскār м , अधविश्वास ан-
д^х'-вишвās м

предрешать несов 1. पहले से

फैसला (निश्चय) करना पा^х'лэ сэ
фаэс'лā (нишчай) кар'нā п (का
что-л), 2 перен (заранее опреде-
лять) पहले से देखना (देख लेना)
पा^х'лэ сэ дэк^х'нā (дэк^х лэнā) п ,
पहले से जानना पा^х'लэ сэ джāн'-
нā п

предреши́ть сов см предре-
шāть

председатель||ь м सभापति са-
б^хā-пати м., सभाध्यक्ष саб^хād^хйā-
кш'м (собрания, общества), प्रधान
प्राद^хान м , अध्यक्ष ад^хйāकш'м
(правления и т п), заместитель
~या उपसभापति м , स्थानापन्न सभा-
पति м., उपप्रधान м , उपाध्यक्ष м
(правления и т п)

председательство с под ~м
सभापतित्व मे саб^хā-патитв' мē (के
кого-л)

председательствовать несов
सभापतित्व करना саб^хā-патитв'
кар'нā п (का где-л)

предсказание с पेशीनगोई пэ-
шйн-гой ж , भविष्य-कथन б^хави-
шй'-кат^хан м , भविष्यद्वाणी б^хави-
шйād-вāнй ж

предсказать сов см предска-
зывать

предсказывать несов पेशीन-
गोई (भविष्यद्वाणी) करना पэшйн-гой
(б^хавишйād-вāнй) кар'нā п. (की
что-л), आगम कहना āгам ка^х'-
нā п

предсмертный прил मौत (मृ-

त्यु) से पहले का माог (मृतिगु) स
पाх'लэ क़ा

представать несов सामने आना
сām'nэ ānā *нп.* (के *перед кем-1*),
नजर आना назар ānā *нп* (के सामने
перед кем-л), — *пéред* судом अदा-
लत के कटघरे पर आना *нп*

представитель *м* नुमायदा ну-
मानдā *м*, प्रतिनिधि प्राग्नि-
द'и *म*

представительный *прил* 1.
полит प्रातिनिधिक प्राग्निद'ик,
प्रतिनिधिमूलक प्राग्निद'и-मुलाक,
2 (*о внешности*) डील-डौल का द्याल-
दाол क़ा, चित्ताकर्षक चित्ताकारशक

представительство *с* नुमायद-
गी нумайанд'गी *ж*, प्रतिनिधित्व
प्राग्निद'ित्व' *म*

предста́вить *сов см* представ-
лять 1, 2, 3, 4, ◇ — *ьте себе* फर्ज
(कल्पना) कीजिये फारз' (काल्प'-
नā) कय्दजीयэ, मान लीजिये मāн ली-
джинэ

предста́виться *сов см* пред-
ставля́ться

представлѐние *с* 1 (*докумен-
тов и т п*) पेश (उपस्थित) करना
पेश (उपास्त^хит) कार'नā *म*, निवेदन
निवेदान *म*, 2 (*кого-л*) परिचय
देना (कराना) परिचाय दэнā (कारā-
нā) *म.*, 3 *театр* तमाशा тамāшā
म., अभिनय अब^хинаय *म*, नाटक नā-
так *м* (*пьеса*), 4 (*понятие*) धारणा
द'āр'нā *ж*, भावना б^хāонā *ж.*,
विचार विचāр *म*, 5 (*понимание*,

знание) परिचय परिचाय *म*, дать
— परिचय दे देना *п* (का *очёч* *л*)

представля́ть несов 1. (*что* 1)
पेश (उपस्थित) करना पेश (उपास्त^хит)
कार'нā *п*, 2. (*знакомить*) मिलाना
मिलāнā *п*, परिचय कराना परिचाय
कारāнā *п* (का *кого-л*), मिलवाना
मिल'वāнā *п*. (*друг другу*), 3. (*особ*
рисать) कल्पना करना काल्प'नā कार'
नā *п*, मान लेना мāн лэнā *п* (*до*
пускать), एहसास (अनुभव) करना
эх'сās (अनुब^хав) कार'नā *п* (*чувст*
воват), 4. *театр* खेलना к^хэт'нā
п, तमाशा (अभिनय) करना тамāшā
(अब^хинаय) कार'नā *п*, 5. (*быть пред*
ставителем) प्रतिनिधित्व करना प्रा
तिनिद'ित्व' कार'नā *п* (का *кого-л*,
что-л); 6 (*изображать, описы*
вать) चित्रित करना चित्रित कार'-
нā *п*, वर्णन करना варнан कार'नā
п (का *кого-л*, *что-л*), ◇ — *собой*
होना *нп*

представля́ться несов 1
(*знакомиться*) अपना परिचय देना
(कराना) अप'нā परिचाय дэнā (ка-
рāнā) *п*, 2. (*прикидываться*) भेष
वदलना б^хэш бадал'нā *п* (का
кем-л, *чем-л*), 3 (*представить*
воображению) दिखाई पडना दि-
क^хай пар'नā *нп*, नजर [मे] आना ना
зар [मэ] ānā *нп*, — *чьему-л* во
ображéнию किसी की कल्पना मे
दीखना *нп*, 4 (*являться, казат*
ся) मालूम (जान) पडना मāलूम
(джāн) пар'нā *нп*, मालूम (प्रतीत)

предусмотреть сов см преду-
сматривать

предусмотрительный прил
दूरदेश दूर-андэш, दीर्घदर्शी दूर-
-дарशी, दूरदर्शी दूर-дарशी, दूर-
दर्शितापूर्ण दूर-дарशिता-पूरन' (напр
о плане).

предчувствие с पूर्व-सूचना
पूरव'-सूच'ना ж

предчувствовать несов पहले
से महसूस (अनुभव) करना पाख'लэ सэ
माख'सूस (ануб^хав) кар'на п

предшественник м 1. अग्रगामी
агр'-гāмй м, 2. (по должности)
पूर्वाधिकारी पूरवाद^хикāри м

предшествовать несов आगे
(पहले) होना āгэ (पाख'लэ) жона нп

предъявитель м ордер на
~या दर्शनी हुडी дарш'ни жунди ж

предъявить сов см предъ-
являть.

предъявлять несов दिखाना
दिक^хāнā п, दिखा देना दिक^хā дēнā
п, पेश-(उपस्थित) करना पेश (उपा-
स^хित) кар'на п; ~ иск नालिश
(दावा) करना (पेश करना) п, ~
требование माँग पेश (उपस्थित) कर-
ना п, ~ ультиматум अल्टीमेटम
(अतिमेथम्) देना п

предыдущий прил अगला аг'-
лā, गत गत, ~ (नोмер (газеты, жур-
нала) अगला अक म, गताक म

преёмник м. क्वारिस वारिस м,
उत्तराधिकारी उत्तराद^хикāри м
(तж. (по должности))

преёмственность ж परपरा
парам-पारā ж, क्रमश अनुगमन
काम'शाख अनुगामान म

прежде 1. нареч पहले पाख'लэ;
2. предлог से पहले (पेशतर, पूर्व) सэ
पाख'लэ (पेशтар, पूरव'), के पहले
(पेशतर, पूर्व) कэ पाख'लэ (पेशтар,
पूरव') послелог, $\diamond$ ~ всего पहले-
-पहल, सब से पहले, प्रथमत, सब से
वढकर (वाज्जनेस всего)

преждевременн||ый прил वक्त
(समय) से पहले (पूर्व) का वाक्त' (са
май) सэ पाख'लэ (पूरव') कā, अकालिक
अकालिक, असामयिक असāмайिक (не-
своевременный), ~ая смерть अकाल-
-मृत्यु ж

прежний прил पहला पाख'лā,
अगला аг'лā, साविक सāбик, भूतपूर्व
ब^хут-पूरव' (бывший).

президент м 1. राष्ट्रपति रā-
штр'-пати м, 2. (глава учрежде-
ния, общества) अध्यक्ष ад^хйакш' м,
प्रधान प्राद^хāн м

президиум м प्रीसिडियम प्री-
сидियाम м, अध्यक्ष-मडली ад^х-
йакш'-मанд'ली ж, सभापतिमडल
सब^хā-пати-मण्डल म (собрания)

презирать несов 1. घिनाना
г^хинāнā п, नफरत (घृणा) करना
नाф'рат (ग^хринā) кар'на п (से
кого-л, что-л), 2. (пренебрегать)
तुच्छ समझना तुच^х самадж^хна
п, उपेक्षा करना उपेक्षा кар'на п
(की кого-л, что-л)

презрение с नफरत नाф'рат

जि , घिन ग^खनि जि , उपेक्षा उपेक्षā
जि , घृणा ग^खरिना जि

презрѣнный прил घिनौना ग^खि-
नाонā, नफरत पैदा करनेवाला नाफ'-
रात पाэдā कार'नэ-वālā, घृणित ग^खरि-
नित, कुत्सित कुत्सित

презрительный прил नफरत
(घिन, उपेक्षा) का नाफ'रात (ग^खनि,
उपेक्षā) कā, घृणापूर्ण ग^खरिना-पूरन'

преимущество нареч ज्या-
दातर जैādā-तार, अधिकाश अद^खिकाश,
मुख्यत मूक^खय'ताह, प्रधानतया प्रा-
द^खāन'गािā

преимущественный прил सर्व-
प्रधान सारव'-प्राद^खāन, मुख्य मूक^खय'

преимущество с सहूलियत सा-
खुलियत जि , सुविधा सुविद^खā जि ,
श्रेष्ठता श्रेश्ठ^ख'तā जि (превосход-
ство), प्रधानता प्राद^खāन'तā जि (пре-
обладание), कमांडा वींग्राला स
—म व द्वा म्याच टीम की दो गोल
से जीत हुई

прейскурант म निखनामा
निरख'-नामा म

преклонение с पूजा पूजā जि ,
उपासना उपास'ना जि

преклонный прил पक्का पक्का-
कā, — वóзраст पक्की उम्र (आयु)
जि , वृद्धावस्था जि

преклоняться несов पूजा
(उपासना) करना पूजā (उपास'ना)
कार'ना न (की перед के-म-ल , перед
के-म-ल)

прекрасно 1. нареч वखूवी बा-
-खुबी, बहुत अच्छी तरह बाखुत अच्छी

ताराख, я — помню, что... मुझे खूब
याद (स्मरण) है कि...; 2. मेज्द.
शाबाश! शābāsh!

прекрасный прил. 1. (краси-
вый) खूबसूरत खूब-सूरत, सुंदर सुन-
दार, नफीस नाफिस, ललित ललित
(उज्ज्वल); 2. (отличный) सब से
बढ़िया सब सē बार^खийā नैउम , उत्तम
उत्तम, श्रेष्ठ श्रेश्ठ^ख' , ♦ व одін
— день एक दिन का किस्सा है, —
पोल कोमल वर्ग म

прекратить(ся) сов см пре-
кращать(ся)

прекращать сов छोड़ना च^खोर'-
ना न , छोड़ देना च^खोर दēना न , खात-
मा (अत) करना (कर देना) खāt'मा
(अंत') कार'ना (कार दēना) न (क़ास्त
क़ास्त, का च्छो-ल), बंद करना (कर
देना) बान्द' कार'ना (कार दēना) न
(останавливать), तोड़ना तोड़'ना न ,
तोड़ देना तोड़ दēना न (прерывать);
— судेबीले देलो मुकदमा खारिज
करना न

прекращаться несов रुकना
रूक'ना न्न , रुक जाना रूक दजāना
न्न , खतम (समाप्त) होना (हो जाना)
खताम (समाप्त') खōना (खो दजāना)
न्न (оканчиваться), बंद होना (हो
जाना) बान्द' खōना (खो दजāना) न्न
(останавливаться), टूटना टूट'ना
न्न , टूट जाना टूट दजāना न्न (пре-
рываться), आरामा (शांत) होना (हो
जाना) āram (शānt') खōना (खो दजā-
ना) न्न (напр बला बोले); थामना
थām'ना न्न (о дожде)

прекращение с 1. (действие от гл прекращать) रोकना рок'нā м, छोड़ना ч'ор'нā м, वद करना банд' кар'нā м, निवारण нивāран м, 2. (действие от гл прекращаться) रुकना рук'нā м, वद होना банд' хонā м, खातमा хāt'мā м, अंत अंत' 'म (конец)

прелестный прил सुहावना सुхāонā, ललित лалиг, रमणीय рам'нйи', मनोरम mano-рам

прелесть ж लालित्य लāлит्य' м, मनोरमता mano-рам'tā ж

преломление с физ विवर्तन विवарттан м

преломлять несов физ सीधे रास्ते (मार्ग) से फेर देना सैद'хэ рāстэ (mārg') сэ п'хэр дэнā н, वर्तित करना वарттит кар'нā н

преломляться несов физ सीधे रास्ते (मार्ग) से फिर जाना सैद'хэ рāстэ (mārg') сэ п'хир джāнā нп, वर्तित होना (हो जाना) वарттит хонā (хо джāнā) нп

прелый прил सड़ा (गला) हुआ сарā (галā) хуā

прельстить(ся) сов см прельщать(ся)

прельщать несов लुभाना लु-б'хāнā н, रिझाना ридж'хāнā н, मोहित करना мохит кар'нā н (से чем-л), ललचाना लāч'чāнā н (соблазнять), खींच (लेना) к'хйч лэнā н, आकर्षित करना āкаршит кар'нā н (увлекать).

прельщаться несов रीझना ридж'х'нā нп, आकर्षित होना āкаршит хонā нп.

преминуть сов не — नहीं भूलना нахй б'хул'нā н, नहीं चूकना нахй чук'нā нп (напр не упустить удобного случая), не — воспользоваться случаем मौका न छोड़ना न, मौका (अवसर) हाथ से न जाने देना न

премировать сов и несов इनाम (पुरस्कार, पारितोषिक) देना инām (пураскар, пāритошик) дэнā н

премия ж इनाम инām н, पुरस्कार पुरаскар м, पारितोषिक पā-ритошик м, प्रीमियम प्रिमийам м, बोनस бонас ж (вознаграждение, страховая)

премьер м प्रधान मंत्री प्राद'хāн-мантри м

премьера ж театр पहला प्रदर्शन пах'лā प्राдаршान м

пренебрегать несов उपेक्षा करना उपэкшā кар'нā н (की кем-л, чем-л), परवा न करना пар'вā на кар'нā н (की кем-л, чем-л), अनादर करना анāдар кар'нā н (का кем-л, чем-л), अवज्ञा करना авагйā кар'нā н (относиться без уважения, की кем-л, чем-л), ध्यान न देना д'хйāч на дэнā н (оставлять без внимания, की तरफ, की ओर кем-л, чем-л), तुच्छ समझना тучч'х' самадж'х'нā न (считать несущественным)

пренебрежение *с* बेपरवाही
 бэ-пар'вāхй *ж* , गफलत гаф'лат *ж* ,
 उपेक्षा उपेक्षā *ж* , अनादर анадар
м , अवज्ञा авагйā *ж* (неуважение)

пренебрежительный *прил*
 तिरस्कारपूर्ण тираскар-пूरн', अव-
 ज्ञासूचक авагйā-сूचाक

пренебречь *сов см* пренебре-
 гать

прёния *мн* बहुस-मुवाहिसा бахас-
 -मुबāхिसā *м* , वाद-विवाद вāд-ви-
 вāд *м*

преобладание *с* प्राधान्य прā-
 д'āнй' *м* , प्रधानता प्राд'āн'тā *ж*

преобладать *несов* प्राधान्य हो-
 на прāд'āни' хонā *нп* (ка *о ком-л* ,
о чем-л) , प्रबल होना प्राбал хонā
нп

преображать *несов* रूप बदलना
 (бдл дēна) руп бадал'нā (бадал
 дēнā) *п* (ка *кого-л* , *что-л*) , रूपा-
 तरित (परिवर्तित) करना (कर देना)
 रुपāнт'रित (पारिवर्तित) кар'нā
 (кар дēнā) *п* .

преображаться *несов* रूप
 बदलना (бдл जाना) руп бадал'нā
 (бадал джāнā) *нп* (ка *о ком-л* ,
о чем-л) , रूपातरित (परिवर्तित)
 होना (हो जाना) रुपāнт'रित (पा-
 रिवर्तित) хонā (хо джāнā) *нп*

преобразить(ся) *сов см* пре-
 ображать(ся)

преобразование *с* रूप बदलना
 руп бадал'нā *м* , रूप-परिवर्तन रुप-
 -पारिवर्तन *म* , रूपातरीकरण रुप-

पāнт'रि-कारन *म* , कायापलट कāйā-
 -पालाट *ж* (коренное); पुनर्संस्थापन
 пунарсāст'āпан *म* (перестрой-
 ство)

преобразовать *сов* रूप बदलना
 (бдл дēна) руп бадал'нā (бадал
 дēнā) *п* (ка *что-л*) , परिवर्तित
 करना (कर देना) पारिवर्तित кар'нā
 (кар дēнā) *п* , कायापलट करना (कर
 देना) कāйā-पालाट кар'नā (кар дēнā)
п (ка *что-л*)

преодолевать *несов* काबू पाना
 (पा लेना) कāбу पāнā (пā лēнā) *п*
 (पर *что-л*) , काबू पा जाना कāбу पā
 джāнā *нп* (पर *что-л*) , पराजित
 (अभिभूत) करना परāджित (अब'खि-
 ब'х'त) кар'нā *п* , जीत (विजय) पाना
 (हासिल करना) द्जयित (विदजय) пā-
 нā (хāсил кар'нā) *п* (पर *что-л*) ,
 ~ все препятствия सब बाधाओं को
 ठेलना *п*

преодолеть *сов см* преодоле-
 вать

препарат *м* (медицинский)
 औषध аошад' *म*

препинание *с* зна́ки ~ия
 विराम-चिह्न विरām-चिह्ण' *म* *मн*

препирательство *с* झगडा
 द्ज'аг'рā *म* , बखेडा бак'эрā *म* ,
 झडप द्ज'арап *ж* , वितंडावाद वि-
 तандā-वāद *म*

препираться *несов* झगडा
 (बखेडा) करना द्ज'аг'рā (बाक'эрā)
 кар'нā *п* , तू-तू मैं-मैं करना तू-तू
 मāэ-मāэ кар'нā *п*

преподавание с पढाई пар'ай *жс*, पढाई का काम пар'ай kā kām *м*, शिक्षण шикшан *м*, अध्यापन ад'йāпан *м*

преподаватель *м* उस्ताद устād *м*, शिक्षक шикшак *м*, अध्यापक ад'йāпак *м*

преподавательница *жс* उस्ता-नी устāни *жс*, अध्यापिका ад'йāпи-kā *жс*

преподавать *сов* पढाना пар'ā-nā *п*, तालीम (शिक्षण) देना тāлим (шикшан) дэнā *п*, अध्यापन करना ад'йāпан кар'нā *п*

преподнести *сов см* препод-носить

преподносить *несов* देना дэнā *п*, उपस्थित (समर्पण) करना упаст'ит (самарпан) кар'нā *п*, नजर करना назар кар'нā *п*, उपहार मे देना уп'хār мē дэнā *п* (дарить) -

препятствие с आड āр *жс*, रुकावट руkāват *жс*, रोडा рорā *м*, बाधा бād'ā *жс*

препятствовать *несов* рокна рок'нā *п*, रोक देना рок дэнā *п*, रोक-थाम करना рок-т'ām кар'нā *п* (की кому-л, чему-л), रुकावट डालना руkāват дāl'нā *п*, बाधा डालना бād'ā дāl'нā *п* (मे व чём-л), विघ्न उपस्थित करना विग'н' упаст'ит кар'нā *п* (чинить препятствия, मे व чём-л.)

прервать *сов см* прерывать
пререкаться *несов* तू-तू मे-मे

करना тū-तū māṭ-māṭ кар'нā *п*, भगडा करना дж'аg'rā кар'нā *п*, रार मचाना рār мачānā *п*

прерывать *несов* तोड़ना тор'нā *п*, तोड़ देना тор дэнā *п*, छोड़ना ч'ор'нā *п.*, छोड़ देना ч'ор дэнā *п* (переставать что-л делать, оставлять), वात काटना (मे बोलना) бāt kāt'нā (मैं बोल'नā) *п*, बीच मे ही रोकना бйч мē хй рок'нā *п*, टोकना ток'нā *п* (в разговоре)

прерываться *несов* टूटना тūt'-нā *нп*, टूट जाना тūt джāнā *нп*

пресекать *несов* रोकना рок'нā *п*, रोक देना рок дэнā *п*, रोक-थाम करना рок-т'ām кар'нā *п* (की что-л), खातमा (अंत) करना (कर देना) хāt'мā (ант') кар'нā (кар дэнā) *п* (искоренять, уничто-жать, का что-л)

пресечь *сов см* пресекать

преследование с 1. (погоня) पीछा करना пйч'ā кар'нā *м*, अनुसरण अनुसारā *м*, 2. (притесне-ние) जुल्म зулм' *м*, सताना сатāнā *м*, अत्याचार अतйāчār *м*; 3.: судёбное — मुकदमा मुкад'мā " , возбуждать судёбное — मुकदमा चलाना *п* (के खिलाफ против ко-го-л, против чего-л)

преследовать *несов* 1. (гнать-ся) पीछा (अनुसरण) करना पйч'ā (анусаран) кар'нā *п* (का кого-л, что-л), खदेरना к'адэр'нā *п*, 2. (притеснять) सताना सатāнā *п*,

जुलम (अत्याचार) करना зулм' (атйā-
чār) кар'нā *n* (पर *кого-л* , *что-л* ,
угнетать), 3. (судебным поряд-
ком) मुकदमा चलाना मुкад'мā ча-
лānā *n* (के खिलाफ, के विरुद्ध *кого-л* ,
что-л), 4. (о мысли, идее и т *n*)
पीछा करना पीच'xā кар'нā *n* (का
кого-л , *что-л*), सवार होना सавār
хонā *nn* (पर *кого-л* , *что-л*),
5.: — цель इरादा करना ирādā
кар'нā *n* , हौसला रखना хāос'лā
рак'xā *n* , आकाक्षा करना ākāнкшā
кар'нā *n* (की *какую-л*)

преслову́тый *прил* ирон *вд*-
на*м* бад-нā*м* , दु ख्यात दुख'к'йāt,
कु ख्यात ку-к'йāt

пресмыка́ться *несов* रेगना
рēг'нā *nn* , पेट के बल रेगना पēt кē
бал рēг'нā *nn* (के सामने *перед*
кем-л , *перед чем-л*), खुशामद मे
भुक जाना хуш-āмад мē дж'xук
джānā *nn* , जूता उठाना (चाटना)
дж'утā у'xānā (चाट'нā) *n* (का *перед*
кем-л. , *перед чем-л*).

пресмыка́ющиеся *mn* 300л
रेगनेवाले (पेट के बल चलनेवाले)
जानवर (जंतु) рēг'нэ-вālэ (पēt कē
бал чал'нэ-вālэ) джāн-вар (джан-
ту) *m mn*

прéсный *прил* मीठा मीт'xā
(о *воде*), फीका प'йкā, बेस्वाद бэ-
свād (безвкусный), अलोना а-лонā
(несоленый)

пресс *m* कोल्हू кол'ху *m* (давить-
ный)

прéсса *жс* समाचार-पत्र самāчār-
-патр' *m, mn* , पत्र-पत्रिका पत्र'-
-патрикаā *жс mn*

пресс-конферен́ция *жс* प्रेस-
-काफ़ेस प्रэс-кāнфрēс *жс* , पत्रकार-
-सम्मेलन патр'-кār-саммэлан *m*

престаре́лый *прил* बूढा б'ур'ā,
वयोवृद्ध вайо-вридд'x

прести́ж *m* धाक д'xāk *жс* , शो-
हरत шох'рат *жс* , मान-मर्यादा мāн-
-मारйādā *жс* , ख्याति к'йāti *жс*

престо́л *m* तख्त тахт' *m.* ,
[राज] गद्दी [рāдж-] гаддй *жс* , सिहा-
सन сй'хāсан *m*

престу́плени||е *c* जुर्म джурм'
m , अपराध ап'рāд'x *m* , застāть на
мēсте —я *а*पराध करते समय पकड
लेना *n* , совершāть — जुर्म (अपराध)
करना *n*

престу́пник *m* मुजरिम मुдж'-
рим *m* , अपराधी ап'рāд'xй *m* ,
воённый — जगी मुजरिम *m* , युद्ध-
-अपराधी *m*

престу́пность *жс* अपराधिता
ап'рāд'xитā *жс* , जुर्मो (अपराधो) की
तादाद (सख्या) джурмō (ап'рāд'ō)
кй तādād (санк'йā) *жс* . (количество
преступлений)

престу́пный *прил* मुजरिमाना
मुдж'римānā *неизм* , अपराधी ап'-
рāд'xй, अपराधशील ап'рāд'x-ший
(напр *о* наклонностях)

пресы́титься *сов см* пресы-
щаться

пресыща́ться *несов перен* जी

उचाट होना *джि* *учāt хонā нп* (का *о ком-л*, *से чем-л*), ऊबना *уб'нā нп*

пресыщѣние *с* थकावट *г^хакā-
ват ж*, ऊबना *уб'нā м*, परितृप्ति *परितृप्ति ж*

претворить(ся) *сов см* *пре-
творять(ся)*

претворять *сов* — *в жизнь*
अमल (व्यवहार) मे लाना *амал*
(व्याव'हार) *мē лānā н*, कार्यावित
करना *карьāнвит кар'нā н*

претворяться *несов* — *в
жизнь* कार्यावित होना *карьāнвит
хонā нп*

претендѣнт *м* दावेदार *дāвэ-дār
м*, उम्मेदवार *уммэд-вār м*, अधि-
कारी *ад^хикāри м* (का *на что-л*)

претендовātь *несов*. दावा करना
дāвā кар'нā न (पर *на что-л*),
दावा करना (रखना) *дāवā кар'нā*
(राख'नā) *н* (का *на что-л*), अपने
आप को हकदार (अधिकारी) पेश
करना *ап'нэ āп ко хāk-дār (ад^хи-
кари) пэш кар'нā न*

претѣнзи||я *ж* दावा *дāвā м*,
быть в —и नाराज होना *нп* (से *на
кого-л*)

претерпевātь *несов* सहना *сах'-
нā न*, झेलना *дж^хэл'нā न*, भुगतना
б^хугат'нā न, बर्दाश्त करना *бар-
-दाश्त' кар'нā न*

претерпѣть *сов см* *претерпе-
вать*

преувеличѣние *с* अतिशयोक्ति
атишайокти ж, अत्युक्ति *атйукти ж*

преувеличивātь *несов* अत्युक्ति
करना *атйукти кар'нā न*, बढा-चढाकर
व्यान करना *бар^хā-चार^хāкар байāн
кар'нā न*, बढाके दिखाना (कहना)
бар^хākэ дик^хānā (каख'нā) न (*пред-
ставлять в увеличенных размерах*)

преувеличить *сов см* *преуве-
лѣчивать*

преуменьшātь *несов* कम करके
दिखाना (कहना) *кам кар'кэ дик^хā-
нā (каख'нā) न*

преуменьшйть *сов см* *пре-
уменьшātь*

преуспевātь *несов* 1. कामयाब
(सफल) हो जाना *кām-йāб (са-п^хал)
хо джānā नп*, 2. (процветать)
फूलना-फलना *п^хул'нā-п^хал'нā नп*,
तरक्की (उन्नति) करना *таракки (ун-
нати) кар'нā न*

прѣфикс *м* *грам* उपसर्ग *уп'
сарг' м*

преходящий *прил* क्षणिक *кша-
ник, अनित्य अनित्य'*

при *предлог* 1. (около, возле, у
чего-л) के पास (नजदीक, निकट)
кэ пās (наз'дйк, никат) послелог,
— *дорóге* रास्ते के पास, *бйтवा* —
Бородине बारोдинो की लड़ाई *ж*,
2. (присоединенный к чему-л) से
जोडा हुआ *сэ джорā хуā*, से संबंधित
сэ самбанд^хит, 3. (в присутствии)
के सामने *кэ сām'нэ послелог*, की
मौजूदगी (उपस्थिति) मे *кй мао-
джуд'гй (упас^хити) мē*, 4. (во вре-
мя, в период, в эпоху) के दौरान [मे]

क़े दाорāн [म़े] *послелог*, के जमाने मे क़े замāनэ म़े, 5. (с *сопутствующим обстоятельством*) मे म़े *послелог*, — *электрическом свёте* बिजली की रोशनी मे, — *том услóвии*, *что...* उस शर्त पर (से) कि, — *пóмощи की मदद (сहायता)* से (द्वारा, लेकर), — *такіх обстоятельстах* ऐसी हालत (दशा) मे, 6. (*при наличии*) के होते हुए क़े *хотэ* *хуэ*, के बावजूद क़े *ба-ваджуд* *послелог*, तिस पर भी तिस पर *б^хи* (*несмотря на*), 7. (с *собой*) के पास (हाँ) क़े *пās* (*хā*) *послелог*, *дэньги* *были* — *мне* रुपये मेरे पास थे, *остáвьте* *ваш* *проэкт* — *себё* रहने दो अपनी स्कीम अपने पास, *◇* — *всем* *том* *उस* *पर* भी, — *всем* *этом* *यह* *सब* *होते* हुए भी

прибáвить(ся) *сов см прибавлять(ся)*, *я* *прибáвил* *в* *вёсе* *четыре* *килограмм* मेरा वजन चार किलोग्राम बढ़ गया है *мэрā* *вазан* *чār* *килогрāм* *бар^х* *гайā* *хāэ*

прибáвка *ж см прибавление*
прибавлэние *с* *जोड़ना* *джор'нā* *м*, *मिलाना* *मिलāнā* *म*, *बढ़ती* *бар^х-* *तй* *ж*, *इजाफा* *изāфā* *म*, *वृद्धि* *व्रिद्ध^ख* *ज* (*увеличение*)

прибавлять *несов* *जोड़ना* *джор'нā* *п*, *जोड़* *देना* *джор* *дэनā* *п*, *मिलाना* *मिलāनā* *п*, *मिला* *देना* *मिलā* *дэनā* *п*, *बढ़ाना* *бар^хāнā* *п*, *इजाफा* *करना* *изāफā* *кар'нā* *п* (मे *к чему-л*, *का* *что-л*), *वृद्धि* *करना*

व्रिद्ध^ख *кар'нā* *п* (*увеличивать*, *मे* *к чему-л*, *की* *что-л*), — *शāгу* *पैर* *वढ़ाये* *चलना* *नп*, — *огóнь* *в* *лāмпэ* *लैप* *की* *बत्ती* *तेज* *करना* *п*

прибавля́ться *несов*. *बढ़ना* *бар^х'нā* *नп*, *बढ़* *जाना* *бар^х* *джāнā* *नп*, *वृद्धि* *पानā* *व्रिद्ध^ख* *пāнā* *п*

прибáвочн||ый *прил* — *ая* *сто́нность* *эк* *अतिरिक्त* *मूल्य* *अति-रिक्त'* *मुली'* *म*

прибегáть *I* *несов* *दौड़* *आना* *दाор* *āнā* *नп*, *भाग* *आना* *б^хāг* *āнā* *नп* (*убегать* *откуда-л*)

прибегáть *II* *несов* (*обращать-ся*) *सहारा* (*आश्रय*) *लेना* (*ग्रहण* *कर-ना*) *саḥārā* (*āश्राय*) *лэнā* (*ग्राहण* *кар'нā*) *п* (*का* *к кому-л*, *к чему-либо*), *उतर* *आना* *утар* *āнā* *नп*. (*पर* *к чему-л*)

прибегнуть *сов см прибе-гáть II*

прибежáть *сов см прибега́ть I*.
прибёжище *с* *पनाह* *панāḥ* *ज*, *आश्रय* *āश्राय* *म*, *शरण* *шаран* *ज*

приберега́ть *несов* *बचना* *ба-чāнā* *п*, *बचा* *रखना* *бачā* *рак^х'нā* *п*, [*आगे* *के* *लिये*] *रख* *छोड़ना* [*āгэ* *कэ* *лийэ*] *рак^х* *ч^хор'нā* *п*, *जखीरा* *रखना* *захйрā* *рак^х'нā* *п* (*запасать*; *का* *что-л*)

приберéчь *сов см прибере-гáть*

прибивáть *несов* 1. [*कील* *से*] *जड़ना* (*जड़* *देना*) [*кйल* *сэ*] *джар'нā* (*джар* *дэнā*) *п*, 2. (*пригибать*)

नीचे को भुकाना (भुका देना) *ниचэ*
 को *дж^хукānā* (дж^хукā дэнā) *н* ,
 3, (к берегу) वहा ले जाना (आना)
 बाहā लэ *джānā* (ānā) *ни*

прибирать *несов* 1. सजाना सा-
джānā *н* , सँवारना सāvār'nā *н* ,
 सुव्यवस्थित करना सु-विावस^१ित
 кар'nā *н* , साफ करना सāф кар'nā
н (наводит чистоту), — *ком-*
нату कमरा सजाना *н* , — *на* *столé*
 मेज को ठीक करना *н* , 2. (прятать)
 छिपाना च^१ипānā *н* , छिपा देना
 च^१ипā дэнā *н* , ♦ — *к* *рука́м* *разг*
 हथियाना *н*

прибыть *сов сн* прибывать

приближать *несов* नजदीक
 (निकट) लेना *नाз'दйк* (निकट) *лэнā*
н , नजदीक ले जाना *नाз'दйक* *लэ*
джānā *ни* , नजदीक (निकट) पहुँचा-
 ना *नाз'दйक* (निकट) *पाख़चānā* *н*
 (напр *срок*)

приближаться *несов* नजदीक
 (निकट) आना (आ जाना) *नाз'दйक*
 (निकट) ānā (ā *джānā*) *ни*

приближение *с* (напр *срока*,
поезда) नजदीक (निकट) आना (जा-
 ना) *नाз'दйक* (निकट) ānā (*джānā*)
м , निकट आगमन निकट āгаман *м*

приближённый *прил* लगभग
 [सही] *лаг-б^хаг* [са^१хи], करीव *кариб*,
 प्रायिक *п्रायик*

приблизительно *нареч* मोटे
 हिसाब से *мотэ* *хисāб* *сэ*, करीबन
карибан, लगभग *лаг-б^хаг*, अनु-
 मानत *анумāн'tах*, के लगभग *кэ*

лаг-б^१аг *последлог*, प्रायः *п्राय^१ах*
 (почти).

приблизительный *прил* लग-
 भग *лаг-б^१аг*, करीव *кариб*, प्रायिक
п्रायик

приблизить(ся) *сов сн* при-
 ближать(ся)

прибой *и* मौज [जो तट से टक-
 राती है] *чаодж* [джо *гат* *сэ* *так'*
рāтā *хаэ*] *ж* , समुद्र का हिलोरा
 [जो तट पर आ टूटता है] *самундар*
कā *खिलора* [джо *тат* *пар* ā *तुत'*
тā *хаэ*] *м* , सागर-तरंग *сāгар-та-*
раंग' *ж*

прибор *м* 1. यंत्र *йантр'* *м* ,
 आलत *āчат* *ж* , — *ы* *आलात* *и* *ни* ,
 उपकरण *и* . *ни* , 2. (комплект) सेट
сэт *и* , *столóвый* — *रकावियो*, *चम-*
चों *इत्यादि* *का* *सेट* *и* , *पिस्मेंный*
 — *लिखने* *का* *सामान* *и*

прибрать *сов сн* прибрать

прибрежный *прил* किनारे का
кинāрэ *кā* , तटवर्ती *तात'-वार्ता*, नदी-
 -किनारे का *नादī-किनāрэ* *кā* (*по* *ре-*
के), समुद्रतट का *самुद्र'-तат* *кā*,
 समुद्रतटवर्ती *самुद्र'-तат-वार्ता* (*у*
моря)

прибывать *несов* 1. पहुँचना
पाख़च'nā *ни* , पहुँच जाना *पाख़च*
джānā *ни* , आ पहुँचना ā *पाख़च'nā*
ни , — *к* *мéсту* *назначéния* ठिकाने
 आना *ни* , 2. (увеличиваться) बढ़ना
бар^х'nā *ни* , बढ़ जाना *бар^х* *джānā*
ни , वाढ आना *бāр^х* ānā *ни* (*о* *воде*)
 — *прибыль* *ж* *नफा* *нафā* *м* , *मुना-*

फा मुनाफा *м*, लाभ लाब्^х *и*, из-
влекать ~ नफा (मुनाफा, लाभ)
उठाना *п* (का, से *из* чего-л), при-
носить ~ नफा (मुनाफा, लाभ) पहुँ-
चाना *п*

прибыльный *прил* मुनाफेवाला
मुनाफे-वाला, लाभजनक लाब्^х-джа-
नाक, लाभकारक लाब्^х-कारक

прибытие *с* पहुँचना पाहुँच'ना
м, आना ānā *м*, आमद āмад *ж*,
आगमन āгаман *м*, благополучное
~ निर्विघ्न पहुँचना *м*

прибыть *сов см* прибывать

привал *м* पडाव पाढा *м*, डेरा
देरा *м*, टिकाव तिका *м*, делать
~ पडाव (डेरा) डालना *п*

привезти *сов см* привозить

привередливый *прил* नाजुक-
मिजाज नाзук-मिजादज, दुस्तोषणीय
दुस्तोष'नीय

привередничать *несов* मौजी
होना माоджи хона *п*

приверженец *м* तरफदार та-
राф дार *м*, हामी хामी *м*, पक्षपाती
пакш'-पाती *и* (сторонник), मता-
वलवी माता-वलवी *м* (напр тео-
рии), अनुयायी ануяйи *и* (последо-
ватель)

приверженный *прил* आसक्त
асакт', अनुरक्त ануракт'

привесить *сов с* привешивать

привести *сов с* приводить

привет *и*. салам салам *и*,
नमस्ते नामастэ *м*, अभिवादन аб^х-

वादान *м*, передайте ему ~ उस से
मेरा सलाम (नमस्ते) कहो.

приветливость *ж* मिलनसारी
милан-सारि *ж*, शिष्टता шишт'ता
ж, सौजन्य саоджан' *м* (любез-
ность)

приветливый *прил* मिलनसार
милан-सार, 'शिष्ट' шишт' (любез-
ный)

приветствен||ный *прил* ~
ная речь स्वागत-भाषण स्वागत-
बा^хашан *м*; ~ адрес अभिनदन-पत्र
аб^хинандан-पात्र' *м*

приветствие *с* 1. салам салам
м, नमस्ते नामастэ *м*, अभिवादन
аб^хиваदान *м*, अभिनदन аб^хинан-
दान *м*, 2 (приветственная речь).
स्वागत-भाषण स्वागत-बा^хашан *м*

приветствовать *несов* салам
(अभिवादन, अभिनदन) करना салам
(अब^хивादान, अब^хинानदान) कार'ना
п, बद्धकरो से वदना करना बादд^х-
-कारो से वान'ना कार'ना *п* (по-
-индийски), प्रणाम करना प्रानाम
कार'ना *п* (кланяться, को кого-л,
что-л), स्वागत करना स्वागत कार'-
ना *п* (одобрять, का что-л)

привешивать *несов* लटकाना
лат'काना *п*, लटका देना लат'का
देना *п*

прививать *несов* 1. बот कलम
लगाना (बाँधना, लगा-देना) कलम
लागाना (बाँध'ना, लागा देना) *п*,
(की что-л), पैवद करना (लगाना)
पाэवानд' कार'ना (लागाना) *п*;

2. *мед* टीका लगाना (लगा देना) *तिका लागाना* (लागा देना) *н* (का *что-л*), ~ *оспу* चैचक का टीका लगाना *н*; 3. *перен* पैदा (उत्पन्न) करना (कर देना) *पाэд* (उत्पन्न) *кар'на* (कर देना) *н*, सिखाना *सि-क'ан* *н*, लगाना *लागाना* *н*; ~ *вкус* रुचि उत्पन्न करना *н*. (मे *кому-л*)

прививаться *несов* 1. *бот* कलम (पैवद) लगाना *काल* (पाэ-*ванд'*) *лаг'на* *н*, 2. *мед* काम करना *काम* *кар'на* *н*, छपना *च'ап'-на* *н* (*об* *оспе*)

прививка *ж* 1. *бот* कलम (पैवद) लगाना *काल* (पाэ-*ванд'*) *лаган* *н*, 2. *мед* (действие) टीका लगाना (लगा देना) *तिका लागान* (लागा देना) *н* (का *чего-л*); 3. *мед* (*препарат*) टीका *तिका* *н*

привидение *с* भूत *б'ут* *н*, प्रेतात्मा *प्रेतात्मा* *ж*

привилегированный *прил* सुविधाप्राप्त *सुविधा-प्राप्त'*, विशेषाधिकारोवाला *विशेशाद'हिकार'वा-ला*

привилегия *ж* सुविधा *सुविधा* *ज*, *रिआयत* *रिआयत* *ж*, विशेषाधिकार *विशेशाद'हिकार* *н*

привинтить *сов* *см* *привин-чивать*

привинчивать *несов* [पेच से] कसना (वाँधना, जकड़ना) [पेच से] *क'स'ना* (बाँध'ना, जका'र'ना) *н* (*वाँध'ना*), [नट से, चूड़ी से, डिवरी से] कसना (वाँधना, जकड़ना) [नट से,

चुर'न से, *द'न'ब'र'न* से] *क'स'ना* (बाँध'ना, जका'र'ना) *н* (*वाँध'ना*)

привить *сов* *см*, *прививать*
привкус *н* बाद का मजा *बाद का* *चा'द* *н*, लज्जत *लाज्जात* *ज*, स्वाद *स्वाद* *न*

привлекательный *прил* दिल-कश *दिल-काश*, आकर्षक *आकर्षक*

привлекать *несов* 1. खींचना *खींच'ना* *н*, खींच लेना *खींच'लेना* *न* (की तरफ, की ओर *क* *кому-л*, *к* *чему-л*), आकर्षित (आकृष्ट) करना (कर लेना) *आकर्षित* (*आकृष्ट*) *कर'ना* (*कर* *लेना*) *न* (की तरफ, की ओर *क* *кому-ल*, *क* *чему-ल*); ~ *в* свой объёкта अपने अक में खींच लेना *न*, 2. (делать участником) शामिल करना *शामिल* *कर'ना* *न*, लगाना *लागान* *न*, ~ *на* свою сторону अपना तरफदार (पक्षपाती) बनाना *न*, 3.: ~ *к* ответу उत्तर माँगना *उत्तर* *माँ'ग'ना* *न* (का *за* *что-л*), ~ *к* суду मुकदमा चलाना *मुकाद'मा* *चालान* *न*. (के खिलाफ *кого-ल*, *что-ल*)

привлечение *с* ~ *к* суду मुकद-*मा* चलाना *मुकाद'मा* *चालान* *н* (के खिलाफ *кого-ल*, *чего-ल*)

привлечь *сов* *см* *привлекать*
привод *н* *тех* ड्राइव *द्रा'इव* *न*

приводить *несов* 1. ले आना *ले* *आना* *न*, लाना *लान* *न*, 2. (к *че-му-ल*) पहुँचाना *पाहुँ'चान* *न* (तक *क* *чему-ल*), ले जाना *ले* *जान* *न* (की तरफ, की ओर *क* *чему-ल*),

3. (цитаты и т. п.) हवाला देना (पेश करना) ख़ाच़ाल़ा дэनā (पेश кар'-нā) *n*, उद्धृत करना उद्द^хरित кар'-нā *n*, पेश (उपस्थित) करना पेश (упаст^хит) кар'-нā *n* (довод, доказательство), ~ таблицу (напр в статье, книге) तालिका देना *n*,

4. मत (к общему знаменателю) लघुकृत करना लग^ху-कृत кар'-нā *n*, 5. (в каком-л. состоянии) ~ в отчаяние मायूस (निराश, हताश) करना माँयूस (निराश, ख़атаश) кар'-нā *n*, ~ в замешательство घबराना г^хаб'рāнā *n*, घबरा देना г^хаб'рā дэनā *n*, हक्का-वक्का करना ख़акक़ा-бакк़а кар'-нā *n*, ~ в порядок सजाना сажāнā *n*, सवारना सāvār'-нā *n*, ठीक करना т^хяк кар'-нā *n*, सुव्यवस्थित करना су-वйава-ст^хит кар'-нā *n*, ~ в действие चालू (जारी) करना чāлу (джāрй) кар'-нā *n*, ~ в исполнение अमल (व्यवहार) मे लाना амал (विाव'ख़ार) мē лāнā *n*, संपादन करना सम्पादन кар'-нā *n*, ~ в возбуждение जोश मे लाना джош мē лāнā *n*, ~ к присяге हलफ (शपथ) लेना (दिलाना) халаф (шапат^х) лэнā (дилāнā) *n*, ~ в чувство होश मे लाना хош мē лā-нā *n*, सचेत करना सा-чэт кар'-нā *n*

приводной прил тех मशीन चलानेवाला मशीन चालāनэ-वāलā, ड्राइविंग द्राइविंग', ~ ремёнь मशीन चलानेवाला वेल्ड *n*, ड्राइविंग-वेल्ड *n*

привоз *m* ले आना лэ āнā *m*, лाना лāнā *n*, आयात āйāt *m* (из-за границы)

привозить несов ले आना лэ āнā *nn*, лाना лāнā *n*

привозной прил दिसावरी दि-साōरй, आयात का āйāt कā (импорт-ный)

привольный прил. आजाद āзād, स्वतंत्र स्वा-тантр'

привстать сов [थोड़ा सा] उठना (उठ जाना) [т^хорā сā] ут^х'нā (ут^х джāнā) *nn*

привыкать несов आदत (अभ्यास) पडना āдат (аб^хйās) пар'-нā *nn* (को 0 ком-л), आदी हो जाना āдй хо джāнā *nn* (का क чему-либо), अभ्यास होना аб^хйās хонā *nn* (को 0 ком-л), अभ्यस्त हो जाना аб^хиаст' хо джāнā *nn*

привыкнуть сов *см* привы-кать

привычка||а ж आदत āдат ж, अभ्यास аб^хйās *m*, लत लात ж (दुरная), по ~е आदत के वस, अभ्यास के अनुसार, оставлять ~у आदत (अभ्यास) छोडना (छोड देना) *n*

привычный||ый прил मामूली mā-мūलй, अभ्यस्त аб^хйаст', для него-это было ~ым делом इस के लिये यह नई बात न थी.

привязанность ж दिलवस्तगी дил-баст'гй ж, अनुराग अनुरāг *n*, आसक्तता āсакт'тā ж

привязать(ся) *сов см* привязывать(ся)

привязчивый *прил* 1. मुह्वत करनेवाला मुहाббат кар'нэ-вālā, आसानी से दिलवस्ता हो जानेवाला āsānī sē dil-bastā ho džānē-vālā, 2. (придирчивый) भगडालू दज'аग'-rālū, 3. (надоедливый) तग करनेवाला танг' кар'нэ-वālā, तकलीफ देनेवाला так'лйф дэнэ-वālā, तकलीफदेह так'лйф-дэ'х

привязывать *несов* बाँधना bādh' nā *n*, बाँध देना bādh' dēnā *n*.; — на веревку рस्सी से बाँधना *n*

привязываться *несов* 1. (любить) अनुरक्त (आसक्त) होना (हो जाना) ануракт' (āсакт') хонā (хо džānā) *нп*, 2. (надоедать) разг तग (दिक) करना танг' (дик) кар'нā *n*, पीछा न छोड़ना пйч'ā на ч'ор'-nā *n* (не оставлять в покое)

привяз||зь *ж* पघा паг'ā *м*, बाँधने का रस्सी bādh' nē kī rassī *ж*, держать на —зи बाँधे हुए रखना *n*

пригласительный *прил* — билёт निमत्रणपत्र нимантран-патр' *м*, दावतनामा dāvat-nāmā *м* (на банкет, обед)

пригласить *сов см* прилашать

приглашать *несов* बुलाना бу-лānā *n*, बुला लेना бу-лā лэнā *n*, निमत्रित करना нимантрित кар'нā *n*, दावत देना dāvat dēnā *n* (напр

на обед), — на чай चाय के लिये बुलाना *n*, — к себе घर मे आमत्रित करना *n*

приглашение *с* बुलाव бу-лāо *м*, न्योता नйотā *м* निमत्रण नि-мантран *м*, निमत्रणपत्र нимантран-патр' *м* (письменное); दावत dāvat *ж* (напр на обед)

приглядеться *сов см* приглядываться

приглядываться *несов* गौर (ध्यान) से देखते रहना гаор (д'йāн) сэ дэк'тэ рах'нā *нп*

пригнать *сов см* пригонять
приговор *м* [अदालत का] फैस-ला [адāлат кā] фāс'лā *м*

приговорить *сов* फैसला सुनाना фāс'лā сунānā *n*, सजा देना (सुना-ना) сазā дэнā (сунānā) *n*

пригодиться *сов* काम आना (आ जाना) кām ānā (ā džānā) *нп* (के кому-л), लगना лаг'нā *нп*

пригодный *прил* लायक лāйак, योग्य йогй', मुनासिब му-нāсиб, उचित учит (подходящий), ठीक т'хйк, ठुस्त ठу-ст' (исправный)

пригонять *несов* 1. भगा लाना б'агā лānā *n*, भगा ले जाना б'агā лэ džānā *нп*, 2. (прилаживать) जमाना джамānā *n*, ठीक विठाना т'хйк бит'ānā *n*, फिट करना фит кар'нā *n* (मे к чему-л)

пригорать *несов* ताव खाना тāо к'ānā *n*, ताव खा जाना тāо к'ā džānā *нп*

пригорѣть *сов см* пригорать
 пригород *м* उपवस्ती उप'бастि
ж, उपनगर उप'наगर *м*

пригородный *прил* उपवस्ती
 (उपनगर) का उप'бастि (उप'наगर)
 क़ा, — по́езд мकामी गाडी *ж*, लोकल
 ट्रेन *ж*

приго́рок *м* टीला тйла́ *м*,
 छोटी पहाडी च^хотй пахāрй *ж*

приго́ршня *ж* ओक ок *м*,
 अजलि अन्धज'लि *ж*

приготови́тельный *прил* तै-
 यार करने का таэя́р кар'нэ क़ा,
 प्रायमिक प्रात^х'мик

пригото́вить(ся) *сов см* при-
 готовлять(ся)

приготовле́ни||е *с* तैयारी
 таэя́рй *ж*, आयोजन āйоджан *м*
 (напр в дороге), спо́соб —я тैयार
 करने का तरीका *м*

приготовля́ть *несов* 1. तैयार
 करना таэя́р кар'нā *п*, बनाना
 банāнā *п* (изготавливать), बदोवस्त
 (आयोजित) करना банд-о-баст'
 (āйоджит) кар'нā *п* (устраивать,
 организовывать), 2. (обед и т *п*)
 पकाना پاکāнā *п*, पका देना پاکā
 дэна́ *п*

приготовля́ться *несов* तैयारी
 करना таэя́рй кар'нā *п* (की क चे-
 му-л)

пригрози́ть *сов* धमकियाँ देना
 द^хам'киन्ā दэна́ *п*, धमकाना द^хам'-
 कāнā *п*, डाँटना दāт'нā *п*

придава́ть *несов* देना дэна́ *п*,

दे देना दэ дэна́ *п*, प्रदान करना
 (कर देना) प्रादा́н кар'нā (कार दэ-
 नā) *п*, जोडना दजोर'नā *п*, जोड
 देना दजोर दэна́ *п*, मिलाना मिला́नā
п, मिला देना मिला́ दэना́ *п* (при-
 бавлять), — значёние अहमियत
 (महत्त्व) देना *п* (को चेमु-ल), ने
 — никакóго значёния कोई अहमि-
 यत नहीं देना *п*, — скóрость तेज गति
 प्रदान करना *п*

прида́ное *с* दहेज दाхэдж *м*,
 यौतक йаотак *м*

прида́ток *м* 1 दुमछल्ला дум-
 -च^хал्ला *म*, पुँछाला पुँच^хāла́ *म*,
 2 अनात उपाग उपāнг' *म*

прида́ть *сов см* придавать
 прида́ч||а *ж* в —у इस से बढ-
 कर इस सэ бар^х'कार, इस के अलावा
 इस कэ ала́ва

придвигáть *несов* सरकाना सर'-
 कāनā *п*, खिसकाना क^хис'कāनā *п*,
 सरका (खिसका) देना सर'क़ा (क^хис'-
 क़ा) дэна́ *п* (की तरफ, की ओर
 कुदा-ल), घसीटना ग^хасйत'нā *п*.
 (подтаскивать), придвй́нь к себе
 тарёлку रकावी अपनी तरफ (ओर)
 सरका दो; придвй́нь стол к стене
 मेज को दीवार की तरफ (ओर) सर-
 का दो

придвигáться *несов* नजदीक
 (निकट) आना (आ जाना) नाз'दйк
 (निकट) āнā (ā दजāнā) *नп* (के कु-
 दा-ल)

придвй́нуть(ся) *сов см* при-
 двигáть(ся)

придѣлать сов см придѣлы-
вагы

придѣлывать несов लगाना па-
gānā n , लगा देना лага dēnā n ,
फिट करना фит кар'нā n (при-
способлять, मे к чему-л)

придѣрживаться несов 1. (за
что-л.) पकड़ना пакар'нā n , 2
перен (чего-л) रखना рах'нā n ;
— правила नियम रखना n ; — мнѣ-
ния विचार रखना n ; твердо —
своего решения अपने निर्णय पर
डटा (दृढ बना) रहना n , — поли-
тики नीति का अनुसरण करना n
(की чего-л) , — бѣрега किनारे (तट)
के नजदीक चलना (तैरना) n

придираться несов разг мѣн-
-मेख निकालना мѣн-мэх никāl'нā
n , छेद (दोष, अवगुण) ढूँढना ч'эд
(दोष, अव'गुण) д'х'уд'нā n , — к
случаю मौके (सुअवसर) से फायदा
(लाभ) उठाना n

придѣрка ж разг झूठा इलजाम
(आक्षेप) दज'ут'хā nл'зām (āкшэп) m

придѣрчивый прил нуқтаचीन
нук'тā-чйн, अवगुण ढूँढनेवाला ав'-
गुण д'х'уд'хнэ-вālā, छिद्रान्वेषी ч'н-
дрāнвэши

придраться сов см приди-
раться

придумать сов см придумы-
вать

придумывать несов सोच नि-
каलना соч никāl'нā n , [ढूँढ] नि-
कालना [द'ह'द'х] никāl'нā n , ईजाद

(आविष्कार) करना йджād (āви-
шкār) кар'нā n (выдумывать)

приѣзд n आ पहुँचना ā пах'уч'
нā n , आना āнā m , आमद āмад ж ,
आगमन āгаман n

приѣзжать несов आना āнā n ,
आ पहुँचना ā пах'уч'нā n

приѣзжий m आनेवाला āнэ vālā
m , नवागतुक नावāгантук n (пер-
вые приехавший).

приѣм n 1. (гостей) स्वागत
свāгат m , सत्कार саткār n , ра-
душный — मेहमाननेवाजी ж ,
आतिथ्य m , 2. (лекарства) सेवन сэ
ван n , 3. (способ) ढग д'анг' n ,
रीति रीгн ж , प्रणाली пранālй ж ;
4 (в организацию) लेना лēнā m
приѣмка ж लेना лēнā n
приѣмлемый прил स्वीकार्य
свйкārи' , ग्राह्य грāхй'

приѣмная ж बैठक баэт'ак ж ,
इंतिजार का कमरा интизār kā
кам'рā n , वेटिंग-रूम वэтинг'-рум
m (у врача и т n)

приѣмник m राद रेडियो-सेट
рэдйй-сэт m , रेडियो-यंत्र रэдйй-
-йантр' m

приѣмн||ый прил 1. लेने का
лēнэ kā, 2 —ые испытāния प्रवेश
करने की परीक्षा правэш кар'нэ кй
парйкшā ж , ◇ — сын दत्तक m ,
पालित (पोष्य) पुत्र m , — отец पा-
लक बाप m , पालक पिता m неизн ,
प्रतिपोषक m , —ая мать पालक माँ
(माता) ж

приѣхать *сов см* приезжать
прижать(ся) *сов см* прижи-
мать(ся)

прижечь *сов см* прижигать
прижигание *с. мед* दागना
dāg'nā *м*, गुल देना गुल дэнā *м*
прижигать *несов.* दागना dāg'nā
н, गुल देना गुल дэнā *н*

прижимать *несов* दवाना дабā-
nā *н.*, दवा देना дабā дэнā *н*,
चिमटना चिम'tānā *н*, लिपटना
लिप'tānā *н* (обнимать), — к гру-
ди सीने (छाती) से लगाना *н*

прижиматься *несов* सटना сат'-
nā *нн*, चिमटना चимат'nā *нн*,
लिपटना लिपат'nā *нн*

прижимистый *прил разг*
कजूस कандजूс, सूम सूम

приз *м* इनाम инām *м*, पुरस्कार
पुरаскар *м*, पारितोषिक पारито-
шиक *м*

призадуматься *сов см* приза-
думываться

призадумываться *несов разг*
सोच मे पडना соч мē пар'nā *нн*,
चिंता मे डूबना चिंतā мē дуб'nā *нн*

призвание *с* पेशा пēшā *м*,
उद्यम удйām *м*

призвать *сов сч* призывать
приземление *с ав* उतरना
утар'nā *м*, उतरान उт'rān *н*,
उत्तरण उत्तारान *म*

приземлиться *сов сч* призем-
ляться

приземляться *несов* उतरना

утар'nā *нн*, उतर जाना утар джā-
nā *нн*

призма *ж* त्रिपाश्व त्रि-pārshv'
м, सक्षेत्र संक्षेत्र' *म*

призматический *прил* त्रिपाश्व
का त्रि-pārshv' kā, साक्षेत्रिक सान-
क्षेत्रिक

признавать *несов* 1. पहचानना
पाख'чān'nā *н*, पहचान जाना पाख'чān
джānā *нн*, पहचान करना पाख'чān
кар'nā *н*, 2. (напо государство)
मानना mān'nā *н*, मान लेना mān
лэнā *н*, तसलीम (स्वीकार, अगीकार)
करना (कर लेना) तас'лīm (स्विकार,
अंगी-कार) кар'nā (кар лэнā) *н*,
3. (सोझाझात) मानना मान'nā *н*,
मान लेना mān лэнā *н*, स्वीकार
करना (कर लेना) свйкар кар'nā
(кар лэнā) *н*, — ошйбку भूल को
मानना *н*, 4. (считать) ठहराना
т'ах'rānā *н*, — винóвным दोषी
ठहराना *н*

признаваться *несов* कबूलना
кабул'nā *н*, स्वीकार करना स्वйкар
кар'nā *н*, — в преступлении जुर्म
कबूलना (का इक्वाल कर लेना) *н*,
— в любви प्रेमसंपादन करना *н*

признак *м* निशान нишān *н*,
अलामत алāмат *ж*, चिह्न चिह्न' *म*,
लक्षण лакшान *म*

признание *с* 1. (चेहो-ल) स्वी-
कार स्वйкар *म*, तसलीम तас'лīm
ж, स्वीकृति स्वयकृति *ж*, अगीकार
अंगी-कार *न*, मान्यता mān'y'tā *ж*,
2. (वचेन-ल) स्वीकृति स्वयकृति *ज*,

любовное — प्रेमवृत्तात् *м*, प्रणय-निवेदन *म*

признанный 1. *прич* от при-
знать, 2. *прил* स्वीकृत स्विकृत,
अगीकृत अंगी-कृत, मान्य mā'cī'

признательность *жс* एहसान-
दी эх'сāн-манди *жс*, शुक्रगुजारी
шукр'-гузāри *жс*, कृतज्ञता कृत-
-гй'tā *жс*

признательный *прил* अगमारी
āб'āри, एहसानमद эх'сāн-манд',
कृतज्ञ कृत-гй'

признать(ся) *сов см* призна-
вать(ся)

призрак *м* छलावा ч'алāvā *м*,
प्रेत प्रेत *म*, भूत б'ут *म*

призрачный *прил* काल्पनिक
kāлп'ник, मायामय mā'ā-май

призыв *м* 1. बुलावा булāvā
м, अपील अपील *жс*, आह्वान āхvān
м, по —у बुलावे (आह्वान) पर (के
кого-л, чего-л), 2. (лозунг) नारा
nārā *म*, घोष ग'ош *म*, 3. воен
भरती б'ар'tи *жс*

призывать *несов* बुलाना булā-
nā *п*, बुला लेना булā лēnā *п*,
बुलावा देना булāvā дēnā *п*, आह्वान
करना āхvān кар'nā *п* (का кого-л),
भरती करना (कर लेना) б'ар'tи кар'-
nā (кар лēnā) *п* (в армию), —
на по́мощь मदद (सहायता) के लिये
बुलाना (पुकारना) *п*, दुहाई देना *п*
(की кого-л., что-л), — к отве́ту
जवाब तलब करना *п* (से кого-л)

призываться *несов* воен भरती

होना (हो जाना) б'ар'tи хонā (хо
джānā) *пп*

призывник *м* भरती होनेवाला
б'ар'tи хонэ-вāчā *म*

призывной *прил* — वóзраст
भरती के लायक (योग्य) उम्र б'ар'tи
кэ лāнак (ноги') умр' *жс*

прииск *м* खान क'āн *жс*, золо-
тыё —и सोने की खाने *жс. мн*

прийти *несов см* приходить

прийтись *сов см* приходиться

приказ *м см* приказание

приказание *с* हुक्म хукм' *н*,

आज्ञा āгнā *жс*, हुक्मनामा хукм'-
-nāmā *म*, आज्ञापत्र āгйā-патр' *म*.
(письменное)

приказать *сов см* приказы-
вать

приказывать *несов* हुक्म (आज्ञा)
देना хукм' (āгйā) дēnā *п* (को ко-
му-л)

прикалывать *несов* [पिन से]
लगाना (लगा देना) [पिन सэ] лагānā
(लाग़ा दēnā) *п*

прикасаться *несов* छूना ч'унā
п, छू लेना ч'у лēnā *п* (को क ко-
му-л, к чему-л), स्पर्श करना
спарш' кар'nā *п* (का क кому-л,
к чему-л), — [руко́й] हाथ लगाना
п (से क кому-л, к чему-л).

— [пáльцем] उँगली लगाना *п*

прикидывать *несов* разг 1.
(नाप्र ना весах) तौलना таол'nā *п*,

2. (в уме) मोटा हिसाब लगाना मोतā
хисāб лагānā *п* (का что-л), अनु-

मान करना *анумāн кар'нā* *п* (का *что-л*)

прикíдываться *несов разг*
जामा (भेस) पहनना *джāмā (б^хэс)*
पाखान'нā *п* (का *кем-л*, *чем-л*),
वन जाना *бан джāнā* *пп*, — боль-
ным बीमार *वन जाना* *пп*

прикíнуть(ся) *сов см* прики-
дывать(ся)

приклāд *м* 1. (*ружья*) [वदूक
का] कुंदा [बन्दूक कā] *кундā* *м*,
2. (*для платья*) साथ-साथ की चीजे
सात^х-सात^х *кй* *чйзё* *ж* *мн*, लवाजमा
लावाз'мā *м*

прикладно́й *прил* प्रायोगिक
प्रायोगिक, व्यावहारिक *вйāв'хāрик*

приклāдывать *несов* 1. लगाना
लागāнā *п*, लगा देना *лагā дэнā* *п*,
रखना *рак^х'нā* *п*, приложить *рūку*
को *ргū* मुंह पर हाथ लगाना (*рхна*)
п, 2. (*присоединять*) जोड़ना
джор'нā *п*, जोड़ देना *джор дэнā*
п, मिलाना *милāнā* *п*, मिला देना
милā дэнā *п*

приклéивать *несов* चिमटाना
чим'тāнā *п*, चिपकाना *чип'кāнā* *п*,
[सरेस से, लेई से] लगाना [*сарэс сэ*,
лэй сэ] *лагāнā* *п*, — *мāрку* на
конвэрт *лифафе* पर *тикет* लगाना *п*

приклéить *сов см* приклéн-
вать

приключáться *несов разг*
वाका (घटित) होना *вāкā (г^хатит)*
खोना *пп*, आ पड़ना *ā пар'нā* *пп*
(*о беде, несчастье*)

приключéние *с* घटना *г^хат'нā*
ж, वाक्या *вāкайā* *ж*, जान-जोखिम
का काम *джāн-джок^хим* *кā* *кām* *м*
(*авантюра*)

приключíться *сов см* при-
ключáться

приковáть *сов см* приковы-
вать

прикóвывать *несов* *прям*, *пе-*
рен जकड़ना *джакар'нā* *п*, जकड़
देना *джакар дэнā* *п*

приколāчивать *несов* [कील
से] जड़ना (*जड़ देना*) [*кйल сэ*]
джар'нā (*джар дэнā*) *п*

приколотíть *сов см* приколā-
чивать

приколóть *сов см* прикāлы-
вать

прикомандировáть *сов* सब-
धित करना (*कर देना*) *самбанд^хит*
кар'нā (*кар дэнā*) *п* (*से* *к* *ко-*
му-л, *к* *чему-л*), थोड़े अरसे के
लिये भेजना *т^хорэ* *ар'сэ* *кэ* *пниэ*
б^хэдज'нā *п*

прикосновéние *с* छूना *ч^хунā*
м, छूत *ч^хут* *ж*, स्पर्श *спарш'* *м*,
स्पृष्टि *спришти* *ж*

прикоснúться *сов см* прика-
саться

прикрáсить *сов см* прикра-
шивать

прикрáшивать *несов* बढा-
चढाकर दिखाना (*कहना*) *бар^хā-*
чар^хāкар *дик^хāнā* (*ка^х'нā*) *п*,
बढाना-चढाना *бар^х-* *чар^хāнā*

прикрепить сов см прикреп-
лять

прикрепление с लगाना лага-
нā м, जकड़ना दजाकर'नā म,
वॉधना बāद^x'नā म

прикреплять несов लगाना ла-
гāнā п, लगा देना лага дēнā п, जक-
ड़ना दजाकर'नā п, वॉधना बāद^x-
नā п

прикрывать||ть несов 1. ढँकना
द^xāk'नā п, ढँक देना द^xāk дēнā п,
बंद करना बанд' кар'нā п (напр
дверь), 2. (заслонять) छिपाना
ч^xипāнā п, छिपा देना च^xипā дēнā
п, прикрывать рукой глаза от солн-
ца सूर्य के प्रकाश से नेत्रो को वचाने
के लिये हाथ की ओट करना п,
3. (защищать) बचाना бачāнā п,
बचा देना бачā дēнā п., हिफाजत
(रक्षा) करना (कर देना) खिफāзат
(राक्षā) кар'нā (кар дēнā) п
(की кого-л, что-л), кавалерия
~ла отступление रिसाले ने हटती
हुई फौज को पनाह मे रखा; 4. пе-
рен. — недостатки कमजोरियो को
ढँके रखना кам-зорийō ко द^xākэ
рак^x'нā п

прикрываться несов 1. अपने
आप को ढँकना ап'нā āп ко द^xāk'нā
п, 2. перен वहाना लेना бахāнā
лēнā п (का чем-л), आड लेना āр
лēнā п (की чем-л)

прикрыти||е с पनाह панāх ж,
आड़ āр ж, कानवाई कāн'вāй ж
(конвой), под ~ем आड (ओट) मे

(की को-ल, чего-л), без достā-
точного ~я с въздуха हवाई जहाजों
से अच्छी तरह ढॉपा जाने के वगैर,

прикрыть(ся) сов см прикры-
вать(ся)

прикуривать несов [сигарет]
सुलगाना [सिग'रэт] сул'гāнā п

прикурить сов см прикури-
вать

прикусить сов [दाँत से] काटना
[дāт сē] кāt'нā п

прилав||ок м [दुकानदार की]
मेज [दुकāн-дār кй] мēз ж, рабōт-
ник ~ка वेचनेवाला म, [दुकान मे]
माल वेचनेवाला म, विक्रेता म не-
изм

прилагательное с грам वि-
शेषण विशेशान म

прилагать несов 1. (присоеди-
нять) लगाना лаганā п, लगा देना
लाга दēनā п, जोड़ना джор'нā п,
जोड़ देना джор дēनā п, मिलाना
милāнā п, मिला देना मिला दēनā
п, 2. ~ все усйлия पूरा जोर
लगाना पुरā зор лаганā п, को-
शिश मे कोताही नही करना कोशि
मē котāхй нахй кар'нā п; ~
огромные усйлия आकाश-पाताल एक
करना āкāш-пāтāल эक кар'нā п

приладить сов см прилажи-
вать

прилаживать несов लगाना ла-
гāнā п, लगा देना लाга दēनā п,
फिट करना फिट кар'नā п (मे क चे-
मु-ल)

приласка́ть *сов* दुलार (प्यार) करना दुलार (प्यार) кар'на *п*

прилега́ть *несов* 1. लगना लग'-ना *пп*, सटना सат'на *пп*, ठीक आना (बैठना) т^хйк ānā (баэт^хна) *пп* (хорошо сидеть — об одежде), 2. (примыкать) मिलना мил'на *пп* (से к чему-л)

прилега́ющий 1. *прич* от прилега́ть, 2. *прил* पास का पास-ка, बगलवाला багал-валā (смеж-ный, напр о комнате)

прилежа́ние *с* लगन лаган *ж*, अध्यवसाय ад^хйав'сāй *м*, परिश्रम паришрам *м*.

приле́жный *прил* मेहनती мэх'-натй, अध्यवसायी ад^хйав'сāйй, परिश्रमी паришрамй

прилепíть *сов см* прилеплять

прилепля́ть *несов* साटना сāt'-на *п*, चिपकाना чип'канā *п*, लगाना лаганā *п* (напр марку)

прилетáть *несов* 1. [उडकर] आना (आ जाना) [ур'кар] ānā (āджānā) *пп*, [हवाई जहाज से] पहुँचना (पहुँच जाना) [хавāй джа-хāз сэ] пах'уч'на (пах'уч джānā) *пп* (прибывать), 2. *перен* разг उड आना ур ānā *пп*

прилетéть *сов см* прилетáть

прилечь *сов* लेट जाना лэт джā-на *пп*.

прили́в *м* 1. (морской) ज्वार джвār *ж*, — и отли́в घटाव-бढ़ाव

м, ज्वार-भाटा *м*, 2. *перен* लहर लाхар *ж*, आवेश āвэш *м* (напр чувств), 3. *мед*: — क़ोवि रक्त-संग्रह राкт'-санграх *м*

прилива́ть *несов*. (о крови): кровь прилила́ к лицу́ चेहरा रक्त-रजित हो गया чэх'рā ракт'-ранджит-хо гайā

прилипа́ть *несов* लिपटना липат'на *пп*, चिपटना чипат'на *пп*

прили́пнуть *сов см* прилипа́ть

прили́ть *сов см* прилива́ть

прили́чие *с* शिष्टता шишт'тā *ж*, सभ्यता саб^хй'тā *ж*, औचित्य аочитй' *м* (уместность)

прили́чный *прил* शिष्ट шишт', सभ्य саб^хй', औचित्यपूर्ण аочитй'-пурн' (напр о поведении); मुना-सिब мунāсиб, योग्य йогй', उचित учиг, समुचित самучит (подобающий)

приложéние *с* जमीना займа *м*, परिशिष्ट паришишт' *м*; अति-रिक्त पत्र атирикт' патр' *м* (к журналу, газете)

приложíть *сов см* прила-га́ть, прикладывать

прильну́ть *сов* लिपटना липат'-на *пп*, लिपट जाना липат джānā *пп*

прима́нка *ж* 1. चारा чārā *м*; 2. *перен* लुभाव луб^хāо *м*, प्रलोभन пралоб^хан *м*

применéние *с* इस्तेमाल истэ-

माल म , व्यवहार व्वाव'खार म , उपयोग упайог म , प्रयोग прайог म

применить сов см применять
применять несов इस्तेमाल (व्यवहार) करना इस्तमाल (व्वाव'खार) कार'ना न (का что-л) , लागू करना लागू कार'ना न , काम लेना काम लाना न (से что-ल) , उपयोग करना उपयोग कार'ना न , ~ на практике अमल (व्यवहार, प्रयोग) में लाना न , ~ सिलु जोर चलाना (मारना) न , ~ слезоточिवый газ आसू-गैस छोड़ना न

примёр м. मिसाल मिसाल ж , उदाहरण उदाहारान म , दृष्टांत द्रि-शतान्त' म , подавать ~ मिसाल देना न , उदाहरण देना (उपस्थित करना) न ; по ~у मिसाल पर (की को-ल , के-ल) , उदाहरण पर (के को-ल , के-ल) ; следуя его ~у उस के अनुकरण मे.

примёрить сов см примерять
примёрка ж नाप लेना नाп лан-ना म , पहनकर देखना पाхан'कार डेक'ना म (напр костюма)

примёрно нареч 1. (образцо-во) . अनुकरणार्थ अनुकार'नार्त' , 2. (приблизительно) मोटे हिसाब से मोटे खिसाब से , तकरीबन так'रि-бан , लगभग लग-ब'ख , के लगभग के लग-ब'ख по-сле-лог ; औसतन औस-तान (в среднем) .

примёрный прил 1. नमूने का नामुने का , अनुकरणीय अनुकार'-विय' , आदर्श-योग्य आदर्श'-योग्य' ,

2. (назидательный, служащий при-мером) शिक्षाप्रद शिक्षा-प्रद , 3. (приблизительный) लगभग सही लग-ब'ख सखि , प्रायिक प्रायिक
примерять несов नाप लेना नाп लाना न (की что-ल) , पहनकर देख-ना पाхан'कार डेक'ना न (напр костюм)

примесь ж मेल मेल म , मिला-वट मिलावट ж , [अभि]मिश्रण [अब'ख] मिश्रान म , अपमिश्रण अप'-मिश्रान म (вредная) , с ~ю मि-लावटी .

примёта ж निशान निशान म , चिह्न चिह्न' म , लक्षण लक्षण म , सगुन सागुन म , शकुन शाकुन म (хорошая) ; अपशकुन अप'शाकुन न (дурная)

примечание с नोट नोट न , टिप्पणी तिप्प'नी ज ; फुटनोट फुट'-नोट म (с конце страницы)

примешать сов см примешивать

примешивать несов. मिलाना मिलाना न , मिला देना मिला दाना न , मिश्रित करना (कर देना) मिश्रित कार'ना (कार दाना) न , घोलना ग'ोल'ना न (жидкость)

примирение с सुलह (मिलाप, मेल) करना सुलाख (मिलाप, मेल) कार'ना म (действие от гла при-миряться) , सुलह (मिलाप) कराना सुलाख (मिलाप) कार'ना म (дейст-вие от гла примирять) , राजी हो जाना राजी हो जाना म (напр.

с обстоятельствами), ~ противоречий असगतियों का समाधान *м*
прими́рять(ся) *сов см* примирять(ся)

прими́рять *несов* सुलह (मिलाप) कराना सुलाह (मिलाप) काराना *п*, मिलाना मिलाहाना *п*, दोस्ती कराना (करा देना) दस्ती काराना (कारा देना) *п* (की को-ल, что-л), ~ противоречия असगतियों का समाधान करना *п*

прими́ряться *несов* सुलह (मिलाप, मेल, मेल-मिलाप) करना (कर लेना) सुलाह (मिलाप, मэл, मэл-मिलाप) कार'на (кар лэна) *п* (से *с кем-л*), राजी हो जाना राझी हो джана *п* (напр с обстоятельствами, के लिये, पर *с чем-л*)

примити́вный *прил* 1. (простой) सादा सादा, अनगढ अ-गार^х (грубый, необделанный), 2. (первобытный) आदिम आदिम

примкну́ть *сов см* примыкать

приморский *прил* समुद्र के किनारे [पर] का समुन्दार कэ किना-рэ [पर] का, समुद्र (समुद्र) के पास स्थित समुन्दार (समुद्र') कэ पास-^хित, समुद्रतटवर्ती समुद्र'-तट-वर्ती

примóчка *ж* लोशन लोशन *м*

примус *м* प्राइमस-चूल्हा प्रा-^нмас-चूल'а *м*, मिट्टी के तेल का स्टोव मित्ती कэ तेल का स्टोव *м*, प्राइमस-स्टोव प्रा-^нмас-^нस्तोव *м*

примча́ться *сов* दौड़ा आना दाора āna *п*, उड़ आना उर āna *п*

примыка́ть *несов* 1. जोड़ना दजोर'на *п*, जोड़ देना दजोर देना *п*, 2. (быть смежным) मिला होना मिला होना *п*. (से *к чему-л*).

принадлеж|а́ть *несов* 1. होना होना *п* (का *кому-л*), मिलिकियत होना मिलिकियत होना *п* (की *кому-л*), स्वत्व मे होना स्वात्व' मे होना *п*. (быть в собственности *кого-л*, के *кому-л*), हक (अधिकार) मे होना हाक (अधिकार) मे होना *п*. (быть в распоряжении *кого-л*; के *кому-л*); б́удущее ~ит нам भविष्य हमारा है, 2. (входить в состав) शामिल होना शामिल होना *п*, ताल्लुक (सबध) रखना ताल्लुक (सम्बन्ध) रखना *п* (से *к кому-л.*, *к чему-л*).

принадле́жность *ж* 1. सामान सामान *म*; черतेжные ~и नक्शा खीचने का सामान *म*, канцелярские ~и कागज-कलम *म*, 2. (к *чему-л*) ताल्लुक ताल्लुक *म*, सबध सम्बन्ध' *म*, शामिल होना शामिल होना *म*; ~ *к* पार्टी की मेवरी (सदस्यता) *ж*

прине́сти *сов см* приносить.

принимá|ть *несов* 1. लेना लेना *п*, ले लेना लэ लेना *п*, ग्रहण करना ग्राहान कार'ना *п*, पकड़ लेना पाकर लэना *п* (схватывать); 2. (включать) लेना लेना *п*, भरती करना ब'ार'ती कार'ना *п* (напр

в школу, на работу), 3. (напр посетителя) मिलना मिल'нā न्नि (से को-ल), मुलाकात (भेंट) करना मु-लākāṭ (ब^खेंट) कार'नā न्नि (से को-ल), इस्तिकवाल (स्वागत) करना इस्तिक'-बāल (स्वāगत) कार'नā न्नि (का को-ल.), स्वागत-सत्कार करना स्वāगत-सत्कār कार'नā न्नि. (напр гостя; का ко-го-ल), 4. (должность, назначение) लेना लēnā न्नि, संभालना सāब^खāl'नā न्नि, ग्रहण करना ग्राहण कार'नā न्नि, 5. (напр резолюцию) पास (प्राप्त, स्वीकार) करना पās (प्रāप्त', स्विकār) कार'नā न्नि, मंजूर करना मानज़ूर कार'नā न्नि, अनुमोदन करना अनुमो-दान कार'नā न्नि (одобрять), — ус-лōвия शर्तें मानना (स्वीकार करना) न्नि; — व्Ызov चुनौती स्वीकार करना न्नि; не — नामंजूर (अस्वीकृत) करना न्नि, 6. (за ко-го-ल) सम्भलना сама-дж^ख'нā न्नि, 7. (лекарство) खाना क^खānā न्नि, खा जाना क^खā द्जānā न्नि (तज порошок), पीना पīnā न्नि., पी लेना पī लēnā न्नि, पी जाना पī द्जā-нā न्नि (пить), — внутрь घड मे डालना (उतारना) न्नि, ◇ — экзāмен इम्तहान (परीक्षा) लेना न्नि; — чьō-л. стōрону किसी की तरफदारी करना न्नि., किसी का पक्ष लेना (ग्रहण करना) न्नि, — учāстие हिस्सा (भाग) लेना न्नि (मे व чем-ल.), सम्मिलित होना न्नि (मे व чем-ल.), — на себя отвёт-ственность जिम्मेदारी (उत्तरदा-यित्व) स्वीकार करना न्नि.; — мēры कदम उठाना न्नि योजना करना न्नि; —

социалистическое обязāтельство समाजवादी होड की शपथ लेना न्नि, — приглāшение आमंत्रण अपनाना (स्वीकार करना) न्नि., —я во внимā-ние सामने (ध्यान मे) रखते हुए; — душ फ़ौवारा-स्नान करना न्नि, ёсли мы при́мем показāтели ётого гōда за 100 अगर इस साल की संख्याएं १०० मान ली जायें; — совēтское граждāнство सोवियत नागरिकता ग्रहण कर लेना न्नि

принимāться соь 1. शुरू (आरम्भ) करना शुरू (āрамб^ख) कार'नā न्नि, लगना лаг'нā न्नि (с ин-финитивом गл व कосвенном паде-же), 2. (о растении, прививке) लगना лаг'нā न्नि, पनपना पानाप'नā न्नि (о растении)

приноровīть сов (приладить) फिट करना फिट कार'नā न्नि (मे क चे-му-ल)

приноровīться сов अपने को मुवाफिक करना अप'नē को मुवāफик कार'नā न्नि (से क чему-ल.), अभ्यस्त हो जाना अब^खिास्त' खō द्जānā न्नि, — क नōвым услōвиям नयी परिस्थिति के मुताबिक अपने को डालना न्नि

приносīть несов 1. ले आना (जाना) लē ānā (द्जānā) न्नि, लाना लānā न्नि, पहुँचाना पाхūчānā न्नि, 2. (об урожае) पैदा (उत्पन्न) करना पाэдā (उत्पान्') कार'नā न्नि, ◇ — пōльзу फायदा (लाभ) पहुँचाना न्नि, — вред नुकसान (हानि) पहुँचाना न्नि, — в жēртву कुरबान (बलिदान) कर-

ना *n* , कुरबानी देना *n* , ~ хоро́шие
результáты फलना *np*

приноше́ние *c* दान दान *m* ,
उपहार उप'хār *m*

принудите́льный *прил* जबरी
джаб'рй, बलपूर्वक बल-पूरवाक,
अनिवार्य अनिवार्य' (обязательный).

принудить *сов см* принуж-
дать

принужда́ть *несов* मजबूर (वि-
वश) करना (कर देना) мадж'бур
(виваш) кар'на (кар дэна) *n* (के
लिये, पर क чему-л)

принужде́ние *c* मजबूरी мадж'-
бूरй *ж* , दबाव дабао *m* , बलात्कार
бала́ткар *m* (насилие)

принужде́нный 1. *прич от*
принудить, 2. *прил* (неестест-
венный) बनावटी банāотй, कृत्रिम
критрим

принцип *m* उसूल усул *m* , सि-
द्धांत सिद्ध'āнт' *m*

принципиально *нареч* सि-
द्धांत सिद्ध'āнт'ताḥ, सिद्धांत मे सिद्ध-
द'āнт' मē

принципиальный *прил* सैद्धां-
तिक साэдд'āнтик

приня́ти||*e c* (закона, резолю-
ции) पास करना पास кар'на *m* ,
после ~я решéния फैसला हो चुकने
के बाद.

приня́ть(ся) *сов см* прини-
мать(ся)

приободрить(ся) *сов см* при-
ободрять(ся)

приободрять *несов* बढावा (दि-
लासा, प्रोत्साहन) देना бар'āвā (दि-
lāsā, протсāхан) дэна *n* , उत्सा-
हित करना उत्साहित кар'на *n*

приободряться *несов* दिल
बढना दिल бар'ā нā *np* (कГ о ком-л),
उत्साहित होना उत्साहित ḥonā *np*

приобрести́ *сов см* приобре-
тать.

приобрета́ть *несов* 1. हासिल
(प्राप्त) करना ḥāсил (прāпт') кар'-
на *n* , पाना пāна *n* , मिलना мил'на
np (случайно, неумышленно, को
о ком-л), 2. (покупать) खरीदना
харид'на *n* , खरीद लेना харид лэ-
на *n*

приобрете́ние *c* प्राप्ति прāпти
ж , उपार्जन упāрджан *m*.

приобща́ть *несов* मिलाना ми-
lānā *n* , मिला देना мила дэна *n* ,
जोड़ना джор'на *n* , जोड़ देना джор'
дэна *n*

приобщить *сов см* приоб-
щать

приостанáвливать *несов* [एक
अरसे के लिये] रोकना (रोक देना)
[эк ар'сэ кэ лийэ] рок'на (рок
дэна) *n* , स्थगित करना ст'агит кар'-
на *n* (откладывать)

приостанови́ть *сов см* при-
останáвливать

приотвори́ть *сов см* приот-
ворять

приотвори́ть *несов* आधा खोल
ना (खोल देना) āд'ā к'ол'на (к'ол

дэна) *n*; थोडा थोडा खोलना (खोल देना) $t^x\text{orā}-t^x\text{orā}$ $k^x\text{ol' nā}$ ($k^x\text{ol}$ дэна) *n* (чуть-чуть)

припа́док *м.* हमला хам'лā *м*, आक्रमण ākraman *м* (приступ), उद्वेग udvæg *м*, आवेश āvēṣ *м* (напр. гнева)

припасáть *несов разг* जखीरा करना (कर रखना) захйрā кар'нā (кар рак'нā) *п.* (का *что-л*), इकट्ठा (संचित) करना (कर देना) икатт'ā (санчит) кар'нā (кар дэна) *п*, बचा रखना бачā рак'нā *п*

припа́сть *сов см* припасáть

припа́сы *мн* सामान sāmān *м*, जखीरा захйрā *м*, सामग्री sāmagrī *ж*; съестные — खाने का सामान *м*, खाने (भोजन) की चीजे (सामग्री) *ж*

припéв *м* [गीत का] दोहराव [ग़ीत kā] дох'рāо *м*

припи́сать *сов см* припи́сывать

припи́ска *ж* अनुलेख анулэк'м

припи́сывать *несов 1.* (क *письму и т. п.*) जोड़ना джор'нā *п*, जोड़ देना джор дэна *п*, 2. (считать *причиной*) सबब (कारण) बतलाना (ठहराना) сабаб (кāран) бат'лāнā (т'ах'рāнā) *п* (का *что-л*)

приплáта *ж* मुकर्रर कीमत (दाम) से ज्यादा देना मुкаरрар кй-मत (дāм) сэ зйāдā дэна *п*, ज्यादा कीमत (दाम) देना (डालना) зйāдā кй-मत (дāм) дэна (дāч'нā) *м*

приплатíть *сов см* приплáчивать

приплáчивать *несов* मुकर्रर कीमत (दाम) से ज्यादा देना मुкаरрар кй-मत (дāм) сэ зйāдā дэна *п*, ज्यादा कीमत (दाम) देना (डालना) зйāдā кй-मत (दāम) दэना (दāल'नā) *п.*

приплóд *м* वच्चे баччэ *м* *мн*

приплывáть *несов* तैरना таэр'нā *нп*, पैरना паэр'нā *нп*, तैरता हुआ आना таэр'tā хуā āнā *нп*, तैरकर पहुँचना таэр'кар пах'ч'нā *нп.* (о человеке, животном, предмете), बहना бах'нā *нп* (быть *принесённым течением*), आना āнā *нп*, आ जाना ā джāнā *нп* (о судне, *пассажире*)

приплýть *сов см* приплывать.

приплýснуть *сов* चिपटा (सपाट) करना чип'tā (сапāt) кар'нā *п*

приподнимáть *несов.* [आधा, थोडा-थोडा] उठाना [āд'ā , $\text{т'орā}-\text{т'орā}$] ут'āнā *п*

приподнимáться *несов* [आधा, थोडा-थोडा] उठना [āд'ā , $\text{т'орā}-\text{т'орā}$] ут'нā *нп*

припо́минать *несов* याद (स्मरण) आना йāд (смаран) āнā *нп* (को *о ком-л*)

припо́мнить *сов см* припо́минать

припра́ва *ж* मसाला масāлā *м*, चटनी чат'нй *ж* (*соус*)

припра́вить *сов см* приправлять.

приправлять *несов* मिलाना *ми-*
 lānā *п* (से *чем-л*), मिला देना *ми-*
 lā dēnā *п* (से *чем-л*), — **пряно-**
 стями मसाले डालना *п*, वधारना *п*

припрятать *сов см* припрят-
 тывать

припрятывать *несов* छिपाना
 ч^хипānā *п*, छिपा देना च^хипā дēnā
п, रख छोड़ना राक^х ч^хор'нā *п*
 (откладывать)

припугнуть *сов разг* डराना
 дарānā *п*, डरा देना दारā дēnā *п*,
 धमकी दे देना д^хам'кй дэ дēnā *п*
 (пригрозить; की *чем-л*)

приработок *м* ऊपरी कमाई
 уп'рй कामāй *ж*, अतिरिक्त उपार्जन
 атирикт' упāрджан *м*

приравнивать *несов* बराबरी
 (समानता) करना бар-ā-б'рй (са-
 маāн'тā) кар'нā *п* (से *к кому-л*,
к чему-л), मुकाबला करना मुкаāб'лā
 кар'нā *п* (का *к кому л*, *к че-*
му-л)

приравнять *сов см* приравни-
 вать.

прирастать *несов* जमना
 джам'нā *нп*, जम जाना джам джā-
 нā *нп* (मे *к чему-л*)

прирастй *сов. см* прирастать
природа *ж* प्रकृति प्राकृति
ж; [स्व]रूप [स्वा-]रूप *м* (сущ-
 ность, основное свойство).

природный *прил* प्राकृतिक
 прāкритик, स्वाभाविक स्वाāб'āвник
 (естественный)

прирождённый *прил* पैदाइशी
 паэдāишй, जन्मज джанмадж

прирост *м.* बढ़ती бар^х'тй *ж*,
 वृद्धि вридд^хи *ж*

приручать *несов* पालतू बनाना
 пāl'тū банānā *п*, हिला लेना хилā
 лēnā *п* (напр *дикое животное,*
птицу), सीधा करना сяд^хā кар'нā
п (напр *лошадь*)

приручить *сов. см* приручать
присаживаться *несов* बैठना
 баэт^х'нā *нп*, बैठ जाना баэт^х джā-
 нā *нп*

присваивать *несов 1.* (завла-
 девать) हथियाना хат^хийānā *п*,
 हथिया लेना хат^хийā лēnā *п*, हड़पना
 харап'нā *п*, हड़प लेना харап лēnā
п, कब्जा करना кабзā кар'нā *п*
 (पर *что-л*), 2. (предоставлять,
 наделять) देना дēnā *п*

присвоение *о 1.* हथियाना
 хат^хийānā *м*, हथिया लेना хат^хийā
 лēnā *м*, हड़प लेना харап лēnā *м*,
 2. (предоставление) देना дēnā *м*,
 प्रदान करना прадāн кар'нā *н*

присесть *сов см* присаживать-
 ся

прискакать *сов* सरपट दौड़कर
 āнā сар'пат даор'кар ānā *нп*

прискорбный *прил* दर्दनाक
 дард'-нāк, दु खद दु^хк^хад, खेदजनक
 к^хэд-джанак

прислать *сов см* присылать.

прислонить(ся) *сов см* при-
 слонять(ся)

прислоня́ть *несов* टेक (तकि-या) लगाना तэк (такийā) лагāнā *n* (से *к чему-л*), सहारा देना साхāрā дэнā *n* (का *к чему-л*)

прислоня́ться *несов* टेकना तэк'нā *n* (से *к чему-л*), सहारा लेना साхāрā лэнā *n* (का *к чему-л*)

прислúга *жс* *собир* नौकर-चाकर नाокар-чāкар *м* *мн*

прислúжива́ть *несов* टहल (खिदमत) करना ताхал (хид'мат) кар'нā *n*.

прислúжива́ться *несов* चापलूसी (खुशामद) करना चāп'луси (хуш-āмад) кар'нā *n*

прислúшатся *сов* *см* при-слúшиваться

прислúшива́ться *несов* सुनना сун'нā *n* (मे *к чему-л*), कान उठाना (लगाना) кāн ут'āнā (лагā-нā) *n*, कान लगाकर सुनना कāн ла-гāкар сун'нā *n*

присмáтрива́ться *несов* जरा गौर (ध्यान) से देखना зарā гаор (д'йāн) сэ дэк'нā *n*, ताकना тāk'-нā *n*

присмóтр *м* देखभाल дэк'бхāл *жс*, निगहबानी нигах-бāни *жс*, स-रक्षकता сāракшак'тā *жс*, под ~ом देखभाल मे (की *кого-л*, *чего-л*)

присмотрéть(ся) *сов* *см* при-смáтривать(ся)

приснй||ться *сов* мне ~лось, что... मुझे सपना (ख्वाव, स्वप्न) आया कि . मुजж'э сап'нā (хвāб,

स्वाप्न') āнā *ки* .; онā мне ~лась मैं ने उस का सपना (ख्वाव, स्वप्न) देखा मāэ नэ ус кā сап'нā (хвāб, स्वाप्न') дэк'ā, мне ~лся сон मुझे सपना (ख्वाव, स्वप्न) आया मुजж'э сап'нā (хвāб, स्वाप्न') āнā.

присоединéние *с* मिलाना मि-лāнā *и*, जोड़ना джор'нā *м*; शा-मिल करना шāмил кар'нā *м* (*вклю-чение*).

присоедини́ть(ся) *сов. см* при-соединя́ть(ся)

присоединя́ть *несов* मिलाना मिलāнā *n*, मिला देना मिला дэнā *n*, जोड़ना джор'нā *n*, जोड़ देना джор дэнā *n*; शामिल करना шā-мил кар'нā *n* (*включать, में* *к чему-л*)

присоединя́ться *несов* मिलना मिल'нā *нн*, जा मिलना джā मिल'-нā *нн*, जुटना джут'нā *нн*, जुट जाना джут джāнā *нн*; शामिल (सम्मिलित) होना (हो जाना) шā-мил (саммилит) хонā (хō джāнā) *нн* (*включаться, मे* *к чему-л*)

приспосóбить(ся) *сов* *см* при-способл́ять(ся)

приспособл́ение *с* 1. (*действи-е от* *гл* приспособл́ять) मुवा-фик करना мувāфик кар'нā *м*, 2. *тех* कल काल *жс* (*механизм*), यंत्र йантр' *м* (*аппарат*)

приспособл́ять *сов* मुवाфик करना мувāфик кар'нā *n*, इस्तेमाल (*व्यवहार*) करना истэмāл (вйав'-

х̄ар) кар'нā *n* (применять), लगा-
ना лагāнā *n*, लगा देना лагā дēнā
n, फिट करना फिट кар'нā *n* (при-
лаживать)

приспособля́ться *несов* अपने
को मुवाफिक करना अप'नэ ко мувā-
фик кар'нā *n* (से *к* чему-л), आदी
(अभ्यस्त) हो जाना āдй (аб^xйаст')
х̄о джāнā *nn*, ~ *к* н́овым усло́ви-
ям नयी परिस्थिति के मुताबिक
(अनुकूल) अपने को ढालना *n*

пристава́ть *несов* 1. (прили-
пать) चिपकना चिपाक'нā *nn*, लि-
पटना लिपात'нā *nn*; 2. (надоедать)
разг तग करना танг' кар'нā *n*
(को *к* кому-л), आ लगना ā лаг'нā
nn (привязываться), जोर से मॉगना
зор сэ мāг'нā *n*, नोचना ноч'нā *n*
(настойчиво требовать), 3. (при-
соединяться) मिलना мил'нā *nn*,
जुटना джुत'нā *nn*, शामिल हो जा-
ना шāмил х̄о джāнā *nn* (вклю-
чаться, मे *к* чему-л), 4. (о судне
и т *n*) आ लगना ā лаг'нā *nn*,
लग जाना лаг джāнā *nn* (किनारे
к берегу, घाट पर, जेटी पर *к* при-
стани)

приста́вить *сов см* пристав-
лять

приста́вка *ж* ग्राम उपसर्ग उप'-
सर्ग' *n*

приставля́ть *несов* 1. रखना
рак^xнā *n*, डालना дāл'нā *n*, लगा-
ना лагāнā *n* (напр лестницу),
2. (для присмотра) [निगरानी के

लिये] मुकरर (नियुक्त) करना [निग'-
रāनй कэ लийэ] मुकाररार (नियुक्त')
кар'нā *n*

приста́льный *прил* एक-टक
эк-так, अनिमेप анимэш (о *взгляде*),
केद्रीभूत कэнд्री-б^xут (о *внимании*),
~ *взгляд* ताक *ж*

приста́нь *ж* [जहाज-] घाट [джа-
х̄āз-] ग^xāt *m*, जेटी दजэतй *ж*

приста́ть *сов см* приставать

присте́гивать *несов* बटन लगा-
ना батан лагāнā *n*, [बटन से]
लगाना [батан сэ] лагāнā *n* (на
пуговицу), बकसुआ (बकल) लगाना
бак'суā (бакал) лагāнā *n*, [बकसुए
से] लगाना [бак'суэ сэ] лагāнā *n*
(на пряжку)

пристегну́ть *сов см* пристеги-
вать

пристра́ивать *несов* 1. जोड़ना
джор'нā *n*, मिलाना милāнā *n*, 2.
(устанавливать) разг रखना рак^xнā
n, रख देना рак^x дēнā *n*

пристра́иваться *несов* разг
काम मे दाखिल होना kāм мē дāхил
х̄онā *nn*, पद पाना пад пāнā *n*
(на работу)

пристра́стие *с* 1. चसका час'-
kā *m*, धुन д^xун *ж*, 2. (предубе-
ждение) जानिवदारी दжāниб-дāри
ж, पक्षपात пакш'-пāt *m*

пристра́стный *прил* जानिवदार
джāниб-дār, पक्षपातपूर्ण пакш'-пāt-
-пूरн', पक्षपातमूलक пакш'-пāt-मु-
лак (напр о *мнении*)

пристроить(ся) *сов см при-
сграивать(ся)*

пристрóйка *ж (здание) उपभ-
वन उप'б^хаван м*

при́ступ *м 1. воен हमला хам'-
ла м , धावा д^хавā м , आक्रमण āкра-
ман м , 2. (момент обострения)
भोक дж^хбк ж , आवेग āвэг м ,
आवेश āвэш м (боли, гнева), हमला
хам'ла м , आक्रमण āкраман м
(болезни)*

приступáть *несов शुरू (आरभ)
करना шурū (āрамб^х) кар'нā н ,
— к рабóте काम मे लगना (लग जा-
ना) нл*

приступíть *сов см присту-
пáть*

пристыд́ить *сов शरमाना шар'-
мānā н , शर्मिदा करना (कर देना)
шарминдā кар'нā (кар дэнā) н ,
लजाना ладжānā н , लजा देना ла-
джā дэнā н*

пристыжённ́ый *прич от при-
стыдить.*

присудíть *сов см присуждáть*

присуждáть *несов 1. (осуж-
дать) सजा का हुक्म देना сазā kā
хукм' дэнā н , 2. (премию) देना
дэнā н , प्रदान करना प्राдāн кар'-
нā н*

присуждéние *с प्रदान करना
п्राдāн кар'нā м (напр награды)*

присúтствие *с हाजирी хāзирй
ж , मौजूदगी маоджуд'гй ж , उप-
स्थिति упаст^хити ж*

присúтствовать *несов हाजिर
(उपस्थित) होना хāзир (упаст^хит)
хонā нл , शामिल होना шāмил хо-
нā нл (участвовать)*

присúтствующ||ий *1. прич от
присúтствовать; 2.: —не сущ мн
हाजिर (उपस्थित) लोग хāзир (упа-
ст^хит) лог м мн*

присúщ||ий *прил खास хās,
स्वाभाविक स्वāб^хāвик , с —ей ему́
решíтельностью अपनी स्वाभाविक
दृढता के साथ.*

присыла́ть *несов भेजना б^хэдж'-
нā н , भेज देना б^хэдж дэнā н*

присяг||а *ж हलफ халаф м ,
शपथ шапат^х ж ; приводíть к —е
कसम (शपथ) दिलाना н , говорíть
под —ой हलफ (शपथ) लेकर कह-
ना н*

присяга́ть *несов कसम (शपथ)
खाना касам (шапат^х) к^хānā н ,
हलफ उठाना халаф ут^хānā н , व्रत
леना врат лэнā н*

присягнúть *сов см присяга́ть*
прита́йться *сов छिपना ч^хип'-
нā нл , छिप जाना ч^хип джānā нл
(спрятаться), दबकना дабак'нā нл
(напр от страха)*

притащ́ить *сов खीचकर (घसीट-
कर) ले आना (जाना) к^хйч'кар
(г^хасйт'кар) лэ ānā (джānā) нл*

притащ́иться *сов разг पैर
घसीटकर आना (जाना) паэр г^хасйт'-
кар ānā (джānā) нл , घिसटता जा-
ना г^хисат'тā джānā нл*

притвориться *сов см* притво-
ряться

притворный *прил* बनावटी ба-
नाोटि, कृत्रिमकृत्रिम, ऊपरी उप'रि

притворство *с* बनावट बनावट
ж, ढोंग द^хोंग *м*, कृत्रिमता कृ-
त्रिम'ता *ж*

притворщик *м* ढोंगी द^хोंगी *м*,
बगुलाभगत बागुला-ब^хаगत *м*

притвор||яться *несов* वहाना
करना (निकालना) बा^хाना кар'на
(निका^л'на) *п* (का кем-л), ढोंग
करना द^хोंग кар'на *п*, स्वाँग रचना
स्वाँग राच'на *п* (का кем-л), он
~йлся мёртвым वह मुरदा सा बन
गया

притеснение *с* जुल्म зулм' *м*,
अत्याचार अति^аच^аर *м*

притеснять *несов* जुल्म (अत्या-
चार) करना зулм' (अति^аच[ा]र) кар'-
на *п* (पर, के ऊपर кого-л, что-
либо)

притихать *несов* धीमा पडना
д^хим^а пар'на *пп*, शांत होना (हो
जाना) शांत' होना (हो द^жाना) *пп*

притихнуть *сов см* притихать

приток *м* 1. (действие) बडी
तादाद (सख्या) मे आ जाना барि ता-
दाद (संक^хिया) मे^а द^жाना *м*; 2. (ре-
ки) शाखा [-नदी] शा^ка [-नादि] *ж*,
सहायक नदी सा^хानाक नादि *ж*

притом союз साथ ही с^ат^х х^и,
साथ [ही] साथ स^ат^х [х^и] с^ат^х, इस
के अलावा (अतिरिक्त) न^с क^э अलावा
(अतिरिक्त') (क^{ро}मे того).

притон *м* थाँग त^хाँग *ж* (воров-
ской)

приторный *прил* मतली पैदा
करने तक मीठा मा^т'ली पा^эदा кар'-
न^э так म^иत^хा, ऐसे मीठा जो मतली
पैदा करनेवाला है अ^эस^э म^иत^хा द^जो
मा^त'ली पा^эदा кар'न^э-वा^ला^ह *жаэ*

притрагиваться *несов* छूना
च^хुना *п*, स्पर्श करना स^परश' кар'-
ना *п*, उंगली लगाना उ^ग'ली ला^गाना
п (пальцем), हाथ लगाना हा^थ ला^गाना
п (рукой), चाटना चा^त'ना *п*,
आस्वादन करना अ^सवा^दन кар'ना *п*.
(пробовать, का क^чему-л)

притронуться *сов см* притра-
гиваться

притупить(ся) *сов см* при-
туплять(ся)

притуплять *несов* 1. कुद (गुठ-
ला, कुठित) करना कु^нд' (गु^त'ला,
कु^नत^хित) кар'на *п*, 2. перен कुद
(कुठित) करना कु^нд' (कु^नत^хित) кар'-
ना *п*

притупляться *несов* 1. कुद
(गुठला, कुठित) हो जाना कु^नд' (गु-
त^х'ला, कु^नत^хित) हो द^जाना *пп*, 2.
перен कुद (कुठित) हो जाना कु^नд'
(कु^नत^хित) हो द^जाना *пп*

притягательн||ый *прил* अपनी
तरफ (ओर) खीचनेवाला अ^प'नी ग^रा^फ
(ор) क^खीच'न^э-वा^ला, आकर्षक अ^कार-
श^क, आकर्षी अ^कारश[ी], ~ая с^ила
आकर्षणी श^{क्}ति *ж*

притягивать *несов* अपनी तरफ
(ओर) खीचना (खीच लेना) अ^प'नी

тараф (ор) क^खयच'नā (क^खयच लēnā) *п.* ;
आकर्षित करना āкаршит кар'нā *п.*
(привлекать)

притяжательн||ый *прил* ~ое
местоимение *грам* सबध-वाचक
(सबध-सूचक) सर्वनाम самбанд^ख'-वā-
चाक (самбанд^ख'-सूचाक) सार्व'-नām *м*

притяжение *с* कशिश काशिश
ж , आकर्षण āкаршан *м*

притязāни||е *с* दावा dāvā *м*
(का *на что-л*), अद्यर्थन ад^खйар-
त^खан *м* (का *на что-л*) ; имēть ~я
दावा करना *п* ; दावादार होना *нп.*

притязāть *несов* दावा करना
(रखना) dāvā кар'нā (राक^ख'нā) *п*
(का *на кого-л* , *на что-л*) , दावादार
होना dāvā-dār хонā *нп* (का *на ко-
го-л* , *на что-л*)

притяну́ть *сов см* пригяги-
вать

приурóчивать *несов* वक्त
(समय) के मुताबिक (अनुसार) करना
वाक्त' (समाय) कē мутāбик (अनुसār)
कार'нā *п*

приурóчить *сов см* приурóчи-
вать

приучāть *несов* आदी (अभ्यस्त)
वनाना āди (अब^खйаст') банānā *п* ,
आदत डालना āдат dāl'нā *п* (का
к чему-л , *मे कого-л*)

приучить *сов см* приучāть

прихвāрывать *несов* *разг*
[थोडा सा] वीमार पडना (हो जाना)
[t^хorā cā] бимār пар'нā (खो दजā-
нā) *нп*

прихворну́ть *сов. см* прихвā-
рывать.

прихвостень *м. разг.* पुंछाला
пūч^खālā *м.* , पूंछ पūच^ख *ж* , लगुआ-
भगुआ лагуā-б^खагуā *м* , पिटू पित-
त^खу *м*

прихлебāтель *м* *разг* टुकडखोर
тукар-хор *м*

прихóд *м* 1. आना ānā *м* , पहुँच-
ना пахūч'нā *м* , आमद āмад *ж* ,
आगमन āгаман *м* (прибытие) , ~к
влāсти अधिकार-प्रवेश *म* , सत्ताग्रहण
म , 2. (доход) आमदनी āм'даний *ж* ,
आय āи *ж* ; ~и расхóд आमद और
खर्च *म* , आमदोखर्च *म* , आय-व्यय *म*

прихóдить *несов* आना ānā *нп* ,
आ जाना ā джānā *нп* , आगमन हो-
ना āгаман хонā *нп* (का *о ком-л* ,
о чем-л) , पहुँचना пахūч'нā *нп.* ,
आ पहुँचना ā пахūч'нā *нп* (при-
бывать) , पधारना пад^खār'нā *нп* ,
तशरीफ लाना (फरमाना) таш'рйф
лānā (फार'мānā) *п.* (пожаловать) ,
मिलना мил'нā *нп* , आना ānā *нп*
(напр *о письме*) , ◇ ~к заключе-
нию नतीजे (निष्कर्ष) पर पहुँचना
нп , ~в упāдок ढलकना *нп* , उत-
रना *нп* , शिथिल हो जाना *нп* , ~в
отчāяние मायूस हो जाना *нп* , ~в
ужас भयभीत हो जाना *нп* , ~в се-
бā होश मे आना *нп* , होश ठिकाने
होना *нп* (का *о ком-л*) , ~на па-
мять याद आना (पडना) *нп* ; ~в
гóлову खयाल (विचार) आना (पडना)
нп , सूझना *нп*

приходиться *несов* 1. लगना *лаг'нā нп*, अच्छा लगना *ачч'хā лаг'нā нп*, अनुकूल होना *анукूल'хонā нп*, छाजना *ч'хāдж'нā нп* (быть к лицу), ~ в पोरु फटना *нп*, अटना *нп*, 2. удар пришёлся по спине चोट पीठ पर लगी *чот пйт'х* пар лагй, на какое число пришлось воскресенье? रविवार किस तारीख को पडा? *рави-вар'кис тāрйх ко парā?*, 3. безл (случаться) पडना *пар'нā нп*, нам не придётся далеко ходить за фактами तथ्यों के लिये हमें दूर नहीं जाना पड़ेगा; *ча́сто приходится видеть, что...* प्राय. देखने में आता है कि , 4. (доводиться) लगना *лаг'нā नп*, он мне приходится братом वह मेरा भाई लगता है, 5. безл в среднем приходится (на кого-л, на что-л) औसत पड़ता है *аосат пар'tā хāэ*, ◇ ~ по вкусу मजे पर आना *нп*, रुचि होना *нп* (की, के साथ, से *о чем-л*)

прихотливый *прил* [मन]मौजी [ман-]माоджй, तरगी तरांगि

прихоть *ж* मौज *маодж ж*, तरग *тараг' ж*, धुन *д'хун ж*

прихрамывать *несов* [थोडा सा] लंगडाना [т'орā сā] *лāг'рāнā नп*, लंगडाकर चलना *лāг'рāкар чал'нāनп*

прицёл *м* मसा *масā м*, ◇ *взять на* ~ निशाना बाँधना (лагана, саधना) *п* (прицелиться, ка *кого-л, что-л*)

прицеливаться *несов* निशाना लगाना (बाँधना, साधना) *нишāнā лагāнā* (ба́д'х'нā, са́д'х'нā) *п* (ка *в кого-л, во что-л*), लक्ष्य लगाना *лакшй' лагāнā п*

прицелиться *сов* *см* **прицеливаться**

прицениваться *несов* *разг* कीमत पूछना *кйमत пұч'х'нā п* (की *к чему-л*), भाव (मूल्य) पूछना *б'хāо (мұльй') पұच'х'नā प* (का *к чему-л*)

прицениться *сов* *разг* *см* **прицениваться**

прицепить(ся) *сов* *см* **прицеплять(ся)**

прицеплять *несов* जोड़ना *джор'нā п*, मिलाना *милāнā п*, लटकाना *лат'кāнā п* (подвешивать), ~ булавкой पिन से लगाना (лага *де́на*) *п*

прицепляться *несов* चिपटना *чипат'нā नп*, लिपटना *липат'нā नп*, लगना *лаг'нā नп*

прицепной *прил* ~ वागोन खींची जानेवाली गाडी *к'хйчй джāнэ-вā-лй гāрй ж*

причали|вать *несов* 1. लगाना *лагāнā п*, बाँधना *ба́д'х'нā п* (привязывать), ~ लодку к берегу कश्ती किनारे लगाना *п*, कश्ती तट पर लगाना *п*, 2. (подходить) लगाना *лаг'нā नп*, लग जाना *лаг джāнā नп*, आ लगाना *ā лаг'нā नп* (पर, से *к чему-л*), सूदने ~लो *к бё-ре́гу* कश्ती किनारे आ लगी, कश्ती

किनारे लग गई, जहाज जेटी पर
आकर लग गया

причáлить сов. см причáли-
вать

причáстие с грам कृदन्त क्री-
दन्त' म

причём союз इस के अलावा (सि-
वाय, अतिरिक्त) ис кэ ала́ва (сивáй,
атирикт'), ~ извѣстно, что... और
यह मालूम (ज्ञात) होता है कि ; а
~ же я тут? मेरा इस से क्या वास्ता
(सबध) है?

причесáть(ся) сов см приче-
сывать(ся)

причёск||а ж बाल बनाने का
प्रकार бál банāनэ कá प्राकár म.
दे́लать ~у बाल सँवारना n.

причёсывать несов कधी करना
-कान्ग^खй кар'нā n, ~ во́лосы वालो
मे कधी करना n, बाल बनाना n
причёсываться несов बाल
सँवारना бál सáвāर'нā n, [अपने बा-
लो मे] कधी करना [ап'нэ бálō мē]
-कान्ग^खй кар'нā n

причýн||а ж सबव сабаб м, वजह
वादजा^ख ж, कारण кáран म, по
~е (чегó-л) के सबव (कारण) по-
слелог

причинить сов см причиня́ть

причиня́ть несов पहुँचाना पाखू-
चा́нā n, पहुँचा देना पाखूचा́ दэनā
n, ~ вред नुकसान (हानि) पहुँचा-
ना n

причы́слить сов см причис-
ля́ть.

причисля́ть несов गिनना गिन'-
нā n (को कóगो-ल, चतो-ल, मे क
चमु-ल), गिनती करना गिन'ती кар'-
नā n, गणना करना गान'नā कार'नā
n (की कóगो-ल, चतो-ल, मे क कोमु
-लिबो, क चमु-ल)

причитáние с रोना ронā न,
रोना-धोना रонā-द^खонā म., विलाप
विलाप म

причитá||ться несов ему́ ~ет-
ся де́сять рублѐй उस को दस
रुवल मिलना है उस को दस रुबल
मिल'नā ख़ाэ, с вас ~ется два руб-
ля आप को दो रुवल देना चाहिए
āп को до ру́бал дэ́нā चāख़иэ,
~ющаяся за рабóту сýмма काम
से मिलनेवाली रकम кáм сэ मिल'-
नэ-вāлй राकाम ж

причýда ж मन की मौज मान कय
मादज^ख ж. धुन द^खун^ख ж, человек с
~ми[मन] मौजी आदमी म

причýдливый прил अलबेला
अल'बэлā, विचित्र वичित्र', काल्पनिक
कāल्प'निक (फान्तास्टический)

пришýбленный прич, прил
देवा हुआ दाба́ ख़уā

пришивáть несов सीना सīнā n,
सी देना सī दэ́нā n, टाँकना तāक'नā
n (चतो-ल небольшое, маленькое k
большому), ~ пýговицы к пальто
कोट मे बटन लगाना n

пришýть сов см пришивáть
пришпóривать несов एड
लगाना (देना, मारना) эр лагā́нā
(дэ́нā, мār'нā) n.

пришпóрить *сов см* пришпо-
ривать

прищемить *сов см* прищем-
лять

прищемлять *несов* दवाना दा-
बांना *n*

прищúриваться *несов* आँख
दवाना आँख दाबांना *n*

прищúриться *сов см* прищú-
риваться

приóт *m* 1. आश्रयगृह आश्रय-
गृह *m*, यतीमखाना йатим-хана *m*,
अनाथालय अनат^xआलय *m* (*детский*),
वृद्धाश्रम व्रिद्ध^xआश्रम *m* (*для пре-
старелых*), 2. перен शरण शा-
रान *ж*

приютить *сов* पनाह (आश्रय)
देना पानाह (आश्रय) दाना *n* (*кого-л*),
प्रश्रय देना प्रаш्राय दाना *n*

приютиться *сов* आश्रय ले रख-
ना आश्रान ले राख^xना *n*

прия́тель *m* दोस्त дост' *m*,
मित्र मित्र' *m*

приятельский *прил* दोस्ताना
достана *неизм*, मित्रतापूर्ण मित्र'ता-
पूर्ण'

приятно 1. *нареч* चाव (सुख,
प्रसन्नता) से चाव (सुख, प्रसन्नता)
से, 2. *безл в знач сказ* खुशी की
वात है खुशी की बात है, мне
очень —, что... मुझे बड़ी खुशी
(प्रसन्नता) हुई कि

приятный *прил* खुशगवार खुш-
गवार, सुहावना सुहावना, रुचिकर
रुचिकर, सुखद सुखद, खुशनुमा

खुश-नुमा *неизм* (*на вид*), रमणीय
राम'नीय' (*привлекательный, нра-
вляющийся*)

про *предлог* के बारे में कэ बार्э
मэ, के संबंध में कэ самбанд^x мэ,
के विषय में कэ विशय мэ, ◇ подú-
мать — себя आप ही आप सोचना
n, मन ही मन में कहना *n*

прóба *ж* 1. (*действие*) पर-
खाई पर'क'आ *ж*, आजमाइश आ-
मांश *ж*, जाँच दजाँच *ж*, परीक्षा
परिक्शा *ж*, 2. (*образчик*) नमूना
नामूना *m*, वानगी बां'गी *ж*

пробéг *m* दौड़ दाор *ж*, средне-
सूचन्य — *товárных* वागोन
मालगाडियो की रोजाना औसत
चाल *ж*

пробегáть *несов* 1. दौड़ना दाор'-
ना *нп*, दौड़ जाना दाор दजाना *नп*,
2. *перен* (बेग्लो प्रोसमात्रिवать)
सरसरी तौर पर देखना (*देख लेना*)
सार'सारी ताор पर दэк^xना (*दэк^x
लना*) *n*, 3. *перен* по его лицу
пробежала улыбка उस के चेहरे पर
मुस्कराहट [की रेखा] दौड़ गई उस कэ
चэх'рэ पर मुस्क'राहत [की रेखा]
दाор गाय

пробежáть *сов см* пробегáть
пробéл *n* 1. (*оставленное ме-
сто*) खाली जगह खाली दजागा *ж*,
2. *перен* (недостаток) कमी काम
ж, अभाव अब'व *m*

пробивáть *несов* 1. छेद (दरार,
सुराख) करना (*कर देना*) चэхद (दा-
रार, सुराख) कार'ना (*कार देना*) *n*

(मे *что-л*); फोडना *п^хор'на* *п*
(*прорывать, проламывать*), 2.
(*прокладывать*) लगाना *лаг'анā* *п*,
लगा देना *лагā* *дэнā* *п*, निकालना
никал'на *п*; ◇ — себе *дорōгу* *пе-*
рен अपने लिये रास्ता साफ करना *п*

пробиваться *несов* 1. अपने
लिये रास्ता तैयार (पैदा) करना *ап'-*
नэ *лийэ* *рāстā* *таэйār* (*паэдā*)
кар'на *п*, फूटना *п^хут'на* *नп*, फूट
जाना *п^хут* *джāнā* *नп* (*напр об*
источнике), 2. (*о растениях*) दि-
खाई देना *дик^хāй* *дэнā* *नп*, निकल-
ना *никал'на* *नп*, निकल आना *नп-*
кал āнā *नп*.

пробираться *несов* घुसना *г^ху-*
с'на *नп*, घुस जाना *г^хус* *джāнā* *नп*
(मे *куда-л*), — тайком दबे पाँव
घुसना (*घुस जाना*) *नп*, चोरी-छिपे
घुसना (*घुस जाना*) *नп*, — сквозь
चाँшу जगल मे से गुजरना *नп*

пробёрка *ж* टेस्ट-ट्यूब *тэст'-*
тйүб *м*

пробить I *сов см* пробивать
пробить II *сов* (*о часах*) बज-
ना *бадж'на* *नп*, बज जाना *бадж*
джāнā *नп*, प्रोबिला *сeмь* *सात* *बज*
चुके है; *часы* *प्रोबिलि* *шeсть* *घडी*
ने छ *बजाया*

пробиться *сов см* пробивать-
ся

пробк||а *ж* 1. डाट *дāt* *ж*, за-
тыкать —ой *डाट* *कसना* (*लगाना*,
बद करना) *п*, 2. *эл* *फयूज* *фйүз* *м*,
3. *перен* (*затор*) *रोक* *рок* *ж*

пробковый *прил* काग का *кāг*
кā

проблема *ж* मसला *мас'лā* *и*,
समस्या *самаснā* *ж*

проблеск *м* झलक *дж^халаक* *ж*,
प्रकाश *пракāш* *м*, — надежды
उम्मेद की *झलक* *ж*, आशा का
प्रकाश *म*

пробный *прил* नमूने का *наму-*
नэ *кā* (*приготовленный или взя-*
тый на пробу); जाँच (*परख*, *परी*
क्षा) का *джāч* (*पारक^х*, *पार्यक्शā*)
कā (*производимый для испыта-*
ния); ◇ — *камень* *प्रям*, *перен*
कसौटी *ж*

пробовать *несов* 1. चखना *ча-*
к^х'на *п*, चाटना *чāt'на* *п*, जायका
लेना *зāй'кā* *лэнā* *п* (*ка что-л*),
आस्वादन करना *āсвāдан* *кар'на* *п*
(*на вкус*, *ка что-л*), टटोलना *та-*
тол'на *п* (*на ощупь*), — *гōлос* *आ-*
लापना *п*, — *сīлы* *जोर* (*ताकत*)
आजमाना *п*, 2. (*пытаться*) कोशिश
करना *кошнш* *кар'на* *п* (*की* *что-*
либо сделать), प्रयत्न करना *пра-*
йатн' *кар'на* *п* (*ка что-л* *сде-*
лать)

пробойна *ж* तोड़ *тор* *м*, छेद
ч^хэд *м*, शिगाफ *шигāф* *м*, गोवरी
गो'रй *ж*. (*в подводной части*
судна)

проболтаться *сов* (*прогово-*
риться) भेद खोलना *б^хэд* *к^хол'на*
п, पट से बोल उठना *пат* *сэ* *бол*
ут^х'на *नп*

пробóр *м* माँग माँग *ж*, дѣлать
— माँग निकालना (निकाल लेना, चीर-
ना) *п*, причёсываться на прямой

— बीच में से माँग निकाल लेना *п*,
причёсываться на косой — एक
तरफ से माँग निकाल लेना *п*

пробр́аться *сов* пробира́ться
пробуді́ть(ся) *сов см* про-
бужда́ть(ся)

пробужда́ть *несов прям, пе-
рен* जगाना दजागānā *п*, जगा देना
दजागā дэнā *п*, जागृत करना (कर
देना) दजाग्रित кар'nā (кар дэнā)
п, — интерес в ком-л. к чему-л.
किसी में किसी के लिये उत्साह
जगाना *п*, — энэргию शक्ति भर-
ना (भर देना) *п* (में в ком-л)

пробужда́ться *несов прям, перен*
जागना दजाг'nā *пп*, जाग
उठना दजाг ут'нā *пп*, जागृत होना
(हो उठना) दजाग्रित хонā (хо ут'-
нā) *пп*

пробужд́ение *с прям, перен*
जागरण दजाг'ран *м*, जागृति दजा-
गृति *ж*, जागृति दजाग्रिति *ж*

пробура́вить *сов см* пробу-
ра́вливать

пробура́вливать *несов* वरमाना
бар'mānā *п*

пробы́ть *сов* रहना राх'nā *пп*,
ठहरना т'ахар'nā *пп*, रह (ठहर)
जाना राх (त'ахар) दजānā *пп*

прováл *м перен* (неудача) ना-
कामयाबी nā-kām-iyābī *ж*, नाकामी
nā-kāmī *ж*, असफलता аса-п'ал'tā

ж, हार хār *ж*, शिकस्त शिकास्त'
ж, पराजय парāджай *ж* (пораже-
ние)

прováливаться *несов* 1. गिरना
гир'nā *пп*, गिर पडना गिर пар'nā
пп (में куда-л), 2. (рушиться)
टूटकर गिरना तुट'кар गир'nā *пп*,
3. перен (терпеть неудачу) नाकाम-
याब (नाकाम, असफल, विफल) होना
(हो जाना) nā-kām-iyāb (nā-kām,
аса-п'ал, вип'ал) хонā (хо джānā)
пп, फेल (अनुत्तीर्ण) होना (हो
जाना) фэл (अनुत्तीर्ण) хонā (хо
джānā) *пп* (на экзмене)

прова́литься *сов см* прова́ли-
ваться

прова́нск||ий прил —ое мас-
ло जैतून का तेल заэтуन кā тэл *м*

провéдать *сов* 1. (навестить)
मिलने आना मिल'nē ānā *пп* (से को-
го-л, что-л), देखने आना (जाना)
дэк'нē ānā (джānā) *пп*, भौकना
дж'āк'nā *пп* (заглянуть), 2. (раз-
узнать) पता लगाना патā лагānā
п (का что-л)

провезт́и *сов см* провози́ть

прове́рить *сов см* провер́ять
прове́рка *ж* 1. जाँच [-पडताल]
джāч [-пар'tāl] *ж*, निरीक्षण नि-
रिक्षान *м* (контроль, ревизия),
— исполнѣния काम की पूर्ति को
देखना *м*, 2. (испытание) आजमाइश
āз'māish *ж*, परख парак' *ж*,
परीक्षा парикшā *ж*

провер́ять *несов* 1. जाँच करना

джāч кар'нā *n* (की कого-ल , что-либо), जॉचना джāч'нā *n* , निरीक्षण करना निर्यक्शन кар'нā *n* (контролировать, ревизовать; का कого-ल , что-ल), 2. (испытывать) आजमाइश (परीक्षा) करना āз'мāнш (पर्यक्शā) кар'нā *n*. (की कого-ल , что-ल), परखना парак'нā *n* , आजमाना āз'мāнā *n*

провести *сов см* проводить I
 провётривать *несов* हवा [आने] देना хавā [āнэ] дэнā *n* (напр комнату), हवा में रखना хавā мē ра^xк'нā *n* (напр одежду)

провётрить *сов см* провётривать

провізия *жс* खाने-पीने की चीजे ^kхāнэ-пйнэ ^{кй}чйзэ *жс* *мн* , खुराक ^{хурāk} *жс* , खाद्य [पदार्थ] ^кхāди' [-падāрт^x] *м*

провиніться *сов* कसूर करना ^{касур} кар'нā *n* (में в чем-л)

провинциāльный *прил* प्रातीय ^{п्रांति}п्रांति' , प्रादेशिक ^{प्रादेशिक}प्रादेशिक

провінция *жс* सूबा ^{सूबा}субā *м* , प्रात ^{प्रांत}प्रांत' *м* , प्रदेश ^{प्रादेश}प्रादेश *м*

прóвод *м* तार ^{तार}тār *м* , говорить по прямóму ~у सीधे तार से बात करना *n*

проводімость *жс* *физ* प्रवाह-^{प्रवाह}कत्व ^{प्रवाह}правах'катв' *м*

проводіть I *несов* 1. ले जाना ^{ले}лэ ^{जाना}джāнā *нп* , निकालना ^{निकाल}никāл'нā *n* , पहुँचाना ^{पहुँचाना}пах'учāнā *n* ; छोड़ आ-^{छोड़}ना ^{छोड़}ч^xор āнā *нп* (домой), 2. (осу-

ществлять) लागू (चालू) करना ^{लागू}лā-^{करना}гу (чāлу) кар'нā *n* , संचालित करना ^{संचालित}санчāлинг кар'нā *n* , पास करना ^{पास}пās кар'нā *n* (напр законопроект—о законодательном органе), पास कराना ^{पास}пās карāнā *n* (напр законопроект—о каком-л лице), ~ политику мīра शांति की नीति बरतना *n* ; ~ выборы निर्वाचनों को संचालित करना *n* , ~ демонстрацию जलूस निकालना *n* , प्रदर्शन करना *n* , ~ в жизнь अमल (व्यवहार) में लाना *n* , कार्यान्वित करना *n* ; ~ механизāцию यंत्रीकरण करना *n* (का ^कчего ^ल), ~ отдых आराम (विश्राम) करना *n* , 3. (пролагать) लगाना ^{लगाना}лагāнā *n* , लगा देना ^{लगा}лагā ^{देना}дэнā *n* , निकालना ^{निकाल}никāл'нā *n* , विछाना ^{विछाना}бич^xāнā *n* , विछा देना ^{विछा}бич^xā ^{देना}дэнā *n* (протягивать), ~ желёзную дорогу रेल की पटरी विछाना *n* , ~ электричество बिजली के तार लगाना *n* , ~ водопровод पानी के नल लगाना (विछाना) *n* , 4. (жить) गुजारना ^{गुजारना}гузār'нā *n* , विताना ^{विताना}битāнā *n* , काटना ^{काटना}кāt'нā *n* , व्यतीत करना ^{व्यतीत}वйāt'ит кар'нā *n* , 5. перен ^{पर}разг (об ^{मान्य}манывать) धोखा देना ^{धोखा}д^xок^xā ^{देना}дэнā *n* (को ^{को}кого-^ल , ^लчто-^ल), धोखेवाजी करना ^{धोखेवाजी}д^xок^xā-бāзй кар'нā *n* , 6. *физ* प्रवाहित (संचालन) करना ^{प्रवाहित}п्रा-^{वाहित}вāхит (санчāлан) кар'нā *n* , 7. (гладить) फेरना ^{फेरना}п^xэр'нā *n* , ~ ру-^{को}кóй हाथ फेरना *n* (पर ^{पर}по ^चчему-^ल), 8. (намечать) खीचना ^{खीचना}к^xйч'нā *n* ,

डालना *дāl'nā n*, ~ черту́ लकीर (रेखा) खीचना (डालना) *n*, ~ гра-
ни́цу सीमा बाँधना *n*, हृदबदी कर-
ना *n*

проводіть II *сов см* прово-
жа́ть

прово́дка *ж* 1. (действие) बि-
जली के तार लगाना बिज'ली कэ तār
лагānā *м*, 2. (провода) तार тār
и мн

проводни́к *м* 1. अगुआ *агуā*
м, राहुनुमा *раḥ-нума* *м* *неизм*,
पथप्रदर्शक *патᵂ-прадаршак* *м*, 2.
(в поезде) गाई *гаई* *м*, कंडक्टर
कान्दाक्तर *м*, 3. *физ* संचालक
पदार्थ *санचा́лак* *पादार्तᵂ* *м*, *эл*
विद्युत्-चालक *विद्युत-चा́лак* *м*

про́воды *мн* बिदाई *बिदाई* *ж*,
रुखसत *рух'сат* *ж* (*прощанье*)

провожа́тый *м* राहुनुमा *раḥ-*
нума *м* *неизм*, पथप्रदर्शक *патᵂ-*
прадаршак *м*, गाइड *гаई* *м*

провожа́ть *несов* 1. पहुँचाना
पाḥūchānā n, पहुँचा देना *पाḥūchā*
देना n, बिदा (रुखसत) करना *बिदा*
(*рух'сат*) *कार'ना n* (*прощаться*);
я ~у вас मैं तुम्हे पहुँचाऊँ, я ~у
вас до ва́шего до́ма मैं आप को
आप के घर तक पहुँचाऊँ, मैं आप को
आप के घर छोड़ आऊँ, 2. (*сопро-*
вождать) साथ-साथ जाना *सातᵂ-सातᵂ*
दजा́नā n, जाना *दजा́नā n* (के साथ,
के पास *кого-л*, *что-л*), 3. (*следить*,
проследживать): она́ ~а́ла *глаза́-*
ми *वसा́दников* उस की आँखें घुडसवा-

रो का अनुसरण करती थी *उस की*
आँखें *गᵂुर-सावāरō* *का* *анусारन*
कार'ती *तᵂई*

прово́з *м* ले जाना *लэ* *दजा́नā m*,
पहुँचाना *पाḥūchānā m* (*доставка*)

провозгласи́ть *сов см* про-
возглаша́ть

провозглаша́ть *несов* 1. एलान
करना *эла́न* *कार'ना n* (का *что-л*),
खुले आम कहना *कᵂुलэ* *आम* *काḥ'ना n*,
घोषणा करना *गᵂोश'ना* *कार'ना n*
(की *что-ल*), ~ *लो́зунг* नारा बुलद
करना *n*, ~ *тост* *टोस्ट* पेश (*प्रस्ता-*
वित) करना *n*, 2. (*объявлять*)
एलान करना *эла́न* *कार'ना n* (का
кем-ल), घोषणा करना *गᵂोश'ना*
कार'ना n (की *кем-ल*), घोषित कर-
ना *गᵂोशित* *कार'ना n*

провозглаше́ние *с* एलान *эла́न*
м, घोषणा *गᵂोश'ना* *ж*

прово́з *несов* ले जाना *लэ*
दजा́नā n, पहुँचाना *पाḥūchānā n*,
पहुँचा देना *पाḥūchā* *देना n* (*до-*
ставлять)

провока́тор *м* उकसावा देनेवा-
ला *उक'सावा* *देना-वाला* *म*, उत्तेजक
उत्तेजक *म*

провока́ция *ж* उकसाव *उक'साव*
म, उकसावा *उक'सावा* *म*, उत्तेजना
उत्तेज'ना *ж*

прово́лока *ж*. तार *तār* *म*

прово́лочный *прил* तार का
तār *का*

прово́рный *прил* फुरतीला *पᵂु-*
र'तिला, तेजतэ, चतुर *चतुर* (*ловкий*)

провóрство с फुरती प`ур'गि
 ж , फुरतीलेपन प`ур'तिले-पान म ;
 चतुरता चатур'tā ж. (ловкость)

провоци́ровать несов укसा-
 ना ук'sānā n , भडकाना б`ар'kānā
 n , उत्तेजित करना उत्तेजित кар'-
 nā n

прогада́ть сов गलत हिसाव
 लगाना गलाग खिसाब लागānā n , он
 ~л उस के पल्ले कुछ नहीं पडनेवा-
 ला है

прога́лина ж [जगल का] खुला
 हुआ मैदान [джангал kā] क`уलā хуā
 маэдān m

прогла́тывать несов. निगलना
 нигал'nā n , निगल जाना निगल
 джānā n , हडपना खराप'nā n ,
 ग्रसना गрас'nā n ; ◇ слóвно аршин
 проглотил मांस के आटे की तरह ऐठा
 हुआ है, проглотить обиду अपमान
 को पी जाना n

проглотить сов см прогла́ты-
 вать

проглядéть сов см прогля-
 дывать 2, 3

прогля́дывать несов 1. (по-
 казывать) दिखाई देना (पड़ना)
 дик`ай дэнā (пар'nā) n , नजर
 आना назар ānā n , टपकना тапак'-
 nā n (о чувствах в выражении
 лица), 2. (просматривать) सरसरी
 तौर पर देखना сар'сарī таор пар
 дэк`nā (дэк` лэнā) n , उलट-पुलट-
 कर देखना (देख लेना) उलट-पुलट'-
 кар дэк`nā (дэк` лэнā) n , 3. (про-

пускать) देखकर भी न देखना दэк`.
 кар б`nā на дэк`nā n , चूकना चूक'-
 nā n ; ◇ он все глаза́ прогля-
 дел रास्ता देखते देखते उस की आँखें
 पक गईं

прогляну́ть сов см. прогля-
 дывать 1

прогна́ть сов см. прогоня́ть
 прогнива́ть несов. [अदर में]

सड़ना [андар мē] сар'nā n

прогни́ть сов. см прогнивать

проговори́ть сов (произнести)
 बोलना бол'nā n , कहना का`nā n ,
 कह देना का` дэнā n

проговори́ться сов भेद (रहस्य)
 खोलना (खोल देना) б`эд (राхасी')
 क`ол'nā (क`ол дэнā) n , कह बैठना
 का` баэт`nā n

проголода́ться сов भूख लगना
 ब`ук` लाग'nā n (को 0 ком-л)

прогоня́ть несов निकालना नि-
 काँl'nā n , निकाल देना निकाल दэнā
 n , भगाना б`агаānā n , भगा देना
 б`ага dэнā n , बाहर करना (कर
 देना) बा`хар кар'nā (кар дэнā) n (вы-
 гонять), मार भगाना ма`р б`агаānā n
 (напр захватчика, врага)

прогора́ть несов 1. जलना दज-
 ल'nā n , जल जाना джал джānā
 n , 2. (разоряться) разग दिवाला
 निकलना (पिटना) दिवाँlā निकाल'nā
 (पिट'nā) n (को 0 ком-л , 0 чём-л),
 नील बिगडना नील бигар'nā n (को
 0 ком-л , 0 чём-л)

прогорéть сов см прогора́ть

прогóрклый *прил* कडवा सा
кар'вā cā, विगडा हुआ बиг'рā xūā

прогрáмма *ж* 1. कार्यक्रम क़ा-
र'й'-крам *м*, योजना йодж'нā *ж*
(план), 2. (учебная) पाठ्यक्रम пā-
т'х'и'-крам *м*, 3. (радиопередач) प्रो-
ग्राम прогрāм *м*, सभा саб'хā *ж*

прогрéсс *м* तरक्की тараккй *ж*,
प्रगति прагати *ж*, उन्नति уннати *ж*

прогрéссивный *прил* तरक्की-
याफता тараккй-йāфтā *неизм*, प्रग-
तिशील прагати шйल, उन्नतिशील
уннати-шйल, — नालóg क्रमशः वर्द्ध-
मान् कर *м*

прогрéсировать *несов* तरक्की
(प्रगति, उन्नति) करना тараккй (пра-
гати, уннати) кар'нā *п*

прогрéссия *ж* *мат* श्रेणी श्रэ-
нй *ж*, अрифमेटिकская — समाना-
तर श्रेणी *ж*, геометрическая —
समगुण श्रेणी *ж*

прогрызáть *несов* [दाँत से] काट-
ना [дāт сэ] кāt'нā *п*, कुतरना
кутар'нā *п*

прогрызть *сов см* прогрызáть
прогу́л *м* कामचोरी कām-चोरй *ж*
прогу́ливать *несов* (не рабо-
тать) काम से जी चुराना कām सэ
джй चुरāнā *п*

прогу́ливаться *несов* टहलना
ताहल'нā *нп*, सैर (भ्रमण, परिभ्र-
मण) करना साэр (б^храман, परि-
б^храман) кар'нā *п*, हवा खाना хā-
вā क'хāнā *п*, घूमना г^хум'нā *нп*,
घूमना-फिरना г^хум'нā-п'хир'нā *нп*

прогу́лка *ж* सैर साэр *ж*, [परि]-
भ्रमण [пари]б^храман *м*

прогу́льщик *м* कामचोर कām-
-चोर *м*, काम से जी चुरानेवाला कām
сэ джй चुरāнэ-वāлā *м*

прогуля́ть(ся) *сов см* прогу́-
ливать(ся)

продава́ть *несов* बेचना бэч'нā
п, बेच देना (डालना) бэч дэнā
(дāл'нā) *п* (के हाथ कोमु-ल), फरो-
ख्त करना фарохт' кар'нā *п* (की
что-ल), विक्रय करना विक्राи кар'-
नā *п* (का что-ल), विकवाना бик'-
वāнā *п* (через кого-л)

продава́ться *несов* 1. विकना
бик'нā *нп*, बिक जाना бик джāнā
нп, 2. (о человеке) अपने आप को
बेच देना ап'нэ āп ко бэч дэнā *п*
(के यहाँ, के हाथ कोमु-ल)

продаве́ц *м* बेचनेवाला бэч'нэ-
-वāлā *м*, विक्रेता विकрэтā *м* *не-*
изм, विक्रीय विकрайй *м*

продавщи́ца *ж* बेचनेवाली бэч'-
нэ-वāлй *ж*

продáж||а *ж* बिक्री बिक्रй *ж*,
फरोख्त фарохт' *ж*, विक्रय विकрай
м, рóзничная — खुदरा-बिक्री *ж*,
оптóвая — थोक-बिक्री *ж*, посту-
пить в —у बाजार मे बिकने लगना
нп

продáжн||ый *прил* 1. (для про-
дажи) बिक्री (फरोख्त, विक्रय) का
(के लिये) बिक्रय (फарохт', विक्राय)
कā (कэ लियэ), विकाऊ बिकाऊ, —ая
ценā बिक्री की दर *ж*, विक्रय-मूल्य

м, 2. перен जरखरीद зар-харйд, खरीदा हुआ харйдā хуā, घूसखोर г^хус-
-хор

продать(ся) сов см продавать (-ся)

продвигать несов в разн знач [आगे] बढ़ाना (बढ़ा देना) [āgə] бар^хānā (бар^хā дэнā) п

продвигаться несов [आगे] बढ़ना (बढ़ जाना) [āgə] бар^хнā (бар^х джānā) пп, अग्रसर होना (हो जाना) агр'-сар хонā (хो джānā) пп

продвижение с बढ़ाव бар^хāо м, बढ़ाई бар^хāй ж, प्रगति прагати ж (прогресс), воен अभियान аб^хийāн м

продвинуть(ся) сов см продвигать(ся)

продёлать сов см продёлы-
вать

продёлка ж शरारत шарāрат ж, हरकत хар'кат ж, शैतानी шаэ-
тāнй ж., हथकड़ хат^х-канд' м, कौ-
तुक каолук м

продёлывать несов 1. (выпол-
нять) पूरा (अदा) करना (कर देना,
कर लेना, कर डालना) пūrā (адā)
кар'нā (кар дэнā, кар лэнā, кар
дāл'нā) п, 2. (делать) बनाना ба-
нāнā п, बना देना (लेना) банā дэнā
(лэнā) п

продёргивать несов 1. पिरोना
пиронā п, नाथना нāт^хнā п; —
нитьку в игёлку सूई में तागा डालना
(पिरोना) п, 2. (в газете и т п)

разг नुकताचीनी (आलोचना) करना
нук'тā-чийнй (āлоч'нā) кар'нā п
(की कोго-л, что-л), आक्षेप करना
āкшэп кар'нā п (पर, के प्रति को
го-л, что-л)

продержать сов [किसी वक्त
तक] रखना [किसी वक्त' तक] рах'^х.
нā п, पकड़े (थामे) रहना пах'рā
(т^хāmэ) рах'нā пп, संभालना सā
б^хāl'нā п (удержать)

продержаться несов [किसी
वक्त तक] पकड़ना [किसी वक्त' तक]
пакар'нā п, डटा रहना датā рах'нā
пп (напр в бою)

продёрнуть сов см продёрги-
вать

продешевить сов कम दाम पर
वेचना काम दām пар бэч'нā п, नुक
सान के साथ वेचना नук'сāн кэ сāt^х
бэч'нā п

продиктовать сов 1. इमला
बोलना им'лā бол'нā пп, इमला लि
खाना им'лā лик^хāнā п, 2. (прини-
мать) दवाव डालना дабāо дāл'нā п
(पर кому-л, чему-л), आदेश देना
ādэш дэнā п (को кому-л, чему л)
продлѐние с बढ़ाव бар^хāо м,
वृद्धि व्रिद्ध^хи ж., — срōка आयु
-वृद्धि ж

продлѐть сов बढ़ाना бар^хāнā п,
बढ़ा देना бар^хā дэнā п, जारी रख-
ना джāрй рах^хнā п, — челове
ческую жизнь मानव-जीवन को बढ़ा-
ना (लवा बनाना) п

продлѐться сов ठहरना т^ха-

खार'नā न्प्र, जारी होना (रहना) द्जार्-
प्रि खोना (राख'नā) न्प्र

продовольственный प्रि ल खुराक का खुराक कā, खाद्य-सबधी क'ā-
द्वि'-सम्बन्ध'यि, — मागज़ीन ग्रीसेरी
ज्, — склад रसदखाना म, — क्री-
सिस खाद्य सकट म

продовольствие स खाने-पीने
की चीजे (वस्तुएं) क'āनэ-पिनэ कय चि-
उँ (वस्तुँ) ज् मन्, खुराक खुराक
ज्, रसद रासद ज्, खाद्यान्न क'āद-
द्वि'न'म, खाद्यपदार्थ क'āद्वि'-पादार्थ'
म, खाद्य क'āद्वि' म.

продолговатый प्रि ल बोतरा
लाम्बोत'रā, आयत द्वि'त, लम्बाकार
लाम्बाकार

продолжатель म आगे बढ़ानेवा-
ला अग़े बार'āनэ-वāलā म, जारी रखने-
वाला द्जार्प्रि राख'नэ-वāलā म, अनु-
यायी अनुद्वि'यि म (последователь)

продолжать несом 1. आगे बढ़ा-
ना अग़े बार'āनā न, जारी रखना द्जार्-
प्रि राख'नā न, 2. (удлинять) लम्बा-
ना लाम्बāनā न, बढ़ाना बार'āनā न,
बढ़ा देना बार'ā दनā न

продолжаться несом जारी हो-
ना द्जार्प्रि खोना न्प्र, होता रहना खो-
तā राख'नā न्प्र

продолжение स 1. (действие
от гла продолжать) आगे बढ़ाना
अग़े बार'āनā म, जारी रखना द्जार्प्रि
राख'नā म, लम्बाना लाम्बāनā म,
बढ़ाना बार'āनā म (удлинение), 2.
(действие от гла продолжаться) जा-
री होना द्जार्प्रि खोना म, होता रहना

खोतā राख'नā म, — следует शेष अगले
पत्र मे, क्रमशः ; ♠ व — के अदर (दर-
मियान) पोस्लेलोग, के दौरान [मे] पो-
स्लेलोग

продолжительность ज् लम्बाई
लाम्बाई ज्, — жизни जीवन की
अवधि ज्

продолжительный प्रि लम्बा
लाम्बा, देर तक जारी रहनेवाला दैर्
तक द्जार्प्रि राख'नэ-वāलā, देर तक हो
रहा दैर् तक खो राखā, दीर्घकालिक
दैर्ग'क-कालिक, ना —ое व्रैम्या बड़ी
दैर् के लिये, दीर्घकाल के लिये.

продольный प्रि लम्बान बल
का लाम्बāन बल कā, लम्बाई का लाम-
बाई कā

продрогнуть сов ठड (सर्दी)
लगाना त'āन्द' (सर्दय) लाग'नā न्प्र.
(को ० कोम-ल)

продукт म 1. उपज उपज् ज्,
पदार्थ पादार्थ' म, वस्तु वास्तु ज्,
—ы सैल्स्कोगो होज़ाय्स्त्वा खेती की
उपज ज्, कृषिजन्य पदार्थ म, — प्रो-
डुक्त्वा उत्पादित वस्तु ज्, 2. (ре-
зульти) नतीजा नतिद्वि'ज् म, परि-
णाम पारिनाम म, 3. : —ы [питāния]
खाने-पीने की चीजे (वस्तुएं) क'āनэ-पिन-
नэ कय चिउँ (वास्तुँ) ज् मन्, खाद्यप-
दार्थ क'āद्वि'-पादार्थ' म

продуктивно нареч सफलता से
सा-प'ाल'तā सै, सिद्धिपूर्वक सिद्धि-
पूरवाक

продуктивность ज् उपजाऊपन
उप'द्वि'यु-पान म, उत्पादन-शक्ति उत्-
पादन-शक्ति ज्

продуктивный прил 1. उप-
जाऊ उप'джाऊ, उत्पादनशील उत्पा-
दन-शील, सफल са-п^хал, फलदायक
п^хал-दाँयाक (плодотворный), 2.
(напр о скоте) उत्पादनशील उत्पा-
दन-शील

продуктовый прил — мага-
зін ग्रीसेरी गросэरी ж

продукция ж पैदावार पाэд-
-वार् ж, उत्पादन उत्पादन म

продумать сов см продумы-
вать

продумывать несов खयाल (वि-
चार) करना хайяल (विचार) кар'на
н, [गौर से] सोचना [гаор сэ] соч'-
на न

продырявить сов छेदना च^хэд'на
н, छेद देना (डालना) च^хэд दना
(दाल'ना) न, छलनी कर डालना च^хाल'-
नी кар दाल'ना न (изрешетить)

проедать несов 1. (о мышах,
насекомых, кислоте) खाना क^хाना
н, खा जाना क^хा दजाना न, 2.
(тратить на еду) разг खा डालना
क^хा दाल'ना न

проезд м 1. गुजरना गुзар'на
м, 2. (место) गुजरगाह गुзар-
-गाह ж

проездить сов 1. см проез-
жать 3, 2. (провести время в езде)
चलना चал'на न, जाना दजाना न,
सवारी करना सавारी кар'на न,
सवार होना सавार खона न

проездн||ой прил — билет
ज-ठ रेलवे-टिकट रэл'वэ-तिकат м,

—या पलाता किराया किराना म,
भाडा ब'ारं म, यात्रा-शुल्क यात्रा-
-शुल्क' म

проездом нареч [से] होते हुए
[сэ] खोते खुэ

проезжать несов 1. गुजरना गु-
зар'на न, गुजर जाना गुзар दजाना
न (से что-л, चे न-ल, по чему-
-либо, के पास से मि по чего-л), पार
करना पार кар'ना न (пересекать),

2. (покрывать расстояние) पूरा
(तय) करना पूरा (तय) кар'ना न,
3. (тратить на поездку) सफर में
खर्च करना сафар में харч' кар'
на न

проезж||ий 1. прил —ая доро-
га आम रास्ता ам रास्ता म, आने-
-जाने का रास्ता आने-दजाने का रास्ता
म, 2. сущ и राह-चलता राह-चाल'-
ता म, यात्री यात्री म.

проект м 1. (план постройки,
сооружения) डिजाइन डिजाइन ж,
प्रोजेक्ट प्रोजेक्ट' म, 2. (напр
документа) खाका हाका म, मसविदा
мас'विда м, आयोजन आयोजन म,
3. (план, замысел) मनसूबा ман'су-
ба м, योजना योज'ना ж

проектировать несов 1. डिजा-
इन (प्रोजेक्ट) बनाना डिजाइन (про-
дजाэкт') банана न, 2. (предпола-
гать) मनसूबा बाँधना ман'субा ба-
д'на न

проектн||ый прил —ое бюро
डिजाइनिंग व्यूरो डिजाининг' бйу-
ро м

проэ́кция *ж мат.* विक्षेप *ви-*
кшэп м

прое́сть *сов см* проеда́ть

прое́хать *сов см* проезжа́ть^{1,2}

проже́ктор *м* सर्चलाइट *сарч'-*
-лāит ж, खोज-दीप *к^ходж-дйп м*

проже́чь *сов см* прожигáть

проживáть *несов 1.* रहना *рах'-*
нā нп, निवाह करना *нибāх кар'нā*
п, 2. (расходовать) खर्च (सर्फ, व्यय)
करना (कर डालना) *харч' (сарф',*
व्यай) кар'нā (кар дāл'нā) п

прожигáть *несов* जलाकर छेदना
джалāкар ч^хэд'нā п, ◇ ~ *жизнь*
जीवन का रस लूटना п

прожй́точный *прил* ~ *мйни-*
мум गुजारे के काविल मजदूरी गुзā-
рэ кэ кāбил маз'дурй ж, *जीवन*
योग्य वेतन द्जйवान йогй' вэтан и

прожй́ть *сов см* проживáть

прожёрливост́ь *ж* पेटूपन *пэ-*
ту-пан м

прожёрливый *прил* पेटू *пэту*,
ओदरिक *аод'рик*

про́за *ж* गद्य *гадй' м*

проза́ик *м* गद्य-लेखक *гадй'-лэ-*
к^хак м

прозай́ческий *прил* गद्यात्मक
гадйāтмак

прозвáть *сов* नाम देना *нāм дэ-*
нā п., लकव (उपनाम) देना *лакаб*
(уп'нāм) дэनā п (дать прозвище)

про́звище *с* लकव *лакаб и*,
उपनाम उप'нāम и

прозевáть *сов (случай и т п)*

разг चूकना *чўк'нā нп*, छोडना
ч^хор'нā п, जाने देना *джāнэ дэनā п*

прозорли́вость *ж* दूरदर्शिता
дूर-даршитā ж, दूरदेशी *дूर-андэ-*
шй ж

прозорли́вый *прил* दूरदर्शी *дूर-*
-даршй, दूरदेश *дूर-андэш*, आगमसो-
ची *āгам-сочй*, पारदर्शी *пār-даршй.*

прозра́чный *прил 1.* पारदर्शक
пār-даршак, पारदर्शी *пār-даршй*,
फिल्लड *дж^хиллар (о ткани)*, 2. *не-*
рен स्पष्ट स्पашт'

прозяба́ние *с* निरर्थक जीवन
нирарт^хак джйиван м

прозяба́ть *несов* निरर्थक जीवन
गुजारना (विताना) निरарт^хак джй-
वान गुзāр'нā (битāнā) п

проигра́ть *сов см* пройгры-
вать

пройгры́вать *несов 1.* हारना
хāр'нā нп, हार जाना *хāр джāнā*
нп, он проиграл *пāртию वह वाजी*
मे हार गया, 2 (लिशतया *чего-л в*
игре) हारना *хāр'нā п*, हार जाना
хāр джāнā нп, जुए की भेंट कर देना
джуэ кй б^эт кар дэनā п, он про-
играл одну́ рўпйю उस ने एक रुपया
हारा, वह एक रुपया हार गया

про́игрыш *и* हार *хāр ж*, मात
мāt ж

произведе́ние *с 1.* कृति *крити*
ж; सृष्टि *сришти ж*, सृजन *сри-*
джан и (творенис), तसनीफ *тас'-*
ниф ж, रचना *рач'нā ж (лите-*
ратурное), 2. *मत घात г^хāt и.*

произвести́ сов см произво-
дѣть.

производительность ж 1.
उत्पादन उत्पादन म, उत्पादन-क्षमता
उत्पादन-क्षमता'तां ж, — трудā काम
की उपज ж, श्रम की उत्पादन-क्षमता
ज, 2. (продуктивность) उपजाऊपन
उप'दजाऊ-पान म, उत्पादन-शक्ति उत्-
पादन-शक्ति ज

производительн||ый прил उप-
जाऊ उप'दजाऊ, उत्पादक उत्पादक,
—ые сілы उपजाऊ (उत्पादक) शक्ति-
याँ ज म, उत्पादन-शक्ति ज.; —ое
использование тра́кторов ट्रैक्टरों
का उत्पादक ढग से इस्तेमाल ः

производить несов 1. (выпол-
нять) करना кар'на n, कर देना
(डालना) кар дэна (дәл'на) n; —
лесопосадки पेड़ों को लगाना n; —
сборку асфальт करना n, — опыт
तजरवा (प्रयोग) करना n, — ремонт
मरम्मत करना n (की चेग-ल), 2. (по-
рождать) पैदा (उत्पन्न) करना पाэдā
(उत्पन्न) кар'на (кар дэна) n, —
впечатлѣние असर (प्रभाव) डालना
n, रग जमाना (वाँधना) n, егó пѣ-
ние произвелó сѣльное впечатлѣ-
ние उस के संगीत का खूब रग जमा;
3. (вырабатывать, изготавливать)
वनाना банāна n, वना देना банā дэ-
на n, तैयार करना (कर देना) таэйār
кар'на (кар дэна) n, उत्पादन कर-
ना उत्पादन कर ना n (का च-ल);
उपजाना उप'दजāना n (сельскохозяй-
ственную продукцию), — товар

माल तैयार करना n; 4. (рожать)
जन्माना दजानāना n, जन्म देना
दजान' दजā n

производный прил लिंगव व्यु-
त्पन्न व्युत्पन्न'.

производственник м. उत्पादन-
कर्ता उत्पादन-कर्ता म. неизм

производственн||ый прил
उत्पादन-संबंधी उत्पादन-संबंधी,
उत्पादन का उत्पादन का, उत्पादक उत्-
पादक, — план उत्पादन-योजना ज,
—ая мóщность उत्पादन-शक्ति ज,
उत्पादन-क्षमता ज, —ые отноше-
ния उत्पादन के संबंध ः म, उत्पादन-
-सवध म

производств||о с 1. (процесс)
उपज उत्पाज ज, पैदावार पाэдā वār
ज, उत्पादन उत्पादन म, срдства
—ая उत्पादन के साधन ः म., сель-
скохозяйственное — कृषि उत्पादन
म, 2. (отрасль, вид промысла) उद्योग
[धंधा] उद्योग [-द'अंध'ā] म;
3. (фабрика, завод) राउग कार
खाना कार-खाना म, मिल मिल ज

произвóл м जुल्म зуल्म' ः,
अत्याचार अतिअचार म; ✧ оста́вить
ना — судьबी भाग्य की कृपा पर छोड़
देना n

произвóльный прил. मनमाना
मान-मानā, मनचाहा मान-चाहा, यथेच्छ
यात'अच'अ, यथेष्ट यात'अश'अ

произнести́ сов см произно-
сѣть

произносить несов 1. (выгова-
ривать) उच्चारण करना उच्चारण

кар'нā *n* , 2. (высказывать) बोलना
бол'нā *n* , कहना काх'нā *n* , कह देना
ках дēнā *n* ; ~ речь तकरीर (भाषण)
करना *n*

произношѐние *c* उच्चारण [का
ढग] уччāरण [kā д^ханг'] *m* , शब्द
बोलने का ढंग शब्द' бол'нē kā
द^ханг' *m*

произойт́и *сов см* происходить
прóиски *мн* साजिशे सāзишē *жс*
мн , चालबाजी चāल-бāзй *жс*

пристекáть *несов* (возникать)
पैदा (उत्पन्न) होना (हो जाना) паэдā
(उत्पन्न') खонā (खो джāнā) *нп* (से
вследствие чего-л) , नतीजा (परि-
णाम) होना नतйджā (परिनāम) खो-
нā *нп* (का вследствие чего-л)

приистѣчь *сов см* приисте-
кáть.

происходить *несов* 1. (случать-
ся, совершаться) होना खонā *нп* , हो
जाना खो джāнā *нп* , घटना г^хат'нā
нп , घट जाना г^хат джāнā *нп* , पड-
ना пар'нā *нп* (о беде, о чём-л не-
приятном) , произошлō вāжное со-
быт́ие महत्वपूर्ण घटना घटी है, про-
изошлō недоразумѐние कुछ नासम-
झी हो गयी है, 2. (приистекать)
पैदा (उत्पन्न) होना (हो जाना) паэдā
(उत्पन्न') खонā (खो джāнā) *нп*
(से от кого-л , от чего-л) , नतीजा
होना नतйджā खонā *нп* (का от
кого-л , от чего-л) , 3. (рождать-
ся) पैदा (उत्पन्न) होना (हो जाना)
पाэдā (उत्पन्न') खонā (खो джāнā)

нп , जन्म लेना джанм' лēнā *n* ;
он происхóдит из рабóчей семьй
उस ने मेहनतकश परिवार मे जन्म लि-
या था

происхождѐни||*e c* व्युत्पत्ति
व्युत्पत्ति *жс* , उत्पत्ति उत्पत्ति *жс* ,
он рúсский по ~ю वह जन्म से रूसी
है, वह जन्मत रूसी है.

приоисшѐствие *c* घटना г^хат'нā
жс , हादसा खāд'сā *m* , दुर्घटना дур-
г^хат'нā *жс* (несчастный случай)

прой||т́и *сов см* проходить, ◇
ему́ ёто дāром не ~дет разг वह
अपने कसूर की सजा जरूर पाएगा वाख
अप'नē कसूर कй सазā зарूर पāэгā

пройт́ись *сов* (прогуляться)
टहलना тахāл'нā *нп* , [इधर-उधर]
घूमना [ид^хар-уд^хар] г^хум'нā *нп* ,
हवा खाना खāвā क^хāнā *n*

прок *m* (польза) разг फायदा
फāй'дā *m* , लाभ лаб^х *m*

прокāза I *жс* मद कोढ кор^х
m , कुब्ठ कुшт^х *m*

прокāза II *жс* (шалость) शरा-
रत шарāрат *жс* , हरकत хар'кат *жс*
прокāзник *m* разг शरारती
वच्चा шарār'тй баччā *m* , शैतान
वच्चा शाэтāн-баччā *m*

прокāзничать *несов* разг शरा-
रत करना шарāрат кар'нā *n*

прокāлывать *несов* वेधना бэд^х-
нā *n* , भेदना б^хэд'нā *n* , चुभाना чу-
бāнā *n*

прокāt *n* кираया किरāйā *n* , भा-
डा бāрā *n* , отдавать *v* ~ кираये

पर देना *n.*; брать на — кिराये पर लेना *n*

прокатиться *несов* सैर करना साэр кар'нā *n*, — на автомобиле मोटर पर सैर करना *n*.

прокатный *прил* *тех* रोलिंग ролинг', रोल करने का रोल кар'नэ कā, — стан रोलिंग मिल *ж*, फीलाद की पतली चादर बनानेवाली मशीन *ж*

прокипятить *сов.* उबालना убāl'нā *n*, खौलाना क^хаолāнā *n*

прокисать *несов* फटना प^хат'нā *нп*, फट जाना प^хат джāнā *нп*

прокиснуть *сов* *см* прокисать

прокладка *ж*. 1. (действие) लगाना лагāнā *м* (напр кабеля), निकालना निकāl'нā *м*. (дороги), विछाना бич^хāнā *м* (напр железнодорожной линии), 2. (слой) परत парат *ж*, तह тах *ж*.

прокладывать *несов* लगाना лагāнā *n*, निकालना निकāl'нā *n*, लगा (निकाल) देना лагā (никāl) дэнā *n*, विछाना бич^хāнā *n*, विछा देना бич^хā дэнā *n* (напр железнодорожную линию, нефтепровод); — железнодорожную линию рел की पटरी विछाना *n*, — путь रास्ता चलाना *n*; — себе дорóгу перен अपने लिये राह निकाल लेना *n*; — путь к социализму перен समाजवाद के पथ की नींव डालना *n*

прокламация *ж* (листовка) इश्तहार ишт'хār *м*, परचा пар'чā *м*

проклинять *несов* कोसना кос'нā *n*, लानत करना लāнат кар'нā *n*, फटकारना प^хाг'кār'нā *n*, शाप देना शāप дэнā *n*

проклясть *сов* *см* проклинять
проклятие *с* फटकार प^хाг'कār *ж*, लानत लāनाг *ж*, शाप शāप *म*, —! लानत है! लāनात हाэ!

проклятый *прич* *от* проклясть.
прокля́тый *прил* मलऊन माला-उन, अभिशप्त अब^хишапт', शापग्रस्त शāप-ग्रаст'.

проколóть *сов* *см* прокāлы-вать

прокормить *сов* खिलाना-पिला-ना क^хилāнā-पिलāनā *n*, रखना राख'нā *n*, भरण-पोषण करना б^харан-पो-шан кар'нā *n* (का को-ल., что-л.)

прокормиться *сов* रोजी कमा लेना розн камā лэнā *n*

прокра́дываться *несов* छिपकर (चोरी से) जाना (आना) च^хिप'कार (चोर स) दजāнā (āнā) *нп.*, आहट बचाकर अदर आना ā^хат бачāкар ан-дар āнā *нп*

прокра́стcя *сов* *см.* прокра́-дываться

прокурату́ра *ж* प्रोसेक्यूटिंग मैजिस्ट्रसी просэ́кйути́нг' маэджи-стр'сй *ж*.

прокурóр *м* पब्लिक प्रोसेक्यूटर
паблик просэ́кйу́тар *м*

проку́тить *сов* (истратить на кутеж) उडाना урāнā *n*, उडा देना урā дэнā *n*, फूँकना प^хूँक'नā *n*

пролега́ть *несов* (о дороге) नि-
कलना निकाल'нā *нп*, चलना चाल'-
нā *нп*

прóлежень *ж мед* शय्या-क्षत
шаййā-кшат *м*

пролезáть *несов* *прям*, *перен*
घुसना ग़ुस'नā *нп*, घुस जाना ग़ुस
джāнā *нп* (मे, के अंदर वो *что-л*,
куда-л)

пролѐзть *сов см* пролезáть

пролѐт *м*. 1. (моста) मेहराब
мэХ'рāб *ж*, 2. (перегон) वीच का
रास्ता (मार्ग) бйч кā рāстā (мāрг')
м, 3. (лестницы) [जीने का] गिर्दा
[ज़िनэ кā] гирдā *м*

пролетариáт *м* सर्वहारा [-वर्ग]
сарв'-хāрā [-варг'] *м*, диктату́ра
—а सर्वहारा-वर्ग का अधिनायकत्व *м*

пролетáр||ий *м* सर्वहारा сарв'-
хāрā *м неизм.*, —ни всех стран,
соединяйтесь! सब देशो के जाँगर
चलानेवालो, एक हो जाओ!

пролетáрсक||ий *прил* सर्वहारा
[-वर्ग] का सार्व'-хāрā [-варг'] кā,
—ая револю́ция सर्वहारा-क्रांति *ж*,
— интернациона́лизм सर्वहारा-
अंतर्राष्ट्रीयता *ж*

пролетáть *несов* उडना ур'нā *нп*

пролетѐть *сов см* пролетáть

проли́в *м* जलग्रीवा джал-грйвā
ж, समुद्रसन्धि समुद्र'-санд'н *ж*,
जलडमरूमध्य दжал-дам'ру-мад'й'м

пролива́ть *несов* बहाना баХāнā
н, बहा देना баХā дэнā *н*, छलकाना
ч'ал'кāнā *н*, ◇ — кровь खून बहाना

н (का च्यु-ल.), — слезы आँसू बहाना
н, — свет रोशनी (प्रकाश) डालना
н (पर ना *что-л*)

проливно́й *прил*. मूसलधार मु-
сал-д'ār, घनघोर ग़ान-ग़ोर

проли́ть *сов см* пролива́ть

проло́г *м* उपक्षेप उपाक्षेप *म*,
कथोद्घात कथोद्ग'āt *म*

проложі́ть *сов см* прокла́ды-
вать

проло́м *м* तोड़ तोर *म*, टूट तुट *ज.*,
सेध सēд' *ж* (сделанный ворами).

пролома́ть *сов* फोडना प'ор'нā
н, फोड डालना प'ор дāл'нā *н*

проломі́ть *сов см* проломать

прома́тывать *несов* उडा-
ना урāнā *н*, उड़ा देना урā дэнā
н, फेंकना प'эк'нā *н*, फूँकना प'у'क'нā
н, खर्च (सर्फ) कर डालना харч'
(сарф') кар дāл'нā *н*

про́мах *м* 1.: он дал — उस का
निशाना खाली गया उस कā нишāнā
хāлй гайā, он стреля́ет без —а из
пистолѐта पिस्तौल चलाने मे उस का
लक्ष्य अचूक होता है पिस्ताол चालāнэ
мē उस कā लक्ष्य' а-чўк хотā хāэ,
2. *перен* (ошибка) चूक चूक *ж*,
भूल ब'уल *ж*, प्रमाद प्रमाद *म*

промахну́||ться *сов* खाली देना
хāлй дэнā *н*, निशाना खाली जाना
निशāнā хāлй джāнā *нп*, он —лся
उस का निशाना खाली गया.

промедлѐни||е *с* देर дэр *ж*, वि-
लंब विलाम्ब' *म*, अतिकाल अतिकाल
म, без —я अविलंब

промежу́т||ок м. 1. (пространство) [मध्यस्थ] दूरी [माद^хй'-ст^х'] दूरी *ж*, अंतर *антар* м, फासला *фāс'лā* м, 2. *перен* (время) बीच *бйч* м, अरसा *ар'сā* м, कालांतर *калāнтар* м, в ~ке ме́жду заседа́ниями बैठको के दरमियानी अरसे मे.

промежу́точный *прил* बीचवा-
ला *бйч-ва́лā*, दरमियानी *дар-мийāнй*,
मध्य[स्थ] *мад^хй'[-ст^х']*, अतर्कालीन
натар-ка́लйन (*по времени*)

промелькнү́||ть *сов* 1. झलकना
дж^халак'нā *нл*, झलक मिलना (पड-
ना) *дж^халак* *мил'нā* (*пар'нā*) *нл*,
в его́ глаза́х ~ла улы́бка उस की
आँखो मे मुस्कराहट चमक उठी, 2. (*о*
времени) [तेजी से] बीतना (गुजरना,
बीत जाना, गुजर जाना) [तээй सэ]
бйт'нā (*гузар'нā*, *бйт* *джāнā*, *гузар*
джāнā) *нл*

променя́ть *сов* बदलना *бадал'-*
нā *п*, [अदला-] बदला करना [ад'лā-]
бад'лā *кар'нā* *п*, विनिमय करना *ви-*
нимаय *кар'нā* *п*

промерза́ть *несов* [गहराइयो
तक] जमना (जम जाना) [гах'раийō
гак] *джам'нā* (*джам* *джāнā*) *нл*

проме́рзнуть *сов* см *промер-*
за́ть

промока́тельн||ый *прил* ~ая
бума́га *स्याहीचट* *сйāхй-чат* м, *स्या-*
हीचूस *сйāхй-чүс* м, सोखता *сохтā* м

промока́ть *несов* भीगना *б^хйг'-*
нā *нл*, तर हो जाना *тар* *хо* *джāнā*
нл, सराबोर (तर-वतर) हो जाना *са-*

ра́бор (*тар-ба-тар*) *ло* *джāнā* *нл*.
(*насквозь*)

промо́кнуть *сов* см. *промо-*
ка́ть

промо́лвить *сов* बोलना *бол'нā*
п, कहना *ках'нā* *п*, कह देना *ках*
дэна *п*

промо́лчать *сов* चुप रहना *чуп*
рах'нā *нл*

промота́ть *сов* см *прома́ты-*
вать

промочы́ть *сов* तर (गीला) *कर-*
ना *тар* (*гйла*) *кар'нā* *п*, भिगोना
б^хйгонā *п*

промтова́рный *прил*. ~ мага-
зи́н *сто́рс* *сторс'* м

промтова́ры *мн* (*промы́шлен-*
ные *това́ры*) आम खपत के माल *ām*
к^хаपा *кэ* *ма́л* м *мн*

промча́ться *сов* [तेजी से] चलना
[तээй सэ] *чал'нā* *нл*, [जल्दी से] *गुजर-*
ना (*बीतना*, *बीत जाना*, *गुजर जाना*)
[джалдй सэ] *гузар'нā* (*бйт'нā*, *бйт*
джāнā, *гузар* *джāнā*) *нл* (*о вре-*
мени)

промыва́ние с धोना *д^хонā* м,
साफ करना *са́ф* *кар'нā* м, खँगालना
к^хāгāл'нā м (*напр* *раны*)

промыва́ть *несов* धोना *д^хонā*
п, [धोके] साफ करना [д^хокэ] *са́ф*
кар'нā *п*, खँगालना *к^хāгāл'нā* *п*.
(*напр* *рану*)

про́мыс||ел м 1. (*ремесло*) पेशा
пэша м, धधा *д^ханд^хā* м, व्यवसाय
व्याव'साय м, охотничий ~ शिकार

का काम *म*, कुस्तार्नय — घरेलू धधा (शिल्प) *म*, 2. (предприятие). со-
ляные —лы नमक की खाने नामक
कै क'āनē *ज* *म*न.

промыслѡв||ый *прил* —ая ко-
операция औद्योगिक सहयोग-समिति
आद्योगिक साख-योग-समिति *ज*

промышленник *м* धधेवाला
द'अन्द'अ-वāलā *म*, व्यवसायी व्वाव'-
सāय *म*, उद्योग-पति उद्योग-पति *म*

промышленность *ж* उद्योग
उद्योग *म*, व्यवसाय व्वाव'सāय *म*,
धधा द'अन्द'अ *म*, उद्योगधधा उद्योग-
द'अन्द'अ *म* (отрасль народного хо-
зяйства)

промышленн||ый *прил* औद्यो-
गिक आद्योगिक, व्यावसायिक व्वाव'-
सāयिक, उद्योग-प्रधान उद्योग-प्रद'अन
(о стране, районе), —ое развитие
औद्योगिक उन्नति *ज*, उद्योग-उन्नति *ज*

пронести(сь) *сов* *см* проно-
сить(ся)

пронзительный *прил* तेज तэз,
एकटक एक-так, अनिमेष अनिमेश (о
взгляде).

пронзить *сов* चुभाना चुब'अनā
н, बेधना бэд'नā *н*, कोचना क'च'-
नā *न*

пронизать *сов* *см* пронизы-
вать

пронизывать *несов* 'перен बेध-
ना бэд'नā *न*, भेदना б'अद'नā *न*
(напр о ветре)

пронизывающий 1. *прич* от
пронизывать, 2. *прил* बेधनेवाला

बэд'नэ-वāлā, भेदनेवाला б'अद'नэ-वā-
लā, तेज तэз

проникать *несов* 1. घुसना ग'ус'-
नā *न*न, घुस जाना ग'ус द'जāनā *न*न,
आर-पार करना āर-पāर кар'नā *न*,
आर-पार जाना āर-पāर द'जāनā *न*न
(насквозь), आना āनā *न*न (о свете);

2. (вступать на территорию) घुस-
ना ग'ус'नā *न*न, घुस जाना ग'ус द'जā-
नā *न*न, प्रवेश करना प्रवेश кар'नā
न, पहुँचना पाख'च'नā *न*न, पहुँच जाना
पाख'च द'जāनā *न*न (добираться, तक
куда-л), 3 (напр об идея) घुसना
ग'ус'नā *न*न, घुस जाना ग'ус द'जāनā
*न*न (मे куда-л), पहुँचना पाख'च'नā
*न*न, पहुँच जाना पाख'च द'जāनā *न*न
(तक куда-л)

проникновенный *прил* मार्मिक
मāर्मिक, मर्मज мармадж, मर्मस्पर्शी
मार्म'-спарशी

проникнуть *сов* *см* проникать
проникнуться *сов* भावना से
ओत-प्रोत होना (हो जाना) б'āо-
नā सэ от-прот х'онā (खो द'जāनā) *न*न
(की чем-л)

проницаемость *ж* भेद्यता б'अ-
द्य'तā *ज*, प्रवेश्यता प्रवेश्य'तā *ज*

проницаемый *прил* भेद्य б'अद्य',
प्रवेश्य प्रवेश्य'

проницательность *ж* सूक्ष्म-
दर्शिता सूक्ष्म'-даршитā *ज*, चीजो
की तह तक प्रवेश करने की शक्ति चि-
जō कै ताख' так प्रवेश кар'नэ कै
शक्ति *ज*

проницательный *прил* 1. भेदक

б^хэдаक, अत.करणभेदी अङ्गकारण-
-ब^хएदिय; 2. (глубокомысленный) सूक्ष्म-
दर्शी सूक्ष्म'-दारशी, मर्मज्ञ मर्म'-गि'

проно́сить несов *ले जाना* लэ
джāнā *न* (पास से *मिमो*, के पास से
मिमो *кого-л*, *чего-л*)

проно́ситься несов 1. [जल्दी से]
चलना [джалदी सэ] चाल'नā *न*. (पास
से *मिमो*, के पास से *मिमो* *кого-л*, *че-
го-ल*), हवा से वाते करते हुए चलना
खāवā सэ बāतē कर्'तэ ख़уэ चाल'नā *न*,
2. *перен* (быстро проходить)
[जल्दी से] गुजरना (वीतना, वीत जाना,
गुजर जाना) [джалदी सэ] гузар'нā
(бित'нā, бित джāнā, гузар джāнā)
न, 3. *перен* (напр о слухах)
[जल्दी से] फैलना (फैल जाना) [джалदी
सэ] п^хаэл'нā (п^хаэл джāнā) *न*

пронѳ́рливый прил *разг* घि-
सा हुआ ग^хिसā ख़уā, चालाक चāलāक,
— *плут* चलता पुरजा *म*

пронѳ́хать сов (*узнать*) *разг*
सुराख (पता) लगाना सुरāख (पतā)
लगāनā *н* (का *что-л*)

пропагāнда *ж* प्रचार प्राचāр *म*
пропагандѳ́ровать несов प्रचार
(प्रचारित) करना प्राचāर (प्राचāरित)
कर्'नā *न*

пропагандѳ́ст *м* प्रचारक प्रा-
चāरक *म*

пропа́да||ть несов 1. खो जाना
к^хо джāнā *न*, गुमना गुम'नā *न*,
गुम होना (हो जाना) गुम खōнā (खो
джāнā) *न*., 2. (*исчезать*) गायब
(लुप्त) होना (हो जाना) गāйāб (लुप्त)

खōнā (खो джāнā) *न*, 3. (*скрываться*
из виду) अदृश्य होना (हो जाना)
अद्रीश्य' खōнā (खो джāнā) *न*, 4.
(*утрачиваться*) मिटना मित'नā *न*,
मिट जाना मित दजāनā *न*, खतम
होना (हो जाना) хатам खōнā (खो джā-
нā) *न*, छूटना च'у'г'нā *न*., छूट जा-
ना च'у'т दजāनā *न* (напр о терпе-
нии); 5. (*погибать*) तबाह (नष्ट)
होना (हो जाना) табāх (नाश'т') खो-
нā (खो джāнā) *न*; 6. (*проходить*
бесполезно) वेकार (निष्फल) जाना
बэ-кār (निष्प^хाल) दजāनā *न*, ◇ —
бэз вести लापता होना (हो जाना)
न, я пропа́л! मै तो कही का नही
रहा!

пропа́жа *ж* 1. खो जाना क^хо
джāнā *म*, गुम होना गुम खōनā *म*,
2. (*пропавшая вещь*) *разг* खोई हुई
चीज क^хой ख़ुय चйз *ж*

про́пасть *ж* 1. (*бездна*) गढा
гар^хā *म*, गह्वर гах्वар *म*., 2. (*мно-
го*) *разг* ढेरो के ढेर द^хэрō कэ द^хэр
म *म*

пропа́сть сов *см* пропа́дāть
пропа́шка *ж* с -х जोताई दजो-
तāй *ж*

пропекáть несов [अदर तक]
पकाना (पका देना) [अंदर तक] पा-
कāनā (पाकā दēनā) *न*

пропекáться несов [अदर तक]
पकना (पक जाना) [अंदर तक] पाक'-
नā (पाक दजāनā) *न*

пропéллер *м* अव प्रोपेलर प्रोपé-
लर *म*, हवाई जहाज का [संचालक]

पखा चावई दजाह्‌अ क्‌ [санचा‌ल‌क]
 панк^खा म

пропéчь(ся) *сов см* пропекать
 (-ся)

пропивáть *несов* शराब मे उडाना
 (उडा देना) शराब मे उराना (ुरा दे-
 ना) *n*, शराब की भेट कर देना शा-
 राब की भेट कर देना *n*

прописáть *сов* 1. रजिस्टर करना
 रजिस्टर कर'ना *n*, 2. (лекар-
 ство) लिखना लिख'ना *n*, लिख देना
 लिख' देना *n*, नुसखा लिखना नुस'खा
 लिख'ना *n* (का च्‌तो-ल)

прописáться *сов* अपना पासपोर्ट
 रजिस्टर करना अप'ना पास'पोर्ट' रा-
 दजिस्टर कर'ना *n*

пропíска *ж* (паспорта) रजि-
 स्टरी रजिस्टर'री *ж*, रजिस्टरी कर-
 ना रजिस्टर'री कर'ना *n*

пропися||би *прил* -ая б́у́ква
 बडा अक्षर बारा अक्षर *m*, ◇ -ая
 йстина पिटी-पिटाई वात पित्य-पिताई
 बाग *ж*, स्वय-सिद्ध सत्य स्वाय-
 -सिद्ध' सत्य' *n*

про́пись *ж* лисать -ю लफजो
 (शब्दो) मे लिखना लाफजो (शाब्दो)
 मे लिख'ना *n*

пропи́тáние *с* *цст* रोटी रоти
ж, रोजी रोजी *ж*, आजीविका आजी-
 विका *ж*, зарабáтывать себе на -
 अपनी रोटी कमाना *n*, रोजी (आजी-
 विका) कमाना (कमा लेना) *n*

пропитáть(ся) *сов см* пропи-
 гивать(ся)

пропíтывать *несов* तर (तर-व-

तर) करना (कर देना) тар (тар-ब-
 -тар) कर'ना (कर देना) *n*, भिगोना
 ब'िगोना *n*, भरना ब'ार'ना *n*, भर
 देना ब'ार देना *n*, परिपूर्ण करना (कर
 देना) परिपूर्ण' कर'ना (कर देना)
n (नास्यत्त)

пропíтываться *несов* सनना
 सन'ना *nn*, तर-बतर (सराबोर) हो
 जाना тар-बा-тар (सराबोर) हो
 जाना *nn*, भीगना ब'िग'ना *nn*, भरना
 ब'ार'ना *nn* (नास्यत्त)

пропíть *сов см* пропивáть

проплывáть *несов* 1. तैरना ता-
 эр'ना *nn*, पैरना पाэр'ना *nn*, जा-
 ना दजाना *nn*, चलना चल'ना *nn*
 (नाप्र о судне), तैरना ताэр'ना *nn*,
 वहना बाख'ना *nn* (о предмете), जा-
 ना दजाना *nn* (मे на चै-ल), चलना
 चल'ना *nn* (नाप्र о пассажире, पर
 на ч-л), 2. (покрывать расстоя-
 ние) पूरा (तय) करना पूरा (तय)
 कर'ना *n*

проплы́ть *сов см* проплывáть

проповéдовать *несов* प्रचार
 (प्रचारित) करना प्रचार (प्रचारित)
 कर'ना *n*

про́поведь *ж* धर्मोपदेश द'ार-
 मोप'देश *m*

пропóлка *ж* स-र निराई निरई
ж, निकाई निकाई *ж*

прополоскáть *сов см* पो-
 скать

пропорциона́льно *нареч* अनु-
 पात से (मे) अनुपात से (मे) (के च-
 नु-ल)

пропорциональный прил
आनुपातिक ānupātik, सानुपातिक
cānupāgik

пропорции||**я** ж अनुपात anupāt
м, в определенной —и निश्चित
अनुपात मे.

про́пуск м 1. (действие) आने
देना ānē dēnā м, छोड़ना ч^хор'нā
м, छोड़ देना ч^хор дēnā м (опу-
щение), छोड़ जाना ч^хор джānā м,
चूकना चुक'нā м (упущение), 2. (до-
кумент) परवाना пар'vānā м, पास
пās м., आज्ञापत्र āgīā-патр' м, 3.
(непосещение) गैरहाजिरी гаэр-хāзи-
рй ж, अनुपस्थिति अनुपаст^хити ж;
4. (пробел) खाली जगह хāлй джа-
гах ж

пропуска́ть несов 1. आने देना
ānē dēnā п, चूना चुना нп (проте-
кать); 2. перен (обслуживать)
खिदमत (сева) करना хид'мат (сэвā)
кар'нā п, 3. (продевать нитку в
игольное ушко) पिरोना пиронā п,
नाथना нāт^х'нā п, 4. (сторониться)
[हटकर] रास्ता साफ करना [хат'кар]
rāstā sāf кар'нā п, आने देना ānē
дēnā п (разрешать вход, въезд),
[अदर] आने की इजाजत (анумति)
देना [андар] ānē кй иджāзат (ану-
мати) дēnā п (давать разрешение
на вход, въезд), 5. (делать пропуск)
он и дня не пропу́стит, что́бы не
поиграть в шахматы, वह एक दिन
भी शतरंज खेले बगैर नहीं रहता है вах
эк дин б^хй шат'рандж' к^хэлэ ба-га-

эр нахй рах'tā хāэ, 6. छोड़ना ч^хор'-
нā п, छोड़ देना ч^хор дē'нā п (выбра-
сывать, не замечать, опускать),
छोड़ जाना ч^хор джānā нп, चूकना
चुक'нā нп, पकड़ न सकना пакар на
сак'нā нп (упускать), — мяч в
ворота спорт गोल खाना п, 7.
(отсутствовать) न आना на ānā
нп, गैरहाजिर (анупस्थित) होना
гаэр-хāзир (анупаст^хит) хонā нп,
◇ — мімо уше́й सुनी अनसुनी कर-
ना п

пропускн||**ой** прил —āя бу-
мага स्याहीचट снāхй-чат м, स्याही-
चूस सнāхй-чус м., सोखता сохтā м,
—āя способно́сть क्षमता кшам'tā ж
пропусті́ть сов сн пропус-
ка́ть

прораба́тывать несов 1. काम
करना кām кар'нā п, काम करता
रहना кām кар'tā рах'нā нп, 2.
(изучать) सीखना сйк^х'нā п, सीख
लेना сйк^х лēnā п, अध्ययन करना
ад^хйāнан кар'нā п (ка что-л), 3.
(критиковать) राग सखत (कटु)
नुकताचीनी (आलोचना) करना сахг'
(кату) нук'tā-чйнй (āлоч'нā) кар'-
нā п (की кого-л, что-л.)

прорабо́тать сов см прораба́-
тывать

прорабо́тка ж (изучение) सीख-
ना सйк^х'нā м, अध्ययन ад^хйāнан м
прораста́ть несов उगना уг'нā
нп, उग जाना уг джānā нп, अकुर
निकलना анкур никал'нā нп (का

о чем-л), अकुरित होना (हो जाना)
 анкурит хонā (хо джāнā) *нп.*, फूटना *п^хут'нā* *нп* (давать ростки)

прорасти *сов см* прорастать
 прорвāть(ся) *сов см* прорывāть(ся)

прорезāть *сов см* прорезагъ
 прорезāть *несов* काटना कāt'нā *п*, काट डालना कāt दāl'нā *п*

прорезāться *сов см* прорезāться

прорезāться *несов* (о зубах)
 आना āнā *нп*, निकलना निकāl'нā *нп*

прорéха *ж* (разрез) चाक चāk *м*
 прорóк *м* पैगबर पाэгам-бар *м*,
 नबी набī *м*, भविष्यद्वक्ता б^хави-
 श्यāद-вактā *м неизм*

проронить *сов* (промолвить)
 [मुंह से] कहना (कह देना) [м^ух сē]
 काख'нā (каख дēнā) *п*, जबान से नि-
 कलना забāн сē निकāl'нā *нп* (की
 о ком-л)

прорóчество *с* पेशीनगोई पē-
 шйн-гой *ж*, भविष्यद्वाणी б^хавиश्यāд-
 वāнī *ж*

прорóчить *несов* पेशीनगोई
 (भविष्यद्वाणी) करना पēшйн-гой
 (б^хавиश्यāд-вāнī) кар'нā *п* (की
 кого л, что-л)

прорубāть *несов* तोड़ना तोड़'нā *п*,
 फोड़ना प^хор'нā *п* (лед), — окнó
 खिड़की निकालना (फोड़ना) *п*

прорубить *сов см* прорубāть
 прóрубъ *ж* बर्फ में सुराख барф'
 मē सुरāх *м*

прорыв *м* 1. (действие) तोड़ना
 तोड़'нā *м*, 2. (место) छेद च^хэд *м*,
 शिगाफ शигāф *м*, दरार дарār *м*

прорывāть I *несов* 1. तोड़ना
 तोड़'нā *п*, तोड़ देना तोड़ दēнā *п*,
 छेद (शिगाф) करना (कर देना) च^хэд
 (шиगāф) кар'нā (кар дēнā) *п* (про-
 делывать дыру), 2. (плотину,
 фронт и т *п*) तोड़ना तोड़'нā *п*,
 तोड़ देना तोड़ दēнā *п*, दरार डाल-
 ना дарār दāl'нā *п* (में что-л)

прорывāть II *несов* (напр ка-
 наву) खोदना क^ход'нā *п*, खोदकर
 निकालना क^ход'кар निकāl'нā *п*

прорывāться *несов* 1. फटना
 प^хат'нā *нп*, फट जाना प^хат джā-
 नā *нп*, 2. (о плотине, фронте) टूट-
 ना तूट'нā *нп*, टूट जाना तूट दजāнā *нп*,
 3. (через что-л) [तोड़कर] घुस
 (निकल) जाना [तोड़'кар] г^хус (ни-
 кал) दजāнā *нп*, अपना रास्ता पैदा
 करना अप'нā रāстā पाэдā кар'нā *п*

прорыть *сов см* прорывāть II
 просāчиваться *несов* 1. चूना
 चुनā *нп*, रसना рас'нā *нп*, रिसना
 रिस'нā *нп*, रिस जाना रिस दजāнā *нп*,
 2. перен (проникать) घुसना
 г^хус'нā *нп*, घुस जाना г^хус दजāнā *нп*,
 पैठना पाэт^х'нā *нп*, पैठ जाना
 पाэт^х दजāнā *нп*

просверлītь *сов* [बरमे से] छेदना
 (छेद करना, छेद डालना) [бар'мē сē]
 च^хэд'нā (च^хэд кар'нā, च^хэд दāl'-
 нā) *п*

просвёт *и* 1. खाली जगह хāлī

джагах *ж*, 2. перен без —а वगैर
आशा की किरण के बा-гаэр āshā kī
किран кэ

просветительный *прил* शिक्षा-
-सवधी शिक्शā-самбанд^१й, शिक्षाप्रद
शिक्शā-прад

просветить I *сов см* просве-
щать

просветить II *сов см* просве-
чивать.

просветление *с перен* प्रबोधन
प्राबод^१ан *м*

просветлеть *сов* 1. खुलना क^१ул'-
нā *нп*, खुल जाना क^१ул джāнā *нп*
(о небе), 2. перен (стать радост-
ным) प्रसन्न हो जाना प्रасанн' хо
джāнā *нп*

просвѣчивание *с мед* रूट्गन-
-किरणो की सहायता से खोज करना
रूट्गन-किर'нō кī сахāй'тā сэ
к^१одж кар'нā *м*

просвѣчивать *несов* 1. *мед* रूट्-
गन-किरणो की सहायता से खोज करना
रूट्गन-किर'нō кī сахāй'तā сэ к^१одж
кар'нā *п*, 2. (светиться) चमकना
чамак'нā *нп*, रोशनी आना रोш'нī
āнā *нп* (напр о свете лампы), 3.
(виднеться) दिखाई देना दिक्^१ай дэ-
нā *нп*.

просвещать *несов* तालीम (शि-
क्षा) देना तāлим (шиक्шā) дэнā *п*

просвещение *с* तालीम तāлим
ж, शिक्षा शिक्शā *ж*

прóсесь *ж* [वालो मे] हलकी सफे-
दी [бāлō мō] хал'кī сафэдī *ж*

просѣивать *несов* छानना च^१āн'-
нā *п*, छान डालना च^१āн дāl'нā *п*,
भारना द्ज^१ār'нā *п*, कपडछान करना
капар-ч^१āн кар'нā *п* (через мате-
рию)

прóсека *ж* [जगल मे] दरस्तो
(वृक्षो) से खाली जगह [джангал мō]
दाराх^१ō (व्रिक्शō) сэ хāлī джагах
ж, दोनो ओर स्थित वृक्षादि की श्रेणी
के बीच से होकर लवा दृश्य दонō ор
сг^१ит врикшāди кī шрэнī кэ бйч
сэ хōкар ламбā дриши' *м*

просѣлочн||ый *прил* —ая до-
рога कच्ची सडक качची сарак *ж*

просѣять *сов см* просѣивать
просидеть *сов см* просіжи-
вать

просіживать *несов* (в течение
какого-л времени) वैठता जाता रह-
ना баэт^१'тā джāтā рах'нā *нп*, वैठते-
-वैठते वक्त (समय) गुजारना (विताना)
баэт^१'тэ-баэт^१'тэ ваक्त' (самай) гу-
зār'нā (битāнā) *п*

просітель *м* दरखास्त करनेवाला
дар-хāст' кар'нэ-вāлā *м*, प्रार्थी
прāрт^१й *м*, प्रार्थक प्रāрт^१ак *м*

просіть *несов* 1. माँगना माँग'нā
п, माँग उपस्थित करना माँग упаст^१ит
кар'нā *п*, दरखास्त (प्रार्थना) करना
дар-хāст' (прāрт^१'нā) кар'нā *п*
(обращаться с просьбой, की, के
लिये что-л, से у кого-л), — раз-
решения अनुमति के लिये प्रार्थना कर-
ना *п*, — прощѣния माफी (क्षमा)
माँगना *п*, प्रोशु प्रोщѣния माफ

(क्षमा) कीजिये, *прошú* *высказать* *ва-*
ше *мнение* по *этому вопросу* इस
सवाल पर आप का मत चाहता हूँ, —
руकी पाणि के लिये प्रार्थना करना
n (के *кого-л*), 2. (*приглашать*)
बुलाना *була́на* *n*, बुला लेना *була́*
लэна *n*

просия́ть *сов* 1. चमकना *चा-*
маक'на *nn*, झलकना *дж'алаक'на*
nn, चमक (झलक) उठना *चामाक*
(*дж'алаक*) *उत्'ना* *nn*, 2. *перен*
प्रसन्न हो जाना (उठना) *प्रसान्न' खो*
джāना (*उत्'ना*) *nn*

проска́кивать *несов* 1. जल्दी
से चलना (जाना) *джалदी* *सэ* *चाल'ना*
(*джāना*) *nn*, 2. (*проникать*) घुसना
г'ус'ना *nn*, घुस जाना *г'ус* *джāना*
nn, 3. (*об ошибке и т п*) *разг*
भूल से रह जाना *б'у* *сэ* *ра'* *джā-*
ना *nn*

проска́льзывать *несов* घुसना
г'ус'ना *nn*, घुस जाना *г'ус* *джā-*
ना *nn*

проскользну́ть *сов* *см* *про-*
скальзывать

проскочить *сов* *см* *проска-*
кивать

просла́вить(ся) *сов* *см* *про-*
славлять(ся)

прославля́ть *сов* बड़ाई (ता-
रीफ़) करना *барāй* (*тāриф*) *кар'ना*
n (की *кого-л*, *что-л*), यश गाना
йаш *гāना* *n* (*воздавать хвалу*, *ка*
кого-л, *что-л*)

прославля́ться *несов* मशहूर

(प्रसिद्ध) होना (हो जाना) *मаш'хूर*
(*प्रसिद्ध'*) *खोना* (*खो* *джāना*) *nn*
проследить *сов* 1. पता चलाना
(लगाना) *पता* *चालāना* (*लागāना*) *n*
(का *кого-л*, *что-ल*), 2. (*исследо-*
вать) खोजना *к'одж'ना* *n*, अवलो-
कन करना *ав'लोकान* *кар'ना* *n* (का
что-ल), — *смысл* по *конгексту*
प्रसंग से अर्थ लगा लेना *n*

прослезитьсЯ *сов* आँसू बहाना
āसू *बा'खāना* *n*

просло́йка *ж* 1. परत *पारत*
ж, तह *ता'* *ж*, 2. *перен* दरमिया-
नी तबका (वर्ग) *дар-मीयāनी* *ताब'का*
(*वारг'*) *n*, मध्यवर्ग *माद'य'-वारг' म*

прослу́шать *сов* 1. सुनना
сун'ना *n*, सुन लेना *сун* *लэना* *n*,
2. (*не расслышать*) *разг* सुनते
सुनते भी न सुनना *сун'तэ-सुन'तэ*
б'я *на* *сун'ना* *n*

прослы́ть *сов* नाम से मशहूर
(प्रसिद्ध) होना (हो जाना) *नाम* *сэ*
मаш'хूर (*प्रसिद्ध'*) *खोना* (*खो*
джāना) *nn* (के *кем-л*, *чем-ल*)

просма́тривать *несов* 1. (*кни-*
гу, *рукопись* *и т п*) देखना
дэк'на *n*, देख डालना *дэк' दाल'-*
ना *n*, सरसरी नजर डालना *сар'-*
сарй *пазар* *दाल'ना* *n*, उलटना-पु-
लटना *उलात'ना-पुलात'ना* *n*, उलट-
पुलटकर देखना *उलात-पुलात'कार*
दэк'ना *n* (*перелистывать*), 2
(*пропускать*) छोड़ना *च'ोर'ना* *n*,
देखकर भी न देखना *दэк'कार* *ब'я*
ना *दэк'ना* *n*

просмóтр *м* देखना *дэк^х'нā м*
(фильма и т п)

просмотрéть *сов см* просмáт-
ривать

проснúться *сов см* просы-
паться

прóсо *с* जौ *джао м*,

просóвывать *несов* डालना
дāл'нā п, रखना *рак^х'нā п*, डाल
(रख) देना *дāл (рак^х) дēнā п* (मे,
मे से *куда-л*), बाहर निकालना
бāхар никāл'нā п (высовывать),
अदर करना *андар кар'нā п* (всо-
выывать), पेलना *пэл'нā п*, ठूसना
т^ху́с'нā п (впихивать, मे *куда-л*),
घुसेडना *г^хусэр'нā п* (проталки-
вать), — गóлову в дверь *दवāजे के*
अदर गरदन बढ़ाना *п*

просóхнуть *сов см* просыхать

просóхший *прич*, *прил* सूखा
हुआ *сук^хā хуā*

просочáться *сов* 1. रिसना
рис'нā нп, रिस जाना *рис джāнā*
нп (से *откуда-л*), 2. перен *воен*
घुसना *г^хус'нā нп*, घुस जाना *г^хус*
джāнā нп (मे *куда-л*)

проспáть *сов см* просыпáть

проспéкт *I м* (широкая ули-
ца) एवेन्यू *эвэньу и*, प्रोस्पéक्ट *про-*
спаэкт' м

проспéкт *II м* 1. (програ-
ма, перечень) विवरण-पत्र *виваран-*
патр' м, विवरण-पत्रिका *виваран-*
патрикā ж, 2. (каталог) सूचीपत्र
сūчй-патр' и

проспóрить *сов* (проиграть)
разг बाजी (होड, शर्त) लगाकर
हारना *бāзй (хор, шарт') лагāкар*
хāр'нā п

просрóченный 1. *прич от*
просрóчить, 2. *прил* ठीक वक़्त
(समय) पर अदा न किया हुआ *т^хик*
вакт' (самай) пар адā на кийā
хуā (напр о денежном докумен-
те, счете и т п), बीती मियाद
का *бйті мийāд кā (напр о пас-*
порте), — вéксель बीती मियाद
की हुंडी *ж*

просрóч||ивать *несов* — *уплā-*
ту ठीक वक़्त (समय) पर अदा न
करना *т^хик ваक्त' (самай) пар адā*
на кар'нā п, пāспорт — *ен* पास-
पोर्ट की मियाद बीत गई *пāс'порт'*
кй мийāд бйт гай

просрóчить *сов см* просрóчи-
вать

просрóчка *ж* मियाद (अवधि)
का बीत जाना *мийāд (авад^хи) кā*
бйт джāнā м (की *чего-л*)

простáк *м разг* भोला-भाला
б^холā-б^хālā м, भोला आदमी *б^хо-*
лā āд'мй м

простéнок *м* (между окнами)
[खिडकियो के दरमियान, खिडकियो
के बीच] दीवार का हिस्सा [*к^хир'-*
кийō кэ дар-мийāн, к^хир'кийō кэ
бйч] दियार *кā хйссā м*

простира́ться *несов* फैलना
п^хаэл'нā нп, पसरना *пасар'нā нп*,
विस्तृत होना *вистрит хонā нп*

проститутка *ज* रडी रान्दी *ज* ,
कसवी कस'बी *ज* , वेश्या वेश्या *ज*

проститुция *ज* रडीपन रान-
दी-पान *म* , वेश्यावृत्ति वेश्यावृत्ति-
ति *ज*

простить(ся) *сов* *си* про-
щать(ся)

просто 1. *нареч* सादे तौर पर
सादे ताोर पर, आसानी (सरलता)
से आसानी (सरल'ता) से, дело об-
ясняется — बात सीधी है; 2. *безл*
в знач *сказ* आसान (सहज) है
आसान (साहाज) आ, 3. *частица*
(только, лишь) निरा निरा, केवल
केवल, ♦ — *так разг* यो ही

простодушный *прил* सीधा-
सादा साद'а-सादा, सरलहृदय सरल-
हृदय, भोला[-भाला] भ'ला[-भ'ला-
ला] (наивный)

прост'ой I *прил* 1. सादा सादा,
बिना विशेष मिलावट का बिना वि-
शेष मिलावट का, अमिश्रित अमि-
श्रित, आसान आसान, सहज साहाज,
सरल सरल (нетрудный), भोला
भ'ला, सीधा-सादा साद'а-सादा, सरल
सरल (наивный), 2. (обыкновен-
ный) मामूली मामूली, साधारण सा-
धारण, — *ये* *люди* आम लोग *म*
म , साधारण जनता *ज* , 3. — *ое*
предложение *грам* साधारण वाक्य
साधारण वाक्य *म* , — *бе* *число*
мат. अभाज्य संख्या अभाज्य' सं-
ख्या *ज* , ♦ — *ым* *глазом* खाली
(नगी) आँख से

простой II *м* रुकना रुक'ना *म*

простокваша *ज* दही दाही *म* ,
दधि दाहि *म*

простор *м* लबाई-चौड़ाई लाम-
बाई-चाौराई *ज* , विस्तार विस्तार *म*

просторно *безл* *в знач* *сказ*
здесь — यहाँ काफी (पर्याप्त, यथेष्ट)
जगह (स्थान) है आँख काँफी (पारि-
याप्त', आँख'आँख') दजागाँ (स'आँ)
आँख *व* *क* *म* *न* *ते* — यह काफी बड़ा
कमरा है आँख काँफी बाराँ काम'रा
आँख

просторный *прил* लबा-चौड़ा
लामबा-चाौरा, विस्तृत विस्तरित, वि-
शाल विशाल, गुजाइशदार गुंजगा-
इश-दार (вместительный), ढीला
ढीला, घेरदार ग'आँ-दार (напр *о*
платье)

простосердечный *прил* भोला-
भाला भ'ला-भ'ला, सीधा-सादा सा-
दा-सादा, सरलहृदय सरल-हृदय

простота *ज* सादापन सादा-पान
म , सादगी साद'गी *ज* , आसानी आसा-
नी *ज* , सरलता सरल'ता *ज* (лёг-
кость), भोलापन भ'ला-पान *म* (на-
ивность)

пространный *прил* 1. (об-
ширный) लबा-चौड़ा लामबा-चाौरा,
विशाल विशाल, विस्तृत विस्तरित, 2.
(многословный) लबा-चौड़ा लामबा-
चाौरा, विस्तारपूर्ण विस्तार-पूर्ण,
शब्दबहुल शब्द'-बाहुल

пространство *с* 1. अंतरिक्ष
अन्तरिक्ष' *म* , दिक् दिक् *ज* , — *и*
в *ре* *м* *я* दूरी और समय, दिक् और
काल, 2. (често) फासला फास'ला

म, दूरी दूरि *ж*, जगह द्वागाह *ж*,
स्थान स्त^хान *м*, गुजाइश гунджайш
ж (вместимость), безвоздушное
— физ शून्य *м*, शून्य (विना हवा
का) अतर *म*, 3. (प्लोच्छाद) रक्वा
राक'ба *म*, क्षेत्रफल क्शेत्र'-प^хाल *म*,
भूभाग ब^хू-ब^хाг *म*

прострелить *сов* छेदना च^хэд'-
на *п*

простуда *ж* सर्दी сарди *ж*,
जुकाम зुकाम *म*, नजला наз'ла *м*

простудить(ся) *сов см* про-
стужать(ся)

простужать *несов* (кого-л)
सर्दी लग जाने देना сарди лаг джа-
на *дэна п*

простужаться *несов* सर्दी होना
(लगना, लग जाना) сарди хона
(лаг'на, лаг джан^а) *нп* (को *о*
ком-л), सर्दी खाना сарди к^хана *п*

проступок *м* कसूर касур *म*,
अवगुण अव'गुण *म*, दोष दोш *म*

простыня *ж* चादर чадар *ж*,
चदर чаддар *ж*

просунуть *сов см* просовы-
вать

просушивать *несов* सुखाना
सुक^хана *п*, सुखा देना सु^ха *дэ-*
на п

просушить *сов см* просуши-
вать

просушка *ж* सुखाना सु^хана *म*

просуществовать *сов* [मौजूद]
होना (होता रहना) [माओजूद] хона
(*хота* рах'на) *нп*; जिंदा (जीवित)

रहना зинда (дживит) рах'на *нп*.
(*прожить*)

просчитаться *сов см* просчи-
тываться

просчитываться *несов* *прям*,
перен गलत हिसाब लगाना गालत
хисаб лаган^а *п*, मिथ्या गणना
करना мит^хй^а ган'на кар'на *п*

просыпать *сов* गिराना гира^{на}
п, गिरा देना гира *дэна п*

просыпать *несов* 1. सोना сон^а
нп, [देर तक] सोते रहना [дэр так]
сотэ рах'на *нп*, 2. *перен* *разг.*
(*пропускать*) सोते सोते चूकना со-
тэ-сотэ чук'на *нп* (से *что-л*).

просыпаться *несов* जागना
джаг'на *нп*, जागृत होना джагрит
хона *нп*, он проснулся उस की
नींद टूटी

просыхать *несов* सूखना сук^х-
на *нп*, सूख जाना сук^х джан^а *нп*

пробьба *ж* माँग माँग *ж*, विन-
ती विन'ती *ж*, प्रार्थना прарт^хна *ж*

проталкивать *несов* घुसेडना
г^хусэр'на *п*, भेलना дж^хэл'на *п*

проталкиваться *несов* [ढकेल-
कर] अपना रास्ता साफ करना [д^а-
кэл'кар] ап'на р^аст^а с^аф кар'на *п*

протопливать *несов* गरम कर-
ना гарам кар'на *п*, — печь स्टोव
जलाना *п*

протаскивать *несов* घसीटना
г^хасйт'на *п*, खीचना к^хйч'на *п*

протащить *сов см* протаски-
вать

протѣз *м* जोड़ *म* , *зуб-*
ной — बनावटी (कृत्रिम) दाँतो का
सेट *म* , — *руки* बनावटी (कृत्रिम)
हाथ *म*

протѣзный *прил* जोड़ का
джор *क़ा*

протекать *несов* 1. (о реке)
बहना *बाह'ना* *नп* , *प्रवाहित* होना
प्रावाहित *ख़ोना* *नп* , 2. (просачи-
ваться) *रसना* *рас'ना* *नп* , *चूना*
चुना *नп* , 3. (о времени) *गुजरना*
гузар'ना *नп* , *बीतना* *बैत'ना* *नп* ,
4. (о процессе и т п) *जारी* होना
दज़ारी *ख़ोना* *नп*

протѣкция *ж* *सरक्षण* *सारा-*
क़िषान *म*

протереть *сов см* *протира́ть*
протѣст *м* *विरोध* *विरोध* *म* ,
प्रतिवाद *प्रतिवाद्* *म* , *विरोध-पत्र*
विरोध-पत्र *म* (*письменный*)

протестовать *несов* *विरोध*
(*प्रतिवाद*) करना *विरोध* (प्रतिवाद्)
कार'ना *п*

протѣчь *сов см* *протекать* 2,
3, 4

прóтив *предлог* 1. के *सामने*
(*प्रति*) *क़े* *साम'ने* (*प्रति*) *पослелог*,
стоять друг — *दरुंगा* *आमने-सामने*
खड़ा होना *नп* , 2. (навстречу,
вопреки) के *खिलाफ* (*विरुद्ध*) *क़े*
खिलाफ (*विरुद्ध*) *पослелог*, के
प्रतिकूल *क़े* *प्रतिकूल* *पослелог* (*व*
प्रतिव्योपोज़न), *голосовать*
— *поправки* *संशोधन* के *विरुद्ध*
वोट देना *п* , 55 *голосов* —

५५ *वोट* *विपक्ष* में, *выступать* —
विरोध करना *п* , *высказываться* —
विरोध में *राय* देना *п* , *विरोध* में
मत प्रकट करना *п* , *за* и — *पक्ष*
विपक्ष में, ♠ *я* *ничего* не *имею* —
मुझे कोई *एतराज* (*आपत्ति*) *नहीं* है

прóтивень *и* *गोश्त* *पकाने* के
लिये *बरतन* *गोश्त* *पाकाने* *क़े* *लिये*
बार'тан *म*

протівиться *несов* *एतराज*
(*विरोध*, *प्रतिरोध*) करना *ए'तराज*
(*विरोध*, *प्रतिरोध*) *कार'ना* *п* (*का*
кому-л , *чему-л*) , *सामना* (*मुकाब-*
ला) करना *साम'ना* (*मुकाब'ला*) *कार'ना*
п (*сопротивляться*, *का* *кому-л* ,
чему-л)

протівник *м* 1 *मुखालिफ* *मु-*
ख़ालिफ *म* , *विरोधी* *विरोधी* *म* ,
विपक्ष *विपक्ष* *म* , 2. (*соперник*)
प्रतिद्वंद्वी *प्रतिद्वन्द्वी* *म* , *प्रतियो-*
गी *प्रतियोगी* *म* , 3. (*враг*, *непри-*
ятель) *दुश्मन* *दुश्मान* *म* , *शत्रु*
शत्रु *и*

протівн||ый *прил* 1 (*проти-*
воположный) [*आमने-*] *सामने* का
[*आम'ने-*] *साम'ने* *क़ा* , *सम्मुख-स्थित*
साम्मुख-स्थित *म* , 2 (*враждебный*)
मुखालिफ *मुखालिफ* , *विरोधी* *वि-*
रोधी , *विपक्षी* *विपक्षी* , — *आ* *सो-*
रणा *विपक्ष* *म* , 3 (*отвратитель-*
ный) *घिनौना* *ग'हिना* , *कुत्सित*
कुत्सित , ♠ *व* — *में* *सुलूचा* *नहीं* तो,
वरना

противовѣс *и* *पासग* *पासांग*
и , *प्रतिबुला* *प्रतिबुला* *ज* , *व* —

чему-л. के प्रतिकूल *послелог*, की प्रतिक्रिया मे

противовоздушн||ый *прил*
हवाई हमले से वचाने के लिये *ख-
वई* *खाम'लэ* *सэ* *बचाई* *कэ* *लीई*,
वायुयान-घातक *वईयु-ईआन-ग'आतक*, वि-
मानवेधी *विमान-वэд'ई*, —*ая* *оборо-*
на *हवाई* *वचाव* *म*

противогаз *м* गैस-मस्क *гаэс-*
-मस्क' *म*

противодействие *с* मुकावला
मुकाब'लā *म*, प्रतिकार *प्रतिकार*
म, प्रतिरोध *प्रतिरोध'* *म*, प्रति-
क्रिया *प्रतिक्रिया* *ज*

противодействовать *несов*
मुकावला (प्रतिकार) करना *मुकाब'लā*
(*प्रतिकार*) *कार'नā* *न* (की *кому-ल*,
чему-ल), प्रतिक्रिया करना *प्रति-*
क्रिया *कार'नā* *न* (की *кому-ल*, *че-*
му-ल)

протिवоестѣственный *прил*
प्रकृतिविरुद्ध *प्राकृति-विरुद्ध'*,
अस्वाभाविक *अस्वाब'आविक*

противозаконный *прил* गैर-
कानूनी *गाэр-कानूनी*, नियमविरुद्ध
नियाम-विरुद्ध', विधिविरुद्ध *विध'-*
-विरुद्ध'

противозачаточн||ый *прил*
सतान-निरोधक *सांगान-निरुद्ध'क*,
—*ое* *средство* *सताननिरोधक औप-*
धि *ज*

противоположность *ж* वि-
रोध *विरोध'* *म*, коренная — मौ-
लिक अतर्विरोध *म*, — *интересов*
हितविरोध *म*, диаметрālная —

दो ध्रुवों का अंतर *म*; в — *кому-л.*,
чему-л. के मुकावले (प्रतिकूल) मे

противоположн||ый *прил* 1.
[आमने-]सामने का [*आम'नэ-*] *साम'नэ*
कā, उल्टा *उल्टā* (*обратный*, *पूरे-*
नुतय); — *бэрег* *पार* *म*, на —*ом*
бегу *रेकी* *नदी* के उस *पार*; 2.
(*несходный*) *मुखालिफ* *मुखāलिफ*, वि-
रोधी *विरोध'*, प्रतिकूल *प्रतिकूल*,
—*ые* *मनई* *परस्परविरोधी* *मत*
म *मन*

противопоставить *сов* *सम.*
प्रतिवोपоставलई

противопоставление *с* मुकाव-
ला *मुकाब'लā* *म*

противопоставлять *несов.*
मुकावले मे रखना *मुकाब'लэ* *मэ* *राक'*
नā *न*, — *себई* *खड़ा* *होना* (*हो* *जाना*)
मन (के *खिलाफ*, के *विरुद्ध* *кому-ल*,
чему-ल)

противоречивый *прил* परस्पर-
-विरोधी *पारस-पार-विरोध'*, असंगत
आसंगत (*непоследовательный*)

противореч||ие *с* विरोध वि-
रोध' *म*, असंगति *आसंगति* *ज* (*не-*
последовательность, *несогласован-*
ность), प्रतिवाद *प्रतिवाद* *म* (*воз-*
ражение), अतर्विरोध *अन्तर्विरोध'*
म (*संश्लेषण*), क्लासोवे —*ия*
वर्ग-विरोध *म*, श्रेणीविरोध *म*, *запу-*
тываться *в* *неразрешимых* —*иях*
अमिट *विरोधों* के *भँवर* मे *पडकर*
अपना *रास्ता* *खोना* *न*

противореч||ить *несов* 1. *खि-*
लाफ (*विरुद्ध*) *कहना* *खिलाफ* (*वि-*

рудд^{х'}) काँ'ना *n* (के *кому-л*), 2. (не соответствовать) खिलाफ (वि-रुद्ध) होना खिलाफ (вируद्ध^{х'}) खोना *np* (के *чему-л*), эти вещи —ат одна друго́й ये बातें एक दूसरी की प्रतिवादि́क है.

противостоять *несов* 1 *сам-*ना (मुकाबला) करना *сам'на* (मु-काब'ला) *кар'на n* (का *кому-л*, *че-му-л*), 2. (быть противопостав-ленным) खिलाफ (विरुद्ध) होना खिलाफ (вируद्ध^{х'}) खोना *np* (के *кому-л*, *чему-л*)

противотанковый *прил* टैंक-तोड़ ताэнк'-тор, टैंकमार ताэнк'-мार्, टैंकभेदी ताэнк'-б^хэди, टैंको के हमले (आक्रमण) को रोकनेवाला ताэнको क^э хам'лэ (आक्रामन) को रोक'-नэ-ва́ла (*напр* о *заграждениях*)

противохимический *прил* जहरीली गैस से बचाव (हिफाजत, रक्षा) करनेवाला *зах'рилы* *гаэс сэ* *бачао* (खिफазат, राक्ष^а) *кар'нэ-ва́ла*, जहरीली गैस से बचने का *зах'рилы* *гаэс сэ* *бач'нэ* *ка*

противоядие *с мед*, *перен* जहर-मोहरा *захар-мох'ра n*, अति-विष *ативнш m*

протира́ть *несов* 1. घिसना *г^хис'на n*, 2. (вытирать) पोछना *пбч^х'на n*, पोछ डालना *пбч^х дәл'-на n*, रगड़कर साफ करना *рагар'-кар саф* *кар'на n*, 3. (сквозь *ре-шето*) [मलकर] छानना [मल'кар] *ч^хан'на n*

проткну́ть *сов см* протыкать **протоко́л** *m* रिपोर्ट रिपोर्ट' *ж*, रूदाद *ру-дад ж*, составлять — *रिपोर्ट* करना (लिखना) *n*

протолка́ться *сов см* проталкиваться

протолкну́ть *сов см* проталкивать

протопи́ть *сов см* протапливать

проторе́нный *прил* रास्ते पुराना पुरānā, — *путь* पुरानी लकीर *ж*

прото́чный *прил* बहनेवाला *бах'нэ-ва́ла*

проту́хнуть *сов* सड़ना *сар'на np*, वासी (वासित) हो जाना *бāся* (*вāсит*) *хо* *джāнā np*

протыка́ть *несов* छेदना *ч^хэд'-на n*, वेधना *вэд^х'на n*

протя́гивать *несов* 1. (*натя-гивать, растягивать*) तानना *тāн'-на n*, लगाना *лагānā n* (*напр* *провода*), 2. (*вытягивать, удли-нять*) लवाना *ламбānā n*, 3. (*вы-ставлять, вытягивать*) बढ़ाना *бар^хānā n*, फैलाना *п^хаэлānā n*, पसारना *пасār'nā n*, — *ру́ку* हाथ बढ़ाना (*फैलाना*) *n*

протяже́н||ие *с* फैलाव *п^хаэлао m*, प्रसार *прасār m*, आयतन *āyā-tān m*, на —*ин* *чегó-л* के दौर (दौरान) में, на —*ин* *жизни* *одного* поколения *एक पीढ़ी* के जीवनकाल में

протя́жно *нареч* *говори́ть* —

धीरे धीरे बोलना द॒य़र॑-द॒य़र॑ бол'-
nā *нп.*, लवे तौर पर बोलना ламб॑
ताор пар бол'нā *нп*

протя́жный *прил* (о печи и
т. п.) लवा ламбā

протяну́ть *сов. с.и* протяги-
вагь

проучи́ть *сов* (наказывать) रिउग
[सवक] सिखाना [сабак] सिक॑ānā *п.*,
मिजाज पूछना मिजāद॒ज् पृच॑ā'nā *п.*,
शिक्षा देना शिकशā द॑nā *п.*

профа́н *и* मूढ मूर॑ *м.*, जाहिल
джāхил *м.*, ज्ञानाभिमानी मूर्ख गिāन-
āб॑имāण॒मि मूर॑क॒ *м.*

профана́ция *ж* तोडना-मरोडना
тор'нā-मारोर'нā *м.*, अपवित्रीकरण
аपावित्रि-कारन *म.*

профессио́нальн॑ый *прил*
पेशेवर प॑श॒-वार, व्यावसायिक व॒य़ाव'-
सāणिक, वृत्तिक व्रित्तिक, -ое за-
болева́ние काम-विशेष से सवध रख-
नेवाली बीमारी *ж*, ♠ - сою́з ट्रेड-
-यूनियन *ж*, श्रमिक सघ *म.*

профе́сси॑я *ж* पेशा प॑शā *म.*,
व्यवसाय व॒य़ाव'सāय *и*, वृत्ति व्रित्ति
ж, избира́ть -ю पेशा अस्ति॒यार
(ग्रहण) करना (कर लेना) *п.*

профе́ссор *и* प्रोफेसर проф॑-
сар *म.*

профессу́ра *ж* 1. (звание,
должность) प्रोफेसरी проф॑स'रि *ж*,
2. собир. प्रोफेसर समुदाय проф॑-
сар самудāय *म.*

профила́ктика *ж* बीमारी की
रोक-थाम के लिये काररवाइयाँ बिमā-

रि क॒पि रोक-ि॑āम क॑ लि॒न॑ कār-रा-
वāणिā *ж* *मि*

профила́ктичesk॑ий *прил* बी-
मारी की रोक-थाम का बिमāरि क॒पि
रोक-ि॑āम कā, रोगादि-निवारक rogā-
दि-निवāрак, -ое с॒р॑ेद॒ство रोग-
-निवारक उपाय *и*

про́филь *м* अर्द्धविलोचन арद्ध'-
-विलोचन *и*, पार्श्व-दृश्य पार्श्व'-
-दृशि *и*, в - पार्श्वगत

профсою́з *и* ट्रेड-यूनियन त्रेड-
-यूनि॒यन *ж*, श्रमिक सघ श्रामिक
सा॒ग॑ *म.*

профсою́зн॑ый *прил* ट्रेड-यू-
नियन का त्रेड-यूनि॒यन कā, ट्रेड-
-यूनियन-सवधी त्रेड-यूनि॒यन-सा॒म-
बा॒न्ध॑, -ое дви॒ज॑े॒न॒ि॒ ट्रेड-यूनियन
आदोलन *и*

проха́живаться *несов* फिरना
प॑र'नā *नप*, टहलना ता॒ख़ाल'नā *नप*,
[इधर-उधर] घूमना [॒न्ध॑र-॒उन्ध॑र]
ग॑ूम'नā *नप*, घूमना-फिरना ग॑ूम'नā-
-प॑र'नā *नप*

прохла́да *ж* ठंडक त॑āन्दाक *ж*,
शीत शीत *म.*

прохлади́тельный *прил* -
नापी॒त॒क ठंडाई त॑āन्दाय *ж*

прохла́дный *прил* ठंडा त॑āन्-
दा, शीत शीत *म.*

прохо́д *म* 1 जाना द॒जānā *и*,
गुजरना गु॒जार'नā *म.*, 2. (место)
गुजर गु॒जार *म.*, गुजरगाह गु॒जार-गा॑ह
ж, го́рный - दर्रा *म.*, घाटी *ж*,
♠ не дава́ть -а गरदन मरोड-
ना *п.*

проходи́мец *и* बदमाश бад-мāш *м*, दगावाज дагā-бāз *м*, लुच्चा लуччā *м*

проходи́ть *несов* 1. जाना джā-*нā* *нп*, गुजरना гузар'нā *нп*, गुजर जाना гузар джāнā *нп* (се *мимо* чего-л), 2. (покрывать расстоя-*ние*) पूरा (तय) करना пūrā (тай) кар'нā *п*, — *путь* रास्ता पूरा (तय) करना *п*, 3. (оставлять позади, миновать) पास जाना пās джāнā *нп*, काटना कāt'нā *п*, पार करना पār кар'нā *п* (пересекать), 4. (миновать, протекать) बीतना бīt'нā *нп*, गुजरना гузар'нā *нп*, खतम (समाप्त) होना (हो जाना) хатам (самāпт') хонā (хо джāнā) *нп* (кончаться, прекращаться), दूर होना дूर хонā *нп* आराम हो जाना ārām хо джāнā *нп*, निकलना निकал'нā *нп* (о боли), उतरना утар'нā *нп* (об опьянении, гнев), मिटना мит'нā *нп*, मिट जाना мит джāнā *нп*, दूर होना दूर хонā *нп* (об усталости, утомлении), 5. (изучать) सीखना сйк'нā *п*, सीख लेना сйк' лēнā *п*, अध्ययन करना ад'йāнан кар'нā *п* (का *чпо-л*), 6. (напр о дороге) निकलना н-*кал'нā* *нп*, गुजरना гузар'нā *нп* (पर से *где-л*), ◇ — *военную службу* फौजी (सैनिक) नौकरी (सेवा) पूरी करना *п*, — *испытания* इस्त-*хан* में पूरा उतरना *нп*

прохо́жий *и* राह-चलता рāх-

-चाल'гā *м*, आने-जानेवाला āнэ-джā-*пэ-вāлā* *м*

процветáние *с* खुशहाली хуш-*хāлй* *ж*, प्रफुल्लता прап'улл'тā *ж*, समृद्धि самридд'и *ж*

процветáть *несов* फलना-फूलना п'ал'нā-п'ул'нā *нп*, कामयाब होना кām-йāб хонā *нп*

процедíть *сов* *с* *и* процежни-*вать*

процеду́ра *ж* कार्यवाही кārи'-*вāхй* *ж*, कार्यप्रणाली кārй'-*пранā-лй* *ж*, सुलेबная — दंड-कार्यवाही *ж*

процёжива́ть *несов* छानना ч'āн'нā *п*, छान लेना ч'āн лēнā *п*

процэ́нт *м* 1. प्रतिसैकडा प्रा-*ति-саэк'рā*, फीसदी फй-сādй, प्रति-*शत* प्राгिशат, [на] *сто* —*ов* सौ फीसदी, शत प्रतिशत, *пять* —*ов* पाँच फीसदी (प्रतिशत), *уменьше-
ние* на *десять* —*ов* दस फीसदी (प्रतिशत) कमी *ж*, 2. (с *капита-
ла*) सूद सूद *и*, व्याज वйāдж *и*, वृद्धि वриदд'и *ж*

процэ́сс *м* 1. [प्र]क्रिया [प्रा-]*крिणā* *ж*, क्रम क्राम *и*, — *разви-
тия* विकास-क्रम *и*, — *производст-
ва*, प्रोन्वोदственनीय — उत्पादन-*-क्रिया* *ж*, उत्पादन-क्रम *м*, 2. *юр* मुकदमा मुकाद'мā *м*, *уголовный* —
फौजदारी का मुकदमा *и*

процэ́ссия *ж* जुलूस джулус *м*, *похоронная* — जनाजे का जुलूस *и*, *мृतक-जुलूस* *и*

проче́сть *сов* *с* *и* прочитáть

прóч||ий *прил* दूसरा दूस'रā, और аор, ◇ *мéжду* -им और हॉ, और बातों के अलावा, लगे हाथ, и -ее और दूसरी चीजे, वगैरह, इत्यादि

прочи́стить *сов см* *прочн-*
щать

прочита́ть *сов* पढ़ना *пар^x'нā*
n, पढ़ लेना *пар^x лēnā n* पढ़
सुनाना *пар^x сунānā n* (*вслух*), -
лэ́кцию *लेकचर* (*व्याख्यान*) करना
(देना, कर देना) *n*

проти́щать *несов* साफ करना
сāф кар'нā n, झाड़ना *дж^xār'нā*
n (*вытряхивать, выколачивать*),
मॉजना *мāдж'нā n*, मलना *мал'нā*
n (*тереть, протирать*)

прóчно *нареч* मजबूती (दृढता)
से (के साथ) *маз'бүтй* (*дрир^x'тā*) *сэ*
(*кэ сāt^x*), - *сдéланный* मजबूत
वनाया गया, - *войтй* в *репертуār*
प्रदर्शनो की *स्थायी सूची* में *स्थान*
ग्रहण कर लेना *n*

прóчный *прил* मजबूत *маз'бүт*,
दृढ *дрир^x*, टिकाऊ *тикāу* (*устойчи-*
вый), पक्का *паккā* (*напр о кра-*
ске), स्थिर *ст^xир*, स्थायी *ст^xāйй*
(*постоянный*), चिरस्थायी *चिर-ст^xā-*
йй, दीर्घकालीन *दीर्ग^x'-कāl'н* (*дол-*
говременный), - *мир* *चिरस्थायी*
शांति *ж*

прочу́вствовать *сов* [गहराई
से] महसूस (अनुभव) करना [*гах'рāй*
сэ] *माх'сүс* (अनुब^xाव) *кар'нā n*

про́чь *нареч* हट जाओ! *хат*

джāo!, दूर हो (रहो)! *хур хо* (*ра-*
хо)!; *подйते* -! हट जाओ!, दूर हो
जाओ!; - *с дорōгн!* रास्ते से हट
जा!; ◇ *рүки* -! हाथ उठा लो!,
दस्तवरदार हो जाओ!; *рүки* - *от...*
से हाथ उठा लो, को छोड़ दो, से
दूर हो (रहो), *я не* - मुझे कोई
एतराज (आपत्ति) नहीं

проше́дш||ий 1. *прич от*
проитй, 2. *прил* गुजरा *гуз'рā*,
[वि]गत [वि]गत, अतीत *атйт*, पिछ-
ला *пич^x'лā* (*последний*), 3.: -*ее*
сущ *с* *वीता* हुआ *бйтā хуā n*,
भूतकाल *б^xуг-кāl m*, अतीत *атйт*
m, ◇ -*ее* *врéмя* *ग्रā n* अतीत
काल *m*

проше́ние *с* अर्जी *арзй ж*,
अपील *апйल ж*, आवेदनपत्र *āवэдāन-*
पāтр' m, प्रार्थना *प्रāрт^x'нā ж*

проше́птать *сов* धीरे धीरे
बोलना *द^xйрэ-द^xйрэ бол'нā n n*,
फुसफुसाना *प^xус'प^xусānā n n*, काना-
फूसी करना *कānā-प^xусй кар'нā n*
(*сказать на ухо, की кому-л*)

проше́ств||ие *с* *по* -*ин* *वीत-*
ने *पर* *бйт'нэ* *пар*

прошлогóдный *прил* पिछले
साल का *пич^x'лэ сāl кā*, गतवर्षीय
गत-वरшй'

прóшл||ый 1. *прил* गुजरा *гуз'-*
рā, [वि]गत [वि]गत, अतीत *атйт*,
पिछला *пич^x'лā* (*последний*), *на*
-ой *недéле* *पिछले हफते*, *в -ом*
годy *पिछले साल*; 2. -*ое* *сущ* *с*
वीता हुआ *бйтā хуā m*, भूतकाल

б³ут-кал м, अतीत अतित म, पिछ-
ली जिदगी पिच^х'ли зинд'ги ж,
पिछला जीवन पिच^х'ла джйван м
(прошлая жизнь), в -ом भूतकाल
मे б³ут-кал мэ

прощай[те] (приветствие при
расставании) खुदा हाफिज! худā хā-
физ!, नमस्ते! नामस्तэ!

прощальный прил विदाई
(विदा) का बिदाई (विदा) कā

прощание с विदाई बिदाई ж,
विदा विदा ж, रुखसत рух'сат ж

прощать несов माफ करना माф
кар'на n, क्षमा करना कшамā
кар'на n (की को-л, что-л)

прощаться несов रुखसत होना
рух'сат хонā нп, विदा (विदा)
लेना बिदा (विदा) лēнā n (об отбы-
вающих, से с кем-л, с чем-л), विदा
देना विदा дēнā n (о провожаю-
щих, остающихся, को с кем-л,
с чем-л)

прощён||ие с माफी माफी ж,
क्षमा कशамā ж, क्षमादान कशамā-
-дāн м, просить -ня माफी (क्षमा)
माँगना n, माफी चाहना n

прошупать сов см прошу-
пы-
вать

прошупывать несов 1. прям,
перен टटोलना तटोल'на n, 2 пе-
рен थाह लेना т^хāх лēнā n

проявитель м фот डिवेलपर
дивэл'пар м

проявить сов см проявлять
проявление с 1 दिखाना दि-

खāнā n, जाहिर (प्रकट) करना zāхир
(प्राकट) कार'на m, अभिव्यक्ति
аб^хивйāкти ж, अभिव्यजना аб^хи-
वйāндж'на ж, 2. फот डिवेलोपिंग
दिवэлоपिंग' ж

проявлять несов 1. दिखाना
दिखāнā n, जाहिर (प्रकट) करना
zāхир (प्राकट) कार'на n, परिचय
देना परिचय дēнā n, - волю к
побёде विजय के सकल्प का परिचय
देना n, - инициативу पहल करना
n, - любовь अनुराग प्रकट करना
n (के प्रति क кому-л, к чему-л),
2. फот डिवेलप करना दिवэлап
кар'на n, साफ करना सāф कार'на
n, विकाशन करना विकāशन कार'-
ना n (का что-л.)

проясниться сов см прояс-
ниться

проясниться несов खुलना
к^хул'на нп (о небе), साफ हो जाना
сāф хō джāнā нп (напр о вопро-
се, о проблеме)

пруд м तालाब तāl-āб м, ताल तāl
м, तलैया талаэйā ж (небольшой)

пружина ж कमानी कामāни ж,
स्प्रिंग спринг' ж

пружинный прил कमानीदार
कामāни-दār, स्प्रिंगदार спринг'-दār

прут м 1. (ветка) डडी दान्दि
ж, छड़ी च^харि ж, 2. (металли-
ческий) सीख सिख ж, छड़ी च^харि
ж, सलाख салāх ж

прыгать несов उछलना уч^хал'-
на нп, कूदना कुद'на нп, फाँदना

प^५ाँ'नां *नप*, कूद पडना कूद पार'
नां *नप*

प्र^५ग्न^५त् *सोव स.म.* प्र^५गत्

प्र^५ज^५क *म.* उछाल उच^५ाल *ज.*,
छलाँग च^५ालाँग *ज.*, — व^५ोदु डुव-
की *ज.*

प्र^५त्कीय *प्रिल.* रा^५ग फुरतीला
प^५ुर'तिला, तेज त^५ेज, चुस्त चुस्त'

प्र^५त् *ज.* रा^५ग वो^५सु — पूरे
जोर से पूरे^५े जोर स^५े, जितनी जल्दी
हो सके द^५ित'नी द^५ालदी खो सके

प्र^५त् *म.* स.म. प्र^५त्तक

प्र^५त्तक *म.* दाना दानां *म.*, फुंसी
प^५ुस *ज.*, मुंहासा मुंहासां *म.* (नि
लिचे)

प्र^५ादील्य^५य *प्रिल.* कातनेवाला
कां'न^५े-वाला, सूत कातने का सूत
कात'न^५े का, —आ माशीना सूत कातने
की मशीन *ज.*

प्र^५ादील्यत्तक *म.* सूत कातनेवाला
सूत कात'न^५े-वाला *म.*, कताई का काम
करनेवाला काताई का काम कात'न^५े-वा-
ला *म.*

प्र^५ादी *ज.* जुल्फ जुल्फ' *ज.*, अलक
अलक *ज.*, केश-गुच्छा केश-गुच्छ' *म.*

प्र^५ाजा *ज.* सूत सूत' *म.*, कच्चा
धागा कच्चा द^५ागां *म.*

प्र^५ाज्का *ज.* वकसुआ बक'सुआं *म.*,
वकल बाकल *म.*

प्र^५ाल्का *ज.* चरखा चार'कां *म.*,
चरखी चार'कां *ज.*

प्र^५ा *नार.* 1. सीधे स^५िद'ए,
онаं सिदला — वह सीधी बैठी थी,
— ईलि क^५ोस्वेनो उलटे-सीधे ढग से,
प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष रूप से, 2. (откро-

венно) सीधे स^५िद'ए, दिल खोलकर दिल
क^५ोल'कार, खुले दिल से क^५ुल'ए दिल
स^५े, सफाई से सफाई स^५े, कहाँ —
मुक्त कठ से कह देना *न.*

प्र^५ामोदुशी *स.* सीधापन स^५िद'आ-
-पान *म.*, शुद्धहृदयता शुद्ध'ख्रि-
दाई'तां *ज.*

प्र^५ाम॥ओय *प्रिल.* सीधा स^५िद'आ,
खडा क^५ार'आ (परपेण्डिकुलर),
प्रत्यक्ष प्रतीक'श', अपरोक्ष अप-
रोक्ष' (निपेण्डिकुलर), सफ-
दिल सफ-दिल, निष्कपट निष्कापट
(निष्कपट), — नालेदनी
नजदीकी वारिस *म.*, उत्तम अधिकारी
म., —आं रच वक्ता के ठीक-ठीक
शब्द *म.* नि — उगल मात पूरा
कोण *म.*, समकोण *म.*

प्र^५ामोलीनैय *प्रिल.* सीधा
स^५िद'आ, सरलहृदय सरल-ख्रिदाई (ओ
चलोके)

प्र^५ामोता *ज.* सादगी साद'गी *ज.*,
सरलता सरल'तां *ज.*, निष्कपटता
निष्कापट'तां *ज.*

प्र^५ामोउगोलीन *म.* समकोण
चतुर्भुज सम-कोण चतुर-ब^५ुद *म.*

प्र^५ामोउगोलीन *प्रिल.* आयता-
कार आताकां, समकोण चतुर्भुज के
आकार का सम-कोण चतुर-ब^५ुद
क^५े आकार कां

प्र^५ानिक *म.* केक क^५क *म.*

प्र^५ानोत् *ज.* मसाला मसालां *म.*

प्र^५ात् *नेसोव.* [सूत] कातना [सूत]
कात'नां *न.*

प्र^५ात्त *नेसोव.* छिपाना च^५िपानां
न., छिपा देना (लेना) च^५िपानां द^५ेनां

(लॄनā) *n*, लुकाना लुकānā *n*,
अतर्हित करना अन्तर्हित कर्'नā *n*

прятаться *несов* छिपना च^२िप'-
 न्ना *нп* , लुकना लुक'न्ना *нп* , अतर्हित
 होना *антархит* ऋण्ना *нп*

прятки *мн* лука-छिपी लुक़ा-चि-
पि *жс*, играть в — лука-छिपी खेल-
ना *п*

पсевдонीम *म* छद्मनाम च'ादम'-
 -नाम *म* , उपनाम उप'नाम *म* , कल्पित
 नाम कल्पित नाम *म* , писать под
 -ом छद्मनाम (उपनाम, कल्पित नाम)
 से लिखना *n*

психи́а́тр *м* मानसिक रोगो का
चिकित्सक ма́н'сик ро́гō кá чикит-
сак *м*

психиатрія *ज* मानसिक रोगो
की चिकित्सा *मान'सिक रोगों की चिकित्सा*
सं ज

психика ङ्ग मानसिक प्रकृति
 मॄन'सिक प्राकृति ङ्ग , प्रवृत्ति प्रा-
 वृत्ति ङ्ग

психическ||ий прил मानसिक
мān'сик, —ое заболевание मानसिक
रोग м

ПСИХОЗ *म* मानसिक विकृति mān'-
सिक विकृति *मस* , ♦ воённый ~ युद्ध
का पागलपन *म*

ПСИХОЛОГ *и* मनोवैज्ञानिक मानो-
-वाegyānik, मानसशास्त्री mānas-śā-
-strī *и*

психологический прил मनो-
वैज्ञानिक मानो-वाङ्मयानिक

психология ж. 1. मनोविज्ञान
 मानो-विज्ञान и, मानसशास्त्र mānas-

-шāстр' м, 2. (напр творчества)
मनोभाव मानо-б'āо м

птенѣц м पोटा потā м, शावक
 शāवक м, बच्चा баччā м (в соче-
 тании с названием птицы), ~

голубя कबूतर (कपोत) का बच्चा *म*

птіца ж चिडिया चिरियā ж ,
 пक्षі пакшй м , домашняя — मुर्ग-
 -मर्गियाँ ж мн

птицевод *м* पक्षीपालक पक्षी-
-पालक *म*

ПТИЦЕВÓДСТВО с पक्षी पालना
पक्षी पाल'ना *म*, पक्षीपालन पा-
क्षी-प़ालन *म*

पतीच॥ий прил चिडिया (पक्षी)
का चिरिीā (पाक्षी) kā, ~ двор
मुर्गीखाना *м*, ♦ вид с ~ьего по-
лета विहगमदश्य *м*

ПТИЧНИК и (птичий двор)
मूर्गिखाना мургй-хāнā и

пуб́лика ж जनता джан'іа ж ,
 आम लोग а́м лог м мн , जनसा-
 धारण джан-сāд'āран м , पब्लिक
 паблик ж , सुननेवाले сун'нэ-вāлэ
 м мн , श्रोतागण шротā-ган м
 (слушатели) , देखनेवाले дэк'нэ-
 вāлэ м мн , दर्शक-समूह даршак-
 самūх м (зрители)

публічний *प्रिप आम ँम*,
पब्लिक *पाब्लिक*, सार्वजनिक *सार्व'-*
दजानिक

पुंगलो с डरावना दारāṇā " ,
 काग-डरावा kāg-darāvā " , पक्षियो
 को डराने का पुतला पाक्षिन् ॥
 darāṇē kā put'la "

пугать *несов* डराना дарānā *н* ,
धमकाना द^хам'कānā *н* , डरा (धमका)
देना дарā (द^хам'कā) दēnā *н* , वस्त
करना त्रास्त' кар'нā *н* (को *кого-л* ,
что-л)

пугаться *несов* डरना дар'нā
нн , भय खाना б^хай к^хānā *н* ,
भयभीत (वस्त) होना б^хай-б^хйт
(त्रास्त') хонā *нн*

пугливый *прил* आसानी से
डरनेवाला āsānī sē дар'нэ-вālā,
डरपोक дар-пок, भडकीला б^хар'кй-
lā (*о животных*)

пуговица *ж* बटन батан *м* ,
घुडी г^хундй *ж*

пудра *ж* पाउडर pāудар *м*

пудреница *ж* पाउडरदानी pāу-
дар-дānī *ж* , पाउडर [रखने] की
डिविया pāудар [рак^х'нэ] кй ди-
бниā *ж*

пудрить *сов* पाउडर लगाना
pāудар лагānā *н* (पर *кого-л* ,
что-л)

пудриться *несов* [अपने] मुंह
पर पाउडर लगाना [ап'нэ] м^х пар
pāудар лагānā *н*

пузырёк *и* 1. (бутылочка) शी-
शी शयिणी *ж* , 2. (воздуха) बुलबुला
бу^т'булā *и* , बुल्ला буллā *м* , बुदबुद
буд'буд *и*

пузырь *м* 1. बुलबुला бул'бу^тā
и , बुदबुद буд'буд *м* , 2. (волдырь)
छिल्ली च^хिलाורי *ж* , छाला ч^хālā
и , फफोला प^хап^холā *и* , 3. *анат*
मочेवोय — फुकना प^хук'нā *м* ,

मूत्राशय मूत्रāшай *м* , желчный —
पित्ता पित्तā *м* , पित्तकोष पित्त'-
-कोश *м*

пук *м* (соломы *и т н*) [छोटा]
गट्टा [ч^хотā] гатт^хā *м* , आँटी āтй
ж , गुच्छा гучч^хā *м*

пулемёт *м* मशीनगन машин-
-गन *ж* , ручनोय — टामी-गन *ж*

пулемётный *прил* मशीनगन
का машин-गन kā

пулемётчик *м* मशीनगनवाला
машин-गन-वālā *м*

пульс *м* नाडी nārī *ж* , नब्ज
набз' *ж* , रक्त-सचार राक्त'-сан-
चār *м*

пульсация *ж* फडक प^харак *ж* ,
धडकन द^хар'кан *ж* , स्पदन спан
дан *м*

пульсировать *несов* फडकना
п^харак'нā *нн* , धडकना द^харак'-
нā *нн*

пуля *ж* गोली голй *ж* , град
पुल्य गोलियो की बौछाड (वर्षा) *ж*

пункт *м* 1. बिंदु винду *м* , केंद्र
кэнд^р' *м* , населенный — [आवाद]
वस्ती *ж* , 2. (место, помещение)
चौकी चाокй *ж* , स्टेशन стэшан *м* ,
केंद्र कэнд^р' *м* , медицинский —
डाक्टर-खाना *м* , डाक्टरी स्टेशन *м* ,
डाक्टरी सहायता की चौकी *ж* , на-
блюдательный — देखभाल की चौ-
की *ж* , призывной — भरती करने
का स्टेशन *м* , 3. (параграф) पैरा-
ग्राफ पाэраг्राф *м* , [उप]धारा
[уп']द^хārā *ж* , [उप]नियम [уп']नि-

नाम *म* ; по пúнктам धारावार; 4. (момент) кульминационный ~ ऊँचा (उच्चतम) शिखर ūchā (учч'-там) शिक^३ार *म* , चरमबिंदु चाराम-बिन्दु *म* , поворóтный ~ क्रातिबिंदु क्रान्ति-बिन्दु *म*

पुन्कतीर *म* विदीदार लकीर (रेखा) बिन्दी-दार् लाक़िर (रэк^३ā) *ज*

पुन्कुतूअलनीय प्रल समयनिष्ठ समाय-निष्ट^३ (во времени), ठीक काम करनेवाला त^३यक काम कार'न-वālā, परिशुद्ध परिशुद्ध^३ (в работе)

पुन्कुतूअन *ज* ग्राम विराम-चिह्नकन विराम-चिह्नकन *म*

पुन्कुतूवनीय प्रल काकरेजी कāk'-रээ, रक्तवर्ण [का] राक्त'-वरन' [kā]

पुपुवन *ज* अनात नाल नāl *ज* , आवलनाल आवल-नāl *ज*

पुपुंक *म* ढोढी द^३र^३य *ज* , नाभि नाब^३ *ज*

पुर्गा *ज* बर्फ का तूफान बारफ' कā तुफ़ान *म*

पुर्पुर *म* अरुणिमा अरुणिमा *ज*

पुर्पुर्वनीय प्रल अरुण अरुण

पुस्क *म* खोलना क^३ोल'नā *म* , चालू करना चालू कार'नā *म* (завода и *т* *н*) , चलाना चालāनā *म* (машины и *т* *н*)

पुस्कय *स* म पुस्त

पुस्कत *несов* 1. छोड़ना च^३ोर'नā *न* , छोड़ देना च^३ोर दēnā *न* , जाने देना दजāनē दēnā *न* , बाहर निकलने देना बा^३ार निकाल'नē दēnā *न* (вы-

пускать), रिहा (मुक्त) करना रि^३ā (मुक्त') कार'नā *न* (на свободу), ने ~ रोकना *न* , 2. (впускать) [अदर] आने देना [अंदर] ānē दēnā *न* , दखल (प्रवेश) की इजाजत (आज्ञा) देना दाखल (प्रवेश) कय न्दजāजत (āgāyā) दēnā *न* (разрешать войти), 3. (приводить в движение, направлять) चलाना चालāनā *न* , ~ по течению बहाना *न* , ~ लóдку по течению नाव धारा मे ढील देना *न* , ◇ ~ в ход चलाना *न* , संचालित (परिचालित) करना *न* , ~ फ़ाब्रिकु कारखाना खोलना (चालू करना) *न* , ~ в обращение रायज करना *न* , व्यवहार मे लाना *न* , ~ слух खबर फैलाना *न* , ~ कóरुन जड पकडना *न* , जड जमना *न* . (की *о* чем-л), ~ पóезд под откóс रेल गिराना *न* , ~ пыль в глаза आँखो मे धूल डालना *न*

पुस्कतूसा *несов* 1. (отправляться) चलना चाल'नā *न* , ~ в путь चल पडना *न* , सिधारना *न* , रवाना होना *न* , ~ नाутेक पीठ दिखाना *न* , 2. (начинать делать что-л) शुरू (आरंभ) करना शुर् (āramb^३) कार'नā *न* , ~ ना खीत्रोस्त कौशल से काम लेना *न*

पुस्तेत *несов* खाली हो जाना खāल *ख*ो दजāनā *न* , वीरान (सुनसान) हो जाना वीरāन (сун'сāн) खो दजāनā *न* (становиться пустынным), निर्जन हो जाना निरदजāन खो दजāनā *न* (становиться безлюдным)

ПУСТИ́ТЬ(ся) *сов см пускáть (-ся)*

ПУСТОВА́ТЬ *несов* खाली रहना хāлй рах'нā *нп*, परती पडना пар'-
ти пар'нā *нп* (*о земле*)

ПУСТ||О́Й *прил* 1. खाली хāлй, शून्य шūнй', पोला полā, खोखला к'ок'лā (*полый*), न वसा हुआ на басā хуā, गैर-आबाद гаэр-āбāд (*не-жилой*), 2 (*бессодержательный*) खोखला к'ок'лā, हलका хал'кā, असार асār, छिछोरा ч'ич'орā (*легкомысленный, ветренный*), ओछा оч'ā (*о человеке*), 3. (*неосновательный, напрасный*) निरर्थक нир-
арт'ак, व्यर्थ вйарт', —āя затēя लडको का खेल *м*, —бе дēло бēкар काम *м*, ◇ *возвращаться с —ьми* *рука́ми* कोरा (खाली हाथ) लौटना *нп*
ПУСТОТА́ *жс* खालीपन хāлй-пан *м*, शून्यता шūнй'тā *жс*, *перен* असारता асār'тā *жс* (*бессодержательность*)

ПУСТОЦВѐТ *и* बот वॉफ़ फूल
бадж' п'уп *и*

ПУСТЫ́ННЫЙ *прил* सूना сунā, वीरान вйрāн, सुनसान сун'сāн, निर्जन нирджан (*безлюдный*), न वसा हुआ на басā хуā, गैर-आबाद гаэр-āбāд (*необитаемый*)

ПУСТЫ́НЯ *жс* रेगिस्तान рēги-стāн
'и, मरुस्थल мару-ст'хал *м*

ПУСТЫ́РЬ *и* वजर банджар *м*, ऊसर जमीन (भूमि) усар замйи
(г'уми) *жс*

ПУСТЬ 1 *частица передается формами сослагательного наклонения спрягаемого гл*, — он идет *домой* वह घर जाय вах'г'ар джāн, — *говорят!* कहने दो! ках'нэ до!, 2. *союз* चाहे чāхэ (*уступительный*), भले ही б'алэ хй (*уступительно-ограничительный*)

ПУСТЯ́К *м* छोटी (जरा सी) वात ч'отй (зарā сй) бāг *жс*, तुच्छ चीज тучч' чйз *жс* (*вещь*), жаловаться по пустякām छोटी-मोटी शिकायत करना *п*, пустякй! क्या चीज है!, कुछ (कोई) चिंता नहीं!, कुछ परवा नहीं!

ПУСТЯКО́ВЫЙ *прил* हेच хэч, तुच्छ тучч'

ПУСТЯ́ЧНЫЙ *прил см* пусгя-
ковыи.

ПУ́ТАНИЦА *жс* उलझन ул'дж'ан
жс, गडबड гар-бар *м*, घपला г'ап'-
лā *м*, घपलेबाजी г'ап'лэ-бāзй *жс*

ПУ́ТАТЬ *несов* गडबड करना гар-
бар кар'нā *п*, गडबडाना гар'ба-
рāнā *п*

ПУТѐВКА *жс* पास пās *м*, — в
санатóрий सैनेटोरियम [ме] जाने का
पास *м*

ПУТЕВОДÍТЕЛЬ *м* गाइड гāид
м, पथप्रदर्शक पुस्तक пат'-прадар-
шак пусгак *жс*

ПУТѐМ *предлог (с помощью)* के
जरिये кэ зарийэ *последлог*, मार्ग से
мāрг' сэ (*ке чего-л*)

ПУТЕШѐСТВЕННИК *м* मुसाफिर
мусāфир *и*, यात्री нāтри *м*

путешёствие с सफर сафар
м, यात्रा йात्रा ж

путешёствовать несов сафар
(यात्रा) करना сафар (यात्रा) кар'-
ча n

путіна ж मछली पकड़ने का
मौसिम मच'ल्य пакар'нэ кá мао-
сим м

пут||ь м 1. (дорога) रास्ता рāстā
м, राह् рāх् ж, मार्ग мāрг' и, पथ
пат' и, वóдныи — जलमार्ग м, —и
сообщёния आमद-रफ्त का सिलसिला
м мн, यातायात-मार्ग м мн, 2.
(железнодорожная колея, линия)
लाइन лāин ж, 3. (путешествие,
поездка) सफर сафар м, यात्रा
यात्रा ж, по —и रास्ते मे, нахо-
дяться в —и रास्ते मे होना нп,
счастливого —и! यात्रा शुभ हो!,
4. (направление) रास्ता रāстā м,
मार्ग мāрг' м, по лénинскому —и
ленин के रास्ते पर, избрāть — раस्ते
को अपना लेना n, жízненный —
जीवनपथ м, 5. (способ) रास्ता
рāстā м, तरीका тарйкā м, ढग
д'аг' м, प्रकार пракāр и, विधि
вид'и ж, नाúчным —ем वैज्ञानिक
ढग (तरीके) से, обмāнным —ем
धोखेवाजी से, लóбým —ем चाहे
जिस तरह से हो (во что бы то
ни стало), ♦ стоять на чьем-л
—и किसी के रास्ते (मार्ग) का कटक
(बाधक) होना नп, идтй своїм —ем
अपने रास्ते से जाना नп

пух и रोयाँ रойā и, रोवाँ रовā

м, ♦ разбйть в — и прах разе
घज्जियाँ उडाना n (की कोго-л,
что-л)

пúхлый прил मोटा मोта, स्थूल
ст'ул, गुदगुदा гуд'гудā (мягкий)

пúхнуть несов सूजना сूदज'нā
нп, फूलना प'уल'нā नп, सूज (फूल)
जाना сूदज (प'уल) द्जāнā नп

пухóвка ж गाजापाश gāzā-
-пāш м

пухóвый прил रोएंदार роē-
-дāр

пучйна ж प्रям, перен भँवर
б'āвар м

пучóк м गुच्छा гучч'ā м, घौद
г'аод м, आँटी āтй ж (напр се-
на, соломы)

пúшечн||ый прил तोप (तोपो)
का топ (топō) кā, —ая пальбā
गोलाबारी ж, ♦ —ое мýсо तोपो
का चारा म, युद्ध का ईधन म

пушйнка ж रोयाँ ройā м,
रोआँ роā и

пушйстый прил रोएंदार роē-
-дāр, लोमयुक्त लом-йукт'

пúшка ж तोप топ ж

пушнйна ж रोएंदार खाले роē-
-дāर क'āलē ж мн, सलोम चर्म са-
-лом чарм' м мн

пушнóй прил — зверь रोएंदार
खालवाला जानवर (पशु) роē-дāр
क'āल-वāлā द्जāн-вар (пашу) и

пуштý и (язык) पशतो [जवान,
भापा] пашто [забāн, б'āшā] ж

пчелā ж गहद की मक्खी शāद

кй макк^хй жс , मधुमक्खी мад^ху-
-макк^хй жс

пчеловóд м गहद की मक्खियाँ
पालनेवाला शाहад कй макк^хийā
пāл'нэ-вāлā м

пчеловóдство с शहद की
मक्खियो का पालना शाहाг कй мак-
क^хийō кā пāл'нā м

пчёлъник м शहद की मक्खी
पालने का स्थान शाहад कй макक^хй
пāл'нэ кā ст^хāн м

пшеніца ж गेहूँ गэхूँ म , गदुम
гандум м

пшенічный прил गेहूँ का गэхूँ
кā, गदुमी гандумй

пшённй прил वाजरे का
бāдж'рэ кā

пшенó с वाजरा бāдж'рā м

пыл м перен जोश द्जोश म ,
गर्मजोशी гарм'-द्जोшй жс , उत्साह
утсāх и , в -ú сражéния рण के
मद मे.

пылāть несов 1. दहकना दाहक'-
нā न्नि धधकना द^хад^хак'нā न्नि ,
लहकना लाहक'нā न्नि , 2. (светить-
ся) चमकना चामक'нā न्नि , 3. (о
лице) तमतमाना там'тамāнā न्नि ,
4. перен (страстно переживать)
धधकना द^хад^хак'нā न्नि , परितप्त
होना парिताप्त' хонā न्नि , - гнэвом
जी (दिल, हृदय) मे क्रोध की अग्नि
धधकना न्नि (के о ком-л)

пылесóс и वेक्यूम-क्लीनर वэ-
киум-क्लीнар м

пылкий прил जोशीला द्जो-

шйлā, गरमागरम гар'м-ā-гарам,
उत्साही утсāहि

пыль ж धूल द^хул жс , गर्द гард'
жс , ◇ пускāть - в глазā आँखों
मे धूल देना (भोकना, डालना) न
пыльнй прил धूल से भरा
हुआ द^хул सэ б^харā хуā, धूसर
द^хусар

пыльцā ж бот पराग парāг м ,
रेणु рэну жс.

пытāть несов (мучить) यत्रणा
देना йантр'нā дэнā न , ◇ - счāстье
किस्मत (भाग्य) आजमाना (परखना) न

пытāться несов कोशिश करना
कोशिш кар'нā न (की что-л сде-
- - лать), प्रयत्न करना प्रायатн' кар'-
нā न (का что-л сделать)

пытка ж यत्रणा йантр'нā ж

пытлйвй прил पारखी пāр'-
к^хй, खोजी क^ходжй, जिज्ञासु джи-
гйāсу, तत्त्वान्वेषी तатत्वāнвэшй

пыхтётъ несов 1. हॉफना хāп^х'нā
न्नि , 2. (напр о паровозе) फक-फक
करना п^хак-п^хак кар'нā न

пышность ж ठाट-वाट т^хāt-бāt
м , धूमधाम द^хум-д^хām жс , शान
шāн жс , समारोह самāрох и

пышный прил 1. (роскошный)
शानदार शāн-дār, आलीशान āлй-
-шāн, ठाठदार т^хāt^х-дār, 2. (о ра-
- - стительности) प्रचुर प्राचुर

пьедестāл м कुरसी кур^сй жс ,
पीठ पित^х м , बैठक баэт^хак жс

пьёса ж नाटक нāтак м , एका-
की экāнкй и (одноактная)

пьянѣть *несов* मतवाला (मदहोश) हो जाना **мат'вālā** (мад-хош) *Хо*
джānā *нп*, **мस्ता**ना **мастānā** *нп*

пьяница *м* и *жс* शरावी **шарābī**
м, *жс*, शरावखोर **шарāб-хор** *м*,
жс, **पियक्कड** **пийаккар** *м*, *жс*, **मद्यप**
мадйап *м*, *жс*

пьянство *с* शरावखोरी **шарāб-**
хорй *жс*, **मद्यपान** **мадй'-пāн** *м*

пьянствовать *несов* शराबखोरी
करना **шарāб-хорй** **кар'нā** *п*, **प्या-**
लावाजी करते रहना **пйālā-бāзй**
кар'тэ **раж'нā** *нп*, **मद्यपान** करना
мадй'-пāн **кар'нā** *п*

пьян||ый *прил* शरावी **шарābī**,
मदहोग **мад-Хош**, मतवाला **мат'вālā**,
उन्मत्त **унматт'**, **быть** ~ым **शराब**
के नशे मे होना *нп*

пюре *с* भरता **б^хар'tā** *м*
пядь *жс* चप्पा **чаппā** *м*, धूर
д^хур *м*

пьяльцы *мн* कारचोव **кār-чоб** *м*
пята́ *жс* एडी **эри** *жс*, तलवा
тал'вā *м*, ◇ **ходить** за **кēm-л.**
по ~м **किसी** के पीछे-पीछे लगना
нп, साये की तरह **किसी** के पीछे
चलना *нп*

пята́к *л. см* пятачок
пятачо́к *м* **разг** पाँच **копек**
का सिक्का **пāч** **копэк** **кā** **сиккā** *м*,
प्याताक **пйāтāk** *м*

пятёрка *жс* 1. पाँच **пāч** *м*, 2.
(пять **рублей**) **разг** पाँच **руवल** का
नोट **пāч** **рубал** **кā** **нот** *м*

пятеро *числит* पाँच **пāч**

пятидеся́тый *числит* पचासवाँ
пачāс'вā

пятиконёчн||ый *прил* पंचकोना
пāч-конā, पचकोण **панч'-кон**, पाँच
कोनेवाला **пāч** **конэ-вālā**, ~ая
звездā **पंचकोना** (**पाँच** **कोनेवाला**)
तारा *м*

пятикратный *прил* पाँचगुना
пāч-гунā

пятилётка *жс* पाँचसाला (पच-
वर्षीय) योजना **пāч-сālā** (**панч'-вар-**
шйй') **йодж'нā** *жс*, पचक **пач-**
чак *м*

пятилётный *прил* पाँच साल
(वर्ष) का **пāч** **сāl** (**варш')** **кā** (*тжс*
о возрасте), पाँचसाला **пāч-сālā**
неизм, पचवर्षीय **панч'-варшйи'**,
~ **план** *см* **пятилётка**

пятисóтый *числит* पाँच सौवाँ
пāч **саовā**

пятиуго́льник *м* **мат** पच-
कोण **панч'-кон** *м*, पचभुज **панч'-**
б^худж *м*

пятьк||а *жс* एडी **эри** *жс*, तलवा
тал'вā *м*, ◇ **у** **негó** **душā** **в** ~и
ушлā **разг** उस का कलेजा मुँह को
आया

пятна́дцатый *числит* पंद्रहवाँ
пандрах'вā

пятна́дцать *числит* पंद्रह **пан-**
драх

пятни́стый *прил* चितला **чит'-**
лā, [चित] **квара** [чит-] **каб'рā**

пятница *жс* शुक्र[वार] **шукр'**
[-вār] *м*, जुमा **джумā** *м*

-кун *м*, कर्मचारी карм'-чāрй *м* (служащий), कार्यकर्ता кārй'-картā *м* неизм. (деятель), कमाऊ камāу *м* (кормилец), नाучный — इल्मी कारकुन *н*, वैज्ञानिक कार्यकर्ता *м* неизм., — физического труда शारीरिक श्रम करनेवाला *м*, — умственного труда मानसिक श्रम करनेवाला *м*

рабóтница *ж* मजदूर औरत मаз'дूर аорат *ж*, मजदूरिन मаз'-दूरिन *ж*, मजदूरनी मаз'दूर'नी *ж*, домашняя — नौकरानी *ж*

работоргóвля *ж* दास-व्यवसाय दास-вйав'сāй *м*

работоспóсóбность *ж* कार्य-क्षमता कārй'-кшам'тā *ж*, कर्मण्यता кармани'тā *ж*

работоспóсóбный *прил* कार्य-क्षम कārи'-кшам, कर्मण्य кармани'

работящий *прил* разг. मेहनती मэх'наīī

рабóче-крестьянский *прил* मजदूर-किसान मаз'дूर-кисāн, मजदूरो और किसानो का मаз'दूरō аор. किसानō кā

рабóч||ий I *м* मजदूर मаз'дूर *м*, श्रमिक श्रामик *м*, союз — नृ *н* крестьян मजदूरो और किसानो की सधि *ж*

рабóч||ий II *прил* I. मजदूरो (श्रमिको) का मаз'दूरō (श्रामिकō) कā, — ее движение मजदूर-आदोलन *н*, — класс मजदूर-वर्ग *н*, श्रमिक-वर्ग *н*, 2. (живущий свои *н* тру-

дом) श्रमजीवी श्राम-джйवी, 3. (относящийся к работе) काम का कām кā, — день काम का दिन *м*, कार्य-दिवस *м*, ◇ — ая сйла श्रम-शक्ति *ж*

ра́бск||ий *прил* 1. गुलाम (गुलामी) का гулām (гулāmй) кā, 2. перен. गुलामाना гулāmānā неизм., गुलामी-भरा гулāmй-б'арā, с — ой угодливостью गुलामी-भरी जीहजूरी के साथ

ра́бство *с* गुलामी гулāmй *ж*, दासत्व дāсат्व' *м*, दास्य दāси' *м*

ра́венство *с* बराबरी бар-ā-б'ри *ж*, समानता самāн'тā *ж*

равнёние *с* воен. — направо! दाहिनी ओर देखो! дāх'नी ор дэк'ō!

равнй́на *ж* मैदान маэдāн *м*, समतल प्रदेश сам-тал прадēш *м*

равнó *нареч* के बराबर (समान) कō бар ā-бар (самāн) послелог, ◇ мне все — मुझे कोई फर्क नहीं

равнобёдренный *прил* नत समद्विबाहु самаद्वи-бāху, — треугольник समद्विबाहु *н*

равновёсие *с* सतुलन सान्तुलन *н*, वैसेस बाэलēs' *н*, терять — वैसेस खोना *н*, сохранять — तुलना *н*, सतुलन रखना *н*

равнодéйствующая *ж* *физ* परिणामी बल परिणāमी बāल *н*

равнодéйствующ||ини *при* *физ* परिणामी परिणāमी, परिणाम-स्वरूप परिणāम-сва-रूप, — ая сйता *с.м* равнодéйствующая

равнодѣнствие с астр विपुव
विशुव म

равнодушiе с वेपरवाही бэ-
-пар'вāхй ж , उदासीनता उदāसिन्'-
तā ж

равнодушный прил दिलचस्पी
न रखनेवाला दिल-चास्पी ना राक्^х नэ-
-वāलā, वेपरवाह बэ-पर'वāх, उदासीन
उदāसिन्

равнознāчащий прил एकार्थ
एकāрт^х, समानार्थक самāनāрт^хак

равнознāчный прил см рав-
нознāчащий

равномѣрный прил वरावर
бар-ā-бар, हमवार хам-вāр, एकसाँ
эк'сā

равнопрāвие с वरावर हक бар-
-ā-бар хак м , समान अधिकार са-
मāन अद^хिकāр м

равнопрāвный прил वरावर
бар-ā-бар, समानाधिकारोवाला са-
मāनāद^хिकāरō-वāलā

равноси́льн||ый прил वरावर
бар-ā-бар, समान समāन, ॑तो ~०
क़ातāстрōфе यह तवाही के वरावर है.

равн||ый прил वरावर бар-ā-
-бар, समान समāन, ~०े избирā-
тельное прāво समान मताधिकार
м , ~ым ᳚образом वāसा ही, समान
रूप से, एमुँ नेत ~००ो उस की
वरावरी का दूसरा कोई नहीं.

равнāть несов 1. समान (एकसाँ)
करना समāन (эк'сā) кар'нā न , एक
दूसरे के वरावर करना एक् दुस'रē कē
бар-ā-бар кар'нā न , 2. (сравни-

वत) मिलाना मिलānā न (से с
чем-л), तुलना (समता) करना तुल'नā
(сам'тā) кар'нā न (की с кем-л ,
с чем-л)

равнāться несов 1. वरावरी
(मुकाबला) करना бар-ā-б'रि (मु-
कāб'लā) кар'нā न , एक सफ (सीध)
मे खडा होना एक् साफ (सिद^х) мē
क^харā खōnā न्नि , 2. मत वरावर
(समान) होना бар-ā-бар (самāн)
хōnā न्नि (के чему-л), 3. воен
सफो (पāतो, पक्वितयो) को वरावर
करना साфō (пāтō, पान्क्तिyō) को
бар-ā-бар кар'нā न .

рад в знач сказ я ᳚чень ~ вас
вiдеть आप से मिलने से मुझे बहुत
खुशी (प्रसन्नता) है āप सē मिल'नē सē
मुदज^хē бахут хушй (प्रасанн'тā)
хāэ

рāджа м राजा рāджā м неизм
рāди предлог के लिये (वास्ते)
кē лийē (вāстē) послелог, की खातिर
[से] कй хāतिर [сē] послелог, ~ मे-
नā मेरे लिये; चेरō ~? किस लिये?
рāдиāтор м тех रेडिएटर рē-
диēтар м

рāдий м хим रेडियम рēди-
йām м

рāдикāльн||ый прил 1. असली
ас'лй, बुनियादी बुнийāдй, मौलिक
माोलिक, 2. полит अतिवादी ати-
-вāдй, रेडिकल рēдикал, ~āя пāр-
тия अतिवादी (रेडिकल) दल म

рāдио с रेडियो рēдийо м , пе-
редавāть по ~ ब्राडकास्ट (प्रसारित)

करना n , слýшать ~ रेडियो सुन-
ना n

радиоактивность *ж хим, физ* रेडियो-एक्टिविटी *редийо-аэктивитй ж*, रेडियो-सक्रियता *редийо-са-крий'тā ж*

радиоактивный прил хим, физ रेडियो-एक्टिव रेडियो-अक्टिव, रेडियम-धर्मी रेडियम-द^२अर्मी, रेडियो-सक्रिय रेडियो-सा-क्रिय'

радиоаппарат *म* रेडियो-सेट
 रэдийो-सэट *म*, रेडियो-यत्र रэдийो-
 -यान्त्र' *म*

радиовещание с रेडियो-प्रसार
 рэдийо-прасār м, ब्राडकास्टिंग
 брād'кāстинг' ж

радиогра́мма ж रेडियो-तार
ради́й-о-та́р м

радиокомитет *м* रेडियो-कमेटी
 рэдийо-камэти *ж*, रेडियो-समिति
 рэдийо-самити *ж*

радиолока́ция ж रेडियोलोके-
शन рэди́йно-локэ́шан м

радиолюбитель *м* रेडियो-प्रेमी
радио-премий *м*

радиопередáча ж रेडियो-प्रसार
 рэдыё-прасáр м , ब्राडकास्टिंग
 брэд'кáстинг' ж

радиоприёмник *м* रेडियो-सेट
 рэдийо-сэт *м* , रेडियो-यत्र रэдийо-
 •йантр' *м*

радиосвязь ж रेडियो का संबन्ध
रैडियो का सम्बन्ध^ख म

радиосётъ ж रेडियो-नेट रे-
дийо-नेट म

радиосигна́л *м* वायरलेस-सिग-
नल वॉयर-लэс-सिग'нал *м*

радиослушатель *м* रेडियो का
 सुननेवाला रэдийо क़ा सुन'नэ-व़ाल़ा
м, रेडियो का श्रोता रэдийо क़ा
 श्रोत़ा *м* *неизм*

радиостанция *ж* रेडियो-स्टेशन-
शन-рэдийо-стэшан *м*, **брадकाстиг-
стेशन** брэд'кāстинг'-стэшан *м*

радиоустановка *ж* रेडियो-सेट
रेडियो-सेट *म* , रेडियो-यंत्र रेडियो-
-यंत्र *म*

радиофика́ция ж रेडियो से
 लैस (सुसज्जित) करना रेडियो से
 लास (सु-सज्जित) कर'ना म

радиофицировать сов и несов.
रेडियो से लैस (सुसज्जित) करना
рэдийо сэ лаэс (су-сагжджит)
кар'нā n

ради́ст *м* रेडियो-आपरेटर *рэ-
дийо-а́п'рэтар* *м*, **ва́यरле́с-а́п-
ре́тер** *ва́йар-лэс-а́п'рэтар* *м*

1. *मात व्यासार्ध*
 व्यासार्ध *म* , त्रिज्या त्रि-ज्या *ज* ,
 2. *परि दायरा दाय'रा म* , मर्यादा
 मर्यादा *ज* , — दैर्घ्य समोच्च
 हवाई जहाज के उड़ने की मर्यादा *ज* ,
 — *बोवो दैर्घ्य वोन मार का*
 दायरा *म*

радовать *несов* खुश (प्रसन्न, आन-
दित) करना хуш (प्रसन्न, आन-
दित) кар'нā n

радоваться *несов* खुश (प्रसन्न,
आनदित) होना लुश (प्रसन्न,
आनदित) होना लुश (से चे मु-ल)

ра́достный *прил* खुश хуш, प्रसन्न प्रसन्न', आनदमय आनन्द'-
-माय

ра́дость *жс* खुशी хуш *жс*, प्रस-
न्नता प्रसन्न'ता *жс*, आनद आनन्द' *м*

ра́дуга *жс* धनुक द^ханук *м*,
इंद्रधनुष индр'-д^хануш *н*

ра́дужный *прил* 1. रगविरगा
रान्ग'-би-रान्गा, इंद्रधनुषी индр'-
-д^хануш, 2. *перен* आनददायक
आनन्द'-दायक

радúшие *с* खातिरदारी хāтир-
-дāр *жс*, आव-भगत āо-б^хагат *жс*,
सहृदयता са-х^хридаи'ता *жс*

радúшный *прил* खातिरदार
хāгир-дāр, दिली दिल, हार्दिक хāр-
-дик, — прием मेहमाननेवाजी *жс*,
पुरजोश स्वागत *м*

раз I *м* 1. बार бāр *жс*, दफा
дафа *жс*, на ётот — इस (अव की)
वार, अव की दफा, одीन —, कā-то
— एक बार, в другोи — दूसरी बार
(दफा), еще — एक बार और, 2. (*при
счете*) एक э^к, ◇ — *навсегдā* हमेशा
(सदा) के लिये, हमेशा हमेशा के
लिये, ёто как — तó, что мне нūж-
но यह तो यही बात है जो मुझे जरू-
री है; यह तो यही चीज है जो मुझे
जरूरी है (*о вещи*)

раз II *союз* *разг* अगर अगर,
यदि иади

разбáвить *сов см* разбавлять
разбавля́ть *несов* पतला करना
पाг'ла кар'на *н* (*мिलाकर чем-л*)

разбазáривать *несов* *разг*

उडाना урāна *н*, वरवाद करना бар-
-бад кар'на *н*

разбазáрить *сов см* разбазá-
-ривать

разбáлтывать I *несов* (*разме-
шивать*) *разг* घँघोलना г^хāг^хол'на
н, हिलाके मिलाना х^хилāкэ милā-
-на *н*

разбáлтывать II *несов* (*раз-
глашать*) *разг* खोलना к^хол'на *н*,
खोल देना क^хол дэна *н*, — тайну
भेद खोलना *н*

разбёг *м* दौडना даор'на *м*,
прыгнуть с —а दौडकर कूदना *нп*

разбегáться *несов* 1. (*перед
прыжком*) दौडना даор'на *нп*, 2.
(*в разные стороны*) उखडना ук^хар'-
-на *нп*, बिखरना бик^хар'на *нп*

разбежáться *сов см* разбе-
-гáться

разбивáть *несов* 1. तोडना гор'-
-на *н*, तोड देना (डालना) तोर дэна
(дāн'на) *н*, — на кусकी टुकडे टुकडे
करना *н*, — *что-л.* *обо что-л.*
किसी को किसी से टकराकर छिन्न-
-भिन्न-कर देना *н*, 2. (*ушибать*)
चोट लगना चот лаг'на *нп* (*को
что-л*); चोट लगाना चот лага^нना
н (*наносить удар*), 3. (*неприя-
теля*) शिकस्त देना शिकास्त' дэना
н, पराजित करना (कर देना) парā-
-джит кар'на (кар дэна) *н*, 4. (*раз-
делять*) बाँटना бāт'на *н*, बाँट देना
бāт дэна *н*, तकसीम (विभाजित)
करना так'сім (विभ^хादजित) кар'на

n, 5. — лагерь छावनी (शिविर) छांना (डालना) च^खांनी (शिविर) च^खांना (दाल'на) *n*, पडाव (कैप) डालना парāо (каэмп') дāl'нā *n*, — палатку तबू तानना (खडा करना) тамбу तāн'нā (к^харā кар'нā) *n*, खेमा (डेरा) डालना хēmā (дэрā) дāl'нā *n*, ♦ егō разбил паралич उस को फालिज मार गया

разбивáться *несов* 1. टूटना तुट'нā *nn*, टूट (फूट) जाना तुг (п^хут) джāнā *nn*, फूटना प^хут'нā *nn*, — вдребезги टुकड़े-टुकड़े (छिन्न-भिन्न) होना (हो जाना) *nn*, 2. (ушибаться) चोट लगना (लग जाना) чот лаг'нā (лаг джāнā) *nn* (को о ком-л), 3. (разделяться) तकसीम होना (हो जाना) так'сйм хонā (хо джāнā) *nn*, बँटना बāt'нā *nn*, बँट जाना бāt джāнā *nn*

разбйвк||а *жс* 1. बाँटना бāt'нā *м*, तकसीम так'сйм *жс*, विभाजन विб^хаджан *н*, — са́да बाग की तकसीम *жс*, 2. (палатки, лагеря) डालना дāl'нā *м*, ♦ в —у अटकल-पच्चू, क्रमरहित रूप से

разбинтовáть *сов см* разбинтовывать

разбинтóвывать *несов* पट्टी खोलना паттй к^хол'нā *п*

разбирáтельство *с юр* पेशी पэши *жс*, तहकीकात тах'кйкāt *жс*

разбирáть *несов* 1. (расхватывать) जल्दी से ले लेना джалдй сэ лэ лэнā *п*, जितना मिल सके खरीद

लेना джит'нā मिल सकэ харйд лэ-нā *п* (раскупать), 2. (на части) अलग (जुदा) करना алаг (джудā) кар'нā *п*, 3. (понимать, распознавать) पाना пāнā *п*, समझना самадж^хнā *п*, समझ लेना самадж^х лэнā *п*, मतलब निकालना мат'лаб никāl'нā *п* (добираться до смысла), 4. (приводить в порядок) तरतीब से लगाना тар'тйб сэ ла-гāнā *п*, 5. (напр жалобу) जाँच करना (कर देना) джāч кар'нā (кар дэнā) *п* (की что-л), तहकीक करना тах'кйк кар'нā *п*, 6. (анализировать) छान-बीन (विश्लेषण) करना च^хāн-бйн (вишлэшан) кар'нā *п*, पदच्छेद करना пад-чч^хэд кар'нā *п* (напр предложение, слово, का что-л)

разбирáться *несов* [गौर करके] समझना [гаор кар'кэ] самадж^х'нā *п*, [गौर करके] समझ लेना [гаор кар'кэ] самадж^х лэнā *п*

разбйтый 1 *прич от* разбить, 2 *прил* (расколотый) टूटा तुтā, टूटा-फूटा तुтā-п^хутā, खडित क^хандित, 3. *прил* (усталый) राग थका-माँदा т^хакā-мāдā, थका-हारा т^хакā-хārā, चकनाचूर чак'нā-чур

разбйть(ся) *сов см* разбивать (-ся)

разбогатéть *сов* अमीर (वनी, मालदार) हो जाना а^хмйр (д^ханй, мāl-дār) хо джāнā *nn*

разбóй *м* लूट तुт *жс*, लूट-मार

लूत-मार् *ж*, वटमारी бат-मार् *ж*, ,
डकैती दाकाэти *ж*

разбóйник *м* डाकू дākū *м*,
वटमार бат-मार् *м*, लुटेरा लутэра *м*
разбóйнич||ий *прил* लुटेरे
(लुटेरो) का लутэрэ (लутэрō) कā,
—ья шайка लुटेरो का गिरोह *м*.

разболé||ться *сов* у него —
лась голова उस के सिर मे दर्द उठा
ус кэ сир мē дард' ут'ā

разболтáть I *сов* *см* разбáл-
тывать I

разболтáть II *сов* *см* разбáл-
тывать II

разбомб́ить *сов* बमो से उडाना
(उडा देना) बामō सэ урāнā (урā
дэнā) *п*

разбóр *м* 1. (на части) अलग
(जुदा) करना алаг (джудā) кар'нā
м, 2. (приведение в порядок) तर-
तीब से लगाना тар'тиб सэ лагāнā
м, 3. (напр жалобы) जाँच[-पड-
ताल] джāч[-пар'тāl] *ж*, — дéла
(в суде) मुकदमे की पैरवी *ж*, 4.
(анализ) छान-वीन ч'āн-бйн *ж*,
विश्लेषण вишлэшан *м*, грам पद-
च्छेद пад-чч'эд *м*, पदभजन пад-
-б'ханджан *м*, всесторóнный —
व्योरेवार विश्लेषण *म*, कृतिचैकीय
— समीक्षा *ж*, समालोचना *ж*, ◇
без —а विना सोचे-समझे, अधाधुध,
विना किसी भेदविचार के.

разбóрка *ж* (машины и т *п*)
[पुरजे] अलग (जुदा) करना [पुर'зэ]
алаг (джудā) кар'нā *म*

разбóрчивость *ж* 1. (чет-
кость) साफ होना सāф хонā *म*,
स्पष्टता स्पашт'тā *ж*, 2. (приверед-
ливость) तुनुकमिजाजी тунук-मि-
जāдж *ж*, नुकताचीनी नुक'гā-चि-
न *ж*

разбóрчивый *прил* 1. (чет-
кий) साफ सāф, स्पष्ट स्पашт', 2.
(привередливый) तुनुकमिजाज ту-
нук-मिजāдж, नकचढा नाक-चार'ā,
नुकताचीन नुक'तā-चिन

разбрáсывать *сов* छितराना
ч'ит'рāнā *п*, छितरा देना च'ит'рā
дэнā *п*, बिखेरना бик'эр'нā *п*,
फैलाना п'āэлāнā *п*, फैला देना
п'āэлā дэнā *п*

разбрéдаться *несов* बिखरना
бик'ар'нā *нп*, छिटकना च'итак'нā
нп, छिटक जाना च'итак джāнā *нп*
разбрест́ись *сов* *см* разбре-
даться

разбрóсанный 1. — прич. от
разбросáть, 2. *прил* बिखरा हुआ
бик'рā хуā, तितर-वितर तितар-
-битар, छिन्न-भिन्न ч'инн'-б'инн'.

разбросáть *сов* *см* разбрáсы-
вать

разбуд́ить *сов* जगाना джагāнā
п, जगा देना джагā дэнā *п*

разбухáть *несов* फूलना п'ул'-
нā *нп*, फूल जाना п'ул джāнā *нп*,
फैलना п'āэл'нā *нп*

разбу́хнуть *сов* *см* разбухать
разбушевá||ться *сов* 1. प्रचंड
रूप से आदोलित होना प्राचанд' rūп

сэ āндолит жонā нп, जोर-शोर से चलना зор-шор сэ чал'нā нп (о ветре), море ~лось समुदर तूफानी है; 2. (начать буянить) разг гуस्से (क्रोध) मे जोर-जोर से बात करना гуссэ (крод^х) мē зор-зор сэ бāt кар'нā п, गुस्से मे आकर तूफान मचाना гуссэ мē āкар тūфāн ма-чāнā п

развāл м (хаос, разруха) गडबड гар-бар м, गोल-माल гол-мāл м, अव्यवस्था авй'васт^хā ж

развāливаться несов 1. ढाना д^хāнā п, ढा देना д^хā дēнā п, 2. перен (хозяйство, дело и т п) विगाडना бигār'нā п, विगाड देना бигār дēнā п

развāливаться несов 1. ढहना д^хāх'нā нп, ढह जाना д^хāх джāнā нп, तवाह होकर गिर पडना габāх жокар гир пар'нā нп, 2. перен (о хозяйстве, деле и т п) विगडना бигар'нā нп, विगड जाना бигар джāнā нп, 3. (о человеке) हाथ-पाँव फैलाकर बैठना хāt^х-пāо п^хаэлāкар баэт^х'нā нп (сидеть развалившись), हाथ-पाँव फैलाकर लेटना хāt^х-пāо п^хаэлāкар лēt'нā нп (лежать развалившись), развалиться в кресле कुरसी पर पसरना нп

развāлины мн खडहर к^ханд'-хар м, एवसावशेष д^хвāsāv'шэш и, भग्नावशेष б^хагнāв'шэш м

развалить(ся) сов см развāливаться(ся)

рāзве 1. нареч (при вопросе) क्या कйā, ~ вы не знаете? क्या आप नहीं जानते हैं?, 2. союз (если не) अगर (यदि). . न अगर (йади) на

развевāться несов लहराना лах'рāнā нп, फहरना п^хахар'нā нп

развēдатель сов см развēды-вать

разведēние с पालना пāl'нā м, पालन пāлан м (животных), उगाना угāнā м (растений)

разведēнный 1. прич от раз-вестй, 2. прил (о супругах) तलाक लिया हुआ талāk лийā хуā

развēдка||а ж 1. (орган) खुफिया विभाग хуфийā виб^хāг м, 2. воен (действие) देखभाल दэк^х-б^хāl ж, воздушная ~ हवाई देखभाल ж, идтй в ~у देखभाल करने जाना нп, 3. воен (войсковая группа) गश्ती दस्ता гаштй дастā м, 4. геол खोज क^ходж ж, तलाश талāш ж, अन्वेषण анвэшан м, खोजमंडल к^ходж-мандал м (отряд)

развēдчик м 1. (боец в разведке) देखभाल करनेवाला सिपाही दэк^х-б^хāl кар'нэ-вāлā сипāхй м, 2. (работник разведки) भेदिया б^хēдийā и, जासूस джāsус и, गुप्तचर गुप्त'-чар и, खुफिया सरविस का अफसर хуфийā сар'вис кā аф'сар м, 3. (самолет) देखभाल करनेवाला हवाई जहाज दэк^х-б^хāl кар'нэ-вāлā жавāй джахāз и.,

गश्ती हवाई जहाज गाश्ती ख़ाव़ाय
 द्जाख़ाज़ *म*, तलाशी विमान तालाशिय
 विमान *म*, 4. геол खोज (तलाश)
 करनेवाला क^{ख़}одж (तालाश) кар'нэ-
 -व़ाद़ा *म*

развѣдывать *несов* 1. (узна-
вать) पता लगाना patā lagānā *n*
(का *что-л*), 2. воен देखभाल करना
дэк^x-б^xāl кар'нā *n*, 3. геол खोज
करना (लगाना) к^xодж кар'нā (ла-
gānā) *n*, तलाश करना талāш кар'-
нā *n*

развезти́ сов см развози́ть

развѣивать несов 1. बिखेरना
 бик^хэр'нā n , छितराना च^хит'рānā
 n , तितर-वितर (इधर-उधर) करना
 титар-битар (ид^хар-уд^хар) кар'нā
 n , 2. перен (уничтожать) दूर
 करना дूर кар'нā n

развенча́ть сов см развѣнчи-
вать

развѣнчивать несов перен धूल
मे मिलाना द^खूल म^ए मिलाना *n*

разверну́ть(ся) сов см раз-
вертыва́ть(ся)

развёрстка *ञ* तकसीम *ताक'सिम*
ञ , वंटवारा *б'а̄т'ва̄ра* *म* , बाँट *ба̄т*
॥ , *ञ*

развёртывать *несов* 1. (раскрывать) खोलना $k^{\text{х}}ol'nā$ *n*, खोल देना $k^{\text{х}}ol$ $dēnā$ *n*, — пакет पार्सल खोलना *n*, 2. (развивать) फैलाना $p^{\text{х}}aēlānā$ *n*, बढ़ाना $bar^{\text{х}}ānā$ *n*, बढ़ा देना $bar^{\text{х}}ā$ $dēnā$ *n*, व्यापक पैमाने पर विकसित करना (कर देना)

व्यापक पात्राने पर विकसित
 कार'ना (कार दाना) *n*, ~ социали-
 стическое соревнование समाजवादी
 अनुकरण को व्यापक पैमाने पर विक-
 सित करना *n*, 3. *वोहन* प्रसारित
 करना (कर देना) प्रसारित कार'ना
 (कार दाना) *n*

развёртываться *несов* 1. (о завернутом) खुलना क^хул'нā *нп*, खुल जाना क^хул джāнā *нп*, 2. (развиваться, увеличиваться) फैलना प^аэл'нā *нп*, बढ़ना бар^в'нā *нп*, फैल (बढ़) जाना प^аэл (бар^в) джāнā *нп*, व्यापक पैमाने पर विकसित होना (हो जाना) виāпак пāемāнэ пар викасित хōнā (хō джāнā) *нп*; 3. воен прसारित होना (हो जाना) прасāрит хōнā (хō джāнā) *нп*

развеселить сов खुш (प्रसन्न, विनोदित) करना (कर देना), खुश (प्रसन्न, विनोदित) кар'нā (कर दэнā) *n*

развеселиться сов खुश (प्रसन्न,
विनोदित) हो जाना хуш (प्रसन्न,
विनोदित) हो जाना

развѣсистый при लवी शाखो-
वाला लाम्बी शākhō-vālā

развѣсѣть сов см развѣши-
вать

разве||стѣ(сь) сов см разво-
дѣть(ся), в до́ме ~лѣсь мно́го
мышѣй घर मे चूहे बहुत हो गये
г^хар мѣ чүхэ бахут хо гайэ

разветвлѣніе с 1. डालियाँ
फैलना दालीयाँ प^१अल'ना म, 2. (от-

деление, ответвление) उपशाखा
up'šāk'ā ж

разветвля́ться несов डालियाँ
फैलना दालिनीā प'аэл'нā нп, शाखो
मे तकसीम होना शāखो मō так'сйм
खонā нп

развѣшивать несов 1. (на ве-
сах) तौलकर अलग (हिस्से, भाग)
करना ताол'кар алаг (खिस्सэ, б'āг)
кар'нā п, 2. (белье, картины)
टाँगना तāг'нā п, लटकाना лат'кā-
нā п

развѣять сов см развевать
развива́ть несов [आगे] बढ़ाना
(बढ़ा देना) [āgə] бар'ānā (бар'ā
дэнā) п, तरक्की देना тараккй дэнā
п, विकसित करना (कर देना) ви-
касит кар'нā (кар дэнā) п

развива́ться несов [आगे] बढ़ना
(बढ़ जाना) [āgə] бар'ānā (бар'ā
джānā) нп, तरक्की (उन्नति) करना
тараккй (уннати) кар'нā п, विक-
सित होना विकासित खонā нп

развинти́ть сов см развинчи-
вать

разви́нчивать несов पेच खोल-
ना (निकालना) пэч к'ол'нā (ни-
кāl'нā) п

разви́тие с तरक्की тараккй ж,
उन्नति уннати ж, विकास विकāс м,
बढ़ाव бар'āо м (рост)

развито́й прил 1. तरक्कीयापता
тараккй-иāфтā неизм, उन्नत уннат,
विकसित विकासит, 2. (о человеке)
बहुत पढा-लिखा бахут пар'ā-лик'ā,

बुद्धिमान् будд'имāн, सुशिक्षित су-
-шикшит

разви́ть(ся) сов см разви-
вать(ся)

развлекáть несов बहलाना бах'-
лānā п, जी (मन) बहलाना джй
(ман) бах'лānā п (का को-ल),
ध्यान दूसरी तरफ (ओर) आकर्षित
करना д'иāн д'ус'рй тараф (ор)
āкаршиत кар'нā п (отвлекать, का
кого-л)

развлекáться несов जी (दिल,
मन) बहलाना джй (дил, ман) бах'-
лānā п

развлече́ние с [दिल-] बहलाव
[дил-] бах'лāо м, मनोविनोद манो-
-винод м

развлéчь сов см развлекáть
развóд м (расторжение бра-
ка) तलाक талāк м, विवाह-विच्छेद
вивāх-вичч'эд м, विवाह-भग ви-
вāх-б'ханг' м

разводи́ть несов 1. (по своим
местам) ले जाना лэ джānā нп,
पहुँचाना пах'учānā п, पहुँचा देना
пах'учā дэнā п, अलग करना алаг
кар'нā п (разделять, отделять),
— гостиен по своим кбмнатам मे-
हमानो को अपने अपने कमरे पहुँचा-
ना п, 2.: — мост पुल उठाना पुल
ут'ānā п, 3. (разбавлять) पतला
करना пат'лā кар'нā п (मिलाकर
चेम-ल), — водой पानी मिलाकर पत-
ला करना п, 4. (расторгать брак)
तलाक देना талāк дэнā п (को

кого-л), विवाह रद्द (विच्छिन्न) करना (कर देना) वивाह रादद' (विच^хинн') кар'нā (кар дэнā) *n* (का кого-л), 5. (напр огонь) जलाना джалāнā *n*, जला देना джалā дэнā *n*, — огонь в пёчке चूल्हे में आग जलाना *n*, 6. (плодить, размножать) पालना पāl'нā *n*, वश बढ़ाना वāш бар^хā-нā *n* (का кого-л, напр. животных), उगाना угāнā *n*, उत्पन्न करना उत्पन्न' кар'нā *n* (растения), — сад बाग लगाना *n*

разводиться *несов* 1. (расторгать брак) तलाक पाना талāк пā-нā *n*, विवाह रद्द (विच्छिन्न) करना (कर देना) वивाह रादд' (विच^хинн') кар'нā (кар дэнā) *n*, 2. (плодиться) बढ़ना бар^х'нā *nn*, बढ़ जाना бар^х джāнā *nn*, बहुत हो जाना бахут хо джāнā *nn*, वश बढ़ना वāш бар^х'нā *nn* (का о ком-л)

разводной *прил* — мост उठाव-पुल ут^хāо-पुल *m*

развозить *несов* पहुँचाना пахū-чāнā *n*, पहुँचा देना пахūчā дэнā *n*, ले जाना лэ джāнā *nn*, — по своим местам अपनी अपनी जगह पहुँचाना *n*, अपनी अपनी जगह ले जाना *nn*

разволноваться *сов* 1. घबराना г^хаб'рāнā *nn*, घबरा जाना г^хаб'рā джāнā *nn*, उत्तेजित हो जाना उत्तेджит хо джāнā *nn*, 2 (о море) तूफानी हो जाना тūфāнī хо джāнā *nn*

разворачивать *несов* *с.м.* раз-вёртывать

разврат *m* ऐयाशी аэйāшī *ж.*, भ्रष्टाचार б^храштāчār *m*

развратить *сов* *с.м.* развращать

развратничать *несов* ऐयाशी (भ्रष्टाचार) करना аэйāшī (б^храштā-чār) кар'нā *n*

развратный *прил.* ऐयाश аэйāш, जिनाकार зинā-кār, व्यभिचारी вāаб^хичārī, भ्रष्टाचारी б^хра-штāчārī

развращать *несов* विगाडना бигār'нā *n*, विगाड देना бигār дэнā *n*, भ्रष्ट करना б^храшт' кар'-нā *n*

развязать(ся) *сов* *с.м.* развязывать(ся)

развязка||*a* *ж* 1. उपसहार уп'сā-хār *m*, हल खाल *m*, 2. перен सुलभाव сул'джāо *m*, हल खाल *m*, नतीजा нагиджā *m*, फल प^хाल *m* (результат), देलo идет к — *e* मामला अजाम को पहुँचनेवाला है

развязный *прил* बेतकल्लुफ бэ-такаллуф, वेधडक бэ-д^харак, नि सकोच ни^хсанкоच

развязывать *несов* 1. खोलना к^хол'нā *n*, खोल देना к^хол дэнā *n*, 2. перен — *войнū* लडाई (युद्ध) छेड़ना ларāй (йудд^х) ч^хэр'нā *n*

развязываться *несов* खुलना к^хул'нā *nn*, खुल जाना к^хул джā-нā *nn*

разгада́ть *сов см* разга́ды-
вать

разга́дка *ж* हल खाल *म*

разга́дывать *несов* हल करना
खाल कार'ना *п*, разгада́ть зага́дку
पहेली को हल करना *п*

разга́р *и* быть в —е जोरो पर
होना зорѳ пар - хона *нп*, बाजार
गरम होना ба́зार् гарам хона *нп*
(का ० चे-म-ल), работа в по́лном —е
काम जोरो पर है का́м зорѳ пар खाэ,
काम खूब चल रहा है का́म खुब चाल
राखा खाэ, в — войный जब युद्ध पूरे
जोर से चल रहा था джаб 'йудд'
पूरे зор से चाल राखा त'а

разгиба́ть *несов* सीधा करना
सिधा कार'ना *п*, — спи́ну кмер सी-
धी करना *п*

разгиба́ться *несов* सीधा हो
जाना सिधा हो джана *нп*, तनना
तान'ना *нп*

разглаго́льствовать *несов*
разг लबी-चौडी बाते बढाना (करना)
लाम्बी-चाोरि बाते बार'ना (кар'-
ना) *п*

разгла́дить *сов см* разгла́жи-
вать

разгла́живать *несов* 1. हमवार
(चिकना) करना काम-वार (चिक'ना)
कार'ना *п*, चिकनाना चिक'नाना *п*,
2. (утюгом) इस्तरी करके चिकनाना
हस्त'रि कार'के चिक'नाना *п*

разгласи́ть *сов см* разгла-
ша́ть

разглаша́ть *несов* — тайну

भेद खोलना (खोल देना) б'эд к'ол'-
на (к'ол дэна) *п*

разглядéть *сов* [अच्छी तरह]

देख लेना [अच्छी तरह] देख लेना *п*

разглы́дывать *несов* ताकना
ताक'ना *п*, [गौर से, ध्यान से] देखना
[гаор से, द'यान से] देख'ना *п*

разгне́ванный *прил* गुस्सावर
गुस्सा-वार, गुस्से मे आया गुस्से मे
आया, क्रोधी क्रोध'и

разгне́ваться *сов* गुस्से मे आना
गुस्से मे आना *नп*, गुस्सावर (क्रोधी)
हो जाना गुस्सा-वार (क्रोध'и) हो
जाना *नп*

разгова́ривать *несов* बोलना
бол'ना *नп*, बाते (बातचीत, गुप्तगू)
करना बात (बात-चीत, गुप्त-गू) कार'-
ना *п*

разговóр *м* बातचीत बात-चीत
ж, गुप्तगू गुप्त-गू *ж*, बोल-चाल
бол-चाल *ж*, वार्तालाप वार्तालाप *म*,
завязывать — बातचीत छेडना (चला-
ना) *п*, менять téму —а बातचीत
का रुख (पहलू, विषय) बदलना *п*

разговóрный *прил* बोल-चाल
का бол-चाल का, व्यावहारिक व्याव'-
हारिक, — язы́к बोल-चाल की जवान
ж, व्यावहारिक (व्यवहार की) भा-
षा *ж*

разговóрчивый *прил* बातूनी
बातूनी, बकवादी बक'वादी, आलाप-
प्रिय आलाप-प्रिय'

разго́н *м* 1. (разбег) दौडना
दोर'ना *म*, 2. (толпы) भगाना भा'-
गाना *и*, भग (तितर-वितर) करना

б^ханг' (гитар-битар) кар'на *м*, 3. (роспуск) तोडना тор'на *м*, भग करना б^ханг' кар'на *м*

разгоня́ть *несов* 1. (толпу) भगाना б^хагāнā *п*, भग देना б^агā дēнā *п*, भग (तितर-वितर) करना (कर देना) б^ханг' (титар-битар) кар'на (кар дēнā) *п*, 2. (распускать) तोडना тор'на *п*, तोड देना тор дēнā *п*, भग करना (कर देना) б^ханг' кар'на (кар дēнā) *п*, 3. перен (печаль, тоску) दूर करना дūr кар'на *п*, मिटाना митāнā *п*, मिटा देना митā дēнā *п*

разгорáживать *несов* दीवार उठाकर तकसीम (विभाजित) करना (कर देना) дйвār ут^хāкар так'сйм (виб^хāджит) кар'на (кар дēнā) *п*

разгорáться *несов* 1. सुलगना сулаг'на *нп*, दहकना дахак'на *нп*, दहक उठना дахак ут^х'на *нп*, भडकना б^харак'на *нп*, भडक उठना б^харак ут^х'на *нп* (तज перен), 2. (о споре, ссоре) छिडना ч^хир'на *нп*

разгорéться *сов см* разгорáться

разгородíть *сов см* разгорáживать

разгорячénный *прил* गरमाया हुआ гар'мāйā хуā, उत्तेजित उत्ते-джит (возбужденный)

разгорячíться *сов* गरमाना гар'мāнā *нп*, गरमा जाना гар'мā джāнā *нп*; उत्तेजित हो जाना उत्ते-

джит हो दजāнā *нп* (прийти в возбуждение)

разгрáбить *сов* लूटना лут'на *п*, लूट लेना лут лēнā *п*

разграничénие *с* 1. (установление границы) हदबंदी хад-бандй *ж*, सीमानिर्धारण сймā-нирд^хāран *м*, 2. (понятий, функций и т *п*) तकसीम (विभाजन) करना так'сйм (виб^хāджан) кар'на *м*, 3. (граница) सीमा сймā *ж*

разгранíчивать *несов* 1. (обозначать границу) हदबंदी (सीमानिर्धारण) करना хад-бандй (сймā-нирд^хāран) кар'на *п*, सीमा स्थिर करना сймā ст^хир кар'на *п*, 2. (подразделять, отделять) तकसीम करना так'сйм кар'на *п* (की *что-л*), विभाजन करना виб^хāджан кар'на *п* (का *что-л*)

разгранíчить *сов см* разгранíчивать

разграфíть *сов см* разграф-лять

разграфл́ять *несов* लकीरे खींचकर तकसीम करना лакйрē к^хйч'кар так'сйм кар'на *п*

разгребáть *несов* कुरेदना курēд'на *п* (कучु *чего-л*), पाँचा चला-ना пāчā чалāнā *п* (вилами)

разгрестí *сов см* разгребáть

разгрóм *м* 1. शिकस्त шикаст' *ж*, पराजय парāджай *ж*, पराजित करना парāджит кар'на *м*, 2. (опустошение, разорение) तबाही табā-

खि ज , बरवादी बार-बाँद खि , विनाश
विनाश म

разгромить сов 1. शिकस्त देना
शिकास्त' दना न (को को-ल ,
что-ल) , पराजित करना पराजित
कार'ना न , 2. (опустошить, разо-
рить) तबाह (बरवाद, विनाश) करना
ताबाह (बार-बाँद, विनाश) कार'ना न

разгружать несов прям ,
перен बोझ उतार लेना बोज़' उतार
लेना न (का को-ल , что-ल)

разгруз|аться несов बोझ
उतारा जाना बोज़' उतार' दजाना
न , हलका किया जाना खाल'का किय'ा
दजाना न , вагон —ается गाडी से
बोझ (भार) उतारा जाता है

разгрузить(ся) сов см раз-
гружать(ся)

разгруз|ка ж बोझ उतारना
बोज़' उतार'ना म

разгрыз|ать несов [दौत से] काट
डालना [दाँत से] काँट दाल'ना न

разгрыз|ть сов см разгрыз|ать

разгул м 1. पीना-पिलाना पाना-
पिलाना म , रग-रलियाँ रान्ग'-र-
लियाँ ज म , शराबखोरी शराब-
-खोरी ज , गुलछरी गुल-च'ार्रा म ,
предаваться ~у गुलछरें उडाना न ,
2. перен (напр реакции) [नगा]
नाच [नान्गा] नाच म , ताडव तान-
दाव म

разгуливать несов разг टहलना
ताखाल'ना न , हवा खाना खав'ा क'ा-
ना न , घूमना-फिरना ग'ूम'ना-प'हिर'-
ना न

разгули|ваться несов (о погоде)
अच्छा हो जाना अच्छ'ā खो दजाना
न

разгульный прил ऐयाश अय'ाश,
बदचलन बाद-चालन , व्यभिचारी व्या-
ब'िचारी , भ्रष्टाचारी ब'राष्टाचारी

разгуля|ться сов см разгули-
ваться

раздавать несов बाँटना बाँट'ना
न , बाँट देना बाँट दना न , तकसीम
करना तक'सिम कार'ना न (की
что-ल) , विभाजन करना विब'ाजान
कार'ना न (का что-ल)

раздаваться несов (о звуке)
सुनाई देना (पडना) सुनाई दना (पार'-
ना) न , सुन पडना सुन पार'ना
न , व्याप्त होना (हो जाना) व्याप्त'
खोना (खो दजाना) न , गूँजना गूँ-
ज'ना न (о грое, об эхе)

раздавить сов कुचलना कुचाल'-
ना न , दबाना दाबाना न , कुचल
(दबा) देना कुचाल (दाबा) दना न ,
~кого-л किसी के ऊपर से होकर
निकल जाना न (переехать)

разда|ть(ся) сов см разда-
вать(ся)

разда|ча ж बाँटवारा बाँट'वारा म ,
बाँट बाँट म , ज , तकसीम तक'सिम ज ,
वितरण वितरण न

раздваиваться несов दो शाखा-
ओ में विभाजित हो जाना दो शा-
काँ म विब'ाजित खो दजाना न
(напр о реке)

раздвиг|ать несов अलग (पृथक्)
करना अलग (प्रित'क) कार'ना न

раздвѣннуть сов см раздвѣ-
гáть

раздвоѣние с दो शाखाओ में
विभाजित होना до шāк^xāō мē виб^xā-
джит ऋणā म

раздвоѣнный прил दो शा-
खाओवाला до шāк^xāō-вāлā (напр
о реке)

раздвойться сов см раздвāи-
ваться

раздевāлка ж कपडा रखने की
कोठरी кап'рā ра^xнэ кй кот^xрй
ж , कपडद्वार कापर-द्वār म

раздевāть несов कपडा उतारना
(उतार देना) кап'рā утār'нā (утār
дэнā) п (का को-ल)

раздевāться несов [अपना] कप-
डा उतार लेना [अप'नā] кап'рā утār
лэнā п , [अपनी] पोशाक उतार लेना
[अप'नй] пошāк утār лэнā п

раздѣл м 1. (разделение) तक-
सीम так'сйम ж , विभाजन विब^xā-
джан м , बाँट बाँट ж (напр стра-
ны), 2. (книги) खंड क^xанд' м , वि-
भाग विб^xāг м , परिच्छेद परि-
च^xэд м

раздѣлаться сов 1. (освобо-
диться) आजाद (मुक्त) हो जाना
āzād (मुक्त') ऋो джāнā नп (से с
кем-л , с чем-л) , छुटकारा पाना
ч^xут'кārā пāнā п (से с кем-л , с
чем-л); 2. (расквитаться) बदला
लेना бад'лā лэнā п (का с кем-л ,
с чем-л)

разделѣние с. см раздел 1.,

— трудā श्रमविभाजन श्राम-विब^xā-
джан м

разделить(ся) сов см разде-
лять(ся)

раздѣльно нареч 1. (отдель-
но) अलग-थलग алаг-т^xалаг , जुदा-
जुदा джудā-джудā , पृथक् प्रित^xак,
2. (отчетливо) साफ सāф , स्पष्ट
спашт'

раздѣльный прил 1. (отдель-
ный) अलग अलग , जुदा दजुदā неизм. ,
पृथक् प्रित^xак , 2. (отчетливый)
साफ सāф , स्पष्ट спашт'

разделять несов 1. बाँटना
бāт'нā п , तकसीम (विभाजित) कर-
ना так'сйम (विब^xāджит) кар'нā
п , ёсли 20 раздѣлим на 4, то
получим 5 यदि २० को ४ से भाग
दे, तो भाग-फल ५ होगा; 2. (горе,
радость) हिस्सा (समभाग) लेना ऋис-
сā (сам-б^xār) лэнā п (मे что-л) ,
भोगना б^xог'нā п (के साथ с кем-л. ,
с чем-л) , 3. перен (напр взгляды)
मानना мāн'нā п

раздел||яться несов बंटना бāt'-
нā नп , बंट जाना бāt джāнā नп ,
तकसीम (विभाजित) होना (हो जाना)
так'сйम (विब^xāджит) ऋणā (ऋो джā-
нā) नп , отряд —йлся на четы́ре
ग्रु́ппы दल चार टोलियो मे बंट गया,
दल ने चार टोलियाँ बना ली.

раздѣть(ся) сов см разде-
вāть(ся).

раздирāть несов 1. (разрывать
на части) फाड़कर टुकड़े टुकड़े कर-

ना (कर देना) प^खार'कार तुक'रэ तु-
क'रэ кар'на (кар дэна) *п*, फाडना
प^खार'ना *п*, फाड डालना प^खार दाल'-
ना *п*, 2. (терзать, причинять
боль) छलनी कर देना च^खाल'नी кар
дэना *п*.

раздирáющ||ий 1. прич. от
раздирáть, 2. прил (ужасный,
невыносимый) — д^ушу крик हृदय-
वेधक चीत्कार ख्रिдай-वэд^खак चय-
क^{ार} *म*, — ее д^ушу горе हृदयविदारक
दु ख ख्रिдай-विद^{ार}ак दु^खक^ख *म*

раздобывáть несов हासिल
(प्राप्त) करना (कर लेना) ख[ा]सिल
(प्राप्त') кар'ना (кар лэना) *п*, पाना
पाना *п*

раздобы́ть сов см раздобы-
вать

раздóлье с 1. (простор) बड़ा
फैलाव бар[ा] प^खाэला^о *म*, प्रसार प्रा-
सार *म*, विस्तार विस्तार *म*, 2. (сво-
бода) आजादी आजादी *ज*

раздóр *म* झगडा द^खाग'रा *म*,
फूट प^खुत *ज*, कलह काल^ख *म*, सेया
— फूट डालना *п*

раздосáдовать сов तग करना
तानग' кар'ना *п*, खिजलाना क^खिज-
लाना *п*, चिढाना चिर^खाना *п*

раздражáть несов खिजलाना
क^खिज'लाना *п*, चिढाना चिर^खाना
п, क्रोधित (क्रुद्ध) करना क्रोद^खित
(क्रुद्ध^ख) кар'ना *п*

раздражáться несов खीजना
क^खिज'ना *न*., भुंभलाना द^खिज'ना
लाना *न*, चिढना चिर^ख'ना *न*, गुस्से

(क्रोध) मे आना गुस्से (क्रोद^ख) म[े]
आना *न*

раздражéни||е с 1. गुस्सा गुस्सा
म, चिढ चिर^ख *ज*, भुंभलाहट द^खिज'-
द^खिज'ल[ा]ख[ा]त *ज*, खीज क^खिज *ज*, в
припáдке —я क्रोध के आवेश मे,
2. (напр кожи) जलन द^खालान *ज*
раздражéтельный прил चिढ-
चिढा चिर'चिर[ा], तुनुकमिजाज तु-
नुक-मिज[ा]द^ख

раздразнй́ть сов चिढाना चिर^ख-
ना *п*

раздробй́ть сов см раздроб-
лять

раздробл́ять несов [पीसकर]
टुकडे टुकडे करना (कर देना) [पिस'-
कार] तुक'रэ तुक'रэ кар'ना (кар
दэना) *п*

раздувáть несов 1. हवा देकर
भडकाना (सुलगाना) ख[ा]वा देकार
ब^खार'काना (सुल'गाना) *п*, — огонь
हवा देकर आग भडकाना (सुलगाना)
п, 2. перен (усиливать) उकसाना
ук'साना *п*, भडकाना ब^खार'काना *п*,
3. перен (преувеличивать) बढाके
दिखाना (कहना) बार^खाके दिख^खाना
(का^ख'ना) *п*

раздувáться несов (распу-
хат) फूलना प^खुल'ना *न*., सूजना
सुद^ख'ना *न*., फूल (सूज) जाना प^खुल
(सुद^ख) द^खाना *न*

раздúмать сов с^и раздúмы-
вать 1

раздúмыва||ть несов 1. (не-
н^ать решение) राय बदलना राय

бадал'нā *n*, 2. (размышлять) सोचना соч'нā *nn*, [सोच-]विचार करना [соч-]вичār кар'нā *n*, आगा-पीछा करना āgā-пчй'ā кар'нā *n* (колебаться), не ~я विना कुछ सोचे-विचारे; विना आगा-पीछा सोचे (не колеблясь)

раздұмье *c* [सोच-]विचार [соч-]вичār *m*, आगा-पीछा āgā-पिच'ā *m* (колебание), в глұбоком — गहरे सोच मे

раздұть(ся) *сов см* разду-
вāть(ся)

разевāть *несов* — рот मुँह फाड-
ना мўх п'ār'нā *n*

разжāлобить *сов* रहम (दया) जगाना (जगा देना) рахам (дайā) джагāнā (джагā дэнā) *n* (ме, के दिल मे कого-л), दिल मे तरस पैदा करना (कर देना) дил мē тарас паэдā кар'нā (кар дэнā) *n* (के कого-л), मन मे करुणा पैदा करना ман мē карунā паэдā кар'нā *n* (के कого-л)

разжāть *сов см* разжимать
разжевāть *сов см* разжевы-
вать

разжёвывать *несов* चवाना चा-
бāнā *n*, चावना चāб'нā *n*

разжечь *сов см* разжигāть

разжигāть *несов* 1. भडकाना б'ар'кāнā *n*, जलाना джалāнā *n*, जला देना (लेना) джалā дэнā (лэнā) *n*, 2. перен उकसाना ук'сāнā *n*, भडकाना б'ар'кāнā *n*

разжимāть *несов* खोलना к'о-
л'нā *n*, खोल देना к'ол дэнā *n*

разжирé||ть *сов*. मोटाई लगना
мотāй лаг'нā *nn*, он ~л उस को
मोटाई लगी

разйнуть *сов см* разевāть

разйня *м и ж* разг वेतुका
आदमी бэ-тукā āд'ми *и*, मूर्ख
мурк' *м*, ढोला आदमी д'ялā
ād'ми *м*

разйтельный *прил* असर
(प्रभाव) डालनेवाला асар (пра-
б'āо) дāl'нэ-вālā, आश्चर्यजनक āш-
чарй'-джанак (поражающий)

разлагāть *несов* 1. (на состав-
ные части) अलग (जुदा, पृथक्)
करना (कर देना) алаг (джудā,
прит'ак) кар'нā (кар дэнā) *n*,
2. перен (деморализовать) विगाड-
ना бигār'нā *n*, विगाड देना би-
гār дэнā *n*, [नीति] भ्रष्ट करना [нй-
ти-]б'рашт' кар'нā *n*

разлагāться *несов* 1. (гнить)
सडना сар'нā *nn*, गलना гал'нā *nn*,
सड (गल) जाना сар (гал) джāнā
nn, 2. перен (деморализоваться)
विगडना бигар'нā *nn*, विगड जाना
бигар джāнā *nn*, [नीति] भ्रष्ट हो
जाना [нйти-] б'рашт' хо джāнā *nn*.

разлād *м* 1. बेमेल бэ-мэл *м*,
अमेल а-мэл *м*, अनैक्य анаэкй' *м*,
2. (раздор) भगडा дж'аг'рā *м*, फूट
п'ут *ж*, मतभेद мат-б'эд *м* (раз-
ногласие)

разлāмывать *несов* 1. (разру-

шать) तोडना тор'нā *n* , तोड देना тор дэнā *n* , तोडकर बरबाद (ध्वस) करना (कर देना) тор'кар бар-бād (д^хвāс) кар'нā (кар дэнā) *n* , 2. (делить на части) तोडना тор'нā *n* , तोड देना тор дэнā *n* , दो टुकड़े करना दो тук'рэ кар'нā *n* (пополам)

разлезáться несов разг фटना п^хат'нā *нп* , फट जाना п^хат джāнā *нп* (рваться), जीर्ण-शीर्ण होना (हो जाना) джйर्н'-шйर्н' хонā (खो джā-нā) *нп* (изнашиваться)

разлѣзться сов см разле-заться

разленийться сов आलसी (सुस्त) हो जाना āл'сй (सुस्त') खो джāнā *нп*

разлетáться несов 1. (улетать) चारो तरफ उडना (उड जाना) чāрб тараф ур'нā (ур джāнā) *нп* , 2. (разбиваться) разг टुकड़े टुकड़े होना (हो जाना) тук'рэ-тук'рэ хонā (खो джāнā) *нп* , 3. перен (исчезать) नष्ट हो जाना нашт' खो джā-нā *нп* , его надежды разлетелись उस की उम्मेदे (आशाएँ) टूट गयी

разлетѣться сов см разлетаться

разлѣчься сов हाथ-пैर फैलाके लेट जाना хāt^х-паэр п^хаэлāкэ лэт джāнā *нп*

разлйв *м* (половодье) वाढ बāр^х ж , सैलाव саэлāб *м* , जल-प्लावन джал-плāван *и*

разливáть несов 1. (наливать)

डालना дāл'нā *n* , डाल देना дāл дэнā *n* , 2. (проливать) छलकाना च^хाल'кāнā *n* , ढलकाना द^хाल'कāнā *n* , लुढकाना लुर^х'кāнā *n* , छलका (ढलका, लुढका) देना च^хाल'кā (द^хाल'кā, लुर^х'кā) дэнā *n*

разливáться несов 1. (о реке) बह निकलना बाख'никаल'нā *нп* , उमडना उमार'нā *нп* , उमड आना उमार āнā *нп* , सैलाव आना साэлāб āнā *нп* , 2. (проливаться) छलकना च^хालाक'нā *нп* , ढलकना द^хालाक'нā *нп* , छलक (ढलक) जाना च^хालाक (द^хालाक) दजāनā *нп*

разлйть(ся) сов см разли-вáть(ся)

различáть несов फर्क (भेद, अतर) करना फार्क' (ब^хэд, अन्तर) кар'нā *n* , पहचानना पाख'чāн'нā *n* , फर्क डालना (डाल देना, डाल लेना) фार्क' дāл'нā (दāल дэнā, दāल лэнā) *n* (производить различие, मे, का व чем-л)

разлйчие *с* фर्क фार्क' *м* , भेद б^хэд *м* , अतर अन्तर *м* , भिन्नता б^хинн'тā *ж*

различйть сов см различáть
разлйчный прил 1. मुख्तलिफ мухт'лиф, भिन्न-भिन्न б^хинн'-б^хинн' , [वि]भिन्न [वि] б^хинн' , 2. (разнообразный) तरह तरह का ताराख ताराख кā , किस्म किस्म का क्исм' क्исम' кā

разложѣние *с* 1. अलग अलग करना ачаг-аचाг кар'нā *и* , जुदा

जुदा करना джудā-джудā кар'нā м ,
विग्रह विग्रह м (сложного слова),

2. перен (деморализация) विगडना
बिगार'नā м पतन पतन м , мо-
रāльное — नैतिक पतन м , 3. (гни-
ение) सड़ाहट सरāхат ж , सड़न सरान
м , गलना गал'нā м

разложившийся 1. прич от
разложиться, 2. прил (гнилой)
सड़ा (गला) हुआ सरā (गलā) хуā , 3.
прил перен (деморализованный)
[नीति] भ्रष्ट [нिति-] б'храшт' , पथभ्र-
ष्ट пат'х-б'храшт' (о человеке), मनो-
बलहीन мано-бал-хйн , विशृंखलित
вишринк'х'лит (об армии)

разложить сов 1. रखना рах'х-
нā н , रख देना рах'х дэнā н ,
विछाना бич'хāнā н , विछा देना би-
ч'хā дэнā н (расстелить), 2. см
разлагать, ♦ — костёр अलाव रख-
कर जलाना н

разложиться сов см разла-
гаться

разломать сов см разламы-
вать

разломаться сов टूटना тут'нā
нп , टूट जाना тут' джāнā नп , भग
हो जाना б'ханг' хо джāнā नп

разломить сов см разламы-
вать

разлука ж जुदाई джудāй ж ,
वियोग वियोग м , विरह विरह м

разлучать несов जुदा (вильг)
करना (कर देना) джудā (вилаг)
кар'нā (кар дэнā) н (को кого-л ,

что-л , से с кем-л , с чем-л) , विछ-
डाना бич'х'рāнā न

разлучаться несов जुदा (ви-
लग) होना (हो जाना) джудā (ви-
лаг) хонā (хо джāнā) नп (से с
кем-л , с чем-л) , विछडाना бич'х'ар'-
нā नп

разлучить(ся) сов см разлу-
чать(ся)

разлюбить сов जी उठाना (चुरा-
ना) джи ут'хāнā (чурāнā) न (से
кого-л , что-л) , प्यार खतम करना
пйār хатам кар'нā न , विरक्त हो
जाना виракт' хо джāнā नп (से
кого-л , что-л)

размазывать сов см размазы-
вать

размазывать несов 1. (обма-
зывать) पोतना пот'нā न , लीपना
лйп'нā न , लीप देना лйп дэнā न ,
2. (напр масло на хлеб) लगाना
лагāнā न , लगा देना лагā дэнā न

размалывать несов पीसना
пйс'нā न , दलना дал'нā न

разматывать несов उधेडना
уд'хэр'нā न , उधेड डालना уд'хэр
дāл'нā न , ऐंठन हटाना āт'хāन хатā-
нā न , [ऐंठन, लपेट को] खोलना (खोल
देना) [āт'хāन, लापेट को] к'хोल'нā
(к'хोल дэнā) न

размах м 1. (напр крыльев
самолёта) [पूरा] फैलाव [пурā]
п'хāлāо м , चौड़ाई चाорāй ж , 2.
перен विस्तार विस्तर म (работы
и т н) , पैमाना पाэмāнā म (раз-

чер, масштаб), फैलाव $p^x a\bar{e}l\bar{a}o$ *м* (напр движения), व्यापकता वी-
पाक'gā *ж* (охват), ~ движёния
आदोलन का फैलाव *м*, с гигант-
ским -ом विराट पैमाने पर, ~ ра-
बóты काम का पैमाना *м*, कार्यवि-
स्तार *м*

разма́хивать *несов* हिलाना
хилānā *п*, डोलना дол'nā *п*, फह-
राना $p^x a\bar{x}'r\bar{a}n\bar{a}$ *п* (знаменем), фи-
राना $p^x i\bar{r}\bar{a}n\bar{a}$ *п*, घुमाना $g^x u\bar{m}\bar{a}n\bar{a}$
п (вращать)

размахну́ться *сов* हाथ उठाना
хāt^x ут^xānā *п* (पर на кого-л)

размежева́ние *с* हदवदी хад-
-бандी *ж*, सरहदवदी сар-хад-
-бандी *ж*, सीमानिर्धारण сймā-пир-
д^xāран *м*

размежева́ться *сов* 1 (уста-
новить границы) हद (सीमा) वाँध-
ना хад (сьмā) бāд^xnā *п*, सीमा
स्थिर करना сймā ст^xир кар'nā
п, 2. перен कार्यक्षेत्र को आपस में
बाँटना кārй'-кшэтр' ко āпас мē
бāт'nā *п*.

размельча́ть *несов* टुकड़े टुकड़े
करना тук'рэ тук'рэ кар'nā *п*,
कूटना कूत'nā *п*, घोटना $g^x o\bar{t}'n\bar{a}$ *п*,
घोट देना $g^x o\bar{t}$ дэнā *п*

размельчи́ть *сов* *см* раз-
мельчать

разме́нн||ый *прил* -ая мо-
нэта रेजगारी рэз-гāрй *ж*, रेजगी
рэз'гй *ж*

разменя́ть *сов* (деньги) तुडाना

तुरānā *п.*, भुनाना $b^x u\bar{n}\bar{a}n\bar{a}$ *п*, ~
рубли на гривенники रूबल को
दस कोपेक के सिक्को में तुडाना (भुना-
ना) *п*

разме́р *м* 1. पैमाना $p\bar{a}e\bar{m}\bar{a}n\bar{a}$ *м*,
लवाई-चौड़ाई लामбāй-чаорāй *ж*,
परिमाण परिमāн *м*, в больших
~ах बड़े पैमाने पर; 2. (стиха) वृत्त
व्रित्त' *म*, छंद च^xанд' *म*, 3. муз
ताल तāl *ж*; 4. (мерка, номер из-
делия) नाप nāп *ж*, साइज सāиз *म*,
आकार ākāр *म*

разме́ренный 1. *прич* от
разме́рить, 2. *прил* (ритмичный)
तालपूर्ण тāl-пूरн'

разме́рить *сов* *сн* разме́рять
разме́рять *несов* नापना nāп'nā
п, नाप देना (लेना) nāп дэнā (лэнā)
п, मापना māп'nā *п*, माप देना
(लेना) māп дэнā (лэнā) *п*

размести́ть(ся) *сов* *см* раз-
меща́ть(ся)

размета́ть *сов* (раскидывать,
разбросать) चारों तरफ फैलाना
(फैला देना) чāрō тараф $p^x a\bar{e}l\bar{a}n\bar{a}$
($p^x a\bar{e}l\bar{a}$ дэнā) *п*

разме́тить *сов* *см* разме́чать
разме́чать *несов* निशान करना
нишāн кар'nā *п* (में *что-л*), चिह्न
लगाना чйхн' лагānā *п* (पर *что-л*),
अंकित (चिह्नित) करना (कर देना)
анкит (чйхнит) кар'nā (кар дэнā)
п (को *что-л*)

размеща́ть *сов* *сн* разме́ни-
вать

размѣшивать *несов* घँघोलना *r̥x̥ār̥x̥ol̥'nā n*, घँघोल देना *r̥x̥ār̥x̥ol̥ dēnā n*, हिलाना *खिलānā n*, हिला देना *खिलā dēnā n*, — чай चाय को चलाना *n*

размещать *несов* 1. (расставлять по порядку) लगाना *лагānā n*, लगा देना *лагā dēnā n*, सजाना *सजānā n*, तरतीव (क्रम) से रखना (रख देना, रख लेना) *тар'тиб (крам) सэ рак'нā (рак'x dēnā, рак'x лēnā) n*, 2. (помещать, расквартировывать) ठहराना *त'xāx'rānā n*, ठहरा देना *त'xāx'rā dēnā n*, टिकाना *तिकānā n*, जगह (मुकाम) देना *джагах (मुकām) дēnā n*, वासस्थान देना *вās-ст'xān dēnā n*, 3. (напр *капитал*) लगाना *лагānā n*, लगा देना *лагā dēnā n*

размещаться *несов* लगना *лаг'nā nп*, लग जाना *лаг джānā nп*, ठहरना *त'xāxар'nā nп*, ठहर जाना *त'xāxар джānā nп*, टिकना *тик'nā nп* (помещаться, находить место)

разминировать *сов* सुरग हटाना *суранг' хатānā n*

разминуться *сов* *разг* [रास्ते में] न मिलना [rāstē mē] на *мил'nā nп*, मिल न पाना *мил на пānā nп*. (не встретиться). *дорбжка ўзень-кая, двойм — нельзй रास्ता इतना तग हे, कि दो आदमी एक दूसरे के पास से नहीं गुजर सकते.*

размножать *несов* 1. तादाद

(सख्या) बढ़ाना *гāдāд (санк'йā) бар'ānā n* (की *что-л*), अनेक प्रतिलिपियाँ करना *анэк пратилиपийā кар'nā n* (की *что-л*), 2. (разводить, выращивать) पालना *пāl'nā n*, सतान बढ़ाना *сantān бар'ānā n* (की *кого-л*, *напр. животных*), उगाना *угānā n* (растения)

размножаться *несов* 1. तादाद (सख्या) में बढ़ना (बढ़ जाना) *тāдāд (санк'йā) мē бар'x'nā (бар'x джānā) nп*, 2. (плодиться) वश बढ़ना (बढ़ जाना) *вāш бар'x'nā (бар'x джānā) nп* (का *о ком-л*)

размножение *с* 1. तादाद (सख्या) बढ़ाना *тāдāд (санк'йā) бар'ānā m* (действие от *гл* размножать, *की чего-л*), तादाद (सख्या) में बढ़ना *तāдāд (санк'йā) мē бар'x'nā m*. (действие от *гг* размножаться), 2. *биол* वशवृद्धि *вāш-व्रिद्ध'и ж*, सतान बढ़ाना *сantān бар'ānā m*. (*животных*)

размножить(ся) *сов см* размножать(ся)

размозжить *сов. разг* कुचल डालना *кучал дāl'nā n*

размол *м* 1. पीसना *пйс'nā m*, दलना *дал'nā m*, दलन *далан m*, 2.: *मुक़ा क़रूपनो —ा मोटा-छोटा आटा* *мотā-ч'отā ātā m*

размолвка *ж* मनमुटाव *ман-мутаō m*

размолоть *сов см* размалывать.

размотать сов см разматы-
вать

размы́в м कटाव कटाओ м (напр
плотины)

размы́вать несов काट जाना
क़ाट दज़ाना нп, खा जाना क़ा दज़ा-
на нп

размы́ть сов см размывать
размышлѐни||е с सोч соч м,
विचार विचार म, चिन्ता चिन्ता ж,
погруж́аться в -я सोч (चिन्ता) मे
डूबना नп

размышл́ять несое соचना
соч'на п, खयाल (ध्यान) करना
хайя́л (д'йя́н) кар'на п, सोच-ви-
चार करना соч-विचार кар'на п

размягча́ть несов 1. नरम
(मुलायम, मोम) करना (कर देना)
нарам (मुलायम, мом) кар'на (кар
дэна) п, पिघलाना पिघ'ла́ना п
(плавить, растапливать), 2. перен
दिल को मोम करना दिल को мом
кар'на п (ке кого-л), दिल पिघला-
ना दिल पिघ'ла́ना п (ка кого-л)

размягчѐние с नरम (मुलायम,
मोम) करना нарам (मुलायम, мом)
кар'на м (действие от гл раз-
мягчать), नरम (मुलायम, मोम) हो
जाना нарам (मुलायम, мом) хо
дज़анā м (действие от гл раз-
мягчаться)

размягчи́ть сов см размяг-
чать

разна́шивать несов (обувь)
ठीक बैठने तक पहनना त'йк баэт'нэ

так пахан'на п, पहनते पहनते फिट
करना पाхан'तэ-पाхан'तэ фит кар'-
на п

разнести́ сов см разносить II
разнима́ть несов 1. (разби-
рать по частям) अलग (जुदा) कर-
ना (कर देना) алаі (джудā) кар'на
(кар дэна) п, 2. (кого-л) разг अलग
अलग करना алаг-алаг кар'на п

ра́зниться несов मुख्तलिफ
(भिन्न) होना мухт'лиф (б'инн')
хона нп (се с чем-л), फर्क आना
фарк' āна нп (ме с чем-л)

ра́зница ж फर्क фарк' м, अंतर
антар м, भेद б'эд м

разнобо́й м разг (неогласо-
ванность) अमेल а-мэл м, बेतरती-
बी бэ-тар'тиби ж

разновѐс м собир [छोटे बाटो
की] сет [ч'отэ бātō ки] сэт ж

разновѐдность ж किस्म किसм'
ж, प्रकार प्रकार м

разногласіе с 1. मतभेद мат-
-б'эд м, विचार-विभिन्नता विचार-
-विब'инн'тā ж, फूट प'у́т ж, भग-
डा дж'аг'ра м (разлад), 2. (про-
тиворечие) फर्क фарк' м, भेद
б'эд м

ра́зное с (на повестке дня)
विविध विविध' ж

разнокали́берный прил 1.
тех, воен मुख्तलिफ (भिन्न) मुंह
(व्यास) का мухт'лиф (б'инн') му'
(вйās) кā, 2 перен विविध वि-
विध', मिश्रित मिшрит.

разнообráзие с विविधता वि-
 вид^х'тā *ж*, विभिन्नता विб^хинн'тā
ж, बहुरूपता बाहू-रूप'तā *ж*

разнообráзить несов мух^тлиф
 (विविध, भिन्न) करना (वनाना) му-
 х^т'лиф (विविद^х, б^хинн') кар'нā
 (банāнā) *п*

разнообráзный прил мух^т-
 лиф мух^т'лиф, तरह तरह का (के,
 की) тарах тарах кā (кэ, кй), नाना
 प्रकार का (के, की) нāнā пракāр кā
 (кэ, кй), विविध विविद^х, विभिन्न
 विб^хинн'

разноречíвый прил परस्पर-
 -विहृद्ध параспар-вируद्ध^х

разнорóдный прил भिन्न किस्म
 (जाति) का б^хинн' кискм' (джāти)
 кā

разносы́ть I сов см разнāши-
 вать

разносы́ть II несов 1. (достав-
 лять) पहुँचाना пахūчāнā *п*, पहुँचा
 देना пахūчā дēнā *п*, ले आना लē
 āнā *пп*, 2. (уничтожать) वरबाद
 (नाश) करना (कर देना) бар-бāд
 (нāш) кар'нā (кар дēнā) *п*, —
 в клóчья घञ्जियाँ उडाना *п* (की
 что-л), 3. (ругать) разг फिडकना
 дж^хирак'нā *п*, डाँटना дāт'нā *п*,
 4. безл (опухать) разг फूलना
 п^хул'нā *пп*, फूल जाना п^хул джāнā
пп, सूजना сūдж'нā *пп*

разносторóнный прил बहुमुखी
 बाहू-मुखी, भिन्नरूपी б^хинн'-रूपी
 (о деятельности, взглядах), अने-

कागदर्शी अनéकāнг'-дарший (о чело-
 веке)

рāзность *ж* 1. मत शेष[भाग]
 шэш[-б^хāг] *м*, 2. (различие) फर्क
 фарк' *м*, अंतर अंतर *м*, भेद б^хэд
м, विभिन्नता विб^хинн'тā *ж*

разнóсчик *м* 1. (продавец)
 खुदराफरोश к^худ'рā-фарош *м*,
 फेरीवाला п^хэри-вāлā *м*, विसाती
 бисāти *м*, 2. (почтальон) डाकिया
 дāкийā *м*, चिट्ठीरसॉ चित^хи-расā *м*

разнохарáктерный прил мух^т-
 лиф (विभिन्न) किस्म का мух^т'лиф
 (विब^хинн') кискм' кā, विविध प्रकार
 (भाँति) का विविद^х пракāр (б^хāти)
 кā

разноцвётный прил रंग-विर-
 गा रāнг'-би-рāнгā, बहुरंग बाहू-
 -रāнгā, विचित्र विचित्र'

разношёрстный прил перен
 पचमेल पāч'-мэл, विविध विविद^х,
 मिश्रित मिшрит

разнóзданный прил बेलगाम
 бē-лагāм, दुराचारी дурāчāри, व्यस-
 नी वйас'ни (распутный)

рāзный прил мух^тлиф мух^т'-
 лиф, किस्म किस्म का कискм' кискм'
 кā, भिन्न भिन्न б^хинн'-б^хинн', वि-
 विध विविद^х, विभिन्न विब^хинн'

разнй́ть сов см разнимáть
разоблāчáть несов परदाफāш
 करना (कर देना) пар'дā-фāш кар'-
 нā (кар дēнā) *п* (का को-л,
 что-л), भडाफोड करना б^хāндā-п^хор
 кар'нā *п* (का что-л), उघाडना

уг^xārñā *n*, उघाड देना уг^xār дэнā *n*
(напр тайну)

разоблачение *c* परदाफाश
пар'дā-фāш *m*, भडाफोड б^xандā-
-п^xор *m*, अनावरण анāваран *m*

разоблачить *сов см* разобла-
чать

разобрать(ся) *сов см* разби-
рать(ся)

разобщать *несов* अलग (जुदा)
करना (कर देना) алаг (джудā) кар'-
нā (кар дэнā) *n*

разобщить *сов см* разобщать

разогнать *сов см* разгонять

разогнуть(ся) *сов см* разги-
бать(ся)

разогреть *несов* गरम करना
(कर देना) гарам кар'нā (кар дэ-
нā) *n*

разогреть *сов см* разогреть

разодеться *сов разг* ठाट-वाट
की वेश-भूषा पहन लेना т^xāt-бāt кй
вэш-б^xушā пахан лэнā *n*

разодрать *сов см* раздирать

разозлить *сов* गुस्सा दिलाणा
гуссā дилānā *n*, नाराज करना нā-
-рāз кар'нā *n*, जला देना джалā
дэнā *n*, गुस्से (क्रोध) में डालना (डाल
देना) гуссэ, (крод^x) мē дāl'нā (дāl
дэнā) *n*

разозлиться *сов* गुस्से (क्रोध)
में आना гуссэ (крод^x) мē ānā *нп*,
झुझला उठना (जाना) дж^xūdдж^xлā
ут^xнā (джānā) *нп*, क्रुद्ध हो जाना
крудд^x хо дānā *нп*

разойтись *сов см* расходиться

разом *нареч (сразу)* разг एक-
दम эк-дам, एकाएक эк-ā-эк, एक
साथ эк-сāt^x

разорвā||ть *сов 1. см* разры-
вāть II, 2. безл котел ~ло वाय-
लर फट गया бāй'лар п^xат гайā

разорваться *сов см* разры-
ваться

разорение *c* तबाही табāхй *ж*,
बरबादी бар-бādй *ж*, विनाश винāш
m, सर्वनाश сарв'-нāш *m*

разорительный *прил* तबाह
करनेवाला табāх кар'нэ-вāлā, तबाह-
कुन табāх-кун, सर्वनाशक сарв'-
-нāшак

разорить(ся) *сов см* разо-
рять(ся)

разоружать *несов* बेहथियार
(नि शस्त्र) करना (कर देना) бэ-хāt^xи-
йār (нихшастр') кар'нā (кар дэ-
нā) *n*, निहत्था बनाना ни-хāt^xā
банānā *n*, शस्त्रास्त्रशून्य बनाना ша-
страстр'-шунй' банānā *n*, हथियार
छीन लेना хāt^xийār ч^xйн лэнā *n*
(отнимать, вырывать оружие)

разоружаться *несов* बेहथियार
(निहत्था, नि-शस्त्र) होना (हो जाना)
бэ-хāt^xийār (ни-хāt^xā, ни-
шастр') хонā (хо джānā) *нп*, हथि-
यार छोड़ना хāt^xийār ч^xор'нā *n*
(складывать оружие)

разоружение *c* बेहथियारबंदी
бэ-хāt^xийār-бандй *ж*, नि शस्त्री-

करण निष्शस्त्र-कारण म, अशस्त्री-
करण अशस्त्र-कारण म

разоружить(ся) сов см раз-
оружать(ся)

разорять несов 1. तबाह (वर-
बाद, नाश) करना (कर देना) ताबाह
(бар-бад, नाश) кар'на (кар дэна)
п., उजाड़ना उज्जर'ना п., वीरान
करना विरान кар'ना п (опусто-
шать), 2. (доводить до нищеты)
गरीब (निर्धन) करना (कर देना) गरिब
(निरद'ан) кар'ना (кар дэна) п

разоряться несов गरीब (निर्धन)
हो जाना गरिब (निरद'ан) हो दजाना
नп (нищать)

разослать сов см рассылать

разостлать сов см рассти-
лать

разочарование с मायूसी
मायूसि ж, निराशा निराशा ж,
आशाभंग आशा-ब'अंग' म

разочарованный 1. прич от
разочаровать, 2. прил मायूस
मायूस, हताश हाताश, हतोत्साह
हातोत्साह

разочаровать(ся) сов см раз-
очаровывать(ся)

разочаровывать несов मायूस
(निराश) करना (कर देना) मायूस
(निराश) кар'ना (кар дэна) п

разочаровываться несов ма-
यूस (निराश) हो जाना मायूस (नि-
राश) हो दजाना नп, आशा टूटना
(टूट जाना) आशा टूट'ना (टूट दजाना)
नп (की ० कम-ल, ० चेम-ल)

разрабатывать несов 1. с -х
जोतकर तैयार करना (कर देना)
जोट'कार ताэйार кар'ना (кар дэ-
ना) п, 2. горн काम (व्यवहार) में
लगाना (लाना) काम (विाव'हार) में
लागाना (लाना) प, 3. перен (улуч-
шать) सुधारना सुद'ार'ना п, ठीक
करना ठीक кар'ना п, 4. перен
(развивать) विकास करना विकास
кар'ना п, अध्ययन करना अद'यायन
кар'ना प (изучать), बनाना बाना-
ना प (план, проект), нау́чно —
वैज्ञानिक रूप से विकास करना प

разрабатывать сов см разраба-
тывать

разработка ж 1. с -х जोताई
जोताई ж, 2. (напр плана) तैयार
करना ताэйार кар'ना म, 3. горн
खनिज-पदार्थ निकालना क'अनिदज-पा-
दार्त' निकाल'ना म, 4. (место до-
бычи ископаемого) केन्द्र केंद्र' म,
स्थान स्त'ан म

разражаться несов 1. [अधी]
आ जाना [आधी] आ दजाना नп (० ग्रो-
зе, буре), छिड़ना च'र'ना नп, छिड़
जाना च'र दजाना नп (० войне),
2.: — слезами फूट फूटकर रोना प'उत
प'उत'कार रона नп, — смехом
खिलखिलाकर हँस पडना क'अल'क'अ-
लाकार हास पार'ना नп, — бранью
गालियो पर उत्तर आना गालीब पार
उतार आना नп

разразиться сов см разра-
жаться

разрастаться несов जगह

जगह [अकुर] उगना दजागाः-दजागाः
[анкур] уг'на *нп*, उभरना उब'ар'-
ना *нп*, उभर आना उब'ар'āна *нп*
(о растительности), बढना бар'на
нп, बढ जाना бар^х джāна *нп*
(увеличиваться), फैलना п'аэл'на
нп, फैल जाना п'аэл джāна *нп*
(распространяться)

разрастѣсь *сов см* разра-
статься

разрѣз *м* काट क़ाट *ж*, ◇ в
этом —е इस सिलसिले मे, इस दृष्टि
से

разрѣзать *сов см* разрезáть

разрезáть *несов* काटना क़ाट'ना
п, काट देना क़ाट дэна *п*, चीरना
च़ीर'ना *п*

разреш||áть *несов* 1. (позво-
лять) इजाजत (анумति) देना иджа-
зат (анумати) дэна *п* (की что-л),
आज्ञा करना āग़्या кар'ना *п* (की
что-л), देना дэна *п* (с неопреде-
ленной формой *гл* в *косв*), पाना
пāна *п* (с неопределенной формой
гл в *косв*), я не —у́ ему́ играть
मैं उस को नहीं खेलने दूँगा, сейча́с
никому́ не —а́ют е́хать ту́да अब
कोई आदमी वहाँ जाने नहीं पाता,
2. (проблему, вопрос) हल करना
хал кар'на *п* (को что-л), समाधान
करना самāд'āн кар'на *п* (का
что-л), सुलझाना сул'дж'āна *п*
(улаживать, распутывать)

разрешáться *несов* (о вопросе,
проблеме) हल होना (हो जाना) хал

хона (Хо джāна) *нп*, सुलझना
суладж'на *нп* (улаживаться)

разрешѣние *с* 1. (позволение)

इजाजत иджа́зат *ж*, अनुमति ану-
माги *ж*, आज्ञा āग़्या *ж*, प़ीсьмен-
ное — इजाजतनामा *м*, अनुमतिपत्र
м, 2. (проблемы, вопроса) हल ख़ал
м, समाधान самāд'āн *м*

разрешѣть(ся) *сов см* разре-
шáть(ся), ◇ разрешѣться от брѣ-
мени बच्चा जनना бачча́ джан'на
п, बच्चे को जन्म देना бачче́ ко
джанм' дэна *п*

разрѣзненн||ый *прил* अलग
अलग алаг-алаг, सिलसिले से बाहर
सिल'सिलэ сэ ба́хар, फुटकर प'उत'कार
(не связанный), उलट-पलट उलट-
पालाट (беспорядочный), —ые усь-
лия अलग अलग कोशिशे *ж* *мн*

разрубáть *несов* काटना क़ाट'ना
п, काट देना क़ाट дэна *п*, काटकर
दो भाग करना क़ाट'कार до б'āг
кар'на *п*

разрубѣть *сов см* разрубать
разру́ха *ж* तवाही табā́х *ж*,
वरवादी бар-ба́द्या *ж*

разрушáть *несов* तवाह (वरवाद,
नाश) करना (कर देना) табā́х (бар-
ба́д, नाश) кар'на (кар дэна) *п*,
— до основáния *прям*, *перен*.
आमूल विनाश करना *п*, разру́шить
наде́жды *перен* आकाशओ का गला
घोट देना *п*

разрушáться *несов* तवाह (वर-
वाद, नाश) हो जाना табā́\ (бар-ба́д-

наш) हो джānā *нп*, बिगडना बि-
гар'нā *нп*, बिगड जाना बिгар джā-
нā *нп* (портиться, ухудшаться)

разрушение *с* तबाही табāхī
ж, बरबादी бар-бādī *ж*, नाश наш
м, विध्वंस вид'вās *м*

разрушительный *прил* तबाह
करनेवाला табāх кар'нэ-вālā, नाश-
कारी наш-кārī, विध्वंसकारक вид'-
вās-кāрак, हानिकारक хāни-кāрак
(вредный)

разрушить(ся) *сов см* разру-
шать(ся)

разрýв *м* 1. (место разрыва)
दरार дарār *ж*, 2. перен (отно-
шений) तोड़ना тор'нā *м*, — дипло-
матических отнош́ений कूटनैतिक
विघटन *м*, — связи सबध-विच्छेद
м, 3. (снаряда) घमाका д'амākā
м, विस्फोट висп'от *м*, 4. перен
खाई к'āй *ж*, — между теорией
и практикой सिद्धात और प्रयोग के
बीच की खाई *ж*

разрывать I *несов* (раскапы-
вать) खोदना к'од'нā *п*, खोद डाल-
ना к'од дāl'нā *п*, कोडना кор'нā *п*

разрывать II *несов* (рвать)
फाडना п'ār'нā *п*, तोड़ना тор'нā *п*,
फाड (тоड़) डालना п'ār (тор) дāl'-
нā *п*, चीथना чйт'нā *п*, चीथ देना
чйт' дэнā *п* (ткань), — на куски
टुकड़े टुकड़े करना *п*.

разрыва́||ться *несов* 1. फटना
п'at'нā *нп*, फट जाना प'ат джānā

нп, टुकड़े टुकड़े होना (हो जाना)
तुक'рэ-तुक'рэ хонā (хо джānā) *нп*
(в клочки), 2. (о бомбе) फटना
п'at'нā *нп*, फूटना प'ут'нā *нп*,
फट (फूट) जाना प'ат (प'ूट) दजānā
нп, ◇ сёрдце егó —лось от гóря
उस के दिल में दु:ख से घाव पड़
जाते थे

разрывной *прил* फटनेवाला
प'at'नэ-वālā, विस्फोटक висп'отак
разры́даться *сов* रो पडना ро
пар'нā *нп*

разры́ть *сов см* разрывать I
разрыхл́ить *сов см* разрых-
лять.

разрыхл́ять *несов* (почву)
खुरपना к'урап'нā *п*

разря́д I *м* (класс, категория)
दर्जा дарджā *м*, किस्म किस्म' *ж*,
कोटि котī *ж*, श्रेणी шрэнī *ж*

разря́д II *м* प्रवाहित होना प्रा-
वāхит хонā *м* (электрический),
गोली चल जाना голи चал джānā *м*
(ружья)

разряди́ть *сов см* разряжать
разря́дка *ж* полигр अक्षरों के
बीच बीच में अतर डालना अक्ष'रō कэ
बैच-बैच में अंतर दāl'नā *म*

разряжа́ть *несов* 1. эл खारिज
करना хāридж кар'нā *п*, 2. (ору-
жие) खाली करना хāли кар'нā *п*,
छोड़ना ч'ор'нā *п*, दागना дāг'нā *п*

разубеди́ть *сов* समझाके राय
बदलना сам'дж'āкэ рāй बादाल'нā
п (की कौगो-ल), समझाके वाज रखना

сам'дж^хākэ бāз рак^хнā *n* (से *в чем-л.*)

разубеді́ться *сов см* разу-
беждáться

разубеждáть *несов* समझाके
राय बदलने की कोशिश करना сам'-
дж^хākэ рāи бадал'нэ ки кошиш
кар'нā *n* (की *кого-л.*), समझाके बाज
रखने की कोशिश करना сам'дж^хākэ
бāз рак^хнэ кī кошиш кар'нā *n*
(से *в чем-л.*)

разубеждáться *несов* अपनी
राय (मति) बदलना ап'нī рāи (मति)
бадал'нā *n*

разувáться *несов* अपना जूता
उतारना (उतार डालना) ап'нā джутā
утāр'нā (утāр дāл'нā) *n*

разувéритель *сов см* разувé-
рять

разуверя́ть *несов* विश्वास तोड-
ना (खत्म करना) विश्वास तोर'нā
(खत्म' кар'нā) *n* (का *кого-л.*, मे
в ком-л., *в чем-л.*)

разузнавáть *несов* पता लगाना
पतā лагāнā *n* (का *что-л.*), जाँच
(तहकीकात) करना (कर देना) द्जāч
(ताह'कīkāт) кар'нā (कर दēнā) *n*
(की *что-л.*)

разузнáть *сов см* разузна-
вāгь

разукрáсить *сов см* разукра-
шивать

разукрáшивать *несов* सजाना
सजāнā *n*, सँवारना सāвар'нā *n*,
अलंकृत करना अलंकृत кар'нā *n*

разукрупнѐние *с* छोटी यूनिटो
मे तकसीम (विभाजित) करना च^хотī
иūнитō мē так'сīм (विभ^хāджит)
кар'нā *m* (действіе от *гл* раз-
укрупнѣть), छोटी यूनिटो मे तक-
सीम (विभाजित) हो जाना च^хотī
иūнитō мē так'сīм (विभ^хāджит) *хо*
джāнā *m* (действіе от *гл* раз-
укрупнѣться)

разукрупнѣ́ть(ся) *сов см*
разукрупнѣгь(ся)

разукрупнѣ́ть *несов* छोटी
यूनिटो मे तकसीम (विभाजित) करना
च^хотī иūнитō мē так'сīм (विभ^хā-
джит) кар'нā *n*

разукрупнѣ́ться *несов* छोटी
यूनिटो मे तकसीम (विभाजित) हो
जाना च^хотī иūнитō мē так'сīм
(विभ^хāджит) *хо* джāнā *nn*

рāзум *m* समझ सामाज^х *ж*,
अक्ल अक्ल' *ж*, बुद्धि बुद्ध^хи *ж*

разумѐется *вводн сл* जरूर
ज़रूर, अवश्य अवश्य', निश्चय ही
निश्चय ही, *эіо* самō собōи — यह
वात स्वाभाविक रूप से मान ही ली
गयी है, यह स्वतः सिद्ध है

разумный *прил* समझदार सा-
माज^х-дār, अक्लमद अक्ल'-मанд',
बुद्धिमान बुद्ध^химāн, उचित उचित
(नाप्र *о поступке*)

разúться *сов см* разувáться
разúчивать *несов* सीख लेना
सīक^х лēнā *n*, — नानुस्त्व रटना
n, कठ (कठस्थ) करना *n*
разучі́ть *сов см* разучивать

разучиться сов भूल जाना б^аул
джānā нл

разъедать несов खाना к^хānā
н, खा जाना к^хā джānā нл

разъединить сов гм разъеди-
нять

разъединять несов ताल्लुक
(सवध) तोड़ना (तोड़ देना) тāллук
(самбанд^х) тор'нā (тор дēnā) н
(прерывать связь, का что-л),
अलग (जुदा) करना अलग (джудā)
кар'нā н (नाप्र батारेи)

разъезд м ж -ठ साइडिंग сāи-
динг' ж, बगल की पटरी багал кй
пат'рй ж

разъезжать несов सैर (दौरा,
यात्रा, भ्रमण) करना साэр (даорā,
йāтрā, б^храман) кар'нā н

разъезжаться несов 1. (о гос-
тях и т н) अपना अपना रास्ता
लेना ап'нā ап'нā рāстā лēnā н,
[अपने अपने घर] चला जाना [ап'нэ
ап'нэ г^хар] чалā джānā нл, [अपने
अपने घर] रवाना होना [ап'нэ ап'нэ
г^хар] равānā хонā нл, 2.: **улица**
так узкā, что два автомобіля с
трудом мōгуг разъехаться सडक
इतनी तग है कि इधर से मोटर जाती
हो तो सामने से आती मोटर नहीं
निकल सकती साराक इत'नй танг' хāэ
ки ид^хар сэ мотар джāти хō то
сāм'нэ сэ āти мотар нахй निकал
сак'тй, 3. (разминуться) [रास्ते में]
न मिलना [рāстэ мō] на мил'нā нл,
मिल न पाना मिल на пānā нл, 4.

(переставить жить вместе) अलग
अलग हो जाना алаг-алаг хо джā-
nā нл

разъесть сов см разъедать
разъехаться сов см разъез-
жаться

разъярённый прил गुस्से
(क्रोध) में आया गुस्से (крод^х) мē
āиā, क्रोध-मूर्छित कрод^х-मुरच^хит,
क्रोध से उन्मत्त कрод^х сэ унматт'

разъяснение с समझावा сам'-
джāвā м, विवरण виваран м,
व्याख्या вйāк^хйā ж

разъяснительный прил व्या-
ख्यात्मक वйāк^хйātмак, -ая работа
व्याख्यात्मक काम м

разъяснить сов см разъяс-
нять

разъяснять несов समझाना
сам'джānā н, बताना батānā н,
बता देना батā дēnā н, व्याख्या
करना (कर देना) वйāк^хйā кар'нā
(кар дēnā) н (की что-л)

разыграть(ся) сов см разы-
грывать(ся)

разыгрывать несов 1. (на сце-
не) खेल खेलना к^хэл к^хэл'нā н,
पार्ट (अभिनय) अदा करना пāрт'
(аб^хинай) адā кар'нā н, 2. (в ло-
терею) लाटरी डालना лāt'рй дāl'-
нā н, 3. (подшучивать) разг हँसी
उडाना хāсй урānā н (की кого-л,
что-л), मजाक उडाना мазāк урā-
nā н (का кого-л, что-л)

разыгрываться несов [अँधी]

आ जाना [āḍ^xā] ā džānā *нп* (о бу-
ре), जोश में आना джош мē ānā *нп*
(о страстях)

разыскать(ся) *сов см* разыс-
кивать(ся)

разыскивать *несов* पता लगाना
paḡā laḡānā *п* (की *кого-л*, *что-*
либо), तलाश करना талāш кар'-
nā *п* (की *кого-л*, *что-л*), ढूँढना
ḍūḍ^xḍ^x'nā *п*, ढूँढ निकालना ḍūḍ^x
nikāl'nā *п*

разыскиваться *несов* निकलना
nikāl'nā *нп*, आना ānā *нп*

рай *м* परलोक пар-лок *м*, स्वर्ग
сварг' *м*

райком *м* (районный комитет)
इलाके की कमेटी илākэ кй камэти *ж*

район *м* 1. इलाका илākā *м*,
महल्ला маḡаллā *м*, इलाका илākā
м (города), जिला зилā *м* (адми-
нистративный), 2. (местность)
इलाका илākā *м*, क्षेत्र क्शेत्र' *म*,
укрепленный — मोरचावद इलाका
(क्षेत्र) *म*

районный *прил* जिले का зилэ
kā, जिलेवार зилэ-вār, — центр
जिले का केद्र *म*, — совет जिले की
सोवियत *ж*

рак I *м* २००८ केकडा कэк'рā *म*,
ककट каркат *म*

рак II *м* мед कैसर कैंसर *म*

ракёт||*а ж* राकेट рākэт *म*,
हवाई हावāй *ж*, осветительная —
वोन मशाल *ж*, пускать —у раकेट
(हवाई) छोड़ना *п*

раковина *ж* 1. सीपी सйпи *ж*,
कौड़ी काорй *ж*, 2. (ушная) कर्णपा-
ली карн'-пāलй *ж*, 3. (водопровод-
ная, умывальная) सिक синк' *म*

рām||*а ж* ढॉचा ḍ^xāčā *म*, चौखटा
чаок^x'tā *म*, खाना хānā *म* (зерка-
ла, картины), вставлять в —у
चौखटे में जड़ना *п*

рām||*ка ж* 1. *см* рāма, 2. *мн*
перен —ки (пределы, границы)
ढॉचा ḍ^xāčā *म*, सीमाएँ सйमाँ *ж*
मн, в —ках ढॉचे में (के *чего-л*),
सीमाओ में (की *чего-л*), выходить
за —ки सीमाओ से बाहर कदम रखना
п (की *чего-л*)

рāмпā *ж* театр रगमच (स्टेज)
के आगे की वक्तियाँ (रोशनियाँ) ранг'-
-манч' (स्टेज) कэ āгэ кй багтийā
(рош'нийā) *ж* *मн*, फुट्लाइट्स
фут-лāнтс' *म* *मн*

рāна *ж* जखम захам *म*, घाव
г^xāо *म*, आघात āḡ^xāt *म*

ранг *म* ओहदा оḡ^x'dā *म*, दर्जा
дарджā *म*, पद пад *म*

ранение *с* 1. (действие) जखमी
करना зах'мй кар'nā *म*, घाव लगा-
ना г^xāо лаḡānā *и*, 2. (рана) जखम
захам *म*, घाव г^xāо *म*, आघात
āḡ^xāt *म*

раненый 1. *прил* जखमी зах'-
мй, घायल г^xāнал, আহত āḡat,
2. *сущ* *м* जखमी (घायल) आदमी
зах'мй (г^xāнал) āд'мй *и*

рāнец *и* वस्ता бастā *и*, थैला
т^xāэлā *и* (школьный), [सिपाही का]

भोला [сипāхй kā] дж^холā м (сол-
датский)

рāнить сов и несов जखमी
(घायल) करना зах'мй (г^хāйял) кар'-
нā п , घाव लगाना г^хāо лагāнā п

рāнный прил 1. (утренний)
सुबह (सवेरे) का सुबाх (савэрэ) кā,
प्रात कालीन प्रāताह-कāल्यн, 2. (пре-
ждевре ценный) वक्त (समय) से पहले
का वाक्त' (самай) сэ пах'лэ кā,
असामयिक असāмайिक, पूर्वकालीन
पूरव'-कāल्यन, 3. (первоначальный)
आरभ (शुरू) का āрамб^х' (шурū)
кā, प्रारभिक प्रāрамб^хик

рāно нареч 1. सवेरे савэрэ, —
यूत्रом सुबह सवेरे, 2. (преждевре-
менно) वक्त (समय) से पहले वाक्त'
(самай) сэ пах'лэ, ◇ — йли пōздно
देर-सवेर, कभी न कभी

рāньше нареч 1. पहले пах'лэ,
पूर्व पूरव' (के, से चगे-ल), как मōжно
— जल्द से जल्द; 2. (до какого-л
момента) पहले पाх'लэ, पेशतर पेश-
-तर (के, से चगे-ल), — чем इस के
पहले कि

рāпорт м रिपोर्ट रिपोर्ट' ж ,
वयान байāн м , विवरण विवारан м
рапортовāть сов и несов रिपोर्ट
पेश (उपस्थित) करना रिपोर्ट' пэш
(упас^хит) кар'нā п , [आकर] हाल
सुनाना āкар] хāч сунāнā п (напр.
о дежурнои)

рāса ж नसल насал ж , जाति
джāति ж

раскāиваться несов पछताना

पाच^х'тāнā नп , पछतावा (पश्चात्ताप)
करना पाच^х'тāвā (पाश्चात-तāप) кар'-
нā п (पर в чем-л)

раскалённный 1. прич от рас-
калйть, 2. прил तपा हुआ ताпā
хуā, परितप्त парिताпт', — дōкрас-
नā ताव खाकर लाल, तपकर लाल हो
गया, — добелā तपकर सफ़ेद हो गया.
раскалйть(ся) сов см раска-
лйть(ся)

раскāлывать несов 1. फाडना
प'ār'нā п , फाड़ डालना प^хār дāл'нā
п (разбивать), फाडना प^хār'нā п ,
काटना कāt'нā п , काट डालना कāt
дāл'нā п (дрова), तोडना तोर'нā п
(сахар), तोडना तोर'нā п , फोडना
प^хор'нā п (орехи), 2. перен (вно-
силь раскол) फूट डालना प^хут дāл'-
нā п (मे कого-л , что-л)

раскāлываться несов 1. टूटना
तूट'нā नп , फटना प^хат'нā नп , टूट
(फट) जाना तूट (प^хат) джāнā नп ,
तडकना тарак'нā नп (с треском),
2. перен फूट पैदा हो जाना प^хут
पाздā хō джāнā नп (मे о ком-л ,
о чем-л)

раскалйть несов तपाना ताпāнā
п , तप्त करना ताпт' кар'нā п

раскалйться несов तपना ताп'нā
नп , गरमी से लाल (सफ़ेद) हो जाना
гар'мй сэ лāл (साफ़ेद) хō джāнā नп

раскāпывать несов खोदना
к^ход'нā п , खोदकर निकालना क^ход'-
кар निकāл'нā п (вырывать)

раскāt м गरज गाराज ж ; —ы

гро́ма बादल की गरज *ж*, वज्र-घोष *м*

раска́тáть *сов см* раскáты-
вать

раскáтывать *несов* बेलना
бэл'нā *п* (*тесто*), बेलन से बराबर
करना बेलान सэ бар-ā-бар кар'нā *п*
(*напр катком*)

раскачáть(ся) *сов см* раска-
чивать(ся)

раскáчивать *несов* हिलाना *खि-*
लānā *п*, झुलाना *जखुलānā* *п*, —
качэ́ли झूला [पेग देकर] झुलाना *п*

раскáчиваться *несов* 1. हिलना
खिल'нā *нп*, झूलना *जखुल'नā* *нп*,
2. *перен* हिचकते हिचकते काम शुरू
करना *खичак'तэ* *खичак'तэ* *कām* *शुरू*
кар'нā *п*

раска́яние *с* पछतावा *пач'тā-*
вā *м*, पश्चात्ताप *пашчāт-тāп* *м*

раска́яться *сов см* раска́и-
ваться

раскíдывать *несов* 1. (*руки,*
ноги) फैलाना *п^хаэлānā* *п*, 2. (*напр*
сеть) फैलाना *п^хаэлānā* *п*, बिछाना
बिच'ānā *п*, 3.: — *палáтку* डेरा
(*хе́ма*) डालना *दэра̄* (*хэма̄*) *дāл'нā*
п, तबू तानना *тамбу* *тāн'нā* *п*,
4 *см* разб́расывать

раскíдываться *несов* 1. पसर-
ना *пасар'нā* *нп*, हाथ-पाँव फैलाकर
लेटना (*лет* *जाना*) *хāт^х-пāо* *п^хаэлā-*
кар *лэт'нā* (*лэт* *джānā*) *нп.*,
2. *перен* (распро́стрияться) फैल-
ना *п^хаэл'нā* *нп*, फैल जाना *п^хаэл*

джānā *нп*, बिछाना *बिच^х'нā* *нп*,
बिछ जाना *बिच^х* *джānā* *нп* (*напр*
о сети дорог)

раскíнуться *сов см* раскíды-
ваться

раскля́дывать *несов* 1. तरतीब
(*क्रम*) से लगाना *тар'тйб* (*крам*) *сэ*
лагānā *п* (*по порядку*), बिछाना
बिच'ānā *п* (*растилать*), 2 (*рас-*
пределять) बाँटना *бāт'нā* *п*, वि-
भक्त करना *виб^хакт'* *кар'нā* *п*

раскля́няться *сов* सिर झुकाकर
सलाम (प्रणाम) करना *сир* *дж^хукā-*
кар *салām* (*пранām*) *кар'нā* *п*
(*при встрече*), सिर झुकाकर रुखसती
सलाम करना *сир* *дж^хукāкар* *рух'-*
сатй *салām* *кар'нā* *п*, सिर झुकाकर
विदाई का प्रणाम करना *сир* *дж^хукā-*
кар *бидāй* *кā* *пранām* *кар'нā* *п*
(*при прощании*)

раскле́ивать *несов* 1. (*наклеи-*
вать) लगाना *лагānā* *п*, लगा देना
лагā *дэnā* *п*, चिपकाना *чип'кānā*
п, चसपाँ करना *час'пā* *кар'нā* *п*,
2. (*отклеивать*) खोलना *к^хол'нā* *п*.

раскле́ить *сов см* раскле́ивать
раско́л *и* (*расхождение*) फूट
п^хут *ж*

раско́лбть(ся) *сов см* раска-
лывать(ся)

раскопа́ть *сов см* раскапы-
вать.

раско́пки *нп* खुदाई *к^худāй* *ж*
раскраси́ть *сов см* раскраши-
вать

раскраснѣться *сов.* लाल (सुख) होना (हो जाना) लाल (सुख') खोना (खो द्जाना) *нп*, तमतमाना там'тамана *нп*

раскрашивать *несов* रँगना राг'на *п*, रग देना (भरना) раи'г'дэна (б'ар'на) *п*

раскрепостить *сов см* раскрепощать

раскрепощать *несов* आजाद (मुक्त) करना (कर देना) āzād (मुक्त') кар'на (кар дэна) *п*

раскрепощение *с* आजाद (मुक्त) करना (कर देना) āzād (मुक्त') кар'на (кар дэна) *м*, मुक्ति मुक्ति *ж* (действие от гл раскрепощать), आजाद (मुक्त) हो जाना āzād (मुक्त') хо джана *м*, मुक्ति मुक्ति *ж* (действие от гл раскрепощаться)

раскритиковать *сов* सख्त नुक्ताचीनी (समालोचना) करना साх'т'нук'та-чин'ни (самалоч'на) кар'на *п* (की кого-л, что-л)

раскричаться *сов* चिल्लाने (चीकने) लगना चिल्लाने (चिक्'ने) лаг'на *нп*, चिल्ला पडना चिल्ला пар'на *нп*

раскрошить *сов* चूर करना (कर देना) чур кар'на (кар дэна) *п*, टुकड़े टुकड़े करना (कर देना) тук'рэ-тук'рэ кар'на (кар дэна) *п* (के что-л)

раскрутить *сов см* раскручивать

раскручивать *несов* खोलना क'ол'на *п*

раскрывать *несов* 1. (открывать) खोलना क'ол'на *п*, खोल देना क'ол дэна *п*, ~ рот मुँह फैलाना *п* (напр при зевке), मुँह फाटना *п* (напр от удивления), 2. перен (тайну, заговор) खोलना क'ол'на *п*, खोल देना क'ол дэна *п*, परदा-फाश (भडाफोड) करना пар'да-фа'ш (б'андā-п'ор) кар'на *п* (разоблачать, का что-л)

раскрываться *несов* 1. खुलना क'ул'на *нп*, खुल जाना क'ул джана *нп*, 2. (о цветке) फूटना प'ут'на *нп*, खुलना क'ул'на *нп*, फूट (खुल) जाना प'ут (к'ул) джана *нп*

раскрыть(ся) *сов см* раскрывать(ся)

раскупать *несов* खरीदना харид'на *п*, खरीद लेना харид'лэна *п*

раскупить *сов см* раскупать

раскупоривать *несов* डट्टा हटाना दट्टा хатана *п*, काग खोलना का'г к'ол'на *п* (бутылку), खोलना к'ол'на *п* (напр ящик)

раскупорить *сов см* раскупоривать

раскусить *сов см* раскусывать

раскусывать *несов* 1. [दाँत से] काटना (काट लेना) [дā'г сэ] кат'на (кат'лэна) *п*, 2. перен समझना साмадж'на *п*, समझ लेना साмадж'лэна *п*, भाँप लेना б'ā'п лэна *п*

ра́совый *прил* नसली нас'ли,
नसल का насал kā, जातीय джāтивй'

распа́д *м* 1. टूटना тūt'нā *м*,
перен ढह जाना д^хах джāнā *и*,
गिरना гир'нā *м*, पतन патан *и*,
2. *хи и* क्षय кшай *ж*

распа́даться *несов* 1. टूटना
тūt'нā *нп*, ढह जाना д^хах джāнā
нп, गिरना гир'нā *нп*, 2. *перен*
(приходить в расстройство) पतन
(अव्यवस्थित) हो जाना патан (ави'-
वаст^хит) хо джāнā *нп*, 3. *хим*
क्षय हो जाना кшай хо джāнā *нп*

распако́вать *сов см* распако-
вывать

распако́вывать *несов* खोलना
к^хол'нā *п*, खोल देना к^хол дэнā *п*

распа́рывать *несов* चीरना
чйр'нā *п*, उघेड़ना уд^хэр'нā *п*

распа́сться *сов см* распа́даться
ся

распахáть *сов см* распахи-
вать I

распах́ивать I *несов* (вспахи-
вать) जोतना джог'нā *п*

распах́ивать II *несов* (рас-
крывать) खोलना к^хол'нā *п*, खोल
देना к^хол дэнā *п*

распахну́ть *сов см* распа́хи-
вать II

распáять *сов* जोड़ (टॉका) हटा-
ना (हटा देना) джор (тāкā) хатāнā
(хатā дэнā) *п*

распáяться *сов* जोड़ (टॉका)
खुलना джор (तāкā) к^хул'нā *нп*

распева́ть *несов* गाना gānā *п*,
распеча́тать *сов см* распеча-
тывагь

распеча́тывать *несов* खोलना
к^хол'нā *п*, खोल देना к^хол дэнā *п*
(вскрывать), मोहर हटाके खोलना
мо^хар хатāкэ к^хол'нā *п* (*сняв*
печать)

распи́ливать *несов*, चीरना
чйр'нā *п*, आरी चलाना (चला देना)
āрй чалāнā (чалā дэнā) *п* (*पर*
что-л)

распи́лить *сов см* распили-
вать

расписа́ние *с* टाइम-टेबुल tā-
им-тэбул *м*, समय-पत्रक самāй-
патрак *м*

расписа́ться *сов см* расписы-
ваться

распи́ск||а *ж* रसीद расйд *ж*,
дава́ть ~у रसीद देना (लिखना) *п*

расписно́й *прил* रंगा हुआ rā-
gā хуā, रंगीन рангйн, चित्रित чи-
трित

распи́сываться *несов* 1. दस्त-
खत (हस्ताक्षर) करना даст'-хат
(खастāкшар) кар'нā *п*, 2. (*реги-*
стрировать брак) रिज्ग शादी (वि-
वाह) की रजिस्टरी करना шāдй (वि-
वाह) кй раджист'рй кар'нā *п*

распла́вить(ся) *сов см* рас-
плавля́ть(ся)

расплавля́ть *несов* पिघलाना
пиг^хлāнā *п*, घुलाना г^хулāнā *п*,
गलाना галāнā *п*, द्रवीभूत करना

(कर देना) द्राव्य-ब^खूत кар'нā (кар дэнā) *n*

расплавля́ться *несов* पिघलना
 пиг^хал'нā *нп*, गलना गал'нā *нп*,
 पिघल (गल) जाना пиг^хал (гал)
 джāнā *нп*, द्रवीभूत हो जाना द्रा-
 व्य-ब^खूत हो джāнā *нп*

распла́каться *сов* रो पडना *ро*
 пар'нā *нп*, फूट फूटकर रोने लगना
 п^хूत п^хूत'кар ронэ паг'нā *нп*

распласта́ть *сов* फैलाना प^хаэ-
 лāнā *n*

распласта́ться *сов* फैलना
 п^хаэл'нā *нп*, फैल जाना प^хаэл
 джāнā *нп*, हाथ-पाँव फैलाकर लेटना
 (लेट जाना) хāt^х-пāо п^хаэлāкар
 лэт'нā (лэт джāнā) *нп*, पसरना
 пасар'нā *нп*

распла́та *ж* 1. अदायगी अदाय'-
 गी *ж*, शोध शोध^х *м*; 2. *перен*
 सजा सазā *ж*, दंड दанд' *н* (нака-
 зание), बदला бад'лā *м*, प्रतिक्रिया
 пратикрийā *ж* (месть)

расплати́ться *сов см* распла-
 чиваться

распла́чиваться *несов* 1. दाम
 (मूल्य) चुकाना (चुका देना) дām (мू-
 ल्य') чукāнā (чукā дэнā) *n* (का *за*
 что-л), कर्ज चुकाना (उतारना, अदा
 करना) карз' чукāнā (утār'нā, адā
 кар'нā) *n*. (уплачивать долг, का
 за что-л), 2. *перен* सजा पाना
 сазā пāнā *n*; बदला लेना (चुकाना)
 бад'лā лэнā (чукāнā) *n* (मститъ,
 का *за что-л*)

расплеска́ть(ся) *сов см* рас-
 плескивать(ся)

расплёскивать *несов* छलकाना
 ч^хал'кāнā *n*, ढलकाना д^хал'кāнā *n*,
 लुढ़काना лур^х'кāнā *n*

расплёскиваться *несов* छल-
 कना च^халак'нā *нп*, ढलकना д^ха-
 лак'нā *нп*

расплести́(сь) *сов см* распле-
 тать(ся)

расплетáть *несов* बल (बट)
 खोलना бал (бат) к^хол'нā *n*, उधेड-
 ना уд^хэр'нā *n*, बटियाँ खोलना бат-
 тийā к^хол'нā *n* (कोсу)

расплетáться *несов* बल खुलना
 бал к^хул'нā *нп* (के *о чём-л*),
 उधडना уд^хар'нā *нп*, बटियाँ खुलना
 баттийā к^хул'нā *нп* (*о косо*)

расплоди́ть *сов* नसल बढाना
 насал бар^хāнā *n* (की *кого-л*),
 वश बढाना вāш бар^хāнā *n* (का *ко-*
го-л), पैदा करना паэдā кар'нā *n*

расплоди́ться *сов* नसल बढना
 (बढ जाना) насал бар^х'нā (бар^х
 лжāнā) *нп* (की *о ком-л*), वश
 बढना (बढ जाना) вāш бар^х'нā
 (бар^х джāнā) *нп* (का *о ком-л*),
 पैदा हो जाना паэдā хо джāнā *нп*

расплывáться *несов* फैलना
 п^хаэл'нā *нп*, फैल जाना प^хаэл
 джāнā *нп*

расплывчатый *прил* धुंधला
 д^хūd^х'лā, गोल-मटोल гол-матол
 (недостаточно определенно выра-
 женный)

расплы́ться *сов см* расплы-
ва́ться

расплю́щивать *несов* चिपटाना
चिप'ताना *n*, कूटकर चिपटा करना
कूट'कार चिप'ता कार'ना *n*

распознава́ть *несов* पहचानना
पाख'चान'ना *n*, पहचान लेना पाख'चान
लэना *n*, विवेक करना विवेक कार'-
ना *n*

распозна́ть *сов см* распозна-
вать

располагá||ать I *несов* 1. (обла-
дать) रखना राक'на *n*; я не —áo
вре́менем मुझे फुरसत (अवकाश)
नहीं है; 2. (намереваться) चाहना
चाख'ना *n*, इरादा (इच्छा) करना
िरादā (ичч'ā) कार'ना *n*, ♦ —áнте
мною मैं आप की खिदमत (सेवा)
में हाजिर (उपस्थित) हूँ

располага́||ть II *несов* 1. (раз-
мещать) लगाना लागाना *n*, लगा
देना लाга दэना *n*, — в алфавит-
ном порядке वर्णमालाक्रम के अनुसार
व्यवस्था करना *n*, он расположил
свой войска́ उस ने अपनी फौज
(सेना) की तैनात की, дом был
располо́жен у реки́ घर नदी के
पास स्थित था; 2. (вызывать сим-
патию) — когó-л. к себе́ किसी
का प्रेमपात्र बनना (बन जाना) किसी
का प्रेम-पात्र' бан'ना (бан джāна)
nn, — в свою́ пользу अपने अनुकूल
बनाना अप'नэ анукул банāна *n*, он
расположил их в свою́ пользу उस
ने उन को अपना पक्षपाती बना

लिया उस नэ उन को अप'ना पक्ष'-
-पात्रі банā लीā, 3. (настраи-
вать) अनुकूल होना анукул хона
nn (के क чему-л), — к размыш-
лению ध्यानावस्था के अनुकूल होना
nn, обстановка —ет к работе ва-
таवरण काम करने के अनुकूल है

располага́ться *несов* पूरी सुवि-
धा के साथ रहना पूरि सुविद'ā कэ
सात' राख'ना *nn* (устраиваться),
он расположился на дивāне उस
ने आराम के साथ सोफे पर आसन
जमा लिया, он расположился пи-
сать वह लिखने पर तुल गया, он
решил здесь расположиться उस
ने यहाँ ठहरने का फैसला किया (вре-
менно), उस ने यहाँ जम जाने का
फैसला किया (на продолжительное
время), — лагерьм छावनी (पड़ाव)
डालना *n*, гóрод расположился у
реки́ शहर नदी के पास स्थित है

располза́ться *несов* 1. (о на-
секомых и т *n*) [इधर-उधर] रेगना
[ид'ар-уд'ар] रēग'ना *nn*, 2. (о
материи) छलनी हो जाना च'ाल'ना
खो джāना *nn*

расползти́сь *сов см* распол-
за́ться

располнётъ *несов* मोटा-ताजा
बनना मोता-ताजा бан'ना *nn*, मुटाई
लग जाना मुताय लाग दजāना *nn*.
(को о ком-л)

расположéни||е *с* 1. (разме-
щение) व्यवस्था वйаवास्त'ā *ж*, 2.
(местоположение) जगह दजाгаख

जस , स्थिति स्^खिगि जस , воен मोरचा
 мор'чā म , स्थिति स्^खिति जस , —
 участка जमीन के टुकड़े की जगह
 (स्थिति) जस , — са́да वाग की
 व्यवस्था जस , — на ме́стности воен
 स्थित होना म (का чего-л) , 3.: —
 слов грам शब्दक्रम शाब्द'-काम म ,
 4. (симпатия) भुकाव द्ज^खуकाо म ,
 пользоваться च्यीम-ल. —ем किसी
 का प्रेमपात्र होना नп , заслужить
 чье-ल. — किसी को अपने अनुकूल
 बनाना न , иска́ть чьего-л. —я
 किसी का प्रेमपात्र बनने की कोशिश
 करना न , сниска́ть чье-ल. — किसी
 का प्रेमपात्र बनना नп , 5. (наклон-
 ность) भुकाव द्ज^खуकाо म , प्रवृत्ति
 प्रवृत्ति जस , — क бо́лезни बीमार
 होने की शारीरिक प्रवृत्ति जस , — क
 полно́те मोटापे की तरफ भुकाव म ,
 मोटापे की प्रवृत्ति जस , 6. (настрое-
 ние) मिजाज मिजाдж म , स्वभाव
 स्वाब्^खाо म , — ду́ха मिजाज म ,
 स्वभाव म , быть в хоро́шем —и
 ду́ха प्रसन्नचित्त रहना नп , быть в
 плохóм —и ду́ха उखड़ी तबीअत का
 होना नп , у него́ нет —я де́лать
 что-л. उस को करने की तबीअत
 नहीं , у него́ нет —я ехать тудá
 वहाँ जाने की उस को तबीअत नहीं

расположи́ть сов см распола-
 га́ть II

расположи́ться сов см рас-
 полага́ться ,

распорóть сов см распáры-
 вать

распоряди́тель м इतिजाम
 (प्रवध) करनेवाला इतिजाम (प्रा-
 बान्द^ख) कार'नэ-वाँला म , प्रवधक प्रा-
 बान्द^खाक म , निर्देशक निरदेशाक म
 распоряди́тельность जस वदो-
 वस्त (प्रवध) करने की क्षमता बान्द-
 -о-बास्त' (प्राबान्द^ख) कार'नэ क्य
 क्शाम'ता जस , प्रवधकौशल प्रा-
 बान्द^ख-काशाल म , व्यवहार-कुशलता
 व्वाव'खार-कुशल'ता जस

распоряди́тельный прил इति-
 जाम (वदोवस्त, प्रवध) करने के
 लायक (योग्य) इतिजाम (बान्द-
 -о-बास्त', प्राबान्द^ख) कार'नэ कэ लाँ-
 -ाक (योगि'), प्रवधकारी प्राबान्द^ख-
 -काँरि, व्यवहारकुशल व्वाव'खार-कु-
 शाल

распоряди́ться сов см распо-
 ряжа́ться

распоря́д||ок м नियम नियाम
 म , пра́вила вну́треннего —का
 अदरुनी नियम और कायदा म , —
 дня दिन का कार्यक्रम म , दिन की
 कार्यप्रणाली जस

распоряжа́ться несов 1. (при-
 казывать) हुक्म (आज्ञा) देना खुकм'
 (आग्या) दना न , 2. (организовы-
 вать) इतिजाम (प्रवध) करना इति-
 जाम (प्राबान्द^ख) कार'ना न (का
 чем-ल)

распоряже́ни||е с हुक्म хукм'
 म , आज्ञा आग्या जस , आदेश आदेश म ,
 हुक्मनामा खुकम'-नामा म , आदेशपत्र
 आदेश-पात्र' म (письменное), отда-
 вать — हुक्म (आज्ञा) देना न , до

осóбого —я अगले हुक्म तक, अगली आज्ञा तक, ◇ предоставлять в чье-л. — किसी की खिदमत (सेवा) में पेश (उपस्थित) करना *n*

распра́ва *жс* अत्याचार अतिय़ाच़ार *м*, बलात्कार बालात्का़र *м*, крова́вая — खूनरेजी *жс*

распра́вить(ся) *сов см* расправля́ть(ся)

расправля́ть *несов* 1. सीधा करना сьд^ха кар'на *n*, चिकना करना чик'на кар'на *n* (делать гладким), 2. (крылья) फैलाना п^хаэла́на *n*

расправля́ться *несов* 1. (выпрямляться) सीधा होना (हो जाना) сьд^ха хона́ (хо джа́на) *нп*, 2. (учинять расправу) [एक वार में] खतम करना (कर देना) [э́х ва́р мэ́] хатам кар'на́ (кар дэ́на) *n*

распределе́ние *с* बाँटवारा ба́т'ва́ра *м*, तकसीм так'сім *жс*, витरण витара́н *м*

распреде́лить *сов см* распреде́лять

распреде́лять *несов* बाँटना बाँत'на́ *n*, बाँट देना बाँट дэ́на́ *n*, तकसीम करना (कर देना) так'сім кар'на́ (кар дэ́на) *n* (की कого-л, что-л) विभाजित करना विб^хा-джит кар'на́ *n*, श्रेणीबद्ध करना (कर देना) шрэ́ни-бадд^х кар'на́ (кар дэ́на) *n* (классифицировать)

распродава́ть *несов* बेचना бэч'на́ *n*, बेच डालना бэч да́л'на́ *n*, форох्त (बिक्री) करना फारोх्त'

(बिक्री) кар'на́ *n*, नीलाम करना (कर देना) нйла́м кар'на́ (кар дэ́на) *n* (*с аукциона*)

распрода́жа *жс* फорох्त फारोх्त' *жс*, बिक्री बिक्री *жс*, नीलाम нйла́м *м* (*аукцион*), — това́ров पिछले असवाब की फорох्त (बिक्री) *жс*

распрода́ть *сов см* распродава́ть

распростёрт||ый *прич*, прил फैला हुआ प^хаэла́ хуа́, *с* —ыми крыльями पख फैलाकर, ◇ *с* —ыми объ́ятиями वाहे फैलाकर, दिल खोलकर

распрості́ться *сов* खसत (विदा) होना (हो जाना) рух'сат (बिदा́) хона́ (хо джа́на) *нп*, खसत (विदाई) लेना рух'сат (बिदा́) лэ́на́ *n*

распростра́нени||е *с* फैलाव प^хаэла́о *м*, प्रचार प्राचा́р *м*, प्रसार प्रासा́र *н*, о́бщество по —ю политіческих и нау́чных зна́ний राजनैतिक और वैज्ञानिक जानकारी को फैलानेवाली सस्था *жс*

распростра́ненный 1. *прич* от распространіть, 2. *прил* दूर तक फैला हुआ दूर так प^хаэла́ хуа́, रायज ра́надж, प्रचलित प्राचातित, प्रचारित प्राचा́रित (*широко упо* *требительный*)

распростра́нить(ся) *сов см* распростра́нять(ся)

распростра́нять *несов* 1. फैलाना प^хаэла́ना́ *n*, फैला देना प^хаэла́

дэнā *n*, प्रसारित करना (कर देना) प्रसारित кар'нā (кар дэнā) *n*; प्रचारित करना प्रचारित кар'нā *n* (пропагандировать), उड़ाना урāнā *n*, उडा देना урā дэнā *n* (напр слухи), 2. (напр брошюры, листовки) वाँटना बāт'нā *n*, वाँट देना बāт дэнā *n*, तकसीम करना так'сйम кар'нā *n* (की что-л), विभाजित करना विб^хādжит кар'нā *n*

распространяться *несов* 1. फैलना प^хаэл'нā *нп.*, फैल जाना प^хаэл джāнā *нп*, प्रसारित हो जाना प्रसारित хо джāнā *нп*, उड़ना उр'нā *нп*, उड़ जाना उр джāнā *нп*, मशहूर (प्रसिद्ध) होना (हो जाना) маш'хур (प्रसिद्ध^х) хонā (хо джāнā) *нп* (о слухах, известиях), 2. (еходить в подробности) разг तफसील करना таф'сйल кар'нā *n*, तफसील में जाना гаф'сйल мē джāнā *нп*, सविस्तार वर्णन करना (कर देना) са-вистār варнан кар'нā (кар дэнā) *n*

распрошāться *сов см* распростиāсь

распрягāть *несов* खोलना к^хол'нā *n*, खोल देना к^хол дэнā *n*

распряч^ь *сов см* распрягāть распускāть *несов* 1. (напр собрание, правительство) तोड़ना тор'нā *n*, तोड़ देना тор дэнā *n*, बरखास्त (विसर्जित) करना бар-хāст' (विसर्जित) кар'нā *n*; — на कानि-कुल दूढ़ी देना *n*, 2. перен (ба-

ловать) लाड-प्यार से बिगाडना (बिगाड देना) лār-пйār сэ бигār'нā (бигār дэнā) *n*, सिर पर चढाना сир пар чар^хāнā *n*, 3. (расправлять, развёртывать) खोलना к^хол'нā *n*, खोल देना (डालना) к^хол дэнā (дāl'нā) *n*, — चुलोक मोजा खोल डालना *n*, — बोलस बाल बिखेडना *n*, 4. (растворять) घोलना г^хол'нā *n*, गलाना галāнā *n*, गला देना галā дэнā *n*, पिघलाना пиг^хлāнā *n* (растопливать), 5. (слух, молву) उड़ाना урāнā *n*, फैलाना प^хаэлāнā *n*, उडा (फैला) देना урā (п^хаэлā) дэнā *n*

распускāться *несов* 1. (о цветах) फूटना प^хут'нā *нп*, खुलना к^хул'нā *нп*, फूट (खुल) जाना प^хут (к^хул) джāнā *нп*, 2. (растворяться) घुलना г^хул'нā *нп.*, गलना гал'нā *нп*, घुल (गल) जाना г^хул (гал) джāнā *нп*, पिघलना пиг^хал'нā *нп* (растопливаться), 3. перен (становиться избалованным) बिगड़ना бигар'нā *нп*, बिगड जाना бигар джāнā *нп*, खराब (उच्छृंखल) हो जाना харāб (учч^хринк^хал) хō джāнā *нп*

распустītь(ся) *сов см* распускать(ся)

распūtать *сов. см* распутывать.

распūtица ж रास्तो की खराबी रास्तō кя харāбй ж. (непроходимость), कीचड़ क्यार ж, रास्तो पर

कीचड होना *расто* пар кйчар *хона*
м (*грязь, слякоть*)

распутьник м *ऐयाश* *अयैाश* м,
जिनाकार *जिना-कार* м, *अष्टाचारी*
ब्रष्टाचारी м

распутничать *несов* *ऐयाशी*
(*अष्टाचार*) करना *अयैाशी* (*ब्रष्टा-*
चारी) *कार'ना* п

распутный *прил* *ऐयाश* *अयैाश*,
अष्टाचरण *ब्रष्टाचारण*

распутывать *несов* *खोलना*
क'ол'ना п, *खोल* देना *क'ол* *देना*
п, *सुलझाना* *सुल'दज'ाना* п

распутье с *चौराहा* *चाо-राहा* м,
चौरस्ता *चाо-रास्ता* м, *चौमुहानी* *चाо-*
मुखानी ж, *तिमुहानी* *ति-मुखानी* ж
(*трёх* *дорог*)

распухать *несов* *फूलना* *प'ул'-*
ना *नп*, *फूल* जाना *प'ул* *दज'ाना* *नп*,
सूजना *सूज'ना* *नп*

распухнуть *сов см* *распу-*
хать

распухший *прич*, *прил* *फूला*
(*सूजा*) हुआ *प'ुला* (*सूजा*) *खुा*

распущенный 1. *прич* *от* *рас-*
пустить, 2. *прил* (*развратный*,
распутный) *ऐयाश* *अयैाश*, *अष्टा-*
चरण *ब्रष्टाचारण*, 3. *прил* (*свое-*
вольный) *जिही* *जिद्दी*, *हठी* *खат'и*,
स्वच्छद *स्वाच'анд'*

распыление с *छिडकाव* *च'ир'-*
काо м (*разбрызгивание*), *बँटवारा*
ба'т'ва'ра м (*расчленение*), — *сил*
शक्ति का *बारहबोट* (*अपव्यय*) *कर-*
ना м

распылить(ся) *сов см* *распы-*
чать(ся)

распылять *несов* *прял*, *пе-*
рен *छिटकाना* *च'ित'काना* п, — *सि-*
ल *शक्तियो* को *छिटफूट* करना п
распыляться *несов* *छिटकना*
च'िताक'ना *नп*

рассаd||а *ж* [*नये*] *पौधे* [*नाये*]
पाод'э м *मн*, *अकुर* *अकुर* м
मн, *कापु'स्तная* — *गोभी* के *पौधे*
म *मн*, *साज'ать* —у *पौधे* लगाना п
рассаdить *сов см* *рассаdжи-*
вать

рассаdник м 1. с -*र* *पौधाघर*
पाод'а-г'ар м, *नर्सरी* *नारс'री* ж,
पौधा-केद्र *पाод'а-केन्द्र'* м, 2. *пе-*
рен *घर* *г'ар* м., — *बोले'зней*
रोगो का *घर* м

рассаdживать *несов* 1. (*усажи-*
вать по *местам*) [*अपनी* *अपनी*
जगह *पर*] *बैठाना* (*बैठा* *देना*) [*अप'-*
नी-अप'नी *दजाга'х* *पर*] *баэ'т'ाना*
(*баэ'т'а* *देना*) п, 2. (*растения*)
लगाना *лаг'ана* п, *роп'ना* *роп'ना* п

рассаdживаться *несов* 1 (*по*
местам) [*अपनी* *अपनी* *जगह* *पर*]
बैठना (*बैठ* *जाना*) [*अप'नी-अप'नी*
दजाга'х *पर*] *баэ'т'на* (*баэ'т' дж'а-*
ना) *नп*, 2. (*разваливаться*) *हाथ-*
पौव *फैलाकर* *बैठना* *ख'ा'त'-पाо* *प'аэ-*
ला'кар *баэ'т'на* *नп*

рассаdсыв||аться *несов* *нед*
मित'ना *मित'на* *नп*, *मित* *जाना* *मित*
दज'ाना *नп*, *опухоль* —*а*ет^{ся} *सूजन*
मित *रही* है

рассвѣт *м* सवेरा सавэра *м* ,
तडका тар'ка *м* , भोर б^хор *м* , उषा
ушā *ж* , на -е तडके, सुवह सवेरे,
भोर को, उपाकाल मे.

рассветá||ть *несов* पौ फटना
पाо п^ат'нā *нп* , दिन चढना दिन
चार^а'нā *нп* , -ет पौ फट रही है,
दिन चढ रहा है

рассвирепѣть *сов* गुस्से मे आना
गुस्से मē ānā *нп* , क्रोधी हो जाना
क्रोध^а'й *хо* джānā *нп*

расседлāть *сов* जीन उतारना
(उतार देना) зйн утār'нā (утār дэ-
нā) *п*

рассѣивать *несов* 1. (разго-
нять) अलग-थलग (इधर-उधर, ति-
तर-बितर) करना (कर देना) алаг-
-т^аалаг (ид^хар-уд^хар, титар-би-
тар) кар'нā (кар дэнā) *п* , भगाना
б^агānā *п* , भगा देना б^агā дэнā
п , 2. (распространять) फैलाना
п^аэлānā *п* , फैला देना п^аэл-
лā дэнā *п* , 3. (устранять) मि-
टाना मितānā *п* , मिटा देना митā
дэнā *п* , दूर करना (कर देना) дूर
кар'нā (кар дэнā) *п* (को что-л)

рассѣиваться *несов* 1. (разбе-
гаться) तितर-वितर हो जाना ति-
тар-битар *хо* джānā *нп* , 2. (исче-
зать) दूर हो जाना дूर *хо* джānā
нп , मिटना मित'нā *нп* , 3. (распро-
страняться) फैलना प^аэл'нā *нп* ,
फैल जाना п^аэл джānā *нп* , 4. пе-
рен (о тучах, тумане) छंटना
ч^ат'нā *нп* , खुलना к^хул'нā *нп* ,

खुल जाना к^хул джānā *нп* , 5. пе-
рен (развлекаться) [अपना] जी
(दिल) बहलाना [ап'нā] джи (дил)
бах'лānā *п*

рассекāть *несов* काटना कāt'нā
п , काट देना कāt дэнā *п*

расселѣние *с* 1. (действие от
гл расселять) बसाना басānā *м* ,
ठहराना т^хах'рānā *и* (временное),
पुनर्वासन पुनारवāsан *м* (напр
беженцев, переселенцев), 2. (дей-
ствие и состояние от гл рассе-
лĳаться) बसना бас'нā *м* , ठहरना
т^хахар'нā *м* (временное)

рассѣлина *ж* दरार дарār *ж* ,
शिगाफ шигāф *м* , छिद्र ч^хидр' *м*
расселĳть(ся) *сов см* рассе-
лĳать(ся).

расселять *несов* बसाना басānā
п , बसा देना басā дэнā *п* , ठहराना
т^хах'рānā *п* , ठहरा देना т^хах'рā
дэнā *п* (временно), पुनर्वासन करना
पुनारवāsан кар'нā *п* (напр бе-
женцев, переселенцев, का को-л).

расселяться *несов* बसना бас'-
нā *нп* , बस जाना бас джānā *нп* ;
ठहरना त^хахар'нā *нп* , ठहर जाना
त^хахар джānā *нп* (временно)

рассердĳть *сов* गुस्से मे लाना
गुस्से мē лānā *п* , चिढ़ाना чир^хānā
п , खिजलाना к^хидж'лānā *п* , रुष्ट
करना рушт' кар'нā *п*

рассердĳться *сов* गुस्से मे आना
गुस्से मē ānā *нп* , चिढ़ना чир^х'нā
нп , खीजना к^хидж'нā *нп* , गुस्सा

(क्रोध) करना руссā (क्रोध^х) кар'нā
n (पर на кого-л, на что-л)

рассеяться сов см рассаживаться

рассечь сов см рассекать

рассеянность ж अन्यमनस्कता
анй'-манаск'тā ж

рассеянный 1. прич от рас-
сёять, 2. прил (разбросанный) ति-
तर-वितर титар-битар, छिन्न-भिन्न
ч^хинн'-б^хинн', 3. прил (невнима-
тельный) अन्यमनस्क анй'-манаск',
शून्यचित्त शुनй'-читт'

рассеять(ся) сов см рассёи-
вать(ся)

рассказ м वयान байāн м,
वर्णन варнан м (описание, изло-
жение), कहानी काхāни ж (ли-
тературное произведение), сбóрник
—ов कहानियो का संग्रह м, कहा-
नी-संग्रह м

рассказать сов см рассказы-
вать

рассказчик м वयान करनेवाला
байāн кар'нэ-вāлā м

рассказывать несов वयान कर-
ना байāн кар'нā n, कह सुनाना
ках сунāнā n

расслабить сов см расслаб-
лять

расслаблять несов ढीला करना
д^хицā кар'нā n, कमजोर (बलहीन)
करना (बनाना) кам-зор (बल-हीन)
кар'нā (банāнā) n

расслаивать несов 1. परत पर

परत अलग करना парат пар парат
алаг кар'нā n, स्तर पर स्तर पृथक्
करना стар пар стар прит^хак кар'-
нā n, 2. перен विभक्त करना (कर
देना) виб^хакт' кар'нā (кар дэнā) n
расслаиваться несов 1. परत
पर परत अलग हो जाना парат пар
парат алаг хо джāнā nп, स्तर पर
स्तर पृथक् हो जाना стар пар стар
прит^хак хо джāнā nп, 2. перен
विभक्त हो जाना виб^хакт' хо джā-
нā nп.

расследование с जाँच[-पड़-
ताल] джāч[-пар'тāл] ж, तहकीकात
тах'кйкāt ж mn, अनुसंधान анусан-
д^хāн м

расследовать сов и несов
जाँचना джāч'нā n, जाँच (जाँच-पड़-
ताल, तहकीकात, अनुसंधान) करना
джāч (джāч-пар'тāл, тах'кйкāt,
анусанд^хāн) кар'нā n

расслоение с 1. геол तहो
(परतो) का अलगाव тахō (пар'тō)
кā ал'гāо м, स्तर-विन्यास стар-
-винйās м, 2. перен विभाजन
виб^хāджан м

расслоить(ся) сов см рассла-
ивать(ся)

расслыша||ть сов सुन पाना сун
лāнā n; я не —л, что он сказа́л
жо उस не कहा मै не नहीं सुन पाया

рассматривать несов 1. (раз-
глядывать) देखना дэк^х'нā n, देख
लेना дэк^х лэнā n, 2. (обозревать)
[अच्छी तरह, गौर से, ध्यान से] देखन

[ачч^хй тарах, гаор сэ, д^хй^{ан} сэ] дэк^х'нā *n*; 3. (напр заявление)

गौर करना гаор кар'нā *n* (पर что-л), [सोच-] विचार करना [सоч-]

विचार кар'нā *n* (पर что-л), 4. (считать) मानना mān'nā *n*,

समझना самадж^х'нā *n*

рассмешить *сов* हँसाना хāsānā *n*, हँसा देना хāsā дэнā *n*

рассмейяться *сов* हँसना хās'nā *nn*, हँस पडना хās пар'нā *nn*

рассмотрение *с* गौर करना гаор кар'нā *m*, [सोच-] विचार [соч-] विचार *m*, *юр* सुनाई सुнай *ж*, представлять план на — मनसूवा (योजना) गौर (विचार) करने के लिये पेश (उपस्थित) करना *n*

рассмотреть *сов см* рассматривать

рассовать *сов см* рассовывать

рассол *m* नमकीन पानी нам'кийн पानी *m*

рассортировать *сов см* рассортировывать

рассортировывать *несов* किस्मो मे तकसीम करना (कर देना) किस्मो मे так'сим кар'нā (кар дэнā) *n*

рассосаться *сов см* рассасываться

рассохнуться *сов см* рассыхаться

расспрашивать *несов* पूछना पूच^х'нā *n*, पूछ-ताछ करना पूच^х-

-तāч^х кар'нā *n*, सवाल (प्रश्न) करना सавāl (प्राश्न') кар'нā *n*

расспросить *сов см* расспрашивать

расспрёсы *ин* पूछ-ताछ पूच^х-तāч^х *ж*

рассрочить *сов* (распределить выплату по срокам) किश्तो पर रुपया देना किштो пар рупайā дэнā *n*, किश्त (अशाश) करना किшт' (āшāш) кар'нā *n*, — платеж किश्तो मे अदायगी करना *n*, — рабóту на недéлю हफते के दौरान मे काम पूरा करना *n*, — погашение дóлга किश्तो मे कर्ज चुकाने की अनुमति देना *n*

рассрочк||а *ж* किश्त किшт' *ж*; в —у किश्त (किश्तो) पर, अशाशत

расставаться *несов* जुदा (अलग) होना (हो जाना) джудā (अलग) хонā (हो джāнā) *nn*, रुखसत (विदा) होना (हो जाना) рух'сат (बिदā) хонā (हो джāнā) *nn*

расста́вить *сов см* расставля́ть

расставля́ть *несов* 1. (по местам, по порядку) लगाना лагānā *n*, रखना рах^х'нā *n*, लगा (रख) देना лагā (рах^х) дэнā *n*, ठीक से रखना т^хйк сэ рах^х'нā *n*, सजाकर (सजावट के साथ) रखना саджāкар (साджāवट कэ сāt^х) рах^х'нā *n*. (वे-ष्ति, мебель), — в ряд кतार (पक्ति) मे खडा करना *n*, — по порядку तर-तीव (क्रम) से लगाना (रखना) *n*, — сéти जाल फैलाना (बिछाना) *n*,

перен धोखा खडा करना *n*, फदा डालना (लगाना) *n* 2. (раздвигать) चौड़ा करना चाорā кар'нā *n*, चौड़ा करके रखना चाорā кар'кэ рак'нā *n* (оставлять раздвинутым)

расстанóвк||а *ж* 1. (действие от гла расставлять) लगाना лагāнā *м*, रखना рак'нā *м*, ठीक से रखना त'ह'क सэ рак'нā *म*, 2. (порядок, последовательность) तरतीब тар'-तिб *ж*, क्रम क्राम *म*, ◇ говорить с -ой आहिस्ता आहिस्ता बोलना *нп*, धीरे धीरे बोलना *नп*

расстáться *сов см* расставаться

расстёгивать *несов* खोलना क'ол'нā *п*, — п'уговищу बटन खोलना *п*, — пальто कोट के बटन खोलना *п*

расстёгиваться *несов* खुलना क'ул'нā *नп*, खुल जाना क'ул джāнā *नп* (о пуговице, одежде), बटन खुल जाना батан, क'ул джāнā *नп* (के о рубашке, пальто и т *п*)

расстегну||ть(ся) *сов см* расстегивать(ся), рубāшка -лась कमीज के बटन खुल गये камйз कэ батан क'ул गायэ, कमीज खुल गयी камйз क'ул गायि, он -лся उस ने अपना कोट खोला उस ने ап'нā кот क'олā

расстилáть *несов* बिछाना बिच'āнā *п*, बिछा देना बिच'ā дēнā *п*, फैलाना प'аэлāнā *п*

расстилáться *несов* बिछना

बिच'ā'нā *नп*, फैलना प'аэл'नā *नп*, खुला दिखाई देना क'улā दिख'āй дэ-рā *नп* (быть видимым на большом пространстве)

расстояни||е *с*. दूरी दूरि *ж*, फासला फāस'लā *म*, दूर दूर *ж*, अतर अंतर *म*, на б'л'зком -и थोड़ी (छोटी) दूरी मे, थोड़ी दूर पर, на далеком -и बहुत दूर, на н'е'котором -и कुछ दूरी पर, на н'е'котором -и от него उस के समीप ही कुछ अतर से.

расстраивать *несов* 1. (приводить в беспорядок) गडबड (गोल-माल, अव्यवस्था) करना गर-бар (गोल-माल, अव्यवस्था) करना गर'бар *п* (मैं च'तो-ल), — ряды सफो को तोड़ना (बेतर्तीब करना) *п*, 2. (причинять вред) खराब करना харāб кар'нā *п*, — жел'удок बदहजमी पैदा करना *п*; 3. (музыкальный инструмент) बेसुरा करना бэ-сурā кар'нā *п*, 4. (планы и т *п*) बिगाडना बिगār'нā *п*, बिगाड देना बि-гār дēнā *п*, नाकाम बनाना नā-कām банāнā *п*, — зāговор कुचक्र तोड़ना *п*, 5. (кого-л) घवराना г'аб'рāнā *п*, घवरा देना (लेना) г'аб'рā дēнā (лēнā) *п*, परेशान करना парэшāн кар'нā *п*

расстраиваться *несов* 1. (о планах) बिगडना बिгар'нā *नп*, बिगड जाना बिгар джāнā *नп*, ना-काम होना (हो जाना) नā-कām хонā (х'о джāнā) *नп*, 2. (о здоровье) खराब हो जाना харāб х'о джāнā *नп*;

3 (о человеке) घवराणा ग^४अब'राना
नन , घवरा जाना ग^४अब'रा दजाना
नन , परेशान हो जाना परेशान हो
दजाना नन , 4. मुअ वेसुरा वजना
बэ-सुरा бадж'на नन

расстрёл м गोली से मारना गोली
से मार'ना м ; приговорить к —у
मौत की सजा देना न

расстреливать несов गोली से
मारना (उडाना, मार देना, उडा देना)
гоली से मार'ना (ура'на, मार दэ'на,
ура дэ'на) н

расстрелять сов см расстрé-
ливать

расстро́енный 1. прич от рас-
строить, 2. прил (о человеке) परे-
शान परेशान, उदास उदास, अनमना
अन'माना, घवराया हुआ ग^४अब'रा'ना
हुआ, 3. прил (о музыкальном ин-
струменте) वेसुरा бэ-सुरा

расстро́ить(ся) сов см рас-
страивать(ся)

расстро́йство с 1. (беспорядок)
गडबड гар-бар ж , बेतरतीबी бэ-
тар'тиби ж , अव्यवस्था अव'васт'а
ж , 2 (беспокойство) घवराहट
ग^४अब'रा'हत ж , परेशानी परेशानि
ज , व्याकुलता वैयाकुल'ता ж , 3.
(планов) नाकामी ना-कामी ж , निष्फ-
लता निष्फ'ल'ता ж , 4. (заболева-
ние) बीमारी बीमारि ж , रोगरोग म ,
— желудка , पेट चलना म , सग्रहणी
ज , психическое — मानसिक रोग म ,
— речи वाणीदोष म

расступаться несов हटके जगह

(स्थान, रास्ता) देना хат'кэ джагах
(ст'ан, ра'ста) дэ'на н

расступиться сов см рассту-
паться

рассудительность ж समझदा-
री самадж'-дари ж , बुद्धिमत्ता
будд'и-матта ж

рассудительный при समझ-
दार самадж'-дар, विवेकी वивэ'ки,
बुद्धिमान बुद्ध'иман, विवेकपूर्ण वивेक-
पूर्ण' (напр о решении)

рассудить сов 1. (спорящих)
सालिसी फैसला (निर्णय) करना सॉलिसि
фаэс'ла (нирнай) кар'на н ; 2. (по-
думать) गौर करना гаор кар'на н ,
सोचना соч'на н , सोच-विचार करना
соч-вичар кар'на н

рассу́док м समझ самадж' ж ,
अकल अкл' ж , बुद्धि बुद्ध'и ж

рассу́дочный при बुद्धिवादी
будд'и-вади, विवेकी वивэ'ки

рассужда́ть несов गौर (सोच-
विचार, तर्क) करना гаор (соч-ви-
чар, тарк') кар'на н , वहस (वि-
वाद) करना ба'хас (вивад) кар'на
н , तर्क-वितर्क करना тарк'-वितарк'
кар'на न (обсуждать)

рассужде́ние с सोच-विचार
соч-вичар м , तर्क-वितर्क тарк'-ви-
тарк' м

рассчита́ть(ся) сов см рас-
считывать(ся)

рассчи́тывать несов 1. (под-
считывать) हिसाब लगाना (करना)
хисаб лаган'а (кар'на) н (का

что-л), गिनना गिन'нā *n*, 2. (уволь-
нять) वरखास्त (वरतरफ) करना
(कर देना) бар-хāст' (бар-тараф)
кар'нā (кар дēнā) *n*, 3. (наде-
яться) उम्मेद करना उम्मэд кар'нā
n (की ना को-ल, ना что-л), भरो-
सा रखना (करना) б^харосā ра^х-
нā (кар'нā) *n* (पर, का ना को-ल,
ना что-л)

рассчйтиваться *несов* 1. हि-
साब चुकाना (वेवाक कर लेना) хिसāб
чукāнā (бэ-бāк кар лēнā) *n*,
2. перен बदला चुकाना бад'лā чу-
кāнā *n*, वरावर होना бар-ā-бар
хонā *nn*; мы с ним рассчитāлись
हम वरावर हुए

рассылāть *несов* [हर जगह]
भेजना (भेज देना) [хар джагах]
б^хэдж'нā (б^хэдж дēнā) *n*

рассылка *ж* भेजना б^хэдж'нā *m*
рассыпāть *сов см* рассыпāть
рассыпāть *несов* बिखेरना बि-
к^хэр'нā *n*, छितराना ч^хит'рāнā *n*,
गिराना गिरāнā *n*, गिरा देना गिरā
дēнā *n* (просыпāть, ронять); डā-
लना дā'нā *n* (напр муку по ме-
шкам)

рассыпāться *сов см* рассу-
пāться

рассыпāться *несов* 1. बिखरना
бик^хар'нā *nn*, बिथरना бит^хар'нā
nn, 2. अलग-थलग (तितर-वितर)
हो जाना алаг-т^халаг (титар-битар)
хō джāнā *nn* (разбегаться), बिखर-
ना бик^хар'нā *nn* (напр о волосах),

3. (разваливаться) टुकड़े टुकड़े हो
जाना тук'рэ-тук'рэ хō джāнā *nn*,
टूटना тūt'нā *nn*, टूट जाना तूट
джāнā *nn*, ◇ ~ в похвалāх तारीफ
(प्रशंसा) के पुल वāधना *n*, तारीफ
(प्रशंसा) की वāछाड़ करना *n*

рассыпчатый *прил* (напр о
печенье) खस्ता хастā *неизм*, भुरभु-
रा б^хур'б^хурā, चुरमुरा чур'мурā
рассыхāться *несов* सूखकर फूट-
ना (फूट जाना) сук^х'кар п^хūt'нā
(п^хūt джāнā) *nn*

растāлкивать *несов* 1. ढकेलकर
अलग करना д^хакэл'кар алаг кар'нā
n (напр дерущихся), ढकेलकर रा-
स्ता बनाना д^хакэл'кар рāстā банā-
нā *n* (очищать проход), ~ толпū
भीड़ को चीरना (ठेलना)¹ *n*, ~ локтя-
ми कुहनियाना *n*; 2. (будить) हिला-
कर जगाना хилāкар джагāнā *n*

растаскāть *сов см* раста-
щйть

расташйть *сов* 1. (разворовать)
रिज्ग थोड़ा थोड़ा करके चुराना т^хорā-
-т^хорā кар'кэ чурāнā *n*, हथलपकी
करना хат^х-лап'кй кар'нā *n*, 2. (в
разные стороны) घसीटकर (खीच-
कर) अलग करना г^хасйт'кар (к^хйч'-
кар) алаг кар'нā *n*

растāять *сов* गलना гал'нā *nn*,
पिघलना пиг^хал'нā *nn*, गल (पि-
घल) जाना гал (пиг^хал) джāнā *nn*
раствōр *m* घुला г^холā *n*,
विलयन विलायन *m*

растворимость *ж* घुलने (गलने)

की योग्यता $g^xul'n\bar{e}$ (гал'нэ) कि
योग्यता $g^xul'n\bar{e}$ *ж*

растворимый *прил* गलाऊ गालाऊ, घुलने (गलने) के काबिल (योग्य)
 $g^xul'n\bar{e}$ (гал'нэ) क़े क़ाबिल (योग्य')

растворитель *м хим* घुला देनेवाला [द्रव्य] $g^xul\bar{a}$ द़ेऩे-व़ाल़ा [द्राव्य'] *м*

растворить I *сов см* раство-
рять I

растворить II *сов см* раство-
рять II

раствориться I *сов см* рас-
творяться I

раствориться II *сов см* рас-
творяться II

растворять I *несов* घुलाना $g^xul\bar{a}n\bar{a}$ *n*, गलाना $gal\bar{a}n\bar{a}$ *n*, घुला (गला) देना $g^xul\bar{a}$ (गाला) द़ेऩा *n*

растворять II *несов (раскры-
вать)* खोलना $k^xol'n\bar{a}$ *n*, खोल देना k^xol द़ेऩा *n*

растворяться I *несов* घुलना $g^xul'n\bar{a}$ *nn*, गलना $gal'n\bar{a}$ *nn*, घुल (गल) जाना g^xul (गाल) द़ज़ाऩा *nn*

растворяться II *несов (рас-
крываться)* खुलना $k^xul'n\bar{a}$ *nn*, खुल जाना k^xul द़ज़ाऩा *nn*

растекаться *несов* बहते-वहते फैलना (फैल जाना) बाख़'ते-बाख़'ते $p^x\bar{a}el'n\bar{a}$ ($p^x\bar{a}el$ द़ज़ाऩा) *nn*

растения *с* पौधा पाод'ха *м*, वनस्पति वानас-पाति *ж*, क़омнатные —я कमरो के पौधे *м* *mn*

растереть *сов см* растирать

растерзать *сов* 1. टुकड़े टुकड़े कर डालना $tuk'r\bar{e}$ - $tuk'r\bar{e}$ кар द़ाल'-
 $n\bar{a}$ *n*, 2. перен (напр книгу) टूटा-फूटा कर डालना $tut\bar{a}$ - $p^xut\bar{a}$ кар
द़ाल'- $n\bar{a}$ *n*, टुकड़े-टुकड़े करना (कर
देना) $tuk'r\bar{e}$ - $tuk'r\bar{e}$ кар'- $n\bar{a}$ (кар
द़ेऩा) *n*

растерянность *ж* घबराहट $g^xab'r\bar{a}xat$ *ж*, परेशानी $par\bar{e}shan\bar{i}$
ж, विकलता $vikal'ta$ *ж*

растерянный 1. *прич от* рас-
терять, 2. *прил* घबराया हुआ $g^xab'r\bar{a}i\bar{y}\bar{a}$ $xu\bar{a}$, परेशान [किया हुआ]
 $par\bar{e}shan$ [किय़ा $xu\bar{a}$], विकल $vikal$

растерять *сов* खोना $k^xon\bar{a}$ *n*,
खो डालना k^xo द़ाल'- $n\bar{a}$ *n*, खो बैठना
 k^xo баэт'- $n\bar{a}$ *nn*, गंवाना $g\bar{a}v\bar{a}n\bar{a}$ *n*,
गंवा देना $g\bar{a}v\bar{a}$ द़ेऩा *n*

растеряться *сов* घबरा जाना $g^xab'r\bar{a}$ द़ज़ाऩा *nn*, जी उडा जाना
द़ज़ि $ur\bar{a}$ द़ज़ाऩा *nn*, अकल ठिकाने
न रहना akl' त'хिकाऩे na $ra'x'n\bar{a}$
nn, किकर्तव्यविमूढ हो जाना $kin-$
 $kartav\bar{i}$ - $vimur^x$ xo द़ज़ाऩा *nn*

растёться *сов см* расте-
каться

расти *несов* 1. (о живых су-
ществах) वडा होना (हो जाना) $bar\bar{a}$
 $xon\bar{a}$ (xo द़ज़ाऩा) *nn*, 2. (о расте-
ниях) उगना $ug'n\bar{a}$ *nn*, 3. (увели-
чиваться) वढना $bar^x'n\bar{a}$ *nn*, वढ
जाना bar^x द़ज़ाऩा *nn*, ज्यादा
(अधिक) हो जाना $z\bar{i}ad\bar{a}$ (ад'хик) xo
द़ज़ाऩा *nn*, 4. (прогрессировать)
आगे वढना $ag\bar{e}$ $bar^x'n\bar{a}$ *nn*, तरक्की

(उन्नति) करना таракки (уннати) кар'нā n

растира́ть *несов* 1 पीसना पिस'нā n, मसलना масал'нā n, पीस (मसल) डालना पिस (масал) дәл'нā n, चूर करना चूर кар'нā n (размельчать), 2. (тело) मालिश करना मालिश кар'нā n (की что-либо), मर्दन करना мардан кар'нā n (का что-л), ~ téло мāsлом गरीर मे तेल मलना n

расти́тельность *ж* 1 पेड़-पौधे पэр-паод^{хэ} m mn, वनस्पतियॉ वानас-патийā *ж* mn, 2. (волосы) बाल बāl m mn, रोवे ровō m mn, रोएँ роō m mn

расти́тельн||ый *прил* वनस्पति का वानас-пति kā, वानस्पतिक वā-насп'тик, ~ мир वनस्पति-जगत् m, ~ое масло वनस्पति-तेल m

расти́ть *несов* पालना-पोसना пāl'нā-пос'нā n, पालन-पोषण करना पāлан-пошан кар'нā n (का кого-л), उगाना угānā n (выращивать, напр цветы)

растолкáть *сов* сн растāлки-вать

растолковáть *сов* समझाना сам'дж^хānā n, समझा देना сам'-дж^хā дэнā n, व्याख्या करना вйā-к'йā кар'нā n (की что-л)

растолóчь *сов* मसलना масал'-iā n, मसल डालना масал дәл'нā n, कूटना कूт'нā n

растолстéть *сов* मोटा हो जाना

मोता हो джānā *нп*, मोटाई लगना मोтай чаг'нā *нп* (को о ком-л)

растопи́ть(ся) *сов* см рас-топля́ть(ся)

растоп||ля́ть *несов* 1 (затапливать) जलाना джалānā n, जला देना джалā дэнā n, आग जलाना (सुलगाना) āg джалānā (сул'гānā) n, ~йть печку चूल्हे मे आग जलाना n, 2. (расплавлять) गलाना галānā n, पिघलाना пиг^х'лānā n, गला (पिघला) देना галā (пиг^х'лā) дэнā n

растопля́ться *несов* (расплавляться) глना гал'нā *нп*, पिघलना пиг^хал'нā *нп*, гл (пигл) जाना гал (пиг^хал) джānā *нп*

растоптáть *сов* [पैरो तले] कुचलना (कुचल देना, कुचल डालना) [पाэрō तалэ] кучал'нā (кучал дэнā, кучал дәл'нā) n, रौदना раōд'-нā n, रौद डालना раōд дәл'нā n

расторгáть *несов* तोड़ना тор'нā n, तोड़ देना тор дэнā n, मसूख करना मāsūх кар'нā n (отменять, аннулировать), ~ брак विवाह-सबध तोड़ना n

расторгну́ть *сов* сн расор-гáть

расторжéние с तोड़ना тор'нā m, मसूखी मāsūхй *ж* (отмени, аннулирование), ~ брāка तलाक m, विवाह-विच्छेद m

расторóпный *прил* चटपटा चат'патā, फुरतीला प^хур'тияlā, चुस्त चुст'

расточать *несов* 1. उडाना *урānā n*, उड़ा देना *урā дэнā n*, ~ деньги पैसा उडाना *n.*; 2. ~ похвалы तारीफ (प्रशंसा) के पुल वॉधना (वॉध देना) तारिफ (प्राशंसā) कэ पुल бāд^xнā (бāд^x дэнā) *n*

расточительный *прил* उडाऊ *урāū*, फजूलखर्च फазул-харч', अपव्ययी अपавйай

расточить *сов см* расточать
растравить *сов см* растравлять

растравлять *несов* 1. जलन पैदा करना *джалан паэдā кар'нā n*, 2. *перен* चिढ़ाना *чир^xānā n*, छेड़ना *ч^xэр'нā n*, ~ рану घाव (जरूम) पर नमक छिड़कना *n*

растрата *ж* 1. गबन *габан m*, 2. (растроченная сумма) गबन की गयी रकम *габан кй гайй ракам ж*

растратить *сов см* растрачивать

растратчик *м* गबन करनेवाला *габан кар'нэ-вāлā m*

растрачивать *несов* गबन (अपव्यय) करना *габан (апавйай) кар'нā n*

растрепать *сов* बिखेरना *бик^xэр'нā n*, बिखेर देना *бик^xэр дэнā n*, उलझा देना *ул'дж^xā дэнā n* (*напр во осы*), सूरत बिगाड़ देना *сūрат бигār дэнā n* (*की что-л*), रूप बिगाड़ देना *рūп бигār дэнā n* (*का что-л, напр книгу*)

растрепаться *сов* बिखेरना *би-*

к^xар'нā nп, बिखर जाना *бик^xар джāнā nп*

растрёскаться *сов* फटना *п^xат'нā nп.*, फट जाना *п^xат джāнā nп*, तड़कना *тарак'нā nп*

растрогать *сов* उत्तेजित करना *уттэджит кар'нā n* (*взволновать*), हमदर्दी (सहानुभूति) पैदा करना *хам-дардй (сахāнуб^ути) паэдā кар'нā n* (*вызвать сочувствие, की кого-либо*), दिल पिघलाना *дил пиг^x-лāнā n* (*का кого-л*), द्रवीभूत करना *дравй-б^xут кар'нā n* (*заставить расчувствоваться*)

растрогаться *сов* दिल पिघलना *дил пиг^xал'нā nп* (*का о ком-л*), द्रवीभूत हो जाना *дравй-б^xут хō джāнā nп*

растягивать *несов* 1. (*увеличивать*) तानना *тāн'нā n*, तान देना *тāн дэнā n*, खींचकर लवा करना *к^xйч'кар ламбā кар'нā n*, 2. (*удлинять время*) बढ़ाना *бар^xānā n*, बढ़ा देना *бар^xā дэнā n*, लवा (विलव) करना *ламбā (виламб') кар'нā n*

растягиваться *несов* 1. तनना *тан'нā nп*, खिंचते हुए लवा हो जाना *к^xйч'тэ хуэ ламбā хō джāнā nп*, 2. (*ложиться*) разг हाथ-पाँव फैलाकर लेट जाना *хāt^x-пāо п^xаэлāкар лэт джāнā nп*, लेटकर हाथ-पाँव फैलाना *лэт'кар хāt^x-пāо п^xаэлāнā n.*, 3. (*падать*) разг चारो खाने चित्त जमीन पर आ रहना *чārō к^xāнэ*

читт' замйн пар ā рах'нā *нп*,
साष्टांग दडवत् करना cāṣṭāṅg'
данд'-ват кар'нā *п*

растяжение *с* खीचकर लवा
करना k'īc'kar ламбā кар'нā *м*,
— сухожильный पट्टो का चढ़ जाना *м*,
मोच *ж*

растяжимый *прил* तननेवाला
тан'нэ-вālā, खिंचनेवाला k'īc'ne-
vālā, перен लचीला лачилā

растянуть *сов см* растяги-
вать

расформирование *с воен* तोड़-
ना тор'нā *м*, भगीकरण б'ангй-ка-
ран *м*

расформировать *сов см* рас-
формировывать

расформировывать *несов*
воен तोड़ना тор'нā *п*, तोड़ देना
тор дэнā *п*, भग करना (कर देना)
б'анг' кар'нā (кар дэнā) *п*

расхаживать *несов* [इधर-उधर]
टहलना [ид'ар-уд'ар] тахал'нā *нп*,
— по комнате कमरे में इधर-उधर
टहलना *нп*

расхваливать *несов* तारीफ
(वड़ाई, प्रशंसा) करना tārif (барāй,
прашācā) кар'нā *п* (की कौ-ल,
что-л), आसमान पर चढ़ाना (पहुँचा-
ना) āc'mān пар чар'ānā (пахūchānā)
п, प्रशंसा के पुल बाँधना प्रशācā
кэ पुल бāд'нā *п* (превозносить)

расхвалить *сов см* расхвали-
вать

расхвораться *со* разг [बहुत]

बीमार (रोगी) होना (हो जाना) [ба-
хут] бймār (рогй) хонā (хо джā-
нā) *нп*

расхититель *м* लुटेरा лутэрā *м*
расхитить *сов см* расхищāгь
расхищать *несов* लूटना лут'нā
п, लूटमार करना लूट-мār кар'нā *п*
расхищение *с* लूट लूट *ж*,
लूट-पाट लут-пāt *ж*, चोरी चोरि *ж*
(क्राज)

расход *и* 1. (издержки, за-
трата) खर्च харч' *м*, व्यय вйай *м*,
—ы производства उत्पादन-व्यय *м*,
канцелярские —ы दफ्तर-खर्च *м*,
текущие —ы चलता खर्च *м*, кар-
мāнные —ы जेव-खर्च *м*, почтовые
—ы डाक-खर्च *м*, डाक-व्यय *м*,
организационные —ы प्रबंध का व्यय
м, дорожные —ы यात्रा-व्यय *м*,
военные —ы फौजी खर्च *м*, сैनिक
व्यय *м*, нести —ы खर्च (व्यय) बर-
दाश्त करना *п*, избежать —ов खर्ч
(व्यय) ढाल देना *п*, вводить в —ы
खर्ч में डालना *п*, 2. बухत खर्च
харч' *м*, व्यय वйай *м*, приход *и*
— आमदनी और खर्च *м*, आय-व्यय
м, статья —а खर्च की मद *ж*

расходиться *несов* 1. (о толпе)
चला जाना चालā джānā *нп*; 2. (во
мнениях) नाइतिफाक (विसंगत,
असम्मत) होना (हो जाना) nā-иттифāk
(висангат, асаммат) хонā (хо джā-
нā) *нп* (से с के न-1, с चे न-1)
एकमत न होना эк-маг на хонā *нп*
3. (разводиться) तलाक देना талāк

дэна *n.*, विवाह-सबध तोडना (तोड देना) विवाह-सम्बन्ध^x तोड़ना (तोड़ देना) *n*, 4. (растворяться) घुलना *ghul'nā n*, गलना गल'नā *n*, घुल (गल) जाना *ghul* (गल) *djānā n*, 5. (о лучах, линиях) [एक केद्र से] फैलना (फैल जाना) [एक केंद्र से] *pā'ēl'nā* (*pā'ēl djānā n*)

расхóдовать *несов* खर्चना *xarac'nā n*, खर्च (व्यय) करना *xarč'* (व्यय) *kar'nā n* (मे, के लिये *na čto-l*)

расхождéние *c* फर्क *farč' m*, भेद *bēd m*, विरोध *virōd^x m*, — во мнénиях आपस में मत न मिलना *m*, मतभेद *m*

расхóлаживать *несов* निरुत्साह (निरुत्साहित) करना *nirutsaḥ* (निरुत्साहित) *kar'nā n*

расхóлодítь *сов см* расхóлаживать

расхотéть *сов разг* कोई मरजी (इच्छा) वाकी न रहना *koī mar'zī* (इच्छा) *bāki na raḥ'nā n*

расхóхотáться *сов* हँस पडना *ḥās par'nā n*, खिलखिलाकर हँसना *kḥil'kḥilākar ḥās'nā n*, हँसी में आना *ḥāsi mē ānā n*

расцáрапать *сов* खुरचना *kḥu- rac'nā n*, खुरच देना *kḥu- rač dēnā n*

расцвeстí *сов см* расцвeтáть *расцвeт m* 1. फूलना *pḥul'nā n*, प्रफुल्लता *prapḥull'tā ḥ*, 2. *перен* बढ़ाव *barḥāo m*, विकास

vikās m, उन्नति *unnati ḥ*, प्रफुल्लता *prapḥull'tā ḥ*

расцвeтáть *несов* 1. फूलना *pḥul'nā n*, फूल जाना *pḥul' djānā n*, प्रफुल्लित होना (हो जाना) *prapḥullit ḥonā* (हो *djānā n*), 2. *перен* (приходить в состояние подъема) फूलना-फलना *pḥul'nā-pḥal'nā n*, बढ़ना *barḥ'nā n*, बढ़ जाना *barḥ djānā n*, तरक्की (उन्नति) करना (कर देना) *tarakkī* (उन्नति) *kar'nā* (कर *dēnā n*)

расцéнивать *несов* 1. कीमत (दाम) लगाना *kīmat* (दाम) *lagānā n*, मूल्य आँकना *mūly' āk'nā n*, 2. *перен* समझना *samajḥ'nā n*, समझ लेना *samajḥ lēnā n*, खयाल (विचार) करना *ḥayāl* (विचार) *kar'nā n*, अदाजा लगाना *andāzā lagānā n* (का *čto-l*)

расцeнítь *сов см* расцéнивать *расцeнка ḥ* 1. (действие) कीमत (दाम) लगाना *kīmat* (दाम) *lagānā m*, 2. (цена) कीमत *kīmat ḥ*, दाम *dām m*, मूल्य *mūly' m*, 3. (ставка) दर *dar ḥ*, निरख *nirḥ' m*

расцeпítь *сов см* расцeплáть *расцeплáть* *несов* खोलना *kḥol'nā n*, अलग करना (कर देना) *alag kar'nā* (कर *dēnā n*)

расчeсáть *сов см* расчeсывáть *расчeска ḥ* कधी *kanḥ'ī ḥ* *расчeсывáть* *несов* कधी करना *kanḥ'ī kar'nā n* (मे *čto-l*) *расчeт n* 1. (подсчет) गिनती

гин'тй ж , हिसाब खिसाब м , गनणा
 ган'нā ж , 2. (уплата) अदायगी
 адāй'гй ж , भुगतान б'уг'тāн м ,
 производить пōльный — हिसाब साफ
 करना п , 3. (увольнение) बरखास्त-
 गी бар-хāст'гй ж , पदच्युति пад-
 -чйути ж , ब्रत — त्यागपत्र देना п ,
 4. (предположение) अदाजा अन्दाज़
 м , उम्मेद उम्मेद ж , आशा āшā ж ,
 ◇ принять в — ध्यान मे रखना п ,
 महत्व देना п (को कोग-ल , что-л) ,
 не принимать в — अवहेलना करना
 п (की что-л)

расчетливый прил 1. (эконом-
 ный) कमखर्च кам-харч' , मितव्ययी
 мит-вйайй , 2. (предусмотритель-
 ный) चौकस चाокас , सावधान सāо-
 दखāн

расчйстить сов см расчищāть
расчйстка ж саф करना सāф
 кар'нā м

расчищāть несов саф करना
 (कर देना) सāफ кар'нā (кар дēнā) п

расчленёние с बँटवारा бāт'вāрā
 м , विभाजन विभ'āджан м

расчлєнить сов см расчлєнāть

расчлєнāть несов बāटना бāт'нā
 п , टुकडे-टुकडे करना (कर देना)
 тук'рэ-тук'рэ кар'нā (кар дēнā) п
 (के что-л) , विभाजित करना (कर
 देना) विभ'āджит кар'нā (кар дē-
 нā) п (का что-л)

расшатāть сов см расшāты-
 вать

расшатāться сов ढीला हो जा-

ना द'йлā खो दजāнā नп , बिगडना
 бигар'нā नп , खराब हो जाना ха-
 рāб खो दजāнā नп (नाप्र оздоровье)

расшāтывать несов हिलाकर
 ढीला करना (कर देना) खिलāкар द'й-
 лā кар'нā (кар дēнā) п , перен ढी-
 ला करना द'хिलā кар'нā п , जडे ढी-
 ली करना (कर देना) दजारē द'хिलй
 кар'нā (кар дēнā) п (की что-л) ,
 बिगाडना बигār'нā п , बिगाड देना
 бигār дēнā п , खराब करना (कर दे-
 ना) харāб кар'нā (кар дēнā) п
 (здоровье)

расшевелить сов разг हिलाना
 खिलāनā п , हिला देना खिलā дēнā п ,
 перен उकसाना ук'сāнā п , उत्तजित
 करना उत्तēджит кар'нā п

расшибāть несов 1. चोट लगना
 (आना) चот лаг'нā (āнā) नп , он
 расшиб себе гōлову उसे सिर मे चोट
 लगी (आई) , 2. (разбивать) разг
 टुकडो मे तोडना тук'рō мē тор'нā п

расшибить сов см расшибāть
расшибиться сов चोट (घाव)
 खाना चот (ग'āо) क'āнā п , घाव
 आना г'āо āнā नп (को о ком-л)

расшивāть несов (вышивать)
 काढना кār'нā п , कारचोबी बनाना
 кār-чобй банāнā п

расширєние с 1. (действие от
 гл расширять) बढ़ाना бар'āнā п ,
 2 (действие и состояние от гл
 расширяться) बढ़ना бар'нā п ,
 बढ़ाव бар'āо п , फैलाव п'āэпāо п ,
 3 физ बढ़ाव бар'āо п

расши́рить(ся) *сов см расши-
рять(ся)*

расширя́ть *несов* 1. (делая более широким) चौड़ा करना चाорā кар'нā *n*, विस्तार करना वистār кар'нā *n* (का что-л), 2. (увеличи-
вать) बढ़ाना бар^хāнā *n*, बढ़ा देना бар^хā дэнā *n*, 3. (распространять) फैलाना п^хаэлāнā *n*, फैला देना п^хаэлā дэнā *n*, — свой кругозор अपनी दृष्टि-सीमा को विस्तृत बनाना *n*

расширя́ться *несов* 1. (станови-
ться шире) चौड़ा (विस्तृत) होना (हो जाना) चाорā (вистрит) хонā (खो
джāнā) *нп*, 2. (увеличиваться) बढ़ना бар^х'нā *нп*, बढ़ जाना бар^х
джāнā *нп*, 3. (распространяться) फैलना п^хаэл'нā *нп*, फैल जाना п^хаэл
джāнā *нп*

расши́ть *сов см расшива́ть*

расшифровáть *сов см рас-
шифрóвывать*

расшифрóвывать *несов* 1. खु-
फिया (गुप्त) लेख को पढ़ना хуфийā
(ग्रुप्त') лэк^х ко пар^х'нā *n*, — те-
леграмму तार के खुफिया (गुप्त) लेख
को पढ़ना *n*, 2. перен समझाना сам'-
дж^хāнā *n*, व्याख्या करना вйāк^хйā
кар'нā *n* (की что-л)

расшнуровáть *сов см расшну-
рóвывать*

расшнурóвывать *несов* फीते
(बंद, तसमा) खोलना (खोल देना) фй-
тэ (банд', тас'мā) к^хол'нā (к^хол
дэнā) *n*

расщёдриться *сов разг* उदार
(दानी) होना (हो जाना) удār (дāнй)
хонā (ходжāнā) *нп*

расщёлина *жс* दरार дарār *жс*,
फटन प^хатан *жс*, छिद्र ч^хидр' *м*

расщепи́ть(ся) *сов см рас-
щепля́ть(ся)*

расщеплѐние *с* फाटना п^хār'нā
м, चीरना чйр'нā *м*, विपाटन वि-
पāтан *м*, — атома физ परमाणु
का विपाटन *м*

расщепля́ть *несов* फाटना п^хār'-
нā *n*, चीरना чйр'нā *n*, फाड़कर
(चीरकर) टुकड़े-टुकड़े करना п^хār'-
кар (чйр'кар) тук'рэ-тук'рэ кар'-
нā *n* (на много частей)

расщепля́ться *несов* फटकर
टुकड़े-टुकड़े हो जाना п^хат'кар
тук'рэ-тук'рэ хо джāнā *нп* (на
много частей)

ратифика́ция *жс* मजूरी मान्ज़урй
жс, अभिपोषण аб^хипошан *м*, पुष्टि
пушти *жс*

ратифици́ровать *сов и несов.*
मजूर करना मान्ज़ур кар'нā *n*, अभि-
पोषण करना аб^хипошан кар'нā *n*
(का что-л), पुष्टि करना पुшти
кар'нā *n*

рационализáтор *м* सुधार-सब-
धी सुभाव पेश करनेवाला суд^хār-сам-
банд^хй судж^хāо пэш кар'нэ-вāлā
м, टैकनीकल उन्नति-सबधी सुभाव
पेश करनेवाला ताэк'нйकाल уन्नати-
-самбанд^хй судж^хāо пэш кар'нэ-
-вāлā *м*

рационализа́торск||ий прил. —ое предложение सुधार-संबंधी सुभाव суд^खार-साम्बान्द^खि सुद^खाओ न , टैकनीकल उन्नति-संबंधी सुभाव ताэк'निकांल उन्नति-साम्बान्द^खि सु-द^खाओ म

рационализа́ция ж रेशनलाइजे-शन रेश'नालाइजेशन म , टैकनीकल सुधार ताэк'निकांल सुद^खार म

рационализи́ровать сов и не-сов, रेशनलाइजेशन करना रेश'नालाइ-जेशन कार'ना न

рациона́льн||ый прил बुद्धिसगत बुद्ध^खि-सांगत, —ое зерно बुद्धिसगत सार म

рвану́ться сов लपकना लापाक'-ना न , भपटना द^खापात'ना न

рвать I несов I (выдёргивать, вырывать) नोचना नोच'ना न , नोच डालना नोच दाल'ना न , उखेडना उख^खए-र'ना न , खीच निकालना क^खिच नि-कांल'ना न , — цветы फूल तोडना (चुन-ना) न., 2 (разделять на части) फाडना प^खार'ना न , फाड डालना प^खार दाल'ना न , फाडकर टुकडे टुकडे कर-ना प^खार'कार तुकर'रे-तुकर'रे कार'ना न , ◇ — и метать разг गजव (क्रोध) मे आना न

рвать II несов безл (топить) उबकना उबाक'ना न , कै आना कां अना न (को ० काम-ल), कै (वमन) करना कां (वामन) कार'-ना न., १० रवत उस को कै आती है.

рва́ться несов I. (разрывать) फटना प^खात'ना न , फट जाना प^खात

द^खांन न , टूटना तुट'ना न , टुकडे टुकडे हो जाना तुकर'रे-तुकर'रे खो द^खा-ना न ; 2 (стремиться) छटपटाना च^खात'पाताना न (के लिये कुदा-ल), तत्पर होना ततपर खोना न (के लिये कुदा-ल), बड़ी चाह रखना बारी चाख राक^ख'ना न

рвёние с सरगर्मी सर-गर्मी ж., धुन द^खुन ज , जोश द^खोश न , उत्साह उत्साख न

рвота ж उबकाई उब'काई ज , कै कां ज , वमन वामन म

ре с муз ऋषभ रिशाब^ख म

реабилита́ция ж पुनरास्थापन पुन'रास्त^खापान म

реабилити́ровать сов и несов हक बहाल करना खक बा-खाल कार'ना न , पूर्वावस्था मे फिर स्थापित करना पुर्वावस्त^खा मे प^खिर स्त^खापित कार'ना न

реаги́ровать несов प्रतिक्रिया होना प्रातिक्रिया खोना न (की ० काम-ल , ० चम-ल , पर ना चो-ल).

реакти́вный прил जेट से चलने-वाला द^खजेट स चाल'ने-वाला , — са-молет जेट हवाई जहाज म

реакционе́р м प्रतिक्रियावादी प्रातिक्रिया-वादी म , प्रगतिविरोधी प्रागति-विरोध^ख म

реакцио́нный прил प्रतिक्रिया-वादी प्रातिक्रिया-वादी , प्रतिक्रिया-शील प्रातिक्रिया-शील , प्रगतिविरोधी प्रागति-विरोध^ख

реаќция ж. в разн знач प्रति-क्रिया प्रातिक्रिया ज

что-л), 2. (пересматривать) सशोधन करना सशोधन कार'ना *n* (का что-л)

ревизёр *m* जाँच करनेवाला द्वाच कार'न-वाल *m* , निरीक्षक निरीक्षक *m*

ревматизм *m* गठिया गत'न्या *m*
 ревно́вый *прил* डाही दा'ह, ईर्ष्या-लु य्र'शालु, डाहभरा दा'ह-ब'रा, ईर्ष्या-पूर्ण य्र'श-पूरन' (напр о взгляде)

ревновать *несов* डाह (ईर्ष्या) करना (रखना) दा'ह (य्र'शा) कार'ना (राक'ना) *n* , डाह से जलना दा'ह से द्वाच-ना *nn*

ре́вностный *прил* जोशीला द्वा-शिला, पुरजोश पुर-द्वाश, उत्साही उत्सा'ह

ре́вность *ж* डाह दा'ह *ж* , ईर्ष्या य्र'शा *ж*

револьвёр *m* रिवाल्वर रिवाल्वर *m*

революционер *m* इनकिलाबी ин'किलाबी *m* , क्रांतिकारी क्रांति-कारी *m*

революцио́нный *прил* इनकिलाबी ин'किलाबी, क्रांतिकारी क्रांति-कारी.

револю́ция *ж* इनकिलाब ин'किलाब *m* , क्रांति क्रांति *ж* , Великая Октябрьская социалистическая револю́ция महान् अवतूर समाजवादी क्रांति *ж* , пролетарская — सर्वहारा-क्रांति *ж*

регистра́тура *ж* रजिस्टरी आफिस राजजिस्ट'री ऑफिस *m*

регистра́ция *ж* लिख लेना लिख'लना *m* , रजिस्टरी राजजिस्ट'री *ж* , दर्ज दारज' *m*

регистра́ровать *несов* रजिस्टरी (दर्ज) करना राजजिस्ट'री (दारज') कार'ना *n* , फिहरिस्त (सूची) में शामिल करना फि'हरिस्त' (सूचि) में शामिल कार'ना *n* (вносить в список)

регистра́роваться *сов* и *несов*
 1. अपने नाम को रजिस्टर (दर्ज) करना अप'ने नाम को राजजिस्तर (दारज') कार'ना *n* , अपने नाम को फिहरिस्त (सूची) में शामिल करना अप'ने नाम को फि'हरिस्त' (सूचि) में शामिल कार'ना *n* , 2. (оформлять брак) शादी (विवाह) की रजिस्टरी करना शादी (विवाह) की राजजिस्ट'री कार'ना *n*

регла́мент *m* 1. जाब्ता डा'बता *m* , नियम नियम *m* , नियमावली नियमावली *ж* , 2. (на собрании) वक्त (समय) की अवधि वक्त' (समाय) की आवधि *ж* , उस्ता'वलि — वक्त (समय) की अवधि निर्धारित (नियत) करना *n* , प्रिद'रजिवаться — वक्त का पावद रहना *nn*

регламента́ция *ж* व्यवस्था व'या-वास्त'वा *ж*

регламенти́ровать *сов* и *несов* जाब्ता (नियम) के अधीन करना डा'बता (नियम) के अधीन कार'ना *n*

регу́лирование *c* नियंत्रण नियंत्रण *m*

регу́лировать *сов* и *несов* नियंत्रण करना नियंत्रण कार'ना *n*

(का *что-л*), नियन्त्रित करना नियन्त्रित кар'нā *n* (को *что-л*)

регулярный *прил* वाकायदा бā-क़ाय'दā *неизм*, वाजाबता бā-ज़āбгā *неизм*, नियमित नियमित

редактировать *сов* и *несов* 1. (текст, руководить изданием) सपादन करना सम्पादन кар'нā *n* (का *что-л.*), सपादित करना सम्पादित кар'नā *n* (को *что-ल.*), 2. (формулировать) ठीक तरह पेश करना त़्हाय़क ताराख़ पेश кар'नā *n*.

реда́ктор *м* सपादक सम्पादक *म*, एडिटर एडितर *म*, सपादिका सम्पादिका *ज* (о женщине), гла́вный ~ प्रधान सपादक *म*

реда́кционн||ый *прил* सपादकीय सम्पाद'क़िय', एडिटोरियल एडिटोरियल, -ая коллэ́гия सपादक-मंडल *म*; -ая ста́тья सपादकीय [लेख] *म*

реда́кци||я *ж* 1. (учреждение) एडिटोरियल दफ़्तर एडिटोरियल दाफ़-तार *म*, सपादकीय विभाग सम्पाद'क़िय' विब'ख़ा *म*, सपादकीय कार्यालय सम्पाद'क़िय' क़ार्यालाय *म*, 2 (редактирование) सपादकत्व सम्पाद'क़त्व' *म*; под ~ей Ива́нова सपादक इवानव; кнй́га вы́шла под ~ей Ива́нова पुस्तक इवानव के सपादकत्व मे निकली, 3. (формулировка) सपादकत्व सम्पाद'क़त्व' *म*, 4. (текст) सपादन सम्पादन *म*, रूप रू *म*, первонача́льная ~ प्रथम सपादन *म*

редеть *несов* कम घना होना (हो जाना) कम ग़ानā ख़ानā (ख़ो दज़ānā)

нп., विरल होना (हो जाना) विरल ख़ानā (ख़ो दज़ānā) *नप*

реды́ска *ж* मूली मुली *ज*

ред́кий *прил* 1. (не плотный, не густой) कम घना कम ग़ानā, विरल विरल, छीदा च़्हादā (о ткани, о населении; о строениях), 2. (нало встречающийся) ग़ैरमामूली ग़ैर-मामूली, असामान्य असāmānī', विरला बिर'लā; गिना-चुना गिनā-चुनā (считанный), 3. (исключительный) निराला निरālā, अनूठा अनुत'ā, अजीब अजिब

ред́ко *нареч* (иногда) कभी कभी काब'ख़-काब'ख़, कम [-कम] कम[-काम]

ред́кость *ж* 1. (редкое явление) अनोखापन анок'ā-पान *म*, अनूठापन अनुत'ā-पान *म*, 2. (редкая вещь) विरली (दुर्लभ) वस्तु बिर'ली (दुर्लाब'व) वास्तु *ज*, ◇ на ~ дóбрый असाधारण दयालु; на ~ жадный परले सिरे का कजूस.

редь́ка *ж* मूली मुली *ज*

реж́им *м* 1. полит शासन-प्रणाली शāсан-प्रानāली *ज*, शासन-पद्धति शāसन-पाद'त' *ज*, 2. мед पथ्यापथ्य-नियम पात'ख़ापात'ख़'-नियाम *म*

режиссёр *म* निर्देशक निरदэ-शाक *म*

режисс́ировать *несов* निर्देशन करना निरदэशान кар'नā *n* (का *что-ल*)

рез́ать *несов* 1. काटना क़ात'नā *न*, चीरना च़िर'नā *न*, 2. (скот)

जवह (वध) करना बाबा (वाद^ख)
कर'ना *n*

резаться *несов* у ребенка ре-
жутся зу́бы वच्चे के दाँत निकलते
हैं बचचे क़े दाँत निकल'ते *ख़ाँ*

резвиться *несов* फुदकना-कूदना
प^खудак'ना-कूद'ना *nn*, कूदना-फाँदना
कूद'ना-प^खाँद'ना *nn*, खेल-तमाशे मे
लगा होना क^खएल-तामाँशे मे लागा
खोना *nn*

резвый *прил* फुरतीला प^खुर'ग्य-
ला, चुस्त चुस्त', चंचल चानचल

резёрв *м* 1. *воен* रिजर्व रि-
зар्व' *м*, इमदादी फौज इम'दादी
फाодज *ж*, रिजर्व युद्ध-शक्ति रिзар्व'
युद्ध^ख-शक्ति *ж* सरक्षित सेना स-
राक्षित सना *ж*, людские ~ы सि-
पाहियों का रिजर्व *म*, जनशक्ति *ж*,
2. (*запас*) जखीरा захिरा *म*, सचय
सानचай *म*

резервист *м* *воен* रिजर्व सिपा-
ही (सैनिक) रिзар्व' सipaखी (सा-
निक) *म*, सरक्षित सेना का सैनिक
साराक्षित सना का सानिक *म*

резервный *прил* 1. *воен* रिजर्व
ризар्व', इमदादी इम'दादी, कुमकी
कुम'की, 2. (*находящийся в запасе*)
रक्षित राक्षिग, ~ фонд रक्षित कोष
म, ~ капитал सचित धन *म*

резервуар *м* तालाब ताल-आब *म*,
हौज ख़ाоз *म*, टकी टांकी *ज*

резец *м* छेनी च^खएनी *ज* (*тж*
скульптора)

резиденция *ж* वासस्थान वा-
स'तान *म*

резина *ж* रबड़ राबार *म*

резинка *ж* 1. (*лента*) लचकदार
रबड़ का फीता लाचाक-दाँर राबार का
फिता *म*, 2. (*для стирания*) रबड़
राबार *म*

резиновый *прил* रबड़ का रा-
बार का, ~ая промышленность रबड़-
उद्योग *म*

резкий *прил* 1. तेज तээ, सख्त
साख्त', कटु कटु (*о словах, выраже-
ниях, критике*), 2. (*дерзкий*) सख्त
साख्त', तीखा तीख^खा (*напр об отве-
те, выражении*), 3. (*грубый*) कठोर
काठ^खор

резкость *ж* 1. तेजी तээ *ж* (*ве-
тра, звука*), कठोरता काठ^खор'ता *ज*
(*манер*), तीखेपन तीख^खэ-पान *म* (*вы-
ражений*), 2. (*в разговоре*) कटुता
काटुता *ज*, कटूक्ति काटूक्ति *ज*,
он наговорил ему ~ей वह उस पर
बरसने लगा, они наговорили друг
другу ~ей वे आपस में तू-तू मैं-मैं
करने लगे

резной *прил* नक्काशीदार नक्का-
शी-दाँर

резня *ж* मार-काट माँर-काँट *ज*,
खूनखराबी खून-खाराबी *ज*, खूनरेजी
खून-रээ *ज*

резолюция *ж* प्रस्ताव प्रस्ताव
म, принимать ~ю प्रस्ताव पास
(स्वीकृत) करना *न*; предлагать ~ю
प्रस्ताव उठाना (पेश करना) *न*

резонанс *м* गुँज गुँज *ज*, प्रति-
ध्वनि प्रतिय^खवनि *ज*

резонный *прил* सप्रमाण सा-प्रा-

मांन, युक्तिपूर्ण ण्युक्ति-पूरी', तर्कसगत
तार्क'-संगत

результат *म* 1. नतीजा नति-
ज्जा *म*, फल प^खाल *म*, परिणाम पा-
रिणाम *म*, दाव^त —य नतीजे पैदा
करना *न*, परिणाम उत्पन्न करना *न*;
получился обратный —नतीजा (परि-
णाम) विपरीत हुआ; 2. मात हासिल
ख[ा]सिल *म*, ♠ व —е नतीजा यह है कि,
फलत, फलस्वरूप (के चगे-ल)

резьба *ж* (вырезывание) नक्काशी
नाक्काशी *ज*, खोदाई क^खोदाई *ज*, —
по дереву लकड़ी पर (की) खोदाई
ज, — по камню सगतराशी *ज*

резюме *с* खुलासा хулаसा *म*,
सक्षेप संक्षेप *म*

резюмировать *сов* и *несов*
खुलासा (सक्षेप) करना хулаसा (सं-
क्षेप) कार'ना *न* (का च्छो-ल)

рейд I *м* मोर लगरगाह लान-
गार-गाह *म*

рейд II *м* воєн हमला खाम'ला *म*,
चढाई चार'दाई *ज*, आक्रमण आक्रा-
मान *म*

рейс *म* दौरा दाора *म*, चक्कर
चाक्कर *म*, फेर प^खेर *म*, यात्रा या-
त्रा *ज*, जलयात्रा द्जाल-यात्रा *ज*
(सुदना)

река *ж* दरिया दारिया *म* नैउम,
नदी नादी *ज*, इत्ती ना रेकु दरिया
(नदी) पर चलना *न*

реквизировать *сов* и *несов* जव्त
(अपहरण) करना जब्त' (अप'खारण)
कार'ना *न*

реквизит *м* театр [रगमच पर

व्यवहृत होनेवाला] सामान [रान्ग'-
-मान्च' पार वीवाखरित खोनэ-वाला]
सांमान *म*

реквизиция *ж*. जव्ती जब्त *ज*,
अपहरण अप'खारण *म*

реклама *ж* इश्तहार इश्त'खार *म*,
विज्ञापन विग्यापन *म*, विज्ञापन-चित्र
विग्यापन-चित्र' *म*, इश्तहारवाजी
इश्त'खार-बाई *ज* (रक्ला मीरवा-
निए)

рекламировать *сов* и *несов*
इश्तहार (विज्ञापन) करना (देना)
इश्त'खार (विग्यापन) कार'ना (दाना)
न (का च्छो-ल).

рекогносцировка *ж* воєн
देखभाल दैक'-ब'आल *ज*, जाँचपडताल
द्जाँच-पार'ताल *ज*.

рекомендательный *прил* सि-
फारिशी सिफारीश, —ое письмо सि-
फारिशी चिट्ठी *ज*, प्रशसापत्र *म*

рекомендация *ж* सिफारिश सि-
फारीश *ज*, अनुशसा अनुशासा *ज*

рекомендовать *сов* и *несов*
सिफारिश (अनुशसा) करना सिफारीश
(अनुशासा) कार'ना *न* (की को-ल,
च्छो-ल), सलाह (परामर्श) देना सालाह
(पारामार्श') दाना *न* (सोवेटोव^त)

реконструировать *сов* и *не-*
сов पुनर्निर्माण करना पुनारनिर्माण
कार'ना *न* (का च्छो-ल), पुनर्निर्मित
करना पुनारनिर्मित कार'ना *न*

реконструкция *ж* पुनर्निर्माण
पुनारनिर्माण *म*

рекорд *м* रिकार्ड रिकार्ड' *म*,
पोंबित् — रिकार्ड तोडना (मात करना)

n, установить — रिकार्ड कायम (स्था-
पित) करना *n*, завоевать — रिकार्ड
जीतना *n*, мировой — ससार का रि-
कार्ड *m*

рекордный *прил* रिकार्ड तोड़ने-
वाला (तोड़ देनेवाला) रिकार्ड' तोर'-
नэ-व़ाल़ा (तोर दэнэ-व़ाल़ा), रिकार्डतोड़
रिकार्ड'-तोर

рекордсмен *m* रिकार्ड तोड़नेवाला
खिलाडी रिकार्ड' तोर'नэ-व़ाल़ा क^xи-
ल़ारि *m*

религиозный *прил* मजहबी
माज़'हाबी, धार्मिक द^xार्मिक

религия *ж* मजहब माज़'हाब *m*,
धर्म द^xарм' *m*

рельеф *m* 1. (скульптура) उभार
उब^xार *m*, उभाड़ उब^xार *m*, 2. (мест-
ность) ऊँचाई-निचाई ऊँचाई-निचाई *ж*

рельефный *прил* उभाड़दार
उब^xार-द़ार

рельс *m* [रेल की] पटरी [ऱेल क़ी]
पात'रि *ж*, сходить с рельсов पट-
रियो से उतरना *нп*

рельсовый *прил* — путь рел
की सड़क (लाइन) ऱेल क़ी сарак
(ल़ाइन) *ж*

ремёнь *m* पेटी पэти *ж*, कमरबंद
कामर-банд' *m*, पट्टा पात़ा *m* (при-
водной), затянуть — पेटी (कमरबंद)
कसना *n*

ремёсленник *m* दस्तकार दास्त'-
-क़ार *m*, कारीगर क़ारि-гар *m*,
शिल्पकार शिल्प'-क़ार *m*

ремёсленн^{||}ый *прил* दस्तकारी
का दास्त'-क़ारि क़ा, शिल्पी शिल्पि,

— ое училище धधा सिखानेवाला
स्कूल *m*

ремесло *c* दस्तकारी दास्त'-क़ारि
ж, धधा द^xанд^xा *m*, शिल्प शिल्प'
m, переплетное — जिल्दबंदी *ж*.

ремешок *m* तसमा तास'मा *m*.,
फीता फ़िता *m* (напр у часов)

ремитилизация *ж* पुन-
शस्त्रीकरण पुनाख़аш्त्रि-कारान *m*

ремонт *m* मरम्मत माराम्मत *ж*

ремонтить *сов* и *несов*

मरम्मत करना माराम्मत कार'ना *n*
(की च्то-ल), दुरुस्त करना दुरुस्त'
कार'ना *n* (को च्то-ल)

ремонтный *прил* मरम्मत का
माराम्मत क़ा, — цех मरम्मत का
विभाग *m*

ренегат *m* गद्दार गад़ार *m*

рента *ж* लगान लाग़ान *m*, माल-
गुजारी म़ाल-гуज़ारि *ж* (земельная)

рентабельный *прил* मुनाफ़ेवा-
ला मुनाफ़э-व़ाल़ा, लाभकारक लाब^x-
-क़ारак, लाभदायक लाब^x-दायक

рентгенов^{||}ский *прил* —ы
лучи एक्स-रे экс'-рэ *m*, — снимок
एक्स-रे फोटो экс'-рэ фото *m*

реорганизация *ж* पुनर्निर्माण
पुनारनिर्म़ान *m*, पुनसगठन पु-
नाख़санगत^xान *m*

реорганизовать *сов* и *несов*
см реорганизовывать

реорганизовывать *несов* पु-
नर्निर्माण (पुनसगठन) करना पुनार-
निर्म़ान (पुनाख़санगत^xान) कार'ना
n (का च्то-ल)

рёпа *जс* शलगम शाल'гам *म* ,
शलजम शाल'джам *म*

репарационн||ый *прил* -ые
платежि युद्ध-सवधी क्षतिपूर्ति नुद्ध^ख -
-самбанд^खи क्शागि-पूरति *जс*

репарация *जс* जगी मुआवजा
джанги муав'зā *म* , जगी क्षतिपूर्ति
джанги क्शати-पूरति *जс* , हर्जाना
खार्दजānā *म*

репатриация *जс* स्वदेश-आगमन
स्वा-दэш-āगामान *म* , स्वदेश मे वापस
लाना स्वा-दэш मō वāпас लānā *म*

репатриировать *сов* и *несов*
स्वदेश मे वापस लाना स्वा-दэш मō
वāпас लānā *п* , फिर से स्वदेश मे
वसाना (वसा देना) ·п^खир सэ स्वा-дэш
मō басānā (басā дēnā) *п*

репатриироваться *сов* и *несов*
फिर से स्वदेश मे वसना (वस जाना)
п^खир सэ स्वा-дэш मō бас'nā (бас
джānā) *пп*

репертуар *м* प्रदर्शनो की फिह-
रिस्त (सूची) प्राдарश'нō कि फिख'-
рист' (сूचि) *जс*

репетировать *несое театр*,
रिहर्सल करना रिखарсал кар'nā *п*,
(का что-л)

репетиция *जс* रिहर्सल रिखарсал
म , генеральная ~ ड्रेस-रिहर्सल *म*

рёплик||а *जс* 1. театр क्यू किऊ
जс , 2. (замечание) रिमार्क रिमार्क'
जс , подавать ~и रिमार्क करना *п*

репортёр *म* नामानिगार नāмā-
-निगार *и* , सवाददाता सāवād-дātā *म*
неизм , रिपोर्टर रिпортар *म*

репрёссия *जс* दबाव दाबाō *и* ,
दमन даमान *म*

репродуктор *и* आवाजरसाँ
āvāз-расā *म* , लाउड-स्पीकर लāуд-
-спікар *म* , शब्द-प्रसारक यत्र शब्द'-
-प्रасāрак йангр' *म*.

репродукция *जс* [तसवीर की,
चित्र की] नकल [तас'वीр ки, चित्र'
ки] накал *जс*

репутация *जс* प्रतिष्ठा प्रा-
तिष्ठā *जс* , хорόшая ~ नेकनामी
जс , дурная ~ वदनामी *जс* ; пользо-
ваться дурной ~नेन वदनाम होना *пп*

реснищ||а *जс* वरुनी का एक बाल
баруни kā эх бāл *म* , ~ыवरुनी *जс*

республика *जс* प्रजातत्र प्रा-
джā-तान्त्र' *म* , गणराज्य ган-рāджй'
म , демократическая ~ जनवादी
प्रजातत्र *म* , народно-демократиче-
ская ~ सर्वसाधारण जनवादी प्रजातत्र
म , национальная ~ जातीय प्रजातत्र
म , федеративная ~ सयुक्त (सघा-
त्मक) प्रजातत्र *म* , автономная ~
स्वायत्त प्रजातत्र *म* , союзная ~ सघ-
बद्ध (सघात्मक) प्रजातत्र *म* , социа-
листическая ~ समाजवादी प्रजातत्र *म*

республиканский *прил* प्रजा-
तत्री प्राджā-तान्त्रि, प्रजातत्रवादी
प्राджā-तान्त्र'-वāदि

рессора *जс* कमानी कामāни *जс* ,
экипаж на ~х कमानीदार गाडी *जс*

реставрация *जс* बहाली ба-хāलि
जс , पुनःस्थापना पुनाखस्तāप'nā *जс* ,
पुनरुद्धार पुन'रुद्धāр *म* (напр
картины)

речной *прил* दरियाई दारियाई, नदी का नदी, *ка* *ка*, — *транспорт* नदी-यातायात *म*, — *флот* नदी का बेड़ा *म*

речь *ж* 1. (*способность*) वक्तृता वक्तृता *ж*, дар речи वक्तृता-शक्ति *ж*, 2. (*характер произношения*) उच्चारण उच्चारण *म*, отчетливая — *साफ* (स्पष्ट) उच्चारण *म*, 3. (*рассуждение, беседа*) बातचीत बात-चीत *ж*, वार्ता वार्ता *ж*, о чём —? बात क्या है?, об этом не может быть и речи इस का सवाल ही नहीं उठता, यह बात विवाद से बाहर है; — *идет* о том, что... बात (सवाल) यह है कि. .: об этом не было и речи इस का जिक्र (उल्लेख) भी न हुआ, заводить — बातचीत को ले जाना *न* (की तरफ, की ओर *о чем-л*), 4. (*выступление*) तकरीर так'रीर *ж*, भाषण ब'आशन *म*, застольная — प्रीतिभोज के अवसर पर भाषण *म*, защитительная — वचाव-पक्ष का भाषण *म*, произносить — तकरीर करना *н*, भाषण देना *न*

решать *несов* 1. (*задачу, проблему*) हल करना खал кар'на *н* (को *что-л*), — *задачу* समस्या को हल करना *н*, 2. (*принимать решение*) फैसला (निश्चय) करना फाэ-с'ла (निश्चय) кар'на *н* (का *какое-л*)

решаться *несов* फैसला करना फाэ-с'ла кар'на *н* (का *на что-л*),

не — *हिम्मत* न करना *н* (की *на что-л*)

решающий *ий* 1. *прич* от *решать*; 2. *прил* फैसलाकुन फाэ-स'ल-कун, निर्णायक निर्णायक, निश्चयात्मक निश्चय-आत्मक, иметь — *ее* значение निर्णायक महत्व रखना *न*, — *голос* निर्णायक वोट (मत) *म*

решение *е* с 1. *хал* *म*, निपटारा निप'तारा *म*, समाधान सामाद'आन *म* (*проблемы, вопросы*), 2. (*постановление, определение*) फैसला फाэ-स'ला *म*, निर्णय निर्णय *म*, निश्चय निश्चय *म*, — *суд* अदालत का फैसला *म*, अदालती डि-गरी *ज*, выносить — *фैसला* (निर्णय, निश्चय) देना *न*, 3. (*заключение, вывод*) निर्णय निर्णय *न*, принимать — निर्णय करना *न* (का *о чем-либо*), приходить к — *ю* निर्णय पर पहुँचना *न*

решётка *ж* झंझरी झ'झ'री *ज*, सलाखे सालाखे *ज* *म*, जंगला झाँग'ला *म* (*окна*).

решето *с* छाननी च'आन'नी *ज*, चलनी चाल'नी *ज*, छलनी च'आल'नी *ज*

решимость *ж* दृढ़ता द्रिप'ता *ज*.

решительно *нареч* 1. (*твёрдо*) डटकर द'टकर, दृढ़तापूर्वक द्रिप'ता-पूरवक, 2. (*совершенно*) कतई तौर पर कतई तौर पर, बिल्कुल बिल'कुल, पूर्णतः पूर'ता

решительность *ж* दृढ़ता द्रिप'ता *ज*, निश्चयात्मकता निश्चय-आत्मक'ता *ज*

решительн||ый *прил* 1. (ре-
шающий) फैसलाकुन फ़ास'लā-कून,
निर्णायक निरनāयक, -ая борбā
फ़ैसलाकुन लडाई *ж*, निर्णायक सघर्ष
म, 2. (категорический, резкий)
कडा कारā, -ые мēры कडी कार-
रवाइयाँ *ж* *मн*, дать -отпōр दृढता
से जवाब देना *п*, 3. (твердый)
कडा कारā, दृढ द्रिर^х, निर्णायक
निरनāयक, -ая похōдка दृढ कदम
म, сказāть -ым тōном निर्णायक
ढग से कहना *п*, -ым ōбразом
निर्णायक ढग से, он вошел с -ым
вīдом वह अदर आया और उस के
चेहरे पर लिखा था कि वह फ़ैसले पर
पहुँच गया, 4. (о характере чело-
века) दृढ द्रिर^х, - человек दृढ
आदमी *म*

решить *сов см* решать

ржāветь *несов* मोरचा (जग)
लगना мор'чā (занг') лаг'нā *नп*
(मे, पर о чем-л)

ржāвчин||а *ж* मोरचा мор'чā
म, जग занг' *म*, покрīться -ой
मोरचा (जग) लगना *नп* (मे о чем-
-либо)

ржāвый *прил* मोरचा (जग)
लगा हुआ мор'чā (занг') лагā *खуā*

ржанōй *прил* - хлеб रई की
रोटी рай *कй* ротī *ж*, काली रोटी
कāलī ротī *ж*

ржать *несов* हिनहिनाना *खनп'-*
खनāнā *नп*, होसना *खīs'нā* *नп*

рйга *ж* अनाज गाहने की जगह
анāдж гā^х'нэ *कй* दжага^х *ж*

рикошēt *м* [गोली की] पलट
[गोली *कय*] पालात *ж*, -ом [टकरा-
कर] पलटते हुए, [टकराकर] लौटते
हुए

рйкша *म* रिकशा खीचनेवाला
रि^к'шā *क'यिच'नэ-वāलā* *म*

рймск||ий *прил* -не *цифры*
रोमन सख्याएँ роман сан^к'йā^э *ж*
मн, - пāпа [ईसाई] पोप [исāй]
поп *म*, धर्मगुरु द^хар^м'-गुरु *म*

рйнуться *сов* झपटना द^жа-
पा^त'нā *नп*, तेजी से आगे बढ़ना
तэ^зй सэ āгэ бар^х'нā *नп*

рис *म* धान द^хā^н *म*, चावल चā-
वा^ल *म* (очищенный), भात б^хāt *म*
(вареный)

риск *म* जोखिम द^जок^хим *ж*,
खतरा हा^त'рā *म*, с большим рйском
बडी जोखिम का सामना करके.

рискованн||ый *прил* जोखिम
का द^जок^хим *कā*, जोखिमी द^जок^хи-
मī, ёто ōчень -ое дēло इस काम
मे बहुत जोखिम है.

рисковāть *несов* जोखिम उठाना
(सहना) द^जок^хим उ^तā^{नā} (सा^ख'нā)
п, जोखिम (खतरे) मे पडना द^जो-
क^хим (हा^त'рэ) *мā* पा^र'нā *नп*, -

жīзнью अपनी जान खतरे मे डालना
п, अपने जीवन की बाजी लगाना *п*

рисовāние *с* तसवीर (चित्र)
खीचना ता^с'वी^р (चित्र') *क'यिच'नā* *म*,
चित्राकण चित्रā^नकान *म*, चित्रकला
चित्र'-कालā *ज*

рисовāть *несов* 1. खीचना
क'यिच'नā *п*, लिखना लि^к'*नā* *п*, -

картіну तसवीर (चित्र) बनाना (खीचना, लिखना) *n*, तसवीर चित्रित करना *n*; 2. *перен* (изобразить) चित्रित करना चित्रित кар'нā *n*, चित्रण (वर्णन) करना चित्रण (वर-
नान) кар'нā *n* (का को-ल, что-л)
рисунок *м*. तसवीर तас'वीр *ж*,
चित्र चित्र' *м*

ритм *м* ताल ताल *म*
ритмический *прил* तालपूर्ण
ताल-पूर्ण'

риф *м* (подводная скала) चट्टान
चट्टान *ज*

рифма *ж* तुक तुक *म*, तुकात
तुकांत' *म*, काफिया काफिया *म*,
अत्यानुप्रास अंत्यानुप्रास *म*

рифмовать *несов* तुक (काफिया,
अत्यानुप्रास) जोड़ना (मिलाना) तुक
(काफिया, अंत्यानुप्रास) दजोर'नā (मि-
लानā) *п*

робѣть *несов*. डरना дар'नā *न*,
कचियाना काचिया'नā *न*, सकुचाना
साकुचा'नā *न*

робкий *прил* डरपोक дар-пок,
कातर कातर, भीरु ब'यру

робость *ж* डरपोकपन дар-пок-
पान *म*, कातरता कातर'ता *ज*, भी-
रुता ब'यरुता *ज*

ров *म* खदक хандак *ж*, खाई
क'ай *ज*

ровесник *म* हम-उमर खाम-умар
म, सम-वयस्क сам-वायस्क' *म*

ровно *нареч* 1. (одинаково)
वरावर बार-ā-बार, एकसमान एक-
-सामā, 2. (о времени) ठीक त'यक,

— в девять ठीक नौ वजे; 3. (рав-
номерно) वरावर बार-ā-बार, वरावरी
(समानता) से बार-ā-ब'र्या (सामāन'tā)
स, ◇ — *ничего* विलकुल नहीं.

ровный *прил* 1. (о поверхно-
сти) हमवार खाम-वār, समतल сам-
-ताल, 2. (равномерный) वरावर बार-
-ā-बार, समान सामā

ровнять *несов* *с.м* равнять
рог *м* 1. सींग सँग *म*, 2. *муз*
सींग सँग *म*, सींगी सँगी *ज*

рогатый *прил* सींगवाला सँग-
-वाला, крупный — скот गाय-भैस *ज.*,
लवे सींगोवाले मवेशी *म* *म*; мел-
кий — скот भेड़-वकडियाँ *ज.* *म*

роговой *прил* सींग का सँग का,
सींग का बना हुआ सँग का बना खуā
(сделанный из рога)

роговая *ж* चटई चатаई *ज*

род *м* 1. (поколение) नसल ना-
-सल *ज*, वंश वंश *म*, जाति दजाति
ज, कुल कुल *म* (семья), 2. *биол*
जाति दजाति *ज*, 3. (сорт) किस्म
किस्म' *ज*, प्रकार प्राकार *म*, ढग
द'खंग' *म*, всякого рода товары
हर तरह (प्रकार) का माल *म*, 4.
(способ, образ) ढग द'खंग' *म*,
प्रकार प्राकार *म*, — *жизни* रहने
का ढग (प्रकार) *म*, 5. *грам* लिग
लिग' *म*, लिगभेद लिग'-ब'खेद *म*,
ग्रामात्मिक — व्याकरण-संबधी
लिग *म*, мужской — पुलिग *म*,
женский — स्त्रीलिग *म*, средний —
नपुंसकलिग *म*, ◇ без роду, без
племени विना नाते-गोते का, ему

дэ́сять лет óт роду उस की उम्र दस बरस की है; он ро́дом из Москвы́ वह जन्मत. मास्को का निवासी है; что́-то в э́том ро́де कुछ इसी तरह (किस्म, प्रकार) का, тако́го ро́да इस तरह (किस्म, प्रकार) का, еди́нствен- ный в своем ро́де अपने ढग का अकेला (निराला); на роду́ на́писано ललाट मे लिखा है, ~ лю́дскóй, чело́веческий ~ मनुष्य-जाति *ज*, मानव-जाति *ज*

ро́ди́льн||ый *прил* ~ дом जच्चा-घर *заччā-г^खार म*, जच्चा-खाना *заччā-хānā म*, मातृगृह *मा^{त्र}ि-गृह^ख म*, प्रसूति-भवन *प्रसूति-ब^खавन म*, ~ое отде́ление *जच्चा-विभाग* *заччā-विब^खाग म*, प्रसूति-विभाग *प्रसूति-विब^खाग म*

ро́ди́м||ый *прил*: ~ое *पात^नó* *см* *родинка*

ро́ди́н||а *ज* *वतन* *वागन म*, पि-तृभूमि *पि^{त्र}ि-भू^खमि ज*, मातृभूमि *मा^{त्र}ि-भू^खमि ज*, जन्मस्थान *जन्म'-* *स्त^खāन म* (*место* *рождения*, *место* *происхождения*), ~-мать *देश-माता ज*, *जननी-मातृभूमि ज*, *верну́ться* *на* ~у *स्वदेश* *लौटना न*

ро́ди́нка *ज* *पैदाइशी* *निशान* (*चिह्न*) *पाэдāиशी* *निशāн* (*चिह्न*) *म*

ро́ди́тели *म^न*. *माँ-बाप* *माँ-बाप* *म म^न*. *माता-पिता* *मा^तā-पि^तā म म^न* *неизм*

ро́ди́тельный *прил* ~ *पादेज* *ग्राम* *सबधकारक* *सामबान्द^ख* *का^खरक* *म*, *सबध-सूचक* *सामबान्द^ख* *सूचक* *म*

ро́ди́тельский *прил* *माँ-बाप* *का* *माँ-बाप का*, *माता-पिताओ* *का* *मा-तā-पि^तāओ का*

ро́ди́ть *сов* и *несов* 1. *जन्म* *देना* *जन्म'* *दēnā न*, *प्रसव* *करना* *प्रसाव* *कार'नā न* (*का* *को-ल*), *पैदा* (*उत्पन्न*) *करना* *पाэдā* (*उत्पान्न'*) *कार'नā न*, *व्याना* *बिānā न* (*о* *жи-вотном*), 2. *перен* (*создавать*) *पैदा* (*उत्पन्न*) *करना* *पाэдā* (*उत्पान्न'*) *कार'नā न*, *सृष्टि* *करना* *सृष्टि* *कार'नā न* (*की* *что-ल*), 3. (*о* *земле*) *उपजाना* *उप'जānā न*, *◇* *в* *чем* *मा^तर* *रु^दि^तā* *разे* *नगा* *मा^दरजा^द*, *विलकुल* *नगा*.

ро́ди́ться *сов* и *несов* *जन्म* *ले-ना* *जन्म'* *लēnā न*, *पैदा* *होना* *पाэдā* *खōnā न*, *जन्मना* *जन्म'नā न* *родни́к* *म* *прям*, *перен* *चश्मा* *चाश्मा म*, *झरना* *ज^खार'नā म*, *स्रोत* *स्रोत म*

ро́дн||о́й *прил* 1. (*о* *брате*, *се-стре*) *सगा* *सागā*, ~ *बрат* *सगा* *भाई म*; ~ *āя* *сестра* *सगी* *बहिन ज*, 2. (*о* *городе*, *стране*) *पैदाइश* (*जन्म*) *का* *पाэдāиш* (*जन्म'*) *का*, *मादरी* *मा^दर*, *мой* ~ *го́род* *मेरे* *जन्म* *का* *शहर*; *◇* ~ *язы́к* *मादरी* *जवान ज*, *मातृभाषा ज*

ро́дны́е *м^н* *स* *родня* *родня* *ज* *собир* *रिश्तेदार* *रि-श्तेदार* *म म^न*, *नातेदार* *ना^तेदार* *म म^न*, [*सगे-*] *सवधी* [*सागे-*] *साम-बान्द^ख* *म म^न*, *स्वजन* *स्वा-जान* *म* *म^न*.

родово́й *прил* 1. *этн* जाति-सवधी *джāti-самбанд'й, जातीय* *джāтий'*; 2. *(наследственный)* खानदानी *хāн'дāний, पैतृक* *паэтрик, वंशगत* *вāш-гат, 3. биол* जातिगत *джāti-гат, वर्गीय* *варгий', प्रजातीय* *праджāтий'*

родоначальник *м* वंश का चलानेवाला *вāш кā чалāнэ-вāлā м*
родослóвная *жс* वंशावली *вāш-āоли жс*

родослóвн||ый *прил* वंश का वāш *кā, वंशावली-सवधी* *вāшāоли-самбанд'й, ◇ —ое* *дерево* वंश-वृक्ष *м*

рóдственник *и* रिश्तेदार *риш-гэ-дār м, नातेदार* *нāтэ-дār м, सवधी* *самбанд'й м, आत्मीय* *āt-мий'* *м*

рóдственница *жс* रिश्तेदार [औरत] *риштэ-дār [аорат] жс., आत्मीया* *ātмийā жс*

рóдствени||ый *прил* 1. *риште-* *дар* *риштэ-дār, भाईचारे* *ка б'āй-чārэ кā, सवधी* *самбанд'й, आत्मीय* *ātмий', —ые* *свāзи* *भाईचारे* *ка* *савд* *м, 2. (по происхождению)* *риш* *та* *рх* *не* *вала* *риштā* *рак'нэ-вāлā, सजाति* *са-джāti, —ые* *языкī* *सजाति* *भाषाएँ* *жс* *мн*

родств||ó *с* 1. *риште-* *дар* *ри* *штэ-* *дārи жс, नातेदारी* *нāтэ-дārи жс, सवध* *самбанд' м, आत्मीयता* *ātмий'тā. жс, быть* *в —é* *риш* *та* *хойна* *нп* *(ка о ком-л, से с кем-л),*

2. *перен (близость)* सजातीयता *са-джāгий'гā жс*

рóды *и* जनना *джан'нā и, प्रसव* *прасав м, प्रसूति* *прасūти жс*
рождáемость *жс* जन्म-संख्या *джанм'-санк'йā жс*

рождáть(ся) *несов с и* *родить* *(-ся)*

рождéни||е *с* पैदाइश *паэдāиш жс., जन्म* *джанм' м, जनन* *джанан и, प्रसूति* *прасūти жс (роды), от —я* *पैदाइश* *ке* *дин* *से, जन्म* *се; день —я* *जन्मदिन* *м, जन्म* *ка* *दिवस* *м, वर्षगाँठ* *жс, место —я* *जन्मस्थान* *м, слепон* *от —я* *पैदाइश* *се* *अधा, जन्माध*

рождённый 1. *прич* *от* *ро-* *дйт', 2. прил* *пé* *да* *паэдā* *неизм, जना* *[हुआ]* *джанā (хуā), प्रसूत* *пра-* *сут*

рождество *с* *рел* [ईसाइयो का] *в* *да* *дин* [िसāийō *кā]* *барā* *дин м, क्रिस्मस* *крисмас м*

рожéница *жс* जच्चा *заччā жс, वच्चा* *утпन्न* *करनेवाली* *баччā* *утпанн'* *кар'нэ-вāли жс, प्रसूता* *прасūтā жс*

рожón *м* *лезть* *на — раз* *ओखली* *ме* *сир* *де* *на* *ок'ли* *мā* *спр* *дэнā* *п, अगरो* *पर* *пé* *р* *р* *ख* *на* *ангāрō* *пар* *паэр* *рак'нā* *п*

рожь *жс* रई *рай жс*

рóза *жс* गुलाब *гулāб м*

рóзга *жс* छड़ी *ч'арй жс, बेट* *и-*

ро́зниц||а *жс* खुरदाफरोशी *क़ुर'-*
द़ा-फारोशी *जс*, खुरदाबिक्री *क़ुर'द़ा-*
-बिक्री *जс*, в ~у फुटकर [तरीके
से], прода́вать в ~у фुटकर [तरीके
से] बेचना *п*

ро́зничн||ый *прил* ~ые це́ны
फुटकर दाम *प़ुत'कार द़ाम м мн*,
फुटकर कीमते *प़ुत'कार किम'तэ जс*
मн, ~ая торго́вля фुटकर तिजारत
प़ुत'कार тидж़арат जс, фुटकर
विक्रय *प़ुत'कार विकрай м*, ~ые
товáры खुरда *क़ुर'द़ा м*

ро́знь *жс* फूट *प़ुत जс*, भेदभाव
б़'эд-б़'ао м, विच्छिन्नता *विच'чин्न'-*
त़ा *जс*, се́ять ~ фूट डालना *п*,
भेदभाव के बीज बोना *п*

ро́зовый *прил* गुलाबी [रग का]
гула́бия [ранг' *ка*]

ро́зыгрыш *м спорт* आम
मुकावला *आम मुकाब'ला म*

ро́зыск *м* तलाशी *तलाशी जс*,
खोज *क़'одж जс*, ढूँढ *द़'ूर' जс*, ◇
уголо́вный ~ खुफिया विभाग *म*

ро́йться *несов (летать роем)*
भुड मे उडना *द़'ख़'ुन्द' मэ उर'ना नп*,
भुड लगना (उडना) *द़'ख़'ुन्द' लग'ना*
(*ур'ना*) *नп (का ० ком-л)*

ро́й *м* भुड *द़'ख़'ुन्द' म*, [शहद
की मक्खियों की] फ़ौज [शाх़ад *क़ि*
маक्क'नй' क़ि] फ़ाодж *जс (пчели-*
ный)

ро́к *м* किस्मत *क़िस्मत जс*, भाग्य
б़'аг'и' म

ро́ковóй *прил* किस्मत का लिखा
हुआ *क़िस्मत का लिख़ा ख़ुा*

ро́лик *м* रोलर *ролар म*, конь-
की на ~ах *रोलर-स्कैट्स м मн*

ро́ль *жс* 1. (значе́ние) भूमिका
б़'умिका जс, историческая ~
ऐतिहासिक भूमिका *जс*, решáющая
~ निर्णायक भूमिका *जс*, игра́ть ~
भूमिका निभाना (खेलना, निवाहना,
अदा करना) *п*, 2. театр, *кин*
भूमिका *б़'умिका जс*, рол *рол м*,
па́рт *पा́рт' и*, гла́вная ~ प्रमुख
भूमिका *जс*, मुख्याश *म*, в гла́вной
ро́ли प्रमुख भूमिका मे, मुख्याश मे;
игра́ть ~ भूमिका (पा́र्ट) खेलना
(अदा करना) *п*, игра́ть пёрвую ~
прям, перен प्रमुख भूमिका खेलना
(अदा करना) *п*, выступáть в ро́ли
кого-л. *прям, перен*. किसी की
भूमिका मे होना *नп*, распреде́лять
роли भूमिकाएँ बाँटना *п*, ◇ э́то ро́ли
не игра́ет इस का कोई महत्त्व नहीं.

ро́ма́н *м* उपन्यास *उपान्यास म*

ро́ма́ни́ст *м* उपन्यासकार *उपा-*
न्यास-कार म, उपन्यास-लेखक *उपा-*
न्यास-लख़'क म

ро́ма́нс *м* रोमानी गीत *रोमाँन'*
ग़ित जс, रोमाँस *रोमाँस म*

ро́ма́нти́зм *м* रोमाँसवाद *रो-*
माँस-वाद् म, प्राकृतवाद *प्राक़रित-*
-वाद् म

ро́ма́нтик *м* रोमांटिक *रोमाँन्ति'*
и, प्राकृतवादी *प्राक़रित-वादी и*

ро́ма́нтика *жс* रोमानी रग *रो-*
माँन' रान्ग' म, रोमांचित कर देने-
वाले अनुभाव *रोमाँनचित कार द़ेनэ-*
-वाँलэ अनुब'ाо म मн

романтический прил रोमा-
टिक ромāнтиक, प्राकृतवादी प्रा-
कृत-वāदी

ромāшка ж वावूना बāबुनā म
ромб м विषमकोण विशाम-कण
म, समचतुर्भुज сам-चатур-ब^४उदज म,
तुल्य चतुर्भुज तुलि' चатур-ब^४उदज म,
तिर्यग्बर्ग तिриаग-वार्ग' म

роня́ть несов. 1. गिराना गिरā-
नā न, छोड़ देना च^४ोर दēनā न,
गिराना गिरāनā न (листья, перья),
2. перен (авторитет, репута-
цию) घटाना ग^४ातāनā न, नुकसान
(हानि) पहुँचाना नुक'सāन (ख़ानि)
पाख़ूचāनā न

ро́пот м कुड़कुड़ाहट кур'курā-
ख़ात ж, वड़वड़ाहट बार'барāख़ात ж,
शिकायत शिकāय़ात ж

ропта́ть несов कुड़कुड़ाना кур'-
курāनā नл, वड़वड़ाना बार'барāनā
नल, शिकायत करना शिकāय़ात कार'-
नā न. (की ना कोग-ल, ना च्त्त-ल)

рос||á ж ओस ओस ж, श्वनम
шаб-नाम ж, выпала ~ ओस गिरी
है, покрывāться ~ой ओस से भि-
गोना नл

роско́шный прил शानदार
शāन-दāर, आलीशान āलि-शāन ठाठ
का त^४āt^४ kā, घना ग^४ानā, प्रचुर
प्राचुर (о растительности)

ро́скош||ь ж 1. (великолепие)
शान शāन ж, ठाठ त^४āt^४ म, 2. (из-
лишество) ऐशो-आराम अश-ओ-ārām
म, ऐयाशी अयāशी ж, भोगविलास
ब^४ोग-विलास म, предметы ~и ऐशो-

-आराम की चीजे जस. मन्, भोगवि-
लास की वस्तुएँ जस. मन्; жить в
~и ऐश (गुलछरें) उडाना न

ро́слый прил ऊँचे कद का ऊँच
काद kā, लवा लāबā, हट्टा-कट्टा ख़ा-
तā-कातā, दीर्घकाय दीर्ग^४-कāन

ро́спись ж 1. (перечень) फिह-
रिस्त फिख'रिस्त' जस, सूची-पत्र सूचि-
-पात्र' म; 2. (напр стен) नक्शा-
कशी नाकशā-काशी जस., भित्ति-चित्र-
कारी ब^४ित्ति-चित्र'-कāरि जस

ро́спуск м छुट्टी देना च^४ुत्ति
दēनā म (учащихся), वरखास्तगी
बार-ख़ास्त'गी जस, वरखास्त (विसर्जित)
करना बार-ख़ास्त' (विसर्दजित) कार'-
नā म (सобрания и т. п.), वर-
खास्तगी बार-ख़ास्त'गी जस, विसर्जन
विसर्दजान म, ख़तम (समाप्त) कर-
ना ख़ाताम (सामāप्त') कार'नā म (об-
щества и т. п.), воен (расфор-
мирование) तोड़ना तोर'नā म, वि-
घटन विग^४ातान म, विघटित करना
विग^४ातिंग कार'नā म

росси́йский прил रूसी रूसी
ро́ссказни मन् разг शेख-चिल्ली
की कहानियाँ शख-चिल्ली क़ि काख़ā-
नियā जस मन्, ढकोसले द^४ाकोस'लā
म मन्, это всё ~ यह शेख-चिल्ली
की कहानियाँ हैं जस मन्

ро́ссыпь ж. खान क^४āन जस, 30-
лотāя ~ सोने की खान जस, алма́з-
ная ~ हीरे की खान जस

ро́ст м 1. बढ़ना बार^४-नā म,
बढ़ाव बार^४āओ म, इजाफ़ा изāफ़ā
म, वृद्धि व्रिद्ध^४ि जस (увеличение)

перен (развитие) तरक्की तराक्की
 ज, उन्नति उन्नति ज, विकास
 विकās म, ~ посевной площади
 खेती के क्षेत्रफल का बढ़ना म, ~
 благосостояния народа रहन-सहन
 के स्तर की उन्नति ज, ~ тяже-
 лой индустрии भारी उद्योग का
 विकास म, 2. (вышина) बुलदी बु-
 ланди ज, ऊँचाई ūchāi ज (напр
 предмета), कद काद म (человека,
 животного), быть рóstом с когò-л
 किसी के बराबर कद होना न् (का
 ० को-ल), высóкого рóста लंबे कद
 का, мáлого, нízкого рóста छोटे
 कद का, человек сréднего рóста
 औसत (मझोले) कद का आदमी म,
 по рóсту कद के मुताबिक (अनुकूल),
 नाप के मुताबिक (अनुकूल) (० मरके),
 в человекéский ~ आदम-कद, आद-
 मी के कद के बराबर, आदमी जितना
 ऊँचा, встать во весь ~ सीधा खड़ा
 हो जाना न्, растяnúться во
 весь ~ पैर पसारना (फैलाना) न,
 पैर पसारकर लेटना न्, портрét
 во весь ~ आदम-कद चित्र म, рó-
 стом 175 сантимéтров ऊँचाई १७५
 सेटीमीटर.

ростовщíк म सूदखोर सूद-खोर
 म, साहूकार саखू-कार म, व्याजखोर
 ब्याज-खोर म, महाजन माख़ा-джан म
 ростовщíчество с सूदखोरी
 सूद-खोरी ज, साहूकारी साखू-कारि
 ज, महाजनी माख़ा-джानि ज

рост||ók म कल्ला कल्लā म,
 पौधा паодख़ā म, अकुर अकुर म,

пускáть ~की कल्ले (अकुर) निकाल-
 ना न, अकुरना न्, अकुरित होना न्
 рóсчерк म दुम-दुम ज; ♦ од-
 ним ~ом перā एक कलम की नोक
 से, एककलम.

рот м मुँह мўх म., मुख मुक्^x म
 рóта ज воен कपनी камп'ни ज
 рóтный прил воен कपनी का
 камп'ни कā

рóща ज पेड़ो (दरखतो) का झुंड
 (भुरमुट, समूह) пэрò (दाराखтò) कā
 дж^xунд' (дж^xур-मुट, самўх) न,
 उपवन उप'वान म

роял||ь ज प्यानी प्याно म, иг-
 рáть на ~е प्यानी बजाना न

ртуть ज पारा पāрā म, सीमाव
 сйм-āб म

рубāн||ок म रदा रандā म,
 строгáть ~ком रदा फेरना न

рубāшк||а ज कुरता кур'tā म,
 कमीज कामीज ज, शमीज शэмíज ज
 (жéнская), ночнāя ~ रात की कमीज
 ज, ~ с отложнým воротникóм
 खुले गले की कमीज ज, менять ~у
 कमीज बदलना न

рубéж м 1. (граница) हद ख़ाद
 ज, सीमा сймā ज, 2. (государст-
 венная граница) सरहद सार-ख़ाद ज,
 हद ख़ाद ज, सीमा сймā ज, за ру-
 бежóм विदेश में, 3. воен हद ख़ाद ज,
 सीमा сймā ज

рубéц м 1. (от раны) जखम
 (घाव, क्षत) का निशान (चिह्न) за-
 хам (г^xāо, क्षात) कā निशāн (चिह्न')
 म, 2 (шов) सीवन सйवान ज, м

रुबीльник *म* *эл* स्विच свич *म*
 рубін *म* लाल लाल *म*, चुन्नी
 चुन्नी *ज*, माणिक मणि *म*

рубить *несов* काटना कट'ना *न*,
 छोटना च'ट'ना *न*, — द्रुवा लकड़ी
 (लकड़ियाँ) काटना *न*, — лес जंगल
 काटना *न*, पेड़ों को गिराना *न*, —
 мясо कीमा करना *न*

рубище *с* गुदड़ी गुद'री *ज*,
 चिथड़ा चि'र'रा *म*, फटे कपड़े
 प'त'त' काल'रा *म* *मन*

рубка I *ज* कटाई कटाई *ज* (ले-
 सा), काटना कट'ना *म* (द्रुव)

рубка II *ज* मर नक्शा-घर ना-
 कशा-ग'र *म*

рубль *म* रूबल रूबल *म*

рубрика *ज* खाना खाना *म*, सर-
 नामा सर-नामा *म*, सुखी सूरखी *ज*,
 शीर्ष शीर्ष' *म*

ругань *ज* बदजबानी बад-जाबानी
ज, गालियाँ गालियाँ *ज* *मन*

ругательный *прил* निदाप्रद
 निन्दा प्रद, आक्षेपक आक्षेपक,
 निदा से परिपूर्ण निन्दा से परि-
 पूर्ण'

ругательство *с* गाली गाली *ज*,
 दुर्वचन दुरवाचन *म*

ругать *несов* गाली देना गाली
 देना *न*, बुरा-भला कहना बुरा-भा-
 ला का'ना *न*, घुड़कना ग'रुअक'-
 ना *न*

ругаться *несов* (ссориться)
 गाली वकना गाली बक'ना *न*, झग-
 ना झग'क'ना *न*, आपस में गाली-
 -गलौज करना आपस में गाली-गलाओज

कर'ना *न*, तू-तू मैं-मैं करना तु-तु
 माँ-माँ कर'ना *न*

руда *ज* कच्ची धातु (धातु) का-
 चची द'आत (द'आतु) *ज*, धातु-पाषाण
 द'आतु-पाषाण *म*, जेलैजना — कच-
 लोहा *म*

рудник *म* [कच्ची धातु की] खान
 [काचची द'आतु की] क'आन *ज*, जेलैज-
 नый ~ लोहे की खान *ज*

рудничный *прил* ~ गैज फा-
 यर-डैप फाँयार-दाँमप' *म*

рудокóp *म* खान में काम करने-
 वाला क'आन में काम कर'ने-वाला *म*,
 पैटमैन पाँट-माँन *म*

ружéйный *прил* बंदूक का बान-
 दूक का, — वीँस्ट्रैल बंदूक की मार *ज*.

ружьё *с* बंदूक बान्दूक *ज*,
 стрелять из — я बंदूक चलाना (छोड़-
 ना, मारना) *न*, जाराजा' — बंदूक
 भरना *न*

руйны *मन* खडहार क'आन्द'आर *म*-
मन, इवसावशेष द'वाँसाव'शेश *म*,
 भग्नावशेष बाँगाव'शेश *म*

рук'а *ज* हाथ हाँग' *म*, बाँह बाँह
ज, बाजू बाँजू *म* (от кисти до
 плеча), पहुँचा पाँच'चा *म*, कलाई
 कालाई *ज* (जाँयस्था), पोजिमा'त' रू-
 कु हाथ दवाना *न* (का को-ल), डो-
 र'व'त'सा ज'ा रूकु हाथ मिलाना *न* (से
 स के-ल), प'द रूकु बाँह में बाँह
 डाले हुए, परस्पर हाथ मिलाये हुए;
 रूकी ववर'ह! हाथ उठाओ!, प्र'त'गि-
 व'त' रूकु हाथ बढ़ाना *न*, ब'र'त' ना
 रूकी गोद में लेना (उठाना) *न*, बाँहो
 में लेना *न*, उद'रजिव'त' ज'ा रूकु हाथ

थाम लेना *n* (का *кого-л*), из рук в рúки हाथो हाथ, $\diamond$ набить се-бé рúку हाथ बैठना *nn* (का *о ком-л*, मे *в чем-л*), ма́стер на все рúки हर फन उस्ताद *m*, रúки прочь! छोड दो!, दूर रहो! (से *от чего-л*), тру-дýться не покладáя рук जी तोड-कर मेहनत करना *n*, брать себя в рúки अपने ऊपर काबू कर लेना *n*, брать в свой рúки अपने हाथ(हाथो) मे लेना *n*, просýть ~й विवाह के लिये प्रार्थना करना *n*, под ~óй पास, नजदीक, करीब; $\acute{\text{э}}$ то мне ná руку मेरे लिये यह मुकीद साबित हुआ है, на скóрую рúку जल्दी मे, прибирáть к ~ám हथियाना *n*, अपने हाथ मे सँभाल लेना *n*, हस्त-गत करना *n*, попада́ть в рúки हाथ मे आना (पडना) *nn* (के *кого-л*), ~óб руку वाँह मे वाँह डालकर, साथ साथ (के *с кем-л*), положá рú-ку ná сердце हृदय[स्थल] पर हाथ रखे हुए; у него рúки в крови उस के हाथो मे खून लगा हुआ है

рука́в *m* 1. (одежды) आस्तीन *ж*, वाँह बाँह *ж*, засúчивать рукава́ आस्तीन चढाना *n*, 2. (ре-ки) शाखा शाक^xā *ж*, शाखा-नदी शाक^xā-नादी *ж*, $\diamond$ пожа́рный — आग बुझाने का नल *m*, де́лать что́-л. спустя рукава́ वेपरवाही से काम करना *n*, सरसरी तौर पर काम करना *n*

рукави́ца *ж* [वे-उंगलियो का] दस्ताना [बे-यूग'लीनो का] दास्तāná *n*

руководи́тель *m* रहनुमा राख-ну-मा́ *m* *неизм*, नेता *нэता* *m* *неизм*, अधिनायक *ад^xинай^яक* *m*, सचालक *санचा^лक* *m* (अग्रे^दующий, *дирек-тор*), पार्टी^यный — पार्टी का नेता *m* *неизм*, पार्टी-नेता *m* *неизм*, художественный — आर्ट-डाइरेक्टर *m*, क्ला́ссный — क्लास-टीचर *m*, कक्षा का अध्यापक *m*

руководи́тельница *ж* नेत्री *ज*, नायिका *नायिका* *ж*, अध्यापिका-सरक्षिका *अध्यापिका-सं-राक्षिका* *ज* (в *детском саду*), क्ला́ссная — कक्षा की अध्यापिका *ज*

руководи́ть *несов* रहनुमाई करना राख-नुमाई *कर'ना* *n* (की *ке-м-ли*бо, *чем-л*), सचालन (पथप्रदर्शन, नेतृत्व, निर्देशन) करना *санचा^लन* (पात^x-प्रादरशन, नेत्रित्व', निर-देशन) *कर'ना* *n* (का *ке-म-ल*, *чем-ल*), — काँфедрой ज्ञानपीठ का सचालन करना *n*, — *обучением* पढवाना *n*

руководство *с* 1 रहनुमाई राख-नुमाई *ज*, अगुआई *अगुआ* *ज*, नेतृत्व नेत्रित्व' *m*, सचालन *сан-चा^लन* *m*, *непосредственное* — सीधी रहनुमाई *ज*, सीधा नेतृत्व *m*, *оперативное* — सक्रिय (कारगर) नेतृत्व *n*, *коллективное* — सामूहिक नेतृत्व *m*, *под ~м* रहनुमाई मे (की *кого-ल*, *чего-ल*), नेतृत्व मे (के *кого-ल*, *чего-ल*), 2. (руководящий *состав*) रहनुमा राख-नुमा *n* *nn*, नेता *नэता* *n* *nn*, 3. (учебный) पाठ्य-

पुस्तक pāt^xй'-пустак *ж*, प्रदर्शिका
प्रादर्शिका *ж*, गाइड gāid *м*

руководствоваться *несов* ~
प्रिन्सिपम सिद्धात सामने रखते हुए
काम करना सिद्ध^xānt' sām'nэ rak^x'-
तэ *ख*уэ kām кар'nā *п*, ~ указá-
ниями हिदायत के मुताबिक (ану-
कूल) काम करना *ख*идāйāt кэ мутāбик
(анукूल) kām кар'nā *п*, ~ óпытом
तजरबे (अनुभाव) से सीखना (सबक
लेना) तadjар'bэ (ануб^xāo) сэ
сйк^x'nā (сабак лэнā) *п*

руководящ||ий 1. *прич* от
руководить, 2. *прил* रहनुमाई कर-
नेवाला रा^x-нумāй кар'nэ-вāлā,
नेतृत्वकारी नेत्रित्व'-kāрй, ~ая роль
पार्टी की नेतृत्वकारी भूमि-
का *ж*, ~ая идéя प्रधान (प्रमुख)
विचार *м*, ~ая статья (в газе-
те) सपादकीय [लेख] *м*, ~ие óр-
ганы अधिकारिणी सस्थाएँ *ж* *मн*,
~ *प्रिन्सिप* मार्गदर्शक सिद्धात *म*,
~ *पост* रहनुमाई का ओहदा *म*,
नेतृत्व का पद *म*, ~ая сйла मार्ग-
दर्शन करनेवाली ताकत (शक्ति) *ж*,
रहनुमाई (नेतृत्व) करनेवाली ताकत
(शक्ति) *ж*

рукодéлие *с* 1. (*ручной труд*)
सिलाई और कढ़ाई सलāй аор кар-
р^xāй *ж*, दस्तकारी दास्त'-kāरй *ж*,
2. (*вещь*) दस्तकारी की चीज (वस्तु)
दास्त'-kāरй кй чйз (वास्तु) *ж*

рукомóйник *м* चिलमची चि-
лам'चй *ж*, हाथ-मुँह धोने की मेज
*ख*āg^x-मु^x द^xонэ кй мээ *ж*

рукопáшная *ж* दस्त-वदस्त
(आमने-सामने की) लड़ाई दास्त'-ба-
-दास्त' (āм'nэ-sām'nэ кй) लारāй *ж*

рукопáшный *прил* ~ бой
दस्त-वदस्त (आमने-सामने की) लड़ाई
दास्त'-ба-दास्त' (āम'nэ-sām'nэ кй)
लारāй *ж*

рукопíсный *прил* हाथ का लि-
खा हुआ *ख*āt^x kā लि^xā *ख*уā, हस्त-
लिखित *ख*ास्त'-लि^xnt

рукопись *ж* हस्तलेख *ख*ास्त'-लэк^x
म, हस्तलिपि *ख*ास^x'-लिपि *ж*, чер-
новāя ~ पाडुलिपि *ж*, पाडुलेख *म*

рукоплескāния *मн* तालियाँ
तāлийā *ж* *मन*, ताली तāलй *ж*,
करतलध्वनि कार-ताल-द^xवानी *ж*

рукоплескāть *несов* तालियाँ
(ताली) वजाना (पीटना) तāलियā (tā-
लй) बад^xjānā (पй^xt'nā) *п* (की सरा-
हना मे *кому-л*), करतलध्वनि कर-
ना कार-ताल-द^xवानी कार'nā *п* (की
सराहना मे *кому-л*)

рукопожāтие *с* हाथ मिलाना
(दवाना) *ख*āt^x मिलānā (दाबānā) *म*,
обмéниваться ~м हाथ मिलाना *п*.
(से *с кем-л*)

рукоя́тка *ж* दस्ता दास्तā *म*,
हाथा *ख*āt^xā *म*, मूठ मु^xt^x *ж*

рулев||óй 1. *прил* ~бе коле
сó стéयरिंग पहिया стйй'ринг' па-
*ख*ийā *म*, चालकचक्र चāлак-चाकर'
म, 2. *сущ* *म* *прям*, *перен*
कर्णधार कारन'-द^xār *म*

рулётка *ж* *тех* [नापने का]
फीता [nāp'nэ kā] фй^xtā *म*

руль *м* स्टीयरिंग-पहिया स्तिय'-
ринг'-पाхियā *м*, स्टीयरिंग-ह्वील
स्तिय'ринг'-खविल *म* (автомашини),
स्टीयरिंग-बर स्तिय'ринг'-बार *и* (वे-
लोसипеда), सुक्कान सुक्कान *म*, पत-
वार पाग'वार् *ज* (सुदना)

румын *м* रूमानियन रूमāनि-
नान *म*

румынский *прил* रूमानियन रू-
मāनिनान, — язык रूमानियन जबान
(भाषा) *ज*

румяна *मн* गाजा gāzā *и*

румян||ец *म* [गालो की] लाली
[gālō kī] lālī *ज*, तमतमाहट tam'-
tamāhat *ज* (नाप्र от стыда),
заливāтьсЯ —цем लाल हो, जाना
न, चेहरा गुलाबी हो जाना *न*
(का ० कम-ल), तमतमाना *न*, तम-
तमा उठना *न* (नाप्र от стыда)

румяный *прил* गुलाबी गुलāबि,
लाल lāl (алый, красныи), लाल
सिरवाला lāl sir-vālā (० человеке)

ру́пия *ज* (индийская денеж-
ная единица) रुपया रुपайā *म*

ру́пор *म* перен प्रतिनिधि[-पात्र]
प्रतिनिध^खи[-pātr'] *и*

русáлка *ज* मत्स्यस्त्री матस्य'-
стри *ज*, जल-नरी джал-нари *ज*

ру́сл||о *с* [नदी की] तह [नादि
kī] taḥ *ज*, пета пэтā *म*, прवाह
правāḥ *म*, течь по нóвому —у
नयी चाल मे ढलना *न*

ру́сский 1. *прил* русी русī,
— язык русी [जबान, भाषा] *ज*,
говорить по-ру́ски русी [जबान,

भाषा] बोलना *न*, 2. *сущ* *и* русी
русī *म*

ру́сый *прил* सुनहरे बालोवाला
суनाḥ'рэ bālō-vālā, गौरवर्ण gaor-
varṇ'

рути́на *ज* रूढि rūṛ^खи *ज*, रूढि-
वाद rūṛ^खи-vād *म*

ру́хлядь *ज* собир разг पुराना
सामान, पुरānā sāmān *и*, भूखाड
дж^खанк^खār *म*, कबाड kabār *म*

ру́хнуть *сов* 1. (упасть) गिर
पडना गिर пар'nā *न* 2. перен
(разрушиться) बरबाद (तवाह,
नष्ट) हो जाना бар-бād (tabāḥ,
нашт') ḥo dajānā *न*

ручáтельство *с* जमानत за-
мāнат *ज*, *с* —м जमानत के साथ

ручáтьсЯ *несов* जमानत करना
(देना) замāнат кар'nā (dēnā) *и*
(की за кого-л, за что-л)

ручéй *м* छोटी नदी च'отй надй
ज, सोता sotā *म*, ◇ лить слезы
ручьем, в три ручьяँ औसुओ से
मुँह धोना *и*

ру́чка *ज* 1. हाथा ḥāt^खā *म*, दस्ता
дасгā *म*, मूठ mūt^ख *ज*, 2 (для
письма) कलम калам *म*, *ज*, लेखनी
लэк^खनी *ज*

ручн||о́й *прил* 1. (предназ-
ченный для рук) —́ые часы कलाई
(हाथ) की घडी कालāй (ḥāt^ख) kī
g^खarī *ज*, — багаж थोडा सामान
t^खorā sāmān *म*, — чемодāн हेड-
-बैग ḥāend'-baeg *म*; —́ые кандалы
हथकडी हात^ख-कारī *ज*; 2 (делаю-

щійся *руками*) — *а́я* рабо́та *दस्त-कारी* *даст'-ка́रि* *ж*, — *труд* *मज-दूरी* *का काम* *माज'दूरि* *का काम* *म*, 3. (*приводимый в действие руками*) *दस्ती* *даستی*, — *а́я* *пила́* *हाथ* *की आरी* *ज*, *हाथो* *से चलनेवाली* *आरी* *ज*, — *а́я* *грана́га* *दस्ती* *वम* (*गोला*) *म*, 4. (*прирученный*) *पालतू* *पाँल'तू*, *सीधा-सादा* *सिद'ā-सादा*

ру́шиться *сов* и *несов* *ढहना* *द'ах'ना* *न*, *ढह* *जाना* *द'ах* *ज'हाना* *न*

ры́б||а *ж* *मछली* *माच'ली* *ज*, *ловить* — *у* *मछली* *पकडना* (*मारना*) *न*, *मछलियो* *का शिकार* *करना* (*खेलना*) *न*, *удить* — *у* [*वसी* *से*] *मछली* *पकडना* *न*

рыба́к *म* *मछुआ* *माच'या* *म*, *माहीगीर* *मा'हि-गीर* *म*, *धीवर* *द'हि-वार* *म*

рыба́цкий *прил* *मछुए* (*माही-गीर*) *का* *माच'य* (*मा'हि-गीर*) *का*

ры́бий *прил* *मछली* *का* *माच'ली* *का*, — *жир* [*काड-*] *मछली* *का तेल* *म*, *काड-लिवर-आयल* *म*

ры́бн||ый *прил* 1. *मछली* *का* *माच'ली* *का*, — *ая* *ло́вля* *मछली* *पकडना* *म*, *मछुआगिरी* *ज*, *माही-गीरी* *ज*; — *ая* *промы́шленность* *मछली-उद्योग* *म*, 2. (*приготовленный из рыбы*) *मछली* *का* [*वना हुआ*] *माच'ली* *का* [*बाना हुआ*], — *ые* *кон-сёрвы* *डिब्बे* *मे* *वद* *मछली* *ज*, *टीन* *की* *मछलियाँ* *ज*; *म*, *टीन* *के* *डिब्बे* *मे* *वद* *मछलियाँ* *ज* *म*

рыбово́дство *с* *मछली-पालन* *माच'ली-पालन* *म*

рыбозаво́д *म* *मछली* *का* *कार-खाना* *माच'ली* *का* *कार-खाना* *म*

рыбоконсе́рвный *прил* — *за-во́д* *मछलियो* *को* *तैयार* *करके* *टीनो* *मे* *भरने* *का* *कारखाना* *माच'ली* *को* *गाई* *आ* *कार'क* *त* *न* *मे* *बा'र'न* *का* *कार-खाना* *म*

рыболо́в *म* *मछुआ* *माच'या* *म*, *माहीगीर* *मा'हि-गीर* *म*

рыболо́вн||ый *прил* *मछली* *पकड-ने* *का* *माच'ली* *पाकार'न* *का*, — *ые* *принадле́жности* *मछली* *पकडने* *का* *सामान* *म*, — *ое* *су́дно* *मछली* *पकड-नेवाला* *जहाज* *म*, *मछुआ-जहाज* *म*

рыболо́вство *с* *मछली* *पकडना* *माच'ली* *पाकार'न* *म*, *माहीगीरी* *मा-हि-गीर* *ज*, *मछुआगिरी* *माच'या-गि-र* *ज*

рыда́ни||е *с* *रोना* [*-धोना*] *रना* [*-द'ना*] *म*, *रुदन* *рудан* *म*, *раз-рази́ться* — *ями* *फूट* *फूटकर* *रो* *पड-ना* (*उठना*) *न*

рыда́ть *несов* *रोना-धोना* *रना* [*-द'ना*] *न*, *फूट* *फूटकर* *रोना* *प'र* *प'र'कार* *रना* *न*, *रुदन* *करना* *रु-дан* *कार'न* *न*

ры́жий *прил* *लाल* *लाल*, *कत्थई* *काट'या* (*о лошади*)

ры́ло *с* (*свиньи*) *थूथनी* *ग'र'नी* *ज*

ры́нок *म* *वाजार* *बाजार* *म*, *मंडी* *मण्डी* *ज*, *вну́тренний* — *ज*. *घरेलू* (*देशी*) *वाजार* *म*.

ры́ночн||ый прил बाजारी bāzā-
रī, बाजार का bāzār kā, ~ая це-
на बाजार-भाव м

рысь I ж зool बनबिलाव бан-
-बिलाо м

рысь II ж (бег) दुलकी [चाल]
дул'кй [чāл] ж, идтй рысью дул-
की चलना (जाना) нп

ры́твина ж गढ़ा gar^xā м

рыть несов 1. खोदना к^xод'нā
п, — норý बिल खोदना п, 2. (рас-
кидывать, разбрасывать в беспорядке) उलटना-पुलटना улат'нā-пулат'нā п

ры́ться несов खोदना к^xод'нā п,
खोदकर ढूँढना (खोजना) к^xод'кар
д^xуд^x'нā (к^xодж'нā) п (ислать),
उलटना-पुलटना, улат'нā-пулат'нā
п (напр, в бумагах), खखोलना
к^xак^xол'нā п (напр в карманах)

рыхлый прил कुरकुरा кур'ку-
рā (напр о хлебе), मुलायम му-
лāйам, नरम нарам (напр о почве)

ры́царь м ист सरदार сар-дāр
м, राजपूत рāдж-пूт м

рыча́г м тех उद्याम удйāм м

рыча́ть несов गरजना гарадж'-
нā нп, गुराना гурāнā нп

ры́яный прил सरगर्म сар-га-
рм', उत्साही утсāхи, पुरजोश пур-
-джош

рю́мка ж जाम джāм м

ряб́йна ж एश эш м

ряб́||йт несов 1. (воду) हिल-
कोरे पैदा करना хил'корэ паэдā

кар'нā п, 2. безл у меня ~йт
в глазах मुझे चकाचौंधी आती (लग-
ती) है मुदज^xэ, चाक़ाच़ा़уд^xи āи
(лаг'тй) хāэ

ряб́ой прил 1. (от оспы) चेचक-
रू चэчак-рū, 2. (с пятнами)
चितकबरा चित'каб'рā (о лице, ко-
рове, курице)

рябь ж 1. हिलकोरे хил'корэ
м мн, 2. (в глазах) चकाचौंध चा-
क़ाच़ा़уд^x ж

ряд м 1 कतार катār ж, सफ
саф ж, ताँता tātā м, पाँत пāт
ж, श्रेणी шрēнй ж, पक्ति панкти
ж, स्ट्रॉन्ग в ~ кतार (पाँत,
पक्ति) बनाना п, сидеть в пер́вом
~у पहली कतार (पक्ति) मे बैठना
нп, — за рядом एक के बाद दूसरी
कतार (पक्ति) ж, — автомашин
मोटरो की कतार (पक्ति) ж, не-
пóльный — अधूरी-कतार (पक्ति)
ж, 2. (серия) सिलसिला сил'силā
м, माला mālā ж, शृंखला шрин-
क^xлā ж, कई काँ (несколько), це-
лый — कई, बहुत से, अनेक; мы
мóжем привести целый — при-
мéров हम कई (बहुत से, अनेक)
उदाहरण दे सकते हैं, ◇ из ряда
वон выходящий गैरमामूली, असा-
धारण, विशेष

рядовóй 1. прил (обыкновен-
ный) मामूली māmulī, सीधा-सादा
सिद^xā-сāдā, साधारण сād^xāран, 2.
сущ м воен मामूली सिपाही mā-
मुलī सिपाखī м, प्राइवेट सैनिक

प्राँवैत साэनिक म, 3. *воен* —
 состав मामूली सिपाहियों का अमला
 मामूली सिपाहियों का अमला म, मा-
 मूली सिपाही मामूली सिपाही म. *मन*
 рядом нареч 1. (один подле
 другого) आस-पास āс-пās (के с кем-
 либо, с чем-л), पास-पास пās-пās
 (के с кем-л, с чем-л), वगल में बा-
 गल में (की с кем-л, с чем-л), सि-
 दैत — अगल-वगल बैठना *न*, सि-

दैत — с кем-л, किसी के पास
 (पार्श्व में) बैठना *न*, किसी की वगल
 में बैठना *न*, сесть — с кем-л.
 किसी के पास (पार्श्व में) बैठ जाना
न, 2. (по соседству) पास пās,
 नजदीक наз'дик, निकट निकट, это
 совсем — यह बहुत करीब (नजदीक,
 निकट) है, он живет — वह पास में
 रहता है, ♦ сплошь да — अकसर,
 बहुधा

С

с предлог 1. से сэ *последлог*, के
 साथ кэ сāt^x *последлог*, के साथ
 साथ कэ сāt^x-сāt^x *последлог* (наря-
 ду с, одновременно), с *друзьями*
 दोस्तों (मित्रों) से (के साथ); с *надеж-*
 дой आकाक्षा रखते हुए, с *улыбкой*
 मुस्कुराहट से (के साथ), с *удоволь-*
 ствием खुशी (आनंद) से, आनंदपूर्वक,
 प्रसन्नतापूर्वक, *книга с картинками*
 सचित्र पुस्तक *э*, *мешок с зерном*
 अनाज की बोरी *э*, *пить чай с саха-*
 ром शक्कर मिलाकर चाय पीना *н*;
 мы с *вами* हम तुम, आप और हम,
 вместе с *ним* उस से (के साथ), उस
 को साथ लिये हुए (взяв его с собой),
 прыгать с *парашютом* छतरी (पै-
 राशूट) से (के सहारे) कूदना *न*, с
приходом क'व्लाсти सत्ताग्रहण करने
 के साथ साथ, по *сравнению* с की
 तुलना में, что с *вами* आप को क्या
 हुआ?, *обращаться с воззванием*

अपील करना *н* (की к кому-л), 2.
 (при обозначении места) से сэ *по-*
 следлог, पर से пар сэ *последлог*,
вставать с постели चारपाई (बि-
 छौने) पर से उठ खड़ा होना *न*, с
правой стороны दाहिनी तरफ
 (ओर) से; 3. (начиная с) से сэ *по-*
 следлог, с *начала до конца* शुरू
 (आरंभ) से आखिर (अंत) तक, с
головы до ног सिर से पैरों तक,
 4. (о времени) से сэ *последлог*, से
 लेकर сэ *лекар* *последлог*, с *детст-*
 ва *वचन* (बाल्यावस्था) से; с *тех*
пор как जब से, 5. (по причине) से
 सэ *последлог*, की वजह से *क* *वा-*
джа сэ, के सबब (कारण) *कэ* *सा-*
बाब (कारण) *последлог*, с *одобре-*
ния मजूरी (अनुमोदन) से, с *вашего*
позволения आप की इजाजत (आज्ञा)
 से, 6. (приблизительно) लगभग
 लग-б'аг, के करीब (लगभग) *कэ*

кариб (лаг-б^खाग) *послелог, он рó-
стом с тебя* उस का कद तेरे जैसा
है, с недёлю एक हफते के लगभग

са́бля *жс* तलवार तान'ва̄र *жс*,
कृपाण कृपाण *म*

сабо́таж *м* तोड़-फोड़ तोर-प^खोर
жс, अतर्ध्वस अन्तर्ध्वस *म*

сабо́тировать *сов* и *несов*
तोड़-फोड़ डालना तोर-प^खोर दाल'नā
п, तोड़-फोड़ (अतर्ध्वस) करना तोर-
-प^खोर (अन्तर्ध्वस) कार'नā *п*

са́ван *м* कफन काफан *म*, शव-
-परिधान शव-परिध^खान *म*

сад *м* बाग ба̄г *м*, उद्यान उद्य^खान
म, बगीचा बागिचा *म* (небольшой),
फूलवाडी प^खूल-वा̄रि *жс* (цветник),
फрукто́выи — मेवो (फलो) का बाग
म, फलोद्यान *म*, зоологический —
चिडियाखाना *म*, चिडियाघर *म*, पशु-
-वाटिका *жс*, ◇ де́тский — किडर-
-गार्टन *жс*, बालोद्यान *म*

сади́ться *несов* 1 बैठना баэт^ख-
नā *नп*, बैठ जाना बाэт^ख द्जāнā
नп, — за стол मेज पर (के सहारे)
बैठना *नп*, — на стул कुर्सी पर
बैठना *नп*, 2. (на лошадь, в авто-
-мобиль) चढ़ना चार^ख'नā *नп*, चढ़
जाना चार^ख द्जāнā *नп*, सवार होना
(हो जाना) सवा̄र खो̄नā (खो द्जāнā)
नп (पर, मे на что-л, मे वो что-
-либо), 3 (о солнце) डूबना दुब'नā
नп, डूब जाना दुब द्जāнā *नп*, छिपना
च^खिप'नā *नп*, छिप जाना
च^खिप द्जāнā *नп*, अस्त होना (हो
जाना) अस्त' खो̄नā (खो द्जāнā) *नп*;

4. (о самолёте) उतरना उतर'नā
नп, उतर जाना उतर द्जāнā *नп*,

5. (о ткани) सिकुडना सिकुर'नā
नп, ◇ — за рабо́ту काम शुरू कर-
ना *п*, — на мель खुश्की (धरती)
पर फँसना (फँस जाना) *नп*

садо́вник *м* माली मा̄लि *म*,
बागवान ба̄г-बा̄н *म*

садо́во́д *м* बागवान ба̄ग-बा̄न *म*,
बागवानी करनेवाला बा̄ग-बा̄नि कार'-
नā-वा̄लā *म*, उद्यान-विद्या-विशारद
उद्य^खान-विद्य^खा-विश^खाराद *म* (специа-
-лист)

садо́во́дство *с* बागवानी बा̄ग-
-बा̄नि *жс*, उद्यानकरण उद्य^खान-कारन
म, उद्यान-विद्या उद्य^खान-विद्य^खा *жс*
(прикладная дисциплина)

садо́к *м* मछली पालने का जहाज
माच^ख'लि पाल'नā कā द्जाख^खा̄з *म* (जु-
-वोर^खыбный), खरगोश पालने का बाड़ा
(अहाता) хар-गोश पाल'नā कā बा̄ра
(अख^खा̄ता) *म* (करोलीचि)

са́жа *жс* कज्जल काज्जल *म*,
कालिख कालिख^ख *жс*

сажа́ть *несов* 1. बैठाना बाэт^खā-
नā *п*, बैठा देना बाэт^खā दēнā *п*, 2.
(напр на лошадь, в автомобиль и
т *п*) चढ़ाना चार^खāनā *п*, चढ़ा
देना चार^खā दēнā *п*, सवार करना
सवा̄र कार'नā *п* (पर, मे на что-л,
मे वो что-л), — в тюрьму́ जेल
मे डालना *п*, — в кле́тку पिजरे मे
बद करना (कर देना) *п*, 3. (рас-
-тения) लगाना लागा̄नā *п*, जमाना
द्जमा̄नā *п*, लगा (जमा) देना लागा̄

(джамā) дэнā *n*, रोपना rop'nā *n*,
आरोपित करना āropit kar'nā *n*,
धोना bonā *n* (напр картошку)

сáженец *m* [लगाया हुआ] पौधा
[лагāйā хуā] паод^хā *m*

сакво́яж *m* [हेड] वैग [Хаэнд'-]
баэг *m*

сала́зки *mn* [वर्फ पर चलाने की]
वेपहियो की छोटी गाडी [барф' пар
чалāнэ кй] бэ-пахийō кй च^хотй
гārй *жс*, [छोटी] वर्फ-गाडी [च^хотй]
барф'-гārй *жс*

сала́т *m* सलाद салад *m* (блю-
до)

сала́тник *m* सलाद की रकावी
салад кй раkāбй *жс*

сáло *c* चरवी чар'бй *жс*

салфэ́тка *жс* रुमाल рū-мāл *m*,
नैपकिन नाэп'кин *m*, मेजमाल мэз-
-мāл *m*

сáльный *прил* 1. चरवीदार चा-
р'бй-дār, चिकना चिक'nā, 2. (не-
пристойный) गदा гандā, अश्लील
ашлийл

сали́от *m* सलामी саламй *жс*,
артиллерийский — तोप-सलामी *жс*

салотова́ть *сов* и *несов* सला-
मी देना саламй дэнā *n* (को को-
नु-1, चे नु-ल); — выстрелами
मलामी दागना *n*, — из ору́дий
सलामी मे तोपें दागना *n*, तोपो की
सलामी देना *n*.

сам *мест* आप āп, खुद худ,
स्वय सजानाम, — सोबी आप से (ही)
आप, अपने आप, खुद वखुद, — себя

अपने आप को; फ़ाकты говорят са-
ми за себя तथ्य अपनी कहानी अपने
आप कहते है

самā *мест см* сам

самéц *m* नर нар *m*

сáми *мест см.* сам

сáмка *жс* मादा māдā *жс*

самó *мест см* сам

самобы́тный *прил* मौलिक мао-
лик

самова́р *m* समावर самāвар *m*

самовозгора́ние *c* स्वयजलन
свайан-джалан *m*

самово́льный *прил* खुदराय
худ-рāй, स्वेच्छाचारी स्वеч^чāчārй;
विना इजाजत (अनुमति) का बिना
иджа́зат (анумати) kā (не разре-
шенный)

самодéльный *прил* घरेलू г^ха-
рэлū, घर का बना हुआ г^хар kā
банā хуā

самодержáвие *c* निरकुशता
ниранкуш'tā *жс*, एकाधिपत्य эkā-
д^хипатй' *m*

самодержáвный *прил* निरकुश
ниранкуш, एकतत्र эк-тантр'

самодéтельность *жс* अमेच्यु-
अर (शौकिया) कला का प्रदर्शन амэ-
чйуар (шаокниā) калā kā прада-
шан *n* (выступление и т *n*)

самодово́льный *прил* खुदपसद
худ-пасанд', आत्म[स]तुष्ट āтм'-
[сан]тушт'

самодово́льство *c* खुदपसदी
худ-пасандй *жс*, आत्मसतोष āтм'-

-сантош *м*, आत्मतुष्टि *ātm'*-туш-
ти *жс*

самодур *м* मनमाने ढंग से सब
काम करनेवाला *ман'манэ д^ханг' сэ*
саб *काम* кар'нэ-*व़ाला* *м*, स्वेच्छाचा-
री स्वэच^хāчārī *м*

самодурство *с* स्वेच्छाचार स्वэ-
च^хāчār *м*, स्वेच्छाचारिता स्वэच^хā-
чārītā *жс*, यथेच्छाचार йат^хэч^хā-
чār *м*

самозабвение *с* आत्मविस्मृति
ātm'-висмрити *жс*

самозабвенный *прил* निःस्वार्थ
ни^хсвāрт^х'

самозащита *жс* आत्मरक्षा *ātm'*-
ракшā *жс*, स्वरक्षा स्वा-ракшā *жс*
- **самозвāнец** *м* दूसरी व्यक्ति
वनकर कपट करनेवाला *दुस'री* вйа-
кти бан'кар капат кар'нэ-*व़ाला* *м*

- **самозвāнство** *с* दूसरी व्यक्ति
वनकर कपट करना *दुस'री* вйа^хक्ति
бан'кар капат кар'нā *м*

самокритика *жс* आत्म-आलोच-
ना *ātm'*-āloch'nā *жс*, आत्म-समालो-
चना āgm'-самāloch'nā *жс*

самолёт *м* हवाई जहाज *хавāй*
джа^хāз *м*, वायुयान वāйу-йāн *м*,
विमान विमāн *м*, *пассажирский*
— यात्रा-विमान *м*, *одномотерный*
— एक-इजनी (एक-इजनवाला)-हवाई
जहाज *म*, —снаряд उडन-बम *म*

самолюбивый *прил* स्वाभिमा-
नी स्वāб^химāни

самолюбие *с* स्वाभिमान स्वā-
б^химāн *म*, आत्माभिमान ātmāб^хи-

मāн *म*, आत्मसम्मान ātm'-саммāн
म, *бить по ~ю* आत्मसम्मान को
चोट लगाना *н*

самомяние *с* आत्मगौरव ātm'-
гаорав *म*, व्यक्तिनिष्ठा वйа^хक्ति-
निष्ठ^хā *жс*

самонадеянность *жс* आत्म-वि-
श्वास ātm'-विश्वās *म* (*самоуверен-*
ность)

самонадеянный *прил* अपने
ऊपर भरोसा रखनेवाला *ап'नэ* упар
б^харосā *рак'х'नэ-व़ाला*, आत्मविश्वा-
सी ātm'-विश्वāसī

- **самообладание** *с* आत्मनिग्रह
ātm'-निग्रा^х *म*, आत्मसवरण ātm'-
-सवāरान *म*

самообман *м* आत्मप्रतारणा
ātm'-प्रतā^р'нā *жс*

самооборона *жс* आत्मरक्षा ātm'-
-ракшā *жс*, स्वरक्षा स्वा-ракшā *жс*

самообразование *с* स्वाध्याय
स्वāд^хйāй *म*

самообслуживание *с* अपने
आप की खिदमत (सेवा) करना *ап'-*
नэ āп *कй* хид'мат (сэвā) кар'нā *म*

самоопределение *с* *полит*
आत्मनिर्णय ātm'-निर्णय *म*, स्वभा-
ग्यनिर्णय स्वा-ब^хāги'-निर्णय *म*,
प्रāवो नāций नā — जातियो के
स्वभाग्यनिर्णय का अधिकार *म*

самоотверженность *жс* आत्म-
त्याग ātm'-तйāг *म*, आत्मबलिदान
ātm'-बलि-दāन *म*

самоотверженный *прил* आत्म-
त्यागी ātm'-तйāги, आत्म-बलिदानी

ātm'-бали-дāнй, आत्म-त्यागमय ātm'-
-तйāग-май (напр о поступке)

самопíшуш||ий прил -ее пе-
ро फाउटेन-पेन фāунтēн-пэн м, ж

самопожёртвование с आत्म-
त्याग āgm'-тиāг м, आत्मबलिदान
ātm'-बालि-दāन м, आत्मोत्सर्ग āт-
मोत्सर्ग' и

саморóдок м 1. [धातु का] कुद-
रती ढोका (डला) [द^१ातु कā] कुद'-
रति द^१ōкā (далā) м, -олотóй —
सोने का डला м, 2. перен जन्मज
प्रतिभावाला джанмадж пратиб^१ā-
-вāлā м, स्वाभाविक गुणोवाला स्वā-
ब^१āविक гунб-вāлā м

самосознāние с चेतना चэт'нā
ж; клāссовое — वर्ग-चेतना ж,
श्रेणी-चेतना ж

самосохранēние с आत्म-सरक्षण
ātm'-сāракшан м, आत्मरक्षा ātm'-
-ракшā ж

самостóятельность ж खुदму-
ख्तारी худ-мухтāрй ж, स्वतत्रता
сва-тантр'тā ж

самостóятельный прил खुд-
мух्तार худ-мухтār, स्वतत्र स्वा-
-тантр', स्वावलंबी स्वāв'ламбй (по-
лагающийся на себя)

самосúд м बगैर किसी किस्म के
कानून के कत्ल ба-гаэр кйсй кйсм'
кэ кāнून кэ катл' м, अदालती
पैरवी किये बिना सजा देना адāл'-
-ति паэр'вй кийэ бинā сазā дэнā м

самотēк и प्रवाह द्वारा बहना
правāх двāрā бах'нā м

самотēком нареч अपने आप ही
ап'нэ āп хй, आप ही (से) आप āп
хй (сэ) āп, अपने ही जोर से ап'нэ
хй зор сэ, इतिजाम (प्रबध) किये
वगैर इन्तिजāм (प्राबान्द^१) कийэ
ба-гаэр

самоубíйство с खुदकुशी худ-
-кушй ж, आत्महत्या āgm'-хатйā ж

самоубíйца м и ж. खुदकुशी
कर लेनेवाला худ-кушй кар лэнэ-
-вāлā м, आत्मघातक āgm'-г^१āтак
м (о мужчине); खुदकुशी कर लेने-
वाली худ-кушй кар лэнэ-вāलй ж.
(о женщине)

самоуверенность ж आत्मवि-
श्वास ātm'-вишвāс м

самоуверенный прил खुद-एत-
माद худ-эт'мāд, आत्मविश्वासी
ātm'-विश्वāसй

самоунижēние с, अपनी बेइज्ज-
ती अपने आप करना ап'нй бэ-изз'тй
ап'нэ āп кар'нā м

самоуправлēние с स्वराज्य
сва-рāджй' м, स्वशासन स्वा-шā-
сан м

самоупрāвство с स्वेच्छाचार
स्वэच^१āчār м, स्वेच्छाचारिता स्वэ-
च^१āчāритā ж

самоучíтель м स्वयशिक्षक
свайā-шикшак м

самохóдный прил आप से आप
चलनेवाला āп сэ āп чал'нэ-вāлā,
स्वय-चलता स्वायान-чал'тā, स्वत.चा-
लित स्वатах'-чāлит

самоцвёт м कीमती पत्थर кйм'-

तय पत्त^xार म , जवाहर द्जवाव^xार
म , रत्न रатन['] म

самочувствие с तवीअत таब-
अत ज , मिजाज мизा^xдж м

сáм||ый мест 1. (при словах
«этот», «тот») переводится уси-
лительной формой тот [же] —
वही वा^xй, «тот [же] — यही वा^xй,
по «той — ой причине इसी सबव
(वजह, कारण) [से] इसा сабаб (वा-
джа^x, कारण) [से], 2 (прямо, как
раз) ही वा^xй, ठीक त^xयक, अत्यत
अत^xयान्त['], переводится т^xж повто-
рение м определяемого слова в —ом
начáле शुरू-शुरू मे, вдоль —ого
бóрега किनारे किनारे, до —ого
концá आखिर (अत) ही तक, до
—ой нóчи अत्यत रात्रि तक, с —ого
утрá सुवह ही से, अत्यत सवेरे से, в
—ом цéнтре гóрода शहर (नगर) के
ठीक मध्य मे, он стоял на —ой
дорóге वह सडक ही पर खडा था,
3. (при образовании превосход-
ства) सब से सब से, — большóй
सब से बडा, बडे से बडा, у сан-
скритских прил образуется
суффиксом —तम — чистый
शुद्धतम, — высóкий उच्चतम, ♦ в
—ом дéле सचमुच, हकीकत (वास्तव)
मे, वस्तुत, в —ый раз раз^x ठीक
ठीक, [и] тем —ым [और] इस
तरह

санатóрий « सेनेटोरियम सэнэ-
торийам « , स्वास्थ्य-भवन स्वा^xत^xи-
-ब^xаван «

сандáл « सदल сандал м , चदन
चандан м

сандáлия ж सैडल саэндал м ,
चप्पल चाппल ж ,

сандáловый прил सदली сан-
д[']लय

сáни мн वेपहियो की गाडी бэ-
-пахий^x कय गáरय ж , बर्फ-गाडी
барф[']-гáरय ж

санитáр м परिचर паричар м ,
आहतोपचारी áхатоп[']чáरय « , воен
[मेडिकल] अरदली [मेडिकल] ар[']-
далы м

санитария ж सफाई साфáय ж ,
स्वास्थ्य-रक्षा स्वा^xст^xи[']-राक्षá ж ,
सफाई-शिक्षा साफáय-शिक्षá ж ,
स्वास्थ्य-शास्त्र स्वा^xст^xи[']-शáстр['] м
(дисциплина)

санитáрка ж परिचारिका па-
ричáरिकá ж

санитáрн||ый прил सफाई का
साफáय का, सफाई-सबधी साफáय-सम-
बान्द^xи, स्वास्थ्यरक्षा-सबधी स्वा^xत^xи[']-
-राक्षá-सामबान्द^xи (относящийся к
дисциплине), — врач सफाई का
डाक्टर м , — поезд आहतोपचारी
रेलगाडी ж , —ое сýдно आहतोपचारी
पोत « , चिकित्सापोत म

санкционировать сов « несоо
मजूरी (इजाजत, आज्ञा, अनुमति) देना
मानзुरी (иджазат, áгйá, अनुमति)
дэна « (की चतो-1)

сáнкци||я ж 1. अनुज्ञा अनुгйá
ж , स्वीकृति स्वाकृति ж , इजाजत
иджазат ж , 2. ин —и (перо-

приятія) सजा सज़ा *ж* , दंड दण्ड'
м (наказание)

санный *прил* ~ путь वेपहियो
की गाड़ियो के लिये रास्ता बэ-पाхियो
कй гāрийो कэ лийэ рāстā *м*

санскрит *м* संस्कृत सāскрит *ж*

санта́л *м* सथाली सन्त^хāली *м*

санта́льский *прил* सथाली सन्त^хāली,
— язык सथाली जवान (भाषा) *ж*

сантимéтр *м* सेटीमीटर सन्ति-
मीटर *м*

сап *м* мед घोडो का छूत का
जुकाम ग^хोरō kā च^хूत kā зукāм *м*

сапёр *м* सैपर саэпар *м* , сфэр-
-мэнаवाला сафар-маэнā-вāлā *м* ,
сфэр-мэна का सिपाही сафар-маэнā
kā सिपāхй *м*

сапо́г *м* बूट बूट *м* , ◇ два
сапога́ па́ра *разг.* अधा सिपाही
कानी घोड़ी विधि ने खूब मिलाई
जोड़ी.

сапо́жник *м* मोची मочй *м*

сапо́жный *прил* जूते (बूट) का
जुते (बूट) kā (относящийся к
обуви), मोची का मочй kā (отно-
сящийся к сапожнику)

сапфíр *м* नीलम नीлам *м* ,
नीл-मणि नील-मани *म* , अनिप्रिय
शानि-प्री' *म*

сара́й *м* कोठड़ी कот^х’रй *ж* ,
कोठरी कот^х’रй *ж*

саранча́ *ж* टिड्डी तид्दी *ж* ,
शलभ शालाब^х *म* , собир टिड्डियाँ
तид्दीयाँ *ж* *मн*

сарафа́н *м* सरफान सार’фāн *и*
сардэ́лька *ж* छोटा सासिज च^хo-
tā сāsидж *म*

сарди́на *ж* सर्डीन сардйн *ж*
са́ри *с* साडी сārй *ж*

сарка́зм *м* व्यंग्य वйангй’ *म* ,
विद्रूप विद्रूप *म*

саркасти́ческий *прил* व्यंग्य-
मिश्रित वйангй’-मिश्रित, व्यंग्यपूर्ण
विानगि’-पूरन’, विद्रूपपूर्ण विद्रूप-
-पूरन’

сателл́йт *м* 1. (приспешник)
पिछलगू पич^х-лагу *म* , पिछलगा
पич^х-लागा *म* , 2. अस्त्र उपग्रह
упаграх *म*

сати́н *м* साटिन сāтин *ж* , दरि-
याई दारियāй *ж*

сати́ра *ж* 1. (произведение)
व्यंग से भरी रचना वйанг’ сэ б^ха-
रй рач’нā *ж* , व्यंग-प्रधान रचना
वйанг’-प्राद^хāन рач’нā *ж* , प्रहसन
प्राхасан *म* , 2. перен व्यंग वйанг’
и , व्यंग्यात्मकता वйангйātмаक’-
tā *ж*

сати́рик *м* व्यंगकार वйанг’-ка̄р
म , व्यंग-लेखक वйанг’-लэк^хак *म* ,
प्रहसन-लेखक प्राхасан-लэк^хак *म*

сатири́ческий *прил* व्यंग से
भरा हुआ वйанг’ сэ б^харā хуā,
व्यंग-प्रधान वйанг’-प्राद^хāन, वि-
द्रूपात्मक विद्रूपātмаक, प्रहसनात्मक
प्राхас’нātмаक

сафья́н *м* मोराकी मोраकй *ж* ,
मराकश चमड़ा मаракаш чам’рā *म* ,
नरी नारй *ж*

сáхар *м* चीनी चिनी *ж*, शक्कर
 шаккар *ж*, खड क'ार *м* (неочищен-
 ный)

сахар'йн *м* सेकरीन सэк'र'йн *ж*
 сáхарница *ж* शक्करदान ша-
 ккар-дāн *м*

сáхарн||ый *прил* चीनी (शक्कर)
 का [वनाया हुआ] चिनी (шаккар) कā
 [बानāयā хуā], — завбд चीनी को
 तैयार करनेवाला कारखाना *м*,
 शक्कर-मिल *ж*, चीनी की फ़ैक्टरी
 (मिल) *ж*, — ая свёкла चीनीवाला
 (मीठा) चुकदर *м*, — песок दानेदार
 चीनी *ж*, मिसरी *ж*, — тростник
 गन्ना *м*, ईख *ж*, ♠ — ая болéзнь
 мед मधुमेह *м*, बहुमूत्र-रोग *м*

сач'ок *м* [तितली पकडने का]
 जाल [ति'ल'य पाкар'नэ कā] द्जāл
м (для бабочек), [मछली पकडने
 का] जाल [माच'ल'य पाкар'नэ कā]
 द्जāल *м* (для рыбы), [वडी मछली
 को किनारे लगाने का] जाल [बार'य
 माच'ल'य को किनāрэ лагāнэ कā]
 द्जāल *м* (для крупной рыбы)

сбāвить *сов* *си* сбавлять

сбавлять *несов* कम करना (कर
 देना) काम кар'нā (кар дэнā) *п.*,
 घटाना г'хатāнā *п*, घटा देना г'х-
 атā дэнā *п*; ♠ сбāвить स्पеси को-
 मु'ल. किसी का दिमाग दुस्त करना *п*

сбéгать *сов* दौडकर लाना दाор'-
 кар лāнā *п*, दौडकर ले जाना
 दाор'кар लэ д्जāнā *п*

сбегать *несов* 1. (спускаться)
 [नीचे] दोड जाना [ни'чэ] दाор д्जā-

нā *п* (पहाड पर से с горы), दौड-
 कर [नीचे] उतरना दाор'кар [ни'чэ]
 उतर'нā *п*, 2. (убегать) भागना
 б'хāг'нā *п*, सटकना сатак'нā *п*,
 भाग (सटक) जाना б'хāг (сатак)
 द्जāнā *п*, फरार होना (हो जाना)
 фарāр хонā (х'о д्जāнā) *п*

сбегать_{ся} *несов* दौडकर जमा
 (इकट्ठा, एकत्रित) हो जाना दाор'кар
 द्जамā (икатт'ā, экатрит) х'о д्जā-
 нā *п*

сбежать(ся) *сов* *см* сбегать
 (-ся)

сберегáтельн||ый *прил* — ая
 कāсса सेविगज बैंक सэвингз' баэнк'
м, — ая книжка सेविगज बैंक-बुक
 सэвингз' баэнк'-бук *ж*

сберегáть *несов* 1. बचाना ба-
 чāнā *п*, सुरक्षित करना (कर देना)
 су-ракшит кар'нā (кар дэнā) *п*,
 2. (копить) रखना рак'нā *п*,
 रख छोडना рак' ч'ор'нā *п*, सचय
 करना санчан кар'нā *п* (का 'что-
 либо)

сбережение *с* 1. (действие)
 बचाव бачāо *п*, 2. (сумма) बचत ба-
 чат *ж*, सचित धन санчит д'ан *п*
 сбережения *м* बचत бачат
ж, सचित धन санчит д'ан *п*
 сберéчь *сов* *см* сберегать
 сберкāсса *ж* *си* сберегáтель-
 ная касса

сберкнйжка *ж* *си* сберега-
 тельная книжка

сбивать *несов* 1. (сваливать)

[मारकर] गिराना (गिरा देना) [mār'-kar] girānā (gira dēnā) *n*, पटक-ना पатаक'नā *n*, 2. (самолёт) [नीचे] गिराना (गिरा देना, मार गिराना) [ниче] girānā (gira dēnā, mār girānā) *n*, मार डालना mār dāl'nā *n*, 3. मथना мат'नā *n*, बिलोना билонā *n*, निकालना निकाल'नā *n* (масло), फेटना प'त'नā *n* (напр яйца), ◇ ~ с толку गुमराह करना *n*, भटकाना *n*, वहकाना *n*, ~ спесь शेखी निकालना *n*

сбива́ться несов 1. (с пути) भटकना б'хатаक'नā *np*, बहुकना बा'खक'नā *np*, गुमराह होना (हो जाना) गुम-रा'ह खонā (खो джānā) *np*, 2. (запутываться, смешиваться) गड़-वड़ाना गर'बारānā *np*, ◇ ~ с ног разग पाँव तोड़कर बैठना *np*

сбйвчивый прил बेमेल बэ-मэл, असगत असंगत, भ्रामक ब'रāмаक
сбйть(ся) сов см сбива́ть (-ся)

сближа́ть несов 1. (приближать) नजदीक (निकट) करना наз'दйक (निकट) кар'नā *n*, नजदीक (निकट) ले जाना наз'दयक (निकट) लэ दजānā *np*, भिडाना ब'хिरānā *n*, नजदीक लगाना наз'दयक लगānā *n*, 2. перен (сопоставлять) मिलाना मिलānā *n*, 3. перен. (содействовать установлению дружбы) दोस्त (मित्र) बनाना (करना) дост' (मित्र') банānā (кар nā) *n*

сближа́ться несов 1. नजदीक

(निकट, समीप) आना наз'दयक (निकट, समीप) ānā *np*, भिडना ब'хिर'nā *np*, 2. перен (становиться друзьями) दोस्ती (मैत्री) होना (हो जाना) достй (माэत्रй) хонā (खो джānā) *np* (की, मे, के बीच मे о ком-л), घनिष्ठता स्थापित करना г'ханишт'х'tā स्त'āपित кар'नā *n* (के साथ с кем-л)

сближе́ние с 1. नजदीक (निकट) आना наз'दयक (निकट) ānā *m*, भिडाई ब'хिरāй *ж*; 2. (напр дружественное) मेल-जोल मэл-джол *и*, घनिष्ठता г'ханишт'х'tā *ж*, मेल-मिलाप मэл-मилāп *m*, दोस्ती достй *ж*, मैत्री माэत्रй *ж* (дружба)

сблйзйть(ся) сов см сблйжа́ть(ся)

сбо́ку нареч बगल मे багал मэ, पास मे пās мэ (где, рядом)

сбор *m* 1. बटोरना बатор'nā *m*, उद्ग्रहण उदग्रा'हण *m*, सकलन सङ्कलन *m*, संग्रह संग्रा'ह *m*, उगाही उगा'ही *m*, वसूली वासु'ली *ж* (налогов, взносов), काटना का'त'नā *m*, कटाई का'तāй *ж* (урожая, фруктов), चुनाई चुना'й *ж* (напр чайного листа), 2. (взнос) चदा चандā *и*, राज्यकर रāдж'क'र *m* (государственный), тамс'женный ~ महसूल *m*, चुगी *ж*, 3. (напр демонстративный) इकट्ठा (एकत्रित) होना इकट'त'ā (एकत्रित) खонā *m*; 4. во-ен' हाजिरी खāзирй *ж*, सैन्य-संग्रह साэ'न'य-संग्रा'ह *m*, 5. *mn* сбóры

(приготовления) तैयारी ताэиāрī
ज , तैयारियाँ ताэиāरिीā ज मн ,
◇быть в сбóре जमा (इकट्ठा, एकत्रित,
हाजिर) होना नн , पóлный ~ те-
атр भरा हुआ भवन म

сбóрище с разг बटोर बатор म ,
भुरमुट दज्'ур-मुट म , हुजूम रू-
джूम न

сбóрка ж 1. тех जोड़ने का
काम दजोर'नэ कā कām म , जोड़ाई
दजोरāय ज , असेबल करना अсэмбал
कार'नā न , 2. (ни платье) चुनट
चुनत ज

сбóрник м मजमूआ माдж'मुā
म , सग्रह संग्राह म

сбóрн||ый прил चुना हुआ चुनā
чуā , —ая комāнда चुनी हुई टीम
ज , — пункт जमा होने की जगह ज

сбóрочный прил тех ~ цех
असेबली-शाप अсэмб'ली-शāप ज

сбóрщик м 1. सग्रह करनेवाला
संग्राह कार'नэ-वālē म , सग्रहकर्ता
संग्राह-कारгā म неизм , लोढ़क
लор'ак म (напр хлопка), ~ чай-
ного лисга चाय की पत्तियाँ तोड़-
नेवाला म , 2. тех जोड़नेवाला
दजोर'नэ-वālē म , असेबल करनेवाला
असэмбал कार'नэ-वālē म

сб́расывать несов 1. गिराना
гирāнā न , फेक (गिरा) देना प'эк
(гирā) дэнā न , फेकना प'эк'нā न
(मे куда-л , से, पर से откуда-л ,
नीचे вниз), 2 (одежду) разг
उतारना उतār'нā न , उतार फेकना
उतār प'эк'नā न , उतारकर फेकना

(फेक देना) vtār'кар प'эк'нā (प'эк
дэнā) न , сбросить ма́ску прям ,
перен नकाब फेक देना न , 3. перен
(свергать) उलटना उлат'нā न , उलट
देना उлат दэнā न , ~ йго जुआ
उतारना (उतार फेकना) न , ◇ -
со счета हिसाब से निकाल देना न ,
~ в мо́ре (напр войска против-
ника) समुदर मे फेकना न , समुदर
के ऊपर मिटा देना न

сб́ривать несов मूँड़ना मू'р'нā
न , मूँड़ देना मू'р दэнā न

сб́рить сов см сб́ривать

сб́род м собир пренебр कृमि-
कीट крими-कйт म मि

сб́росить сов см сб́расывать

сб́руя ж घोड़े का साज г'орэ
कā сāз म

сбыва́ть несов 1 (продавать)

बेचना бэч'нā न , बेच डालना бэч
दāl'नā न (के यहाँ, के हाथ кому-л),

2. (избавляться) разг छुटकारा पा-
ना च'ут'ка́рā पāнā न (से что-л)

сбыва́ться несов सच (सही)

निकलना सच (са'й) निकाल'नā नन ,
पूरा होना (हो जाना) पूрā खонā
(хо джāнā) नन

сбы́т м फरोख्त фарохт' ज ,
खपत क'ापत ज , बिक्री बिक्री ज

сбы́ть(ся) сов см сбыва́ть(ся)

сва́дьба ж शादी शāदी ज ,
ब्याह ब्याह म , विवाह विवाह म (के
साथ с кем-л)

сва́ливать несов 1. [नीचे] गि-
राना (गिरा देना) [नीचे] гирāनā

(гирā дэнā) *n*, उलटना उлат'нā *n*,
 उलट देना उлат дэнā *n* (опроки-
 дывать), काटकर गिराना कāt'кар
 гирāнā *n* (дерево), 2. (в кучу) ढेर
 लगाना (लगा देना) д^хэр лагāнā (ла-
 гā дэнā) *n* (का что-л), 3. (напр
 вину) मढ़ना мар^х'нā *n*, लगाना
 лагāнā *n*, डालना дāl'нā *n*, —
 विनु इलजाम लगाना (डालना) *n*
 (पर, के ऊपर ना कोग-ल), दोष मढ़ना
n (पर, के ऊपर ना कोग-ल), 4.
 (स्वर्गगत्य) राग उलटना उлат'नā
n, उलट देना उлат दэнā *n*

свалить сов см свāливāть

свалиться сов 1. गिरना гир'-
 нā *np*, गिर जाना (पड़ना) гир
 джāнā (пар'нā) *np*, 2. перен (за-
 болеть) बीमार पड़ जाना бймār
 пар джāнā *np*

свāлка *ж* 1. (мусора) घूर ग^хूर
м, घूरा ग^хूरā *м*, 2. (потасовка)
 राग लडाई-भिडाई ларāй-б^хирāй
ж, हाथापाई खāt^х-ā-пāй *ж*

свāривать несов *тех* जोड़ना
 джор'нā *n*, भाल लगाना (लगा
 देना) дж^хāl лагāнā (лагā дэнā) *n*

сварить сов 1 उबालना убāl'-
 нā *n*, [उबालकर] पकाना [убāl'кар]
 пакāнā *n* (напр картошку); —
 суп शोरवा उबालना *n*, — обēд
 रसोई (भोजन) बनाना *n*, — варенье
 मुरब्बा बनाना *n*, 2. см свāривать

свāрка *ж* *тех* जोड़ाई джорāй
ж, भाल लगाना дж^хāl лагāнā *м*
 сварливый прил लडाका ларā-

कā, भगडालू दज^хag'rālū, कलहप्रिय
 कालाх-प्रिय'

свāрщик *м* जोड़नेवाला джор'-
 नē-वālā *м*, भाल लगानेवाला दज^хāl
 лагāнē-वālā *м*

свāтать несов मंगनी करना
 мāг'ни кар'нā *n*, विवाह ठीक कर-
 ना विवāх т'йк кар'нā *n*

свāтаться несов मंगनी करना
 мāг'ни кар'нā *n*

свāя *ж* शहतीर шах'тйр *н*,
 [नीव का] लट्ठा [нио кā] латт^хā *м*

свēдени||е с 1. (известие) खबर
ж, समाचार самāчār *н*,
 इत्तला इत'лā *ж*, सूचना суच'нā *ж*
 (уведомление), 2. (знание) जानका-
 री джāн-кārй *ж*, परिचय परिचāय
м, ♠ принять к —ю ध्यान में
 लेना *n*

свēдуший прил वाकिफ वāкиф,
 जानकार джāн-кār, अनुभवी अनुб^хā-
 वी, अभिज्ञ аб^хигй'

свēжесть *ж* 1. ताजगी тāj'гй
ж, नयापन найā-пан *м*, नवीनता
 навйн'гā *ж* (новизна), — मय्सि
 विचारो की ताजगी *ж*, 2. (про-
 хлада) ठंडक т^хандак *ж*, शीतलता
 шйтал'тā *ж*

свежеть несов ठंड पड़ना т^ханд'
 пар'нā *np*, तेज हो जाना तēз хō
 джāнā *np* (о ветре)

свēжий прил ताजा тājā *тж* не-
 изм, ठंडा т^хандā, शीतल शйтал
 (прохладный), नया найā, नवीन
 навйн (новый).

свеж^о बेझ в знач сказ ठड पडती है त^ханд' пар'тй ^खаэ

свезт^и сов см свозить

свёкла ж चुकदर चुकандार м, ^{सा}харная — मीठा (चीनीवाला, सफेद) चुकदर м.

свёк||ор м ससुर ससुर म, श्व-शुर शवाशुर म, дом —रा ससुराल म, सुसराल म

свекр^овь ж सास सास ж, श्वश्रु शवाश्रु ж

сверг^ать несов उतारना उतार'ना ^न, उलटना उलत'ना ^न, उलट (उतार) देना उलत (उतार) द[े]ना ^न

сверг^нуть сов см сверг^ать

сверж^ение с उतारना उतार'ना म, उलटना उलत'ना म, उलट (उतार) देना उलत (उतार) द[े]ना ^न, — с прес^тола राज्यच्युति ж

свер^ить сов см сверя^ть

сверк^ать несов चमकना चामак'ना ^न, चमक उठना चामक उत'ना ^न, झलकना ज^खалаक'ना ^न, चमकाना चам'काना ^न, चमका देना चам'का द[े]ना ^न (चम-ल), — гла^зами आँखे चमकाना ^न, сверкну^ла молния विजली चमक उठी

сверк^нуть сов см сверка^гь

сверл^ильный прил — станок ड्रिलिंग [मशीन] द्रिलिंग' [मशीन] ж

сверл^ить несов वरमाना бар'माना ^न, वरमा चलाना бар'मा चालाना ^न, [वरमे से] छेद करना [бар'मे से] च^खेद кар'ना ^न

сверл^о с वरमा бар'मा м, ड्रिल дрил м, ^जж

сверн^уть(ся) сов см сверт^ывать(ся)

свер^{ст}ник м हम-उम्र ^खам-умр'म, वरावर की उम्रवाला бар-ā-бар^ки умр'-वाला ^म, तुल्यवय तुल्य'-वाय ^म, समवयस्क сам-वायस्क' ^म

свер^ток м गठरी गत^ख'री ^ज, पीटली पोट'ली ^ज (небольшой)

свер^тывание с 1. (крови) जमावट джамават ^ज, 2. (сокращение) घटाव ग^खатаव ^म, विघटन विग^खा-тан ^म

свер^тывать несов 1. लपेटना लाप^खेत'ना ^न, 2. (сокращать) घटाना ग^खатाना ^न, घटा देना ग^खата द[े]ना ^न, कम करना कम кар'ना ^न, 3. (в сторону) मुड़ना мур'ना ^न, फिरना प^खир'ना ^न, हट जाना хат д^खатाना ^न, ♦ — лагерь पड़ाव उठाना ^न, — шею गर्दन मरोड़ना ^न

свер^тываться несов 1. जमना джам'ना ^न, जम जाना джам д^खа-ना ^न, फटना प^खат'ना ^न, फट जाना प^खат д^खат'ना ^न (о шлоке), 2. (сокращаться) घटना ग^खат'ना ^न, घट जाना ग^खат д^खат'ना ^न

сверх предлог 1 (поверх) के ऊपर क[े] उपर ^पослелог, पर ^{पर} ^पослелог, 2. (более) से ज्यादा (अधिक) स[े] з^иада (अ^त'न्क), 3. (кроме) के सिवा (विना) क[े] सिवा (बिना) ^पослелог, को छोड़कर को च^खोर'кар (исключая, помимо), से ब^खड़कर स[े]

бар^хкар, के सिवा (अतिरिक्त) कэ
सिवā (अतिरिक्त') *последлог* (वदो-
वोक), — тогó इस के सिवा, इतना
ही नहीं

сверхприбыль *ж э* भारी
मुनाफा б^харі मुनाфā *м*, ज्यादा से
ज्यादा नफा зиадā сэ зиадā нафā
м, अधिक से अधिक नफा ад^хик сэ
ад^хик нафā *м*, अत्यधिक लाभ अति-
ल^хिक लāб^х *म*

свѣрху *нареч* ऊपर से उपार-сэ,
— дōнизу ऊपर से नीचे तक

сверхурóчный *прил* — मुकरर
(निर्धारित) वक्त (समय) के वाद का
मुकारрार (निरद^хारित) वाक्त' (सा-
माय) कэ बāल कā, ओवरटाइम ओवर-
तāим

сверхштáтный *прил* [स्टाफ
की] जरूरी तादाद से ज्यादा [стаф
кй] зарурі тадāд сэ зйāдā, [स्टाफ
की] आवश्यक सख्या से अधिक [стаф
кй] āвашйак санк^хйā сэ ад^хик,
अतिरिक्त अतिरिक्त'

сверхъестѣственный *прил*
अलौकिक अलाकिक, लोकातीत लोका-
तीत

сверчóк *м* भीगुर द्ज^хйгур *म*
сверя́ть *несов* मुकाबला करना
(कर देना) मुकाब^хलā кар'нā (кар
дэнā) *п* (का *что-л*), [सूक्ष्म रूप
से] तुलना करना (कर देना) [सूक्ष्म
रूप सэ] तुल'нā кар'нā (кар дэнā)
п (की *что-л*)

свѣсѣть(ся) *сов см* स्वेषि-
вать(ся)

свесті́ *сов см* сводить

свет I *м* रोशनी रोश'नी *ж*,
प्रकाश प्राकाश *म*, लूनीनी — चाँद-
नी *ж*, при свѣте की रोशनी में;
◇ в свѣте रोशनी में (की *чего-л*)

свет II *и* 1. (*шир*) दुनिया दु-
नीयā *ж*, जहान जहा^хāन *म*, ससार
सासार *म*, часть свѣта भूभाग *म*,
महाद्वीप *म*, चेत्यरे страны света
चार दिशाएं *ж म*, 2. (*общество*)
[उच्च] समाज [उच्च'] सामाज *म*,
व्यंशनी — *уст* उच्च समाज *म*

свѣта́||ть *несов безл* पौ फटना
पाо प^хат'нā *न*, प्रभात (प्रात काल)
होना प्राब^хāt (प्राता^х-काल) खōнā
न, —ет पौ फट रही है, उजाला
फैलता जा रहा है

свѣті́ло *с* प्रकाशग्रह^х प्राकाश-
-граह *и*

свѣті́льный *прил* — газ
कोयले की गैस को^хлэ कй गाэ *ж*,
कोयला-गैस को^хлā-गाэ *ж*

свѣті́ть *несов* रोशनी देना
रोश'नी дэнā *п*

свѣті́ться *несов* रोशन होना
रोшान खōнā *न*, चमकना चामाक'нā
न, जुगजुगाना द्जुग'द्जुगāнā *न*,
टिमटिमाना तिम'तिमāнā *न* (*मर-
цать*)

свѣтлѣ́ть *несов* (о небе) खुलना
क^хул'нā *न*

свѣтлó *безл* в знач сказ रो-
शन है रोшान खāэ, когдā стāло —
जब रोशनी पड़ी; पौ फटते ही (*когда
рассвело*)

свѣтл||ый прил 1. रोशन रो-
шан, 2 (хорошо освещенный) रोश-
नीदार रोш'नी-дार्, रोशनी से भरा-
-पूरा रोш'नी सэ б^харā-пूरā, प्रकाश
से प्लावित प्राक़ाश सэ प्लावित (за-
литый светом), चमकीला चам'क़ी-
लā, उज्ज्वल उжджвал (блестя-
щий), 3 (о цвете) हलका खал'к़ā,
फीका प^айк़ā, गोरे रंग का горэ
ранг' кā (о цвете кожи, лица),
—ые вóлосы भूरे बाल м мн, ◇
—ое б́удущее उज्ज्वल भविष्य м.

светлячóк м जुगнू джуг'нू
м, खद्योत क^хадйот м

световóй прил रोशनी का रोш'-
नी क़ā, प्रकाश-सबधी प्राक़ाश-сам-
банд^хी

светомаскирóвка ж ब्लек-
-आउट ब्लэк-āут ж

светофóр м ट्रैफिक लाइट्स
траэфик лāнтс' ж мн

светочувствітельный прил
प्रकाश द्वारा सहज प्रभावित प्राक़ाश
द्वārā сахадж प्राб^аавित

свѣтск||ий прил धर्म से ताल्लुक
(सबध) न रखनेवाला द^аर्म' सэ тāl-
लук (самбанд^х) на рак^а'нэ-вāлā,
दुनियावी дунниāвī, ऐहिक़ аэхик,
लौकिक़ лаокик, ◇ — человек उच्च
समाज का व्यक्ति м, —ое óбщест-
во [ऊंचा] समाज ॥, [उच्च] समाज ॥

свѣтящийся прил चमकता हुआ
чамак'тā хуā, चमकीला चам'к़ीलā,
चमकदार चामाक-दार्, दीप्त दीप्त'

свечá ж сн свечка

свѣчка ж बत्ती баттī ж, मोम-
बत्ती мом-баттī ж (восковая)

свѣшать сов राग तौलना гаол'-
нā ॥, तौल देना таол дэнā ॥,
वजन करना वазан кар'нā ॥ (का
что-л)

свѣшивать несов (напр ноги)
लटकाना лат'кāнā ॥, लटका देना
лат'кā дэнā ॥

свѣшиваться несов लटकना
लatak'нā ॥, लटक जाना латаक
джāнā ॥

свивáть несов बटना бат'нā ॥,
गूथना гूг^а'нā ॥, ◇ — гнездó
घोसला बनाना ॥

свидáни||е с भेट б́эт ж, मुला-
कात मुлāкāt ж, साक्षात्कार सā-
कшаг-кār ॥ (से, के साथ с кем-л),
◇ до —я खुदा हाफिज, राम राम,
नमस्ते, पुनर्दर्शनाय

свидѣтель м गवाह гавāх ॥,
साक्षी сākшī म

свидѣтельство с 1. (показа-
ние) गवाही гавāхī ж, साक्ष्य сā-
क्षи' ॥, 2. (подтверждение) सबूत
сабूत ॥, प्रमाण प्रमाāन म, 3.
(удостоверение) सर्तीफीकेट сартī-
фикэт ॥, प्रमाणपत्र प्रमाāन-पात्र'म

свидѣтельствовать несов
गवाही (साक्षी) देना гавāхī (сākшī)
дэнā ॥, साक्षी होना सākшī хонā
॥ (की о чем-л), परिचय देना
паричан дэнā ॥, सबूत (परिचायक)
होना- सāбу (паричāнак) хонā ॥
(подтверждать)

свина́рка *жс* सूअर पालनेवाली
сӯар пāl'нэ-вāли *жс*

свина́рник *м* सूअर-खाना сӯар-
-хāнā *м*

свинёц *м* सीसा сйсā *м*

свини́на *жс* सूअर का गोश्त
(माँस) сӯар кā गोшг' (мāс) *м*,
शूकर-माँस शुकार-मāс *म*

свиновóдство *с* सूअरो का पा-
लन сӯарō кā пāлан *м*, शूकर-पालन
शुकार-пāлан *म*

свино́й *прил* 1. सूअर का сӯар
кā, 2. (из свинины) सूअर के गोश्त
(माँस) का [बना हुआ] сӯар кэ
гошт' (мāс) кā [банā хуā]

свинцо́в||ый *прил* 1. सीसे का
[बना हुआ] сйсэ кā [банā хуā],
—ये белі́ла सफेदा *म*, 2. (о цве-
те) सुरमीला сур'милā

свинья́ *жс* सूअर сӯар *и*, शूकर
शुकार *म*, सूअरी сӯарि *жс* (сам-
ка)

свирёль *жс* वाँसुरी बāसुरि *жс*,
मुरली मुर'लि *жс*

свирёпствовать *несов* 1. क्रो-
धोन्मत्त होना क्रод'онматт' хонā
нп, 2. (бушевать) जोर होना зор
хонā *нп* (का о чѐм-л), जोरो पर
होना зорō пар хонā *нп* (напр о
буре, морозе)

свирёпый *прил* भयानक ब'хайā-
नाक, क्रूर क्रूर, प्रचंड प्रचанд', उग्र
угр'

свиса́ть *несов* [नीचे की तरफ,
नीचे की ओर] लटकना (भूलना)

[नीचे की तराफ, नीचे की ओर] ला-
ताक'нā (дж'у'нā) *нп*

свист *м* 1. सीटी [की आवाज़]
सिती [की āvāз] *жс*, 2. (напр пуль,
ветра) सनसनाहट सान'санāхат *жс*,
सन्नाटा सान्नाṭā *म*

свистётъ *несов* 1. सीटी देना
(वजाना) सिती दēnā (बाджānā) *п*;
2. (о пуле, еетре) सनसनाना सान'
санānā *п*, सनसन करना सान'सान
कार'नā *п*

сви́стнуть *сов* *с* *и* свистеть 1
свистóк *м* सीटी सिती *жс*, дать
~ सीटी देना *п*

сви́та *жс* अनुगामी समूह अनु-
गāमि समूह *म* अनुचर-वृद्ध अनु-
चार-वरिन्द' *म*, सवारी सавāरि *жс*
(конная)

сви́тер *и* свeтер свeтар *и*

свить *сов* *с* *м* свивāть

свобóд||а *жс* आजादी āzādi *жс*,
स्वतंत्रता स्वा-तान्त्र'tā *жс*, ~ слóва
लिखने-बोलने की आजादी *жс*, व्या-
ख्यान (लेखन-भाषण) की स्वतंत्रता
жс, ~ печāти छापे (छपाई, प्रकाशन)
की आजादी (स्वतंत्रता) *жс*, граж-
дāнские ~ы नागरिक आजादी (स्वत-
त्रता) *жс*, शहरी आजादियाँ *жс* *मн*,
вы́пустить на ~у रिहा करना (कर
देना) *п*

свобóдно *нареч* он' ~-гово-
ри́т на хиндустāни वह हिंदुस्तानी
बेतकल्लुफी (सुगमता) से बोलता है
वाख'хиндустāनि бэ-ताकाल्लуфи (су-
-гам'tā) сэ бол'tā хāэ

СВОБОДН||ЫЙ прил 1. आजाद āzād, स्वतंत्र स्वा-тантр', 2. (беспрепятственный) बधनहीन банд'ан-хйн, ~ое развѣтие बधनहीन विकास м, 3. (не занятый, порожний) खाली хāлй, रिक्त रिक्त', 4. (лишний) फालतू фāл'तू, अतिरिक्त аतिरिक्त', 5. (не занятый трудом) खाली хāлй, फारिग фāриг, ~ое врѣмя फुरसत (अवकाश) का वक्त (समय) м, 6. (о платье) ढीला д'хāлā, ♠ ~ая профѣссия आजाद पेशा м

СВОБОДОЛЮБИВЫЙ прил आजादीपसद āzādī-пасанд', स्वतंत्रता-प्रेमी स्वा-тантр'тā-प्रэमी

СВОБОДОМЫСЛИЕ с विचार-स्वतंत्रवाद विचār-स्वा-тантр'-вāд м

СВОБОДОМЫСЛЯЩИЙ прил आजाद (स्वतंत्र) खयाल (विचार) का āzād (स्वा-тантр') хайāl (विचār) кā, विचार-स्वतंत्रवादी विचār-स्वा-тантр'-वāदी

СВОД м 1. मजमूआ мадж'муā м, संग्रह санграх м, ~ заκόнов कानून की पोथी ж, नियम-संग्रह и, 2 арх मेहराव мэх'рāб ж

СВОДИТЬ несов 1 ले जाना लэ джāнā нл (पर से, से с чего-л, के पास к кому-л), 2 (соединять) मिलाना милāнā н, मिला देना मि-लā дэнā н, 3. (к чему-л) पहुँचाना пах'ūчāнā н, पहुँचा देना пах'ūчā дэнā н, ♠ ~ с умā पागल (उन्मत्त) करना (कर देना) н, ~ концы с

концāми आमदनी और खर्च बराबर करना н, आमदनी के अदर गुजारा करना न, ~ счета बदला लेना (चुकाना) न, ~ на нёт नहीं के बराबर करना न, बेकार बनाना न; я свел все его усилия на нёт मैं ने उस की तमाम कोशिशों को बेकार बना दिया, мне свело рўку मेरी कोहनी में मरोड़ हो गया

СВÓДКА ж सूची-पत्र सूचй-патр' м, अनुचय अनुचай м, ~ погóды ऋतु-वर्णन म

СВÓДНЫЙ прил 1. सम्मिलित सम्मिलित, संयुक्त सāйукт', 2.: ~ брат सौतेला भाई साотэлā б'āй м

СВÓДЧАТЫЙ прил मेहरावदार मэх'рāб-дār

СВОЁ мест см свои

СВОЕВÓЛЬНЫЙ прил मनमौजी मान-माодजी, स्वेच्छाचारी स्वэच'ā-чāри, स्वच्छद स्वा-च'ч'āन्द'

СВОЕВРѐМЕННО нареч ठीक (उचित) वक्त (समय) पर त'хйक (учит) वाक्त' (самай) пар, यथासमय йат'ā-самай

СВОЕВРѐМЕННОСТЬ ж सामयिकता сāмайик'тā ж

СВОЕВРѐМЕННЫЙ прил सामयिक сāमानик, समयोचित सामानो-चित

СВОЕОБРА́ЗІЕ с वैयक्तिक विशेषता वाэйактик вишэш'тā ж, ~वलक्षणता विलाक्षан'тā ж, व्यक्तित्व वйактит्व' и, मौलिकता माолик'тā ж' (напр писателя)

своеобразный *прил* खास खास, विशेष विशेश, विलक्षण विलाक्षण

свoзйть *несов* ले जाना लэ джā-
nā *нп*, पहुँचाना пахūчānā *н*, पहुँ-
चा देना пахūчā дэнā *н*

сво||й 1. *мест* अपना ап'нā, 2. *прил* अपना ап'нā, निज का निज
kā, निजी निजй (личный), 3. *ин*.
—й *сущ* घर के आदमी (лог) ग़ार
кэ āд'мй (лог) *и* *мн*, घर-
वाले г़ар-вāлэ *м* *мн*, आत्मीय
āгмйи' *м* *мн*

сво́йственный *прил* खास खास,
विशेष विशेश, स्वाभाविक स्वाб'ā-
विक (*присущий по природе*)

сво́йство *с* खासियत खासनाг
ज, सिफत सिफат *ж*, विशेष गुण
विशेश गुन *м*, विशेषता विशेश'-
तā *ж*

свóра *ж* गोल гол *м*, भुंड
дж'унд' *м*, *перен* गिरोह гирох
м, धाड़ д'āр *ж*

сворáчивать *несов* *см* свер-
тывать

свыкáться *несов* आदत
(अभ्यास) पडना āдат (аб'хиāс) пар'-
нā *нп* (को *о* ком-л), आदी होना
āдй хонā *нп* (का *с* чем-л)

свы́кнуться *сов* *см* свыкáть-
ся

свысоká *нтреч* घमंड (गरूर,
अभिमान) से ग़ामанд' (гарур, аб'хи-
mān) сэ

свы́ше *предлог* 1. (более) से
ज्यादा (अधिक) सэ зйāдā (ад'тик),

2. (*сверх*) से ऊपर (बाहर) सэ упар
(बाहर)

св́язанн||ый 1. *при* от свя-
зать; — обеща́нием वचनबद्ध वा-
चान-бадд', быть —ым обеща́нием
प्रतिज्ञाबद्ध होना प्राग्नйā-бадд'
хонā *нп*, 2. *прил* सवधित स'вб'ан-
д'нг, युक्त युक्त' (соединённый),
बँधा हुआ бāд'ā хуā (*напр* верёв-
кой, *тж* перен)

св́язáть(ся) *сов* *с* *и* связывать
(-ся).

св́язйст *и* डाक-तार का मुला-
जिम (कर्मचारी) दāк-тār kā мулā-
зим (карм'-чāрй) *и* (работник
связи), воен. सिगनालर सिг'нāлар *и*

св́яз||ка *ж* 1. गढ़ा गат'ā *и*,
पुलिदा पुलиндā *и*, गुच्छा гучч'ā
и (*напр* ключей), 2. *анат* अस्थि-
वधन अस्थ'и-बान्द'ан *и*, голосовые
—ки वाचिक ततु *и*

св́язный *прил* सिलसिलेवार
сил'силэ-вār, श्रृंखलाबद्ध шрин-
к'лā-бадд'

св́язу́ющ||ий *прил* जोड़नेवाला
джор'нэ-вāлā, —ая нить सबध-
—сूत्र *м*

св́язывать *несов* बँधना бāд'
нā *н* (*тж* обеща́ние *и*, *словом*)
перен जोड़ना джор'нā *н* (объеди-
нять, соединять), — обеща́нием
वचनबद्ध करना *н*, св́язáть свою
судьбу *с* кэм-л अपनी किस्मत को

св́язываться *несов* 1. बँधना

бад'нā *нп*, 2. (устанавливать общение) ताल्लुक (सबध) जोडना (कायम करना, स्थापित करना) ताल्लुक (सम्बन्ध) दजोर'नā (क़ायम कर'नā, स्थापित कर'नā) *п*, सबधित हो जाना सम्बन्धित हो दजā-нā *नп* (से с кем-л.)

СВЯЗ||**Ъ** *ж* 1 ताल्लुक ताल्लुक *м*, सबध सम्बन्ध' *м*, 2. (общение) ताल्लुक ताल्लुक *м*, मेल-जोल मेल-जोल *м*, सबध सम्बन्ध' *м*, सपर्क सम्पर्क' *м*, телеграфная — तार-सपर्क *म*, 3. (почта, телеграф и т. п.) डाक-तार दाक-तार *м*, служба связи सिग्नल सर्विस *ж*, ♦ в —й с के सिलसिले (सबध) में

СВЯТО нареч पवित्रता से पवित्र तā सэ

СВЯТОЙ 1. прил महात्मा माहा-त्मा неизм (о человеке), पुनीत पु-नित, पुण्य पुनй', पवित्र पवित्र' (святенный), 2. суш' *м* गोसाई' गो-साई *н*, महात्मा माहात्मा *н* неизм

СВЯЩЕННИК *м*, पादरी पाद'ри *м*
СВЯЩЕННЫЙ прил पुनीत पुनित, पुण्य 'पुनय', पवित्र पवित्र'

СГИБ *н* 1. मोडना मोर'нā *म*, 2. (често) मोड мор *н*

СГИБАТЬ несов झुकана दज'укā-нā *п*, मोडना मोर'нā *п*, टेढा (वाँ-का) करना तэр'ā (बाँका) кар'нā *п*

СГИБАТЬСЯ несов झुकना दज'ук'-нā *नп*, मुडना मुर'нā *नп*, टेढा होना (हो जाना) तэр'ā хонā (हो दजāнā) *नп*

СГЛАДИТЬ(СЯ) сов сн сглажи-вать(ся)

СГЛАЖИВАТЬ несов 1. चिकनाना चिक'नāнā *п*, चिकना (हमवार) कर-ना चिक'нā (खाम-वार) кар'нā *п*, 2. перен (устранять) मिटाना मिता-नā *п*, मिटा देना मिता दэнā *п*, दूर करना (कर देना) दूर кар'नā (кар дэнā) *п*, बराबर (समतल) करना (कर देना) बार-ā-बार (समतल) кар'नā (кар дэнā) *п* (выравни-вать)

СГЛАЖИВАТЬСЯ несов 1. चिकना हो जाना चिक'нā हो दजāнā *नп*, 2. перен मिटना मिता'нā *नп*, दूर हो जाना दूर हो दजāнā *नп*

СГЛУПИТЬ сов разг बेअकली से गलती करना бэ-ак'ли सэ гал'тя кар'нā *п*, बेवकूफी (मूर्खता) करना бэ-вакуфи (мурк'тā) кар'нā *п*, बेवकूफी (मूर्खता) कर बैठना бэ-ва-куфи (мурк'тā) кар баэт'нā *नп*

СГНИТЬ сов सडना сар'нā *नп*, गलना гал'нā *नп*, सड (गल) जाना сар (гал) джāнā *नп*

СГНОИТЬ сов सडाना сарāнā *п*

СГОВАРИВАТЬСЯ несов शर्त कर-ना шарт' кар'нā *п* (से с кем-л.)

СГОВОР *н* समझौता сам'дж'ао-тā *н*, सौठ-गाँठ सौठ'-гāт' *с* गरोहबदी गरोх-банди *ж*, अभि-संधि аб'исанд'и *ж* (तय्यини)

СГОВОРИТЬСЯ сов сн сговори-ваться

СГОВОРЧИВЫЙ прил [जमाना]

से] मान लेनेवाला [ācānī cə] mān
लэнэ-вāлā

сгоня́ть *несов* 1. (с места)
[बाहर] निकालना [bāḥar] nikāl'nā
n, 2. (собирать) [भिन्न जगहो से]
भगा देकर जमा (इकट्ठा, एकत्रित)
करना [bʰinī dʒaɣ'xō cə] bʰagā
दэкар джамā (икаттᵂā, экатрит)
кар'nā n, मजबूर करके जमा करना
мадж'бур кар'кэ джамā кар'nā n
(наси́льно)

сгора́ние с जलना джал'nā m,
जल जाना джал джānā m, दहन
दाहान m, ज्वलन दज्वалан m

сгора́ть *несов* जलना दжал'nā
nn, जल जाना दжал джānā nn,
डहना दाह'nā nn, ♠ — от любо-
пытства उत्सुकता से व्याकुल होना
nn

сго́рби||ться *сов* कमर भुकना
(भुक जाना) камар джᵂук'nā
(джᵂук джānā) nn (की o ком-л);
идтᵂ — вшись कंधे भुकाकर चलना nn
сго́рбленный *прич*, *прил*
[कमर] भुका हुआ [камар] джᵂука
ḥuā

сгорéть *сов см* сгора́ть

сгоряча́ *нареч* разг क्रोध के
आवेश मे क्रोडᵂ कэ āvāš mē (в при-
падке гнева), चिडचिड़ाहट के आवेश
मे चिर'चिरāḥat कэ āvāš mē (в при-
падке раздражения), विना विचारे
(सोचे-समझे) बिना विचāрэ (сочэ-
сам'джᵂэ) (необдуманно)

сгребáть *несов* इकट्ठा (जमा)

करना *िकागᵂā* (джамā) кар'nā n
(собирать), ढेर लगाना दᵂэр ла-
gānā n (в кучу, का что-л, जेली
से *грабля* ni, वेलचे से *лопатой*)
сгрестᵂ *сов см* сгребáть
сгружа́ть *несов* [बोझ] उतारना
(उतार देना) [боджᵂ] утār'nā
(угār дэнā) n

сгрузи́ть *сов см* сгружа́ть
сгусти́ть(ся) *сов. сн* сгущать
(-ся).

сгу́сток m थक्का tᵂакkā m; —
क्रोवн खून का थक्का m

сгуща́ть *несов* गाढा (घना)
करना (कर देना) gārᵂā (gᵂanā)
кар'nā (кар дэнā) n, जमाना द्जाम-
mānā n, ♠ — *क्रास्ки* वढा-चढाकर
वयान (वर्णन) करना n, अत्युक्ति
(अतिरजित) करना n

сгуща́ться *несов* गाढा (घना)
होना (हो जाना) gārᵂā (gᵂanā) хонā
(ḥo джānā) nn, जमना джам'nā
nn, उमडना умар'nā nn, घिरना
gᵂир'nā nn (напр. o тучах)

сгущённ||ый 1. *прич* от сгу-
сти́ть, 2. *прил.*: — ое молоко́
जमावटी दूध दजामāотᵂ दूदᵂ m, दूध
की टिनबंदी दूदᵂ कᵂ तिन-बандी ж
(в банке)

сдава́ть *несов* 1. दे देना दэ
дэнā n, सौपना саᵂп'nā n, हवाले
(सुपुर्द) करना ḥavālэ (सुपुरд)
кар'nā n (передавать, вручать,
के кому-л), — *вёщи* в багаж अस-
बाब लगेज मे देना (दे देना) n,

— кнйгу в печáть किताब छपने देना *n*, 2. (крепость и т *n*) सौपना саоп'на *n*, हवाले (सुपुर्द) करना खавāलэ (सुपुर्द') кар'на *n* (के кому-л), 3. — внаем किराये (पट्टे) पर देना किरāयэ (पट्टे) пар дэна *n*, — квартиру मकान किराये पर देना макāн किरāयэ пар дэна *n*, 4. (карты) बाँटना बाँत'на *n*, — карты ताश के पत्ते बाँटना *n*, ♦ — экзāмен इम्तहान (परीक्षा) पास करना *n*

сдава́ться *несов* हार मानना खāр ма́н'на *n*, आत्मसमर्पण करना ātm'-самарпан кар'на *n* (के सामने кому-л), हथियार छोडना (डालना) खāt'ийāр च'ор'на (दाँल'на) *n* (складывать оружие)

сдави́ть *сов см* сдавливать

сда́вленный 1. прич от сдавить, 2. прил (о голосе) दबा हुआ दाба́ खуā, रुद्ध रुद्ध^x

сда́вливать *несов* दबाना दाба́-на *n*, दबा देना दाба́ दэना *n*

сдать *сов см* сдавать

сда́ча *ж* 1. (крепости и т *n*) सौपना साоп'на *m*, हवाले (सुपुर्द) करना खавāलэ (सुपुर्द') кар'на *m*, आत्मसमर्पण ātm'-самарпан *m* (कान्तिपुल्याция), 2. (внāём) किराये पर देना किरāयэ пар दэना *m*, 3. (деньги) रेजगारी रэз'гāरй *ж*, चेज चэндж' *m*

сдвиг *и* तवदीली ताब'दीलй *ж*, परिवर्तन परिवартан *m*

сдвигáть *несов* 1. हटाना खātāna *n*, हटा (सरका) देना खātā (सार'kā) दэना *n*, सरकाना सार'kā-на *n* (с места), 2. (сближать) [हटाकर] मिलाना [खātāкар] मिलā-на *n*

сдвигáться *несов* हटना खāt'на *нп*, हट जाना खāt दजāна *нп*, टसकना तасак'на *нп*

сдвй́нуть(ся) *сов см* сдвигáть(ся).

сде́ла||ть *сов* 1. करना кар'на *n*, कराना карāна *n*, करवाना кар'ванā *n* (через посредство ко-го-л), вы для меня́ мнōго — ли आप ने मेरे लिये बहुत परिश्रम किया है; 2. (произвести, изготовить) बनाना банāна *n*, बनवाना бан'-ванā *n* (через посредство ко-го-л), ♦ — вы́вод нतीजा (परिणाम) निकालना *n*, — вид वहाना करना *n*, — по-сво́ему अपने बल पर करना *n*

сде́латься *сов* बनना бан'на *нп*, बन (हो) जाना бан (खो) दजā-на *нп*

сде́лк||а *ж* लेन-देन лэн-дэн *и*, सौदा साодā *m*, समझौता сам'-дж'аотā *m* (соглашение), вы́годная — अच्छा सौदा *и*, заключа́ть —у सौदा करना *n*

сде́льн||ый *прил* ठेके (उजरत) का त'экэ (удж'рат) kā, —ая рабо-та ठेके पर काम *m*, —ая оплāта काम के हिसाब से अदायगी *ж*

сдельщина *ж* ठेके पर काम
т^хэкэ пар кām *м*

сдёргивать *несов* [भटके से]
खीचना (खीच लेना) [дж^хат'кэ сэ]
к^хйч'нā (क^хयिच लēnā) *п.*, उतारना
утār'nā *п*

сдёржанность *ж* [आत्म]सयम
[ātm'-] сāйам *и*, आत्मनिग्रह ātm'-
-ниграх *м*, वाक्-संयम vāk-sāйам *м*
(скупость на слова)

сдёржанный *прил* सयमी сā-
йамй, आत्म-निग्रही ātm'-ниграхй,
घुन्ना г^хуннā, सकोची санкоचй (не
выражающий своих чувств), रूखा
рūk^хā (сухой, холодный), लजीला
ладжйлā (застенчивый)

сдержать(ся) *сов см* сдёрживать(ся)

сдёрживать *несов* रोकना рок'-
нā *п*, перен *тж* नियत्रित करना
нийантри кар'нā *п*, — слóво वात
рхна *п*, वचन पालना (निभाना) *п*

сдёрживаться *несов* अपने आप
को रोकना ап'нэ āп ко рок'нā *п*,
जब्त (आत्मसयम, आत्मसंवरण) कर-
ना забг' (ātm'-сāйам, ātm'-сāва-
ран) кар'нā *п*

сдёрнуть *сов см* сдёргивать

сдирать *несов* उतारना утār'nā
п, उधेडना уд^хэр'нā *п*, उकेलना
укэл'нā *п*, — कóжу, श्कुру खलि-
याना *п*, खाल (चमड़ा) उतारना
(उधेडना, खीचना) *п*

сдóба *ж* मीठी गोली रोटी मीठ^хй
голи ротй *ж*

сдóби||ый *прил* चरब चराब,
सुगंधित सु-गанд^хн, स्वादिष्ट स्वā-
दिшт', — ая бóулка मीठी रोटी *ж*

сдóхнуть *сов* मरना мар'нā *п*,
मर जाना мар джāīnā *п*

сдружиться *сов* दोस्त (मित्र)
वन जाना дост' (मित्र') бан джāīnā
п, दोस्ती (मित्रता) हो जाना до-
стя (मित्र'tā) хо джāīnā *п* (की *о*
ком-л, से *с кем-л*)

сдувать *несов* उड़ाना урānā *п.*,
उड़ा देना урā дōnā *п*, फूँककर उड़ा-
ना п^хўк'кар урānā *п* (*ртом*)

сдúнуть *сов. см.* сдувать

сдутъ *сов см* сдувать

сеāнс *м* शो शो *м*, खेल क^хэл
и (шахматный *и т п*)

себё *мест см* себя

себестоимость *ж ж* पैदावार
का खर्च पाэдā-вār кā харч' *м*,
उत्पत्ति का मूल्य उत्पाति кā мулй'
м., लागत-मूल्य лаगत-мулй' *м*

себйā *мест* अपने को ап'нэ ко,
говорить с самим сōбōй अपने आप
से बोलना *п*, ◇ брать с сōбōй
साथ लेना *п*, от — अपनी तरफ
(ओर) से; प्रीति व — आपे मे
आना *п*

сев *м* बोवाई बовāй *ж*, बीजाई
бйджāй *ж*

сёвер *м* उत्तर उत्तर *м*

сёверный *прил* उत्तरी उत्'рй,
Сёверный пóлюс उत्तरी ध्रुव *м*;
— олень उत्तरी बारहसिंगа *м*

сёверо-востóк *м* उत्तर-पूरव

уттар-पूराब *и*, उत्तर-पूर्व *уттар-*
-पूर्व' *м*, पूर्वोत्तर *пूरवоттар м*

се́веро-за́пад *м* उत्तर-पच्छिम
уттар-पачч'им *м*, उत्तर-पश्चिम
уттар-पाश्चिम *м*, पश्चिमोत्तर *па-*
श्चिमोत्तर *м*

севооборо́т *м, с-х* फसलो की
वारी (अदला-बदली) फास'लो *кй* बा-
रि (ад'ла-бад'ли) *ж*

сего́дня *нареч* आज *а́дж*, ~ ве-
чером आज रात; ~ у́тром आज सुबह
को, आज सवेरे

сего́дняшний *прил* आज का
а́дж *ка*, आज-कल का *а́дж-кал* *ка*
अद्यतन *адй'тан* (теперешний, со-
временный)

седеть *несов* सफेद (पक्का) हो-
ना (हो जाना) сафэд (пакка) *хона́*
(*хо джа́на*) *нп*, बाल सफेद (पक्के)
होना (हो चलना) ба́л сафэд (па-
ккэ) *хона́* (*хо чал'на́*) *нп* (ке *о*
ком-л)

се́дина́ *ж* सफेदी сафэди *ж*

седла́ть *несов* काठी (जीन) कस-
ना *ка́т'и* (*зйи*) *кас'на́* *п* (पर *ко-*
го-л)

седло́ *с* काठी *ка́т'и* *ж*, जीन
зйи *ж*

седоборо́дый *прил* सफेद दा-
ढीवाला сафэд *да́р'и-ва́ла*

седовла́сый *прил* सफेद (पक्के)
बालोवाला साфэд (पक्कэ) *ба́л'о-ва́-*
ла́

седо́й *прил* सफेद साфэд, पक्का
पाक़ा, श्वेत श्वेत, सफेद (पक्के)

बालोवाला сафэд (पाक़े) *ба́'ло-ва́'ла́*
(*о человеке*)

седо́к *м* 1. (всадник) [घुड़-]
सवार [*г'ур-*] *савар м*, 2. (пасса-
жир) सवारी *савари ж*, मुसाफिर
мусафир м, यात्री *йа́три м*

седьмо́й *числит* सातवाँ *са́т'ва́*

сезо́н *м* 1. मौसिम *маосим и*,
ऋतु *риту м*, 2. (театральный
и т п) वक्त *вак'т м*, समय *са-*
май м

сезо́нник *м* राग मौसिमी (सा-
मयिक) मजदूर *маосимй (са́майик)*
маз'дур и

сезо́нный *прил* मौसिमी *мао-*
симй, सामयिक *са́майик*

сей *мест* यह *йа́х*, на ~ раз
इस बार, до сих *по́р* अभी तक, ни
с то́го, ни с сего́ *вина* किसी कारण
сейм *и* सेईम *сэим и*

сейсмиче́ский *прил* भूकंप-स-
बधी *б'ху-камп'-самбанд'и*, भूकंप-
सूचक *б'ху-камп'-сучак (напр о*
приборе)

сейсмо́граф *м* भूकंप-सूचक [यंत्र]
б'ху-камп'-сучак [йантр'] м

сейсмоло́гия *ж* भूकंप-विज्ञान
б'ху-камп'-вигйа́н м

сейф *м* सेफ *сэф и*, तिजोरी
तिजोरी *ж*, वज्र-कोठरी *ваджр'-*
-кот'ри ж (помещение)

сейча́с *нареч* 1. (теперь) अब
अब, आज-कल *а́дж-кал*, इस वक्त
(समय) *ис вакт' (сачаи)*, 2. (толь-
ко что) अब ही *аб'и*, अभी-अभी

аб^хй-аб^хй; 3. (сию минуту) इसी
दम इसी दाम, फौरन फाोरान

секрёт *м* 1. भेद б^хэд *м*, राज
рāз *м*, रहस्य राхасй' *м*, ни для
кого не ~, что... यह किसी से
छिपा नहीं है कि, यह कोई रहस्य
नहीं है कि; говорить по ~у
रहस्य के स्वर में कहना *п*, хранить
в ~е छिपाये रखना *п*, 2. воен
चोरपहरा चор-पाх'рā *м*

секретариāt *м* सेक्रेटेरियट सэ-
крэтэрийат *м*, सचिवालय सачив-
āлай *м*

секретāрь *м* मुहरिर मुखаррир
м, सेक्रेटरी सэкрэт'рй *м*, मंत्री
мантрй *и* (руководитель); मन्त्रिणी
мантринй *ж* (руководитель — о
женщине); सेक्रेटरी सэкрэт'рй *м*
(собрания)

секрётный *прил* खुфिया ху-
фийā неizm, गुप्त гупт', गोपनीय
гоп'нийй'

секрécия *ж* физиол निस्सारण
ниссāран *м*, क्षरण-क्रिया кшаран-
-крийā *ж*

сексуāльный *прил* स्त्रीपुरुष-
सवध-विषयक стрй-пуруш-сам-
банд^х-вишайак, मैथुनिक маэт^ху-
ник

сékта *ж* прям, перен फिरка
фир'кā *и*, संप्रदाय сампрадāй *м*

сектāнт *и* прям, перен фир-
каपरस्त фир'кā-параст' *м*, संप्र-
दायवादी сампрадāй-вāдй *м*

сектāнтство *с* - прям, перен

फिरकापरस्ती фир'кā-парастй *ж*,
संप्रदायवाद сампрадāй-вāд *м*

сéктор *м* वृत्त-खंड व्रित्त'-
-क^ханд' *м*, शाखा шāк^хā *ж*, विभाग
виб^хāг *м* (отдел), हिस्सा хиссā
м, भाग б^хāг *м* (отрасль)

секунда *ж* सेकड сэканд' *м*

секундн||ый *прил* सेकड का
сэканд' кā, ~ая стрёлка सेकड की
सूई *ж*

секциóнный *прил* विभागीय
виб^хāгий'

сéкция *ж* (подразделение) वि-
भाग विб^хāг *м*

селёдка *ж* हेरिंग [-мछली] хэ-
ринг'[-мач^х'ли] *ж*

селезёнка *ж* अनात तिल्ली ти-
ल्ली *ж*, पिलई пилай *ж*

сéлезень *м* नर वत्तक नार бат-
так *м*, नर वत नार бат *м*

селéкция *ж* с -х चुनाव चुнаō
м, ~ растений पौधो का चुनाव *и*

селéние *с* गाँव гāо *м*, देहात
дэхāт *м* (деревня), वस्ती бастй *ж*,
आवादी āбāдй *ж* (посёлок)

селйтра *ж* хим शोरा шорā *и*
селйться несов वसना бас'нā *нп*
селó *с* गाँव гāо *м*, देहात дэхāт
м, ग्राम грām *м*

сельдь *ж* см селедка

сéльск||ий *прил* गाँववाला гāо-
-вāлā, देहाती дэхāтй, ग्रामीण грā-
मйн, ग्राम्य грāmй', ~ учитель деहा-
ती उस्ताद *м*, ग्राम-शिक्षक *м*, ग्रā-
मीण शिक्षक *м*, ~ая шкóла деहात

का स्कूल *म*, ग्राम-पाठशाला *ज*,
 ◇ -ое хозяйство खेतीबारी *ज*,
 कृषि *ज*

сельскохозяйственный *прил*
 खेतीबारी का क^खэति-ब^बरि क^का, कृषि-
 -सबधी कृषि-सामबान्द^खि, कृषिप्र-
 धान कृषि-प्राद^खान (० *районе*,
стране)

сельсовёт *м* (с^сельский с^совёт)
 देहाती (गाँव की) सोवियत द^दख^खाति
 (गाँव की) सोवियत *ज*, ग्राम-सोवियत
 ग्र^गाम-सोवियत *ज*

семафóр *м* सिकदरा सिकान्द^रा
म, सिगनल [का खभ] सिग^स'नाल [क^का
 क^कखामब^ख'] *म*

сёмга *ज* स^सैमेन[-मछली] सा^सेमэн
 [-मच^ख'ल्य] *ज*

семéйн||ый *прил* 1. बालबच्चे-
 दार ब^बाल बच^खचे-द^दार, सपरिवार^र सा-
 -परिव^वार, ~ человек परिवारवाला
म, गृहस्थ *म*, 2. (относящийся
 к семье) पारिवारिक प^पारिव^वारिक,
 कुटुंबी कुतुम्ब^बि, по ~ым обстоя-
 тельствам पारिवारिक कारणों से

семéйственность *ज* भाई-भती-
 जावाद ब^बख^खाई-ब^बख^खातिदजा-व^वाद *म*

семéйство *с* 1. कुनबा क^कुन'बा
म, परिवार परिव^वार *म*, कुटुंब कु-
 तुम्ब' *म*, 2. *биол* परिवार परि-
 व^वार *म*

семенить *несов* छोटे छोटे कद-
 मो मे चलना च^चот^खэ-च^चот^खэ क^काद'म^मो म^मे
 चाल'न^ना *न*, छोटे छोटे पग भरते हुए
 चलना च^चот^खэ-च^चот^खэ पाग ब^बख^खार'त^तэ ख^खु^उ
 चाल'न^ना *न*

семеннóй *прил* 1. *биол* धातु-
 सबधी द^दख^खातु-सामबान्द^खि, वीर्य-सबधी
 वीर्य'-सामबान्द^खि, 2. *бот* बीजी
 ब^बिदज^जि

семёрка *ज* 1. (цифра) सात स^सात
म, 2. *карт* सत्ता स^सात^ता *म*

сémero *числит* सात स^सात

семéстр *м* टर्म त^तар्म' *म*

семидесятый *числит* सत्तरवाँ
 स^सातग^गार'वाँ

семилётка *ж* [шкóла-] ~

सात-साला स्कूल स^सात-स^साला स्कूल *म*

семилётный *прил* सात बरस का
 स^सात ब^बारस क^का, सात साला स^सात स^साला
 नैउम, सप्तवर्षीय स^साप्त'-व^वारश^शीय'

семина́р *м* सेमिनार स^सेमिना^र *म*,
 तत्त्वेपण-चर्या त^तात्त्व^वेशान-च^चार्य^रा *ज*

семина́рий *м. см* семина́р

семина́рия *ж*. शिक्षालय शि^शक^कशा-
 लाय *म*, पाठशाला प^पाठ'-श^शाला *ज*

семисóтый *числит* सात सौवाँ
 स^सात सा^सावाँ

семна́дцатый *числит* सत्तरह-
 वाँ स^सात'राख'वाँ

семна́дцать *числит* सत्तरह
 स^सात'राख

семь *числит* सात स^सात

сéмьдесят *числит* सत्तर स^सात-
 तार, ~один इकहत्तर; ~два बहत्तर,
 ~три तिहत्तर, ~четыре चौहत्तर;
 ~пять पचहत्तर, ~шесть छिहत्तर,
 ~семь सतहत्तर, ~восемь अठ-
 हत्तर; ~девять उन्नासी

семьсóт *числит* सात सौ स^सात
 सा^सा

семья *ж* कुनवा कун'бā *и*, परि-
वार परिवार *м*, कुटुंब कутумб' *м*

семьянин *м* 1. अपने घराने की
ज्यादा परवा करनेवाला अप'नэ г'харā-
नэ кй зиадā пар'вā кар'нэ-вāлā
м, 2. *уст* (семянный человек)
परिवारवाला परिवार-वāлā *и*

сēмя *с* 1. *бот* बीज бйдж *м*;
2. *перен* बीज бйдж *м*, сēять
семенā раздōра фूट के बीज वोना
и, 3. *биол* वीर्य विर्य' *м*,
धातु द'хātu *ж*

сенāт *м* सिनेट синэт *м*, *ж*

сенāтор *м* सिनेटर синэтार *м*

сēни *мн* दालान दāलāन *м*, ड्यो-
ढी दिор'хй *ж*

сēн||о *с* [सूखी] घास [सूक'хй] г'хās
ж, *стог* ~а सूखी घास का ढेर *м*

сеновāл *м* [सूखी] घास की को-
ठी [सूक'хй] г'хās कй कот'хй *ж*

сенокōс *м* घास काटना г'хās
कāt'нā *м*, घास की कटाई г'хās कй
कātāй *ж*

сенокосйлка *ж* घास काटने की
मशीन г'хās कāt'नэ कй машин *ж*

сенсациōнный *прил* सनसनी
का сан'сани कā, सनसनीखेज сан'-
сани-хэз -

сенсāция *ж* सनसनी сан'са-
ни *ж*

сентиментāльный *прил* भा-
वुक ब'āवुक -

сентябрь *м* सितवर सिता-
бар *и*

сепарāтный *прил* अलग अलग,

अलहदा अल'х'дā *неизм*, पृथक् परि-
त'хак, — договор पृथक् संधि *ж*

сēра *ж* *хим* गंधक ганд'хак *ж*

серб *м* सर्व сарб' *м*, सर्वियन
сарбниан *м*

сēрбский *прил* सर्वियन сарбни-
иан

серви́з *м* [वरतनो का] सेट [बा-
र'танō कā] सэт *м*, खाने के कुल एक
मेल के वरतन क'хāनэ कэ कुल э'х мэл
कэ бар'тан *м* *मн.*, обēденный —
डिनर-सेट *и*, чайный — चाय का
सेट *м.*, टी-सेट *м*

сервировāть *сов* *и* *несов* परोस-
ना парос'нā *и*, दस्तरखान चुनना
(रखना) дастар-хāн चुन'нā (राक'-
нā) *и*

сервирōвка *ж* रकाबियो की
तरतीब राकāбийō कй тар'тйб *ж*
(убранство стола), वरतन सजाना
бар'тан саджāнā *м* (действие)

сердēчно *нареч* दिल (हृदय) से
दिल (ख़िदाय) सэ, दिल (मन) खोलके
दिल (मान) क'хोल'кэ, हृदयपूर्वक ख़ри-
दाय-पूरवाक, — вам благодарен
आप को हार्दिक धन्यवाद

сердēчность *ж* गर्मजोशी гарм'-
джоши *ж*, सौहार्द साохāрд' *м*,
[हृदय की] द्रवणशीलता [ख़िदाय कй]
द्रаван-шил'тā *ж*

сердēчный *прил* 1. (относя-
щийся к сердцу) दिल (हृदय) का
दिल (ख़िदाय) कā; 2. (искренний)
दिली दिली, हार्दिक ख़ार्दिक

сердйтый *прил* 1. चिड़चिड़ा

чир'чирā, गुस्सैल गुस्साэл, 2. (раз
ображенный, гневный) खफा हाफā
नेम, क्रोधी क्रोध^५य, रुष्ट रुष्ट'

сердѣть несов चिढना चिर^५ānā
n, खिजलाना क^५य्दज'लānā n, गुस्से
मे लाना गुस्सा मे लānā n, रुष्ट
करना रुष्ट' кар'nā n

сердѣться несов चिढना चिर^५nā
nn, खीजना क^५य्दज'nā nn, खफा
होना हाफā хонā nn, गुस्सा (क्रोध)
करना गुस्सा (क्रोध^५) кар'nā n (पर
на кого-л, на что л)

сёрдце с दिल दिल m, हृदय ह्रि-
дай m; ♠ в сердцах भुंझलाकर, по-
ложā рўку нā сердце दिल (जी) खोल-
कर

сердцебиение с धकधकी द^५ак'-
द^५акй ж, दिल (हृदय) की धडकन
दिल (ह्रिдай) कय द^५ар'कान ж,
हृत्कपन ह्रिग-काम्पान m

сердцевѣна ж गूदा गुदā m,
गरी гарй ж (напр ореха)

серебрѣстый прил रुपहला ру-
пах'лā

серебрѣться несов चॉदी की
सी चमक पैदा कर देना चॉदी कय स
чамаक पाэдā кар дэнā n

серебрó с चॉदी चॉदी ж, रजत
राजत ж

серéбряный прил चॉदी का
[बना हुआ] चॉदी कā [बानā хуā]

середѣна ж बीच बीच n, दर-
मियान дар-मिāн m, मध्य माद^५н'
m, ♠ золотāя — बीच की राह ж,
मध्यम m

середняк m दरमियानी तवके का
किसान दार मийāनй таб'кэ кā ки-
сāн m, मध्य श्रेणी का किसान माल^५н'
श्रэнй कā किसāн m

серёжка ж см серьга

серенāда ж सेरीनेड сэрйнед m

сержāнт m सर्जट сарджант' n

серѣйный прил सीरीज (सिल-
सिले) का स्रйз (सिल'सिलэ) कā

сэрия ж सिलसिला सिल'силā
m, माला मālā ж, सीरीज स्रйз
ж (преимущественно о произ-
водстве, официальном издании и
т n)

сернѣстый прил गधक के गुण-
वाला गанд^५ак кэ гун-वālā, गधक
मिला हुआ गанд^५ак милā хуā

сэръ||ый прил गधक का गान-
द^५ак кā, गधकीय गанд^५кय', —ая
кислотā गधक का तेजाब m

серовāтый прил धूसर (भूरा, खा-
की) सा द^५усар (б^५урā, хāкй) сā, थोडा
(कुछ) धूसर (भूरा, खाकी) т^५орā
(कуч^५) द^५усар (б^५урā, хāкй)

серп m हंसिया хāснйā ж,
दरāती дарāтия ж, — n молот
हंसिया और हथौडा.

сэрый прил धूसर д^५усар, भूरा
б^५урā, खाकी хāкй, धुंधला д^५уд^५лā
(напр о туче)

серьгā ж वाली бāлй ж, कुडल
कुण्डल m

серьёзно нареч 1 सजीदगी
(गभीरता) से सāйджд'гй (गामб^५ар'-
тā) сэ, महत्त्व देकर माचатत्व' дэкаб,

गभीरतापूर्वक गамб^хир'гā-पूरवाक,
 поговорим — अव कुछ गभीर वाते
 कर लें; 2. (в самом деле) असल
 (वास्तव) में असल (वāсгав) म्, दर
 असल दार असल

серьёз||ый прил सजीदा सान-
 джидā *неизм*, गहरा гах'рā, गभीर
 गамб^хир (глубокий), сдѣлать — ое
 лицō चेहरा गभीर बना लेना *п*

сѣссия *ж* सेशन सेशан *м*, बैठक
 баэт^хак *ж*, अधिवेशन ад^хивेशан *м*

сестра^а *ж* बहिन बा^хин *ж*,
 двоюродная — चचेरी (ममेरी, फुफेरी,
 मौसेरी) बहिन *ж*, ♦ медицинская
 — [अस्पताल की] नर्स *ж*, परिचा-
 रिका *ж*

сесть *сов см* सादित^ься

сѣтка *ж* 1. जाली дजāल^й *ж*,
 जाल दजāल *म*, 2. (тарифная) मान
 mān *म*

сѣтовать *несов* शिकायत (वि-
 लाप) करना शिकāयāt (вилāп) кар'-
 nā *п*

сетчатка *ж* *анат.* आँख की
 पुतली के पीछे की झिल्ली āк^х क^й
 पुत'ल^й कē प^यच^खē क^य दज^खिल्ल^य *ж*,
 नेत्रात नēत्रāнт' *म*

сеть *ж* *прям*, *перен* जाल
 дजāल *म*

сечѣние *с мат* छेद च^खэд *म*,
 कांड kāнд' *म*; ♦ кесарево — मेद
 गर्भ-शल्यकर्म *म*

сечь *несов* *луг* (бить) बेंस-मारना
 (लगाना) бѣт māр'nā (lāgānā) *п.*;
 कोड़े मारना (लगाना) कōरē māр'nā

(lāgānā) *п* (कनुतो *и*), 2. (рубить)
 काटना कāt'nā *п*

сѣчься *несов* तार तार हो जाना
 tār-tār хо джānā *нп* (о ткани)

сѣялка *ж* *с-х* बोने की मशीन
 бонē к^й машин *ж*

сѣять *несов* 1. बोना бонā *п*,
 2. *перен* फैलाना प^хāэлānā *п*; —
 невѣрие अविश्वास फैलाना *п*, —
 рознь फूट डालना (पैदा करना) *п*
 сжāлиться *сов* रहम (दया) कर-
 ना ра^хам (данā) кар'nā *п* (पर, के
 ऊपर *над кем-л*), तरस आना тарас
 ānā *нп* (पर *над кем-л*)

сжāтие *с* दवाव दाбаō *म*, सको-
 чन *сан*кочан *म*, सक्षिप्तीकरण *сан*-
 क्शिप्त^й-कारन *म*

сжāто *нареч* मुख्तसर तौर पर
 мухт'сар таор *пар*, सक्षेप में *сан*-
 क्शēप *म*

сжāтый 1. *прич* от сжать II,
 2. *прил.* सकोचित *сан*кочит, बंधा
 бāд^хā, बंद *банд'* (о кулаке), — кулāк
 बंद (बंधी) मुट्ठी *ж*, — вōздух *с*को-
 चित हवा *ж* 3. *прил* (об изложе-
 нии) मुख्तसर *мухт'*сар, सक्षिप्त *сан*
 क्शिप्त'

сжать I *сов* (рознь *и т п*)
 [फसल] काटना (काट देना) [फसल]
 कāt'nā (кāt дēnā) *п*, कटनी करना
 कāt'н^й кар'nā *п*

сжать II *сов см* сжимāть

сжāться *сов см* сжимāться

сжечь *сов см* сжигāть

сжигāть *несов* जलाना दजālānā

n , जला देना (डालना) джалā дэнā
(дāl'nā) n , जलवाना джал'вāнā
 n , जलवा देना джал'вā дэнā n
(*через посредство кого-л.*), $\sim$ до-
 тлā जलाकर राख (भस्म) करना (कर
देना) n

सज्जिमात् नसोव दवाना दाबापा
 n, दवा देना दाबा दाना n, — कु-
 लाकी मुट्टियाँ कस लेना n., घूँसे
 बाँधना (तानना) n, — गुँब्य ओठो
 को भीच लेना n, — जुँब्य दाँत दवा-
 ना n, — व अब्जित्या अलिगन मे
 समेटना (समेट लेना) n

сжиматься *несов* *सिकुडना* *सि-*
कुर'णी *न*, *सिमटना* *सिमात'न* *ह* *न*,
सकुचित *होना* (*हो जाना*) *संकुचित*
होना (*खोजाना*) *न*

сжѣться сов разг साथ-साथ
 रहकर आपस में मेल खाना cāṭh-cāṭh
 raḥ'kar āpas mē mēl k'hānā n
 (сдружиться); अपने आप को मुता-
 बिक (अनुकूल) कर लेना ap'nē āp ko
 mutābik (अनुकूल) kar lēnā n
 (से सचमल)

сзāди 1. нареч पीछे प्याच^५
(где), पीछे से प्याच^५ सэ (откуда), 2.
предлог के पीछे कэ प्याच^५ послелог

сзывать *несов* с и созывать

सि स ॥५३ नि ॥॥ ॥

сибирскій прил साइबेरिया का
साँबेरिआ का

चुरापा ॐ सिगार चुराप ॥

сигарета ж सिगरेट сир'рэт и

сигнал и सिगनल सिग'नाल и .

इशारा māṇārā ५ , सकेत samketa ५ ,

сигнализация жс सिगनलिग
 सिग'налинг' жс , इशारा (सकेत) कर
 ना ण्शārā (санкэт) कार'नā "

сигнализировать соо и несов
इशारा (सकेत) करना ishārā (сан-
कэт) кар'пā *п* (се *чем-л*), सिगनल
देना sig'nal дэпā *п*

СИГНАЛЬНЫЙ прил इशारे
(सकेत) का ण्शारे (सङ्केत) का, सके
तक सङ्केतक, — огонь सिग्नल
लालटेन ж

СИГНАЛЬЩИК и **इशारे** (सकेत)
से खबर (समाचार) **भेजनेवाला** **ишā-**
рэ (санкэт) **сэ** **хабар** (самāчār)
б'эдж'нэ-вāлā и , **इशारा** (सकेत)
करनेवाला **ишāрā** (санкэт) **кар'нэ-**
वāлā и , **सिगनल-मैन** **सिग'नाल-**
माэн и

सिंदेलका ऋ नर्सि नार्स' ऋ, [रो-
मी-] परिचारिका [प्रोग-] परिचारी-
का ऋ

सिद्ध्यन्ते स बैठक बाट'क अ,
सीट सट अ, आसन आसन न

सिद्देत् नस्व । बैठना ब्रह्म^१ ना
न , ~ व लोडके नाव पर बैठना न ,
~ ना कóरточका उकड़ें बैठना च
~ दमा घर बैठना न , ~ स्तोला
रुकी हाथ पर हाथ धरे बैठा रहना
न , ~ व क्लेतके पिजरे मे बद होना
न ~ स्येजीविनिसे शरीर को
घुटनी और कोहनियो मे समेटना .
2. (बोधोपदेश) जाना जाय न . ३ प्र

शुभ — ठीक आना *न* ; प्लात्ये хорошб
सिद्ध कपडा बदन पर विलकुल
ठीक है

सिद्ध *म* साइडर सैण्डर *ज* , सेव
की शराब सैब क्य शराब *ज*

सिद्ध *प्र* वैठने का बाग़
नै का

सिद्ध *प्र* कबूतर के रंग का
काबुतार क़े रान्ग का, नीतगूँ नैल'गूँ

सिद्ध *ज* 1. ताकत ताकत *ज* ,
बल बल *म* , जोर зор *म* , शक्ति
शक्ति *ज* , — ой जवरदस्ती, बलपूर्वक,
— ой ору́жия शस्त्रबल से; изо всех
सिद्ध पूरे जोर से, पूरी शक्ति से, क्लास-
совы — ы वर्गशक्तियाँ *ज* , *म* , — во-
ли इच्छाशक्ति *ज* , это мне не под — у
यह मेरी ताकत से बाहर है, по — ам
शक्ति-सामर्थ्य के भीतर; 2. (энергия)
ताकत ताकत *ज* , शक्ति शक्ति *ज* ,
лошади́ная — होर्स-पावर *ज* , घोड़े
की ताकत *ज* , अश्वशक्ति *ज* ,
3. воен — ы ताकते ताक'ते *ज* *म* ,
शक्तियाँ शक्तियाँ *ज* *म* , сухопу́т-
ные, во́енно-морские и во́енно-
возду́шные — ы स्थल, जल और
वायु-सेनाएँ स्खाल, दजाल अोर व़ायु-
सैनाई *ज* *म* ; 4. юр ताकत ताकत
ज , зако́нная — (напр докумен-
та) कानूनी ताकत *ज* , ♦ в — у че-
го-л. के जोर से ही.

सिद्ध *म* पहलवान पाखाल'वाँ *म*
सिद्ध *न* कोशिश (प्रयत्न)
करना कोशिष (प्रायत्न) कार'-
वाँ *न*

सिद्ध *प्र* — ыя स्तान्ция

पावर-स्टेशन पावर-स्टेशन *म* ,
शक्तिगृह शक्ति-ग्रिह *म*

सिद्ध *म* फ़ॉस पख़स *ज* , फ़ंदा
पादा *म*

सिद्ध *म* स-ख गड्डे में तैयार
की गई हरी फसल ग़ाद'ए म़े त़ैय़ार
क्य ग़ाय ख़ारि फ़ासल *ज*

सिद्ध *प्र* गड्डे में
तैयार की गई हरी फसल का ग़ाद'ए
म़े त़ैय़ार क्य ग़ाय ख़ारि फ़ासल का
(о корме), — ыя यमा हरी फसल को
तैयार करने का गड्डा

सिद्ध *न* गड्डे में हरी
फसल को तैयार करना ग़ाद'ए म़े
ख़ारि फ़ासल को त़ैय़ार कार'नै *न*

सिद्ध *म* छाया-आकृति च़ाय़ा-
आकृति *ज*

सिद्ध *न* जोर से зор स़े,
у меня — разболéлась голова मेरे
सिर में जोरो का दर्द होने लगा.

सिद्ध *प्र* ताकतवर ताकत-
वार, जवरदस्त забар-даст', शक्ति-
शाली शक्ति-श़ाली (мо́щный), जोर-
दार зор द़ार (энергичный), गहरा
ग़ा'ऱा (о чувстве, опьянении),
कडाके का काऱक़े का, कडाकेदार
काऱक़े-द़ार (о морозе, жаре, голо-
де), तेज त़ेज़, तीखा т़िख़ा (о сред-
стве, яде и т п), प्रचंड प्राचान्द'
(о ветре, огне), ♦ он силён в ма-
те́матике वह रियाजी में पक्का है,
वह गणितशास्त्र में निपुण है.

सिद्ध *म* प्रतीक प्रतीक *म*

सिद्ध *न* प्रतीकत्व करना प्रतीकत्व' कार'नै *न*.

СИМВОЛИ́ЗМ *м* प्रतीकवाद प्रा-
त्यक् वद् *м*, पताकवाद पाताक-वद् *म*

СИМВОЛИ́ЧЕСКИЙ *прил* प्रतीकी
प्रात्यक्, लाक्षणिक लक्ष'ник, सके-
तात्मक संकत'तमक

СИММЕТРИ́ЧНЫЙ *прил* प्रतिसम
प्रातिसम

СИММЕТРИ́Я *ж* प्रतिसाम्य प्राति-
सम्य' *м*

СИМПАТИ́ЗИРОВАТЬ *несов* हम-
दर्दी रखना (करना) खाम-दारदी राख'
ना (कर'ना) *п*, सहानुभूति रखना
(प्रकट करना) साखानुब'хूति राख'
ना (प्राकट कर'ना) *п*

СИМПАТИ́ЧНЫЙ *прил* दिलकश
दिल-काश, आकर्षक आकरशक

СИМПА́ТИЯ *ж* हमदर्दी खाम-दार-
दी *ж*, सहानुभूति साखानुब'хूति *ж*

СИМПТО́М *м* अलामत अलामат *ж*,
लक्षण लक्षान *म*

СИМПТОМАТИ́ЧЕСКИЙ *прил* ला-
क्षणिक लक्ष'ник

СИМУЛІ́РОВАТЬ *сов* и *несов*
बनना बा'न'ना *пп*, छल (बहाना)
करना च'अल (बाख'ाना) кар'ना *п* (का
что-л), — болéзнь बीमारी (रोग)
का बहाना करना *п*

СИМУЛІ́АНТ *м* बहाना करनेवाला
बाख'ाना кар'ना-वाल'ना *म*, छद्मरूपधा-
री च'अद'म'-रूप-द'आर' *म*

СИМУЛІ́АЦИЯ *ж* छल च'अल *म*,
बहाना बाख'ाना *म*

СИМФО́НИЧЕСКИЙ *прил* सिफनी
[का] симф'नी [का], — концерт
सिफनी कंसर्ट *म*.

СИМФО́НИЯ *ж* सिफनी симф'-
नी *ж*

СИНДИКА́Т *м* सिडीकेट सिन्दि'क'एट
म, सघ संघ' *म*

СИНЕВА́ *ж* नीलापन निल'आ-पान *म*,
नीलिमा निलिमा *ж*

СИНЕВА́ТЫЙ *прил* नीलापन लिये
हुए निल'आ-पान लिये खूए, कुछ नीला
कुछ' निल'आ

СИНЕ́ТЬ *несов* 1. (станови́ться
синим) नीला पडना (पड जाना, हो
जाना) निल'आ पार'ना (पार दज'आना,
खो दज'आना) *пп*; 2. (видне́ться)
नीला दिखाई देना निल'आ दिख'आइ दे-
ना *пп*

СІ́НИЙ *прил* नीला निल'आ, आस-
मानी आस'मान' *म*.

СИНІ́ТЬ *несов* (белье) नीला में
धोना निल म'आ द'आना *п*

СИНІ́ЦА *ж* फुदकी प'आद'की *ж*,

СІНО́НИМ *м* पर्याय पार'आन *म*,
पर्यायवाची शब्द पार'आन-वाच'ी शब्द
म, समानार्थक सम'आन'आर'थ'क *म*.

СІНТАКСИС *м* वाक्य-विन्यास वा-
क्य'-विन'आस *म*

СІНТАКСІ́ЧЕСКИЙ *прил* वाक्य-
विन्यास-संबधी वाक्य'-विन'आस-सं-
बन्ध'ी, वाक्यमूलक वाक्य'-मूलक

СІНТЕ́З *м* सश्लेषण स'श्लेश'ण *म*

СІНТЕТИ́ЧЕСКИЙ *прил* सश्लेषण-
संबधी स'श्लेश'ण-संबन्ध'ी, वना-
वटी बा'ना'ओती, रासायनिक रा'सा'न'निक
(नाप्र о каучуке, краске и т. п.)

СІ́НУС *м* मात [द्वि]ज्या [द्वि-]
ज्या *ж*

सीन्का *ज* नील नील *म*, कबूद
काबूद *म*

सीन्याक *म* नील नील *म*, ~ под
глазом चोट से नीली आँख *ज*

सीप्लый *прил.* बैठा [हुआ] बा-
त^१ā [x̥uā], भारी ब^१ārī, फटा
प^१atā

सीरेना *ज* भाफ-सीटी ब^१āp^१-सित्ति
ज, साइरेन साइरेन *म* (гудок)

सीरेневый *прил.* 1. बकाइन का
बाक़ाइन क़ा; 2. (о цвете) बकाइन के
रंग का बाक़ाइन क़े रान्ग' क़ा

सीरेнь *ज* बकाइन बाक़ाइन *ज*

सीरोп *म.* शरबत शार'बत *ज*,
शीरा शीरā *म*, राव रāब *ज*

сиротā *म* *и* *ज* यतीम यतिम
म, *ज*, अनाथ अनāत^१ *म.*, *ज.*; अनाथिनी
अनāत^१иний *ज* (о девочке)

система *ज*. क्रम क्राम *म*, पद्धति
पाद^१ति *ज*, प्रणाली प्रानāली *ज*,
निजाम निज़ām *म*, व्यवस्था व्या-
वास्त^१ā *ज*. (напр общественного
устройства); तर्ज तारज़' *म*, ढग
द^१анг' *म* (напр машины), नालो-
говая ~ करव्यवस्था *ज.*, सोलнечная
~ सौर जगत् *म*

систематизировать *сов* *и* *не-*
сов., वाकायदा (क्रमवद्ध, प्रणालीबद्ध)
करना बा-क़ाई'dā (क्राम-बाद^१, प्रा-
नāली-बाद^१) कार'नā *प*

систематический *прил.* 1. वा-
कायदा बा-क़ाई'dā *नैसम*, क्रमवद्ध
क्राम-बाद^१, प्रणालीबद्ध प्रानāली-
बाद^१; 2. (непрерывный) वरावर
बार-ā-बार, लगातार लागातār

सीतेц *म* छीट च^१ित *ज*, छपा
[हुआ] कपडा च^१apā [x̥uā] काप'рā *म*

सीто *с* छलनी च^१ал'नी *ज*, भरनी
दज^१ार'नी *ज.*; просеивать स्कвозь
~ छलनी से छानना (भारना) *प*

ситуация *ज* परिस्थिति परि-
स्थिति *ज*, अवस्था अवस्त^१ā *ज.*,
वातावरण वāतāवारान *म* (атмосфе-
ра), वस्तुस्थिति वास्तु-स्थिति *ज*
(положение вещей)

सीтцевый *прил* छीट (छपे हुए
कपडे) का बना हुआ च^१ित (च^१apē
x̥uē काप'रē) क़ा बानā x̥uā

सीфилис *म* मेद आतशक āत'-
शक *ज*, उपदश उप'दāश *म*

सीяние *с* चमक चाмаक *ज*,
भलक दज^१ालाक *ज*, उद्योत उद्योत
म, उज्ज्वलता उज्ज्ज्वल'तā *ज*.

सीять *несов* चमकना चाмаक'नā
न, भलकना दज^१ालाक'नā *न*

सीяющий 1. *прич* *от* सीять,
2. *прил* चमकीला चाम'कीलā, चमक-
दार चाмаक-दār, उज्ज्वल उज्ज्ज्व-
ल

сказание *с* कथा कत^१ā *ज*,
इतिवृत्त इति-व्रित्त' *म*

сказать *сов* कहना काख'नā *प*,
कह देना काख'दēनā *प*, फरमाना फार'-
मāनā *प* (вежливо—о вышестоящем,
об уважаемом человеке, о стар-
шем по возрасту и т *п*); ♦ так
~ यो कहिये; ~ प्रāव्दु... [अगर]
सच पूछिये तो...; что вы хотіте
этим ~? इस से आप का मतलब
(तात्पर्य) तो क्या है?

ска́заться сов см ска́зывать-ся

ска́зитель м कथक कत^खак м
ска́зка ж किस्सा किस्सा м, कहा-नी का^खा^{नी} ж

ска́зочн||ый прил 1. कहानियो का का^खा^{नी} क[ा], 2. перен (исключительный) कल्पनातीत कल्प[ा]ना^{तीत}, в —о корóткий срок कल्पनातीत थोडे समय मे

ска́зуемое с грам विधेय वि-द^खै^य м

ска́зывать||аться несов जाहिर (व्यक्त) होना ^अखिर (व्या^कт') ^खона^{नी} ^{नी} (проявляться), ^это —ается на его здорóвье यह बात उस की सेहत पर असर डालती है, ^и ска́заться больным अपने आप को बीमार (रोगी) वताना ^{नी}

ска́кать несов 1. कूदना कुद[ा]ना^{नी} ^{नी}, उछलना уч^खал[ा]ना^{नी} ^{नी}, 2. सरपट दौडना सर[ा]प[ा]ट दाор[ा]ना^{नी} ^{नी} (о лошади), — на лóшади घोडे को सर-पट दौडाना ^{नी}

скаков||ой прил —ая лóшадь घुडदौड का घोडा ग^खур-दाор का ग^खо-ра^{नी} ^{नी}

скал^а ж चट्टान चат[ा]тан^{नी} м, शिला शिला^{नी} ^{नी}

скал^истый прил चट्टानी चат[ा]त[ा]नी^{नी}, चट्टानो से भरा हुआ चат[ा]त[ा]न[ा] स[े] ^बха^{रा} ^खु[ा]

ска́лить несов — зу́бы दाँт निकालना (निपोडना) दाँत निकाल[ा]ना^{नी} (न[ि]पोर[ा]ना^{नी}) ^{नी}, перен. разг. खीस

निकालना (निपोडना) क^खिस निकाल[ा]ना^{नी} (न[ि]पोर[ा]ना^{नी}) ^{नी}, दाँत निकालकर हाँस-ना दाँग निकाल[ा]कर ^खा^सना^{नी} ^{नी}

ска́лка ж वेलन बэлан^{नी} ^{नी}

ска́лывать несов 1. (лед и т^а ^{नी}) तोडना तोर[ा]ना^{नी} ^{नी}, तोड देना तोर[ा]द[े]ना^{नी} ^{नी}, 2. (булавкой) [आलपीन लगाकर] बाँधना [आल[ा]पीन लागाकर] बाँद[ा]ना^{नी} ^{नी}

скаме́ечка ж छोटी बेच च^खो^{टी} ^बेच^{नी} ^{नी}, पावदान पा[ा]о-दा[ा]न^{नी} ^{नी} (для ног)

скаме́йка ж चौकी चाоки^{नी} ^{नी}, बेच ^बेच^{नी} ^{नी}

скамы́я ж चौकी चाоки^{नी} ^{नी}, बेच ^बेच^{नी} ^{नी}, ^и — подсудимых [अदालत मे] कटघरा^{नी} ^{नी}

сканда́л м झगडा ^जख[ा]г[ा]ра^{नी} ^{नी}, हुलड ^खुल[ा]र^{नी} ^{नी}, कलह काला^ख ^{नी}, दगा दानगा^{नी} ^{नी}

скандали́ст м दगेबाज दानга-^बा^ज ^{नी}, वखेडिया бак^खэ^{री}या^{नी} ^{नी}, कलहकारी काला^ख-का^{री} ^{नी}

сканда́лить несов चीख-पुकार मचाना च^खि^ख-पुका^र माचा[ा]ना^{नी} ^{नी}, दगा करना दानगा^{नी} का^रना^{नी} ^{नी}

сканда́льный прил 1. कलक लगानेवाला कालानक[ा] लागा[ा]ने^{वा}ला^{नी}, शर्मनाक шарм[ा]-ना^क, लज्जाजनक ला-^जज[ा]जा^नक[ा] ला-^जज[ा]जा^नक[ा], 2. (устраивающий скандалы) वखेडिया бак^खэ^{री}या^{नी} ^{नी} ^{не}из^и, झगडालू ^जख[ा]ग[ा]रा^{नी}लू, कलह-कारी काला^ख-का^{री}

ска́пливать несов वचना^{नी} баचा^{नी} ^{नी}, वचा रखना баचा^{नी} रा^खना^{नी} ^{नी}

जमा करना (कर लेना) джамā кар'-
нā (кар лēнā) *n*

ска́пливаться *несов* इकट्ठा
(एकत्रित, सचित) होना (हो जाना)
икатт'ā (экатрит, санчит) хонā
(хо джāнā) *nn*, जुटना джут'нā *nn*
(*напр* о вещах), भीड़ लगना б'яр
лаг'нā *nn* (की о ком-л), ठट लगना
т'ат лаг'нī *nn* (का о ком-л,
толпиться)

скарб *м* राख असवाव ас'баб
м, सामान сāmān *м*, बोरिया-बंधना
борийā-бад'х'нā *м*

ска́редный *прил* कजूस кан-
джус, लोभी лоб'й, कृपण крипан

скарлати́на *ж* लाल बुखार
(ज्वर) лāl бухār (джвар) *м*

скат *м* (склон) ढाल д'āl *ж*,
ढलान д'алāн *ж*

ска́тать *сов см* скáтывать I
ска́терть *ж* [मेज की] चादर
[мэз кй] чāдар *ж* मेजपोश мэз-
пош *м*, टेबुल-क्लाथ т'эбул-клīt' *м*

ска́тить *сов см* скáтывать II
ска́титься *сов см* скáтывать-
ся

ска́тывать I *несов* (сверты-
вать) लपेटना лапэт'нā *n*, लपेट
देना лапэт дēнā *n*, — शāрик
गोल लपेटना *n*

ска́тывать II *несов* (вниз) लुढ़-
काना लур'х'kāнā *n*

ска́тываться *несов* लुढ़कते
लुढ़क्ते, नीचे आ जाना लур'х'ак'тэ
लур'х'ак'तэ нйчэ ā джāнā *nn*,

लुढ़कना लुर'х'ак'нā *nn*, ढुलकना
д'улак'нā *nn*, लुढ़क (ढुलक) पडना
лур'х'ак (д'улак) пар'нā *nn*

скафáндр *м* पनडुब्बे का कपड़ा
пан-дуббэ kā кап'рā *м*, गोताखोर
की पोशाक готā-хор кй पोшāк *ж*
ска́чка *ж* घुड़दौड़ г'хур-даор *ж*
ска́чк'и *mn* घुड़दौड़ г'хур-даор
ж, — с препятствиями स्टीप्-चैज
ж, играть на —ах घुड़दौड़ खेल-
ना *n*

скачкообráзный *прил* उबड़-
खावड़ उбар-к'āбар, छलॉग मारने-
वाला च'алāг мār'нэ-вāлā.

скачóк *м* कूद कुद *ж*, उछाल
уч'āl *ж*, फलॉग प'алāг *ж*, छलॉग
च'алāг *ж*

сква́жина *ж* सूराख сурāх *м*,
छेद च'эд *м*, रध्र रанд'р' *м*, за-
мóчная — ताली लगाने का छेद
(छिद्र) *м*, कुजी जाने का सूराख *м*,
бурováя — बोरिंग-वेल *м*

сквер *м* बाग баг *м*

сквернослóвить *несов* गालियाँ
वकना гāлийā бак'нā *nn*, बदजबानी
करना бад-забāнй кар'нā *n*

сквѐрный *прил* बुरा бурā,
घटिया г'хатийā неizm, नीच нйч,
खोटा к'отā (низкопробный)

сквози́ть *несов* 1. (прогляды-
вать) दीखना дйк'х'нā *nn*, दिखाई
देना дик'хāй дēнā *nn*, टपकना та-
пак'нā *nn* (о чувствах в выраже-
нии лица, से о чем-л), 2. безл
(дуть) здесь сквози́т यहाँ हवा का

भोका है йахā хавā кā дж'бкā хаэ,
हवा की धार तेज है खавā कй д'хār
तээ हाэ.

СКВОЗН||ОЙ *прил* 1. आर-पार का
ār pār kā, —āя рāна चुभा जखम
(क्षत) *м*, — vēтер *см* сквозняк,
2. (без пересадок) — пōезд एक
सिरे से दूसरे तक जानेवाली रेलगाड़ी
эк сирэ сэ дус'рэ так джāнэ
-вāлй рэл-гāрй *ж*

СКВОЗНЯК *м* हवा की तेज धार
хавā кй тээ д'хār *ж*

СКВОЗЬ *предлог* मे से मē сэ по-
сле:log, के भीतर से [होकर] кэ б'х-
тар сэ [хокар], मे से होकर मē сэ
хокар, *смотре́ть* — щель छेद द्वारा
देखना *п*.

СКВОРЕЦ *м* मैना маэнā *м*
СКЕЛЕТ *м* ठठरी т'хат'х'ри *ж*,
[अस्थि] पजर [अस्थि-] पान्जар *м*,
ककाल कान्काल *м*

СКЕПТИК *м* सदेहवादी सन्देह-
-वāदй *м*, सदिग्धविचारी सान्दिग्ध'-
-विचāरй *м*

СКЕПТИЦИЗМ *н* सदेहवाद सान्-
-देह-वāद *м*

СКЕПТИЧЕСКИЙ *прил* शक्की
शाक्कй, सदेहवादी सान्देह-वāदй, —
वзгляд सदेह की दृष्टि *ж*

СКІДКА *ж* बट्टा баттā *н*, रकम
मे कमी राकाम मē камй *ж*, दाम
मे रियायत दāम मē ринāйат *ж*,
перен रियायत रинāйат *ж* (сни-
-ложение)

СКІДЫВАТЬ *несов* 1. नीचे गिरा-

ना (गिरा देना) нйчэ гирāнā (гирā
дэнā) *п*, 2 (снимать) разг उतार-
ना утār'нā *п*, उतार देना утār
дэнā *п*

СКІНУТЬ *сов см* скідывать
СКІПЕТР *м* राजदंड рāдж-
-данд' *м*

СКИПИДАР *м* तारपीन тār'пйн *н*
СКИРДА *ж* टाल тāl *ж*

СКИСАТЬ *несов* फटना प'хат'нā
нп, फट जाना प'ат джāнā *нп*,
खट्टा होना (हो जाना) к'хаттā лонā
(खो джāнā) *нп*

СКІСНУТЬ *сов см* скисать
СКИТАЛЕЦ *м*, भटकनेवाला б'а-
-так'нэ-вāлā *м*, बैठकाने फिरनेवाला
бэ-т'нкāнэ п'хир'нэ-вāлā *м*

СКИТАТЬСЯ *несов* मारा-मारा
फिरना мārā-мārā п'хир'нā *нп*,
भटकना б'атак'нā *нп*

СКЛАД *м* 1. गोदाम годām *н*,
भंडार б'андār *м*, 2. (напр уна)
स्वभाव स्वा-б'āо *м*

СКЛАДКА *ж* 1. चुनट चुनात *ж*,
शिकन शिकान *ж*, तह ताх *ж*, परत
पारत *ж*, 2. (норщина) भुर्री
дж'хурри *ж*

СКЛАДНО́Й *прил* — стул खुलने
और बंधनेवाली कुरसी क'ул'нэ аор
бāд'нэ-вāлй кур'ся *ж*, — нож
खुलने और बंधनेवाला चाकू क'ул'нэ
аор бāд'нэ-вāлā чāкू *н*

СКЛАДНЫЙ *при* 1 सुडौल सु-даол,
सुगठित सु-गत'ит (о фигуре), सुरी-
ला सुरйā, लयवद्ध लāй-бад'т'

(о песне), सिलसिलेवार सिल'силэ-
-vār, सबद्ध самбад^{-x} (о речи, рас-
сказе)

скл^адчин||а ж в ~у रुपया
मिलाकर रुपайā मिलāकार; устрā-
ивать ~у रुपया मिलाना रुपानā
मिलāनā n

скл^адывать несов 1. रखना
рак^xнā n, जोड़ना джор'нā n
(напр кирпичи, камни), ढेर लगा-
ना д^xэр лагāнā n (в кучу, का
что-л), ~ वέची असवाव वāधना
n, 2. मल जोड़ना джор'нā n,
जोड़ देना (लगाना) джор дэнā (ла-
гāнā) n, 3. (पोषाम и त n)
मोड़ना мор'нā n, मोड़ देना мор
дэнā n, तह करना тах кар'нā n
(को что-л), ◇ сложить ладōни
(для приветствия по-индийски)
कर (हाथ) जोड़ना n

скл^адываться несов 1. (दे-
लать складчину) रुपया मिलाना
रुपайā मिलāनā n, 2. (об обстоя-
тельствах) निकलना निकал'нā nп,
पैदा होना пээдā хонā nп

скл^еивать несов [लेई से, सरेस
से] चिपकाना [लэй सэ, सरэс सэ]
चिप'कāнā n, लेई लगाकर चिपकाना
(जोड़ना) लэй лагāकार चिप'кāнā
(джор'нā) n

скл^еиваться несов चिपकना чи-
पак'нā nп, चिपक जाना чипак
джāнā nп

склеп m मेहरावदार छत से युक्त
कब्र मэх'рāб-дār ч^xат सэ йукт'

кабр' ж, मेहरावदार छत से युक्त
मकबरा मэх'рāб-дār ч^xат सэ йукт'
мак'барā m

скл^ока ж फसाद फасād m, रार
rār ж

склон m ढाल द^xāl ж, ढलान
द^xālān ж, ◇ на склōне лет जीवन-
-सध्या मे; он ужé на склōне лет उस
की अवस्था ढल गई.

склонение с грам रूप-साधन
रूप-сād^xан m, कारक-रचना कāрак-
рач'нā ж

склонить(ся) сов сн скло-
н^ять(ся) 1, 2.

склōнность ж भुकाव दज^xукāо
m, लगन лаган ж, प्रवृत्ति праври-
त्ति ж, रुचि ручи ж. (मे क चे-
मु-ल); я привіл ему ~ к чтéнию
मै ने उस मे पढने की प्रवृत्ति पैदा की.

склōнный прил भुका हुआ
दज^xукā хуā, उतारू утāру, आदी
āди, प्रवृत्त правритт'

склоняемый 1. прич от скло-
н^ять, 2. прил грам तिर्यक् (अप्र-
धान) कारक लेनेवाला तिरयाक (अप्रा-
द^xāन) कāрак лэнэ-वāлā, रूप चलाने
(लेने) योग्य रूप चालāनэ (लэнэ)
йогй'

склонять несов 1. भुकाना
दज^xукāнā n, भुका देना दज^xукā
дэнā n, [अव] नत करना [अव']नत
кар'нā n, ~ गóлову सिर (मस्तक)
भुकाना (भुका लेना, नवाना) n;
2 (убеждать) भुकाना दज^xукāнā
n, तैयार करना ताэйār кар'нā n.

(के लिये *к чему-л*, *на что-л*),
3. *грам* [शब्दो का] रूप चलाना
[शब्दो का] रूप चालाना *п*

СКЛОНЯТЬСЯ *несов* 1. झुकना
дж^хук'на *нп*, झुक जाना दज^хук
दज^аना *नп*, [अव]नत होना (हो जा-
ना) [अव']नत होना (हो दज^аना) *नп*,
2. (решаться) झुकना दज^хук'ना
नп, ढलना द^खाल'ना *नп*, फिरना
प^खिर'ना *नп*, 3. *грам* रूप चलाया
जाना रूप चालाया दज^аना *नп* (का
о чем-л)

СКЛЮЧНИК *м* बखेडिया बक^хэरनी
म, झगड़नेवाला दज^खाгар'नэ-व[ा]ला *म*

СКЛЯНКА *ж* 1. शीशी शिशी *ж*,
2. नोर घटा ग^खान्ता *म*

СКОБА *ж* कुडा कुन्दा *म.*, कडी
कार्य *ж*.

СКОБКА *ж* 1. *см* скоба, 2. (знак
препинания) ब्रैकेट ब्राकैट *म*,
कोष्ठ कोष्ठ^ख *म*, कोष्ठक कोष्-
त^खक *म*

СКОБЛИТЬ *несов* छीलना च^खिल'ना
п, खुरचना क^खураच'ना *п*, खरोचना
क^खारोच'ना *п*

СКОБЯНОЙ *прил* — त^वार लोहे
की [छोटी] चीजे लो^खे की [च^खोटी]
चीजे *ж* *म*

СКОВА||ТЬ *сов* 1. (выковать)
गढ़ना गर^ख'ना *п*, ठोक ठोककर वना-
ना त^खोक-त^खोक'कार बाना *प*; 2. *см*
स्कóвывать, लैद —ल रेकु दरिया
वर्ष से जकड़ा हुआ है

СКОВОРОДА *ж* कडाही कार^खी
ж, तवा तावा *म*

СКО́ВЫВАТЬ *несов* (цепляи)
जकड़ना दजाकर'ना *п*, जकड़ देना
दजाकर द^अना *प*

СКОЛА́ЧИВАТЬ *несов* 1. जोड़ना
दजोर'ना *п* (*напр* दोस्की), बनाना
बाना *प*, बना देना (लेना) बाना
द^अना (ल^अना) *п* (*строить*); 2. (соби-
рать, копить) राग [थोड़ा थोड़ा
करके] जमा (इकट्ठा) करना [त^खोर^अ-
त^खोर^अ कार'क^अ] दजामा (नकत^खा)
कार'ना *п*, वचाना बचा^अना *प*

СКОЛОТІТЬ *сов* *см* скола́чивать
СКОЛО́ТЬ *сов* *см* स्कáлывать

СКОЛЬЖЕНИЕ *с* फिसलना प^खи-
साल'ना *म*, फिसलन प^खिस'लान *ж*,
रपटना रापत'ना *म*, रपट रापत *ж*

СКОЛЬЗІТЬ *несов* फिसलना प^खи-
साल'ना *नп*, रपटना रापत'ना *नп*

СКОЛЬЗКИЙ *прил* फिसलाऊ
प^खिस'लाऊ, रपटीला राप'तीता, *♦* तो-
क^अात्ता *ना* — *путь* फिसलनेवाले रास्ते
पर धकेलना *п*

СКОЛЬЗНУТЬ *сов* *см* скользя́ть
СКО́ЛЬКО *нареч*, *цест* कितना
कित'ना (*вопросительн*), जितना
दजित'ना (*относительн*), — ..
стóлько... जितना . उतना..; —
стóнт *эта* की^अगा^अ इस कितान (पु-
स्तक) का क्या भाव (मूत्य) है?, — *ब*
न जितना ही... क्यों न हो.

СКОМА́НДОВАТЬ *сов* हुक्म (आज्ञा)
देना (दे देना) खुक' (अग^अ) द^अना
(द^अ द^अना) *प*

СКОМБИ́НІРОВАТЬ *сов* म^अफेर
करना *अ*प-प^खेर कार'ना *प*

स्कóмкать сов सिकोडना सिकор'-
नā न , चुनटे डालना चुन'तē दāल'नā न

сконфúзить сов घबरा देना
г^खаб'рā дэнā न , शर्मिदा (सकुचित)
कर देना шарминдā (संकुचित) कार
дэнā न .

сконфúзиться сов घबरा जाना
г^खаб'рā джāнā नн , शरमाना шар'-
мāнā नन , भेपना дж^खэп'нā नन , भेप
जाना दज^खэп джāнā नन

сконцэнтρίровать сов 'केद्रित
(एकत्रित, केद्रीभूत) करना (कर देना)
कэндрит (экатриг, кэндрий-б^खут)
कार'नā (कार दэнā) न

скончāться сов चल बसना चाल
बस'नā नन , शरीरत्याग करना शा-
रिर-तйāग कार'नā न

скопíть(ся) сов см скāпли-
вать(ся)

скоплénие с ढेर द^खэр म , सचय
सचय म , समूह समू^ख म (мно-
жество), जमावडा दजामāोरā म ,
भीड ब^खयर ज (तोलन)

скоплāть(ся) несов см ско-
пíть(ся)

скорбётъ несов रज (मातम,
शोक) करना रान्दज' (मāतम, शोक)
कार'नā न

скóрбный прил रजीदा रान-
दजйдā नैउम , मातमी मāt'मी, शो-
काकुल शोकāकुल

скорбь ж रज रान्दज' म , मा-
तम मāतम म , शोक शोक म

скорée 1. сравнит от скóро,
जल्द दजाल्द' (से कोग-ल , चेग-ल) ,

—! जल्दी, जल्दी!; как мóжно ~
जितनी जल्दी हो सके, जितना शीघ्र
हो सके; 2. нареч (лучше, предпоч-
тительнее) बेहतर बэх-तार, я ~
умрú, чем соглашúсь यह बात मा-
नने से बेहतर है कि मैं मर जाऊँ, मैं
बेहतर मर जाऊँगा कि इस पर राजी
हो जाऊँ; он ~ умрет, чем сдāстся
आत्मसमर्पण करने के स्थान पर वह
मृत्यु का वरण करना अधिक श्रेयस्कर
मानता है.

скорéй нареч см скорée
скорлуп||ā ж छिलका च^खिल'कā
म , वक्कल बाककाल म , ~ орéха
अखरोट का छिलका म ; ~ яйцā
अंडे का छिलका म , очищāть от ~ы
छीलना न , ◇ замыкāться в свою
~ú अपने दरबे में बंद हो जाना नन

скорнāк м पोस्तीनदोज पोстин-
-доз म , पोस्तीनसाज पोстин-сāз म

скóро нареч 1. (быстро) जल्दी
[जल्दी] दजाल्दि [-दजाल्दि], जल्दी
से दजाल्दि सē, तेजी के साथ तēयि कē
सāt^ख, он шел ~ वह जल्दी जल्दी
चल (जा) रहा था, 2. (вскоре) थोड़ी
देर में त^खोरй दэр मē, थोड़े अरसे में
त^खोरэ ар'сэ मē, अल्पकाल में अलप'-
-कāl मē, थोड़े दिनों में त^खोरэ दिनē
मē (через несколько дней), он ~
придёт वह थोड़ी ही देर में आवेगा,
~ веснā वहार आनेवाली है, वसत-
काल आनेवाला है; ~ вéчер संध्या
में देर (विलव) नहीं.

скороговóрк||ā ж जल्दी जल्दी
कहा हुआ वाक्य दजाल्दि-दजाल्दि

काख़ा ख़ुा व़ाक़ी' म , द्रुत गति से कहा हुआ वाक्य द्रुत गति सэ काख़ा ख़ुा व़ाक़ी' म , गоворить -ой बातचीत मे जल्दी जल्दी बोलना *नप*

скоропóртящи||йся *прил* जल्दी खराब हो जानेवाला दजाल्दी харāб ख़ो джāнэ-вāлā, जल्दी सड़ जानेवाला दजाल्दी сар джāнэ-вāлā (быстро загнивающий), -еся то-вāры जल्दी खराब हो जानेवाली चीजे *ж मп*

скоропóстýжный *прил* अचानक अचāनाक, यकायक йак-ā-йак, आकस्मिक āकस्मिक

скороспéл||ый *прил* 1. जल्दी (शीघ्र) पक जानेवाला दजाल्दी (шйг^{ख़}р') पक दजāनэ-वāлā, 2. *перен* (поспешный) जल्दबाजी का दजाल्द'-बāзй कā, -ое рeшéние जल्दबाजी का फैसला *म*, -ая дис-сертāция जल्दबाजी मे लिखा गया निबध *म*

скороcтнóй *прил* तेज रफ्तारवाला तэз рафтāр-वāлā, - бег तेज दौडाई *ж*, - мéтод cтpойтeльcтвa शीघ्र निर्माण का तरीका *म*, - сaмолет तेज रफ्तारवाला हवाई जहाज *म*, तेज रफ्तारवाला वायुयान *म*

скороcтpéльнóй *прил* जल्दी (शीघ्र) गोली चलानेवाला दजाल्दी (шйг^{ख़}р') गोलй चालāनэ-वāлā (о вин-товке), जल्दी (शीघ्र) गोला चलानेवाला दजाल्दी (шйг^{ख़}р') голā चालāनэ-वāлā (о пушке)

скóрость *ж* 1. रफ्तार рафтāр

ж, चाल чāल *ж*, गति गति *ж*, वेग वэг *म*, 2. (быстрота како-го-л действия) तेजी तэзй *ж*, शीघ्र-ता шйг^{ख़}р'тā *ж*

скоросшивāтель *м* फाल्डर фāल्дар *म*

скоротéчн||ый *прил* तेजी के साथ गुजरनेवाला (बीतनेवाला) तэзй кэ сāt^{ख़}гузар'нэ-вāлā (бйг'нэ-वāлā), जल्द बीत (गुजर) जानेवाला दजाल्द' бйг (гузар) джāнэ-वāлā, क्षणिक क्शानिक अल्पकालीन алп'-कāलйн, ◇ -ая чaхóтка *мед* तेजी से बढ़ता क्षय *म*

скорпиóн *м* बिच्छू бичч^{ख़}у *म*
скóрчить *сов* - гримāсу मुंह बनाना мўх банāнā *п*, मुंह बनाकर दिखाना мўх банāкар дик^{ख़}āнā *п*

скóрчиться *сов* 1. ऐठना āт^{ख़}-нā *नप*, सिकुडना सिкур'нā *नप*, 2. (согнуться, сжаться) झुकना дж^{ख़}ук'нā *नप*, झुक जाना दज^{ख़}ук джāнā *नप*, सिमट' जाना सिमत джāнā *नप*

скóр||ый *прил* 1. जल्द दजाल्द', तेज तэз, शीघ्र शйг^{ख़}र', फुरतीला प^{ख़}ур'īялā (о человеке), - шаг तेज कदम *म*, द्रुत पद *म*, - полет तेज उडान *ж*, 2 (близкий по времени) नजदीक नाज़'दйк, निकट निकат, в -ом врéмени अल्पकाल मे, в -ом бۇду-щем निकट भविष्य मे, ◇ - пóезд एक्सप्रेस [ट्रेन] *ж*, तेज गाडी *ж*, -ая пóмощь प्राथमिक डाक्टरी सहायता *ж*, на -ую рўку разг

बेपरवाही (लापरवाही, असावधानी) से, सरसरी तौर पर (बेग्लो); до ~ого свидания! जल्दी मिलेगे!

СКОСИТЬ I *сов* काटना *кāt'nā n*, काट देना (लेना, डालना) *кāt дэнā (лэнā, дāl'nā) n*, फसल (खेत) काटना *фасал (к^хэт) кāt'nā n* (убрать урожай); ~ [косой] हंसुए से काटना (काट देना, काट लेना, काट डालना) *n*, ~ [косилкой] [मशीन से, कल से] काटना (काट देना, काट लेना, काट डालना) *n*

СКОСИТЬ II *сов* (глаза) कनखियो से देखना *кан'क^хийō सэ дэк^х'нā n*.

СКОТ *м* मवेशी *мавэший м мн*, पशु *пашу м*, крупный рогатый ~ *गाय-भैस ж мн*, мелкий рогатый ~ *भेड-वकरी ж*, भेड *वकरियाँ ж мн*, молочный ~ *दूध देनेवाले मवेशी (पशु) м мн*, दुधार *पशु м मн*, мясной ~ *माँस देनेवाले मवेशी (पशु) м मн*, खाने योग्य *पशु м मн*; племенной ~ *अच्छी नसल के मवेशी (पशु) м मн*

СКОТИНА *ж* собир *разг* मवेशी *мавэший м мн*, पशु *पашу n*

СКОТНЫЙ *прил* ~двор मवेशी-खाना *маवэший-хānā м*, पशु-घर *पашु-г^хар м*, पशुशाला *पашु-शālā ж*

СКОТОВОД *м* मवेशी (पशु) पालने-वाला *маवэший (पашु) пāl'нэ-вālā n*, पशुपालक *पашु-пāлак n*

СКОТОВОДСТВО *с* मवेशी पालना *маवэший пāl'nā म*, पशुपालन *पашु-пāлан म*

СКОТСКИЙ *прил* वहशी *वाह'शी*, पशुतामय *पашुतā-मां*, पाशविकतापूर्ण *पāश'विक'tā-पूरुं'*

СКРАСИТЬ *сов* *си* *скрашивать* *несов* ~ *жизнь* जीवन को रगीन बनाना *джिवान को रान्गीन банānā n*; ~ *недостатки* कमजोरियो को ढंकना *काम-зоринō को द^хाक'nā n*

СКРЕБОК *м* कछ्छनी *карч^х'नी ж*, खुरचनी *к^хурач'ня ж*.

СКРЕЖЕТ *и*. किटकिटाहट *कित'-कितāхат ж*, कटकट *कट-कट ж*

СКРЕЖЕТАТЬ *несов*. ~ *зубами* दाँत पीसना (चवाना) *दāं पीसnā (चाबānā) n*

СКРЕП||ИТЬ *сов* *см* *скреплять*; ◇ ~ *я* *сёрдце* दिल (हृदय) थामकर *दिल (хридай) т^хām'кар*

СКРЕПКА *ж* क्लिप *клип м*, टॉका *тākā n*

СКРЕПЛЯТЬ *несов* 1. बाँधना *бāд'¹-nā n*, ~ *булавкой* पिन लगाना *n*, 2. *тех* जोड़ना *джор'nā n*, टॉका लगाना *तākā лаgānā n* (*припашивать*), ~ *болтами* बोल्ट लगाना *n*, ~ *известкой* चूने से जोड़ना *n*, 3. *перен* (*обещанием, клятвой*) बाँधना *бāद^х'nā n* (से *чем-л*), 4.: ~ *подписью* [समर्थन के लिये] दस्तखत (हस्ताक्षर) करना [самарт^хан *कэ* *лийэ*] दास्त'-хат (*хастākшар*) *кар'nā n* (पर *что-л*), ~ *печастью* मुहर (छाप) लगाना *मुखार (ч^хाप) лаgānā n* (पर *что-л*)

скресті́ *несов* खरोचना क^खारब्च'-
 нā *n*, खरोटना क^खारब्ठ'нā *n*, खुरचना
 क^खураच'нā *n*, कुरेदना курэд'нā *n*,
 नोचना नоч'нā *n*

скресті́сь *несов* (о мышах)
 कुतरना कुтар'нā *n*, खरोचना
 क^खारब्च'нā *n*

скресті́ть(ся) *сов сн* скрэщивать(ся)

скрэщивание *с* दोगली नसल
 पैदा करना дог'ली насал паэдā кар'-
 нā *m*, मिश्र जाति पैदा करना मिश्र'
 द्जāति पाэдā кар'нā *m*, सकरण
 санकारन *m*

скрэщивать *несов* 1. आडा
 रखना ārā rak^ख'нā *n*, скресті́ть
 шпāги, мечी लोहे से लोहा वजाना
n, скресті́ть नōги पैर पर पैर
 रखना *n*, 2. биол दोगली नसल
 पैदा करना дог'ली насал паэдā
 кар'нā *n*, मिश्र जाति पैदा करना
 मिश्र' द्जāति पाэдā кар'нā *n*,
 सकरण करना संकारन кар'нā *n*
 (का कого-л, что-л)

скрэщива||ться *несов* 1.: здесь
 ~ются две дорōги यहाँ दो रास्ते
 एक दूसरे को काटते हैं йāхā до рāсгэ
 эк дус'рэ ко кāt'тэ хāэ, 2. биол
 मिलना मिल'нā *nn* (о животных),
 कलम लगाया जाना कालम लागāनā
 द्जāनā *nn* (о растениях)

скрип *и* चर-चर चार-चार э, *चरचराहट*
 चार'चारāहट э (चार
 द्वेरी, телеги), ची-ची ची-ची
 пера), चर-मर

(сапог), ◇ со скрипом मुश्किल से
 और आहिस्ता आहिस्ता.

скрипāч *и* वायोलिन वजानेवाला
 वāयोлин बад्जāनэ-वāलā *и*, वायो-
 लिन-वादक वāयोлин-वāदाक *и*

скрипéть *несов* चरचराना चार'-
 चारāनā *nn* (напр о द्वेरी, झिपा-
 же), ची-ची करना ची-ची кар'नā *n*
 (о пера), चर-मर करना चार्र'-
 मार्र' кар'नā *n*, चरमराना चार'-
 मारāनā *nn* (о сапогах), ~ убаंमि
 दाँत पीसना *n*, दाँत किटकिटाना *nn*

скрипк||а э वायोलिन वāयोतिन
 э, играть на ~е वायोलिन वजाना *n*

скрипнуть *сов сн* скрипéть
 скрипūчий прил चरचरानेवाला
 चार'चारāनэ-वāलā (о द्वेरी), ची-ची
 करनेवाला ची-ची кар'नэ-वāलā (о
 пера), चर-मर करनेवाला चार्र'-
 मार्र' кар'नэ-वāलā (о сапогах)

скрōмность э 1. विनय विनाय
m, नम्रता नाम्र'ता э, आडवरहीनता
 ādambar-āhīn'tā э (отсутствия
 заносчивости), शर्मीलिपन शारुच
 लэ-पान *и*, लज्जाशीलता लāदलā
 ā-शीत'tā э (стыдчивость), 2.
 (простота) सादगी सād'gi э, मरल-
 ता सरात'tā э, नम्रता नाम्र'ता
 э, लōжная ~ मिथ्या नम्रता

скрōмн||ый при: 1. विनयशील
 विनाय-शीत, नम्र नाम्र'; आडवरहीन
 ādambar-āhīn (अधोमुखी शरमेच्छा-
 वस्ति), शर्मीता शारुच, लज्जिता
 लāदलā ā, लज्जाशील लāदलā ā, सफोची
 सफोची (नम्र देखनेवाला), नम्र

моему —ому мнѣнию मेरी तुच्छ राय मे, मेरा तुच्छ विचार यह है कि...;

2. (простой) सादा cādā, सरल सरल, नम्र नम्र'; — наряд सादी पोशाक *ж*, सरल वेश-भूषा *ж*, 3. (небольшой, скудный) थोडा ḡorā, अल्प अल्प', तुच्छ तुच्छ', — заработок मामूली आमदनी *ж*, साधारण आय *ж*

скрутить сов. см скручивать

скручивать несов 1. (веревку, нитку) बटना бат'нā *н*, ऐठना āṭh'ā *н*, मिलाकर बल करना मिलाकर बल кар'нā *н*, 2. (папиросу) लपेटना लापेट'नā *н*, लपेट देना (लेना) लापेट दēnā (लēnā) *н*, 3. (связывать) बाँधना bādh'ā *н*, बाँध देना bādh'ā दēnā *н*

скрывать несов 1. छिपाना ч'хипā *н*, छिपा लेना च'хипā लēnā *н*, लुकाना लुकānā *н*; परदा डालना (डाल देना) पार'दā दāл'नā (दāल दēnā) *н* (маскировать, पर кого-л, что-л), — преступника अपराधी को छिपाना *н*, 2. (утаивать, хранить в тайне) छिपाना च'хипā *н*, छिपा लेना च'хипā लēnā *н*, भेद बनाकर रखना б'хэд банāкар राख'нā *н*, जाहिर (प्रकट) न करना āḡhīr (प्राकट) ना кар'नā *н*, — свою тайну अपना रहस्य सुरक्षित करना *н*, — факты हकीकत पर परदा डालना *н*, — истину सच्चाई छिपाना — (ढँकना) *н*, — свой гнев अपने गुस्से (क्रोध) को जाहिर

(प्रकट) न करना *н*, — свое имя अपना नाम छिपाना *н*

скрывать несов 1. (прятаться) छिपना ч'хип'нā *нл*, छिप जाना च'хип दजānā *нл*; ему удалось скрыться в толпе वह भीड़ में मिल गया, वह भीड़ के साथ एक हो गया, — от кого-л. перен किसी के आगे अपने भावों को प्रकट न करना *н*; солнце скрылось за тучами सूरज बादलों से ढँका हुआ था, सूरज पर बादल थे; здесь что-то скрывается दाल में कुछ काला है; 2. (удаляться, избегать) नजर से हटना (हट जाना) назар सэ хат'нā (хат джānā) *нл*, आँखों से ओझल (अदृश्य) होना (हो जाना) āḡh'ō सэ одж'ал (адриши') хонā (хō джānā) *нл*, скрыться незамётно खिसक जाना *нл*; скрыться из вида नजर (दृष्टि) से ओझल होना (हो जाना) *нл*

скрытность *ж* गभीर स्वभाव गамб'хир स्वा-б'хāо *м*

скрытый прил वाक्सयत वāक-сāйат, मौनावलवी маонāв'ламбй, सकोची санकोचй, गभीर स्वभाव का गамб'хир स्वा-б'хāо kā (о человеке), गभीर गамб'хир (о характере), мой товарищ — — человек मेरा साथी दिल का खुला नहीं है.

скрытый 1. прич от скрыть; 2. прил छिपा [हुआ] च'хипā [х'уā]; अनदेखा ан-дэк'ā, अदृश्य адриш'й', अप्रत्यक्ष अपрат'यक्ष' (невидимый);

खुफिया хуфийा *неизм*, गुप्त गुप्त'
(тайный), -ая *ра́дость* अदरूनी खुशी
ज., आंतरिक उल्लास *म*

скры́ть(ся) сов с и скрыва́ть
(-ся)

скръга м и ж कजूस कान्जुस
и, मक्खीचूस माक्ख^खि-चूस म, लोभी
लोभ^खि и

स्कूँदुनो *нареч* थोडे मे त^xорэ मэ

СКУДН||ЫЙ *прил* थोडा *т*ṭorā,
 तुच्छ *तु*чч^x, अल्प *алп'*, गरीब
гариб, दरिद्र *даридр'* (*бедный*),
 —ые *знáния* अल्प *ज्ञान* *м*, —обѣд
 अल्प *भोजन* *м*, —ое *освещение*
 धीमी *рошनी* *ж*, धीमा (*мд*)
 प्रकाश *м*; —ая *почва* अनुपजाऊ
 जमीन *ж*, अनुर्वरा *धरती* *ж*

ску́дость ж кमी камй ж (не-
достаточность), गरीबी гарйби
ж., दरिद्रता даридр'та ж (бед-
ность)

स्कृका ऋ. उदासी उदासी ऋ, कला-
ति क्लान्ति ऋ, विरक्ति विरक्ति ऋ

१. **सकुल** *ज* गाल की हड्डी *gāl kī*
 २. **खड्डी** *ज*.

скулить *несов* *разг* रोना *ronā*
нп

скўльптор " मूर्तिकार मूर्ति-
-kār म

скульптура ж 1. (вид искусств-
6а) मूर्तिकला мурти-кала ж , 2.
(скульптурное произведение) [खुदी
हुई] मूर्ति [х'удд хуи] мурти ж ,
प्रस्तरप्रतिमा прастар-пратимā ж

скупать *несов* सब कुछ मोल

(खरीद) लेना सब कूच^ख मोल (खरिद)
ल॒नā *n* (क॒पु॒नित् व॒ल॒), वहु॒त कु॒छ
मो॒ल (खरीद) लेना बा॒खु॒त कूच^ख मोल
(खरिद) ल॒नā *n* (॒व॒ ब॒ो॒ल॒श॒म॒ क॒ो॒ल॒-
॒त॒व॒)

скупердѣй и разс сѣ скрѣга.

скупѣть сов см скупать

सुकुपी॥तुसुतु नुसुव तुगी (कुऑसुी,
कुषणतु) करनु तुनुगी (कनुऑसुसु,
कुरीणनु'तु) कुरु'नु न (तु नु ऑतु
-लुतु), ✧ ~ नु सुवुतु तुतुतुतु
हुनु नु, उनु नु ~तुसु नु तुऑतुतु
वुहु खुलु दलु सु तुरुीषु करनुवलु
हु, वुहु उदुरु तुशसुकु हु

скўпка ж मोल लेना मोल लэна
м, खरीद लेना харид лэна м.

скупой прил 1. कजूस कान्दजूस,
लोभी लोभ^४्या, कृपण कृपण, он
скуп на слова वह मितभाषी है;
2. сущ м कजूस कान्दजूस и, लोभी
लोभ^४्या м, कृपण कृपण и

скѹпость ж कजूसी कान्दजुस
ж , कृपणता कृपण'ता ж

स्कूपщик *м.* मोल (खरीद) लेने-
वाला *мол (харид) лэнэ-вэла* *м*

सकुचा||त् नसोव 1. ऊवना उब'ना
 न्नि, ऊव जाना उब द्जारा न्नि, उदास
 होना उदास खोना न्नि, मन न लगना
 मान ना लाग'रा न्नि (का ० लोम-१),
 य-यु मेरा मन नहीं लगता, मैं ऊव
 गया हूँ, 2. (पो लोम-१) किसी की
 जुदाई में बेचैन होना क्सेय क्नि द्जुदाय
 म्मे ब्जे-चाएन खोना न्नि, - पो च्चेच-१.
 किसी चीज की जुदाई में बेचैन होना

H13

स्कृचनन्य प्रल घना ग^खाना

स्कृचनो ब्रेल व знач сказ смृ

— उस का मन नहीं लगता उस का
मान नाहीं लाग'ता, वह ऊब गया है
वाँ उब गायाँ खाँ, это — यह दिलचस्प
नहीं है नाह दिल-चास्प' नाहीं लाँ,
здесь — यहाँ मेरा मन नहीं लगता
नाहाँ मराँ मान नाहीं लाग'ता; —
लिखत नीरस रूप से लिखना नि-रस
रूप सँ लिख'ना नि

स्कृचन्य प्रल 1. (испытываю-
щий скуку) अनमना अन्'माना (व्याथ,
безразличный), उदास उदाँस (पेचाल-
न्य), 2. (неинтересный) गैरदिलचस्प
गाँर-दिल-चास्प', अरोचक अरोचक,
रसहीन रस-हीन, थकानेवाला त^खाकाने-
वाला, तग करनेवाला तांग' कार'ने-
वाला (утомительный)

स्कृशत सव खा लेना क^खा पना
नि, खा जाना क^खा दजाना नि.

слабёт несом कमजोर (दुर्बल,
निर्बल) होना (हो जाना) काम-जोर
(दुर्बल, निरबल) खोना (खो दजाना-
ना) नि., धीमा (क्षीण) पडना द^खयमा
(क्षीण) पार'ना नि (नाप्र ० सवते,
पुल्से), उतरना उतार'ना नि (० गो-
लसे, सवके), ढीला होना (हो जाना)
द^खयला खोना (खो दजाना) नि (नाप्र
० वनिमानी)

слабительное स जुलाव दजुलाब
म, [मल]भेदक [मल-] ब^खादाक म,
प्रनिमात, दावात — जुलाव लेना,
देना नि

слабо нареч 1. कमजोरी (दुर्बल-
ता) से काम-जोर (दुर्बल'ता) सँ,

ढीले द^खयले (नाप्र सवसववात),
धीमे द^खयमे (नाप्र. बित्त्या — ० पुल्-
से, गोरत — ० सवते); ओ चूव-
सुत सेबा — उस की तवीअत कुछ
गिरी हुई है, वह कमजोरी महसूस
कर रहा है; — सवतित्त्या जुगजुगा-
ना नि, टिमटिमाना नि, 2. (पलोख)
वुरी तरह [से] बुरा तारा [सँ]

слабовольный प्रल कमजोर
दिल का काम-जोर दल का, अस्थिर
मन का अस्थिर मान का, इच्छाशक्ति-
हीन निच^खा-शक्ति-हीन

слабосильный प्रल. कमजोर
काम-जोर, दुर्बल दुर्बल, बलहीन
बल-हीन

слабость ж 1. कमजोरी काम-
जोर ज, दुर्बलता दुर्बल'ता ज,
बलहीनता बल-हीन'ता ज (बेसिलिये),
मेद कमजोरी काम-जोर ज, चूव-
सुतवात — कमजोरी महसूस करना
नि, 2. (склонность) झुकाव दज^खु-
काँ म., पितत — क काम-ल. किसी
के लिये दिल में जगह होना नि
(के ० काम-ल), किसी के लिये हृदय
में स्थान होना नि (के ० काम-ल),
3. पेरन (सलबे मेसु) खोट
क^खत ज, ऐव अँब म, दोष दोष म

слабоумие स काम-अक्ली काम-
अक्ली ज, जडबुद्धिता दजार-बु-
द्धिता ज.

слабоумный प्रल काम-अक्ल
काम-अक्ल', मदबुद्धि मन्द'-बुद्धि

слабохарактерный प्रल
इच्छाशक्तिहीन निच^खा-शक्ति-हीन

слабый प्रल 1. कमजोर काम-

-зор, दुर्बल दुरबल, हलका खाल'क़ा, धीमा द'хामा (о свете, пульсе), बीमार бимар, रोगी रोगी (нездоровый), ~ ребёнок कमजोर (दुर्बल) बच्चा (बालक) म, ~ое здоровье कमजोर (निडाल, गिरा हुआ, बुरा) स्वास्थ्य म, ~ го́лос क्षीण स्वर म, ~ое пѣво हलकी वीर ज़, ~ая попы́тка कमजोर कोशिश ज़, दुर्बल प्रयत्न म, 2. (не тугой) ढीला द'ख़ल़ा, 3. (плохой) बुरा бурā, ~ ора́тор अच्छा न बोलनेवाला म, बुरा (कच्चा) वक्ता म нецм, ~ учени́й बुरा (निखट्टू) शागिर्द (विद्यार्थी) म, ~ конта́кт निर्बल संबध म, ~ое оправда́ние लगडा बहाना म, ~ аргуме́нт लगडी (कमजोर) दलील ज़, शिथिल तर्कना ज़, ♦ ~ пол अबलाएँ ज़ मн, ~ое ме́сто, ~ая сторона́ खोट ज़, मर्म-स्थल म

сла́в||а ज़ 1. ख्याति क'नागि ज़, कीर्ति क़ीर्त्ति ज़, यश नाश म, प्रसिद्धि प्रसिद्ध'न ज़ (известность), во ~у शान मे (की कोगो-ल, चे-го-ल), गौरव मे (के कोगो-ल, चे-го-ल), ~ герою! बहादुर (शूरवीर) गौरवशाली (यशस्वी) हो!, बहादुर (शूरवीर) का गौरव बढ़े!, 2. (репутация) नेकनामी नेक-नामी ज़, नाम नाम म, प्रतिष्ठा प्रागुष्ट'ā ज़, добрая ~ नेकनामी ज़, дурная ~ बदनामी ज़, ♦ на ~у раз बहुत ही अच्छा

сла́виться несов मशहूर (नाम-वर, प्रसिद्ध) होना माश'लुर (नाम-

-वर, प्रसिद्ध') хонаं न् (के लिये चे-म-ल)

сла́вный прил 1. (значе-
ный) यशस्वी यशस्वी, नामवर
नाम-वार, प्रसिद्ध प्रसिद्ध', 2. (хо-
роший) रागे बहुत अच्छा बाхूत
अच्छा

славя́нин м स्लाव स्लāv म
славя́нский прил स्लाव स्लāv
слага́емое с मत मद माद ज़,
रकम राकाम ज़, पद पाद म

слагáть несов 1. लिखना लिख'-
नां न, रचना रच'नां न, ~ стихы
काव्य रचना न, प्रो नेगे सोज़िनी
पेस्नो उस पर एक गीत लिखा
गया है; 2. перен (освободить,
избавлять) त्यागना त्याг'नां न, ~
с себя отве́тственность जिम्मेदारी
से दस्तवरदार होना न्, उत्तरदायित्व
परित्याग कर देना न, ~ с себя
всякую отве́тственность सर्वदायित्व
परित्याग कर देना न

слагáться несов बनना бан'नां
न्, बन जाना бан द्जānā न्

сла́дить сов 1. (сделать) रागे
बनाना банānā न, बना देना банā
दēnā न, 2. (с ке-ल, с चे-л)
काबू मे लाना क़ाबू च़े लānā न (को
स के-ल, स चे-ल), он не мо́жет
~ с этим де́лом यह मामला उस
के बस का नहीं

сла́дк||ный прил मीठा म'त'ā,
मधुर माद'लुर, ~ое вино́ मीठी
गराव ज़, ~ го́лос मीठी (सुरीली)
आवाज ज़, ~ сон मीठी नींद ज़,

спать ~им сном मीठी नींद सोना
नп

сладкое с [खाने के बाद] मिठाई
[क^खानэ कэ б^दाद] मित^खай ज

сладострастный прил कामुक
कामुक, कामी कामी, विषयी विषयी

сладость ж. मिठास मित^खас ज ,
शीरीनी शीरीनी ज

сланец м शीस्ट शीस्ट' ज

сласти мн मिठाइयाँ मित^खайियाँ
ज मн , स्वादिष्ट वस्तुएँ स्वादिष्ट'
वस्तुएँ ज मн , मिष्टान्न मिष्टान्न' म

слащавый прил मीठा मित^खа,
चापलूसीभरा चाप'लूसी-ब^खара

слева нареч बाईं तरफ (ओर)
से बाईं तरफ (ओर) с^э (откуда);
बाईं तरफ (ओर) बाईं तरफ (ओर)
(налево), ветер дует ~ हवा बाईं तरफ
(ओर) से आ रही है; ~ был лес
बाईं तरफ (ओर) एक जंगल था; ~
от нэго उस की बाईं तरफ (ओर),
~ направо बाईं से दाईं तरफ (ओर),
बाईं तरफ (ओर) से दाईं तरफ
(ओर); ~ и справа बाएँ दाएँ

слегка нареч. कुछ [न कुछ]
कуч^ख [ना कуч^ख], थोड़ा थोड़ा त^खора-
-त^खора, किसी कदर किसी कदर
(немного), सरसरी तौर पर सर'-
сар' ताोर पार (наскоро), он ~ устал
वह कुछ थका हुआ सा है, он ~
удивился उसे कुछ हैरत हुई, उसे
कुछ अचरज, (आश्चर्य) हुआ, ~ трó-
нуть आहिस्ता से छूना п, ~ кáшля-
нуть हल्के हल्के खाँसना नп, आहि-
स्ता से खाँसना' नп

след м निशान निशान м, चिह्न
चिह्न' म; पता пага м (признак),
перен. असर असर म, प्रभाव प्रा-
ब^खाо म, свежие ~ы ताजा निशान
म मн, ~ы колёс पहियों के निशान
म मн, ~ы ног पैरों के निशान म
मन, पदचिह्न म मन, напасть на
~ пता (सुराग) लगाना п (का को-ल,
чего-ल.), खोज लगाना п. (की को-ल,
чего-ल), идти по ~ам निशानों पर
चलना नп (के को-ल, чего-ल), за-
метать ~ы निशान मिटाना п, со
~ами слёз на глазах भीगी भीगी
आँखों से, दबदबाई हुई आँखों से;
здесь не остáлось и ~а этого
यहाँ इस की वू नहीं है, यहाँ इस का
नाम तक न रहा.

следить несов 1. नजर (निगाह)
रखना назар (нига^ख) राक^ख'ना п
(पर за кем-л, за чем-л), देखना
दэк^ख'ना п, внимáтельно ~ गहरी
नजर से देखना п, он слýшком
бýс.ро говорýт, оченъ трудно ~
за ним वह बहुत तेज बोलता, उस
को समझना मुश्किल है, ~ глаzáми
за кем-л. निगाहों से किसी का पीछा
करना п, ~ за полýтикой [राज] नी-
ति की जानकारी रखना п, [राज] नीति
से अपना सबध जारी रखना п, 2.
(присмáтривать) निगरानी (देख-
भाल) करना निग'रानी (दэк^ख-ब^खाल)
कार'ना п (की за кем-ल, за
чем-ल), संभालना саб^खाल'ना п, ~
за детьмýй बच्चों की देखभाल करना
п, बच्चों को संभालना п, 3. (оста-

влять следы) पैरो के निशान छोडना
पाэро кэ нишāн ч^хор'нā *n*, पदचिह्न
छोडना पाद-चिह्न' ч^хор'нā *n*

слéдователь *m* जाँचकर्ता द्वाच-
-कर्ता *m* *неизм.*, अनुसधान करने-
वाला अनुसन्धान कार'नэ-वāлā *m*,
परीक्षक परीक्षक *m*

слéдовательно союз इस लिये
ис लिये, फलतः प^хाल'ताह, फलस्वरूप
प^хाल-स्वा-रूप, परिणाम-स्वरूप परि-
णाम-स्वा-रूप

слéд||овать *несов* 1. पीछे आना
(जाना) पिय^хэ ānā (द्वाānā) *nn* (के
за кем-л., за чем-л.), लéто — ует
за весной बहार के बाद गरमी आती
है, 2. (руководствоваться) मानना
мāн'нā *n*, मान लेना мāн лēnā *n*,
— указāниям हिदायतो (निर्देशो)
के मुताबिक (अनुकूल) काम करना
n, — мōде फैशन पर चलना *nn*,
फैशन अपनाना (की नकल करना) *n*,
— обычаєм रीति-रिवाज मानना *n*,
रीति-रिवाज पर चलना *nn*, — обы-
चाю नियम का पालन करना *n*, —
комў-л. किसी को अपना रहनुमा
(नेता) मान लेना *n*, 3. (стправ-
ляться куда-л. — о поезде, авто-
бусе) जाना द्वाānā *nn*, поезд — ует
до Москвы गाडी मास्को जावेगी,
4 (быть следствием) निकलना
никал'нā *nn*, из éтого — ует,
что... इस से यह नतीजा (परिणाम)
निकलता है कि .., 5. безл (нужно)
переводится сочетанием прича-
стия долженствования с चाहिये

или формами глагола होना вам
— ует прочесть éту книгу आप को
यह किताब (पुस्तक) पढनी चाहिये
āп ко йах китāб (пустак) пар^х'нā
चाхियэ, вам — ует éхать в Москвў
आप को मास्को जाना चाहिये āп ко
мāско д्वाānā चाхियэ, éтого — овало
ожидāть इस का ऐसा ही नतीजा
(परिणाम) होना था ис кā аэсā хā
नाйджа (परिणाम) хōnā т^хā, 6.
(причитаться) ему — ует дéсять
рублэй उस को दस रूबल मिलना है
ус ко дас рўбал мил'нā хāэ, с
вас — ует сто рублэй आप को सौ
रूबल देना चाहिये āп ко сао рўбал
дэnā चाхियэ, ◇ как — ует अच्छी
तरह, यथार्थ (хорошо), पूरी तरह [से]
(полностью), отдохните как — ует
खूब आराम कीजिये

слéдом *нарег* पीछे पिय^хэ, идти
— за кем-л. किसी के पीछे पीछे
चलना (जाना) *nn*, ходить — за
кем-л. किसी के पीछे पीछे आना *nn*

слéдствие *c* 1. (вывод, резуль-
тат) नतीजा नायджā *m*, परिणाम
परिणाम *m*, फल प^хाल *m*, 2. юр
जाँच द्वाच *ж*, तहकीकात тах'кя-
каг *ж*, अन्वेषण अन्वेषण *m*, пред-
варительное — प्रारम्भिक जाँच *ж*,
प्रारम्भिक अन्वेषण *m*, судебное —
अदालती जाँच *ж*, न्यायालय का
अन्वेषण *m*, вести — जाँच करना *n*

слéдующ||ий 1. прич от слé-
довать, 2. прил दूसरा दुस'рā,
अगला अग'лā, в — раз दूसरी (अगली)

वार, ~им образом इस तरह [से];
 на ~ день दूसरे (अगले) दिन, ~ по
 порядку वारी से दूसरा (अगला), ~
 (при вызове) दूसरा [आदमी], आइये!
 доклад ~его содержания निम्नाशय
 की रिपोर्ट *ж*, я должен сообщить
 ещё ~ее एक बात का निवेदन और है.

слёжка *ж* गुप्त रूप से निगरानी
 करना गुप्त' रूप से निग'रāनी кар'-
 нā *м*, पीछा करना पिच'ā кар'нā *н*

слезā *ж* आँसू āसू *म*, अश्रु अश्रु
म, доводить до слез रुलाना *н*,
 разразиться ~ми, залиться ~ми
 फूट फूटकर रोना *न*, आँसुओं से
 मुँह धोना *न*, сдержать слезы आँसू
 पी जाना *न*, смеяться до слез
 हँसते हँसते आँसू निकल पडना *न*
 (के ० को-ल)

слезāть *несов* 1. उतरना उतर'-
 нā *न*, उतर आना उतर āनā *न*,
 नीचे आना निचā āनā *न*, 2. (сти-
 раться) राग छूटना च'उत'नā *न*,
 छूट जाना च'उत'दजāनā *न* (नाप्र
 ० краске), उतरना उतर'नā *न*, उतर
 जाना उतर'दजāनā *न* (० कोजे)

слезйть *несов* पानी आना
 पāनी āनā *न* (मे ० глазах)

слезливый *прил* (प्लाक्सिवый)
 रोना रोनā, रुआँसा रुāसā

слезоточйвый *прил* ~ газ
 टीयर-गैस तियार-гаэс *ж*, आँसू-गैस
 āसू-гаэс *ж*, अश्रु-गैस अश्रु-гаэस *ж*

слезть *сов* *см* слезāть

слепёнь *м* घुंडमक्खी ग'ур-मा-
 क'ख' *ज*

слеп||йть I *несов* (चेशать ви-
 деть) चुधियाना चुन्द'यिāनā *न*,
 अधा (चकाचौध) करना (कर देना)
 अन्'ā (चाक'च'ाद') क'र'नā (क'र
 द'नā) *न*, снег ~йг' глазā वर्फ
 चुधिया देती है

слепйть II *сов* (сделать) [मूर्ति]
 बनाना (बना देना) [मूर्ति] बनāनā
 (बानā द'नā) *न*

слепйть III *сов* (склеить) [लेई
 से, सरेस से] चिपकाना [लэй सэ,
 सारэс सэ] चिप'कāनā *न*

слёпнуть *несов* अधा हो जाना
 अन्'ā हो'दजāनā *न*, आँख फूटना
 (फूट जाना) āक' प'उत'नā (प'उत'दजā-
 नā) *न* (की ० को-ल), चकाचौध में
 पडना चाक'च'ाद' म' प'र'नā *न*,
 चौधियाना च'ाद'यिāनā *न* (от яр-
 кого света, блеска, снега)

слёпо *нареч.* (не рассуждая)
 अधाधुध अन्'ā-द'खुन्' , वेसोचे-
 -सम'के ब'э-सоч'э-स'म'दज'ā, ~ сл'едо-
 вать, ~ подражāть अधानुकरण कर-
 ना *न* (का' кому-ल, 'ч'ему-ल)

слепó||й 1. *прил* अधा अन्'ā
 (त'ज' перен), ~ на одйн' глаз' का-
 ना, एकचक्षुविहीन, एकाक्ष, 2. *сущ*
म अधा अन्'ā *म*, ♦ ~е подражāние
 अधानुकरण *म*

слёпок *म* सौचा स'āचā *म*

слепотā *ж* 1. अधापन अन्'ā-
 पान *म*, 2. *перен* अधापन अन्'ā-
 पान *म*, политйческая ~ राजनी-
 तिक अधापन *म*

слесārн||ый *прил* फिटर का

स्लिङ् *ज्* *अनात* वलगम बाल'गाम
म, कफ काप^ख म (मोक़्रोता), नोसो-
वाया — नासामल म

स्लिपाँ *त्स्या* *नेसोव* चिपकना चि-
पाक'ना *नप*, चिपक जाना चिपाक
दजा'ना *नप*, चसपाँ हो जाना चास'पाँ
खो दजा'ना *नप*, लिस्बी क्नीगि स्लिप-
लिस् किताव (पुस्तक) के पन्ने चिपके
हुए हैं, у него глаза — ются [नीद
के कारण] उस की आँखें अपने आप
बंद हो जाती हैं, वह मुश्किल से
अपनी आँखें खुली रख सकता है.

स्लिपнूत्स्या *सोव* *स्म* स्लिपाँ-
स्या

स्लितно *नारеч* एक साथ *эк* *सात*^ख,
मिलकर मिल'कार, *писать* — मिला-
कर (एक साथ, सटाकर) लिखना *п*

स्लितн *и* *прил* — *ое* *नापिसा-*
ние *этих* *слов* *ча́сто* *встреча́ется*
ये शब्द अक्सर मिलाकर लिखे जाते हैं
иэ *шабд'* *аксар* *миләкар* *лик*^ख *э*
джәтэ *хәэ*

स्लितок *м* इनगट *ин'гат* *म*, ईट
ईт *ज्*, पिड *पिन्द'* *म*

स्लित(*ся*) *सोव* *स्म* स्लिवाँ(ся)

स्लिचाँ *नेसोव* मुकावला करना
मुकाб'ла *कार'ना* *प* (का *что-л*, से
с чем-л), तुलना करना *тул'ना* *कार'-*
ना *प* (की *что-л*, से *с чем-л*),
मिलाना *миләна* *प*, — *по́черк* *लिखा-*
वट *मिलाना* *प*, — *что́-л*. *с* *оригина́-*
лом *मूल* से किसी की तुलना करना *п*

स्लिचे́ние *с* *मुकावला* *मुकाб'ла*
и, तुलना *тул'ना* *ज्*, मिलाना *मि-*
ләна *и*

स्लिचाँ *सोव* *स्म* स्लिचाँ

स्लिष्क़ोम *नारеч* बहुत ज्यादा
बाख़ुग *ज़्यादा*, बहुत *बाख़ुग*, ज्यादा
ज़्यादा, *अति* *अति*, *अत्यधिक* *अति'*-
दख़िक, *это* *уж* — *यह* बहुत ज्यादा है;
это — *दो़रोग* *यह* बहुत महँगा है, —
माँलो बहुत कम; *он* — *эго* *लूबित*
उस *को* *इस* *का* *बडा* *चाव* है.

स्लियाँ *и* 1. (*рек*, *потоко*)
मिलने की जगह *मिल'на* *क़ि* *दजागा*
ज्, *सगम* *सांगम* *म*, *सप्रवाह* *साम्प्रा-*
वाख़ *म*, 2. *перен* (*объединение*)
एकीकरण *एक़ि-कारान* *म*

स्लोवाँक *म* स्लोवाक *स्लोवाँक* *म*

स्लोवाँरन *прил* शब्दकोष का
शाब्द'-कोश *का*, *कोश-सबधी* *कोश-*
सामबान्द^ख *и*, — *запа́с* *शब्द-भाडार* *म*

स्लोवाँ *र* *म* शब्दकोष *शाब्द'-कोश*
म, *कोश* *कोश* *म*, *सостави́тель* — *ार*^ख
कोशकार *म*

स्लोवाँक़ि *прил* स्लोवाक [का]
स्लोवाँक [का]

स्लोवे́сность *ज्* साहित्य *सा-*
हित' *म*, *वाङ्मय* *वाँन-माँ* *म*

स्लोवे́सन *прил* जवानी *ज़ाबा-*
न, *शाब्दिक* *शाब्दिक*, *मौखिक* *मा-*
क़^ख *क़*

स्लोवो *сою́з* 1. (*как*, *подобно*)
की तरह *क़ि* *ताराख़* *पोस्लेлог*, की
भाँति *क़ि* *बख़ाँति* *पोस्लेлог*, *он* *पोет* —
सोलेवी वह बुलबुल की तरह गाता
है, 2. (*будто*) *разе* *मानो* *माँ*^न,
मानो *माँ*^न, जैसे [कि] *दजाэसэ* [कि],
गोया [कि] *गोया* [कि], — *он* *ज़ना*
जैसे (गोया) कि वह जानता था, *он*

— принадлежит ему वह तकरीर

на *нп*
СЛОЖИТЬСЯ сов сн склады-
 вагься

СЛОЖНОСТЬ *ж* पेचीदगी पэचिद'-
 ги *ж* , जटिलता दजटिल'ता *ж* , *◇* в
 обшей ~и सब मिलाके, कुल मिला-
 कर, सर्वयोग.

СЛОЖН *||* **БЫЙ** *прил* 1. (трудный)
 उलझा हुआ ул'дж^ха хуа, पेचीदा
 पэचिदा *неизм* , जटिल दजटिल,
 मुश्किल मुश्किल, विकट विकट, 2.
 (составной) यौगिक йаогик, ~ое
 слóво *грам* यौगिक शब्द *м* , ~ое
 предложéние *грам* प्रधान और अप्र-
 धान पदसमूहो से बना हुआ वाक्य *м* ,
 ~ые процéнты *мат* चक्रवृद्धि *ж*
СЛОЙСТЫЙ *прил* तहदार тах'-
 дार, तहवाला тах'-वालā, परतदार
 парат-दार

СЛОЙ *м* तह тах *ж* , परत парат
ж , स्तर стар *м* (त^ж перен),
 ширóкие слóй населéния समाज के
 विभिन्न स्तर *म* *मн*

СЛОМ *м* गिराना गिरāнā *м* , на ~
 गिराने के लिये.

СЛОМА *||* **ТЬ** *сов* तोड़ना тор'нā *п* ,
 तोड़ देना (डालना) тор дэнā (дāl'-
 нā) *п* , फोड़ना प^хор'нā *п* (раско-
 лоть), टुकड़े टुकड़े करना тук'рэ-
 'तुक'рэ кар'нā *п* (на куски, के
 что-л), वरवाद (नष्ट) करना бар-
 -बād (नाशत') кар'нā *п* (разру-
 шить); он ~л рúку उस का हाथ
 टूट गया, я ~л карандаш मैं ने
 पेन्सिल तोड़ दी (намеренно), पेन्सिल
 मुझ से टूट गई (неумышленно), ~
 старые технические нёрмы पुराने
 टेकनीकल मान-दंडो को तोड़ देना *п*

СЛОМАТЬСЯ *сов* टूटना तूट'нā *न* ,
 टूट जाना तूट दजāनā *न*

СЛОМ *||* **ИТЬ** *сов* तोड़ना тор'нā *п* ,
 तोड़ देना (डालना) тор дэнā (дāl'-
 нā) *п* , दवाना दाबāनā *п* , कुचलना
 कुचल'नā *п* , दवा (कुचल) देना दाबा
 (कुचल) दэнā *п* (подавить, сокру-
 шить), ~упóрство हठ तोड़ना *п*
 (का को-ल), ~дух निरुत्साहित कर-
 ना *п* (को को-ल), मनोबल को तोड़-
 ना *п* (के को-ल), ~сопротивлéние
 विरोध तोड़ना *п* (का को-ल), *◇*
 ~я гóлову разг सिर पर पैर रख-
 कर, बेतहाशा.

СЛОН *м* 1. हाथी хāt^хи *м* , गज
 гадж *म* , 2. шахм पील पйл *म* , *◇*
 дéлать из мýхи ~ā राई से पहाड़
 (पर्वत) बनाना *п* , तिल का ताड़ कर-
 ना *п*

СЛОН *||* **ИХА** *ж* हथिनी хāt^хини *ж*
СЛОН *||* **ОВ** *||* **БЫЙ** *прил* हाथी का хā-
 т^хи кā, ~ая кость हाथी का दाँत
м , गजदंत *म* , издéлия из ~ой
 кóсти हाथी के दाँतो से बनी चीज़े
ж *मн*

СЛОН *||* **ЯТЬСЯ** *несов* разг इधर-
 -उधर फिरना ид^хар-уд^хар प^хир'нā
न , घूमना-फिरना г^хум'нā-प^хир'नā
न

СЛУГА *м*. 1. खिदमतगार хид'мат
 -гār *म* , सेवक сэваक *म* , ~ нарёда
 जनता का सेवक *म* , 2. уст (для
 личных услуг) नौकर नाокар *म*
СЛУЖ *||* **АНКА** *ж* नौकरानी नाок'-
 рāни *ж*

слух « 1. (चुस्तो) सुनने की
 शक्ति सुन'नэ क्यि शक्ति , श्रवण
 की शक्ति श्रावन क्यि शक्ति .
 напрягать — कान फाट फाटकर सुन-
 ना , тонкий, острый — तेज गान
 « ; у него плохой — बुरा उच्चारण
 है, играть, петь по слуху, на слух
 बिना नोट बजाना, गाना . 2. . . .
 (пока, когда) खबर मिले . 3. . . .

वाह *af'vāḥ ṣ*, किवदति *kī-va-*
 दान्ति *ṣ*, चर्चा *charcā ṣ*, *хóдят*
slúḥi, *что...* यह अफवाह है कि ...;
 ◇ *о* нем ни *slúḥu*, ни *dúḥu* उस की
 कोई खबर नहीं, *он* *весь* *обратил-*
ся *в* — *у*с का रोम रोम कान बन
 गया

слуховóй *прил* श्रवण-सबधी
 श्रावन - *самбанд^खи*, — *проход*
анат कर्णकुहर *म*

слúча||й *м* 1. हालत *ḥālat ṣ*,
 सूरत *sūrat ṣ*, स्थिति *st^खिति ṣ*,
 अवस्था *avast^खā ṣ*, *в* *этом* — *е* इस
 हालत (सूरत) में, *во* *всяком* — *е*
 बहर हाल, हर हालत में, कुछ भी हो,
 किसी भी अवसर पर; *в* — *е* हालत
 (स्थिति, अवस्था) में (की *чегो-1*),
в *протівном* — *е* नहीं तो, वरना,
 अन्यथा, *ни* *в* *кóем* — *е* हर्गिज नहीं,
 किसी हालत (सूरत) में भी नहीं, कि-
 सी भी कारण से नहीं, *в* — *е* *необхо-*
дймости जरूरत (आवश्यकता) पडने
 पर; 2. (*возможность*) मौका *маокā*
म, अवसर *av'sar म*, *редкий* —
 दुष्प्राप्य अवसर *म*, *воспользоваться*
удóбным — *ем* मौका पकडना *न*,
предстāвился *удóбный* — *अच्छा* मौ-
 का हाथ लगा है, *упустйть* *удóбный*
 — मौके (अवसर) को हाथ से जाने
 देना *न*, *при* — *е* अगर मौका (अव-
 सर) मिले; 3. (*происшествие*) वाक-
 या *vākānā न*, घटना *g^खat'nā ṣ*,
несчāстный — हादसा *म*, दुर्घटना
ṣ, 4. (*случайность*) इत्तफाक
ит्त'फāक म, सयोग *сāयोग न*, ◇ *по*

— *ю* मौके (अवसर) पर (के *чегो-1*),
 इत्तफाक से (*случайно*)

случāйнó 1. *нареч* इत्तफाक
 (सयोग) से *ित्त'फāक (сāयोग) सэ*, *я* —
был *там* मैं इत्तफाक से वहाँ मौजूद
 था; 2. *вводн сл* क्या *кйā*, ◇ *не*
 —, *что...* यह इत्तफाक (सयोग) की
 बात नहीं कि ...

случāйнóст||ь *ṣ* इत्तफाक *ित्त'-*
फāक म, सयोग *сāयोग म*, इत्तफाक
 (सयोग) की बात *ित्त'फāक (сāयोग) कй*
бāt ṣ, आकस्मिक घटना *āकस्मिक*
g^खat'nā ṣ, *по* *счāстлйвой* — *и*
 सुसयोग से.

случāйн||ый 1. (*непредвиден-*
ный) इत्तफाक (सयोग) का *ित्त'फāक*
(сāयोग) कā, आकस्मिक *āकस्मिक*, — *ая*
встрéча इत्तफाक की मुलाकात *ṣ*,
 सयोग का मिलन *म*, — *ое* *обстоя-*
тельство इत्तफाक की हालत *ṣ*,
 2. (*не постоянный*, *от случая к*
случаю) अस्थिर *ast^खир*

случāть *несов (животных)*
 वॉधना *bādh^खnā न*, जोडा बनाना
джорā банānā न (का *кого-1*),
 ससर्ग कराना *сāсарг' карānā न* (का
кого-1)

случ||āтьсЯ *несов* 1. होना *ḥonā*
नл., पडना *пар'nā नल*, हो (पड)
 जाना *ḥо (пар) джānā नल*, वाका
 (सघटित) होना *vākā (санг^खатит)*
ḥonā नल, *как* *моглó* — *йтьсЯ*,
что... यह किस तरह से हो सकता
 था कि ..., *что* — *йлось?* क्या हुआ
 [है]?, क्या बात हुई?, *что* *с тобóй*

—илось? तुम्हे क्या हुआ है?; что-
-нибудь —илось? क्या, कोई बात है?,
ничего не —илось कोई बात नहीं
है, как будто ничего не —илось
जैसे कुछ हुआ ही नहीं, что бы ни
—илось चाहे जो [भी क्यों न] हो,
это часто —ается यह अक्सर (п्राय)
हुआ करता है, 2. безл мне —алось
встречаться с ним उस से मिलने
का मौका मुझे काफी मिला

случиться сов см случаться
слушатель||ь м 1. सुननेवाला
сун'нэ-вэлā м, श्रोता шротā м
неизм, —и श्रोतागण м, श्रोत-
-मंडली ж, 2. (студент) विद्यार्थी
видйार्त्^хи м

слуш||ать несов 1. सुनना сун'-
нā न, — радио रेडियो सुनना न, —
с интересом शौक से सुनना न, —
внимательно कान लगाकर (धरकर)
सुनना न, —айте последние изве-
стия! खबरे (समाचार) सुनिये!,
2. (лекции и т н) हाजिर (उप-
स्थित) होना ख़ाज़िर (упаст^хит) ख़онā
नп (पर что-л), सुनने जाना сун'нэ
джāнā नп, 3 (слушаться) मानना
мāн'нā न, मान लेना мāн лēнā न,
— мать माँ का कहना मानना न, ◇
—аю! (по телефону) हैलो!, вы
—аете? (по телефону) क्या आप है?

слуш||аться несов मानना мāн'-
нā न, मान लेना мāн лēнā न, सुनना
сун'нā न, — советa нसीहत (उपदेश)
मानना (कबूल करना) न, ребенок
никого не —ается लडका (बच्चा)

किसी की बात नहीं सुनता, — мать
माँ का कहना मानना न, ◇ дело
—ается зāвтра मुकदमा अदालत में
कल पेश होगा.

слыть несов मशहूर (प्रसिद्ध) हो-
ना маш'хूर (प्रसिद्ध^х) ख़онā नп
(के नाम से за кого-л, за что л)

слыш||ать несов सुनना' сун'нā
न, здесь нас никто не —ит यहाँ
हमारी बात सुननेवाला कोई नहीं;
больше о нем не —али इस के बाद
उस का कोई पता (सुराग) न मिला;
плохо —ऊँचा (कम) सुनना न, ऊँचा
सुनाई देना नп, он плохо —ит,
говорите громче वह थोड़ा ऊँचा
सुनता है, जोर से कहो, उस के कान
बहरे हैं, जोर से कहो.

слышa||ться несов सुनाई देना
(पडना) сунāй дēнā (पर'нā) नп,
ему —лось उसे सुनाई पड रहा था,
उसे लग रहा था.

слышимость ж कर्णगोचर
карн'-गочар म, в этой комнате
хорошая — इस कमरे में आवाजे अच्छी
तरह सुनाई देती है

слышно безл в знач сказ 1.
(можно слышать) सुनाई देता है
сунāй дēтā ख़āэ, было —, как па-
дали капли дождя वारिश की बूँदों
की गिरने की आवाज़ सुनाई दे रही
थी, мне вас не — मैं आप को नहीं
सुनता, что —? क्या खबर है?, пульса
совсем не было — नाडी का कही
पता न था, 2. (говорят) расг सुना
है сунā ख़āэ, कहते हैं ках'тэ ख़āэ

слюдá ж अवरक аб'рак м, अभ्रक
аб^xрак м

слион||á ж थूक т^xук м, राल
ра́л ж, लार лāр ж, ब्रызгать
~ой рал वहाना п, у него сли́они
तेकु́त उस के मुँह से लार टपकती है.

слиюнявый прил राल वहानेवा-
ला रा́л бахāнэ-ва́лā

сля́коть ж मैल-कीचड маэл-кй-
чар ж

сма́зать сов см сма́зывать

сма́зка ж 1. (действие) चिक-
नाना чик'на́нā м, चिकनाई लगाना
чик'на́й лага́нā м, चिकना करना
чик нā кар'на́ м, ~ ма́слом तेल
देना и, 2. (вещество) चिकनाई
чик'на́й ж, तेल तэл м (масло)

сма́зчик м तेल देनेवाला तэл
дэ́нэ-ва́лā м, आयलर ай'пар м

сма́зывать несов 1. लगाना
лага́нā п (मे что-л), चिकनाना
чик'на́нā п, चिकनाई लगाना чик'-
на́й лага́нā п, चिकना करना चिक'-
на́ кар'на́ п (чем-л жирным), ~
ма́слом तेल देना (लगाना) п (मे
что-л), ~ йóдом आयोडिन लगाना
п, 2. перен разг लीपा-पोती करना
ли́пā-по́ти кар'на́ п (पर что-л),
сма́зать вопро́с सवाल पर लीपा-
पोती करना п

сма́нивать несов फुसलाना
п^xус'ла́нā п, लुभाना луб^xā́нā п,
फुसला ले जाना п^xус'ла́ लэ джа́-
на́ нп

сма́нить сов см сма́нивать

смастери́ть сов बनाना банā́нā
п, बना लेना (देना) банā́ лэ́нā (дэ-
на́) п

сма́тывать несов 1. अटेरना
атэ́р'на́ п, लपेटना лапэ́т'на́ п,
लपेट देना (लेना) лапэ́т дэ́нā (лэ́нā)
п, ~ в клубо́к लच्छा बनाना п (का
что-л), 2. (разматывать) उधेडना
уд^xэр'на́ п, ऐठन (लपेट) खोलना
а́э́т^xан (лапэ́т) к^xол'на́ п

сма́хивать несов झाडना джа́ар'-
на́ п, झाड देना (डालना) джа́ар
дэ́нā (да́л'на́) п, झाड देना джа́ару
дэ́нā п (щёткой, मे́ что-л), смах-
ну́ть пыль со стола́ मेज पर से धूल
(गर्द) झाड़ना п, смахну́ть слезу́
आँसू पोछ लेना п

смахну́ть сов см сма́хивать
сма́чивать несов भिगोना б^xи-
гона́ п, गीला (तर) करना गिला́
(тар) кар'на́ п (को что-л)

сме́жн||ый прил पास का पāс
ка́, मिला हुआ मिला́ хуā́ (से с
чем-л), वगलवाला багал-ва́лā; ~ая
ко́мната पास का कमरा м, वगल-
वाला कमरा м, ~ая с за́лом ко́м-
ната हाल से मिला हुआ कमरा м

сме́кну́ть сов разг समझ बैठना
самадж^x баэ́т^xна́ нп

сме́лость ж हिम्मत х́иммат ж,
साहस са́хас м, ♠ простите за ~
मेरी बेतकल्लुफी माफ (क्षमा) कीजिये.

сме́л||ый прил दिलेर дилэр,
हिम्मती х́имм'ти, साहसी са́х'си, नि-
र्भीक निरб^xик, बहादुराना баха́दुरā-

नā नैउम (नान्र ० नुतुनके), ~
मानेवर साहसी पैतरेबाजी ङ , ~आ
क्रीगिका निर्भीक समालोचना ङ

स्मेल्यचाक न रअड बेघडक आद-
मी बै-द'आरक आद'मी म , साहसी सख'-
सि म

स्मेन||ा म 1. (दैवतुव) वदलना
बादाल'नā म , बदली बाद'ली ङ ,
एवजी एव'जि ङ (आमेना), ना ~उ
जगह लेने के लिये (की कमु-ल ,
चेमु-ल), स्थान लेने के लिये (का
कमु-ल , चेमु-ल), प्रीय्ती ना ~उ
जगह ले लेना न (की चेमु-ल), ~
कारा'ला पहरे (गारद) की बदली ङ ,
~दनी न नोचि दिन और रात की बद-
ली ङ , 2. (ना अतुवे इ त न) पा-
ली पāली ङ , शिफ्ट शिफ्ट' ङ ,
युग्रेन्या, दनेव'नā, वेचेर'नā ~
सुवह, दिन, रात की पाली ङ , राबो-
तार व दवे, तुरी ~य दो, तीन पा-
लियो मे काम करना न , फāबुरिका रा-
बो'तार व तुरी ~य कारखाने मे तीन
पालियाँ चलती है, 3. (मोलोदो नोको-
लेनो) नयी पौध नायि पाद' ङ ,
नया (नवीन) समुदाय नायि (नाविन)
सामुदाय म , 4. (बेल्या) [कपडो का]
जोडा (वदल) [कप'रō कā] दुरोरā
(बादाल) म

स्मेनित्(स) सव सि स्मेनित्
(-स)

स्मेनित् सव 1. वदलना बादाल'-
नā न , वदल देना (लेना, डालना)
बादाल दनā (लनā, दाल'नā) न , अद-
ला-वदली करना अद'लā-बाद'ली कप'-
नā न (की कओ-ल , चओ-ल), स्मेनित्

रुबāशु कमीज बदलना (वदल डाल-
ना) न , नयी कमीज पहनना न ;
स्मेनित् शीनय नये टायर लगाना न ;
2. (आमेनित्) जगह लेना दुरागाख
लनā न (की कओ-ल , चओ-ल), स्थान
लेना स्त'अन लनā न (का कओ-ल ,
चओ-ल)

स्मेन||यित्स नसव 1. वारी-वारी
करना बारी-बारी कप'नā न , वदलना
बादाल'नā नन , बदली होना बाल'ली
खनā नन (की ० कओ-ल); 2. (नान्र
० वरेमना गओ) पलटना पालत'नā
नन , पलट जाना पालत दुरानā नन ,
दनेव'नोय अनी ~यलस प्रोखलदोय
दिन की गर्मी की जगह ठडक ने ले
ली.

स्मेरित् सव नापना नāप'नā न ,
मापना मāप'नā न , नाप देना (लेना),
नāप दनā (लनā) न

स्मेरकā||त्स नसव बेअ दिन
खिपना (ढलना, मुंदना) दिन च'खिप'नā.
(द'अल'नā, मुंद'नā) नन , ~ेतस दिन
खिप (ढल, मुंद) रहा है.

स्मेरत'ेलनो नारच ~ रानेन-
नीय जानलेवा खखम (घाव) खाया
हुआ दुरान-लवā आखम (ग'आओ) क'आयā
खुā, ~नेनाविदेत तीव्र द्वेष करना
तियर' लवेश कप'नā न (से, के प्रति
कओ-ल , चओ-ल), ~सुकचित् वहुत
उकता जाना बाखुत उक'तā दुरानā नन ,
~उसतित् थककर चूर हो जाना
त'अक'कप चूर खो दुरानā नन , ओ ~
पोबलेदनेल उस के शरीर मे काटो
तो रक्त नही उस कओ शायर मे कओ.
तो राक्त' नाखि

स्मर्त॑ल्न॒॥यि॒य प्रि॒ल [प्राण]घा-
तक [प्र॒āन-]ग॒ˆातक, उपसहारक उप॑-
सा॒ḥāरक, ~ бой जिदगी और मौत की
लडाई ज, आमरण सग्राम म, मरणा-
तक युद्ध म; ~ враг जानी (प्राणघातक)
शत्रु म, ~ая бол॑ёзнь घातक रोग म
स्म॑र्त्न॒ость ज मृत्यु-सख्या
म्रि॒त॒यु-स॒न्क॒ˆय॒ा ज

स्म॑र्त्न॒॥यि॒य प्रि॒ल 1. (подвер-
женный смерти) नाशवान् न॒āश'vān,
नश्वर न॒āश्वर, मरणशील म॒रान-
शील, 2. (относящийся к смерти)
मौत (मृत्यु) का मा॒त (म्रि॒त॒यु) क॒ā;
~ая क॒āзнь, ~ пригов॑ор मौत की
सजा ज, मृत्युदंड म, प्राणदंड म, ~
час मौत की घडी ज, मृत्युघटा म;
~ое л॑оже मृत्युशय्या ज

स्म॑र्त्न॒ो॒б॒с॒н॒ый प्रि॒ल घातक
ग॒ˆातक, प्राणघाती प्र॒āन-ग॒ˆाति

स्म॑र्त्त॒ ज मौत मा॒त ज, मृत्यु
म्रि॒त॒यु ज, मरण म॒रान म, он
उ॒म॒र स्म॑र्त्त्यु॒ гер॒о॒я वह वीरगति को
प्राप्त हुआ था, быть м॑ёжду ж॒из॒нью
и स्म॑र्त्यु॒ जीवन और मृत्यु के बीच
लटकना न॒, быть प्रि॑ स्म॒र्त्ति म॒-
रणासन्न अवस्था मे होना न॒, ~ до
स॒āम॒ой स्म॑र्त्ति मरते दम तक, आमरण.

स्म॑र्च म वगूला बा॒गु॒ल॒ā म, व-
वडर बा॒व॒āन॒द॒ार म, जलवच्च द॒ज॒āल-
व॒āद॒ज॒र' म, जलस्तम्भ द॒ज॒āल-स॒āम॒ब' म
(водяной), बालू का तूफान ब॒āलु क॒ā
तु॒ф॒āन म (песчаный)

स्म॑स्ति॒ сов स॒म स्म॑त॒āत् I

स्म॑स्ति॒त्त॒ сов स॒म स्म॑श्च॒त्

स्म॑स् ज मिलावट मिलावट ज,

[घाल-]मेल [ग॒ˆāल-]म॑ल म, मिश्रण
मि॒श॒रान म.

स्म॑त्॒॥a ज तखमीना त॒āख'मि॒nā म,
लेखा ल॒эк'ā म, चिट्ठा चि॒त्त'ā न.
आयव्यय-अनुमानपत्र ā॒न-व॒ि॒āय-अ॒न॒-
म॒āन-प॒āत्र' म, ~расх॑о॒дов खर्च का
तखमीना म, составлять ~у तख-
मीना व॒āध॒नā न

स्म॑त॒āनā ज मलाई म॒āलāय ज,
स्मे॒त॒āनā स्म॑त॒ānā म

स्म॑त॒āग॒ I न॒स॒ो॒व 1. भाडना
द॒ज॒ˆāर'nā न, भाड डालना द॒ज॒ˆāर
द॒āल'nā न, ~пыль धूल (गर्द) भाड-
ना न; ~в к॒у॒чу ढेर (अवार) लगाना
न (का च॒तो-ल), 2. प॒रे॒न मि॒टाना
मि॒त॒ānā न, मि॒टा देना मि॒त॒ā द॑ēnā न,
भाडू फेरना द॒ज॒ˆāरु प॒ˆāर'nā न, स्मे-
स्ति॒ со сво॑его॒ पु॒त्ति॒ अपने रास्ते से
नि॒काल बा॒हर करना न, स्म॑स्ति॒ с
ли॒цā з॑ем॒ли॒ नाम-नि॒शान मि॒टाना न
(का को॒गो-ल, च॒तो-ल).

स्म॑त॒āत् II स॒ो॒व स॒म स्म॑त्य॒वत्
स्म॑त्ति॒व॒ो॒त्त॒ ज चु॒स्ती चु॒स्ति
ज, सा॒ध॒न-स॒प॒न्नता स॒āद'āन-स॒āम-
प॒āन'तā ज

स्म॑त्ति॒व॒ый प्रि॒ल च॒āल॒āक च॒āल॒āक,
स॒म॒भ॒द॒ार स॒āम॒āद॒ज'द॒āर, चु॒स्त चु॒स्त',
तेज त॑ज

स्म॑त्य॒वत् न॒स॒ो॒व क॒च्ची सि॒लāई
करना क॒च॒यि॒ सि॒लāय क॒ार'nā न, ल॒प-
की भ॒रना ल॒āप'क॒ी ब॒ˆāर'nā न

स्म॑त् न॒स॒ो॒व हि॒म्मत (धृ॒ष्टता)
करना ङि॒म्मत (द॒ˆरि॒श॒त'तā) क॒ार'nā
न (की च॒तो-ल स॒द॒े॒ल॒त्), सा॒ह॒स
करना स॒āḥस क॒ार'nā न (का च॒तो-ल

сделать), не смейте этого делать
ऐसे मत करो।

смех *м* हँसी *х*ासि *ж* , हास्य
хासि' *м* , взрыв смеха कहकहा *м* ,
अट्टहास *и* , заразительный — दूसरो
को भी हँसानेवाला कहकहा *м* , раз-
зяться смехом हँस पडना *нп* ,
покатиться со смеху हँसते हँसते
लोटपोट हो जाना *нп* , ♦ смеха
ради हँसी (मजाक) मे

смехотворный *прил* उपहास्य
उप'हसि', हास्यजनक हसि'-джанак,
असंगत असंगत (несуразный)

смешанный 1. *прич* от сме-
шивать, 2. *прил* मिला हुआ मिला
खुा, मिलावटी मिलाटी, मिश्रित
मिश्रित

смешаться *сов* 1. *см* смеши-
ваться, 2. (*смутиться*) घबराना
ग'аб'राना *нп* , घबरा जाना ग'аб'रा
джана *нп*

смешение *с* मिलावट मिलावट
ж , मिश्रण मिश्रण *м*

смешивать *несов* 1. (*для полу-
чения смеси*) मिलाना मिला *н* , मि-
ла देना (लेना) मिला दना (लना) *п* ,
милит करना मिलит кар'на *п* (ко
что-л), 2. (*приводить в беспоря-
док*) गड़बड़ करना गर-бар кар'на
п , दरहम-बरहम करना дар'хам-
бар'хам кар'на *п* , 3 (*перепу-
тывать*) उलझाना ул'дж'ана *п* ,
उलझा देना ул'дж'а दना *п*

смешиваться *несов* मिलना
мил'на *нп* , मिल जाना मिल джана

нп , मिलना-जुलना मिल'на-джул'на
нп , घुलना ग'ул'на *нп* , घुल जाना
ग'ул джана *нп* (मे с чем-л), сме-
шаться с толпой भीड़ मे मिल जा-
ना *нп* , भीड़ मे गायब (लुप्त) होना
(हो जाना) *нп*

смешить *несов* हंसाना हасाना
п , हंसा देना हसा दना *п*

смешливый *прил* हंसोड हा-
сор

смешно *безл* в знач сказ हँसी
आती है हसि अति हाэ, — так гово-
рить इस तरह कहने से हँसी आती
है, ему стало — उस को हँसी आई.

смешн||ой *прил* हंसने के योग्य
हस'नэ कэ йогй', हास्यास्पद हसिया-
спад, हास्यजनक हसि'-джанак, दि-
लगी (मजे) का दिल-लागी (माजे) का
(забавный), в этом нет ничего
—ого इस मे हंसने की कोई बात
नही, я нахожу это —ым यह बात
मुझे हास्यजनक मालूम होती है, вы-
ставляягь ког-л. в —ом вйде ки-
सी के साथ ठठेली करना *п* , किसी
का मजाक उडाना *п*

смещать *несов* 1. (*сдвигать*)
हटाना हाताना *п* , सरकाना सर'का-
ना *п* , हटा (सरका) देना हाता (सर'-
का) दना *п* , 2. (*с должности*)
निकाल देना निकाल दना *п* , हटाना
हाताना *п* , हटा देना हाता दना *п* ,
— с должности पद से हटाना *п* ,
पदच्युत करना *п* (को को-ल)

смещение *с* (*с должности*)
हटाना हाताना *м* , च्युत करना च्युत

कार'नā म, — स दóल्यनस्ति पद से
हटाना म, पदच्युति ञ

स्मेय'त्स्या *несов.* 1. हंसना хāс'-
नā न्, ग्रóमको — खिलखिलाकर
हंसना न्, कहकहा लगाना (मारना,
उडाना) न, — शूरुत्के मजाक पर हंस-
ना न्, — दो स्लेज हंसते हंसते आँसू
निकल पडना न् (के ० कोम-ल),
2. (नास्मेय'त्स्या, इस्देव'त्स्या) हंस-
ना хāс'नā न् (पर नाद केम-ल, नाद
चेम-ल), हंसी उडाना хāस'नā न
(की नाद केम-ल, नाद चेम-ल.), उपहास
करना उप'хāस कार'नā न (का नाद
केम-ल, नाद चेम-ल), मजाक उडाना
माजāक उरāनā न (का नाद केम-ल,
नाद चेम-ल)

स्मील'स्तिव'त्स्या *сов. уст*
रहम (दया) करना राхам (दानā)
कार'नā न (पर, के ऊपर नाद केम-ल,
नाद चेम-ल)

स्मीर'ение *с* [वि]नम्रता [वि-]
नाम्र'तā ञ, [अनुनय-]विनय [अनु-
नाम्र-]विनाय म

स्मीर'енный *прил* [वि]नम्र
[वि]नाम्र', विनीत विनय

स्मीर'ить(ся) *сов см* स्मीर'ять
(-ся)

स्मीр'но 1. *нареч* खामोशी (शांति)
से хāमोш' (शāन्ति) स, — वेस्ती
सेब'य वहुत शांतस्वभाव होना न्,
सिदे'त् — खामोश (खामोशी से, शांति
से) वैठना न्, 2. — 'воен सावधान!
साод'хāन!, सीधे खडे हो! स'द'ख
क'ар'э खोल

स्मीр'ный *прил* खामोश хāमोш,

शांत शāन्त', सीधा [-सादा] स'द'ख [-सा-
दा]

स्मीर'ять *несов* 1. (उस्मीर'ять,
पदचिन्त्य'त्) दवाना दाबāनā न, दवा
देना दाबā द'नā न, दमन करना दा-
मान कार'नā न. (का को-ल), 2.
(उमेर'ять) ठडा (शांत) करना त'खā-
दā (शāन्त') कार'नā न (को च'तो-ल),
कावू (वश) मे रखना कāबू (वश) म'र
राक'नā न (को च'तो-ल)

स्मीर'яться *несов* शांत हो जाना
शāन्त' खो द'जāनā न्, दवाना दाब'नā
न्, झुकना द'ज'युक'नā न्

स्मोलā *ञ* राल रāल *ञ*, धूना
द'यूनā न्

स्मोल'истый *прил* राल का रāल
कā, रालदार रāल-दār, रालयुक्त
रāल-य'युक्त'

स्मोल'ить *несов* राल लगाना
(मलना) रāल लागāनā (माल'नā) न्

स्मол'кāt'ь *несов* चुप (खामोश,
शांत) होना (हो जाना) चुप (खāमोश,
शāन्त') खोनā (खो द'जāनā) न्, धीमा
(नीरव) होना (हो जाना) द'खīmā (न्य-
-राव) खोनā (खो द'जāनā) न् (० स'वु-
के)

स्मोल'кн'уть *сов см* स्मол'कāt'ь.

स्मол'чāt'ь *сов* चुप रहना चुप
राख'नā न्, जवान को कावू मे रख-
ना बाबāन को कāबू म'र राक'नā न,
जवाब (उत्तर) न देना द'जावāब (उत्तर)
ना द'नā न्

स्मоль: черны'й как — काला-
-कलूटा कālā-कालू'तā, काला भुजग
कālā ब'खुद'जान्ग' (० च'लोवेके)

сморкаться *несов* नाक साफ करना नाक साफ़ कार'ना *n*

смóрщенный 1. *прич от* смóрщить, 2. *прил* भुर्रीदार दज'урри-दार्.

смóрщить *сов* 1. — лоб भौ (भृकुटी) चढाना *ब^xाढ* (*ब^xरिकुटी*) चार'आना *n*, साथे पर भुर्रियाँ डालना *मा^tख^xэ* пар दज'уррий'आ दाल'ना *n*, 2. (*собирать складками*) भुर्री डालना दज'урри दाल'ना *n*, सि-कोडना सिकор'ना *n*

смóрщиться *сов* 1. भुर्रियाँ पडना (पड जाना) दज'уррий'आ पार-ना (पार दज'आना) *न^п* (पर *о чем-л*), नाक-भौ चढाना (सिकोडना) नाक-*ब^xाढ* चार'आना (सिकор'ना) *n* (*о человеке*), 2. (*напр о ткани, коже*) सिकुडना सिкур'ना *न^п*, बल खाना बाल *क^xा-ना n*

смотáть *сов см* स्मा^tывать

смотр *м* 1. मुआयना मुай'ना *м*, निरीक्षण निर्याकшан *म*, परेड парэд *म* (*парад*), *производить* — मुआय-ना (निरीक्षण) करना *n* (*का чему-л*), 2. *перен. (общественная проверка)* प्रदर्शन प्राдаршान *म*, — *самодёя-тельности लोक-कला-प्रदर्शन म*

смотр||ётъ *несов* 1 देखना *दэк^x-ना n*, नजर डालना назар दाल'ना *n* (पर *на кого-л*, *на что-л*), नि-गाह करना *निगा^x कार'ना n* (की तरफ, की ओर *на кого-л*, *на что-л*), — *вопросительно, одоб-рительно प्रश्नात्मक, प्रशसापूर्ण दृष्टि*

से देखना *n*, — *пристально ताकना n*, टक बाँधना *n*, एकटक (टकटक) देखना *n* — *в окно खिडकी से देखना n*, 2. (*книгу, журнал и т п*) सरसरी नजर डालना *सार'सारि назар दाल'ना n*, सर-सरी नजर (निगाह) से देखना *सार'-सारि назар (निगा^x) सэ दэк^x'ना n*, 3. (*кинофильм, пьесу*) देखना *दэк^x-ना n*, 4. (*производить осмотр, смотр*) मुआयना (निरीक्षण) करना *मुай'ना (निर्याकшान) कार'ना n* (*का что-л*), — *больного मरीज (रोगी) का मुआयना (निरीक्षण) करना n*, 5. (*присматривать*) *разг* देखभाल (निगरानी) करना *दэк^x-ब^xाल (निग'-रानि) कार'ना n* (की *за кем-л*, *за чем-л*), — *за хозяйсгвом घर की देखभाल करना n*, 6.: *окна смóтрят в сад खिडकियाँ बाग मे खुलती है क^xिर'кий'आ बा^г म^э क^xул'ति ख[ा]इ, —* *य! (берегись) खवरदार!*, *सावधान!*; — *я по обстоятельствам परिस्थिति के अनुकूल (अनुसार), как вы на это смотрите?* इस बात पर आप का क्या खयाल (विचार) है?

смотрётъся *несов* — *в зеркало [आईने मे] मुंह देखना [айнэ м^э] му^x дэк^x'ना n*

смочить *сов см* स्म^tчивать

смочь *сов* सकना *साक'ना न^п* (*употребляется в сочетании с основной смыслового гл.*); *в знач. «суметь» передается сочетанием гл* आना *न^п*, जानना *n* *с инфини-*

тивом смыслового гл ; в оборотах, выражающих просьбу, разрешение, передается сослаг накл смыслового гл , я смогу читать मैं पढ़ सकूँगा.

сморд м बदबू бад-бүү ж , दुर्गंध дурганд^х ж , दुर्गंधि дурганд^хи ж
сморднй при बदबूदार бад-бүү-дār

смуглый при कलभौवौ кал-дж^хāwā, सौवला сōolā

смутить(ся) сов см смущать (-ся).

смутн||ый при धुंधला д^хūd^х-lā, अस्पष्ट аспашт' (неясный), —ое представление अस्पष्ट ज्ञान м , —ые воспоминания धुंधली सी याद ж , धुंधला सस्मरण м

смущать несов 1. (приводить в замешательство, смущение) घवराना г^хаб'рānā н , घवरा देना г^хаб'рā дэнā н , 2. (вызывать волнение, смятение) परेशान (बेचैन, व्याकुल) करना парэшāн (बे-чаэн, вйāкул) кар'нā н , — [душевнй] покой शांतिभग करना н (काचै-ल)

смущаться несов घवराना г^хаб'рānā нп , घवरा जाना г^хаб'рā джā-нā нп , सकुचाना साकुचānā нп , परेशान (व्याकुल) हो जाना парэшāн (वйāкул) хо джānā нп

смущение с घवराहट г^хаб'рā-хат ж , परेशानी парэшāнй ж , हिचकिचाहट हич'кичāхат ж , सकोच санкоच м

смущённый 1. прич от смутить, 2. приल घवराया हुआ г^хаб'-рāйā хуā, परेशान парэшāн, व्याकुल вйāкул, सकोचित санкочит

смывать несов 1. (пятна, грязь и т. п.) धोकर मिटाना (साफ करना) д^хскар митānā (сāф кар'нā) н , 2. (уносить водой течением) बहा ले जाना бахā лэ джānā нп ; — с судна जहाज पर से बहा ले जाना нп

смываться несов 1. (при мытье) मिटना мит'нā нп , धो डाला जाना д^о дālā джānā нп , 2. (уходить) राख [मौका पाकर] хисак जाना [माका पाकर] к^хисак джā-нā нп

смыкать несов 1. (соединять) मिलाना милānā н , जोड़ना джор'нā н , — ряды सफों (पकितयो) को पास-पास करना н , 2. сомкнуть глаза आँखे भपकाना (बंद करना, मीचना, मुँदना) āк^хэ дж^хап'кānā (банд' кар'-нā, мйч'нā, мўч'нā) н , не — глаз जागता रहना джāг'тā рах'нā нп , он не смыкал глаз всю ночь वह रात भर जागते रहा вах рāt б^хар джāг'тā рахā, उस ने रात भर जरा भी नीद न ली ус нэ рāt б^хар зарā б^й нйд на лй

смыкаться несов 1. (соединяться) मिलना мил'нā нп , जुड़ना джур'нā нп , 2. (о глазах) भपकना дж^хапак'нā нп , मीचना мич'нā нп ; глаза —ются от усталости मारे थकान के आँखे बंद हो जाती हैं.

2. (паника, растерянность) घव-
राहट ḡ^xab'pāxat ж , गड़बड़ гар-
-бар ж , हलचल хал-чал ж , при-
водіть в ~ घवरा देना п , गड़बड़
करना п (मे कого-л , что-л)

смять сов 1. सिकोड़ना сикор'-
nā п , सिकुड़ने (शिकने) डालना сн-
кур'нэ (шиक'нэ) дәл'нā п (मे
что-л) , 2. перен (сокрушить) कु-
चलना кучал'нā п , कुचल देना कु-
чал дэнā п

снабдѣть сов см снабжать
снаб||жать несов лѣс (सुसज्जित)
करना (कर देना) лāэс (सु-साज्ज्जित)
кар'нā (кар дэнā) п (से चे-म-ल) ,
पहुँचाना пах'учāнā п , पहुँचा देना
пах'учā дэнā п (को चे-म-ल , достав-
лять) , ~дѣть всем необходимым
जरूरत की सभी चीजे देना п , ~дѣть
कнигу प्रदिसलविस पुस्तक के लिये
भूमिका का प्रवध करना п

снабжѣние с лѣс (सुसज्जित)
करना (कर देना) лāэс (सु-साज्ज्जित)
кар'нā (кар дэнā) м , सप्लाई саплāй
ж , нормированное ~ राशनिंग ж

снайпер м निशानाबाज нишāнā-
-бāз м , निशानची нишāн'ची м

снару́жи нареч वाहर бāхар
(где) , वाहर से бāхар сэ (откуда)

снаряд м 1 गोला гола м ,
артиллерийский ~ तोप का गोला
м , химический ~ जहरीली (विषैली)
गैसवाला गोला м , бронебóйный ~
कवचभेदी गोला म , फугासный ~
उग्रविस्फोटक गोला म , зажигатель-

ный ~ आगनेय गोला म , 2. спорт
гимнастические ~ы कसग्त (व्या-
याम) के लिये सामान कस'рат (विā-
nām) कэ लिnэ сāмāн м мн

снарядѣть(ся) сов см снаря-
жать(ся)

снаряжать несов साज-सामान से
लैस (सुसज्जित) करना सāз-сāмāн сэ
лаэс (सु-साज्ज्जित) кар'нā п ,
तैयार करना ताэāр кар'нā п , योजना
करना йодж'нā кар'нā п (की что-
-либо) , ~ экспедицию यात्रा की
योजना करना п

снаряжаться несов साज-सामान
इकट्ठा करके तैयार होना (हो जाना)
सāз-सāमāन िकट्ठā кар'कэ таэāр
хонā (खो दजāнā) нн

снаряжѣние с 1. (действие)
साज-सामान से लैस (सुसज्जित) कर-
ना सāз-सāमāन сэ лаэс (सु-साज्ज्जित)
кар'нā м , तैयार करना гаэāр
кар'нā м , 2. (предметы и т п)
[साज-] सामान [सāз-] сāмāन м , साम-
ग्री सāмаग्रि ж , воѣнное ~ जगी
सामान म , युद्ध-सामग्री ж

снасть ж 1. мор जहाज की
रस्सियाँ दजाхāз кй рассийā ж мн
2.. рыболовная ~ मछली के शिकार
का सामान मच^xлй कэ शिकार कā
сāमāन म

сначāла нареч 1. (раньше,
прежде) पहले पाх'лэ , शुरू मे शुру
मэ , 2. (снова) फिर (नये सिरे) से
п^xир (नानэ сирэ) сэ
снег м वर्फ барф' ж , ~ идѣт ,

— पाँदा बर्फ पड रही है, पकृतय सनैगु बर्फ से ढंका हुआ, हिमाच्छन्न; वैनय -ा निरतर बर्फ ञ

सुनैगुऑसुतुतल म बर्फ हुताने की मशीन बारफ' ङताने कय माशुन ञ

सुनैगुपाद म बर्फबारी बारफ'-बारी ञ, हिमपात ङिम-पात म

सुनैगुरुक म बर्फ की लडकी बारफ' कय लार'कय ञ

सुनैगुङ्का म बर्फ का गाला (खड) बारफ' का गाला (क'अन्ड') म, हिमकण ङिम-कान म

सुनैगुङ्कय प्रल बर्फाला बारफुल, बर्फ का बना हुआ बारफ' का बाना ङुा (सुदलानुय नु सनैगु), बर्फ से ढंका हुआ बारफ' सै द'आका ङुा, हिमाच्छन्न ङुमाच'अन' (पकृतय सनैगु), -ा य वुगुा बर्फ का तुफान म, बर्फ की आँधी ञ, -ा य बाबा बर्फ की बनी हुई आदमी की मूर्तल ञ, - सुग्रुब बर्फ का ढेर म

सुनैगुङ्क म बर्फ की गौली बारफ' कय गौल ञ, बर्फ का गेद बारफ' का गेद म, न्गुरात व -कय गौलावाजी खेलना न

सुनैतु सव 1. स. सनुसलत, 2. - ङाऑ अडा देना अन्दा दैना न

सुनैतुस सव 1. स. सनुसलत, 2. (ऑ नुतुतु) अडा देना अन्दा दैना न

सुनैगुात नसव 1. नीचा करना (कर देना) नुचा कर'ना (कान दैना) न, नीचा उडाना नुचा उराना न (सामुलैत), 2. (नुमैनुशात) कम करना (कर देना) कान कर'ना (कान

दैना) न, घटाना ग'अताना न, घटा देना ग'अता दैना न, - सैन कौमतै घटाना (कम करना) न, मूलुओ मै कमी करना न, 3. (नु सुलुगुतु) - व दुुलुगुनुसलत पद घटाना पाद ग'अताना न (का कुओ-ल)

सुनैगुात नसव 1. नीचे उतरना नुचै उतार'ना नु, ऊँचाई कम हुु जाना उचाई कान ङुु दङ्काना नु (की ऑ कु-ल, ऑ चैम-ल.); नीचा उडना नुचा उर'ना नु (ऑ सामुलैत), 2. (नुमैनुशात, सबावुलत) घटना ग'अत'ना नु, घट जाना ग'अत दङ्काना नु, उतरना उतार'ना नु, उतर जाना उतार दङ्काना नु (ऑ तैमपैरतुतुरै)

सुनैगुैनु स 1. (नुमैनुशैनु) घटाव ग'अताु म, कमी कान ञ, - सैन कौमतु (मूलुओ) मै कमी ञ, 2. अ व नीचा उडना नुचा उर'ना न, नीचे उतरना नुचै उतार'ना न, उतरान उर'रान म

सुनैगुतु(सु) सव स. सुनैगुात (-सु)

सुनैगुतु सव स. सुनैनुसुदुतु

सुनैगु नरैक 1. नीचे से नुचै सै, पसुमुरैतु - नीचे से देखना न, वल - नीचे से दृशु म, कुलुनना ऑसुवैशैना - खभ नीचे से रुशन कया गया है, पंगुा सुतुका - [सुतुरानुतु] [पृठ कु] नीचे की तरफ से पाँचवी पकुतल ञ, - ववरु नीचे से ऊपर कु; - दुुवरुु नीचे से ऊपर तक, 2. (नु पकुनु नुस) नीचे से नुचै सै, कुनता की पहलकदमी से दङ्कान'ता कय पाखाल-कान'म सै

СНИМА́ТЬ *несов* 1. (откуда-л) उतारना *утār'nā n*, उतार देना *утār дэнā n*; 2. (одежду, обувь) उतारना *угār'nā n*, — प्ला́ग्गे कपडा उतारना *n*, — перचा́тки दस्ताने उतारना *n*, — पि́джाक, पा́ल्तो कोट उतारना *n* — óбувь बूट उतारना *n*, — मा́ску नकाव उतारना (हटाना) *n*, 3. (убирать, устранять, отде-
лять) उतारना *утār'nā n*, हटाना *ख़ातānā n*, — क़रीषु ढक्कन (चप-
नी) हटाना *n*, — स्लीव्की मलाई उतार-
ना (निकालना) *n*, — कोँजिऊ छिलका उतारना *n*, छीलना *n*, 4. (урожай) काटना *का́ट'nā n*, समेटना *समэ́ट'nā n*, — उरोजाँ फसल काटना (समेटना) *n*, 5. (увольнять) हटाना *ख़ातānā n*, निकालना *निका́ल'nā n*, च्युत करना *च्युत कार'nā n*, — с рабо́ты वरतरफ करना *n*, नौकरी से निकाल देना *n*, 6. (освобожда́ть) उठाना *उत्'ānā n*, हटाना *ख़ातānā n*, — за́преще́ние रोक (पाबदी, प्रतिवध) उठाना (हटाना) *n*, — с себ́я отве́тственность अपने ऊपर उत्तरदायित्व लेने से इनकार कर देना *n*, — взыска́ние सज़ा (दंड) को रद्द करना *n*, — обвине́ние अभियोग वापस ले लेना *n*, — оса́ду घेरा (मु-
हासिरा) उठाना *n*, 7. (делать ко-
пию) उतारना *угār'nā n*, फोटो (चित्र) उतारना (खीचना, लेना) *फोटो (चित्र) उतार'ना (क'खीच'ना, लэнā) n* (फोटोग्राфировать, का *кого-л*, *что-л*), — ко́пию नकल (प्रतिलिपि) उतारना (करना, बनाना) *n* (की *с*

чегो-л), — प्लान खाका उतारना *n* (का *чегो-ल*), — मे́рку नाप लेना *n* (की *с кого л*, *с чегो-л*), 8. (брать *внаем*) किराये पर लेना *किराँये पर लेना n*, — को́мнату कमरा किराये पर लेना *n*, 9. *क़ात* — कोलो́दु ताश के पत्तो को काटना *n*

СНИМА́ТЬСЯ *несов* 1.: — с *яко-*
र्या लगर उठाना *लान्गार उत्'ānā n*, — с *учёта* अपना नाम रजिस्टर से हटाना *अप'ना नाम रजिस्तर से ख़ातānā n*; 2. (фотографироваться) अपना फोटो (चित्र) खिंचवाना *अप'ना फोटो (चित्र) क'खीच'वाँना n*, अपनी तसवीर खिंचवाना *अप'नी तас'वीर क'खीच'वाँना n* (से *у кого-л*)

СНИ́МОК *м* *फोटो* *फोटो n*, तस-
वीर *तас'वीर m*, चित्र *चित्र' m*,
рентгеновский — *एक्स-रे* *फोटो n*,
проявля́ть — *फोटो (तसवीर, चित्र)*
उभारना n

СНИСКА́ТЬ *сов* पाना *पाँना n*, हा-
सिल (प्राप्त) करना (कर लेना) *ख़ासिल (प्राप्त) कार'nā (काण लэнā) n*,
अर्जन करना (कर लेना) *अर्जान कार'nā (कार लэнā) n*, — *уваже́ние*
आदर हासिल (प्राप्त) कर लेना n;
— *любо́вь* *नारो́दा जनता का प्रेम हा-*
सिल कर लेना n, *जनता के प्रेम का*
स्वामी बन जाना nn

СНИСХОДИ́ТЕЛЬНОСТЬ *ж* *रि-*
आयत रियाँत ж, *दयालुतापूर्ण व्यव-*
हार दानाँलुता-पूरन' वीअव'खार m
СНИСХОДИ́ТЕЛЬНЫЙ *прил* *रि-*
आयती रियाँ'ति, दयालु दाय़ालु

СНИСХОДИТЬ несов — к чьёй-л. просьбе किसी की प्रार्थना मजूर करना *n.*, किसी की प्रार्थना को स्वीकार करना *n*

СНИСХОЖДЕНИЕ *c см снисходительность*

СНИИТЬСЯ несов сपना (स्वप्न) देखना сап'нā (свапн') дэк^х'нā *n*, сपना (स्वप्न) आना сап'нā (свапн') ānā *np* (को कому-л), мне —лся родной дом मैं ने घर का सपना (स्वप्न) देखा, मैं ने घर के बारे में सपना (स्वप्न) देखा, मैं —лся сон मुझे सपना (स्वप्न) आया, ему —лось, что. . उसे सपना (स्वप्न) आया कि , ему это даже и не —лось उस ने इस का कभी सपना (स्वप्न) भी न देखा था

СНОВА нареч फिर [से] प^хир [сэ], नये सिरे से नई सिरэ сэ, दोबारा दो-бārā, एक और बार फिर эк аор бāр п^хир, पुन पुनाх, — и — बार बार, बारवार, पुन पुन, он — с нами वह फिर हमारे साथ है, начинать — फिर से शुरू करना *n*

СНОВИДЕНИЕ *c сपना сап'нā m*, स्वप्न स्वाचн' *m*

СНОП *m* गडा гарā *m*, पूला पुलā *m*, पूली पुली *ж*

СНОПОВЯЗАЛКА *ж c -x* गडा बाँधने की मशीन гарā बāद^х'нэ *кй* машин *ж*

СНОРОВКА *ж* चतुराई चатурāй *ж*, निपुणता निपुन'тā *ж*

СНОСИТЬ несов 1 (относить)

ले जाना लэ джānā *np* (уносить), ले आना लэ ānā *np* (приносить), नीचे ले जाना नीचэ तэ джānā *np* (сверху вниз), 2. (срывать — о ветре, буре и т *n*) उडा ले जाना урā लэ джānā *np*, बहाना बाхānā *n*, बहा ले जाना बाхā लэ दजānā *np* (водой), बूरा सнесलā क़रीशु आँधी छत उडा ले गई, 3. (разрушать) ढहाना द^хахānā *n*, गिराना गिरānā *n*, गिरा देना गिरā दēnā *n* (валить), तबाह (नष्ट) करना (कर देना) ताबाх (нашт') кар'нā (кар дē-нā) *n* (уничтожать), 4. (в одно место) इकट्ठा (एकत्रित) करना इकट^хā (एकत्रित) кар'नā *n*, — в क़ुचु ढेर (अबार) लगाना *n* (का что-и), 5. перен (терпеть) सहना साх'नā *n*; बर्दाश्त करना бар-дāшт' кар'नā *n*

СНОСИТЬСЯ несов खबर देना ха-бар дēnā *n*, इत्तला पहुँचाना इत्त'लā पाख़ुचānā *n*, — между собой, — друг с другом एक दूसरे से सपर्क स्थापित करना *n*

СНОСКА *ж* (внизу страницы) पाद-टीका पāद-тйkā *ж*, [फुट]नोट [फुट-] नोट *m*

СНОСНО нареч यो ही *нб* *хй*

СНОСНЫЙ прил 1 (терпимый) गवारा гавārā, सहने के योग्य साх'नэ *кэ* йогй', सह्य साхй', 2 (неплохой) यो ही सा *нб* *хй* сā, सतोपजनक सान्तोष-джанак

СНОТВОРНОЕ *c* निद्राकर (निद्रा-

जनक) औषध निद्रा-कार (निद्रा-
-दजानक) ओषाद^x म

сношѣн||ие с मेल-जोल मेल-
-दजोल म, ताल्लुक ताल्लुक म, स-
वध सम्बन्ध^x म, सर्क सम्पर्क^x
म, मैथुन मात^xुन म (половая
связь), дипломатические ~ия कू-
टनैतिक सवध म, деловые ~ия
व्यावसायिक सवध म, прерывать
~ия सवध-विच्छेद करना n, всту-
пить в ~ия सवध जोड़ना (स्थापित
करना) n

снятие с ~урोजा फसल काट-
ना फसल काट'ना n, फसल समेटना
फसल समेट'ना म, ~ с работы
पद से हटाना (च्युत करना) पद से
छाटाना (च्युत कर'ना) म, पदच्युति
पद-च्युति n, ~ запрещения रोक
(पावदी, प्रतिवध) उठाना (हटाना)
रोक (पा-बन्ध, प्रतिबन्ध^x) उठ'ना
(छाटाना) n, ~ с себя отвѣст-
венности अपने ऊपर उत्तरदायित्व
लेने से इनकार कर देना अप'ने उपा-
र-दायित्व ल'ने से इन'कार कर
देना m, ~ взыскания सजा (दंड)
को रद्द करना सजा (दंड') को रद्द'
कर'ना n, ~ осады घेरा (मुहसिरा)
उठाना (मुहसिरा) उठ'ना n, ~
~ копии नकल (प्रतिलिपि) उतारना
(करना, बनाना) नकल (प्रतिलिपि)
उतार'ना (कर'ना, बनाना) n, ~ пла-
на छाका उतारना छाका उतार'ना n

снят||он при ~ое молоко
मलाई निकाला (उतारा) दूध मलाई
निकाला (उतारा) दूध m

снять(ся) сов см снимать(ся)
со см с

соавтор м सयुक्त-रचयिता
संयुक्त'-राचायिता m неизм, сहर-
चयिता सां-राचायिता m неизм

соавторство м सयुक्त रचना
संयुक्त' राच'ना n

собак||а n कुत्ता कुत्ता m,
охотничья ~ शिकारी कुत्ता m; ♦
он на этом ~у съел разг यह बात
उस के नाखूनो मे है.

собачий приl कुत्ते का कुत्ते का.

собесѣдник м बातचीत (सभा-
षण) करनेवाला बात-चीत (सम्बा-
षण) कर'ना-वाला m, он интерес-
~ वह एक अच्छा साथी है.

собесѣдование с सभाषण सम्-
बाषण m

собира́ние с बटोरना बटोर'ना
m, сачь санчай m, сгнрह сан-
ग्रह m

собира́тель м सग्रहकर्ता сан-
ग्रह-कर'ता m неизм, ~ народных
песен लोक-गीतो का सग्रहकर्ता n
неизм

собира́тельн||ый приl समूह-
वाचक समूह-वाचक, ~ое существи-
тельное ग्रिम समूहवाचक सज्ञा n

собира́ть несов I. बटोरना बा-
टोर'ना n, इकट्ठा (जमा, एकत्रित)
करना इकट्ठा (जमा, एकत्रित)
कर'ना n, ~ в кучу ढेर लगाना n
(का चो-1), ~ цветы फूल चुनना
(तोड़ना) n, ~ грибы छतरिया इकट्ठा
(जमा) करना n, ~ свои вещи अपना

सामान समेटना *n*, — войскаँ फौजे इकट्ठा करना *n*, सेनाएँ एकत्रित करना *n*, — урожаँ फसल काटना (समेटना, बटोरना) *n*, — де́ньги रुपया इकट्ठा (जमा) करना *n*, — нало́ги टैक्स (कर) वसूल करना *n*, 2. (совет, парламент и т *n*) बुलाना була́нā *n*, 3. (прибор, машину и т *n*) जोड़ना пжор'нā *n*, जोड़ देना джор дэнā *n*, असेबल करना асэмбал кар'нā *n*, 4. (снаряжать в путь и т *n*) लैस (सुसज्जित) करना лаэс (су-саджджит) кар'нā *n*, 5 *разг* — на стол खाना चुनना (परोसना) к'хāнā चुन'нā (парос'нā) *n*, — со стола́ मेज साफ करना мэ: сāф кар'нā *n*, ◇ — большинство́ голосо́в बहुमत प्राप्त करना *n*, собра́ть все свое́ мужес́тво हिम्मत बाँधना *n*, साहस एकत्र करना *n*, — сйлы शक्ति-संग्रह करना *n*, — подписи दस्तखत (हस्ताक्षर) कराना *n*

собира́||ться *несов* 1. इकट्ठा (जमा, एकत्रित) होना (हो जाना) икатт'ā (джамā, экатрит) хонā (хо джāнā) *нп*, мы —емся завтра हम कल इकट्ठा (जमा, एकत्रित) हो जावेगे, собралась толпа भीड़ लग गई; 2 (намереваться) इरादा करना ирāдā кар'нā *n* (का *что-л* сде-*лать*), я —юсь ёхать в Москву मुझे मास्को जाने का इरादा है, मैं मा-स्को जानेवाला हूँ, она собира́ется पегь वह गानेवाली है, он собрался уходить वह चलने लगा, он уже

—лся сесть в автомобиль, как . वह कार में बैठने को था कि , он уже —лся встать с постёли, как वह बिछौने से उठना जा रहा था कि , ◇ собра́ться с ду́хом हिम्मत बाँधना *n*, साहस एकत्र कर-ना *n*, — с сйлами सारी ताकत को बटोरना *n*

собла́зн *м* लालच ला́лаच *म*, लोभ лоб' *म*, प्रलोभन пралоб'ан *и*, вводить в — ललचाना *n*, लालच (लोभ, प्रलोभन) देना *n*

соблазنى́тель *м* लालच (लोभ, प्रलोभन) देनेवाला ला́лаच (лоб', пра-*лоб'ан*) पэнэ-वा́लā *म*, बहकानेवाला बाх'कानэ-वा́लā *म*, प्रलोभक प्रा-*лоб'ак* *म*

соблазنى́тельный *прил* लल-चानेवाला पाल'चāनэ-वा́लā, प्रलोभी प्रालоб'и, मोहक मोх'ак

соблазنى́ть(ся) *сов см* соб-*лазнять(ся)*

соблазнять *несов* 1 (вводить в соблазн) ललचाना लाल'चāनā *n*, लुभाना луб'खāनā *n*, लालच (प्रलोभन) देना ला́лаच (प्रालоб'ан) दэнā *n*, 2 (обольщать) विपथ पर ले जाना विपाг' *पर* लэ दजāनā *नп*

соблазнять́ся *несов* लालच (प्रलोभन) में आना (पडना) ला́लाच (प्रालоб'ан) मэ āनā (पर'नā) *नп*

соблюда́ть *несов* पालन (अनुस-रण) करना पा́лан (अनुसारन) कार'-*नā* *и* (का *что-л*), — договор सम-झाते (सधि) का पालन करना *n*, —

त्रुदुवुतु दलसुतुलुतु शुतुतु-अनुशुतु-
 सन कल तलन करनल *n* , ~ दलतुतु
 तुथुतु से रहनल *nn* , तुरहेतुतु खलनल
 खलनल *n* , तुरहेतुगलर हुलनल *nn* ; ~
 नुतुलरलतुतुतु तदुसुथु रहनल *nn*

соблюдёние с पालन pālan *м*,
 ~договора समझौते (सधि) का पा-
 लन *м*

соблюсти́ сов см **соблюда́ть**

собой *мест см* себя

सोबोलेэनोवаци *с* **हमदर्दी** *хам-*
-дарди *जс* , **सहानुभूति** *сахануб^хути*
जс , **समवेदना** *сам'вэд'на* *जс* , **व्य-
 र्जयति** ~ **हमदर्दी** (**सहानुभूति**, **समवेद-
 ना**) **प्रकट** (**प्रदर्शित**) **करना** *п*

соболезновать *несов.* हमदर्दी (सहानुभूति, समवेदना) प्रकट (प्रदर्शित) करना *хам-дардй (saḥānuḃḥu-ти, сам'вэд'нā) прака́т (прада́р-шит) кар'нā л*

сѡболь м सेबल сѡбал м

собрѣ м बडा गिरजा барā гир'-
джā м

सобрáни||e ८ 1. (मितिङ्ग) जल-
सा दजल'सां म , बैठक बाएत्^xअक ज् ,
सभा साब^xा ज् , मीटिङ्ग मीटिङ्ग' ज् ,
общее ~ आम जलसा म , आम (सा-
धारण, सार्वजनिक) सभा ज् , вь́бор-
ное ~ निर्वाचिको की सभा ज् , про-
водить ~ जलसा (सभा) बुलाना न ,
прису́тствовать на ~и जलसे (सभा)
मे शामिल (उपस्थित) होना न्प , 2.
(коллекция) सग्रह सचग्राह् म , 3. (го-
сударственный орган) परिषद् पा-
रिषाद ज्. , सभा साब^xा ज् , असेवली

асэम्б'ли *ж* , законодательное —
 विधानपरिषद् *ж* , विधान-सभा *ж* ,
 धारासभा *ж* , учредительное —
 व्यवस्थापिका परिषद् (सभा) *ж* , на-
 родное — जन-सभा *ж* , националь-
 ное — राष्ट्रीय सभा *ж* , 4. (произве-
 дений) संग्रह संग्राह *м* , — сочинё-
 ный रचनाओ (कृतियो) का संग्रह *м* ,
 ग्रथसंग्रह *м* , полное — сочинений
 सपूर्ण रचनाओ (कृतियो) का संग्रह *м* ,
 सपूर्ण रचनावली *ж*

сѳбственник *м* मालिक mālik
म, अधिकारी adhikārī *म*, स्वामी
svāmī *म*, земельный — जमीन का
मालिक *म*

сѡбственнический прил मा-
लिकाना मालिकाना *неизн*, स्वामिगत
स्वामी-गत

сѡбственно вводн сл — говорѣ
ठीक (сач) पूछिये तो त^хिक (сач)
पूच^хिये 10

собственноручно *нареч* अपने
हाथ से *ап'нэ хāt^x сэ*

собственноручный прил
अपने हाथ का [लिखा हुआ] अप'ने
ṁāt^x kā [lik^xā ṁuā], -ая подпись
अपने हाथ का दस्तखत (हस्ताक्षर) म.

सोबस्तेनोस्त्||ब् ज् जायदाद
दज्जान्'दाद ज् , सपत्ति सम्पत्ति ज् ,
माल् माल् म् ; ओब्जेस्तेनना ~ सा-
माजिक (समाज की) सपत्ति ज् , सो-
सालिस्तीस्तेस्का ~ समाजवादी सपत्ति
ज् , गोस्दार्स्तेनना ~ राष्ट्रीय स-
पत्ति ज् , राज्ज की सपत्ति ज् , राज्ज-
-सपत्ति ज् , कोओपरातीवना ~ सहयो-

गी सपत्ति *जс*, कोल्होझना — सामूहिक सपत्ति *जс*, ओबघा — सयुक्त सपत्ति *जс*, जेमेल्हना — भूसपत्ति *जс*, लीचन — निजी (व्यक्तिगत) सपत्ति *जс*, चहसतना — निजी (व्यक्तिगत) सपत्ति *जс*, प्रहव — स्वामित्व *म*

सोबोस्तेन||**य** *प्रिल* अपना अप'ना, निजी निदजी, व्यक्तिगत व्हाक्तिगत (личный), चूवस्त्व — ओगो दोस्तीनस्त्वा आत्म-सम्मान *म*, स्वगौरव *म*, िम्या — ओे ग्राम व्यक्तीवाचक सज्ञा *जс*, व — ओम स्मयस्ले सीधे अर्थ मे, सच्चे अर्थो मे

सोबुतुबिल्न *म* *разг* प्याले का दोस्त प्यालэ कां दोस्त' *म*, साथ शराब पीनेवाला са^ख शाराब पाने-वाला *म*

सोबुती||**е** *с* घटना ग^खअत'ना *जс*, तेकुंछी — या तत्कालीन घटनाएं *जс* *मन*

सोवा *जс* उल्लू उल्लू *म*

सोवात *несов* रखना राक^खना *प*, डालना दाल'ना *प*, घुसाना ग^खउसाना *प*, ठूसना त^खूसना *प*, ठेलना त^खэл'ना *प* (вталкивать, впихивать), — च^खोल व कार्मान किसी चीज को जेब मे डालना *प*, ◇ — सवो नोस *разг* अपनी नाक घुसेडना *प*

सोवात *несов* *разг* अपनी नाक घुसेडना अप'नी नाक ग^खउसर'ना *प*

सोवरश||**ात** *несов* करना कार'ना *प*, कर देना कार दाना *प* (делать), पूरा (पूर्ण) करना पूरा (पूर्ण) कार'ना *प* (выполнять), — ओशुबकु

गलती करना *प*, — प्रेस्तेप्लेनिये जुर्म (अपराध) करना *प*, — नापादेनिये हमला (आक्रमण) करना *प* साले — िल व्बुनुज्देननु पसादकु हवाई जहाज को मजबूरन उतरना पडा, हवाई जहाज उतरने पर मजबूर हुआ **सोवरशात** *несов* होना होना *न*, घटना ग^खअत'ना *न*

सोवरशेन *нареч* बिलकुल बिल'कुल, सर्वथा सरव'ग^खा, — नेल्नाкомый चलोवैक बिलकुल अजनबी आदमी *म*, — वैरुनो बिलकुल ठीक

सोवरशेनोलेत *с* प्रौढता प्राор^खता *जс*, वयस्कता वायस्क'ता *जс*

सोवरशेनोलेतनी *प्रिल* बालिग बा^खलिग, प्रौढ प्राोर^ख, वयस्क वायस्क'

सोवरशेननी *प्रिल* 1. (превосходный) उत्तम उत^खाम, 2. (несомненный, полный) पूरा पूरा, मुकम्मल मुकाम्मल, सपूर्ण संपूर्ण'

सोवरशेनस्त्व||**о** *с* उत्तमता उत^खाम'ता *जс*, ओव्लादेवा^खत व — ओ पूरा काबू पाना *प* (पर चे^खम-ल) पूर्ण अधिकार प्राप्त करना *प* (पर चे^खम-ल), पूर्ण रूप से पारगत हो जाना *न* (मे चे^खम-ल)

सोवरशेनस्त्वोव *несов* सुधारना सुद^खार'ना *प*, वढाना बार^खार'ना *प*, सुधार करना सुद^खार कार'ना *प* (मे च^खतो-ल), उत्तमता तक पहुँचाना उत^खाम'ता तक पा^खुचाना *प*, — ते^खहनीकु टैकनीक मे सुधार करना *प*

सोवरशेनस्त्वोव *несов* सुधरना सुद^खार'ना *न*, तरक्की

(उन्नति) करना ताराक्य (उन्नति) कार'नā न

सोवर्षीत(स) सोव स्म सोवर्षात(स)

सोवस्तलव्यी प्रल ईमानदार इमान-दार्, आत्मविवेकी ātm'-विवेकी

सोवस्तो बेअ व अना सअ शर्म [की बात] है शर्म' [क्य बा] हा, मने ~ मुके शर्म आती है

सोवस्त॥य् अत.करण अगा-करण म, विवेक वलवैक म, आत्मा ātmā अ, गोलस ~ अत.करण की आवाज अ, पोसुता पो ~ आत्मा के अनुसार काम करना न, बेअ अर-नी ~ वलना प्रायश्चित्त के, स्वोबोदा ~ मानसिक (अत.करण की) स्वतत्रता अ, पो ~ गवोर्य ईमान-दारी (सचाई) से बोललये, तो.

सोवैत I म (वलबोरन्य गसुदार्-स्तवन्य गगन सोवैतकी वलस्ती) सोवलत सोवलत अ, वरखोवन्य सोवैत СССР सोवलत समाजवादी प्रजातत्रो के सघ की महासोवलत अ, सोवैत सोवुआ सघ की सोवलत अ, सघीय सोवलत अ, सोवैत नानोनालनोस्तै जातलयो की सो-वलत अ, जातीय सोवलत अ, सोवैत देपुतागोव तुरदुयशुखसु अम-जीवलयो के प्रतिनलधलयो की सोवलत अ, ओलास्तोय ~ जल्ले (प्रदेश) की सोवलत अ; क्राेवोय ~ प्रदेश की सोवलत अ, रायोन्न्य ~ तहसील की सोवलत अ, इलाके की सोवलत अ, गोरोदसोय ~ नगर की सोवलत अ, सेलुसकी ~ गाँव (ग्राम) की सो-

वलत अ, देहाती सोवलत अ, मेस्त-नये ~ स्थानलक सोवलते अ म, सोवैत सोवैतो की का-ग्रेस अ.

सोवैत II म (अदमलनलसुतारलवन्य लल ओषुतस्तवन्य गगन) समलतल समलतल अ, कौसलल काओसलल अ, परिपद् पारलशद अ, ~ मलनल-सुतरोव मत्रल-मडल म, मत्रल-परलषद् अ, सोवैत बेओपासुनोसु सुरकुषा-समल-तल अ, सुरकुषा-परलषद् अ, वसेमीरन्य सोवैत मीरा वलश्व-शातल-समलतल अ

सोवैत III म 1. (नलसुतारलवन्य) सलाह सलाह अ, परामर्श पारामर्श' म, उपदेश उप'देश म, दावत ~ सलाह (परामर्श, उपदेश) देना न, पो ओग ~ उस की सलाह के मुतावलक, उस के परामर्श के अनुसार, 2. (सोवै-शुतलवन्य) सलाह-मशवरा सलाह-मश'-वरा म

सोवैतनलक म 1. सलाहकार सलाह-कार म, सलाह (परामर्श) देनेवाला सलाह (पारामर्श') देनो-वालā म, परामर्शदाता पारामर्श'-दाता म नैउम, उपदेशक उप'देशक म; तेख-नीचेसकी ~ टेकनीक-सवधी परा-मर्शदाता म नैउम, 2. (चलन, ओलुअ-नोस्त) मत्री मन्तुरल म

सोवैतोवत नैसोव सलाह (परा-मर्श, उपदेश) देना सलाह (पारामर्श', उप'देश) देनā न

सोवैतोवतसु नैसोव सलाह (राय) लेना (पूछना) सलāह (राय) लēनā (पूच'नā) न (सुप्रलशुवलत सोवैता), सलाह-मशवरा करना सलाह-

-маш'варā кар'нā *n* (से *c* кем-л, с кем-л, पर *o* кем-л), परामर्श करना парāмарш' кар'нā *n* (से *c* кем-л, с кем-л, पर *o* кем-л, между собой)

СОВѢТСК||ИЙ *प्रिल्* सोवियत सो-
 вийात्, СОВѢТСКИЙ Союз सोवियत
 सघ म, -ая власть सोवियत शा-
 सन (राज) म СОВѢТское праві-
 тельство सोवियत सरकार ङ्, -ая
 страна सोवियत देश म, सोवियत
 भूमि ङ्, СОВѢТская АРМІЯ सोवियत
 फौज (सेना) ङ्, - строй सोवियत
 राज्य-व्यवस्था ङ्

СОВЕТЧИК *м* सलाहकार *салаāх-
-kāṛ* *м*, सलाह (परामर्श) देनेवाला
салаāх (парāмарш') *дэнэ-вāлā*, *м*,
परामर्शदाता *парāмарш'-дāgā* *м*
неизм, उपदेशक *уп'дэшак* *м*

совещание с सलाह-मशवरा са-
लāḥ-маш'варā м, विचार-विमर्श ви-
чāṛ-вимарш' м, जलसा джал'сā н,
सम्मेलन саммэлан м, सभा сабḥā
ж (заседание), производственное
— उत्पादन-सवधी मामलो पर सभा
ж, उत्पादन-सम्मेलन н

सोवेषातैलन॥यै प्रल सलाह-
करी सलāख-क़रै, अधलकारहीन अदखन-
क़र-ख़न (ओ क़ानूनदालतैलन नै उचरेख-
दैनै), — ग़ोख राय जानने के ललये
दलया गया वोट नै देलैग़ात स — यम
गोलोस वलनल वोटवलल प्रतलनलधल नै ,
— ग़रान अधलकारहीन (परामर्शदलतल,
परामर्शदलत्री) ससूया नै

совещаться *несов* सलाह-मशवरा

(परामर्श) करना salāḥ-maṣ'varā
(parāmarṣ') kar'nā n (से स चेम-ल ,
स चेम-ल , पर ओ चेम-ल)

СОВЛАДА́ТЬ *сов разг* काबू पाना
 kābū pānā *n* (पर *с кем-л*, *с чем-л*),
 काबू मे रखना (लाना) kābū mē rakḥ-
 nā (lānā) *n* (को *с кем-л*, *с чем-л*),
 ~ с собой अपने को सँभालना *n*

सोवसेतुडतुडतुड प्रल सुवफक
मुवफक (के स चेढ-ल), मुतावक
मुगबक (के स चेढ-ल), अनुकुल अणुकुल (के स चेढ-ल), अविरुदुद अवरुदुद^x, (से स चेढ-ल)

СОВМЕСТИТЕЛЬ *म* एक से ज्यादा
पदों पर काम करनेवाला *एक से अधिक*
पदों पर काम करनेवाला *एक से अधिक*
पदों पर काम करनेवाला *एक से अधिक*

सोवमेष्टीतेलुतुव॥० स रलओ-
तरतु ओ -उ ँक से ऑरदल पर
होनल ँक सऑ ऑनलदल पलदुओ पलर हलनल
nn, ँक से ऑरदल पलदुओ पलर कलम
करनल ँक सऑ ऑनलदल पलदुओ पलर कलम
कर'नल *n*

सोवमेष्टीतेल्येतोवती *हेसोव*
एक से ज्यादा पदो पर होना *эк сэ*
зиādā падō пар хонā нп, एक से
ज्यादा पद पर काम करना *эк сэ*
зиādā пад пар kāм као'нā п

СОВМЕСТИТЬ сов сн совмещать
СОВМЕСТНО нареч मिलकर मिल-
 कार, सम्मिलित होकर सम्मिलित हो-
 कार, सयुक्त रूप से सयुक्त' रूप से,
 владеть ~ सम्मिलित अधिकार रखना
 II (पर चरित)

совмѣстн||ын при नयुक्त
सङ्ग', सम्मिलित समचिन्त, -ие

सरवादी ав'сар-ва̄дй, घुटना-टेकू
г^хут'нā-тэкू

соглаша́тельство с अवसरवाद
ав'сар-ва̄д м, घुटनाटेक ग^хут'нā-
-तэк ж

соглаша́ться несов 1. कबूलना
काбул'нā न, मंजूरी (स्वीकृति) देना
मान्ज़ुरी (स्विकृति) दēनā न (पर ना
что-л), स्वीकार करना स्विकार кар'
нā न (को ना что-л), 2. (с чем-л)
मान लेना ма̄н лēнā न, सहमत होना
साख-मत खонā नн (मे व чем-л, से с
кем-л, с чем-л), согласіться, что.

तुम्हे यह मानना चाहिये कि ..., все
согласілись с ора́тором прत्येक ने
वक्ता का समर्थन (анुमोदन) किया,
не — असहमत होना नн

соглаше́ни||е с 1 (согласие)
रज़ामदी разā-мандй ж, मंजूरी मान-
ज़ुरी ж, सहमति साख-मति ज, при-
ходить к ~ю, достигать ~я रज़амद
(सहमत) होना नн, по взаимному
~ю परस्पर सहमति से, по ~ю с
кем-л किसी की सहमति से, 2. (до-
говор) समझौता сам'дж^хаотā म, सधि
санд^хи ज, заключа́ть ~ समझौता
(सधि) करना न, пи́сьменное ~ रा-
जीनामा म

согна́ть сов см сгоня́ть

согну́ть(ся) сов см сгиба́ть
(-ся)

согражда́нийн м सह-नागरिक
साх-नाг'रिक म

согрева́ние с गरमाना-гар'ма̄нā
म, गरम करना гарам кар'нā म

согрева́ть несов गरमाना гар'-
ма̄нā न, गरम करना (कर देना) га-
рам кар'нā (कर दēनā) न

согрева́ться несов अपने आप
को गरमाना अप'नē āप को гар'मा̄नā
न (о человеке), गरम होना (हो जा-
ना) гарам खонā (खो द्जāनā) नн (о
предмете), ру́ки согрелись हाथ
गरम हो गये

согрё́ть(ся) сов см согре-
ва́ть(ся)

согреші́ть сов पाप करना पाप
кар'नā न

со́да ж सोडा сода̄ म

соде́йстви||е с मदद माдад ж,
сहायता साхай'ता ज, समर्थन самар-
त^хान म, सहयोग साख-योग म, при ~и
мदद (सहायता) से (की को-ल, चे-
го-ल), ока́зывать ~ मदद (सहायता)
देना न (को кому-ल, чему-ल)

соде́йствовать несов मदद
(सहायता) देना माдад (साхай'ता)
दēनā न (को кому-ल, чему-ल, मे व
чем-ल), साथ देना са̄त^х दēनā न
(का кому-ल, чему-ल, मे व чем-ल),
काम मे सहयोग देना का̄म मē साख-योग
दēनā न (के кому-ल, чему-ल), ~ чье-
му-л успе́ху किसी की सफलता मे
योग देना न

содержа́ни||е с 1 (издержки,
затраты) सँभाल са̄б^хाल म, पर-
वरिश пар'вариश ज, भरण-पोषण
ब^хारान-पोшान म, быть на ~и
को-ल. किसी के आश्रय मे रहना नн,
किसी के द्वारा पाला जाना नн (воспи-

тываться кем-л), óтпуск с со-
хранением ~я तनखवह (वेतन) सहित
छुट्टी ж , 2 (содержимое) मात्रा mā-
trā ж , ~ кислорóда в вóздухе हवा
(वायु) में आक्सीजन की मात्रा ж , 3
(сущность) विषय विषय म , विषय-
वस्तु विषय-वस्तु ж , आशय āshāy
м , सार sār м , तत्त्व tat'tv' м ,
मूल mūl म , ~ письмá पत्र का विषय
म , क्रा́ткое ~ सारांश म , सक्षेप म ,
культу́ра национа́льная по фо́рме,
социалисти́ческая по ~ю आकार
में जातीय, विषय-वस्तु में समाजवादी
संस्कृति ж , 4 (оглавление) अनुक्रम-
णिका अनुक्रम'निकां ж , लेख-सूची
लэк^ख-सूचि ж , विषय-सूची विषय-
-सूचि ж

содержа́тельность ж सार्थकता
सा́र्त्ताक'तां ж , भावपूर्णता б^खāо-पूरन'-
तां ж

содержа́тельный прил सार-
गर्भित sār-garb'hit, विचारपूर्ण विचा́र-
-पूरन', भावपूर्ण б^खāо-पूरन', अर्थपूर्ण
арт^х-पूरन', आशयपूर्ण āshāy-पूरन'

содержа́ть несов 1 सँभालना
saḅxāl'nā न , परवरिश करना пар'-
вариш кар'nā न (की को-ल ,
что-л), भरण-पोषण करना б^харан-
-पोषांन кар'nā न (का को-ल ,
что-ल), पालना пāl'nā न (воспи-
тывать, растить, т.ж. живот-
ных), खर्च उठाना харч' ут^хānā न
(का को-ल , что-л), व्यय चलाना
व्यай चалānā न (का को-ल , что-л.,
оплачивать расходы, издержки),

2 (вмещать, заключать в себе)
руда соде́ржит мно́го желе́за धातु
में बहुत लोहा है द^хāतु मē бахут ло-
хā хāэ, бутылка соде́ржит литр
बोतल में एक लीटर चीज आती है
ботал мē э́क літар चीз āти хāэ,
ста́тья соде́ржит мно́го полéзных
свѣдений लेख में बहुत जानकारी की
बाते हैं लэк^ख мē बाхут джāн-ка́रि
की ба́तē хāэ, लेख तथ्यपूर्ण है लэк^ख
तат^хй'-पूरन' хāэ, 3 (держать)
रखना राक^х'nā न , ~ в чистоте साफ
रखना न., ~ под арестом हवालात में
रखना न , ~ в порядке ठीक-ठाक
रखना न , अच्छी तरह रखना न

содержа́ться несов होना хōnā
ни , в этой руде соде́ржится мно́го
желе́за इस धातु में बहुत लोहा है;
в бутылке соде́ржится оди́н литр
वोदы बोतल में एक लीटर पानी है,
в этой кни́ге соде́ржится мно́го
полéзных свѣдений इस किताब में
बहुत जानकारी की बाते हैं

содержи́мое с अतर्गत वस्तु
अन्तर्गत वास्तु ж

содокла́д м सयुक्त रिपोर्ट
सा́йयुक्त' रिपोर्ट' ж , सयुक्त भाषण
सा́йयुक्त' б^хāшаंन म , सह-भाषण साх-
-б^хāшаंन म

содокла́дчик м सह-भाषण कर-
नेवाला साх-б^хāшаंन कार'nē-vālā म ,
सह-भाषण-कर्ता साख-ब^хāшаंन-कारतां म
неизм

содра́ть сов сн сдирать

содрога́ние с झझक लज'адज'ак

ज , कौपना कौप'ना म , कप कम्प' म , चौक चाक ज , приводить को-л व — किसी के रोगटे खडे कर देना न , किसी को कपाना न

содрога́ться несов चौकना चाक'ना न , चौक उठना चाक'उठ'ना न , भभकना दज'अज'अक'ना न , भभक उठना दज'अज'अक'उठ'ना न , सिहरना सिहार'ना न , सिहर उठना सिहार'उठ'ना न

содрогну́ться сов см содрогаться

содру́жество с सहयोग साख'योग म , साहचर्य साख'चार्य' म

со́евы||й прил सोया का सोया का , —е бобы सोयाबीन म

соедине́н||ие с 1 मेल मэл म , जोड दजोर म , सयोग सायोग म , मे́сто —ия सधि-स्थान म , 2 воен सेना सना ज , 3 хим सम्मेलन सम-मेलन म , सयोग सायोग म

соедине́нн||ый 1 прич от соединить , 2. прил जोडा (मिलाया) हुआ दजोरा (मिलाया) हुआ , इकट्ठा इकट'ठा , सम्मिलित सम्मिलित , —ыми'उसीलियाми सम्मिलित शक्ति लगाकर , सहप्रयत्न द्वारा

соедини́тельный прил मिला-नेवाला मिला'ने-वाला , जोडनेवाला दजोर'ने-वाला , जोड लगानेवाला दजोर'लाग'ने-वाला , ग्राम समुच्चय-बोधक समुच्चय-बोधक

соедини́ть(ся) сов см соеди-нять(ся)

соединя́ть несов 1. जोडना

दजोर'ना न , मिलाना मिला'ना न , जोड (मिला) देना दजोर (मिला) देना न , बोधना बाध'ना न (संयोजित), इकट्ठा (एकत्रित) करना (कर देना) इकट'ठा (एकत्रित) कार'ना (कर देना) दना न (संयोजित), — по теле-фону टेलीफोन से मिलाना न , 2. хим रासायनिक संयोग करना रासा'निक सायोग कार'ना न

соединя́||ться несов मिलना मिला'ना न , मिल जाना मिला'जाना न , इकट्ठा (एकत्रित) होना (हो जाना) इकट'ठा (एकत्रित) होना (हो जाना) न (संयोजित), प्रोले-तारिन्स'सर्व'देश , —इत'देशो के सर्व'हारा , एक हो जाओ!

сожале́ни||е с 1 अफसोस अफ'सोस ज , पछतावा पच'तावा म , खेद क'एद म , выража́ть —अफसोस (खेद) प्रकट करना न , खेदप्रदर्शन करना न , 2 (жalous'ть , сострадание) रहम राख'म म , दया दया'ज , सहानुभूति साख'नुभूति ज , возбужда́ть —सहानुभूति को उभारना न (की व'कम-ल) , क —ю अफसोस (खेद) की बात है कि , दु'ख का विषय कि . , बदकिस्म-ती (दुर्भाग्य) से , क —ю उ'मे'न'या'न'et' बदकिस्मती (दुर्भाग्य) से मेरे पास नहीं है.

сожале́ть несов अफ'सोस (पछ-तावा) करना अफ'सोस (पच'तावा) कार'ना न (पर'ओ'चे'म-ल) , खेद प्रकट करना क'एद प्राकट कार'ना न (ब'रा'ज'अ'त'स'ज'अ'ल'न'e)

сожже́ни||е с जलाना दजाल'ना

м, भस्मीकरण б^хасмй-каран м, अग्निदाह агни-дāх м, अत्येष्टि अन्त्येष्टि ж (क्रेमация), предавать ~ю आग को अर्पित कर देना п

СОЖИТЕЛЬ м. साथ रहनेवाला cāt^х рах'нэ-вāлā м, सहवासी сах'-вāсй м

СОЖИТЕЛЬСТВО с साथ रहना cāt^х рах'нā м, सहवास साх-вāс м

СОЗВАТЬ сов см созывать

СОЗВЕЗДИЕ с तारो का समूह tārb kā samūх м, नक्षत्र नाक्षत्र' м, राशि राशि ж

СОЗВОНИТЬСЯ сов. टेलीफोन में बोलना तेलीफон में бол'нā п., टेलीफोन करना तेलीफон кар'нā п

СОЗВУЧИЕ с муз [ताल-]मेल [तāl-]मэл м

СОЗВУЧНЫЙ прил अनुरूप अनु-रूप, सदृश सा-दृश

СОЗДАВАТЬ несов 1 बनाना банā нā, बना देना банā дэнā п, पैदा (उत्पन्न) करना पाэдā (उत्पन्न') кар'нā п (को что-л), रचना करना राच'нā кар'нā п (की что-л), ~ теорию सिद्धांत की रचना करना п, ~ благоприятную обстановку अनु-कूल हालत (परिस्थिति) पैदा करना п, ~ идеāl आदर्श बनाना п, ~ общественное мнēние सार्वजनिक राय का निर्माण करना п, 2 (строить) तामीर करना तāमिर кар'нā п (की что-ल), निर्माण करना निर्मांन кар'नā п (का что-ल), 3 (учреждать, основывать) कायम (स्थापित) करना

кайām (ст^хāपित) кар'нā п (को что-л), नीव डालना नīо дāl'нā п (की что-л), ~ комиссию कमिटी कायम करना п

СОЗДАВАТЬСЯ несов पैदा (उत्पन्न) होना (हो जाना) पाэдā (उत्पन्न') хонā (खो दजāнā) нп, соzдалось острое положение नाजूक हालत पैदा हो गई, सड़कमय स्थिति उत्पन्न हो गई, у него соzдалось впечатление, что .. उस को ऐसा प्रतीत हुआ कि

СОЗДАНИЕ с 1. (действие) निर्माण निर्मांन м, स्थापना स्त^хāप'नā ж (учреждение, организация), 2 (произведение) रचना राच'нā ж, कृति कृति ж

СОЗДАТЕЛЬ м निर्माता निर्माता м неизм, स्थापक स्त^хāपाक м (основатель), सृष्टिकर्ता स्रिшти-कर्ता м неизм, स्रष्टा स्राश्ता м неизм (творец)

СОЗДАТЬ(СЯ) сов см создавать (-ся)

СОЗЕРЦАНИЕ с ध्यान लगाना द^хйāन лагāнā м

СОЗЕРЦАТЕЛЬНЫЙ прил द्रष्टृगत द्राश्त्रि-गत

СОЗЕРЦАТЬ несов ध्यान लगाना द^хйāन лагāнā п

СОЗИДАНИЕ с निर्माण निर्मांन м, रचना राच'नā ж, सृष्टि स्रिшти ж **СОЗИДАТЕЛЬН||ЫЙ** прил रचना-त्मक राच'नात्मक, निर्माणकारी निर्मांन-कार्य, ~ая дēятельность रचनात्मक कार्य म

созидать(ся) *несов см созда-
вать(ся)*

сознавать *несов 1. (пони-
мать)* समझना самадж^хнā *нп*,
महसूस करना माख'सूस कार'नā *п* (को
что-л), अनुभव करना अनुब^хав कार'-
нā *п* (ощущать, का что-л), он
не сознает, что дѣлает वह नहीं
समझता, कि वह क्या कर रहा है,
उसे ज्ञान नहीं, कि वह क्या कर रहा है;
2 (признавать) मानना मान'नā *п*,
मान लेना मान लēनā *п*, स्वीकार करना
स्विकार कार'नā *п*, — ответствен-
ность उत्तरदायित्व का अनुभव कर-
ना *п*

сознаваться *несов* स्वीकार कर-
ना स्विकार कार'नā *п*, — в преступ-
лении अपराध स्वीकार करना *п*, जुर्म
कबूलना *п*, विनोबिक सोझालस अप-
राधी ने अपना अपराध स्वीकार किया;
нельзя не сознаться, что. यह
मानना चाहिये (पडेगा) कि

сознание *с 1* समझ самадж^х
ज, चेतना चेत'नā *ж*, चैतन्य चाैत-
न' *м* (понимание), अनुभव अनुब^хав
м (ощущение), क्लाससोवो — वर्ग-
चेतना *ж*, — दौलगा कर्तव्यज्ञान *म*,
सौवेस्त *и* — नारौदोव लोगो की वि-
वेक और न्यायबुद्धि *ж*, 2 (призна-
ние) स्वीकृति स्विकृति *ж*, 3. (чув-
ство) होश होश *म*, приходित' *в* —
होश मे आना *नп*, सचेत हो जाना *नп*,
терять — बेहोश (मूर्च्छित) हो जाना
नп, मूर्च्छा हो (आ) जाना *नп* (को
о ком-л)

сознательно *нареч 1* कर्तव्यप-
रायणता से कार्तावि'-पार'यान'तā सэ,
— относиться к своим обязанно-
стям अपने कर्तव्य पर ध्यान रखना *п*,
अपने कर्तव्य के प्रति सतर्क रहना *नп*,
— относиться к труду श्रम के प्रति
न्यायपूर्ण होना *नп*, 2 (умышленно)
जान बूझकर दजान-बूदज^хकार, समझ
बूझकर самадж^х-बूदज^хकार, он сдѣ-
лал это — उस ने जान बूझकर ऐसा
किया.

сознательный *прил 1* सचेत
सा-चैत, सजग सा-दजाг, चैतनायुक्त
चैत'नā-युक्त'; политически — राज-
नैतिक चेतना रखनेवाला, 2 (намерен-
ный) सोचा-समझा सोचा-сам'दज^хā,
जानकर किया हुआ दजान'कार कियā
खुā, — поступок ऐच्छिक कर्म *म*

сознать(ся) *сов см сознавать
(-ся)*

созревание *с* पक्का हो जाना
पाक्कā हो दजानā *म*, पकना पाक'नā
म, परिपाक परिपाक *म*

созревать *несов* पकना पाक'नā
नп, पक जाना पाक दजानā *नп* (तज
о нарыве)

созреть *сов см* созревать
созыб *м* बुलाना булāнā *म*
созывать *несов* बुलाना булāнā
п, बुला लेना булā लēनā *п*
соизмеримый *прил* सतुल्य सा-
-तुल्य'

сойти(сь) *сов. см* сходит' *(-ся)*

СОК *м*. रस рас *म*, शीरा शिरā

म, सार sār म, फ्रुक्त्तव्य — फलो
का रस म

सोकोल म बाज bāz म

сократить(ся) сов см сокра
щать(ся)

сокращать несов 1. (делать
короче) छोटा करना (कर देना) च०ता
кар'на (кар дэна) п, संक्षिप्त करना
संक्षिप्त' кар'на п (статья, кни-
гу), 2 (уменьшать) घटाना ग०ताना
п, घटा देना ग०ता दэना п, कमी
(न्यूनता) करना काम (न्यून'ता) кар'-
ना п (मे что-л), — расходы खर्च मे
कमी करना п, — штáты स्टाफ मे
कमी करना п, — производство उत्पा-
दन मे कमी (न्यूनता) करना п (के
чего-л), 3 (увольнять) पद से हटाना
(हटा देना) पाद स० खताना (हटा
दэना) п, बरखास्त (पदच्युत) करना
(कर देना) बार-खास्त' (पाद-च्युत) кар'-
ना (кар дэна) п

сокращаться несов 1. (стано-
виться короче) छोटा हो जाना च०ता
खो джाना नп, 2 (уменьшаться)
घटना ग०त'ना नп, घट जाना ग०त
джाना नп, कम हो जाना काम खो दजा-
ना नп, дни сократитьलсь दिन छोटे
हो गये है, 3 मत विभाजित होना
विभ०जित होना नп, उता द्रव्य
—ाएतस на два यह अश दो से विभा-
जित हो सकता है.

сокращение с 1. (укорочение)
संक्षेप संक्षेप न, छोटा (संक्षिप्त) रूप
च०ता (संक्षिप्त') रूप न (напр
शब्द), 2 (уменьшение) कमी काम

ज (मे чего-л), काट-छाँट कट-च०ट
ज (मे чего-ल), कटौती कटाओती ज
(मे чего-ल), — вооружённый हथियारो
मे कटौती ज, — штáтов स्टाफ मे
कमी ज, 3. (увольнение) बरखास्तगी
बार-खास्त'गी ज, पदच्युति पाद-च्यु-
ति ज

сокращённый 1 прич от со-
кратить, 2 прил (краткий) स-
क्षिप्त संक्षिप्त', — курс (какой-л
науки) लघु पाठ्यक्रम म

сокровенный прил मनोगत
मानो-गत, अतिर्हित अन्तर्हित, —ое
желание आन्तरिक इच्छा ज

сокрóвище с निधि निद०खि ज

сокрóвищница ж खजाना खазā-
ना म, निधान निद०धान म, भंडार
ब०खंदार म, निधि निद०धि ज, — зная-
ний ज्ञाननिधि ज

сокрушáть несов 1 कुचलना
कुचल'ना प, तबाह (बरबाद) करना
(कर देना) तबाह (बार-बाद) кар'ना
(кар дэना) प, पराजित कर भगा देना
पराजित कर बार-गाद दэना प, विनाश
करना (कर देना) विनाश кар'ना
(кар दэना) प (का को-ल, что-ल),
2 (огорчать) रजीदा (उदास, दु खित)
करना रान्दजिदा (उदास, दु०ख'ित)
кар'ना प

сокрушáться несов. रजीदा
(उदास, दु खित) होना रान्दजिदा
(उदास, दु०ख'ित) होना नप

сокрушительный при: मुँहतोड
मुँह-तोड, जवडातोड द्वाब'र-तोड, वि-
ध्वंसक विध्वंसक, विनाशकर विनाश-

‘кар, — удар मुँहतोड (विध्वंसक)
प्रहार *м*

сокрушѣть *сов см* сокрушѣть
солгѣть *сов* झूठ कहना (बोलना)
दज्‘उत्‘ काख’नā (बोल’नā) *п*

солдѣт *м* सिपाही सipaखी *м*, सै-
निक सазник *м*

солѣние *с* 1. (действие) नमक
भरकर सुरक्षित करना नामाक ब‘ар’кар
सु-राक्षिा कार’नā *п*, नमकीन बनाना
नाम’किन банānā *п*, 2. чаще *мн*
(продукты) नमकीन चीजे नाम’किन
चिजे *ж* *мн*, नमकीन खाद्य-पदार्थ
नाम’किन क‘ādй’-पादार्त् *м* *मн*

солѣн||ый *прил* नमकीन नाम’-
किन, लोना लonā, —ая рѣба नमकीन
मछली *ж*

солидарность *ж* ऐक्यभाव अ-
क्य’-ब‘āo *म*, एकता अक’tā *ж*

солидарный *прил* हमदर्द ‘хам-
дard’, सहानुभूतिपूर्ण सा‘хануб‘ути-
-пूरн’

солидность *ж* 1 (прочность)
मजबूती माз’бути *ж*, दृढता द्रिर‘-
tā *ж*, 2 (степенность, серьез-
ность) गभीरता गамб‘ир’tā *ж*

солидн||ый *прил* 1 (прочный)
मजबूत माз’бу, ठोस t‘oc, पक्का
पाक्kā, दृढ द्रिर‘, —ые знāния
गहन ज्ञान *म*, 2. (серьезный) सजीदा
санджидā неизм, गभीर गамб‘ир,
— человек विश्वस्त आदमी *म*, —
журнал साखवाली पत्रिका *ж*, 3.
(значительный, большой) ठोस t‘oc,
—ая сўmma ठोस रकम *ж*

соли́ст *м* सोलोइस्ट солист’ *м*
соли́стка *ж* सोलोइस्ट соло-
ист’ *ж*

солѣть *несов* 1. नमक मिलाना
(डालना) नामाक मिलाnā (dāl’nā) *п*
(मे что-л), 2. (заготовлять впрок)
नमकीन बनाना नाम’किन банānā *п*
солнечн||ый *прил* सूरज का सū-
राдж kā, — свет सूरज की रोशनी
ж, सूरज का प्रकाश *म*, — зной धूप
ж, घाम *ж*, सूर्यताप *म*, — день
सुनहरा दिन *म*, —ое затмѣние сूर्य-
ग्रहण *म*, —ая система सौर जगत् *म*,
окно́ выходит на —ую стóрону
खिडकी सूरज की तरफ [खुलती] है;
— Узбекистан रुपहला उजबेकिस्तान
म, —ая ванна धूप-स्नान *म*, धूप-
-सेवन *म*, —ые пятна астр сूर्य-कलक
म *मн*, ◇ —удар мед लू लगना *म*,
लू (गरमी) का असर *म*, आतपाघात
म, —ые часы धूपघड़ी *ж*

солнце *с* सूरज सूराadj *म*, сूर्य
сूरй’ *म*, на — (под его лучами) धूप
मे, на ярком —кडी (जलती हुई) धूप
मे, грѣться на — घाम खाना *п*, धूप
खाना (लेना) *п*, выставлѣть на —
धूप मे डालना *п*, धूप देना (दिखाना,
खिलाना) *п*, — взoшлo, зашлo सूरज
चढा, छिपा

солнцепѣк *м* [तेज] धूप [तэज]
द‘уप *ж*, на —е [तेज] धूप मे
соло *с* муз सोलो соло *м*
соловѣй *м* बुलबुल बुल’бул *ж*
солóма *ж* भूसा б‘усā *म*, पयाल
पायāl *म*, फूस प‘ус *म*

солóменн||ый *прил* भूसे (पयाल, फूस) का ब^хусэ (пайāл, п^хус) kā, भूसे (फूस) का बनाया हुआ ब^хусэ (п^хус) kā банāйā хуā (сделанный из соломы),
—ая крыша छप्पर *м*, पयाल की छत *жс*,
—ая шल्यापा पयाल की टोपी *жс*
солóминк||а *жс* तिनका तिन'kā *м*,
♦ утопāющий и за —у хватā-
ется *посл* डूबते को तिनके का सहारा,
मरता क्या नहीं करता

соломорéзка *жс* भूसा काटने की मशीन ब^хусā kāт'нэ кй машин *жс*

солонйā *жс* नमक लगाया हुआ माँस (गोشت) नामक लगāйā хуā маँс (гошт') *м*

солóнка *жс* नमकदान नामक-
дāн *м*

сóлоно *безл* *в знач* *сказ* *разг*
емў — пришлóсь उसे आटे-दाल का भाव मालूम हुआ उसē āтэ-дāл kā б^хāо мālум хуā, ухóдйт не ~ хлебāвши अपना सा मुँह लेकर लौट आना ап'нā сā муँх лэкар лаот āнā *нп*, मुँह की खाना मुँख कй क^хāнā *п*

солончāк *м геол* खार क^хār *м*,
रेह рэх *жс*, खारी जमीन क^хārй за-
мйн *жс*

соль I *жс* नमक नामक *и*, लोन
лон *и*, кāменная — सेधा नमक *м*

соль II *жс* नुउ प पा *и*

солян||óй *прил* नमक का नामक
kā, соляная кислотā नमक का तेजाव
и, —ые кóпи नमक की खान *жс*

сóмкнутый 1. *прич* *от* соч-
кнўть, 2. *прил* *воен* — строй पास

पास हो गई सफे पāс-пāс खो गай сафē
жс *мн*

сомкнўть(ся) *сов см* смыкāть
(-ся)

сомневāтьсЯ *несов* शक करना
шак кар'нā *п* (का व чēm-л), सदेह
करना सандэх кар'нā *п* (पर, मे व
чем-ल), मóжете не ~ आप विश्वास
कीजिये

сомнéни||е *с* शक शक *म*, सदेह
सन्दэх *म*, в éтом нет —я इस मे
कोई शक (सदेह) नहीं है, разрешāть
—я सदेह नष्ट कर देना *п* (का को-
го-ल, чего-ल), подвергāть —ю सदेह
करना *п* (पर что-ल), éто не под-
лежйт —ю यह बात असदिग्ध है, егó
взяло ~ वह हिचकिचाने लगा, без
—я बेशक бэ-шак, निस्सदेह निस्сан-
дэх

сомнйтельно *безл* *в знач*
сказ शक (सदेह) की बात है शक
(सन्दэх) कй бāt खāэ, सशय का विषय
है सāшай kā вишай खāэ

сомнйтельн||ый *прил* 1. सदेह-
पूर्ण सन्दэх-पूरन', सदेहात्मक सन्दэх-
āत्मक, ~ комплимéнт सदेहास्पद
प्रशसा *жс*, —ое преимўщество सदेहा-
स्पद लाभ *и*, 2. (подозрительный)
सदिग्ध सान्दिग्ध', —ой чéстности
सदिग्ध चरित्रवाला

сон *и* 1. (состояние) नीद नйद *ж*,
निद्रा निद्रā *ж*, во сне नीд (निद्रा)
मे, со сна अघजागा, крéпкий ~ गाढ
(गहरी) नीद *жс*, प्रगाढ निद्रा *ж*,
слāдкий ~ मीठी नीद *жс*; постeобé-

денный — दिन की नीद *ज*, दिवस-निद्रा *ज*, заснуть вечным сном *पेर* महानिद्रा की गोद में सो जाना *न*, на — грядущий सोने से पहले, निद्रा से पूर्व; *egó* клонит ко сну उस को नीд आती है; 2. (сновидение) सपना *सप'नā* *म*, स्वप्न *स्वाप्न'* *म*, видеть — सपना (स्वाप्न, स्वप्न) देखना *न*, ♦ как во сне स्वप्नाविष्ट की भाँति (напр *видеть, слышать*)

сонливость *ज* उँघाई *ūg'āi* *ज*, उँघ *ūg'* *ज*

сонливый *прил* निंदासा *ниंदāсā*, निद्रालु *нидрāлу*

сони|ый *прил* 1. (сонливый) उँघता हुआ *ūg'x'tā* *खुā*, निंदासा *ниंदāсā*, निद्रालु *нидрāлу*, —ые глаза नीд से भारी आँखे *ज* *म*, 2. (снотворный) निद्राकर *нидрā* *кар*, निद्राजनक *нидрā-джанак*

соображать *несов* 1. (обдумывать) सोचना [-विचारना] *соч'нā* [-विचār'nā] *न*, सोच-विचार करना *соч-विचār* *кар'nā* *न*, 2. (понимать) समझना *самадж'нā* *न*, समझ लेना *самадж'* *लēnā* *न*

соображени|е *с* 1. सोच [-विचार] *соч* [-विचār] *म*, 2. (понимание) समझ *самадж'* *ज*, 3. (мысль) खयाल *खāл* *म*, विचार *विचār* *म*, अनुमान *анумāन* *न*, वजह *варжаह* *ज*, कारण *kāран* *म* (причина), по сёмённым —ям *पारिवारिक* कारणों से; у него свой —я *उस* के *निजी* कारण है, ♦ *принимать* в —*ध्यान* में रखना *न*

сообразительность *ज* समझ-दारी *साмадж'-दārī* *ज*, तेजी *तэजी* *ज*, बुद्धिमत्ता *будд'и-маттā* *ज*

сообразительный *прил* समझदार *साмадж'-दār*, तेज *तэज*, बुद्धिमान *будд'имāन*

сообразить *сов* *см* соображать

сообразно *нареч* के *मुताबिक* (анुकूल, अनुसार) *कэ* *मुतāбिक* (анुकूल, *анусār*) *послелог*

сообразный *прил* मुनासиб *मु-नāसिब* (के *с* *чем-л*), अनुकूल *анукूल* (के *с* *чем-л*.)

сообразовать *несов* मुवाफिक (मुताबिक, अनुकूल) करना *मुवāфिक* (मुतāбिक, *анукूल*) *кар'nā* *न* (के *с* *чем-л*), —расходы с *доходами* आयव्यय को *बराबर* करना *न*, आयव्यय का *संतुलन* करना *न*.

сообразовываться *несов* मुवाफिक (मुताबिक, अनुकूल) होना (हो जाना) *मुवāफिक* (मुतāबिक, *анукूल*) *खो-नā* (*खो* *джāнā*) *न*, — *с* *обстоятельствами* परिस्थितियों के *अनुकूल* हो जाना *न*

сообща *нареч* मिलकर *मिल'кар*, इकट्ठे होकर *икатт'э* *хокар*, एक साथ *эк* *сāt'*, *действовать* — *एक* साथ काम करना *न*

сообщать *несоз* खबर (सूचना) देना *хабар* (*суч'nā*) *дэнā* *न* (की *о* *чем-л*, को *кому-л*) *निवेदन* करना *निवेदान* *кар'nā* *न* (का *о* *чем-л*), समाचार कहना *самāचār* *ках'nā* *न*

(का ० चेम-ल), ~ извѣстие खवर पहुँचाना *n*, सूचित करना *n*

сообщаться *несо.* ताल्लुक (स-वध) रखना ग़ल्लुक (सम्बन्ध) राख'ना *n* (के साथ *स के म-ल*, *स चेम-लिबो*), पत्र-व्यवहार करना पात्र'-व्याव'खार कार'ना *n* (नाप्र लिस्-मामि)

сообщение *с* 1. (известие) ख-वर हाбар *ज*, सूचना सूच'ना *ज*, समा-चार सामाचार *म*, निवेदन निवेदान *म*, официальное, правительственное ~ सरकारी वक्तव्य *म*, सरकारी विज्ञप्ति *ज*, अधिसूचना *ज*, 2. (связь) आवागमन आव-गामन *म*, यातायात यातायात *म*, पथि ~या आने-जाने के रास्ते *म* *मि*, यातायात के साधन *म* *मि*, воздушное ~ हवाई यातायात *म*, телеграфное ~ तार-सवहन *म*, железнодорожное ~ रेल-यातायात *म*, रेल-परिवहन *म*, прямое ~ अत-तक सीधी यात्रा *ज*

сообщить *сов* *см* сообщать
сообщник *म* सहापराधी साहाप'-
राद'न *म*

сообщничество *с* सहापराध
साहाप'राद'न

соорудить *сов* *си* сооружать
сооружать *несов* बनाना बानाना *म*, बना देना बाना देना *म*, तामीर करना तामीर कार'ना *म* (की *चो* १), निर्माण करना निर्माण कार'ना *म*. (का *चो* १), खड़ा (कायम, स्थापित) करना क'ार'ना (कायम, स्थापित) कार'ना *म*.

сооружение *с* 1. (действие)

वनाना बानाना *म*, बना देना बाना दे-
ना *म*, तामीर (निर्माण) करना तामीर
(निर्माण) कार'ना *म*, खड़ा (कायम,
स्थापित) करना क'ार'ना (कायम, स्था-
पित) कार'ना *म*, 2. (здание, по-
стройка) इमारत इमारत *ज*, भवन
ब'वान *म*

соответственно 1. нареч उचित
रूप से उचित रूप से, क्रमशः क्रम-
शः, क्रम से क्रम से (परि-परिचि-
ति), 2. предлог (के मुता-
विक (अनुसार, अनुरूप) के मुताबिक
(अनुसार, अनुरूप) के मुताबिक, ~ उका-
शानु आदेश के मुताविक (अनुसार).
соответственный *при* मुता-
विक मुताबिक, अनुकूल अनुकूल, उचित
उचित

соответствие *с* मेल मेल *म*,
सानुकूल्य सानुकूल' *म*, अनुरूपता
अनुरूप'ता *ज* प्रविष्टि व ~ मुता-
विक (अनुकूल, अनुरूप) बनाना मुता-
बिक (अनुकूल, अनुरूप) बानाना *म* (को
चो-ल, के *स के म-ल*)

соответствовать *несов* मुता-
विक (अनुकूल, अनुरूप) होना मुताबिक
(अनुकूल, अनुरूप) होना *मि* (के *चो*
चो-ल), मेल खाना मेल *म* (के *चो*
चो-ल), ~ действительности नव्य
के मुताविक (अनुकूल, अनुरूप) होना
मि, ~ цели लक्ष्य के लायक (योग्य)
होना *मि*, ~ обстановке परिस्थिति
के मुताविक (अनुकूल, अनुरूप) हो-
ना *मि*

соответствующий 1. *при* *मुता-*
विक *मुताबिक* 2. *при* *मुता-*

सिब मुनāसिब, मुताविक मुतāबिक, अनुकूल अनुकूल, अनुरूप अनुरूप, उचित उचित, — образцु आदर्श के अनुकूल; ने — образцु आदर्श के प्रतिकूल, поступāt — им образом तदानुसार कार्य करना *n*

соотечественник *m* हमवतन *m*, देश-बधु देश-बान्धु *m*, एकदेशीय एक-देशीय *m*

соотношение *c* परस्पर सबध *m*, अनुपात *m*; — сил ताकतो (शक्तियों) का सबध *m*, उस्तावलिवात — अनुपात निश्चित करना *n*, उस्तावलिवात *m*, उस्तावलिवात *m*, उस्तावलिवात *m* (में मेज-दु चे-ल)

сопёрник *m* प्रतिद्वन्दी प्रतिद्वन्द्वी *m*, प्रतिस्पर्द्धी प्रतिस्पर्द्धी *m*, प्रतियोगी प्रतियोगी *m*, ने इमेग् — ओव अप्रतिम होना *np*

сопёрничать *несов* 1. मुकावला करना मुकाबला करना *m* (का *c* के-ल, *c* चे-ल), प्रतियोगिता (प्रतिस्पर्द्धी) करना प्रतियोगिता (प्रतिस्पर्द्धी) करना *m* (से *c* के-ल, *c* चे-ल), 2. (बूत रावणो दूतोइन-स्ता ओदनाकोवूय स्वयस्त) वरावरी करना बार-बार *m* (की *c* चे-ल)

сопёрничество *c* मुकावला मुकाबला *m*, रीस रीस *m*, प्रतिस्पर्द्धी प्रतिस्पर्द्धी *m*

сопётъ *несов*, नाक सुडकना नाक सुडकना *m*

сбпка *m* पहाडी पाखारी *m*, टी-

ला तिला *m*, पर्वत पर्वत *m*, ज्वाला मुखी ज्वाला-मुखी *m* (वुलकान) **сопоставить** *сов см* сопоставлять

сопоставление *c* मुकावला मुकाबला *m*, तुलना तुलना *m*

сопоставлять *несов* मिलाना मिलाना *m*, मुकावला करना मुकाबला करना *m* (का को-ल, *c* तो-ल), तुलना करना तुलना करना *m* (की को-ल, *c* तो-ल)

соприкасаться *несов* 1. मिलना मिलना *m*, जुडना जुडना *m*, सटना सटना *m* (प्लूतो प्रले-गात), 2 (कासात, दूतुरागात-सा) छूना छूना *m*, 3 परेन (वस्तु-पात व ओषणे) सपर्क में आना संपर्क में आना *m* (के *c* के-ल, *c* चे-ल)

соприкосновение *c* मिलना मिलना *m*, जुडना जुडना *m*, सटना सटना *m* (प्लूतो प्रले-गात), छूना छूना *m*, सस्पर्श सस्पर्श *m* (कासात), सपर्क संपर्क *m* (साय, ओषणे), वीत व — सपर्क में आना *m* (के *c* के-ल, *c* चे-ल), सलग होना *m* (से *c* के-ल, *c* चे-ल)

соприкоснуться *сов см* соприкасаться 2, 3

сопровождать *несов* साथ जाना साथ जाना *m* (के को-ल, *c* तो-ल)

сопровождаться *несов* साथ होना साथ होना *m* (के चे-ल)

сопровождение *c* 1. व — *m* को-ल, *c* तो-ल के साथ *c* साथ *c* साथ *c*

2. *муз* (аккомпанемент) *पृष्ठभूमि*
 пришт^х-б^хуми *ज*

сопротивлѣни||*е* с *मुकाबला*
मुकाब'लā *м*, *सामना* *сāм'нā* *м*, *वि-*
रोध *вирод^х* *м*, *प्रतिक्रिया* *прати-*
криयā *ж*, *ока́зывать* — *मुकाबला*
 (*विरोध*) *करना* *п* (*का* *кому-л*, *че-*
му-л), *не* *ока́зывать* —*я* *मुकाबला*
 (*विरोध*) *न* *करना* *п* (*का* *кому-л*,
чему-л), *сломить* — *मुकाबले*
 (*विरोध*) *को* *कुचल* (*दबा*) *देना* *п*,
विरोध *का* *दमन* *करना* *п*, — *мате-*
риāлов *тех* *भौतिक* *पदार्थो* *की* *सहन-*
शक्ति *ज*, *◇* *идти* *по* *линии* *наи-*
мѣньшего —*я* *आसान* *और* *विरोध-*
हीन *मार्ग* *अपनाना* *п*, *द्विजѣние*
Сопротивлѣния *विरोध-आदोलन* *म*

сопротивля́ться *несов* *मुकाब-*
ला (*सामना*, *विरोध*) *करना* *मुकाब'लā*
 (*сāм'нā*, *विрод^х*) *кар'нā* *п* (*का* *ко-*
му-л, *чему-л*), — *болѣзни* *रोग*
के *आक्रमण* *की* *सहन-शक्ति* *होना* *нп*
 (*को* *о* *ком-л*), — *протівнику* *воен*
दुश्मन *का* *मुकाबला* *करना* *п*

сопѹтствовать *несов* *साथ* *चल-*
ना (*जाना*) *сāt^х* *чал'нā* (*джāнā*) *нп*
 (*के* *кому-л*, *чему-л*), *साथ* *होना* *сāt^х*
хонā *нп* (*के* *кому-л*, *чему-л*)

сопѹтствующий||*ий* 1. *прич* *от*
сопутствовать, 2. *прил* *सहगामी*
साख-गāमि, *सगी* *санги*, *आनुषगिक*
āнушангик, —*не* *обстоятельства*
आनुषगिक *अवस्था* *ज*

сор *м* *कूडा* [—*कर्कट*] *кūrā* [—*кар-*
кат] *м*

соразмѣрить *сов* *см* *соразме-*
рять

соразмѣрно *нареч* *अनुपात* *मे*
 (*से*) *अनुपात* *मā* (*सэ*) (*के* *чему-л*), —
цѣнам *मूल्यो* *के* *अनुपात* *से*

соразмерять *несов* *आनुपातिक*
 (*तारतम्यिक*) *करना* *āनुपातिक* (*tār'-*
तामयिक) *кар'нā* *п*

сорāтник *м* *साथी* *сāt^хи* *м*, *सह-*
कर्मी *साख-कर्मि* *म*, *सहयोगी* *साख-यो-*
गि *म*

сорванѣц *м* *разг* *शैतान* *लडका*
शाэतāн-лар'кā *म*, *शरारती* *लडका*
शарār'ति *лар'कā* *म*, *नटखट* *नात'-*
क^хात *म*

сорвāть *сов* *см* *срывать* II.
сорвāться *сов* *см* *срывāться*
соревновāние *с* *होड* *खोर* *ज*,
मुकाबला *मुकाब'लā* *म*, *प्रतियोगिता*
प्रतियोगिता *ज*; *социалистиче-*
ское — *समाजवादी* *होड* (*प्रतियोगिता*)
ज, *समाजवादी* *अनुकरण* *म*, *вызы-*
вāть *на* — *होड* (*प्रतियोगिता*) *के* *लिये*
ललकारना *п*, *спортівное* — *खेलो*
की *होड* (*प्रतियोगिता*) *ज*

соревновāться *несов* *होड* (*प्र-*
तियोगिता) *करना* *खोर* (*प्रतियोगिता*)
кар'нā *п* (*से* *с* *кем-л*), *होड* (*प्र-*
तियोगिता) *मे* *हिस्सा* (*भाग*) *लेना* *खोर*
 (*प्रतियोगिता*) *मā* *खिस्सा* (*ब^хाग*) *लэ-*
нā *п*

сорить *несов* [*इधर-उधर*] *कूडा-*
-कर्कट *बिखेरना* [*इधर-उधर*] *कूरā-*
-कारकत *बिख^хэр'нā* *п*

сорн||*ый* *прил* —*ая* *трав* *ज-*

गली (कूडे की) घास джанг'ली (कू-
рэ кй) г^хās ж , घास-फूस ग^хās-
-п^хūs ж

сорняк м जगली (कूडे की) घास
джанг'ली (कूरэ кй) г^хās ж

сорок числит चालीस चāलīs, —
один इकतालीस, — два वयालीस, —
три तेतालीस, — चेत्यरे चवालीस, —
पाँच पैतालीस, — छैठ्यालीस,
— семь सैतालीस, — वोसै अडता-
लीस, — देव्यात उनचास

сороковой числит चालीसवाँ
चāलīs'vā

сорóчк||а ж कुरता кур'tā म ,
कमीज कामीज ж , शमीज शəमीज ж
(женская); ночная — रात की कमीज
ज , मैन्यात —у कमीज बदलना न

сорт м 1. किस्म किस्म' ж , श्रेणी
श्रəनी ж , वीस्य — वढिया किस्म
ज , उत्तम (उत्कृष्ट) श्रेणी ज , 2. (раз-
नोविदन्यत) किस्म किस्म' ज , जाति
दजाति ज , प्रकार प्राकार म

сортирoвáть несов श्रेणीवद्ध कर-
ना श्रəनी-बाद^х кар'nā न , एक
एक किस्म की चीजो को अलग अलग
करना əक-əक किस्म' कय चयडो को अलग-
अलग कार'nā न , छोटकर अलग करना
च^хāt'कार अलग कार'nā न

сортирoвкa ж श्रेणीवद्ध करना
श्रəनी-बाद^х кар'nā म

сортирoвщик м श्रेणीवद्ध कर-
नेवाला श्रəनी-बाद^х кар'nə-vā-
lā न

сосáть несов चूसना चूस'nā न ,
— गुरद चूची पीना न

сосéд м पडोसी парosи म , हम-
साया ऱाम-sāiā म , सहवासी saḥ-vā-
sī म

сосéдка ж पडोसिन парo-
син ж

сосéдн||ий прил पास का pās kā,
पडोसी парosи, वगलवाला बागल-vā-
lā, पार्ववर्ती pārvā-vartī, —या
कóमната पास का कमरा म , —ने
स्रान्य पडोसी देश म म

сосéдств||о с पडोस парos म ,
по —у पडोस मे (के स चेम-ल)

сосйска ж सासीज sāsiđж म
сóска ж चुसनी चुs'नी ज

соскáкивать несов 1. (спрыги-
вать) [नीचे] कूदना [नीचे] कूद'nā
न (पर से स चेगो-ल), [कूदकर] उतरना
(उतर जाना) [कूद'कार] उतार'nā
(उतार दजānā) न (नाप्र स लोशा-
दि, подножки), соскочйть с кровā-
ति विस्तर से उछलकर निकलना न ,
соскочйть нā पोल जमीन (फर्श) पर
कूदना न , 2. (отделяться) अलग
हो जाना अलग ऱो दजānā न , निकल
आना निकल ānā न , लुडक जाना
लुर^хак दजānā न (नाप्र о колесе),
соскочйть с пётель (о двери) कुलावे
से निकल आना न

соскáльзывать несов 1. (спус-
каться) फिसलकर नीचे उतरना (उतर
जाना) प^хисал'कार नीचे उतार'nā
(उतार दजānā) न , 2. (падать) फि-
सलकर गिरना (गिर पडना) प^хисал'-
कार गिर'nā (गिर पार'nā) न , फिसल
पडना प^хисал पार'nā न

मंडल *म*, लीचनय — कर्मचारी *म म*,
— इलुनलतलतल *तलतुर तलतुर म*
म, तलतुरगण *म*, नलललनय — मल-
ऑदल (वर्तुतलन) कर्मचारी *म म*, वलतल
मलऑदल सलतलहल और अतसर *म म*,
ऑललतलरसकल — तलऑऑ (सलनल) कल अतसर
म म, रलदलतल — मलमूलल सलतलहल
म म, सलधलरण सलनलक *म म*, व
तलतुन — तल तूरुण सखुतल तल, सव कल सव;
तलसुनलनय — सखुतल *ऑ*, कलतलसुतल
व — तल तलतल तलतलतल तलतल सलदसुतल कल
सतलतल *ऑ*, वखलतल व — दलतलऑऑऑऑ
तुरतलनलधल-दल कल सलदसुतल हलनल *न*,
वखलतल इऑ — अ अलग हल ऑलनल
न (सल तलऑल-ल), 3. *ऑ* — रलतलऑऑऑ
रलतल-ऑरल *ऑ*, तलदलऑऑऑऑ — रल कल
डलऑवु और इऑन *म म*

सलसलतलतल *म* सतुरहकतल सलन-
ऑलऑ-कलतल *म नलतल*, ललखक ललऑऑऑ
म, रलतलतल तलतलतल *म नलतल*
(अतुर), — सलवलरल कलशकलर *म*

सलसलतलतल(सल) संव संतल सलसलतल-
ललतल(सल)

सलसलतलतलतल *स* रलतल तलतल'नल *ऑ*,
— तललनल तलसूवल (तलऑऑनल) तलधनल *म*,
— तलतलतल तलललकल वनलनल *म*

सलसलतलतलतल नलसल 1. (सलतल-
तलतल, सलतलतल) इकऑऑ (ऑतल, ऑक-
तलतल) कलरनल इकलतलऑऑ (ऑऑतल, ऑक-
तलतल) कलर'नल *न*, सलसलतलतल दलवल सल-
लल दल तलऑऑ तलललकलर लऑलनल *न*, दल
तलऑऑ तलललकलर (लऑलकलर) रलखनल *न*, सल-
सलतलतल कलतलऑऑ वतलतल कलतलवल इकऑऑ
रलखनल *न*, कलतलवल कल इकऑऑ रलखनल *न*,
— तलतलऑऑ डलऑवु ऑऑऑऑर ऑऑऑ वनलनल

न, 2. (तलतल अतुरल) रलतल तलतल'-
नल *न*, ललखक (सतुरहकतल) हलनल लल-
ऑऑऑ (सलनऑऑ-कलतल) ऑऑऑ *न* (कल
तलतल-ल), — ऑलतलतलतल वुतलकलरल
तुरसुतल कलरनल *न*, — सलवलरल कलश
वनलनल *न*, सलदलकलष तलतलर (तुरसुतल) कल-
नल *न*, 3. (दलतलतल तलसूवल, दलकुतलतल)
वनलनल तलनलनल *न*, तलतलर कलरनल तलऑ-
ऑऑ कलर'नल *न*, — तलनल तलसूवल (तलऑ-
नल) तलधनल *न*, 4. (तलतलतलतलतल)
वनलनल तलनलनल *न*, तलतलर कलरनल तलऑऑऑ
कलर'नल *न*, — तुरदलऑऑऑऑ वलकुतल
रलतल (वनलनल, डललनल) *न*, — तलतलतल-
तल तलललकल वनलनल *न*, — सलतल तलनल-
नल ऑ कलतल-ल. कलसल कल वलषतल तल अतलनल
तलतल नलधलरण कलरनल *न*, — तुरदलसल-
लतलनल कलतलनल कलरनल *न* (कल वलरल तल ऑ
तलतल-ल), — ऑऑऑऑऑ ऑऑऑऑ रलतल *न*
(कल वलरुऑ तुरतलव कलऑल-ल, तलऑल-ल),
5. (तुरदलसलतलतल, तलतलतलतल) हलनल
ऑऑऑ *न*, — तलतलतलतलतल वलहुतल
तल हलनल *न*, सलदलतल ऑतल नल — तल
तलतलतल तलरुदल तलह कलतल तलरलकल
(कतलन) न हलऑऑ; ऑतल — तल इलकुल-
तलनल इऑ ऑतलतल तलरलतल तलह सल-
धलरण नलतल कल अतलवल हल, — ऑऑऑ
आधलर हलनल *न* (कल तलऑल-ल)

सलसलतलतलतल नलसल 1. (तलतल-
तलतलतलतल) वननल तलनल'नल *न*, वन
ऑलनल तलनल ऑऑऑऑ *न*, सलसलतलतलतल
ऑतलसुतल कलतल वनलऑऑ ऑऑ, सलसलतल-
ललसल कलतलनल तलरुतल ऑऑ ऑऑ, 2. (नल-
कलतलतलतलतल) ऑऑऑ ऑऑऑऑ *न*,
ऑऑ ऑलनल ऑऑऑ ऑऑऑऑ *न*, इकऑऑ
(ऑकतलतल, सलतलतल) हल ऑलनल इकलतलऑऑ

(экатрит, санчит) *Хо джāнā нп*,
соста́вился капита́л पूंजी एकत्रित
हो गई, पूंजी की व्यवस्था की गई; 3.
(возникать) पैदा (उत्पन्न) हो जाना
पाэдā (उत्पानि') *Хо джāнā нп*, со-
ста́вилось мнѣние राय पैदा हो गई.

составн||ой прил 1 (состав-
ляющий) अगभूत अंग'-ब^хут, अवयव-
भूत अवयव-ब^хут, ~ая часть अग
м, अवयवभूत अश म, 2. (составлен-
ный) भिन्न भिन्न हिस्सो से बनाया हुआ
ब^хинн'-ब^хинн' *Хиссō सэ банāйā хуā*,
भिन्न भिन्न भागो से निर्मित ब^хинн'-
-ब^хинн' б^хāгō सэ निरमित, यौगिक
йаогик

состāри||ть сов бूढा (वृद्ध) करना
(कर देना, बनाना) бур^{хā} (व्रिद्ध^х)
кар'нā (кар дēнā, банāнā) п, гōре
~ло егō преждевременно दु:ख ने
उसे वक्त से पहले बूढा कर दिया.

состāриться сов бूढा (वृद्ध) हो
जाना бур^{хā} (व्रिद्ध^х) *Хо джāнā नп*

состояни||е I с हालत *Хāлат ж*,
дशा дашā *ж*, अवस्था аваст^{хā} *ж*,
तेबीअत табйаг *ж*, मिजाज мизāдж
м (настроение), रूप руп м (фор-
ма), газообра́зное ~ मास्तावस्था
ж, в хорóшем ~и अच्छी हालत
(अवस्था) मे, в плохóм ~и बुरी हालत
(अवस्था) मे, прийт́и в негóдное ~
बेकार हो जाना *नп*, морāльное ~
नैतिक दशा *ж*, в бессознāтельном
~и बेहóशी की हालत मे, अचेतावस्था
मे, ~ здоровья स्वास्थ्य की दशा
(अवस्था) *ж*, в тяжёлом ~и (о

больном) नाजुक हालत मे, ◇ быть в
~и सकना *नп* (употребляется с
основой гл), काबिल (योग्य) होना
नп (के сделать что-л), समर्थ होना
नп (का сделать что-л).

состояние II с (имущество)
दौलत दाолат *ж*, धन д^хан м, सपत्ति
сампатти *ж*

состоятельный прил दौलतमद
दाолат-манд', धनी д^ханй

состо||ять несов 1. (находить-
ся, быть) होना *Хонā नп*, ~ под-
писчиком गाहक (ग्राहक) होना *नп*,
~ члѣном нау́чного о́бщества वैज्ञा-
निक प्रतिष्ठान का सदस्य होना *नп*,
~ при кóм-либо किसी से सलग्न хо-
ना *नп*, ~ на слúжбе मुलाजिम (कर्म-
चारी) होना *नп*, ~ в дóлжности
पद पर होना *नп* (के кого-л), ~ на
вооружѣнии उपयोग होना *नп* (मे
где-л, का о чем-л), 2. (заключатъ-
ся) होना *Хонā नп*, рāзница ~йт в
том, что. . फर्क यह है, कि .., егō
обязанности ~йт в слѣдующем उस
के निम्न कर्तव्य है, 3. (быть состав-
ленным, иметь в своём составе)
होना *Хонā नп*, बनना бан'нā *नп*,
водā ~йт из кислорóда и водо-
рóда पानी मे आक्सीजन और हाइड्रó-
जन है, पानी आक्सीजन और हाइड्रó-
जन से बनता है, ésta кварти́ра ~йт
из трёх кóмнат यह फ्लैट तीन कमरो
का है

состоя||ться сов होना *Хонā नп*,
हो जाना *Хо джāнā नп*, вчера ~лся

сотрясать *несов* [जोर से] हिला-
ना [зор сэ] хилāнā *n*

сотрясаться *несов* [जोर से]
हिलना [зор сэ] хил'нā *nn*

сотрясение *c* हिलाना хилāнā *m*
(действие от гл сотрясать), хил-
на хил'нā *m* (действие от гл со-
трясаться), — мозга मस्तिष्क-स्त-
भन *n*

соты *mn* छत्ता च^xаттā *m*, छत्ते
च^xаттэ *n* *mn*, मधुकोष мад^xу-кош
m, медовые — शहदवाले छत्ते *m* *mn*

сот||ый *числит* सौवाँ саовā,
одна —ая एक सौवाँ हिस्सा (भाग)
m, शताश *m*

сбрус *m* चटनी чат'нй *жс*, बघार
баг^xār *m*, सालन сāлан *m* (*к сала-*
ту)

соучастие *c* हिस्सा (भाग) लेना
хиссā (б^xāг) лēнā *m*, शामिल (सम्मि-
लित) होना шāмил (саммилит) хo-
нā *m*, — в преступлении अपराध-
-सहकार *m*

соучастник *m*. साभी сādж^xй *m*,
हिस्सेदार хиссэ-дār *m*, — преступ-
ления अपराध-सहकारी *n*

соученик *m* सहपाठी сaл-пā-
т^xй *m*

сохā *жс* लकड़ी का हल лак'рй
kā хал *m*, काठ का बना हुआ हल
kāт^x kā бaпā хуā хал *m*

сoхнуть *несов* प्रям, перен
सूखना сук^x'нā *nn*, सूख जाना сук^x
джāнā *nn*, पपडियाना пап'рийāнā
nn (*о губах*)

сохранени||е *c* बचाव бачāо
m, संरक्षणсāракшāн *m*, óтпуск *c*
—ем содержания तनस्वाह समेत छुट्टि-
याँ *жс* *mn*, वेतन-सहित छुट्टियाँ *жс*
mn, óтпуск без —я содержания
बिना तनस्वाह की छुट्टियाँ *жс* *nn*
сохранить(ся) *сов* см сохра-
нить(ся)

сохранность||ь *жс* सलामती са-
लām тй *жс*, हिफाजत хифāзат *жс*, су-
रक्षितता су-ракшит'тā *жс*, быть в
—и बिना टूट-फूट के होना *nn* (*без*
повреждений), посылка пришлā в
—и पार्सल सुरक्षित पहुँच गया, в це-
лости и —и सही सलामत, कुशलपूर्वक,
सकुशल

сохранный *прил* सुरक्षित су-
-ракшит, सही सलामत सāйй-сaлāmат

сохранять *несов* 1. (*беречь*)
रखना рақ^x'нā *n*, बनाये रखना ба-
нāйэ рақ^x'нā *n*, कायम (बरकरार,
सुरक्षित) रखना кāйām (бар-карāо,
су-ракшит) рақ^x'чā *n*, — урожа́й
फसलो का बचाव करना (रखना) *n*, —
проду́кты खाने की चीजो को बचाना
n, — при себе अपने पास रखना
(रख लेना) *n*, — мир शांति बनाये
रखना *n*, शांति को सुरक्षित रखना *n*,
— на пāм्याгь याददाश्त (संस्मरण) के
लिये रख लेना *n*, स्मृत्यर्थम् रख लेना
n, — секрёт भेद बनाकर रखना *n*, —
нейтралитёт तटस्थवृत्ति रखना *n*, —
еди́нство ऐक्य कायम रखना *n*, 2.
(удерживать, не терять) रखना
राқ^x'нā *n*, जाने न देना दजāнэ на

दэनā *n*, अपने पास रखना ап'нэ пās
 рах'нā *n*, — за собо́й अपने लिये बचा
 रखना *n*, — здоро́вье स्वास्थ्य को
 ठीक रखना *n* сохрани́ть здоро́вье
 до ста́рости बुढ़ापे तक अपना स्वास्थ्य
 बचा रखना *n*, — терпе́ние धैर्य रख-
 ना *n*, — хладнокро́вие शांत (अडिग)
 रहना *nn*, — прису́тствие दू́खा होश
 कायम रखना *n*, अपनी सुध-बुध बनाये
 रखना *n*.

сохраня́ться *несов* बचना бач'-
 нā *nn*, बच जाना бач джа́нā *nn*,
 सुरक्षित रहना (होना) су-раक्षит
 рах'нā (खोना) *nn*, хоро́шо —и́ть-
 ся (*о человеке*) रगरूप बाकी रखना
n (का *о ком-л*), э́то —и́лось я́сно
 в моёй па́мяти इस का मुझे ठीक
 ठीक स्मरण है

социа́л-демокра́т *м* जनसत्ताक-
 -समाजवादी джан-सат्ताक-самāдж-
 -वादी *म*, सोशल-डिमोक्रेट सोशल-दि-
 мок्रेट *म*

социа́л-демократи́ческий
прил जनसत्ताक-समाजवादी джан-
 -सत्ताक-самāдж-वादी, सोशल-डिमो-
 क्रेटिक सोशल-दिमोक्रेतिक

социализа́ция *ж* समाजीकरण
 самāдж-कारण *म*, समाजवादीकरण
 самāдж-वादी-कारण *म*

социализи́ровать *сов* *и* *несов*
 समाजीकरण करना самāдж-कारण
 -कार'нā *n* (का *что-ल*)

социа́лизм *м* समाजवाद 'सा-
 माдж-वाद *म*, постро́ить ~ समाज-
 वाद का निर्माण करना *n*, постро́е-

ние ~а समाजवाद का निर्माण *म*,
 нау́чный ~ वैज्ञानिक समाजवाद *म*
 социа́лист *म* समाजवादी са-
 мадж-वादी *म*, सोशलिस्ट सोशा-
 лист' *म*

социалисти́ческ||ий *прил*
 समाजवादी самāдж-वादी, ~ое строи-
 тельство समाजवादी निर्माण *म*, ~ое
 о́бщество समाजवादी समाज *म*, ~ая
 систе́ма хозяйства अर्थ-व्यवस्था
 (अर्थतंत्र) की समाजवादी पद्धति *ज*,
 ~ое соревнова́ние समाजवादी होड़
 (प्रतियोगिता) *ज*

социа́льн||ый *прил* सामाजिक
 са́маджик, ~ое страхова́ние सा-
 माजिक बीमा *म*, ~ое положéние
 सामाजिक अवस्था (दशा, स्थिति) *ज*,
 ~ое обеспéчение सामाजिक परवरिश
 (सुरक्षा) *ज*, ~ое происхожде́ние
 सामाजिक वर्ग *म*, उत्पन्न होने की
 श्रेणी *ज*

социоло́гия *ж* समाजशास्त्र सा-
 माдж-शास्त्र' *म*

соцсоревнова́ние *с* *см* со-
 циалисти́ческое соревнова́ние

соцстра́х *м* *см* социа́льное
 страхова́ние

сочета́ни||е *с* मेल मэл *म*,
 मिलन मिलान *म*, मिलाप मिलाप *म*,
 в ~и मिलकर, ~ те́ории и пра́к-
 тики सिद्धांत और अमल (व्यवहार)
 से बीच सहयोग *म*

сочета́ть *несов* मिलाना मिला-
 नā *n*, मिला देना मिला दэनā *n*,
 मेल कराना (बैठाना) मэл कारāनā

(баэ^тānā) *п*, — теорию с практикой सिद्धात और व्यवहार मे मेल बैठाना *п*, — в себе मिलाना *п*, मेल बैठाना *п*

сочетá||ться *несов* 1. (соединяться) मिलना मिल'чā *пп*, मिल जाना मिल джānā *пп*, в нём —ются два хороших качества उस मे दो गुणो का अद्भुत सम्मिश्रण है, 2. (гармонизировать) मेल खाना मэл к'ānā *п*, मिलना-जुलना मिल'нā-джүл'нā *пп*, не —вемел होना *пп*, одно не —ется с другим उस का आपस मे मेल नहीं खाता, ये दोनो चीजे वेमेल है, ◇ — браком уст शादी (विवाह) करना *п* (से с кем-л)

сочинéни||е *с* 1. (действие) लिखना лик'нā *м*, रचना рач'нā *и*, 2. (произведение) लेख лэк' *м*, रचना रач'нā *ж*, सुर-रचना सुर-рач'нā *ж* (музыкальное), собрание —й रचनाओ (कृतियों) का संग्रह *м*, सपूर्ण रचनाएँ *ж* *मн*, रचनावली *ж*, избранные —я चुनी हुई रचनाएँ *ж* *मн*, चुनी हुई कृतियाँ *ж* *मн*, 3. (школьное) [स्कूल की] रचना [स्कूल की] रач'нā *ж*

сочинить *сов см* сочинять **сочинять** *несов* 1. (произведение) लिखना лик'нā *п*, रचना रач'нā *п*, सुर-रचना करना सुर-рач'нā кар'нā *п* (о композиторе, की что-л), — стихи कविता लिखना *п*, — оперу संगीत-नाटक को लिपि-बद्ध करना *п*, 2. (выдумыв-

вать) राग गढ़ना гар'нā *п*, बना लेना банā लēnā *п*, बाते गढ़ना бāтē гар'нā *п*

сочйться *несов* —रसना рас'нā *пп*, रिसना рис'нā *пп*, रस (रिस) जाना рас (рис) джānā *пп*, रस निकलना рас निकал'нā *пп*, — кровью खून बहना *пп* (का о чём-л)

сочн||ый *прил* 1. रसदार рас-дār, रसीला расйлā, सरस са-рас, —ое яблоко रसीला सेव *м*, —ая травā हरी-भरी घास *ж*, 2. перен (образный, выразительный) रसीला расйлā, रसात्मक расātмаक, — стиль रसीली (समृद्ध) शैली *ж*

сочувственный *прил* हमदर्दी का खाम-दारदी कā, सहानुभूतिपूर्ण साख-āनुब'хूति-गुरн', समवेदनाशील сам'-वэд'нā-शील

сочувстви||е *с* हमदर्दी खाम-दारदी *ж*, सहानुभूति साखāनुब'хूति *ж*, समवेदना сам'वэд'нā *ж*, вызывать — हमदर्दी (सहानुभूति) पैदा (उत्पन्न) करना *п* (की у кого-л), из —я हमदर्दी (सहानुभूति) मे, искаать —я हमदर्दी (सहानुभूति) चाहना *п* (की у кого-л), не встречать —я हमदर्दी (सहानुभूति) प्राप्त न कर सकना *пп* (की व को-л).

сочувств||овать *несов* हमदर्दी (सहानुभूति, समवेदना) रखना (प्रकट करना) खाम-दारदी (साखāनुब'хूति, сам'वэд'нā) राक'нā (प्राकट кар'нā) *п* (के लिये, के प्रति кому-л), я емү —ую मुझे उस के

साथ हमदर्दी (सहानुभूति) है, он ~ует вашему горю उस को आप की वेदना से सहानुभूति है, он ~ует вашим идеям वह आप के विचारों से सहमत है.

союз м 1. (единение) मिलाप मिलाप म, सधि सанд^खи ж, ~ рабóчих и крестьян मजदूरों और किसानों की सधि ж, 2. (объединение) सघ सान्ग^ख म, Советский Союз सोवियत सघ म, Союз Советских Социалистических Республик सो-вियत समाजवादी प्रजातंत्रों का सघ म, 3. (организация) सघ सान्ग^ख म, सभा саब^खा ж, समिति समिति ж, Всесоюзный Лénинский Коммунистический Союз Молодёжи सोवियत सघ की लेनिन नामी नौज-वान कम्युनिस्ट लीग ж, профессио-нальный ~ ट्रेड-यूनियन ж, मजदूर सघ म, मजदूर सभा ж, श्रमिक सघ म, ~ писателей लेखक-सघ म, 4. (дружеское соглашение) सधि सान्द^खи ж, गठबधन गत^ख-बान्द^खान म, заключать ~ सधि (गठबधन) करना п, 5. гpaи सयोजक सॉй-оджак м

союзник м दोस्त дост' म, मित्र मित्र' म, अनुबधी अनुबान्द^खи म, सहयोगी साख-योगी म, मित्रवर्ग मित्र'-वार्ग' म (о классе), मित्रदल मित्र'-दाल म (о партии), मित्र-राष्ट्र मित्र'-रॉश्र' म (о 'государ-стве)

союзн||ый прил 1. सघ का

सान्ग^ख क़ा, सघीय सान्ग^खीय', सघवद्ध सान्ग^ख'-बान्द^ख', ~ая держава मित्र-राष्ट्र म, सघराज्य म, 2. (относя-щийся к СССР) सघ का सान्ग^ख क़ा, सघीय सान्ग^खीय', सघवद्ध सान्ग^ख'-बा-न्द^ख', ~ая республिका सघीय (सघ-वद्ध) जनतंत्र म, साथी-जनतंत्र म, ~ое гражданство सघीय नागरिक-ता ж

соя ж सोया сойā म

спадать несов 1. गिरना गिर'नā न्, गिर जाना गिर द्जā-нā न्., 2. (уменьшаться) घटना ग^खात'नā न्, उतरना उतार'नā न्, घट (उतर) जाना ग^खात (उतार) द्जā-नā न्, कम होना (हो जाना) काम खो-नā (खो द्जā-नā) न्, जोर टूटना зор तू-त'नā न् (का о чем-л, напр о павод-ке), жарā स्पāला धूप ढल गई, धूप मुलायम पड़ी

спāзма ж मरोड़ मारор म, ऐठन ँत^खान ж, सकोचन सान्को-चान म

спāивать I несов (вином) शराव [पीने] का आदी बनाना श'रāब [पिनā] क़ा āदй बानā-нā न्

спāивать II несов 1. (соеди-нять паянием) झालना द्ज^खāल'नā न्, झाल लगाना (लगा देना) द्ज^खāल ला-गā-нā (ला-गā दē-нā) न्, 2. перен एक सूत्र में बाँधना эк सूत्र' मā बā-द^ख'-नā न्, सघटित (सयुक्त, सम्मि-लित) कर देना सान्ग^खातित (सांयुक्त', सम्मिलित) का-दē-नā न्

спāйка ж 1. (действие) झाल

дж^хāl *ж*, भालना дж^хāl' nā *म*, 2.

(место соединаения) जोड़ джор *म*,

3. перен (связь, единаение) मेल

मэл *म*, मिलाप मिलाप *म*, सधि

санд^хи *ж*

спалить *сов* 1. जलाना джалānā

н, जला देना джалā дэнā *н*, 2.

(опалить) भुलसाना дж^хул'сānā *н*,

भुलसा देना дж^хул'сā дэнā *н*

спальн||ый *прил* ~ вагόν

सोने का (के लिये) डब्बा сонэ kā (кэ

лийэ) даббā *म*, ~ые принадлеж-

ности विस्तर बिстар *म*, विछौना

бич^хаонā *म*, ~ое место (в ваго-

не) सोने की (के लिये) सीट сонэ кī

(кэ лийэ) сйт *ж*, ~ая кóмната

सोने का कमरा сонэ kā кам'рā *म*,

शयनकक्ष शानан-какш' *म*

спальня *ж* सोने का कमरा сонэ

kā кам'рā *म*, शयनकक्ष शायан-

-какш' *म*

спаржа *ж* अस्परगस аспар'-

гас *म*

спартакиада *ж* спорт खेल-कूद

का समारोह क^эल-कूद kā самā-

рох *म*

спасательн||ый *прил* вчानе-

वाला बचāनэ-वāлā, वचाने का बचā-

नэ kā, प्राणरक्षक प्रांन-ракшак,

जीवनरक्षी दजिवान-ракшī, ~ пояс

वचाव-पेटी *ж*, रक्षा-पेटी *ж*, वचाने-

वाली (जीवनरक्षिणी) पेटिका *ж*,

~ая лодка वचाव कश्ती *ж*, वचाने-

वाली (प्राणरक्षक) नाव *ж*, ~ая

экспедиция रक्षा-अभियान *म*, ~

круг तैरने (जान बचाने) का बेल *म*,

डूबन-रोक *म*

спасать *несов* वचाना बचānā

н, बचा लेना बचā लэнā *н*, हिफाजत

(रक्षा) करना खिफāзत (राक्षā) कार'-

नā *न* (защитать, की को-л,

что-л, से от को-л, от чего-л),

~утопāющего डूबते को वचाना *न*,

~жизнь जान बचाना *न* (की च्यो-л),

◇ спасти положение परिस्थिति

को संभालना *न*

спасаться *несов* वचना बच'нā

नн, बच जाना बच दजānā नन, ~

бегством भागना नन, फरार होना

(हो जाना) नन, он едвā спāсся वह

बाल वाल बच गया.

спасение *с* 1. (действие) वचा-

ना बचānā *म*, वचाव बचāо *म*, 2.

(результат) नजात नadjāt *ж*;

मुक्ति मुक्ति *ж* (избавление), éто

нāше едīнственное ~ इसी मे हमा-

री मुक्ति है.

спасибо частица शुक्रिया шу-

क्रियā *म* (के लिये за что-л), धन्य-

वाद द^эни'-вād *म* (के लिये за что-

-либо), большōе ~ बहुत बहुत धन्य-

वाद *म*, दिल का शुक्रिया *म*, [सच-

मुच] आप का बहुत बहुत धन्यवाद *म*

(очень вам благодарен)

-спаситель *м* वचानेवाला बचā-

नэ-वāлā *म*, रक्षा करनेवाला राक्षā

кар'नэ-वāलā *म*, मुक्तिदाता मुक्ति-

-дātā *म* *ненз* (избавитель)

спасительн||ый *прил* जीवन-

रक्षी दजिवान-ракшī, मोक्षदायक

мокш'-дāйак, ~ое срѣдство अचूक
उपाय *м*, रामबाण उपाय *м*

спасті́(сь) *сов см* спасать(ся)

спасть *сов см* спадать

спать *несов* सोना сонā *нп*,
ложиться ~ सोने जाना *нп*, укла-
дывать ~ सुलाना *п*, ~ мертвым
сном बेसुध पडा सोना *нп*, слāдко
~ मीठी नीद सोना *нп*, не спāв-
ший всю ночь रात भर का जागा,
мне хōчется ~ मुझे नीद आती है.

спāться *несов безл* мне не
спītся मुझे (मेरी) नीद नहीं लगती
है मुदज^{хэ} (मэरि) नīд ना^{хй} лаг'ти
хаэ, хорошо спītся под ўтро
सुबह के वक़्त गहरी नीद होती है
суба^х кэ вакт' га^х'рī нīд хотī хаэ

спāянность *жс* मिलाप मिलāп
м, ऐक्य аэ^{кй}' *м*, सधि санд^{хи} *жс*

спāянный 1. *прич от* спāягь,
2. *прил перен* सगठित संगत^{хит},
सम्मिलित सम्मिलित, सयुक्त सयू^{क्त}'

спāять *сов см* спāивать II
спектāкль *м* तमाशा тамāшā
м, अभिनय аб^{хи}най *м*, дневнōй ~
दिन का तमाशा (अभिनय) *м*

спектр *м. физ* रश्मि-चित्रपट
рашми-читр'-пат *м*, वर्णपट варн'-
пат *м*

спекуліровать *несов* चोरवा-
जारी करना चор-бāзārī кар'нā *п*
(की चे^м-л), सट्टा करना सट्टā кар'-
нā *п* (पर ना चे^म-ल), ~ на рāзни-
це в цēнах दामो (मूल्यो) के उतार-
चढ़ावो पर सट्टा करना *п*

спекулянт *м* चोरवाजारी करने-
वाला चор-бāзārī кар'нэ-вāлā *м*,
सट्टेवाज सट्टē-бāз *м*

спекуляция *жс* चोरवाजारी
चор-бāзārī *жс*, कालावाजारी कālā-
-бāзārī *жс*, सट्टेवाजी सट्टē-бāзī *жс*
спēлый *прил* पक्का पक्कā,
परिपक्व परिपाक्व'

спервā *нареч разг* पहले па^х'-
лэ, सब से पहले सब с эпā^х'лэ, प्रथम
प्रत^{хам}

спēреди 1. *нареч* सामने сām'нэ,
आगे āгэ, вид ~ सामने का दृश्य
м смотрēть ~ सामने से देखना *п*,
он стоял ~ वह सामने खडा था,
2. *предлог* के सामने кэ сām'нэ
последлог, के आगे кэ āгэ *последлог*

спēртый *прил (о воздухе)* दम
घुटनेवाला दाम г^хут'нэ-вāлā, उमस-
दार उमा^с-дāр, ~ वōздух उमसदार
(दम घुटनेवाली) हवा *жс*

спесі́вый *прил* घमडी г^{хаман}-
дī, गर्वीला гарвīлā अभिमानी
аб^{химā}чī

спесь *жс* घमड ग^{хаманд}' *м*,
डीग दīг *жс*, शेखी शēхī *жс*, अभि-
मान аб^{химā}н *м*; сбивāть ~ दिमाग
दुरुस्त करना *п* (का स को^{го}-ल), शेखी
(गरमी) निकालना *п* (को स को^{го}-ल)

спеть I *несов (созревать)* पकना
पाक'нā *нп*, पक जाना पाक दजāнā
нп, पक्का (परिपक्व) हो जाना
पाक्कā (पारिपाक्व') хо джāнā *нп*
спеть II *сов (песню)* गाना гāнā
п, सुनाना сунāнā *п*

специализация *ж* (действие от гла специализироваться) विशेषज्ञता प्राप्त करना विशेश-गै'ता प्राप्त्' कार'ना *म*

специализироваться *несов* विशेषज्ञता प्राप्त करना विशेश-गै'ता प्राप्त्' कार'ना *न*, माहिर (विशेषज्ञ) हो जाना माहिर (विशेश-गै') हो दजाना *नन* (मे व चे-ल)

специалист *м* माहिर माहिर *म*, विशेषज्ञ विशेश-गै' *म*, — прои-водства उद्योग-निष्णात *म*, в этой области он крупный — वह इस विषय का प्रकाड पडित है, वह इस विषय का उच्च कोटि का विशेषज्ञ है

специально *нареч* खास तौर से खास ताोर सэ, विशेष रूप से विशेश रूप सэ, विशेषकर विशेश-कार

специальность *ж* 1. (отрасль) क्षेत्र क्शैत्र' *न*, विषय विशाय *न*, 2 (профессия) पेशा पेशा *म*, धधा द'अन्दा *न*, वृत्ति व्रित्ति *ज*, овладевать свои —ю अपने धधे पर पूरी तरह से महारत हासिल करना *न*

специальн||ый *прил* खास खास, विशेष विशेश, — корреспондент विशेष सवाददाता *न* नैउन, — выпуск (газеты, журнала) विशेष अक *न*, विशेषाक *न*, —ое образованье विशेष शिक्षा *ज*

специфика *ж* विशेषता विशेश'-ता *ज*

спецификация *ж* सपूर्ण (विस्तृत) विवरण संपूर्ण (विस्तरित) विवरण *न*

специфический *прил* खास खास, विशेष विशेश

спецодёжда *ж* काम करने का (के लिये) कपडा काम कार'नэ का (के लिये) काप'रा *म*

спеш||ить *несов* 1. जल्दी करना दजालदी कार'ना *न*, — на поезд गाडी पकडने के लिये जल्दी मे होना *नन*, не —а सुस्ती से, आहिस्ता आहिस्ता, धीरे धीरे, धीमी रफतार से, дёлать не —а जल्दी मे न होना *नन*, не —ите уходить चलने की जल्दी न कीजिये, он вечно —иг वह हमेशा जल्दी मे रहता है, он очень —ыл वह बहुत जल्दी मे था, 2. (о чаше) तेज चलना तээ चाल'ना *नन*; его часы —ат на дёсять минут उस की घडी दस मिनट तेज है, часы —ат घडी तेज है.

спешиться *сов* [घोडे से] उतर-ना (उतर जाना) [ग'ोरэ सэ] उतार'ना (उतार दजाना) *नन*

спешка *ж* जल्दवाजी दजालदी'-बाझ *ज*, हडबडी कार'बार *ज*

спешно *нареч* जल्दी (शीघ्रता) से दजालदी (शीघ्र'ता) सэ, फौरन फाोरन

спешн||ый *прил* फौरी फाोर *न*, —ое дёло फौरी काम (मामला) *न*, — заказ फौरी आर्डर *न*, —ая почта *न*, —ое письмо *न*

спешно *нареч* जल्दी (शीघ्रता) से दजालदी (शीघ्र'ता) सэ, फौरन फाोरन

अभ्यस्त मद्यप हो जाना अब्^ख्यास्त'
मादयाप हो दजाना *न*

спидометр *м* रफतार-पैमा राफ-
तार-पाэमा *м* *неизм*, वेग-मान वэг-
मान *м*

спйलывать *несов* [आरी से]
चीरकर काटना [ारि सэ] चिर'कार
कāt'nā *н*, [आरी से] काटना (काट
देना, काट लेना) [ारि सэ] कāt'nā (कāt
дэнā, कāt लэнā) *н*

спилить *сов см* спйलывать

спин||ā *ж* पीठ पित^ख *ж*, за -ой
पीठ पीछे, व्बिप्रामित्ति स्पिनु कमर
सीधी करना *н*, - क -é पीठ से
पीठ, प्लावति ना -é चित तैरना
न, लेजति ना -é चित लेटना
न, वीतर नाम व स्पिनु हवा पीछे
से धकेल रही है.

спйнк||а *ж* 1. (*у мебели*) पीठ
पित^ख *ж*, стул с прямой -ой सीधी
पीठवाली (टेकवाली) कुरसी *ж*; 2.
(*напр платья*) पीछा पित^खā *ж*

спинной *прил* - хребёт रीड
[की हड्डी] रिर^ख [कй खад्दि] *ж*,
पृष्ठवश प्रिष्ट^ख-वāश *म*, मेरुदंड
मैरु-दण्ड' *म*, - मोज मेरुरज्जु *ж*

спираль *ж* कुडलित वक्रता
कुण्ड'लित वक्र'ता *ж*

спиральный *прил* पेचदार पंच-
-दार, चक्करदार चक्कर-दार, कुड-
लित कुण्ड'लित

спирт *м* स्परिट स्परिट *ж*,
अरक अरक *म*

спиртн||ой *прил* नशेला नशेला,
-बिे नापित्कि नशेली चीजे *ж* *म*

списать *сов см* स्पिसывать

списаться *сов* लिखा-पढी कर
लेना लिख'ā-पार'यि कार लэнā *न* (से स
कम-ल)

спйсок *м* फिहरिस्त फिख'рист'
ж, सूची सूचि *ж*, अनुसूची अनुसूचि
ж (*приложенный к документу*),
- избирателей निर्वाचक-सूची *ж*,
मतदाता-सूची *ज*, व्बिक्क'ति व -
फिहरिस्त (सूची) मे दर्ज (शामिल)
करना *न*, - ओपच'तुक गलतनामा *म*,
शुद्धिपत्र *म*, शुद्धाशुद्ध-सूची *ज*, सस्ता-
व्ल'ति - फिहरिस्त (सूची) बनाना *न*

स्पिसывать *несов* 1. (*копиро-
вать*) नकल करना नाकाल कार'nā *न*
(की च्चो-ल), स्पिस'ति डाद'चु (*напр.
о школьнике*) चुपके हिसाब की नकल
करना *न*; 2. (*со счета*) काट देना
कāt दэнā *न*, मनसूख कर देना मान'-
सूख कार दэнā *न*

спйться *сов см* स्पिव'аться

спйхивать *несов* [एक तरफ]
धकेलना (धकेल देना, हटाना) [एक
तराफ] द'ख'क'ल'nā (द'ख'क'ल द'नā,
ख'तānā) *न*, ठेलना त'ख'ल'nā *न*, [नीचे]
धकेलना (धकेल देना) [निच'э] द'ख'क'ल'-
nā (द'ख'क'ल द'नā) *न*, [नीचे] गिराना
(गिरा देना) [निच'э] गिरānā (गिरā
द'नā) *न* (*вниз*)

спихнуть *сов см* स्पйхивать

спйца *ж* 1. (*вязальная*) वुनने
की सूई बून'nā कय सूय *ज*, 2. (*ко-
леса*) आरा ārā *म*

спйчечн||ый *прил* दियासलाई
का द्दिनā-सालāय कā, -आय क'र'ब'का

दियासलाई की डिब्बी (डिविया) *ж* ,
—ая фабрика दियासलाई का कार-
खाना *м*

спйч||ка *ж* ' दियासलाई दий-
-सालाय *ж* , सलाई सालाय *ж* , короб-
ка —ек दियासलाई की डिब्बी (डि-
विया) *ж* , чйркнуть —ку, чйркнуть
—кой दियासलाई रगडना *п*

сплав I *м* (леса) वहाना бах-
на *м*

сплав II *м* (металлов) मिश्रित
धातु मिश्रित द^५ातु *ж* , मिलावट
मिल^५ावट *ж*

спл^५авить I *сов см* сплав-
лять I

спл^५авить II *сов см* сплав-
лять II

сплавлять I *несов* (лес) वहाना
бах^५ан^५ *п* , वहा देना бах^५ा द^५ан^५ *п* ,
वहा ले जाना бах^५ा ल^५ा द^५ज^५ान^५ *नп* ,
परवाह करना пар'वा^५х кар'на *п*
(का *что-л*), — лес в плот^५ах लक-
डियो के वेडे नीचे की ओर वहाना *п*

сплавлять II *несов* (металлы)
[धाते] मिलाना [द^५ात^५] मिल^५ान^५ *п* ,
मिश्रित करना (कर देना) मिश्रित
кар'на (кар द^५ан^५) *п* (को *что-л* ,
मे *с чем-л*)

спланировать I *сов* खाका
खीचना (वनाना) х^५а^५а ^५ч'на (ба-
न^५ан^५) *п* (का *что-л*), योजना बनाना
й^५од^५ж'на бан^५ан^५ *п* (की *что-л*)

спланировать II *сов* (о само-
л^५ёте) तिरना तिर'на *नп*

спл^५ачивать *несов* इकट्ठा (एक-

जुट, एकताबद्ध) करना (कर देना)
икат^५а (эк-джут, эк'та-бад^५а)
кар'на (кар द^५ан^५) *п* (को *кого-л* ,
что-л , के गिर्द, के इर्द-गिर्द, के चारो
ओर *вокруг* *кого-л* , *чего-л*), спло-
т^५ить ряды कतारो को मजबूत कर-
ना *п*

спл^५ачиваться *несов* इकट्ठा
(एकजुट, एकताबद्ध) होना (हो जाना)
икат^५а (эк-джут, эк'ता-бад^५а)
х^५он^५а (х^५о д^५ж^५ан^५) *नп* (के गिर्द, के
इर्द-गिर्द, के चारो ओर *вокруг* *ко-
го-л* , *чего-л*)

спл^५ёвывать *несов* थूकना ^५ук'-
на *п* , थूक देना ^५ук द^५ан^५ *п*

сплест^५и(сь) *сов см* сплет^५ать
(-ся)

сплет^५ать *несов* बुनना бун'на
п , गूथना гут'на *п* , сплест^५и кор-
з^५ину टोकरी बुनना *п* , сплест^५и ве-
но^५к हार बनाना *п* , па^५ук сплел
паут^५ину मकड़ी ने जाला पूर दिया.

сплест^५аться *несов* गुथना гут'на
नп

спл^५ётник *и* गप्पी гапп^५ *м*
спл^५ётница *ж* गप्पी гапп^५ *ж*
спл^५ётничать *несов* गप मारना
гап म^५ар'на *п* , गपशप करना гап-
шап кар'ना *п*

спл^५ётня *ж* गपगप гап-шап *ж* ,
झूठी अफवाह д^५ж'ут'на अफ'वा^५х *ж*

сплот^५ить(ся) *сов см* спл^५ачи-
вать(ся)

спл^५оч^५ёние *с* I. (действие от
спл^५от^५ить) इकट्ठा (एकजुट, एक-

कर साफ करना pānī b`ar`kar aor
खिलाकार sāf kar`nā n (посуду)

сползѣть *несов* 1. [रेगते हुए]
उतरना (उतर जाना) [rēg`tə̃ ʃuə]
उतर`nā (उतर dajānā) *нп*, बहना
baḥ`nā *нп*, वह जाना baḥ dajānā
нп (об одежде), 2. (медленно
спускаться) धीरे धीरे [नीचे] उतर-
ना (उतर जाना) d`hīrə-d`hīrə [nīcə]
उतर`nā (उतर dajānā) *нп*, आहिस्ता
आहिस्ता [नीचे] उतरना (उतर जाना)
āhīstā-āhīstā [nīcə] उतर`nā (उतर
dajānā) *нп*

сползти *сов см* сползѣть
сполна *нареч* पूरी तरह [से]
pūrī taraḥ [sə], पूर्ण रूप [से] pūrṇ
rūp [sə], уплатить — बेवाकी कर-
ना n

сполоснуть *сов см* споласки-
вать

спор *м* बहस baḥas *ж*, वाद-
-विवाद vād-vivād *м*, भगडा
dž`ag`rā *м* (ссора, распря), всту-
пáть в — भगडे मे पडना *нп*, жар-
кий — गरम बहस *ж*

спора *ж* бот [अपुष्पक पौधो
का] पुनरुत्पादक बीज (रेणु) [apušpak
paod`b kā] पुन`रुत्पादक бидж
(рэну) *м*, बीजाणु биджāну *м*

спорить *несов* 1. बहस (बहस-
-मुबाहिसा, वाद-विवाद) करना baḥas
(baḥas-mubāḥisā, vād-vivād) kar`-
nā n (पर o чѣм-л), o вкúсах не
спóрят रुचियाँ भिन्न है, 2. (ссо-
риться) भगडा करना dž`ag`rā

kar`nā n, 3. (держатъ пари)
बाजी (शर्त) लगाना bāzī (šart')
lagānā n

спóриться *несов* राडे देलो
не спорíтся कही कोई रुकावट पैदा
हुई काँहि कोय रुकावट पाэдā ʃuī,
у него́ все спорíтся वह सब कुछ
अच्छी तरह करता है वाँ सब कुच^x
ачч^xй тараḥ kar`tā ʃaə

спóрный *прил* भगडे का
dž`ag`rā kā, विवाद-ग्रस्त विवाद-
-ग्रаст', विवादास्पद विवादāспад, —
вопрóс भगडे का सवाल *м*, विवा-
दास्पद (विवाद-ग्रस्त) प्रश्न (विषय) *м*
спорóть *сов* फाडकर (चीरकर)
अलग करना (कर देना) p`ār`kar
(чйр`кар) алаг kar`nā (кар дэ-
nā) n

спорт *м* खेल-कूद k`эл-кूद *м*,
лыжный — स्कीइंग скйинг' *ж*

спортíвн||ый *прил* खेल-कूद
का k`эл-कूद kā, —ая плошáдка
खेलो के लिये अखाडा (मैदान) *м*,
—ые состязáния खेल-कूद का मुकाव-
ला *м*, खेल-कूद की प्रतियोगिता *ж*,
— инвентáрь खेल का सामान *м*,
खेल के प्रसाधन *м* *мн*, — зал खेलो
का हाल *м*

спортсмén *м* खिलाडी k`илāрй
м, खेलाडी k`элāрй *м*, कसरती
кас`ратй *м*

спóсоб *м* तरीका тарйkā *м*,
ढग द`анг' *म*, प्रकार प्राकār *म*,
उपाय упāй *म*, — произвóдства эл
पैदावार का तरीका *म*, उत्पादन

(उत्पत्ति) की प्रणाली (पद्धति, शैली) *жс*, — употреблёния इस्तेमाल का तरीका *м*, प्रयोगविधि *жс*, — пригот-
овлёния तैयार करने का तरीका *м*,
таким —ом इस तरह (ढग, तरीके,
प्रकार) से, всіми —ами सब (हर,
सभी) तरह (ढग, तरीके, प्रकार) से.

СПОСÓБНОСТЬ *жс* 1. योग्यता
йог'й'тā жс, организаторские —и
सगठन करने की योग्यता *жс*, सगठन-
-सबधी योग्यता *жс*, व्यवस्था-सबधी-
योग्यता *жс*, творческие —и रचना-
त्मक योग्यता *жс*, умственные —и
बुद्धिबल *म*, —к мўзыке सगीत की
प्रतिभा *жс*, человек с больш́ими
—ями प्रतिभाशाली व्यक्ति *म*, 2.
(возможность) क्षमता *क्षам'тā жс*,
3.. покупательная — *жс* खरीदने
की शक्ति *хар'йд'нэ кй шакти жс*,
क्रय-शक्ति *край-шакти жс*

СПОСÓБНЫЙ *прил* 1. (одарён-
ный) प्रतिभासपन्न *пратиб'хā-сам-
панн'*, प्रतिभाशाली *प्राгиб'хā-शāलй*,
गुणी *गुनй*, —к мўзыке सगीत-
-प्रतिभा युक्त, 2. (на что-л) लायक
лāй'як (के *на что-ल*), काबिल *कāбил*
(के *на что-ल*), योग्य *йог'й'* (के *на
что-ल*), водаً *спосóбна* превра-
—щāться в пар पानी भाप मे बदल
सकता है, पानी भाप मे परिवर्तित हो
सकता है, он *спосóбен* на все वह
कुछ भी कर वैठेगा.

СПОСÓБСТВОВАТЬ *несов* मदद
(सहायता) देना *मादाд* (*सा'хāй'तā*)
дэ'нā न (को *кому-ल*, *чему-ल*, मे

в чём-л), मुवाफिक (अनुकूल) होना
मुवा'फिक (*анुकूल*) *хō'нā नн* (के
кому-ल, *чему-ल*), योग देना *йог
дэ'नā न* (मे *чему-ल*)

СПОТКНÚТЬСЯ *сов см* *споты-
кāться*

СПОТЫКÁ||ТЬСЯ *несов* ठोकर
खाना (लेना) *त'хो'कार क'хā'нā* (*लэ'нā*)
न, ठोकर लगना *त'хो'कार ला'ग'нā नन*
(को *о кому-ल*), идти —ясь ठोकरे
खाते हुए चलना *नन*

СПОХВАТÍТЬСЯ *сов см* *спохва-
тывāться*

СПОХВÁТЫВАТЬСЯ *несов* (*оду-
мывāться*) गौर करके अपनी राय
वदलना *га'ор कार'कэ ап'नй रāй बा-
दाल'नā न*

СПРА́ВА *нареч* दाहिने *दā'खिनэ*,
दाये *दā'यэ*, दाहिनी तरफ (ओर) *दā-
खिनй तारा'फ* (*ор*) (की *от чего-ल*);
दाहिने (दाये) से *दā'खिनэ* (*दā'यэ*) *सэ*,
दाहिनी तरफ (ओर) से *दā'खिनй ता-
रा'फ* (*ор*) *सэ* (*откуда*), — *на'лёво* दा-
हिनी तरफ (ओर) से *वाई तरफ* (ओर)

СПРАВЕДЛÍВОСТЬ *жс*. इसाफ
й'सा'फ म, न्याय *नйā'य म*, добивāться
—и न्याय के लिये सघर्ष करना *न*,
по —и न्यायतः, ✧ *отдавāть* —
न्याय करना *न* (के प्रति *кому-ल*,
чему-ल)

СПРАВЕДЛÍВ||ЫЙ *прил* 1. न्याय-
प्रिय *नйā'य-प्रिय'* (*о человеке*), न्याय-
पूर्ण *नйā'य-पूर'न* (*напр о решении*),
—ая *войнā* न्यायपूर्ण युद्ध *न*, 2.
(*правильный*) सच्चा *सा'च'чā*

справить(ся) *сов см справ-*
лять(ся)

справк||а *ж* 1. पूछ-ताछ पूच^ख-
-ताच^ख *ж*, पूछ-जाँच पूच^ख-ज्जाँच *ж*,
наводить ~и पूछ-ताछ करना *п*
(की *о* ком-л, *о* чем-л), 2. (доку-
мент) हवाला ख़ावाला *м*, प्रमाण-पत्र
प्रामाण-पत्र' *म*

справлять *несов (праздновать)*
मनाना मानाना *п*; ~ праздник
त्योहार (उत्सव) मनाना *п*

справляться *несов* 1. (осве-
домляться) पूछना पूच^खना *п*, पूछ
लेना पूच^ख लэना *п*, सवाल (प्रश्न)
पूछना सवाल (प्राश्न') पूच^खना *п*
(से *у* кого-л, का *о* ком-л, *о* чем-
либо), सवाल (प्रश्न) करना (कर
लेना) सवाल (प्राश्न') कार'ना (कार
लэना) *п* (से *у* кого-л), ~ *о* здо-
ровье मिजाजपुर्सी करना *п* (की *о*
чьем-л), कुशल-क्षेम पूछना *п* (का *о*
чьем-л), 2. (исполнять) पूरा (अदा,
सपूर्ण) करना पूरा (अदा, सम्पूर्ण)
कार'ना *п*, काबू में रखना काबू में
रख'ना *п*, निभाना निभाना *п*,
निवाहना निबाह'ना *п*, ~ *с* работой
काम अच्छी तरह पूरा करना *п*, **спра-**
виться *со своей задачей* कार्य की
सामर्थ्य रखना *п*, он не справится
с этим делом यह काम उस से नहीं
निभेगा, 3. (побеждать) जीतना
जित'ना *п*, जीत लेना जित लэना
п, *с* ним нелегко **справиться** उस
पर काबू पाना आसान नहीं, उस को
काबू में लाना आसान नहीं.

справочник *м* दिग्दर्शन पुस्तक
दिग्-दारшान-पुस्तक *ж*, प्रदर्शिका
प्रदारशिका *ж*, железнодорожный
~ रेलवे का [जेबी] रहनुमा *и*
неизм, карманный ~ जेबी रहनुमा
м неизм

справочный *прил* पूछ-ताछ का
पूच^ख-ताच^ख का, हवाले का ख़ावाले का
(относящийся к справочнику)

спрашивать *несов* 1. पूछना
पूच^खना *п*, पूछ लेना पूच^ख लэना *п*,
сवाल (प्रश्न) करना सवाल (प्राश्न')
कार'ना *п* (से *у* кого-л), माँगना
माँग'ना *п*, माँग करना माँग कार'ना
п (की *чего*-л), मुतालबा करना मु-
ताल'बा कार'ना *п* (का *чего*-л, *тре-*
бовать), ~ *слишком высокую цену*
बहुत ज्यादा दाम माँगना *п*, 2. (*же-*
лать видеть) पूछना पूच^खना *п*,
मिलने की इच्छा करना मिल'ने की
ич्छा कार'ना *п* (से *кого*-л), 3.
(*требовать ответственности*)
с вас *будут* ~ *за это* आप इस का
जिम्मेदार (उत्तरदायी) होंगे आप *ис* का
जिम्मेदार (उत्तरदायी) होंगे आप *ис* का
जिम्मेदार (उत्तरदायी) होंगे आप *ис* का

спровоцировать *сов* उकसाना
उक'साना *п*, भड़काना ब'हार'काना *п*,
उत्तेजित करना (कर देना) उत्तेजित
कार'ना (कार दाना) *п*, छेड़ना च'खेर'-
ना *п* (*что*-л)

спрос *м* 1. माँग माँग *ж*, खपत
क'खपत *ж*, на товар есть ~ चीजों
की बहुत माँग है, ~ *п предложение*
माँग और पूर्ति *ж*, 2. *без спроса*
बिना इजाजत (अनुमति) के बिना

иджāзат (анумати) кэ, уходить
без спрōса बिना छुट्टी चला जाना
бинā ч^хуттй чалā джāнā нп

спросить сов см спрашивать

спросонок нареч जागते ही
джāг'тэ хй, अधजागे ад^х-джāгэ

спрыгивать несов [नीचे] कूदना
[нйчэ] куд'нā нп, कूद पडना कूद
пар'нā нп (पर से с чего-л)

спрыгнуть сов см спрыги-
вать

спрыскивать несов छिड़कना
i^хирак'нā п, छिड़क देना च^хирак
дэнā п

спрыснуть сов см спрыски-
вать

спрягать несов грам गरदानना
гар'дāн'нā п, [क्रिया का] रूप साध-
ना [крийā kā] руп сād^х'нā п

спрягаться несов грам गरदा-
ना जाना гар'дāнā джāнā нп

спряжение с грам विकार ви-
кār м, गरदान гар'дāн ж

спрятать сов छिपाना च^хипāнā
п, लुकाना लुकāнā п, छिपा (лука)
де́на (ле́на) ч^хипā (лука) дэнā (лэ-
нā) п

спрятаться сов छिपना च^хип'нā
нп, लुकना лук'нā нп, छिप (лук)
жāнā ч^хип (лук) джāнā нп, — за
де́рево पेड (वृक्ष) की ओट मे छिप
जाना नп

спугивать несов डराकर भगाना
(भगा देना) дарāкар б^хагāнā (б^ха-
гā дэнā) п, डराकर उडाना (उडा

देना) дарāкар урāнā (урā дэнā) п
(птиц)

спугнуть сов см спугивать

спуск м. 1. (действие) उतराई

ут'рāй ж, उतरान ут'рāн м,
[नीचे] उतारना [нйчэ] утār'нā м
(от гл спускātь), [नीचे] उतरना
[нйчэ] утар'нā м (от гл спу-
скātься), — корабля на воду जहाज
को पानी मे डालना п, 2. (откос)
उतार утār м, उतराव ут'рāо м,
ढलान д^халāн м, ढाल द^хāl ж, кру-
то́й — खडा ढलान म, отлóгий —
हलका ढलान म

спускātь несов 1. [नीचे] उतार-
ना (उतार देना) [нйчэ] утār'нā
(утār дэнā) п, नीचे करना нйчэ
кар'нā п, — флаг झडा उतारना
(नीचे करना) п, — [судно] на во-
ду [जहाज] पानी मे डालना п, 2.
(освободить) — с цепи जजीर
खोल लेना занджйр к^хол лэнā п
(की कого-л), जजीर हटाके आजाद
(मुक्त) करना занджйр хатакэ āзād
(मुक्त') кар'нā п; — с привязи
रस्सी खोल लेना расся к^хол лэнā п
(की кого-л), 3. (воздух, газ) छोडना
ч^хор'нā п, छोड देना ч^хор дэнā п,
निकालना никāl'нā п, — воду из
प्रुदा तालाब का पानी निकालना п,
— воду (в уборной) पानी बहाना п;
4. (прощать) разг माफ करना māф
кар'нā п, माफी (क्षमा) करना māфй
(कшамā) кар'нā п (की что-л);
он ей éтого не спýстит वह इस से

इस का बदला लेगा, ◇ ~ куроक् घोडा दबाना (दबा देना, छोड़ना, छोड़ देना) *n*, спустя рукава разг बेपरवाही (बेफिक्री) से.

спускаться *несов* 1. [नीचे] उतरना (उतर जाना) [निये] उतर'ना (उतर दजाना) *nn*, नीचे आना निये ānā *nn*, ~ с лестницы सीढ़ी से उतरना *nn*, ~ с горы पहाड़ पर से उतरना *nn*, ~ на парашюте छतरी से (के सहारे) उतरना *nn*, 2. (о ночи, тьме) आना ānā *nn*; 3. (по течению) बहना बाख'ना *nn*, ~ вниз по рекé दरिया के दहाने की तरफ (ओर) जाना *nn*

спустить(ся) *сов см* спуска́ть(ся)

спустя *предлог* के बाद (पश्चात्) कэ बाद (पश्चात्) *послелог*, ~ пять дней पाँच दिन के बाद, немного ~ कुछ देर बाद, कुछ समय पश्चात्

спутать *сов* 1. (нити, волосы) उलझाना ул'дж'ānā *n*, उलझा देना ул'дж'ā дэна *n*, 2. *перен* (сбить с толку) उलझन में डालना ул'дж'ан मё दाल'ना *n*, गड़बड़ करना гар-बार кар'ना *n*, गड़बड़ाना гар-барānā *n*, गुमराह करना (कर देना) гум-राख कार'ना (कर дэна) *n*, भटकाना б'хат'kānā *n* (сбить с пути)

спутаться *сов* 1. उलझना уладж'x'na *nn*, उलझ जाना уладж'x' джānā *nn*, 2. *перен* (сбиться с толку) गड़बड़ाना гар'барānā *nn*,

गुमराह होना (हो जाना) гум-раख खонā (खो दजānā) *nn*, भटक जाना б'хатаक दजānā *nn* (сбиться с пути)

спутник *м* 1. हमराह खाम-раख *м*, सहचर साख-चार *म*, सहचारी साख-चारि *म*, 2. *астр* उपग्रह उप-ग्राх *म*

спутница *ж* सहचरी साख-चारि *ж*, सहचारिणी साख-चारिनि *ж*

спячка||*а ж* निद्रा निद्रā *ж*; зимняя ~ शीतनिद्रा *ж*, впадать в ~у निद्रा में सोना *nn*

сравнени||*е с* 1. मुकाबला मु-काब'लā *म*, तुलना तुल'ना *ж*, вне ~я अतुलनीय, अद्वितीय, не поддаваться ~ю अप्रतिम (अतुलनीय) होना *nn*, это не поддается ~ю इस का कोई मुकाबला नहीं, इस की कोई तुलना नहीं, по ~ю के मुकाबले [में], की तुलना में, 2. стéпени ~я *грам*. तुलना की श्रेणियाँ तुल'ना कि श्रэнийā *ж* *mn*

сравнивать I *несов* (делать ровным) चौरस (समतल) करना (बनाना) चाорас (समतल) कार'ना (बानānā) *n*, ◇ *сравнить* с землей जमीन के बराबर कर देना *n*

сравнивать II *несов* (сопоставлять) मुकाबला करना मुकाब'लā कार'ना *n* (का कого-ल, что-ल, से с кем-л, с чем-л), तुलना करना तुल'ना कार'ना *n* (की कого-ल, что-ल, से с кем-л, с чем-л)

сравнительно-исторический

прил तुलनात्मक-ऐतिहासिक तुल'-
नात्मक-अतिहासिक '

сравнительн||ый прил तुल-
नात्मक तुल'नात्मक, तौलनिक ताол'-
निक, ~ое языкознание तुलनात्मक
भाषाशास्त्र म

сравнить сов см сравни-
вать II

сравниться сов बराबर हो जा-
ना बार-आ-बार खो दजाना नп (के
स के न-1, с чем-л)

сражать несов 1. (убивать)
मार डालना मार दाल'ना न, कतल
करना (कर देना) कातल कार'ना
(कार दाना) न, болёзнь его сразила
वह बीमारी से निडाल हो गया, 2. пе-
рен हेरत (चक्कर, अचभे) मे डालना
(डाल देना) खाэрат (चाक्कार, ачам-
ब'э) मэ दाल'ना (दाल दाना) न

сражаться несов लड़ना लार'ना
नп, लडाई (जग, युद्ध) करना लारай
(दजान्ग', नुद्ध') कार'ना न (से स
के न-ल, с чем-л), लोहा लेना लोखा
लэना न (से स के न-ल, с чем-л)

сражени||е с लडाई लारай ж,
जग दजान्ग' ж, युद्ध йुद्ध' и,
व्यигрывать ~ मैदान मारना न,
пóле ~я लडाई का मैदान и, युद्ध-क्षेत्र
и, ~ при Бородине
बोरोदिно की लडाई स

сразить(ся) сов сч сражать
(-ся)

сразу нареч 1. (в один приём)
एकदम एक-दाम, एक साथ एक साथ,
एक ही मारा में एक ही साथ मारे, ने

грузи ~ столько एकदम इतना बोझ
मत लाद दो, 2. (немедленно) फौरन
[ही] फाोरान [खि], सहसा साख'सा,
एकाएक एक-आ-एक, तुरत तुरान्त', ~
же после (чего-л) के ठीक बाद ही
सрам и शर्म शर्म' ж, लज्जा
लाज्जदा ज, ~! शर्म!, फटे मुंह!

срамить несов शरमाना शार'-
माना न., शर्मदा (लज्जित) करना
शारमानदा (लाज्जदित) कार'ना न,
शर्म दिलाना शर्म' दिला'ना न

срамиться несов शर्मदा
(लज्जित) हो जाना शारमानदा
(लाज्जदित) खो दजाना नп

срастаться несов जुड़ना दजुर'-
ना नп, जुड़ जाना दजुर दजाना नп,
слобманная кость хорошо срослась
टूटी हुई हड्डी अच्छी तरह जुड़ गई.

срастись сов см срастаться
среда I ж (день недели) बुध
[वार] буд'[-वार्] म

сред||а II ж मध्य माद'य' и,
окружающая ~ वातावरण म, со-
циальная ~ सामाजिक वातावरण и,

в нашей ~е हमारे बीच (मध्य) मे

среди предлог 1. (в числе) बीच
(दरमियान) [मे] बीच (दार-मियान)
[मэ] (के को-ल, чего-1), मे मэ по-
сле лог, ~ его книг उस की किताबों
के दरमियान मे, ~ друзья दोस्तों के
दरमियान मे, ~ нас, вас हमारे,
तुम्हारे दरमियान, 2. (посреди
внутри) बीच (दरमियान, मध्य) [में]
बीच (दार-मियान, माद'य') [में] (के
को-ल, чего-1), में में после лог,

— úлицы सडक के वीच, वीच सडक पर, — кóмнаты कमरे के दरमियान; — нóчи आधी रात के वक्त (समय);

◇ — бéла дня दिन दहाडे

среднеазиáтский прил मध्य-एशियन माद^खई'-эशीयान

средневеко́вый прил मध्यका-लीन माद^खई'-क़ा़लीन

средневеко́вые с मध्यकाल माद^खई'-क़ा़ल म, मध्य युग माद^खई' йुग म

среднегодoвóй прил प्रतिवर्ष औसत प्रати-वारश' аосат, — при-рóст प्रतिवर्ष औसत वृद्धि ж, वार्षिक वृद्धि का औसत म

среднеме́сячный прил प्रति-मास औसत прати-मास аосат, — до-ход प्रतिमास औसत आय ж

срédн||ий прил 1. बीच का बीच क़ा, दरमियानी дар-मीय़ा़नी, मंभला माद^खई'ल़ा, मध्य माद^खई', — этáж विचली मजिल ж, — сын विचला (बीच का) बेटा म, — пáлец बीच-वाली (बीच की) उंगली ж, ज्येष्ठá ж, в райóне срédнего Донцá Ыоनेтс के बीच के इलाके मे, Срéd-ний Востóк मध्य का पूर्व म, Срéd-няя Áзия मध्य एशिया म, 2. (про-межуто́чный) बीच का बीच क़ा, मध्य माद^खई', दरमियानी дар-मीय़ा़नी, औसत аосат, — их лет अघेड उम्र का, मध्यवयस्क, человек —его рóста औसत कद का आदमी म, — урожа́н औसत फसल ж, 3. (посредствен-ный) औसत दर्जे का аос^खत दारदजэ

к़ा, मामूली ма́मुली, साधारण сáд^खа-ран, —ие способности साधारण योग्यता ж, 4. (обы́чный, типич-ный) औसत аосат, साधारण сáд^खа-ран; — зáработок साधारण आय ж, —яя скóрость मध्यम रफ़तार ж, ◇ — род грам नपुसक लिंग; —ие века́ мध्य युग म, मध्यकाल म, —яя шкóла माध्यमिक शिक्षालय म, —ее образо́вание माध्यमिक शिक्षा ж

срédств||о с 1. साधन сáд^खан म, —а произвóдства उपज (उत्पा-दन) के साधन म मн, —а соoбщé-ния आवागमन (गमनागमन, यातायात) के साधन म मн, —а к существо-ва́нию जीविका ж, उपजीवन म, जीवनवृत्ति ж, пуска́ть в ход все —а सब प्रकार के उपाय काम मे लाना न; 2. (лекарство) दवा दाва́ ж, औषधि аош'द^खи ж, лечéбное — дवा ж, औषधि ж, 3. мн —а (материальный достаток) धन д^खан म, आमदनी а́м'даня́ ж (до-ход), жить по —ам अपनी आमदनी के अदर रहना ап'नी а́м'даня́ кэ ан-дар рах'на́ नн, жить не по —ам अपनी आमदनी से बढ-चढकर रहना ап'नी а́м'даня́ сэ бар^ख-चार^ख'кар рах'на́ नн, सामर्थ्य से बाहर खर्च करना сáмарт'и' сэ ба́хар харч' кар'на́ न, человек со —ами सपन्न मनुष्य сампानн' мануши' म

среза́ть

काटन

н, काट

का
र

अलग (पृथक्) करना क़ात'कार अलाग (प्रित^खाक) कार'नā *n*

срѣзать *несов см* срезать

срѣзаться *сов (на экзамене)*

разг फेल हो जाना फ़ेल खो दज़ानā *nn*

срисовать *сов см.* срисовывать

срисовывать *несов* नकल (प्रति-लिपि) करना (कर लेना) नाकाल (प्रा-तिлиपि) कार'नā (कार लēनā) *n* (की *चतो-ल*)

сровнять *сов см* сра́внивать *I*

сродство *с. хим* मिलनप्रवणता मिलान-правान'tā *ж*, समानता са-мāн'tā *ж*

срок *м* 1. (дата) तारीख़ तārīх *ж*, दिनांक दिनāнк' *м*, तिथि तिथ'и *ж* (по лунному календарю), मिति मिति *ж* (уплаты по векселю), в —वक्त (समय) पर, क्रा́йний — अतिम तारीख *ж*, выполнять план до срóка समय से पहले योजना पूरी करना *n*, назначать —तारीख (तिथि) डालना (नियत करना, निश्चित करना) *n*, переносить — तारीख टालना *n*, 2. (промежуток времени) समय самай *म*, मीयाद मीयāद *ж*, अवधि аваद^खи *ж*, в кратчай-ший —थोड़े से थोड़े समय में, कम से कम समय के भीतर, अल्पतम समय में, в установ́ленный — निर्धारित (निश्चित) समय के भीतर, билéт срóком на недéлю हफ़तावारी टिकट *म*, продлѐние срóка आयुवृद्धि *ж*,

продлѣть — अवधि बढ़ाना *n*, по истечѐнии срóка मीयाद पूरी हो जाने पर, अवधि की समाप्ति के पश्चात्.

срóчно *нареч (быстро)* जल्दी (तेजी) से दज़алदी (तज़ी) सэ, फौरन फ़ाорान, शीघ्र शीг^खр'

срóчн||ый *прил* 1. (спешный) फ़ौरी फ़ाорī, जल्द दज़алд', —ая телегрáмма एक्सप्रेस तार *и*, फौरी तार *म*, 2. (производимый в опре-деленный срок) निर्धारित समय पर निरद^खāरित सामान पार, — платёж निर्धारित समय पर अदायगी *ж*

сруб *м* चौकोर ढाँचा चाо-кор द^खāчā *म*, चौखटा चाо-क^खатā *म*

срубать *несов* [काटकर] गिराना (गिरा देना) [क़ात'कार] गिरāнā (गिरā दēनā) *n*.

срубѣть *сов см* срубать

срыв *м* नाकामी नā-कāmī *ж*, असफलता аса-п^खал'tā *ж*, — рабо-ты काम में अव्यवस्था *ж*, — плāна योजना भग हो जाना *म*

срывать *I несов* 1. तोड़ना тор'nā *n*, तोड़ देना тор дēнā *n*, तोड़कर चुनना тор'कार चुн'nā *n* (цветы), तोड़कर उड़ाना (उड़ा देना) тор'कार урāнā (урā дēнā) *n* (вет-ром), — мāску नकाब उतारना (हटाना) *n*, पोल खोलना *n* (की *с кого-л*), रहस्योद्घाटन करना *n* (का *с кого-л*), 2. (гнев, злобу *и* *т* *n*) *разг.* उतारना утār'nā *n*, निकालना निकāl'nā *n*, — раздра-

जहेन न कॊम-ल अपन गॊसुस (क्रॊध, रॊष) कॊसॊ पर उतारन *n*, कॊसॊ कॊ अपन गॊसुसे (क्रॊध, रॊष) कॊ शॊकार बनाना *n*, 3. (*портить, губить*) *разг* गडबड करना गर-बार кар'нā *n* (मे *что-л*), नाकाम करना (बनाना) नā-कām кар'нā (बा^पनā) *n*, बेकार करना бэ-кār кар'нā *n*, — рабॊту काम मे गडबड करना *n*, — план योजना कॊ नाकाम करना (बनाना) *n*, योजना कॊ भग करना *n*, योजना कॊ चूर कर नाकाम कर देना *n*

срывать II *несов* (*уничтожать, разрушать*) जमीन के बराबर कर देना замйн кэ бар-ā-бар кар дэнā *n*

срываться *несов* 1 (*с цепи и т* *n*) छूटना च'उत'नā *нп*, छूट जाना च'उत दजāनā *нп*, — с пेटель कुलाबे से हटना (हट जाना) *нп*, 2. (*падать откуда-л*) गिरना गॊर'नā *нп*, गॊर जाना गॊर दजāनā *нп*, рабॊчий сорвался с лесॊв मजदूर मचान से गॊर गया, 3. (*заканчиваться неудачей*) *разг* नाकाम (असफल) होना (हो जाना) नā-कām (аса-п'खल) хонā (खॊ दजāनā) *нп*, ♦ с^рвāть^ся с языка जवान (मुंह) से निकलना (निकल जाना) *нп*, сорвāть^ся с мēста तेजी से निकलना *нп*

срыть *сов см* срывать II

ссадина *ж* रगड राгар *ж*, खरोच क'ारॊच *ж*, त्वक्छेद त्वक्-च'ेद *म*

ссадить *сов см* ссāживать I, II

ссāживать I *несов* (*кожу*) रगड डालना राгар दāl'नā *n*

ссāживать II *несов* (*напр из вагона*) उतरने मे मदद (सहायता) करना उतार'नэ मē माдад (सा^खय'तā) кар'नā *n* (*помогать сходить*), उतारना उतार'नā *n*, उतार देना उतार दэнā *n* (*высаживать*), — с пॊезда गाडी से उतार देना *n*, — с кон्या घोडे पर से उतार लेना *n*.

ссॊр||*а ж* भगडा दज'अग'रā *म*, विगाड बिगār *म*, कलह कालख *म*, विवाद विवād *म*, я с ним в —*е* मेरी उस से अनबन हो गई, हम दोनॊ मे विगडी है, начинāть —*у* भगडा उठाना *n*, बखेडा मचाना *n*

ссॊриться *несов* भगडना दज'अ-गर'नā *नп*, भगडा (विगाड, विवाद) करना दज'अग'रā (बिगār, विवād) кар'नā *n*

СССР (Союз Советских Социалистических Респуб^лик) सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्रॊ का सघ совийात самāदज-वāदॊ प्रादजā-तान्त्रॊ कā सान्ग' *म*

ссуд||*а ж* उधार उद'ār *म*, कर्ज कारз' *и*, ऋण रॊन *म*, दावāть —*у* उधार (कर्ज) देना *n*, брать —*у* उधार (कर्ज) लेना *n*

ссудить *сов см* ссужать

ссужать *несов* उधार (कर्ज) देना उद'ār (का') энā
ссылāt देश

कालना (निकाल देना) [дэш сэ]
 никāl'nā (никāl дэнā) *n*, देशनि-
 काला करना дэш-никālā кар'nā *n*
 (का को-ल), निर्वासित करना निर-
 वāसित кар'nā *n*

ссылатьсѧ I *несов* (высылать-
 ся) [देश से] निकाला जाना [дэш сэ]
 никālā джānā *nn*

ссылатьсѧ II *несов* 1- (ука-
 зывать) हवाला देना खавālā дэнā *n*
 (का ना को-ल, ना что-ल), उद्धरण
 देना उद्ध^xारान дэнā *n* (का ना
 что-ल), उद्धृत करना उद्ध^xरित кар'
 nā *n* (цитировать), 2. (оправ-
 дываться) कारण बताना kāран ба-
 tānā *n*, — на болéзнь बीमारी को
 कारण बताना *n*, — на головнūю
 боль सिरदर्द को कारण बताना *n*

ссылка I *ж* (изгнание) देशनि-
 काला дэш-никālā *m*, निर्वासन निर-
 वāсан *m*

ссылка II *ж* (указание) हवाला
 खавālā *m*

ссылный *m* कैदी काэди *m*,
 निर्वासित निरवāसित *m*

ссыпать *сов см* ссыпāть

ссыпāть *несов* [एक जगह] डाल-
 ना (डाल देना) [эк джагах] дāl'nā
 (дāl дэнā) *n*

ссыпка *ж* [एक जगह] डालना
 [эк джагах] дāl'nā *m*

ссыпной *прил* — пункт अनाज
 का गोदाम अनāдж kā годām *m*,
 अनाज जमा करने की चौकी अनāдж
 द्जамā кар'nэ кй чаокй *ж*

стабилизāция *ж* स्थायीकरण
 स्^xāयि-कारान *m*

стабилизировать *сов и несов.*
 स्थायीकरण करना स्^xāयि-कारान
 кар'nā *n* (का что-ल)

стабилизироваться *сов и не-*
сов स्थायी होना (हो जाना) स्^xāयि
 खōnā (хо джānā) *nn*

стабильный *прил* स्थायी स्^xā-
 йि, — учебник प्रामाणिक पाठ्य-
 -पुस्तक *ж*

ставень *m см* стāвня

ставить *сов* 1. खड़ा करना (कर
 देना) क^xарā кар'nā (кар дэнā) *n*,
 रखना राक्^xnā *n*, लगाना лагānā
n, रख (лага) देना राक्^x (лагā)
 дэнā *n*, — в ряд एक कतार (श्रेणी)
 में रखना (लगाना) *n*, — цветы в
 बόду पानी में फूल रखना *n*, — пā-
 мятник यादगार (स्मारक) खड़ा
 करना *n*, — телефон टेलीफोन
 लगाना *n*, 2 (компресс, горчичник
 и *т n*) लगाना лагānā *n*, — тер-
 мōметр थर्मामीटर (तापमान) लगाना
n, — компрéсс पुलटिस चढ़ाना
 (बॉधना) *n*, — бāнки सीगी लगाना
n, 3 (пъесу и *т n*) उतारना
 утār'nā *n*, रगमच पर लाना रांग'-
 -मच' пар лānā *n*, स्टेज करना
 स्तэдж кар'nā *n* (को что-ल), प्रदर्शन
 करना प्राдарशान кар'nā *n* (का
 что-ल), दिखाना दिक्^xānā *n*, 4 (в
 игре) [वाजी] लगाना [бāзи] лагānā
n, दौव पर रखना дāо пар राक्^xnā
n, — два прōтив одного एक के

खिलाफ (विरुद्ध) दो लगाना *n*, ~
 все на кáрту *перен* अपने सर्वस्व
 को दाँव पर रख देना *n*, 5 (*выдвигать*)
 उठाना *ут'ānā n*, पेश (उप-
 स्थित) करना *пэш (упаст'иг) кар'нā*
n, ~ *вопрóс* सवाल उठाना (पेश
 करना) *n*, प्रश्न उपस्थित करना *n*,
 ~ *вопрос* *ребрóм* सवाल को सीधा
 पेश करना *n*, ~ *на голосовáние*
 राय (मत) लेना *n* (पर *что-л*); ~
услóвия शर्तें रखना *n*, 6. (*считать*,
полагать). ~ *за прáвило* नियम
 बना लेना *нийām банā лэнā n*, ~
цélью लक्ष्य बनाना *лакшй' банānā*
n, मकसद (उद्देश्य) लेना *мак'сад*
(уддэшй') *лэнā n* (का *что-л*), *вы-*
соко́ ~ *кого́-л.* किसी को बहुत मान-
 ना *кисй ко бахут мān'nā n*, *ни в*
грош *не* ~, *ни во что* *не* ~ नीची
 निगाह (दृष्टि) से देखना *ничй нигāх*
(дришти) сэ дэк'нā n, कुछ नहीं
 समझना *куч' нахй' самадж'нā n*,
 ♦ ~ *печáть* छाप लगाना *n*, ~
часы́ घड़ी मिलाना *n* (से *почему-л*),
 ~ *препýтствия* रोड़े अटकाना *n*,
 बाधाएँ खड़ी करना *n*, विघ्न डालना
n, ~ *сéти* जाल लगाना *n*, ~ *диаг-*
ноз तशखीस (रोग-निदान) करना *n*,
 ~ *в тупик* घबरा देना *n*, ~ *в трýд-*
ное положéние कठिन स्थिति में डाल-
 ना (डाल देना) *n*, ~ *в извéст-*
ность खबर (समाचार) देना *n*, सूचित
 करना (कर देना) *n*, ~ *тéсто* [आटे
 की] लेई बनाना *n*, ~ *рекóрд* रि-
 कार्ड कायम (स्थापित) करना *n*

ста́вка *І ж воен* — главно-
командующего **सदर-मकाम** садар-
макām *м*, प्रधान शिविर **прад^хан**
шивир *м*

ста́вк||а II ж 1 (тарифа, на-
лога и т п) दर दार ж , — зра-
ботной платы वेतन की दर ж ,
2 (в игре) बाजी бāзи ж , दाँव дāо
м , ♦ дѣлать —у на когó-л , на
что-л किसी पर भरोसा करना п
ста́вленник м कठपुतली кат^л-
-пут'лй ж

स्तव्नीя *ж*   किवाड   किवार् *м* ,
 तख्ता   тахтā *м* ,   टट्टी   तат्टी *ж* ,
 शटर   шатар *м*

стадион *м* स्टेडियम स्टेडियам
म, क्रीडाक्षेत्र क्रीड़ा-क्षेत्र' *म*

ста́дия *ज* मजिल *म* манзил *ज* ,
 अवस्था *अ* аваст^{या} *ज* , व्य́श्चा *व* ~
 चरम (उच्चतम) अवस्था *ज*

стадо с галла галла м, рева
рэвар м, муз джунд' м

стаж *м* 1 नौकरी की अवधि
 наок'рй кй авад'н *жс* , नियोजन-
 -अवधि нийоджан-авад'н *жс* , пар-
 тийный ~ पार्टी की सदस्यता का
 पुरानापन *м* , पार्टी-सदस्यता की अवधि
жс , с боевым стажем युद्ध का अनु-
 भव-प्राप्त, 2 , испытательный ~
 उम्मेदवारी का काल уммэд-वार्пй кә
 кәл *м* , परीक्षण-काल парйкшан-кәл
м , проходить ~ काम के अनुभवों
 को प्राप्त करने के लिये निश्चित
 अवधि तक काम पर नियुक्त होना
 кәм кә ануб'авō ко прәпт' кар'нә

कэ लийэ нишчит аवाद^хи так кām
пар нийукт' хонā нп

стажёр *м* उम्मेदवार उम्मэд-वār
म, काम सीखने के लिये नियुक्त
पुरुष कām स्यक^х’нэ кэ лийэ нийукт’
пуруш *म*, शिक्षणार्थी शिकश’नār-
т^хи *म*

стажироваться *несов* उम्मेद-
वार होना उम्मэд-वār хонā *नп*,
उम्मेदवार के रूप में काम करना
उम्मэд-वār कэ руп मē कām кар’нā
п, काम सीखने के लिये नियुक्त हो-
ना कām स्यक^х’нэ कэ लийэ нийукт’
хонā *नп*

стакан *м* गिलास गилās *म*, —
चाय, विना, वоды एक गिलास चाय,
शराब, पानी *म*

сталевár *м* फौलाद बनानेवाला
(गलानेवाला) фаолād банāнэ-вālā
(галāнэ-вālā) *म*, फौलाद-निर्माता
фаолād-निरमाता *म* *неизм*

сталелитейный *прил* — за-
вóд стéил фауздरी стýл-фāунд’ри
ж, फौलाद गलाने की मिल фаолād
галāнэ кй मिल *ж*, इस्पात (फौलाद)
का कारखाना испāt (фаолād) кā
кār-хāнā *म*

сталепрокáтный *прил* —
стан, — завóд фौलाद को दवानेवा-
ली मिल фаолād को дабāнэ-вālй
мил *ж*

стáлкивать *несов* 1. ढकेलना
द^хакэл’нā *п*, ढकेल देना द^хакэл
дэनā *п*, — лóдку в вóду कश्ती को
पानी में डालना (ढकेलना) *п*, столк-

нúть с мéста ढकेलना *п*, 2. (уда-
рять друг о друга) टकराना так’-
рāнā *п*.

стáлкиваться *несов* टकराना
так’рāнā *नп* (से с кем-л, с чем-л.),
टकरा जाना так’рā दजāнā *नп* (से
с кем-л, с чем-л), *автомोबिली*
столкнúлись मोटरे टकरा गई; *вам*
не раз придется — с éтим явлé-
нием इस से आप का सामना एक से
ज्यादा बार होगा, он столкнúлся с
затруднénиями उस के सामने विघ्न
आये, *интерéсы* их столкнúлись
उन के हितो में विरोध है.

стáло быть *вводн сл разг* इस
प्रकार *ис* *пракār*, अतएव *ата-эव*, *इस*
कारण से *ис* *кāран* सэ

сталь *ж* इस्पात *испāt* *म*, फौ-
लाद фаолād *म*, *литāя* — ढाला हुआ
फौलाद *म*, *нержавéющая* — जग न
लगने योग्य इस्पात (फौलाद) *म*, *за-*
калять — इस्पात (फौलाद) को पानी
देना *п*

стальной *прил* फौलादी *फाо-*
लāदी, फौलाद का *फाолād* कā

стамéска *ж* रुखानी *рук’āни*
ж, छेनी च’эни *ж*

стан I *м* (*фигура*) डील-डौल
दýल-दाол *म*, काठी कāt^хи *ж*, *тón-*
кий — पतली कमर *ж*

стан II *м* *тех* मिल मिल *ж*,
прокáтный — *रोलिग-मिल* *ж*,
листопрókáтный — फौलाद की पतली
चद्दर बनानेवाली मशीन *ж*

стан III *м* (*лагерь*) छावनी

च^खाон^य ज^स , कैप का^मप^म म , полев^{ой}
— खेत-कैप म

станд^{арт} м नमूना नाम[ु]ना म ,
मानक मा^नक म , आदर्श [ा]दार्श' म

станд^{арти}за^{ция} ज^स आदर्शानु-
कूल बनाना [ा]दार्शा^{नु}कूल^ल बा^नाना^म
म , मानकीकरण मा^न'क^य-कारान म

станд^{арти}зи^{ро}вать ^{сов} и
несов आदर्शानुकूल बनाना [ा]दार्शा-
नुकूल बा^नाना^म n

станд^{арт}ный ^{прил} नमूने
(आदर्श) का नाम[ु]न^э ([ा]दार्श') क[ा],
— дом नमूने का घर म , आदर्श-गृह म

станк^{остро}ение с मशीनी
औजारो का निर्माण मा^шयी^нी ^аоз^ар^б
क^а ^пир^мान म

станов^иться I ^{несов} 1 (^{вста}-
вать) उठना ^उत्^нा^म न^न , उठ जाना
^उत्^ख ^दज[ा]ना^म न^न , खडा होना (हो जाना)
क^खार[ा] ^खो^{ना} (^खो ^दज[ा]ना^म) न^न , उठ
खडा होना ^उत्^ख क^खार[ा] ^खो^{ना} न^न , जगह
लेना ^दजा^गा^ख ^ले^{ना} n (^{зани}मा^त
место), — на को^лे^नी घुटनो के बल
खडा होना (हो जाना) न^न , घुटने
टेकना n , — на ^цы^лो^чकी पजो के
बल उठना न^न , — на ^сту^л कुरसी
पर चढ जाना न^न , — на ^чы^ю-^л.
^сто^рону किसी का पक्ष लेना n ,
2 (^{рас}по^{ла}га^ться) — ^{ла}г^ере^м
पडाव करना ^{पा}र[ा]ो ^{का}र'^{ना} n , डेरा
डालना ^दэ^रा ^दा^ल'^{ना} n , — на ^яко^рь
लगर डालना ^{ला}ग^{ार} ^दा^ल'^{ना} n ,
3. (^{оста}на^вли^ва^ться) रुकना ^{रु}क'^{ना}
न^न , रुक जाना ^{रु}क ^दज[ा]ना^म न^न ,
चलते-चलते ठहर जाना ^{चा}प'^तэ-^{चा}ल'^तэ

त^खा^खार ^दज[ा]ना^म न^न (ना^{प्र} ^{об} ^{ид}ु^{ще}म
человеке), चा^सы ^सता^{ली} घडी वद हो
गई, रेका ^सता^{ला} ^दरि^{या} ज^म गया

станов^иться II ^{несов} 1 (^{де}-
ла^ться) बनना बा^न'^{ना} न^न , बन जा-
ना बा^न ^दज[ा]ना^म न^न , होना ^खो^{ना} न^न ,
हो जाना ^खो ^दज[ा]ना^म न^न , ^ста^{ть} ^{уч}и-
теле^м ^उस्ता^द (^अध्या^पक) बन जाना
न^न , ^сता^но^ви^тся ^खो^{ло}дно ठड हो
रही है, ^сता^но^वи^тся ^{ते}म^नो अधेरा हो
रहा है, ^{бо}ль^{но}му ^сता^но^ви^тся ^{все}
^खु^{же} बीमार (रोगी) की हालत बुरी
से बुरी हो रही है, ^सता^{ло} ^{из}वे^{ст}но,
что ^{मा}लूम हुआ है कि ., ^ему
^सता^{ло} ^{сме}ш^{но} उस को हँसी आई,
2 ^{без} ^сот^{ри}ца^{ни}ем ^{его} ^{не} ^сता^{ло}
उस का ^{स्व}र्ग^{वास} हो गया ^उस ^{का}
^сवा^{рг}'-^{वा}स ^खो ^{га}й^а, ^{во} ^{что} ^{бы}
तो ^{ни} ^सता^{ло} ^{हर} कीमत पर.

стан||^ок म मशीनी औजार मा^शयी^न
न^यी ^аоз^ар म , मशीन मा^शयी^न ज^स ,
कल काल ज^स , ^{пе}चा^тны^и — छापा म ,
छापे की कल ज^स , ^{मु}द्रण^यत्र म , ^{то}-
का^рны^й — लेख म , लेख-मशीन ज^स ,
खराद ज^स , ^तका^цкий — कपडा बुनने
की मशीन ज^स , करघा ^{का}र'^गा^म
(^{ру}ч^{ной}), ^{ра}бо^та^ть ^у — ^{का} मशीन
पर काम करना n , ^{ра}бо^та^ть ^{на}
^{че}ты^{ре}х — ^{का}ख चार मशीनो को
चलाना n

ста^нци||^я ज^स ^в ^{раз}н ^{знач} ^{сте}-
शन ^ста^шан म , ^{уз}ло^{ва}я — ज^स -^д
^जक^шан म , ^{ко}не^чная — अ^{ति}म ^{сте}शन
म , ^{то}ва^рная — ज^स -^द ^{मा}ल-^{сте}शन
म , ^{нач}а^{ль}ник — ^и ^{сте}शन-^{मा}स्टर म ;

उतारना утār'nā *n* , उतार लेना утār
लэнā *n*

статй́ст *м театр* वैकल्पिक
पात्र वाकालपिक पāтр' *म* , मूक अभि-
नेता मुक अब्^хिनэтā *म* *неизм*

статй́стика *ж* अक-विवरण
अन्क'-विवारान *म* , साख्यकी सāन्क^хй'-
कй *ж* , आँकडे āक'рэ *म* *मн* (цифры,
показатели)

статистй́ческ||ий *прил* अक-
विवरण-सवधी अन्क'-विवारान-सम-
बान्द^хй, -ое управлѐние अक-वि-
भाग *म*

стāтный *прил* सुडौल सु-दाол,
सुगठित सु-गत^хित

статў́т *м юр* व्यवस्था व्वावा-
स्त^хā *ж* , विधान विद^хāन *म*

стāтуя *ж* वुत бут *म* , मूर्ति
मूर्ति *ж* , प्रतिमा प्रатिमā *ж*

стать *I* *сов см* становй́ть-
ся *I, II*

ста||ть *II* *сов* (начать) शुरू
(आरम्भ) करना शुर्^у (āрамб^х)
कार'nā *n* , लगना लग'nā *नп* (после
неопределенной формы *гл*), он -ल
читāть वह पढने लगा, он -ल पि-
сāть वह लिखने लगा; ♠ я бы не
стал вас беспоко́ить, ёсли бы не
मै आप को कष्ट न देता, लेकिन...

стат||ь *III* *ж* *разг* с какой
стāти[?] क्यो? किब[?], किस वजह (का-
रण) से? किस वаджа^ख (kāरण) सē?

стāться *сов* (приключиться)
разг होना खonā *नп* , पडना пар'nā
नп , हो (पड) जाना lo (पर) दजāनā

नп , मोजेत -, что.. यह हो सकता
है कि..

стат||ья *ж* *1* लेख लэк^х *и* ,
निवध निबान्द^х *म* , передовāя -
मुख्य लेख *म* , अग्रलेख *म* , редак-
ционная - सपादकीय [लेख] *म* , сбोर-
ник - éй लेखसग्रह *म* , *2* (раздел,
параграф) दफा दाфā *ж* , धारा д^хā-
rā *ж* , अधिकरण अद^хिकारान *и* ,
3 (счета, сметы) खाता क^хāтā *म* ,
मद मद *ж* , - расхóда खर्च की मद
ж , - дохóда आय की मद *ж* , ♠
это осóбая - यह विलकुल दूसरी
वात है.

стациона́р *м* (лечебный) अस्प-
ताल асп'tāl *म*

стāчечник *м* हडताली खार'-
तāलй *म*

стāчечный *прил* हडताली खार'-
तāलй, - комитёт हडताल-कमेटी *ж*

стāчка *ж* हडताल खार'tāп *ж* ,
всеобшāя - आम हडताल *ж*

стащй́ть *сов* *1* *см* *стаски-*
вать, *2.* (украсть) *разг* चुराना
चुरānā *न.* , चुरा लेना चुरā लэнā *н* ,
चोरी करना चोरй कार'nā *न* (की
что-л)

стāя *ж* झुंड दज^хунд' *म*

стāять *сов* गलना गाल'nā *नп* ,
पिघलना पिग^хाल'nā *नп* , गल (पिघल)
जाना गाल (पिग^хाल) दजāनā *नп*

ствол *м* *1.* (дерева) तना танā
म , घड द^хार *म* , कांड कāнд' *म* ,
2. (оружия) नाल नāl *ж* , नाडी нā-
рй *ж* , ट्यूब тйуб *м.* (орудия)

स्त्वóрка ж किवाड किवार म ,
पट पत म (दверей)

стеарин м स्टियेरिन स्तिये-
рин м

стéбель м डडी दान्दी ж , डठल
दान्त^खाल म

стёган||ый прил ~ое одеяло
रजाईं रझायं ж , लिहाफ लिख़ाफ म

стегать I несов (одеяло и т п)
तागना त़ाग'ऩा п , टाँका चलाना
त़ाक़ा चालाना प , तागा डालना त़ाग़ा
द़ाल'ऩा प

стегать II несов (бить) कोडे
(चाबुक) मारना (लगाना) корэ (चा-
бук) मार'ऩा (लाग़ाना) प

стегнуть сов см стегать II

стежók м टाँका त़ाक़ा म

стекать несов [नीचे] बहना (बह
जाना) [निय़े] बाख़'ऩा (बाख़ दज़ाना)
नप , ढलकना द़ालाक'ऩा नप , टपकना
तापाक'ऩा नप (कापत, तेच), ~
по капле बूँद बूँद होकर गिरना
(गिर जाना) नप

стекаться несов 1 (о потоках)
मिलना मिल'ऩा नप , मिल जाना मिल
दज़ाना नप , 2 перен इकट्ठा (जमा)
होना (हो जाना) णकत्त'अ (दज़ामा)
ख़ोऩा (ख़ो दज़ाना) नप , भीड लगना
ब़िर लाग'ऩा नप (की ० को-ल)

стекло с शीशा श्यशा म , काँच
क़ाच ः , оконное ~ खिडकियो का
शीशा म , लाम्повое ~ लैप-चिमनी
ज , увеличительное ~ आतशी
(वृहत्प्रदर्शक) शीशा ः , зеркальное
~ प्लेट-ग्लास ः , часовое ~ घडी

का शीशा म , стекла [очков] [चश्मे
का] शीशा म

стеклодúв м कँचेरा क़ाचэрा म
стекляन्न||ый прил शीशे
(काँच) का [बना हुआ] श्यशэ (क़ाच)
क़ा [बाना ख़ुा], ~ая дверь शीशे
का दर्वाजा म , ~ые изделия शीशे
की चीजे ज म

стекóльн||ый прил काँच का
क़ाच क़ा , ~ завод काँच का कारखाना
म , शीशे बनानेवाला कारखाना म ,
~ая промышленность काँच का
उद्योग म

стекóльщик м शीशा लगाने-
वाला (जडनेवाला) श्यशा लाग़ानэ-व़ा-
ल़ा (दज़ार'नэ-व़ाल़ा) म

стелить несов विछाना बिच'आऩा
प , लगाना लाग़ाना प , ~ постель
विस्तर विछाना (लगाना) प , ~ скá-
терть चादर विछाना प

стелиться несов (об облаках,
дыме) छाना च'आऩा नप , छा जाना च'आ
दज़ाना नप , дым стéлется पóнизу
धुआँ नीचा-नीचा है, धुआँ नीचे-नीचे
छाया हुआ है

стéлька ж सोक-तली сок-ता-
ल्या ज

стéльная прил ~ корóва
वच्चा व्याई हुई गाय बाचचा ब़ाय़ा
ख़ुा ग़ाय ज

стемнѐ||ть сов безл सॉभ हो
जाना स़ादज़'ख़ो दज़ाना नप , अघेरा
हो चलना अन्द'эрा ख़ो चाल'ऩा नप ,
~по सॉभ हो गई, अघेरा हो चला.
стен||а ж दीवार दिव़ार ज ,

капитальная ~ खास दीवार *जс*,
 го́лые стéны नगी (सादी) दीवारे
जс मн, обно́сить ~о́й दीवार से
 घेरना *न*, возвод́ить стéну दीवार
 उठाना (खीचना, चुनना, खड़ी करना)
न, ♠ приперéть когó-л. к ~é किसी
 को शिकस्त देना *न*, быть припер-
 тым к ~é हार मान लेना *न*, в че-
 тырех ~áx चहारदीवारी में, в ~áx
 инститúта शिक्षणालय के सोमा-
 -क्षेत्र में, शिक्षणालय की चहारदीवारी
 में, у стен Москв́ы मास्को के दर्वा-
 -जे पर.

стенгазéта *जс* (стенная газé-
 та) दीवार-समाचार-पत्र दिवāр-самā-
 чāр-патр' *म*

стенн||о́й *прил* दीवारी दिवāरй,
 दीवार (भित्ति) का दिवāр (ब^खित्ति)
 kā, ~ые часы घडियाल *म*, दीवार-
 -घड़ी *जс*, ~ шкаф दीवारी अलमारी
जс, ~ая живопись भित्ति-चित्र *म*,
 ~ая газéта दीवार-समाचार-पत्र *म*

стеногрáмма *जс* शार्टहैड-रिकार्ड
 шāрт'-खाэнд'-रिकāрд' *म*, शार्टहैड-
 -रिपोर्ट शāрт'-खाэन्द'-रिपोर्ट' *जс*

стенограф́ировать *сов* и *не-*
сов शार्टहैड [में] लिखना शāрт'-
 -खाэन्द' [मэ] लिख^खना *न*

стенограф́ист *म* आशुलिपि-
 -लेखक āशु-लिपि-लэк^खак *म*, आशु-
 लिपिक āशु-लिपिक *न*.

стенограф́истка *जс* आशुलिपि-
 -लेखिका āशु-लिपि-लэк^खикā *जс*

стенограф́ический *прил* आशु-
 लिपि-सवधी āशु-लिपि-सम्बन्ध^ख,
 ~отчет आशुलिपिलेखक की रिपोर्ट

जс, शार्टहैड-रिपोर्ट *जс*

стеногрáфия *जс* आशुलिपि
 āशु-लिपि *जс*, आशुलिपि-कला āशु-
 -लिपि-कलā *जс*, शार्टहैड шāрт'-
 -खाэन्द' *म*

стéпен||ь *जс* 1 दर्जा दार्दजā *म*,
 अश āश *म*, हद хад *जс*, सीमा сймā
जс, в немāлой ~и काफी हद तक,
 до нéкоторой (извéстной) ~и
 किसी हद (सीमा, अश) तक, до ка-
 -кóй ~и? किस हद (सीमा, अश) तक?,
 в дóлжной ~и उचित मात्रा (अंश)
 में; в бóльшей йли мéньшей ~и
 कम या अधिक मात्रा में, अल्पाधिक
 (न्यूनाधिक) मात्रा में, 2 *मत* घात
 г^खāt *म*, 3. (ученая) उपाधि упāд^ख
जс, डिगरी दिग'रй *जс*, पदवी пад'वी
जс, ~ дóктора нау́к डाक्टर की उपा-
 धि (डिगरी) *जс*, ~ кандидāта нау́к
 उम्मेदवार की उपाधि (डिगरी) *जс*,
 присуждāть ученую ~ उपाधि
 (डिगरी) प्रदान करना *न*, ♠ пёрвой,
 вторóй ~и (об ордене, дипломе)
 प्रथम, द्वितीय श्रेणी का.

степно́й *прил* स्तपी स्तपй,
 स्तपीय स्तपйи', मैदानी माэдāнй,
 ~ райóн स्तपी (मैदानी) प्रदेश *न*

степь *जс* स्तपी स्तपй *जс*, चटियल
 मैदान चатियल माэдāн *म*

стереоско́п *म* स्टिरियोस्कोप
 स्तिरियोस्कोप *म*, त्रिविमक्ष त्रिवि-
 मэкш' *म*

стереоскоп́ический *прил* स्टि-
 रियोस्कोपिक स्तिरियोस्कोपिक

стереотіп *м* полигр **स्टिरियो-**
टाइप **стирийотāи** *м*, छपाई का
प्लेट **ч'апāй** **кā** **плэт** *м*, साद्र-मुद्र
сāндр'-мудр' *м*

стереотіпн||ый *прил* 1 *по-*
лигр **स्टिरियोटाइप** **стирийотāи**,
साद्रमुद्रित **сāндр'**-мудрит, —**ое** из-
дāние **स्टирियोटाइп** (**साद्रमुद्रित**)
आवृत्ति *ж*, 2 *перен* —**ая** **фраза**
टकसाली **वाक्य** **так'**сāлй **вāкй'** *м*

стереть(ся) *сов см* **стирāть**
(-ся)

стеречь *несов* 1 (*охранять,*
караулить) **रखवाली** **करना** **рак'**-
вāлй **кар'нā** *п* (*की* *что-л*), **निगृह-**
बानी **करना** **нига'Х'-бāнй** **кар'нā** *п*
(*की* *кого-л*, *что-л*), **पहरा** **देना**
пах'рā **дэнā** *п*, 2 (*подстерегать*)
इतिजार **करना** **интизār** **кар'нā** *п*
(*का* *кого-л*, *что-л*), **प्रतीक्षा** **करना**
пратйкшā **кар'нā** *п* (*की* *кого-л*,
что-л), **ताक** **मे** **वैठना** **тāk** **мē**
баэт'нā *пп* (*сидеть в засаде, под-*
карауливать)

стержень *м* **चूल** **чул** *ж*, **कील**
кйл *м*

стерилизация *ж* 1 (*обеззара-*
живание) **कीटाणुशोधन** **कितāну-शो-**
द'हान *м*, **जीवाणुहनन** **дживāну-'ह-**
नान *м*, 2 (*обеспложивание*) **नि स-**
तान (**जननाक्षम**) **बनाना** **ни'сантāн**
(**दजान'नाक्षम**) **बानāнā** *м*

стерилизовать *сов и несов*
1 (*обеззараживать*) **कीटाणुरहित**
करना **कितāну-राहित** **кар'нā** *п*,

2 (*лишать способности к дето-*
рождению) **जननाक्षम बनाना** **джан'**-
नाक्षम **बानāनā** *п*

стерильность *ж* 1 (*отсут-*
ствие микробов) **अजीवाणुता** **аджи-**
वानुता *ж*, 2 (*бесплодие*) **वध्यता**
ванд'й'ā *ж*

стерильный *прил* 1 (*обезза-*
раженный) **कीटाणुरहित** **कितāну-रा-**
हित, **अजीवाणु** **адживāну**, 2 (*бес-*
плодный) **वध्य** **ванд'й'**, **निष्फल**
нишп'хал

стерлядь *ж* **स्टर्लेट** **старлат** *ж*,
पचपालिका **панч'-пāликā** *ж*

стерпеть *сов* **सहना** **сах'нā** *п*,
वर्दाश्त **करना** **бар-дāшт'** **кар'нā** *п*

стертый 1 *прич* *от* **стереть**,
2 *прил* (*стершийся*) **घिसा** **हुआ**
г'исā **хуā**

стеснѐни||е *с* 1 (*ограничение*)
तगी **तान्गй** *ж*, **पावदी** **пā-бандй** *ж*,
प्रतिवध **प्रतिबанд'** *м*, 2 (*нере-*
шительность) **घबराहट** **г'аб'рāхат-**
ж, **सकोच** **санкоच** *м*, **без** —**я**-
बेतकल्लुफी (**अनौपचारिकता**) **से**

стеснительный *прил* 1 (*за-*
стенчивый) **शर्मीला** **шармйлā**, **सको-**
ची **санкоचй**, **सकोचशील** **санкоच-**
शील, 2 (*неудобный*) **नाजुक** **нāзук**,
मुश्किल **мушкил**, **कष्टप्रद** **кашт'**-
प्राद

стеснить *сов см* **стеснять**

стеснять *несов* 1 (*затруд-*
нять, ограничивать) **पावदी** (**प्रति-**
वध) **लगाना** (**लगा देना**) **пā-бандē**,

(प्रतिबन्ध^ख) лагānā (लाग़ा दēnā) *n*, तग करना (कर देना) तान्ग' कार'nā (कार दēnā) *n*, ~ движения हरकत को रोकना *n*, ваш приезд не стеснит нас आप के आने से हमे कोई कष्ट नही, 2 (स्मुच्चात्) घवराना г^खаб'рānā *n*, घवरा देना г^खаб'рā दēnā *n*

стесня||ться *несов* शरमाना шар'мānā *np*, не ~йтесь! तकल्लुफ न कीजिये!, он стесняется сказать вам इस कहने मे वह आप से शरमाता है, ◇ не ~ в средствах वेरोक-टोक खर्च करना *n*

стечение *c* ~ नारोदा भीड ब^खिर *ж*, जमघट джам'г^खат *м*, ~ обстоятельство परिस्थितियो का सयोग पारिस्थित्यो कā सयोग *म*

стечь(ся) *сов см* стекать(ся) *стилистый* *прил* शैली-सबधी शाэली-सम्बन्ध^ख

стиль *м* 1. शैली शाэली *ж*, ~ в работе कार्यशैली *ж*, 2 (о календаре) новый ~ नयी शैली नयि शाэली *ж*, старый ~ पुरानी शैली पुरāनी शाэली *ж*

стильн||ый *прил* ~ая мебель एक काल (शैली) का फर्नीचर एक काल (शाэली) कā फर्नीचर *म*

стимул *м* प्रेरणा प्रेर'नā *ж*, प्रेरक शक्ति प्रेरक शक्ति *ж*

стимулировать *сов и несов* प्रेरित करना (कर देना) प्रेरित कार'नā (कार दēnā) *n* (के लिये कचनु-ल).

стипендиат *и* वृत्ति पानेवाला व्रित्ति पāनэ-वālā *म*

стипендия *ж* वृत्ति व्रित्ति *ж*, студенческая ~ छात्रवृत्ति *ж*, государственная ~ सरकार से मिलनेवाली वृत्ति *ж*

стиральн||ый *прил* धोने का д^хонэ кā, ~ая машина धुलाई की मशीन *ж*, ~ порошок कपडे धोने का सोडा *и*

стирать I *несов I* पोछना पōч'нā *n* (вытирать), झाड़ना дж^खār'нā *n* (сметать), [रगड़कर] मिटाना (मिटा देना) [रागड़'कार] मि-तānā (मितā दēnā) *n* (напр ре-зинкой), मिटाना митānā *n*, मिटा देना митā दēnā *n* (уничтожать), ~ пыль धूल झाड़ना *n*, ~ пот с лица चेहरे पर से पसीना पोछना *n*, 2 (делать ссадину) खराश लगाना (पैदा करना) खारāश लागānā (पाэдā कार'नā) *n*, ◇ стереть с лица земли संसार से नष्ट कर देना *n*

стирать II *несов* (мыть) धोना д^хонā *n*

стираться *несов* घिसना г^хис'-нā *np*, मिटना मित'नā *np*, घिस (मित) जाना г^хис (मित) दजānā *np*, надпись стерлась от времени समय ने आलेख मिटा दिया, стереться в памяти स्मृति से निकल जाना *np*, स्मृति मे न रहना *np*

стирка||а *ж* धुलाई द^хуलāй *ж*, отдавать в ~у धुलवाना *n* (से кому-л, कुदा-ल)

сти́скивать *несов* दवाना दाबा-
ना *п*, भीचना बाँचना *п*, — в
объятиях बाहुओ मे लपटा लेना *п*,
भीच भीचकर गले लगाना *п*, — зúбы
दाँत भीचना *п*

сти́снуть *сов* *си* **сти́скивать**
стих *м* कविता कवितā *ж*, पाद
पाद *м* (строка), бёлый — अनु-
कात कविता *ж*, вольный — मुक्त
कविता *ж*, писать стихи кविता
लिखना *п*

стиха́ть *несов* धीमा (खामोश,
चुप, शांत) हो जाना द'имā (хāмош,
чуп, शांत') хо джāнā *нп*

стихийн||ый *прил* आप से आप
हो जानेवाला āп सэ āп хо джāнэ-
-вāлā, अपने आप चलनेवाला ап'нэ
āп चाल'нэ-वāлā (самопроизволь-
ный), योजनाहीन मोдж'нā-хйн (бес-
плановый), —ое бёдствие प्राकृतिक
दुर्घटना *ж*

стих||йя *ж* 1 (явление приро-
ды) प्रकृति की ताकते प्राकृति कī
ताक'तэ *ж* *мн*, मेघलीला मэг^х-लйлā
ж (напр ураган, буря), покорять
—йю प्रकृति की अधी ताकतो पर
कावू पाना *п*, 2 *перен* (неоргани-
зованная сила) अराजकता арā-
джак'тā *ж*, ♦ быть в своём —йи
अपने रग मे होना *нп*

сти́хнуть *сов* *си* **стиха́ть**
стихосложёние *с* छंदोव्यवस्था
च^хандо-व्यावास्त^хā *ж*

стихотворёние *с* कविता का-
वितā *ж*, काव्य कāви' *м*

стихотворный *прил* छंदोवद्ध
च^хандो-बाद्ध^х, पद्यवद्ध पादि'-ба-
द्ध^х, पद्यमय पादि'-माय, — размер
छंद *м*, — перевод पद्यमय अनुवाद
н, पद्यानुवाद *म*

стлāть(ся) *несов* *си* **стелйть**
(-ся)

сто *числит* सौ साо, — один एक
सौ एक, — пять एक सौ पाँच, —
сёмьдесят пять पौने दो सौ, —
ты́сяч लाख *м*

стог *м* टाल तāल *ж*, [सूखी घास
का] ढेर [सुक^хय ग^हās kā] д^хэр *м*

стоградусный *прил* सौ डिगरी
का साо दिग'रй kā

сто́имость *ж* 1 *эк* मूल्य मुलि'
м, прибāвочная — अतिरिक्त मूल्य
म, — производства उत्पादन (उत्प-
त्ति) का मूल्य *म*, — рабóчей сйлы
श्रमशक्ति का मूल्य *म*, 2 (цена) दाम
दāм *म*, कीमत कīमत *ж*, мूल्य
मुलй' *म*, — перевозки ढुलाई का
खर्च *म*

сто́и||ть *несов* 1 (о денежной
стоимости, т^ж *перен*) स्कóлько
—т éта кнйга? इस किताब की
कीमत क्या है? ис китаб кī कīमत
कīā хāэ?, इस पुस्तक का दाम (मूल्य)
क्या है? ис пустак kā дāм (मुलй')
кīā хāэ?, éто ничегó не —т *прям*,
перен इस का कोई मूल्य नहीं है ис
kā кой мулй' нахй хāэ, éто —ло
ему́ большóго труда इस ने उस के
लिये बड़ी मुश्किल पैदा की ис नэ ус
कэ лийэ барй мушкиल паэдā кī,

стóйло с [аст'वल का] खाना
[аст'бал kā] xānā m (для лошади),
[गोठ का] खाना [гот^x kā] xānā m
(для коровы)

столбе́ц *м* (газетный) कालम
क़ालम *म*, स्तम्भ *म* (газетный) स्तम्भ *म*.

СТОЛБИК *м* छोटा खभा च^खोत[ा]
क^खामब^खा *म*

СТОЛБНЯК *м* 1 *мед* धनुस्तभ
द^खानु-стамब^ख *म*, 2 *перен* सन्नाटा
санн[ा]tā *म*, सज्ञाहीनता санगि[ा]-
-ह्यि[ा]त[ा] *ज*

СТОЛÉТИЕ *с* 1. (*срок*) सदी सद्य
ज, शताब्दी शताब्दी *ज*, शतवर्ष
शत-वारश' *म*, 2 (*годовщина*)
शतवार्षिक (शतवर्षीय) उत्सव शत-
-वर्षिक (शत-वारशीय') उत्सव *म*

СТОЛÉТНИЙ *прил* सौ साल (वरस,
वर्ष) का सा[ा] स[ा]ल (बारस, वारश') क[ा],
शतवार्षिक शत-वर्षिक, शतवर्षीय
शत-वारशीय'

СТОЛÍЦА *ж* राजधानी र[ा]दज-
-द[ा]नी *ज*

СТОЛÍЧНЫЙ *прил* राजधानी का
र[ा]दज-द[ा]नी क[ा], ~ *гóрод* राजधानी
ज, राजनगर *म*; ~ *жÍтель* राजधा-
नी-निवासी *म*

СТОЛКНОВÉНИЕ *с* 1 टक्कर так-
कर *ज*, टकराव так'र[ा]о *म*, ~
поездóв रेलगाडियों का टकराव *म*,
रेलगाडियों की टक्कर *ज*, 2. *перен*
~ *интерéсов* हितसंघर्ष ह्यि[ा]-सा-
-ग[ा]रश' *म*, स्वार्थसंघर्ष स्व[ा]र[ा]-सा-
-ग[ा]रश' *म*, вооруженное ~ सशस्त्र
द्वंद्व सा-शास्त्र' द्वान्दव' *म*, मुठभेड
मु[ा]त'-ब[ा]эр *ज*, छेड़छाड़ च[ा]эр-च[ा]эр *ज*
(*стычка*)

СТОЛКНÚТЬ(ся) *сов* *си* *стал-*
кивать(ся)

СТОЛОВА́ТЬСЯ *несов* अपने खाने
का इतजाम (प्रबंध) करना *अप'न*

क^खान[े] क[ा] *इन्त'ज*ām (प्राबान्द[ा]) क[ा]र'
न[ा] *प*. (के यहाँ *उ* *को*-*ल*)

СТОЛÓВАЯ *ж* 1 (*в квартире*)
खाने [भोजन] का कमरा क^खान[े]
[ब^खोदजान] क[ा] क[ा]म'र[ा] *म*, 2 (*за-*
ведение) भोजनशाला ब^खोदजान-श[ा]ल[ा]
ज, भोजनालय ब^खोदज'न[ा]ल[ा] *म*, भो-
जनगृह ब^खोदजान-ग्रिह *म*

СТОЛÓВ||ЫЙ *прил* ~ *прибóр*
रकावियों, चमचो इत्यादि का सेट
राक[ा]बीय[ा], चाम'चो *इति*ादि क[ा] स[ा]त
म, ~*ая* लóжка बड़ा चमचा бар[ा]
चाम'च[ा] *म*, ~*ое* винó हलकी शराव
ख[ा]ल'की शर[ा]ब *ज*, ~*ое* бель^е मेज-
पोश और खाने के रूमाल म[ा]з-पोш
अ[ा]र क^खान[े] क[े] र[ु]-म[ा]ल *म* *म*न

СТОЛП *м* स्तभ स्तभ[ा] *म*, *стол-*
пы óбщества समाज के स्तभ *म* *म*न.

СТОЛПÍТЬСЯ *сов* भीड लगना (लग
जाना, जम जाना) ब[ा]यर लाग'न[ा] (चा[ा]
दज[ा]न[ा], दजाम दज[ा]न[ा]) *म* *प* (की
ओ *को*-*ल*)

СТОЛЬ *нареч* इतना *इत'न*ā, ~
мáло इतना थोडा (कम), ~ *мнóго*
इतना ज्यादा; ~ *вáжный* *вопрóс*
इतना महत्वपूर्ण सवाल *म*, *это* *не* ~
вáжно यह कोई खास अहम बात
नहीं, इस की कोई खास अहमीयत
नहीं

СТÓЛЬКО *нареч* इतना *इत'न*ā,
उतना *उत'न*ā, ~ *врéмени* इतना ज्यादा
वक्त, इतना वक्त, ~ *книг* इतनी
किताबें, ~ [же] *скóлько* इतना ही
जितना, इतना ज्यादा जैसा, *не*
~ *же* इतने *र* (*र* *र*)

не — устáл, скóлько гóлоден थकान से ज्यादा उसे भूख है, वह इतना थका हुआ नहीं जितना ही भूखा है, वह थका हुआ कम और भूखा ज्यादा है.

столяр *м* बढई бар^хай *м*, सु-
тार сутār *м*

столярн||ый *прил* बढई (सुतार)
का бар^хай (сутār) кā, —ая ма-
стерскāя बढई-घर *м*, —ое ремеслó
बढईगिरी *ж*

стоматолóгия *ж* दतविज्ञान
дант'-вигйāн *м*

стон *м* कराह карāх *ж*, कराहट
карāхат *ж*, आर्तनाद āрт'-नāд *м*

стонāть *несов* कराहना карāх'нā
нп, आहे भरना āхē б^хар'нā *нп*

стоп! ठहर त^хāхар!, ठहर जाओ
त^хāхар джāо!, रुक जाओ! рук
джāо!

стопā *ж* 1. (ноги) पैर паэр *м*,
चरण चारान *म*, 2 (в стихосложе-
нии) [कविता का] चरण [कविता
кā] चारान *म*; 3 (бумаги) रीम
रīm *म*

стóпка *ж* 1 (кучка) पोट пот
ж, — монét सिक्को की मीनार
ж, 2. (стаканчик) [छोटा] गिलास
[ч^хотā] гилās *м*

стопрóцентный *прил* सौ फी-
सदी का साо фй-сadi कā, सौ प्रतिशत
का साо прати-шат कā

стоптāть(ся) *сов см* стапты-
вать(ся).

сторговā||ться *сов* कीमत पर

समझौता हो जाना किमत पर сам'-
дж^хаотā хō джāнā *нп* (का ० कम-ल),
मोल-तोल करना мол-тол кар'нā
н, —лись на 50 рублѣх ५० रूबल
पर बात तय (पक्की) हो गई.

стóрож *м* चौकीदार चाокй-дār
म, पहरेदार पाх'рэ-дār *म*, जेल का
पहरू दजэл кā पाх'рū *म*, वार्डर
вārдар *म* (तюремный), ночной —
रात का पहरेदार *म*

сторожев||бый *прил* प्रहरी प्रा-
खरй, रखवाली का राक^х'вāли कā,
रक्षक राकшак, —āя бұдка पहरेदार
की कोठरी *ж*, —пост चौकी *ж*,
—āя вышка पहरे की मीनार *ж*, —бе
сұдно निगरान जहाज *म*; —āя
собāка रक्षक कुत्ता *म*

сторож||йт *несов* रखवाली
(चौकसी) करना राक^х'вāли (चाок'-
सй) кар'нā *н* (की च्то-ल), он —йт
каждое ее движение वह उस की
हर हर हरकत पर नजर रखता है

сторон||ā *ж* 1 (направление)
तरफ тараф *ж*, ओर or *ж*, दिशा
दिшā *ж*, ни с той, ни с другой —ы
दोनो मे से किसी तरफ से नहीं;
по óбе стóроны от когó-л., чегó-л
किसी के दोनो तरफ, вéтер дует с
востóчной —ы पूर्वी हवा चल रही
है; отскочйт в стóрону उछलकर
एक तरफ हो जाना *нп*, сворāчи-
вать в стóрону एक तरफ मुडना
нп, 2 (поверхность предмета)
лицевāя — матэрии कपडे का सीधा
काп'рэ कā сйद^хā *म*, обрāтная —

मатэरि कपडे का उलटा काप'рэ क़ा
 ул'тā м, лицевāя — дōма इमारत
 का सामने का हिस्सा имāрат क़ा сām'нэ
 क़ा ख़иссā м, обрāтная — медāли
 तमगे की दूसरी तरफ ताम'गэ क़ि
 дूस्'रй तराफ ज़, обрāतная —
 पिछला हिस्सा (भाग) पिच'लā ख़िससā
 (б'хāг) м (напр монеты), पिछला
 पृष्ठ पिच'लā प्रिश्त' म (напр
 листа), 3. (страна) देश дэश м,
 प्रदेश प्रादेश म; 4 (край) ओर ор
 ज़, छोर च'ор म, पार पार म (प्रो-
 तिवोपोज़न्यय़ी बरेग, प्रोटिवो-
 पोज़न्याय़ा स्टोरона उलीцы), 5 юр
 पक्ष पाक्ष' म, 6 (точка зрения)
 पहलू पाख'लू' म, दृष्टि द्रिष्टि ज़,
 दृष्टिकोण द्रिष्टि-कण म, ◇ स од-
 ной —ы एक तरफ, एकत, с другой
 —ы दूसरी तरफ, द्वितीयत, я со
 своей —ы поддэрживаю предложэ-
 ние मैं अपनी तरफ से अस्ताव का
 समर्थन करता हूँ, с этой —ы он
 спокóбен इस तरफ से उसे शाति है,
 इस तरफ से उसे कोई अदेशा (सदेह)
 नहीं है, истолковāть в хорóшую
 стóрону अच्छी मानी मे समझना
 п (को что-ल), держāтьсЯ в —é
 अलग (दूर दूर) रहना नп (से от
 чего-ल), шўтки в стóрону अच्छā
 यह हँसी की बात नहीं, ёто имéет
 свой хорóшие стóроны यह मामला
 अच्छे पहलू भी रखता है

сторонйтьсЯ несов 1. हटना
 ख़ात'नā नп, हट जाना хат дज़āнā
 नп, 2 перен (चुज़даत्सЯ) अलग

(दूर, न्यारे) रहना अलग (दूर, नय़ारэ)
 राख'नā नп (से कोग-ल, चगे-ल)

сторóнник м तरफदार तराफ-
 दार म, समर्थक самарт'ак म, पक्षी
 पाक्षय़ी म, —и мйра शाति के सम-
 र्थक म मн

стóчн||ый прил —ая трубā
 नाली नāलй ज़, नाबदान नāб-дāन म,
 —ые вóды गदा पानी गандā पāनй म
 стоянка ж (место) अड्डा अददā
 म, स्टैड स्ताэнд' म, — автомо-
 бйлей मोटरो का अड्डा म, मोटर-
 स्टैड म

сто||ять несов 1. खडा होना
 क'ारā ख़онā नп, — на цыпочках
 पजो के बल खडा होना नп, — на
 колéнях घुटनो के बल खडा होना
 नп, — на четवरéньках अपने हाथो
 और पैरो पर खडा होना नп, 2
 (находиться) होना ख़онā नп, वाका
 (स्थित) होना वāक़ā (स्त'ित) ख़ोनā
 नп (быть расположенным), тарéл-
 ка —йт в шкафў रकावी अलमारी
 मे है, дом —йт на берегў рекй
 घर नदी के किनारे पर है, стол
 —йт у стéны मेज दीवार से लगी
 है, — на вāхте पहरा देना न, — в
 óчереди कतार मे खडा होना नп, 3
 (бездействовать) बंद होना банд'
 ख़ोनā नп, न चलना на चाल'нā नп,
 часы —йт घडी बंद हो गई है; рабó-
 та —йт काम रुक गया है, काम
 बंद हो गया है, 4. (быть непод-
 вижным) पóезд —йт дéсять ми-
 нўт गाडी दस मिनट को रुकती है

सजा के खतरे में, ◇ брать на свой
— अपनी जिम्मेदारी पर लेना *n*

страхкасса ж (страховая касса) सामाजिक बीमे का खजाना
sāmādjik bīmē kā ḥazānā *м*

страхование с बीमा бимā м,
социальное — सामाजिक बीमा м,
— жизни जान-बीमा м, जीवन-बीमा
м, उड्डयन-बीमा м (при полете),
— от несчастных случаев दुर्घटना-
बीमा м, — домашнего имущества घर के सामान का बीमा и,
государственное — राज्यबीमा м,
— от огня अग्नि-बीमा м

страховать *несов* बीमा करना
 бймā карāнā *п* (о страхователе),
 बीमा करना бймā кар'нā *п* (напр.
 о страховом агенте, का कого-л,
 что-л), — **жизнь** जान-बीमा करना
п (о страхователе), जान-बीमा कर-
 ना *п* (напр о страховом агенте)

страховаться *несов* जान-बीमा कराना *джāн-бймā карānā n (страховать жизнь)*, उड्डयन-बीमा कराना *уддайян-бймā карānā n (страховать жизнь при полете)*, अपनी जायदाद (संपत्ति) का बीमा कराना *ап'нй джāн'дāд (сампатти) кā бй-мā карānā n (страховать имущество)*

страховка ж (страховая премия) बीमे की रकम बीमэ, क्य राकम ж, प्रीमियम प्रीमियम и

страховой при: वीमे का बीमэ
क़ा, — पॉлис वीमे की सनद ज़े,

стратосфэра ж समताप-मण्डल
сам-та̄п-мандал м

страус " शुतुरमुर्ग शुतुर-मург'
" , उष्ट्र-पक्षी यश्र'-पक्षी "

страх ॥ डर दार म, खौफ
 хаоф ॥, भय ब^२ाय ॥, द्रोजा^२ть от
 стра^२ха डर (भय) के मारे थरथराना
 न॥, под стра^२хом смёрти मौत की

आगोप लेख-अश *म*, — агéнт बीमा-
-घटक *म*.

страшítь *несов* डराना дарānā
п, डरा देना дарā дэнā *п*, сáмая
мысль об éтом страшít егó यह
विचार-मात्र ही उस को भयभीत कर
देता है

страшítься *несов* डरना дар'-
nā *пп*, डर लगना дар лаг'nā *пп*
(को *о ком-л*, *о чем-л*), भय खाना
ब^хай क^खānā *п* (से *кого-л*, *чего-л*)

стра́шно 1 *нареч* भयकर रूप
से ब^хайान-कार रूप् सэ, 2. *нареч*
(*сильно*) *разг* बुरी तरह बुरी ताराख,
он — испугáлся वह अत्यंत भयभीत
हो गया, 3 *безл в знач сказ* —
подúмать, что यह विचार ही
भयावह है कि йаख विचार खи
ब^хайāваख хаэ ки, здесь — оста-
вátься одному́ यहाँ अकेले मे डर
लगता है नाखā अकэлэ мē дар лаг'tā
хаэ, емú — उसे डर लग रहा है
усэ дар лаг राखā खāэ, वह डरता
है वाख дар'tā खāэ, वह भयभीत है
वाख б^хай-б^хйт खāэ

стра́шн||ый *прил* 1 डरावना
дарāonā, खौफनाक хаоф-нāк, भयानक
б^хайāनाक, — *расскāз* भयकर कहानी
ж, — *ая болéзнь* भयकर रोग *म*,
— *ое происшéствие* हृदयविदारक
घटना *ж*, 2. (*сильный*) *разг* —
морóз कडाके की सर्दी कारāкэ ки
сарदी *ж*, — *насмóрк* बडा तकलीफ-
देह जुकाम барā ताक'लीफ-दэх зुकām
", शदीद जुकाम शадīद зुकām "

стрекозá *ж* व्याध-पतंग वйāद'-
-पतान्ग' *म*

стрекотáть *несов* भकारना
дж^खанкар'nā *п*

стрел||á *ж* 1 तीर तीर *म*, पु-
स्कátь — *у* तीर चलाना (छोडना, फेक-
ना, मारना) *п*, он помчáлся — *ой*
वह कमान से निकले हुए तीर की तरह
भागā (दौडा), 2. *тех (подъёмного*
крана) उत्थम उत्त^खамб^ख *म*

стрéлка *ж* 1 सूई суй *ж* (*ча-*
сов, компаса, весов, измерительно-
го прибора), काँटा कātā *म* (*весов*),
часовāя — घटे (घडी) की सूई *ж*,
минúтная — वडी (मिनट की) सूई
ж, секúндная — सेकेड की सूई
ж, 2 (*на перекрестке, плане*) तीर
तीर *म*, 3. *ж -ठ* [रेल की] कैची [रэл
की] कāэचय *ж*

стрелкóв||ый *прил воен* —
кружók निशानेवाजी की शिक्षा-मडली
निशāनэ-бāзб कय शिकशā-मанд'ली *ж*,
— *ое орудíе* बटूके बन्दुकé *ж मн*
стрелóк *म* निशानेवाज निशāनэ-
-бāз *म*

стрéлочник *म ж -ठ* स्विचमैन
स्विच-माэн *म*

стрельбá *ж* गोलावारी गोла-बा-
रय *ж* (*орудийная*), गोली चलाना
गोली चालānā *म* (*из винтовки,*
револьвера), निशानेवाजी निशāनэ
-बāзय *ж*, चाँदमारी चाँद-मāरय *ж*,
लक्ष्यवेध लाक्षी'-वэд' *म* (*по мише-*
ням), — *из лúка* तीगे की निशाने-
वाजी *ж*

стреля́||ть *несов* 1 गोली चलाना (मारना) गोलि चालाना (mār'-nā) *n* (напр из винтовки, пулемета), गोला चलाना गोला चालाना *n* (напр из орудия), दगना दाग'-nā *nn*, चलना चाल'-nā *nn* (об оружии), — из ружья बंदूक मारना *n*, — из орудия तोप मारना (दागना) *n*, 2. безл (покалывать) टीस होना तिस खोना *nn*, टीस मारना तिस मार'-nā *n*, в ухе —ет कान में टीस हो रही है

стремгла́в *нареч* बेजा́त — सिर पर पैर रखकर भागना सिर पर पाएँ राख'कार ब'āg'-nā *nn*

стремительность *ж* तेजी तэзи *ж*, शीघ्रता शीघ'р'-tā *ж*, वेग वэг *м*

стремительн||ый *прил* तेज तэз, शीघ्र शीघ'р' सवेग са-вэг, —ое движение तेज (तीव्र, सत्वर) गति *ж*

стремиться *несов* कोशिश करना कोशिш кар'-nā *n* (की к чему-л), प्रयत्न करना प्रायатн' кар'-nā *n* (пытаться добиться, का к чему-л), चाहना चाँх'-nā *n* (желать), — к победе विजय के लिये प्रयत्न (प्रयास) करना *n*

стремлѐние *с* कोशिश कोशिш *ж*, चेष्टा चэштā *ж*, प्रयत्न प्रायатн' *м* (усилие, старание), इच्छा ич'-ч'ā *ж* (желание)

стрѐмя *с* रकाब राкаб *ж*

стрѐмянкa *ж* सीढी सैर'-и *ж*

стри́женный *прил* बाल काटा हुआ बाल कātā хуā (о человеке,

овце), काटा हुआ kātā хуā (о волосах, шерсти)

стри́ж||ка *ж* 1 (действие)

[बाल] काटना [бāl] кāt'-nā *м*, [केश] कर्तेन [кэш-]картан *м* (волос), मूँडना мूँр'-nā *м*, [ऊन] कतरना (उतारना) [ūn] катар'-nā (утār'-nā) *м* (шерсти), — овец भेड़ों की ऊन कतरना (उतारना) *м*, машинка для —ки волос बाल काटने की मशीन *ж*, 2 (прическа) बाल बनाने का प्रकार बāl банānē kā прākār *м*

стричь *несов* काटना кāt'-nā *n*, काट देना कāt дэнā *n*, ऊन कतरना (उतारना) ун катар'-nā (утār'-nā) *n* (की что-л), मूँडना мूँд'-nā *n* (напр овец), [बाल] कटवाना (कटवा लेना, कटवा देना) [бāl] кат'вānā (кат'вā лэнā, кат'вā дэнā) *n* (у парикмахера), — ногти नाखून लेना *n*

стри́чься *несов* अपने बाल काटना (काट लेना) ап'нэ бāl кāt'-nā (кāt лэнā) *n*, बाल कटवाना (कटवा लेना) бāl кат'вānā (кат'вā лэнā) *n* (से у парикмахера)

строга́ть *несов* — рубанком रदा फेरना рандā п'эр'-nā *n* (पर что-л), रदे से चिकना करना रандэ सэ чик'-nā кар'-nā *n*

стро́г||ий *прил* 1 (очень требовательный) सख्त сахт', कडा карā, कठोर कāt'ор, — учитель सख्त उस्ताд *м*, — критик उग्र समा-लोचक *м*, — взгляд कड़ी नजर *ж*, 2. (точный, не допускающий

отклонений) सख्त сахт', कडा карā, तीव्र тйвр', — приказ जबर-दस्त हुक्म *м*, — ая дисциплина कठोर अनुशासन *м*, — порядок सुव्यवस्था *ж*, — ое правило अनिवार्य नियम *м*, — контроль कडा कट्रोल *м*, — ая эконо́мия कडी वचत *ж*, — ая ди́ета पथ्य-सवधी कठोर व्यवस्था *ж*, в — ом смýсле э́того сло́ва शब्द के वास्त-विक अर्थ मे, 3. (не допускающий возражения) कठोर कत^хор, कडा карā, — вы́говор कठोर दड *м*, принима́ть — ие ме́ры प्रबल उपाय काम (प्रयोग) मे लाना *п*, ◇ под — им секре́том किसी पर पूर्ण वि-श्वास करके

стро́гость *ж* सखती сахти *ж*, कठोरता कत^хор'ता *ж*, क्रूरता क्रूर'ता *ж* (жестокость)

строев||о́й I прил воен — офице́р लडनेवाला अफसर लар'нэ-вā́лā аф'сар *м*, — ё́е заня́тия, — а́я подгото́вка कवायद कавāйад *ж*, ड्रिल дрил *ж*, — шаг рस्मी कदम расмй кадам *м*

строево́й II прил — лес इमारती लकडी имāр'тй лак'рй *ж*

стро́ение *с*. 1. (структура) वनावट банāват *ж*, गठन гат^хан *ж*, रचना рач'нā *ж*, — те́ла शरीर की वनावट (गठन) *ж*, 2 (постройка) इमारत имāрат *ж*, भवन б^хаван *м*

строитель *м* तामीर (निर्माण) करनेवाला तāमйр (निर्माण) кар'нэ-

-вā́лā *м*, निर्माता нирмāтā *м* неизм, इमारते बनानेवाला имāр'तэ банāнэ-वā́лā *м* (работник строитель-ства)

стро́ительн||ый прил — ёе материалы इमारती (निर्माणसवधी) सामान имāр'тй (निर्माण-सम्बन्ध) सāмāн *м*, — ая конто́ра निर्माण-कार्यालय нирмāн-ка́रйāлай *м*, — ёе рабо́ты तामीरी काम तāमйरी कām *м*, निर्माणकार्य नир्माण-का́रि' *म*, — сезо́н निर्माण-कार्य-काल नир्माण-का́रि'-कāl *म*

стро́ительство *с* तामीर तāमйр *ж*, निर्माण नир्माण *म*, निर्माण-स्थल नир्माण-स्त^хाल *म* (место), निर्माण-कार्यालय नир्माण-का́रयāлай *म*. (организация), жили́щное — мка-नो का निर्माण *म*, गृह-निर्माण *म*, दорóжное — सडको का निर्माण *म*

стро́ить несов 1. बनाना банāнā *п*, वना देना (लेना) банā дēнā (лēнā) *п*, तामीर करना तāमйр кар'нā *п* (की что-л), निर्माण करना नир्माण кар'नā *п* (का что-ल), — плоти́ну वाँध बनाना (वाँधना) *п*, — мост पुल बनाना (वाँधना) *п*, — укрепле́ния मोरचावदी करना (वाँधना) *п*, 2 мат बनाना банāнā *п*, — прямо́й у́гол समकोण बनाना *п*, 3. воен — колóнну परा वाँधकर खडा करना парā бā́д^хкар क^харā кар'нā *п*, 4.: — пла́ны मसूवे वाँधना мāsūbэ бā́д^хнā *п* (के чего-л), — дога́дки अटकलेँ लगाना ат'कालэ лагāнā *п*,

— क०न्नि दौव-पेच खेलना दौ०-पेच
क^खэл'नā *n*, 5. (формулировать)
— фразу वाक्य बनाना वāक्य' बा-
नāनā *n*, ◇ — воздूшыные зāмки
हवाई किले बनाना (बौधना) *n*, ख्याली
पुलाव पकाना *n*

стро́иться *несов* 1 (строить
себе) अपने लिये घर बनाना अप'ने
лийэ г^खар банāनā *n*, 2. воен
कतार बौधना कतार бौद^ख'नā *n*,
पाँत बनाना पाँत банāनā *n*

стро||й *м* 1. (ряд, шеренга)
तरतीब тар'тиб *ж*, पाँत पाँत *ж*, 2
(система, режим) निजाम низām
м, व्यवस्था वैयावаст^खā *ж*, प्रथा
प्रत^खā *ж*, विधान विद^खāन *म*, ढाँचा
द^खाँचā *म* (структура), госудār-
ственный — राज्य-व्यवस्था *ж*, राज-
-व्यवस्था *ж*, राजसत्तात्मक व्यवस्था
ж, общественный — सामाजिक
व्यवस्था *ж*, समाज-व्यवस्था *ж*, со-
циалистический — समाजवादी व्यव-
स्था *ж*, народно-демократический
— जनता की जनवादी शासन-व्यवस्था
ж, колхозный — सामूहिक (पचाय-
ती) कृषि-व्यवस्था *ж*, 3. грам ढाँचा
द^खाँचā *म*, सगठन संगत^खāन *म*,
грам्मातिचеский — व्याकरण का
ढाँचा *म*, व्याकरण-सबधी सगठन
(ढाँचा) *म*, — предложёния वाक्य-
रचना *ж*, 4. муз तान तāन *ж*, ◇
व्यीति из стрōя बेकार हो जाना
नп, काम के अयोग्य हो जाना *नп*,
выводить из стрōя बेकाम बना देना
н, оставаться в —ю काम पर डटे

रहना *नп*, कर्तव्यरत रहना *नп*, всту-
पात् व — चालू हो जाना *नп* (о
предприятии)

стрōйка *ж* निर्माण[कार्य] निर-
मāन [-कārй'] *म*; निर्माण-स्थल निर-
मāन-स्त^खाल *म* (место строитель-
ства), народная — जन-निर्माण-
-कार्य *म*

стрōйность *ж* 1. सुडौलपन सु-
-दाол-पान *म*, अगविर्यास अंग'-वि-
न्यास *म* (सतन्त्रता), सौष्ठव सा-
श^खत^खाव *म* (ग्रासिया), 2 (звук^ख)
समस्वरता сам-स्वार'ता *ж*, मेल मэл
म, लय लाय *ж* (गारमोनिया)

стрōйн||ый *прил* 1 सुडौल सु-
-दाол, सुगठित सु-गत^खित (सत-
न्त्र), सुनिर्मित सु-निरमित (о зда-
нии), सुरचित सु-राचित (о докладе,
речи), — человек सुडौल आदमी
म, —ое здāние सुनिर्मित इमारत *ж*,
2 (о звуках) लयबद्ध लाय-बाद^ख
(गारमोनический)

строк||ā *ж* सतर सатар *ж*, पक्ति
पान्क्ति *ж*, चरण चारान *म* (полу-
стишие), क्रासная — नया पैराग्राफ
म, начинать с нōвой —й नया
पैराग्राफ बनाना *н*; āвтор ēтих
строк, пишущий ēти стрōки इन
पक्तियों का लेखक *म*, ◇ читāть
мēжду строк सतरो (पक्तियों) के
बीच मानी (अर्थ) निकालना *न*

стропило *с* कडी करी *ж*,
शहतीर शा^ख'तीर *म*, धरण द^खारान *н*
строптīvость *ж* जिद जिद *ж*,
हठ ^खат^ख *म*, उद्दता उद्दанд'ता *ж*

строптивый *прил* जिद्दी *зид्दी*,
अडियल *аринаल*, हठीला *хат'йла*,
उद्द उद्दанд', दुर्दात *дурд'анг'*

строфа́ *ж лит छंद च'анд' и*,
श्लोक *шлок м (द्वुстиश्लोके)*

строчить *несов 1 (шишь) टाँका*
लगाना *ताँका लाग'ाना п*, टाँके लगाके
सीना *ताँके लाग'के स'ना п*, 2 (*бы-*
стро писать) *разг घसीटना ग'асят'-*
ना п

стрóчка I *ж (шов) टाँका गा-*
का म

стрóчка II *ж см стрóка*

строчн||о́й *прил -ая б'у́ква*
छोटा अक्षर *च'от'ा अक्षर म*

стру́жка *ж छीलन च'य'लान ж*

струиться *несов झरना द'ж'ар'-*
ना नп, धार बंधना *द'ार बाँध'ना नप*,
बहना *बा'ह'ना नп*, प्रवाहित
होना *प्रावा'हि'ना नप* (*течь,*
дуть)

структу́ра *ж वनावट बा'नावट*
ж, ढाँचा *द'ाँचा म*, रचना *रा'चना*
ж, क्ला́ссная — श्रेणी-ढाँचा *म*,
श्रेणी-सबधी वनावट *ж*, организа-
циóнная — सघटन का ढाँचा *म*

струна́ *ж तार ता'र म*, натяги-
вать струны́ *तार कसना п*, пере-
бирать струны́ *तारो पर उंगलियाँ*
दौडाना *प*, तारो को छूना *प*

струнный *прил -оркестр तार-*
बाजा-मडली ता'р-बाँद'जा-मान'ली ж,
— инструмéнт *तार-बाजा ता'р-बाँद'जा*
म, तनुवाद्य *तान्तु-वाँद'य' म*

стру́сить *сов डरना द'ар'ना नп*,

डर जाना *द'र जा'ना नп*, भयभीत
होना (*हो जाना*) *ब'ान-ब'ान'ना (लो-*
द'ज'ाना) नп, खीफ (*भय*) *ख'ाना ला'оफ*
(ब'ान) क'ाना प

стручóк *и फली प'а'и'и ж*

стру||я́ *ж 1. धार द'ार ж*, धारा
द'ार'ा ж, из раны — *ей бьет*
кровь घाव से पिचकारी की तरह
खून छूटता है, घाव से फौवारे की
तरह खून निकलता है, 2 перен
लहर ला'ार ж, — *свежего возду-*
ха ताजा हवा की लहर (मौज) ж,
— *света रोशनी की लहर ж*, —
п'ара भाप की लहर ж

стря́пать *несов खाना पकाना*
क'ाना पा'क'ाना п, रसोई *पकाना*
(वनाना, तैयार करना) расой па'ка-
на (ба'ан'на, та'э'нар кар'на) п

стряпн́я́ *ж разг 1. (действие)*
खाना पकाना क'ाना पा'क'ाना и,
रसोई पकाना (वनाना, तैयार करना)
расой па'क'ан (ба'ан'на, та'э'нар кар'-
на) м, 2. (*пища, еда*) *खाना क'а-*
на м

стря́хивать *несов झटकना*
द'ज'ата'क'ना п, झडना *द'ज'ार'ना п*,
झाड डालना *द'ज'ार द'ाल'ना п*

стря́хну́ть *сов см стря́хивать-*
студéнт м विद्यार्थी विद्यार्थ'и
म, छात्र *च'ा'त्र' म*, — *заб'чик*
बाहर का विद्यार्थी म, चिट्ठी-पत्रीवाला
विद्यार्थी म

студéнтка *ж छात्रा च'ा'त्र'ा ж*
студéнческ||ий прил विद्यार्थियों
(छात्रों) का विद्यार्थ'ний (च'ा'त्र'ों)

kā, — городोक विद्यार्थियों की वस्ती
जस, —ое общежитие छात्रालय म,
—ая стипендия छात्र-वृत्ति जस

студénчество с विद्यार्थी-समूह
видиāрт^खи-саму^खल म, विद्यार्थी-समुदाय
видिāрт^खи-самудāи म

стúдень м [गोश्त की, मछली
की] जेली [गोश्त' क्य, माच^खल्य क्य]
джэल्य जस

студítь несов ठंडा करना
(बनाना) т^खандā кар'нā (банāнā) л,
ठंडक देना т^खандак дэнā ल, शीतल
रखना (बनाना) шйтал राक^ख'нā
(банāнā) ल

стúдия जस स्टुडियो студийо म,
телевизионная — टेलिविजन-स्टु-
डियो л

стúжа जस कडाकेदार (कडाके की)
सर्दी карāकэ-дāр (карāकэ क्य) сар-
дй जस

стук л थपकी त^खाप'क्य जस (удар),
खटखटाना क^खат'क^खатāнā ल, दस्तक
дастак जस (в дверь), धम द^खам जस
(шум), послышался — в дверь
दर्राजे पर खटखटाने (थपथपाने) की
आवाज सुनाई पडी, тйхин — हलकी
दस्तक जस, — копыт घोड़े की टाप
जस, — колес पहियों की गडगडाहट जस

стúк||ать несов 1. खटखटाना
क^खат'क^खатāнā ल, — в дверь दर्राजा
(द्वार) खटखटाना ल, दर्राजे (द्वार) पर
दस्तक देना ल, 2. (ударить) разग
मारना мār'нā ल, चोट लगाना चог
लागāनā ल, — कुताком घूँसा (मुक्का)
मारना (लगाना) ल

стúкаться несов टकराना так'-
рāнā लл (से обо что-л), टकरा
जाना так'рā दजāनā लल (से обо
что-ल), चोट लगना चот लाग'нā लल
(को о ком-ल), — головой सिर टक-
राना लल (से обо что-ल)

стúкну||ть сов см стукать,
емú —ло сорок [лет] उस की उम्र
चालीस से ऊपर है उस क्य उम्र' चā-
ल्यस सэ उपार хāэ

стúкнуться сов см стукать-
ся

стул л 1. कुरसी कुर'स्य जस,
мягкий — गद्दीदार कुरसी जस, склад-
ной — खुलने और बंधनेवाली कुरसी
जस, предлагать — कुरसी बढ़ाना (पर
बैठने के लिये कहना) ल, 2. нед
दस्त даст' म, मल мал ल, ◇ си-
деть между двух стúльев दो नावो
पर पैर रखना ल

стúпа जस ओखली ओख'ल्य जस,
ऊखल उख'ल ल

ступāть несов कदम (पाँव) रखना
काдам (пāо) राक^ख'нā ल, पैर उठाना
पाэр उत'āनā ल

ступéнь ж 1. (лестницы)
सीढी सйр'л जस, 2 (стадия) दर्जा
दार्जā ल, स्तर स्तार ल, अवस्था
आवसгā जस

ступéнька ж см ступень 1.
спускаться по —м सीढियाँ उतरना
сар'нā उतार'нā लल, подниматься
по —м सीढिया चटना सार'नā
चार'नā लल

ступítь сов см ступать

ступня́ ж तला गाला म , चरण
चरण म

стуча́ть несов खटखटाना क^хат'-
क^хатāнā न , पीटते-ठोकते शोर मचाना
पिट'तэ-т^хок'तэ शोर मचāनā न (शु-
मत्), ~ в дверь दरवाजा (द्वार)
खटखटाना न , दरवाजा (द्वार) पर दस्तक
देना न , ~ зубāми दाँत बजाना न. ,
дождь ~йт в окнó पानी की बूँदे
खिड़की पर टप टप पड़ रही है,
~йт в виска́х खून कनपटियो मे
सनसना रहा है

стуча́ться несов ~ в дверь
दरवाजे (द्वार) पर दस्तक देना дарва́зэ
(двāр) пар дастак дэна́ न , दरवाजा
(द्वार) खटखटाना дарва́зэ (двāр)
क^хат'क^хатāнā न , ~ в ко́мнату
कमरे पर खटखटाना (खट-खट करना)
кам'рэ пар क^хат'क^хатāнā (क^хат'-
क^хат кар'на́) न

стушева́ться сов 1. (удалить-
ся) राग सामने से हट जाना са́м'нэ
сэ хат джа́нā न , 2. (смутиться,
оробеть) घबराना га́б'ра́нā न ,
घबरा जाना га́б'ра́ джа́нā न , व्या-
कुल हो जाना вйāकुल хо́ джа́нā
न

сты́д м शर्म शर्म' ж , शर्मंदगी
शарманд'गी ж , लाज ला́дж ж ,
लज्जा लाдж्जा́ ж , к егó ~у उस
के लिये शर्म की बात है कि, поте-
рять ~ शर्म का एहसास खतम होना
न (का ० कोम-ल) , сгорéть со ~а
शर्म से पानी पानी होना न , शर्म
के मारे गड़ जाना न , отбро́сить

~ तमाम शर्म खतम हो जाना न
(की ० कोम-ल)

сты́дять несов शरमाना шар'-
ма́нā न , शर्मदा (लज्जित) करना
शरमानда (लाद्धज्जित) कार'ना न
(को कोम-ल , चो-ल) .

сты́д|и́ться несов शरमाना
шар'ма́нā न , शर्मदा (लज्जित) होना
शарमानда (लाद्धज्जित) хона́ न ,
~итесь! तुम्हे अपने आप पर गरमाना
चाहिये!

сты́дливóсть ж शर्मीलापन
शар'мла́-пан न , लाज ला́дж ж ,
लज्जागीलता लाद्धजा́-श्या́'ता ж

сты́дливый прил शर्मीला шар-
мла́ , लजीला लाджला́ , लज्जाशील
लाद्धजा́-श्या́

сты́дно безл в знач. сказ शर्म
की बात है शर्म' क्य बा́т हाэ, мне
~ मुझे शर्म आती है, मैं अपने को
लज्जित अनुभव करता हूँ, как вам
не ~! शर्म नहीं आती तुम को!; ~
отстава́ть от своих товарищей
पो राбо́те अपने साथ काम करनेवालो
से पीछे रह जाना शर्म की बात है;
ему́ ~ за нее उसे उस पर (से) शर्म
आती है, वह उस से शरमाता है

сты́к м тех जोड़ ज़ोर म ,
ज्वाइट दज्वा́инт' म , ~ до́рог
चौराहा म

сты́н|у́ть несов ठंडा हो जाना
т^ханда́ хо́ दжа́नā न , ◇ кровь
~ет в жилах खून सूख (खुश्क हो)
जाता है

сты́ть несов. см сты́нуть

СТЫ́ЧКА *ж* (столкновение) मुठ-
भेड मुत्^ख-ब^खэр *ж*, छेडछाड च^खэр-
च^खэр *ж*

СТЯГ *м* झडा дж^хандā *м*, पताका
патаkā *ж*

СТЯ́ГИВАТЬ *несов* 1 (связывать)
कसना кас'нā *п*, जकडना джакар'-
нā *п*, बाँधना бāд^хнā *п*, कस
(जकड, बाँध) देना кас (джакар,
бāд^х) дэнā *п*, 2. (войска) [एक
जगह] जुटाना (जमा करना, इकट्ठा
करना, इकट्ठा कर देना) [эк джа-
га^х] джутāнā (джамā кар'нā, ика-
тт^хā кар'нā, икатт^хā кар дэнā) *п*,
— сілы ताकत जमा करना *п*, 3.
(снимать) [खीचकर] उतारना [क^хीच'-
кар] утār'нā *п*

СТЯ́ГИВАТЬСЯ *несов* (о войсках)
[एक जगह] जमा (इकट्ठा) हो जाना
[эк джагах] джамā (икатт^хā) хо
джāнā *пп*, जुटना джут'нā *пп*

СТЯЖА́ТЬ *сов* : — сла́ву प्रसिद्धि
प्राप्त करना प्रसिद्ध^хи прāпт' кар'-
нā *п*

СТЯНУ́ТЬ *сов* 1. см стягивать,
2 (украсть) राग चुराना चुरāнā
п, चुरा लेना चुरā лэнā *п*, चोरी
करना чорй кар'нā *п* (की चो-ल)

СУБАРЕНДА́ТОР *м* शिकमी असा-
मी (पट्टेदार) шик'мй асāmй (पट्टे-
дār) *м*, उपकृपक упакришак *м*

СУББО́ТА *ж* सनीचर санй-чар
м, शनिवार шани-вār *м*

СУБСИ́ДИРОВАТЬ *сов* и *несов*.
पैसा (रकम) देना гаэсā (ракам)

дэнā *п*, आर्थिक सहायता देना āр-
т^хик са^хāи'tā дэнā *п*

СУБСИ́ДИЯ *ж* माली (रुपये-पैसे
की) मदद māлй (рупайэ-паэсэ кй)
мадад *ж*, आर्थिक सहायता āрт^хик
са^хāи'tā *ж*

СУБТРО́ПИКИ *мн* अर्द्ध-उष्ण प्रदेश
ардд^х-ушн' прадэш *м*

СУБТРОПІ́ЧЕСКИЙ *прил* अर्द्ध-
उष्ण [प्रदेशीय] ардд^х-ушн' [пра-
дэшйи']

СУБЪЕ́КТ *и* 1 ग्राम उद्देश्य
уддэшй' *м*, कर्ता कर्तā *м* неизм,
2. (человек) राग शख्स шахс' *м*,
व्यक्ति वйक्ति *м*

СУБЪЕКТИВІ́ЗМ *м* फिलос मनो-
वाद मानо-вād *м*

СУБЪЕКТІ́ВНЫЙ *прил* 1 (лич-
ный) निजी निджй, आत्मनिष्ठ āтм'-
-ништ^х, द्रष्टृगत द्राष्टри-गत, 2
(пристрастный) जानिवदार джā-
ниб-дār, पक्षपातपूर्ण пакш'-пāt-
-пūrн', — идеалист филос मायावा-
दी *м*, आत्मवादी *м*

СУВЕНИ́Р *м* यादगार йāд-гār *ж*,
अभिज्ञान аб^хигйāн *м*

СУВЕРЕНИ́ТЕТ *м* प्रभुसत्ता प्राब^ху-
-सत्ता *ж*, राजप्रभुत्व рāдж-пра-
б^хутв' *м*, सार्वभौमता сārв'-б^хаом'-
тā *ж*

СУВЕРЕ́ННЫЙ *прил* सार्वभौम
сārв'-б^хаом

СУГЛІ́НОК *м* समूदा सम्मриदā
ж, समूदामय मिट्टी सम्मриदā-май
миттй *ж*

सुग्रोब *म* बर्फ का ढेर барф' *क़ा*
द^खएर *म*

सुद *म* 1 (государственный орган) अदालत адәлат *ज*, न्यायालय
न्याйәлай *म*, Верховный Суд उच्च-
तम न्यायालय *म*, народный — जन-
ता की अदालत *ज*, जन-न्यायालय *म*,
уголовный — फौजदारी *ज*, फौजदा-
री न्यायालय *म*, международный
— अंतर्राष्ट्रीय न्यायालय *म*, военный
— फौजी (जगी) अदालत *ज*, सैनिक
न्यायालय *म*, в —é अदालत में, по-
давать в — на ког-ल. किसी के
विरुद्ध मुकदमा चलाना *न*, किसी के
विरुद्ध कानूनी काररवाई करना *न*,
оправдан по —у दोषरहित पाया
गया, 2. (правосудие) इन्साफ инсаф
म, न्याय न्याй *म*, 3 (разбор дела)
मुकदमा मुकाद'मा *म*, [मुकदमे की]
पेशी [मुकाद'मा क़ि] पेशी *ज*, без
—а и следствия विना मुकदमा
चलाये

судебн||ый *प्रिल* अदालती адә-
ल'तй, न्यायालय-संबन्धी न्याйәлай-сам-
банд^खй, —ое решение अदालत (न्या-
यालय) का फैसला *म*, —ое след-
ствие अदालती जाँच *ज*, न्यायालय
द्वारा अन्वेपण *न*, —ые издержки
अदालती खर्च *म*, — процесс मुकद-
मा *म*, возбуждать —ое дело मुकद-
मा चलाना *न* (के खिलाफ, के विरुद्ध
против кого-ल, чего-ल), — сле-
дователь अदालती जाँच करनेवाला
न, अदालती अन्वेपक *म*, — испол-
нитель न्याय-अधिकारी *म*, —ая ме-

दिцина विधि-आयुर्विज्ञान *म*, —ая
ошибка अदालत की गलती *ज*

судимость||ь *ज* अदालत की सज़ा
адәлат क़ि सазә *ज*, न्यायालय का दंड
न्याйәлай क़ा दанд' *म*, не иметь
—и पूर्वदंडित न होना *न*

судить *несов* 1. юр मुकदमा
चलाना मुकाд'ма चала^न *न*, अदालत
में विचार करना адәлат में विचार
кар'на *न*, 2. (о чём-л) समझना
самадж^ख'на *न*, खयाल (विचार) कर-
ना хайәल (विचार) कार'ना *न*, судя
по его словам उस की बातों से अदा-
जा करके, — по внешнему виду
बाहरी (बाह्य) सूरत (रूप) पर राय
कायम करना *न*, 3. спорт रेफरी का
काम पूरा करना реф'ри क़ा काम
पुरा कार'ना *न*, खेल में रेफरी
(अककार) होना क^खәल में реф'ри
(анк'-ка^र) खона *न*

судиться *несов* मुकदमा लड़ना
मुकाद'ма लार'ना *न* (के खिलाफ,
के विरुद्ध с кем-л, с чем-л)

судно *с* जहाज джа^खәз *म*, पोत
пот *म*, грузовое — माल लादनेवाला
जहाज *म*, парусное — वादवानी *ज*,
वादवानी जहाज *म*, китобойное —
ह्वेल पकड़नेवाला जहाज *म*, ह्वेल के
शिकार का जहाज *म*, пассажир-
ское — यात्री-जहाज *म*, военное —
जगी जहाज *न*, युद्धपोत *म*, сани-
тарное — आहतोपचारी पोत *न*,
चिकित्सापोत *न*, рыболовное —
मछली पकड़नेवाला जहाज *म*, मछुआ
जहाज *न*, десантное — उतराई

जहाज *म*, нефтеналивное — मिट्टी तेल को ले जाने के लिये जहाज *म*, तैलवाहक [जहाज] *म*, патрульное — गश्त करनेवाला जहाज *म*

судовождѣние *с* जहाज चलाना джаха́з чала́нā *म*, जहाजरानी द्वा-
खा́з-रा́नी *ज*, नौकानयन नाका-ना-
यन *म*

судов||о́й *прил* जहाजी द्वाहा-
ज़ी, जहाज का द्वाखा́з का, — жур-
ना́ल लागवुक *ज*, —а́я кома́нда
जहाज के आदमी *म* *म*, नाविक
दल *म*

судомо́йка *ज* बावरची की मदद-
गर [औरत] बा́вар'ची की मादाद-
गर [औरात] *ज*

судопроизво́дство *с* विधि-
प्रक्रिया विद'न-प्रक्रिया *ज*, वैधिक
प्रक्रिया वाद'न-प्रक्रिया *ज*

су́дорога *ज* ऐठन अँट'न *ज*,
मरोड मारोर *म*, आक्षेप अक्षेप *म*

су́дорожный *прил* कपकपी
पैदा करनेवाला काम'प-काम'प पाँदा
कार'न-वाँला, आक्षेपजनक अक्षेप-
दजानक

судостро́ение *с* जहाजसाजी
द्वाखा́з-साज़ी *ज*, जहाजनिर्माण द्वा-
खा́з-निर्माण *म*

судостро́ительн||ый *прил*
जहाज बनाने का द्वाखा́з बानाँने
का, जहाज-निर्माण-सबधी द्वाखा́з-
निर्माण-सम्बन्धी, —ая промыш-
ленность जहाज-निर्माण-उद्योग *म*

судохóдный *прил* जहा
का द्वाखा́з-रा́नी का, जहाजो के

लायक (योग्य) द्वाहाज़ो को चाल'ने
लाँक (नौग'), — कानाँल जहाज़रा-
नी की नहर *ज*

судохóдство *с* जहाजरानी द्वा-
खा́з-रा́नी *ज*, नौ-परिवहन ना-
परिवाहन *म*

судьба||а́ *ज* किस्मत किस्मत *ज*,
भाग्य बा'ग' *म*, стать хозяином
своёй —ы अपने भाग्य का मालिक
बन जाना *म*, स्वायत्तता स्वा-
य'त' *स* के-ल., *स* के-ल. अपने भाग्य
को किसी के साथ नत्थी करना *म*

судья́ *म* 1 न्यायाधीश नि-
याधीश *म*, न्यायाध्यक्ष नि-
याध्यक्ष' *म*, народные — जन-न्यायाधीश
म, 2 спорт रेफरी रेफ'री *म*, अक-
कार अक'-कार *म*

суеве́рие *с* अधविश्वास अ-
विश्वास *म*, कुसस्कार कु-सास्कार *म*
суеве́рный *прил* अधविश्वासी
अ-विश्वासी, कुसस्कारापन्न कु-
सास्कारापन्न'

суе́та́ *ज* दौड़-धूप दाोर-द'प *ज*,
भाग-दौड़ बा'ग-दाोर *ज*

суе́тяться *несов* दौड़-धूप (भाग-
दौड़) करना दाोर-द'प (बा'ग-दाोर)
कार'ना *म*

суе́тливость *ज* चुलबुल चुल'-
बुल *ज*, कुलकुली कुल'कुली *ज*

суе́тливый *прил* झमेलिया
ल'मेलिया, बहुत दौड़-धूप (भाग-
दौड़) वाला बाहुत दाोर-
द'प कार'न-वाँला

ие *स* खयाल
ख'याल *म*, चि

сужёние с сикодна сикор'нā м (действие), сикуджана сикурджāнā м (состояние)

суживать несов сикодна сикор'нā п, तग करना танг' кар'нā п (को что-л), परिसीमित करना (कर देना) парисйमित кар'нā (кар дэна) п (ограничивать, को что-либо)

суживаться несов сикудна сикур'нā нп, सिकुड जाना सिकुरджāनā नп, तग हो जाना танг' хо джāнā नп, परिसीमित हो जाना парисйमित хо джāнā नп (ограничиваться)

сүзить(ся) сов см суживать (-ся)

сук м टहनी тах'нй ж, डाली दāलй ж, शाखा шāк'ā ж, डाल दāल ж, ◇ рубить —, на котóром сидишь अपने पॉव मे आप कुल्हाडी मारना п

сүка ж कुत्ती куттй ж

сукно с वानात बāнāт ж, ◇ положить под — खटाई मे डालना п, ताक पर धरना (रखना) п

суконный прил वानाती बāнā-तй, वानात का [वना हुआ] बāнāत कā [बāнā хуā], ◇ — язык भही शौली ж

сулемā ж хим उत्साद утсād м

сулить несов (обещать) разг वादा करना वāдā кар'нā п (को кому-л, का что-л), प्रतिज्ञा करना प्रатигйā кар'нā п (को кому-л,

की что-л), ◇ — золотые горы सब्ज वाग दिखाना п

султāн м 1. सुलतान сул'tāн м, 2. (украшение) तुरा туррā м, कलगी कал'гй ж

сум||ā ж थैली т'аэлы ж, कीसा कйсā м, перемётная — खुरजी ж, ◇ ходить с —ой भीख माँगना п

сумасбрóд м बौडम баорам м сумасбрóдный прил ऊटपटाँग उт'патāг, अधाधुध अन्धā-द'хун्द' (о поступке)

сумасбрóдство с 1 बौडमपना баорам-панā м, 2. (поступок) ऊटपटाँग हरकत उत'патāग хар'кат ж

сумасшéдый 1. прил पागल пāгал, दीवाना дивāнā неизм, वावला बāолā, उन्मत्त унматт', 2. суш м पागल пāгал м, दीवाना дивāнā м, उन्मत्त आदमी унматт' āд'мй м сумасшéствие с पागलपन пā-гал-пан м, वावलापन बāолā-пан м, उन्माद унмāд м

суматóха ж हलचल хал-чал ж, [दौड-]धूप [даор-]द'хूप ж, भाग-दौड б'āг-даор ж, हुल्लड ху-ллар м

сумбóур м परेशानी парэшāнй ж, गडबड гар-бар ж, अव्यवस्था авй'васт'ā ж

сумбóурный прил गडबड гар-бар, बेतरतीव бэ-тар'тйб, अव्यवस्थित авй'васт'хит

сүмер||ки мн धुधलका द'хун्द'खал'-कā м, झुटपुटा ज'хут'путā п,

सॉभ सॉद^ж ^ж (вечерние), в —ках
धुधलके (भुटपुटे) मे, धुधलके के वक्त

сумѣ||ть ^{сов} सकना сак'нā ^{нп}
(употребляется с основой ^{гл}),
काविल (योग्य) होना (हो जाना) कā-
бил (योग्य') खो^{नā} (खो ^джā^{нā}) ^{нп},
он не —ет этого сдѣлать वह यह
काम नहीं कर सकेगा, वह यह काम
करने के काविल नहीं, वह इस योग्य
नहीं है कि यह काम कर सके, वह यह
काम करने योग्य नहीं है, он —л ^{его}
убедить उस को मनाने (कायल करने)
मे वह कामयाब हुआ, я не —ю
сказātь मे नहीं कह सकता हूँ

сумка ^ж बोरा ^{борā} ^м, थैला
^тхā^{लā} ^м

сумма ^ж 1. ^{मत} जोड ^{जोर}
^म, योग [फल] ^{योग} [-^пखाल] ^म, 2
(денежная) रकम ^{राकम} ^ज, ^{बोल्}-
शā^य — भारी ^{रकम} ^ज, 3 (итог)
^{योग} ^{योग} ^म, ^{मीजान} ^{मिजāन} ^ज, ^{बो}-
щā^य — कुल ^{जोड} ^म, ^{योग} ^म, ^{कुल}
^{मीजान} ^ज

суммārный ^{прил} 1. ^{इकट्ठा}
^{नकत}^{खā}, ^{कुल} ^{कुल}, 2. ^{परन} ^{सक्षे}-
^{पित} ^{संक्षेप}

суммīрование ^с 1 ^{जोडना}
^{जोर'नā} ^म, ^{समाकलन} ^{समाकालन}
^म, ^{योगकरण} ^{योग-कारन} ^च, 2 ^{पे}-
^{रन} ^{सक्षेपण} ^{संक्षेपण} ^न

суммīровать ^{несов} 1 ^{जोडना}
^{जोर'नā} ^न, ^{जमा} ^{करना} ^{जमा}
^{कार'नā} ^न (को ^{что-л}), 2 ^{परन}
^{सार} ^{निकालना} ^{सार} ^{निकाल'नā} ^न (को
^{что-л}), ^{सक्षेप} ^{करना} ^{संक्षेप} ^{कार'}

^{नā} ^न (को ^{что-л}), — ^{об}пыт ^{अनुभव}
^{का} ^{सार} ^{निकालना} ^न

сумрак ^м धुंधलेपन ^दखू^द ^लख-^{पान}
^म, ^{मद्धम} ^{रोशनी} ^{माद}ख^{ам} ^{रोश'न} ^ज
сумрачный ^{прил} 1 ^{धुंधला} ^दखू-
^द ^{लā}, ^{धीमा} ^दख^{िमā}, ^{अधेरा} ^{अद}ख^{эрā},
2 ^{परन} ^{फीका} ^पख^{िकā}, ^{उदास} ^{उद}ख^{ास},
^{खिन्न} ^कख^{инн'}

сундūk ^м ^{सदूक} ^{сандūk} ^म, ^{ट्रक}
^{транк'} ^म

суннīt ^м ^{मुस} ^{सुन्नी} ^{सунн} ^म
сунуть(ся) ^{сов} ^{см} ^{совать(ся)}
суп ^м ^{शोरवा} ^{शोर'बā} ^म, ^{सूप}
^{सूप} ^म, ^{мяснōй} — ^{मांस} (गोश्त) ^{का}
^{शोरवा} ^म

супероблōжка ^ж ^{полигр} ^{आव-}
^{रण-पत्र} ^{āваран-पत्र'} ^म

супов||ōй ^{прил} —ā^य ^{लōжка}
^{बडा} ^{चमचा} ^{बारā} ^{चाम'चā} ^म, —ā^य
^{मि}ска ^{गहरी} ^{रकाबी} ^{राख'र} ^{राकā-}
^ब ^ज

супрūг ^म ^{पति} ^{पति} ^म, —^и
^{दपति} ^म ^{मन} (^{ставится} ^{после} ^{име-}
^{ни}), —^и ^{Иванōвы} ^{इवानोव} ^{दपति}
^म ^{मन}

супрūга ^ж ^{पत्नी} ^{पति} ^ज,
^{श्रीमती} ^{श्रिम'त} ^ज

супрūжеский ^{прил} ^{दापत्य}
^{दāмпат} ^{य'}, ^{वैवाहिक} ^{वावāख} ^क

супрūжество ^с ^{दापत्य} ^{दāмпа-}
^त ^{य'} ^म, ^{दापत्य-जीवन} ^{दāмпат} ^{य'} ^दж^य-
^{ван} ^म

сургūч ^н ^{मुहर} ^{लगाने} ^{का} ^{मोम}
^{मुखार} ^{लागāन} ^{कā} ^{मोम} ^न

сūрик ^н ^च ^च ^च ^{सिद्धर} ^{सिद्धर} ^म

сурóвость *жс* कडाई *кара́й жс*,
सख्ती *сахт́и жс*

сурóв||ый *прил* कडा *кара́*, सख्त
сахт', रुखा *ру́к'а*, वेदर्द *бэ-дард'*,
कठोर *кат'ор (строгий)*, — *взгляд*
कडी *нजर (нигаह, दृष्टि) жс*,
—*ое* *обращение* सख्त *वर्ताव म*,
—*ое* *испытание* कठिन *परीक्षा жс*,
—*ое* *наказание* कडा *दंड म*, —*ые*
меры कठोर *उपाय म*, —*ая* *крити-*
ка उग्र (*कटु*) *आलोचना жс*, —
климат कठोर *जल-वायु жс*, —*ое* *по-*
лотно विनधुला *हालेड कपडा म*

суррога́т *м* बनावटी चीज *ба-*
नाот́и चिज жс, कृत्रिम *वस्तु* *कृत्रिम*
वास्तु жс, — *кофе* बनावटी (*कृत्रिम*)
कहवा म

сурьма́ *жс* सुरमा *сур'ма́ м*,
अजन *анджан м*

су́слик *м* धानीमूष *द'ан́и-मु́ш м*
суста́в *м* जोड *джор м*, गॉठ
га́т' жс, पोर *пор жс (пальца)*

суста́внóй *прил* — *ревматизм*
संधिवात *санд'хи-ва́т м*

су́тки *мн* दिन-रात *дин-ра́т жс*,
आठ *пहर* *а́т' пахар м*, अहोरात्र
ахо-ра́тр' м, *круглые* — *आठो*
पहर म

су́толока *жс* भीड-भाड *б'йр-б'а́р*
жс, ऊधम *уд'хам м*, भम्भड *б'а-*
б'б'ар м

су́точные *мн* [दिन *ка*] भत्ता
[*дин ка*] *б'хатга м*

су́точн||ый *прил* दिन-रात *का*
дин-ра́т का, आठ *पहर का* *а́т' па-*

хар ка, दिन *का* *дин ка*, —*ая* *до-*
быча *угля* *कोयले की* *दिन भर की*
पैदावार жс

суту́литься *несов* झुकना
дж'ук'на́ нп, *ходить* *суту́лясь* *сир*
और कधे *झुकाकर* *चलना नп*, *сидеть*
суту́лясь *झुककर* *बैठना नп*

суту́лый *прил* कधे *झुका* *कान्द'э*
дж'ук'а

суть *жс* सार *са́р м*, साराश
са́раш м, [मूल] *तत्त्व* [*मु́ल-*] *तत्त्व'*
म, — *в том, что* *असल यह*
है कि, *वास्तव* *मे* *वात यह है*
कि, *добраться* *до* *су́ти* *देला*
सच की *तह तक* *पहुँचना नп*, *по*
су́ти *देला* *असल मे*, *दर असल*, *वा-*
स्तव मे

сутя́га *м* *и жс* *разг* मुकदमेबाज
मुकाд'мэ-ба́з м., жс

сутя́жничество *с* *मुकдमेबाजी*
मुकाд'मэ-ба́зй жс

суфлёр *м* लुकमा *देनेवाला* *लук'-*
ма́ дэнэ-ва́ла м, [अभिनेताओ *का*]
पाठस्मारक [*аб'инэता́ ка*] *पा́т'-*
сма́рак м

суфли́ровать *несов* लुकमा *देना*
лук'ма́ дэна́ п

су́ффикс *м* *грам* *प्रत्यय* *प्रा-*
ग्याय म

суха́рь *м* सूखी *रोटी* *су́к'и ро*
т́и жс

су́хо *1 нареч* (*холодно, безу-*
частно) *говорить* — *रुखाई से* *कह-*
ना *руक'ай* *сэ* *ках'на́ п*, — *возра-*
зить *कुछ* *सख्ती से* *जवाब देना* *कुच'*

साख्ति स॒ द्जाव॒ाब॒ द॒न॒ा *n*, 2 *безл*
в *знач* *сказ* सूखा (खुश्क) है सूख्ख
(хушк') खाэ, на ўлице — घर से
बाहर खुश्क है

सुखोव॑ेय *м* लू लू *ж*, भुलसा
देनेवाली हवा द्ज^хул'с॒а द॒न॒э-व॒ाळ॑
खाव॒а *ж*, गरम और खुश्क हवा га-
рам аор хушк' хава *ж*

सुखोजी॑ल्लि॒е *с* *анат* पट्टा पा-
त्त॒а *м*, स्नायु॑ स॒ना॒यु *м*

सुख॥ोय॑ *прил* सूखा सूक्ख, खुश्क
хушк', शुष्क шушк', फीका प॒य॒क॒ा,
अरस॑ арас, रसहीन॑ рас-х॒и॒न् (несоч-
ный), सर्दमिजाज॑ сард'-миз॒а॒द्ज (о
человеке — черствый), पतला॑ пат'-
ла, दुबला॑ дуб'ла (худощавый), रूखा
руक्ख (безучастный, безразлич-
ный), — колóдец सूखा हुआ कुआँ
м, —іе фру́кты सूखे (хушк) मेवे
(фл) *м* *мн*, — клімат॑ хушк
आबोहवा *ж*, — काशेल॑ хушк खाँसी
ж, ◇ —бе вино॑ фікіі शराब *ж*,
— зако́н शराबवदी *ж*, मद्यपान-
निषेधक॑ कानून *м*

सुखोपू॑त्त॒न॒॥॒य॒य *прил* 1 —ये
войска॑ थल-सेना त॒ал-से॒ना *ж*,
स्थल-सेना॑ स्त॒ал-से॒ना *ж*, —ая гра-
नी॒ца थल-सीमा॑ त॒ал-सी॒मा *ж*, स्थल-
सीमा॑ स्त॒ал-सी॒मा *ж*, 2 (живущий
на суше) थलचर॑ त॒ал-चार, स्थल-
चारी॑ स्त॒ाल-चा॒रि

सू॒खो॒ष्ठ *ж* 1 सूखेपन सूक्ख-पान
и, खुश्की хушк॒य *ж*, 2 (худоба)
पतलापन॑ पा॒त'ला-पान॑ *и*, दुबलापन॑
दुब'ला-पान॑ *и*, 3 *перен* (чёрст-

вость) रूखाई॑ руक्ख॒ай *ж*, — в об-
ращении॑ वर्ताव॒ मे रूखाई॑ *ж*

सु॒खो॒ष्ठा॒व॒य॒य *прил* पतला॑ पा॒त'-
ला, दुबला॑ дуб'ла

सु॒ची॒त् *несов* ऐठना॑ अ॒त्^хना॑ *n*,
वटना॑ бат'ना *n*

सु॒च॒को॒वा॒त॒य॒य *прил* टहनीदार
ता॒х'नी-दा॒र (о॒ дере॒ве), गिरहदार॑
गिरा॒х-दा॒र (о॒ пал॒ке)

सु॒चो॒क *м* टहनी॑ ता॒х'नी *ж* (дере-
ва), गिरह॑ गिरा॒х *ж* (в бревне, до-
ске)

सू॒शा *ж* थल॑ त॒थल॑ *м*, स्थल॑
ст॒थल॑ *м*, खुश्की॑ хушк॒य *ж*

सु॒शे॒न॒॥॒य॒य *прил* सूखा सूक्ख,
खुश्क॑ хушк', —ые фру́кты सूखे
(хушк) मेवे (фл) *м* *мн*

सु॒शी॒ल्का *ж* 1 (аппарат)
सुखाने॑ (खुश्क वनाने) की मशीन॑ सूक्ख-
न॒э (хушк' бан॒ан॒э) क॒य मा॒शी॒न् *ж*,
2 (помещение) खुश्क (शुष्क) करने
का घर॑ хушक' (шушк') कार'न॒э का
ग॒ार *м*

सु॒शी॒त् *несов* सुखाना सूक्ख॒ाना
n, सुखा॑ देना सूक्ख॒ा द॒न॒ा *n*, खुश्क
(शुष्क) करना॑ хушक' (шушк') कार'-
ना *n*

सु॒शी॒त्स॒या *несов* सूखना सूक्ख'-
ना *нп*, सूख॑ जाना सूक्ख' द्ज॒ाना
нп, खुश्क (शुष्क) हो जाना॑ хушक
(шушк') हो द्ज॒ाना *нп* (становить-
ся сушим), अपने कपडो को सुखाना
अप'न॒э का॒प'र॒ो को सूक्ख॒ाना *n* (су-
шить мокрую одежду)

सु॒श्चे॒स्ते॒व॒न्॒॥॒य॒य *прил* अहम॑

кого-л , за что-л), — за руки हाथ मे हाथ डालना *п* , 2. (вступить в драку, в борьбу) लड़ाई मे दाखिल होना लарाय मॅ दाखिल होना *नп*

СХВА́ТКА *жс* झड़प *дж*^хараप *ж* , लड़ाई लाराय *ж* , मुठभेड़ मूठ^х-ब^хэр *ж* ; рукопáшная — दस्त-बदस्त (आमने-सामने की) लड़ाई *ж*

СХВА́ТЫВАТЬ *несов* पकड़ना *पा*-कार'नā *п* , धरना *द*^хार'नā *п* , पकड़ (धर) लेना *पा*कार (*द*^хार) लēनā *п* , — за руку हाथ थाम लेना *п* (का को-го-л) , ◇ — *смысл मतलब* (मानी) समझना *नп*

СХЕ́МА *жс* खाका хāкā *и* , ढाँचा *द*^хāचā *и*

СХЕМАТИ́ЧЕСКИЙ *прил* खाके (ढाँचे) के रूप मे хāкэ (*द*^хāचэ) कэ रूप मे

СХИТРИ́ТЬ *сов* हीला करना хйलā *कार*'нā *п* , चाल चलना चāल *चाल*'नā *नп* , दाँव (ठग-विद्या) खेलना *द*āо (*त*^хаг-видиā) क^хэл'нā *п*

СХЛЫ́НУТЬ *сов* उतर (घट) जाना *утар* (*г*^хат) *дж*āнā *नп* (о воде)

СХОДИ́ТЬ *I* *несов I* (спускаться) [नीचे] उतरना (उतर जाना) [*нй*чэ] *утар*'нā (*утар* *дж*āнā) *नп* , — с лестницы सीढियों से उतरना *नп* , सीढियाँ उतरना *नп* , — с ре́льсов पटरी से फिसल जाना *नп* , — с по́езда गाडी से उतरना (उतर जाना) *नп* , — на бе́рег किनारे पर उतरना (उतर जाना) *नп* , 2. — с

दोरो́ги एक तरफ (ओर) हटना *эк* тараф (ор) *х*ат'нā *नп* , रास्ता साफ करना *ра*стā *са*ф *кар*'нā *п* (осво-бождая доро́гу для кого-л) , — с пра́вильного пу́ти *न्याय-पथ* से विचलित हो जाना *нй*āй-*пат*^х *сэ* *विच*ालит *хо* *дж*āнā *नп* , 3 (напр о коже, краске) उतरना *утар*'нā *नп* , उतर जाना *утар* *дж*āнā *नп* ; *क्रा*ска *со*шлā *со* *сте*нā *रग* दीवार'पर से उतरा , ◇ — *со* *сц*ēны *जग*ह (स्थान) खाली कर जाना *नп* , मैदान से हट जाना *नп* , — *на* *нет* *नही* के बराबर होना (हो जाना) *नп* , — *с* *ум*ā *पा*गल (दीवाना) होना (हो जाना) *नп* , — *в* *мо*гíлу *कब्र* मे *सो* जाना *नп* , *все* *со*шлō *благ*ополу́чно *सब* कुछ खूबी से अजाम हो गया , *э*то *со*шлō *ему́* *с* *рук* वह साफ निकल गया

СХОДИ́ТЬ *II* *сов* जाना *дж*āнā *नп* (пойти куда-л) , जाकर ले आना *дж*āकार *लэ* āнā *नп* (за кем-либо, за чем-л) , जाकर बुला लेना *дж*āकार *булā* *लэ*нā *п* (позвать ко-го-л)

СХОДИ́ТЬСЯ *несов I* (встречаться) मिलना *мил*'нā *नп* , मिल जाना *мил* *дж*āнā *नп* , मुलाकात होना *मुलā*कāt *х*онā *नп* (के साथ *с* *ке*и-л , की *о* *ком*-л) , *мы* *со*шлīсь *у* *дв*éри *हम* *द*र्वाजे *पर* मिले , *их* *пу*-*ти* *со*и*д*у́тся *उन* के रास्ते कभी एक हो जावेगे , *по*я*с* *не* *с*хōд*и*тся *पे*टी *नही* *व*āधती , 2 (*с*бл*и*ж*а*ть*ся*) *मेल*

खाना मэл क'ānā *n* (से, के साथ *с кем-л*), दोस्त (मित्र) वन जाना дост' (मित्र') бан джānā *np* (становиться друзьями), 3 (собираться) इकट्ठा (जमा, एकत्रित) होना (हो जाना) икатт'ā (джамā, экатрит) хонā (Хо джānā) *np*, 4 (соглашаться) राजी होना (हो जाना) рā-зй хонā (Хо джānā) *np* (के लिये *в чем-л*), एकमत होना (हो जाना) эк-мат хонā (Хо джānā) *np* (पर *в чем-л*), мы сошлись с ним на том, что हम ने उस से तय किया कि ., 5 (совпадать) मिलना जुलना мил'-нā-джул'нā *np*, счет не схōдится हिसाब ठीक नहीं बैठता, все показā-ния схōдятся तमाम शहादते एक दूसरे से मिलती है

схōдка *ж* [आम] सभा [ām] саб'ā *ж*

схōдни *mn* काठ की सीढ़ी кāt'кй сйр'й *ж*, तख्ता тахтā *м*

схōдн||ый *прил* 1. (похожий) मिलता-जुलता मिल'тā-джул'тā, समान самāн, एकरूप эк-рूप, 2 (о цене *и т n*) разг मुनासिव मुनāсиб, सुविधा का सुविद'ā кā, सुविधाजनक सुविद'ā-джанак, по -ой ценē मुनासिव कीमत पर

схōдство *с* समानता самāн'тā *ж*, एकरूपता эк-рूप'тā *ж*, सादृश्य сāдриш' *м*, सारूप्य сāरूपि' *м*, уловить - समानता पहचानना *n*, фамильное - पारिवारिक सादृश्य *м*

схōжий *прил см* схōдны 1

схολāстика *ж* पाडित्य пāнди-й' *м*

схολастический *прил* पाडित्याभिमानी पāндितिāб'имāнй

схоронить *сов* प्राम, перен गाडना гār'нā *n*, दफन करना (कर देना) дафан кар'нā (кар дэнā) *n*, दफनाना даф'нāнā *n*, गाड (दफना) देना гār (दाफ'नā) дэнā *n*

сцедить *сов см* सцēживать сцēживать *несов* निथारना नит'ār'нā *n*, धीरे से उँडेलना д'йрэ सэ ўдэл'нā *n*

сцēн||а *ж* 1 (подмостки) रग-मच रान्ग'-манч' *и*, पोस्तāвить на -е रगमच पर उतारना (पेश करना) *n*, 2 (часть действия) दृश्य दриш' *м*, सीन सйн *и*, 3 (скандал, ссора) разг झगडा дж'аг'рā *м*, तमाशा тамāшā *м*

сценāрий *м* कथानक кат'āнак *м*, सिनेरियो синэрийо *м*

сценарист *м* सिनेरियो-लेखक синэрийо-лэк'ак *м*

сценический *прил* रगमच-सवधी रान्ग'-मानच'-साम्बान्द'й, अभिनय-सवधी अब्'инаय-साम्बान्द'й сценичный *прил* अभिनेय अब'инэй', रगमच पर जमनेवाला रान्ग'-मानच' пар джам'нэ-вāлā

сцепить(ся) *сов см* сцеп-лять(ся)

сцēпка *ж ж -д* जोडना джор'-нā *м*

сцепление *с* 1. физ अभिलाग

аб[॥]илāг м, 2 ж -ठ जोडना джор'-
нā м, जोडने का काम джор'नэ कā
कām н; कडी करी ज (मेखानिज्म)

сцеплять несов (напр вагоны)
कडी लगाकर जोडना करी लागāकर
джор'нā न

сцепляться несов перен (в
драке) गुथना गुत्[॥]नā नн, जुटना
джут'नā नн, दस्त-बदस्त लडना
даст'-ба-даст' лар'нā न

счастливец м खुशकिस्मत (सो-
भाग्यशाली) आदमी хуш-кисमत
(साоб[॥]āग'शāली) āद'मी м

счастлив[॥]ый прил 1 खुश
хуш, खुशकिस्मत хуш-кисमत, भा-
गवान् ब[॥]āग'वāन, सौभाग्यशाली सा-
ब[॥]āग'शāली, सुखद सुख[॥]ад, सतोष-
मय सान्तोश-माय, आनदमय āनанд'-
माय (напр о жизни, событии),
2 (удачный) खुशकिस्मत хуш-ки-
сमत, भाग्यवान् ब[॥]āग'वāन, ◇
—ого пут'! सुखद यात्रा[॥], आप की
यात्रा मगलमय हो[॥], शुभयात्रा[॥], —о
оставāться[॥] मजे मे रहो[॥]

счасть[॥]е с 1 खुशी хуш'и ж,
सुख सुख[॥] м, आनद āनанд' м, 2
(удача) खुशकिस्मती хуш-кисм'ती
ж, भाग्य ब[॥]āग' म, सौभाग्य सा-
ब[॥]āग' म, सिद्धि सिद्ध'и ж, वāше
—, что вы не опоздāли आप की
खुशकिस्मती है कि आप देर से न
आये, क—ю खुशकिस्मती (भाग्यक्रम) से

счесть сов см считать

счёт м 1 गिनती गिन'ती ж,
हिाав хिसāб м, शुमार шумāр н,

गणना ган'нā ж, वест'и — गिनती
करना न (की चेमु-ल), हिाав रखना
न (का चेमु-ल), 2 बुख खाता क[॥]ā-
तā म, लेखा लэк[॥]ā म, तेकुший —
चालू (चलता) खाता म, चल-लेखा म,
лицевōй — वयैक'तिक लेखा म, от-
крывāть — (напр в банке) खाता
खोलना न, 3 (за товар, работу)
हिाав хисāб м, 4. спорт स्कोर
скор м, नवर नामбар म, коман-
दा वींग'राला со —ом 5. 1 टीम ने
दूसरी टीम के खिलाफ ५१ का स्कोर
किया, टीम ने १ के खिलाफ ५ प्वाइट
स्कोर किए, ◇ कुर'गлым —ом गोल-
-गोल, गोल मटोल, за — когō-ल,
चेгō-ल, на чей-ल — किसी के खर्च
पर (से), свод'ить сче'ты पुराने
भगडे का हिाав चुकाना न, при-
ня'ть что-ल на свой — किसी बात
के आईने मे अपनी शकल देखना न,
ली'чные сче'ты जाती मामला'त म
नन, бы'ть на хоро'шем сче'ту नेक-
नाम होना (समझा जाना) नन;
бы'ть у когō-ल на хоро'шем сче'ту
किसी की नजर मे अच्छा होना नन,
в два —а जल्द ही, в конé'чном
—е अत मे, अततो'गत्वा, मूलत

счётн[॥]ый прил —ая книга
हिाав की किताब хिसāб क'и किताब
ज, वही बा'य'и ज, वही-खाता बा'य'-
-क[॥]āतā म, —ая ком'иссия गणना-
-समिति ган'नā-समिति ज, —ая
маш'ина गणक-यंत्र गानक-यान्त्र'
म, —ая линé'йка सृप-रेखक सर्प-
-रэк[॥]ак म

счетовод *м* मुनीम मुनीम *м* ,
अकक *अकक* *म* , **लिपिक** *लिपिक* *म*
счётчик *м* 1. (электрический,
 газовый) मीटर मीतर *म* , ग़азовый
 ~ गैस-मीटर *म* ; 2 (на выборах)
 [वोटो की] शुमार (गणना) करनेवाला
 [वोटो की] шумार (गण'ना) कार'नэ-
 वाला *म*

счёты *мн* गिनतारा गिन-तारा
म , गणना-यत्र गान'ना-यान्त्र' *म*
счйстить *сов см* счищ'ать

счит'ать *несов 1* (подсчитыв-
 вать) गिनना गिन'на *п* , गिनती
 करना गिन'ती कार'ना *п* (की को-
 गो-ल , что-ल) , हिसाव लगाना खिसाब
 लगाना *п* (का को-ल , что-ल) , ~
 в уме दिमागी हिसाव लगाना *п* , не
 ~я छोड़कर , ~я в том числе जिस
 में भी शामिल है , 2. (полагать)
 मानना मान'ना *п* , सम्भना साम-
 द्य'ना *п* , его ~ют умным че-
 ловеком वह सम्भदार आदमी सम्-
 भ्ना जाता है , वह अपनी सम्भ के
 लिये प्रसिद्ध है , не ~ясь ни с кем
 किसी की बात माने बिना , ~ уме-
 стным मुनासिव (उचित) सम्भना
п , он ~ет своим долгом сказать
 это इसे बताना वह अपना कर्तव्य
 सम्भता है , он ~ет себя ловким
 человеком वह अपने को चालाक
 मानता है

счит'аться *несов 1* परवाह
 करना пар'वा'х कार'ना *п* (को с кем-
 либо , с кем-л) , सामने (ध्यान में)
 रखना с'ам'नэ (द'य'ान में) राक'ना *п*

(को с кем-л) , खयाल (विचार) करना
 хай'ал (विचार) कार'ना *п* (का с
 кем-л) , बात मानना बात मान'ना *п*
 (की с кем-л) , с ним нечего ~ उस
 की उपेक्षा की जा सकती है , с ним
 ~ются उस की बात मानी जाती
 है ; это не ~ется उस बात की उपे-
 क्षा की जा सकती है , उस की गणना
 नहीं है ; с ним никто не ~ется
 उस को कौन पूछता है ? ; с этим
 надо ~ उस बात को ध्यान में रखना
 चाहिये , 2 (слыть) माना (सम्भ्ना)
 जाना मान'ना (साम'द'या) द'य'ाना *प* ,
 मशहूर (प्रसिद्ध) होना माश'хूर (प्रा-
 सिद्ध') खона *प* , ~ется , что...
 ऐसा खयाल (विचार) किया जाता
 है कि ; он ~ется лучшим уче-
 ником वह सब से अच्छा शागिर्द
 सम्भ्ना जाता है

счищ'ать *несов* [रगड़कर] साफ
 करना (कर देना) [राग'र'कार] साफ
 कार'ना (कार द'ना) *प* , झाड़ना
 द'या'र'ना *प* (झट्का), छीलना
 च'य'ल'ना *प* (कोज्जि), ~ снег बर्फ
 हटाना *प*

сшиб'ать *несов* [मारकर] गि-
 राना (गिरा देना) [मार'कार] गिरा-
 ना (गिरा द'ना) *प*

сшиб'ить *сов см* сшиб'ать

сшив'ать *несов* [एक जगह, एक
 साथ] सीना (सी देना) [एक द'यागा',
 एक सा'त'] स'य'ना (स'य' द'ना) *प* , जुड़ाना
 द'जुर'ाना *प* (नाप्र' बोर्ड), ~ बु-
 मा'गी न'त्थी करना *प* , फाइल (मिसल)
 बनाना *प*

сшить *сов* 1 सीना सйна *n*, सी देना (लेना) सि दэнā (लэнā) *n*, 2. *см* сшивать

съедать *несов* खाना क^खānā *n*, खा लेना क^खā लэнā *n*, खा जाना क^खā джānā *нп*

съедобный *прил* खाने के का-विल (योग्य) क^खāнэ кэ кāбил (иоги'), भक्ष्य б^бакшй', भोज्य б^боджи'

съеживаться *несов* सिमटना सिमत'нā *нп*, सिमत जाना सिमत джāнā *нп*, — от холода शीत के कारण शरीर को घुटनो और कोहनियो मे समेटना *n*

съежиться *сов см* съеживаться.

съезд *м* सम्मेलन सम्मэлан *м*, कांग्रेस कāнгрэс *ж*, Съезд Советов सोвियनो की कांग्रेस *ж*, партий-ный — पार्टी की कांग्रेस *ж*

съездить *срв* जाना джāнā *нп*, जाकर ले आना джāкар лэ ānā *нп* (за кем-л, за чем-л); देखने के लिये जाना дэк^кх^хнэ кэ линэ джā-нā *нп*, भेट करना б^бэт кар'нā *n* (से *к* кому-л, навестить), — за город शहर (नगर) से बाहर जाना *нп*, — ненадóлго छोटा सा सफर करना *n*, ему́ нāдо — по дёлу उस को काम पर जाना है

съезжать *несов* 1. (спускаться) [नीचे] उतरना (उतर जाना) [пйчэ] утар'нā (утар джāнā) *нп*, у него съехала шляпа उस की टोपी एक तरफ़ खिसक गयी, 2

(уезжать) दूसरी जगह चला जाना दुस'रй джагах चалā джāнā *нп*, — с квартиры мकान (घर) छोड देना *n*

съезжаться *несов* 1 (встречаться) मिलना मिल'нā *нп*, मिल जाना मिल джāнā *нп*, 2, (соби-раться) इकट्ठा (जमा, एकत्रित) होना (हो जाना) икатт^тā (джамā, эка-трित) хонā (хо джāнā) *нп*

съёмка *ж* 1 भूमापन б^бу-мāпан *м*, भूमिति б^бу-мити *ж*, топогра-фическая — तलरूप-मिति *ж*, 2 (фильма) फिल्म (चलचित्र) उतारना (खीचना, लेना) филм' (चल-चित्र') утар'нā (क^кх^хйч'нā, лэнā) *n*

съёмщик *м* (квартиры) [मकान का] किरायेदार [макāн кā] кирāйэ-дār *м*

съестн||ой *прил* —ये припā-сы खाने-पीने की चीजे क^кāнэ-пйнэ кй чйзэ *ж* *मн*, भोजन की सामग्री б^боджан кй сāмагрй *ж*, खाद्य-पदार्थ क^кāди'-падāрт^т *м*, खाद्यवस्तु क^कāдй'-वास्तु *ж*

съесть *сов см* съедать

съехать(ся) *сов см* съез-жать(ся)

сыворотка *ж* 1 (молочная) छाछ च^чāч^ч *ж*, मट्ठा मатт^тā *म*, मही माхй *ж*, 2 мед टीका тйкā *м*

сыгрá||ть *сов* खेलना क^кэл'нā *n*, оный —ли вничью उन का खेल वगैर फैसला किये खतम हो गया, उन के खेल का परिणाम अनिर्णीत हुआ;

◇ — शूतकु с кем-л किसी से चाल चलना *n*, किसी का मजाक उड़ाना *n*, किसी की हंसी उड़ाना *n*

СЫН *m* बेटा бэता *m*, लड़का лар'ка *m*, पुत्र पुत्र' *m*, —ы и дочери нашей страны हमारे देश के लड़के (पुत्र) और लड़कियाँ (पुत्रियाँ) *ж mn*

СЫНОК *m* разг लल्लू लал्लू *m*, लला लाला *m*, लाल लाल *m*

СЫПАТЬ *несов* डालना दाल'ना *n*, डाल देना दाल दэना *n*, बहाना ба-хाना *n*, छिड़कना च'ирак'ना *n*, बिखेरना бик'эр'ना *n* (рассыпать), ◇ — слова́ми शब्दों की बौछाड़ करना *n*, — острóтами चुटकुले बिखेरना (बिखेर देना) *n*

СЫПАТЬСЯ *несов* 1 गिरना гир'на *np*, गिर जाना гир дж'ан'ना *np*, बहना бах'ना *np*, छिटकना च'ितак'на *np*, बिखरना бик'хар'ना *np*, шуткату́рка сы́плется प्लास्तर गिर रहा है, 2 *перен разг*, — гра́дом ओलो की तरह बरसना ол'о к'и та-рах барас'ना *np*, удáры сы́пались гра́дом मुक्को की वृष्टि हो रही थी मुक्को क'ि व्रिष्टि 'ओ रा-ख'ि ग'ि

СЫПНО́Й *прил* — тиф टाइफस тайфас *m*

СЫПУ́Ч||ИЙ *прил*, — песо́к चलता-फिरता वालू चाल'ता-प'हिर'ता बा'तु *n*, ме́ры —их тел शुष्क मापे म्पुश्क' माप'े *ж mn*

СЫПЬ *ж* अँभौरी अब'ोर'и *ж*,

उत्स्फोट उत्स'ोट *m*, सर्षपिका सारश'पिका *ж*

СЫР *m* पनीर पानिर *m*, ◇ как — в ма́сле катáться разг पाँचो उँगलियाँ घी में होना *np* (की *o* *ком-л*)

сыре́ц *m* шелк- — कच्चा रेशम качча рэшам *m*, кирпи́ч- — कच्ची ईंट качч'и й'т *ж*, хло́пок- — कपास कापास *ж*, कच्ची रूई качч'и ру'и *ж*, спирт- — कच्ची शराब *ж*

сыровáрня *ж* पनीर बनाने का कारखाना पानिर бан'анэ का क'ार-х'ан'ना *m*

сыр||о́й *прил* 1 (влажный) गीला ग'िला, नम нам, तर тар, —ые дрова́ नमदार (भीगी हुई) लकड़ी *ж*, — подва́л सील से भरा तह-खाना *m*, —а́я пого́да नमी का मौ-सिम *m*, 2 (неварённый) कच्चा качча, —а́я вода́ कच्चा पानी *m*, —о́е молоко́ कच्चा दूध *m*, —о́е мя́со कच्चा माँस *m*, 3 (не обрабо-танный) कच्चा качча, — мате-риáл कच्चा माल *m*, 4 (незрелый) कच्चा качча, अपक्व अपक्व'

сыро́к *m* पनीर पानिर *m*, сла́дкий — मीठा पनीर *m*

сы́рость *ж* गीलापन ग'िला-पाп *m*, नमी नाम'и *ж*, तरी тар'и *ж*, सील स'िल *ж*

сырьё́ *s* कच्चा माल качча म'ाल *m*, कच्ची सामग्री качч'и са'माग्र'и *ж*, कच्चे पदार्थ качча पादा'र'थ' *m mn*

сырьев||ой *прил эк* कच्चे माल
का कचचэ माल क़ा, —ые запасы
कच्चे माल का जखीरा *м*, कच्चे
माल का भंडार *म*

сы́тно *нареч* पेट भर पэт бхар,
~ пообедать пेट भर खाना *п*

сы́тный *прил* पुष्टिकर पुшти-
-कार, पुष्टिदायक पुшти-दायक,
पुष्ट पुшт' (*о пище*), काफी क़ाफ़ी,
पर्याप्त парियाप्त' (*об обеде*)

сы́тость *ж* तृप्ति त्रिप्ति *ж*,
तुष्टि तुшти *ж*

сы́т||ый *прил* छकाछक च़ाक-
-ा-च़ाक, он сыт वह छकाछक (तृप्त)
है, उस का पेट भरा है, быть —ым
по горло नाक तक खाना (भरना,
भर लेना) *п*

сы́щик *м* टोहिया तोхिया *м*,
सूँघा सृंग़ा *м*, गुप्तचर गुप्त'-चार *म*

сюда́ *нареч* यहाँ йах़ा, इधर
идхар, проходите ~ इधर (इस
तरफ, इस ओर) आइये

сюже́т *м* कथानक कत़ा़नाक *म*,
विषय विषाय *म*, कथावस्तु कत़ा़-
-वास्तु *ж*

сюрпри́з *м* ताज़्जुब की बात ता-
-दज्दजुब क़ि बात *ж* (неожидан-
-ность), तोहफ़ा तोх'फ़ा *म*, उपहार
उप'हार *म*, भेट б'эत *ж* (подарок)

сюсю́кать *н.сов разг* तुतलाना
तुत'लाना *नп*

сяк *нареч разг*, и та́к и ся́к
हर तरह (प्रकार) [से] ख़ार ताराх
(प्राक़ार) [सэ]

ся́м *нареч разг* ни там, ни ~
न इधर न उधर ना идхар ना удхар,
та́м и ся́м इधर-उधर идхар-удхар,
हर जगह хар दज़агах

Т

та *мест см* тот

таба́к *м* तबाकू тамбаकु *м*,
ни́хательный ~ नास *ж*, नसवार
ж, жева́тельный ~ सुरती *ж*,
кури́тельный ~ तबाकू *म*, ни́хать
~ नास (नसवार) लेना *п*

табаке́рка *ж* नासदान नास-दान *म*
табаково́дство *с* तबाकू की
खेती тамбаकु क़ि क़ा'и *ж*

таба́чн||ый *прил* तबाकू का
тамбаकु क़ा, —ая фа́брика तबाकू
का कारखाना *म*

та́бель *м 1* (жетон) हाजिरी-
वाला टिन का टिकट ख़ाज़िरि-वाला
तिन क़ा तिकат *म*, 2 (доска) टिकट
का तरुता तिकат क़ा ताхता *म*

та́бельщик *м* [मजदूरो के] काम
के वक्त का हिसाब रखनेवाला [माз'-
दूर' क़े] काम क़े वाक्त' क़ा चिसाब
राक़'-नэ-वाला *म*, टिकटवाला तिकат-
-वाला *म*, समयपाल सामान-पाल *म*

табле́тка *ж* टिकिया तिकिया *ж*
таблѝ́ца *ж* फिहरिस्त फ़ि'रिस्त'
ж, सूची सूचि *ж*, पत्रक पात्रक

м, टेबुल तэбул м, — वींग्रышен
इनामी नवर म मн, — умножѣния
पहाडा म

табѹн м पागा pāgā м

табурѣтка ж स्टूल стूल м,
तिपाई ति-пай ж, मोढा мор^хā м
(трехногая)

таджик м ताजिक таджик м
таджикский прил ताजिक та-
джик, — язык ताजिक जवान (भा-
षा) ж

таз I м (посуда) तश्त ташт'
м, परात парāt ж, चिलमची чи-
лам'чй ж (для мытья рук)

таз II м анат श्रोणि шрони ж

тайнственный прил रहस्यपूर्ण
राхасй'-पूरन', गूढ гур^х, रहस्यमय
राхасй'-माय

тайть несов छिपाना च^хипānā н,
पोशीदा (गुप्त) रखना पोшйдā (गुप्त')
राख^х'nā н

тайться несов (प्राप्तаться,
скрыватьсь) छिपना च^хип'nā нп,
गुप्त होना गुप्त' ऋnā नп

тайгā ж टैगा таэгā м

тайком нареч छिपकर च^хип'кар,
छिपे (खुफिया) तौर पर च^хипэ (ху-
фийā) таор пар, चोरी (चुपके) से
चोरि (चुप'कэ) सэ, गुप्त रूप से गुप्त'
रूप सэ, — от कोब-л किसी की
नजर (निगाह) बचाकर, उगति —
छिपकर चला जाना नп

тайн||а ж रहस्य राхасй' м,
भेद б^хэд м, быть посвященным в
—у रहस्य जानना न, ,хранить —у

रहस्य गुप्त (छिपाकर) रखना न,
дѣлать —у из (केग-ल) को रहस्यमय
वनाना न, разгадывать, раскры-
вать —у रहस्य का उद्घाटन करना
न, रहस्य का पता लगाना न, выда-
вать —у भेद खोलना न

тайник м खुфिया (छिपाने की,
गुप्त) जगह хуфийā (च^хипāнэ कй,
गुप्त') दजाгах ж, छद्म-स्थान च^хадм'-
-स्त^хāन म

тайно нареч छिपकर च^хип'кар,
खुфिया तौर पर хуфийā таор пар,
गुप्त रूप से गुप्त' रूप सэ, चोरी से
चोरि सэ

тайн||ый прил खुфिया хуфийā
неизм, पोशीदा पोшйдā неизм,
गुप्त गुप्त', —ое голосовāние गुप्त
मतदान म, बद वोट देने की प्रणाली
ज, — совет अत.परिषद् ज

тайфун м तूफान तुфāन म,
आंधी ब^хд^хि ज

так нареч 1 ऐसा аэсā, वैसा
वाэсā, तैसा таэсā, इस तरह
(प्रकार) [से] ис тарах (प्राकार) [सэ]
(таким образом), 2. (настолько,
до такой степени) इतना इत'nā;
◇ и — дāлее वगैरह, इत्यादि, प्रोосто
— ऐसे (वैसे) ही; — же ... как
ऐसे (वैसे) ही जैसे, के समान, जैसे
ही, — йли िनāचे किसी न किसी
तरह (प्रकार), जैसे तैसे, — как со-
युज चूँकि, क्योंकि; — наप्रिमёр मिसाल
(उदाहरण) के लिये (तौर पर); —
чтобы ताकि, तочно — же ठीक
(विलकुल) इसी तरह (प्रकार) से, тут

что-то не — दाल मे कुछ काला है,
— тебе и надо तुम्हारे साथ ऐसा
ही होना चाहिये था, — называемый
तथाकथित

такелаж *м* мор जहाज की
रस्सियाँ और साज-सामान द्वाख़ाज़
की रस्सियाँ аор саз-саман *м*

также союз भी б^ख, а — и
ओर. भी

такое мест ऐसा аэсā, все они
таковы वे सब एक से है

так||ой мест 1 ऐसा аэсā, वैसा
वाэсā, तैसा ताэсā, 2 (в сочетании
с прил для усиления степени
качества) इतना इत'ना, ♠ — им
образом इस तरह (प्रकार) से, —
как सा, सरीखा, जैसा (после мест
или сущ), — же ऐसा ही, что
—оё? क्या बात है?, क्या हुआ?, в
—ом слўчае इस स्थिति मे, кто —?
यह कौन है?, что это —оё? यह क्या
है?, что ж тут —ого? इस मे
ऐसा क्या चमत्कार है?

такса *ж* (расценка) रेट रэт
ж, निखं निरх' *м*, निश्चित दाम
निश्चित दām *म*

такси с टेक्सी तэксй *ж*, ехать
на — टेक्सी पर सवार होना *न*

такт I *м* मुз ताल तāl *म*, лय
лай *म*

такт II *म* (деликатность)
विनम्रता विनाम्र'ता *ж*, शिष्टाचार
शिष्टाचār *म*

тактика *ж* 1 воен युद्ध-नीति
युद्ध^ख-नीति *ж*, 2 перен कार्य-

नीति कārй'-नीति *ж*, युक्ति युक-
ति *ж*

тактический *прил* 1 воен
युद्ध-नीति-सबधी य़ुद्ध^ख-नीति-сам-
बान्द^ख, 2 перен कार्यनीति-सबधी
कārй'-नीति-सामबान्द^ख कार्यनीतिक
कārй'-नीतिक

тактичность *ж*. विनम्रता वि-
नाम्र'ता *ж*, शिष्टाचार शिष्टा-
चār *म*

тактичн||ый *прил* विनम्र वि-
नाम्र', शिष्ट शिष्ट', —ое поведё-
ние बुद्धिमत्तापूर्ण आचरण *म*, — че-
लовек कुशल व्यक्ति *म*

талант *м* 1 (способность,
умение) कौशल काशल *म*, प्रतिभा
प्रतिब^खā *ж*, [विशेष] योग्यता [वि-
शेष] योग्य'ता *ж*, 2 (одаренный
человек) प्रतिभासपन्न आदमी प्रा-
तिब^खā-साम्पन्न' āд'मй *म*

талантлив||ый *прил* प्रतिभापूर्ण
प्रतिब^खā-पूरु', गुणवान गुण'वां,
—ая рабōта, —ое произведение
प्रतिभापूर्ण कृति *ж*

талисмāн *म* जतर джантар *म*,
तावीज तāvиз *म*, यत्र मान्त्र' *म*

тāли||я *ж* कमर камар *ж*, कटि
कति *ж*, тонкая — पतली कमर
ж, в —ю (о платье) कमर पर
ठीक आनेवाला (वैठनेवाला)

талōн *म* टिकट तिकат *म*, कूपन
कूपन *म*

талый *прил* (о снеге) गला हुआ
галā хуā

талык *म* अवरक अब'рак *म*.

तालक ग़ालाक *м*, तालक-क्षोद *lā-lak-kṣhod m* (порошок)

там *нареч* वहाँ *vaḥā*, उधर *udḥar*, ताम *и* сям *इधर-उधर*, जहाँ *तहाँ*, जगह *वजगह*, — *же* वही, *ни* —, *ни* сям *न इधर न उधर*, ♦ *ка-коё* — *разг* (ничего подобного) *ऐसा कुछ नहीं*

तामि́л *м* तामिल *tāmil m*

तामि́льский *прил* तामिल *tāmil*, — *язы́к* तामिल *ж*, तामिल *जवान* (भाषा) *ж*

तामोजेन् *||* *ый* *прил* कस्टम का *का*стам *kā*, — *ая* पो́шлина *चुगी* *ж*, आ[गम]शुल्क *м*, सीमातिक *शुल्क* *м*, — *чино́вник* कस्टम-अफसर *м*, आशुल्क-अधिकारी *म*, — *тариф* आशुल्कावलि *ж*, — *осмо́тр* आशुल्क-परीक्षण *म*

तामोजня *ж* कस्टम *का*стам *म*, चुगीघर *चुंगी-ग़ार* *म*, आशुल्क-गृह *āshulk'-grih m*

ता́нгенс *м* *мат* स्पज्या *спа-джйā* *ж*

та́нец *м* नाच *nāch m*, नृत्य *न्रित्य' m*, народный — *लोक-नृत्य* *म*, ба́льный — *बालरूम-नृत्य* *म*

танк *м* टैक *таэнк' m*

та́нкер *м* तैल-वाहक [जहाज] *ताэл-वाँहाक [джаха́з] m*

танки́ст *м* टैकची *таэнк'चй m*, टैक-सिपाही *ताэнक'-सिपाँही m*, टैक-मैन *ताэнक'-माэн m*

та́нков *||* *ый* *прил* टैक का *ताэнк'kā*, — *ые* войска́ *टैक-फौज* *ж*, टैक-

-सेना *ж*, — *ые* ча́сти *टैकोवाले दस्ते* *म मн*, — *бои* *टैक-लडाई* *ж*, टैक-युद्ध *म*

танцевáльн *||* *ый* *прил* नाटकीय *nāt'kīy'*, — *зал* *नाचघर* *म*, — *ая* *मु́зыка* *नृत्य-सगीत m*

танцевáть *несов* नाचना *nāch'nā nī*, नृत्य करना *न्रित्य' कार'नā n*

танцо́вщик *м* *नचनियॉ* *нач'-нийā m*, *नर्त्तक* *नार्टтак m*

танцо́вщица *ж* *नटी* *натй ж*, *नर्त्तकी* *नार्ट'कй ж*

танцо́р *м* *см* *танцо́вщик*

та́почки *мн* *स्लिपर* *слипар m*

та́ра *ж* 1. (упаковка) *वारदाना* *bār-dānā m*, *धारक* *д'āрак m*, 2. (вес упаковки) *भारमोक* *b'ār-mok m*

тарака́н *м* *तिलचटा* *тил'чатā m*

тара́нить *несов* अग्रभाग से *टक्कर मारना* *агр'-б'āг сэ* *таккар* *mār'nā n'*, *फाली* से *चीर देना* *п'ā-лй сэ* *चйр* *дэна n*, *फाली* *मारना* *п'āлй mār'nā n* (*тараном*)

тара́щить *несов* *разг*, — *гла-за́* *आँखे* *फाड़के* *देखना* *āk'ā p'ār'-кэ* *дэк'x' nā n*, *удивленно* — *глаза́* *आँखे* *फाड़के* *हैरानी* *से* *देखना* *āk'ā p'ār'кэ* *хаэра́нй сэ* *дэк'x' nā n*, *ис-пуганно* — *глаза́* *खौफ* *की* *निगाह* *से* *देखना* *хаоф* *कй* *нигаँх сэ* *дэк'x' nā n*

таре́л *||* *ка* *ж* 1. *रकावी* *рака́бй* *ж*, *पत्तल* *паттал ж*, *थाली* *т'āлй* *ж*, *प्लेट* *пчэт m*, 2. — *ки* *ин*

муз कटताल कत'тāl м , कसताल
कās'tāl м

тариф м निखं निरх' м , रेट
रэт ж , टैरिफ таэриф м , दर дар
ж , железнодорожный — रेलवे का
किराया м

тарифн||ый прил —ая сётка
निखंनामा निरх'-нā mā м

таскātь несов 1 (ताछित्,
тянуть) खीचना क'खिच'нā न , घसीट-
ना ग'асйт'нā न , छीनना च'хин'нā
न , 2. (носить) ले जाना लэ джāнā
न , 3. (क्रास्त्) चुराना चुरāнā न , चोरी
करना चорй кар'нā न

тасовātь несов (карты) फेटना
प'эт'нā न

ТАСС (Телеграфное агéнтство
Советского Сою́за) तास तास м
(सोवियत सघ की समाचार-समिति
совийат санг' кй самāчār-сами-
ти ж)

тахтā ж सोफा софā м

тачāнка ж गाडी гāрй ж , пу-
лемётная — воен मशीनगन की
गाडी ж

тачка ж [एक पहिये की] हथ-
गाडी [эк пахйиэ кй] खत'гāрй
ж , ठेला त'элā м , ठेलेगाडी त'элэ-
гāрй ж

тащītь несов см гаскать

тащītься несов 1 कठिनाई से
जाना कत'инāй सэ джāнā न (идти
с трудом), धीरे धीरे चलना д'йрэ
द'йрэ चал'нā न (медленно ехать),

2 (волочиться) खिंचना क'йिच'нā न ,
घसितना ग'асит'нā न

тāяние с पिघलाव पиг'лāо м ,
गलन галан м

тāять несов 1. गलना गал'нā
न , गल जाना гал джāнā न ,
पिघलना पиг'ал'нā न , 2. перен
गलना गал'нā न (चाхнूत्), दबना
даб'нā न (उत्तिहात्, замирать)

тварь ж उत जीव джйо м ,
प्राणी прāнй म

твердétь несов जमना джам'нā
न , कठियाना कत'ийāнā न , सख्त
(कडा, दृढ) हो जाना сахт' (карā,
द्रिर') खो джāнā न

твердītь несов रटना рат'нā
न , रट लगाना рат лагāнā न

твёрдо нареч मजबूती (दृढता)
से मаз'бूत्ति (द्रिर'тā) सэ, दृढता-
पूर्वक द्रिर'тā-пूरवाक, खम ठोककर
खम त'ок'кар, — обещātь पक्का
वादा करना न , — сказаťь खम
ठोककर कहना न , — стоāть на но-
гāх पाँव गाडके खडा होना न , —
стоāть на своем अपने निश्चय पर
दृढ होना न , он — решил уéхать
वह जाने के लिये दृढ है

твёрдость ж 1 मजबूती मаз'-
бूत्ति ж , सख्ती сахत्ति ж , दृढता
द्रिर'тā ж , 2. перен करार карār
м , दृढता द्रिर'тā ж , धैर्य द'āэри'
м , ~ д'уха नैतिक दृढता ж

тверд||ый прил 1 कडा карā,
ठोस т'ос, मजबूत मаз'бूत्, सख्त
сахт', दृढ द्रिर' (крепкий), 2.

перен पक्का паккă, दृढ дрир^x,
निश्चित निшчит (решенный, уста-
новленный), अचल ачал (непоколе-
бимый), —ые цѣны निश्चित दर ж,
निश्चित मूल्य м, —ые знăния पूर्ण
ज्ञान м

твердыня ж गढ гар^x м, दुर्ग
दुर्ग' м

твой мест तेरा तэрă, это твоя
книга यह तेरी पुस्तक है

творѣние с रचना рач'нă ж,
सृष्टि сришти ж

творец м निर्माता нирмăтă м
неизм, रचनाकार рач'нă-кăр м,
सृष्टिकर्ता сришти-картă м неизм

творительный прил — падѣж
ग्राम करण каран м

творить несов рचना करना
рач'нă кар'нă п, रचना राच'नă प,
सृजना स्रिदज'नă п, सृष्टि करना
сришти кар'нă п, — беззаконие
जुल्म (अत्याचार) करना प

творить||ться несов разг होना
होना नп, बीतना बित'नă नп (про-
исходить), что здесь —тсѣ? क्या
हो रहा है?

творог м छेना च^xэнă м, पनीर
панйр м

творожный прил छेने (पनीर)
का च^xэнэ (पान्द्य) कă

творческ||ий прил रचनात्मक
राच'नात्मक, निर्माणमूलक निर्माण-
मुलक; —ие сйлы रचनात्मक शक्तियाँ
ж мн

творчество с 1. (деятельность)

рचना राच'नă м, सृजन स्रिदжан
м, 2. (произведения) रचनाएँ राच'-
नăँ ж мн, कृतियाँ критийă
ж мн

твоя мест см твой

те мест वे वэ

т. е. сн то есть

театр м 1 (искусство) नाट्य-
कला नाट'й'-кала ж, थियेटर т^{хийэ}-
тар м, 2 (здание) नाट्यशाला
наट'й'-шăлă ж, नाटकशाला नाтак-
шăлă ж, थियेटर-घर т^{хийэ}тар-
г^{ар} м, — оперы и балета ओपेरा
और नाटक की रगशाला ж, опер-
नयि — ओपेरा-हाउस м, ◇ — во-
ѣнных дѣйствий लडाई का मैदान
(क्षेत्र) м, युद्ध-क्षेत्र म

театрал м थियेटर-प्रेमी т^{хийэ}-
тар-прэмй м, नाट्यकला-प्रेमी ना-
ट'й'-кала-прэмй м

театралън||ый прил थियेटर
का त^{хийэ}тар कă, थियेट्रिकल т^{хийэ}-
трикал, —ое учйлище नाट्य स्कूल
м, —ая кăсса थियेटर का टिकट-
घर म

тебѣ мест 1 दत्त от ты तुभ
को तुदज^x ко, तुभे तुदज^xэ, 2. प्र
от ты о — तेरे बारे मे तэрэ бăрэ
мэ

тебѣ мест 1. род от ты я
ничего не могу без — сдѣлать तेरे
बगैर मे कुछ नही कर सकता हूँ तэрэ
बा-гаэр маэ куч^x нахй кар сак'тă
хй, 2. विन от ты तुभ को तुदज^x
को, तुभे तुदज^xэ

ते́зिस *म* थीसिस *त^खिसिस* *म*, वाद *म*, मान्यता *मāनि'tā* *ज*

ते́зка *म* *и* *ज* हमनाम *хам-нām* *म*, एक ही नाम का आदमी *эк'йī* *नām* *कā ād'mī* *म*

текст *म* मूलपाठ *मुल-пāt^ह* *म*, टेक्स्ट *तэкст'* *म*

тексти́льный *прил* टेक्सटाइल *तэкстāил*, कपड़े का *кап'рэ* *कā* (о фабрике), —ая *фа́брика* कपड़ा-कारखाना *म*, कपड़े की मिल *ज*

тексти́льщик *म* कपड़ा-मिल का मजदूर *кап'рā-मिल* *कā* *माз'दूर* *म*, टैक्सटाइल मजदूर *ताэкстāил* *माз'-दूर* *म*

теку́честь *ж* 1 *физ* तरलता *तराल'tā* *ज*, तारत्य *तāराल'य* *म*, द्रवत्व *द्रावत्व'* *म*, 2 *перен* (непостоянство) चचलता *चानचाल'tā* *ज*, अस्थिरता *अस्त^खिर'tā* *ज*, — *рабóчей* *सīल्य* मजदूरो का आना-जाना *म*

теку́чий *прил* 1 *физ* तरल *तराल*, द्रवीभूत *द्रावī-ब^खुत*, 2. *перен* (непостоянный) चचल *चानचाल*, अस्थिर *अस्त^खिर*, अस्थायी *अस्त^खायी*

теку́щ||ий 1. *прич* *от* *течь*, 2 *прил* *перен* (настоящий) मौजूदा *माओजुदā* *नैउज* *и*, वर्तमान *वार्त'मान*, तात्कालिक *तात्कāलिक*, — *год* *चालू* (हाल का) *साल* *म*, वर्तमान वर्ष *म*, —ая *полі́тика* तत्कालीन राजनीति *ज*, — *не* *расхóды* चलता खर्च *म*, ◇ — *счет* *चालू* (चलता) *खाता* *म*

телев́иден||ие *с* टेलिविजन *तэ-ливиджан* *म*, दूरदर्शन *दूर-даршान*

म, передавать по —ию *टेलिवाइज* करना *п*

телевизио́нн||ый *прил* टेलिविजन का *तэливиджан* *कā*, —ая *программа* टेलिविजन का प्रोग्राम *म*, —ая *переда́ча* टेलिविजन का ब्राडकास्ट *म*

телев́изор *м* टेलिविजन-सेट *तэ-ливиджан-сэт* *म*

теле́га *ж* गाड़ी *га́рй* *ज*, छकड़ा *च^हक'рā* *म*, अरावा *араба* *म*

телегра́мма *ж* तार [का समाचार] *та́р* [*कā* *самāчāр*] *म*, *отве́тная* — जवाबी तार *म*, *срóчная* — फौरी तार *म*, — *мо́лния* तेज-तार *म*

телегра́ф *м* तार *та́р* *म*, टेली-ग्राफ *तэліг्राф* *म*, तारघर *та́р-г^हар* *म* (здание), ◇ *беспрóволочный* — बेतार का तार *म*, वायरलेस *म*

телегра́фировать *сов* *и* *несов* तार [से समाचार] देना (भेजना) *та́р* [*सэ* *самāчāр*] *देना* (*ब^खेज'ना*) *प*, तार कर देना *ता́र* *कर* *देना* *प*

телегра́фист *म* टेलीग्राफ-आपरेटर *तэліг्राф-āप'रэтार* *म*, तार-यंत्र चलानेवाला *ता́र-йान्त्र'* *चालāनэ-वा-लā* *म*

телегра́фн||ый *прил* तार का *ता́र* *कā*, टेलीग्राफी *तэліг्राфй*, — *столб* तार का खम्भा *म*, —ая *связь* तार-सपर्क *म*, — *адрес* तार का पता *म*, —ая *линия* तार की लाइन *ज*

теле́жка *ж* ठेला *т^खэлā* *म*, ठेला-गाड़ी *т^खэлā-га́रй* *ज*, इक्का *इक्कā* *च* (द्वुкол्ला)

телёнок *म* बछड़ा *बच^ॡरā म*
 телескоп *म* दूरबीन *दूर-बिन ज*,
 दूरदर्शक [यत्र] *दूर-दारशक [यान्त्र']*
म, दूरक्ष *दूरक्ष' म*

телёсн||ый *प्रि*ल जिस्मानी
 джисмāни, शरीरी शरय्रि, शारी-
 रिक शारय्रिक, दैहिक दाэхिक, ~ое
 наказāние जिस्मानी सजा *ज*., दैहिक
 दड *म*, ~ого цвёта चमडे के रग
 का; ~ые повреждёния शारीरिक
 चोट *ज*

телефон *म* टेलीफोन *तэ*लयфон
म, फोन *фон म*, нóмер ~а *फोन-*
नवर म, говорить по ~у *टेली-*
फोन मे बोलना *न*, звонить по ~у
 टेलीफोन करना *न*, я хочу́ позво-
 нить по ~у 2030 मै २०३० को
 फोन करना चाहता हूँ, у вас есть
 домашний ~? आप के घर का
 टेलीफोन है?, ~занят लाइन बद है,
 междугорóдный ~ ट्रक लाइन *ज*,
 я у ~а मै [लाइन पर] हूँ

телефон-автомат *म* आटोमे-
 тिक टेलीफोन *ā*томэтик *तэ*लयфон
म (*аппарат*), टेलीफोन-बकस *तэ*लय-
 фон-बाкас *म* (*будка*)

телефонировать *сов* *न* *несов*
 टेलीफोन करना *तэ*लयфон *कार'नā न*

телефонист *म* टेलीफोन-आपरे-
 टर *तэ*लयфон-āप'रэтार *म*

телефонистка *ज* टेलीफोन-
 -आपरेटर *तэ*लयфон-āप'रэтार *ज*

телефонн||ый *प्रि*ल टेलीफोन
 का *तэ*लयфон *kā*, ~ провод टेलीफोन
 का तार *न*, ~ая тру́бка रिसीवर

म, श्रावित्र *न*, ~ вызов टेलीफोन
 पर (के जरिये) बुलावा *न*, ~ая
 кнйга टेलीफोन-डाइरेक्टरी *ज*

телефонограмма *ज* टेलीफोन
 का तार *तэ*लयфон *kā tāр म*

телиться *несов* वियाना *बि*यāनā
न, वच्चा देना *बच*चā *दэ*нā *न*

тёлка *ज* बछिया *बच^ॡनйā ज*,
 कलोर कचोर *ज*

тёл||о *с* 1 जिस्म *дж*исм' *न*,
 वदन *बा*दान *म*, शरीर शरय्र *न*,
 देह *दэх ज*, дрожать всем ~ом सिर
 से पैरो तक काँपना *न*, 2 *физ*
 जिस्म *дж*исм' *म*, твердое ~ ठोस
 पदार्थ *म*, ठोस वस्तु *ज*, жидкое ~
 द्रव-पदार्थ *म*, небёсное ~ खगोल-
 -काय *म*, ◇ держать в чёрном ~е
разг बुरा (क्रूरतापूर्ण) वर्ताव (व्यव-
 हार) करना *न*

телосложёние *с* डील-डौल *дй*ल-
 -даол *म*, शरीर की बनावट शरय्र
 कй *बा*नāवत *ज*, गढन *гар'ан ज*

телохрани́тель *न* शरीररक्षक
 शरय्र-*रा*कशक *म*

телятина *ज* बछड़े का गोश्त
 (मॉस) *बच^ॡरā kā* गोश्त' (*मā*с) *म*

телячий *प्रि*ल बछड़े का *बच^ॡरā*
kā, बछड़े के गोश्त (मॉस) से बना
 हुआ *बच^ॡरā кэ* गोश्त' (*मā*с) *सэ* *बा-*
नā *хуā* (*приготовленный из теля-*
тины)

тем I мест 1. *те* *от* *тот* उस
 से *ус* *сэ*, उस द्वारा *ус* *двā*рā, उस
 ने *ус* *नэ*, 2 *дат* *म* *от* *तот* उन
 को *ун* *को*, उन्हें *ун^ॡ*

тем II союз. — लूचше तो ज्या-
दा (अधिक) अच्छा होगा तो зйāдā
(ад^хик) ачч^хā хогā, чем бōльше,
— लूचше जितना अधिक हो सके
उतना ही अच्छा है दжит'нā ад^хик
хо сакэ ут'нā хй ачч^хā хāэ, — не
мēнее फिर (तो) भी प^хир (то) б^хя,
ताहम тāхм

тém||а жс मजमून मаз'मुन м,
विषय विषय म, प्रसंग प्रसाङ्ग' म
(стат^хи, выступлени^х и т п),
थीम т^хим м (музыкальная), —
разговōра बातचीत का विषय म,
отклоня́ться от —ы विषय से दूर
होना नп

темáтика жс विषय-क्षेत्र विषय-
-क्षेत्र' м, विषय-वस्तु विषय-वा-
स्तु жс

тематический прил विषय-क्षेत्र-
-संबंधी विषय-क्षेत्र'-सम्बन्ध^хи

тембр м. लय लाи жс

тéми мест тв мн. от тот उन से
(द्वारा) ун сэ (द्वāрā), उन्हो ने ун^хб
нэ.

темнѐ||ть несов 1 कजलाना
काज'लāнā नп, нѐбо —ет आसमान
अधिकारमय हो रहा है, 2 безл (о
наступлении темноты) अधेरा हो
चलना анд^хэрā хо чал'нā नп,
सॉफ की छाया गहरी होना सāдж^х
кй च^хāнā гах'ри хонā नп (о на-
ступлении вечера), 3 (виднеться)
вдали —ет что-то दूर कुछ अधिकार
दिखाई पड रहा है दूर कуч^х анд^х-
-кār दिक'लāи пар राхā खāэ, ✧ —

в глазāх आँखो के सामने सब कुछ
अधिकारमय हो जाना नп (की у ко-
го-л), आँखो पर परदा पड़ना नп.
(की у кого-л), आँखो के आगे तारे
छूटना नп (की у кого-л, от слабо-
сти)

темнйца жс काल-कोठरी काल-
-कोठ^хри жс, बद और अंधियारा
कैदखाना बान्द' аор āд^хийārā каэд-
-хāнā м

темнó безл в знач сказ अधेरा
है анд^хэрā хāэ, — в глазāх आँखो
के सामने सब कुछ अधिकारमय है, ✧
—, хоть глаз выколи разг. आँखें
फाड़ने पर भी कुछ नहीं दिखाई पड़-
ता, घनघोर अधिकार है

темноволóсый прил काले बा-
लोवाला कālэ бālб-вālā.

темногláзый прил काली आँ-
खोवाला кālй āк^хб-вālā

тёмно-сйний прил गहरा नील
гах'рā नйल

темнотá жс 1. अधेरा анд^хэрā
म, अधिकार анд^х-кār म., तिमिर
तिमिर म, 2 перен (невеселость)
जहालत दजाхāлат жс, अज्ञता агй'тā
жс, अज्ञानता агйāн'тā жс

тёмн||ый прил 1 अधेरा анд^хэ-
рā, तिमिराच्छन्न तिमिरāचч'анн' (по-
крытый мраком), काला कālā (чёр-
ный), —ая ночь अधेरी रात жс;
2. (неясный) धुंधला д^хūd^хлā.
अस्पष्ट अспаш्त', 3. (подозритель-
ный) शक लानेवाला (पैदा करनेवाला)
शक लāनэ-вāчā (पाэдā кар'нэ-वā-

лā), सदेहजनक सандेह-джанак,
—ое дело सदेहपूर्ण कार्य *м*, 4. (не-
вежественный) जाहिल джаहил, बेप-
दा-लिखा бэ-пар^ха-лик^ха, अज्ञ агй'

темп *м* 1. *муз* ताल ताल *м*,
2. *перен* रफतार рафтār *ж*, गति
гати *ж*.; **быстрый** — **строитель-**
ства निर्माण की तेज गति *ж*

темперамент *м* मिजाज मि-
ज़ाज़ *м*, तबीअत табйат *ж*, प्रकृति
пракрити *ж*

темпераментный *прил* तेज-
मिजाज तэз-мизāдж

температу́р||а *ж* तापक्रम ताप-
-क़्राम *м*, तापमान ताप-मांन *м*,
टेपेरेचर तэмпэрэчар *м*, **высо́кая**
— ऊँचा तापक्रम *м*, **норма́льная** —
साधारण तापक्रम *м*, **повыше́ние**
—ы तापमान का बढ़ना *м*, **пони-**
же́ние —ы तापमान का गिरना *м*,
измеря́ть —у टेपेरेचर लेना *п*

те́мья с माथा मात^ха *м*, चाँदिया
чаँдийā *ж*

тенденцио́зный *прил* सोहेश्य
соддэश्य', उद्देश्यमूलक उद्देश्य'-मु-
लाक

тенде́нция *ж* 1. उद्देश्य उद्देश्य'
ж; 2. (склонность) झुकाव द्ज^хукаō
м, प्रवृत्ति правритти *ж*

тенево́й *прил см* тенйстыи

тенй́стый *прил* छायादार च^хайā-
-дār, सायादार сайā-दār

те́ннис *м* टेनिस тэнис *м*, иг-
ра́ть в —टेनिस खेलना *п*, **насто́ль-**
ный — टेबुल-टेनिस *п*

теннисі́ст *м* टेनिस खेलनेवाला
тэнис к^хэл'нэ-ва́лā *м*, टेनिस-खेला-
डी तэнис-क^хэлāри *м*

те́ннисн||ый *прил* — **корт**
टेनिस का मैदान (क्षेत्र) तэнис का
माэдāн (क़शэтр') *м*, —ая **раке́тка**
टेनिस का रैकट तэнис का राэкат
м, बल्ला баллā *м*

те́нор *м* 1 (голос) ऊँची आवाज
ऊँचй āвāз *ж*, 2 (певец) ऊँची आवाज-
वाला ऊँचй āवāз-वा́लā *м*.

те́нь *ж* छाया च^хайā *ж*, परछाई
пар'ч^хай *ж*, साया сайā *м*, сиде́ть
в те́ни छाया में बैठना *п*, ◇ **стать**
те́нью (кого-л) की छाया वन जाना
п, у меня нет и те́ни сомне́ния
मेरे लिये इस में कुछ सदेह नहीं,
держáться в те́ни *перен* पृष्ठभूमि
में रहना *п*, 'ни те́ни пра́вды
सचाई का एक कण भी नहीं है

теоре́ма *ж* उपपाद्य उप'पाद्य'
म, प्रमेयोपपाद्य प्रामэйоп'पाद्य' *म*

теоре́тик *м* विचारक विचāрак
म, सिद्धातप्रेमी सिद्ध^хāнт'-प्रэमी *म*,
सिद्धातवादी सिद्ध^хāнт'-वादी *म*

теорети́ческий *прил* सैद्धांतिक
साэдд^хāнтиक

тео́рия *ж* सिद्धात सिद्ध^хāнт' *म*,
марксі́стско-ле́нинская — मार्क्स-
वादी-लेनिनवादी सिद्धात *म*, — **клас-**
совой **борьбы** श्रेणीसघर्ष का सिद्धात *п*

тепе́решн||ий *прил* आजकल
(अव, हाल) का āदज-काल (अब, ख़ाल)
कā, в —ее вре́мя आजकल, अव, इस
वक्त (समय)

तेपéрь *нареч* अब अब, आजकल
 āдж-काल, इस वक्त (समय) निस वक्त'
 (सामय), —, कौदा आज, जब [कि],
 ढमनन — अब ही, इसी वक्त (समय)

तेплéть *несов* गरम हो जाना
 गराम खो दजाना *нп*; गरमी पडना
 गर'मी पार'ना *नп* (о погоде)

теплýца *ж* गरम घर गराम
 ग'ार *म*, शीशा-घर शीशा-ग'ार *म*,
 पौधा-घर पाोध'ा-ग'ार *म*

теплýчный *прил* पौधा-घर का
 पाोध'ा-ग'ार का

тепл||ó *I* *с* गरमी गर'मी *ж*,
 ताप tāप *म*, सलननन — धूप *ж*,
 सूर्यताप *म*, दरजात व —é गरम
 रखना *न*, 5 ग्रादुसव —á गरमी
 की ५ डिग्री सेटीग्रेड

теплó *II* *1* *нареч* — ओदेवात
 गरम कपडे पहनना गराम काप'रे
 पाखान'ना *न*, *2* *нареч* *перен* (сер-
 дечнó) दिल (हृदय) से दिल (खुरि-
 दाय) स, — वसुरचात कौó-ल हृदय
 से किसी का स्वागत करना *न*, *3*.
 बेसल व अनस कसल गरम है गराम
 खा

теплóв||óй *прил* *физ* गरमी-
 सबधी गर'मी-सामबान'य, थर्मल
 ग'ारमल, —áя энэргия तापशक्ति
ж, — उदार मेद ऊष्माघात *म*

теплóёмкость *ж* ताप की
 गुजाइश ताप की गुनदजानिश *ж*, ता-
 पीय धारिता तापीय' द'ारिता *ж*

теплóпроводность *ж* ऊष्म-
 -सवाहिता उष्म'-सवाखिता *ж*

теплотá *ж* *1* गरमी गर'मी

ж, ताप tāप *म*, *2. перен* गरमजो-
 शी गरम'-दजोश *ж*.

теплотéхника *ж*. थर्मल इजी-
 नियरिंग ग'ारमल इन्डजिनिय'-
 रिंग' *म*

теплóхóд *м* मोटर-जहाज मोतार-
 -दजाख़ास *म*

тёплýй *прил* *1*. गरम गराम,
 गरमीला गरमीला, *2. перен.* (сердеч-
 нýй) दिली दिली, हार्दिक ख़ार्दिक,
 — प्रेम हार्दिक स्वागत *म*

терapéвт *м* चिकित्सक चिकित-
 सल *म*

терапия *ж* चिकित्साविधान चि-
 कित्सा-विद'ान *म*

теребýть *несов* *1*. खीचना
 क'यिच'ना *न*, भोक भोक करना दज'क
 दज'क कार'ना *न* (напр спящего);
2 (беспокоить) तग करना तान'
 कार'ना *न*, तकलीफ (कष्ट) देना
 तक'लीफ (काश'त) दाना *न*

терéть *несов* *1* मलना मल'ना
न., सहलाना साख'लाना *न*, रगडना
 रागर'ना *न.*, — गलाअ ओखे मलना
न, *2* (растирать, измельчать)
 रगडना रागर'ना *न*, घिसना ग'स'-
 ना *न*, रगडकर दाने दाने करना
 रागर'कार दाने दाने कार'ना *न*;
3. (натирать до блеска) मलकर
 (रगडकर) साफ करना मल'कार (रा-
 गर'कार) साफ कार'ना *न.*, मलकर
 चमका देना मल'कार चाम'का दाना
न, घोटना ग'ोट'ना *न*

терéться *несов* घिसना ग'स'-ना
नप, घिस जाना ग'स दजाना *नप*,

रगड़ खाना राгар क^खाना *n*, कस-
मसाना कस'мас^साना *nn*

терза́ние *c* तंक्लीफ गक'लीफ
жс, दुःख दु^खक' *м*, सताप सताप
म., कष्ट काश' *म*

терза́ть *несов.* (मुचि^{त्}) सताना
सा^ताना *n*, सताप करना सताप
का^र'ना *n*, कष्ट पहुँचाना काश'त'
पा^खुच[ा]ना *n*, यातनाएँ देना या^त'ना^इ
द[े]ना *n*

терза́ться *несов* अपने आप को
सताना (तरसाना) अप'न^э आप को सा-
ता^ना (ता^र'सा^ना) *n.*; ~ उगृय[े]नी-
या सोव[े]स्ति पश्चात्ताप करना *n*

тёрка *жс* कद्दूकश काददु-काश *म*
тёрмин *м* परिभाषा पारिब[ा]श[ा]
жс., पारिभाषिक शब्द (पद) पा^{रि}ब[ा]-
शिक शाब्द' (पाद) *म*

терминоло́гия *жс* शब्दावली
शाब्दा[ो]ली *жс*, पारिभाषिकी पा^{रि}ब[ा]-
शिकी *жс.*, पारिभाषिक शब्द पा^{रि}ब[ा]-
शिक शाब्द' *म* *मн*

терми́т I *м* *хим* स्फजारेय स्प^а-
दजा^रै' *म*, थर्मिडिट त^аरमा^иत *म*

терми́т II *м* *зоол* दीमक द्यि-
मा^к *жс.*

терми́ческий *прил* *физ*, *тех*
ताप-संबधी ताप-साम्बान्द^खि, थर्मल
त^аरमा^ल

термодина́мика *жс* *физ* ऊष्म-
प्रवैगिकी उश्म'-प्रावा^эगिकी *жс*

термо́метр *м* थर्मामीटर त^аरमा-
मी^тार *म*, ताप-मापक [यत्र] ताप-मा-
पा^क[यान्त्र'] *म*, तापमान-यत्र ताप-
मा^न-यान्त्र' *म*, ~ Цельсия सेटी-

ग्रेड थर्मामीटर *н*, पोस्ता^вить ~
थर्मामीटर (तापमान-यत्र) रखना *n*

тёрмос *м* थरमस त^аर'मा^с *жс*
терни́стый *прил* खारदार खार-
दा^р, कटकमय कान्ताक-मा^и, ◇ ~
पु^{त्}य कटकमय मार्ग *н*

терпели́вый *прил* सहनशील
सा^хान-शील, धीर द^хिर, धैर्यवान्
द^хा^эरि'वा^न.

терпе́ни||*е* *c* वदश्ति बार-दा^{श्}त'
жс, सवर साबार *н.*, सहन सा^хान *н*,
धीरज द^खिरा^दज *म*, धैर्य द^खा^эरि' *म*,
तेर्या^{त्} ~ सवर (धैर्य) छोडना *n*,
धीरज खोना *n*, *испытывать* च्ये-ल.
~ किसी के धैर्य की परीक्षा करना
n, он меня выво^дит из ~я मु^ж
मे उस के लिये धैर्य नहीं है; *его* ~
लो^пнуло उस का धीरज छूट गया,
запа^стысь ~ем, воору^житься ~ем
धीरज रखना *n*

терпе́ть *несов* 1. (*испытывать*)
उठाना उ^тा^нा *n*, सहना सा^х'ना *n*,
भुगतना ब^хुगा^त'ना *n*, भोगना ब^оग'
ना *n*, ~ पोरा^жेनी शिकस्त खाना
n, ~ त्रु^дनीस्ति तंक्लीफ (कष्ट)
उठाना *n*, ~ उश्^еर^б नुकसान उठाना
n, हानि सहना *n*, 2. (*безропотно*
переносить) सहना सा^х'ना *n*, भुग-
तना ब^хुगा^त'ना *n*, वदश्ति (सवर,
सहन) करना बार-दा^{श्}त' (साबार, सा-
खान) का^र'ना *n*, धैर्य रखना (धारण
करना) द^खा^эरि' रा^क'ना (द^खा^रान
का^र'ना) *n*; он не мо^жет бо^{ль}ше
~ ता^{ко}й бо^{ли} वह इस दर्द को इस
से ज्यादा नहीं सह सकता, 3 (*до-*

пускать) [रुकावट न डालकर] होने (करने) देना [रुकावट ना दाल'कार] хонэ (кар'нэ) дэнā *n*, ♦ время не терпит वक्त बहुत तग है, она́ egó — не может उसे इस से कोफ्त है, время терпит कोई जल्दी नहीं है, дело не терпит यह जल्दी का काम है.

терпéться безл разг мне не терпится मैं बेसब्र (अधीर) हूँ māz бэ-сабр' (ад'япр) х'у

терпíмость ж सहनशीलता सा-хан-шил'тā ж, सहिष्णुता सा-хи-шнута ж

терпíмый прил 1. (о челове-ке) सह सकनेवाला साх сак'нэ-вāлā, सहनशील सा-хан-шил, सहिष्णु सा-хи-шну, 2 (о явлении) सहने योग्य साх'нэ йогй', सहनीय साх'ний', सह्य сахи', सुहाता सुхātā (напр о го-рячей воде, зное)

тёрпкий прил कसैला कासाэлā, खट्टा к'аттā

терра́са ж वरामदा барām'дā м
территориáльн||ый прил प्रा-देशिक प्रादेशिक, क्षेत्रीय क्षेत्रीय', —ые воды उपात-समुद्र и, —ая не-прикоснове́нность क्षेत्रीय अक्षुण्णता ж, —ые войска́ टेरिटोरियल फौज ж

территóрия ж इलाका илāкā и, प्रदेश प्रादेश и, भूखंड б'ху-к'анд' и

терро́р и दहशत दाх'шат ж, दहशतगेजी दाх'шаг-अंगेज़ी ж, आतक āтанк' и

терроризíровать сов и несов दहशत देना दाх'шат дэнā *n*, आत-कित करना āта'нкит кар'нā *n* (को कого-л), धमकाना д'хам'кāнā *n* (запугивать)

террористíческий прил दह-शतनाक दाх'шат-нāк, आतककारी āтанк'-ка́रй

теря́||ть несов खोना к'хонā *n*, खो देना (डालना) к'хо дэнā (дāл'-нā) *n*, गँवाना गāवāнā *n*, गँवा देना गāवā дэнā *n*, भूलना б'хул'нā *n* (забывать), — время वक्त (समय) खोना *n*, — дорóгу रास्ता भूलना *n*, — мўжество हिम्मत हारना *n*, — пóчву под ногāми पाँव तले से जमीन सरकना *nn* (के о ком-л, о чём-л), — терпéние सबр (धैर्य) छोड़ना *n*, धीरज खोना *n*, — в чьём-л мнénии, — в чьёйх-л. глазāх किसी की निगाह मे गिर जाना *nn*, я не —ю наде́жды मैं ने आशा नहीं छोड़ी है, — сознāние बेहोश (मूर्छित) हो जाना *nn*

теря́ться несов 1. (пропадать) खो जाना к'хо джāнā *nn*, गुमना गुम'нā *nn*, गुम होना (हो जाना) गुम'хонā (खो दजāнā) *nn*, भूलना б'хул'नā *nn*, भूल जाना б'ху.1 джā-нā *nn* (забываться), गायब (अदृश्य) होना (हो जाना) गāйāб (अदृ-श्य') खонā (खो दजāнā) *nn* (напр в толпе), 2 (терять самообā-дание) अपने आप मे नहीं होना अप'нэ āप मे नहीं होना *nn*, अनि-

इचय होना анишчай хона *нп*,
हकवकाना хак'баканā *нп* (*сму-*
щаться)

тёс *м* लकड़ी की पट्टियाँ лак'рि
कй паттийā *ж* *мн*

тесать *несов* काटना कāt'нā *п*,
छाँटना ч'āt'нā *п*, ♠ *хоть* кол на
голове тешī *разг* नाक कटी, पर
हठ न हटी

тесёмка *ж* *см* тесьма

теснить *несов* चपेटना चापēt'нā
п, दबाना दाबāнā *п* (*сжимать*),
पीछा करना पीच'ā кар'нā *п* (*пре-*
следовать, ка кого-л)

тесниться *несов* (толпиться)
कसमसाना кас'масāнā *нп*, भीड
लगाना б'хир лагāнā *п*, भीड करते
फिरना б'хир кар'тэ п'хир'нā *нп*

тёсно 1 *нареч* сидеть, —
прижавшись друг к другу एक दूसरे
से सटकर बैठना эк дус'рэ сэ сат'-
кар баэт'нā *нп*, идтī — в ряд
कधे से कथा मिलाकर चलना *нп.*,
2 *безл* в *знач* сказ जगह तग है
джагах танг' хаэ, в комнате —
कमरा तग है (*комната мала*),
कमरे मे बहुत लोग है (*в комнате*
много народа)

теснотā *ж* 1. (*недостаток*
места) घिचपिच г'хич-пич *ж*, तग
होना танг' хона *м*, 2. (*скопление*
народа) भीड [भाड] б'хир [-б'хāр] *ж*

тесн[ый] *прил* 1. (*узкий*) तग
танг', सकरा сак'рā, सकुचित сан-
кучит, 2. *перен* (близкий, ин-

тимный) गहरा гах'рā, घनिष्ठ г'а-
निष्ठ'х'; —ая связь घनिष्ठ सवध *и*

тёсто с साना (गूँधा) हुआ आटा
сāнā (гūд'ā) хуā ātā *м*

тесть *м* ससुर सасур *м*, स्वशुर
швашур *м*

тесьма *ж* बद्धी бадд'хā *ж*, फी
ता фītā *м*, तसमा тас'мā *м*

тётка *ж* चाची чāчй *ж* (*жена*
брата отца), मामी māмй *ж* (*же-*
на брата матери), फूफी п'уп'й
ж, बूआ буā *ж* (*сестра отца*),
मौसी маосй *ж.*, खाला хālā *ж.*
(*сестра матери*)

тетрадь *ж* दफ्तर дафтар *м*,
कापी-बुक кāпй-бук *ж*

тётя *ж* *см* тётка

тех *мест* 1. *род* *мн* от тот
उन का ун kā, 2. *вин* *мн* от тот
उन को ун ко, उन्हें ун'хэ

тэхник *м* टेकनिशियन тэк'ни-
шийан *м*, यत्र-निर्माता йантр'-нир-
mātā *м неизм*

тэхника *ж* 1. *Текни́к* तэк'нйк
ж, 2 (*приёмы исполнения*) शिल्प-
कला шилп'-калā *ж*, उद्योग-कला
удйог-калā *ж* (*совокупность про-*
изводственных приёмов), исполні-
тельская — यात्रिक पटुता *ж* (*му-*
зыканта); 3. (*оборудование*) मशीन-
री машин'рй *ж*, नवैयश्या —
आधुनिकतम मशीनरी *ж*, воённая
— अस्त्रशस्त्र *м*

тэхникум *м* टेकनिकल (औद्यो-
गिक) स्कूल тэк'никал (аодйогик)

स्कूल *м*, сельскохозяйственный
— कृषिस्कूल *म*

техніческ||ий *прил* टेक्निकल
तэк'никаल, औद्योगिक औद्योगिक
(*напр* о культуре), —не культу-
ры औद्योगिक फसल *ж*, —ое обра-
зование औद्योगिक शिक्षा *ж*, —
термин परिभाषा *ж*, पारिभाषिक
पद (शब्द) *म*

технологический *прил* प्रौद्यो-
गिकीय प्राद्योगिकीय', टैकनोलाजी-
—सबधी ताэк'नोлад्जि-самбанд'и

технологія *ж* प्रौद्योगिकी
प्राद्योगिकी *ж*, टैकनोलाजी ताэк'-
नोлад्जि *ж*

течени||е *с* 1. (поток, струя)
बहाव बाख़ाо *म*, प्रवाह प्रावाह *म*,
धारा द'ार'ा *ж*, вверх по —ю बहाव
के ऊपर की ओर, вниз по —ю बहाव
के साथ, 2. *перен* (направление)
धारा द'ार'ा *ж*, पक्ष पक्ष' *म*
(крыло, фракция), ◇ *идти* *против*
—я *прям*, *перен* धारा के खिलाफ
जाना *नп*, в — के अंदर (भीतर, दौ-
रान) *последлог*, से *последлог*, в —
этого времени इस समय के भीतर,
в — некоторого времени कुछ समय
तक, с —ем времени समय समय
[पर], समय (काल) के परिवर्तन से,
कालांतर मे

течь *I* *несов* 1. बहना बाх'на
नп, ढलना द'ाल'ना *नп*, प्रवाहित
होना प्रावाहित' होना *नп*, 2 (*иметь*
течь, *протекать*) टपकना तापाक'-
ना *नп*, रसना рас'ना *नп*, चूना चु-

ना *नп* (*напр* о крыше), पानी भीतर
आने लगना *नп* (के о чем-л, *напр*
о лодке), 3. *перен* (*напр* о време-
ни) बीतना बित'ना *नп*, गुजरना गु-
जार'ना *नп*

течь *II* *ж* टपकाव ताп'काо *म*
(проникновение жидкости), छेद
च'эд *म*, दरार दार'ार *ж* (пробоина,
дыра), дать — पानी भीतर आने लग-
ना *नп*, दरार पड़ना *नп* (जहाज मे
о корабле)

тэшить *несов* बहलाना बाх'ल'ना
п (развлекать), प्रसन्न करना प्रा-
सन्न' कार'ना *п* (угождать), —се-
бя надеждами अपने आप को आशा-
ओ से बहलाना *п*

тэшиться *несов* जी (दिल) बह-
लाना द'и (दिल) बाх'ल'ना *п* (раз-
влекаться), हँसी करना ख'सी कार'ना
п (издеваться)

тёща *ж* सास са'с *ж*, श्वश्रू
शवाश्रू *ж*

тигр *м* शेर шер *म*, बाघ ба'г'
म, व्याघ्र व'я'г'р' *म*

тигрица *ж* शेरनी шер'नी *ж*
тик *I* *м* बот सागवन са'г'ван *म*
тик *II* *м* (ткань) विस्तरबद
(गद्दे, तोशक) का [मोटा धारीदार]
कपडा बिस्तर-बन्द' (गाद'दे, तोशक)
का [मोटा द'ार'ि-द'ार] काप'रा *म*

тйкание *с* разг टिकटिक тик-
-тик *ж*, [घड़ी की] खटखट [г'ар'и
की] क'ат-क'ат *ж*

тйкать *несов* टिकटिक करना
тик-тик कार'ना *п*, [घड़ी के समान]

खटखट करना [ग^खरि कэ самāन]
क^खत-क^खत кар'нā *n*

तीकोवई *प्रिल* सागवन का सāग'-
वान कā

तीना *ज* काई कāय *ज*, कीच-कादा
कयच-कādā *म*, पक पान्क' *म*

तीनीसतई *प्रिल* काई भरा कāय
ब^खारā, पकिल पान्किल

तिप *म* 1. (образец, модель)
किस्म किस्म' *ज*, ढग द^खान्ग' *म*.,
नमूना नामूनā *म*, 2. зоол किस्म
किस्म' *ज*, 3. лит टाइप तāип *म*

तिपीचनीय *प्रिल* नमूने का ना-
मूनэ कā, लाक्षणिक लāकश'निक (ха-
рактерный), ठेठ त^खэт^ख (подлин-
ный)

तिपोवई *प्रिल* नमूने का नामूनэ
कā

तिपोग्रāфия *ज* छापाखाना च^खā-
पā-खānā *म*, छापाघर च^खāपā-ग^खार *म*.

तिर *म* निशानावाजी का मैदान
निशānā-बāзй कā माэдāन *म*

तिरāज *म* (издания) विक्री की
तादाद बिक्रय कय तāदād *ज*

तिरāन *म* जालिम зāлим *म*, सि-
तमगर सिताम-गार *म*, अत्याचारी
अतйāचāरй *म*

तिरāनित् *несов* जुल्म (अत्या-
चार) करना зуल्म' (अतйāचār) कार'-
नā *n*, जुल्म ढाना зуल्म' द^खānā *n*

तिरāनीचеский *प्रिल* जुल्मी
зуल्मй, अत्याचारपूर्ण अतйāचār-पूरन'

तिरāनीय *ज* जुल्म зуल्म' *म*,
सितम सिताम *म*, अत्याचार अतйāचār *म*

तिरē *с* डैश दāश *म*, सवधचिह्न

самбान्द^ख-चिख' *म*, रेखिका रэк^ख-
कā *ज*.

तीस्कत् *несов*. 1. (давить) दवा-
नā दāबānā *n*, 2. полигр छापना
च^खāप'नā *n*

तिस्क||ई *म* *тех* शिकजा शिकान-
दजā *म*, ◇ व -āख चегō-ल. के शि-
कजे मे, की पकड मे.

तिसनēन *с* [दवाने के कारण]
छाप [दāबāनэ कэ कāरान] च^खāप *ज*,
золотое - सोने की छाप *ज*

तिसनēनीय *प्रिल* छापा हुआ
च^खāपā लुā

तितāनीचеский *प्रिल* बहुत बड़ा
बाखुत बārā, विशाल вишāल

तीतुल *म* 1. खिताब хитāб *म*,
उपाधि упād^खи *ज*, पदवी пад'वी *ज*;
2. (заглавие книги) [किताब का]
नाम [कитāб कā] नāम *म*, टाइटिल
तāитил *म*

तीतुलनीय *प्रिल* - лист मुख-
पृष्ठ मुक्^ख-प्रिшт^ख *म*, आख्यापत्र
āक्^खйā-पत्र' *म*, टाइटिल-पेज तāि-
तिल-पēज *म*

तिफ *म* टाइफस तāифас *म*, टाय-
फाइड तāय'फāйд *म* (брюшной)

तीखीय *प्रिल* 1. (негромкий)
नीचा नйचā, धीमा д^खймā, 2. (спо-
койный) धीर द^खйр, निचला निच'लā,
शांत шāन्त', 3 (медленный) सुस्त
सुस्त', धीरा द^खйрā

तीखो *нареч* 1 (негромко) धीरे
द^खйрэ, नीची आवाज से नйचй āвāз
сэ, नीचे स्वर से नйचэ свар сэ, го-
ворить - नीची आवाज से कहना *n*,

товарищ и 1 दोस्त دوست' и,
मित्र मित्र' и (druz), सहवासी सह-

-वāsй м (по комнате, общежитию), सहपाठी сах-пāt^хй м (по школе, институту), सहकर्मी сах-кармй м (по работе), 2 (обращение) साथी са^тхй м, काफ़ेड कांфрэд м

товáрищеск||ий прил दोस्ताना достāнā неизм, भाईचारे का б^хай-чārэ кā, भाईचारेपूर्ण б^хай-чārэ-пूरн', —не чўвства भाईचारे की भावना ж, —не отнош́ения भाई-वदी ж

товáрищество с (объединение) साक्षा сādж^хā м, समिति самити ж, —на паях हिस्सेदारी ж, сельско-хозяйственное кредитное — कृषि-साखसमिति ж, —с ограниченной ответственностью लिमिटेड कंपनी ж

товáрн||ый прил 1 माल का माल кā, —вагón माल का डिब्बा м., —пóезд मालगाडी ж; —склад माल-गोदाम м, माल-खाना м; 2. эк —ое производство माल-उत्पादन माल-उत्पादन м

товарообм́ен м माल का आदान-प्रदान माल कā āдāн-п्रादāн м, वस्तु-विनिमय वास्तु-विनिमय м

товарооборóт м माल की आम-दनी-रफ्तनी माल кй āм'дāнй-рафт'-нй ж

тогда́ нареч तब ताб, उस वक्त (смы) ус вакт' (саман), तत्काल तаткāl, ◇ —как जब कि, हालाकि

тогда́шний прил तब (ус समय) का ताб (ус самай) кā, तत्का-लीन तаткāтин

тогó мест 1 род от тот, तो उस का ус кā, 2. вин от тот उस को ус ко, उसे усэ.

тó есть союз यानी йāнй, अर्थात् अर्त^хāt, तó есть? разг क्या मतलब?

тождéственный прил वही वाхй, एक सा эк сā, समान самāн

тóждество с बराबरी бар-ā-б'рй ж, एकाई экай ж, समानता са-मāн'tā ж, साम्य сāmй' м

тóже союз भी б^хй, —не भी नहीं.

ток I м с-х. भूसौरा б^хусаорā м, खलियान к^халийāн м

ток II м (электрический) वि-द्युत् का सचार видйुत् कā санчār м, वाह वाх м, विद्युद्वाह видйуд-вах м, करेट карэнт' м, —высóкой часто ть उच्च-वारवारता-वाह м

тока́рный прил. —станóк खराद харāд м, लेथ лэт^х м, लेथ-मशीन лэт^х-мāшин ж

то́карь м खराद पर काम करने-वाला харāд пар кām кар'нэ-вāлā м, खरादी харāдй м, लेथ आपरेटर лэт^х-āп'рэтार м, कडेरा карэрā м (по дереву)

толк м 1. (смысл) मतलब мат'-лаб м, मानी мāнй ж, अर्थ арт^х м, б́ез —у वेमतलब से, व्यर्थ, с тóлком मतलब (सद्बुद्धि) се; сбить с тóлку गुमराह करना п (को को-ल), 2. (польза) что тóлку в éтом? इस में क्या है? ис мэ киā хāэ?, इस का क्या मूल्य है? ис кā киā мулй' лāэ?, от

этого очень мало толку इस से बहुत कम लाभ है ис сэ бахут кам лаб^х хэ, 3 . толки *मि* उडती खवरे ур'тй хаб'рэ *जि मि* , अफवाहे अफ'-वा^ख *जि मि* , किवदती क्यि-вадан-तй *जि*

ТОЛКАТЬ *несов* 1 ढकेलना द^хакэл'нā *п* , ढकेल देना द^хакэл дэнā *п* , ठेलना त^хэл'нā *п* , धक्का देना द^хакकā дэнā *п* , — ногой लात मारना *п* (को, पर *кого-л* , *что-л*), 2. (побуждать) प्रेरित करना प्रेरित кар'нā *п* (के लिये *на что-л*), — на гибельный путь तवाहकुन रास्ते पर डालना *п* (को *кого-л* , *что-л*)

ТОЛКАТЬСЯ *несов* 1 ढकेलना द^хакэл'нā *п* , ढकेल देना द^хакэл дэнā *п* , ठेलना त^хэл'нā *п* , धक्का देना द^хакकā дэнā *п* , 2 (толкать друг друга) एक दूसरे को ढकेलना (ठेलना) *эк* दु^ср^э *को* द^хакэл'нā (त^хэл'нā) *п* , कसमसाना कस'масāнā *नп* , कधे से कधा भिडता रहना कान्द^хэ सэ कान्द^хā б^хир'тā рах'нā *नп* , खवे से खवा छिलना क^хавэ सэ क^хавā ч^хил'нā *नп* (толпиться)

ТОЛКНУТЬ *сов см* толкать

ТОЛКОВАНИЕ *с* टीका तिका *जि* , टिप्पणी типп'नй *जि* , व्याख्या व्या-к^хиā *जि*

ТОЛКОВАТЬ *несов* 1 टीका-टिप्पणी करना तिका-типप'नй кар'нā *п* , व्याख्या करना व्याक^хиā кар'нā *п* , लोजно — गलत मानी निकालना *п* (की *что-л*), झूठा अर्थ लगाना *п* (का

что-л), 2. (разговаривать) *разг.* बोलना бол'нā *नп* , बातचीत करना बा^т-चि^त кар'нā *п*

ТОЛКОВЫЙ *прил* 1 (понятный) समझ मे आनेवाला самадж^х म^э āнэ-*वā*lā, साफ सāф, स्पष्ट स्पашт' (ясный), 2 (о человеке) समझदार самадж^х-дāр, बुद्धिमान बुद्ध^химāн, 3 (содержащий пояснения) — *словарь* व्याख्या करनेवाला शब्दकोष व्याक^хиā кар'нэ-*वā*lā шабд'-кош *м*

ТОЛКОМ *нареч* *разг* साफ तौर पर सāफ таор пар, स्पष्ट रूप से स्पашт' руп сэ (ясно, понятно)

ТОЛКОТНЯ *ж* ठेला त^хэлā, भीड-भाड б^хир-б^хāр *जि* , रेल-पेल рэл-пэл *जि* , धक्का द^хакकā *м*

ТОЛОКНО *с* जई का आटा दжай कā āтā *м*

ТОЛОЧЬ *несов* मसलना масал'нā *п* , रगडना राгар'нā *п* , दलना дал'-нā *п* , चूर (चूर्ण) करना चूर (चूरन') кар'нā *п* , ◇ — *воду* в ступе *погов* हवा को मुट्ठी मे थामना *п*

ТОЛП||ā *ж* भीड[-भाड] б^хир[-б^хāр] *जि* , मेला мēlā *м* , जमघट джам'-г^хат *м* , *рассеивать* (разгонять) — *у* भीड को भगाना (तितर-वितर करना) *п*

ТОЛПИТЬСЯ *несов* कसमसाना कस'масāनā *नп* , भीड करते फिरना б^хир кар'तэ п^хир'нā *नп* , कधे से कधा भिडता रहना कान्द^хэ सэ कान्द^хā б^хир'तā ра^х'нā *नп* , भीड लगना б^хир चाг'нā *नп* (की *о ком-л.*)

толпóй нареч समूह के समूह
саму́х кэ саму́х, भुड के भुड **дж^хунд'**
कэ **дж^хунд'**, सब मिलकर सब मिल'-
кар

толстéть несов मुटाना мутānā
нп, मोटा (स्थूल) हो जाना **мотā**
(ст^хул) **хо** **джānā** *нп*, मोटाई लगना
мотāй **лаг'нā** *нп*. (को *о* *ком-л*).

толстоко́жий *прил* 1. मोटा
चमड़ावाला **мотā** **чам'рā** **вālā**, मोटे
चमड़े का **мотэ** **чам'рэ** **kā**, 2 *перен*
मनापमान-बोधशून्य **मानā**'**मāन-बोद^х-**
शून्य'

тóлст||ый *прил* मोटा **мотā**, स्थूल
ст^хул, डप्पू **даप्पू** (*тк* *о* *чело-*
веке), —**ая** **пāлка** **мотā** **डडा** *м*

толстя́к *м* **мотā** **आदमी** **мотā**
āд'мй *м*, **डप्पू** **даप्पू** *м*

толчея́ *ж* **разг** बहुत भीड़ **ба-**
хут **б^хйр** *ж*, कशमकश **каш-मा-**
-काश *ж*

толчо́к *м* 1 धक्का **д^хакkā** *м*,
ठेला **т^хэлā** *м.*, 2. *перен* बढ़ावा
бар^хāvā *म*, प्रेरणा **प्रэр'нā** *ж*

толщина́ *ж* मोटाई **мотāй** *ж*,
मोटापन **мотā-पान** *म*

то́лько нареч सिर्फ सिर्फ', केवल
कэवाल, ही **хй**, —**дэсāть** **рūпий** सिर्फ
(केवल) **दस** [**ही**] **रुपये**; —**здесь** **यही**,
прошлō —**два** **дня** **दो** **दिन** **ही** **गुजर**
गये, **не** —, **но** **и...** **न** **केवल** .. **वलिक**..
भी, **ही** **नही...** **वलिक...** **भी**; —**на** **одно**
мгновéние **पल** **भर** **के** **लिये**, **क्षणमात्र**
[**के** **लिये**], **◇** **как** —**जैसे** **ही**, **пере-**
даётся *तж* **अद्वर्बिअल्यं** *прич*,

напр **как** —**я** **увидел** **ее**, **я** **сказāл**
उस **को** **देखते** **ही** **मै** **ने** **कहा**, — **что**
अभी **अभी**, **अभी** **हाल** **ही** **मै**; —**бы** **не**
заболéть **अगर** **मै** **बीमार** **न** **पडूँ**,
काक़िख —**कниग** **он** **не** **читāल** **कौनसी**
किताबें **उस** **ने** **नही** **पढी** **है**!

том *м* जिल्द **джилд'** *ж*

томāт *м* **टोमाटो** **томāто** *м*

томй́тельный *прил* तकलीफदेह
так'лйф-дэх, थकानेवाला **т^хакāнэ-**
-वālā, कष्टदायक **काश्ट'-दāयक**

томй́||ть несов. थकाना **т^хакāнā**
п, तकलीफ (कष्ट) देना **так'लйф**
(**काश्ट'**) **дэнā** *п*, —**неизвéстностью**
अनिश्चितावस्था **मे** **रखना** *п*, **егó**
—**т** **жагā** **वह** **गरमी** **से** **थक** **गया** **है**,
егó —**т** **жāжда** **वह** **प्यास** **से** **थक**
गया **है**, **वह** **प्यास** **से** **चकनाचूर** **हो**
गया **है**

томй́ться несов 1 (*мучиться*)
क्लात (**म्लान**) **होना** **клāнт'** (**м्लāн**)
хонā *нп*, तलवेली करना **тал'бэлй**
кар'нā *п*, हुडकना **хурак'нā** *нп*; —
жāждой **प्यास** **से** **क्लात** **होना** *нп*,
2. (*в печи*) **पकना** **пак'нā** *нп*

томлéние *с* **तलवेली** **тал'бэлй**
ж, **उब** **уб** *ж*, **विह्वलता** **विखवाल'-**
तā *ж*

то́мн||ый *прил*. **रसीला** **расялā**
(*напр* *о* *взгляде*), —**ые** **глазā** **रसी-**
ली **आँखे** *ж* *मн*

томý *мест* **дат** *от* **тот**, **то** **उस**
को **ус** **को**, **उसे** **усэ**, **◇** —**назāд** **पहले**,
[**वीते**] **हुए**.

тон *м* 1. लहजा **лаख'джā** *म*,

सुर सुर *м* , राग *rāg* *म* , ने गो-
 वरीते तकिं तोनोम इस लहजे मे न
 वोलो, переменить — अपना लहजा
 बदलना *п* , 2 *मुз* तान *tān* *म* , राग
rāg *म* , 3 *जिव* रगरांग' *म* , रगत
 रांगत *ज*

ТОНАЛЬНОСТЬ *ж* *муз* रागिनी
rāginī *ज*

ТОНК||ий *прил* 1 पतला *пат'लā*,
 वारीक *बारीक*, दुबला *दुब'लā*, महीन
माहिन, —ая *नीतका* पतला *सूत* *म* ,
 वारीक *डोरा* *म* , —ая *माटेरिया* महीन
 (वारीक) कपडा *म* , 2. (*तुत्तलतल*
отделанный, искусный) वारीक
बारीक, महीन *माहिन*, —ая *राबोता*
 महीन (वारीक) काम *म* , 3 (*о слухе,*
зрении) तेज *तэз*, पैना *पाэна*, 4
 (*деликатный*) सूक्ष्म *सूक्ष्म'*, 5 (*вы-*
сокий) ऊँचा *ऊँचा*, — *गोलос* पतली
 आवाज *ज* , क्षीण स्वर *म* , 6 (*хоро-*
шо разбирающийся) — *знаток*
 रसिक *расик* *म* , मर्मज्ञ *मार्म'-ग्य'*
म , — *क्रितिक* सूक्ष्म (*विवेकी*) समा-
 लोचक *सूक्ष्म'* (*विवेकी*) *समालोचक*
म , — *ум* सूक्ष्म *बुद्धि* *सूक्ष्म'* *बुद्धि*
द'म *ज*

ТОНКО *нареч* 1 पतलापन (वारी-
 की) से *पात'लā-पान* (*बारीकी*) *सэ*, 2
 (*утончённо*) सूक्ष्म रूप से *सूक्ष्म'*
रूप *सэ*, सूक्ष्मता से *सूक्ष्म'ता* *सэ*

ТОНКОСТЬ||ь *ж* 1 (*напр* *ткани*
и т п) पतलापन *पात'लā-पान* *म* ,
 वारीकी *बारीकी* *ज* , 2 (*утончен-*
ность) सूक्ष्मता *सूक्ष्म'ता* *ज* , — *ума*
दिमागी नाजुकपन *म* , 3 (*подроб-*

ность) तफसील *ताफ'सल* *ज* , व्योरा
ब्योरा *म* , विवरण *विवारान* *म* ;
 знать *कको-ल*. *देला* *दो* — *ей* *किसी*
 बात के *हर* पहलू (*पक्ष*) को जानना *प*.

ТОННА *ж* टन *тан* *म*

ТОННАЖ *म* वजन *वाзан* *म* , वहन-
 क्षमता *वाहान-कशाम'ता* *ज* (*грузо-*
подъёмность)

ТОННЭЛЬ *म* टनेल *танэл* *म* ,
 सुरग *सुरांग'* *ज*

ТОНУТЬ *несов* डूबना *दुब'ना* *नп*.,
 डूब जाना *दुब* *दजाना* *नп* , गर्क होना
गार्क' *खोना* *नп*

ТОПАТЬ *несов* घमघमाना *द'хам'-*
द'हामाना *नп* , — *ногой* अपना पैर
 [जमीन पर] पटकना *नп*

ТОПИТЬ I *несов* 1. (*печи*) जलाना
दजालाना *प* , 2. (*плавить*) गलाना
गालाना *प* , पिघलाना *पिग'लाना* *प* ;
 टघराना *ताग'राना* *प* (*жиры, воск*).

ТОПИТЬ II *несов* (*потоплять*)
 डुबाना *दुबाना* *प* , गर्क (*जलमग्न*)
 करना *गार्क'* (*दजाल-माग्न'*) *कार'ना* *प*.

ТОПИТЬСЯ I *несов* 1. (*о печи*)
 जलना *दजाल'ना* *नп* , 2 (*плавиться*)
 गलना *गाल'ना* *नп* , पिघलना *पिग'खाल'-*
ना *नп*

ТОПИТЬСЯ II *несов* (*кончать*
самоубийством) डूब मरना *दुब* *मार'-*
ना *नп* , डूबकर मरना *दुब'कार* *मार'-*
ना *नп*

ТОПКА *ж* 1 (*действие*) जलाना
दजालाना *म* , 2 (*часть печи*) भाड़
ब'हार *म* , भट्टा *ब'ह'ट्टा* *म*

ТОПКИЙ *прил* दलदला *दाल'दालā*.

топлён||ый прил. —ое ма́сло
घी ग^खи м , घृत ग^खрит м

то́пливо с ईधन ईद^खан м , जला-
वन джала́ван м.

то́пнуть сов см топать

топо́граф м नक्शा बनानेवाला
नाक़्शā банāनэ-वाँलā म , नक्शासाज
नाक़्शā-साज़ म

топографический прил नक्शा-
साज़ी-सबधी नाक़्शā-साज़ी-सामबान-
द^खи

топогра́фия ж 1 (искусство
создания карт и планов) नक्शा-
साज़ी नाक़्शā-साज़ी ж , 2 (поверх-
ность и взаимное расположение
частей местности) तलरूप तал-
रूप म

топо́р м कुल्हाड़ा कुल^खāṛā म ,
कुठार कुत^खāṛ म

топоры́ще с [कुल्हाड़े का] दस्ता
[कुल^खāṛэ kā] दास्तā म , नासा́живать
топо́р на — कुल्हारे मे दस्ता लगा-
ना n

то́пот м धमधमाहट द^खам'द^खамā-
ख़ात ж , धमा-धम द^खам-ā-द^खам ж ,
टाप ताप ж (конский)

топта́ть несов 1. रौदना राौद'नā
n , लताडना लताṛ'nā n , कुचलना
कुचाल'nā n , 2. перен कुचलना
कुचाल'nā n , पददलित करना पद-
दालित कार'nā n

топта́ться несов — на ме́сте
वेकार चक्कर काटते रहना बэ-каṛ
चाक्कार काṭ'tэ राख'nā nп , перен
कोई तरक्की (प्रगति) न करना n

торг м. —и мн नीलाम नीलām
म , घोषविक्रय ग^खош-विक्राय म

торгова́ть несов तिजारत करना
गिदजāрат कार'nā n (की चेम-ल , से
с кем-ल) , व्यापार करना वीāпāр
कार'nā n (का चेम-ल , से с кем-ल) ,
वेचना бэч'nā n , विक्रय करना वि-
क्राय कार'nā n (продавать)

торгова́ться несов मोल-तोल
(माँल-भाव) करना मोल-топ (मोल-
-ब^खāo) कार'nā n

торго́вец м बनिया бानीā " ,
ताजир ताḍजир म , व्यापारी वीāपā-
रि म , ро́зничный — खुदराफरोश
म , खडवणिक् म , опто́вый — थोकफ-
रोश म , — фру́ктами मेवाफरोश म

торго́вка ж. बनियाइन бानीāन
ज , — री́бой मछवैनी ज

торго́вля ж तिजारत तिदजāрат
ज , वाणिज्य वाणिदजी' म , व्यापार
वीāपāर म , вну́тренняя — अदरूनी
(आतरिक, भीतरी) व्यापार (वाणि-
ज्य) म , вне́шняя — विदेशी (वाहर
का) व्यापार (वाणिज्य) म , ро́знич-
ная — कटपीस म , खडवाणिज्य म ,
опто́вая — थोक की बिक्री ज , थोक
का व्यापार म ; колхо́зная — कोल-
खोज-व्यापार म , кооперати́вная —
कोआपरेटिव-व्यापार म , мировāя —
विश्वव्यापार म

торго́в||ый прил तिजारती ति-
दजāर'tи , व्यापारी वीāपāरि , व्यापा-
रिक वीāपāरिक , — капи́тал व्यापा-
रिक पूंजी ज , —ое соглаше́ние, —
догово́р व्यापारिक समझौता म ,

व्यापारिक सधि *ж*, —ая *пала́та* |
चेवर। आफ कामर्स *м*, व्यापारी
चेवर *म.*, —ая *компáния* व्यापार
करनेवाली कपनी *ж*, —ая *прибыль*
व्यापार से लाभ *म*, —ое *сúдно* व्या-
पारी जहाज *म*; — *бала́нс* व्यापार-
—समतुलन *म*, —ая *полы́тика* व्या-
पार-नीति *ж*

торгпреди́ *м* (торго́вый пред-
ставитель) व्यापारिक प्रतिनिधि *व्या-*
पा́रिक *प्रतिनिधि* *म*, *वाणिज्य-दूत*
वाणिज्य-दूत *म*

торгпреди́ство *с* (торговое
представительство) व्यापारिक प्रति-
निधित्व *व्यापा́रिक* *प्रतिनिधि* *म*, व्यापारिक प्रतिनिधि का दफ्तर
व्यापा́रिक *प्रतिनिधि* *म* *का* *दाफ्तर*
म (*помещение*)

торже́ственно *нареч* 1 (*пыш-*
но) धूमधाम से *दुम-दुम* *स*; 2.
(*कля́твенно*) गभीर भाव से *गाम्ब्य*
स

торже́ственн॥ый *прил* 1
उत्सवकर उत्सव-कार, जशन (उत्सव)
का दजашान (उत्सव) *का*, धूमधाम
का *दुम-दुम* *का*, आडवरपूर्ण आदाम-
बार-पूरन' (*пышный*), — *день* उत्सव
का दिन *म*, —ая *церемо́ния* उत्सव
म, —ая *встрéча* अभिवादन *म*, —ое
заседание जशन के मौके पर जलसा
म, 2 (*нерушимый*) गभीर भाव से
किया हुआ *गाम्ब्य* *स* *किया*
हुआ, —ая *кля́тва* दृढ (गभीर) प्रति-
ज्ञा *ज*

торже́ство *с* 1 (*праздник*)

त्योहार *तयोहार* *म*, उत्सव उत्सव *म*,
जशन दजашान *म*, 2. (*победа*) जीत
दजित *ज*, विजय विजय *ज*,

торже́ствовáть *несов.* 1.
(*праздновать*) त्योहार (उत्सव,
जशन) करना *तयोहार* (उत्सव, दजा-
шान) *कार'ना* *प*; 2 (*над кем-л.*,
над чем-л) जीत होना दजित *खोना*
न (*की* *о* *ком-ल*), *फ़तह* (विजय)
पाना (हासिल करना, प्राप्त करना)
फ़ताह (विजय) *पाना* (*ख़ासिल* *कार'-*
ना, *प्राप्त'* *कार'ना*) *प*

торже́ству́ющий 1 *прич* *от*
торже́ствовáть; 2 *прил* विजयी वि-
जय, — *взгляд* विजय की दृष्टि *ज*.

торможе́ние *с* 1 (*вагона, ма-*
шины) ब्रेक से चाल कम करना ब्रेक
स *चाल* *काम* *कार'ना* *म*, 2 *перен*
रोकना *रोक'ना* *म*

тормоз *м* 1. ब्रेक ब्रेक *म*, авто-
मатический — आटोमेटिक ब्रेक *म*;
2. *перен* (*помеха, препятствие*)
रोक *रोक* *ज*, रुकावट *रुकावट* *ज*

тормози́ть *несов* 1 (*вагон, ма-*
шину) ब्रेक से चाल कम करना ब्रेक *स*
चाल *काम* *कार'ना* *प*, 2 (*приводить*
в действие тормоз) ब्रेक लगाना
ब्रेक *लागाना* *प*, 3 *перен* (*задер-*
живать) रोकना *रोक'ना* *प*, रुकावट
डालना *रुकावट* *दाल'ना* *प*

торопи́ть *несов* 1. (*заставлять*
спешить) हड़बड़ाना *खार'बाराना* *प*,
जल्दी (हड़बड़ी में) कराना *दजाल*
(*खार'बार* *मे*) *काराना* *प*, *он* *торо-*
пит *меня* *с* *отвётом* *वह* *जवाब* *देने*

के लिये मुझे मजबूर (बाध्य) कर रहा है; 2. (ускорять) दौड़ाना даорānā *n*

торопи́||ться *несов* हड़बड़ाना *хар'барānā n.*, जल्दी में होना *джал-
дй мѧ хонā n.*, जल्दी करना (मचा-
ना) *джалдй кар'nā (мачānā) n*,
शीघ्रता (उत्तावलापन) करना *шиг'р'-
tā (утāolā-пан) кар'nā n*, он о́чень
~лся वह बहुत जल्दी में था, ~ на
рабóту काम पर जाने की जल्दी में
होना *нп*, он торóпится кóнчить
рабóту वह अपना काम जल्दी निवटाना
चाहता है; куда вы торóпитесь? कहाँ
जाने की इतनी जल्दी है?

торопли́вость *ж* जल्दवाजी
джалд'-бāзй ж

торопли́вый *прил* जल्दवाज़
джалд'-бāз, उत्तावला утāolā

торпéд||а *ж* टारपीडो *tār'пйдо*
м, выпуска́ть ~у टारपीडो चला-
ना *п.*

торпéдировать *сов* и *несов*
टारपीडो से डुबा देना *tār'пйдо сэ
дубā дэnā n*

торпéдн||ый *прил.* टारपीडो का
tār'пйдо кā, ~кáтер टारपीडो-वोट
ж.; ~ое отделе́ние टारपीडो का
खाना *м.* (на подводной лодке)

торт *м* केक *кэк м.*

торф *м.* पीट *пйт м*, नरम (दल-
दल का) कोयला *нарам (дал'дал кā)*
कोय'लā *म*

торфя́н||о́й *прил* ~о́е боло́то
पीट की दलदल *пйт кй дал'дал ж.*

тоска́ *ж.* उदासी *удāсй ж*, खि-

न्नता *к'ини'тā ж*, विपाद *вишāд м.*;
~ по до́му घर से जुदा होने से गम
म, घर से बाहर रहने से खिन्नता *ж.*,
गृहविरह-आतुरता *ж*

тоскли́в||ый *прил* उदास *удāс*,
खिन्न *к'ини'*, ~ые глаза́ विपादपूर्ण
नेत्र *म मн*, ~ая погóда मनहूस मौ-
सिम *म*

тоско́вать *несов* उदास होना
(वैठना) *удāс хонā (баэт'х'нā) нп*,
हुड़कना *хурак'нā нп*, खिन्न होना
к'ини' хонā нп, ~ по до́му घर
से बाहर रहने से खिन्न होना *нп*

тост *м* टोस्ट *тост' м*

ТОТ *мест* 1. (указательное) वह
вах, где те кни́ги? वे किताबे
(पुस्तके) कहाँ पड़े हैं?, в то вре́мя
उस वक्त (समय), ~ и́ли и́ной कोई
न काँई, एक न एक, ~ и друго́й
दोनो, ни ~, ни друго́й न वह न
यह, दोनो में से काँई भी नहीं, ~
же, ~ са́мыи वही, ~, кто जो
[आदमी], वह आदमी, 2. (другой)
दूसरा *дूस'рā*, अन्य *анй'*, на том
берегу́ दूसरे (उस) किनारे पर, 3
(тот самый) वही *вахй*, и́менно
~ वही, ◇ вме́сте с тем साथ ही
[साथ], ме́жду тем इतने में, उसी
समय, тем вре́менем इतने (उस
समय) में; тем са́мым इस तरह, с
тем, что́бы ताकि, оди́н и ~ же
वैसा ही, к то́му же इस से अधिक,
उस के अलावा (सिवाय), тем не
ме́нее फिर भी, तथापि, и то́му по-
до́бное वगैरह, इत्यादि.

तोटчас нареч इसी दम (वक्त, समय) इसी दाम (वाक्त', саман), एक-दम э-к-дам, तुरत туран्त'

ТОЧІЛЬНЫЙ прил — камень

आसियाना ँसियाना म, सान सान म

ТОЧІЛЬЩИК м सान देने (रखने) वाला सान दэнэ (राक'नэ) वला म

ТОЧИТЬ I несов I (делать острым) तेज करना तेज कर'ना n, सान देना (रखना) सान दэнэ (राक'नэ) n (на оселке), — пилу आरी के ददाने तेज करना n; 2 (на токарном станке) खरादना खराद'ना n

ТОЧИТЬ II несов [रफता-रफता] खाना [राफता-राफता] क'आना n, [रफता-रफता] खा जाना [राफता-राफता] क'आ दजाना nn (о мышах, насекомых), काटना काट'ना n (о червях), रजवचिना तочит желёзо जग लोहे को खा जाता है

ТОЧК||а ж 1. नुक्ता नुक'ta м, बिंदु बिन्दु м, 2 (знак препинания) [पूर्ण] विराम [पूरन'] विराम м, — с запятой अर्धविराम म, सेमी-कोलन म, 3 मत, физ नुक्ता नुक'ta м, बिंदु बिन्दु м, — пересечения मिथश्छेद-बिंदु म, मिथश्छेदन-बिंदु म, исходная — प्रस्थान-बिंदु म, — кипения बुद्बुदाक म, — замерзания श्यानाक म, — опоры स्कभा ж, ♦ высшая — शिखर-बिंदु म, — зрения दृष्टिकोण म, विचार-दृष्टि ж, попасть в — मतलब को पाना n, сдвинуть с

мертвой —и शुरू (आरम्भ) करना n (начать), गतिरोध मिटाना n (преодолеть тупик, вывести из застоя)

ТОЧНО I нареч 1 सही सही, ठीक[-ठाक] त'यक [-त'आक], अच्छा а-ч'ук, — такой же ठीक वैसा ही, — так же, как जैसे ही, — так же [विलकुल] इसी तरह [से], 2. (пунктуально) ठीक त'यक

ТОЧНО II союз (как будто, словно) जैसे द्वाएसэ, मानो मानो

ТОЧНОСТЬ ж 1 (правильность) दुरुस्ती दुрусти ж, प्रामाणिकता प्रामाणिक'ta ж, शुद्धता शुद्ध'ta ж, 2 (пунктуальность) समयनिष्ठा самаय-निष्ठ'ta ж (во времени), परिशुद्धता परिशुद्ध'ta ж (в работе)

ТОЧН||ый прил 1 (правильный) दुरुस्त дуруст', ठीक[-ठाक] त'यक [-त'आक], प्रामाणिक प्रामाणिक, शुद्ध शुद्ध't', — подсчет तिल तिल का हिसाब म, 2 (пунктуальный) समयनिष्ठ самаय-निष्ठ't' (во времени), परिशुद्ध परिशुद्ध't' (в работе), ♦ —ые науки तथ्यविज्ञान म mn

ТОЧЬ-В-ТОЧЬ нареч разг ठीक-ठीक त'यक-त'यक, विलकुल ठीक бил'-кул त'यक, लफज-वलफज लाфз'-балафз', हरफ बहरफ хараф ба-хараф, शब्दशः शब्द'शाх (слово в слово, буквально)

ТОШНИТЬ несов उबकना убак'-

нā *нп*, उवकाई (कै) आना *уб'क़ाई* (काэ) *ānā नп* (को *о ком-л.*), कै करना *काэ кар'нā п*, *меня тошніт* मुझे उवकाई (कै) आती है, *тошніт* जी मिचला रहा है, तबीअत मिचला रही है

तोшнот||á *ж* उवकाई *уб'क़ाई ж*, कै *काэ ж*, मतली *мат'ли ж*, *वमन* *ваман м*, *चु'вствовать* ~ú कै आना *नп* (को *о ком-л.*), मतली होना *नп.*, जी (तबीअत) मिचलाना *नп*, *вызывать* ~ú मतली पैदा करना *п*

तोшнотворный *прил 1* (*вызывающий тошноту*) *वमनजनक* *ваман-джанак*, 2. *перен* (*отвратительный*) घृणित *г़'ринит*, घृणा-स्पद *ग़'ринāспад*

тощий *прил* (*худой*) *पतला* *пат'लā*, *दुबला* [-*पतला*] *दुब'लā* [-*пат'लā*]

травā *ж*, घास *г़'āс ж*, तृण *трин म*, *сорная* ~ *चिखुरन म*, *лекарственные* *травы* *जडी-बूटी ж*

травить *несов 1* (*истреблять отравой*) *जहर* (*विष*) से (*देकर*) *मारना* (*मार डालना*) *захар* (*विश*) *сэ* (*дэкар*) *мāр'нā* (*мāр дāл'нā*) *п*, 2. *тех* तेजाव (*अम्ल*) से *खोदना* (*खुदाई करना*, *नक्काशी करना*) *तэз-āб* (*амл'*) *сэ* *к'од'нā* (*क'удāй кар'нā*, *наक्कāшй кар'нā*) *п*, तेजाव डालकर *नक्शे खीचना* *तэз-āб दāल'कार* *наक्शэ* *क'य़िच'нā* *п*, 3 (*на охоте*) *शिकार करवाना* *शिकार* *кар'вāнā* *п* (*कुत्तो से* *собаками*), 4 *перен*

सख्तगीरी करना *साख्त'-ग़िरि* *кар'нā* *п* (*के खिलाफ* *кого-л*), पीछा करना *पिच'ā* *кар'नā* *п* (*преследовать*, *का* *кого-л*), सताना *सатāнā* *п*, तग करना *तान्ग'* *кар'नā* *п* (*दोसाज्दаты*)

травля *ж 1* (*на охоте*) *कुत्तो* से *शिकार* *कूत्तō* *сэ* *शिकार* *म*, 2. *перен* पीछा करना *पिच'ā* *кар'नā* *п* (*का* *кого-л*)

травма *ж* *мед* *जखम* *захам* *п*, घाव *ग़'āо* *म*

травматический *прил* *जखम-सवधी* *захам-самбанд'и*, *घाव-सव-धी* *ग़'āо-самбанд'и*

травоядн|ый *прил* *शाकभोजी* *शāक-б'оджй*, तृणभक्षी *трин-б'акшй*, ~ое *животное* *शाकभोजी* (*तृणभक्षी*) *पशु* (*प्राणी*) *म*

травянистый *прил* (*поросший травой*) *घास* से *भरा हुआ* *г़'āс* *сэ* *б'арā* *хуā*

трагедия *ж 1* [*दुःखात*] *नाटक* [*दु'ख'क'āнт'*] *नāтак* *м*, *ट्रेजडी* *трэдж'-дй* *ж*, 2 *перен* *दुःखात* (*शोकपूर्ण*) *घटना* *दु'ख'क'āнт'* (*शोक-पूरन'*) *ग़'āt-нā* *ж*.

трагик *м 1*. (*актёр*) *दुःखात* *नाटक* *खेलनेवाला* *दु'ख'क'āнт'* *नāтак* *क'эл'нэ-वāлā* *म*, 2 (*автор трагедии*) *दुःखात* *नाटक* *लिखनेवाला* *दु'ख'क'āнт'* *नāтак* *лик'नэ-वāलā* *म*

трагикомедия *ж* *दुःखातसुखात* *नाटक* *दु'ख'क'āнт'-सुक'āнт'* *नāтак* *म*, *ट्रेजीकामेडी* *трэджй-कāmэदй* *ж*

трагический *прил 1*. *лит*,

театр दुःखात नाटक-सबधी दुःख-
क'ान्त' न्हातक-सम्बन्ध' 2 (*тра-
гичный*) दुःखदायक दुःख' - दायक,
भयकर ब'айान-कार, -ое положё-
ние दुःखद परिस्थिति *ж*

трагичный *прил* см трагиче-
ский 2

традиционный *прил* प्रथावाला
प्रत'ā-व'ālā, परपरागत पराम-पा-
रā-गत, रूढिगत रुर'и-गत

традиция *ж* रिवाज' रिव'адж
м, प्रथा प्रत'ā *ж*, परपरा पराम-
-पारā *ж*, रूढि रुर'и *ж*, по -ии
रिवाज (रूढि) के अनुसार, प्रथानुकूल.

траектория *ж* प्रक्षेपवक्र प्रा-
क्षेप-वाक्र' *м*

тракт *м* शाहराह' शāх'-рāх' *ж*,
राजपथ रāдж-पत' *м*

трактат *м* 1. (*научный*) प्रकरण
प्राकारान' *म*, निबन्ध निबन्ध' *म*,
2. (*договор*) सम्झौता सम्'дж'аотā
म, संधि सन्ध'и *ж*.

трактовать *несов* (*истолковы-
вать*) व्याख्या करना वйāк'йā кар'нā
п (की что-л), - вопрос प्रश्न का
अर्थ लगाना *п*

трактровка *ж* (*толкование*)
व्याख्या वйāк'йā *ж*

трактор *м* ट्रैक्टर траэктар *м*

тракторист *м* ट्रैक्टर चलानेवा-
ला (का ड्राइवर) траэктар चālāнэ-
вālā (कā द्राइवर) *म*, ट्रैक्टर-चा-
लक траэктар-चāलक *म*

тракторный *прил* - завод
ट्रैक्टर-प्लांट траэктар-плāнт' *म*,

-ая промышленность ट्रैक्टर-उद्योग
траэктар-удйог *म*

тракторостроение с ट्रैक्टर-
-उद्योग траэктар-удйог *म*

тралить *несов* - मीन'ы सुरंग
हटाना суранг' खатāнā *п*

тральщик *м* 1. (*рыболовное
судно*) जालदार जहाज दजāल-दār
джахāз *म*, 2 *воен* ट्रालर-जहाज
трāлар-джахāз *म*

трамбовать *несов* कूटना कूट'-
नā *п*, कूट कूटकर बैठाना कूट कूट'-
कार बाэт'āनā *п*, ठूस ठूसकर बरा-
बर (समतल) करना त'ूँस त'ूँस'कार
бар-ā-бар (сам-тал) кар'нā *п* (*вы-
равнивать*)

трамбровка *ж* 1 (*действие*)
कूटना कूट'नā *म*, ठूस ठूसकर बराबर
(समतल) करना त'ूँस त'ूँस'कार бар-
-ā-бар (сам-тал) кар'нā *म*; 2.
(*орудие*) बेलन बेलान' *म* (*каток*)

трамвай *м* ट्राम' त्रām *ж*, ट्राम-
-गाडी त्रām-गāरि *ж* (*вагон*)

трамвайный *прил* -ая лі-
ния ट्रामलाइन' त्रām-लāин *ж*, -
вагон ट्राम-गाडी त्रām-गāरि *ж*

трамплин *м* спорт छलॉंग
मारने का तख्ता च'ालāंग' मār'नэ कā
тахтā *म*

транзит *м* पारवहन पār-वा'хан
म, पारनयन पār-नायान' *म*

транзитный *прил* -ая тор-
гóвля पारनयन-व्यापार पār-नायान-
-वयāपār *म*, -ая вйза पारगमन-
-दृष्टाक पār-गामान-द्रीштāंक' *म*

त्राур *म* 1 मातम *माताम* *म*,
 शोक शोक *म*, ग्लुब्кий ~ महान्
 शोक *म.*, день ~а शोक मनाने का
 दिन (दिवस) *म*, 2 (одежда) मातमी
 लिवास *मात'मी* लिबास *म*, शोकसूचक

कपडा (वस्त्र) शोक-सूचक काप'रा
(वास्त्र') *म*

त्रा॒युर्न॑॥यि॒य् *प्रिल* मातमी मा॒त'
मि, शोकसूचक शोक-सूचक, -आ मू-
यका शोक-सगीत *म*, - फ़्लग मात-
मी (काले हाशिये का) भूडा *म*, -
मी॒टि॒ंग शोक-सभा *ज*

त्रा॒फ़ा॒रे॒त *म* 1. निकृ॒त नि॒क्रि॒न्त'
म, 2 *पेरे॒न* नि॒त्य॒क्र॒म नि॒त॒य'-क्राम
म, रु॒टी॒न रु॒त॒य॒न *म*

त्रा॒फ़ा॒रे॒त॒न॒यि॒य् *प्रिल* *पेरे॒न* मा-
मूली मा॒मु॒ल्या, रस्मी॒ रा॒स्मि॒य

त्रे॒बो॒वा॒नि॑॥*ए* *स* मा॒ंग मा॒ंग *ज*,
तका॒जा ता॒का॒ज़ा *म*, अ॒नु॒रो॒ध अ॒नु॒रो॒द^ख
म, ना॒स्त॒य॒ते॒ल॒न॒य॒, रे॒शी॒ते॒ल॒न॒य॒
- जोरदार मा॒ंग *ज*, पो -यु मा॒ंगाने
पर; प्रे॒द॒य॒व॒ल॒य॒ते॒ - मा॒ंग पे॒श
(उपस्थित) करना *न*

त्रे॒बो॒वा॒ते॒ल॒न॒य॒यि॒य् *प्रिल* मा॒ंग
करनेवाला मा॒ंग का॒र'न॒-वा॒ला, - चि॒-
ता॒ते॒ल॒ मा॒ंग करनेवाला पाठक *म*

त्रे॒बो॒वा॒ते॒ *ने॒सो॒व* 1 (चे॒गो-ल)
मा॒ंगना मा॒ंग'न॒ा *न*, मा॒ंगाना मा॒ंगाना *न*,
मा॒ंग (तका॒जा, अ॒नु॒रो॒ध) करना मा॒ंग (ता॒-
का॒ज़ा, अ॒नु॒रो॒द^ख) का॒र'न॒ा *न* (से॒ *ओ*
को॒गो-ल), उ॒चि॒ते॒ल॒ त्रे॒बु॒ए॒त *ओ* *सो॒वो*-
य॒ह उ॒चे॒न॒ी॒को॒व, च॒त॒ओ॒ब॒य॒. आ॒चा॒र्य॒ अ॒प॒ने
छा॒त्रो॒ से॒ चा॒ह॒ता॒ है॒ कि॒, - *ओ॒ब॒य॒-*
*य॒स॒ने॒न॒ी॒ य॒ *को॒गो-ल* किसी से जवाब-*
तल॒व करना *न*, - *व॒यो॒ल॒ने॒न॒ी॒ य॒ *प॒रि-**
का॒जा आ॒ज्ञा॒ म॒न॒वा॒ना *न*, 2 (*नु॒ज॒दा॒ते॒-*
*स॒ *व॒चे॒म-ल*) द॒र॒का॒र (आ॒व॒श॒य॒क) हो॒ना*
*दा॒र-का॒र (आ॒वा॒श॒य॒क) *खो॒ना *न*** (के
लिये *ओ॒ *को॒म-ल*, *ओ॒ *चे॒म-ल*)*, *ओ॒ *त॒रे॒-**
बु॒ए॒त *स्पे॒श॒य॒ल॒न॒य॒ *ज्ञा॒न॒ी॒य* इस के**

लिये विशेष ज्ञान की आवश्यकता
है, *ओ॒ *त॒रे॒बु॒ए॒त* *म॒न॒ओ॒ *व॒रे॒म॒न॒ी***
इ॒स के लिये का॒फी स॒म॒य चा॒ह॒िये,
3 (*व॒यो॒व॒ा॒ते॒ *को॒गो-ल*) बु॒ला॒ना बु॒ला॒-*
*ना॒ *न**, पु॒का॒र॒ना पु॒का॒र'ना *न*

त्रे॒बो॒वा॒ते॒ *ने॒सो॒व* 1 ज॒रू॒री
(अ॒पे॒क्षि॒त) हो॒ना ज॒रू॒रि॒य (अ॒पे॒क्षि॒त)
*खो॒ना *न**, अ॒पे॒क्षा॒ करना॒ अ॒पे॒क्षा
का॒र'ना॒ *न* (की॒ *ओ॒ *को॒म-ल*, *ओ॒ *चे॒म-ल*)*,
जा॒व॒ओ॒दु॒ त्रे॒बु॒यो॒ते॒ *रा॒ब॒ओ॒चे॒ *का॒र॒ख़ा॒ने**
को॒ म॒ज॒दू॒रो की॒ आ॒व॒श॒य॒क॒ता॒ है, 2.
*बे॒ज॒ल त्रे॒बु॒यो॒ते॒ *स॒ओ॒ *ने॒ओ॒ब॒हो॒दि॒मो***
*चा॒ह॒िये॒ कि॒. च॒आ॒ख़ि॒य॒ *की**, ज॒रू॒र॒त
(आ॒व॒श॒य॒क) है॒ कि॒. ज॒रू॒रा॒त (आ॒वा॒-
श॒य॒क) *ख़ा॒ *की**, *च॒ओ॒ *त॒रे॒बो॒वा॒-**
*लो॒स॒ द॒ओ॒का॒ज़ा॒ते॒ *जि॒से॒ अ॒भी॒ सा॒बि॒त**
*कर॒ना॒ था॒ द॒जि॒स॒ *अ॒ब॒ख़ि॒ *सा॒बि॒त* का॒र'ना॒**
त॒ख़ा॒, जि॒स का॒ अ॒भी॒ प्र॒मा॒ण दे॒ना॒ था॒
*द॒जि॒स का॒ *अ॒ब॒ख़ि॒ *प॒रा॒म॒आ॒न॒ द॒ना॒ त॒ख़ा॒****

त्रे॒वो॒ग॑॥*अ* *ज* 1 (*बे॒सो॒को॒य॒स्ते॒वो*)
प॒रे॒शा॒नी॒ प॒रा॒श॒आ॒नी॒ *ज*, बे॒चै॒नी॒ *ओ॒-*
*चा॒आ॒नी॒ *ज**, चि॒ता॒ चि॒न्ता॒ *ज*, *बु॒ते॒*
*व॒ - *ओ॒ प॒रे॒शा॒न (बे॒चै॒न, चि॒ता॒तु॒र) हो॒-**
*ना॒ *न**, 2 *वो॒ए॒न अ॒ला॒र॒म अ॒ला॒र॒म' *म**,
*लो॒ज॒ना॒ - भू॒ठा अ॒ला॒र॒म *म**, *बो॒वा॒य॒*
*- *ज॒गी अ॒ला॒र॒म (बि॒गु॒ल) *म***, *वो॒ज॒दू॒श॒-*
*ना॒ - ह॒वा॒ई [ख़॒त॒रे॒ का॒] अ॒ला॒र॒म *म**.

त्रे॒वो॒जि॒ते॒ *ने॒सो॒व* 1. (*वो॒ल॒नो॒-*
वा॒ते॒) प॒रे॒शा॒न (बे॒चै॒न, चि॒ता॒तु॒र) क॒र॒-
ना॒ प॒रा॒श॒आ॒न (ओ॒-चा॒आ॒न, चि॒न्ता॒तु॒र)
*का॒र'ना॒ *न**, 2 (*ना॒रु॒शा॒ते॒ *पो॒को॒य**)
त॒क॒ली॒फ़ (क॒ष्ट) दे॒ना॒ ता॒क॒ली॒फ़
*(का॒श॒त') द॒ना॒ *न**, *त॒क॒ली॒फ़ (क॒ष्ट)*
प॒हुँ॒चा॒ना ता॒क॒ली॒फ़ (का॒श॒त') पा॒ख़ू॒चा॒ना॒
न, *त॒ग॒ कर॒ना॒ ता॒न॒ग॒ का॒र'ना॒ *न**

थरथराहट tʰar'tʰarāḥat ज (द्रोण),
घडक dʰarak ज, स्पदन स्पंदान म
(बिन्दु), परेन घबराहट gʱab'rāḥat
ज (वर्णन), प्रवर्धित कर्तृ-ल व
~ किसी को कंसा देना n

трепетать *несов* काँपना क़ाँप'ना
нп, तडपना ताराप'ना *нп* (*дро-
 жать*), धडकना द^харак'ना *нп*,
 स्पदित होना спандит खोना *нп*
 (*биться*), перен घबराना ग^аб'ра-
 на *нп* (*испытывать волнение*), —
 от *ра́дости* खुशी (*прसन्नता*) के मारे
 रोगटे (*रोम रोम*) खड़े हो जाना *нп*
 (के *о ком-л*), — от *у́жаса* भय के
 मारे क़ंपना *нп*

треск *м* कडक काराक *ж*, चटाका
 çatākā *м*, तडक тарак *ж*

треска́ ж काड [-मछली] क़ाद
[-माच^ख ली] ज़

трэскацца *несов* कडकना का-
 рак'нā *нп*, तडकना тарак'нā *нп*,
 फटना п'хат'нā *нп*, फट जाना п'хат
 джāнā *нп*

трескотня *жс* 1 कडकडाहट
кар'карāхат *жл*, 2 перен वक बाक
жс, गपशाप гап-шап *жс*

трескучий прил 1. — мороз
कडाकेदार (कडाके की) ठंड काराकэ-
-дār (караке кн) тханд' э, 2 (вы-
сокопарный) आडवरपूर्ण āдамбар-
-пурн' (о фразе)

трэ́снуть сов см треска́ться

трест и ट्रस्ट траст' и

третейский прил — судья
सालिस सलिस и, — सुल पचायती

(सालिसी) अदालत पांचाई'त (cā-
लिसि) адәлат ж

трёт||ий числит तीसरा तिस'рā,
तृतीय त्रित्थि', —ье лицó грам
अन्य (प्रथम) पुरुष म , उत्तरपुरुष म ,
вагон —ьего клāсса रेल का तीसरे
दर्जे का डब्बा म , — век до хри-
стиāнской эры ईसा सन् पूर्व तीसरी
शताब्दी ж , в—ьих तीसरे, —ьего
дня परसो

третировать *несов* तुच्छ समझ-
ना तुच्च^१ самадж^२ न्हा *нп*, अवज्ञा
(उपेक्षा) करना *авагйā* (उपेक्षā)
кар^३ न्हा *п* (की *кого-л*, *что-л*)

तृतीय तिहाई तिहाई जे, तृतीय
याश तृतीययाश म, अर्ध्याश
दिया दो तृतीय देश सेना ने दो
तिहाई देश को आजाद कर लिया है.

треугольник *м* त्रिकोना ति-को-
 ना *म* , त्रिकोण त्रि-कोण *॥* , त्रिभुज
 त्रि-भुज *म* , *॥* त्रिभुज त्रिकोण-घटा
 त्रि-कोण-ग^३अन्ता *॥*

треугольный при त्रिकोणा
ти-конā, त्रिकोन त्रि-кон, त्रिभुजा-
कार त्रि-बृज्जākār

त्रेफ्यं मन् कर्त चिडिया के पत्ते
चिरिन्ना क्ये पत्तये न् न्

трёхгодичный прил तीन साल
का तिन सāl kā, त्रैवार्षिक त्राय-वार्-
शिक

трехгранный при तीन समान
भजवाला तिन समान बुद्ध-वाता

त्रेहदनेवनीय प्रि तिन दिनो
का तान दिनो का, त्रयाहिक त्रयहिक,
व - स्रोक तिन दिनो मे.

трёхлётный *прил* 1. (о сроке) तीन वरसो (वर्षो) का तिन бар'сो (варшō) क़ा, त्रैवार्षिक त्राэ-वार्शिक, 2 (о возрасте) तीन वरस (वर्ष) का तिन барас (варш') क़ा

трёхмёстный *прил* तीन सीट का तिन सित क़ा

трёхмесячный *прил* 1. (о сроке) तिमाही ति-माहि, त्रैमासिक त्राэ-मासिक, 2. (о возрасте) तीन मास का तिन मास क़ा

трёхпóлье *с* *с-х* तीन फसलो का निजाम तिन फास'लो क़ा низām *м*, त्रि-क्षेत्र-पद्धति त्रि-क्षेत्र'-पादद^ख-ति *ж*

трёхпóльн||ый *прил* -ая система *см* трехпóлье

трёхсóтый *числит* तीन सौवाँ तिन साовā

трёхсторонний *прил* 1 (с тремя сторонами) तिन-पहला तिन-पाख'लā, त्रैकोणिक त्राэ-коник, 2. (с участием трёх сторон) तीन पक्षो का तिन пакшō क़ा, तीन पक्ष-वाला तिन пакш'-वालā; 3. (направленный с трех стóрон, на три стороны) त्रिदिक् त्रि-दिक्

трёхцвётный *прил* तिरगा ति-रāgā, तीन रग का तिन रāng' क़ा

трёхэтáжный *прил* तिमजिला ति-मानзилā *неизм*

трещáть *несов* 1 कड़कना कार'नā *нп*, चर'ना चार'ānā *нп*, मुर'मुराना मुर'मुरānā *нп*, चिटकना चित'क'नā *нп* (о дровах), चीची

(चूँचूँ) करना चय-चय (चयू-चयू) कार'नā *п* (о кузнециках), 2. (болтать) разг बक बक करना (मचाना) бак-бак कार'नā (मचānā) *п*, ♠ у меня голова грещит दर्द से मेरा सिर फटा जाता है.

трéщина *ж* शिगाफ शигāф *м*, दरार дарār *ж*, छेद च^хэд *м.*, बाल बāl *м* (на стекле, фарфоре)

три *числит* तीन तिन.

трибúна *ж* 1 (кафедра) भाषण-मच б^хāшāн-манч' *м*, व्याख्यानमच वयāк^хйāн-манч' *м*, 2. (для зрителей) मचान मचāн *м*, चबूतरा चा-बूत'rā *м*

трибуна́л *м* महकमा мах'камā *м*, न्यायाधिकरण नयāयāद^хикаरण *м.*; военный — जगी (फौजी) अदालत *ж*, सैनिक ट्रिब्यूनल *м*

тригономéтрия *ж* त्रिकोणमिति त्रि-кон-मिति *ж*, ट्रिग्नोमेट्री त्रि-гномэтрй *ж*.

тридцáтый *числит* तीसवाँ तीс'вā

три́дцать *числит* तीस तीс, — один इकतीस; — два बत्तीस, — три तैतीस, — четыре चौतीस, — пять पैतीस, — шесть छत्तीस, — семь सैतीस; — восемь अडतीस, — девять उनतालीस

три́жды *нареч* तीन बार तिन бār

трико́ *с* 1. (ткань) ट्रिко त्रि-को *м.*; 2 (панталоны) नीकर नय-कार *м*, जाँघिया दजāg^хийā *м*

трикотаж *м* 1 (*ткань*) मोजे की बुनावट का कपडा मोजे का कपडा *мозэ кй бунāват* *кā кап'рā м*, 2 *собир (изделия)* बुने हुए माल *бунэ хуэ мāl м мн*, *मोजे* *мозэ м мн*

трикотажный *прил* मोजे का *мозэ кā*, —ые изделия *см* *трикотаж* 2.

трилогия *ж лит* उपन्यास-त्रयी *упанйās-трайй ж*

тринадцатый *числит* तेरहवाँ *тэрах'вā*

тринадцать *числит* तेरह *тэрах*

трио *с* 1 (*произведение*) तीन गवैयो के लिये राग तिन गावाэйб *кэ лийэ рāг м (вокальное)*, तीन बजानेवालो के लिये राग तिन баджāнэ-*вālб* *кэ лийэ рāг м (инструментальное)*, 2 (*группа артистов*) तीन गवैयो की चौकी तिन गावाэйб *кй чаокй ж (вокальное)*, तीन बजानेवालो की चौकी तिन баджāнэ-*вālб* *кй чаокй ж (инструментальное)*

триста *числит* तीन सौ *тйн сао*

триумф *м* फतह फатах *ж*, जीत *джит ж*, विजय *виджан ж*

триумфальный *прил* —ая арка, —ые ворота *विजय-मेहराव* *виджан-мэх'рāб ж*, स्वागतद्वार *свāгат-двār ж*, —ая колонна *विजय-स्तम्भ* *виджан-стамб' ж*

трогательный *прил* दिल को

छूनेवाला *дил ко ч'унэ-вālā*, हृदय-स्पर्शी *хридай-спаршй*, मर्मस्पर्शी *марм'-спаршй*

трога *||ть несов* 1 (*касаться*) छूना *ч'унā п*, छू लेना *ч'у лэнā п*, स्पर्श करना *спарш' кар'нā п*, —рукой हाथ लगाना (*лगा देना*) *п*. (*से что-л*), —пальцем उँगली लगाना (*лगा देना*) *п (पर что-л)*; 2 (*волновать*) दिल को पिघलाना *дил ко пиг'лāнā п (के кого-л)*, éто егó не —ет यह उसे छू तक नहीं सकता है

трогаться *несов (сдвигаться с места)* डिगना *диг'нā нп*, हिलना *хйл'нā нп*, रवाना होना (*हो जाना*) *равāнā хонā (खो джāнā) нп*, प्रस्थान करना *праст'хāн кар'нā п (от-правляться)*, छूटना *ч'ут'нā нп (о поезде)*

трое *числит* तीन *тйн*, तीनो *тйнб*

троекратный *прил* तिगुना *ти-гунā*

тройка *ж* 1. (*цифра*) तीन *тйн*, 2. *карт* तीन *тйн*, 3. (*напр людей, предметов*) त्रिगुट *три-гут ж*

тройной *прил* तिहरा *тих'рā*, तिगुना *ти-гунā (втрое больший)*

тройственный *прил* • *Тройственный* *согласие*, *Тройственный союз* *ист* त्रिगुट *три-гут ж*, त्रिशक्ति-सधि *три-шакти-санд' ж*

троллейбус *ж* ट्रालीबस *трāl-бас ж*, *ж*

п (से कोश-1., चेश-1.), कायरना दिखलाना कायर'ता दिख'लाना п.

трусливый при कायर कायर, डरपोक दार'पोक, भीर ब'यर, — взгляд भयभीत दृष्टि с

трусость с कायरना कायर'ता с, भीरता ब'यरता с

грусый при गंधिया द'गंधिया प

трусоба с नगर का गदा तारीक महलना नागर का गदा तारिया माहात्ता प

трюк п दाव-पेच द'वो-पेच प (уловка, юный манёр)

трюм п मर तनपेट ता-पेट प, तहलाना ताह-लाना प

тряпка с 1. चिखडा चिख'रा प., लत्ता लत'ता प., झडन झ'डन स., (о вытирании пыли), 2. перен раз (о человеке) बोदा आदमी बोदा 'द'म्या प.

трясина с दलदल दा'दल स, बसान द'सैन स

тряска с हचकोला 'च'कोला प, घचका द'च'का प

тряский при 1. (об экипаже) घचके खानेवाला द'च'का क'अन-वा'ता, 2 (напр о дороге) घचका देनेवाला द'च'का द'अन-वा'ता.

трясти несов 1 कंपाना क'पाना प (вызывать дрожь), हिलाना [-डोलाना] खिलाना [-दोलाना] प, हचकाना 'च'काना प (качать), झोरना झ'ोर-ना प (дерево), कोल्याकु त्र्यालो रय हिलोरे ले रहा था, 2. (быть тря-

ска) हचकोना (घचका) देना 'च'कोना (द'कोना) देना प.

трястись несов 1 कंपाना क'पाना प (дрожать) त्रिलना [-डोलना] खिलाना [-दोलाना] प (качаться), 2 (от страха) कंपाना क'पाना प, 'च'काना 'च'काना प, 3. (сильно) 'च'काना 'च'काना प, घचके खाना द'च'का क'अन प, घचके खाते हुए चना द'च'का क'अन 'च'काना प

тряхнуть сов сч त्र्यास 1 туалет п 1. (мужчина) कपडे कान'रा प प, पहनाव पह'नाव प, बस्त्र बास्त्र' प, 2. (столовая) शृंगार-पटन मराना-पटा प, 3 (уборная) पाखाना पा-खाना प

туалетный при —ое म'लो हाव-मुंह घोने का साबुन 'च'मुंह 'द'ओना क'स'बुन प., —ये принадлеж-ности हाव मुंह घोने का सामान 'च'मुंह 'द'ओना क'स'मान प., — столы сч туалет 2.

туберкулёз п दिक की बीमारी दिक क'ब'च'रा स, [तपे] दिक [तापे-] दिक प, ट्यूबरक्यूलोसिस त'युबर-कुलोसिस प, क्षयरोग क'शай-रोग प, यक्ष्मा 'य'क'श'मा प; — легких फुफुस-यक्ष्मा प

туберкулёзный при तपेदिक-सवधी तापे-दिक-स'ब'ध'दी, यक्ष्मी 'य'क'श'मी, ना'уч'नो-ис'स'ले-द'व'ते-ल्-स्-क'ी-य — институт तपेदिक-सवधी खोज-स'स्था स

туго 1 нареч (крепко) मजबूती

(दृढता) से मаз'बूत्त (द्रिर्^वता) स॒, — завязать खूब कसकर बाँध देना *n*, — набивать कसना *n*, ठूसना *n*, 2 *нареч* (с трудом) मुश्किल (कठिनाई) से मुश्किल (कट^खिनाई) स॒, 3 *безл* *в знач сказ разг* ему приходится — उस को कष्ट उठाना पड़ता है *ус* को कаш्त' *ут^खānā* *पर'ता* *खा॒*, वह सकट (कष्ट) में पड़ा हुआ है *वाख* *संक* (कश्त') *म॒* *पारā* *खुā* *खा॒*, उस की अवस्था सकटमय है *उस* *क॒* *अव* *स॒* *संक* *मा॒* *खा॒*

तुगो॒य *प्रि॒ल* (крепко стянутый) तग *तान्ग'*, दृढ *द्रिर्^ख*, ◇ — *ना* *उ॒* *हो॒* *व॒* *ह॒* *रा॒*

तुगो॒प्ला॒वकी॒य *प्रि॒ल* मुश्किल से गलनेवाला मुश्किल स॒ *गल'न॒* *वा॒ला*, आतशी *आ॒त'शी*

तुदा॒ *नार॑* *वहाँ* *वा॒खā*, उधर *उ॒ध॒र*, — *и* *स्यु॒दा* *आगे-पीछे*, इधर-उधर, *बि॒ले॒त* — *и* *ओ॒र* *आ॒ने-जा॒ने* का टिकट *म*

तुजु॒र॒का *ज॒* *जाके॒ट* *द॒जा॒क॒ए॒त* *ज॒* *तु॒ज* *म* *क॒र॒त* *ए॒क॒का* *ए॒क॒का* *म* *तु॒जे॒मे॒त्* *म* *देशी* *द॒श॒यि* *॥*, देश-वासी *द॒श॒-वा॒सी* *॥*

तुजे॒म॒नी॒य *प्रि॒ल* देशी *द॒श॒यि*

तु॒लो॒वि॒ष्ते *स* *ध॒ड* *द॒ख॒र* *॥*, कवध *का॒बा॒न्ध* *॥*

तु॒लु॒प *॥* भेड की खाल का बना हुआ कोट *ब॒ए॒र* *क॒* *क॒आ॒त* *का॒* *बा॒न्ध* *खुā* *को॒त* *॥*

तुमा॒न *॥* धुँध *द॒ह॒द* *॥*, कोहरा *को॒ह॒रा* *॥*, नीहार *नी॒हा॒र* *॥*, *बु॒दु॒श्चे* *॥* — *е* *प॒रे॒न* *भविष्य* *रहस्यमय* है

तुमा॒नी॒य *प्रि॒ल* 1 धुँधला *द॒ह॒द* *ला॒*, कुहरीला *कु॒ह॒री॒ला*, 2 *प॒रे॒न* (неясный, непонятный) *अस्प॒ष्ट* *अ॒स्प॒ष्ट*

तु॒न्॒द्रा *ज॒* *तु॒न्॒द्रा* *तु॒न्॒द्रा* *ज॒* *तु॒ने॒या॒दे॒त्* *म* *कामचोर* *का॒म-चो॒र* *म*, *मु॒फ॒त॒खो॒र* *मु॒फ॒त'-खो॒र* *म*, *प॒र॒जी॒वी* *प॒र॒-द॒जी॒वी* *म*

तु॒न्ने॒ल् *म* *स॒म* *तो॒न्ने॒ल्*

तु॒पी॒क *म* 1. एक ही तरफ खुला हुआ कूचा *ए॒क* *ही* *तरा॒फ* *कु॒ला* *खुā* *कु॒चा* *म*, 2 *प॒रे॒न* *जि॒च* *जि॒च* *ज॒*, *ग॒ति॒रो॒ध* *ग॒ति॒-रो॒ध* *म*, *व॒यो॒दि॒त्* *उ॒त्* *तु॒पी॒का* *ग॒ति॒रो॒ध* *मि॒टा॒ना* (तोड़ना) *॥*, *स॒ता॒वि॒त्* *॥* — *है॒रा॒नी* *मे॒* *डालना* *॥*, *ह॒क्का-ब॒क्का* (लाजवाव, निरुत्तर) *कर-ना* (कर देना) *॥*

तु॒पी॒त्ता *ज॒* *बौ॒ड॒म* *बा॒ओ॒राम* *॥*, *कु॒द* *कु॒न्॒द* *॥*, *सु॒स्त॒दि॒मा॒ग* *सु॒स्त'-दि॒मा॒ग* *॥*

तु॒पी॒॥ *प्रि॒ल* 1 (о ноже и т. п.) *कु॒ठि॒त* *कु॒न्॒त* *॥*, *कु॒द* *कु॒न्॒द*, 2 *मा॒त* — *यु॒गो॒ल* *अ॒धि॒क* *को॒ण* *अ॒धि॒क* *को॒ण* *॥*, 3 (глухой — о боли и т. п.) *सु॒स्त* *सु॒स्त*, *म॒द* *मा॒न्॒द*, — *आ॒या* *बो॒ल्* *धी॒मा* *दर्द* *॥*, 4 (о человеке) *क॒म॒स॒म॒भा* *क॒म॒-सा॒मा॒ज*, *कु॒द* *कु॒न्॒द*, *म॒द* [बुद्धि] *मा॒न्॒द* [-बुद्धि]

तु॒पो॒य्मि॒ने *स* *क॒म॒स॒म॒भा* *का॒म॒-सा॒म* *॥* *द॒ज॒या* *ज॒*, *बौ॒ड॒म॒प॒ना* *बा॒ओ॒राम॒-पा॒ना* *॥*, *म॒द॒बु॒द्धि॒ता* *मा॒न्॒द-बु॒द्धि॒ता* *॥*, *दु॒र्म॒ति* *दु॒र॒मा॒गि* *॥*

तु॒र *॥* (часть соотызани, т. е. *प॒रे॒न*) *रो॒द* *रा॒ण॒द* *॥*

तु॒रा *॥* *शा॒ख* *रु॒ख* *॥*, *क॒श्ती* *का॒श्ती* *॥*

турбйна *जс* टर्वाइन тарбāини *и*
 турецкий *прил* तुर्की турк्या,
 टर्किश таркиш, — язык तुर्की जवान
 (भाषा) *जс*

туризм *м* टूरिज्म туризм' *и*,
 पर्यटन परि'तान *м*.

турист *и* टूरिस्ट турист' *и*,
 पर्यटक परि'так *м*

туркмен *м* तुर्कमान турк'ман *и*
 туркменский *прил* तुर्कमानी
 турк'мāни, तुर्кमान турк'мāн, —
 язык तुर्кмानी जवान (भाषा) *जс*

турнир *м* टूर्नामेТ турнāмэнт'
м.; शā\матный — चैस-टूर्नामेТ *и*,
 शतरंज का टूर्नामेТ *म*

түрок *м* तुर्к турк' *и*

түсклый *прил* धुंधला द'уд'.lā,
 फीका प'यिका

тускнеть *несов* धुंधला हो जाना
 द'уд'लā хо джāнā *ни*, मद हो जाना
 манд' хо джāнā *ни* (черкнуть —
напр об огнѣ)

тут *нареч* 1. (о месте) यहाँ ना-
 खā, इधर नद'ар, इस जगह [मे] *ис*
 джагах [мē], — же यही, इधर ही,
 इसी जगह [मे], 2. (о времени) इस
 वक्त (समय) *ис* वाक' (самай), — же
 इसी दम (वक्त, समय), एकदम, तुरत
 түтов||ый *прил* —ое дёрево
 [शह] तूत [шах-] тут *и*

түфля *жс* जूता दजुतā *м*, जूती
 दजुती *жс* (женская), स्लीपर स्लि-
 пар *м* (домашняя)

түхлый *прил* सडा [हुआ] сарā
 [хуā], वासी बāся, वासित वāсит

түхнуть I *несов* (знить) मउना
 сар'нā *ни*, वासी (वासित) हो जाना
 бāся (вāсит) хо джāнā *ни*

түхнуть II *несов* (гаснуть)
 बुझना बुдж'нā *ни*, बुझ जाना
 बुдж' джāнā *ни*

тұча *жс* 1. बादल бāдал *м*, घटा
 г'атā *жс*, मेघ म'г' *м*, 2. перен
 (множество) घटा г'атā *жс*, झुड
 дж'уд' *и*

тұчный *прил* 1. (о человеке) मो-
 टा मोतā, स्थूल ст'уl, तनावर तान-
 āвар, 2. (о земле) उपजाऊ उप'джāу,
 उर्वर उрвар.

туша *жс* घड द'ар *и*

тушевать *несов* रग के मुस्तलिफ
 दर्जी से रंगना रांग' кэ мух'лиф
 дарджō сэ рāг'нā *и*, छाया डालना
 ч'āйā дāл'нā *и* (किसी रग की
 काकि-ल. цветом)

тушение с (огня) [आग] बुझाना
 [āг] बुдж'āнā *и*, अग्निशाम अग्नि-
 шām *и*

тушен||ый *прил* —ое мясо दम
 किया हुआ गोश्त (माँस) दाम कийā
 хуā गोшт' (мāс) *и*

тушить I *несов* (гасить) बुझाना
 बुдж'āнā *и*, ठडा करना т'андā
 кар'нā *и*, गुल करना गुल кар'нā
и (лампу, свет)

тушить II *несов* (варить на
 медленном огне) दम करना दाम
 кар'нā *и*

тушь *жс* स्याही सйāхй *жс*, रोशनाई
 рош'нāй *жс*

тщательность *ज* बारीकी बार्-
रिक् *ज*, सूक्ष्मता सूक्ष्म'ता *ज*

тщательный *прил* बारीक बार्-
रिक्, सूक्ष्म सूक्ष्म'

тщедушие *с* कमजोरी काम-зо-
रि *ज*, दुर्बलता दुरबल'ता *ज*

тщедушный *прил* कमजोर
काम-зор, दुर्बल दुरबल

тщеславие *с* घमड ग'аманд'
म, गुमान गुमान *и*, महत्वाकाक्षा मा-
खतवाकान्क्षा *ज*

тщеславный *прил* घमडी ग'а-
मандि, गुमानी गुमानि, महत्वाकाक्षी
माखतवाकान्क्षि

тщётно *нареч* बेकार बэ-कār,
व्यर्थ विअर्त्^ख, वृथा व्रित्^ख

тщётный *прил* बेफायदा бэ-
-फāй'дā *неизм*, बेकार बэ-कār, व्यर्थ
विअर्त्^ख, असफल असा-प'चाल

ты *мест* तू तु, तेब्रā *здесь* *не*
было तू यहाँ *नहीं* था, *он* даст тебе
книгу वह तुझे (तुझ को) किताब
(पुस्तक) देगा, *мы* с *гобой* तू और मै,
обращаться к *кому-л* на *ты* किसी
को तू कहकर संबोधन करना *и*

ты́кать *несов* (вонзать, вты-
кать) *разг* चुमाना चुब'ānā *и*, भोक-
ना ब'ठक'nā *и*, घुसेडना ग'хусэр'nā
и, घुसेड (भोक) देना ग'хусэр (ब'ठक)
दēnā *и*

ты́ква *ж* कद्दू काददू *м*

тыл *м* पिछवाडा पич'vārā *м*,
पीछा पीच'ā *म*, с *тыла* पीछे से,
पिछवाडे, атаковать с *тыла* पीछे
से हमला करना *и*

ты́ловый *прил* पिछवाडे का
पिच'vārē kā

ты́сяча *ж* हजार хазār *м*, सहस्र
साखसर' *म*

ты́сячелетие *с* सहस्राब्दी са-
खसरāбди *ж*

ты́сячелетний *прил* हजार साल
का खазār sāl kā, सहस्रवर्षीय सा-
खसर'-वारशी, सहस्रवार्षिक साखसर'-
-vārshik

ты́сячный *числит* हजारवाँ ख-
zār'vā

ты́чинка *ж* *бот* पराग-केसर
पारāг-कэсар *म*, पुष्प-केसर पुष्प'-
-कэсар *म*

тьма I *ж* I (*мрак*) अंधेरा
ādh'ērā *म*, अधिकार अन्ध'kār *म*,
непроглядная ~, кромешная ~
अंधेरा गुप्प *म*, निविड अधिकार *и*
2 (*невежество*) जहालत द्जाхāлат
ज, अज्ञता агй'tā *ज*, अज्ञानता агйā'-
tā *ज*

тьма II *ж* (*множество*) *разг*
ढेर द'эр *म*, ~ *народу* जबरदस्त
भीड *ज*

тьфу *межд* *разг* छि! च'иख!,
उफ! уф!

тю́бик *м* ट्यूब तिуб *म*

тюк *м* गौठ गāт' *ज*, गठरी гат'-
ри *ज*

тюле́нь *м* सील सīl *म*, जलव्याघ्र
джал-विāг'x' *म*

тюль *м* बारीक (महीन, जालीदार)
कपडा बārīk (मा'हिन्, द्जा'ली-дār)
काп'rā *म*

тюльпáн *м* कंदपुष्प कान्द'-
-पुष्प' *м* , त्युलिप तिуलिप *म*

тюрбáн *м* पगड़ी पाग'रि *ж* ,
पाग पाг *ж*

тюре́мн||ый *прил* जेल का ज्जэл
kā, -ое заключёние कैद *ж* , ка-
раवास *म*

тюре́мщик *м* जेलर ज्जэлर *म* ,
караपाल kārā-pāl *म* , вार्डर वार्-
дар *म*

тюркский *прил* तुर्कवशीय
турк'-ваший'

тюрьм||á *ж* जेल ज्जэл *म* , कैद-
खाना काэд-хānā *म* , заключа́ть в
-ý जेल मे डालना (बद करना, कैद
करना) *п*

тюфя́к *м* तोशक тошак *ж* , गद्दा
гаддā *म*

тя́г||а *ж* 1. (воздуха) भोका द्ज^хō-
kā *म* , 2. *тех* सकर्षण санкаршан
म , сйла -и खीचने की शक्ति *ж* ,
सकर्षी बल *म* ; 3. (влечение) भुकाव
द्ज^хукāо *म* , आकर्षण āкаршан *म*

тяга́ться *несов.* (соперничать)
разг मुकावला करना मुкаб'лā кар'-
nā *п* (का с кем-л) , प्रतियोगिता
करना пратийогिता кар'nā *п* (से с
кем-л)

тяга́ч *м* ट्रैक्टर траэктар *म*

тя́гостн||ый *прил* 1 (трудный)
मुश्किल मुшкил, कठिन कत^хин,
भारी ब^хāри, 2. (мучительный) तक-
लीफदेह так'лиф-дэ^х, कष्टमय काश्त'-
-май, कष्टदायक काश्त'-दाй^хак, -ое
अर्द्धलिप्ते दुखदायी दृश्य *म*

тяготéни||е *с* 1. *физ* गुहृत्वा-
कर्षण गुरुत्वāкаршан *म* , अभ्याकर्षण
अब^хीāкарशान *म* , земно́е - भूम्या-
कर्षण *म* , भ्वाकृष्टि *ж* , зако́н все-
ми́рного -या अभ्याकृष्टि-नियम *म* , 2.
(влечение) भुकाव द्ज^хукāо *म* , आक-
र्षण āкаршान *म*

тяготéть *несов* 1. *физ* आकर्षित
होना āкаршит хонā *नп* (की ओर *क*
чему-л) , 2. (иметь влечение) भुक-
ना द्ज^хук'nā *नп* , ढलना द^хात'nā *नп*

тяготі́||ть *несов* कष्ट का हेतु
होना काश्त' kā लэतु хонā *नп* , कष्ट
देना काश्त' дэнā *п* , ёто -т меня́
यह मेरे लिये कष्टदायक है, меня́ -т
его́ дру́жба उस की मित्रता मेरे लिये
दुखदायी है.

тяготі́||ться *несов* कष्टदायक
(असह्य) समझना काश्त'-दाй^хак (аса-
ख'й') самаद्ज^х'nā *नп* , он ётим не
-тся उसे यह कठिन नहीं लगता; он
-лся прису́тствием ётого челове́ка
उस आदमी की मौजूदगी (उपस्थिति)
उस के लिये भार हुई.

тягу́чий *прил* 1. चिपचिपा चिप'-
चिपā, लसदार लас-да́р (о жидкости),
लचीला पाचйलā (о металлах), 2 (о
звуках) दीर्घ दйрг^х, विलवित विलам-
बित

тяжелó 1 *нареч* मुश्किल (कठिन-
ता) से मुश्किल (कत^хин'tā) сэ, -
дыша́ть हा́пна *नп* , दम चढना (फूल-
ना) *नп* , - больно́й सख्त वीमार *म* ;
- раненый सख्त जखमी (घायल) *म* ,
2 *безл* в знач сказ मुश्किल (कठिन)

है मुश्किल (कत^खин) खाэ, ему ~ рас-
статься с вами उस के लिये तुम्हा-
रा वियोग असह्य है

тяжеловѣсный прил वजनदार
вазан-дार्, वजनी वаз'नी, भारी-भर-
कम ब^खारि-ब^खार'काम

тяжёл||ый прил 1 वजनी वаз'-
नी, वजनदार वазан-дार्, भारी ब^खारि,
बोझल बодж^खал, 2 (суровый) कडा
кара, सख्त साхт', कठोर कत^खор,
~ое наказание सख्त सजा ж, कडा
दंड म, 3 (трудный) मुश्किल муш-
киल, कठिन कत^खин, ~ труд, ~ое
усилие कठिन (कडा) परिश्रम म, 4
(серьезный) सख्त साхт', खतरनाक ха-
तार-नाक, भारी ब^खारि, कठिन कत^खин,
~ая болѣзнь सख्त बीमारी ж, कठिन
रोग म, ~ое преступлѣние भारी
जुर्म (अपराध) म, в ~ом состоянии
(о больном) नाजुक हालत मे, 5
(мучительный) तकलीफदेह так'लйф-
дэ^х, कष्टदायक кашт'-दा^хयाक, उत्पी-
डनमय उत्पीरान май, 6. (о харак-
тере) सख्त साхт', ◇ ~ая промыш-
ленность बडा (भारी) उद्योग म, ~ая
артиллѣрия भारी तोपखाना म

тяжест||ь ж 1 (вес) वजन वазан
м, भारीपन ब^खारि-पान म, भार ब^खार
м, 2 физ गुरुत्व गुरुत्व' म, स^खला
~и गुरुत्वाकर्षण म, центр ~и
गुरुत्वकेद्र म, 3 (груз) बोझ बодж^ख
м, वार बार् म, भार ब^खार म, 4
(трудность) मुश्किल मुश्किल
ж, कठिनाई कत^खनि^खा^ख ж, कठिनता
कत^खनि'ता^ख ж

тяжк||ий прил 1. वजनी वаз'नी'
वजनदार वазан-дार्, भारी ब^खारि,
बोझल बодж^खал, 2 (серьезный) सख्त
साхт', खतरनाक хатар-नाक, भारी
ब^खारि, कठिन कत^खин, ~ая болѣзнь
सख्त बीमारी ж, कठिन रोग म, ~ое
преступлѣние भारी जुर्म (अपराध) म;
3 (мучительный) तकलीफदेह так'-
लйф-дэ^х, कष्टदायक кашт'-दा^хयाक,
उत्पीडनमय उत्पीरान-माय

тяну́ть несов 1 खीचना क^खिच'ना
न, घसीटना ग^खасित'ना न, छीनना
च^खिन'ना न, तानना ता^खन'ना न (на-
тягивать), 2 (медлить) देर (मुल-
तवी, विलंब) करना दэр (मुल'तावी,
विलंब') कार'ना न, 3 (растяги-
вать слова) हकलाकर (चवा चवाकर,
धीरे धीरे) बोलना хаक'लाकार (चा-
बा चाबाकार, द^खिरэ द^खिरэ) бол'ना
न, 4 (проволеку) खीचना क^खिच'ना
न, 5. безл (влечь) खीचना क^खиच'-
ना न, खीच लेना क^खиच लэना न (की
तरफ, की ओर क कोनु-ल, क चे-
मु-ल)

тяну́ться несов 1 खिंचना क^खिच'-
ना नн, घसिटना ग^खасित'ना नн, 2
(о вращении) गुजरना गुजार'ना नн,
बीटना बित'ना नн, 3 (простира-
ться) फैलना प^खाэл'ना नн, विस्तृत होना
विस्त्रित होना नн, ताँता लगना ता-
ता लग'ना नн (один за другим), 4
(медленно двигаться) धीरे धीरे
चलना द^खिरэ द^खिरэ चा'ना नн,
आहिस्ता आहिस्ता चलना āhistā-āhis-
tā चाल'ना नн

у

у предлог 1 (около) के पास (नजदीक, करीब, निकट) कэ пās (наз'дйк, карйб, никат) *последлог*, *пóезд* *стоял* у перрёна गाडी प्लेटफार्म पर खड़ी थी, у егó ног उस के पैरो के नजदीक (पास), у окнā खिडकी के पास, мы стояли у стеньы зāла (*вдоль стеньы*) हम लोग हाल की दीवार के साथ खड़े थे, *повóзка остановйлась* у дверей дóма गाडी घर के दर्वाजे पर रुक गई, 2 (*у кого-л*) से сэ *последлог*, के साथ कэ сāt^x *последлог*, सहित साहित *последлог*, она́ живет у родйтелей वह माँ-बाप के साथ रहती है, у нас (*в стране*) हमारे मुल्क (देश) में, у меня́ в кóмнате मेरे कमरे में, 3. (*от кого-л*) से сэ *последлог*, я зāнял у негó дéнег मैं ने उस से कर्ज (उधार) लिया, *заберйते* у негó кнйгу उस से किताब (पुस्तक) ले लो, 4 (*в знач род*) का कā *последлог*, *но́жки* у сту́ла कुरसी के पाये *म* *मн*, 5.: *у меня́* (*в смысле у меня есть*) मेरे यहाँ (पास) मэрэ йахā (пās), *у вас* तुम्हारे यहाँ (पास) тум^xāрэ йахā (пās), *у негó* двóе детеи उस के दो बच्चे है, *у кее* нет врёмени उस का (को) वक्त (समय) नहीं है, *у меня́* есть кнйга मेरे पास किताब (पुस्तक) है; ◇ *стоять* у вла́сти अधिकारारूढ होना *न*

убāвить(ся) *сов см* убавлять (-ся).

убавлénие *с* कम होना *काम* *खो-ना* *म*, घटना ग^xат'нā *म*

убавля́ть *несов* कम (न्यून) करना *काम* (नीयू) *कार'नā* *न*, घटाना ग^xатāнā *न*, घटा देना ग^xатā दэнā *न*, ~ *цену* कीमत घटाना (कम करना) *न*

убавля́ться *несов* कम (न्यून) होना (हो जाना) *काम* (नीयू) *खो-ना* (खो दजāнā) *न*, घटना ग^xат'нā *न*, घट जाना ग^xат दजāнā *न*

убаю́кать *сов см* убаю́кивать.

убаю́кивать *несов* [लोरी देकर] सुलाना (सुला देना) [लोरй दэкар] *सुलāнā* (*सुलā* दэнā) *न*.

убегáть *несов* 1 दौडना *दाор'नā* *न*, दौड जाना *दाор* *दजāнā* *न*, भागना *ब^xāग'नā* *न*, भाग जाना *ब^xāग* *दजāнā* *न*, 2 (*скрывать*) भागना *ब^xāग'नā* *न*, भाग जाना *ब^xāग* *दजā-नā* *न*, फरार (पलायमान) होना *फारār* (*पालāन'мāन*) *खो-ना* *न*, बच निकलना *बच* *निकाल'नā* *न*, निकल भागना *निकाल* *ब^xāग'नā* *न* (*спасаться*)

убедй́тельный *прил* 1 यकीनी *यकīनी*, ठोस *त^xос*, विश्वासजनक *विश्वās-दजानाक*, 2 (*настоятельный*) जोरदार *зор-дār*, आग्रहयुक्त *āग्रā^x-यूक्त'*

убедй́ть(ся) *сов см* убеждāть (-ся)

убежāть *сов см* убегāть
убеждāть *несов* 1 (*доказывать*)

समझाना сам'дж^хānā *п*, यकीन (विश्वास) दिलाना йакин (विश्वās) дилānā *п*, 2 (склонять) [समझाकर] राजी करना [сам'дж^хāкар] rājī кар'nā *п* (पर в чем-л, को кого-л)

убеждáться *несов* यकीन (विश्वास) करना йакин (विश्वās) кар'nā *п*

убеждéни||*е с 1 (действие)* समझाना сам'дж^хānā *м*, यकीन (विश्वास) दिलाना йакин (विश्वās) дилānā *м*, 2 (уверенность) यकीन йакин *м*, भरोसा б^харосā *м*, विश्वास विश्वās *м*, 3 (взгляд, принцип) भावना б^хānā *ж*, विचार вичār *м*, политические ~я राजनीतिक भावना *ж*

убеждённость *ж* पूरा यकीन pūrā йакин *м*, दृढ़ विश्वास дрир^х विश्वās *м*

убеждённ||*ый 1 прич от убедить, 2 прил (твёрдо уверенный)* यकीन करनेवाला иакин кар'nэ-вālā, я убежден в этом इस पर (मे) मुझे पूरा यकीन (विश्वास) है, быть ~ым यकीन (विश्वास) करना *п*, 3 прил (непоколебимый, твёрдый в своих убеждениях) पक्का пакkā, он ~ протівник éтой теóрии वह इस सिद्धांत का पक्का विरोधी है

убéжищ||*е с 1* पनाह панāх *ж*, शरण шаран *ж*, найти ~ पनाह पाना (लेना) *п*, शरण लेना *п*, प्रा-
во ~а юр शरणागति-अधिकार *м*, 2 (укрытие) बचावघर бачāо-г^хар

м, पनाह-गाह панāх-гāх *ж*, रक्षागार राक्षāgār *м*

уберегáть *несов* बचाना бачānā *п*, हिफाजत (रक्षा) करना खिफāзат (राक्षā) кар'nā *п* (की को-л, что-л)

уберегáться *сов* बचना бач'nā *нп*, बच रहना бач рах'nā *нп*, बच निकलना бач никал'nā *нп*

уберéчь(ся) *сов см* уберегáть (-ся)

убивáть *несов* मार डालना mār dāl'nā *п*, जान ले लेना джāн лэ лэнā *п* (की को-л), प्राण ले लेना прāн лэ лэнā *п* (का को-л), खून (कत्तल) करना хун (कताल) кар'nā *п* (умышленно, का को-л), गो-ली से मारना (मार देना) गोली сэ мār'nā (mār дэнā) *п* (стрелять, расстреливать)

убивáться *несов (горевать)* разग रज करना рандж' кар'nā *п*, शोक मनाना шок манānā *п*, रजीदा (शोकातुर) होना ранджидā (शोकā-तुर) хонā *нп*

убійственн^{ый} *прил* हत्यारा хатйārā, खूनी хунй, [प्राण]घातक [प्रāн-] ग^хāтак

убійство *с* खून хун *и.*, हत्या хатйā *ж*

убійца *м и ж* हत्यारा хатйārā *м*, खूनी хунй *м*, घातक ग^хāтак *и*

убирáть *несов 1 [дूर] हटाना [दूर] хатānā *п*, उठाना उत^хānā *п*, उठा देना उत^хā дэнā *п* (уносить);*

हटा ले जाना хатā лэ джāнā *нп*, दूसरी जगह ले जाना दुस'रि द्वागाह लэ джāнā *нп*, (в другое место и т п), छिपाना च'नपāнā *п*, छिपा लेना (देना) च'नपā लēнā (дēнā) *п* (прятать), — с дорóги रास्ते से हटाना (हटा देना) *п*, रास्ता साफ करना *п* (से что-л), — со столā मेज साफ करना *п*, 2 (урожай) [фасल, खेत] काटना [фасал, क'एत] कāt'нā *п*, [फसल] समेटना [фасал] самēt'нā *п*, [फसल] इकट्ठा करना [फасал] иकāt'ṭḥā кар'нā *п*, 3. (приводить в порядок) ठीक [-ठाक] करना त'यक [-त'āक] кар'нā *п*, सँवारना सāvār'нā *п*, सुव्यवस्थित करना सु-व्यावास्त'ит кар'нā *п*, सफाई करना साфāй кар'нā *п* (наводит чистоту, की что-л), — постéль बिस्तर को ठीक करना *п*, 4 (украшать) सजाना सadjāнā *п.*, सँवारना सāvār'нā *п*, अलंकृत करना аланकрит кар'नā *п*

убира́||ться *несов разг 1.* (приводить в порядок) ठीक करना त'यक кар'нā *п*, सँवारना सāvār'нā *п*, सुव्यवस्थित करना सु-व्यावास्त'ит кар'नā *п*, सफाई करना साфāй кар'नā *п* (наводит чистоту); 2 (удаляться) चला जाना चālā द्जāнā *नп*, खिसक जाना क'सक द्जāнā *नп*, — йся! *разг* हट जा!, दूर हटो!

уби́тый 1 *прич от* уби́ть, 2 *прил* मारा हुआ mārā хуā, [नि-] हत [नि] хат, खून (हत्या) किया हुआ

खून (хатиā) कनीā хуā (умышленно),

◇ — горем भग्नहृदय

уби́ть *сов си* убива́ть

убо́гий *прил 1.* (бедный) गरीब, कगाल, कान्गाल, 2 *перен* (бедный по содержанию) खोखला क'ок'लā, छूँछा च'ूच'ā

убо́жество *с 1* (бедность) गरीबी, गरीबी *ж*, अभाव аб'āо *и*, 2 *перен.* कमी, कमी *ж* (мысли)

убо́й *м* जवह, जवह *м*, बध, बध *м*, откармливать на — [जवह के लिये] खिला-पिलाकर मोटा करना *п*

убо́р *м* पोशाक, पोशāक *ж*, वस्त्र, वास्त्र' *м*, सिगार, सिंगār *м* (наряд), ◇ головной — टोपी *ж* (шапка, шляпа), पगड़ी *ж*, साफा *м* (тюрбан, чалма)

убо́ристый *прил* — पोचер, करीब-करीब लिखावट, करीब-करीब लिखāवट *ж*

убо́рка *ж 1.* с-х कटाई, कटाई *ж*, 2 (помещения и т п) सफाई, साफāй *ж*, भाड़-पोछ, द्ज'ār-пōч' *ж*

убо́рная *ж 1* पाखाना, पā-хāнā *м*, टट्टी, तट्टी *ж*, 2 (для актёров) साज-घर, सāз-г'ар *м*

убо́рочн||ый *прил с-х* फसल काटने का, फасल, कāt'нē कā, —ая, кампāния, फसल काटने का काम *м*, —ая, машинā, फसल काटने की मशीन *ж*

убо́рщица *ж 1* (в учрежде-нии) [घर की] सफाई करनेवाली औ-रत (स्त्री) [г'ар की] साफāй кар'нē

-вāлй аорат (стри) ж, 2 (поден-
щица) रोजाना (दिन की) मजदूरिन
розānā (дин кй) маз'дурин ж

убрāнство с सजावट саджāват
ж, आरास्तगी ārāst'gй ж, अलकार
аланкār м

убрāть(ся) сов см убирāть(ся)
убывā||ть несов घटना г^хат'нā
нп, कम होना (हो जाना) кам хонā
(хो джāнā) нп, उत्तरना утар'нā
нп (о воде), घटना г^хат'нā нп, क्षीण
होना кшйн хонā нп (о луне), лу-
нā —ет चाँद घट रहा है

убыль ж घटाव г^хатаō м, घट-
ती г^хат'тй ж, न्यूनता нйун'тā ж

убыток м नुकसान нук'сāн м,
हानि хāни ж

убыточный прил नुकसान पहुँ-
चानेवाला нук'сāн пахūчāнэ-вāлā,
हानिकर хāни-кар, लाभहीन лāб'-
-хāн

убыть сов см убывāть.

уважāемый 1 прич от ува-
жāть, 2 прил इज्जतदार иззат-дār,
आदरणीय āдар'ний', सम्मानित сам-
мāнит, 3 прил (в обращении) श्रद्धेय
шрадд'эй' (перед именем), जी दधि
(после имени)

уважāть несов. इज्जत करना из-
зат кар'нā п (की कого-л, что-л),
आदर (सम्मान) करना āдар (саммāн)
кар'нā п (का कого-л, что-л).

уважēние с इज्जत иззат ж,
आदर āдар м, सम्मान सम्मāн м
уважītельный прил (о при-

чине и т п) मुनासिब मुнāсиб,
उचित учит

увēдомить сов см уведо-
млять

уведомлēние с 1 इत्तला итт'лā
ж, नोटिस нотис м, सूचना सूच'нā
ж; 2 (документ, письмо) आवे-
दनपत्र āвэдан-патр' м

уведомлāть несов इत्तला (но-
тис, सूचना) देना итт'лā (нотис,
сूच'нā) дэнā п, आवेदनपत्र देना
āвэдан-патр' дэнā п (посылать
уведомление)

увезтй сов см увозйть

увековēчивать несов यादगार
(चिरायु) बनाना (बना देना) йāд-гār
(чирāйу) банāнā (банā дэнā) п

увековēчить сов см увековē-
чивать

увеличēние с इजाफा изāфā м.,
बढती бар^х'тй ж, वृद्धि вридд^хи ж

увелйчивать несов 1. बढाना
бар^хāнā п, ज्यादा करना зйāдā кар'-
нā п (को что-л), इजाफा करना
изāфā кар'нā п (मे что-л), वृद्धि
करना вридд^хи кар'нā п (मे, की
что-л), फैलाना п^хаэлāнā п, विस्तार
करना вистār кар'нā п (का что-л;
расширять), — स्कóрость रफतार
(गति) को तेज करना п, — план
योजना को [और] ज्यादा बडा बनाना
п; 2 फोट बडा करना барā кар'-
нā п (को что-л)

увелйчиваться несов बढना
бар^х'нā нп, ज्यादा (अधिक) होना

(हो जाना) зйāдā (ад^хик) хонā (хो джāнā) *нп*, इजाफा होना изāфā хо-нā *нп* (मे очем-л), फैलना प^хаэл'нā *нп*, फैल जाना प^хаэл джāнā *нп*. (расширяться)

увеличѣтельн||ый *прил* —ое
стекло आतशी (बृहत्प्रदर्शक) शीशा
āt'шй (брихат-прадаршак) шйшā *м*

увеличить(ся) *сов см* увели-
чивать(ся)

увенчāть *сов* मुकुट पहनाना му-
кут пах'нāнā *п*, [कामयाबी से, सफल-
तापूर्वक] पूरा (संपूर्ण) करना [kāм-иāбй
сэ, са-п^хал'tā-пурвак] пурā (сам-
пурн') кар'нā *п* (закончить)

увенчā||ться *сов* — успехом
कामयाब (सफल) होना kāм-йāб (са-
п^хал) хонā *нп*, его попытки —лись
успехом उस के प्रयत्न सफल हो गये

уверѣние *с* यकीन कराना (दिलाना) йākйн карāнā (дилāнā) *м*,
आश्वासन āшвāсан *м*

уверѣнно *нареч* यकीनी तौर पर
йākйнй таор пар, विश्वास के साथ
विश्वās кэ сāt^х, विश्वासपूर्वक वि-
श्वās-пурвак

уверѣнность *ж* यकीन йākйн
м., विश्वास विश्वās *м*; ~ в себе
आत्मविश्वास *м*

уверѣнн||ый 1 *прич от* увѣ-
рить; 2 *прил.* (о человеке) यकीन
करनेवाला йākйн кар'нэ-вālā, नि-
स्सदिग्ध निस्सदिग्द^х, быть —ым
यकीन (विश्वास) करना *п*, я увѣ-
рен, что .. मुझे यकीन (विश्वास) है

कि .. ; 3. *прил* (о голосе, движе-
ниях) दृढ़ द्रिर्प, विश्वासयुक्त विश-
वās-иукт'

увѣрить *сов см.* уверять
увѣриться *сов* यकीन (विश्वास)
करना йākйн (विश्वās) кар'нā *п*
увернұться *сов см* увертывать
(-ся)

увертка *ж* टालमटूल ताल-मा-
तूल *ж*, हीला-हवाला ह्या-हавā-
лā *м.*

увѣртливый *прил* टालमटूल
करनेवाला ताल-मातूल кар'нэ-вālā,
कपटी काप'तй, कुटिल कुतिल (хит-
рый)

увѣртываться *несов* कतराकर
निकल जाना कत'рāкар никаल джā-
нā *нп*, वचना बच'нā *нп*, वच जाना
(निकलना) бач джāнā (никал'нā)
нп, перен वहाना करना (लेना) ба-
хāнā кар'нā (лэнā) *п* (уклонять-
ся)

увертјора *ж муз* (вступление)
ओपेरा का शुरू का हिस्सा оперā kā
शुरू kā хиссā *м*, संगीत-नाटक का
प्रारंभिक भाग संगीत-नāतक kā прā-
रामб^хик б^хāг *м* (к опере), वलै
(नृत्य-नाटक) का शुरू का संगीतवाला
हिस्सा बाэлэ (न्रित्य'-नāतक) kā
शुरू kā, संगीत-वālā хиссā *м* (к
балету)

уверять *несов* यकीन दिलाना
йākйн дилāнā *п* (को को-л),
आश्वासन देना āшвāсан дэнā *п* (को
кого-л)

увеселѣние с दिल-बहलाव дил-
-बाख'лао м , मनोरजन मानो-ран-
-джан м , आमोद [-प्रमोद] āмод [-пра-
-мод] м

увеселительный прил. दिल-बह-
-लाव (मनोरजन) का дил-बाख'лао (ма-
-но-ранджан) क़ा, आमोदजनक āмод-
-джанак

увеселять несов दिल (मन) बह-
-लाना дил (ман) बाख'लāнā н (ка
кого-л , что-л)

увѣсистый прил वजनदार वा-
-зан-дār, बोझल бодж'хал, भारी б'ā-
-рй

увести́ сов см уводить

увѣчить несов लंगडा-लूला (अपा-
-हज, पगु) बनाना (बना देना) лāг'-
-рā-лūлā (апāхадж, пангу) банāнā
(банā дēнā) н

увѣчный 1 прил लंगडा-लूला
लāг'-рā-лūлā, अपाहज апāхадж, पगु
пангу, 2 сущ м अपाहज апāхадж
м , पगु пангу м

увѣчье с लंगडाई लāг'-рāй ж ,
अंगभग अंग'-б'анг' м

увѣшать сов см увѣшивать

увѣшивать несов लटकाना лат'-
-कāнā н , लटका देना лат'кā дēнā н
(पर кого-л , что-л)

увещание с मनाना манāнā и ,
संबोधन самбод'ан м , परामर्श па-
-рāмарш' и (совет)

увещать несов मनाना манāнā
н , सम्माना сам'дж'āнā н , संबोधित
करना самбод'ит кар'нā н , परामर्श

देना парāмарш' дēнā н (совето-
-вать)

увещевать несов см увещать
увидать(ся) сов см увидеть
(-ся)

увидеть сов देखना дэк'нā н ,
देख लेना дэк' лēнā н , देख पाना
дэк' пāнā н

увидеться сов मिलना мил'нā
нн (से с кем-л) , दर्शन करना дар-
-шан кар'нā н (के с кем-л) , मुला-
-कात करना мулāкāt кар'нā н (से
с кем-л)

увильивать несов разг 1 खि-
-सकना к'хисак'нā нн , खिसक जाना
к'хисак джāнā нн , वचना бач'нā
нн , वच जाना бач джāнā нн , 2
перен टालमटूल करना тāл-матул
кар'нā н , वहाना करना (लेना) бахā-
-нā кар'нā (лēнā) н , हीला-हवाला
करना хйлā-хавāлā кар'нā н

увильнуть сов см. увильивать

увлажнять несов तर (गीला,
-नम, आर्द्र) करना тар (гйлā, нам,
-āрд'р') кар'нā н , भिगोना б'хигонā н

увлекательный прил दिलचस्प
дил'-часп', दिल ले जानेवाला дил лē
-джāнē-вāлā, चित्ताकर्षक चित्तāкар-
-шак, मनोरजक मानो-ранджак

увлекать несов 1 ले जाना лē
-джāнā нн , 2 перен (очаровывать)
जादू डालना джāдū дāм'нā н (पर,
के हृदय पर को-л) , आकर्षित (मो-
-हित) करना āкаршит (мох'ит) кар'-
-нā н (को को-л)

увлекáться *несов* 1. धुन होना *д^хун хонā нп* (की *чем-л*, को *о ком-л*), शौकीन होना *шаокин хонā нп* (का *чем-л*), सलग्न होना *сāлагн' хонā нп*, 2 (*влюбляться*) प्रेम करना *прēm кар'нā п* (से *кем-л*), मृग्य होना *мृग्द^х' хонā нп* (पर *кем-л*), मोह में फँसना *мох мē п^хас'-нā нп* (के *кем-л*)

увлекáющийся 1 *прич от* увлекáться, 2. *прил* पुरशौक *пур-шаок*, उत्साही *утсāхй*

увлечéние *с* 1 (*воодушевление*) जोश *джош м*, उत्साह *утсāх м*, 2. (*чем-л*) धुन *д^хун ж*, लगन *лаган ж*, शौक *шаок м*, सलग्नता *сāлагн'-тā ж*; 3 (*кем-л*) मुहब्बत *мухāббат ж*, प्यार *пйār м*, प्रेम *прēm м*, अनुराग *анурāг м*

увлечь(ся) *сов см* увлекáть (-ся)

уводíть *несов* 1. ले जाना *лэ джāнā нп*, निकालना *никāl'нā п*, हटाना *хатāнā п* (*войска*), 2 (*похищать*) चुराना *чурāнā п*, चुरा लेना *чурā лēнā п*, चोरी करना *чорй кар'нā п*, चुराकर ले जाना *чурāкар лэ джāнā нп*

увозíть *несов* 1 ले जाना *лэ джāнā нп*, 2 (*похищать*) चुराना *чурāнā п*, चुरा लेना *чурā лēнā п*, जबरदस्ती [से] ले जाना *забар-дастй [сэ] лэ джāнā нп*, अपहरण करना *ап'харан кар'нā п* (का *кого-л*, что-л)

увóлить(ся) *сов см* уволь-нять(ся)

увольнέние *с* वरखास्तगी *бар-хāст'гй ж*, वरतरफ़ी *бар-тар'фй ж*, पदच्युति *пад-чйути ж*

увольнйáть *несов* हटाना *хатāнā п*, निकालना *никāl'нā п*, निकाल (हटा) देना *никāл (хатā) дēнā п*, वरखास्त (पदच्युत) करना (कर देना) *бар-хāст' (пад-чйут) кар'нā (кар дēнā) п*

увольнйáться *несов* वरखास्त होना (*हो जाना*) *бар-хāст' хонā (хо джāнā) нп*, पदत्याग करना *пад-тйāг кар'пā п*, इस्तीफा (त्याग-पत्र) देना *истйфā (тйāг-патр') дēнā п* (*в от-ставку*)

увь́ *межд* हाय हाय! *хāэ-хāэ!*, अफसोस! *аф'сос!*, [हे]शोक! *[хэ] шок!*

увядáние *с* मुरझाना *мур'джхā-нā м*, कुम्हलाना *кум^х'лāнā м*, म्लानता *млāн'тā ж*.

увядáть *несов* मुरझाना *мур'-джхāнā нп*, कुम्हलाना *кум^х'лāнā нп*, म्लान होना (*हो जाना*) *млāн хонā (хо джāнā) нп*

увядшй́й 1. *прич от* увядáть, 2 *прил* मुरझाया (*куम्हलाया*) हुआ *мур'джхāйā (кум^х'лāйā) хуā, тж* перен मुर्दा *мурдā неизм*, म्लान *млāн*

увязáть I *сов см* увязывать
увязáть II *несов* फँसना *п^хас'нā нп*, फँस जाना *п^хас джāнā нп*, घँस-

ना द'ас'नां न् , धंस जाना द'ас
джанā न् , आ फंसना ā प'ас'नां न्

увязка ж 1. (связывание) बाँधना
बाँद'नां म , लपेटना लापэт'नां म ,
कसना कास'नां म , 2 перен (согласо-
ванность) जोड़ना джор'नां म , उचित
सबध मे लाना учит самबान्द' म
लāनां म .

увязнуть сов см увязать II

увязывать несом 1 (связывать)

बाँधना बाँद'नां न , बाँध देना (लेना)
बाँद' दēनां (लēनां) न , लपेटना लापэт'-
नां न , कसना कास'नां न ; 2 перен
(согласовывать) जोड़ना दжор'नां न
(से, के साथ с чем-л) , उचित सबध
मे लाना учित самबान्द' म
लāनां न

увянуть сов см увядать

угадать сов см угадывать

угадывать несом ताड़ना तार'नां
न , ताड़ लेना तार लēनां न , भाँपना
बाँप'नां न , भाँप लेना बाँप लēनां न ,
अटकल (अनुमान) करना अत'काल (अनु-
मान) कार'नां न

угар м 1 कोयले की गैस कोय'-
लэ кй гаэс ж , 2 (отравление)
कोयले की गैस का जहरीला असर कोय'-
लэ кй гаэс कā зах'рйлā асар м ,
3 перен (опьянение) नशा наशां м ,
उन्माद унмад м

угарный прил — газ कोयले
की गैस कोय'लэ кй гаэс ж

угасание с बुझना будж'नां м

угасать несом बुझना будж'नां
न् , बुझ जाना будж' джанā न्

угаснуть сов см угасать

углевод м хим कार्बोहाइड्रेट
कार्बो-हाइद्राэत म , प्रागोदीय प्रां-
गोदीन' म

углекислота ж хим कार्बोनिक
एसिड कार्बоник एसिड म , कार्बनि-
काम्ल कार्ब'निकाम्ल' म . , प्रागारिक
अम्ल प्रांगारिक अम्ल' म

углекислый прил хим — газ
प्रागार द्विजारेय प्रांगार द्विजारे-
रэй' म

углекоп ॥ कोयला खोदनेवाला
कोय'लā क'од'नэ-वāलā म , कोयला-
खनक कोय'लā-क'анак म

углерод м хим कार्बन कार'-
бан म , प्रागार प्रांगार म

угловатый прил 1 (неровный,
с углами) नोकदार नोक-दार , 2 (не-
уклюжий, неловкий) बेडौल бэ-да-
ол , भद्दा б'аддā

угловый прил कोने का कोनэ कā

углубить(ся) сов см углуб-
лять(ся)

углубление с 1 (действие)

[और भी] गहरा (गभीर) बनाना [аор
б'я] гах'рā (гамб'яр) банāनां म ,
2 (впадина) गढ़ा гар'ā м , नतोद-
रता नатоदार'тā ж

углубленный 1 прич от углуб-
бить , 2 прил [और भी] गहरा
(गभीर) बनाया हुआ [аор б'я] гах'-
рā (гамб'яр) банāयां хуā , 3 прил
(основательный) गहरा гах'рā , गभीर
гамб'яр , 4 прил (во что-л) , डूबा
हुआ дубā хуā , निमग्न निमाग्न' , लीन
лин

углубля́ть *несов* [और भी] गहरा (गभीर) बनाना (बना देना) [аор б^хи] гах'ра (гамб^хир) банāнā (банā дэнā) *п* , गहराना гах'ра^нā *п*

углубля́ться *несов* 1 (*становиться глубже*) [और भी] गहरा (गभीर) होना (हो जाना) [аор б^хи] гах'ра (гамб^хир) хонā (хо джāнā) *пп* , 2 (*проникать вглубь*) गहरा-इयो मे चला जाना гах'ра^нийō мō чалā джāнā *пп* , गहराइयो मे प्रवेश करना гах'ра^нийō мō правэш кар'нā *п* (की वो что-л) , 3 *перен*, डूबना дуб'нā *пп* , लीन (निमग्न) होना लिन (निमाг्न') хонā *пп* (मे वो что-л)

угна́ть *сов см* угоня́ть

угна́ться *сов* दौड़कर बराबर हो जाना даор'кар бар-ā-бар хо джāнā *пп* , दौड़कर पा लेना даор'кар пā лэнā *п* (*настичь*) , साथ (एक चाल से) चलना сāt^х (эк чāl сэ) чал'нā *пп* , कदम बराबर रखना кадам бар-ā-бар рах'нā *п* , बराबर चलना бар-ā-бар чал'нā *пп* (*не отстать*)

угнетáтель *м* जालिम зāлим *м* , उत्पीडक утпйрак *м* , अत्याचारी атийāчāрий *м*

угнетáть *несов* 1 जुल्म के साथ शासन करना зулм' кэ сāt^х шāсан кар'нā *п* , जुल्म (अत्याचार) करना зулм' (атийāчār) кар'нā *п* (पर को-го-л , что-л) , 2 (*удручать*) खिन्नचित्त (दुःखित) करना к^хинн'-читт' (духк^хит) кар'нā *п*

угнетáющий *прич* 1. जालिम

зāлим , उत्पीडक утпйрак , 2. (*удручающий*) खिन्नचित्त (दुःखित) करने-वाला к^хинн'-читт' (духк^хит) кар'нэ-вālā , अवसादकारक ав'сād-кā-рак

угнетéние *с* 1. जुल्म зулм' *м* , अत्याचार атийāчār *м* , उत्पीडन утпй-ран *м* , 2 (*удручённость*) उदासी उदāси *ж* , खिन्नता к^хинн'тā *ж* , विषाद вишād *м*

угнетённ||ый *прил* 1. (*притесняемый*) पीड़ित пйрит , उत्पीडित утпйрит , दलित далит , ~ые нарó-ды दवाई हुई कौमे (जातियाँ) *ж* *мн* , 2 (*удручённый*) उदास उदās , खिन्नचित्त к^хинн'-читт'

уговáривать *несов* [समझाकर] मनाना [сам'дж^хāкар] манāнā *п* , कायल करना кāйал кар'нā *п*

уговáриваться *несов* शर्त करना шарт' кар'нā *п*

уговóр *м* 1 समझाना сам'дж^хā-нā *м* , मनाना манāнā *м* , कायल (संबोधित) करना кāйал (самбод^хит) кар'нā *м* , 2 (*соглашение*) समझौता сам'дж^хаотā *м*

уговорíть(ся) *сов см* уговáри-вать(ся)

уго́д||а *ж* в ~у खुश (राजी, प्रसन्न, सतुष्ट) करने के लिये хуш (рāзй , प्रасанн' , सान्तुшт') кар'нэ кэ лийэ *п* (को кому-л)

угод́ить I *сов см* угождáть

угод́ить II *сов* 1. (*очутиться*) *разг* पडना пар'нā *пп* , जाना джā-

nā *न* , फँसना p^hās'nā *न* , जा पड-
 ना dajā par'nā *न* , 2 (попасть)
 राउठ ठीक मारना t^hāk mār'nā *न*
 (को व को-ल , वो चो-ल)

УГО́ДЛИВОСТЬ *жс* जीहजूरी दज्ही
-жазүрй *жс* , चापलूसी चाप'लूसी
жс , ठकुरसुहाती त^хакур-сух^хати *жс*
(лесть)

угодливый *прил* जीहजूरी कर-
नेवाला *джей-хазури* кар'нэ-вāлā,
चापलूस *чап'лус*, ठकुरसुहाती करने-
वाला *т^хакур-сухāти* кар'нэ-вāлā
(льстивый)

угодно 1 безл в знач сказ
как вам — जैसी आप की मरजी
(इच्छा) द्जाэси āп ки мар'зи
(ичч^хā), что вам —? मैं आप के
लिये क्या कर सकता हूँ? māñ āп кэ
лийэ киā кар сак'тā х̣у̣?, क्या चा-
हिये, जी? киā чāх̣ниэ, джи? (вопрос
продавца), कोबो вам —? आप किसे
पूछते है? āп кисэ пуч'тэ х̣аэ?, 2
частица кто — कोई [भी न हो]
кой [б̣'и на х̣о], что — कोई चीज
[भी न हो] кой чиз [б̣'и на х̣о]

угодѣть *несов* खुश (राजी,
प्रसन्न, सतुष्ट) करना खुश (prāzī,
प्रसन्न, सतुष्ट) कर'nā *n* (को
लामु-ल)

ॲगल म 1 कोना कона म , गोशा
गोशā म , कोण को न , नुक्कड नुक-
कार न (улицы), पवोरचिवत्तं डा
अगल कोने के साथ मुड जाना नन ,
2 नात कोना कона म , कोण को न
म , 3 परेन न्मेत्त स्वोन - अपना

घर (मकान) होना ап'нā г'ар (ма-
кāн)хонā *न* , ♦ под ॐतिम उग्लोम
зréния इस दष्टिकोण से

УГОЛОВНЫЙ *прил* फौजदारी का
फाодж-दारी क़ा, दंडविषयक दान्द'-
-विशायक, — **कोдекс** *जाब्ता* फौजदारी
ज, दंड-विधान *म*, दंड-सहिता *ज*,
— **процесс** *फौजदारी मुकदमा* *म*,
फौजदारी मुकदमे की पेशी *ज*

уголѡк *м* कोना कोना *म*, $\diamond$
красный — लाल कोना *म*, लाल
गोष्ठी *ज*

уголь *м* कोयला кой'ла *м* ,
 древесный — लकड़ी का कोयला *м* ,
 угли *мн* अगारे *м* *мн* (раскалён-
 ные), ♦ белый — सफेद ईधन *м*

угóльник м गुनिया गुнийā м ,
 समकोणक сам-конак м

УГОЛЬНЫЙ при० कोयले का
 को०'लэ क़ा, खान-सबधी क़'ан-сам-
 банд'я (связанный с добычей у-
 гля), -ая промышленность कोयला-
 -उद्योग म, - пласт कोयले की तह
 ж, - бассейн कोयला-वेसिन म,
 कोयला-क्षेत्र "

УГОМОНІТЬ *сов разг* चुप कराना
 चुप कराना *n*, शात (स्थिर) करना
 शान्त' (स्त'ир) कर'ना *n*

УГОМОНІТЬСЯ сов разг चुप
(शात) हो जाना चुप (शान्त') १०
джанā нп

угонять *несов.* 1 भगाना б`а-
gānā *н*, भगा लेना б`аgā лэна *н*,
भगा ले जाना б`аgā лэ джānā *нн*,
2 (красть) चुराना чурānā *н*, चुरा

लेना चुरा लॅना *n* , चुराकर ले जाना
चुराकार लॅ द्जाना *nn*

угорать *несов* जलते कोयलो के
धूँँ से मरना द्जाल'तэ को'लॆ कэ द'хूँ
сэ мар'на *nn* (умирать от угара)

угорелый *прил* разг как —
पागल (दीवाना) जैसे (की तरह) пā-
гал (дिवāпā) д्जाэсэ (кй тарах)

угореть *сов см* угорать

угорь I *м* (на лице) मुहाँसा
мухāсā *м* , मुहासा мухāсā *н*

угорь II *м* (рыба) वाम [-मछली]
бām [-माच'लй] *ж* , सर्पमीन सर्प'-
-मय्н *м*

угостить *сов см* угощать

угощать *несов*. खिला पिलाकर
खातिरदारी करना (कर देना) к'хилā-
-пилāकार хāтир-дāरй кар'на (кар
дэна) *н* , खाना खिलाना к'хāнā к'хи-
лāнā *н* , खाना खिला देना к'хāнā
к'хилā дэна *н* , प्रीतिभोज देना
прйति-б'ходж дэна *н*

угощение *с* 1 (действие) खाना
खилाना к'хāнā к'хилāнā *м* , जियाफत
करना зийāфат кар'на *м* , प्रीतिभोज
देना прйति-б'ходж дэна *м* , 2. (то,
чем угощают) रसोई расой *ж* ,
भोजन б'ходжан *м* , ज्योनार द्जйо-
नār *м*

угрожать *несов* धमकाना д'хам'-
कāнā *н* , धमकियाँ (धमकी, भर्त्सना)
देना д'хам'кийā (д'хам'кй, б'хартс'-
на) дэна *н* (की चे-ल , को को-
मु-ल) , डाँटना दāт'на *н* , डाँटना-डप-
टना दāт'ना-दाпат'на *н*

угрожающий 1. *прич* от
угрожать, 2. *прил* धमकानेवाला
д'хам'кāнэ-वāлā, डरानेवाला дарāнэ-
-वāलā, भयकर б'аиан-कार, भयसूचक
б'аи-сूचक

угроза *ж* 1 धमकी д'хам'кй
ж , डरावा дарāвā *м* , भर्त्सना
б'хартс'на *ж* , 2. (опасность) खत-
रा хат'рā *м* , आशका āшанкā *ж*

угрозыск *н* (уголовный ро-
зыск) फौजदारी के जुर्मो (अपराधो)
की तलाश करनेवाला महकमा (वि-
भाग) फाодж-дāरй кэ д्जурмॆ (ап'-
рāд'ॆ) кй талāш кар'нэ-वāलā ма'х'-
камā (विब'āग) *м*

угрызёни||*е* *с* —я совести
पछतावा пач'х'tāвā *м* , पश्चात्ताप па-
шчāт-тāп *м* , सताप सान्तāп *м*

угрюмый *прил* उदास उदास,
म्लान मलāн

уда́в *м* अजगर अज'гар *м*

удава́ться *несов* निकल आना
никаल āнā *nn* , पूरा पडना (पड जा-
ना) пурā пар'на (пар д्जāнā) *nn* ,
कामयाव (सफल) होना (हो जाना)
кām-йāб (са-п'хал) хōнā (хо д्जāнā)
nn (завершаться успехом), देलो
удалो'сь काम निकल आया, мне не
удалो'сь так сде́лать मेँ ऐसा न कर
सका

удави́ть *сов* गला घोटकर (दवा-
कर) मार डालना गалā г'ॆт'कार (दा-
बाकार) ма́р дāл'на *н*

удави́ться *сов* गले मेँ फाँसी
लगाकर खुदकुशी (आत्महत्या) कर

लेना गलэ म॑ प^१ास॑ लग॑ाकर худ-
-कुशी (ātm'-xatīā) кар л॑на n

удалёние с हटाव १atao m ,
तोडना тор'на m , निष्कासन निष्का-
сан m (зуба)

удалённый 1 прич от уда-
лить, 2 прил (отдаленный) दूर
दूर, दूरवर्ती दूर-वर्त्या

удалить(ся) сов см удалять
(-ся)

удалой прил मनचला ман-чал॑ा,
साहसी सा॑ह'सी

удаль ж मनचलेपन ман-чал॑-
-пан m , साहस सा॑ह'ас m , जुरात
джुरा॑त ж

удальство с см удаль

удалять несов 1 [दूर] हटाना
[दूर] хат॑ан॑а n , दूर (बहिष्कार)
करना दूर (बा॑х'иш'का॑र) кар'на n ,
अलग करके निकालना अलग кар'क॑
निका॑ल'ना n , अलग (पृथक्) करना
(कर देना) अलग (प्रि॑त'क) кар'ना
(का॑र द॑ना) n (отделять), — зуб
दाँत तोडवाना n (у врача), दाँत तो-
डना n (о враче), 2 (заставлять
уйти) [बा॑हर] निकलवाना [बा॑хар]
ника॑л'वा॑ना n , बा॑हर करना (कर
देना) बा॑хар кар'ना (का॑र द॑ना) n

удаляться несов 1 दूर होना
(हो जाना) दूर १ona (१o д॑жа॑ना)
nn , हटना १at'na nn , हट जाना
१at द॑жа॑ना nn , 2 (уходить) चला
जाना चाला द॑жа॑ना nn

уда॑р m 1 прям , перен चोट
च॑от ж , मार मा॑р ж. , प्रहार प्रा॑хар

и , घूसा ग॑'सा m , मुक्का मुक्का m
(кулаком), लात ला॑त ж , ठोकर त॑o-
кар ж (ногой), наносить — चोट
(जरब) लगाना (लगा देना) n , जरब
देना n , प्रहार करना n , मुक्का मार-
ना n (кулаком), लात मारना n
(ногой), 2 мед चोट च॑от ж , हमला
१am'la m , आघात अ॑ग'ात m , सोलнеч-
ныи — लू लग जाना m , आतपाघात
m , 3 (звук) — грома [बिजली की]
कडक [बिज॑'ली क॑ी] кара॑क ж , [वज्र
की] कडक' [वा॑ज्र' क॑ी] кара॑क ж ,
वज्रपात वा॑ज्र'-पा॑त m , ◇ быть в
—e раз॑е सब से अच्छी हालत मे होना
nn , सर्वोत्तम अवस्था मे होना nn

ударёние с 1 स्वराघात सवार-
अ॑ग'ात m , 2 (значок над буквой)
उच्चारण-चिह्न उ॑च्चा॑रान-चि॑ह्न' m ,
3 перен जोर зор m

уда॑рить(ся) сов см ударять
(ся)

уда॑рный прил — инструмент
m муз आघात-वाद्ययंत्र अ॑ग'ात-वा॑द्य'-
-यान्त्र' m

ударять несов मारना मा॑र'ना
n , चोट (मार) लगाना (लगा देना)
च॑от (मा॑र) ला॑ग॑ना (ला॑गा द॑ना) n
(पर को॒गो-ल , च॒तो-ल) , प्रहार करना
प्रा॑हार кар'ना n , गिरना गि॑र'ना
nn , पडना पा॑र'ना nn , मारना मा॑र'-
ना n , कडक उठना कारा॑क उ॑त'ना nn
(о громае, молнии)

уда॑ряться несов ठक्कर (ठोकर)
खाना त॑'аक्कार (त॑'оकार) क॑'ा॑ना n ,
टकराना ता॑क'रा॑ना nn , टकरा जाना

так'рā джāнā *нп* (сталкиваться),
चोट (धक्का) लगना चोट (द^хаккā)
лаг'нā *нп* (को *о* ком-л , *о* чем-л ,
наталкиваться)

удáться *сов см* удаваться

удáча *ж* खुशकिस्मती хуш-
-кисм'тй *ж* , कामयावी кām-йāбй
ж , सफलता са-п^хал'тā *ж* (успех)

удáчный *прил* कामयाब кām-
-йāб, सफल са-п^хал, अच्छा ачч^хā,
ठीक т^хйк (хороший)

удвāивать *несов* दुगना (दूना,
д्वित्व) करना дуг'нā (दुनā, двитв')
кар'нā *п* , ~ выпуск продúкции
पैदावार दुगुनी बढाना (बढा देना) *п*

удвāиваться *несов* दुगना (दूना,
द्वित्व) हो जाना дуг'нā (दुनā,
द्वित्व') खो джāнā *нп*

удвоéние *с 1* (действие от
гл удвāивать) दुगना करना дуг'нā
кар'нā *м* , द्वित्व करना द्वित्व' кар'-
нā *м* , 2 (действие от гл удвāи-
ваться) दुगना हो जाना дуг'нā खो
джāнā *м*

удвóенный 1 *прич* от удво-
ить, 2 *прил* दुगना дуг'нā, दूना
दुनā, द्विगुण द्वи-гун

удвóить(ся) *сов см* удвāивать
(-ся)

удéл *м* (судьба) तकदीर так'дйр
ж , किस्मत кисмат *ж* , भाग्य
б^хāгн' *м*

уделйть *сов см* уделйть

удéльный *прил* физ ~ вес
विशिष्ट गुरुत्व वनिशित' гурутв' *м*

уделйть *несов* देना дēнā *п* ,
दे देना дē дēнā *п* (давать), अलग
(पृथक्) करना (कर देना) алаг
(प्रित^хак) кар'нā (кар дēнā) *п*
(отделять), ~ внимāние ध्यान
देना *п* (की तरफ кому-л , чему-л),
ध्यान रखना *п* . (का кому-л , чему-л),
~ врéмя वक्त (сमय) देना *п* (किसी
के लिये кому-л , чему-л)

удерж *м* без ~у разг बेरोक-
-टोक бē-рок-ток, अनियंत्रित रूप से
अनियंत्रित रूप से

удержāние *с 1* (денег) कटौती
कटाотй *ж* , काट कāt *ж* , जव्त
забт' *м* , 2 (удержанная сумма)

घटाई गई रकम ग^хатāй гайракам *ж*

удержāть(ся) *сов см* удержи-
вать(ся)

удёрживать *несов 1* . (не давать
уйти) जाने न देना джāнē на дēнā
п , रोकना рок'нā *п* , रोक रखना
рок ра^х'нā *п* (задерживать), ~
зā руку हाथ पकडकर जाने न देना
п (का кого-л), 2 (напр город)
अपने कब्जे (आधिपत्य) मे रखना
ап'нē кабзē (āд^хипатй') мē ра^х'-
нā *п* , 3 (препятствовать) रुकावटे
डालना रुкав'тē дāl'нā *п* (मे *от*
чего-л), 4 (сохранять) बरकरार
रखना бар-кара^р ра^х'нā *п* (को
что-л), ~ в пāмяти याद (स्मरण)
रखना *п* , 5 (деньги и т *п*) काटना
кāt'нā *п* , जव्त करना забт' кар'-
нā *п*

удёрживаться *несов 1* (не па-

да^{нь}) सँभलना саб^хал'на *нп*, ठहर-
ना त^ха^р'на *нп*, 2 (*не отсту-*
пать) डटना दत'ना *нп*, डटे रहना
датэ ра^х'на *нп*, 3 (*от чего-л*)
बचना бач'на *нп*, बच जाना бач
джāнā *нп*. बाज रहना бāз рах'на
нп (*से от чего-л*), अपने आप को
रोकना ап'नэ āп ко рок'на *п*, он
не мог удержāть^{ся} от слез उस के
आँसू न रुक सके.

удешевить *сов см* удешев-
лять

удешевлять *несов* सस्ता करना
састā кар'на *п*, कीमत घटाना (घटा
देना) кйमत г^хатāнā (г^хатā дэнā)
п (*की что-л*), दाम (मूल्य) घटाना
(घटा देना) дām (мūл'й') г^хатāнā
(г^хатā дэнā) *п* (*का что-л*)

удивительный *прил* अनोखा
анок^хā, अजीब аджйб, आश्चर्यजनक
āшчарй'-джанак (*замечательный*)

удивить(ся) *сов см* удивлять
(-ся)

удивление *с* हैरत хāэрат *ж*,
अचभा ачамб^хā *м*, आश्चर्य āшча-
рй' *м*

удивлять *несов* अचभे (आश्चर्य)
मे डालना (डाल देना) ачамб^хэ
(āшчарй') мē дāl'на (дāl дэнā)
п, आश्चर्य मे डुवाना (डुबा देना)
āшчарй' мē дубāнā (дубā дэнā) *п*,
चकित करना чакит кар'на *п* (*по-*
ражать)

удивляться *несов* अचभे मे
आना (आ जाना) ачамб^хэ мē āнā

(ā джāнā) *нп*, आश्चर्य मे पडना
āшчарй' мē пар'на *нп*, दग रह
जाना данг' ра^х джāнā *нп*, आश्चर्य-
चकित होना (हो जाना) āшчарй'-
чакит хōнā (хō джāнā) *нп*

удилā *мн* लगाम की कड़ी лагām
кй карй *ж*

удилище *с* बैसी бāсй *ж*

удирать *несов разг* भागना
б^хāг'на *нп*, भाग जाना б^хāг джā-
нā *нп*

удить *несов* — रूँबु बैसी से
मछली पकडना бāсй сэ мач^х'лй па-
кар'на *п*

удлинение *с* लवाई बढाना лам-
бай бар^хāнā *м*, लबा करना ламбā
кар'на *м*

удлинить *сов см* удлинять

удлинять *несов* लवाई बढाना
ламбай бар^хāнā *п*, लबा करना лам-
бā кар'на *п*

удобный *прил* 1 आरामदेह
ārām-дэ^х, आनददायक āнанд'-дāй^ак,
2 (*подходящий*) मुनासिब мунāсйб,
मुवाफिक муvāфик, अनुकूल анукул,
सुविधापूर्ण сувид^хā-пурн', सुविधाज-
नक сувид^хā-джанак (*благоприят-*
ный), — स्लूचाय अच्छा मौका *м*,
सुअवसर *м*

удобоваримый *прил* हजम-
पजीर хāзам-пазйр, सुपाच्य су-
-пāчй'

удобрение *с* 1 (*действие*) खाद
डालना к^хād дāl'на *м*, उपजाऊ
करना уп'джāу кар'на *м*, 2 (*ве-*

щество) खाद क^хाद *ж*, उत्पादक
उत्पादक *म*, उर्वरक उर्व'राक *म*

удоб'рить *сов см* удоб'рять

удоб'рять *несов* खाद डालना
(डाल देना) क^хाद दाल'ना (दाल द'ना)
п, उपजाऊ करना (बनाना) उप'джаऊ
кар'ना (बान'ना) *п*

удоб'ств||о *с* आराम āram *म*,
सुख सुख^ख *म*, सुविधा सुविद^खा *ж*,
उपयुक्तता उपायुक्त'ता *ж* (приспо-
собленность), क्वार्टीра со всіми
~ами रिहायशी सहूलियतो (सुवि-
धाओ) से लैस (सुसज्जित) मकान *म*

удовлетвор'ение *с* 1 (дей-
ствие) पूरा (पूर्ण, तृप्त) करना पूरा
(पूरन', त्रिप्त') кар'ना *म*, पूर्ति
पूरति *ж*, 2 (удовлетворенность)
तृप्ति त्रिप्ति *ж*, सतोष सान्तोष *म*,
तुष्टि तुष्टि *ж*

удовлетворенный 1 *прич*
от удовлетвор'ить, 2 *прил* राजी
राज़, सतुष्ट सान्तुष्ट', परितुष्ट पा-
रितुष्ट', तृप्त त्रिप्त'

удовлетвор'ительно *нареч* 1
अच्छे तरीके से अच^खэ तारि^कэ सэ,
सतोषजनक रूप (रीति) से सान्तोष-
-джанак रूप (रिति) सэ, सतोषपूर्वक
सान्तोष-पूरवाक, 2 (отметка) तीन
का नवर तिन का नामбар *म*

удовлетвор'ительный *прил*
सतोषजनक सान्तोष-джанак

удовлетвор'ить(ся) *сов см*
удовлетвор'ять(ся)

удовлетвор'ять *несов* 1 पूरा
, सतुष्ट, तृप्त, परितुष्ट) करना

पूरा (पूरन', सान्तुष्ट', त्रिप्त',
परितुष्ट') кар'ना *п*, इतमीनान
दिलाना इत'मीनान दिल'ना *п*, पूर्ति
करना पूरति кар'ना *п* (की-что-л),
~ प्रो'с'бу माँग (प्रार्थना) मजूर
(स्वीकार) करना *п*, 2 (соответ-
ствовать) मुनासिव (अनुकूल) होना
मुनासिब (अनुकूल) होना *नп* (के
чему-л)

удовлетвор'яться *несов* राजी
(सतुष्ट, तृप्त) होना (रहना) राज़
(सान्तुष्ट', त्रिप्त') होना (रा'ना)
नп (से-чем-л), ~ मा'лым थोड़े मे
सतुष्ट रहना *नп*

удовольствие *с* खुशी खुश *ж*,
आनंद ānand' *и*, तुष्टि तुष्टि *ж*

удовольствоваться *сов см*
удовлетвор'яться

удой *м* 1 (количество молока)
दूध की पैदावार दूद^ख की पाэд'а-व'ар
ж, 2 (доение) दूध दोहना दूद^ख
दो'ना *म*

удорожа'ние *с* कीमत (दाम,
भाव) का बढ़ जाना किमत (दाम, ब'ाо)
का बार^ख दज'ाना *म*, मूल्यवृद्धि मुल'й'-
-वृद्धि *ж*

удостаивать *несов* सम्मानित
करना सम्मानित кар'ना *п* (से
чем-л, को-кого-л), प्रदान करना
प्रादान кар'ना *п*, विभूषित करना
विभूषित кар'ना *п* (से-чем-ल, को-
кого-ल, नाграज्द'ать), ~ внима-
-ния द'यान देना *п* (की-तरफ, की-ओर
кого-ल, что-ल)

удостаиваться *несов* विभूषित

होना विब^४ुषित ङो^५ा न्प (नाग्रा-
ды)

удостоверёние *с 1 (действие)*
तसदीक करना तас'дйк кар'нā *м*
(की *чего-л*), प्रमाणीकरण प्रामā-
न्य-कारन *म*, **2 (документ)** सनद
सानाद *ज*, सर्टिफिकेट सर्टिफिकेट
ज, प्रमाणपत्र प्रामāन-पत्र' *म*, —
ल्य^४चनो^५ति आइडेटीटी-कार्ड *म*

удостоверить(ся) *сов см удо-
стоверять(ся)*

удостоверять *несов* सनद
(प्रमाणपत्र) देना सानाद (प्रामāन-
-पत्र') दē^५नā *п*, तसदीक करना तас'-
दйक кар'нā *п* (की *что-л*), प्रमाणित
करना प्रामāनित кар'नā *п* (को
что-л, *свидетельствовать*).

удостоверяться *несов* यकीन
(विश्वास) करना йाकिन (विश्वा^५с)
кар'нā *п*

удостоить(ся) *сов см удо-
стаивать(ся)*

удосу^४живаться *несов* *разг*
[किसी काम के लिये] वक्त (समय,
फुरसत, अवकाश) ढूँढ पाना [किसी
कām कē लिये] वाक्त' (सामान, फुर'-
सत, अव'काश) द'हूर^५ पā^५नā *п*

удосу^४житься *сов см удосу^४жи-
ваться*

удочк||а *ж* वेंसी बā^५स *ж*, ◇
попадā^५ться на —у *разг* चकमे मे
आना *न*, फदे मे पडना (फँसना) *न*

удрā^५ть *сов см удирā^५ть*

удружīt^५ *сов* *разг 1* खिदमत
(सेवा) करना खिद'मत (सē^५vā) кар'नā

п, अच्छाई करना अच्छā^५य кар'नā *п*.
(के साथ *кому-л*, *чему-л*), **2** *перен.*
ирон उल्टी सेवा करना उल्टी सē^५vā
кар'नā *п* (की *кому-л*).

удручā^५ть *несов* उदास (खिन्न)
करना उदā^५с (क'ин^५न') кар'नā *п* (को
кого-л), दिल (मन) तोडना दил
(मान) तोर'नā *п* (का *кого-ल*)

удрученный 1 *прич от* удру-
чить, **2** *прил* मायूस मायूस, उदास
उदā^५स, खिन्न क'ин^५न'

удручīt^५ *сов, см* удручать
удушā^५ть *несов* गला घोटकर
(दबाकर) मारना (मार डालना) गालā
ग'हू^५त'कार (दाबा^५कार) मār'नā (मār
दāl'नā) *п*

удушē^५ние *с* गला (दम) घोटना
गालā (दाम) ग'हू^५त'नā *и* (*तज* *пе-
рен*), श्वासावरोध श्वा^५सāव'रोध^५ *म*

удушīt^५ *сов см* удушать
уду^५шливый *прил* गला (दम)
घोटनेवाला गालā (दाम) ग'हू^५त'नē-वālā,
जहरीला जा^५ह'रिलā, फुफुसदाह प'यु-
पप'यु^५स-दā^५ह (о *газе*)

уду^५шьє *с* दमा दāmā *и*, सॉस
रुकना सā^५с रुक'नā *и*, श्वासनिरोध
श्वा^५स-निरोध^५ *и*

удинē^५ние *с* तनहाई तान'хā^५
ж, अकेलापन अकē^५लā-पान *и*, एकातता
एकā^५न्त'तā *ж*

удинē^५нный *прил* तनहा तान'хā
неиз *и*, एकात एकā^५न्त', सुनसान सुन'-
सā^५न, निर्जन निरदजान (безлюдный)

удинīt^५ться *сов см* уединять
(-ся).

уединяться *несов* अलग (पृथक्, एकात मे, समाज से दूर) रहना अलग (प्रित^хак, экāнт' мѐ, самāдж сѐ дूर) राख'नā *нп*

уезжать *несов* जाना джāнā *нп*, चला जाना चālā दजāнā *нп*, रवाना होना (हो जाना) रावāнā खōнā (खो दजāнā) *нп* (के लिये कूदा-ल), प्रस्थान करना प्रास्त^хान कार'नā *п*

уехать *сов см* уезжать

уж 1. нареч *см* ужé, 2. частица (право) разг दर असल दार-асал, जरूर зарूर, अवश्य авашй'

ужалить *сов* काटना कāt'нā *п*, डक मारना दानक' мār'нā *п*. (को कого-ल), डसना दास'नā *п* (о насекомых и змеях)

ужас *м* खौफ хаоф *м*, आतक āтанк' *м*, приводить в ~, повергать в ~ खौफ मे डालना *п*, आतक जमाना *п*

ужасаться *несов* दहला दिया जाना дах'лā дийā दजāнā *нп*, खौफ खाना хаоф क^хāнā *п*, भयभीत (आतकित) होना (हो उठना) б^хай-б^хйī (āтанкит) хōнā (खो ут^х'нā) *нп*

ужасающий *прил* खौफनाक хаоф-нāк, दिल दहलानेवाला दिल दाх'лāнē-вālā, भयानक б^хайāнаक

ужаснётся *сов см* ужасаться

ужасный *прил* खौफनाक хаоф-нāк, डरावना दारāонā, भयानक б^хайāнаक

ужé нареч अभी अब^хй, иногда не переводится, ~ несколько дней

[अभी] कई दिनो से, ~ поздняя ночь रात बहुत (ज्यादा) हो गई, я ~ сдѣлал эту работу मे यह काम कर चुका.

ужение *с* वैसी से मछली पकडना бāсй сѐ мац^х'лй пакар'нā *м*.

уживаться *несов* सलूक से रहना салूक सѐ राख'नā *нп*, मिलाप मे रहना милāप मѐ राख'नā *нп* (жить в согласии).

уживчивый *прил* सलूक से रहनेवाला салूक सѐ राख'नē-вālā, मिलाप में रहनेवाला मिलāप मѐ राख'नē-वālā

ужимка *ж* ऐठा मुँह āт^хā муँ^х *м*, [चेहरे की] विकृति [चэх'рэ क्य़] विक्रिति *ж* (ग्रिमаса).

ужин *м* रात (शाम, रात्रि) का खाना (भोजन) रāt (шām, рāтри) कā क^хāнā (б^ходжан) *м*, व्यालू бйālū *м*, रात्रिभोज रāтри-б^ходж *м*

ужинать *несов*. रात (शाम) का खाना खाना रāt (шām) कā क^хāнā क^хāнā *п*, रात्रि का भोजन करना रāтри कā б^ходжан कार'नā *п*

ужиться *сов см* уживаться
узако́нение *с* 1. (действие) [कानूनी तौर पर] जायज ठहराना (करार देना) [कानूनी таор пар] दजāйāз त^хах'рāнā (कारār дēнā) " , न्यायोचित घोषित करना नйāйочит г^хошит कार'нā *м*, 2 (закон) कानून कāнūн *м*, नियम нийām *м*

узако́нивать *несов* जायज ठहराना (करार देना) दजāйāз त^хах'рāнā

(карār дэнā) *n*, न्यायोचित घोषित
करना न्यायोचित ग'ोषित кар'нā *n*

узакóнить *сов см* узакони-
вать

узбéк *м* उजबेक уз'бэк *м*

узбéкский *прил* उजबेक уз'бэк,
— язык उजबेक जवान (भाषा) *ж*

узд||á *ж* लगाम лагām *ж*, ◇
держáть в —é даव मे रखना *n*,
वशीभूत करना *n*

ýзел *м* 1 (на веревке и т *n*)
गॉठ gāt^x *ж*, गुत्थी гутт^xй *ж*,
गिरह гирах *ж*, ग्रथि грант^xи *ж*,
2 (сверток) गठरी гат^x'рй *ж*, गॉठ
gāt^x *ж*, 3 анат нервный —
स्नायविक ग्रथि снай'вик грант^xи
ж, स्नायु-ग्रथि снайу-грант^xи *ж*,
प्रगड праганд' *м*, ◇ железнодо-
ро́жный — रेलवे का जकशन *м*, रेल
की लाइनो का सयोगस्थल *м*

ýзк||ий *прил* तग танг', सँकरा
сак'рā, सकुचित санкучит, कसा
हुआ касā хуā (об одежде), в —ом
кругú सीमित дайरे मे, —не взгляды
सकुचित विचार *м* *мн*, ◇ —ое
мéсто कठिनाई *ж*, अडचन *ж*,
преодоле́вать —не местā кठि-
नाइयो का सामना करना *n*

узкоколёйный||ый *прил* —ая же-
лэзная доро́га लघ्वतर-लाइन лаг'-
вантар-лāин *ж*

узловáтый *прил* गिरहदार ги-
राх'-дār, गॉठदार gāt^x-дār

узлов||óй *прил* 1 (главный)
बुनियादी बुनियादी, असली ас'лй,

प्रधान प्राद^xāн, —ые пúнкты बुनि-
यादी वाते *ж* *мн*, प्रधान विषय *м*
мн, 2 *ж* -ò —ая стāнция रेलवे
जकशन रэл'вэ-джанкшан *м*

узнавáть *несов* 1 मालूम (वि-
दित) कर लेना мālūм (видит) кар
лэнā *n* (से от кого-л), सीखना
сйк^x'нā *n*, जानना джāн'нā *n*, जान
लेना джāн лэнā *n*, 2 (справлять-
ся) पता लगाना (लगा लेना) патā
лагāнā (лагā лэнā) *n*, 3 (призна-
вать) पहचानना пах'чāн'нā *n*, पह-
चान लेना пах'чāн лэнā *n*, узнáть
в лицó देखते ही पहचान लेना *n*

узнáть *сов см* узнавать

ýзник *м* कैदी каэди *м*, बंदी
бандй *м*

узóр *м* नक्शा накшā *н*, सजावट
сadjāват *ж*, फूल-पत्ती п^xул-паттй
ж, बेल-बूटा бэл-бутā *м* (из цве-
тов и листьев)

узóрчатый *прил* नक्शे से सुस-
ज्जित накшэ сэ су-сadjджит, बेल-
बूटेदार бэл-бутэ-дār (с расти-
тельным орнаментом)

ýзость *ж* तगी тангй *ж*, पत-
लापन пат'лā-пан *м*, सकीर्णता сан-
кйрн'tā *ж*

узурпáтор *м* हड़पनेवाला ха-
рап'нэ-вāлā, जवरदस्ती (बलपूर्वक)
अधिकार करनेवाला व्यक्ति забар-
дастй (बल-पूरवाक) ад^xнкār кар'-
нэ-вāлā внакти *м*

узурпáция *ж* जवरदस्ती (बल-
पूर्वक) कब्जा करना забар-дастй

(бал-пूरवाक) काबज़ा कार'ना म ,
अन्यायपूर्वक स्थापित अधिकार अनै-
य-पूरवाक स्थापित अधिकार म

узурпировать сов и несов
हड़पना खाराप'ना न , जवरदस्ती (बल-
पूर्वक) कब्जा करना забар-दाсти
(бал-पूरवाक) काबज़ा कार'ना न

узы мн. बधन बान्धन म , डोरी
दोरि ज , — लोव'य प्रेम का बधन म ,
ब्रान्ये — वैवाहिक बधन म

уйма ж разг ठेर द'एर म ,
ठेरो के ठेर द'एर के द'एर म मн ,
समूह समूख म

уйти сов см уходить
указ м फरमान फार'मान म ,
अध्यादेश अद'य'आदेश म

указание с सुझाव सुझ'आ म ,
निर्देश निरदेश म , हिदायत खिदा'यत
ज , आदेश आदेश म (директива)

указатель м 1 (прибор) सूचक
सूचक म , सूई सूयि ज , सूची सूचि ज
(стрелка), 2. (в книге) फिहरिस्त
फिख'रिस्त' ज , सूची सूचि ज , अनु-
क्रमणिका अनुक्राम'निका ज , विषय-
सूची विषय-सूचि ज (предметный),
नामोल्लेख नामोल्लेख' म (именной),
3 (справочник) गाइड ग'ाइड म ,
सूचना-दर्शक पुस्तक सूच'ना-दरशक
पुस्तक ज , जेलैज'नोदोर्ज'न'य —
रेल की पथप्रदर्शक पुस्तक ज

указательный прил दिखला-
नेवाला दिख'ल'आने-वाला , सूचित कर-
नेवाला सूचित कार'ने-वाला , सकेतक
संक'ताक , — ое местоимение грам
सकेतवाचक (निश्चयवाचक, उल्लेख-

सूचक) सर्वनाम म , ♦ — पाले
तर्जनी ज , सकेतक अंगुली ज

указать сов см указывать
указка ж по ч'ей-л. —
किसी के इशारे (हुकम, आदेश) पर
किसी के इशारे (खुकम', आदेश) पर
указывать несов दिखाना दि-
ख'ाना न , दिखलाना दिख'ल'आना न ,
इशारा (निर्देश) करना इशारे (निर-
देश) कार'ना न (की तरफ, की ओर
ना च'ो-ल) , हिदायत (आदेश) करना
खिदा'यत (आदेश) कार'ना न (दाव'त
उकाशन), ध्यान देना द'य'आन द'आन
न (उकाशन, की तरफ,
की ओर, पर ना च'ो-ल) , — पाले-
से उंगली उठाना न (की तरफ, की
ओर ना च'ो-ल)

укатать сов см укачивать
укачивать несов बेलन फेरना
बेलन प'एर'ना न , [बेलन से] दवाना
[बेलन से] दाब'आना न

укачать сов см укачивать
укачивать несов 1 (ребёнка)
भूलते-भूलते सुलाना द'ख'ल'ते-द'ख'ल'ते
ल'ते सुल'आना न , थपक थपककर सुला-
ना त'आपक-त'आपक'कार सुल'आना न ,
2 (на море) समुदरी मरीज (रोगी)
हो जाना समुन्द'र'य मर'य (रोगी)
खो द'ख'आना न , его укачало वह
समुदरी मरीज (रोगी) हो गया

уклад м ढाँचा द'आचा म , व्यवस्था
व्यवस्था'आ ज , उकाशन-उकाशन-
उकाशन — सामाजिक-आर्थिक
ढाँचा म. , सामाजिक-आर्थिक व्यव-
स्था ज

укла́дка ж पैकिंग पाэकिंग' ж ,
[गठरी] बाँधना [गत'रि] बाँध'ना म
(увязывание), ढेर लगाना द'एर लाग'ना म
(в кучу, в штабеля), बिछाना
बिच'आना म , लगाना लाग'ना म
(напр рельсов, шпал), — **рельсов**
रेल की पटरियाँ बिछाना (лага-
ना) म

укла́дывать несов 1 रखना
раक्'ना п , रख देना राक्'द'ना п ,
बाँधना बाँध'ना п (увязывать), ढेर
लगाना द'एर लाग'ना п (в кучу, в
штабель, का что-л), — **вёщи**
(в дорогу) सामान बाँधना (ठीक कर
लेना) п , 2. (напр рельсы, шпалы)
लगाना लाग'ना п , बिछाना बिच'आना
п , 3 (напр в постель) लेटाना
ल'एत'ना п , — спать सुलाना п ,
सुला देना п

укла́дываться несов 1 (скла-
дывать вещи) पैक करना पाэक् кар'-
ना п , सामान (असबाव) बाँधना
(ठीक कर लेना) सामान (अस'बाव)
बाँध'ना (त'य'क кар ल'एना) п (упа-
ковывать), गठरी बाँधना गत'रि
बाँध'ना п (увязывать), 2 (поме-
щаться) अँटना अँत'ना пп , [ठीक]
आना [त'य'क] आना पп , समाना साम'ना
पप , 3 перен (становиться
понятным) समझ मे आना самадж'म
मे आना पп

укло́н м 1 (наклон, покла-
тость) ढाल द'ाल ж , झुकाव द'ज'ह
काँ ॥ , उतराई उत'राई ж , 2. по-
лит गुमराही गुम-राई ॥

укло́ниться сов см **уклоня́ть-**
ся

укло́нчивый прил टालमटूल
करनेवाला ताल-मातूल кар'न'ए-
वाला, कपटपूर्ण कापट पूर'न' (неискренний,
напр об ответе)

укло́няться несов 1 (напр от
удара) टलना तал'ना पп , टल जाना
ताल द'ज'आना पп , बच निकलना बच
निकाल'ना पп ; 2 (сбиваться с на-
правления) भटकना ब'आत'क'ना पп ,
भटक जाना ब'आत'क'ना पप ,
3 перен (избегать) बचना बच'ना
पप , बच जाना बच द'ज'आना पप , वाज
रहना बाँझ राख'ना पप (से от чего-л),
— от ответственности जिम्मेदारी
(उत्तरदायित्व) से बचना पп

укло́чина ж चप्पू-आँकड़ा चा-
प्पू-आँकरा म

уко́л м 1 चुभना चुब'ना ॥ ,
वेधना ब'ध'ना म , 2 мед पिचकारी
पिच'कारी ॥ , देलать — पिचकारी
देना प

уко́лоть сов चुभाना चुब'आना प ,
चुभाना चुब'आना प

уко́ло|ться сов он —лся उस
के वदन मे काँटा चुभ गया उस के बा-
दाँ मे काँटा चुब' ग'आना , उस के हाथ
मे काँटा चुभ गया उस के हाँट' मे
काँटा चुब' ग'आना (он уколол руку),
उस की उँगली मे काँटा चुभ गया
उस की उँग'ली मे काँटा चुब' ग'आना
(он уколол палец)

укомплектováть сов см **уком-**
плектовывать

укомплектóвывать *несов* पूरा सेट बनाना *पूरा सैट बानाना* *п* (напр *запасными частями*), —
 штáты अमला पूरा करना *п*

уко́р *м* झिडकी *जिडकी* *ज*,
 ताना *ताना* *म*, तिरस्कार *तिरास्क़ार*
म, धिक्कार *दिक़्कार* *ज*

укорáчивать *несов* छोटा (कम) करना (कर देना) *छोटा (कम) कार'-ना* (кар *दэना*) *п*, घटाना *ग़ाताना* *п*, काटना *कात'ना* *п*

укоренíться *сов см* укорен-
 няться

укореня́ться *несов* 1. जड जम-
 ना *जड जाम'ना* *न* (की *о чем-л*),
 जमना *जाम'ना* *न*, जम जाना
जाम दजाना *न*, जड पकडना (पकड
 लेना) *जड पाकार'ना* (पाकार *लэना*)
п, 2 *перен* आरोपित (वद्धमूल)
 होना (हो जाना) *ारोपित (बद्ध'-*
-मूल) *खона* (*खो दजाना*) *न*, गहराई
 तक पहुँचना (पहुँच जाना) *गाख'रै*
 так *पाख'уч'ना* (*पाख'уч दजाना*) *न*
 (напр *об идеях*)

укорíзненный *прил* ताना-
 -भरा *ताना-ब़ारा*, निदासूचक *निन्दा-*
-सूचक

укоротíть *сов см* укорáчи-
 вать

укоря́ть *несов* धिक्कार करना
दिक़्कार कार'ना *п* (की *кого-л*,
что-л), झिडकी देना *जिडकी दэ-*
ना *п* (की *кого-л*, *что-л*), तिरस्कार
 करना *तिरास्क़ार कार'ना* *п* (का
кого-л, *что-л*)

укра́дкой *нареч.* चोरी (चुपके)
 से चोरै (चुप'क़े) *सэ*, चोरी-छिपे चो-
 रै-च'िपэ, चोरी-चोरी *चोरै-चोरै*,
 смотре́ть — तिरछी नजर से देखना
п, दवे हुए नेत्रो से देखना *п*

украiнец *м* यूक्रेनी *यूक्रेनी* *म*
 украинский *прил* यूक्रेनी *यू-*
क्रेनी, — язык यूक्रेनी *जवान (भा-*
पा) *ज*

укра́ситься(ся) *сов см* укра-
 шáть(ся)

укра́сть *сов* चोराना *चोराना* *п*,
 चोरा लेना *चोरा लэना* *п*, चोरी करना
चोरै कार'ना *п*

украша́ть *несов* सजाना *सजाना*
ना *п*, सजा देना *सजाना दэना* *п*,
 सँवारना *सँवार'ना* *п*, आरास्ता
 (सुशोभित, अलंकृत) करना (कर
 देना) *ारस्ता (सु-शोभ'ित, अलंकृत)*
कार'ना (кар *दэना*) *п* (से *чем-л*)

украша́ться *несов* सजना *सा-*
ज'ना *न*, सँवरना *सँवार'ना* *न*,
 आरास्ता (सुशोभित, अलंकृत) हो जा-
 ना *ारस्ता (सु-शोभ'ित, अलंकृत)*
खो दजाना *न* (से *чем-ल*)

украше́ние *с* 1. (действие)
 सजाना *सजाना* *म*, अलंकृति *अल-*
कृति *ज*, 2 (то, что украшает)
 अलकार *अलकार* *म*, जेवर *जेवर* *म*,
 गहना *गाख'ना* *म* (драгоценность)

укрепíть(ся) *сов см* укреп-
 лять(ся)

укреплéние *с* 1. (действие)
 मजबूत (दृढ) करना *माज'बूत (दृढ)*
कार'ना *म*, दृढीकरण *दृढीकरण*

м, 2 воен кिलाबदी किला-बन्दी
ज, मोरचा мор'ча м, मोरचाबदी
мор'ча-बन्दी ज, किला किला म,
गढ़ гар^х м (крепость, форт)

укреплять несов 1. मजबूत
(दृढ) करना (कर देना) मаз'बूत
(द्रिर^х) кар'на (кар дэна) п, सबल
बनाना (बना देना) са-बाल банाना
(बाना дэна) п (усиливать, को
что-л), 2. воен मोरचाबदी (मोर-
चा) करना (बनाना, बाँधना, कर देना,
बना देना) мор'ча-बन्दी (мор'ча)
кар'на (банाना, बाँद^хна, кар дэна,
बाना дэна) п, 3 (прикреплять)
जमाना джамाना п

укрепляться несов 1 मजबूत
(दृढ) हो जाना मаз'बूत (द्रिर^х) हो
джанाना пп, 2. воен кिलाबदी (मोर-
चाबदी) करना (कर देना) किला-
-बन्दी (мор'ча-बन्दी) кар'на (кар
дэна) п

уक्रомный прил अलग-थलग
अलग-त'अलग, एकात एकान्त', -ое
местечко अलग-थलग जगह ज,
एकात स्थान म

уक्रоп м सोआ सोआ म

укротитель м [जानवरो की]
शिक्षा देनेवाला [джан-वारो кй] ши-
कша दэнэ-वालā म, - змей सँपेरा म

укротить сов см укрощать

укрощать несов 1 काबू (वश)
मे करना (कर लेना) काबू (ваш) मे
кар'на (кар лэна) п, सीधा करना
सिध^а кар'на п (животное),

2 (умерять) दबाना даबाना п, दबा

देना दाба дэна п, ठडा करना (कर
देना) त'андā кар'ना (кар дэна) п
укрупнение с मिलाकर बडा

बनाना मिलाकार бара банाना म,
एकीकरण эки-каран म, मिलाकर
विस्तृत करना मिलाकार विस्त्रित
кар'ना म (расширение), - колхоз-
зов दो-चार सामूहिक फार्मो (कृषिशा-
लाओ) को मिलाकर बडा फार्म
बनाना म

укрупнить сов см укрупнять

укрупнять несов मिलाकर बडा
बनाना मिलाकार бара банाना п,
मिलाकर विस्तृत करना मिलाकार वि-
स्त्रित кар'ना п (расширять)

укрыватель м छिपानेवाला च'и-
पानэ-वालā म, - краденого चोरी
का माल रखनेवाला (लेनेवाला) म

укрывательство с अपराध-गो-
पन अप'рад^х-गोपन म, - краденого
चोरी का माल रखना (लेना) म

укрывать несов 1 (покрывать)
ओढना ор^хна п (पर кого-л, что-
-либо), ढाँकना द'ाक'ना п, ढाँक
देना द'ाक दэना п, 2. (прятать)
छिपाना च'ипाना п, छिपा देना
(लेना) च'ипा दэना (लэना) п, पनाह
(आश्रय) देना पानाх (ाश्राय) दэना
п (давать убежище, को кому-л),
- краденое चोरी का माल लेना
(रखना) п

укрываться несов 1 (покры-
ваться) अपना शरीर ढाँक लेना
अप'ना शरिर द'ाक लэना п, 2 (пря-
таться) छिपना च'ип'ना пп, छिप

जाना च^хип джānā *нп*, ओभल होना (हो जाना) одж^хал хонā (хо джānā) *нп*, पनाह (आश्रय) लेना पानāх (āшрай) лэнā *п* (находить убе-
жище), 3 (оставаться незамечен-
ным) — от взгляда नजर से वचना (वच जाना) назар сэ бач'нā (бач
джānā) *нп*

укры́тие *с* पनाह पानāх *ж*,
आड āр *ж*, आश्रय āшрай *м*, воен
वचावधर бачāо-г'ар *м*, रक्षागृह
ракшā-грих *м*

укры́ть(ся) *сов см* укрыва́ть
(-ся)

у́ксус *м* सिरका сир'kā *и*

уку́с *м* दाँत मारना (से काटना)
да́т ма́р'нā (сэ ка́т'нā) *м* (напр
собаки), डक данк' *м*, दश दाश
м (напр змеи, пчелы, скорпио-
на)

укусить *сов* दाँत मारना (से काट-
ना) да́т ма́р'нā (сэ ка́т'нā) *п* (напр
о собаке), डक मारना данк' ма́р'нā
п (ужалить)

уку́тать(ся) *сов см* укуты-
вать(ся)

уку́тывать *несов* लपेटना ला-
пэт'нā *п*, लपेट देना (लेना) лапэт
дэнā (лэнā) *п* (मे что-л), ओढना
ор^х'нā *п* (पर что-л), ढँकना द^хāk'-
нā *п*, ढँक देना द^хāk дэнā *п* (напр
растение, से чем-л)

уку́тываться *несов* अपना
शरीर ढाँक लेना ап'нā шарйр д^хāk
лэнā *п*

ула́вливать *несов* 1. पकड़ना
пакар'нā *п*, पकड़ लेना пакар лэнā
п, 2. перен (понимать) समझ
लेना самадж^х лэнā *п*

ула́дить(ся) *сов см* улажи-
вать(ся)

ула́живать *несов* तय करना
тай кар'нā *п*, सुलझाना сул'джā-
нā *п*, निवटाना ниб'тāнā *п*, —
ссору झगडा तय करना *п*, — дело
मामला ठीक कर लेना *п*,

ула́живаться *несов* तय होना
(हो जाना) таи хонā (хо джānā)
нп, सुलझना суладж^х'нā *нп*, नि-
वटना нибат'нā *нп*, ठीक हो जाना
т^хик хо джānā *нп*

у́лей *м* शहद की मक्खियो का
छत्ता шахад кй макк^хийō kā ч^ха-
ттā *м*, छत्तापेटी ч^хатгā-пэти *ж*

улетáть *несов* उड़ना ур'нā *нп*,
उड़ जाना ур джānā *нп*

улетéть *сов см* улетáть

улету́чиваться *несов* भाप
वनकर उड़ना (उड़ जाना) б'āп бан'-
кар ур'нā (ур джānā) *нп*, भाप के
रूप मे हवा मे मिलकर ऊपर उड़ना
б^хāп кэ руп мē хавā мē мил'кар
упар ур'нā *нп*, वाष्पीभूत हो जाना
вāшпй-б^хут хо джānā *нп*

улету́читься *сов см* улету́чи-
ваться

уле́чься *сов* 1. लेट जाना лэт
джānā *нп*, पड़ रहना пар рах'нā
нп, 2 (напр о пыли) बैठ जाना
баэт^х джānā *нп*, 3. перен (успо-

कोи^{त्}स्या ठडा (शात) हो जाना त^खान-
दा (शान्त') हो दजाना *нп*

уліка *ж* [जुर्म की] गवाही (शहा-
दत) [джурм' кй] гавāхй (шахāдат)
ж, [अपराध का] प्रमाण [ап'рад'
kā] प्रामāн *м*

улітка *ж* घोघा г'ог'ā *м*

улиц||а *ж* सडक सारक *ж*, कूचा
कुचा *и* (небольшая), на —е सडक
पर (मे), перен (вне дома) बाहर.

уличать *несов.* [गवाही देकर]
सावित (प्रमाणित) करना [गавāхй дэ-
кар] сабит (प्रामāनित) кар'на *п*,
पकडना पाкар'на *п*, पकड लेना पा-
кар лēна *п*. (ловить)

уличить *сов см* уличать

уличн||ый *прил* सडक (सडको)
का सारक (сар'кō) kā, —ое движе-
ние सडको का आना-जाना *м*, пра-
вила —ого движения सडक-नियम
м *мн*

улов *м* पकडी गई मछली की
मिकदार пак'рй गाय मच'लй कй
मिक'дār *ж*

уловк||а *ж* चाल चाल *ж*, जोड-
तोड джор-тор *и*, прибегать к —е
चाल चलना *нп*, जोड-तोड लगाना
(लडाना, का काम लेना) *п*

уложить(ся) *сов см* уклады-
вать(ся)

улучать *несов* — момент मौ-
का पकड लेना माокā पाкар лēна *п*,
सुयोग पाना सु-योग पāना *п*

улучить *сов см* улучать

улучшать *несов* सुधारना सु-

द'ār'nā *п*, सुधार करना суд'ār
кар'на *п* (का что-л), बेहतर बना-
ना бэх-тар банāна *п*. (को что-л)

улучшāться *несов* सुधरना
суд'ар'на *нп*, सुधार होना суд'ār
хонā *нп* (मे о чем-л), बेहतर हो
जाना бэх-тар хо джāना *нп*

улучшение *с* सुधार суд'ār *м*,
संस्कार सāsкар *м*, — здорōвья
स्वास्थ्य मे सुधार *м*

улучшить(ся) *сов см* улуч-
шать(ся)

улыбāться *несов* 1 मुसकुराना
मुस'курāна *нп*, मुसकुरा उठना
मुस'курā ут'на *нп*, मुसकुरा देना
मुस'курā дēना *п* (кому-л, чему-л),
2. перен судьба ему улыбнūлась
उस की किस्मत जागी (फिरी) उस कй
कисमत джāги (п'ири)

улыбка *ж* मुसकुराहट मुस'ку-
раҳат *ж*, मुसकान मुस'кāн *ж*

улыбнūться *сов см* улыбать-
ся

ультимāтум *м* अल्टीमेटम
алтймэтам *м*, अतिमेथम् अतिमे-
т'ам *м*, предъявлять — अल्टीमेटम
(अतिमेथम्) देना (पेश करना) *п*

ультрафиолéтов||ый *прил*
अल्ट्रावायोलेट अलтраवāйолэт, पारजबु
пār джамбу, —ые лучй अल्ट्रावायोलेट
किरणे *ж* *मн*, पारजबु रश्मि *म* *मн*

ум *м* दिमाग दिमाг *и*, बुद्धि
बुद्ध'и *ж*, मन मान *म*, ◇ сойтй
с умā पागल हो जाना *нп*, सिर
फिरना *нп* (का о ком-л), प्रीतй

на ум खयाल आना *нп*, मन मे आना *нп*

умалить *сов см* умалять

умалишённый 1. *прил* पागल पागल, 2. *сущ м* पागल आदमी पागल आदमी *м*

умалчивать *несов* कुछ न कहना कуч^х на ках'на *п*, छिपाना च^хिपा-ना *п* (*скрывать*)

умалять *несов* बेकदर करना बे-кадар кар'на *п*, छोटा बनाना ч^хотā банāна *п*, नीच ठहराना нйч т^хах'рāна *п*, — авторитет गौरव घटाना *п*

умело *нареч* होशियारी (कुशल-ता) से (के साथ) खोशीआर (कुशल'тā) сэ (кэ сāt^ч)

умелый *прил* होशियार खोशी-आर, कुशल कुशल, चतुर चатур

умение *с* होशियारी खोशीआर *ж*, कुशलता कुशल'тā *ж*, चतुरता चатур'тā *ж*

уменьшаемое *с мат* वियोज्य वийоджй' *м*

уменьшать *несов* कम (छोटा) करना (कर देना) кам (ч^хотā) кар'-на (кар дэна) *п*, कमी करना (कर देना) камй кар'на (кар дэна) *п* (ме что-л), घटना ग^хатāна *п*, घटा देना г^хатā дэна *п*, — скорость तेजी (रफ्तार) घटना (घटा देना, कम करना) *п*

уменьшаться *несов* कम (छो-टा) हो जाना кам (ч^хотā) хо джāна *нп*, कमी हो जाना камй хо джāна

нп. (ме о чем-л), घटना г^хат'на *нп*, घट जाना г^хат джāна *нп*

уменьшение *с* कमी камй *ж*, घटती ग^хат'тй *ж*, घटाव ग^хатāо *м*

уменьшительный *прил* ग्राम अल्पार्थक алпāрт^хак

уменьшить(ся) *сов см* умень-шать(ся)

умеренность *ж* परहेजगारी пар'хэз-гāрй *ж*, समय सāиам *м* (*воздержанность*)

умеренный 1. *прич от* умер-ригь, 2. *прил* औसत दर्जे का аосат дardжэ кā, औसती аос'тй, मध्यम श्रेणी का маd^хйам шрэңй кā, मुना-सिब मुनासिब, उचित उचित (*напр о требованиях*), 3. (*о климате*) शीतोष्ण शйтошн', — पॉयस सम-शीतोष्ण कटिबंध *м*, 4. *перен* (*воз-держанный*) परहेजगार пар'хэз-гāр, समयी сāйамй, 5. *полит* नरम нарам

умереть *сов см* умирать

умерить *сов см* умерять

умертвить *сов см* умерщв-лять

умерший 1. *прич от* умереть; 2. *сущ м* मुर्दा мурдā *м*, मृतक мритак *м*

умерщвление *с* मार डालना мār дāl'на *м*, वध вад^х *м*

умерщвлять *несов* मार डालना мār дāl'на *п*

умерять *несов* हलका (धीमा) करना хал'кā (д^химā) кар'на *п*,

संभालना *sāb^hāl'nā n* (напр чув-ство), — гнев गुस्सा (क्रोध) ठडा (शात) करना *n*

уместиться *сов см* умещаться
уместно *нареч* मुनासिब तौर (मौके) पर मुनासिब таор (माोकэ) пар, औचित्यपूर्वक аочити'-пूरвак
уместный *прил* मुनासिब मुना-सिब, उचित учит

уметь *несов* सकना сак'нā *нп* (употребляется в сочетании с основной гл, быть в состоянии), जानना *джāн'нā n* (знать), он —ет
читать वह पढ़ना जानता है, он —ет
говорить на хиндустани उस को हिंदुस्तानी आती है, я умею плавать
मैं तैर सकता हूँ, मुझे तैरना आता है,
я не умею плавать मुझे तैरना नहीं आता है

умещаться *несов* अँटना āt'nā *нп*, आना ānā *нп*, समाना самānā *нп*

умиление *с* स्नेहशीलता *снэ-шйл'tā ж*, पिघलने की अवस्था *пиг'ал'нэ кй аваст'хā ж*

умилить(ся) *сов см* умилять (-ся)

умилять *несов* पिघलाना *пиг'х'-лānā n*, दिल पिघलाना *дил пиг'х'-лānā n* (का *кого-л*)

умиляться *несов* पिघलना *пиг'ал'нā nп*

умирать *несов* मरना *мар'нā nп*, मर जाना *мар ^hжāнā nп*, दम टूटना *дам тूт'нā nп* (का *о ком-л*)

умирающий *1 прич* मरता हुआ *мар'гā хуā*, मरनेवाला *мар'нэ-вālā*; *2. сущ м* मरता हुआ आदमी (व्यक्ति) *мар'tā хуā āд'мй (вйакти) м*, मरनेवाला आदमी (व्यक्ति) *мар'-нэ-вālā āд'मй (वйакти) м*

умнеть *несов* ज्यादा (अधिक) समझदार (अक्लमद, बुद्धिमान) बनना (बन जाना) *зйādā (ад'хик) самадж'-дār (акл'-манд', будд'имāн) бан'-нā (бан ^hжāнā) nп*

умножать *несов 1* (увеличивать) बढ़ाना *бар'хāнā n*, बढ़ा देना *бар'хā дэнā n*, [कई गुना] बड़ा बनाना [क़ай गुनā] *барā банāнā n*, इजाफा करना *изāфā кар'нā n* (मे *что-л*), — *знāния ^hज्ञान (विद्या) बढ़ाना n*, *2 мат* जरब देना *зараб дэнā n* (को *что-л*, मे *на что-либо*), गुणा (गुणन) करना *гунā (гунан) кар'нā n* (को *что-л*, से *на что-л*)

умножаться *несов 1. (увеличиваться)* बढ़ना *бар'х'нā nп*, बढ़ जाना *бар'х ^hжāнā nп*, [कई गुना] बड़ा बनना (बन जाना) [क़ай गुनā] *барā бан'нā (бан ^hжāнā) nп*, इजाफा हो जाना *изāфā хо ^hжāнā nп* (मे *о чем-л*), *2. мат* जरब (गुणा, गुणन) होना *зараб (गुनā, गुनान) хонā nп*

умножени||е *с мат* जरब *зараб ж*, गुणन *гунан м*, गुणा *гунā м*, *таб्लीца* —*я* पहाडा *м*, *गुणनफल-तालिका ж*

जातया) अपमानित होना अप'मानित
खोना म , 3 (तो, что уменьшает
достоинство, оскорбление) बेइज्ज-
ती बै-изз'ती ж , अपमान अप'मान м

униженный 1 прич от уни-
зить, 2 прил अपमानित अप'मानित

унизительный прил अपमान-
जनक अप'मान-джанак, लज्जाजनक
ладжджā-джанак, मानहर मान'хар

унизить(ся) сов см унижать
(-ся)

уникальный прил बेजोड बै-
джор, अपने ढग का अकेला अप'नै
द'анг' कā अकēlā, अनुपम अनुपाम

унимать несов 1. खामोश (शात)
करना खāмош (शāнт') кар'нā n ,
— шум शोर-गुल बढ़ करना n , 2.
(останавливать, сдерживать) रोक-
ना рок'нā n , रोक देना рок देंā
n , बढ़ करना बान्द' кар'नā n
(кровь, слезы), बुझाना बुजж'ānā
n , बुझा देना बुजж'ā देंā n (по-
жар, огонь), 3 перен (чувство)
रोकना рок'नā n , रोक देना рок
дēnā n , शात करना (कर देना)
शāन्त' кар'नā (кар देंā) n , कम
करना काम кар'नā n (боль)

униматься несов 1 खामोश
(शात) हो जाना खāмоश (शāन्त') खो
джānā nn , 2 (прекращаться)
रुकना रुक'नā nn , रुक जाना रुक
джānā nn , बुझना बुजж'x'नā nn ,
बुझ जाना बुजж'x' देंā nn (о по-
жаре, огне), कम (शात) हो जाना
काम (शāन्त') खो दजānā nn (о боли)

унисон м लयबद्धता लाи-баद्ध' -
tā ж , स्वर का ऐक्य स्वार कā
अैकी' m

унитарный прил —ое госу-
дарство एकहरा (एकात्मक) राज्य
अैक'rā (अैकātмаक) रāджи' m

унификация ж एकीकरण अैकी-
-कारान m , एकात्मीकरण अैकātमी-
-कारान m

унифицировать несов एकीकृत
(एकीभूत) करना अैकी-कृत (अैकी-
-b'ūt) кар'нā n

уничтожать несов 1 तबाह
(वरवाद, नाश) करना ताबā'x' (бар-
-bād, nāш) кар'нā n (разрушать),
खतम (अत) करना (कर देना) хатам
(अन्त') кар'नā (кар देंā) n , मि-
टाना मिताnā n , मिटा देना (डालना)
मिता देंā (दāल'नā) n (ликвиди-
ровать), 2 (упразднять) मसूख
(निवारण) करना (कर देना) māsūx
(निवāरण) кар'नā (кар देंā) n

уничтожение с 1 तबाही ताबā-
'x' ж , वरवादी бар-bād'и ж , नाश
nāш m (разрушение), मिटाना मि-
tānā m (ликвидация), 2 (упразд-
нение) मसूखी māsūx'и ж , निवारण
निवāरण m

уничтожить сов см уничто-
жать

уносить несов 1 लेकर चला
जाना लेकर चालā दजānā nn , [उठा]
ले जाना [ут'ā] лē दजānā nn , 2
(напр потоком) बहाना бахānā n ,
वहा ले जाना बाхā लē दजānā nn ,

उडा ले जाना urā lə džānā *ни*
(напр ветром),

у́нция *ж* औस āos *м*

уныва́ть *несов* बेदिल (उदास, निराश) होना бэ-дил (удās, нирāш)
хонā *ни*

уны́ло *нареч* उदास होकर (भाव से) удās хокар (б^хāo сэ)

уны́лый *прил* वेदिल бэ-дил,
उदास удās, निराश нирāш

уны́ние *с* बेदिली бэ-диль *ж*,
उदासी удāsī *ж*, निराशा нирāшā *ж*

уны́ть(ся) *сов см* унимáть(ся)

упáдок *м* अवनति ав'нати *ж*,
ह्रास хрās *м*, अधोगति ад^хо-гати
ж, पतन патан *м* (*тж мораль-*
ный), — сил शक्ति की घटती *ж*

упáдочный *прил* अधोगामी
ад^хо-гāмй, क्षय (नाश) होनेवाला
кшай (нāш) खонэ-вāлā, पतनशील
патан-шйл, पतनोन्मुख пат'нон-
мук^х (*об искусстве, литературе*)

упаковáть *сов см* упаковы-
вать

упакóвка *ж* 1 (*действие*)
पैकिंग паэкинг' *ж*, बाँधना бāд^х-
нā *м*, लपेटना лапэт'нā *м*, 2
(*обертка*) रैपर раэпар *м*, कसनी
кас'нй *ж*, लपेटने का कागज ла-
пэт'нэ кā кāгаз *м*

упакóвывать *несов* लपेटना
лапэт'нā *п*, लपेट देना (लेना) ла-
пэт дэнā (лэнā) *п*, पैक करना
паэк кар'нā *п*, बाँधना бāд^хнā *п*
(*увязывать*)

упáсть *сов* गिरना гир'нā *ни*,
गिर जाना (पडना) гир джāнā
(пар'нā) *ни*, घटना г^хат'нā *ни*,
घट जाना г^хат джāнā *ни* (*напр*
о цене), ◇ — в обморок बेहोश
पडना *ни*, मूर्च्छित हो गिर पडना
ни, मूर्च्छा खाना *п*, — дýхом जी
हारना *п*, हिम्मत (साहस) छोडना
(हारना) *п*

уперётъся *сов см* упирáть-
ся

упирáться *несов* 1 टेकना
тэк'нā *п*, टेक रहना тэк рах'нā
ни, टेक लेना тэк лэнā *п*, सहारा
लगाना (लेना) сахāрā лагāнā (лэнā)
п (*का वो что-л*), 2 *перен разг*
(*встречать препятствие*) रुकावट
милна рукават мил'нā *ни*, 3 *пе-*
рен разг (*упрямиться*) जिद (हठ)
करना зид (хат^х) кар'нā *п*, टेक
गहना (पकडना) тэк гах'нā (пакар'-
нā) *п*

упй́танный *прил* मोटा मोतā,
मोटा-ताजा मोтā-тāзā, मुस्टडा му-
стандā

уплāта *ж* अदायगी адāй'гй *ж*,
अदा адā *ж*, भुगतान б^хуг'тāн *м*,
चुकोता чукаотā *и* (*особ долга*)

уплатй́ть *сов см* уплāчивать
уплāчивать *несов* चुकाना чу-
кāнā *п*, चुका देना чукā дэнā *п*,
अदा करना адā кар'нā *п*

уплотн́ение *с* 1 (*действие от*
гл уплотнй́ть) घना करना г^ханā
кар'нā *и*, 2 (*состояние от гл*

уплотня́ться) घना हो जाना $g^xanā$ ho $djānā$ np

уплотни́ть *сов см* уплотня́ть

уплотня́ть *несов 1* [ज्यादा]

घना करना [ज्यादा] $g^xanā$ $kar'nā$ n ,
2 *перен (напр квартиру)* [एक कमरे में] ज्यादा आदमी बसाना [एक कम'रे में] $jyādā$ $ād'mī$ $basā-nā$ n

уплотня́ться *несов* घना हो जाना $g^xanā$ ho $djānā$ np

уплыва́ть *несов* तैरना $taēr'nā$ np , तैर जाना $taēr$ $djānā$ np (*о пловце*), रवाना होना (हो जाना) $ravānā$ $honā$ (ho $djānā$) np (*о судне*), जाना $djānā$ np , चलना $chal'nā$ np (*на судне*), बहना $baḥ'nā$ np , वह जाना $baḥ$ $djānā$ np (*уноситься течением*)

уплы́ть *сов см* уплыва́ть

уподо́биться *сов см* уподобля́ться

уподо́бля́ться *несов* अनुरूप (सदृश) हो जाना $anurūp$ ($sa-driṣh$) ho $djānā$ np (*के कому-л, чему-л*), मिलना-जुलना $mil'nā$ - $djul'nā$ np

упо́ение *с* उमग $umang'$ $ḡ$, हर्षविश $ḥarṣāvaṣh$ m

упойте́льный *прил* उमगी $umangī$, आनददायक $ānand'-dāyāk$, अमृतमय $amrit-may$

уполза́ть *несов* रेगना $rēg'nā$ np , रेग जाना $rēg$ $djānā$ np , चलना $chal'nā$ np (हाथ के बल *на* $rukaḥ$, घुटनो के बल *на* $kolēṇaḥ$,

घुटनो और हाथो के बल *на* $chet-verēṇkaḥ$, पेट के बल *на* $животе$)

уползти́ *сов см* уполза́ть

уполномо́ченный 1 *прич*

от уполномо́чить, 2. *сущ м* अधिकारसपन्न नुमायदा (प्रतिनिधि) $ad^hikār-sampann'$ $numāyandā$ (*प्रतिनिधि* m)

уполномо́чивать *несов* अधिकार देना $ad^hikār$ $dēnā$ n , अधिकार से सपन्न करना $ad^hikār$ $sē$ $sampann'$ $kar'nā$ n

уполномо́чить *сов см* уполномочивать

упоминáние *с* जिक्र $zikh'r$ m , उल्लेख $ullēkh$ m

упоминáть *несов* जिक्र (उल्लेख) करना (कर देना) $zikh'r$ ($ullēkh^x$) $kar'nā$ (kar $dēnā$) n (*का* o $чем-л$).

упомя́нутый *прич* *от* упомина́н-
н-у́ть, ऊपर बताया गया $upar$ $bataiyā$ $gaiyā$, पूर्वोक्त $purvokt'$, उल्लिखित $ullikh'it$

упомя́н-у́ть *сов см* упомина́ть

упо́р *м 1* टेकना $tēk'nā$ n , 2 (*предмет, место*) टेक $tēk$ $ḡ$, सहारा $saḥārā$ m , टेकन $tēkan$ m , ◇ *делать* — जोर देना n (*पर* na $чем-л$), *смотреть* v — टक-टक देखना n , टकटकी बाँधना (*लगाके* $dekhna$) n

упо́рн||ый *прил 1* (твёрдый, *непреклонный*) दृढ़ $driṛ^x$, सख्त $sakht'$, जवरदस्त $zabar-dast'$ (*напр*

о борьбе), оказáть ~ое сопротив-
лѣние डटकर मुकाबला (सामना)
करना *n* (का *кому-л*, *чему-л*),
सख्त (जबरदस्त) मुकाबला करना *n*
(का *кому-л*, *чему-л*), 2 (упрямый)
हठी ख़ात^खи, हठीला ख़ात^खिलā, जिद्दी
зид्दी, दुराग्रही दुरāग्रहि

упóрство *c* 1 दृढता द्रिर^लता
ж, अटलता अतल^लता *ж*, 2 (упрям-
ство) जिद зид *ж*, हठ ख़ात^ख *м*,
आग्रह āग्रह *м*

упóрствовать *несов* दृढ
(कायम) रहना द्रिर^ख (क़ायम) राख^नā
нп, जिद (हठ) करना зид (ख़ात^ख)
кар^нā *n*, जिद पर अडना зид пар
ар^नā *нп* (की *в чем-л*; *упря-*
миться)

упорядоченный *прич* от
упорядочигь, अच्छी तरह बढोवस्त
किया हुआ अच^खи тараख банд-о-басг^л
кийā хуā, नियमित नийामित, सु-
व्यवस्थित सु-व्यावास्त^खит

упорядочивать *несов* ठीक-ठाक
करना त^खик-त^лāक кар^нā *n*, तरतीब
देना тар^лтиб дēā *n* (को *что-л*),
सुव्यवस्थित करना सु-व्यावास्त^खित
кар^нā *n*

упорядочить *сов см* упоря-
дочивать

употребительный *прил* चल-
ता चाल^लता, चालू चāलू, प्रचलित प्रा-
चालित

употребить *сов см* употреб-
лять

употреблѣние *c* इस्तेमाल

истэмāл *м*, प्रयोग प्रायोग *м*, उप-
योग उपायोग *м*

употреблѣть *несов* इस्तेमाल
(प्रयोग, उपयोग) करना इस्तэмāल
(प्रायोग, उपायोग) कार^नā *n* (का
что-л), काम लेना कām लēā *n* (से
что-ल), काम (व्यवहार) में लाना
कām (व्याव^खार) मē लāā *n* (при-
менять в работе, вводить в упот-
ребление)

управдóм *м* (управляющий
домом) घर का प्रबध करनेवाला ग^खार
कā प्राबанд^ख कार^नā-वālēā *म*

упрāвиться *сов см* управ-
ляться

управлѣние *c* 1 इतिजाम
интиजām *म*, प्रबध प्राबанд^ख *म*,
सचालन सanchālan *म*, शासन шāсан
म (государством), 2 (машиной)
चलाना चālānā *म*, 3 (учреждение)
महकमा माख^लकāmā *म*, कार्यालय
कārйālay *म*, विभाग विब^लāг *м*,
~ делāми प्रबध-विभाग *म*

управлѣть *несов* 1 शासन
(राज्य) करना शāсан (रāदजि)
кар^नā *n* (государством, का
чем-л), इतिजाम (प्रबध, सचालन)
करना интиजām (प्राबанд^ख, सच-
चālan) कार^नā *n* (делāми; का
чем-л), 2 (машиной) चलाना चा-
lēānā *n*, ~ автомобилем मोटर
चलाना (को ड्राइव करना) *n*

управлѣться *несов разг* काम
करना कām कार^नā *n*, पूरा करना
पुरā कार^नā *n*

управляющий *м* प्रवचक प्रा-
बанд^хак *м*, परिचालक परिचाल-
лак *м*

упражнѣни||е *с* मश्क машк'
м, अभ्यास аб^хиās *м*, कसरत кас'-
рат *ж.*, व्यायाम виāиām *м* (гимна-
стическое), военные ~я [फौजी]
कवायद *ж*

упражняться *несов* मश्क
(अभ्यास) करना машк' (аб^хиās)
кар'нā *п* (का व чем-л), कसरत
(व्यायाम) करना кас'рат (виāиām)
кар'нā *п* (заниматься гимнасти-
кой)

упразднение *с* मसूखी māсухй
ж, निवारण निवāран *м*, उत्सादन
утсāдан *м*

упразднить *сов см.* упразд-
нять.

упразднить *несов* मसूख (उत्सा-
दित) करना (कर देना) māсух
(утсāдит) кар'нā (кар дēнā) *п*,
перен अत (निवारण) करना (कर
देना) अन्त' (निवāरण) кар'нā (кар
дēнā) *п* (का что-л).

упрашивать *несов* आरजू-
-मिन्नत करना āр'зӯ-миннат кар'нā
п, अनुरोध करना анурад^х кар'нā
п (से кого-л)

упрёк *м* झिडकी द्ज^хир'кй *ж*,
निदा निन्दā*ж*, आक्षेप āкшэп *м*, сде-
лать ~झिडकी देना *п*, निदा करना *п*.

упрекать *несов* झिडकी देना
द्ज^хир'кй дēнā *п*, निदा करना नि-
न्दā кар'нā *п* (की кого-л, что-л),

आक्षेप करना āкшэп кар'нā *п* (पर,
के प्रति *кого-л*, *что-л*)

упрекнуть *сов см* उपреकātь.
упросить *сов см* उपрашивātь
упростить(ся) *сов см* упро-
щātь(ся)

упрочивать *несов* कायम (मज्ज-
वूत, सुदृढ) बनाना kāиām (маз'бūt,
су-дрир^х) банāнā *п*. (को *что-л*)

упрочиваться *несов* कायम
(मज्जवूत, सुदृढ) होना (हो जाना)
kāиām (маз'бūt, су-дрир^х) хонā (хо
джāнā) *пп*

упрочить(ся) *сов. см* упрочи-
вать(ся)

упрощать *несов* सादा (सरल)
करना cādā (сарал) кар'нā *п*, सहज
(आसान) बनाना сахāдж (āсāн) ба-
нāнā *п* (делать менее сложным)

упрощаться *несов* सादा (सरल)
होना (हो जाना) cādā (сарал) хонā
(хо джāнā) *пп*, सहज (आसान)
बनाना сахāдж (āсāн) бан'нā *пп*
(становиться менее сложным)

упрощение *с* 1. (действие от
гл упрощātь) सादा (सरल) करना
cādā (сарал) кар'нā *м*, सरलीकरण
сар'лй-каран *м*, 2 (состояние
от гл упрощātься) सादा (सरल)
हो जाना cādā (сарал) хо джāнā
м, सरलीकरण сар'лй-каран *м*

упругий *прил* लचीला लачйлā,
लचकदार лачак-дār, चिमडा чим'рā

упругость *ж* लचक लачак *ж*,
लचीलापन лачйлā-пан *м*.

упряжка *ж* एक साथ जोते हुए
घोड़े *эк* cāt^x *джотэ* хуэ г'орэ *м*
мн

упряжь *ж* घोड़े का साज-सामान
г^xорэ *ка* cāz-cāmān *м*, घाड़े का साज
г^xорэ *ка* cāдж *м*, जोत *джот* *ж*

упрямиться *несов* जिद (हठ,
आग्रह) करना *зид* (хат^x, āграх)
кар'нā *п*, टेक पकड़ना *тэк* пакар'-
нā *п*

упрямство *с* जिद *зид* *ж*, हठ
хат^x *м*, टेक *тэк* *ж*, आग्रह āграх *м*

упрям||ый *прил* जिद्दी *зиддй*,
हठीला хат^xилā, हठी хат^xй, фāкты
— —ая вещь वास्तविकता दुर्दम्य
चीज है

упрятать *сов* छिपाना *ч^xипāнā*
п, छिपा देना (लेना) *ч^xипā* *дэнā*
(лэнā) *п*

упускātь *несов* 1 हाथ से जाने
देना хāt^x *сэ* джāнэ *дэнā* *п*,
निकल भागने देना *никал* б^xāг'нэ
дэнā *п* (давать возможность
уйти), 2 перен खोना *к^xонā* *п*,
खो देना *к^xо* *дэнā* *п*, छोड़ना *ч^xор'-*
нā *п*, — слўчай मौका (अवसर)
हाथ से खोना (जाने देना) *п*, मौका
छोड़ना *п*, слўчай был *упўщен*
मौका (अवसर) हाथ से निकल गया,
он *упустйल* слўчай मौका (अवसर)
उस के हाथ से निकल गया, ◇ — *из*
виду नजर (दृष्टि) से गायब (लुप्त)
हो जाना *нп* (की *о* *ком-л*), भूलना
п, भूल जाना *нп* (забывать)

упустītь *сов* *см* *упўскātь*

упущёние *с* [भूल-]चूक [б^xул-]
चूक *ж*, गलती गल'तй *ж* कसूर
касूर *м*, अपराध अप'рāд^x *м* (ви-
ना)

урā *межд* जय-जय! *джай-*
джай!, वाह-वाह! *вāх-вāх!*, हुर्रा!
хуррā!

уравнёние *с* 1 बराबर (समान)
करना *бар-ā-бар* (самāн) *кар'нā* *п*,
समीकरण *самй-каран* *м*, 2 *मत*
समीकरण *самй-каран* *м*

уравнивать *несов* बराबर
(समान) करना *бар-ā-бар* (самāн)
кар'нā *п*

уравниТЕЛЬный *прил* बराबर
(समान) करनेवाला *бар-ā-бар* (са-
мāн) *кар'нэ-вāлā*

уравновёсītь *сов* *см* *урав-*
новёшивātь

уравновёшенный 1 *прич* *от*
уравновёсītь, तुला हुआ *тулā* *хуā*,
समतुलित *сам-тулит*; 2 *прил* (о
человеке) शांत *шāнт'*, निर्द्वन्द्व *нир-*
д्वанд्व'

уравновёшивātь *несов* तौल
बराबर (समान) रखना *таол* *бар-ā-*
бар (самāн) *рак^x'чā* *п*, *समतुलित*
करना *сам-тулит* *кар'нā* *п*, घड़ा
करना (रखना) *д^xарā* *кар'нā* (*рак^x'-*
нā) *п*

уравниātь *сов* *см* *уравнивагь*
урагāн *м* आंधी *āд^xй* *ж*, तूफान
туфāн *м*, भक्कड़ *дж^xаккар* *и*

ура́н *м* *лим* यूरेनियम *йурэни-*
иам *м*

урва́ть *сов см* урыва́ть

урду́ *м* उर्दू उर्दू *ж*

урегули́ровать *сов* नियमित

करना *нийамित* кар'на́ *п* (*упо-
рядочить*), सुलझाना सुл'дж'а́на
п, हल (तय) करना खाल (तय)
кар'на́ *п*, समाधान करना, сам-
द'खान кар'ना́ *п* (का *что-л*, *напр*
вопрос, проблему)

урэ́зать *сов см* урэ́зывать

уреза́ть *несов см* урэ́зывать

урэ́зывать *несов* 1. काटना

काट'ना́ *п*, काट डालना काट दाल'ना́
п, 2 *перен* काट-छाँट करना काट-
ч'хаँट кар'ना́ *п* (मे *что-л*), घटाना
г'хата́ना *п*, घटा देना г'хата́ दэना́ *п*

у́рна *ж* 1. (*избирательная*) मत-

पत्रो का सङ्क मत-पात्रो का सङ्क
म, मतदान-पेटी मत-दान-पेटी *ж*;

2. (*погребальная*) शव की राख
रखने का ककस शव की राख राख'
ना का बाकास *म*.

у́ровень *м* *прям*, *перен* सतह

सतह *ж*, तल ताल *म*, स्तर स्तर
म, धरातल द'хारा-ताल *म*; ~ воды
व रेके नदी मे पानी की सतह *ж*,
नदी का धरातल *म*, ~ मोर्या समुद्र
(समुद्र) की सतह *ж*, समुद्रतल *म*,
जीवननय ~ रहन-सहन का दर्जा
(स्तर) *म*, जीवनस्तर *म*, जीवनमान
म, कल्तूरनय ~ सास्कृतिक तल
(धरातल) *म*.

уро́д *м* बड़ा बदसूरत (कुरूप)

आदमी बारा́ बाद-सूरत (कु-रूप)
वद'मी *म* (*некрасивый человек*), बड़ी

बदसूरत (कुरूप) औरत बारी बाद-
सूरत (कु-रूप) औरत *ж* (*некра-
сивая женщина*)

уроди́||ться *сов* पैदा होना (हो
जाना) पाэд'а खона́ (खो द'ज'ना́) *नп*,
लगना लाग'ना́ *नп*, लग जाना लाग
द'ज'ना́ *नп* (*о плодах*), в этом
году ~лось много хлеба इस साल
मे गेहूँ की फसल बहुत अच्छी है.

уро́дливый *прил* (*некрасивый*)
भद्दा ब'ад'दा, बड़ा बदसूरत बारा́ बाद-
सूरत, कुरूप कु-रूप

уро́довать *несов* 1. बदसूरत
बनाना बाद-सूरत बान'ना́ *п*, सूरत
(रूप) बिगाडना सूरत (रूप) बिगा'र'
ना́ *п*, विरूपित करना विरूपित
कार'ना́ *प*, 2. (*портить, ломать*)
[तोडकर] बिगाडना [तो'कर] बि-
गा'र'ना́ *प*

уро́дство *с* (*некрасивость*)
भद्दापन ब'ад'दा-पान *म*, बड़ी बद-
सूरती बारी बाद-सूर'ती *ज*, कुरूपता
कु-रूप'ता *ज*

урожа́й *м* फसल फसल *ज*,
उपज उपाज *ज*, खेत क'खेत *म* (*ना
कान्*), उबिराँत ~ फसल (खेत)
काटना *प*, अगूरो को तोडना *प* (*ви-
нограда*)

урожа́йность *ж* फसल फसल
ज, पैदावार पाэд'ा-वार *ज*

урожа́йный *прил* ~ год
उपजाऊ साल उप'द'जाऊ साल *म*

уроже́нец *м* он — ~ Москвы
उस की जन्म-भूमि मास्को है उस की
जन्म-भूमि मास्को है, वह जन्मत

मास्को-निवासी है वाँ दजान्म'ताँ
मास्को-निवासी है वाँ

у́ро́к *м* सबक сабак *м* (*मज्*
पर), पाठ पाठ^ख *म*

у́ро́н *м* घटी ग^खति *ज*, नुकसान
नुक'सान *म*, क्षति क्शति *ज*, हानि
हा^खनि *ज*, наноси́ть ~ नुकसान
(क्षति, हानि) पहुँचाना *न* (को को-
मु-ल, च^खमु-ल), нести ~ नुकसान
(क्षति, हानि) उठाना *न*

у́ро́ни́ть *сов* 1 गिराना गिरा^खना
न, गिरा देना गिरा द^खना *न*, छोड़
देना च^खोर द^खना *न*, 2 (автори-
тет, репута́цию) घटाना ग^खता^खना
न, नुकसान (हानि) पहुँचाना नुक'सान
(हा^खनि) पा^खच^खाना *न* (को को-ल)

у́ро́чны́й *прил* मुकर^खर मुकार-
र, निश्चित निश्चित

у́рыва́ть *несов* *разг* छीनना
च^खयि^खना *न*, छीन लेना च^खयि^ख ल^खना
न, निकाल लेना निकाल ल^खना *न*

у́ры́вками *нареч* कभी कभी
काब^खी काब^खी, अनियमित रूप से
अनियमित रूप से

у́с *м* 1 मूँछ मूँच^ख *ज*, усы́ मूँछे
ज *म*, 2 (животного) मूँछ मूँच^ख
ज, 3 (насекомого) सींग सैंग *म*;

◇ कि́то́вый ~ ह्वेल की हड्डी *ज*

у́сади́ть *сов* *см* уса^खживать

у́са́дьба *ж* 1 घर-सहित वारी
ग^खार-सा^खहित बा^खरी *ज*, 2 *ист* (по-
нещ^खила) रियासत रिना^खसत *ज*,
इलाका इलाका *न*

у́са́живать *несов* बैठाना बा^खै-
त^खाना *न*, बैठ देना बा^खैत^खा द^खना *न*

у́са́жива́ться *несов* 1 बैठना
बा^खैत^खना *न*, बैठ जाना बा^खैत^खा द^खना
न, उपविष्ट होना उप'विष्ट'
ख^खना *न*, 2 (за дело) लगना लग'ना
न, लग जाना लग द^खना *न* (मे,
पर *за* को-ल), काम लेना का^खम ल^खना
न (का *за* को-ल), ~ *за* ра^खботу
काम शुरू करना *न*

у́са́ты́й *прил* मूँछोवाला मूँच^खो-
वाला

у́сва́ива́ть *несов* 1 अपना^खना
अप'ना^खना *न*, अपना लेना अप'ना^ख ल^ख-
ना *न*, 2 (запоминать) [समझकर]
सीखना (सीख लेना) [समा^खज'कार]
सैक^ख'ना (सैक^ख ल^खना) *न*, 3 (пищу)
पचाना पाच^खना *न*, हजम करना हा^खजाम
कार'ना *न*

у́сва́ива́ться *несов* (о пище)
पचना पाच'ना *न*, हजम होना हा^खजाम
ख^खना *न*

у́сво́ение *с* 1. अपना^खना अप'ना^खना
म, अपना लेना अप'ना^ख ल^खना *म*, 2.
(запоминание) [समझकर] सीखना
(सीख लेना) [समा^खज'कार] सैक^ख'ना
(सैक^ख ल^खना) *न*, 3 (пищи) हजम
हा^खजाम *म*, पचन पाचन *म*

у́сво́и́ть *сов* *см* уса^खивать

у́се́нвать *несов* [इधर-उधर]
वखेरना [इध'र-उध'र] बा^खख'र'ना
न, छितराना च^खित'रा^खना *न*, फैलाना
पा^खैला^खना *न*

у́се́рдие *с* सरगर्मी सर-गर्मी
ज, लगन लागन *ज*, जोश जोश
न, उत्साह उत्सा^ख *न*, उद्योग उद्योग
न; бра́ться *с* ~-म *за* का^खको-ल

फिसलना *нп*, 2 *перен* (внезапно скрываться) खिसकना *क^४िसक'नā* *नп*, खिसक जाना *क^४िसक द्जāनā* *नп*, बच निकलना *बच निकाल'नā* *नп*, चुपके से सटक जाना *चुप'कэ सэ सатаक द्जāनā* *नп*

ускользнуть *сов см* ускользать

ускорение *с 1* (действие от *гл* ускорять) तेज करना (बनाना) *तэз кар'нā* (*банāнā*) *м*, रफ्तार (चाल, गति) बढ़ाना *राफ्तार (चाल, गति) бар'āнā* *м*, 2, (действие от *гл* ускоряться) तेज (शीघ्र) हो जाना *तэз (шйг^४р') хо д्जāнā* *м*, रफ्तार (चाल, गति) का बढ़ना *राफ्तार (चाल, गति) कā бар^४'नā* *म*

ускорить(ся) *сов см* ускорять(ся)

ускорять *несов* तेज करना (बनाना) *तэз кар'нā* (*банāнā*) *п* (की *что-л*), चाल बढ़ाना *चाल бар'āनā* *п* (की *что-л*), गतिवृद्धि करना *गति-वृद्धि ^४и кар'नā* *п* (की *что-л*)

ускоряться *несов* तेज (शीघ्र) हो जाना *तэз (шйг^४р') хо д्जāнā* *नп*, चाल बढ़ना *चाल бар^४'नā* *नп* (की *о чем-л*)

уславливаться *несов см* условливаться

усладить *сов см* услаждать
услаждать *несов* खुश (प्रसन्न, आनंदित) करना *хуш (प्रसन्न', āनандित) кар'нā* *п*

условіе *с 1* в разн знач

शर्त शर्त' *ж*, выполнять —я
शर्तें पूरी करना *п*, स्तáвить —
शर्त लगाना *п*, принимать —я शर्तें
मानना (स्वीकार करना) *п.*, на льгóт-
ных —ях सुविधाजनक शर्तें पर, 2.

मн —я (обстановка) हालत *хā-*
лат ж, अवस्था *аваст^४ā* *ж*, परि-
स्थिति *парист^४िति ж*, в особ́ых
—ях खास (विशेष) हालत (अवस्था)

मे *хās* (विशेष) *хāлат* (*аваст^४ā*) *мō*

условиться *сов см* условли-
ваться

условливаться *несов* शर्त कर-
ना (लगाना) *шарт' кар'нā* (*лагā-*
нā) *п*, करार करना *कारार кар'नā* *п*

условно *нареч* शर्ती तौर पर
शर्ती таор пар, स्थितिपूर्वक *ст^४и-*
ति-पूरवाक

условность *ж 1* अभिसमय
аб^४исамай м, 2. (обычай) *रस्म*
расм' м, प्रथा *прат^४ā* *ж*

условный *прил 1* (с условием)
शर्ती शर्ती, सोपाधिक *сопāд^४ик*,
2 (принятый) *रस्म का расм'kā*,
रीति के अनुसार होनेवाला *रयति कэ*
анусār хонэ-вāлā

усложнение *с 1* (действие от
гл усложнять) उलझाना *ул'дж^४-*
āнā *м.*, उलझा देना *ул'дж^४ā* *дэнā*
म, ज्यादा (अधिक) पेचीदा (जटिल,
कठिन) बनाना *зйāдā* (*ад^४ик*) *पэ-*
चय्दā (*джатил, кат^४ин*) *банāнā* *п*,
2 (состояние от *гл* усложнять-
ся) उलझन *ул'дж^४ан ж*, जटिल
अवस्था *джатил аваст^४ā* *ж*

усложнить(ся) *сов см усложня́ть(ся)*

усложня́ть *несов* उलझाना *ул'-дж'ānā n*, उलझा देना *ул'дж'ā дэна n*, ज्यादा (अधिक) पेचीदा (जटिल, कठिन) बनाना *зй'ādā (ад'ик) пэчй'дā (джатил, кат'ин) бан'ānā n*

усложня́ться *несов* उलझना *уладж'x'nā np*, उलझ जाना *уладж'x' дж'ānā np*, ज्यादा (अधिक) पेचीदा (जटिल, कठिन) हो जाना *зй'ādā (ад'ик) пэчй'дā (джатил, кат'ин) хо дж'ānā np*

услу́г||а *ж* खिदमत хид'мат *ж*, सेवा *сэвā ж*, оказывать ~у *खिद-मत (сева) करना n (की кому-л)*, सेवा बजाना *n*, я к вашим ~ам *मैं आप की खिदमत में हाजिर हूँ, मैं आप की सेवा में उपस्थित हूँ*

услу́живать *несов* काम देना *кām дэна n*, टहल बजाना *тахал бадж'ānā n*, अच्छाई करना *ачч'āй кар'nā n*

услужить *сов см услуживать*

услужливый *прил* खिदमतगु-जार *хид'мат-гуз'ār*, उपकारक *уп'-карак*

услыхать *сов см услышать*

услы́шать *сов* सुनना *сун'nā n*, सुन लेना *сун лэна n*

усмáтривать *несов (устанавливать, признавать)* देखना *дэк'x'nā n*, देख लेना *дэк'x' лэна n*

усмехаться *несов* मुसकुराना

мус'курānā np, मुसकुरा उठना *мус'курā ут'x'nā np*, खीस निकासना (निपोडना) *к'x'ис никāл'nā (ни-пор'nā) n (злбно)*

усмехну́ться *сов см усме-хаться*

усмёшка *ж* मुसकुराहट *мус'-курāхат ж*, मुसकान *мус'кāн ж*

усмире́ние *с* दवाना *даб'ānā n*, दमन *даман n*, कुचलना *кучал'-nā m*

усмири́ть *сов см* усмиря́ть

усмиря́ть *несов* दवाना *даб'ānā n*, दवा देना *дабā дэна n*, दमन करना *даман кар'nā n (ка кого-л, что-л)*

усмотрёни||е *с* राय *рāн ж*, विचार *вич'ār m*, по своему ~ю *अपने विचारानुसार*

усмотрёть *сов 1. см* усмáтривать, *2 (не терять из виду)* निगाह [मे] रखना *нигāх [мэ] рак'x'nā n (ко за кем-л, за чем-л)*, संभालना *сāб'āл'nā n (напр за детьми)*

усну́ть *сов 1* सो जाना *со дж'ānā np*, नींद में पड़ना *нй'д мэ пар'nā np*; *2 (о рыбе)* मरना *мар'nā np*, मर जाना *мар дж'ānā np*

усовершенство́вание *с* सुधार *суд'ār m*, सशोधन *сāшод'ан m*

усовершенство́ванный *1. приц от* усовершенство́вать, *2. прил* सशोधित *сāшод'ит*

усовершенство́вать *сов*

सुधारना सुद^१ार'नā *n*, सुधार (सशो-
धन) करना सुद^१ार (सāशोद^१ान) कार'
नā *n* (को *что-л*), तरक्की (उन्नति)
देना таракकी (уннати) дэнā *n*
(को *что-л*)

усомнѣться *сов* शक होना शक
खонā *nn* (को *о ком-л*, का *в ком-л*,
в чем-л), सदेह करना सन्देह^१ कार'
नā *n* (पर *в ком-л*, *в чем-ल*)

успевāемость *ж* पढने (पढाई)
मे तरक्की पार^१'नэ (पार^१āय) मē ता-
रक्की *ж*

успевāть *несов 1* (делать
что-л в срок) पाना पāनā *n* (с *ос-
новой гл*), पकडना पाकार'नā *n*,
पकड लेना पाकार लэнā *n* (*напр*
к поезду), साथ-साथ चलना सāt^१-
сāt^१ चाल'नā *nn* (*за кем-л*), я не
успел написать это письмо मै
यह चिट्ठी लिख नहीं पाया, 2. (*ус-
пешно заниматься*) पढने (पढाई)
मे तरक्की करना पार^१'नэ (पार^१āय)
मē тарक्की कार'नā *n*

успевāющий 1 *прич от ус-
певāть*, 2 *сущ и (об ученике)*
पढने (पढाई) मे तरक्की करनेवाला
पार^१'नэ (पार^१āय) मē тарक्की कार'
नэ-वāलā *n*

успētь *сов сн* успевать 1
успēх *м 1* (*удача*) कामयाबी
कām-नāबय *ж*, सफलता са-प^१ाल'तā
ж, तरक्की тарक्की *ж*, प्रगति
प्रागति *ж* (*прогресс*), फतह फा-
ता^१ *ж*, जीत द्जीत *ж*, विजय वि-
द्जय *ж*. (*победа*), имētь — काम-

याव (सफल) होना *nn*, добивāть-
ся —а कामयाबी (सफलता) हासिल
(प्राप्त) करना *n*, 2. (*признание*,
одобрение) सफलता सा-प^१ाल'तā *ж*

успēшно *нареч* कामयाबी
(सफलता) से (के साथ) कām-नāबय (सा-
प^१ाल'तā) सэ (कэ सāt^१), सफलतापूर्वक
सा-प^१ाल'तā-पूरवाक

успēшный *прил* कामयाव कām-
नāब, सफल सा-प^१ाल

успокаивать *несов 1* दिलासा
(तसल्ली) देना दилāсā (तасал्लय)
दэнā *n*, शात करना शāन्त' कार'नā
n (को *кого-л*, *что-ल*), 2 (*уме-
рять*) कम (धीमा, शात) करना कम
(द^१यमā, शāन्त') कार'नā *n*, — гнев
गुस्से को ठडा करना *n*

успокаивāться *несов 1* अपने
आप को दिलासा (तसल्ली) देना अप'-
नэ āप को दилāсā (तасал्लय) दэнā
n, शात होना (हो जाना) शāन्त'
खонā (खो द्जāनā) *nn*, चैन लेना चाэн
लэнā *n*, 2 (*удовлетворяться*)
разг सतुष्ट होना सान्तुष्ट' खонā
nn (से *на чем-ल*), не — सतुष्ट
होकर बैठ न रहना *nn* (से *на чēm-ल*)

успокоēние *с* इतमीनान न^१'मय-
नāन *n*, दिल-जमई दिल-द्जामाय *ж*,
शाति शāन्ति *ж*

успокойтєльный *прил* सतुष्ट
(प्रसन्न) करनेवाला सान्तुष्ट' (प्रा-
सन्न') कार'नэ-वāलā, शातिदायक
शāन्ति-दāयक, शोकहारी शोक-खारी.

успокоїтєсь *сов сн* успокаи
वागь(ся)

устá мн ओठ ठ^ख म, मुँह मू^ख म, ◇ на -х ओठो पर

уståв м नियम न्णाम म. म्म, नियमावली न्णामाओली ज, - पार्-
त्ति पार्टी के नियम म म्म

уståвátь несов थकना त^खак'नā न्म, थक जाना त^खак द्जāनā न्म, हारना ħār'nā न्म, ऊबना उब'nā न्म; भर आना ब^खार ānā न्म (о руках, о лошади), - от ходьбы चलते चलते थक जाना न्म, टाँग तोड़ना न

уståвítь(ся) сов см устав-
лġть(ся).

уståвġть несов रखना राक^ख'-
नā न, रख देना राक^ख दēnā न, लगाना लागānā न, लगा देना लागā दēnā न, करीने से रखना कार्णनē सē राक^ख'नā न (расставлять в по-
рядке), चुनना चुन'nā न, चुन देना चुन दēnā न (напр книги, посуду)

уståвġтьсѧ несов. 1 (разме-
щаться) रखा जाना राक^खā द्जāनā न्म, लगाना लाग'nā न्म, लग जाना लाग द्जāनā न्म., समाना समānā न्म, 2. (устремлять взор) नजर गडाना नजर गरānā न (पर, की ओर на кого-л, на что-л), आँखे गाडकर देखना āk^खᵑ गर'कार दēक^ख'-
नā न, ताकना तāk'nā न

уståлостъ ж थकान त^खакāन
ज, थकावट त^खакāवत ज, हार ħār
ज, शिथिलता शित^खिल'tā ज, пре-
возмогātь - थकान मिटाना न

уståлġй прил थका[-मāदā]
त^खакā [-मāदā], [हारा-]थका [ħā-

рā-] ग^खакā, शिथिल शित^खित, [परि-]
श्रात [पारि]श्रāनग'

úстал||ъ ж · без -и विना थके
बिना त^खакē, अनथक तीर पर अन्त^खक
ताोर पार

уståнāवलिवátь несов 1. रख-
ना राक^ख'नā न, रख देना राक^ख दē-
नā न, स्थापित करना (कर देना)
स्त^खāपित कार'nā (कार दēnā) न,
लगाना लागānā न, लगा देना लागā
दēnā न (त^खज चोत्तोर, मेखानिज्म),
जोड़ना द्जोर'nā न (सोबितार मे-
शिन), टिकाना तिकānā न, ठहराना
त^खाख'रānā न (удерживать в рав-
новесии), 2. (определять, узакони-
вивать) मुकरर (निर्धारित) करना
मुकाररार (निरद^खारित) कार'nā न,
ठहराना त^खाख'रānā न, कायम (स्था-
पित) करना (कर देना) कāयाम
(स्त^खāपित) कार'nā (कार दēnā) न
(создавать, осуществлять, нала-
живать), - цēну कीमत (निर्ख)
मुकरर करना न, मूल्य निर्धारित
करना न, - рекōрд रिकāर्ड का-
यम (स्थापित) करना न, - блокā-
ду घेरा डालना न, 3 (доказы-
вать) साबित(प्रमाणित) करना (कर
देना) सāबित(प्रमāनित) कार'nā (कार
दēnā) न

уståнāवलिवátьсѧ несов मुक-
रर (कायम, निर्धारित) होना (हो जा-
ना) मुकाररार (कāयाम, निरद^खारित)
खōnā (खō द्जānā) न्म, आना ānā
न्म, आ जाना ā द्जānā न्म (напр
о тишине); होना खōnā न्म, हो

जाना खो джānā *нп* (напр о погоде)

установить(ся) *сов см* устанавливать(ся)

установка *ж 1 (действие)* लगाना лагānā *м*, जोड़ना джор'нā *м* (сборка), 2 (устройство, механизм) प्लॉट плāнт' *м*, मशीन машин *ж*, 3 (указание) हिदायत хидāиат *ж*, आदेश āдэш *м*, निर्देश нирдэш *м*, 4 (ориентация) रुख рух *м*, धारा д'ārā *ж*, मकसद мак'сад *м*, उद्देश्य उद्дэшй' *м* (цель)

установление *с 1* कायम करना кāйам кар'нā *м*, स्थापना ст'āп'нā *ж*, निर्धारण нирд'āран *м*, — मीरा अमन कायम करना *м*, शांति-स्थापना *ж*, 2 (доказательство) साबित (प्रमाणित) करना сāбит (прамāнит) кар'нā *м*

устарелый *прил* पुराने ढग का पुरāнэ д'анг' кā, अप्रचलित अपр'чалит, कालविरुद्ध кāl-вирудд'

устареть *сов* पुराना (कदीम, कालातीत) हो जाना пурānā (кадīm, кālātīt) хо джānā *нп*, पुराना पड़ जाना пурānā пар джānā *нп*

устать *сов см* уставать

устьно *нареч* जवानी [तौर पर] забāнй [таор пар], मौखिक रूप से маок'хик руп сэ

устьный *прил* [मुंह] जवानी [мұх-] забāнй, मौखिक маок'хик, ◇ —ая словесность कथित (मौखिक) साहित्य *м*

устой *мн перен* बुनियाद бунийād *ж*, नींव нйō *ж*, आधार āд'ār *м*, нравственные — नैतिक आधार *м*

устойчивость *ж 1* टिकाव тикāо *м*, स्थायित्व ст'āиитв' *м*, स्थिरता ст'хир'тā *ж*, 2 *перен.* (прочность) मजबूती маз'бүтй *ж*, दृढ़ता дрир'тā *ж*

устойчивый *прил 1* टिकाऊ тикāу, स्थायी ст'āйй, अटल а-тал, स्थिर ст'хир, 2 *перен* (твердый, прочный) मजबूत маз'бүт, दृढ़ дрир'

устоять *сов* संभलना сāб'ал'нā *нп*, संभल जाना сāб'ал джānā *нп*, *перен* डटना дат'нā *нп*, डटे रहना датэ рах'нā *нп*, सामना (मुकाबला) करना сām'нā (мукаб'лā) кар'нā *п* (удержаться, сохранивать свои позиции в борьбе, का перед кем-л, перед чем-л)

устраивать *несов 1* बंदोबस्त (प्रबंध, आयोजन) करना банд-о-баст' (прабанд', āйоджан) кар'нā *п* (ка что-л), 2 (строить, создавать, организовывать) बनाना банānā *п*, बना देना банā дэ-нā *п*, निर्माण करना нирмāн кар'нā *п* (ка что-л), — выставку नुमायश (प्रदर्शनी) करना *п*, — собрание सभा करना *п*, 3 (учинять) मचाना мачānā *п*, उठाना ут'ānā *п*, उठा (मचा) देना ут'ā (мачā) дэnā *п*, 4 — на работу

नौकरी देना नाок'रि дэнā *n*, रोज-
गार का इतिजाम (प्रबंध) करना роз-
-gār kā интиज़ām (прабанд^х)
кар'нā *n*, 5 (быть приемлемым)
मुनासिव (उचित) मालूम पडना (हो-
ना) мунāсиб (учит) мālūм пар'-
нā (хонā) *нп* (के लिये кого-л)

устрāиваться *несов* 1. (на-
лаживаться) प्रबंध किया जाना
прабанд^х кийā джāнā *нп*, दुस्त
(ठीक, कायम) होना (हो जाना) ду-
руст' (т^хйк, кāиам) хонā (хо
джāнā) *нп*, 2: — на рабóту
नौकरी हासिल (प्राप्त) करना नाо-
к'रि хāсил (п्राप्त') кар'нā *n*,
3. (располагаться) ठहरना त^хахар'-
нā *нп*, ठिकाना करना т^хикāнā
кар'нā *n*, — लāгерем पडाव डाल-
ना *n*, डेरा लगाना *n*

устранēние *с.* 1 (действие
от гл. устраня́ть) दूर करना дूर
кар'нā *м*, हटाना хātāнā *м*, मि-
टाना митāнā *м*, निवारण нивā-
ран *м*, 2 (действие от гл. устра-
ня́ться) दूर होना (हो जाना) дूर
хонā (хо джāнā) *м*, हटना хāt'нā
м, मिटना мит'нā *м*

устранить *сов см* устраня́ть
устраня́ть *несов* दूर करना (कर
देना) дूर кар'нā (кар дэнā) *n*,
हटाना хātāнā *n*, मिटाना митāнā
n, मिटा (हटा) देना митā (хātā)
дэнā *n*

устраня́ться *несов* दूर होना
(हो जाना) дूर хонā (хо джāнā)

нп, हटना хāt'нā *нп*, मिटना
мит'нā *нп*

устрашāть *несов* डराना да-
рāнā *n*, भयभीत करना б^хай-б^хит
кар'нā *n*

устрашāться *несов* डरना дар'-
нā *нп*, डर जाना дар джāнā *нп*,
भयभीत होना (हो जाना) б^хай-б^хит
хонā (хо джāнā) *нп* (से кого-л,
чего-л)

устрашēние *с* डराना дарāнā
м, भयभीत करना б^хай-б^хит кар'-
нā *м*

устрашītь(ся) *сов см* устра-
шāть(ся)

устремītь(ся) *сов см* устре-
мля́ть(ся)

устремлēние *с* उद्देश्य उद्दे-
ши' *м*, लक्ष्य लक्ष्य' *м*

устремля́ть *несов перен*: —
взор नजर दौडाना назар даорā-
нā *n* (तक, की तरफ, की ओर *на*
кого-л, *на что-л*), आँखें गडाकर
देखना āк^х гарāкар дэк^хнā *n*,
निगाह (दृष्टि) जमाना (जमा देना)
нигāх (дришти) джамāнā (джамā
дэнā) *n* (पर *на кого-л*, *на что-л*),
— внимāние ध्यान देना д^хйāн дэ-
нā *n* (की तरफ, की ओर *на ко-*
го-л, *на что-л*)

устремля́ться *несов* 1 दौडना
даор'нā *нп*, दौड पडना даор пар'-
нā *нп*, झपटना ज^хапāt'нā *нп*,
लपकना лапак'нā *нп* (पर *на ко-*
го-л, *на что-л*), 2. *перен* (о

взоре) जमना джам'нā нп, जम जाना джам джāнā нп

у́стрица ж कस्तूरा касту́рā м
устро́ить(ся) сов см устрá-
ивать(ся)

устро́йство с 1 बदोवस्त (प्रबध, आयोजन) करना банд-о-баст' (пра-
банд^х, айоджан) кар'нā м (ка
чего-л), बनाना банāнā м, बना
देना банā дēнā м, निर्माण करना
нирмāн кар'нā м (создание),
2 (строй) ढाँचा д^хāчā м, नि-
जाम низām м, व्यवस्था व्йаваст^хā
ж, संगठन сангат^хан м; обще-
ственное — सामाजिक व्यवस्था ж,
समाज-व्यवस्था ж, 3. (механизм,
конструкция) बनावट банāват ж,
रचना рач'нā ж

у́ступ м बाहर निकला (उभड़ा)
हुआ हिस्सा (भाग) бāхар ник'лā
(уб^х'рā) хуā хиссā (б^хāг) м, —
горы पहाड़ (पर्वत) से निकली (उभ-
ड़ी) हुई चट्टान ж

уступáть несов 1 देना дēнā
п, दे डालना дē дāl'нā п, त्याग
देना тйāг дēнā п, 2 (поддавать-
ся) दबना даб'нā нп, दब जाना
даб джāнā нп, मान लेना мāн лē-
нā п (признавать), राजी होना
(हो जाना) рāзй хонā (хо джāнā)
нп (соглашаться, के लिये че-
му-л), 3 (быть не в состоянии
сравняться) कम (नीचे दर्जे का, नीची
श्रेणी का) होना (हो जाना) кам
(нйчē дарджē кā, нйчй шрēнй кā)

хонā (хо джāнā) нп (मे в чем-л,
से кому-л, чему-л), ◇ — дорóгу
रास्ता साफ करना п (के लिये ко-
му-л, чему-л)

уступíть сов см уступать

усту́п||ка ж 1. रियायत रि-
यāйāt ж, छूट च^хут ж, समझौता
сам'дж^хаотā м (компромисс), ид-
ті на —ки रियायत देना п., по-
літика —ок दो और लो की नीति
ж, कुछ दे कुछ ले की नीति ж,
показная — दिखावे की रियायत ж,
2. (в цене) कमी कांय ж, घटाव
г^хатаō м, [दाम में] रियायत [дām
мē] рийāйāt ж

усту́пчивый прил मान लेने-
वाला мāн лēнē-вāлā, मुलायम му-
лāйām, दबैल दाбаэл

у́стье с मुहाना мухāнā м, दहा-
ना дахāнā м

усугу́бить сов см усугуб-
лять

усугубля́ть несов ज्यादा सख्त
बनाना (बना देना) зйāдā сахт'
банāнā (банā дēнā) п, और भी
खराब करना аор б^хй харāб кар'-
нā п

у́сы мн см ус

усыновíть сов см усынов-
лять

усыновлѐние с गोद लेना год
лēнā м, दत्तकग्रहण दत्ताक-гра-
хāн м

усыновля́ть несов गोद लेना
(ले लेना) год лēнā (лэ лēнā) п.

(को *кого-л*), दत्तक लेना *даттак*
 лэнā *n*, अपना बेटा (पुत्र) बनाना
 (बना लेना) ап'нā бэтā (पुत्र') ба-
 нāнā (банā лэнā) *n*

усы́пать *сов см* усыпáть

усыпáть *несов* बिखेरना *бик^xэр'-*
 нā *n*, छितराना *ч^xит'рāнā* *n*, डाल-
 ना दāल'нā *n*, बिखेर (डाल) देना *би-*
к^xэр (дāл) дэнā *n* (पर *что-л*,
 को *чем-л.*)

усыпíть *сов см* усыплáть

усыплáть *несов* सुलाना *сулā-*
 нā *n*, सुला देना *сулā дэнā* *n*,
 बेहोश करना *бэ-хош қар'нā* *n*
 (наркотиком)

утáивать *несов* छिपाना *ч^xипā-*
 нā *n*, лुकाना *лукāнā* *n*, छिपा लेना
 (देना) *ч^xипā лэнā (дэнā)* *n*

утаíть *сов см* утáивать

утáптывать *несов* रौदना *раōд'-*
 нā *n*, पैरो से कुचलना (कुचल
 देना) *паэрō сэ кучал'нā (кучал*
дэнā) *n*

утáскивать *несов 1* घसीटकर
 ले जाना *г^xасйт'кар лэ джāнā* *nn*,
 2 (क्राсть) *разг* चोरी करना (कर
 लेना) *чорй кар'нā (кар лэнā)* *n*,
 चोराना *чорāнā* *n*, चोरा लेना *чорā*
лэнā *n*

утащíть *сов см* утáски-
 вать

úтварь *м* साज-सामान *сāз-сāмāн*
м nn, असवाव *ас'бāб* *м*, *домāш-*
няя ~ घरेलू चीजे *ж. mn*, खाट-
 -खटोला *м*

утверд́ительный *прил* इकरा-
 री *ик'рāрй*, स्वीकारात्मक *свйкārāt-*
мак

утверд́ить *сов см* утверждáть

утверждáть *несов 1 (призна-*
вать, одобрять) मजूर (स्वीकार)
 करना *манзूर (свйкār) кар'нā* *n*,
 मंजूरी देना *манзूरй дэнā* *n*, 2. (за-
 являть) दावे के साथ कहना *дāвэ кэ*
сāт^x ках'нā *n*, निश्चय करके कहना
 निश्चय *кар'кэ ках'нā* *n*, दृढ़ता
 से कहना *дрир^xтā сэ ках'нā* *n*, 3
 (установливать) क़ायम (स्थापित)
 करना (कर देना) *кайām (ст^xāпит)*
кар'нā (кар дэнā) *n*

утверждéние *с 1. (одобре-*
ние) मजूरी *манзूरй ж*, स्वीकृति
свйкрити ж, 2 (заявление) दावा
дāвā *м*, कथन *кат^xан* *м*, 3
 (установление) स्थापना *ст^xāп'нā*
ж, सस्थापन *сāст^xāпан* *м*

утекáть *несов* वहना *бах'нā*
nn, वह जाना *бах джāнā* *nn*,
 निकल भागना *никал б^xāг'нā* *nn*
 (о газе)

утерéть *сов см* утирáть

утерпé||ть *сов* वाज रहना *бāз*
рах'нā *nn*, परहेज करना *пар'хэз*
кар'нā *n* (से *не сделать чего-л*),
 अपने को संभालना *ап'нэ ко сā-*
б^xāl'нā *n*, सह सकना *сах сак'нā*
nn, он не ~ли *и* कहाँ वह कहने
 से अपने आप को रोक नहीं सका

утеря́ть *сов* खोना *к^xонā* *n*,
 खो बैठना *к^xо баэт^xнā* *nn*, खो

देना क^०о дэнā *n* , गँवाना gāvā-nā *n*

утёс *м* चट्टान चат्तāन *ж*

утёчка *ж* रसाव расāо *м* ,
टपका тап'kā *м* , ~ gāza गैस का
निकल भागना *म*

утёчь *сов см* утекать

утешать *несов* дिलासा (तस-
ल्ली, सात्वना) देना дилāсā (таса-
ल्ली, сāнत्व'nā) дэнā *n* (को को-
गो-ल , что-ल)

утешаться *несов* अपने आप
को दिलासा (तसल्ली, सात्वना) देना
ап'нэ āп को дилāсā (тасал्लй, сāн-
त्व'nā) дэнā *n*

утешение *с* дिलासा дилāсā
м , तसल्ली тасал्लй *ж* , सात्वना
сāнत्व'nā *ж*

утешительный *прил* तसल्ली-
बख्श तасал्लй-बाखш' , सात्वना देने-
वाला सāнत्व'nā дэнэ-вālā, शोकहा-
री шок-хāрй

утешить(ся) *сов см* угешать
(-ся)

утилизāция *ж* उपयोग उपा-
योग *म* , काम मे लाना kām мē lā-
nā *म* , व्यवहार वйав'хāр *म*

утилизировать *сов и несов*
उपयोग करना उपायोग кар'nā *n*
(का что-ल) , काम (व्यवहार) मे
लाना kām (वयव'хāर) мē lānā *n*

утилитаризм *м* филос उपयोग-
गितावाद उपायोगिता-वād *म*

утилитарный *прил 1* (узко
практический) उपयोगितावाद पर

अवलंबित उपायोगिता-वād пар ав'-
ламбит, 2. (прикладной) व्यावहा-
रिक वयव'хāरिक

утильсырьё *с* बची-खुची चीजे
बाची-क^०учй чйзē *ж* *मн*

утирать *несов* पोछना पōच^०'nā
n , पोछ डालना पōच^० дāl'nā *n* ,
साफ करना सāफ кар'nā *n* , पोछ-
कर साफ कर देना पōच^०'кар सāफ
кар дэнā *n*

утихать *несов* शात होना (हो
जाना) शāнт' хонā (हो джānā)
नп , चुप (मौन) हो जाना चुप (मा-
он) हō джānā *नп* (замолкать),
звук утйх आवाज गुम हो गई

утихнуть *сов см* утихать
ўтка *ж* बत्तक баттак *ж* , मुर-
गाबी मुर'gāбй *ж* , ♦ газётная ~
अखबार (समाचार-पत्र) की बेबुनि-
याद खबर *ж*

уткнуть *сов разг* गड़ना gār'-
nā *n* , छिपाना च^०ипānā *n* , छिपा
देना च^०ипā дэнā *n* (спрятать),
♦ ~ нос в книгу किताब मे सिर
गड़ाए बैठना *नп* , किताब पढ़ने मे
डूब जाना *नп*

уткнуться *сов 1* गड़ना gar'-
nā *नп* , डूबना дūб'nā *नп* , लगना
लाग'nā *नп* (मे वो что-ल) , घुसना
г^०ус'nā *नп* (वрезаться), टकराना
так'rānā *नп* (नाटकनुत्तया, से वो
что-ल) , 2 *перен* ~ в окнó खिडकी
मे आँखे गड़ाकर देखना क^०ир'кй
मē āк^० гарāкар дэк^०'nā *n* , ~
в книгу किताब मे सिर गड़ाए बैठ-

ना किताब मे सिर गारāэ баэт'нā
 न्, किताव पढने मे डूव जाना कि-
 ताब пар'нā मे दूब джāнā न्

утолить сов см утолять

утолщаться несов [और ज्यादा,
 और अधिक] मोटा होना (हो जा-
 ना) [аор зйāдā, аор ад'хик] мотā
 хонā (хо джāнā) н्

утолщение с 1. (действие)
 [और भी] मोटा करना [аор б'хй]
 мотā кар'нā м, 2 (толстая
 часть) मोटा हिस्सा (भाग) мотā
 хиссā (б'āг) м, मोटाई мотāй ж

утолять несов बुझाना будж'хā-
 нā н, बुझा देना будж'хā дэнā
 н, तृप्ति करना (कर देना) трипти
 кар'нā (кар дэнā) н (की что-л)

утомительный прил थकाने-
 वाला т'хакāнэ-вālā, थकाऊ т'хакāу

утомить(ся) сов см утом-
 лять(ся)

утомление с थकावट т'хакāват
 ж, थकान т'хакāн ж, शिथिलता
 шит'хил'tā ж, श्रांति шрāнти ж

утомлять несов थकाना т'хакāнā
 н, थका देना (मारना, डालना) т'хā-
 кā дэнā (мār'нā, дāl'нā) н, —
 глазаँ आँखे थकाना н, आँखो का
 तेल निकालना н

утомляться несов थकना т'хак'-
 нā н्, थक जाना т'хак джāнā
 न्, थकान आना т'хакāн āнā न्
 (को о ком-л), आँखो पर जोर पडना
 āк'б пар зор пар'нā н् (о гла-
 зах, से от чего-л)

уто́нуть сов см утопа́ть

утончённость ж सूक्ष्मता сū-
 кшм'tā ж

утончённый прил सूक्ष्म сū-
 क्शम', सम्य सब'хй', शिष्ट शिшт'
 (напр о манерах)

утопа́||ть несов 1 डूबना дуб'-
 нā न्, डूव जाना дूब джāнā न्,
 डूव (डूवकर) मरना дूब (दूब'कार)
 мар'нā न् (о живом существе),
 2. перен. ग़ो़रद —ет в зéлени
 शहर हरियाली का घर है शाख़र
 х'арийāлй кā г'хар хāэ, शहर के
 चारो ओर वाग और वागीचो की
 बहार है शाख़र कэ чārб ор бāг аор
 бāгйчб кй, बाख़ार хāэ

утопа́ющий 1 прич डूबता
 हुआ дуб'tā хуā, 2. суц м डूबता
 [हुआ आदमी] дуб'tā [хуā āд'мй] и

утопи́ст м कल्पनावादी कल्प'-
 нā-вāдй м

утопи́ть сов डुवोना дубонā н,
 डुवो देना дубо дэнā न, जलमग्न
 करना джал-маг्न' кар'нā न (को
 что-л), डुवोकर मार डालना दु-
 бокар мār дāl'нā न (живое су-
 щество)

утопи́ться сов डूव मरना дूब
 мар'нā न्

утопи́ческий прил 1. (несбы-
 точный) काल्पनिक кāлп'ник, 2
 (основанный на утопиях) कल्पना-
 वादी कल्प'नā-वāदй

уто́пия ж कल्पनावाद कल्प'-
 नā-वāद м

уत्रो॥а ж разг पेट पэт м ,
जठर джат^хар м , उदर удар м ,
в -е матери माँ (माता)की कोख मे

уत्रоить сов см уत्राивагь

у́тром нареч सुबह (प्रातःकाल)
को सुबा॒х (प्रा॒ता॒х-का॒ल) को, दिन चढे
दिन चар^хэ, сего́дня - आज सुबह
को, आज सवेरे, за́втра - कल सुबह
को, कल सवेरे, вчера - कल सुबह
को, कल सवेरे

утружда́ть несов तकलीफ
(कष्ट)देना так'лыф (काशत') दэна п.
(को को-ल , что-ल) , - себя तक-
लीफ (कष्ट) उठाना п

ути́юг м इस्तरी ист'рй ж

ути́ожить несов इस्तरी करना
ист'рй кар'на п (पर что-ल) .

уха́ ж मछली का शोरवा मच^х-
लй का शोर'ба м

уха́б м [सडक का] गढा [सा-
राक का] गर^ха м , [सडक की]
खाई [साराक कय] क^хай ж

уха́бистый прил ऊबड [-खा-
बड] उबार [-क^хाबार] , ऊँचा-नीचा ऊँचा-
-नीचा , गढो (खाइयो) से भरा गर^хो
(क^хайि०) सэ б^харā

уха́живать несов 1 निगरानी
(खबरगीरी) करना निग'ра॒न्य (खाбар-
-गिरि) кар'на п (की за кем-л , за
чем-л) , पालना पाल'ना п. , संभालना
सा॒ब^хाल'ना п (иметь попечение) ,
खिदमत (सेवा) करना хид'मत (सэ-
वा) кар'ना п (की за кем-л , за
чем-л) , [सेवा-] शुश्रूषा करना [सэवा-]
शुश्रू॒षा кар'ना п (की за кем-л ,

за чем-л , прислуживать) , 2 (за
женщиной) मुहब्बत (लगावट , प्रेमस-
पादन) करना मुхабба॒г (लागावट ,
प्रेम-सम्पादन) кар'ना п

ухвати́ть сов 1. पकडना पा-
कार'ना प , पकड लेना पाकार लэना
п , 2 перен разг सम्भना сама-
дж^х'ना प , सम्भ लेना самадж^х лэ-
ना प , सम्भ मे आना самадж^х मэ
āna नп (को ० को-ल)

ухвати́ться сов 1. [तेजी से,
शीघ्रता से] पकडना (पकड लेना)
[तэ॒ज्य सэ , शी॒घ्र'ता सэ] पाकार'ना
(पाकार लэना) п ; 2 перен (вос-
пользоваться) इस्तेमाल (प्रयोग)
करना истэма॒ल (प्रायोग) кар'ना п
(का за что-ल)

ухитри́ться сов см ухитрять-
ся

ухитря́ться несов सकना сак'-
ना नп (употребляется с основной
гл) , पाना पा॒ना п (употребляет-
ся с основной гл) , युक्ति निकालना
युक्ति निकाल'ना प (की сделать
что-ल) , उपाय निकालना उपा॒य नि-
का॒ल'ना प (का сделать что-ल)

ухищре́ние с चाल चा॒ल ж ,
जोड़-तोड़ दजор-тор म , दाँव-पेच दाँ-
-पेच म

ухищра́ться несов चाल चलना
चा॒ल चाल'ना नп , जोड़-तोड़ लगाना
(लडाना) दजор-тор लागा॒ना (लागा॒ना)
п , दाँव-पेच खेलना दाँ-पेच क^хэл'ना प

ухмыльну́ться сов см ухмы-
ляться

УХМЫЛЯТЬСЯ *несов разг* मुस-
कुराना мус'курānā *нп*, दाँत निपोड-
ना दाँत निपोर'нā *п*

УХО *с* कान कान *м*, गोश गोш
म, कर्ण кар' *м*, कनौती कानाот
ж (*животного*), заткну́ть у́ши
कान बंद करना *п*, драть за́ уши
कान उमेठना (*ऐठना, मारना*) *п*, по-
водить уша́ми (*о животном*) कनौ-
तियाँ खड़ी करना *п*, ♠ пропустить
मीмо ушей सुनी अनसुनी करना *п*,
наострить у́ши कान खड़े करना *п*,
говори́ть на ухо कान मे कहना *п*

УХОД *м* 1 जाना джānā *м*, चला
जाना चалā джānā *м*, बिदा बिदā
ж, रुखसत рух'сат *ж*, रवानगी
равān'гī *ж*, प्रस्थान प्रаст'ān *म*
(*отправление, отъезд*), — *с* дол-
жности ओहदे (*पद*) से हटना (*हट*
जाना) *म*, पदत्याग *म*, 2. (*за кем-*
либо, за чем-л) निगरानी निग'рā-
नī *ж*, खबरगीरी хабар-гīрī *ж*,
पालना पāl'нā *म*, संभालना सāб'āl'-
нā *म* (*попечение*), तीमारदारी त्या-
मār-дārī *ж*, सेवा सēvā *ж*, परिचर्या
परिचарīā *ж* (*за больным*)

УХОДИ́ТЬ *несов* 1 जाना джānā
нп, चला जाना चалā джānā *нп*,
रवाना होना равānā хонā *нп* (*के*
लिये куда-л), प्रस्थान करना प्रा-
स्त'ān кар'нā *п* (*отправляться*),
वीतना बīt'нā *нп*, गुजरना गुзар'-
нā *нп*, व्यतीत होना वīятīt хонā
нп, निकल जाना निकाल दजānā
нп (*о времени*), — *с* рабóты ओह-

दे से हटना (*हट जाना*) *нп*, पद-
त्याग करना *п*, — *со* сцены रगभूमि
त्यागना *п*, वरेंमा ушлó वक्त (*समय*)
निकल गया, 2 (*от опасности и*
т п) बचना बач'нā *нп*, बच जाना
बच दजānā *нп*, बच निकलना बच
निकाल'नā *нп*; 3 (*расходо́ваться*)
खर्च होना харч' хонā *нп*, व्यय
किया जाना वīयāй कīयā दजānā *нп*
(*का о чем-л*), на погрúзку वेशēй
в пóезд ушлó полчасā सामान गाडी
पर रखने मे आधा घटा लगा

УХУДША́ТЬ *несов* और भी खराब
करना (*कर देना*) аор б'хī харāб
кар'нā (*кар дэнā*) *п*, बिगाडना
бигār'нā *п*, बिगाड देना бигār дэ-
нā *п*

УХУДША́ТЬСЯ *несов* और भी
खराब होना (*हो जाना*) аор б'хī
харāб хонā (*хо джānā*) *нп*, बिगड-
ना бигар'нā *нп*, बिगड जाना бн-
гар джānā *нп*

УХУДШЕ́НИЕ *с* 1 (*действие*)
और भी खराब करना (*कर देना*) аор
б'хī харāб кар'нā (*кар дэнā*) *н*,
बिगाडना бигār'нā *म*, बिगाड देना
бигār дэнā *म*, 2 (*состояние*) और
भी खराब होना (*हो जाना*) аор б'хī
харāб хонā (*хо джānā*) *н*, बिगडना
бигар'нā *म*, बिगड जाना бнгар
джānā *म*

УХУДШИ́ТЬ(СЯ) *сов* *си* уху-
дшать(ся), положѐние ухúдшилось
हालत ने बहुत गभीर रूप धारण कर
लिया है хāлат नэ бахут гамб'пр

रूप द्वांरान कार लीनā हाэ, हालत (परिस्थिति) विगड गई खालत (परिस्थिति) बिगार गाय

уцелётъ сов वचना बच'наं न्, वच जाना बच द्वांनā न्, वच निकलना बच निकाल'नां न्, जीवित रहना द्वांजिवित राख'नां न् (остаться в живых)

уцепйтъся сов [जोर से] पकड़ना (पकड़ लेना) [зор сә] पाकार'नां (पाकार लēना) न्

участвовать несов 1 हिस्सा (भाग) लेना खисса (б'аг) लēना न् (मे व चे-ल), शामिल (सम्मिलित) होना शामिल (सम्मिलित) खōनां न्, 2. (иметь долю, пай) हिस्सेदार (अशभागी) होना खисसे-दार् (āш-б'аг) खōनां न्

участвие с 1. हिस्सा (भाग) लेना खисса (б'аг) लēना म्, साभा सāдж'ā म्., हिस्सेदारी खисसे-दार् न्, सह-भागिता साख-б'аगितां न् (в товариществе, компании), 2. (со-чувствие) हमदर्दीं खाम-दारदीं न्, सहानुभूति साखानुब'ुति न्

участйтъся сов см учащātъся

участвливый прил हमदर्द' खाम-दारद', सहानुभूतिपूर्ण साखानुब'уति-पूरन'

участвник м हिस्सा (भाग) लेने-वाला खисसा (б'аг) लēनэ-वालā म्, हिस्सेदार खисसे-दार् म्, [सह] भागी [साख-] ब'аग म्, सदस्य सदас' म् (напр движения), ~ соревновāния

प्रतियोगी न्, ~ забастовки हड़ताली म्

участвок м 1 (земли) [जमीन का] टुकडा (भाग) [जमीन का] टुक'ра (б'аг) म्, भूभाग ब'у-ब'аग म्, हिस्सा खисसा म्, भाग ब'ाग न् (часть), 2. перен (область, сфера) क्षेत्र क्शेत्र' म्, 3 (часть фронта) हिस्सा खисसा म्, भाग ब'ाग म्, अचल अंचल म्, 4 (административный) क्षेत्र क्शेत्र' म्, избирātельный ~ निर्वाचन-क्षेत्र म्

участв'яं न् किस्मत किस्मत न्, भाग्य ब'ाग' म्

учащātъся несов ज्यादा (अधिक) अकसर हो जाना зйāдā (अद'खिक) अक'सार लो द्वांनā न्; пульс участв'яं नाडी की गति और भी द्रुत हो गई

учащ'ийся 1. прич от учйтъся, 2. сущ м छात्र च'ात्र' म्, शागिर्द शागिर्द' म् (школьник), विद्यार्थी विद्यार्त' म् (студент)

учёба न् पढाई [-लिखाई] पार'ाय [-लिख'ाय] न्, अध्ययन अद'यायन म्

учёбник м पढाई (कोर्स) की किताब पार'ाय (कोर्स) की किताब न्, पाठ्य-पुस्तक पāत'य'-पुस्तक न्, अध्ययन-पुस्तक अद'यायन-पुस्तक न्

учёбн'ый прил तालीम का तā-लिम कā, शिक्षा-सबधी शिक्षā-सम्बन्ध'य, शिक्षोपयोगी शिक्षोपायोग' (служащий для обучения), ~ые посōбия पाठ्य-सामग्री न्, ~год अध्ययन का साल (वर्ष) म्, ~ое

заведение पाठशाला *ж*, शिक्षालय *м*, —ые часы पढाई के घटे *м* *мн*

учение *с* 1 पाठन पāt^xан *м*, अध्यापन ад^xиāпан *м*, शिक्षा देना शिकшā дэнā *м* (обучение), पठन пат^xан *м*, अध्ययन ад^xиāयन *м*, शिक्षा प्राप्त करना शिकшā прāпт' кар'нā *м* (изучение), 2. воен कवायद कавāйад *ж*, 3 (философское, политическое и т п) सिद्धात सिद्ध^xāнт' *м* *мн*, — марксизма-ленинизма मार्क्सवाद-लेनिनवाद के सिद्धात *м* *мн*

ученик *м* 1. छात्र च^xāтр' *м*, शिष्य шишй' *м*, 2 (последователь) चेला чэлā *м*, शागिर्द шāгирд' *м*, शिष्य шишй' *м*

ученица *ж* 1 छात्रा च^xāтрā *ж*, 2 (последовательница) चेली чэлй *ж*

ученический *прил* 1 छात्र का च^xāтр' кā, 2 перен (незрелый) कच्चा каччā

ученичество *с* (обучение ремеслу) शागिर्दी शāгирдй *ж*, उम्मेद-वारी उम्मэд-вāрй *ж*

ученость *ж* पंडिताऊपन पāндитāу-пан *м*, पांडित्य पāндитй' *м*, विद्वत्ता видвāттā *ж*

учёный 1 *прил* वैज्ञानिक वाэ-гйāник, विद्वत्तापूर्ण видвāттā-пूरн', 2 *прил* (о человеке) ज्ञानी гйāнй, ज्ञानसंपन्न гйāн-сампанн', 3 *сущ* *м* वैज्ञानिक वाэгиāник *м*, पंडित पāндит *м*, विद्वान् видвāн *м*

учёсть *сов см* учітывать

учёт *м* 1 शुमार шумār *м*, हिसाब хисāб *м*, गणना ган'нā *ж*, — товаров माल का [निर्दिष्टकालिक] हिसाब *м*, с-ом खयाल (ध्यान) रखते हुए (का чего-л), 2 (регистрация) दर्ज дардж' *м*, रजिस्टरी राजिस्त'рй *ж*, निबधन निбāнд^xан *м*, взять на — दर्ज (रजिस्टर) करना *п*, 3 (векселей) सकारना सा-кар'нā *м*

учётн||ый *прил* 1. हिसाबी хисāбй, —ая вѣдомость हिसाबी फारम *м*, 2 *эк*: — процѣнт विनिमय की दर विनिमाय कй дар *ж*

учілище *с* पाठशाला पāт^x-шā-лā *ж*, विद्यालय विद्यāलय *м*, स्कूल स्कूल *м*, ремёсленное — धधा सिखानेवाली पाठशाला *ж*

учиніть *сов см* учинять

учинять *несов* — скандал ऋग-डा उठाना द्ज^xаг'рā ут^xāнā *п*, — па́кость बादमाशी करना бāд-мāшй кар'нā *п* (से кому-л)

учітель *м* उस्ताद устāд *м*, शिक्षक шикшак *м*, अध्यापक ад^xйā-пак *м*

учітельница *ж* उस्तानी устā-нй *ж*, अध्यापिका ад^xйāпикā *ж*, शिक्षिका шикшикā *ж*

учітывать *несов* 1 हिसाब रखना хисāб рак'^xнā *п* (का что-либо), गिनती मे लाना гин'тй мē лāнā *п* (को что-л), 2 *перен* ध्यान मे रखना (लेना) д^xйāн мē

рак^хнā (лэнā) *n* (को *что-л*),
ध्यान देना द^хйāन дэнā *n* (पर *что-*
либо), 3 (वексель) सकारना са-
कār'нā *n*

учить *несов* 1 पढ़ाना пар^хāнā
n, सिखाना сик^хāнā *n*, तालीम
(शिक्षा) देना тāлим (шикшā) дэнā
n (को *кого-л*, *что-л*), 2 (усваи-
вать) सीखना сйк^х'нā *n*, पढ़ना
пар^х'нā *n*, अध्ययन करना ад^хйā-
йāन кар'нā *n* (का *что-л*); ~ на-
изусть जवानी याद करना *n* (को
что-л), कठस्थ करना *n* (को *что-*
либо)

учиться *несов* सीखना сйк^х'нā
n, पढ़ना пар^х'нā *n*, तालीम (शि-
क्षा) पाना тāлим (шикшā) пāнā *n*,
शिक्षा ग्रहण करना шикшā грахāн
кар'нā *n*, он *учится* в десятом
клāссе वह दसवी जमात (श्रेणी) मे
तालीम (शिक्षा) पा रहा है, ~ без
отрыва от производства अपना
काम छोडे वगैर तालीम (शिक्षा) पा-
ना *n*, ♦ ~ на ошибках गलतियो
से सीखना *n*

учредитель *м* स्थापक स्त^хāпак
м, सस्थापक स^хст^хāпак *м*

учредительн||ый *прил* ~ое
सобрāние विधान-निर्मात्री परिषद्
(सभा) вид^хāн-нирмāтрй परिषад
(स^хब^хā) *ж*, सविधान-परिषद् स^хवि-
द^хāн-प^хरिषад *ж*

учредить *сов см* учреждать

учреждать *несов* कायम (स्था-
पित) करना (कर देना) кāйām (स्त^хā-

पित) кар'нā (кар дэнā) *n*, वुनियाद
रखना бунийād рак^х'нā *n* (की
что-л)

учреждение *с* 1. (действие)
कायम (स्थापित) करना кāйām (स्त^хā-
पित) кар'нā *м*, स्थापना स्त^хāп'нā
ж, 2. (организация) दफ्तर दाф-
तार *м*, सस्था स^хस्त^хā *ж*, कार्यालय
кāриāлай *м*

учтйвый *прил* शिष्ट शишт',
विनीत विनीт, सुशील су-шийл

ушиб *м* 1. (действие от *гл*
ушибть) चोट (ठेस) लगाना चот
(त^хэс) лагāнā *м*, चोट चот *ж*, ठेस
т^хэс *ж*, 2 (действие от *гл* ушиб-
бьтсья) चोट (ठेस) लगना चот
(त^хэс) лаг'нā *м*, चोट खाना चот
к^хāнā *м*, 3. (ушибленное место)
चोट चот *ж*, ठेस त^хэс *ж*

ушибать *несов* चोट (ठेस) लगा-
ना (देना) चот (त^хэс) лагāнā (дэ-
нā) *n*

ушибаться *несов* चोट (ठेस)
लगना चот (त^хэс) лаг'нā *нп* (को *о*
ком-л), चोट खाना चот क^хāнā *n*

ушибть(ся) *сов см* ушибать
(-ся)

ушкó *с* игóльное ~ सूई का ना-
का सूй कā नāкā *м*, सूई की आँख
सूय कй āк^х *ж*

ушн||ой *прил* कान का कāन कā,
~āя рāковина कर्णपाली *ж*

ущёлье *с* घाटी г^хāтй *ж*, दरā
даррā *м*

ущемить *сов см* ущемлять

ущемление с (ограничение) मर्यादित (सीमित) करना मर्यादित (संमित) कार'ना म , घटाना ग'ताना म (напр. авторитета)

ущемлять несов 1 (защем-
лять) दवाना दाबाना न , दवा देना
दाबा दाना न , 2 перен (ограничи-
вать) सीमित (मर्यादित) करना स-
मित (मर्यादित) कार'ना न , घटाना
ग'ताना न (напр. авторитет,
права)

ущерб м 1. नुकसान नुक'सान
м , क्षति क्षति म , हानि हानि म ,
наносить (причинять) — नुकसान
(क्षति, हानि) पहुँचाना न , потер-
петь — नुकसान (क्षति, हानि) उठा-
ना न , 2 быть на —е (о луне)
घटना ग'त'ना न , क्षीण होना क्षीण
होना न

ущипнуть сов चुटकी लेना
(काटना, भरना) चुट'की लэна (क़ा-
त'ना, б'ар'на) н (की кого-л , что-л)

уют м आराम āram м , आराम-
चैन āram-чаэн м , सुख[-चैन] сук'
[-чаэн] м

уютно нареч आराम (सुख) से
ārām (सुक') сэ

уютный прил आरामदेह āram-
-दэх , आराम (सुख) देनेवाला āram
(सुक') дэнэ-вāла , सुखकर सुक'-कार

уязвимый прил भेद्य б'эдй'
आलोचनीय āloch'ний' , —ое место
भेद्य स्थान म , मर्म марм' м

уязвить сов см уязвлять.

уязвлять несов मनोभावो को
आहत करना (कर देना) मानो-ब'āvō
को āhat कार'ना (кар дэнā) н (के
кого-л) , अनादर करना अनāдар कार'-
ना न (оскорблять, का को-л) ,
चुभती हुई बात कहना चुब'ти хуи
bāt ках'на н , जली-कटी सुनाना
джали-кати сунāна н , चुटकी लेना
чут'ки лэна н (की को-л , гово-
рить колкости)

уяснение с समझना самадж'х'-
ना м , स्पष्टीकरण स्पष्टी-कारन म

уяснить сов см уяснять

уяснять несов समझना са-
мадж'х'ना н , समझ लेना самадж'х'
लэна н

Ф

фа с муз चौथा सुर чаот'а
сур м

фабрика ж कारखाना kār-xānā
м , फैक्टरी फ़ाэкт'ри ж , मिल मिल
ज , обувная — जूता बनाने की
फ़ैक्टरी ж , текстильная — कपड़े

का कारखाना म , कपड़े की मिल ज ;
— кондитерских изделий मिठाई
बनाने की फ़ैक्टरी ज

фабрикант м कारखानेदार kār-
-xānā-dār м , मिल-मालिक मिल-мā-
लिक म

фабрика́т *м* तैयार माल ताэя̄р
मा̄ल *म*, निर्मित पदार्थ निरमित पा-
दार्त्^ख *म*

фабрикова́ть *несов 1* पैदा
(तैयार, उत्पन्न) करना पाэдā (ताэя̄र,
उत्पन्न') कार'ना̄ *н*, बनाना बा-
ना̄ना̄ *н*, 2. *перен (подделывать)*
जाल बनाना द्जāल बा̄ना̄ना̄ *н* (का
что-л), गढ़ना гар'ना̄ *н*, — पोद-
निस भूठ दस्तखत करना *н*

фабри́чно-заводско́й *прил* —
कोमि́тёт कारखाने (फैक्टरी) की समिति
(कमेटी) का̄र-खा̄नэ (फाэक्'रि) की
समिति (कामэти) *ж*

фабри́чно||ый *прил* कारखाने
(फैक्टरी, मिल) का का̄र-खा̄नэ (फाэक्'-
रि, मिल) का̄, — ая ма̄рка व्यापार-
चिह्न *म*, ट्रेड-मार्क *म*, — राबो́чий
कारखाने (मिल) का मजदूर *म*

фа́була *ж* कथानक कात्'āनाक *म*,
कथा-वस्तु कात्'ā-वास्तु *ж*

фаво́рит *м* कृपापात्र कृपा-
-पा̄त्र' *म*, प्रेमपात्र प्रेम-पा̄त्र' *म*

фа́за *ж* अवस्था аваст'ā *ж*,
कोमुनि́зм एस्त् वीस'या — सो-
शलि́зма साम्यवाद समाजवाद की
उच्चतम अवस्था है, — луны̄ अस्त्र
चंद्रमा की कला *ज*

фаза́н *м* मनाल मानā *म*

фа́кел *м*. मशाल माशā *ज*, टार्च
ता̄र्च' *ज*

факи́р *и* फकीर फाकिर *म*. (मु-
सुल्मानिन), जोगी द्जोगी *म*, योगी
योगी *म* (इन्दु), मदारी मादारी *म*,
जादूगर द्जāदु-गर *म* (फोकुस्निक)

факт *म* बात बा̄त् *ज*, हकीकत
ख़ाक़िकत *ज*, तथ्य तात्'ख' *म*, घटना
ग'हात्'ना̄ *ज* (случай), एषेप्रि́знан-
नयि — मानी हुई बात *ज*, एत्रा̄दनयि
— खुशी की बात *ज*, पेचा̄लयि —
खेद की बात *ज*, कोम्प्रोमे̄तिरुयि
— फंसानेवाली चीज *ज*, नाम ने प्रि-
देत्सा दालेको̄ होदि̄त् за фāक'तामि
तथ्यो के लिये हमे दूर नही जाना पडे-
गा, एत्रिца̄त् फāक'त्य तथ्य अस्वीकार
करना *न*, प्रिवोदि̄त् फāक'त्य तथ्य
पेश करना *न*, ◇ — तोत्, च्त् (дело
व том, что) बात यह है, कि, फāक'-
त्य — एप्र्यामा वेश् वāस्तविकता
दुर्दम्य चीज है, तथ्य तथ्य ही है

факти́чески *нареч* असल (हकी-
कत, वास्तव) मे असल (ख़ाक़िकत, वā-
स्ताव) मē, दर असल दार असल, वस्तुत
वास्तुता̄х

факти́ческий *прил* (насто́я-
щий, действительный) हकीकी ख़ा-
क़िकी, यथार्थ йात्'āर्त्^ख, वास्तविक
वास्त'विक

фа́ктор *म* तत्त्व तात्त्व' *म*, पो-
सोयान्नो दीय्त्वुयि — यि वरावर
काम करनेवाले तत्त्व *म* मн, रे-
शा̄युयि — निर्णायक तत्त्व *म*

факультати́вный *прил* ऐच्छिक
आच'खिक, — एच्बनयि प्रेदमैत् ऐ-
च्छिक विषय *म*

факульте́т *म* विभाग विब'āग *и*
फेकल्टी फ़ेकाल्ति *ज*

фальсифика́ция *ж* जालसाजी
द्जāल-सा̄यि *ज*

фальсифици́ровать *сов* *и* ने-

сов जालसाजी करना джाल-сāзй
кар'нā *n* (की *что-л*)

фальші́вить *несов* 1. (в *пени*) वेसुरे राग से गाना бэ-сурэ рāг
сэ гāнā *n*, 2 (*быть неискренним*)

भूठ होना द्ज'ут'ā хонā *np*

фальші́вка *ж* जाल джāл *m*,
जाली कागज (लिख्य) джāлй кāгаз
(лэк'и') *m*

фальші́в||ый *прил* 1 (*под-*
дельный) नकली नाक'लй, वनावटी
банāотй, जाली द्जāलй, —ая монē-
та जाली सिक्का *m*, 2 (*неискрен-*
ний) भूठ द्ज'ут'ā, कपटपूर्ण का-
पट-पूरन', भूठभरा द्ज'ут'—ब'ारā
(*напр о словах*), 3 (*о музыке, пе-*
нии) वेसुरा бэ-сурā

фальшь *ж* भूठपन द्ज'ут'ā-
—пан *m*, कपटाचरण काप'तāचаран
m (*лицемерие*)

фамі́лия *ж* उपनाम उप'нāм *m*,
कुलनाम कुल-нāम *m*, как вāша —?
आप का उपनाम क्या है?

фами́лярничāть *несов* बेतक-
ल्लुफी से वर्ताव करना бэ-ताकाल्लуфй
сэ бартāо кар'нā *n*, (के साथ *с кем-*
либо)

фами́лярность *ж* बेतकल्लुफी
бэ-ताकाल्लуфй *ж*

фами́лярный *прил* बेतकल्लुफ
бэ-ताकाल्लुф, शिष्टाचारहीन शिष्ट-
āचār-हйн

фанаті́зм *m* धर्माधता द'армāн-
द'тā *ж*, अधविश्वास अन्द'—विश्वās
m, कट्टरता कट्टार'तā *ж*, религибз-

न्यи — धार्मिक अधापन *m*, धार्मिक
कट्टरता *ж*

фанāтик *m* अधविश्वासी अन्द'—
—विश्वāsй *m*, कट्टरपथी कट्टार-पान-
त'и *n*

фанаті́чный *прил*. धर्माध
द'армāन्द', अधविश्वासी अन्द'—
—विश्वāsй, कट्टर कट्टार

фанéра *ж* 1 (*материал*) तह-
दार लकडी ता'—दār लाक'रй *ж*,
2 (*лист*) разг तहदार लकडी का
पत्तर ता'—दār लाक'रй कā पत्तार *m*

фанéрный *прил* तहदार लकडी
का ता'—दār लाक'रй कā

фантазёр *m* हवाई किले बनाने-
वाला खāवāй किलэ банāнэ-वāлā *m*,
असभव कल्पना करनेवाला असम्भाव
काल्प'नā कार'नэ-वāलā *m*

фантазі́ровать *несов* हवाई
किले बनाना खāवāй किलэ банāнā *n*,
असभव कल्पना करना असम्भाव
काल्प'नā कार'नā *n*

фанта́зи||я *ж* कल्पना काल्प'नā
ж, полет —и कल्पना की उड़ान *ж*

фантасті́ческий *прил* काल्प-
निक कāल्प'निक, कल्पनामय काल्प'-
नā-माय, कल्पनात्मक काल्प'नāत्माक,
अकल्पनीय अकाल्प'नय' (*нереальным*)

фа́ра *ж* (*на автомобиле, паро-*
возе) हेड-लाइट хēд-лāйт *m*

фарвāтер *m* мор जहाज का
रास्ता द्जाхāз कā рāстā *n*, तार्यपथ
तāरि'—पात' *m*

фармацéвт *m* दवासाज दावā-
—सāз *m*, औषधि बनानेवाला औष'द'и

बापाने-वालā म , कपाउडर कम्पा-
उन्दार म

फारс म 1 театр हंसने-हंसाने
का नाटक ख़ास'ने-ख़ासाने क़ा ऩातक
म , प्रहसन प्राखसान म , 2. перен
तमाशा तामाशा म

फार्टुक म पेशवद पेश-बान्द' म

फारफ़ोर म 1 चीनी-मिट्टी च़िन-
-मित्ति ज , 2 (изделия) चीनी-मिट्टी
के बरतन च़िन-मित्ति क़े बार'तान
म म

फारफ़ोरोव||य़ी प्रिल चीनी-मिट्टी
का [बना हुआ] च़िन-मित्ति क़ा [बा-
ऩा ख़ुा], चीनी च़िन, -आ ग़्लिना
चीनी-मिट्टी ज , -आ पोसूदा चीनी-
-मिट्टी के बरतन म म

फारश म भरती ब़ार'ति ज , की-
मा क़िमा म (мясной)

फारшиरोव़ात् नसोव [ठूस ठूस-
कर] भरना [त़ूस-त़ूस'कार] ब़ार'ऩा
न , कीमा भरना क़िमा ब़ार'ऩा न
(мясом, मे च़ो-ल)

फासाद म सामने का हिस्सा स़ाम'-
ऩे क़ा ख़िस्सा म , अग्रभाग अग्र'-ब़ाग
म , - इद़ानिया इमारत का सामने का
हिस्सा म , भवन का अग्रभाग म

फासोल् ज फ़ासदेशीय सेम फ़ास-
-द़ेशीन' स़ेम ज

फासोन म फ़ैशन फ़ाेशन म , तरह
तराख़ ज , तराश तराश ज (по-
крой), न्मूना नामूना म , आदर्श
आदर्श' म (образец), स़िमात् -
तरह उडाना न (की च़ेगो-ल)

फातालिज़्म म भाग्यवाद ब़ाग़ि'-
-व़ाद म , दैववाद दाव-व़ाद म

फातालिस्त् म भाग्यवादी ब़ाग़ि'-
-व़ादी म , दैववादी दाव-व़ादी म

फातालिस्तिचеский प्रिल भाग्य-
वादी ब़ाग़ि'-व़ादी, दैववादी दाव-व़ा-
दी

फ़ाуना ज. ज़तुजगत् दज़ान्तु-दज़ा-
गत म , जीव-ज़तु दज़िओ-दज़ान्तु म म

फ़ाशिज़्म म फ़ासिज़्म फ़ासिज़्म' म ,
फ़ैसिस्टवाद फ़ासिस्ट'-व़ाद म

फ़ाशिस्त् म फ़ासिस्ट फ़ासिस्ट' म
फ़ाशिस्त्स्की प्रिल फ़ासिस्ट फ़ा-
सिस्ट'

फ़ेव़राल् म फ़रवरी फ़ार'वारि ज
फ़ेव़राल्स्की प्रिल फ़रवरी का
फ़ार'वारि क़ा

फ़ेदराल्ный प्रिल संघात्मक
संग़ात्मक

फ़ेदरतिव़ный प्रिल संघात्मक
संग़ात्मक

फ़ेदऱा़िया ज संघ संग़' म ,
Всемірная - проф़सोюзोव ट्रेड-
-यूनियनो का विश्व-संघ म

फ़ेय़रव़ेर्क म आतशवाजी आतश-
-बाज़ि ज , अग्निक्रीडा अग्नि-क्रि़रा ज
फ़ेल्दशेर् म चिकित्सा-सहायक
चिकित्सा-साख़ायक म

फ़ेल्तेон म [व्यग्यात्मक] लेख
[व़िांग़िात्मक] ल़ेख़ म

फ़ेनोमेन म 1 (явление) अद्भुत
घटना अदब़ुत ग़ात'ऩा ज , 2 (цело-
век) अद्भुत व्यक्ति अदब़ुत व़िाक्ति म .

फ़ेनोменाल्ный प्रिल अद्भुत
अदब़ुत, असामान्य असामान्य'

फ़ेोदाल् म. ист जागीरदार दज़ा-
ग़िर-द़ार म , सामंत स़ामान्त' म

феодалізм *м* जागीरदारी *джā-гйр-дāри ж*, सामतवाद *сāмант'-вāд м*

феодальный *прил* सामतवादी *сāмант'-вāदी*

ферзь *м шахм* फरजी *фар'зй м*

фёрма *жс с -х* फार्म *фāрм' м*,

खेत *к'хэт м*, क्षेत्र *кшэтр' м*, животноводческая — पशुपालन-फार्म *м*, молочная — डेयरी-फार्म *м*, опытная — प्रयोग-क्षेत्र *м*

ферросплав *м тех* फौलाद-मिश्रित धातु *фаолāд-мишрит д'ā-гу ж*

фестиваль *м.* मेला *мэлā м*, उत्सव *утсав м*, समारोह *самāрох м*, Всемирный — молодежи विश्व-युवक-मेला *м*, — песни и пляски गीत और नृत्य का उत्सव *м*

фетиш *м* फीटिश *фйтиш ж*, [पूजित] जडवस्तु [पूजित] *джар-васту ж*

фетишизм *м* फीटिशपरस्ती *фй-тиш-парастй ж.*, जडपूजा *джар-пू-джā ж*, अधश्चद्धा *анд'х'-шрадд'ā ж*

фетр *м* नमदा *нам'дā м*, फेल्т *фэлт' м*

фётровый *прил* नमदे (फेल्т) *ка[वना हुआ] нам'дэ (фэлт') кā [банā хуā]*

фехтование *с* पटेवाजी *патэ-бāзй ж*, तलवार का खेल *тал'вār кā к'эл м*, असिक्रीडा *аси-крй-рā ж*

фехтовать *несов* तलवार से लड-

ना *тал'вār сэ лар'нā нп*, असिक्रीडा करना *аси-крйрā кар'нā п*

фёя *жс* परी *парй жс*

фиалка *жс* वनफशा *банаф'шā м*

фиаско *с* नाकामयाबी *нā-кām-йāбй ж*, असफलता *аса-п'хал'-тā жс*

фйга *жс* बड *бар м*, गूलर *гūлар м*, बटवृक्ष *ват-врикш' м (дерево)*, अजीर *анджйр м*, गूलर *гūлар м (плод)*

фигур||а *жс 1 мат* शकल *ша-кал жс*, आकृति *ākрити жс*, геометрическая — ज्यामिति की शकल *жс*, रेखागणितीय आकृति *жс*, 2 (телосложение) काठी *кāt'хй жс*, डील-डौल *дйл-даол м*, गठन *гат'ан жс*, по —е *डील-डौल मे*, 3 (шахматная) मोहरा *мох'рā м*, ◇ риторическая — अलकार *м*

фигуральный *прил* अलकारिक *аланкāрик*, औपचारिक *аоп'чāрик*, व्यजनापूर्ण *виандж'нā-пурн'*

фигурировать *несов* हिस्सा (भाग) लेना *хиссā (б'āг) лэнā п*, सामने (पेश) आना *сām'нэ (пэш) āнā нп*

фигурн||ый *прил* —ая *скобка* प्राभिवार *прāб'хивār м*

фйзик *м* भौतिक-विज्ञान-शास्त्री *б'хотик-вигйāн-шāстрй м*, भौतिकज्ञ *б'хотик-гй' м*

фйзика *жс* भौतिक विज्ञान *б'хотик-вигйāн м*, पदार्थविद्या *падāрт'х'-видиā жс*

физио́лог *м* शरीर-विज्ञान-शास्त्री
 шарйр-вигйāн-шāстрй *м*

физиологический *прил* शरीर-
 -विज्ञान-संबन्धी шарйр-вигйāн-сам-
 банд^хй, ~ раствор दैहिक लवण-
 -विलयन *म*

физиоло́гия *ж* शरीर-विज्ञान
 шарйр-вигйāн *म*

физионо́мия *ж* हुलिया खुलियā
म, चेहरे की बनावट चह^ख'рэ кй ба-
 нāват *ж*, चेहरा-मुहरा चह^ख'рā-मुख^ख'рā
म, मुखाकृति मुख^खākритि *ж*

физиотерапія *ж* मेद शरीर-
 -चिकित्सा шарйр-चिकित्सा *ж*

физическ||ий 1. जिस्मानी दधि-
 смāнй, शारीरिक शāरйрик, ~ труд
 जिस्मानी मेहनत *ж*, हस्त-श्रम *म*,
 शारीरिक श्रम *म*, ~ая культу́ра
 शारीरिक व्यायाम *म*, ~ая сйла
 जिस्मानी ताकत *ж*, शारीरिक बल
म, शारीरिक शक्ति *ж*, ~ое раз-
 вйтие शारीरिक विकास *म*, 2. (от-
 носящийся к физике) भौतिक ब^खाо-
 тик, ~ая хймия भौतिक रसायन
म, ◇ ~ая географія प्राकृतिक
 भूगोल *म*

физкульту́р||а *ж* शारीरिक व्या-
 याम शāरйрик वйāयām *म*, зани-
 ма́ться ~ой शारीरिक व्यायाम कर-
 ना *п*

физкульту́рник *м*. कसरती
 кас'ратй *म*, शारीरिक व्यायाम कर-
 नेवाला शāरйрик वйāयām кар'нэ-
 -वāलā *म*

физкульту́рный *прил* ~ па-

ра́д शारीरिक व्यायाम करनेवालो का
 परेड शāरйрик वйāयām кар'нэ-वāलō
 кā парэд *म*

фиксиро́вать *несов* 1. (за-
 креплять, устанавливать) लगाना
 лагāнā *п*, रखना राख^х'нā *п*; 2. (за-
 писывать) लिख लेना लिख^ख лēнā *п*,
 3. (определять, устанавливать)
 निश्चित (स्थिर) करना निश्चित
 (स्थिर) кар'нā *п* (को что-л),
 4. (сосредоточивать) केन्द्रित करना
 кэндрит кар'нā *п*; ~ внимāние
 ध्यान केन्द्रित करना *п* (पर, की तरफ,
 की ओर ना चēm-ल)

фикти́вный *прил* बनावटी ба-
 нāотй, कल्पित कल्पित

фй́кция *ж* मिथ्या मनगढत
 мит^хйā ман-гар^хант' *ж*

филармо́ния *ж* संगीत-सभा
 сангйत-саб^खā *ж*

филиа́л *м* शाखा शाख^खā *ж*,
 [उप]विभाग [उप'वि]बिब^खāग *म*; ~ биб-
 лиоте́ки उपपुस्तकालय *म*., ~ акаде́-
 мин शाखा-अकदमी *ж*, अकदमी की
 शाखा *ж*.

фй́лин *м* उल्लू उल्लू *म*

фило́лог *м* भाषातत्त्वज्ञ ब^खāшā-
 -तत्व'-ग्य' *म*, भाषाविज्ञान का पंडित
 ब^खāशā-वигйāन कā पान्दित *म*

филологический *прил* भाषा-
 विज्ञान-संबन्धी ब^खāशā-वигйāन-साम-
 ब^खā

филоло́гия *ж* भाषाविज्ञान ब^खā-
 शā-वигйāन *म*, भाषातत्त्व ब^खāशā-
 -तत्व' *म*

философ *м* दार्शनिक दार्श'-
ник *м*, तत्त्वज्ञानी तट्त्व'-ग्यांन *म*
философия *ж* दर्शन दारш *н*
म, तत्त्वज्ञान तट्त्व'-ग्यांन *म*

философск||ий *прил* दार्शनिक
दार्श'ник, तात्त्विक तट्त्व'ик, तत्त्व-
ज्ञान-सबधी तट्त्व'-ग्यांन-самбанд'й,
—ая система दार्शनिक सिद्धात *म*,
दर्शन-पद्धति *ж*

фильм *м* फिल्म филм' *м*, *ж*,
चलचित्र चал-читр' *м*, चित्रपट
читр'-пат *म*, звукоб'ой — बोलता
фيلم *म*, सवाक चित्रपट *म*,
нем'ой — मूक (मौन) फिल्म (चि-
त्रपट) *म*, художественный — कला-
-фيلم *म*, *ж*, научный — वैज्ञानिक
फिल्म *म*, *ж*, научно-популярный
— सरल-वैज्ञानिक फिल्म *म*, *ж*, тех-
нический — टेकनीक-सबधी फिल्म
म, *ж*, документальный — डाक्यू-
मेंटरी फिल्म *म*, *ж*, — по роману
उपन्यास का फिल्मातर *म*, цветн'ой
— रंगीन फिल्म *म*, *ж*, мульти-
пликаци'онный — सजीव कार्टून *म*,
демонстрировать — फिल्म दिखाना *н*

фильтр *м* छन्ना च'аннā *म*
фильтроват'ь *несов* छानना
च'ान'नā *न*

финал *м* खातमा хāt'mā *н*, अत
ант' *म*

финансировать *сов* *н* *несов*
रुपये लगाना रुपाने лагānā *न* (मे
кого-л, что-л)

финансовый *прил* माली माल'й,
आर्थिक अर्थ'न्क, धन-सबधी द'ан-

-самбанд'й, वित्तीय वित्ति'य, — ०१-
देल वित्त-विभाग *म*, — капитал
महाजनी पूंजी *ज*, — год हिसाबी
(अर्थविभागीय) वर्ष *म*

финанс||ы *мн* अर्थ अर्थ' *म*,
वित्त वित्त' *म*, министр —ов अर्थ-
मंत्री *म*, वित्तमंत्री *म*, министрство
—ов अर्थविभाग *म*

фйник *м* खजूर क'аджूर *ज*
фйников||ый *прил* —ая паль-
ма खजूर क'аджूर *ज*

фйниш *м* спорт खातमा хāt'mā
म, अत ант' *म*

финн *м* фин фин *म*

фйнский *прил* финиш финиш,
— язык финиш जबान (भाषा) *ज*
фиолетовый *прил* बनफशी रंग

का बानाफ'शी रान्ग' kā, हलके (ला-
ली लिये) नीले रंग का खाल'कэ (लालिये)
नील रान्ग' kā, नीललोहित
नील-लोहित

фирма *ж* फर्म фарм' *ж*, साथ
सार्त्' *म*

фисгармония *ж* हारमोनियम
хār'монийам *म*

фитиль *м* पलीता पाल्या *н*,
बत्ती батти *ज*

флаг *н* झंडा дж'андā *म*, पताका
पाताkā *ज*, государственный —
राष्ट्रीय झंडा *न*, поднимат'ь — झंडा
(पताका) उठाना *न*, спускат'ь —
झंडा (पताका) उतारना (नीचा कर-
ना) *न*, под флагом झंडे तले (के
चेगो-), выступать под флагом
перен झंडा लेकर निकलना *न* (का

чего-л), водружать ~ झडा (पताका) फहराना (खडा करना) *n*,
подъем фла́га झडोत्तोलन *m*

флакóн *m* शीशी शीशी *ж*

фланг *m* воен पहलू पाख'लू *m*,
वाजू बा́зु *m*, पक्ष пакш' *m*, पार्श्व
पार्श्व' *m*, атаковать с фла́нга एक
पहलू (पक्ष) पर हमला (आक्रमण)
करना *n*

фланго́вый *прил* पहलू (वाजू)
का पाख'लू (बा́зु) का, पार्श्विक पार्-
श्विक

флане́ль *ж* फलालैन फलालाэн *ж*

флегмати́чный *прил* सुस्त
सुस्त', मदबुद्धि манд'-बुद्धि

фле́йта *ж* वाँसुरी बाँसुरी *ж*,
मुरली मुर'ली *ж*

флейти́ст *m* वाँसुरी (मुरली)
बजानेवाला (सुनानेवाला) बाँसुरी
(मुर'ली) बаджа́नэ-वा́ला (सुना́नэ-
वा́ला) *m*

фле́ксия *ж* линг्व विभक्ति वि-
ब'हक्ति *ж*, паде́жная ~ कारक-
विभक्ति *ж*

флекті́вный *прил* линг्व विभ-
क्ति-साधित विब'हक्ति-साद'हित

флі́гель *m* इमारत का वाजू
имāрат का बा́зु *m*

фли́рт *m* खिलवाड क'खिल'वा́र *m*,
हाव-भाव खा́о-ब'खा́о *m*, नाज-नखरा
ना́з-नाख'रा *m*, प्रेम-क्रीडा प्रेम-क्री-
रा *ж*

фли́ртовать *несов* खिलवाड
करना क'खिल'वा́र कर'ना *n* (के साथ
स के-ल)

флóра *ж* वनस्पति-जगत् वानस-
-पति-द्व. गल *m*, उद्भिज्जात उद्भि-
द्व. द्वा. *m*

флот *m* बेडा बेरा *m*, морско́й
~ समुदरी बेडा *m*, воённый ~
जगी बेडा *m*, торго́вый ~ व्यापा-
रिक बेडा *m*, воённо-морско́й ~
जगी समुदरी बेडा *m*, नौसेना *ж*;
возду́шный ~ हवाई बेडा *m*, ви-
मान-सेना *ж*

флю́гер *m* वादनुमा बाद-नुमा *m*

флюс I *m* мед सूजा हुआ गाल
सूज्हा हुआ गाल *m*

флюс II *m* тех स्यद स्यान्द' *m*.

фля́га *ж* सुराही सुराही *ж*

фля́жка *ж* см фляга

фойе́ *c* фойер фойар *m*

фокстро́т *m* फाक्सट्रोट फा́क्स'-
-त्रोट *m*

фо́кус I *m* физ नाभि नाब'हि *ж*,
व ~е नाभित, ने व ~е अनाभित.

фо́кус II *m* (त्र्यु) हथफेर
हाथ-फ'ह'र *m*, हथकडा हाथ'-काँदा *n*

фо́кусник *m* मदारी मादारी *m*,
जादूगर द्वा.दु-गर *m*, वाजीगर बा-
ज'गर *n*

фо́кусничать *несов* वाजीगरी
दिखाना बाज'गर'द्व. दिख'ाना *n*

фолиа́нт *m* जिल्द द्व.द्व. *ж*,
पुस्तक पुस्तक *ж*

фо́льга *ж* चमकी चाम'की *ж*,
पन्नी पन्नी *ж*

фольклóр *m* 1. (устное народ-
ное творчество) लोक-साहित्य लोक-
-साहित्य' *m*; 2 (научная дисципли-

ना) जनकथा-विज्ञान दजान-कत^खा-
-विगि^खान म

фон м पृष्ठभूमि प्रिष्ट^ख-ब^खु-
मि ज

фонáрик м टार्च^ख tārč' ज

фонáрь м लालटेन lāl'tēn ज ,
वत्ती बत्ती ज , प्रोजेक्श^खीन^खый ~,
волшéбный ~ मेजिक लालटेन ज ,
электр^खический ~ विजली की लाल-
टेन ज

фонд м '1 फंड^ख fāṇḍ' म , कोष
कोश म , निधि निद^खि ज , ~ зáра-
ботной плáты वेतन-निधि ज , ~ со-
циáльного страхováния सामाजिक
वीमा-फंड (वीमा-कोष) म , запаснóй
~ रक्षित कोष म , недел^खимы ~ न
वंटनेवाला कोष म , अविभाज्य कोष
म , 2. (ресурсы, запасы) भंडार
ब^खāṇḍār म , निधि निद^खि ज , жилóн
~ गृह-निधि ज

фонéтика ज द्वा^खनिविज्ञान d^खva-
ni-vigīān म , स्वर-विज्ञान सवार-
-विग^खiān म

фонет^खическ^खий прил द्वा^खन्या-
त्मक d^खvaniātmaḥ , द्वा^खनिप्रधान d^खva-
ni-prāḍ^खān , द्वा^खनि-सवधी d^खva-ni-
-sambāḍ^खā , ~oe п^खисьмó द्वा^खन्यात्मक
(द्वा^खनिप्रधान) लिपि ज , द्वा^खनिलिपि ज

фонóграф м फोनोग्राफ^ख fōno-
grāḥ म , द्वा^खनिलिख d^खva-ni tñk^ख म

фонтáн м फौवारा fāovārā म ,
फुहारा p^खuḥārā म

форéль ж ट्राउट [मछली] trā-
ut [mač^खlā] ज , कर्वुरी carb^खurā ज
фóрм||а ж 1 शकल shakal ज ,

रूप rūp म , आकार ākāṛ म , तरीका
tarīkā म , ढग d^खāṅg' म , प्रणाली
prāṇāli ज (способ), organiza-
cióṇṇā ~ संगठन का रूप म , ~
правлénия शासन-प्रणाली ज , शासन-
-पद्धति ज , в п^खисьменной ~e लि-
खित रूप मे, принимáть ~у रूप
ग्रहण (धारण) करना n (का च^खेगो-ल),
придавáть ~у रूप देना n (का
च^खेगो-ल), в той йли инóй ~e किसी
न किसी रूप मे, 2. филос रूप rūp
म , переходная ~ सक्रमणकालीन
रूप म , ~ и содержáние रूप और
विषय म , 3 грам रूप rūp म , гла-
гóльная ~ क्रिया का रूप म , 4 тех
(для отливки) सॉचा sācā म , отли-
вáть в ~у सॉचे मे ढालना n ,
5 (одежда) वरदी var'dī ज , एकसॉ
(निश्चित) पोशाक ek'sā (нишчит)
पोशक ज , воéнная ~ वरदी ज ,
फौजी (सैनिक) पोशाक ज , 6. (доку-
мент, анкета) फारम fāram म

формал^खизм м 1. (формальное
отношение) नियमवाद nīma-vād
म , 2 (в искусстве, литературе)
रूपवाद rūp-vād म

формал^खист м 1. (человек, сле-
по соблюдающий формальности)
नियमवादी nīma-vādī म , 2. (в ис-
кусстве, литературе) रूपवादी
rūp-vādī म

формáльность ж (привер^खсен-
ность к форме) नियमवाद nīma-
-vād म , नियम-निष्ठा nīma-ni-
-sh^खtā ज

формальный *прил 1 (произведённый по форме)* रस्मी расमी, औपचारिक аоп'чāрик, 2 (*проникнутый формализмом*) कर्मचारी-तत्रीय карм'-чāри-тантрій'; 3 (*существующий только по форме*) बाहरी бāх'ри, दिखाऊ дик'āу, बाह्य бāх'й'

формат *м* साइज сāиз *м*, आकार āкар *м*

формация *ж* 1. *геол* रचिति рачити *ж*, 2 *полит*, эх ढाँचा д'āчā *м*, अवस्था аваст'ā *ж*

форменный *прил* —ая одёжда वरदी вар'дй *ж*, निश्चित पोशाक нишчит пошāк *ж*

формирование *с* 1 (*действие от гл формирова́ть*) बनाना банāнā *м*, कायम करना кāйам кар'нā *м*, 2. (*состояние от гл формирова́ться*) बनना бан'нā *м*

формирова́ть *несов* 1. (*придавать форму*) गढ़ना гāр'х'нā *п*, गठन करना гат'хан кар'нā *п* (*की что-л*), रूप देना руп дēнā *п* (*का что-л*, *को из чего-л*), 2 (*организовывать, составлять*) बनाना банāнā *п*, कायम करना कāйам кар'нā *п* (*को что-л*), स्थापना करना ст'āп'нā кар'нā *п* (*की что-л*), — *правительство* मन्त्रिमंडल बनाना (*कायम करना, की स्थापना करना*) *п*, — *полк* पलटन बनाना *п*

формирова́ться *несоя* बनना бан'нā *пп*, बन जाना бан джāнā *пп*

формова́ть *несов* साँचे मे ढालना (*डालना*) сāчэ мē д'āl'нā (*дāl'нā*) *п*, पाथना пāt'х'нā *п* (*напр торф*)

формовщик *м* साँचे मे ढालने-वाला (*डालनेवाला*) сāчэ мē д'āl'-नэ-вāлā (*дāl'नэ-वāлā*) *м*, माउल्डर māулдар *м*

формула *ж* फारमूला фār'мулā *м.*, सूत्र сūтр' *м*

формули́ровать *несов* फारमूला (*सूत्र*) के रूप मे कहना фār'мūlā (*сūтр'*) кэ руп мē ках'нā *п.*, सूत्र-रूप देना сūтр'-रूप дēнā *п*, सूत्र-रूप मे कहना сūтр'-रूप मē काख'нā *п*

формулиро́вка *ж* 1. (*действие*) फारमूला (*सूत्र*) के रूप मे कहना фār'-मुलā (*сūтр'*) кэ руп мē ках'нā *м*, 2. (*формула*) फारमूला फār'मुलā *м*, सूत्र сūтр' *м*

форпóст *м* बाहरी दूरवर्ती चौकी бāх'ри дूर-वартй чаокй *ж*

форси́ровать *сов* и *несов* 1 तेज करना (*बनाना*) тēз кар'нā (*банāнā*) *п* (*को что-л*), चाल बढ़ाना чāl бар'āнā *п* (*की что-л*), गतिवृद्धि करना гати-व्रिद्ध'х'नā кар'нā *п* (*की что-л*, *ускорять*), [और ज्यादा, और अधिक] मजदूत करना [аор зйāдā, аор ад'х'ик] маз'бūt кар'нā *п* (*को что-л*), बढ़ाना бар'āнā *п* (*усиливать*), 2 *воен* (*реку, перевал*) पार करना пār кар'-нā *п*, पार उतरना пār утар'нā *пп* (*से что-л*), — *реку* नदी पार करना *п*, *नदी* से पार उतरना *пп*

форт *м* किला किला *म* , गढ गर^ख
и , दुर्ग दुरग' *म*

фортепиано *с* प्याно пйā-
но *म*

фóрточка *ж* खिड़की क^खिर'कй
ж , झरोखा दज^खарок^खā *म*

фосфáт *м* *хим* फास्फैट फा^с-
фаэт *म*

фóсфор *м* *хим* फास्फोरस फा^с-
форас *म*

фотоаппарáт *м* (фотографй-
ческий аппарат) कैमरा काэм'ра *म* ,
कमरा кам'ра *म*

фотогóграф *м* फोटोग्राफर фото-
грāфар *म*

фотографйровать *несов* फोटो
(चित्र) उतारना (खीचना, लेना) фото
(चित्र') утāр'нā (क^खйच'नā, चēнā) *п*
(का *кого-л* , *что-л*) , तसवीर उतारना
(खीचना, लेना) तас'वीर утāर'нā
(क^खйच'नā, लēनā) *п* (की *кого-л* ,
что-л)

фотографйческ||ий *прил* —
аппарáт कैमरा काэм'ра *म* , कमरा
кам'ра *म* , —ая пластінка फोटो
उतारनेवाला प्लेट फोटो утāर'नē-वāलā
плэт *म* , — снймок फोटो фото *म* ,
चित्र चित्र' *म* , तसवीर तас'वीर *ж*

фотогráфия *ж* 1.(снимок) फोटो
фото *и* , चित्र चित्र' *म* , तसवीर
तас'वीर *ж* , 2. (получение изобра-
жения) फोटो (चित्र, तसवीर) उतार-
ना (खीचना, लेना) фото (चित्र', तас'-
वीर) утāर'нā (क^खйच'नā, लēनā) *и* ,
цветнāя — रगीन फोटो उतारना

म , 3 (учреждение) फोटोग्राफर की
दुकान фотогрāфар कй дукāн *ж*

фрагмéнт *м* खड क^खанд' *म*

фрāза *ж* वाक्य वāक्य' *म*

фразеолóгия *ж* शब्दप्रयोग-
पद्धति शब्द'-प्रायोग-पाद^ख'ति *ж* ,
शब्दरचना शब्द'-राच'नā *ж*

фразёр *м* बड़ी बात करनेवाला
барй бāt кар'नē-वāलā *म*

фракциóнность *ж* गुट्टुबाजी
гутт'-бāजй *ж* , दलबदी दाल-बान्दй *ж*

фракциóнный *прил* गुट्टु (पक्ष)
का गут्त' (पाक्ष') कā

фрāкция *ж* गुट्टु गут्त' *म* , पक्ष
पाक्ष' *म*

франт *м* बाँका बāकā *म* , छैला
च^खाэлā *म*.

франтовскóй *прил* छैलो का सा
च^खाэлō कā सā

францúз *м* फ्राँसीसी फ्रāसйसй *म*

францúзский *прил* फ्राँसीसी
फ्रāसйसй, फ्रेच फ्रэнच', — язык फ्राँसी-
सी *ж* , फ्रेच [जवान, भाषा] *ж*

фрахт *м* जहाज का किराया
(भाडा) द्जा^खāз कā किरāйā (ब^खārā)
म (प्लाता), वो^ख бодж^ख' *म* (ग्रुэ)

фрéзер *м* *тех* मिलिग कटर
मिलिंग'-कатар *म*

фрéска *ж* फ्रैस्को-चित्र फ्राэско-
चित्र' *म*

фривóльный *прил* अश्लील अश-
ल्लय

фронт *м* 1. मोरचा मोर'चा *म* ,
युद्ध-क्षेत्र नुद्ध'-कशэत्र' *म* , प्रो-
рвāть — मोरचा तोड देना *п* , चा

फ़्रो́нте मोरचे (मैदान, युद्ध-क्षेत्र) पर,
2. *перен* मोरचा *मोर'चा म*, *еди-*
ный — संयुक्त मोरचा *म*, *единый* —
संयुक्त मोरचा *म*, *идеологический* — वि-
चार-क्षेत्र *म*

फ़्रो́нтовый *म* मोरचे पर लडने-
वाला *मोर'चे पर लार'नэ-व़ाला म*

फ़्रो́нтов||*о́й* *प्रिल* मोरचे का
मोर'चे का, —^आया *полоса* मोरचे का
इलाका (क्षेत्र) *म*

फ़्रू́кт *म* मेवा *मэवा म*, फल *प'अल*
म, सुखे फ़्रू́кты सूखे (खुरक)
मेवे (फल) *म* *मन*, *консервирован-*
ные फ़्रू́कты टिनबद (डिब्बाबद) फल
म *मन* (व *жестяных* *банках*)

फ़्रू́ктов||*ый* *प्रिल*. मेवो (फलों)
का *मэवो (प'अल) का, —* *сад* मेवो
(फलों) का बाग *म*, *—^ओ* *дерево* मेवो
(फलों) का पेड़ (दरख्त) *म*, *—* *сок*
मेवो (फलों) का रस *म*

फ़ु́гасный *प्रिल* [उग्र] विस्फोटक
[*уग्र'-*] *विस्फोटक, —* *снаряд* [उग्र-]
विस्फोटक गोला *म*

फ़ु́ндамент *म* *प्राम*, *перен*
बुनियाद *बुनिय़ाद म*, *नीव* *नीवो म*,
आधार *आधार म*, *закладывать* —
बुनियाद (नीव, आधार) डालना (रख-
ना) *न*, *поставить* *देलो* *на* *проч-*
ный — काम को आवश्यक आधार
प्रदान करना *न*

फ़ु́ндаментальн||*ый* *प्रिल* 1
(*прочный, крепкий*) आधारभूत *आधार-*
ब'अर-, *बृहत्काय* *बृहत्काय-क़ाय* (*боль-*
шой), 2 (*основной, главный*) प्रधान

प्राद^आन, —*आ* *библиотека* *универси-*
тета विश्वविद्यालय का प्रधान पुस्तका-
लय *म*, 3. (*солидный, серьезный*)
गौरवपूर्ण *गौरव-पूरन'*

फ़ु́никулёр *म* केवलकार *क़ेबल-*
क़ार म

फ़ु́нक्तिо́нировать *несов* काम
करना *क़ाम क़ार'ऩा न*

फ़ु́нкция *म* 1. (*работа*) काम
क़ाम म, 2. *перен* (*долг, обязан-*
ность) काम *क़ाम म*, *कर्तव्य* *क़ार-*
ताव' म.

फ़ु́нт *म* पाउंड *पाउन्ड' म*, *◇* —
स्टरलिंग *पाउंड म*

फ़ु́राж *म* चारा *च़ाऱा म*, खुराक
खुऱाक म.

फ़ु́राжка *म* छज्जेदार (छज्जेवा-
ली) टोपी *च़ादज्जэ-द़ार (च़ादज्जэ-*
व़ाली) तोपि म

फ़ु́ргон *म* [माल ढोने की] बंद
गाडी [*म़ाल द़ोनэ क़ि*] *बान्द' ग़ारि*
म, बंद छकडा *बान्द' च़ाक'रा म*

फ़ु́ро́р *म* धूम *द़ूम म*, सनसनी
सान'सानि म, *производить* — *разг*
धूम मचाना न

फ़ु́रु́нкул *म* *мед.* फोडा *प'ओरा*
म, स्फोट *स्प'ओत म*

फ़ु́тбóл *म* फुटबाल [का खेल]
फ़ुत'ब़ाल [क़ा क़'अल] म

फ़ु́тболи́ст *म* फुटबाल खेलनेवाला
(का खिलाड़ी) *फ़ुत'ब़ाल क़'अल'नэ-व़ाल़ा*
(*क़ा क़'अल'नэ-व़ाल़ा*) *म*

फ़ु́тбóльный *प्रिल* फुटबाल का
फ़ुत'ब़ाल क़ा, — *мяч* *फ़ुटबाल म*, *पैर*
से खेलने का गेद *म*

футляр *м* गिलाफ *гилāф м*,
 खेल *к^{ол} м*, बकस *бакас м*
 (ящик)

фуфайка *жс* मोटा कुर्ता *мотā*
 куртā *м*, स्वेटर *свэтар м* (верхняя)

фыркать *несов 1* (о лошади)
 फडफडाना *п^{хар}п^{хар}ānā нп*, 2

(смеяться) *разг* मुंह छिपाकर (बद
 करके) हँसना *мўх ч^хипāкар* (банд'
 кар'кэ) *хāс'нā нп*

фыркнуть *сов см* фыркать
 фюзеляж *м ав* फ्यूजिलेज *фйу-*
зилэдж м, [विमान] कबध [विमान-]
 кабанд^х *м*

Х

халāt *м* चोगा *чогā м*, ऊपरी
 कपडा *уп'рй кап'рā м* (рабочий), —
 врачā डाक्टर का चोगा *м*, маски-
 रóвочный — रग-बिरगा चोगा *и*

халātность *жс* ढिलाई *д^хилāй*
жс, लापरवाही *лā-пар'вāхй жс*, असा-
 वधानी *асāод^хāнй жс*

халātн||ый *прил* ढीला *д^хилā*,
 लापरवाह *лā-пар'вāх*, असावधान
асāод^хāн, —ое отношѐние к своим
 обя́занностям *अपने कर्तव्यपालन मे*
 ढिलाई (शिथिलता) *жс*

халтўра *жс разг* ढिलाई (ла-
 परवाही) से किया गया काम *д^хилāй*
(лā-пар'вāхй) сэ кийā гайā кām м

халтўрить *несов разг* ढिलाई
 (लापरवाही) से काम करना *д^хилāй*
(лā-пар'वāхй) сэ кām кар'нā н

халтўрщик *м разг* ढिलाई (ला-
 परवाही) से काम करनेवाला *д^хилāй*
(лā-пар'वāхй) сэ кām кар'нэ-вāлā м

хам *м* ब्रान *пажй пāджй и*,
 कमीना (बेअदब) आदमी *камйāнā (бэ-*
-адаб) āд'мй и

хамелеон *м зоол* गिरगिट *гир'-*
гит м

хāmский *прил* बेअदब आदमी का
 бэ-адаб āд'мй *кā*

хан *м ист* खान *хāн м*

хандрā *жс* उदासी *удāсй жс*, रज
 रандज' *м*

хандрītь *несов* बदमिजाज
 (उदास) होना *бад-мизāдж (удāс) хo-*
нā нп

ханжā *м и жс* पाखंडी *пāх^хан-*
дй м, पाषंडी *пāшандй м* (о муж-
 чине), पाखंडी औरत *пāк^хандй аорат*
жс (о женщине)

ханжествó *с* पाखंड *пāк^ханд' м*,
 पाषंड *пāшанд' м*

хаóс *м* गडबडी *гар-барй жс*,
 अधव्यवस्था *анд^х-вйāваст^хā жс*,
 अस्तव्यस्तता *аст'-вйāст'тā жс*

хаотíческий *прил* गडबड *гар-*
-бар, अधव्यवस्थात्मक *анд^х-вйāва-*
ст^хāтмак, अस्तव्यस्त *аст'-вйāст'*

харāктер *и 1* स्वभाव *сва-б^хāо*
и, प्रकृति *пракрити жс*, चरित्र

чаритр' *м*, 2 (своиство, качество)
 ढग द^ханг' *м*, [स्व] रूप [स्वा-]रूप
м, клáссовый ~ वर्गरूप *म*, раскры-
 вать ~ स्वरूप को बताना *п* (के चे-
 го-л)

характеризовáть *сов* и *несов*
 लक्षण (स्वभाव) बतलाना लक्षण
 (स्वा-ढ^хाо) бат'лānā *п* (का को-л,
 что-л), [गुण] वर्णन करना [गुण-]
 варнан кар'нā *п*, चिह्नित करना
 чихнит кар'нā *п*, चरित्र-चित्रण
 करना चарित्र'-читран кар'нā *п*
 (человека)

характери́стика *ж* विवरण वि-
 варан *म*, गुणों का वर्णन-पत्र गुणों कā
 варнан-патр' *म* (письменная)

характёрн||ый *прил* 1 खास
 хāс, विशेषतासूचक विशेश'tā-сучак,
 ~ая особённость विलक्षणता *ж*,
 विशेषता *ж*, 2. (типичный) नमूने
 का नमूनā kā, लाक्षणिक लāक्ष'निक

хāркать *несов* खखारना क^ха-
 क^хār'нā *нп*, थूकना त^хук'нā *нп*, कफ
 निकालना काफ निकāl'нā *п*, ~ क्रो-
 вью लोहू थूकना *нп*

хāртия *ж* चार्टर чāрттар *म*,
 अधिकारपत्र ад^хикār-патр' *म*

хāта *ж* देहाती घर देхāтī г^хар *म*
 хвалā *ж* तारीफ तāरिफ *ж*, प्रशसा
 प्रशāсā, *ж*, स्तुति स्तुति *ж*

хвалёбный *прил* प्रशसात्मक
 प्रशāсātмаक, स्तुतिपूर्ण स्तुति-पूरन',
 ~ ०तзыव प्रशसा-पत्र *म*

хвалёный *прил*. [बहुत ज्यादा]
 तारीफ (प्रशसा) किया गया [बाहुत

झādā] गāरिफ (प्रशāсā) कनीā
 गāиā

хвалі́ть *несов* तारीफ (प्रशसा,
 स्तुति) करना तāरिफ (प्रशāсā, स्तु-
 ति) кар'нā *п* (की को-ल, что-ल),
 सराहना सरāх'нā *п*.

хвалі́гься *несов* अपनी बडाई
 (प्रशसा) करना अ'नī барāй (пра-
 шāсā) кар'нā *п*, आत्मश्लाघा करना
 āтм'-шлāг'ā кар'нā *п* (की кем-л,
 чем-л)

хвāстать *несов* см хвāстать-
 ся

хвāстаться *несов* अपनी बडाई
 करना अ'नī барāй кар'нā *п*, डीग
 (शेखी) मारना दīग (शэхī) мār'нā *п*.
 (की кем-л, чем-л), आत्मश्लाघा
 करना āтм'-шлāг'ā кар'нā *п* (की
 кем-л, чем-л)

хвастлīвый *прил* 1. (любя-
 щий хвастаться) डीगिया दīгийā,
 डीगमार दīग-мār, आत्मश्लाघी āтм'-
 -шлāг'ā, 2. (содержащий хвастов-
 ство) शेखी का शэхī кā

хвастовствó *с* डीग दīг *ж*,
 शेखी शэхī *ж*, आत्मश्लाघा āтм'-
 -шлāг'ā *ж*

хвасту́н *м* डीगमार दīग-мār *म*,
 शेखीबाज शэхī-бāз *म*

хвāтáть I *несов* (схватывать)
 पकडना пакар'нā *п*, पकड लेना пакар
 лēnā *п*, ~ когó-л зā руку किसी
 का हाथ थाम लेना *п*

хвāтáть II *несов* (быть доста-
 точным) काफी (पर्याप्त) होना कāфī

(парйāпт') खोना *нп*, खाँति! बस!,
ему хватйло врёмени उस के पास
काफी वक्त (समय) था

खाता||त्स्या *несов* पकडना पा-
कार'ना *п*, थामना त'ām'ना *п*, ♦ уто-
пающий за солóминку —ется *посл*
डूवते को तिनके का सहारा, मरता
क्या नहीं करता, डूवता आदमी ति-
नके की तरफ हाथ मारेगा

खातйть I *сов см* खाताъ II
खातйть II *сов (ударить) разг*
मारना मार'ना *п*, चोट लगाना चот
лагāна *п*

खातйत्स्या *сов разг* कमी महसूस
करना काम माख'सूस कार'ना *п* (की
кого-л, чего-л), अभाव का अनुभव
करना अब'āо कā अनुब'ав कार'ना *п*
(का кого-л, чего-л)

खвойн||ый *прил* शकुधर шанकु-
-द'ар, —ое дёрево शकुधर [वृक्ष]
м, — лес शकु-वन *м*, शकुधर वन *м*

хворáть *несов разг* बीमार (रो-
गी) होना бимār (रोग) खोना *нп*

хворóст *м собир* सूखी टहनियाँ
सूक'य ताх'нийā *ж мн*

хворостйна *ж* छड़ी च'арй *ж*,
टहनी ताх'नй *ж*

хвост *м* दुम дум *ж*, पूँछ पूच'х
ж, ♦ плестись в —ё думछल्ला
वनकर रह जाना *нп*

хвостйзм *м полит* दुमछल्लेपन
дум-ч'аллэ-пан *м*, पुच्छवाद पुचч'х-
-वाद *м*

хво́я *ж собир* सूइयाँ सुнийā *ж*
мн, सूचियाँ सुчийā *ж мн*

хйжина *ж* कुटिया कुтийā *ж*,
भोपडा द्ज'б'प'ра *м*

хйлы́й *прил* दुबला [-पतला] дуб'-
ла [-пат'ла], कमजोर кам-зор, रोगी
रोग (болезненный)

хймик *м* कीमियागर кймийā-гар
м, रसायनिक расāй'ник *м*, रसायनज्ञ
расāйान-гй' *м*, रसायनशास्त्री расā-
йान-шāстри *м (ученый)*

химикāли *мн* रसायनी पदार्थ
расāй'नй падāрт'х' *м*

химйческ||ий *прил* रसायनिक
расāй'ник, —ая промышленность
रसायनिक उद्योग *м*, रसायन-उद्योग
м, — аналйз रसायनिक विश्लेषण
м, —ое соединёние रसायनिक सयोग
м, —ая лабораторिया रसशाला *ж*

хймия *ж* कीमिया кймийā *ж*,
रसायन расāиан *м*, органическая
— आर्गेनिक (कारबनिक, सेद्रिय)
रसायन *м*, неорганическая — अका-
रबनिक रसायन *м*, जडरसायन *м*,
физйческая — भौतिक रसायन *м*

хйнди *м* हिदी खиндй *ж*, зна-
ющий —, говорящий на — हिदी
बोलनेवाला, हिदी-भाषी.

хиндустанец *м* हिदुस्तानी
खиндустāнй *м*

хиндустанй *м* हिदुस्तानी खин-
дустāнй *ж*

хинйн *и* कुनैन кунаэн *ж*,
क्विनाइन क्वинāйн *ж*

хирётъ *несов* 1. सूखना सूк'х'на
нп, दुबला-पतला (कमजोर, दुर्बल)
होना дуб'ла-пат'ла (काम-зор, дур-

бал) хонā нп , 2. перен (приходить в упадок) विगडना бигар'нā нп , विगड जाना бигар джāнā нп , खराब हो जाना харāб хо джā-нā нп

хиру́рг м जरāहि джаррāх м , सर्जन сарджан м , अस्त्रचिकित्सक астр'-чикитсак м , शल्यचिकित्सक шали'-чикитсак м

хирургическ||ий прил जरāहि [का] джаррāх [kā], चिकित्सक чикитсак , शल्यचिकित्सोपयोगी шалй'-чикитсопайогй (относящийся к хирургии), -ая опера́ция चीर-फाड ж , अस्त्रोपचार м

хирургия́ ж जरāहि джаррāх ж , सर्जरी сардж'ри ж , अस्त्रचिकित्सा астр'-чикитсā ж , शल्यचिकित्सा шалй'-чикитсā ж

хитре́ц м चालक чāлак м , धूर्त дхурт' м.

хитри́ть несов чал चलना чāl чал'нā нп , दाँव (ठग-विद्या) खेलना дāо (тхаг-видйā) кхэл'нā п

хитро́сть ж. 1. चालाकी чāлāкй ж , छल чхал м , कपट капат м , धूर्तता дхурт'тā ж , 2 (приём) चाल чāl ж , तरकीव тар'кйб ж , उपाय упāй м

хитры́й прил 1 (неискренний, изворотливый) चालाक чāлāк , छली чхалй , धूर्त дхурт' , कपटी кап'тй , कपटपूर्ण капат-пурн' (напр о поступке), 2 (замысловатый) पेचीदा пэчйдā неизм , जटिल джатил.

хихика́ть несов मुंह दवाकर हंस-ना мух дабāкар хāс'нā нп

хихи́кнуть сов см хихика́ть
хище́ние с चोरी чорй ж , लूट [-पाट] лут [-pāt] ж

хи́щник м 1. दरिदा дариндā м , हिसक जानवर (जतु) хйсак джāн-вар (джанту) м , श्वापद швāпад м (о звере), हिसक पखी (पक्षी) хйсак панкхй (пакшй) м (о птице), 2. перен दरिदा дариндā м , लुटेरा лутэрā м

хи́щнический прил लुटेरा लутэрā , लूट-पाट करनेवाला лут-пāt кар'нэ-вāлā

хи́щн||ый прил 1. हिसक хй-сак , माँसभक्षी маंस-бхакшй , -ое животное हिसक जानवर (जतु) м , दरिदा м , श्वापद м , -ая пти́ца हिसक पखी (पक्षी) м , 2 перен लुटेरा лутэрā , लूट-पाट करनेवाला लут-пāt кар'нэ-वāлā

хладнокро́вие с दिलजमई дил-джамай ж , शांति шāнти ж , धीरता дхйр'тā ж , धीरज дхйрадж м , आत्मसवरण āтм'-сāваран м (самообладание), сохранять - दिलजमा (शात) रहना нп

хладнокро́вный прил दिलजमा дил-джама̄ неизм , शातचित्त шāнт'-читт' , धीर дхйр

хлам м रही चीजे раддй чйзэ ж мн , कूड़ा-कुर्कुट курā-куркут ж
хлеб м 1. रोटी ротй ж , бёлый - सफेद रोटी ж , черный - काली

रोटी *ж*, печь — रोटी पकाना (करना) *п*, есть — с *ма́слом* मक्खन लगाकर रोटी खाना *п*, मक्खन रोटी से खाना *п*, 2 (*зерно*) अनाज *ана́дж* *м*, गल्ला *गाल्लā* *म*, अन्न *अन्न' म*, धान्य *द^५ाँय' म*, 3 (*на корню*) खेती *क^५एत^५ि ज*, फसल *फासल ज*, 4 *перен* (*средства к существованию*) रोटी *रоти ज*, रोजी *रोज़ि ज*, *लि-शाँग* कуска *ख़ेबा* रोटी (रोजी) छीनना *п* (की *кого-л*); *зараба́тывать на* — रोजी (अपनी रोटी) कमाना *п*, *◇* — *соль* *वोदी* रोटी का व्यवहार करना *п* (के साथ *с кем-л*)

хлебáть *несов разг* 1. (*есть жидкое*) खाना *क^५ānā* *п*, 2. (*пить глотками*) घूटना *ग^५ूत'नā* *п*, घूट लेना *ग^५ूत लēnā* *п*, पीना *पिnā* *п*, *◇* *хлебнۇть* *горя* आटे दाल का भाव मालूम होना *नп* (को *о ком-л*)

хлебнۇть *сов см* *хлеба́ть*

ख़ेбн||यी *прил* रोटी का *रоти* *कā*, — *ая* *कोर*का रोटी का छिलका *॥*, — *магазіन* रोटी (नानवाई) की दुकान *ज*, — *экспорт* अनाज का वाहर जाना *॥*, अनाज का निर्यात *॥*

хлебозаво́д *॥* यांत्रिक रोटी-कार-खाना *नांत्रि^५क^५ रоти-कār-хānā* *॥*

хлебозагото́вка *ж* अनाज की सरकारी खरीदारी *आना^५ज^५ क^५ सार'कār-प^५ि^५ चारि^५दār^५ि^५ ज*

хлебопече́ние *с* रोटी पकाना *रоти^५ पाकānā* *॥*

хлеборо́б *॥* किसान *क^५सा^५न ॥*, खेतिहर *क^५एत^५ि-च^५र ॥*

хлеборо́дный *прил* अन्न उपजानेवाला *अन्न' उप'द^५जāनē-वāलā*

хлебоубо́рочный *прил* फसलो को काटने का *फास'लō* *को कāt'नē* *कā*, — *комба́йн* [अनाज की फसलो को बटोरने के लिये] कवाइन *ज*

хлев *м* मवेशीखाना *मावेश^५и-хānā* *म*, पशुशाला *पाशु-शāलā* *ज* (*для крупного скота*), [गाय] गोठ *[गāन-] गот^५ ज*, गाव-खाना *गāо-хānā* *म*, गोशाला *गो-शāलā* *ज* (*коровник*), भेड़साला *ब^५эр-सālā* *ज* (*овчарня*), सुअर-खाना *суар-хānā* *म* (*свинар-ник*)

хлестáть *несов* 1 (*бить*) मारना *мār'nā* *п*, फटकारना *प^५ат'कār'-nā* *п*, कोडा मारना *को^५ā मār'nā* *п* (*кнутом, को* *кого-л*, *что-л*), 2 (*ударять*) *дождь* *ख़ेщет* *в* *окно* *वारिश* (*वर्षा*) *तडातड* *खिडकी* के *शी-शो* पर पड रही है *बāर^५иш* (*варшā*) *тар-ā-тар* *क^५н^५р'क^५и* *कē* *शी^५шō* *пар* *пар* *ра^५и^५* *хаэ*, *дождь* *ख़ещет* *нам* *в* *лицо* *वारिश* *हमारे* *चेहरो* पर कोडो की तरह पड रही है *बāर^५иш* *चā^५мārэ* *चэ^५рō* *пар* *को^५б* *क^५и* *тара^५ч* *пар* *ра^५и^५* *хаэ*, 3 (*штыч*) *разг* फूट निकलना *प^५ут* *пи^५кач'нā* *नп*, *кровь* *ख़ещет* *из* *ра^५ны* *घाव* से *खून* की *धार* *जो^५र* से वह निकलती है, *дождь* *так* *и* *ख़ेщет* *मूसलधार* *वारिश* (*वर्षा*) *बरसती* है.

хлестнۇть *сов* *ся* *хлестáть*

хло́пать *несов* मारना *чār'nā* *п*, पीटना *पिāt'nā* *п* (*напр* *до^५ерью*), चटकाना *चāt'कānā* *п*, फटकारना

प^१ात'क़ार'नā *n* (बिचम), ~ в ладóши
तालियाँ बजाना *n*, करतलध्वनि कर-
ना *n*

खЛОПКОВÓДСТВО *c* कपास की खेती
капāс кй क^१Этй *ж*

खЛОПКОВÓДЧЕСКИЙ *прил* कपास
उपजानेवाला капāс уп'джāнэ-вāлā,
कपास-उत्पादक капāс-утпāдак

खЛОПКОВ||ЫЙ *прил* कपास का
капāс кā, कर्पासी карпāसй, कपास
पैदा करनेवाला капāс паэдā кар'नэ-
-वāлā, कपास-उत्पादक капāс-утпāдак
(относящийся к разведению хлоп-
ка), ~ое сēмя विनौला *м*, कर्पास-
-बीज *м*, ~ое мāсло विनौले का तेल
м, कर्पासबीज-तैल *म*, ~ая план-
тāция कपास की खेती *ж*

खЛОПКООЧИСТЫТЕЛЬНЫЙ *прил*
~ завóд कपास ओटने की मिल का-
пāс от'нэ кй मिल *ж*

खЛОПКОРÓБ *м* कपास पैदा करने-
वाला капāс паэдā кар'नэ-वāлā *м*,
कपास-उत्पादक капāс-утпāдак *м*

खЛОПКОУБÓРОЧНЫЙ *прил* कपास
की फसल बटोरनेवाला капāс кй фа-
сал батор'нэ-वāлā

खЛОПНУТЬ *сов см* खЛОПать

खЛОПОК *м* रूई रूय *ж*, कपास
капāс *ж*, कर्पास карпāс *м* (неочи-
щенный); ~-сыре́ц कच्ची कपास
(रूई) *ж*

खЛОПÓК *м* ताली तāलй *ж*, थपड़ी
т^१ап'рй *ж*, करताली кар-तāलй *ж*

खЛОПОТА́ТЬ *несов 1* (быть в
хлопотах) दौड़-धूप मे रहना दाор-

-द^१ूप मē राख'नā *नп*, पाँव तोड़ना पāо
тор'нā *н*, दौड़-धूप करना दाор-द^१ूप
कार'नā *н*, दौड़ मारना दाор मāр'नā
н (добиваться), 2 (за кого-л)
सिफारिश करना सिфāриш कार'नā *н*
(की за кого-л, о ком-л)

खЛОПОТЛÍВЫЙ *прил 1* (о деле
и т *н*) टेढा तэр^१ā, तकलीफदेह
так'तйф-दэх, कष्टदायक काश'त'-
-दāйак, 2 (о человеке) दौड़-धूप करने-
वाला दाор-द^१ूप कार'नэ-वāлā

खЛОПОТЫ *мн* दौड़ [-धूप] दाор
[-द^१ूप] *ж*, भ्रष्ट दज^१āन्दज^१ात *ж*,
परेशानियाँ पारэшāнийā *ж* *मн*, ना-
देलात कому-ल खलोबóт किसी को
अत्यत दु.ख देना *н*

खЛОПЧА́ТНИК *м* कपास капāс *ж*.
खЛОПЧАТОБУМА́ЖН||ЫЙ *прил*
सूती सूतй, रूई का रूय कā, ~ая
ткань सूती कपड़ा *म*, ~ые товāры
रूई का माल *म*, ~ая промýшлен-
ность कर्पास-उद्योग *म*

खЛОПЬЯ *मн* गुच्छे गुच^१Э *म* *मн*,
लच्छे लच^१Э *म* *मн* (шерсти)

खЛОр *м* *хим* क्लोरीन क्लोरйन *н*,
नीरजी नйр'джй *ж*

खЛОРОФÓРМ *м* क्लोरोफार्म क्लो-
рофāрм' *म*.

खЛЫ́НУ||ТЬ *сов 1* (о жидкости)
वेगशील धारा मे निकलना वэг-шйल
द^१ārā मē निकाल'नā *नп*, मूसलधार
(टूट टूटकर) वरसना मुसाल-द^१ār (तूट
तूट'कार) барас'नā *नп* (о дожде),
слёзы ~ли у неё из глаз उस की
आँखो से तूफान उठा, 2 (устре-

ком и т н) सँभालना cāb^xāl'nā n , सेवा [-शुश्रूषा] करना cāvā[-शुश्र-
rūshā] kar'nā n (की за кем-л),
पालना pāl'nā n (за животным),
3 (в чем-л) पहनना paḥan'nā n ,
4 шахм मोहरा चलाना moḥ'rā
chalānā n , ♠ хóдит слух аф-
ваह है.

хóдкий прил रायज rāyadj,
चलता chal'tā, चलतू chal'tū, विक्रय-
शील विक्रय-शील (о товаре)

ХОДУ́ЛИ мн पावॉसे pā-bācē m mn.

ХОДУ́ЛЬНЫЙ прил शब्दाडवरपूर्ण
шадбадамбар-пурн'

ХОДЬБА́ ж [пéдл] चलना [паэдал]
chal'nā m , जाना džānā m

ХОДЯ́ЧИЙ прил 1 चलता हुआ
chal'tā ḥuā, सक्रामक санкрāмак, 2
перен रायज rāyadj, सामान्य cā-
mānī'

ХОЗЯ́ИН м 1 прям , перен ма-
лик māлик m , स्वामी svāmī m , 2
(глава дома, семьи) घरवाला g^xar-
vālā m , गृहस्वामी гриḥ-svāmī m ,
3. (по отношению к гостю) मेजवान
mēz-bān m , 4 (по отношению к
жильцу) मकानदार макāн-дār m ,
मकान-मालिक макāн-мāлик m

ХОЗЯ́ЙКА ж 1 मालकिन māл'кин
ж , स्वामिनी svāmīnī ж , 2 (глава
дома) घरवाली g^xar-vālī ж , गृह-
स्वामिनी гриḥ-svāmīnī ж , домáш-
няя ~ गृहिणी ж , गृहरमणी ж , 3.
(по отношению к гостю) मेजवान
mēz-bān ж , 4 (по отношению к

жильцу) मकान की मालकिन макāн
кī māл'кин ж

ХОЗЯ́ЙНИЧАТЬ несов 1 (вести
хозяйство) घर [का इतिजाम] करना
g^xar [kā интижām] kar'nā n , गृहस्थी
सँभालना гриḥаст^xī cāb^xāl'nā n , 2
(распоряжаться) हुक्म चलाना ḥukm'
chalānā n

ХОЗЯ́ЙСТВЕННИК м व्यवसाय-
-सचालक व्йав'сāй-санчāлак m ,
व्यापार-विशारद व्йāpār-вишāрад m
ХОЗЯ́ЙСТВЕНН||ЫЙ прил माली
мāли, आर्थिक āрт^xик, ~ год माली
сाल m , ♠ ~ое мыло धोने का
साबुन m , धोबी साबुन m

ХОЗЯ́ЙСТВО с 1 (общественная
форма производства) अर्थ-व्यवस्था
арт^x'-व्йаваст^xā ж , प्लāновое ~
योजनापूर्ण अर्थ-व्यवस्था ж , 2 (про-
изводство, экономика) अर्थनीति
арт^x'-нīति ж , अर्थ-व्यवस्था арт^x'-
-व्йаваст^xā ж , нарóдное ~ राष्ट्रीय
अर्थनीति (अर्थ-व्यवस्था) ж , мировóе
~ विश्व अर्थशास्त्र m , विश्वव्यापी अर्थ-
नीति ж , сёльское ~ खेती[बारी] ж ,
कृषि ж , 3 с -х (производственная
ячейка) कॉलेक्टिवное ~ सामूहिक
खेती (कृषि) cāmūḥик k^xэтī (криши)
ж , सम्मिलित किसानी саммилит
кисāнī ж , единолīчное ~ व्यक्ति-
गत खेती व्йक्ति-गत k^xэтī ж , 4
(оборудование, инвентарь) सामान
cāmān m , सामग्री cāмагрī ж , 5 .
домáшнее ~ घर-वार g^xar-bār m ,
गृहप्रवध гриḥ-прабанд^x m , गृहस्थी

грихаст^хй ж , занима́ться дома́ш-
ним ~м घर [का इतिजाम] करना
г^хар [kā интизām] кар'на̄ п , गृह-
स्थी संभालना грихаст^хй саб^хал'-
на̄ п

хоккёй м हाकी хāкй м

холёра ж हैजा хāэзā м , विसू-
चिका विसूचिका ж

ХОЛМ м पहाड़ी पाख़रि ж , टीला
तिला̄ м

ХОЛМЫ́СТЫЙ прил पहाड़ी पाख़रि,
पर्वतमय парват-маи

ХО́ЛОД м सर्दी сардӣ ж , ठंड
т^ханд' ж , शीतलता शйтал'тā ж ,
холода̄ शीत-ऋतु म , शीत-काल म

ХОЛОДИ́ЛЬНИК м रैफ़ीजिरेटर
раэфриджирэтар м , हिमीकर हिमि-
-кар м

ХО́ЛОДНО 1 нареч रुखाई से
рук^хāй сэ , говори́ть ~ रुखाई से
кहना п , 2 безл в знач сказ ठंड
пडती है त^ханд' пар'тӣ хāэ , мне ~
मुझे ठंड लगती है

ХОЛÓДН||ЫЙ прил 1 (имеющий
низкую температуру) ठंडा त^хандā,
सर्द सर्द' , शीतल शйтал , शीतप्रधान
шйт-прад^хāн (о климате) , ~ая
вода̄ ठंडा पानी म , शीत जल म ,
~ые стра́ны ठंडे देश м мн , 2
(остывший , недостаточно горячий)
ठंडा त^хандā , ~ые блю́да ठंडी खाने
की चीजे ж мн , 3 перен ठंडा
त^хандā (о чувстве) , सर्दमिजाज सर्द'-
-मिजाज (о человеке) , ~ взгляд सर्द
नजर ж , 4 тем ~ая проका́тка

शीत-वेल्लन шйт-вэллан м , ~ая
обрабо́тка शीत-रूपण शйт-रूपान म ,
◇ ~ая война̄ ठंडा युद्ध म , शीत
युद्ध म

ХОЛОСТО́Й прил 1 (неженатый)
अनव्याहा अन-бйāхā , अविवाहित ави-
वाहित , 2 воен ~ патро́н खाली
(विना गोली का) कारतूस хāли (बिना
голӣ कā) кар'тूस м

ХОЛОСТЯ́К м कुंवारा कूवāра̄ м ,
अविवाहित अवивाहित м

ХОЛСТ м कनवास кан'ва̄с м ,
किरमич किर'मич м

ХОМУ́Т м घोड़े का असबध ग^хорэ
ка̄ āс-банд^х м

хор м 1. गानेवालो का गरोह
(समूह) गāнэ-वाल्ō कā гарох (самӯх)
м , गायकगण गāйак-ган м , कोरस
[-दल] корас [-дал] м , ना́ро́дный ~
जन-कोरस-दल म , 2 . पеть खóром
आवाज मे आवाज मिलाकर गाना āvāz
мā āvāz милāкар гāнā п , говори́ть
хóром एक साथ बोलना эक са̄т^х бол'-
на̄ нп

хо́рда ж मात ज्या दजйā ж

хорёк м गधविलाव ганд^х-била̄о
м , गधमाजरि ганд^х-ма́рджа̄р м

хореографический прил नाट-
कीय ना̄т'кий' , कोरियोग्राफिक कोरि-
ोग्राफिक

хореогра́фия ж नृत्यकला
न्रिति'-क प^х ж , कोरियोग्राफी को-
ри

॥ भूमर दज^хумार ॥
२ काटते नाचना

хоров||ой *прил* कोरस का корас
kā, —бе пение कोरस-गान *м*

хоронить *несов* *прям*, *перен*
गाडना gār'nā *п*, दफन करना दाफан
кар'nā *п*, दफनाना दाф'nānā *п*

хорóшенький *прил* सुंदर сун-
дар, ललित ललित

хорошёненько *нареч* *разг* अच्छी
तरह अच्छी ताराख, यथावत् यत्'ā-वत्

хорошёт *несов* सुंदर (ललित)
हो जाना सुन्दार (ललित) खो दजānā *пп*

хорóш||ий *прил* अच्छा अच्छā,
खूब खूब, अच्छा अच्छā (об отметке,
оценке), — певец पक्का गवैया *м*,
◇ всего —его! खुदा हाफिज!, पुन-
दर्शनाय!, नमस्ते!

хорошó 1 *нареч* अच्छी तरह [से]
अच्छी तरह [से], भली भाँति बखालि
बखालि, óчень — बहुत अच्छा; он —
говорит на хиндустāни वह हिंदु-
स्तानी अच्छी तरह बोल सकता है, वह
हिंदुस्तानी का अच्छा वक्ता है, я с
ним — знаком उस से मेरा अच्छा
परिचय है, 2 *частица* (выражение
согласия) सही सखी, अच्छा अच्छā,
3 *безл* в знач сказ यह खुशगवार
है याख хуш-गавār खāэ, здесь — гу-
лять сैर के लिये यह अच्छी जगह है,
यहाँ सैर करना अच्छा है, —, что вы
пришли आप का यहाँ आना अच्छा
रहा, आप ने यहाँ आकर मेहरवानी
की; — то, что — конचाётся सो
भला, जो अत भला.

хóры *мн* गेलरी गэл'री *ж*

хот||ёт *несов* चाहना चाख'nā *п*,

इच्छा (अभिलाषा) करना अच्छā
(अबखिलाषā) कार'nā *п* (की चगे-ल),

इच्छा रखना अच्छā राख'nā *п* (की
चगे-ल), я —ёл это сделать यह काम

करने की मेरी इच्छा थी, — есть
भूखा होना *пп*, — пить प्यासा होना
пп, что вы —йте этим сказа́ть?

इस से आप का मतलब (तात्पर्य) क्या
है?, он хóчет, что́бы ма́льчик при-

шел वह चाहता है कि लडका आवे;
как хотíte! जैसी आप की मर्जी है!

◇ хóчешь, не хóчешь *разг* खाम-
खाह, इच्छा अथवा अनिच्छा-पूर्वक

хотéться *несов* *безл*. мне хó-
чётся मेरा जी चाहता है मэрā द्धि
चाख'tā खāэ, мне хóчется спать मुझे
नीद आती है मुदज'э नйд āति खāэ,
ему хóчется поговорить с ва́ми वह
आप से बात करना चाहता है, ему
хотéлось бы... वह चाहेगा कि .

ХОТЬ 1. *союз* см хотя, 2 *частица*
भी बखी, ही खी, — раз एक ही बार;
— немно́го जरा भी, ◇ — бы अगर
कही, यद्यपि

ХОТЯ *союз* हालाँकि खāलāकि, अगरचे
агар'чэ, यद्यपि यादि'पि

хóхот *м* कठहँसी कत'ख-खāसि *ж*,
कहकहा काख'काखā *म*, अट्टहास अत्'-
खāस *म*.

ХОХОТА́ТЬ *несов* कहकहा उडाना
(मारना, लगाना) काख'काखā उरānā
(मār'nā, लगānā) *п*, अट्टहास करना
अत्'-खāस कार'nā *п*, खिलखिलाकर
(जोरो से) हँसना कखिल'कखिलāकार (зо-
рō सэ) खāс'nā *пп*

храбрёц *м.* वहादुर бахадур *м.*,
जवानमर्द джаван-мард' *м.*, वीर वीर
м., *ирон* तीस मार खाँ тис-мār-
-хā *м.*

храбриться *несов* वनावटी वहा-
दुरी दिखाना банāотй бахадурй ди-
к'āнā *п* (*притворяться храбрым*);
हिम्मत बाँचना хйммат бāд'нā *п*
(*подбадривать себя*)

храбрость *ж* वहादुरी бахадурй
ж, साहस sāхас *м.*, शूरता шур'tā
ж, नाब्रаться —и साहस वटोरना
(*एकत्र करना*) *п*

храбрый *прил* वहादुर бахадур,
जवानमर्द джаван-мард', साहसी
сāх'сй

храм *м* मंदिर мандир *м.*, देवा-
लय дэвāлай *м*

хранение *с* संभालना сāб'āl'нā
м., रखना рах'нā *м.*, निवाह निбāх
м., सुरक्षित रखना су-ракшит рах'
нā *м.*, сдать на — (*багаж*) असवाव
рखने के कमरे में छोड़ना *п*

хранить *несов* रखना рах'нā
п, संभालना сāб'āl'нā *п*, सुरक्षित
(*вनाये*) रखना су-ракшит (банāнэ)
рах'нā *п*, — традицию परंपरा
पालना *п*, — молчание खामोश
रहना *пп*, मौन धारण करना *п*, — в
памяти याद रखना *п*, — тайну राज
(*रहस्य*) रखना *п*, — в тайне छिपाये
रखना *п*

храниться *несов* रहना рах'нā

пп, सुरक्षित होना су-ракшит хонā
пп

храпёть *несов* खराटा (खराटे)
भरना (मारना, लेना) к'аррāтā (к'ар-
рāтэ) б'ар'нā (мār'нā, лэнā) *п*

хребёт *м* 1. (*позвочник*) रीढ़
[की हड्डी] рйр' [кй хаддй] *ж*,
पृष्ठवश प्रिश्त'—вāш *и*, 2 (*горная
цепь*) सिलसिला сил'силā *м.*, гóр-
ный — पहाड़ो का सिलसिला *и*,
पर्वतमाला *ж*, 3 *перен* сломать
— कमर तोड़ना कामार гор'нā *п*
(*की कому-ल*)

хрен *м* बोट अश्व-मूलक अश्व'-
-मुलक *м.*, ◇ — редьки не слаще
погов जैसे नागनाथ वैसे साँपनाथ

хрестоматия *ж* पाठ्यपुस्तक
पāт'и'-пустак *ж*

хрипёть *несов* 1. खड़खड़ाहट के
साथ साँस लेना क'ар'क'арāхат кэ
сāт' сās лэнā *п*, 2 (*говорить
хрипю*) फटी आवाज में बोलना प'āग्व
āвāз мэ бол'нā *п*, कर्कश स्वर में
बोलना कर्काश सवार मэ бол'नā *п*

хриплыи *приг* फटा प'ātā, भारी
б'ārā

христианин *и* ईसाई पсāи *и*,
ख्रिष्टान क'риштāи *и*

христианство *с* ईसाइयत पсāи-
йат *ж*, ईसाई धर्म पсāи д'ār'и' *и*

хром I *и* चम क्रोमियम क्रो-
मियम *и*, क्रोम क्रом *и*

хром II *и* (по са) क्रम-चमड़ा
क्रम-चम'рā *и*

хромать *несов* 1 लंगडाना

लङ्ग'राना *नप*, लङ्गडाकर चलना लङ्ग'-
राकार चाल'ना *नप*, 2. *перен*: у него
—ет орфография वह वर्ण-विचार मे
बहुत कमजोर है वाख् वार्न'-विचार मे
बाखुत काम-जोर खाэ

хромой *прил* लङ्गडा लङ्ग'रा
хромота *ж* लङ्गडापन लङ्ग'रा-पान
м, लङ्गडाहट लङ्ग'राखत *ж*

хроника *ж* 1 (*литературное*
произведение) तवारीख् तавारिख *ж*,
तिथि-ग्रन्थ तित^खи-ग्रान्त^ख *м*, 2. (*в*
газете) खबरे хаб'рэ *ж* *मн*, 3.
(*в кино*) अखबारी फिल्म अख'барि
फिल्म' *म*, समाचार-सबधी फिल्म
самāchār-самбанд^खй फिल्म' *म*

хроникальный *прил* — фильм
अखबारी फिल्म अख'барि फिल्म' *म*,
समाचार-सबधी फिल्म самāchār-сам-
बанд^खй फिल्म' *म*

хронический *прил* स्थायी
स्थायी, बहुकालीन बाखु-कालीन (*по-*
стоянный), पुराना पुरānā, जीर्ण
द्विर्ण' (*о болезни*), —ое заболе-
вание पुरानी बीमारी *ж*, चिरकालिक
रोग *म*, — ग़ो़ल लवा कहत *म*

хронологический *прил* काल-
क्रम-सबधी काल-क्रम-самबанд^खй

хронология *ж* 1. (*перечень со-*
бытий) कालक्रम काल-क्रम *म*, 2
(*наука*) काल-निर्णय-विद्या काल-निर्-
णय-विद्या *ж*

хронометр *म* सही (ठीक) घड़ी
साख़ि (त^खयिक) ग^खारि *ж*, ठीक-ठीक समय
वतलानेवाली घड़ी त^खयिक-त^खयिक самаय
बात'लाने-वाली ग^खारि *ж*

хрупкий *прил* नाजुक नाजुक,
भगुर ब^खангур, भगशील ब^खанग'-शील
хруст *म* चट चाट *ж*, चटाक चा-
ताक *ж*.

хрусталик *म* अनात नयन-वीक्ष
नायान-वीक्ष' *म*

хрусталь *म* 1. (*минерал*) वि-
ल्लौर बिल्लाोर *म*, स्फटिक स्प^खатик
म, 2. (*стекло*) बिल्लौरी शीशा बिल-
लाोरि शीशा *म*, 3. (*посуда*) बि-
ल्लौरी शीशे के बरतन बिल्लाोरि शीशे
के बार'तान *म* *मन*

хрустеть *несов* चटकना चатаक'ना
नप, चरचराना चार'चारānā *नप*

хрустнуть *сов* *см* хрустеть
хрюкать *несов* [सुअर की तरह]
गुराना [सुअर की तराख़] गुरārnā *नप*,
[सुअर की तरह] घो घो करना [सुअर
की तराख़] ग^खढ-ग^खढ कार'ना *न*

хрюкнуть *сов* *см* хрюкать
хрящ *म* अनात नरम हड्डी नराम
खад्दी *ж*, कड़ी लचीली हड्डी कर्दी
लचिली खад्दी *ж*, उपास्थि उपā-
स्थि *ж*

худеть *несов* दुबला (पतला) होना
(हो जाना) दуб'ला (पात'ला) खोना (खो
द्विजाना) *नप*, घुलना ग^खुल'ना *नप*

художественный *прил* 1
(*связанный с искусством*) कला-
सबधी कालā-самबанд^खй, — руково-
दित्व आर्ट-डाइरेक्टर *म*, коллек-
тив —ой самостоятельности अमेचु-
अर (शौकिया) कलाकारो का दल *म*,
—ая выставка कला-प्रदर्शिनी *ж*,
—ая школа कलाविद्यालय *म*, —совет

कला-समिति *ж*, 2 (о литературе, фильме и т. п.) कलापूर्ण काला-पूरन', कलात्मक कालात्मक, —ая ли^{те}рату^{ра} अदब *м*, ललित साहित्य *м*, —ое про-изведе^{ние} कलात्मक (कलापूर्ण) कृति *ж*, — фильм कलापूर्ण फिल्म *м*, कला-फिल्म *м*, 3 (отвечающий требо-ваниям искусства) कलात्मक काला-त्मक

художник *м* 1 (живописец) चित्रकार चित्र'-ка^р *м*, 2 (писа-тель, артист и т. п.) कलाकार काला-ка^р *м*

худой I прил (худощавый) दुबला дуб'ла, पतला пат'ла, सूखा сук'а, शीर्ण шй^рн'

худой II прил 1 (плохой) बुरा бурā, खराब харāб, 2 (изношенный) разг फटा हुआ प'ата^а жуā, सूराखदार сурāх-дāр, छेददार ч'эд-дāр (дыря-вый), ◇ на — конец разг बुरी से बुरी अवस्था (дशा) ме

худощавый прил दुबला дуб'ла, पतला пат'ла, एकहरे शरीर का эка^х'рэ шарй^р ка

хúдш||ий I сравнит от худой II 1 и плохой से बुरा (хараб) сэ

бурā (харāб), बदतर бад-тар, दुष्टतर душт'-тар, 2. превосх от худой II 1 и плохой सब से बुरा (хараб) саб сэ бурā (харāб), в —ем слýчае सब से बुरी हालत (дша) ме.

хúже I сравнит от худой II 1 и плохой से बुरा (хараб) сэ бурā (харāб), बदतर бад-тар, दुष्टतर душт'-тар, тем — तो ज्यादा खराब है,

2 безл в знач сказ ему^у ста^{ло} — उस की हालत ज्यादा खराब हो गयी ус кй хāлат зйāдā харāб хо гайй

хулигāн *м* गुडा гундā *м*, बदमाश бад-мāш *м*, उपद्रवी упадра-ви *м*

хулигāнить несов बदमाशी (गुडाबाजी) करना бад-мāшй (गुन्दā-бāзй) кар'нā *п*

хулигāнство с गुडापन гундā-пан *м*, बदमाशी бад-мāшй *ж*, गुडा-बाजी гундā-бāзй *ж*, उपद्रव упа-драв *м*

хурма^а *ж* (дерево и плод) खुरमा хур'мā *м*

хúтор *м* निकटवर्ती गृह से युक्त खलिहान और खेत निकट-वर्तй ग्रि^х сэ нукт' к'алихāн аор к'эт *м*

Ц

цапля *ж* वगुला багулā *н*
царāпать несов खरोचना क'а-रбч'нā *п*, खरोटना क'ारот'нā *п*,
ноचना noch'нā *п*, वकोटना бакот'нā

п, नाखून मारना ना^кхун ма^р'нā *п* (ногтями)

царāпаться несов खरोचना क'ारбч'нā *п*, खरोटना क'ारот'нā

n, नोचना *ноч'нā n*, वकोटना
बाकот'нā *n*, नाखून मारना *नाक'уn*
mār'nā n (ногтями)

царáпина *ж* खरोच *क'ारबच ж*,
नोच *ноч ж*, नखरेखा *नाक'-रэк'ā*
ж (ногтем)

царéвич *м* शहजादा *शाह-зāдā m*,
राजकुमार *рāдж-कुमār m*

царéвна *ж* शहजादी *शाह-зāдī*
ж., राजकुमारी *рāдж-कुमārī ж*

царй́зм *м* जारशाही *зār-шā-*
хī ж

царй́стский *прил* जारवादी *зār-*
-вāдī

царй́ть *несов перен* रग जम-
ना *ранг' джам'нā nп* (का *о*
чем-л), व *лесу* царй́т тишина *वन*
मे मौन का राज (साम्राज्य) है; в *ком-*
нате царй́т молчание *कमरे मे निस्त-*
वधता छाई हुई है

царй́ца *ж* रानी *рānī ж*, राज-
पत्नी *рāдж-патнī ж*.

цáрск||ий *прил* 1. (принадле-
жащий царю) राजा का *рāджā kā*,
राजकीय *рāдж'кīय'*, 2 (связанный
с царским режимом) जारशाही
зār-шāхī, जारवादी *зār-вāдī*, जार-
कालीन *зār-кālīn* (относящийся к
периоду монархии), *◇* —ая *вōд-*
का хин *अम्ल-राज m*

цáрство *с* 1 राज *рāдж m*,
सलतनत *сал'танат ж*, राज्य *рāджī'*
м, 2 *перен* राज *рāдж m*, राज्य
рāджī' m, растительное — वन-
स्पतिवर्ग *म*, живóтное — प्राणिवर्ग *म*

цáрствование *с* राज *рāдж n*,
राज्य *рāджī' m.*, राजत्व *рāджात्व'*
म, राज्यकाल *рāджī'-कāl m*, राज-
त्वकाल *рāजात्व'-कāl n* (период,
время)

цáрствовать *несов* 1 राज
(राज्य) करना *рāдж (рāджī') кар'-*
нā n, 2. *перен с.м* царй́ть

царь *м* राजा *рāджā m*, बादशाह
бāд-шāх m, नृपति *нри-пати n*

цвестй́ *несов* 1. (расти, зеле-
неть) लहलहाना *лах'тахānā nп*,
2. (покрываться цветами) फूलना
п'ул'нā nп, कुसुमित होना *кусумित*
хōnā nп, खिलना *к'ил'нā nп*
(раскрываться), 3. *перен (процве-*
тать) फूलना-फलना *п'ул'нā-п'ал'-*
нā nп, 4 (плесневеть) फफूंदी लगना
п'ап'ūdī лаг'нā nп (पर *о чем-л*),
फफूंदना *п'ап'ūd'nā nп*

цвет *м* रग *ранг' m*, वर्ण *варн'*
н, — *лицā* चेहरे का *रग m*, चेहरे
की रगत *ж*, मुखराग *म*, *◇* в —у
फूलने की अवस्था में, पुष्पण-अवस्था
मे, яблоня в —у *फूल लदा [हुआ]*
सेव का वृक्ष *म*, во *цвете* лет *चढती*
जवानी के वक्त (समय)

цветéние *с* फूलना *п'ул'нā m*,
कुसुमित होना *кусумित хōnā m*,
पुष्पण *пушпан m*

цветнй́к *м.* फुलवारी *п'ул'варī*
ж, वाटिका *вāтикā ж*

цветн||ой *прил* रगीन *рангīn*,
रग-विरगा *ранг'-бирангā* (мно-
го-цветный), —бе *стеклō* अभिरजित

काच *म*, ◇ ~ые метáллы अलोह
(अलोह, अनयस्य) धातुं *ज* *म* *न*,
~ая कापु́ста फूलगोभी *ज*

цветовóдство *с* फूलो की खेती
प^खुलò कय क^खэतй *ज*

цвет||óк *म* फूल प^खुल *म*, पुष्प
पुष्प' *म*, садóвые ~ы बगीचे के
फूल *म* *म* *न*, माली फूल *म* *म* *न*,
рвать ~ы फूल तोड़ना (उतारना) *न*

цветóчн||ый *прил* फूलो का
प^खुलò कá, ~ая вáза गुलदान *म*,
फूलदान *म*, ~ горшóк गमला *म*

цвету́щий *прил* 1 (о растени-
ях) फूला हुआ प^खुलá ख़уá, फूलदार
प^खुल-दार्, कुसुमित कुसुमित, 2 пе-
рен (процветающий) फला-फूला
प^खालá-प^खुलá, समृद्धिशाली सम्रिद्ध^ख-
शáलй

цедíть *несов* छानना प^खáन'нá *न*
целéбн||ый *прил* सेहतवखश
सəखá-बाखश', स्वास्थ्यप्रद स्वáस्त^ख'-
-प्रद, ~ые трáвы जड़ी-बूटी *ज*,
वनौषधि *ज*

целев||óй *прил* खास उद्देश्य के
लिये (वास्ते) खáस उद्देशи' कэ लийэ
(вáстэ), ~ая устанóвка उद्देश्य *म*

целесоóбрáзно *нареч* मुनासिब
तौर पर मुनáсиб ताोर पार, उचित
रूप से उचित रूप सə, औचित्यपूर्वक
अचिति'-पूरवक

целесоóбрáзный *прил* मुनासिब
मुनáсиб, उचित उचित, औचित्यपूर्ण
अचिति'-पूरन', सार्थक सार्त^खक

целеустремлённый *прил*
एकाग्र éкáग्र'

целикóм *нареч* पूरी तरह [सि]
पूरि ताराख [सə], पूर्णतया पूरन'गायá,
अशेष अशेश (без остатка)

целин||á *ж* अछूती धरती अ-प^खु-
तय द^खार'तय *ज*, поднимáть ~уअछू-
ती धरती जोतना *न*

цéлить *несов* निशाना बाँधना
(साधना) निशáनá बáद^ख'नá (сáद^ख-
नá) *न*

цéлиться *несов* निशाना बाँधना
(साधना) निशáнá бáद^ख'नá (сáद^ख-
नá) *न*

целлулóид *м* सिलोलाइड सिलो-
लáйд *म*

целлулóидный *прил* सिलो-
लाइड का सिलोलáйд कá

целлюлóза *ж* सेलूलोज सэлु-
лоз *म*

целовáть *несов* चूमना चूम'नá
न, चुबन करना चुम्बान कार'नá *न*,
~ в гúбы होठो को चूमना *न* (के
को-ल)

целовáться *несов* चूमना चूम'नá
न, चुबन करना चुम्बान कार'नá *न*

цéл||ое *с* 1 पूरा हिस्सा (भाग)
पूरá ख़िस्सá (ब^खáг) *म*, समग्रता सा-
माग्र'tá *ज*, 2 मत पूर्णांक पूरन-
áंक' *म*, ◇ в ~ом कुल मिलाकर,
सपूर्ण रूप से

целомúдренный *прил* अनघ
अनाग^ख

целомúдрие *с* अनघता अनाग^ख-
तá *ज*

цéлост||ь *ж* पूर्णता पूरन'tá *ज*,
в ~и अच्छी हालत में, बिना टूटा-फूटा

цѣлый прил 1 (полный, целиком) पूरा pūrā, सपूर्ण sampūrṇ, भर б^хар (ставится после определяемого), — день दिन भर; 2 (значительный, большой) अच्छा-खासा ачч^ха-хаса, 3 (нетронутый) अच्छूता а-ч^хутā, सुरक्षित су-ракшит, विना वूटा हुआ бина тута хуа, अभग अब^ханг' (несломанный), цел и невредим भला-चगा, सही-सलामत

цель ж 1 (мишень) निशाना नि-शānā м, 2 перен प्रयोजन прайо-джан м, लक्ष्य лакшй' м, उद्देश्य उद्देशй' м, с целью, в целях लक्ष्य (उद्देश्य) से (के чего-л), को-нечная — चरमलक्ष्य м, स्तāвить себе целью मकसद (उद्देश्य) लेना п, с какой целью? किस प्रयोजन से?

цельнометаллический прил पूर्णतया धातु का [वना हुआ] पूरṇ-тайā द^хातु कā [बानā хуā]

цельность ж एकबद्धता эк-ба-дд^хтā ж, अक्षुण्णता акшунṇ'тā ж

цельн||ый прил 1 (не составной) बेजोड бэ-джор, अखंड अक^ханд', 2 перен अभिन्न अब^хинн', एकबद्ध эк-бадд^х, ♠ —oe म. लोक मलाईदार (मलाईवाला, मलाईसहित) दूध м

цемент м सिमित симинт' м

цементировать сов и несов सिमित लगाना симинт' лагānā п

цементный прил सिमित का симинт' कā

цен||а ж прям, перен कीमत кйमत ж, दाम दām м, मूल्य мулй'

म, по дешевой —é सस्ती कीमत पर, सस्ते मूल्य मे, —ои жйзनि जिदगी की कीमत पर; любой —ой हर कीमत पर, किसी [भी] कीमत (मूल्य) पर; твердые цены निश्चित मूल्य म, निश्चित दर ж, продажная —вिक्री की दर ж, по высокой —é उँचे दाम पर; по нйзкой —е कम дाम पर; падение цен мूल्य का पतन म., मूल्यहास म, повышение цен मूल्यवृद्धि ж, снижение цен दामो मे कमी ж

ценз м योग्यता йогй'тā ж, избирательный —чуनाव-सवधी योग्यता ж, образовательный —शैक्षणिक योग्यता ж

цензор м सेसर сēsар м

цензура ж 1 (контролирование) निरीक्षण निरйкшान м., सेसर-शिप сēsар-шип ж, 2 (орган) निरीक्षण-सवधी विभाग निरйकшान-самбанд^хй विब^хाг м

ценитель м कदरदान кадар-дāन м, गुणग्राहक гун-грāхак м

ценить несов 1. (определять стоимость) कीमत अँकना (ठहराना) कйमत āक'нā (त^хाख'рānā) п (की кого-л, что-л), मूल्य-निरूपण करना मुलй'-निरूपान кар'нā п (का кого-л, что-л), 2 перен कदर करना кадар кар'нā п (की кого-л, что-л), आदर करना āдар кар'нā п (का кого-л, что-л), गुणग्राहक होना гун-ग्रāхак хонā пп (का кого-л, что-л), vysokó себя —

अपना मूल्य बहुत पा जाना *нп*, мы
особенно ценим это доверие इस
विश्वास को हम विशेष रूप से मूल्य-
वान् मानते हैं

цениться *несов* कीमती (बहु-
मूल्य) होना *कйм'тй* (बाहु-मुल्य')
खोना नп

ценность *ж* 1 (цена, сто-
имость) कीमत *कйमत ж*, मूल्य
मुल्य' *м*, 2 (важность, значение)
अहमियत *अх'मिनात ж*, महत्व *माहतव'*
म, बहुमूल्यता *बाहु-मुल्य'गा ж*, 3
(ценный предмет, явление) निधि
निध'न ж

ценный *прил* 1. कीमती *कйм'तй*,
मूल्यवान् *मुली'वान्*, बहुमूल्य *बाहु-
मुली'*, 2 *перен* (важный) अहम
ахам, महत्वपूर्ण *माहतव'-पुर्न'*

цент *м* सेट *сэнт' м*

центнер *м* सेटनर *сэнт'нар м*

центр *м* *вразн* *знач* केंद्र *केंद्र'*
म, मध्यविन्दु *माद'य'-विन्दु म* (сере-
дина), — тяжёсти *प्रям*, *перен*
गुरुत्वकेंद्र *म*, भारकेंद्र *म*, — *торговли*
व्यापार-केंद्र *म*, нервные — *анат*
चेता-केंद्र *म*, *промышленный* —
औद्योगिक केंद्र *म*

централизация *ж* केंद्रीकरण
केंद्रय-कारण न

централизм *н* *полит* केंद्रवाद
केंद्र'-वाद न, केंद्रीय अधिकारवाद
केंद्रयि' अद'न्या-वाद न, *демокра-
तический* — जनवादी केंद्रवाद *न*

централизованный 1. *прич*
от централизовать, 2. *прич* केंद्री-

भूत *केंद्रय-ब'उत*, केंद्रवाद *केंद्र'-
वाद'न*, केंद्रित *केंद्रयित*

централизовать *сов* и *несов*
केंद्रित (केंद्रीभूत) करना *केंद्रयित*
(*केंद्रय-ब'उत*) *कार'ना न*

центральный *прил* केंद्रीय
केंद्रयि', मध्य *माद'य'*, प्रधान
प्राद'यान (главный), — *ое* отопление
केंद्रीय हीटिंग *ज*, — *комитет* केंद्रीय
कमिटी (समिति) *ज*, — *ая* нервная
система केंद्रीय चेता-सहति *ज*

центробежный *прил* *тех*
केद्रापसारी *केंद्राप'सारि*, केद्रत्यागी
केंद्र'-तय'गि, — *ая* स्या *केद्रत्यागिनी*
शक्ति *ज*

центростремительный *прил*
тех केद्राभिसारी *केंद्राब'नसारि*,
केद्राभिगामी *केंद्राब'ग'ग'मि*, — *ая*
स्या *केद्राभिगामिनी* शक्ति *ज*

цеп *м* *с-х* अनाज पीटने की
साँट *आनाज पय'त'ने* *कय* *साँट ज*,
सिलारा *सिलारा न*

цепенеть *несов* जकडना *джа-
कार'ना नп*, अकडना *आकार'ना नп*,
— *от* холода सर्दी के मारे अकडना
नп

цепки *прил* सहत (दृढ) पकड-
नेवाला *साहत' (दरि'र)* *पाकार'ने-व'म'ना*

цепляться *несов* सहत (दृढ)
पकडना *साहत' (दरि'र)* *पाकार'ना न*
(*देर'ज'स'त'स'या*)

цепи *о* *прич* जजीर का *जान-
द'यार* *का*, — *ая* *реакция* *फиз*, *лич*
शृंखला-प्रतिक्रिया *ज*, — *ая* *собака*
चौकीदार (रखवाली करनेवाला, रक्षक)

कुत्ता *म*, —óе práвило *मत* शृख-
ला-नियम *म*

цепóчка *जс* छोटी जजीर च^खो^{ति}
занджир *जс*, सिकडी सिक'रि *जस*,
дверная — सॉकल *जस*

цепь *जस* 1 *प्रям*, *перен* जजीर
занджир *जस*, शृखला श्रинк^खलā *जस*,
гóрная — पहाडो का सिलसिला *म*,
पर्वत-श्रेणी *जस*, — собы́тий घटनाओ
का सिलसिला *म*, घटना-शृखला *जस*,
2 (*линия стрелков*) जजीरा зан-
джирā *म*

церемóниться *несов* तकल्लुफ
करना (बरतना) такаллуф кар'нā
(барат'нā) *п* (से, के साथ *с кем-л*,
с чем-л)

церемóния *जस* रसम расам *जस*,
सस्कार सāsкар *म*, विधि विद^खि *जस*,
— открь́тия (*напр* выставки, шко-
лы) उद्घाटनोत्सव *म*, उद्घाटन-
-सस्कार *म*, погребáльная — अत-
क्रिया *जस*

церемóнный *прил* तकल्लुफ
करनेवाला (वरतनेवाला) такаलлуफ
кар'नэ-вālā (барат'नэ-वālā), पुरत-
कल्लुफ पुर-ताकल्लुफ

церкóвный *прил* गिरजे का
गир'джэ कā

цёрковь *जस* गिरजा गिर'джā *म*,
गिरजाघर गिर'джā-ग^खार *म* (*зда-
ние*)

цех *म* विभाग विब^खāग *म*, शाप
шāп *जस*, прокáтный — रोल करने का
विभाग *म*

цеховóй *прил* विभाग (शाखा,

शाप) का विब^खāग (шāк^खā, шāп) कā,
विभाग-सवधी विब^खāग-साम्बान्द^खи

цивилизáция *जस* सम्भ्यता सब^खи'-
तā *जस*, सस्कृति सāsकृति *जस*

цивилизóванный *прил* सम्भ्य
सब^खи'.

цикл *म* 1 दौरा даорā *म*, [काल-]
चक्र [कāl-]चाक्र' *म*, 2. (*ряд про-
изведений*) ग्रथमाला грант^ख-мā-
lā *जस*

циклóн *म* метеор तेज आँधी
तэз āд^खи *जस*, चक्रवात्या चाक्र'-वāt-
iā *जस*

цикóрий *म* कासनी कās'नी *जस*
цил́индр *म* 1. *тех* सिलडर सि-
ландар *म*, [यत्र का] वेलन [iāन्त्र'
कā] бэлан *म*, 2 *मत* वेलन бэ-
лан *म*

цилиндри́ческий *прил* वेलना-
कार бэл'नāкār

цимбал́ист *म* भौंभिया द्ज^खā-
द्ज^खиiā *म*

цимбáлы *मन* भौंभ द्ज^खāद्ज^ख *जस*
цингá *जस* प्रशीताद प्राशितāद *म*
цини́зм *म* बेहयाई бэ-хайāi *जस*,
अश्लीलता अश्लिl'тā *जस*

цини́чный *прил* बेहया бэ-хайā
неизм, अश्लील अश्लिl

цинк *म* जिक зинк' *जस*, जस्ता
द्जастā *म*.

цiнковóый *прил* जिक (जस्ते)
का зинк' (द्जастэ) कā

цино́вка *जस* चटाई चатаi *जस*

цирк *म* सरकस сар'кас *म*

цирков||óй *прил* सरकस का

сар'кас kā, —оё представлѣние सर-
कस का तमाशा *м*

циркули́ровать *несов* फिरना
प'िर'нā *नп*, घूमना *г'ум'нā नп*,
चक्कर खाना चаккар *к'ānā न*

цѣркуль *м* परकार *पर'кār म*
циркуляр *म* गश्ती चिट्ठी गаш्ती
चित्^ख *ज*, परिपत्र *परिपत्र' म*
циркулярн||ый *прил* गश्ती
गаш्ती, —ая *पिला тех* गोल आरा
म, —оё *письмо* गश्ती चिट्ठी *ज*,
परिपत्र *म*

циркуля́ция *ж* *в разн знач*
परिचलन *परिचलान म*, परिवहन
परिवाхан *म*, — *воздуха वायु-परि-*
वहन म, — *крóви रुधिर-परिवहन*
म, — *дѣнег मुद्रा-परिचलन म*

цистёрна *ж* टकी *танки ж*,
टाँका *тākā म*

цитадѣль *ж* *прям*, *перен* गढ़
гар^х *म*, किला *килā म*, दुर्ग *дург' म*

цитат||а *ж* हवाला *жавālā म*,
उद्धरण *удд'аран म*, приводить —у
हवाला (उद्धरण) देना *न*

цитировать *несов* हवाला

(उद्धरण) देना *жавālā (удд'аран)*
देना *न (का что-л)*

цѣтрусовые *मн* खट्टे (साइट्रस)
फल *क'аттэ (сāитрас) प'ал म मн*

циферблат *м* [घड़ी का] मुख
[*г'арй kā*] मुक्^х *म*, डायल *дāйяल*
म, светящийся — *रेडियम डायल म*

цѣфра *ж* 1 आँकड़ा *ā'krā म*,
अंक *анк' म*, 2 (сумма, число) ता-
दाद *тāдād ж*, सख्या *санк'йā ж*,
в *крúглых* —*х पूर्णाको मे*

цифров||ой *прил* अददी *ад'ди*,
—*ые दāнные आँकडे म मн*

ЦК (Центральный Комитет)
केन्द्रीय कमिटी (समिति) *кэндрий'*
कामितй (самिति) *ж*

цóколь *м* न्याधार *нйāд'ār म*

цукáт *м* कद के कवाम मे रखा
हुआ *फल कанд' कэ कавām мē* *рак'ā*
хуā प'ал म

цыгáн *м* जिप्सी *джипси म*

цыплёнок *м*. मुर्गी का बच्चा
मургй *кā* *баччā म*, चूजा *чúжā म*

цыпочк||и *मн* на —*ах पजो के*
बल पान्दजō कэ *бал*

Ч

чад *м* घूअँ *д'уā м*, घुअँ *д'хуā म*
(*дым*)

чадрá *ж* बुर्ка *буркā म*, नकाब
накаб *म*, *ж*

чай *м* 1 (растение) चाय *чāй*
ж, 2 (листья) चाय [*के पौधो*] की

पत्तियाँ *чāй [कэ पाод'ō]* *кй* *паттинā*
ж मн, 3 (напиток) चाय *чāй ж*;

крéпкий — *गहरी चाय ж*, слáбый —
पतली *चाय ж*, стакан *чāю* *एक* *गिलास*
चाय म, 4 (чаепитие) चाय-पान *чāй-*
пāн म, за *чāем* *चाय-पान के वक्त*

चाईका *जс* गगा-चिल्ली गान्गा-चिल-
ली *जс*

चाईनाय *जс* चायखाना चाई-खाना
म, चाय-घर चाई-ग^२ार *म*

चाईनिक *म* चायदान चाई-दान *म*,
चाय की देगची चाई की दैग'ची *जс*,
चायदानी चाई-दान्नी *जс* (для заварки)

चाईन[॥]ый *прил* चाय का चाई का,
चाय-सवधी चाई-सामबान्दी, -आ
ल^०ज्जा चाय का चमचा *म*, -सर्वि^३
चाय का सेट *म*, -आ प्लान्ता^३ция
चाय की वाटिका *जс*

चायхан^३ *जс* चायखाना चाई-ख^३-
ना *म*

चाल्मा *जс* साफा स^३फ^३ *म*, अमामा
अमा^३मा *म*

चान *म* नाँद नाँद *जс*, टव ताब *म*

चारु^३यु^३щий *прил* मोह लेनेवाला
मो^३ह ल^३एना-व^३ाला, मन-मोहन मान-मो-
हान, चित्ताकर्षक चित्ताकारशक

час *म* 1 (время, пор^३) वक्त
वाक्' *म*, समय सामा^३ *म*, मर्तव्य^३
- दोपहर की नीद लेने का समय
म, आराम करने का वक्त *म*, उ^३च^३ब-
न^३ये -Ы पढाई के घटे *म* *मन*, 2
(промежуток) घटा ग^३अन्ता *म*, в те-
च^३ение трех -ओव तीन घटे तक,
ना द^३वा -आ र^३ान्थे वक्त (समय)
से दो घटे पहले, च^३ैत^३व^३र्त^३ चा^३सा
पाव घटा, я приду^३ च^३ैरे^३з ती च^३ैत-
व^३र्ती चा^३सा मै पौने घटे मै आऊँगा,
идти со скор^३остью 30 кило^३метров
व - ३० किलोमीटर हर घटे के हि-
साव से चलना *नп*, 3 (время по
часам) क^३ो^३र^३ый -? क्या वक्त है?

की^३ा वाक्' खा^३?, कितने वजे [है]?
की^३ना^३ ब^३ाद^३ज^३ [खा^३], क्या काल हो-
गा? की^३ा काल खा^३गा?, व ती ^३-आ तीन
वजे ११न ब^३ाद^३ज^३; [प्र^३ो^३ब^३िलो] द^३ैव^३्यात्
-ओव नौ वजे है नाओ ब^३ाद^३ज^३ खा^३,
द^३ैव^३्यात् -ओव प^३्यात्^३द^३ैस^३ मिनू^३त् नौ
वजकर पचास मिनट नाओ ब^३ाद^३ज^३'कार
पाचा^३स मिन^३ात्, वो^३से^३म् -ओव व^३ैच^३रा
रात् के आठ वजे रा^३ी क^३ै आ^३त्^३ ब^३ाद^३ज^३,
रात् आठ का वक्त रा^३त् आ^३त्^३ क^३ा
वाक्', 4 (урок, лекция) घटा ग^३अन्ता
म, ♦ स्तो^३य^३त् ना -आ^३ह पहरा देना *н*

час^३ो^३व^३ня *जс* छोटा गिरजा[घर]
च^३ो^३ता गिर'द^३जा [-ग^३ार] *म*

часов[॥]ой I *прил* 1. (о времени)
घटे का ग^३अन्ता क^३ा, 2 (относящийся
к часам) घडी का ग^३अर^३ी क^३ा, -आ
स्त्र^३ैल्का घडी की सूई *जс*, 3 (на-
значенный на один час попо^३лу^३ночи
или по^३олудни) एक वजे का ए^३क
ब^३ाद^३ज^३ क^३ा

часов^३ой II *म* पहरेदार पा^३ख'र^३े-द^३ार
म, सतरी सान्'र^३ी *म*

часов^३щ^३ик *म* घडीसाज ग^३अर^३-
-सा^३ *म*

ча^३сти^३ца *जс* 1 जर^३ी जर^३रा *म*,
अणु अणु *म*, कण कान *म*, 2 *перен*
टुकडी तुक्'र^३ी *जс*

ча^३сти^३ч^३ный *прил* अधूरा अ^३द^३ूर^३ा,
एक हिस्से का ए^३क खिस्से क^३ा, आशिक
आ^३शिक

ча^३ст^३ное с мат भाज्यफल ब^३ा-
द^३ज^३'-प^३ाल *म*, भागफल ब^३ाग-प^३ाल
म, लब्धि लाब^३्धि *जс*

ча^३ст^३но^३сть *जс* तफसील ताफ'सिल

ज् , व्योरेवार विवरण ब्योरэ-वार्
विवारान् म् , $\diamond$ व -и खास तौर से,
विशेषकर

चास्ति||ый прил 1 (личный) नि-
जी निदज् , जाती ज़ाति, व्यक्तिगत
व्याक्ति-गत, -आ सॉब्स्तेननॉस्ते
निजी (व्यक्तिगत) सपत्ति ज् , -यम्
ऑब्राम् निजी तौर पर, 2 (особый)
खास ख़ास, विशिष्ट विशिष्ट', विशेष
विशेष

चास्ते нареч 1 बार-बार बार्-
-बार्, अक्सर अक्सर, प्राय प्रायः,
बहुधा बाख़ुद^{ख़ा}, - वस्तेरचा^{ख़ा}, वी-
देतेर स क़ेम्-ल किसी से अक्सर मि-
ला करना न् , 2 (густо) घना ग^{ख़}ाना,
गुजान गुन्दजान

चास्तेय прил 1 बार-बार
(अक्सर, बहुधा) होनेवाला बार्-बार्
(अक्सर, बाख़ुद^{ख़ा}) ख़ोनэ-व़ाला, बार-बार
का बार्-बार् क़ा, 2 (густой) घना
ग^{ख़}ाना, - ग़ेबेन् बारीक कधी ज्

चास्ते|| ज् 1 हिस्सा ख़िस्सा म् ,
टुकड़ा तुक्'रा म् , भाग ब^{ख़ा}ग् म् ,
अंश अंश म् , चास्ते ऱेचि ग्राम शब्दो
के भेद (वर्ग) म् मन् , भेद-शब्द म्
मन् , - सवेता भूभाग म् , महाद्वीप म् ,
ज़ापासने चास्ते (машины) फ़ाजिल
कल-पुर्जे म् मन् , पो -याम् एक एक
अंश, देलित् ना चास्ते हिस्सो मे बाँट-
ना न् , चास्ते तेला शरीर के अंग
(अवयव) म् मन् , 2 (книги) खंड
क^{ख़}ान्द' म् , सर्ग सर्ग' म् , 3 (отдел)
महकमा माख़'कामा म् , विभाग वि-
ब^{ख़ा}ग् म् , 4 воен यूनिट नूनित म् ,
टुकड़ी तुक्'री ज् , वीन्सका - फ़ौज

की टुकड़ी ज् , $\diamond$ बॉल्शेय चास्ते,
पो बॉल्शेय चास्ते अधिकांशत

चास मन् घड़ी ग^{ख़}ारि ज् (ручные,
стенные, карманные), सॉल्नेचे -
घूप-घड़ी ज् , पेसॉचे - रेत-घड़ी ज् ,
बालू-घड़ी ज् , - ओस्तायुत घड़ी सुस्ते
है, - स्पेशात् घड़ी तेज है, - प्रॉबिलि
चेतुरे घड़ी ने चार बजाया, घड़ी
मे चार बज गये; स्तेवित् - घड़ी
मिलाना न् (से पो चेमु-ल)

चाख़ल прил 1 (о растении)
सूखता हुआ सूख^{ख़}'ता ख़ुा, अविकसित
अविकासित, 2 (о человеке) कमजोर
काम-ज़ोर, बीमार सा बीमार सा,
दुर्बल

चाख़नुते несом 1 (о растении)
मुरझाना मुर'दज^{ख़}'ाना नन् , मुरझा जा-
ना मुर'दज^{ख़}'ा दज^{ख़}'ाना नन् , सूखना
सूख^{ख़}'ना नन् , 2 (о человеке) दुर्बल
होना दुर्ब'ला ख़ोना नन्

चाख़ोतका ज् रज़े फ़ेफ़डे का क्षय-
रोग प^{ख़}'एप^{ख़}'रэ क़ा क़शай-रोग म्.

चाख़ोतेचन прил फ़ेफ़डे का
क्षयरोगी प^{ख़}'एप^{ख़}'रэ क़ा क़शай-रोग

चाशा ज् प्याला प्याला म्

चाशका ज् 1. प्याला प्याला म् ,
प्याली प्याली ज् , 2. анал (над-
коленная кость) चपनी चाप'नी ज् ,
अठ्ठीवत् अष्ट^{ख़}'य-वत् म् , 3 (весов)
पल्ला पल्ला म् , पलडा पल'रा म्

चाशा ज् घना जगल ग^{ख़}ाना दजान-
गाल म्

चाश् сравнит от चास्तेय न्
चास्ते, - सवेग़ बहुत करके बाहुत
कार'क़े, प्रधानत प्राद^{ख़}'ान'ता^{ख़}, क़ाक़

он вел верблюда ~ мост वह पुल पर से ऊँट लिए जाता था, 4. (при помощи) से सэ послелог, [के] द्वारा [कэ] द्वारā послелог, के जरिये कэ зарियэ послелог, के माध्यम से (द्वारा) कэ माद^хйाम सэ (द्वारā) (при посредстве), 5 (по прошествии) के बाद कэ बाद послелог, मे मэ послелог, पर пар послелог, के पश्चात् कэ पश्चात् *после-лог*, я придѹ ~ три четвѣрти часа मैं पौने घटे में आऊँगा; ~ कáждые два—три гóда हर दूसरे तीसरे साल, ~ कáждые сто шагóв हर सौ कदम पर, ~ день (регулярно) हर दूसरे दिन

чѣреп *м* खोपड़ी क^хоп'рй *ज*, कपाल कापाल *म*

чѣрепáха *ज* 1 कछुआ कच^хуá *म.*, कच्छप कच^хап *म*, 2 (материал) कछुए की खोपड़ी (खोपड़ाई) कच^хуэ कй क^хоп'рй (क^хоп'рай) *ज*, कच्छप-पृष्ठ कच^хап-пришт^х *म*

чѣрепáш||ий *прил* идтй ~ ५им шагом चिउँटी की चाल चलना चिूतй कй चáч चाल'на *न*

чѣрепíца *ज* खपरा क^хап'ра *म*, टाइल त़ाइल *म*

чѣрепíчный *прил* खपरैल (टाइल) का क^хап'раэл (त़ाइल) कá

чѣрепóк *म* ठीकरा त^хйк'ра *म*, ठीकरी त^хйк'रй *ज*

чересчѹр *нареч* हद से ज्यादा хад सэ зиадá, अत्यंत अत़иант', ~ мнóго बहुत ज्यादा, जरूरत (हद, आवश्यकता) से ज्यादा (अधिक), ~

мáло जरूरत (हद, आवश्यकता) से कम.

черѣшняя *ж* 1 (плод) चेरी-फल चэरй-п^хал *म*, 2. (дерево) चेरी का पेड़ चэरй कá पэр *म*

черкнѹть *сов* ~ páру строк दो चार सतरे घसीट देना до-чáр сат'рѣ г^хасйт дэна *न* (को कому-ल)

чернѣть *несов* 1 (становиться черным) काला (स्याह) हो जाना कáла (सйáх) хо джáна *न*, 2. (виднеться) काला (स्याह) दिखाई देना कáла (सйáх) दिक्^хáй дэна *न*

чернѣться *несов* *см* чернѣть 2 чернйка *ж* विलबेरी बिल-बэ-रй *ज*

чернйла *म* स्याही सйáхй *ज*, रोशनाई रोश'най *ज*, काली कáли *ज*

чернйльница *ж* दावात दáвát *ज*, स्याहीदान सйáхй-дán *म*, मसि-धान маси-द^хán *म*

чернйть *несов* 1 काला (स्याह) करना कáла (सйáх) कार'на *न.*, 2. перен (клеветать) बदनाम करना бад-на́м कार'на *न*, कलकित करना качанकित कार'на *न*, कलक चढाना (लगाना) कालान्क' चार^хáná (लागáна) *न* (को कого-ल)

черно-бѹр||ый *прил*. ~ ая ли-сйца चित्तियाँवाली स्याह लोमड़ी चित्तिनйá-वáलй सйáх लом'रй *ज*

черновйк *म* खाका хáка *म*, मस-विदा мас'विда *म*, पाडुलिपि पáन्दу-लिपि *ज*

черновóй *прил* खाके (मसविदे,

पाङ्गुलिपि) का хākэ (мас'видэ,
पान्दु-लिपि) kā, अधूरा ад^хурā

чернозём *м* काली जमीन (मिट्टी)
काली जमीन (मित्ती) *ज*

чернозёмный *прил* काली मि-
ट्टीवाला काली मित्ती-वालā

чернокóжий *прил* काली चमडी-
वाला (चमडी का, त्वचावाला) काली
चम'री-वालā (चम'री कā, त्वचā-
वालā)

черномóрский *прил* काले
(कृष्ण) सागर का काले (कृष्ण')
सागर कā, काला सागरीय कालā साग'-
रीय'

чернослів *м* собир सूखे वेर
सूख^खे बर *म* *म*

чёрн||ый *прил* काला कालā, स्याह
साय^ह, श्याम श्याम, ~ хлеб काली
रोटी *ज*, ~ на ~ день बुरे दिन के
लिये, दुर्दिन के लिये, ~ ход चोर-
दवाजा *म*, ~ое дёрево आवनूस *म*,
~ рынок चोरवाजार *म*

чёрпать *несов* 1. निकालना नि-
काल'नā *п* (पानी वodu, से चेम-ल),
2. *перен* ~ сведения समाचार पाना
(प्राप्त करना) सामाचार पानā (प्राप्त'
कार'नā) *п*.

черпнύть *сов* *см* черпать

черствётъ *несов* 1 रूखा हो
जाना रूख^खा हो जहāनā *न*, 2. *перен*
सगदिल (निर्दय) हो जाना सग'दिल
(निरदाय) हो जहāनā *न*

чёрствый *прил* 1 सूखा [हुआ]
सूख^खा [खुā], रूखा रूख^खा, 2. *перен*
सगदिल सग'दिल, निर्दय निरदाय

чёрт *м* शैतान शाэтāन *म*, पिशाच
पिशाच *म*

черт||ā *ж* 1 (линия) लकीर
लाक़िर *ज*, रेखा रэк^खā *ज*, прово-
дितъ ~у लकीर (रेखा) खीचना *п*,
2 (граница, предел) हद हद *ज*,
सीमा सैमा *ज*, за ~ой гóрода नगर
की सीमा[ओ] से बाहर, 3 *перен*
(признак, особенность) खुसूसियत
खुसूसियत *ज*, विशेषता विशेश'तā
ज, ~ы лица मुखमुद्रा *ज*, मुखाकृ-
ति *ज*, в óбщих ~āх आम तौर
पर, सामान्य रूप मे

чертёж *м* ड्राफ्ट द्राफ़्ट' *ज*,
नक्शा नक्शā *म*, дёлать ~ ड्राफ्ट
तैयार करना *п*, नक्शा खीचना *п*

чертёжник *м* ड्राफ्ट्समैन द्राफ़-
त्स'-माэн *म*

чертежн||ый *прил*, ~ое бюро
डिजाइनिंग ब्यूरो डिज़ाइनिंग' ब्यूरो
म, ~ая доска नक्शा खीचने का
तरुता नक्शā क^खीच'नā कā ताхтā *म*,
उद्रेख-फलक उद्रेख^ख-फ^खालाक *म*, ~ое
перó उद्रेख-लेखनी उद्रेख^ख-ल^ख'नय *ज*

чертítъ *несов* खीचना क^खीच'-
नā *п*

черчéние *с* खिंचाई क^खीचāय *ज*,
नक्शाकशी नक्शā-काशय *ज*, आलेखन
आल^खक^खान *म*, उद्रेख उद्रेख^ख *म*

чесāльн||ый *прил* ~ая машина
त^खस्त दातैदार कघोवाली मशीन
दातै-दार कान्ग^खब-वालय मशीन *ज*

чесāть *несов* 1 (причесывать)
कघी करना कान्ग^खव कार'नā *п*, 2
(шерсть и т *п*) चुनना द^खुन'नā

n, साफ करना *cāf* *kar'nā n*, 3. (руку, нос и т *n*) खुरचना *k^xur'chā n*, खुजलाना *k^xudj'lānā n*,
 ✧ — языком गपशप करना *n*

чеса́ться *несов* 1 अपने वदन को खुजलाना *ap'nē badān ko k^xudj'lānā n*; 2 (об ощущении) खुजली उठना *k^xudj'li ut^x'nā n*

чесно́к *м* लहसुन *laḥ'sun m*

чесо́тка *ж* खाज *k^xādj ž*, खुजली *k^xudj'li ž*

че́стование *с* अभिनदन *ab^xināndan m*

че́стовать *несов* अभिनदन करना *ab^xināndan kar'nā n*, सम्मान प्रकट करना *sammān prakat kar'nā n* (के प्रति *кого-л*)

че́стность *ж* सचाई *sacāi ž*, ईमानदारी *imān-dāri ž*, सत्यपरायणता *satī'-parāiyan'tā ž*

че́стн||ый *прил* सच्चा *sacchā*, ईमानदार *imān-dār*, सत्यपरायण *satī'-parāiyan*, न्यायसगत *niyāi-sangat* (справедливый), ✧ **дать** — *ое* **сло́во** इज्जत की कसम खाकर वादा करना *n*

честолю́бный *прил* नाम का भूखा *nām kā b^xuk^xā*, उच्चाभिलाषी *ucchāb^xilāṣi*, महत्वाकाक्षी *maḥatvākāṣi*

честолю́бие *с* उच्चाभिलाषा *ucchāb^xilāṣā ž*, महत्वाकांक्षा *maḥatvākāṁṣā ž*

честь *ж*. इज्जत *izzat ž*, प्रतिष्ठा *pratiṣṭhā ž*, आदर *ādar*

м, सम्मान *sammān m* (почет, уважение), **это** *делает ему́* — यह उस के लिये शोभा देता है, ✧ **отдава́ть** — *воен* फौजी सलामी देना (उतारना) *n*

четве́рг *м* बृहस्पति [वार] *briḥas-pati[-vār] m*, गुरुवार *guru-vār m*

четверёньк||и *мн* **на** — *ах* घुटनो और हाथो के बल *g^xut'nō aor ḥāt^xō kē bal*, **по́лзать** *на* — *ах* घुटनो और हाथो के बल चलना (सरकना) *g^xut'nō aor ḥāt^xō kē bal* **чал'нā** (सारक'नā) *nn*

четве́рка *ж* 1. (цифра) **चार** *chār m*, 2. **карт** चव्वा *chavvā m* **чётверо** *числит* **चार** *chār*, **चा-रो** *chārō*.

четверонóгий *прил* चौपाया *chāo-pāiā*, **चतुष्पद** *chatuṣ-pad*

четве́ртый *числит* चौथा *chāo-t^xā*, **चतुर्थ** *chaturt^x*

— **чётверт||ь** *ж* 1. (четве́ртая часть целого) चौथाई *chāo-t^xāi ž*, पाव *pāo m*, **चतुर्थांश** *chaturt^xāṣ m*, **три** — *и* **तीन** चौथाई (पाव), **पौने**, **पौन**; *с* — *ью* **सवा**, *три* *с* — *ью* **सवा** **तीन**; **оди́н** *и* **три** — *и* **पौने** **दो**, — *चा́са* **पाव** घटा, **я** **приду́** 'चे́рез **три** — *и* *चा́са* **मै** **पौने** **घटे** **मे** **आऊंगा**; **во** **второ́й** — *и* **XIX** **ве́ка** **१९** **वी** **शताब्दी** **के** **द्वितीय** **चरण** **मे**, — **ве́ка** **नाза́द** **एक** **चौथाई** **शताब्दी** **पहले**, 2 (часть *учебного года*) **त्रिमास** *tri-mās m*

чёткий *прил* साफ *cāf*, स्पष्ट *spast^x*.

чѣтный *прил* सम сам, जूस
джूस

чѣтыре *числит* चार चार

чѣтыреста *числит* चार सौ चार
сао

чѣтырѣхлѣтний *прил* चारसाला
चार-साला *неизм*, चार साल (वर्ष) का
चार साल (वारш') क़ा, चतुर्वर्षीय चатур-
-варший'

чѣтырѣхмѣстный *прил* चार
सीटोवाला चार सैतō-व़ाला, चार सीटो
का चार सैतō क़ा

чѣтырехсōтый *числит* चार
सौवाँ चार саовā

чѣтырѣхугōльный *м* चतुर्भुज
चатур-ब^худж *м*, चतुष्कोण चатуш-
-кон *м*

чѣтырѣхугōльный *прил* चौ-
कोना चाо-конā, चौकोर चाо-кор,
चतुष्कोण चатуш-кон

чѣтырѣхѣтāжный *прил* चौ-
मजिला चाо-манзилā *неизм*, चौमह-
ला चाо-мах'лā, चौतल्ला चाо-таллā
неизм

чѣтырнадцатый *числит* चौ-
दहवाँ चाодах'вā

чѣтырнадцать *числит* चौदह
чаодах

чех *м* चेक чэк *м*

чехардā *жс* (игра) मेढक-कूद
мѣр^хак-куд *жс*

чехōл *м* ढकना д^хак нā *м*, खोल
к^хол *м*, गिलाफ गिलाф *м* (футляр)

чехословāцкий *прил* चेकोсло-
век чэкословэк

чечевīца *жс* बот मसूर масур
м, मसूर की दाल масур क़ी дāl *жс*

чѣшский *прил* चेक чэк, — язык
चेक जबान (भाषा) *жс*

чешуя *жс* चौइटा чбитā *м*
(рыбья)

чин *м* 1 पदवी пад'вй *жс*, दर्जा
дарджā *м*, श्रेणी шрэнь *жс*, 2 (слу-
жащий, чиновник) अफसर аф'сар
м, कर्मचारी карм'-чārй *м*

чинīть I *несов* 1 मरम्मत करना
мараммат кар'нā *п* (की что-л),
दुरुस्त करना дуруст' кар'нā *п*,
रफू करना рафū кар'нā *п*, टॉकना
тāк'нā *п* (штопать), पैवद (थि-
गली) लगाना паэванд' (т^хиг'лй)
лагāнā *п* (латать), 2 (карандаш)
छीलना ч^хил'нā *п*, तेज (तीखा)
करना тэз (тйк^хā) кар'нā *п*

чинīть II *несов* — препятствия
रुकावट डालना рукават дāl'нā *п*
(मे в чем-л), विघ्न उपस्थित करना
виг^хн' упаст^хит кар'нā *п* (मे в
чем-л)

чинōвник *м* 1 अफसर аф'сар
м, पदाधिकारी падад^хикаārй *м*, कर्म-
चारी карм'-чārй *м*, 2 перен (бю-
рократ) नौकरशाह наокар-шах *м*

чирīкать *несов* चहकना ча-
хак'нā *нп*, चहचहाना чах'чахāнā
нп

чирīкнуть *сов см* чирикать.
чīркать *несов* — спичкой दिया-
सलाई रगडना динā-салай рагар'нā *п*
чīркнуть *сов см* чīркать

चईसलननूत *ж* तादाद तादāद *ж*
ж, संख्या संक^खयā *ж*

चईसलननूत *прил* गिनती का
गिन'ती *कā*, संख्या-सबधी संक^खयā-
संबान्द^य, ~ое *प्रेवोसхōदство*
संख्या-बल *म*, ~рост संख्या-वृद्धि *ж*

चईसललतल *м* *मत* भिन्न [मे
लकीर] के ऊपर का अक *ब^खिन्न'* [मē
लायूर] *कэ* उपार *कā* *अंक'* *म*, अश
[गणक] *āश[-गानक]* *म*

चईसललतलनूत *с* *ग्राम* संख्या-
सूचक शब्द संक^खयā-सूचक शब्द' *म*

चईसललतलसु *несов* ~ *в* *спईске*
फिहरिस्त (सूची) मे दर्ज होना *फिख'-*
रिस्त' (सूचय) *मē* *दार्दज'* *खōнā* *नп*,
~ *большым* बीमारो (रोगियो) की
फिहरिस्त (सूची) मे दर्ज होना *बि-*
मāрō (रोगियō) *कय* *फिख'-रिस्त'* (सूचय)
मē *दार्दज'* *खōнā* *नп*

चईसल *с* 1 तादाद तादāद *ж*,
संख्या संक^खयā *ж*, अक *अंक'* *म*,
цѣлое ~ पूर्ण संख्या *ж*, पूर्णांक *म*,
дрōбное ~ भिन्नांक *म*, четное ~ सम
संख्या *ж*, нечетное ~ विषम संख्या
ж, 2 (дата) तारीख तāरिख *ж*,
दिनांक दिनāंक' *म*, 3. (количество)
गिनती गिन'ती *ж*, तादाद तादāद *ж*,
संख्या संक^खयā *ж*, 4 *грам* *ईदई-*
ственнूत ~ *ईकवचन* *ईक-वचान* *म*,
द्वōयственнूत ~ *द्विवचन* *द्वि-वचान*
म, *множественнूत* ~ *बहुवचन* *बाखु-*
वचान *म*, *♦* *в* *том* ~ *э* साथ [ही],
साथ साथ, के साथ *पोसलेлог*, सहित
पोसलेлог, *в* ~ *э* *दरूगिख* दूसरो के
बीच (मध्य) मे, *он* *प्रिनादलेжईत*

क ~ *у* उस की गिनती है (मे *कोगो-ल*,
चेगो-ल)

चईसललललल *м* जूता (बूट) पा-
लिश करनेवाला *दजुतā* (बुत) *पāलिश*
कार'नэ-वāलā *म*

चईसललतल *несов* 1 साफ करना
सāफ *कार'नā* *п*, भाडना *दज^खār'नā*
п (*вытряхивать, выколачивать ве-*
ником), मॉजना *मāदज'नā* *п*, मलना
मल'नā *п* (*тереть, протирать*),
~ *зубы* दातुन करना *п*, दाँतो पर
ब्रश करना *п*, ~ *боти́нки* जूते पा-
लिश करना *п*, जूतो मे रोगन लगाना
п, ~ *пѣрья* (о *птице*) परो को सँवार-
ना *п*, 2 (овощи, фрукты) छीलना
च^खыл'नā *п*, छीलका (छाल) उतारकर
साफ करना *च^खил'कā* (*च^खāl*) *उतār'कार*
सāफ *कार'नā* *п*.

चईसलक *ж* 1. सफाई *सāफāय* *ж*,
परिमार्जन *परिमāрджан* *म*, 2 *пе-*
рен शुद्धीकरण शुद्ध^खय-कारान *म*

चईसल *нареч* साफ *सāफ*, शुद्ध
शुद्ध^ख

चईसलक^खरōवनी *прил* खालिस
खāलिस्, शुद्धरक्त शुद्ध^ख-रक्त'

चईसलपोसईन *с* खुशनवीसी
खुश-नावईस *ж*, हस्तलिपि-विद्या
खāस्त'-लिपि-विदीयā *ж*

चईसलपोलतनी *прил* सफाईपसद
सāफāय-पāsанд'

चईसलस^खरदेचनी *прил* सच्चा
सāचчā, निष्कपट निश्कापत, शुद्धहृदय
शुद्ध^ख-खुरिदाय

चईसलतā *ж* 1. सफाई *सāफāय* *ж*,
सुथराई *सुत^खрāय* *ж*, शुद्धता शुद्ध^ख-

तā ज, 2. (отсутствие примеси) अनमेलपन ан-मэл-पान म, 3. перен पवित्रता पवित्र'तā ज, निर्दोषता निरदोश'तā ज (невинность)

चईस्ट॥य़ीय़ा прил 1. साफ़ स़ाफ़, सुथरा सुत'रā, शुद्ध शुद्ध', — ая страни́ца सादा पृष्ठ म, 2 (без примеси) अनमेल ан-मэл, खालिस ख़ालिस, अमिश्रित अमिश्रित, 3 перен पवित्र पवित्र', निर्दोष निरदोश (невинный), ◇ — вес असल वजन म, शुद्ध भार म, — ая случайность केवल आकस्मिक घटना ज, на —ом बो́з-духе खुले मैदान मे.

चिठाँल्य़ीय़ा прил — зал см читальня

चिठाँल्य़ा ज वचनालय वाच'नā-लाय म, पाठशाला पāठ^x-शāलā ज

चिठाँतल्य़ा म पढ़नेवाला पार'नā-वāलā म, पाठक पāठ^xअक म

चिठाँतल्य़ा नसोव पढ़ना पार'नā न, — लैक्शिया लैकचर (व्याख्यान) देना न, — स्तिख़ कविता-पाठ करना न, कविताओ का पाठ करना न, — वसलुख पढ़ सुनाना न

चिठ्का ज पढ़ सुनाना पार^x सु-नāनā म, पाठ पāठ^x म

चिख़ाँतल्य़ा नसोव छीकना च'ख़ीक'नā न, छीक मारना च'ख़ीक मार'नā न

चिख़नूतल्य़ा सोव स्म चिख़ाँतल्य़ा

चलन म 1. चलेन तेला शारीरिक (शरीर के) अग शारीरिक (शरीर के) अंग' म म, 2 (организации, общества и т. п.) मेबर मेम्बर' म, सदस्य सदस्य' म, —, комму-

निस्तिहिकसोनी पार्ति कस्युनिस्ट पार्टी का मेबर (सदस्य) म, — पार्ति पार्टी-मेबर म, पार्टी का सदस्य म, — ब्युरो ब्युरो-सदस्य म, — профसोय़ा ट्रेड-यूनिअन का मेबर (सदस्य) म, दैय्यतिहिकनी — आकदमी नाय़क विज्ञान-अकदमी का नियमित सदस्य म, —, कॉररिस्पॉन्डेंट आकदमी नाय़क विज्ञान-अकदमी का सबद्ध सदस्य म, उप-अकदमिक म, — ओषेतवा, असोसिअसि, सोय़ा सभासद म, सोसोतल्य़ा चलेन मेबर होना न, 3 मत पद पद म, 4 — सेम्य़ी परिवार का अग परिवार का अंग' म, कुटुंबी कुटुम्बी म

चलनराडरदेल्य़ा नारेच गोवरीत — साफ़ (स्पष्ट) बोलना स़ाफ़ (स्पष्ट') बोल'नā न

चलनराडरदेल्य़ीय़ा прил साफ़ स़ाफ़, स्पष्ट स्पष्ट'

चलेनसीय़ा прил मेबरी (सदस्यता) का मेम्बर'री (सदस्य'तā) का, — वसल मेबरी (सदस्यता) का चदा (शुल्क) म, सदस्य-शुल्क म, — बिलेट मेबरी (सदस्यता) का कार्ड म

चलेनसोव स मेबरी मेम्बर'री ज, सदस्यता सदस्य'तā ज

चोक़ाँतल्य़ा नसोव जाम मिलाना दजाम मिलाना न

चोक़नूतल्य़ा सोव स्म चोक़ाँतल्य़ा

चोपॉरनीय़ा прил रस्मी रस्मी, नियम-निष्ठ नियाँ-निष्ठ'

चरेवाँतल्य़ा приल गर्भित गर्भित, — सोबय़तिया घटनापूर्ण, — पोसलेदस्यतिया परिणामपूर्ण.

чрезвычайно нареч निहायत
निःहायत, अत्यत अतिशय

чрезвычайный прил गैरमा-
मूली गाэр-मांमुली, विशेष विशेश,
असाधारण असाधारण, —ые полно-
मोचन्या असाधारण अधिकार म, —
पोसोल विशेष दूत म

чрезмерный прил हृद से ज्यादा
(अधिक) ख़ाद सэ з्यादा (अदःनक),
अत्यधिक अतिदःनक

чтение с पढ़ना पारः'ना म, पाठ
पाठः म, पढ़ लेना पारः लैना म. (про
себя), — вслух पढ़ सुनाना म

чтец м पढ़नेवाला पारः'नэ-वाला
म, आवृत्तिकर्ता अवृत्ति-कर्ता म
नेизм, पढ़ सुनानेवाला पारः सुनाने-
वाला म (читающий вслух)

читать несов मानना मान'ना न,
आदर (सम्मान) करना आदर (सम्मान)
कार'ना न (का को-ल)

что I 1 мест в разн знач क्या
'क्या, — это значит? इस का मतलब
(तात्पर्य) क्या है?, для чего? किस
लिये?, из-за чего? क्यों?, किस लिये?,
किस कारण से?, в чем дело? क्या
बात है?; к чему? किस लिये?, क्यों?,
कि-мर्थ?, — ни, что бы ни जो कुछ, что
бы там ни было जो भी न हो, —
कासाється меня जहाँ तक मेरा ता-
ल्लुक (संबध) है, 2 мест (кото-
рый) जो दजो, 3. нареч (почему)
क्यों кайб, किस वजह (कारण) से
किस वаджаख (कारण) सэ, ну и —
же?, — же из этого? [तो] फिर क्या?

что II союз कि कि

чтобы союз कि कि, ताकि ता-कि
что-либо мест सच что-то I

что-нибудь мест см что-то I

что-то 1. мест कुछ [न कुछ]

कूचः [ना कूचः], कोई बात कोय बात
(какое-л явление), कोई चीज (वस्तु)
कोय चीज (वस्तु) (предмет, вещь),

2. нареч कुछ हृद (सीमा) तक कूचः
ख़ाद (सिमा) так (в некоторой сте-
пени), न जाने क्यों ना दजाने कайб
(почему-то)

чувственность жс 1 ऐद्रि-
यकता ऐन्द्रियक'ता жс., इन्द्रियपरा-
यणता इन्द्रिय'-परायण'ता жс, 2.
(чувственные влечения) कामुकता
कामुक'ता жс

чувственн||ый прил 1. इन्द्रिय-
-संबधी इन्द्रिय'-सम्बन्धः, ऐन्द्रियक
ऐन्द्रियक, —ое познание филос.
इन्द्रियज्ञान म, 2. (плотский) इन्द्रिय-
-लोभ इन्द्रिय'-लोभ, कामुक कामुक,
शारीरिक शारीरिक; —ые желания
इन्द्रियलिप्सा жс.

чувствительность жс. 1. (ощу-
-тимность) संवेदनशीलता संवेदान-
-शील'ता жс, 2 (восприимчивость)
ग्रहणशीलता ग्राहण-शील'ता жс, 3
(сентиментальность) भावुकता भा-
वुक'ता жс

чувствительный прил 1 (за-
-метный) महसूस माख'सूस, अनुभूत
अनुभूत, प्रत्यक्ष प्रत्यक्ष, 2. (вос-
-приимчивый) ग्रहणशील ग्राहण-शील,
3 (сентиментальный) भावुक भा-
वुक

ЧУ́ВСТВО с 1 (способность ощу-
щать) इंद्रिय इन्द्रिय' ж , органы
чувств इन्द्रिय ж , 2 (сознание) होश
хош м , सज़ा сангйā ж , без чувств
बेहोश , बेसुध , प्रीति в ~ होश मे
आना *нп* , лишáться чувств बेहोश
(बेसुध) पडना *нп* , он лиши́лся
чувств वह बेहोश पड गया , उस के
होश उड गये , приводи́ть в ~ होश
मे लाना *п* , 3 (ощущение) अनु-
भव अनुब^хав м , भावना б^хाона ж ,
~ дол́га कर्तव्य-भावना ж

ЧУ́ВСТВ||ОВАТЬ *несов* महसूस
(अनुभव) करना ма^х'сूस (ануб^хав)
кар'на *п* , ~ го́лод भूखा होना *нп* ,
भूख लगना *нп* (की *о* ком-л) ,
хорошó , пло́хо себя ~ तबीअत
ठीक , खराब होना *нп* (की *о* ком-л) ,
как вы себя ~уєте? आप की तबीअत
तो कैसी है? , आप की तबीअत तो
ठीक है न?

ЧУ́ВСТВ||ОВАТЬСЯ *несов* безл
~ується जान पडता है दजāн пар'тā
хаэ , लगता है лаг'тā хаэ

ЧУГУ́Н *и* कच्चा लोहा каччā
лоха м , сёрыи ~ घूसर लोहा *и*

ЧУГУ́ННЫЙ *прил* कच्चे लोहे का
[बना हुआ] каччэ лохэ кā [банā
хуā]

ЧУГУНОЛИТЕ́ЙНЫЙ *прил* ~ за-
вод कच्चे लोहे का ढलाई-खाना
каччэ лохэ кā द^хालāй-хāнā *и* ,
आयरन-फाउंड्री āн'ран-фāундрй ж

ЧУДА́К *и* मौजी (निराला) आदमी
чаоджй (нирāчā) āд'ми *и*

ЧУДЕ́СНЫЙ *прил* 1 (необычный)
अजीबोगरीब अजйб-о-гарйб , आश्च-
र्यजनक अश्चारй'-джанак , अद्भुत
адб^хут , 2 (очень хороший) см чуд-
ный

ЧУ́ДИТЬСЯ *несов* разг еमु́ чу-
дится безл उस को मालूम होता
है *ус* ко ма́лूम хотā хāэ

ЧУ́ДНО *нареч* खूबसूरती (खूबी) से
хуб-сूर'тй (хубй) сэ , सुंदर ढंग से
सुन्दार द^ханг' сэ , शानदार ढंग से
шāн-дār д^ханг' сэ (великолепно)

ЧУДНО́Й *прил* разг अजीब
अजयब , अनोखा анок^хā (странный) ,
ठठोलिया त^хात^хोलнйā , हास्यास्पद
хāсйāспад (смешной)

ЧУ́ДНЫЙ *прил* 1 (прелестный,
красивый) खूबसूरत хуб-сूरат , मनो-
हर मानо-хар , 2 (великолепный)
शानदार शāн-дār

ЧУ́ДО с *пряж* , *перен* अचभा
ачамб^хā м , करइमा карашма м ,
चमत्कार чаматкар *и*

ЧУДО́ВИЩЕ с *दैत्य* दाэги' *и* ,
विकटाकार जतु विकатāкар джанту
м , अजगर अज'гар *и* , राक्षस рā-
кшас *и* (*тж* *перен*)

ЧУДО́ВИЩНЫЙ *прил* 1 अजगरी
अज'гарй , राक्षसी рāкш'сй , 2 *пе-*
рен (ужасный) डरावना дарāона ,
घोर г^хор , भीषण б^хишāн , 3 *пе-*
рен (крайне бо́льшой) घोर г^хор , प्र-
कांड प्राकāнд' , विकट विकат

ЧУЖБЫ́НА ж परदेश пар'дэш
и , विदेश видэш *и*

चुждáться *несов* 1. अलग (दूर, पृथक्) रहना अलग (दूर, प्रित^खак) राख'ना *нп* (से कого-л, чего-л), 2. *перен* रहित होना राखित खона *нп.* (से чего-л)

चु́жд||ый *прил* 1. (чужой) पराया парайā, विजातीय विजक़ायि', ~ые элемéнты विजातीय अश *м* *мн*, 2. (непричастный) он был не чужд искусству कला मे वह देखल रखता था कालā मे वाख़ даखал राक^х'ता त^खā

чужезéмец *м* अजनबी адж'наби *м*, परदेशी пар'дэши *м*, विदेशी видэши *м*

чужезёмный *прил* परदेशी пар'дэши, विदेशी видэши

чуж||ой *прил* 1 (принадлежащий другим) दूसरे (दूसरो) का दुस'рэ (दुस'रō) कā, ~ая страна विदेशी देश *м*, परराष्ट्र *м*, 2 (посторонний) पराया парайā, अजनबी अज'नाби, विजातीय विजक़ायि'

чулāн *м* कवाडखाना काबār-хānā *м*, कोठरी кот'ри *ж*

чулōк *м* मोजा мозā *м*, जुराब джурāб *м*

чумā *ж* प्लег плэг *м*, ताऊन таўн *м*, [महा]मारी [махā-] māри *ж*, ~ рога́того скота́ पशु-महामारी *ж*, легочная ~ क्लोमपाक-महामारी *ж*, бубóнная ~ ग्रथि-मारी *ж*

чурба́н *м* 1. लकड़ लाक़ार *и*, कुदा कुन्दā *м*, 2. *перен* разग काठ का उल्लू कāt^х कā उल्लू *м*

чу́ткий *прил* 1 (восприимчивый) चैतन्यशील चाэтानि'-शील, तेज़ तээ (о слухе), ~ сон हलकी नीद *ж*, हलका स्वप्न *म*, 2. *перен* हमदर्द ख़ाम-दारद', सवेदनशील सāvэ-дан-शील, सहृदय सा-хридаи

чу́ткость *ж* 1 चैतन्यशीलता चाэтानि'-शील'ता *ж*, तेजी तээй *ж* (слуха), 2. *перен.* हमदर्दी ख़ाम-दारदी *ж*, सवेदनशीलता सāvэ-दान-शील'ता *ж*, सहृदयता सा-ख़ридаи'ता *ж*

чу́ть 1. *нареч* मुश्किल (कठिनता) से मुश्किल (कत^खин'ता) सэ, बाल वाल बāl-бāl (едва), थोडा-थोडा т^хорā-т^хорā, थोडा सा т^хорā сā (немного), ~ бόльше और कुछ, थोडा सा ज्यादा (अधिक), он ~ не упāल वह गिरते गिरते वच गया, 2. *союз* (как только) ज्यो ही दज्यō ख़ि, जब джаб, ~ прόбило дэвять... ज्यो ही नौ वजे...; ◇ --чу́ть थो-डा-थोडा, यत्किचित्; ~ не लगभग, करीब, प्राय

чу́тьё *с* 1. (у животного) सूँघने की शक्ति सूग^х'нэ क़ि शक्ति *ж*, घ्राण-शक्ति ग्रāн-शक्ति *ж*, 2. *перен* सहज बोध-शक्ति साख़адж бод^х-शक्ति *ж*, अतज्ञानि अन्तार-ग़िāन *म*

чу́чело *с* 1. मरे हुए जानवर की भरी हुई खाल марэ ख़уэ джāн-वार क़ि б^хारй ख़ुय क^хāl *ж* (животного), मुरदा और भरा हुआ पक्षी मुर'-दā अोर б^харā ख़уā पक्षी *म* (птицы), набивāть ~ जिदा सूरत कायम

रखने के लिये [जानवर की] खाल
भरना *n*, 2 (*पुगालो*) चिडियो
(पक्षियो) को डराने का पुतला चि-
रिीढ (पक्षीीढ) को दाराने का पुत-
ला *m*

चुशका *ж* 1. (*поросенок*) सूअर
का बच्चा सुअर का बचचा *m*, सूकर-
शाव सुअर-शाव *m*, 2 (*слиток ме-
талла*) धातु का ढेला द^खातु का द^खा-
ला *m*

चुश् *ж* *см* चेषुहा
चुयत् *несов* महसूस (अनुभव)
करना मा^खसूस (अनुभव) कार'ना *n*,
सूँघना सुंग'ना *n*, सूँघकर मालूम
करना सुंग'कार मालूम कार'ना *n*
(*обонять*), ~ *недоброе перен* माथा
ठनकना *нп*

चे *мест* *си* चै

चे *мест* *си* चै

चे *мест. см* चै

Ш

шаблон *m* नमूना नामुना *m*,
साँचा साँचा *m* (*форма*)

шаблонный *прил* *перен* (*из-
битый, заурядный*) पिटा-पिटाया
पिता-पिताया, आम *ам*, मामूली मा-
मुली, साधारण साद'ारन

шаг *m* कदम кадаम *m* (*тж*
перен), डग दाग *m*, पद पाद *m*,
~ी (*звук шагов*) आहट *ж*, पदध्वनि
ж, इतगी बोलशीमी ~ामी दीर्घ पदो
से चलना *нп*, *предпринимать* ~ी
व *отношении* (*чего-л*) की ओर कदम
बढाना *n*, ♠ *на* *каждом* ~ी कदम
कदम पर, पद पद पर, शाग *за* *ша-
гом* कदम-कदम

шагать *несов* पैर (कदम) उठाना
(बढाना) पाअर (कादम) उत'ाना
(बार'ाना) *n*, डग चलना दाग चाल'ना
नп, *быстро* ~ तेज पैर बढाकर
जाना *नп*

шагающий 1 *прич* *от* шагать

2 *прил* ~ *экскаватор* चलता-फिरता
(आप से आप चलनेवाला) एक्स्क्वेटर
चाल'ता-प'िर'ता (आप से आप चाल'ने-
वाला) एक्स्क्वेटर *m*

шагнуть *сов* *см* *шагать*, *далеко*
~ *перен* आगे बढ जाना आगे बार'
जाना *नп*

шагом *нареч* पैदल चलकर पाअ-
दाल चाल'कार, साधारण पदो से सा-
द'ारन पादो से, *быстрым* ~ *д্রुत-*
पदो से

шайка I *ж* (*воровская*) गुट्टु गुट्ट'
m, डाकू-सचित दकु-सानचित *m*

шайка II *ж* (*для мытья*)
कठौता कत'ाता *m* (*деревянная*),
परात पारात *ж* (*металлическая*)

шакाल *m* गीदड गिदर *m*, सियार
सियार *m*, शृगाल शृगाल *m*

шалаш *m* कुटिया कुतिया *ж*,
भोपडी दज'ोप'री *ж*

шालить *несов* शरीर होना शरार

खोना *нп*, शरारत करना шарāрат
кар'на *п*

шаловли́вый *прил* शरारती
шарāр'ти, विनोदी विноदी, चपल
чапал

шалопáй *и разг* निखट्टू *ни-*
-क'ат्तू *м*, आलसी āл'си *м* (*лен-*
тяй)

шáлость *жс* [हंसी की] शरारत
[хāси кй] шарāрат *жс*

шалу́н *м* विनोदी वच्चा विноदी
бачча *м*

шаль *жс* शाल शāл *жс*

шальн||óй *прил* पागल пāгал,
उन्मत्त унматт'; ◇ —āя пūля उडन-
-गोली *жс*

шáмкать *несов* बुदबुदाना буд'-
будāнā *нп*, अस्पष्ट बोलना аспашт'
бол'нā *нп*

шанс *м* मौका маокā *м*, सुअव-
सर सु-ав'сар *м*, имéть шāнсы на
успéх अच्छा मौका (अवसर) हाथ लग-
ना *нп* (के ० *ком-л*)

шантáж *м* दबाव डालकर मॉगना
дабāо дāл'кар мāг'нā *м*, भेद
खोलने की धमकी देकर मॉगना б'эд
к'ол'нэ кй д'ам'кй дэкар мāг'-
нā *м*

шантажировать *несов* दबाव
डालकर मॉगना дабāо дāл'кар мāг'-
нā *п*, भेद खोलने की धमकी देकर
मॉगना б'эд к'ол'нэ кй д'ам'кй
дэкар мāг'нā *п*

шáпка *жс* टोपी топй *жс*, कनटोप
кан-топ *м* (*ушанка*)

шар *м* गोल गोल *и*, земно́н ~
भूगोल *м*, возду́шныи ~ वैलून *м*,
गुंवारा *м*, ◇ хоть —óm покати
कुछ नहीं है, सर्वथा खाली

шара́да *жс* शब्द-पहेली шабд'-
-पाख़ेलй *жс*

шарáхаться *несов разг* चौकना
चाँक'नā *нп*, चौक उठना चाँक ут'х'-
нā *нп*, उछल पडना уч'ал пар'нā *нп*

шарáхнуться *сов см* шарá-
хаться

шарж *и* (карикатура) कार्टून
кār'tūн *м*, व्यंग्यचित्र व्янगй'-
-चित्र' *м*

шáрик *м* गोली गोली *жс*, крас-
ные кровяные —и физиол रक्त
रुधिर-कोशाएं *жс* *мн*, бѣлые кровя-
ные —и физиол सित-रुधिर-कोशाएं
жс *мн*

шарикоподшйпник *и* बाल-
-बेयरिंग бāл-бэи'ринг' *м*

шáрить *несов разг* टटोलना
татол'нā *п*, [हाथ चलाकर] तलाश
करना [хāt^х чалāкар] талāш кар'нā
п, [टटोल टटोलकर] ढूँढना [तटोल
तатол'кар] д'ūр'нā *п*

шáркать *несов* — нога́ми पैर
रगड़कर (घसीटकर) चलना पाэр ра-
гар'кар (г'хасйт'кар) чал'нā *нп*

шарнйр *м* कब्जा काब्зā *м*,
कुलावा кулабā *м*

шаровáры *мн* शलवार шал'-
вār *м*, इजार изār *жс*

шаровй́дный *прил см* шаро-
обра́зный

швырнуть *сов см швырять*
швырять *несов* फेकना प^खक'ना
n, फेक देना प^खक द^नना *n*, घालना
 ग^खल'ना *n*, पटकना पатаक'ना *n*,
 पटक देना पатаक द^नना *n* (*वनिज*)

швыряться *несов* फेकना प^खक'-
 ना *n*

шевелить *несов* हिलाना खिलाना
n, [डुला-]डулाना [दुल-]दुलाना *n*
шевелиться *несов* हिलना खिल'-
 ना *np*, हिल जाना खिल द^जाना *np*,
 डुलना दुल'ना *np*

шемельнуть(ся) *сов см шеве-*
лйть(ся)

шевро *c* छाग (वकरी) की खाल
 का बना हुआ चमड़ा च^खाग (बाक'रि)
 क^ख क^खाल का बा^ना ख[ु]ा चам'ра *m*

шедёр *m* बड़ी उस्तादी का काम
 бар^и уст^ади का काम *m*, अति उत्कृ-
 ष्ट कृति (वस्तु) अति उत्कृष्ट' कृ-
 ति (वास्तु) *ж*

шейх *m* शेख ш^{эх} *m*

шёлест *m* सरसराहट सार'сар-
 ख^त *ж*, सरसर सार'сар *m*

шелестеть *несов* सुरसुराना сур'-
 сур^аना *np*, सरसराना сар'сар^аना
np

шёлк' *m* рेशм р^эшам *m*, पाट
 प[ा]ट *m*, искусственный — बनावटी
 (कृत्रिम) रेशम *m*

шелковистый *прил* रेशम की
 भाँति मुलायम र^эшам क^ख ब^खाति मु-
 लायम

шелковица *ж* बот शहतूत
 शाख-तूत *m*

шелковичный *прил* — червь
 रेशम का कीड़ा र^эшам का क^खरा *m*,
 कोश-कृमि कोश-क^खरि *m*

шёлковый *прил* रेशमी र^эश'-
 म[ि], रेशम का र^эшам का

шеллак *m* लाख ल[ा]ख *ж*, चपड़ा
 चाप'रा *m*, शल्क-लाक्षा शालक'-ल[ा]क-
 शा *ж*

шелохнуться *сов см шеве-*
лйться

шелуха *ж* छिलका च^खил'का *m*

шелушить *несов* छिलका उतार-
 ना (हटाना) च^खил'का उत^{ार}'ना (ख[ा]ता-
 ना) *n* (का *что-л*), छीलना च^खил'ना *n*

шелушиться *несов* छूटना च^хут'-
 ना *np*, [चमड़े में] पपड़ी पडना
 [चाम'र^э म^э] पाप'र[ि] पार'ना *np*

шепелявить *несов* तुतलाना
 तुत'ल[ा]ना *np*, तुतलाकर बोलना
 तुत'लाकर бол'ना *np*

шепелявый *прил* तोतला तोत'-
 ला

шепнуть *сов см шептать*

шептать *несов* फुसफुसाना प^хус'-
 प^хус[ा]ना *np*, धीरे धीरे बोलना
 द^खिर^э-द^खिर^э бол'ना *n*, जवान दवा-
 कर कहना बा^न दाबा^कार काख'ना
n, — ना *ухо* कान में [धीमी तरह]
 बोलना *n* (के *кому-л*), कानाफूसी
 करना *n*

шептаться *несов* फुसफुसाना
 प^хус'प^хус[ा]ना *np*

шерёнга *ж* воен कतार कात^{ार}
ж, सफ साफ *ж*, पाँत प[ा]ट *ж*, पक्ति
 पान्क्ति *ж*

шeрoхoвaтый прил रुखा рू-
क^खā, खरछरा क^खार'च^चारā

шeрcть ж 1 (животных) ऊन
ऊन ж, बाल बाल म, 2 (материал)
ऊनी कपडा (वस्त्र) ऊनी काप'रा
(वास्त्र') म, पद्मीना पशुमीना म
(тонкая)

шeрcтяной прил (сделанный
из шерсти) ऊनी ऊनी, ऊन का ऊन कā
шeршāвый прил खुरदरा क^खुर'-
दारā

шeст м बली बली ж, चोव
चोव ж (палатки)

шeствие с 1. (движение) चाल
चाल ж, 2. (процессия) जलूस द्जा-
लूस म

шeствовать несов चलना चाल'-
ना नп, важно — अकडकर (ऐठकर,
दर्प से) चलना नп

шecтepкa ж 1 (цифра) छ
च^चā, 2 карт छक्का च^चакकā м

шecтepня ж тех दातदार
पहिया दात-दार पाखीना म

шecтepo числит छ च^चā, छओ
च^चāō

шecтидeсятый числит साठवाँ
cāt^च'vā

шecтилeтний прил छ साल
(वर्ष) का च^चā cāl (वारш') कā

шecтимeсячный прил छ महीने
(मास) का च^चā माखीने (māc) कā,
शशमाही शश-माखी

шecтиcотый числит छ सौवाँ
च^चā caovā

шecтнyгoльный прил पट्कोण

का शत-кон कā, षट्कोणवाला शत-
-кон-वालā

шecтнāдцатый числит सो-
लहवाँ सोलāх'vā

шecтнāдцать числит सोलह
сोलāх

шeст||ой числит छठा च^चāt^चā,
—āя глава छठा परिच्छेद म, одна
—āя एक छठा हिस्सा (भाग) म

шeсть числит छ च^चā

шeстьдeсят числит साठ cāt^च,
— один इकसठ, — два बासठ, —
три तिरसठ, — четыре चौसठ, —
пять पैंसठ, — шесть छियासठ, —
семь सरसठ, — восемь अडसठ, —
девять उनहत्तर

шeстьcот числит छ सौ च^चā
cao

шeф м (начальник, глава) मुखिया
मुक्^{मु}'ийā м, नायक नायाक м

шeфство с सहायता साखāй'tā
ж (помощь, поддержка), सरपरस्ती
сар-парастī ж (покровительство)

шeфствовать несов सहायता
देना (प्रदान करना) साखāй'tā дэна
(प्रादान कार'ना) п (помогать,
поддерживать), सरपरस्ती करना
сар-парастī кар'на п (оказывать
покровительство, की над кем-л,
над чем-л)

шe||я ж गला галā и, गरदन
гар'дан ж, कठ कान्ठ' म, ◇ स-
дeть у когo-л на —e किसी के लिये
भारी बोझ होना नп

шeйворот и б्राгы за —

разг गरदन मे हाथ देना (डालना)
 гар'дан мē хāt^x дēнā (дāl'нā) *п*

शीय्त् *м* *मुस* शिया शीयā *म*

शीкарный *прил* सजा सजाया
 саджā-сadjānā, ठाठ का t^xāt^x
 kā, सजीला सadjйлā (элегантный,
 изящный)

शीकать *несов* सिसकारी (सी-
 त्कार) से नाराजगी (अप्रीति, नफरत,
 घृणा) जाहिर (प्रकट) करना सिस'-
 कārй (सйткār) सē nārāz'गй (अप्रैति,
 नाф'рат, г^xринā) зāхир (प्राकट)
 кар'нā *п*

शीкнуть *сов* см шійкать

शील॥० *с* सुतारी सुतārй *ж*, ♦
 ~а в мешкē не утайшь *посл*
 खून छिपा नहीं रह सकता.

शीна *ж* 1 टायर tāнар *м*,
 हाल хāl *ж* (железная), 2 мед
 भग्नास्थिवध б^xагнāст^xи-банд^x *м*

шинель *ж* ग्रेटकोट грēt-кот *м*,
 वडा कोट барā кот *м*

шинковать *несов* छोटे छोटे
 टुकडे करना ч^xотэ-ч^xотэ тук'рэ
 кар'нā *п* (के что-л)

шип *м* 1 बोट काँटा кātā *м*,
 खार хār *м*, 2. тех चूल чūл *ж*.

шипётъ *несов* 1 (о змее) फुफ-
 कारना प^xуп^xкār'нā *нп*, 2 (о мас-
 ле на сковороде) छनछनाना च^xан'ч^xа-
 नāнā *нп*

шипóвник *м* जगली गुलाव
 джанг'лй гулāб *м*

шипúчий *прил* फुकार करनेवाला
 п^xункār кар'нэ-вālā

шипящий 1 *прич* от шипеть,
 2. *прил* (о звуке) सिसकारी का सिस'-
 कārй kā

ширина *ж* चौड़ाई чаорāй *ж*
 шйриться *несов* बढ़ना бар'нā
нп, फैलना п^xаэл'нā *нп*, बढ़ (фैल)
 जाना бар^x (п^xаэл) джāнā *нп*, रास्ति
 и ~ बढ़ता जाना *нп*

шйрма *ж* टट्टी таттй *ж*, परदा
 пар'дā *м*

ширóк॥ий *прил*. 1 चौड़ा चाорā,
 2 (просторный) ढीला д^xылā, घेर-
 दार г^xэр-дār, 3 *перен*. (обшир-
 ный, большой) विस्तृत विस्त्रित, ~ие
 полномóчия विस्तृत अधिकार *м*, в
 ~ом смýсле слóва शब्द के विस्तृत
 (व्यापकतम) अर्थ मे; в ~их масштā-
 бах बडे पैमाने पर, 4 *перен*
 (массовый) आम āм, व्यापक विāपक,
 ~ие ма́ссы आम जनता *ж*, व्यापक
 जनसमुदाय *м*, ~ое дви́жение व्यापक
 आदोलन *м*

широко́ *нареч* 1. ~ шага́ть
 लबे पाँवो चलना लāбэ пāвō чал'-
 нā *нп*, दीर्घ पदो से चलना दйрг^x
 падō сē чал'нā *нп*, 2 *перен* बडे
 पैमाने पर барэ пāэмāнэ пар (в
 широком масштабе), ~ извёстный
 दूर-दूर तक प्रसिद्ध.

широковещательн॥ый *прил*.
 1 *рад* ~ая стāнция ब्राडकास्टिंग-
 स्टेशन брāд'кāстинг'-стэшан *м*,
 2 (о рекламе и т *п*) लवा चौडा
 लāбā-चाорā

широкогрудый *прил* चौडी

шкúрник и пренебр खुदमत-

लव худ-मत'लाब *म*, खुदगरज худ-
-गराज *म*, अपना ही मतलब सिद्ध
करनेवाला अप'नā ख़ि मत'लाब सिद्ध'
कार'नē-वālē *म*

шлагбаум *म* रोक जगला рок
джанг'लā *म*

шлак *म* 1 (побочный продукт
плавки) धातु की तलछट द'āतु क़ि
ताल-च'अत *ज*, धातुमल द'āतु-मल *म*,
2 (остаток от сжигания топли-
ва) खगर क'अंगार *म*, मिट्टी मित-
त'ि *ज*

шланг *म* [पानी छिड़कने की] नली
[पāनि च'अिराक'नē क़ि] नलि *ज*;
резиновый — रवड की नली *ज*

шлем *म* टोप तोप *म*, शिरस्त्राण
शिрас-त्रāन *म*

шлѣпать несов 1 (бить, уда-
рять) भापड कसना (देना, मारना,
लगाना) दज'āपार कस'नā (दēnā, māp'-
nā, lagānā) *न*, थपकी देना (मारना,
लगाना) त'अप'क़ि दēnā (māp' nā, la-
gānā) *न*, 2 (по воде) छपछपाना
च'अप'च'अपānā *न*

шлѣпаться несов разг गिरना
गिर'नā *न*, गिर पडना गिर पार'नā
न

шлѣпнуть(ся) сов см шле-
пать(ся)

шлифовальный прил ग्राइडिंग
ग्रāइन्डिंग', — станोक ग्राइडिंग की
मशीन *ज*

шлифовать несов रगडकर चम-
काना रागर'कार चाम'kānā *न*

шлифовка *ज* (действие) रगड-

कर चमकाना रागर'कार चाम'kānā
म, प्रमार्जन प्रामāर्दजान *म*

шлюз *म* लाक लāक *म*, स्लूस स्लूस
म, जल-द्वार दजाल-द्वāर *म*.

шлюпка *ज* कस्ती काश्ती *ज*,
नाव नāो *ज*

шляпа *ज* टोप तोप *म*, हैट ख़ैट
म, टोपी तोपी *ज*

шляпка *ज* — гвоздь सिरा
सिरā *म*

шляпный прил — магазин
टोपी की दुकान तोप क़ि दूकāन *ज*

шмель *म* भौरा ब'āबōrā *म*

шнур *म* 1 रस्सी रसस *ज*,
डोरी दोर *ज*, 2. अल विजली का
[लचीला] तार बिज'ली क़ा [लचिलā]
तār *म*, ♦ запāльный — पलीता *म*

шнуровать несов फीते (तसमे)
से बाँधना (वाँध देना) फ़ितē (तас'मē)
सē बāद' nā (बāद' दēnā) *न*, तसमे
बाँधना (वाँध देना) तस'मē बāद' nā
(बāद' दēnā) *न* (के चतो-ल), — बोटि-
न कि जूते मे फीता बाँधना *न*

шнурок *म* डोर दोर *ज*, तसमा
तस'मā *म*, फीता फ़ितā *म*, शनुरकि
दल्ल बोटिंनोक बूट के तसमे *म* *म*

шов *म* 1 सीवन सैवान *ज*, लपकी
लाप'क़ि *ज*, सिलाई की धारी सिलā
क़ि द'āर *ज*, 2 (место соедине-
ния) जोड [का खत] दजोर [क़ा खत]
म, सधि-रेखा सान्द'खि-रēक'ā *ज*

шовинизм *म* कौमपरस्ती का-
म-पारसति *ज*, देगाहकार दēशāखान-
-क़ार *म*, अधराष्ट्रीयता अन्द' rāश-
त्रिय' tā *ज*

ШОВИНІСТ *м* कौमपरस्त काом-
-पारаст' *м* , देशाहकारी देशाँहान
-क़रि *м* , अधराष्ट्रवादी अन्ध^ख-
-ऱाश्ट्र'-व़ाद़ि *м*

ШОВИНИСТИЧЕСКИЙ *прил* देशा-
हकारी देशाँहान-क़रि, अधराष्ट्रीय
अन्ध^ख-ऱाश्ट्रिन्'

ШОК *м* मेद शाक श़ाक *м*

ШОКІРОВАТЬ *несов* नाराज करना
ऩा-ऱाज़ кар'ऩा *п* , स्तम्भित करना
स्ताम्भित кар'ऩा *п*

ШОКОЛАД *м* चाकलेट च़ाक'लэт *м* ,
плітка —у चाकलेट का टुकड़ा *м*

ШОКОЛАДНЫЙ *прил* चाकलेट का
च़ाक'लэт क़ा

ШОПОТ *и* फुसफुसाहट प़ूस'प़ूस़ा-
हत *ж* , कानाफूसी क़ाऩा-प़ूस़ि *ж* ,
कठस्वर कान्त^ख-свар *м*

ШОПОТОМ *нареч* खुसुर-फुसुर
क़ूसुर-प़ूसुर, कठस्वर से कान्त^ख-
-свар सэ, говорить — धीरे धीरे
वोलना *п* , जवान दवाकर कहना *п*

ШОРОХ *м* सुरसुर сур'сур *ж* ,
सरसराहट сар'сар़аहत *ж*

ШОРЫ *мн* अंधेरी अन्ध़ेरि *ж* ,
अंधियारी अन्ध़िय़ारि *ж*

ШОССЕ *с* पक्की सड़क पक्कि
सारक *ж* , शाहराह श़ाँ-ऱाँ *ж* ,
राजपथ ऱादज़-पत^ख *м* , авгомобиль-
ное — मोटर की सड़क *ж*

ШОТЛАНДЕЦ *м* स्काट्समैन स्क़ात्с'-
-माэн *म*

ШОТЛАНДСКИЙ *прил* स्काटिश
स्क़ातिш

ШОФЕР *и* [मोटर का] चालक

[мотар क़ा] च़ाлак *म* , ड्राइवर द़्राи-
वर *म*

ШПАГА *ж* तलवार ताल'व़ार *ж*

ШПАГАТ *м* सुतली सुत'लि *ж*

ШПАКЛЕВАТЬ *несов* पुटीन से
जोड़ना पुतिन् सэ джор'ऩा *п* , पुटीन
लगाना पुतिन् лаг़ाऩा *п* (पर च़то-*л*)

ШПАЛА *ж* *ж* -ठ चौपता चाоп'ता
म , सलीपड सалиपार *म*

ШПАТ *м* मिन् धात्विया द़ात्विय़ा
ж , полевой — स्फ़तीय *म*

ШПІЛЬКА *ж* (для волос) [वाल के
लिये] क़ाँटा [ब़ाल क़े लिय़े] क़ाँता *म*

ШПИНАТ *м* पालक प़ालाक *म*

ШПИОН *м* जासूस द़ज़ासूस *म* ,
गुप्तचर गुप्त'-चार *म*

ШПИОНАЖ *м* जासूसी द़ज़ासूस़ि
ж , गुप्तचर-नियोग गुप्त'-चार-नि-
योग *म*

ШПИОНІТЬ *несов* जासूसी करना
द़ज़ासूस़ि कार'ऩा *п* , गुप्तचर-रूप से
काम करना गुप्त'-चार-रूप सэ क़ाम
कार'ऩा *п*

ШПОРА *ж* 1 एड़ эर *ж* , 2 (*у*
птиц) क़ाँटा क़ाँता *म*

ШПРИЦ *м* पिचकारी पिच'क़ारि *ж*

ШПУЛЬКА *ж* बाबिन ब़ाबिन् *и* ,
लटाई लताई *ж*

ШРАМ *म* दाग़ द़ाग़ *и* , चकत्ता चा-
कत्ता *म*

ШРАПНЁЛЬ *ж* गजगोला गान्दज़'-
-ग़ोला *म*

ШРИФТ *и* लिपि लिपि *ज* , टाइप
ताइप *म*

ШТАБ *и* воен फौजी (सैनिक)

दफ्तर फाодज्जि (साэनिक) दाफ्तर *म*,
स्टाफ स्ताफ *म*, हेड-क्वार्टर खेद-क्वार्-
तर *म*

штабелъ *म* टाल ताल *ज*, —
द्रव लकडियो के ढेरो की श्रेणी *ज*

штамп *म* (печатъ) मुहर मुखार
ज, छाप च^खाप *ज*, ठप्पा त^खाप^{पा} *म*;
ста́вить ~ मुहर (छाप) लगाना *न*

шта́нга *ज* *तेख* लोहे का दड
लोखे का दान्द' *म*

штаны́ *मन* पतलून पात'लून *म*,
पाजामा पा-दजामा *म*

штат I *म* *полит* राष्ट्र राश्ट्र'
म, राज्य रादज्जि' *म*

штат II *म* (личный состав)
अमला अम'ला *म*, स्टाफ स्ताफ *म*,
[सस्था का] कर्मचारी-वर्ग [सास्त^{खा}
का] कार्म'-चार्जि-वारग' *म*, कर्मचारी-
वृद्ध कार्म'-चार्जि-वरिन्द' *म*

штати́в *म* तिनपावा तिन-पावा *म*

шта́тний *प्रिल* स्टाफ-सबधी
स्ताफ-सामबान्द^ख *म*

шта́тск||ий *प्रिल* गैरफौजी गाэр-
-फाодज्जि, असैनिक असाэनिक, सिविल
सिविल, —ое пла́тье सिविल (सादी)
पोशाक *ज*, सादा वेश *म*

штемпелева́ть *несов* मुहर
(छाप) लगाना मुखार (च^खाप) लागाना
न (पर *что-ल*), अनुमुद्रित करना अनु-
मुद्रित कार'ना *न*

ште́мпель *म* मुहर मुखार *ज*,
छाप च^खाप *ज*, अनुमुद्रा अनुमुद्रा *ज*
ште́псель *म* प्लग प्लग *म*

штиль *и* *мор* शांति शांति *ज*,
वायुहीनता वायु-खीन'ता *ज*

што́пать *несов*. रफू करना राफू
कार'ना *न*, धागा भरना द^खागा ब^खार'-
ना *न* (मे *что-ल*)

што́пка *ज* 1. (действие) रफू
राफू *म*, रफूगरी राफू-गरी *ज*, 2
(*нитки*) रफूगरी का (के लिये) धागा
(तागा) राफू-गरी का (के लिये) धागा
द^खागा (तागा) *म*

што́пор *म* 1 पेचकश पच-काश
म, 2. *ав* चक्कर चक्कार *म*, घुमाव
ग^खुमाव *म*

што́ра *ज* [खिडकी पर] परदा
[क^खिर'की पर] पर'दा *म*, चिलमन
चिल'मान *ज*

шторм *म* *мор* तूफान तुफान *म*

штраф *म* जुमाना दजुर'माना
म, अर्थदड अर्थ'-दान्द' *म*

штрафова́ть *несов* जुमाना
करना दजुर'माना कार'ना *न*, अर्थदड
देना अर्थ'-दान्द' दाना *न*

штрейкбрёхер *म* हडताल तोड-
नेवाला खार'ताल तोर'ने-वाला *म*,
हडतालियो की जगह काम करनेवाला
खार'तालीय क^खि दजागाख काम कार'ने-
-वाला *म*

штрих *म* 1. लकीर लाक^खर *ज*, खत
खत *म*, रेखा रेख^खा *ज*, 2. *перен*
विशेषता विशेश'ता *ज*

штрихова́ть *несов* लकीर (रेखा)
खीचना लाक^खर (रेख^खा) क^खीच'ना *न*

шту́ка *ज* 1 एक टुकडा एक्
तुक'रा *म*, थान त^खान *म* (*ткани*),
नेस्कोल्को श्तुक यब्लोक कुछ सेव *म*
मन, 2 (*вещь*) राड चीज चीज *ज*, *вот*
ताक ~ ! क्या अच्छी चीज!, *в том-*

-то и ~। यही तो बात है।; 3 (vbl-ходка) разг चाल चाल *ж*, शरारत шарāрат *ж*, कौतुक каотук *м* (проделка)

штукатúрить *несов* प्लास्तर लगाना प्लāстар лагāнā *п*

штукатúрка *ж* प्लास्तर प्लā-стар *м*

штурвāл *м* जहाज चलाने का पहिया द्वाखāз चालāनэ कā पāखийā *м*, चालन-चक्र चāलान-चाक्र' *म*

штурм *м* धावा द^खāvā *म*, आक्रमण āक्रामान *म*

штурман *м* 1. мор जहाज चलानेवाला द्वाखāз चालāनэ-वāлā *म*, 2. ав हवाई जहाज चलानेवाला खāवāй द्वाखāз चालāनэ-वāлā *म*

штурмовāть *несов* धावा (आक्रमण) करना द^खāvā (āक्रामान) кар'нā *п* (पर что-л)

штúчн||ый *прил* ~ые товā-ры टुकड़े (एक चीज़) के हिसाब से बिकनेवाले माल тук'рэ (эк чйз) कэ хнсāб сэ бик'нэ-вāлэ мāл *и* *मн*, खड-वान क^खанд'-вāн *म* *मн*, ~ая продāжа टुकड़े टुकड़े की बिक्री तук'рэ तук'рэ कй बик्रй *ж*, ~ая работа खड-कार्य क^खанд'-кар' *и*

штык *и* सगीन сангйन *и*

штыков||ой *прил* सगीन का сангयन кā, ~ая атāка सगीनो का हमला *и*

шúба *ж* (печовая) पोस्तीन पो-сгйн *и*

шúдра *и* *ист* शूद्र शुद्र' *и*

шúлер *м* जुआचोर द्जुā-चोर *म*

шум *м* शोर शोर *म*, धूम द^खум *ж*, कोलाहल कोलāखल *म*, подни-мāть ~ शोर (धूम) मचाना *п*, कोला-हल करना (मचाना) *п*, ~ ветра हवा की सāयसāय *ж*, ~ дождя वारिश (वर्षा) के थपेड़े *म* *मн*

шумётъ *несов* शोर (धूम) मचा-ना शोर (द^खум) मачāнā *п*, चिल्लाना चиллāнā *п*

шумлйвый *прил* см шумный

шúмный *прил* नादकार नāद-कār, कोलाहलमय कोलāखल-माय

шумóвка *ж* पौना पाонā *म*, कफगीर काफ-गйр *म*

шúрин *म* वहनोई बाख'ной *म*

шуршāть *несов* सुरसुराना сур'-сурāнā *п*, सरसराना सर'сарāнā *п*, फर-फर करना प^खар-प^खар кар'-нā *п*

шúстрый *прил* разг छरहरा च^खар'харā, फुरतीला प^खुर'त्याлā, चुस्त चुस्त'

шут *м* भौंड ब^खār *и*, मसखरा мас'харā *и*, विद्वपक विदुшак *म*

шутйть *несов* हंसी (मजाक) करना खāस (माзāk) кар'нā *п*, ठट्ठा करना (उडाना, मारना, लगाना) т^खа-тт^खā кар'нā (урāнā, чār'нā, лагā-нā) *п*

шúтк||а *ж* हंसी खāस *и*, मजाक माзāk *и*, ठट्ठा т^खाтт^खā *и*, दित्तगी दित-लाग्य *ж*, в ~у दित्तगी (हंसी) में, मजाक के लिये; это не ~ यह हंसी की बात नहीं, <> кроме шúток

वगैर हंसी, हंसी छोडकर, सजीदगी (गभीरता) से, गभीरतापूर्वक, он рассердился не на ~у वह बहुत क्रोधी हो गया, сыграть ~у मजाक उडाना *n* (का *c кем-л*), हंसी उडाना *n* (की *c кем-л*)

шутливый *прил* जिदादिल *зип-дā-дил*, हंसोड *хāсор*, विनोदी *винодй*

шутник *и* ठठोल *т'ат'ол* *и*, ठठेवाज *т'ат'э-бāз* *и*, दिल्लगीवाज *дил-лагй-бāз* *м*

шуточный *прил* विनोदी *вино-дй*, हास्यजनक *хāси'-джанак*, हास्य-

पूर्ण *хāси'-पूरн'*; ♠ это дело не ~ое यह हंसी (मजाक, दिल्लगी) की बात नहीं

шутя *нареч* 1 (*с неяс*) हंसी (मजाक) करते हुए *хāси* (*мазāक*) *кар'гэ* *хуэ*, 2 (*очень легко*) आसानी से *āसāनि* *сэ*

шушукаться *несов* कानाफूसी करना *कāनā-п'усй* *кар'нā* *n*, फुस-फुसाना *п'ус-п'усāनā* *नл*

шхуна *жс* *иор* दो मस्तूलो का जहाज *до* *мастूलō* *कā* *джахāз* *म*

ш-ш *иезд* चुप! *चुप!*, शात! *शāत'!*

Щ

щавель *м* चूक *चूक* *म*, चुक्र *चुक्र'* *и*

щадить *несов* 1 (*давать пощаду*) रहम करना *राхам* *кар'нā* *n* (*पर* *кого-л*, *что-л*), दया करना *दायā* *кар'नā* *n* (*के ऊपर* *кого-ल*, *что-ल*), दयावत् होना *दायāवāन्त'* *хōнā* *नल*; दड देने से रुक जाना *данд'* *дэнэ* *сэ* *рук* *джāнā* *नल* (*не наказывать*), 2 (*беречь*) बचाना *ба-чāнā* *n*, не ~ сил कोशिशो मे कमी न करना *n*, कोशिशो मे कमी नहीं आने देना *n*, не ~ средств खर्च से न वचना *नल*

щёбень *м* गिट्टी *गिट्टी* *жс*, रोड़ी *रोरि* *жс*; кирпичный, клинкерный ~ खडित ईटे *жс* *मन*

щёбет *м*. चहक *चाहक* *жс*, चह-चहा *चाх'चाहā* *и*, कलरव *काल-рав* *म*

щёбетать *несов* चूँ चूँ करना *चूँ-चूँ* *кар'नā* *n*, चहकना *चाहाक'नā* *नल*, चहचहाना *चाх'चाहāनā* *नल*

щёголь *м* छैला *च'аэлā* *म*, वॉ-का *बāकā* *म*

щёгольнуть *сов* *см* щеголять *щёгольскōй* *прил* अलवेला *अल'-बэлā*, वॉका *बāकā*, सजीला *सज्जिलā*

щеголять *несов* 1 सुंदर वस्त्र पहनना *सुन्दार* *वास्त्र'* *पाखāन'नā* *n*, 2 (*хвастаться чем-л*) डींग मारना (*भरना*, *हाँकना*) *दय्ग* *मāर'नā* (*ब'ार'-नā*, *खāक'नā*) *n*

щёдрость *жс* दरियादिली *दारियā-*

-дилий *ज*, उदारता *उदार्'ता ज*,
दानशीलता *दान-शिल'ता ज*

ще́дрый *прил 1 (не скупой)*
दरियादिल *दारिय'दिल*, उदार *उदार्*,
दानशील *दान-शिल*, 2 *(обильный, богатый)* अधिक *अधिक*, समृद्ध *समृद्ध* *сам-
रिद्ध'*

щека́ *ज* गाल *गाल* *म*, कपोल
капол *म*

щекóлда *ज* बिल्ली *बिल्ली* *ज*

щекотáть *несов 1* *прям, перен*
गुदगुदाना *गुद'गुदाना* *н*, गुदगुदी
करना *गुद'गुदी* *कार'ना* *न*, 2 *безл*
у меня в носу́ щекочет मेरी नाक
मे गुदगुदी है मэर्या *नाक* *मे* *गुद'
गुदी* *हाэ*

щекóтка *ज* गुदगुदाहट *गुद'गुदा-
हत* *ज*, गुदगुदी *गुद'गुदी* *ज*

щекотли́вый *прил (щепетиль-
ный, затруднительный)* नाजुक
नाजुक

шелка́ть *несов 1 (давать шел-
чок)* उँगली से टपटपाना *(मारना)*
ऊँ'गली *से* *ताप'ताप'ना* *(मार'ना)* *न*,
2 *(издавать звук)* चटकारना *चात'-
कार'ना* *न* *(языком)*, चटकाना *चात'-
काना* *न* *(кнутом)*, — *пальцами*
उँगली चटकाना *न*, चुटकी बजाना *न*,
— *зубами* दाँत बजाना *न*, 3 *(орехи)*
फोड़ना *प'ोर'ना* *न*

шелкнуть *сов см шелкать 1, 2*

щёлок *м* क्षारिय पानी *(जल)*
क्षार'नि *पानी* *(джач)* *н*

щелочно́й *прил хим* खारा
क'ार'а, क्षारिय *क्षार'िय'*

щелочь *ज* *хим* खार *क'ार* *म*,
अलकली *अल'काली* *ज*, क्षार *क्षार'*
म, क्षारक *क्षार'क* *म*

щель *ज* दरार *दार'ार* *ज*, छेद
च'ेद *म*, голосова́я — *अनात* *कठ-
द्वार* *म*

щено́к *м* पिल्ला *पिल्ला* *म*

щёпка *ज* चैली *चाэली* *ज*, खपची
क'ाप'ची *ज*

щепóтка *ज* चुटकी *चुत'की* *ज*,
— *табаку* नास की चुटकी *ज*, — *со-
ли* चुटकी भर *नमक* *म*

щети́на *ज* कडा [छोटा] *वाल*
कार'а *[च'ोता]* *बाँल* *म*, सूअर का *वाल*
सू'ार *का* *बाँल* *म*, सूअर के [कडे]
वाल *सू'ार* *के* *[कार'े]* *बाँल* *म* *मн*
(свиная)

щё́тк||а *ज* कूँच *कूर'च* *म*, ब्रश
браш *म*, *полова́я* — *भाड़* *म*, *ву-
हारी* *ज*, *मार्जनी* *ज*, *зубна́я* —
दातुन *ज*, दाँतो का *ब्रश* *म*, *чи́стить*
— *он* *ब्रश* *से* *भाड़ना* *न*, — *для* *волос*
केश-कूँच *म*, — *для* *ногтеи* *नख-
-कूँच* *म*

щи *मн* इची *ш'ची* *ज*, गोभी का
शोर'वा *गो'ब'и* *का* *शोर'बा* *न*

щё́колотка *ज* गट्टा *ग'ат'ता* *म*,
टखना *ताक'ना* *म*

щипáть *несов 1* चुटकी लेना
(भरना) *चुत'की* *ले'ना* *(बार'ना)* *न*,
2 *(вызывать ощущение жжения)*
चुन'चुन'ना *चुन'चुन'ना* *न*, 3 *(вы-
щипывать)* *नोचना* *नो'चना* *न*, —
ли́стья *पत्ती* *खाना* *न*, — *траву́*
(пастись) *चर'ना* *न*

щипаться *несов* चुटकी लेना
(भरना) चुत'क़ि लэनā (б'ар'нā) *п*
щипок *и* चुटकी चुत'क़ि *ж*
щипцы *мн* सँडसी сār'сй *ж*,
चिमटा चिम'tā *м*, छोटे मुँह की
पकड़ने की सँडसी च'отэ мू'х क़ि पा-
कार'नэ क़ि сār'сй *ж* (क्लेप्ति), सरौता
साराотā *м* (для орехов)

щит *м* 1 *ист* ढाल द'āl *ж*,
आवरण āваран *м*, 2 *тех* पानी
निकालने का फाटक पā'नй निकāl'नэ
कā प'ā'ताक *и* (श्लोडा), распреде-
лительный — *эл* स्वीच-बोर्ड *м*,
सवियुत्-फलक *म*, विजली की अनेक
धाराओं का सबध बदलने का साधन
म, — управлѣния नियंत्रण-पट्ट *म*,
3 (у черепахи) कछुवे की पीठ की
हड्डी кач'увэ क़ि पй'т' क़ि 'ад-
дй *ж*

щитовидный *прил* — *ая* же-
лезā *анат* गल-ग्रथि गल-ग्रान्त'и *ж*
щупальце *с* 300 ल स्पर्श-सूत्र
स्पर्श'-सु'र' *म*, मूँछ मू'च' *ж*
щупать *несов* टटो'गना तатот'-
नā *п*, टकटोरना так'тор'нā *п*,
टोहना го'х'нā *п*, ~ пульс नाडी
(नब्ज) देखना *п*.

щуплый *прил* दुबला-पतला
дуб'лā-पा'г'лā

щурить *несов* — глазā आँखे
मिचाना (मीचना, भीचना) ā'क'э मि-
चā'नā (मिच'नā, б'и'ч'нā) *п*

щуриться *несов* 1. (о человеке)
आँखे मिचाना (मीचना, भीचना)
ā'क'э मिचā'नā (मिच'नā, б'и'ч'нā) *п*,
2. (о глазах) मिचना मि'ч'нā *нп*.

щучий *прил* по — *ьему* велѣ-
нию जादूगरी से द्जा'дु-гарй सэ

Э

эбеновый *прил* आवनूसी āб'-
нूसй, — *ое* дѣрево आवनूस *и*,
कुदार-वृक्ष *म*

эвакуация *ж* 1 (действие от
гл эвакуировать) निकालना नि-
кал'нā *म*, बाहर भेजना बा'хар
б'ā'дж'नā *म*, रिक्तकरण रिक्त'-का-
रान *म*, उत्सारण उत्सार'न *म*, — лю-
дѣи लोकोत्सारण *म*, — деревни
ग्राम-रिक्तकरण *म*, 2 (действие от
гл эвакуироваться) बाहर निकल
जाना बा'хар निकाल द्जा'нā *म*, नि-

ष्क्रात हो जाना निष्क्रā'न्त' खो द्जा-
नā *म*, निष्क्रमण निष्क्रामान *म*

эвакуировать *сов* *и* *несов*
निकालना निकāl'नā *п*, बाहर भेजना
बा'хар б'ā'дж'नā *п*, रिक्त करना
रिक्त' कार'नā *п*

эвакуироваться *сов* *и* *несов*
बाहर निकल जाना बा'хар निकाल
द्जा'नā *नп*, निष्क्रमण करना निष्क्रा-
मान कार'नā *п*, निष्क्रात हो जाना
निष्क्रā'न्त' खो द्जा'नā *नп*

эволюционный *прил* क्रमवि-

कास-सबधी क्राम-विकास-साम्बान्द^ख, विकासवाद-सबधी विकास-वाद्-साम्बान्द^ख, उद्विकासी उद्विकासि

ЭВОЛЮ́ЦИЯ жс क्रमागत उन्नति क्रामागत уन्नति жс, क्रम-विकास क्राम-विकास м, उद्विकास उद्विकास м

ЭГО́ИЗМ м खुदगरजी худ-гар'эй жс, स्वार्थपरता स्वार्त^ख-пар'tā жс

ЭГО́ИСТ м खुदगरज [आदमी] худ-гараз [ād'mī] м, स्वार्थी पुरुष स्वार्त^खи पुरुш м

ЭГОИСТІ́ЧЕСКИЙ прил см эгоистичный

ЭГОИСТІ́ЧНЫЙ прил खुदगरजी худ-гар'эй, स्वार्थी स्वार्त^खи

ЭКВА́ТОР м भूमध्यरेखा б^खу-माद^खи'-रэк^खā жс, भूचक्र б^खу-चाक्र' м

ЭКВАТОРИА́ЛЬНЫЙ прил भूमध्यरेखा-सबधी б^खу-माद^खи'-रэк^खā-साम्बान्द^खи, भूमध्यरेखीय б^खу-माद^खи'-रэк^खи

ЭКВИВАЛЭ́НТ м अनुरूप वस्तु अनुरूप वस्तु жс, समानक सामानक м

ЭКВИВАЛЭ́НТНЫЙ прил अनुरूप अनुरूप

ЭКЗА́МЕН м пряи, перен इम्तहान имт'хāн м, परीक्षा парियक्षā жс, वступительный, приемный — प्रवेश-परीक्षा жс, выпускной — अंतिम परीक्षा жс, государственные — सरकारी इम्तहान м, выдержать — परीक्षा में पास (उत्तीर्ण) हो जाना नि, не выдержать — इम्तहान (परीक्षा) में नाकामयाव

(फेल) हो जाना नि, сдавать — इम्तहान (परीक्षा) पास करना न

ЭКЗАМЕНА́ТОР м इम्तहान (परीक्षा) लेनेवाला имт'хāн (परियक्षā) लэнэ-вāлā м, परीक्षक परियक्षक м

ЭКЗАМЕНОВА́ТЬ несов इम्तहान (परीक्षा) लेना имт'хāн (परियक्षā) лэнā н

ЭКЗЕМПЛЯ́Р м 1 (книги, газеты и т. п.) कापी कāпи жс, प्रति прати жс, 2. (образец) नमूना नामुनā м, प्रतिरूप пратирूप м

ЭКЗОТІ́ЧЕСКИЙ прил विदेशी विदेशी (чужеземный), अजीब अजीब, अनोखा анок^खā (причудливый, странный)

ЭКИПА́Ж м 1 (коляска) [चौपहिया] गाडी [चाо-पाх्नीā] гāри жс, रथ рат^ख м, 2. (команда) आदमी āд'мī м, जहाजी (नाविक) दल दжахāзй (नāविक) дал м (судна)

ЭКИПИРОВА́ТЬ сов и несов सजाना саджāнā н, सँवारना сāvār'nā н, लैस (सुसज्जित) करना लाэс (सु-साджджित) кар'nā н

ЭКИПИРÓВКА жс 1 सजाना саджāнā м, सँवारना сāvār'nā м, लैस (सुसज्जित) करना लाэс (सु-साджджित) кар'nā м, 2 (снаряжение и т. п.) साज-सामान сāj-сāman м, सामग्री сāмагри жс

ЭКОНО́МИКА жс 1 अर्थतन्त्र арт^ख-тантр' м, अर्थ-व्यवस्था арт^ख-व्या-वास्त^खā жс, 2 (наука) अर्थ-विज्ञान

арт^л-विग्यāन *म*, अर्थ-शास्त्र арт^л-
-शāस्त्र' *म*

ЭКОНОМІСТ *म* 1. अर्थ-विशेषज्ञ
арт^х-विशेश-गि' *म*, अर्थशास्त्री
арт^х-शāस्त्रिय *म*, 2. *ист*, *полит*
अर्थवादी арт^х-वāदिय *म*

ЭКОНОМІТЬ *несов* वचत करना
бачат кар'нā *п* (की *что-л*),
मितव्यय (अल्पव्यय) करना मित-व्याय
(अल्प'-व्याय) кар'нā *п* (*расходовать*
экономно)

ЭКОНОМІЧЕСК||ИЙ *прил* 1.
आर्थिक āрт'ик, ~ кризис आर्थिक
सकट *म*, अर्थसकट *म*, ~ое разви-
тие आर्थिक विकास *म*, ~ая по́мощь
आर्थिक सहायता *ж*, ~ое поло́же-
ние आर्थिक दशा (अवस्था) *ж*, ~ая
ब्लोка́दा आर्थिक अवरोध *म*, 2 (*связа-
нный с изучением экономики*) अर्थ-
शास्त्रीय арт^л-शāस्त्रिय', ~ая ста-
ति́стика आर्थिक सांख्यिकी *ж*, ~ая
геогра́фия आर्थिक भूगोल *म*

ЭКОНОМІ||Я *ж* 1 (*бережли-
вость*) कमखर्ची кам-харच' *ж*,
किफायत किफāйат *ж*, वचत बачат
ж, मितव्ययिता मित-व्यायिता *ж*,
соблюда́ть ~ю किफायत (मितव्यय)
करना *п*, 2 (*выгода*) वचत बачат
ж, लाभ लāб^х *म*, ☆ *политическая*
~ राजनैतिक अर्थशास्त्र *म*

ЭКОНОМНО *нареч* किफायत (मित-
व्यय) से किफāйат (मित-व्याय) सэ,
~ *расходовать* खर्च मे किफायत
करना *п*

ЭКОНОМНЫЙ *прил* (*бережливый*)

कमखर्च кам-харच', किफायती कि-
फāय'गि मितव्ययी मित-व्यायि

ЭКРА́Н *म* परदा пар'дā *म*,
[सिनेमा का] परदा [सिनेमā kā] пар'-
дā *म*, रजतपट राजत-पट *म* (*ки-
но*).

ЭКРАНИЗА́ЦИЯ *ж* फिल्मातर
फिल्मांतर *म*

ЭКСКАВА́ТОР *м* *тех* खोदाई का
काम करनेवाली मशीन क^ходаई kā
kāम кар'нэ-вāय'и машин *ж*, खोदक
मशीन क^ходаक машин *ж*, एक्स्क्वेटर
एक्स्क्वэтар *म*, шага́ющий ~ चलता-
-फिरता (आप से आप चलनेवाला)
एक्स्क्वेटर *म*

ЭКСКРЕМЕНТЫ *мн* मल-मूत्र мал-
-मुत्र' *म*

ЭКСКУРСА́НТ *म* सैर करनेवाला
[आदमी] साэр кар'нэ-वāलā [āд'मी]
म, [दर्शनार्थी] यात्री [दर्श'नāрт^хи]
йāत्रिय *म*

ЭКСКУ́РСИЯ *ж* सैर साэр *ж*

ЭКСПАНСІВНЫЙ *прил* मनमौजी
मान-मादज'и

ЭКСПАНСИОНІСТСКИЙ *прил* वि-
स्तारवादी वистār-वāदिय

ЭКСПА́НСИЯ *ж* फैलाव प^хāэлао
म, विस्तार वистār *म*, प्रसार प्रा-
सार *म*

ЭКСПЕДИЦИО́НН||ИЙ *прил* अभि-
यानिक अब^хийāनिक, अभियानकारी
अब^хийāन-कāरि, ~ые войска́ অভি-
यान-सेना *ж*

ЭКСПЕДИ́ЦИЯ *ж* 1 यात्रा йāत्रā
ж, अभियान अब^хийāन *म*, изыска́-

тельская — खोज की यात्रा *ж* ,
2 (группа, отряд) यात्री टुकड़ी
यात्री तुक'री *ж* , यात्री दल यात्री
दल *м*

эксперимент *м* जाँच दजाँच *ж* ,
परख парак' *ж* , परीक्षा परीक्षा
ж , प्रयोग प्रायोग *м*

экспериментальный *прил*
परीक्षापूर्वक परीक्षा-पूर्वक, प्रयो-
गात्मक प्रायोगात्मक

эксперт *м* माहिर मा'хир *м* ,
विशेषज्ञ विशेश-гй' *м*

экспертиза *ж* जाँच दजाँच *ж* ,
परीक्षा परीक्षा *ж*

эксплуататор *м* शोषक शोшак
м , चूषक चुшак *м*

эксплуататорский *прил* शो-
षक शोшак, चूपक चुшак, —не
क्лассы शोषक-वर्ग *м* *мн*

эксплуатация *ж* 1 शोषण शो-
षण *म* , चूपण चुशण *म* , — чело-
вёка человеком मनुष्य द्वारा मनुष्य
का शोषण *म* , свободный от —и
शोषण-मुक्त, 2 (недр земли, завода
и т п) काम लेना (निकालना) काम
ल'ना (निकाल'ना) *म* , вводить в —ю
काम में लाना *п*

эксплуатировать *несов* 1 शो-
षण करना शोषण कर'ना *п* (का
लोग-ल , что-*л*) , शोषित करना शो-
षित कर'ना *п* (को लोग-ल , что-*ल*) ,
2 (использовать) इस्तेमाल (उपयोग)
करना इस्त'माल (उपानोग) कर'ना *п*
(का что-*л*)

эксплуатируемый *1 прил*

от эксплуатировать, 2 *прил* शो-
षित शोषित, चूषित चुषित, —ые
क्лассы शोषित वर्ग *म* *मн*

экспонат *м* नमूना नामु'ना *म* ,
प्रदर्शित पदार्थ प्रादारशित प्राद'арт'
म , प्रदर्शन की वस्तु प्रादारशन की
वस्तु *ж*

экспорт *м* निर्यात निर्या'त *म* ,
निर्गम निरगम *म* , — тов'аров माल-
-निर्यात *म*

экспортировать *сов* и *несов*
बाहर (विदेश) भेजना बा'хар (विदेश)
बा'эд'ж'на *п* , निर्यात करना निर्या'त
कर'ना *п*

экспортный *прил* बाहर (वि-
देश) जानेवाला बा'хар (विदेश) दजा
पэ-वाल'а, निर्यात-सवधी निर्या'त-сам-
बанд'и, निर्गम-सवधी निरगम-сам-
बанд'и

экспресс *м* एक्सप्रेस экспрес *ж*
экспромт *м* बिना पहले से सोचे
हुए रचना बिना पा'लэ сэ сочэ хуэ
рач'на *ж*

экспромтом *нареч* बिना पहले
सोचे हुए बिना पा'लэ сэ сочэ хуэ
экспроприация *ж* जब्त जब'т'
и , अपहरण अप'харан *и*

экспроприировать *сов* и *не-*
сов जब्त करना जब'त' कर'ना *п* (पर
что-*л*) , अपहरण करना अप'харан
कर'ना *п* (का что-*л*)

экстаз *и* हर्षोन्माद харшонма'д
и , अति आनंद अति आ'नанд' *и*

экстерн *и* बाहर का विद्यार्थी
बा'хар का विद्या'र्थी *и*

элэ́ктрик м विजली का माहिर
бидж'ли кá māхир м (электротехник), विद्युत्-उद्योग का मजदूर
видйут-удног кá маз'дӯр м (ра-

электричество с विजली बि-
 द्य'ली ज, वर्क барк' ज, विद्युत्
 विद्युत ज, положительное - उद्-
 -द्युत् ज, отрицательное - नि-द्युत्
 ज

электрйчка ж разг विज-
ली की रेल бидж'лй кй рэл ж (о
дороге), विजली की रेलगाडी бидж'-
лй кй рэл-гāрй ж (о поезде)

электровóз м विजली की रेल-
गाडी का इजन бидж'лй кй рэл-
-гāрй कā инджан м, विजली-इजन
бидж'лй-инджан м

электрóд м физ विजली के तार
का छोर бидж'лй कэ तār कā
ч'ор м

электродвйгатель м विजली
का इजन бидж'лй कā инджан м,
विजली-इजन бидж'लй-инджан м

электромонтер м विजली का
मिस्तरी бидж'лй कā мист'рй м,
विद्युत्कार विद्युत-कār म

электромотóр и विजली की
मोटar бидж'лй кй мотar ж, विजली
का इजन бидж'लй कā инджан м,
विजली-इजन бидж'लй-инджан и

электрóн м физ इलैक्ट्रॉन плаэ-
ктрон и., विद्युदणु विद्युद-ану м

электрооборóдование с वि-
जली की सामग्री бидж'лй कй сā-
магрй ж

электростāнция ж विजलीघर
бидж'лй-г'ar и, विजली-स्टेशन би-
дж'лй-стэшан и, विद्युत्-उत्पादक
स्टेशन विद्युत-उत्पादक स्टेशан и

электротéхник и विजली का
माहिर (मिस्तरी, इजीनियर) бидж'-
लй कā мāхир (मिस्त'रй, इंजीनिय-
यर) и

электроэнérгия ж विजली की

शक्ति बидж'лй कй шакти ж, वि-
द्युत्-शक्ति विद्युत-शक्ति ж

элемент м 1 तत्त्व तатत्व' म,
अश āш м, अग अग' म, 2 चिन्
मूलतत्त्व मूल-तатत्व' и

элементāрный прил 1 (на-
чальный) प्रारम्भिक प्रāрамб'ик, प्रा-
थमिक प्रāг'мик, 2 (простейший)
मामूली मāमुलй, साधारण सāд'āран,
सामान्य सāmāन्य'

эллипс м мат दीर्घवृत्त दीर्घ'-
व्रित्त' म

эмалирóванный прил मीना-
कारी किया हुआ मीनā-कāरй क्मीā
хуā

эмāль ж मीना मीनā и, इना-
मिल инāmил м

эмансипāция ж छुटकारा च'ут'-
कārā म, मुक्ति मुक्ति ж

эмбāрго с эк घाटवदी ग'āt-
-बन्दी ж, наклāдывать — घाटवदी
करना и

эмблéма ж निशान निशāн म,
लाछन लāनच'ан म, चिह्न चिह्नि' и,
प्रतीक प्रatīक и

эмбриолóгия ж भ्रूण-विज्ञान
б'рūн-विगйāन и, गर्भ-विज्ञान гарб'-
-विगйāन म

эмигрāнт и प्रवासी प्रवāsй म

эмигрāция ж 1 (переселение)
प्रवास[-गमन] प्रवās[-गमन] и;
2 (прéбывание в чужой стране)
देशांतराधिवास देशāнт'рāд'āनवās и,
3 собир (э'мигранты) प्रवāन्ती प्र-
वāsй и ин

эмигри́ровать *сов и несов.* प्रवासगमन करना *правās-гаман кар'*-
нā *п.*

эмоциона́льный *прил* भावमय
б^хāо май

эмо́ция *ж* मनोभाव *мано-б^хāо*
м, भावावेश *б^хāvāvēш* *м*

эмпири́зм *м. филос* अनुभववाद
ануб^хав-вāд *м*

эмпириокритици́зм *м филос.*
अनुभवसिद्ध आलोचना *ануб^хав-сидд^х*
āлоч'нā *ж*

эму́льсия *ж хим* प्रनिलव प्रा-
ниламб' *м*

энергэ́тика *ж (наука)* ऊर्जा-
-विज्ञान *урджā-вигйāн* *м*

энергично *нареч* जोरो के साथ
зорб кэ сāt^х, उत्साह सहित *утсāх*
сахит

энергичный *прил* फुरतीला
п^хур'тйā, उद्योगी *удйогй*, व्यवसा-
यिक *вйав'сāйик*

энер́гия *ж* 1 ताकत *тāкат* *ж*,
शक्ति *шакти* *ж*, ऊर्जा *урджā* *ж*;
тепловāя — तापशक्ति *ж*, तापीय
ऊर्जा *ж*, āтомная — परमाणु-शक्ति
ж, потенциа́льная — स्थितिक
ऊर्जा *ж*, за́кон сохра́нения —
ऊर्जा-स्थिरता *ж*, 2 (*реши́тель-*
ность, настаи́чивость) जोश *джош*
м, सरगर्मी *сар-гармй* *ж*, उत्साह
утсāх *м*

энтomoлóгия *ж* कीटविज्ञान
кйт-вигйāн *м*

энтузиáзм *м* जोश *джош* *м*,

सरगर्मी *сар-гармй* *ж*, उत्साह *утсāх*
м, उत्साहशीलता *утсāх-шйल'tā* *ж*,
проявля́ть — जोश (*утсāх*) दिख-
लाना *п*

энтузиáст *м* सरगर्म *сар-гарм'*
м, उत्साहशील *мनुष्य* *утсāх-шйल*
мануши' *м*

энциклопедический *прил* वि-
श्वकोश-सवधी *вишв'-кош-самбан-*
д^хй

энциклопéдия *ж* विश्वकोश
विश्व'-кош *м*

эпигра́мма *ж* व्यंग्यात्मक लघु-
-कविता *вйангйātмак* *лаг^ху-кави-*
tā *ж*

эпи́граф *м* आदर्श-वाक्य *āдарш'-*
-вāкй' *м*, उद्धरण *удд'аран* *м*

эпидеми́ческ||ий *прил* वबाई
вабāй, छूट का *ч^хут* *кā*, संक्रामक
санкрāмак, —ое заболевāние *в्या-*
पक-रोग *м*

эпидéмия *ж* ववा *вабā* *ж*, महा-
मारी *махā-мāрй* *ж*

эпизóд *м* 1 घटना *г^хат'нā* *ж*,
2 (*в худо́жественном произведе-*
нии) उपकथा *уп'кат^хā* *ж*, उपा-
ख्यान *упāк^хйāн* *м*, कथा (*कविता*)
मे *праसгик* *вāртā* *ж* (*кавитā*)
मे *прāсангик* *вāртā* *ж*

эпизоди́ческий *прил* प्रासगिक
прāсангик

эпилéпсия *ж мед* मिरगी
мир'гй *ж*, अपस्मार-रोग *апасмāр-*
-रोग *м*

эпило́г *м* [किताब का] परिशिष्ट

भाग [китаб кә] परिशिष्ट' б^хаг
м, [ग्रथ का] उपसहार [грант^х кә]
уп'сāхār м

эпита́фия ж समाधि-लेख са-
माद^хи-लэк^х м, मृत्यु-लेख म्रित्यु-
-लэк^х м

эпи́тет м विशेषण вищешан м

эпице́нтр м геол उपरिकेद्र
уп'рикэндр' м

эпи́ческий прил лит महाकाव्य-
-सवधी माхā-каवй'-самбанд^хи, वीर-
गीतात्मक वीर-गितात्मक

эпопе́я ж лит महाकाव्य माхā-
-кавй' м

э́пос м лит महाकाव्य माхā-
-кавн' м

эпо́ха ж जमाना замānā м, दौर
даор м, काल кāl м, युग йуг м

э́ра ж 1 (система летосчис-
ления) युग йуг м, सन् сан м,
सवत् sāват м, 2 (эпо́ха) जमाना
замānā м, दौर даор м, काल кāl
м, युग йуг м

эро́зия ж геол कटाव катāо и,
अपक्षरण апакшаран м, ~ पोचвы
мृदा-अपक्षरण м

эро́тический прил वासनोत्तेजक
vās'ноттэджак, कामोत्तेजक kāмоттэ-
джак

эруди́ция ж पाडित्य пāдिति'
и, ज्ञानविस्तार гнāн-вистār и

эска́дра эс мор जगी जहाजो
का दस्ता द्जāнгй джа^хāзō кә дасгā
и, स्ववाङ्मन स्कвāдран и

эскадри́лья эс ав हवाई जहाजो

का दस्ता хавāй джа^хāзō кә дастā
м, स्ववाङ्मन स्कвāдран и

эскадрóн м воен [घुड]सवारो
का दस्ता [г^хур-]савāрō кә дастā м,
स्ववाङ्मन स्कवāдран м

эскалáтор м चलती सीढ़ी чал'-
ти сйр^хи ж

эскíз м 1 жив खाका хāкā м,
प्रारम्भिक रेखा-चित्र прāрамб^хик
рэк^хā-читр' м, 2 (чертеж) ड्राफ्ट
дрāфт' ж, नक्शा накшā м

эскóрт м रक्षक सैन्यदल ракшак
саэнь'-дал м (охрана), मार्ग का रक्षक
दल мārг' кә ракшак дал м (кон-
вой)

эскорти́ровать несов रक्षा के
लिये मार्ग मे साथ जाना ракшā кэ
линэ мārг' мō сāt^х джānā ил

эсмíнец м воен, мор तबाहकुन
(विनाशक) जहाज табāх-кун (винā-
шак) джа^хāз м, विध्वंसक вид^хвā-
сак м

эсперáнто с एसпेराटो эс'пэ-
рāнто ж

эссéнция ж अरक арак и,
सार сār м

эстафе́та эс спорт बदल दौड
бадал-даор ж

эсте́тика ж सौंदर्य-विज्ञान саон-
дари'-винāн м, सौंदर्यशास्त्र саон-
дари'-шāстр' и

эстетиче́ский прил (относя-
щийся к эстетике) सौंदर्य-विज्ञान-
-सवधी साондари'-винāн-самбан-
д^хи

эсто́нец *म* एस्तोनियन эсто-
ниниан *म*

эсто́нский *прил* एस्तोनियन
эстониинан, — язы́к एस्तोनियन
जबान (भाषा) *ज*

эстра́да *ज* (площа́дка) चवूत-
रा चाबुत'ра *म*, मच मानच' *म*

э́та *мест* *см* э́тот

э́таж *и* मज़िल मानзил *ज*, तल्ला
талла *म*

э́тажёрка *ज* किताबो की खुली
अलमारी кита́бб кй क'ули ал'ма-
ри *ज* (для кни́г)

э́тап *м* मज़िल मानзил *ज*

э́ти *мест* ये йэ

э́тика *ज* नीतिशास्त्र न्ति-शा́стр'
म, आचारनीति ача́р-ниги *ज*

э́тике́т *м* आदाव а́даб *म*,
शिष्टाचार ши́штача́р *म*, सदाचार
сад-а́ча́р *म*

э́тике́тка *ज* चिप्पी चिप्पी *ज*,
अकितक अंकितक *म*, नाम-पत्र на́м-
па́тр' *и*

э́тимоло́гия *ज* लिन्ग [शब्द-]
व्युत्पत्ति [शाब्द'-] विुत्पत्ति *ज*,
शब्द-साधन शाब्द'-साद'ान *и*

э́ти́ческий *прил* *см* э́ти́чный

э́ти́чный *прил* नीतिपूर्ण न्ति-
पू́र्न', नीति-सगत न्ति-सांगत

э́тногра́фия *ज* नृवश-विज्ञान
न्रि-वाँश-विग्याँ *म*

э́то *мест* *см* э́тот, — мо́я кни́-
га यह मेरी किताब (पुस्तक) है йах
मे́रй кита́б (пустак) ख़аэ, все —
यह सब कुछ йаख़ саб कुच'х, по́сле

—го इस के बाद (पञ्चात्) *ис* *кэ*
ба́д (पाश्चा́त), то́лько — यही йахй
э́тот *мест* यह पाख

э́гио́д *म* *जि* तसवीर का खाका
ताс'вир *क़* *ख़* *क़* *и*, प्रारम्भिक रेखा-
चित्र प्रा́рамб'ник रэक'а-चित्र' *म*

э́фе́с *и* कब्ज़ा *क़* *ब* *अ* *म*, मूँठ
मुँठ' *ज*

э́фио́п *и* हवशी *क़* *ब* *श* *и*

э́фио́пский *прил* हवशी *क़* *ब* *श* *и*

э́фи́р *म* 1 *физ* आकाश *अ* *क़* *अ* *श* *म*,
व्योम विोम *и*, ईथर *य* *त* *अ* *र* *и*, पे-
редава́ть *в* — ब्राडकास्ट करना *и*, 2
хим ईथर *य* *त* *अ* *र* *म*, दक्षु दाक्षु *म*

э́ффе́кт *и* 1. (возде́йстви́е) असर
асар *म*, प्रभाव प्राब'ाо *и*, 2 (ре-
зу́льтат) नतीजा नतियज्हा *и*, फल
फ'ाल *म*, परिणाम पारिनाम *и*

э́ффе́ктивный *прил* असर
(प्रभाव) डालनेवाला असार (प्राब'ाо)
दाँल'नэ-वाँला, फलप्रद फ'ाल-प्राद,
प्रभावशाली प्राब'ाо-शाँल

э́ффе́ктный *прил* असर (प्रभाव)
डालनेवाला असार (प्राब'ाо) दाँल'नэ-
वाँला, प्रभावशाली प्राब'ाо-शाँल

э́хо *с* गुँज गुँज *ज*, प्रतिध्वनि
प्रतिद'वनि *ज*, प्रतिशब्द प्रति-
शाब्द' *म*, отдава́ться — *म* गुँजना
न, प्रतिध्वनित होना *न*

э́шафо́т *म* फाँसी की मचान
फ'ाँसी *क़* *म* *अ* *च* *अ* *न*, पाड पाँर *म*

э́шелон *म* रेलगाडी रेल-गाँरी
ज, во́инский — फौजी (सैनिक)
रेलगाडी *ज*

Ю

юбилéй *м* जयती दжайान्ति *ज* ,
जुबली दजुब'ली *ज* , सालगिरह सल-
-गिराख *ज* , वर्षगाँठ वारश'-गँठ' *ज*

юбилéйный *прил* जयती (साल-
गिरह, वर्षगाँठ) का दжайान्ति (सल-
-गिराख, वारश'-गँठ') क़ा, जुबली
दजुब'ली

юбка *ж* घघरा ग^खаг^ख'рā *म* , लहं-
गा लाख़ाग़ā *म* , нижняя — साया *म*

ювелі́р *м* जौहरी दजाоख'री *म* ,
सुनार सунार *म*

ювелі́рн||ый *прил* 1 : —ое
дело सुनारी сунारй *ज* , जडाव दजा-
рāо *म* , 2 перен (искусный, тон-
кий) बारीक ब़रйक

юг *м* दक्खिन दक्क^хин *म* , दक्षिण
दाक्षिन *म*

юго-востóк *м* दक्षिण-पूर्व दा-
क्षिन-पूरव' *म* , अग्निकोण अग्नि-
-कन *म*

юго-востóчный *прил* दक्षिण-
पूर्वी दाक्षिन-पूरवी

юго-зāпад *म* दक्षिण-पश्चिम दा-
क्षिन-पश्चिम *म*

юго-зāпадный *прил* दक्षिण-
पश्चिमी दाक्षिन-पश्चिमी

югослāв *м* युगोस्लावियन нуго-
слāвниан *म*

югослāвский *прил* युगोस्ला-
वियन нугосलāвиниан

южāнин *и* दक्षिणवाला दाक्षिन-
-वāलā *и* , दक्षिणी दाक्षिणी *म*

южный *прил* दक्षिण

दक्षिणी दाक्षिणी, Южный полюс
दक्षिणी ध्रुव *म*

юмор *м* हँसोडपन ख़ासोर-पान *म* ,
हास्य ख़ासй' *म* , हास्यरस ख़ासй'-рас *म*

юмористический *прил* हा-
स्यपूर्ण ख़ासि'-पूरन' , हास्यरस का
ख़ासि'-рас क़ा, हास्यरसवाला ख़ासि'-
-рас-वāलā (о произведении), — рас-
скāз हास्यरसवाली (हास्यरस की)
कहानी *ज*

юннāт *м* (юные натуралист)
किशोर प्रकृतिप्रेमी (वनस्पतिप्रेमी)
किशोर प्राकृति-प्रेमй (वानस्पति-
-प्रेमй) *म*

юность *ж* जवानी दжавāни *ज* ,
युवाकाल йувā-क़ाल *म*

юноша *м* नौजवान नाо-दжавāн
म , युवक нуваक *म*

юношеский *прил* जवान (युवक)
का दжавāन (нуваक) क़ा

юношество *с* 1 (пора, время)
जवानी दжавāни *ज* , युवाकाल нуवā-
-क़ाल *म* , 2 собир जवान (युवक)
लोग दжавāन (йуваक) लог *и* *и*

юн||ый *при* 1 [नौ]जवान [नाо-]
दжавāн, युवा нуवā *неиз* , तरुण
तारुन, *с* —ых лет युवावस्था ही से

юридический *при* 1 कानूनी
क़ानूनी, न्याय-सवधी निāन-साम्बान-
-द^खи, — факультет कान्नी (न्याय-
-सवधी) विभाग *и*

үйкция *ж* 1
र क़ाэтрāд^хи

2 (подведомственность) अधिकार-क्षेत्र ад^хикār-кшэтр' м

юриско́нсульта м वकील вакйл м, कानूनी सलाह देनेवाला कानूनी салаḥ дэнэ-вāлā м

юриспруден́ция ж विधिशास्त्र विधि-ша́стр' м

юри́ст м कानूनदाँ कानू́н-даँ м, *нп*

आईनदान айин-да́н м, धर्मशास्त्री д^харм'-ша́стрй м

ю́рта ж तबूघर тамбу-г^хар и

юсти́ция ж न्याय нйāй м

юти́ться несов छोटी-छोटी जगह पर रहना (वाका होना) ч^хотй-ч^хотй джагаḥ пар раḥ'нā (vākā ḥonā)

Я

я мест मैं māē, я ви́дел его मैं ने उस को देखा, ёто я यह मैं हूँ, да́йте мне кни́гу मुझे किताव (पुस्तक) दीजिये, меня́ здесь не́ было मैं यहाँ नहीं था, мне хо́лодно मुझे ठंड (सरदी) लगती है, для меня́ मेरे लिये (वास्ते), у меня́ मेरे पास, मेरे हाँ, со мно́й मेरे साथ

я́блок||о с सेव сэб м, ◇ глазо́е — अनात आँख का डेला म, गोलक म, —у не́где упа́сть तिल धरने की जगह नहीं, वहाँ पर तिल रहने का भी स्थान नहीं है

я́блоня ж सेव का पेड़ сэб कā пэр м

я́блочный прил सेव का сэб कā яви́ться сов см явля́ться

я́вка ж हाजирі хāзирй ж, उपस्थिति упаст^хити ж, — обяза́тельна हाजирі जरूरी (लाजमी) है, उपस्थिति आवश्यक है

явлéние с 1 वाक्या वāकायā ж, घटना г^хат'нā ж, — природы

प्राकृतिक घटना ж, 2 театр [नाटक का] अक [नāтак कā] अक' м

явля́ться несов 1. आना ānā *нп*, आ जाना ā джāнā *нп.*, [आ] पहुँचना [ā] паḥūч'нā *нп*, 2. (о мы́сли и т п) मन मे आना ман мē ānā *нп*, उत्पन्न होना उत्पान्न' ḥonā *нп*, 3 (быть кем-л) होना ḥonā *нп*

я́вно нареч जाहिरन зāхيران, प्रकटत. प्रकट'ताḥ, स्पष्टत स्पаш्त'ताḥ

я́вн||ый прил जाहिर зāхир, स्पष्ट स्पаш्त', प्रकट प्रकट, —ое доказáтельство स्पष्ट प्रमाण и, —ая ложь सफेद भूठ ж

я́вственный прил साफ-साफ सāф-сāф, स्पष्ट स्पаш्त', प्रत्यक्ष प्रा-तिअक्ष'

я́вствовать несов पता लगना पतā лаг'нā *нп*, स्पष्ट (ज्ञात) होना स्पаш्त' (गिāत) ḥonā *нп*.

явь ж мечтā стāла я́вью

ягнѣнок *м* भेड का बच्चा ब^खэр
 क[ा] बачч[ा] *म*, मेमना म^म’न[ा] *म*

ягода *ज* छोटा फल च^१ोता प^१चल
म, बेरी ब^१रि *ज*, $\diamond$ *о*дног^१о п^१оля
 — *раз* एक ही थैली के चट्टे-बट्टे

म म्म, एक तरफा क तरफ
 यागोदिता ज अनत चूतड चूतार
 न, नितव निताम्ब' म

яд м जहर захар м, विष виш
м, змейный — सर्पविष м

ядови́т||ый прил जहरीला зах'-
 рйла, विपालु вишāлу, विषैला ви-
 шаэла, —ое вещество विपालु पदार्थ
 , — газ जहरीली (विषैली) गैस
 (वायु) ж , —ая змея जहरीला (वि-
 षैला) साँप ж , विष-सर्प ж

ядро с 1 (плода) गूदा गूदा म,
 गिरी गिरि ж, 2 (центральная
 часть) मरकज мар'каз м, केंद्र
 кэндр' м; атомное — физ परमाणु
 का बीज-केंद्र म, 3 (пушечное) уст
 [तोप का] गोला [топ kā] голā м

я́зв||а ж *прям*, *перен* नासूर
 на́сұр *м*, फोडा प^२орā *म*, व्रण व्रान
म, ~ желу́дка ме́де का नासूर *म*,
 вскрыва́ть ~ы नासूरो (फोडो) को
 खोलना *п*

ज्यवित्तीयं प्रित ताना मास्ता
हुआ ताना मार'ता खुा, चुभता चुभ'ता
ता

язвѣть несов. ताने मारना ताने
 मार'ना n, फवती उडाना प'ाब'ति
 ур'анā n

язы́к м 1 анат **जबान** забан
жс, जीभ джиб^х жс, जिह्वा джих^{вā}

जु, показывать ~ जवान (जीभ)
निकालना n , 2 (колокола) घटे का

लटकन ग्लान्तэ क्वा लत'कान म,
3 (речь) जवान забан ж, बोली

— **रूसी** *жс*, **रूसी** *जवान* (**भाषा**) *жс*,

иностранный - विदेशी (अन्यदेशीय)
जबान (भाषा) ж, родной - मादरी

जवान जस, मातृभाषा जस, государственный - राष्ट्रभाषा जस, सरकारी

जवान *жс*, литературный — साहित्यिक भाषा *жс*, разговорный —

चलती (बोल-चाल की) जवान (भाषा)
ЖС, — оригинала मूलभाषा ЖС,

мертвый — मुर्दा (मृत) जबान (भाषा)
 ж, живóй — सजीव (जीवित) भाषा

лпटे ङ ढढ, लूके ङ ढढ, अग्नशि-

खाएँ *जस* *मि*, держать — за зубá-
मि जवान को मुँह मे रखना ॥

ЯЗЫКОВЕД *м* भाषा-विशेषज्ञ ब्रह्म-
शास्त्र-विशेषज्ञ-गृह्य' *म*, ज्ञानदान ब्राह्म-

языковѣдение с см языко-

языковедный *प्रि* भाषावैज्ञा-

языковедный прил. भाषा-विज्ञानिक
निक 6^{ya}āshā-vaegīānik
языков||ой прил. лингв. भाषा-

सबधी ब्āशā-सम्बन्ध, भाषावार
ब्āशā-वार्, -या संरुक्ुता भाषा

का ढाँचा " भाषाविज्ञान
языкознáние с

б'āshā-вигйān м, जवानदानी забāн-

-дāнй ж , сравнительное ~ तुलना-
त्मक भाषाविज्ञान म

язы́чество с बुतपरस्ती бут-па-
растй ж , मूर्तिपूजा मूर्ति-पूजā ж

язы́чник м बुतपरस्त бут-па-
раст' м , मूर्तिपूजक मूर्ति-पू-
джак म

яй́чник м анат अडाशय андā-
шай м , воспaлє́ние ~ов अडाशय-
कोष म

яй́чница ж आमलेट āм'лєт м ,
तले हुए अडे तалэ хуэ андэ м मн

яй́чн||ый прил अडे (अडो) का
андэ (андō) kā , ~ желтōк [अडे की]
जरदी ж , अडे का पीला भाग म ,
अडमध्य म , ~ белōк [अडे की]
सफेदी ж , भ्रूण-सफेदी-कोष म , ~ая
скорлупā अडे का छिलका म , ~ по-
рошōк अडो का पाउडर म

яй́цō с अडा андā м , ~ всмāт-
ку आध उवला अडा म , ~ вкрутūю
पूरा (ठोस) उवला अडा म , ◇ яй́ца
кūрицу не ўчат посл अडा सिखावे
बच्चे को कि ची-ची मत कर

як м याक йāк м

я́кобы союз गोया гойā , मानो
mānō

я́корн||ый прил ~ая стоянка
लागल-स्थान лāंगल-ст'хāн म

я́кор||ь м लगर лангар म ,
लागल лāंगल म , бросāть ~ लगर
करना (डालना) n , снимāться с ~я
लगर उठाना n , стоять на ~е लगर
डालकर रहना nn , लगर पर (डाले
खडा) होना nn

я́лик м डोगी दōगि ж , हलकी
(छोटी) नाव खल'कй (च'отй) nāo м

я́ловая прил (о корове) वāँभ
बāँज , बध्या банд'нā नेउम

я́м||а ж गढा гар'хā म , गड्ढा
гадд'ā म , сйлосная ~ हरी फसल
जमा करने की खत्ती ж , ◇ воздūш-
ная ~ ав वायु का थैला म , рыть
~у गढा (कुआँ) खोदना n (के लिये
кому-л)

я́нвāрский прил जनवरी का
джан'варй kā

я́нвāрь м जनवरी джан'варй ж
я́нтāрь м कहरवा काх'рубā म ,
तृणमणि तрин-मани ж

я́пōнец м जापानी दжāпāनй м
я́пōнский прил जापानी दजāпā-
नй , ~ язык जापानी जवान (भाषा) ж

я́ркий прил 1 उज्ज्वल
уджджвал , 2 (о цвете) चमकीला
चाम'कйлā , चटकीला चат'कйлā , तेज
रग का तэз ранг' kā , 3. перен
ज्वलत джвалант' , ~ примєр ज्वलत
उदाहरण म

я́рко нареч चमक (उज्ज्वलता)
से चाмаक (уджджвал'тā) сэ

я́рлык м चिप्पी चिप्पй ж ,
अकितक अंकितक म , लेबुल लēбул म ,
नाम-पत्र nām-патр' म

я́рмарка ж मेला мэлā म

я́рмō с прям , перен जुआ джуā
м ; сбросить ~ जुआ उतार फेकना n

я́ровизāция ж с-х वासतिकरण
vāsанти-कारन म

я́ров||ōй прил с-х वसतका-

लीन बसन्त'-कालीन, —ये хлеб
वसत की फसल *ж*, खरीफ *ж*, —ая
पशनीца वसतकालीन गेहूँ *म*

य़्रोस्तный *прил* 1 क्रोधपूर्ण
क्रोद'-पूरन', 2 *перен* प्रचंड प्रा-
चान्द'

य़्रोस्त *ж* 1 गुस्सा गुस्सा *म*,
अति क्रोध अति क्रोद' *म*, 2 *перен*
प्रचंडता प्राचान्द'ता *ж*

य़्रीय *прил* पक्का पक्का, कट्टर
कट्टर, — враг कट्टर (पक्का) वि-
रोधी (शत्रु) *म*

य़सेन् *м* बот ऐश [का वृक्ष]
अश [का वृक्ष] *म*

य़сли I *мн* (कормушка для ско-
та) चरनी चार'नी *ж*

य़сли II *мн* (детские) दाया-घर
दाया-घर *म*, शिशुगृह शिशु-
गृह *म*

य़сно 1 *нареч* साफ (स्पष्ट) तौर
पर साफ (स्पष्ट) तौर पर, प्रत्यक्ष
प्रत्यक्ष', 2 *безл* *в знач* साफ
साफ है जाहिर है जाहिर है, साफ (स्पष्ट) है
साफ (स्पष्ट) है, 3 *безл* *в знач*
साफ (о погоде) साफ रोशन साफ रो-
शन, सगंध — आज साफ [रोशन]
दिन है

य़сность *ж* सफाई साफाई *ж*,

स्पष्टता स्पष्टता *ж*, — мысли
विचारो की स्पष्टता *ж*

य़сный *прил* साफ साफ, स्पष्ट
स्पष्ट', वप्रोस य़सेन् बात सीधी
(साफ) है, — день साफ दिन *म*

य़стреб *м* बाज बाज *म*, इयेन
शियेन *म*

य़хта *ж* बजरा बजरा *म*,
केलिपोत केलि-पोत *म*

य़чейка *ж* 1 (соты) कोठरी
कोठरी'री *ж*, मधुकोष माद'यु-कोष *म*,
2 (группа) प्राथमिक सगठन प्रा-
थमिक सगठन *म*

य़чмень I *м* (хлебный злак) जो
जो *म*, जव जव *म*

य़чмень II *м* (на глазу) [आँख
की] बिलनी [आँख की] बिल'नी *ж*

य़щерица *ж* छिपकली च'प'का-
ली *ж*

य़щик *м* डब्बा दाब्बा *म*, सडूक
सडूक *म*, बकस बाकास *म*, दराज
दराज *ж* (выдвижной), पोस्ट'वी
— डाक-बकस *म*, पोस्ट-बकस *म*,
लेटर-बकस *म*, मूसорनी — कूडेदान
म, कचरा-पेटी *ж*, ♦ откладывать
व डोलगी — खताई मे डालना *п*

य़щур *м* वेत पदास्य-रोग पा-
दास्य'-रोग *म*

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ

Абисси́ния हवश ḥaṣṣh', हवश ḥabash	Алта́й अल्ताई алгай
Австра́лия आस्ट्रेलिया āstrē- лийā	Альпы आल्प्स ālps'.
А́встрия आस्ट्रिया āstriya	Аме́рика अमरीका ам'рика
А́гра & आग्रा āgrā	Амстерда́м & एम्स्टर्डम эмстар- дам.
Адриати́ческое мо́ре एड्रिया- टिक सागर эдрийāтик sāgar	Аму́-Дарья́ ρ आमू-दरिया āmū- -дариинā, आमू-नदी āmū-нади
Азербайджа́н आजरवाइजान āzar'bāidjān	Аму́р ρ आसूर āmur
Азербайджа́нская Советская Социалисти́ческая Респу́блика आजरवाइजान सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्र āzar'bāidjān совийат са- мадж-вади праджа-тантр'	Анга́ра ρ अगारा анга́ра
А́зия एशिया эшийā	А́нглия इंग्लैड инг'лаэнд', इंगलिस्तान инг'ли-ста́н
Азо́вское мо́ре आज्रोव सागर āzov sāgar	Андама́нские о-ва́ अदमान द्वीप анд'ма́н двіп
Алба́ния अल्बानिया алба́нийā	А́ндхра-Праде́ш (штат) आंध्र- -प्रदेश āndh'p'-праде́ш
Алекса́ндрія & सिकंदरिया си- канд'рийā	Анкара́ & अन्कारा анка́ра
Алжи́р 1. (страна) एलजीरिया эл'джирийā, 2. (город) एलजीअर्ज эл'джярз'	Антаркти́да अटार्कटिका ан- та́рктика
Аллахаба́д & इलाहाबाद илаḥ- -ābād, प्रयाग пра́йаг	Аравий́ское мо́ре अरब सागर араб sāgar
А́лма-Ата́ & अल्ма-अता алма́- -atā	Ара́льское мо́ре अराल सागर арā́л sāgar
	Арге́нтина अर्जेन्टाइन арджэн- та́ин
	Арме́ния अर्मइन армаин.
	Армя́нская Советская Социа- листи́ческая Респу́блика अर्मइनी सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्र арма-

иний совийат самăдж-вăдй праджă-
-тантр'

Ассăм (*штат*) आसाम āsām,
असम асам

Атланти́ческий океа́н अटला-
टिक महासागर ат'лāнтик маḥā-sāgar

Афганиста́н अफगानिस्तान аф'-
гāни-ста́н

Афи́ны ḡ अथीनिया ат^хйнийā

А́фрика अफ्रीका афрйкā

Ашхаба́д ḡ अशकावाद аш'каба́д

Багда́д ḡ वगदाद баг'да́д

Байка́л оз बाइकाल бāикāл

Баку́ ḡ. वकू бакү

Балка́ны वालкн бāлкан

Балти́йское мо́ре वालिटк сагар
бāлтик са́гар

Бангко́к ḡ. वैकाक баэнкāk

Ба́ренцово мо́ре ве́рит сагар
ба́ринт' са́гар

Бейру́т ḡ वेरूत бэрүт

Белгра́д ḡ वेलग्रेड бэл'грэд

Бе́лое мо́ре श्वेत сагар швэт
са́гар

Белору́ссия велору́сс бэлору́с

Белору́сская Советская

Социалисти́ческая Респу́блика
велору́сс सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
бэлору́с совийат самăдж-вăдй пра-
джă-тантр'

Бе́.льгия велѣжйам бэлджийам

Бена́рес ḡ वनारस банāрас, का-
शी kāши

Бенга́л वगाल банга́л

Бенга́льский зали́в वगाल की

खाडी банга́ल кй к^хāри, वगाल का
उपसागर банга́ल кā уп'sāgar

Бе́рингово мо́ре ве́риг сагар
ба́ринг' са́гар

Берли́н ḡ वर्लिन барлин

Берн ḡ वर्न барн'

Бй́рма वरमा бар'mā, ब्रह्मदेश
брахм'-дэш

Биха́р (*штат*) बिहार биḥār

Болга́рия वल्गारिया балга́рийā

Боли́вия वोलीविया боливийā

Бомбе́й (*штат и город*) बवई
бамбай

Бомбе́йский зали́в बवई की
खाडी бамбай кй к^хāри, बवई का
उपसागर бамбай кā уп'sāgar

Бонн ḡ बोन бон

Борне́о o в वोर्नियो борнийо

Брази́лия ब्राजिल брāзил, ब्रा-
जील брāзил

Брамапу́тра р ब्रह्मपुत्र брахм'-
-путр'

Брюссэ́ль ḡ वसेल्स брасэлс'

Будапéшт ḡ बुदापेस्त будāпэст',
बुडापेस्ट будāпэст'

Бута́н भूटान б^хутāн

Бухаре́ст ḡ बुखारेस्त бук^хāрэст'

Буэ́нос-Айрес ḡ वयूनस-एयर्स
бйу́нас-эйарс'

Варша́ва ḡ वर्सा варсā, वारसा
ва́рсā

Вашингто́н ḡ वाशिग्टन вā-
шингтан

Великобрита́ния ग्रेटब्रिटेन
грэт-бритэн

Вéна ८ वायना vāi'nā, विेना
виэнā

Венгéрская Нарóдная Рес-
пúблика हगरी का जनवादी प्रजा-
तत्र ँанг'री kā джан-вāдī праджā-
-ган гр'

Вéнгрия हगरी ँанг'री, हगेरी
хангэри

Венесуэла वेनेजुला вэнэзулā

Вильнюс ८ विलनियूस वил'-
нийус

Виндхъя विध्य विन्द'й', विद्या-
चल विन्द'иāчал

Висла २ विश्चुला вишчулā,
विस्तुला вистулā

Владивостóк ८ व्लादिवोस्तोक
влāдивосток

Вóлга २ वालगा вāл'gā, वालगा
вāлгā

Вьетнāм वियेतनाम вийэт'нāм,
विअतनाम виат'нāм

Гаāга ८ हेग १эг

Гавāйи ०-० हवाई १авāй

Гāна गाना gānā

Ганг २ गंगा гангā

Гāты घाट gḥāt

Гватемāла ग्वाटेमेला гвātэмэлā

Гвиāна गाइना gāinā, गायना
гāй'nā

Гермāния जर्मनी джарм'ни

Гермāнская Демократическая Респúблика जर्मनी का जन-
वादी प्रजातत्र джарм'ни kā джан-
-вāдī праджā-тантр'

Гилгит गिलगित гил'гит

Гималāи हिमालय १имāлаи,
हिमालय पर्वत १имāлай парват

Гималāйские гóры ८ गिमा-
लान

Гиндукúш हिंदूकुश १инду-куш

Гоā गोआ goā

Голлāндия हान्ड लāланд'

Гондурāс होदुरस १ондурас

Гренлāндия ०-० ग्रीनलैड грāн'-
лаэнд'

Грeция ग्रीस грīs, यूनान йунāн

Грузинская Советская Соци-
алистическая Респúблика गुर्जी
सोवियत समाजवादी प्रजातत्र гурджй
совийат самāдж-вāдī праджā-
-тантр'

Грúзия गुर्जीस्तान гурджй стāн,
जार्जिया джāрджинā

Дāкка ८ ढाका дḥākā

Дāния डेन्मार्क дэнмāрк'

Декāн दकन дакан, दक्खिन дак-
кḥин

Дeли ८ दिल्ली дилли, देहली
дэх'лй

Демократическая Респúб-
лика Вьетнāм वियेतनाम का जन-
वादी प्रजातत्र вийэт'нāм kā джан-
-вāдī праджā-тангр'

Джакāрта ८ जकर्ता джакартā

Джāмму и Кашмīр (штат)
जम्मू और काश्मीर джаммū аор
кāшмйр

Днепр २ नीपर нйпар, द्नेपर
днэпар

Дон २ दोन дон

Дуна́й *p* डेन्यूव дэнийу́б
Евро́па यूरोप нуруп, योरोप
йороп

Евфра́т *p* फुरात фура́т
Египет मिस्р миср', मिश्र मिшр'
Енисе́й *p* येनीсеई йэнисэй
Ерева́н *g* ये́реवान иэ́рэва́н, ये-
ван иэ́рэва́н

За́падный Бенга́л (*штат*)
पश्चिमी बंगाल пашчимй банга́л

Изра́иль इजराइल из'ра́ил
Инд *p* सिंध सि́нд'', सिंधु नदी
синд'у-на́дй, सिंधु नद सि́нд'у-на́д
Индийский океа́н हिंद महा-
सागर хинд' махā-sāgar, भारत महा-
सागर б'āрат махā-sāgar

И́ндия हिंदुस्तान хинду-ста́н,
भारत б'āрат

Индонезия हिंदешिया индэ
шийā, इंडोनेशिया индонэшинā

Ира́к इराक ира́к
Ира́н ईरान ʔра́н

Ирла́ндия आयर्लैंड айарлаэ́нд'
Исла́ндия आइслैंड а́ис'лаэ́нд'

Испа́ния स्पेन спэ́н
Ита́лия इटली ит'ли́й

Йе́мен यमन йаман
Кабу́л *g* काबुल кабу́л

Кавка́з काकेशिया кākэшийā, का-
кешस кākэшас

Каза́хская Советская Социа-
листическая Респу́блика कजाख-
स्तान सोवियत समाजवादी प्रजातंत्र
казāх-ста́н совинат самāдж-ва́ди
праджā-тантр'

Казахста́н कजाखस्तान казāх-
-ста́н

Кай́р *g* काहिरा кāхирā
Кальку́тта *g* कलकत्ता кал'-
катта́

Ка́ма *p* कामा кāма́
Камбо́джа कबोडिया камбоди-
йā

Камча́тка *n-v* कमचात्का кам'-
ча́тка

Кана́да कनाडा канāдā
Канбе́рра *g* कैनबरा каэ́н'барā

Карако́рум कराкурм караку-
рам, कराकोरम кара́корам

Кара́чи *g* कराची кара́чй
Кари́бское мо́ре केरिवियन

सागर кэриби́ан са́гар

Карпа́ты कार्पेथियन पर्वत кāрпэ-
т'иан парват, कार्पेथियन्स кāрпэг'и-
нанс'

Ка́рское мо́ре कारा सागर кāра́
са́гар

Каспи́йское мо́ре कास्पियन
सागर кāспийан са́гар

Катма́ндү *g* काठमाडू कāt'-
ма́дү, काठमाडौ कāt'ṁма́до

Ка́унас *g* कौनास каона́с

Кашми́р कश्मीर кашми́р, काश्मीर
кашми́р

Кейпта́ун *g* केपटाउन кэп'та́ун

Ке́нния कीनिया кйнийā
Ке́рала (*штат*) केरल кэ́рал

Ки́ев *g* किएव киэ́в

Кирги́зия किर्गिजिया кирги-
знийā

Киргизская Советская Социалистическая Республика किरगिज सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्र किरगиз совийат самадж-вадй праджя-тантр'

Китай चीन चैन

Китайская Народная Республика चीनी जनवादी प्रजातन्त्र चिनी джан-вадй праджя-тантр'

Кишинев ८ किशीनेव кишинэв

Колумбо ८ कोलवो колаambo

Колумбия कोलविया колаmbийā

Коморин мыс कुमारी अतरीप कумारि ант'рип

Конго कांगо канго

Копенгаген ८ कोपेनहैगन को-पэн'хаэган

Корейская Народно-Демократическая Республика कोरियाई जनता का जनवादी प्रजातन्त्र корийāй джан'тā кā джан-вадй праджя-тантр'

Корея कोरिया корийā

Коромандельское побережье कोरोмंडल коромандал

Коста-Рика कास्टа-रिका कāстā-रिका

Красное море लाल सागर लāl cāgar

Крым n-в क्रिमिया кримийā, काइмिया краимийā.

Куба o-в कूवा кубā

Лаккадивские o-ва लक्ष्य द्वीप लक्ष्य' двип

Лаос लाओस лāос

Лаптевых море लापतेव सागर लāп'тэв cā ar

Латвийская Советская Социалистическая Республика लाटविया का सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्र लāt'вийā кā совийат самадж-вадй праджя-тантр'

Латвия लाटविया लāt'вийā

Лена р लेना лэнā

Ленинград ८ लेनिनग्राद लэнин-град

Либерия लाइबेरिया लāибэрийā

Ливан लेवनान лэб'нāн

Ливия ливिया либийā

Лима ८ लीमा лймā

Лиссабон ८ लिस्वन лисбан

Литва लिथुआनिया лит'уāнийā

Литовская Советская Социалистическая Республика लिथुआनिया का सोवियत समाजवादी प्रजातन्त्र लि't'уāнийā कā совийат самадж-вадй праджя-тантр'

Лондон ८ लडन ландан

Люксембург लक्सेमबर्ग лаксэм'-барг'

Мадраc (штат и город) मद्रास мадрāс

Мадрид ८ मेड्रिड мэдрид

Мадхья-Прадеш (штат) मध्य-प्रदेश мад'хй'-прадэш

Маисур (штат) मैसूर маэсūr

Малабарское побережье मलाबार मалаbār

Малайя मलाया малāийā

Манила ८ मनिला манийā

Марóкко मरोको мароко, मोरक्को
моракко

Мéксика मेक्सिको мэксико

Минск & मिन्स्क минск'

Молда́вия मोलदाविया мол'дä-
вийä

**Молда́вская Советская Со-
циалистическая Респу́блика**
मोलदाविया सोवियत समाजवादी प्रजा-
तन्त्र мол'д'вийä совийа самäдж-вä-
дй праджä-тантр'

Монго́лия मंगोलिया манго-
лийä

**Монго́льская Наро́дная Рес-
пу́блика** मंगोलिया का जनवादी प्र-
जातन्त्र манголийä кä джан-вädй пра-
дджä-тантр'

Москва́ & मास्को ма́ско

**Наро́дная Респу́блика Алба́-
ния** अल्बания का जनवादी प्रजातन्त्र
алба́нийä кä джан-вädй праджä-
-тантр'

**Наро́дная Респу́блика Бол-
га́рия** बल्गारिया का जनवादी प्रजा-
तन्त्र балга́рийä кä джан-вädй пра-
дджä-тантр'

Непа́л नेपाल непа́л

Нидерла́нды (Голландия) नीदर-
लैंड्स нйдар'лаэндс'

Никарагуа́ निकारगुआ никä-
рагуä

Никоба́рские о-ва́ निकोबार द्वीप
निकोबाँर द्वीप

Нил р नीл нйл

Нилги́ри नीलगिरि нйл'гирн

Но́вая Гвине́я о-в न्यू गिनी нйу
гинй

Но́вая Зелáндия न्यू जीलैंड нйу
зйлаэнд'

Но́вая Земля́ नोवया जेमु́ल्या но-
вайä зэмлйä

Норве́гия नार्वे на́рвэ

Нью-Йо́рк & н्यू यार्क нйу ня́рк'

Обь р ओब об

Оде́сса & ओडेसा одэсä

Ока́ р ओका ока́

Ори́сса (штат) उड़ीसा ури́сä,
ओड़ीसा ори́сä

О́сло & ओस्ло осло

Отта́ва & ओटाва отävä

Охо́тское мо́ре ओखोट्स्क सागर
ок'отск' са́гар

Пакиста́н पाकिस्तान па́ки-ста́н

Палести́на फिलस्तीन фила́стин.

Пами́р पामीर па́мыр

Пана́ма पनामा панämä

Пана́мский кана́л पनामा नहर
панämä на́хар

Панджа́б (штат) पंजाब пан-
джäб

Парагва́й परागुआ пара́гуä

Пари́ж & пе́рис па́рис

Пеки́н & пе́кинг па́кинг'

Перси́дский зали́в ईरान की
खाडी ईра́н кй к'äри

Пе́ру पे́ру па́ру

Печо́ра р пө́чөра пө́чөра́ и

Пешавáр & пө́шавөр пө́шавар

Пирене́и पिरीनीज пи́ринйз

По́льская Наро́дная Респу́б-

лика पोलैड जनवादी प्रजातन्त्र पो
лаэнд' джан-вадй праджā-тантр'

Пóльша पोलैड पोлаэнд'

Пóртугáлия पुर्तगाल пурт'гāл,
पुर्चगाल पुरч'гāल,

Прāга ऽ प्राग прāг

Пхенья́н ऽ फियोगयाग प'хиньог'-
иāнг'

Равалпінди ऽ रावलपिंडी рā-
вал'пиндй

Раджастхāн (штат) राजस्थान
рāджā-ст'āн

Рангун ऽ रगून рангун

Рйга ऽ रीगा рйгā

Рим ऽ रोम ром

Рйо-де-Жанейро ऽ रीयो डि
жनीро рййо ди джанйро

Россійская Совётская Феде-
ративная Социалистическая
Респуб́лика रूसी सोवियत सच का
समाजवादी प्रजातन्त्र रूसी совийат
санг' कā самāдж-вадй праджā-
тантр'

Россія रूस рूस

Румы́ния रूमानिया румāнийā

Румы́нская Нарóдная Респуб́-
блика रूमानिया का जनवादी प्रजातन्त्र
रुमāнийā कā джан-вадй праджā-
тантр'

Сальвадо́р सलवाडोर сал'вадор.

Са́удовская Ара́вия अरब सऊ-
दी араб саудй

Сахали́н о-в सखालिन сак'āлин

Севастóполь ऽ सेवास्तोपोल сэ-
вāстопол

Се́верная Аме́рика उत्तरी अम-
रीका उत्'रि ам'рикā.

Се́верная Двина́ р. उत्तरी द्वीना
उत्'रि двинā

Се́верное мо́ре उत्तरी सागर
उत्'रि सāगर

Се́верный Ледови́тый океа́н
उत्तरी महासागर उत्'रि махā-сāगर,
उत्तरीय हिम-सागर उत्'रि'н' хим-
-сāगर

Сéна р. सीन сйн.

Сеу́л ऽ सिऊल сиул, мियूल синиул
Сибі́рь साइве́рия сāибэ́риниā.

Сидне́й ऽ सिडनी сид'ни

Сиккы́м सिकिम сиким

Сы́мла ऽ шимла шим'лā, сим-
ла сим'лā

Сингапу́р ऽ सिगापुर сингā-пур

Синдх सिध синд'

Си́рия शाम шāм, сирिया сиринā

Сици́лия о-в सिसिली сисили

Соединённые Шта́ты Аме́-
рики सयुक्त-राष्ट्र-अमरीका сā-
иукт'-раштр'-ам'рикā

Сомали́ सोमाली [лāэ] сомāли
[-лаэнд']

Софи́я ऽ софिया софийā

Сою́з Советских Социали-
стических Респуб́лик सोवियत
समाजवादी प्रजातन्त्र-सच совийат са-
мāдж-вадй праджā-тантр'-санг'.

Средизе́мное мо́ре भूमध्य-सा-
गर б'у-мад'н'-сāगर

Сталинаба́д ऽ стāлиनावāд стā-
линāбад

Сталингра́д ८ स्तालिनग्राद स्ता-
лингра́д

Стамбу́л ८ इस्ताबूल истāмбूल

Стокго́льм ८ स्टोकहोम ста́к'-
хом

Суда́н सूडान сūdān

Сума́тра ०-० सुमात्रा сумātrā

Суэ́цкий кана́л स्वेज नहर свэз
на́хар

Сыр-Дарья́ २ सिर दरिया сир-
-дари́я, сир на́दी сир-на́ди

Таджикиста́н ताजिकिस्तान та́-
джики-ста́н

Таджи́кская Сове́тская Со-
циалисти́ческая Респу́блика
ताजिक सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
та́джик сови́ят самāдж-ва́ди пра-
джа́-тантр'

Таила́нд थाइलैड t^hāilaэнд'

Тайва́нь ०-० ताइवान та́ивāн,
टाइवान та́ивāн

Та́ллин ८ तैलिन таэлин

Ташке́нт ८ ताशкद та́ш'канд'

Тбили́си ८ त्विलीसी тбили́си,
तिवलि́सी тиб'ли́си

Тегера́н ८ तेहरान тэ́х'ра́н

Тибе́т तिब्बत тиббат

Тигр २ दजला дадж'ла́

Ти́рана ८ तीराना тира́на

Тихи́й океа́н प्रशात महासागर
праша́нт' ма́ха-са́гар

То́кио ८ तोकियो токи́ю, то́кыо
то́кио

Триэ́ст ८ ट्रिस्ट трйст'

Туни́с 1 (страна) ट्यूनीशिया

тиуни́шийā, туні́сिया ту́нисийā, 2.
(город) ट्यूनीस тйу́нис.

Туркме́ния तु́ркмениста́н турк'-
мани-ста́н

Туркме́нская Сове́тская Со-
циалисти́ческая Респу́блика
तुर्कमान सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
турк'ма́н сови́ят самāдж-ва́ди пра-
джа́-тантр'

Ту́рция टी́ркі таркі, ту́ркі туркі

Тяньцзы́нь ८ तिनचिन тин'чин

Тянь-Ша́нь तियानшान тийāн'-
ша́н

Узбекиста́н उजबेकिस्तान уз'бэ-
ки-ста́н

Узбе́кская Сове́тская Социа-
листи́ческая Респу́блика उजबेक
सोवियत समाजवादी प्रजातत्र уз'бэк
сови́ят самāдж-ва́ди праджа́-
-тантр'

Украи́на उक्रइन украин, यूक्राइन
йу́краин

Украи́нская Сове́тская Со-
циалисти́ческая Респу́блика
उक्रइन सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
украин сови́ят самāдж-ва́ди пра-
джа́-тантр'

Ула́н-Ба́тор ८ ऊलान-वातर
ула́н-ба́тар

Ура́л उराल ура́л

Уругва́й उरुगाय уруга́й

У'ттар-Праде́ш (штат) उत्तर
प्रदेश уттар-праде́ш

Филиппи́нские ०-ва́ филипа́йн
филипа́ин, филипи́н филипа́ин

Финля́ндия फिनलैड фин'лаэнд'
 Формо́за o-в см Тайва́нь
 Фра́нция फ्राँस фрāс
 Фру́нзе ८ फ्रुजे фрунзэ
 Ханой ८ हनोई ханой
 Хельсинки ८ हेल्सिन्की хэлсин-
 кй

Цейло́н o-в लका ланка, सिलोन
 силон

Целебе́с o-в सिलीबीस силибис,
 सीलीबीज сялибиз

Черное мо́ре काला सागर кала
 сагар, कृष्ण सागर кришн' сагар

Чехослова́кия चेкоस्लोवे́кия
 чехословэкийā

Чехослова́цкая Респу́блика
 चेकोस्लोवेकिया प्रजातत्र चехословэ-
 кийā праджа-тантр'

Чика́го ८ चिकागो чикаго

Чи́ли चिली чили

Чукотское мо́ре चुकोत्स्क сагар
 чукотск' сагар

Швейца́рия स्वीटजरलैड свйт'-
 зар'лаэнд'

Шве́ция स्वीडन свидан

Эквадо́р इक्वेडोर иквэдор

Эсто́ния एस्तोनिया эстонийā

Эсто́нская Советская Социа-
 листическая Респу́блика एस्तो-
 нिया सोवियत समाजवादी प्रजातत्र
 эстонийā совинат самāдж-ва́дя пра-
 джа-тантр'

Эфио́пия इथियोपिया ит'ийо-
 пийā

Югосла́вия युगोस्लाविया иуго-
 славийā

Ю́жная Аме́рика दक्षिण अमरी-
 का дакшин ам'рикā

Ю́жно-Африка́нский Сою́з
 दक्षिण अफ्रीका का सघ дакшин аф-
 рикā кā санг', दक्षिण अफ्रीकन
 यूनियन дакшин афрйкан иу́нийан

Я́ва o-в जावा джава, यवद्वीप йав-
 -д्वйп

Яма́йка o-в जमैका джамаэка

Янцзы[цзя́н] २ याङ-सी महानद
 нāн-сй маха́ над

Япо́ния जापान джапāн

Япо́нское мо́ре जापानी सागर
 джапāнй сагар

С Г РУДИН

**ОЧЕРК ФОНЕТИКИ
ЯЗЫКА ХИНДИ**

ГЛАСНЫЕ

В хинди различаются гласные краткие (а, и, у) и долгие (ā, ī, ū, ē, o, ā, ē, o, ā, o) Краткие гласные произносятся очень коротко, как бы отрывисто Долгие гласные произносятся несколько протяжно, длительно Однако краткие гласные а, и, у отличаются от близких им долгих ā, ī, ū не только своей меньшей длительностью (количественно), но и качественно.

Различия между гласными хинди по положению языка и губ при их произнесении могут быть представлены следующей таблицей

Неогубленные	Передний ряд	Смешанный ряд	Задний ряд	Высокий подъём	и	и	
				Средний подъём	э	э	о
				Низкий подъём	а	а	а

и — долгий и напряженный неогубленный гласный переднего ряда высокого подъема При его произнесении язык продвинул вперед, средняя часть спинки его поднята к передней части твердого неба, оставляя лишь узкую щель для тока воздуха Кончик языка касается нижних зубов Губы слегка растянуты Звук этот близок к первому «и» слова «и», т. е. к иезическому про-м

и — краткий неогубленный гласный переднего ряда высокого подъема (широкой его разновидности) При произнесении этого звука язык продвинул вперед, кончик его — у нижних зубов, спинка языка приподнята к твердому небу, но для струи воздуха остается несколько более широкая щель. Губы слегка растянуты. Звук этот менее напряженный, чем долгое й, особенно не под ударением. Он напоминает русское «и», слегка приближенное к «ы».

э — долгий напряженный неогубленный гласный переднего ряда среднего подъема. Средняя часть спинки продвинутого вперед языка выгнута вверх, но в меньшей степени, чем при произнесении звуков й, и. Кончик языка находится у нижних зубов, губы слегка растянуты. Звук этот значительно уже русского «э» в слове «этот», т. е. произносится при более высоком подъеме спинки языка. Он довольно близок к первому гласному слова «сети», произнесенного протяжно.

а — краткий неогубленный гласный переднего ряда низкого подъема. При его произнесении язык слегка продвинут вперед, его кончик касается задней поверхности нижних зубов. Язык лежит в полости рта почти максимально плоско, но спинка его расплочжена все же чуть выше, чем при произнесении русского «а» в слове «сад». Расстояние между нижними и верхними зубами невелико — оно не превышает расстояния между ними при произнесении русского «э» в слове «этот». Нижняя губа слегка оттянута вниз. Под ударением этот звук напоминает русское «а» в слове «часть», произнесенном быстро, отрывисто. В неударенном положении а произносится совсем ненапряженно, тембр его менее ясен.

ā — долгий напряженный неогубленный гласный среднего ряда низкого подъема. Язык лежит плоско в нейтральном положении, кончик языка — у основания нижних зубов или чуть ниже, у их альвеол. Расстояние между челюстями значительно большее, чем при а, и несколько большее, чем оно обычно бывает при произнесении русского ударенного «а», нижняя губа слегка оттянута вниз. Звук этот близок к русскому

ударенному «а» в слове «пара», произнесенному несколько протяжно и с широко открытым ртом, следует, однако, избегать оттягивания языка назад, произнесения «глубокого а»

ӯ — долгий напряженный огубленный гласный заднего ряда высокого подъема При его произнесении язык оттянут назад, но немного меньше, чем при произнесении русского «у» (ударенного) Задняя часть спинки языка приподнята и между нею и мягким небом остаётся лишь узкая щель, кончик языка опущен Губы сильно округлены, сужены и слегка выдвинуты вперед Напоминает русское ударенное «у» в слове «буду», произнесенном протяжно

у — краткий огубленный гласный заднего ряда высокого подъема (широкой его разновидности) Язык оттянут назад чуть меньше, а задняя часть спинки языка расположена несколько ниже, чем при произнесении долгого ӯ Кончик языка опущен и в силу меньшей, чем при долгом ӯ, оттянутости всего языка назад касается альвеол нижних зубов Губы округлены и выдвинуты вперед меньше, чем при ӯ Звук этот менее напряжён, чем ӯ и другие долгие гласные, особенно в неударенном положении, его можно сравнить с русским «у» слова «рука»

о — долгий напряженный огубленный гласный заднего ряда среднего подъема Язык отодвинут назад, но немного меньше, чем при произнесении русского «о» Задняя часть спинки языка приподнята к мягкому небу, но в меньшей степени, чем при ӯ, у Губы слегка выпячены вперед и округлены почти так же энергично, как при ӯ т е значительно сильнее, чем при русском «о» Звук этот довольно близок к немецкому «о» в слове «holen» Произносить его следует совершенно ровно, избегая скольжения от слабого «у» к широкому «о», свойственного русскому произношению

Звуки аэ и ао, хотя и обозначенные условно в принятом в словаре транскрипции двумя знаками каждый, являются едиными звуками Произносятся они всегда в один слог Их обычно считают дифтонгами (двугласными), но оба эти звука часто произносятся и совершенно ровно, без скольжения, подобно остальным гласным хинди

аэ — долгий напряжённый неогубленный гласный переднего ряда широкой разновидности среднего подъёма. Язык продвинут вперёд, его кончик находится у основания нижних зубов. Средняя часть спинки языка немного выпячена вперёд и кверху, но в меньшей степени, чем при произнесении гласного э. По способу произнесения и по звучанию этот звук стоит как бы на полпути между русскими «а» и «э». Углы губ слегка оттянуты в стороны. Расстояние между челюстями приблизительно такое же, как при произнесении русского «э» в слове «эра». Он близок к гласному английского слова «bad» [bæd], отличаясь от последнего главным образом меньшим расстоянием между челюстями.

Гласный аэ может произноситься также с небольшим скольжением — сужением к концу. При этом спинка языка из описанного выше положения поднимается к концу произнесения гласного приблизительно до положения, характерного для э.

ао — долгий напряжённый огубленный гласный заднего ряда широкой разновидности среднего подъёма. Язык оттянут назад немного меньше, чем при произнесении русского «о». Задняя часть спинки языка приподнята, но заметно меньше, чем при о; кончик языка опущен. Челюсти раздвинуты на несколько большее расстояние, чем при произнесении русского «о» и о хинди. Этот звук стоит как бы на полпути между «а» и «о» русского языка. Он близок к английскому [ɔ], напр в слове «ball» [bɔ l], отличаясь от него главным образом меньшей оттянутостью языка назад.

Гласный ао может также произноситься с небольшим скольжением — сужением к концу. При этом из описанного выше положения язык поднимается приблизительно до положения, характерного для о, а губы совершают небольшое движение в сторону большего сужения.

Произношение гласного аэ в положении перед й и гласного ао перед в несколько отличается от описанного выше. В указанных фонетических положениях (напр в словах таэйār तैयार «готовый», каовā कौवा «воробей») эти гласные сильно суживаются к концу, аэ — до

степени и, а ао — до степени у, и звучат как дифтонги, состоящие из слитно, в один слог произносимых а+и, а+у

Краткие гласные а, и, у заметно изменяют своё качество под влиянием следующего за ними согласного ъ, особенно, если на них падает ударение. В этом положении а становится более узким гласным, т. е. подъем спинки языка получается приблизительно такой же, как при аэ (произносимом ровно без скольжения). Гласные и и у, наоборот, расширяются, и подъем спинки языка, а также положение губ, становятся приблизительно такими же, как при произнесении долгих гласных э и о (соответственно). Однако краткость а, и, у, отличающая их от аэ, э, о, сохраняется. Примерами описанных вариантов а, и, у могут служить гласные первых слогов в словах гах'рā गहरा (глубокий), си́х'рā (венóк), мух'рā (пéшка) (два последних слова имеют по два варианта написания सिंहра и सेहरा, муहरा и मोहरा) или гласный второго слога в слове сунах'лā सुनहला (золотистый)

Все описанные выше гласные являются чистыми, неназализованными. При их произнесении нёбная занавеска (мягкое нёбо) приподнята и прижата к задней стенке глотки, и весь воздух из лёгких проходит только через полость рта. В этом отношении они не отличаются от гласных русского языка, которые, как правило, произносятся без назализации (иногда — с очень слабой назализацией). Но в хинди есть также назализованные (носовые) гласные, причём каждому чистому гласному соответствует один назализованный, так что число тех и других равно. В транскрипции назализация гласных обозначается значком ~ (тильда), который ставится над знаком соответствующего чистого гласного.

Таким образом, в хинди имеются следующие назализованные гласные: $\tilde{и}$, $\tilde{й}$, $\tilde{э}$, $\tilde{ā}$, $\tilde{а}$, $\tilde{у}$, $\tilde{ю}$, $\tilde{о}$, $\tilde{аэ}$, $\tilde{ао}$. При произнесении каждого из них язык и губы имеют ту же конфигурацию, что и при произнесении соответствующих чистых $\tilde{и}$, и, э и т. п., но мягкое нёбо опущено, в результате чего часть воздушной струи, исходящей из лёгких, проходит через нос. При этом гласные получают характерный носовой резонанс. Из европейских языков назализованные гласные имеются, напр., во французском языке (ср. $[\tilde{а}]$ в слове «langue» $[\tilde{а} g l]$)

Из общих особенностей гласных хинди можно дополнительно отметить следующие

1) Все долгие гласные хинди — напряжённые, независимо от ударения и положения в слове, и отличаются чётким, ясным тембром. Краткие гласные — менее напряженные, особенно когда на них не падает ударение

2) Гласные хинди произносятся ровно, без всякого скольжения (дифтонгизации) и изменения напряженности от начала к концу (Исключение могут составлять *аэ* и *ао* — см. выше, стр. 1259—1250)

3) В конце слов долгие гласные бывают несколько короче, чем в других положениях, но не теряют своего качества — не становятся похожими на краткие гласные хинди (*а*, *и*, *у*)

4) В быстрой речи долгие гласные по своей абсолютной длительности, конечно, сокращаются, но и все остальные звуки, в том числе краткие гласные, сокращаются в той же пропорции, поэтому относительная длительность долгих гласных сохраняется

Редукция краткого гласного *а*

В определенных фонетических положениях гласный *а* сильно редуцируется, ослабляется. Этот редуцированный вариант *а*, обозначаемый в принятой в словаре транскрипции знаком ' (апостроф)¹, является очень коротким, слабым, обычно неясного тембра, едва уловимым гласным. В положении между глухими согласными или после глухого согласного в конце слова перед паузой (в так называемом абсолютном исходе) он даже теряет звонкость, т. е. произносится без участия голоса, как бы шепотом (напр. в словах *ач'кан* अचकन «куртка», *гар'ант'* गढ़त «выдумка»). После одиночных согласных в конце слова редуцированный гласный становится совсем или почти совсем неслышным и в транскрипции не обозначается (однако он часто реализуется, «проявляется» в связной речи перед соглас-

---

¹ Обозначение редуцированного *а* хинди особым знаком — *а* или ' — находим, напр., в «Лингвистическом обозрении Индии» (см. G. A. Grierson *Linguistic Survey of India*, vol. IX, Part I Calcutta, 1916) и в сравнительно недавно вышедшей книге Н. М. Lambert *Introduction to the Devanagari Script* Oxford University Press, 1953

ным следующего слова, напр в словосочетании *lār' sē lāḍ sē* «с нежностью») Редуцированный гласный после одиночных согласных не обозначается также перед знаком - (дефис), делящим сложные слова на их составные элементы (напр *ад^хикār-патр' अधिकारपत्र* «мандат»)¹

Степень редукции краткого а бывает различной в зависимости от фонетического положения (і е - от окружающих звуков), а также от стиля речи, напр , в слове *индр'-джāl इन्द्रजाल* (радуга) редуцированный гласный лишь не намного слабее обычного неударенного а, а в слове *сак'nā सकना* (мочь) он едва уловим или же, в беглой речи, исчезает вовсе

Закономерности, касающиеся редукции краткого гласного а, можно сформулировать следующим образом

I Краткий гласный а не редуцируется

1 В начальном слоге слова, напр *анд^а अधा* (слепой), *адаб अदब* (вежливость), *савāl सवाल* (вопрос), *прад^аан प्रधान* (главный),

2 В предпоследнем слоге слов, оканчивающихся на согласный ², напр *дймак दीमक* (термит, муравей), *рабар रबर* (резина), *параджай पराजय* (поражение),

3 В любом слоге слова, если за ним следует долгин (удвоенный) согласный или сочетание согласных, напр *г^хумакар घुमक्कड* (кочевой), *сампатти संपत्ति* (собственность), *уланг^аан उल्लङ्घन* (нарушение)

¹ В принятой в словаре транскрипции дефис не является знаком редуцированного гласного в тех случаях, когда следующее за ним слово или морфема начинается с гласного, напр , *даст-āвэз दस्तावेज* (документ)

Дефис, делящий слова на составные элементы, не является знаком редуцированного гласного также в тех случаях, когда разделенная им группа согласных написана лигатурой, напр , *бар-дāшт बदاشت* (терпение, выносливость)

² Конечные согласные вместе с «прирожденным» кратким гласным [ʾ], независимо от степени редукции последнего, образуют отдельный слог. Подробнее о слогеделении см. ниже, стр 1273-1274

II Краткие гласные а редуцируются

4. На конце слова, напр. г'аманд' घमंड (зазна́йство), рāt रात (ночь), виджай विजय (побѣда);

5 Если следующие слог, начинаясь с любого согласного, кроме и, содержит любой нередуцированный гласный (в случаях, не подпадающих под правила 1—3), напр. ник'лā निकला (вы́шел), шик'нē शिकने (складки), ав'сар-вād अवसरवाद (оппортунизм), но бар'ай वढई (плог-ник) вāкай वाकई (действительно), рулаиā रुपया (ру́пия), крипайā कृपया (пожалуйста)

Последнее правило имеет следующие исключения

(а) в 'словах типа так'такī टकटकी (пристальный взгляд), сар'сарā-нā सरसराना (шуршáть), чар'марāнā चरमराना (скрипéть) гласный повторяющегося элемента сохраняет полное звучание,

(б) гласный а предпоследнего слога ряда чегырехсложных слов, таких как маз'хāб मजहब (религия), х'ар'кат हरकत (постúпок), кар'ват करवट (бок) (г е. с редуцированным гласным второго слога, в соответствии с правилами 2 и 5), не подвергается редукции при присоединении к слову суффиксов и окончаний, начинающихся с гласного, напр. маз'хāби मजहबी (религиозный), х'ар'катē हरकते (поступки), кар'ватē करवटे (бока́),

(в) может оставаться нередуцированным гласный а санскритских корней, даже при наличии фонетических условий для редукции, напр. āйтан आयतन (простра́нство), āгаман (или āг'ман) आगमन (прибы́тие)

Следует учитывать, что редукция гласного одновременно в двух соседних слогах невозможна

СОГЛАСНЫЕ

Согласные звуки отличаются друг от друга по месту своего образования, т е в зависимости от того, в какой части речевого канала возникает преграда на пути воздушной струи, и по способу образования их шума, что зависит от характера возникающей преграды. По этим двум основным признакам согласные хинди могут быть классифицированы следующим образом

Согласные хинди

По способу образования		По месту образования		Губные	Переднеязычные		Среднеязычные	Заднеязычные	Увулярные	Фарингеальные	
					Дорсальные и апикальные	Какуминальные (церевральные)					
Шумные	Смычные	глухие	п	п ^х	т	т ^х		к	к		
		звонкие	б	б ^х	д	д ^х		г	г ^х		
	Одноударные	звонкие			р	р ^х					
	Аффрикаты	глухие						ч	ч ^х		
		звонкие						дж	дж ^х		
	Щелевые	глухие	ф	ф	с	ш				х	
звонкие		(в)	з	з					г	г ^х	
Сонанты	Смычные носовые	м	м ^х	н	н ^х	(н) ^х	(н) ^х	(н) ^х			
	Щелевые (в том числе боковые) и дрожащие	в	л	л ^х	р		й				

* Звуки н, ɳ и ɳ̃ являются не самостоятельными фонемами, а позиционными вариантами фонемы н (см стр 1267) В транскрипции, принятой в данном словаре, особые знаки для вариантов ɳ и ɳ̃ не употребляются

В приведенной таблице в левой половине вертикальных столбцов даны непридыхательные, а в правой — придыхательные согласные

п и б — губные (точнее губно-губные) смычные шумные согласные, п — глухой, б — звонкий, м — губной (губно-губной) смычный носовой сонант. При произнесении этих звуков нижняя губа смыкается с верхней

ф — губной (губно-зубной) глухой щелевой шумный согласный, при произнесении которого нижняя губа сближается с верхними зубами

Эти чегыре звука произносятся в общем так же, как русские «п», «б», «м» и «ф». Имеющиеся отличия (чуть более активная работа губ и т. п.) носят второстепенный характер и мало заметны на слух.

в — губной звонкий щелевой согласный — может произноситься путем сближения нижней губы с верхними зубами, аналогично ф хинди или «в», «ф» русского языка. В этом случае он всегда носит характер шумного согласного. Однако более обычно несколько иное произношение этого звука, при котором нижняя губа сближается с верхней, образуя плоскую щель (не круглую, как в английском [w]). Трение воздушной струи о сближенные губы при произнесении звука в часто бывает значительным, в результате чего получается шумный вариант губно-губного в, но иногда произносится и как губно-губной сонант — при несколько большем расстоянии между сближенными губами, без значительного трения. Различия между этими тремя основными вариантами в связаны главным образом с индивидуальными особенностями произношения, и одно и то же слово, напр., *дāvā दावा* (претензия) может быть произнесено с любым из этих вариантов. Однако в качестве последнего члена сочетания согласных (напр. в слове *свапн' स्वप्न* «сон») обычен лишь слабый сонорный (т. е. не шумный) вариант в.

При произнесении согласных т, д, с, з, ш и н кончик языка находится у нижних зубов, а передняя часть спинки либо смыкается (т, д, н), либо сближается и образует щель (с, з, ш) с альвеолами и верхними зубами. Переднеязычные согласные, произносимые таким образом, называются *дорсальными* (от латинского *dorsum* «спи-

на»), т, с и ш — шумные согласные, д и з — шумные звонкие, н — носовой сонант Звуки т, д, с, з и близки соответственно к русским дорсальным согласным «т», «д», «с», «з» и «н», но в отличие от последних никогда не смягчаются перед й, и

Звук н не всегда произносится как дорсальный согласный в сочетаниях с какуминальными и заднеязычными шумными смычными и со среднеязычными шумными аффрикатами (предшествуя им) он ассимилируется этим согласным по месту образования, т е становится соответственно какуминальным, заднеязычным или среднеязычным смычным носовым сонантом При этом язык образует смычку с небом точно таким же образом, как для соответствующих какуминальных т, д, т^ʰ, д^ʰ, заднеязычных к, г, к^ʰ, г^ʰ или среднеязычных ч, дж, ч^ʰ), дж^ʰ (см ниже), но мягкое небо опущено, и воздух проходит через носовую полость Так, какуминальный вариант н (н) мы находим в слове андā अण्डा (яйцо), заднеязычный — в слове анкит अंकित (отмеченный), среднеязычный — в слове кунджī कुंजी (ключ) Однако следует учитывать, что когда между н и последующим согласным вторгается редуцированный гласный ('), ассимиляция не имеет места, так, в слове тин'kā तिनका (соломинка) произносится основной, дорсальный а не заднеязычный вариант н

Звук ш образуется путем сближения передней части спинки языка с альвеолами, а средней ее части — с твердым небом, в результате

В шрифте хинди («деранагари») согласный н этих сочетаний, независимо от того, в каком фонетическом варианте он выступает, обычно обозначается знаком «анусвара» [—] Однако варианты н могут обозначаться и при помощи соответствующих букв, так, приведенные здесь слова могут быть написаны также следующим образом अण्डा андā, अङ्कित анкиг, कुंजी кунджī Согласный м в сочетаниях с губными шумными смычными согласными (предшествуя им) также может быть обозначен двояко либо знаком «анусвара», либо при помощи алфавитного знака म, напр ламбā — लम्बा и लम्बा (длинные), виламб' — विलम्ब и विलम्ब (промедление)

В словаре согласные н и м в указанных типах сочетаний везде единообразно обозначаются знаком «анусвара»

получается щелевой согласный, отличающийся от русского «ш» своей мягкостью

Звук л является а п и к а л ь н ы м (от латинского арех «кончик») б о к о в ы м с о н а н т о м При его произнесении кончик языка упирается в верхние зубы, края языка опущены, воздух проходит через довольно широкие щели, образующиеся между краями языка и верхними коренными зубами. Спинка языка несколько приподнята и занимает положение, среднее между положениями, характерными для русских «л» и «ль», в результате л хинди кажется на слух более мягким, чем русское «л», но несколько более твердым, чем «ль» Этот звук очень близок к «l» французского, итальянского, немецкого языков

р — а п и к а л ь н ы й д р о ж а щ и й с о н а н т мало отличающийся от русского «р»

Звуки т и д представляют собой к а к у м и н а л ь н ы е с м ы ч н ы е ш у м н ы е с о г л а с н ы е, т — г л у х о й, д — з в о н к и й При их образовании передняя часть языка выгибается вверх таким образом что в спинке языка, за его кончиком, образуется ложкаобразная впадина (образованные таким способом переднеязычные согласные называются какуминальными, от латинского сасите «верхушка») Тупой конец языка упирается в переднюю часть твердого неба за альвеолярным выступом Эти звуки часто сравниваются с английскими [t], [d] или даже приравниваются к ним Следует, однако, иметь в виду, что т и д хинди отличаются от этих английских звуков Во-первых, при произнесении звуков хинди кончик языка поднимается выше и преграда для тока воздуха образуется дальше от передних зубов, во-вторых, взрыв получается мгновенный и чистый, без аффрикации (призвука щелевых согласных), свойственной [t] и [d] английского языка В русском языке согласные этого типа отсутствуют

К а к у м и н а л ь н ы й з в у к р, не имеющий эквивалента в русском и европейских языках, произносится следующим образом загнутая назад передняя часть языка быстро посылается вперед и вниз, причем тупой конец языка по пути как бы ударяет по твердому небу позади альвеол, производя характерный «щелчок» В момент «удара» язык имеет ту же конфигурацию, что и при произнесении д̣ (или т̣)

и на мгновение образует полную смычку с небом. Согласный этот звонкий, как и д, и отличается от последнего главным образом мгновенным характером смычки.

Звуки ч и дж являются среднеязычными аффрикатами, т. е. звуками, имеющими смычное начало и щелевой конец.

ч — глухой согласный, акустически довольно близкий к русскому «ч», но в отличие от произношения русского звука при произнесении этого звука хинди передняя часть спинки и кончик языка не прижаты к альвеолам, а опущены вниз, преграда же для тока воздуха создается средней, точнее — переднесредней частью спинки языка, которая прижимается к твердому небу позади альвеол. Площадь касания языка и неба довольно значительна. Преграда размыкается не мгновенно, как при произнесении п, б и других смычных, а более медленно, в результате чего в конце слышится щелевой призыв, напоминающий очень мягкое «шь».

дж — соответствующий звонкий согласный. Его можно сравнить с русским озвонченным «ч» [джь] во фразе «дочь говорит» [доджь гъварит], но работа языка остаётся той же, что и для ч хинди.

Звук й — среднеязычный щелевой сонант — близок к русскому «й». Однако средняя спинка языка при его произнесении приближается к твердому небу в несколько меньшей степени, чем при произнесении русского «й», и оставляет более широкую щель. Вследствие этого в звуке й хинди совершенно незаметен шум трения струи воздуха о края щели, акустически этот звук почти совпадает с гласным и хинди, отличаясь от последнего главным образом своим неслоговым характером.

к и г — заднеязычные смычные шумные согласные, к — глухой, г — звонкий. Эти звуки близки соответственно к русским «к» и «г», но место смычки задней части спинки языка и неба при их образовании обычно бывает чуть более передним. С другой стороны, перед гласными и и й эти согласные смягчаются меньше, чем русские «к» и «г» перед «и», и сдвиг места смычки вперед бывает менее значительным.

к, х и г — увулярные (язычковые) шумные согласные. Активным органом при их образовании является маленький язычок (*uvula*) — свешивающийся вниз край мягкого неба.

Звук к — увулярный глухой и смычный согласный, при произнесении которого маленький язычок прижимается к задней части языка. На слух он производит впечатление очень глубокого «к».

х и г — увулярные щелевые согласные, глухой и звонкий. Они образуются путем неплотного, хотя и интенсивного, прижатия маленького язычка к задней части языка, причем воздушная струя, проходя через образовавшуюся узкую щель, производит сильный шум трения. Звук х производит на слух впечатление очень глубокого и несколько хриплого «х». Звук г произносится так же, но звонко, он напоминает «картавое» (увулярное), но не раскатистое «р», однако, отличается большей интенсивностью и шумом.

Следует отметить, что звуки к, х, г и з, которые вошли в хинди вместе с заимствованными иранскими, арабскими и тюркскими словами, произносятся описанным выше способом не всеми носителями хинди. В речи некоторых они заменяются соответственно звуками к, к^х, г и дж.

Звук ʃ — фарингальный щелевой шумный звонкий согласный. Шум этого согласного образуется в полости глотки (по-латыни *farinx*) благодаря ее сужению. Звук этот близок к [h] немецкого и английского языков, но отличается постоянной, не зависящей от положения в слове звонкостью, он напоминает «г» русского слова «ага!» или украинское «г» в «кого», но произносимые без приближения задней части спинки языка к мягкому небу, т. е. без всякого участия языка.

Все описанные выше согласные являются непридыхательными (неаспирированными). Однако в хинди имеются также согласные придыхательные, или аспирированные, причем каждому непридыхательному смычному (кроме к) или аффрикату, а также одноударному р и боковому сонанту л соответствует придыхательный согласный. Таким образом, в хинди имеются следующие при-

дыхательные согласные $п^{\text{х}}$, $б^{\text{х}}$, $т^{\text{х}}$, $д^{\text{х}}$, $т^{\text{х}}$, $д^{\text{х}}$, $р^{\text{х}}$, $ч^{\text{х}}$, $дж^{\text{х}}$, $к^{\text{х}}$, $г^{\text{х}}$, $м^{\text{х}}$, $н^{\text{х}}$ и $л^{\text{х}}$.

Каждый из этих звуков образуется так же, как соответствующий непридыхательный звук, но его произнесение сопровождается довольно сильным шумным выдохом, придыханием. Шум придыхания образуется так же, как и шум согласного $х$, однако звонким придыхание бывает только при звонких согласных, при глухих же согласных ($п^{\text{х}}$, $т^{\text{х}}$, $д^{\text{х}}$, $ч^{\text{х}}$, $к^{\text{х}}$) и придыхание глухое. Произнося придыхательные согласные, нужно следить за тем, чтобы придыхание было полностью слито с согласным, чтобы оно начинало звучать непосредственно по размыкании преграды, а не представляло бы собой отдельно произнесенный звук $х$ (При произнесении $л^{\text{х}}$, $м^{\text{х}}$ и $н^{\text{х}}$ шум придыхания слышится даже раньше, чем разомкнется преграда).

Почти все согласные хинди могут быть не только краткими и простыми, но и долгими (удвоенными). В произношении следует тщательно отличать долгие согласные от кратких, так как различие между ними служит в хинди для противопоставления одних слов другим, ср., напр., $патā$ पता (адрес) и $паттā$ पत्ता (лист).

В транскрипции долгие согласные обозначаются двумя знаками краткого (простого) согласного, но если удвоенный согласный — придыхательный, то знак придыхания (^{х}) ставится только один раз, напр. $ачч^{\text{х}}ā$ अच्छा (хороший), $будд^{\text{х}}и$ बुद्धि (ум).

Из общих особенностей согласных хинди по сравнению с русскими отметим следующие

1) Звонкие согласные в конце слов и перед глухими согласными не оглушаются, а глухие согласные перед звонкими не озвончаются

В принятой здесь транскрипции придыхание обозначается знаком ^{х} (уменьшенное $х$). В шрифте хинди придыхательные согласные, кроме $м^{\text{х}}$, $н^{\text{х}}$ и $л^{\text{х}}$, передаются, наравне с другими звуками, особыми алфавитными знаками, однако для звуков $м^{\text{х}}$, $н^{\text{х}}$ и $л^{\text{х}}$, отсутствующих в санскрите, в шрифте хинди особых простых знаков нет, вследствие чего они передаются при помощи сложных знаков (лигатур) $म्ह$, $न्ह$ и $ल्ह$ (напр. в словах तुम्हारा тум'ārā «твой», «ваш», उन्हे ун'э «ним», «ему», कुल्हाडी кул'ārī «топор»).

(между звонким и глухим согласным обычно слышится редуцированный гласный ('), который и препятствует их ассимиляции)

2) Перед и и й согласные хинди не смягчаются (кроме заднеязычных, которые смягчаются незначительно)

3) Согласные хинди (кроме среднеязычных и увулярных), в том числе и те, которые охарактеризованы выше как близкие к определенным русским согласным, отличаются от твердых согласных русского языка несколько более «светлой» окраской (иначе говоря, более высоким собственным тоном) Это зависит от более высокого положения в полости рта той части спинки языка, которая не принимает непосредственного участия в образовании преграды (или всего языка, при произнесении губных согласных)

СЛОВЕСНОЕ УДАРЕНИЕ

В хинди существует словесное ударение, которое, так же как и ударение русского языка, является динамическим (силовым) Однако это ударение слабее русского и, что очень важно, не сопровождается удлинением гласного Так, в слове 'г^арй घड़ी (часы), напр., гласный а произносится с ударением, но несмотря на это, остается очень кратким, на русский слух — отрывистым В хинди ударение может падать на различные слоги слова на начальный, конечный или один из внутренних, оно может приходиться на слоги как с долгими, так и с краткими гласными ¹

Особенности ударения хинди по сравнению с русским в сочетании с особенностями системы гласных («долготы»), а также своеобразием фразовых интонаций, приводит к тому, что непривычный слушатель легко ошибается в определении места ударения в слове Поэтому, для того чтобы научиться правильно выделять ударение в словах хинди и правильно воспроизводить его в своей речи, нужна некоторая тренировка, а также знание определенных закономерностей

Место словесного ударения в хинди определяется

---

¹ В словарях хиндустани (хинди и урду) ударение в словах, как правило, не обозначается Исключение в этом отношении составляет словарь Феллона, в котором указывается место ударения в простых словах (см S W Fallon, A New Hindustani—English Dictionary, Banaras, 1879)

главным образом фонетическим составом слова — числом и взаимным расположением долгих и кратких слогов¹ Однако в некоторых случаях на место ударения влияют также морфологические и этимологические факторы Слова, имеющие одинаковый звуковой состав могут иногда различаться при помощи ударения (что, разумеется, было бы невозможно, если бы место ударения определялось исключительно звуковым составом слова) Напр., слово 'чалā चलā означает «пошел» (причастие прошедшего времени глагола чал'нā चलनā «идти»), но ча'лā चला с ударением на втором слоге значит «двигай» или «двинув» (повелительное наклонение или деепричастие от глагола ча'лāनā चलानā «сдвигать», ср. ниже, 1. а)

Чтобы правильно применять данные ниже правила определения места словесного ударения, необходимо иметь в виду следующие основные закономерности слогаделения и признаки долгих и кратких слогов в хинди

Слоговая граница проходит перед одиночными согласными, отделяя их от гласного предшествующего слога, напр па|tā पतā (адрес), сй|д'ā सीधा (прямой)

Сочетания согласных и долгие (двоинные) согласные делятся слоговой границей на две части Редуцированный гласный при этом должен учитываться как слогаобразующий, наравне с нередуцированными гласными Таким образом, слово पटसन (джут), напр., должно быть разделено на четыре слога следующим образом па|т'са|н²

¹ На позиционные закономерности места словесного ударения в современных индо-арийских языках указал английский индолог Дж. Грирсон (см G. A. Grierson, On the Phonology of the Modern Indo-Aryan Vernaculars, Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Band 49 [1895], Band 50 [1896]) Ряд закономерностей отмечен также известным индийским языковедом Камтапрасадом Гуру (см कामताप्रसाद गुरु। हिंदी व्याकरण। प्रयाग, १९८४, पृ० ४९).

² В зависимости от места в потоке речи, а также и от стиля речи, как называемый «природными гласными» при конечных одиночных согласных либо слышится как редуцированный гласный ('), либо бывает совсем не слышен (см стр. 1262-1264), однако при определении места ударения в слове эти согласные должны учитываться как образующие отдельные слог

Слоги, оканчивающиеся кратким гласным или состоящие из одного краткого гласного, являются краткими (таким образом, краткие слоги всегда открытые)

Слоги, оканчивающиеся долгим гласным, или состоящие из одного долгого гласного, или содержащие краткий гласный, но оканчивающиеся согласным (т е закрытые слоги с кратким гласным), являются долгими

Так, напр, в слове **удданіd'itā उद्धृता** (непокорность) первый, второй и четвертый слоги долгие, а третий — краткий

Слоги, содержащие долгий гласный и оканчивающиеся согласным (т е закрытые слоги с долгим гласным), редко встречаются в хинди. Такие слоги могут рассматриваться как сверхдолгие или «полуторные» — метрически (т е в отношении своей длительности) они равноценны одному долгому с одним кратким слогом (полтора долгим слогам). Таков, напр, первый слог слова **rāstā रास्ता** (дорога)

Место ударения в простых словах хинди определяется следующими закономерностями

1 В двухсложных словах ударение, как правило, падает на первый слог, напр, **'kālā काला** (черный), **'pannā पन्ना** (страница), **'kalī कली** (буто́н)

Это правило имеет ряд исключений

а) двусложные глагольные основы, оканчивающиеся на -ā, -o, в том числе основы понудительных (каузативных) глаголов, выступающие в сложновербальных сочетаниях, а также фонетически совпадающие с ними деепричастия и формы повелительного наклонения тех же глаголов имеют ударение на втором слоге, напр **ka'rā करा**, **di'lā दिला**, **pi'ro पिरो** (глаголы **ka'rānā कराना** «заставлять делать», **di'lānā दिलाना** «передавать», **pi'ronā पिरोना** «нанизывать»),

б) у местоименных наречий **ya'ḥā यहाँ** (здесь), **va'ḥā वहाँ** (там), **ta'ḥā तहाँ** (там), **ja'ḥā जहाँ** (где), **ka'ḥā कहाँ** (где), **ya'ḥī यही** (именно здесь), **va'ḥī वही** (именно там), **ka'ḥī कहीं** (где-либо) и отрицательной частицы **na'ḥī नहीं** (не) ударенным слогом также является второй

2 Если в многосложном слове предпоследний слог долгий, то ударение падает на этот слог, напр **ā'sānī आसानी** (легкость), **pra'yati प्रयत्न** (попы́тка), **pra'kāś प्रकाश** (свет)

3 Если предпоследний слог краткий, а третий от конца — долгий, то ударение падает на этот долгий слог, напр 'ād'mī आदमी (человек), 'band'gī बदगी (поклон), sam'b'āonā सभावना (возможность), sa'māgam समागम (приход)

4 Если предпоследний и третий от конца слоги слова краткие, а последний слог долгий, то ударение обычно падает на третий от конца слог, напр 'pat'rī पटरी (рельс), pa'xūc'nā पहुँचना (прибывать)

Это правило имеет несколько исключений, основными из которых являются следующие

а) в словах, корни которых представлены повторами, главное ударение приходится не на третий от конца, а на первый (четвертый от конца) слог, на предпоследний же слог падает вторичное, более слабое ударение, таковы, напр, слова 'sar',sarī सरसरी (поверхностный), 'cat',patā चटपटा (быстрые),

б) санскритские слова с суффиксом -ता -tā (если все другие слоги слова — краткие) имеют ударение на первом слоге, напр 'nikat'tā निकटता (близость),

в) на последнем слоге имеют ударение трехсложные глагольные основы на -ā в сложновербальных сочетаниях и фонетически совпадающие с ними деепричастия и формы повелительного наклонения тех же глаголов, напр тут'lä तुतला, мич'lä मिचला, гад'rā गदरा и т.п. (глаголы тут'lānā तुतलाना «шепелявить», мич'lānā मिचलाना «чувствовать тошноту», гад'rānā गदराना — «созревать», ср 1 а)

5 Если три последних слога краткие, то ударение падает на четвертый от конца слог (обычно оказывающийся первым слогом слова), в словах, состоящих из трех кратких слогов, ударение падает на первый слог, напр 'ac'kan अचकन (куртка), 'at'kal अटकल (догадка), 'sakaḥ सकल (целый)

В сложных словах каждое из входящих в его состав простых слов, как правило, сохраняет свое ударение, напр ā'cār-vi'cār आचार-विचार (нравы). При этом оба ударения двучленного сложного слова, как в приведенном выше примере, могут звучать как равноправные (что особенно характерно для сложносочиненных слов)

Однако в большинстве случаев главным ударением всего слож-

ного слова становится ударение его последнего компонента, а ударения предшествующих его членов звучат как более слабые, вторичные ударения, напр , ,चाहूँ-मुक़्क़ी चहुँमुखी (всесторонний), विचार-द्वारा विचारधारा (идеология), ब्रह्मा-तत्त्व-वैतना भाषातत्त्ववेत्ता (языковед)

Слова с такими, имеющими собственное ударение, суффиксами как -वाला, -हारा, -हार, -दार, -कार, -वान, в фонетическом отношении подобны сложным словам. Как сами суффиксы, так и слова, к которым они присоединяются, сохраняют собственное ударение, причем ударение суффикса обычно является главным ударением всего производного слова, напр ,करनेवाला (делающий), ,नामक-दान नमकदान (солонка), ,ब्रह्म-वैतना भाषातत्त्ववेत्ता (счастливый)

Т. Е. КАТЕНИНА

**КРАТКИЙ ОЧЕРК ГРАММАТИКИ
ЯЗЫКА ХИНДИ**

ПИСЬМО

Алфавит, употребляемый для передачи звуков хинди, носит название «деванагари» или «нагари». Он имеет сорок шесть самостоятельных знаков

Письмо деванагари — слоговое, т. е. каждый самостоятельный знак или основной знак в соединении с добавочным знаком обозначает целый слог — «акшар» (напр., гласный, сочетание согласного или группы согласных с одним гласным)

АЛФАВИТ ДЕВАНАГАРИ

Знаки гласных, начинающих или самостоятельно образующих слог अ (अ) а, आ (आ) ā, इ и, ई ē, उ u, ऊ ū ऋ ri', लृ li', ए э, ऐ ae, ओ o, औ ao

Знаки согласных¹ क k, ख k', ग g, घ g', ङ ṅ, च c, छ c', ज j, झ (झ) j', ञ ṇ', ट t, ठ t', ड d, ढ d', ण (ण) n, प p, फ p', ब b, भ b', म m, य y, र r, ल l, व v, श sh, ष sh, स s, ह h

¹ Знак ऋ, обозначавший в древнеиндийском языке слоговой р, употребляющийся по традиции в санскритских словах, произносится как ри. Долгий ऋ ri и लृ li (древний слоговой л) в хинди практически не употребляются

¹ Каждый так называемый знак согласного без добавочных знаков обозначает целый слог, состоящий из соответствующего согласного и краткого а

Для передачи отдельного согласного звука (без гласного) под ним ставится значок «вирам», напр. क् k, ख् k', ड् d и т. п.

¹ Буквы ङ и ञ обозначают соответственно заднеязычные и палатальный варианты фонемы н, возникающие в сочетании с последующими क, क', ग, ग', च, च', ज, ज'. В письме хинди обычно замечаются анусварой (см. ниже)

Названия букв, обозначающих гласные, состоят из соответствующего звука и слова-суффикса *kār* а-*kār* «буква а», *ri-kār* «буква ри» Названия согласных образуются так же, согласный сопровождается кратким а *ka-kār* «буква ка», и т. п.

Знаки церебральных (какуминальных) сонантов — ङ र и ढ र

Для обозначения заимствованных фонем используются знаки близких по артикуляции звуков хинди с точкой внизу क क, ख ख, ग ग, ज ज, फ फ

Знаки огласовки ि (ā), ि (i), ि (ī), उ (u), ू (ū), ृ (ri), ॑ (ə), ॑ (aə), ॑ (o), ॑ (ao), напр का *kā*, कि *ki*, की *kī*, कु *ku*, कू *kū*, कृ *kṛ* кри, के *kə*, कै *kaə*, को *ko*, कौ *kaō*

Особым образом обозначаются слоги ру (रु) и рӯ (रू)

Звуки английского языка [ɔ] и [ɒ] могут обозначаться буквой अ ा с надстрочным знаком ॑, напр डॉक्टर *dāktar* «доктор»

Согласно индийской традиции, к знакам огласовки относятся также знаки «висарга», «анусвара», «анунасика»

Знак висарга ( ) обозначает фарингальный спирент ʁ (тот же звук обозначается буквой ह्) Встречается только в конце некоторых санскритских слов и префиксов, напр पुन *puṇa* «сно́ва», नि सीम *nīśīm* «безграницный»

Анунасика (̣) обозначает назализацию гласного, напр मँ *mā̃* «магь», मालाँ *mālā̃* «гирлянды»

Анусвара (̣) обозначает носовые сонанты в сочетании с последующими согласными, напр काँता *kāntā* «возлюбленная», दंड *daṇḍa* «пáлка», आरंभ *āraṁb* «начало»

Анусвара обозначает также назализацию гласного (главным образом в тех случаях, когда обозначение слога уже имеет надстрочный значок, напр सोँता *sōtā* «пáлка», «дуби́нка», गईँ *gāi* «пошли́»)

Группы согласных (в том числе удвоенные согласные) обозначаются сложными знаками — лигатурами ¹

Лигатуры могут строиться по вертикали или (чаще) по горизонтали В первом случае знак первого из входящих в сочетание со-

¹ Сочетания *kṣa* и *ḍḥa* обозначаются самостоятельными буквами — क्ष, ढ्ह (произносится *ḡa*)

гласных звуков пишется полностью, а снизу присоединяется характерная часть знака другого согласного, напр द्व два, न्न нна. В горизонтальных лигатурах полностью обозначается второй согласный и впереди присоединяется характерная часть знака предшествующего согласного, напр त्प гпа, प्त пта, ग्न гна, म्ह м^а. Так же строятся и тринные лигатуры, напр त्सन्न тсна, ष्ट्वा штва (в последнем примере комбинация горизонтального и вертикального принципов)

Сочетания согласных можно обозначать также полными знаками согласных со значком вирам (знак отсутствия гласного), однако этот способ обычно применяется только в случае неудобства составления лигатур, напр षट्कोण шат-кон «шестиугольник»

В некоторых лигатурах характерные части составляющих букв значительно видоизменяются, напр त्त тта, त्र тра, द्द дда, च्च дма, द्य дйа, द्ध дд^а, ह्य хма, ह्य хиа. Несбычную форму принимает знак श् ш перед знаками некоторых согласных, напр श्च шча (вертикальная лигатура)

Особую форму в лигатурах принимает знак сонанта र р. В сочетании с предшествующими согласными он представляет черточку внизу (—), напр क्र кра, द्र дра, ब्र бра, ष्ट्र штра, स्र сра

Если «р» произносится перед другими согласными, он обозначается значком ँ , который ставится сверху правее всех остальных надстрочных знаков, относящихся к данному слогу, напр कँ рка, रवं ршва

СЛОВАРНЫЙ СОСТАВ

Словарный состав хинди по происхождению делится на четыре основные группы

1 Наиболее важными являются слова и морфемы, образовавшиеся в результате длительного развития из древнеиндийских слов и морфем, прошедшие через среднеиндийскую ступень. Эти слова и морфемы составляют основной словарный фонд языка. К этой же группе относятся слова, заимствованные в древности из языков доарийского населения Индии

2 Значительное место в словарном составе языка занимают слова, заимствованные из иранских языков, из араб-

ского и тюркских языков (преимущественно через персидский язык) Часть этих заимствований, не имеющих характера книжных, также входит в основной словарный фонд

3 Следующую группу составляют слова и морфемы санскритского происхождения, роль которых в литературном языке неуклонно растет по мере создания новой общественно-политической и научной терминологии

4 В последнюю группу входят заимствования из европейских языков, главным образом, английского Международные общественно политические и научные термины, а также имена собственные употреблялись до последнего времени исключительно в английской фонетической форме В последнее время наблюдается стремление приблизить произношение иностранных слов к произношению их в том языке, откуда они заимствованы

Происхождение слов и отдельных морфем необходимо учитывать при переводе, так как сочетание слов и особенно частей слов разного происхождения нередко ведёт к нежелательному нарушению стилистического единства.

Примечание В тех случаях, когда в грамматическом очерке приводятся однозначные союзы, послелоги и т п, санскритские слова стоят после слов хинди Необходимо иметь в виду, что они употребляются главным образом в письменно-книжном санскритизованном стиле языка

МОРФОЛОГИЯ

ИМЯ СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ

Формы словоизменения имени существительного зависят от грамматического рода, числа и падежа.

РОД

В хинди два грамматических рода — мужской и женский.

Определить грамматический род существительного по внешнему облику отдельно взятого слова можно только в некоторых случаях

1 Существительные собственно хинди, а также иранско-арабского

происхождения, оканчивающиеся на -अ -ā, обычно относятся к мужскому роду, напр

वेटा бэता *м* «сын»

लोहा лоха *м* «железо»

К этой группе относятся санскритские имена деятеля, напр

नेता нэта *м* «вождь»

वक्ता вакта *м* «оратор»

Исключение составляет ряд иранских и арабских имен, напр,

सजा сазā *ж* «наказание»

दुआ дуā *ж* «молитва», «просьба»

दफा дафа *ж* «параграф»

इब्तिदा ибтида *ж* «начало».

2 Санскритские имена существительные, оканчивающиеся на -अ -ā, в большинстве случаев женского рода, напр

इच्छा ичч^хā *ж* «желание»

वेदना вэд'на *ж* «боль»

स्वतंत्रता сва-тантр'та *ж* «свобода»

भाषा б^хāшā *ж* «язык»

3 Окончание -ई -ī характерно для существительных женского рода, исключение составляют главным образом производные имена существительные — названия лиц мужского пола, связанные с национальностью, профессией, кастой, напр

गुजराती гудж'ра^тī *м* «гуджаратец»

तेली тэ^лī *м* «маслодел», «торговец маслом».

4 К женскому роду относятся

а) арабские существительные, оканчивающиеся на -अत -at

हालत хāлат *ж* «положение»

सलतनत сал'танат *ж* «государство»

दौलत даолат *ж*. «богатство»

इज्जत иззат *ж* «честь»,

б) иранские существительные, оканчивающиеся на -इश -ish

कोशिश кошиш *ж*. «попытка»,
«старание»

आराइश ārāish *ж* «украшение»,
«убранство»

Примечание К женскому роду относятся также арабские существительные типа तकसीм так'сим *ж*. «разделение», तजवीज тадж'виз *ж* «предложение», «резолуция», तालीम тāлим *ж* «образование»

5 Существительные хинди, оканчивающиеся на -त -т и -ट -г, в большинстве своем относятся к женскому роду, напр

धात द`ात ж «минерал», «ме- वात ба́т ж «слово»
ताल»

खाट क`ात ж «кровать» रुकावट रुка́ват ж «препятствие»

6 Род производных имен существительных следует запоминать в связи со словообразующими суффиксами

число

1 Форма множественного числа прямого падежа существительных мужского рода, оканчивающихся на все звуки, кроме -आ -ā и -आँ -ā́, совпадает с формой единственного числа

बाप बाप म «отец» वाप बाप म मн «отцы»
मोची мочй м «сапожник» मोची мочй म मн «сапожники»

2 У имен существительных мужского рода на -आ -ā и -आँ -ā́ эти звуки заменяются соответственно -ए -э и -एँ -э́, напр

लडका лар'ка м «мальчик» लडके лар'кэ м мн. «мальчики»
कुआँ куā́ м «колódец» कुएँ куэ́ м мн «колódцы».

П р и м е ч а н и е Санскритские существительные мужского рода, оканчивающиеся на -आ -ā, а также некоторые термины родства хинди не изменяют своего окончания при образовании множественного числа, напр नेता нэ́та м «вождь», «вожди», दादा да́да м «дед», «деды»

3 Имена существительные женского рода, оканчивающиеся на -ई -й и -इ -и, в прямом падеже множественного числа принимают окончание -आँ -ā́, причем звуки -ई -й, -इ -и заменяются сочетанием -इय -ий, напр

स्त्री стрй ж «жéнщина» स्त्रियाँ стрийā́ ж мн «жéнщины»
जाति джā́ти ж «на́ция» जातियाँ джā́тийā́ ж мн «на́ции»

4 Имена существительные женского рода, оканчивающиеся на все звуки, кроме -ई -й, इ -и, в прямом падеже множественного числа имеют окончание -एँ -э́, напр

पुस्तक пустак ж «кн́ига» पुस्तके пуст'кэ ж. мн. «кн́иги»
वस्तु васту ж «вещь» वस्तुएँ вастуэ́ ж. мн «вéщи»
माता ма́ता ж «мать» माताएँ मा́ताэ́ ж мн. «ма́тери»

Лексические показатели множественного числа

Лексические показатели присоединяются главным образом к названиям лиц, реже — к названиям животных и предметов. Наиболее употребительные из них लो^ग лог «люди», «наро́д», गण ган «скоплé-ния», «множество», जन джан «человéк», वृ^द вринд' «группа», «множе-ство», напр

किसान लो^ग кисāн лог *м* *мн* «крестья́не»
 श्रमिकजन शрамик-джан *м* *мн* «трудящиеся»
 बालकवृ^द бāлак-вринд' *м* «дети», «детвора»
 लेखकगण лек^कак-ган *м* «писатели»
 तारागण тārā-ган *м* «звезды»

ПАДЕЖ

Имя существительное хинди имеет три падежа прямой (основной), звательный и косвенный

Прямой падеж Прямой падеж — падеж подлежащего, именной части составного сказуемого, прямого дополнения, названия меры при количественных числительных. В форме прямого падежа имена существительные даются в словарях

मेरे पिता जी अध्यापक है मэрэ питā джи ад^иāпак хāэ «мой отéц преподавāтель»

वह पुस्तके पढ़ता है वह пу^сткē пар^х'тā хāэ «он читает книги»

तीन गिलास चाय से मेरी प्यास बुझ गई तин гилās чāй сэ мэрй пйās будж^х гай «трéмā стакāнами чāя я утолил жажду» (букв «моя жажда утоленā трéмā стаканами чāя»)

Прямой падеж хинди соответствует именительному и отчасти винительному падежам русского языка

Звательный падеж Звательный падеж — падеж названия лица, к которому обращена речь.

ऐ बच्चे ! मेरी बात सुन ! аэ баччэ' мэрй бāt сун ! «эн, малыш ! слушай, что я скажy!»

В единственном числе особую форму звательного падежа имеют только имена существительные хинди мужского рода, оканчивающиеся на -अ -ā. В звательном падеже эти имена принимают окончание

-ए -э Форма звательного падежа может также совпадать с формой прямого падежа, напр

ऐ बच्चा! аэ баччā! «эи, мальш!»

Во множественном числе большая часть имен существительных, имеет окончание -ओ -о, напр

लडका лар'кā «мáльчик»

लडको лар'ко «мáльчики!»

औरत аорат «жéнщина»

औरतो аор'то «жéнщины!»

साथी сāt'и «товáрищ»

साथियो сāt'ийо «товáрищи!»

Иногда в хинди санскритские слова могут иметь наряду с формой звательного падежа хинди санскритские формы звательного падежа, напр

प्रिया прийā «мíлая»

प्रिये прийэ «о мíлая!»

सुंदरी сунд'ри «красáвица»

सुंदरि сунд'ри «о красáвица!»

गुरु гуру «учíтель»

गुरो гуру «о учíтель!»

भारतमाता б'āра-мātā «мать-И'ндия»

भारतमात б'āрат-мāтах «о мать-И'ндия!»

Косвенный падеж Форма косвенного падежа имени существительного не имеет самостоятельного употребления и не может выражать отношения существительного к другим словам в предложении, если к ней не присоединено особое служебное слово — послелог. В этом отношении ее можно сопоставить с формой предложного падежа русского языка. Различие заключается в том, что в русском языке существуют другие косвенные падежи (родительный, дательный и т. п.), в хинди же все соответствующие им отношения выражаются формой одного и того же общего косвенного падежа с необходимым для каждого данного случая послелогом, напр :

कारखाने मे кār-хāнэ мэ «на фáбрике» मेज पर से мэз пар сэ «со столá»

Образование форм косвенного падежа

Единственное число

1 Имена существительные мужского рода на -आ -ā, -औ -ā заменяют эти окончания соответственно на -ए -э, -एँ -э

लडका лар'кā «мáльчик»

लडके को лар'кэ ко «мáльчику»

धूँई д'хуā «дым»

धूँई से द'хуэ сэ «от дýма»

Исключением являются санскритские имена существительные и некоторые термины родства хинди У этих слов косвенный падеж можно внешне отличить от прямого только благодаря наличию при нем послелога, напр

वक्ता को वक्तā ко «оратору»   चचा से чачā сэ «от дяди»

2 Все остальные имена существительные в косвенном падеже единственного числа не изменяются

लडकी को лар'кī ко «дэвушке»   घर मे г^хар мē «в доме»
माता ने mātā нэ «мать»   गुरु के साथ गुरु кэ сāt^х «с учй-
телем»

Множественное число

Форма косвенного падежа множественного числа всех имен существительных образуется присоединением к основе окончания -ओ -ō При этом конечные -ई -ī, -इ -i и основы дают перед ним сочетание -इय -iy, конечный -ऊ -ū сокращается, окончания -आ -ā, -औ -ā существительных хинди мужского рода исчезают

लडका लар'kā м «мáльчик»   लडको को लар'кō ко «мáльчикам»
गाँव gāo м «дерéвня»   गाँवो मे gāwō мē «в деревнйх»

ИМЯ ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ

Имена прилагательные хинди по своему значению делятся на качественные и относительные Притяжательным прилагательным русского языка соответствует, как правило, имя существительное с послелогом का kā

बाप bāp м «отéц»   बाप का bāp kā «отца, отцóвскин»
लोमड़ी lom'rī ж «лисица»   लोमड़ी का lom'rī kā «лисицы,
лиси́нй»

Во многих случаях и относительные прилагательные русского языка (в том числе переходящие в качественные) переводятся на хинди именем существительным с послелогом का kā

लकड़ी lak'rī ж «дерево»   लकड़ी का lak'rī kā «деревянный»

Для образования эквивалентов прилагательных с качественным значением к подобным сочетаниям присоединяется частица уподобления सा сā

लकड़ी लक'री ज «дерево»

लकड़ी का सा लक'री कā सā «деревянный» (букв. «как из дерева»).

В отношении форм словоизменения имена прилагательные делятся на изменяемые прилагательные, согласующиеся с именем существительным в роде, числе и падеже, и неизменяемые прилагательные

К первой группе относятся все имена прилагательные, оканчивающиеся в форме мужского рода на -आ -ā, -आँ -ā, в форме женского рода соответственно на -ई -ī, -ई -ī

छोटा लडका च'отā лар'кā «маленький мальчик»

छोटी लडकी च'ोती лар'की «маленькая девочка»

बायाँ हाथ बाँईं хāt^x «левая рука»

बायी तरफ बाँईं тараф «левая сторона»

Согласование в числе выражается у этих прилагательных только в форме мужского рода

अच्छा शहर अच्छā шахар «хороший город»

अच्छे शहर अच्छ'э шахар «хорошие города»

Во множественном числе женского рода окончание прилагательных не изменяется

बड़ी खिडकी बारी क'ир'की «большое окно»

बड़ी खिडकियाँ बारी क'ир'कीं «большие окна»

Согласование в падеже изменяемых прилагательных также выражается только в форме мужского рода. В косвенном и звательном падежах имя прилагательное заменяет окончания -आ -ā, -आँ -ā на -ए -э, -ई -ī как в единственном, так и во множественном числе.

बड़े शहर मे बारэ ша'ар мē «в большом городе»

बड़े शहरो मे बारэ ша'рō мē «в больших городах»

ऊँचे दरख्त के नीचे ऊँचэ дарахт' кэ нйчэ «под высоким деревом»

ऊँचे दरख्तो के नीचे ऊँचэ дарах-तō кэ нйчэ «под высокими деревьями»

मेरे प्यारे बेटे! मэрэ пйāрэ бэтэ! मेरे प्यारे बेटे! मэрэ पйāрэ бэतो!
«мой дорогой сын!» «мой дорогіе сыновья!»

Таким образом, изменяемые прилагательные мужского рода имеют окончание -आ -ā, -आँ -ā̃ в форме прямого падежа единственного числа и -ए -э, -एँ -ē в остальных случаях, в женском роде всегда выступает окончание -ई-й, -ई-й

Прилагательные второй группы всегда остаются без изменения, напр

खूबसूरत शहर хуб-сұрат шахар «красівый гóрод, краси-
вые городá»

खूबसूरत शहर मे хуб-сұрат шахар мē «в красивом городе»
खूबसूरत शहरो मे хуб-сұрат шах'рō мē «в красивых го-
родáх»

Субстантивированные прилагательные изме-
няются так же, как существительные с сооветствующим окончанием
основы

बड़े को барэ ко «большóму» बड़ो मे барō мē «средй больших»

Выражение различной степени признака

Для выражения большей или меньшей степени
признака к качественным именам прилагательным присоеди-
няются количественные наречия и выполняющие их функцию при-
лагательные, напр

बहुत गरम бахут гарам «очень горячий»
बड़ा सुस्त барā сус' «очень ленивый»
अत्यंत प्रिय атиант' прий' «горячо любимый»
अतिशय लाभदायक атишай лāб^х-дāиак «чрезвычайно по-
лезный»

कुछ भारी куч^х б^хārī «тяжеловатыи»
काफी अच्छा кāфй ачч^хā «довóльно хорошии»
अधिक अनुकूल ад^хик анукул «более благоприятный»
ज्यादा कामयाब зйāдā kām'йāб «более успешныи»
बिल्कुल नामुनासिब бил'кул нā-мунāсиб «совершенно непод-
ходящий»

Повторение простых прилагательных используется для усиления степени признака, напр

अच्छे अच्छे फल अच्छे-अच्छे पाल «очень хорошие плоды»
लंबी लंबी सड़क लंबी-लंबी सारक «очень длинная дорога»

Сравнение предметов по степени признака выражается присоединением к названию предмета, с которым сравнивается другой предмет, послелогов से сэ «от», «чем», की अपेक्षा кй апэкшā «по сравнению с» и некоторых других. В отличие от русского языка прилагательное при этом не изменяется, напр :

भाई बहन से छोटा है б'ай бахан сэ ч'отā хāэ «брат младше сестры»

यह यत्र पुराने यत्र की अपेक्षा कही अधिक उपयोगी सिद्ध होगा йах йантр' пурāнэ йантр' кй апэкшā кахй ад'ик упайогй сидд' хогā «этот прибор окажется куда полезнее, чем старый»

Превосходная степень русского языка передается на хинди

1) сочетанием सब से саб сэ «из всех» + имя прилагательное, напр

सब से बड़ा सब सэ барā «самый большой»,

2) повторением прилагательного с послелогом से сэ «из», напр

अच्छे से अच्छा अच्छे सэ अच्छā «самый лучший»,

3) постановкой после обозначения группы предметов, из которых один выделяется по степени признака, послелога मे мē «среди» или मे से мē сэ «из», напр

इन लड़को मे मोहन बड़ा है ин лар'кō мē мохан барā хāэ «среди этих мальчиков Мохан самый большой»

Санскритские прилагательные могут образовывать степени сравнения также присоединением санскритских суффиксов степеней сравнения (-तर-тар для сравнительной степени, -तम-там для превосходной степени)

प्रियतर प्रिय'-तर «более любий-
мый»

प्रियतम प्रिय'-там «самый лю-
бимый»

СЛОВООБРАЗОВАНИЕ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ И ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ

Префиксы хинди, иранского и арабского происхождения Префиксы собственно-хинди и заимствованные из иранских и арабского языков имеют отрицательное значение Из них продуктивны в основном префиксы अन- ан-, बे- бэ-, गैर- гаэр- (арабское прилагательное «чуждый») अनगिनत ан-гинат «несчетный», अनमोल ан мол «бесценный», बेघर бэ-г^хар «бездомный», वेतार бэ-тār «беспроволочный», गैरहाजिर гаэр-хāзир «отсутствующий», गैरकानूनी гаэр-кāнūнй «незаконны» Префикс अन- ан- употребляется главным образом с причастиями и соответствующими им отглагольными прилагательными Префикс बे- бэ- образует прилагательные, выражающие отсутствие предмета, обозначенного основой Оттенки, приносимые префиксом गैर- гаэр-, в значительной степени связаны с понятием «чуждый»

Менее продуктивны префиксы नि- ни-, विन- бин-, ना- нā- (иранский) निकम्मा ни-каммā, निकाम ни-кām «беспользительный», निडर ни-дар «бесстрашный», विनबोया бин-бонā «незасеянный», विनव्याहा бин-бйāхā «неженатый», नामुनासिव нā-мунāсиб «неподходящий», नामुमकिन нā-мум'кин «невозможный»

Санскритские префиксы

Из санскритских префиксов продуктивны (главным образом, в сфере санскритской лексики) отрицательные префиксы अ- а-, निस्- нис-, वि- ви-, префиксы उप- уп- «суб—», «вице—», अति- ати- «сверх», «пере—», अतर्- антар- «между—», स- са- «с—», सह- сах- «с —», префиксы качественной оценки सु- су-, दुस्- дус- В настоящее время в связи со значительным увеличением количества санскритизмов в литературном языке относительно чаще используются и другие санскритские префиксы

अ- а- (перед согласным), अन- ан (перед гласным) имеет значение «не —», «без», напр . अपरिचित ап'ричит «незнакомый», अनादर анā-дар «непочтение», अनक्षर анакшар «неграмотный»,

अति- ати- имеет значение 1) «чѣрез», 2) «сверх», напр अतिक्रमण аतिकраман «переход», अत्युत्पादन ати'утпāдан «перепроизвѣдство»,

अधि- ад^{хи}- имеет значение «над», «на», напр अधिपति ад^{хи}ипати «верховный властелин», अध्यक्ष ад^{хи}акш' «руководитель», «председатель»,

अनु- ану- имеет значение «вслед за», напр अनुयायी ану'ийй «последователь», अनुकरण анукаран «подражание»,

अतर्- антар-, अतः анта^{हि}- имеет значение 1) «внутри», 2) «между», напр अतर्भूत антарб^{हि}ут «включенный», अतर्राष्ट्रीय антар-рāштрй' «международный»,

अप- ап- имеет значение 1) «прочь», 2) «дурной», напр अपक्रमण апа-краман «бѣгство», अपकीर्ति ап^{хи}кйрти «дурная слава»,

अभि- аб^{хи}- имеет значение 1) «наверх», «наверху», «по направлѣнию к», 2) выражает интенсивность, напр अभिजात аб^{хи}иджāt «высокорѣдный», अभिमुख аб^{хи}имук^х «обращенный лицом к», अभिरुचि аб^{хи}иручи «большой интерес»,

अव- ав- имеет значение 1) «вниз», 2) выражает отрицание, напр अवनति ав^{хи}нати «упадок», अवगुण ав^{хи}гун «недостаток», «порок»,

आ- ā- имеет значение «при—», напр आकर्षण āкаршан «притяжение», आयात āйāt «импорт»,

उद्- уд- имеет значение «вверх», «наружу», «прочь», напр उदय удай «восход», उद्घाटन удг^{хи}ātан «открытiе», उन्मूलन унмूलан «искоренение»,

उप- уп- имеет значение 1) «при—», 2) «суб—», «вице—», напр उपस्थिति упаст^{хи}ити «присутствие», उपाध्यक्ष упād^{хи}йакш' «вице-президент», «заместитель заведующего»,

कु- ку-, का- kā- выражают отрицательную оценку, напр कुकर्म ку-карм' «злодеяние», कापुरुष kā-пуруш «подлец», «трус»,

दुस्- дус-, दुर्- дур-, दुश्- душ, दुष्- душ-, दु - दु^{хи}- выражают отрицательную оценку, напр दुस्साहस дуссāхас, दु साहस दु^{хи}сāхас «дерзость», दुर्गम дургам «труднопроходимый», «недоступный», दुश्चेष्टा душчѣштā «дурное намерение», दुष्काल душкāl «тяжелое время», «голод»,

नि- ни- имеет значение «вниз», «внизú», «внутри», напр निमग्न' «погруженный»,

निस्- нис-, निर्- нир-, निश्- ниш-, निष्- ниш-, नि - निः- имеют значение 1) «из», «вовне», 2) «без», «не», напр निस्तार нистār «избавлѣние», निर्याति нирйāt «экспорт», निश्चेष्ट निश्чэшт' «без чувств», निष्पक्ष нишпакш' «беспристрастный», नि सीम निःसīm «безграничный»,

परि- परि- имеет значение 1) «кругом», 2) выражает интенсивность, напр परिवर्तन паривартан «переворот», परिस्थिति парист'йти «обстановка», परिपूर्ण парипूर्н' «переполненные»,

प्र- प्रा- имеет значение 1) «вперед», 2) выражает интенсивность, напр प्रगति прагати «прогресс», प्रहर्ष प्राःहरш' «большая радость», प्रबल प्राбал «сильный», «мощный»,

प्रति- प्रति- имеет значение «прóтив», напр प्रतिक्रिया пратикрийā «противодействие», «реакция», प्रतिपक्ष пратипакш' «прóтивная сторона»,

वि- वि- имеет значение 1) «изнутри», «в разные стороны», 2) отрицательный префикс, напр विभाग विभ'āg «разделение», «отдѣл», विकास विकās «раскрýтие», «развѣтие», विकेंद्रीकरण विकэндрий-каран «децентрализация», विमाता विमātā «мáчеха» («не мать»),

स- सा- имеет значение «с-», «со-», напр सपत्नी са-патнй «вторая жена» (при многоженстве), सपक्ष са-пакш' «сторонник», префикс образует главным образом прилагательные, напр सबल са-бал «сильный» («с силой»), सक्रिय са-крий' «активный» («с дѣятельностью»),

सम- сам- имеет значение 1) «с», «со-», 2) выражает интенсивность, напр समुलन сантулан «равновесие», «соразмѣрность», संग्रह санграх «собрáние», «коллекция», सताप सатāp «сильный жар», «сильное страдание»,

सह- саः- имеет значение «вмѣсте», напр सहानुभूति साःāनुभूति «сочúвствие», सहार्थ саःāрт' «однознáчные», «синонимичныи», सह-अस्तित्व саः-аститв' «сосуществование»,

सु- су- выражает 1) положительную оценку, 2) усиление признака, напр सुयोग су-сāног «удобный случан», सुदूर су-дूर «очень отдалѣнный»

ОСНОВНЫЕ СУФФИКСЫ ИМЁН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ

Суффиксы названий лиц женского пола и названий самок животных

-ई -й — родовое окончание существительных женского рода. Соотносится с окончанием мужского рода -आ -ā, напр वच्ची баччй «дévочка» (वच्चा бāччā «ребенок»), रोटीवाली ротй-вāлй «бўлочница» (रोटीवाला ротй-вāлā «бўлочник»)

-इन -ин, -अन -ан, -नी -нй, -आनी -āнй लोहारिन лохāрин «женā кузнецā», नौकरानी наок'рāнй «женā слўжащего», जिठानी джит'āнй «золóвка» (जेठ दजэт' «стāрший брат мўжа»), ऊँटनी ўт'нй «верблюдица»

-ई -й (санскритский суффикс) देवी дэвй «богíня», पुत्री путрй «дочь»

Суффиксы названий лиц по роду занятий, характерным действиям

-वाला -vālā — универсальный суффикс названий лиц по отношению к предмету घड़ीवाला г'арй-вāлā «продавец часов», «часовщйк», खोचेवाला к'ōчэ-вāлā «лотóчник»

-दार -dār образует существительные, обозначающие владельца दुकानदार дукāн-дār «владелец лāвки, магазíна», जमींदार замй-дār «землевладелец», कारखानेदार кār-хāңэ дār «фабрикāнт»

-साज -sāj образует существительные, обозначающие мастера, изготовителя घड़ीसाज г'арй-сāj «часовщйк», कधीसाज канг'й-сāj «гребенщйк»

-कार -kār образует существительные, обозначающие 1) изготовителя, автора, 2) деятеля नाटककार нāтак-кār «драматýрг», सलाहकार салāх-кār «совётчик», कलाकार калā-кār, फनकार фан-кār «дéятель искусств», सस्कृतिकार сāsкритй-кār, तहजीबकार тах'зйб-кār «дéятель культýры», फिल्मकार филм'-кār «кинорāбóтник»

-ई -й образует существительные, обозначающие название лица по профессии, социальной, этнической принадлежности, месту рождения तेली тэлй «маслодél», हलवाई хал'вāй «кондйтер», पजाबी панджāбй панджабец»

Малопродуктивные и непродуктивные суффиксы

-आक -āk, -आका -ākā, -आकू -ākū तैराक таэрāk «плывец», लडाका ларākā «боец», उड़ाकू урākū «летчик»

-री -rī, -आर -ār, -आरी -ārī, -आडी -ārī सुनार сунār «золотых дел мастер», जुआरी джуārī «игрок», «картежник», खिलाडी кхилārī «игрок», «спортсмен»

-हार -hār, -हारा -hārā पनहार пан-hār «водонос», लकड़हारा лакар-hārā «дровосек», «торговец дровами»

-ऐत -aēt, लठैत лат^хаэт «слуга с дубинкой», डकैत дакаэт «грабитель»

-इया -iyā, -ऐया -aēyā, -वैया -vāyā: डाकिया дākīyā «письмоносец», जड़ैया джараयā «ювелир», गवैया гаваयā «певец»

-एरा -ērā लुटेरा лутэрā «грабитель», सपेरा смпэрā «заклинатель змей»

С а н с к р и т с к и е с у ф ф и к с ы

-अक -ak м, -इका -ikā ङ लेखक лэк^хак «писатель», लेखिका лэк^хикā «писательница», शिक्षक шикшак «учитель», शिक्षिका шикшиकā «учительница»

-इक -ik रसायनिक расāй'ник «химик», वैज्ञानिक ваэгйāник «уче- ный», दार्शनिक дārш'ник «философ»

-ता -tā, -इता -itā योद्धा йодд^хā «воин», स्रष्टा сраштā «творец», रच- यिता рачайитā «составитель», «автор»

-वादी -vādī образует существительные, обозначающие сторонника мнения, учения, последователя मार्क्सवादी мārкс'-vādī «марксист», साम्यवादी sāmī'-vādī «коммунист». В высшей степени продуктивный суффикс

Суффиксы названия действия и названий предметов, связанных с действием (единичный акт, объект, результат, орудие и т. п.)

Н у л е в а я м о р ф е м а (-अ -a) — суффикс существительных мужского и женского рода, -आ -ā — суффикс существительных мужского рода, напр देख дэк^х (в парном сочетании देखनाल дэк^х б^хāl ж «осмотр», «наблюдение»), पहुँच пах^хч ж «доступ», «досегаемость».

С изменением гласного корня (अ а > आ ā, इ и > ए э, उ у > ओ о) मेलजोल мэл-джол м «связь», «общение», चल चाल ж «ход», बाढ бār^х ж «рост», «подъем», जोडा джорā м. «пара»

-आई -āй ж образует существительные, обозначающие 1) название действия (लड़ाई ларāй «борьба», «война», सिचाई синчāй «орошение») и 2) плату за работу (धुलाई д^хулаय «плата за стирку», लिखाई лик^хāй «плата за написание»)

-आन -āн ж उडान урāн «полет», उठान ут^хāн «подъем»

-आव -āо, -आवा -āwā, -आप -āп м, -आवट -āват ж ठहराव т^хах^хрāо «решение», पहिरावा пахирāwā «одежда», मिलाप милап «соединение», «согласие», थकावट т^хакāват «усталость»

-औता -аотā м, -औती -аотй, -औटी -аотй ж समझौता сам^хдж^хао^х-тā «соглашение», चुनौती чунаотй «вызов», «призыв», कसौटी касаотй «испытание», «пробный камень»

-त -т, -ती -тй ж बचत бачат «сохранение», «остаток», गिनती гин^хтй «счет»

-न -н ж. и м, -ना -nā м, -नी -нй ж देन дэн ж «дар», «вклад», भंडन дж^харан ж «сор», «щетка», करनी кар^хнй «действие», «дело», खाना к^хānā «еда», गाना гānā «песня»

-हट -хат ж आहट āхат «звук шагов», घवराहट г^хаб^хрāхат «тревога» Суффикс образует существительные от образных глаголов खटखटाहट к^хат^хк^хатахат «стук», सनसनाहट сан^хсанахат «звон», «свист»

Санскритские суффиксы

-अ -а м, -आ -ā ж क्रोध крод^х «гнев», भाग б^хāг «доля», इच्छा ичч^хā «желание», पूजा пūджā «богослужение», «поклонение»

-अन -ан м, -अना -anā ж मरण маран «смерть», तुलना тул^хnā «сравнение» Суффикс -अन -ан образует существительные, обозначающие названия орудия, места и т п स्थान ст^хāн «место» (санскритский корень स्था- ст^хā- «стоять»), चरण чаран «стопа» (санскритский корень चर्- чар- «ходить»)

-ति -ти ж स्मृति смрити «вспоминание», सृष्टि сришти «творение»

Продуктивно слово-суффикс -करण -каран, -ईकरण -й-каран и सस्कृतीकरण सँस्कृति-каран «санскритизация», विद्युत्करण вид्यут-каран, बिजलीकरण бидж'ли-каран «электрификация» В отличие от предыдущих это слово-суффикс присоединяется к именным основам

Суффиксы, образующие от именных основ имена существительные, обозначающие отвлеченные понятия

-आई -āi ж भलाई б'а'ла'й «добро», «хорошие качества», पंडिताई пандитāi «ученость»

-आहट -āḥat, -हट -ḥat ж कड़वाहट кар'вāḥat «горечь», तिरियाहट тирийāḥat «женское упрямство», राजहट рāдж'ḥat «деспотизм»

-ई -i ж образует существительные, обозначающие 1) отвлеченный признак, 2) занятие и т п सावधानी сāод'āni «внимательность», «осторожность», चातुरी чāтурī «ловкость», «умение», डाक्टरी дāкт'ри «должность врача», «работа врача»

-आपा -āpā, -पा -pā, -पन -pan, -पना -panā и बुढ़ापा бур'āpā «старость», मूर्खपना м'урк'панā «глупость», कालापन кālā-пан «чернота» Особенно широко употребителен суффикс -पन -pan

Санскритские суффиксы

-ता -tā ж, -त्व -tv' и प्रदुक्तिव्य, особенно первый दृढता дри-р'ṭā «крепость», «прочность», मित्रता митр'tā «дружба», महत्त्व махаттв' «величие», «значение», नेतृत्व нэтритв' «руководство»

-य -i и स्वास्थ्य свāст'х' «здоровье», ऐक्य аэк'й' «единство»

Суффиксы эмоциональной оценки

-इया -i'iyā Суффикс продуктивен Придает оттенок уменьшительно-ласкательный, иногда пренебрежительный बिटिया битийā и «сынóчек», ж «дóченька» (बेटा бэтā и «сын», बेटी бэтī ж «дóчь»), ठेकेदार-рия т'экэ-дāриийā и «[плохой, дрянной] подрядчик» (ठेकेदार т'экэ-дār «подрядчик»)

-ओला -olā и गडोला г'аролā «горшóчек», सपोला самполā «змеёныш»

-डा -rā и, -डी -ri ж पलंगडी паланг'ри «кровать» Употребляется плеонастически मुखड़ा мук'рā «лицо», अंतड़ी ат'ри «внутренности»

Санскритские суффиксы

-क -к м, -का -kā, -इका -икā ж. पुत्रक путрак «сынóк», राजक rā-
джак «мёлкий рáджа», «царек», कन्यका канй'кā «дóченька», पुस्तिका
пустикā «кнйжечка», «брошю́ра»

Примечание Эмоциональная оценка выражается так-
же с помощью родовых окончаний -ई -й, -आ -ā, напр डिब्बा
диббā м «ящик», «корóбка», डिब्बी диббй ж «ящичек», «корó-
бочка».

СУФФИКСЫ ИМЕН ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ

-वाला -vālā दाढीवाला дār^хй-вālā «бородáтый», पैसेवाला паэсэ-вālā
«богáтый», दिल्लीवाला диллй-вālā «делййский»

-दार -dār नोकदार нок-дār «остроконéчный», लचकदार лачак-дār
«гйбкий», काँटेदार кātэ-дār «колючий», «с шипáми»

-ई -й (индоиранский суффикс) Присоединяется к санскритским
словам (दु खी ду^хк^хй «несчáстный», धनी д^ханй «богáтый»), к словам
различного происхождения (गुलाबी гулāбй «рóзовый», इन्सान्नी ин'сāнй
«человéческий», «человéчный», कोरियाई корийāй «корéйский», स्कूली
скūлй «шкóльный», टेकनीकी тэк'нйкй «технйческий»)

-आ -ā सच्चा саччā «прáвильный», «йстинный», गोला голā «крúг-
лый», भूखा б^хук^хā «голóдный» Суффикс продуктивен только при
образовании сложных прилагательных दुमजिला ду-манзилā «двух-
эгáжный», तिरगा ти-рангā «трехцвётный»

-आलू -ālū образует прилагательные, обозначающие черту харак-
тера भगडालू дж^хаг рālū «сварлйвый», लजालू ладжālū «стыдлйвый»

-ऊ -ū, -आऊ -āū वाजारू бāзārū «базáрный», पंडिताऊ пандитāū «уче-
ный»

-ईला -йлā रेतीला рэтилā «песчáный», नुकीला нукйлā «остроконéч-
ный», लचीला лачйлā «гйбкий»

-ला -lā लाडला лār'lā «любймый» (от लाड лār «лáска»), धुंधला д^хū-
д^хlā «дымчатый», «тумáнный» Образует прилагательные с простран-
ственным значением उपरला упар'lā «вёрхний», अगला аг'lā «перёд-
ний», मँझला мāдж'lā «срédний» и т. п

Санскритские суффиксы

Непродуктивные и малопродуктивные

-य -й औष्ठ्य аошт^хи' «губной» (от ओष्ठ ошт^х «губа»), अत्य
ангй' «конечный»

-इक -ик ऐच्छिक аэчч^хик «факультативный» (от इच्छा ичч^хā «желание»), लौकिक лаокик «мирской» (от लोक лок «мир»), सामाजिक сāmā-
джик «общественный» (от समाज самāдж «общество»)

-मान् -мāн, -वान् -вāн बुद्धिमान् будд^химāн «умный», बलवान् бал'вāн
«сильный»

-ईय -ий' पुस्तकीय пуст'кий' «книжный», अखिलभारतीय ак^хил-б^хār'-
тий' «всеиндийский»

Из санскритских суффиксов отглагольных прилагательных (при-
частий) наиболее часто употребляется суффикс -त -т, -इत -ит लिखित
лик^хит «написанный», विदित видит «известный», गत гат «ушедший»
(от санскритского корня गम् гам «идти»), नियुक्त нийукт' «назначен-
ный» (от санскритского корня नि+युज् ни+йудж «назначать»), बद्ध
бадд^х «связанный» (от санскритского корня बध् банд^х «связывать»)

Продуктивные суффиксы и слова-суффиксы

-मय -маи Суффикс образует прилагательные со значением «состо-
ящий из», «полный» सुखमय сук^х-май «счастливый», शांतिमय шāнти-
май «мирный», «спокойный», जलमय джал-маи «водный»

-शाली шāли образует прилагательные со значением «наделенный»
प्रतिभाशाली пратиб^хā-шāли «талантливый», शक्तिशाली шакти-шāли
«сильный»

-शील -шил образует прилагательные, характеризующие склонность
सहनशील сахан-шил «терпеливый»

-पूर्ण -пūrн' образует прилагательные со значением «полный», «пре-
исполненный чего-л » शांतिपूर्ण шāнти-пūrн' «мирный», प्रेमपूर्ण прēm-
пūrн' «любобный»

-आत्मक -āтмак образует прилагательные со значением «обладающий
свойством, природой чего-л », सृजनात्मक сридж'нāтмак «творческий»,
द्वद्वात्मक двандвāтмак «диалектический»

-संबन्धी -самбанд^хи образует прилагательные со значением «связан-

ный с чем-л », «относящийся к чему-л » टेकनीकसवधी तक'नīk-самбанд'и «технический», देशरक्षा-सवधी देश-ракша-самбанд'и «оборонный»

-हीन -х'ин, -रहित -рахит, -शून्य -ш'уни' образуют прилагательные со значением «лишенные чего-л ». वलहीन бал-х'ин «бессильный», अर्थहीन арт'х'ин «бессмысленный», पक्षपातरहित пакш'-пāt-рахит «беспристрастный», प्राण-शून्य прāн-ш'уни' «безжизненный», «бездыханный»

-विरोधी -вирод'и Суффикс образует прилагательные со значением «противный, враждебный чему-л » युद्ध-विरोधी нудд'-вирод'и «антивоенный», साम्राज्यवाद-विरोधी сām'rājyavād-в'ид-вирод'и «антиимпериалистический»

СЛОВОСЛОЖЕНИЕ

Сложные слова делятся на две группы по аналогии со свободными словосочетаниями — на слова сложносочиненные и слова сложноподчиненные Третья группа — производная от двух первых В неё входят сложные слова со вторичной адъективацией (последним компонентом их всегда бывает имя существительное) Отношения между их компонентами могут быть первого и второго типа

В грамматике хинди принято условное обозначение указанных групп сложных слов санскритскими грамматическими терминами двāнда, татпуруша, бахуврихи

1 Двандва Элементы сложного слова объединяются как равноправные члены в одно целое На русский язык такие композиты (сложные слова) переводятся либо одним словом, либо двумя словами с соединительным союзом «и», напр

माता-पिता mātā-pitā «родители» («мать и отец»)

आना-जाना ānā-djānā «посещение», «циркуляция» («приход и уход»)

भाई-बहिन b'hāi-bāhin «брат и сестра»

दिन-रात din-rāt «сутки» («день и ночь»)

2. Татпуруша В аналогичных сложному слову данного типа словосочетаниях первый элемент зависит от второго как а) согласованное определение, б) несогласованное определение (типа «дом отца»), дополнение, обстоятельство

Второй элемент определяет принадлежность целого к категории существительного или прилагательного

- а) शुभागमन शुб^аагаман «благо-
получное прибытие» भलामानस б^аалā-мāнас «порядоч-
ный человек»
खुशबू хуш-бū «аромат» («хоро-
ший запах») राजर्षि рāджарши «царь-мудрец»
- б) आशातीत āshātit «превзошед-
ший ожидания» विश्वविद्यालय вишв'-видиāлай
«университет» («вместительство
всех наук»)
- घुडसवार г^хур-савār, घुडचढा
г^хур-чар^а «всадник» («сидя-
щий на лошади»)

П р ы м е ч а н и е В сложных словах хинди первый эле-
мент часто сокращает гласные, напр पानी пāни «вода» > पन०
пан-, हाथ хāt^х «рука» > हथ० хат^х-, घोडा г^оорā «лошадь» >
घुड० г^хур-, आधा āд^а «половина» > अध० ад^х

Второй частью татпуруша может быть глагольная основа, корень
или такое отглагольное имя, которое отдельно в этом значении не
употребляется.

- विशेषज्ञ вишэш-гй' «специалист» लकडफोड лакар-п^ор «дровосек»
(санскритский корень ज्ञा-
гйā- «знать»)

दूरबीन дūr-бви «бинокль»

3. Бахуврихи

- अल्पबुद्धि алп'-будд^и «глупый» वारहसिगा бāрач-сингā «олень»
(«ум которого маленький») («двенадцатирогий»)
बुजदिल буз-дил «трус» («у ко-
го сердце козля») पुत्रपौत्री путр'-паотри «имеющий
сыновей и внуков»

Словосложение — одно из основных средств образования новой
общественно-политической и научной терминологии, напр तापमान
тāп-мāн «температура» («мера тепла»), आकाशवाणी āкāш-ванй «радио»
(«голос неба», «голос эфира»), द्विसदन дви-сдан «двухпалатный», «со-
стоящий из двух палат»

ПОВТОРЕНИЕ СЛОВ, ПАРНЫЕ СОЧЕТАНИЯ

В грамматическом строе хинди большую роль играют различные виды повторения целых слов или частей слов. Повторение лексически самостоятельных единиц должно рассматриваться в разделе синтаксиса, однако ввиду практического характера грамматического очерка для удобства изложения все основные случаи полного или частичного повторения слов приведены в данном разделе.

Простое повторение целого слова имеет следующие значения

1) усиительное, напр सूखा-सूखा сук^х-सुक^х «сухой-сухой», बहुत-बहुत бахут-бахут «много-много», «очень-очень» (ср повторение прилагательных и наречий в русском языке);

2) распределительное, напр घर घर मे ग^хार ग^хार मे «в каждом доме», अपने अपने ढग से ап^{нэ} ап^{нэ} д^{анг} से «каждый по-своему», पाँच पाँच रुपये पाँच-पाँच рупайе «по пять рупий»

Повторение с послелогом का क^а означает полноту, напр घर का घर ग^хार क^а ग^хार «весь дом», पानी का पानी प^{ан}ी क^а प^{ан}ी «сплошь вода», «одна вода»

Сочетание двух слов-синонимов или близких по значению служит как для усиления их общего значения, так и для дополнения смыслового оттенка одного слова оттенком другого, напр फटा-पुराना प^хат^а-पुर^{ан}ा «изношенный» («рваный-старый»), फलना-फूलना प^хал^н-प^хул^н «расцветать», «процветать» («плодоносить-цвести»), नेस्तनाबूद नेст^н-नाबूद «полное уничтожение», «гибель» («отсутствие-небытие»), ср в русском языке «банки-склянки»

Сочетание полноценного слова с несуществующим в самостоятельном употреблении. В таких парных сочетаниях, как и в некоторой части синонимических сочетаний, существенную роль играет ритм и рифма, оказывающие определенное эмоциональное воздействие. Следует различать два типа таких сочетаний

а) второй элемент не имеет собственного значения, напр सचमुच сач-муч «действительно», «поистине» (ср в русском языке «фокус-покус»),

б) первый элемент подобран в рифму ко второму, напр · आमने-सामने ām'nā-sām'nā «пéред», «прóтив», अदला-वदला ад'лā-бад'лā «изменéние», «обмéн»

Продуктивен тип образования парных сочетаний с заменой во втором элементе начального согласного звуком व «в», напр रास्ता-वास्ता rāstā-vāstā «дорога и прóчее», कागज-वागज kāgaz-vāgaz «всѣякие там бумáги», वच्चे-वच्चे баччэ-ваччэ «дéти и прочая морока»

Повторение основ глаголов или сочетание близких по значению основ, где к первой части присоединяется звук -आ -ā, ко второй -ई -ī, означает интенсивность, разнонаправленность, взаимность действия, напр मारामारी mārā-mārī «побоище», खीचातानी к'йчā-тāнī «борьбá», «сопéрничество» (от глаголов खीचना к'йч'nā «тяну́ть», तानना tān'nā «натягивать»)

НЕКОТОРЫЕ ЗВУКОВЫЕ ЗАКОНЫ САНСКРИТА

Значительную часть лексики литературного хинди составляют слова, не только заимствованные целиком из санскрита, но и составляемые заново из санскритских морфем. Поэтому необходимо знать правила чередования гласных и важнейшие правила сочетания конечных звуков одного слова (или морфемы) с начальным звуком другого слова (или морфемы)

Правила чередования гласных

При производстве слов от корней и при вторичной суффиксации гласные корня или первого слога основы чередуются следующим образом

Исходный звук (нулевая ступень)	Первая ступень чередования (гуна)	Вторая ступень чередования (враддхи)
इ ण, ई ण	अ a	आ ā
उ u, ऊ u	ए э	ऐ ae
ऋ ri, ॠ ri	ओ o	औ ao
	अर् ar	आर् ār

स्वतन्त्र स्वा-тантр' «свободный»	स्वातन्त्र्य स्वा́тантри' «свобода»
इतिहास итиха́с «история»	ऐतिहासिक ऐतिहा́सिक «исторический»
सेना сэна «рѳиско», «армия»	सैनिक саэник «военный», «солдат»
बुद्ध будд' «Будда»	बौद्ध баодд ^х «буддийский», «буддист»
लोक лок «мир»	लौकिक лаокик «мирской»
चित्त चित्त' «ум», «разум»	सचेत са-чэт «сознательный»
व्यक्ति виакти «индивидуум», «личность»	वैयक्तिक ваэ́йактик «индивидуальный», «личный»
मृत्यु мритйу «смерть»	अमर амар «бессмертный»
	मारी ма́ри «мор», «чума»

Правила сочетания звуков

В грамматике хинди правила сочетания звуков принято называть санскритским грамматическим термином — «сандхи»

С а н д х и г л а с н ы х

1 Сочетание однородных по качеству гласных, независимо от их количественной стороны, дает соответствующий долгий гласный, напр .

सिंहासन सिंहा́сан «трон» (सिंह सिंह «лев», आसन āсан «сиденье»)

महाशय माहा́шай «господин» (महा माहा «большой», «великий», आशय āшай «вместилище»)

परीक्षा парйкша́ «обследование», «испытание» (परि- परि- «кругом», ईक्ष् ईкш «смотреть»)

भानूदय б^ханудай «восход солнца» (भानु б^хану «солнце», उदय удаи «восход»)

2 Сочетание гласных अ а, आ ā с гласными इ и, ई й дает ए э, с гласными उ у, ऊ ū дает ओ о, с гласным ऋ रि дает अर् ар, напр

गुभेच्छा शुब^хэчч^хā «доброе пожелание» (गुभ शुब^х «благый», इच्छा ичч^хā «желание»)

महेश माхэш «Ма́хэш» (эпитет бога Шивы) (महा माहा «великий», ईश йш «господин»)

महर्षि махарши «великий риши» (महा махī «великий», ऋषि риши «риши», «святой мудрец»)

3 Сочетание гласных अ а, आ ā с гласными ए э, ऐ аэ дает ऐ аэ, с гласными ओ о и औ ао дает औ ао, напр

हितैषी хитаэши «доброжелатель» (हित хит «блáго», एषी эши «желающий»)

मतैक्य матаэкй' «единомыслие» (मत мат «мнѣние», ऐक्य аэкй' «единство»)

महौषधि махаош'д^хи «лучшее лекарство» (महा махā «великий», औषधि аош'д^хи «лекарство»)

4 Гласные इ и, ई й, उ у, ऊ ū, ऋ ри перед другими гласными переходят в сонанты (соответственно य^н и, व^в, र^р), вторые же гласные остаются без изменений, напр

इत्यादि итиāди «и так дāлее» (इति ити «так», आदि āди «начāло», «первый»)

प्रत्येक प्रатйैक «кāждый» (प्रति- прати- «прóтив», «в отношении», एक эк «одīн»)

तन्वगी танвангй «тонкая», «стрóйная» (तनु тану «тонкий», अग анг' «тēло»)

С а н д х и с о г л а с н ы х

1 Глухой согласный перед звонким согласным или гласным озвончается Звонкий перед глухим переходит в соответствующий глухой Придыхательный согласный переходит в непридыхательный, напр

सद्भावना сад-б^хāонā «доброе чувство» (सत् сат «хорóшний», भावना б^хāонā «чувство»)

सदिच्छा сад-ичч^хā «дóброе пожелāние» (सत् сат «хорóшний», इच्छा ичч^хā «желāние»)

क्षुत्पिपासा кшут-пипāсā «голод и жāжда» (क्षुध^х кшуд^х «го лод», पिपासा пипāсā «жāжда»)

2 Конечные त^т и द^д перед среднеязычными и церебральными со гласными, перед сонантом ल^л и обычно перед न^н и полностью асси- милируются, в сочетании с म^м обычно переходят в न^н и, напр

जगज्जीत джагадж-джит «завоеватель м^ира» (जगत् джагат «мир», जीत джит «побежденный»)

उच्छेद уч^хэд «пóльное уничтожéние» (उद्- уд- «вверх»,
छेद ч^хэд «разрушéние»)

तल्लीन таллйн «поглóщенный», «увлеченный» (तद् тад «то»,
लीन лйн «растворенный»)

उन्मुख унмук^х «лицóм к » (उद्- уд- «вверх», मुख мук^х
«лицó»)

3 Сочетание त् т, द् д с श् ш дает च्छ чч^х, напр .

उच्छृखल учч^хринк^хал «ничéм не сдérживаемый» (उद्- уд-
«вверх», शृखल шринк^хал «úзы», «окóвы»)

विद्युच्छक्ति видйуч^хакти «электрóэнергия» (विद्युत् видйут
«электрйчество», शक्ति шакти «сйла», «мóшь»)

Сочетание स् с

и висарги с последующими согласными

1 Перед гласными и звонкими согласными अ ах (восходящий к
अर् ар), इ их (इस् ис), उ ух (उस् ус) и त п переходят соответ-
ственно в अर् ар, इर् ир, उर् ур и त п, напр

पुनरागमन पुन'рагаман «повтóрный прихóд» (पुन. пунах
«снóва», आगमन āгаман «прихóд»)

निरुद्देश्य निруддэшй' «бесцéльный» (निस्- нис- «без-», उद्देश्य
уддэшй' «цель»)

धनुर्धारी д`анур-д`āрй «стрелок из лúка» (धनुस् д`анус
«лук», धारी д`āрй «держáщий»)

2 Перед глухими среднеязычными и зубными (дорсальными) соглас-
ными स् с и висарга переходят в сибилант соответствующего места
образования, напр

शनैश्चर шанаэш-чар «Сатúрн» (название планеты) (शनैस्
шанаэс «мédленно», चर् чар «идтй»)

निस्तेज нистэддж «тúсклый» (निस्- нис- «без-», तेज тэддж «блеск»)

3 В сочетании с сибилантом висарга и स् с образуют долгий сибилант или выступают в виде висарги, напр

निश्शुल्क нишшулк' «бесплáтный» (निस्- нис- «без-», शुल्क
шулк' «плáта»)

दु शकुन духшакун, दुश्शकुन душшакун «дурное предзнаменованіе» (दुस्- дус- «дурной», शकुन шакун «предзнаменованіе»)

4 Перед क् к, ख् к', प् п, फ् п' इस् ис, उस् ус и त् т переходят в इप् иш, उप् уш и त् प, अ ах остается без изменения, напр

निष्फल нишп'ал «бесплодный»

दुष्कीर्ति душкйрти «дурная слава»

अत करण антах-каран «душá» (अत антаः, अतर् антар «внутри», करण каран «действующее начало»)

5 अस् ас перед звонким согласным и अ а переходит в ओ о, причем начальный अ а исчезает, напр

मनोरजक мано-ранджак «интересный» (मनस् манас «душá», «ум», रजक ранджак «возбуждающий»)

मनोऽवस्था мано-'васт'á «душевное состояние» (मनस् манас «душá», «ум», अवस्था аваст'á «состояние»)

Некоторые сочетания конечных звуков корня с начальными звуками суффиксов

1 Перед гласными ए э переходит в अय् ан, ओ о в अव् ав, ऐ э в आय् ай, औ ао в आव् ав, напр

नयन наан «глаз» (ने नэ — гуна корня नी- нй- «вести», суффикс -अन -ан)

गायक гāнак «певец» (गै- гаэ- «петь», суффикс -अक -ак)

प्रस्तावना праствāнā «пролог», «предисловие» (स्तौ стао—вريد- дхи корня स्तु- сту- «славить», суффикс -अना -анā)

2 Перед суффиксами, начинающимися со звука त् т, конечные согласные корня претерпевают следующие изменения

а) च् ч и ज् дж переходят в क् к, напр

वक्ता вактā «оратор» (वच्- вач- «говорить»), विभक्त विб'акт' «разделенный» (भज्- б'адж- «делить»),

б) श् ш, प् п, а также ज् дж некоторых корней в сочетании с त् т дают षट шт, напр

दृष्टि дришти «взор» (दृश्- дриш -видеть», «смотреть»)

दुष्ट दुшт' «скверный» (दुष्- душ- «портиться», «быть плохим»)

स्रष्टा сраштā «творец» (सृज्- сридж- «творить»).

в) звонкий придыхательный согласный + त् т дает соответствующий непридыхательный + ध् д^х, напр

योद्धा йодд^ха «воин» (युध्- йуд^х- «воевать», «сражаться»),

г) ह ङ + त् т дают в одних случаях त्थ гд^х, в других — ठ् д^х, напр
मुग्ध мугд^х «глупый», «наивный» (मुह्- мух- «терять сознание», «глупеть»)

रूढि рур^хи «рост», «традиция» (रुह्- рул- «расти», «подниматься»)

Церебрализация न् न

Зубной न् n перед гласным или сонантом म् m, य् y, व् v под влиянием र् r, ऋ ri, ष् sh, непосредственно предшествующих ему или отделенных гласным, заднеязычным или губным согласным, звуками य् y и ह ङ, переходит в церебральный ण् n*, напр

पूर्ण пур^н «полный»

कारण кар^нан «причина»

प्रमाण праман «мерило», «доказательство»

रामायण раман «Рамаяна»

ब्राह्मण брахман «брахман»

कृपण крипан «скупой»

ИМЯ ЧИСЛИТЕЛЬНОЕ

КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

1 Простые и сложные числительные следует запоминать с помощью словаря Составные числительные строятся так же, как в русском языке, напр

१२. ३४ ५६ ७८९ बारह करोड चौतीस लाख छप्पन हजार सात सौ नवासी барах карор чаотис лак^х ч^хаппан хазар са^т сао нава^сси «12 карор 34 лакха 56 тысяч 7 сотен 89» — «123 456 789»

В числах начиная от 1100 часто тысячи переводят в сотни Для обозначения года это обязательно, напр

उनिस सौ छप्पन उनिस сао ч^хаппан «1956» (19 сотен 56)

* Следует помнить, что санскритский ण произносится в хинди как зубной (см Очерк фонетики языка хинди)

Приближенное количество обозначается различными способами

1) словом कोई кой «какой-нибудь», напр कोई दो सौ кой до сао «около двухсот»,

2) специальными наречиями со значением «приблизительно»,

3) постановкой числительного एक эк «один» после требуемого числительного, напр दस एक दас эк «около десяти»,

4) двумя числительными, обозначающими пределы приближения, напр दस-पंद्रह दас-пандрах «десять-пятнадцать»

Количественные числительные не изменяются. Определяемое слово принимает форму требуемого контекстом падежа множественного числа, напр दो हजार मजदूरो को दो хазар маз'дуро ко «двум тысячам рабочих»

ПОРЯДКОВЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Порядковые числительные образуются присоединением к количественным суффикса -वाँ -वाँ पाँचवाँ पाँч'ваँ «пятый», एक सौ दसवाँ эк сао दस'वाँ «сто десятый». Исключение पहला पाх'ла «первый», दूसरा дус'ра «второй», तीसरा тис'ра «третий», चौथा чаот'а «четвертый», छठा ч'ат'а «шестой». Порядковые числительные по форме являются изменяемыми прилагательными पहले लड़के को पाх'ла лар'кэ ко «первому мальчику», सातवीं पुस्तक में सात'वीं पुस्तक में «в седьмой книге»

ДРОБНЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Для слов «четверть», «треть», «половина», «три четверти», «полтора», «два с половиной» в хинди существуют самостоятельные слова. Они даны на своем месте в словаре. Дробные числительные употребляются, в частности, для обозначения больших чисел и для обозначения времени, напр सवा घंटा सавā г'антā «час с четвертью», सवा सौ सавā сао «сто двадцать пять», पौने पाँच पाонэ пāч «без четверти пять», पौने दो हजार पाонэ до хазар «тысяча семьсот пятьдесят», ढाई सौ द'ай сао «двести пятьдесят» आधा ад'а «половина» и पौना पाонā «три четверти» по форме являются изменяемыми прилагательными आधे रास्ते में ад'э рāстэ में «на полпути», पौनी रात पाонī рāt «три четверти ночи»

Остальные дробные и смешанные числа не имеют специальных слов

Существуют следующие способы обозначения дробей पाँचवाँ हिस्सा (भाग) पाँच 'वाँ हिस्सा (b'āg) «пятая часть», दो पूर्णांक तीन सप्तमाश दो पूर्णांक 'तय साप्त'माश «две целых три седьмых», चार वटे नौ चार बटे नाо «четыре девятых» दशमलव तीन दशम-लव तय «ноль целых три десятых»

СОБИРАТЕЛЬНЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Собирательные числительные образуются от количественных числительных до десяти при помощи суффикса -ओ -ō, напр दोनों доно «оба», «двое», तीनों тино «трое», चारो чаро «четверо» и т п Этот же суффикс образует от счетных слов बीसी бисы «двадцатка», सैंकड़ा саяк' -ра «сотня», हजार хазар «тысяча», लाख лак' «сто тысяч», करोड़ карор «десять миллионов» особые формы не определены множественности सैंकड़ो саяк'ро «сотни», «сотнями», हजारो хазаро «тысячи», «тысячами» и т п

МНОЖИТЕЛЬНЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Множительные числительные образуются с помощью слова-суффикса -गुना -гуна «-кратный» Основы числительных 2, 3, 4 изменяются, как вообще в сложениях, напр दुगुना ду-гуна, दुगना дуг'на, हुना дунā «двойной», तिगुना ти-гуна «тройной», चौगुना чао-гуна «в четыре раза больший» Остальные множительные числительные образуются правильно

МЕСТОИМЕНИЕ

Основные особенности словоизменения местоимений-существительных — наличие особой формы косвенного падежа, значительно отличающейся от формы прямого падежа, наличие особой формы объектного падежа с окончанием -ए -э (ed) и -एँ -э (m), употребляемой в том же значении, как форма косвенного падежа с послелогом को ко, отсутствие звательного падежа Некоторые местоимения принимают особую форму при послелогом ने нэ Местоимения-прилагательные यह йах «этот», वह вах «тот», जो джо «который», क्या кия «какой», कोई кой «какой-нибудь», как и соответствующие им местоимения-существительные, имеют особые формы косвенного падежа, в остальном же не отличаются от всех прилагательных

ЛИЧНЫЕ МЕСТОИМЕНЕНИЯ

	1 лицо		2 лицо	
	Ед ч	Мн ч	Ед ч	Мн. ч
Прямой падеж	मैं мāṁ «я»	हम хам «мы»	तू тū «ты»	तुम тум «вы»
Косвенный падеж	मुझ мудж ^х	हम хам	तुझ тудж ^х	तुम тум
Объектный падеж	मुझे мудж ^э	हमे хамэ	तुझे тудж ^{хэ}	तुम्हे тум ^{хэ}

С послелогом ने нэ употребляется форма прямого падежа मैं मे देखा мāṁ нэ дэк^а «я увидел»

В роли местоимения 3 л употребляется указательное местоимение वह вах «тот, та, то, он, она, оно»

Местоимение तू тū «ты» употребляется только в случае интимной близости или при подчеркнуто невежливом обращении तुम тум «вы» употребляется в значении единственного числа при обращении к младшим, к родным, к нижестоящим лицам

В обычном разговоре в функции местоимения 2 л ед и мн следует употреблять местоимение आप āp Иногда это местоимение употребляется также при почтительном указании на третье лицо Глагол в обоих случаях имеет форму 3 л мн

Лично-притяжательные местоимения मेरा мэрā «мой», तेरा тэрā «твой», हमारा хамārā «наш», तुम्हारा тум^хārā «ваш» по форме являются изменяемыми прилагательными Кроме своей обычной функции, они употребляются также вместо косвенного падежа соответствующих личных местоимений с послелогом के кэ, की кй перед второй частью сложного послелога मेरे लिये мэрэ лийэ «для меня», तुम्हारी जगह тум^хāри джагах «вместо вас»

Местоимение 3 л не имеет соответствующего притяжательного местоимения, его заменяет косвенный падеж с притяжательным послелогом का кā, напр उन की माता जी ун кй мātā джи «их матушка»

Неличные местоимения—существи

Разряд Лексическое значение	Указательные	
	Ближнего плана	Дальнего плана и соотносительные
Предмет, лицо	यह йах «этот, эта, это» [इस ис]¹, объектный падеж इसे исэ; эмфатич форма यही йахй [इसी исй]¹ Мн ч. यह иах, ये йэ «эти» [इन ин]¹, с послелогом ने нэ इन्हो ин^хо, объектный падеж इन्हे ин^хэ, эмфатич форма यही нахй [इन्ही ин^хй]¹	वह вах «тот, та, то» [उस ус]¹, объектный падеж. उसे усэ, эмфатич форма वही вахй [उसी уся]¹ Мн ч वह вах, वे ве «те» [उन ун]¹, с послелогом ने нэ. उन्हो ун^хо, объектный падеж उन्हे ун^хэ, эмфатич форма वही вахй [उन्ही ун^хй]¹, तौन таон, सो со «тот, та, то» [तिस тис]¹ (малоупотребительны)
Признак	ऐसा аэсā «такой»	वैसा ваэсā, तैसा таэ- сā (малоупотребитель- но) «такой»
Количество предметов (мн), масса, степень (ед)	इतना ит'на «столько»	उतना ут'на «столь- ко»

¹ В квадратных скобках приводится косвенный падеж

тельные, прилагательные, наречия

Вопросительные	Неопределённые	Относительные
कौन काон «кто», क्या кйā «что», «какой» [किस кис]¹, объектный падеж किसे кисэ Мн ч так же [किन кин]¹, कौनसा काон'-са «который»	कोई кой «кто-нибудь», «кто-то», «какой-нибудь», «какой-то» [किसी киси]¹, कुछ куч^x «нечто», «что-то»	जो джо «кто», «что», «который», «которая», «которое» [जिस джис]¹, объектный падеж जिसे джисэ Мн ч так же [जिन джин]¹, с послелогом ने нэ जिन्हो джин^o, объектный падеж जिन्हे джин^o
कैसा каэсā «как-кон»		जैसा джаэсā «как-кой»
कितना кит'на «сколько»	कई кай «несколько», कुछ куч[^] «некоторое количество»	जितना джит'на «сколько»

Разряд Лексическое значение	Указательные	
	Ближнего плана	Дальнего плана и соотносительные
Место	यहाँ йах̣ā «здесь», «сюда́», эмфатич форма, यही йах̣ī	वहाँ вах̣ā «там», «туда́», эмфатич форма, वही вах̣ī, तहाँ тах̣ā «там», «туда́» (малоупотребительно)
Направление	इधर ид ^х ар «сюда́»	उधर уд ^х ар; तिधर тид ^х ар (малоупотребительно) «туда́»
Время	अब аб «сейчас»; эмфатич форма अभी аб ^х й	तब таб «тогда́», эмфатич форма, तभी та-б ^х й
Образ действия	यो иō «так»; यो ही йō х̣ī «просто так» ऐसे аэсэ «так»	वो вō, त्यो тиō (तो तō) «так» ² वैसे ваэсэ «так»

² Указательное и относительное первичное местоимение-наречие

Продолжение

Вопроситель- ные	Неопределён- ные	Относитель- ные
कहाँ काँहँ «где», «куда́»	कहीं काँहीं «где-ни- будь», «где-то», «ку- да́-нибудь», «куда́- -то»	जहाँ द्जाँहँ «где», «куда́»
किधर कид ^х ар «ку- да́»		जिधर джид ^х ар «ку да́»
कब काब «когда́»	कभी काब ^и «когда́- -нибудь», «когда́-то»	जब द्जाб «когда́»
क्योकर किब्-кар «как» (क्यो किब् «по- чему́», «зачем») कैसे काэсэ «как»		ज्यो джйब् «как» ² जैसे द्जाэсэ «как»

образа действия обозначает также момент совершения действия

Возвратное местоимение आप् āp перед послелогом остается без изменения. Русскому возвратному местоимению «себя», «себе» и т. п. соответствует косвенный падеж возвратно-притяжательного местоимения अपना ap'nā «свой» с соответствующим послелогом, сочетаниям «сам себя», «сам себе» и т. п. соответствует сочетание अपने आप् ap'nē āp, напр. अपने को ap'nē kō «себя», «себе», अपने से ap'nē sē «от себя», अपने आप् मे ap'nē āp mē «в самом себе», अपने आप् से ap'nē āp sē «сам собою».

Местоимения 1 и 2 л. имеют особые э м ф а т и ч е с к и е ф о р м ы, образуемые частицами -ही -хй, -ई -й (ed), -ही -хй, -ई -й (m), напр. मुझी को मुजх^хй kō «именно мне», «именно меня», «только мне», «только меня», तुझी से तुдж^хй sē «именно от тебя», तुम्ही तुм^хй «именно вы», तुम्ही को тум^хй kō «именно вам», «именно вас», हमी хамй^х «именно мы» и т. п. Эмфатические формы местоимений 3 л. см. в таблице.

УКАЗАТЕЛЬНЫЕ, ВОПРОСИТЕЛЬНЫЕ, НЕОПРЕДЕЛЕННЫЕ И ОТНОСИТЕЛЬНЫЕ МЕСТОИМЕНИЯ

Примечания к таблице 1. Притяжательные формы, как и у имен существительных, образуются с помощью послелога का kā, напр. उस का us kā «его», किस के kis kē «чья» и т. п.

2. Разряда отрицательных местоимений в хинди нет. Отрицательным местоимениям и местоименным наречиям русского языка соответствуют неопределенные местоимения при отрицательной форме сказуемого कोई न आया кой на āyā «никто не пришел», कही नहीं देखा кхй^х нахй^х дэк^хā «нигде не видел», कभी न मिलेगा каб^хй на милэгā «никогда не встретится» и т. п.

3. Сочетания «кто бы [то] ни», «когда бы [то] ни» и т. п. переводятся сочетанием относительного местоимения (наречия) с соответствующим неопределенным जो कोई джо кой «кто бы ни», «всякий, кто» (косвенный падеж जिस किसी джис кйсь), जो कुछ джо куч^х «что бы ни», «все, что» и т. п.

4. «Хоть кто-нибудь» переводится कोई न कोई кой на кой, «когда-нибудь да» — कभी न कभी каб^хй на каб^хй и т. п.

ОПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫЕ МЕСТОИМЕННИЯ

खुद худ, आप āp «сам».

При переводе сочетаний «мой (твой, его и т. п.) собственный» खुद худ предшествует притяжательному местоимению खुद मेरा худ мэра̄ (но मेरा अपना мэра̄ ап'на̄) «мой собственный»

सब саб «все», косвенный падеж सब саб, иногда सभी саб'ѳ (только при самостоятельном употреблении) Эмфатическая форма सभी саб'я

तमाम тамām «весь», «все» Употребляется как прилагательное

सारा сара̄ «весь» — изменяемое прилагательное

सब कुछ саб куч^х «все» Не изменяется

हर хар, हर एक хар эк, हरेक хар-эк «всякий», «каждый» Не изменяются Первое обычно употребляется как прилагательное второе — как существительное В том же значении употребляется प्रत्येक пратйэк (санскритское)

ГЛАГОЛ

НЕСПРЯГАЕМЫЕ ФОРМЫ

ИНФИНИТИВ

Инфинитив — имя действия (мужского рода) Инфинитив считается исходной формой глагола В форме инфинитива глагол приводится в словарях Образуется присоединением к основе морфемы -ना -на̄ करना кар'на̄ «дѣлать», खिलाना к'илана̄ «кормить» Инфинитив изменяется, как все существительные мужского рода, оканчивающиеся на -अ -а̄, напр

उस के जाने से ус кэ джāнэ сэ «от его ухода»

आप को देखने के लिये āp ко дэк'нэ кэ линэ «чтобы увидеть вас»

खाना पकाने का वरतन к'āна̄ пакāнэ кā бар'тан «посуда для варки пищи»

मैं यह करने का नहीं mā̄ йах кар'нэ кā нахī «я не такъв, чтобы дѣлать это»

ГЕРУНДИВ

Герундив — отглагольное прилагательное, образуемое от основы с помощью морфемы -न्त -nā Герундив выражает необходимость, уместность действия, обозначенного основой глагола. Согласуется с именем существительным, как изменяемое прилагательное, напр..

आप को ये पुस्तके देनी पड़ेगी आप को ये पुस्त'कें देनी
 парēги «вам придется отдáть эти кнѣги»

मुझे दो पृष्ठ पढ़ने हैं मुझ'ए दो प्रिष्ठ' пар'ने ह'ए «мне
 н'ужно прочитáть две стрáницы»

बच्चे को सुलाना चाहिये बच्च'ए को सुलाना चाहिये «ребѣнка
 слѣдует уложѣть спать»

В последнем примере слово बच्चा бачч' «ребенок» имеет форму косвенного падежа, поэтому герундив не согласуется с ним, остаѣтся в нейтральной форме, равной форме мужского рода единственного числа прямого падежа

Герундив употребляется только как часть сложного сказуемого

ИМЯ ДЕЯТЕЛЯ

Имя деятеля образуется от инфинитива (конечный -अ -ā которого заменяется -ए -ē) с помощью суффикса -वाला -vālā, напр

देखनेवाला देख'ने-व'ālā «смотрящий», «зрѣтель»

Имя деятеля имеет следующие значения

1 Как определение имя деятеля соответствует причастию несовершенного вида русского языка, напр

मछली पकड़नेवाले लड़के मच'ली пакар'ने-व'āl' लар'क' «мáль-
 чики, лóвящие (ловѣвшие) рѣбу»

2 Субстантивированное имя деятеля соответствует русскому отглагольному существительному с суффиксом «-тель» (и другими сходными по значению суффиксами), напр

पढ़नेवाला пар'ने-व'ālā «читáтель», खरीदनेवाली харид'ने-
 -व'ाली «покупáтельница».

3 Выражая готовность совершить действие, обозначенное осно-

вой, имя деятеля выступает как причастие намерения или причастие будущего времени, напр .

वह अभी अभी आनेवाला है вах аб^хй-аб^хй āнэ-вālā хэ «он вот-вот придет»

चोर भागने ही वाला था कि उस को पकड़ा गया चор б`āг`нэ хй вālā т^хā ки ус ко пак`рā гайā «вор только собрался убежать, как его схватили»

ПРОСТОЕ ПРИЧАСТИЕ

Простое причастие образуется присоединением к основе глагола морфем -ता -tā (причастие несовершенного вида) и -आ -ā (причастие совершенного вида), напр .

लिखता लिख^хtā «пишущий», लिखा लिख^хā «написанный» (लिखना लिख^хнā «писать»)

आता ātā «приближающийся», «приходящий», आया āyā «пришедший» (आना ānā «приближаться», «приходить»)

Если основа глагола оканчивается на гласный, между ним и окончанием -आ -ā вставляется य й Перед окончанием женского рода -ई -ī в письме य й часто исчезает, напр

आई āī (आयी āiyī) «пришедшая»

लाई lāī (लायी lāyī) «принесшая»

Причастия совершенного вида переходных глаголов имеют, как правило, пассивное значение, все остальные причастия имеют активное значение

Неправильные причастия

Мужской род		Женский род
Ед ч	Мн ч	Ед ч и мн ч
हुआ хуā	हुए хуэ	हुई хуī
किया кийā	किये кийэ	की кī
गया гайā	गये ганэ	गई гай, गयी гайī
दिया дийā	दिये дийэ	दी дī
लिया лийā	लिये лийэ	ली лī

Как видно из таблицы (стр. 1319), неправильные причастия совершенного вида имеют глаголы होना хона «быть», करना кар'на «дѣлать», जाना джана «идти», «уходить», देना дэна «давать», लेना лэна «брать».

Примечания 1 Когда причастие выступает в функции личной формы глагола без связки, форма множественного числа женского рода оканчивается на -ई -й, напр होती хотя «бывають», «были бы», गई गай «ушли»

2 С причастиями совпадают по форме происшедшие от них прилагательные, напр फटा п'ата «рваный», खुला к'ула «открытый» Прилагательное मुआ муа «мергвый» отличается от причастия मरा марā «умерший»

3 Причастие несовершенного вида в несогласованной неизменяемой форме с частицей ही хй обозначает действие, непосредственно предшествующее главному, напр . आते ही āтэ хй «как только пришел (пришла, пришли)»

СЛОЖНОЕ ПРИЧАСТИЕ

Сложное причастие состоит из простого причастия любого глагола и причастия совершенного вида глагола-связки होना хона «быть»

Сложное причастие
несовершенного вида

Сложное причастие
совершенного вида

उबलता हुआ убал'tā хуā «кипящий», «кипéвший», «кипя»

उबला हुआ уб'ла хуā «вскипéвший», «прокипяченный», «вскипéв»

देखता हुआ дэк'тā хуā «смотрящий», «смотрéвший», «смотря»

देखा हुआ дэк'ā хуā «увиденный»

Сложные причастия согласуются с определяемым словом, напр

उडती हुई मक्खी ур'tи хуй макк'хй «лета́щая му́ха»

दौडते हुए घोडे даур'tэ хуэ г'орэ «бегу́щие ко́ни»

Существует так называемое **абсолютное употребление причастий**. При абсолютном употреблении причастия не согласу-

ются с субъектом обозначаемого ими действия, а имеют неизменяемую форму, оканчивающуюся на -ए -э, напр

लडकी नई साड़ी पहने थी लар'ки най сари пах'нэ т'и «девушка
была в новом сари» (букв «была, надел новое сари»)

Абсолютные причастия обычно соответствуют деепричастиям русского языка

ДЕЕПРИЧАСТИЕ

Деепричастие хинди в основном соответствует деепричастию совершенного вида русского языка. Образуется оно от основы глагола при помощи суффиксов -कर -кар, -के -кэ, -करके -кар'кэ. Употребляется также форма деепричастия, равная основе, напр

कहकर का'кар «сказав» (कहना का'на «говорить»)

करके кар'кэ «сделав» (करना кар'на «делать»)

देख दэк^x «увидев» (देखना дэк^xна «видеть»)

Наиболее употребительна в современном литературном языке форма с суффиксом -कर -кар, которой и следует придерживаться при переводах

Деепричастиями хинди переводятся не только деепричастия совершенного вида русского языка, но также и личные формы глагола, соединенные со следующими за ними формами сочинительной связью, напр

«она отвернулась и занялась своим делом» वह मुंह फेरकर
अपने काम में लग गई वा'х му'х п'эр'кар ап'нэ кам мэ лаг гай
«я не видел его самого, а слышал об этом от его
брата» मैं ने खुद उस को न देखकर उस के भाई से यह बात सुनी
маэ нэ худ ус ко на дэк^x'кар ус кэ б'ай сэ йах бат сунй

СПРЯГАЕМЫЕ ФОРМЫ

ЛИЧНЫЕ ФОРМЫ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОГО ЗАЛОГА

Простые формы

Непосредственно от основы глагола с помощью собственно-глагольных личных окончаний образуются формы повелительного наклонения и простые формы сослагательного наклонения, от которых про-

исходят формы простого будущего времени изъявительного наклонения Кроме перечисленных форм, которые имеют все глаголы, существуют формы настоящего времени изъявительного наклонения глагола-связки होना होना «быть»

Повелительное наклонение

Форма 2 л. ед ч равна основе глагола Окончание 2 л. мн. ч -ओ -о, напр कर кар «дѣлай», खा к^ха «ешь», करो каро «дѣлайте», खाओ к^хао «ѣшьте»

Первая форма употребляется только по отношению к близким или при невежливом обращении Вторая форма нейтральна.

Вежливые формы повелительного наклонения образуются с помощью окончаний -इये -ийэ (настоящее время), -इयेगा -ийэгā (будущее время) Вежливые формы соотносятся с местоимением अप् āp «вы», являясь обычной формой вежливости в разговоре образованных лиц Употребляются в значении ед и мн числа, напр .

चलिये чалийэ «идите, пожáлуйста»

खाइये к^хаййэ «кушайте, пожáлуйста»

Формы с окончаниями -इयो ийо, -इयोगे -ийогэ, соотносительные с местоимением तुम тум, устарели

Вежливые формы повелительного наклонения глаголов होना होना «быть», करना кар'на «дѣлать», लेना лэна «брать», देना дэна «давать», पीना пйна «пить» образуются неправильно होजिये хóджийэ, कीजिये кйджийэ, लीजिये лйджийэ, दीजिये дйджийэ, पीजिये пйджийэ

Для выражения настойчивой просьбы или приказания в форме констатации необходимости совершения действия употребляется инфинитив, напр

कल यहाँ आना कал йах^аā ānā «зáвтра обязáтельно приходй-те сюда»

भविष्य मे ऐसा कभी न करना б^хавишй' мэ аэсā каб^хи на кар'на «в бóдущем никогда не слéдует так поступáть»

रोना मत रона мат «не нáдо плáкать»

Косвенное приказание, пожелание (1 л мн ч, 3 л) выражается простыми формами сослагательного наклонения, напр चाय पिये чáй пийэ «вб́йпьем чáю», वह अदर आए वाх андар āэ «пусть он войдет»

Сослагательное наклонение

Сослагательное наклонение выражает возможность совершения действия, а также пожелание, опасение, неопределенность, предположительность, нереальность. Простые формы имеют следующие окончания:

Единственное число

Множественное число

1 л -ऊँ -ū̃ 2 л -ए -э 3 л -ए -э 1 л -एँ -ě̃ 2 л -ओ -о 3 л -एँ -ě̃

Если основа глагола оканчивается на гласный, то между ним и окончанием обычно появляется сонант य й или (реже) व в, напр खाये к^хайэ «ты (он) поел бы», जाय джай «ты (он) пошел бы», जाये джайэ (также जायँ джайя̃) «мы (они) пошли бы», बोवे бовэ «ты (он) посеял бы». Не может быть эвфонического сонанта при сочетании -अ -ā основы с -ऊँ -ū̃ и -ओ -о, напр जाऊँ джайū̃ «я пошел бы», जाओ джайō «вы пошли бы». Долгие ई и, ऊ у основы сокращаются, если нет эвфонического व в, напр पियूँ пийū̃ «я пил бы» (पीना пина̃ «пить»).

При спряжении глаголов देना дэнā «давать», लेना лэнā «брать» корневой ए э исчезает, окончания присоединяются непосредственно к согласному, напр -दूँ дū̃, लूँ лū̃, दे дэ

Глагол-связка होना хонā «быть» спрягается особым образом (см ниже стр. 1324)

Простое будущее время изъявительного наклонения

Формы простого будущего времени образуются присоединением к простым формам сослагательного наклонения частицы -ग -gā, изменяющейся по родам и числам

Единственное число

मैं करूंगा, करूंगी मैं करूंगा, करूंगी «я сделаю»

तू करेगा, करेगी तू करेगा, करेगी «ты сделаешь»

वह करेगा, करेगी वह करेगा, करेगी «он, она сделает»

Множественное число

हम करेगे, करेगी हम करेगэ, करेगी «мы сделаем»
 तुम करोगे, करोगी तुम карогэ, карогі «вы сделаете»
 वे करेगे, करेगी वे карेगэ, карेगी «они́ делают»

Спряжение глагола-связки

Изъявительное наклонение					Сослагательное наклонение	
			Предположительное наклонение			
Лицо	Настоящее время		Будущее время			
	Ед ч	Мн ч	Ед. ч	Мн ч	Ед ч	Мн ч.
1.	हूँ खू	हैं खाэ	हूँगा (-गी) खूंगा (-ग़ि)	होगे (-गी) खोगे (-ग़ि)	हों खō	हो खō
2	है खाэ	हो खo	होगा (-गी) खोगा (-ग़ि)	होगे (-गी) खोगे (-ग़ि)	हो खo	हो खo
3	है खाэ	हैं खाэ	होगा (-गी) खोगा (-ग़ि)	होगे (-गी) खोगे (-ग़ि)	हो खo	हो खō

Повелительное наклонение तू हो तु खo, तुम हो тум खo, आप होजिये आप ходжийэ

Для образования прошедших времен изъявительного наклонения употребляется связка था त^ха, изменяющаяся только по родам и числам मैं, तू, वह था (थी) маэ, तु, वह त^ха (त^хи) «я, ты, он(-а) был(-а)», हम, तुम, वे थे (थी) хам, тум, वे त^хэ (त^хи) «мы, вы, они́ были»

Форма прошедшего совершенного времени совпадает с причастием совершенного вида हुआ хуа, отличается только окончание ж р мн ч (-इ -и)

Связка условного наклонения совпадает с причастием несовершенного вида (отличается только окончание ж р мн ч -ई -ई)

Формы, образованные от причастий

Формы причастного образования состоят либо из одного причастия, либо из причастия и связки

И з ъ я в и т е л ь н о е   н а к л о н е н и е

1 Настоящее общее время образуется сочетанием причастия несовершенного вида спрягаемого глагола со связкой настоящего времени, напр

हम हिंदी पढ़ते हैं хам хиндī пар^чтэ хāэ «мы изучаем хинди»

Как и в русском языке, оно имеет значения 1) обычности действия, непрерывности его в настоящее время в широком смысле (выражает также так называемые «общие истины»), 2) ближайшего будущего, 3) исторического настоящего (прошрое действие представляется рассказчиком как настоящее)

Настоящее общее время может выражать действие, как процесс, происходящий в настоящии момент Однако это значение преимущественно передается сочетанием простого деепричастия смыслового глагола с причастием совершенного вида глагола रहना рах'на «оставаться», «пребывать» и связкой настоящего времени, напр

हम हिंदी पढ़ रहे हैं хам хиндī пар^ч рахэ хāэ «мы занимаемся хинди» (в настоящий момент)

Это сочетание можно назвать формой настоящего продолженного времени

2 Настоящее совершенное (перфект) состоит из причастия совершенного вида и связки настоящего времени, напр

वह आया है вах айā хāэ «он пришел» (и находится здесь)

Перфект выражает действие, законченное к настоящему времени, но продолжающееся в своих результатах

3 Прошедшее несовершенное время состоит из причастия несовершенного вида спрягаемого глагола и связки прошедшего времени, напр

वह काम करता था вах кām кар'тā т^хā «он работал»

В случае необходимости подчеркнуть протекание действия в определенный момент в прошлом употребляется специальная продолженная форма, состоящая из простого деепричастия спрягаемого глагола, причастия रहा राхā и связки прошедшего времени, напр.:

वह जा रहा था वाх джā рахā त^१ा «он шел».

П р и м е ч а н и е Также образуются и продолженные формы других наклонений Сочетание कर रहा (रही, रहे) кар рахā (рахй, рахэ), соответствует причастию несовершенного вида, которое им и заменяется, напр. कर रहा हो кар рахā хо «делал бы» (в конкретный момент)

4. **Предпрошедшее время** образуется сочетанием причастия совершенного вида и связки прошедшего времени, напр

आप कहाँ गये थे? āп кахā гайэ т^१э? «куда вы ходили?»

Эта форма выражает законченность действия до определённого момента (или действия) в прошлом, а также подчеркивает отдалённость действия от настоящего момента, принадлежность его к истекшему отрезку времени, напр, к прошлому году, вчерашнему дню, утру (если сейчас день или вечер) и т п В русском языке эти значения часто выражаются формами прошедшего времени глаголов несовершенного вида «ходил», «читал» и т п (раньше, давно)

5. **Прошедшее совершенное время (претерит)** Так как форма претерита состоит из причастия совершенного вида (वह बोला वाх бола «он сказал»), то действие представляется законченным безотносительно ко времени его совершения Обычно претерит выражает простое однократное действие, но в некоторых случаях также действие, состоящее из суммы единичных однородных актов, напр

उस ने हर जगह भीख माँगी उस ने хар джагах б^१ик^१ маँगी «он просил милостыню повсюду»

Предположительное наклонение

Формы предположительного наклонения служат для выражения максимальной вероятности совершения действия

1 Н е с о в е р ш е н н а я ф о р м а образуется сочетанием причастия несовершенного вида со связкой предположительного наклонения (равной связке будущего времени изъявительного наклонения), напр

वह जानता होगा वाह् द्जान'तां होगा «он, должно быть, знает».

Несовершенная форма обозначает незаконченное действие, предполагаемое с наибольшей степенью вероятности

2 С о в е р ш е н н а я ф о р м а образуется сочетанием причастия совершенного вида со связкой предположительного наклонения, напр.:

वह आया होगा वाह् आया होगा «он, по-видимому, пришёл»

Совершенная форма выражает предположение, умозаключение, относящееся к законченному действию

Примечание Грамматики хинди отмечают возможность употребления вышеуказанных форм в значении будущего несовершенного и будущего совершенного времени изъявительного наклонения

С о с л а г а т е л ь н о е н а к л о н е н и е

1 Н е с о в е р ш е н н а я ф о р м а состоит из причастия несовершенного вида и связки сослагательного наклонения, напр

वह खाना खाता हो वाह् क'хānā k'ātā хо «он кúшал бы» (в определенных момент), «он, мóжет быть, ест»

Несовершенная форма выражает возможность совершения действия, представляемого в процессе его протекания, напр

अगर हम सोते हो तो अदर न आना अगर ऱхам सोतэ ऱहो तो
андар на ānā «если мы бúдем спать, не входите»

2 С о в е р ш е н н а я ф о р м а образуется сочетанием причастия совершенного вида со связкой сослагательного наклонения, напр

वह आया हो वाह् आया हो «он, может быть, пришёл»

Совершенная форма обозначает законченное действие, которое представляется возможным, другими словами, выражает возможность совершения законченного действия в прошлом, напр

अगर मुझ से कोई दोष हुआ हो तो क्षमा कीजिये अगर मुझ् सэ кой дош
ġuā хо то кшамā киджийэ «простите, если я в чем-нибудь провинился»

Условное наклонение

Формы условного наклонения обозначают действие, которое могло бы совершиться, но не осуществилось в силу обстоятельств. В то время как сослагательное и предположительное наклонения выражают различные степени и оттенки возможности действия, условное наклонение предполагает невозможность действия, которое само по себе было бы вполне реально, если бы в действительности не произошло уже нечто такое, что исключает всякую возможность его осуществления. Эти формы обычно употребляются в условных предложениях или простых предложениях, выражающих неосуществимое желание, сожаление.

1 Общая форма совпадает с причастием несовершенного вида, напр

अगर वह यहाँ आता तो बहुत अच्छा होता अगर वाँ याँहँ आता तो बाँहूँ
агч^хā хотā «если бы он пришел сюда, то было бы очень хорошо»
(но он не пришел или не придет)

मेरा लड़का भी इतना ही बड़ा होता मेरा लार'का बँय़ा इग'नाँ हँय़ा बारā хотā
«и мой мальчик был бы такой же большой» (если бы был жив)

आता तो जरूर, परंतु इस समय मेरी तबीयत ठीक नहीं आता तो जरूर,
паранту ис самай мэри табййат т^хйк наँй «я бы непременно приехал,
но сейчас я нездоров»

2 Несовершенная форма состоит из причастия несовершенного вида и связки условного наклонения. Представляет действие как процесс, происходящий в конкретный момент, напр

अगर वह उस समय काम करता होता तो यह मालूम न हो जाता अगर वाँ
ус самай кām кар'ता хотā то йаँх мālūm на хо джāтā «если бы он в то
время работал (был занят работой), то не узнал бы об этом»

3 Совершенная форма состоит из причастия совершенного вида со связкой условного наклонения, напр

मे चाहता हूँ कि उस को न देखा होता माँ चāх'ता हँय़ा कि उस को ना दэк^хā
хотā «я хотел бы не видеть его» (но, к сожалению, увидел)

अगर वह आया होता. . अगर वाँ आयाँ хотā «если бы он уже пришел»

СТРАДАТЕЛЬНЫЙ ЗАЛОГ

Формы страдательного залога образуются от переходных глаголов сочетанием причастия совершенного вида спрягаемого глагола с формами служебного глагола जाना джāнā «идти», напр

पढ़ा जाना пар'ā джāнā «читаться»

देखा जाना дэк'ā джāнā «быть видимым»

पुस्तक लिखी जाती है पुस्तक лик'й джāтй хāэ «кни́га пи́шется».

Кроме обычных причастий совершенного вида переходных глаголов, имеющих страдательное значение — लिखा लिक्'ā (простое) и लिखा हुआ лик'ā хуā (сложное) — существует также сложное причастие типа लिखा गया лик'ā гайā «написанный» Имя деятеля страдательного залога लिखा जानेवाला лик'ā джāнэ вāлā «пи́шущийся», причастие намерения — «которому предсто́ит быть напи́санным»

ОБРАЗОВАНИЕ И ЗНАЧЕНИЕ ГЛАГОЛЬНЫХ ОСНОВ

В языке хинди, кроме непроезводных глаголов, имеется значительное количество производных от именных основ, образных слов и от глагольных основ

Способ образования глагольных основ от именных (напр हथियाना хат'ийāнā «приби́рать к ру́кам» от हाथ хāт' «ру́ка», खरीदना харй́д'нā «покупáть» от иранского खरी́д харй́д «поку́пка», विचारना вичāр'нā «дúмать», «рзмышл́ять» от санскритского विचार вичāр «мысль») в современном литературном языке непродуктивен

От звукоподражательных и других образных слов глагольные основы образуются главным образом с помощью суффиксов -क -к и -आ -ā (последний присоединяется к удвоенному звуковому комплексу), напр

खटकना к'атак'нā, खटखटाना к'ат'к'атāнā «стучáть» (खटखट к'ат-к'ат «тук-тук», ж «стук»).

Образование переходных и каузативных (понудительных) глаголов

1. От некоторой части непереходных глаголов образуются переходные путем изменения корневого гласного Корневому гласному अ а непереходной основы соответствует आ ā

переходной, ई й, इ и соответствует ए э; ऊ у, उ у соответствует ओ о, напр.

छपना च^хап'нā «печáтаться»
 दीखना दйк^х'нā «быть вйдимым»
 फिरना प^хир'нā «поворáчиваться»
 मुडना мур'нā «изгибáться»
 सूखना сук^х'нā «высыхáть»,
 «впйтываться»

छापना च^хап'нā «печáтать»
 देखना дэк^х'нā «вйдеть»
 फेरना प^хэр'нā «поворáчивать»
 मोडना мор'нā «сгибáть»
 सोखना сок^х'нā «впйгывать»

Трехсложные основы¹ со звуком अ а во втором слоге заменяют его आ ā, первый же слог остается без изменения, напр.

निकलना निकал'нā «появлять-
 ся», «выходйть»

निकालना निकāл'нā «извлека́ть»,
 «выгоня́ть»

बिगडना бигар'нā «пóртиться»

बिगाडना бигār'нā «пóртить»

Основы нескольких переходных глаголов отличаются от непереходных не только гласным, но и следующим за ним согласным, напр

छूटना च^хут'нā «освобожда́ться»,
 «пуска́ться»

छोडना ч^хор'нā «оставля́ть», «от-
 пуска́ть»

फूटना प^хут'нā «разбива́ться»,
 «ло́паться»

फोडना प^хор'нā «разбива́ть»

फटना प^хат'нā «рва́ться»

फाडना प^хār'нā «рвать».

Глаголу टूटना тūt'нā «лома́ться» соответствует तोडना тор'нā «лома́ть»

2 Наиболее распространенным способом образования прои-
 зводных глагольных основ является присоединение к
 первоначальной основе морфем 1) -आ- -ā-, -ला- -lā-, 2) -वा- -vā-,
 -लवा- -l'vā-. Первые, в зависимости от значения первичной основы,
 образуют переходные глаголы и каузативы первой степени, вторые —
 каузативы первой и второй степени

С гласным корня происходят следующие изменения अ ā сокраща-
 ется или переходит в इ и, ई й, ऊ у переходят в соответствующие
 краткие, ए э переходит в इ и, ओ о переходит в उ у Дифтонг ऐ аэ пе-
 реходит в इ и или остается без изменения

¹ Следует помнить, что основы типа निकल- никал-, बिगड- бигар-
 являются трёхсложными (см Очерк фонетики языка хинди)

Суффиксы -ला- -लā-, -लवा- -ल'vā- присоединяются ко всем простым основам, оканчивающимся на долгий гласный (исключение — लिवाना ливānā «брать через посредство кого-либо») и к некоторым другим основам

Неправильно образуются переходные глаголы भिगोना б^хигонā «мо-
чить» (भीगना б^хиг'нā «мокнуть») и डूबोना дубонā «погружать», «то-
пить» (डूबना дуб'нā «погружаться», «тонуть»)

Непереходный глагол	Переходный глагол	Каузативный глагол
मरना мар'нā «умирáть» निकलना никал'нā «появля́ться», «выходи́ть»	मारना ма́р'нā «убивáть», «бить» निकालना ника́л'нā «извлека́ть», «выгоня́ть» खाना к ^х ānā «есть» मिलाना милānā «соединя́ть» फेरना п ^х эр'нā «поворáчивать» फिराना п ^х ирānā «поворáчивать», «возвращáть» सीखना сик ^х 'нā «изучáть»	I степени II степени मरवाना мар'vānā निकलवाना никал'vānā खिलाना खिलवाना к ^х илānā к ^х ил'vānā «корми́ть» मिलवाना мил'vānā फिरवाना п ^х ир'vānā सिखाना सिखवाना сик ^х 'ānā сик ^х 'vānā «обуча́ть»

Продолжение

Непереходный глагол	Переходный глагол	Каузативный глагол	
		I степени	II степени
	देना дэна «дава́ть» दिलाना дилānā «передава́ть», «вручать»	दिलाना дилānā	दिलवाना дил'вānā
बैठना баэт ^x 'nā «сади́ться», «сиде́ть»	बिठाना бит ^x ānā, बैठाना баэт'ānā (बिठलाना бит ^x 'lānā, बैठलाना баэт ^x 'lānā) «сажа́ть»	बिठवाना бит' ^x вānā बैठवाना баэт ^x 'вānā (बिठलवाना бит ^x ал'вānā)	
खुलना к ^x ул'nā «открыва́ться»	खोलना к ^x ол'nā «открыва́ть»	खुलवाना к ^x ул'вānā	
बुझना будж ^x 'nā «гасну́ть»	बुझाना будж ^x ānā «гаси́ть»	बुझवाना будж ^x 'вānā	
सोना сонā «спать»	सुलाना сулānā «укла́дывать спать», «усыпля́ть»	सुलवाना сул'вānā	
दौडना даор'nā «бежа́ть»	दौडाना даорānā «гнать»	दौडवाना даор'вānā	

Основные значения каузативных глаголов

1 Каузатив первой степени означает, что действие, выраженное основой простого глагола, совершается не непосредственно субъектом глагола, а через посредство другого лица. При этом субъект может быть только инициатором действия (लिखाना लिख^ханā «поручить написать», «заставить написать»), может в той или иной степени участвовать в самом действии наряду с непосредственным исполнителем (खिलाना क^хиланā «давать есть», «кормить» может означать не только «попросить съесть» или «разрешить съесть», но и помогать действием или заставлять силой)

В отдельных случаях каузатив может иметь возвратно-пассивное значение, напр कहाना का^ханā (уст.), कहलाना का^хलānā «называться» (कहना का^хнā «говорить», «называть»), अपनी छाती पर मूँग दलवाना अप^ни च^хāti пар мूँг дал'ванā «терпеть жестокое обращение» (किसी की छाती पर मूँग दलना किसी क^х च^хāti пар мूँг дал'нā «мучить, терзать кого-л», буква «толочь бобы на чьей-л груди»)

Некоторые каузативные по форме глаголы значительно отделились лексически от исходных форм, напр

मँगवाना माँг'ванā «заказывать» बुलाना булānā «звать» (बोलना)
(माँगना माँг'нā «просить», «требовать») бол'нā «говорить»)

2 Каузатив второй степени означает, что в процессе, кроме субъекта-инициатора, участвует последовательно не менее двух лиц, напр खिलवाना क^хил'ванā «накормить с помощью другого лица» (субъект просит или заставляет одно лицо побудить другое лицо есть)

Название непосредственного исполнителя действия выступает с послелогом से сз «через», «посредством» или (при глаголах типа «кормить», «обучать») с послелогом को ко. Объект каузативного глагола имеет ту же форму, что и при соответствующем переходном глаголе.

Примечание Глагол предложении «я сфотографировался», «я сшил пальто у портного» и т. п. переводится на хинди каузативным глаголом с суффиксом -वा- -вā- (-लवा- -л'вā-), напр वह सुनार से गहना बनवायेगा वह सुनार सз гз'нā бан'вайэгā «он закажет украшения ювелиру»

СЛОЖНЫЕ ГЛАГОЛЫ

СЛОЖНО-ОТЫМЁННЫЕ ГЛАГОЛЫ

Образование сложно-отыменных глаголов — чрезвычайно продуктивный способ производства новых глаголов от 'имён существительных и прилагательных, в основном санскритских и иноязычного происхождения. Эти глаголы образуются присоединением к имени форм служебных глаголов, главным образом करना кар'нā «дѣлать» и होना ङона «быть», напр

तैयार करना таэйār кар'нā «готовить», तैयार होना таэйār ङона «готовиться», «быть готовым» (तैयार таэйār арабско-иранское «готовый»)

स्वीकार करना свйkāр кар'нā «принимать», «соглашаться» (स्वीकार свйkāр санскритское «принятие», «согласие»)

खरीद करना харйд кар'нā «покупать» (खरीद харйд иранское «покупка»)

Так же образуются сложные глаголы от глаголов английского языка, напр

पास करना пās кар'нā «сдавать (экзамены)» (от английского to pass)

फिट करना фит кар'нā «подготавливать», «приноравливать» (от английского to fit)

Помимо указанных сложно-отыменных глаголов в языке хинди широко распространены также сочетания имени существительного с глаголами करना кар'нā «дѣлать», रखना рах'нā «держать», «помещать» и другими, в которых имя сохраняет некоторую долю самостоятельности. Это выражается в управлении с помощью послелогов का कā, को ко (в значении дательного падежа), से сэ, मे мē, पर пар и в согласовании служебного глагола в объектной конструкции с именем существительным, с которым он сочетается, а не с действительным объектом. Таковы, напр, сочетания की रक्षा करना кй рахшā кар'нā «охранять», «защищать», से इनकार करना сэ ин'kāр кар'нā «отрицать»

СЛОЖНЫЕ ГЛАГОЛЬНЫЕ ОБРАЗОВАНИЯ

В языке хинди широко распространены сочетания форм двух глаголов, из которых первый (главный) выражает конкретное лексическое значение всего сложного целого, второй же (образующий), утрачивая

в той или иной степени свое лексическое значение, вносит лишь добавочные значения и оттенки значений (оттенки качественной и количественной характеристики действия, оттенки залоговых значений, модальные значения)

Сочетания с формой главного глагола, равной основе

(Исторически — деепричастие и инфинитив)

Потенциальные глаголы

Потенциальные глаголы состоят из основы главного глагола и форм образующего глагола सकना सक'на «мочь» (отдельно не употребляется), पाना पाना (основное значение «получать»), напр .

मै यह नही कर सकता माँ याँ नाँ कर सक'ता «я не могу этого сделать»

मै उसे देख पाया माँ उसे देख पाँया «я смог его увидеть»

Глагол पाना पाना служит преимущественно для выражения объективной возможности.

Комплетивные глаголы

Комплетивные глаголы образуются с помощью глагола चुकना चुक'на (отдельно не употребляется), напр

मै यह काम कर चुका हूँ माँ याँ काम कर चुका हूँ «я окончил эту работу».

Здесь глагол चुकना चुक'на усиливает значение законченности действия, выраженное временной формой В русском языке к нему приближается по значению наречие «ужё»

Интенсивные глаголы

Интенсивные глаголы характерны уточнением способа самого действия или его субъективного восприятия Значения образующих глаголов можно сравнить с лексическими значениями глагольных приставок русского языка

Компоненты интенсивных глаголов, как правило, должны быть оба переходны или оба непереходны Из непереходных образующих к переходным глаголам может присоединяться главным образом глагол जाना जाना «идти», «уходить»

Основные образующие глаголы

1 आना ānā «приходить», 2 जाना džānā «идти», «уходить» В сочетании с глаголами движения показывают реальное направление, с другими — направление в переносном смысле, напр

लौट आना लाот ānā «возвращаться» (сюда)

निकल आना निकाल ānā «выходить», «появляться»

लौट जाना लाот džānā «возвращаться» (в другое место)

निकल जाना निकाल džānā «выходить» (в направлении от воспринимающего лица)

Глагол जाना džānā с глаголами состояния подчеркивает интенсивность и полноту перехода в это состояние, напр

हो जाना хо džānā «стать»

बदल जाना бадал džānā «измениться»

सूख जाना сук^х džānā «высохнуть»

मर जाना мар džānā «умереть»

Сочетания с образующими глаголами 3 लेना лэнā «брать», 4 देना дэнā «давать» выражают залоговые значения Глагол लेना лэнā показывает, что действие совершается в сфере субъекта, в его интересах, глагол देना дэнā подчеркивает, что действие совершается в интересах другого лица, или усиливает значение направленности действия на объект, напр •

निकाल लेना निकाल लэнā «вытащить» (себе)

बनवा लेना бан'вā лэнā «заказать» (для себя)

निकाल देना निकाल дэнā а) «вытащить» (для другого), б) «выгнать»

बनवा देना бан'вā дэнā «заказать» (для другого)

5 रखना рак^хнā «держатъ», «сохранять» и 6 छोड़ना ч'ор'нā «оставлять» Первый глагол показывает заинтересованность в сохранении результата действия, второй — полноту проявления действия, а также сообщает значение «освобождения» после окончания действия, напр

लिख रखना лик^х рак^хнā «записать» (с тем, чтобы сохранить)

पढ़ रखना пар^х рак^хнā «прочитать» (и усвоить)

लिख छोड़ना лик^х ч'ор'нā «написать» (и отделаться)

दे छोड़ना дэ ч'ор'нā «отдать» (и отвязаться)

7 Глагол डालना दाल'नā «бросать», «сыпать» обычно сочетается с глаголами, выражающими понятие разделения, разрушения, и подчеркивает это значение, напр

काट डालना क़ाट दाल'नā «отрѣзать», «откусить»
तोड़ डालना तोड़ दाल'नā «разорвать», «разломать»
मार डालना मार दाल'नā «убить»

Глагол придает также значение внезапности, напр

कह डालना कह दाल'नā «брыкнуть», «неожиданно сказать»

8 Глагол पडना пар'नā сообщает значение неожиданности действия. Сочетания с ним часто обозначают действия отрицательного характера (неожиданное наступление неприятного события и т. п.), напр

हँस पडना हँस пар'नā «рассмеяться»
आ पडना आ пар'नā «свалиться как снег на голову»
टूट पडना टूट пар'नā «наброситься»

Сочетания глагола पडना пар'नā с основами глаголов जानना джāн'нā «знать», सुनना сун'нā «слышать» и देखना дэк'нā «видеть» имеют значение пассивного состояния «казаться», «слышаться», «попадаться на глаза»

9 Глагол उठना ут'нā «вставать» придает значение внезапности, необусловленности действия, напр

रो उठना रो ут'нā «разрыдаться»
बोल उठना бол ут'нā «внезапно заговорить», «выпалить», «брыкнуть»

10 Глагол बैठना баэт'нā «садиться» сообщает значение полного раскрытия действия, иногда внезапности, напр

खो बैठना к'о баэт'нā «погубить», «окончательно потерять»
कह बैठना कह баэт'нā «неожиданно дерзко высказаться»

Сочетания с причастием несовершенного вида главного глагола

Образующие глаголы этих сочетаний подчеркивают длительность действия, выражаемого причастием несовершенного вида

1 Глаголы длительного вида Образующий глагол रहना рах'нā подчеркивает длительность действия, напр

वह पढ़ता रहता है वह пар'тā рах'тā хāэ «он продолжāет читать», «он все еще читает»

बेचारी रोती रही бэ-чāри ротй рахй «бедняжка продол-
жала пла́кать»

2. Глаголы дл и т е л ь н о - п р о г р е с с и в н о г о в и д а Образующие глаголы — जाना джānā «идти», «уходить», आना ānā «приходить», चला जाना чалā джānā «уходить» Образующие глаголы подчёркивают непрерывное, неуклонное развитие действия При этом глагол जाना джānā дополнительно показывает, что процесс устремлен вперед, в будущее (т. е. как бы «идет» или «уходит» от нас) Глагол आना ānā подчеркивает, что действие неизменно продолжалось до настоящего времени (т. е. как бы «приблизилось» к нам из прошлого) Сочетание चला जाना чалā джānā отличается от глагола जाना джānā несколько большей выразительностью, напр

वह लिखता जाता है वाख лик^xтā джāтā хаэ «он все пи́шет и пи́шет»

उन की संख्या बढ़ती चली जाती है ун кй санк^xйā бар^xти чалй джāтй хāэ «числō их неуклōнно растёт»

हम यह बचपन से देखते आये है хам йах бач-пан сэ дэк^xтэ айэ хāэ «мы наблюдаем это с детства»

Глаголы дл и т е л ь н о - п р о г р е с с и в н о г о в и д а часто выступают в п р о д о л ж е н н о й ф о р м е, чем выражается более конкретная соотнесённость процесса с определенным моментом, напр

उन के सबध दृढ़ होते चले जा रहे है ун кэ самбанд^x дрир^x хотэ чалэ джā рахэ хāэ «связи мēжду ними все крēпнут и крēпнут»

Сочетание причастия совершенного вида с образующим

глаголом जाना джānā

Сочетание употребляется в отрицательных предложениях Оно выражает субъективную невозможность совершения действия Субъект выступает с послелогом से сэ «от», напр

मुझ से यह नही देखा जाता मुдж^x сэ йах нахй дэк^xā джāтā «я не могу́ этого видеть»

उस से न रहा गया उस сэ на рахā гайā «он не стерпел», букв «не смог остāться» (в прежнем состоянии)

Сочетания с главным глаголом в виде неизменяемого
глагольного имени

1 Многократные глаголы представляют сочетание неизменяемого глагольного имени (сходного с причастием совершенного вида) с образующим глаголом करना кар'нā «дѣлать» Эти сочетания выражают обычность, регулярность, повторность действия, напр

रात को वे गाने गाया करते हैं rāt ko vē gānē gāyā kar'tā
xāz «по вечерāм онѣ поют пѣсни»

वह मेरे पास आया करती थी vāḥ mērē pās āyā kar'tī t'xī
«онā љживала ко мне»

2 Глаголы намерения представляют сочетание неизменяемого глагольного имени с глаголом चाहना чāḥ'нā «хотѣть» (как в своем прямом значении, так и для выражения готовности к немедленному действию), напр

गाड़ी आया चाहती है gārī āyā chāḥ'tī xāz «пóезд вот-вóт подойдет».

Примечание Это значение выражается обычно причастием намерения или инфинитивом с послелогом को ко, напр.
वह जाने को था कि. vāḥ džānē ko t'ā ki «он вот-вóт дол-
жен был уйтѣ, как вдруг »

Сочетания с инфинитивом в косвенном падеже

1 Сочетание инфинитива в косвенном падеже с глаголом लगना лаг'нā «быть прилóженным», «прикасáться» имеет начинательное значение, напр

वह काम करने लगा vāḥ kām kar'nē lagā «он нāчал рабо-
тагъ»

लडकी रोने लगी lar'kī ronē lagī «дѣвочка заплакала»

2 Глагол पाना pānā «получáть» сообщает значение объективной возможности, напр :

वह मुझे न देखने पाया vāḥ mudž'ē na dēk'ñē pāyā «он
не смог (не получил возможности, не успел) меня увидеть»

Глагол पाना pānā выступает в этом случае как непереходный

3 Глагол देना дэна «давать» употребляется в переносном значении «предоставлять возможность», «допускать», напр

कम होने देना кам хонэ дэна «позволять уменьшаться»

रहने देना рах'нэ дэна «оставлять»

ПОВТОРЕНИЕ ГЛАГОЛЬНЫХ ФОРМ

1 Повторение деепричастия выражает прерывное действие (действие, состоящее из многих однородных актов, разделённых во времени или пространстве), напр.

देख देखकर дэк'-дэк'кар «посматривая»

रो रोकरो ро-рокар «все время принимаясь плакать»

चाय पुडियो और बडलो मे भर भरके बाजारो मे भेजी जाती है
чай пурийо аор банд'ло мэ б'ар-б'ар'кэ бāзārо мэ б'эджи
джāтй хāэ «чай упаковывают в пачки и тюки и отправляют
на рынки»

2 Повторение причастия подчеркивает длительность непрерывного действия, напр.:

चलते चलते वे जगल तक पहुँचे चал'тэ-чал'тэ вэ джангал
так пах'учэ «шли онй, шли и дошли до леса»

काम करते करते वह थक गया काम кар'тэ-кар'тэ вах'т'ак
гайā «он рабóтал, рабóтал и устāл» (устал от продолжитель-
ной работы)

3 Сочетание двух глагольных форм (главным образом, причастных), из которых вторая — производная от того же корня, что и первая, простая, выражает интенсивность и многообразие действия, напр

फिरते फिरते प'ир'тэ-п'ирāтэ «бродя туда-сюда»

सजा-सजाया саджā-сadjāйā «всячески разукрашенный»

धुला धुलाया д'улā-д'улāйā «мытый-перемытый».

НАРЕЧИЕ

По морфологическим признакам наречия делятся на непроизводные (не соотносительные с другими частями речи) и производные

НЕПРОИЗВОДНЫЕ НАРЕЧИЯ

К непроизводным наречиям хинди относятся простые местоименные наречия (см таблицу местоимений) и крайне немногочисленная группа других наречий, напр आज āдж «сегодня», «теперь», कल кал «завтра», «вчера», आजकल āдж-кал «в настоящее время», परसो пар'сō «послезавтра», «позавчера», तरसो тар'сō «два дня тому назад», «через два дня», नरसो нар'сō «три дня тому назад», «через три дня»

К этой группе относятся также заимствованные наречия (напр, иранское हमेशा хамэшā «всегда», आहिस्ता āхистā «медленно», санскритское प्राय प्राйāх «обычно», «большей частью», तुरत турант' «немедленно»), в том числе и такие, которые, будучи в языке-источнике морфологически прозрачными, разложимыми, на почве хинди не ощущаются как таковые (напр, арабское अलवत्ता ал'багтā «несомненно», санскритское अकस्मात् акасмāt «неожиданно»)

ПРОИЗВОДНЫЕ НАРЕЧИЯ

1 Большая группа наречий соотносительна с именами прилагательными. Неизменяемые прилагательные в обстоятельственной функции не меняют своей формы, напр

- बहुत бахут 1 «многой», 2 «много», «очень»
 अक्सर аксар 1 «многой», 2 «часто»
 ज्यादा зйāдā, अधिक ад'ик 1 «большой», 2 «больше»,
 ठीक т'як 1 «правильный», «точный», 2 «правильно»,
 «точно»
 सही сахй 1 «правильный», «истинный», 2 «верно», «хорошо», «ладно»
 पर्याप्त парйāпт' 1 «достаточный», 2 «достаточно»

При адвербиализации изменяемых прилагательных они либо остаются в форме прямого падежа мужского рода (अच्छा ачч'ā 1 «хороший», 2 «хорошо», बुरा бурā 1 «плохой», 2 «плохо»), либо (большей частью) принимают форму косвенного падежа (दाये дāйē «направо», बाये бāйē «налёво», पहले па'лэ «сперва», «сначала», धीरे-धीरे д'йрэ-д'йрэ «медленно», «тихо», धीमे-धीमे д'ймэ-д'ймэ «тихо»).

Так же образуются количественные наречия от порядковых числительных, напр दूसरे दूस'рэ «во-вторых», पाँचवे पाँच'वэ «в-пятых» и т. п.

2 Наречия от имен существительных образованы либо без изменения формы существительного (здесь часто подразумевается утраченный в процессе адвербиализации послелог), либо в выраженной форме косвенного падежа, напр आखिर āхир «наконец» (утрачен послелог मे мэ), जल्दी джалдй «быстро» (से сэ), जबरदस्ती забар-дастй «на-сильно» (से сэ), सवेरे савэрэ «рано утром», तड़के тар'кэ «на рассвете», रोज роз «ежедневно»

3 Многочисленны адвербиальные повторы имен существительных, атрибутивные и предикативные сочетания, напр दिन दिन дин-дин «ежедневно», दिन दोपहर дин-до-пахар «среди бела дня», दिन चढ़े дин чар'э «поздно утром», पेट भर пэт-б'ар «досыта» (бука «наполнив живот»), आये दिन айэ дин «каждый день» и т. п.

4 Следует отметить наречия-деепричастия или наречия, образованные от других частей речи с помощью деепричастия, напр फिर प'ир «снова» («вернувшись»), मिलकर мил'кар «вместе», «совместно» («соединившись»), जान बूझकर джāн будж'кар «сознательно», «намеренно» («зная-понимая»), खास करके хās кар'кэ, विशेष करके вишэш кар'кэ «особенно», एक एक करके эк-эк кар'кэ «по одному»

5 Многие наречия (главным образом, наречия места) представляют послелоги в абсолютном употреблении, напр पास пās «поблизости», «рядом», ऊपर ўпар «наверху», सामने сām'нэ «вперед», «напротив» и т. п. К ним могут присоединяться простые послелоги, напр ऊपर को ўпар ко «вверх», पीछे से пйч'э сэ «сзади» и т. п.

В хинди наиболее употребительны следующие санскритские суффиксы и слова-суффиксы, образующие наречия

-त -таḥ प्रथमतः прат'ам'таḥ «сперва», «сначала», «во-первых», विशेषतः вишэш'таḥ «особенно», व्यवहारतः вйав'хār'таḥ «практически», पूर्णतः пūrн'таḥ «полностью», अशतः āш'таḥ «часично».

-श -шаḥ शतशः шат'шаḥ «стократно», «сотнями», कोटिशः котишаḥ «десятки миллионов раз», शब्दशः шабд'шаḥ «дословно», अक्षरशः акшар'шаḥ «буквально», क्रमशः крам'шаḥ «последовательно»

-वत् -ват राजवत् рāдж-ват «как царь», «по-царски», बालवत् бāl-ват «по-детски»

-वश -ваш («сила») दुर्भाग्यवश дурб^хаг^й'-ваш «к несчастью», सयोगवश с^айог-ваш «случайно»

-पूर्वक -п^урвак (पूर्व п^урв' «первыи», -क -к — суффикс, оформляющий сложные слова бахуврихи) ध्यानपूर्वक д[']й^ан-п^урвак «внимательно», मित्रतापूर्वक митр[']т^а-п^урвак «дружественно», «дружелюбно», शांतिपूर्वक ш^ан^{ти}-п^урвак «мирно»

Санскритский префикс-предлог प्रति прати- образует наречия प्रतिदिन прати-дин «ежедневно», प्रतिवर्ष прати варш' «ежегодно», प्रतिसप्ताह прати-сапт[ा]х «еженедельно», प्रतिसेकंड прати-сэканд' «каждую секунду» и т п

Из сложных наречий (авьяйибхава) в хинди употребительны наречия, в которых первым элементом является относительное наречие «как», напр यथेच्छ йат^хэч^х' «по желанию», «сколько угодно», यथासंभव йат^ха-самб[']ав «по мере возможности», यथाविधि йат^ха-вид^х'и «по правилам», «как следует» и т п

Некоторые способы перевода наречий русского языка

1 Наречие русского языка может переводиться именем существительным с послелогом से сэ, напр. क्रोध से क्रод^х сэ «сердито», «гневно», सुख से сук['] сэ «счастливо», गर्व से гарв['] сэ «гордо»

2 Наречие русского языка может переводиться именем прилагательным со словами, обозначающими «образ», «способ», напр खास तौर पर х^ас таор пар «особенно», आम तौर पर а^м таор пар «обычно», «вообще», ऐच्छिक तौर पर аэч^х'ик таор пар «добровольно», «факультативно», ऐतिहासिक ढंग से аэти^ха^сик д^ханг['] сэ «исторически», गुप्त रीति से гупт['] р^йти сэ «скрытно», «тайно», विशेष रीति से вишэш р^йти сэ «особо», «специально».

К местоимениям и некоторым прилагательным присоединяется служебное слово तरह тарах, напр हर तरह хар тарах «всячески», अच्छी तरह ач[']и тарах «хорошо», पूरी तरह п^ури тарах «полностью»

3 Наречие русского языка может переводиться именем существительным в атрибутивном сочетании со словами «образ», «способ» и т п, со сложными послелогам, образованными от указанных слов, напр अधिकार के भाव से ад[']ик^ар кэ б^хао сэ «известно», मिनाल के तौर पर мин^ал кэ таор пар «например»

4 Наречия русского языка могут переводиться деепричастием или прилагательным с деепричастием होकर 'хокар «став», напр ' चिढ़कर 'чир^x'кар «раздраженно», सशक होकर са-шанк' хокар «подозрительно», क्रोधान्वित होकर крод^xанвит хокар «злобно», «яростно»

ПОСЛЕЛОГИ

Послелогии языка хинди делятся на простые (или послелогии-частицы) и сложные (отыменные) послелогии (ср русское «вследствие», «в течение») В хинди употребляются также двойные или составные послелогии, состоящие из двух простых или сложного и простого послелогов (ср «из-под», «по-над»)

ПРОСТЫЕ ПОСЛЕЛОГИ

Простые послелогии соответствуют по функции падежным окончаниям и первичным предлогам русского языка

का क़а соответствует в основном окончанию родительного падежа. Это — атрибутивный послелог он показывает, что находящееся перед ним слово или словосочетание является определением к следующему за ним слову При помощи послелога का क़а определение согласуется с определяемым словом в роде, числе и падеже Перед существительным мужского рода единственного числа в прямом падеже послелог имеет форму का क़а, перед существительным мужского рода множественного числа в прямом падеже и существительным мужского рода единственного и множественного числа в косвенном и звательном падеже послелог имеет форму के कэ Перед существительным женского рода послелог имеет форму की кй, напр

बाप का घर बाп क़ा г^xар «дом отца»

लकड़ी के मकान лак'рй кэ макан «деревянные дома»

औसत कद के आदमी (आदमियो) को аосат кад кэ ад'мй (ад'мийō) ко «человеку (людям) среднего роста»

रात की गाड़ी (गाड़ियाँ, गाड़ियो मे) рāt кй гārй (гāрийā, гā-рийō мē) «ночной поезд» («ночные поезда», «в ночных поездах»)

घोड़े की ताकत г^xорэ кй тākат «лошадьяная сила»

को ко соответствует главным образом окончаниям русского датель-

ного и винительного падежей Послелог обозначает также цель, направление, напр.

किसी को देखना किय को दэк^λ'नā «видеть когó-либо»
 किसी को देना किय को дэнā «давать кому́-либо»
 देखने को जाना दэк^x'नэ को джāнā «пойти посмотреть»
 जाने को कहना джāнэ को ках'нā «велеть пойти»
 जगल को जाना джангал को джāнā «идти в лес» (в подобных случаях послелог обычно опускается)
 उत्तर को उत्तर को «к северу», «на север»

С послелогом को को выступает субъект долженствования, внутреннего переживания, напр

उस को जाना है उस को दजāнā хāэ «ему́ нужно уйти»
 उस को डर है उस को дар хāэ «он бо́ится»

से сэ 1 Послелог соответствует творительному падежу, напр. हाथ से хāt^x сэ «руко́и», 2 Послелог имеет отделительное значение, напр :
 हाथ से хāt^x сэ «от руки»

मे мē соответствует главным образом предлогу «в» Указывает общее местоположение, направление внутрь, нахождение среди чего-либо, отношение к какой-либо мыслительной области, напр

कारखाने मे कār-хāнэ мē «на фāбрике»
 लडकों मे лар'кō мē «среди мāльчиков»
 डिब्बे मे आ बैठना दिббэ мē ā баэт^x'нā «сесть в вагōн»
 अर्थशास्त्र मे अभिरुचि арт^x' шāстр' мē аб'иручи «интерес к политэконóмии»

पर пар соответствует предлогу «на» в большинстве его значений, напр

मेज पर мэз пар «на столé», «на стол»
 कुरसी पर बैठना кур'сй пар баэт^x'нā «сидеть на стýле»
 रास्ते पर рāстэ пар «на дорóге»
 सरहद पर сар-хад пар «на грани́це»
 काम पर кām пар «на работе», «на рабóту»

Временное значение послелога — по», «после», напр :

जाने पर दजāнэ пар «по ухóде», «пóсле ухóда»

तक так обозначает предел в пространстве и времени, логический предел, напр

नदी तक नदी так «до рек»

वारह वजे तक बाराх баджэ гак «к двенадцати часам», «до двенадцати часов»

वचो से लेकर बूढो तक बачो сэ лэкар бур'о гак «от дегей до стариков»

ने नэ — послелог подлежащего при объектной и нейтральной конструкции предложения.

СЛОЖНЫЕ ПОСЛЕЛОГИ

Сложный послелог состоит из именной части и послелога का क़ा (в форме के कэ или की कй), с помощью которого именная часть связывается с обслуживаемым словом. Если именная часть сложного послелога соотносительна с существительным мужского рода, прилагательным (наречием), то употребляется форма के कэ, если именная часть образована от существительного женского рода, то употребляется форма की кй, напр.

के कारण कэ кăран «по причине» (कारण कăран м)

के बाहर कэ бāхар «вне», «из» (बाहर бāхар наречие «снаружи», «наружу»)

की जगह कй джагах «вместо» (जगह джагах ж)

В отдельных случаях (для выражения сравнения) употребляются сложные послелог с простым послелогом से сэ, напр

के पूर्व कэ пŭрв', के पहले कэ пах'лэ «прежде», «до» — से पूर्व сэ пŭрв', से पहले сэ пах'лэ «раньше»

के आगे कэ āгэ «вперед», «вперед» — से आगे сэ āгэ «дальше», «вперед»

Составные послелог

Второй частью составных послелогов являются послелог से сэ и तक так, напр

के पास से कэ пās сэ «от», «мимо» (के पास कэ пās «у», «к»)

के बाहर से कэ бāхар сэ «извне», «вдоль внешней стороны»

के अंदर तक क़े अंदार так «до внутреннего пространства»,
«до середины»

Примечания 1 Отдельные отыменные послелогои при соединяются непосредственно к обслуживаемому слову, напр रेल द्वारा ऱेल двाऱा «поездом» (возможно н с के क़े), सात बजे पर्यंत स़ात бадж़े парйанг' «до семи часов», कुछ देर बाद क़ुछ देर बाद क़уч^х द़ेर ब़ाद «через некоторое время», बहुत समय उपरांत बाहुत समय उपरांत बाहुत самаय उप'ऱांत' «спустя долгое время» (обычно с के क़е)

2 В функции послелогов выступают сочетания некоторых деепричастий с простыми послелогоми, напр से लेकर स़े लेकर स़े लेकर «начиная от», से (मे, मे से) होकर स़े (म़े, म़े स़े) होकर «через», «сквозь», «по», को लेकर को लेकर «вместе с», को छोड़कर को च^хор'кар «крóме», «исключая», से बढ़कर स़े бар^х'кар «крóме», «свы́ше», абсолютное причастие हुए ह़уэ «тому́ назад».

Важнейшие отношения, выражаемые послелогоми

Пространственные отношения

а) Местоположение (обычно также направление на предмет).

मे म़े «в», «мéжду»

के अंदर क़े अंदार «внутри», «внутрь»

के भीतर क़े б^хитар «внутри», «внутрь» (сквозь оболочку)

के बीच [मे] क़े бйч [म़े] «в середине», «мéжду»

के बीचो बीच क़े бйчो бйч «в самой середине», «как раз посре́дйне»

के दरमियान क़े дар мий़ан «посре́дйне», «мéжду»

पर пар «на»

के ऊपर क़े ўпар «на», «над»

के नीचे क़े нйчэ «вни́з», «вниз», «под»

[के] तले [क़े] талэ «под»

के आगे क़े а́гэ «вперед», «вперед»

के सामने क़े сām'нэ «перед»

के पीछे क़े пйч^э «позади», «назад»

के बाहर क़े ба^хар «вне», «вовне»

के पास क़е пās «у», «близ», «к»

के हॉ कэ хã «у»	}	(только с названиями лиц или сообществ лиц)
के यहाँ कэ йахã «у»		
के नजदीक कэ наз'дйк	}	«вблизй», «неподалеку от», «к»
के करीब कэ карйб		
के समीप कэ самйп		
के निकट कэ निकат		
के पार कэ пार «по ту сторону», «на ту сторону»	}	«вокруг».
के परे कэ парэ «по ту сторону», «позадй»		
के आस-पास कэ ас пãс «около», «вокруг»		
के गिर्द कэ гирд'		
के इर्द-गिर्द कэ ирд'-гирд'		

В функции послелогов выступают адвербиализованные сочетания со словом ओर ор, तरफ тараф («сторонã»), напр

की एक तरफ कय़् एक तараф «по одну сторону»

के दोनो ओर कэ донõ ор «по обе стороны»

के चारो ओर कэ чãрõ ор «со всех сторон», «вокруг»

б) Направление в сторону предмета

की ओर (तरफ) कय़् ор (तараफ)

की जानिव कय़् джãनिब

в) Направление от предмета

से सэ «от», «из»

मे से मẽ सэ «из»

के अंदर से कэ андар सэ «изнутри».

С послелогом से सэ сочетаются в основном все послелогич. групп а) и б)

г) Путь через что-либо (сквозь, по, мимо) выражается сочетанием послелогов групп а) и б) с से सэ и होकर хокар, напр

पुल पर से पुल пар सэ «через мост», «по мосту»

जगल से होकर джангал सэ хокар «через лес»

д) Предел

तक так «до»

पर्यंत парйант' «до»

के अंदर तक कэ андар так «до внутр. части»

С послелогом तक так сочетается большая часть послелогов групп а).

Временные отношения

а) Момент, отрезок времени

मे म॑ «в» (таком-то месяце, году и т п), «в течение»,
«за» (такой-то срок)

को को (при обозначении дня, части суток), напр शाम
को शाम को «вечером», शनिवार को शनि-वार को «в субботу»
के लिये क॑ लिय॑ «на» (срок)

б) Предшествование

के (से) पहले क॑ (स॑) पाल'ल॑ «до»

के (से) पूर्व क॑ (स॑) पुरव' «до»

в) Следование во времени.

[के] बाद [क॑] बाद «после», «спустя»

के पश्चात् क॑ पश्चात् «после», «спустя»

के उपरात् क॑ उप'रान्त' «спустя»

г) Исходный момент

से स॑ «с»

से लेकर स॑ लेकर «начиная с»

д) Предел

तक так «до»

पर्यन्त पर्यान्त' «до»

Примечание तीन हफ्ते से तिन हाफ्ते स॑ «вот уже три недели как» или «в течение трех недель» (продолжается, продолжалось действие), तीन हफ्ते तक तिन हाфते так «в течение трех недель» (продолжится, продолжалось), तीन हफ्ते मे तिन हाफ्ते म॑ «через (за) три недели» (совершится, совершилось)

Различные абстрактные отношения

а) Общее отношение, связь

के सबध मे क॑ самбанд' म॑ «в связи», «в отношении»

б) Логический предмет, содержание

पर пар «по» («л॑екции по » и т п)'

के बारे मे क॑ बारे म॑ «о», «относительно»

के विषय मे क॑ विषय म॑ «о», «относительно»

в) Общее отношение к объекту

के प्रति क़े प्रати «по отноше́нию к»

г) Объект чувств.

पर पर (доверие, милость, гнев)

से स़े (любовь, ненависть, страх, презрение)

के प्रति क़े प्रати «по отноше́нию к»

д) Лицо-объект речи

को को (объяснять, приказывать)

से स़े (говорить, просить)

е) Субъект переживаний (лицо, у которого есть какое-либо чувство)

को को

ж) Сфера деятельности, интересов и т. п.

मे मे

з) Отношения подчинения

के अधीन क़े अधीन «в подчинёнии», «под вла́стью», «согласно»

के मातहत क़े मा-ताहत «в подчинёнии», «под вла́стью»,
«согласно»

के अतर्गत क़े антарगत «при», «в усло́виях»

и) Причинно-следственные отношения

से स़े «от», «из-за»

के पीछे क़े пйч`э «из-за»

के कारण क़े ка́ран «по причі́не»

की वजह से क़ी ваджах स़े «по причі́не»

की ब्रदौलत क़ी ба-даолат «благодаря́»

के फलस्वरूप क़े п^хал-сва-руп «в результа́те»

के मारे क़े ма́рэ «из-за», «от» (голода, жары и т. п.)

к) Цель, назначение

के लिये क़े लिय़े }
के वास्ते क़े वा́स्तэ } «для́», «ра́ди»

л) Орудие, инструмент, посредство, способ

से स़े (общее значение)

की मदद से क़ी мадад स़े «с по́мощью»

[के] द्वारा [क़े] दवा́रा }
के जरिये क़े за́रियэ } «посре́дством»

के सहारे कэ сах̄ारэ «с по́мощью» (с названием реальной опоры)

के बल कэ бал «на» (с названием части предмета, на кото-
рой он стоит, лежит и т. п.)

м) Сопровождение

के साथ कэ с̄ाг^१ «с», «вместе с»

को लेकर को лэкар «с», «вместе с» (с названием лиц, не
имеющих инициативы)

के संग कэ санг' «с» (уст.)

समेत समेत «с» (уст.)

н) Совместность, взаимность

के साथ कэ स̄ाг^१ «с»

से सэ «с»

मे मэ «между»

के बीच मे कэ б̄ич мэ «между»

о) Соответствие

[के] अनुसार [कэ] अनुस̄ार «согласно»

के मुआफिक (मुवाफिक) कэ муāфिक (मुवा̄फिक) «согласно»

के मुताबिक कэ मुता̄बिक «в соответствии с»

के पक्ष मे कэ пакш' мэ «в пользу», «за»

п) Противоположность

के खिलाफ कэ хилāф }
के विरुद्ध कэ विरुद्ध^१ } «против»

के विपरीत कэ विप'रित «в противоположность», «прóтив»

के प्रतिकूल कэ प्रतिकूल «вопреки»

पर भी पर б^१य «несмотря на» (только с инфинигивом)

के बावजूद कэ бā-ваджूद «несмотря на»

р) Образ, способ, подобие

की तरह क̄य तराх }
की भाँति क̄य ब^१ाति } «как», «подобно»
के तौर पर (से) कэ таор пар (сэ)
के ढग से कэ द^१анг' сэ }
की मानद क̄य māнанд' «подобно»
के बराबर कэ бар-ā-бар «как», «наравне с»

с) Сравнение:

से स३ «чем»	
की अपेक्षा क३ अपेक्षा	} «по сравнёнию с»
की निस्वत क३ निसबत	
के वनिस्वत क३ बा-निसबत	

т) Замена, замещение

के लिये क३ ली३	} «за», «взамен»
के बदले क३ बाद'ले	
के एवज [मे] क३ एवाз [म३]	«в обмен на»
की जगह क३ द्जागाह	} «вместо»
के वजाय क३ बा-दजाय	
के स्थान पर क३ स्'थान पर	

у) Исключение

के सिवा (सिवाय) क३ सिवा (सिवाय) «кроме», «исключая», «сверх»
 के अलावा क३ अलावा «кроме», «сверх»
 के अतिरिक्त क३ अतिरिक्त' «кроме», «сверх»

ф) Отсутствие

के बिना क३ बिना «без»
 के बगैर क३ बा-гаэр «без»

ЧАСТИЦЫ

УТВЕРДИТЕЛЬНЫЕ ЧАСТИЦЫ

हाँ ह३, जी द्जी, जी हाँ द्जी ह३ Помещаются в начале утвердительного ответа Частица हाँ ह३ наиболее употребительна, остальные выражают подчеркнутую вежливость.

В функции утвердительных частиц выступают также наречия ठीक т'хик «точно», जरूर зарूर «конечно» и некоторые другие

ОТРИЦАТЕЛЬНЫЕ ЧАСТИЦЫ

न ना, नहीं नाх'и, मत мат. न ना соответствует русской частице «не», नहीं नाх'и соответствует «не» и «нет» Частица नहीं नाх'и употребляется главным образом при сказуемом, выраженном настоящим вре-

менем (несовершенным и совершенным) изъявительного наклонения, в других его временах она употребляется параллельно с न на, मत मात — запретительная частица при глаголе повелительного наклонения или заменяющем его инфинитиве В остальных случаях употребляется частица न на

ВОПРОСИТЕЛЬНЫЕ ЧАСТИЦЫ

क्या кйā подчеркивает вопросительный смысл всего предложения при отсутствии в нем вопросительных слов (соответствует частице «ли» в русском языке) Место частицы в самом начале или (реже) в конце предложения Иногда в разговорной речи употребляется также частица क्यों кйō «что?», «как?», близкая по эмоциональной окраске к междометию (выражает недоумение, возмущение).

ЧАСТИЦЫ, ВЫДЕЛЯЮЩИЕ ИЛИ ВИДОИЗМЕНЯЮЩИЕ СМЫСЛ ОТДЕЛЬНЫХ СЛОВ В ПРЕДЛОЖЕНИИ

ही хй — определительно-усилительная и ограничительная частица Соответствует русским 1. «же», «именно», 2 «только», напр.

मैं ही जाऊंगा माँ хй джаўга «пойду́ именно я»

यह शिक्षक ही को मालूम है йах шикшак хй ко мālūм хаэ
«это известно только учітелю»

मैं जाऊँ ही गा माँ दжаў хй га «я пойду́!» (обязательно).

Часто в русском языке частице ही хй соответствует только интонационное выделение слова

तो то в основном соответствует частицам русского языка «то» и «ведь»

भी б^хй — присоединительная и усилительная частица, напр

मैं भी जाऊंगा माँ б^хй джаўга 1) «и я пойду́», «я тоже пойду́», 2) «даже я пойду́».

तक так — усилительная частица, напр

छोटे बच्चे तक यह जानते हैं च^хотэ баччэ так йах джаñ'тэ
хаэ «это зñают да́же ма́ленькие де́ти»

मात्र mātr' — ограничительная частица, употребляется обычно в санскритизованном стиле, напр :

प्राचीन इतिहास मात्र मे उस की अभिरुचि है प्राचीन इतिहास
mātr' mē us kī abhīruchi hae «он интересуется только древней историей»

В некоторых случаях частица имеет значение «весь», «все», напр

हिंदी भाषा-भाषी मात्र उन के चिरकृतज्ञ रहेगे हिंदी bāshā-
bāshī mātr' un ke chir-krit-gī' rahēgē «все говорящие на языке хинди будут вечно ему благодарны»

भर bhar присоединяется чаще всего к именам существительным — названиям мер В зависимости от значения существительного, от контекста частица подчеркивает незначительность («только», «один») или, наоборот, чрезмерность («целый», «весь»), напр

क्षणभर क्शान-bhar «только одно мгновение»
ससार भर मे sāsar bhar mē «в целом мире»

В других случаях, ничего не подчеркивая, частица указывает, что речь идет об одной полной единице веса, объема и т п, напр

सेर भर सэр bhar «(один) сер»
प्याला भर चाय pīālā bhar chāy «чашка чая»

सा sā 1 В основной своей функции — сравнительная частица-последок, напр

मुझ सा अभागी मुजх sā a-bāgī «такой несчастный, как я»
उस की सी आँखे us kī sī āṅṅ «глаза, как у него»
नीला सा नीलā sā «синеватый»

Частица सा sā употребляется в предложениях с глаголами मालूम होना mālūm hōnā, लगना lag'nā «казаться», दिखाई देना dikhāy dēnā «выглядеть», напр

वह बीमार सा मालूम होता है vaḥ bīmār sā mālūm hōtā hae
«он, как будто, нездоров»

2 Присоединяясь к прилагательным с количественным значением, частица усиливает его, напр

बहुत से लोग बाहृत सэ лог «очень многие»
थोडा सा घी thōḍā sā ghī «немножко масла»

जी द्धि, श्री श्रि — частицы, присоединяемые к именам собственным для выражения почтения Первая ставится после имени (фами-

лии), звания, термина родства или, если имя состоит из двух самостоятельных слов, может примыкать к первому, напр

मदन जी мадан джи «Мáдан джи»

भाई जी б'ай джи «брат»

पंडित जी пандит джи «пáндит джи»

Вторая частица употребляется в торжественном стиле, ставится впереди имени

श्री कालिदास श्री कालि-दास «шри Калидáса»

Частица может присоединяться не только к именам лиц, напр

श्री महाभारत श्री माहा-ब'ारत «шри Махабхарата», «досточтáмая Махабхáрата»

СОЮЗЫ И СОЮЗНЫЕ СЛОВА

СОЧИНИТЕЛЬНЫЕ СОЮЗЫ

Соединительные

और аор «и», «а»

तथा таг'а

एव эвам

वल्कि балки

वरन् वاران

} «и», «тáкже»

} «не только, но и», «и дáже»

Противительные

लेकिन лэкин

मगर магар

पर пар

परतु паранту

कितु кинту

अपितु апиту

तथापि таг'апи «всё же», «тем не мéнее»

वल्कि балки

प्रत्युत пратйут

} «наоборот», напр

. नही, वल्कि नाही, балки «не , а »

न कि на ки «а не»

नही तो नाही то «а то», «не то»

Разделительные

या йā	}	«и́ли»
अथवा at ^x 'vā		
किवा किवā		
कि ки		
वा vā (малоупотребительно)		

या [तो]... या йā [то]   йā «ли́бо   ли́бо»

चाहे... चाहे चāहэ चāहэ	}	«будь то йли»
क्या... क्या क्यā क्यā		

ПОДЧИНИТЕЛЬНЫЕ СОЮЗЫ

Причины

क्योकि क्यौ-ки	}	«ПОТОМУ́ ЧТО»
इस लिये कि ис лийэ ки		
इस लिये. . कि ис лийэ ки		
चूँकि... इस लिये चूँकि . ис лийэ		
		«ТА́К КАК»

Ц е л и

कि ки	}	«ЧТО́БЫ»
ताकि tāки		
इस लिये कि ис лийэ ки «для того́, чтобы»		
[कि] जिस से [ки] джис сэ	}	«ТА́К, ЧТО́БЫ».
[कि] जिस मे [ки] джис мэ		

Следствия

इस लिये ис лийэ	}	«ПОЭ́тому»
इस वास्ते ис вāстэ		
इस से ис сэ		
अत атаह	}	«ПОЭ́тому», «гакім óбразом»
अतएव атаэв		

Условные

अगर... तो अगर	तो	}	«если то»
जो... तो द्जो .	तो		
जो... सो द्जो	सो		
यदि... तो йади	го		
जब... तो द्जाб	तो	«когда	то»
कही. . तो काह्य	तो	}	«если вдруг (чего дóброго) .. то»
कदाचित्... तो कादāчит	तो		

Уступительные

यद्यपि... तथापि (तो भी, तिस पर भी, लेकिन) йаद्य'пи...
 तат'āпи (то б'й, тис пар б'й, лэкин) «хотя́ все же»
 चाहे. . लेकिन (परतु) चाहэ лэкин (पारान्तु) «пусть но»
 हाँ... लेकिन хā лэкин «пράвда но»

Сравнительные

जैसे [कि] द्जाэсэ [कि] «как»
 कि जैसे कि द्जाэсэ «как б́удто»
 मानो mānō «как б́удто», «слóвно»

Времени

जब... तब द्जाб ताब } «когда то»
 जब... तो द्जाб.. तो }
 जब . उस समय द्जाब ус самай } «когда тогдā (то)»
 जिस समय... तो द्जис самай तो }
 जब से द्जाब сэ «с тех пор, как»
 जब तक [कि] द्जाब तक [कि] «до тех пор, пока»
 ज्यो ही द्जйō ँπ «как тóлько»
 कि कि «как вдруг»

Места

जहाँ वहाँ द्जाхā . वाहā «где . там»

Изъяснительный союз

कि कि «что».

Относительный союз

जो द्जो «кто», «что», «котóрыи»

Союз जो द्जो (с соотносительным союзом वह् вах «тот», или без него) употребляется в прямом, косвенном, объектном падеже, иногда в сочетании с कि ки (जो कि द्जो ки, कि जो ки द्जो)

МЕЖДОМЕТИЯ

Междометия, употребляемые при обращении

Междометия этой группы предшествуют существительному в звательном падеже

ऐ аэ (в обычной речи)	}	«о!»
हे хэ (в высоком стиле)		
अहो ахо (в высоком стиле)		

Междометия, служащие для привлечения внимания

अरे арэ (при обращении к мужчине)	}	«эй!»
रे рэ (при обращении к мужчине)		
अरी арй (при обращении к женщине)		
री рй (при обращении к женщине)		
अहो ахо	}	«послушайте!»
अजी аджй		
लो ло «вот, смотрите!»		

Междометия, выражающие эмоции

а) Радость

आहा āhā	}	«ах!», «о!»
वाहवा vāh-vā		

б) Одобрение, восхищение

शाबाश шābāш «замечательно!»

भला. б^халā «неплóхо!»

अच्छा ачч^хā «хорошо!»

जय जय джай-джай «ура!».

в) Удивление

वाह vāḥ	}	«ax!»
है ḥāḥ		
अस्वाह axḥāḥ		
वाहवा vāḥ-vā		
ऐ aḥ «ай!»		
ओहो oḥo «ого!»		
क्या kḥā «что!»		

г) Досаду, сожаление, горе

आह āḥ «ax!»
 हाय ḥāḥ «увы!»
 अफसोस af'sos «увы!», «как жал!»
 बाप रे bāp rḥ «батюшки!»
 राम राम rām-rām «боже мой!»

д) Страх

आह āḥ «ax!»
 बाप रे bāp rḥ «батюшки!»
 राम राम rām-rām «боже мой!»
 दुहाई duḥāḥ «на помощь!»
 त्राहि trāḥi «спасите!»

е) Порицание, возмущение, презрение, отвращение

छि chḥi «фу!», «вот еще!»
 बस бас «бáста!»
 चुप чуп «молчать!»
 हट хат «прочь!»
 दूर дур «долон!»
 थू tḥu «тьфу!»
 धिक् dḥik } «позор!» (также восклицание про-
 धिक्कार dḥikkār } клятия)

До некоторой степени близки к междометиям звукоподражательные слова, напр

धडम-धडामा dḥaram-dḥarām «трах-тарарах!»
 ची-ची chī-chī «чик-чирп!»
 भौ भौ bḥāḥ-bḥāḥ «гав, гав!»

ОСНОВНЫЕ СВЕДЕНИЯ ПО СИНТАКСИСУ

ПРОСТОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ПОДЛЕЖАЩЕЕ

Подлежащее может иметь форму прямого падежа или форму косвенного падежа (с послелогом *ने* *नэ*) в зависимости от характера и формы глагола

Если сказуемое выражено глагольной формой, в состав которой входит причастие совершенного вида переходного глагола, то подлежащее выступает в форме косвенного падежа (личные местоимения—в специальной форме) с послелогом *ने* *нэ*, напр .

उन्हो ने तीन पृष्ठ पढ़े हैं उन'ठ नэ тин пришт' пар'э хāэ «они прочли три страницы»

किसान ने कुत्ते को मारा किसान нэ куттэ ко мārā «крестьянин побил собаку»

तुम लोगों ने मेरी बात सुनी होगी तुम лог'ठ नэ мэри бāt сунि' хог'и «вы, должно быть, слышали, что я сказал»

Ломка конструкции

Если при одном подлежащем два или более сказуемых, выраженных глагольной формой, в составе которой есть причастие совершенного вида, различаются в отношении переходности глагола, то подлежащее оформляется так, как того требует ближайшее к нему сказуемое, а каждый глагол принимает форму, определяемую его переходностью или непереходностью, напр

उस ने कुछ न कहा, सिर्फ हँस पड़ी उस नэ куч' на ка'хā, сирф' хāс пар'и «она ничего не сказала, только рассмеялась»

वह बाहर निकल गई और अपनी लड़की को बुलाया वह бā'хар никал гай аор ап'ни лар'ки ко булайā «она вышла и позвала свою дочь»

СКАЗУЕМОЕ

Сказуемое в зависимости от конструкции предложения (см ниже) согласуется с подлежащим или прямым дополнением в лице, числе и роде

Конструкция предложения, при которой сказуемое согласуется с названием субъекта действия, называется с у б ъ е к т н о й к о н с т р у к ц и е й

П р и м е ч а н и е Для выражения почтения при подлежащем в единственном числе сказуемое может иметь форму множественного числа, напр **उन की कन्या आई है** ун кй канйā ай хāэ «пришла его дочь»

Если сказуемое выражено личной глагольной формой, в состав которой входит причастие совершенного вида переходного глагола, или если оно имеет в своем составе герундив (т е формы, имеющие сами по себе пассивный характер), то, в зависимости от наличия и формы названия объекта, сказуемое согласуется с объектом (о б ъ е к т н а я к о н с т р у к ц и я) или принимает нейтральную форму **З л е д . ч м р** (н е й т р а л ь н а я к о н с т р у к ц и я п р е д л о ж е н и я)

Объектная конструкция

Объектная конструкция обязательна при указанном выше составе сказуемого в том случае, если имя существительное, обозначающее объект переходного глагола, имеет форму прямого падежа

а) Л и ч н а я ф о р м а д е й с т в и т е л ь н о г о з а л о г а

लडके ने अपनी बहिन की बाँह थाम ली лар'кэ нэ ап'ни ба'ни кй бāх т'ām ли «мальчик схватил сестру за руку» (бу'а «руку сестры»)

Сказуемое согласуется со словом **बाँह** бāх «рука»

उस ने सारे कपड़े धोये हैं ус нэ сārэ кап'рэ д'онэ хāэ «он (а) выстирал(-а) всю одежду»

б) Страдательный залог

यह पुस्तक पिछले वर्ष लिखी गई होगी नाх пустак पिच^лэ
варш' лик^лй гай^л хогй «эта книга, должно быть, была
написана в прошлом году»

в) Конструкция с герундием

मुझे दो पत्र लिखने चाहिये ये मुज^э до патр' лик^л'нэ ч^айийэ
т^э «мне следовало написать два письма».

Нейтральная конструкция

1 Объект при личной форме действительного залога или герундиве
отсутствует или выражен придаточным предложением

उस ने कहा कि कल बारिश होगी उस नэ ка^а ки кал б^ариш
логй «он сказа^л, что за^втра б^удет дождь»
सोचना है सोч^на^а хаэ «на^до под^умать»

2 Объект переходного глагола имеет послелог को को или выражен
местоимением в объектном падеже

उन्हो ने अपनी पत्नी को देखा उन^о нэ ап^нй патнй ко дэк^а
«он уви^дел свою жен^у»

उन्हे मारा गया उन^э ма^ра ган^а «их поб^или» (бу^ка «их
б^ыло поб^ито»)

मुझे मालकिन को देखना है मुж^э ма^л'кин ко дэк^л'на^а хаэ
«мне н^ужно ви^деть хоз^яй^ику»

П р и м е ч а н и е Необходимо помнить, что сложные гла-
голы с непереходным образующим всегда выступают в субъ-
ектной конструкции, напр मैं यह देख चुकी हूँ ма^э йа^х дэк^х
чукй х^у «я ужé ви^дела э^то», वे लोग कुछ खा न सके वे лог куч^х
к^а на сакэ «он^и не смог^лй ниче^го е^сть»

Форма сказуемого при нескольких подлежащих или дополнениях

Если в субъектной конструкции при одном сказуемом имеется бо-
лее одного подлежащего, в объектной конструкции — более одного до-
полнения, то сказуемое принимает форму единственного (большей
частью при неодушевленных существительных) или множественного

числа того рода, к которому принадлежат эти подлежащие или дополнения

Если род подлежащих или дополнений не одинаков, то сказуемое а) согласуется с ближайшим к нему подлежащим или дополнением, напр.:

वहाँ एक बैल और एक भैंस थीं वाहाँ ए॒क बा॒एल аор э॒क б'а॒Эс т'я
«там был оди́н бык и одна бу́йволица»

उस ने मेरे लिये दो कुर्ते और तीन कमीजे तैयार की उस ने मेरे
лийэ до куртэ аор тин камйзэ таэйа̄р кй̄ «она пригото́вила
для меня́ две ку́ртки и три рубашки»,

б) может принимать форму множественного числа мужского рода, напр

राजा ने दास और दासी भेजे रा॒जा ने दा॒स और दा॒सी б'э॒джэ
«ра́джа присла́л слугу́ и служанку»

ДОПОЛНЕНИЕ

Дополнение переходных глаголов может иметь форму прямого падежа или косвенного падежа с послелогом को को (местоимения имеют также форму объектного падежа)

Если объект не выделяется как нечто индивидуальное, он обозначается именем в прямом падеже, напр

वह पुस्तक पढ़ता है वा॒х पु॒स्त॒क пар'ṭā хаэ «он чита́ет кни́гу»
वह नाटक देखता है वा॒х ना॒त॒क дэ॒х'ṭā хаэ «он смотре́т
пьёсу»

कुत्ते ने चोर पकड़ा कु॒त्ते ने чо॒р пак'рā «собака поймала
вора»

Если имеется в виду конкретный, индивидуальный объект, то он выражается именем с послелогом को ко, напр

उस ने अपने नौकर को बुलाया उस ने ап'нэ наока̄р ко була̄йā
«он позвал своего слугу́»

इस पुस्तक को मैं ने कभी नहीं देखा इस पु॒स्त॒क ко ма̄э не каб'я
нах̄й дэ॒х'ā «я никогда не видел э́той кни́жки»

Имена существительные одушевлённые в функции дополнения, как правило, принимают послелог को ко.

При глаголах двойного управления личный объект имеет постфигу

को को (местоимения также форму объектного падежа), предметный объект — форму прямого падежа, напр

उस ने अपने बेटे को रोटी खिलाई उस नэ ап'нэ бэтэ ко ротй
к^хилай «она́ накормила своего сына хлебом»

वह हमें व्याकरण पढ़ाते हैं वा^х ^хамэ , вй^акаран пар^хагэ ^хаэ
«он обучаёт нас граммáтике»

При глаголах со значением «дéлать» (кого чем), «считáть», «назы-
вáть» и т п истинный объект имеет форму с послелогом को को,
фактитивный объект — форму прямого падежа, напр

मैं उस को अपना बेटा समझता हूँ माэ ус ко ап'на́ бэтá сама-
дж^х'та ^ху «я считаю его́ своим сы́ном»

उन्हो ने इस आदमी को अध्यक्ष नियुक्त किया उन^хо нэ ис ад'ми
ко ад'йакш' нийукт' кийá «онй́ назнáчили éтого челове́ка
председáтелем».

В страдательном обороте а) оба объекта выступают в прямом па-
деже, б) истинный объект имеет послелог को ко, напр .

वह अध्यक्ष नियुक्त किया गया वा^х ад'йакш' нийукт' кийá
гайá, उस को अध्यक्ष नियुक्त किया गया ус ко ад'йакш' нийукт'
кийá гайá «он был назнáчен председáтелем»

Инфинитивное дополнение

(О сочетаниях инфинитива с глаголами लगना лаг'на́, देना дэна, पाना
пáна см стр 1339—1340)

С глаголом चाहना чáх'на́ «хотéть» инфинитив употребляется в пря-
мом падеже, напр .

मैं नाटक देखना चाहता हूँ माэ нáтак дэк^х'на́ чáх'та́ ^ху «я хочú
смотре́ть пьéсу» (ср मैं आप के शुभसमाचार सुनने को उत्सुक हूँ
маэ ап кэ шуб^х-самáчáр сун'нэ ко утсук ^ху «я горю́ нетерпé-
нием услýшать дóбрые вéсти о вас»)

При глаголах, выражающих понятие движения, инфинитив при-
нимает форму косвенного падежа (иногда с послелогом को ко), напр .

वच्चे हवा खाने निकले बच्चэ ^хавá к^хáнэ ник'лэ «дéти вы́шли
погуля́ть»

वह बाजार में तेल खरीदने को गई वा^х бáзáр мэ тэл харйд'нэ
ко гай «она́ пошла́ на базáр, чтóбы купíть ма́сло»

С глаголом कहना काह'ना в значении «велеть» инфинитив имеет послелог को ко, напр

उस ने मुझे अदर आने को कहा उस ने मुज'э андар āнэ ко ка'а «он велел мне войти»

В качестве дополнительного члена с прилагательными योग्य йогй', लायक лайак «способный», «достойный» инфинитив часто употребляется в косвенном падеже без послелога, напр.

वह हमारी सस्था मे काम करने योग्य है वा' хамарй са'ст'а мэ к'ам кар'нэ йогй' хаэ «он достоин того, чтобы работать в нашем учреждении»

यह तमाशा देखने [के] लायक है या' тамаша дэ'а'э [аэ] лайак хаэ «это зрелище стоит посмотреть»

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Определение согласуется с определяемым в роде, числе и падеже, напр

मेरे प्यारे बेटे! मे'рэ пй'а'рэ бэ'тэ! «мой дорогой сын!»

Распространенное определение согласуется с определяемым при помощи оформляющего его послелога का к'а или वाला в'ала, напр.:

फूट डालो और राज्य करो की पालिसी प'ут д'ало аор р'аджй' каро кй п'алиси «политика «разделяй и властвуй»

नीली आँखो वाली लडकी नйли āк'б в'али лар'ки «девушка с синими глазами»

Если одно определение относится к двум или более определяемым, принадлежащим к разному грамматическому роду, то определение согласуется с ближайшим из них, напр

स्कूल के लडके और लडकियाँ स्कूल कэ лар'кэ аор лар'кййā «школьники и школьницы» (букв. «школьные мальчики и девочки»)

БЕССУБЪЕКТНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Безличные предложения русск
обычно выражаются личными

«совсем стемнело»
анд'э'ра ч'а гайā (рон)

ка при переводе на хинди
личн, напр

अधेरा छा गया च'орб
ростёрлась с четы

«делайте все, что захочется» जो कुछ जी चाहे करो दजो कुच^х
джй чāхэ каро (букв «что душā захочет»)

«мне не спится» मुझे नीद नहीं आती мудж^э нїд нахї āтї
(букв «ко мне не идет сон»)

Если основное внимание говорящего обращено на объект действия, то, как и в русском языке, используется пассивная конструкция предложения. Субъект действия при этом обычно не выражается совсем, иногда представляется в виде орудия (с послелогам и орудийного значения), напр

यह पुस्तक पिछले वर्ष लिखी गई थी नाх пустак пич^хлэ варш^х
лик^хй гай т^ай «эта кнїга былā напїсана в прошлом году»

यह सब समाचार मजदूर कार्यकर्ताओं द्वारा पहुंचाये गये है नाх
саб самāчār маз^дур кārи^х-картāō двārā пах^хчāнэ гайэ хāэ
«все эти извєстия достāвлены рабōчими-активїстами»

При переносе центра тяжести на само действие употребляется нейтральная пассивная конструкция, напр

उन को बुरी तरह पीटा गया उन को бурї тарах пїтā гайā
«их жестоко избїли» (букв «их бýло жестоко избїто»).

В хинди, как и в русском языке, имеются неопределєнно-личные предложения со сказуемым в 3 л мн ч, напр

कहते है काх^хтэ хāэ «говорят»

सुनते है сун^хтэ хāэ «говорят» (букв «слýшат»)

कारखानों में रूई से सूत कातते है кār-хāнō мē руї сэ сūt
кāt^хтэ хāэ «на фāбриках из хлōпка дєлают пряжу»

Однако часто для выражения того же значения употребляются пассивные обороты, напр

कहा जाता है кахā джāтā хāэ «говорят» (букв «говорїтся»)

उस से पूछा गया उस сэ пūч^хā гайā «его спросїли» (букв.
«у него бýло спрōшено»)

ОБОРОТЫ С НЕЛИЧНЫМИ ФОРМАМИ ГЛАГОЛА, СИНОНИМИЧНЫЕ ПРИДАТОЧНЫМ ПРЕДЛОЖЕНИЯМ

Деепричастные обороты. Употребление деепричастных оборотов в хинди значительно шире, чем в русском языке

Деепричастиями в значительной степени заменяются однородные

сказуемые Деепричастные обороты широко употребительны для передачи временной, причинной, уступительной связи двух суждений

В хинди, как и в русском литературном языке, субъект деепричастия обычно совпадает с подлежащим основного сказуемого. Однако существенное различие заключается в том, что формальное несовпадение их не противоречит литературной норме, если соблюдено единство субъекта действий и состояний, выраженных деепричастием и личным глаголом, напр

पत्तियाँ चुनकर धूप में सुखाई जाती है паттийā чун'кар
дхуп мē сукхāй джāтйī хāэ «собрāv лйстья, их сұшат на
сōлнце» (букв «собрāv лйстья, сұшатся на солнце»)

Причастные обороты Причастные обороты в зависимости от формы причастия делятся на согласованные и несогласованные (абсолютные). Абсолютное причастие характеризуется независимой формой с окончанием -ए -э

1 В согласованной форме выступают атрибутивные причастные обороты, которые всегда предшествуют определяемому, напр

दूर से आया हुआ मुसाफिर दूर से āyā хуā мусāфир «пұтник,
прибывший издалека»

Согласуется с определяемым также предикатив и предикативное определение, выраженное причастным оборотом (при подлежащем в прямом падеже), напр

उस की चोटी सदा बर्फ से ढंकी रहती है उस кй чотй садā
барф' сз дхāкй рах'тйī хāэ «вершйна ее всегдā бывāет покрыва
та снегом»

लडकियाँ आपस में बातें करती हुई अदर आई लар'книйā
āпас мē бātē кар'тйī хуй андар āй «девушки вошлй, разгово
ривая между собой»

2 а) Причастие-предикативное определение к дополнению с послелогом को ко обычно употребляется абсолютно, напр

आप ने उस को जाते देखा āп нэ ус ко джātэ дэк'ā «вы
видели его уходящим»

б) Повторы причастия обычно употребляются абсолютно, напр

काम करते करते वह थक गयी कām кар'тэ кар'тэ वा\ тхак
ганй «она устāла от работы» (букв «работая-работая»)

3 Абсолютное употребление обязательно при несовпадении субъекта причастия с подлежащим главного глагола, напр .

मुझे यहाँ पढ़ते दो वर्ष हो गये मुझ्‌खे ढाँखँ पार'तэ до
варш' хо гайэ «вот ужé два гóда, как я учúсь здесь»

इस सस्था को स्थापित हुए तीन महीने बीत गये नऱ सऱस्त'ऱ
ко ст'ऱपित хуэ тин ма'линэ б'ит гаиэ «прошлó три мéсяца,
как б'ыло организóвано éто учреждéние»

दिन रहते यह काम हो जायगा दिन राख'तэ ढाँखँ कऱम хо джऱई'गऱ
«это дéло бúдет кóнчено ещé днём»

हमे यह देखते आनंद होता है ऱामé ढाँखँ दऱक'तэ ऱऱनंद' хотऱ
खऱэ «мы рऱды в'идеть это»

Всегда абсолютны предикативные обороты с причастием совершенного вида переходных глаголов, напр

वह नई साडी पहने थी वाँ नऱई सऱरी पऱ'нэ т'ई «онऱ б'ылऱ
в нóвом сऱри»

एक कुत्ता मुँह मे रोटी का टुकड़ा दवाये जा रहा था ऱक
кут'га мúх мé роти кऱ тук'рऱ дऱбऱईэ джऱ рऱखऱ त'ऱ «шлऱ собऱ-
кऱ с кускóм хлéбऱ в зубऱх»

И н ф и н и т и в н ы е о б о р о т ы Обладая двоякой природой — имени существительного и глагола, инфинитив может иметь дополнения и обстоятельства, а также определяться другим словом и принимать форму косвенного падежа с послелогом для выражения временных, причинных и других связей содержания инфинитивного оборота с главной частью предложения

Субъект действия, выраженного инфинитивом, обычно выступает с послелогом कऱ कऱ, напр

उस के जाने के पश्चात् उस कэ джऱनэ कэ पऱश्चऱत «пóсле егó
ухóдऱ»

विद्यार्थियों के उपस्थित न होने के कारण विद्यऱрт'ई'ई कэ
упऱст'хит नऱ хонэ कэ кऱरऱन «ввидú отсу́тствия студéнтов»

Иногда, главным образом в более распространенных оборотах, субъект действия, выраженного инфинитивом, сохраняет форму прямого падежа, как при личной форме глагола, напр

विध्य की दक्षिण ओर का मार्ग दुर्गम होने से बहुत समय
तक ऱऱर्य लóग दक्षिण मे नही फैल सके विन्द'ई' к'ई дऱкшин

ор к̄а м̄аг' дургам хонэ сэ баут самай так ари' лог
дакшин м̄э нах̄и п̄аэл сакэ «из-за того, что путь на юг от
гор В̄индхья был труднопроходим, арьи в течение долгого
времени не могли распространиться на Декане»

Дополнение при инфинитиве обычно имеет ту же форму, что и при
соответствующем личном глаголе, напр

आप लोगो को मिलने से मुझे बड़ा आनंद हुआ ап лог̄ ко
мил'нэ сэ мудж'э бар̄а āнанд' хӯа «я был очень рад вас видеть»

यह जानने का क्या उपयोग? йах̄ джан'нэ к̄а к̄н̄а упайог?
«какая польза знать это?»

ПОРЯДОК СЛОВ В ПРЕДЛОЖЕНИИ

Обычный порядок слов в простом повествовательном предложении
следующий:

1 Подлежащее находится в начале предложения, сказуемое—в конце
его (сначала именная часть, затем спрягаемый глагол), напр

लड़का चिल्ला रहा है лар'к̄а чилл̄а рах̄а хаэ «мальчик кри-
чит»

2 Дополнение обычно предшествует сказуемому (прямое дополнение
следует за косвенным), напр

उस ने बच्चे को खिलौना दिया ус нэ баччэ ко к̄'илаона̄
дий̄а «он дал ребенку игрушку».

3 Определение находится перед определяемым, напр

सोने की घड़ी सोнэ к̄и г'ар̄и «золотые часы».

Из двух и более определении к одному слову определение, выра-
женное прилагательным, находится непосредственно перед определяе-
мым, напр

देश की आर्थिक दशा дэш к̄и ар̄т'ик даш̄а «экономическое
положение страны».

Предикативное определение находится после определяемого слова,
перед сказуемым, напр

लड़की बेचारी होती हुई
тв̄ луй б̄ахар никал г'а̄

मैं ने उस को
б̄им̄ар п̄ай̄а «я н̄а»

निकल गयी लार'ки б̄ чар̄и ро-
; бедняжка, вышла с плачем
पाया म̄э нэ ус ко бил'а̄
больная.

4 Обстоятельства времени и места находятся между подлежащим и сказуемым с его дополнениями. При этом обстоятельство времени предшествует обстоятельству места, напр

हमारे पिता जी कल वहाँ नहीं जाना चाहते ङамारे питā джй
кал вахā нахй джāнā чāх'тэ «наш отец не хóчет зāвтра идтй
туда»

Однако часто эти обстоятельства (кроме слов, обозначающих направление движения) выносятся в самое начало предложения, напр

तीन दिन हुए बाजार मे उस ने अपने एक पुराने दोस्त को
देखा तйन дин хуэ бāзār мē ус нэ ап'нэ эк пурāнэ дост' ко
дэк^xā «три дня томý назāд на базāре он увйдел одногó
своегó стāрого друга»

Обстоятельство образа действия тяготеет к сказуемому и часто ставится между ним и дополнением, напр

मे उस को अच्छी तरह जानता हूँ मāэ ус ко ачч^yй тарāх
джāн'tā ху «я егó хорошо зная»

В вопросительных и восклицательных предложениях описанный порядок слов в целом не меняется

Изменение порядка слов служит целям экспрессии. Тот член предложения, который логически выделяется, часто выносится в начало предложения, напр.

यह मे नहीं जानता йах мāэ нахй джāн'tā «этого я не зная»
अपना पता उस ने नहीं दिया ап'nā патā ус нэ нахй дийā
«своего āдреса он не дал»

Вопросительные слова иногда ставятся не перед сказуемым, а между главным и вспомогательным глаголом, напр

हम लोग यह सुन कैसे सकेगे? хам лог йах сун каэсэ сакэгэ?
«как мы смóжем это услышать?»

वह देखता क्या है? вах дэк^xтā кйā хāэ? «что же он вйдит?»

«Сильным» положением для предикатива является положение перед подлежащим или после связки, напр.:

बहुत अच्छी है यह कहानी बाхут ачч^yй хāэ йах кахāнā
«этот рассказ óчень хорóш»

जगल था इतना घना दजानगल т^xā ит'nā г^xанā «лес был
такóй густóй».

СЛОЖНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ

Порядок слов в каждой части сложного предложения в основном совпадает с обычным порядком слов простого предложения. Союзы и союзные (относительные) слова, каким бы членом предложения они ни являлись, обычно находятся в начале каждой части сложного предложения.

Придаточное предложение с относительными союзами обычно предшествует главному.

СЛОЖНОСОЧИНЕННЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ

В сложносочиненном предложении для соединения двух простых предложений употребляются сочинительные союзы и союзные слова. Как и в русском языке, возможна также бессоюзная связь.

Кроме собственно-сочинительной и подчинительной связи предложений, в хинди, как и в русском языке, существует присоединительная связь (по форме сочинительная, по значению подчинительная). В дальнейшем предложения, вводимые присоединительными союзами, рассматриваются как придаточные.

ОСНОВНЫЕ ВИДЫ ПРИДАТОЧНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ

Придаточное определительное предложение вводится главным образом относительным местоимением *जो* «кто», «что», «который». В главном предложении ему соответствует соотносительное местоимение *वह* «он», напр.

जिस व्यक्ति ने मुझे यह पत्र दिया है उस को जल्दी ले आओ
джис внакти не мужк'э йах патр' дийа хаэ ус ко джалди ле ааओ
«скорее приведите того человека, который дал мне это письмо» (буль «который человек. его скорее приведите»)

Придаточное предложение может быть включено в главное или следовать за главным. В этих случаях соотносительного местоимения в главном предложении нет, напр.

मेरे लिये ए
линэ эх [аэс'
меня [такую

आओ जो इस से अच्छा
ис сэ ачч'а хо «сд'
была бы лучше э

Придаточное определительное предложение, которое по значению является присоединительным, всегда следует за главным, напр .

मै ने उस की कविता सुनी जो मुझे बहुत अच्छी लगी माँ
нэ ус кй кавитā сунй джо мудж^хэ бахут ачч^хй лагй
«я услышал его стихи, которые мне очень понравились»

Если определительное придаточное предложение вводится изъяснительным союзом कि ки, то в главном предложении ему обычно соответствует указательное местоимение यह йах, напр

इस से कुछ आलोचको ने यह निष्कर्ष निकाला कि वीमारी
की विवशता ही मेरी कविता की प्रेरणा है ис сэ куч^х āлоч'кō нэ
йах нишкарш' никālā ки бймāрй кй виваш'тā хй мэрй кави-
тā кй прэр'нā хāэ «из этого некоторые критики вывели
такое заключение, что болезненное состояние и является
источником моего поэтического вдохновения»

Союзным словом जो джо вводится также придаточное подлежащее и сказуемое, напр

जो सोता है सो खोता है द्जो сотā хāэ со к^хотā хāэ «кто
спит, тот теряет»

मै वही हूँ जिस ने यह काम किया माँ वाह्य हूँ द्जिस नэ йах
кām кийā «я — тот, кто сделал это»

Однако обычно за союзными словами следуют такие имена существительные обобщенного значения, как आदमी āд'мй «человек», चीज чйз «вещь», बात бāt «слово», «дело», «обстоятельство», «факт», и, таким образом, придаточное предложение формально делается определительным

Придаточное дополнительное предложение обычно следует за главным и вводится союзом कि ки, напр

आप को मालूम ही है कि यह बिल्कुल नामुमकिन है āп ко мālūм хй хāэ ки йах бил'кул нā-мум'кин хāэ «вы же знаете,
что это абсолютно невозможно»

Наличие союза कि ки необходимо и в том случае, когда в придаточном предложении есть вопросительные слова, напр

उस ने पूछा कि यह क्या है ус нэ пūч^хā ки йах кйā хāэ
«он спросил, что это такое»

В случае постановки придаточного дополнительного предложения на первое место в главном предложении ему соответствует указательное местоимение यह йах, напр

वह कब आयेगा, यह मैं नहीं जानता वाх каб айэга, йах маэ
нахй джән'та «я не знаю, когда он придет»

Примечание В языке хинди сравнительно недавно стала вырабатываться такая передача чужой речи, которая соответствует косвенной речи русского языка Предложения, вводимые союзом कि ки, часто являются точным воспроизведением чужих слов, и роль союза कि ки совпадает с ролью кавычек в русском языке

Придаточное предложение причины, вводимое причинными союзами, следует за главным предложением, напр

मैं ने आप को इस लिये नहीं बुझाया है कि मुझे आप को देखने की इच्छा हो माэ нэ ап ко ис лийэ нахй булāйā «аэ ки муж'э ап ко дэк'нэ кй ичч'ā «о «я позвал вас не потому, что мне хотелось вас видеть»

Если придаточное предложение находится перед главным, оно вводится союзом चूँकि чўки «так как», которому в главном предложении соответствует इस लिये ис лийэ «поэтому», напр

चूँकि वह बहुत होशियार था इस लिये कोई जवाब न दिया
чўки вах бахут хошийār т'ā ис лийэ кой джавāб на динā
«так как он был умен, он ничего не ответил»

Придаточное предложение цели вводится обычно союзом कि ки, реже ताकि гаки «чтобы» Глагол имеет форму сослагательного наклонения Иногда придаточное предложение, выражающее цель, вводится относительным местоимением, напр

उस को जोर से पकड़ना चाहिये कि कहीं भाग न जाय उस
ко зор,сэ пакар'на чāхийэ ки качй б'āг на джāй «его нужно
держатъ крѣпко, чтобы он, чего доброго, не убежал»

उस ने आँखें पोंछी जिस में कोई यह न समझे कि रोता था
ус нэ āк'э пōч'й джис мэ кой нах на сам'дж'э ки ротā т'ā
«он вытер глаза, чтобы никто не подумал, что он плакал»

Условное придаточное предложение Союзы अगर अगर, यदि йади и другие, вводящие придаточное предложение, могут опускаться, но соотносительный союз तो то в главном предложении, как правило, присутствует, напр

गुस्ताखी माफ हो तो कहूँ गुस्तāхī māф хо то кахूँ «если простите мою дерзость, то скажу»

Сказуемое в предложении, содержащем реальное, действительное условие, выражается глаголом изъявительного наклонения, предполагаемое условие выражается глаголом сослагательного наклонения, неосуществленному условию соответствует условное наклонение

Для большей категоричности формы сослагательного наклонения заменяются формами претерита изъявительного наклонения, напр

अगर वह आया तो मैं उसे निकाल दूँगा अगर वाх् āйā то māё
усэ никāl дўгā «если он придет, я его выгоню»

Придаточное уступительное предложение Союз यद्यपि йадй'пи «хотя», которому в главном предложении соответствует तथापि тат'āпи и другие противительные союзы, употребляется при глаголе изъявительного наклонения, союз चाहे чāхэ обычно связан с сослагательным наклонением, напр

यद्यपि यह छोटा सा नगर है तो भी यहाँ पानी की व्यवस्था बहुत अच्छी है йадй'пи йах ч'отā сā нагар хāэ то б'хй йахā
пāнй кй вйаваст'ā бахут ачч'хй хāэ «хотя это очень маленький город, водоснабжение здесь организовано очень хорошо»

चाहे कुछ भी क्यों न हो, उन को ताली बजाने का अवसर न दूँगा чāхэ куч'х б'хй кйб на хо, ун ко тāлй баджāнэ кā
ав'сар на дўгā «что бы там ни было, я не дам им случая торжествовать»

Придаточное предложение места и времени вводится соответствующими относительными наречиями В главном предложении может быть соотносительный союз, наречие или местоимение वह вах «тот» с именем существительным, обозначающим место или время, напр

जहाँ बीज बोये गये वहाँ (उस स्थान पर) आज नये नये पौधे
दिखाई देते हैं джахā бйдж бойэ гайэ вахā (ус ст'āн пар) āдж

найэ-найэ паод^э дик^хай дэтэ х^{аэ} «где б́ыли посéяны семенá, там (в том мéсте) сего́дня в́идны молод́ые всходы»

जब वह अदर आया तो किसी को नहीं देखा द्जаб вах андар ай^а то киси ко нах^и дэк^а «когда он вошел, то никого не уви́дел»

Примечание Придаточным предложениям русского языка с союзом «как только» обычно соответствует оборот с причастием непосредственного предшествования, напр उस के आते ही मैं ने पूछा ус кэ а́тэ х^и ма́э нэ пуч^а «едва́ он вошёл, я спроси́л »

Придаточным предложениям, вводимым словами «с тех пор как», может соответствовать особый причастный оборот, напр तब सोम और नीता का विवाह हुए कुछ ही मास बीत गये таб сом ар н^ита́ кá вива́х хуэ куч^х х^и ма́с б^ит гайэ «тогда́ прошло́ всего́ не́сколько́ месяцев с те́х пор, как Сом и Нита по́ж^ились»

Придаточные предложения образа действия, степени, сравнения следуют за главным предложением и вводятся союзами कि-ки, जैसे [ки] джаэсэ [ки], मानो ма́н^о, раскрывающими содержание указательных слов главного предложения इस तरह ис тарах «та́к», इतना ит'на́ «сто́лько», «насто́лько», इस र^и ис кадар «насто́лько», ऐसा аэсá «такой» и т п), напр

तेरी इस तरह मरम्मत करूंगी कि उम्र भर याद रहेगी तेरी ис тарах мараммат кару́г^и ки умр' б^ар йа́д ра́эг^и «я тебя́ так отделаю, что всю жизнь будешь по́мнить»

Союзы जैसे джаэсэ и मानो ма́н^о обычно связаны с сослагательным предложением, напр

वह अपनी माँ की इस तरह सेवा करता था मानो यह कोई देवता हो वाх ап'ни ма́ к^и ис тарах сэва́ кар'та́ т^а ма́н^о йа́х кой дэо́та ло «он так ухаживал за своей ма́терью, как бу́дто э́то какое-то божество́».

ПРИЛОЖЕНИЕ

Цифры деванагари

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1957
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	१९५७

Обозначение индийских денежных единиц

В Индии имеются следующие денежные единицы.

рупия	रुपया	рупанā	= 16 ан = ок. 81 коп.
āna	आना	ānā	= 4 пайсы = ок. 5 коп
пáйса	पैसा	паэсā	= 3 пай = ок. 1 1/4 коп
пāи	पाई	пāи	= ок. 1/2 коп.

С 1 апреля 1957 г. в Индии введено новое деление рупии. По новому положению, рупия делится на 100 частей, называемых новыми пайсами (नया पैसा найā паэсā). Аны и пай временно остаются в денежном обращении.

В письме рупии обозначаются скобкой справа от цифры напр., २) 2 рупии, ७) 7 рупий. Ана обозначается горизонтальной или наклонной черточкой перед скобкой. Вертикальная черточка перед скобкой обозначает 4 аны, т. е. 1/4 рупии, напр., =) 2 ан 1) 4 аны, |=) 6 ан, |||=) 15 ан. Вертикальная черточка справа от скобки обозначает одну пайсу, напр., || 2 пайсы.

Таким образом ३||) обозначает 3 1/2 рупии (или по-английски Rs. 3—8—0), ७|||=|| 7 рупий 10 ан 3 пайсы (в английском написании Rs. 7—10—9).

В английском написании третья цифра обозначает только пай, а не пайсы. Таким образом Rs. 2—4—3 обозначает 2 рупии 4 аны и 3 пай (а не 3 пайсы).

ЗАМЕЧЕННЫЕ ОПЕЧАТКИ

Стр.	Столбец	Строка	Напечатано	Должно быть
117	левый	10 сверху	प्रश्नबोधक	प्रश्नबोधक
218	правый	15 снизу	मे	मै
280	левый	2 снизу	काठ जाना	काठ हो जाना
309	левый	10 сверху	изочрать	изодрать
309	левый	12 сверху	दिरा	चिरा
1058	правый	2 сверху	ध्यान	ध्यान
1051				

